R. P. PATRITII

SPORER

Paſſavienſis, Ord. FF. Min. Recollect. Prov. Argent. SS. Theologiæ Lectoris Jubilati.

THEOLOGIA MORALIS

Ad inſtructionem Ordinandorum, & Curandorum ex materia

DE SACRAMENTIS

IN GENERE, & IN SPECIE,

in Quatuor Partes Diviſa:

I. *De Ordine, & Horis Canonicis.*
II. *De Sacerdotio, Sacrificio, & Euchariſtia.*
III. *De Pœnitentia.*
IV. *De Matrimonio, de Peccatis contra Sextum Præceptum, & de Abortu.*

Poſt Propoſitiones damnatas ab Alexandro VII. Innocentio XI. Alexandro VIII. & Clemente XI.

TOMUS TERTIUS.

Cum Supplementis

R. P. KILIANI KAZENBERGER.

Ad simplicem usum ... Jesu Joseph ... Cosentino 1742

... pertinet ad conv... S. Anthimi.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI

VENETIIS, MDCCXXXI.
Apud Nicolaum Pezzana.
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

Digitized by Google

Digitized by Google

S E R I E S

Capitum, & Sectionum, ſeu Materiarum.

PARS PRIMA.

CAPUT I.

De Natura, Numero, & Effectu Sacramentorum in communi. pag. 5.

SECTIO I.

De Natura, & numero Sacramentorum. 5

SECTIO II.

Quæ ſint differentiæ communes inter Sacramenta Novæ Legis. 6

SECTIO III.

De Gratia, communi effectu Sacramentorum. 8

SECTIO IV.

De Charactere, ſpeciali aliorum Sacramentorum effectu. 10

CAPUT II.

De Materia, Forma, & Intentione Sacramentorum. 11

SECTIO I.

De Materia, & Forma Sacramentorum in genere. 12

SECTIO II.

De Materiæ, & Formæ mutatione, interruptione, & repetitione &c. 13

SECTIO III.

De Intentione requiſita ad Sacramenta conficienda. 15

SECTIO IV.

An, & qualis intentio requiratur in ſuſcipiente, ad validè ſuſcipiendum Sacramentum. 20

CAPUT III.

De Miniſtro Sacramentorum. 23

SECTIO I.

Quis ſit Miniſter Sacramenti validè conferendi in communi. 23

SECTIO II.

Quid requiratur, ut Miniſter etiam licitè miniſtret Sacramenta, ſeu ut conficiendo non peccet. 24

SECTIO III.

Peccetne ſemper mortaliter Miniſter in ſtatu peccati mortalis Sacramentum miniſtrans. 25

SECTIO IV.

Liceatne aliquando petere, & recipere Sacramentum à Miniſtro indigno, ſeu cum peccato mortali collaturo. 26

SECTIO V.

Quàm graviter peccet, qui Sacramentum miniſtrat indigno, an aliquo caſu licitè. 27

CAPUT IV.

Quodnam ſit ſubjectum capax Sacramentorum validè, & licitè ſuſcipiendorum. 28

CAPUT V.

In Sacramento Ordinis in genere, & in ſpecie. 29

SECTIO I.

Quid ſit Ordo, quot, & quotuplex. 29

SECTIO II.

Sitne Ordo Sacramentum, quando, & quomodo à Chriſto inſtitutum, & quinam in ſpecie. 31

SECTIO III.

De Materia, & forma Sacramenti Ordinis generatim; ejuſdemque Miniſtro. 33

SECTIO IV.

De Subjecto Ordinis. 38

SECTIO V.

Quæ ſingulorum Ordinum definitio, materia, forma, & officia. 48

SECTIO VI.

Qualis diſpoſitio requiratur in miniſteriis dictorum Ordinum, ubi obiter de Paramentis. 51

CAPUT VI.

De obligationibus Ordinatorum, ſeu Clericorum. 52

TRACTATUS APPENDIX.

De Obligatione recitandi Horas Canonicas. 57

CAPUT I.

Qualis, & quorum ſit obligatio recitandi Horas Canonicas. ibid.

CAPUT II.

Qualiter recitandæ Horæ Canonicæ. 62

SECTIO I.

Qualis intentio requiſita in Horis recitandis. 63

SECTIO II.

Qualis attentio requiratur in recitandis Horis. 66

SECTIO III.

Qualis integritas materiæ ſervandæ in recitandis Horis. 70

SECTIO IV.

Quæ formæ, quæ alia obſervanda in recitandis Horis Canonicis. 74.

CAPUT III.

De Cauſis excuſantibus ab Horis. 80

PARS SECUNDA.

CAPUT I.

De Presbyteratu, ſeu Sacerdotio. pag. 86

CAPUT II.

De Sacrificio in communi, & Miſſæ in ſpecie. 92

SECTIO I.

De Sacrificio in communi. ibid.

SECTIO II.

De ipſo Ss. Miſſæ Sacrificio. 95

SECTIO III.

De Hoſtia Sacrificii Miſſæ. 97

CAPUT III.

De ipſo SS. Euchariſtiæ Sacramento. 100

SECTIO I.

De eſſentia Euchariſtiæ, & contentis in ea. ibid.

SECTIO II.

De Materia Sacramenti Euchariſtiæ. 104

SECTIO III.

De Forma Sacramenti Euchariſtiæ. 112

CAPUT IV.

De Sacramenti Euchariſtiæ, ipſiuſque SS. Sacrificii effectu, valore, fructu. 116

SECTIO I.

De Effectibus Sacramenti Euchariſtiæ. ibid.

SECTIO II.

De Fructibus Sacrificii. 118

SECTIO III.

Quantus ſit valor, & fructus Sacrificii. 123

SECTIO IV.

De Applicatione fructus Sacrificii. 125

CAPUT V.

De Sacramenti Euchariſtiæ, & SS. Sacrificii Miniſtro, Offerente, Obligatione, & Stipendio. 130

SECTIO I.

Quis ſit Miniſter Sacramenti Euchariſtiæ conficiendi, & diſpenſandi. ibid.

SECTIO II.

Quis, & quotuplex Offerens Ss. Sacrificii Miſſæ. 133

SECTIO III.

De Sacrificii Oblatione. 134

SECTIO IV.

De Stipendio Miſſæ. 138

CAPUT VI.

De Requiſitis ad Sacrificium celebrandum. 141

SECTIO I.

Altare cum ſua Supellectili. ibid.

SECTIO II.

Calix, Patena, cum ſua Supellectili. 143

SECTIO III.

Sacræ Veſtes. 145

SECTIO IV.

Sacer Ritus. 146

SECTIO V.

Sacer Locus. 148

SECTIO VI.

Tempus Miſſæ. 149

SECTIO VII.

Jejunium naturale. 152

SECTIO VIII.

Confeſſio præmittenda Sacro, vel Communioni. 155

PARS TERTIA.

CAPUT I.

De Sacramenti Pœnitentiæ Eſſentia, partibus, materia. 158

SECTIO I.

Quid eſt Pœnitentia. ibid.

SECTIO II.

Quæ, quot, & quales ſunt partes Pœnitentiæ, ſeu Sacramenti Pœnitentiæ. 160

SECTIO III.

Quæ, & quotuplex eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ. 162

SECTIO IV.

De Materia ſufficiente, & dubia Sacramenti Pœnitentiæ. ibid.

Quæſt. incid. Quibus modis univerſim deleantur venialia. 162

CAPUT II.

De contritione. 164

SECTIO I.

De Contritione generatim ſumpta. ibid.

Quæſt. I. Quid ſit Contritio generatim ſumpta. 165

Quæſt. II. Qualis debeat eſse dolor in omni contritione generatim. 166

Quæſt. III. Quantus eſse debeat dolor contritionis. 167

SECTIO II.
De Contritione perfecta. 170
Quæſt. I. Quid ſit Contritio perfecta. ibid.
Quæſt. II. Qualiter Contritio ſit neceſſaria neceſſitate medii. 174
Quæſt. III. Qualiter Contritio ſit neceſſaria neceſſitate præcepti. 178
Quæſt. IV. Qui ſunt Effectus Contritionis perfectæ. 182
SECTIO III.
De Attritione. Contritione imperfecta; maximè ut requiſita ad Sacramentum Pœnitentiæ. 186
Quæſt. I. Quid attritio, ſeu contritio imperfecta. ibid.
Quæſt. II. Qualis dolor requiratur ad Sacramentum Pęnitentię. 190
Quæſt. III. Qualis dolor ſufficiat ad Sacramentum Pęnitentiæ. 192
Quæſt. IV. Quando eliciendus eſt dolor in Sacramento Pœnitentiæ. 193
SECTIO IV.
De propoſito requiſito ad contritionem, & Sacramentum Pęnitentiæ. 196
Quæſt. I. Quale propoſitum requiritur ad hoc Sacramentum validè, & licitè ſuſcipiendum. ibid.
Quæſt. II. Quid agendum Confeſſario cum Pœnitente continuò recidivo. 197
CAPUT III.
De Confeſſione Sacramentali, ejuſque requiſitis. 203
Quæſt. præamb. Confeſſio Sacramentalis quid, quotuplex, quæque conditiones requirens. ibid.
SECTIO I.
De Integritate Confeſſionis Sacramentalis. 204
Quæſt. I. Qualis integritas requiratur ad Confeſſionem Sacramentalem. ibid.
Quæſt. II. Quænam peccata neceſſario confitenda. 205
Quæſt. III. An etiam peccata dubia, ut dubia confitenda ſint. 208
Quæſt. IV. Quænam circumſtantiæ neceſſariò explicandæ in Confeſſione. 210
Quæſt. V. Qualis numerus peccatorum neceſſariò exprimendus in Confeſſione. 214
Quæſt. VI. Quando ſufficit integritas formalis tantùm confeſſionis, ſic ut aliqua peccata licitè reticeantur. 218
SECTIO II.
De Confeſſione vera, ſecreta, vocali. 220
Quæſt. I. Qualiter Confeſſio debet eſſe *vera*. ibid.
Quæſt. II. Qualiter Confeſſio debet eſſe *ſecreta*. 221
Quæſt. III. Qualiter Confeſſio debet eſſe *vocalis*. 222
SECTIO III.
De Confeſſione invalida repetenda. ibid.
Quæſt. unica. Quando Confeſſio eſt invalida, quando, & quomodo repetenda. ibid.
SECTIO IV.
De neceſſitate, & obligatione Confeſſionis. 225
Quæſt. I. Quando obligat præceptum divinum Confeſſionis. 226
Quæſt. II. Quando, & qualiter obligat præceptum Confeſſionis Eccleſiaſticum. ibid.
CAPUT IV.
De Satisfactione Sacramentali. 228
Quæſt. I. Quid eſt Satisfactio Sacramentalis, quis effectus, quæ neceſſitas. 229
Quæſt. II. Quanta, & qualis Pœnitentia injungenda. 231
Quæſt. III. Quando imponenda, & implenda Pœnitentia, à quo, & qualiter commutanda. 233
CAPUT V.
De Abſolutione Sacramentali. 235
Quæſt. I. Quæ forma Abſolutionis conſueta, ſufficiens, neceſſaria, & præciſè eſſentialis. ibid.
Quæſt. II. Qualiter proferenda eſt Forma Abſolutionis. 238
Quæſt. III. Quando Abſolutio danda, quando repetenda, ſpecialiter reſpectu excommunicati, & moribundi. 240
CAPUT VI.
De Confeſſario, ac Miniſtro Sacramenti Pœnitentiæ. 243
SECTIO I.
De Confeſſarii approbatione, juriſdictione generatim. ibid.
Quæſt. I. Quis eſt Miniſter Sacramenti Pœnitentiæ validè adminiſtrandi. ibid.
Quæſt. II. Quid, & quotuplex eſt Approbatio: ſpecialiter de approbatione Regularium. 244
Quæſt. III. Quid, & quotuplex eſt juriſdictio generatim, *ſpecialtim:* ordinaria quid, quorum, à quo, reſpectu quorum. 247
Quæſt. IV. Juriſdictio delegata quid, à quo, quotuplex, quibus modis. 248
Quæſt. V. Quid juriſditio certa, probabilis, dubia, *Ubi etiam de errore communi.* 250
Quæſt. VI. Quid juriſdictio univerſalis, & reſtricta, *ſpecialtim pro articulo mortis.* 251
SECTIO II.
De caſibus reſervatis. 252
Quæſt. I. Reſervatio quid, à quo, quorum peccatorum, ſpecialium reſpectu Religioſorum. ibid.
Quæſt. II. Quis poteſt abſolvere à caſibus reſervatis. 254
SECTIO III.
De Bonitate, & Scientia Confeſſarii. 260
Quæſt. I. Quæ bonitas requiratur in Confeſſario. ibid.
Quæſt. II. Quæ ſcientia requiratur ad Confeſſarium. ibid.
SECTIO IV.
De Obligatione, & Officio Confeſſarii. 262
Quæſt. I. Qualiter, & de quibus tenetur Confeſſarius Pœnitentem examinare, & interrogare. ibid.
Quæſt. II. Qualiter, & de quibus tenetur Confeſſarius inſtruere, & monere Pœnitentem. 263
Quæſt. III. Qualiter Confeſſarius tenetur abſolvere diſpoſitum, & non alium. 264
Quæſt. IV. Quid agendum Confeſſario, ſi erravit in ſuo officio. 265
CAPUT VII.
De Sigillo Sacramentali. 266
Quæſt. I. Quid eſt Sigillum Sacramentale, quanta, & qualis ejus obligatio. ibid.
Quæſt. II. Quænam eſt materia Sigilli Sacramentalis: ſeu, quænam cadunt ſub Sigillo Sacramentali. 268
Quæſt. III. Quinam obligantur Sigillo confeſſionis. 270
Quæſt. IV. Qualiter licet, & non licet uti notitia ex ſula confeſſione Sacramentali habita. 272

PARS QUARTA.

CAPUT I.
DE *Matrimonio, & Sponſalibus.* pag. 276
SECTIO I.
De Impedimentis Matrimonii, & Perſonis inhabilibus. ibid.
CLASSIS I. Impedimentorum, *Conſenſus inſufficiens.* Error. Conditio. Metus. Raptus. Clandeſtinitas. ibid.
CLASSIS II. Impedimentorum. *Libertas obligata alteri.* Votum. Ordo. Ligamen. Honeſtas. 281
CLASSIS III. Impedimentorum. *Nimia conjunctio.* Conſanguinitas. Affinitas. Cognatio. Crimen. 286
CLASSIS IV. Impedimentorum. *Nimia diſtantia.* Cultus diſparitas. Impotentia. 293
SECTIO II.
De Matrimonii Promiſſione, ſeu Sponſalibus, ac Conſenſu de futuro. 298
SUBSECTIO.
De cauſis juſtis diſſolvendi Sponſalia. 307
SECTIO III.
De Matrimonio Legitimo, ut contractus, ac conſenſus de præſenti. 315
SUBSECTIO.
De Conſenſu conditionato. 319
SECTIO IV.
De Matrimonio Rato, ut Sacramentum eſt, ejuſque Solemnitate, & Indiſſolubilitate. 323
SUBSECTIO.
De Indiſſolubilitate, & Diſſolubilitate Matrimonii. 329
CAPUT II.
De Obligatione, & Peccatis Sponſorum, & Conjugum. 333
SECTIO I.
De Peccatis Sponſorum. ibid.
SECTIO II.
De Peccatis Conjugum in contractu Matrimonii, ejuſque invalidi revalidatione. 335
SECTIO III.
De Peccatis Conjugum in uſu Matrimonii, & debito conjugali. 341
SUBSECTIO.
De Obligatione Debiti conjugalis. 348
SECTIO IV.
Peccata Conjugum contra Matrimonium, nimirùm de adulterio, & reſtitutione inde debita. 351
SUBSECTIO.
De reſtitutione ex adulterio debita. 352
CAPUT III.
De Reliquis Peccatis contra VI. Præceptum. 359
SECTIO I.
De Fornicatione ſimplici. ibid.
SECTIO II.
De Stupro, & Raptu. 361
SECTIO III.
De Inceſtu. 364
SECTIO IV.
De Sacrilegio Carnali. 366
SECTIO V.
De Peccatis contra naturam. 367
SECTIO VI.
De Impudicitia interna, & externa, *Cordis, Oris, Aſpectus, & Tactus.* 374
CAPUT IV.
De Abortus procurati malitia, & pœnis. 378
SECTIO I.
Abortus Fœtus inanimati. 379
SECTIO II.
Abortus Fœtus animati directè cauſatus. 380
SECTIO III.
Abortus idem moraliter cauſatus. 383
SECTIO IV.
Abortus idem caſualiter, vel dubiè cauſatus. 386

THEO-

THEOLOGIÆ MORALIS
SACRAMENTALIS
PARS PRIMA.

Inſtructio Ordinandorum generalis ex Materia

De Sacramentis in genere, ac Ordinis in Specie.

DE his ſex erunt capita. 1. De natura, numero, & effectu Sacramentorum in communi. 2. De materia, forma, & intentione Sacramentorum. 3. De Miniſtro Sacramentorum. 4. De ſubjecto, ſeu ſuſcipiente Sacramentorum. 5. De Sacramento Ordinis generatim, & propriis ſingulorum Ordinum in ſpecie, uſque ad Sacerdotium excluſive. 6. De ſtatu, & obligationibus Clericorum, ſeu Ordinatorum: cum Tractatu appendice de Horis Canonicis. In nomine Domini incipiat.

CAPUT I.

De natura, numero, & effectu Sacramentorum in communi.

SECTIO I.

De natura, & numero Sacramentorum.

SUMMARIUM.

1 *Sacramentum.* 2. & 3. *eſt ſignum viſibile*
4 *Invisibilis Gratiæ*
5 *Non nudè ſpeculativum, ſed practicum.*
6 *Differt à Sacrificio etiam N. Legis; ac etiam*
7 8 & 9 *A Sacramentis V. Legis: quia Sacramenta N. L. faciunt hominem* Sanctum, *illa* Sacrum *ſolùm.*
10 Uſque ad n. 14. *à quo, & qualiter inſtituta?*
14 *Sacramenta N. Legis ſunt ſeptem; Et*
15 *Cur non plura, vel pauciora?*

1 S*Acramentum N. L. eſt ſignum viſibile inviſibilis gratiæ, ad hominem ſanctificandum divinitùs inſtitutum.* Hanc definitionem ego puer primitùs in ſcholis didici ex Catechiſmo parvo laudatiſſimi P. Caniſii, & etiamnum mihi ſapidam Tyronibus commendo, & explico verbatim.

§. I. *Eſt ſignum viſibile.*

2 SIgnum, quia cognitum ducit te in notitiam alterius rei: *viſibile;* id eſt (ſub præcipuo ſenſu, & ſentato per Synecdochen comprehendendo reliqua) ſenſibile, ſeu ſenſu aliquo externo perceptibile, utpotè viſu, auditu, tactu &c. Ut in Sacramento Baptiſmi, vides ablutionem externam corporis; audis prolationem externam formæ: *Ego te baptizo &c.* eoque ſigno cognito, ſimul duceris in cognitionem internæ ſanctificationis, ſeu regenerationis Spiritualis animæ, & ablutionis animæ baptizati per infuſionem gratiæ ſanctificantis; atque in cæteris omnibus. Quippè

3 Omnia Sacramenta de facto inſtituta ſunt in ſignis ſenſibilibus. Atque ita inſtitui omninò congruebat. De poſſibili non eſt tuum, Tyro, diſputare. Ratio congrua eſt. Quia Sacramenta de facto inſtituta ſunt, ut ſigna ſacra uſualia totius Communitatis Eccleſiæ, & Corporis Chriſti viſibilis, in quibus nimirùm Chriſti fideles inter ſe communicare debent: atqui non poteſt eſſe ſignum uſuale in Communitatis bonum pro hoc ſtatu, niſi ſit ſenſibile, cùm ob dependentiam intellectus à ſenſibus pro hoc ſtatu nullus poſſit alteri communicare, niſi per ſigna ſenſibilia, viſu, auditu &c. ut experientia nimis notum eſt: ergo &c. Aliam rationem ſignificat D. Joannes Chryſoſtomus Homilia 83. in Matthæum dicens: *Si incorporeus eſſes, incorporea dediſſet ipſe tibi dona. Nunc autem quoniam conjuncta eſt corpori anima ſub ſenſibilibus, tibi intelligibilia tradit.* Hæc, & plura S. Doctor.

§. II. *Inviſibilis Gratiæ.*

EXprimitur effectus Sacramentorum Novæ legis; qui generaliter in omnibus Sacramentis eſt *Gratia ſanctificans* inhærens, nimirùm qualitas illa ſupernaturalis excellentiſſima, qua homo formaliter *ſanctus, juſtus, & gratus Deo, hæreſque æternæ beatitudinis* conſtituitur. At in Sacramento Euchariſtiæ ſpecialiter eſt *Gratia ſubſiſtens:* nimirùm ipſe Chriſtus realiter, & inviſibiliter præſens, & contentus ſub ſpeciebus Euchariſticis, ſeu accidentibus ſenſibilibus panis, & vini relictis, & in ordine ad ſanctificandum hominem dignè percipientem Sacramentum iſtud. Quare Hoſtia conſecrata in Altari, vel Tabernaculo exiſtens jam veriſſimum eſt Sacramentum: etſi enim tunc nondum actu ſignificet Gratiam ſanctificantem, ſignificat tamen actu Chriſtum realiter præſentem ad finem ſanctificandi hominem mediante digna ſumptione, tanquam conditione applicante Sacramentum ad illum effectum actu cauſandum. Neque eſt de eſſentia Sacramentorum, ſemper actu ſignificare, & cauſare Gratiam, ſed quòd quantum eſt de ſe, ſemper ſit ſignificativum, & cauſativum Gratiæ, ſi debitæ conditiones, vel diſpoſitiones adſint. 4

Sacramentum ergo N. L. non eſt nudum ſignum (ut vocant in ſchola) ſpeculativum, ſed nudè repræſentans, & cognoſcere faciens Gratiam ſanctificantem illam (quemadmodum cana, & prolixa barba eſt ſignum provectæ ætatis: hedera appenſa domui, vini venalis: aut hoc ipſum nomen *Gratia DEI* ſignificat gratiam; ſpeculativè ſcilicet in cognoſcendo tantùm, & nullo modo in eſſendo) ſed eſt ſignum ſimul practicum, & efficax, ſeu aliquo modo effectivum Gratiæ ſanctificantis in eſſendo, ſicut eam aliquo modo efficaciter (ſeu *phyſicè*, ſeu *moraliter* tantùm, de quo infrà à nu. 45.) in eſſe cauſet, & efficiat: prout definit S. Synodus Trid. *Seſſ. 7. Can. 6. & 8.* ubi ſic denotat: *Si quis dixerit per ipſa Sacramenta N. Legis ex opere operato non conferri Gratiam, anathema ſit.* Quid ſit illud, *ex opere operato:* paulò inferiùs diſces. 5

Atque per hoc Sacramentum Novæ Legis etiam differt à Sacrificio tam Novæ, quàm Veteris Legis: nam Sacrificium non eſt inſtitutum ad gratiam conferendam, hominemque ſanctificandum; ſed ad cultum DEI, ejuſque ſupremam ſuper nos excellentiam, & dominationem conteſtandam. At nonne ſacroſanctum Miſſæ Sacrificium homini, pro quo offertur, Gratiam confert? Non confert immediatè ipſo uſu, & applicatione ſua, per modum Sacramenti, ſed ſolùm mediatè confert per modum impetrationis, quatenus nimirùm homini intuitu Sacrificii oblati conferuntur gratiæ actuales, & auxilia efficacia ad converſionem, juſtificationem, Gratiamque divinam acquirendam, vel augendam per dignam ſuſceptionem Sacramentorum, vel alios actus meritorios, de quo aliàs ſuo loco. 6

§. III. *Ad ſanctificandum Hominem.*

EXprimitur finis omnium Sacramentorum Novæ Legis, qui eſt ſanctificare hominem per gratiam DEI in via, 7

Digitized by Google

quam illa vel conferunt, vel augent; & conſequenter mediante perſeverantia, etiam per correſpondentem gloriam in Patria: nam *quod eſt cauſa cauſæ, eſt etiam cauſa cauſati*: ſimulque notatur lata, & excelſa differentia Sacramentorum Novæ Legis à Sacramentis Legis Veteris: quæ differentia ſcitè exprimitur à Theologis, duobus verbis: nimirùm quòd Sacramenta Novæ Legis faciunt *hominem ſanctum*: Sacramenta verò Veteris Legis ſolùm faciebant hominem *ſacrum*.

8 In hoc nempè differunt, quòd Sacramenta Novæ Legis dignè ſuſcipientibus ipſo facto, atque ex opere operato conferant ſanctitatem, ſeu gratiam ſanctificantem hominem, qua homo verè ſanctus, juſtus, & DEO gratus efficitur, ut dictum eſt. Sacramenta autem Veteris Legis (uti fuerunt conſecrationes Sacerdotum, ac Levitarum; item purificationes, & expiationes innomeræ) ipſo facto, & ex opere operato ſolùm conferebant ſanctitatem legalem, externam, imperfectam, quæ conſiſtebat in extrema deputatione ad cultum divinum, in purificatione, & immunitate ab immunditiis, & irregolaritatibus illis legalibus ſexcentis: ideòque ſolùm reddebant hominem *ſacrum*, id eſt, idoneum ad communicationem cum populo DEI in cultu divino. At verò Gratiam ſanctificantem, & veram ſanctitatem internam ex operato minimè conferebant, ſed ſolùm per Chriſtum mediatorem conferendam olim nodè ſignificabant, ſeu præfigurabant. Eademque in Chriſtum mediatorem, fide mediante, per actus contritionis vel amoris DEI benè diſpoſitis ſolummodò ex opere operantis quandoque gratiam conferebant juxta communem doctrinam Catholicorum. Unde & Concilium Florentinum in litteris unionis dicit: *Sacramenta Novæ Legis multùm differunt à Sacramentis Veteris Legis. Illa enim non cauſabant Gratiam, ſed eam ſolummodò per Paſſionem Chriſti dandam ſignificabant. Hæc autem noſtra & continent Gratiam, & ipſam dignè ſuſcipientibus conferunt*. Hæc Concilium.

9 Nota hic incidenter: Sacramenta Veteris Legis, quæ ſcilicet ante adventum Chriſti in Eccleſia fidelium uſurpata ſunt, alia dicta fuiſſe *ex Lege*, alia *ex Patribus*. Sacramenta *ex Lege* dicebantur, quæ ſimul cum lege originata ſunt: ut ſuprà dictæ conſecrationes, purificationes, expiationes &c. Sacramenta autem *ex Patribus* dicebantur, quæ non ab ipſa lege, ſed per certos Patres originata ſunt: ut Circumciſio per Abraham, & ſi quæ alia. Atque hæc in magnorum Doctorum Sententia conferebant Gratiam ſanctificantem. Circumciſio enim vetus, inſtar Baptiſmi in Nova Lege, emundabat ab originali peccato, cui anteà reſpondebat remedium legis naturæ poſt lapſum Adami Patribus à Deo revelatum. Sed hæc, quia retrò nos, nihil ad nos.

§. IV. *Divinitùs inſtitutum.*

10 D*ivinitùs*. Significatur Auctor, & cauſa efficiens Sacramentorum Novæ Legis. DEUS quippè ſolus principaliter, & auctoritativè poteſt inſtituere Sacramenta. Ratio eſt: Quia ille ſolùm poteſt inſtituere auctoritativè ſignum efficaciter, & certò ſignificativum Gratiæ, qui poteſt conferre ipſam Gratiam; at Gratiam conferre poteſt ſolus DEUS: ergo &c. Sacramenta igitur Novæ Legis inſtituit Chriſtus quà DEUS principaliter, & auctoritativè: quà homo verò inſtrumentaliter, ſeu miniſterialiter, & commiſſivè per poteſtatem Excellentiæ, determinando nimirùm materiam Sacramentorum in particulari eorumque uſum imponendo.

11 Huic veritati nihil officit, quòd Chriſti Dominus non determinaverit in ultima ſpecie phyſica materiam omnium Sacramentorum, ſed Eccleſiæ vel determinandam reliquerit, ut in Sacramento Ordinis infrà videbimus; aut à ſe deſignatam magis modificandam certis conditionibus, ut in Sacramento Matrimonii omnes agnoſcere debemus, in quo contractu Matrimonii à Chriſto ad Sacramenti dignitatem elevato, Eccleſia multas conditiones ad valorem requiſitas appoſuit, ſine quibus illud Sacramentum primitùs valuiſſet.

12 II. *Inſtitutum*. Nimirùm inſtitutione ſtabili perpetuò duratura: adeo ut ex vi inſtitutionis primitùs à Chriſto factæ Sacramenta deinceps perpetuò, quoties debitè applicata fuerint, ſignificent, & conferant Gratiam ſanctificantem. Sunt enim Sacramenta inſtituta pro ſanctificando Chriſti corpore perpetuò uſque ad finem mundi.

13 Quare vides; non fuerunt Sacramenta 1. Lotio pedum Diſcipulorum, qua diſpoſiti etiam intùs mundabantur per gratiam. 2. Inſufflatio Chriſti in Apoſtolos, per quam Spiritum ſanctum illis dedit. 3. Verba Chriſti ad Magdalenam, & Paralyticum: *Remittuntur tibi peccata tua*, quæ utique gratiam conferebant. 4. Linguæ igneæ in Pentecoſte ſuper Apoſtolos apparentes) & ſignificantes dona gratiarum illis collata, &c. Nam licèt hæc, & ſimilia ex voluntate, & beneplacito divino ſignificabant etiam practicè gratiam: non tamen ex inſtitutione aliqua ſtabili, vel duratura, ſed ex actuali tantùm præſentanea, & extraordinaria uſurpatione divina. Quo ipſo rursùs excluduntur Sacramenta veteris legis, etiam illa, quæ ſignificabant practicè gratiam ex inſtitutione divina, ut circumciſio, non tamen ex inſtitutione ſtabili, & immutabili; quippè de facto dudum abolita.

§. V. *Quot ſunt Sacramenta novæ Legis?*

SUnt ſeptem. *Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium*: notiſſima Orthodoxis. Sic enim definit Conc. Trid. ſeſſ. 7. Can. 1. *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuiſſe omnia à Chriſto JESU Domino noſtrò inſtituta, aut eſſe pauciora, quàm ſeptem, videlicet Baptiſmum, Confirmationem, Euchariſtiam, Pœnitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem, Matrimonium: aut etiam aliquod horum ſeptem non eſſe verè, & propriè Sacramentum: anathema ſit.* 14

At cur ſeptem tantùm Sacramenta: non plura, vel pauciora? Ratio à priori eſt ſola inſtitutio, & beneplacitum divinum, cur ſeptem omninò, non pauciora. Ratio congruentiæ hujus ſeptenarii numeri, ſumitur ex comparatione progreſſus vitæ corporalis cum progreſſu vitæ ſpiritualis. Quia nimirùm congruum erat, ut progrediamur in gratia ad vitam ſpiritualem animæ, ſicut progredimur in natura ad vitam corporalem. Igitur *Baptiſmo* ſpiritualiter naſcimur: *Confirmatione*, velut adoleſcimus, & roboramur ad pugnam ſpiritualem: *Euchariſtia* ſpiritualiter nutrimur. *Pœnitentia* ſanitatem animæ per peccatum amiſſam recuperamus, & à morbis animæ liberamur: *Extrema Unctione* à peccatorum reliquiis expiamur: *Ordine* qui idoneus Miniſter ad Sacra peragenda, & prædicta in proximo exercenda inſtituitur: *Matrimonio* Eccleſia fidelium multiplicatur corporaliter, ut per prædicta multiplicetur etiam ſpiritualiter ad implendum Regnum Cœlorum. Sic ferè Magiſter *in 4. d. 2. ac alii paſſim*, etiam aliter, & alias congruentias aſſignantes. 15

Septem autem tantùm, non plura ſunt Sacramenta, quia nulli alteri rei convenit definitio Sacramenti ſuprà explicata; ſolis autem illis ſeptem, & omnibus adamuſſim congruit tota quanta, prout explicant cùm Theologi, tum Controverſiſtæ. Unde apparet, cur formatio Crucis, aqua Luſtralis, Exorciſmi, benedictio Abbatis, vel Abbatiſſæ, & alia hujuſmodi (quæ ideò à Theologis *Sacramentalia*, quæ partim æmulantur quaſi indolem Sacramentorum, partim ſunt Sacramentorum circumſtantiæ adjunctæ) non ſint reverà Sacramenta; nam neque conferunt vi ſua immediatè, & ex opere operato Sanctitatem, ſeu Gratiam ſanctificantem, ſed ad ſummum gratias actuales, & auxilia ad pios motus, & actus: ut inter alios fusè explicat Dicaſt. *l. 1. de Sacramentis d. 1. dub. 2.* 16

SECTIO II.

Quæ ſunt differentiæ communes inter dicta Sacramenta novæ legis?

SUMMARIUM.

17 *Differentiæ communes Sacramentorum*.
18 *Alia ſunt* iterabilia: 19. *alia* initerabilia.
20 *Alia* mortuorum, 21. uſque ad n. 24. *Alia* vivorum.
24 *Quædam omnibus neceſſaria: alia non*.
25 Uſque ad n. 28. *Quomodo, & quænam Sacramenta dicantur formata, vel informia?*
28 Uſque ad n. 34. *Qualiter, & quæ Sacramenta informia reviviſcant?*

HÆc ſunt potiſſimùm. 1. Alia dicuntur *iterabilia*, alia *initerabilia*. 2. Alia Sacramenta *vivorum*, alia *mortuorum*. 3. Quædam *omnibus neceſſaria*, quædam *non neceſſaria omnibus*. 4. Deniq; Sacramenta aliquando dicuntur, & ſunt *formata*, aliquando *informia*. Explico breviter per diſtinctos. §§. 17

§. I. *Sacramenta iterabilia, & initerabilia.*

I. SAcramenta *iterabilia* dicuntur utique, quæ ſæpiùs ſuſcipi poſſunt, eò quòd non imprimant Characterem indelebilem in anima, ſed ſolùm conferant Gratiam ſanctificantem, per peccatum mortale (heu nimis facilè!) amiſſibilem: ideòque reiteratione Sacramenti recuperabilem. Et hæc ſunt quatuor *Euchariſtia*, *Pœnitentia*, *Extrema Unctio*, & *Matrimonium*. 18

II. Sacramenta *initerabilia* dicuntur, quæ ſemel validè ſuſcepta, iteratò ſuſcipi nequeunt, eò quòd etiam imprimant Characterem indelebilem in anima ſuſcipientis. Et ſunt tantùm tria: *Baptiſmus*, *Confirmatio*, *Ordo*. 19

Quid ſi ergo quis tale Sacramentum iteret: ſecundò baptizetur, confirmetur, ordinetur Sacerdos? Talis nullum effectum ſuſcipit: cùm Sacramentum illud iteratum ſimpliciter ſit nullum: & ſi ſcienter fiat, tam conferens, quàm ſuſcipiens peccant mortaliter ſacrilegio graviſſimo: & inſuper in reiteratione Baptiſmi: uterque incurrit irregularitatem, ut habetur *c. 2. de Apoſtatis*, non item in reiteratione Confirmationis,

Digitized by Google

tionis, & Ordinis: de his enim nihil expreſſum in Jure reperitur non eſt autem ſtatuenda irregularitas, niſi in caſibus Jure expreſſis, ut contra Navarrum docent Theologi, & Canoniſtæ communiter.

§. II. *Sacramenta Mortuorum*

20 SUnt illa, quæ per ſe, & ex vi inſtitutionis ſuæ conferunt primam Gratiam juſtificantem, ſeu remiſſionem peccati mortalis actualis, vel originalis: & ideò ſic dicta, *mortuorum*, quòd ſint à Chriſto per ſe, & primariò inſtituta in eum finem, ut homini ſpiritualiter *mortuo*, peccato mortali, legitimè miniſtrata reſtituant vitam ſpiritualem Gratiæ. Et duo ſunt, Baptiſmus, & Pœnitentia hæc enim ex vi inſtitutionis ſuæ conferunt primam gratiam juſtificantem. Baptiſmus quidem remiſſionem peccati originalis, ac etiam actualium ante Baptiſmum commiſſorum: Pœnitentia verò remiſſionem peccatorum actualium poſt Baptiſmum commiſſorum: quæ ideò vocatur *ſecunda poſt naufragium tabula*. Quare ad hæc duo Sacramenta ſuſcipienda minimè requiritur ſtatus Gratiæ prævius, aut ejus diſpoſitio contritio perfecta: adeò ut neque Judæus petens Baptiſmum teneatur elicere contritionem perfectam de ſexcentis fraudibus, quibus circumvenit Chriſtianos; neque Chriſtianus, Latro, Adulter, Hæreticus &c. præmittere contritionem perfectam Sacramentali Confeſſionis, ſed ſufficiat attritio ex communi doctrina in ſuis propriis materiis.

21 Per accidens autem eadem Sacramenta mortuorum ſæpiſſimè conferunt gratiam ſecundam, quoties nimirùm ſuſcipiens jam antecedenter eſt in ſtatum Gratiæ reſtitutus per contritionem perfectam, vel amorem DEI ſuper omnia, aut alio modo. Ratio eſt: quia Sacramenta legitimè, & ſine obice ſuſcepta numquam carent ſuo effectu, qui eſt Gratia: ergo & hæc duo Sacramenta legitimè miniſtrata jam conſtituto in gratia, ne ſuo effectu careant, debent conferre gratiam: non primam, ut patet: ergo per accidens ſecundam, ſeu augmentum gratiæ prioris.

§. III. *Sacramenta vivorum.*

22 SUnt illa, quæ per ſe, & ex vi inſtitutionis ſuæ conferunt gratiam ſecundam, adeoq; præſupponunt gratiam primam, ſeu ſtatum gratiæ in ſuſcipiente. Unde ſic dicta, *vivorum*, quòd jam viventibus vita ſpirituali gratiæ miniſtrata, eos nova gratia augeant. Et ſunt quinque reliqua: *Confirmatio*, *Euchariſtia*, *Extrema Unctio*, *Ordo*, *Matrimonium*. Hæc enim per ſe loquendo miniſtrari debent ſolùm vivis membris Chriſti, ſeu jam exiſtentibus in ſtatu gratiæ, adeò ut peccet mortaliter, qui unum eorum ſuſcipit conſcius ſibi peccati mortalis: ſed omnium ſententia, neceſſitate præcepti divini neceſſarium eſt, ut talis ſe priùs reponat in ſtatum gratiæ, eliciendo contritionem perfectam, aut Sacramento Pœnitentiæ, vel alio modo fiat ex attrito contritus.

23 Nota rursùs eadem hæc Sacramenta vivorum per accidens quandoque cauſare gratiam primam, & fieri quaſi Sacramenta mortuorum: quando nimirùm quis ſuſcipit ejuſmodi Sacramentum vivorum in ſtatu peccati mortalis, v. g. Sacerdos celebrans &c. attritus tantùm, tamen bona fide putans ſe eſſe contritum: eo caſu Sacramentum confert gratiam primam per accidens, juxta communem Doctorum. Quia, cùm talis non ponat obicem gratiæ ratione doloris bona fide putati ſufficientis ad tollendum obicem peccati, ſufficienter applicat peccatum, ut remittatur per gratiam: ergo Sacramentum habens vim conferendi gratiam, quæ de ſe ſemper eſt peccati remiſſiva, tali confert gratiam: non utique ſecundam, ut ſupponitur; ergo primam: idque per accidens ratione diſpoſitionis ſubjecti, non per ſe ex vi inſtitutionis ſuæ. Quo caſu ipſa hæc Sacramenta ſuſcepta faciunt ex attrito contritum.

§. IV. *Quæ Sacramenta omnibus neceſſaria, quæ non omnibus?*

24 EX communi doctrina in ſuis propriis materiis. 1. Baptiſmus eſt omnibus hominibus neceſſariùs ad ſalutem: Pœnitentia verò omnibus, & ſolis in peccatum mortale poſt Baptiſmum lapſis. Et hæc duo in re, vel in voto etiam neceſſitate medii: in re ipſa autem neceſſitate præcepti. 2. Euchariſtia ſolùm neceſſitate præcepti eſt neceſſaria omnibus adultis. 3. Confirmatio, & Extrema Unctio non eſt ſub præcepto ſaltem gravi neceſſaria: ex communi cum D. Thoma 3. *p. q.* 71. *a.* 8. *ad* 4.

Nulli homini in particulari eſſe impoſitam obligationem, ſeu neceſſitatem ſuſcipiendi ſacros Ordines, Matrimonium ineundi, per ſe loquendo, nemo ſanus dubitat. Attamen per accidens quandoque poteſt emergere ejuſmodi obligatio; nam ratione Beneficii Eccleſiaſtici, ſingulariter Parochialis, ſuſcipiendus eſt Ordo ſacer: & neceſſariò ineundum Matrimonium cum puella, quam ſpe Matrimonii promiſſi deceptam defloraſti, aut ſi voto caſtitatis liber nequeas ſervare caſtitatem &c.

§. V. *Quando Sacramenta dicuntur formata, vel informia, & quæ?*

25 SAcramentum *formatum* dicitur, quod & validè, & licitè, ac fructuosè ſuſceptum, ſtatim, dum ſuſcipitur (nimirum in ultimo inſtanti completionis ſuæ) habet ſuum effectum in ſuſcipiente, nimirùm gratiam ſanctificantem: quæ per antonomaſiam vocatur *forma*, decor, & pulchritudo animæ, & qua proinde deficiente, manet anima informis, ac deformis in conſpectu DEI: & talia deberent ſemper eſſe Sacramenta. Itaque

26 Sacramentum *informe* dicitur, quod quidem validè ſuſcipitur, concurrentibus, ſcilicet omnibus eſſentialiter requiſitis ad valorem talis Sacramenti, debita nimirùm materia, forma, & intentione, ſed propter obicem peccati mortalis illicitè ſuſceptum, tunc non habet effectum Gratiæ ſanctificantis, ſicque informe manet, animamque deformem relinquit: attamen, aliquando ſaltem, ſublato illo obice peccati mortalis, quaſi *reviviſcens*, confert effectum ſuum privilegio reviviſcentiæ: quia ſcilicet manet continuò in acceptatione divina ita applicatum, uſquedum, ſublato obice, effectum ſubjecto jam capaci conferat. Et hinc dicitur *reviviſcere*: quia toto tempore præcedenti erat quaſi *mortuum*, vel ſaltem mortificatum, nullum ſcilicet habens ſanctificationis, & vitæ ſpiritualis motum in ſuſcipiente. Hæc pro explicatione terminorum. Jam quoad rem

27 Duplex occurrit quæſtio. Prima: quænam Sacramenta poſſint ſic eſſe informia? Nullus dubitat de omnibus, excepta ſola Pœnitentia. Eſt quippe Articulus Fidei, poſſe Baptiſmum integerrimè ſuſcipi à graviſſimo peccatore permanente, & indurato in ſua nequitia. Et paſſim audis loquentes Doctores, hominem validè baptizari, confirmari, ordinari, extremè ungi, Matrimonium contrahere in ſtatu peccati mortalis; at non licitè, ſacrilegè, nedùm infructuosè, & informiter. De Sacramento Euchariſtiæ, proh dolor! res nimis clara. Ratio jam indicata eſt. Quia in omnibus his poſſunt concurrere omnia eſſentialiter requiſita ad valorem Sacramenti, ſtante ſimul obice peccati mortalis; adeòque poſſunt ſuſcipi validè, abſque eo, quòd ſuſcipiantur licitè, & fructuosè. De Pœnitentia ſola grandis eſt diſceptatio inter Theologos: eò quòd diſpoſitio ſuſcipientis neceſſariò requiſita ad validè ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, nimirùm dolor ſincerus de peccatis, & confeſſio legitima, faciat illud etiam licitè ſuſcipi. Verùm hæc diſputatio, cùm multa ſcienda ſupponat, neceſſariò differenda eſt in ſuum proprium locum de Pœnitentia, in tertia noſtra parte.

28 Altera quæſtio eſt, quænam Sacramenta ſic informiter ſuſcepta gaudeant privilegio reviviſcentiæ, ut poſteà ablato obice peccati mortalis effectum ſuum conferant? Omnibus, præter Baptiſmum negant hanc prærogativam *Vaſquez*, *Hurtadus*, *Herincx* noſter, alii non pauci, mihi valde probabiliter. Contrà omnibus tribuunt alii cum Caſtro-Palao hic *diſp.* 18. *p.* 9. Aliquibus tribuunt, aliis negant æquè multi. Auctores videre potes apud Lugo de Sacramentis, *diſp.* 16. *ſect.* 6. *&* *Caſtro-Pal. cit.* Accipe mentem meam compendio.

29 I. Baptiſmum gaudere hoc privilegio, conſentiunt ferè Theologi cum D. Thoma 3. *p. q.* 69. *art.* 10. Et expreſſè docet D. Auguſt. *l.* 1. *de Baptiſmo contra Donatiſtas*. Ratio eſt: quia Sacramentum Baptiſmi validè ſuſceptum ſemel, ob impreſſum Characterem eſt initerabile; & ejus effectus, regeneratio ſpiritualis, ſimpliciter eſt ad ſalutem neceſſarius: & peccata ante Baptiſmum commiſſa per nullum aliud Sacramentum remitti poſſunt: ergo opus fuit, ut Baptiſmus ſemel validè receptus ſine effectu, poſteà recedente obice, operetur ſuum effectum, quem anteà operari nequit.

30 II. Idipſum plerique docent de Sacramento Confirmationis, Ordinis: ſimilis enim, etſi non ita urgens, eſt ratio: Nam & hæc Sacramenta ſimpliciter initerabilia ſunt, & habent effectum ſibi proprium, (nimirùm Confirmatio gratiam in fide Chriſti roborantem: Ordo, gratiam conformativam Chriſto operanti, &c.) qui effectus ab aliis Sacramentis conferri nequeunt: ergo & hæc quoque Sacramenta ſemel validè ſuſcepta ſine effectu, poſteà amoto obice, effectum ſuum conferre, rationi conſonum eſt.

31 III. Eadem ratio, ſed minùs urgens, ſuadet de Extrema Unctione, & Matrimonio. Nam & hæc Sacramenta ſecundùm quid ſunt initerabilia, nimirùm durante eadem infirmitate, & durante vita utriuſque conjugis & habent effectus aliquos ſpeciales ſibi proprios, nimirùm Extrema Unctio, gratiam delentem peccatorum reliquias, & in extremo conflictu roborantem: Matrimonium, gratiam pacis conjugum conciliativam, & ad munia Matrimonii auxiliantem, qui effectus per alia Sacramenta non conferuntur: ergo rationi quoque conſentaneum eſt, etiam hæc Sacramenta ſemel validè ſuſcepta ſine fructu, poſteà, amoto obice, effectum gratiæ reſtaurare.

32 IV. Jam vides nullam ſimilem rationem militare pro Sacramentis Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, cùm hæc ſemper ad libitum ſint iterabilia, nec effectus ſpeciales ita neceſſariò conferant. Quare Euchariſtiæ (de Pœnitentia alibi) hanc vim

cum aliis meritò negat Lugo *l. c.* Nam Euchariſtia, quia ſumitur per modum cibi, & nutrimenti ſpiritualis animæ jam viventis vita ſpirituali gratiæ, nata eſt ſolùm nutrire pro eo inſtanti, quo ſumitur: ergo, ſi illo inſtanti inveniat mortalis peccati impedimentum, ac obicem iſtius nutritionis ſpiritualis, jam non erit nutrimentum, ſed ipſo puncto vertitur in detrimentum ſumentis; quia juxta Apoſtolum 1. *Corinth.* 11. *Qui manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.*

33 Tandem mihi veriſimillimum videtur, præter baptiſmum, nullum aliud Sacramentum gaudere eo privilegio reviviſcentiæ, ut ſcilicet recedente obice, reſtauretur gratia ſanctificans. Non enim ſunt aſſerendi effectus Sacramentorum abſque fundamento in Scriptura, traditione Patrum, aut Eccleſiæ definitione: ſunt enim Sacramenta ſigna ad placitum voluntatis divinæ, quod nobis ex Scriptura, vel traditione conſtare debet: (ratione certò ſola conſtare non poteſt) at præter Baptiſmum, ex nullo tali capite conſtat de ullo alio Sacramento: ergo &c.

SECTIO III.

De Gratia, communi effectu Sacramentorum.

SUMMARIUM.

35 & 36 *Gratia generatim quid, & quotuplex?*
37 Uſque ad n. 40. *Quid, & quotuplex gratia* habitualis?
40 & 41 *Quid, & quotuplex* actualis?
42 Uſque ad nu. 45. *Qualem gratiam conferant ſingula Sacramenta N. Legis?*
45 *Sacramenta cauſant gratiam ex opere operato.*
46 Uſque ad n. 49. *Idque moraliter, ſeu influxu morali.*
49 Uſque ad num. 54. *An omnia Sacramenta conferant gratiam æqualem, vel inæqualem?*

34 EFfectus Sacramentorum Novæ Legis duplex eſt: generalis omnium, & particularis aliquorum. Effectus generalis omnibus Sacramentis communis eſt *Gratia ſanctificans*; Omnia quippe Sacramenta Novæ Legis, ſine obice ſuſcepta, ex opere operato gratiam infundunt, ut definiunt Concilia Trid. & Florent. ſuperiùs allegata. Effectus particularis, aliquorum Sacramentorum proprius, eſt *Character*. De utroque ſeorſim agemus diſtinctis §§. hac, & ſeq. Sect.

§. I. *Quid eſt Gratia generatim, & quotuplex?*

35 I. GRatia generatim definiri poteſt: *Donum Dei gratuitum homini viatori, intuitu ſalutis, vi meritorum Chriſti gratis collatum.* Dicitur 1. *Donum Dei gratuitum.* Nam ut inquit Apoſtolus Roman. 11. *Si gratia, jam non ex operibus* (ſine gratia factis) *alioquin gratia jam non eſt gratia.* 2. *Intuitu ſalutis.* Per quod gratia differt à donis naturalibus naturæ debitis, aut indebitis, ſed per ſe ad ſalutem non ordinatis. 3. *Vi meritorum Chriſti.* Chriſtus enim Mediator, ſicut totius ſalutis noſtræ, ita omnis gratiæ ad ſalutem conducentis, unica eſt cauſa meritoria. 4. *Gratis collatum*: gratia enim alia gratis data, alia gratum faciens eſt.

35 II. *Gratia gratis data* dicitur donum DEI gratuitum datum homini, ad aliorum potiſſimùm ſalutem ordinatum: adeòque non tantùm bonis, ſed etiam malis commune: ut donum Prophetiæ, donum linguarum, gratia ſanitatum, & alia, quæ enumerat Apoſtolus 1. Corinth. 12. *Gratia gratum faciens* eſt donum DEI gratuitum datum homini principaliter ad ſalutem propriam, quippè aut ipſum hominem intrinſecè, & formaliter juſtum, ac DEO gratum efficiens, & dicitur *Gratia ſanctificans habitualis*, aut extrinſecè, & effectivè hominem excitans, movens, & adjuvans ad juſtitiam comparandam, vel conſervandam: & dicitur *Gratia ſanctificans actualis*. De utraque ſeorſim.

§. II. *Quid eſt gratia ſanctificans habitualis, & quotuplex?*

37 I. HÆc (ſimpliciter, & antonomaſticè *gratia divina* dicenda) *Eſt qualitas ſpiritualis ſupernaturalis infuſa animæ, quæ hominem formaliter juſtum, ſanctum, ac Deo gratum conſtituit, ejuſque actus meritorios vitæ æternæ de condigno efficit.* Unde *habitualis* gratia dicitur, quia ut verus habitus habitualiter, ac permanenter ineſt homini, eum ſanctificans, atque ad actus meritorios de condigno cooperans. *Divina* autem gratia dicitur, quia hominem conſtituit gratum DEO, verum DEI amicum, filium adoptivum DEI, hæredem DEI, cohæredem Chriſti, ac æternæ beatitudinis: ratione cujus ſcil. homini de jure debetur hæreditas gloriæ, ac beatitudinis æternæ: & verbo, quia hominem quodammodò deificat, ac conſortem divinæ naturæ efficit.

38 Adde. in Sententia magnorum Doctorum, Scoti, & aliorum, hæc gratia ſanctificans eſt idem realiter habitus cum Charitate divina infuſa: adeò ut idem realiter habitus, ſeu qualitas illa ſupernaturalis excellentiſſima, diverſo reſpectu, ſeu connotato, quatenus quidem hominem ſic gratum, ac dilectum DEO ejuſque actus gratos DEO, ac meritorios efficit, dicatur *Gratia*: quatenùs verò ipſum DEUM homini gratum, ac dilectum reddit, eumque ad amandum DEUM, ac propter DEUM benè operandum inclinat, & adjuvat, dicatur *Charitas*: quæ definitur: *virtus Theologica ſupernaturalis, qua Deus propter ſe diligitur, Proximus autem propter Deum.*

II. Duplex eſt hæc Gratia ſantificans habitualis, *prima*, & *ſecunda*: *Prima* gratia dicitur, qua homo peccator primò juſtificatur, atque ex inimico amicus DEI conſtituitur: inde dicta *prima*, quia nullam aliam gratiam habitualem præſupponit, cùm ipſa immediatè ſit expulſiva peccati mortalis. Et talis per ſe confertur per Sacramenta mortuorum, Baptiſmum, & Pœnitentiam. Gratia *ſecunda* dicitur gratiæ prioris augmentum, & eſt omnis gratia ſanctificans habitualis jam præſupponens in ſuſcipiente primam, vel priorem gratiam, ſeu quæ confertur homini jam in gratia conſtituto: unde dicta *ſecunda*. Et talis per ſe confertur per Sacramenta vivorum, ſcilicet Confirmationem, Euchariſtiam, Ordinem, Extremam Unctionem, & Matrimonium, ut jam ſuprà dictum *nu.* 22. Item talem acquirimus meritoriè per omnem actum meritorium, factum ſcilicet in ſtatu gratiæ. 39

§. III. *Quid gratia ſanctificans actualis, & quotuplex?*

I. HÆc (ſecundùm quid tantùm non ſimpliciter dicenda *gratia*) Eſt influxus Dei ſpecialis, & gratuitus, excitans, & effectivè movens, adjuvans hominem ad pios motus, & actus bonos exercendos, utpote converſionis, pœnitentiæ, contritionis, timoris, vel amoris DEI, vel proximi, & ſimiles, quibus mediantibus homo impetrat, vel meretur gratiam ſanctificantem: nimirùm, aut de congruo, ſolùm per modum impetrationis gratuitæ, ſi adhuc ſit in ſtatu peccati mortalis; aut de condigno per modum debiti, ſi anteà jam fuit in ſtatu gratiæ. Jam vides, hac gratia *actuali* hominem extrinſecè, & effectivè, gratia verò *habituali* intrinſecè, & formaliter juſtificari, Deo gratum, & amicum fieri. 40

II. Triplex communiter diſtinguitur hæc gratia actualis, *Excitans, Adjuvans, & Complens vel Subſequens.* Gratia *excitans*, vel præveniens dicitur, ſupernaturalis motio animæ ad bonum aliquod volendum, vel malum fugiendum. Amodò: Gratia *adjuvans*, vel cooperans dicitur eadem motio ſupernaturalis animæ, & auxilium divinum efficax una cum voluntate influens, concurrens, ac cooperans ad bonum opus actu perficiendum, vel malum devitandum, ad quod alioquin tentatio te impelleret. Gratia *complens*, vel conſummans, vel etiam *ſubſequens* dicitur eadem motio, & auxilium divinum una cum voluntate cooperando, & corroborando tribuens operi bono cœpto ultimam perfectionem; nam qui dedit velle DEUS, dabit etiam perficere. Et tales gratiæ actuales, ac jus ad illas opportuno tempore præſtandas, dantur etiam ſemper indignè ſuſceptione Sacramentorum, ut jam jam audies. 41

§. IV. *Qualis ergo gratia confertur per Sacramenta Novæ Legis?*

I. CErtum eſt de fide per quodlibet Sacramentum Novæ Legis omni homini dignè ſuſcipiendi conferri gratiam ſanctificantem habitualem, aut primam, aut ſecundam, ut jam iteratò audiviſti *n.* 7. & 34. atque una cum gratia ſanctificante, ſaltem prima, ſimul infunduntur habitus ſupernaturales virtutum Fidei, Spei, Charitatis, donorum Spiritus ſancti &c. quippè inſeparabiles à gratia tanquam ejus proprietates. De quibus omnibus latè D. Thom. 3. *p. q.* 62. per totam. Ulteriùs, quolibet Sacramento dignè ſuſcepto communicantur homini alia particularia dona propria ſingulis Sacramentis, quæ dicuntur gratiæ Sacramentales: nam ſuavis Spiritus Chriſti ordinavit ſingula Sacramenta ad ſingulos particulares fines, effectuſque concedendos, vel eo ipſo tempore, quo percipiuntur Sacramenta, vel alio tempore opportuno, prout de ſingulis in particulari propriis locis declaratur. Inter hæc autem particularia dona præcipuum eſt, quod ſequitur. 42

II. Præter gratiam ſanctificantem habitualem per quodlibet Sacramentum dignè ſuſceptum, confertur homini jus (& conſequenter DEO quædam imponitur obligatio) ad ſpeciales gratias actuales, & auxilia divina efficacia, vel certè ſufficientia ſuo opportuno tempore conferenda homini, adjuvantia ipſum ad actus, & effectus, ad quos tale Sacramentum ordinatur. Hoc enim potiſſimùm ſignificant Concilia, Patres, & Doctores paſſim, quando dicunt, quodlibet Sacramentum conferre gratiam ſpecialem ſibi propriam. Exempli gratia percurramus ſingula. 43

1. Baptiſmus dicitur conferre gratiam ſpecialem per modum regenerationis ſpiritualis, & quaſi vivificantis animam ad cultum divinum, quia una cum gratia ſanctificante habi- 44

tuali

mali (qua remittitur peccatum originale, & actuale, totaque pœna peccatis debita) confert vires ſpeciales, ac jus ad auxilia divina, quibus ritè baptizatus poſſit debitè colere DEUM, ejus leges obſervare, participare alia Sacramenta, &c.

2. Confirmatio dicitur conferre gratiam ſpecialem in fide Chriſti roborativam: quia unà cum gratia ſanctificante tribuit vires, ac jus ad ſimilia auxilia divina ſuo tempore conferenda, & roborantia hominem ad fidem Chriſti confitendam, & defendendam contra tentationes, & impugnationes hoſtiles, ſeu ad ſuperandas tentationes adverſantes Catholicæ Fidei.

3. Ordo dicitur conferre gratiam ſpecialem conformativam Chriſto operanti: quia unà cum gratia habituali tribuit jus ad auxilia divina ſuo tempore conferenda ordinato ad dignè, & fructuosè exercendos actus ſui Ordinis circa Corpus Chriſti verum, & myſticum, &c.

4. Euchariſtia dicitur conferre gratiam ſpecialem nutritivam animæ: quia unà cum gratia ſanctificante tribuit jus ad auxilia divina conferenda, adjuvantia ad proficiendum in vita ſpirituali animæ, Charitate, ſanctitate, virtutibus &c.

5. Pœnitentia dicitur conferre gratiam ſpecialem ſanctificativam animæ, quia dignè ſuſcipienti confert ſimul ſpeciale robur, & ejus ad auxilia divina contra recidivam peccati, aut præteritorum peccatorum complacentiam.

6. Extrema Unctio eadem ferè ratione dicitur conferre gratiam ſpecialem expiantem reliquias peccatorum: quia robur, & ſubſidium adfert ad tolerandas æquo animo moleſtias morbi, & agonis mortis.

7. Matrimonium denique conferre dicitur gratiam ſpecialem conciliativam pacis, & amoris conjugalis, & ad munia conjugii rectè, & fructuosè obeunda auxiliativam, &c.

§. V. *Qualiter Sacramenta cauſent gratiam: & quo influxu?*

45. I. SAcramenta Novæ Legis cauſant gratiam ſanctificantem prædictam *ex opere operato*: & non *ex opere operantis* tantùm. Certum de Fide Catholica ex Conc. Trid. *n.5.* allegato *ſeſſ.7. Can.1.* Explicatio. Sacramenta cauſare gratiam *ex opere operato*, eſt conferre gratiam ex vi ipſius actionis Sacramentalis exhibitæ ſuſcipienti, conſideratæ ſcilic. ſecundùm dignitatem, & efficaciam, quàm habet ex inſtitutione ſua facta à Chriſto ſine reſpectu, vel dependentia ad merita, vel dignitatem illius, qui eam actionem exercet. E contrà cauſare gratiam *ex opere operantis*, eſt ſolùm ratione meriti, & diſpoſitionis illius, qui talem actionem exercet, conferre gratiam; quomodo contritio perfecta, omneſque actus meritorii hominis juſti gratiam adferunt: atqui priori modo Sacramenta Novæ Legis conferunt gratiam, ut manifeſtum eſt in Baptiſmo infanti collatò à Miniſtro malo, vel nullius meriti. Et Ratio eſt: quia actio Sacramentalis habet vim, & efficaciam cauſandi gratiam vi inſtitutionis ſuæ à Chriſto factæ: at inſtitutio à Chriſto facta eſt independenter à meritis & Miniſtri, & ſuſcipientis, ex ſolis ſuis infinitis meritis: ergo independenter ab iſtis Miniſtri, vel ſuſcipientis meritis, ideòque non *ex opere operantis*; ſed vi ipſius actionis à Chriſto inſtitutæ, ac proinde *ex opere operato* Sacramenta cauſant gratiam: ut propterea ad augmentum, vel detrimentum gratiæ Sacramentalis per ſe nihil conferat ſanctitas, vel improbitas Miniſtri, ut omnes notant cum D. Thom. *q.69. a.4.* Per accidens tamen poteſt conducere illius probitas, ſi videlicet ſuis precibus, vel induſtriis impetret ſuſcepturo Sacramentum gratiam efficacem ad ferventiorem diſpoſitionem, ratione cujus major confertur gratia, de quo mox infrà.

46. II. Certum eſt apud omnes, Sacramenta cauſare gratiam ſanctificantem ad minus *moraliter*, ſeu *influxu morali*. Ratio clara eſt ex terminis: nam illud dicitur cauſare moraliter, ſeu influxu morali aliquem effectum, quod ſolùm movet, impellit, & determinat aliud agens, ut illum effectum per ſe cauſet certò, & infallibiliter (ſic enim generatim dicuntur noſtræ preces, conſilia, mandata, minæ, &c. eſſe cauſæ morales illorum effectuum, quos alii iſtis inducti per ſe faciunt, & producunt.) atqui Sacramenta, ſeu ſigna illa Sacramentalia debitè applicata, ex vi inſtitutionis ſuæ ſic movent, monent, ac quaſi impellunt, ac determinant DEUM, ut memor inſtitutionis, promiſſionis, paſſionis, ac meritorum Chriſti, ipſe per ſe cauſet, & infundat gratiam ſanctificantem dignè ſuſcipienti tale Sacramentum; namque DEUS ipſa inſtitutione Sacramentorum, libera ſua voluntate decrevit, ut quoties ejuſmodi ſigna Sacramentalia debitè applicata fuerint, ipſe infundat gratiam dignè ſuſcipienti certò, & infallibiliter: ergo Sacramenta cauſant gratiam moraliter, ſeu influxu morali ad minus.

47 Jam verò utrùm Sacramenta tantùm ſic moraliter cauſent gratiam, an verò etiam *phyſicè*, ſeu *phyſico influxu*, *ſaltem inſtrumentaliter*, cum DEO, ut agente principali, concurrant ad producendam gratiam (quemadmodùm noſtra anima phyſicè cooperatur DEO ad producendum in nobis actum ſupernaturalem fidei, v.g.) controverſia eſt ſcholaſtica, purè ſpeculativa percelebris. Affirmant Thomiſtæ, aliique multi. Negant conſtanter, ſolùmque moralem illum influxum, & cauſalitatem agnoſcunt Scotiſtæ, aliique non pauci, quibus ego libens accedo; ſiquidem ſigna illa ſenſibilia Sacramentalia, quippè merè corporalia, & materialia, nullam habent proportionem activitatis phyſicè ad cauſandam gratiam ſanctificantem merè ſpiritualem, & maximè ſupernaturalem: & cùm eſſentialiter ſint entia ſucceſſiva, phyſicè ampliùs non exiſtunt in inſtanti ultimo completionis ſuæ, quo primùm phyſicè cauſatur gratia. Tu Tyro, crede, quod lubet: nihil enim refert, vel confert ad praxim.

Ex dictis colliges: ad cauſandum effectum Sacramentorum, 48
gratiam ſanctificantem, &c. quatuor concurrere cauſas. 1. Cauſa efficiens phyſica, & principalis eſt DEUS. 2. Cauſa meritoria eſt Chriſtus, quà homo DEUS, eiſque paſſio, & merita. 3. Cauſa inſtrumentalis ſaltem moralis eſt ipſum Sacramentum, ſeu ſignum illud ſenſibile debitè applicatum. 4. Cauſa miniſterialis, eſt Miniſter Sacramenti, Baptizans, Confirmans, Abſolvens &c.

§. VI. *Conferuntne omnia Sacramenta æqualem, vel inæqualem gratiam? & quomodo?*

I. SAcramenta comparata ad invicem, ut ſunt diverſæ ſpe- 49
ciei: Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, &c. non conferunt omnia æqualem gratiam, ſed ſicut unum altero dignius, ac perfectius eſt, ita unum altero etiam majorem, ac perfectiorem gratiam confert, juxta communiſſimam Doctorum cum D. Thom. *q.69. a.8.* Layman *l.1. tr.1. c.6. in fine*. Tannero *diſp.3. q.3. dub.6.* Sumitur ex Conc. Trid. Seſſ. 7. Can. 3. *Si quis dixerit hæc 7. Sacramenta eſſe inter ſe paria, ut nulla ratione aliud ſit altero dignius; anathema ſit.* Hinc Sacramentum Euchariſtiæ, quia omnibus aliis perfectius eſt, cùm ſit Sacramentum permanens, in ſe realiter Chriſtum continens omninò etiam rationabiliter creditur, majorem, quàm alia, & perfectiorem gratiam conferre, cæteris paribus. Adde, quòd etiam finis aliquorum Sacramentorum perfectior, majorem, & perfectiorem gratiam poſtulet: qua ratione ab aliquibus Ordo præfertur Confirmationi: Confirmatio Baptiſmo, &c. Verùm in hac re nihil certi definiri poſſe fatetur *Suarez*. Manent ergo pia, & probabilis opinio.

II. Sacramenta ejuſdem ſpeciei ſolo numero diſtincta, ut 50.
plures Baptiſmi, Confirmationes, Abſolutiones &c. quantum eſt ex parte ſua, in ſubjectis æqualiter diſpoſitis, de lege ordinaria ſemper æqualem conferunt effectum gratiæ. *Communis DD. apud citatos.* Ratio eſt, quia quodlibet Sacramentum habet definitum effectum ex certa lege, & promiſſione divina: ergo quantum eſt ex parte Sacramenti, & ipſius Dei, hic effectus ſemper erit æqualis: & conſequenter, ſi etiam ex parte ſuſcipientium æqualis ſit diſpoſitio, Sacramenta ejuſdem ſpeciei ſemper æqualem conferent gratiam: quemadmodùm in naturalibus ab eadem cauſa, circa paſſum æqualiter diſpoſitum, ſemper producitur idem, ſeu æqualis effectus. Hinc colliges, omnes parvulos in Baptiſmo ſemper accipere æqualem gratiam, cùm eorum omnium æqualis, vel potiùs nulla ſit diſpoſitio, cùm careant uſu rationis. At verò in Baptiſmo parvuli, & adulti debitè diſpoſiti, inæqualem fore gratiam, videbis ex mox dicendis.

III. Eadem Sacramenta ejuſdem ſpeciei inæqualem con- 51.
ferunt effectum gratiæ hominibus inæqualiter diſpoſitis; majorem videlicet homini meliùs diſpoſito, quàm minùs, vel remiſſiùs diſpoſito. *Communis.* Sumitur ex Conc. Trid. *ſeſſ. 6. c.7.* ubi loquens de juſtificatione adulti per Baptiſmum, docet non juſtificari juſtitiam in nobis recipientes unuſquiſque ſuam, ſecundùm menſuram, quem Spiritus ſanctus partitur ſingulis, prout vult, *& propriam uniuſcujuſq; diſpoſitionem, & cooperationem.* Ratio eſt: quia ſicut cauſæ omnes naturales perfectiùs agunt in ſubjecto meliùs diſpoſito; ita valdè conveniens fuit etiam Chriſtum tamquam cauſam ſupernaturalem per Sacramenta à ſe inſtituta perfectiùs agere in ſubjecto meliùs diſpoſito: nam & ad ſuavem DEI providentiam, & ſapientem, juſtamque diſtributionem ſpectat, ut meliùs diſpoſito major conferatur gratia: & hoc valdè expediens fuit, ſic enim homines alliciuntur, & moventur ad ſe tantò accuratiùs præparandos, & diſponendos ad majori devotione, & reverentia ſuſcipienda Sacramenta, ſaltem ſpe majoris fructus. Addit piè, & eleganter Gobat *n.* 287. videri quoddam eſſe inconveniens, ſi Judæus unus, v.g. accedens ad Baptiſmum cum infimo gradu imperfectiſſimæ attritionis, accipiat tot gradus gratiæ ſanctificantis, quot accipit S. Aug. baptizatus à S. Ambr. præmiſſis, & concomitantibus ardentibus actibus contritionis, & Charitatis, quos ſpirant ejus confeſſionum libelli.

IV. Sacramenta ita conferunt majorem gratiam meliùs diſpoſito ex ipſo *opere operato*, & per modum effectus Sacramentalis, & non tantùm *ex opere operantis*, ſeu proprio ſuſcipientis merito: hoc enim ipſum probat ratio data *n. præced.* cùm de opera operantis nullum poſſit eſſe dubium.

Di-

Digitized by Google

52 *Dices*: Nonne effectus Sacramenti ex opere operato magis dependet à Miniſtro conferente, quàm à ſuſcipiente? ſed inæqualitas diſpoſitionis, ac meritorum Miniſtrorum nihil per ſe facit ad inæqualitatem effectus ſacramentalis: ergo nequa inæqualitas diſpoſitionis ſuſcipientium. *Reſp. diſt. M.* Effectus Sacramenti magis dependet à Miniſtro conferente, &c. ad hoc, ut fiat, & ſit Sacramentum ſimpliciter. *concedo M.* ad hoc, ut effectus Sacramentorum in tali ſubjecto, & tali modo ſuſcipiatur: *nego M. & conſequentiam.*

53 Ex dictis hactenùs colligere, & advertere debes, quid ſit, & quomodò differant ſuſcipere Sacramenta *validè, licitè, fructuosè? Validè* ſuſcipere Sacramenta, eſt applicare reipſa omnia eſſentialiter requiſita ad valorem Sacramenti, nimirum debitam materiam, formam, & intentionem, adeo ut ex parte Sacramenti, nihil deſit, quominùs effectum ſuum conferat, etſi aliunde aliquid obeſſe poſſit ex parte ſuſcipientis, ideoque etiam ſæpè contingat Sacramenta conferri validè, etſi non licitè, nec fructuosè. *Licitè* ſuſcipere Sacramenta, eſt ita ſuſcipere Sacramenta, ut quis recipiendo non peccet. *Fructuosè* recipere Sacramenta eſt ita recipere, ut quis ſimul recipiat effectum, & fructum Sacramentorum, adeòq; validè, & licitè ſimul. Quare poteſt aliquis licitè, & ſine peccato recipere Sacramentum ob ignorantiam, vel errorem inculpabilem (ut ſi confitens doleat, putans bona fide ſe eſſe attritum, cùm tamen non ſit) & tamen nec validè recipiat, nec fructuosè, ut ſuis locis videbitur.

S E C T I O IV.

De Charactere, ſpeciali aliquorum Sacramentorum effectu.

S U M M A R I U M.

54 Uſque ad n. 61. *Character quid, & quotuplex?*
61 Uſque ad n. 65. *Quæ ſint munera, officia, & proprietates Characteris?*
65 Uſque ad n. 70. *Quid, & quæ quilibet Character ſignificet?*
70 *Character non eſt ipſa poteſtas, ſed ſignum poteſtatis.*
71 *Non merè ad placitum, ſed naturale, ac*
72 *Aliquo modo practicum.*

§. I. *Quid eſt Character, & quotuplex?*

54 I. C*Haracter eſt ſignum ſpirituale indelebile animæ impreſſum in ſuſceptione Sacramenti initerabilis, ſignificans poteſtatem quamdam Spiritualem eo Sacramento acquiſitam.* Seu, eſt qualitas quædam ſpiritualis impreſſa animæ mirificum ei adferens ornamentum, eaque prorſus indelebilis, ac proinde permanſura etiam in animabus ſeparatis idque in æternum decorem Beatorum, ſempiternumque probrum improborum; ait Gobat. *n.* 289. Definitio latiùs explicatur per ſequentes §§.

55 II. Triplex eſt Character, ſeu tria Sacramenta imprimunt Characterem. *Baptiſmus, Confirmatio, & Ordo:* ſic omnes Catholici ex cap. Majores, de Baptiſmo, Conc. Flor. in lit. unionis, & Trid. ſeſſ. 6. Can. 9. *Siquis dixerit in tribus Sacramentis, Baptiſmo ſcilicet, Confirmatione, & Ordine non imprimi Characterem in anima, hoc eſt, ſignum quoddam ſpirituale, & indelebile, unde ea iterari non poſſunt, anathema ſit.* Ratio hujus mox dabitur *n. ſeq.* Imprimunt autem illa Sacramenta Characterem ſemper infallibiliter, quoties ſuſcipiuntur validè, adeòque & voluntariè, etſi ſacrilegè, ob malam conſcientiam, vel ſceleratam intentionem: ut proinde illa tria Sacramenta numquam ſuſcipiantur penitus infructuosè, & ſine effectu omnis gratiæ. Character enim eſt quoddam donum cœleſte prorſùs gratis collatum, ac proinde magna gratia, non tamen ſanctificans, ſed potiùs gratis data: quippè cum qua toties ſtant myriades peccatorum mortalium.

56 III. Tria tantùm illa Sacramenta Characterem imprimunt, adeòque tres tantùm ſunt Characteres. Rationem congruentiæ Scotus, & alii communiter deſumunt ex comparatione, proportione quadam, quam habet ſtatus Evangelicæ legis, & Regni ſpiritualis Chriſti ad politiam humanam, in qua ſervantur tres gradus ſtatuum. Primus infimus eſt communis omnium ſubditorum Principi: ſecundus militum: tertius Miniſtrorum, & diſpenſatorum bonorum communium: ſic proportionaliter in ſtatu Eccleſiæ, ac Regni Spiritualis Chriſti tres ſunt gradus per tria illa Sacramenta conſtituti: nimirùm: *Ovium Chriſti: militum Chriſti: & miniſtrorum*, ac Diſpenſatorum Chriſti.

57 Primus gradus, & ſtatus Baptiſmo conſtitutus eſt *Ovium*, ſeu ſubditorum, ac domeſticorum Chriſti. Nam per hoc Sacramentum tranſit homo è poteſtate Diaboli ad ſervitutem Chriſti, inſcribitur in ejus familiam, ac velut ovis aggregatur ejus ovili, deputatur ad cultum Dei, accipit poteſtatem participandi alia Sacramenta, aliaque bona communia Eccleſiæ, tamquam jam ejus membrum factus, ac per hoc conformatur, ſeu aſſimilatur Chriſto Capiti, ac ſupremo Paſtori ſuo, & diſtinguitur ab aliis Chriſto non conjunctis, ſeu infidelibus; conveniens ergo erat, ut baptizatus aliquo ſpeciali ſigno, ſeu ſignaculo conſignetur: quod dicitur Character Baptiſmi, & congruè exprimitur eſſe *ſignum ovium Chriſti.*

58 Secundus gradus, & ſtatus Confirmatione conſtitutus eſt *Militum Chriſti.* Per hoc enim Sacramentum homo adſcribitur ad militiam Chriſti, ut gerat vexillum ejus in fronte, & accipit poteſtatem, ut ex officio ad fidem Chriſti profitendam, & defendendam pugnet contra dæmones, & hoſtes Chriſti; ac per hoc ſpecialiter conformatur Chriſto ſupremo Duci; & Anteſignano militiæ noſtræ: & diſtinguitur ab aliis adhuc velut inermibus. Conveniebat ergo etiam hunc aliquo ſpeciali Chriſti ſignaculo inſigniri: quod dicitur Character Confirmationis, & ſignum *militum Chriſti.*

59 Tertius gradus, ac ſtatus Sacramento Ordinis conſtitutus eſt *Miniſtrorum Chriſti.* Per hoc enim Sacramentum homo adſcribitur in numerum velut Ducum militiæ hujus propoſitorum familiæ, ac diſpenſatorum bonorum Chriſti accipit poteſtatem diſponendi bona Domini ſui. & ſpecialiſſimè conſecratur ad cultum Dei excellentiſſimum per Sacramentum Euchariſtiæ, ac per hoc ſpecialiſſimè conformatur Chriſto ſupremo Principi Paſtorum, ac Epiſcopo animarum noſtrarum: & diſtinguitur ab aliis Eccleſiæ membris, ſeu familiæ, ſeu militiæ Chriſti. Oportebat ergo & hunc illo aliquo ſpecialiori ſigno inſigniri: quod dicitur Character Ordinis, & ſignum *Miniſtrorum Chriſti.*

60 IV. Nulla ergo alia Sacramenta Characterem imprimunt. Quia enim per illa tria tantùm Sacramenta homo ſic ſpecialiter, & peculiari miniſterio conſecratur ad cultum Dei, ſpecialemque poteſtatem accipit, ideòque certo modo ſtatum mutat: Per alia autem Sacramenta homo nec ſpeciali miniſterio conſecratur ad cultum Dei, nec novam poteſtatem accipit, ideòque neque ſtatum mutat, ſed omnia ſunt communia omnibus, qui ſunt de familia, ſeu ovili Chriſti: aut enim per illa ſolùm nutritur ſpiritualiter, ut in Euchariſtia; aut accipit medicamentum contra morbos peccatorum, ut in Pœnitentia, & extrema Unctione: aut denique accipit remedium contra concupiſcentiam, ut in matrimonio; ideò tantùm illa tria, non autem reliqua quatuor Sacramenta Characterem imprimere opus fuit. Ex hactenus dictis jam poſſes colligere eorum Characterum differentiam, munera, & proprietates. Sed clarioris explicationis gratia in commodum Tyronum, pono diſtinctos §§.

§. II. *Characteris munera, ſeu officia, & proprietates.*

61 TRia ſunt: *Aptum facere ad cultum divinum: conſigurare Chriſto: & diſtinguere ab aliis.* Explico breviter.

I. *Aptum reddere ad cultum Divinum.* Omnis enim Character eſt poteſtas ſpiritualis, & ſupernaturalis hominem aptum reddens, imo ſpeciali miniſterio conſecrans ad cultum divinum, ut dictum eſt. Character Baptiſmi eſt poteſtas, potiſſimùm alia paſſiva reddens hominem aptum ad participanda alia Eccleſiæ Sacramenta, & bona: & ſine illo nulla aliorum Sacramentorum ſuſceptio eſt rata. Character Ordinis eſt poteſtas potiſſimùm activa ad Corpus, & Sanguinem Chriſti, aliaque Sacramenta miniſtranda. Character Confirmationis eſt poteſtas partim paſſiva, quia & ipſe magis aptum reddit ad alia Sacramenta ſuſcipienda, partim verò, & principaliter activa, ad confitendam, & defendendam Fidem Chriſti, & pugnandum contra hoſtes Fidei, ac ſalutis.

62 II. *Conformare hominem Chriſto.* Et hoc munus oritur ex priori. Quia enim omnis poteſtas illa ſpiritualis in cultu divino, & participatione Sacramentorum derivatur à Chriſto, & eſt quædam participatio poteſtatis Chriſti, qui ut ſummus Sacerdos, Pontifex, & Epiſcopus animarum, & auctor Sacramentorum, habet omnem poteſtatem in cultu divino, & Sacramentis: ideò Character nos conformat Chriſto, & ſimiliores facit, quàm ſint alii, qui tali Charactere carent: prout ſpecificatum habes §. *praced. nu.* 60. Character nimirùm Baptiſmi conformat hominem Chriſto, ut ſupremo Paſtori: Character Confirmationis, ut ſupremo Duci, & Anteſignano militiæ ſpiritualis: Character Ordinis, ut ſupremo Epiſcopo animarum noſtrarum.

63 III. *Diſtinguere ab aliis.* Hoc itidem oritur ex priori. Quia enim per Characterem Chriſto ſpeciali ratione conformamur: inde eo ipſo diſtinguimur ab aliis non ita conformatis, nec tali Charactere inſignitis: ut Baptizati ab infidelibus: Confirmati à debilibus, & velut adhuc inermibus in militia Chriſti: Ordinati à Laicis.

64 IV. Proprietates, & velut effectus Characteris. 1. Sunt ipſa ejus munera modò aſſignata: reddere aptum ad cultum Dei: conformare Chriſto: diſtinguere ab aliis. 2. Animam Deo, velut quoddam templum, reddere ſacram. 3. Hominem in jus, & poteſtatem Dei ſpecialiſſimè transferre. 4. Quòd ſit indelebilis, & ſemel impreſſus nunquam amiſſibilis neque enim amittitur per peccatum mortale: non enim ſpectat ad gratiam ſanctificantem, ſed gratis datam potiùs, ut jam ſuprà innui, neque per mortem, quia animæ immortali immediatè impreſſus

in

Digitized by Google

in æternum inhærebit, etiam in damnatis. Unde reſuſcitatus à morte Sacerdos, v.g. in corpore mortali: nec rebaptizandus, nec confirmandus, nec ordinandus denuò eſſet. At verò reſuſcitati Conjuges denuò matrimonio copulandi eſſent: quia Sacramentum Matrimonii non aliquid indelebile imprimit animæ, ſed ſolùm vinculum cauſat indiſſolubile inter Conjuges, quouſque ambo vivunt, ac per mortem omninò diſſolvitur, ut etiam docet Apoſtolus. 1. *Corinth.* 7.

§. III. *Quid? & quæ ſignificat Character?*

65 I. IN primis, & immediatè Character ſignificat poteſtatem illam ſpiritualem, & ſpecialem tali Sacramento acquiſitam. Nam Character Baptiſmi ſignificat hunc hominem eſſe ovem, ſeu domeſticum Chriſti, ſpectare ad ejus ovile, vel familiam: habere poteſtatem ad participanda alia Sacramenta, & bona Chriſti, & Eccleſiæ: habere jus ad auxilia, & vires ſpirituales in cultu divino, & lege Dei ſervanda. Character Confirmationis ſignificat hunc hominem eſſe militem Chriſti, habere poteſtatem ampliorem, & ſpecialem in cultu Dei, & fide Chriſti: habere jus ad auxilia, & vires ſpirituales ad fidem Chriſti confitendam, & propugnandam. Character Ordinis, Sacerdotis, v.g. ſignificat hunc hominem eſſe Miniſtrum Chriſti, habere poteſtatem in Corpus Chriſti verum, & myſticum ad talia Sacramenta miniſtranda, aliaque ſacerdotalia munia obeunda. Sic de cæteris.

66 II. Character repræſentat ipſum Chriſtum, tamquam eum, cujus homo deſignatur domeſticus, miles, miniſter. Utpotè Character Baptiſmi, ſignum *Ovium Chriſti*, repræſentat Chriſtum, ut Summum Caput, Paſtorem, & Patremfamilias ſuę Eccleſiæ. Character Confirmationis, ſignum *Militum Chriſti*, repræſentat Chriſtum, ut ſummum Ducem, & Anteſignanum militiæ Chriſtianæ, in cujus virtute pugnamus, & vincimus. Character Ordinis, ſignum *Miniſtrorum Chriſti*, repræſentat Chriſtum, ut ſummum Sacerdotem, Pontificem, & Auctorem Sacramentorum, &c.

67 III. Character aliquo modo repręſentat ipſam gratiam ſanctificantem, quæ vel adeſt cum ipſo, vel ſaltem ſemper adeſſe deberet, cùm ſit ſignum rememorativum Sacramenti collativi gratiæ: & conſequenter etiam aliquo modo repræſentat gratias actuales, & auxilia divina, quæ debentur homini ratione Sacramenti ſuſcepti ad tales actiones benè exercendas, ad quas Sacramentum ordinatur, ut *à n.* 44. explicatum habes.

68 IV. Denique videtur, quòd Character etiam aliquo modo ſignificet, & repræſentet alia Sacramenta, ad quæ ſuſcipienda, vel adminiſtranda ordinatur: v.g. Character Baptiſmi omnia alia Sacramenta, quorum homo per Baptiſmum fit capax: & ſimiliter Character Confirmationis: Character Diaconi, vel alterius inferioris Ordinis Ordinem Sacerdotii, ad quem diſponit: Character Sacerdotii, etiam Sacramenta Euchariſtiæ, Pœnitentiæ, & Extremæ Unctionis, quæ Sacerdos poteſt conferre. Sed hæc remotiùs videntur petita.

69 Ex dictis intelliges modum loquendi Theologorum, dum dicunt, in Sacramentis iſtis initerabilibus, ſignum externum ſenſibile eſſe tantùm Sacramentum: Gratiam ſanctificantem eſſe tantùm rem Sacramenti: Characterem verò eſſe ſimul, & rem Sacramenti, & Sacramentum. Nam Character æquè ac gratia eſt effectus Sacramenti ſenſibilis: & ſic eſt res Sacramenti: & ſimul eſt ſignum rei ſacræ, quòd ſcilicet talis homo ſpecialiter ſit conſecratus Deo: imò aliquo modo eſt ſignum ipſius gratiæ ſanctificantis, quæ adeſt, vel adeſſe deberet, ut mox *n.* 3. dictum: & ideò eſt Sacramentum ſaltem latè ſumptum.

§. IV. *Quomodo Character ſignificet poteſtatem prædictam?*

70 CHaracter in ſua entitate non eſt ipſa poteſtas, ſeu potentia activa reſpectu actuum tali Sacramento ſuſcepto reſpondentium: (alioquin anima ſeparata Sacerdotis, ſaltem in aliquo corpore aereo, vel alio aſſumpto poſſet adhuc conſecrare, vel abſolvere) ſed eſt ſignum talis poteſtatis, cum gratia, & auxiliis divinis, exercendæ in corpore humano, & mortali tantùm. Sacramenta enim illa Characterem imprimentia conſtituunt illos gradus ſtatuum, & poteſtatem in corpore Eccleſiæ viſibili hujus temporis tantùm. Nihil ergo ampliùs poteſt anima ſeparata Sacerdotis: ſed mox iterùm poſſet Sacerdos reſuſcitatus in corpore mortali, ut jam *ſuprà à n.* 61. inſinuatum. At nunquid etiam poſſet Sacerdos reſuſcitatus in corpore glorioſo? Quoad conſecrationem credo ſic: motus exemplo Chriſti, qui poſt reſurrectionem in Emmaunte conſecraſſe creditur à Patribus, & Doctoribus non paucis: quoad abſolutionem verò, negativam profitetur, & ſuadet Cardinalis de Lugo *lib.* 1. *Reſp. moralium*: quem curioſus conſulat. mihi, & Tyronibus meis non licet eſſe tam curioſos.

71 II. Quamvis Character ex mero Dei beneplácito imprimatur animæ tale Sacramentum initerabile ſuſcipientis, & ea ratione vocari poſſit ſignum ad placitum: at de facto animæ impreſſus non eſt merum ſignum ad placitum, ſed naturale, ex natura entitatis ſuæ ſignificans illam poteſtatem ſpiritualem, & alia enumerata *mox §.* 3. Ita cum aliis Lugo *de Sacramentis diſp.* 6. *ſect.* 3. Ratio eſt: quia Patres, & Theologi ubique explicant naturam Characteris per rationem ſigni, vel ſigilli, & conſtanter docent, neceſſariò eſſe qualitatem ſupernaturalem; atqui non rectè explicaretur natura Characteris per rationem ſigni, ſi non naturaliter ex natura entitatis ſuę, (quippè ex ſe aliud diverſum munus exigens) ſed merè ad placitum ex libera Dei inſtitutione ſignificaret. Neque neceſſariò deberet eſſe qualitas ſupernaturalis, ſed ſufficeret quævis entitas naturalis ad ſignificandos illos effectus ſupernaturales; quemadmodum de facto in Sacramentis entitates ſenſibiles maximè naturales ſignificant effectus ſupernaturales gratiæ, &c. Eſt ergo Character entitas ſpiritualis ſupernaturalis, abſoluta de genere qualitatis ad ſpeciem habitus reducenda; attamen reſpectiva ſecundùm dici; dicens ſcilicet reſpectum tranſcendentalem ſigni ad ſua ſignificata, ut in communiori ſententia decernunt Scholaſtici.

III. Character non eſt nudum ſignum ſpeculativum, ſeu indicativum poteſtatis Spiritualis (ſicut eſt corona, vel ſceptrum in Rege; quæ ſolùm ſignificant, non verò cauſant illam poteſtatem) ſed eſt aliquo modo practicum, & conferens illam poteſtatem, ſaltem per modum ſcripturæ authenticæ, & quaſi inſtrumenti poteſtatis traditæ. Eſt enim Character quaſi Bulla aurea, & ſignum divinum animæ impreſſum, quo Deus profitetur, & teſtificatur talem poteſtatem, & jus, quod homo per tale Sacramentum acquiſivit. Quare homo ritè ordinatus Sacerdotio, v.g. antecedenter ad Characterem, etſi jam ſit Sacerdos quaſi extrinſecè, quatenùs terminat ordinationem activam; nondum tamen eſt intrinſecè ſigillatus, nec habet expeditam bullam poteſtatis ſuæ; ipſa autem impreſſio ſigilli dat ipſi novum jus ad agenda, & exigenda omnia, quæ ei ex Sacramento ſuſcepto debentur; prout doctè explicat Lugo *l. c.* Et hinc denique 72

IV. Character non dicit poteſtatem, ſeu potentiam activam phyſicè reſpectu actuum ex Sacramento debitorum, ut poſt *Suarez, Vaſquez, Bellarminum*, & alios, rectè docet Lugo *cit. nu.* 32. ſed potentiam moralem tantùm. Non enim poteſtas Characteris phyſicè attingit effectum, ſed tantùm ita operari dicitur, quia ubi adeſt talis Character, Deus ex pacto adeſt, & concurrit ſuis auxiliis ad effectum aliquem ſupernaturalem producendum, ad quem Sacramentum ſuſceptum ordinatur, quod non facit, ubi non adeſt talis Character. Eſt ergo Character ſignum practicum, & efficax moraliter, tum in ordine ad Deum, tum in ordine ad bonos Angelos; quatenùs ſcilicet habet energiam promovendi tum ipſum Deum ad conferenda auxilia, & gratias ad fructuosè exercendas actiones illas, ad quas homo per tale Sacramentum deſtinatur, ut modò dictum; tum Angelum Cuſtodem, ut aſpiciens Characterem in ſuo Cliente, ſpecialem ejus curam habeat, & ſolicitiùs obeat munus ipſum regendi, illuminandi, protegendi. Sic enim inquit D. Baſilius, *orat.* 13. loquens de Baptiſmo. *Niſi Characterem in te agnoſcat Angelus, quomodo pro te pugnabit, aut ab inimicis vindicabit te?* 74

Ex dictis hoc capite, utique ſatis advertiſti convenientiam, & differentiam Characterum inter ſe, & gratiam. Conveniunt ſcilicet tres Characteres inter ſe, quod quilibet ſit ſignum ſpirituale ſupernaturale, impreſſum animæ ſignificans aliquam poteſtatem in cultu divino, conformitatem cum Chriſto, diſtinctionem ab aliis. Differunt autem inter ſe, quòd quilibet ſignificet aliquam ſpecialem poteſtatem ſpiritualem jam toties inculcatam: nimirùm *ovium, militum, & Miniſtrorum Chriſti*. Cum gratia ſanctificante convenit Character, quòd utrumque ſit donum ſupernaturale Dei gratuitum, vi meritorum Chriſti, & intuitu ſalutis collatum homini viatori: differunt autem, quòd gratia ſit donum Dei gratum faciens, & ſanctificans hominem formaliter, ideòque ſtare ſimpliciter nequeat cum peccato mortali: Character verò ſpectat ad donum gratis datum potiùs, ideòque formaliter non ſanctificat hominem: ſed ſtat cum peccato mortali etiam in damnatis. 74

CAPUT II.

De materia, forma, & intentione Sacramentorum.

DEcantatum eſt, ad eſſentiam cujuslibet Sacramenti neceſſariò concurrere tria, *materiam, formam, & intentionem*. Recepta enim eſt ab omnibus Catholicis doctrina Concilii Florentini ſub Eugenio IV. in Decreto unionis, his verbis tradita: *Hæc autem Septem Sacramenta tribus perficiuntur: rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma & perſona Miniſtri conferentis cum intentione faciendi, quod Eccleſia facit. Quorum ſi aliquid deſit, non perficitur Sacramentum*. Hæc Concilium, exprimens ſolùm intentionem Miniſtri, non ſuſcipientis: quia nimirùm intentio Miniſtri in omni Sacramento ſimpliciter eſt neceſſaria, non item intentio ſuſcipientis; ut patet in parvulis Baptizatis, Confirmatis. 75

SECTIO I.

De Materia, & Forma in Genere.

SUMMARIUM.

76 Uſque ad n. 79. *Materia, & forma in quovis Sacramento ſunt res, & verba.*
79 *Materia alia eſt remota, alia proxima.*
80 *Qualiter ſe habere debeant materia, & forma? &*
81 *Qualiter debeant eſſe ſimul?*
82 *Quæ cenſeatur eſſe ſimultas moralis, & ſufficiens?*
83 *Qualiter peccet non procurans debitam materiæ, & formæ ſimultatem.*

§. I. *Quid, & quotuplex eſt materia, & forma in quolibet Sacramento.*

76 I. MAteria in quolibet Sacramento eſt res aliqua ſenſibilis applicata ſuſcipienti per actionem externam Miniſtri: intelligendo per rem, aut ſubſtantiam aliquam ſenſibilem, ut ſunt aqua, Chriſma, panis, oleum, calix, corpora contrahentium; aut ſaltem aliquid determinabile per formam verborum, ut in Sacramento Pœnitentiæ ſunt actus Pœnitentis reſpectu abſolutionis.

77 II. Forma in quolibet Sacramento ſunt verba certa unà cum applicatione materiæ proferenda à Miniſtro, aut certè aliud ſignum externum æquivalens, faciens id, quod faceret vox, uti ſunt nutus annuentis in Matrimonio, quibus tam benè, ac voce, vel verbis interior animus declaratur: ſicut & in aliis contractibus, ſic in Matrimonio, quod ex ſua primæva origine conſiſtit in contractu.

78 III. Notiſſimum eſt dictum D. Auguſtini Tract. 80. in Jo: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Ubi elementum non intelligitur propriè, & phyſicè pro corpore ſimplici tantùm, ſed latiùs pro ſenſibili permanente. Alioquin dictum illud in rigore phyſico ſolùm verum eſt de Baptiſmo, cujus materia eſt aqua; non item in reliquis, quorum materiæ ſunt corpora mixta ſuprà nominata: impropriiſſimè diceretur de materia pœnitentiæ. Quoad *verbum* propriè verum eſt in ſex prioribus Sacramentis: in Matrimonio verò nutus, quibus ſurdi, vel muti contrahunt, impropriè dicuntur verba.

79 IV. Duplex eſt materia in quolibet Sacramento, *remota*, & *proxima*. *Materia remota* eſt illa res ſenſibilis, quæ per actionem Miniſtri applicatur ſuſcipienti. *Materia proxima* eſt ferè ipſa actio Miniſtri applicans materiam remotam: quæ ſcilicet unà cum forma ſibi correſpondente, ſimul proferenda à Miniſtro, proximè conſtituit Sacramentum. Ut in Baptiſmo, materia remota eſt aqua; proxima, ablutio. In Confirmatione materia remota eſt Chriſma: proxima, inunctio in fronte. In Euchariſtia, materia remota eſt panis, & vinum: proxima, ſpecies panis, & vini relictæ continentes corpus, & Sanguinem Chriſti. In Pœnitentia, materia remota ſunt peccata proxima, ſunt actus pœnitentis, contritio, confeſſio, ſatisfactio, quibus peccata proximè applicantur ad abſolutionem Sacramentalem. In extrema Unctione, materia remota eſt oleum infirmorum: proxima, eſt ipſa inunctio. In Ordine, materia remota ſunt inſtrumenta tradenda ordinario: proxima, ipſa traditio. In Matrimonio denique materia remota ſunt corpora contrahentium: proxima, eſt ipſa traditio, & acceptatio corporum per ſigna ſenſibilia expreſſa.

§. II. *Quomodò debent ſe habere materia, & forma in Sacramentis?*

80 DEbent *applicari ab eodem Miniſtro ſimul, eſſentialiter invariata, & certa: ſine interruptione notabili, aut repetitione non neceſſaria formæ.* Hæc hic generatim noſſe ſat ſit. In ſpecie plura occurrent ſuis locis explicanda. In primis: *ab eodem Miniſtro* debere applicari materiam, & pronuntiari formam in Sacramentis, excepta Pœnitentia, per ſe clarum eſt: quia aliàs non verificabitur forma. Nam ſi tu infantem abluas, & ego pronuntiem formam: falſa utique erit mea forma: *ego te baptizo*. Sic in ceteris. Excipitur Sacramentum Pœnitentiæ: quod fit per modum judicii, in quo proinde materiam applicat pœnitens, tamquam reus; formam verò Sacerdos, tamquam Judex, profert. De Ordinibus minoribus etiam aliquid ſpeciale notabitur infrà ſuo loco. Jam reliqua explico partim hic, partim Sectione ſequenti.

§. III. *Quomodò materia, & forma Sacramenti debeant eſſe ſimul?*

81 I. QUantum ad valorem Sacramenti utique non requiritur, ut materia, & forma ſint ſimul tempore adæquatè, & mathematicè, & quaſi in eodem inſtanti temporis debeat inchoari, & finiri applicatio materiæ, & prolatio formæ; hoc enim eſſet impoſſibile, ſaltem moraliter. Et omninò probabilius, neque requiritur neceſſariò, ut ſint ſimul tempore inadæquatè, ſic nimirùm, ut verba formæ ſaltem inchoentur, antequam applicatio materiæ (*ablutio, inunctio, &c.*) finiatur: aut è contrà, antequam pronuntiatio formæ finiatur, applicatio materiæ (*ablutio, inunctio, &c.*) inchoetur: ſed requiritur, & ſufficit, quod ſint ſimul moraliter, ſeu ſimultate morali: ita ſcilicet, ut ſecundùm moralem æſtimationem hominum, ſpectata natura cujuſque Sacramenti, verba formæ materiam afficiant, & cum ea unum morale ſignum conſtituere cenſeantur. Hinc in Baptiſmo, Confirmatione, Ordinatione, & Unctione, requiritur talis conjunctio formæ cum materia, ut quamvis una alteram modicè præcedat, vel ſequatur, tamen Miniſter proferens formam: *Ego te baptizo, ſigno te, &c.* adhuc cenſeatur moraliter abluere, ſignare, inungere. Contrà verò, ſi tanta fiat disjunctio, ut prudentis judicio, unum complexum morale non fiat, ſpectata natura Sacramenti, invalidum erit Sacramentum. Ut ſi hodie, vel nunc abluas, ſignes, inungas, & cras primùm, aut poſt horam, imò poſt dimidiam, vel quadrantem horæ formam proferas, *Ego te baptizo &c.* utique tunc non cenſeberis ampliùs moraliter abluere, inungere, &c. adeòq; forma falſa erit, & Sacramentum nullum. At verò in Sacramento Pœnitentiæ, quod per modum judicii exercetur, cujus materia ſunt peccata, & actus Pœnitentis, forma verò abſolutio, palàm eſt, formam non poſſe nec validè, nec licitè adhiberi ſimul, vel ante materiam exhibitam, ſed neceſſariò debere ſubſequi, atque poſt confeſſionem, dolorem, propoſitum, etiam longiuſculè poſſe differri, v. g. per horam, idque ob cauſam, etiam licitè, ut ſuo loco videbitur: quia nimirùm hoc Sacramentum, ut dictum eſt, exercetur per modum judicii: in judiciis autem poſt examen cauſæ differri ſolet ſententia, & tamen cenſetur adhuc unum moraliter judicium. In Matrimonio denique, quod eſſentialiter conſiſtit in contractu, unius ſponſi conſenſus, alterius ſponſi conſenſus, & acceptatio tamdiù ſequi poteſt, quamdiù alterius conſenſus moraliter perſeverat, ſicut in aliis contractibus: quod maximè patet, quando Matrimonium contrahitur per Procuratorem, nuntium, vel litteras in locis diſtantibus.

Eſt hæc communis Sententia Recentiorum, *ac meorum initio nominatorum omnium*. Ratio eſt: quia cùm Sacramenta ſint compoſita quædam quaſi artificialia, non phyſica, ſed moralia tantùm, oportet de eorum conſiſtentia, ac proprietatibus judicare, non ſecundùm principia phyſica præcisè vel maximè ſecundùm principia moralia; adeòque ſæpiſſimè recurrendum eſt ad judicium prudentium conſiderantium varias circumſtantias: ergo rectè dicitur, illam ſeparationem, vel diſtantiam formæ Sacramentalis à materia, officere valori Sacramenti, quæ prudentis judicio cenſetur impedire, ne efficiant unum quoddam compoſitum morale: atqui prudentes omnes judicant parvam diſtantiam officere uni, non niſi magnam alteri. Nemo enim ſanus dixerit valere Baptiſmum, cujus materiam exhibuiſti ante prandium, formam verò poſt. Omnes autem agnoſcunt, poſſe fieri, ut ſub ſtat Matrimonium, licèt poſt dimidium anni elapſum ſequatur acceptatio traditionis præſtitæ ante 6. menſes. 82

Thomas Tamburinus *de Sacramentis lib.* 1. *c.* 1. §. 2. reſolvit *licitè, & ritè* egiſſe Confeſſarium, qui pœnitentem jam ſua peccata plenè confeſſum, & pœnitentiam injunctam acceptarat, non ſtatim, ſed primùm poſt integram horam abſolvit, quia ipſe Confeſſarius in eodem loco debuit habere prolixum ſermonem cum quodam Principe magnæ Auctoritatis. Verùm hunc ſuperfluæ, adeòque peccaminoſæ urbanitatis meritò arguit P. Gobat hic *n.* 37. quem vide. Et hactenùs quoad *valorem*. Jam verò

§. IV.

QUoad *licitum*. Præter Pœnit. & Matrimonii Sacramenta, de quibus jam patuit: certè illicitum eſt, alia Sacramenta miniſtrare totaliter poſtponendo materiæ formam, aut contra formæ materiam. Adeò ut mortaliter peccet, qui in Baptiſmo deliberatè non aliquam ſaltem partem formæ recitaret poſt inchoatam, & nondum finitam ablutionem totalem, idemq; cenſeo de Confirmatione, Ordine, Extrema Unctione. Ratio eſt: quia omnium conſenſu mortaliter peccat, qui abſque neceſſitate miniſtrat Sacramentum dubium, & ſingulariter Baptiſmum, cujus invaliditas eſt maximorum malorum cauſa: atqui Baptiſmus ita collatus reverà eſt Sacramentum dubium, quandoquidem valere Baptiſmum, ſi tota forma pronuntietur ante ceptam, vel poſt finitam ablutionem, negent graviſſimi Doctores. Scotus *in* 4. *d.* 6. *q.* 3. Cajetanus *to.* 1. *opuſc. tr.* 16. ex profeſſo Navarr. *Man. c.* 22. *n.* 12. *&* 17. applicant hoc ipſum Sacramentis Confirmationis, & Extremæ Unctionis. Et plerique Summiſtæ cum Henriquez *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 10. ergo &c. Unde rectè contra alios infert P. Gob. *Tract.* 2. *n.* 81. & *Tract.* 1. *n.* 78. omninò repetendum eſſe Baptiſmum taliter collatum, addens: *Idem omninò* 83

ſen-

ſentio de Ordine Presbyteratus, & Epiſcopatus, quippe ex quorum irrita collatione oriri poſſunt innumera mala. Extremam Unctionem repeterem ipſe, ſi eſſem Parochus, & haberem moribundum nullo alio munitum Sacramento, quàm Unctionis adminiſtratæ cum illa poſtpoſitione totius formulæ. Sic ille.

84 Quoad praxim tandem conſultiſſimum eſt, ut Miniſter Sacramenti curet majorem, quam poteſt, facere ſimultatem materiæ, & formæ: v. g. in Baptiſmo, Confirmatione, extrema Unctione, Ordinatione, dum abluit, inungit, inſtrumentum Ordinis tradit, ſimul proferat formam: *ego te baptizo, &c.* In Sacramento Pœnitentiæ, ſtatim abſoluta Confeſſione doloroſa, pœnitentiaque injuncta, & acceptata, dicat verba abſolutionis. Et ò quàm ſanctè, & ſalubriter faciunt Pœnitentes, qui abſolutione accepta, ſtatim in Spiritu Pœnitentiæ, ac obedientiæ perſolvunt injunctam pœnitentiam! In Matrimonio denique poſt expreſſum conſenſum unius, ſtatim exprimat & alter ſponſorum. Cùm enim materia, & forma debeant conſtituere unum ſignum Sacramentale, ſemper conſultum eſt eas, meliori, quo poteſt, modo eſſe conjunctas.

S E C T I O II.

De Materiæ, & formæ mutatione, interruptione, & repetitione &c.

S U M M A R I U M.

85. *Mutatio ſubſtantialis annullat Sacramentum, non accidentalis.*
86 *Quæ cenſeatur mutatio ſubſtantialis, vel accidentalis materiæ?*
87 & 88 *Quæ cenſeatur mutatio ſubſtantialis, vel accidentalis formæ.*
89 *Mutatio caſualis, & involuntaria excuſat à peccato, non voluntaria.*
90 *Adhibens materiam dubiam peccat mortaliter, ſi poſſet habere certam.*
91 Uſque ad n. 96. *Quæ interruptio formæ officiat Sacramento, quæ non?*
96 Uſque ad n. 100. *An, & quando liceat repetere formam ſuper eamdem materiam.*

A S S E R T I O.

85. **M**Utatio *ſubſtantialis tantùm materiæ, vel formæ officit Sacramento, illudque annullat: mutatio vero accidentalis non officit Sacramento, etſi plerumque illicita ſit, etiam mortaliter*. Communiſſima DD. Ratio eſt: quia Sacramenta conſtant materia, & forma, ſeu rebus, & verbis à Chriſto inſtitutis, ac præceptis: ergò quando hæc mutantur ſubſtantialiter, nullum fieri Sacramentum aſſerendum eſt; accidentalis autem mutatio non tollit ſubſtantiam à Chriſto inſtitutam. Jam explico terminos.

V. Mutatio ſubſtantialis, & accidentalis materiæ.

86. **M**Utatio *ſubſtantialis* materiæ fit, quando in Sacramento adhibetur aliqua res, quæ nomine, & ratione, vel ſaltem uſu hominum differt ab illa re, quam Chriſtus inſtituit, vel præſcripſit, & Eccleſia uſurpat. Mutatio verò *accidentalis tantùm*, dicitur, quando res etſi variata, vel alterata, retinet tamen nomen, & rationem illius, quam Chriſtus uſurpari mandavit. Hinc

Ob mutationem ſubſtantialem materiæ Sacramentum nullum eſſet, ſi v.g. baptizas in vino, vel conſecras in aqua quia hæc nomine, natura, & uſu differunt ab aqua, in qua Chriſtus baptizari, & à vino, in quo Sanguinem ſuum conſecrari inſtituit. Item ſi baptizes in aqua roſacea, conſecres in maſſa cruda, &c. quia hæc, etſi fortè non ſubſtantia, & ratione, tamen nomine, & uſu hominum differunt à materia à Chriſto inſtituta, nempe aqua elementari, ac pane uſuali. Sic de cæteris, prout in ſingulis explicandum erit. Contrà verò validum erit Sacramentum, ſi aqua Baptiſmi ſit calida, vel impura, ſi panis Euchariſticus ſit fermentatus, vel alter vinum album, vel rubrum, &c. quia non obſtante mutatione illa accidentali, illa adhuc nomen, & rationem, & uſum aquæ, panis, & vini retinent.

II. Mutatio ſubſtantialis, & accidentalis formæ.

87 **M**Utatio *ſubſtantialis* formæ cenſetur, quando non retinetur idem ſubſtantialis ſenſus verborum, quem Chriſtus voluit exprimi per verba formæ: *accidentalis* autem mutatio dicitur, quando verba, etſi variata retinent tamen eumdem ſenſum à Chriſto intentum. Hinc

Ob mutationem ſubſtantialem formæ invalidum erit Sacramentum, ſi baptizando dicas: *Ego te dealbo, vel refrigero:* aut conſecrando: *Hoc eſt caput meum, vel opus meum,* pro *corpus meum, &c.* Imo ſolùm una litera mutata variari poteſt ſubſtantialis ſenſus, ut ſi baptizando dicas *In nomine Matris, & Filii, & Spiritus ſancti:* aut, *in nomine Patris, & Filii*. Si conſecrando dicas: *Hic* (adverbialiter) *eſt Sanguis meus*, ſignificans nimirùm hoc loco adeſſe Sanguinem Chriſti: & alia hujuſmodi ſexcenta, quæ ſuis locis particulariùs diſcutienda erunt, hic generatim inſinuaſſe ſufficiat.

Contrà verò validum erit Sacramentum, ſi accidentalis 88
tantùm ſit mutatio, ſenſu ſubſtantiali invariato. Utpotè 1. Si ſubſtituas ſynonima ejuſdem planè ſignificationis: ut, ego te *abluo*, pro *baptizo*; aut mutes idioma latinum in germanicum, italicum, græcum, quod in ſolo Baptiſmo ob neceſſitatem etiam licitum erit, aliàs nunquam, ut meritò cenſet Gobat *Tract. 2. n. 74.* non leviter peccaturum Sacerdotem, qui in Eccleſia latina uteretur forma Græcorum: aut qui diceret: *Ego te baptizo in nomine Genitoris, Geniti, & Spirati*, cùm etiam graves ſint Doctores, qui negant per hanc formam confici Sacramentum. 2. Si omittas voculas aliquas non eſſentiales: ut in Baptiſmo: *Ego, &* amen in Conſecratione ly *enim*. Idemque eſt, ſi ob balbutiem, vel imperitiam verba corrumpas, ſyllabam; vel literam ſyncopes, glutias, detrunces, v. g. dicendo: *Hoc eſt corpus meum: hoc eſt corpus meus, vel mea: hic eſt calix meus &c.* Quin Zacharias Papa cap. *retulerunt de Conſecr. d. 4.* validum pronuntiavit Baptiſmum collatum cum hac forma: *Ego te baptizo in nomine Patria, & Filia, & Spiritus ſancta*: quia nimirùm hæc verba apud audientes, intelligentes id ex ſola imperitia ita dici, retinent adhuc eumdem ſenſum cum forma legitima. 3. Si tantùm tranſponas verba retento ſenſu; ut *te ego baptizo in nomine Spiritus ſancti, Filii, & Patris*, quia nullo modo mutatur ſenſus formæ communis ſubſtantialiter. *Tamb. c. 1. §. 1.* Secùs eſt, ſi ea tranſpoſitio mutet ſubſtantialem ſenſum, ut ſi dicas: *Ego Patris baptizo te, in nomine Filii &c.* Item, *meum eſt hoc corpus:* non conficies Sacramentum: quia hæ enuntiationes reddunt hunc ſenſum: *Ego ſpectans ad Patrem, baptizo te in nomine Filii &c. Hoc Corpus pertinet ad me:* qui ſenſus longè diverſus eſt à ſenſu formæ legitimæ. 4. Si addas aliquid non varians ſenſum; Ut ſi baptizans dicas: *in nomine Patris ingeniti, Filii unigeniti, Spiritus ſancti Paracliti*, ſecùs ſi ea additio variaret ſenſum ſubſtantialem. Et ſingulariter irritatur Sacramentum, quando per eam additionem, aut falſificatur ſubſtantialis forma: ut ſi Arianus baptizet in nomine Patris majoris, Filii minoris &c. Aut additur aliquid animo inducendi novum ritum, nimirùm tamquam ſubſtantiale, quod tamen reverà minimè eſt tale; Ut ex D. Thom. notat Gobat *Tract. 1. n. 24.* Ut ſi Calvinianus baptizet: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, *ſecundum Auctoritatem, quam mihi tribuit Calvinus*. Aut quivis alius addat ad formam aliquid, intendens non conferre Sacramentum, niſi dependenter ab illo addito.

II. Mutatio caſualis, & voluntaria.

QUantùm ad valorem Sacramenti nihil intereſt, ſive 89.
mutatio ſubſtantialis materiæ, aut formæ Sacramentalis ſit caſualis, & involuntaria, quippe facta errore, ignorantia, inadvertentia inculpabili: ſive ſit voluntaria, quippe ex propoſito, ſcienter, deliberatè, malitiosè facta, ſemper enim Sacramentum eſt nullum ex defectu ſigni à Chriſto inſtituti. Multum autem intereſt quoad licitum, & peccatum. Mutatio enim caſualis, ſive ſubſtantialis, ſive accidentalis, ſemper excuſat à peccato, at verò mutatio voluntaria non tantùm ſubſtantialis graviſſimum eſt Sacrilegii peccatum; ſed etiam accidentalis in re notabili, & ſine urgenti cauſa facta, peccatum mortale inducit, ut patet in exemplis allatis.

§. II. Materia, & Forma certa, & dubia.

I. **Q**Uoad hæc, eſt recepta apud omnes Regula moralis ex 90.
Scoto in 4. diſt. 3. q. 1. *Quando poſſibiliter adeſt, via certa eligenda eſt: ſi non adeſt poſſibilitas, via tutiſſima proxima tenenda eſt; ceſſante impoſſibilitate, cautè ſupplendum id, quod impoſſibilitas prohibebat.* Sic Doctor Subtilis. Et hinc 2. Peccat mortaliter, qui, cùm poſſit habere materiam certam, adhibet materiam dubiam. quia exponit Sacramentum periculo nullitatis; idque maximè in Baptiſmo, ut ſi poſſis habere aquam elementarem, adhibeas aquam roſaceam, vel aliam dubiam, etiam ſub conditione, quia abſque urgenti cauſa exponis ſalutem infantis extremo diſcrimini. Sicut & nullo caſu licet uti in Sacramentis conficiendis, materia, vel forma certò ineptis, ſecundùm omnes. 3. In Sacramento neceſſario ad ſalutem, ut in Baptiſmo, eoque ferè ſolo, quando nequit haberi materia certa, ſcilicet aqua elementaris, & infans, vel baptizandus periclitetur, non ſolùm licitè adhibet quis, ſed etiam ſub mortali tenetur adhibere materiam dubiam, v. gr. cereviſiam, vel aquam roſaceam,
aliam-

Google

aliamve artificialem, quam aliqui, ſaltem duo, vel tres Doctores admittunt pro ſufficienti materia. *Communiſſima DD.* Idemque dicandum de materia omninò dubia, ſicut poteſt fieri in tenebris, ut quis feſtinando ob periculum neſciat, utrùm capiat aquam, vel acetum. Ita multos citans Diana *p. 5. tr. 3. reſ.* 1. 4. Eo autem caſu conferendus eſt Baptiſmus non abſolutè, ſed ſub conditione, voce, vel mente ſola concepta, utpotè: Ego te baptizo *in quantum poſſum:* vel *ſi eſt hæc materia apta*, ego te baptizo in nomine Patris &c. Tandem ceſſante neceſſitate, vel periculo, ſub conditione Baptiſmus eſt iterandus: *Si non es validè baptizatus, ego te baptizo.*

Locutus ſum potiſſimùm de materia dubia. Eadem ratio poterit eſſe de forma dubia, in caſu tamen rariori: quando omnirùm inſtat neceſſitas baptizandi, & ruſticus, v. g. baptizare deberet, qui dubitaret, qualia verba ſint adhibenda: nam poterit adhibere dubia. Diana *cit. reſ.* 4. *in fine*, conſentiente Gob. *Tract.* 2. *nu.* 27. Cùm quoad hoc eadem ſit ratio de forma, quæ de materia.

§. III. *Quid de interruptione verborum formæ, aut etiam ſyllabarum.*

91 I. SI tanta fiat interruptio verborum formæ, ut verba ſequentia cum præcedentibus moraliter non cohæreant, ſic, ut apud audientes non faciant unam orationem, ac unum integrum ſenſum à Chriſto intentum, mutatio erit ſubſtantialis mortaliter illicita, Sacramentum nullum, ideòque tota forma neceſſariò repetenda. Nam, ut ait S. Thomas *p. 3. q. 61. artic. 8. Quando eſt tanta interruptio, quòd intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur ſenſus Sacramenti, & conſequenter veritas ejus.* Et ratio eſt: Quia non ſingulæ voces ſeorſim, ſed etiam debita eorum compoſitio per modum unius orationis eſt de ſubſtantia formæ, quippe quæ debet eſſe una oratio compoſita ex illis.

92 Contrà verò, ſi interruptio ita modica ſit: ut verba ſequentia tamen adhuc faciant unum ſenſum orationis cum præcedentibus apud audientes validum manebit Sacramentum, v. g. Si baptizans, dictis illis verbis: *Ego te baptizo* per notabile tempus, v. gr. dimidii quadrantis, ceſſaret, interloquendo, confabulando, aut aliud impertinens agendo, & poſtea pergeret *in nomine Patris &c.* Baptiſmus non fieret ob rationem dictam. Contrà verò: ſi dicto, *Ego te baptizo*: ſolùm diceret, v. g. *quam frigida eſt hæc aqua:* vel, *verte folium:* aut reſpiciens corrigeret garrientes, dicens, *tenete os, tacete mali pueri &c.* aut aliquoties tuſſiret, ſternutaret, oſcitaret &c. validus maneret Baptiſmus, nec opus erit repetitione: ſed rectè ſic pergere poterit ad ſequentia verba: quia nimirùm verba ſic modicè interrupta retinent adhuc unum moralem orationis ſenſum apud audientes, communi judicio.

93 Caſum proponit Tamburinus *cit. l. 1. c. 1. §. 1. n. 9.* de Sacerdote, qui dicto, *Hoc eſt corpus*, antequam proferat, *meum*, repente tuſſi concuſſus ferè per ſemiquadrantem occupatus eſt, & poſteà protulit, *meum:* & reſpondit illum bonum Sacerdotem omninò debuiſſe repetere etiam priora verba, & totam formam: quia tanta intercapedo temporis inter prima verba, & ly *meum*, planè deſtruxerat ſenſum ſubſtantialem formæ: nam vocula *meum* non potuit tunc cenſeri moraliter juncta prioribus verbis, *Hoc eſt corpus*, ſed reliquit illa in illo ſenſu, ac ſi planè fuiſſet omiſſa illa vocula *meum*, ideò certè conſecratio non fuit valida. Secùs, ſi intereà ſemel tantùm tuſſiſſet, aut ſemel ſpuiſſet in terram, ac ſtatim ſubjeciſſet *meum*, ob rationem oppoſitam. At ſi interim unum, vel alterum verbum locutus fuiſſet, v. g. illo accidente territus dixiſſet: *O bone Deus!* vel *fuge hinc, tacete*, & mox ſubjunxiſſet *meum*? Reſpondet idem Tamburinus *ibidem*, nec tunc quidem fuiſſe quidquam repetendum: verè enim tam paucula verba in illis circumſtantiis prolata non dividunt moraliter ab invicem voces eſſentiales formæ: nam circumſtantia supervenientis tuſſis efficit, ut qui ea verba audiret, facilè judicaret non proferri tamquam pertinentia ad formam Sacramenti, ſed nihilominùs ex *Hoc eſt corpus*, & *meum* confici unicam, & veram orationem, ait Gob. *Tract.* 1. *n.* 47. prudenter addens: ſecùs ſentirem, ſi tacer miniſter liber omni exteriori moleſtia pronuntiaret uno tractu, eadem vocis, ſeu ſoni conformatione, hanc totam ſententiam: *Hoc eſt corpus, O bone Deus, meum:* & vel maximè ſi dixiſſet: *Hoc eſt corpus, fuge hinc, meum.*

94 II. At: quid de interruptione ſyllabarum ejuſdem verbi formæ? ut quis conſecrans dicto: *Hoc eſt cor*, interim tuſſiat, vel aliquid loquatur, & poſtea dicat: *pus meum*, valebitne Sacramentum? Certum eſt, non valere, ſi interruptio ſit notabilis, etiam uno verbo interpoſito, v. g. dicendo: *Hoc eſt cor* (tacete) *pus meum*. Et quis ferat baptizantem, ſi poſtquam protuliſſet in forma, *Ego te bap*, expuet ter quaterve in terram, ac poſteà ſubjungat, *tizo in nomine Patris &c.* Sanè diceres talem nugari, non autem fungi officio veri Baptiſtæ, ait Gobat *n.* 38. Probabile autem eſt valere, ſi interruptio eſſet valdè modica, putà breviſſima tuſſi, vel oſcitatione. Tamb. *cit. n.* 13. Ratio eſt: quia etiam modicum verbum interrumpens ſyllabas, diſtrahit ſenſum verbis ex iis compoſitum; quod non facit breviſſima tuſſis, oſcitatio, vel reſpiratio: quamquam etiam tunc conſultum ſit repetere totum verbum.

Ex dictis jam vidiſti, quandonam ob interruptionem verborum formæ, aut ſyllabarum repetitio neceſſaria ſit, aut non. Placent duæ regulæ morales traditæ à P. Gobat *cit. n.* 41. & 42. Prima: *Tunc ſolum, & ſemper facienda eſt repetitio formæ, ſeu verborum priùs prolatorum cum ſeparatione unius verbi ab altero, unius ſyllabæ ab altera, quando illa diviſio, vel disjunctio eſt tam notabilis, ut prudenter dubitari queat, an per illam impediatur, nec ne, ſenſus communis, quem ex Chriſti inſtitutione deberet reddere tota formula.* Secunda Regula: *Licèt venialiter peccetur, ſi unum verbum, unave ſyllaba repetatur, ſeu bis pronuntietur ſine rationabili cauſa, attamen in dubio eſt inclinandum potiùs in repetitionem, quam in omiſſionem.* Ratio generalis dabitur mox §. ſequenti. 95

§. IV. *Quid de repetitione formæ ſuper eamdem materiam?*

I. QUi certus eſt, vel rationabiliter dubitat ſe non rectè, & ritè baptizaſſe, conſecraſſe, abſolviſſe, utique debet in debita materia repetere formam ſacramentalem abſolutè: quemadmodùm è contrà, qui certus eſt, vel rationabiliter credit, aut credere debet, ſe rectè conſecraſſe, baptizaſſe, abſolviſſe, ſuper materia capaci debitè prolata forma, non poteſt citra grave mortale denuò repetere formam; gravem enim inferret irreverentiam Sacramento, formam ſacramentalem proferendo nulliter. 96

II. Qui ſolùm rationabiliter, & non ſine probabili fundamento dubitat, an in Conſecratione, Baptiſmo, Abſolutione, &c. debitè protulerit formam, an aliquid ſubſtantiale omiſerit, mutaverit nimirùm, interruperit, omninò debet repetere formam, ſed ſub conditione, non abſolutè. Ratio repetitionis eſt: Quia in dubio ex duobus malis minus eſt eligendum: ſed longè minus malum eſt facere repetitionem: cùm non eſſet facienda, quàm omittere, cùm non eſſet omittenda. Nam in primo caſu ſolùm fit irreverentia Sacramento: in ſecundo autem caſu præter irreverentiam Sacramenti, poteſt grave damnum ſpirituale procreari ſuſcipienti Sacramentum, præſertim Baptiſmi, & Pœnitentiæ, invalidè. Ratio autem conditionis apponendæ eſt, ut ſic Sacramentum reddatur certum, ſi fortè non valuit; idque maximè in Baptiſmo, ob periculum rebaptizandi, & irregularitatis. 97

III. Qui ſolùm leviter dubitat, ſuſpicatur, ſcrupulizat, abſque omni rationabili fundamento, an formam debitè protulerit, non debet repetere formam, nec ſub conditione quidem, ſed excuſſo ſcrupuloſo dubio, credere debet ſe rectè feciſſe. Atque adeò non ſolùm grande crimen eſt ſic temerè repetere formam ſacramentalem abſolutè, & ſine conditione ſecundùm omnes, ut jam innui: ſed etiam temerè cum conditione. *Ita poſt Sotum, Suarez, Vaſquez*, pleroſque diſſerentes de iteratione Baptiſmi, Gob. *tr.* 2. *n.* 378. *mox n.* 379. Rectiſſimè extendens ad eos, qui ex levi dubiolo, atque inani ſcrupulo repetunt verba conſecrationis, aut abſolutionis, etſi ſubintelligant conditionem: *ſi non rectè pronuntiavi: ſi fortè non abſolvi*: Eadem enim omnium eſt ratio. Quia nimirùm iteratio Baptiſmi (& conſequenter etiam cujuſque formæ ſacramentalis) ſub conditione permittitur à ſacris Canonibus ſolùm in dubio rationabili: at quando non dubitatur rationabiliter, tunc addita conditio habetur pro non addita, quia deficiente ratione probabili dubitandi, vix poteſt seriò dici, certè prudenter non poteſt dici: *Si non es baptizatus, ſi non conſecravi &c. Ego te baptizo, volo conſecrare &c.* Sed potiùs videtur dici, *ſive ſis baptizatus, ſive non ſis baptizatus, ſive conſecrarim, abſolverim, &c. ſive non: tamen ego te baptizo, conſecro, abſolvo:* adeòque ſub disjunctione etiam volita nullitate Sacramenti, grandi utique ſacrilegio mentali. Denique iteratio Sacramenti facta ex inani dubio, levique ſcrupulo eſt quædam irriſio Sacramenti, & vel ideò peccatum grave ex genere ſuo. Valentia, Coninch. Bonacina, alii apud Gob. *cit. n.* 398. 98

IV. Dixi iteratò: *temerè repetere*. Quòd ſi enim, ut moleſto tali ſcrupulo ſeſe expediat, & conſcientiam quietet, ſubindè (certè non ordinariè, vel conſuetudinariè, ob rationem datam) ſub conditione formam ſuper eamdem materiam repeteret: v. g. *Si non conſecravi, ſi non abſolvi, &c. nunc conſecro, abſolvo &c.* non fore condemnandum peccati mortalis, poſt alios reſolvit Tamb. *cit. c.* 1. §. 3. *n.* 3. Quia tunc non gravem infert irreverentiam Sacramento, aut ipſi DEO, dum agit motus tam bono fine non offendendi ipſum DEUM: attamen non effugiet venialem culpam irreverentiæ, ac imprudentiæ. Ego libenter aſſentior; quia agnoſco inter multitudinem languentium ſub hac porticu etiam me jacere ægrotum. Plura generatim non addo: quia magis ſpecialia neceſſariò addenda erunt ſuis locis, de Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ Sacramentis. 99

SE-

SECTIO III.

De intentione requiſita ad Sacramenta conficienda.

SUMMARIUM.

101 *Quid intentio* actualis, 102. Expreſſa, 103. & 104. Implicita?
105 *Intentio* virtualis *quid, & quæ ad eam requirantur?* Uſque ad num. 109.
109 & 110. *Quid intentio* habitualis? &
111 *Quid* directa, & indirecta? *Item*
112 *Quid* abſoluta, & conditionata?
113 *Ad Sacramenta validè conficienda optima quidem eſt intentio actualis.*
114 & 115. *Non tamen neceſſaria.*
116 *Sed ſufficit virtualis.*
117 *Eaque omninò neceſſaria eſt, ita ut*
118 & 119 *Non ſufficiat habitualis (excepto Matrimonio.)*
120 Uſque ad n. 123. *Multò minus interpretativa, ſeu indirecta tantùm.*
123 & 124 *Intentio validè conficiendi Sacramentum debet inſuper eſſe* formalis, *ideſt faciendi Sacramentum.*
125 & 126 *Saltem implicitè & æquivalenter talis, v. g.* faciendi id, quod facit Eccleſia;
127 *Qua habita fit Sacramentum non obſtante errore ſpeculativo, vel intentione contraria particulari qualicumque.*
128 *Eaque debet eſſe abſoluta ſine conditione ſuſpenſiva. Unde*
129 *Eſto validè, & ſæpè licitè conferri poſſit Sacramentum ſub conditione de præſenti, vel præterito,*
130 *Numquam tamen ſub conditione de futuro.*
131 *Sine peccato mortali (excepto Matrimonio)*
132 & 133 *Qualiter intentio debet eſſe determinata ad certam materiam, vel perſonam?*
134 & 135 *Error circa perſonam in Matrimonio ſolùm, non in aliis Sacramentis, obſtat valori.*
136 Uſque ad n. 139. *reſolvitur dubium, an validè ordinetur irregularis, vel illegitimus v. g. contra intentionem Epiſcopi ordinantis accedens.*

§. I. *Quid, & quotuplex eſt intentio in propoſita materia?*

100 I*Ntentio generatim eſt actus voluntatis volentis aliquid facere, vel fieri à ſe, vel ab alio.* Et in propoſita materia Sacramentorum: *Intentio eſt actus voluntatis volentis Sacramentum aliquod conficere, vel recipere.* Hujus variæ ſunt diviſiones, & adjectiva. 1. Solemnis eſt diviſio *in actualem, virtualem, & habitualem.* 2. *Directam, & indirectam, ſeu interpretativam.* 3. *Expreſſam, & implicitam.* 4. *Abſolutam, & conditionatam.* Explico terminos hoc §. deinde applicabo Sacramentis §§. ſequentibus.

I. *Quid intentio* actualis, expreſſa, implicita?

101 INtentio actualis dicitur, quæ actu elicitur, dum fit opus intentum, ſeu qua quis actu vult facere aliquid actu voluntatis elicito tendente in illud, quod facit. Ut dum baptizans, conſecrans, abſolvens, elicis actum deliberatum voluntatis faciendi id, quod facis, mente quaſi dicendo: nunc volo conſecrare, baptizare, abſolvere. Eaque intentio actualis aliquando eſt *expreſſa*, ſeu implicita, aliquando *implicita* tantùm.

102 Intentio *expreſſa*, ſeu explicita eſt, qua vis, & intendis rem aliquam actu cognitam, & cogitatam, ſive ipſam in ſe directè volendo (& dicetur *intentio expreſſa formalis*) ſive ſolùm ut cognitam connexam cum alia directè volita: & dicetur *intentio expreſſa non formalis*. Exemplo res pateſcet. Accepturus ſacrum Ordinem Subdiaconatus, ſcis, & actu cogitas, illi Ordini annexum eſſe votum Caſtitatis, vis, & intendis ſuſcipere, non tantùm volendo ipſum ſacrum Ordinem in ſe, ſed etiam volendo, & appetendo votum, & obligationem Caſtitatis; habes intentionem expreſſam formalem, & ſuſcipiendi Subdiaconatum, & ſervandi Caſtitatem. At verò vis quidem, vel maximè ipſum Subdiaconatum, qui actu cognoſcis, & cogitas annexam obligationem ſervandi Caſtitatem, ita tamen, ut voluntas tua directè non feratur in ipſam obligationem Caſtitatis, eam tamen etiam poſitivè non excludas, (etſi fortè non deſit aliqua averſio, vel diſplicentia inefficax &c.) habes intentionem expreſſam formalem ſuſcipiendi Subdiaconatum, ac etiam expreſſam, ſed non formalem ſubeundi obligationem ſervandi Caſtitatem, quia ea obligatione cognita, & actu cogitata ac minimè excluſa, tamen vis ſuſcipere illum Ordinem ita vinculatum. Et ſimiliter diſcurrendum in ſimilibus omnibus.

103 Intentio *implicita* dicitur, qua aliquid vis, & intendis, nihil expreſsè cogitans de illo; ſed tamen expreſsè cogitans, ac volens aliquid aliud, in quo eſt illud involutum, ſeu cum quo eſt, vel naturaliter; vel per diſpoſitionem legis connexum. Sic in modò dicto exemplo; Voluntariè ſuſcipiens Subdiaconatum, cui ex inſtituto Eccleſiæ eſt annexum votum, ac obligatio ſervandi Caſtitatem, etſi tunc actu nil cogitans de illo, vel etiam ignorans illud votum, ac obligationem, implicitè tamen vis, & intendis vovere, ac ſervare Angelicam virtutem, eo ipſo, quòd expreſsè velis initiari ſacro illo Ordine more Eccleſiæ Latinæ, illam obligationem ſacro Ordini allegantis. Sic expreſsè intendens conſecrare omnes hoſtias in pyxide appoſita contentas, implicitè etiam intendis hoſtiam majorem conſecrare, quæ ibi repoſita eſt pro Monſtrantia, v. gr. etſi nihil cogites, vel ignores hoſtiam majorem ibi poſitam. Sic in ſimilibus ſexcentis.

Paulò aliter à quibuſdam explicatur duplex hæc inten- 104
tio, ut nimirùm intentio expreſſa, vel explicita ſit illa, qua quis intendit facere rem cognitam ſub proprio conceptu rei faciendæ. Ut ſi Sacerdos celebrans mente dicat: *Volo celebrare, & conſecrare Corpus, & Sanguinem Chriſti.* Aut baptizans: *volo abluere corpus ad mundandam animam à peccato originali &c.* Intentio autem implicita ſit illa, qua quis intendit rem facere ſub conceptu confuſo, & generali; ut ſi baptizans, conſecrans, abſolvens, inungens extremè &c. intendit facere id, quod facit Eccleſia, quod Chriſtus inſtituit &c. Sic Monachus à Prælato miſſus ad Ordines, voluntariè, & ſimpliciter volens obedire Prælato, jam implicitè intendit ſuſcipere Ordines, hoc enim ipſum vult Prælatus præcipiens, & mittens illum: etſi erga Ordinem ſuſcipiendum nullum alium expreſſum voluntatis actum eliceret. Non ſpernenda eſt hæc explicatio.

II. *Quid intentio virtualis?*

HÆc (propriè, & ut diſtinguitur ab habituali, cum 105
qua ſubindè confunditur apud Doctores, etiam D. Thomas) eſt illa, vi cujus anteà habitæ realiter, & non revocatæ, virtute, ſeu energia modò aliquid fit, quod aliàs non fieret. Exempli gratia: Accingis te ad Baptizandum, conſecrandum, orandum Breviarium, elicis intentionem actualem (expreſſam, vel implicitam) ritè obeundi ea munera, & vi hujus intentionis pergens, profers illa verba: *Ego te baptizo in nomine &c. Hoc eſt corpus meum. Domine labia mea &c. Te Deum laudamus &c.* nunc quidem actu ampliùs non intendis proferre illa verba, & proferre ad conficiendum Sacramentum, ad orandum, vel laudandum Deum: diceris tamen ea proferre ex & cum intentione *virtuali* conficiendi Sacramentum, conſecrandum, laudandum Deum: quia à principio habuiſti actualem intentionem proferendi illa verba ad prædictos ſanctos fines, & ex vi, & energia illius intentionis non revocatæ, ea modò profers, aliàs non prolaturus.

Tria ergo requiruntur ad intentionem virtualem. 1. Quòd 106
præceſſerit intentio actualis explicita, vel implicita. Si enim nulla præceſſit intentio actualis, unde erit poſteà vis, & virtus influens in opus morale intentum? 2. Quòd ea intentio actualis habita numquam fuerit revocata. Quamprimùm enim revocata eſt prior intentio, jam ſe habet, quaſi numquam fuiſſet, adeòque jam non influit ampliùs in opus, nec poſteà vi illius opus fieri cenſeri poterit. 3. Quòd vi ipſius, ſeu ex ipſius virtute, energia, & influxu fiat opus intentum moraliter, nimirùm homine in ſtatu operandi moraliter perſeverante. Hoc tertio, velut propria, & eſſentiali differentia intentio virtualis præcellit habitualem, ut mox patebit. At quidnam ſit illud tertium, ratione cujus dicitur opus fieri ex vi intentionis actualis jam præteritæ, virtute remanere, ac influere in opus poſteà factum: ſeu quidnam reipſa ſit illa remanens in me vis, virtus, & energia, per quam intentio actualis præterita modò me movet, & influit in opus intentum? Eſt ſanè difficillimum explicatu, atque in explicando mirè deſudant, & variant Scholaſtici. Juvat potiſſimas opiniones audire.

1. Aliqui putant eſſe connexionem quamdam inter primam 107
intentionem actualem, & actiones ſubſequentes, ſeu concatenationem quamdam actionum intermediarum inter primam intentionem, & ultimum opus intentum. Sic Coninc. *de Sacramentis qu. 64. ar. 8. dub. 2.* Ex. g. Sacerdos celebraturus modò elicit actum voluntatis, quo vult celebrare Miſſam, & offerre Sacrificium, quod Chriſtus inſtituit: hac intentione actuali motus ſe præparat, pergit ad Sacriſtiam, induit ſacras veſtes, procedit ad Altare, omnia peragit uſque ad Conſecrationem: totumque Sacrum conſummat; abſque ulla nova elicita intentione, imò diſtractus mente, nec advertens quidem, adhuc dicitur habere intentionem virtualem, quia intentio actualis priùs habita vera cauſa fuit totius concatenationis omnium iſtorum actuum, & mediante hac concatenatione actuum intermediorum ad intentum principale ſcil. Conſecrationis ordinatorum, etiam cauſa eſt ipſius operis principalis intenti. Exemplum, Tyro, facilè capis; ſi capias

etiam

etiam, in quo reipſa conſiſtat hæc ipſa connexio, vel concatenatio mediorum, felicior me es. 2. Alii cenſent applicationem potentiarum externarum hominis, quæ ex vi præteritæ intentionis imperantis tale opus, maneant applicatæ ad operandum modò tempore priùs intento. Vaſquez *de Sacram. d.* 138. *c.* 6. *n.* 78. Alii dicunt eſſe entitatem quamdam à prima intentione neceſſariò relictam in imaginatione, aut etiam intellectu, & voluntate, quæ entitas modo vix perceptibili nunc movet potentias ad illas conſequentes actiones, & conſequenter ipſum opus principale intentum. Quid verò illa entitas? Lugo *diſp.* 8. *de Sacram. ſect.* 5. arbitratur eſſe ipſos actus intellectus, & voluntatis tenuiſſimos, remanentes ex prima intentione circa tale opus intentum; Dicaſtillus autem, Gob. *tr.* 1. *n.* 65. expreſsè docet, intentionem quamcunque virtualem eſſe ipſam intentionem remanentem actualem, ſed ita remiſſam, ac tenuem, & debilem, ut non advertatur ampliùs adeſſe, & tamen reverà, modo tamen vix perceptibili nunc moveat, & influat in opus intentum. Ab hac tertia Sententia, quia ſaltem infantem nominat, fateor me non abhorrere.

108 Denique quidquid ſit iſta virtualitas intentionis, certum eſt eſſe aliquid; mihi, & tibi, *Tyro*, ſufficit id noſſe practicè, & à poſteriori. Tunc enim, & tam diù ſcio me habere intentionem virtualem, quamdiù rationis compos ita operor, Sacramentum miniſtrans, Deum orans, & laudans, ut quantumvis diſtractus, vel non advertens, tamen reflectens me, vel ab alio interrogatus, quid agam? ſtatim redeunte, & velut ſuſcitata priori intentione, abſque novo actu voluntatis elicito, ſolo intellectu, vel reminiſcentia promptè dicerem: *Confeero, baptizo, abſolvo, Deum meum oro, colo, laudo &c.* ideòque patebit me virtute intentionis præcedentis operari. At, ſi intentio tantùm habitualis eſſet, interrogatus quid agam? aut omninò neſcirem, aut novo actu voluntatis indigerem: ideòque evidens erit, me virtute alicujus intentionis præcedentis non operari.

III. Quid intentio habitualis?

109 HÆc (propriè prout diſtinguitur à virtuali,) eſt intentio actualis aliquando habita, & non revocata, omninò præterita, nec actu, ſcilicet, nec virtute aliqua, vel efficacia adhuc perſeverans in aliqua operatione morali; quippe eodem modo ſe habens in homine ſive rationis compote, vigili, ſobrio; ſive rationis impote, dormiente, ebrio, amente, qui tamen moraliter operari nequeunt. Exempli gratia: heri ſerio propoſuiſti in craſtinum facere Sacrum pro Amico defuncto: & ſacrificas quidem hodie, ſed neque impulſus vi heſterni propoſiti, neque illius ampliùs memor. Nemo ſanè negare poteſt intentionem tuam, quam heri formaſti, & nullo modo revocaſti, hodie aliquo modo perſeverare in te: at actu, & entitativè, vel virtute aliqua, & efficacia permanere hodie nemo dicet: permanet ergo ſolo habitu: indeque hodie ſacrificans diceris habere intentionem habitualem tantùm ſacrificandi pro tuo amico. Ubi nota incidenter: intentionem *habitualem* non dici ab *habitu*, aut eſſe idem *cum habitu*, quaſi deberet eſſe acquiſita per frequentatos actos per modum habitus acquiſiti (quamvis idipſum quoque eſſe poſſit) ſed dici ſic, ut ita dicam, ab *habito eſſe*, ſeu *habuiſſe* intentionem, & non revocaſſe, ideoque in ſuo illo *habito eſſe* adhuc perſeverare.

110 Jam clarè vides differentiam intentionis iſtius habitualis ab intentione virtuali ſuprà explicata: Nam intentio habitualis duo tantùm requirit. 1. Quòd præceſſerit intentio actualis. 2. Et ea non ſit revocata. At verò intentio virtualis ultra hæc duo requirit aliquod tertium, nimirùm remanentem aliquam virtutem, vim, & efficaciam influentem, & moventem ad opus præſens intentum, de quo ſuprà ſatis. Et hæc explicatio communis Doctorum, & meorum omnium. Aliter tamen definit intentionem habitualem Tannerus *to.* 4. *diſp.* 3. *q.* 4. *n.* 16. Nimirùm intentionem habitualem eſſe, ſi is, qui intentionem actualem anteà non habuit, ex cujus vi ſequatur actio ſacramentalis, eſt tamen ita diſpoſitus, ut ſi ei in memoriam veniret, paratus eſſet ad eliciendam ejuſmodi intentionem. Congrua omninò eſt explicatio: attamen ejuſmodi intentionem habitualem, ſeu potiùs diſpoſitionem habitualem animi, cùm nihil planè ponat in eſſe, non ſufficere ad valorem Sacramenti ullius, cum Scoto, & aliis meritò docent omnes Recentiores: teſte Lugo *diſp.* 8. *ſect.* 6. Concilium enim Florentinum definiens Sacramenta conſtare rebus, & verbis, & intentione Miniſtri, requirit utique intentionem realem tamquam operatricem effectus, ad quem Sacramenta ſunt deſtinata.

IV. Intentio directa, & indirecta, ſeu interpretativa: item abſoluta, & conditionata.

111 I. INtentio *directa* dicitur, qua aliquid volumus in ſe cognitum formaliter, poſitivè, & explicitè: *Intentio indirecta, & interpretativa* dicitur, qua aliquid in ſe directè quidem minimè volumus, volumus tamen directè cauſam aliquam, unde videmus illud aliud tamquam effectum ſecuturum, & ideò homini tamquam voluntarium in cauſa volita imputatur, & interpretatur. Exempli gratia: vis liberaliter bibere vinum meracum, probè advertens te inebriandum, etſi id tunc directè nequaquam intendas: vis te etiam inebriare, ex expertis benè advertens, ac prævidens te in ebrietate aliquem occiſurum, etſi tunc homicidium directè in ſe minimè velis: cenſeris tamen & ebrietatem, & homicidium tunc velle *per accidens*, & *interpretativè* ipſaque ebrietas, vel occiſio ſecuta imputabitur tibi tamquam voluntario in ſua cauſa directè volita, cum præviſione talis effectus ſecuturi.

Advertis jam, credo, intentionem hanc *directam* coincidere cum intentione *expreſſa*, ſeu explicita ſuprà *n.* 102. At verò ab intentione illa *implicita n.* 102. plurimùm differre hanc intentionem *indirectam, & interpretativam*. Nam illa *implicita* intentio tendit in aliquid actu non cogitatum, vel cognitum, tamen involutum, vel innexum alicui alteri actu cogitato, & expreſsè, ac directè volito. Hæc verò *indirecta* intentio neceſſariò tendit in effectum cogitatum, & cognitum ſecuturum ex tali cauſa directè volita. Si enim neſcias fortitudinem vini, & bibendo minimè advertas, nec prævideas, te inebriandum, non erit tibi *indirectè*, vel *interpretativè* volita, nec ut voluntaria imputari poterit ebrietas ſecuta. Ex communi doctrina in materia de Actibus humanis.

II. Intentio *abſoluta* denique dicitur, qua volumus ali- 112
quid ſimpliciter, ac liberè, ſicut eſt, independenter ab omni conditione, ut proinde tuum velle jam abſolutè ſit efficax: ut ſi velis ducere Cajam præſentem, qualisqualis ſit, dives, vel pauper Virgo, vel ſecus &c. *Conditionata* autem intentio dicitur, quæ habet adjunctam conditionem propriè dictam, & ſuſpenſivam actus: qua nimirum aliquid volumus, ſed non niſi dependenter à tali conditione præterita, præſenti, vel futura; ita ut velle tuum non ſit efficax: niſi illa conditio ponatur, vel poſita eſſe cognoſcatur. Ut ſi Caja velit tibi nubere, ſi nunquam fuiſti miles, ſi ſis Catholicus, ſi Parentes conſentiant. De quo fuſiùs in materia de Matrimonio maximè. Jam termini ſic generatim explicati, explicandi ſunt ad propoſitam materiam Sacramentorum, & videndum, qualis intentio requiratur ad Sacramenta tum miniſtranda, ſeu conficienda, tum ſuſcipienda validè. Ubi ante omnia nota diligenter, quæſtionis illius graviſſimi momenti duplicem eſſe ſenſum. 1. Qualis intentio requiratur in ſe, quoad modum entitatis ſuæ, juxta terminos hactenus explicatos: an ſc. requiratur intentio actualis, vel virtualis, an ſufficiat habitualis &c. & in hoc ſenſu dicam mox §. *ſeq.* 2. Qualis intentio requiratur quoad objectum volitum, ſeu quidnam conficiens Sacramentum debeat intendere, ſeu velle facere, ad hoc ut validè conficiat Sacramentum: & in hoc ſenſu dicam ſeorſim, confuſionis vitandæ gratia diſtinctu §. 3. & tandem *ſect.* 4. qualis intentio requiratur, & ſufficiat ad Sacramenta ritè ſuſcipienda.

§. II. *Qualis intentio requiritur ad validè conficienda Sacramenta, quoad modum entitatis.*

A S S E R T I O.

AD *Sacramenta validè conficienda, optima, at non neceſ-* 113
ſaria eſt intentio actualis. Sufficit, atque omninò neceſſaria eſt intentio virtualis. Non ſufficit intentio habitualis excepto Matrimonio certis caſibus. Multò minùs ſufficit intentio interpretativa, & indirecta tantùm. Eſt tota Communiſſima, ut patebit. Ratio generatim eſt. Quia intentio actualis influit modo perfectiſſimo, utpote in ſe actu exiſtens: intentio virtualis influit ſufficienter, utpotè exiſtens in ſuo effectu virtute ejus facta. Habitualis, & interpretativa nullo modo influit moraliter, cùm eodem modo ſe habeant in rationis compote, & impote, ut dictum. Jam explico ſingula per partes.

I. Optima, at non neceſſaria intentio actualis.

ITa omnes. Ratio eſt: tum quia ſufficit intentio virtualis, 114
ut mox *N. ſeq.* tum quia Deus lege ſua poſitiva non obligat ad moraliter impoſſibilia, vel nimis difficilia: eſt autem moraliter impoſſibile fragilitati humanæ obnoxiæ plurimis, etiam omninò involuntariis diſtractionibus, quod Miniſter ſemper habeat actualem intentionem, quando & quamdiù exercet actionem Sacramentalem, panderetur que via infinitis ſcrupulis, & anxietatibus tum adminiſtrantium, tum ſuſcipientium Sacramenta, ſi ad eorum valorem exigeretur illa ſemper actualitas: verè enim pleri que poſteà dubitarent, an dum baptizabantur, abſolvebantur, dum fiebat Conſecratio hoſtiæ &c. fuerit in Sacerdote intentio actualis?

Quare licèt intentio actualis optima, perfectiſſima, & ſe- 115
curiſſima ſit, & per ſe loquendo conſultiſſimum, ut, dum reipſa applicans materiam profert verba ſacramentalia, eliciat

actua-

actualem, imò & expreſſam, & formalem intentionem conficiendi Sacramentum, vel faciendi id, quod Eccleſia facit, id tamen non modò non eſt neceſſarium, verùm etiam per accidens ſcrupuloſis, & anguſto intellectu præditis non conſultum, ut in ipſa prolatione verborum, & applicatione materiæ eliciant illam actualem intentionem. Nam priores mactabunt ſe, & circumſtantes ſuis ſtultis repetitionibus; poſteriores facillimè errarent in recta pronuntiatione verborum, rectaque applicatione materiæ: in tales enim ſingulariter convenit id, quod S. Thom. *cit. a.8.* ſapienter advertit. *Dum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare, ſecundum illud* Pſalmi 39. *Cor meum dereliquit me.* Vidi toties Sacerdotes (cum horrore, & nauſea) incubantes hoſtiæ conſecrandæ non modico temporis ſpatio, inſtar gallinæ incubantis ovis excludendis. Vix aliquando repuli phantaſiam, & ſimilitudinem brutaliorem. Cæterum omnibus Sacramentorum Miniſtris, omnium ſenſu, & conſenſu, omninò ſtudendum eſt, ut dum ſe accingunt ad Sacramentum miniſtrandum, eliciant illam intentionem actualem: ut ſic ſecuta mox connexione, & concatenatione actuum mediorum, ſecuriores ſint de ſufficienti, & omninò neceſſaria intentione virtuali.

II. Sufficit, atque omninò neceſſaria eſt intentio virtualis.

116 S*Ufficit.* Quia ipſa intentio actualis, quando conficitur Sacramentum, adhuc exiſtit realiter, vel in ſe ipſa, licèt valdè tenuis, & remiſſa, uti volunt Lugo, & Dicaſtillo *ſuprà n.* 107. vel in aliquo effectu à ſe cauſato, & relicto in homine durante, & ſufficiente ad confectionem Sacramenti, ut fert communior Sententia ibidem: ergo nihil deeſt, quin ſufficiat. Deinde talis virtualis intentio ſufficit ad omnes alios humanos contractus, & actus, utpotè mandata, prohibitiones, permiſſiones, vota, juramenta &c. ac etiam ad actus meritorios. Ut ſi quis recta intentione incipiat orare Roſarium, audire Miſſam, ire peregrinatum, etſi inter orandum, peregrinandum &c. diſtractus alia cogitet, adeoque actu ampliùs nihil intendat, dummodò etiam intentionem præhabitam non revocavit tamen adhuc mereri apud DEUM, apud omnes in confeſſo eſt.

117 II. *Neceſſaria eſt.* Quia Miniſter in conficiendo Sacramento debet ſe activè habere in perſona Chriſti: utique modo humano, & morali, ideſt voluntariè, & ex intentione operans; ideoque in eo requiritur intentio, quæ ſit cauſa actionis Sacramentalis, actu aliquo modo in illam influens, adeo ut confectio Sacramenti, ſeu exhibitio materiæ, & formæ ab illa intentione immediatè, & proximè procedat: & conſequenter tunc neceſſariò debet exiſtere vel in ſe, vel in virtute à ſe relicta: ergo neceſſariò debet eſſe intentio ſaltem virtualis, & nullo modo ſufficit intentio habitualis: hæc enim ſimpliciter non exiſtit realiter, quando conficitur Sacramentum, nec quoad entitatem ſuam, nec quoad virtutem aliquam à ſe relictam, ut ex ejus deſcriptione n. 109. patet: ergo confectio Sacramenti non poteſt ab illa nec immediatè, nec mediatè procedere. Deinde talis intentio habitualis æquè reperitur in homine, rationis impote, amente, ebrio, dormiente, qui tunc ſæpè multa operantur ex habitu, & tamen moraliter operari nequeant. Unde etiamſi anteà intendiſſes baptizare v.g. & poſteà plenè ebrius, vel dormiens baptizares, Sacramentum utique non conficeres. Alia ratio de applicatione Sacrificii, quæ non confectiva, ſed applicativa, & quaſi donativa tantùm eſt, patebit *N. ſeq. in fine.*

III. Non ſufficit intentio habitualis, excepto Matrimonio.

118 N*On ſufficere*, jam audiviſti, exceptio Matrimonii in quibuſdam caſibus explicanda eſt. In primis intentionem habitualem ex una parte contrahentium ſufficere, certum eſt in caſu, quo Matrimonium contrahitur per Procuratorem, vel internuntium: eo enim tempore, quo altera pars cum Procuratore, vel internuntio conſentit, altera pars principalis conficit, & ſuſcipit Sacramentum ſola intentione habituali, etiam dormiens, vel tunc nihil cogitans de Sacramento, ſed conſenſum actualem tunc ſupplente Procuratore. Deinde multorum Doctorum, & propè communior eſt ſententia, Matrimonium conditionatum, ſcil. contractum ſub conditione ſuſpenſiva de futuro, impleta ea conditione, perfici abſque novo conſenſu abſoluto, primo conſenſu ſolùm habitualiter permanente, licèt uſque dum cognoſcatur conditio impleta, Matrimonio uti non poſſint, de quo ſuo loco. Tandem poſſet idipſum fieri in Matrimonio abſolutè contracto: nam ſicut donatio, venditio, & generatim omnes contractus gratuiti, & oneroſi perfici poſſunt per habitualem voluntatem, ita etiam Matrimonium, utpote eſſentialiter veriſſimus contractus. Etenim ſicut poſſum dicere Cajo: *volo abſolutè, ut hic meus equus cras meridie ſit tuus, pro 50. aureis, quos debeo tibi*, & illo acceptante, cras meus equus erit Caji, modò non revocem hodiernam intentionem: ita potes dicere Cajæ: *volo jam, ut meum corpus cras in meridie ſit tui juris*; illa acceptante, cras tuum corpus erit Cajæ (ſi ſis habitator loci, ubi valent Matrimonia clandeſtina) ſi neque tu, neque ipſa recedatis à veſtra intentione, & conſenſu hodierno, adeoque habitualiter perſeverante. Ratio eſt: quia Chriſtus Matrimonii contractum elevans ad dignitatem Sacramenti: quoad eſſentialia contractus nihil immutavit.

119 Atque hinc patet etiam ratio diſcriminis inter Sacramenti, v.g. Euchariſtiæ confectionem, & ſacrificii Miſſæ applicationem. Quia nimirum intentio applicandi fructum ſacrificii non debet eſſe confectiva eorum fructuum (ſicut intentio miniſtrandi Sacramentum debet eſſe confectiva, vel effectiva Sacramenti,) ſed tantùm eſt applicativa, ſeu donativa, habens rationem alicujus donationis. Quare ad eam ſufficit intentio habitualis, ſicut in aliis donationibus, & contractibus. Hinc, quando dico hodie: *cras faciam Sacrum pro te: craſtinum meum Sacrificium, quoad fructum, tuum eſto &c.* craſtinum Sacrum verè erit tuum, ac profuturum tibi, eſto nihil prorſus cras cogitem de te, & de intentione mea hac hodierna, dummodò non revocem hanc intentionem, applicationem, vel donationem hodie factam: ut contra Vaſq. & paucos alios, habet communis ſententia Doctorum, ut ſuo loco videbitur. At verò, ſi hodie seriò dicas: *cras hora ſeptima proferam verba Conſecrationis, ac volo jam, ut cras ea prolatio ſit verè Sacramentalis, & per eam efficiatur Sacramentum*: erit prorſus inefficax hæc tua hodierna voluntas, etſi attentè proferas ſacra verba, habeaſque panem in manibus, ſiquidem tunc non renoves intentionem heſternam, vel elicias novam, quia nihil virtutis ſupereſt ex intentione heſterna ſufficiens ad confectionem hodiernam Sacramenti.

IV. Multò minùs ſufficit intentio interpretativa, ſeu indirecta tantùm.

120 R*Atio data eſt ſupra nu.*117. Quia Miniſter Sacramenti dum actu conficit Sacramentum, debet in perſona Chriſti agere humano modo, & moraliter, & ex intentione conficiendi tale Sacramentum formaliter, ut mox videbimus §. *ſeq.* atqui ex intentione interpretativa, & indirectè tantùm operans (v.g. Sacerdos ſciens ſe in ebrietate proferre verba conſecrationis ſuper panem, & vinum, ſi poſteà voluntariè ſe inebriet, ac planè ebrius verba conſecrationis ſuper panem, & vinum fortè ibi propoſitum proferat) 1. non agit humano modo, & moraliter, ſed merè naturali, ac brutali. 2. Non agit etiam ex intentione interpretativa, & indirecta conficiendi Sacramentum *formaliter*, ſed ſolùm *materialiter*, nudè proferendi talia verba ſuper talem materiam, quomodo etiam proferret amens: nam id ſolùm interpretativè, & indirectè cenſeri poteſt facere voluiſſe in ebrietate tanquam cauſa, quod facere ebrietas cauſat: ſed ebrietas minimè cauſat facere Sacramentum *formaliter*: cùm nihil tunc humano modo, & moraliter fiat, ſed ſolùm cauſat nudè materialiter proferre talia verba ad præſentiam talis materiæ: ergo non conficit Sacramentum. 3. Eſto etiam ſe inebrians præſciat ſe in ebrietate non ſolùm proferre verba ſuper materiam, ſed etiam ſolere habere intentionem conficiendi Sacramentum. 4. Eſto inſuper, quòd ſe inebrians, & prævidens ſe in ebrietate adhibiturum materiam, & formam, anteà expreſsè intendat, & velit conficere Sacramentum in ebrietate, adhuc nihil efficiet. Quia illa intentio præcedens moraliter nullo modo influit in actionem ſecutam in ebrietate, ſed eam merè naturalem, & inhumanam relinquens, manet mera intentio habitualis.

121 At nonne in eo, qui ſcit ſe in ebrietate rixari ſolere, & occidere, & ſic conſcius ſe inebriat, ac poſteà occidit, hæc intentio interpretativa, & indirecta ſufficit ad peccatum, nimirum ut ei homicidium poſteà factum ad peccatum imputetur? Cur non etiam ſimilis intentio ſufficit ad conficiendum Sacramentum? Non ſufficit. Ratio diſparitatis eſt, quia Sacramentum formaliter debet fieri, quando miniſtrans actu conficit: & ideò requiritur, ut tunc Miniſter in perſona Chriſti agat humano modo, & moraliter, quod non poteſt fieri in ebrietate. At verò peccatum homicidii formaliter in caſu propoſito minimè fit, quando jam plenè ebrius actu occidit, ſed fit eo puncto temporis, quo præſcius, vel prævidens ſe in ebrietate occiſurum, voluntariè ſe inebriat, & ratione hujus voluntarii, homicidium poſteà in ebrietate factum ei imputatur in peccatum tanquam indirectè volitum in ſua cauſa, videlicet ebrietate voluntariè commiſſa cum præviſione talis effectus; nam ad hoc ut homicidium, vel ſimile opus malum imputetur in peccatum, minimè opus eſt, ut dum actu fit, fiat moraliter, & humano modo, ſed ſufficit malum illud quovis modo, etiam indirectè, & in ſua cauſa eſſe volitum. Lege *p. 1. Decal. cap. 2. n. 24. & 25.*

§. III, Qualis intentio requiratur ad validè conficiendum Sacramentum, quantum eſt ex parte objecti voliti,

ASSERTIO.

22 *UT Sacramentum validè Miniſter conficiat, requiritur intentio formalis conficiendi Sacramentum; eaque ſaltem implicita, & æquivalens faciendi, quod facit Eccleſia: eaque abſoluta ſine conditione ſuſpenſiva in futurum, excepto Matrimonio, eaque determinata ad certam materiam, vel perſonam, maximè in Matrimonio.* Paucis verbis comprehendo omnes conditiones requiſitas ad validam confectionem Sacramenti, & explico per partes.

I. Requiritur intentio formalis conficiendi Sacramenti.

23 NOn ſufficit nimirum intentio tantùm materialis, qua Miniſter v. g. baptizans, conſecrans &c. ſolùm velit materialiter ponere talem materiam, & recitare talia verba, qualia ad Sacramentum adhiberi debent, ſed neceſſariò requiritur intentio formalis conficiendi per hæc Sacramentum baptiſmi, conſecrationis, abſolutionis, &c. Sumitur ex Conc. Trid. *ſeſſ. 7. Can. 11.* ita definiente. *Si quis dixerit in Miniſtris, dum Sacramenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia: anathema ſit.* Ubi Concilium præter materiam, & formam requirit intentionem, *ſaltem faciendi, quod facit Eccleſia.* & hoc contra Lutherum cum aſſeclis negantem requiri talem intentionem ad confectionem Sacramenti: atqui intentio materialis tantùm utique non eſt intentio *faciendi, quod facit Eccleſia*, poteſt enim quis liberè velle ponere talem materiam, & proferre talia verba præter, imò contra omnem intentionem Eccleſiæ, ut joci, vel irriſionis cauſa tantùm: neque Lutherus negavit ad confectionem Sacramenti requirit talem intentionem materialem, qua quis ſolùm velit liberè ponere talem materiam, & proferre talia verba: ergo ſecundùm Concilium ad confectionem Sacramenti, non ſufficit illa intentio materialis: ſed requiritur intentio formalis *conficiendi Sacramentum*, ſaltem implicita illa, *faciendi, quod facit Eccleſia.*

24 Ratio ſumitur à poſteriori. Quia ſi ſufficeret ſola intentio illa materialis, qua quis liberò velit ponere talem materiam, & recitare talia verba, quæ ad Sacramentum requiruntur, ſequeretur, quod Sacerdos legens ad menſam ex ſacris Bibliis, vel alio libro verba illa: *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt Sanguis meus*, conſecraret omnem panem, & omne vinum in menſa appoſitum. Item, qui in balneo alterum ſolùm mundandi, vel joci cauſa ablueret dicens: *baptizo, vel abluo te in nomine Patris &c.* verè baptizaret, vel Baptiſmum ſacrilegè reiteraret &c. quæ nemo dicet, & ſine dubio abſurda ſunt: ergo ad conficiendum Sacramentum non ſufficit intentio ſola materialis, ſed requiritur intentio formalis conficiendi Sacramentum.

Quia hic *joci* mentio facta, nota incidenter, & diſtingue diligenter: quòd jocus, qui refertur ad ipſum Sacramentum, obſit valori Sacramenti, non item jocus, qui refertur ſolùm ad finem Sacramenti præfixum à Miniſtro. Quare non valebit Baptiſmus v. g. joco factus, ſi quis ſeriò non intendat facere Sacramentum, ſeu quod facit Eccleſia, ſed ſolùm ſimulet ſe hoc intendere, ſuaque ſimulatione, ac ſimulato facto jocum, ac riſum movere velit, (quales baptiſmi ſolent jocosè, non tamen multùm laudabiliter fieri à navigantibus) valebit autem ſi intendas ſeriò conficere Sacramentum, ac facere, quod facit Eccleſia; tuum autem factum dirigas ad jocum, vel riſum excitandum, aut etiam vanam gloriam captandam. Et hoc poſteriori modo D. Athanaſius adhuc puer, luſu puerili, & per jocum alios pueros baptizavit, & verè baptizavit, quia verè intendit facere, quod vidit in Templo fieri ab Epiſcopo: Ideòque non intentione interna Sacramenti conficiendi, ſed externo tantùm facti exercitio jocatus eſt. Vide Vaſquez, & Lugo citatos apud Gob. *tr. 2. Alph. baptiz. ant. n. 200.*

II. Eaque ſaltem implicita, & æquivalens.

25 I. OPtima, & laudabilis ſine dubio eſt intentio formalis, & expreſſa conficiendi tale Sacramentum, etiam ſub propria ratione ſua formali, ut v. g. baptizans dicat: *volo hominem hunc baptizare: emundare à peccato originali: Chriſtianum efficere: facere filium DEI.* Conſecrans: *volo conſecrare, & conficere Corpus, & Sanguinem Chriſti*: Ea tamen expreſſa intentio minimè eſt neceſſaria, neque omnibus conſulta (juxta dicta *n. 115. de intentione actuali:*) ſed omnium conſenſu ſufficit intentio implicita actualis, vel virtualis: & maximè illa generalis, *faciendi id, quod facit Eccleſia*: quam exprimunt Concilia, Florentinum ſupra *n. 75.* & Tridentinum *proximè n. 123.* Eſt autem intentio *faciendi, quod facit Eccleſia*, voluntas utendi rebus, & verbis, ut Eccleſia, vel talis natio, & gens Chriſtiana, utitur, ubi legitimus eſt ejus uſus ſufficiens ad valorem Sacramenti, prout explicant Doctores communiſſimè, hoc enim ipſo vis facere Sacramentum formaliter, quale facit, & fieri jubet Eccleſia per ſuos Miniſtros. Sic Turca v. g. in neceſſitate baptizans infantem, & dicens: *volo omninò nunc facere, quod in tali caſu faciunt Chriſtiani*, ſicque infantem abluat, ac verba proferat, verè baptizabit, de quo mox iterùm. Neque opus eſt, ut quis intendat facere id, quod facit Eccleſia univerſalis: ſed ſufficit intendere facere, quod facit talis Eccleſia particularis, vel quod fieri vidit in tali Eccleſia, quam credit eſſe veram Eccleſiam. Sic enim S. Athanaſius puer alios pueros validè baptizaſſe judicatus eſt, quia voluit, & intendit facere id, quod à ſuo Epiſcopo in Eccleſia fieri vidit. Et hinc ulteriùs,

II. Hæc ipſa (*actualis, vel virtualis juxta dicta §. præcedenti*) intentio *faciendi id, quod facit Eccleſia*, non debet neceſſariò eſſe expreſſa in his terminis, ſed ſufficit, quòd & ipſa ſit implicita in terminis æquivalentibus. Hanc ipſam enim habes implicitè, ſi velis facere, quod Chriſtus inſtituit: hoc enim ipſum facit Eccleſia, ſi velis conficere verum Sacramentum, vel impertiri huic effectum Sacramenti. Hanc ſufficienter habes, Paroche, ſi vocatus ad baptizandum infantem dicas: *mox adero*, & ſic pergens nihil animo verſans, niſi hæc verba: *volo baptizare hanc novam creaturam*, expreſsè minimè intendens facere, quod facit Eccleſia, quippe de hoc nihil cogitans, nemo tamen dubitavit illam creaturam eſſe baptizatam ſecundùm intentionem Eccleſiæ. Rurſus licèt expreſsè etiam non intendas huic infanti conferre Sacramentum, aut illum baptizare: ſi tamen expreſsè intendas facere, quod eſt tui officii (in quo tuo officio utique involvitur confectio veri Sacramenti) re ipſa efficies verum Sacramentum. Sic Matrimonium contrahentes validè ſibi invicem Sacramentum miniſtrant, etſi rariſſimè expreſsè intendant conficere Sacramentum, aut facere id, quod facit Eccleſia: implicitè enim id ſufficienter intendunt, dum volunt Matrimonium celebrare more fidelium Chriſtianorum, Matrimonium enim Chriſtianorum Sacramentum eſt, quod Chriſtus inſtituit, & Eccleſia fieri vult. Unde jam facilè vides, minùs requiri ad valorem Sacramenti intentionem expreſſam formalem conferendi effectus Sacramenti, ſed ſufficere intentionem implicitam, & indirectam; nam dum ſciens per Baptiſmum remitti peccatum originale, conferri gratiam ſanctificantem, imprimi Characterem, &c. intendis facere id, quod facit Eccleſia, ſeu conferre verum Sacramentum, & ſic tingis infantem, reverà conferes illi omnes illos effectus, licèt fortè nequiter repugnes. Et hinc ulterius, 26

III. Habita hac intentione (*actuali, vel virtuali, expreſſa, vel implicita*) faciendi, quod Eccleſia vera facit, vel quod Chriſtus inſtituit, validè fit Sacramentum, non obſtante errore ſpeculativo, vel intentione contraria particulari qualicumque. Sic enim Turca, vel Judæus validè baptizat; Hæreticus validè Matrimonium contrahit cum Catholica; Sacerdos Apoſtata, & Hæreticus validè conſecrat, vel abſolvit. 27

1. Etiamſi ipſi non credant eſſe, ſed credant, eſſe Sacramenta: nam actio Sacramentalis non fit ab eorum intellectu erroneo, ſed ab intentione voluntatis faciendi, quod vera Eccleſia facit, quæ intentio recta eſt.

2. Etiamſi ipſe conferens ex errore ſuo privato expreſsè intendat non conficere Sacramentum, vel conferre gratiam: quia intentio univerſalis, qua vult facere, quod Eccleſia vera facit, vel Chriſtus inſtituit, prævalet ejus intentioni privatæ ex errore provenienti.

3. Etiamſi intendat facere, non quod facit Eccleſia Catholica Romana, ſed quod ſua Eccleſia Lutherana, Calviniana &c. facit, falsò credens non Romanam Catholicam, ſed ſuam eſſe veram Eccleſiam; adhuc enim volens facere, quod *vera Eccleſia facit*, implicitè vult facere verum Sacramentum, quod vult facere vera Eccleſia, etiamſi ipſe circa exiſtentiam veræ Eccleſiæ erret.

4. Etiamſi ipſe cum tali errore circa Sacramentum actu retento formam ſubſtantialem proferat: ut ſi Sacerdos Apoſtata Calviniſta conſecret dicendo: *Hoc eſt corpus meum*, mente tamen cogitans, & intendens: *non realiter ſed figurativè.* ſi tamen ſtante eo errore ſpeculativo privato, adhuc intendit facere, quod vera Eccleſia facit, vel quod Chriſtus inſtituit, adhuc validè conficiet Sacramentum: per hanc enim generalem intentionem corrigitur error proprius, & enervatur intentio contraria privata. At verò præſumitur quiſque etiam Hæreticus velle facere id, quod facit Eccleſia vera, ſeu quod Chriſtus inſtituit: quia nemo etiam inter Hæreticos eſt tam inſanus, ut nolit facere actum validum, quem reverà vult facere, inquit Lug. *hic diſp. 3. ſect. 3.* Secus eſſet, ſi Hæreticus ſuo errore, vel intentione privata contraria omninò deſtrueret intentionem faciendi, quod vera Eccleſia facit, vel quod Chriſtus inſtituit, ut ſi præcisè intenderet conficere Sacramentum ſecundùm ſuum errorem, & non aliter, aut etiam eadem intentione ſuum errorem exteriùs voce exprimeret in forma, v. g. dicens, *Hoc eſt corpus meum figurativè, non realiter*: tunc enim certum eſt, eum nihil efficere, quia falſificaret formam à Chriſto inſtitutam, & ab Eccleſia traditam: vera enim for-

ma

ma non ſignificat, niſi quod Chriſtus inſtituit, & Eccleſia vera intendit: nimirum Corpus Chriſti eſſe verè, & realiter ibi præſens: & ita in ſimilibus. Vide dicta *n.*88. de mutatione formæ per additionem. Et omninò Gob. *tr.*1. *ſect.*5. *à n.* 191.

III. Eaque abſoluta ſine Conditione ſuſpenſiva &c.

128 AD conficiendum nimirum Sacramentum validè, requiritur intentio abſoluta, non ſufficit conditionata, niſi hæc ipſa tunc tranſeat in abſolutam. *Ratio eſt:* quia actio Sacramentalis mediante ſua intentione debet eſſe efficax: atqui ſola intentio abſoluta eſt efficax, non conditionata, voluntas enim merè conditionata nihil ponit in eſſe, niſi ſubſiſtente conditione tranſeat in abſolutam: uti tranſit de præterito, vel præſenti reipſa ſubſiſtente. Itaque.

129 I. Validè, & ſæpè licitè conferri poſſunt, & quandoque etiam conferri debent Sacramenta ſub conditione de præſenti, vel præterito: utpote ſi dubitetur v. g. de vita infantis baptizandi, aut de diſpoſitione ſufficienti recipientis Sacramentum. *Baptizo, vel abſolvo te, ſi adhuc vivis: abſolvo te, ſi es diſpoſitus, ſi verè doles, ſi ſeriò emendare, alienum reſtituere &c. proponis: aut abſolvo te, ſi tandem alienum reſtituiſti, concubinam domo ejeciſti, &c.* Tunc enim vel reipſa ſubſiſtit conditio, & eo ipſo tranſit in abſolutam, & Sacramentum valebit, facto quaſi implicito ſyllogiſmo: *abſolvo te, ſi verè doles: ſed verè doles: ergo verè te abſolvo:* aut non ſubſiſtit iſta conditio, & tunc intentio nihil operabitur, ideòque nullum fiet Sacramentum facto, velut ſyllogiſmo oppoſito: *abſolvo te, ſi verè doles: ſed verè non doles: ergo non abſolvo.* Jam autem advertis abſque juſta, & gravi cauſa non licere, citrà grave peccatum abſolvere, vel aliud Sacramentum conferre ita ſub conditione: quia non licet Sacramentum conferre, vel formam ſacramentalem proferre cum dubio, vel incerto eventu, & effectu, abſque gravi cauſa neceſſitatis, vel utilitatis magnæ. Cæterùm juſta cauſa talis apponendi conditionem, Miniſtrum omninò excuſat, & culpam, ſi quæ intervenit, ſolius recipientis malitiæ relinquit.

130 II. Nullum Sacramentum validè, aut licitè conferri poteſt ſub conditione de futuro: ut, *abſolvo te, ſi cras reſtitues; ſi ad talem diem concubinam ejecies;* excepto Matrimonio. *Omnes.* Ratio eſt: quia intentio Miniſtri debet reiterari, & Sacramentum conficere, quando fit actio Sacramentalis, non enim eſt in poteſtate Miniſtri ſuſpendere effectum Sacramenti in futurum: atqui intentio conditionata de futuro eo ipſo, quòd ſit ſuſpenſiva in futurum, nihil operatur in præſenti, quando fit actio Sacramentalis, cùm conditio, ſub qua intendit operari Miniſter, nondum ſit poſita: ſed neque operabitur in futuro, quando poſita erit conditio, quia tunc non erit ampliùs actio Sacramentalis, neque ipſa intentio, niſi ad ſummum habitualis nihil operans: ergo nullum unquam fiet Sacramentum. Cùm enim dicis: *abſolvo te, ſi cras reſtitues:* non valet abſolutio, nec fit Sacramentum, quòd profers ea verba: quia tunc conditio intenta nondum eſt poſita; neque valebit abſolutio, aut incipiet eſſe valida poſteà eo tempore, quo fit reſtitutio, quia tunc nec ipſa, nec actio ſacramentalis exiſtit, ſicut dictum eſt: ergo valebit nunquam. Quare infaceta illa obſtetrix, quæ infantem de vita extremè periclitantem, interim dum Parochus vocatus expectatur, baptizavit ſub conditione: *Ut valeat, ſi Parochus non adveniet, non autem valeat, ſi ipſe brevi aderit:* ſine dubio nihil effecit, ſi quidem ejus intentio fuit ſuſpendere effectum; uſque dum conſtet, Parochum non adfuturum: ſecùs ſi conditio fuiſſet merè adjectitia, utpote poſt Baptiſmum jam collatum, adeòque validum, primò adjecta, uti refert, & pluribus reſolvit Gob. *cit. tr.* 1. *ſect.*3. *n.*92. quem vide.

131 Peccat ergo mortaliter, qui Sacramentum (excepto Matrimonio) miniſtrat: ſub conditione de futuro: quia Sacramentum reddit nullum, ut dictum eſt. Neque leviter peccaret, qui Sacramentum confert ſub conditione quidem de præſenti, vel præterito, ſed omninò occulta, & humano modo incognoſcibili, ſolique Deo nota: *abſolvo te à peccatis tuis ſi Deus ſcit, te cras reſtituturum: ſi es prædeſtinatus; ſi Deus prævidet, te in ſtatu gratiæ moriturum &c.* Quia ſic ad minimum Sacramentum redderet dubium: imò etiam redderet irritum, & nullum, ut poſt Suarez, Dicaſtillum, Coninck, alios communiùs, tenet idem Gob. *cit. n.*38.39. eo quòd non ſit credibile, quod Chriſtus dederit poteſtatem conficiendi Sacramentum ſub conditione ſoli Deo nota, ex quo omnia Sacramenta confunderentur, redderentur incertiſſima, imò relinqueretur homini libertas, Sacramentum ſemel factum validè, poſteà efficiendi invalidum: ut conſideranti patebit.

Excipitur ſemper Sacramentum Matrimonii, quod, quia eſſentialiter conſiſtit in contractu, inſtar aliorum contractuum, poſſe celebrari cum, vel ſub conditione de futuro, v.g. *Si Parentes conſentient &c.* ſuo loco videbimus, & tamen ſimul audiemus, tunc primùm confici, & exiſtere Sacramentum, quando impletur conditio, v.g. conſenſus datur à parentibus. Neque id mirum: quia quando impletur conditio, adhuc adeſt materia, & forma, *ſc.* traditio, & acceptatio corporum, licèt non actualiter, ſed habitualiter tantùm: quam habitualem exiſtentem ſufficere ad hoc Sacramentum, jam dictum eſt *ſuprà n.* 118. Adde, quòd plures graviſſimi Doctores etiam tunc impleta conditione, requirant novum conſenſum actualem.

IV. Eaque determinata ad certam materiam, vel perſonam.

I. COnſtat ex ipſis formis ſacramentalibus: *Ego te baptizo: ſigno te: abſolvo te &c.* item: *Hoc eſt corpus meum: Hic eſt ſanguis meus:* ubi pronomina demonſtrativa *Te, Hoc, Hic,* utique demonſtrant, & deſignant certam: & determinatam materiam, & perſonam hîc, & nunc phyſicè, vel ſaltem moraliter præſentem: unde ſi quis Sacerdos ex pluribus particolis in Ara, vel pixide propoſitis, intenderet indefinitè unam ſolam conſecrare, non determinatam, vel deſignatam aliquo modo: aut ex pluribus in naufragio, vel noſocomio peſte laborantium intenderet ſolùm confusè unum aliquem abſolvere, nullum determinando, vel deſignando, nullam hoſtiam conſecraret, nullum abſolveret: quia nulla eſſet major ratio de una hoſtia, uno pœnitente, quam de alia, vel alio. 132

II. At verò (excepto Matrimonio, de quo infra) in reliquis Sacramentis minimè neceſſarium, neque conſultum, imò neque licitum eſt, niſi ob juſtam, & graviſſimam cauſam, determinare, & reſtringere Miniſtrum ſuam intentionem ad unam certam perſonam, vel materiam in individuo, vel numero, excludendo aliam perſonam, vel materiam fortè præſentem loco illius, quàm adeſſe credit, ob periculum erroris, & nullitatis Sacramenti: ſed intentio ſemper debet dirigi in hanc perſonam præſentem, vel materiam oppoſitam, quæcumque ſit, dummodò Sacramenti capax ſit. Sic enim quæcumque perſona ſit baptizanda, vel abſolvenda, quotcumque hoſtiæ conſecrandæ, quælibet erit baptizata, abſoluta, conſecrata. Quòd ſi tamen Miniſter ita reſtringeret ſuam intentionem ad certam perſonam, vel materiam: v.g. volens baptizare infantem putatum maſculum tantùm, nolens fœmellam: volens abſolvere confitentem, quem putat eſſe Joannem, nolens abſolvere alium; cùm tamen non adſit maſculus, ſed fœmella: non Joannes, ſed alius Jacobus, is equidem graviſſimè peccaret, teſte Gob. *cit. tr.*1. *ſect.*5. *n.*216. attamen reſtrictio valeret, & non valeret Sacramentum, ſed nullum foret, cùm actus non extendatur ultrà intentionem agentium. *l. cum Pater ff. de legat.*2. Similiter ſi conſecrans ſic reſtrictè intenderet conſecrare unam tantùm hoſtiam majorem, cùm tamen eſſent duæ ſibi cohærentes: aut tres tantùm putatas particulas minores, cùm tamen ſint quatuor: nulla foret conſecrata, quia rurſus nulla foret major ratio de una, quàm de altera. Dixi iterùm: *excepto Matrimonio.* Hic conſequenter reſolvenda eſt alia notabilis quæſtio incidens, quæ ſit. 133

§. IV. An, & quatenus error circa perſonam, cui miniſtratur Sacramentum, obſit valori Sacramenti?

IN *Matrimonio error circa perſonam vitiat contractum per ſe, & conſequenter Sacramentum annullat: at in cæteris Sacramentis error perſonæ communiter nihil officit valori Sacramenti.* Ratio diſparitatis eſt. Quia Matrimonium eſſentialiter continet *individuam vitæ ſocietatem*, vel conſuetudinem *c. illud de Præſumpt.* quæ individua vitæ conſuetudo, quoad amorem, pacem, atque etiam prolis generationem, & educationem, aliaſque graves circumſtantias Matrimonii, plurimùm pendet à certo aliquo individuo, ac proinde plurimùm intereſt mariti, quam in individuo uxorem ducat, ac hujus, cui numero marito nubat: ideòque Matrimonium contrahentes ſemper reſtringunt explicitè, vel implicitè ad hoc, & non aliud individuum perſonæ, ultrà quam eorum intentionem actus eorum non extenduntur, ut paulò ſupra dictum. At verò plerumque nihil, aut certè parùm intereſt Miniſtri, huic, an illi, vel alii individuo miniſtret Sacramentum, ideòque communiter non ita reſtringit ſuam intentionem ad certum perſonæ individuum, quin etiamſi noſſet adeſſe perſonam aliam, quàm putet, tamen nihilominus Sacramentum collaturus eſſet: ideòque communiſſimè habent intentionem implicitè ſaltem exporrectam ad aliud individuum: habent enim (certè habere debent) generalem voluntatem adminiſtrandi Sacramenta ſecundùm morem, & voluntatem Eccleſiæ; eſt autem mos, & juſtiſſima voluntas Eccleſiæ, ut Miniſter velit, intendatque actu impertiri Sacramentum illi ipſi, cui hic, & nunc præſenti applicat materiam, & formam, aut ſolam formam: quanta enim confuſio emergeret, ſi non eſſet ſemper (extrà caſum, quo conſtaret de oppoſito) hæc, & talis Miniſtri voluntas? 134

Digitized by Google

135 Validè ergo baptizavit quidam mihi notiſſimus Sacerdos, qui nonnihil ſurdaſter juſſus baptizare maſculum infantem, & nominare Joannem, baptizavit pro fœmella, & nominavit Annam: nec Baptiſmus repetendus fuit, errore cum riſu aſtantium cognito. Validè abſolvit Coofeſſarius mei ſimilis, qui ex voce grandiori putans confitentem eſſe virum, vel maſculum, poſteà in egreſſu confeſſionalis videt eſſe fœminam, vel puellam. Nec obſtat, quòd peccata fœminæ, & viri ſint diſtincta numero, nam numerus mortalium ita explicandus eſt, ut non dicatur unum peccatum pro alio, quod in noſtro caſo nequaquam fit. Quin prædicta intentio generalis, quam debet habere Miniſter Sacramenti, extenditur etiam ad caſum, quo ſuſcepturus Sacramentum laborat aliquo defectu, quem ſi Miniſter perſpectum haberet, eſſet certò, & quidem juſtè, aut etiam neceſſariò negaturus Sacramentum: ut proindè validè abſolverit alios quidam Confeſſarius mihi notus: qui pœnitentem immorigerum à ſe ablegans, juſſit nunquam redire, proteſtans, ſe ampliùs non abſoluturum, tamen poſteà reverſum incognitum abſolvit: ſuppoſito: quòd tunc fuerit ritè diſpoſitus. Quia niſi hoc concedamus, orientur longè majora damna, quàm ſi negemus: ut ſi Epiſcopus ordinaturus v. g. reſtringeret ſuam intentionem ad ſolos exiſtentes in ſtatu gratiæ, inquit Gobat *cit. ſect.* 5. *n.* 217. Sed ecce hic emergit aliud

Dubium incidens ſingulare, quoad Miniſtrum Sacramenti Ordinis.

136 I. SOlent Epiſcopi ante ordinationem prohibere ſub pœna Excommunicationis, ne accedat aliquis irregularis, excommunicatus, furtivè ſe ingerens, alienigena ſine dimiſſoriis, &c. Ex præſcripto Pontificalis, immediatè ante initiam Ordinationis, Magiſter Cæremoniarum, aut Notarius, vel alius, de mandato Reverendiſſimi Ordinatoris recitat illa graviſſima verba. *Reverendiſſimus Pater, & Dominus N. mandat ſub excommunicationis pœna, ne quis irregularis, aut alius à jure prohibitus, nullo modo audeat ad ſuſcipiendos Ordines accedere, &c.* Quid ſi ergo aliquis irregularis, v. g. illegitimus &c. ſuum defectum ſubdolè diſſimulans contra graviſſimam iſtam prohibitionem accedat, validè ne ordinaretur? Ratio dubitandi eſt, quia videtur deficere intentio Ordinatoris: quos enim tam graviter prohibet accedere, videtur, quòd non intendat ordinare: ſi non intendat ordinare, utique ordinatio erit invalida. *Reſpondetur* ſine dubio adhuc validè ordinari. Ratio eſt: quia mandata pœnalia non ſunt amplianda, ſed potiùs reſtringenda: atqui in pœna excommunicationis non includitur pęna nullitatis actus prohibiti: ergo prohibitio illa graviſſima ſolùm graviter illicitam reddit illam ordinationem ex parte ſuſcipientis, & nullo modo nullam: nec Epiſcopus intendit ullo modo talem privare effectu Sacramenti ordinis ſiſtendo in ſuis terminis. Adde, quod poſt illa verba ex præſcripto Pontificalis ſoleat abſolvere à cenſuris ad effectum Ordinis ſuſcipiendi. Adde inſuper incidenter, ab illa excommunicatione incurrenda excuſare omnem ignorantiam juris, & facti: ut ſi quis ignoret ſe laborare tali impedimento canonico; aut quamvis ſciat ſe aliquo tali defectu laborare, neſcit tamen ob illum defectum v. g. natalium, lenitatis, &c. eſſe inductam irregularitatem, de quo dixi in 1. *p. Decal. c.* 2. *n.* 38. Et rurſus aliqua *inferius c.* 5.

137 II. Quid ſi Reverendiſſimus Ordinator per Magiſtrum Cæremoniarum, vel alium, aut per ſe ipſum etiam conteſtetur, ſe nolle, non intendere, nec velle talem ordinare: v. g. Nemo irregularis, nemo ſubreptitius, nemo alienigena ſine dimiſſoriis accedat: *non enim intendimus tales ordinare:* prout alicubi factum eſſe conſtat?

Reſpondetur 1. Siquidem conſtaret de ſeria, & conſtanti tali contraria intentione Epiſcopi, eumque omnino perſiſtere in tali negativa voluntate, certiſſimum erit, ordinationem eſſe invalidam, cùm intentio Miniſtri ſemper requiratur ad valorem Sacramenti. Certè Lugo *mox citandus* ſcribit ſe non approbare tale edictum. Navarrus autem *Conſ. l.* 1. *de temp. Ordinand.* cenſet talem Ordinatorem graviter peccare, ſi reverà intenderet talibus non conferre Sacramentum: tum quia ageret contra conſuetudinem omnium optimorum Epiſcoporum: tum quia daret cauſam gravium peccatorum, graviſque infamiæ; tum quia ipſius non eſt punire ſecreta peccata. Gobat. *tamen tr.* 8. *Alph. ord. Caſu* 18. *n.* 705. excipit caſum ſingularem, quo Epiſcopus mentò retineret voluntatem non ordinandi aliquos inhabiles: ut ſi v. g. intellexiſſet, inter ordinandos adeſſe aliquos Huſſitas, vel Schiſmaticos: iſti enim volunt habere Sacerdotes à Catholicis ordinatos, ut certi ſint de valore conſecrationis: poſſet ergo tunc validè, & licitè dicere: *Nullus Huſſita, nullus Schiſmaticus accedat: non intendimus ullo modo talem ordinare.* His ergo ſecluſis, & quando non conſtat certò de tali contraria negativa, & conſtante intentione Ordinatoris.

133 R. 2. Talem contra ejuſmodi prohibitionem, & proteſtationem accedentem adhuc validè ordinari. Ita poſt alios Lugo *de Sacram. in Genere diſp.* 8. *ſect.* 7. & 8. Dicaſtillus, *alii cum* Tamburino *de Sacr. l.* 1. *c.* 6. *n.* 13. Gobat. *cit. n.* 705. Ratio datur varia. Quia dubia interpretanda ſunt in meliorem partem. *Navarrus l. cit.* 2. Si Epiſcopus dicat: nolo, vel non intendo ordinare excommunicatos, vel irregulares, intelligitur, ſi ſciat eſſe tales: quare is, quem ordinat, non ſciens eſſe talem, verè eſt ordinatus, Emmanoel Sà. *v. Ordo n.* 32. 3. Ordinator præcipiens fieri talem prohibitionem, & proteſtationem, communiter id facit ſolùm ad terrorem ad abſterrendum, ſc. à ſcelere canonicè impeditos, habens interim intentionem ordinandi omnes validè ordinabiles, quales ſunt etiam irregulares, omneſque impediti jure poſitivo tantùm. *Omnes citati.* 4. Eſtò etiam tunc, quando clara voce fiebat iſta proteſtatio, Epiſcopus caruerit intentione conferendi realiter Ordines irregularibus, attamen in ipſa ordinatione actuali reipſa inducit illam intentionem, & cenſeri debet revocare priorem intentionem, ſi quam habuit contrariam, & illum jam capacem Ordinis præſentem omninò velle ordinare. Ratio ſic divinandi ſumitur argumento apud Canoniſtas, & Legiſtas validiſſimo, *ab abſurdo vitando:* ſequerentur autem graviſſima abſurda, ſi Ordinator, à cujus intentione eſſentialiter pendet valor Sacramenti, conſtanter careret voluntate impertiendi Sacramentum omnibus, qui inhabiles ſe præſentarent: quæ abſurda bene deducit Lugo *loc. cit.* & tu, etiam ſimplex *Tyro* facilè apprehendere potes. Tandem ſapienter advertit *Tambur. cit.* quando agitur de Sacerdotio, & eſt rationabile dubium de intentione Epiſcopi, debere ſub conditione repeti Ordinationem, ob graviſſimum periculum, & damna ſecutura, ſi fortè prior Ordinatio fuiſset invalida, & conſequenter invalidæ poſteà conſecrationes, & abſolutiones &c.

SECTIO IV.

An, & qualis intentio requiratur in ſuſcipiente ad validè ſuſcipiendum Sacramentum?

SUMMARIUM.

139 *Ut adultus rationis compos validè ſuſcipiat Sacramentum, neceſſariò debet eſſe, vel actu, vel ſaltem habitu poſitivè volens, ſeu habuiſſe intentionem.* Uſq; ad n. 142.

142 *Reſolvuntur varia.* Uſque ad n. 145.

145 *Ideoque in ſuſcipiente ſufficiet intentio habitualis, habita ſcil. & non revocata.*

146 (*Excepto regulariter Matrimonio.*)

149 *Eaque etiam implicita, habita ſcilicet in alio volito tale Sacramentum involvente.* Uſq; ad n. 154.

154 *Imò etiam generalis voluntas vivendi, & moriendi more Chriſtiano Catholico ſufficit in articulo mortis ad ſuſcipiendam Euchariſtiam, & Extremam Unctionem;*

156 *Non tamen ad reliqua Sacramenta.*

157 *Qualis requiratur attentio ad miniſtranda, & ſuſcipienda Sacramenta?*

ASSERTIO.

UT adultus, rationis compos, validè ſuſcipiat Sacra- 139
mentum quodvis, neceſſariò requiritur, ut actu, vel habitu ſit poſitivè volens, ſeu ut habeat, vel habuerit veram voluntatem poſitivam, intentionem, vel conſenſum ſuſcipiendi tale Sacramentum. Sufficit omninò voluntas, ſeu intentio habitualis, ſemel ſc. habita, & non revocata, (excepto regulariter Matrimonio) eaque etiam implicita, habita ſc. in alio volito tale Sacramentum involvente (non autem indirecta in cauſa, ſicut nec conditionata de futuro) Imò etiam generalis voluntas vivendi, & moriendi more Chriſtiano Catholico ſufficit ad ſuſcipienda Sacramenta Extremæ Unctionis, & Euchariſtiæ in extremis, & tunc ſaltem probabiliter etiam Confirmationis, non item ad reliqua. Eſt tota communis, ut patebit explicando ſingula particulatim.

§. I. Neceſſariò requiritur, ut actu vel habitu ſit poſitivè volens.

NImirum non ſufficit ſuſcipientem Sacramentum non 140
eſſe, vel fuiſſe poſitivè nolentem, invitum, repugnantem ſuſcipere tale Sacramentum: ſed requiritur: ut ſit, vel fuerit poſitivè volens, ſive ut habeat, vel habuerit veram voluntatem poſitivam, & intentionem expreſsè, implicitè non revocatam, ſuſcipiendi tale Sacramentum. Ita cum D. Thoma communiſſima Theologorum *Contra Cajetanum, & alios paucos.* Ratio à priori eſt voluntas Chriſti inſtitutoris Sacramentorum, qui etiamſi potuiſſet aliter inſtituere, de facto tamen, ut conſtat ex ſenſu Eccleſiæ, & Doctorum communi conſenſu, ita inſtituit Sacramenta, ut non conferant effectum gratiæ, niſi volenti, ſi adultus, & rationis compos, ac propriæ intentionis capax ſit: adeòque ſicut univerſaliter adultus

non

non juſtificatur ſine proprio conſenſu, juxta notiſſimum illud D. Auguſtini: *Qui fecit te ſine te, non juſtificabit te ſine te:* i. e. ſine tuo conſenſu, & cooperatione. *Et c. Majores de Baptiſmo* dicitur: *actuale autem* (peccatum) *quod conſenſu contrahitur, ſine conſenſu minimè relaxatur:* ergo neque per Sacramentum juſtificatur, imò nec Deo ſpecialiter initiatur, & conſecratur homo, ſine ſuo conſenſu, & voluntate, dummodò ejus ſit capax. Unde etiam in Baptiſmo maximè neceſſario Sacramento ad baptizandum eum, qui incidit in amentiam, vel perdidit uſum ſenſuum, Concilia ſemper exigunt, quòd anteà voluntatem Baptiſmi habuerit: ut videre potes apud Lugo, & alios Scholaſticos paſſim. Quare minimè audiendus Caietanus ita ſcribens. *Per ſe loquendo, non exigitur intentio, ſeu voluntas ex parte baptizandi, ſed ſufficit in eo non inveniri obicem voluntatis contrariæ.*

141 Dixi autem: *adultus rationis compos*: nam in primis eſt de fide, quòd infantibus validè conferatur Baptiſmus: ſicut & validè conferri iiſdem Confirmationem docet antiquiſſima, & hodierna praxis Epiſcoporum: iiſdemque infantibus validè conferri Sacramentum Ordinis, etiam Presbyteratum, Epiſcopatumque, quinam ſentiant, videbitur infrà ſuo loco. Deinde rationis impotes, ſi ſint perpetuò amentes, computabuntur inſtar infantium prædictorum. Si verò poſt adeptum uſum rationis inciderunt in amentiam, adhuc ſunt capaces Sacramentorum, ſi nihil aliud obſtet, quàm amentis repugnantia, quæ cùm non ſit voluntaria, ac libera, in re morali nihil poteſt impedire: at maximè obſtabit defectus voluntatis, ac intentionis præhabitæ: ſi enim iſti amentes, ſicut, & dormientes, & plenè ebrii, nunquam habuerunt voluntatem ſuſcipiendi Sacramentum ante amentiam, ſomnum, ebrietatem, laterem lavabis, ſi tali volueris adminiſtrare qualecumque Sacramentum. Sed de hoc rurſus aliquid ſpecialius *c.* 5. cùm de ſubjecto Ordinis. Atque hinc ulteriùs recollige, & reſolve

142 I. *Univerſaliter*: Invalidum eſt omne Sacramentum adulto collatum, & ſuſceptum. 1. quod is ſuſcipere nunquam ullo modo voluit, intendit, vel petiit. 2. aut licèt voluerit, vel petierit aliquando, tamen eam voluntatem retractavit expreſsè, vel implicitè. 3. Qui nec volens, nec nolens poſitivè actu, vel habitu, merè neutraliter, indifferenter, vel negativè ſe habet. 4. Qui habuit voluntatem non ſuſcipiendi tale Sacramentum, & eam poſteà numquam retractavit. 5. Si adultus ſit omninò invitus, & involuntarius, ſimpliciter, animo, & voluntate omninò repugnante per meram vim coactus, ut ſi per vim omninò reluctans quis baptizetur, confirmetur, ordinetur. 6. Si adultus fictè tantùm per ſimulationem, jocum, ludum, actum inimicum ſuſciperet: utpotè ſinens ſe baptizari, confirmari, ordinari abſque omni ſeria voluntate etiam implicita ſuſcipiendi Sacramentum. Vide tamen, & hìc applica dicta *ſuprà n.* 124. *de intentione Miniſtri formalis neceſſaria*. 7. Deniq; ſi quis ſuſcipiat Sacramentum merè materialiter: ut ſi quis omninò ignarus rei, quidnam hìc agatur, merè materialiter baptizari, confirmari, ordinari ſe ſineret: ſi ſumeret hoſtiam neſciens eſſe conſecratam, aut ſciens quidem eſſe Euchariſtiam, attamen comederet, vel biberet ſpecies Sacramentales ſolùm ad famem, vel ſitim ſedandam. Sed hoc mox iterùm: jam è converſo.

143 II. *Validè ſuſcipit Sacramentum*. 1. Qui ex ſolo metu etiam gravi, & injuſtè incuſſo ſuſcipit: quia metus non tollit voluntarium ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid: dummodò metu adactus velit ſuſcipere Sacramentum formaliter, ſeu ea intentione, qua inſtituit Chriſtus, & Eccleſia facit: ſecùs eſſet, ſi haberet voluntatem ſolummodò permittendi, ut circa ſe fiant actiones externæ Sacramentales, animo autem omninò nolit recipere Sacramentum, ſeu eo modo, quo cæteri Chriſtiani. Quare omnes Theologi rejiciunt gloſſam *in cap. Majores de Baptiſmo*. Baptiſmum eſſe validum, licèt, qui baptizatur, corde diſſentiat, dum tamen ore dicat ſe conſentire. Excipitur etiam hìc Matrimonium, quod ex metu gravi, & injuſto contractum, eſt invalidum ipſo jure. 2. Etiam adultus maniacus, vel phreneticus, qui manibus, pedibuſque repugnat volenti extremè ſe inungere: quia remanet nihilominùs in eo habitualiter voluntas implicita ſuſcipiendi hoc Sacramentum, quam habuit ante morbum: *de qua infrà explicatione*. 4. 3. Qui quidem joci, luſus, vel irriſionis cauſa inciperet, admitteret actiones Sacramentales, ſed poſteà, mutato animo, intentionem ſeriam aſſumeret, ſine dubio validè ſuſciperet: quemadmodùm ſuſcepit Geneſius ille mimus, qui in theatro coram Diocletiano Imperatore, ut myſteriis Chriſtianorum illuderet, finxit ſe ægrotum, & fictè petiit Baptiſmum: cùm autem Sacerdos juſſu Imperatoris accerſitus adeſſet, & interrogaret, quid peteret, ille mox divinitùs converſus ſeriò baptiſmum petiit, & ſic non fictè, ſed ſeriò baptizatus, etiam Martyr egregius evaſit. 4. Si quis Sacramentum ſuſciperet volens ſuſcipere illud, quod Chriſtiani accipiunt, etiamſi ipſe non crederet eſſe Sacramentum, aut nollet ſuſcipere Sacramentum, vel gratiam aliquam Sacramentalem, adhuc tamen validè ſuſcipere, cùm eo caſu etiam Miniſter validè miniſtret, colligere debes ex dictis *ſuprà n.* 127.

144 Notanda hic eſt differentia inter Euchariſtiam, & reliqua Sacramenta. Quòd quis abſque ulla debita intentione, imò cum indebita, vel perverſa intentione v. g. ad ſolam famen, aut ſitim ſedandam ſuſcipit Euchariſtiam, adhuc verè ſuſcipit Sacramentum, ſaltem materialiter, etſi non formaliter ut Sacramentum, cum effectu ſacramentali. Quia nimirum eſt Sacramentum permanens, & exiſtens ante omnem uſum: atque ideò ad ſui eſſentiam, & conſiſtentiam non requirit ſubjectum, ejuſve diſpoſitionem aliquam, ſed tota ejus eſſentia reperiri poteſt in homine etiam ignorante, nolente, vel indebitè aut perversè volente ſicut, & reperiri poſſet in comedente bruto. Quia tamen Chriſtus vetuit, ne ullo caſu ſumatur Euchariſtia tamquam res profana, ſed ut res ſacratiſſima, ideò mortaliſſimè (*ait Gobat n.*248.) delinqueret, qui vellet ſumere pro ſola fame, ſitive ſedanda, & ſine dubio nihil fructus acciperet: (non autem videtur Sacerdos fructu privandus, qui ſumpturus Calicem debita reverentia etiam intenderet ſitim levare, de quo amplius ſuo loco.) At verò qui abſque omni intentione debita ſuſcipit alia Sacramenta, nullo modo, ne materialiter quidem, ſuſcipit Sacramentum: quia alia Sacramenta, cùm conſiſtant eſſentialiter in actione tranſeunte, atque ipſo uſu, neceſſariò ſupponunt ſubjectum, ejuſque diſpoſitionem, ſeu præparationem aliquam per cognitionem præviam, ac conſenſum voluntatis aliquem adulti, æquè ac pendent à ſcientia, ac intentione Miniſtri: quare abſque omni voluntate, ac ſcientia ſuſcipientis, ab ignorante, nolente, aut perversè volente, nullum ſuſcipitur Sacramentum re ipſa: qualiter autem adhuc peccetur, videbitur ſuo loco, cùm de Miniſtro, & ſuſcipiente *c.* 3. & 4.

§. II. *Sufficit intentio habitualis, habita ſcilicet, & non revocata.*

145 COmmuniſſima Doctorum, & puto eſſe certum apud omnes, *cum ſuis limitationibus tamen*. Ratio ſufficientiæ pro ſuſcipiente, & diſparitas à miniſtrante clara eſt. Quia Miniſter conficiens Sacramentum debet ſe habere activè, & in eo requiritur intentio, quæ ſit cauſa actionis Sacramentalis, & conſequenter eius intentio debet actu, vel in ſe, vel in virtute à ſe relicta exiſtere, quando conficitur Sacramentum: at verò ſuſcipiens Sacramentum habet ſe paſſivè tantùm, ideòque in eo non requiritur intentio, quæ ſit cauſa actionis Sacramentalis, ſed ſolùm quæ ſit diſpoſitio ad ſuſcipiendum Sacramentum, & recipiendum effectum Sacramentalem. qualis omninò ſufficiens diſpoſitio eſt, ſi homo adultus ſit volens actu, vel habitu, ideòque etiam ſufficiens eſt voluntas præterita, & non revocata, ſuſcipiendi tale Sacramentum, quæ propriè dicitur intentio habitualis. Ex. g. voluit, vel petiit quis ſemel baptizari, confirmari, abſolvi, inungi, &c. (de Ordine ſuo loco) & hac voluntate nunquam revocata incidit in phreneſin, lethargum, apoplexiam, uſu rationis, ac ſenſuum deſtitutus, ratione intentionis habitualis adhuc perſeverantis, validè, & licitè baptizatur, confirmatur, abſolvitur, inungitur, & ceſſante periculo irreverentiæ poſitivæ, etiam ſacro Viatico participatur. An etiam validè, & licitè ordinetur, videbitur ſuo loco *c.* 5. Inſuper alia ſpecialia addenda ſunt.

146 I. Dixi initio: *Excepto Matrimonio regulariter:* nam in Matrimonio, prout ordinariè contrahitur inter præſentes, in facie Eccleſiæ, ſeu coram Parocho, & teſtibus, eorum conſenſu expreſſè requiſito, quando fit Sacramentum, ſaltem ex una parte, neceſſariò adeſt conſenſus actualis, tunc enim fit Sacramentum Matrimonii, quando poſterior pars contrahens, ſuo conſenſu manifeſtato, prioris conſenſum, & traditionem acceptat, utique actu, & non habitualiter tantùm. Attamen in certis caſibus etiam in hoc Sacramento ſufficere intentionem habitualem, jam dixi ſupra *n.* 188.

II. Eodem Matrimonii, ac Pœnitentiæ Sacramento excepto, in reliquis ſufficit intentio habitualis ſemel habita, etiam ſola mente concepta, & voce, vel ſigno exterius non manifeſtata, ad validè ſuſcipiendum Sacramenta Baptiſmi, Confirmationis, Euchariſtiæ, Ordinis, & Unctionis: ut ſi quis reverà habeat, vel habuit intentionem, & voluntatem ſuſcipiendi Baptiſmum, Confirmationem, &c. etſi ipſe hanc ſuam voluntatem non manifeſtet, eamque Miniſter omninò ignoret, ſi tamen iſte velit conferre Sacramentum, in quantum poteſt, Sacramentum validum erit: quia adſunt omnia eſſentialia ad Sacramentum requiſita; tametſi extrà caſum extremæ neceſſitatis ſine dubio mortaliter illicita foret talia fortuita collatio Sacramenti. Excipitur rurſus Sacramentum Matrimonii, quod conſiſtit eſſentialiter in conſenſu contrahentium exteriùs manifeſtato. Item excipitur Sacramentum Pœnitentiæ, cujus materia proxima ſunt actus pœnitentis, Dolor, & Confeſſio, utique ſenſibiliter manifeſtati, ut moveant Sacerdotem ad abſolvendum: alioquin Confeſſarius non procederet, ut Judex ad inſtantiam partis.

III. Dixi notanter: *intentio habitualis habita, &c.* quæ nimirum ſemel habita actualiter, nunquam revocata, adhuc habitu perſeverat, ut explicatum *n.* 110. Etenim neque ad Sacramentum ſuſcipiendum reor ſufficere intentionem illam habitualem ſolius diſpoſitionis mentalis deſcriptam *eodem n.* 110. *ſub finem*: cùm quis ſcilicet nunquam quidem intentionem actualem ſuſcipiendi tale Sacramentum habuit, tamen mente ita diſpoſitus, & comparatus eſt, ut omninò vellet, vel voluiſſet ſuſcipere illud Sacramentum, ſi in mentem veniſſet. Multi ſunt, ignorantes ſe quandoque poſſe adipiſci pingue beneficium Eccleſiaſticum, imò jam vellent ſuſcipere tales Ordines, ſi noſſent ſibi quandoque delatum iri tam pingue beneficium, niſi obſtaret defectus Ordinis: an ideò ob hanc diſpoſitionem mentis, quæ in re nihil eſt, nec fuit unquam, putes validè ordinari poſſe? Non puto ego, ſalvo meliori judicio. Proponit quidem Gobat *Tract.* 1. *n.* 244. ſed ſuam mentem expreſsè non aperit.

148 IV. Inſuper nota diligenter; etiam intentionem habitualem propriè dictam, ſcilicet actualiter habitam, & non revocatam non ſufficere, nec ſe extendere ad omnem caſum, vel ſtatum hominis, ſed tantùm illum, quo Chriſtiano more, ac rationabiliter poteſt, & debet conferri, ac ſuſcipi tale Sacramentum. Nam licèt quis ante menſem, vel dies aliquot habuerit reverà intentionem ſuſcipiendi v. g. Sacramentum Confirmationis, vel talis ſacri Ordinis, non inde ſequitur, etiam validè, & licitè ordinari in ſomno, vel amentia temporali: hæc enim intentio non extendebat ſe, nec poterat ſe rationabiliter extendere ad tempus ſomni, vel amentiæ: ut iterùm dicam *c.* 5. cùm de ſubjecto Ordinis. Atque hoc ipſum obſervandum erit in ſequentibus caſibus intentionis implicitæ, & generalis.

§. III. *Eaque etiam implicita, habita ſcilicet in alio volito tale Sacramentum involvente.*

149 NImirum ad validè, & licitè ſuſcipiendum Sacramentum cum intentione habituali non requiritur, quòd præceſſerit intentio actualis expreſſa, & formalis ſuſcipiendi tale Sacramentum in ſe cognitum, & cogitatum; ſed ſufficit, quòd præceſſerit intentio actualis implicita, vel (ut alii vocant) *interpretativa*, volendo, ſc. aliud quodpiam, in quo voluntas ſuſcipiendi tale Sacramentum aliquod, etiamſi tunc actu non cogitatum, tamen involvitur, vel inde rectè infertur. Ratio à majori ad minus, patet ex dictis de intentione implicita ſufficiente ad Sacramenta adminiſtranda *ſuprà à n.* 125. ſic,

150 I. Cathecumenus Chriſtianam fidem, vel Religionem jam animo amplexus, aut quivis infidelis, curans ſe inſtrui in fide Chriſtiana, animo eam amplectendi, cùm fuerit benè inſtructus, poſteà hac voluntate non revocata, validè, & licitè ſuſcipit Baptiſmum in mortis articulo, ratione, & ſenſibus deſtitutus, etſi de Baptiſmo in ſpecie nunquam cogitaverit: nam eo ipſo, quo voluit amplecti fidem Chriſtianam, implicitè etiam voluit ſervare Chriſti præcepta, & admittere media ſalutis in Chriſtiana Religione conſtituta, inter quæ primum, & omnium maximè neceſſarium eſt Baptiſmus, & conſequenter ea voluntate etiam implicitè voluit Baptiſmum ſaltem pro extrema illa neceſſitate ſalutis ſuæ.

151 II. Judæus, qui habet veram attritionem ſupernaturalem de peccatis, quatenus iis meremur pœnam æternam, aut excludimur à gaudiis æternis cœli, licitè baptizatur in extremo agone conſtitutus, ratione, ac ſenſibus deſtitutus, quia in tali attritione etiam implicitè involvitur voluntas ſervandi omnia præcepta (adeòque etiam Baptiſmi ſuſcipiendi) ad ſalutem æternam conſequendam neceſſaria: Ita Coninch, Dicaſtillus, Lugonem repugnantem refutans apud Gobat *cit. n.*236. At: Judæus ille ante proteſtatus fuit, ſe potiùs mori velle, quàm fieri Chriſtianum. Nihil obſtat: ſi enim veram elicuit attritionem ſupernaturalem, illa prior peſſima voluntas jam ceſſavit, & enervata eſt, aut certè proceſſit ex errore invincibili, ideòque ejus ratio non eſt habenda. Non tamen cum Gob. *cit.* putarem, valere talem Baptiſmum, ſi extrà omnem neceſſitatem conſtitutus baptizaretur in ſomno: Attritio enim, ac voluntas ſervandi omnia præcepta divina non obligat pro ſemper, ideòque non ſe extendit ad caſum talem. Vide caſum Caramuelis apud Gob. *cit. n.*232. ſed faciliora.

152 III. Monachus (ut jam ſuprà innui *n.* 104.) à ſuo Prælato miſſus ad Ordines, volens ſimpliciter obedire ſuo Prælato, de ipſo Ordine in ſe nihil cogitans, vel intendens: tamen validè ſuſcepit Ordinem præceptum à Prælato: quia volendo obedire præcipienti Prælato ſuſcipere Ordinem, implicitè neceſſario vult ſuſcipere illum Ordinem, etſi de eo non cogitet. Addit Gobat *n.*255. Eum, qui nondum Sacerdos liberè ſuſcipit beneficium Parochiale, v. g. ſciens ſe intrà annum obligari ſuſcipere Ordinem Presbyteratus, etſi expreſsè non dicat, ſe velle intrà illud tempus illo ſacro Ordine initiari, tamen validè ordinandum, ſi ultimo die illius anni, circa ſe etiam ignorantem exercerentur Cæremoniæ Presbyterales (poſito, quòd ſervaſſet illam voluntatem ſervandi legitimè ſuum beneficium Parochiale) æquè ac ſi ipſo die ſuſcepti beneficii diſertè dixiſſet *Volo ante finem hujus anni promoveri ad Presbyteratum*: Sic ille.

153 Dixi initio, (*Non autem indirecta, nec ſub conditione de futuro.*) Nam voluntatem interpretativam indirectam tantùm in cauſa volita (*deſcriptam nn.* 3.) ſufficere ad Sacramentum ſuſcipiendum cum aliis rectè negant Valentia, Coninch, alii communiter. Ut quando prævides, quòd ſi te ad ſomnum componas, vel vino oppleas, aliquis te baptizaturus ſit: nam cum tali intentione indirecta in cauſa tantùm ſtare poteſt intentio omninò contraria. Denique intentio ſub conditione de futuro, ſicut non ſufficit ad Sacramentum conficiendum, (*ſuprà n.* 120.) ita neque ſufficit ad ſuſcipiendum, cum nulla hic ſit ratio faciendi diſcrimen inter conferentem, & ſuſcipientem, ſicut eſt quoad intentionem virtualem, & habitualem.

§. IV. *Imò etiam generalis voluntas vivendi, & moriendi more Chriſtiano, Catholico ſufficit.*

154 S*Ufficit ad ſuſcipienda Sacramenta extremæ Unctionis, & Euchariſtiæ in gravi morbo, & articulo mortis.* Nam Catholicus habens intentionem illam generalem in Eccleſia Catholica vivendi, & moriendi more Catholico, eo ipſo etiam vult implicitè ſuſcipere ejus Sacramenta, debito tempore, more, & ritu Eccleſiæ conſueto: eſt autem mos, & ritus Eccleſiæ conſuetus, quòd dentur aliqua Sacramenta infirmis, ea ipſa ergo voluntate implicitè, & interpretativè cenſetur etiam velle ea Sacramenta ſuo tempore recipere. Et quia Eccleſia eam voluntatem merito præſumit in omnibus Chriſtianis, qui catholicè vixerunt, & ſigna Pœnitentiæ ſuo tempore exhibuerunt, ideò infirmis etiam ratione, & ſenſibus deſtitutis validè, & licitè confert Sacramentum extremæ Unctionis, atque etiam Euchariſtiæ, ſi abſit periculum vomitus, vel ſimilis poſitivæ irreverentiæ, etiamſi illi ea Sacramenta expreſsè non petierint, imò fortè de illis nihil cogitaverint. Atque eo extremo periculo credo omninò cum Gobat *n.*239. & 243. etiam licitè conferri, ac ſuſcipi Sacramentum Confirmationis. Nam voluntas illa generalis moriendi more Catholico, & meliori modo, quo poſſumus, videtur omninò ſe extendere ad hanc armaturam fidei induendam. Certè non credo, unum fore Catholicum, qui de voluntate hac interrogatus non promptiſſimè annueret.

155 Hæc tamen generalis intentio minimè efficit, quòd alicui Chriſtiano validè conferatur extrema Unctio, vel Confirmatio, aut fructuosè ſumatur Euchariſtia in ſomno, ebrietate, vel amentia temporali, aut ſacramentaliter, & fructuosè ſuſcipiat Euchariſtiam is, qui caſu comederet ſacram Hoſtiam, neſciens eſſe conſecratam, ſed putans eſſe panem communem. Ratio eſt: quia Chriſtianus vi illius voluntatis generalis ſolùm vult ſuſcipere Sacramenta Chriſtiano more, & ritu, quæ ſc. debito tempore, & ritu Chriſtianis dari ſolent: ideòque ea generalis, & interpretativa voluntas minimè ſe extendit ad caſus, quibus Chriſtiano more Sacramenta dari non ſolent, nec debent, ut in ſomno, ebrietate, temporali furore, vel amentia: conſequenter neque cenſeri poteſt habere voluntatem ſacramentaliter ſuſcipiendi Euchariſtiam, quando eam, ignorans eſſe Euchariſtiam, commederet more communi tamquam cibum prophanum. Vide Lugo *hic diſp.* 9. *n.*127.

156 II. *Non item de reliquis.* Ratio iterùm eſt. Quia generalis illa voluntas vivendi, & moriendi more Chriſtiano, & Catholico minimè ſe extendit, nec ſe extendere poteſt ad ſuſcipienda omnia Sacramenta, ſed illa tantùm, quæ Chriſtianis omnibus communiter dari ſolent, & poſſunt, vel etiam debent, ideoque illa generalis, & interpretativa voluntas, & intentio. 1. Longè probabiliùs non ſufficit ad conferendum, & ſuſcipiendum Sacramentum Confirmationis extrà periculum mortis, vel amentiam perpetuam, ſeu quæ videtur eſſe perpetua, vel valdè diu duratura, ait Gobat *nn.*239. Quia non omnes Catholici ſolent ſuſcipere iſtud Sacramentum: neque hoc ipſo, quòd quis piè, & Catholicè vivit, habet ullam implicitam voluntatem recipiendi ignoranter hoc Sacramentum extrà mortis periculum, cùm potiùs omnes pii cupiant illud ſuſcipere cum vero uſu rationis, & debita reverentia, ſi fieri queat. 2. Nullo modo ſufficit ad conferendum, & ſuſcipiendum Sacramentum Ordinis, quod omnes Chriſtiani ſuſcipere, nec ſolent, nec debent, nec poſſunt, & inſuper mutationem ſtatus, & gravia onera inducit; ideòque requiritur intentio ſpecialis, & formalis ſaltem habitualis, vel implicita, habita ſcilicet in alio volito Sacramentum iſtud involvente: de qua *n.* 152. 3. Minimè omnium ſufficit ad Sacramentum matrimonii, quippe quod præterquam, & ipſum non omnes ſuſcipere ſoleant, nec debeant, & graviſſima onera inducat, eſſentialiter conſiſtit in contractu, & conſenſu contrahentium, mutuo tradendi, & acceptandi corpora ad uſum generationis. 4.

Suffi-

Digitized by Google

Sufficeret omninò pleniſſimè illa generalis voluntas ad ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ in extremis: niſi pœnitens præter voluntatem aliquam ſuſcipiendi hoc Sacramentum, etiam deberet exhibere materiam proximam, ſcilicet Contritionem, & Confeſſionem, formalem, vel ſaltem virtualem, ſcilicet voluntatem confitendi, ſi poſſet, aliquo ſigno externo manifeſtatam, ut Sacerdos tamquam Judex ad inſtantiam partis procedere valeat: de quo ſuo loco. Et quamvis in probabili Recentiorum Sententia ſola vita Chriſtianè acta Confeſſario ſit ſignum ſufficiens doloris, & voluntatis confitendi in moribundo nullum aliud ſignum ſenſibile exhibente, ut ſaltem ſub conditione abſolvi poſſit; at verò ſolam vitam Chriſtianè actam, aut voluntatem illa generalem vivendi, & moriendi more Catholico non poſſe ſupplere dolorem, confitendi voluntatem, ſi reverà nec actu, nec habitu adeſſent, omninò certum puto. Unde non capio Sententiam ſcribentium, eo caſu moribundum abſolvi poſſe *abſolutè:* cùm reverà poſſit contingere, quòd hic moribundus nec actu habuerit, nec ante morbum habuerit dolorem, & voluntatem confitendi.

Quæſtiuncula incidens.

Qualis attentio requiratur ad miniſtranda, & ſuſcipienda Sacramenta?

157 SAlvis eſſentialibus, materia, forma, & intentione ad validam tam collationem, quàm ſuſceptionem Sacramenti, non requiritur attentio, adeò ut etiam voluntariæ diſtractiones per ſe nihil officiant valori Sacramenti miniſtrati, & ſuſcepti. Nam: *quod non eſt SS. Patrum decreto ſancitum, ſuperſtitioſis non eſt adinventionibus præſumendum c. 2. de Transl. Ep.* Atqui nullus SS. PP. ſcribit explicitè, vel implicitè attritionem, ſeu conferentis, ſeu recipientis Sacramentum, ſpectare ad valorem Sacramenti: ergo nec nos id præſumere debemus. Quin etiam à mortali rectè excuſabis tam miniſtrantem, quàm recipientem Sacramentum cum voluntariis diſtractionibus, ſecluſo contemptu formali, vel virtuali, ob eamdem rationem: excepto tamen caſu, quo ex parte conferentis adeſſet periculum errandi quoad eſſentialia Sacramenti, præſertim in pronuntiatione formæ; quale periculum errandi, adeòque graviter delinquendi facilè poſſe eſſe in Sacramentis Confirmationis, & extremæ Unctionis in diſtractè proferendis formis, utpote ſatis prolixis providè advertit Gobat *tr. 1. n. 97.* Tandem à veniali irreverentiæ peccato, tam conferentem, quàm ſuſcipientem Sacramentum cum voluntariis mentis evagationibus certè non excuſat communis ſenſus Doctorum, ac piorum: nam ſancta ſanctè tractanda ſunt. Placet judicium Georgii de Rhodes apud conſentientem Georgium Gobat *cit. tr. 1. n. 259.* Requirentes ad recipiendum qualecumque Sacramentum, bonum aliquem motum voluntatis ſine omni culpa irreverentiæ: quia verò cum illo pio motu vix conſiſtere poteſt voluntaria, & deliberata diſtractio, ideò hæc ſub veniali culpa excludenda eſt.

C A P U T III.

De Miniſtro Sacramentorum.

S E C T I O I.

Quis ſit Miniſter Sacramenti validè conferendi in communi?

S U M M A R I U M.

158 *Miniſter Sacramentum ſufficiens de lege ordinaria eſt ſolus homo viator.*

159 *Non tamen omnis reſpectu omnium.*

160 *Ut validè miniſtret, in illo requiritur ſolùm poteſtas, & intentio.*

161 *Non fides, bonitas, vel probitas.*

A S S E R T I O.

S*Olus homo viator (at non omnis reſpectu omnium) eſt ſufficiens Miniſter Sacramentorum de lege ordinaria, atque ut validè miniſtret ex parte ipſius, requiritur ſolùm poteſtas, & intentio debita: non item fides, neque bonitas, ſeu probitas.* Eſt tota certiſſima. Explico breviter, & pleraque remiſſivè.

§. I. *Solus homo viator eſt ſufficiens Miniſter Sacramentorum de lege ordinaria.*

158 OMnes cum D. Thoma *q. 64. art. 7.* nam ſacra Scriptura paſſim affirmant, hanc poteſtatem conficiendi Sacramenta ſolis hominibus à Chriſto collatam eſſe: ſolis enim hominibus dixit Matth. ultimo: *Baptizantes eos &c.* Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem.* Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, &c.* Hinc *Hebr. 5.* dicit Apoſtolus: *Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur.* Idipſum declarant Concilia, & Patres paſſim. Ratio congruentiæ eſt: quia Chriſtus, ut homo viator inſtituit Sacramenta pro ſolis hominibus viatoribus; quare congruum eſt, ſolos homines viatores inſtituiſſe Miniſtros ſuos in Sacramentorum adminiſtratione, & confectione. Dixi autem; *De lege ordinaria*: ſcilicet ex vi præſentis inſtitutionis. Nam abſolutè poſſe Deum adminiſtrare, & conficere Sacramenta etiam per Angelos, non eſt dubitandum. Hinc ſæpè factum, non ſolùm ut Angeli miniſtrarint hominibus Sacramentum Euchariſtiæ, & nominatim Stanislao Koſtkæ: ſed etiam ut Sacramenta aliqua confecerint. Sic Nicephorus Callixtus *lib. 11. hiſt. c. 20.* refert S. Amphilochium fuiſſe ab Angelis conſecratum Epiſcopum, eamque conſecrationem pro rata habitam à cæteris Epiſcopis. & meritò: quia (ut ait D. Thomas cit.) Angeli ſunt nuntii veritatis, ſi aliquod miniſterium Sacramentale ab Angelis perficeretur, eſſet ratum habendum, quia deberet conſtare (id eſt certò credi) hoc fieri voluntate divina.

§. II. *At non omnis reſpectu omnium.*

NOn ſcilicet omnis homo viator poteſt eſſe Miniſter cujuſvis Sacramenti, ſed ille, qui juxta inſtitutionem Chriſti pro ratione Sacramentorum varia, ad id munus in Eccleſia ritè ordinatus eſt, & poteſtatem accepit. Sic definit Conc. Trid. ſeſſ. 7. Can. 10. *Si quis dixerit, Chriſtianos omnes in verbo, & omnibus Sacramentis adminiſtrandis habere poteſtatem: anathema ſit.* Hinc Apoſtolus 2. Corinth. 3. dicit: *Qui nos idoneos Miniſtros novi teſtamenti fecit.* Quod autem de omnibus Chriſtianis dicitur 1. Petr. 2. *Vos autem Genus electum, regale Sacerdotium*: & Apoc. 20. *Erunt Sacerdotes Dei Chriſti &c.* Intelligitur de Sacerdotio ſpirituali, quo offertur Deo Sacrificium ſpirituale, hoc eſt, quodcumque opus bonum, & gratum Deo. Unde S. Petrus ibidem addit: *offerentes Hoſtias acceptabiles Deo per Jeſum Chriſtum.* Ad Sacramenta autem pleraque miniſtranda requiritur Sacerdotium propriè dictum: excepto ſemper Baptiſmo, cujus ob neceſſitatem communem omnis homo eſt Miniſter ſufficiens: & Matrimonio, cujus Miniſtri ſunt ipſi contrahentes, utique Laici, neque ad id munus ſpeciali conſecratione initiandi. 159

§. III. *Atque ut validè miniſtret: ex parte ipſius requiritur ſolùm poteſtas, & intentio.*

POteſtas requiritur, ut poſſit facere: *Intentio* requiritur, ut velit facere, & conficere Sacramentum quia non volens nihil facit moraliter. Cæterùm qualis poteſtas, ſeu ordinis, ſeu juriſdictionis requiratur ad validè miniſtranda ſingula Sacramenta, neceſſariò determinandum erit agendo de quolibet in particulari: ut ſupervacaneum ſit hìc omnia in unum cumulum congerere. Hoc certum, quòd defectus juriſdictionis non irritet ullum Sacramentum, niſi Pœnitentiæ, & Matrimonii. Intentio autem quæ & qualis requiratur ad validè conficiendum Sacramentum, jam fusè ſatis explicatum habes *ſupra à n. 113.* Et inſuper unum hìc obiter addo. Plures Thomiſtæ cum D. Thoma *cit. qu. 64. a. 8. ad 1.* Paludanus, Sylveſt. & alii ſenſerunt defectum intentionis, præſertim in Baptiſmo ſuppleri à ſummo Sacerdote Chriſto, quoad effectum Gratiæ ſanctificantis, quando ex parte ſubjecti non ponitur obex. Verùm poſt Concilia Florentinum, & Tridentinum ad valorem Sacramentorum tam disertè requirentia intentionem miniſtri, hanc doctrinam meritiſſimò negant communiſſimè DD. & Neoterici plerique omnes: nec credo D. Thomam, vel alios ita ſenſuros fuiſſe, ſi poſt illa Concilia ſcripſiſſent. 160

§. IV. *Non item fides, neque bonitas, vel probitas.*

FIdes Miniſtri non requiritur ad validè conficienda Sacramenta, quia etiam Hæreticus, & quoad Baptiſmum etiam Infidelis, Judæus, Turca, etſi ipſe non credat Baptiſmum v. g. eſſe Sacramentum, poteſt tamen intendere, ac velle facere id, quod facit Eccleſia, vel Chriſtiani faciunt, & ſic adhibita debita materia, & forma, facere verum Sacramentum, ut pluſculis dixi *nu. 127.* *Bonitas* quoque, ſeu *Probitas* Miniſtri ad valorem Sacramenti non requiritur: quia Sacramenta habent ſuum valorem, & efficaciam ex virtute DEI, & meritorum Chriſti, minimè autem ex virtute, & meritis Miniſtri; neque is agit in virtute propria, ſed in virtute divina Chriſti Dei Hominis. Eſtque de fide definitum in variis Conciliis apud Bellarminum *de Sacramentis, l. 1. c. 16.* & noviſſimè Tridentino, *ſeſſ. 7. Can. 12. Si quis dixerit Miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modo omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſervaverit, non conficere, aut con-* 161

ferre Sacramentum ; an anathema ſit. Ratio peti non debet alia, niſi quia Chriſtus ſic voluit inſtituere Sacramenta, ut malitia Miniſtri nec impediat valorem Sacramenti, nec ejus effectum, propter plurima, & graviſſima inconvenientia, & incommoda alioquin ſecutura. De quo vide latè tractantes Scholaſticos.

SECTIO II.

Quid requiratur, ut Miniſter etiam licitè miniſtret Sacramenta, ſeu ut conficiendo non peccet?

SUMMARIUM.

162 *Ut Miniſter* licitè *miniſtret Sacramenta, debet habere. I. juriſdictionem non impeditam.*
163 *II. Miniſtrare validè, & ritè.*
164 *III. Dignè, & dignis.* Unde.
165 Uſq; ad n. 169. *Quale peccatum, invalidè, & indignè miniſtrare, & ſuſcipere Sacramenta.*

ASSERTIO II.

PAucis accipe, Requiritur, *ut habens juriſdictionem non impeditam miniſtret validè, & ritè: dignè, & dignis.* Pauca verba, *mi Tyro*, ſed non paucæ explicationis. Explico hic potiſſimùm terminos, reliqua daturus per diſtinctos §§.

§. I. *Ut habens juriſdictionem non impeditam ;*

162 NImirum ut Miniſter ex officio licitè conficiat Sacramenta, & miniſtret, præter poteſtatem Ordinis ad valorem plerorumque Sacramentorum requiſitam, requiritur in eo etiam juriſdictio aliqua in ſuſcipientes ordinaria, vel delegata: ita enim ordinata Eccleſiæ Hierarchia exigit: eaque *non impedita* excommunicatione, vel alia cenſura, aut irregularitate privante uſu Ordinis. Solùm excipitur Matrimonium, cujus Miniſtri ſunt ipſi contrahentes, qui nullam habent in ſe invicem ſpiritualem juriſdictionem. Requiritur tamen juriſdictio in Sacerdote aſſiſtente, idque poſt Concilium Tridentinum receptum, etiam ad valorem Sacramenti hujus: quemadmodùm etiam ad Sacramentum Pœnitentiæ, & abſolutionem validè conferendam, cùm ſit actus judicialis, juriſdictio requiritur in Pœnitentem, ut latiùs patebit agendo de ſingulis. In Miniſtro Baptiſmi ordinario non eſt quidem juriſdictio propriè in perſonam baptizandam, quippe quæ tunc adhuc *foris eſt*: requiritur tamen juriſdictio in Parentes baptizandi, aut in ipſum locum, vel Parochiam, ubi Baptiſmus conferri debet.

§. 2. *Ut miniſtret validè, & ritè.*

163 I. UT licitè miniſtret, utique debet etiam miniſtrare validè, adhibendo omnia eſſentialia requiſita ad Sacramenti valorem, debitam nimirum materiam, formam, & intentionem, juxta hactenus dicta: horum enim aliquo deficiente, nec validè, nec licitè conficiet, ſed ; ſi ſciens faciat, mortaliter, & graviſſimè peccabit: Ut ſi ſcienter utatur materia falſa: Si extra caſum neceſſitatis utatur materia, & forma dubia: quia nunc Sacramentum erit dubium, & ſub conditione repetendum, juxta *n.* 90. Item ſi intentionem debitam omittat &c. Sed de hoc aliquid infrà *n. IV. 2. Ritè* autem miniſtrare debet, nimirum adhibendo etiam accidentalia requiſita ad decentem adminiſtrationem, ac decorem Sacramenti miniſtrandi, ſive ex natura rei, ſive ex præcepto Eccleſiæ narrata ſan.. ſanctè tractanda: & præceptum Eccleſiæ, in materia tam gravi reverentiam Sacramenti concernente, obligat in conſcientia. Quare graviter peccat miniſtrans Sacramentum. 1. Si materiam, vel formam etiam accidentaliter, & ſine cauſa mutet: de quo *ſupra à n.* 85. 2. Si formam notabiliter corruptè, inarticulatè, interruptè proferat, aut ſine rationabili cauſa ſuper eamdem materiam repetat, etiam ſub conditione. vide ſuprà *c.* 2. *à n.* 91. & 98. 3. Si nimis oſcitanter, & voluntariè diſtractus miniſtret cum periculo erroris ſubſtantialis: ac nullitatis Sacramenti: *nuper n.* 57. 4. Si cæremonias præſcriptas ab Eccleſia notabiliter, & ſine cauſa omittat, vel immutet, etiam ſolùm ex negligentia, & incuria craſſa: nedum ſi etiam ex contemptu formali, qui ſemper in omni materia etiam levi culpam mortalem inducit. Verùm hæc neceſſariò ſpecificanda ſunt in ſuis propriis locis.

§. III. *Dignè, & dignis*, remiſſivè.

164 D*ignè* Sacramenta miniſtrare debet Miniſter, nimirum exiſtens in ſtatu Gratiæ, & ſaltem non conſcius ſibi peccati mortalis: nam miniſtrans Sacramentum debet ſe conformare Chriſto, cujus eſt Miniſter: & ſancta ſanctè tractanda ſunt. Peccare ergo eum, qui ſcienter in ſtatu peccati mortalis Sacramentum adminiſtrat, meritò omnes conſentiunt. An verò ſemper peccet mortaliter, qui in ſtatu peccati mortalis Sacramentum aliquod adminiſtrat, dicam ſeorſim *ſec.* 3. & 4. an liceat petere Sacramentum à Sacerdote malo, ſeu exiſtente in peccato mortali. 2. *Dignis* etiam tantùm, ſeu rectè diſpoſitis Sacramenta miniſtrare debet, ut licitè miniſtret. Nam ſcienter miniſtrans Sacramentum indigno, vel indiſpoſito notoriè, abſq; gravi cauſa excuſante, omnium conſenſu peccat mortaliter, quia cooperatur ad peccatum, & ſacrilegium alterius. An, & quando liceat miniſtrare Sacramentum indigno, dicam *à n.* 183. Interim generatim adhuc explicanda ſunt aliqua.

§. IV. *Invalidè, & indignè miniſtrare, & ſuſcipere Sacramenta, quid, & quantum peccatum?*

I. NOtat ſapienter Gob. *Tr.* 1. *n.* 249. Etſi uſitatiſſimam, ideoque ſervandam, tamen impropriam eſſe locutionem Theologorum, qua dicunt, hoc, aut illud Sacramentum conferri, vel ſuſcipi *invalidè* ſine debita intentione, aut alio requiſito eſſentiali. Verè enim reipſa tunc nullum ſuſcipitur Sacramentum: ergo nullum invalidè. Dicuntur autem conferri, aut ſuſcipi invalidè, eò quod actiones illæ nihil valeant, nec poſſint conſtituere eſſentiam veri Sacramenti à Chriſto inſtituti, ac ſufficientis ad finem veri Sacramenti à Chriſto intentum, ſcil. gratiam ſanctificantem. At verò ſatis propria eſſet locutio, qua diceretur aliquod Sacramentum tunc conferri, vel ſuſcipi invalidè, quod confertur, & ſuſcipitur *indignè* ; quando quidem exiſtit, ſc. tota eſſentia Sacramenti, ipſumque Sacramentum, attamen carens ſuo effectu, quando ſcilicet per illud nulla confertur gratia ſanctificans ob indignitatem ſuſcipientis, ſcilicet exiſtentis in peccato mortali, prout contingere poteſt, & nimis ſæpè contingit in Sacramentis vivorum, imò Baptiſmi ; ut ſuis locis patebit. Jam verò ad propoſitum. 165

II. Clara eſt ratio malitiæ mortalis, & ſacrilegii graviſſimi, quando confertur, & ſuſcipitur Sacramentum verum, & perfectum *indignè*, nimirum ſine effectu gratiæ ſanctificantis ; cùm quis ſcilicet vitio ſuo facit, ut verum Sacramentum fruſtretur fructu illo præſtantiſſimo, ad quem cauſandum eſt ab Authore ſuo benigniſſimè deſtinatum. Talis enim graviſſimè delinquit contra reverentiam, & honorem debitum tum ipſi Sacramento, tum Inſtitutori Sacramentorum Chriſto Domino. Perſpicua enim, & tremenda eſt authoritas Apoſtoli 1. *Cor.* 11. pronuntiantis eum, qui manducat, & bibit Corpus, & Sanguinem Chriſti indignè, manducare, & bibere ſibi judicium, atque adeò mortem æternam. Unde liquidò infertur, idem ſibi judicium conſciſcere, qui verè quidem, ſed ſua culpa indignè, & ſine effectu gratiæ baptizantur, confirmantur, ordinantur, &c. 166

III. At verò non ita clara eſt ratio malitiæ mortalis, ſeu cur delinquam mortaliter, ſi conferam, vel ſuſcipiam Sacramentum invalidè, ſeu potiùs invalidum, & nullum, ſi nimirum mea culpa efficiam, & impediam, ne fiat Sacramentum aliquod, defectu intentionis, vel alterius eſſentialiter requiſiti. Certè non pecco, ſaltem graviter, ſi volenti ex devotione confiteri, vel confeſſiones excipere, ſuadeam, ut omittat. Si non mereor, niſi purgatorium, impediendo, ne quidquam exiſtat de Sacramento, cur reus ſim inferni impediendo, ne exiſtente una parte Sacramenti, ponatur altera? aut poſitis duabus ponatur tertia? Et certum eſt, rationem malitiæ mortalis non poſſe deſumi propriè ex ulla injuria, vel irreverentia, quæ fiat Sacramento; *Quia non entis nullæ ſunt qualitates, vel accidentia*: & conſequenter nullum jus, nulla injuria, vel irreverentia: atqui in noſtro caſu non exiſtit ullum Sacramentum: ergo tunc eſt non ens. Unde ergo dicendum 167

IV. Ratio malitiæ mortalis, & ſacrilegæ, quæ omnium conſenſu etiam in hoc caſu contrahitur, deſumenda eſt ex gravitate irreverentiæ, quæ tunc infertur ipſi Authori Sacramentorum Deo, & Chriſto: committitur enim gravis, adeoque mortalis irreverentia in illum, quando Miniſter exercens actionem Sacramentalem in iis circumſtantiis, in quibus ex inſtitutione divina deberet ſanctificare hominem, ita illam exercet, ut in iis circumſtantiis nequeat hominem ſanctificare. Etenim hoc pacto illuditur interpretativè Chriſto inſtitutori Sacramenti, quod neceſſariò fit, quando Miniſter Sacramentum conficit nullum defectu intentionis, aut materiæ, aut formæ debitæ. Quod ipſum inter ſuſcipientes efficere poſſunt Pœnitentes, ſi debitum dolorem, ac propoſitum omittant, ſi peccatum mortale culpabiliter reticeant, &c. Item contrahentes Matrimonium, ſi una pars fictè contrahat: & quotquot fictè tantùm conferunt, vel recipiunt aliquod Sacramentum: item qui jam ritè baptizatum rebaptizant: vel abſolvunt ſeriò illum, quem nolunt eſſe indiſpoſitum. Omnes mortaliter graviſſimè delinquunt, exercent enim actionem Sacramentalem in iis circumſtantiis, quibus deberent ſanctificare hominem, & ita tamen exercent, ut ſanctificare nequeat, adeoque Chriſto inſtitutori implicitè, & interpretativè illudunt. Vide Gobat *loc. cit.* ex quo Ego. 168

SE-

SECTIO III.

Peccetne ſemper mortaliter Miniſter in ſtatu peccati mortalis Sacramentum miniſtrans?

169 *Miniſter in ſtatu peccati mortalis exiſtens, mortaliter peccat conficiendo Sacramentum.*
170 *Ad id miniſtrandum ſpecialiter conſecratus.*
172 *Idque in ſex præcipuè caſibus.* Uſque ad n. 175.
175 *Ac toties, quoties.*
176 *Secluſa neceſſitate, vel cauſa excuſante.*

ASSERTIO III.

169 O*Mnino peccat mortaliter Miniſter Sacramenti, ad tale Sacramentum miniſtrandum ſpecialiter conſecratus, ſolemniter ex officio conficiens Sacramentum in ſtatu peccati mortalis, toties, quoties: ſecluſa neceſſitate, vel alia cauſa excuſante.* Communiſſima. Ratio communis omnium eſt, quia eſt irreverentia ex ſe gravis Sacramentum à Chriſto inſtitutum, ad ſanctificandum hominem, & conſcientiam emundandam, effici à Miniſtro ad hoc conſecrato, immundo, & ſordido, ut meritò cenſeatur Sacramentum contaminare, ut ſequitur D. Thomas. Et licèt ejuſmodi mortalis irreverentiæ, & malitiæ gravitas, neque ex natura rei, ſeu ipſa lege, & ratione naturali ſatis evidenter convincatur: neque etiam expreſſum aliquod Eccleſiæ præceptum oſtendatur: ſatis tamen conſtat ex perpetua traditione, & ſenſu Eccleſiæ, unde merito credendum, adeſſe præceptum Chriſti Domini noſtri, ita pro tanta Sacramentorum à ſe inſtitutorum ſanctitate merito præcipientis. Jam verò termini rigorem iſtum non modicè limitantes, & mitigantes explicandi ſunt.

§. I. *Miniſter ad tale Sacramentum miniſtrandum ſpecialiter conſecratus.*

170 DE hoc enim urget ſpecialiter ratio gravis, & mortalis malitiæ, & irreverentiæ ſuprà allata. Nam Miniſtro Sacerdoti v. g. in ipſa ordinatione, ſeu conſecratione ſua confertur gratia divina ſpecialis, in ordine ad miniſterium ſuum rectè exercendum, ideò meritò gravis irreverentia Sacramenti cenſetur, Sacramentum confici à Miniſtro gratia divina deſtituto, & peccati mortalis fœda labe ſordidato, ac Dei hoſte. Quare Miniſter peccati mortalis ſibi conſcius confecturus Sacramentum, gratiam in conſecratione acceptam reſuſcitare debet, ut loquitur Apoſt. 1. *Tim.* 1. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Non quidem tenetur neceſſariò confiteri miniſtraturus Sacramentum, ſed ſufficit, & neceſſarium eſt, ut eliciat contritionem, quæ ſufficit ad delendum peccatum mortale: excepto ſi Sacerdos celebraturus ſit: hic enim ex ſpeciali præcepto Concilii Tridentini obligatur præmittere confeſſionem, idque non tam propter miniſterium activum conſecrationis, quàm paſſivum ſumptionis, de quo mox iterum. Quoad alia Sacramenta nullum extat præceptum præmittendi confeſſionem, etſi maximè conſultum ſit præmittere, habita occaſione, & copia Confeſſarii, propter majorem ſecuritatem.

171 Defectu ergo hujus conditionis, communi DD. conſenſu, à peccato mortali excuſantur, in primis Laici, vel non Sacerdotes; urgente neceſſitate baptizantes in ſtatu peccati mortalis. Cùm enim Laicus ad hoc miniſterium non ſit ſpecialiter conſecratus, nec ex officio miniſtret, ſed merè per accidens, non eſt tanta deformitas, & irreverentia Sacramenti, miniſtrare extra ſtatum gratiæ, quanta eſt in eo, qui ad id munus conſecrationem, & gratiam ſpecialem accepit. Quin idipſum plerique mei ſentiunt, ſi etiam Sacerdos in caſu neceſſitatis privatim miniſtret Baptiſmum: quia tunc id facit non ex officio, ut Miniſter conſecratus ad illud miniſterium, ſed merè per accidens, perinde ac cæteri fideles Laici facerent. Et certè nimis durum eſſet, Miniſtrum, ſeu Laicum, ſeu Sacerdotem, obligare in tam brevi tempore, tanta urgente neceſſitate Sacramenti, ad eliciendam contritionem, vel confeſſionem, cùm interim baptizandus mori poſſet. Eademque ratione meritò à mortali excuſantur contrahentes Matrimonium in ſtatu peccati mortalis, quatenus ipſi Miniſtri ſunt, ideoque neceſſariò Laici, nec ullo modo ſpecialiter ad id miniſterium conſecrati, ſed ſolùm à Chriſto Domino deputati, quando hoc Sacramentum inſtituit. Sed parùm prodeſt hæc excuſatio, cùm iidem minimè à mortali excuſentur, quatenus Sacramenti illius ſuſcipientes ſunt: ſi in ſtatu peccati mortalis contrahant, quia obicem ponunt gratiæ Sacramentali, juxta dicenda *cap. ſeq.* Scio, quòd Lugo cum Gob. *n.* 55. *in fine*: duplicem hic malitiam mortalem agnoſcunt, æquè ac in celebrante conficiente, ac ſuſcipiente Sacramentum Euchariſtiæ mox infrà. Sed certè diſpar eſt ratio, & placent ſemper mitiora, dummodò probabilia.

§. II. *Miniſter Sacramenti conficiens.*

NImirum, qui miniſtrans Sacramentum, illud conficit 172
in ſtatu peccati mortalis, mortaliter peccat ob rationem datam: idque in ſex iſtis caſibus ſequentibus.

I. Præcipuè Sacerdos celebrans, & SS. Euchariſtiæ Sacramentum conficiens, ac ſuſcipiens in ſtatu peccati mortalis & is quidem duo peccata mortalia committit: unum quatenus conficit, alterum quatenus ſuſcipit indignè mortali labe contaminatus tremendum iſtud Sacramentum, ut ex communi obſervant etiam Lugo *diſp.* 9. *ſect.* 9. *nu.* 61. Gob. *nu.* 53. Unde tali Sacerdoti in confeſſione non eſſet ſatis dicere *communicavi ſemel in mortali*, ſed debet exprimere, ſe in eodem ſtatu etiam conſecraſſe, vel utrumque exprimendo dicere: *celebravi ſemel Miſſam in mortali.* Quòd ſi tamen is poſt conſecrationem, adhuc ante ſumptionem contritionem eliceret (prout certè debet ad evadendam alteram mortalem, & ſacrilegam malitiam peccati) deberet dicere, ſe ſolùm conſecraſſe in mortali: nam propter contritionem, ſaltem bona fide æſtimatam, non commiſit alterum peccatum, & quidem gravius, indignæ Communionis: alioquin ſimpliciter dicens, ſe celebraſſe in mortali, intelligeretur, duo commiſiſſe peccata mortalia, ſicque ſibi injurius eſſet, & Confeſſarium deciperet in re gravi. Inſuper Sacerdotem (vel Diaconum ex Commiſſione Sacerdotis) ſolùm miniſtrantem ſacram Euchariſtiam communicanti in ſtatu peccati mortalis mortaliter delinquere, docet ſanè communis DD. Sententia: Suarez, Filiucius, Layman, Bonacina, & alii: idque valdè probabiliter, & conformiter reverentiæ debitæ huic auguſtiſſimo Sacramento. Sed æquè probabiliter id negant Vaſquez, ac alii cum Lugo *diſp.* 8. *n.* 151. Et probabile cenſet Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 195. Quia tunc non conficit Sacramentum, directè concurrendo ad ſanctificandum hominem, ſed ſolùm applicat Sacramentum jam exiſtens ſanctificativum hominis: Nimis autem durum eſt, quod Oninch, Bonacina, & alii quidem docent, ab ejuſmodi Sacerdote tot committi peccata mortalia, quot diſtribuit Hoſtias, & homines communicat: de quo ſtatim inferiùs *n.* 174.

II. Sacerdos in ſtatu peccati mortalis ex officio, & ſolem- 173
niter baptizans. Quod idem de Diacono ex commiſſione Parochi ſolemniter baptizante, affirmant Ledeſma, Bonacina, & alii, planè probabiliter. Secus eſſet jam dictum *nu.* 171. Si Sacerdos in caſu neceſſitatis per accidens, & privatim baptizaret. Ubi nota hanc differentiam, *ex officio ſolemniter, & per accidens, privatim miniſtrandi Sacramenta*, ſolùm habere locum in Sacramento Baptiſmi: non item in reliquis, Confirmatione, Euchariſtia, Pœnitentia, extrema Unctione, & Ordine, cùm enim ad iſta omnia requiratur Conſecratio Miniſtri, nec à Laico conferri poſſint, ideò Sacerdos ea adminiſtrans, ſemper agit ex officio, ut miniſtrans conſecratus ad illa: ideò, ſi in mortali, ſemper peccabit mortaliter, per ſe loquendo. 3. Sacerdos abſolvens Sacramentaliter. Dico notanter *abſolvens*. Non enim peccat mortaliter in ſtatu peccati mortalis audiens confeſſionem, ac etiam pœnitentiam injungens, modò contritionem eliciat ante abſolutionem, quia tunc primùm conficit Sacramentum, de quo plura ſuo loco. 4. Idem Sacerdos in mortali conferens extremam Unctionem. 5. Epiſcopus in mortali conferens Sacramentum Confirmationis. 6. Idem Epiſcopus in mortali conſecrans Sacerdotes, ac alios Ordines conferens, etiam minores, poſito, quòd ſint Sacramenta. Ratio omnium data eſt *in Aſſert. nu.* 169. Quin etiam Lugo *cit. diſp.* 8. *n.* 153. damnat peccati mortalis eundem Epiſcopum, ſi in mortali conſecret Chryſma, oleumve infirmorum benedicat: eò quòd hi duo ſacri liquores propter benedictionem Epiſcopalem ſint materia idonea Sacramentorum Confirmationis, & extremæ Unctionis. Sed certè ratio non ſatis urget pro tam horribili culpa: ideò cum aliis oppoſitum tenebimus mox inferius.

Non ergo peccant mortaliter ſacri Miniſtri, qui miniſtran- 174
do Sacramentum *non conficiunt*, ſed Sacramentum jam confectum ſolùm *applicant*, ut modò dictum de miniſtrante Euchariſtiam; vel ſolùm conficiunt Sacramentalia, aut res Sacras tractant in ſtatu peccati mortalis. Utpote I. Epiſcopus primam tonſuram conferens, aut etiam Ordines minores, poſito, quòd non ſint Sacramenta. Itemque Abbates benedicens: Sacras Virgines conſecrans: Item conſecrans Templa, Altaria, campanas, vaſa, & veſtes ſacras, ac omnino etiam chryſma, ac oleum infirmorum: ſic contra Lugo ſuprà rectiùs docent Vaſquez, eumque citans Gob. *cit. nu.* 55. ob rationem generalem in fine dandam. II. Parochus in mortali Matrimonio aſſiſtens. Item ſolemnitates Baptiſmi ab alio privatim in neceſſitate collati ſupplens. Item Sacerdos in mortali aquam benedicens, Euchariſtiam intrà, vel extra Miſſam tangens, de loco in locum transferens, imò etiam aliis miniſtrans, ut dictum eſt. III. Diaconus, vel Subdiaconus in mortali miniſtrans, Evangelium, vel Epiſtolam ſolemniter cantans: & à fortiori minorum Ordinum munera in mortali exercens. Itemque Concionator in mortali publicè

ver-

Digitized by Google

verbum Dei prædicans. IV. Etiam Laicus in mortali tangens calices, corporalia, reliquias, Agnos Dei, & ſimilia: imò etiam ſacram Euchariſtiam in neceſſitate è terra elevans: non enim videtur aliud agere, quàm ſi Chriſtum in terris lapſum elevaſſet, quod ſine dubio à peccatore admiſiſſet. Secus, ſi citrà neceſſitatem temerè id præſumeret, inſtar Ozæ: tunc enim *beſtia tangens montem* meritò mortalis irreverentiæ reatu *lapidabitur*. Hæc omnia ex communi, vel ſaltem communior, Vaſquez, Layman, Lugo, Tamburinus, & alii hîc. Ratio omnium eſt: quia omnes iſtæ actiones non tendunt immediatè ad ſanctificandum hominem, ſicut actiones propriè Sacramentales, ideoque etſi pleræque aliqua irreverentiæ culpa non vacent, gravis tamen, & mortalis culpæ rationabiliter condemnari non poſſunt, nam ut ſapienter ait noſter *Gabriel in 4. diſt. 15. a. 2. in fine. Incautum, & malum eſt affirmare aliquid eſſe peccatum mortale, quando non probatur ſufficienti authoritate, vel evidenti ratione*. Atqui prædicta, & ſimilia damnandi peccati mortalis nulla adfertur authoritas ſufficiens, aut urgens ratio. Ergo &c.

§. III. *Toties, quoties.*

175 PEccat omnino mortaliter Miniſter Sacramenti conſecratus ex officio conficiens Sacramentum, *toties, quoties*: ſed neceſſariò intelligendum, *QUOTIES* miniſtrat *interruptis moraliter miniſteriis*. Secus, ſi eodem moraliter continuato miniſterio pluries Sacramentum aliquod conficiat. Hinc 1. peccat Sacerdos mortaliter, quoties in mortali celebrat, etiam in die Natalis Domini tria Sacra conſequenter in eodem Altari celebrans, tria peccata mortalia committit, quodlibet enim Miſſæ Sacrificium eſt unum per ſe diſtinctum miniſterium, ad aliud ſubſequens minimè ordinatum: Item quoties diſtinctis, & notabiliter interruptis vicibus ſe præſentat ad baptizandum ſolemniter, Confeſſiones audiendas &c. 2. Secus dicendum, ſi Parochus, vel alius Sacerdos una vice, & velut uno moraliter miniſterio, duos gemellos, aut etiam plures baptizet, ſi una vice, & intentione ſe exponat excipiendis Confeſſionibus, aut diſtribuendo Euchariſtiæ Sacramento (poſito etiam hoc in mortali miniſtrare, eſſe mortale) quotcunque abſolverit, vel quotcunque ſacras Hoſtias diſtribuerit, unicum tantùm peccatum mortale committit: quia omnes illæ abſolutiones, omnes diſtributiones, ut modò actu continuo ſucceſſivè fiunt, ad unum moraliter pertinent miniſterium abſolvendi, vel communicandi. Nam hoc miniſterium abſolvendi, & communicandi fideles, ex natura ſua non determinat ſibi certas perſonas; vel Hoſtias; quin potiùs per modum ſacri tribunalis communis, vel ſacræ menſæ communis poſtulat, ut omnibus ad ſacrum tribunal accedentibus jus dicatur; omnibus ſacræ menſæ accumbentibus ſacrum ferculum apponatur: ac proinde ſufficit dicere in Confeſſione, miniſtravi in mortali Sacramentum Baptiſmi, Pœnitentiæ, Euchariſtiæ ſemel. Vide Lugo; *de Pœnitentia diſp. 16. ſect. 14. §. 2. per totum*. Dianam *p. 1. tr. 7. reſ. 41. & 43. alior.* Tandem additur.

§. IV. *Secluſa neceſſitate, vel cauſa excuſante.*

176 LOcuti ſumus hactenus de *per ſe*. Nam *per accidens* Miniſtrum in mortali Sacramentum miniſtrantem, à novo mortali excuſat non tantùm ignorantia, inadvertentia, oblivio ſui inculpabilis; verùm etiam ipſa Charitas in caſu urgentis neceſſitatis, ut ſi ſit periculum in mora, ne ſubitò moriatur infans, vel ægrotus, nec poſſit ſe Miniſter tam citò colligere ad eliciendam contritionem: tunc enim, ſaltem concepta ſimplici averſione à peccato memoriæ occurrente, ex Charitate, vel officio baptizans, vel abſolvens, non committet irreverentiam ſaltem gravem, imò in ſubita feſtinatione nullam: uti cum aliis reſolvit Lugo *de Sacramentis in genere diſp. 8. ſect. 9. n. 151.* Et rectè (ait Gob. *n.* 53.) quia neceſſitas urgens excuſat irreverentiam erga Deum, ſicuti ſæpè erga Principem. Jam verò ex hac quæſtione ſic explicata emergit alia non ſpernenda.

SECTIO IV.

Liceatne aliquando petere, & recipere Sacramentum à Miniſtro indigno, ſeu cum peccato mortali collaturo?

SUMMARIUM.

178 *Per ſe loquendo non licet petere, & recipere Sacramentum à Miniſtro indigno, ſeu cum peccato mortali collatura.*

179 *Licet autem ob rationabilem cauſam neceſſitatis, vel utilitatis notabilis.*

180 *Præſertim ab eo, cui ex officio incumbit.*

181 *Etiam concubinario notorio; ac etiam excommunicato generaliter.*

182 *Non tamen ab excommunicato vitando &c.*

ASSERTIO IV.

NOn licet, per ſe loquendo, petere, & recipere Sacramentum à Miniſtro malo notoriè, qui, ſc. prævidetur vel creditur miniſtrando peccaturus mortaliter: Licet autem ob rationabilem cauſam neceſſitatis, vel utilitatis notabilis petere, & recipere ab illo præſertim, cui ex officio incumbit miniſtrare tale Sacramentum: etiam concubinario notorio nondum ſententiato: etiam generaliter excommunicato, tolerato, & non vitando: non item ab excommunicato vitando, ſeu non tolerato, vel alio carente juriſdictione conferendi tibi tale Sacramentum.* Eſt tota communis, ut patebit explicatione ſingulorum. 177

§. I. *Non licet, per ſe loquendo, &c.*

RAtio clara eſt ex materia de ſcandalo. Nam *væ homini, per quem ſcandalum venit*. Et: *Nulli debemus laqueum injicere, c. de Viduis* 2. 27. q. 1. Atqui, ſi secluſa omni cauſa rationabili neceſſitatis, vel utilitatis notabilis petas, vel recipias Sacramentum à Miniſtro tali indigno: & non ſine novo peccato miniſtraturo, verè ei ſcandalo es, & laqueum injicis, quia cooperaris ad illud peccatum Miniſtri mali, à qua cooperatione te nulla cauſa juſta excuſat: cùm tamen ex Charitate obligemur omnes peccatum proximi, cum facilè poſſumus, impedire, & evitare, multò magis cooperando non promovere. Nec multùm excuſat, quòd ille Miniſter jam paratus ſit, vel etiam ſe ſe offerat ad ſic peccaminosè miniſtrandum quia tunc etſi non voluntatem peccandi, tamen actuale peccati exercitium promoves. Dixi tamen: *à Miniſtro malo notoriè*. Nam ſi Miniſter occultè ſit tantùm malus, ita ut ejus vita populo non ſit ſcandaloſa, non ſolùm quis poteſt, ſed ſubditus, vel parochianus etiam debet ab eo recipere Sacramenta neceſſaria, utpote Pœnitentiæ, & communionis Paſchalis; ejus Miſſas audire &c. Quamdiù enim eſt occultè malus, manet in poſſeſſione ſuæ famæ, qua ſine injuria non poteſt ſpoliari ante notorietatem facti, vel juris, abſtinendo ab ejus Sacramentis, vel Miſſis, eſtò tu privatim certò ſcias: multò magis, ſi ſolùm dubites, vel ſuſpiceris, aut credas eſſe malum, ut in ſimili iterùm dicam *ſect. ſeq.* 178

§. II. *Licet autem ob rationabilem cauſam neceſſitatis, vel utilitatis notabilis, &c.*

RAtio iterùm petenda eſt ex materia de ſcandalo. Quia ſc. ob juſtam cauſam neceſſitatis, vel utilitatis alicujus notabilis ſemper licitum eſt petere ab alio opus bonum, quod is bene, & ſine peccato facere poteſt, etſi ex propria ejus malitia prævideatur, vel credatur non ſine peccato facturus: nam tunc petens utitur jure ſuo providendi ſuæ neceſſitati, vel utilitati ſpirituali, nec ullo modo cooperatur ad peccatum alterius, ſed ob juſtam cauſam excuſantem ab impediendo peccatum proximi, ſolùm permiſſivè ſe habet: ideoque quod alter facturus, (Sacramentum miniſtraturus) peccet, non ſequitur (niſi valdè per accidens, & occaſionativè) ex mea petitione, ſed ex alterius libera malitia, cùm ſtante, & non obſtante mea petitione, poſſet, & deberet facere ſine omni peccato, utpote in propoſito, Miniſter malus in peccato mortali exiſtens, poſſet, & deberet ſe diſponere per contritionem, faciendo, quod in ſe eſt, juxta dicta *n.* 170. ergo generaliter licet petere, & recipere Sacramentum à Miniſtro malo ob juſtam cauſam neceſſitatis, vel utilitatis notabilis: ut ſi ægrotes, ſi Confeſſio, & Communio Paſchalis peragenda: ſi nimis diù expectare deberes idoneum, vel bonum Miniſtrum: ſi indigeas Sacro pro defuncto Amico &c. quæ omnia latiùs, & particulariùs patebunt ſuis propriis locis, de Euchariſtia, & Pœnitentia. 179

Dixi notanter; *ab eo præſertim, cui incumbit tibi miniſtrare tale Sacramentum*. Quia ut notant DD. communiter, ſicut minor cauſa ſufficit, ut petas, & recipias Sacramentum à Miniſtro parato miniſtrare in mortali, quàm ut petas à non parato; in hoc enim & voluntatem, & exercitium peccati occaſionaliter excitans: ita minor cauſa requiritur, ut petas, & recipias à proprio Parocho, vel eo, cui ex officio incumbit tibi Sacramentum miniſtrare, & conſequenter ad tuam petitionem ſe diſponere, quàm ut petas ab alio indigno: urgentior enim tunc requiritur cauſa neceſſitatis, vel utilitatis gravis, ut de ſe patet. Quare, ſi poſſis facilè habere alium dignum, qui æquè, ac ille indignus, proſit animæ tuæ, illo utere, ſi velis vitare omne peccati periculum. *Dices*: Urget me ſanè neceſſitas confitendi, vel infantem baptizandum offerendi, ſeu Parocho, ſeu alteri: at vidi meis oculis paulò ante turpiſſimè jocantem cum aliqua, vel audivi horrendas blaſphemias evomentem: *an adhuc poſſum petere, ut meam confeſſionem excipiat, meum infantem baptizet?* Omnino licitè potes cùm enim iſtis Sacramentis non ſit neceſſariò præmittenda confeſſio, meritò ſperabis illum eliciturum contritionem, priuſquam obeat hæc Sacroſancta munia. Ita poſt Suarez Reginaldum, & alios, Gob. *tr. 1. nu.* 265. Addidi initio: Miniſtri mali licitè petendi duas extenſiones, & duas reſtrictiones. Nempe 180

§. III.

Digitized by Google

§. III. *Etiam concubinario notorio; etiam generaliter excommunicato &c.*

181 NOn peccant hoc tempore fideles: qui à publicis, nondum tamen ſententiatis, ſeu per ſententiam Judicis denuntiatis concubinariis Sacramenta recipiunt, vel eorum Miſſas audiunt, etiam devotionis liberæ cauſa. Nam licèt jure antiquo Canonico ex præcepto Eccleſiaſtico obligabantur fideles vitare illos in Sacramentis: ut patet *c. nullus, &c. Præter d.31. & alibi*. Hanc autem obligationem modò eſſe ſublatam, vel per deſuetudinem, vel potiùs per decretum Concilii Conſtantienſis mox allegandi, docet jam communis Doctorum Sententia. Neque de hoc eſt periculum in praxi, cùm tales notorii brevi ſint ſententiandi.

182 II. Cùm ex Decreto Concilii Conſtantienſis in Bulla Martini V. incip. *Ad evitanda ſcandala:* permittatur fidelibus communicatio, etiam in Sacris, cum omnibus excommunicatis, præter *nominatim denuntiatos, & notorios percuſſores Clericorum:* ideò licitè recipies, vel etiam petes Sacramenta à quovis generaliter tantùm excommunicato, ideoque tolerato, & non vitando, in omni caſu neceſſitatis, vel utilitatis notabilis, quo juxta prædicta, licitè petis, & accipis à Miniſtro exiſtente in peccato mortali, v.g. turpitudinis; neque enim ſuppetit ratio faciendi hic aliquod diſcrimen. Sed de his ſuis locis ampliùs.

§. IV. *Non item ab excommunicato vitando, aut alio carente juriſdictione tibi tale Sacramentum conferendi &c.*

183 PEccas mortaliter, ſi petas, aut recipias Sacramentum ab excommunicato non tolerato, & vitando, (nempe *nominatim denunciato, aut notorio percuſſore Clerici*) quippe, qui ſimpliciter præciſus ab Eccleſia, omni communicatione cum fidelibus, adeoque etiam omni juriſdictione privatus eſt. idemque eſt de alio undecunque juriſdictione carente ad tale Sacramentum tibi miniſtrandum. Ratio eſt: quia citrà peccatum mortale ſcandali, nunquam licet petere, vel admittere ab alio opus, quod is ſine peccato mortali præſtare non poteſt: atqui excommunicatus vitandus, atque omnis carens juriſdictione, etſi maximè velit, non poteſt tamen tibi conferre tale Sacramentum ſine peccato mortali; quippe invadens alienam juriſdictionem in puncto gravi: & inſuper Sacramentum Pœnitentiæ foret invalidum: ergo etiam tu ad illud crimen eum excitans, & cooperans, ejuſdem criminis eris particeps. Excipitur ipſo jure caſus extremæ neceſſitatis, in articulo, vel periculo mortis pro Sacramento Pœnitentiæ, quo omnis omnino Sacerdos, etiam ſimplex, etiam excommunicatus, degradatus &c. (ſaltem in defectum alterius idonei) habet generalem juriſdictionem abſolvendi ab omnibus peccatis, & cenſuris. De quo ampliùs ſuo loco. Jam è diverſo inſurgit alia delicatior.

SECTIO V.

Quàm graviter peccet, qui Sacramentum miniſtrat indigno: an aliquo caſu licitè?

SUMMARIUM.

184 *Per ſe loquendo mortaliter peccat miniſtrans Sacramentū.*
185 *Scienter indigno.*
186 *Niſi indignitas illa, vel indiſpoſitio eſſet cognita ex confeſſione Sacramentali, aut peccator occultus ſoli Miniſtro notus publicè petat Sacramentum.*
187 *Nullo unquam caſu etiam mortis periculo licet miniſtrare Sacramentum incapaci.*
188 *Indigno autem capaci probabiliter eo caſu licet miniſtrare Sacramenta conferibilia indigno.*
189 *An in graviſſimo metu, periculo mortis liceat etiam præbere Euchariſtiam ad uſum malum, v.gr. magiam, vel maleficium?*

ASSERTIO V.

PEr ſe loquendo, peccat mortaliter, qui ſcienter miniſtrat Sacramentum indigno: niſi indignitas, ſeu indiſpoſitio occulta eſſet nota ex ſola confeſſione Sacramentali prævia, aut ex negatione publica ſcandalum, vel infamia gravis ſuſcipientis ſequeretur. Nullo unquam caſu, etiam mortis incuſſo metu, vel periculo licet ſcienter miniſtrare Sacramentum incapaci: tamen etſi indigno, eo caſu, probabiliter licet miniſtrare Sacramentum Euchariſtiæ, & reliqua indigno validè conferibilia: de Matrimonio non eſt dubium. Explico breviter.

§. I. *Peccat mortaliter, qui Sacramentum miniſtrat indigno.*

184 RAtio clara eſt: quia proximè cooperatur ad peccatum grave, & ſacrilegium indignè ſuſcipientis. Et millies revocanda eſt Miniſtro Sacramentorum in mentem doctrina Apoſtoli 1. *Corinth. 4. Hic jam quæritur inter diſpenſatores, ut fidelis quis inveniatur*. Loquitur autem expreſsè de Miniſtris Chriſti, & Diſpenſatoribus myſteriorum Dei. Magnæ autem infidelitatis eſt margaritas fidei commiſſas projicere ante porcos, & ſancta dare canibus, ait rectiſſimè Gob. *n.* 270. Lege, quæſo, & relege D. Joannis Chryſoſtomi *Homiliam* 83. *in Matthæum*, textum deſcriptum habes in Breviario tuo *infra octavam Corporis Chriſti feria ſecunda, lect. V.* Nota autem hic nomine *indigni*, vel *peccatoris*, intelligi illum, qui ſcitur peccaſſe mortaliter, & tamen nulla veroſimilis præſumptio eſt, eum eſſe emendatum per Pœnitentiam, v.g. Confeſſionem. Et ideò dixi notantiſſimè.

§. II. *Qui SCIENTER miniſtrat Sacramentum indigno.*

QUando nimirum Miniſtro certò moraliter conſtat indi- 185
gnitas, & indiſpoſitio ſuſcipientis ad tale Sacramentum cum effectu gratiæ ſanctificantis recipiendum: nam in dubio quilibet præſumendum eſt bonus, nec ſufficit ſuſpicio levis, quia hæc dubium vix ſuperat. Imò neque ſufficit ſuſpicio probabilis, ſed requiritur violenta. Ita expreſsè Suarez, eumque citans Gob. *nu.* 269. Nam ſuſpicio probabilis tantùm non gignit certitudinem moralem, ſed adhuc relinquit dubium: in dubium autem quiſquis eſt habendus probus. Et locum hic habet illud c. fin. de præſumptionibus. *Prima facie præſumitur idoneus, niſi aliud in contrarium oſtendatur*. At verò ſuſpicio violenta eſt illa, quæ nequit probabili ratione deponi, ideoque gignit moralem certitudinem de indignitate. Interim tamen quando ſuſcepturus Sacramentum eſt ſuſpectus ſaltem probabiliter de indignitate, debet aliquod examen præmitti: imò etiam quando abeſt cauſa ſuſpicandi, præmittenda ſunt examina, quæ ex uſu univerſalis, & particularis Eccleſiæ ſolent præmitti, utpote in Baptiſmo adulti, pro Ordinibus, extrema Unctione, Matrimonio, atque etiam pro Confirmatione, quando privatim aliquis id Sacramentum petit.

Quare notorio, & publico peccatori publicè petenti aliquod 186
Sacramentum negari omninò debet; ſicut & occulto peccatori petenti occultè. Excipitur ab omnibus ferè: *Niſi indignitas peccatoris occulti cognita eſſet ſola Confeſſione Sacramentali prævia*. Ex communiſſima doctrina in materia de ſigillo Confeſſionis, de qua nos *parte* 3. Quemadmodum etiam peccatori occulto (ſoli fortè Miniſtro noto) publicè petenti negari non debet Sacramentum Euchariſtiæ v.g. *Communis cum D. Th. qu.*80. *a.* 6. *ad* 2. loquente quidem de ſola Euchariſtia, ſed pro omnibus militat ab eo aſſignata ratio. Quia ſc. non oportet committere peccatum, ut ea ratione impediatur alterius peccatum: atqui infamare alterum, ejus occultum, tibi ſoli, vel pauculis notum peccatum prodere, & publicare, eſt peccatum contra ipſum jus naturale: ergo non eſt admittendum eo fine, ut impediatur ſacrilega uſurpatio alicujus Sacramenti. Et ideò initio ſtatim notanter dixi: *per ſe loquendo peccat mortaliter &c.* Jam verò quæſtio propoſita longè evadit difficilior, an non ob juſtam cauſam excuſantem liceat aliquando miniſtrare Sacramentum indigno? Duas cauſas excuſantes jamjam audiviſti; nimirum: ſi ex negatione Sacramenti ſigillum Confeſſionis ſit violandum, aut peccator occultus publicè diffamandus. De Matrimonio non eſt dubium, quòd validè, & licitè Catholicus ducat Hæreticam, aut Hæretico nubat Catholica, adeoque Sacramentum miniſtret indigno, ſi adſint juſtæ cauſæ, & ſerventur conditiones requiſitæ ad hoc, ut tale Matrimonium ſit licitum; de quibus ſuo loco. His ergo ſuppoſitis, & ſepoſitis, quoad reliqua dico, & dico.

§. III. *Nullo unquam caſu, etiam mortis incuſſo metu, vel periculo, licet miniſtrare Sacramentum incapaci.*

UTpote in primis iteratò conferre Sacramentum initerabi- 187
le: jam ritè baptizatum rebaptizare, confirmatum, vel ordinatom iteratò confirmare, vel ordinare: item abſolvere illum, quem confeſſarius omnino novit eſſe indiſpoſitum: extremè ungere infantem, aut alium nulla prorſus infirmitate laborantem, aut formam iſtorum Sacramentorum ſuper tales seriò proferre. Ratio clara eſt: quia ſic non tantùm nulliter confertur Sacramentom, exercendo actionem Sacramentalem in iis circumſtantiis, in quibus ex inſtitutione Chriſti gratiam ſanctificantem conferre debet, & tamen conferre non poteſt, juxta dicta *n.* 168. (de qua malitia indiſpenſabili, & inexcuſabili in omni caſu dubitari poſſet) ſed etiam patenter falſificatur forma: falſum enim tunc loquitur Sacerdos dicens: *Ego te baptizo: ego te abſolvo: accipe poteſtatem &c.* Atqui falſum ſcienter loqui eſt ita intrinſecè malum, ut nullo unquam caſu ſit licitum, ut totis ingenii ſui viribus demonſtrat D. Auguſtinus *libris de mendacio, & contra mendacium*. Adeoque in propoſita re tam gravi reverentiam Sacramentorum, ac ipſius Sacramentorum Inſtitutoris concernente, inexcuſabiliter manet mendacium maximè pernicioſum, & mortale. Jam mitiora.

§. IV.

§. IV. *Capaci autem indigno probabiliter eo caſu licet miniſtrare Sacramenta validè conferibilia indigno.*

188 IN primis S. Euchariſtiam. Suarez, Nugnus, Bonacina, *eoſque ſequens* Gob. *num.* 273. *ſeq.* Ratio ſufficiens eſt. Quia nullo ſolido argumento probatur tantus rigor, ut etiam urgente metu, vel periculo mortis propriæ non liceat miniſtrare Euchariſtiam indigno, & conſequenter etiam *reliqua Sacramenta indigno validè conferibilia*, utpote Sacramentum Confirmationis, Ordinis, extremæ Unctionis: (de Matrimonio non poteſt eſſe dubium, ut jam ſupra innui) non poteſt enim ullum ſolidum fundamentum differentiæ inter Euchariſtiam, & illa reliqua Sacramenta adferri quoad præſens punctum: nam in utriſque confertur indigno Sacramentum verum, & validum: nec falſificatur forma: nam ſicut indigno communicanti verè dicitur: *Accipe Corpus Chriſti*, ita ſanè indigno ordinans, verè dicit: *accipe poteſtatem*: idemque eſt de reliquis: (quo patet jam grandis, & palpanda differentia hujus à priori caſu, quo confertur Sacramentum incapaci) in utriſque ſolùm obſtat ſacrilegium ſuſcipientis, & obex gratiæ Sacramentalis: quod ſacrilegium certè Miniſter cum tanto ſuo incommodo impedire non obligatur, cùm ergo ipſe ex parte ſua faciat rem de ſe licitam imò ſanctiſſimam, quam poſſet, & daberet alter licitè quoque, & ſanctè recipere, & ſola, & tanta ſua malitia urget ſibi conferri indigno, miniſtrans à cooperatione ad peccatum, & ſacrilegium ſuſcipientis meritò excuſari, & ob juſtam adeò urgentem cauſam tantùm permittere, quod impedire moraliter non poteſt, cenſendus erit. Sed excipe per omnem modum: niſi ſic urgeretur miniſtrare Euchariſtiam, vel aliud Sacramentum indigno in odium, & contemptum Fidei, Religionis, ac ipſius Sacramenti: tunc enim omnino potiùs moriendum erit, quàm Sacrum dare canibus, ut in ſimili mox iterùm dicam.

Dubium incidens.

189 ERgone ſimili metu, & periculo mortis, aut alterius graviſſimi mali, licebit Euchariſtiam dare petenti ad uſum, & finem peſſimum v.g. Hæretico ad conculcandum, Mago ad magias, vel maleficia? Reſp. Non licere: ſed potiùs mors, aut quodvis aliud malum ſubeundum erit Parocho v.g. quàm ut poſitivè tradat Hoſtiam ad talem finem intentum à petitore ſacrilego: tunc enim traditio tenderet directè ad finem ſacrilegum: idem eſt ſi petatur Hoſtia ſacra (aut Chryſma, ſacrum Oleum &c.) profananda in odium, & contemptum Fidei, & Religionis, utpote ab Hæretico, vel Infideli ad conculcandum, vel conſpurcandum &c. Etenim certi juris eſt peccari mortaliter ab eo, qui paret alteri mandanti, vel petenti aliquid in contemptum Religionis, vel Fidei. Azorius *to.* 1. *l.* 7. *c.* 7. *q.* 1. Idemque eſt ſi ipſa traditio cederet immediatè in contemptum Religionis: quia ſic Religio Catholica ſperneretur ex eo, quòd ejus præcipui Profeſſores, & Conſervatores (Sacerdotes, Parochi &c.) tam parvo loco haberent res ipſis ſacratiſſimas, ut vereantur ſanguinem fundere pro non promovenda earum profanatione, vel conſpurcatione. His autem ſecluſis, eadem ſanè erit ratio in hoc caſu, quæ ſupra data de miniſtranda Euchariſtia indigno. Certè urgente tanto metu, vel periculo, licitè poterit permittere, quantùm poterit ſolùm permiſſivè, & negativè ſe habendo: v.g. ad mortem evadendam poterit dicere Parochus tali nefario exactori: *Hoſtiam non tradam tibi: at ſi velis eripere è manu, vel pixide hac, permittam &c.* Similiter ſi ob ejuſmodi malum finem claves ad Tabernaculum, vel Templum petantur; dicat: *Non tradam tibi claves ad tuum peſſimum intentum: Si velis habere, ibi jacent, vel pendent: non impediam, quia non poſſum &c.* Quod ſi ſacrilegus ille nollet eſſe contentus iſta permiſſione, ſed velit omnino, ut poſitivè ei ipſe tradat: cùm tunc non videatur aliter poſcere, niſi in probrum, & contemptum Religionis, rurſus erit potiùs præbendum caput vel jugulum, quàm Corpus Chriſti, ut dictum, vide Gob. *n.* 276. 277.

CAPUT IV.

De ſubjecto, ſeu ſuſcipiente Sacramentorum, *remiſſivè.*

SECTIO UNICA.

Quodnam ſit ſubjectum capax Sacramentorum validè, & licitè ſuſcipiendorum?

SUMMARIUM.

190 *Quodnam ſit ſubjectum capax Sacramentorum validè ſuſcipiendorum?*
191 Ut *Sacramenta validè ſuſcipiantur, tria requiruntur.*
192 Uſque ad nu. 197. *Quæ requirantur, ut ſuſcipiantur etiam licitè?*

§. I. *Subjectum capax.*

1. E*St ſolus homo Viator.* 2. *Eſt omnis homo Viator* 190
reſpectu Baptiſmi. 3. *Eſt ſolus homo baptizatus, adultus reſpectu Pœnitentiæ: Extremæ Unctionis: & Matrimonii: at omnis homo baptizatus reſpectu Confirmationis, Euchariſtiæ, & maſculus etiam Ordinis.* Certum apud omnes præter ultimum. *Ratio* 1. eſt. Quia Sacramenta à Chriſto inſtituta ſunt tanquam media ſanctificationis, ordinata ad ſalutem hominis viatoris: ergo eorum ſolus homo viator eſt capax. *Ratio* 2. eſt: quia Baptiſmus eſt Sacramentum regenerationis ſpiritualis omnibus hominibus viatoribus neceſſarium ad ſalutem: nam univerſaliter dixit Salvator Jo. 3. *Niſi quis renatus fuerit &c.* ergo omnes debent eſſe capaces. *Ratio* 3. eſt: Quia Baptiſmus eſt janua omnium Sacramentorum, per hunc enim homo baptizatus fit domeſticus Dei, membrum Eccleſiæ, & capax Sacramentorum Eccleſiæ, ideoque ſolus homo baptizatus eſt ſubjectum capax reliquorum Sacramentorum. *Ratio* 4. eſt: Quia uſus rationis, & voluntas propria ſuſcipientium adultorum eſſentialiter in iis tantùm Sacramentis requiritur, quæ eſſentialiter includunt actum ſuſcipientis, aut peccatum actuale præſupponunt: & talia ſunt tantùm Pœnitentia, Extrema Unctio, & Matrimonium. Nam Pœnitentiæ materia proxima ſunt actus Pœnitentis: remota peccata poſt Baptiſmum commiſſa: atque etiam Extremæ Unctionis materia remota ſunt reliquiæ peccatorum: Matrimonium eſſentialiter conſiſtit in conſenſu libero contrahentium: ideoque trium horum Sacramentorum ſolus homo baptizatus adultus eſt capax: reliqua autem Sacramenta nec eſſentialiter includunt actum ſuſcipientis, nec peccatum actuale præſupponunt, nec conſequenter uſum rationis, ac voluntatem propriam ſuſcipientis neceſſariò requirunt, & ideò eorum omnis omnino homo baptizatus, etiam non adultus, infans, perpetuo amens capax eſt. Igitur infantibus, perpetuò amentibus, qui nunquam compotes rationis fuerunt, validè miniſtrantur quatuor Sacramenta, Baptiſmus, Confirmatio, Euchariſtia, & Ordo, dummodò adhibeantur debita materia, forma, ac intentio Miniſtri: ex parte autem illorum, cùm propriæ intentionis incapaces ſint, ſupplet, & ſufficit intentio Miniſtri, & Eccleſiæ. Et inſuper: 1. Infantes, & amentes illos etiam licitè, imò obligatoriè baptizari, de fide certum eſt. 2. Etiam licitè non tamen obligatoriè confirmantur, ex praxi recepta Eccleſiæ. 3. Olim etiam SS. Euchariſtia miniſtrabatur, ſed ob reverentiam tanti Sacramenti ab Eccleſia meritò prohibitum. 4. Ordinari autem nunquam licuit, ſed ſemper graviſſimè prohibitum, de quo *cap. ſeq.* Reliqua tria Pœnitentiam, Extremam Unctionem, & Matrimonium, nec validè, nec licitè ab iis ſuſcipi, ex modo dictis liquet.

§. II. *Ut ergo* validè *ſuſcipiantur Sacramenta.*

TRia omnino requiruntur. 1. Ut homo ſit capax talis Sa- 191
cramenti in particulari. Nam invalidè non baptizatus ſuſciperet aliquod aliud Sacramentum; fœmina Ordines; ſanus extremam Unctionem: invalidè quoque profeſſus ſolemniter, vel Clericus in majoribus, aut alio impedimento dirimente innodatus contraheret Matrimonium. 2. Ut ſuſcipiens ponat eſſentialia ex parte ſua requiſita ad conficiendum tale Sacramentum in particulari, ſed hoc in duobus tantùm nimirum in Pœnitentia exhibendo verum dolorem ſupernaturalem ſaltem attritionis, & confeſſionem: in Matrimonio verum conſenſum internum per verba, vel ſigna æquivalentia expreſſum: alioquin Sacramentum erit nullum, & ſuſcipiens graviſſimè peccaret: de quibus ſuo loco. 3. Univerſaliter, ut ſuſcipiens adultus ſit aliquo modo poſitivè volens, ſeu habeat veram aliquam, ſaltem habitualem voluntatem, intentionem, ſeu conſenſum ſuſcipiendi tale Sacramentum: de qua intentione ſatis utique dixi *ſuprà à n.* 139.

§. III. *Ut* licitè *etiam ſuſcipiatur Sacramentum.*

R*Equiritur, ut quis ita ſit diſpoſitus pro diverſa ra-* 192
tione Sacramentorum, vivorum ſcilicet, vel mortuorum, ut ſit proximè capax effectus principalis Sacramenti, ſcilicet Gratiæ ſanctificantis: deinde debet etiam obſervare ea, quæ vel ex natura rei, vel ex ſpeciali Eccleſiæ præcepto neceſſaria ſunt ad decentem modum recipiendi Sacramentum. Ita in re omnes. Explico breviter.

I. *Debet eſſe ita diſpoſitus pro diverſa ratione Sacramento-* 193
rum &c. Nam ad ſuſcipienda Sacramenta *mortuorum*, Baptiſmi, & Pœnitentiæ, quæ per ſe inſtituta ſunt ad juſtificationem peccatoris, & gratiam primam conferendam, neceſſaria, & ſufficiens diſpoſitio eſt, cum fide, & ſpe, attritio, ſeu dolor aliquis ſupernaturalis de peccatis commiſſis; (non requiritur neceſſariò charitas, aut contritio perfecta; vel ſtatus gratiæ, alioquin ea Sacramenta deberent ſemper ſupponere ſuum effectum, gratiam ſanctificantem.) Et quidem in Sacramento

Pœ-

Pœnitentiæ ea attritio neceſſaria eſt etiam ad valorem Sacramenti: non item in Baptiſmo, ſed ſolùm requiritur ad dignè, & fructuosè ſuſcipiendum hoc Sacramentum; ſuppoſito peccato actuali mortali: quare ſi baptizandus adultus nullum peccatum mortale admiſiſſet, ne quidem attritio foret neceſſaria, quippe quæ verſatur ſolùm circa peccatum actuale proprium, non alienum, etſi tibi imputatum; ſed ſufficeret tunc actus fidei, & ſpei. At verò ad ſuſcipienda reliqua quinque Sacramenta *vivorum* dicta, quæ per ſe inſtituta ſunt ad conferendam gratiam diſpoſitio neceſſaria eſt ipſa gratia prima præhabita, nimirum ſuſcepturus tale Sacramentum jam ſit in ſtatu gratiæ, ſi nondum habitæ, neceſſariò priùs acquirendæ per Pœnitentiam, aut contritionem perfectam, aut ipſum Sacramentum Pœnitentiæ cum attritione, ut proinde in ſuſceptione talis Sacramenti vivorum, non adſit obex peccati mortalis. Vide *c.*1. *ſect.*2. Et huic ulteriùs debet ita eſſe diſpoſitus.

194 II. *Ut ſit proximè capax effectus ſacramentalis*, nimirum ipſius Gratiæ ſanctificantis. Sacramenta enim per ſe inſtituta ſunt, ut ſint ſigna efficacia Gratiæ ſanctificantis in ſuſcipiente illa, ergo ex ſe requirunt ſuſcipientem ita eſſe diſpoſitum juxta modos prædictos, ut ſit proximè capax illius gratiæ: alioquin qui illa ſuſcipit ſine ſufficiente diſpoſitione requiſita, aut cum obice peccati mortalis, is ſignum ſacramentale, quod ex inſtitutione deberet efficaciter, & infallibiliter ſignificare gratiam, fruſtrat, & actu falſum reddit novo graviſſimo ſacrilegii ſcelere. Unde terret Apoſtolus 1. *Cor.* 11. de Euchariſtia dicens: *Qui manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini:* id eſt: non diſcernens à communi prophano cibo, & potu. Quæ verba ſuo modo applicari etiam debent ad omnia alia Sacramenta. Verè enim ita indignè ſuſcipiens non dijudicat, vel diſcernit inter Sacramenta ſacratiſſima, & alia elementa prophana, & vacua. Intellige autem ſemper, ſi id fiat *ſcienter, & culpabiliter*: ſecus ſi ex inadvertentia, ignorantia, vel oblivione inculpabili contingeret: tunc enim etſi ſuſcipiens effectu Sacramenti careret, à peccato tamen novo excuſaretur. Excipiendus etiam eſt caſus Metaphyſicus, ſi quis accedens ad Sacramentum, jam haberet tantam gratiam, ut ab ulteriori gratia intendi non poſſet &c. (Quis eſt hic? & laudabimus eum.) quo caſu Sacramentum ſuſceptum non conferret gratiam ſuſcipienti, id tamen fieret ſine ejus peccato, quia ſine ejus culpa, ob eminentiam ipſius gratiæ, fieret. Et hinc ulteriùs notanter dictum debere ita eſſe diſpoſitum, ut ſit proximè capax.

195 III. Effectus *principalis* Sacramenti. Nam diſpoſitus ſufficienter ad recipiendum ipſum effectum principalem Sacramenti, ſc. gratiam ſanctificantem, per ſe non peccat, ſaltem graviter (etſi plerumque venialis irreverentiæ culpa non deſit) qui indiſpoſitus ſolùm ponit obicem aliquibus effectibus ſecundariis, & minus principalibus Sacramentorum: utpote 1. univerſaliter: qui ſuſcipit Sacramentum cum culpis venialibus, vel complacentia venialium, quæ quidem non impediunt gratiam ſanctificantem, ſemper tamen impediunt, vel ejuſdem augmentum, vel alium effectum ſecundarium, ideoque ſaltem veniali irreverentia peccat. Vix tamen peccare videtur, qui ſolùm remiſſiori diſpoſitione, & devotione ſuſcipiens, ponit obſtaculum gratiæ abundantioris alioquin meliùs diſpoſito conferendæ. 2. Qui diſtractus, & minùs præparatus communicans ponat obſtaculum effectui ſecundario, & SS. Euchariſtiæ, qui eſt actualis devotio, & quaſi unio cum Chriſto. 3. Qui venialibus non retractatis ſuſcipit Baptiſmum, ſicque impedit ejus effectum ordinatium, qui eſt remiſſio omnis culpæ, etiam venialis, & pœnæ correſpondentis. 4. Qui poſt ſuſceptum Sacramentum relapſus in mortale ponit obſtaculum gratiis actualibus, & auxiliis adhuc reſtantibus alioquin conferendis ratione Sacramenti ſuſcepti. Cæterùm Characterem impedire nemo poteſt, quin ſimul tollat ipſum ſubſtantiam, & valorem Sacramenti initerabilis, quod validè ſuſcipi nequit, quin Characterem imprimat, ac conſequenter impediti nequit ſine graviſſimo ſacrilegio, etſi is tantùm ſit effectus ſecundarius.

196 IV. Denique ſuſcipiens Sacramentum, ut culpa vacet, debet obſervare ea, quæ ad decentem modum ſuſcipiendi Sacramentum tale neceſſaria ſunt, ſive *ex natura rei:* nam ſuppoſita Sacramenti Sanctitate, ipſa ratio naturalis dictat, Sacramenta ſanctiſſima eſſe ſanctè, & cum debita reverentia ſuſcipienda: ſecus faciens peccabit contra reverentiam Sacramenti, graviùs, vel leviùs, pro ratione materiæ, vel ex ſpeciali præcepto Eccleſiæ, v. g. quòd communicaturus ſit jejunus jejunio naturali: & ſi culpæ mortalis conſcius, anteà confeſſus ſacramentaliter, utique ſub mortali in re tam gravi reverentiam tanti Sacramenti concernente: Ordinandus prius ſit confirmatus, inferioribus Ordinibus initiatus &c. de quibus nunc ordine *cap. ſeq.* qualiter peccet miniſtrans Sacramentum indigno per occaſionem dixi *ſuprà à n.* 183.

C A P U T V.

De Sacramento Ordinis in genere, & in ſpecie.

ANte omnia diligenter nota, tam ipſum nomen genericum *Ordo*, quàm omnia ſpecifica Ordinum: Presbyteratus, Diaconatus &c. dupliciter accipi, & definiri. Primò velut activè *Ordo* ſumitur pro ipſa ordinatione, ſeu actione, & Cæremonia illa ſacra, qua alicui confertur Ordo, ſeu poteſtas aliqua ſpiritualis in Eccleſia circa Euchariſtiam. Et hoc modo accipitur Ordo, cùm agitur de Sacramento Ordinis, ejus materia, forma &c. Et olim jam advertit Scotus *in* 4. *diſt.* 24. *q.* 1. Ordinem, prout eſt Sacramentum, potiùs dici debere *Ordinationem, quàm Ordinem*. Cùm in ipſo Concilio Trid. *ſeſſ.* 23. *de Sacramento Ordinis c.* 4. *& Can.* 3. expreſsè vocatur *Ordinatio*. Secundò quaſi paſſivè *Ordo* ſumitur pro ſtatu, ſeu gradu poteſtatis, & miniſterii ſacri in Eccleſia, circa ſacroſanctam Euchariſtiam. Et hoc modo magis propriè Ordo accipitur, cùm agitur de poteſtate, & officiis ſingulorum Ordinum: ſicque Ordo non eſt Sacramentum, ſed eſt effectus, & res Sacramenti, ſeu ſacræ Ordinationis. Patet: quia gradus, & ſtatus ſacerdotalis v. g. eſt res permanens, Sacramentum verò Ordinis eſt res tranſiens, ſicut Baptiſmus, Confirmatio &c. Et propriiſſimè loquendo, ego habeo Ordinem Sacerdotii, Diaconatus, nimirum ſtatum illum, ac gradum poteſtatis, & Miniſterii ſacri in Ordinatione mihi collatum ante ſat multos annos: numquid etiam adhuc habeo Sacramentum Ordinis? Ordo enim generatim propriè ſignificat ſtatum, vel qualitatem hominum. Sic enim, quemadmodùm in Republica civili varii ſunt ordines ſtatuum, ut ordinis Senatorii, Equeſtris, Plebeji &c. ita in Republica Chriſtiana duo ſunt ordines generales hominum: Clericorum, & Laicorum, *c. Duo ſunt* 12. *qu.* 1. De ſtatu, & tonſura Clericorum conſultò agere differo capite ſequenti. Nunc ſub dicta diſtinctione ſemper in mente habenda ad multas æquivocationes, vel cavillationes evitandas, breviter definio, & explico Ordinem in communi, & ſingulos in ſpecie.

S E C T I O I.

Quid ſit Ordo? Quot? & quotuplices?

S U M M A R I U M.

1 *Ordo quid activè?*
2 *Quid paſſivè ſumptus?*
3 *Quinam ſint Ordinationis effectus?*
5 *Ordines ſunt ſeptem, & qui?*
6 *Prima tonſura non eſt Ordo, ſed fundamentum, & diſpoſitio ad Ordines.*
7 *Cur Ordines alii dicantur* Majores, *&* Sacri?
8 *Et alii* Minores, *& non* Sacri.
9 *Epiſcopatus eſt verus Ordo, à Sacerdotio quidem aliqualiter,*
10 *Non tamen ſimpliciter, & adæquatè diſtinctus.*
11 *Præſtantior tamen Presbyterata; imò*
12 *Eſt ſupremus Ordo in Eccleſia Dei.*

§. I. Quid?

ORdo (quaſi activè ſumptus pro ipſa ordinatione) *eſt ſignaculum quoddam Eccleſiæ, quo ſpiritualis poteſtas* 1
traditur ordinato. Magiſter D. Thomas, Scotus, Clarius. *Eſt actio conſecratoria, qua gradus alicujus poteſtatis ad Altaris miniſterium alicui confertur*. Laym. *hic c.* 1. *nu.* 1. *in fine.* Clariſſimè: *Ordo eſt Sacramentum novæ legis initerabile, quo ſubjecto capaci cum impreſſione Characteris, ſpiritualis poteſtas confertur ad Sacramentum Euchariſtiæ conficiendum, aut circa illud miniſtrandum*. Omnes quippe Ordines ordinantur ad SS. Euchariſtiæ Sacramentum, & Sacrificium, vel immediatè ad illud conficiendum, & offerendum, ut Sacerdotium, vel mediatè ad illud inſerviendum, vel miniſtrandum, ut reliqui Ordines. Nam propter hanc ipſam moralem unitatem finis, omnes Ordines dicuntur unum Sacramentum, ut infrà iterùm notabitur. Supponit autem hæc definitio omnes Ordines etiam minores eſſe Sacramenta in communi Sententia. Nam ſi teneas (non improbabiliter) minores Ordines, & fortè etiam Subdiaconatum non eſſe Sacramenta, ut tamen omnes Ordines in definitione comprehendas, debebis dicere cum Layman: *Ordo eſt actio conſecratoria, vel Cæremonia ſacra, qua confertur ſpiritualis poteſtas circa Sacramentum Euchariſtiæ*. Certò enim omnes Ordines ſunt Cæremonia ſacra, vel actio conſecratoria.

II. Ordo, (velut paſſivè ſumptus pro gradu miniſterii ſa- 2
cri) *eſt poteſtas ſpiritualis, cum impreſſione Characteris collata Ordinato ad Sacramentum Euchariſtiæ, aut conficiendum, aut circa illud miniſtrandum*. Hæc nimirum ſpiritualis poteſtas reſidet in Charactere, velut ſigno, vel ſigillo auctentico. non

tamen

Digitized by Google

tamen ipſe Character dicitur Ordo, quia non eſt poteſtas, ſed ſignum poteſtatis. Vide de hoc dicta, *c.1. nu.* 70. *Ordinatus* ergo geueraliter dicitur *Miniſter Eccleſiæ habens poteſtatem ſpiritualem in ordine ad Sacramentum Euchariſtiæ, ſeu Corporis, & Sanguinis Chriſti conficiendum, vel circa illud miniſtrandum.* Hæc ſic obiter inſinuaſſe Tyroni ſufficiat, non magis patebunt ex dicendis de ſiugulis.

3 III. Effectus Ordinis, ſeu Ordinationis potiſſimùm ſunt quatuor. 1. Eſt collocatio hominis in certo gradu, & ſtatu Eccleſiæ, ut ſuprà innui. 2. Eſt ſpiritualis Poteſtas, & jus faciendi aliquid in Eccleſia circa Sacramentum Euchariſtiæ, ut patebit, quando explicabitur ratio ſingulorum Ordinum in particulari. 3. Eſt Character ſignum illius poteſtatis. 4. Potiſſimus eſt Gratia ſanctificans, per ſe ſecunda, & per accidens, quandoque prima. Vide *c.1. n.22. & 23.* Hos duos effectus intellige reſpectu illorum Ordinum, qui Sacramenta ſunt. Nam per illos Ordines, v. g. minores, qui non eſſent Sacramenta, imprimi Characterem, aut conferri gratiam ſanctificantem, nulla eſt ratio aſſerendi. Tannerus *to.4.diſp.7.q.2.dub.5.n.*108.

4 IV. Ex data definitione Ordinis notat rectè Laym. *cit. c.1. n.2.* quod ordinatio Clerici non ſit mera deputatio perſonæ ad exercendum Eccleſiaſticum officium per poteſtatem ipſi ab Eccleſia traditam, quæ proinde ipſi iterùm anferri poſſit, ut hæretici hujus temporis arbitrantur, qui, cùm legitimis Epiſcopis deſtituti ſint, ideò per meram extrinſecam deputationem miniſtros Pſeudo-Eccleſiæ ſuæ creant, qui mox, ſi fortuna ſe vertat, iterùm Laici, ſeu aliqui è populo ſuo fiant: ſed eſt ſtabilis conſecratio, ob quam collata ſemel poteſtas iterum amitti, vel anferri nequit; licèt ejus exercitium alicui prohiberi poſſit per ſuſpenſionem, vel irregularitatem, ſicut expreſsè docent S.Aug. *lib.1. de bono conjugii*, apud eundem Laym. *lib.5. tr.1. cap.* 3. Cæterùm, quænam requirantur ad Ordines validè, & licitè ſuſcipiendos, quæque diſpoſitio neceſſaria, latè ſatis dicetur infrà *Sect.4. §.2. præſertim.*

§. II. *Quot?*

5 SEptem tantùm ſunt Ordines: Oſtiariatus, Lectoratus, Exorciſtatus, Acolythatus, Subdiaconatus, Diaconatus, Presbyteratus. Conſtat ex antiquiſſimis Conciliis, & Patribus apud Bellarminum, & alios paſſim. Eoſque enumerat Cajus Papa Epiſtola ad Felicem, circa annum Chriſti 284. dicens: *Ut quis Epiſcopus fieri mereatur, fiat Oſtiarius, Lector, Exorciſta, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, Presbyter, demum Epiſcopus ordinetur*, eoſdem in terminis enumerat Concilium Trident. *ſeſſ.23.c.2.& Can.2.*definit: *Si quis dixerit: præter Sacerdotium non eſſe in Eccleſia Catholica alios Ordines minores, & majores, per quos velut per gradus quoſdam in Sacerdotium tendatur; anathema ſit.* Et eodem cap.2. rationem congruentiæ aſſignans, ait: *Cùm divina res ſit tam ſancti Sacerdotii miniſterium, conſentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione exerceri poſſit, ut in Eccleſia ordinatiſſima diſpoſitione plures eſſent, & diverſi miniſtrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio deſervirent, ita diſtributi, ut qui jam Clericali tonſura inſigniti eſſent per minores ad majores aſcenderent &c.* Ratio ergo congruentiæ, & ſufficientiæ iſtius ſeptenarii numeri ſumitur ex diverſis functionibus neceſſariis, & ſufficientibus ad Euchariſtiæ Sacramentum, & Sacrificium debita decentia, & decore conficiendum, & offerendum. Aut enim ipſam Euchariſtiam conficit, ac Sacrificium offert, & eſt *Sacerdos*, aut materiam conſecrandam immediatè offert Sacerdoti, ſicque ei immediatè miniſtrat, & eſt *Diaconus*, aut materiam conſecrandam præparat, & Altari offert à Diacono tradendam Presbytero, ſicque huic mediante Diacono miniſtrat, & eſt *Subdiaconus*, aut populum diſponit ad dignè aſſiſtendum Sacrificio, vel Euchariſtiam ſumendam: idque vel affectum excitando, & eſt *Acolythus*, cujus officium eſt cereos deferre, & ampullas præbere: vel intellectum inſtruendo, & eſt *Lector*, qui ſacra lectione fidelium animos ad debitam huic Myſterio æſtimationem, & pietatem excitat: aut ad aſſiſtendum Sacrificio ineptos, aptos efficit, & eſt *Exorciſta*: aut denique dignos admittit, indignoſque repellit, & eſt *Oſtiarius*. Vide D. Th. *in 4. d.14. q.2. art.1.*

6 Præter hos 7. Ordines Canoniſtæ ſuper *capitulum cùm contingat de ætate, & qualitate*, numerant etiam primam tonſuram, ſaltem tanquam Cantoratum, & Epiſcopatum, adeoque univerſim novem Ordines. Verùm prima tonſura Ordo non eſt ſimpliciter, ſed fundamentum Ordinis, atque ad Ordines diſpoſitio; cùm per illam nulla prorſus poteſtas ſpiritualis alicujus functionis, vel miniſterii in Eccleſia circa Euchariſtiam conferatur, per quam in aſcenſu alicujus gradus, vel Ordinis aliquis conſtituatur; ſed eſt tantùm ſegregatio à ſtatu ſæculari, & una conſecratio, ſeu adoptio perſonæ in Clerum, & inde conſequens aptitudo ad beneficium Eccleſiaſticum, & ipſos Ordines propriè dictos ſuſcipiendos: adeò ut tonſuratus ſe habeat reſpectu Ordinatorum ferè ſicut in Religione Novitius reſpectu Profeſſorum. Ita Communis DD. Scholaſticorum, & Moralium; & ſignificat apertè Trid. modò relatum *c.2.* docens: Ordines ita diſtributos eſſe; *ut qui jam Clericali tonſura inſigniti eſſent, per minores ad majores aſcenderent*: ergo non computat tonſuram inter Ordines, ſed pro fundamento ſupponit. Sed dicunt: primam tonſuram eſſe deputationem ad canendum in Eccleſia, eique inſerviendum. Verùm quidquid ſit de hoc, certum eſt, tonſuratum non habere hoc officium canendi per ſtabilem Ordinationem, vel conſecrationem aliquam, cùm in tonſuratione ejuſmodi officium, vel poteſtas nullo ſenſibili ſigno, vel ſymbolo, vel minimùm indicetur. Sed habet per meram deputationem extrinſecam, quæ proinde iterùm auferri poteſt, ut ſignificat Concilium Carthagineuſe IV. *c.10.* apud Laym. *c.3. num.1. ſub finem, Pſalmiſta poteſt abſque ſcientia Epiſcopi ſola juſſione Presbyteri officium ſuſcipere cantandi.* Ecce! qualis Ordo eſt iſte? Quoad Epiſcopatum patebit mox inferius.

§. III. *Quotuplices?*

QUamvis omnes Ordines ſint quid ſacrum, deputatumque ad cultum divinum, ac ſacratiſſimum Sacrificium, ſpeciali tamen ratione, alii dicuntur Ordines ſacri, & majores; alii non ſacri, & minores, ſeu inferiores. *Ordines ſacri, & majores ſunt.* Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus. *Sacri* dicuntur, tum ab ipſo ſacroſancto Sacramento, & Sacrificio Miſſæ, ad cujus confectionem immediatiùs, & directè accedunt, tum etiam quia per votum Caſtitatis ſolemne Deo in perpetuum conſecrantur. Cujus voti vigore ita Deo, & Eccleſiæ devoventur, ut ſtatum Matrimonii, aliave officia Laicalia, depoſito Clericatu, aſſumere nunquam poſſint. *Majores* verò dicuntur, quia in gradu eminentiori in Eccleſia conſtituuntur, eò quòd habeant majus officium, quàm Ordines *Minores* dicti, nempe, vel celebrandi Miſſam, vel immediatè miniſtrandi, & inſerviendi celebranti ſolemniter. Nullus quippe Minoriſtarum immediatè miniſtrat celebranti ſolemniter. Hic notat Gob. *caſu* 1. *n.* 12. quando in Conciliis, & in Bullis Pontificum ſtatuitur aliquid de conſtitutis *in ſacris*, intelliguntur illi ſoli, qui ſunt initiati aliquo ex tribus majoribus Ordinibus, ut patet, vel ex Concilio Baſileenſi *ſeſſ.* 21. *§. quoſcumque*, ubi pronuntiatur: *conſtitutos in ſacris, teneri ad Horas Canonicas.* 7

8 *Ordines minores, & non ſacri*, ſunt reliqui quatuor, Acolythatus, Exorciſtatus, Lectoratus, & Oſtiariatus, ſic dicti: *Minores* quidem, quòd in minori, & inferiori gradu Eccleſiæ conſtituantur, ac minora longè officia exerceant, ac remotè ſatis, & quaſi indirectè deſerviant ad Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti, ut modò *nu.* 5. advertiſti, & intelliges ampliùs in explicatione ſingulorum in particulari. *Non ſacri* autem dicuntur, tum ob eandem rationem, tum maximè, quia minoribus ordinatus voto ſolemni Caſtitatis Deo, & Eccleſiæ non conſecratur, ſed ad ſtatum Matrimonii, ac Laicalem tranſire poteſt. Et licèt Ordinem ſuſceptum nunquam amittat, tamen ducendo uxorem viduam, factus irregularis ex bigamia interpretativa, omne officium, & privilegium Clericale deponere, ac velut Laicus fieri cenſetur, ut bene notat Laym. *c.3. n.2.* Supremus denique Ordo Presbyteratus, ſeu Sacerdotium duplex eſt, ſeu ut loquitur Anacletus Papa poſt Petrum IV. *Epiſtola 3. c.1. Sacerdotum Ordo bipartitus eſt.* Nimirum Sacerdotium minus, quod conſtituit Presbyteratum ſimplicem, & Sacerdotium majus, quod conſtituit Epiſcopatum. Et hinc Epiſcopatus communiter non numeratur Ordo octavus, ſed in ſeptenario numero ſub Presbyteratu ſic bipartito comprehenditur. Sed clarioris doctrinæ gratia de hoc ſit.

§. IV. *Quid de Epiſcopatu?*

EPiſcopatus eſt verus Ordo à Chriſto inſtitutus, à Sacerdotio ſimplici aliqualiter diſtinctus. Ita communis, & ſatis certa Sententia DD. Nam antiquiſſimi Papæ, Anacletus modò ſuprà citatus, Damaſus, Gelaſius, alii Epiſcopatum vocant Ordinem, & à ſimplici Sacerdotio diſtinguunt. Et ipſum Concilium Tridentinum ſæpè *cit. ſeſſ.23. cap.3.* definiens Ordinem eſſe Sacramentum, probat id ſolùm ex *Epiſtola 1. ad Timoth. c.4.* & ex *ſecunda ad eundem c.1.* ubi tamen non fit mentio Ordinationis, niſi illius, per quam Timotheus fuit conſecratus Epiſcopus, adeoque Epiſcopatum inter Ordines cenſet. Ratio eſt, quia Epiſcopatus eſt gradus eminens in Eccleſia Dei, & continet poteſtatem conficiendi Sacramenta Confirmationis, & Ordinationis, quorum alii Sacerdotes ſimplices non ſunt Miniſtri ordinarii, etiam validè conficiendorum. De quo plura inferiùs. 9

Sed ais: per omnem Ordinem confertur poteſtas in Corpus Chriſti verum: & Ordines diſtinguuntur per diverſas poteſtates, & miniſteria in ordine ad Sacramentum, & Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti, ſed per Epiſcopatum non confertur ſpecialis poteſtas in Corpus Chriſti verum, neque enim Epiſcopus ullam habet poteſtatem in Corpus, & Sanguinem Chriſti, quam non habet Presbyter qui-

Digitized by Google

quicunque: ergo Epiſcopatus propriè diſtinctus à Sacerdotio non eſt. Reſp. in primis negandu minorem: quid ni? nam Epiſcopatus mediatè ſaltem dicit poteſtatem in Corpus Chriſti verùm, quatenus conſtituit legitimos Euchariſtiæ Miniſtros, Sacerdotes. Nunquid Diaconatus eſt Ordo, quia continet poteſtatem ſerviendi Sacerdoti? Et Epiſcopatus non erit Ordo, cùm tamen contineat poteſtatem ordinandi Sacerdotem? Deinde ſolùm probas, quod ſequitur.

10 II. Epiſcopatus non eſt Ordo ſimpliciter, & adæquatè diſtinctus à Sacerdotio: tum ob rationem dictam, quia non continet poteſtatem ſpecialem circa Euchariſtiam, quam non habeat Sacerdos, tum maximè, quia Ordo ſimpliciter diſtinctus ab alio Ordine poteſt conferri independenter ab alio, ſaltem validè. ſed Epiſcopatus non poteſt etiam validè conferri non Sacerdoti ſecundùm omnes. Eſt igitur Epiſcopatus Ordo inadæquatè diſtinctus tantùm à Sacerdotio, tanquam totum à ſua parte, quippe eſſentialiter includens ipſum Sacerdotium, & inſuper addens poteſtatem ſpecialem eminentiorem ad exercendas actiones ſacramentales, quas ſimplex Sacerdos exercere non poteſt: nimirum conferendi Sacramenta Confirmationis, & Ordinis. Adeò ut Epiſcopatus adæquatè ſumptus includat duos Ordines quaſi partiales, ſc. Ordinem Sacerdotii, & Ordinem partialem proprium Epiſcopatus. & hic Ordo proprius Epiſcopatus eſſentialiter præſupponit Ordinem Sacerdotii. Quemadmodùm ipſe Ordo Presbyteratus includit duas poteſtates partiales in Corpus Chriſti verum, & in Corpus Chriſti myſticum: & hæc poteſtas in corpus Chriſti myſticum, ſeu abſolvendi fideles à peccatis eſſentialiter præſupponit poteſtatem in Corpus Chriſti verum, ſeu conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti. Idque ſapienter, & congruè Chriſtus ita ordinavit, ne in Hierarchia Eccleſiæ Sacerdotibus jam habentibus poteſtatem in Corpus Chriſti verum, ob ſuam tantam dignitatem aliquis emineret, niſi etiam ſit Sacerdos.

11 III. Ordo Epiſcopatus eſt jure divino ſuperior, & præſtantior Ordine Presbyteratus. Certum apud omnes Catholicos ex Concilio Trid. toties *cit. ſeſſ. 23. Can. 6. & 7.* Ratio clara eſt ex dictis. Quia jure divino Epiſcopus poteſt conſecrare Sacerdotes, atque ipſos Epiſcopos, poteſtque inſignire Sacramento Confirmationis, quod non poteſt ſimplex Sacerdos. Vide infrà 3. N. IV. Advertit autem ſapienter Laym. *c. 3. n. 6.* Epiſcopatum hìc non eſſe accipiendum in ſenſu diviſo, & incompleto, ſolùm ſecundùm poteſtatem ordinandi, & confirmandi, quæ Sacerdotio in Epiſcopatu ſupperadditur. Hęc enim poteſtas præciſè ſumpta longè minor eſt, quàm poteſtas conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti: quippe, quia major, & excellentior poteſtas nulla homini conferri poteſt. Sed debet accipi Epiſcopatus in ſenſu compoſito, & completo, quatenus neceſſariò ſupponit, & intrinſecè includit ſimul Presbyteratum acceptum, ſeu poteſtatem conficiendi Corpus, & Sanguinem Chriſti, & ſuperaddit illam aliam poteſtatem confirmandi, & ordinandi. Eſt igitur Epiſcopatus ſecundùm divinam ordinationem major, & perfectior Presbyteratu, ſicut totum continens majus, & perfectius eſt ſua parte.

12 IV. Epiſcopatus ita completè ſumptus eſt ſupremus Ordo in Eccleſia Dei, ut nullus ſit eo Ordo ſuperior. Nam primo *Papatus*, ſeu Pontificatus ſummus, etſi à Chriſto inſtitutus Matth. 16. & Joan. 21. non tamen eſt Ordo, ſed dignitas cum ſumma, & univerſali juriſdictione in totam Eccleſiam fidelium Chriſti, quæ poſita electione legitima confertur à Chriſto perſonæ electæ, ſine alio Sacramentali ritu, ſeu materiæ, & formæ alicujus applicatione. Eſt ergo Papa quoad Ordinem merè Epiſcopus, uti & ſeipſum appellat in litteris, & Epiſcopos reliquos *venerabiles ſuos Fratres* vocat. Secundò Archiepiſcopatus, Patriarchatus, Primatus ſimiliter Ordine, & jure divino nihil differunt ab Epiſcopatu, ſed ſolùm dicunt dignitatem, & eminentiam cum aliqua juriſdictione ſuper Epiſcopos ſolùm jure Eccleſiaſtico conſtitutam. Cardinalatus denique nec Ordo eſt, nec per modum Ordinis conſtituitur, ſed eſt dignitas Eccleſiaſtica, cum jure eligendi Pontificem ſummum, eique in negotiis Eccleſiaſticis aſſiſtendi, ipſorum Pontificum authoritate conſtituta. Quæ, ſi avidus es, latiùs videre potes apud Barboſam, & alios de hac materia ſcribentes.

13 *Corollarium.* Quòd ſi ergo in ſeptenario numero Ordinum *ſuprà n. 5.* aſſignato, nomine Presbyteratus, vel Sacerdotii comprehendas utrumque Sacerdotium, majus, & minus, adeoque etiam Epiſcopatum tanquam Sacerdotium majus; jam vides conſtare ſibi illum ſeptenarium numerum, nec eſſe plures, quàm ſeptem Ordines. Si verò nomine Sacerdotii intelligatur ſolùm ſimplex Sacerdotium, juncto Epiſcopatu, reverà erunt 8. Ordines; etſi hic non ſoleat ſeparatim numerari, eò quòd non ſit ita diſtinctus à cæteris, ſicut cæteri inter ſe, cùm eſſentialiter includat Sacerdotium, ut dictum eſt. Et certè non numerandum, ut diſtinctum Ordinem, cenſent communiùs Theologi cum Vaſquez *diſp. 240. c. 4.* Numerandum autem cenſent Canoniſtæ plerique, nec pauci Theologi cum Valentia *tom. 4. diſp. 9. q. 1. punct. 2.* Quibus favet Anacletus Papa ſuprà relatus: *Sacerdotum Ordo bipartitus eſt.* Sed videntur poſſe conciliari eadem diſtinctione ſuprà poſita *n. 11.* ex Laym. ſi Epiſcopatus accipiatur completè, prout includit in ſe Ordinem Presbyteratus, utique diſtinctus ab eo, Ordo cenſeri, & numerari non poteſt. Sin verò accipiatur incompletè ſecundùm poteſtatem ordinandi, & confirmandi, quam Ordini Presbyteratus ſuperaddit, negari non poteſt, quin ſint diſtincti Ordines, quia diverſi ſunt gradus poteſtatis, inter quos ab uno ad alterum aſcenditur, ut docet Cajus Papa, Epiſtola ad Felicem Epiſcopum.

SECTIO II.

Sitne Ordo Sacramentum; quando, & quomodo à Chriſto inſtitutum, & quinam in ſpecie?

SUMMARIUM.

15 *Ordo eſt Sacramentum*
16 *Inſtitutum à Chriſto in ultima Cœna, explicitè quidem quoad Sacerdotium,*
17 *Et implicitè ſaltem quoad alios Ordines.*
18 *Eorumque materia & forma*
20 *Probabiliſſimè omnes Ordines ſunt Sacramenta, ſicut etiam*
25 *Ordinatio Epiſcopi eſt verè, & propriè Sacramentum.*
27 *Etiam, ut diſtincta ab ordinatione Presbyteri.*
28 *Qualiter ſeptem Ordines dicantur unum, & plura Sacramenta?*

ASSERTIO.

Ordo eſt Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum in ultima Cœna: explicitè quidem quoad Sacerdotium, & implicitè quoad alios Ordines, ſicut & eorum materia, & forma: atque probabiliſſimè omnes, tam minores, quàm majores Ordines, Sacramenta ſunt: quanquam id valde incertum de minoribus, nec valde certum de Subdiaconatu: at quaſi certum, & propè fidem de Diaconatu. Certiſſimum de Fide de Presbyteratu, & conſequenter etiam Epiſcopatu completè ſumpto. Eſt tota partim de Fide, partim communis DD. Sententia; ut patebit explicatione ſolita per §§. 14

§. I. *Ordo eſt Sacramentum.*

Eſſe nimirum Ordinem, ſeu ſacram Ordinationem, qua poteſtas illa ſpiritualis confertur, verùm, & propriè dictum Sacramentum, de Fide certum eſt apud omnes Catholicos: Ex verbis Chriſti: *Hoc facite in meam commemorationem,* ut mox patebit; definitum à Concilio Tridentino: in primis *ſeſſ. 23. Can. 3.* definit: *Si quis dixerit Ordinem, ſive ſacram Ordinationem, non eſſe verum, & propriè dictum Sacramentum à Chriſto Domino inſtitutum &c. anathema ſit.* Idemque docet *ibid. c. 3.* dicens: *Cum Scripturæ teſtimonio, Apoſtolica traditione, & Patrum unanimi conſenſu perſpicuum ſit per ſacram Ordinationem, quæ verbis, & ſignis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet, Ordinem eſſe verè propriè unum ex ſeptem ſanctæ Eccleſiæ Sacramentis.* Ratio eſt ergo. Quia ubi eſt externum ſymbolum à Chriſto inſtitutum, cum annexa promiſſione gratiæ, ibi eſt verum Sacramentum; atqui hîc habemus externum ſymbolum, & cæremoniam, videlicet manus impoſitionem &c. cum promiſſione gratiæ, teſte Apoſtolo 1. Timoth. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per Propheiam cum impoſitione manuum Presbyterii.* Et 2. ad Tim. 1. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum.* Sic Apoſtolus: eò ipſo ſignificans illam cæremoniam eſſe divinitùs inſtitutam; neque enim tam certò affirmaſſet per eam conferri gratiam, niſi de ea Chriſti inſtitutione, ac promiſſione cognoviſſet. Quare hæc ipſa cæremonia impoſitionis manus ſemper uſurpata fuit in Ordinatione Diaconorum, & Sacerdotum, ſicut videre eſt. *Act. 6. 1. ad Tim. 4. 2. ad Tim. 1.* Accedit perpetua traditio Eccleſiæ; Authoritates SS. PP. latè citatas videre potes apud Bellarminum *c. 3.* ac etiam Laym. *cit. cap. 2. n. 2.* Nam exſcribere etſi tibi utile, mihi tamen nimis operoſum eſſet. 15

§. II. *Inſtitutum à Chriſto in ultima Cœna.*

I. Explicitè quidem quoad Sacerdotium. Ita clarè docet Conc. Trid. *ſeſſ. 22. c. 1.* dicens: *Dominus Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini, Deo Patri, obtulit, ac ſub eorum ſymbolis, Apoſtolis, quos tunc Novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituebat, ut ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque in Sacerdotio Succeſſoribus, ut offerrent,* 16

præ-

præcepit per hæc verba: HOC FACITE IN MEAM COMMEMORATIONEM, *uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, ac docuit*. Hæc Concilium. Tunc ergo Chriſtus explicitè inſtituit Sacerdotium. Et quia Chriſtus Dominus Sacramentum, & Sacrificium Corporis, & Sanguinis ſui volebat eſſe perpetuum, utique Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus ſimul contulit poteſtatem ordinandi alios Sacerdotes, & Miniſtros Eccleſiæ, ut per ſe clarum eſt.

17 II. *Et implicitè ſaltem quoad alios Ordines*, nam Chriſtus in ultima Cœna unà cum Sacerdotio, tanquam principali Apoſtolis ſimul contulit reliquos Ordines, tanquam quid ſecundarium ordinatum ad actum principalem Sacerdotii ſcilicet conſecrationem, & oblationem Corporis, & Sanguinis Chriſti. Ratio eſt: quia ſine dubio Chriſtus inſtituit Sacramentum, & Sacrificium Corporis, & Sanguinis ſui fieri cum debita reverentia, & ſolemnitate: & ideò quibus dedit poteſtatem conſecrandi, & offerendi Corpus, & Sanguinem ſuum, tanquam principalem; eiſdem etiam contulit poteſtatem ad idem Sacramentum, & Sacrificium debitè conficiendum, & offerendum, debitè miniſtrandi, ac inſerviendi, quod eſt officium aliorum Ordinum: atque adeò tunc implicitè ſaltem etiam reliquos Ordines inſtituit, ob eandem rationem; eiſdem, eorumque Succeſſoribus conferens poteſtatem ordinandi ſimiliter alios miniſtros ſecundarios, relicta ipſis fortè poteſtate gradus illorum miniſtrorum congruè diſtribuendi: nam ipſum Chriſtum per ſe illos gradus Ordinum ita diſtribuiſſe, nobis ex nullo capite conſtat. Et hinc ulterius.

18 III. *Sicut eorum materias, & formas*. Nam ſicut Chriſtus Dominus tunc per poteſtatem Excellentiæ. Apoſtolis conferens Ordines ſolo verbo ſuo, non adhibuit certam aliquam materiam, & formam, qualis nunc adhibetur; ſic nec ipſe inſtituit, & determinavit in particulari materias, & formas ſacrorum Ordinum, quales nunc adhibentur, explicitè, ſed tantùm implicitè, dans ſcilicet Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus, adeoque Eccleſiæ ſuæ poteſtatem, aliquo demum ſenſibili ſigno conferendi aliis poteſtatem conſecrandi, & offerendi Corpus, & Sanguinem ſuum, atque ad illud debitè inſerviendi. Signa autem illa ſenſibilia in particulari diſtinctè ſignificantia ſingulorum poteſtatem Ordinum determinanda Apoſtolis, ac Eccleſiæ reliquit. Ita Bellarminus *de Ordine, c.9.* ſic loquens: *Credibile eſt, Dominum inſtituiſſe omnes iſtas materias Ordinum, non quidem in particulari, ſed generatim, monendo Apoſtolos, ut Ordines conferant per cæremoniam inſtrumentalem, quibus ſignificaretur eorum poteſtas &c.* Ita Coninch. cum Laym. *c.5. n.6. in fine*. Comitolus cum Gob. *caſu 3. nu.51*. Et omnino videndus Diana *p.10. tr.11. reſol. 65.* plurium authoritate muniens hanc doctrinam contra nonnullos. Et nos iterùm ex profeſſo *in p. 2. hujus Theolog. Sacram. cùm de Sacerdotio*.

19 IV. Neq; inde inferendum eſt, quòd Apoſtoli, vel Eccleſia poſſit inſtituere Sacramentum, aut non omnia Sacramenta eſſe immediatè inſtituta à Chriſto Domino. Non enim Sacramentum inſtituit Eccleſia, ſed in Sacramento jam à Chriſto inſtituto, & aliquo ſigno, vel ſymbolo ſenſibili conferendo (quod in primitiva Eccleſia maximè fuerat impoſitio manuum) ad diſtinctè ſignificandum ejus effectum, & poteſtatem collatam, poteſtate ſibi à Chriſto relicta, certa ſigna ſenſibilia materiæ, & formæ determinavit: ut in Sacerdotio patenam, cum hoſtia, & calicem cum vino: in Diaconatu traditionem libri Evangeliorum &c. quæ ſine dubio à Chriſto in ſpecie non erant inſtituta, & fortè in primitiva Eccleſia non uſurpata, ut latiùs patebit, cùm de Sacerdotio. *Quare* (ait rectè Laym. *cit. c.5. n.2. in fin.* loquens de Diaconatu) *nihil refert, quod in primitiva Eccleſia Ordinandis Diaconis non fuerit exhibitus liber Evangeliorum, aut Miſſale, uti nunc ſolet, potuit enim præter manuum impoſitionem alia materia exhiberi, per quam & Altaris miniſterium, & alia annexa officia Diaconi ſignificarentur*. Sic Laym. Eadem eſt ratio in aliis Ordinibus.

§. III. *Probabiliſſimè omnes Ordines ſunt Sacramenta*.

20 I. P*Robabile utique, ſed valdè incertum de Minoribus*. Probabilitas extrinſeca magna eſt, ex auctoritate graviſſimorum Doctorum ita docentium: D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus, Richardus, Paludanus, alii cum Valentia *ſupra cit. pu.4.* Laym. *c.4. n.5.* quidni adhæreamus & nos? Probabilitas intrinſeca non ſpernenda ſumitur ex Conciliis. Nam Concilium Florentinum *in inſtructionem Armenorum*: cum omnium Ordinum, etiam Minorum materiam, & formam aſſignaſſet, deinde abſolutè pronuntiat, Ordinem eſſe Sacramentum, nullam faciens inter Ordines diſtinctionem: ergo ſentit omnes eſſe Sacramentum. Similiter Concil. Trid. *ſeſſ.23. c.2.* omnes illos etiam Minores Ordines enumerans, poſteà *c. 3.* abſolutè, & indiſtinctè affirmat, Ordinem eſſe Sacramentum: ſimiliterque *canon. 3.* abſolutè, & indiſtinctè definit: *Si quis dixerit Ordinem, ſeu ſacram Ordinationem non eſſe verè, & propriè Sacramentum &c. anathema ſit*. Cùm ergo Concilium ſub eodem termino loquatur de Ordinibus Majoribus, & Minoribus, ſenſum communem Eccleſiæ inferre poſſumus, etiam voluiſſe ſignificare minores Ordines eſſe Sacramenta. Accedit, quòd etiam illi conferantur cum traditione certæ materiæ, & formæ; cùm magna cautela non iterentur; nec fœminæ conferantur ab Eccleſia, ſicut alii Ordines majores. Verùm cùm hæc non admodùm urgeant, res manet incerta, & oppoſita ſententia negans, ac ſolùm Sacramentalia ab Eccleſia inſtituta agnoſcens, ſatis probabilis, quam abſolutè tenet Navar. *Man. c. 22. nu. 18.* aliique citatis latè probat Vaſq. *3. p. diſp. 237. c. 2.* & probabiliſſimam vocat Sanch. *l. 10. de Matrim. diſp. 31. n. 17*

21 II. *Magis probabile, at non valdè certum de Subdiaconatu*. Sacramentum eſſe Subdiaconatum docent DD. communiter, & longè plures præter nominatos. Ratio eadem, quæ ſuprà à fortiori, ut ex ſe patet. Et ſpecialiùs movet, quod Concil. Trident. *cit. can. 3.* definiens Ordinem, ſeu ſacram Ordinationem eſſe Sacramentum, ſaltem videatur comprehendere Ordines Majores, & ſacros. Subdiaconatus autem numeratur inter Ordines ſacros, & voto continentiæ, ac Horarum obligatione adſtrictus eſt: ergo &c. Verùm quia, & hoc non valdè urget, manet res non valdè certa, & non improbabilis oppoſita Sententia negans, nimirùm tam Subdiaconatum, quàm Ordines Minores eſſe Sacramenta, ſed eſſe ſolùm Sacramentalia quædam ab Eccleſia inſtituta pro majori decore ſacroſancti Miniſterii Altaris. Magiſter, Durandus, Cajetanus, alii apud Vaſquez *cit. diſput.* 238. Tu Tyro, mane mecum in communi Sententia, & ubique audieris.

22 III. *Quaſi certum, & propè fidem de Diaconatu*. Sacrum Diaconatus Ordinem eſſe verè, & propriè Sacramentum à Chriſto inſtitutum, (contra ſolos Durandum, & Caietanum) docent unanimiter omnes Theologi antiqui, & recentiores, ut id meritò pro certo habere velit Caſtro-Palaus apud Gobat. *n.* 84. Et Vaſq. *diſp.* 238. ſcribat, non videri poſſe negari abſque errore in fide; eò quod Conc. Trident. *ſeſſ. 23. Can. 6.* definiat eſſe in Eccleſia Hierarchiam conſtantem ex Epiſcopis, Presbyteris, & *Miniſtris*: ubi certè ſaltem Diaconi deſignantur nomine *Miniſtrorum*; ergo ſaltem hi ſunt pars conſtitutiva hujus Hierarchiæ, ſeu ſtatus, & Ordinis Eccleſiaſtici. Idemque Concilium *ibid. can. 3.* definiens *ſacram Ordinationem* eſſe Sacramentum, ad minimum Diaconatum debeat comprehendere. 2. Septem primi Diaconi *Act. 6.* ab Apoſtolis ordinati ſunt per manus impoſitionem, per quam ſecundùm Scripturam, & SS. PP. confertur gratia ſanctificans, ſeu Spiritus Sanctus *ſuprà cit. 2. Timoth. 1. admoneo te, ut reſuſcites gratiam DEI, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum*. D. Ambroſius *l. de dignitate Sacerdotali c. 5. Homo imponit manus, DEUS largitur gratiam*. Atque de facto in Ordinatione Diaconi Epiſcopus ei imponit manus dicens: accipe Spiritum Sanctum, ideſt, gratiam Spiritus Sancti. Ubi autem eſt ſignum ſenſibile, materia, & forma cum promiſſione, & effectu gratiæ, ibi eſt Sacramentum: ergo, &c. 3. Quia Diaconus ordinatur ad miniſteria valdè ſacra, ad quæ ritè obeunda ſpeciali gratia indiget. Nam quamvis illi primi ſeptem Diaconi expreſsè ſolùm legantur in Scriptura conſtituti ad miniſtrandum menſis, non tamen id ſolùm, vel præcipuum erat illorum officium. Nam Diaconi antiquitùs etiam diſtribuebant Euchariſtiam, ut teſtatur Juſtinus Martyr *Apolog.* 2. & patet de S. Laurentio: Legebant Evangelium: ut de S. Stephano primo Diacono teſtatur S. Auguſtinus: *Diaconus erat, Evangelia legebat*: imò & verbum DEI prædicabant, ut de eodem S. Stephano, & Philippo teſtantur Acta Apoſtolorum: & plura ejuſmodi ſacra Officia Diaconis attributa à Conciliis, & SS. Patribus apud Laym. *c. 4. n. 4.* & alios Doctores paſſim. Ad ejuſmodi autem actus utique requiſitur ſpecialis gratia, ut dignè peragantur: ergo &c.

23 IV. *Certiſſimum de fide de Presbyteratu*. Præsbyteratum, ſeu Sacerdotium eſſe verum Sacramentum, de fide tam certum eſt, quàm certum eſt abſolutè Ordinem eſſe Sacramentum, quandoquidem conſtat nulli Ordini magis, ac certiùs convenire hanc dignitatem: de quo enim alio Ordine potiùs id credendum ſit, quàm de excellentiſſimo Ordine Presbyteratus ob actus ſuos præſtantiſſimos, & planè divinos conſecrandi, & offerendi Sacramentum, & Sacrificium Corporis, ac Sanguinis Chriſti, abſolvendi à peccatis, aliaque Sacramenta miniſtrandi? ad quos actus dignè exercendos utique ſpecialis, & magna requiritur gratia. Unde in Conc. Trid. *ſeſſ. 23. Can. 4.* definitur: per Ordinationem Presbyteri dari Spiritum Sanctum, imprimique Characterem.

§. IV. *Quid jam iterùm de Epiſcopatu?*

24 CLarum eſt, Epiſcopatum completè ſumptum, prout ſimul includit utramque Ordinationem Presbyteri, & Epiſcopi, eſſe Sacramentum. Sed adverte, per Epiſcopatum ſic

ſic completè ſumptum potiùs intelligi duos gradus Ordinis Presbyteralis, & Epiſcopalis ſimul conjunctos, quàm utriuſque Ordinationis, quæ ſunt diſtinctæ, diſparatæ, & ſimul conjungi non ſolent, etſi una alteram neceſſariò præſupponat, ut *n.* 9. dictum. Quæſtio ergo eſt de hac ſpeciali diſtincta Ordinatione Epiſcopi. 1. An ſit Sacramentum? 2. An ſit Sacramentum diſtinctum ab Ordinatione Presbyteri? Dico ergo ad primum quæſitum.

25 I. *Ordinatio Epiſcopi eſt verè, & propriè Sacramentum* Ita contra S. Bonaventuram, Richardum, Sotum, Covarruviam, alios quoſdam omninò communis DD. quos congerit: & ſequitur Layman. *cit. c.* 4. *n.* 3. alii Recentiores paſſim. Ratio eſt: 1. Quia ipſum Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 23. *cap.* 3. & Doctores omnes probant, ſacram Ordinationem eſſe Sacramentum ex teſtimonio Apoſtoli, 1. *Timoth.* 4. & 2. *Timoth* 1. deſcripto ſuprà *n.* 2 9. quibus locis ſolùm eſt ſermo de Epiſcopatu: nam Timotheus à Paulo ordinatus erat Epiſcopus, concurrentibus etiam aliis Epiſcopis, quem concurſum Apoſtolus vocat *impoſitionem manuum Presbyteri*, uti notavit D. Chryſoſtomus in eundem locum *hom.* 12. dicens: *Non de Presbyteris hoc in loco, ſed de Epiſcopis loquitur, neque enim profectò Presbyteri ipſum ordinabant*. 2. Quia Epiſcopus ordinatur per ſigna ſenſibilia, materiam, & formam, ſcilicet impoſitionem manuum trium Epiſcoporum, & verba illa energetica ab omnibus ſimul prolata, *Accipe Spiritum Sanctum*: qua cæremonia apertè ſignificatur conferri gratiam ſanctificantem, juxta nuper dicta de Diacono *nu.* 22. 3. Quia per hunc Ordinem homo deſtinatur ad miniſteria valdè ardua, videlicet confirmandi fideles, & ordinandi Clericos: ergo credere oportet gratiam ei annexam eſſe ad talia munia ritè, & dignè obeunda.

26 II. Quoad ſecundum quæſitum ita ſcribit Layman eodem *c. & n.* 3. §. Notandum verò. *Licèt Ordinatio illa Epiſcopi, qui ante neceſſario Presbyter eſſe debet, ſacramentalis ſit, non tamen eſt Sacramentum diſtinctum à Presbyteratu, ſed Ordinationem Presbyteri in eſſe Sacramenti habitudine morali magis perficit, & conſummat eo quòd neque diſtinctum Characterem in animo imprimat, ſed Characterem ſacerdotalem intrinſecè augeat, & perficiat, ut Ordinatus jam non tantum SS. Euchariſtiam conficere, ſed etiam ad conficiendum alios ordinare poſſit*. Sic Layman, ſic Authores ab ipſo citati. Neſcio, *Tyro*, an ſatis benè capias. Certè neque mihi per omnia benè animo ſedet hæc doctrina: loquamur paulo clariùs.

27 III. Probabiliſſimum eſt Ordinationem Epiſcopi ſpecialem, ut diſtinctam ab Ordinatione Presbyteri eſſe Sacramentum. Ita (contra plures graves Doctores) plerique Recentiores, teſte Gobat, *num.* 86. veroſimillimum judicant, *pro neceſſitate divinæ gratiæ, qua ſpeciali eget Epiſcopus ad ſua munia ritè peragenda*. Etenim hoc ipſum directè probant rationes allatæ *ſuprà n.* 25. præſertim ſecunda, & tertia, ut conſideranti patebit. Quemadmodum ergo *ſuprà num.* 9. dictum, Epiſcopatus adæquatè ſumptus duo dicit Ordines partiales, ita quoque duo dicit Sacramenta partialia, eo modo, quo in Ordinatione Presbyteri collatio poteſtatis in Corpus Chriſti verum, per traditionem calicis, &c. & collatio poteſtatis in Corpus Chriſti myſticum, per ultimam impoſitionem manuum, poſſunt dici duo Sacramenta partialia, ſive deinde imprimant duos Characteres partiales, quòd verius, ſive Character in priori traditione collatus, poſteà ſolùm extendatur, ut aliis placet, de quo alibi ſuo loco. Eadem ratione diſcurrendum de Presbyteratu, & Epiſcopatu. Simplex ergo Sacerdos habet poteſtatem in Corpus Chriſti verum, & conſequenter in Corpus myſticum quoad aliqua Sacramenta: cui Epiſcopalis Ordo ſolùm ſuperaddit poteſtatem completam, quoad reliqua Sacramenta, ſcilicet Confirmationem, & Ordinem. Jam reſtat expedienda vulgaris dubitatio.

28 IV. *Ergone ſeptem Ordines, ſinguli Sacramenta, erunt ſeptem Sacramenta*, an unum tantum? Reſp. Omninò ſunt ſeptem Sacramenta realiter, & ſpecie infima diſtincta: cùm omnia conveniant in ratione generica Sacramenti Ordinis, *nimirum eſſe Sacramentum, vel ceremoniam ſacram, qua Ordinato ſpiritualis poteſtas confertur circa Sacramentum, & Sacrificium Euchariſtiæ*, & differant per particulares differentias, ut ex eorum definitionibus mox aſſignandis conſtabit, ſintque ſeparabiles ab invicem. Sunt tamen ſimul, & communiter abſolutè dici debent unum Sacramentum inter ſeptem ſacramenta, tum ob prædictam unitatem ſpecificam ſubalternam, tum ob unitatem moralem finis, quia omnes Ordines ordinantur ad unum finem principalem ſcilicet Euchariſtiam, ſeu conſecrationem, & oblationem Corporis, & Sanguinis Chriſti, velut actum totius Sacramenti Ordinis principalem, & nobiliſſimum. Quare, ſi ex dictis inferatur. Si ſeptem Ordines ſint ſeptem Sacramenta; ergo univerſim ſunt plura Sacramenta, quàm ſeptem, nempè tredecim: imò numerato etiam Epiſcopatu, quatuordecim. Aut ſimpliciter nega conſequentiam, ob rationem dictam: quia ſcilicet omnes ſeptem Ordines cenſentur unum Sacramentum ob unitatem prædictam finis: aut doctius (ut aliquid philoſophatus eſſe videri poſſis) diſtingue conſequens. Sunt plura Sacramenta, quàm ſeptem, quoad ſpeciem infimam; concede conſequentiam, & nega abſurditatem. Sunt plura, &c. quoad ſpeciem ſubalternam: nega conſequentiam. Quia omnes Ordines conſtituunt unam ſpeciem ſubalternam Sacramenti in genere, & in ordinaria Sacramentorum diviſione, & numero cenſetur Ordo unicum membrum, & ſpecies ſubalterna, etſi varios contineat ſub ſe ſpecies infimas, ſic tamen inter ſe ordinatas, ut omnes reliqui Ordines referantur ad Sacerdotium velut complementum, & principale attributionis, & omnes omninò Ordines ad SS. Euchariſtiam velut finem principalem: adeòque & per attributionem, & per unitatem finis, moraliter verè conſtituant unum Sacramentum.

S E C T I O III.

De Materia, & Forma Sacramenti Ordinis generatim, Ejuſdemque Miniſtro.

S U M M A R I U M.

29 *Materia Ordinis alia remota, alia proxima.*
30 *Forma ſunt verba ab Epiſcopo prolata.*
31 *Traditio materiæ, & prolatio formæ fieri debent ab eodem Epiſcopo.*
32 & 33 *Non tamen neceſſariò ſingulis ordinandis ſeorſim.*
34 *Qualis requiratur contactus materiæ?*
35 *Probabiliſſimè ad valorem, & eſſentiam nullus requiritur contactus.*
36 *De præcepto tamen neceſſarius eſt contactus phyſicus, præſertim in Presbyteratu,*
37 *Qui debet fieri ſimul tempore, ſaltem moraliter, cum prolatione formæ.*
38 *An contactus ille debeat eſſe immediatus?*
39 & 40 *Miniſter Ordinis* validè *conferendi eſt omnis Epiſcopus conſecratus.*
41 Saltem reſpectu Sacerdotii *validè conferendi.*
42 *Nam Ordines Minores, & primam Tonſuram conferre etiam poſſunt presbyteri Cardinales, & quidem Abbates.*
43 *Probabiliùs tamen ſuis tantùm.*
44 & 45 *Etiam Diaconatum, & Subdiaconatum ex commiſſione Papæ conferre poteſt ſimplex Sacerdos.*
46 *Miniſter autem Ordinis* licitè *conferendi,*
47 & 48 *Eſt ſolus Epiſcopus* proprius *ipſius ordinandi:*
49 *Qui poteſt eſſe* proprius *ejus ratione, vel originis, vel domicilii, vel beneficii.*
50 Uſque ad n. 53. *Quinam dicatur* proprius *ratione originis.*
53 Uſque ad n. 56. *Quinam ſit* proprius *ratione domicilii? &*
56 & 57 *Quis ſit Epiſcopus* proprius *ratione beneficii?*

§. I. *Quæ eſt materia, & forma Sacramenti Ordinis generatim loquendo?*

Materia cujuſcunque Ordinis eſt illa res, *per cujus traditionem confertur Ordo*. Expreſè Conc. Flor. *in decreto unionis*. Duplex ergo eſt materia cujuſque Ordinis: *proxima, & remota*. Materia *remota* eſt inſtrumentum illud, ſeu res aliqua palpabilis, quæ ab Epiſcopo ordinante traditur ordinando. Materia *proxima* eſt ipſa traditio materiæ remotæ uti docent paſſim Theologi, & Canoniſtæ. Utramque materiam complectendo dic: Materia Sacramenti cujuſque Ordinis eſt traditio inſtrumenti, ſeu rei alicujus ab Epiſcopo facta ordinato ad ſignanda poteſtatem, ac Officium particulare Ordinis ſuſcepti, ut in Presbyteratu eſt traditio calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia: in Diaconatu eſt traditio libri Evangeliorum, &c. prout ſpecificabitur in ſingulis *Sect.* 5. 29

II. Forma Sacramenti cujuſque Ordinis ſunt verba ab Epiſcopo, vel ordinante prolata imperativo modo, cum expreſſione poteſtatis per talem ordinationem conferendæ: *quibus* nimirùm *verbis utitur Epiſcopus tradens materiam remotam, ad ſignificandum Miniſterium ad quod aſſumitur ordinandus*. Conc. Florent. *ſuprà allegatum*. Ut in Presbyteratu: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium Deo, Miſſaſque celebrandi, tam pro vivis, quàm defunctis in nomine Domini*. Eſt de fide, ex perpetua Eccleſiæ traditione, teſte *Bonacina*. Proferuntur autem verba Ordinationis *imperativo modo*, quia ordinatio eſt collativa poteſtatis, qua ordinatus obligatur uti in bonum Eccleſiæ, ordinatus enim fit Miniſter Chriſti in ſua Eccleſia. Hinc Apoſtolus 1. Corinth. 4. *Sic nos exiſtimet homo, ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei*. 30

III. Traditio materiæ, & prolatio formæ utique debet fieri ab ipſo eodem Epiſcopo, alioquin Sacramentum erit nullum, ſi aut Epiſcopus traderet materiam, & alius pronuntiaret formam: cùm prolatio formæ ſit Miniſtri Ordinis, qui eſt ipſe Epiſcopus, vel ordinans, idque in omni Ordine: aut 31

Epiſcopus quidem pronuntiaret formam, ſed alius traderet materiam, ſaltem in Ordinibus Majoribus juxta *c. Subdiaconus d. 23.* Nam in Ordinibus Minoribus, Epiſcopo proferente formam, ab alio, nempè Archidiacono olim tradebatur materia ordinando, juxta *c. Acolythus diſt. eadem* (prout notavit D. Th. *p. 3. q. 38. ar. 2. ad 2.*) Cæterùm ex generatim dictis *c. 1. n. 18.* patet, eam traditionem materiæ, & prolationem formæ debere fieri ab Epiſcopo *ſimul* tempore, non phyſicè, ſed moraliter tantùm, ſic ut traditio materiæ, & pronuntiatio formæ, etſi non omninò ſimul factæ, ſed aliquantulùm una alteram præcedente, vel ſubſequente, intelligantur tamen ſe invicem afficere, & unum totale ſignum Sacramentale conſtituere ad ſignificandam poteſtatem eo Sacramento collatam. Verùm quia traditio materiæ neceſſario complenda eſt per acceptationem, ſeu contactum ordinandi, ideò quoad hoc ſpecialiùs agendum §. *ſeq.*

32 IV. Non eſt neceſſe, ut traditio materiæ cum prolatione formæ fiat ordinandis ſingulis ſeorſim, ſed valida, & licita eſt ordinatio, qua Epiſcopus pluribus ordinandis, ſub una pronuntiatione formæ in plurali numero, porrigit unam materiam; *calicem*, *librum*, *&c.* aut ſimul omnibus, quod optimum, & in ipſo Pontificali expreſſum: aut ſucceſſivè ſinguli, dummodò ſervetur ſimultas moralis: imò etiamſi aliqui in continua ſucceſſione tangerent aliquantiſper poſt abſolutam jam formam: quia per illam continuam ſucceſſionem tangentium adhuc ſervatur ſimultas moralis materiæ & formæ, ut per modum unius ſigni moraliter intelligantur fundare unam ſignificationem Sacramentalem. Dico autem *aliquantiſper*: Nam ſi ſucceſſio tangentium, poſt abſolutam formam duraret per notabile tempus, v. g. dimidium, vel integrum quadrantem, aut ampliùs, omninò forma aliquoties foret repetenda, ne nimium diſtet prolatio formæ à contactu materiæ. Declaro hoc caſu facto, non ficto.

33 Epiſcopus quidam Hiſpaniæ conſiderans multitudinem ordinandorum, præſertim pro Presbyteratu ut ſe, & hos citiùs expediret, primo Presbyterando porrigendo calicem patenam, pronuntiavit in plurali formam dicendo: *accipite poteſtatem offerendi*, *&c.* eandemque repetiit non ſtatim, quando pervenit ad ſecundum, ſed ſolùm quando ad ſextum vel octavum, & ſic deinceps interjectis ſcilicet mutulis, ne nimia fieret diſtantia formæ à contactu materiæ: neque petentibus aliquibus repetitionem, potuit unquam perſuaderi, ut iterùm ſub conditione Formam repeteret, & Materiam porrigeret, conſtanter aſſerens, id ſine ullo prorsùs fundamento exigi. Sic refert Cardin. de Lugo *Reſponſorum moralium lib. 1. dub. 33. n. 2.* Indubitanter ex principiis intrinſecis negans fuiſſe neceſſario repetendam illam Ordinationem: attamen potuiſſe ad majorem quietem ſub conditione reiterari conſenſit Gobat. *tr. 8. n. 164. & num. 209.* Plura circa hæc *infra §. ſeq. N. III.*

§. II. *Qualis requiritur contactus materiæ in Ordinatione?*

34 COmmunis ſenſus hominum eſt, tactum aliquem materiæ traditæ ab Epiſcopo ſpectare ad Ordinationem tanquam conditionem ſine qua non. *Ratio* datur, quia per illam ipſum contactum materiæ actio ſacramentalis Epiſcopi dirigitur ad hanc perſonam, ut in illa ſuum effectum producat: adeòque qui nullo modo, nec phyſicè, nec moraliter tangeret materiam, non cenſeri ordinatum. Sed quæſtio controverſa eſt inter Doctores, qualis requiratur contactus, an phyſicus, an ſufficiat moralis? Contactum phyſicum requiri ad valorem, & eſſentiam Sacramenti, adeòque eſſe neceſſarium neceſſitate Sacramenti affirmant graviſſimi Doctores, D. Thomas *in 4. d. 24. q. 1. tr. 1. Paludanus*, *Sylveſter*, *Angelus*, *Cajetan. in opuſc. apud Laym. citand. Bonacin. Caſtro-Palaus*, *& alii*. Probant; tum ex verbis formæ: *accipe*, &c. quæ ſignificant imperium erga Ordinandum, cui ſatisfacere debet capiendo externum ſymbolum, quod ei traditur: tum ex perpetua praxi Eccleſiæ, quæ cum traditione materiæ ejus etiam acceptionem, & contactum tam ſollicitè requirit: quæ praxis per traditionem ex Chriſti inſtitutione profecta eſſe videatur. Contrà, contactum phyſicum neceſſarium eſſe neceſſitate Sacramenti, negant multò plures: *Albertus magnus*, *Victoria*, *Armilla*, ac ipſe Cajetanus *in ſumma* pluresque Recentiores cum anteſignano Vaſquez hîc, *diſp. 246. c. 2.* Laym. *lib. 5. tr. 9. c. 5. num. 4. Henriquez*, *Zambranus*, *Fillincius*, *Reginaldus*, *Dicaſtillus*, aliique relatis, Dian. *p. 3. tr. 3. reſol. 185.* Gobat. *tract. 7. num. 57.* alii. Secundùm hos omnes abundè ſufficit, & ſecundùm plures etiam requiritur contactus moralis materiæ, ut nimirùm ordinandus extenſione manuum, inclinatione capitis, vel alio æquivalenti ſigno ſignificet, ſe materiam oblatam ab Epiſcopo acceptare. Quia nimirùm contactus inſtrumentorum ad hoc ſolùm deſervit, ut determinet poteſtatem, quæ confertur perſonæ huic. Ad hoc autem non eſt neceſſarius contactus moralis, ac præſens oſtenſio ſigni acceptationis.

Alia eſt ratio de Baptiſmo, Confirmatione, extrema Unctione. Nam ſano ſenſu nemo poteſt dici ablui, vel inungi, niſi phyſicè contactus. Ego dico ſequentia.

I. Probabiliſſimum eſt, nullum planè contactum requiri ad valorem, & eſſentiam Sacramenti, in collatione, ſeu receptione cujuſcunque Ordinis. Ita plerique ex citatis: nominatim *Vaſquez*, *Layman*, *Gobat*, Ratio urgens eſt. Quia ſecundùm communiſſimam Sententiam cum *D. Thoma*, *D. Bonaventura*, & alius, infans unius diei in cunis poteſt validè ordinari Diaconus, Sacerdos, Epiſcopus: quis autem, amabo te! in his reperiatur contactus reſpondens verbis illis *accipe*, *&c.* quo ſcilicet ſignificetur acceptio moralis poteſtatis traditæ? Certè tactum phyſicum non quæres, niſi nugatorè, moralem etiam ſtultè. Atqui certum eſt, intrinſeca eſſentialia Sacramentorum, quoad materiam, & formam, eadem requiri tam in parvulis, quàm in adultis. Nihil autem urgent fundamenta oppoſitæ Sententiæ. Verba enim illa: *accipe poteſtatem*, *&c.* de neceſſitate Sacramenti non ſignificant imperium aliquod directum ad Ordinandum, ut capiat, vel manu tangat materiam exhibitam; ſed ſolùm ſignificant poteſtatem ſpiritualem conferendam Ordinando per exhibitionem illius ſymboli. Et cur, obſecro, requiratur contactus? Certè non aliam ob cauſam, quàm ut traditio poteſtatis acceptetur, & acceptari ſignificetur: atqui hoc dici non poteſt; cùm Sacramentum hoc non conſiſtat in contractu, ſicut Matrimonium, ut proinde traditionem, & acceptationem poſtulet: quod ipſum non requirit ad valorem tactum aliquem Phyſicum; quantò magis collatio ſpiritualis poteſtatis fieri poterit ſine reali contactu per ſolam exhibitionem ſymboli factam homini præſenti, ſuppoſito ejus interno conſenſu, ſeu intentione, ac voluntate ſaltem habituali ſuſcipiendi Sacramentum illud? Ex praxi denique Eccleſiæ plus colligi non poteſt, quàm quòd talis cæremonia tangendi inſtrumenta ab Eccleſia præcipiatur: & meritò quidem, ut ſcilicet traditio, & acceptatio ſpiritualis poteſtatis ordinando facta expreſſiùs ſignificetur, ſi is ſymbolum materiale, quo talis poteſtas ſignificatur, manu ipſemet contingat. Sed ſat, ſuperque ſpeculationi datum. Jam ad praxim.

36 II. Certiſſimum eſt, contactum phyſicum materiæ in hoc Sacramento eſſe, & optimum, ac ſecuriſſimum; & omninò etiam neceſſarium neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici, cui omninò obtemperandum eſt: adeò ut ſine dubio mortaliter peccaret, qui deliberatè omitteret contactum phyſicum, ſaltem quando vult ſuſcipere Presbyteratum, quandoquidem delinqueret graviter contra præceptum, ac morem univerſalis Eccleſiæ, & redderet, ac ſuſciperet Sacramentum dubium, nam authoritas tam gravium DD. contactum phyſicum ad valorem requirentium utique reddit ſententiam illam oppoſitam valde probabilem: atqui in adminiſtratione Sacramentorum, quoad eſſentialia oportet ſequi opinionem tutiorem. Hinc ulteriùs talis Ordinatio, ſaltem Presbyteri, facta ſine contactu phyſico materiæ, neceſſariò ſub conditione repetenda foret, uti poſt *Lugo*, & alios docet rectè Gobat. *nu. 212.* in unctione *nu. 185.* In Sacerdote enim grave eſt periculum nullitatis Sacramentorum Euchariſtiæ, & Pœnitentiæ, graviumque damnorum ſpiritualium fidelium, ac pœnitentium. Quare Sacerdos ita ordinatus interim abſtinere debet ab exercitio Ordinis, tam celebratione, quàm abſolutione: nec poſſet licitè excipere Confeſſiones, aut accipere ſtipendium pro Miſſa. Quia nemo extra caſum neceſſitatis vellet abſolutionem accipere, aut oblationem Sacrificii habere ab eo, qui ſub ejuſmodi controverſa dubitatione ordinatus fuit, nec eidem porrigere ſtipendium, aut redditus beneficiorum. *Dixi: ſaltem Presbyteri*. Nam Diaconus, Subdiaconus, aliique inferiores dubiè ordinati etiam in noſtro caſu, quando non tetigerunt phyſicè ſymbola, probabiliter non tenentur ad quidquam repetendum. Sic Lugo *Reſponſorum moralium l. 1. cap. 3. n. 2.* Granadus apud Dianam *p. 5. tr. 13. reſol. 47.* Tamburinus *cit. cap. 1. §. 7.* Gobat. *nu. 191.* Ratio eſt: quia homo ille, vel jam etiam inſignitus eſt Sacerdotio, & hoc ipſo jam habet eminenter incluſum Diaconatum, &c. D. Thomas *3. p. qu. 33. art. 5.* ſi verò non ſit Presbyter, actiones ejus, quas obit, nemini ſunt noxiæ; eſto fuiſſet in ejus ordinatione commiſſus error ſubſtantialis. *Non tenetur*, inquam, *quidquam repetere*. Poterunt autem ſine dubio bona conſcientia aliam petere ordinationem, ut in ſimili, & minori dubio dicam mox iterùm *num. ſeq.* Hinc meritò commendat Gobat. *num. 192.* ſedulitatem cujuſdam Magiſtri cæremoniarum, qui videns quemdam inter reliquos ordinandos, non tetigiſſe librum, ſed tantùm dexteram extendiſſe, & receſſiſſe cum reliquis, juſſit eum mox redire, ac realiter contingere librum: additque abſque peccato potuiſſe omittere illam repetitionem: qua tamen poſita, oportuiſſe, vel certè conveniens fuiſſe etiam repetere formam. Jam poſito etiam contactum phyſicum eſſe de neceſſitate Sacramenti Ordinis, ulteriùs dicendum.

III. Contactus materiæ, quantùm eſt de valore Sacramenti 37
debet

Digitized by Google

debet fieri ſimul tempore cum prolatione formæ facta ab Epiſcopo, non tamen phyſicè, ſed moraliter, etſi paulò poſt, vel paululùm ante abſolutam pronuntiationem formæ Epiſcopi, juxta generatim dicta *n.* 81. Nam quod tam parum diſtat, nihil diſtare videtur, & adhuc moraliter verum eſt dicere, quòd dum Epiſcopus profert formam, ordinandus tangat materiam, ac ſufficienter ſignificatus, traditionem actualem Epiſcopi ab ordinando acceptari. Quare rurſus vides validam fuiſse, nec neceſsariò repetendam ordinationem illius *num. præcedenti*, qui poſt pronantiationem formæ, ſtatim revocatus tetigit librum: item illorum Sacerdotum, qui ſucceſſivè tangebant materiam Epiſcopo per intervalla modica repetente formam, *ſuprà numer.* 33. Item illius apud Lugo *Reſponſ. moral. lib.* 1. *dub.* 33. *num.* 1. qui à Magiſtro cæremoniarùm parùm ſui muneris perito, prohibitus fuit tangere calicem, & patenam, dum Epiſcopus protulit verba illa formæ; *accipe poteſtatem*, *&c.* ſed juſsus tangere ſtatim poſt abſolutam formam: reſpondetque moraliter certum eſse, validam fuiſse illam ordinationem, eumque ſecutus *Caſtro-Palaus* dicens, non eſse de hoc dubitandum. Qui tamen *Paludanus*, *Sylveſter*, *Cajetanus*, *ac Navarrus cap.* 22. *num.* 17. exigunt etiam in hoc Sacramento phyſicam conjunctionem formæ cum materia; ego cum *Gobat* non auſim hanc Sententiam vocare moraliter certam: adeòque ſic ordinatum optima conſcientia poſse petere iterationem ordinationis, quemadmodùm fecerunt iſti Presbyteri, etſi fruſtrà. At certè non tenetur petere, vel procurare: quandoquidem plerique Theologi negent, eſse obligationem iterandi Ordinem collatum, quando nullus alius defectus occurrit, quàm quòd forma tota fuerit prolata paulò ante, vel paulò poſt contactum materiæ remotæ. Et hæc quantùm ad valorem, & neceſſitatem Sacramenti. Quoad licitum in praxi certè ſervandus eſt ritus præſcriptus in Pontificali, idemque dicendum, quòd ſuprà generatim dictum *nu.* 83. Certè *Franciſcus Bardi*, eumque citans *Gobat num.* 116. cenſent Epiſcopum, niſi interveniente gravi cauſa, citrà peccatum mortale non poſse ſic ordinare, quia ſaltem Charitas proximi exigit in re tam gravi obſervari Rubricas Pontificalis, nam plerique ferrent ægerrimè, & gravioribus ſcrupulis ſubjicerentur, ſi viderent ſe ita ordinari, vel ordinatos.

38 IV. Denique quoad tangenda. 1. Certum eſt, non exigi contactum immediatum omnium materiarum neceſsarium ad eſsentiam Sacramenti. Certè Presbyterandi nunquam tangunt immediatè vinum contentum in calice, quod tamen ſpectat ad materiam ſubſtantialem Sacramenti; ſed de hoc particularius *in parte* 4. *cùm de Presbyteratu*. 2. Si quis calicem, candelam, claves, &c. tangeret manu obvoluta chirotheca, ſtrophiolo, ſuperpelliceo, &c. non ideò eſset irritus Ordo, quia communiſſimè, & rectiſſimè dicitur tangere, vel palpare hominem, qui cum apprehendit tectus chirotheca etiam brumali, ac pellicea, *Vaſq. Coninch. Bonacina*, *Gobat n.* 60. 3. Non eſt opus, ut utraque manu tangatur id, quod tangendum eſt, quia nulla lex id exigit: imò ſufficit, ſi tangas uno digito, nam adhuc verificatur tactus. Ex communi, Sanchez *Conſil. mor. l.* 7. *dub.* 2. *n.* 34. Imò etiam ſi ſolo ungue. Sic Sacerdos in ſua ordinatione, qui tangere debet cuppam calicis digitis mediis, ſufficit, ſi unguibus eorum digitorum tangat, quia ii pars digiti cenſentur. Ita in terminis Cardin. de Lugo *Reſolut. mor. lib.* 1. *dub.* 1. *n.* 8. addens. *Utique enim ſe mutuò (ut rudi exemplo utatur) tangunt pueri, quando unus unguibus lacerat vultum alterius.*

§. III. *Quis eſt Miniſter Ordinis* validè conferendi?

EST omnis, & ſolus Epiſcopus conſecratus reſpectu ſaltem Sacerdotii validè conferendi. Communiſſima DD. Explico particulatim.

I. Omnis Epiſcopus conſecratus.

39 ADeòque etiam excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, Epiſcopatu privatus, degradatus, poteſt validè conferre Sacramentum Ordinis cuicunque fideli: juxta communiſſimam DD. cum D. Thoma, D. Bonaventura, Scoto *in* 4. *d.* 25. Ratio eſt: quia poteſtas ordinandi reſidet in Charactere Epiſcopali indelebili, adeòque nulla cenſura, nulla privatione Eccleſiaſtica, vel impedimento Canonici impedibili, vel auferribili, quin eo ſemel inſignitus validè exerceat illam poteſtatem ordinandi. Ad hoc ergo, ut Epiſcopus validè adminiſtret Sacramentum Ordinis, nihil requiritur, niſi poteſtas Ordinis Epiſcopalis, & intentio debita; non item fides, vel bonitas, juxta generatim dicta, *cap.* 3. *ſect.* 1. At inquis, nonne SS. Patres, ipſique Summi Pontifices apud Gratianum *cauſa* 9. *q.* 1. expreſsè dicunt, irritas eſse ordinationes factas ab Epiſcopis hæreticis, vel ſchiſmaticis, aut antipapis? Reſp. Ejuſmodi locutiones eſse intelligendas de ſola executione Ordinum, non de poteſtate collata, ac proinde talem ordinationem factam ab Epiſcopo hæretico, vel excommunicato non eſse ratam habendam ad eum effectum, ut taliter ordinatus in tali Ordine miniſtrare permittatur: interim non negantes, quin talis Sacramentum, Characterem, & poteſtatem Ordinis recipiat, ut proinde facta diſpenſatione, abſque nova ordinatione miniſtrare poſſit. Excepto fortè D. Cypriano, qui ſicut baptizatos ab hæreticis rebaptizandos docuit aliquando, ita etiam dicturus erat de taliter Ordinatis. Vide Layman *l.* 5. *tr.* 9. *c.* 9. *n.* 5. 6. 7.

II. Et ſolus Epiſcopus conſecratus.

COnſtat ex Conc. Trid. *c.* 4. *& Can.* 7. Quare Epiſcopus 40
ſolùm electus, & confirmatus, ſed nondum conſecratus, non poteſt validè conferre Sacramentum Ordinis, niſi fortè aliquorum minorum Ordinum, ex commiſſione, vel delegatione Pontificis, quemadmodùm poſſunt Abbates, de quibus inferiùs. Quin è contrà, nec conſecrato quidem Epiſcopo licèt miniſtrare hoc Sacramentum Ordinis ante Confirmationem, de jure communi, etſi ſine dubio miniſtraret validè.

Certum porrò eſt, Epiſcopum debere ſimul eſſe conſecratum Sacerdotem: cùm Epiſcopatus adæquatè ſumptus eſſentialiter includat Sacerdotium, ut ſuprà *Sect.* 1. §. 4. patuit. Alioquin enim nec Epiſcopus eſſet, nec ullos Ordines conferre poſſet: At quid, ſi non eſſet conſecratus, vel invalidè ordinatus Diaconus, vel Subdiaconus, adhuc ne poſſet validè omnes Ordines, etiam iſtos à ſe non ſuſceptos conferre? Reſp. omninò quod ſic: uti contra S. Antoninum, Sylveſtrum, Henriquez, alios docent communiùs Doctores cum Vaſq. *diſp.* 243. Laym. *cit. n.* 8. Diana *p.* 8. *tr.* 2. *reſol.* 4. Gobat *nu.* 244. Ratio eſt: Quia Epiſcopus confert Ordinem Diaconatus, v. g. non ex vi Diaconatus, quem habeat: ſed ex vi Ordinis Epiſcopalis, quem reverà habet, quique Diaconotum, aliòſque inferiores Ordines non includit eſſentialiter: & licèt eos non habeat ipſe formaliter, habet tamen virtute, & eminenter, adeoque ſufficienter ad hoc, ut aliis conferre poſſit validè. Ut verò etiam miniſtraret licitè, omninò Epiſcopus ſuum defectum ſibi compertum deberet emendare; cùm generatim vetitum ſit miniſtrare in Ordine ſuperiori, ſi cui deſit inferior Ordo.

III. Reſpectu Sacerdotii validè conferendi.

NImirum ſacrum Presbyteratus Ordinem, etiam ex con- 41
ceſſione Papæ non poſſe conferri ab alio, niſi ab Epiſcopo, docent communiſſimè. Cùm enim talem delegationem Sacerdoti ſimplici, ab ipſo initio Eccleſiæ, nunquam conceſſerit Summus Pontifex, vel Sedes Apoſtolica, ſignum eſt concedere non poſſe. Etſi contrarium poſt Abbatem ſentiat Vaſquez apud Laym *cit. n.* 2. ea potiſſimùm ratione: qua ex Conciliis conſtet, Chorepiſcopos ex conſenſu Epiſcopi Diaconos, & Presbyteros ordinare poſſe; atqui Chorepiſcopos illos non fuiſſe veros Epiſcopos teſtatur Damaſus Papa *in Epiſt.* 5. ergo non Epiſcopus tantùm, ſed etiam Sacerdos ſimplex ex commiſſione alteri Presbyteratum conferre poteſt. Reſpondet rectè Laym. *n.* 3. Chorepiſcopos illos fuiſſe duplicis generis, ut apertè oſtendit ibidem Damaſus Papa: aliqui enim non ut Epiſcopi à tribus Epiſcopis, ſed ut Presbyteri ab uno tantùm Epiſcopo ordinabantur. Et his munia Epiſcopalia exercere omninò interdictum fuit. Fuerunt hi Vicarii Epiſcoporum rurí conſtituti, quales hodie Vicarios, ſeu Decanos rurales vocamus. Alii autem Chorepiſcopi à pluribus Epiſcopis ordinati manuum impoſitionem acceperunt, ut veri Epiſcopi, ſicut ipſe Damaſus interpretatur; & ſupponit. Et hos ex licentia Epiſcopi Diaconos, & Presbyteros ordinare potuiſſe, permittunt illi Canones, præſertim Concilii Antiocheni; inauditum autem eſt in Eccleſia talem licentiam ab Epiſcopo ſimplici Sacerdoti non Epiſcopo concedi poſſe ut jam ſuprà innui. Quamquam eorum Chorepiſcoporum ordinationem improbet Damaſus Papa tanquam illicitam, & non ſecundùm Canones factam, ac proinde eos à functionibus Epiſcopalibus arcendos eſſe decernat. Ita argumentatur. Vel enim ad civitatem ordinantur, vel ad villam: neutrum dici poteſt Eccleſiaſticis Canonibus conveniens eſſe. Non primum: cùm nomen Chorepiſcopi repugnet; ſignificat enim Epiſcopum villarum, & ſecundùm Canones duo Epiſcopi in una civitate eſſe non debent. Non ſecundum, quia nec in modica civitate, nedum in villa, aut caſtello Epiſcopus eſſe debet, ne nomen ejus, & authoritas vileſcat. Hæc Damaſus. Fuerunt ergo illi Chorepiſcopi quoad aliquid ſimiles illis, qui hodie Epiſcopi titulares, & Epiſcoporum Suffraganei dicuntur, ſiquidem & his neminem ordinate licèt abſque commiſſione, vel licentia Epiſcopi ordinarii. Differunt autem plurimùm, quod hi non ad Eccleſiam, vel villam aliquam Epiſcopo ſubjectam, ſed ad proprium titulum alicuius ab hoſtibus occupatæ Eccleſiæ magis Canonicè ordinentur, adeò ut cum ea Eccleſia etiam Matrimonium ſpirituale contrahant. Addi denique.

IV. *Saltem reſpectu Presbyteratus.*

SOlus equidem Epiſcopus eſt Miniſter ordinarius, & per ſe omnium Ordinum, ut patet ex Conciliis Florentino, & Tridentino; imò etiam primæ tonſuræ, ſecundùm communiorem DD. cum Barboſa *De officio, & poteſtate Epiſcopi allegatione tertia:* At certè non ſolus neceſſarius quoad valorem: quin etiam ſimplex Sacerdos poſſit eſſe Miniſter aliquorum ſaltem inferiorum Ordinum. Nam

42 I. FAcultas conferendi Ordines Minores, ac primam tonſuram in primis competit Cardinalibus Presbyteris, ut docent Abbat. Paludanus, Hugolinus, Rodriquez, Henriquez, alii cum Layman *cit. c. 9. n. 1.* Diana *p. 8. tr. 1. reſol.* 31. Deinde eadem facultas jure communi competit Abbatibus, ſi Sacerdotes ſint, & jus mitræ, & baculi habeant, *cap. cum contingat. De ætate, & qualitate ordinandorum, c. Abbates de privilegiis in 6.* Ea tamen facultas ſic reſtricta eſt per Concilium Trid. ſeſſ. 23. c. 10. *De reform. Abbatibus, & aliis quibuſcunque, quantumvis exemptis, ut non liceat cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, tonſuram, vel minores Ordines conferre.* Quare Abbati hodie non licet Regulari non ſibi, ſed alteri etiam exempto Prælato, quantumvis conſentienti, ſubdito (niſi etiam Epiſcopi, à quo aliàs ordinari deberet, conſenſus accedat) primam tonſuram, aut Ordines minores conferre: multò minùs cuiquam Sæculari etiam ſibi ſubdito, ſeu ad ſuam juriſdictionem ſpectanti, ſi Regularis non ſit: quin neque Novitio ſuo, ſecundùm Rodriquez, Aſcan. Tamburin. alios, eò quod Novitii propriè *Regulares ſubditi* non ſint. Verùm poſſe Abbatem etiam Novitium ſuum ordinare mihi probabiliùs docent, poſt Gloſſam, & Canoniſtas communiter Suarez, aliique cum Laym. *cit. n.* 2. Gobat. *n.* 324. Eò quòd nomine Regularium etiam veniant Novitii in materia favorabili, qualis hæc eſt. Et certè Novitius magis eſt ſubditus ſuo Prælato, quàm Epiſcopo loci, in quo ſitus eſt novitiatus, ſi fortè Novitius venit ex alia Diœceſi, & tamen Novitium poſſe ordinari ab illo Epiſcopo, concedunt DD. cum Sanchez *l. 6. moral. c.* 22. Addit Laym. *loc. cit.* quòd ea facultas minoribus initiandi Novitios competat Abbatibus jure communi antiquo *cit. c. Abbates, de privil. in 6.* Cùm ergo correctio jurium, quantum fieri poteſt, vitanda ſit, ideò illa verba: *Regulares ſubditi* amplè accipienda videntur, ſicut in materia favorabili accipi poſſunt, ſic ut etiam Novitios comprehendant.

43 II. Iidem tamen Abbates, ex commiſſione ſpeciali Epiſcopi, poſſunt dare tonſuram, & Minores Ordines ſubditis Diœceſani ſæcularibus, adeòque etiam Regularibus, accedente eorundem Prælatorum conſenſu, ſic enim declaravit Congregatio Cardin. apud Gallemard. *ad cit. c. 10. Tridentini:* & docuit hactenùs communis DD. & habuit notiſſima praxis in Germania. Veruntamen contrariam prorſùs declarationem eorundem Cardinalium factam die 25. Novembris 1641. refert fide digniſſimus (quippe eodem tempore Romæ ſcribens) Diana *p. 7. tr. 11. Reſol.* 42. nempe Abbates quoſcunque non poſſe primam tonſuram, & Ordines minores conferre, niſi ſuis ſubditis Regularibus, non verò alterius Ordinis, vel Congregationis, etiamſi adſit conſenſus Epiſcopi: multò minùs Sæcularibus etiam habentibus dimiſſorias à ſuis Ordinariis. Inſuper Archi-Epiſcopis, Epiſcopis, &c. inhibuit, ut in futurum concedere non audeant dictas litteras dimiſſorias hujuſmodi Abbatibus directas: *quòd ſi ſecus fiat, tam recipientes, quàm ordinantes à collatione Ordinum ſuſpenſi maneant, &c.* Verùm conſtat ex conſuetudine Diœceſium in Germania, eam declarationem non eſſe adæquatè receptam: prout de Diœceſi Conſtantienſi teſtatur Gobat *n.* 324. 328. Et ego poſt Annum 1660. in Diœceſi Herbipolenſi paſſim fieri vidi, etiam cum meis Diſcipulis aliquoties. Quòd ſi ergo Abbates contra præſcriptum Tridentini, aut Declarationis prædictæ conferant Ordines Regulari, vel Sæculari ſibi non ſubdito, illicita utique erit ordinatio. At nunquid erit etiam invalida? Invalidam fore ſentit Suarez apud Gobat. mox citandum eò quòd talis excedat limites ſuæ poteſtatis. Contrà illicitam tantùm, non item irritam, ſed validam fore probabiliùs tenent Aſcan. Tamburinus, Caſtro-Palaus, eoſque citans Gobat *n.* 330. & 334. quia valori actus magis, quàm nullitati favent jura, quando ſubjectum abſolutè habet poteſtatem aliquam. Etenim ſecundùm Legiſtas: *pro valore actus ſtat præſumptio.* Neque aliquid huc adferri poteſt convincens nullitatem: nam Concilium Tridentinum expreſsè dicit ſolùm, *non liceat, &c.* adeòque non tollit poteſtatem, ſed tantùm uſum prohibet: Congregatio autem Cardinalium allegata dicit quidem *non poſſe* Abbates conferre Minores Ordines Sæculari, aut Regulari ſibi non ſubdito; ſed nihil communius eſt, quàm quod dicamur facere *non poſſe* ea, quæ licitè facere non poſſumus.

44 III. Etiam ſacros Diaconatus, & Subdiaconatus Ordines ex commiſſione, ſeu privilegio Sedis Apoſtolicæ conferri poſſe à Sacerdote ſimplici, Abbate v. g. omninò concedendum eſt, ſi verum eſt privilegium ab Innocentio VIII. conceſſum Abbati Generali Ampliſſimo Ordinis Ciſtercienſium, aliiſque quatuor primariis Coabbatibus: quod pro certo refert Suarez, & à ſe viſum Compluti teſtatur Vaſquez *tom. 3. diſp.* 243. in quo ſic habetur. *Ne Monachi dicti Ordinis pro ſuſcipiendis diaconatus, & ſubdiaconatus Ordinibus, extra clauſtra hinc inde diſcurrere cogantur: tibi, & ſucceſſoribus concedimus, ut ſuis, & quibuſvis dicti Ordinis Monachis Diaconatus, & Subdiaconatus Ordines conferre libere, & licitè poſſitis.* Addit Caramuel *Theol. Regularis diſput.* 129. *Hoc privilegium eſt in praxi, & hodie ſupperſunt, qui ad majores ordines ab ipſis Abbatibus ſunt promoti.* Et paulò inferiùs. *Hæc praxis hodie permanet.* Attamen communior Sententia cum D. Thoma, Sylveſtro, Navarro *lib. 3. Conſil. 14. de Regularibus* negat talem poteſtatem à Summo Pontifice concedi poſſe Sacerdoti ſimplici, dictumque privilegium, ſi fuit conceſſum, modò revocatum eſſe, ſaltem hodieron jure nullum ejus uſum eſſe debere, poſt Navarrum citatum, ait Layman *cit. num. 4. in fine.* Diana *ſuprà cit. Reſol.* 42. ſic concludit. *Sententiam meam non promam, ſed reſolutionem dubii ad ſacram Congregationem remitto.* Certè durisſimum videtur damnare ejuſmodi praxim, & conſequenter ſacrilegii reos agere Abbates illos virtute, & doctrina præſtantiſſimos: imò etiam Epiſcopos, quòd taliter ab ipſis Ordinatos ungant in Sacerdotes, ait prudenter Gobat. *cit. n.* 229.

45 IV. Loquimur ſemper de Sacerdotibus. Nam etiam ex conceſſione Summi Pontificis non poſſe inferiorem Sacerdote Diaconum, vel Subdiaconum conferre ullos Ordines, docent Doctores paſſim. Ratio datur: quia poteſtas conferendi Ordines, ſicut omnis poteſtas in Corpus Chriſti myſticum, ſupponit poteſtatem in Corpus Chriſti verum: Sed Diaconus, vel alius inferior Sacerdote, non habet poteſtatem in Corpus Chriſti verum: conſequenter nec in Corpus Chriſti myſticum. Denique Epiſcopum ipſum proprium non poſſe licentiam dare Sacerdoti ſimplici, ſeu non Epiſcopo conferendi ullos Ordines, etiam primam tonſuram, communis eſt Doctorum ſenſus, teſte Gobat. *n.* 346.

§. IV. *Quis eſt Miniſter Ordinis*, etiam licitè *conferendi.*

46 I. E*St ſolus Epiſcopus proprius ordinandi ratione vel originis, vel domicilii, vel Beneficii.* 2. *Exiſtens in gratia, immunis ab omni irregularitate, & cenſura, & ſaltem non ſuſpenſus à Pontificalibus.* 3. *Præditus etiam omnibus inferioribus Ordinibus juxta paulò antè dicta.* 4. *Ut non conferat Ordines, niſi ſubdito, & capaci ſecundum SS. Canones, ſervetque requiſita Canonica quoad locum, tempus, interſtitia: nec conferat Ordines majores, niſi inter Miſſarum ſolemnia,* (non tamen ita neceſſariò ſemper ab ipſo ordinante celebranda, quin urgente neceſſitate ordinandi, ſi ipſe celebrare ſine magna difficultate non poſſit, alio celebrante, ordinare poſſit, *Gobat. n.* 259.) Hæc pleraque aut patent ex antè dictis, aut quatenùs ſimul etiam ordinandum concernunt, patebunt ampliùs ex dicendis *Sect. ſeq. de ſubjecto Ordinis.* Quoad Epiſcopum tamen proprium aliqua neceſſariò notanda ſunt.

I. *Eſt ſolus Epiſcopus proprius Ordinandi.*

47 I. LIcitè nimirùm, ſolus Epiſcopus proprius ſuo ſubdito poteſt miniſtrare, & conferre hoc Sacramentum Ordinis, non autem alieno, ſeu alterius Diœceſis homini, ſine ejuſdem proprii Epiſcopi licentia, ſeu dimiſſoriis, ut mortaliter proinde delinquat tam ordinans alienum, quàm iſte alienus faciens ſe ordinari ab alio, quàm à proprio Epiſcopo. Communiſſima DD. Ex *cap. Eos, qui, & c. Cum nullus. De temp. ordinand. in 6.* Ac noviſſimè Concil. Trid. *ſeſſ. 23. c. 8. de Reform.* ita decernit. *Unuſquiſque ab Epiſcopo proprio ordinetur, ſi ſecus fiat, ordinans in collatione Ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit ſuſpenſus.* Hæc Concilium, ipſa gravitate pœnæ ſatis indicans gravitatem culpæ mortalis in contrà facientes.

48 II. Duæ tamen ſunt exceptiones in jure. Prima in eodem Tridentino *eadem ſeſſ. c.* 9. Epiſcopus poteſt ordinare ſuum familiarem non ſubditum, qui per triennium fuerit cum ipſo commoratus, & cui ſtatim Beneficium conferat. Altera habetur *cap. 1. de temp. ordinand. in 6.* ubi conceditur, Clericos poſſe ordinari à vicinis Epiſcopis ſine proprii Epiſcopi licentia, quando iſte proprius notoriè ordinavit alienos, ſine propriorum Epiſcoporum licentia. De cætero, neque Archiepiſcopus quidem, ſeu intra, ſeu extra viſitationem, licitè ordinat ſubditos ſuorum Suffraganeorum, ſine horum licentia: ſicut nec Titularis Epiſcopus quemquam ſine facultate Ordinarii; minùs Epiſcopus nullatenſis, ſeu nullam habens Diœceſin, ne quidem in loco exempto, de licentia ſolius Prælati, ſeu Superioris illius loci: niſi fortè locus eſſet extra omnem Diœceſin, *Barboſa, Caſtro-Palaus, alii cum Diana p. 4. tr. 8. Reſol.* 29. At inquis: ego ordinari cupiens ſum nullatenſis, ſeu locum

Epiſco-

Epiſcopi proprii ignorans, quippe infans aliundè adductus, Parentibus pridem defunctis: à quo ergo ordinandus Epiſcopo? Reſp. Gobat n. 288. à nullo poſſe ordinari licitè per ſe loquendo, ſed debere petere à Summo Pontifice facultatem eligendi ſibi aliquem Ordinatorem, aut certè in certa Diœceſi ſibi figere domicilium, juxta mox dicenda. Nam

49 III. Triplex porrò eſt Epiſcopus proprius reſpectu ordinandi, ſcilicet ratione, vel originis, vel domicilii, vel beneficii. Sic enim ſtatuit Bonifacius VIII. *cit. c. cum nullus, de temp. ordinand. in 6.* Ut, nemo poſſit ordinari, etiam prima tonſura niſi ab Epiſcopo, *qui propriè ſit ſuus, vel ratione, originis, vel ratione beneficii, vel ratione domicilii.* Epiſcopus proprius *Originis* dicitur, in cujus Diœceſi natus eſt ordinandus, ubi ſcilicet ejus Parentes eo tempore habuerunt domicilium. De quo ſpecialiora mox infrà. Epiſcopus proprius domicilii dicitur, in cujus Diœceſi ordinandus habitat, vel ſaltem habitare incipit animo ibi permanendi. Epiſcopus proprius Beneficii dicitur, in cujus Diœceſi ordinandus habet beneficium, etſi tenue, ac licèt de facto ex diſpenſatione ibi Ordinandus non reſideat. Quilibet horum titulorum ſufficit, ac quicumque horum titulorum Epiſcopus ſit proprius, & ordinandus ſubditus, licitè ille hunc ordinat, & hic ordinatur ab illo. Quare ſi in una Diœceſi, Paſſavienſi ſis natus: in alia, Salisburgenſi habites: in altera Auguſtana v. g. beneficium obtineas, à quovis illarum Diœceſium Epiſcopo ordinari licitè potes, vel dimiſſorias accipere, ſi alibi ordinari cupias, ſecundùm omnes. Ac rectè reſolvit Navarrus apud Laym. *lib. 5. tract. 9. cap. 9.* Si adoleſcens in una Diœceſi natus ſit, & poſteà cum Patre in aliam Diœceſin migrarit, atque ab eodem deinde ſtudiorum causâ ad Academiam aliò miſſus ſit, in arbitrio ipſius poſitum eſſe, Ordines, vel dimiſſorias petere ab Epiſcopo originis, vel ab Epiſcopo domicilii paterni. Nam filius manens cum Patre ſortitur domicilium Patris, neque illud diceſſu ſuo amittit, ſi animum ad Patrem revertendi ſervet, & pubes factus alibi domicilium non fixerit. Eodemque modo dicendum in caſu, quo quis plura domicilia habet, juxta dicenda inferiùs. Et adde, etiamſi ab uno eorum Epiſcopo accepiſſes unum Ordinem, vel alterum, v. g. Minores, & Subdiaconatum, poſſe tamen te ab alio illorum Epiſcopo recipere reliquos Ordines abſque facultate prioris Epiſcopi: prout contra Barboſam, Riccium, & alios oppoſitum omninò gratis aſſerentes, cum aliis rectè reſolvit Diana *p. 9. tr. 8. Reſol. 4. & p. 8. tr. 2. reſol. 9.* approbante Gobat. *n.* 304. Hæc generatim de Epiſcopis propriis, jam quoad ſingulos ſpecialiora.

II. *Epiſcopus proprius Originis.*

50 I. Ille tantùm eſt, in cujus Diœceſi à parentibus ibi fixum domicilium habentibus natus eſt ordinandus, & non ſufficit, quòd quis fortuitò in itinere, tranſitu, vel mare negotii causâ ad breve tempus commorante in tali Diœceſi natus ſit, ad hoc, ut titulum Originis acquirat, & ab illius Diœceſis Epiſcopo tanquam proprio originis ordinari poſſit, prout habet communis DD. Sententia, Sanch. Leſſius, Fill. alii cum Laym. *cit. n.* 19. Diana *cit. p. 8. tr. 2. reſol.* 11. Gob. *n.* 279. Ratio eſt: quia quando diſceditur à jure communi, ſtricta verborum interpretatio eſt facienda. Atqui propriè nemo dicitur civis loci illius, ubi ſic fortuitò, per accidens, & quaſi per tranſennam natus eſt, ſed illius loci, ubi parentes ejus domicilium ſuum habent: quare ſi pater tuus ſit civis Romanus, mater verò tua ſic fortuitò te peperit Mediolani, diceris quidem phyſicè natus Mediolani, at moraliter, ſeu juriſdictione, Romæ oriundus. Valaſcus apud Dianam *cit.* Barboſa apud Gobat. *ibid. in fine.* Quamquam contrarium ſentiant Hurtadus, & Leander, probabileque cenſent Eſcobar apud Gobat. *cit. n.* 280. & Tamburinus de Sacramentis *l. 7. c. 7. n. 9.* quos vide, ſi placet.

51 II. Minùs ergo ſufficit, ſive quidem natus, ſed ſolùm baptizatus ſis in hac Diœceſi v. g. Paſſavienſi, ut ideò tanquam originarius ab hujus Diœceſis Epiſcopo ordinari poſſis licitè, uti contra Leandrum, & alios ex *communi* docent Tamburinus *cit. n.* 16. Nam ratione ſolius Baptiſmi non poteſt quis propriè dici civis originarius, vel habere originem in hac civitate: propriam enim originem dat nativitas temporalis, non ſpiritualis: nec uſquam legimus hujuſmodi prærogativam faciendi civem alicujus loci ſoli ipſi Baptiſmo fuiſſe conceſſam. Quanquam verum ſit, quando non conſtat aliundè de loco nativitatis, ex loco Baptiſmi probari, vel præſumi nativitatem: ſed hoc aliud eſt, & excipiendum: niſi fuiſſes infidelis, judæus, vel turca: nam infideles ſortiuntur domicilium originis, ubi regenerati ſunt, ut proinde fiat Civis Romanus, qui Romæ baptizatur, natus alibi à parentibus infidelibus. Jordanus, eumque ſequens Gobat *n.* 280. Rectè addens ſe nolle idem dicere de Juvene, qui natus alibi à parentibus Calviniſtis, ob deprehenſum errorem ſubſtantialem in ejus priori Baptiſmo, rebaptizaretur Monachii.

52 III. At, quid ſi, non quidem tu, attamen pater tuus natus ſit in iſta Diœceſi, poterisne ideò tanquam originarius ab iſtius Diœceſis Epiſcopo ordinari? Negant quidem multi, eò quòd hic ſpectando ſit origo propria, non paterna, cùm ly *origo* propriè, ſæpiſſimè ſaltem ſignificet idem, ac ortus, vel nativitas. Sed probabiliùs concedunt Barboſa, aliique communiùs cum Diana *cit. reſol.* 12. Tamburino *num.* 11. nam domicilium originis paternæ eſt etiam domicilium tuæ originis. Atque ita declaraſſe Congregationem Cardinalium teſtatur Diana *p. 4. tr. 4. reſol.* 148. & recitat Barboſa *in Trid. ſeſſ. 23. de reform. c. 8. n.* 17. atque ita practicari Conſtantiæ teſtatur Gobat. *n.* 182. Dico autem, domicilium *originis paternæ*: nam utique ad hoc non ſufficit domicilium avi tui: nam ſi attenderetur avita origo, inquirendus eſſet ager Damaſcenus, ubi Adam creatus eſt, ait lepidè Joann. Andreas apud Gobat. Quemadmodùm etiam non ſufficit domicilium originis maternæ. Nam filius ſequitur originem patris, non matris *l. 3. C. de municip. & origin.* Excipe, niſi fuiſſet filius illegitimus, vel naturalis: nam talis filius quoad originem ſequitur ventrem: quia illegitimorum mater, & conſequenter ejus patria eſt notior, quàm patris. Tunc quoque domicilium matris habetur pro tuo, quando ignoratur paternum. Sed de his ſatis.

III. *Epiſcopus proprius domicilii.*

53 I. Ille ſcilicet, in cujus Diœceſi ordinandus habet domicilium habitationis verum, & fixum, ubi nimirùm reipſa habitat cum animo ibi perpetuò permanendi, quem proinde ejus Diœceſis Epiſcopus tanquam ratione domicilii ſibi ſubditum, ceu proprium Diœceſanum licitè ordinare, & hic ab illo ordinari poterit. Ubi nota pro terminis. Duplex dicitur domicilium *originis*, de quo jam dixi à *num.* 51. & *habitationis*; ad quod conſtituendum, duo illa requiruntur, ut nimirum quis reipſa in eo loco habitet, & habeat animum ibi perpetuò permanendi. Et habes animum perpetuò permanendi Romæ v. g. ſi cogites illic permanere ſemper, donec te aliquid aliò avocaverit. Laym. *cit. cap. 9. num.* 10. Quale domicilium quilibet etiam filiusfamilias, ſi, pubes ſit, ſibi conſtituere poterit: quamdiu autem non conſtituit proprium domicilium, gaudet domicilio paterno. Communis apud *citator.* Impuberes autem filii ſemper cenſentur idem habere domicilium, quod pater, cùm ii ſibi proprium domicilium conſtituere non poſſint. *Lege Placet. C. ad municipalem.* Quin etiam filiifamilias exiſtentes ſub, poteſtate matris, ſi unà cum ipſa aliò commigrent, ſortiuntur maternum domicilium. Comitolus cum aliis apud Gobat. *num.* 299. Cæterùm hoc domicilio habitationis conſtituto, ſivè à te ipſo, ſi pubes ſis, ſive à parente poſt nativitatem tuam aliò commigrante, non propterea amittitur domicilium originis, cùm id ſit immutabile *l. 1. & ultima ff. ad municipal.* neque translatio poſteà facta poteſt, auferre jus nativitatis, ſeu originis jam ſemel acquiſitum in illo priori loco originis: ut proinde ab utriuſvis domicilii Epiſcopo Diœceſano adhuc licitè, & libere ordinari poſſis, ut jam ſuprà innui.

54 II. Ad conſtituendum ergo domicilium habitationis non ſufficit ſola habitatio quantumvis diuturna in hoc loco, niſi adſit animus hic habitandi perpetuò. Quare ſi Vienna, ubi domicilium originis, & habitationis habebas, venias huc Paſſavium, etiam cum omni tua ſubſtantia, hicque conſtanter moreris 10. 20. 100. annis, priùs tamen declaraſti, te nolle hìc figere domicilium, expreſsè, vel tacitè habens animum revertendi in patriam, reverà domicilium hìc non conſtituiſti: nam in iis, quæ pendent ab animo noſtro, ſtatur potiùs declaratione expreſſa, quàm facto contrario, *Farinac. Menoch. Navarr. communis cum Tambur. cit. §. 2. n. 31. Gobat. n. 296.* Nec ideò poteris hìc ordinari, niſi, mutata voluntate diſponas hìc acquirere domicilium. Et hinc ſtudioſi, qui in Academia, ſeu Univerſitate aliqua habitant, etiam ultra decennium ſolùm animo ibi abſolvendi ſtudia, & deinde revertendi in patriam, non contrahunt ibi domicilium, atque ideò ab ejus loci Epiſcopo ordinari non poſſunt, ſine dimiſſoriis Epiſcopi proprii ſuæ originis, vel domicilii paterni (aut Monaſterii, ſi Religioſi ſint;) ſicut neque eorum filii, ſi forte eo ſtatu duxerunt uxorem, ſicut enim is non dicitur Epiſcopus domicilii reſpectu Patris, ita nec Epiſcopus originis reſpectu filii. *Ex communi Dian. par. 8. tr. 2. reſ. 15. & 17. Laym. Tabur. Gobat. citati, Buſembaum in medulla l. 6. tr. 5. c. 2. dub.* 1. Quapropter quoad forum externum, ut ni alibi natus hìc advena ab Epiſcopo hujus loci admittaris ad Ordines, tanquam ejus Diœceſanus, ſeu in ejus Diœceſi domicilium habens, debes teſtibus, vel aliter probare animum tuum hìc perpetuò manendi; ſicut etiam, quando non conſtat de certa declaratione animi per verba, recurrendum eſt ad conjecturas, inter quas hæc eſt receptiſſima: ſi quis 10. annis alicubi habitavit, præſumitur in eo dubio ibi voluiſſe figere domicilium. Sed de his authores nominatim Menochium, Farinacium, alios videant, quorum noſſe intereſt.

Digitized by Google

55 III. E diverſo quoque ad conſtituendum domicilium habitationis non opus eſt, ut quis diù inhabitet, ſed ſufficit, ſi animum conſtantem inhabitandi habeat, donec aliud eum avocet, *Laym. cit.* n.11. aut quando alicubi advena identidem ſupplicas pro conferenda civitate illius loci, tunc enim jam acquiris domicilium cum jure petendi illic Ordines: Jordanus cum Gobat *n.* 292. Quare primo horæ quadrante, quo incipis habitare in aliquo loco, cum animo claudendi illic vitam, acquiris illic domicilium habitationis cum jure ad Ordines, ab ejus loci Epiſcopo ſuſcipiendos, nec perdes, donec reipſa inde abeas, decernaſque nunquam ampliùs ibi conſtanter habitare: *Sanch. l. 3. de matrim. diſp. 23. cum aliis*. Ut ſi Vienna veniſti Auguſtam, emiſtique, vel conſtituiſti domum ad inhabitandum, declaraſtique, te velle hic domicilium habere, ſeu perpetuò manere, etſi non tranſtuleris huc majorem partem tuæ ſubſtantiæ, poterit tamen cras filius tuus petere Ordines ab Epiſcopo Auguſtano. *Barboſa, Jordanus, alii cum Gobat. n.* 295. Adde, quæ dicam infrà *n.* 218. Ac proinde crebrò fit, ut quis duplex domicilium habeat, ut notant Doctores nominati: quando nimirùm conſtanter, jam in hoc, jam in illo loco moraris, ut cogites partim in hoc, partim in illo tranſigere totam vitam, ut ſi ſoleas perpetuò æſtate in una Diœceſi habitare, hyeme in alia, idque etiamſi non omninò mathematicè æqualibus temporibus, ſed propè æqualibus, jam diceris habere duo domicilia vera, & fixa, ut tanquam utrique Epiſcopo ratione domicilii ſubditus ab utrolibet ordinari poſſis, uti cum aliis notat Diana *p. 8. tr. 2. reſ.* 14. & latè de hac æqualitate differens Lugo *Reſp. mor. l. 1. dub.* 37. Tuus tamen filius ab illo tantùm Epiſcopo ordinari deberet, in cujus Diœceſi natus eſt: quòd ſi fortuitò alibi extra utramque Diœceſim natus eſſet, jam ab utrovis Epiſcopo ordinari poſſet, quia tunc utervis cenſebitur ejus proprius Epiſcopus originis. Diana cum aliis *ibid.* Tandem ad hunc effectum Ordinationis non ſufficit in hac Diœceſi habere ſolùm *quaſi domicilium*, in quo quis ſcilicet non perpetuò, ſed ſolùm majori parte anni intendit habitare: etſi enim hoc ſufficiat pro aliis Sacramentis neceſſariis recipiendis, non tamen, pro receptione Ordinum, qui requirunt majorem delectum, & cognitionem perſonarum. *Communis apud citator.*

IV. Epiſcopus proprius ratione beneficii, &c.

56 TAndem quilibet licitè poteſt ordinari ab Epiſcopo, in cujus Diœceſi ordinandus habet beneficium Eccleſiaſticum: nam per beneficium Clericus fit ſubditus ei Epiſcopo, & civis loci, in quo eſt beneficium. Communis DD. Idque extenſivè verum eſt. 1. etiamſi beneficium ſit admodùm tenue, nec præbens ſufficientem ſuſtentationem, quia etiam beneficium tenue, eſt verum beneficium, atque conſtituit te ſubditum Epiſcopo, in cujus Diœceſi illud obtines; quanquam tunc Ordinem ſuſcepturus majorem debeas ſupplere de patrimonio, quantùm neceſſe eſt ad honeſtam ſuſtentationem, ut notat Tambur. *cit.* §. 2. *n.* 26. 2. Etiamſi beneficium illud ſit ſimplex, nec requirens illum Ordinem, quem deſiderat beneficiatus, neque requirat reſidentiam, quia hanc Bonifac. VIII. non requirit. 3. Etiamſi beneficium illud non habeas ad titulum, ſed ſolùm ad commendam perpetuam, vel ſi ſit ſolùm præſtimonium, aut beneficium ſolùm manuale, &c. 4. Etiamſi Clericus ille habeat plura beneficia in diverſis Diœceſibus, à quolibet earum Epiſcopo ordinari poterit, quia civis eorum ratione beneficii legitimè ſubditus eſt. De his, & hujuſmodi pluribus minutiis videre potes authores allegatos apud Tambur. *cit.* & Gobat *n.* 310. Non enim juvat hiſce immorari.

57 Simili quadam ratione cum beneficiatis domicilium acquirunt in aliqua Diœceſi, cum jure ad ſuſcipiendos Ordines ab illius Diœceſis Epiſcopo. 1. Ipſa lege per Principis privilegium, vel ſtatutum per adeptionem Dignitatis, vel Prælaturæ in eo loco, per Monachatum, Clericatum, Lecturam ſeu profeſſuram publicam, per Matrimonium, &c. *Jordanus apud Gobat n.* 290. 2. Officiales ſuſcipientes officia perpetua alicujus loci, quanquam non efficiantur cives illius loci, acquirunt tamen domicilium pro ſe, & filiis, ac proinde liberè à Diœceſano poterunt ordinari, Rebuffus, Barboſa, Jordanus apud eundem *n.* 301. 3. Barones, & Nobiles cenſentur cives omnium locorum, in quibus poſſident feuda, poſſuntque illic eorum filii ordinari ab Ordinario. Eſto, pater non habitet in loco illius feudi. Diana *ſæpè cit. p.* 8. *tr.* 2. *reſol.* 16. poſt alios. 4. Filius Regis, aut Ducis poteſt ordinari in quavis Diœceſi ſita inter fines regni, vel Ducatus paterni. Gobat *n.* 300. Sed de his utique plus ſatis.

SECTIO IV.

De Subjecto Ordinis.

SUMMARIUM.

58 *Subjectum Ordinis* validè *ſuſcipiendi eſt ſolus* mas baptizatus. Unde
59 *Incapax eſt omnis Fæmina. Nec*
60 *Diaconiſſæ olim erant initiatæ Sacro Ordine; ſed ita dicebantur ob alia numera.*
61 *Quid de Hermaphroditis?*
62 *Ordinandus adultus debet habere intentionem.*
63 Uſque ad num. 66. *Infantes, & pueri ante uſum rationis* validè *ordinantur.*
66 *Uti & amentes, furioſi, ebrii, dormientes, &c. non tamen licitè; Nam,*
67 *Ut quis* licitè *ſuſcipiat Sacramentum Ordinis, debet eſſe*
68 Uſque ad num. 72. *I. In ſtatu gratiæ.*
72 Uſque ad num. 75. *II. Confirmatus, & ordinatè, non per ſaltum ſuſcipiens,*
75 *III. Nec irregularis. Ubi,*
76 Uſque ad num. 80. *Quid, & quotuplex irregularitas ex defectu.*
80 Uſque ad num. 86. *IV. Non cenſura ligatus.*
86 Uſque ad num. 91. *Quid excommunicatio?*
91 Uſque ad num. 94. *Quid, & quotuplex interdictum?*
94 Uſque ad num. 99. *De ætate requiſita ad Ordines licitè ſuſcipiendos.*
99 Uſque ad num. 103. *De probitate, ſcientia, & examine ordinandi.*
103 Uſque ad num. 108. *De litteris dimiſſoriis.*
108 *Titulus ſuſtentationis, ſeu menſæ.*
109 *Alius eſt titulus beneficii.*
110 Uſque ad num. 113. *Alius Patrimonii.*
113 *Alius Paupertatis.*
114 & 115 *Quæ ſint pœnæ in ordinatos ſine titulo?*
116 Uſque ad n. 119. *De loco, & tempore ordinandorum. Item*
119 Uſque ad n. 121. *De interſtitiis inter Ordines ſuſcipiendos.*
121 *Qualia Privilegia circa prædicta habeant Regulares?*

§. I. *Quodnam eſt ſubjectum Sacramenti Ordinis validè ſuſcipiendi?*

EST ſolus mas baptizatus, & adultus, habens intentionem. Ita omnes. 58

I. Eſt ſolus mas baptizatus.

I. CErtum eſt Sacramenti Ordinis ipſo jure divino incapacem eſſe in primis omnem hominem non baptizatum, ut habetur *c. veniens de Presbytero non baptizato*: 59 cùm, ut ſuprà dictum, Baptiſmus ſit janua Sacramentorum. Baptiſmo enim naſcitur ad vitam ſpiritualem, reliquis omnibus Sacramentis vita ſpiritualis gratiæ in nobis vel augetur tantùm, vel amiſſa reparatur, quare ſi Sacerdos v. g. deprehenderetur, non fuiſſe validè baptizatus, ob defectum ſubſtantialem in ejus Baptiſmo commiſſum, poſteà ſuppleto Baptiſmo omnes Ordines, quippè anteà nulliter collati, neceſſariò reiterandi eſſent. De quo latè Gobat *Tract. 2. ſeu Alph. baptizantium caſu* 14. Lege, ſi lubet.

II. Deinde ipſo jure divino Sacramenti Ordinis incapax eſt omnis fœmina. *Ex c. nova de Pæn. & remiſſ.* & communiſſima omnium Catholicorum. Conſtat in primis ex perpetuo ſenſu, & praxi Eccleſiæ, cui id ſemper fuit perſuaſum: ideòque nunquam permiſit fœminam ordinari, cùm & ipſe Chriſtus nullam fœminam, nec propriam quidem Matrem ordinaverit. Ratio autem eſt, Quia Ordines, ſeu gradus Eccleſiaſtici pro iis à Chriſto inſtituti ſunt, qui eminentiam dignitatis, poteſtatis, ac officii præ aliis fidelibus in Eccleſia, præſertim in Ordine ad Sanctiſſimum Miſſæ Sacrificium, convenienter obtinere poſſunt: tales autem non ſunt mulieres, quippè quæ ob ſexus infirmitatem viris ſubditæ eſſe debent, Geneſ. 3. Quò alludens Apoſtolus 1. Corinth. 14. *Mulieres in Eccleſia taceant: non enim permittitur eis loqui, ſed ſubditas eſſe, ſicut & lex dicit*: & mox infrà; *ſiquidem autem volunt diſcere, domi viros ſuos interrogent: turpe eſt enim mulieri loqui in Eccleſia*. Hæc Apoſtolus. Atqui ſimiliter, imò multò magis turpe eſſet mulierem in Eccleſia Deo Sacrificium offerre, aut ſacrificanti miniſtrare ſolemniter.

III. *Diaconiſſæ* (quarum frequens mentio in Conciliis, & 60 hiſtoriis Eccleſiaſticis) ſine dubio non fuerunt conſecratæ ſacro Ordine Diaconatus, ſed fuerunt fœminæ olim deputatæ ad aliquod miniſterium in Eccleſia obeundum, maximè circa fœminas, quod honeſtiùs, ac decentiùs ab iis, quàm à viris Diaconis, vel Presbyteris, obiri poterat: Diaconus enim græcè, latinè ſignificat miniſtrum, Diaconiſſa miniſtram. Sic enim Clemens *l. 8. c. 28. apud Laym. c. 6. n. 2.* ſcribit: *Diaconiſſa non benedicit, nec facit aliquid eorum, quæ Diaconi, vel Presbyteri faciunt, niſi quòd januas cuſtodit, & Presbyteris miniſtrat, cum mulieres baptizant, idque propter decorem, & honeſtatem*. Sic ille. Erat ergo officium illarum mulierum, in primis aſſiſtere ad oſtium Eccleſiæ, ubi mulieres ingrediebantur, ut dignas admitterent, & indignas arcerent; quemadmodùm eo fine Oſtiarii manere debebant ad oſtium, ubi viri ingrediebantur, ut indicat ipſe Clemens *l. 2. c. 57.* Vaſq. *diſp.* 245. ſapienter

ter addens. *Quod tamen ſatis non eſt, ut dicamus eas fuiſſe ordinata Oſtiarias, nam illis non erat demandata cuſtodia templi, ſicut Oſtiariis, ſed ajuvabant in hoc oſtiarios: pro ipſis ſtando ad portas illas mulierum, quia id magis honeſtum videtur.* Alterum officium erat inſervire in Baptiſmo mulierum, eas inſtruendo, præparando, abſtergendo frontes, dum in Baptiſmo oleo ſancto inungebantur, ne aſpicerentur à viris, &c. De quibus late, & fundamentaliter Vaſqu. *diſp.* 246. ex quo Laym. *cit.* & Gobat *n.* 88. addens: Diaconiſſas etiam ideò dictas eſſe, quòd eſſent legitimæ uxores Diaconorum ſed ſeparatæ à thoro conjugali, ſicut etiam Presbyteræ, vel Epiſcopiſſæ nuncupantur eæ, quas mariti promoti ad eam dignitatem deſeruerant continentiæ ſervandæ cauſa.

61 IV, At, quid de Hermaphroditis (homines ſunt utriuſque ſexus, viri, ac fœminæ organis ſimul, vel etiam ſucceſſive inſtructi) Mi bone Tyro, Ego cum P. Gobat. *Caſu* 2. *n.* 32. omninò parcerem caſtis tuis auribus, ne cogitare incipias nunquam forte antea cogitata, neque etiamnum cogitanda, ſed remitterem te ad probatos Authores, nominatim *Vaſqu. citat. diſp.* 245. *Sanch. l.* 7. *de matr. diſp.* 106. *Lugo Reſponſ. moral. l.* 1. *dub.* 31. *Tamb. de Sacram. l.* 7. *c.* 6. §. 1. *n.* 5. niſi non ſemel, nec rariſſimè ipſe præſens vidiſſem talia interrogari ex Tyronibus in examine Ordinandorum, ejuſmodi libris rarò inſtructis: accipe ergo brevi compendio ex authoribus citatis. 1. Si quidem in tali homine prævaleat conſtanter ſexus fœmineus, ſimpliciter incapax eſt ſacræ Ordinationis, quia ſimpliciter non vir, ſed fœmina eſt. Idemque dicendum foret de eo, qui nullum haberet ſexum, qualem natum eſſe refert Livius *Dec.* 4. *l.* 1. Talis enim reverà non eſſet vir. *Tambur. cit.* §. 1. *n.* 6. 2. Siquidem in eo prævaleat ſexus virilis, capax eſt Ordinis, ſicut & Matrimonii, ideòque validè ordinaretur, quia ſimpliciter vir eſt; attamen non licitè, niſi per diſpenſationem Pontificis, quia Hermaphroditus irregularis eſt ex communi Sententia cum Suar. *de Cenſuris diſp.* 51. *ſect.* 2. *Bonacin. de Conſ. diſp.* 7. *q.* 2. *n.* 15. Etſi id negent Toletus, Fomar. Hurtadus, alii. Et eſto in rigore non ſit irregularis, certè tamen adhuc non eſſet ordinandus, quia per ſe monſtruoſum eſſet ordinari hominem aliquo modo tandem fœminam. 3. Eum, in quo uterque ſexus æquè prævalet, utrùm ſit capax Sacramenti Ordinis: aliqui affirmant, alii communiùs negant: omnes autem conſentiunt non eſſe licitè ordinabilem, utpotè irregularem, & maximè monſtruoſum. Vide DD. citatos apud Tambur. *cit. n.* 5. 4. Si Hermaphroditus ſexum prævalentem mutavit, ſi quidem ex muliere erupit in virum (quod aliquando eveniſſe conſtat) utique evadet capax Ordinis, quia debet attendi præſens ſtatus, in quo ſimpliciter eſt vir. Quinimò ſi ita in virum evadat, ut in nullo remaneat fœmina, neque irregularis erit, ſed licitè ordinaretur (ſecus ſi remanet etiam fœmina, juxta modò dicta *n.* 1. & 3.) Contrà verò ſi ex viro deficeat in mulierem (quod quidem fieri poſſe ego nunquam credidi, nec factum eſſe hactenùs uſquam auditum: ſed ecce Anno 16·0. pro certo refertur is caſus contigiſſe Viennæ) utique evadet incapax ſacri Ordinis, quia ſecundùm præſentem ſtatum, fœmina eſſe ſupponitur, non vir. At, quid ſi talis antea adhuc vir, jam fuiſſet ordinatus Sacerdos, & poſteà deficeat in fœminam? ſuppoſito caſu, reſpondet Cardin. de Lugo *ſup. cit.* talem fuiſſe verum Sacerdotem: Characterem per eam mutationem minimè amittere, attamen impoſterum ampliùs nequaquam validè conſecraturum, vel abſoluturum à peccatis: ſicut anima Sacerdotis ſeparata à corpore Characterem ſervat, cùm ſit indelebilis, non tamen poſſet conſecrare, vel abſolvere, quia exercitium Ordinis conceditur ſuppoſito, id eſt homini, non verò ſolùm animæ. Ratio ergo petenda eſt ex dictis *cap.* 1. *n.* 70. Quia enim Character non eſt ipſa poteſtas immediatè activa, ſed ſignum poteſtatis exercendæ in ſuppoſito humano, & virili tantùm ipſu jure divino: ſicut ergo anima Sacerdotis ſeparata à corpore nihil ampliùs efficit, ita & in propoſito caſu, anima Sacerdotis deſtituta corpore virili, & jam fœmininam conſtituens, nihil ampliùs efficiet.

II. Et ſi adultus, intentionem habens.

62 EOdem divino jure incapaces ſunt, & invalidè ſuſcipiunt Sacramentum Ordinis, omnes adulti inviti, vel non voluntarii: utpotè vel animo repugnante, vel fictè, & ſimulatè tantùm, vel negativè omninò ſe habendo, nihil volentes: aut neſcientes etiam quid agatur, aut in ſomno, ebrietate, amentia ſuſciperent aliquem Ordinem. Quæ omnia, ſicut & qualis requiratur, & ſufficiat intentio in ſuſcipiente Ordines, jam generatim explicata, & ſatis applicata habes *cap.* 2. *à numer.* 139. Unum, & alterum dubium reſtat explicandum.

I. Ergone etiam infantes, & pueri ante uſum rationis validè ordinantur.

63 ITa, validè ordinantur, at minimè licitè, ut de ſe clarum eſt. Ita (contra Durandum, & alios quoſdam) omninò communis DD. Sententia. *D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus in* 4. *d.* 25. *Richardus, Paludanus, Major. Sylveſter, Viualdus, aliqui Recentiores cum Vaſq. diſp.* 226. *c. Laym. cit. c.* 6. *n.* 5. atque certum omninò aſſerit *Caſtro-Palaus apud Gobat. n.* 505. Et ſumitur *ex c. unico de Clerico per ſaltum promoto.* Ubi de Clerico, qui ante annos diſcretionis inferiores Ordines ſuſceperat, poſteà falsò, & temerè credens ſe etiam ſuſcepiſſe Diaconatum, abſque Diaconatu Sacerdos ordinatus fuerat, reſcribit, & ſtatuit Innocentius III. ut poſt injunctam, impletamque pœnitentiam, Diaconatus ſolùm ſuppleatur: ubi clarè ſupponit Pontifex, poſſe quem intra annos diſcretionis ordinari, & lex divina non reddit infantem incapacem Sacramenti. Ratio ergo eſt: Quia infans, ſine intentione propria, per intentionem Chriſti, & Eccleſiæ eſt capax Sacramentorum, quæ non involvunt conditionem ſuo ſtatui repugnantem, ut conſtat in Baptiſmo, Confirmatione, Euchariſtia, atqui etiam Sacramentum Ordinis in ſua collatione non involvit conditionem repugnantem ſtatui infantili, cùm eſſentialiter non involvat actum proprium ſuſcipientis, ut ſuprà *n.* 108. dictum fuit: ergo eſt capax Sacramenti Ordinis, æquè ac Baptiſmi, Confirmationis, &c.

Non obſtat, quòd infans nondum poſſit exercere actum 64
Ordinis collati, quia naturale eſt, quòd prior ſit poteſtas, potentia, & actus primus, quàm exercitium poteſtatis, & actus ſecundus, (& inquit Scotus *in.* 4. *d.* 25. *q.*) poteſt optimè in aliquo poteſtas ſubſiſtere abſque potentia proxima ad exercitium illius poteſtatis propter aliquod impedimentum. Unde etiam cæcus, mutus, ſurdus, mancus, truncus pedibus validè ordinaretur, etſi jure naturali inhabilis eſſet ad exercitium actuale Ordinum, idque perpetuò: Minùs urget illud, quòd in ordinato requiratur acceptatio poteſtatis traditæ: dicit enim Epiſcopus ordinans, *accipe poteſtatem, &c.* Sed infans non poteſt acceptare, ergo nec ordinari. Negatur enim major ſimpliciter: Quia illud *accipe poteſtatem*, ſolùm ſignificat, quod ordinans conferat poteſtatem, non per modum contractus, vel donationis acceptandæ, ſed per modum efficacis imperii, & operationis: quaſi dicat: *confero tibi, habeat poteſtatem talem &c.* Quemadmodùm etiam infanti baptizans dicit: *accipe ſal ſapientiæ &c.* & infanti Regi creato dici poſſet: *accipe poteſtatem regendi &c.* Et certè potuiſſet à Chriſto inſtitui talis forma Baptiſmi: *accipe Characterem Chriſtiani hominis:* & tamen adhuc potuiſſet conferri infanti. Vide dicta *n.* 35. de contactu materiæ.

Multi tamen cum D. Thoma, & Bonaventura excipiunt 65
Epiſcopatum, cenſentes infantem non poſſe validè ordinari Epiſcopum, eo quòd Epiſcopatus contineat matrimonium ſpirituale Epiſcopi cum Eccleſia ſua, quam Epiſcopus conſecratus cenſetur ſibi deſponſare, ſeu quia Epiſcopus conſecratur in Paſtorem Eccleſiæ, ad quod munus eſt incapax, qui ratione caret. Verùm hac ratione probaretur, etiam infantem non poſſe ordinari Sacerdotem quoad poteſtatem abſolvendi. Et ideò infantem etiam Epiſcopum conſecrari poſſe concedunt alii communiùs. Dominicus Sotus, Vaſquez, Caſtro-Palaus Filliucius, Dicaſtillus, alii apud Tamburinum *cit. lib.* 7. *cap.* 6. §. 1. *num.* 12. *Gobat. caſu* 13. *num.* 506. Licet non poſſit ei conferri juriſdictio. Diana *par.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 32. cùm aliis fuſe. Tandem utrùm talis infans majoribus ordinatus, perductus ad annos pubertatis teneatur ſervare Caſtitatem, dicam *cap.* 6. cùm de obligationibus Clericorum.

II. An etiam amentes, furioſi, ebrii, dormientes?

I. PErpetuò amentes, æque, ac infantes valide ordinaren- 66
tur ob eandem rationem datam *num.* 63. at multò minus licite. Quem enim ad finem perpetuò incapaces exercitii S. Ordinis inſignirentur ſacri Ordinis poteſtate? De infantibus ſpes eſt exercitii futuri, II. Amentes, vel furioſi temporales, qui nimirùm aliquando ratione uſi, poſteà in amentiam inciderunt, aut per intervalla amentes ſunt (uti & dormientes, & ebrii) ne validè quidem ordinarentur, poſito, quòd nunquam ordinari voluerint, vel petierint: tunc enim cenſentur non velle ordinari, & eſſe habitualiter inviti; nolentibus autem, & habitualiter invitis nec valide, nec licite confertur Sacramentum. Infantes autem, & perpetuò amentes non cenſentur habitualiter inviti, cùm nunquam voluntatis uſum habuerunt, ideòque ſupplente intentione Chriſti, & Eccleſiæ validè ordinantur, ſicut & baptizantur, confirmantur &c. III. Et poſito, illos ante amentiam, furorem, ſomnum, ebrietatem voluiſſe, & petiiſſe Ordines ſuſcipere, regulariter tamen adhuc invalidè ordinarentur, quia non potuerunt velle ſuſcipere Ordines, niſi more Chriſtiano, quo Eccleſia Catholica conferre ſolet: Eccleſia autem non confert Ordines amentibus, dormientibus, & maximè ebriis. IV. Si tamen ſupponas eorum intentionem etiam ad hunc ſtatum ſe extendiſſe, omninò fatendum erit, eos validè ordinandos, etſi illicitiſſimè. Certè Laym. *cit. cap.* 6. *num.* 4. *in fine, fiat*, abſolutè ſcribit amentem capacem eſſe ſacræ Ordinationis, dummodò ſi priùs rationis uſum habuerit, in

Sacramenti ſuſceptionem actualiter conſenſerit, eumque conſenſum actuali voluntate non retractarit. Hactenùs quoad valorem. Jam quoad licitum eſt.

§. III. *Quæ requiruntur, ut quis licitè ſuſcipiat Sacramentum Ordinis.*

67 VAria ſanè requiruntur: omnia ad quatuor capita reduco: 1. *Ut ſit in ſtatu gratiæ.* 2. *Ut ſit confirmatus, & ordinatè ſuſcipiens.* 3. *Non ſit irregularis, nec cenſura ligatus.* 4. *Ut habeat, ſeu adſint, & obſerventur reliqua requiſita Canonica: utpote ætas, probitas, ſcientia, examen, & approbatio Epiſcopi, Dimiſſoriæ, Titulus ſuſtentationis: item locus, tempus, interſtitia.* Eſt tota certa apud omnes, & eſſet ſanè vaſtiſſimæ tractationis, ſed conabor compendio comprehendere hoc, & ſequenti §. quantum Tyroni ad capeſſendos ſacros Ordines ſufficit, & neceſſarium eſt, qui grandior factus ampliorem notitiam apud Authores allegandos acquirere poterit.

I. *Sit in ſtatu gratiæ.*

68 I. RAtio eſt: Quia Ordo eſt Sacramentum vivorum, per ſe, & ex inſtitutione ſua conferens gratiam ſecundam, ideòque ſupponit ordinandum jam eſſe in ſtatu gratiæ, adeò ut certum ſit peccare de novo mortaliter, qui conſcius criminis lethalis nec confeſſione, vel contritione priùs deleti, ſuſcipit aliquem Ordinem, quem conſtat eſſe Sacramentum. Conſtat ex communi doctrina de ponentibus obicem Gratiæ ſacramentali. Attamen talis validè ordinaretur, & Characterem ſuſciperet, & inſuper jus ad non ſolùm gratias actuales conferendas ſuo tempore, ſed etiam ad gratiam ſanctificantem, ablato obice infundendam, cùm in probabili multorum Sententia tunc ſit Sacramentum informe gaudens privilegio reviviſcentiæ juxta dicta *cap.* 1. *num.* 30.

69 II. Quia ergo prima tonſura non eſt Sacramentum, ideò non peccaret graviter, qui permitteret ſe attonderi in Clericum in eo ſtatu, non præmiſſo ullo dolore de ſuis peccatis. Quin etiam; quia valdè probabile eſt, neque quatuor Ordines minores eſſe Sacramenta, ut *ſuprà ſect.* 2. viſum: ideò cum Gobat. *num.* 26. non damnarem peccati mortalis, qui permitteret ſe initiari uno illorum Ordinum conſcius lethalis delicti, modò confiteretur ante Communionem, cùm valdè probabile ſit, tunc abeſſe ſacrilegium.

70 III. Ergone ſuſcepturus Sacramentum Ordinis, & conſcius ſibi lethalis noxæ, neceſſariò deberet priùs confiteri? Reſp. Ratione ſuſceptionis ſolius Ordinis Sacramenti non neceſſariò debet priùs confiteri, ſed ſufficere elicere contritionem, ſaltem bona fide æſtimatam, tunc enim per accidens Sacramentum Ordinis ei conferret gratiam primam, juxta dicta *c.* 1. *n.* 22. At, quia ſimul etiam communicabit, omninò tenetur priùs confiteri, ſi habeat copiam confeſſarii: idque ex ſpeciali præcepto Concilii Tridentini. Quemadmodùm eadem ratione tam ordinans, quàm ordinandus Ordinibus ſacris debent eſſe jejuni jejunio naturali, *cap. quod à Patribus diſt.* 75. ſic intellecto à Theologis, & Canoniſtis: Quia ſaltem Communio, ſi non Ordinatio hoc requirit. Cæterùm neque ordinaturus, neque ordinandus tenetur jejunare pridie ordinationis, cùm nullus textus juris id requirat, neque DD. de eo mentionem faciant, teſte Gobat. *Caſu* 9. *num.* 357.

71 IV. At qualis eſt obligatio communicandi in ſacra ordinatione? Reſp. Certè gravis vix ulla. Nam neque Subdiaconi, & Diaconi ſub mortali obligantur ſumere ſacram Hoſtiam: ut (aliis tacentibus) ſingulariter docent Quintanadvennas *ſingulari* 17. *n.* 2. *Tambur, & Gobat.* mox citandi, cùm nullus textus juris, ſeu lex ſcripta, nulla conſuetudo habens vim legis graviter obligantis id imperent: neque rubricæ Pontificalis ſic diſponentes indicent præceptum grave, ſed ſolùm conſilium, & directionem ad majorem decentiam, & reverentiam ſacræ Ordinationis, quæ ſine dubio negligenda non ſunt. At verò Neomyſtas, ſeu Sacerdotes initiatos ſub mortali obligari ad Communionem volunt idem Quintanadvennas, *ibid. n.* 3. Tambur. *lib.* 7. *de Ordine cap.* 2. §. 6. eo fundamento; quod omnes Neomyſtæ conſecrent, & ſacrificent cum Epiſcopo: ergo ſub mortali tenentur participare de ſuo Sacrificio, ſumendo ſacram Hoſtiam, cùm ſumptio ſit de eſſentia, vel certè de ſubſtantiali integritate Sacrificii. Attamen hoc meritò non audet dicere P. Gobat. *num.* 359. Etenim videtur valdè durum, & à chriſtiana pietate alienum, aliquem mittere in infernum, aut dicere, quòd aliquid ſit peccatum mortale, ſine evidenti, & certa ratione, ſed ratio iſta allegata nullo modo eſt evidens, & certa, cùm nuſquam extet lex, quæ obliget ſaltem graviter Neomyſtas ad conſecrandum, ſeu proferenda verba conſecrationis cum Epiſcopo formaliter, & ſignificativè, cum intentione conſecrandi, quin poſſint ea proferre ſolùm materialiter in ſignum poteſtatis acceptæ, ut *Parte* 2. ſuo loco videbitur. Deinde ſacrificans non tenetur Hoſtiam ſumere, niſi à ſe conſecratam, atqui non obligantur Neomyſtæ habere intentionem conſecrandi particulas, quæ ipſi præbentur, cùm ſine dubio licitè poſſint iis præberi Hoſtiæ aliæ anteà conſecratæ, & poſſunt etiam abſque omni peccato reſtringere ſuam intentionem ad Hoſtiam principalem, & non alias particulas appoſitas Epiſcopo ad conſecrandum.

II. *Confirmatus, & ordinatè ſuſcipiens.*

I. COnfirmatus debet eſſe, qui Ordines, imò & primam tonſuram accipere vult. Sic enim Concil. Trid. *ſeſſ.* 23. *cap.* 4. *de Reform.* ſtatuit: *Prima tonſura non initietur, qui Sacramentum Confirmationis non acceperit.* Ratio videtur eſſe: quòd non ſit conveniens, eum, qui nondum eſt confirmatus in fide Chriſti, fieri ſpecialem Miniſtrum Chriſti cum poteſtate miniſtrandi circa Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti, ideòque Character Confirmationis, neceſſitate præcepti prærequiratur, ut quis licitè accipiat Characterem Ordinis: ſine dubio autem non neceſſitate Sacramenti: quin validè ordinaretur non confirmatus, nec ullam cenſuram incurreret, ſecundùm omnes. Et quidem præceptum illud ad præmittendam Confirmationem ſacræ Ordinationi obligare graviter, adeò ut mortaliter delinqueret non confirmatus ſcienter ſuſcipiens Ordines, affirmant quidem graves Doctores *Tolet. Bonac. Nugnus, Tannerus, Caſtro-Palaus*, alii apud citandos, ſed probabiliùs id negant alii communiùs. *Suar. Valentia, Coninch. alii cum* Diana *par.* 2. *tract.* 16. *reſol.* 4. Gobat. *num.* 20. eo quòd verba illa Concilii Tridentini non ſignificent obligationem gravem, nec ullum aliud extet de hoc præceptum obligans graviter, ut proinde ratio data *num. præced.* etiam hic vim habeat. Venialiter tamen delinquere talem contra ordinationem Eccleſiæ conſentiunt DD. communiùs: quamquam idipſum, ut probabile, neget Tambur. *de Sacramentis lib.* 3. *cap.* 3. §. 3. *num.* 5. addens: *Epiſcopum quidem ipſum ſcienter ordinantem non confirmatos à dicto veniali non excuſo, quia magis ad ipſum pertinet, directiones Conciliorum diligenter cuſtodire:* ſic ille. 72

II. Ordinatè etiam, & non per ſaltum Ordinandus debet ſuſcipere Ordines, habito videlicet jam cum prima tonſura, Ordine inferiori, dum vult ſuſcipere Ordinem ſuperiorem, ut ſic ſuperior Ordo non ſuſcipiatur ante inferiorem, *cap. unico de Clerico per ſaltum promoto*: & nullus ante primam tonſuram. *Trid. ſeſſ.* 23. *c.* 2. Quia Ordines ſunt velut gradus ſubordinati, quibus Clerici aſcendunt ad dignitatem Sacerdotii. 73

III. Validè tamen aliquis ordinaretur per ſaltum v. g. Presbyter, etiamſi anteà non fuiſſet Diaconus, imò nullum alium inferiorem ordinem ſuſcepiſſet, *cit. cap. unico.* Eſtque communis ſententia DD. apud Laym. *cit. cap.* 6. *num.* 5. Et conſtat ex praxi Eccleſiæ. Nam ſi aliquis per ſaltum ordinatus eſt, non iteratur Ordo ſic ſuſceptus, ſed Ordo omiſſus ſuppletur juxta *cap. ſollicitudo diſt.* 52. Et ratio eſt, quia ſuperior non includit eſſentialiter inferiorem Ordinem, excepto ſolo Epiſcopatu, qui eſſentialiter includit, vel ſupponit Presbyteratum, ut alibi jam indicavi. 74

IV. At verò minimè licitè, ſed graviter peccat, ſcienter, & voluntariè ſinens ſe ita ordinari per ſaltum *cit. cap. unico*, quia agit contra præceptum Eccleſiæ in re gravi, & inſuper eatenùs ſuſpenſus manet, ut nequeat obire Officia Ordinis ita ſuſcepti, neque aſcendere ad alium ſuperiorem, donec ab Epiſcopo, Ordine omiſſo ſuppleto, diſpenſetur. Communis cum *Navarro, Suar. Caſtro-Palao apud Gobat. n.* 711. etſi id alii negent, ſed manifeſtè ſignificat, & ſupponit Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 14. *de Reform. in fine: Cum promotis per ſaltum, ſi non miniſtraverint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare.* Ad quid autem diſpenſatio, ſi nullum adeſſet vinculum diſpenſandum alicujus cenſuræ? Et conſequenter ſi in tali Ordine ſuſcepto per ſaltum etiam temere miniſtravit, jam etiam factus irregularis, à ſolo Papa jure ordinario diſpenſaretur, ſicut etiam ſi miniſtraſſet in alio Ordine non ſuſcepto: de his mox ampliùs. 75

III. *Non irregularis.*

IRregularitas enim eſt *Inhabilitas Canonica ad Ordines ſuſcipiendos, & in ſuſceptis miniſtrandum.* Eſt nimirùm impedimentum à Jure Canonico inductum, quo quis inhabilis ſit directè, & primariò ad Ordines Eccleſiaſticos ſuſcipiendos, ſecundariò etiam ad jam ſuſceptorum Ordinum exercitium, ac uſum ob reverentiam divinorum. Quare palam eſt, nullum irregularem, durante irregularitate, licitè ordinari poſſe, ſicut nec in ſuſcepto jam Ordine, ſeu licitè, ſeu illicitè, miniſtrare poteſt. Hujus variæ ſunt ſpecies, variè à variis enumeratæ, ſed generatim communiter duplex aſſignatur ſpecies irregularitatis *ex delicto*, & *ex defectu*, ad quas omnes ſpecies reliquæ reducuntur. Enumero, & explico eas breviſſimè. 76

Irregularitas ex delicto.

ESt, quæ ex delicto proprio incurritur, eaque potiſſimùm quadruplex. *Prima Ex abuſu Sacramenti*: ob iteratum 77

Digitized by Google

tum Baptiſmum ſcienter, & ſeriò factum, quando ſcilicet ſcitur primus Baptiſmus nun fuiſſe nullus. tam rebaptizans, quàm rebaptizatus irregulares fiunt: ſicut & permittens ſe baptizari ab Hæretico. *Secunda: Ex abuſu Sacri Ordinis*, eoque multiplici. 1. Cùm quis ſuſcipit Ordinem ſacrum, non autem quatuor Minores, quando eſt irretitus aliqua cenſura. 2. Suſcipiens duos Ordines ſacros uno die: non item, ſi uno die ſuſcipiat quatuor Minores, & Subdiaconatum. 4. Faciens ſe promoveri per ſaltum, id eſt, tranſiliando unum Ordinem, ſuprà *num.* 75. 5. Cùm quis uxoratus uxore vivente, extra caſus in jure conceſſos ſuſcipit Ordines. 6. Cùm quis Clericus ſolemniter, & ſcienter exercet actum proprium Ordinis ſacri, quem non ſuſcapit. 7. Ex malo uſu Ordinis cum violatione cenſuræ, cùm quis axercet actum Ordinis, à quo aſt ſuſpenſus, ant ſi eſt excommunicatus. Ita omnes ſcribentes de irregularitate.

78 *Tertia:* Ex delicto quocunque enormi, habente annexam publicam infamiam ex jure, ſi ſcilicet ſit notorium, & depoſitione dignum: ut adulterium, raptus, inceſtus, ſodomia, perjurium in judicio. *Quarta*: Specialiter ex delicto homicidii voluntarii injuſti mortaliter peccaminoſi, & mutilationis ſimiliter mortaliter injuſtæ, ut proinde hanc irregularitatem tunc ſolùm incurras, quando cum peccato mortali injuſtitiæ contra quintum Præceptum Decalogi, utpotè vel directè intendens, vel ſaltem indirectè, exercendo aliquam actionem de ſe valdè periculoſam, cùm præviſo gravi periculo ſecuturæ mortis, vel mutilationis alterius aliquem occidis, vel mutilas, atque adeò ſi des operam rei etiam licitæ, v. g. equum furto ablatum abigendo &c. unde ſequatur mors, aut mutilatio; ſi tamen illa actio non ſit hìc, & nunc ita periculoſa ad occidendum, vel mutilandum aliquem, ut pecces mortaliter contra jus naturæ, præcisè ratione periculi præviſi occidendi, vel mutilandi, non eris irregularis, Multò minùs eris, ſi des operam rei licitæ de ſe non ita periculoſæ: Ut ſi infirmarius, etiam Religioſus, etiam Confeſſarius, moveat, vel moveri faciat infirmum in lecto, ut vel cibum capiat, vel quietius jaceat, &c. uti latiùs deduxi in quinto præcepto *P. 5. Decal. cap. 3. à num.* 178. Ex communi DD. *Valentia, Coninch. Tanner. alii, cum* Diana *par. 4. tract. 2. reſol.* 10. Gobat. *num.* 66?.

79 Denique univerſaliter adde duo: *Unum*. Nullum crimen inducit irregularitatem in foro conſcientiæ, niſi illud patrans ſciat illi annexam eſſe irregularitatem. Ita *poſt Navar. Regin. Sanch. Coninch. Peregrinum, Merollam. Bonac.* alios, fusè Diana modò *cit. tract. 2. reſol.* 85. *Alterum*. Quando dubitas, an verè admiſeris aliquod ex iis criminibus, quibus annexa eſt irregularitas, non es habendus irregularis, ſed ſtante illo dubio, poſt moralem inquiſitionem veritatis perſeverante, potes te gerere, ac ſi ſcires, te non patraſſe illud, ut ex *Suar. Sanch. Laym. Franciſco Bardi* ſatis dixi *part. 1. Decal. cap. 1. à num.* 96. Et ruſus *par. 5. cap. 3. à num.* 129. Excepto tamen dubio facti de homicidio, in caſu, quo conſtat homicidium eſſe patratum, & tu ſcias te commiſiſſe actum mortaliter injuſtum, ex quo potuit ſequi mors, aut mutilatio, dubitas autem, an fuerit ſecuta ex tuo facto, nec ne? ut ſi inter plures injuſtè invadentes, & percutientes inimicum, etiam tu percuſſiſti, ejaculatus es, dubitas autem, an tu, vel alius lethaliter tetigerit &c. debes te pro irregulari gerere, donec ſcias ex tuo facto mortem, vel mutilationem non eſſe ſecutam, quia ita axpreſsè deciditur in jure *cap. ſignificaſti, cap. ad audientiam, de homicidio*, ut dixi ibidem, *ll. cc.*

Irregularitas ex defectu.

80 Dicitur, quæ ex ſolo defectu aliquo inducente indecentiam in Sacris, etiam ſine proprio delicto, vel culpa incurritur, eaque multiplex. *Prima: ex defectu Sacramenti*, ut jam per illud non poſſit tam perfectè ſignificari unio, ſeu conjunctio Chriſti cum Eccleſia, ſicut ſolet ſignificare. Quala impedimentum eſt *bigamia*; eaque triplex. 1. realis, & propriè dicta, quando nimirùm quis ſucceſſivè ducit duas legitimas uxores, & cognoſcit carnaliter utramque: quia nimirùm ſic dividit carnem ſuam in duas, vel plures, & ideò non repreſentat perfectè unionem Chriſti cum Eccleſia, nec eſt idoneus Miniſter Chriſti. 2. *Interpretativa* bigamia; cùm quis habet copulam carnalem cum legitima uxora, poſtquam fuit ab altero, intra, vel extra Matrimonium carnaliter cognita. 3. *Similitudinaria*: cùm quis jam ſacris Ordinibus initiatus, contrahit invalidè Matrimonium cum aliqua, cognoſcitque eam carnaliter. *Ex communi ſcribentium de irregularitate, & citati omnes.*

81 *Secunda: Ex defectu animi*. Irregulares ſunt in primis illitterati, & inſcii requiſitorum ad exercitium Ordinum, de quibus §. *ſeq.* adeòque etiam Neophyti, id eſt, recenter converſi, neque ſufficienter inſtructi, judicio Epiſcopi. deinde à fortiori omnes amentes, ſtulti, phrenetici, & tandem Pagani, Judæi, Hæretici publici; nam ſi fuiſti occultè Hæreticus, ac deinde legitimè abſolutus, non es irregularis. Tannerus, alii cum Laym. *lib. 1. tract. 1. part. 5. cap. 7. num.* 28. *cap. ſtatutum, de Hæreticis in 6.* ſtatuitur poſſe ordinari jam Catholicum filium Hæretici Parentis ante mortem converſi. Quin ſimpliciter filium Hæretici ad fidem orthodoxam converſum non eſſe habendum pro irregulari, in iis locis, in quibus Hæreſis non parit infamiam, ſeu Hæretici tolerati ſunt, uti in Germania, docent Sanchez *lib. 2. Decal. cap. 27. num. 28. Henriquez, Sayrus, Emmanuel Sà, Tannerus*, alii cum *Layman loc. cit.* ſubjiciente: ſaltem debere eſſe certum cum talibus poſſe diſpenſari per privilegium diſpenſandi ſuper omni irregularitata, præter eas, quæ ex homicidio voluntario, mutilatione, bigamia, & natalium defectu contractæ ſunt.

Tertia: Ex defectu corporis, membri alicujus, vel vale- 82
tudinis. Et quidem quando defectus membri eſt per mutilationem ex propria culpa, ut ſi illicitè abſcidiſti tibi aliquod membrum, etſi occultiſſimum (v. g. te caſtrando ex ſtulto zelo Caſtitatis) inducit irregularitatem, etſi defectus illius membri nihil officiat miniſterio ſacro Ordinum. At verò quando defectus membri provenit ſine culpa propria, à natura, caſu, violentia, non efficit irregularem, niſi reſpectu Ordinis, cujus uſum impedit, aut niſi inducat gravem deformitatem. Hinc 1. reſpectu omnium Ordinum irregularis es, ſi ſis cæcus, ſurdus, claudus, turpiter claudicans, unipes, mancus manibus. Et reſpectu ſolius Sacerdotii irregularis es, ſi careas pollice, vel indica, qui dicuntur digiti Canonici (ſi tamen pollex mutilatus, vel truncatus, ſit ita firmus, ut unà cum indice Hoſtiam ſecurè tenere, elevare, & frangere poſſit, poſſe quem promoveri ad Sacerdotium, obſervat Laym. *cit. c. 7. n. 4.*) Item ſi careas oculo ſiniſtro, itidem Canonico dicto, ut S. Canonem commodè, & ſine deformitate legere non poſſis: non item ſi oculus ille ſit integer, ſeu non effoſſus cum gravi deformitate, etſi cæcus, & dexter oculus ſit ſufficiens ad legendum Canonem, qui in re poteſt eſſe uſui diſpoſitio libri, ait Laym. *cit. cap. 7. num.* 2. poſt *Molinam*, & alios. 2. Univerſaliter irregulares ſunt ex defectu corporis tali, ut ſine gravi deformitate, horrore, vel ſcandalo quis non poſſit exercere ſuum Ordinem. Ut ſi careas naſu, vel auribus (niſi deformitas capillatura tegi queat) ſi monſtruoſè gibboſus, facie valdè uſtulata: ſi habeas membra ſuperflua cum gravi deformitate: ſi ſis Hermaphroditus, etiam ſexu virili prædominante, notorius ſaltem, *ſupra n.* 61. 3. Eademque ottavis ratione irregularitatem inducit defectus valetudinis, vel impediens executionem Ordinis, vel habens adjunctam deformitatem. Nam irregulares ſunt leproſi, phrænetici, epileptici, ſeu morbo caduco laborantes, qui tamen ſi jam ordinati ſunt, & infra annum eo morbo non laborarunt, præſumuntur liberati, & admittuntur ad Ordinis exercitium, etiam ad ulteriores Ordines ſuſcipiendos. Notat autem Diana *p. 4. tr. 2. reſol.* 73. Prælatum poſſe diſpenſare cum Sacerdote ſibi ſubdito, etſi ob manus tremulas ex chyragra, aut aliud ejuſmodi impedimentum non poſſit obſervare omnes cæremonias, dummodò poſſit complere miniſterium ſine periculo maximè effuſionis ſanguinis, & non oriatur inde grave ſcandalum, ideòque id plerumque fieri debebit in occulto.

Quarta. Ex defectu natalium. Irregulares namque ſunt 83
omnes illegitimi, non tantùm ſpurii, nati ſcilicet ex coitu damnato, illorum nimirùm, qui tempore coitus non potuerunt contrahere Matrimonium, utpotè ex adulterio, inceſtu, ſacrilegio, ſed etiam naturales nati ex coitu nun damnato, quorum ſcilicet Parentes, uterque ſolutus, tempore coitus Matrimonium contrahere potuiſſent: nimirùm ex ſimplici fornicatione. Hi tamen naturales legitimantur per ſubſequens Matrimonium. Omnes autem iſtæ irregularitates tolluntur. 1. Per legitimationem Pontificiam, ſeu Papali authoritate factam: Principes enim ſæculares, eorumque comites Palatini, ordinariè ſaltem non poſſunt legitimare pro foro Eccleſiæ ad Ordines, & Beneficia, ſed tantùm pro foro ſæculari, in ordine ad hæreditates, & officia ſæcularia. 2. Per diſpenſationem ita quidem, ut ſolus Papa diſpenſet ad Ordines majores, dignitatem, & beneficium curatum: Epiſcopus verò ad Ordines minores, & beneficium ſimplex. Communis, ex *cap. 1. & 2. De Fil. Presbyt.* 3. Per profeſſionem Religionis approbatæ, ſed in ordine ad Ordines tantùm, non item in ordine ad Prælaturas, vel dignitates Ordinis, niſi cùm iis fuerit diſpenſatum. Denique, quoties dubium eſt, an aliquis ſit legitimus, nec ne? reputandus eſt pro legitimo; quia *in dubio non præſumitur vitium*: id maximè, ſi maritus eum hactenùs tractavit, ut ſuum, ſuumque filium appellavit: idque etiamſi Mater teſtetur, affirmet, juret, te eſſe conceptum extra Matrimonium; nulla lege teneris ei credere: etiamſi conſtet Matrem tuam commiſiſſe adulterium, tuque adulteri formam, & lineamenta referas: etiamſi natus ſis ſeptimo menſe poſt nuptias, aut duodecimo, vel decimo tertio menſe poſt mortem mariti: etiamſi natus ſis ex Matrimonio reipſa irrito, quando uterque, vel alterutra pars ignara impedimenti dirimentis contraxit. Rationes, & authoritates videre po-

tes

Digitized by Google

tes apud Gobat hic *caſu* 11. *ſect.* 2. *& Theol. Juridico-moral. cap.* 70. Tandem expoſitum, cujus nec Pater, nec Mater ſciri poteſt, habendum eſſe pro legitimo, adeòque nulla indigere diſpenſatione, contra alios docent Suarez *de Cenſuris diſp.* 58. *ſect.* 4. *Sayrus, Conimb. Laym. ſup. Caſtro-Palaus* apud Gobat. *hic à caſu* 11. *num.* 436.

84 *Quinta. Ex defectu ætatis.* Irregulares enim dicuntur non tantùm omnes infantes, ſed etiam adulti non habentes annos ætatis canonicè requiſitos: ſed de his pluſculis agendum ſeorſim, §. *ſeq.*

85 *Sexta. Ex defectu libertatis.* Irregulares enim ſunt omnes ſervi propriè dicti, ſeu mancipia, niſi priùs libertate donentur: item omnes uxorati, niſi uxores conſentiant, & votum continentiæ emittant: itemque omnes curiales, curiæ ſcilicet ſæculari obligati juramento, vel ſtipendio, quamdiu tale officium habent, & ſimiliter milites Sacramento militari obligati.

86 *Septima. Ex defectu famæ*; Seu ex infamia notoria, quæ partim contrahitur ex natalibus, ſeu probro, & crimine alieno: partim ex converſatione, & crimine proprio, *ſuprà n.* 78. Irregularem enim facit omnis infamia, ſeu *juris*, ut ex crimine ad judicium delato, ſeu *facti*, ſi crimen publicè notorium ſit, ut poſt alios benè explicat Layman *cit. tract.* 1. *p.* 5. *cap.* 4. *num.* 10. addens: Si ſis a civili Magiſtrato notatus aliqua infamia, & hic poſtmodùm reſtituat priſtinæ famæ (vulgò *Vvider redlich macht*) irregularitas deſinet: ejuſdem enim eſt abſolvere, cujus eſt ligare, *l. nemo ff. de Regulis Juris.*

87 *Octava. Ex defectu perfectæ lenitatis.* Quæ irregularitas contrahitur, ob juſtam deformationem (mortem ſcilicet, vel mutilationem, ſeu truncationem alicujus membri) publica authoritate factam, in judicio, vel bello juſto offenſivo. Sic dicta: quia judex v. g. ferens ſententiam ſanguinis in aliquem, non perfectè imitatur lenitatem, & manſuetudinem Chriſti Domini, qui Agnus manſuetiſſimus nullius alterius, ſed ipſe pro aliis proprium ſanguinem ſudit, & noluit pronunciare dignam morte mulierem in adulterio deprehenſam, & pro crucifixoribus ſuis oravit Patrem: ideòque indecens ſit, ut ii, qui ad humani ſanguinis effuſionem, per mortem, vel mutilationem, quamvis juſtè, ſpontè tamen cooperantur, perſonam Chriſti repreſentent, & ſacris Ordinibus, maximè Sacerdotio initientur. Quinam autem in particulari hanc irregularitatem incurrant, dixi *Tract.* 5. *Decal. c.* 2. *à n.* 40. Hic tamen obiter nota, in omni irregularitate poteſtate ordinaria diſpenſare ſolùm Summum Pontificem: at poteſtate delegata ex Concilio Tridentino Epiſcopus diſpenſat in omni, & ſola irregularitate ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario. *Vide Tract. cit.*

88 Quid ſi ergo quis aliquo dictorum modo factus irregularis, & nondum diſpenſatus, ſuſcipiat, ac etiam exerceat ſacros Ordines? Reſp. 1. Is validè ſuſcipit Ordines quoſcunque. Si enim habeat omnia ex inſtitutione Chriſti eſſentialiter requiſita ad valorem Sacramenti hujus, non poteſt ejus valor ab Eccleſia impediri, 2. Minimè autem licitè, ſed peccat mortaliter etiam minores Ordines ſuſcipiendo, quia tranſgreditor præceptum Eccleſiæ graviſſimum, concernens reverentiam divinorum, & principaliter auguſtiſſimi Euchariſtiæ Sacramenti, & Sacrificii. 3. Non tamen incurrit aliam irregularitatem novam, aut cenſuram aliquam, quia ex nullo jure conſtat, vel apparet aliam irregularitatem ſtatui, vel cenſuram fulminari contra irregularem ſuſcipientem Ordines, excepto tantum defectu ætatis, de quo §. *ſeq.* 4. Denique irregularis, ſive ante, ſive poſt ſuſceptum Ordinem, contracta irregularitate, peccat mortaliter, ſi ſcienter, & mala fide, ſecluſa neceſſitate vitandi ſcandalum, vel infamiam propriam exerceat actum proprium ſui Ordinis, ſeu actus illos, qui exerceri nequeunt ſine Ordinis poteſtate, uti eſt, etiam Baptiſmus ſolemnis, Benedictio nuptiarum &c. Validè tamen actus ſui Ordinis exercet, quia Eccleſia non vult, nec poteſt per irregularitatem tollere poteſtatem Ordinis à legitimè ordinatis. Quare, quando in ſacris textibus Juris legis, Ordinationem irregularis eſſe nullam, vel irritam, intelligas quoad executionem licitam tantùm; non autem quoad executionem, vel etiam ſuſceptionem Ordinis invalidam. Omnia ex communi DD. apud citatos.

§. IV. *Non cenſura ligatus.*

89 Cenſura generatim *eſt Pœna ſpiritualis, & medicinalis, per quam homini baptizato delinquenti, & contumaci poteſtate Eccleſiaſtica aufertur uſus quorundam bonorum ſpiritualium externorum Eccleſiæ.* Ad frangendam nimirùm contumaciam. Non enim homo per cenſuram privatur bonis ſpiritualibus merè internis, utpotè Gratia, Charitate &c. multò minùs Charactere, & poteſtate Ordinis, ſed tantùm bonis externis ſpiritualibus, quæ ſcilicet aliquem ſpiritualem effectum, vel commodum habent, uti eſt uſus Sacramentorum, & alia mox ſpecificanda. Cenſura ergo propriè tunc ſolùm dicitur, quando talis pœna, excommunicatio, ſuſpenſio, &c. infligitur delinquenti in medicinam ad cohibendum à delicto committendo, vel à jam commiſſo reſipiſcendum, ac contumaciam frangendam: ut quando ſic dicitur: *niſi hoc feceris*, vel *ſi hoc feceris*: excommunicatus, ſuſpenſus ſis. At verò, quando infligitur in meram vindictam ſceleris commiſſi, independenter à Pœnitentia delinquentis, ut ſi feratur excommunicatio, vel ſuſpenſio in perpetuum, vel ad certum tempus, ad arbitrium Judicis, jam non cenſura propriè, ſed pura pœna dicenda erit, ut ex communi obſervat Tamburinus *l.* 10. *de cenſuris tract.* 2. *cap.* 1. Quo patet differentia ab irregularitate. Nam irregularitas etiam ex delicto, propriè non eſt pœna, non etiam fertur principaliter in vindictam, vel emendationem delicti, ſed ſolùm eſt inhabilitatio ad Ordines ſuſcipiendos, & miniſtrandos ob reverentiam Sacrorum, & indecentiam, ſi tali delicto infectus ſacris Altaribus miniſtraret. Irregularitas autem ex defectu, etiam abſque omni delicto, vel culpa contrahitur, ob eandem rationem, ut ex dictis patet.

Triplex eſt cenſura: *Excommunicatio, ſuſpenſio, & interdictum. Excommunicatio,* (major nimirùm, & ſimpliciter dicta, etiam anathema vocata,) *eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua homo privatur omni communione Eccleſiæ in bonis ſpiritualibus externis*, utpotè uſu activo, & paſſivo Sacramentorum omnium (adeòque etiam Ordinum participatione ſuffragiorum Eccleſiæ, ac indulgentiarum, omnis beneficii, ac officii Eccleſiaſtici, ipſaque communicatione politica fidelium, ſi excommunicatus ſit non toleratus, & vitandus. Jam vides excommunicatum non poſſe licitè ſuſcipere Ordines, nec in ſuſceptis miniſtrare. Excommunicatio alia *minor* dicta privat ſolùm uſu paſſivo Sacramentorum, & incurritur ferè ſolùm ob conſortium cum excommunicato non tolerato, qualis tantùm eſt nominatim denunciatus, ac notorius percuſſor Clerici. *Suſpenſio* eſt cenſura Eccleſiaſtica, qua Clericus privatur uſu poteſtatis ſibi competentis, aut ratione Ordinis ſui Clericalis, aut ratione Beneficii. Quare duplex eſt ſuſpenſio. Una *ab officio Ordinis*, & ſic ſuſpenſus non poteſt licitè exercere actum ſui Ordinis ſuſcepti, nec conſequenter ulteriorem Ordinem ſuſcipere. Alia eſt ſuſpenſio à Beneficio tantùm, aut etiam à ſola Juriſdictione, ut ſi Sacerdos, relicta facultate celebrandi, ſuſpenditur ab audiendis confeſſionibus, aliove officio. Et talis adhuc licitè exercet actum ſui Ordinis, alioſve Ordines nondum habitos ſuſcipit: ut ſi Diaconus Canonicatu, vel Parochia habita privetur, interim licitè ordinatur Sacerdos, ſi nihil aliud obſtet. 90

Interdictum eſt cenſura Eccleſiaſtica prohibens uſum divinorum officiorum publicorum, ac Sacramentorum (exceptis Baptiſmo, Confirmatione, & Pœnitentia) & Eccleſiaſticæ Sepulturæ, qua talis eſt. Triplex eſt hoc interdictum, *Perſonale, locale, & mixtum.* Interdictum *perſonale* eſt, quo ipſa aliqua perſona dictis prohibitionibus afficitur, ideòque perſonaliter interdictus feret ſecum prohibitiones illas, in quemcumque locum devenerit. Interdictum *locale* eſt, quo locus aliquis, vel Eccleſia dictis prohibitionibus aſtringitur, quo ſcilicet fideles prohibentur in tali loco actiones illas prohibitas exercere, non immediatè ratione ſui, ſed mediatè ratione illius loci; quare ſi quis egrediatur ab illo loco in alium, poterit liberè ſe gerere. Interdictum *mixtum* eſt, quo tam perſona, quàm locus prohibentur tales actiones ſacras exercere. Jam iterùm vides ſolùm interdicto perſonali, vel mixto ſubjectum non poſſe licitè ordinari, ſicut nec Epiſcopus, durante interdicto, licitè poteſt ordinare. 91

Quid ſi ergo aliquis cenſura ligatus, excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, ſcienter ſuſcipiat Ordines? Is 1. validè ordinatur, validèque exercet actus ſui Ordinis, ob eandem rationem in ſimili datam *nu.* 88. Attamen excommunicatus non toleratus, & ſuſpenſus ab officio, non validè abſolvit, cùm ſit privatus juriſdictione omni. 2. Peccat mortaliter, tam ſuſcipiendo, quàm exercendo liberè actus proprios ſui Ordinis, quia in re graviſſima tranſgreditur præceptum Eccleſiæ, Suarez, & Diana *p.* 1. *tr.* 11. *reſol.* 105. 3. Etiam ſuſcipiendo fieri irregularem ex Gobat. & aliis innui *ſuprà n.* 77. At, non fieri cum Suarez, & Leandro probabilius cenſet Thom. Tamburin. *cit. l.* 10. *tract.* 4. *cap.* 14. §. 1. *num.* 8. idque etiamſi quis excommunicatus in ipſa actuali Ordinatione ſolemniter exercuiſſet actum ſui Ordinis, utpote Diaconus ſolemniter cantando Evangelium, vel Subdiaconus Epiſtolam; Sacerdos cum Epiſcopo conſecrando: quia irregularitas hæc ex ab uſu Ordinis incurritur, quando miniſtrat, ſeu exercet actum Ordinis anteà ſuſcepti: totum autem illud officium Ordinationis, quod Epiſcopus obit ordinando, computatur pro eodem actu ſuſceptionis, ita poſt *Suarez, Sayrum, Layman, Gibalinum*, alios, Tambur. *cit. num.* 9. Gobat. *num.* 713. *&* 765. Itaque certò, culpabiliter, ſcienter, ac liberè exercens actum proprium Ordinis 92

Majoris

Majoris ſolemniter, incurrit novam irregularitatem ex delicto abuſus ſacri Ordinis ob violatam cenſuram. In toto titulo *De clerico excommunicato miniſtrante*, Dico autem: *culpabiliter*, *ſcienter*, *& liberè*. Si enim quis exerceret actum Ordinis ſacri, v.g. Sacerdos excommunicatus celebraret &c. inculpabiliter ignorans ſe eſſe excommunicatum, vel bona fide putans ſe jam fuiſſe abſolutum, aut gravi metu compulſus, vel neceſſitate adactus ad evitandum aliorum ſcandalum, vel propriam infamiam, aliunde grave incommodum, nec peccaret, nec ullam contraheret irregularitatem. Nam Lex Eccleſiæ hanc irregularitatem inducens non obligat cum tanto rigore. Communis apud citatos, Tamburin. *cit.c.* 14. §. 2. *num.* 4. Dico etiam: *actum proprium Ordinis majoris ſolemniter &c.* Nam exercens actus Ordinum minorum, qui etiam à ſecularibus exerceri poſſunt, non fit irregularis, niſi eſſet excommunicatus ex eo, quòd per ſimoniam ſuſcepiſſet eoſdem Ordines; tunc enim eos exercens eſt irregularis ex ſpeciali conſtitutione Sixti V. Quin etiam exercens actus Ordinum majorum, Subdiaconatus, vel Diaconatus; at non tanquam proprios, ſeu modo proprio, & ſolemniter, & eo modo, quo Laicus exercere poſſet, v. gr. Clericus excommunicatus cantaret Epiſtolam in Sacro, ſed ſine manipulo, Evangelium ſine ſtola, etſi cum cæteris ſuis veſtibus, non fore irregularem, poſt alios notat Tamburinus *cit. n. 6.*

93 Unum, & alterum reſtat dubiolum. 1. Is, qui pluries cum cenſura actus Ordinis exercet incurretne plures irregularitates? Reſp. Cum diſtinctione. Si quidem eandem numero cenſuram violes, unam tantùm, irregularitatem contrahes, ut ſi excommunicatus celebres Miſſas etiam centies, ſemel tantùm es irregularis, licèt pluries, & toties, quoties, pecces mortaliter. Sanchez *de Matrimonio l.* 4. *diſp.* 24. *num.* 7. alii cum Tamburino, §. 3. *n.* 11. Si autem violes cenſuras diverſæ rationis, pluries, ac totidem irregularitates contrahes, ut ſi excommunicatus, ſuſpenſus, & interdictus ſemel tantùm celebres, tres cotrahes irregularitates diſtinctè explicandas, ſi ab iis diſpenſationem petas, ita *citati*. 2. At, quid ſi violentur plures cenſuræ ejuſdem rationis: v.g. Titius Sacerdos pluries excommunicatus, quia plures percuſſit Clericos, & tamen Miſſam celebravit: incurritne ſimiliter plures irregularitates? Ita affirmant *Giballinus*. Contrarium tamen, & ſemel tantùm fieri irregularem probabile putant *Caſtro-Palaus*, *& Avila* apud eundem Tambur. *ibid. num.* 3. Sacerdos prohibitus ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne celebret: celebrat tamen; unde & graviſſimè peccat, & excommunicationem latam incurrit, incurritne tunc ſtatim, & ſimul irregularitatem? Reſp. Nequaquam, quia priùs ſupponitur, & intelligitur celebraſſe, quàm in excommunicationem incidiſſet, ergo non tunc contraxit, ſed poſteà iteratò celebrans contrahit irregularitatem. Giballinus cum Tamburino *ibid. num.* 15. 4. Sacerdos excommunicatus toleratus ad petitionem populi non habentis alium Sacerdotem, ut die feſto ſatisfaciat præcepto, ſuppoſita pœnitentia, & contritione elicita, poteſt licitè celebrare ſine nota irregularitatis, ex Concilio Conſtantienſi, *c. ad evitanda*. *Navarrus*, *Fillincius*, *Bonacina*, *Caſtro-Palaus apud eundem num.* 9.

§. III. *Quid de reliquis requiſitis Canonicis.*

I. *Ætas Canonica.*

94 PRo prima tonſura ætas ſufficiens, eſt ſeptennium completum, ante quod licitè conferri non poteſt. Nam Bonifacius VIII. *c. Nullus de temp. ordinand.* ſub pœna ſuſpenſionis per annum ipſo facto incurrenda prohibet, ne quis infanti (niſi fortè Religionem ingrediatur, quòd hodie in uſu non eſt) ſeu illiterato Clericalem præſumat conferre tonſuram. Et Concilium Tridentinum, infrà citandum, prohibet, ne quis prima tonſura initietur, niſi ſciat rudimenta fidei, item legere, & ſcribere, quod utique neceſſariò requirit annos diſcretionis, & ſaltem ſeptennium completum. Vide *Gobat. n.* 509. *ſeq.* Pro Ordinibus Minoribus etiam ſufficit ſeptennium completum, ſuppoſita ſcientia, quam Concilium Tridentinum requirit, ut nimirùm eos ſuſcepturi latinam linguam intelligant, & ſciant, quæ ad officia eorum Ordinum requiruntur. Quia tamen raro ea ſcit puer poſt ſeptennium, ideò communiter non ſunt ſtatim ordinandi. Et abſolutè pro Acolytho ordinando requiri annum duodecimum completum, cum aliis docet Fill. *tr.* 9. *c.* 4. *n.* 28. Pro majoribus Ordinibus major quoque requiritur ætas, ut ex ſe patet. Poſt Canones antiquos partim ſtrictiores, partim laxiores (apud Laym. *c.* 7. Gobat *n.* 511. alios videndos) antiquatos Conc. Trid. *ſeſſ.* 13. *c.* 12. *de Reform.* ita ſtatuit. *Nullus in poſterum ad Subdiaconatum ante annum vigeſimum ſecundum: ad Diaconatum ante vigeſimum tertium: ad Presbyteratum ante vigeſimum quintum ætatis ſuæ annum promoveatur.* Circa quos annos aliqua explicanda ſunt.

I. Non neceſſe eſt dictos annos eſſe completos, ſufficit eſſe 95
inchoatos, juxta concordem DD. ſententiam cum Navarro *Man. c.* 25. *n.* 116. Sanchez *Conſil. Moral. l.* 7. *c.* 1. *n.* 33. & conſtat ex praxi Eccleſiæ, quæ decretum Tridentini ſic ſemper intellexit. Sufficit annum eſſe inchoatum etiam per unicum diem communis cum Sanchez *cit. nu.* 4. *multos citante*. Imò ſi per medium diem. *Sanchez, num.* 7. *Coninch. Bonacina*, *& Diana p.* 2. *tract.* 16. *Reſol.* 29. Imò ſi per horam ſaltem, per dimidiam, per quadrantem, & quidam etiam per minutum, vel momentum, poſt alios Gobat. *nu.* 519. Ratio eſt; quia tunc nihilominùs propriiſſimè diceretur non ordinatus Sacerdos v.g. ante annum vigeſimum quintum, quod Concilium requirit. At nunquid etiam neceſſarium eſt, ita eſſe inchoatos annos illos præſcriptos, ut quis ſcilicet phyſicè attigerit annum præſcriptum à Tridentino? quid ſi deſit unicus dies? an non juxta regulas juris *parùm pro nihilo reputabitur? & quod parùm diſtat, nihil diſtat?* Fatetur Gobat. *n.* 528. ſe neminem legiſſe, qui id de integro die concedat. At quid ſi adſit dies inceptus, ſed nondum adſit hora nativitatis: ut ſi hodie ordinandus ſit circa horam nonam manè, & tu annum requiſitum incipias poſt meridiem, vel veſperas? Adhuc ſufficere, & licitè, adeoque ſine metu ſuſpenſionis eo die te ordinari manè poſſe, eò quod veſpera trahatur ad manè, & faciant ſimul unum diem, ſentit Diana *par.* 2. *tract.* 2. *reſol.* 19. reſolutè, ac magis timidè, oppoſitum meritò probabiliùs agnoſcens *par.* 9. *tract.* 9. *reſol.* 50. citans *Ledeſma*, *Marchinum*, *Leandrum*: idemque ſentiunt *Aſc. Tambur. Trullench*, alii apud Gobat *num.* 523. qui ſententiam probabilem ea ex cauſa practicari poſſe cenſet. Contrà tamen non ſufficere, ſed omninò requiri, ut ordinandus phyſicè attingat annum præſcriptum à Tridentino, docent, aut ſupponunt DD. communiter. Certè Sanchez *cit. num.* 6. Sententiam illam nullo modo eſſe practicandam judicat: nec credo fore in praxi admittendam à Reverendiſſimis Ordinariis, neque mihi multùm probabilis videtur, attento rigore verborum Tridentini. Talis enim Sacerdos v.g. veriſſimè, & propriiſſimè ordinaretur ante annum ætatis vigeſſimum quintum, quod tantopere prohibet Concilium, excluſis quoad hoc penitus privilegiis Regularium. Sed neque, quando in jure pro forma, & de præſenti requiritur aliqua qualitas (ut in propoſito præfixa ætas) locum habet axioma illud: *parùm pro nihilo reputatur*, vel, *quod parùm diſtat, nihil diſtat*, necnon plures variæ ſunt limitationes illius dicti apud DD.

At, nunquid in ætate ordinandorum computanda poterit haberi ratio dierum intercalarium, ſeu biſſextilium, quarto quoque anno incidentium. Exempli cauſa: mihi quidem hodie ordinando deſunt tres, vel quatuor dies ad inchoandum annum requiſitum; at intra viginti, & quatuor annos fluxerunt ad minus quinque dies intercalares, & ſuperflui ſuper annum communem 365. dierum, quibus computatis inchoabo abundè, vel ſuperfluè annum requiſitum, potero ſic computare, & hodie licitè ordinari? Ut 2. ſaltem eodem anno ſum natus die prima menſis Aprilis, quò hoc anno, hodie omninò maturè inchoarem annum requiſitum vigeſimum quintum, v.g. pro Sacerdotio, ſi eſſet annus communis: at quia eſt annus biſſextilis, hodie primò numeratur ultima dies Martij: poterone nihilominùs computato die intercalari, qui primam Aprilis conficeret, licitè ordinari hodie? Reſp. Probabiliter licere in hoc ſecundo caſu (ex ſententia *Panormitani*, *Sylveſtri*, & aliorum) non item in priori caſu. Ratio probabilitatis unius, & diſparitatis alterius eſt, quia quando loquimur de uno tantùm anno, ſolemus intelligere ſolùm 365. dies anni communis. at verò quando loquimur de multis annis ſimul ſumptis, prætertim continuis, intelligimus annos ſine reſpectu ad 365. dies, ſed prout occurrunt anni in illa ſimultate, ſeu complexu, & ſpatio continuo: & ideò in uno anno diem illum intercalarem computare poteris pro ætate complenda, non item ex pluribus annis, prout latiùs proſequitur hoc argumentum ex profeſſo optimè tractans P. Gobat. *caſu* 13. *ſect.* 2. *per totam*, quam ipſe videas, Tyro, quia nemo me conduxit, ut exſcriptorem, vel amanuenſem tibi agam. Jam ad communiorem praxim.

II. Quod ſi ergo quis ſcienter, & mala fide ante ætatem 96
requiſitam ordinetur majoribus Ordinibus, v.g. Sacerdos ante inchoatum annum vigeſimum quintum. Is 1. etſi validè ordinetur, peccat tamen mortaliter graviſſimè, ob rationem ſæpiùs inculcatam. 2. Ipſo facto incurrit ſuſpenſionem ab executione ſuorum Ordinum, latam à Pio II. *Extrav. cum Sacrorum*, & aliis Pontificibus, & conſummatam à Sixto V. nec ante impletam ætatem ab illa ſuſpenſione abſolvi poteſt, niſi priùs impetrata diſpenſatione Pontificis ſuper irregularitate ex defectu ætatis. Si ante impletam ætatem enim mala fide miniſtret in Ordine, ſic malè ſuſcepto (ſecluſa nimirùm neceſſitate, & periculo vitandi ſcandalum, vel infamiam propriam) inſuper incurrit irregularitatem ex delicto abuſus ſacri Ordinis, ob cenſuram violatam, à qua tamen irregularitate occulta diſpenſat

Digitized by Google

ſat Epiſcopus ex Concilio Tridentino: iotellige tamen poſt impletam ætatem, vel impetrata jam diſpenſatione Papæ ſuper defectu ætatis. 4. Quòdſi tamen in Ordine ſic mala fide ſuſcepto non miniſtravit, ideòque irregularitatem illam novam non contraxit, tunc poſt impletam ætatem, & ex ſe ceſſaute irregularitate illa ex defectu ætatis, ab illa cenſura ſuſpenſionis abſolvit non tantùm Epiſcopus, ſed etiam Confeſſarius quicunque potens abſolvere à cenſuris non reſervatis, ut benè probat Lugo *reſponſ. moral. lib. 2. dub.* 10. quamvis enim Sixtus V. ſtatoerit ſuſpenſionem illam perpetuam: *perpetuò ſuſpendimus:* tamen Clemens VIII. ejus Bullam reduxit ad terminos juris Bullæ Pii II. & Concilii Tridentini, in quibus non habetur ſuſpenſio reſervata, & poſitivè perpetua.

97 III. Quodſi verò quis bona fide ita ordinetur ante impletam ætatem: utpotè ob aſſertionem parentum, vel alia ratione credens probabiliter ſe habere ætatem, cùm reverà non habeat: Is 1. Utique non peccat, ignorantia, ſeu errore probabili excuſante; nec conſequenter dictam ſuſpenſionis cenſuram incurrit, ad quam incurrendam culpa, immo & præſumptio, & dolus requiritur. 2. Poſtquam tamen reſcivit defectum ætatis, tenetur ſub mortali abſtinere ab exercitio Ordinis ita ſuſcepti: non jam ut ſuſpenſus, ſed ut adhuc irregularis ex defectu ætatis: nam prohibitio Eccleſiæ impediens ſuſceptionem Ordinis ante impletam ætatem, extenditur etiam ad executionem Ordinis ſic ſuſcepti: cùm propter indecentiam miniſterii prohibeatur ſuſceptio Ordinis. Quin etiam, ſi cognito defectu ante impletam ætatem, adveniente jam mala fide, in tali Ordine miniſtret, etſi peccet graviter juxta modò dicta, non tamen incurrit irregularitatem ex delicto abuſus ſacri Ordinis, ob violatam cenſuram. Cùm ita bona fide ſuſcipiens nullam cenſuram incurrerit, neque ullo alio jure talis irregularitas exprimatur: ut contra *Navarrum*, *Marchinum*, & alios quoſdam jam habet communis ſententia cum Laym. *lib. 5. tract. 9. cap. 10. num. 3.* vide *ſuprà num.* 88. 4. Denique talis adveniente poſteà, & impleta ætate requiſita abſque ulla alia diſpenſatione, vel abſolutione, in eo Ordine miniſtrare poterit, cùm jam nulla ampliùs irregularitate, vel cenſura ligatus ſit, ut ex modò dictis colligere debes.

98 IV. Quòdſi, omnibus diligenter expenſis, dubium ſit, an quis ætatem requiſitam habeat, nec ne? neceſſariò diſtinguendum eſt. Si dubium ſit merè negativum, ſic ut nulla appareat probabilis ratio pro una, vel altera parte, non poteſt licitè ordinari, quia certa lex requirens hanc ætatem, eſt in poſſeſſione contra ætatem dubiam. *Communis cum Sanchez de matrim. lib. 2. diſp. 41. num.* 38. at verò, ſi dubium ſit poſitivum ob rationes utrinque probabiles, ſi nimirùm verè probabile ſit te habere ætatem requiſitam, v. gr. ex teſtimonio ſæpiùs audito, vel lecto parentum, etſi æquè probabile, immo probabilius eſſet te non habere, licitè ad Ordines admitti poteris: qui enim probabili ratione motus operatur, prudenter operatur, adeòque ſine culpa. Quare ſi parentes teſtentur de ætate requiſita, ad Ordines te admittere Epiſcopus ſine ſcrupulo poterit. Quia licèt teſtimonium parentum pro filiis in aliis materiis, in præjudicium præſertim aliorum, non admittatur, hic tamen, ubi in nullius præjudicium cedit, ſufficiens judicandum eſt. Diana *par. 2. tract. 2. reſol.* 27. & latè Gobat *caſu* 13. *à num.* 499. *ibid. num.* 504. meritò limitans, ſi teſtimonium parentum petitum ſit ex ſcripto ipſo die nativitatis, vel propè, & teſtimonium Parochi, ſeu ex libro baptiſmali haberi, vel commodè expectari non poſſit: Epiſcopi enim communiter non ſtant teſtimonio parentum, niſi aut nullum teſtimonium Parochi, aut non niſi dubium haberi poſſit: quare ſi teſtimonium parentum, & Parochi diſcrepent, hoc illi omninò præferendum erit, niſi ex alio capite parenti major fides habenda eſſet. Et, ſi teſtimonium Parochi primò editum ſit, poſtquam quis ex vi teſtimonii paterni bona fide ordinatus eſt, poterit ſtari teſtimonio paterno, quod eſt in poſſeſſione; & ſic ordinatus licitè exercere ſuum Ordinem. Tandem quando Religioſus bona fide ordinatus eſt ante impletam ætatem, ad miniſtrandum poſſe diſpenſare Superiorem Ordinis mendicantium infrà in fine notabitur.

II. Probitas, Scientia, Examen, & Approbatio Epiſcopi.

99 PRobitas vitæ, ac morum requiritur notoria, ſeu probata teſtimoniis ſufficientibus Parochi, vel aliorum fide dignorum. Et ſi quis dimittatur, aut ordinetur ab alieno Epiſcopo, teſtimonium de vita, & moribus ab Epiſcopo proprio habere debet unà cum dimiſſoriis, ut infrà dicetur. Quia etiamſi quis à Sede Apoſtolica privilegium obtinuerit, ut à quolibet Epiſcopo Catholico ordinari poſſit, etſi tunc dimiſſoriis proprii Epiſcopi non indigeat, indiget tamen ejuſdem proprii Epiſcopi litteris teſtimonialibus de vita, & moribus, ut ex Conc. Trid. *ſeſſ. 23. cap.* 8. infrà allegando, notat *Henriq.* & *Barboſa* apud Gobat *caſu* 14. *n.* 571. Regularibus tamen teſtimonium probitatis dari ſolet à ſuis Superioribus, idque ſufficere conſtat ex praxi Eccleſiæ, & inſinuat declaratio Cardinalium apud *Gallemard ad cit. cap. Tridentini.*

100 II. *Scientia.* Ad licitè ſuſcipiendos Ordines, jure quidem naturali neceſſaria, & ſufficiens eſſet omnis illa, & ſola, quæ neceſſaria eſt obeundis officiis annexis Ordini, quem quis vult ſuſcipere. Nam generatim ſinguli tenentur ſcire ea, quæ ad ſuum ſtatum, & officium pertinent. At jure Eccleſiaſtico aliquantò major requiritur ſcientia. Nam Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. 4. de reform.* ita ſtatuit, ut prima tonſura non initientur, *qui fidei rudimenta edocti non fuerint, quique legere, & ſcribere neſciunt.* Et *cap.* 11. pro minoribus requirit, ut latinam linguam intelligant, & ſciant, & quæ ad officium ſuum ſpectant. Pro Subdiaconatu, & Diaconatu *ibid. c.* 13. requirit, *ut ſint litteris, & iis, quæ ad Ordinem* exercendum pertinent, inſtructi. Pro Sacerdotio requiritur tanta ſcientia, ut poſſint adminiſtrare Sacramenta, & populum docere de neceſſariis ad ſalutem. Scientia autem, & eruditio illa, quæ in citatis Canonibus poſtulatur, non debet eſſe neceſſariò magna, ſed ſufficit mediocris. Nam quod *Gl. in cap. illiteratos* tradit, ad minores Ordines ſufficere mediocrem intelligentiam linguæ latinæ; id ipſum poteſt proportionaliter dici de Presbyterando, ſufficere ſcilicet mediocrem ſcientiam miniſtrandi Sacramenta, docendique neceſſaria ſalutis. Et notat Laym. hic *lib. 5. cap. 7. num. 1. in fine* pro Sacerdotio præcisè non requiri tantam ſcientiam, quæ ad munus Confeſſarii requiritur: quia antequam illud obire Sacerdos permittitur, ab Epiſcopo, novo præmiſſo examine, ſi videbitur, approbandus erit, ut conſtat ex *cap. 15. ejuſdem ſeſſ.* Addit Gobat. *caſu* 11. *nu.* 422. ex communi DD. minorem ſcientiam linguæ latinæ exigi à Regularibus confeſſiones non audituris, quàm à ſæcularibus Sacerdotibus ſimiliter illas non audituris, quia continuatio inſtructionis verbis, & exemplis efficit illos peritiores, quàm Sæculares. Denique omninò illiteratus, ſeu legendi, ſcribendique imperitus, eſt irregularis ex defectu *animi.* Nam *cap. 1. d.* 39. ait Papa Gelaſius: *Illiteratos nullus præſumat ad Clericatus Ordinem promovere: quia litteris carens ſacris non poteſt eſſe aptus officiis.* Ubi illiteratus dicitur, qui Grammaticæ rudimenta non didicit, adeò ut per ſe loquendo graviter peccet Epiſcopus admittens ad Ordinem, illiteratum, ſeu adeò imperitum linguæ latinæ, ut ob hujus defectum nequeat ſine gravibus defectibus exequi officia, ad quæ per ſe obeunda deputatur per ſuſceptionem Ordinis. Vide de hac re, ex *Quintanadvennas*, & aliis latè diſſerentem Gobat. *caſu* 10. præſertim *à num.* 377. Et hinc ulteriùs.

101 III. *Examen* coram Epiſcopo, etiam quoad Regulares, requirit Conc. Trid. *eadem ſeſſ. 23. c.* 12. Poſſunt tamen Epiſcopi examen illud Ordinandorum committere aliis à ſe deputatis. Poſſunt etiam abſque ullo ſcrupulo ſuam conſcientiam conformare cum conſcientia Prælatorum atteſtantium de idoneitate ſuorum in litteris dimiſſorialibus: immo, ut cum aliis monet *Rodriquez* noſter etiam valdè expediret, quoad Regulares, Epiſcopos eſſe contentos examine, & approbatione ſuorum Superiorum, quibus utique magis fidere poſſent, & deberent, quàm judicio aliquorum Examinatorum, qui ex ſucceſſu fortuito unici examinis parum fundatum judicium frequenter deducunt. Cæterùm ad ipſum Epiſcopum ordinantem tantùm ſpectat examinare ordinandos. Unde quando Epiſcopus proprius ſubditum ſuum, etſi jam à ſe examinatum, & approbatum mittit ad alium Epiſcopum ordinandum, adhuc alter Epiſcopus illum examinare poterit ipſo jure: quia poteſt velle cognoſcere, cuinam Ordines conferat. Non tamen examinare tenetur, ut vult *Barboſa*, ſed ſtare poteſt judicio, & teſtimonio proprii Epiſcopi, juxta communem DD. quia Conc. Trid. *cit.* dicens, neminem eſſe ab alieno ordinandum, niſi prævio examine, non tollit, quin Epiſcopus alienus ordinans poſſit eſſe contentus examine, & approbatione proprii Epiſcopi.

102 IV. *Approbatio* denique ſeu admiſſio Epiſcopi ordinantis requiritur. Quare, qui furtivè Ordines ſuſcipit, hoc eſt propriè, qui ſe ordinandorum numero admiſcet, cùm tamen ad eum Ordinem ab Epiſcopo non fuerit admiſſus, aut qui alium ſuppouit examini, & deinde loco illius ipſe ad Ordines ſuccedit, incurrit irregularitatem, juxta communem DD. ſententiam cum Suarez de cenſuris *diſp. 42. ſect. 3. ex cap.* 1. 2. 3. *de eo, qui furtivè.* Alii apud Tamburinum *lib. 10. cap. 14.* §. 1. volunt, ipſum ſolùm incurrere ſuſpenſionem, eoſdem textus juris ad ſe trahentes. Utrumque probabile, & nimis ſatis.

III. Litteræ dimiſſoriæ, &c.

103 COncilium Trident. *ſeſſ. 23. cap. 8. de reform.* ſic ſtatuit: *Unuſquiſque à proprio Epiſcopo ordinetur: quod ſi quis ab alio promoveri petat, nullatenus id ei etiam cujuſvis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel privilegii prætextu, permittatur, niſi ejus probitas, ac mores ejuſdem Ordinarii teſtimo-*

teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, Ordinans à collatione Ordinum per annum, & ordinatus à ſuſceptorum Ordinum executione, quamdiu proprio Ordinario videbitur expedire ſit ſuſpenſus. Ita Concil. Ubi prænota: quamvis Epiſcopus proprius ſubdito ſuo, ratione originis, domicilii, vel beneficii, hanc licentiam ordinandi ab alieno Epiſcopo, etiam oretenus dare poſſit, quia Concil. Trid. ſolùm requirit conſenſum proprii Epiſcopi, tamen ad majorem fidem, ea licentia dari ſolet per litteras patentes, quæ ideò vocantur *Dimiſſoriæ*, & *Dimiſſoriales*, quia ſubditum dimittunt ad alienum Epiſcopum. Ulteriùs præter dictam licentiam debet ordinandus habere à proprio Epiſcopo teſtimonium ſuorum morum, ac probitatis, quod dari conſuevit interdum in ipſis litteris dimiſſoriis, interdum ſeparatim; & tunc vocantur litteræ *commendatitiæ*, vel *teſtimoniales*: quia in his Epiſcopus proprius ſuum ſubditum commendat alieno; de ejus probis moribus teſtificatur, propter quam cauſam ejuſmodi litteræ videntur etiam vocari *reverendæ*. Jam ergo videndum. 1. Quiſnam ejuſmodi litteras dare poſſit, & debeat. 2. Quid continere debeant. 3. Quamdiù durent. 4. Qualiter obligent?

104 I. Litteras ejuſmodi dimiſſorias confert. 1. Ipſe Epiſcopus proprius quilibet, ſive ratione originis, ſive domicilii, ſive beneficii. Attamen litteras commendatitias, ſive teſtimoniales de jure non poſſe dari, niſi ab Epiſcopo proprio domicilii, meritò cum aliis cenſet Tamburinus *hic lib. 7. cap. 8. §. 2.* quia mores in his litteris approbandi ſolùm illi ſolent eſſe noti, non aliis. 2. Vicarius generalis, ſi ab Epiſcopo ad id habeat ſpeciale mandatum, vel conſenſum, aut ſi Epiſcopus agat in remotis extra Provinciam, ſaltem per duas dietas, non tamen tenentur, vel Epiſcopus, vel Vicarius largiri dimiſſorias, niſi petentibus ex cauſa multum rationabili, quandoquidem nec eæ ſuffragari debent, niſi habentibus cauſam legitimam, ob quam à propriis Epiſcopis ordinari non poſſint: Concil. Trid. *ſeſſ. 7. cap. 11. de reform.* Nec ipſi Epiſcopi eas concedere debent, niſi impediti, quominùs ipſimet conferant Ordines. Trident. *ſeſſ. 23. cap. 3. de reform.* 3. Sede vacante, Capitulum: at non niſi poſt annum à die vacationis. Sic enim decernit Concilium Trident. *ſeſſ. 7. cap. 10. de reform. Non liceat Capitulis ſede vacante, infra annum à die vacationis Ordinarii, licentiam, aut litteras dimiſſorias, ſive reverendas, ut vocant, alicui, qui beneficii Eccleſiaſtici recepti, vel recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere.* Licèt autem tunc Capitulum nequeat dare quibuslibet dimiſſorias, poteſt tamen dare commendatitias, & teſtimoniales. 4. Prælati Regulares etiam ſuis ſubditis Religioſis concedunt dimiſſorias, attamen juxta decretum Clementis VIII. & declarationem Cardinalium, non ad Epiſcopum alienum, ſed Diœceſanum, niſi hic aut non ſit Ordines collaturus, aut abſens, vel mortuus ſit, tunc enim ad quemcunque Epiſcopum communionem cum ſancta Sede Apoſtolica habentem dimittere poſſunt, non requiſito Vicario, vel Capitulo Diœceſano. Verumtamen illud Decretum non videtur uſu receptum, cùm non obſervetur. Abbates etiam exempti, habentes juriſdictionem in Parochos, & Parochianos privativè ad Epiſcopum, in cujus Diœceſi ſua loca ſita ſunt, non poſſunt dare dimiſſorias, niſi ſuis Religioſis ſubditis, non item ſæcularibus ſubditis, ut alius Epiſcopus eos ordinet: clara enim ſunt verba Tridentini *ſeſſ. 23. cap. 10. de Reform. vetantis, ne ipſi Abbates, & alii exempti litteras dimiſſorias aliquibus Clericis ſæcularibus, ut ab aliis ordinentur, concedant, non obſtantibus quibuſvis privilegiis &c.* Vide Gobat. *caſu 14. num. 547.*

105 II. Litteræ ejuſmodi dimiſſoriæ ſecundùm jus commune debent continere ſequentia. 1. Cauſam, ob quam Epiſcopus dimittit: Trid. *ſeſſ. 7. cap. 11.* 2. Diſpenſationem ſuper interſtitiis, ſi iis non ſervatis dimiſſus ordinandus ſit: etenim nequit ſuper iis diſpenſare Epiſcopus alienus, ad quem mittitur ordinandus, neque conſenſum tacitum Epiſcopi proprii facilè præſumunt. Si tamen dimiſſus laborat aliquo impedimento diſpenſabili per Epiſcopum, poſſet in eo diſpenſare ille, ad quem dimittitur, etſi non ſit facta illi ſpecialis permiſſio: imò etiam ſi dimiſſoriæ contineant hanc clauſulam: *ſi tamen aliàs nullum tibi obſiſtat impedimentum Canonicum*: ut ex aliis notat Gobat. *num. 575. 576.* 3. Teſtimonium de ſufficienti doctrina, nec enim dimitti debent, niſi examinati juxta Trid. *ſeſſ. 23. c. 7. de Reform. & ſeſſ. 7. c. 11.* Iterùm illa Sanctio non eſt ita rigidè recepta in Germania, quin ſæpiſſimè, imò communiter expediantur ejuſmodi litteræ ſine ullo examine, eò quòd Germani communiter peregrinentur in ſtudiis, v. g. in locis valdè diſſitis à Reſidentia Epiſcopali, imò extra Diœceſim ſitis, ut non poſſint ſine magnis ſumptibus, & incommodis ſeſe ſiſtere examini, & in hoc caſu fas ſit committere examen alteri Epiſcopo: Barboſa apud Gobat. *num. 577.* teſtans ita eſſe deciſum. 4. Eædem litteræ debent exprimere eſſe jam proviſum dimiſſo de titulo menſæ. Nam dimittens alioquin obligaretur ad providendum de Beneficio, & interim ad condignam ſuſtentationem, quando dimiſſorias daret non habenti Patrimonium, propter apertum textum *cap. ſi Epiſcopus, de præbendis in 6.* Verùm ſicut conſuetudo in ſexcentis derogat juri communi in aliis materiis, ita & in hac; attendenda ergo conſuetudo Diœceſum. Interim ſalva manet Sanctio citati *cap. ſi Epiſcopus*, ita mandans: *Si certas commiſiſti alteri ordinare perſonas, tu (qui providere hoc caſu, an haberent titulum, debuiſti) taliter ordinato, ad prædicta, donec per te beneficiatus fuerit, obligatus exiſtis.*

III. Hæ litteræ dimiſſoriæ, ſeu licentiæ abſolutè, & ſine 106
limitatione aliqua temporis ſemel conceſſæ non ceſſant lapſu temporis, ſed ſemper durant, & valent, ac ſuum effectum habere poſſunt: etiam concedente mortuo, vel ab officio amoto, quia dimiſſio illa eſt gratia facta, non facienda: ideòque non expirat morte concedentis. Excepto tamen ſemper, niſi ea licentia revocetur, ſive ab ipſo Concedente, ſive ab ejus Succeſſore. Omnes enim licentiæ Prædeceſſorum à quocunque ſucceſſore æqualem poteſtatem habente revocari poſſunt, ut omnibus notum; cùm non habeat imperium par in parem. Debet autem illa revocatio fieri verbis claris, & expreſſis, alioquin cenſebitur non eſſe facta, utpotè valdè odioſa, & quia mutatio, vel correctio non eſt præſumenda, ſed probanda.

IV. Peccat mortaliter, & ſuſpenſioni ſubjacet, qui ſine 107
dimiſſoriis ullis ſe facit ordinari ab alieno Epiſcopo: imò & is, qui cum dimiſſoriis, vel confictis, vel veris quidem, ſed revocatis, quia talis reverà ordinatur ſine conſenſu ſui Ordinarii, ideòque incurrit pœnas ſtatutas, ſeu revocatas à Concil. Trid. initio allegato, & Pio II. *extrav. cùm ex ſacrorum.* Incurrit autem talis ſuſpenſionem. 1. Si ſine dimiſſoria ab alieno Epiſcopo Ordines majores ſuſcipiat; non item ſi Minores, quia Pontifex expreſsè loquitur de Ordinibus ſacris, Ita Suarez cum multis contra alios apud Gobat. *nu. 707.* 2. Ex Tridentino ſuſpenditur ſolùm, *quamdiu Epiſcopo proprio videbitur expedire*, ſeu quoad Epiſcopus proprius permittat ei uſum Ordinis. Unde Decretum Pii II. abſolutè dicentis *ſuſpenſus ſit*, per Concilium videtur mitigatum, vel declaratum. 3. Non incurrit, ſi ita ſuſcepit cum prudenti ſpe ratihabitionis proprii Epiſcopi. *Idem ſuprà.* Sicut nec peccat, nec pœnam ullam incurrit, qui ab alieno Epiſcopo tunc petit Ordines, dum ſuus proprius eſt ſuſpenſus, vel excommunicatus. *Ibid.* 4. At, incurritne ille Hiſpanus apud *Navarrum*, qui commorans Romæ, petiit dimiſſorias à ſuo Epiſcopo, quæ & conceſſæ fuerunt, ſed priuſquam pervenirent Romam, fabricavit ille falſas dimiſſorias, quarum virtute inſignitus fuit quatuor Minoribus (Reſpondet *Navarrus* apud Gobat. *nu. 565.* Illum peccaſſe mortaliter illa ſua fraude; at non incurriſſe ſuſpenſionem, ſeu pœnam ſtatutam in promotos ſine licentia ſui Epiſcopi, etſi ſic ſuſcepiſſet etiam Ordinem majorem, quia licèt fuerit ordinatus ex vi falſarum dimiſſoriarum, fuit tamen verè ordinatus cum dimiſſoriis veris, & vera licentia ſui Epiſcopi, etſi nondum ſibi nota.

IV. Titulus ſuſtentationis.

Concilium Tridentinum *ſeſſ. 21. cap. 2. de Reform.* præci- 108
pit; ne quis poſſit ordinari in Sacris, niſi habeat titulum ſuſtentationis, aut beneficii Eccleſiaſtici pacificè poſſeſſi, aut patrimonii ſufficientis ad honeſtam ſuſtentationem, aut paupertatis Religioſæ, ejus ſcilicet, quam ſolemniter vovent Religioſi. Ratio hujus diſpoſitionis fuit, ut Clericus Ordinatus in Sacris haberet, unde honeſte ali poſſet, *ne cogatur cum dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere*, &c. ait ibidem Concilium: ac propterea quantitatem beneficii, vel patrimonii ſufficientis remittit arbitrio Epiſcopi, qui ſecundùm varias Religiones ſufficientem ſummam determinet. Percurro breviter ſingulos titulos.

Titulus beneficii.

Beneficium illud. 1. Debet eſſe propriè dictum benefi- 109
cium, quod definitur: *Jus perpetuum percipiendi redditus ex bonis Eccleſiaſticis propter aliquod officium ſpirituale, authoritate Eccleſiæ inſtitutum.* Non enim ſufficit Vicaria temporalis, aut Capellania ad nutum amovibilis, minùs muſices peritia, qua quis in Eccleſia abundè ſe ſuſtentare poſſet. Vide Gobat. *num. 615.* 2. Debet eſſe *pacificè poſſeſſum*. Dicitur autem pacificè poſſideri, quando quis poſſidet ſine lite, nec patitur controverſiam juris, vel facti, intra, vel extra judicium. 3. Debet præbere ſufficientem *Suſtentationem*: ſcilicet aut ſolum ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem ordinati, aut ſaltem ſupplendum ex patrimonio, ſic ut ex utroque etſi ſeorſim inſufficienti, coaleſcat ſumma ſufficiens ad alimenta honeſtè præſtanda. 4. Ulterius Concil. Trid. præcipit, ne ordinatus reſignet illud beneficium, niſi facta mentione, quòd titulo illius ſit ordinatus, & ne admittatur reſignatio, niſi aliunde conſtat, quòd poſſit commodè vivere, & aliter facta reſignatio ſit nulla.

Tit-

Titulus patrimonii.

110 TRidentinum ibidem ſic diſponit: Quòd *patrimonium, vel penſionem obtinentes, ordinari non poſſint, niſi quos Epiſcopus judicaverit aſſumendos pro neceſſitate, vel commoditate ſuarum Eccleſiarum, etiamſi conſtet patrimonium, vel penſionem verè obtineri, & ad vitam ſuſtentandam ſufficere.* Idemque ſtatuit, quòd reſignatio patrimonii, vel penſionis fieri non poſſit ſine licentia Epiſcopi, donec beneficium Eccleſiaſticum ſufficiens ſint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere poſſint. Unde ſi ordinatus de facto haberet tale beneficium, vel aliunde ſuſtentationem, poſſe patrimonium alienare, etiam ſine licentia Epiſcopi. Tamb. *lib. 7. cap. 6. §. 4. n. 19.* debet autem patrimonium illud conſiſtere in bonis immobilibus certis, & determinatis, utporè prædiis, fundis, cenſibus &c. ut cognoſci poſſit, an ſit ſufficiens ad congruam ſuſtentationem. Plura non addo (curioſo videnda apud citatos) quia in noſtris partibus homines privati, & plebei vix unquam ordinantur ad Titulum patrimonii proprii ex mente Tridentini, cùm vix unquam habeant, & actu obtineant ſufficiens patrimonium: deberent enim ad minus habere capitale immobile mille talerorum, & annuum redditum quinquaginta taleros, aut ſaltem florenos, ut ſi non ad congruam ſuſtentationem vitæ, ſaltem ad ſuſtentandam, & tolerandam vitam ſufficeret. Et ideò

111 In Germania, & noſtris partibus Titulum illum patrimonii ſupplent illi *tituli menſæ*, ut vocant, ſeu patentes litteræ, quibus Principes, Nobiles, Civitates, Monaſteria, Hoſpitalia &c. promittunt obligatione reali ex ſuis bonis ſuſtentare Ordinatum, ſeu proviſuros ipſi de cibo, potu, veſtitu, aliiſque ſtatui ſuo convenientibus, caſu quo, ob ſenium, vel infirmitatem non poſſit ampliùs fungi officiis Clericalibus, aut alia ex cauſa careat neceſſariis ad ſuſtentationem, priuſquam Beneficio Eccleſiaſtico legitimè inveſtiatur. Debet autem illa obligatio promiſſæ ſuſtentationis eſſe non merè perſonalis ſolius perſonæ, quantumvis opulentæ, ſed ut innui, *realis*, affixa certis Bonis immobilibus, Prædiis, fundis, Communitatibus &c. & quando plebei, v. g. Parentes ſuis liberis conſtituunt patrimonium, in ipſis litteris nominatim exprimere debent illum fundum, vel fundos, in quibus illud ſitum ſit. Attamen quando Principes, Monaſteria, Communitates Laicæ, Comites, Nobiles conferunt ejuſmodi titulos patrimonii, ſeu menſæ, non exprimunt in litteris aliud, quàm quod *ex ſuis bonis*, ſeu *bonorum ſuorum redditibus* proviſuri tali, vel tali, & ad id ſe adſtringunt, ut notat Gobat. *num.* 516. Quamquam ego alicubi vidi rejectos eſſe titulos Nobilium, in quibus obligatio iſta realis cum deſignatione certorum bonorum non ſatis expreſſa erat: & meritò. Ac inſuper

112 Fatendum eſt, ejuſmodi titulos menſæ, repugnare & communi ſententiæ DD. & omninò ipſi Concilio Tridentino allegato, quod expreſsè requirit, ut Patrimonium de facto in re obtineatur ab ordinando; quia tamen non repugnat juri naturali, & fatentur Doctores plerique, patrimonii quantitatem, & qualitatem definiendam eſſe conſuetudine loci, & arbitrio Epiſcopi, ut pluribus congeſtis exprimunt Barboſa ad dictum caput Concil. Trid. & Diana *par. 5. tract. 10. reſol. 4.* Atque ejuſmodi Tituli à viris doctis approbati paſſim admittuntur ab Epiſcopis Germaniæ, ideò hunc morem tanquam inveteratum debere tolerari, abſque metu peccati, & pœnæ hac, aut illa parte ſcilicet ordinante, vel ordinato incurrendæ, rectè concludit Gobat. *num.* 617. addens: *Eam ob rem, quoties mihi offeruntur ejuſmodi patentes litteræ, eas approbo, & aprobatum iri reſpondeo.*

Titulus paupertatis.

113 CUm religioſa paupertas longè præſtet theſauris omnium Regum, meritò fuit *in canon. nemine diſt.* 70. ſancitum, ut Religioſis ſua paupertas eſſet loco omnis Tituli. Hoc ergo titulo, per ſe loquendo, ſoli Religioſi Religionem approbatam legitimè profeſſi ordinari poſſunt; non item Novitii, vel invalidè profeſſi, vel qui ad ſæculum licitè, & liberè redire poſſunt. Hos enim ad titulum paupertatis ordinari graviſſimè prohibet S. Pius V. in Bulla: *Romanus Pontifex*: ac ſecus facientes ipſo facto ſuſpenſioni ſubjicit: & ſi in Ordine ſic ſuſcepto miniſtraverint, irregularitatem incurrere decernit. Poſſunt tamen ordinari Novitii illi, qui interim haberent beneficium, vel patrimonium ſufficiens, ſicut poſſunt ordinari Laici. Item ſpeciale eſt, quòd Religioſi Societatis Jeſu ex privilegio Apoſtolico Gregorii XIII. confirmato à Paulo V. & à praxi omnium Epiſcoporum poſt emiſſa tria ſimplicia vota ſubſtantialia Religionis poſt biennalem novitiatum, ante profeſſionem ſolemnem, promoveri poſſint ad omnes, etiam ſacros Ordines.

Pœna in oppoſitum

114 UUniverſaliter, qui ſe ordinari faciunt abſque titulo olim jure veteri *cap. neminem, & c. Sanctorum diſt.* 70. Suſpenſionem ipſo facto incurrebant, & in Ordine ſic ſuſcepto miniſtrantes, irregularitatem.

Poſteà verò Innocentius III. *cap. cùm ſecundùm Apoſtolum, de præbendis in 6.* Illam ſuſpenſionem ſuſtulit his verbis: *Nos tamen benigniùs agere cupientes &c.* Solùm Epiſcopo aliquem ſine titulo ſcienter ordinanti, imponit onus alendi ſic ordinatum, donec ei de ſufficienti beneficio provideatur. Noviſſimè verò Conc. Trid. *cit. ſeſſ. 21. cap. 2.* eundem titulum ſtrictè exigens, ſic habet: *Antiquorum Canonum pœnas ſuper his innovando.* Jam quæritur, utrùm Concilium innovet pœnas antiquorum illorum Canonum, ſcilicet ſuſpenſionem, & irregularitatem incurrendam adhuc ab ordinato ſine titulo, (& ſic affirmant multi, & graves DD. *Navarrus, Sanchez, Suarez, Bonatina, Palaus*, alii) an verò ſolùm innovet pœnam Canonis Innocentii III. adeò ut hodie ordinatus ſine titulo, non incurrat ampliùs ſuſpenſionem, ſed ſolùm Epiſcopus ordinans onus alendi ita ſcienter à ſe ordinatum? atque ita affirmant æquè graves, & plures DD. *Toletus, Henriquez, Coninch.* aliiſque relatis, Diana *loc. cit.* Barboſa *de officio Epiſcopi, alleg.* 20. Tambur. *cit. cap. 6. §. 4. num. 5.* conſentiente Gobat *num.* 604. & refertur ad hoc declaratio Cardinalium; quòd ſcilicet Concilium in dicto capite ſolùm renovet pœnas *cap. cùm ſecundùm.* Etſi ibi tantùm una ponatur pœna prædicta, Concilium tamen more ſatis conſueto, ponit numerum pluralem pro ſingulari. Ratio hujus omninò probabilis Sententiæ videtur eſſe, quia minimè veroſimile eſt Tridentinum voluiſſe innovare pœnam illam, quæ jam erat abolita per Innocentium III. P. illius expreſſam mentionem non faciendo. Adde, in pœnis eſſe benigniorem ſenſum ſuſtinendum.

Dixi autem notanter *Epiſcopo ſine titulo ordinanti.* Non 115
enim incurrit hoc onus alendi Epiſcopus, ſi ille confinxit falſas litteras, quarum fraudem nequit deprehendere Ordinator Epiſcopus, cùm nemo alterius dolo, & malignitate prægravandus ſit, ut ex vulgaribus juribus conſtat. Quo caſu hic fraudulentus homo, licet non incurrat ullas pœnas, attamen deprehenſa fraude, graviter puniri poteſt ab Epiſcopo, ita DD. apud Gobat. *cit. n.* 604. Sed neque obligatio Epiſcopi alendi promotum ſine titulo urget, quando promotus nihil quidem habet in propriis bonis, attamen habet Patrem divitem: quippè qui jure naturali tenetur alere filium, atque ad alendum compellendus eſt. Ex communi Barboſa *cit. alleg.* 20. *n.* 4. Tandem hæc obligatio per ſe quidem, & ſemper tenet Epiſcopum proprium, qui ex officio ordinat ſcienter aliquem ſine legitimo Titulo. Quoad alium verò Epiſcopum, qui aliunde, vel ſola commiſſione, & delegatione proprii Epiſcopi ordinat, hæc eſt diſpoſitio juris cap. ſi Epiſcopus de præbend. in 6. *Epiſcopus, cui, nullis perſonis expreſſis, in genere commiſiſti, ut vice tua Ordines in tua Diœceſi celebraret, ad ſacros Ordines promoverit quempiam Titulum non habentem, ei, cum in culpa fuerit taliter ordinando eundem, tenebitur vitæ neceſſaria miniſtrare, &c. Si verò certas commiſiſti eidem ordinare perſonas, tu taliter ordinato ad prædicta obligatus exiſtis.* Hæc ibi.

V. Locus, Tempora, & Interſtitia Ordinandorum, & Ordinum.

LOcus *in ſolemni Ordinum collatione Cathedralis Eccle-* 116
ſia eſſe debet: in privato autem Sacello, & Capella. Sic rectè Eſcobar *in ſumma tract. 7. exam. 8. num. 72. Nam Concilium Trid. ſeſſ. 23. cap. 8. de reform.* ſtatuens, ut Ordinationes celebrentur in Eccleſia Cathedrali, ſine dubio loquitur de Ordinationibus ſolemnibus, ſeu generalibus tantùm. Non poteſt autem dici Ordinatio ſolemnis, vel generalis, in qua initiatur unus tantùm, vel duo, aut ſolùm tres, vel quatuor. *Gloſſa, Innocentius, Abbas, in cap. de eo, de temp. ordinand.* Plura de hoc non addo, quia ubique attendenda eſt conſuetudo legitimè introducta. Jam quoad *tempora, & interſtitia* breviter accipe ſequentia.

I. Tempora Ordinandorum, vel potiùs Ordinationum 117
hæc à jure ſtatuta ſunt. 1. Epiſcopatus quolibet die Dominico conferri poteſt *cap. quod à Patribus d.* 75. Et in natalitiis Apoſtolorum juxta Pontificale Romanum. 2. Ordines majores Presbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus de jure ſolùm conferuntur ſex Sabbatis, ſcilicet quatuor temporum, Dominicæ Paſſionis, & Sabbato ſancto *cap. de eo, de tempor. Ordinand.* Niſi ſummus Pontifex aliter conceſſerit, qui ſolus in temporibus ordinandorum diſpenſare, ſeu facultatem extra tempora ordinandi concedere poteſt. 3. Ordines minores conferuntur non tantùm ipſis illis 6. Sabbatis, ſed etiam quolibet die Dominico, vel feſto de præcepto, dummodò non tam multi ordinentur, ut videatur Ordinatio generalis: etiam ex generali conſuetudine feria ſexta ante prædicta ſex Sabbata, quaſi hæc ſit inchoatio quædam Ordinationis generalis in Sabbato peragendæ. Quin etiam feriis quartis quatuor Temporum conferri poſſe ſaltem ubi conſuetudo eſt, docent *Henriquez, & Sà*, apud Laym. *lib. 5. tract. 9. cap. 8. num. 2.* Et quamvis in Pontificali ad Ordines etiam minores deſignetur tempus manè, ex conſuetudine tamen iſta etiam conferuntur

poſt

Digitized by Google

poſt prandium. Prima tonſura quovis die, & quavis hora, vel loco conferri poteſt. Ex communi Henriquez, Vaſquez, Sanch. alii cum Laym. *cit.* Tamburinus *lib. 7. cap. 10. initio.* Tandem grave peccatum eſt citra diſpenſationem, vel privilegium, ordinare, vel ordinari extra tempora, & ſic ordinati ſe præſumens ipſo facto incurrit ſuſpenſionem ex ſæpè dicta Bulla Pii II. *Cum ex ſacrorum*: & conſequenter in Ordine ſic ſuſcepto temerè miniſtrans, etiam irregularitatem incurrit. Hæc quoad jus commune. Quid per privilegia poſſint Regulares, dicam ſeorſim mox §. *ſequenti*.

118 II. Nefas eſt eodem die, ſeu eadem ordinatione generali conferri uni duos Ordines ſacros, ſeu majores: & tam Epiſcopus conferens, quàm ſuſcipiens, ipſo facto incurrunt ſuſpenſionem *cap. litteras, & c. Dilectus, de temp. ordinand.* Trid. *ſeſſ. 23. cap. 13. de Reform.* caſſans omnia privilegia in contrarium conceſſa. Exceptio Epiſcopi infrà innuetur *n.* 4. Et quia dicti ſacri Canones, & alii apud Sylveſtrum V. *Ordo* 2. non loquuntur niſi de Ordinibus *ſacris*, quatuor autem Minores non veniunt appellatione *Ordinum ſacrorum*; ideò non tantùm dicti quatuor Minores unà cum prima tonſura, generali conſuetudine, ubique ferè conferuntur eodem die, ut infrà iterùm notabo: Verùm etiam non eſſe ullo jure ſcripto, aut generali conſuetudine vetitum, ne cui eodem die conferatur unà cum quatuor Minoribus etiam Subdiaconatus, probabiliſſimè negant *Vaſquez, Henriquez, Piaſecius, Palaus, Dicaſtillus, Eſcobar*, alii apud Dianam *p. 9. tr. 6. reſol.* 58. Gobat. *n.* 461. conſentientem. Et ego ſæpiùs practicari vidi. Et fatentur DD. contrarii paſſim, in locis, ubi talis viget conſuetudo conferendi uno die illos quinque Ordines, eam tolerari poſſe, cùm nullum jus damnet talem conſuetudinem: & extat declaratio Cardinalium ad dictum *cap.* 13. Tridentini, ita ordinatum ſecundùm conſuetudinem ſuæ Eccleſiæ, nullam ſuſpenſionem incurrere. Et eſto, vigeat alicubi conſuetudo contraria, eam tamen ita generalem eſſe, & ſtrictè obligatoriam, ut Epiſcopus, vel ejus Vicarius ex rationabili (etſi non gravi) cauſa diſpenſare non poſſit, nemo rectè dixerit, ait rectè Gobat. *num.* 462. Quòd ſi tamen quis ſine ſcitu, & conſenſu Epiſcopi, maximè eo invito ſuſciperet Ordines illos ſimul, jam diceretur furtivè ordinatus, & incurreret pœnam in tales decretam *c. de eo, qui furtivè.* De hoc *ſupra n.* 102. quod capitulum (niſi in hoc ſenſu intelligat) immeritò contra nos citat Laym. *cit. cap. 8. n. 7.*

119 III. Interſtitia inter Ordines ſuſcipiendos, à priori nimirùm ſuſcepto uſque ad alterum ſuſcipiendum, ita ſtatuit Concil. Trid. *ſeſſ. 23. de Reform.* 1. De Diacono Presbyterando c. 14. *Ad Presbyteratus Ordinem, qui in Diaconatu ad minus per annum integrum (niſi ob Eccleſiæ utilitatem, ac neceſſitatem, aliud Epiſcopo videatur) miniſtraverint.* Ubi vides ad diſpenſandum requiri à Concilio collectim *utilitatem*, ac *neceſſitatem* Eccleſiæ ſimul. 2. De Diaconando, *c. 13. promoti ad Subdiaconatus Ordinem, ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, non permittantur.* 3. De Minoriſtis ſubdiaconandis ibidem *c. 11. Hi verò non niſi poſt annum a ſuſceptione poſtremi gradus minorum Ordinum ad ſacros Ordines promoveantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ utilitas, judicio Epiſcopi aliud expoſcat.* Vides rem totam committi arbitrio Epiſcopi, non tamen mero, ſed prudenti, cum conſideratione neceſſitatis, vel utilitatis Eccleſiæ, conjunctim quidem pro Presbyteratu, disjunctivè ſaltem pro Diaconatu, & Subdiaconatu, pro quibus proinde interſtitiis diſpenſandi longè minor cauſa ſufficiat, quàm pro Sacerdotio. Uti notant *Rodriq. Bonac. Barboſa* apud Gobat. *n.* 471. quod ipſum tamen vix videtur uſu receptum: minùs autem illud, quod ibidem Concilium etiam inter ipſos Ordines minores aliqua interſtitia requirat, ut quis priori Ordine recepto diſponatur ad alium. Nam generali conſuetudine Ordines minores omnes conferuntur ſimul: & paſſim conferuntur pridie ante Subdiaconatum conferendum. Univerſim generali conſuetudine Germaniæ videtur multùm derogatum Decretis illis de interſtitiis: quia nuſquam obſervantur, ut jacent, ſed nihil communiùs, quàm quod omnes Ordines conferantur intra unum, imò dimidium annum, & ſæpè in quibuſdam locis intra ſex ſeptimanas Quadrageſimæ aſcendat ab infimo ad ſupremum gradum, ut vix rejiciatur aliquis ab Ordine, ea ſola de cauſa, quia non ſervat interſtitia: ac proinde ubi ſolet tam generaliter cum omnibus diſpenſari, non poteſt peccati gravis damnari ille, qui ſine diſpenſatione particulari interſtitiorum ſuſcipit ordines: ut contra Jordanum rectè cenſet Gobat. *n.* 495. Saltem tunc non peccat, quando Ordinatio oſtendit ſuas formatas, ut vocant, in quibus exprimitur tempus, quo ſuſcepit ultimum Ordinem. Hoc enim ipſo, quòd Ordinarius talem non repellat, cenſetur diſpenſare cum ipſo. Cæterùm ubi Decreta illa ſunt in vigore, & ab Ordinariis ſervantur, ac ſervari jubentur, utique talis peccaret graviter contra præceptum Eccleſiæ ab omnibus, etiam Regularibus, obſervandum: nullam tamen cenſuram incurreret, nec conſequenter irregularitatem ex uſu Ordinis ſic ſuſcepti conſequentem: juxta communem DD. Sententiam: & oppoſitum ex Bulla Pii II. male deducere Lezanam bene oſtendit Tamburinus hic *cap. 11. §. 1. n. 3.* Excipe tamen: niſi talis inſcio, vel invito Epiſcopo ita ſuſcipiens cenſeretur ſuſcipere Ordines furtivè, prout in ſimili dixi *num. præc.*

IV. Per dies *feſtos* vel *feſtivos*, quibus jure communi committitur collatio minorum Ordinum; & per diſpenſationem, vel privilegium etiam collatio Ordinum majorum: intelliguntur illi ſoli, qui in Choro ſimul, & foro celebrantur feſtivè, juxta communiſſimam DD. ſententiam, quam latiſſimè defendit Card. de Lugo *Reſpond. mor. lib. 1. dub.* 22. Et omninò certum videtur, quando in diſpenſatione, vel privilegio exprimitur dies feſtus: *De præcepto*, prout certè de minoribus Ordinibus conferendis exprimitur in Pontificali recognito, & edito ſub Urb. VIII. ut ex communiſſima Theologorum, & Canoniſtarum Sententia, omniumque conſenſu (contra unum, & alterum) latè, & optimè probat idem Gobat. à *n.* 482. Attamen ſecluſa illa clauſula *de præcepto*: ſufficere, ſi dies ille celebretur in Choro ritu duplici, in terminis docet noſter Rodriquez *Q. R. tom. 3. q. 23. art. 1.* teſtans, & probans ita declaraſſe Clementem VIII. (extendendo etiam ad feſta ſemiduplicia, ſaltem reſpectu Ordinum minorum) idipſum docent plures alii, eoſque citans Diana *part. 5. tr. 13. reſol. 97.* & tam practicè, quàm ſpeculativè probabile eſſe, cùm Caſtro-Palao cenſet Gob. *num. 72. & ſeqq.* quos videre potes, ſi opus habes. Unum tamen adhuc nota ex jure communi, *c. litteras de temp. ord.* Epiſcopo permiſſum eſſe, ut ſi ob rationabilem cauſam, v. g. multitudinem ordinandorum, vel infirmitatem, collationem Ordinum, etiam majorum faciendam alioquin in Sabbato, abſolvere non poſſit, partem ad Dominicam ſequentem differat, modò eo uſque continuetur naturale, & exactum jejunium, ut Sabbati, & Dominicæ matutini quaſi unus dies reputetur: communis DD. cum Laym. *cit. c. 8. n.* 5. Verùm tamen prohibitum eſt Epiſcopo, ne eidem, cui in Sabbato unum Ordinem majorem contulit v. g. Diaconatum mane ſequentis Dominicæ alium Ordinem majorem, puta Sacerdotium conferat: *cum propter continuationem jejunii fictione canonica mane cum veſpera ad eundem diem pertinere dicatur, cit. cap. Litteras.* Excipiendus tamen eſt Epiſcopatus; namſi in die Sabbati Ordinationis generalis alicui collatus eſt Presbyteratus, ſequenti Dominica manè conferri poteſt Epiſcopatus. Etiam non interveniente continuatione jejunii, ex communi Laym. *cit. num.* 6. Etenim Epiſcopatus quavis die Dominica conferri poteſt: & conſequenter etiam eo, qui poſt Sabbatum ordinationis generalis. Quin etiam, ſi ob rationabilem cauſam continuato jejunio Sabbati aliquis in Dominica ordinatus fuit Presbyter, eundem eadem die Epiſcopum quoque conſecrari poſſe, affirmant Sanchez *lib. 7. Conſil. c. 11. dub.* 15 Laym. *cit. num.* 7. Gob. *num.* 465. ſiquidem ad Epiſcopum non extenduntur Canones ſupra relati: & Epiſcopatus non diſtinguitur, niſi inadæquatè à Sacerdotio. Verùm id mihi probabiliùs negat Averſa apud Tamburinum *lib. 7. c. 11. §. 1. n.* 11. ſaltem ex eo capite, quòd tam novus Sacerdos, quàm novus Epiſcopus concelebrare debeat cum Ordinante, non liceat autem eodem die bis celebrare. Denique ob dictam rationabilem cauſam, ſi Epiſcopus Ordinationem generalem inchoare non poſſit in Sabbato, fas ipſi eſſe totam omninò transferre in eamdem Dominicam, modò continuet jejunium, poſt alios relatos, docet Gob. *n.* 477. & inſinuat Laym. *cit. n.* 5. 120

§. IV. *Privilegia Regularium circa prædicta.*

I. REgulares, mendicantes præſertim, poſſunt ordinari 121
extra tempora, ex privilegio conceſſo ab Eugenio IV. & Alex. VI. Neque illud privilegium revocatum eſſe per Concilium Trid. latè docent Rodriquez, *Q. R. to. 3. q. 23. art.* 5. Marchinus, Præpoſitus, Averſa, alii cum Diana *p. 5. tract. 13. miſcel. 1. reſol. 57. & latiùs p. 9. tract. 8. miſcel. 3. reſol.* Tamburinus *cit. lib. 7. cap. 10. n.* 13. Et extat expreſſa Declaratio Cardinalium *ad Seſſionis 23. c. 8. de Refor.* Quòd nimirum privilegium ſuſcipiendi Ordines extra tempora per Decretum Tridentini non ſit ſublatum: quippe in quo non ſit ſpecialis clauſula derogatoria privilegiorum, ſicut eſt quoad ætatem ordinandorum à Concilio Tridentino requiſitam. Accedunt denique conceſſiones Concilio illo poſteriores Gregorii XIII. & Clementis VIII.

II. Regularibus mendicantibus conceſſum eſt privilegium 122
ab Alexandro VI. ut poſſint non ſervatis interſtitiis annuis, ordinari tribus diebus Dominicis, vel feſtis duplicibus ſucceſſivè, ut videre eſt apud Rodriquez *cit.* cui ſimiliter non eſſe derogatum per Conc. Trid. ob defectum clauſulæ derogatoriæ, docent iidem DD. citati. Atque poſt Tridentinum idem privilegium conceſſit Societati JESU Gregorius XIII. equidem cum prohibitione communicationis. At abſolutè ſine prohibitione communicationis conceſſit Congregationi reformatæ S. Bernardi Gregorius XIV. bulla, *quæ incipit. Romanus Pontifex.* Denique Clemens VIII. idem conceſſit Congregationi S. Joannis Evangeliſtæ in Portugallia, ut patet apud Portellum V. *Ordines ſacri.* Qui teſtatur ſe hoc privilegium

Digitized by Google

gium oculis ſuis vidiſſe. *Dices:* refertur declaratio Cardinalium ad *ſeſſionis* 23. *c.* 11. cenſentium remiſſionem interſtitiorum etiam quoad Regulares ex cauſis à Concilio expreſſis faciendam, pertinere ad Epiſcopum ordinantem; eum tamen hac in re debere deferre judicio, & atteſtationi Superioris Regularis ordinandi; ergo non urget ampliùs hoc privilegium. Negatur conſequentia. Quia illa declaratio Cardinalium intelligenda eſt, quantùm eſt de jure communi: cum quo optimè ſtat, quòd idipſum per privilegium competat Superioribus Regularium. Et ſanè non potuit ullo modo illa declaratio enervare privilegia ipſo Concilio poſteriora.

123 III. Conceſſum eſt mendicantibus privilegium ſuſcipiendi Ordines à quocunque Catholico Epiſcopo communionem & gratiam Sedis Apoſtolicæ habente per Leonem X. & Paulum III. cui ſimiliter, cùm Tridentinum per ſpecialem clauſulam non derogarit, adhuc vigere docent Authores citati: atque non derogaſſe, certum eſt ex Bulla S. Pii V. *incipit. Etſi mendicantium*, quæ ex texta hujus Pontificis decerpta apud Cherubinum, & Rodriquez in Bullario Regul. in qua *n.* 17. ſic loquitur *P. ſeſſionis vera* 23. *cap.* 8. *Neminem niſi à proprio Epiſcopo ordinari poſſe, in Regularibus locum non habere declaramus.* Nec obſtat contraria declaratio Cardinalium approbata poſtea à Clemente VIII. Nam lex generalis non derogat quidquam privilegiis, niſi eorum faciat mentionem: declaratio autem illa nullam facit mentionem privilegiorum. Adde, idipſum etiam privilegium poſteà conceſſum eſſe à ſupra memoratis Pontificibus Gregorio XIII. & XIV. Adde inſuper, iiſdem privilegiis ſuſcipiendi Ordines extra tempora ſine interſtitiis juris, & à Catholico Epiſcopo, gaudere etiam Novitios Regularium mendicantium, ſi interim Patrimonium, vel Beneficium habeant. Nam in favorabilibus Novitii gaudent privilegiis ſuarum Religionum.

124 IV. Privilegium mendicantium, ab Innoc. VIII. conceſſum toti Ordini FF. Minorum, ut poſtquam pervenerint ad 23. annum; dum tamen ſufficientes ſint, poſſint promoveri ad Sacerdotium, & alia ejuſmodi privilegia, liquidò revocatum eſt per Concilium Trid. *cit. ſeſſ. c.* 12. Et quamvis S. Pius V. *vivæ vocis oraculo* conceſſerit, ut Religioſi poſſint privilegiis per Trid. Concilium revocatis uti in foro conſcientiæ, tamen nequit hoc privilegium deduci ad executionem, niſi Superior, Provincialis v. g. vel Guardianus diſpenſet in ætate, & in ſuis ad Epiſcopum dimiſſoriis teſtetur de hac diſpenſatione, & ſic res non remanet intrà forum conſcientiæ. Et ſic oraculum illud, antecedenter ad ordinationem non obtinet ullum robur. Attamen privilegio huic maximè poterit eſſe locus poſt factum, ſi quis Regularis bona fide ante ætatem impletam v. g. promotus ſit ad Sacerdotium: ut ſingulariter notavit Vaſquez *to.* 3. *diſp.* 246. *n.* 45. quia ſi Superior clam tunc diſpenſet, dicitur diſpenſare in foro conſcientiæ ſolus, etſi taliter diſpenſatus celebret ſuas Primitias coram viginti millibus ſpectatorum. Videatur Gob. *caſu* 13. *n.* 514. *& ſeq.*

Dices, Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 2 . *cap. ultimo de Regularibus* expreſsè dicit: *Hæc omnia, & ſingula in ſuperioribus decretis contenta obſervari ſancta Synodus præcipit in omnibus Cœnobiis non obſtantibus eorum privilegiis, ſub quibuſcunque verborum formulis conceſſis.* Ergo derogavit prædictis privilegiis Regularium. Negatur conſequentia. Concilium enim ibi ſolùm loquitur de ſuperioribus Decretis ipſius iſtius ſeſſionis *de Regularibus*; non autem de Decretis contentis in aliis ſeſſionibus.

SECTIO V.

Quæ ſingulorum Ordinum Definitio, Materia, Forma, Officia?

SUMMARIUM.

125 *Quid* Oſtiariatus *ut Sacramentum? &*
126 *Quid ut res Sacramenti?*
127 *Quid* Lectoratus *ut Sacramentum, &*
128 *Ut res Sacramenti?*
129 *Quid* Exorciſtatus *ut Sacramentum, &*
130 *Ut res Sacramenti, &*
132 *Quid* Acolythatus?
134 *Quid* Subdiaconatus, *& quæ ejus materia?* Uſque ad num. 137.
138 *Quid Diaconatus? &*
139 *Quæ ejus materia?*

§. I. OSTIARIATUS.

I. Ut Ordinatio, Sacramentum, ſeu Ceremonia ſacra eſt.

125 O*ſtiariatus* eſt Ordo Eccleſiaſticus, quo confertur Poteſtas ex officio aperiendi, claudendi, cuſtodiendi Eccleſiam, necnon dignos admittendi, indignos arcendi. Effectus ejus eſt Gratia ſanctificans cum jure ad gratias actuales officio competentes ſuo tempore præſtandas, & Character. Materia remota ſunt claves: proxima, earum Traditio. Forma ſunt hæc Epiſcopi verba: *Sic age, quaſi rationem Deo redditurus, pro his rebus, quæ his clavibus includuntur.* Quòd autem Oſtiarii ordinati deducantur ad oſtium templi aperiendum, & claudendum, & campanam, vel cymbalum pulſandum, tymbolum eſt, eorum, quæ ad officium ſuum ſpectant, & velut actuale exercitium Ordinis, quem ſuſceperunt: atque ad cæremoniam accidentalem ſpectans, non ad materiam aliquam primariam. Hic ergo, & in ſequentibus omnibus recole generatim dicta *ſupra à n.* 29. *De materia, & forma Sacramenti Ordinis, ſimultate, contactu materiæ, &c.*

II. Ut gradus miniſterii, ſeu res Sacramenti eſt.

O*ſtiariatus* eſt Poteſtas ſpiritualis per Ordinem collata Eccleſiam aperiendi, claudendi, cuſtodiendi, nec non dignos admittendi, indignos reppellendi ex officio. *Oſtiarius* ipſe eſt Miniſter Eccleſiæ ex Ordinatione ſua habens poteſtatem Eccleſiam aperiendi, claudendi, cuſtodiendi, necnon dignos admittendi, indignos repellendi ex officio. Officia ergo Oſtiarii ſunt 1. Eccleſiam aperire, & claudere. 2. Eccleſiam, & ſacram Supellectilem cuſtodire, & conſervare, mundando à ſordibus, tuendo à furibus, vel prophanis uſibus. 3. Campanas pulſare, advocare, & admittere dignos: repellere, & excludere indignos, utpotè, infideles, hæreticos, excommunicatos, & interdictos: item publicè pœnitentes, qui in veſtibulo Eccleſiæ remanere debeant tempore pœnitentiæ: item Catechumenos, qui ſolùm olim admittebantur ad Miſſam Catechumenorum, videlicet ab initio uſque ad Offertorium, poſteà egredi debeant. 4. Aperire librum ei, qui eſt prædicaturus: quod ultimum certè in uſu non eſt. Tannerus *hic diſp.* 2. *q.* 2. *n.* 48. citans Canones, exprimit, Officium primarium Oſtiariatus, & Oſtiarii eſſe, cuſtodire res, & depoſita Eccleſiæ, & diſcernere inter dignos, & indignos, ut illos admittat, hos ejiciat, vel repellat: accidentarium verò ejus munus eſſe, aperire, & claudere Eccleſiam, pulſare campanas. Sed nihil refert, cùm vix ullum hodie ſit in uſu. Notat autem noſter Marchant, multùm deceſſiſſe decori Eccleſiæ, quòd ejuſmodi munia minorum Ordinum non ampliùs per Ordinatos ex officio, ſed pleraque per laicos exerceantur. 126

§. II. LECTORATUS.

I. Ut Ordinatio, vel Sacramentum, vel ſacra Cæremonia eſt.

L*ectoratus eſt* Ordo Eccleſiaſticus, quo confertur poteſtas ſpiritualis legendi in Eccleſia Prophetias, & Scripturas ex officio. Effectus eſt gratia ſanctificans cum jure ad gratias actuales competentes officio exercendo, ſuo tempore præſtandas, & Character. Materia remota eſt liber continens ſacras Lectiones Veteris, ac Novi Teſtamenti, ſeu Prophetias, & Epiſtolas: item homilias, & ſermones SS. PP. in Eccleſia legi ſolitas. Tannerus *cit. n.* 48. Proxima eſt ejuſdem libri traditio, Forma, verba hæc Epiſcopi: *Accipe, & eſto verbi Dei relator, habiturus, ſi fideliter, & viriliter Officium tuum impleveris, partem cum iis, qui verbum Dei ab initio bene miniſtraverunt.* 127

II. Ut gradus miniſterii, ſeu res Sacramenti eſt.

L*ectoratus eſt* Poteſtas per ordinationem collata legendi lectiones ſacras, Prophetias, Scripturas ex officio. *Lector eſt* miniſter Eccleſiæ, habens poteſtatem legendi lectiones ſacras in Eccleſia ex officio. Officium ergo Lectoris eſt publicè in Eccleſia coram populo, clara, & diſtincta voce lectiones ſacras ex Scripturis Veteris, & Novi Teſtamenti prælegere: idque 1. In Pſalmodia, & Officio divino nocturno. 2. In Miſſa Prophetias, non tamen Epiſtolam, & Evangelium. 3. Antequam Epiſcopus prædicaret, lectori erat textum Scripturæ cujuſvis in Concione explicandum prælegere, uti ſæpiùs indicat S. Auguſtinus, & alii Patres. Item Lectoris munus eſt catechumenis baptizandis rudimenta fidei tradere: Denique olim etiam panem, & fructus novos benedicebant, ſed id modò abrogatum, aut certè in nullo uſu eſt. 128

§. III. EXORCISTATUS.

I. Ut Ordinatio, ſeu Sacramentum, vel ſacra Cæremonia eſt.

E*xorciſtatus* eſt Ordo Eccleſiaſticus, quo confertur poteſtas ſpiritualis imponendi manus ſuper energumenos, Exorciſmos legendi ad dæmones fugandos, eorumque opera diſſolvenda ex officio. Effectus eſt gratia ſanctificans 129

cum

Digitized by Google

cum jure ad gratias actuales officio competentes ſuo tempora dandas, quibus maximè indiget Exorciſta; Character Inſigne poteſtatis hujus. Materia remota eſt liber Exorciſmorum: proxima, ejuſdem libri traditio. Forma, hæc verba Epiſcopi. *Accipe, & commenda memoriæ, & habe poteſtatem imponendi manus ſuper energumenos, ſive baptizatos, ſive catechumenos.*

II. Ut gradus miniſterii, ſeu res Sacramenti eſt.

130 E*Xorciſtatus* eſt Ordo Eccleſiaſticus, quo confertur poteſtas ſpiritualis ordinatione collata imponendi manus ſuper energumenos, Exorciſmos legendi, ad dæmones fugandos, eorumque opera diſſolvenda ex officio. Exorciſta eſt Miniſter Eccleſiæ habens poteſtatem ordinatione collata imponendi manus &c. Officium ergo Exorciſtæ eſt imponere manus ſuper energumenos, & exorciſmos legere ad fugandos dæmones. Eſt autem exorciſmus formula ſacra verborum auctentica, ab Eccleſia ſcilicet inſtituta, vel approbata ad dæmones fugandos, eorumque opera diſſolvenda. Conditiones porrò in Exorciſta requiſitæ ad hoc, ut officio ſuo legitimè, & fructuosè ſatisfacere poſſit, ſunt bonitas, fides, ſcientia, prudentia, intentio recta, modi approbati exorciſmorum. Quæ conditiones omnes cùm in paucis reperiantur conjunctæ, ideò modò multiplicato numero Sacerdotum non ampliùs exorciſtæ in ſolis Minoribus conſtituti, ſed Sacerdotes hoc officium exercere conſueverunt. Denique olim etiam Exorciſtæ officium erat in Miſſa edicere populo, ut qui non communicaret, daret locum aliis communicaturis: & aquam infundere, qua in miniſterio Baptiſmi uſurus erat baptizans. Sed hæc quoque ipſo non uſu dudùm abrogata ſunt.

§. IV. ACOLITHATUS.

I. Ut Ordinatio, ſeu Sacramentum, vel Cæremonia ſacra eſt.

131 A*Colythatus* eſt Ordo Eccleſiaſticus, quo confertur poteſtas ſpiritualis accendendi lumina, cereumque accenſum transferendi ad Altare, & porrigendi Subdiacono urceolos pro ſacro miniſterio, ac aliis in Sacrificio Miſſæ deſerviendi Majoribus initiatis ex officio. Effectus eſt gratia ſanctificans cum jure ad gratias actuales officio competentes, ſuo tempore dandas, & Character Signum hujus poteſtatis. Materia remota duplex eſt: candelabrum cum cereo extincto. 2. Urceoli vacui. Proxima eorundem traditio. Forma, verba Epiſcopi: 1. *Accipe ceroferarium cum cereo, ut ſcias te ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari in nomine Domini.* 2. *Accipe urceolos ad ſuggerendum vinum, & aquam in Euchariſtiam ſanguinis Chriſti, in nomine Domini.* Circa hanc duplicem materiam, & formam triplex eſt Sententia Doctorum: alii primam tantùm: alii ſecundam tantùm: alii utramque ſimul volunt eſſe eſſentialem: quod tertiam credo: at tunc ſub qua materia, & forma imprimetur Caracter? Res incerta eſt; aut dic, ſub utraque imprimi duos Characteres partiales, aut Characterem ſub prima impreſſum, ſub ſecunda ſolùm extendi ad ſignificandam aliam diſtinctam poteſtatem præparandi materiam: aut imprimi tantùm ſub ſecunda materia, & forma; quia tunc Acolytho traditur principalis poteſtas ſui Ordinis ſine dubio enim principaliùs eſt materiam Corporis, & Sanguinis Chriſti præparare, quàm luminaria miniſtrare. Atque D. Bonavent. *in 4. d. 24. p. 2. q. 2.* bene docet: *Hoc pro regula generali habendum eſt, quod in illo ſigno exteriori imprimatur Character in quolibet Ordine, in quo principalis poteſtas, quam reſpicit Ordo, ſignatur tradi ordinato.*

II. Ut gradus miniſterii, ſeu res Sacramenti eſt.

132 ACólythatus eſt Poteſtas ſpiritualis Ordinatione collata, accendendi luminaria, cereumque accenſum transferendi ad Altare, & miniſtrandi Subdiacono urceolos cum vino, & aqua pro ſacro miniſterio, ac in aliis in Sacrificio miniſtrandi Majoribus initiatis ex officio. Acolythus ergo eſt Miniſter Eccleſiæ ex ordinatione ſua habens poteſtatem ſpiritualem accendendi luminaria &c. Officia ergo Acolythi ſunt. 1. Præparare lumina ad Sacrificium, cereum accendere, & ad Altare deferre, etiam Diacono ſolemniter legenti Evangelium præferre. 2. Vinum, & aquam ad Sacrificium præparare, atque urceolos vino, & aqua repletos ad Altare portare, & Subdiacono porrigere. Denique Diacono, & Subdiacono ſub Sacrificio ſervire, inde enim dicitur Acolythus, latinè pediſſequus. Et hinc patet, cur Acolythatus cæteris Ordinibus minoribus præferatur. Nam reliqui tres Ordines minores directè ſolùm circa populum miniſtrant, etſi in ordine ad Sacramentum, & Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti: Acolythi autem, & ipſi quidem circa populum deſerviunt ad excitandam devotionem, magis tamen directè, & propinquè deſerviunt ad Sacrificium Miſſæ, ſeu Corporis, & Sanguinis Chriſti, ut ex officiis aſſignatis patet.

§. V. SUBDIACONATUS.

I. Ut Ordinatio, ſeu Sacramentum, vel Cæremonia Sacra eſt.

134 S*Ubdiaconatus* eſt Ordo ſacer Eccleſiaſticus, quo confertur poteſtas ſpiritualis in Sacrificio Miſſæ aſſiſtendi Sacerdoti mediante Diacono, ſeu immediatè Diacono, miniſtrando ei calicem cum vino, & patenam cum hoſtia &c. Item Epiſtolam ſolemniter legendi in Sacrificio ex officio. Effectus eſt gratia ſanctificans cum jure ad gratias actuales officio competentes ſuo tempore dandas, & Character Signum poteſtatis iſtius. Materia, & forma duplex eſt. Prima materia remota, eſt calix vacuus, cum patena vacua ſuperpoſita, ſcilicet ſine vino, & hoſtia: proxima, utriuſque traditio. Non enim ſufficeret tradi ſolùm calicem, vel ſolam patenam, quia Concilia ſemper utrumque exprimunt, & illa traditio ad utramque partem Sacrificii, ſcilicet Corporis, & Sanguinis Chriſti, ſuo modo ad inſerviendum refertur. Sufficeret tamen probabiliter, ſi calix, & patena non eſſent conſecrata: cùm nullo jure præcipiatur illa debere ad hunc effectum eſſe conſecrata. Henriq. Filliuc. Bonac. Dian. & alii apud Tamb. *l. 7. c. 3. §. 2. n. 2. &c.* Contrarium tamen ex uſu Eccleſiæ probabilius. Forma ſunt illa verba Epiſcopi monitoria potiùs, quàm imperativa. *Videte, cujus miniſterium vobis traditur* (hoc ſolum videtur eſſentiale) *ideò admoneo vos, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere poſſitis.* Vide Vaſquez *3. p. diſp.* 238. *c.* 5. *nu.* 2. Secunda materia remota eſt liber Epiſtolarum: proxima ejus traditio. Forma, hæc verba Epiſcopi, *Accipe librum Epiſtolarum, & habeto poteſtatem legendi in Eccleſia ſancta Dei tam pro vivis, quam defunctis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.*

135 Ex his autem ſola prima materia, & forma eſt eſſentialis, & primitiva, ſub qua confertur Subdiaconatus, & imprimitur Character: ſecunda verò materia, & forma eſt tantùm accidentalis, vel ad ſummum integralis ex nova inſtitutione Eccleſiæ. ut docent Vaſquez, Coninch, & alii, & Caſtro-Palaus hoc vocat commune, & certum. Vide mox de officio Subdiaconi. Addit Pontificale. *Et Archidiaconus accipit, & tradit eis urceolos cum vino, & aqua, & bacile,* (ideſt pelvicula, & manutergio,) *quæ omnia ſimiliter tangere debent.* Verùm hæc non ſpectant ad materiam hujus Ordinis, eò ipſo, quòd non tradantur ab Epiſcopo, ſed tantùm Archidiacono. Quare nullum ſcrupulum movendum Subdiacono fortè ſine ea traditione ordinato, rectè reſolvit Gob. *n.* 54.

136 At, contigit non ſemel per errorem, vel incuriam Magiſtri Cæremoniarum, ut Subdiaconando pro calice vacuo, traderetur calix cum vino, qualis debet tradi Presbyterando. An valida fuit Ordinatio? An ſaltem ſub conditione reiteranda? R. Cardinalis de Lugo *Reſponſ. moral. l. 1. c.* 30. à Recentioribus ipſo meritò communiter receptus, omninò ordinationem fuiſſe validam, nec ullo modo repetendam. Ratio ſumitur ex vulgata Regula juris: *utile per inutile non vitiatur:* ergo & calix, qui eſt legitima materia Subdiaconatus, non vitiatur per præſentiam, vel continentiam vini merè per accidens, & præter intentionem Epiſcopi, qui intendit tradere ſola vaſa ſine materia in his contenta: ſicut non vitiatur Baptiſmus v. g. ſi aquæ elementari miſceatur aqua roſacea, vel alius liquor. Certè materia ſecundaria Subdiaconi eſt traditio libri Epiſtolarum, & tamen plerumque traditur Miſſale, in quo continentur & Evangelia, materia Diaconi, & prophetiæ, materia Lectoris, & alia per plurima. Et tandem pono, Epiſcopum, notato errore, effudiſſe vinum, ſine dubio validè ordinaſſet, licèt aliquæ guttæ remanſiſſent ſufficientes ad validam conſecrationem, & in rigore etiam ad Ordinationem Presbyteri: ergo ſimiliter valebit, etſi aliquantò plùs vini in calice fuerit. Quare Ordinatio illa non fuit iteranda. Quia licèt in Preſbyteratu, & Epiſcopatu non ſit ſuſtinenda opinio probabilis, ſed reiteranda ſub conditione Ordinatio, propter graviſſima incommoda, quæ afferret invalida Ordinatio Sacerdotis, vel Epiſcopi. In Subdiaconatu autem, ac reliquis Ordinibus non videtur neceſſaria repetitio conditionata, etſi ſolùm probabilis ſit ejus valor: cùm nullum ex nullitate ſequatur notabile incommodum fidelium, ut alibi etiam notavi. Porrò probabilem eſſe valorem talis Ordinationis, jam ſatis probatum eſt.

II. Ut gradus miniſterii, ſeu res Sacramenti eſt.

137 SUbdiaconatus eſt Poteſtas ſpiritualis Ordinatione collata in Sacrificio Miſſæ aſſiſtendi, & inſerviendi Sacerdoti mediante Diacono, vel immediatè Diacono, miniſtrandi ei calicem cum vino, & patenam cum hoſtia &c. item in Sacrificio ſolemniter legendi Epiſtolam ex officio. Subdiaconus eſt Miniſter Eccleſiæ habens ex Ordinatione ſua poteſtatem

ſtatem in Sacrificio Miſſæ inſerviendi Sacerdoti, mediante Diacono &c. inde enim dictus Subdiaconus, quaſi ſubminiſter. Officia ergo, ſeu munia Subdiaconi ſunt. 1. Aquam ad miniſterium Altaris præparare. 2. In Sacrificio Miſſæ proximè aſſiſtere Diacono, eique miniſtrare. 3. Calicem, & patenam cum hoſtia ad Altare deferre, & Diacono offerre. 4. Panem conſecrandum pro populo in Altari ponere. 5. Pallas Altaris, & Corporalia abluere. 6. Crucem in Supplicationibus præferre. Denique Epiſtolam in Miſſa ſolemni canere ſolemniter, ideſt, cum debitis paramentis, & Inſigni ſui Ordinis, quod eſt manipulus. Atque hoc ultimum officium non competit ſubdiacono ex vi Subdiaconatus in primæva ſua inſtitutione, & uſu, ſed acceſſione ex nova inſtitutione, & collatione Eccleſiæ ſucceſſu temporis facta. Certè antiquiſſima Concilia, dum referunt officia Subdiaconi, de eo mentionem non faciunt; & de facto Epiſcopus in exhortatione prævia ad Subdiaconandos, etſi omnia alia Subdiaconorum officia recenſeat, nullam tamen facit mentionem lectionis Epiſtolarum: ſic enim habet. *Subdiaconum oportet aquam ad miniſterium Altaris præparare, Diacono miniſtrare, pallas Altaris, & corporalia abluere; calicem, & patenam ad uſum Sacrificii eidem offerre; oblationes, quæ veniunt, in Altari reponere. Pallæ, quæ ſunt in ſubſtratorio Altaris, in alio vaſe debent lavari, in alio corporales pallæ: Ubi autem corporales pallæ lotæ ſunt, nullum aliud linteamen debet lavari, ipſaque lotionis aqua in baptiſterium debet mergi.* Hæc ibi, nullo verbo lectionis Epiſtolæ mentionem injiciens. Idipſum ſignificat Catechiſmus Romanus, qui agens de Subdiacono, ait: *Epiſtolam etiam, quæ olim à Diacono in Miſſa recitabatur, Subdiaconus legit.*

De obligationibus in Subdiaconatu ſuſcepto contrahendis, dicam *cap. ſeq.*

§. VI. DIACONATUS.

I. Ut Ordinatio, & Sacramentum eſt.

138 Diaconatus eſt Ordo ſacer, quo confertur poteſtas proximè aſſiſtendi, & inſerviendi Presbytero in miniſterio Altaris, legendique Evangelium ſolemniter in Miſſa, & alia obeundi huic Ordini propria munia ex officio. Effectus eſt gratia ſanctificans, cum jure ad gratias actuales huic miniſterio competentes, & Character ſignum hujus poteſtatis. Materia, & forma itidem duplex eſt: una eſt impoſitio manus dexteræ Epiſcopi ſuper caput ordinandi cum hac forma: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur, & ad reſiſtendum Diabolo, & tentationibus ejus in Nomine Domini.* Altera materia eſt traditio, ſeu porrectio libri Evangeliorum, cum hac forma: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium in Eccleſia, tam pro vivis, quàm pro defunctis in Nomine Domini.* Traditur autem communiter liber Miſſalis, quo continentur ipſa Evangelia à Diacono in Miſſa ex officio legenda, vel cantanda. Sufficeret tamen tradere alium librum, quo continentur Evangelia ſola, vel eorum pars: ſufficeret etiam tradere tota Biblia aut totum Teſtamentum Novum: quia ſemper adſunt Evangelia. Dubia foret Ordinatio, & ſub conditione repetenda, ſi traderetur liber ſolùm continens Acta Apoſtolorum, Epiſtolas Pauli, Apocalypſin &c. quamvis enim in ejuſmodi libris ſit doctrina Evangelica, non ſunt tamen Evangelia. Certò autem non ſufficeret tradere ſolùm Teſtamentum Vetus, aut alium librum facerent v. g. Exorciſmorum, Concilii Tridentini &c. vel ſimilem Evangelium non continentem; tuncque Ordinatio eſſet invalida certò. Quia non adſunt Evangelia ſignificata per formam ab ordinante prolatam: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium &c.* Utraque hæc materia tam impoſitio manuum, quàm traditio libri Evangeliorum, cum ſuis formis, eſſentialis eſt, ita ut utraque tanquam partiales conſtituant unam totalem materiam, & formam Ordinis Diaconatus. Henriquez, Bellarminus, alioſque citantes Laym. *cap.* 5. Lugo *diſp. 2. de Sacram. in genere ſect.* 5.

139 I. Eſſentialis, imo primitiva materia Diaconatus manuum impoſitio eſt. Nam Scriptura *Act.* 6. in Ordinatione primorum ſeptem Diaconorum: & Concilia, nominatim Carthaginenſe IV. *c.* 4. & SS. Patres apud Bellarminum, *de Ordine c.* 9. in Ordinatione Diaconorum ſemper meminerunt impoſitionis manuum, nulla facta mentione traditionis libri Evangeliorum. Adde, quod in Ordinatione Diaconi Epiſcopus ei manum imponens dicat: *Accipe Spiritum ſanctum &c.* De quibus verbis Conc. Trid. *ſeſſ.* 23. *Can.* 4. ita definit: *Si quis dixerit, per ſacram Ordinationem non dari Spiritum ſanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopum dicere: accipe Spiritum ſanctum, anathema ſit.* Quare rectè concludit Lugo *cit. ſect.* 5. *n.* 100. *Non video, quomodo poſt hanc definitionem aliqui opinentur per illa verba, non dari Spiritum ſanctum, ſed tantùm intelligi per modum cujuſdam deprecationis.* Certè dicere impoſitionem manuum tantùm fuiſſe, & eſſe ritum accidentalem, per modum deprecationis, vel præparationis, eſt ludere in Scripturis, Conciliis, & Patribus. Qua enim veritate, tacitis eſſentialibus Sacramenti Ordinis, ritum tantùm accidentalem protuliſſent, nulla facta mentione alicujus ſigni eſſentialis? II. Altera materia magis declarativa, & diſtinctius ſignificativa poteſtatis Diaconalis, & utique eſſentialis, eſt traditio libri Evangeliorum: quia Eugenius IV. in Concilio Florentino, Decreto ad Armenos expreſsè dicit *Diaconatus per libri Evangeliorum dationem confertur.* Et licèt hanc ſolam materiam aſſignet, attamen impoſitionem manuum ex antiquiſſimo Eccleſiæ uſu ſatis perſpectam, ipſiſque Armenis non ignotam, non excluſit, neque exprimere opus habuit.

Quia ergo Concilia antiqua, præſertim Carthaginenſe allegatum pro Ordinatione Diaconi aſſignant impoſitionem manus: Concilium autem Florentinum dicit: Diaconatum conferri per dationem libri Evangeliorum: ne hæc ſibi repugnent, ſed cohæreant, omninò dicendum erit, hunc Ordinem per utrumque conferri inadæquatè, & diverſa illa Concilia ſolùm aſſignaſſe materiam inadæquatam eſſentialem. 140

At: quid de impreſſione Characteris? Bellarminus *cit. de Ordine c.* 9. inſinuat, & aliis placet, conferri duas poteſtates, atque imprimi duos Characteres partiales, ſigna utriuſque poteſtatis, ſcilicet miniſtrandi Sacerdoti, & legendi Evangelium: quemadmodùm Sacerdoti confertur duplex poteſtas in Corpus Chriſti verum, & myſticum: nec improbabiliter: ſed veroſimilius eſt, impoſitionem manuum cum illa ſua forma. *Accipe Spiritum ſanctum &c.* etſi ſacramentalia, efficacia ſunt, non tamen operari, niſi completa altera materia, & forma, ſcilicet traditione libri Evangeliorum, cum ſua forma: *accipe poteſtatem &c.* & tunc primùm, & gratiam conferri, & characterem poteſtatis collatæ ſignum imprimi: tunc enim primò explicitè ſignificatur conferri poteſtas ſpecialis Ordinis hujus: conformiter ad latiùs dicenda in *parte ſecunda.* De impoſitione manuum, & traditione vaſorum in Ordinatione Sacerdotis.

II. Ut gradus miniſterii, ſeu res Sacramenti eſt.

Diaconatus eſt poteſtas ſpiritualis Ordinatione collata proximè aſſiſtendi, & inſerviendi Presbytero in miniſterio Altaris, legendi Evangelium ſolemniter in Miſſa, & alia obeundi huic Ordini propria munia. *Diaconus* ergo eſt Miniſter Eccleſiæ habens poteſtatem proximè aſſiſtendi, & inſerviendi Presbytero &c. Officia ergo Diaconi jam indicata ſunt. 1. Proximè, & immediatè (quo eminet Subdiacono) aſſiſtere, & inſervire Presbytero ſacrificanti in toto miniſterio Altaris, modis in Rubricis præſcriptis. Ubi principalis actus eſt, hoſtiam cum patena, & calicem cum vino à ſe infuſo præbere Presbytero. Quo offerente calicem, tenet ſimul calicem, vel brachium Sacerdotis, non item offerente hoſtiam. quia in oblatione calicis dicit Sacerdos, *Offerimus*: in oblatione autem hoſtiæ in ſingulari dicit, *Offero.* 2. In Miſſa legere, ſeu cantare Evangelium ſolemniter, ideſt, cum paramentis debitis, & Inſigni ſui Ordinis, quod eſt ſtola tranſverſim geſtata. 3. Ex commiſſione Epiſcopi, vel Parochi, prædicare verbum Dei, baptizare ſolemniter: & exigente neceſſitate etiam Euchariſtiam miniſtrare. At, inquies, cur ad hos actus quaſi ſecundarios Diaconi, requiritur ſpecialis commiſſio, vel licentia Epiſcopi, aut Parochi, non item ad priores actus magis principales, & proprios hujus Ordinis? Reſp. ideò, quia actus illi priores, miniſtrare Sacerdoti, & legere Evangelium, ſunt actus tantùm Ordinis, quos exercendi plena poteſtas in ipſa Ordinatione conceditur. Illi autem actus poſteriores, baptizare ſolemniter, Euchariſtiam miniſtrare, prædicare publicè in Eccleſia ex pulpito, ſeu cathedra, ſunt actus juriſdictionis, & Curæ Paſtoralis: ad quos proinde licitè exercendos, ultrà poteſtatem Ordinis, in non habente juriſdictionem requiritur commiſſio, ſeu delegatio ab habente juriſdictionem ordinariam, nimirum Epiſcopo, aut ſaltem Parocho. De neceſſaria Diacono licentia ad prædicandum, vide latè Gob. *caſu* 11. *a n.* 75. 4. Ex communi cum S. Thoma *p.* 3. *qu.* 82. *art.* 3. *ad* 1. Diaconus habet poteſtatem in Corpus Chriſti in ſacro vaſe contentum. Unde communi praxi Eccleſiæ, in proceſſione, vel expoſitione Venerabilis Sacramenti, Diaconus vas SS. Euchariſtiam continens educit è Sacrario, vel è ſublimiori loco deponit, & in Altari, vel manibus Sacerdotis reponit: & ſuadente neceſſitate, vel occaſione, & cauſa rationabili, utique poſſe deferre ab uno Altari in aliud, ut cum aliis notat Tamb. *hic l.* 7. *cap.* 4. *§.* 1. Denique plura olim fuerunt officia Diaconorum. 1. Sanguinem Chriſti, ſcilicet Euchariſtiam ſub ſpeciebus vini miniſtrare fidelibus, olim quando fuit uſus adhuc utriuſque ſpeciei. 2. Catechumenos inſtruere in rudimentis fidei, & ad baptiſmum diſponere. 3. Populum in ſacris cœtibus, certis vocibus, & ſignis ad devotionem ad Deum monere, quo ferè modo adhuc dicunt *flectamus genua.* 4. Diaconus olim ad januam virorum, ſicut Subdiaconus ad januam fœminarum aſſidere debebat, dum Templum ingrediebantur ad Sexus diſtinguendos. Clemens P. *l.* 1. *Conſtit.* 11. Denique temporalibus Eccleſiarum bonis, eorumque, ac Eleemoſynarum diſtribu- 141

ſtributionibus invigilare, & alia quædam. Vide noſtrum Marchant. Speculi. *tr. 6. tit. 5. q. 1.*

Presbyteratus, ſeu Sacerdotium: remiſſivè.

Reverentiæ, ac Ordinis cauſa, & in gratiam eorum, qui pro ſolo Presbyteratu ſtudendo ſe præparant, placuit hoc ſacratiſſimo Ordine feliciter auſpicari ſecundam partem hujus Theologiæ Sacramentalis de inſtructione ſpeciali Presbyterandi, Deo favente propediem ſecuturam.

SECTIO VI.

Qualis diſpoſitio requiratur in miniſteriis dictorum Ordinum? ubi obiter de Paramentis.

SUMMARIUM.

142 *Qualiter peccet celebrans, vel Diaconus, & Subdiaconus miniſtrans in mortali?* Uſque ad n. 147.
148 *Quæ ſint paramenta Ordinatorum?*
150 *Quid ſignificent paramenta?* Uſque ad n. 157.

ORdinibus præſertim ſacris initiati, debent miniſtrare ſanctè: ideſt, actus ſuorum Ordinum exercere cum debita diſpoſitione animi, & corporis.

§. I. *Diſpoſitio animi requiſita.*

142 ESt, ut ſit in ſtatu gratiæ, nulla irregularitate, vel cenſura irretitus. Quoad primum: Quæſtio practica non levis momenti eſt, an Ordinati peccent mortaliter miniſtrantes in ſtatu peccati mortalis? Certum ideſt de Sacerdote in mortali celebrante, aut Sacramenta conficiendo adminiſtrante juxta generatim dicta *c. 3. ſect. 2. à n. 169.* Idipſum de Diacono, & Subdiacono in mortali ſolemniter miniſtrantibus docent graves Doctores, præſertim antiquiores ſatis communiter. Fundamenta mox adferam *n.* 144. De Minoribus autem communi conſenſu negatur. Dico ſequentia.

143 I. Probabiliùs eſt, Diaconum, & Subdiaconum (nedum Minoriſtam) in peccato mortali miniſtrantem, non peccare de novo mortaliter, dummodò habeat actualem averſionem à peccato, ſeu non habeat affectum actualem peccandi. Sic communior Recentiorum, teſte Baſſæo in Floribus Theologicis. *V. Sacramentum* 3. *n.* 8. Ratio ſufficiens eſt: quia de hoc nullum extat præceptum, nec divinum, nec humanum; Scripturæ enim, quæ adferuntur, ſolùm conſilium maximæ congruentiæ adferunt, non præceptum obligationis. Deinde Diaconus, & Subdiaconus neque immediatè ad Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti concurrunt, ut Sacerdos celebrans, neque aliquod Sacramentum conficiunt, nec conſequenter ſunt diſpenſatores meritorum Chriſti, vel cauſa gratiæ ſanctificantis, ut Sacerdos alia Sacramenta miniſtrans: adeoque eorum actus non ſunt opus tam ſanctum, ut ſub mortali in ſtatu gratiæ exerceri debeant.

144 II. Nec obſtant, aut valdè urgent fundamenta oppoſitæ Sententiæ. Nam 1. confertur Diaconis, & Subdiaconis in Ordinatione gratia ſanctificans, ut miniſteria Ordinis ſui debitè, & ſanctè obeant: ut, ſemper in ſtatu gratiæ exerceant; non præcipitur, alioquin eadem ratione etiam in Minoribus miniſtrantes ſub mortali tenerentur eſſe in ſtatu gratiæ, contrà communem, etiam Adverſariorum. 2. Jubentur excitare gratiam Ordinis ſui (*2. Tim. 1. admoneo te, ut reſuſcites gratiam, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum*) utique maximè miniſtrando. Sed faciendo, quod eſt in ſe, & quantùm commodè fieri poteſt: eſſe autem in ſtatu gratiæ Dei, non ita facilè eſt in poteſtate noſtra, ſicut averſio à peccato. 3. Leguntur graviter puniri miniſtrantes in Peccato mortali, ut videre eſt apud Jacobum Marchantium de Sacramentis *tr. 1. c. 3. n. 4.* Sed fortè fuerunt in actuali affectu peccati mortalis, aut fuerunt peccatores notorii miniſtrantes cum gravi ſcandalo. 4. Eodemque ſenſu intelligenda verba ſanè graviſſima Greg. IX. *c. ult. de temporibus ordinand.* ubi de Diaconis, & Subdiaconis ait: *Si non pœnituerit, monendi ſunt, & ſub interminatione divini Judicii obteſtandi, ut in teſtimonium ſuæ damnationis, in ſuſceptis etiam Ordinibus non miniſtrent.* Hæc ille: nimirum peccatores publici, vel obſtinati.

145 III. Sufficit ergo, & neceſſarium eſt, ut Diaconus, & Subdiaconus in mortali exiſtentes, dum miniſtrant, habeant actualem aliquam averſionem à peccato, & pium ad Deum motum. Hoc enim ſufficienter eſt in eis, ſuſcitare Gratiam Dei; nimirum faciendo quod in ſe eſt ad divinam gratiam recuperandam: alioquin non tantùm Sacerdos, ſed etiam Diaconus, vel Subdiaconus miniſtrantes in actuali affectu peccati mortalis, utique peccarent mortaliter ſpeciali peccato irreverentiæ erga Sanctiſſimum Sacramentum, & virtualis ſaltem contemptus, cùm ad ejus dignum miniſterium, Gratiam Sacramentalem, & ſanctificantem acceperint, ipſi autem in miniſtrando illam non ſolùm non habeant, ſed etiam actuali affectu mortalis peccati omninò excludant. Quæ ratio, etſi appareat, non tamen æquè concludit de Minoribus initiatis in actuali mortali miniſtrantibus. Quia remotè ſatis, & indirectè ad divinum Sacrificium concurrunt, & ideo eos non peccare mortaliter, in quacunque interna diſpoſitione miniſtrent, communior eſt opinio.

146 IV. Quoad ſecundam diſpoſitionem animi, ut miniſtrans in ſacro Ordine nulla ſit irregularitate, vel cenſura irretitus, ſatis patet ex dictis *ſuprà* ſpeciatim *n.* 88. miniſtrantem in irregularitate peccare mortaliter. *Et n.* 92. Miniſtrantem in cenſura, ideſt, excommunicatum, ſuſpenſum, vel interdictum perſonaliter, per ſe loquendo, peccare mortaliter, & inſuper contrahere novam irregularitatem ex delicto abuſus ſacri Ordinis ob violatam cenſuram, quæ recole.

§. II. *Diſpoſitio Corporis requiſita.*

147 ESt, ut miniſtrent, cum decenti corporis habitu, cum debitis, aptiſque paramentis, & cæremoniis præſcriptis in Rubricis, ibi legendis, certè hic non deſcribendis. Attamen hic placat opportunè breviter adnotare miniſtrorum

Paramenta, eorumque ſignificationes.

148 I. PAramenta. 1. Minoribus initiati eſt Superpelliceum lineum ſimplex. 2. Subdiaconi, Amictus, Alba, Cingulum, & Manipulus tantùm, qui eſt inſigne ſui Ordinis, & Dalmatica ad ornatum. 3. Diaconi, Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, & Stola à ſiniſtro humero tranſverſim geſta, quod eſt Inſigne diſtinctivum ſui Ordinis, & Dalmatica, ſcilicet ad ornatum. 4. Sacerdotis, Amictus, Alba, Cingulum, Manipulus, Stola ab utroque humero geſta, & caſula, ſeu planeta. Adverte hic in numero paramentorum. 1. Sacerdos neceſſariò ſex induitur veſtibus, quibus ſignificatur Redemptio noſtra in Sacrificio repræſentata, facta ſexta mundi ætate, & feria ſexta hebdomadæ. 2. Diaconus Sacerdoti immediatè miniſtrans quinque tantùm induitur veſtibus de neceſſitate. 3. Subdiaconus Sacerdoti immediatè tantùm, ſcilicet mediante Diacono miniſtrans, quatuor tantùm induitur veſtibus de neceſſitate. Minoribus tandem initiati, quia remotè ſatis miniſtrant Sacerdoti, ſimplici induuntur veſte ſuperpellicea. Cæterùm paramenta omnia hic ſpecificata neceſſaria ſunt ad miniſterium ſacrum neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici, adeò ut Sacerdos ſine aliquo iſtorum celebrans: Diaconus ſine ſtola, & prærequiſitis: Subdiaconus ſine manipulo, & prærequiſitis ſolemniter miniſtrans, ſcienter, & ſine juſta cauſa neceſſitatis, vel utilitatis graviſſimæ, peccent mortaliter, quia tranſgrediuntur præceptum Eccleſiæ grave, in re gravi, reverentiam tanti Sacramenti, & Sacrificii ſanctiſſimi concernentibus, ſecundùm omnes; quamvis de Diacono quidam dubitent. Dixi autem *ſcienter*: ſine dubio enim excuſat inculpabilis ignorantia, inadvertentia, oblivio: *ſine juſta cauſa &c.* qualis vix poteſt adeſſe, niſi in Sacerdote, de quo ſuo loco *parte ſecunda*.

149 II. Singulæ hæ ſacræ veſtes, ſeu paramenta habent varias ſignificationes myſticas, vel morales, juxta diverſas relationes, & reſpectus, ac potiſſimum duplices. 1. Ad Chriſtum patientem, qui in Sacrificio, & miniſterio Altaris repræſentatur. 2. Ad mores ipſorum miniſtrantium. Explico breviter percurrendo ſingulas in Ordine ad Sacerdotium potiſſimum. Eadem autem erit ratio de Diacono, & Subdiacono.

Amictus, ſeu Humerale.

150 R*Elativè ad Chriſtum* ſignificat velamen, quo Chriſti facies velata fuit in domo Caiphæ à percutientibus, & illudentibus dicendo: *Prophetiza: quis eſt, qui te percuſſit? Relativè ad mores*: cùm ſe à capite ad humeros diſtendat, ſignificat propoſitum, ac robur adversùs tentationes Diaboli. Unde eo ſe induens orat Sacerdos: *Impone capiti meo galeam ſalutis ad expugnandos diabolicos incurſus.*

Alba.

151 R*Elativè ad Chriſtum* ſignificat veſtem albam, qua ab Herode indutus eſt, & illuſus. *Relativè ad mores* ſignificat innocentiam, ſanctitatem, & juſtitiam, qua nitere, & fulgere debet Sacerdos: unde eam induens orat: *Dealba me, Domine, & munda cor meum, ut in Sanguine Agni dealbatus gaudiis perfrui merear ſempiternis.*

Cingulum.

152 R*Elativè ad Chriſtum* ſignificat prima vincula, quibus Chriſtus à Judæis captus, ligatus, & detentus fuit. *Relativè ad mores*, ſignificat caſtitatem, & puritatem mentis, & corporis, quam ſummo ſtudio amplecti debet Sacerdos: unde præcingens ſe orat: *Præcinge me Domine, cingulo pu-*

Digitized by Google

vitalis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentiæ, & caſtitatis.

Manipulus.

153 R*Elativè ad Chriſtum* ſignificat ſecunda vincula, ſeu funem, quo Chriſtus à Gentibus ad columnam ligatus eſt flagellatus: in læva ſolùm geſtatur, ut ſignificetur, Chriſtum mero noſtri amore pro nobis paſſum, non aliqua ſua culpa, totus juſtus, & innocens. *Relativè ad mores*, ſignificat cordis contritionem amoroſam pro delictis, pro quibus Chriſtus tam gravia ſuſtinuit. Unde eum induens Sacerdos dicit: *Merear, Domine, portare manipulum fletus, & doloris, ut cum exultatione merear recipere mercedem laboris.*

Stola.

154 R*Elativè ad Chriſtum* ſignificat ultima vincula, ſeu funem, quo Chriſtus ultimò ligatus eſt, utique per medium, & collum, & bajulans Crucem ad montem Calvariæ raptus. *Relativè ad mores*, ſignificat imitationem Chriſti cordialem in ferenda cruce. Unde utroque humero ſtolam geſtat Sacerdos, & ante pectus in modum crucis decuſſat, ut ſignificet ſe totaliter corde, & corporis cruciformem vitam profiteri; tam in vita activa, quàm contemplativa. Unde, & orat: *Redde mihi, Domine, ſtolam immortalitatis &c.* Diaconus autem ſola læva geſtat ſtolam versùs dexteram dependentem, quo pro ſe quidem ſignificat ſe ſaltem vitam activam cruciformem profiteri: & adjunctus Sacerdoti, ſignificat omnem laborem, & crucem ſolùm portandam eſſe in hac vita mortali per lævam ſignificata, requiem autem expectandam eſſe in altera vita ſignificata per dexteram, quam extra ſtolam habet. Pulchrè Magiſter *in 4. d. 24.* Quia quidquid laboris, & ſuſtinentiæ in hac vita toleratur, quaſi in læva portatur, donec in dextera, id eſt, in æternitate requies habeatur, juxta illud D. Gregorii hom. 21. in Evangelia. *Quid namque per ſiniſtram, niſi vita præſens; quid verò per dexteram, niſi vita perpetua deſignatur?*

Caſula, ſeu Planeta.

155 R*Elativè ad Chriſtum* ſignificat veſtem purpuream, qua illuſus eſt in prætorio Pilati, ſaltem quoad partem poſteriorem: quoad partem anteriorem ſemper in modum Crucis formatam, ſignificat ipſam Crucem Chriſti. *Relativè ad mores*, ſignificat charitatem, & gratiam, ſeu veſtem nuptialem, qua Sacerdos ſemper indutus eſſe debet. Unde & orat: *Domine: qui dixiſti jugum meum ſuave eſt, & onus meum leve: fac, ut illud portare ſic valeam, ut conſequar tuam gratiam.* Amen.

Dalmatica Diaconi, & Subdiaconi.

156 R*Elativè ad Chriſtum*, ſignificat veſtem purpuream, & crucem Chriſti, quippe in modum crucis formata. *Relativè ad mores* verò ſignificat paſſionem Chriſti ab illis meditandam eſſe, qua animentur ad ferendas, cum hac pro Chriſto tribulationes, & injurias jam etiam per ſtolam ſignificatas. Plura videre potes in rationali divinorum officiorum Gulielmi Durandi.

CAPUT VI.

SECTIO UNICA.

De Obligationibus Ordinatorum, ſeu Clericorum.

SUMMARIUM.

157 *Quid Clericus?*
158 *Quid prima tonſura? &*
159 *Qui ejus effectus?*
160 *Quid requiratur in accipiente tonſuram, vel Clericatum?*
161 *Qualiter peccet recipiens tonſuram, vel Ordines minores cum animo non permanendi in ſtatu Clericali?*
164 *Tonſura, ac Minoribus initiati per ſe nullam contrahunt obligationem.*
166 *Qualis obligatio geſtandi habitum, & tonſuram?* Uſque ad num. 170.
170 *Qualis obligatio Orationum, & Miſſarum in ordinatione injungi ſolitarum?*
171 *Qualis obligatio Reverentiæ, & Obedientiæ Ordinatori promiſſæ?*
174 *Omnes Clerici in Sacris obligantur ad Caſtitatem.*
175 *Ex ſolo jure humano Eccleſiaſtico, ita*
176 *Ut Matrimonium validè contrahere non poſſint.*
178 *Quæ obligatio eſt immediatè ex voto propriè ſolemni;*
180 *Aut certè ex lege Eccleſiaſtica;*
181 *In ipſa Ordinatione, ſaltem implicitè volita.*
1 2 *Reſolvuntur varia dubia.* Uſque ad num. 186.

§. I. *Explicatio terminorum.*

I. C*Lericus*, quoad nomen vox Græca, latinè quaſi *ſortitus*, vel *ſorte electus*, vel in *ſortem vocatus*. Clerici 157
dicuntur (ait D. Hieronymus Epiſt. ad Nepotianum) *Quia de ſorte Domini ſunt*: quia ſcilicet ex Dei gratia, & Ordinatione, ad divinum cultum ſpecialiter conſecrati, fiunt peculiariter ſors, ſeu pars, & hæreditas Domini, vel potiùs de ſorte, & hæreditate Domini. Vide Bellarm. *l. 1. de Clericis c. 1.* Quoad rem ipſam. *Clericus eſt homo, qui ſignaculo tonſuræ ab Eccleſia inſtituto inſignitus in ſortem Domini deſignatur, ut ſit capax ſacrorum Ordinum, Beneficii, ac Juriſdictionis Eccleſiaſticæ, gaudeatque Privilegiis Clericalibus.* Clericatus ergo, ſeu ſtatus Clericalis confertur, & Clericus fit, ac ſorti Domini inſertus homo, dum prima tonſura initiatur ab Epiſcopo. Per hanc enim homo fit capax juriſdictionis, ac beneficii Eccleſiaſtici, ac proximè diſpoſitus ad Ordines ſuſcipiendos. Prima ergo tonſura non eſt Ordo, ſed fundamentum, ac diſpoſitio ad Ordines ſuſcipiendos, ut per occaſionem jam dixi *cap. præced. n. 8.* Itaque.

II. *Prima tonſura* (prout de facto ex inſtitutione Eccleſiæ 158
fit, definiri poteſt) *Eſt levis detonſio capillorum ab Epiſcopo cæremoniis Eccleſiaſticis facta, qua maſculus Tyrocinio myſteriorum DEI initiatur*: ut ſcilicet quaſi Novitius Tyro, intereà in obſequio Eccleſiæ exercitus, diſponatur ad Ordines ſuſcipiendos. Confertur enim ab Epiſcopo per abſciſſionem modicam capillorum, loco quaſi materiæ: & loco quaſi formæ per hæc verba ab Epiſcopo ſimul, & initiando pronuntiata, Pſal. 15. *Dominus pars hæreditatis meæ, & calicis mei. Tu es, qui reſtitues hæreditatem meam mihi.* Dico: *loco quaſi materiæ, & formæ.* Cùm enim tonſura Ordo non ſit, vera materia, & forma non indiget. Quare iis omiſſis, validè quis deputaretur ad Clericatum, ſi quocunque alio modo, ipſo conſentiente, Clericatui addiceretur ab Epiſcopo, ut cum Marchino notat Tamb. *l. 7. c. 2.* Patet ergo differentia hujus tonſuræ Eccleſiaſticæ, & Clericalis, à tonſura Monachorum monaſtica: quippe quæ nec ab Eccleſia primitùs inſtituta eſt, etſi approbata, neque per ſe ad ſacros Ordines diſponit, neque alios effectus tonſuræ Eccleſiaſticæ confert, ſed ſolùm adhibetur ex inſtituto monaſtico in ſignum partiale Religioſi, ad ſignificandum contemptum mundi, aliaſque myſticas ſignificationes. Vide Laym. *hic c. 12. n. 1.*

III. Effectus primæ tonſuræ ſunt potiſſimùm quatuor. Pri- 159
mus effectus tonſuræ, ac officium Clerici primæ tonſuræ eſt deputatio ad canendum in Eccleſia (unde is Pſalmiſta vocatur in antiquis Conciliis,) & ad obſequium Eccleſiæ. Vide dicta *ſect. 1. §. 5. n. 2.* Secundus effectus eſt hominem, velut jam è ſtatu Laicali, & communi plebe extractum, diſponere, & reddere proximè capacem ad ſuſcipiendos Ordines. Tertius eſt. Reddere capacem Beneficii, ac Juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Quartus facit gaudere privilegiis Clericalibus, & Eccleſiaſticis, iiſque potiſſimùm duobus. Unum dicitur privilegium *Canonis* (*ſcilicet ſi quis ſuadente*) ſcilicet nova ſpecialis immunitas ab omni violentia externa, ſeu violenta injectione manuum, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda à violentiam inferente. Alterùm eſt privilegium *fori*, quo Clerici à judicio ſeculari eximuntur, ut coram Judice ſeculari conveniri non poſſint. Tertium privilegium exemptionis à Gabellis Principum ſecularium: quantum hoc tempore vitium habeat, tu ordinatè tutè videbis. His ita ſuppoſitis dico.

§. II. *Quæ ſunt obligationes Clericorum prima tonſura, aut minoribus Ordinibus initiatorum.*

U*T* quis primam tonſuram, & Clericatum ſuſcipiat, qua- 160
tuor requiruntur conditiones aliqualiter obligantes. 1. Quòd Clericandus Sacramentum Confirmationis acceperit. 2. Ut fidei rudimenta norit, qualia ſcilicet noſſe debet quilibet fidelis adultus. 3. Ut legere, & ſcribere ſciat, ſaltem vernaculè, ut notant DD. communiter. 4. Ut habeat intentionem clericandi, ſeu in ſtatu Clericali perſeverandi, cultumque exhibendi: ex *c. nullus de temp. ordinand.* in 6. Et Conc. Trid. *Seſſ. 23. c. 4.* omnia complectens, ſic habet. *Prima tonſura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non ſuſceperint, & fidei rudimenta edocti non fuerint: quique legere, & ſcribere neſciant: & de quibus probabilis conjectura ſit, eos non judicii ſecularis declinandi cauſa, ſed ut Deo fidelem cultum præſtent, hoc genus vitæ elegiſſe.* Hæc Conc. Dixi autem: *aliqualiter obligantes.* Conſentiunt enim ferè DD. omnes, eas conditiones obligare ſolùm ſub veniali: dummodò adſit animus, & ſpes brevi impoſterum Confirmationem ſuſcipiendi, rudimenta fidei, legere, ac ſcribere diſcendi, & ſaltem poſitivè non excludat voluntatem in ſtatu Clericali

perſe-

Digitized by Google

perſeverandi, Deoque deſerviendi, ſi nihil obſtabit, vel excuſabit: nam hoc animo excluſo, ſi quis contra Trid. primam tonſuram, aut minores Ordines ſuſciperet præciſè, ut judicium fori ſæcularis effugeret, & declinaret, eum peccare mortaliter, docent non pauci DD. Bannes, Aragonius, Rodriquez, alii apud citandos *n. ſeq.* Et fortiter pugnans noſter Marchant. *ſpeculi tr. 6. tit. 1. qu. 4. dub. 4. appendice Reg. 2.* eò quòd Conc. Trid. videatur id graviter prohibere: & quia talis in actione ſacra committat mendacium pernicioſum in fraudem Eccleſiæ, quæ talem non ordinaret, & utens privilegio Clericali fori, & exemptionis à tributis, & gabellis, facit injuriam juſtitiæ &c. Contra tamen.

161 II. Etiam illum, qui tonſuram Clericalem, aut minores Ordines ſuſcipit expreſſo animo non perſeverandi in ſtatu Clericali ad cultum Dei, ſed præciſè, ut declinet juriſdictionem fori ſæcularis, aut interim privilegiis Clericalibus gaudeat, non peccare, niſi ad ſummum venialiter, docent DD. communiter cum Sanch. *l. 7. De Matrim. diſp. 31. n. 16.* aliqualem culpam agnoſcente, Laym. *l. 5. tr. 9. c. 7. n. 2.* Tamb. *l. 7. c. 2. §. 6. n. 8.* Gob. *caſu 2. nu. 27.* Ratio in oppoſitum eſt, quia Concilium Tridentinum nullo verbo indicat præceptum grave. Neque talis gravem injuriam infert, vel Eccleſiæ, vel Poteſtati ſæculari: quilibet enim poteſt uti ſua poteſtate in eligendo vitæ ſtatu, eſto per accidens ſequatur exemptio à ſæcularibus poteſtatibus. Tametſi enim Eccleſia, vel Ordinarius, ſi talis hominis propoſitum cognitum haberet, eum ad Clericalem Ordinem non admitteret, fraus tamen, & deceptio illa non eſt gravis, aut pernicioſa, ait Laym. *l. c.* Quin multi etiam à veniali talem excuſant. Certè Laym. *cit.* de tali ait: *Non videtur peccare.* Et Expreſsè Gob. *cit.* dicit: *Ego poſt Sanchez, &c. etiam à veniali excuſo, niſi fortè crimen aliquod prius commiſiſſet, & pœnam fugiens curaret ſe initiari cum Eccleſiæ perturbatione: nec enim eſt indecens petere rem ſacram ob privilegium illi annexum.* Denique notabile eſt, quod addit Laym. *eodem cap. 7. in fine: Interdum juſtam cauſam eſſe poſſe primam tonſuram, vel Ordines minores ſuſcipiendi, cum certo propoſito non manendi in ſtatu clericali, qua ratione quarundam Academiarum Rectores clericalem tonſuram accipiunt, ſolum ut interim juriſdictionem in Studioſos, etiam Clericos, exercere poſſint.*

162 III. Hinc à fortiori patet non peccare, ſaltem graviter, eum, qui primam tonſuram, aut minores Ordines ſuſcipit abſque intentione aſcendendi ad Ordines alios. Coninck, & alii cum Sanch. & Laym. *cit.* Tamb. *cit. nu. 5.* Nulla enim in hoc gravis deordinatio apparet, aut præceptum grave obligans. Et ipſum Concilium Tridentinum allegatum ſolùm loquitur de initiato ex intentione fugiendi judicium ſæculare, non autem de intentione non aſcendendi ad alios Ordines, de quo mox iterùm *n. ſeq.* Alia eſt ratio de ingrediente Ordinis regularis novitiatum determinato animo non permanendi, nec profitendi, quia talis in re gravi decipit Religionem, alimenta accipit, & ejus inſtitutum, & ſecreta cognoſcit, ait Sanch. *cit. n. 10.* Laym. *ibidem propè finem.*

163 At quid, ſi quis prima tonſura, & Minoribus, aut etiam Majoribus Ordinibus initietur ob ſolam ſpem conſequendi beneficium Eccleſiaſticum, inde diteſcendi, aut ſimilem finem alium, quàm Deo famulandi? Certum eſt, talem non peccare, ſaltem graviter, ſi ſpes illa lucri &c. ſolùm ſit cauſa ſecundaria impulſiva, retento, vel ſaltem non excluſo fine principali, in eo ſtatu Deo debitè famulandi. At verò ſi ſpes illa lucri &c. ſit cauſa principalis motiva, & finalis, Marchinus apud Tamb. *l. 7. c. 2. §. 6. n. 11.* cenſet talem peccare mortaliter: cùm D. Thom. 2. 2. *qu.* 185. doceat, appetere Epiſcopatum propter divitias, eſſe mortale, verùm ſi hoc ita abſolutè dictum verum eſſet, & nihil aliud addatur, *væ Sacerdotibus! væ Clericis! væ fidelibus! quotuſquiſque enim eſt, qui ob finem habendi temporalia ad ſpiritualia non moveatur?* ait Tamb. *ib. n. 12.* Diſtinctione ergo opus eſt. Veriſſimum erit, ſi ſpes illa lucri eſſet finalis cauſa ultima, ita ut quis in eo lucro ſperato finem ultimum conſtituat, eo quòd paratus ſit legem Dei tranſgredi, & Deum offendere graviter, dummodò eo lucro potiatur; hanc profectò intentionem ſi vel Clericus, vel Epiſcopus in ſua Ordinatione habeat, peccare mortaliter, nimis certum eſt. Vide *tr. 2. Decal. c. 5. n. 35.* Idem eſſet, ſi intenderet illud lucrum per ſe, cum animo non ſatisfaciendi ſuis obligationibus pro eo lucro debitis: aut ut habeat, quo luxui, vel luxuriæ indulgeat. Nec longè ab hujus malitiæ ſuſpicione abſunt, qui Ordines, præſertim majorem aliquem, ſuſcipiunt ex ſpe lucri, ut obtento pingui beneficio, Canonicatu v. gr. ſummam corradant, qua (impetrata diſpenſatione, ſi opus fuerit) Matrimonium ſibi utile procurarent, &c. At verò, ſi ſpes lucri non ſit ita cauſa principalis ultima; quantumvis aliàs principaliter, vel totaliter ea ſpe moveatur ad Ordines ſuſcipiendos, tamen propter illud lucrum, vel cum illo, minimè paratus ſit legem Dei tranſgredi, hunc certè difficile eſt damnare peccati mortalis. Quamvis enim ſit aliqua deordinatio venialis, ſpiritualibus uti tanquam mediis ad acquirenda temporalia, tamen dum conſtat voluntas ob id legem Dei non tranſgredi, gravis, & mortalis deordinatio nequaquam videtur. Sic bene Tambur. *cap. n. 13.*

IV. Clerici prima tonſura, ac etiam minoribus Ordinibus initiati ad nihil obligantur abſolutè, ſeu nullam obligationem abſolutam contrahunt, ſed ſolùm ex ſuppoſitione, quòd ſtatum Clericalem in ſuis exercitiis, privilegiis exemptionibus profiteri velint, & maximè ſi beneficiati ſunt, contrahunt obligationes *§. ſeq.* aſſignandas. Quare leges de Clericis latæ in ſacris Canonibus, intelligi debent, aut de Clericis in ſacris conſtitutis, aut de Minoribus in dicta ſuppoſitione. Hinc 1. Clerici prima tonſura, aut Minoribus initiati, nullo beneficio Eccleſiaſtico, etſi ex condecentia teneantur ad majorem orationem, ac pietatis exercitium, quàm laici, nulla tamen lege, vel conſuetudine obligati ſunt ad officium B. V. M. Pſalmos, vel alias certas preces, (ne quidem illas, quas Epiſcopus in Ordinatione eis injungere ſolet) quotidie recitandas, niſi tantùm ex honeſtate. At Epiſcopus in Ordinatione prima tonſura, & quatuor Minoribus initiatis ſpecialiter injungit Pſalmos Pœnitentiales cum Litaniis SS. ſemel recitandos. Neque illos ſub præcepto, & peccato obligari recitare, dicam generatim *§. ſeq. n. 167.* 2. Clericus prima tonſura, ac etiam Minoribus initiatus, ſaltem ex rationabili quacunque cauſa, poteſt renuntiare Clericatui, omnique Clericatus exercitio, ac privilegio, & ad ſtatum Laicalem, ac Matrimonium licitè, & liberè tranſire, ſecundùm omnes. Quia ei nulla incumbit obligatio præcepti, vel promiſſionis perſeverandi, ad ſuperiores Ordines aſcendendi, ſeu in ſuſceptis miniſtrandi. Quare culpæ mortalis damnari non debet, ſi ſine juſta cauſa recedat, atque ad Ordinum miniſteria incapacem ſe reddat, ducendo v. g. uxorem viduam. Ut contra Cajetanum docet communis DD. Sanch. Azorius, Toletus, eoſque citans Laym. *cit. c. 7. n. 2.* Quòd ſi tamen abſque omni rationabili cauſa ex mera animi levitate, vel libertate ita ſtatum mutet, venialem culpam alicujus inconſtantiæ, & levitatis omnes communiter agnoſcunt. Tamburinus tamen *cit. c. 2. §. 6. num. 14.* Non vult hanc culpam ducere ex capite ſolius inconſtantiæ: hæc enim, cùm ſolùm ſit defectus majoris boni, fortè non attingeret culpam; ſed potiùs alicujus infidelitatis. Nam ejuſmodi Clericus videtur recedere à ſtatu, quem videtur ſaltem implicitè aliquo tandem modo promiſiſſe Eccleſiæ in ipſa receptione minorum Ordinum, quibus ſpeciali poteſtate jam ad certa Eccleſiæ miniſteria deputatus fuit: ergo ſic leviter recedens, aliquam infidelitatis culpam admittit, non tamen gravem, quippe in re non gravi, & Eccleſiæ minimè damnoſa, maximè hoc tempore in tanta multitudine Clericorum. Cæterùm, ſi talis Clericus jam Beneficio, vel penſione Eccleſiaſtica gaudebat, iis ſtatim, ſicut, & omnibus privilegiis clericalibus, ipſo facto privari, cùm Matrimonium validè init, omnibus notum eſt. 164

§. III. *Quæ ſint Obligationes omnium Clericorum communes, & propriæ in Sacris conſtitutorum.*

OMnes Clerici, non tantùm majores, & in Sacris conſtituti: ſed etiam Minores, & primæ tonſuræ, ſi beneficiati ſint, & ſtatus Clericalis exercitiis, privilegiis, & exemptionibus gaudere velint, obligantur geſtare habitum clericalem, & tonſuram ſine armis, ac vitam clericalem, & honeſtam ducere: unde, & vi ſtatus ſui tenentur magis tendere ad perfectionem, magiſque ſe divino obſequio mancipare, quàm Laicus, ſeu Sæcularis manens. Ex communi, Marchant. *ſupra citatus.* Ratio manifeſta eſt: qui enim aliquem ſtatum aſſumit, juxta illum ſtatum vivere debet, ſervando ea, quæ ſtatus ille ex natura ſua exigit, aut leges Eccleſiæ præſcribunt: atqui leges Eccleſiæ diverſis Canonibus præſcribunt Clericos illos geſtare habitum, & tonſuram clericalem, arma verò citrà neceſſitatem geſtare prohibent, & ipſe ſtatus clericalis ex natura ſua exigit vitam clericalem, & honeſtam in divino obſequio, victu, veſtitu, majuſque perfectionis ſtudium, quàm in ſæcularibus, cùm illi in ſortem Domini peculiariter dati, & ad ſacratiſſima miniſteria deputati ſint. Videndum ergo breviter. 1. Qualis, & quanta ſit hæc obligatio? Et acceſſoriè. 2. Qualis obligatio Orationum, & Miſſarum in Ordinatione injungi ſolitarum? 3. Qualis obligatio obedientiæ, & reverentiæ Epiſcopo Ordinanti ab ordinato promiſſæ? 4. Obligationes propriæ Clericorum in Majoribus, ſeu Sacris, inducendæ, deinceps ſeorſim explicandæ. 165

I. Obligati geſtandi habitum, & tonſuram.

I. GEſtatio tonſuræ, ſeu coronæ clericalis, dicitur originem ſumpſiſſe à S. Petro, qui aut voluit ſe ita tondere in memoriam coronæ ſpineæ impoſitæ Salvatori, aut fuit ab impiis ita tonſus per ludibrium, quod tamen Eccleſia vertit in decus Ordinis, ut notant DD. apud Gob. *Caſu 20. n. 768.* Vide etiam Laym. *cit. tr. 9. c. 12.* ex SS. Iſidoro, & Beda adſerentem tres rationes hujus tonſuræ, ſeu coronæ. Vo- 166

luit autem Eccleſia, ut omnes in Majoribus conſtituti, item omnes Beneficiati eam geſtarent, ut videre eſt *c. ſi quis, de vita, & honeſt. Cleric. & c. Joannes de Clericis Conjug.* Similiter ex antiquiſſima Eccleſiæ conſuetudine, & inſtituto iidem debent geſtare habitum clericalem decenter diſtinctum ab habitu ſæcularium, cùm ii in altiori gradu conſtituti, in ſortem Domini vocati, ad Dei cultum ſpecialiter deputati, vel conſecrati ſint.

167 II. Quanta autem hæc ſit obligatio, ſeu quantum peccet Clericus talis, ſi citrà neceſſitatem notabili tempore tonſuram, & habitum non geſtet, non bene conſentiunt DD. 1. Aliqui volunt omnes peccare mortaliter. 2. Satis communiter docent, ſolos Clericos in Sacris conſtitutos, aut beneficiatos peccare mortaliter, eò quod legem Eccleſiæ violent in re gravi. 3. Cajetanus, & alii apud Dian. *p. 3. tr. 4. reſol.* 183. & Tamb. *cit. c. 2. §. 6. n. 16.* conſentientes cenſent nullos peccare mortaliter; niſi adſit temeritas, contumacia, & contemptus, ita ut poſt Canonicam monitionem etiam excommunicari poſſint. 4. Sylveſter, Armilla, Vaſq. apud Laym. *cit. n. 2. in fine:* ajunt non eſſe peccatum mortale (ſecluſa contumacia, & contemptu) *niſi notabilis exceſſus fiat ultra modum conſuetum.*

168 III. Placet judicium Laym. *ibid. n. 3.* prædictæ quartæ Sententiæ ita ſubſcribentis: *Et hoc placet, tunc eſſe mortale, ſi ſpectatis circumſtantiis perſonæ, loci, diuturnitate temporis &c. clericalis tonſuræ, & habitus neglectus notabiter repugnet honeſtati, & bono exemplo Clericorum, cujus gratia talis habitus lege Eccleſiaſtica præcipitur. Sin verò ex juſta cauſa, vel ad tempus breve, ſine honeſtatis detrimento, habitus deponatur, nulla omnino culpa erit. Spectanda etiam eſt cujuſque Diœceſis conſuetudo.* Hæc doctus Laym. cui ego meritò acquieſco. Et ratio hujus mitioris ſententiæ eſt, quia ſpectatis, & diligenter omnibus expenſis Juris textibus circa illam tonſuram, habitumque geſtandum, nullus apparet continere præceptum grave, & ſub mortali obligans, ut cum Marchino teſtatur Tamb. *cit. §. 6. num.* 17.

169 IV. Laym. adhæret etiam Gob. *cit. caſu* 20. *n.* 799. addens: *ſi propter neglectum geſtationis vilipendatur Ordo clericalis, delinquitur mortaliter non geſtando; non item, ſi non ſit periculum cauſandi vilipendium, & contemptum.* Et ibidem n. 700. ſapienter advertit *Quamvis* Lay. *l. c. dicat: eſſe eandem rationem tonſuræ, & habitus clericalis, certum tamen mihi eſt, longè facilius poſſe in noſtris partibus delinqui mortaliter non geſtando clericalem habitum, quàm coronam. Nemo quippe facilè damnabit peccati mortalis Parochum, in cujus vertice nullum veſtigium coronæ apparet per 6. aut 8. hebdomadas. At verò ſi inſtar, aut lanionis, aut Senatoris, ideſt, in habitu omnino prophano incedat triduo, quatriduo publicè per plateas, & campos, non reperietur Germanus Catholicus, qui non graviter offendatur, & ſtomachetur.* Sit itaque.

II. Obligatio Orationum, & Miſſarum in Ordinatione injungi ſolitarum.

170 ABſoluta Ordinatione Epiſcopus recens ordinatis imponit Minoribus, & prima tonſura initiatis. 7. Pſalmos Pœnitentiales cum Lytaniis, verſiculis, & precibus annexis. Subdiaconis, & Diaconis Nocturnum talis diei. Presbyteris dicit; *Singulis ad Presbyteratum ordinati poſt primam veſtram Miſſam, tres alias Miſſas, videlicet; unam de Spiritu ſancto; Aliam de B. MARIA Virgine, tertiam pro fidelibus defunctis, dicite ſinguli.* Jam quæritur, qualis ſit obligatio ordinatorum ad prædicta perſolvenda? ſub mortali obligari affirmant Bonacina, & alii apud Dianam mox citandum. Verùm nullam hìc obligationem præcepti ſub peccato, ſed ſolùm directionem, & conſilium congruitatis, & decentiæ, cognoſcunt alii communiter. Valent. *to. 3. diſp. 6. pu.* 10. §. 2. Sanch. *l. 7. Conſil. c. 2. dub.* 2. Pellizarius *Man. Reg. tr. 8. c. 2. n.* 104. Diana *p. 4. tr. 4. reſ.* 218. Tamb. *cit. c. 3. §. 4. n. 2.* Gob. *tract. 3. Alph. Sacrif. nu.* 713. Ratio ſufficiens eſt, quia tam ſevera obligatio ex nullo capite adeſſe convincitur: neque ex aliquo jure, neque ex Pontificali, in his enim nulla ſtricta obligatio legitur; non urget, quòd Epiſcopus loquatur *imperativo modo*, & in materia ſatis notabili. Quia ambigua vocis ſignificatio eſt in benigniorem partem interpretanda, ut latè probat Gob. *C. clement. Jud. p. 1. ſect. 4. & ſeqq.* ſignificatio autem imperativi modi, ita eſt ambigua, ut permulti DD. cum Valent. *tom. 2. diſp. 7. q. 5. pu. 6.* negent eo per ſe ullum importari præceptum, ſed tantùm conſilium, vel petitionem. At ais: Hæ Orationes, & Miſſæ imponuntur in pœnitentiam: ergo cùm ſit materia notabilis, ſub gravi culpa obligabunt. At ajo: Unde tibi conſtat, imponi in pœnitentiam, quæ ſemper imponi debet ſuppoſita culpa? atqui culpa non eſt, ſed opus ſanctiſſimum ſuſcipere Ordines. Dic ergo melius, imponi in gratiarum actionem, & ut conſilium, magnæ certè congruitatis, & decentiæ, ut meritò cenſeat Gob. *caſu 20. n.* 7 1. etſi hìc deſit rigor præcepti, eſſe tamen hominis minimè ingenui, non obſecundare tam honeſtæ petitioni, factæ nimirum ab eo, à quo tam recens, tamque honorificum beneficium accepit. Tandem hic ſingulariter advertit Gavant. in *Rub. p. 1. tit. 4. litt. O.* Non eſſe mentem Reverendiſſimi Domini Ordinatoris, ut Miſſæ illæ celebrentur in feſto duplici, vel alio æquivalente, v. gr. infra Octavas, Paſchæ, Pentecoſtes, Epiphaniæ &c. ut alicubi à noſtris nimis ſcrupuloſè fieri vidi. Expectetur ergo dies votivas Miſſas admittens, eo ipſo, quòd hìc nullum urgeat præceptum. De obligatione communicandi ſub Ordinatione dixi ſuprà *n.* 71. De Confeſſione præmittenda, *ibid.*

III. Obligatio Reverentiæ, & Obedientiæ Ordinatori promiſſa.

SUb finem Ordinationis Reverendiſſimus Dominus Ordinator interrogat Ordinatos ſingulos. *Promittis mihi, & Succeſſoribus meis Reverentiam, & Obedientiam,* & R. *Promitto.* Quæritur qualiter, & quos obliget hæc promiſſio? Reſpondet. (Primus, ac ſolus, quod ſciam hanc quæſtionem proponens) ſolertiſſimus P. Gob. *cit. caſu* 20. *à n.* 773. 1. Hæc promiſſio Reverentiæ, & Obedientiæ non videtur intelligi, niſi de ea obedientia, jam aliàs jure naturali, Divino, ac Canonico, debita Epiſcopis. Nec enim aut Illuſtriſſimi Domini Epiſcopi hactenus aliam prætenderunt, aut inaugurati ab illis putarunt ſe ad aliam obligari. Unde & conſequenter, ut obligatio illa promiſſoria ratione materiæ, ſit gravis, vel levis. 2. Videtur tamen duplex peccatum, ſcilicet inobedientiæ, & infidelitatis admittere Presbyter, qui poſt hanc promiſſionem detrectat imperium Epiſcopi; etenim agit contra duas virtutes: niſi velis dicere, (quod ego non dico) illam promiſſionem eſſe duntaxat verbum honoris. 3. Eſt quidem in quibuſdam Diœceſibus uſus, ut eadem formula proponatur Religioſis exemptis; cùm tamen Pontificale expreſsè præſcribat: *ſi verò Pontifex non eſt ſuus Ordinarius,* (ſcilicet Ordinati) dicit ſingulis: *Promittis Pontifici, vel Prælato Ordinario tuo, pro tempore exiſtenti, Reverentiam, & Obedientiam?* R. *Promitto.* Sed parùm refert; nam verba intelligenda ſunt juxta ſuppoſitam materiam. Manet ergo idem ſenſus, qui ſuprà, intelligendo Obedientiam, & Reverentiam alias jure naturali, vel poſitivo debitam. Nam Reverentiam utique debemus Reverendiſſimis illis Patribus, ac Dominis, æquè ac cæteri non exempti: & certum eſt, etiam exemptos ſubjici obedientiæ Ordinariorum in multis caſibus, ut feſtorum, jejuniorum, cenſurarum, litis de præcedentia Beneficiorum Parochialium &c. 4. Licèt Ordinarius utatur illa priori formula cum aliquo Religioſo Monaſterii, de quo litigatur, utrùm ſit exemptum, nec ne? non tamen eſt exiſtimandum ullum jus præjudicii per verbum *promitto*, decies, vel vigeſies à diverſis repetitum; *actus enim agentium non extenduntur ultra intentionem eorum:* non eſt autem intentio Ordinatoris, vel Ordinati, quærere tunc, vel agnoſcere aliquod jus: nec enim circumſtantia temporis, & loci permittit. 171

IV. Obligationes propriæ Clericorum in Sacris conſtitutorum.

DUæ ſunt obligationes principales, quas Subdiaconus in ipſa ſua Ordinatione contrahit, nimirum ſervare Caſtitatem, & recitare Horas canonicas. Tertia additur poſſidere patrimonium ſufficiens ad honeſtam ſuſtentationem. Sed de hoc dixi jam ſuprà *n.* 111. Quarta addi ſolita, ſanctè miniſtrare in ſuo officio. De hoc itidem *ſect. 6. tota.* De duabus ergo primis nunc conſequenter agendum. 172

§. IV. *Qualis eſt obligatio ſervandi Caſtitatem, ejus origo, requiſita &c.*

OMnes Clerici in Sacris conſtituti à ſuſcepto Subdiaconatu obligantur ſervare caſtitatem, ſeu continentiam, & cœlibatum, adeò ut nec validè poſſint contrahere Matrimonium; idque non jure divino, vel naturali, ſed jure poſitivo Eccleſiaſtico. Obligatio Caſtitatis ſervandæ eſt immediatè ex voto ſolemni in ipſa ſuſceptione Ordinis ſacri, utpotè Subdiaconatus, ſaltem implicitè, & ipſo facto, emittendo ab Ordinato: irritatio verò Matrimonii, ſeu impedimentum irritans Matrimonium eidem voto, ſeu ſacro Ordini annexum, eſt immediatè ex lege Eccleſiaſtica, non ex voto.* Eſt tota communis, ut patebit. Et totam perſpicuè ſignificat Concilium Trident. *ſeſſ.* 24. *Can.* 9. *Si quis dixerit Clericos in Sacris conſtitutos, vel Regulares ſolemniter Caſtitatem profeſſos, poſſe Matrimonium contrahere, contractùmque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto: anathema ſit.* Ubi Concilium in primis apertè ſignificat obligationem continentiæ non ex lege divina, ſed lege Eccleſiaſtica, vel voto oriri: deinde duo decernit; *Primò*, prædictos non poſſe licitè contrahere Matrimonium, quia obſtat *votum*, quo tenebitur ſervare Caſtitatem. *Secundò*, non poſſe validè contrahere, quia obſtat *lex Eccleſiaſtica*, tale Matrimonium irritans, illoſque ad hoc contrahendum omnino inhabiles reddens. 173

Quan-

Digitized by Google

Quanquam fateor ea verba Concilii æquè aliter applicari poſſe, hoc modo. *Non obſtante lege Eccleſiaſtica:* quoad Ordinates in Sacris, *vel voto*, quoad Religioſos. Vide infrà *n.* 179. Jam explico more ſolito.

I. Omnes Clerici in Sacris obligantur ſervare Caſtitatem.

174 I. ITa omnes Catholici; *idque non ex jure divino, vel naturali*, uti (contra Majorem, Medinam, Vvaldenſem, & alios paucos) docet communiſſima DD. D. Thom. Cajet. Bellarm. eoſque citans Laym. *Tr.* 9. *c.* 11. *num.* 1. & alii Recentiores omnes. Non enim ex lege divina poſitiva, quandoquidem de continentia perpetuò ſervanda, & conjugio abſtinendo, nullum extet præceptum nec in veteri, nec in nova lege, taliſque lax, nec Scriptura, nec ex Patribus colligatur. Nam etiam ex lege naturali; nam licèt ſecundùm rectam rationem valdè decens, & conveniens ſit, ut qui in eminenti Eccleſiæ ſtatu, & Ordine poſiti, Altaris miniſterio, & Sacrificio Agni immaculati vacare debeat, ab opere carnali ſe abſtineant, ut colligitur ex Apoſtolo 1. *Corinth.* 7. inde tamen non evincitur præceptum juris naturalis, cùm ſacrum Altaris miniſterium non repugnet ſimpliciter uſui conjugali, tandem idipſum apertè ſignificat Conc. Trid. *nu.* 173. allegatum, ubi id notavi. Manet ergo hanc obligationem oriri.

175 II. *Ex ſolo jure humano Eccleſiaſtico*. Eſt enim Apoſtolica conſtitutio à tempore Apoſtolorum in Eccleſia, præſertim Occidentali ſemper cuſtodita, ut ſacris Ordinibus initiati, uxoribus non uterentur, ſed cœlibes, & continentes viverent, ut conſtat infinitis ſacris Canonibus, Conciliorum Pontificum, & SS. Patrum Authoritatibus, apud Doctores, maximè Controverſiſtas paſſim allegatis. Bellarminus *de Clericis*. Laym. *cit. c.* 11. *n.* 3. Nobis ſufficiat *Canon Apoſtolorum* 25. ſic habens. *Ex his, qui cœlibes in Clerum pervenium, jubemus, ut Lectores tantum, & Cantores, ſi velint, nuptias contrahant*. Et Concil. Carthaginenſe 11. *Can.* 2. ſic ſtatuit. *Omnibus placet, ut Epiſcopi Presbyteri, Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant pudicitiæ cuſtodes, etiam ab uxoribus ſe abſtineant, ut quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſervavit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus*. Hæc ibi. Imò de Subdiaconis quoque extat hoc Decretum Conciliorum Aquiſgranenſis, & Vvormatienſis, apud Tannerum *cit. Placet, ut Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi abſtineant ſe ab uxoribus*. Et quamvis olim fuerit Græcis Sacerdotibus permiſſum, ut uxoribus uterentur, quas antè Laici legitimè duxerunt; licèt etiam aliquot ſæculis Ordo Subdiaconatus non fuerit ubique annumeratus Sacris, & ideò Subdiaconis fuerint permiſſæ nuptiæ; nunquam tamen fuit in Eccleſia ſive Romana, ſive Græca permiſſum, ut Presbyteri jam Ordinati ducant uxores. Ut contra Græcos Schiſmaticos demonſtrant Controverſiſtæ. Rationes hujus prohibitionis dabo paulò inferiùs *n.* 77.

II. Ut nec validè Matrimonium contrahere poſſint.

176 I. SAcris Ordinibus, ultrà obligationem ſervandi Caſtitatem ex voto ortam (ut oſtendam §. *ſeq.*) ut licitè contrahere non poſſint, etiam annexum eſt impedimentum dirimens Matrimonium, ut nec validè quidem contrahere poſſint. De fide. Definitum in Conc. Trid. *ſup. n.* 173. allegato. Et multi ſacri Canones, dum jubent Ordinatos in Sacris ſervare Caſtitatem, ſignificant ſimul irritationem Matrimonii; quaſi dicat Eccleſia; Ecce, advertite, quòd ſacræ veſtræ Ordinationi ego conjungo Matrimonii nullitatem. Atque hæc irritatio Matrimonii, ſeu impedimentum hoc dirimens Matrimonium ſacro Ordini annexum eſt immediatè ex lege, & præcepto Eccleſiaſtico, & non ex ipſo voto (ſicut & in profeſſione ſolemni Religioſis) ut ex Conc. Trid. jam innui *eodem n.* 173. Et cum aliis communiter docent Sanch. *l.* 7. *de Matrim. diſp.* 26. Tamb. *l.* 7. *cap.* 2. §. 3. *à n.* 6. Ratio breviter eſt. Quia 1. Ordo ſacer ex ſe non irritat Matrimonium, ut patet in Græcis; 2. Et ipſum votum, etiam ſolemne, quatenus eſſentialiter eſt promiſſio facta Deo, etiam ex ſe non irritat Matrimonium, ut patet in voto caſtitatis ſimplici, quod in ratione eſſentiali voti, ſeu promiſſionis factæ Deo, omnino convenit cum voto ſolemni. 3. Ipſa denique ſolemnitas illa addita eſſentiæ voti, eſt ſolùm aliquid juris poſitivi Eccleſiaſtici, & quid ſit, vix per aliud meliùs explicatur, quàm per ipſam hanc vim, & virtutem irritandi Matrimonium ab Eccleſia ſtatutam: ergo tam ſacer Ordo, quàm profeſſio ſolemnis Religionis, non ex voto ipſo, ſed immediatè ex lege Eccleſiaſtica irritat Matrimonium. Vide de his latè, & optimè differentem Sanchez *l. c.*

177 II. Rationes hujus prohibitionis, & irritationis Matrimonii Clericorum in Sacris conſtitutorum bene profert Laym. *cit. c.* 10. *n.* 4. 1. Quia Sacerdotes, & Levitæ Deo, & rebus divinis perpetuò vacare debent; ab hoc autem ſtudio impediuntur, & diſtrahuntur opere, & fœdere conjugali, teſte Apoſtolo 1. *Corinth.* 7. 2. Quia neceſſe eſt, honorem & reverentiam ſervari Sacerdotio; experientia autem conſtat, populum non tanto in honore habere eos, quos vident vitæ inſtituto penè nihil ab ipſis differre; quamobrem Sacerdotes conjugibus adhærentes in parvo honore ſunt. 3. Oportet, Epiſcopos, alioſque Sacerdotes hoſpitales eſſe, & in pauperes miſericordiam exercere: quomodo autem id præſtabunt, ſi uxores, & liberos alere debeant, cùm dicat Apoſtolus. 2. *Corinth.* 12. quòd Parentes filiis theſaurizare oportet? 4. Redditus Eccleſiaſtici, quos fideles ad divinum cultum offerent, paſſim ad cauſas prophanas applicarentur; Epiſcopatus, Parochiæ, & alia beneficia frequenter, velut quodam hæreditatis jure, ad filios Sacerdotum afferrentur, aut ſaltem Eccleſia Miniſtrorum ſuorum, tanquam de ſe bene meritorum, relictam prolem magno ſuo gravamine alere teneretur, qua ratione proventus Eccleſiæ diſtraherentur, nec ſufficerent ad tantum Miniſtrorum numerum alendum, qui populo Chriſtiano paſcendo neceſſarius. Sic ferè Laym.

Verùm præter dictam prohibitionem, & irritationem Matrimonii, Clerici illi Majores in ſuo cœlibatu tenentur etiam integram caſtitatem ſervare nova, & ſpeciali obligatione, & diſtincta ab obligatione communi virtutis caſtitatis, & ſexti præcepti, adeò ut talis caſtitatem violans peccet ſpeciali peccato contra virtutem Religionis neceſſariò in confeſſione aperiendo. Jam quæritur, unde ſit hæc obligatio? an etiam immediatè ſolùm ex lege Eccleſiaſtica prohibente, ſicut illa irritatio Matrimonii? an verò ex proprio voto? Dixi, & dico,

III. Obligatio ſervandi caſtitatem immediatè eſt ex voto proprio ſolemni.

I. QUod nimirum votum ſecundùm legem Eccleſiæ in 178
ipſo facto ſuſceptionis ſacri Ordinis emittunt, ac emittere debent. Ita communis, & omnino verior Sententia DD. D. Thomas, D. Bonaventura, Cajetanus, Medina, Vaſquez, & quinquaginta Theologis congeſtis, latè Sanch. *l.* 7. *de Matrim. diſp.* 27. Laym. *c.* 11. *n.* 1. Dicaſtillus *tr.* 6. *de Ordine diſp.* 1. *dub.* 20. Gob. *Caſu* 20. *n.* 756. Conſtat ex variis ſacris Canonibus; Nam *cap. unica, de voto, & voti redempt. in* 6. apertè ſupponitur emitti votum continentiæ in ipſa ſuſceptione Ordinis ſacri. Et *c. nullum, diſt.* 28. decernit Gregorius P. *Nullum facere Subdiaconum præſumant Epiſcopi, niſi qui ſe victurum caſtè promiſerit*. Idemque ſtatuitur de Diacono, *c. Præterea diſt. eadem*. Similia habentur *c. cùm olim de Clericis conjug. & alibi*. Ecce ſacri Canones prohibent ordinari Diaconos, & Subdiaconos (multò magis Presbyteros) niſi priùs ſe caſtè victuros promittant: cui? utique Deo: at promittere Deo, eſt vovere; quapropter paſſim ſacri Canones illam promiſſionem votum appellant. Deinde; omnes fatentur Majoribus Ordinatum, Sacerdotem v. g. ſi merè internè contrà caſtitatem delinquat, admittendo delectationes moroſas venereas, aut conſentiendo ſolùm in opus aliquod turpe, peccare ſacrilegè contra ſtatum ſuum, & contra virtutem Religionis, cùm teneatur ad ſervandam omnimodam, ſeu integram caſtitatem; ergo fateri etiam debent eum obligari ex voto proprio caſtitatis, & non ex ſolo præcepto Eccleſiæ, quia Eccleſia extra forum Sacramentale non judicat de internis, nec conſequenter poteſt per ſe præcipere, vel prohibere actus merè internos. Dico notanter; *per ſe*. Nam

II. Tametſi Eccleſia abſolutè neminem cogere poſſit ad 179
ſervandam (multò minùs ad vovendam actu interno) continentiam; cùm ea res conſilii ſit, non præcepti, teſte Apoſtolo 1. *Cor.* 7. Tamen in Ordine ſacro, quem liberè confert, quibus vult, conditionem, & legem adjicere poteſt, ac ſolet: ut qui talem Ordinem ſuſcipiunt, eo ipſo facto continentiam profiteantur, ut colligitur ex SS. Canonibus modò citatis. Ratio autem, cur Eccleſia id requirat, ea eſt, ut omnis quæſtio de hac obligatione evitetur, & omnes ſe illi voluntariè aſtringerent, & ſic Sacris initiati in continentiæ ſtatu, quem propriæ voluntatis lege, & Religionis vinculo per votum proprium aſſumpſerunt, firmiùs, & conſtantiùs perſeverent. Atque hinc rectè refert Laym. *cit. c.* 11. *n.* 2. Si ſummus Pontifex cum conſtituto in Ordinibus ſacris ſine juſta cauſa diſpenſet, ut ad nuptias tranſeat, invalidam, & inefficacem fore diſpenſationem in ordine ad ſolvendum votum, quippe cujus obligatio eſt juris divini, quamvis efficax ſit ad tollendum Matrimonii impedimentum, quippe quod ſolo jure Eccleſiaſtico conſtitutum eſt; ita tamen, ut contrahens debitum conjugale non exigat, licèt petenti reddere teneatur. Addit Gob. *n.* 769. peccatum turpitudinis, quod committit Sacerdos, vel Diaconus, etiam Religioſus, non differre ſpecie ab illo, quod committit Laicus voto ſimplici caſtitatis adſtrictus; ac proinde in rigore ſufficeret confiteri; *commiſi talem turpitudinem* (v. g. pollutionem, fornicationem) *cùm tamen habeam votum caſtitatis*. Sed de hoc nos alibi.

Nihilominus fateri debeo probabilem eſſe Sententiam 180
oppoſitam, nimirum eam obligationem ſervandi caſtitatem,

Digitized by Google

eſſe tantùm ex lege Eccleſiaſtica, æquè, ac irritationem Matrimonii, & non ex aliquo voto. Nam, & Concilium Tridentinum *n.* 173. allegatum hunc ſenſum planè admittit, ut ibidem in fine notavi, & eam ſententiam docent multi ex Juriſtis, & non pauci Thelogi, Scotus, Paludanus, Guttierez, alii apud Sanch. *l.* 7. *de Matrim. diſp.* 27. *q.* 2. Valentia, Averſa, ac noſter Henr. *hic q.* 10. *§.* 2. eò, quòd initiandi Subdiaconatu, nec jubeantur emittere tale votum, nec illud emittere ſoleant. Confirmatur fortiter, quia ſi quis ſacrum Ordinem ſuſcipiat expreſsè nolens ſe obligare ad caſtitatem, is nihilominus obligabitur ſervare caſtitatem, ac etiam Matrimonium validè contrahere non poterit, atqui tunc ea obligatio non provenit ex voto, quod nullum adeſſe nec explicitum, nec implicitum ſupponitur: ergo tunc ſaltem provenit immediatè ex ſolo præcepto Eccleſiæ. Et quid ni ſemper? Reſp. Legis Eccleſiaſticæ de cœlibatu Sacerdotum eam eſſe interpretationem, quam praxis Eccleſiæ declarat, ut nimirum ſacrum Ordinem ſuſcepturi continentiam Deo promittere, ſeu vovere teneantur, cujus obligationis ſufficienter admonentur ab Epiſcopo, dum iis dicit. *Filii dilectiſſimi ad ſacrum Subdiaconatur Ordinem promovendi, iterum, atque iterum conſiderare debetis, quod ſi hunc Ordinem ſuſceperitis, caſtitatem Deo juvante ſervare oportebit.* Omneſque norunt eſſe vovendam continentiam; omnes qui non ſervant, agnoſcunt ſe voti reos eſſe, de hoc plura inferiùs *n.* 185. Ad Confirmationem Sanchez, & Laym. *ll. cc.* concedunt conſequentiam, nimirum eo caſu talem obligari immediatè ex ſolo præcepto Eccleſiæ. Sed meliùs negat Dicaſtil. *cit. nu.* 34. approbante Gob. *n.* 75. Talis ergo nec peccat contra votum, nec immediatè, & directè contra præceptum Eccleſiæ, nec ullo peccato ſpeciali commiſſionis contra virtutem Religionis, ſed tantùm mediatè, & indirectè contra præceptum Eccleſiæ peccato omiſſionis, quatenus omittit emittere votum ſacrum Ordini ab Eccleſia annexum, ut mox iterùm dicam *infra n.* 182. Interim nos oportet manere in communi Sententia, & ſenſu moderno Eccleſiæ.

IV. *Ex voto in ipſa ſuſceptione Ordinis ſacri, utpotè Subdiaconatus, ſaltem implicitè, & ipſo facto, emittendo ab Ordinato.*

181 AD hoc ergo, ut Ordinatus Majoribus, putà Subdiaconus, contrahat hanc obligationem ſervandi Caſtitatem, neceſſe eſt, ut voluntariè Ordinem ſuſcipiens aliquo modo voveat, promittat, & ſe obligare velit ad eam ſervandam: nimirum, aut explicitè, ubi moris eſſet; aut ſaltem implicitè, quod eo ipſo, & ipſo facto facit, quo vult ſuſcipere Ordinem illum eo modo, quo Eccleſia vult conferre cum illis oneribus, quæ ſacro illi Ordini affixit Eccleſia. Eccleſia enim non vult conferre ſacrum Ordinem, niſi cum annexo voto caſtitatis, ſeu cum onere, & obligatione, ut ordinandus votum caſtitatis emittat, & ſaltem ipſa ſuſceptione Ordinis profiteatur, ut dictum eſt. Unde in primis, qui non voluntariè, vel invitus ſuſciperet, ſeu nullam haberet intentionem ſuſcipiendi Ordinem (cùm talis revera nullum Ordinem ſuſciperet defectu intentionis requiſitæ) nullam contraheret obligationem ſervandi caſtitatem, vel aliam Ordini annexam, ut recitandi Horas &c. neque impedimentum dirimens Matrimonium, quia nullum Ordinem habet, cui impedimentum illud eſſet annexum; ſed ſolùm tunc peccavit ſacrilegè defectu intentionis nulliter ſuſcipiens Sacramentum: adeoque liberè ad nuptias prodire poteſt, ſicut etiam quoties in Ordinatione alicujus defectus ſubſtantialis commiſſus eſt, ut contra aliquos Canonicas cum aliis rectè docet Sanch. *cit. diſp.* 27. *n.* 13. Eſcobar apud Gob. *n.* 763. Nam corruente valore Ordinis, corruit etiam obligatio fundata in illo, etenim non entis nulla ſunt accidentalia. Contra verò, qui voluntariè, & validè ſuſcipit Ordinem, nullo tamen modo, nec implicitè intenderet voveret, aut ſe obligare ad ſervandam caſtitatem, nulla quidem ſimiliter tenebitur obligatione, ut mox ampliùs declarabitur: attamen impedimentum dirimens adhuc contraheret; Ratio utriuſque eſt, quia obligatio voti eſſentialiter pendet à voluntate propria voventis; ubi ergo nulla voluntas vovendi, ibi nullum eſt votum. At verò impedimentum dirimens, ſeu irritatio Matrimonii, non pendet à voluntate voventis, aut ipſo voto, ſed immediatè, & præcisè à lege Eccleſiaſtica irritante: leges autem irritantes maximè effectum ſuum habent independenter ab omni voluntate, imò contra voluntatem ſubditi: ut ſi tuus Frater ducat uxorem Annam, tu volens nolens fis affinis eidem Annæ, affinitate dirimente Matrimonium, quod fortè cum illa poſt mortem Fratris attentares: quia nimirum impedimentum hoc non pendet à tua voluntate, ſed à lege Eccleſiaſtica dirimente. Ex hac generali doctrina reſolvendi ſunt aliquot caſus particulares, quibus ipſa magis declarabitur.

Reſolutiones Corollariæ.

I. QUi voluntariè ſacrum Ordinem ſuſcipit, ſciens ei an- 182
nexum votum caſtitatis, attamen cùm expreſſa intentione nolendi vovere caſtitatem, ſeu poſitivè nolens promittere, vel ſe obligare ad ſervandam, multò minùs reipſa ſervare caſtitatem, cùm is revera nullo modo voveant (quia votum debet ex propria voluntate oriri, eſt enim ſpontanea promiſſio facta DEO) nullam utique contrahet obligationem voti; attamen adhuc contrahit impedimentum dirimens Matrimonium, ob rationem modo ſuprà dictam. Quare talis poſteà contra caſtitatem peccans non committit peccatum ſpeciale contra virtutem Religionis, quippe non contra votum, quod nullum adeſt, nec directè, & immediatè contra præceptum Eccleſiæ, ut jam innui *n.* 180. Sed peccat graviſſimè peccato omiſſionis non vovendo caſtitatem juxta Eccleſiæ intentum, quia nimis temerè Eccleſiam decipit in re graviſſima, quippe quæ nollet unquam ad Ordinem illum admittere, ſi talem in eo diſpoſitionem agnoſceret; & obligatur illud votum adhuc emittere ſub mortali. Unde rectè notat Hurtadus *de Ordine diffic.* 26. apud Tamb. *l.* 7. *c.* 3. *§.* 3. *nu.* 10. approbatum: *talem non tantum peccare pro tunc, quando ordinatur, non vovendo, ſed etiam pro tempore ſequenti, quouſque aut explicitè, aut implicitè voveat, quia ad eam vovendam tenetur, tanquam ad aliquid annexum ſtatui, quem ſuſcepit.* Hæc Hurtadus. Ex hinc ulterius; quamvis ſic Ordinatus ſine voto caſtitatis peccans cum ſoluta committat ſolùm ſimplicem fornicationem: ut cum Dicaſtillo agnoſcit Gob. *n.* 758. in Confeſſione tamen debebit ſe accuſare, non de ſola ſimplici fornicatione, ſed etiam de mortali inobedientia, qua differt emiſſionem voti præcepti ab Eccleſia, & Ordini ſacro annexi.

II. Qui metu gravi cadente in conſtantem virum, & in- 183
juſto adactus, vel coactus ſuſcipit ſacrum Ordinem, dummodò verè conſenſerit in Ordinationem, tanquam Cæremoniam ſacram, & Sacramentum, utique validè ſuſcipit Ordines, cùm metus non tollat, ſed relinquat voluntarium ſimpliciter: attamen voto caſtitatis non obligabitur. Nam votum metu gravi, & injuſto extortum, ſi non ipſo jure divino naturali (ut ego quidem teneo cum multis) certè tamen jure Eccleſiaſtico irritum eſt. Ergone etiam nullo contracto impedimento dirimente, validè, & licitè (ſecluſo ſcandalo) contrahet Matrimonium? In rigore loquendo omnino neganda eſſet (prout abſolutè negant Rebellus, Comitolus, Pontius, Tamb. & alii cum Diana *p.* 2. *tr.* 4. *reſ.* 193.) Quia habet Ordinem ſacrum, cui annexum eſt impedimentum dirimens Matrimonium: juxta dicta *n.* 181. Attamen affirmant communiter Doctores cum Sanch. *l.* 7. *de Matr. diſp.* 29. alioſque citans Gob. *n.* 764. Et meritò. Nam licèt talis validè ſuſcipiat Ordinem ſacrum, cui ab Eccleſia annexum eſt impedimentum dirimens Matrimonium; omnino tamen credendum eſt, Eccleſiam eo ipſo, quo tali caſu votum ipſum irritat (ſicut & Profeſſionem ſolemnem, ipſumque Matrimonium ex tali metu profectum) etiam noluiſſe adnectere Ordini, tali metu ſuſcepto impedimentum irritans Matrimonium, ſicque taliter Ordinatus validè, & ſecluſo ſcandalo, etiam licitè contrahet Matrimonium, abſque ulla diſpenſatione. Quòd ſi tamen talis ceſſante, vel diſcuſſo metu, Ordinem ſuſceptum ratificet, aut liberè conſentiat, & velit in Ordine ſic ſuſcepto miniſtrare, jam obligabitur voto caſtitatis, quia per ipſam illam voluntatem miniſtrandi in Ordine ſacro, cui votum continentiæ annexum novit, implicitè etiam vovit caſtitatem, ſicque etiam contrahet impedimentum illud dirimens, ut amodò ampliùs validè nubere nequeat, ut ex dictis colligi debet.

III. Quòd ſi quis ſuſcipiat Ordinem ſacrum prorſus ignarus 184
voti annexi caſtitatis, (caſus hoc tempore vix ſupponendus: ſupponamus tamen) ſiquidem intenderet ſuſcipere eo modo, quo alii ſuſcipiunt, ſeu eo modo, quo Eccleſia Catholica confert, adhuc implicitè emittet votum, & de eo informatus poſteà obligabitur, nec validè Matrimonium contrahere poterit: quod ſi verò nec ſic quidem intendat, ſed potiùs errore poſitivo credidit, non eſſe obligationem voti annexam Ordini; aut etiam animo ita comparatus fuit, ut ſi ſciret votum, & obligationem caſtitatis Ordini eſſe annexam, eum non ſuſciperet; tunc adhuc validè Ordinatus, in foro conſcientiæ ſaltem, voto caſtitatis non obligabitur, cùm illud nullo modo emiſerit, juxta omnia dicta n. 182. Obligabitur tamen in foro externo, quouſque illam ſuam ignorantiam, errorem, vel diſpoſitionem contrariam probaverit; inſuper irritum eſſet ejus Matrimonium, quod fortè contraheret, quia habet Ordinem ſacrum, cui annexum eſt impedimentum dirimens; unde poſteà informatus, ſi velit in Ordine ſuſcepto miniſtrare, votum anteà omiſſum debet emittere, ut ſuprà dictum; Si nolit, & Matrimonium cupiat inire, omnino diſpenſatione opus erit, quam difficulter impetrabit, quia difficulter probabit talem ignorantiam

rantiam

ſantiam habitam hodie in tanta rerum petitia. Certè Urbanus VIII. cuidam Subdiacono alleganti defectum intentionis in ſuſcepto Ordine, & diſpenſationem identidem per Patronos petenti, denique impertivit reſcriptum cum hac fulminatrice clauſura; *diſpenſamus in animam tuam*; indicans nimirum diſpenſationem ipſi ceſſuram in æternam perniciem, niſi preces veritate nitantur. Vide Gobat. *n.* 752. 761. *item* 765. *ſeq.*

185 IV. Si infans ordinetur in Sacris, (validè, ut ſuppono ex dictis *n.* 63.) poſteà adultus factus nequaquam obligatur voto caſtitatis, cùm infans rationis expers vovere nequeat: attamen in rigore loquendo poſteà non poſſet validè contrahere Matrimonium, quia reverà haberet Ordinem, cui annexum eſt impedimentum dirimens. Atque ita abſolutè docent Paludanus, Hurtadus, & alii apud Dianam *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 43. probabile cenſentem. Sed dixi *in rigore*, nam, ut ait Tamb. *cit.* §. 3. *n.* 16. Eccleſia id voluit limitare in infantibus, & diſpoſuit, ut, adveniente uſu rationis daretur ipſis optio, ut ſi velint, & eligant in ordine ſuſcepto ſtare, ſtent, ac deinde in ipſa libera electione illa, implicitè emiſſo voto, obligabuntur ad caſtitatem: ſi nolint ducant uxorem, ut libet, abſque alia diſpenſatione, dummodo ſuum Ordinem anteà non ratificarint, ſive poſt plenum rationis uſum adeptum, ut volunt DD. communiùs, ſive potiùs poſt pubertatem, aut etiam decimum ſextum ætatis annum completum, eò quòd ante eam ætatem impleram, non valeat votum ſolemne Profeſſionis Religioſæ, quidni eadem ſit ratio voti ſolemnis caſtitatis Ordini ſacro annexi (Vide de his latè Sanch. *l.* 7. *de Matrim. diſp.* 3. At quid, ſi puer jam rationis compos, ante annos pubertatis ordinetur in Sacris, eritne obligatus voto continentiæ? Negat Sanch. *cit. diſp.* 3. *num.* 8. alios citans, ob rationem jam modò dictam, ſed affirmant Marchinus, Leander, Poncius, &c. apud Tamb. *cit. c.* 3. §. 3. *n.* 39. eò quòd talis puer validè voveat &c. ſed vide citatos. Non enim otium eſt, in rebus tam rarò, & poſt Conc. Trid. nunquam occurrentibus immorari. Vocat longè operoſior quæſtio ultima de ſecunda obligatione principali Clericorum in Sacris, ſcilicet recitandi Horas Canonicas: quam ob multitudinem dicendorum in formam Tractatus appendicis redigo.

TRACTATUS APPENDIX
DE OBLIGATIONE RECITANDI
HORAS CANONICAS.

QUÆSTIO PRÆAMBULA.

Quid ſit Officium divinum, Horæ Canonicæ?

1 Officium divinum generatim dicitur: *Ritus Religioſus, externus publica authoritate Eccleſiæ inſtitutus, & certis perſonis impoſitus ad Deum nomine Eccleſiæ colendum, & deprecandum.* Hujus velut ſpecies ſunt Horæ Canonicæ, Miſſæ, Lytaniæ, Exequiæ &c. Quanquam ipſæ Horæ Canonicæ abſolutè dicantur, *Officium divinum, vel Eccleſiaſticum*, ut videre eſt *c. Tolentes de celeb. Miſſ. & in Clement. c. Gravi Eodem.*

2 II. Horæ Canonicæ definiri poſſunt: *Officia quædam divina ex Pſalmis, Hymnis, Canticis: ſacra Scriptura, & doctrina SS. PP. conſtructa, atque ex ſacrorum Canonum decreto à perſonis Eccleſiaſticis, Eccleſiæ nomine, certis diei, noctiſque horis perſolvendæ ad Deum.* Breviùs Layman *lib.* 4. *tract.* 1. *c.* 2. *Horæ Canonicæ ſunt publicæ, ac ſtatæ preces ex ſacrorum Canonum decreto ab Eccleſiaſticis perſonis nomine Eccleſiæ ad Deum perſolvendæ.* De facto in Eccleſia Romana numerantur ſeptem: *Matutinum cum laudibus, Prima, Tertia, Sexta, Nona, Veſperæ, & Completorium*, ita diſtributæ propter varia myſteria numeri ſeptennarii; quæ congerit Gloſſa *in cit. cap.* 1. *de celebratione Miſſarum*; ſeptem enim ſunt dona Spiritus Sancti: 7. dies creati mundi. 7. ætates mundi, quibus completis finietur. 7. petitiones Orationis Dominicæ; ſepties in die laudem Deo dixit David *Pſalm.* 118. & ſpecialiter ſeptem ſunt præcipua Myſteria Paſſionis, Domini noſtri: quibus reſpondent ſeptem Horæ Canonicæ, juxta veteres, & tritos verſus:

Hec ſunt ſeptennis, propter quæ pſallimus, horis:
Matutina ligat Chriſtum, qui crimina purgat.
Prima replet ſputis, cauſam dat *Tertia* mortis
Sexta Cruci nectit, latus ejus *Nona* bipertit.
Veſpera deponit, tumulo *Completa* reponit.

CAPUT I.

Qualis, & quorum eſt Obligatio recitandi Horas Canonicas?

SUMMARIUM.

3 *Præceptum dicendi Horas ſub mortali tribus titulis obligare poteſt.* I. *titulo* Ordinis. II. Beneficii: & III. Religionis.
4 *Ratione* Ordinis *obligantur omnes in Majoribus conſtituti.*
5 *Idque ſub mortali.*
6 *A die, & hora ſuſcepti Subdiaconatus.*
8 *Ab hac obligatione excipiuntur I. Qui ex diſpenſatione duxerunt uxorem.*
9 *II. Damnati ad triremes, captivi apud infideles ſervientes.*
10 *III. Degradati (non tamen excommunicati, ſuſpenſi &c.)*
11 *IV. Minoriſtæ etiam ratione Ordinis ad nullas orationes obligantur.*
12 *Titulo* Religionis *obligantur omnes Religioſi, & Moniales profeſſi Religionem Choro adſtrictam.*
13 *Etiam privatim extra Chorum, ſub mortali.*
14 *Probabiliter ſecus eſt, de iis, qui ex Regula, vel voto ſpeciale præceptum non habent.*
16 *Obligatio ſub mortali perſolvendi Horas in Choro principaliter incumbit Communitati, & ex officio Superioribus.*
17 *Cui obligationi duo, vel tres non ſatisfaciunt; unde*
18 *Si non adſint ſaltem quatuor, à Choro habendo excuſatur Communitas.*
19 *Qualiter peccet culpabiliter à Choro abſens, vel ſileas?*
20 *An Religioſus Clericus, factus laicus obligetur ad Horas?*
21 *Quinam teneatur.* Titulo beneficii *ad Horas?*
22 *Quinam beneficiati hoc titulo non obligantur?* uſque ad num. 26.
26 *An hoc titulo obligentur habentes beneficium tenue?*
29 *An titulo beneficii obligentur Sacellani, Vicarii, Penſionarii?*
31 *Beneficiatus Horas culpabiliter omittens obligatur ad reſtitutionem.*
32 *Qui ab hac reſtitutione excuſentur?* uſque ad n. 36.
36 *Beneficiatus culpabiliter Horas omittens peccat dupliciter contra Religionem, & Juſtitiam.*
40 *Qualiter facienda reſtitutio ob Horas omiſſas?*

RESOLUTIO I.

Datur præceptum Eccleſiaſticum, fundatum, in jure divino naturali, ad recitandas Horas Canonicas ſub mortali obligans certas perſonas Eccleſiaſticas comprehenſis his tribus titulis: Sacri Ordinis: Beneficii Eccleſiaſtici, & Religionis Choro adſtrictæ. *Ita omnes;* exceptis quibuſdam particularibus controverſiis. Præceptum habetur in variis ſacris Canonibus *lib.* 3. *Decretalium tit.* 41. *De celebratione Miſſarum: De divinis officiis:* ex Conc. Agathenſi *cap.* 1. *& ex Concilio Lateranenſi ſub Innocent. III. cap. Dolentes referimus*, ubi ſic fulminatur: *Diſtrictè præcipientes in virtute ſanctæ Obedientiæ, ut divinum officium nocturnum pariter, ac diurnum, quantùm illis Deus dederit, ſtudiosè celebrent pariter, & devotè.* Hæc ibi: Et latiùs adhuc in Concilio Viennenſi in Clementina *de celebratione Miſſarum cap.* 1. *& alibi*. Patet ergo gravitas præcepti, ſine dubio ſub mortali obligantis; quod licèt formaliter ſit præceptum poſitivum Eccleſiaſticum; virtualiter tamen eſt *fundatum in jure divino naturali*; quo Eccleſia tenetur certo aliquo ritu colere Deum; quod præceptum de ſe generale, & indeterminatum ad quemcumque ritum, Eccleſia determinavit ad hunc certum ritum Horarum Canonicarum per certas ad id deputatas perſonas perſolvendarum ſub prædicto triplici illo titulo ſacri Ordinis, Beneficii, & Religionis, quos modò explicando breviter percurram. 3

§. I. Ti-

Digitized by Google

§. I. *Titulus Sacri Ordinis*.

4 HOc titulo ſolo obligantur recitare Horas, omnes Majoribus Ordinibus initiati: Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri, Epiſcopi, idque etſi nullum habeant Beneficium, nec ullo alio voto ad id adſtricti ſint, quia nimirum ex intentione, & inſtitutione Eccleſiæ illis Ordinibus hæc obligatio neceſſariò eſt annexa, ut omnis eos Ordines ſuſpiciens, eò ipſo cenſeatur ſe velle ad id obligare. *Omnes unanimiter*. De Sacerdotibus, & conſequenter Epiſcopis habetur *cap. Presbyter de celebr. Miſſar*. De Diaconis *cap. ult. d. gr.* De omnibus, etiam Subdiaconis, expreſsè in Concilio Baſileenſi *ſeſſ.* 21. §. *quotcumque*. Quia tamen illud Concilium fuit acephalum, & ſine capite, nequit obligare omnes conſtitutos in ſacris Ordinibus: ideòque de Subdiaconis non beneficiatis nullus eſt expreſſus textus juris, ut notat etiam Navarrus *cap. 7. de orat. num.* 2. ſed eſt conſuetudo recepta Eccleſiæ vim habens legis, ut docent DD. unanimiter.

5 II. Eſt hæc obligatio ſub mortali. *Rurſus omnes unanimiter*. Etenim hanc conſuetudinem eſſe inductam à Majoribus animo ſe, & poſteros obligandi ſub mortali, conſtat cum hoc ipſo unanimi conſenſu DD. qui eſt irrefragabilis teſtis conſuetudinis ſic vigentis, & florentis; tum maximè ex his duobus; 1. quòd conſtanter etiam cum non levibus incommodis obſervetur; 2. quòd omnes pii peſſimè ſentiant de negligente hoc penſum, quæ ſunt duæ validæ rationes cognoſcendi, utrùm aliqua conſuetudo in materia gravi inducta obliget ad mortale, ut videre eſt paſſim apud Theologos explicantes vim conſuetudinis, nominatim optimè Ferd. à Caſtro-Pal. *de legibus diſp. 3. p. 2. §. 3. n. 13.* Quare meritò Suar. *to. 2. de Relig. tr. 2. l. 4. c. 25. n.* 2. & Diana *p. 5. tr. 5. reſol. 26.* non audent probabilem aſſerere opinionem Richardi, Angeli, Arragonii, qui putarunt eſſe ſolius venialis culpæ reum, qui ſemel, aut bis in anno, totum negligit Breviarium.

6 III. Obligatio recitandi Horas incipit à 1. die, & hora ſuſcepti Subdiaconatus, ſic ut illo die jam obligetur dicere, non quidem totum Officium à Matutinis, ſed ab Hora Canonica reſpondente horæ ſuſcepti Ordinis ſecundum conſuetudinem Eccleſiæ, vel Diœceſis, in qua Ordinatus eſt: non quidem mathematicè, ſed moraliter, nimirum ad horam non phyſicè, & immediatè ſequentem, ſed moraliter ſuccedentem horæ Ordinationis, ut qui manè circa Nonam ordinatus eſt, ad ſummum tenebitur ad Sextam, & Nonam &c. Qui circa undecimam, vel meridiem ordinatus, non tenebitur, niſi ad Veſperas, juxta communem DD. apud Dianam *p. 4. tr. 4. reſ.* 218. Marchant. *Tribun. p. 2. tract. 6. tit. 3. quæſt. 7.* Gob. *tract. 5. caſ. 23. ſect. 1. num.* 561. Ratio eſt, quia præcepta moralia moraliter expendenda ſunt, & ita, ut gravamen, & moleſtiam extraordinariam conſcientiis non inferant, quod omnino fieret, ſi Ordinatus teneretur ad Horam correſpondentem horæ immediatè ſequenti Ordinationem ſuam. Quis enim dicet ei, qualis Hora Canonica reſpondeat huic horæ, quæ Ordinationem ſuam immediatè ſequitur, quot ſcrupuli, quot phantaſiæ naſcerentur? Eademq; ratione diſcurrendum de inceptione obligationis Horarum Beneficii, vel Profeſſionis Religioſæ. Vide Gob. *cit. num.* 562. 563.

7 IV. Peccat ergo mortaliter, qui ſuſcipit Subdiaconatum ignarus legendi latinè. Suarez *cit. l. 4. c. 27. n. 6.* Tanner. *to. 3. d. 5. q. 1. num.* 17. Imò etiam ignarus rectè recitandi. Navarr. *de orat. c. 11. n. 30.* Azorius, Reginald. & alii. Niſi quis bona fide exiſtimet ſe ſtatim comprehenſurum intellectu rationem rectè recitandi, ſicut communiter quivis latinè ſciens poteſt eodem die ex Rubricis, directoriis, vel alio quopiam diſcere ſubſtantialia: Suarez *loc. cit.* addens contra Navarrum, teneri tunc recitare etiam cum imperfectione, conando ſe quotidie perficere, & excuſans à mortali illum, qui planè rudis Rubricarum, ſuſcipit Subdiaconatum ob gravem cauſam, v. g. quia aliàs amiſiſſet Beneficium tunc oblatum, vel debuiſſet diù expectare. Quare meritò miratur Gob. *cit. nu.* 562. unde alicubi pervaſerit dubitatio, an Subdiaconi ſaltem primo dimidio anno ſui Ordinis non poſſint cenſeri liberi à penſo horario; & *ibid. n.* 563. optimè confutat Leandrum à SS. Sacramento fusè contendentem, Subdiaconum ſaltem primo die ſuæ Ordinationis ad nihil teneri, allegata conſuetudine, ſed certè in Germania ignotiſſima. *Qui contra omnes loquitur, non benè loquitur*.

EXCEPTIONES.

8 I. PRobabiliter non obligantur ad Horas Clerici in Majoribus, qui ex diſpenſatione Pontificis uxorem duxerunt, non quidem à die diſpenſationis conceſſæ, ſed à die uſus conceſſionis, Navarrus *cap. 7. num.* 17. Sanchez *l. 4. de Matrim. diſp. 8. n.* 12. alii. Idemque dicendum de Clerico, qui ducta prius uxore, (gravi utique peccato) ſacros Ordines ſuſcepit, & poſteà cogitur redire ad uxorem, ut cum aliis notat Tamb. *l. 2. Decal. c. 5. §. 1. num.* 3. Ratio eſt, quia tales ſunt in ſtatu ab hac obligatione valdè alieno, nec immeritò videtur uſus ipſe ſic explicaſſe. At quid, ſi quis ſive gnarus, ſive ignarus recitandi Breviarii injuſto metu adactus permiſiſſet ſe ordinari? R. Talis fuiſſet liber ab onere Breviarii, modò nec verbo, nec facto ratificaſſet poſteà ſuam Ordinationem. Navarrus, Sanch. alii Caſtro-Pal. *cit. d. 2. p. 1. ar.* 1. Gob. *n.* 565.

9 II. Damnati ad triremes, & captivi apud infideles ſervientes etiam probabiliùs excuſantur ob eandem, quæ ſuprà, & majorem rationem. Sanè alienum eſſet ab Eccleſiæ benignitate, & dedecore, ſi eos in tanta afflictione poſitos, & inter illam hominum colluviem vellet ad Officii onus adſtringere: non addenda afflictis afflictio, Sanchez, *cit.* Sotus, Leſſius, alii cum Diana *p. 2. tract. 12. reſ.* 40. At verò, incluſos in carcere, ſeu privato, ſeu publico, cum Tamburino *cit.* aliiſque non auſim excuſare, propter magnum, quo abundant, otium, & ubi ſe facilè recolligere ad orandum Deum poſſunt. Intellige, niſi tenebris, vel alia cauſa ex infrà aſſignandis excuſarentur.

10 III. Excommunicatum, ſuſpenſum, interdictum, manere obligatum, fatentur ferè omnes, quia non debet commodum reportare ex ſuo delicto, nec eſt in ſtatu alieno ab hac obligatione Horarum: Idemque cenſent Sotus, Navarrus, alii de degradato. Sed certè probabiliſſimum eſt, Clericum degradatum non obligari ad Horas, quia ab Eccleſia ſpoliatus eſt omni privilegio Clericali, atque adeò ad ſtatum merè ſecularem, ſeu laicalem rejectus. De hoc Sà, Genuinus, *v. Horæ, n.* 2. Degradatum quidam excuſant, alii obligant. & id durum. De hoc rurſus generatim *cap. 3. ſect.* 4. ubi de cauſis excuſantibus à Breviario recitando.

11 IV. Cæterùm minoribus tantùm Ordinibus initiati, etſi ex decentia teneantur ad majorem Orationem, quàm Laici, nullo tamen jure, vel conſuetudine obligati ſunt ad Officium B. V. Pſalmos, & alias certas preces (Sotus, Medina, Toletus, alii paſſim;) nec quidem ad illas, quas Epiſcopus ipſis in Ordinatione injungit. Adeò ut gravis ſaltem culpæ rei non ſint, ſi nihil eorum orent. Azorius, Sanchez, Tannerus, aliiſque citatis Diana *p. 4. tr. 4. reſ.* 218. Tamburinus *citatus c. 3. §. 4.* Quia tam ſevera obligatio ex nullo capite adeſſe convincitur; neque ex jure, neque ex Pontificali, neq; ex præcepto Epiſcopi, qui certè ex ſe non habet jus inducendi tantum onus. Quare præſumendum eſt, talia induci ex ſola condecentia, & honeſtate, ac conſilium, in gratiarum actionem, vel ſimilem finem, certè non in pœnitentiam. Quod etiam de omnibus Ordinatis, etiam Sacerdotibus intelligendum eſt. Quamvis non eſſe temerè negligenda omnes moneant. Sed de hoc dixi *c. 6. §.* 1.

§. II. *Titulus Religionis profeſſæ Choro adſtrictæ*.

12 I. OMnes Religioſi, & Moniales profeſſi Religionem Choro adſtrictam, atque ad Chorum deputati (exceptis nimirum Novitiis, & Laicis Converſis) obligantur ad Horas recitandas, vel publicè in Choro, vel privatim, ſive culpabiliter, ſive inculpabiliter à Choro abſint, etiamſi Majoribus Ordinibus non ſint initiati. Omnes in his terminis. Ratio hujus obligationis non habetur ex ullo jure ſcripto divino, vel humano, neque enim uſpiam extat tale jus, ſed neque ex una aliqua conſuetudine generali omnium Ordinum, ut contra Laym. *l. 4. tr. 1. c. 4. n.* 2. & alios, cum aliis rectè docet Tannerus *cit. diſp. 5. q. 1. n.* 143. Etenim ſexcentis inſtantiis demonſtrari poteſt, non eſſe tam arctum nexum inter Religiones invicem, ut quod placuit antiquioribus, debeat etiam probari poſterioribus, ſed permittitur quævis in ſuo ſenſu abundare. Eſt ergo vera cauſa hujus obligationis petenda ex ſpecialibus ſtatutis, & conſuetudinibus cujuslibet Religionis in particulari, ut rectè Gob. *cit. n.* 568.

13 II. Inſuper eam obligationem Religioſorum, ac Regularium Monialium recitandi Horas, etiam privatim extra Chorum, eſſe ſub peccato mortali, docet longè communior Sententia, & ſenſus DD. piorumque perſuaſio: idque ex generali conſuetudine, quæ in omnibus Religionibus Choro addictis cum tanta obligatione inducta, & acceptata ſit, ſcientibus, & conſentientibus Eccleſiaſticis Prælatis, ideòque verè vim legis obligantis ſub mortali obtineat, etſi de hac obligatione nec in Regulis multarum Religionum mentio fiat, nec alius Canon Eccleſiaſticus exiſtat. Sic Navarrus *c. 25. man. nu.* 97. Paludanus, Sotus, Barth. Medina, Gabriel, Rodriq. Valentia, Toletus, Bellarm. Azorius, Suarez, Sanch. uterque Tamburinus, aliiſque citatis Laym. *cit. c.* 4. & Gob. citans Dianam *p. 2. tr. 12. reſ.* 17. pluresque congerens Leander hic *tr. 8. d. 2. q.* 10. ubi *q.* 11. cum aliis negat alios Religioſos poſſe uti privilegio, quo Eugenius IV. Benedictinos in Sacris non conſtitutos, & Paulus III. Societatis Alumnos nondum Diaconatu initiatos liberos pronunciavit ab hoc ſuavi quidem, ſed tamen onere: ergo alii Religioſi ſupponuntur obligari. Certè dubitari vix poteſt de Fratribus Minoribus propter verba Regulæ: *Clerici faciant divinum Officium ſecundum Ordinem S. R. Eccleſiæ*. Quamvis enim Fratres nondum Ordinibus,

neque

Digitized by Google

neque prima tonſura Canonica initiati, non ſint in rigore juris Clerici, tamen tanquam Choriſtas ea obligatione ſub mortali aſtringi, unanimis eſt, & fuit ſemper ſenſus DD. Patrum, & Expoſitorum Ordinis. Cùm ergo etiam de reliquis ſit communis, vel ſaltem communior ſenſus DD. teſte Leandro *ſuprà*: huic communi ſenſui in re quotidiana cum Gob. *n.* 570. non auſim refragari.

14 III. Contrà tamen, Religioſos illos, & Moniales Choro deputatos, ſeu, ut vocant, Choriſtas, qui ex Regula, vel Voto, ſpeciale præceptum non habent (uti habent Fratres minores, & Moniales Annunciatæ, & ſi qui, vel quæ, alii, vel aliæ) ſub nullo ſaltem gravi peccato, obligari ad Horas extra Chorum perſolvendas (imò neque in choro, per ſe loquendo, ut infra dicetur) docent ſanè graves, & non multo pauciores DD. Joan. Medina *Cod. de orat. q.* 7. Alphonſus à Caſtro, *l.* 1. *de lege pœnali c.* 8. Cajet. *V. Horæ cap* 1. Armilla *eodem V. nu.* 4. Bordonus, alii apud Dian. *p.* 6. *tr.* 8. *reſ.* 12. Atque etiam quoad ſuos Ciſtercienſes (omnium ſtrictiſſimi Chori) rotundè negat Caramuel *Theol. Regul. d.* 100. & ex profeſſo latè noſter P. Marchant. ſuprà *cit. q.* 2. *dub.* 1. Meum Leſſium mox citabo. Ratio ſolida, & ſufficiens eſt. Quia tantum onus abſque ullo expreſſo præcepto, vel titulo aſſignabili imponere ſub mortali peccato, eſt intolerabile. Conſuetudo autem vim legis habens à Doctoribus aſſignata, ſupponitur tantùm, non probatur, neque ulla ratione probari poteſt. Certè doctiſſimus, & pientiſſimus Leſſius, *Conſil. moral. caſu* 14. de hoc à quodam Reverendiſſimo ex Hiſpania interpellatus reſcripſit, fuiſſe ſibi ſemper viſam etiam in praxi probabilem Sententiam, quòd neque Choriſta, neque Moniales, ex nulla etiam conſuetudine obligentur ad Breviarium, probatque multis rationibus, & authoritate Joan. Medina, Emman. Sà, &c. vultque hoc ſuo reſponſo uti Confeſſarios.

15 IV. Quare Marchant. noſter *loco citato*, omnino probabiliter ita concludit. 1. Sanctam conſuetudinem eſſe cujuſvis Religionis, ut Religioſi, quando à Choro, ſeu culpabiliter, ſeu inculpabiliter abſuerint, Horas Canonicas privatim recitent. 2. Hanc conſuetudinem receptam eſſe titulo pietatis, ac devotionis Religioſæ, quam qui prævaricantur, merito negligentiæ, indevotionis, ac defectus fervoris arguuntur. 3. Eam tamen conſuetudinem habere vim legis, aut receptam eſſe per modum legis ſub mortali obligantis, liberè gratis, & abſque ullo fundamento aſſeritur. Nec obſtat, Religioſos ex hac Sententia, fore negligentiores; nam minus malum eſt negligere ſine peccato, quàm negligendo cum peccato æſtimato Deum mortaliter offendere. 4. Aliud eſt de obligatione dicendi Horas in Choro, qua obligantur Religioſi & Moniales ex communi ſenſu, & expreſſo præcepto Eccleſiæ: ut patet in *Clementina de celebr. Miſſ. c.* 1. *in Eccleſiis Cathedralibus, Collegiatis, & Regularibus devote pſallatur*: quæ obligatio ſine dubio gravis eſt, & ſub mortali obligans, ac principaliter incumbit toti Communitati, Capitulo, Monaſterio, & non ita deſcendit ad ſingulos Religioſos, ut mox dicam inferius.

Corollarium ad praxim. Quando ergo Monachus nondum in Sacris aut Monialis confitetur ſe aliquoties Horas ſuas in toto, vel in parte, Romam miſiſſe: expediet interrogare, quiſnam in ejus Monaſterio ſit communis ſenſus de gravitate culpæ admiſſæ à negligentibus Horas, & juxta illum communem ſenſum judicabit, cùm ex Doctorum diverſis Sententiis de gravitate culpæ mortalis merito dubitari poſſit. Etſi dubitari nolit Sanchez *l.* 7. *Conſ. c.* 2. *dub.* 3. Aſcanius *de Jure Abbatum tom.* 2. *diſp.* 10. *q.* 1. Thomas Tamb. *cit. c.* 3. Leander *cit. q.* 27. aliique plures. Saltem dubitari non debet, quin Abbas poſſit ex rationabili cauſa diſpenſare, quando verſantur in ſtudiis. Suarez, Leſſius, Aſcan. Tamb. *ll. cc.* aliique. Minus ſcrupuli injiciendum Fratribus converſis aliarum Religionum non perſolventibus preces præſcriptas, neque enim ratio, nec authoritas ſuadet eos generatim peccare mortaliter non parendo, eſtò Fratres minores peccent mortaliter contra præceptum ſpeciale Regulæ. Aſcan. Tamb. *ib. q.* 15.

Exceptiones, & Specialia quoad Chorum.

16 I. Obligatio perſolvendi Horas in Choro principaliter incumbit toti Communitati, Monaſterio, Capitulo, & ex officio Prælatis, ac Superioribus, quæ obligatio ſine dubio gravis eſt, & ſub mortali obligans, ut ſuprà jam innui, adeò ut peccent mortaliter, ſi per eorum negligentiam, aut diſſimulationem omittantur divina officia, juxta communem ſenſum DD. (& maximè certum eſt de Præſidibus Eccleſiarum Cathedralium, Collegiatarum, ipſiſque Beneficiatis, quando ob eorum abſentiam nequeunt Divina celebrari.) Et ſi Prælatus, vel Superior ſuo muneri deſit, tunc primùm curare obligabuntur ſubditi. Nam ſuperiore deficiente, obligatio officiorum Communitatis recidit in ſubditos. Ubi tamen datur parvitas materiæ ſine dubio longè major, quam in omiſſione privata omnimoda Officii divini infrà aſſignanda. Quare non licebit admittere, ac emittere Profeſſionem Religionis Choro adſtrictæ, niſi ſperetur quamprimùm fore, ut profitens ſciat legere Horas, (ut ſuprà etiam de Subdiacono ordinato dictum.) Quia deciperetur Religio in re gravi. Neque in hoc Prælatus poteſt diſpenſare, cùm ſit diſpenſatio extraordinaria, & Religioni oneroſa, vel damnoſa. Communis apud citatos.

II. Obligationi perſolvendi Horas in Choro ſatisfaciunt quatuor, vel quinque & multo magis plures: non tamen pauciores, & unus minimè. *Omnes*. Ratio eſt: Quia eſſentia Chori conſiſtit in alternatione cantantium decenti, ac decora: alternatio autem cantantium tantùm in uno nequaquam, in paucioribus verò quatuor, vel quinque, decens, & decora ſubſiſtere non poteſt. Unde Prælatus, vel Superior, in numeroſa Communitate v. g. 20. vel ampliùs permittens Horas perſolvi à paucioribus, quàm quatuor, vel quinque, huic obligationi minimè ſatisfacit, niſi juſta cauſa excuſaret: Quin etiam ſi in tali numeroſa Communitate ſæpiùs à quatuor, vel quinque ſine juſta cauſa perſolvi permittat, vel diſſimulet, à peccato gravi non fore excuſandum, ſaltem ratione ſcandali, rectè monent DD. modò citandi. 17

III. Excuſatur à Choro Communitas Religioſorum, quantùm eſt ex titulo Religionis, ſi non adſint ſaltem quatuor Religioſi. Ita poſt alios, Tamb. *cit. c.* 5. §. 1. *n.* 22. Leander hic *diſp.* 6. *q.* 10. Gob. *nu.* 698. Addentes tamen contra alios, ſufficere, ſi quaternarius numerus compleatur ex novitiis, ob rationem datam. Quòd à paucioribus quàm quatuor decens Chorus non ſubſiſtat. At Pellizzarius Man. Regul. *tom.* 1. *tr.* 5. *cap.* 8. *num.* 50. apud Tamb. *ibidem*, excuſat, ſi Communitas Religioſa conſtet ſolùm ex quatuor, vel quinque, rationem dans. Quia licèt quatuor, vel quinque ſufficiant ad rigorem Chori, tamen probabile eſt plures requiri ad conſtituendum Chorum ex obligatione, ut ſcilicet cum aliquo decore alternatim cantetur: & ne tantum onus quotidianum tam paucis imponatur: quare poſſe Communitatem Religioſorum hanc opinionem ſequendo, à dicto onere ſe liberam reputare. Oppoſitum tamen ſine dubio tutius. De Religioſis loquimur. Longè ſtrictiùs eſt jus, quo Beneficiati, Canonici Cathedrales, & Collegiati urgentur: eoſque obligatos manere, etiamſi ſint tantùm duo, vel tres, communis fert opinio. Ratio eſt: Quia pactum inter Beneficiatos, & Fundatores ſaltem implicitè initum requirit ex juſtitia, ut ſervetur Chorus, quoties alternatio cantantium aliqua tandem ratione ſervari poteſt: inter duos autem, vel tres hæc alternatio ſervari poteſt, ab uno minimè. Ergo &c. Menochius tamen apud Leandrum *cit.* etiam liberat eos à Choro, ſi non ſint ſaltem quatuor, qui Choro aſſiſtere poſſint: at eo caſu à cantu quidem, non tamen ab aſſiſtentia in Choro, & recitatione alta voce, eos liberat Leander *ib.* At Tamburinus *cit. c.* 5. §. 1. *n.* 12. ne quidem à cantu vult eos eximere pauciores quatuor, ob rationem à nobis datam. Caſus hic valdè ſæpè evenit in Eccleſiis Collegiatis vulgaribus, in quibus quidem viget mos valdè diverſus: an ubique excuſabilis, cognoſcetur, quando ſtandum erit coram Tribunali divino, & piis fundatoribus: ait Gob. *n.* 698. *in fine*. 18

IV. Religioſus culpabiliter à Choro abſens, aut aliis canentibus in Choro, ſilens etiam ſæpiùs per ſe non peccat, niſi ad ſummum venialiter. Communis apud citatos: Ratio eſt, quia quòd nemo à Choro abeſſe, ſed omnes, & ſigillatim hi, & illi adeſſe debeant; eſt vel ex Regulæ, & ſtatutorum ordinatione, vel ex Superiorum præcepto; quæ utravis ordinariè non obligant ſub peccato, ſaltem mortali, ſed ſolùm ſub pœna ſecundùm conſuetudinem Ordinis, aut Superioris arbitrium infligenda. Et *Cap. ultimo d.* 92. præcipiens eſſe damnandum Clericum Choro non aſſiſtentem, loquitur de Clerico beneficiario tantùm Eccleſiæ Collegiatæ. Suarez *l.* 3. *de or. cap.* 20. *n.* 5. Laym. *cit. cap.* 4. alii communiter. At dixi *per ſe loquendo*. Per accidens enim tales poſſe peccare mortaliter, nimis certum eſt. 1. Ratione contemptus explicitı, vel impliciti: qualis certè præſumitur, ſi quis ſæpiſſimè paſſim, & quaſi conſuetudinariè à Choro ſe ſubtraheret. 2. Ratione ſcandali aliorum: res nota ſatis. 3. Si ex ejus abſentia Chorus grave detrimentum patiatur, aut omninò ſervari non poſſit. 4. Si à Superiore de hoc grave præceptum imponeretur cum intentione obligandi graviter, ſeu ſub mortali, aut per obedientiam, quod utique ratione illarum circumſtantiarum per accidens poſſet. Monet tamen Suarez *l. c.* Quòd ſi adſint, qui voluntariè cum decore ſatisfaciant Choro, non debere Superiorem facilè imponere ſingulis præceptum grave, quia communi obligationi per illos voluntarios jam ſatisfacit ſufficienter; urgeret tamen verbis, & conſuetis pœnitentiis poteſt, & debet. 19.

Petes Curioſule. An Religioſus profeſſus pro Choro, ſeu Clericus, nondum tamen Sacris initiatus poſſit tranſire ad ſtatum Laici, & ſic non ampliùs obligari ad Officium? Negat Navarrus & poſt ipſum Portellus noſter *in Reſponſ. Regul. p.* 2. *cap.* 8. Et verum credo, ſi nulla cauſa rationabilis ſubeſſet. At verò ſi rationabilis cauſa ſubſit (qualis eſſet magna conſolatio Religioſi in illo ſtatu humili Deo, & Or- 20

ini

dini ſervire volentis; item ineptitudo ad ſufficientes litteras addiſcendas) licere rectiſſimè docent cum aliis Sanchez *lib. 6. Moral. cap. 7. num. 8.* Tamb. *cit. num.* 15. Ratio eſt: Quia profeſſum eſſe Choro addictum, non eſt ſubſtantialiter annexum Profeſſioni, ſed oritur, ex eo, quòd Religioſus ex ſua, & Superioris voluntate deputetur ad Chorum, cùm ergo tota ſubſtantia profeſſionis Religioſæ adſit etiam in ſtatu Laicali, ſi Religioſus, & Superior conſentiant, non eſt ratio, cur ea mutatio fieri licitè non poſſit. Facta autem mutatione ſtatus, non eſt mirum, quòd ſequatur exemptio ab Officio: ſicut Epiſcopo tollente beneficium à Clerico, hic ceſſat obligari ad Officium. Adde, talem mutationem de facto ſolere fieri in pœnam ob delicta perpetrata.

§. III. *Titulus Beneficii Eccleſiaſtici.*

21 SPecialiter, & ſtrictiùs ad Horas recitandas obligantur Beneficiati omnes, ſeu qui habent beneficium, ſive curatum, ut Epiſcopi, Abbates, Præpoſiti, Decani, Parochi, &c. ſive non curatum, ut Canonici, Vicarii, Capellani, aliique Beneficiarii ſimplices. Certum apud omnes ex Concilio Baſileenſi *ſeſſ.* 21. §. *Quoſcumque*: Et Concilio Lateranenſi ſub Leone X. ubi exprimitur famoſiſſima, & veriſſima illa Regula. *Beneficium datur propter officium.* Et ideo definitur beneficium Eccleſiaſticum *eſſe jus perpetuum percipiendi fructus, ſeu redditus ex bonis Eccleſiæ propter officium aliquod ſpirituale, authoritate Eccleſiæ conſtitutum.*

Obligatio hæc beneficiorum eſt ſub mortali, omnium conſenſu citrà controverſiam, & conſtat ex Bulla S. Pii V. mox *§. ſeq.* allegenda. Eſt enim hæc obligatio non tantùm ex virtute Religionis, ut in præcedentibus, ſed etiam ex juſtitia, ſi velint percipere, percipiantque fructus beneficii, nimirùm vi pacti collationi cujuſque beneficii annexi, juxta prædictam Regulam: *Beneficium datur propter officium, ſcilicet Canonicum.* Ergone etiam, ſi ſemel tantùm omittam? Ita: rurſus omnes, ex eadem Bulla S. Pii V. At priuſquam omittam, cogito reſtituere fructus reſpondentes omiſſioni. Non ideò excuſaris à mortali. Lugo *Reſponſ. Mor. l. 5. dub. 6.* Etenim lex obligans ad reſtitutionem eſt pœnalis: ergo ſupponit culpam mortalem. Excipiunt tamen ab hac obligatione, aliqui, multi, plerique haſce ſequentes

EXCEPTIONES.

I. Habentes Titulum tantùm Beneficii, &c.

22 I. QUi ſolùm habet titulum, ſeu jus ad aliquod beneficium, careat autem poſſeſſione adhuc, ac redditibus ſine culpa, ſive ob litem, ſive ob aliam cauſam, non obligatur titulo beneficii, cùm enim non poſſidet, non dicitur propriè habere beneficium. Ita plerique DD. cum Layman *l. 4. tr. 2. c. 5. num. 3. alii citati.* Secùs, ſi poſſeſſione ſua culpa careat. Si enim per te ſtet, ut poſſeſſionem habeas, fructuſque recipias, certum eſt te obligari, quia ob tuam culpam Eccleſia non debet privari ſuo obſequio.

23 II. Etiam qui poſſeſſionem Beneficii cepit, ſed ita litigioſam, ut verè dubium ſit, utrùm ſit obtenturus cauſam, neque interim percipit fructus ratione onerum annexorum illi beneficio. Suarez *l. 4. de Orat. c. 19. aliique.* Secùs, ſi aut interim fruatur fructibus, vel aliquibus obventionibus, aut probabilis ſpes ſit ſe obtenturum cauſam, & fructus interim ſequeſtratos, Sanchez *l. 2. Conſil. c. 2. dub. 76.* aut ſi poſt adeptam poſſeſſionem pacificam primùm lis moveatur ſequeſtratis fructibus, ſed non præſentiis, ſeu aliis obventionibus diſtinctis à groſſa (ut loquuntur Itali) ſeu fructibus groſſis. Sanchez *ibid. n. 9.* Quanquam talem Lugo *l. 5. Reſponſ. Moral.* non audebat liberare, etiamſi interim nihil percipiat.

II. Non percipientes fructus Beneficii.

24 I. NOn obligatur hoc titulo Canonicus novus, qui ex conſuetudine ſui Capituli non accipit ullos fructus, vel diſtributiones, primo, aut ſecundo anno, ſed ſi vel diſtribuantur inter priores Beneficiatos, vel ad fabricam, vel ad alia opera pia applicentur. Laym. *l. 4. tract. 2. c. 5. n. 4.* Tamb. *cit. c. 5. §. 1. n.* 28. alii communiùs, contra Leſſium, & alios. Quia illis perinde eſt, ac ſi non habeant tunc beneficium, idque ſine ſua culpa. Idemque ſentit Gob. *n.* 575. de Canonicis Auguſtanis, Friſinganis, aliis, qui debebant quinque annis carere ad diſſolvenda debita contracta bello Svecico, cùm neceſſitas non habeat legem.

Idemque conſequenter erit de omnibus beneficiatis Galliarum, qui primi anni omnes redditus debent tradere Summo Pontifici. At ubi conſuetudo eſt, ut poſt obitum beneficiati, ejus hæredibus reſerventur fructus unius anni ſequentis (alicubi vocantur hi fructus *mortuarium*) tunc de jure obligari orare uno anno priuſquam nanciſcantur perfectam poſſeſſionem cum fructibus, pro certo vult haberi Caſtro-Palaus apud Gobat. *cit. num.* 576. de praxi meritò dubitantem.

25 II. Similiter illum, qui ob furtum, ſterilitatem anni, aquarum inundationem, grandinem, hoſtium incurſionem &c. nihil percipit uno, vel altero anno, hoc titulo excuſari docet idem Caſtro-Palaus apud Gob. *ib. nu.* 577. teſtans eſſe communem. Aut ſi prædia præbeant quidem aliquid, ſed non æſtimabilem partem honeſtæ ſuſtentationis. Laym. paulo ante citatus: de hoc mox iterùm.

III. Habentes Beneficium tenue.

26 HAbentem beneficium tenue (infrà definiendum) ſi ſcienter acceptavit, eo titulo adhuc obligant ad officium communiter Doctores antiqui, Navarrus, Suar. Regin. Caſtrop. alii apud Dianam mox citandum, eò quòd volenti non fiat injuria. At probabiliſſimè liberant alii æquè graves, ac multi DD. Sotus, Vega, Ledeſma, Leſſius *l. 2. de Juſtitia, c. 34. nu.* 167. Tamb. *cit. n.* 24. aliique *cit.* Diana *p. 2. tr. 12. reſ. 9.* Et probabile cenſet Sanchez *cit. dub. 66.* Ratio eſt: Quia beneficium adeò tenue, reputatur pro nullo, cùm parum pro nihilo reputetur in Jure. Neque eſt credibile, benignam Matrem Eccleſiam tantum onus opponere voluiſſe tam parvo proventui; eſto, eum adhuc ex gratitudine conveniat orare pro Benefactoribus, ſeu Fundatore illius qualiſcumque proventus. Cæterùm beneficium verè tenue varii variè definiunt, alii, ex quo non habentur ſaltem decem, alii 15. alii 20. alii plures adhuc aureos, vel ducatos. Sed rectiùs.

27 Beneficium tenue verè cenſendum eſt, ex quo non provenit bona pars, nimirum tertia, aut ad minimum quarta pars honeſtæ, ac tenuis ſuſtentationis Clericis prudentis judicio, habita ratione perſonæ ipſius Clerici, & victus honeſti, quo utuntur communiter alii Clerici ſimilis conditionis. Qui ergo ex ſuo beneficio habet tertiam, vel bonam quartam partem honeſtæ ſuſtentationis, non erit dicendus habere beneficium tenue. Et optimè notat Gob. *num.* 578. in noſtra Germania, etiam his difficilibus temporibus viginti ducatos Clerico ſortis mediocris præſtare bonam quartam partem honeſtæ ſuſtentationis victus, veſtituſque, cùm permulti debeant eſſe contenti annuis 50. vel 60. ducatis. Similiter ſi quis plura habeat beneficia tenuia, quæ ſimul tamen præſtent notabilem partem ſuſtentationis, v. g. tertiam, aſſi emerget obligatio recitandi, ut poſt alios notat Tambur. *cit. n. 26. & 27.* approbante Gob. *n.* 570. Quia talis uterque jam notabilem ſuſtentationem ab Eccleſia recipit. Contrà verò hìc obiter nota: ſi quis duo, vel plura etiam pinguia beneficia habeat non obligabitur, niſi ad unum Officium, & non ad totidem officia recitanda, quot habet beneficia: ut contra Navar. recte docent Suarez *c. n.* 18. Bonacina, Tamburinus, alii communiter. Ratio debet eſſe: Quia hæc videtur eſſe benigna Eccleſiæ intentio, ut multiplicatis beneficiis ſolùm multiplicentur tituli, ob quos debetur recitatio, & non ipſæ recitationes Officii, (ac proinde omiſſo Officio, non niſi unum peccatum mortale committetur) ſicut ordinatus omnibus ſacris Ordinibus, unum tantùm debet recitare Officium, & die Dominico, & feſtis etiam pluribus eodem die concurrentibus, fideles non tenentur audire, niſi unum Sacrum.

28 II. Quòd ſi beneficium fuerit quidem pingue, ſed proceſſu temporis ſine culpa beneficiati, ut ex bello, peſte, alluvione, ſterilitate factum ſit tenue, ut fructus exigui proveniant nullam notabilem partem ſuſtentationis præbentes, ſiquidem ſpes ſit meliorationis in brevi, tunc compenſandus erit annus fertilis cum ſterili, & beneficiatus, obligandus ad recitationem Horarum, ſicut & ad certas Miſſas talis beneficii, juxta communem, & certam Sententiam. Suarez, Layman, alii citati. At verò, ſi multùm tenue factum ſit beneficium, ut fructus non aſcendant ad tertiam, vel bonam quartam partem ſuſtentationis, idque ſine ſpe incrementi, ſic, ut judicio prudentis, ad æquam compenſationem pertingi ampliùs non poſſit, vel non niſi poſt longum tempus, probabiliſſimè ex titulo beneficii non eris ampliùs obligandus ad Horas: quia reverà tunc nec fructus, nec jus utile ad fructus retines. Idemque à fortiori dicendum, ſi totum beneficium pereat ſine tua culpa: Hoc enim ſemper ſubintelligendum. Quod ſi enim ex tua culpa, vel negligentia hæc beneficii diminutio, vel interitus contingat, palam eſt, te non eximi obligatione: non enim æquum eſt, ut Eccleſia ex tua culpa ſuo ſervitio privetur. Ut in ſimili paulò ſuprà etiam dicebam.

IV. Sacellani, Vicarii, Penſionarii.

29 TItulo hoc beneficii non obligantur ad Horas; 1. Qui habent Sacellaniam non ſacram, quæ ſcilicet ſine authoritate Epiſcopi erecta eſt, & ſolet à Laicis conferri, ut in quibuſdam arcibus, vel domibus Nobilium, licèt fructibus bonos adferat, non tamen eſt Beneficium, quod debet eſſe Authoritate Eccleſiæ inſtitutum, & collatum. 2. Idem eſt de Capellano Capellaniæ fundatæ cum expreſſa conditione, ut

Capel-

Capellanus ratione Capellaniæ non ſit obligatus ad preces Canonicas: tale beneficium Authoritate Epiſcopi poſſe validè, & licitè fundari, benè probat Quintanadvenas apud Gob. *n.* 580. 3. Qui eſt Vicarius beneficii alicujus uniti Eccleſiæ, quamvis habeat ſtipendium juſtum ſui laboris, non obligatur, quia non eſt Beneficiatus, ſed Beneficiati Vicarius. 4. Coadjutores etiam Epiſcoporum aliorumque Prælatorum, qui etiamſi gaudeant beneficii portione pro ſua ſuſtentatione, nondum tamen ſunt beneficiati, ſed erunt. Ratio omnium horum eſt, quia illa obligatio, cùm ſit odioſa, reſtringenda eſt ad beneficiatos propriè dictos, & ideò. Contrà ad Horas cum ſuo onere obligati manent 1. Qui habent Capellaniam ſacram, ſeu collativam, quæ ſcilicet Epiſcopi authoritate confertur: hæc enim eſt beneficium verè fructus adferens. 2. Qui habent beneficia manualia, ſcilicet ad nutum Superioris amovibilia. 3. Qui habent præſtimonia, ſeu beneficia ſimplicia, quæ non impediunt aliorum beneficiorum poſſeſſionem, nec reſidentiam requirunt. 4. Qui habent Beneficium, Abbatiam, Præpoſituram &c. in commendam, fructuſque percipiunt, licèt titulum non habeant, quia hi omnes ſunt beneficiati veri. *Omnes*.

30 II. Quoad Penſionarios, ſeu penſionem habentes (Penſio autem eſt *jus percipiendi fructus ex beneficio alieno*) ſemper ſic diſtinguendum. Qui habet penſionem merè Laicam, quæ ſcilicet non requirit ſtatum clericalem, ſed confertur alicui ob inopiam, ſenectutem, vel ob merita Eccleſiæ exhibita, vel quid ſimile, ad nihil obligatur, niſi ad ſummum ex gratitudine orare pro fundatore beneficii, unde extrahitur ejus penſio, etiamſi is alioquin Clericus eſſet. 2. Qui autem habet penſionem clericalem, quæ nimirum Clerico, ut tali; ſeu ratione ſtatus clericalis confertur, tenetur geſtare habitum, & tonſuram clericalem. Et jure novo S. Pii V. *Conſt.* 139. tenetur recitare Officium B. V. MARIÆ: niſi (ut limitant communiter DD. apud Tamb. *l.* 2. *c.* 5. *§.* 1. *n.* 22.) recitet ipſum Officium divinum, ſive gratuitò, ſive ex alia obligatione, putà S. Ordinis, vel Profeſſione. Qua ratione Nav. *Conſ.* 22. *de celeb. Miſſ.* docet, Religioſum Penſionarium non obligari ad Officium B. V. Quia nimirum mens Pontificis fuit, ut Clerici Penſionarii non eſſent omninò immunes ab orando. Si ergo aliunde inveniuntur onerati Officio divino, ſive ex ſacro Ordine, ſive ex Profeſſione Religioſa, non præſumitur Pontifex eos alio ſuperaddito onere aggravare voluiſſe, ut ex Azorio colligit idem Tamb. *ibid. in fine*.

§. IV. *Obligatio Beneficiati ex officio neglecto.*

31 BEneficiatus omittens culpabiliter (ſecùs ſi inculpabiliter ob impotentiam, oblivionem &c.) Officium divinum, obligatur ad reſtitutionem fructuum pro rata omiſſionis, ſeu reſpondentium tempori, quo omiſit. Certum item apud omnes ex Conc. Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. & Bulla S. Pii V. *Conſtit.* 135. ubi ſic ſtatuit Pontifex: *Qui Horas Canonicas uno, aut pluribus diebus intermiſerit, omnes beneficiorum ſuorum fructus, qui illi, vel illis diebus reſponderent, ſi quotidiè dividerentur: qui verò Matutinum tantùm, dimidiam; qui cæteras Horas, alteram dimidiam; qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum ejus diei amittat.* Ita S. Pius Papa piè, & juſtè: nemine vocante in dubium, utrùm Bulla ſit uſu recepta: non tamen ubique in tanto rigore, quantum indicat cortex verborum. Nam alii Pont. atque DD. ſeu interpretando, ſeu limitando excipiunt ſequentes

EXCEPTIONES.

I. Beneficiatus Novus, &c.

32 QUi primis 6. menſibus omittit Officium, non obligatur. Hunc dilertè eximit ipſe Pontifex. Idque etiam quoad forum internum. Suarez *cit. l.* 4. c. 8. Leſſius, & alii multi contra alios. Excipis etiam, ſi ſapis, omnes *§. præcedenti* enumeratos, ab ipſo Officio recitando Exemptos: item omnes, qui inculpabiliter omittunt vel omnes, vel aliquas Horas, utpotè ob oblivionem inculpabilem, impotentiam ex morbo, occupationibus &c. aliamve juſtam cauſam ex enumerandis infra *c.* 3.

33 II. Non poſſum tamdiù expectare, ais. Annè etiam tutò à reſtitutione eximes beneficiatum, qui ob infirmitatem ex intemperantia ortam non recitavit Breviarium, vel Horas aliquas? Reſp. tutò eximendum eſſe cenſet Gob. *cit. caſ.* 23. *n.* 590. & ex profeſſo *Theol. Jurid. Moral. c.* 10. *ſect.* 7. *num.* 33. Ratio eſt, tum quia DD. non faciunt diſtinctionem inter morbum culpabiliter, & inculpabiliter contractum: tum quia licèt non ſit dubium, quin ſummus Pontifex poſſit reſtitutionem imperare ejuſmodi Beneficiatis, vel Canonicis bibulis; Germaniæ tamen praxis oſtendit non eſſe reipſa imperatam, ſaltem de ea dubium eſt, atqui in dubio non eſt imperanda reſtitutio; ſed in dubiis ſemper benigniora præferenda ſunt, *l. ſemper in dub. ff. de Reg. Jur.*

II. Beneficiatus valdè rarò, vel parùm omittens.

34 QUi poſt primum ſemeſtre Officium negligit tantùm ſemel, biſve in anno, etſi certum ſit peccare mortaliter, & ideò ad reſtitutionem correſpondentem talem obliget ſanè conformiter verbis Bullæ S. Pii V. communis DD. attamen à reſtitutione ſatis probabiliter liberant Sotus, & Covaruvias apud Laym. *c.* 5. *num.* 1. Menochius apud Sanch. *l.* 2. *Conſil. moral. c.* 2. *dub.* 82. Ortigius apud Dianam *p.* 2. *tr.* 12. *reſol.* 34. Eſcobar *Tract.* 5. *exam.* 6. *num.* 70. Et probabilem in praxi cenſent Leſſius, Filliucius, Gob. *cit. caſu* 23. *n.* 583. Et ego quoque ob tantam authoritatem. Atque etiam ſi omittat per annum octies, vel decies tantùm, adhuc excuſant Boſſovinus, & Lopez apud Bonacinam, *De Horis Canon. d.* 1. *q.* 5. *n.* 5. ſed non approbantem. Neque tu iſtos ſequaris in praxi, utpotè nimium recedentes à verbis Bullæ, ut monet rectè Gob. *ibidem*.

35 II. Certiùs, & tutò in praxi ab hac obligatione eximes illum beneficiatum quemcumque, qui omittit notabilem quidem partem unius Horæ, at non æquivalentem uni integræ Horæ parvæ. Ita cum aliis Filliucius *tr.* 27. *n.* 319. quod judicium ſummoperè ſibi placere profitetur Diana *cit. tr.* 12. *reſol.* 26. etſi diſpliceat Suarez, & Caſtro-Palao: at non diſplicet Patri Gob. *n.* 289. neque mihi, cùm lex pœnalis, (qualis eſt iſta de reſtitutione fructuum ob omiſſum Officium) ſit ſtrictè intelligenda de actu conſummato, & perfecto moraliter; omittenti autem unam Horam injungitur reſtitutio in Bulla Piana. Quin etiam ob eam rationem Diana *p.* 5. *tr.* 14. *reſol.* 45. ad reſtitutionem non compellit illum, qui totas Laudes omittit, eò quòd ſint pars Matutini, teſtans ſuum hoc judicium datum Cardinali Oriego, amplexatos eſſe viros doctos, quibuſcum communicavit. At certè Dianæ repugnant Suarez, Bonartius, Palaus, atque ipſe ab eo laudatus Filliucius, docens obnoxium eſſe reſtitutioni, qui ex Matutino omittit ſextam partem: atqui Laudes frequenter ſunt pars quarta Matutini. Illud verius, & in praxi tutum, quod poſt Caſtro-Pal. tradit ibidem Diana *reſol.* 47. non incumbere onus reſtitutionis, ſi neglexiſti notabilem quidem partem, ſed conflatam ex multis levibus in ſingulis Horis: hunc enim rigorem non indicat Bulla.

III. Beneficiatus etiam aliter occupatus, & ſpeciatim Parochi.

36 QUamvis verborum Bullæ S. Pii V. ſupra recitatorum primo intuitu, apertus ſenſus eſſe videatur, quod omittens Officium unius diei v. g. teneatur reſtituere ſimpliciter omnes fructus diei illi reſpondentes, ſi fructus omnes totius diei in ſingulos dies diſtribuerentur: atque ita intelligant, & ſervandum affirment graviſſimi DD. Navarrus *Man. c.* 25. *n.* 122. Angles, Graffys, Valentia, Suar. aliique permulti apud Tannerum mox citandum; probabiliſſima tamen, & in praxi omninò tuta eſt Sententia, quòd ſolùm teneatur reſtituere de fructibus unius diei, v. g. pro omiſſo Officio, quantum habito reſpectu ad alia onera Eccleſiaſtica beneficiarii, prudentis judicio, reſpondet Officio Horarum Canonicarum, tantùm nimirum detrahendo, & ſibi reſervando, quantum merentur aliæ ejus functiones, & onera, quæ reverà mercedem, ſeu ſtipendium merentur. Ita Henriquez *l.* 13. *c.* 13. Sanchez *cit. dub.* 83. teſtans id etiam timoratorum praxi firmari. Bonacina *cit. q.* 5. *punct.* 3. *aliique* æquè multi cum Tannero *tom.* 2. *d.* 5. *q.* 1. *dub.* 6. Ratio petenda eſt ex ipſa æquitate rei, & probabiliſſima Legis Epikeja. Eſſet enim nimis inæqualis & conditio, & pœna Curionis, & Canonici, ſi ille præter Conciones, & Sacramentorum adminiſtrationem, obligatus etiam ter facere Sacrum quot hebdomadis, colligenſque annuatim non niſi 150. ducatos, ac per duos menſes non recitans Breviarium, deberet in fine anni ſe ſpoliare ſexta parte illorum 150. id eſt, 25. ducatis, æquè ac Canonicus collegiatæ Eccleſiæ, qui idem delictum commiſiſſet, eoſdemque redditus recepiſſet, abſque ullo alio notabili onere præſtito. Alias rationes accumulat Sanch. *l. c.*

37 II. Quantum autem in quovis caſu reſtituendum ſit, univerſaliter certa regula determinari non poteſt. Sanchez *cit. n.* 2. cenſet, Epiſcopum, & Parochum teneri reſtituere quintam partem fructus reſpondentis tempori omiſſionis: Canonicum quartam, Capellanum, aliumve Beneficiarium ſimpliocem tertiam, reliqua omnia poterunt hi beneficiarii reſervare ſibi pro reliquis oneribus: teſtatur Henriquez, id habere praxim (utique in Hiſpania) ejuſque praxis approbatores citat Medinam, Ludovicum Lopez, & alios. Conſentit omninò Sanchez *cit. dub.* 84. in reſolutione hujus caſus. N. Canonicus Toletanus fecit toto biennio ferias ſuo Breviario, & tamen colligebat è ſuo Canonicatu quotannis 1000. aureos ducatos, ad quantam reſtitutionem fuit obligandus? Sanchez *cit.* ſubſcripſit judicio Medinæ, & cujuſdam viri docti è Societate, qui interrogati reſolverunt, illum poſſe tutum eſſe in conſcientia, ſi reſtituat univerſim

500. du-

500. ducatos, id eſt, quartam partem perceptorum bis mille. Huic judicio tam multorum virorum poterit, imò quandoque (ne Pœnitentem adigat ad deſperata conſilia) debebit ſe Confeſſarius conformare, ut prudenter admonet Gobat. *num.*588. Ac utinam & Ego quandoque tantum extorquere potuiſſem. Cæterùm Leſſius *cit. c.*34. *nn.* 177. meritò hanc Sententiam quoad Canonicos dicit videri ſibi nimis laxam. Rectiùs Tannerus *cit. q.*1. *n.*212. arbitratur ſufficere, ſi reſtituant tertiam partem, ſicut alii beneficiati ſimplices. Cui & ego cum Gob. aſſentior. Et hæc quoad Canonicos. Jam quoad Parochos mitiora.

38 III. Quoad Parochos ergo pro praxi, audi quid ſcribat Germanus Theologus Paulus Laym. *cit. c.* 5. *n.* 2. his omninò verbis: *Si Parochus, omnibus computatis*, 350. *florenos; Capellanus quotidie celebrans* 200. *florenos annos accipiant, probabiliter dici poteſt, eos ad nullam, vel modicam reſtitutionem obligari*. Sic Laym. & N. B. ſcribens Monachii, & Dilingæ, ubi ordinarius Parochorum eſt potus cereviſiæ, & tunc temporis etiam alia victualia, caro præſertim, & panis vili erant pretio: tutiſſimè ergo in praxi ſequendus moderno tempore longè difficiliori. Ergo, mi Paroche, mi Capellani, vel Cooperator, quando in Officio Canonico, officio tuo functus non es, computa quantum ex fructibus, ſeu redditibus à te perceptis debeatur tuæ curæ, labori paſtorali, adeòque etiam ſacris, quæ quot ſeptimani celebras titulo fundationis, arbitrio boni viri (certè tantùm, & paulò ampliùs, quam deberes dare, ſi alium tuæ conditionis, & ſtatus tanto tempore pro te conſtituere deberes) hoc totum repone in arcam tuam, ſeu pro te compota. De reliquo (ſi quid tamen reliquum eſſe poteſt) diſpone juxta modos mox infra adferendos, me tamen judice, ſequendo tutiores. Latiùs adhuc in favorem dictorum ſaltat noſter Marchant. *Tribun. to.* 2. *tract.*2. *tit.*3. *ſect.*1. *q.*2. *dub.*1. docens certum, & tutum eſſe in praxi, quòd Parochi, & eorum Cooperatores ratione Parochialis beneficii præcisè non obligentur omninò titulo beneficii cum onere reſtitutionis ad dicendas Horas, adeò ut ſi omittant, etſi mortaliter peccent contra obligationem ſacri Ordinis, & Religionis virtutem, non tamen peccent contra juſtitiam, nec ad reſtitutionem ullam obligentur. Ratio eſt: quia Beneficium datur propter Officium menſurandum ex oneribus primariis beneficio annexis: atqui beneficium Parochiale primario non datur propter officium Horarum, ſed principaliter propter officium curæ animarum, quod quà tale oneribus, & laboribus curæ paſtoralis, Doctrinæ, Prædicationis, Sacramentorum adminiſtrationis, cenſetur omninò ſufficienter gravatum, ut redditus ſuos Paſtor juſtè recipere poſſit: ergo ex ratione beneficii paſtoralis non incumbit illa obligatio. Secùs eſſet, ſi in dotatione opulentæ Parochiæ ſpecialiter exprimeretur onus legendi Horas in, vel extra Chorum, aut niſi alio Beneficio, Canonicatu, vel Capellania ſpecialiter obligentur: adderem ego: niſi proventus eſſent tam pingues, ut labores Paſtorales notabiliter excedant. Canones, & Jura, quæ videntur Parochos obligare ad horarum ſolutionem, & omiſſarum reſtitutionem, de peculiari alio titulo ejuſmodi commodè intelligi poſſunt. Sic noſter Marchant. Sed ſiſtendum puto in communi Sententia pro Parochis ſatis miti.

39 IV. Tandem petes, qualiter peccet beneficiatus Horas omittens? Eum peccare duplici peccato mortali, & contra virtutem Religionis, vel obedientiæ, quatenus præcisè omittit Officium, & contra virtutem juſtitiæ, quatenus nihilominùs percipit, retinet fructus, docent communiùs DD. Suarez *cit. cap.*29. Bonacina *de Horis Canon. d.*1. *qu.*5. *p.* 1. alii apud ipſos. Certè conſentiunt DD. eam reſtitutionem deberi ante Judicis ſententiam, ideòque urgendam à Confeſſario, contra Medinam ex communi Suarez *cit. l.*4. *c.*30. *n.*3. At, ſi non deberetur ex juſtitia, ſed ſolùm ex præcepto, & lege pœnali Eccleſiæ, omninò videtur requiri ſententia Judicis, ſicut in aliis legibus pœnalibus, & pœnis poſitivis: ergo &c. Contra tamen peccare ſolùm uno peccato contra Religionem, & obedientiam ipſamque reſtitutionem non ex jure naturæ, ſed tantùm ex præcepto Eccleſiæ deberi, contendunt alii æquè multi, & graves DD. Sanchez *cit. dub.* 18. Filliucius *Tract.* 27. *num.*307. Diana *cit. Tract.* 12. *Reſp.*25. eò, quòd non ſatis videatur probari peccare contra juſtitiam: adeò ut omittentes divinum officium, etſi ſit Sacerdos, Monachus, & Parochus, ſeu beneficiatus, ſatisfaciat ita confitendo. Neglexi penſum Canonicum ſemel, cùm ſim in Sacris. Gob. *caſ.*23. *n.* 579.

IV. Qualiter facienda hæc reſtitutio?

40 I. Facienda eſt 1. dando tantundem, aut Eccleſiæ, in qua quis habet Beneficium, aut alteri Eccleſiæ pauperi, aut pauperibus, etiam qui ſecundùm ſtatum ſunt pauperes, ut Religioſi; etiamſi ſint Parentes, vel Cognati beneficiati, etiam alienigenæ. Communis. 2. Etiam applicando ſibi ipſi, ſi ſit verè pauper. Navarrus *Man. c.*25. *n.*122. Lay. *cit. c.*5. *n.* 1. ex communi. 3. Vel etiam oblato ſtipendio æquali curando fieri Sacra, vel alia ſuffragia pro Defunctis. Filliucius *tract.*23. *nu.* 325. Navarr. *cit. ex communi*: ſeu pro expiatione peccati admiſſi in neglectu penſi Canonici. Suarez *cit. n.* 19. 4. In partem ſatisfactionis computando omnes Eleemoſynas, quas dedit, ex quo neglexit Breviarium, eſtò tunc non cogitarit de ſatisfactione hac. Ex communi Suarez *cit. n.* 12. At, N. B. non illas, quas fecerat ante omiſſionem: nam trigeſima tertia propoſitio ex damnatis ſub Alexandro VII. anno 1666. ita ſonat. *Reſtitutio fructuum propter omiſſionem Horarum, ſuppleri poteſt per quaſcumque Eleemoſynas, quas anteà beneficiarius de fructibus ſui beneficii fecerit*. Hi modi tuti ſunt in conſcientia: adeòque à Confeſſario tutò admittendi, vel conſulendi.

II. At, cave ſis in praxi, vel conſiliis, ne loquaris Sententias nimis laxas, & à claro textu Bullæ exorbitantes. Utpote: Satisfieri gemminata poſteà recitatione Officii toties, quoties omiſſum fuit. Sic Major, Paludanus, Ledeſma, apud Bonacina *cit. dub.* 1. *q.*2. Molfeſius apud Dianam *p.* 2. *tract.* 12. *reſol.*24. *Quintanadvenas* apud Gob. *n.* 593. Verùm licèt hæc Sententia ob authoritatem probabilis videri poſſit, nimis tamen manifeſtè adverſatur verbis Bullæ, & recepto ſenſui DD. ut notant Henriquez *cit.* & ipſe Diana *ibid.* 2. Satisfieri, ſi hodie bis recites, ut poſteà omittens liber ſis à Reſtitutione. 3. Aut ſi alius tuo rogatu, etiam gratis recitet toties, quoties tu omiſiſti: idem Quintanadvenas *ibid.* probans à ſimili de Sacellano omittente Sacra debita, & ſimili modo ſupplente. 4. Imò etiam ſatisfieri, ſi alia opera ſatisfactoria pro defunctis intuitu hujus reſtitutionis fiant, ut auditio Sacri, flagellatio, indulgentiarum lucratio, & applicatio, & his ſimilia æquivalentia recitationi omiſſæ. *Idem*. Sed meritò cenſet Gobat, minimè ſequendus in praxi, utpotè nimis ſingularis, & recedens à communi. 41

CAPUT II.

Qualiter recitandæ Horæ Canonicæ?

SUMMARIUM.

42 *Quid ſit dicere Horas* devotè, & ſtudioſè?
43 *Devotio quid, & quotuplex?*
44 *Quid, & quotuplex intentio?*
46 *Quid, & quotuplex attentio?* uſq; ad n. 50.

RESOLUTIO II. GENERALIS.

Horæ Canonicæ recitandæ ſunt devotè, & Studioſè. Devotio requirit intentionem formalem colendi, & orandi Deum, & omninò etiam attentionem aliquam internam, intellectus. Studioſitas requirit, ut horæ dicantur integrè quoad materiam. Secundò, ritè quoad formam generalem, & ſpecialem ab Eccleſia præſcriptam; ordinatè, continuè ſingulæ, & tempeſtivè, atque in circumſtantiis loci, ſitus, &c. cultum Dei decentibus. Ita par[illegible] antes: partim communior DD. ut patebit explicatione ſingulorum per diſtinctas Sectiones, & reſolutiones ſpeciales. Præmittenda tamen neceſſaria.

EXPLICATIO TERMINORUM.

I. Devotè, & ſtudioſè.

Ita in formalibus præcipitur in ſupra allegato cap. Dolentes. *Diſtrictè præcipientes in virtute S. Obedientiæ, ut divinum Officium nocturnum pariter, ac diurnum quantum illis Deus dederit, ſtudioſè celebrent, & devotè*. Ubi gloſſa, *Studioſè*; quoad officium oris: *Devotè*, quoad officium cordis. Devotio autem cordis ſignificat devotionem internam cum pia intentione, & attentione mentis. Per particulam autem *ſtudioſè*, partim affirmativè præcipitur cura quædam, & ſeria ſollicitudo in recreatione Horarum adhibenda, qualis in ſerio aliquo negotio requiritur, partim verò negativè prohibetur omnis incuria, negligentia, perfunctoreitas in earum recitatione, quæ daret cauſam alicui gravi deordinationi, vel defectui notabili. Utrique ſatisfit, ſi dicantur Horæ integrè, ritè, ordinatè, continuè, tempeſtivè, decenter, &c. prout particulatim probabitur de ſingulis. 42

II. Devotio quid, & quotuplex?

Devotio communiter dicitur pius motus mentis in Deum, ſeu elevatio mentis in Deum. Et propriè dicta devotio, *eſt prompta, & parata voluntas exequendi ea, quæ ad divinum cultum pertinent*. Eſt enim immediatus actus virtutis Religionis, quo voluntas promptè vult, & intendit exequi ea, quæ ad divinum cultum pertinent, & generatim, & in pat- 43

particulari hoc, vel illo actu Deum colere. Et hæc eſt devotio interna, ſola ſimplicitet dicenda devotio: jam vides ad hanc intetnam devotionem neceſſariò, & eſſentialiter requiri intentionem aliquam, & attentionem mentis. Devotio axterna dicitur, quæ externa modeſtia, & religioſa oris, ac corporis compoſitione, geſtu, ſitu exhiberur. Non multùm differt ab attentione externa, & ſtudioſitate requiſita in Horis infrà explicanda.

III. *Intentio quid, & quotuplex?*

44 I. INtentio generatim eſt actus volantatis efficax volentis aliquid facere. 1. Alia in primis dicitur *materialis*, alia *formalis*. Intentio *materialis* dicitur, qua quis intenderet facere opus aliquod ſecundùm ſe materialiter non habita ratione finis, ad quem illud opus ordinatum eſt, ut in propoſito, ſi velles recitare, ſeu legere hoc Matutinum præcisè materialiter, quatenùs conſtat talibus Pſalmis, Lectionibus, &c. quaſi ſolùm ſciendi cauſa, quid ibi contineatur, eodem modo, quo legeret, vel recitatet puer in ſcholis, vel quo legere ſoles Biblia, vel alios libros ſacros, prophanos abſque ulla intentione cultus divini.

II. Intentio *formalis* dicitur, qua quis intendit facere opus debito modo in ordine ad ſuum finem, ad quem ordinatur, ut in propoſito, legere Horas, quatenùs cultus Dei eſt, eaque lectione, ſeu recitatione verè colere, orare, laudare Deum. Et hæc dicitur intentio formalis *finis*; alia poteſt eſſe intentio formalis *præcepti*, qua quis etiam intenderet ea recitationa ſatisfacere præcepto, & obligationi ſuæ, ac obedire Eccleſiæ præcipienti, qui eſt actus formalis obedientiæ.

III. Intentio illa omnis, & ſpecialiter intentio formalis finis poteſt eſſe, aut actualis, aut virtualis, aut habitualis tantùm: Actualis eſt, quia hic, & nunc exiſtente intendis hoc facere, virtualis, quæ ſemel habita, & nunquam revocata, adhuc virtute durat, & movet ad operandum, orandum, &c. Habitualis, quæ ſolùm ſemel habita, & nunquam revocata eſt, etſi in præſenti operatione non ampliùs influat, vel moveat, quippè etiam in dormiente, vel ebrio, eodem modo perſeverans. Aliter intentio habitualis etiam accipitur pro illa, quam quis nunquam habuit, attamen eam nunc haberet, vel eliceret, ſi cogitaret de illa habenda, adeoque eſt ſolùm diſpoſitio habitualis mentis, quæ nihil ponit in re.

45 IV. Intentio illa actualis poteſt eſſe vel *explicita*, vel *implicita*. *Explicita* intentio eſt, qua aliquid in ſe cognitum diſtinctio conceptu volumus, & intendimus, ut ſi in propoſito dicas, volo dicere Horas ad Deum colendum, orandum, laudandum, gratias agendum, &c. *Implicita* intentio dicitur, qua aliquid non in ſe cognitum, ſed in conceptu aliquo generali; vel confuſo contentum volumus, & intendimus: ut in propoſito, dicendo: volo recitare Horas, ſicut debeo, ſicut Eccleſia ordinat: volo ſatisfacere officio, & obligationi meæ, &c.

IV. *Attentio quid, & quotuplex?*

46 I. ATtentio interna eſt animi advertentia, & applicatio ad objectum hic, & nunc propoſitum conſiderandum, ſeu advertendum; nimirùm eſt actus intellectus, quo advertit, & conſiderat in recitatione Horarum ad ipſam recitationem officii, quatenùs eo Deus colitur, & communiſſima nomenclatura in propoſito dividitur in *ſuperficialem*, *litteralem*, & *ſpiritualem*, ad verba, ad ſenſum, ad Deum, myſteria, rem oratam.

47 II. *Attentio ſuperficialis* dicitur ad verba rectè proferenda, ne ſcilicet quis dicat unum verbum pro alio, ne confundat, collidat, ſyncopet verba, ut diſtinctè, & reverenter dicat: Cajetanus, *v. Horæ n.9.* *Attentio litteralis* dicitur, qua attenditur ad ipſum verborum ſenſum proprium, ut ſcilicet percipiat mente, & applicet mentem, vel affectum ad id, quod verbis ſignificatur. *Attentio ſpiritualis* dicitur, qua attenditur ad ipſum finem Deum, qui colitur; & adoratur, ad myſteria ſignificata, ad effectus, & rem petitam, ſcilicet gratiam, auxilia divina, & dona, & humilitatem, fidem, ſpem, charitatem, cæleſtem Patriam, liberationem à tentationibus &c. Ex. g. oras in Veſperis: *Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis*: 1. Advertis ſolùm ad verba debitè proferenda, qualiter etiam advertit Moniales, vel alius ignarus linguæ latinæ: habes attentionem ſuperficialem. 2. Advertis etiam ſenſum verborum litteralem proprium, nimirùm ita loqui æternum Patrem ad Filium divinum in glorioſa aſcenſione: habes attentionem litteralem. 3. Attendis etiam ad Deum, & Chriſtum, gratularis, aſpiras ad Patriam, &c. habes attentionem ſpiritualem optimam.

48 III. Attentio iſta omnis alia eſt actualis, qua actu attendis ſic ad verba, ſenſum, &c. excluſa omni alia cogitatione extranea: alia eſt virtualis, quâ principio quidem attendiſti volens ſemper attendere, poſteà tamen nihilominùs involuntariè diſtraheris: adeoque durat tamdiù, quamdiù quis involuntariè diſtrahitur; ſaltem quamdiù dedita opera non diſtrahitur: ſecundùm omnes, & ſecundùm communem DD. cum Suar. *c.4. n.7.* quamdiù etiam non quidem ex propoſito, dedita opera, diſtrahitur tamen ex negligentia craſſa, & ſupina inter recitandum mentem evagari permittit. Quamvis id negent Cajet. Sa, Sanch. infrà adferendi.

49 IV. Attentio tandem etiam dividitur in internam & ipſius mentis, de qua hactenùs, & externam, quæ eſt vitatio, excluſio, abſentia actionum externarum, potentiarum impedientium attentionem interiorem, ſeu ſuaptè natura mentem abſtrahentium ab attentione interna ad orationem, divinumque officium. His ita explicatis terminis, ſit

S E C T I O I.

Qualis intentio requiſita in recitandis Horis?

S U M M A R I U M.

50 *Ad recitandas Horas requiritur intentio aliqua formalis colendi Deum.*

51 *Ita ut non ſufficiat nuda externa verborum pronuntiatio.* 52. *Objiciuntur*, & 53. *ſolvuntur fundamenta contraria.*

54 *Requiritur intentio orandi* generaliter.

55 *Nec ſufficit intentio orandi* generaliſſimè.

56 *Nec requiritur intentio orandi* ſpecialiter.

57 & 58 *Sed requiritur, & ſufficit intentio orandi* generaliter. *Unde.*

59 *Neceſſaria non eſt intentio explicita, & actualis ſemper.*

60 *Minùs actualis ſemper durans, ſed*

61 *Sufficit virtualis ipſius finis, non præcepti neceſſariò.*

62 *Corollarium.*

63 Uſq; ad n.67. *Pro quibus, & qualiter debeant offerri Horæ Can. tam in, quam extra Chorum?*

RESOLUTIO III. SPECIALIS.

ADſtricti Officio divino tenentur illud perſolvere cum intentione formali Deum colendi, & orandi generaliter. Non tamen neceſſariò explicita, & actuali ſemper, ſed ſaltem implicita, virtuali, vel habituali ante habita: & in Choro ſaltem nomine Eccleſiæ, & pro Eccleſia: an cum fructu ex opere operato, incertum. Ita communis DD. ut patebit.

§. I. Obligatur recitare cum intentione formali aliqua DEUM colendi, & orandi.

I. ITa communiſſima DD. ferè omnium Theologorum, & Canoniſtarum, & omninò certum, ac à nemine negari teſtatur Suarez *l.4. de Horis c.26. n. 12.* ut fruſtra ſit cathalogum DD. texere, ac certè negavit noviſſimè Jo: à Diceaſtillo vir doctus, apud Gobat. *Trig. Horar. diſp.1. nu.744.* qui aliquid probabilitatis tribuit: attamen meritò cenſet conſtanter adhærendum eſſe communiſſimæ Sententiæ; utpotè conformi menti totius Eccleſiæ; certè Eccleſiæ Germanicæ: nam loquentes de Horis vulgatiſſimè dicimus: *iſte orat Breviarium: Nondum oravi Veſperas, &c.* Ratio fundamentalis eſt: quia generaliſſimè antiquiſſima, & conſtantiſſima conſuetudo ita interpretata eſt omnes ſacros Canones Patrum, & Conciliorum antiquiſſimorum (quos recitant Suar. *l.4. de Horis c.2. Bellarminus l.1. De bonis operibus in particulari c.13. & 14. & nos aliquos infrà,*) & Bullas Pontificum, quòd nimirùm Eccleſia præcipiendo certis perſonis recitationem Officii, præcipiat veram orationem, verum Dei cultum, verum actum Religionis, quo Deus verè colitur: ejus autem conſuetudinis teſtes ſunt, quotquot hactenus de hac re tractarunt. Certè Concilia, nominatim Baſileenſe *ſeſſ. 21. §. ſiquis*; Et *§. quoſcumque*: item Pontifices, & nominatim S. Pius V. in Bulla præfixa Breviario recitationem Horarum vocant orationem, & preces; ipſumque Breviarium olim dictum fuit *Orarium*, ab orando, teſte Gavanto *Rubr. Brev. ſect.2. c.11.* & Germani etiamnum dicimus, & dicimur *orare Breviarium*: atqui vera oratio, verus Dei cultus, & actus Religionis ſine dubio requirit aliquam intentionem internam orandi, & colendi Deum, abſque enim omni ejuſmodi intentione interna omnis externa actio, & verborum pronuntiatio non eſt ſimpliciter oratio, non cultus Dei, non actus Religionis verus, ſed actus vanus, & velut mortuus, quemadmodùm corpus ſine anima non eſt homo ſimpliciter, ſed cadaver: ergo, &c.

II. Ad ſatisfaciendum ergo præcepto Horarum non ſufficit externa, nuda, quantumvis accurata recitatio Horarum, ac pronuntiatio verborum abſque omni interna intentione orandi, vel colendi Deum; talis enim nuda pronuntiatio eſt actus merè indifferens, præſertim ſi fiat ab ignaro idiomatis: non eſt autem credibile, quòd Eccleſia, & Prælati tot legibus, & ſtatutis ita urgeant publicam, privatamque oratio- 51

nem

Digitized by Google

nem Horarum, niſi ſupponerent, & vellent perſolvi eo modo, qui ex indifferenti facit bonam: & qua alia bonitate, niſi Religionis, Orationis, Cultus divini? In ſpecie autem intentionem ſolùm ſciendi, & addiſcendi ſufficere negant DD. *communiter*, Suarez *loc. cit. Arragonius*, *& Azorius* apud Gobat. *n.*753. Leſſius *l.*2. *de Juſt. c.*37. *nu.*67. loquens de animo ſolùm legendi, & addiſcendi: Sanchez *l.* 1. *moral.* loquens de attentiſſimè quidem legente, ſed ex ſola voluntate legendi, & addiſcendi: Reginaldus *l.* 18. *n.* 145. loquens de legente tantùm animo capiendæ recreationis in Breviario, vel intelligendi gratia, vel alium inſtruendi, ſeu docendi illud Officium. Ratio ab omnibus datur, quòd recitatio illa ab Eccleſia præcepta ſit oratio: talis autem non orat. Et ante hos omnes Navarrus *De Oratione*, *& Horis Canonicis c.* 15. *n.*15. ita practicè reſolvens: *Qui accipiens Breviarium in manus, & expectans ſocios ſine propoſito recitandi, & ſatisfaciendi ſuo muneri, legit in eo eaſdem Horas, quas recitare debebat, vel earum partem, compellitur poſteà denuò recitare, etiamſi ſocii non advenerint*; Sic ille. Sed vide, quæ dicam *§.*3. *ſub finem*. Et nota hic incidenter. Minimè agere contra mentem Eccleſiæ illum, qui in recitando Breviario, retento animo orandi, & colendi Deum, ſolùm per accidens aliqua pulcherrima, & utiliſſima addiſcere ſatagit: aut ideò adhibet majorem attentionem, ut aliqua magis imprimat memoriæ pro inſtanti concione; aut ad hunc finem facit reflexionem ſuper lecta, ut eorum in concione, vel aliàs recordetur. Laudem inſuper non vituperium merebitur, ſi ita attendat, vel reflectat, ut inde capiat fructum, & in ſpiritu proficiat, prout infrà fortè iterum notabitur. Pro majori intellectu rei magni momenti juvat proponere motiva, & fundamenta contrariæ opinionis Joan. Dicaſtilli.

52 III. Dicis pro contraria opinione. 1. Eccleſia non poteſt præcipere actus merè internos, ſaltem non neceſſarios ad exiſtentiam phyſicam actuum externorum: ergo neque intentionem illam internam orandi, ſeu colendi Deum. 2. Non eſt aſſerenda gravis, & mortalis obligatio ſine clara lege, vel conſuetudine vim legis obtinente: ſed nulla clara lex præcipit intentionem illam internam orandi: cùmque intentio illa ſit interna, quis de illa, ejuſque conſuetudine teſtis erit? Certè Canones omnes præcipientes recitationem Horarum in ſuis terminis, ut: *Clerici penſum ſuæ ſervitutis exſolvant*, c. 1. de celebr. Miſſ. *ut divinum officium devotè perſolvant*, c. dolentes, eod. *ut ſacrificium laudis, fructus labiorum ſuorum DEO offerant*. Clement. c. 1. *divinas laudes non feſtinanter perſolvant*. Conc. Baſileenſe ſeſſ. 21. *§.* quoſcumq; *Hymnis & Canticis DEI nomen reverenter, diſtinctè, devotèque laudent*. Conc. Trid. *ſeſſ.*24. *c.*12. *de Refor.* & ſi qui alii, poſſunt etiam intelligi de ſola vocali laudatione, perſolutione, decentique pronuntiatione, verborumq; ſententiarumque ſignificantium laudem Dei. Certè ſicut nos laudamus Deum pulſu organorum nihil utique cogitantium de oratione, vel laude Dei, ita etiam poteſt Eccleſia per ſuos miniſtros orare, & laudare Deum, etſi hi careant intentione laudandi, vel orandi, modò proferant, qua par eſt, decentia exteriori ſententias ſignificantes Dei magnalia, itemque vota, & gemitus Eccleſiæ ad Deum. 3. Evolve totum Matutinum, & Veſperas alicujus feſti, & videbis vix octavam, vel decimam partem eſſe orationem. Quin etiam ipſæ orationes Pſalmorum non poſſunt ampliùs eodem ſenſu fieri à nobis; non enim ampliùs in plerîſque petimus ea, quæ anteà petebantur ergo ad recitandum Breviarium non opus eſt intentione orandi. Quin pleraque contenta in Breviario non poſſunt à nobis recitari formaliter, & ſignificativè, ſed ſolùm materialiter, & recitativè: nam, (ut taceam innumera hiſtorica comminatoria, &c.) cùm recitas: *Benedicam Dominum in omni tempore. Juravi, & ſtatui cuſtodire omnia judicia oris tui. Quam dulcia faucibus mei eloquia tua! &c.* certè non intendis ſignificare ex propria mente ea, quæ iis verbis ſignificantur: alioquin mentireris, ſi non haberes animum laudandi Deum in omni tempore, in lætis, & triſtibus: ſi non juraſſes, te nunquam peccaturum, &c. at non mentiris, ſi ea ſolùm recites materialiter, recitativè, quemadmodùm recitares in concione, vel pia comœdia, &c. ergo non requiritur intentio formalis orandi in Horis. Tandem amabo, pro quo templo debeo ſupplicare Deo, quando in Dedicatione Baſilicæ Salvatoris, aut Petri, & Pauli dico: *DEUS, qui nobis per ſingulos annos hujus ſancti templi tui, &c.* an pro Romano? atqui demonſtrativum *hujus*, *& hoc*, non deſignat mihi exiſtenti Paſſavii templum exiſtens Romæ diſtans plùs 100. miliaribus: ergo, &c.

53 IV. Reſp. ad 1. negando aſſumptum; longè enim verius, & mihi veriſſimum eſt, Eccleſiam poſſe indirectè præcipere actus internos, qui neceſſarii ſunt ad exiſtentiam non tantùm phyſicam, ſed etiam moralem actuum externorum, ut nimirùm actus externus ſit honeſtus, & idoneus ad finem præcepti ſupernaturalem: cùm enim Eccleſia per ſuas leges debeat hominem dirigere ad finem ſupernaturalem æternæ beatitudinis, omninò cenſeri debet, Chriſtum ipſi dediſſe poteſtatem ſanciendi leges etiam conditionibus, & circumſtantiis etiam internis honeſtis, quibus actus externus honeſtus evadat, & idoneus ad illum finem. Certè ſub Alexandro VII. damnata eſt propoſitio 14. aſſerens. *Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ*. Talis autem etiam ſine dubio eſt in recitatione Horarum intentio orandi, & colendi Deum. Ad 2. negatur minor. Tranſeat enim, Canones utcumque ita poſſe intelligi: at non ſic intelligit communiſſima, & antiquiſſima conſuetudo allegata (cujus teſtes ſunt, quotquot hactenùs de hac materia ſcripſerunt) quæ conſuetudo, vel ita interpretata eſt ſacros Canones illos, ut ſuprà dictum, vel certè per ſe induxit obligationem orationis in Horis Canonicis. Nam hoc utrumque poſſe fieri per conſuetudinem, ſcilicet, & authenticè, & obligatoriè explicari leges, aut novas leges conſtitui conſtantiſſimum eſt utroque Jure, Civil. *ff. de legibus*, Canon. *tit. de conſuetudine*. Deinde non placet, homines ſacros, viva, rationalia, & ſpiritualia Dei organa in cultu divino æquiparari brutè, & inſenſatè boantibus, mugientibus, grunnientibus organis. Ad 3. negatur conſequentia. Nam oratio non accipitur hîc strictè pro ſola petitione decentium à Deo, ſed generaliter prout comprehendit etiam Laudem Dei, gratiarum Actiones, aliaque inductiva ad orationem: quæ omnia conſtituunt magnam, maximam partem Breviarii: ergo rectè requiritur intentio orandi, etſi non omnia contenta in Breviario ſint oratio. Ad 4. Antecedens ipſi concedemus 5. *ſeq.* ſed negatur conſequentia. Etſi enim in multis Breviarii partibus ſufficiat recitatio materialis tantùm, quatenùs excludit recitationem formalem ſignificativam ex propria mente: non tamen ſufficit recitatio materialis nuda quatenùs excludit omnem intentionem formalem orandi, ac colendi Deum ea tota recitatione. Ad ultimum dico, debes intelligere templum Romanum. Quia dicis in perſona Eccleſiæ totius, & tamquam pars ſumpta pro toto: tota autem Eccleſia veriſſimè demonſtrat hoc templum Romanorum. Aliud eſt in forma conſecrationis: *Hoc eſt corpus meum*: tunc enim Sacerdos ut Miniſter Chriſti loquitur in propria perſona: adeòque debet deſignare ſibi rem ad ſenſum præſentem. Sed de his ſatis.

§. II. *Et orandi generaliter*.

IN recitandis Horis requiritur, & ſufficit intentio orandi 54
Deum *generaliter*, non ſufficit intentio orandi *generaliſſimè*, nec requiritur intentio *ſpecialiter*, *& propriè*. Communiſſima. Explico: Oratio *generaliſſimè* dicitur omnis ſancta operatio facta ad honorem Dei, juxta vulgatum illud: *ſemper orat, qui ſemper benefacit*. Oratio *generaliter* dicitur etiam Laus Dei, & gratiarum Actio. Oratio *propriè* dicitur *Petitio decentium à Deo*. Dicimus ergo

I. In Horis non ſufficit intentio orandi *generaliſſimè*: ut 55
nimirùm quis dicat: volo recitare Breviarium, ſolùm ut exerceam bonum opus, Deo gratum, &c. Ratio eſt, quia alioquin ſatisfaceret penſo Eccleſiaſtico, qui diceret: nolo per hanc recitationem Deum laudare, nec gratias agere, nec quicquam ab ipſo in genere, vel in ſpecie poſtulare, ſed volo præcisè ideò legere Breviarium, quia eſt lectio ſacra, Deo grata. Conſequenter eſt contra ſenſum Canonum, Conciliorum, omniumque DD. ſupponentium recitationem Breviarii eſſe aliquam orationem, laudem Dei, &c. Fatetur tamen meritò Gobat. *cit. diſp.* 1. *nu.* 758. non eſſe ſcrupulum movendum illi, qui ſe accingens ad perſolvendum penſum Horarum, format ſolùm intentionem expreſſam his verbis: *volo jam colere Deum, honorare Deum, vacare DEO*. Qui enim ita expreſsè loquitur, habet nihilominùs abſque dubio generalem intentionem implendi præceptum Eccleſiæ, adeòque verba proferendi eo ſenſu, & fine, quo præſcripſit Eccleſia.

II. Nec requiritur intentio orandi *ſpecialiter*, *& propriè*, 57
ut nimirùm quis explicitè, vel implicitè dicat: volo totum Breviarium orare per modum ſupplicis petentis à Deo ea, quæ Eccleſia vult peti. Ratio eſt, quia Breviarium principaliter non tantùm continet orationes ſpecialiter, & propriè dictas, ſed etiam, & multò majori parte laudem Dei, ac gratiarum actiones, hiſque affinia. Et certè nimis gratis Nav. *de Orat. & Hor. Can. prælud.* 5. *n.*9. docet; laudes Dei, & gratiarum actiones eſſe partes orationis propriè dictæ, nimirùm præambula, præparamenta, & media; quibus petitiones, & orationes propriè dictas ibi contentas, ferventiores, efficaciores, Deoque gratiores reddamus, omninò gratis, inquam; nec ex natura rei, nec ex ordinatione Eccleſiæ. Eccleſia enim contentiſſima eſt, quòd exprimamus illas Dei laudes, gratiarum actiones, ſicut & humiliationes, bona propoſita, deſideria, &c. abſolutè, & ſine relatione ad orationem, vel Deum faciliùs permovendum. Nam illi actus ſecundùm ſe abſolutè, & ſine illa relatione, honeſtiſſimi, Deoque gratiſſimi ſunt: & Eccleſia utique non præcipit, ut illos exerceamus tamquam mercenarii, vel quaſi modo adulatorio, in ordine ſolùm ad petita obtinenda. Unde perſolutio divini Officii à

SS. Ca-

SS.Canonibus,& Conciliis, abſolutè dici ſolet *Sacrificium laudis*, Clem.de celebr. *c.* 1. *divinæ laudes*, Conc.Baſileenſe ſeſſ. 21. *Hymni*, *& Cantica*, Trid. ſeſſ. 24. c. 12. de refor. Unde & initio Officii dicimus: *Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam*. Et poſt, *venite exultemus*, &c. ſingulosque Pſalmos claudimus ℣. *Gloria Patri*, *&c.*

57 III. Requiritur ergo, & ſufficit, ut quis dicat Breviarium animo, & intentione orandi *generaliter*, ſcilicet colendi divinum Numen quolibet dictorum modo, laudando, gratias agendo, petendo ſalutaria: nullum enim fundamentum habemus exigendi plus, nec ut exigamus minus, permittunt Canones indicati, & DD.communiter. Cenſeris autem reipſa laudare Deum, gratias agere, ac petere, ſeu orare, quando voluntariè, & ſcienter profers verba ſignificantia divinam laudem, gratiarum actiones, petitiones, dummodò præceſſerit, vel comitetur intentio actualis, vel virtualis, explicita, vel implicita proferendi illa verba ad Dei laudem, gratiarum actionem, petitionem: Nec dubites, quòd præceſſerit talis intentio ſufficiens, quando cœpiſti orare, ut ſatisfacias quàm optimè tuo Officio, non ignorans in tuo libro contineri laudes Dei, gratiarum actiones, petitiones varias; etſi non ſcias in qua parte Officii ea legantur, neque dum legis, actu advertas: quod ſecundùm indulgentiam dico. Quare à fortiori (contra Cotonium hic nimis rigidè ſanctum) rectè infert Gobat. *n.*763. Nos non obligari exercere, ſeu elicere illos actus fidei, ſpei, charitatis, pœnitentiæ, humilitatis, bonorum propoſitorum, qui exprimuntur verbis, Pſalmorum, Hymnorum, Capitulorum, Reſponſoriorum, &c. ſunt enim hi actus diſtincti ab oratione, etiam generaliter ſumpta, ſeu laude Dei, petitione, gratiarum actione: foretque graviſſimum onus, etiam doctis, prorſus autem intolerabile indoctis Clericis, & Monialibus, ſi adigerentur ad tales omnes actus exercendos. Quare licèt tu nullum habeas propoſitum Deum ſemper laudandi in proſperis, & adverſis; nec unquam juraris ſemper obſervare legem Dei, non tamen mentiris dicendo: *Benedicam Dominum in omni tempore. Juravi, & ſtatui*. Non enim intendit, vel exigit Eccleſia, ut eo ſenſu proferas, quem grammaticaliter verba ſignificant, ſed ut iis verbis ab alio prolatis Deum laudes. Atque hinc patet reſponſio ad difficultatem §. *præcedenti n.* 3. propoſitam: qualiter proferenda ſint verba Breviarii, an formaliter, vel materialiter tantùm? Itaque

58 IV. *Formaliter ergo*, *& ſignificativè* proferendæ ſunt illæ partes Breviarii (Pſalmi, Hymni, Antiphonæ, Reſponſoria, &c.) quæ in actu ſignato, vel exercito ſignificant, ac continent orationem, laudem Dei, & gratiarum actiones, petitiones. Hoc enim exigunt & SS. Canones indicati, & conſenſus DD. Sufficienter autem ſignificativè proferuntur, ſi proferas verba ſignificativa orationis, laudis Dei, gratiarum actionis, petitionis, cum intentione ſuprà dicta expreſſa, vel implicita Deum laudandi, gratias agendi, petendi ea, quæ verbis ſignificantur; nimirùm conteſtandi noſtram æſtimationem, de Dei excellentiis, & beneficiis, noſtraque indigentia, & ſubjectione. Laus enim eſſentialiter eſt manifeſtatio noſtræ æſtimationis de alterius excellentia facta per verba. Gratiarum actio eſt ſpecialis laus, & æſtimatio beneficii ab altero accepti. Petitio ex agnitione alterius excellentiæ, noſtræque indigentiæ procedit, ut ſuo loco dictum. At verò materialiter, & recitativè ſolùm proferre ſufficit illas partes Breviarii ſanè non exiguas, quæ continent hiſtorias (ut ſunt Lectiones, Capitula, & Pſalmi multi, nominatim ille 77. feria quinta, & plures in Sabbato, quos multi cuperent breviores, &c. item comminationes, increpationes, adhortationes, bona propoſita, &c. Nec enim jubentur talia proferre ſignificativè ea intenſione, ut noſtram de iis mentem, ac animum oſtendamus, ſeu ex propria noſtra mente aſſeramus, ſed ut ad honorem Dei profet amus tanquam à Deo, Spiritu Sancto, Sanctis, vel aliis dicta, vel facta. Et nonne; & perſpicuum eſt eſſe ſolùm materialiter proferendas, has ſimilesque ſententias; *Abi poſt me Sathana: In Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicit Dæmonia: Crucifige, Crucifige &c.* Et quo alio ſenſu proferes illud in feſto S. Pauli: *Ter virgis cæſus ſum: &c.* & ſimilia ſexcenta.

§. III. *Non neceſſariò explicita, & actuali ſemper.*

59 I. Omnium conſenſu non neceſſaria eſt intentio actualis explicita Deum ita orandi, laudandi, gratias agendi, petendi, ſed ſufficit intentio implicita, & generalis ea recitatione colendi Deum, ſatisfaciendi ſuo officio, obligationi, intentioni, & ordinationi Eccleſiæ, &c. Quare omnium Theologorum moralium calculo approbata eſt regula tradita à ſapiente ſene Navarro *De Orat. & Horis Can. c.* 13. *nu.* 6. his verbis: *Qui petit, vel accipit Breviarium cum propoſito expreſſo recitandi, ut debet: vel animo deliberato capit Breviarium, & ad Eccleſiam it, vel ſimile quid facit, ita ut interrogatus, quare id faciat, verè reſponderet, ſe id facere ad recitandum, vel ſatisfaciendum ſuæ obligationi, habet ſufficiens propoſitum attendendi, atque adeò orandi: ſiquidem Eccleſia præcipit recitationem per modum orationis.* Hæc Navarrus teſtans ſe magnam habuiſſe conſolationem quando vidit hanc ipſam doctrinam fuiſſe traditam à Pariſienſibus, Joanne, Majore, aliiſque. Et hinc

60 II. Multò minùs requiritur intentio actualis ſemper durans in recitatione Horarum; quaſi quis actu ſemper habere, & continuare deberet hunc, vel ſimilem actum: volo recitare ad colendum Deum, volo orare Deum, ſatisfacere meo officio, &c. ſed omnium rurſus conſenſu ſufficit intentio virtualis, & virtualiter durans in recitatione Horarum, ut dum virtute intentionis anteà habitæ, & nunquam revocatæ (directè, vel indirectè per actus incompoſſibiles, de quo clariùs infrà) pergit in orando, ita diſpoſitus, ut quantumvis inadvertenter, & involuntariè diſtractus, tamen reflectens ſe ad ſuum actum, vel ab alio interrogatus, quid agat, ſtatim redeunte priori intentione advertit, & vult ſua oratione colere Deum, orare, ſatisfacere, &c. & abſtinere ab actu contrario voluntario. Quin teſte Gobat. *n.* 737. ſufficit etiam intentio habitualis tantùm, ſcilicet ſemel habita, & non revocata, ſi non interceſſit longum tempus: imò & habitualis, quam nunquam quidem quis habuit, haberet tamen certè, ſi de ea cogitaret, quando habetur aliquod ejus indicium, etſi valdè tenue. Sed tu, noli in praxi amplecti has laxitates, tutiora, & perfectiora æmulare. Et ut certus ſis de ſufficienti intentione, eam ab initio elice, & inter recitandum, pio in Deum motu, præſertim ad Gloria Patri ſæpiùs innova.

61 III. Sufficit ejuſmodi expreſſa, vel implicita; actualis, vel virtualis, aut habitualis intentio finis, ſeu colendi Deum, & orandi tantùm, & non eſt neceſſaria intentio præcepti, ſeu ſatisfaciendi præcepto, & obediendi Eccleſiæ. Communis DD. apud mox citandos. Ratio eſt, quia intentio, ſeu voluntas ſatisfaciendi præcepto eſt actus internus non habens neceſſariam connexionem cum opere præcepto, ſcilicet recitatione Horarum: neque ex natura operis, ut de ſe conſtat: neque ex vi præcepti, quia Eccleſia tantùm præcipit recitationem Horarum; nullo autem modo præcipit, ut recites cum intentione obediendi, vel ſatisfaciendi præcepto, aut ideò velis recitare, quia præceptum eſt, quod ſæpe imperfectionis eſt, & animi ſervilis: facere autem opus bonum ſimpliciter, quod bonum eſt, perfectionis eſt. De hoc vide latè *Tract.* 1. *Decal. c.* 3. *art. n.* 45. Adde obiter hic.

62 IV. Si hodie recites v.g. Matutinum, vel ex mera devotione, vel ex Charitate cum infirmo, vel hoſpite, minimè intendens tunc ſatisfacere obligationi, ſed expreſsè proponens poſteà denuò recitare in Choro, ſi ſcias te priùs ſufficienter dixiſſe, ſatisfeciſti, nec teneris repetere: jam enim ſatisfactum eſt præcepto, nec eſt in poteſtate tua obligationem præcepti, jam impleti prorogare. Ita generaliter de omni lege, vel præcepto loquentes *Suar. Sanch. Bonacina*, *Caſtro-Palaus*, *Dicaſtillus*, aliiſque citatis Laym. *l.* 1. *tr.* 4. *c.* 4. *n.* 7. Gobat. *tr.* 5. *Alph. Aud. ſac. n.* 201. Item ſi ob diſtractiones, vel alium defectum non mortaliter malum in recitandis Horis, Matutino v.g. expreſsè dicas: *Nolo hoc Officio ſatisfacere præcepto, ſed volo totum repetere.* nihilominùs ſatisfeciſti, nec repetere obligaris. Gobat. *n.*621. Inſuper in probabili Sententia non requiri attentionem internam ad ſatisfaciendum præcepto Horarum, ſi totum Officium divinum perpetuò voluntariè, & peſſimè diſtractus recitaſti, etiamſi perpenſa indignitate tuæ culpabilis, & meritò caſtigabilis evagationis expreſsè dixiſſes: *nolo, ut valeat hæc recitatio, ſed volo à capite ad finem rurſus repetere, atque ad id, me ſub mortali obligo*, (ſecluſo tamen voto, & promiſſione vera Deo facta) nihilominùs non teneberis repetere, quia ſuppoſita probabilitate illius Sententiæ, eadem ratio adhuc militat: neque ullus poteſt ſe obligare graviter ad quidnam, niſi per votum, vel aliam promiſſionem, aut pactum. Gobat. *ibid. d.*2. *n.*843. peccat tamen talis per accidens ratione conſcientiæ erroneæ.

§. IV. *Et in Choro ſaltem nomine Eccleſiæ, & pro Eccleſia.*

Nota ex Suarez *l.* 4. *c.* 26. *n.* 16. poſſe aliquem tripliciter dici orare pro alio. 1. Sponte ſua offerendo preces pro illo. 2. Orando juſſu, vel ſuaſione illius. De his non eſt dubium. 3. Orando in perſona illius, ita ut tanquam Legatus, & interpres voluntatis, ac petitionis alienæ proferat verba precatoria. Et hoc tertio modo, & ſenſu dicimus:

63 I. Qui ex inſtituto, & ordinatione Eccleſiæ in Choro peragunt Officium divinum, peragunt illud nomine Eccleſiæ pro Eccleſia, ſeu toto fideli populo. Ita omnes cum D. Tho. 2. 2. *q.* 83. *ar.* 12. Ratio eſt: quia Officium divinum ſaltem in Choro recitatum eſt oratio publica, & communis, quæ per Miniſtros Eccleſiæ in perſona totius populi fidelis Deo offertur, ait S. Thomas *loc. cit.* unde quivis Chriſtianus non excommunicatus fit particeps omnium talium precum Eccleſiæ publicè fuſarum: atqui Eccleſia, & fidelis populus offerens preces Deo per ſuos Miniſtros, utique habet primam, & potiſſimam rationem ſui ipſius, cùm charitas incipiat à ſe

ipſa: ergo tenetur tales Miniſtri Eccleſiæ offerre Deo divinum Officium pro ipſa Eccleſia, & populo fideli, & non poſſunt pro libitu offerre pro ſeipſis, aut pro alio aliquo particulari nomine tantùm ſi enim es Legatus Eccleſiæ, populi fidelis tanquam principalis, debes hujus, non autem tuam tantùm, vel alterius cauſam agere apud Deum, cum præjudicio tui Principalis. Si enim totum Officium applicas tibi ipſi, aut alicui alteri, nullus fructus redundabit in cæteros Chriſtianos, totamque Eccleſiam, cùm tamen oporteat illud emolumentum ſpirituale dividere in omnes. At, quantum peccabit talis infidelis, & privatus applicator.

64 II. Certum eſt non poſſe à peccato excuſari eum, qui totum Officium divinum quoad omnem fructum etiam impetratorium, orationum communium Eccleſiæ propriè dictarum applicaret ſibi, aut alteri particulari perſonæ, vel cauſæ, ob rationem jam indicatam. Et certè ex communi Sententia alibi dicetur, peccare mortaliter Sacerdotem, qui in Sacrificio Miſſæ fructum generalem Eccleſiæ, & fidelium omnium applicaret ſibi ipſi, aut alteri privato, ergo idem videtur eſſe de Canonico nomine totius Eccleſiæ pſallente. Certè graviſſimè mulctandus eſſet Legatus, qui à Republica ablegatus ad Principem pro cauſa communi, ageret ſolùm ſuam privatam, aut alterius: ergo idem videtur in propoſito. Sed nihilominùs ego cum Gobat. *cit, diſp.* 1. *n.* 775. talem non auſim damnare peccati mortalis, etſi à gravi veniali excuſare nolim, *Nam certè videtur valdè durum, & à pietate Chriſtiana alienum, mittere aliquem in infernum, aut dicere, quod peccet mortaliter ſine certa, & evidenti ratione,* ait Arragonius apud Gobat. *cit.* at nulla hic apparet evidens, & certa ratio conſtituendi peccatum mortale: eſtque magna diſparitas in propoſito, & exemplis allatis. Nam Sacerdotes ſunt jure divino conſtituti, ut offerant Dona, & Sacrificia pro peccatis populi: *Heb.* 5. atqui Clerici conſtituti ſunt ſolo jure humano nomine populi Chriſtiani ad laudandum DEUM Eccleſia autem hic velle obligare tam graviter, ex nullo capite conſtat. Deinde Eccleſia non pollet tanta poteſtate in actus merè internos ſuorum Miniſtrorum, quanta pollet Reſpublica in actus externos ſuorum: nec conſtat, quòd Eccleſia velit tam rigidè obligare ad actus internos, quàm Reſpublica ad externos. Denique ſciant Prælati Eccleſiæ, quòd etiamſi non prohibent ſub mortali talem privatam applicationem, vel donationem Breviarii, fore nihilominùs innumeros, qui non ſint etiam facturi:

65 III. Dixi autem: *Qui totum divinum Officium.* nimirùm quoad omnes ſuas partes ſubſtantiales, omnemque fructum ſatisfactorium, & impetratorium, præſertim ipſarum orationum communium Eccleſiæ, ſic ſibi, vel alteri applicaret. Cæterùm certum videtur, poſſe te licitè, & laudabiliter tibi, vel alteri applicare, vel donare fructus accidentales ex ſpeciali tua devotione, vel difficultate habita in divino Officio, utpotè moleſtias corporis, & animi accidentales, quas preſentiſcis in divino officio, tolerantiam v. g. frigoris, ſtationem difficilem, genuflexiones, privationem recreationis, libertatis, &c. 2. Omnem extraordinarium fervorem, ac devotionem, quam ultra debitum adhibes. 3. Illum fructum ſpiritualem, qui in te redundat, quatenùs exerces actum formalis obedientiæ, vel juſtitiæ, fungendo fideliter Officio legati. 4. Addit Gobat. *n.* 776. etiam fructum ſatisfactorium totius Officii: etſi contrà ſentiat Azorius *l.* 9. *c.* 32. *q.* 2. fine. Ratio eſt, quia conceſſum eſt, quidquid prohibitum non reperitur, ſecundùm jura: talis autem donatio vel applicatio, nullibi reperitur prohibita; & cùm talia non ſpectent ad ſubſtantiam tuæ legationis, erunt integrè tua, tuæque diſpoſitionis: nam Reſpublica permittit ſuo Legato liberum dominium honorarii, quo à principe, ad quem deſtinatus eſt, donatus domum reddit. Quare licitè, & laudabiliter dices: *Domine Deus, hanc recitationem Officii offero, quoad poſſum pro hoc particulari homine: pro hac anima:* qua oblatione tanto plùs tua recitatio proderit illi particulari homini, vel animæ, quantò devotiùs & accuratiùs divinum penſum perſolveris. Dictum hactenùs de recitantibus in Choro præſertim.

66 IV. Jam quoad extra Chorum, & privatim recitantes idipſum univerſum affirmat cum aliis Suarez *l.* 4. *de Horis*, *c.* 2*. *n.* 17. Sed juvat breviter diſtinguere. 1. Certum videtur, Clericos beneficiatos privatim recitantes debere dicto modo dicere in perſona Eccleſiæ, & pro Eccleſia, nec gaudere libertate offerendi pro libitu; cùm illi propriè ſint Miniſtri publici Eccleſiæ, & proinde per ſe obligati ad Chorum, *Clement. de celebr. Miſſar.* 2. Idem dicendum videtur de Clericis Regularibus Choro adſtrictis ſaltem in Majoribus conſtituti, *ex eadem Clement.* 3. Dubium magis eſt de Regularibus Choriſtis nondum promotis ad ſacros Ordines, ſicut & viciſſim de Monialibus, cùm non conſtet ex Jure illos eſſe Miniſtros, & has Miniſtras Eccleſiæ, atque adeò etiam an teneantur extra Chorum privatim Officium divinum recitare, ut vidimus *c.* 1. §. 2. Affirmant Navarr. *de Horis Can. c.* 19. *n.* 59. loquens etiam de Minoriſtis, & Novitiis. Et Suar. *l. c.* Ego rem dubiam relinquo, tutiora conſulo. 4. Probabilius eſt, illos, qui nullo modo adſtricti ſunt Choro, ut Clerici Societatis, & ſi qui alii, dum privatim perſolvunt debitum obligationis Eccleſiæ, non facere id nomine Eccleſiæ, adeòque gaudere libertate applicandi Officium divinum ad libitum ſibi, vel aliis. Gobat *cit. n.* 789. Et inſinuat D. Thomas 2. 2. *q.* 83. *art.* 12. docens: Orationem, quæ fit in perſona Eccleſiæ, debere innoteſcere toti populo, pro quo offertur: atqui iſtorum oratio nec innoteſcit, nec innoteſcere debet populo toti, pro quo offertur, cùm nunquam debeant dicere publicè in Choro: ergo &c. Et ulterior ratio eſt: quia non debemus reſtringere libertatem hominis, niſi gravis ratio ad id adigat; ſiquidem libertas eſt res ineſtimabilis, & rebus omnibus favorabilior, *l.* 106. 117. *ff. de Reg. Jur.* at per oppoſitam Sententiam reſtringitur, imò auſertur libertas applicandi liberè totum fructum orationis Canonicæ cuivis capaci: ergo &c. Denique conſtat, fieri hanc applicationem à plurimis viris piis, & doctis ſine metu illius peccati, vel imperfectionis, ait Gobat. *loc. cit.*

Dixi tamen: per ſe loquendo, tales non orare nomine Eccleſiæ &c. Per accidens enim omninò videntur ita poſſe facere, ſi videlicet ſua ſponte, & ultrò ſe ſiſtant Deo tanquam legatos, & oratores totius populi Chriſtiani, prout etiam Laicos poſſe facere monet Navarr. *cit. cap.* 20. *num.* 40. Cùm enim conſtet utroque Jure, poſſe aliquem in multis caſibus utiliter gerere negotium alterius, ſine ejus expreſſo mandato, ſed præſumpta tantùm voluntare: cur non poſſit prudenter exiſtimari, hunc eſſe tacitum conſenſum Eccleſiæ, ut quiſquis bonus Chriſtianus haſce publicas laudes, & preces fundat non ſolùm pro toto fideli populo, ut de ſe patet, ſed etiam in perſona & tanquam legatus, & orator totius Eccleſiæ, & Chriſtianitatis.

Dices: ſi Clerici omninò omnes tanquam per ſe legati perſolverent hoc officium ſuæ ſervitutis nomine, & in perſona Eccleſiæ, forent eorum preces multò efficaciores, quia etiam prodeſſent, & haberent fructum ex opere operato. R. Non eſſe æquum, ut propter hunc incertum effectum ſpoliemus eos ſua naturali libertate. Nam reverà (ut in reſolutione inſinuavi) incertum eſt utrùm recitatio Breviarii, ac Officii divini, intra vel extra Chorum habet aliquem effectum ex opere operato. Habere, probabiliter cenſet Azorius *l.* 9. *c.* 32. *q.* 2. favente Navarro, *de orat. c.* 19. *n.* 59. 60. eò quòd Eccleſia ſit ſponſa Chriſti, ipſi chariſſima, & gratiſſima, & conſequenter preces, quæ ab ipſa funduntur per ſuos miniſtros, ſint efficaciores, quàm ſi quis privatus, vel per ſe ſuo nomine offerret Deo, nihilque obſit improbitas Miniſtri, etiamſi ſit malus, ut patet in Sacramentis. Pro coronida addo diſtichon Gloſſæ in *c. cantanter diſt.* 92.

Non vox, ſed votum: non cordula Muſica, ſed cor.
Non clamans, ſed amans, cantat in aure DEI.

SECTIO II.

Qualis attentio requiritur in recitandis Horis?

SUMMARIUM.

68 *In recitandis Horis requiritur ſub mortali attentio externa.*
69 & 70 *Mortaliter peccat exercens inter recitandum actiones cum attentione interna incompoſſibiles.*
71 *Secùs, ſi exerceat actiones ſolùm leviter diſtrahentes.*
72 Uſque ad num. 74. *Proponitur Sententia nullam ſub mortali requirens attentionem internam, cum ſuis fundamentis.*
74 & 75 *Quæ tamen facilè ſolvuntur.*
76 Uſque ad num. 80. *Et ſic longè probabiliùs ſub mortali requiritur aliqua attentio interna.*
80 Uſque ad num. 84. *Saltem ſuperficialis cum intentione colendi, & orandi Deum.*
84 *Saltem virtualiter continuata.*
85 Uſque ad num. 88. *Reſolvuntur varia.*
88 *An diſtractè recitans Horas, teneatur reſtituere, &*
89 Uſque ad num. 92. *An aliquid, & quantum repetere?*

RESOLUTIO IV. SPECIALIS.

R*Equiritur ſub mortali attentio externa, & omninò etiam interna ſaltem ſuperficialis, cum intentione orandi, & colendi DEUM; eaque ſaltem virtualiter continuata, excluſis nimirùm diſtractionibus directè, vel indirectè voluntariis, id eſt: vel data opera, & ſtudio quæſitis, vel craſſa, ſupina negligentia admiſſis, vel permiſſis.* Eſt tota aut omnium, aut communior, & tutior DD. ut patebit.

§. I. *Re-*

Digitized by Google

§. I. *Requiritur ſub mortali attentio externa.*

68 ITa nimirùm, ut peccet mortaliter, qui volens ſatisfacere ſuæ obligationi perſolvendo Officium divinum inter recitandum notabili tempore occupat ſe actionibus externis impedientibus attentionem internam ad Divina. *Ita unanimiter omnes.* Ratio eſt: quia ad minimum hanc externam attentionem ſub mortali exigit celeberrimus, & graviſſimus ille Canon *cap. Dolentes, de celebr. Miſſar.* quo, poſtquam reprehenſi eſſent beneficiati Chori: *Silentium in Choro fugientes, auditum ad ſermones indebitos effundentes*: fertur hæc ſententia: *Diſtrictè præcipimus in virtute obedientiæ: ut divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum, quantùm eis Deus dederit, ſtudioſè celebrent, pariter, ac devotè.* Quanquam autem Canoniſtæ, & præceptum ſit directum expreſsè ad ſolos beneficiatos celebrantes in Choro Divinum Officium, attamen conſtantiſſima praxis, maximúſque conſenſus Doctorum, indoctorumque declarat, omnes aſtrictos Horis Canonicis adſtringi hac ipſa lege, ac delinqui mortaliter ab exercente actiones incompatibiles cum oratione, & attentione interiori: at quomodo incompatibiles? an ex natura ſua? an ex inhabilitate ſubjecti? ſeu hominis tam debilis intellectus, ut exercens talem actionem non poſſit attendere ad orationem? dico diſtinctè:

69 II. Peccat ſine dubio mortaliter inter recitandum exercens actiones ex natura ſua incompatibiles cum attentione interna, quales omnium calculo computantur *alia legere, ſcribere, pingere, confabulari in Choro, altera parte canente*: has enim per ſe directè prohibet Eccleſia: *ut patet cit. c. dolentes*: ubi expreſsè ſolùm vetatur *effuſio auditus ad ſermones indebitos*: quæ actio ſine dubio ex natura ſua eſt incompatibilis cum interna attentione. Eademque eſt ratio aliarum ſimilium. Et quidem ad incurrendum peccatum mortale requiri & ſufficere, ut actio ſit natura ſua incompatibilis cum ea interna attentione, docent graves Doct. Sot. *l. 7. de Juſtitia ar. 5. qu. 5. Arragonius, Lugo*, adeò ut exercens tales actiones, eo ipſo peccet mortaliter, etſi fortè ob capacitatem intellectus intentionem illam non impediret: contrà non peccet mortaliter exercens actiones non natura ſua, ſed ſolùm ex debilitate intellectus illam internam attentionem impedientes: ſed contrà dico.

III. Peccat mortaliter inter recitandum exercens actiones quaſcunque incompatibiles etiam ex ſola inhabilitate intellectus attentionem internam notabiliter impedientes. Ita Navarrus *de Orat. & Horis c. 13. n. 49. & 50.* Suarez *l. 4. de Horis Canon. cap. 26.* Sanch. *l. 7. Conſil. mor. cap. 2. dub. 32.* hanc ſtatuens reſolutionem generalem: *Solus & omnis ille actus corporalis ad implementum præcepti impedit, qui repugnat & eſt incompatibilis attentioni, habilitate ejus, qui recitat, inſpectâ.* Et ratio eſt, quia Eccleſia ſaltem indirectè prohibet omnes illos actus: nam quando aliquid prohibetur, omnia prohibentur, per quæ proximè pervenitur ad illud, *l. Oratio, ff. de ſponſalibus*, atqui prohibentur ſub mortali diſtractiones interiores voluntariæ, ut videbitur §. *ſeq.* ergo etiam omnes actiones externæ illam internam diſtractionem de facto cauſantes, & attentionem impedientes. Quare meritò pronuntiat Suarez *cit. n. 21.* ſi homo expertus ſit, ſe ſolere ſimilibus actionibus (pingendi, ſe veſtiendi, lavandi) omninò impediri ac diſtrahi ſive ob incapacitatem ſuam, ſive ex conſuetudine, tunc poteſt eſſe peccatum grave. E diverſo Navarrus *cit. num. 23.* expreſsè à peccato mortali excuſat illum, qui legendo aliud, vel ſcribendo, attenderet ad recitationem tantum, quantum eſſet neceſſarium ad evitandum peccatum mortale, licèt frequenter venialiter peccaret talis: ſic Navarrus. Nec dubitandum cum eodem *Navarro, & Sanchez cit.* peccare venialiter, quin potiùs de mortali timendum eos, qui inter recitandum ſe induunt, lavant, calceant feſtinanter, eò quòd hæc feſtinatio communiter repugnet reverentiæ, ac attentioni recitandi preces debitas: & multi, ſi non plerique, fiunt toti diſtracti, eas actiones feſtinanter obeundo. Denique cum Gobat. *Alphab. aud. ſac. caſu 8. num. 238.* non poſſum aſſentiri eidem Navarro, actionibus leviter tantùm diſtrahentibus inter orandum annumeranti etiam aptationem calami. Nam nimis difficile videtur aptationi calami adjungere attentionem internam in communi, & veriori Sententia requiſitam.

70 IV. Non ergo peccant ſaltem graviter, qui inter recitandum exercent actiones externas, vel nihil, vel leviter tantùm impedientes attentionem internam, ac diſtrahentes: utpotè leniter ambulans, modeſtè æquitans, colligens hanc, aut illam herbam, proſpiciens in prata, hortos, vineas, aquas, modeſtè, atque abſque feſtinatione ſe induens, exuens, calceans, caput pectens, manus, & faciem lavans, &c. etiam abſque omni neceſſitate, omninò non peccat, teſte Navaro *cit. n. 50.* Sanch. *cit. l. 7. c. 2. dub. 32.* alii. Addunt aliqui etiam laborem famularum, quo quis domum verrit, menſam, vel lectum ſternit: ita cum Bonacina, aliis Baba-ſa *in c. Dolentes de Celebr. Miſſ.* Denique placet Regula tradita à Sanchez *cit. n. 6.* in hunc modum: *Quas actiones exerceo licitè, dum recito preces non debitas, eaſdem licitè exerceo recitando debitas*: atqui ſi ego talem Horam Canonicam, aut alias preces ex ſola devotione tunc funderem exercendo præfatas actiones, non peccarem ullo modo, ut vel inde patet, quòd & Sacerdotes ex præſcripto debeant orare veſtibus ſacris ſe induentes, & PP. Prædicatores ex ſtatutis tenentur orare Officium B. V. dum ſe ſurgentes veſtiunt: quod etiam libri ſpirituales monent faciendum à quolibet Chriſtiano: notiſſima ſimul, & laudatiſſima eſt praxis laborandi ſimul, & orandi veterum Monachorum Ægypti: ergo etiam non pecco venialiter exercendo tales actiones ſub recitatione præcepti Breviarii: certè non poterit oſtendi textus Juris id prohibens. Illud verò apud omnes in confeſſo eſt, excuſari à peccato illum, qui inter orandum, vel pſallendum facit aliquid ſpectans ad recitationem Breviarii, ut infrà, cùm de integritate Officii ſpecificabitur. Addunt Sotus, Navarrus, Valentia Layrvelz, eoſque citans Diana *p. 5. tr. 11. reſol. 30.* etiam excuſari illum, qui exercet actiones exteriores quaſvis, at non advertens per eas impediri attentionem internam: idipſum in ſimili dicemus infrà §. 4. de ipſis diſtractionibus internis. Jam jam ad principalem, & celeberrimam controverſiam de attentione ipſa interna procedendum.

Sententia clemens fideliter proponitur.

71 AD ſatisfaciendum præcepto Eccleſiæ in recitandis Horis, nullam requiri ſub mortali attentionem internam intellectus, ut proinde mortaliter non delinquat (de veniali craſſa irreverentiæ culpa nemo dubitare poteſt) qui Officium divinum recitat cum perpetuis voluntariis diſtractionibus quibuſcunque, quantum eſt ex hoc capite, docent DD. & graviſſimi, & oppido multi, & quod mireris, *D. Antoninus, Paludanus, Medina, Sylveſter, Tabiena, Roſella, Angelus*, alii, ac permulti Recentiores, quos omnes noviſſimè latè afferunt, & ſequuntur Coninch. *in 3. p. q. 83. art. 6.* Comitolus *Reſponſ. Moral. l. 1. quæſt. 3.* Lugo *de Euchariſtia d. 22. ſect. 2.* Diana *p. 1. de Horis Reſol. 2.* Thomas Tamburinus *l. 4. Dec. cap. 2. §. 1. num. 19.* Joan. Caramuel *Theolog. Regulares n. 1375.* Gobat. *diſp. 2. nu. 295.* Et probabilem cenſent *Azorius, Leſſius, Layman, Aſcanius, Tamburinus, Baſſæus, Caſpenſis*, alii, & tandem nos ipſi. Duplex potiſſimum eſt hujus ſententiæ fundamentum non contemnendum.

72 I. Fundamentum præcipuum eſt; quòd Eccleſia non poſſit præcipere actus merè internos, qui ad ſubſtantiam phyſicam, vel moralem actuum externorum neceſſarii non ſunt: atqui eſto Eccleſia præcipiendo Horas, præcipiat veram orationem, attamen attentio interna intellectus non eſt de ſubſtantia phyſica, vel morali veræ orationis, quin eſſentia tota orationis vocalis poſſit conſiſtere cum perpetuis voluntariis diſtractionibus, & evagationibus mentis. *Major eſt omnium.* Eo ipſo enim, quoad ad ſubſtantiam moralem etiam non ſpectent, non poteſt præcipere indirectè ad præceptionem actuum externorum, ſed deberet præcipere directè, quòd omnium conſenſu non poteſt. *Minor probatur*: petitio panis quotidiani continetur in oratione Dominica; ſi inchoem illam orationem cum expreſſa intentione totum pronuntiandi, & petendi, quidquid in ea continetur, ac nominatim panem quotidianum, ſanè quando efferam illa verba: *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie*; repræſentabo Deo petitionem, ac deſiderium panis quotidiani, licèt tunc nihil cogitem de his verbis, eorumve ſenſu, nihilominùs cenſebor illa verba proferre humano modo. Certè Suarez *l. 4. de Orat. c. 26. num. 4.* contendit naturam orationis vocalis manere in eo, qui inter orandum dedita opera cogitat de rebus piis, etſi nullo modo per verba ſignificatis: & cur non etiam in eo, qui cogitat de prophanis? nam hic æquè humano modo profert verba, ac ille: & dum vocaliter dicens *panem noſtrum, &c.* cogito de inferno, vel reſurrectione mortuorum, non magis tunc exprimo coram Deo, petitionem, vel deſiderium panis, quàm ſi tunc ſpecularer Æneam confligentem cum Turno. Confirmatur. 1. Nemo negabit me verè petere à Principe aliquid, quando cum intentione petendi, ac manifeſtandi meum deſiderium, ac indigentiam, recito coram eo verba, quæ ſcio eſſe petitoria, etſi mente ad alia diſtractiſſimus. 2. An non incurret excommunicationem fortè latam in blaſphemantes, vel invocantes Dæmonem, qui cum animo blaſphemandi, vel invocandi Dæmonem, recitat verba, vel carmen ſciens ea continere blaſphemias, vel invocationem talem, etſi tunc diſtractus, nihil actu cogitet de iis verbis, vel eorum ſignificato? ſicut & excommunicationem latam in loquentes cum excommunicato incurrit, qui etiam diſtractè loquitur cum ipſo. 3. Efficaciter Formula Extremæ Unctionis eſſentialiter eſt vera oratio ſecundùm omnes: atqui ad valorem illius formæ, & Sacramenti, nullus hactenus requiſivit attentionem Miniſtri, ſed tantùm intentionem

juxta litteras Eugenii IV. in Conc. Florent. Quemadmodùm etiam validè abſolvit, validè Matrimonium contrahit, diſtractiſſimus. Et ſine dubio valide Profeſſionem emittit is, qui coram circumſtantibus eam cum animo profitendi recitat, quantumvis diſtractus. Et tamen verba, quibus utuntur hi omnes, diriguntur ad Deum, vel ad homines. 4. Ex communi conſenſu SS. PP. & DD. ac ipſius Antagoniſtæ principalis, ac ſequacium, omnes malitiam voluntariæ diſtractionis inter orandum conſtituunt in eò, quòd ſit valde indecens loqui cum Deo, & interim mentem aliò avertere: ergo re ipſa ſupponunt omnes, etiam voluntarie diſtractum loqui cum Deo, & orare. Et quis dicat, vel dixit hactenùs, eum, ut qui primùm orando *miſerere* v. g. admiſit voluntarias diſtractiones, deſiiſſe orare?

73 II. Fundamentum alterum eſt, Quòd non ſit adſtruenda obligatio mortalis, niſi adigat certa lex, vel ratio convincens: ſed in propoſito non adeſt certa lex, nec ratio convincens, ut patebit reſponſione ad argumenta: ergo &c. Quo ad legem urgetur maxime ſæpe dictum *c. Dolenter*, quo per verbum *devotè* videtur ſignificari attentio interna. Sed fatetur ipſemet Suarez *cit. n.* 12. non poſſe firmum argumentum deſumi ex hoc capite: vix enim promulgatum fuit, cùm nobiliſſimi Canoniſtæ, Abbas, & alii interpretati ſint de devotione externa tantùm, & ſane conformiter textui: nam Clerici, contra quos lata eſt iſta ſanctio, memorantur effudiſſe auditum ad indebitos ſermones, & in proximo eſt ſermo de illis ſolis, *eorumque ſimilibus*. Alii cum Hoſtienſi dixerunt eo adverbio *devotè* contineri ſolùm conſilium, non præceptum, quandoquidem *Pontifex* addit: *quantùm eis DEUS dederit*: quam clauſulam ſi velis haberi pro præcepto, debebis aſſerere, omnem poſſibilem devotionem, attentionemque eſſe de præcepto rigidiſſimo, hoc nemo ſanæ mentis dixerit: ergo neque tu: jam verò rationes iſtæ potiſſimùm afferuntur à Suarez, & aliis. Recitatio Horarum ſine attentione interna ad verba, ſaltem. 1. Non eſt oratio, cùm oratio ſit elevatio, vel aſcenſio mentis in Deum. 2. Eſt mera hypocriſis. 3. Eſt peccatum. 4. Nihil impetrat. 5. Qui flectit genua, & nullo modo attendit ad Deum, nullo modo adorat Deum: ergo etiam, qui recitat verba Breviarii, & non attendit ad Deum, nullo modo orat. 6. Qui ex voto, pœnitentia injuncta, vel ſtipendio manuali obligatur ſub mortali fundere certas preces, tenetur utique ſub mortali excludere alienas cogitationes, & evagationes voluntarias: ergo ſimiliter obligatus, perſolvere penſum Canonicum.

74 III. Certe non convincunt iſtæ rationes. Ad 1. Negatur aſſumptùm ex dictis *n.* 1. ad probationem ex D. Damaſceno: *n.* Eum loqui vel de ſola oratione mentali (vel de quovis pio motu in Deum, indicans omnem pium mentis in Deum motum eſſe orationem. Laym. *l.* 6. *tr.* 1. *c.* 1. *num.* 1. Deinde ſufficit, ut initio orationis vocalis aſcendatur mente in Deum, & deinceps ex vi hujus aſcenſionis bonæque intentionis proferantur verba precatoria. Ad 2. negatur aſſumptum: nam hypocriſis eſt, cùm quis ſe ſimulat aliquid eſſe vel agere interiùs, quòd tamen non eſt, vel agit. Qui autem orat ſine attentione interna, non neceſſariò ſimulat, vel indicat, ſe interiùs attendere ad Deum, vel verba, quod non facit. Ad 3. iterùm negatur aſſumptum. Eſt enim actus ſecundùm ſubſtantiam bonus, & tantùm ſecundùm circumſtantiam malus, & vitioſus. Ad 4. Diſtinguo aſſumptum. Talis oratio nihil impetrat, quatenùs eſt ſic diſtracta & vitioſa concedo: at quatenùs ex bona intentione, reverentia in Deum, obedientia, juſtitia proferuntur ea verba modeſtè, integrè, ordinatè, & cum refrænatione ſenſuum circa objecta externa diſtractiva &c. ſine dubio poteſt impetrare non unam, ſed multiplicem gratiam: etſi per talem orationem diſtractam homo fortè nihil mereatur. Ad 5. negatur conſequentia, & retorquetur argumentum. Qui flectit genua coram idolo proponens flectere in ejus honorem per integram horam, certè dicetur adorare idolum, etſi deinceps nihil cogitet de idolo: cur non idem ſit de ſimili intentione flectente genua coram Deo? ergo ſimiliter, qui cœpit verba præcatoria proferre cum intentione explicita, vel implicita orandi, vel petendi aliquid à Deo, verè dicitur orare, etſi poſteà ad Deum, vel verba non attendat. Ad 6. negatur antecedens. Quia illa tria obligant, eo modo, quo leges: ergo ut probes ex his enaſci obligationem lethiferam iſtam, debet prius probari, leges humanas poſſe præcipere, & de facto præcipere iſtam attentionem internam, & prohibere evagationes internas; deinde conceſſo antecedenti, negari poteſt conſequentia. Quando enim lex divina imperat orationem, imperat ſub mortali attentam, ut infrà dicetur. Huic legi divinæ poteſt ſe accommodare vovens, pœnitentiam injungens, vel ſtipendio conducens orationes. Et putat Gobat. *nu.* 836. id de facto reipſa fieri, & teſtans: *certè quando in ſacro Tribunali injungo preces, intellige devotas devotione interna*, ſicut & Bonacina *d.* 1. *de Horis Canon. q.* 3. *p.* 2. §. 2. Quòd verò etiam Eccleſia ſic ſe conformet legi divinæ præcipiendo Horas Canonicas, hoc ipſum in controverſia eſt.

75 IV. *Concluſio*. Omnibus conſideratis, non poteſt negari, probabilem eſſe iſtam Sententiam negativam, prout & probabilem cenſent Authores ſuprà nominati, & valdè probabilem etiam noſter Herinx *Tract.* 4. *de Relig. diſp.* 2. *q.* 4. *nu.* 48. Ratio eſt: Quia illa Sententia de moribus agens eſt verè probabilis, quàm à pluribus jam ſæculis in hodiernum diem tradiderunt permulti viri clariſſimi eruditione, ſapientia, pietate, non levi ratione, ac fundamento, & quidem perſpectis argumentis partis diverſæ, nullo novo decreto Eccleſiæ adverſante: atque ſic eſt in propoſito: hanc enim negativam Sententiam tradiderunt tot DD. ſuprà nominati: idque non levi ratione & fundamento, ut viſum N. I. & II. & certè perſpectis argumentis oppoſitæ Sententiæ, ut patet N. III. atque nullo novo præcepto Eccleſiæ adverſante: adeòque ut neque in noviſſimis propoſitionibus prohibitis ſub Alexandro VII. anno 1665. & 1666. & Innocentio XI. anno 1679. hæc Sententia tacta ſit. Quare hæc Sententia omninò poterit, & debebit ſervire Confeſſario, ut eam ſecuto, pœnitenti abſolutionem nequaquam neget: ſaltem quouſque experiatur ejus praxim ipſi fieri noxiam. Scrupuloſo ea etiam ultrò inculcanda erit, prout alibi monui. Nihilominùs tamen quod ſcripſit, ſcripſi, & dico conſtanter

§. II. *Et omninò etiam interna.*

76 I. OMninò probabilior, longè tutior, in praxi omnimodis conſulenda, & urgenda, & mihi planè vera eſt Sententia affirmativa communior DD. nimirùm in recitandis Horis (itemque audienda, & maximè celebranda Miſſa) ſub mortali requiri aliquam attentionem internam. Ita docent D. Thomas *in* 4. *d.* 15. *q.* 4. *ar.* 2. *Sotus*, *Cajetanus*, *Navarrus de Orat. c.* 13. *n.* 18. Et plerique Patres Societatis, & nominatim ante omnes adeò ſeriò Suarez ſæpè *cit. l.* 4. *de Orat. & Horis Canon. cap.* 26. ut pronuntiet eam Sententiam eſſe moraliter certam, & oppoſitam practicè improbabilem. Leſſius *l.* 2. *de Juſt. cap.* 37. *n.* 63. Layman *l.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. Fagundez *de præceptis Eccleſiæ l.* 2. *c.* 7. aliique plurimi: quorum Catalogum texunt Bonacina *de Horis Canon. d.* 5. *q.* 3. *prop.* 2. *qu.* 2. Diana *p.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 2. Barboſa *in cap. Dolentes de celebr. Miſſ. &* 32. nominans Aſcanium Tamburinum *de Jure Abbatum tom.* 2. *diſp.* 10. *quæſito* 2. *num.* 7. alii. Et mordicùs etiam noſter Marchant. *Tribun. p.* 1. *tr.* 2. *p.* 2. *tit.* 3. *ſect.* 4. *q.* 1. ac probabiliorem judicant Herinx *cit. num.* 48. & Gobat. *cit. num.* 838.

77 II. Fundamentum oppoſitum eſt. Quia longè verius eſt, Eccleſiam indirectè & concomitanter poſſe præcipere actus internos, qui ſpectant ad ſubſtantiam phyſicam, & moralem actuum exteriorum præceptorum, ſeu quoties actus internus neceſſarius eſt ad honeſtatem actus externi præcepti, ut ſit actus virtutis, & idoneus ad finem ſupernaturalem præcepti: atqui attentio interna omninò etiam requiritur ad honeſtatem moralem veræ orationis, & veri cultus divini, ſi non metaphyſicè, & ſpeculativè (ut ſanè ſatis efficaciter oſtendunt rationes oppoſitæ Sententiæ) ſaltem practicè, & ut plurimùm: quia, qui non curant attentionem internam, communiter ita incuriè, ludicrè, lusoriè, ſcurriliter deblaterant ſacra verba, ut omninò cenſeantur moraliter evertere, ac deſtruere etiam intentionem internam orandi, ac colendi Deum, omnium conſenſu moraliter requiſitam ad veram orationem: quomodò enim ſincerè vult Deum colere, qui nequidem cogitare vult de Deo, vel cultu Dei? imo qui ſuis voluntariis, inutilibus, fortè etiam noxiis evagationibus actu vult Deum offendere, & de facto offendit ſaltem venialiter, & perſæpè etiam mortaliter: adeo ut in tales planè conveniat, quod ex D. Gregorio refert, & approbat D. Thom. 2. 2. *q.* 83. *art.* 13. *Illius orationem Deus non audit, cui qui orat, non attendit*. Deinde qui alia, dum orat, tractat animo, exponit ſe manifeſto periculo committendi multos errores turpes, omittendo, tranſponendo, tranſiliendo verba, & verſus, & tandem defectu omnis devotionis, & ſucci interni etiam omnimodæ facillime omiſſionis. Crede Confeſſariis expertis. Ergo poſito, quòd Eccleſia tales actus internos præcipere poſſit, rationabiliſſimum eſt, quòd præcipiat attentionem internam in perſolutione penſi Canonici. Quare meritò Navarrus *cit. c.* 13. *de orat.* aliique permultis citatis, Barboſa *in ſæpè dictum c. Dolenter*, ac Gob. *cit. d.* 2. *n.* 838. exiſtimant in eo capite per adverbium omninò *devotè* ſignificari devotionem internam, quæ ſola vera eſt devotio, & ſine attentione mentis conſiſtere nequit: exterior autem eſt tantùm ſimulacrum devotionis. Et inde Confirmatur: quia Concilium illis prioribus verbis: *Hæc, & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis inhibentes*: jam ſatis imperavit devotionem externam, dum prohibuit actiones repugnantes; ergo illam ſolam externam devotionem non iteratò præcipit ſequenti graviſſimo præcepto; *ut divinum Officium perſolvatur ſtudiosè pariter, ac devotè*.

78 III. Confirmatur à priori. Quando Deus ipſe jure naturali, vel poſitivo obligante ſub mortali præciperet aliquam

ota-

orationem (*v. g.* ipſas Horas Canonicas) utique præciperet orationem attentam, ut ſub mortali requiratur attentio interna, uti benè docent Valentia, Suarez, Leſſius *ſuprà cit.* aliiſque citatis, Sanchez *l. 7. Conſil. Moral. c. 2. dub.* 28. *n.* 8. Et audereſne tu dicere huic præcepto divino ſatisfieri oratione, vel potius blateratione, continuis voluntariis evagationibus quibuslibet lurida, ſqualida, torpida? Quòd ſi ergo ſit aliquod jus divinum obligans ad orationem, ſeu cultum divinum de ſe tamen indeterminatum, & determinandum ab Eccleſia quoad modum, & tempus, utique ipſum jus divinum ut ſic determinatum ab Eccleſia adhuc obligabit ſub mortali ad devotionem, & attentionem internam: atqui Eccleſia ſub præcepto illo obedientiæ præcipiens ſuis Miniſtris, ut Horas Canonicas tanquam veram orationem, & cultum divinum, *ſtudiosè celebrent, & devotè*, eſt mera executrix, & determinatrix juris divini naturalis de colendo Deo, & ſatisfaciendo fundationibus ad divinum Officium factis; utrumque enim eſt juris naturalis; hoc Juſtitiæ, illud Religionis: ergo præceptum illud ſaltem indirectè, & vi legis divinæ latentis ſic ab Eccleſia determinatæ, verè obligat ſub peccato, & quidem in materia graviſſima, ſub mortali. Dato ergo, attentionem internam non eſſe de ſubſtantia orationis cujuſvis (ut benè ſuadent rationes oppoſitæ Sententiæ) non tamen ſequeretur, non eſſe de ſubſtantia hujus orationis præceptæ.

79 IV. *Concluſio.* Sit ergo oppoſita Sententia, & maneat probabilis ſpeculativè. Hanc ego omninò veram judico practicè: Nam veram orationem, quæ ſit verus Dei cultus, cum ſincera intentione orandi, & colendi Deum, ac religioſum cum Deo colloquium conſiſtere poſſe abſque omni attentione interna in homine, qui voluntariè diſtractus circa objecta quæcunque etiam mala, ne quidem vult cogitare de Deo, non patiar mihi perſuaderi in æternum. Repugnat enim in S. Scriptura optimè fundatus ſenſus SS. Patrum, ac piorum omnium. Audi os aureum D. Joan. Chryſoſt. *hom.* 79. *ad populum Antioch.* in hæc omninò verba diſſerentem: *Quæ enim excuſatio, & venia dabitur nobis, ſi cum amico loquente, adſumus animo mentemque adhibemur, cum Deo verò colloquentes animo in rebus indignis peregrinamur? poſſetque tam fœda, & turpis eſſe peregrinatio illa mentis, ut duplicis ſceleris, ſeu lethalis culpæ labem haberet; unam verbi cauſa, cogitati, optatique ſtupri, ſeu homicidii, alteram inſignis injuriæ, qua divinæ preces, Pſalmi, ſacræque Scripturæ verba tunc afficiuntur.* Hæc Sanctus, ſanctè, & veriſſimè.

§. III. *Saltem ſuperficialis cum intentione orandi, & colendi Deum.*

80 I. AD implendum totum præceptum Horarum Canonicarum ſufficit attentio ſuperficialis ad verba ritè proferenda, cum pia illa intentione orandi, & colendi Deum, ut nimirùm quis moraliter advertat, ſe debitè omnia pronunciare ſecundùm præſcriptam verborum formam, ne error aliquis contingat, omittendo, mutilando, tranſponendo (cujus erroris, quia majus periculum eſt, cùm quis memoriter recitat, ideò ſpeciales indulgentiæ conceſſæ ſunt à Pontificibus, totum Officium ex libro recitantibus.) Ita communiſſima DD. apud citatos, contra paucos infrà nominandos. Ratio eſt: quia attentio hæc ſuperficialis cum dicta pia intentione facit orationem perfectam quoad ſubſtantiam, Deoque peregratam, ut patet in Monialibus, & aliis Horas ignoto idiomate pſallentibus. Et qui ita religioſè cum pia Deum colendi, & orandi intentione attendit ad verba, eo ipſo etiam implicitè ſaltem, & virtualiter attendit etiam ad ipſum Deum finem orationis, quod ad veram orationem ſufficere diximus ſuperius. Denique quòd Deus, vel Eccleſia plus requirat, ex nullo capite conſtat.

81 II. Non ergo neceſſaria eſt attentio alia, vel litteralis, vel ſpiritualis ſuprà explicata, (ut contra Valentiam, Ant. Molinam, & alios apud Suar. *l. 3. de Orat. c. 4. n.* 14. ex communi docet Gobat. *cit. n.* 837.) Et ratio manifeſta eſt in Indoctis, & illiteratis, maximè Monialibus, qui ſine dubio præcepto ſatisfaciunt, & verè orant attentione ſuperficiali ad verba, & implicita ſaltem ad finem Deum, dum intendunt, eoque ipſo advertunt aliquo modo, ſe ea actione, & recitatione colere Deum, & orare; imò tanta ſæpè eſt ſententiarum divini Officii profunditas, ut earum ſenſus, & myſteria vix doctiſſimis pateant: unde etiam docti eam attentionem licitè omittunt: tum quia neceſſaria non eſt, tum ne nimia illa attentio caput gravet, vel lædat.

82 III. Nec obſtat, quòd in ſæpè dicto *Canone Dolentes*, tam diſtrictè præcipiatur, ut Clerici divinum Officium, *quantum eis Deus dederit, ſtudiosè celebrent, ac devotè*. Nemo enim dicet præcipi ſub mortali tantam attentionem animi, & devotionem, ad quantam quis juvante gratia divina aſcendere poſſit; alioquin non poſſent Confeſſarii, niſi fortè de uno ex mille, prudenter judicare, quòd non peccaſſet mortaliter quotidie in recitatione divini Officii: ergo illa clauſula, *quantum eis DEUS dederit*, debet haberi pro mero conſilio, & adhortatione ad melius eſſe. Sanè judice Gobat. *loc. cit.* qui ab attentione ſuperficiali non aſcendit ad litteralem, vel ſpiritualem, non videtur magis peccare, quàm is, qui orat tria Ave Maria, cùm facilè poſſet orare quatuor, vel quinque.

83 IV. Omnium tamen conſenſu, optima, & conſultiſſima eſt illa attentio, vel litteralis ad verborum, & ſententiarum ſenſum, vel ſpiritualis ad Deum, ſenſus myſticos, myſteria, affectus, &c. & multò magis, quàm aliæ diſparatæ piæ meditationes voluntariè aſſumptæ. Cùm enim difficile, & crudum valdè ſit tam diù attendere ad nuda verba, vel Deum orandum, abſque eo, quòd mens aliqua circa verba, vel Deum meditetur, & cogitet, ideò doctioribus conſulenda maximè eſt attentio commoda litteralis, vel ſpiritualis: ſimplicioribus autem, vel rudioribus, & maximè in ignoto idiomate recitantibus Monialibus conſultum eſt aſſumere pias meditationes circa res divinas, & maximè circa myſteria tali tempore, vel feſto die celebrata, atque omni tempore circa myſteria Paſſionis Chriſti per Horas diſtributa, & repræſentata, ex. g. in Matutino, ſub primo nocturno orationem Chriſti in horto, ſudorem ſanguineum: ſub ſecundo, captivitatem, deductionem primò ad Annam: ſub tertio, geſta apud Caipham: ſub Laudibus, illuſiones, & afflictiones noctis illius. Ad Primam, geſta apud Pilatum, & Herodem, ad Tertiam, flagellationem, coronationem, præſentationem. Ad Sextam, Crucis baiulationem, crucifixionem, elevationem. Ad Nonam, ſeptem verba, agoniam, mortem Chriſti. Ad Veſperas, transfixionem, depoſitionem de cruce in ſinum Matris. Ad Completorium, ſepulturam. Tenta modò, docebit unctio etiam ſententiarum ſenſum ſimul pulchrè obſervare, expertis crede.

§. IV. *Saltem virtualiter continuata.*

84 I. SIne omni dubio, vel controverſia, non requiritur attentio actualis ſemper durans, ut ſcilicet quis per totum Officium recitandum attendat actu ſemper ad omnia verba, vel Deum: imò hæc attentio continua ob naturalem mobilitatem, & inſtabilitatem mentis humanæ naturaliter vix poſſibilis eſſet, ideòque ſub humano præcepto cadere non poteſt, ſed omnium conſenſu ſufficit, quod intentio ſemel habita virtualiter, & moraliter perſeveret, ut nimirùm voluntariè quis nunquam ceſſet attendere per voluntarias diſtractiones, vel evagationes mentis ad alia objecta, vel actiones, aut occupationes cum oratione incompoſſibiles: adeò ut licitè quis naturali infirmitate evagetur non parvo ſpatio: tamen advertens ſuas evagationes mox reſiſtens, vel diſplicentia habita mentem ad orationem revocet, vel revocare conetur. Nam ut advertunt *Navarrus, Suarez, Laym. cit.* & alii paſſim, non rarò accidit, ut diſtractio omninò involuntaria perſeveret notabili tempore Horarum ſine omni culpa. Tamdiùs ergo attentio virtualis habetur, & perſeverat, quamdiù aliquis involuntariè diſtractus eſt, & manet, omniſque culpa aberit. Imò ſecundùm aliquos mox infrà nominandos, etiam tunc, quando quis voluntariè quidem, at non dedita opera evagatur.

85 II. Peccant ergo omninò mortaliter quicunque intra recitandas Horas Canonicas per notabile tempus (quale nimirùm ſufficeret ad omiſſionem mortalem, aut certè paulo ampliùs juxta dicenda ſuo loco infrà) omninò voluntariæ diſtracti manent cogitationibus, vel occupationibus mentis à divino cultu, & oratione omninò alienis, ſic ut ad debitam prolationem verborum, vel Deum minimè attendant. Sic DD. omnes pro noſtra ſententia citati, & rationibus datis §. 2. Obviæ ſunt horribiles ſententiæ Patrum. D. Chryſoſtomum ibidem in fine audiviſti. Idque verum eſt, ſive diſtractiones illæ, & evagationes mentis ſint voluntariæ directè, dum quis ſcilicet deliberatè ex propoſito non vult attendere, ſed data opera, & ſtudio vult alia cogitare, vel agere à divino cultu, & divino Officio aliena, vel contraria, ſecundùm omnes; ſive ſint voluntariæ indirectè in cauſa poſitiva, ut dum quis ante, vel intra divinum Officium ipſemet ſciens, & volens dat cauſam diſtractionibus neceſſariò ſecuturis: utpotè qui immediatè à luſu, confabulationibus, aliiſve negotiis, abſque omni præparatione, vel collectione mentis neceſſariò manſuræ diſtractæ ad Officium properat, qui intra Officium divinum, actionem, vel occupationem divino cultui, & orationi repugnantem aſſumit, ut ſunt legere alia, confabulari &c. de quibus §. 1. Sive denique ſint voluntariæ negativè ſolùm, ut dum quis intra divinum Officium advertens ſe mente diſtrahi, negligit mentem revocare, & craſſa, ac ſupina negligentia permittit ſe diſtractionibus evagari. Nam & his deeſt devotio interior, & ubique negligentia craſſa habetur pro actu voluntario, ideòque in materia ſufficiente, mortalis. Ita communis DD. noſtræ Sententiæ, ac ipſe Gobat. *num.* 840.

86 III. Contrà verò tunc ſolùm peccari mortaliter, quando

quis data opera, ex propoſito, ex induſtria, ſciens, & volens mente evagatur; non item quando ſolùm ex ſupina negligentia permittit animum evagari, & abripi ad objecta impertinentia, docent Caetanus *v. Horæ Can. n.* 11. Emmanuel Sà, *eodem v. n.* 10. Sanch. *l. 7. Conſil. Mor. c. 2. dub.* 28. eoſque ſecutus Leander *d. 4. q.* 14. Rationem dant *Sà*, & *Sanch.* quòd licèt in aliis materiis negligentia ſupina æquiparetur voluntariæ, in hac tamen non æquiparari, eò quòd alioquin nimis multi orirentur ſcrupuli. Sic illi. Sed ego cum Gobat. *n.* 140. *in fine*, minimè aſſentior. Inſuper ſub peccato mortali prohiberi ab Eccleſia ſolùm diſtractiones, quæ cauſantur per actiones externas, ſuaptè natura incompatibiles cum attentione interna, diſertè docet Sotus apud Gobat. *ibid. num.* 841. probabile cenſentem, eò quòd illæ ſolæ indirectè prohibeantur ab Eccleſia directè prohibente diſtractiones externas, & ſic ſatisfiat contextui, & ſenſui *c. dolentes*. Quare ſi ſervata externa attentione, & excluſione externorum actuum incompatibilium cum oratione, & attentione interna, ſolùm interiùs evageris, non peccabis mortaliter ſecundùm hanc Sententiam, ſpeculativè quidem probabilem, ſed vix differentem à Sententia oppoſita nullam internam attentionem ſub mortali requirente. Quæſo cogita. Probabiliùs, & veriùs eſt, quod ſequitur.

87 IV. Si inter recitandum deliberatè quidem foveas alienas cogitationes, attamen non advertas, te per illas planè deficere ab attentione interna requiſita, meritò excuſaris à mortali. Ita poſt Cajetanum, Sotum, Armillam, Navarrum, Suarez, alioſque doctos, Sanchez *cit. l. 7. Conſil. Moral. c.* 28. *n.* 11. Filliucius, Bonacina, Leander apud Gobat. *cit. n.* 840. conſentientem. Ratio eſt, quia ei, qui non advertit ſe ab oratione diſtrahi, poteſt quidem ipſa evagatio, & inheſio in alienis cogitationibus eſſe voluntaria, in quantum eſt inhæſio in aliis, at poteſt tamen etiam eſſe involuntaria, in quantum per eam homo avertitur ab oratione, & attentione ad rem, quam debet attendere. Certum enim eſt, poſſe hæc duo ſeparari, ideòque eorum conjunctio non cenſebitur tibi eſſe voluntaria, niſi agnoſcas, & advertas, te per illas cogitationes deficere ab attentione debita, quod valdè notandum pro conſcientioſis. Addo breviter documenta aliqua practica profutura partim omnibus, partim maximè ſcrupuloſis. 1. Modò quis inceperit Horam cum intentione orandi debitè, quoties debita opera mentem non divertit, licèt per totam orationem diſtractus, non peccat mortaliter, ita multos afferens Sanch. *l. 7. Conſil. Moral. c. 2. dub.* 28. *num.* 10. loquentes de omnibus. Gobat. tamen *cit. n.* 145. meritò intelligit de ſcrupuloſo, & quovis ſolito recitare piè. 2. Dummodò adhibeas mediocrem diligentiam pro diſpellendis diſtractionibus te vexantibus, & non ſupina, & craſſa negligentia te evagari ſinas, eris excuſatus apud Deum, nam neque ipſe, nec Eccleſia plus a te requirit. Sanch. *ibid. n.* 13. poſt Navarrum, & alios meritò non reſtringentes ad ſolos ſcrupuloſos. 3. Quinimò abſque culpa poterit admitti aliqua brevis evagatio mentis ad refocillandum cerebrum, vel cor. Idem *ibid. n.* 10. poſt Gerſonem. Idemque cenſet Suarez ipſe *l. 4. de Horis, c. 24. in fine*, ſi interrumpendo Horam breviter aliquid annotes, vel ſamulo mandes ad quietandam mentem turbatam, & ſollicitam, ne obliviſcaris. 4. Quamdiù ſcrupuloſo evidenter non conſtat, quòd mutaverit propoſitum recitandi attentè, vel advertens, ſciens, volens inhæſerit cogitationibus planè alienis inter recitandum divinum penſum, credere poteſt, ſe ſuæ obligationi feciſſe ſatis. Suarez *cit. l. 4. c. 25. num.* 24. Gobat. *n.* 43. Ex communi DD. materia de conſcientia ſcrupuloſa.

§. V. *Qui tandem de Reſtitutione & repetitione Horarum diſtractè recitatarum?*

88 I. CLericus Beneficiatus, qui cum voluntariis perpetuis diſtractionibus recitat Horas Canonicas, etſi in noſtra veriori Sententia peccarit mortaliter, modò tamen integrè, & cum pia Deum colendi, ac orandi intentione recitet, ad nullam obligatur reſtitutionem fructuum. Ita contra Suarez *cit. c.* 16. aliiſque plures citantes Sanch. *ci. l. 7. c. 2. dub.* 30. Barboſam in *cap. Dolentes*. Communior, & longè probabilior, ac tuta Sententia DD. *D. Antoninus*, *Hoſtienſis*, *Major*, *Gerſon*, *Corduba*, *Medina*, *Sotus*, *Toletus*, pluresque citantes, Navarrus *de oratione c.* 10. *n.* 31. Lam. *l. 4. tr. 1. c. 5. n.* 10. Gobat. *cit. n.* 842. Ratio optima eſt, quia leges odioſæ, præſertim pœnales, non ſunt extendendæ ultra proprietatem verborum, ſed potiùs intra eandem proprietatem reſtringendæ, juxta plurimas leges, & textus Juris, quos congerit Gobat. *Clypeo Clement. Jud. p. 1. ſect. 4. & 5.* qui ſacri Canones præcipientes reſtitutionem fructuum ob neglectum penſum Canonicum expreſsè ſolùm loquuntur *de non recitante, non dicente, omittente, vel intermittente*, ut omnis fatebitur, qui legit verba Concilii Lateran. ſub Leone X. *ſeſſ. 9. §. ſtatuimus*, & Bullam S. Pii V. *ex proximo*, apud Navarr. *c. 25. Man. n.* 122. Contrà verò Canones præcipientes attentionem in Horis, nullam faciunt reſtitutionis mentionem. Certè autem impropriè, imò ineptè diceres, illum non recitaſſe, vel omiſiſſe Officium divinum, qui recitavit cum diſtractionibus voluntariis, quomodò enim dicis recitaſſe diſtractè, *ſi non recitavit*, *ſi omiſit*, *intermiſit*, ergo &c. Adde, quòd obligatio reſtitutionis non ſit imponenda maximè à Confeſſario niſi cogat indubitata veritas, ut poſt Graffium, & Polancum benè probat Gobat. *loc. cit.*

89 II. Iidem tamen beneficiati, omneſque divino Officio adſtricti, qui ita luridè cum voluntariis diſtractionibus totum, vel notabilem partem recitarunt, ſi poſteà certò conſtet, ita voluntariè diſtractos fuiſſe, obligantur, Horas, vel partes notabiles ſic voluntariè diſtractas repetere ſub mortali. Ita communiter DD. noſtræ Sententiæ, ac pluribus citatis Navarrus *de Hor. Can. c.* 20. *n.* 31. Suarez ſuprà, alii paſſim. Ratio eſt, quia talis non ſatisfacit præcepto, quoad ſubſtantiam, cùm non oraverit verè, juxta dicta §. 2. At, inquies: Ergo, ſi non repetam ego beneficiatus, tenebor reſtituere fructus? contra paulò ante dicta. Negatur conſequentia, quia obligatio reſtitutionis fructuum eſt propter omiſſas, ſeu non recitatas Horas; obligatio autem repetitionis eſt propter malè recitatas Horas inſufficienter ad ſubſtantiam præcepti, & non propter omiſſas, alioquin non eſſet obligatio repetitionis, ſed perſolutionis.

92 III. Dixi tamen, *ſi poſteà certò conſtet, ita voluntariè diſtractum fuiſſe &c.* Nam in dubio, & pro ſcrupuloſis paſſim ab omnibus admittitur Regula generalis ſuprà inſinuata. *Quotieſcunque quis non poteſt certò affirmare, ſe voluntariè, deliberatè, & cum pleno conſenſu diſtractum fuiſſe in officio, vel notabili ejus parte* (aut etiam ex diſtractione aliquid omiſiſſe, de quo tamen poſteà) *non tenetur aliquid repetere, ſed poteſt præſumere ſe præcepto ſatisfeciſſe*. Ratio eſt, quia in ejuſmodi maximè dubiis melior eſt conditio poſſidentis ſuam libertatem, idque maximè in præceptis Eccleſiæ piæ Matris, quæ non cenſetur velle ſuos obligare cum tantis anxietatibus. Unde talem etiam meliùs facere, ſi non repetat, ad vitandas ejuſmodi anxietates, ac ſcrupulos, ex Bufeldio rectè monet Laym. *loc. cit.*

91 IV. Inſuper ſimpliciter talem nihil teneri repetere, apud Navarrum *cit.* docent Hoſtienſis, D. Antoninus, & Joannes Medina, quibus trium viris ſe tutò poſſe adhærere cenſet Gobat. *ſæpè cit. diſp. 2. Triga num.* 843. Ratio eſt, quia talis adhuc explevit ſubſtantiam legis de recitatione Horarum, & ſolùm defecit in modo recitandi attentè, ad cujus legis iterandam expletionem te nullum jus cogit, ait Gobat. *ibid.* (addens id verum eſſe, etſi tuas diſtractiones culpabiles agnoſcens dixiſſes: *nolo valere hanc recitationem, volo, promitto, obligo me denuò dicere totum.*) Idipſum quoad Beneficiatos in Choro perſolventes, etſi non exprimat, tamen clarè inſinuat Laym. *cit. cap. 5. num.* 11. *in fine*, ubi benè advertit diſcrimen eſſe inter confeſſionem annuam ſcienter invalidè factam, quæ nullum omninò fructum habet ab Eccleſia intentum, & ideò neceſſariò repetenda eſt; & inter cantum publicum, cui privata recitatio reſpondet: nam ſi externè cum decore fiat, non caret omni fructu, & intentione Eccleſiæ. Certè Eccleſia non ſine fructu colit Deum per organa, aliaque inſtrumenta Muſica, quorum inſtar ad minimum ſe habebunt illi cum voluntariis quidem diſtractionibus internis, externa tamen debita compoſitione, & decore pſallentes, & recitantes Horas, ac laudes Dei. Magnum enim inde emolumentum Eccleſiæ, cultus divini, ædificationis populi &c. Ego probabiliſſimum judico, hanc Sententiam ſervire poſſe Confeſſario, ut taliter recitantes non urgeat ad repetitionem Horarum: præſertim ſi affirment, ſe ſequi oppoſitam Sententiam probabilem; nimirùm ſub mortali non requiri attentionem internam in Horis, ut §. 1. in fine monui. Et hactenùs utique ſatis de prima conditione recitandi Horas *Devotè*. Sequitur tandem explicanda altera conditio *ſtudioſè*, quæ ſimiliter duo involvit in Reſolutione expreſſa, ſcilicet *quoad materiam integrè, & quoad formam ritè, ordinatè &c.* ſit ergo

SECTIO III.

Qualis Integritas materiæ ſervanda in recitandis Horis?

SUMMARIUM.

92 *Omittens omnes Horas culpabiliter, probabiliùs unum tantum committit peccatum mortale.*
93 *Quæ cenſeatur pars notabilis ſufficiens ad mortale? &*
94 *Quæ non notabilis?*
95 *Ad culpam perinde eſt, ſive pars notabilis in eadem Hora omittatur, ſive in diverſis.*
96 *Qui omiſit partem notabilem, non tenetur altero die ſupplere.*
97 *Quid de dubitante, an omiſerit aliquid, nec ne?*

98 *An*

98 *An occupatus circa alia ad Chorum ſpectantia, teneatur repetere?*

99 *Quæ ſolo organo, vel alio inſtrumento perſonant, ab aliis ſumiſſè dici debent.*

100 Uſque ad num. 104. *Quam diſtinctè debeant omnia pronunciari, & qualiter in hoc defectuoſi peccent?*

104 & 105 *Qualiter poſſit, & debeat dici Officium cum ſocio, vel ſociis?*

106 *Recitans cum ſocio, vel Choro, ſub mortali obligatur attendere ad illum.*

107 *Si te attendentes, alter non attendat, te non audiat, nec orandi intentionem habeat &c. tu adhuc ſatisfacis.*

108 & 109 *Qualiter Canonici ſe in Choro habere debeant.*

110 *Recitans ſolus, quàm alta voce uti debeat:*

111 *Quantùm valeat privilegium à Leone X. datum FF. Minoribus perſolvendi Horas mentaliter.*

RESOLUTIO V. SPECIALIS.

HOræ ſub mortali recitandæ ſunt integrè, id eſt, nihil notabile omittendo, aut omiſſum quid notabile, eadem die ſupplendo: omnia diſtinctè enunciando: aut pronunciantem ſocium, vel alterum Chorum attendendo, quoad vocem, vel cantum obligationi ſatisfaciendo. Ita communiter omnes, ut patebit explicatione ſolita.

§. I. *Nihil notabile omittendo.*

92 I. EUm, qui culpabiliter omittit integrum Officium divinum, peccare mortaliter, omnium ſenſus, & conſenſus eſt: quoad numerum tamen peccati duplex eſt modus dicendi. Cajetanus, Toletus, & alii cum Leſſio *lib. 2. cap. 37. n. 53.* volunt tot eſſe præcepta diſtincta, & conſequenter tot peccata diſtincta in Confeſſione numeranda, quot ſunt, & omittuntur Horæ, nimirùm ſeptem. Alii autem communiùs, & veroſimiliùs dicunt, totum Officium præcipi unico præcepto, ac proinde unicum eſſe peccatum mortale omittere totum officium, etſi graviùs ſubſtantialiter, ut ex ſe patet, Sylveſter, Navarrus, Suarez, Vaſquez, Bonacina, alii paſſim cum Tambur. *lib. 2. Decal. cap. 5. §. 2. num. 9.* Gobat. Ratio eſt, quia ex inſtituto Eccleſiæ omnes Horæ unum Officium complent, tanquam unum formale objectum unius debiti, & unius omiſſionis: At teneborne neceſſariò in confeſſione explicare, me omiſiſſe totum Officium divinum? ℞. teneberis in communiori, & veriori Sententia circumſtantias notabiliter aggravantes neceſſariò eſſe explicandas in Confeſſione: non autem teneberis in Sententia probabili oppoſita, ſed ſufficeret dicere, peccavi mortaliter omiſſione divini Officii, Lugo *de Pœnit. d. 26. num.* 547. Diana *par. 2. tract. 12. reſ.* 23. Nam totalitas eſt tantùm circumſtantia aggravans inter eandem ſpeciem. Suppoſito ſemper, quod ſub una volitione nunquam revocata totum Officium omiſeris. Secùs eſſet, ſi diſparatis, & innovatis intentionibus, ſeu volitionibus totum Officium omittas, vel plures Horas. Ut ſi voluntariè omiſſa una Hora, Matutino v. g. poſteà pœnitens proponeres recitare reliquas, eaſque rurſus voluntariè omittens, non eſt dubium fore diſtincta peccata ratione voluntatis diſtinctæ, ideòque diſtinctè exponenda in Confeſſione. Ex communi doctrina in materia de peccatis, eorumque diſtinctione.

93 II. Etiam omittens notabilem partem Officii divini peccat mortaliter citra controverſiam. Notabilis autem pars ſufficiens ad omiſſionem mortalem rectè ſtatuitur una Hora minor, aliaque pars æquivalens. Ita (contra Caramuel. Marchinum, alios Recentiores negantes, & plus requirentes, nimirùm quartam partem, vel tertiam totius Officii) omninò communis DD. & teſte Suarez *lib. 4. de orat. cap. 25. n. 15.* Omnes. Intellige, ſuo tempore. Ex 24. recitat Diana *p. 6. tr. 6. reſ. 6.* Leſſius *lib. 2. c. 37. dub. 9.* Bonac. *diſp. de Horis Canon. q. 5. propoſ. 1.* Tamb. *lib. 2. Decal. c. 5. §. 2. n. 11.* alii infrà citandi. Ratio eſt, quia licet una Hora minor, Nona v. g. vel Completorium reſpectu totius Officii non videatur notabilis pars, attamen ſecundùm ſe ſumpta, & ſpectato fine Eccleſiæ, quæ præcipiendo voluit, ut à Clericis, ſingulis ſtatis diei Horis peculiaris cultus, & ratione particularis myſterii Deo offeratur, à quo fine notabiliter deficit, qui unam etiam Horam minorem, Laudes integras, integrum Nocturnum, aliamve ſimilem æquivalentem partem omittit, omninò cenſeri debet pars notabilis. Quin Suarez, Reginaldus, Eſcobar, Diana *par. 1. tr. 12. reſ. 4.* volunt ſufficere ad mortale, ſi in parvis Horis media pars, at in reliquis tantum, quantum æquivalet uni integræ Horæ, omittatur. Item noxæ lethalis damnat Suarez *cit.* omittentem integrum Nocturnum. Eſcobar *tract. 5. exam. 6. n. 59.* omittentem quatuor Pſalmos longiores, vel tres Lect. cum Reſponſoriis. Laym. *lib. 1. tract. 4. cap. 19. n. 6.* omittentem novem lectiones. An tu etiam omittentem Veſperas Sabbati ſancti? meritò negat tantam culpam Tamburinus *cit. cap. 5. §. 1. num. 11.* cùm ſit tam exiguæ partis omiſſio, dies tam lætus, præceſſeritque tam longum Officium, ait Gobat. *n. 609.*

III. Contrà ergo minùs, quàm integra Hora minor, non 94
erit pars notabilis, & ſufficiens ad omiſſionem mortalem, adeò, ut niſi omittas plus quàm dimidium Horæ minoris, ſeu quantum notabiliter non adæquat Horam minorem, non ſis condemnandus peccati mortalis. Sic Bonacina, Leſſius, Tamburinus *cit.* Marchant. *Tribun. p. 2. tract. 2. tit. 3. ſect. 2. quæſt. 3.* Caſtro-Palaus, Tiberius, apud Gobat. *n. 611.* conſentientem, & approbantem verba Bonartii. *Probabile mihi videtur non incurri hac in re peccatum mortale, niſi aliqua Hora ferè integra omittatur, vel aliqua pars Horæ majoris illi reſpondens, unde qui ex Tertia recitet ſaltem uſque ad primum Pſalmum incluſivè, imò unum illius Pſalmum, non videtur peccare mortiferè.* Sic Bonarcius prudenter contra Navarrum, & alios rigidiores. Ratio eſt, quia omnes Horæ Canonicæ ex inſtitutione Eccleſiæ unum unius diei officium conſtituunt, hinc notabilis pars omiſſionis, vel gravitas materiæ omiſſæ, non reſpectu ſingularum Horarum præciſè, ſed ſimul conjunctim reſpectu totius officii expendenda eſt, quantum nimirùm notabiliter nocet fini ab Eccleſia intento, atqui ſicut reſpectu totius Officii, & ſpectato fine ab Eccleſia intento quælibet Hora, etiam minor reverà eſt notabilis pars: ita notabiliter minus, quàm Hora minor, non poteſt ampliùs cenſeri pars notabilis, vel materia gravis, licèt reverà quid notabile ſit reſpectu ipſius Horæ minoris. Et quis credat, Eccleſiam eſſe tam duram Matrem, ut æternis ignibus velit addicere omittentem minus, quàm dictum eſt (quis probabit conſuetudinem eſſe tam rigidam?) Cæterùm, ſi modicum tantùm quid Horæ minoris recitas, v. g. initium Hymnum, aliquot verſus Pſalmi, cenſeberis totam negligere, & mortaliter delinquere: quia tam modicum pro nihilo reputatur.

IV. Perinde eſt ad culpam, ſive notabilis pars ſuprà de- 95
ſignata omittatur in eadem Hora continuè, & conſequenter, ſive diſcretè per intervalla. Qui enim per plures diverſas Horas, Pſalmum, vel partem aliquam culpabiliter omittit hinc inde, quæ partes hinc inde omiſſæ ſimul ſumptæ adæquant materiam notabilem, v. g. unius Horæ minoris, vel ampliùs, utique peccabit mortaliter: quia licet ſecundùm ſe ſeorſim ſumptæ non ſint partes notabiles, ſimul tamen aggregatæ notabilem divini Officii partem conſtituunt, omiſſio ex reſpectu ad totum Officium expendi debet. Excipiendi tamen illi, qui in alieno miniſterio ad Chorum ſpectante occupati ſunt, de quibus, & aliis mox §. ſequenti. Denique omittens diebus Rogationum, & S. Marci Litanias majores, & die animarum Officium defunctorum, peccat mortaliter juxta communem, & veriorem Sententiam. Suarez *cit.* Sanchez *lib. 7. Conſil. Moral. dub.* 27. Tannerus *tom. 3. d. 5. quæſt. 1. num.* 147. Tamburin. *cit. num.* 14. Contra Graff. Molveſium, Homobonum, Macignum apud Dianam *cit. tract.* 12. *reſol.* 47. Quorum opinioni ipſe concedit probabilitatem, & non audet negare Tamburinus *cit.* & Gobat. *num.* 625. Et reſpectu Litaniarum vera eſt, quando non inſtituitur proceſſio. Suarez *cit.* Nam dicitur in Rubrica: *Qui non interfuerint Proceſſioni, dicant Litanias privatim.* Addit Gavantus *in Rubric. Breviarii ſect. 6. cap.* 16. S. Congregationem declaraſſe, teneri repetere, vel dicere privatim, qui interfuerunt, quidem proceſſioni, at non cecinerunt. At certè hæc declaratio non ſervatur in Germania. Notent tamen Religioſiores.

§. II. *Aut omiſſum quid notabile, eodem die ſupplendo.*

I. QUi unam, vel alteram Horam, aliamve notabilem 96
partem Breviarii culpabiliter, vel etiam inculpabiliter ex oblivione, vel occupatione omiſit, & eodem die recordatur, ad evadendum peccatum mortale, tenetur adhuc ſupplere; at nihil ampliùs altero die: cùm Officium cujuſque diei affixum, eoque evolante evolet obligatio, ut praxis probat. Idipſum contra Tannerum Præceptorem cenſet Diſcipulus Layman *lib. 4. tract. 1. cap. 3. num.* 9. de illo, qui omiſit primas Veſperas feſti alicujus, hæ enim ſpectant ad Officium diei præcedentis, alioquin careret hic integra Hora; eſto quoad ſolemnitatem vindicet ſibi ſequens dies feſtus.

II. Qui ſimpliciter dubitat, an dixerit aliquam Horam, 97
v. g. Veſperas, ita ut nullam pro ſe habeat rationem, vel conjecturam, tenetur repetere ſecundùm omnes. Quia præceptum eſt in poſſeſſione; cujus certa obligatio, dubia ſolutio. At verò ſi habeat pro ſe rationem aliquam, vel conjecturam ad credendum ſe dixiſſe, non obligari, imò malè facturum repetendo, docet Sanchez *cit. lib. 7. Conſil. Moral. cap. 2. dub.* 34. Tandem multò magis, qui ſciens ſe dixiſſe aliquam Horam, & ſolùm dubitat, an integrè dixerit, non aliquid omiſerit, nihil tenetur repetere, ut jam ſuprà inſinuatum ex Navarro *cap. 13. de Orat.* Sanchez *cit. mod.* Laym. *cit. cap. 5. n.* 11. Ratio eſt, quia poſito principali facto in dubio præſumitur acceſſorium ex communiter contingentibus. At verò ipſum factum principale in dubio non præſumitur. Ex communi doctrina, in materia de Conſcientia probabili.

98 III. Qui miniſterio ad ipſum Chorum ſpectante occupatur, ut libros, luminaria, pluvias, thus parando, thurificando, tollendo folles organorum, pulſando campanas, Lectiones, Reſponſoria, Antiphonas canendas prævidendo, nec aliàs erret cum confuſione Chori &c. non tenetur repetere ea, quæ alii ipſo etiam non audiente canunt. Nam Chorus, cui inſervit, canit pro ipſo, ejuſque vicem ſupplet. Toletus, Rodriquez, & communis cum Laym. *cit. cap.* 5. *num.* 7. Eſcobar *cit. num.* 70. Diana *par.* 2. *tract.* 12. *reſol.* 12. Navarrus quoque *de Orat. cap.* 22. licèt moneat omiſſa pluſcula ſupplenda eſſe, non tamen audet obligare ſub peccato. Sanchez quoque *cit. dub.* 15. etſi ſolus hoc reſtringat ad caſum, quo iſta non potuerunt prævenire, addit tamen etiam *ibid. num.* 2. etſi Pſalmus integer recitetur, dum quis tuſſit, excreat, aut aliquid neceſſarium alteri dicit, haud tamen quidquam eſſe neceſſariò repetendum: quia etiam pro tali neceſſitate occupato, Chorus ſupplet. At certè repetere tenetur omiſſa, qui confeſſiones interim audit, hoc enim non eſt ſervire Officio publico. Attamen ſaltem excuſandus tunc, dum unus duntaxat, alterve Pſalmus decantatur, & attendit ipſe, quantùm poteſt, ait Gobat. *cit. num.* 706. *in fine*.

99 IV. Quæ ſolo organo, vel alio inſtrumento muſico ſine voce humana perſonant, ſeu potiùs quando loco Antiphonarum, Antiphonæ, verſus, Hymnorum, Canticorum &c. ſolùm pulſatur organum, vel aliud inſtrumentum muſicum: debent à ſingulis ſubmiſſa voce recitando ſuppleri: quia ſola organi pulſatio non eſt oratio, nec attendendo ad organum, attendis orationi. Ita communis DD. Navarrus, Suarez, Layman, Bonacina, Caſtro-Palaus, Eſcobar, Tamburinus *loc. cit.* apud Gobat. *num.* 704. apertè tamen repugnante Sanchez *cit. lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 26. nec improbabiliter: ſiquidem Eccleſia illum ſonum organorum accipit loco vocum ad cultum, & laudem Dei. Unde poſt ipſum Navarrum, Sotum, alios idem Sanchez *ibid.* tradit, Organædum non obligari ad repetenda, quæ ipſe pulſavit. Vide etiam Buſembaum *lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 3. Quin inſuper aliquid apud Pellizarium *Manual. Regul. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 8. *num.* 42. & Tamb. *cit.* non improbantem probabile cenſent, quovis Clericos, vel Religioſos, quando Muſici integram Horam, Veſperas v.g. ſolemniter cantant, ſatisfacere, ſi ſolùm Religioſe aſſiſtant, & attendant: imò etiam ſi ſola externa devotione, & attentione, non notabiliter fabulando, legendo alia &c. etſi internè non attendant; ſed hoc poſteriùs probare non poſſum, & cum Gobat. *num.* 705. probo praxim contrariam omnium bonorum. Illud certum, ſi ſolùm Antiphona, Verſus, Canticum, Magnificat muſicaliter cantetur, ſatisfacere præſentes ſolùm attendendo, eò quòd Muſica tunc vicem præſentium ſuppleat, & velut ſolemnizet. Sed tu, ſi ſapis, æmulare chariſmata meliora.

§. III. *Omnia diſtinctè pronunciando.*

100 I. AD integritatem divini Officii etiam ſpectat, quod recitari debeant diſtinctè exprimendo ſingula verba, & ſyllabas intelligibiliter moraliter, ſine ſyncope, & mutilatione verborum, uti graviter præcipiunt SS. Canones. *Clement. ſæpè cit. cap. Dolenter.* Concil. Baſileenſe §. *qualiter Horæ*: ubi graviter monentur Clerici, ut Horas perſolvant, *non in gutture, vel interdentes, ſeu deglutiendo, aut ſyncopando dictiones, & verba, ſed reverenter verbis diſtinctis, ſive ſoli, ſive ſociati, cum aliis, Officium diurnum, nocturnumque perſolvant*. Quare qui per magnam Officii partem ita tranſcurrunt ſyncopando, mutilando, truncando, gluttiendo ſyllabas, verba, verſus medios voluntariè, & culpabiliter, poſſe peccare mortaliter, monent DD. communiter Suarez *cap.* 13. *num.* 110. Laym. *cit. cap.* 5. *num.* 8. Marchant. *cit.* alii paſſim. Ex. gr. Sacerdos ita Pſalmos tranſcurrit, ut ſolùm proferat initia verſuum, & finem, intermedia glutiendo; ſi ita per totum ferè Officium, aut notabilem valdè partem faciat, ſic, ut magna, & quandoque vix media pars verſuum, vel verborum benè expreſſa ſit, omninò mortaliter deliquiſſe cenſendus eſt. Quia notabilem Officii partem omiſit, prout etiam advertit Leſſius *lib.* 2. *cap.* 37. *dub.* 10. *num.* 56. ac proinde Horas ſic malè blateratas repetere tenebitur.

101 II. Eademque ratio eſt de eo, qui cum ſocio recitans Officium, nondum abſoluto ſocii verſum ſuum præproperat notabiliter incipere: ſi enim per notabilem Officii partem, non ſine notabili Officii diminutione ita faciat, graviter peccabit: ſic enim recitationem ſocii totam non percipiendo non facit ſuam, alioquin liceret ſocio, vel Choro cantante unum verſum, ſimul recitare alterum, & ſic præceptum Eccleſiæ notabiliter eludere. Communis DD. Azorius, Toletus, Filliucius, eoſque citans Bonacina *diſp.* 1. *de Horis Canonicis qu.* 3. *prop.* 2. §. 1. *n.* 4. At inquis. Ego quidem mea ritè pronuncio: at ſocius meus ita præcipitat, deblaterat &c. & tamen debeo cum ipſo recitare, quippè Domino Prælato meo? Caſum proponit Navarrus Manual. *cap.* 25. *nu.* 93. Et reſpondet, debuiſſe quidem Dominum juvare, cùm detractare non potuerit, at cum propoſito denuò recitandi benè. Quod tamen intelligendum de notabiliter ita errante in una Hora, non item ſi in ſingulis Horis pauci tantum v. gr. ſex, octo, decem tales errores contingerent, juxta mox dicenda *N. III.* ſpecialia quoad recitantem cum ſocio mox habebis §. *ſequenti*.

III. Certè tamen tarò tali modo peccabis mortaliter. 102
Quia rarò voluntariè, & culpabiliter ita facies per notabilem partem ſufficientem ad mortale. Et Leſſius *cit.* non damnat de mortali, niſi quando exceſſus eſt enormis, ut in exemplo allato. Deinde ſolummodò ultimas ſyllabas abſcindere verborum, ita ut ſenſus notabiliter non corrumpatur, non excedere culpam venialem, omnes ferè fatentur. Addunt inſuper Bonacina *diſp.* 1. *de Horis Canon. q.* 3. *p.* 2. §. 1. & ex eo Diana *p.* 1. *tr.* 12. *reſol.* 26. non peccare mortaliter eum, qui eodem die, in ſingulis Horis deglutiendo, truncando &c. paucos verſus mutilat, etſi illi ſimul ſumpti efficerent notabilem quantitatem, non tamen enormem, niſi hæc quantitas ſit in una Hora. Approbatque Gobat. *num.* 618. ita ſubſcribens. *Profectò mutilatio eſt vitium tam generale, partim à natura, partim ab habitu hic, & nunc incorrigibili, partim quandoque à potu vini, etiam neceſſario, & moderato, ut infinitis ſcrupulis panderetur via, ſi aſſereretur ex his conflari materiam ſufficientem ad lethale crimen, cùm tamen* Rodriquez *in Summa cap.* 223. *rectè moneat, oportere in rebus moralibus, ita loqui, ut detur ingreſſus ſcrupulis*. Sic Gobat. ſapienter.

IV. Dixi etiam ſuprà: *voluntariè, & culpabiliter*. Si 103
enim inculpabiliter, & involuntariè ſic facias, ſive ex naturali balbutie, ſive ex habitu, & vitio linguæ acquiſito, quod emendari nequeant, nullam eſſe culpam timendam, rectè pronuntiant *Leſſius, & Laym. ll. cc.* Quòd ſi tamen vitium illud tantùm ſit, ut tollat integritatem ſubſtantialem Officii, rectè probat Gobat. *n.* 622. *ſub finem*, adeſſe obligationem mortalem emendandi illum defectum, ſive naturalem, ſive acquiſitum culpabiliter, utpotè, quia quis liberè conſuevit, ita deproperare, & deblaterare celerrimè Officium, ut aſſueverit ſæpiſſimè tranſilire, deglutire integras ſyllabas, & verba, quia quivis adſtrictus Breviario, ſub mortali obligatur ad procurandam ejus integritatem ſubſtantialem ſuprà definitam. Et quia hæc emendatio non videtur aliter poſſe fieri, niſi deinceps per lentam pronuntiationem ſingulorum, hæc omninò adhibenda eſt etiam cum difficultate, etiam longè majori ab habituato propria culpa, quàm à naturaliter defectuoſo. Ratio eſt, quia generaliter loquendo tenemur ſtrictiori jure tollere cauſas malorum à nobis liberè poſitas, quàm poſitas à natura, à caſu, vel aliunde; ut patet exemplo unius titionis igniti tua culpa illapſi in horreum tui vicini, & alterius illuc per aera ex aliena domo ardente projecti. At quid, ſi hac ratione oporteret te impendere integram horam recitando Matutino cum Laudibus, cùm alii communiter facilè abſolvant horæ dimidio? R. Si tanta lentitudo ſit neceſſaria ad ponendam integritatem ſubſtantialem Officii, eam neceſſariò adhibebis, præſertim culpabiliter defectuoſus, nec enim videtur hæc moleſtia eſſe ita notabilis, ut eximat à lege perſolvendi Horas integrè, ait Gobat. *ibid. num.* 623. Secùs dicendum, ſi vitium hoc non tollat integritatem ſubſtantialem ſub mortali requiſitam, tunc enim ſolùm erit obligatio ſub veniali emendandi. Vide omninò Gobat. *cit.*

§. IV. *Aut pronuntiantem ſocium, vel Chorum alterum attendendo.*

I. OFficium divinum, etiam privatim licitè, & lauda- 104
biliter recitatur cum ſocio alternis verſibus Lectionibus tamen vel alternatim, vel omnibus ab uno recitandis. Communiſſima. Navarrus 10. *de orat. num.* 16. *Sylveſt.* aliiſque *cit. cap.* Laym. *cit. cap.* 5. addens, eum modum orandi eſſe, & commodiorem, & meliorem per ſe loquendo, quia conformis primariæ inſtitutioni divini Officii in Choro ab alternis cantandi. Quin etiam ſi ex voto, vel Pœnitentia injuncta tenearis recitare Roſarium, Pſalmos pœnitentiales, Officium defunctorum, non delinques, ſed ſatisfacis aſſumendo ſocium, & orando alternatim. Ex communi DD. *Azorius, Bonacina, Bonartius*, eoſque citans Tamburinus *lib.* 3. *Decal. cap.* 16. §. 6. *num.* 5. Gobat. *num.* 694. contra Caſtro-Palaum, quia ſufficit conformitas orandi cum Eccleſia.

II. Poterunt quatuor, vel ſex tecum orare, non conſti- 105
tuendo niſi duos Choros, & alternis verſibus Pſalmorum, Hymnorum, non alternis integris Pſalmis Nocturnis, minùs adhuc tertiatim tribus (minus pluribus) ſingulos verſiculos recitantibus. Quia obligaris recitari Officium more Eccleſiaſtico, id eſt, totum ab omnibus, vel in Choro alternatim. Diana *part.* 9. *tract.* 7. *reſol.* 38. Tambur. *cit. lib.* 2. *Decal. cap.* 5. §. 4. *num.* 23. Addens non ſatisfacere etiam illum, qui mediam partem Matutini v. g. recitat ipſe, alteram medietatem audit à ſocio: quin neque illum, qui per ſe ſolum

recitat

recitat omnes Pſalmos Officii 9. Lectionum, & poſteà ab alio ad hoc evocato audit 9. Lectiones: ſed contrà, talem ſatisfacere probabilius cenſet *Pellizzarius* apud eundem. Certiùs non ſatisfieret, ſi duo recitaſſent omnes Pſalmos & poſteà à tertio audirent Lectiones, quia hoc eſſet recitare per tres Choros contra ordinationem Eccleſiæ. Diana *ibidem*. Ego in tantis rebus novitatem, ut ſingularitatem non probo, ait meritò Gobat. *num.* 691.

106 III. Suppoſita etiam Sententia probabili ad recitationem Horarum non requiri attentionem internam, certum tamen videtur eum, qui in Choro, vel cum ſocio recitat, & ad partem alteram Chori, vel ſocii minimè attendit, non ſatisfacere, ſed mortaliter delinquere cum obligatione repetitionis. Ex communi Tamb. *eod. cap.* 5. §. 4. *num.* 9. Ratio eſt, quia quilibet aliquo modo tenetur recitare totum officium divinum, atque adeò catenùs conceſſum eſt Officium in Choro, vel cum ſocio recitare, quatenùs tu tuam partem recitans, ad alteram partem aliquo modo concurras, eamque tuam facias, atqui qui ad partem alterius Choro, vel ſocii minimè attendit, nullo modo ad eam partem concurrit, nec eam ſuam facit, non enim exteriùs, vel ore, ut patet, non etiam interiùs, vel corde, ut ſupponitur: ergo perinde eſt moraliter, ac ſi alteram partem omitteret, adeòque mortaliter peccaret. Nec valet dicere, te alteram partem facere tibi communem per ſolam aſſiſtentiam, quàm in Choro, vel cum ſocio retines, ideòque ſatisfacere, quemadmodùm in illa oppoſita Sententia probabiliter fideles ſatisfaciunt ſola religioſa aſſiſtentia ad Sacrum externa, etſi interiùs non attendant. Eſt enim adhuc diſparitas, quia fideles non jubentur dicere, vel activè concurrere ad Sacrum, ſed *aſſiſtere, vel audire tantùm*; tu autem juberis dicere Officium divinum totum, ideòque aliquo modo concurrere ad alteram partem Chori, vel ſocii, ſola aſſiſtentia nullo modo concurris. Poſſet tamen dici, te ſatis concurrere, & alteram partem tuam facere ſaltem audiendo, quia omnis, qui audit, etiam aliquo modo attendit: ideòque contrariam opinionem non carere omni probabilitate fatetur Tamb. *cit.* Vide Caramuel Theologiam fundamentalem *num.* 197. diſtinguentem inter *audientem*, & *auſcultantem*. Prius ſufficit, alterum non requiritur.

107 IV. Quòd ſi contrà tu attendas, quantùm moraliter potes ad alterum Chorum, vel ſocium, etſi alter minimè attendat, nec habeat intentionem orandi, nec ipſe te audit, adhuc ſatisfacis, *ſecundum omnes*. Quia hoc modo tu præſtas id, quod potes, atque per debitam recitationem qualemcumque alterius partis, ejus recitationem tamen ibi debitè communem facis. Quin etiam, ſi ob ſocii, vel alterius, Chori defectum, vel ob ſtrepitum, vel ob tuam diſtractionem, non mortaliter malam, aliqua ab altera parte prolata non percepiſti, te adhuc ſatisfacere, nec opus eſſe quidpiam repetere, etiamſi diſtributiones in Choro receperis, poſt alios docent Bonartius apud Gobat. *num.* 692. & Tamb. *cit.* §. *num.* 12. quia alioquin nimis multi orirentur ſcrupuli, ad quos removendos habemus privilegium. Quinimò Tamburinus ſic ſcribit: *Sine hæſitatione pronuntio te ſatisfacere, ſi attendas, quantum moraliter vales, licèt propter ſocii, vel alterius Chori defectum, nihil ex iis percipias. Ratio eſt, quia hoc modo tu præſtas id, quod potes, nec per te ſtat, quin audias, atque per debitam recitationem tuæ partis, & attentionem ad alteram partem, ejus rationem, vel recitationem ſatis tibi communem facis.* Sic Tamburinus, & ibidem *num.* 13. infert etiam ſurdaſtrum ſatisfacere, etſi nihil percipiat, dummodò quantum poteſt, attendat, at non ſatisfacere omninò ſurdum, talis quippè moraliter non cenſetur intereſſe recitationi, ſeu loquentibus aliorum, neque eam ſibi communem facere. Sic *Tamburinus*, referente, & non reprobante *Gobat. cit.* Ego hic nihil definire auſim.

§. V. *Quoad vocem, vel cantum obligationi ſatisfaciendo, ſpecialia quoad Canonicos.*

108 I. Licèt ex antiquis Canonibus ſatis conſtet Canonicos non cantantes in Choro privari diſtributionibus, ſeu *præſentiis*, ut vocant, conſuetudo tamen notoria facit iis jus, modo piè interſint. Cujuſmodi ſunt omnes ferè Canonici Cathedrales in Germania, quibus ex conſuetudine notoria, vel privilegio conceditur ſolùm intereſſe, & aſſiſtere Choro ſolemniter, aliis Clericis Vicariis (imò fere ſecularibus) totum Officium perſolventibus, iis ſolùm religiosè attendentibus, ut obſervat Layman *ſæpè cit. cap.* 5. Alii autem Canonici beneficiati in Choro ad cantandum adſtricti, ut in pleriſque Eccleſiis collegiatis, licèt ſatisfaciant præcepto recitandi Horas, & lucrentur fructus ſui Beneficii, qui dantur propter Officium quomodocunque dictum; non autem ſatisfaciant ſervitio Eccleſiæ, & diſtributiones Chori amittunt, ſi ſuam partem ſolùm ſubmiſsè recitent, ut ab altero Choro audiri non poſſint, & quidem ante Judicis ſententiam, quia eas nunquam faciunt ſuas. Tamburinus *cit. num.* 15. Ratio eſt, quia horum Officium eſt, non ſolùm recitare quomodocunque Officium, ſed publicè, & ſolemniter, tanquam publicum Eccleſiæ cultum, adeòque alta voce: ideòque talis non facit id, propter quod diſtributiones illæ dantur. Minùs ſatisfaciet Officio Eccleſiæ, & diſtributiones lucrabitur, qui Officium privatim domi recitans, & in Choro omninò nihil dicit, etſi ad omnia accuratiſſimè attendat, quia talis ſimpliciter non dicit Officium in Choro, ſicut & alter ſubmiſsè orans non dicitur recitare in Choro, ſeu choraliter, ergo & hic nihil acquirit, ne partem quidem, ut contra *Suarez* monet *Caſtro-Palaus* apud *Tambur. cit.*

II. Canonicus talis debito modo ſuam partem recitans, vel cantans, ſed ad aliam partem non attendens, ſed voluntariè diſtractus, confabulans, dormitans, peccat ſanè contra virtutem Religionis, ut partem omiſſam repetere teneatur privatim. Probabiliter tamen non amittit diſtributiones, quia ſuo muneri, quantum ſibi in Choro injunctum eſt præſtari ab Eccleſia, non deficit. At quid dicendum de dormitante involuntariè, ut ſi Beneficiatus in Choro ritè aſſiſtens, violenter à ſomno impetatur, & ipſe tamen, quantumvis conatus reſiſtere, vincere non valeat, ſed eo oppreſſus ad alium Chorum attendere, & ſua ſæpè recitare non valeat? ℞. Talis ſanè tenebitur ad privatam recitationem Horarum, quia ſic dormitans Officium humano modo non perſolvit: adhuc tamen lucrari diſtributiones, probabile eſt, ad has enim lucrandas ſufficit aſſiſtentia, quam ſine ſua culpa poteſt quis afferre. Certè omnes concedunt, diſtributiones acquiri à legitimè impedito, v. g. infirmo, qui Choro omninò non intereſt: ergo multò magis ab aſſiſtente Choro, ſed pertinaci ſomno, qui moraliter evinci non poteſt, ut meritò infirmari comparari poſſit impeditus officium ſuum perfectè præſtare non poteſt, quantumvis conetur. 109

Specialia quoad vocem, cùm quis ſolus recitat Officium divinum.

III. IN primis quando ſolus recitas, non obligaris tam altè loqui, ut circumſtantes poſſint te audire. Quia id nulla lex præcipit, ut contra *Joannem Medinam*, *Valentiam* habet communis DD. cum Suarez *cit. cap.* 7. Attamen probabiliùs debes ita altè proferre verba, ut poſſis ipſe ea audire, ſi non impediat tua ſurditas, vel tumultus, & ſtrepitus aliorum. Ita cum multis Suarez *ibid. num.* 6. attamen ſufficere, ut quocunque minimo ſono, ſeu voce, abſque ſyllabarum confuſione verba diſtinctè pronunties, cùm reverà non poſſit exhiberi lex requirens clariorem pronuntiationem, ſatis probabiliter docent Azorius *part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 11. *quæſt.* 4. Layman *cap.* 5. *num.* 6. Tanner. *hic quæſt.* 1. *num.* 150. Item *Caramuel*, *Baſſeus*, *Baldellus* apud Dianam *par.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 33. Ego tamen cum Gobat. *num.* 690. *fine*, nollem abſque neceſſitate hanc opinionem ſequi, utpotè quæ minùs facit ad devotionem. Denique ſive ſolus ores, ſive cum ſocio, aut in Choro, debes non ſola mente, ſed etiam voce efferre illa, quæ in Breviario jubentur ſecretò dici, ut contra Navarrum, ratum, oppoſitum non eſſe improbabile, ex communi docet Sanchez *cit. lib.* 7. *cap.* 2. *dub.* 8. teſtans omnes ita ſentire. Ratio eſt, quia in Concilio Baſileenſi *ſeſſ.* 21. §. 2. abſolutè decernitur, ut Horæ dicantur *non in gutture, vel intra dentes*: ergo multò minùs ſola mente. Quod tamen intelligendum eſt, ſecluſo privilegio, quale, datum eſt Minoribus ſub Leone X. de quo hic opportunè occurrit 110

Dubium ſingulare.

Quantùm valeat Privilegium à Leone X. datum Fratribus Minoribus, ut poſſint Horas mentaliter perſolvere.

IV. VErba petitionis, & conceſſionis apud Rodriquez *in Bullario Regularium inter vivæ vocis oracula Leonis X.* hæc ſunt: *Placeat Sanctitati veſtræ, ut ne Fratres mutuò ſe impediant in Officio divino, aut aliis ſint faſtidioſi, quodque in ordinario jubentur dici ſecretò ſub ſilentio, tam in Horis Canonicis, quàm etiam in Miſſa, non teneantur proferre vocaliter, ſed ſatisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo intra ſe per librum: quia aliqui devotiùs ſic dicunt, & abſque impedimento, & faſtidio aliorum: Et eodem modo poſſit facere, qui dicit Officium ſolus, cùm prolatio verbalis ſit præcipuè, ut ab aliis intelligatur*: Hæc fuit poſtulatio cum aliis ſimul propoſitis, annuit Leo Papa: ita per ſuas literas authenticas atteſtante Eminentiſſimo Domino Laurentio Presbytero Cardinali SS. IV. Coronatorum die 15. Aprilis Anno 1516. Difficultas hic eſt, & controverſia gravis circa illa verba: *Et eodem modo poſſit facere, qui dicit Officium per ſe ſolus*: an nimirùm debeant hæc verba referri ſolùm ad præcedentia, nimirùm illa, quæ in ordinario jubentur dici *ſecretò*, ut *Pater*, *Ave*, *Credo*, 111

Credo, & alia quædam; an verò ſint extendenda ad totum divinum Officium, an ſcilicet ſolus extra Chorum poſſit totum Officium divinum dicere mentaliter abſque ulla pronunciatione, ſeu expreſſione, vel formatione verborum? Et hoc poſterius docent graves DD. nominatim poſt Navarr. *de orat. cap.* 19. *num.* 88. idem Rodriq. *Q. R. tom.* 1. *quæſt.* 42. *art.* 4. Caſambius, Corduba, Miranda, eoſque citans Bruno Caſſain. *De Privilegiis Regularium par.* 2. *tract.* 8. *cap.* 4. *propoſ.* 5. Joan. Crucius, Sanctorius, Perſicus, Tamburinus apud Dianam *cit. reſol.* 1. Et ſuadet ratio addita in petitione, *cum prolatio verbalis ſit præcipuè, ut ab aliis intelligatur*. Quæ ratio non tantùm de illis paucis, *Pater*, *Ave*, *Credo*, ſed de toto Officio à ſolo recitando currit. Et video ſic practicari ab aliquibus etiam piis, & doctis, ideòque damnare non auſim, nolim tamen æmulari. Nam oppoſitum, nimirùm conceſſionem iſtam referri ſolùm ad illa pauca in petitione ſuprà expreſſa, communiter docent alii, & poſt Garziam, & Pelhaarium fusè Diana *cit. part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 1. Idemque Cardinalis de Lugo *Reſponſorum moralium lib.* 3. *dub.* 7. ſic reſolvens: unde nec extra Chorum in privata recitatione deſervire poteſt niſi ad illa pauca. Nam extenſio facta illius conceſſionis ad eos, qui extra Chorum privatim recitant, non ampliavit materiam, ſed perſonas, & loca. Cùm enim poſtulatio eſſet ad illa ſola, *quæ in ordinaria jubentur dici ſecretò, ſub ſilentio*, & poſteà ſubdatur extenſio ad recitantes extra Chorum illis verbis: *& eodem modo poſſit facere, qui dicit Officium per ſe ſolus*: debet omnino intelligi de eadem materia, circa quam petita fuerat diſpenſatio pro recitantibus in Choro cum aliis, ne ſe invicem impedirent: non video ergo, quo fundamento poſſit conceſſio illa ad totum Officium extendi, nec in eo ſenſu videtur unquam fuiſſe uſu recepta. Hactenùs Cardinalis Lugo, cui ego acquieſco. Tu cogita, quid agas.

S E C T I O IV.

Quæ forma, quæ alia obſervanda in recitandis Horis Canonicis?

S U M M A R I U M.

112 *Quale utendum Breviario; an adhuc antiquo uti liceat?*
113 *An adſtrictus Breviario v. g. Romano, ſatisfacit dicendo Officium peculiaris Eccleſiæ, vel Ordinis, v. g. Benedictini, Dominicani, &c. & an ad id teneatur, ſi non habeat Romanum? & è contra*
114 *An Clericus, vel Religioſus adſtrictus Breviario proprio ſui Ordinis poſſit uti Romano?*
115 *An, & qualiter liceat aliquid addere Officio can.*
116 Uſque ad num. 121. *Qualiter peccet, qui ſine cauſa mutat Officium in aliud æquale, vel longius in brevius alterius diei, vel temporis.*
121 Uſque ad num. 125. *Ob quas cauſas liceat Officium ſit mutare, vel aliis ſe accomodare in dicendis?*
125 Uſque ad num. 131. *Enumerantur, & reſolvuntur caſus varii, & notabiles.*
131 Uſque ad num. 135. *An; & quando liceat Horas tranſponere, dicendo v. g. Horas minores ante Matutinum.*
135 Uſque ad num. 139. *An, quæ, & quando ſit licita, vel peccaminoſa interruptio in Horis?*
139 Uſque ad num. 148. *Quo tempore debeat, aut poſſit dici vel incipi Officium can.*
148 *Quo loco, &*
149 *Quo ſitu dicendæ ſint horæ?*

R E S O L U T I O VI. S P E C I A L I S.

I. RESolutio ſecunda generalis ſic expreſſit: *Horæ recitandæ ritè quo ad forma generalem, & ſpecialem ab Eccleſia præſcriptam: ordinatè, continuè ſingula, tempeſtivè, atque in circumſtantiis loci, ſitus &c. cultum divinum decentibus*. Jam explico particulatim.

§. I. *Ritè, quoad formam generalem ab Eccleſia præſcriptam.*

112 I. SErvanda eſt forma generalis Breviarii editi à S. Pio V. & confirmati à Clemente VIII. (& ab Urbano VIII. novis Hymnis adornato) ab omnibus in Eccleſia latina Breviario adſtrictis, exceptis Eccleſiis, ſeu Capitulis, & Monaſteriis, quæ à ducentis annis fuerunt uſa alio. Sic enim expreſsè ſtatuit illa Bulla S. Pii V. confirmata à Clemente, & Urbano octavis Breviario præfixa. At verò neceſſariò de præcepto ſervanda non eſt forma Breviarii Urbani VIII. quoad novos Hymnos: nam, ut ex ipſius Bulla patet, Breviaria antiqua S. Pii V. Clementis VIII. permittuntur, quamdiù extant, & ſolùm licet, an docet uti Breviario correcto ab Urbano, & antiqua de novo imprimi graviſſimè ſub excommunicatione prohibentur. Quare meritò Tamburinus l. 2. *Decal. c.* 5. *n.* 2. ſcrupulum non iniecit illi, qui habens Breviarium novum, tamen recitabat ex antiquo, & quandoque Matutinum ex antiquo, reliquas Horas ex novo; quòd certè & ego facio, quando interſum Matutino in Choro: idemque ſine metu juſſit eſſe illum, qui ex juſſu confeſſarii compulſus bis de die dicere Breviarium, fecit eandem commixtionem, quia uterque uſus fuit legitimus Breviariis Et Gobat. *num.* 601. rectè reſolvit, licitum fuiſſe uti Breviariis poſt, & contra prohibitionem Urbani VIII. impreſſis in Gallia cum antiquis Hymnis, nam impreſſio tantùm prohibita fuit, non tamen per hoc prohibitus cenſeri debet impreſſorum uſus. Correctio enim Jurium eſt reſtringenda, non amplianda.

II. Non ergo ſatisfacit præcepto, ſed graviter, & mor- 113
taliter peccat, qui adſtrictus Breviario, recitaret Officium more peculiaris Eccleſiæ. vel Ordinis, v. g. Benedictini, Ciſtercienſis, Dominicani, Herbipolenſis, &c. *Omnes*. An etiam, ſi una, vel altera vice tantùm? Omnibus ſic, Tamb. *cit. num.* 33. Ratio eſt, quia S. Pius V. in Bulla præfixa Breviario expreſsè edicit, eum, qui ſuæ Eccleſiæ formam non cuſtodit, præcepto non ſatisfacturum; at præcepto non ſatisfacere, etiam per unum diem, materia gravis eſt, ergo &c. etſi pro una, vel altera vice excuſaret Diana *par.* 3. *tract.* 12. *reſ.* 3. Inſuper Rodriquez noſter *QQ. RR. tract.* 1. *q.* 42. *a.* 8. & Miranda Man. Præſ. *q.* 37. *a.* 13. docent, FF. Minores ex Regula obligatos ad Officium Romanum, extra Conventum exiſtentes apud alios Religioſos peculiari Breviario utentes, poſſe ex eorum Breviario Horas perſolvere ex conceſſione Innocentii IV. eamque conceſſionem non eſſe revocatam per Bullam S. Pii V. Eamque Sententiam in praxi ſecuram exiſtimat Diana *p.* 3. *tract.* 2. *reſ.* 135. Et ſaltem eo caſu admittit Baſſæus *v. Horæ Canonicæ II. num.* 2. *&* 3. quando Frater minor careret Breviario Romano. Quin univerſim: ſi quis aſtrictus Breviario certo, Romano v. g. caret illo, teneri penſum perſolvere ex quocumque alio approbato, docent *Lezana*, *Pellizzarius*, *Crucius*, eoſque citans Leander *hic diſp.* 3. *q.* 21. pro certo habens. Eo quòd, ſi non poteſt ſervari lex, ſicut debet, debet ſervari, ſicut poteſt. Sed benè impugnat Gobat. *num.* 603. Quia S. Pius V. in Bulla expreſsè dicit: neminem ex iis, quibus hoc dicendi, pſallendique onus impoſitum eſt, niſi hac ſola forma poſſe ſatisfacere; ad quid ergo ſit obligatio utendi alia formula? Si tamen verſareris per majorem anni partem in Urbe, vel Monaſterio aliquo, in quo vigeret uſus legitimus alterius Breviarii, proprio carens, obligareris uti illo alio propter communem doctrinam de obligatione generali ſervandi leges particulares loci, in quo habitaturus es per majorem anni partem. Quia tamen hæc obligatio negatur à multis reſpectu viatorum, aliorumque peregrinorum brevius majori parte anni commorantium alicubi, ideò etiam probabiliter cenſebis te immunem à peccato mortali, ſi exiſtens uno, alterove die in Carthuſia v. g. abſtineas penſo horario, utpotè carens tuo Breviario, ait Gobat. *cit. num.* 604.

III. Contrà verò Religioſum, vel Clericum adſtrictum 114
Breviario proprio ſui Ordinis, vel Eccleſiæ particularis, minimè peccaturum, ſi in privata recitatione Horarum utatur Breviario Romano, quia tunc conformem ſe reddit Eccleſiæ Romanæ, quæ eſt Mater omnium Eccleſiarum, idque non diſplicere Pontifici meritò præſumendum, docent Sà *v. Horæ*. Leſſius *l.* 2. *de Juſt. c.* 37. *n.* 74. Sanchez *l.* 7. *Conſil. moral. c.* 2. *dub.* 33. Portellus *v. Horæ*. Diana *p.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 10. & ſaltem pro una, vel altera vice concedit Tamburinus *c.* 5. §. 2. *n.* 33. Et in Bulla expreſsè loquitur de Choro, & inſuper de iis dicit S. Pius Pontifex: *Quibus inveteratum illud jus pſallendi ſuum Officium non adimimus*, quibus verbis illos Ordines, & Eccleſia ab hac nova lege eximit, quaſi privilegio: at privilegio utimur, quando volumus. Etſi contrarium doceat cum aliis Suarez *de Orat. l.* 4. *c.* 23. *num.* 6. Et probabiliùs cenſet Herinx, *hac d.* 2. *q.* 2. *num.* 11. Minùs autem probabiliter docent *Navarrus*, *Rodriq. Bonartius &c.* talem poſſe dicere Matutinum ex Romano, reliquas Horas ex proprio Breviario, hæc enim mixtio, & confuſio efficeret planè aliam formulam, & fraudem ſaperet. Quando tamen tales Religioſi, & beneficiati Clerici verſantur extra Monaſterium, vel Diœceſim, v. g. in ſtudiis, ſecurè ſe accommodabunt loco. Suarez *cit. c.* 23. Tandem certum eſt, Beneficiatos debere legere ex Breviario ſuæ Eccleſiæ, in qua habent beneficium, quamdiù habitant intra Diœceſim. Suarez *ibid.* ſicut & Monachus in perpetuum Præfectus Eccleſiæ ſæculari: Mirand. *Manual. q.* 77. *num.* 13. Clerici autem non beneficiati, nec adſcripti alicui Eccleſiæ, tenentur utique ut Breviario, vel Romano, Leſſ. *cit. c.* 27. *n.* 75. vel ſuæ Diœceſis, Suarez *cit.* Bonartius, alii, vel poſſunt uti quocumque approbato, Navarrus Man. *c.* 25. *n.* 107. Omnia probabiliter, ſed primum tutiſſimum.

IV. Ser-

115 IV. Servanda eſt forma Breviarii Romani etiam integraliter, adeò ut nihil liceat addere, vel demere. Nam S. Pius V. in Bulla illa diſtrictè prohibet utrumque. De demptione, vel diminutione per ſe clarum eſt, & patet ex dictis *præced. ſect.* additionem illam tantùm graviter prohibet Pontifex, qua aliquid adderetur Officio tanquam pars Officii divini, eo animo, ut in perpetuum duret, atque animo mutandi ritum, quod ſub excommunicatione quavis auctoritate fieri prohibet S. Pii Bulla: adeòque eo modo, & modicum quid addere Officio divino mortale foret ob uſurpatam ſibi juriſdictionem, & inobedientiam erga Eccleſiam, rectè cenſent DD. communiter, *Suarez cit. Caſtro-Palaus*, *Tamburinus*, alii; ſed hoc raro præſumitur contingere in privata recitatione. Alio modo ex privata libera devotione aliquid addere Breviario (v. g. poſt ſingulos Pſalmos, Nocturnos, Horas, certas orationes myſteriis reſpondentes, præſertim Paſſionis Chriſti) omni culpa vacare meritò cenſet communis DD. cum eodem Suarez *cit. c.* 23. Et laudem etiam mereberis, ſi exemplo S. Franciſci Xaverii ſingulis Horis præmittas Hymn. Veni Creator &c. Ceterùm idiomate latino in Eccleſia latina ſolvendum eſſe Officium divinum ex ſe conſtat. Satisfaceret tamen etiam lingua Græca, vel Hebraica legens, quia adhuc impleret præceptum quoad ſubſtantiam, & illæ duæ linguæ Græca, & Hebraica cum latina admittuntur in Sacris ab Eccleſia latina Romana. Ita cum aliis Bonacina *de Horis d.* 1. *q.* 3. *p.* 1. *n.* 15. Eſcobar. *tr.* 5. *Exam.* 6. *n.* 70. Et fusè Tambur. *l.* 2. *Dec. c.* 5. §. 2. *n.* 15. meritò tamen limitans, ſi cauſa aliqua rationabilis ſubſit, v. g. addiſcendæ, & exercendæ talis linguæ alioquin te peccaturum ob ritum Eccleſiæ non ſervatum, rectè cenſet Herinx, *cit. c.* 2. *q.* 2. *n.* 16. Lingua autem vulgari licere, negant Eſcobar, & Tambur. *cit.* at ob ſimilem rationabilem cauſam concedit Herinx *ibid.* Sed de hoc ſatis.

Tandem adſtricti Breviario Romano non tenentur diebus in Breviarium notatis recitare Officium B. V. Officium Defunctorum, Pſalmos Graduales, & Pœnitentiales. Hos enim expreſsè liberat S. Pius V. profitens tamen ſe idcircò mandaſſe nihilominùs ea imprimi in ſuo Breviario, ut Clerici ſpe indulgentiæ à ſe oblatæ illa recitantibus allecti recitent. Excipit tamen expreſsè Eccleſias, in quibus inviguit ſancta conſuetudo, & uſus recitandi in Choro Officium B. V. Mariæ, ita ut prædictis Eccleſiis ſervetur adhuc ipſa laudabilis, & ſancta conſuetudo celebrandi more ſolito prædictum Officium. Quare in ejuſmodi Eccleſiis, atque etiam FF. Minorum ſaltem illa conſtitutione S. Pii V. antiquioribus manet obligatio recitandi prædictum Officium B. V. in Choro: non tamen privatim extra Chorum, ut obſervat noſter Herinx *cit. num.* 13. *fine*, & praxis nota eſt. Cæterùm alia, & ſpecialis ratio eſt de Officio Defunctorum in die animarum, & Litaniis Majoribus in S. Marci, & Rogationum diebus, (de quibus jam ſuprà dictum) adeòque non cenſentur comprehendi hac generali abrogatione obligationis Officii defunctorum.

§. II. *Ritè quoad formam ſpecialem præſcriptam ab Eccleſia.*

116 SErvanda eſt forma Breviarii Romani etiam *ſpecialis*, quoad diſtributionem in dies, & tempora dicendo, utpotè de tempore, de Sanctis, de Dominica, feria, feſto. Nam etiam hanc formam ſpecialem præſcribit Eccleſia, & ſingulariter S. Pius V. in ſæpè dicta Bulla. Inde enim dicuntur Horæ *canonicæ* Officium, penſum *Canonicum*, id eſt, *Regulare*, à Græco canone, id eſt regula, quòd nimirùm ſecundùm Canones, & Regulas Eccleſiæ formatum ſit officium divinum, quæ forma, & regula etiam propriè conſiſtit in diſtributione, ſeu aſſignatione Officii divini ad dies, & tempora. Ut proinde apud omnes in confeſſo ſit, peccare aliquo modo eum, qui ſcienter abſque ulla rationabili cauſa mutat Officium diei, v. g. loco Dominicæ, vel Feriæ, dicendo Officium de Sancto, vel è contra. At verò, quantum peccet, ita commutans pro libito Officium, controverſia graviſſima eſt inter DD. Quinque Sententias noviſſimè refert, & latè diſcutit ſolertiſſimus P. Gobat *Trigæ Horariæ diſpu.* 3. *per totam*. Quam leges utiliſſimè. Dabo breviter, quæ ad praxim ſufficiant, & dico:

117 I. Valdè probabile eſt, peccare mortaliter eum, qui etiam ſemel ex deſidia commutat Officium. Ita ante omnes Toletus *l.* 2. *c.* 11. Angelus *v. Hora*, Bonacina *de Horis Canonicis q.* 3. *p.* 1. *Caſtro-Palaus*, *Nicolaus Garzias*, *Buſembaus*, *Gavantus*, alii apud Gobat. *cit. num.* 859. Et mordicùs noſter Marchan. *ſuprà cit. tit.* 3. *ſect.* 2. *q.* 3. Ratio potiſſima ſumitur ex verbis Bullæ ſæpe dictæ S. Pii V. quibus S. ille Pater præcipit, utique ſub mortali in re tam gravi *in omnibus locis obſervari novi Breviarii, & pſallendi, precandique formulam*. Item omnes Breviario adſtrictos *omninò teneri ad dicendum, & pſallendum poſthac ex Romani Breviarii præſcripto, & ratione*. Item *neminem ex iis, niſi hac ſola formula ſatisfacere poſſe*. Quibus verbis præcipit Pontifex Officium recitari juxta modum, rationem, & formulam à ſe præſcriptam, atqui etiam diſtributio illa Officii per certos dies, & certa tempora, eſt modus, ratio, & formula præſcripta ab ipſo; nam Rubricæ tam generales, quàm ſpeciales, & individuæ exprimunt, quibus diebus obſervanda ſit hæc diſtributio, ſeu quale quoque die Officium recitandum ſit: ergo & hanc ſpecialem formam, & diſtributionem præcipit ſub mortali, ſic ut aliter præcepto ſatisfieri non poſſit: ergo etiam ſemel non obſervando eam diſtributionem peccatur mortaliter, ſicut peccatur etiam ſemel non ſatisfaciendo muneri Breviarii. Attamen quia poteſt commodè diſtingui minor: Eam diſtributionem eſſe quidem formam à Pontifice præſcriptam, non tamen ſubſtantialem (quæ conſiſtit tantùm in ipſo Breviario novo recitando) ſed accidentalem tantùm, ideòque non obligare ſub mortali, nam & in Bulla præfixa Miſſali correcto mandat Pontifex in virtute obedientiæ, ut Miſſæ dicantur ſecundùm formam, ritum, normam, modum Miſſalis à ſe editi, & correcti, & tamen nemo dicet, peccare mortaliter eum, qui celebrat de Feria, vel Requie, quando eſſet celebrandum de Feſto ſimplici, ſemiduplici, imò & duplici, *ſecundum communem*. Hinc talem commutationem Officii diei, non eſſe peccatum mortale univerſim, & ſine exceptione aliqua docent graviſſimi, & ſatis multi DD. quorum ſeptemdecim numerat Gobat *cit. n.* 861. ac multos Diana *p.* 1. *tr.* 12. *reſ.* 3. Sed placet media via incedere, & dico

II. Peccat mortaliter, qui ita Officium diei in aliud commutat (etiam æquale, nedum minus) ad libitum paſſim, & quaſi perpetuò, ex mera libertate, commoditate, deſidia, adeòque non ſine audacia, & implicito aliquo contemptu. Ita omninò communis DD. Navarr. *de orat. c.* 19. *num.* 218. Sanhez *l.* 7. *Conſil. Moral. c.* 2. *dub.* 25. Laym. *l.* 4. *tr.* 1. *c.* 5. Tambur. *l.* 2. *Dec. c.* 5. §. 6. *n.* 20. Pluresque congerens Gobat. *n.* 864. & probabiliorem cenſens *n.* 884. 885. Ratio eſt, quia id omninò videtur habere ſenſus Eccleſiæ, Pontificum, & DD. ita intelligentium, & exequentium Bullam S. Pii V. Nam Urbanus VIII. vetuit, ne Feſta Beatorum nondum Canonizatorum celebrentur cum octava. Congregatio Cardinalium SS. Rituum Anno 1605. reſpondit non eſſe relinquendum Officium debitum pro officio devotionis: item vetuit ne Regulares celebrent feſta Diœceſana cum Octava. Item FF. Minores, aliique Religioſi ex ſpeciali gratia, & conceſſione Pontificum gaudent privilegio recitandi Officium de SS. Sacramento feriis quintis, & de Immaculata Conceptione in Sabbatis, idque cum reſtrictione extra tempus Adventus, & Quadrageſimæ, &c. Quæ & ſimilia ſanè patenter oſtendunt, eſſe graviter illicita illa ſaltem quoad arbitrariam commutationem Officii unius in aliud. Nec dubitandum Superiores Eccleſiaſticos, maximè Regulares graviter animadverſuros fore in ſubditum, quem ſcirent longo tempore paſſim ſic recitaſſe Officium quodlibeticum. Certè pauciſſimi Confeſſarii erunt, qui abſolverent Clericum, hunc ſuum morem confitentem, & emendationem non proponentem, ſeu emendare nolentem, nec dubito pleroſque Authores oppoſitæ laxæ Sententiæ hanc noſtram non negaturos. Ex quibus omnibus rectè infert Gobat *n.* 885. Ergo reipſa viget nunc ſaltem conſuetudo in Eccleſia vetans ſub mortali iſtam arbitrariam, & libertinam commutationem Officii diei. 118

III. Qui ſemel ac iterùm, aut aliquoties per annum, abſque ulla rationabili cauſa, ex ſola commoditate, vel deſidia commutat Officium unius diei in aliud, etiam brevius, dummodò non nimis notabiliter brevius, ſine omni contemptu, vel animo faciendi paſſim pro libito, non mortaliter, ſed venialiter tantùm delinquit. Ita (contra Authores rigidæ Sententiæ vix tredecim, *N. I.* notatos) omnes omninò reliqui, & facilè 50. apud Gobat *cit. n.* 860. Laym. *cit. c.* 5. *n.* 4. Diana *p.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 3. Tamb. *cit. c.* 5. §. 2. *n.* 20. ratio eſt, quia præceptum Eccleſiæ ſic adhuc ſervatur, quoad ſubſtantiam recitationis Horarum, quòd verò non ſervetur quoad modum præſcriptum Officii in particulari hujus diei, eſt ſanè peccatum contra ordinationem Eccleſiæ, attamen quòd raro fiat in anno, non poteſt prudenter judicari grave peccatum, ſed ex levitate materiæ excuſante, meritò judicari poteſt veniale. Dixi tamen *dummodò non nimis notabiliter brevius* Nam DD. communiter contra Caramuel *Theolog. Regul. diſp.* 109. *n.* 1388. excipiunt Officium Paſchale, etiam Pentecoſtes quoad Matutinum, & peccati mortalis damnant eum, qui loco Officii Dominicæ, aut alterius longioris recitaret Officium Paſchale, aut Pentecoſtes. Certè inter propoſitiones damnatas ſub Alexandro VII. & iſta numeratur: *In die Palmarum recitans Officium Paſchale ſatisfacit præcepto*. Vide latè Gobat *num.* 899. Idem meritò cenſent Suarez, Torres, Baſſæus, alii: Si quis loco Officii Dominicæ recitaret Officium Feriæ tertiæ, vel quartæ, aut de communi Martyrum: Quia nimis notabili parte Officium divinum defraudaret; aut quando mutatio eſſet nimis ridicula, & in defraudationem divini cultus in 119

Digitized by Google

nus in celebritatibus colendis, ut ſi pro Officio Natalis Domini recitares Officium feriale: in die Palmarum, Officium temporis Paſchalis &c. Secùs ergo eſt, ſi mutatio non ſit in notabiliter minus, ut ſi loco ſemiduplicis recites idem Officium duplex, loco feriæ ſubinde recites de Sancto. Quia tunc defraudatio eſt in parva quantitate. Inſuper.

120 IV. Omni culpa vacabit aliquoties ita commutare Officium divinum in aliud ob aliquam rationabilem cauſam. Nam iſta rationabilis cauſa excuſat illam deordinationem exiguam contra præceptum Eccleſiæ. Ita omnes. Et placet Regula generalis tradita à Vaſquez, & Fagundez apud Gobat. *num.* 915. *Quando Eccleſia prohibet aliquid ſolùm ſub peccato veniali, quælibet honeſta cauſa ſufficit ad evadendum omnem culpam agendo contra illam prohibitionem.* Quia ergo tale mutationem ſine cauſa facere non frequenter prohibet Eccleſiaſtica conſuetudo ſolùm ſub veniali, ab hac quoque culpa facilè excuſabit quævis cauſa rationabilis talem mutationem in aliud Officium, ſaltem non nimis brevius; Hujuſmodi autem rationabiles cauſæ breviter revocati poſſunt ad hos titulos; *Impotentia aliqua, vel notabilis difficultas, Conformitas, Societas, Singularis devotio, Inculpabilis error.* Percurramus ſingula.

Cauſæ excuſantes talem mutationem.

121 I*Mpotentia aliqua, vel notabilis difficultas*: In primis, ſi quis Officium proprium talis diei non habet ad manum, per ſe licitum eſt dicere de communi, in ſupplementum propriorum inſtituto; ſi id non quadret, aliud quocumque. Similiter ſi quis ob defatigationem ex longo itinere, ob nimis moleſtam ſomnolentiam, ob debilitatem viſus, & difficultatem legendi longos Pſalmos feriales ad lucernam, aut in ipſo longo, & neceſſario itinere &c. aut ob inſtantes occupationes repentinas, concionandi, confeſſiones audiendi, ſtudendi &c. Officium longius diei occurrens dicere non poſſet, licitè dicit aliud brevius ex communi Sanctorum, v. g. vel tale, quod ferè totum memoriter tenet, loco illius, quod ſine magna difficultate, vel incommodo non poteſt recitare. Ex communi DD. apud citatos omnes. Inſuper Rodriquez *Q. R. tom.* 1. *qu.* 42. *Aſcanius, Tamburinus, P. Yſon. Pſavv* apud Gobat. *num.* 94. ſcribunt, licere Religioſis Officia prolixiora, anticipare diebus, quibus ſunt otioſi, & breviora reſervare in illos dies, quibus credant ſe occupatos fore Concionibus, aut Confeſſionibus audiendis, dummodò id non faciant in fraudem, ſed ad melius Studendum, Concionandum &c. ex Privilegio FF. Minoribus conceſſo à Leone X. vivæ vocis Oraculo. Verùm quia ejuſmodi vivæ vocis Oracula revocata ſunt per Concil. Trident. credo non fore, qui nunc eo uti audeat, ſicut nec de ejus uſu à Majoribus noſtris quidnam audivi.

122 II. *Conformitas*. In primis Regulares etiam exempti, licitè orant Officia propria feſtorum Diœceſis, in qua habitant, Officio Romano currente de tempore omiſſo, de Sanctis verò translato; & ſaltem de feſtis principalibus Diœceſis totius feriatis etiam tenetur propter conformitatem. Ex Bulla Gregorii XIII. 30. *Decembris Anno* 1573. relata apud Aſcan. Tambur. *de Jure Abbatum tom.* 2. *d.* 10. *q.* 7. *n.* 6. ſic habente. *Et quo die celebratur feſtivitas Patroni Diœceſis, omnes Religiones teneantur eodem die in Eccleſiis ſuis, intra limites ejuſdem Diœceſis eandem feſtivitatem celebrare, & in hoc cum Matrice Eccleſia ſe conformare*. Similia habet alia Bulla S. Pii V. directa ad Hiſpanos. Similiter, & ſæcularis Sacerdos habens Beneficium, vel Capellaniam ſitam in Eccleſia Regularium, ſeu virorum, ſeu Monialium, tenetur orare de Sanctis, & ſolemnitatibus illius Ordinis, ſed juxta formulam ſuæ Diœceſis. Quintanadvenas apud Gobat. *n.* 602. Item peregrinus, vel viator, quilibet commorans, vel exiſtens in loco, ubi celebratur ſpeciale feſtum, licitè celebrabit, & ipſe Officio divino, ſi viſum fueri, eum titulus conformitatis, & pietatis patrocinetur, Layman *l.* 4. *tr.* 1. *c.* 5. *n.* 3. Tambur. *cit. c.* 5. §. 8. *n.* 36. *ſeq.* Sed & è contrà. Quicumque Clericus Regularis, vel Sæcularis exiſtens etiam pluribus annis extra ſuum Monaſterium, vel Diœceſim, ſed ſolùm tanquam peregrinus, & advena, poteſt recitare Officium de Sanctis, de quibus diceret, ſi exiſteret reipſa in ſuo Monaſterio, vel Diœceſi, ad quod, vel quam ſpectat ipſe, adeòque etiam de Dedicatione, vel Reliquiis ſuæ Eccleſiæ, privatim, Suarez *cit. cap.* 23. *Quintanadvenas* apud Gobat. conſentientem *num.* 635.

123 III. *Societas in orando*. Qui debet Officium recitare cum perſona gravi, v. g. Epiſcopo, Prælato, Superiore, vel Domino ſuo, licitè ſe accommodat illi aliud Officium recitanti (etiam fortè ex deſidia, vel culpabiliter.) Idemque eſt in ſimili, ſi debeas ex charitate uno, vel altero die in recitando juvare infirmum, Navarrus *de orat. cap.* 19. *n.* 217. Sanch. *lib.* 7. *Conſil. Moral. cap.* 2. *dub.* 25. *num.* 8. Diana *part.* 2. *tr.* 12. *reſ.* 10. Gobat. *num.* 911. Quin idem eſſe, ſi recites Officium cum eo, qui habet privilegium ſpeciale Officium recitandi, v. g. de SS. Sacramento, teque ſatisfacere abſolutè docent Henriquez, aliique apud Dianam *ibidem reſol.* 35. Idque meritò probabilius ſenſet Gobat. *ibidem*, quando Privilegiatus ob infirmitatem, debilitatem viſus, vel aliam cauſam difficulter utitur ſuo privilegio, niſi juvetur à ſocio. Addit idem ex Quintanadvena *num.* 636. quòd Sæcularis cum Regularibus convivens, ut domeſticus, & familiaris in domo, & ſub tegmine eorum, ut ſunt illi, qui in ſeminariis noſtris educantur ſtudiorum cauſa, licitè recitent Officium de illis Sanctis, & Beneficiatis, de quibus nos, niſi ubi eſt expreſſa limitatio ad perſonas. Societatis. Quem vide.

IV. *Singularis devotio* erga aliquem Sanctum, vel fe- 124
ſtum, v. g. Natalis tui, etiam excuſare ad mutuandum Officium occurrens poſt Philiarcum, Onophrium, & alios, docet Layman *cit. cap.* 5. *num.* 3. repugnante Tannero, & Caramuele, eo quòd non ſit melior devotio, quàm obedire Eccleſiæ. Et verò extat apud Gavantum *in Rubricis Breviarii ſect.* 1. *cap.* 5. *tit.* 2. Declaratio Cardinalium in contrarium ſuprà inſinuata. Contra quam tamen declarationem non ages meo judicio (ait Gobat. *num.* 915. med.) ſi ſentias te ſingulari, magnaque devotione impelli; ſecùs ſi ſolùm communi. Denique qui etiam per *errorem inculpabilem*, vel inadvertentiam ita commutavit Officium, poſt, animadverſo errore, non tenebitur repetere proprium Officium, etiamſi commodè poſſit: quia, & illa ipſa inculpabilis inadvertentia, vel error, una eſt ex cauſis rationabilibus excuſantibus. Neque Eccleſia præſumitur velle ad duo officia obligare illum, qui ſine culpa eſt. Sic communis DD. Idemque ſentiunt communiter, quando per inadvertentiam etiam culpabilem ita commutaſſes: at quando deliberatè dedita opera ex deſidia ita commutaſſes, & errore cognito, tempus ſupereſſet, te teneri repetere, ſaltem ſupplendo ea, quæ propria ſunt Officii omiſſi: præter Authores illius primæ rigidæ Sententiæ, ſentiunt etiam *Layman*, & *Marchant. citati*, eò quòd non impleveris præceptum Eccleſiæ tale Officium in particulari pro hoc die præcipientis, & legi per ſe adverſaris. At univerſaliter quacumque ex cauſa, vel culpa commutaſti Officium diei in aliud non nimis notabiliter minùs, nullam eſſe obligationem repetendi, docent *Sylveſter, Cajetanus, Azorius, Suarez, Leſſius, alii cum Diana cit.* Ratio eſt: quia Eccleſia quoad quantitatem Officii non plùs exigit, quàm ut ſeptem Horæ Canonicæ dicantur: qui autem commutavit Officium unius diei in aliud non nimis notabiliter inæquale, etſi formam præſcriptam non ſervarit, non tamen quantitatem notabiliter tranſgreſſus eſt: ergo non tenetur repetere duplicando quantitatem. Secus, ſi commutaſſet in aliud valdè notabiliter inæquale, ut Officium Dominicæ in Officium de Sancto: tunc enim ſaltem novem Pſalmi primi Nocturni repetendi eſſent, ne tam notabilis pars Officii diei (alioquin ſufficiens ad omiſſionem mortalem) omiſſa maneat. Itemque à fortiori, ſi loco Officii Dominicæ, aut alterius novem Lectionum dixiſſes Officium Paſchæ: tunc enim ſaltem Matutinum, aut duo primi Nocturni repeti deberent: quod Officium etiam meritò excipit Gobat. *num.* 911. *fine*, ibidemque *num.* 916. pulchrè docet Confeſſarium, qualiter permittendo Officium minus recitare ex tot DD. Sententia, poſſit juvare Clericum ſæpiſſimè ſolentem omittere totum Officium præſertim longiora Dominicæ, Feriæ quintæ, Sabbati: quem vide. Tandem circa prædicta de forma Breviarii, & Officii divini remanent dubia aliqua non levis momentis reſolvenda.

Caſus aliquot practici particulares.

I. EGo Paſſavii non recitavi Officium de aliquo Sancto, 125
S. Dominico v. g. vel B. V. ad Nives, quia impeditum fuit per Patronum, & Dedicationem Eccleſiæ: poſteà venio Auguſtam, ubi illud feſtum die proprio jam celebratum fuit: ad quid tenebor? ℞. Poſſe te die non impedito recitare de illo feſto: at non teneri, cùm tibi data ſit facultas aſſumendi mores loci, ubi moraris. Cùm ergo Auguſtæ nihil ampliùs de illo Sancto, vel feſto agatur, neque tu ex obligatione recitabis. Tambur. *lib.* 2. *Decal. cap.* 5. §. Contrà. Ego exiſtens in loco, ubi ſervatur novum Calendarium, jam celebravi Officio Canonico aliquod feſtum: poſteà venio in locum Calendarii antiqui, ubi primùm decimo die poſteà agitur illud feſtum, quid agam ego? ℞. Privata recitatione facies pro libitu, ut ſuprà. At publicè, & in choro, accomodabis te loco.

II. Ego ex errore, vel oblivione non celebravi aliquod fe- 126
ſtum Officio Canonico, ſeu non recitavi Officium de aliquo Sancto, vel feſto duplici, vel ſemiduplici die proprio; poſſumne recitare alio die non impedito, an potiùs eo anno omninò omittere debeo? R. Probabilius eſt, te debere omittere, Gobat. *num.* 638. Lugo *Reſponſ. Moral. lib.* 5. *dub.* 8. citans Villalobos, Tambur. *cit.* §. 2. *num.* 29. Ratio eſt: quia onus Officii hujus eſt alligatum huic diei, evolante ergo illo die,

evolat

Digitized by Google

evolat onus: & ſequeretur etiam, illum poſſe ſupplere, qui propter infirmitatem non potuit dicere tale Officium. Denique Rubricæ tam diligenter notantes caſus, quibus faciendo eſt Officii translatio, non exprimunt iſtum. Probabile tamen eſt, etiam poſſe te alio die non impedito ſupplere, *Pellizarius*, *Trullench*, *Gottonius*, *Tamburinus*, *ibidem*. Ratio eſt: quia quilibet Sanctus in Breviario deſcriptus habet jus, ut ſemel in anno colatur precibus Canonicis, adeòque ut, licèt ille cultus ſit affixus diei, tamen poſſit transferri, ſi fuit impeditus. Cùm ergo illud Officium per errorem fuerit impeditus die proprio, cur non poſſit transferri, & compenſari alio die, ſicut aliàs fit? Sed acriter repugnat Lugo *cit.* quem vide.

127 III. Contrà. Per errorem hodie recitavi Officium de Sancto, vel feſto, quòd deberet recitari altero die, eo die proprio, quid agam? R. Tambur. *cit. num.* 10. & Quintanadvenas *Tract.* 7. *ſingulari* 10. privatim recita eo die Officium, quod recitaretur, ſi eo die illud feſtum non eſſet, puta de feria, ſimplici translato, privilegiato, &c. quia Sancto illi, vel feſto jam eſt ſatisfactum, & nimis inuſitatum eſt, de eodem Sancto dici Officium bis. Contrà, eodem die proprio debere te iterùm orare illius Sancti Officium, acriter propugnat Lugo *cit. dub.* 8. *num.* 13. poſt *Villalobos*, & longè probabiliùs cenſet Gobat. *num.* 640. Ratio eſt: quia error tuus privatus, & inadvertentia, etſi inculpabilis, non facit tibi jus invertendi Rubricas. Accipe caſum particulariùs, & applicanda ad ſimiles. Hodie 5. Auguſti, quo deberet celebrari feſtum B.V.M. ad Nives, per errorem dixi Officium de Transfiguratione celebrandum poſtridie, quid faciam cras? Secundùm *Tamburinum* relinques Officium Transfigurationis jam perſolutum, & cras orabis de B.V. ad Nives. At ſecundùm *Lugo* debes cras iterùm orare de Transfiguratione, & ſequenti die ſeptimo, vel alio non impedito, de B.V.M. ad Nives, Quod & mihi magis placet, ob rationem datam, & multa inconvenientia, quæ ex oppoſito deducit Cardin. *de Lugo*.

128 IV. Ego hodie per errorem recitavi Veſperas, imò more ſolito, & licito etiam Matutinum non rectum, diverſum ſcilicet ab eo, quod cras occurrit, v.g. de feria, cùm eſſet recitandum de feſto ſemiduplici, vel duplici: agnito errore cras, vel hodie adhuc, quid faciam? *Reſpon.* laudabile, & optabile eſſet repetere de novo, cras ſcilicet Matutinum, hodie verò, ſi tempus ſuperſit, etiam Veſperas: attamen ad id minimè obligaberis. Nam diſcretè te liberant Sanchez. *ſæpè cit. lib.* 2. *Conſil. cap.* 37. *num.* 77. Tambur. *alii mox citandi.* Quia nimirùm excuſat te bona fides, & eo maximè, quòd penſum quoad ſubſtantiam, & equivalentem quantitatem jam perſolveris. Quid ergo? Certè Caramuel *Theol. Reg. diſp.* 110. *num.* 1403. obligat te ſub mortali pergere in erroneè incepto Officio, ſi nolis priora repetere: quia alioquin conflabis Officium quandoque, quale non reperitur in toto Breviario. Sed apagè cum obligatione mortali ad continuandum errorem. Eam tamen continuationem licere, ſibi non diſplicere ſignificant Quintanadvenas *cit.* & Gobat. *num.* 642. Quandoquidem rata mutatio Officii, unius in aliud ob rationabilem cauſam (qualis in propoſito eſſet metus peccati gravis ex opinione Caramuel) eſſe poteſt licita. At ſimpliciter poſſe, & ſub veniali debere proſequi cras reliquas Horas de Officio proprio occurrente, rectiùs docent Lugo *cit. num.* 21. *Pellizarius*, *Quintanadvenas*, *Leander* cum Tambur. *cit. num.* 31. Gobat. *ibidem*. Ratio eſt. quia & error deprehenſus corrigendus eſt: ac etiam poſſidet jus Officii hujus diei, & non alterius à te erronee inchoati. Qui ergo non poteſt facere totum, eo modo, quo deberet, debet ſaltem facere eo modo, quo poteſt. Monet tamen provide Gobat. *eodem num.* 643. Si advertas errorem hodie poſt primas Veſperas, ſubjicias illis ſaltem Antiphonas, Verſus, & Collectam Feſti, de quo erat ſecundùm Rubricas recitandum, idem facias poſt Laudes erronee dictas; dictas; quin etiam ſi primùm poſt ſecundas Veſperas venias in notitiam erroris, etiam hoc ipſum præſtabis, diceſque Completorium conveniens huic diei, Judice Cardinali de Lugo *loc. cit.*

129 V. Ego habens Officium recitare more Romano, de feria v.g. ſed cras futurus ſum Saliſburgi, ubi celebratur feſtum S. Virgilii, Rel Ruperti proprium; poſſumne hodie veſperi adhuc exiſtens extra territorium recitare primas Veſperas, Completorium, & Matutinum de illo feſto? Reſpondet Tambur. *cit. num.* 25. ſatis probabile judicante Gobat. *num.* 644. Potes: cùm enim cras futurus ſis Saliſburgi, poteris, etſi non tenearis, te illi Eccleſiæ reddere conformem in Officio divino. Cùm ergo Officium hoc veſpertinum ſit pars Officii craſtini, non eſt inconveniens, poſſe te illud anticipare hodie, tanquam pertinens ad Officium craſtinum. At, quid, ſi hodie jam dixiſſem Matutinum de feria, quando cras venio Saliſburgum: rectiùſque proſequar Horas de feria, an aſſumam Horas de Sancto? Reſp. Potes utrumque, judice eodem Tamburino: nam proſequendo Horas de feria conformas te Officio legitimè incepto; aſſumendo Horas de Sancto, reddis te conformem loco, in quo degis. Quidnam autem ſit melius, ego ignoro: elige, quò magis inclinat devotio, putarem tamen prius eſſe melius.

VI. Plures tandem poſſunt eſſe caſus, in quibus neceſſarium eſt jungere partes diverſorum Officiorum. 1. Si hodie veſperi dixiſti Matutinum, & Laudes de feria ſecundùm Rubricas communes, at verò cras mane accipias Beneficium, quod habet Officium duplex de feſto ſpeciali, v.g. Patrono, teneberis reliquas Horas omnes dicere de illo duplici. Lugo *cit. num.* 20. 2. Idem ſe non ſemel debuiſſe facere teſtatur Lugo *ibidem*, quando ſcilicet veſperi in uno Collegio, e quo diſceſſurus erat, dixerat Matutinum feriale, at ſequenti die venit ad aliud Collegium ibi permanſurus, ubi celebrabatur feſtum Dedicationis, reliquas Horas nondum recitatas dixit de Dedicatione. 3. Item ſi hodie perſolviſti Matutinum juxta ritum Romanum, cras mane fias Carthuſianus v.g. aut Eccleſiæ græcæ, cras recitabis reliqua ex formula Carthuſiana, vel Græca. 4. Si habeas diverſa Beneficia in diverſis locis vicinis, & contingat te celebrare Veſperas in loco unius, & altero die divina peragere in loco alterius, ubi celebratur feſtum diverſum, utique debebis pſallere Veſperas pridianas publice juxta morem loci, itemque Completorium, ſi publice dicendum ſit. Reliquas autem Horas poteris, at non teneberis orare juxta ritum alterius beneficii, ubi cras mane ſerviturus es. Gobat. *num.* 642. apud quem vide plura. 130

§. III. *Ordinatè dicendæ Horæ.*

ORdinatè dicendæ ſunt Horæ quoad ſeriem earum conſtitutam, ut ſcilicet non tranſponantur Horæ, poſteriorem præponendo priori, vel ejuſdem Horæ partem poſteriorem præponendo anteriori. Idque publice in Choro ſub mortali teſte noſtro Marchant. *ſuprà*: at extra Chorum, & privatim ſolùm ſub veniali; ſecluſo contemptu, vel ſcandalo, *ſecundùm communem* DD. quidquid Vaſquez de beneficiis *cap.* 4. §. 1. *art.* 1. mortalem conſtituat, quando illa inverſio fit ſæpè, At certè, ſecluſo contemptu, hunc rigorem nulla lex, vel conſuetudo, vel ratio indicat: cùm talis ordinis inverſio nec gravem contineat deformitatem, nec de ſubſtantia Officii divini quidquam imminuat. Dico igitur. 131

I. Venialiter ergo tantùm delinquit, qui Horas integras tranſponit, v.g. Horas minores recitando ante Matutinum, abſque omni cauſa, *ſecundùm communiſſimam* DD. ob rationem datam. Quin etiam ſi unius Horæ partes, v.g. Pſalmos confundat inter ſe, mutando ſolùm ordinem prioritatis, & poſterioritatis, vix delinquet plùs, quàm venialiter. Caſtro-Palaus apud Gobat. *num.* 655. At verò, ſi ſic confundat partes diverſarum Horarum, miſcendo Pſalmos, vel partes unius Horæ cum alterius: poterit facilè contingere, ut faciat aliud Officium, quale non ſit in Breviario, ſicque mortaliter delinqueret. Sed credo ratum fore tam ſtultum. *Bonartius apud eundem ibidem*. 132

II. Ob rationabilem cauſam quamcunque integras Horas tranſponere, omni culpa vacabit, ob regulam datam ſuprà §. 2. *N. IV.* Exempli gratia. Clericus, vel Religioſus, etiam culpabiliter priùs non dicto, vel neglecto Matutino, poſteà vocatus ad Primam, aut quacunque cauſa tardiùs veniens ad Chorum, Hora una jam finita, licitè, & laudabiliter perit cum Choro, Horam nondum dictam poſteà repetiturus. Item non habens ad manum Breviarium in itinere v.g. ſed Diurnale tantùm, ſine omni culpæ ſcrupulo recitabit interim Horas minores, poſteà domi, vel in hoſpitio recitaturus Matutinum ejuſdem diei. Quia illa Breviarii carentia eſt cauſa ſufficiens ejuſmodi tranſpoſitionis. Idemque eſt, ſi nondum dicto Matutino, vel Horis prioribus rogaris ab aliquo, ut cum eo recites Horas minores, vel Veſperas, ſiquidem ſit alicujus authoritatis, Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. cap* 27. *num.* 8. *Amicus*, *Bonartius* apud *Gobat.* conſentientem *num.* 644. Idemque ſi expectas majorem commoditatem poſteà recitandi Horas priores: Matutinum v.g. cum ſocio, ſicut & tutò pergis in Veſperis jam cæptis, ſi tunc recorderis te nondum dixiſſe Nonam ver. g. Et ita in ſimilibus. Gobat. *cit. num.* 654. 133

III. Ob ſimilem rationabilem cauſam etiam partes Horarum tranſponere culpa vacabit, ex. g. feriùs veniens ad Chorum vides tuos Fratres chorales jam eſſe, ſeu parùm, ſeu multùm progreſſos in aliqua Hora, licitè, & laudabiliter pergis ſtatim cum Choro, poſteà partem omiſſam repetiturus: & longè laudabiliùs, quàm ſi volens priùs ſupplere, interim Chorum obſequio tuæ vocis defraudes, *Navarrus*, *Toletus*, *Sa*, alii cum Laym *lib.* 4. *tract.* 1. *cap.* 5. *n.* 7. Item ſi in itinere, vel aliàs Breviarium ad manum non eſt, habes autem Diurnale continens Pſalterium, & Matutinas diſpoſitas licitè recitas Nocturnum, vel Nocturnorum Pſalmos cum Antiphonis, ac etiam cæteris Horis ſequentibus, lectiones lecturus poſteà domi in diverſorio. Ex communi *Layman*, 134

Tambur.

Digitized by Google

Tambur. Bonarcius, *Gobat. ll. cc.* Idemque eſt, ſi commemoratio, propriæ lectiones de feſto, vel quid ſimile ad manum non eſt. Item ſi Nocturnum unum, aut Pſalmos per inadvertentiam tranſiliſti, ſi commemorationem, nonam lectionem, vel quid ſimile omiſiſti, & ſolùm poſt Laudes obſerves errorem: ſatis eſt, ſi poſt Primam v. g. quam jam incipis ſuppleas defectum. *Communis apud eaſdem*.

134 IV. Qui abſque ulla ratione incipit Officium ſequentis diei, nondum finito Officio præcedentis: v. g. nondum dictis Veſperis, & Completorio, orat Matutinum in craſtinum, venialiter delinquit ſecundùm Suarez *lib. 4. de Orat. cap.* 24. *Palaum*, *Bonartium*, alios communiter, ſed certè abſque ratione convincente: poſſe tamen facillimè reperiri cauſam excuſantem, ſive ſufficientem rectè monet Gobat. *num.* 666. v. g. ſi modò habeas ſocium: ſi priùs recitatis Veſperis, & Completorio, timeas tibi lucem diei defuturam pro Matutino. At, quid de recitantibus Matutinum poſt Miſſam primùm abſque rationabili cauſa? Certè Azorius *par. 1. lib. 10. cap.* 8. teſtatur omnes ad unum Theologos, & Canoniſtas priores Dominico Soto, talem damnaſſe peccati mortalis: at cum eodem Soto, & poſt ipſum plerique abſolvunt a mortali, & permulti etiam a veniali, per ſe loquendo, cum Suarez *cit. num. 6.* niſi ita ſerò ſacrifices, ut ſi velis poſt Sacrum recitare Matutinum, inchoabis elapſo jam tempore ordinario, ſcilicet antemeridiano. Sed de hoc ex profeſſo agetur, & nos dicemus in materia de Sacrificio Miſſæ.

§. IV. *Continuè ſingulæ*.

135 I. Horæ Canonicæ ſingulæ recitandæ ſunt continuè, ut ſcilicet una cæpta dicatur uſque ad finem continenter abſque notabili interruptione, vel interpoſitione, uti præcipiunt SS. Canones *cap. nullus de Conſecratione d.* 1. Et in Concilio Baſileenſi *ſeſſ.* 22. *cap. Qualiter Horæ*: ut proinde omnium conſenſu peccet, qui abſque omni cauſa rationabili unam Horam notabiliter interrumpit (nam parum pro nihilo reputatur) nam ſic unitas, & forma orationis ab Eccleſia inſtituta diſſolvitur: eſtque ſpecies irreverentiæ erga Deum, cæptum cum Deo colloquium, & quidem Miniſtrum ex Officio ab Eccleſia ad id ſpecialiter deputatum) non neceſſaria, & impertinente actione, locutione, ceſſatione, interrumpere notabiliter, quod homo à ſervo vix toleraret, tantòque gravior culpa erit, quò diuturnior eſt interruptio, & actio interpoſita vanior, vel turpior. Atque, adeò ſi valdè notabilis, & diuturna ſit interruptio abſque ulla rationabili cauſa, mortale cenſent cum obligatione repetendi priorem partem abruptam, graves DD. Navarr. *de orat. cap.* 16. *n.* 75. Medina *quæſt.* 16. *de orat. art.* 3. Azorius *cit. cap.* 8. *quæſt.* 5. Vaſq. *ſupra*, Marchant. *cit. tract.* 3. *ſect.* 5. *quæſt.* 4. *in Corollario*. Sed certè nulla lex naturalis, vel Eccleſiaſtica prohibet tam ſeverè iſtam interruptionem; niſi fortè adeò ſæpè, conſuetudinariè, & enormiter fieret, ut gravem deformitatem, neglectum, & contemptum in re divina involveret; quod certè rarum erit. Dico ergo:

136 II. Per ſe veniale tantùm eſt, Horam Canonicam cæptam abſque omni rationabili cauſa interrumpere etiam notabiliter per multas Horas. Ita commune DD. Suarez *loc. cit.* Sanchez *lib. 4. Conſil. Moral. c. 2. dub.* 19. Leſſ. *lib. 2. de juſt. c.* 37. *n.* 57. Laym. *cit. lib. 4. tr. 1. c.* 5. Tannerus, *aliiſque citatis*, Diana *p. 2. tract.* 12. *reſol.* 4. Tamburinus *lib. 2. Decal. cap.* 5. §. 3. *n.* 12. ſic ſtatuens: *Quæcunque interruptio, ſive extra Chorum, ſive intra (præſcindendo à ſcandalo) dummodo continuatio fiat intra eundem diem, peccatum mortale nequaquam attingit. Itaque qui unum nocturnum, vel etiam unum duntaxat Pſalmum hoc manè recitat, vel recitavit pridie Veſperi, ſi poſteà, antequam expiret tempus præſcriptum recitandi, nempè media nox ſequens, recitat, quod recitandum ſupereſt, non erit culpæ mortalis reus.* Sic ille liberaliter. Ratio eſt, quia jam intra latitudinem temporis præſcripti totum Officium perſolvitur; & ex alia parte in hoc non apparet irreverentia gravis. Quia cum quilibet Pſalmus v. gr. contineat perfectam orationem, & laudem DEI, neque habeat neceſſariam connexionem cum conſequentibus, ſed tantùm accidentalem ex ordinatione Eccleſiæ, hinc qui Horam etiam diuturno tempore interrumpit, tamen reverà implet rem præceptam quoad ſubſtantiam, tam in materia, quàm forma ſubſtantiali, ut ſupponitur; etſi in accidentali modo continuationis non ſervato peccet contra ordinationem Eccleſiæ, tamen in re non adeò magna non plùs, quàm venialiter.

137 III. Accedente autem aliqua rationabili cauſa neceſſitatis, vel utilitatis, charitatis, etiam affabilitatis erga proximum, etiam levis culpa facilè vitabitur in interruptione non nimia alicujus Horæ, DEO O. M. humanis moribus ita per ſuam bonitatem indulgente, quod certè non indulgeret ſuperbus quilibet humanus Princeps, ait Tamburinus *cit. num.* 12. ut ſi negotium quodcumque utile interveniat, v. g. confeſſionem alicujus audiendi, infirmo ſuccurrendi, amicum ſalutandi, vel alloquendi, reſpondendi, &c. ſi quid interim facias ad tollendam diſtractionem, aut aliquid te interiùs faciat inquietum, ſeu ſollicitum, & ideò aliquid breviter notes in charta, vel mandes famulo; ut ex Suarez etiam ſuperiùs notatum. Item ſi in Confeſſionali expectes otiosè Pœnitentes, quidni intereà licitè inchoes Matutinum, eſto, minimè dubius, te aliquoties interpellatum iri: ait Gob. *nu.* 617. *fine*. Ais: quando ego ſic interrumpo ſeu juſta, ſeu nulla cauſa, ſtatuo firmiter poſteà reſumere de novo: quid ſi poſteà non repetam denuò? Certè Navarrus, Azorius. Reginaldus, damnabunt te noxæ lethalis in materia ſufficiente: ac certè immeritò. Venialis tantùm culpæ damnant te rectè Sanchez, Leſſius, Layman, ac alii communiter. Nam mutatio meri propoſiti in re per ſe non obligante graviter, nunquam eſt per ſe mortaliter mala, ut liquet innumeris inſtantiis, & exemplis in omni genere virtutum, & vitiorum: cur ergo ſit in propoſito? interim, mi bone vir, ſive tale propoſitum præmiſeris, ſive non, ſive abſque juſta cauſa, ſive ex juſta cauſa, & alioquin ſine dubio excuſante à peccato, facta ſit notabilis interruptio, omninò decens eſt, ut de novo inchoetur, aut ille Nocturnus, in quo facta eſt, aut ſaltem Pſalmus, vel Lectio, quem, vel quam interrupiſti, ut providè monent Navarr. *cit. cap.* 15. *num.* 7. Laym. *c.* 5. *num.* 7. Gob. *num.* 670. *fine*.

IV. Apud omnes autem in confeſſo eſt, ſemper licitum 138
eſſe ſeparare Matutinum à Laudibus, neque ad id requiri ullam peculiarem cauſam honeſtam, ut contra Azorium habet *communis DD.* Sanchez *cit. dub.* 20. Tanner. Laym. alii paſſim. Etenim hæc ſeparatio olim erat frequentiſſima, & quaſi ordinaria, & diſtinctam initium Laudum indicat, neque ulla nova lex, vel conſuetudo contraria intereà id venit dummodò tamen ad finem Matutini addatur Collecta diei, & ad initium Laudum præmittatur *Pater noſter*, & *Ave Maria*; prout fit, & ſpeciali Rubrica præſcribitur in nocte ſanctiſſima Nativitatis Chriſti: ut cum aliis monent Diana *p. 5. tr. 14. reſ.* 46. & Gavantus *in Rubricis Breviarii*, *ſect. 4. c.* 3. at certè id ſolùm ex pia conſuetudine; nam de nulla lege obligante conſtat. Quare utrumque negat Azorius: primum verò etiam Sanchez, Bonacina, alii multi. Denique etiam ſeparationem unius Nocturni ab altero, etiam abſque cauſa, nullam continere culpam cenſet Lezana *to. 1. c. 12. n.* 16. ſaltem non plùs, quàm venialem, communis eſt ſenſus DD. Nav. Azorius, Reginald. alii paſſim. Nec exigitur gravis ratio ad tollendam omnem culpam ejuſmodi ſeparationis per dimidiam circiter horam: & poſteà dicturus alium Nocturnum non præmittes neceſſariò Pater, & Ave: at contra Reginaldum benè docet Azorius *cit. c. 8. qu.* 4. Et univerſim ejuſmodi ſeparationem partis Matutini à reliquis non excedere culpam venialem, etiamſi fiat per 30. ferè horas, dummodo intra unum diem naturalem recitetur totum Breviarium, cenſet Quintanadvenas *cit. tr. 8. ſingulari* 2. apud Gobat. *num.* 672. non repugnantem. Dices tandem. Ego quidem ejuſmodi voluntariam interruptionem Horarum pro poſſe caveo, & horreo: at ſomni moleſtia me ſubinde cogit interrumpere. De hac ita ſcribit Sanchez ſæpè *cit. l. 7. c. 2. dub.* 33. *Qui vexatur a ſomnolentia, ut pronuntiet Horas ſuas, vel audiat Sacrum ea attentione, quod ſaltem videt quod non omittit dicere, vel audire aliquod verbum, licèt propter gravitatem, vel moleſtiam ſomni non attendat ad ſignificationem, vel ad aliam meditationem, non peccat ſaltem mortaliter, quia ſic habet attentionem neceſſariam. Secus ſi dormiat per notabilem partem Horæ, aut ſi recumbat in lecto ad recitandum eo tempore, & in circumſtantiis, ut probabiliter attenta fragilitate ſua & dormiendi conſuetudine, credere poſſit ſe dormiturum, & omiſſurum id, ad quod tenetur. Ratio quia expoſuit ſe probabiliſſimo omittendi periculo.* Sic ex Nav. Sanch.

§. V. *Tempeſtivè*, *&c.*

Tempeſtivè recitandæ ſunt Horæ, ſicut omnes abſolvantur intra præfinitum tempus, & ſingulæ dicantur ſuo ſtatuto tempore. Quare duplex hic tempus conſiderandum eſt totius Officii inchoandi, & finiendi, & ſingularum Horarum recitandarum, ac deinde breviter de circumſtantiis loci, & ſitus, ſeu habitus corporis.

I. *Tempus totius Officii divini*

I. A Matutino uſque ad Completorium abſolvendi ex pri- 139
mæva inſtitutione, & antiquiſſima conſuetudine incipit a media nocte præcedenti, uſque ad mediam noctem ſequentis diei. attamen ex receptiſſima jam conſuetudine, cuilibet fas eſt Matutinum cum Laudibus dicere pridie Veſperi: juxta communiſſimam DD. D. Thomas mox citandus, Azorius *ſupra*. Suarez *l. 4. c. 17. n.* 14. Leſſius *l. 2. de Juſt. c.* 37. *num.* 79. Laym. *cit. cap. 3. num.* 7. alii paſſim omnes: idque

Google

que factitant ſine ſcrupulo paſſim piiſſimi Sacerdotes, etiam Sæculares, nedum Religioſi Privilegiati. Rationem hujus conſuetudinis congruam reddit D.Thomas. *Quodlib.5.c.28. Quia ſolemnitas diei ſequentis à Veſperis incipit, ideò meritò uſus obtinuit, ut poſt publicum Officium, Veſperas, & Completorium à meridie ordinariè in Eccleſiis, jam perſolutum ante horam quartam, deinceps preces nocturnas inchoare liceat*. Sic S.Doctor.

140 II. At quanam hora præcedentis diei fas eſt Matutinum inchoare, dicere? Certum videtur apud omnes, tam æſtate, quàm hyeme fas eſſe incipere ab hora quarta, prout indicavit D.Thomas, eò quòd Veſperæ, & Completorium (à quibus incipit ſolemnitas ſequentis diei) jam perſoluta ſint. Imò hyeme, quando circa horam quartam ſol jam occumbere incipit, etiam licitè aliquando anticipari Matutinum ſequentis diei, ex communi notat Laym. *loc. cit.* At quanto tempore etiam liceat anticipare? variè ſentiunt variè. Eſcobar. *Tract. 5. Examin. 6. num. 60.* determinat, mortale eſſe incipere hora 2. poſt meridiem: veniale, media tertia citra juſtam cauſam; nullum hora tertia: conſentiente Bonartio quoad tertiam, & à fortiori conſentiunt ſequentes. Quintanadvenas *Singularium tr. 8. ſingulari* 2. teſtatur certum eſſe, non peccare mortaliter, qui incipit ſtatim hora ſecunda poſt meridiem. idque à mortali etiam excuſant Sanchez *cit. dub.* 37. Tamburinus *l. 2. Decal. c. 5. §. 5. n.* 37. Et Mart. Ledeſma, Fabrum, Molfeſium citans Diana *part. 4. tract. 4. reſol.* 5. idque etiam à veniali excuſat plures Recentiores allegans Leander *diſp. 4. quæſt.* 93. & probabile cenſet Tamburinus *loc. cit.* conſentiente à fortiori noſtro Joſepho Angles, qui permittit in hyeme incipere tribus horis ante occaſum Solis. Occidit autem Sol in noſtris partibus in hyberno ſolſtitio, quarta hora poſt meridiem. Tandem quidam apud Tamburinum *cit. num.* 3. meritò repugnantem, putat poſſe inchoari ſtatim poſt meridiem. Circa has varias opiniones.

141 III. Placet judicium P. Gobat. *num.* 687. ita ſtatuentis: Tempore hyberno, id eſt, ab æquinoctio autumnali uſque ad vernum licitum eſt incipere Matutinum ab hora tertia, etſi nulla adſit rationabilis cauſa. Nam Sol tunc jam eſt propinquior occaſui, quàm meridiei in æſtate: Sanchez, aliique citati. Etiam Tannerus *tom. 3. d. 5. q. 1. n.* 165. Tempore verò æſtivo, id eſt, ab æquinoctio verno uſque ad Autumnale, quælibet rationabilis cauſa ſufficit ad licitè inchoandum eadem hora tertia. Cùm enim tanta Authoritas probet, vel nullum, vel ſolùm veniale peccatum admitti tunc recitando, quælibet cauſa non imprudens, adeòque major commoditas tollet omne peccatum coram DEO, præſertim cùm videatur patrocinari conſuetudo. Sic Gob. ibi: & paulò ſuprà *num. 679. fine*, probabilem cenſet Sententiam Sanchez, & aliorum, non eſſe mortale incipere hora ſecunda propter tantam authoritatem, concludit: nec dubitarem ſequi pridie Feſti, quo eſſent mihi excipiendæ Confeſſiones, ab hora tertia uſque ad Cœnam, ait ipſe: multò magis ſi uſque in noctem ſeram; idemque eſto judicium de alia ſimiliter cauſa properandi cum oratione.

142 IV. Tempus tandem præfinitum implendi totum Officium divinum diei, eſt media nox ſequens, quo tempore tranſeunte ceſſat obligatio illius diei Officii recitandi, & ſeu culpabiliter, ſeu inculpabiliter omiſſi repetendi, ſecundùm omnes: cùm Officium cujuſque diei ſit ſuo diei alligatum. Gobat. hic *num. 691. & ſeq.* refert; ac optimè latè refutat inauditam hactenus opinionem Leandri, non improbabile, ſed probabiliſſimum eſſe, quòd præceptum recitandi Horas impleat, qui incipit hodiernum Officium recitare paulò antè mediam noctem diei ſequentis, putà medio duodecimæ, ſi ipſum ſine interruptione proſequatur poſt mediam noctem, eo potiſſimùm fundamento, quòd omnes Horæ ſequentes efficiant unum totum integrale cum Matutino, jam tempore habili incepto, & fortè jam abſoluto: ſi ergo pergatur in Horis ſequentibus, poterunt omnes dici inchoatæ non poſt duodecimam, ſed medio duodecimæ una cum Matutino continuò tunc inchoato. Et cur non etiam, qui feria quinta ſerò paulò ante mediam noctem incepit cœnam carnium, poterit poſt mediam noctem continuare, eò quòd reliquæ commeſtiones carnis cum præcedentibus tempore licito inchoatis, multò magis faciant unam moraliter cœnam, quàm Horæ reliquæ cum Matutino tempore habili inchoato? Certè ſi iſta Sententia probabilis ſit, probabilis etiam cenſeri debet illa alia Sententia tradita à Caramuele *Theolog. Regul. d.* 114. *art.* 2. at damnata ſub Alexandro VII. *Unico Officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino*.

II. *Tempora ſingularum Horarum*.

143 I. TEmpora ſtatuta ſingulis Horis perſolvendis ex primæva inſtitutione ſunt illa, quæ ipſis nominibus Horarum præferuntur: ſcilicet recitentur, Matutinum circa mediam noctem: Laudes ſub auroram: Prima ad ortum Solis: Tertia tempore medio inter ortum Solis, & Meridiem, quod in æquinoctio eſt circa noſtram horam nonam: Sexta in ipſo meridie: Nona tempore medio inter meridiem, & Solis occaſum: Veſperæ ad Solis occaſum: Completorium ſub crepuſculum nocturnum; prout etiam indicant ſingularum Horarum Hymni, & inter alios declarat Layman *cit. l. 4. tract. 1. cap.* 3. Verùm hæc originaria diſtributio, ob humanam fragilitatem, & occupationem multiplicem, quoad omnia dudùm ſervari deſiit etiam in recitatione publica. Laudatiſſimè tamen ſervabis in recitatione privata.

144 II. Publicè in Choro ſervanda ſunt tempora conſueta Eccleſiarum, etiam ſub mortali. Et quamvis conſenſu omnium DD. optimum, & utiliſſimum ſit etiam in privata recitatione, quantùm fieri poteſt adunguem obſervare tempora ſtatuta ab Eccleſia; quia privata recitatio ſemper ordinem quendam ad publicum Officium retinet, ut nimirum, non ſolùm idem Officium, quod in Choro, ſed etiam eodem tempore, quo in Choro, privatim recitetur; id tamen neceſſarium non eſt, ſed ad omne peccatum vitandùm ſufficit Matutinum (de quo ſuprà) cum Horis minoribus eſſe recitatum ante prandium, ſeu meridiem, excepta Sexta, & Nona, quæ juxta primævam inſtitutionem licitè circa, vel paulo poſt meridiem recitantur; Veſperas & Completorium longiùs poſt meridiem ſaltem circa occaſum Solis, aut crepuſculum nocturnum reſpectivè. Excepto tempore quadrageſimali à Sabbato primæ Dominicæ, quo etiam privatim fas eſt dicere Veſperas ante prandium, non tamen neceſſe ex obligatione. Nam Rubrica, & *cap. ſolent. de Conſecrat. d.* 1. ſi quod continet præceptum, tangit id ſolùm Chorum. Bonartius, Eſcobar; Gobat. *num.* 686.

145 III. Tempora ſtatuta ſingulis Horis in privata recitatione non ſervare etiam notabiliter, & abſque ulla cauſa, non eſt mortale ſecundùm communiſſimam Sententiam DD. adeò, ut mortale peccatum certò evitetur, dummodò totum Officium quocumque diei tempore recitatum, abſolutum ſit ante medium noctis ſequentis: ſecluſo tamen ſcandalo, & contemptu, ubique mortali. Meritò autem (Judice P. Marchant.) præſumeretur contemptus ſaltem interpretativus, ſi quis ordinaria, & conſuetudinaria inſolentia quaſi ſemper ita mutaret tempora Horarum ſùſque deque pro libitu abſque ulla cauſa: talis enim omninò cenſeretur vilipendere ordinationem ſanctiſſimam Eccleſiæ, & inſtitutionem divini Officii, ideòque tandem à mortali non excuſandus. Communi tamen etiam conſenſu DD. veniale craſſum eſt, abſque ulla rationabili cauſa tempora ſtatuta tranſgredi notabiliter, eòque graviùs, quo longiùs à præfinito tempore receditur, uti notant Navarrus, Laym. *cit.* alii, ut ſi ex mera deſidia Matutinum, Primam, Horaſque minores differas uſque poſt meridiem, aut pejus in ſeram noctem: aut contra abſque rationabili cauſa Veſperas, vel Completorium recites ante meridiem nec tamen tunc teneberis poſtea repetere poſt prandium. Bonacina *De Horis Canonicis qu. 3. num. 6.* Lugo *d. 16. de Euchariſt. n.* 0. Gobat. *num.* 682. Neque enim Eccleſia obligat ad eandem Horam bis in die. De his mox iterum aliquid.

146 IV. Quando occurrit juſta, & rationabilis cauſa quæcumque, ob quam Horæ ſtatis temporibus recitari commodè nequeant, licitum omninò erit pro libitu transferre, ſemper tamen conſultiùs anticipando, quàm differendo nimiùm, juxta notum illud Hugonis de S. Vitore. *Ante horam orare providentiæ eſt, poſt horam negligentiæ; in hora obedientiæ*. Sic toto die ſtudus, aliiſve occupationibus neceſſariis occupandus, licitè omnes Horas minores ſummo manè perſolvit, ob majorem tunc quietem, & collectionem; aut ſi occupatio nimiùm duratura, vel fatigatura prævideatur, etiam Veſperas adjungere licebit, non tamen Completorium, ut habetur *c. 1. de celebr. Miſſarum*, niſi major neceſſitas (certè vix contingens) urgeat. Quin univerſaliter Bona cius apud Gobat. *num.* 681. teſtatur, quòd quælibet cauſa honeſta, vel utilis, uti eſt major devotio, major commoditas ſtudendi, excuſet à veniali dicentem manè uno tractu à Prima ad Nonam incluſivè. Pro majori tamen ſecuritate PP. Societatis fruuntur Privilegio Apoſtolico expreſſo his verbis: *Ratione itineris, aut alterius occupationis, quando creditur, quod cum majori devotione dicetur divinum Officium, poteſt illud à noſtris recitari manè totum uſque ad Completorium*.

147 At: quid, ſi prævideam me in aliquo convivio tam largè bibiturum, ut non ſim idoneus manſurus ad Veſperas, & Completorium perſolvendum; poſſumne, an etiam debeo

per-

Digitized by Google

perſolvere antequàm adeam illud periculoſum epulum? Caſum hunc proponit, & reſolvit Laym. *cit.* de Canonico confitente ſe frequenter ad convivia invitari, & cùm ſæpiùs expertus ſit, ſe poſteà ineptum reddi ad dicendas Veſperas, & Completorium, ſolere anticipare ante meridiem. R. Layman, hoc quidem nunquam ſuadendum eſſe, nec permittendum per ſe loquendo, cùm omninò deceat Clericos in Conviviis, etiam honeſtis, & neceſſariis, ita moderatè ſe gerere, ut ſaltem Officio unius quadrantis ſatisfacere poſſint; poſito tamen, talem convivia honeſta vitare non poſſe, & ſæpiùs expertum contra intentum, & propoſitum, tamen ineptum factum. Veſperas omiſiſſe, niſi non mutato tali propoſito, abſolvendum eſſe, cùm ſolùm ſit peccatum veniale, eaque conſuetudo permitti poterit, cùm ex duobus malis minùs ſit eligendum, quando utrumque vitari non poteſt.

III. *Locus dicendi Horar.*

248 OFficium publicum dicendum eſt in Eccleſia ex ſtricto præcepto, concernente Eccleſias Cathedrales, Collegiatas, & Regulares. Patet ex recepta, & univerſali conſuetudine, & *Clement. 1. de celebr. Miſſarum.* Quoſnam autem concernat obligatio recitandi in Choro, & Eccleſia, ſatis dixi *ſect. 2. §. 2.* Pro privata recitatione Horarum aptus eſt quivis locus honeſtus, juxta illud Pſalmi 102. *In omni loco dominationis ejus benedic, anima mea, Domino*; modò non ſit expoſitus diſtractionibus, ſeu in quo non impediatur attentio ſaltem externa, ſecundùm omnes, ac etiam interna ſecundùm communiorem, juxta dicta *de attentione requiſita* Quinimmò (contra Sotum, Nav. Bonac. Caſtro-Palao, alios) à peccato etiam veniali excuſant Sanch. *cit. l. 7. c. 2. dub.* 44. Angles *apud ipſum*: Trullenchus, Caramuel, alii apud Dianam, *p. 10. tr. 11. reſol.* 33. illum, qui in locis immundis naturam exonerando hærens huic ſanctæ actioni vacat. De quo Tamb. *l. 2. Decal. c.* 5. §. 7. *n* 2. ſic loquitur: *Si locus ejuſmodi ſordidus ſine delectu eligatur ad Horas recitandas, aliaſve preces, cùm poteſt mundior eligi, aliquam irreverentiam committi probabile eſt. At ſi ſemel caſu, vel ex aliqua occaſione in loco immundo reperiaris, orato libenter: quia etiam in loco ſordido, orare eſt melius, quam otioſum eſſe. Molſeſius refert quendam qui in locis immundis orabat officium, in iiſdem poſt mortem luiſſe pœnas: meritò; is enim non ex amore non ceſſandi à Dei laudibus in quocunque loco, ſed fortaſſe temerè, & ſine delectu, cùm alibi facilè potuiſſet, in locis ſordidis ſacrum penſum perſolvebat.* Sic Tamburinus conſentiente Gobat. & me.

IV. *Situs, ſeu habitus recitantis Horar.*

249 I. IN Choro, & publica recitatione divini Officii ſervandus eſt ſitus, & habitus corporis ſtando, genuflectendo, ſedendo, præſcriptus in Rubricis: is tamen ipſe non ex obligatione ſub peccato, ſed tantùm gratia majoris devotionis, & ſolemnitatis. Navarr. *de Orat. c.* 4. Zerola *v. Horæ num.* 4. Suarez *l. 3. de orat. n.* 28. & Herinx *cit. q. 3. n.* 29. 2. Extra Chorum privata recitatione, optimum, & laudabiliſſimum eſt, ſe accomodare conſuetudini Chori, pro diverſis Officii divini partibus ſtando, genuflectendo, vel etiam devotè ſedendo, prout hortatur D. Bonaventura *ſpeculi p. 2. c.* 10. 3. Univerſaliter autem in Horis divinis præſtat orare ſtando, quàm genuflectendo ob antiquiſſimum Eccleſiæ, & Sanctorum, nominatim SS. P. noſtri Franciſci exemplum, latè oſtendit Jacobus Alvarez de Paz. *de orat. lib. 1. p. 2. cap. 6. longius poſt medium.*

IV. Sed horum omnium nulla obligatio. Tu ſerva ſitum, & habitum corporis privatim, qui tuæ devotioni, aut publicæ coram aliis ædificationi magis deſervit, ſatisfacis enim obligationi, ſive genuflectendo, ſive ſtando, ſive ſedendo, ſive ambulando honeſtè perſolvas ſacrum penſum, ut omnes conſentiunt, quanquam Tamb. ſuprà obſervet, poſſe delinqui venialiter per ſitum, quando eſt immodeſta corporis compoſitio. Situm jacentis ob indecentiam, & periculum indormitionis, jam ſuprà reprobavit Leſſius, nec ſcio quis probare poſſit, niſi in infirmis.

CAPUT III.

De cauſis excuſantibus ab Horis.

SUMMARIUM.

151 Uſque ad num. 155. *Quando cenſeatur impotentia, v. g. ex oblivione, carentia Breviarii, cæcitate, vel metu excuſans à recitatione Horarum?*

155 Uſque ad num. 161. *Quando excuſet infirmitas? &*

161 *Quando Charitas ſui, vel proximi? ac*

162 Uſque ad num. 165. *Quando occupatio gravis?*

165 *An liceat ſponte aſſumere occupationem cum recitatione Horarum incompoſſibilem?*

166 Uſque ad num. 170. *Quiſnam poſſit validè, & licitè diſpenſare ab Officio Can.*

170 Uſque ad numer. 174. *An impeditus ſtatis horis teneatur Officium Canon. anticipare, vel poſteà ſupplere.*

174. Uſque ad num. 179. *An ob impedimentum non potens dicere totum, teneatur ad partem, quam poteſt?*

179 Uſque ad num. 184. *An ob cæcitatem, vel aliam cauſam non potens recitare ſolus, potens autem cum ſocio, teneatur adhibere ſocium?*

184. *An non potens dicere Horas teneatur aliquid aliud orare, orantem audire, vel alium ſubſtituere.*

RESOLUTIO SEPTIMA.

CAuſæ excuſantes à recitatione Horarum Canonicarum, ut licitè omitti poſſint, & quandoque debeant, convenienter reducuntur ad 4. capita: *Impotentia, infirmitas, charitas ſeu occupatio gravis, diſpenſatio legitima ſeu privilegium.* Numerant aliqui etiam *metum*, ſed certè comprehenditur ſub impotentia morali. Ita in re omnes. Agimus autem de cauſis excuſantibus ad privatam omiſſionem Horarum. Nam quoad recitationem publicam in Choro, tres cauſæ excuſantes memorantur à Bonifacio VIII. Nimirùm *Infirmitas corporalis, neceſſitas, utilitas Eccleſiæ.* De qua re raræ praxis videri poſſunt latè DD. citandi. 150

§. I. *Impotentia.*

I*Mpotentia* quæcumque phyſica, vel moralis recitandi Officium divinum excuſans generatim comprehendit etiam alias cauſas excuſantes, ſcilicet infirmitatem, & occupationem gravem, catenùs enim hæ excuſant à recitatione, quatenùs hominem phyſicè, vel moraliter impotentem reddunt ad recitandum, ſpeciali tamen titulo impotentiæ excuſant ſequentia.

I. Inculpata oblivio unius, vel plurium Horarum (totius enim Officii moraliter non poteſt dari inculpata oblivio) Quò etiam ſpectat inculpata ignorantia obligationis, legendi literas, ac recitandi Breviarium, qua pueros ad beneficia aſſumptos non tardè laborare contingit, imò, & alios. Peccant quidem graviter, qui neſcientes legere ſuſcipiunt ſacrum Ordinem, vel Beneficium, vel profitentur Religionem Choro adſtrictam, niſi ſpes ſit, quamprimùm fore, ut legere ſciant: quia tunc deciperetur Eccleſia, vel Religio in re gravi, ut ſuprà *ſect. 2. §.* 2. dictum fuit: ac poſteà jam conſtituti in Sacris, vel profeſſi, non peccabunt Officium non recitando, quamdiù inculpatè ignorant legere, & recitare, cùm ad impoſſibile nemo teneatur: quod ſi tamen talis beneficium obtineat, quod datur propter Officium, aut Officium, quàmprimùm addiſcere, aut beneficium dimittere obligabitur, *ſecundum omnes.* Unde P. Tancredus apud Tamburin. *cit. c. 5. §. 1. n.* 18. quendam, qui totum ferè diem inſumebat in recitando Officio, illud mutilando, deturpando propter ſummam inſcitiam, & aſininam ruditatem, ac incapacitatem, liberavit ab onere recitandi Officium tanquam impotentem, tamen ad dimittendum beneficium meritò condemnavit, quod nimirùm, cum talibus ſemper faciendum eſt, excepto caſu, quo hæc tria concurrant. 1. quod ipſe ſic ignarus non fuerit in culpa in ſua ordinatione. 2. quòd non habeat aliundè quo vivat. 3. quòd ſtatum illum non aſſumpſerit, niſi ſpe illius beneficii. Sic ex communi Tambur. *loc. citat.* quem vide. 151

II. Inculpata carentia Breviarii, puta, quia in itinere perdidit, quia furto ſublatum, utique excuſatur, quamdiù inculpabiliter Breviario caret, à recitandis illis, quæ ſine Breviario recitare non poteſt: utique non ab illis, quæ vel poteſt recitare ex Diurnali habito, vel quæ memoriter tenet, ut mox in ſimili iterùm dicam de cæco. Quòd ſi quis Breviarium ſponte abjecit, vel aliàs Breviario culpabiliter caret, tamdiù quidem peccato mortali omiſſionis Horarum obnoxius manet, quamdiù de culpa commiſſa non pœnitet, nec voluntatem ſatisfaciendi ſuo Officio concipit; at poſtquam pœnituit, & propoſitum ſatisfaciendi, quamprimùm poterit, concepit, omiſſio divini Officii deinceps non imputabitur ad peccatum; quamdiù aliod Breviarium acquirere non poterit: quia tunc omiſſio ceſſabit eſſe voluntaria, tam in ſe, quàm in ſua cauſa. Ita omnes paſſim. Audi caſum apud Caramuel. *Theol. Regul. d.* 117. *dub.* 2. Quidam ingreſſus navim commoditatis cauſa, tulit ſecum Diurnale (in quo tamen continebatur etiam Pſalterium diſpoſitum per hebdomadam) conſentiens Thomæ Sanch. *l. 1. mor. c. 16. numer.* 7. aſſerenti, legentem ea, quæ continentur in tali Diurnali, Officio divino ſatisfacere. Poſtquam ſolverat à portu, muta- 152

vit

Digitized by Google

vit ſententiam, ſecutus juniorem Joan. Sanch. *ſelect. diſput.* 15. *n.* 2. aſſerentem, in Diurnali non contineri integrum Officium, ac proinde carentem Breviario, etſi Diurnale habeat, non teneri legere Officium, ſicque non legit: quæritur, an peccet? Reſpondet Caramuel, non peccare, tametſi ne verbulum recitet de Matutino: eò quòd liceat mutare, & pro libito ſequi Sententias utrinque probabiles, ut ſunt in propoſito. Sed latè, & optimè refutat P. Gob. *n.* 612. Ad fundamentum *Reſp.* neceſſaria diſtinctione. Licet mutare, & pro libito ſequi opiniones utrinque probabiles, ſi ex ea mutatione non ſequatur eluſio certi præcepti, concedo: ſi ſequatur, ut in propoſito, negatur, utpotè falſiſſimum. Vide *tr.* 1. *Decal. cap.* 1. *n.* 35. & obvios quoſque de conſcientia, & opinione probabili.

153 III. Cæcitas utique excuſat à legendo: at certè non à dicendo divino Officio: quantum quis memoriter dicere novit, dummodò magnam, vel majorem partem Officii memoriter teneat, juxta generatim dicenda *ſ. ult. dub.* 2. Ita communis DD. Navar. *c.* 11. *de orat. n.* 15. *Philarcus*, *Azorius*, *Suarez*, *Sanchez*, *Layman*, *Tamb. Gob.* & alii paſſim. Etſi de hac obligatione dubitent Sotus, & alii apud Sanch. *l.* 7. *Conſil. moral. c.* 2. *dub.* 46. & abſolutè eximat cæcum, etſi memoriter teneat Breviarium Toletus *l.* 2. *c.* 14. Sed immeritò. quandoquidem lex hæc non pendet ab oculis, ſed à potentia morali recitandi. Et quis excuſet carentem quidem libro, at tenentem omnia memoriter? quin Sanch. *cit. dub.* 47. abſolutè docet paucos, qui diù recitarunt Breviarium, ob cæcitatem excuſari in totum ab Officio divino, eò quòd tales plerique teneant memoriter Pſalmos, & Hymnos omnium Horarum minorum, multoſque Pſalmos ex Matutinis. Denique Tambor. *ſæpiſſimè cit. l.* 2. *Decal. c.* 5. §. 8. ac Leander *diſp.* 5. *q.* 27. excuſant quemcunque laborantem ex oculis, ſi timeat, ne legendo deperdat vim videndi: etiam non obſtante, quòd talis legat fabulas, vel hiſtorias: etſi enim has legendo cum detrimento viſus, peccet contra charitatem ſui; non tamen contra Religionem non ſolvendo penſum Horarum: ſed ſanè hîc cavendum, ne tribuas plus inani imaginationi, quàm prudenti metui, ut prudenter monet Gob. *n.* 718.

154 IV. *Metus* denique excuſat, quando ex recitatione Horarum quis prudenter timet grave malum, ſeu notabile damnum in propriis, vel alienis bonis, puta jacturam vitæ, vel fortunarum, ut contingit verſantibus inter hæreticos, vel infideles. Item ſi timeatur infirmitas (de quo mox) læſio capitis, viſus &c. P. Tancredus apud Tambur. *cit. c.* 5. §. 1. conſentientem liberat. 1. Sacerdotem damnatum ad mortem pro tribus diebus morti proximi. 2. Quemcumque captum ob enorme crimen certo plectendum infami morte. 3. Summè mœſtum, & afflictum repentino, & maximo mœrore ob graviſſimum infortunium, utpotè jacturam maximam bonorum, mortem filii &c. talis enim nequit attentè orare: atqui melius eſt penitùs non orare, quàm diſtractè, juxta Jo: Sanch. *ſuprà cit. d.* 15. *nu.* 2. Sed certè generaliter non aſſentior cum Gob. *nu.* 709. niſi in caſu, quo tanta erat eorum perturbatio, ut maximam adferret difficultatem, & moralem quaſi impotentiam orandi: quod ſanè non ſemper fit, cùm tales in ejuſmodi perturbationibus non rarò negotia magni momenti expedire videamus. Certè Leopoldus Vvilhelmus poſt acceptam horribilem cladem ad Lipſiam à Svecis, tamen reliquum Officii divini poſteà perſolvit. Nicolaus Avacinus in vita. Vide Gob. *n.* 710. Tandem etiam huc ſpectat is, qui ex metu cadente in virum conſtantem factus eſt Subdiaconus, aut Religioſus: nam ut talis non tenetur ſervare votum Caſtitatis, ita neque præceptum de Horis Canonicis. Ex communi Sanch. *l.* 7. *de matrim. diſp.* 29. *n.* 7. At, dubitat quis, an intervenerit error ſubſtantialis in ſua ordinatione? etiam talem excuſat Tamb. *l.* 1. *Decal. c.* 3. §. 7. Sed de hoc alibi. De ſcrupuloſis aliquid §. 4. *fine*.

§. II. *Infirmitas*.

155 I. EXcuſat etiam ſecundùm omnes, omnis vera, & gravis infirmitas debilitans hominem, ut ſine gravi corporis, capitis, viſus &c. incommodo recitare non poſſit Horas ſuas, vel in parte, vel in toto. Sicut autem certum eſt, non requiri infirmitatem graviſſimam, ac velut extremam cum omnimoda, & phyſica impotentia, ſed ſufficere verè gravem, & moralem ſaltem impotentiam recitandi inducentem, quia Eccleſia pia Mater nequaquam cum tanta ſeveritate nobiſcum agit: ita quoque certum eſt, non ſufficere quamlibet levem infirmitatem, quæ moraliter non adfert impedimentum, quales ordinariè ſunt febres leviores tertianæ, & quartanæ, quæ non ſolùm diebus intercalaribus (ſeu bonis, ut vocant) ſed etiam diebus paroxiſmi plerumque ſatis temporis relinquunt Horis recitandis, ut monent communiter DD. cum Innoc. & Abbate *in c.* 1. *de celebr. Miſſar.* Navarrus, Bonac. & alii, & benè Gob. *nu.* 715. contra Leandrum nimis laxè omnem laborantem tertiana, vel quartana eximentem, niſi loquatur de diebus malignis, de quo inferiùs rurſum. Verùm jam idipſum dubitatur, quænam generaliter cenſeri debeat infirmitas gravis ſufficiens ad excuſandum: Navarrus *Man. cap.* 25. *n.* 10. illam cenſet infirmitatem gravem, quæ non admittit colloquium aliorum, vel tractationem rerum ſeriarum. Veriſſimè talis gravis eſt infirmitas, & ſine dubio excuſans à recitandis Horis, ſed certè nimis ſtrictè definita. Pono unam, & alteram regulam, addoque exempla.

II. Infirmus tutò ſtat judicio Medici, aut in hujus defectu, alterius viri experti, & maximè Superioris, quippè potentis eo caſu diſpenſare: *Omnes*. Quare ut infirmus non teneatur recitare Officium divinum, ſufficit, quòd ei dicat Medicus, ut non recitet. (imò jam ſufficienter habes judicium Medici, quando ſcis te laborare ea infirmitate, qua alii, quibus Medicus eam recitationem interdixit, ut in ſimili notat Gob. *nu.* 475.) nam infirmus quoad ſanitatem recuperandam ſubeſt Medico, etiam independenter à Superiore, ſeu voluntate Prælati, inquit *Peyrinus* apud Gob. *num.* 714. *fine*, rectè tamen ſuadentem, ne ſine conſenſu Superioris præſentis quidquam omittas. At, inquis: Medicus eſt Lutheranus, habens Horas noſtras pro ſuperſtitione, Miſſam pro idololatria. Poteris nihilominus ſtare ejus verbis, Judice Gob. *num.* 476. Quia experientia docet, pleroſque ſolere reſpondere cum omni abſtractione à Religione. Quare tutus eris, ſi ideò omittas Horas, aut Sacrum eadem ratione, quia, vel Medicus, vel alius vir expertus, & prudens, vel denique Superior prudens, aut Parochus dicant, recitationem, (Sacri auditionem) valetudini tuæ eſſe nocivam. 156

III. Quòd ſi abſit Medicus, vel vir expertus, qui poſſit de gravitate infirmitatis judicare, neque adſit Superior, qui in tali dubio certò poteſt diſpenſare, tuque verè malè habeas, & pejora formides; decerne infirmitatem eſſe gravem, non parvæ conſiderationis malum. Ita Tamb. *l.* 2. *Decal. c.* 5. §. 8. *num.* 13. Exempla adferens, Quartana, vel tertiana laborans, quando expectat veſpertinam febris acceſſionem: ſiquidem manè ſe benè habeat, utique tenebitur Horas antemeridiano tempori reſpondentes recitare; nec obligatur ex aliquorum probabili Sententia (de qua §. *ultimo*.) Veſperas, & Completorium anticipando manè perſolvere. Si tamen manè jam imbecillis exiſtat, timeatque ſibi recitationem nocituram, à toto Officio abſolutè excuſabitur. Item imbecillitas ejus, quem febris reliquit, excuſat eum ab Officio primis diebus aliquot numerandis prudentis arbitrio, habita ratione præteritæ infirmitatis, & præſentis difficultatis: nam & illa imbecillitas infirmitas eſt, & Mater Eccleſia non eſt ita rigida in exigendis debitis, ſed convaleſcenti per aliquot dies requiem ab Officio concedere putanda eſt, Sanch. *cit. c.* 2. *dub.* 45. Tamb. *ſuprà*. Gob. *num.* 715. dicens: *quod probè nota, maximè pro ſcrupuloſis*. 157

Sed accipe totum diſcurſum pulcherrimum in moralibus maximè æſtimati P. Sanchez, eodem *dub.* 45. ſic habet. *In hoc tenenda eſt media quædam via*, ita ut qui æger eſt, ſi ex recitatione Horarum *veriſimiliter* credat, (vel timeat) ſtomachi aliquam cruditatem, vel capitis gravedinem, vel virium laſſitudinem, vel etiam credat febrim tardiùs remittendam, excuſatur ab Horis. Ratio eſt: quia ejuſmodi damna, quæ in corpore valido, & ſano ſunt levia, in ægroto ſunt gravia mala. Et confirmatur: quia cùm omnia præcepta charitati deſerviant, quæ validè benigna circa infirmos eſt, non eſt veroſimile, quòd Eccleſia, quæ eſt ſapientiſſima Mater, hominibus morbo afflictis, velit addere moleſtiam orandi, etiamſi non multùm lædantur. Item quòd *cap. Clericus d.* 91. pro legitima cauſa non orandi habeatur inæqualitas corporis, quæ non ſonat morbum gravem, vel levem; etiamſi autem hujuſmodi infirmi, dum febri, vel alio morbo laborant, bonam diei partem confabulationibus expendant, atque etiam libros animi gratia legant, non inde ſequitur teneri recitare Horas. Ratio eſt: quia lectiones illæ, & ſermones ægro voluptatem adferunt, nec morbus inde graveſcit, ſed potiùs decreſcit: at recitatio eſt res ſeria, & natura ſua caput gravat, ac mœrorem, & moleſtiam infert. Sic multi ex Recentioribus valdè docti Magiſtri. Sic ipſe doctiſſimus Sanchez. Sic & ego. Non ergo talis peccat omittendo Horas contra præceptum Horarum, à quo excuſatur, vel etiam diſpenſatur, licèt poſſet peccare contra charitatem ſui, ſi legendo fabolas, vel alia ſibi noceat, quod rarum eſt. Similes habes in eo, qui excuſatus, vel diſpenſatus ad comedendas carnes, ex mera guloſitate comedat etiam piſces, cum nocumento valetudinis, non enim peccat contra præceptum jejunii, à quo excuſatur, ſed tantùm contra charitatem ſui ipſius, ſi multùm ei piſces noceant. 158

IV. Quòd ſi penſatis omnibus, etiam per Medicum, apud teipſum dubium maneat, an recitatio Horarum (itemque auditio Miſſæ in templo) ſit allatura notabile de- 159

trimentum, nec ne? Suarez quidem, & alii cenſent manere obligationem, adeoque petendam diſpenſationem, eò quòd certa ſit obligatio, dubia excuſatio: & ſine dubio tutius eſt petere diſpenſationem. Sed probabiliùs, talem omni obligatione, & diſpenſatione petenda liberant Bonacina, Caſtro-Palaus cum Tamb. *l.1. Decal. cap. 3. §. 7. verbo Horæ*; conſentiente Gob. *num.* 478. Ratio eſt: quia non ſolùm ipſum nocumentum, ſed etiam periculum grave nocumenti liberat ab hac obligatione: Eccleſia enim nec vult, nec poteſt nos obligare cum tali periculo, quippè contra jus naturale non exponendi ſe periculo gravi: atque in propoſito, etſi dubium ſit nocumentum futurum, periculum tamen præſens, & certum eſt: ideoque poſſeſſio juris naturalis, quam habet homo ad non exponendum ſe periculo gravi, prior eſt, & potior, quàm obligatio recitandi Officium divinum; quippè juris poſitivi Eccleſiæ tantùm, ejuſque poſſeſſionem elidit. Vide Gob. *cit. num.* 477. Quòd ſi beneficiatus morbum contraxit ex intemperantia, dixi *cap.* 1. *§.* 3.

160 Denique ad ægrotum Noſocomium quidam etiam reducunt itinerantes. Eſt enim reperire non paucos, qui ratione itineris omittunt, vel totum Breviarium, vel partem. Hanc excuſationem ego cum Navarro *Man. cap.* 25. *n.* 102. & Gob. *nu.* 719. non poſſum ſimpliciter admittere, utpotè propria, & aliena experientia certus, deſatigationem ex itinere etiam pedeſtri unius, vel plurium dierum continuorum, non eſſe tantam, ut non permittat ſatis virium ſolvendo debito Clericali abſque difficultate notabiliter majori, quàm ſit ordinaria. Non tamen nego, eſſe eam deſatigationem quandoque tantam, ut homini jam aliàs ſatis infirmo non relinquat tantum virium, quantum eſt neceſſe ad hoc munus obeundum. Sed hic caſus eſt rariſſimus in homine ſano. Cotonius apud Gob. *ibidem*, ſic abſolutè pronuntiat: Feſſus ex labore, itinere, negotiis accidentaliter aliquando occurrentibus, Officium, quod in ſerò diſtulerat, poteſt omittere, quia comparatur infirmo: & rurſus excuſat illum, qui bona fide diſtulit in ſerò, & poſteà invenitur valdè laſſus, & ſomno graviter oppreſſus. Sic ille. Sed prudenter monet Gob. reverà cavendum, ne nobis nimiùm blandiamur.

§. III. *Charitas: vel occupatio gravis.*

161 I. C*Haritas* tum propria ſui, tum proximi excuſat, quando, niſi Breviarium totaliter, vel partialiter omittas, cogeris aliquod grave incommodum, vel magnum opus charitatis proximo negare: tunc enim tuta conſcientia omittes de Breviario tantum, quantum erit neceſſe ad illum finem. Similiter excuſat omnis ſuperveniens repentina, & improviſa occupatio gravis, & neceſſaria, vel multum utilis, quæ abſque ſcandalo, aut ſuo, vel aliorum detrimento omitti non poſſit, cum qua tamen recitatio Officii in toto, vel in parte conſiſtere non poteſt. Ita communiſſima DD. & omnes de hac materia ſcribentes, etiam rigidiores. Navarrus, Toletus, Sylveſter, & alii, & inter reliquos optimè practicè Sanch. *l.* 7. *Conſil. Moral. c.* 2. *dub.* 52. juvat iterùm exſcribere ejus formalia. *§.* 1. *Quando ſupervenit aliqua occupatio, quæ non potuit præveniri, & nequit prætermitti ſine ſcandalo, aut gravi pœna, aut aliorum jactura, & non compatitur Horas recitare, excuſat. Ut ſi quis eſſet per totum diem occupatus in audienda confeſſione exiſtentis in articulo neceſſitatis, vel in vitando magno ſcandalo, vel in componendis gravibus inimicitiis, vel rixis ad arma currentium, ita ut tantùm ſupereſſet tempus ad eſum, & ſomnum.* 2. *Sufficiens etiam cauſa eſt ad excuſandum, ſi quis ita eſſet impeditus circa infirmos, vel alter, ut nullatenùs ſupereſſet tempus ad commodè recitandum.* 3. *Boni Confeſſarii, quando magna eſt pœnitentium copia, vel inſtat dies ultimus Jubilæi, vel præcepti Eccleſiæ, poſſunt licitè omittere Horas, ſi non poſſint recitare, niſi omittendo confeſſiones quorundam, qui non conſequerentur Jubilæum, vel non adimplerent Præceptum Eccleſiæ.* 4. *Excuſatur etiam defenſurus actum, vel lecturus lectionem oppoſitionum in qua re plurimùm intereſt, vel ſua, vel Reipublicæ, doctum ſe præbere, ſi ſimul recitare non poſſit. Probantur hæ omnes concluſiones: quia non obligat magis hoc præceptum, quàm præceptum audiendi Sacrum: ſed hoc poteſt omitti propter prædictas cauſas. Item, quod pro charitate inſtitutum eſt, non debet contra charitatem militare.* Hactenùs Sanchez probans ſingula variis authoritatibus.

162 II. Rariùs ſanè occurrere poſſunt ejuſmodi occupationes, & negotia charitatis, quæ à recitando Officio excuſent. Caſus ab omnibus affertur. Si tempore Paſchali, Quadrageſimæ, vel Jubilæi tanta te obruat confitentium multitudo, ut toto die vix ſufficias, vix tempus vacet ad comedendum, vel dormiendum. At prudenter Sanchez ſuprà reſtringit ad caſum, quo, niſi neglecto Officio audias, aliqui Jubilæum non lucrarentur, vel præcepto Eccleſiæ non ſatisfacerent. Certè extra neceſſitatem Jubilæi, vel Paſchatis, rectè cenſet Tamb. *cit. §.* 8. *nu.* 16. rariſſimè poſſe ob confeſſiones excipiendas, Horas omitti: videmus enim ſæpiſſimè fieri, ut Confeſſarii penè toto die aſſixi confeſſionali, tamen exiſtiment, & rectè quidem, ſe teneri eligere aliquod tempus vacandi orationi Canonicæ. *Si Confeſſarii poſſunt habere tempus comedendi, & dormiendi, cur non & orandi?* inquit Bordonus apud Dianam *p.* 10. *tr.* 11. *reſol.* 20. Alter caſus communiter affertur, ſi tempore Adventus, & Quadrageſimæ quotidie habendæ ſint Conciones: idque ſaltem, ſi à non ſatis parato anteà. Et ſanè quandoque ratione fatigationis: & intenſorum ſtudiorum, quibus planè ſufficienter anteà prævideri non potuit, quandoque excuſabitur quis ab Officio divino, ut etiam concedit noſter March. *hic*. At univerſaliter recitationem Breviarii eſſe ferè ſemper incompoſſibilem cum onere concionandi quotidie, ut ſcripſit Leander *q.* 37. meritò inficiatur Gob. *n.* 627. ratus, nihil de hac incompoſſibilitate ſciri in Germania, multoſque alios operarios in vinea Domini per Europam, & maxime per Indias eſſe, ac fuiſſe diſtentos tantis laboribus, ac curis, quantis illi Concionatores quadrageſimales: & tamen, nec ſuo, nec aliorum judicio fuiſſe exemptos à perſolutione operis divini.

163 III. Cùm quis bona fide remiſiſſet Officium ad finem diei, ad unam ſcilicet, vel alteram Horam ante medium noctis, & tunc ex improviſo evocaretur ad excipiendam Confeſſionem, miniſtrandam Communionem, vel etiam ſolùm Extremam Unctionem moribundi, & hæc ob inopiam temporis, ſine omiſſione divini Officii præſtare non poſſet: omninò poterit, & debebit, neglecto Officio, ad moribundum properare, ſive ſit, ſive etiam non eſſet Parochus proprius: tunc enim elucet clara neceſſitas, & obligatio præcepti naturalis charitatis, aut etiam juſtitiæ in Parocho proprio, utique præponderantis præcepto poſitivo Horarum. Ex communi Tamb. *cit.* §. 8. *nu.* 17. At quid in caſu relato à Tamburino? *eodem c.* 5. §. 8. *n.* 10. ſic habet.

164 Audi hic, amice Lector, factum caſum, non tamen facilis ſolutionis. Omiſit bona fide quidam Parochus gravibus diſtentus per diem negotiis recitationem Horarum parvarum ſimul cum Veſperis, & Completorio in ultimam horam ante mediam noctem: (fortè autem erat dies Jovis) quando reverſus domum incœnatus, voluit per mediam horam ſumpta Cœna, alia media hora Officium recitare. Vix ſedit ad menſam, cùm vocatur ad confeſſionem cujuſdam graviter in rixa vulnerati, advolat, audit ritè confeſſionem, redit domum, jam una media tantùm hora reſtante ante duodecimam, ut proinde, aut Cœna, aut recitatio divini Officii neceſſario ommittenda foret. Quid faciat Parochus volens ſequenti die celebrare jejunus? Sic ferè proponit, at non reſolvit Tamburinus. Reſolvit autem reflexè Gob. *n.* 722. 1. Valdè laudabilem fuiſſe Parochum illum, ſi genio defraudato Officium recitaſſet præſertim ſequenti die celebraturus; at, quia hoc valdè durum; 2. Si quidem incumbebat obligatio cras celebrandi, puta, quia fuit dies feſtus, depoſitionis &c. potuiſſe ſine peccato, omiſſis Horis cœnare: quia tunc major erat obligatio celebrandi, quàm dicendi Horas, quas cum incommodo dicere non tenebatur. 3. Idque etiam verum eſſe, etſi ponamus Parochum illum mala fide ſeu culpabiliter diſtuliſſe Horas uſque ad undecimam: quia jam tunc conſtitutus erat in ſtatu impotentiæ moralis. 4. Si non aderat obligatio ulla celebrandi, ſed ſola devotio urgebat, oportebat perſolvere dilatas Horas, & iis perſolutis comedere cibos licitos potiùs, quàm omittere Horas propter illud Sacrum devotionis. Ratio eſt: quia res præcepti ſunt præponendæ rebus conſilii: vide ipſum latiùs.

165 IV. Quæres hìc tandem non abs re, utrùm liceat ſponte ſuſcipere ejuſmodi occupationes, ſeu admittere, vel ponere cauſas incompoſſibiles cum recitatione Horarum. R. Omninò ſuſcipere licere ejuſmodi occupationes, vel cauſas actuales, & tranſeuntes quaſi, ut ex modo dictis conſtat; qualis eſt accedere ad moribundum, vel ad Confeſſionale, etſi prævideatur iis officiis impediendum fore Officium Canonicum: idem dic de præparanda ſubitò aliqua concione, quæ nequeat omitti ſine ſcandalo, aut jactura boni ſpiritualis. At verò regulariter ſaltem non licere ſuſcipere ejuſmodi cauſas, & occupationes incompoſſibiles cum recitatione Horarum permanentes, & habituales etiam ex honeſto fine, utpotè aliquod munus, officium, vivendi modum, cum quo nequeat ſtare Pſalmodia: ut rectè docet Cotonius *l.* 3. *Controv.* 3. *cap.* 6. *n.* 136. Rationem dans: quia Pſalmodia eſt opus ſpeciale Clericorum, illis conveniens ratione ſtatus, & velut proprium eorum munus, quibus proinde Eccleſia ita illud præcipit, ut velit eos vacare à mundanis negotiis, ne præcipuam illam occupationem impediant. Dico autem *regulariter*. Nam ſapienter advertit Gob. *n.* 732. nihil obſtare, quominùs aliquod vitæ inſtitutum, vel aliquod certum munus poſſit eſſe tam

utile,

utile, vel etiam neceſſarium, aut bono communi Reipublicæ, Regni, Eccleſiæ, aut bono privato ipſius Clerici, ut licitè ſuſcipiatur, etſi cum perpetuò impedimento ac omiſſione Breviarii. Lege eundem P. Gob. *tr.3. ſeu Alphab. Sacrif. caſu* 13. *à n.* 483. latiſſimè caſu ſingulariſſimo diſſerentem de quodam Sacerdote Idiota, qui advertens ſe inidoneum ed conciones, & curam animarum, conſultabat Religionem profiteri pro Laico. & cenſentem potuiſſe (etſi difficillimè) adeſſe tam graves cauſas, ut licitè faceret illam mutationem ſtatus, non obſtante lege de penſo Canonico perpetuò impedienda. Dubia plura particularia circa prædicta, conſultò rejicio in unum locum *§. ult.*

§. IV. *Diſpenſatio Legitima, aut Privilegium.*

166 I. Ipſemet S. Pontifex, tanquam Supremus in omni jure poſitivo Eccleſiaſtico Legislator habet poteſtatem ordinariam diſpenſandi in præcepto Horarum (etiam cum Beneficiato,) qui tamen, ut tutus ſit in conſcientia, cavere debet, ne ejus ſupplex libellus contineat allegationem cauſæ non ſubſiſtentis, propter generalem illam clauſulam diſpenſationum: *ſi preces veritate nitantur*. Unde diſpenſatio Pontificis facta, etiam ſine ulla cauſa, valida eſt: attamen ſaltem venialiter illicita, eò quòd ſine cauſa partem reddat difformem toti.

167 II. Epiſcopus autem per ſe jure ordinatio, nequit hic diſpenſare, cùm inferior nequeat, per ſe loquendo, relaxare legem Superioris: quanquam Tamb. *l.2. Decal. c.5.§.8. n.* 24. meritò exiſtimet, hoc jus jam ubique longo uſu eſſe acquiſitum, & præſumptum Epiſcopis. Certò autem Epiſcopi per accidens poteſtate ſibi tacitè delegata, ſed ſolùm ob rationabilem cauſam, poſſunt validè, & licitè diſpenſare in caſibus occurrentibus, quando neceſſitas adeſt, & commodè non poteſt adiri Pontifex: idque maximè in caſibus, qui frequenter occurrere ſolent; in iis enim cenſetur rationabiliſſimè Pontifex Epiſcopis poteſtatem conceſſiſſe, ne in rebus frequenter occurrentibus ad Pontificem recurrere cogantur fideles: ut in jejuniis, feſtis, & in propoſito in Horis Canonicis: idque non tantùm cum nudis Choriſtis quoad obligationem profeſſæ Religionis Choro adſtrictæ, ſed etiam cum aliis quoad obligationem Ordinis ſacri. Quia etiam Prælatus conventualis exemptus (niſi à Superiore limitetur) ſe habet in his caſibus frequentibus inſtar Epiſcopi. Idque etiam ex privilegio Pontificum, ut patet *in compendio Privilegiorum v. Officium divinum, c.*10. *Et v. Infirmi Fratres §.*11. *&* 12. *Et in compendio Privilegiorum Societatis, v. infirmi n.*1. 2. 3. Atque docent poſt Suar. & alios, Tamb. *cit. c.* 5. *n.*16. Portellus noſter, *v. Hora Canonica, n.*11. Gob. *n.*720. Quorum proinde Subditi tutiſſimi ſunt in conſcientia, quando Superiores ipſis dicunt, eos hic, & nunc ob invaletudinem &c. immunes eſſe ab hac lege; idque maximè, ſi id dicat Medicus, ut habet Leo X. infrà citandus.

168 III. Tam Epiſcopus ergo, quàm Prælati Regulares non poſſunt validè, nedum licitè in his diſpenſare, niſi ob juſtam, & rationabilem cauſam, ut omnes notant. Ratio manifeſta eſt: quia hi nullo modo poſſunt diſpenſare in lege ſuperiori Pontificis, vel Eccleſiæ, niſi quatenus ob juſtam cauſam neceſſitatis, vel utilitatis ipſemet cenſetur iis facultatem conceſſiſſe, ac delegaſſe ad diſpenſandum: at ſine ejuſmodi juſta cauſa nunquam cenſeri poteſt eis talem facultatem concedere, quia eſſet ad diſſipandum potiùs, quàm diſpenſandum: ergo ſine juſta cauſa, nec validè, nec licitè diſpenſant. Cæterùm juſta cauſa in his diſpenſandi generatim definiri poteſt: *Omne impedimentum excuſans dubium*; dum ſcilicet dubitatur, utrùm impotentia, infirmitas, occupatio, & reverà gravis ſit, & ſufficiens ad excuſandum à recitatione Horarum, ut proinde talis poſſit ſtatui regula: *Omne impedimentum excuſans dubium, eſt juſta cauſa diſpenſandi*. Quin in ſpecie, quando dubitatur, an recitatio ſit nocitura valetudini, non eſſe opus diſpenſatione, probabiliùs jam dictum *§. præced. N. IV.* Inter reliquas cauſas etiam ſingulariter eſſe magnam ſcrupoloſitatem, & anxietatem, ac difficultatem in recitandis, continuò repetendis, ac cruciandis Horis ſaltem ad tempus, quouſque malum emendetur, vel minuatur, omnes agnoſcunt. Lege utiliſſimè Patrem Gob. *eod. caſu* 23. *n.* 714. *latè*. In quorum ſcrupuloſorum favorem extat inſigne Privilegium Leonis X. apud Ludovicum Mirandam *in manu Prælat. q.* 37. *art.* 22. quod libens exſcribo verbotenùs.

169 IV. *Cùm videret Leo X. quamplurimos Fratres minores diverſis agitari ſcrupulis circa recitandum Officium divinum, qui non parùm ipſorum conturbant conſcientias, eoſdem conſolari volens, conceſſit iiſdem, quòd dicendo Horas Canonicas ſatisfaciant præcepto cap. Dolentes de Celebr. Miſſarum, de dicendo ſtudiosè pariter, & devotè, etiamſi propter aliquam fatigationem, vel aliam cauſam dicant ſedendo, vel deambulando, vel non proferendo integrè verba, prout ſunt ſcripta, propter negligentiam, vel imperitiam, vel malam pronuntiationem naturalem, propter defectum linguæ, ſeu alias qualitercunque Horas imperfectè dicant, aut cum mentis diſtractione, & ſenſuum evagatione, dum tamen non ex malitia hoc faciant: & quod, qui cum talibus malè proferentibus, vel alios ſuprà citatos defectus facientibus dicunt Officium, non teneantur reiterare ab iis imperfectè dicta, aut ab iis non integrè audita propter diſtantiam localem, vel ſtrepitum, vel aliam cauſam, ſed ſatisfaciant præcepto Eccleſiæ, & Regulæ ſuæ, qualitercunque audiendo, quæ alii debent dicere, præſertim in Choro.* Sic Leo Pontifex apud Mirandam; qui rectè advertit, hoc privilegium, ſicut & multa alia, potiùs eſſe declarationes juris communis ad tollendos ſcrupulos, & addit cum Navarro toties citato, quòd iſtud privilegium non excuſet à veniali eum, qui admittit aliquos defectus ibi expreſſos, qui aliàs, ſecluſo privilegio, eſſent peccata venialia, ſed ſolùm concedi in favorem ejus, ut non obſtantibus illis defectibus, etiam non ſuppletis poſteà, tamen ſatisfaciat præcepto *cap. Dolenter*. Multi autem ſatisfaciunt præcepto recitandi etiam peccando venialiter, etiamſi ſic non mereantur. Denique circa prædicta impedimenta, & cauſas excuſantes à recitatione Horarum occurrunt aliqua non levis momenti dubia explicanda, conſultò hìc in unum locum rejecta.

§. V. *Dubia quædam particularia practica.*

Dubium Primum.

Utrùm impeditus dicere Officium ſtatis horis, vel temporibus, teneatur anticipare, vel poſteà ſupplere?

I. Reſpondeo omninò ſic. Ita communis DD. apud citandos. Et ratio communis eſt: Quia præceptum de Officio perſolvendo, non urget ſolùm ſuis correſpondentibus horis, ſed incipit initio diei, & ſubſtantialiter urget toto die, eſt enim unum præceptum totius diei, & accidentaliter tantùm propter myſteria repræſentata, una Hora obligat pro hac parte diei, & alia pro alia parte, utique non ad finiendam, ſed potiùs ad eugendam obligationem: alioquin tranſacta illa hora, ceſſaret obligatio illius partis Officii, ut quis non teneretur recitare poſteà, ſicut tranſacto die Dominico ſine Sacro audito, non teneris ampliùs audire Sacrum alio die: quod nemo dixerit: ergo cùm toto die, & qualibet ejus parte ſubſtantialiter urgeat præceptum Officii divini, teneberis anticipare manè, ſi non poſſis ſerò; & è contrà ſerò dicere, qui non potuiſti manè. Itaque 170

II. Qui manè prævidet ſe ob quamcunque cauſam impeditum iri dicere ſuo tempore Horas pomeridianas, tenetur anticipare, & etiam manè eas perſolvere. Ita jam communior, & ſine dubio probabilior, & tutior Sententia Doctorum, Azorius, Suarez, aliique plurimi cum Bonac. *d.*1. *de Horis Can. q.*6. *propoſ.*2. *n.*2. Leſſius *l.*2. *de Juſt. cap.*37. *n.* 4. Sanch. *cit. cap.*2. *dub.*43. Tamb. *cit. cap.*5. *§.*8. *n.*2. *Villalobos* apud Dian. *p.* 4. *tr.*4. *miſcel. reſol.* 10. qui probabiliorem judicat, ſicut & Leander cum Gob. *num.* 711. Ratio jam dicta eſt. Cùm enim toto die ſubſtantialiter urgeat præceptum Horarum, urgebit etiam dicere ante prandium, quod alioquin jure communi dicendum eſſet poſt illud, ſicut, & hora ſexta v. g. matutina debebis dicere Nonam, ſi prævideas te impediendum, ne poſſis dicere poſteà v. g. hora decima; eo modo, quo ſi nequeas hora decima audire Sacrum die Dominico, vel feſto, teneris hora octava, ſeptimana, ſexta &c. 171

III. Certiſſima videtur hæc ſententia, quando impedimentum à te voluntariè ponetur poſt meridiem; ut, ſi iter facturus, aliudve negotium ſuſcepturus cum præviſo certo impedimento recitandi Horas, & maximè ſi expertus prævideas te in convivio, largiori potu ineptum futurum ad recitandum, ſi enim voluntariè velis impedire recitationem poſt meridiem, ad evadendum peccatum mortale omiſſionis, utique debebis anticipare, ut contra Caramuel. docet *Communis DD.* At verò, ſi impedimentum ſit tibi futurum involuntarium à natura, vel violentia, ut ſi paroxiſmus febrilis poſt meridiem impediat recitationem Officii &c. tunc non teneri te Veſperas, & Completorium recitare anticipatò ante prandium, fateor, valdè probabile eſt. Ita abſolutè docet Henriquez *l.4.c.4.n.7. litt. q.* Canus, *relect. de Pœnit. p.*5. *dub.*31. teſtans fuiſſe *communem* ſuo tempore; & ſequuntur Dicaſtillus, Cotonius, & alii non pauci, ac probabilem cenſent ipſe Sanchez *cit. dub.*24. *n.*7. Diana *cit. reſol.*10. Gob. *cit. n.*711. Ratio datur, quia facultas, quæ datur ab Eccleſia anticipandi, vel poſtponendi Horas intra diem naturalem, eſt privilegium favoris, non vinculum neceſſitatis, ut prævenire teneantur. Probabile, inquam, ſed oppoſitum longè probabilius, ac tutius, ideoque in praxi omnimodis conſulendum. Id verò probabiliſſimum, quod addit Gob. *l. c.* Si prævideas, te cras 172

non habere facultatem, vel poſſibilitatem recitandi Matutinum, non teneri te recitare hodie, quandoquidem hodie nullo modo urget præceptum de craſtino Officio, & eſt merum privilegium, quòd liceat hodie ſatisfacere pro die craſtino; nemo autem tenetur uti.

173 IV. Eodem modo, ſi nequiviſti debita recitare hora, teneris quacunque ſequenti ejuſdem diei: putà, ſi Matutinum, & Laudes, ac Horas minores non potuiſti recitare ante meridiem, teneris poſt, quacunque hora potueris ante mediam noctem. Ita rurſus *Communis DD.* Navar. *man. c.* 25. *n.* 100. conſtanter Sanch. *cit. dub* 43. *n.*4. Gob. *num.* 712. *alii paſſim* (contra Umbertum, Turrecrematam, Sà, Caramuelem, & alios quoſdam, quorum opinionem pro probabili habet ipſe Sanch. *ib. n.* 7.) Ratio eſt, quia uſus timoratorum ſatis oſtendit legem de certa diei hora latam non eſſe ad finiendam, ſed augendam obligationem, ut dixi *N.* 4. Et, qui vult gaudere favore legis, ut negligenter ſtatuto tempore omiſſas Horas poſſit perſolvere tardiùs, debet etiam gaudere onere legis, ut rationabiliter omiſſas poſteà ſuppleat. Quare meritò in nova expurgata editione Emmanuel. Sà eſt expunctus iſte §. *Nec tenetur ad Horas, qui urgente negotio eſt impeditus. Huic enim ſufficit recitare Horas temporis non impediti.* Nimis profectò generaliter, & liberaliter. Et Nav. *de orat. c.*10. *n.* 51. meritiſſima cenſura perſtrinxit duorum beneficiatorum factum, his omnino verbis: *Qui ſtulti quodam die lætabantur, alter, quia erat elapſus meridies; alter, quia jam Sol occiderat, & necdum recitaverant matutinas ferias prolixas, aut aliud quidquam uſque ad Veſperas, putantes jam eſſe præteritum tempus Officii matutini, & quod non erant obligati illud dicere, Sic enim duplici ratione peccabant: altera, quòd gauderent præteritum eſſe tempus, in quo poterant excuſari à peccato mortali: altera, quod minoris faciebant mortiferè Deum offendiſſe, ob quod æternæ pænæ rei fiebant, quàm laborem laudandi aliquantulo tempore divinam ejus Majeſtatem.* Ita ſapienter Navarrus ſapientiſſimus Senex.

Dubium ſecundum,

An, qui ob impedimenta prædicta non poteſt recitare totum Officium, poteſt autem partem, teneatur ad illam?

174 R. PEr quatuor dicta, & velut Regulas. *Prima*, mihi certiſſima eſt *Regula*. Qui poteſt majorem partem Officii recitare, tenetur illam recitare, etſi non poſſit recitare aliam partem minorem. Ut, ſi Breviario carens, ſolum Diurnale habens, non poſſis dicere Matutinum, poſſis autem dicere Laudes, cum omnibus reliquis Horis, teneris has recitare omiſſo Matutino: Illæ enim reliquæ Horæ omnes verè ſunt major pars Officii. Idemque eſſet in caſu oppoſito (ſed vix contingente) ſi poſſis orare Matutinum, & Horas minores, non poſſis autem Veſperas, & Completorium. Navarrus, Suarez, Bonacina, & alii cum Caſtro-Palao *tr.* 7. *d.* 2. *p.* 6. *n.* 8. & 9. Tamb. *c.* 5. §. 8. *nu.* 6. Gob. *n.* 622. contra Caramuelem *Theol. Reg. n.* 1435.

175 *Secunda* etiam mihi ante hac probabilis erat *Regula*: Qui non poteſt majorem Breviarii partem dicere, poteſt autem minorem, ad neutram obligatur, ſed totum tutò omittere poteſt. Ita Navar. Azor. Garzias, Leſſius, Diana, & alii cum Caſtro-Pal. Tamb. Gob. *ll. cc.* Ratio eſt, quia major pars trahit ad ſe minorem; tum etiam quia ſic conſuetudine receptum ſit à prudentibus, & ſic onus Officii redditur ſuavius, & ſcrupulis minùs obnoxium, ait Tamb. *cit. n.* 3. Et confirmat Rodriq. noſter *Q. R. to.* 1. *q.* 42. *ar.* 10. Quia perplexitas in omni lege vitanda eſt: at ſi Eccleſia voluiſſet obligare eos, qui non poſſunt totum, ad recitandam quamlibet partem minorem, oriretur maxima perplexitas præſertim infirmis, cùm vix ullus, ita impeditus, vel occupatus ſit, quin poſſit recitare aliquam partem minorem officii v. g. Horam minorem, Completorium, &c. Quare ſi ob defectum Breviarii, viſus, valetudinis, aut occupationis, non poſſis recitare Matutinum, Laudes, & Veſperas, licitè omittis etiam reliquas paucas Horas minores, & Completorium. Idemque eſt à fortiori, ſi non poſſe recitare Matutinum, & Horas Minores, poſſes autem ſolum Veſperas, & Completorium. Caſtro-Palaus *cit. p.* 6. *n.* 5. Quin è contrà, ſi non poſſes recitare Laudes, & reliquas Horas omnes, poſſes autem ſolum Matutinum, ob anguſtiam temporis v. g. ad nihil obligaberis; quia ſolum Matutinum eſt minor pars officii. Tamb. *cit. n.* 6. Fuerint ſanè hæc probabilia, & tuta. Interim mihi ſemper probabilior viſa, & modò poſt propoſitionem 54. ab Innoc. XI. nuper damnatam: *Qui non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poteſt autem reliquas Horas, ad nihil tenetur; quia major pars trahit ad ſe minorem:* omnino certa eſt oppoſita ſententia, Suar. *l.* 4. *de Horis c.* 28. *nu.* 27. Sanch. *ſupra cit.* Laym. *c.* 6. & aliorum, eum, qui poteſt certò recitare aliquam partem notabilem, putà quamlibet Horam integram etiam minorem v. gr. Completorium, vel Primam, etſi alias non poſſit, debere tamen recitare, cùm quævis Hora ſit per ſe Oratio Canonica diſtincta à cæteris, ſub præcepto imperata. Et hoc maximè dicendum eſt in Sententia eorum, qui volunt in Officio divino quamlibet Horam diſtincto præcepto præcipi, atque tot eſſe præcepta diſtincta, quot ſunt Horæ diſtinctæ.

Tertia Regula mihi rurſus certa. Qui poteſt æqualem, id- 176
eſt dimidiam partem Officii recitare, tenetur illam recitare, etſi aliam dimidiam non poſſit. Ex *communiſſima* Tamb. *cit. n.* 4. Ratio, quia tunc non poſſumus recurrere ad regulam illam, quòd major pars trahat ad ſe minorem, cùm ergo pars dimidia ſit planè pars notabilis, ab illa excuſari aliquis non poterit. Quare ſi potes, teneris recitare Matutinum, & Laudes, etſi ob inopiam temporis, vel aliam cauſam non poſſis recitare reliquas Horas, ut ex communi omnium ſenſu docent Leander, eumque citans Gob. *cit. n.* 623. Tamb. *cit. num.* 7. Quia nimirum Matutinum cum Laudibus eſt media pars Officii. Similiter è contrà ſupponunt DD. communiter cum Sanch. *l.* 1. *Moral. c.* 10. *num.* 8. eum, qui ob defectum Breviarii, vel aliam cauſam non poteſt recitare Matutinum, & Laudes, poſſit autem reliquas Horas cum Veſperis, & Completorio, omninò teneri has recitare, quia reverà ſunt media pars Officii, tum quantitate, tum myſterio, imò hoc excolere videntur: nam Matutinum, & Laudes ſolùm repræſentant myſteria Paſſionis Chriſti nocturnæ: reliquæ verò Horæ repræſentant myſteria totius diei. Etſi contrarium ſentiant, Caſtro-Palaus, & Leander apud Gob. *cit.* Item Molfeſius, Garzias, & Rodriq. noſter citatus apud Bonac. *d.* 1. *de Horis q.* 6. *p.* 2. *n.* 6. & Tamb. *cit. n.* 7. eò quòd Matutinum cum Laudibus ſit pars, ſi non major, certè prima, potior, & præcipua pars Officii. Sed hoc revera non dicit Rodriquez noſter, ſed ſolùm generaliter dicit, eum, qui non poteſt totum Officium recitare, non obligari ad quamlibet partem, quod ex dictis probabile eſt. Et hactenus locuti ſumus de partibus Officii integris per integras Horas diviſis. Jam reſpectu ejuſdem majoris, vel minoris ſequitur.

Quarta Regula, etiam probabilis, & tuta. Quando con- 177
ſtat te non poſſe recitare notabilem partem alicujus Horæ majoris, vel minoris, non teneri dicere reliquum, ſive ut proponit Tamb. *cit. nu.* 10. *Non es obligatus recitare illam Horam, cujus notabilem partem neceſſe habes omittere.* Ratio eſt, quia ſublata notabili parte, ceſſat eſſe ſubſtantialiter Hora. Sic certè quacunque hora, ſi nequeas dicere Pſalmos, non teneberis dicere Lectiones, Capitula, Antiphonas, Orationes, quæ fortè ad manum habes. Contra, ſi cæcus, vel Breviario carens, memoria teneas, & poſſis dicere Pſalmos Horarum, at in Matutino non teneas Lectiones cum Reſponſoriis, præſertim quando ſunt novem, non teneri te recitare Pſalmos, ſed à toto Matutino abſolvunt te, non improbabiliter Caſtro-Palaus, Filliuc. Garzia, Joan. Sanch. apud Pellizzarium, *tom.* 1. *tr.* 5. *c.* 8. *n.* 110. Tamb. *cit. nu.* 10. Quia Pſalmi ſine lectionibus, non ſunt ſubſtantialiter Matutinum, atque adeò Lectiones ſunt notabiles partes Matutini. Similiter ſi ſcias Pſalmos aliarum Horarum, neſcias autem Capitula, & Orationes, non videris ad recitandas Horas obligandus, quia pariter illi Pſalmi non ſunt ſubſtantialiter Horæ Canonicæ ſecundùm formam à S. Pio V. præſcriptam, ait Tamb. *cit. n.* 10. & docent Jo: Sanchez, & Garzias apud Pellizzar. *cit. n.* 112. Sint rurſus hæc probabilia: attamen in praxi omnino videtur amplectenda opinio contraria Bonacinæ, Buſembaum, Leandri, aliorum cum Gob. *ibid.* nimirum talem obligari adhuc ad recitandos Pſalmos, & ea, quæ poteſt, verè enim tunc potes majorem partem illius perſolvere Horæ.

Ultima regula, omnium probabiliſſima ſit; Si certus ſis, 178
te ob ægritudinem, vel ſimilem cauſam non poſſe dicere integrum Officium divinum; dubites autem rationabiliter, an poſſis dicere partem aliquam notabilem, te præſume omnino excuſatum ex benigna Eccleſiæ interpretatione, cujus præcepta non obligant cum tanto rigore, ut materiam ſcrupulorum, & anxietatum pariant. Ex communi Suarez *cit. n.* 27. Tannerus *hic qu.* 1. *dub.* 5. Laym. *cit. cap.* 6. vide dicta de impedimento infirmitatis.

Dubium Tertium.

Utrùm, qui ob cæcitatem, vel aliam cauſam non poteſt Officium recitare ſolus, poteſt autem cum ſocio, teneatur ſocium adhibere?

ABſolutè affirmant plurimi. Navar. *de Orat. c.* 11. *n.* 13. 179
& *Man. c.* 25. *n.* 100. Graffis, Azorius, Valentia, & alii cum Suarez *cit. c.* 28. *n.* 13. Non pauci abſolutè negant, ſaltem quoad Clericos, & Religioſos non beneficiatos, Joan. Sanchez *ſelect. d.* 15. alii, & ſequuntur Diana *p.* 2. *tr.* 12. *reſol. ult. ac p.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 12. *fine.* Tamb. *cit. cap.* 5. §. 8. *n.* 11. eò quòd recitare cum ſocio ſit privilegium: privilegio autem utimur, quando volumus. Alii variè diſtinguunt, breviter eligendo tutiora reſpondeo aliquot dictis.

I. Qui

Digitized by Google

180 I. Qui anteà cum ſocio ſolitus erat recitare gratuito, vel conducto; ſanè adveniente impedimento cæcitatis, vel alterius, adhuc tenebitur ſic recitare, Sanch. *cit. l. 7. c. 2. dub.* 84. Garzias, Bonartius, & aliis cum Laym. *l. 4. tr. 2. ca. 6. n.* 2. Bonac. *d. 1. de Horis Canon. q. 6. propoſ.* 1. *n.* 8. alios citans. Ratio eſt, quia quilibet obligatur ſatisfacere ſuo officio, quando facilè poteſt: ſed is, qui anteà ſic orare ſolitus erat, adhuc ſic orare poteſt, ut ſupponitur: ergo adhuc tenetur. Secus eſſet, ſi alia nova difficultàs orta eſſet; ut ſi anteà recitaſſet cum ſocio gratuito tantùm, poſtea deberet conducere pretio; de hoc *inf. d.* aut ſi ſurdaſter factus non poſſet audire ſocium, niſi valdè vociferantem, ad quod cùm obligare durum eſſet, tunc recitationem omittere poſſe, rectè cenſet Tamb. *eod. nu.* 11. *fine*.

181 II. *Generaliter*. Quicumque, etiamſi anteà non ſic orare ſolitus, adveniente impedimento adhuc tenetur ſic orare cum ſocio gratuito, vel ſponte ſe offerente: ita (contra Joan. Sanchez, Dianam, ſuprà) omnes DD. abſolutè, affirmantes talem teneri adhibere ſocium, quod generaliter non poſſunt dicere, niſi de ſocio gratuito. Navarrus, Suarez, & alii. Et ratio eſt eadem, quæ ſuprà; quia talis adhuc poteſt facilè ſatisfacere ſuo officio: ergo tenetur. Deinde falſum eſt fundamentum oppoſitæ Sententiæ. Nam admittere ſocium ad recitandum, non eſt privilegium, neque enim eſt exemptio à lege, ſed potiùs conformitas cum lege, inſtituente Chorum publicum, ait rectè Gob. *n.* 712. *fine*.

182 III. Certum videtur, Beneficiatum eo caſu teneri adhibere, ac etiam quærere ſocium, nedum ſponte ſe offerentem admittere, quando commodè poteſt habere. Ita Navarrus *de Orat. c.* 11. *n.* 13. Suarez *cit.* Vaſquez, Azorius, Reginaldus, Layman, aliique permulti cum Bonacina *cit. nu.* 8. & fatetur Tamb. *cit. n.* 12. Gob. *n.* 713. *fine*. Ratio eſt, quia qui obligatur ad aliquid, obligatur etiam adhibere media ad illud ordinata, ſaltem communia, & non multùm difficilia: ſed beneficiatus aliquantò ſtrictiùs, quàm alii, nimirùm titulo beneficii, ex juſtitia obligatur ad recitandum Officium, ut poſſit fructus percipere: ergo quoque ſtrictiùs, quàm alii obligatur adhibere media congrua orandi, ſaltem non multùm difficilia; tale medium in propoſito eſt adhibere ſocium: ergo tenetur illum adhibere, quando commodè, & ſine magno ſuo detrimento adhibere poteſt. Unde ulterius

183 IV. Veriùs eſt, Clericum Beneficiatum eo caſu, ſi beneficium pingue ſit, & ſufficientes fructus adferat, etiam teneri ſocium pretio conducere, propter eandem rationem modò datam, quia ſic commodè poteſt habere medium orandi Officium, propter quod fructus percipit. Suarez *cit.* Molſeſius, alioſque citans Bonacina *ſuprà*, Caſtro-Palaus *p. 6. n.* 11. Secus eſſet, ſi beneficium valdè tenue ſufficientes fructus non adferret; tunc enim ſine graviſſimo incommodo, non poſſet adhibere medium congruum, ideoque morali impotentia excuſaretur. Verùm abſolutè etiam beneficiatum obligari ſocium pretio conducere, eò quòd hoc medium ſit nimis extraordinarium, negant Joan. Sanchez, Diana, Tamburinus, atque etiam, Gob. *ll. cc.* quare talem recuſantem Confeſſarius poſſet abſolvere meo judicio, ob authoritatem ſaltem eorum DD.

Dubium Quartum.

Utrùm is, qui non poteſt dicere Horas, teneatur aliquid aliud orare, orantem audire, alium ſubſtituere &c.

RESponſio negativa tota eſt communiſſima apud citatos omnes. Et quidem primò. Talis non tenetur dicere aliquod aliud officium, vel majorem ejus partem, ſi quod memoria ſciret, vel ad manum haberet. 2. Minùs tenetur recitare alias preces, vel Pſalmos, ut voluit noſter Angelus *v. Horæ*. 3. Nec tenetur alios dicentes Officium audire, aut apud ſe meditari. 4. Nec tenetur alium ſubſtituere. Ratio omnium ſumitur ex ipſo præcepto Horarum. Nam præceptum dicendi Horas 1. eſt ſimpliciter perſonale: ergo ſi non poſſis, non teneris ſubſtituere alium. 2. Eſt de recitando Officio ab Eccleſia ordinato; ergo ſi hoc non poſſis, non teneris recitare alias preces, vel Pſalmos. 3. Eſt de hoc officio determinato pro tali die, ergo ſi hoc nequis, non teneris dicere aliud; vide dicta ſuo loco. Denique hæc dicuntur ſine textu, aut ratione concludente, ait Navar. *Man. cap.* 25. *num.* 100. & etiam proborum praxis eſt planè contraria. 184

Conſilium tamen ſine dubio eſt, eo caſu alias preces perſolvere. Imò beneficiatos, & Religioſos ipſa lex divina naturalis gratitudinis ſaltem obligat orare pro Fundatoribus, & Benefactoribus, attamen nullum certum tempus & modum orandi præſcribit, ut benè notavit Navarrus *de orat. c.* 11. *n.* 19. Unde etiam in diſpenſationibus, etiam Pontificiis ſuper Horis, ſemper aliquæ preces præſcribi ſolent, prout norunt experti. Et hactenùs de Horis utique ſatis multa, ſed profectò mihi non multùm ſatis. Omnia ad DEI cultum, & Gloriam.

Finit Prima Pars Theologiæ Sacramentalis.

THEOLOGIÆ MORALIS
SACRAMENTALIS
PARS SECUNDA.

Inſtructio Presbyterandi: de Sacerdotio, Sacrificio, & Sacramento Euchariſtiæ.

DE his ſex iterum erunt Capita. *Primum*, de ipſo Presbyteratu, ſeu Sacerdotio. *Secundum*, de Sacrificio in communi, & Miſſa in ſpecie. *Tertium*, de ipſo Auguſtiſſimo Euchariſtiæ Sacramento. *Quartum*, de Sacramenti Euchariſtiæ, ipſiuſque Sacrificii effectu, valore, & fructu. *Quintum*, de Sacramenti Euchariſtiæ, & Sacrificii Miniſtro offerente, oblatione, & ſtipendio. *Sextum*, de requiſitis ad Sacrificium Miſſæ celebrandum. In nomine Domini incipiat.

CAPUT I.

De Presbyteratu, ſeu Sacerdotio.

SUMMARIUM.

1 *Quid Presbyteratus, ut ordinatio, & Sacramentum?*
2 & 3 *Ejus materia, & forma duplex.*
4 *Presbyteratus, ſeu Sacerdotium, ut res Sacramenti eſt poteſtas in ordinatione collata in Corpus Chriſti verum, & myſticum.*
5 *Qualiter differunt Sacerdotium, Sacrificium, & Sacramentum Euchariſtiæ? &*
6 *Quæ ſint partes eorum?*
7 *Quotuplex ſit poteſtas Sacerdotis, & Confeſſarii?*
8 *Ad quid Sacerdotes in N. Lege?*
9 *Chriſtus in ultima Cœna materiam, & formam Sacerdotii certam in individuo non determinavit, ſed Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus determinandam reliquit;*
10 *Unde in Eccleſia Græca uſque hodie Ordines conferuntur per ſolam impoſitionem manus cum certa forma; &*
11 *Etiam in primitiva Eccleſia longo tempore Sacerdotes, & alii ordinati ſunt ſola impoſitione manuum, ſine traditione inſtrumentorum.*
12 & 13 *Proceſſu tamen temporis ad expreſſionem ſignificationem ab Eccleſia etiam determinata, & ordinata eſt porrectio Calicis cum vino, & Patena cum Hoſtia. Unde*
14 *Contendunt aliqui ſolam primam impoſitionem manuum eſſe materiam eſſentialem Sacerdotii.*
15 *Communis tamen ſententia docet, eam de facto in Eccleſia latina non eſſe materiam ſacramentalem, ſed ſolùm cæremoniam hujus ordinationis.*
16 & 17 *Alii verò contendunt, eam adhuc eſſe veram materiam Sacramentalem, non quidem eſſentialem, ſed integralem.*
18 & 19 *Traditio Calicis cum vino, & Patenæ cum Hoſtia, & ſua forma, eſt de facto in Eccleſia Latina omnino materia, & forma eſſentialis.*
20 *Non quidem abſolutè;*
21 *Sed ſuppoſita determinatione Eccleſiæ.*
22 *Et optimè conciliatur cum materia, & forma Eccleſiæ Græcæ, & Primitivæ.*
23 Uſque ad nu. 27. *Reſolvuntur varia dubia circa validam, & invalidam ordinationem Sacerdotis.*
27 *Qualis requiratur contactus totius hujus materiæ Sacerdotii.*
28 & 29 *Ad Sacerdotium adæquatè conferendum eſſentialis etiam eſt materia ſecunda, ſeu impoſitio manuum cum ſua forma.*
30 *Adeoque reſpectu Sacerdotii completè, & adæquatè conferendi cum completa, & duplici poteſtate in Corpus Chriſti verum, & Myſticum, utraque materia, & forma eſſentialis eſt.*
31 Uſque ad nu. 33. *Unde ſi in Ordinatione illa ultima impoſitio manuum omitteretur, ordinatus eſſet tantum incompletè Sacerdos, poterit quidem celebrare, non tamen abſolvere.*
33 *Conſecraret ergo talis validè.*
34 *Graviter tamen peccaret, ob non acceptam, vel ſuppletam impoſitionem manuum.*
35 Uſque ad n. 37. *Qualiter, & quando ſupplenda impoſitio illa omiſſa?*
39 *In concelebratione Neomyſtarum cum Epiſcopo, ille ſolus conſecrat, qui prior formam finit cum abſoluta intentione conſecrandi.*
40 *Unde tutò facient concelebrantes formando intentionem proferendi verba eo ſenſu, quo vult Eccleſia &c.*
41 *Poſſuntque illud Sacrificium offerre pro aliis, v. g. defuncto.*

Explicatio terminorum.

ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ Græcum nomen, latinè ſignificat *ſenem*; vel *ſeniorem* cum aliqua eminentia ſenectutis. Et quia dignitates, officia, & eminentiores ſtatus in republica ſenioribus, tanquam cæteris paribus, dignioribus conferri ſolent; hinc factum eſt, ut 1. Presbyteri olim vocarentur omnes, qui in aliqua dignitate præeminebant, ut paſſim patet in ſacris Litteris, etiamſi ſenio non præeminerent. Unde D. Hieronymus *l.* 2. in Iſaiam *c.* 3. dicit, *In Scripturis ſanctis Presbyteros merito, & ſapientia, non dignitate æſtimantur*. 2. Eademque uſurpatione in nova lege Presbyteri appellati ſunt, quibus in Eccleſia ſpeciali dignitate præeminebant. Et quidem in primitiva Eccleſia nomen Presbyteri commune fuit Epiſcopis, & Sacerdotibus, qui populo præſidebant, & curam Evangelii prædicandi, & Sacramentorum miniſtrandorum habebant: non quòd Ordo Presbyteratus non diſtingueretur ab Ordine Epiſcopatus, ſed quia, qui ordinabantur Presbyteri in aliqua civitate, vel communitate, ſimul etiam ordinabantur Epiſcopi ob neceſſitatem Eccleſiæ, & paucitatem Miniſtrorum. 3. Tandem multiplicata fidelibus, & locis per orbem Eccleſia, cùm Epiſcopi ſuis quiſque locis non ampliùs ſufficerent, ſed ope inferiorum Presbyterorum indigerent, ad vitandam confuſionem, hoc nomen *Presbyter* reſtrictum eſt, ut ſignificaret Sacerdotem ſimplicem Presbyteratus Ordine tantùm inſignitum, prout diſtinguitur ab Epiſcopo. Et hac tandem acceptione in propoſito agitur de *Presbytero*, *Presbyterando*, *Presbyteratu*. 4. *Sacerdotis* denique notum eſt ethymon: dicitur enim Sacerdos, quaſi ſacrum dans: nimirùm Sacrificio rem ſacram faciens, & offerens Deo. Hæc quoad quæſtionem quid nominis: jam quoad rem ipſam ſit.

§. I. *Quid Presbyteratus, ſeu Sacerdotium?*

I. Ut Ordinatio, & Sacramentum eſt.

PResbyteratus *eſt Ordo ſacer Eccleſiaſticus, quo confertur poteſtas conſecrandi, & offerendi Corpus, & Sanguinem Chriſti, & abſolvendi fideles à peccatis*: ſeu, ut loquuntur Theologi; *Poteſtas in Corpus Chriſti verum, & myſticum*. Effectus eſt *character*, & *gratia ſanctificans* cum jure ad gratias actuales ſuo officio competentes ſuo tempore dandas nimirum ad dignè, & fructuosè exercendum officium, & miniſterium ſacerdotale. 1

Cæremonia conſecrationis Sacerdotalis multiplex eſt, ex Pontificali nota. Sit maximè notabilis eſt prima impoſitio manuum facta ab Epiſcopo ordinante, & aliis Presbyteris aſſiſtentibus, ſaltem tribus, ſuper caput Sacerdotis ordinandi, de cujus neceſſitate dicam ſeorſim §. 3. Sequitur impoſitio veſtium Sacerdotalium, & ſacra inunctio manuum presbyterandi, quæ quidem cæremoniæ, etſi magni momenti, de ſubſtantia tamen Ordinationis non ſunt, omnium propè conſenſu. 2

Materia, & forma hujus Sacramenti, & Ordinationis Sacerdotalis duplex eſt. *Prima* materia eſt traditio calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia ex tritico: ſic videlicet, ut materia remota ſint ipſæ illæ res; proxima, earum traditio, ſeu porrectio. Forma ſunt hæc verba Epiſcopi: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium Deo, Miſſaſque celebrandi tam pro vivis, quàm pro defunctis, in nomine Domini*. Atque hic traditur poteſtas in Corpus Chriſti verum. *Secunda* materia eſt impoſitio ultima manuum facta ab ipſo ſolo Epiſcopo, ſic rurſus, ut ipſæ manus Epiſcopi ſint materia remota; proxima, earum impoſitio. Forma, ſunt hæc verba Epiſcopi: *Accipe Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta ſunt*. Atque 3

quæ hic confertur poteſtas in Corpus Chriſti myſticum. Ratio ergo hujus duplicis materiæ, & formæ eſt; Quia, ut jam dictum, in ordinatione Sacerdotis conferuntur duæ poteſtates diverſæ, una in Corpus Chriſti verum, nimirum ad conficiendum Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti: altera in Corpus Chriſti myſticum, ſcilicet ad abſolvendum fideles à peccatis, quarum poſterior neceſſariò præſupponit priorem, & ideo ad majorem, & diſtinctionem ſignificationem diverſis ſignis ſacramentalibus, & diſcreto tempore dari conveniebat; idque exemplo Chriſti, qui in ultima Cœna conſecrans Sacerdotes iis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*; tunc dedit eis poteſtatem in Corpus ſuum verum; at primùm poſt Reſurrectionem dedit eis poteſtatem in corpus ſuum myſticum, iis verbis; *Accipit Spiritum Sanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis &c.* Cæterùm circa utramque illam materiam, & formam, ac etiam circa primam impoſitionem manuum reſtant quæſtiones ſanè perdifficiles, mox inferiùs fideliter proponendæ.

II. *Ut gradus Miniſterii, & res Sacramenti eſt.*

4 PResbyteratus, ſeu Sacerdotium eſt *Poteſtas Sacra Ordinatione collata in Corpus Chriſti verum, & myſticum*; nimirum ad conficiendum, & offerendum Corpus, & Sanguinem Chriſti, & abſolvendum fideles à peccatis. Sacerdos autem, ſeu Presbyter, *eſt Miniſter Eccleſiæ, ex Ordinatione ſua habens poteſtatem in Corpus Chriſti verum; & myſticum &c.* Quæ duplex poteſtas reſidet in duplici Charactere Sacerdotali, duplici ſigno Sacerdotali jam aſſignato impreſſo: prout ampliùs declarabitur in ſequentibus. Sacerdotis ergo, ſeu Presbyteri munia, & officia ſunt; 1. Euchariſtiæ Sacramentum conficere, offerre, ac aliis miniſtrare ex officio. 2. Confeſſiones audire, ac alia Sacramenta miniſtrare, nimirum Pœnitentiam, Baptiſmum, Extremam Unctionem, ac Matrimonio aſſiſtere tantùm, quippe cujus Miniſtri; ſunt ipſi contrahentes. 3. Prædicare Verbum Dei, cumulativè tamen cum Diacono, ut ſuo loco indicatum. Obligationes denique Sacerdotis ſunt quatuor. 1. Aliquando celebrare (ſaltem ter in anno ſummis feſtivitatibus, ſecluſa alia obligatione particulari.) 2. Ritè Sacramenta miniſtrare. 3. Recta docere. 4. Sanctè vivere, de quibus latiùs in ſequentibus ſuis locis. Ex dictis, in gratiam Tyronum in examine vexandorum, ponuntur aliquot.

Quæſtiunculæ Corollariæ, & vexatoriæ.

I. *Quomodo differunt hæc tria Sacerdotium, Sacrificium, & Sacramentum Euchariſtiæ?*

5 DIfferunt hæc tria, ſicut actus primus, ſecundus, & effectus. Sacerdotium enim, vel eſt Sacramentum, quo confertur poteſtas, vel ipſa poteſtas conficiendi Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti; Sacrificium, eſt ipſa actio ſacra, qua conficitur, & offertur Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti; Sacramentum Euchariſtiæ tandem, eſt ipſum Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti, tanquam effectus illius poteſtatis, & actionis ſacræ permanens.

II. *Quæ ſunt partes Sacerdotii, Sacrificii, & Sacramenti Euchariſtiæ?*

6 SUnt diverſiſſimæ: Sacerdotii, ut *Sacramentum* eſt, partes ſunt materia, & forma, eaque duplex: prima, traditio calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia, ac verba: *Accipe poteſtatem &c.* ſecunda, impoſitio ultima manuum, & verba *Accipe Spiritum Sanctum*. Sacerdotii, ut res Sacramenti eſt, duæ ſunt quaſi partes, nimirum duplex poteſtas in Corpus Chriſti verum, & myſticum, ſeu conſecrandi, & abſolvendi. Sacrificii tres ſunt partes, Conſecratio, oblatio, & ſumptio, de quibus mox *c. ſeq.* Sacramenti Euchariſtiæ partes rurſum ſunt materia, & forma: remota, panis, & vinum: proxima, ſpecies Euchariſticæ relictæ, Corpus, & Sanguinem Chriſti continentes. Forma ſunt verba Conſecrationis.

III. *Quotuplex eſt poteſtas Sacerdotis, & Confeſſarii?*

7 IMplexa eſt hæc quæſtio involvens duas quæſtiones accuratè diſtinguendas. Prima quotuplex eſt poteſtas Sacerdotis in Ordinatione collata: Secunda, quotuplex eſt, vel requiritur poteſtas in Confeſſario?

Ad primam quæſtionem ſic reſpondendum. Sacerdoti in Ordinatione ipſa duplex confertur poteſtas, in Corpus Chriſti, verum, & in Corpus Chriſti myſticum. Corpus Chriſti verum eſt ipſum Corpus, & Sanguinis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ contentum. Corpus Chriſti myſticum eſt Eccleſia fidelium, ſeu ipſi fideles Chriſti. Poteſtas ergo in Corpus Chriſti verum, & poteſtas conficiendi, & offerendi Sacramentum, & Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti, eadem eſt; eamque accipit Sacerdos in ordinatione, cùm traditur ei calix, & patena, cum vino, & hoſtia. Poteſtas in Corpus Chriſti myſticum, eſt poteſtas abſolvendi fideles à peccatis, & alia eis Sacramenta miniſtrandi, eamque accipit Sacerdos in Ordinatione, cùm Epiſcopus ei ultimò imponit manus dicens: *Accipe Spiritum Sanctum, &c.* Et hæc vocatur etiam poteſtas juriſdictionis, ſed *radicalis tantùm*, & in actu primo, quippe adhuc indeterminata ad ſubjecta. Simplex enim Sacerdos vi Ordinationis nondum habet ſubjecta ſubdita, ſeu materiam, circa quam poſſit exercere poteſtatem ſuam: adeoque in actu ſecundo nondum poteſt abſolvere à peccatis, niſi ex generali conceſſione Eccleſiæ à venialibus, vel mortalibus jam ſemel ritè confeſſis, ab omnibus in articulo mortis tantùm.

Ad ſecundam quæſtionem ſic reſpondendum. Duplex requiritur in Confeſſario poteſtas, Ordinis, & Juriſdictionis. Poteſtas Ordinis eſt omnis poteſtas ſacerdotalis, quam accipit Sacerdos vi ordinationis ſuæ, adeoque comprehendit non tantùm poteſtatem in Corpus Chriſti verum, ſed etiam poteſtatem in Corpus Chriſti myſticum, ſeu poteſtatem illam Juriſdictionis radicalem in actu primo, & indeterminatam adhuc, quæ nihil aliud eſt, quàm ipſe Character Sacerdotalis, quo Sacerdos à Deo deputatur, ut poſſit alios judicare in foro Conſcientiæ, poſito, quòd ei ſubditi fiant per juriſdictionem actualem. Poteſtas ergo Juriſdictionis actualis in actu ſecundo, & abſoluta, eſt authoritas ſententiam ferendi, ſeu poteſtas jus dicendi in alium, tanquam ſibi ſubditum in foro interno ſaltem. Et hæc Sacerdoti ab extrinſeco, & Superiore aliquo advenire debet, nimirum à Chriſto immediatè Summo Pontifici, à Pontifice, Epiſcopis, & Privilegiatis, ab Epiſcopo Parochis, & aliis Sacerdotibus ſubditis. Quæ omnia latiùs patebunt (Deo volente) Parte tertia. Hic tamen in gratiam Tyronum examinandorum ſimul ſub aſpectu ponere libuit.

IV. *Ad quid ſunt Sacerdotes in nova Lege?*

NOnne Chriſtus eſt unicus Sacerdos, & quidem in æternum, ſecundùm Apoſtolum *Hebr. 7.* ubi poſtquam dixiſſet, Aaronicos Sacerdotes fuiſſe plures, idcircò quòd morte prohiberentur permanere, de Chriſto ſubjungit: Hic autem Chriſtus, eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet Sacerdotium: ergo in lege nova non ſunt alii Sacerdotes, vel ad quid eſſent? R. Negando conſequentiam. Quia Chriſtus eſt, & ab Apoſtolo dicitur unicus Sacerdos in æternum, ſicut dicitur unus Paſtor, & unus Magiſter, quia ſcilicet non habet ſibi ſuccedentes in eadem poteſtate, & authoritate, ſicut habebant Sacerdotes Aaronici, ex quo tamen non ſequitur, quòd non habeat Vicarios in terris, ſicut Paſtores, & Doctores, ita Sacerdotes, imò ſequitur, quòd illos habeat, ſi enim Chriſtus ſempiternum habet Sacerdotium, illudque non debeat eſſe otioſum, nec tamen per ſe ipſum exerceat, ſequitur, quòd debeat habere Vicarios Sacerdotes, qui ſua authoritate offerant Sacrificium à ſe inſtitutum, ſicut habet Vicarios, Paſtores, & Magiſtros, per quos gregi ſuo providet. 8

§. II. *A quo, & quomodo inſtituta ſit materia, & forma hujus Sacramenti Presbyteratus?*

DIco ſequentia. I. Chriſtus inſtituens Sacramentum Ordinis, & præſertim Sacerdotii in ultima Cœna (juxta dicta *p. 1. hujus Theol. mor. c. 5. sect. 2. à n. 15.*) Explicitè, & determinatè in individuo, non inſtituit materiam, & formam Sacramenti Sacerdotii, ſed implicitè tantùm, & indeterminatè, quatenus Apoſtolis, eorumque Succeſſoribus poteſtatem dedit ordinandi alios Sacerdotes, & miniſtros ſacrorum aliquo ſigno ſenſibili expreſſivo poteſtatis tradendæ, quod ipſis congruum, & commodum videbitur: adeoque Apoſtolis, & Eccleſiæ reliquit poteſtatem determinandi ejuſmodi certa ſigna Sacramentalia. Solùm ergo voluit, & determinavit Chriſtus, ut Sacramentum Sacerdotii, ac aliorum Ordinum conferretur per aliqua ſigna ſenſibilia, & verba, quæ ſufficienter ſignificarent collationem talis poteſtatis, relinquendo Eccleſiæ magis ſpecificam, individualem, ac velut materialem illorum ſignorum, & verborum determinationem. Ita Bellarm. *tom. 2. lib. unico de Sacram. Ordinis, cap. 9.* Lugo *de Sacram. in genere diſp. 2. sect. 5. nu. 86.* alii Recentiores communiter. Et apertè docet Innocentius IV. communiter receptus in *cap. Presbyter de Sacramentis non iterandis*, ubi expreſsè dicit: manus impoſitionem, qua Sacerdotes, & Diaconi ordinantur, eſſe ritum ab Apoſtolis introductum. Et rurſus inquit, *Unde credimus, quòd niſi eſſent formæ noſtræ inventæ* (ſcilicet ritus ordinandi) *ſufficere ordinatori dicere: ſis Sacerdos, vel alia æquipollentia verba, ſed ſubſequentibus temporibus formas, quæ ſervantur, Eccleſia ordinavit.* Hæc Innocentius. Ratio autem omni- 9

nò convincens eſt; Quia Eccleſia Latina, & Græca ordinant Sacerdotes omnino diverſa materia, & forma, & tamen utraque validè, ut patebit: quod fieri non poſſet, ſi certa, & determinata in individuo materia, & forma hujus Sacramenti à Chriſto inſtituta fuiſſet, & non determinationi Eccleſiæ relicta.

10 II. In tota Eccleſia Græca ab antiquo uſque in hodiernum diem, tam Sacerdotium, quàm reliqui Ordines, idque non tantùm ab Epiſcopis ſchiſmaticis in Græcia, verùm etiam à Catholicis, & qui Romæ degunt, ſciente, & conſentiente ſummo Pontifice, & me præſente, (ait oculatus teſtis Cardinalis de Lugo *diſp. de Sacram. in genere ſect. 5. n. 85.*) conferuntur non per traditionem inſtrumentorum, ſed per ſolam manus dexteræ Epiſcopi impoſitionem ſuper caput Ordinandi cum hac forma: *Divina gratia, quæ ſemper infirma ſanat, & quæ deſunt, adimplet, promovet venerabilem N. Diaconum in Presbyterum. Oremus igitur pro eo, ut veniat ſuper eum gratia ſancti Spiritus.* Quem ritum ordinandi nemo jure damnare poteſt, aut de ejus valore dubitare, minùs de facto. Unde cuidam recentiori Doctori, de eo dubitanti meritò alius illudens dixit: *vade, & vide.* Quin Eccleſia Catholica non ſolùm Græcos Schiſmaticos ſic ordinatos in ſuis Ordinibus ſuſcipit revertentes. Quin hodieque Pontifex Græcos græco ritu ordinatos inſtituit Epiſcopos, aut Archiepiſcopos, & ad Græcos Catholicos mittit, ut ibi Pontificalia munia obeant.

11 III. Omninò fatendum eſt, etiam in Eccleſia primitiva ab initio longo tempore Sacerdotes, alioſque Miniſtros ordinatos fuiſſe ſola impoſitione manuum abſque traditione calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia, vel ſimilium inſtrumentorum, ut rectè docent D. Bonaventura *in 4. d. 24. art. 4. q. 4.* Ratio eſt: quia non tantùm Sacra Scriptura in Ordinatione Sacerdotis ſolam impoſitionem manuum exprimit, & per illam tanquam viſibile ſignum Gratiam, & Presbyteratum conferri affirmant 1. *Timoth.* 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum Presbyterii*; & 2. *Timoth.* 1. *admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum.* Et Act. 6. Primi ſeptem Diaconi ſola impoſitione manuum ordinati leguntur: certè non aderat liber Evangeliorum eo adhuc tempore, cùm Matthæus primus illud ſcripſerit anno octavo poſt Chriſti Aſcenſionem, teſte Baronio anno Chriſti 41. Verùm etiam Concilia antiqua omnia, & SS. Patres omnes, ante Stephanum Papam in Ordinatione Presbyteri, ſolius impoſitionis manuum meminerunt (Textus habet Lugo *de Sacramentis in genere diſp. 2. ſect. 5. n. 93. & 97.*) nulla habita mentione illorum valorum; concorditerque affirmant, Sacerdotium conferri per manus impoſitionem. Quod ita clarum eſt in tota antiquitate, ut nemo negare poſſit, ut fatentur Bellarminus ſuprà, Vaſquez, & alii. Quin ſcriptores concorditer negant, ante Stephanum Papam uſum illorum inſtrumentorum in Eccleſia fuiſſe; ut nimis frigida videatur reſponſio aliquorum, Concilia illa, & Patres non ſcripſiſſe Rituali omnium cæremoniarum Ordinationis; cur enim omnes unam tantùm impoſitionem attingerent, nullus traditionem inſtrumentorum, ſi hæc jam tum materia eſſentialis Ordinationis fuiſſet? incredibile. Cæterùm quemadmodum modò apud Græcos, ita olim in Eccleſia primitiva unà cum impoſitione manuum, tanquam materia, ſimul ſine dubio fuerunt prolata aliqua verba tanquam forma correſpondens ſignificativa poteſtatis collatæ in Corpus Chriſti verum: fortè illa; *Accipe Spiritum ſanctum &c.* ut ſic Sacramentum eſſet integrùm, conſtans materia, & forma, idque non obſcurè colligi videtur ex verbis Apoſtoli cit. 1. *Timoth.* 4. *Noli negligere gratiam, quæ data eſt tibi per Prophetiam cum impoſitionem manuum Presbyterii.* Ubi per *Prophetiam* videtur ſignificari forma Sacramentalis, qua inviſibilis poteſtas dari ſignificatur, quæ myſterioſis, & quaſi Propheticis verbis per impoſitionem manuum ad ſignificandam illam inviſibilem poteſtatem Presbyterii determinat, eamque diſtinguit ab aliis impoſitionibus manuum, de quibus frequens mentio in Scriptura. Vide Marchant. *tribunali, tom. 3. ſeu ſpeciali part. 2. tract. 6. tit. 6. qu. 3. per totam.*

12 IV. Denique proceſſu temporis, abſque dubio, ductu, & inſtinctu Spiritus ſancti ab Eccleſia inſtituta, & ordinata eſt porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia ad expreſſionem ſignificationem, ſeu tanquam ſignum expreſſius ſignificativum poteſtatis Sacerdotalis, ac tanquam complementum prioris ſigni, nimirùm nudæ impoſitionis manuum, quæ illam poteſtatem implicitè tantùm ſignificabat: quia nimirùm omne inſtrumentum in virtutem ſignatum eſt, inquit D. Bonaventura *l. c.* Inſuper Eccleſia ordinavit, ut pronuntiatio formæ, quæ anteà fiebat cum impoſitione manuum, modò fieret cum porrectione calicis, & patenæ, tanquam ultimo ſigni materialis complemento. Ut nimirùm intelligatur, hanc porrectionem omninò ſpectare ad materiam totalem hujus Sacramenti, tanquam pars materialis completiva unà cum priori materia ſcilicet impoſitione manuum, unam totalem materiam conſtituens idque totum ſolùm ad ſignificandam poteſtatem in Corpus Chriſti verum, ſeu conſecrandi. Nam ad ſignificandam aliam poteſtatem in Corpus Chriſti myſticum, ſeu abſolvendi adhibet aliam materiam, & formam, nimirùm ultimam impoſitionem manuum cum verbis: *Accipe Spiritum ſanctum*, cùm tamen apud Græcos, (& fortè etiam in primitiva Eccleſia olim) utraque poteſtas unica materia, & forma, ſcilicet impoſitione manuum, & verbis: *Divina gratia creat hunc Presbyterum &c.* utraque poteſtas ſaltem implicitè ſufficienter ſignificata conferretur, ut benè notat Lugo *cit. num.* 50.

Tria ergo habemus controverſa, & difficilia in moderna ordinatione Presbyteri Eccleſiæ Catholicæ Latinæ. 1. Primam impoſitionem manuum Epiſcopi ſine forma verborum: 2. Traditionem Calicis, & Patenæ cum vino, & hoſtia, ac forma correſpondente, quæ dicitur prima materia, & forma. 3. Ultimam impoſitionem manuum Epiſcopi cum forma ſua, quæ dicitur materia, & forma ſecunda. De ſingulis videndum, an, & quatenus, vel quomodò ſint eſſentiales Sacramento Ordinis Sacerdotalis: 13

§. In primis certum de fide videtur etiamnum aliquam impoſitionem manuum eſſe materiam eſſentialem Sacramenti Presbyteratus: nam præter Scripturam, Concilia, & Patres antiquos, id apertiſſimè docet Concilium Tridentinum, quòd nullius materiæ meminit, niſi impoſitionis manuum, & ſingulariter affirmat per illam ordinari Presbyterum. Nam *ſeſſ. 23. cap. 3.* poſtquam docuit, Ordinem verum eſſe Sacramentum, & per illum conferri gratiam, ſubjungit *ſuprà cit.* verba Apoſtoli: *Inquit enim Apoſtolus: Admoneo te, ut reſuſcites gratiam Dei, quæ in te eſt, per impoſitionem manuum mearum.* Et clariſſimè *ſeſſ. 14. cap. 3.* De miniſtro Extremæ Unctionis loquens ait: *Miniſtrum hujus Sacramenti eſſe ſolum Sacerdotem, per impoſitionem manuum Presbyterii, ritè ordinatum.* Quid clarius quæſo, dici potuit ad ſignificandum, impoſitionem manuum eſſe materiam eſſentialem Sacerdotii, ſeu ordinationis Presbyteri? At de quanam id impoſitione manuum intelligendum? an de Prima: an de ultima? Sit

§. III. *Quid de prima impoſitione manuum?*

14 I. **E**St ſententia D. Bonaventuræ *in 4. diſt. 24. art. 1. q. 4.* quam latè aſſerit noſter Marchant. *ſuprà cit.* ſolam primam impoſitionem manuum eſſe materiam eſſentialem hujus Sacramenti, ut collativi poteſtatis in Corpus Chriſti verum, ſeu conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti: Porrectionem verò calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia eſſe tantùm partem materialem integralem, expreſſioris ſignificationis gratia additam, & neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici requiſitam. Et videtur manifeſtè ſequi ex prædictis. Nam ex una parte, non tantùm Scriptura, antiqua Concilia, & Patres, ſed etiam Tridentinum citatum, impoſitionem manuum pro materia eſſentiali Sacramenti agnoſcunt; ex altera parte, Sacramentum Ordinis ſacerdotalis non poteſt abſque ſua eſſentiali materia ſubſiſtere: atqui Sacramentum Ordinis ſacerdotalis abſque illa porrectione calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, in ſola impoſitione manuum ſubſiſtit in primitiva Eccleſia uſque ad tempora Stephani Papæ, & in Eccleſia Græca ſubſiſtit de facto uſque in hodiernum diem, ut dictum eſt: ergo ſola impoſitio manuum, non verò illa porrectio eſt eſſentialis materia ordinationis ſacerdotalis; conſequenter erit tantùm materia integralis, non neceſſitate Sacramenti, ſed neceſſitate tantùm præcepti omninò neceſſaria. Unde in hac Sententia, ſi quis ordinaretur omiſſa prima impoſitione manuum, ordinatio eſſet nulla ſimpliciter, contrà verò valida eſſet Ordinatio, ſi cum prima impoſitione manuum ſimul proferretur forma ſacramentalis omiſſa traditione calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia (ſub qua traditione de facto profertur forma) quia adeſſet tota eſſentialis materia, & forma (ſecus, ſi etiam forma omitteretur, ut per ſe patet.) Fieret tamen graviſſimum peccatum mortale; cùm omittere materiam integralem tam notabilem inferret Sacramento graviſſimam injuriam, utpotè in re gravi Sacramentum concernente. §. Hæc ſententia mihi ſemper probabilis viſa, cùm nihil videatur obſtare efficaciter. Certè non multùm urget Concilium Florentinum, ſolam illam traditionem calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia aſſignans pro materia Sacramenti hujus, nulla facta mentione impoſitionis manuum, quia facilè poteſt dici. Concilium non intendiſſe præcisè definire materiam eſſentialem hujus Sacramenti, ſed ſolùm ritum Eccleſiæ Latinæ proprium in ſacra Ordinatione docere Armenos, ad quod perinde eſt, ſive illa materia eſſentialis, ſive integralis tantùm ſit. Certè Concilium Tridentinum, ut ſuprà viſum,

pro

pro ordinatione meminit ſolius impoſitionis manuum, non verò traditionis illius, & quid inde infers? Nec plus conficies ex Conc. Florent. Magis videbitur obſtare: quod Inn. III. & Greg. IX. *Tit. de Sacramentis non iterandis* dicunt, *non debere iterari ordinationem ſine impoſitione manuum collatam, ſed ſuppleri, quod omiſſum eſt*: ſed commodè poſſet explicari de ultima impoſitione manuum, qua Sacerdoti jam ordinato confertur poteſtas in Corpus Chriſti myſticum; & nos de prima impoſitione agimus. Solùm, & maximè obſtat communis ſententia DD. & ſenſus fidelium, ac penè ipſius Eccleſiæ, ut *§. ſeq.* videbitur. Et ideò hanc ſententiam nolo docere ampliùs.

15 II. Communis ergo Sententia Doctorum eſt, illam primam impoſitionem manuum de facto in Eccleſia latina non eſſe materiam ſacramentalem Ordinationis, ſed ſolùm cæremoniam ſacram præviam, maximi tamen momenti, nunquam omittendam, & omiſſam, fortè meritò ſupplendam. Cùm enim in Eccleſia Latina, pro nuda impoſitione manuum, inſtitutum ſit ſignum diſtinctiùs ſignificativum poteſtatis ſacerdotalis in Corpus Chriſti verùm, ſcilicet traditio calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia, & inſuper impoſitio manuum adhuc poſteà adhibeatur, ad conferendam poteſtatem in Corpus Chriſti myſticum, de qua impoſitione ſufficienter intelligitur Concilium Tridentinum, non videtur ratio, cur prima illa impoſitio manuum adhuc debeat eſſe materia ſacramentalis, cùm abſque illa adſit materia ſufficientiſſimè ſignificativa utriuſque poteſtatis. Et favet omninò huic communi Sententiæ Gregorius IX. *cap. Presbyter, de Sacramentis non iterandis*. Textus ita habet: *Presbyter, & Diaconus, cum ordinantur, manus impoſitionem tactu corporali (ritu ab Apoſtolis introducto) recipiunt. Quod ſi omiſſum fuerit, non eſt aliquatenus iterandum, ſed ſtatuto tempore ad hujuſmodi Ordines conferendos cautè ſupplendum, quod per errorem extitit prætermiſſum. Suſpenſio autem manuum debet fieri, cùm oratio ſuper caput effunditur Ordinandi*. Hæc Gregorius Papa, ubi in primis manifeſtè ſignificat impoſitionem manuum non eſſe ad valorem Ordinis ita eſſentialiter requiſitam, ut ſine illa Ordo non ſubſiſteret; alioquin non ſufficeret tempore alterius Ordinationis poſt tres menſes, primò ſolùm ſupplere illam impoſitionem omiſſam, ſed neceſſariò Ordinatio ipſa repetenda eſſet, quod expreſsè negat Pontifex. Deinde ultimis verbis clarè ſignificat, ſe loqui de prima impoſitione manuum ante porrectionem calicis, &c. Tunc etiam fit ſuſpenſio manuum, & oratio effunditur ſuper caput Ordinandi. Non commodè intelligi poteſt de ultima impoſitione manuum, quando datur poteſtas ad abſolvendum à peccatis cum illa forma: *Accipe Spiritum ſanctum, quorum remiſeris, &c.* niſi per orationem hanc ipſam formam intelligere velis. Sed valdè incongruè, & tortè. Hæc enim forma, non oratio, ſed conſecratio eſt. In hac ergo communi Sententia tutò ſiſtendum erit. Verùm inter has duas Sententias extremè oppoſitas, mihi omninò placet.

15 III. Sententia quædam media; nimirùm. Primam illam impoſitionem manuum etiamnum eſſe veram materiam ſacramentalem Ordinationis ſacerdotalis, non quidem eſſentialiter acquiſitam ad valorem Sacramenti, ob rationes allatas in ſecunda Sententia communi, ſed integralem, & unà cum traditione calicis, ac patenæ cum vino, & hoſtia conſtituentem unam materiam totalem Sacramenti ſacerdotii. Ita nimirùm, ut ex manus impoſitione, & traditione panis, & vini fiat una integra materia magis explicita, & ex utraque ſimul unà cum forma prolata, unum totale ſignum ſacramentale completè ſignificans poteſtatem ſacerdotalem in Corpus Chriſti verum. Nec obſtat, quòd prima impoſitio manuum fiat abſque prolatione verborum, ſeu forma aliqua, & mora aliqua intercedat uſque ad traditionem panis, & vini, cum qua demum profertur forma; non enim ita diſtat illa impoſitio manuum à prolatione formæ, quin adſit ſimultas, ſeu propinquitas moralis ſufficiens ad unitatem ſigni ſacramentalis, (ut ſuo loco viſum). Nam poſtquam imponuntur manus Sacerdotibus, eadem actio moralis continuatur per inunctionem manuum, orationes, cæremonias, quaſi præparando illos, ut magis congruè recipiant gratiam Sancti Spiritus, & poteſtatem tantam, & mox traditur alia pars materiæ magis explicita, ſcilicet traditio vaſorum cum pane, & vino una cum prolatione formæ. Quare omnia per modum unius actionis, & complexi moralis idem intendentis complentur in porrectione vaſorum, & finiti intelliguntur in prolatione formæ: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium &c.* quæ forma cadit ſuper totam materiam præcedentem integram ex prima impoſitione manuum, & traditione vaſorum, cæremoniis intermediis moraliter continuatis, & exprimit poteſtatem per totam illam actionem complexam intentam. Unde diſtantia illa non eſt tam inter materiam, & formam, quàm inter partes materiæ, per cæremonias intermedias tamen ſatis moraliter continuatas, & coexiſtentes; nam certè phyſicè coexiſtere non eſt neceſſe, ut maximè patet in Sacramento Pœnitentiæ. Ubi dolor, & confeſſio ſæpè multùm diſtant, & tamen forma tandem prolata ſuper utrumque cadens unum Sacramentum conſtituit. Magis id patet in Matrimonio.

IV. Ratio ergo hujus Sententiæ eſt. Quia cùm illa prima impoſitio manuum in Eccleſia Græca ſit, & in Primitiva olim fuerit materia ſacramentalis hujus Ordinis, & adhuc in Eccleſia Latina tanto ſtudio adhibeatur, cur non adhuc maneat materia ſacramentalis implicitè ſignificativa, una cum materia nova magis explicita, præſertim cùm ſic appareat major conformitas Eccleſiæ Latinæ cum Græca, & Primitiva? *ut §. ſeq.* notabo. Cæterùm hoc ipſo, quòd Eccleſia Latina determinaverit aliam materiam partialem magis explicitam, & per ſe ſufficienter ſignificativam poteſtatis ſacerdotalis in Corpus Chriſti verum, jam dicendum eſt, illam impoſitionem manuum non eſſe hic materiam eſſentialem eſſentialiter requiſitam ad valorem Ordinis hujus, ut ſine illa Ordo non ſubſiſteret, ſed integralem tantùm, ut dictum, & explicatum eſt. Unde etiam meritò Pontifex Gregorius IX. ſuprà dixit: *ſupplendam eſſe apud Latinos impoſitionem manuum prætermiſſam*: non quidem, quaſi aliquid eſſentiale defuiſſet (alioquin tota Ordinatio repetenda erat, quod negat Pontifex) ſed tanquam aliquid, quod ſi poſitum fuiſſet, integraſſet materiam ſacramentalem, poſteà verò ſuppletur tanquam cæremonia principaliſſima, *ſicut ſupplemus ſolemnitates poſteà in eo, qui fuit domi baptizatus abſque illis*. Ait Lugo *De Sacramentis in genere diſp. 2. ſect. 5. num. 90.* Dices, ſi prima impoſitio manuum eſt materia ſacramentalis de ſe ſufficiens ad valorem Ordinis: ergo per illam abſque traditione calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia validè ordinabitur Sacerdos etiam apud Latinos, ſaltem ſi cum illa manuum impoſitione ſimul proferetur forma, ut fit apud Græcos. Materia enim, quæ alicubi, & aliquando eſt ſufficiens, ubique & ſemper eſt ſufficiens: conſequens eſt contra Decretum Eugenii in Concilio Florentino ſæpè indicatum: ergo. Reſpon. Diſtinguendo ſequelam. Abſolutè loquendo, concedo. Suppoſita determinatione Eccleſiæ, nego ſequelam. Quia Chriſtus determinationem ſpecificam materiæ ſacramentalis reliquit Eccleſiæ; Eccleſia autem Latina determinavit Sacramentum Ordinis ſacerdotalis conferre, non per nudam impoſitionem manuum, ſed per illam traditionem vaſorum, tanquam materiam magis explicitam, ut ſæpè dictum. Quemadmodùm etiam in Ordinatione Diaconi impoſitio manuum Epiſcopi ſufficiebat olim, & ſufficit de facto apud Græcos. At non ſufficit in Eccleſia Latina, tum quia determinavit illam Ordinationem conferre per materiam magis explicitam, ſcilicet librum Evangeliorum, & formam diſtinctè ſignificativam: *Accipe poteſtatem legendi Evangelium &c.* illa enim forma, quæ profertur cum impoſitione manuum: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur &c.* nimis generalis eſt, & non ſignificat determinatè Ordinem illum §. Hæc latiùs diſputare libuit in gratiam Studioſorum, & capacium in re certè maximi momenti, & difficillima, ut, qui poteſt capere, capiat. Si non capis, Tyro ſimplicior, tranſi liberè. Nam tibi ad neceſſariam notitiam abundè ſufficient ſequentia.

§. IV. *Quid de prima materia, traditione calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia, & ſua forma? An, & qualiter eſſentialis huic Sacramento?*

RESpondeo: *Eſt omninò materia, & forma eſſentialis in Eccleſia Latina; non quidem abſolutè, ſed ſuppoſita determinatione Eccleſiæ, & optimè conciliatur cum materia, & forma Eccleſiæ Græcæ, & Primitivæ*. Explico 18

I. *Eſt materia, & forma eſſentialis &c.* qua nimirùm ad 19 valorem hujus Sacramenti eſſentialiter requiſita, confertur poteſtas in Corpus Chriſti verum, ſeu conſecrandi, & offerendi Sacramentum, & Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti. Ita communiſſima Theologorum contra primam ſententiam D. Bonaventuræ, & noſtri Marchant. ſuprà allatam, & probabilem judicatam. Eſtque communis ſenſus modernus Eccleſiæ, atque omninò ita intelligendum Decretum Eugenii in Concilio Florentino ad Armenos dicens: *Presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia porrectionem*: Et poſt: *Forma Sacerdotii eſt: Accipe poteſtatem &c.* Et ratio eſt, quia per hæc ſigna ſenſibilia perfectiſſimè ſignificatur conferri ordinando poteſtas conſecrandi, & ſacrificandi, ut clariùs ſignificari non poſſit: ergo per illa, tanquam materiam, & formam, confertur Sacramentum hujus Ordinis. Deinde hic modus eſt ſimillimus illi, quo Chriſtus ipſe in ultima Cœna Apoſtolos, porrigendo illis Corpus, & Sanguinem ſuum, ac dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*: Sacerdotes ordinavit, ut ex Concilio Tridentino ſuo loco dictum. Denique poſt prædicta ſigna adhibita in Pontificali, ordinati ſæpiùs appellantur jam Sacerdotes, & monentur, ut unà cum Epiſcopo verba Conſecra-

ſecrationis eodem momento proferant, & ante Communionem non dicant Confiteor, ne detur eis abſolutio, eò quòd concelebrent Epiſcopo: ergo cenſet Eccleſia eos tunc jam habere poteſtatem conſecrandi.

20 II. *Non quidem abſolutè*; nimirùm iſta traditio Calicis, & Patenæ cum vino, & hoſtia non eſt materia abſolutè eſſentialis, ac ex primæva ſua inſtitutione eſſentialiter requiſita ad valorem Sacramenti hujus. Hoc enim omninò convincit ratio ſuprà allata pro prima ſententia *num.* 14. Quia nimirùm Sacramentum non poteſt ſubſiſtere abſque ſua materia, & forma eſſentiali; atqui Sacramentum Ordinis ſacerdotalis abſque illa porrectione calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia de facto verè ſubſiſtit in Eccleſia Græca, & ſubſit olim in Eccleſia Primitiva, ut *nu.* 10. *&* 11. oſtenſum eſt &c. alioquin fatendum eſſet, quòd in Eccleſia Græca hactenùs nunquam, & tota Eccleſia Primitiva, ante tempora Stephani Papæ, nullus fuiſſet Sacerdos ordinatus, quod maximum inconveniens, & horribilem cauſaret in Eccleſia confuſionem, & errorem: ergo illa porrectio cum ſua forma, non eſt materia, & forma eſſentialis abſolutè.

21 III. *Sed ſuppoſita determinatione Eccleſiæ*. Nam ut *nu.* 9. dictum, Chriſtus inſtituens Sacramentum Ordinis, non inſtituit determinatè, & in ſpecie materiam, & formam aliquam explicitè, ſed implicitè tantùm, quatenùs Apoſtolos Sacerdotes ordinans, dedit eis poteſtatem ordinandi alios Sacerdotes, & miniſtros aliquo ſigno ſenſibili ſignificante poteſtatem conferendam; ſpecificam autem, ac materialem quaſi ejuſmodi ſignorum determinationem ipſis Apoſtolis, ac Eccleſiæ reliquit; ergo illud ſignum, quod Eccleſia determinavit, ſuppoſita hac determinatione, erit materia, & forma eſſentialis hujus Sacramenti: atqui ſicut Eccleſia Græca convenienter, & ſufficienter determinavit impoſitionem manus Epiſcopi cum ſua forma, eaque fortè etiam contenta fuit longo tempore Eccleſia tota Primitiva; ita ſanè Eccleſia Latina convenientiſſimè determinavit iſtam porrectionem calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, & ſua forma, idque conformiter ad modum, quo ipſe Chriſtus in ultima cœna Apoſtolos, Sacerdotes ordinavit, ut dictum eſt; ergo porrectio iſta eſt eſſentialis materia, non abſolutè, ſed ſuppoſita determinatione Eccleſiæ. Atque per hoc perſpicuè diſſolvitur omnis ratio in oppoſitum. Nam ſi objiciatur: Id, quod ſemel eſt materia, & forma eſſentialis Sacramenti alicujus, ſemper eſt talis. Item: Eccleſia non poteſt mutare materias, formas, & ritus eſſentiales Sacramentorum &c. Semper diſtingue, ſi ſit materia, & forma vel ritus Sacramenti eſſentialis abſolutè, & determinatè ab ipſo Chriſto inſtituta, ut in Baptiſmo, Euchariſtia, &c. concedo; ſi ſit materia, & forma, vel ritus Sacramenti eſſentialis non abſolutè, & determinatè à Chriſto inſtituta, ſed determinationi ipſius Eccleſiæ relicta, & de facto ab Eccleſia determinata: nego. Inſuper per hoc ipſum ritus Eccleſiæ Latinæ.

22 IV. *Optimè conciliantur cum materia, & forma Eccleſiæ Græca, & Primitiva*. Nam utraque Eccleſia formaliter omninò ſervat materiam, & formam à Chriſto inſtitutam, utraque enim confert ordinationem per ſignum ſenſibile: & verba optimè ſignificant traditionem poteſtatis Sacerdotalis, quare utraque validè conficit, licèt utraque materialiter utatur ſignis diverſis. Sicut enim Græcus conſecrans in fermentato, & Latinus in azymo, uterque procul dubio ſervat materiam à Chriſto inſtitutam, ſcilicet panem; Chriſtus enim non determinavit hunc, vel illum, ſed panem tantùm, quicumque eſſet, ſic etiam inſtituit pro materia Sacramenti Ordinis ſignum ſenſibile, & verba, quæ ſignificent poteſtatem, quæ traditur; non autem determinavit, hæc, vel illa, quæcumque ergo convenientia ſigna, & verba adhibeat Eccleſia, ſervat formaliter materiam, & formam à Chriſto inſtitutam, etſi materialiter utatur ſignis diverſis. Melius adhuc conciliatur ritus utriuſque Eccleſiæ, ſi dicatur etiam primam impoſitionem manuum Epiſcopi eſſe materiam ſaltem integralem hujus Sacramenti. Quòd enim Eccleſia Græca ſimpliciori modo, unica impoſitione manus conferat Sacerdotium quoad utramque poteſtatem conſecrandi, & abſolvendi; minimè advertatur, ſed potiùs perficit, quòd Eccleſia Latina, utramque illam diſtinctam poteſtatem convenientiùs conferat per diſtinctas duas impoſitiones manuum, & inſuper ad excellentiſſimam poteſtatem conſecrandi magis explicitè ſignificandam adhibeat traditionem illam vaſorum cum pane, & vino. *Putabis*; per hanc ipſam ſecundam impoſitionem manuum ſufficienter conciliari Eccleſiam Latinam cum Græca. Ita ſanè putant Bellarminus *De ordine cap.*9. Vaſquez, & alii quidam; ſed minùs congruè, nam agitur hìc de materia Sacerdotii principaliter, quoad poteſtatem conſecrandi, & ſacrificandi, quæ poteſtas non confertur per ſecundam impoſitionem manuum, ſed tantùm poteſtas abſolvendi, ut ex forma patet. Vide Lugo *de Sacramentis in genere, diſp.*2. *ſect.*5. *num.*97.

§. V. *Eſtne tota hæc materia, traditio calicis & patenæ, cum vino & hoſtia, eſſentialis: ita ut ſi aliquid deſit, Ordo non ſubſiſtat?*

Respondeo: *Non eſt tota iſta materia eſſentialiter requiſita ad valorem Sacramenti, ſed ſufficit eſſe tantam, ut ſufficienter ſignificet poteſtatem in Corpus Chriſti verum, ſeu conſecrandi, & offerendi Corpus, & Sanguinem Chriſti*. Ita Doctores citandi. Explico per caſus.

I. Valida eſſet ordinatio, ſi tradatur calix cum vino, & hoſtia ſimul immixta, vel calici ſoperpoſita ſine patena, imò etiam ſi tradatur hoſtia immediatè in manus Presbyterandi, aut vinum in volam manus infundatur ſine patena, vel calice. Ita poſt alios Tamburinus *lib.*7. *cap.*5. §.3. *nu.* 5. Ratio eſt: quia id, quod per ſe requiritur, eſt traditio illarum ſubſtantiarum, panis & vini, quæ velut materia eſſentialis Sacramenti Euchariſtiæ abundè ſignificant poteſtatem ſacerdotalem conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti, & ſolùm ob decentiam ex præcepto Eccleſiæ traduntur in calice, & patena; unde nec neceſſe eſt conſecratum eſſe calicem, & patenam, prout ſuprà etiam de Subdiaconatu dictum, ubi tamen major videtur eſſe ratio. 23

II. Valida ſine dubio eſſet ordinatio, ſi in calice eſſet ſolum vinum ſine aqua modica admixta, (& ex præſcripto Pontificali admiſcenda) quemadmodùm etiam valeret ipſa conſecratio calicis eo caſu, cùm ea modica aqua non ex neceſſitate Sacramenti, ſed ex præcepto tantùm Eccleſiæ admiſceatur. Et obſervat Lugo *Reſponſ. Moral. lib.* 1. *dub.* 30. *num.* 6. guttas, quæ ex vino effuſo remanerent, ſufficere in rigore ad validam Ordinationem. At, quid ſi in calice eſſet vinum, aqua valdè multa dilutum? Diſtinguendum eſt; ſi enim aqua, etſi notabili, non tamen tanta quantitate admixta ſit, quin maneat ſubſtantia, & denominatio vini abſolutè, adeò ut abſolutè verum ſit dicere; *in hoc calice eſt vinum*; valida erit Ordinatio, ſicut & eſſet ipſa Conſecratio talis vini. At verò, ſi tanta quantitate admixta ſit aqua, ut abſolutè amittat denominationem vini; invalida, vel ſaltem dubia erit ordinatio. Ratio patet, quia in priori caſu verè diceretur tradi vinum, in poſteriori verò caſu, falsò, vel ſaltem dubiè diceretur tradi vinum. §. Contingit alicubi, ab imperito miniſtro totum vinum, & totam aquam, quæ erant in urceolis, infundi calici præparato, & porrecto aliquot Sacerdotibus ordinandis: quo comperto, meritò reſolutum eſt, illos Sacerdotes ſaltem ſub conditione reordinari debere, ſaltem ob dubiam priorem ordinationem, graviſſimumque periculum damnorum; uti refert Tamburinus *cit. num.* 11. 24

III. Invalida ſine dubio eſſet ordinatio, ſi tradatur calix vacuus, & patena vacua ſine vino, & hoſtia, ſeu pane; cùm hæc etiam tradantur ſubdiaconando, eorumque traditio ad ſummum ſignificet miniſterium circa illa ſacra vaſa in Sacrificio Miſſæ, & nullo modo poteſtatem conſecrandi. At, quid ſi (quod jam ſæpiùs contingat per errorem) ſolum vinum deeſſet in calice? Speculativè loquendo, omninò probabile eſt, ordinationem illam eſſe validam. Henriquez, Fillucius, Bonacina, Diana, Tannerus infrà *citandi*, Baſſæus *verb. ordo* 11. *num.* 3. & latè noſter Marchant. *Tribunal. tom.* 3. *ſeu ſpeculi part.* 2. *tract.* 6. *tit.* 6. *in appendice*, ac rurſus *in Reſol. notab. de Sacramento Ordinis cap.* 1. concludens, talem ordinationem, ne quidem ſub conditione eſſe repetendam; ſed ex alio principio *ſuprà num.* 14. propoſito. Ratio eſt, quia traditio alicujus calicis, & patenæ cum ſola hoſtia, adhuc ſufficienter ſignificat, adeòque confert poteſtatem in Corpus Chriſti verum; nec opus eſt, ut ſignificetur diſtinctè poteſtas in utramque ſpeciem: quia reverà non datur poteſtas conſecrandi hoſtiam, ſine poteſtate conſecrandi vinum, ſed unica, & indiviſibilis eſt poteſtas ſacerdotalis in Corpus Chriſti verum reſpectu utriuſque ſpeciei, & qui poteſt in unam, poteſt etiam in alteram. Unde non diviſim traditur poteſtas in unam, & alteram ſpeciem, ſed dum datur poteſtas conſecrandi unam ſpeciem, indiviſibiliter datur poteſtas conſecrandi, & alteram Sed dixi; *ſpeculativè loquendo*. Nam 25

IV. *Practicè loquendo*; omninò tenenda eſt oppoſita Sententia communior DD. & talis ordinatio ſaltem tanquam dubia ſub conditione iteranda. Uti contra Henriquez, Barboſam, Marchant. *cit.* ac alios tenent Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 7. *quæſt.* 2. *dub.* 5. *num.* 9. Lugo *cit. dub.* 30. alii Doctiſſimi apud Dianam *part.* 3. *tract.* 4. *Reſol.* 105. Gobat. *tract.* 8. *caſu* 4. *num.* 98. Ratio eſt, quia Decretum Eugenii ſæpè citatum, & Eccleſia Latina utrumque, & panem, & vinum pro materia neceſſaria aſſignat, & ſummo rigore requirit, ideòque defectus unius meritò reddit ordinationem dubiam, atqui in præſenti negotio procuranda eſt plena certitudo de valore Sacramenti ob incommoda maxima, & irreparabilia, quæ ex invalida ordinatione Presbyteri ſunt oriunda, cùm ſit valdè probabile, tales invalidè eſſe ordinatos & univerſaliter iterùm ordinandi ſint, quos probabile eſt 26

fuiſſe

fuiſſe invalidè ordinatos, ut ex inſtituto probat idem Gob. *caſu* 6. Quare Sacerdos ita ordinatus peccaret contra juſtitiam, ſi accepto ſtipendio ſactificaret pro aliquo: nam generatim loquendo, iniquè decipit homines, qui non habens moralem certitudinem de validitate ſui Ordinis Presbyteralis, petit, & accipit ſtipendium ab ignaris illius defectus certitudinis. Diana *par.* 10. *tr.* 16. *reſol.* 88. Gobat. *cit. caſu* 4. *num.* 98. Atque ex dictis reſolvendum eſt, quid ſentiendum

Quoad contactum totius iſtius materiæ.

27 SUppoſito ex dictis ſuprà *par.* 1. *c.* 5. *n.* 34. etſi fortè non neceſſitate Sacramenti ad validam, attamen certiſſimè neceſſitate præcepti ad licitam ordinationem requiri contactum phyſicum materiæ traditæ, ut mortaliſſimè peccaret, qui ſcienter non tangeret phyſicè, quia exponeret Ordinationem ſuam periculo nullitatis, cum horrendo periculo infinitorum ſacrilegiorum, invalidarum Conſecrationum, & Abſolutionum, &c. Quare talis Presbyteratus ſaltem ſub conditione reiterandus eſſet omnium ferè conſenſu. Quoad contactum ergo phyſicum totius materiæ, paucis ſic accipe. I. In primis ſufficit tangere ipſum calicem, & patenam, in quibus ſunt vinum, & hoſtia, etſi immediatè ipſum vinum, & hoſtia non tangantur; certè vinum calice contentum, & patena tectum nunquam tangitur: hoſtia quidem tangenda eſt ex præſcripto Pontificalis, nullo tamen præcepto graviter obligante. Diana *par.* 2. *tr.* 2. *reſol.* 3. Tamb. *cit. cap.* 5. *§.* 3. *nu.* 4. & plurimis citatis ex profeſſu Gobat. *cit. caſu* 4. *à n.* 103. II. E converſo, idem à fortiori dicendum, ſi quis tangeret immediatè hoſtiam, ſed non ipſam patenam, uti cum aliis benè probat Gobat. *ibid. num.* 109. Nunquid enim tangendo hoſtiam patenæ impoſitam, ſatis phyſicè, etſi mediatè, tango patenam? Certè poteſtas, & miniſterium Sacerdotis multò melius ſignificantur per tactum hoſtiæ, quàm per tactum patenæ; ſi ergo ſufficit tactus ſolius patenæ, ut modò dictum, multò magis ſufficiet tactus hoſtiæ patenæ impoſitæ. III. Quinimò ad valorem Sacramenti ſufficeret, tangere ſolùm calicem cum hoſtia ſuperpoſita, etſi patenam, & hoſtiam minimè attingat, expreſsè docent Henriq. Coninch, Vaſquez, Filliucius, Bauny, Petrus Hurtadus, Leander, Eſcobar, eoſque citantes Diana *par.* 10. *tr.* 16. *reſ.* 88. Tamburinus *cit. n.* 6. Dicaſtillus apud Gobat. *cit. nu.* 98. *fine*. Nam calix cum patena ſuperpoſita cenſentur facere quid unum, adeòque qui contingit, vel acceptat unum, moraliter ſaltem cenſetur etiam tangere, vel acceptare alterum. Deinde ſicut ſufficit Sacerdoti tangere immediatè calicem vinum continentem, ſic moraliter, & humano modo tangendo vinum incluſum: ita ſufficiet tangere immediatè calicem continentem ſuper ſe patenam cum hoſtia impoſita, per hoc enim moraliter, & humano modo æquè dicetur tangi patena cum hoſtia impoſita. De valore loquimur. De licito ex ſe patet. IV. Inſuper non nemo apud Tamb. *cit. nu.* 7. cenſet etiam ad valorem ſufficere, ſi tangantur calix, & patena velo cooperta, vel tradita in ara portatili, vel diſco, tangendo immediatè ſolùm velum, arulam, diſcum, non ipſum calicem, vel patenam; quia ſic iſta adhuc moraliter, & humano modo tangerentur. Sed faceſſant ejuſmodi in praxi inutiles ſpeculationes.

§. VI. Quid de ſecunda materia, & forma, an, & qualiter eſſentialis huic Ordini?

28 I. SAcerdotio adæquatè conferendo eſſentialis eſt etiam ſecunda materia, & forma, ſcilicet impoſitio manuum ſolius Epiſcopi, cum illis verbis: *Accipite Spiritum ſanctum, &c.* Ita (contra aliquos mox nominandos) communiſſima DD. apud Tanner. *cit. q.* 2. *n.* 73. Laym. *lib.* 5. *tr.* 9. *c.* 5. *num.* 2. Gob. *n.* 117. Ratio eſt, quia ſignum ſenſibile, quo confertur Sacerdoti propria poteſtas, utique ſpectat ad eſſentiam Sacramenti Sacerdotii, ſed per illam ultimam materiam, & formam, ſcilicet impoſitionem manuum, & verba prædicta confertur poteſtas abſolvendi à peccatis, quæ eſt una ex præcipuis poteſtatibus Sacerdotii propriis: nam & SS. Patres, & antiquiſſima Concilia per ſæpè ſcribunt, Sacerdotes creari per manuum impoſitionem: Et ipſum Conc. Trid. non tantùm *ſeſſ.* 23. *can.* 4. dicit anathema iis, qui dicunt per ſacram Ordinationem non dari Spiritum Sanctum, ac proinde fruſtra Epiſcopos dicere: *Accipe Spiritum ſanctum, &c.* verùm etiam *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. *de pœnit.* expreſsè docet per eadem verba Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus poteſtatem remittendi peccata fuiſſe communicatam, & aperiſſimè *ibid. cap.* 3. de extrema Unctione dicit: proprios hujus Sacramenti Miniſtros eſſe Epiſcopos, aut Sacerdotes ab ipſis ritè ordinatos per impoſitionem manuum Presbyterii: ubi omninò loquitur de hac ſecunda impoſitione manuum, & verbis illis, quibus datur poteſtas abſolvendi à peccatis: nam extrema unctio, quæ eſt quaſi conſummativa Pœnitentiæ, miniſtrum habet Sacerdotem, qua parte præditus eſt poteſtate in Corpus Chriſti myſticum.

§. Contrarium quidem docent Sotus, Sylveſter, Richar- 29
dus, Valentia apud Layman, & Gob. citatos volentes totam materiam, & formam hujus Sacramenti conſiſtere in traditione calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia, ac forma ſuprà aſſignata: qua proinde conferatur tota poteſtas Sacerdotalis in Corpus Chriſti verum, & myſticum, ultimam autem iſtam impoſitionem manuum eſſe ſolam cæremoniam accidentalem ſacram, & completivam tantùm. Fundamenta (ſed certè nihil, vel parùm urgentia) ſunt I. Concilium Florentinum in Decreto Eugenii aſſignans materias, & formas Sacramentorum, non meminit, niſi primæ materiæ, ſcilicet traditionis vaſorum illorum. At, per hoc non excluſit hanc ſecundam materiam, & formam correſpondentem, nec opus erat exprimere jam ubique notiſſimam, & in qua fortè non errabant Armeni, quos ibi Concilium inſtruit, inquit Bellarm. cit. II. Gregorius IX. *cap. Presbyter de Sacramentis non iterandis*, impoſitionem manuum vocat ritum ab Apoſtolis introductum. At hoc ideò, quia ex commiſſione Chriſti, hic ritus eſt ab ipſis pro materia Sacramentali determinatus, juxta dicta *n.* 9. III. In Pontificalibus quibuſdam antiquis, non præſcribitur iſta ultima manuum impoſitio. At præſcribitur in Pontificali Romano approbato ab Eccleſia Romana, quæ eſt Mater omnium Eccleſiarum, cuique meritò ſtandum eſt. IV. Ipſum Pontificale Romanum ante hanc ultima manuum impoſitionem ordinatos jam vocat Sacerdotes, quaſi jam plenè ordinatos per primam materiam, traditionem vaſorum, & formam. At intelligitur hoc de Ordinatione Sacerdotis, qua Sacerdos propriè eſt, quoad poteſtatem principalem conſecrandi, etſi iſta Ordinatio adhuc complenda ſit per poteſtatem alteram abſolvendi à peccatis. Sic enim Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *c.* 1. docet, Apoſtolos in ultima cœna ordinatos eſſe Sacerdotes, data, ſcilicet, poteſtate ſuper Corpus Chriſti verum. At poſt reſurrectionem primùm *Joan.* 20. data eſt poteſtas abſolvendi, ſuper Corpus Chriſti myſticum, per eadem verba, *Accipite, &c.* quibus nunc datur. Et hinc

II. Utraque ergo illa materia, & forma eſt eſſentialis reſpe- 30
ctu Presbyteratus, ſeu Sacerdotii completè, & adæquatè conferendi cum completa, & duplici poteſtate in Corpus Chriſti verum, & myſticum. Nam in prima materia, & forma ſcilicet traditione calicis cum patena, vino & hoſtia, imprimitur quidem character Sacerdotalis principalis, ſignificativus ſcilicet poteſtatis principalis Sacerdotalis in Corpus Chriſti verum, at nondum imprimitur character Sacerdotalis completus, quippe nondum ſignificativus poteſtatis in Corpus Chriſti myſticum: ſed ad eam poteſtatem ſignificandam requiritur diſtinctum ſignum Sacramentale, ac diſtincta materia, & forma, ſcilicet ultima impoſitio manuum cum verbis illis: *Accipe Spiritum ſanctum, &c.* & tunc imprimitur novus character partialis completivus Sacerdotii per ſe ſignificans poteſtatem ſacerdotalem in Corpus Chriſti myſticum, quidquid alii dicant ipſum ſolùm characterem priùs impreſſum, & vi primi ſigni ſacramentalis ſolùm ſignificativum poteſtatis in Corpus Chriſti verum, per poſterius ſignum ſacramentale (ultimam impoſitionem manuum) ſolùm extendi ad ſignificandam aliam poteſtatem in Corpus Chriſti myſticum: quomodo autem fiat, & quid ſit iſta extenſio, ipſi viderint. Tu mecum faciliùs capies imprimi duos characteres partiales. Et hinc ulteriùs.

III. Si poſt primam materiam, & formam, ſcilicet tradi- 31
tionem calicis, & patenæ cum vino, & hoſtia, Epiſcopus moreretur, aut quovis caſu, vel errore non adhiberetur ſecunda materia, & forma; ſcilicet ultima Impoſitio manuum Epiſcopi cum verbis: *Accipite Spiritum ſanctum, &c.* Ordinatus tunc eſſet tantùm incompletè Sacerdos, habens quidem poteſtatem in Corpus Chriſti verum, ac potens celebrare tantùm: at non poſſet abſolvere ullum à peccatis (ne quidem veniali aut in extremo agone conſtitutum. Gob. *n.* 1[illegible].) per quamcumque poteſtatem collatam ab homine, Epiſcopo, Papa: quia nondum haberet poteſtatem Ordinis ad hoc, ſeu characterem ſignificativum poteſtatis in Corpus Chriſti myſticum neceſſariò prærequiſitæ ad actualem juriſdictionem. Quare talis Sacerdos mortaliſſimè peccaret, ſi tentaret audire Confeſſiones, & abſolvere, non priùs accepta iſta impoſitione manuum. Eſtò enim probabilis eſſet opinio *n.* 29. allata, totam poteſtatem ſacerdotalem, etiam abſolvendi à peccatis conferri cum traditione calicis, &c. attamen noſtra Sententia, ſi non omninò certa, certè longiſſimè probabilior eſt, & adeòque opinionem illam, & ipſam abſolutionem à tali factam, maximè dubiam reddit: quare nullo modo practicanda illa opinio, niſi fortè in extrema neceſſitate, & cum conſenſu expreſſo pœnitentis, ut benè obſervat Gob. *n.* 121. Quid de celebratione talis Sacerdotis practicè dicendum, dicam mox inferiùs *dubio priori*.

IV. Sunt ergo hæ duæ poteſtates, ſcilicet conſecrandi, & 32
abſolvendi realiter diſtinctæ: ita tamen, & hoc ordine, quòd

pri-

Digitized by Google

prima non dependeat eſſentialiter à ſecunda. Unde ut modò dictum, Sacerdos ordinatus prima tantùm materia, & forma, abſque ſecunda, omninò validè conſecraret Corpus, & Sanguinem Chriſti; & de facto conſecrant Neo-myſtę in ipſa Miſſa Ordinis cum Epiſcopo Ordinante, antequam accipiant iſtam ultimam impoſitionem manuum, & poteſtatem abſolvendi à peccatis. At contra ſecunda poteſtas eſſentialiter pendet à prima, & character poteſtatis in Corpus Chriſti myſticum eſſentialiter ſupponit characterem poteſtatis in Corpus Chriſti verum, æquè imò magis, quàm character poteſtatis Epiſcopalis præſupponit characterem totum poteſtatis ſacerdotalis. Unde, ſi impoſitio manuum cum forma: *Accipe Spiritum ſanctum*, fieret omiſſa prima materia, & forma, ſcilicet traditione vaſorum, nihil fieret, & nulla poteſtas conferretur, ſed utraque materia, & forma repeti deberent, ſecundùm omnes. Circa prædicta emergit unum, & alterum dubium practicum.

Dubium prius.

Quid de celebratione Sacerdotis Ordinati, abſque iſta impoſitione manuum?

QUid ſi ergo Sacerdos per traditionem calicis, & pateræ cum vino, & hoſtia jam ritè ordinatus, tamen repentino morbo ſuo, vel Epiſcopi, aut quocumque eventu, non facta ultima impoſitione manuum, antequam eam reciperet, celebret ſuas Primitias? an validè, & licitè? Reſpondeo, & dico

33 I. Sine dubio conſecraret validè, ut jam inſinuatum n. 32. & mox iterùm patebit de Neo-myſtis in ipſa Ordinatione cum Epiſcopo conſecrantibus. Quinimò per ſe, ſpectato jure divino, nullum in hoc apparet peccatum: adeòque etiam licitè. Ratio utriuſque eſt: quia licèt, ut dictum eſt, poteſtas abſolvendi ſupponat poteſtatem conſecrandi, cùm prius ſit habere poteſtatem in Corpus Chriſti verum, quàm in myſticum: attamen poteſtas conſecrandi nullo modo, ne accidentaliter quidem dependet à poteſtate abſolvendi, ut palàm eſt.

34 II. Per accidens tamen ex jure poſitivo talis peccaret graviter: obligabatur enim petere, & accipere iſtam impoſitionem manuum ante primam ſuam Miſſam. Nam ſupra *cit. cap. Presbyter de Sacramentis non iterandis*, expreſsè decernit Pontifex eſſe in Diacono, & Sacerdote, qui impoſitionem manuum non reciperent, *cautè ſupplendum, quod fuerat incautè prætermiſſum*. Ex quo DD. unanimiter, & generaliter concludunt eſſe ſupplendos defectus in Ordinatione commiſſos, non tantùm ſubſtantiales, ſed etiam accidentales gravis momenti ante talis Ordinis executionem: adeò ut lethiferè delinquat, qui ante ſuppletionem miniſtrat in Ordine ſic defectuosè ſuſcepto, ſi defectus ſit ex præcipuis, (uti certè eſt impoſitio manuum, maximè hæc ultima) & unctio manuum Presbyterandi. Secùs, ſi defectus levis fuiſſet. Ita cum aliis Sanchez *l. 7. Conſil. Moral. c. 1. dub.* 13. Gob. *num.* 120. & rurſus *n.* 226.

35 III. Prætermiſſa impoſitio manuum eodem die non ſuppleta, debet ſuppleri, non quocumque die alio, ſed die, & tempore præſcripto ſacris Ordinationibus. Ita expreſsè Pontifex cit. cap. Presbyter ibidem: *ſed ſtatuto tempore ad hujuſmodi Ordines conferendos cautè ſupplendum, &c.* At numquid neceſſario adhuc, vel rurſus je uno Ordinatore? Reſp. Minimè. Quia impoſitioni illi manuum non debet premitti jejunium naturale: conſtat enim, actionem illam fieri in ipſa Ordinatione poſt ſumptionem, & ſumptam jam ablutionem: quidni etiam fiat poſt ſumptum prandium?

36 IV. Quòd ſi impedimentum (morbus v. gr.) duraſſet ſolùm die Sabbati Ordinationis: Gob. *cit. caſu* 4. *nu.* 124. rectè cenſet, potuiſſe Impoſitionem manuum, vel Ordinationem ſuppleri mox Dominica immediatè ſequenti: cùm & aliàs ex juſta cauſa poſſit Ordinatio Sabbatina protrahi in ſequentem diem. At ſi Ordinandus cecidiſſet in morbum, deliquium, &c. in ipſo templo: numquid durante morbo, vel deliquio potuiſſet fieri impoſitio manuum? R. Omninò validè, & ob rationabilem cauſam, etiam licitè: cùm ad ſuſcipiendos Ordines ſufficiat intentio habitualis, qualis utique hic aderat ſufficiens.

Dubium alterum.

Quid de Conſecratione Neo myſtarum Epiſcopum prævenientium?

37 EX præſcripto Pontificalis Romani, & conſuetudine jam ubique ferè recepta (quam immeritò reprehendunt Durandus, Sotus, Gabriel, Palaus apud Suarez) Neo-myſtę poſt Offertorium unà cum Epiſcopo recitant Canonem, ſimulq; proferunt verba Conſecrationis, monentibus omnibus DD. & in ipſo actu Cæremoniariis, ut ſic proferant, ut nullus præveniat Epiſcopum. Quodſi ergo ipſi, vel aliquis eorum ante Epiſcopum abſolvat formam Conſecrationis, quæritur, an verè conſecret? Ubi involvitur alia quæſtio, qualiter, ſcilicet verba Conſecrationis tunc proferantur à Neo-myſtis, an formaliter? an materialiter tantùm? Reſp. & dico

I. Magni Doctores aſſerunt, illa verba proferri à Neo-myſtis ſolùm materialiter, & recitativè, eo modo, quo proferunt Sacrum probantes, vel quo profert Sacerdos legendo Epiſtolam in Miſſa de Corpore Chriſti: tametſi mens Eccleſiæ præſcribentis illam recitationem ſit, ut proferat in ſignum poteſtatis ſibi collatæ ad verè conſecrandum. Ita Richardus, Cajetanus, Angelus, alii apud Suarez, qui hanc ſententiam probabilem cenſet, & valdè probabilem vocat Laymam; adeò ut volens, hanc ſententiam ſequendo, ita ſolùm materialiter proferre, certe peccati reus agi non poſſit. §. Quin neq; peccati gravis arguendus eris, ſi omninò omittas verba Conſecrationis proferre, quidquid ſine fundamento obligationum ſub mortali aſſerat Quintanadvenas apud Gob. *cit. n.* 132. Et conſequenter in hac ſententia Neo-miſtæ, quantumvis Epiſcopum pręveniant, nihil efficient, quia deeſt intentio omnis conſecrandi. 38

II. Communis ſententia eſt Neo-myſtas proferre ea verba formaliter, & practicè in perſona Chriſti, æquè ac Epiſcopus: adeòque ſi habentes intentionem conſecrandi, ipſi, vel unus eorum finiat totam formam Conſecrationis ante Epiſcopum, ipſe reverà ſolus conſecret, non Epiſcopus, vel alii poſt ipſum definientes. Ratio eſt; Quia jam adeſt poteſtas in Corpus Chriſti verum: ergo ſi etiam adſit intentio conſecrandi in formali prolatione verborum conſecrationis, reipſa conſecrabit. Quia verò eſſet maximum abſurdum, ſi Epiſcopus reverà tunc non conſecraret, ideò meritò ſollicitè monentur, ut nullus finiat ante Epiſcopum, formentque intentionem non conſecrandi, ſi caſu præveniatur Antiſtes. 39

III. In praxi ergo tutiſſimè ſe geret Neo-myſta, ſi formet expreſſam intentionem proferendi illa verba eo ſenſu, quem petit Eccleſia, aut expreſſiùs, dicendo v. g. *volo conſecrare, ſed nonniſi cum Epiſcopo*: aut adhuc expreſſiùs: *volo, ut mea prolatio valeat, ſi finiero cum Epiſcopo: at non valeat, ſi ante ipſum abſolvero*. Ita poſt alios Tannerus *ſupra cit. q.* 9. *n.* 65. Addunt aliqui cum Quintanadvenas apud Gob. *Alphab. Sacrif. n.* 116. Omnes novos Sacerdotes unà cum Epiſcopo facere moraliter unam Conſecrationem, ideòque verè conſecrare cum Epiſcopo, etiamſi formulam abſolvant aliquantulum poſt Epiſcopum. Qui de his plura volet, videat Lugo, & Dicaſtillum *cit.* 40

IV. Jam benè eſt (inquies bone Presbyterande) Ego in mea Ordinatione faciam intentionem optimo modo conſecrandi, & offerendi Sacrificium iſtud unà cum Epiſcopo, conaborque cum ipſo abſolvere formam Conſecrationis: at numquid potero Sacrificium iſtud offerre pro aliquo, ei fructum applicando, v. gr. Amantiſſimo meo Parenti non ita pridem defuncto? Certè curioſè quæris; ſed quia, tam piè quæris, Reſpondeo: omninò potes, & tam validè potes, quàm poteris poſteà ſolus Miſſam legens. Ita Mæratius apud Dianam *p.* 5. *tract.* 14. *Reſol.* 112. Ratio eſt: quia cùm ſinguli conſecrent cum Epiſcopo, non eſt ratio, cur non omnes, æquè ac Epiſcopus ipſe, poſſint totum illud Sacrum donare alteri, ait Gob. proximè *cit. num.* 117. Certè omnes offertis latreuticè, & Euchariſticè, cur non item omnes ſatisfactoriè, & impetratoriè quoad fructum applicabilem. Jam ergo in limine ſalutamus Sacerdotii ſacratiſſimum actum *Sacrificium*. 41

C A P U T II.

De Sacrificio in communi, & Miſſa in ſpecie.

S E C T I O I.

De Sacrificio in communi.

S U M M A R I U M.

42 & 43 *Sacrificium dupliciter ſumi poteſt*, formaliter, & activè; *ac* objectivè, *& quaſi* paſſivè.
44 *Sacrificium in communi eſt oblatio externa legitimè inſtituta,*
45 *Qua per legitimum Miniſtrum*
46 *&* 47 *Res ſenſibilis realiter immutatur*
48 *In proteſtationem ſupremi Dei Dominii.*
49 *Eſtque actus Religionis. Religio quid? ejus objectum, &*
50 *Actus duplex: elicitus, & imperatus.*
51 *Quid* cultus *generatim? ejus diviſio.*
52 *&* 53 *Quid Latria, ſeu cultus Latriæ?*
54 *Sacrificium eſt ſpecialiſſimus actus cultus Latriæ,*
55 *Supremus, & ideò ſoli Deo debitus*
56 Uſque ad num. 61. *Sacrificium quotuplex, & unde ejus Origo?*

Sacri-

Digitized by Google

42 SAcrificium, quoad ethymologiam, dicitur à *ſacro faciendo*; quaſi *ſacrum faciens*, vel *rem ſacram*, vel *Deo ſacratam efficiens*. Quia nimirùm res Sacrificio oblata, prout terminat ipſam actionem ſacrificativam, ſpecialiter Deo *ſacra*, vel *ſacrata* fit, in conteſtationem ſupremæ ejus Excellentiæ, ac Dominii ſuper univerſa, & noſtræ omnimodæ ſubjectionis, ac dependentiæ ad ipſum. Unde duobus modis accipitur Sacrificium: *Formaliter*, & quaſi activè; & *objectivè*, ac velut paſſivè. Sacrificium *formaliter*, *& activè* eſt ipſa oblatio, & actio ſacrificativa alicujus rei facta Deo in recognitionem ejus ſupremi in nos Dominii. Sacrificium *objectivè & quaſi paſſivè* ſumptum eſt ipſa res oblata, & ſacrificata Deo. & propriè dicitur *hoſtia*, vel *victima*, ut quidam volunt, ab *hoſtibus devictis* ſic dicta. De ſacrificio in priori ſenſu nobis potiſſimùm ſermo eſt.

§. I. *Quid Sacrificium in communi?*

43 S*Acrificium eſt Oblatio externa legitimè inſtituta, qua per Miniſtrum legitimum res ſenſibilis realiter immutatur, in proteſtationem ſupremi Dei Dominii*. ſſ. Breviùs, & ſufficienter diceres. *Eſt oblatio externa rei ſenſibilis per realem ſui immutationem facta Deo in recognitionem ſupremi in nos Dominii*. Sed priorem definitionem accuratiorem explico per partes.

I. Oblatio externa legitimè inſtituta.

44 CUm enim Sacrificium ſit ſignum publicum proteſtativum ſupremi Dei Dominii, & ſpecialis Dei cultus, nomine totius communitatis DEO exhibendus, ſigna autem communia, & cultus publici per publicam, & legitimam authoritatem inſtitui debeant: ideò Sacrificium neceſſariò debet eſſe *Oblatio*, & *externa* (nihil enim internum poteſt eſſe publicum) & *legitimè inſtituta*, à publica legitima authoritate. Et quidem eam inſtitutionem ſacrificiorum in veteri lege Deus ſibi reſervavit, determinata Sacrificia, eorumque ritus Hebræis ipſe præſcribens; ſimiliter in nova lege per ſe ipſum inſtituendo unicum ſacrificium, quo coli voluit: ſecluſa tamen hac divina reſervatione poſſet quælibet Reſpublica inſtituere ſacrificia, ejuſmodi oblationem, ac rem ſignificandam determinare, uti ad eam ſpectat alia ſigna communia inſtituere: & prout de facto olim inſtituta ſunt ſacrificia à Gentibus, maximè falſorum Deorum. Unde *Offerre*, hoc loco non ſignificat donare: quid enim nos Codri donabimus ipſi ſupremo omnium rerum Domino? ſed ſignificat alicujus rei uſu, quantùm in nobis eſt conciliare Deo publicam exiſtimationem ſua Majeſtate dignam, ejuſque immenſam dignitatem conteſtari; ut proinde hæc *Oblatio* Sacrificii ſit inſtar tributi, quod damus Deo in recognitionem ſupremi ejus in nos Dominii.

II. Qua per legitimum Miniſtrum.

45 QUamvis enim ad eſſentialem rationem Sacrificii fortè non requiratur Miniſter à reliquis ſpecialiter deputatus: conveniens tamen eſt, ut aliquis ad hoc ſpecialiter deputetur tamquam legitimus Miniſter. Cùm enim Sacrificium ſit ſpecialis, & extraordinarius Dei cultus nomine totius Communitatis ei exhibendus, ejus adminiſtrationem non decet cuilibet committi. Unde non tantummodò in lege Evangelica, ſed etiam olim in lege Moſaica, Sacrificia offeruntur à Miniſtris ad hoc ſpecialiter deputatis: & qui ſine tali deputatione Sacrificia offerre tentarunt, divinitùs ſunt puniti, ut patet de Saule 1. Reg. 13. & Ozia 2. *Paral*. 26. Atque etiam in lege naturæ fuiſſe aliquos ſpecialiter deputatos, colligitur ex *Geneſ*. 14. Ubi Melchiſedech dicitur protuliſſe panem, & vinum; & ratio additur: *erat enim Sacerdos Dei Summi*. Quamvis certò non conſtet, quinam præcisè in illa lege fuerint conſtituti Sacerdotes; communis tamen opinio eſt, fuiſſe Principes familiarum, & filios primogenitos, præter quos videntur aliqui inſtinctu divino ſacrificaſſe, ut Abel, & Jacob, &c.

III. *Res ſenſibilis realiter immutatur.*

46 CUm enim, ut dictum eſt, Sacrificium ſit cultus externus, quo proteſtamur ſummum Dei, Dominium non ſolùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, quibuſcum non communicamur niſi in rebus ſenſibilibus, ideò per Sacrificium offerri debet *res ſenſibilis*. Et quia proteſtamur per Sacrificium publicè, Deum habere Dominium in vitam, & mortem; ſic, ut pro libitu poſſit omnia immutare: ideò res illa ſenſibilis debet *realiter immutari*: aliter enim convenientiùs ſuprema illa in vitam, & mortem Poteſtas Dei ſignificari non poterat; ſic enim in omnibus retrò inſtitutis Sacrificiis ſemper res oblata ex parte immutabatur: pecora enim occidebantur, in holocauſtis inſuper concremabantur, &c. Neque hæc conditio defuiſſe cenſenda eſt Sacrificio Melchiſedech. Etſi enim Scriptura non referat circa panem, & vinum ab ipſo oblata, feciſſe aliquam immutationem; potuit tamen aliquam partem panis aduſiſſe, vel contriviſſe; partem vini in terram effudiſſe: cùm Scriptura referat, eum ibi ſacrificaſſe, nec intendat eo loco referre modum, quo ſacrificarit. Et ulteriùs. §. Circa prædicta pro Sacrificio Miſſæ aliqua hic neceſſariò notanda ſunt, ſuo loco applicanda.

In primis ad Sacrificium non requiritur univerſaliter immutatio ſubſtantialis rei oblatæ; ut nimirùm in ipſo actu ſacrificandi res immolata ſubſtantialiter corrumpatur: ſed ſufficit in actu ſacrificandi fieri mutationem accidentalem tantùm, ut res oblata ponatur in ſtatu corruptionis, vel ſaltem inutilis omninò reddatur ad uſus, vel functiones ſuas naturales. Nam v. gr. Ovis veriſſimè ſacrificabatur, quando lethaliter percuſſa ponebatur in ſtatu corruptionis; etſi non ſtatim tunc moriebatur, & in libaminibus vinum, & oleum verè ſacrificabatur, quando in terram effundebatur, & ſic in ſtatu corruptionis ponebatur, vel ſaltem inutilis fiebat ad uſum ſuum naturalem, licèt diu non corrumperetur ſubſtantialiter. Unde ulteriùs non requiritur, ut ipſa immutatio hoſtiæ, vel rei oblatæ per ſe ſit ſenſibilis (*nulla enim mutatio ſubſtantialis per ſe ſenſibilis eſt*,) ſed ſufficit, quòd actio immutativa ſit ſenſibilis. Alioquin neceſſariò fatendum erit, ſumptionem, ac conſumptionem ſpecierum eſſe de eſſentia Sacrificii Euchariſtiæ, cùm nulla alia ibi fiat mutatio ſenſibilis. Denique quamvis ipſa res oblata, & deſtructa regulariter dicatur hoſtia, quando nimirùm rei deſtructæ nulla ſuccedit alia perfectior, & Deus intenditur honorari in ipſa re, quæ deſtruitur, ut fit in immolatione pecudum: at verò, quando rei deſtructæ ſuccedit nova res dignior, ac per illam Deus magis intenditur honorari, tunc hoſtia Sacrificii conſiſtit in illa re nova producta. Sic in oblatione thuris potiùs ſacrificabatur ſuffitus ex thuris concrematione productus, quàm ipſum thus. Sic in Sacrificio Euchariſtico ſacrificatur ipſe Chriſtus per converſionem panis, & vini in ipſum, & non ipſe panis, & vinum principaliter. 47

IV. In proteſtationem ſupremi Dei Dominii.

IDeò enim per Sacrificium res ſenſibilis immutatur, vel deſtruitur, ut conteſtemur ſupremam DEI poteſtatem ſuper nos, dominiumque plenum vitæ, & mortis, quippè, qui tam facilè poſſit nos, & omnia immutare, vel deſtruere, quàm facilè nos rem aliquam noſtram immutamus, vel deſtruimus. Quando ergo Sacerdos antiquæ legis mactabat DEO bovem, vel ovem, eo ipſo explicitè, vel implicitè, atque ipſo facto dicebat: Domine, Jehova, Adonai, &c. Sicut ego pro libitu poſſum jam mactare hanc beſtiam: ita tu omnes creaturas unico nutu potes perdere: Et ut hanc tuam in me, & omnes creaturas ſupremam poteſtatem, & dominium rudi exemplo manifeſtem, ac profitear, en! macto, jugulo, concremo hanc pecudem, &c. Atque eandem intentionem in actu exercito, & ipſo facto habet etiamnum omnis Sacerdos ſacrificans (eſto ipſe de ea nihil cogitet) Neque enim dubium eſt, quin illa mutatio panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti, ipſiuſque Chriſti, myſtica deſtructio, ex intentione Chriſti, & Eccleſiæ Sponſæ ſuæ peragatur eo fine, ut per hoc ipſum profiteamur, & proteſtemur ſupremum Dei dominium ſuper res creatas omnes, eoque ipſo omnimodam, & infinitam DEI ſuper nos excellentiam, eminentia, ut mox magis patebit ſſ. *ſeq*. Et hinc Sacrificium formaliter, & eſſentialiter conſiſtit in ratione ſigni proteſtativi ſupremæ DEI poteſtatis in omnes res: neque eſſentialiter aliam ſignificationem requirit, etſi habere poſſit, & de facto habeat. Nam ſicut omnia Sacrificia veteris legis præſignificabant: ita maximè ſacrificium novæ legis ſignificat Sacrificium cruentum Chriſti in Cruce oblatum. Ex dictis patet, quod accenſio candelarum, incenſio thuris, & ſimilia, quæ fiunt in Eccleſia, etiam ab ipſis Sacerdotibus, non tamen ſunt ſacrificia: Etſi enim fiant ad honorem Dei, & Sanctorum, & ob alias myſticas ſignificationes, non tamen ex inſtitutione ſua fiunt ad proteſtationem Summi DEI Dominii: nec fiunt à Miniſtris ad id ſpecialiter in nova lege deputatis, ſaltem tamquam talibus, etſi fiant à Sacerdotibus: Sacerdos enim ex Ordinatione ſua tantùm deputatur ad offerendum ſacrificium incruentum, non verò ad incendendum thus; & ſimilia. Cæterùm, ut meliùs ex fundamento intelligatur natura ſacrificii, ponam aliam particularem quæſtionem. 48

§. II. *Cujus virtutis actus, qualiſque cultus eſt Sacrificium? quomodo ſoli Deo proprium?*

S*Acrificium eſt Actus virtutis Religionis, & Cultus Latriæ ſupremus: & ideò ſoli DEO proprium*. Explico particulatim.

I. Eſt

Digitized by Google

I. Eſt actus virtutis Religionis.

49 R*Eligio definitur: virtus moralis, qua DEO tanquam primo rerum omnium Principio, & Domino excellentiſſimo debitus cultus exhibetur.* Objectum ejus *proximum, & Quod*, eſt cultus tanquam Deo debitus: adeò ut materiale ſit ipſe cultus, ſeu actiones illæ, quibus Deum colere intendit, & ſatagit Religio. *Formale* vero, ſeu *ratio formalis*, quam Religio in cultu Deo exhibendo immediatè reſpicit, eſt ratio debiti propter ſummam ejus Excellentiam. Objectum verò *remotum, & Cui* eſt ipſe Deus, ut primum rerum omnium Principium, ac ſupremus Dominus. Quo differt Religio à Charitate, quæ actu ſuo elicito immediatè tendit in ipſum Deum ut ſummum bonum: & actiones omnes refert ad Deum tanquam aliquid bonum, & placitum Deo. Religio verò actu ſuo elicito immediatè tendit non in ipſum Deum, ſed in cultum Deo exhibendum, vult enim immediatè non Deum, ſed cultum aliquem exhibere Deo: actioneſq; colendi refert ad Deum tanquam aliquid Deo debitum ob ſummam ejus Excellentiam, & Dominium. Unde Religio non eſt virtus Theologica, cùm actu ſuo elicito immediatè in Deum non tendat: ſed eſt virtus moralis nobiliſſima, quia actiones morales hominis poſt virtutes Theologicas, ſuper omnes alias virtutes morales maximè, & perfectiſſimè ad Deum ordinat, & refert. Unde ulteriùs

50 Religionis actus duplex eſt, *Elicitus, & Imperatus*. Actus Religionis *elicitus*, eſt voluntas, & devotio colendi Deum, ſemperque eſt actus internus voluntatis. Actus Religionis *imperatus*, eſt ipſe cultus, ſeu actiones illæ, quibus voluntas vult, & intendit colere Deum. Alii ſunt actus interni tantùm, ut orationes, & affectus mentales erga Deum: alii externi ſimul, & interni (externi ſive interni nihil valent) ut adorationes, genuflexiones, & maximè ipſa Sacrificia. D. Thom. 2. 2. *q.* 82. *&* 84. univerſim enumerat actus Religionis: *Devotio, Oratio, Adoratio, Sacrificium, Oblatio, Primitiæ, Decimæ, Votum, Juramentum, Adjuratio, & Laus Dei.* Ad quos referri debent omnes prorſus obſervationes, & cæremoniæ ſacræ ad cultum Dei ordinatæ, ut erectiones Altarium, Eccleſiarum, celebrationes feſtorum, jejuniorum, uſus rerum ab Eccleſia benedictarum: & maximè Sacramentorum à Chriſto inſtitutorum.

II. Et cultus.

51 C*Ultus* (idem ac adoratio latè ſumpta) *Eſt conteſtatio externa, ſeu nota ſubmiſſionis erga alterum ob ejus æſtimatam Excellentiam*: quo differt ab honore, ſeu veneratione. Honor enim, ſeu veneratio præcisè dicit conteſtationem noſtræ bonæ æſtimationis de alterius Excellentia, ſecluſa nota ſubmiſſionis. Unde honorari etiam æqualis, vel inferior poteſt: coli verò, vel adorari minimè. Cultus verò, ſeu adoratio dicit conteſtationem etiam noſtræ ſubmiſſionis, ſeu ſubjectionis erga alterum ob ejus æſtimatam Excellentiam. Hujus tres ſunt ſpecies. *Latria, Dulia, & Cultus Politicus. Cultus Politicus* dicitur, qui tribuitur alteri ob ejus excellentiam creatam, & merè naturalem humanam, utpotè virtutem, doctrinam, Superioritatem, &c. *Cultus Duliæ* dicitur, qui tribuitur Creaturis ſanctis ob earum excellentiam creatam, & ſupernaturalem gratiæ, & gloriæ, utpotè Angelis, & Hominibus Sanctis defunctis, de quorum gratia, & gloria conſtat: Et dividitur *in Duliam ſimplicem*, qua coluntur communiter Sancti ob eorum ordinariam Excellentiam ſupernaturalem gratiæ: & gloriæ: & *Hiperduliam*, qua colitur creatura ob extraordinariam excellentiam ſupernaturalem (& de facto ſic colitur B. V. MARIA Mater Dei) & ſingularis ſanctitatis, gratiæ, & gloriæ, qua ſuper omnes Angelos, & Sanctos excellit: item Humanitas Chriſti ſeorſim ſumpta, ob excellentiam ſupremam unitatis hypoſtaticæ ad Verbum divinum juxta communem DD. cum D. Thoma, & Scoto *in* 3. *d.* 25. *Cultus Latriæ* denique dicitur, qui ipſi ſoli Deo exhibetur ob ejus excellentiam increatam, & infinitam.

III. Latriæ.

52 L*Atria*, qua Cultus ſoli Deo debitus exhibetur, poteſt accipi, vel habitualiter pro virtute inclinante ad Deo debitum cultum exhibendum: & ſic idem eſt cum virtute Religionis, hoc ſolo diſcrimine, quòd Religio generaliter reſpicit omnem cultum Deo exhibendum, tam internum, quam externum: Latria verò ſpecialiter reſpicit ſolùm cultum externum ſimul cum actu interno Deo exhibendum. Communiùs tamen Latria accipitur actualiter prò actuali cultu, & adoratione Dei, & definitur,

53 *Latria eſt actus externus Religionis, quo per convenientem corporis geſtum, aliave actione ſacra externa conteſtamur noſtram ſubjectionem erga Deum, ut ſummum noſtrum Dominum, ob ejus increatam, & infinitam excellentiam, adeòque tribuimus ei ſummum, & divinum honorem.*

Differentia hujus cultus, & adorationis ſoli Deo propriæ principaliter, & univerſaliter deſumitur ab actu interno religioſo voluntatis, quo homo vult tali actu externo colere ipſum Deum, ſeu proteſtari ſuam ſubjectionem erga Deum, ut ſupremum Dominum, ob ejus ſupremam, & infinitam Excellentiam: quicumque deinde ſit ille actus externus. Nam generaliter omnis actus externus bonus moraliter, vel etiam indifferens poteſt eſſe cultus, vel adoratio Dei. Speciales actus ſunt Proſtratio, Inclinatio, Genuflexio, &c. ſuprà enumerata. Specialiſſimi autem ſunt actus Sacrificii, quæque ad illud referuntur, Templa, Altaria, Sacerdotium, ac ſacri Ordines omnes.

54 Eſt ergo Sacrificium ſpecialiſſimus actus, & cultus Latriæ, atque hoc ipſo differt ab omnibus aliis cultibus, & actibus Latriæ; quòd omnes alii actus Latriæ externæ, & materialis, ut inclinationes, genuflexiones, proſtrationes, oblationes, &c. communes ſint Deo, Sanctis, & hominibus excellentibus, ſeu cultui Latriæ, Duliæ, & Politico, & differunt ſolùm penes intentiones, & inclinationes voluntatis. Nam 1. ut ſunt actus Latriæ, dicunt ſummam inclinationem voluntatis erga Deum apprehenſum ſub ratione ſummæ, & infinitæ Excellentiæ, ſupremique Domini vitæ, & mortis: & reipſa dicit inclinationem erga Deum quaſi in *nihilum*: quippè reſpectu cujus infinitæ excellentiæ, & poteſtatis reverà ſumus *nihil*, & ſubtracto ejus influxu continuò conſervativo, mox in priſtinum nihilum recideremus, nullius prorſus divinæ Excellentiæ, vel perfectionis capaces.

¶ Hunc affectum Latriæ energicè expreſſit S. P. Franciſcus, ita Deum adorare ſolitus: *O Domine quis tu? quis ego? Tu omnia, ego nihil: Tu abyſſus entis, & boni! Ego abyſſus nihili, & mali! Tibi ergo me abyſſali humilitate, & veneratione proſterno.* Apud Cornelium à Lapide *in cap.* 7. *actuum ad v.* 25. *ſub finem*. 2. Ut ſunt actus Duliæ, dicunt longè inferiorem inclinationem voluntatis erga Sanctos apprehenſos ſub ratione excellentiæ ſupernaturalis gratiæ, & gloriæ, longè tamen plùs, quàm humanæ, attamen finitæ, & creatæ, & divina infinitè inferioris, atque ab illa omnimodè dependentis: reſpectu quorum proinde non nihil, ſed aliquid ſumus, quippè ejuſdem naturæ conſortes, ejuſdemque gratiæ, & gloriæ capaces: attamen hac adhuc carentes meritò ſubmittendi. 3. Ut ſunt actus Politici, dicunt adhuc longè inferiorem ſubmiſſionem, & inclinationem voluntatis erga homines apprehenſos ſub ratione certæ excellentiæ purè naturalis, & humanæ in dignitate, virtute, ſcientia, &c. reſpectu quorum proinde non nihil, ſed benè aliquid ſumus, quippè ejuſdem naturæ conſortes, & excellentiæ capaces, & licèt de facto in uno hoc genere excellentiæ inferiores, ideòque meritò ſubmittendi, tamen aliquo alio genere excellentiæ, vel bonorum ſæpè ſuperiores. Quæ omnia benè penetranda ſunt. 4. At verò Sacrificium totum, tam quoad actum externum immolationis, ſeu immutationis rei ſenſibilis, quàm quoad actum internum intentionis conteſtandi ſupremum Dei ſuper nos Dominum, ſoli Deo proprium eſt, ipſique ſoli offerri debet, & nulli creaturæ, ut termino principali offerri poteſt. Unde & Deus præcipit Exodi 22. *Qui immolat Diis, occidatur, præterquam Domino ſoli.* Et hinc Sacrificium eſt actus Latriæ

IV. Supremus, & ideò ſoli DEO proprius.

55 S*Acrificium* eſt Actus Religionis, ac cultus Latriæ ſupremus, ac ſimpliciter ſummus cultus poſſibilis, qualis ſine dubio ſoli Deo debetur propter ſe, ejuſque ſupremam, & omninò independentem eminentiam, ac dominium ſuper omnia. Nam Sacrificio, quo Deo res ſenſibilis immutata offertur in recognitionem ejus ſupremi Dominii, non ſolùm conteſtamur nudè Deum eſſe ſupremum Dominum vitæ, & mortis noſtræ, ut explicatum eſt (quòd ipſi jam ſoli Deo proprium eſt) ſed conteſtamur ſummam omnimodam noſtram ſubmiſſionem, ſubjectionem, & dependentiam erga Deum, ejuſque ſuper nos ſupremam eminentiam, ac dominium, ut digniſſimum agnoſcamus, nos ipſos deſtruere, & immolare in cultum, & obſequium Dei: neque enim aliter iſtam omnimodam dependentiam, & abyſſale nihilum noſtrum reſpectu Dei perfectè repræſentare, & profiteri poſſemus. Verùm quia hoc non expedit, nec ipſe Deus vult, nec permittit, ideò loco noſtri quaſi ſubſtituimus, & deſtruimus, ac immolamus aliam rem ſenſibilem: in veteri quidem lege oves, & boves, &c. in nova autem lege gratiæ ipſum Corpus, & Sanguinem Chriſti, adeoq; concomitanter ipſum Chriſtum Deum, & Hominem, modo infrà explicando. Cùm ergo nulli alteri, niſi ſoli Deo, debeatur tanta ſubjectio, & ſupremo Principio, & Domino noſtro, in cujus gratiam congruat nos ipſos deſtrui, ſequitur Sacrificium ſoli Deo deberi. Unde olim quoque populorum conſenſu,

Sacri-

Sacrificia nemini, niſi Numini verò, vel ficto offerebantur. Hinc eſt illa pulcherrima ſententia D. Auguſt. l. 10. de Civ. Dei cap. 4. *Multa de cultu divino uſurpata ſunt, quæ honoribus deferuntur humanis, ſive humilitate nimia, ſive adulatione peſtifera, ita tamen, ut quibus ea deferuntur, homines haberentur, qui dicuntur colendi, & venerandi, ſi autem eis multùm additur, & adorandi. Quis verò ſacrificandum cenſuit, niſi ei, quem DEUM, aut ſcivit, aut putavit, aut finxit?*

§. III. *Quotuplex eſt Sacrificium, & unde habeat originem?*

56 SAcrificium varia ratione, & reſpectu variè dividitur. I. Ratione materiæ Sacrificium olim dividebatur in *Hoſtiam*, ſeu *Victimam*, *immolationem*, & *libamen*. *Victima*, ſeu *Hoſtia* dicebatur ſacrificium, quo Deo offerebatur animal, ut oves, boves, vituli, hirci, capræ, & aves, &c. *Immolatio* dicebatur ſacrificium, quo Deo offerebatur res inanimata ſolida, ut fruges terræ, panes, thura, &c. *Libamen* dicebatur ſacrificium, quo Deo offerebatur res inanimata liquida, vinum, oleum, ſanguis, aqua per effuſionem in terram. De modo iſto ſacrificandi latè Scriptura veteris Teſtamenti.

57 II. Ratione formæ, & finis ſacrificium dividebatur in *Holocauſtum*, *hoſtiam pro peccato*, & *hoſtiam pacificam*. *Holocauſtum* erat ſacrificium, quo tota res oblata deſtruebatur ſeu concremabatur, & in fummum reſoluta ſurſum ad Deum aſcendebat, ut nihil inde cederet in uſus hominum: adeòque erat ſacrificium perfectiſſimum, quo perfectiſſimè ſignificabatur, omnia Dei eſſe, & ad ipſum omnia referenda. *Hoſtia pro peccato*, erat ſacrificium oblatum pro peccatis externis tantùm, & legalibus, & partim cremabatur, partim cedebat in uſus Sacerdotum tantùm, eò in atrio templi veſcentium. *Hoſtia pacifica* erat ſacrificium, quod Deo offerebatur in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, aut pro beneficiis impetrandis, & hujus una tantùm pars comburebatur ad honorem Dei; alia pars cedebat ſimiliter in uſum ipſorum offerentium.

58 III. Eadem ratione finis: ſacrificium, (non tantùm veteris Legis, ſed etiam maximè novæ Legis modo infrà explicando) dividitur in ſacrificium *Latreuticum*, *Euchariſticum*, *Imperatorium*, & *Satisfactorium*. *Sacrificium Latreuticum* eſt, quod offertur totum ad Deum colendum (& hoc fiebat olim holocauſto) *Euchariſticum* dicitur, quod offertur Deo in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis: *Impetratorium*, quod fit pro beneficiis accipiendis (hæc duo utraque dicebantur olim *hoſtia pacifica*.) *Satisfactorium* dicitur, quod offertur Deo pro peccatis, & peccatorum pęnis, ac flagellis avertendis. Et hoc coincidit cum hoſtia pro peccato: hęc porrò omnia olim facta diverſis ſacrificiis; modo in nova Lege fiunt unico ſacrificio incruento noſtro, ut mox infrà explicabitur.

59 IV. Ratione originis ſacrificium *legis naturæ*, quale oblatum fuit ab Adamo uſque ad Moyſen: ſacrificium legis *ſcriptæ*, ſeu *Moſaycæ*, qualia à Deo præſcripta ſunt per Moyſen plurima. Et ſacrificium *legis gratiæ*, ſeu *Evangelicæ*, quod unicum, cruentum quidem ſemel obtulit Chriſtus ſemel in Cruce moriens: Incruentum verò, & perpetuum inſtituit in ultima Cœna. Et de hoc ſolo jam nobis ſermo.

60 Et hæc quoad primum quæſitum: ex quibus patet etiam ad quæſitum alterum. Habet ergo originem ſacrificium ex lege naturæ, & ordinatione divina: Ex lege naturæ quidem, quia homo agnoſcens ſuas in corpore, & anima defectiones, naturaliter intelligit ſe alterius ſuperioris auxilio indigere in vita, & actibus ſuis, ne deficiat, atque ideò illi ſuperiori reverentiam, & honorem exhibendum, aut pro tali auxilio impetrando, aut pro impetrato regratiandum merito judicat naturali luce, & recta ratione; ergo ulteriùs illi ſuperiori in recognitionem illius eminentiæ, ac ſuæ dependentię, ac debitæ ſubjectionis teſtificationem, oblationes, & ſacrificia offerenda eadem naturali ratione rectè judicat. Unde rectè ſancti Patres docent ſacrificium eſſe de ſe lege naturę: quia naturale eſt homini ſe interiùs ſubjicere Deo, & hanc ſubjectionem internam ſuam ſigno aliquo externo prodere, & teſtificari. Ergo ſacrificium habet originem ex dictamine rectæ rationis, & ipſa lege naturali. Deindè etiam ex expreſſa poſitiva ordinatione divina, at conſtat paſſim in ſacris Litteris veteris Teſtamenti. Quin in ipſa lege naturæ Sancti Patres divino inſtinctu Deo obtulerunt ſacrificia, ut conſtat de Abel, Noe, Melchiſedech, Abraham, Iſaac, Jacob, Job, & aliis.

SECTIO II.

De ipſo SS. Miſſæ Sacrificio.

§. I. *Quid eſt Miſſa?*

SUMMARIUM.

61 *Miſſa quid nominis?* &
62 *Quid rei? ejus definitio.*
63 Uſq; ad n. 68. *Miſſam in nova lege eſſe verum Sacrificium, probatur variè.*
68 Uſque ad n. 73. *Solvuntur objectiones?*
73 *Sacrificium Miſſæ quotuplex?*

I. Quid Nominis?

MIſſa communi Ethymologia, in Conciliis, Patribus, & Jure Canonico, dicitur à Miſſione. Et olim idem erat, ac dimiſſio Cathecumenorum, ſcilicet poſt Evangelium ante Offertorium, quo incipiebat Miſſa ſacra. Tunc enim Diaconus publica voce clamabat: *Ite, Miſſa eſt*: quibus auditis ab Eccleſia per Oſtiarios excludebantur Cathecumeni, Energumeni, publicè Pęnitentes, quibus fas non erat Conſecrationi Corporis, & Sagninis Domini intereſſe. Nunc autem Miſſa dicitur tota actio ſacra, qua cum multis cæremoniis, lectionibus, orationibus, conficitur, offertur, & ſumitur Sacramentum, & ſacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti. Itidem Ethymologia deſumpta à miſſione: Quia per conſecrationem Chriſtus ad nos mittitur à Patre, & per oblationem & ſumptionem à nobis offertur, & quaſi remittitur ad Patrem: unde modò poſt tantam illam actionem publica voce à Diacono cantantur verba illa: *Ite Miſſa eſt*: quibus ſignificatur, & Hoſtiam ſacram jam eſſe plenè oblatam, miſſam, ſeu tranſmiſſam ad Patrem: & ideò omnibus eſſe jam liberam miſſionem, ſeu dimiſſionem, ac licentiam abeundi. Alii volunt nomen hoc Miſſa, derivari ab Hebræo Miſſach, quod ſpontaneam oblationem ſignificat: ſed nos cum communi latini maneamus. 61

II. Quid rei?

M*Iſſa eſt verum, & unicum novæ Legis Sacrificium, quo à Sacerdote ritè Ordinato, Corpus, & Sanguis Domini Noſtri JESU Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini ex ejus inſtitutione certo ritu, pro ſalute vivorum, & defunctorum DEO offertur, immolatur, & ſumitur.* Ita in re omnes. Singulæ particulæ explicabuntur per diſtinctos paragraphos hoc, & duobus ſequentibus Capitibus. Pro fundamento autem pono in primis doctrinam fundamentalem Conc. Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. de hoc ſacrificio: *Is igitur Deus, & Dominus noſter, etſi ſemel, & ſeipſum in Ara Crucis, morte intercedente DEO Patri oblaturus erat, ut æternam illic Redemptionem operaretur; quia tamen per mortem Sacerdotium ejus extinguendum non erat, in Cœna noviſſima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigerit, relinqueret Sacrificium, quo cruentum illud in Cruce per agendum repræſentaretur, ejuſque memoria uſque in finem ſeculi permaneret, atque illius ſalutaris virtus in remiſſionem eorum, quæ à nobis quotidie ſunt, peccatorum, applicaretur, Sacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech ſe in æternum conſtitutum declarans, Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtulit, ac ſub earumdem rerum Symbolis Apoſtolis, quos tunc novi Teſtamenti Sacerdotes conſtituit, ut ſumerent, tradidit, & eiſdem, eorumque Succeſſoribus in Sacerdotio, ut offerrent, præcipit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem, uti ſemper Catholica Eccleſia intellexit, & docuit &c.* Hæc Concilium accuratè explicans S. Sacrificii hujus inſtitutionem, ideòque benè ponderanda, & continuò deinceps in memoria habenda ſunt. 62

§. II. *Eſtne in nova Lege, ſeu in Miſſa verum Sacrificium?*

EST omninò certiſſima Fidei Orthodoxæ veritas, quam eleganter, & perſpicuè docet Concilium Tridentinum modò recitatum: & mox *ibidem Can.* 1. definit: *Si quis dixerit, in Miſſa non offerri verum, & proprium Sacrificium; aut quòd offerri non ſit aliud, quam Chriſtum nobis ad manducandum dari anathema ſit*: eademque veritas liquidiſſimè conſtat ex antiquiſſimis Conciliis, Patribus omnibus, ac Lyturgiis Baſilii, Chryſoſtomi, ac ipſius Jacobi Apoſtoli, & Marci Evangeliſtæ: ac unanimi conſenſu omnium Orthodoxorum, contra nuper natos noſtri temporis hæreticos Calviniſtas, ac Lutheranos. Et breviter, ac clarè probatur 63

I. *Ex figura*: Pſalmo 109. dicitur de Chriſto: *Juravit Dominus, & non pęnitebit eum; tu es Sacerdos in æternum ſecun-*

Digitized by Google

cundùm Ordinem Melchiſedech id eſt ſecundùm ſimilitudinem, ſeu ritum Melchiſedech; qui ut Sacerdos Dei panem, & vinum obtulit, Genef. 14. *At vero Melchiſedech Rex Salem, proferens panem, & vinum, erat enim Sacerdos Dei altiſſimi, benedixit ei, Abrahæ ſcilicet.* Quo facto præſignravit Sacrificium à Chriſto oblatum in ultima cęna ſub ſpeciebus panis, & vini; ut docet Concil. Trid. ſuprà allatum, & Patres unanimiter apud Bellarminum *l. 1. de Miſſa c. 6.* Et apertiſſimè Cyprianus *Epiſt. 63. ad Cæcilium* poſt alia dicens: *Nam qui magis Sacerdos DEI ſummi, quàm Dominus noſter JESUS Chriſtus, qui Sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem, quod Melchiſedech obtulerat, id eſt panem, & vinum: ſuum, ſcilicet Corpus, & Sanguinem.*

65 II. Ex prophetia Malachiæ 1. Ubi Deus velut reprobans Sacerdotes Moſaicos, eorumque Sacrificia, ait: *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus Exercituum: & munus non ſuſcipiam de manu veſtra. Ab ortu enim Solis uſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda:* nimirùm Euchariſtica; ut explicat Tridentinum ibidem, & Patres unanimiter, inter quos Damaſc. *l. 4. de fide c. 14.* ait: *Illud eſt purum, & incruentum Sacrificium, quod Dominus à ſolis ortu uſque ad occaſum oblatum iri per Prophetam prædixit &c.*

66 III. Ex Evangelio: Chriſtus ſummus Sacerdos panem, & vinum in Corpus, & Sanguinem convertens ſeipſum in ultima cęna obtulit, præcepitque idem fieri ab Apoſtolis; eorumque in Sacerdotio Succeſſoribus: dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*, ut patet ex Evangelio Matthæi, Marci, Lucæ, & 1. Cor. 11. Definitque Trident. *cit. can. 1.* & docent Patres unanimiter: inter quos Irenæus *l. 4. c. 32.* dicit: *Quod Chriſtus tunc novi Teſtamenti novam docuit oblationem, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in univerſo mundo offert Deo.* Atqui iſti actioni, vel oblationi nihil prorsùs deeſt ad rationem veriſſimi Sacrificii: eſt enim vera oblatio rei ſenſibilis per realem immutationem, nimirùm converſionem panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti, facta Deo in recognitionem ſupremi ejus ſuper nos Dominii principaliter, ut latiùs conſtabit per §. §. ſequentes: ergo in Miſſa eſt verum Sacrificium.

67 IV. *Ratione congruentiæ.* Nam 1. Sacrificium inter actus externos Religionis eſt perfectiſſimus ſoli Deo proprius, & maximum habet cum natura rationali convenientiam, adeò, ut nulla unquam gens eo caruerit, quæ alicujus Numinis, ſeu veri, ſeu ficti perſuaſionem habuit: ergo non debuit Chriſtus eo privare populum ſuum Chriſtianum, utpotè populis omnibus perfectiorem, & tam in colendo Deo, quam vivendo naturæ rationali conformiorem. 2. Deinde Deus olim in veteri lege voluit coli ſacrificiis Moſaicis, &c. Atqui omnes cauſæ, ob quas Judæi non caruerunt Sacrificio, etiam militant in Chriſtianis; nimirùm Deum colere cultu ei proprio; & externo nobis etiam corpore præditis convenienti: Deum placare, pro beneficiis gratias agere, nova impetrare, mortem Chriſti ſæpè repręſentare; ergo &c. 3. Chriſtus Sacramenta veteris legis imperfecta mutavit in alia nova veriora, & præſtantiora: conſonum ergo eſt, Chriſtum Sacrificia veteris legis imperfecta tantùm, & præfigurativa mortis Chriſti, commutaſſe in novum, verius, & perfectius Sacrificium Euchariſticum. Eſt enim Euchariſtia maximè idonea, ut offeratur Deo per Sacrificium: & perfectiſſimè repræſentat mortem Chriſti, ut ex dicendis magis patebit. Sicut enim Chriſtus in Cruce ſuum Sanguinem à Corpore ſeparari, & per hoc mori voluit, ut hac ratione Deo Patri; ſupremo rerum Domino, ſupremum cultum exhiberet, ac per hujus cultus exhibitionem, impetraret nobis propitiationem, omniaque dona cęleſtia; ita etiam eodem volente in Miſſa ſeparatur myſticè, & repræſentativè Corpus, & Sanguis Chriſti primariò ad eum finem, ut ſupremus cultus Deo exhibeatur tamquam ſummo rerum conditarum Domino, ut per hoc merita Chriſti, & cum his dona, ac auxilia ſalutis nobis applicentur, ut docuit Trid. *ſuprà.*

Objectiones ſolutæ.

68 I. CHriſtus ſemel obtulit Sacrificium Crucis cruentum pro nobis paſſus, & mortuus: ſed illud Sacrificium fuit infiniti valoris, & ideò non oportuit Chriſtum ſæpiùs pati juxta Apoſtolum *Hebr. 7. & 9. &* ergo neque opus eſt alio Sacrificio, quod pro nobis quotidie offertur. Reſpond. diſtinguendo minorem. Illud Sacrificium crucis eſt infiniti valoris, quoad ſufficientiam, quia nimirùm inſtar lytri, vel pretii eſt ſufficientiſſimum, ut proptereà Deus omnibus, etiam infinitis, quibus illud debitè applicatur, ſit paratus tribuere remiſſionem peccatorum, & vitam æternam: *concedo minorem*: & ideò non oportuit Chriſtum ſæpiùs pati. Eſt infiniti valoris, quoad actualem efficaciam, & applicationem fructus illius *nego minorem*. alioquin enim omnes neceſſariò eſſent ſalvandi. Itaque ad actualem efficaciam, & applicationem fructus illius Sacrificii Crucis opus eſt aliis mediis, utpotè bonis operibus, Sacramentis maximè ad applicationem illius fructus directè inſtitutis: & inter alia media convenientiſſimum eſt Sacrificium Miſſæ incruentum, quo ipſum cruentum Crucis Sacrificium repręſentatur, ejuſque fructus nobis applicatur. Unde ſicut ipſa Sacramenta non ſunt ſuperflua, nec arguunt inſufficientiam Sacrificii Crucis, ita nec Sacrificium. Negatur ergo conſequentia. Omninò enim præter Sacrificium Crucis opus erat alio ſacrificio quotidie offerendo, ut fructus ſacrificii Crucis nobis applicetur, ut dictum eſt: tum etiam principaliter ob honorem, & cultum Dei, à quo ſicut quotidie, imò ſingulis momentis vita noſtra dependet, ſic convenientiſſimè populus Chriſtianus, id quotidie proteſtatur aliquo Sacrificio: & quo alio convenientiùs, quàm illo ſacratiſſimo Euchariſtico? Nunc vice verſa,

69 II. Si Chriſtus inſtituit, & actu obtulit ſacrificium Euchariſticum in ultima Cęna, illud neceſſariò fuiſſet infiniti valoris, & ſufficientiſſimum ad deletionem omnium peccatorum totius generis humani: ergo nunc fruſtra fuiſſet ipſum Sacrificium Crucis cruentum: quod horrendum auditu. Negatur conſequentia. Quia etſi illud ſacrificium ultimæ cęnæ, ſicut & quælibet Chriſti actio, vel paſſio, v. g. ſolus Circumciſionis dolor, ſit infiniti valoris, & ſufficientiſſimum ad redemptionem generis humani: tamen ex pacto inter Deum, & Chriſtum inito, genus humanum non erat redimendum, niſi per ſacrificium cruentum Crucis, quod proinde non erat fruſtraneum. Mirare hic nimiam Dei erga nos charitatem.

70 III. Euchariſtia eſt Sacramentum: ergo non eſt ſacrificium. Reſp. Diſting. conſequens, ergo non eſt ſacrificium, formaliter, concedo totum, Sacrificium enim formaliter, & propriè conſiſtit in actione ſacrificativa, ideòque non ipſa Euchariſtia, ſed ipſius confectio, & Oblatio eſt ſacrificium formaliter. Ergo non eſt ſacrificium objectivè, ſeu res oblata per ſacrificium: nego conſequentiam. Eadem enim res poteſt eſſe ſacrificium, quatenùs offertur Deo, & ſimul ſacramentum, quatenùs eſt ſignum efficax gratiæ: & ſic eſt de Euchariſtia.

71 IV. Euchariſtia, ejuſque conſecratio eſt commemoratio ſacrificii cruenti crucis ex ipſa inſtitutione Chriſti expreſſa: *Hoc facite in meam commemorationem*: ergo non eſt ſacrificium. Concedo antecedens, & nego conſequentiam. Poteſt enim eadem res ſimul eſſe verum ſacrificium, & commemoratio, vel figura alterius ſacrificii, v. gr. olim Immolatio agni Paſchalis verum veriſſimum ſacrificium fuit, & tamen ſimul expreſſa præfiguratio, & quaſi præmemoratio ſacrificii cruenti, & incruenti Chriſti. Similiter ipſum ſacrificium incruentum Miſſæ, ſimul actuale verum ſacrificium eſt, & commemoratio ſacrificii cruenti in cruce oblati, & quidem perfectiſſima: id quod hac ſimilitudine etiam rudis apprehendet. Fac Regem, qui præclaram ex hoſte victoriam reportavit, ejus victoriæ memoriam quotidie inſtaurare velle: idque triplici ratione facere poterit. 1. Si narrari tantùm rei ſeriem juſſerit. 2. Si per actores ſimulacrum belli geſti referri curet. 3. Si ipſemet inter actores adeſſe velit, ſuamque ipſam perſonam agere repræſentando, quod olim in bello egit, Et hoc tertio modo Chriſtus ipſe realiter præſens in Euchariſtia ſimul ſeipſum offert, incruentè ponendo corpus, & ſanguinem ſuum ſub diverſis ſpeciebus, quaſi hominis occiſi, ut mox explicabitur: ſimulque repræſentat ſeipſum, in cruce quondam cruentè oblatum.

§. III. *Quotuplex eſt Sacrificium novæ Legis, ſeu Miſſæ?*

72 I. UNicum tantùm eſt Sacrificium novæ Legis, ratione unius tantùm rei oblatæ, quæ eſt ipſe Chriſtus; at ratione modi offerendi, duplex eſt: cruentum, & incruentum. Et hoc unum ultimæ Cœnæ, alterum Miſſæ. Sacrificium *Cruentum* dicitur, quo Chriſtus in Cruce ſe ipſum obtulit Deo, cum reali effuſione Sanguinis, mactatione, & morte violenta. Sacrificium *Incruentum* dicitur: quo Chriſtus offertur DEO abſque reali effuſione Sanguinis, & morte violenta, ſed modo incruento, & myſtico, ſeu repræſentativo, mox explicando. Sacrificium ultimæ Cœnæ, & Miſſæ, conveniunt etiam in modo offerendi incruento, & differunt ſolùm in qualitate rei oblatæ: quia in ultima Cœna (ſicut & in Cruce) Chriſtus offerebatur adhuc mortalis, & paſſibilis: at modo in Miſſa offertur Chriſtus immortalis, & impaſſibilis.

73 II. Unicum eſt etiam Sacrificium Miſſæ in nova Lege, & ratione rei oblatæ, & modi offerendi, & qualitatis rei oblatæ: idem enim Chriſtus impaſſibilis, & immortalis, & modo incruento offertur ubique in omnibus Miſſæ Sacrificiis: ſed tamen penes diverſos fines dividitur in Latreuticum, Euchariſticum, Satisfactorium, & Impetratorium. Sacrificium *Latreuticum* dicitur, quatenus eſt ſummus cultus Dei, & offertur Deo ad colendum Deum, & conteſtationem ejus

ſupre-

Digitized by Google

ſupremi Dominii, tanquam finem principalem Sacrificii. *Euchariſticum* dicitur, quatenus offertur Deo in gratiarum actionem pro gratiis, & beneficiis collatis, & acceptis. *Satisfactorium* dicitur, quatenus offertur Deo in ſatisfactionem pro peccatis noſtris. *Impetratorium* dicitur: quatenus offertur Deo pro impetrandis novis gratiis, & beneficiis divinis. At verò, penes ſolos fructus, & effectus ſuos, Sacrificium Miſſæ dividitur in *Propitiatorium*, quatenus offertur Deo pro venia peccatorum mortalium. *Expiatorium*, quatenus offertur Deo pro delendis peccatis venialibus in eo, qui jam eſt in ſtatu gratiæ. *Satisfactorium*, quatenus remittit pœnas debitas pro peccatis jam remiſſis. *Impetratorium*, quatenus impetrat à Deo beneficia ſpiritualia, & corporalia conducentia ad ſalutem. Hæc diviſio ex profeſſo latiùs tractanda erit *c.* 4. ubi de fructibus Sacrificii.

S E C T I O III.

De Hoſtia Sacrificii Miſſæ.

S U M M A R I U M.

74 *Hoſtia, ſeu res oblata principalis, eſt Corpus, & Sanguis Chriſti ſub ſpeciebus.*
75 *Ipſæ vero ſpecies Euchariſtiæ ſunt medium* ſub quo.
76 *Subſtantia panis, & vini ſunt hoſtia minus principalis, ſeu materia* ex qua.
77 *Solvitur objectio.*
78 *Immutatio, & deſtructio Hoſtiæ in hoc Sacrificio,*
79 *Alia eſt* myſtica,
80 *Alia* moralis,
81 & 82 *Alia aliquo modo* realis.
83 *Partes Miſſæ aliæ ſubſtantiales, aliæ accidentales.*
84 *Conſecratio eſt eſſentialis.*
85 *An, & quæ Oblatio eſſentialis?*
86 *Sumptio non eſt eſſentialis pars, ſed integralis Miſſæ.*
87 *Solvuntur fundamenta contraria.* Uſque ad n. 90.
90 *Tota eſſentia Sacrificii conſiſtit in Conſecratione utriuſque ſpeciei.*
91 *Quomodo differat Sacrificium à Conſecratione, Sacramento, à Sacrificio Crucis, & ultima Cœna, & à Sacrificiis V. L.*

§. I. *Quænam Hoſtia, ſeu res oblata in hoc Sacrificio?*

74 H*Oſtia, & res oblata principalis, ſeu id, quod propriè, & principaliter offertur in Sacrificio Miſſæ, eſt Corpus, & Sanguis Chriſti, atque ipſe Chriſtus, ut conſtitutus ſub ſpeciebus panis, & vini, vi actionis conſecrativæ.* Certum de fide. Sumitur ex verbis Chriſti; quando inſtituit hoc Sacramentum dicentis: *Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt calix Sanguinis mei, &c.* Et definitur à Trident. *ſeſſ.* 22. *can.* 2. ubi definit, Chriſtum inſtituiſſe, ut Sacerdotes offerrent Corpus, & Sanguinem ſuum. Et ratio clara eſt: quia idem omninò offertur in Sacrificio Miſſæ, quod anteà offerebatur in Cruce: uti docent etiam Trid. *cit. ſeſſ. cap.* 2. quòd nimirùm *ſit una, eademque Hoſtia, idemque nunc offerens, qui ſeipſum tunc in Cruce obtulit, ſola ratione offerendi diverſa.* Atqui ipſe Chriſtus fuit in Cruce oblatus modo cruento: ergo is ipſe eſt Hoſtia, ſeu res oblata in Sacrificio Miſſæ incruento. Unde ſicut non tantùm Corpus, & Sanguis Chriſti, ſed & ipſe Chriſtus fuit Hoſtia, ſeu victima in Cruce oblata: ita quoque nunc non tantùm Corpus, & Sanguis Chriſti, ſed & ipſe Chriſtus ut conſtitutus ſub ſpeciebus eſt Hoſtia, ſeu res oblata in Sacrificio Miſſæ: quamvis enim ſub ſingulis ſpeciebus non ſit totus vi verborum per ſe, ſed ſub ſpecie panis Corpus, & ſub ſpecie vini Sanguis: eſt tamen totus ſub utravis ſpecie per concomitantiam, quod omninò ſufficit, ut totus Chriſtus dicatur offerri, & immolari velut hoſtia ſub utraque ſpecie.

Quid ergo ſentiendum de ſpeciebus Euchariſticis?

75 SPecies Euchariſticæ non ſunt ipſa victima Sacrificii, ſed ſunt medium, ſub quo fit Sacrificium, & ſub quo offertur victima Sacrificii, Corpus, & Sanguis Chriſti: Non enim Chriſtus, ut exiſtens in propria ſpecie, ſed ut conſtitutus, & exiſtens ſub ſpeciebus illis Sacramentalibus panis, & vini eſt & Sacramentum, & Hoſtia in hoc Sacrificio oblata, atque per illas ſpecies fit & Sacramentum ſenſibile, & victima ſenſibilis. Quod indicat Concil. Trid. *cit. ſeſſ.* 22. *c.* 1. dicens. *Chriſtum in ultima Cœna Corpus, & Sanguinem ſuum Deo Patri obtuliſſe ſub ſpeciebus panis, & vini: ut dilectæ ſponſæ ſuæ Eccleſiæ viſibile, ſicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium.* Et ratio eſt: quia Sacrificium eſſentialiter debet eſſe oblatio rei ſenſibilis, atqui Chriſtus non ut exiſtens propria ſpecie, ſed ut exiſtens ſub ſpeciebus Sacramentalibus, eſt nobis ſenſibilis, ergo, &c. Unde & omnis actio Sacrificii verſatur circa Chriſtum non ut in propria ſpecie exiſtentem, ſed ut exiſtentem in ſpeciebus Sacramentalibus. Ergone ſpecies illæ Euchariſtiæ poſſunt dici ſaltem pars ipſius Hoſtiæ, ſeu Victimæ in hoc Sacrificio oblatæ? Omninò concedo non malè ſic dici. Ita enim ſignificat *Can. hoc eſt: de Conſecrat. d.* 2. *Hoc eſt, quod dicimus: Sacrificium Eccleſiæ duobus conſtare, viſibili Elementorum ſpecie, & inviſibili Chriſti Carne, & Sanguine.* Et ratio eſt: quia & ipſæ illæ ſpecies immutantur à Sacerdote tanquam Miniſtro legitimo, quatenus abſtrahuntur à ſubjecto proprio, & transferuntur ad alienam ſubſtantiam. Deinde Euchariſtiam dicitur Sacrificium, utique tanquam res oblata, ſeu victima; ad Euchariſtiam autem ſpectant ſpecies, tanquam pars.

Quid de ipſa ſubſtantia panis, & vini deſtructa?

SUbſtantia panis, & vini in hoc Sacrificio deſtruenda 76
ſine dubio ſpectat ad hoc Sacrificium, tanquam materia ex qua fit Hoſtia hujus Sacrificii, & per modum termini à quo recedentis ad adventum novæ Hoſtiæ, ut verificentur verba Conſecrationis; *Hoc eſt Corpus meum, hic eſt Sanguis meus*, quod de pane, & vino verificari nequit; imò panis, & vinum rectè dicuntur Hoſtia minùs principalis hujus Sacrificii; prout, & dicuntur in hoc Sacrificio offerri, ſacrificari, immutari, ab Eccleſia, & SS. Patribus, quidni propriè intelligendis? Ratio eſt: quia & ipſa ſubſtantia panis, & vini immutantur reali deſtructione, facta à legitimo miniſtro in honorem Dei, ſeu proteſtationem ſupremi ejus Dominii, quamvis non tam eorum deſtructione intendatur Deus honorari, quàm novæ, & ſanctioris hoſtiæ productione; ergo rectè dici poſſunt res oblata, ſeu hoſtia hujus Sacrificii minùs principalis. Cæterùm. quamvis admittamus duas Hoſtias, principalem Corpus, & Sanguinem Chriſti, & minùs principalem panem, & vinum deſtruendum, ſimpliciter tamen unum tantùm Sacrificium, & *unicum* dicendum eſt; prout loquuntur PP. & DD. communiter. Ratio: quia Sacrificium formaliter conſiſtit in actione; atqui eadem actione conſecrativa, qua deſtruitur panis, & vinum, ſimul ponitur Corpus, & Sanguis Chriſti, & non duabus actionibus: ergo unum ſimpliciter, non duo Sacrificia, dicendum eſt. Jam ſequitur

Objectio principalis.

IN omni Sacrificio debet hoſtia deſtrui, vel ſaltem poni 77
in ſtatu deſtructionis, ut §. 1. indicatum; ergo in Sacrificio Miſſæ illud eſt hoſtia principalis, quòd ibi verè, & realiter deſtruitur: atqui ſola ſubſtantia panis, & vini verè realiter deſtruitur, minimè verò Corpus, & Sanguis Chriſti, aut ipſe Chriſtus deſtruitur realiter, ſed ſolùm myſticè, & impropriè, ut videbitur: ergo ſubſtantia panis, & vini, & non Corpus, & Sanguis Chriſti, vel ipſe Chriſtus eſt hoſtia principalis, & res oblata in Sacrificio Miſſæ? Reſp. Diſtinguendo antecedens: In Sacrificio debet hoſtia deſtrui, vel ſaltem poni in ſtatu corruptionis ſecuturæ, quando eo Sacrificio principaliter intenditur Deus coli per ſubſtantiam deſtruendam: ut in Sacrificio ovium, boum, vitulorum, &c. concedo antecedens: quando eo Sacrificio Deus principaliter colitur non per ſubſtantiam deſtruendam, ſed per ſubſtantiam de novo producendam, vel ponendam, ut Sacrificio thuris, & aliorum odoramentorum, vel thymiamatum: nego antecedens, & utramque conſequentiam. Nam ſicut in Sacrificio thuris, quia Deus principaliter non colebatur per deſtructionem, etſi neceſſariam ſubſtantiæ thuris, ſed potiùs per productionem, & oblationem fumi illius odoriferi; ideò non ipſa ſubſtantia thuris, ſed fumus odoriferus erat hoſtia principalis, neque enim minùs, imò magis idonea eſt ad teſtandum ſupremum Dei Dominium immutatio productiva Hoſtiæ principalis, quàm deſtructiva, nec requirebatur, vel attendebatur deſtructio fumi illius, ſed ſatis erat, quòd per deſtructionem, & combuſtionem thuris poneretur, ac offerretur Deo iſte fumus, etſi diù non deſtrueretur, imò etſi ſemper maneret, adhuc eſſet verum Sacrificium. Sic in propoſito Sacrificio Miſſæ: quia Deus principaliter intendit coli non per ſubſtantiam panis, & vini deſtruendam, ſed per poſitionem mirabilem, & oblationem Corporis, & Sanguinis Chriſti dilecti Filii, ideò non ipſa ſubſtantia panis, & vini, ſed Corpus, & Sanguis Chriſti, atque ipſe Chriſtus verè eſt Hoſtia principalis hujus Sacrificii: nec requiritur deſtructio realis hujus Hoſtiæ, ſed ſufficit, quòd ad realem deſtructionem panis, & vini ponatur, & Deo offeratur Corpus, & Sanguis Chriſti. Ipſeque Chriſtus, etſi realiter nunquam deſtruendus, ſatis, imò abundè eſt, eum realiter immutari, & aliquo modo ſaltem deſtrui. Et de hoc eſt ſanè in hac materia omnium difficillima, & Doctorum ingenia valdè torquens,

at certè, ut vides, non adeò neceſſaria, jucunda tamen, & piæ contemplationis ſequens quæſtio.

§. II. *Qualis ſit immutatio, & deſtructio Hoſtiæ in hoc Sacrificio?*

78 CErtè fit mutatio aliqua realis accidentalis Hoſtiæ, ſcilicet Chriſti, quatenus nimirùm Chriſtus in cœlo exiſtens modo naturali, vi conſecrationis, deſtructa ſubſtantia panis, & vini, accipit verum realem novum modum exiſtendi miraculoſum, & ſacramentalem ſub ſpeciebus panis, & vini relictis. Certiſſimè autem non fit immutatio ſubſtantialis, ſeu deſtructio realis Hoſtiæ Chriſti, Chriſtus enim reſurgens à mortuis, & ad Dexteram Dei ſedens; jam non moritur: attamen fit immutatio, & deſtructio ejuſdem Hoſtiæ, *vel myſtica tantùm*, quoad repræſentationem; *vel moralis*, quoad eſſe morale; *vel etiam aliquo modo realis*, quoad eſſe ſacramentale. Explico ſingula.

I. *Deſtructio Hoſtiæ* myſtica.

79 COmmuniſſimus modus dicendi eſt, fieri deſtructionem Hoſtiæ, Chriſti, ſcilicet, non realem, ſed myſticam. Nam ſeparato totaliter Corpore, & Sanguine ab invicem, naturaliter ſequitur deſtructio, ſeu mors hominis: atqui in Sacrificio Miſſæ totaliter ſeparatur Corpus, & Sanguis Chriſti, non quidem ſimpliciter, & realiter, ſed ſecundùm quid, & myſticè, ac repræſentativè, quatenus Corpus velut ſeparatum, & Sanguis velut effuſus repræſentatur per ſpecies diverſas panis, & vini. Nam in conſecratione vi verborum per ſe, ſub ſpecie panis, ponitur tantùm Corpus Chriſti, & ſub ſpeciebus vini, ponitur tantùm Sanguis Chriſti, reliqua omnia, & totus Chriſtus utrobique per concomitantiam tantùm, ratione ſcilicet realis unionis, quam de facto habent Corpus, & Sanguis, & omnia Chriſti inter ſe, quam ſi non haberent (ut in triduo mortis) reverà poneretur Corpus Chriſti ſeparatum, & Sanguis effuſus. Atque ſic fit deſtructio Hoſtiæ, non realis, ſed myſtica. Totum veriſſimum. Atque per hoc ipſum Sacrificium Miſſæ incruentum repræſentat Sacrificium cruentum Crucis, ac mortem Chriſti, quia nimirùm per diverſas ſpecies per ſe, & vi verborum, Corpus velut mortuum, & Sanguis velut effuſus incruentè repræſentatur. Nec dicas: In Sacrificio Crucis Corpus, & Sanguis Chriſti fuerunt ſeparata realiter, & non tantùm myſticè, vel repræſentativè, ut in Sacrificio Miſſæ: ergo non eſt idem Sacrificium Miſſæ, & Crucis. Eſt omninò idem Sacrificium ratione rei oblatæ, ac ejuſdem Hoſtiæ, Chriſti, ſcilicet: at non eſt idem Sacrificium ratione modi offerendi. In hoc ipſo enim modo offerendi differunt, quòd in Sacrificio Crucis Chriſtus fuit oblatus modo cruento per realem mactationem, & ſeparationem, ut Animæ à Corpore, ita & Corporis à Sanguine: at verò in Sacrificio Miſſæ offertur idem Chriſtus modo incruento per myſticam illam, & repræſentativam ſeparationem Corporis à Sanguine. *Veriſſimus modus*.

II. *Deſtructio Hoſtiæ* moralis.

80 ALius modus dicendi ſatis communis eſt, fieri deſtructionem Hoſtiæ non realem, ſed quaſi moralem, & quoad eſſe uſuale: quatenus nimirùm Chriſtus ponitur ſub ſpeciebus inanimatis modo mortuo, & in ſtatu omninò inepto ad operationes, & functiones naturales vitæ humanæ, neque alium uſum ibi habet, niſi ad cibandum, & potandum. Nam Chriſtus homo vivus naturali cibo, potuique inidoneus eſt, niſi priùs deſtruaretur, & occidatur: atqui per conſecrationem ponitur ſub ſpeciebus panis, & vini per modum cibi, & potus ex ipſa inſtitutione Chriſti; *Accipite, & manducate: accipite, & bibite &c.* & ſic in Sacrificio, & Sacramento Chriſtus accipit novum eſſe quaſi mortuum, non realiter, ſed uſualiter, ut dictum eſt. Eſt etiam facilis, & verus modus.

III. *Deſtructio Hoſtiæ* aliquo modo realis.

81 ALius modus dicendi ſingularis eſt, in Sacrificio Miſſæ per conſecrationem fieri deſtructionem Hoſtiæ Chriſti, aliquo modo veram, & realem, non quoad eſſe ſimpliciter (abſit) ſed quoad eſſe ſacramentale, æquivalentem tamen deſtructioni ſimpliciter. Quia nimirùm Chriſtus poſitus ſub ſpeciebus panis, & vini, vi conſecrationis accipit novum eſſe ſacramentale, quo non tantùm redditur inutilis ad omnes functiones naturales hominis, ſed etiam ponitur in proximo ſtatu, & via deſtructionis, quia ſcilicet deſtructis ſpeciebus, mox & ipſe Chriſtus deſtruetur ſecundùm illud novum eſſe ſacramentale: & ita quidem, ut ſi per impoſſibile, non eſſet in ſua naturali, & reali exiſtentia in cœlis, ſed ſolùm in eſſe ſacramentali ſub ſpeciebus omninò deſtructis, deſtrueretur, & ipſe Chriſtus quoad eſſe ſimpliciter, ut ampliùs non exiſteret. Vides jam veram, & realem deſtructionem Hoſtiæ Chriſti, quoad eſſe ſacramentale, æquivalentem deſtructioni ſimpliciter. Nec obſtat, quod hæc deſtructio aſſignata non fiat durante Sacrificio, ſed poſteà corruptis ſpeciebus in ſtomacho Sacerdotis, longè, minimùm quadrante, vel media hora poſt Sacrum. Quia jam ſuprà dictum eſt, ad Sacrificium non requiritur, ut Hoſtia ſubſtantialiter deſtruatur in ipſo actu ſacrificandi; ſed ſufficit, quòd tunc ponatur in proximo ſtatu, & via deſtructionis, vel ſaltem omninò inutilis reddatur ad functiones ſuas naturales, ut de ove, & libamine ibi exemplificatum eſt. Quemadmodùm enim in libamine, vino v. g. effuſo, vinum, non quando ſubſtantialiter corrumpebatur, ſed quando ipſo actu effundebatur, verè ſacrificari dicebatur, quia tunc ponebatur in proximo ſtatu, & via corruptionis: ſic & Chriſtus in ipſa actuali conſecratione, quando accipit hunc ſtatum proximum deſtructionis, quoad eſſe ſacramentale, veriſſimè dicitur ſacrificari, non verò ampliùs, quando actu amittit illud novum eſſe ſacramentale.

Quartus alius, & ſimilis modus dicendi eſt in valdè probabili, & modò ſatis communi ſententia DD. quòd etiam ſumptio ſit de eſſentia, ſeu pars eſſentialis Sacrificii. Per ſumptionem enim Hoſtia verè, & ſenſibiliter incipit immutari, & adhuc proximiùs tendit ad deſtructionem, quoad eſſe illud ſacramentale, paolò poſt ſecuturam in ſtomacho Sacerdotis (de quo mox etiam §. *ſequenti*.) Et ſic iterùm habetur deſtructio Hoſtiæ æquivalens deſtructioni reali.

¶ Ex his modis dicendi elige eum, qui magis ſapit devotio- 82
ni, & contemplationi tam ineffabilis Myſterii. Si nullum capis, mane in reſponſione *ad objectionem principalem n.* 77. Et dic audacter, ad ſalvandam rationem genericam veri Sacrificii, non opus eſſe aſſignare aliquam realem deſtructionem Hoſtiæ principalis in Sacrificio Miſſæ, ob rationem datam ibidem. Pro ratione ſpecifica hujus Sacrificii incruenti abundè ſufficit deſtructio myſtica, explicata *num.* 79.

§. III. *Quot, & quæ ſunt partes Sacrificii Miſſæ: & quæ eſſentiales?*

DUplices ſunt partes Miſſæ: ſubſtantiales, & acciden- 83
tales, ſeu cæremoniales. Partes ſubſtantiales Miſſæ ſunt, quæ ad ipſam ſubſtantiam Sacrificii hujus ex inſtitutione Chriſti concurrunt; & ſunt tres: *Conſecratio, & oblatio, & ſumptio: ita tamen, ut Conſecratio, & oblatio ſint eſſentiales; Sumptio autem ſolùm ſit pars integralis: atque ipſa oblatio eſſentialis, & ſic tota eſſentia Sacrificii Miſſæ conſiſtat in Conſecratione*; ut mox explicabitur ampliùs. Partes accidentales, ſeu cæremoniales Miſſæ dicuntur, quæ non ad ſubſtantiam Sacrificii ex inſtitutione Chriſti, ſed ſolùm ad ordinatam, decentemque adminiſtrationem tanti Myſterii ex inſtitutione, ſeu ordinatione Eccleſiæ concurrunt. Et etiam communiter aſſignantur tres. *Prima* pars, ab Introito uſque ad Offertorium excluſivè, quæ olim dicebatur Miſſa Cathecumenorum. *Secunda* pars, ab Offertorio, totus Canon, uſque ad ſumptionem incluſivè. *Tertia* pars, à poſtcommunione uſque ad finem. Singulæ autem hæ partes conſtant ex variis partim vocalibus orationibus, lectionibus &c. partim realibus cæremoniis, ac geſtibus præſcriptis in Miſſali, & ibi videndis. Quare de his nihil ſpeciale hoc loco dicendum. De illis autem dico ſequentia.

I. *Conſecratio eſt eſſentialis.*

COnſecratio ſine controverſia eſt eſſentialis pars (imò 84
tota eſſentia, ut videbitur) Sacrificii. Communiſſima Theologorum, ac etiam SS. Patrum. Nam Irenæus *lib.* 4. *contra hæreſ. cap.* 32. dicit: *Chriſtum docuiſſe novi Teſtamenti novam oblationem, quando dixit: Hoc eſt Corpus meum*. D. Chryſoſtomus *homil. de proditione Judæ*, dicit: *Verba Domini: Hoc eſt Corpus meum, uſque ad finem mundi præſtare Sacrificio firmitatem*. Et antiquiſſimus Author apud D. Cyprianum *ſerm. de Cœna Domini*, dicit: cùm verbis Conſecrationis panis benedicatur, Euchariſtiam fieri medicamentum, & holocauſtum, &c. Ratio eſt, quia Sacerdotium per ſe ordinatur ad ſacrificandum: atqui Sacerdotium novæ legis, quatenus reſpicit Corpus Chriſti verum, ordinatur principaliter ad actum conſecrandi; ergo conſecratio eſt eſſentialis Sacrificio, ſeu in conſecratione conſiſtit Sacrificium eſſentialiter. Deinde Sacrificium fieri debet in perſona Chriſti, qui eſt offerens principalis: atqui conſecratio, eaque ſola fit in perſona Chriſti, in qua Sacerdos loquitur, tanquam ipſe ſit Chriſtus. Vide Ambroſium *l.* 4. *de Sacramentis cap.* 4. Denique in ipſa conſecratione perfectè reperitur immutatio Hoſtiæ in Dei cultum, quatenus Corpus, & Sanguis Chriſti ſuccedunt

cedunt in locum panis, & vini tanquam Hoſtiæ minùs principalis deſtructæ atque in ipſa fit potiſſimum immutatio, ſeu deſtructio Hoſtiæ principalis myſtica, ac repræſentativa Sacrificii cruenti, ac mortis Chriſti; ut §. præcedente explicatum eſt: ergo in ipſa conſecratione conſiſtit eſſentia Sacrificii, minimum partialiter, imò totaliter, ut rationes probant.

II. Oblatio eſſentialis, quæ?

85 OBlatio eſſentialis in Sacrificio, etiam conſiſtit in ipſa conſecratione, & non in aliqua oblatione alia verbali. Communis DD. Ratio eſt: quia illa debet eſſe oblatio eſſentialis in hoc Sacrificio, qua ipſe Chriſtus uſus eſt in ultima Cœna conſecrans, & offerens: atqui à Chriſto nulla alia oblatio facta eſt præter conſecrationem: *Accepit Jeſus panem, & gratias agens benedixit, fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite: hoc eſt Corpus meum*, nihil aliud addidit: ergo, &c. Deinde oblatio realis, ipſa eſt eſſentia Sacrificii, non verò aliqua verbalis: atqui in ipſa conſecratione ſola fit oblatio realis Hoſtiæ, ſeu Corporis, & Sanguinis Chriſti, quatenus illa actio exhibetur Deo in recognitionem ſupremi Dominii, quemadmodùm olim mactatio ipſa animalis facta à Sacerdote juxta præſcriptum legis veteris ad cultum Dei erat oblatio realis ſufficiens ad rationem Sacrificii abſque oblatione aliqua vocali; ergo oblatio eſſentialis Sacrificii conſiſtit in ipſa conſecratione, ut mox magis declarabitur: non in aliqua oblatione vocali. Duæ enim ſiunt oblationes vocales in Sacrificio una materiæ conſecrandæ in Offertorio & hæc ſecundùm omnes non ſpectat ad ſubſtantiam Sacrificii, neque ut pars eſſentialis, neque ut pars integralis, ſed eſt merè cæremonialis, & præparatoria ad excitandam devotionem, reverentiam, affectumque fidelium ad myſterium peragendum: altera oblatio eſt ipſius Hoſtiæ conſecratæ immediatè poſt conſecrationem, his verbis: *Unde & memores, Domine, offerimus præclaræ Majeſtati tuæ, &c.* & hanc oblationem aliqui vocant partem eſſentialem; alii ſaltem integralem. Utrumque ſine fundamento: & ideò communiter negatur ob rationem dictam, & maximè, quia etſi omittatur iſta oblatio, adhuc Sacrificium foret integrum, & perfectum. Et hinc, dum una, vel utraque ſpecies eſt reconſecranda, non recitatur iſta oblatio juxta præſcriptum Rubricarum, ſed facta conſecratione omiſſis omnibus aliis, ſtatim ſpecies conſecratæ ſumuntur; ergo non poteſt eſſe pars eſſentialis, vel integralis Sacrificii.

III. Sumptio non eſt eſſentialis, ſed integralis tantùm pars Sacrificii.

86 ITa communior, & verior Sententia DD. contra Bellarminum, Lugonem, & alios non paucos. Sumitur ex Concil. Toletano XI. ut refertur *cap. relatum de Conſecr. d. 2.* Ubi graviter reprehenduntur Sacerdotes, qui non communicabant ſemper, quando ſacrificabant, dicendo: *quaſi non ſit toties illi Sacrificio participandum, quoties Corporis, & Sanguinis immolatio conſtiterit.* Ubi manifeſtè diſtinguitur ſumptio, ſeu participatio Sacrificii, ab ipſo Sacrificio, & immolatione. Ratio ergo eſt: quia ſumptio, ſeu manducatio, eſt ſolùm participatio Sacrificii jam peracti in Altari, Populo, & Sacerdoti communis; ergo non eſt ipſum Sacrificium. Deinde Sacrificium eſſentialiter, ſeu quoad eſſentialia ſua, fit in perſona Chriſti; ſumptio autem non fit in perſona Chriſti, ſed in ipſius ſumentis utilitatem, etſi ob honorem Dei. Denique certum de fide eſt, Chriſtum in ultima Cœna ſacrificaſſe; at incertum valdè eſt, an ibi ipſe Euchariſtiam ſumpſerit: ergo &c. Eſt igitur ſumptio non eſſentialis, ſed integralis tantùm pars Sacrificii, non ad eſſentiam, ſed ad integritatem tantùm ſpectans Sacrificii, neceſſitate præcepti divini, ut ſine graviſſimo ſacrilegio omitti non poſſit, & deficiente Sacerdote celebrante poſt conſecrationem neceſſariò debeat ab alio Sacerdote ſuppleri, etiam non jejuno. Sive ut alii loquuntur, ſumptio ſpectat ad Sacrificium non intrinſecè, ſed extrinſecè, tanquam extrinſeca Sacrificii perfectio, & ultimum complementum. Cùm Euchariſtia ſit inſtituta non ſolùm ut Sacrificium ſed etiam, ut convivium, adeoque illius ſumptione obtineatur finis, ad quem res ſacrificata ordinatur. Et hinc tantam ſemper Eccleſia adhibuit diligentiam, ut ipſe celebrans, aut eo deficiente alius Sacerdos per ſumptionem ſacra myſteria, & Sacrificium conſumaret.

87 Nec obſtant, aut urgent fundamenta oppoſitæ Sententiæ. Præcipuum videtur, quòd in Sacrificio debeat fieri immutatio Hoſtiæ; atqui per ſumptionem ipſam fit immutatio, & quidem ſenſibilis Hoſtiæ ergo ſumptio ſpectat ad eſſentiam Sacrificii. Negatur conſequentia. Quia immutatio eſſentialis Sacrificii ſufficientiſſimè habetur in ipſa conſecratione, ut §. *præcedenti* latè explicatum eſt: quòd verò per ſumptionem magis immutetur ſenſibiliter, & proximiùs ponatur Hoſtia in ſtatu, vel via deſtructionis, quoad eſſe ſacramentale fiendæ in Sacerdotis ſtomacho, utique non ad eſſentiam Sacrificii, ſed ſummum ad ejus integritatem, & complementum ſpectat.

Aliud fundamentum eſt. Quia Sacrificium novæ legis eſt holocauſtum: ergo ad eſſentiam ejus ſpectat totalis conſumptio per manducationem. Negatur iterùm conſequentia. Holocauſtum enim non debet conſumi per manducationem: nihil enim olim comedebatur de holocauſto, ſed totum concremabatur: & Sacrificium Crucis fuit æquè holocauſtum, & tamen Corpus Chriſti non conſumebatur, neque per manducationem, neque alio modo. Ad rationem ergo holocauſti ſufficit, quòd victima totaliter offeratur, & cedat in honorem Dei, ſive id fiat per Hoſtiæ conſumptionem, ut fiebat in veteri lege, ſive per talem oblationem, qua res ſic integrè cedat Deo, ut nulla ejus pars cedat in uſum humanum corporalem, niſi ſpiritualem tantùm, ut fit in Sacrificio novæ legis, idque in ipſa conſecratione, ut dictum. Sumptio enim non fit ideò principaliter, ut Hoſtia conſumenda Deo magis offeratur, ſed ut ad utilitatem ſpiritualem ſumenti participetur. 88

Denique afferunt, quod in Officio feriæ ſextæ Paraſceves dicatur in oratione: *Sic fiat Sacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie &c.* Atqui in illa feria non fit conſecratio, ſed tantùm ſumptio: ergo ſumptio eſt aliquid eſſentiale Sacrificii. Reſp. Negando conſequentiam. Illo enim die Paraſceves ſimpliciter non eſt Sacrificium, cùm non fiat conſecratio, quæ ſine dubio eſt de eſſentia Sacrificii incruenti. Dicitur tamen illa actio Sacrificium in illa oratione, quia fit commemoratio cæremonialis Sacrificii cruenti in Cruce peracti, & quidem in Hoſtia reſidua ex Sacrificio incruento præcedentis diei; unde meritò orat Eccleſia, *ut fiat Sacrificium noſtrum* ſaltem cæremonialiter repræſentativum Sacrificii cruenti in Hoſtia incruento modo oblata. 89

IV. *Tota ergo eſſentia Sacrificii conſiſtit in conſecratione utriuſque ſpeciei.*

ITa communior DD. Et ſequitur manifeſtè ex dictis. Nam ſola conſecratio fit in perſona Chriſti, qui eſt principalis offerens hujus Sacrificii. In ſola conſecratione utriuſque ſpeciei reperitur repræſentatio Sacrificii cruenti, quatenus per diverſas ſpecies, Corpus velut ſeparatum, & Sanguis velut effuſus incruentè ſignificatur. Denique tota eſſentia Sacrificii ſine dubio conſiſtit in immolatione, ſeu immutatione, ac oblatione Hoſtiæ: atqui in ſola conſecratione fit illa immolatio, & immutatio Hoſtiæ, atque ipſa realis, & eſſentialis oblatio, ut §. *præcedenti* oſtenſum eſt ergo: in ſola conſecratione conſiſtit tota eſſentia Sacrificii Euchariſtici: atque adeò eadem actio conſecrativa; diverſo reſpectu; quatenus enim ſub ſpeciebus panis, & vini ponit Chriſtum præcisè, dicitur *Conſecratio*: quatenus verò ponit Chriſtum illo miro modo quaſi mortuum, vel occiſum incruentè (modo explicato *n. 79.*) dicitur *immolatio, vel immutatio*: quatenus verò eundem Chriſtum ponit ad ſupremum Dei cultum in recognitionem ſupremi ejus Dominii, ſicque divino Patri offert, & præſentem ſe exhibet cum ſuis meritis, & ſatisfactionibus, dicitur *Oblatio*. ſicque tota cæremonia Sacrificii perficitur, & ſolum extrinſecè completur, & integratur per ſumptionem Hoſtiæ oblatæ. Dixi autem: *in Conſecratione utriuſque ſpeciei*: Certum enim apud omnes, ad eſſentiam perfectam, & completam Sacrificii à Chriſto inſtituti, ex ejus inſtitutione requiri conſecrationem utriuſque ſpeciei. Quia Chriſtus expreſsè inſtituit in illo Sacrificio offerri Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini: atque in conſecratione utriuſque ſpeciei, & non unius tantùm fit perfecta repræſentatio Sacrificii cruenti, dum ſub ſpecie panis Corpus Chriſti velut mortuum, & Sanguis velut effuſus incruentè repræſentatur. Unde quamvis validè conſecretur una tantùm ſpecies, & verum fieret Sacramentum; non tamen fieret verum, & perfectum Sacrificium à Chriſto inſtitutum, ſed mutilum, & imperfectum, atque omni modo poſſibili ſupplendum per conſecrationem alterius ſpeciei. De quo rurſus inferiùs. 90

¶ Ex dictis in gratiam Tyronum ponitur hæc non ſperanda quæſtio corollaria.

§. IV. *Quomodo ergo differt Sacrificium Miſſæ.*

I. *A Conſecratione.*

SAcrificium Miſſæ non differt eſſentialiter à conſecratione, ſed eſt ipſa Conſecratio, quatenus rationem immolationis, & immutationis habet modo explicato: differt tamen integraliter, quatenus Sacrificium plures præter conſecra- 91

ſecrationem partes integrales requirit, nimirùm ſumptionem, aliaſque partes cæremoniales antecedentes, & conſequentes requiſitas, vel ex præcepto divino, ut ſumptio: vel Eccleſiæ, ut reliquæ omnes.

II. *A Sacramento Euchariſtiæ.*

SAcrificium Miſſæ, & Sacramentum Euchariſtiæ eſſentialiter differunt in hoc: quòd eſſentia Sacrificii conſiſtat in actione tranſeunte ſacrificativa, ſcilicet conſecratione, & neceſſario requirat utramque ſpeciem, ut dictum eſt. Eſſentia verò Sacramenti Euchariſtiæ, velut ejus effectus, in facto eſſe permanet, & in una ſpecie ſalvatur. Differunt etiam penes fines diverſos. Nam Sacrificium ordinatur ad Deo debitum cultum exhibendum, quippè actus Latriæ ſupremus; Sacramentum verò Euchariſtiæ, (ſicut aliud quodvis) ordinatur ad hominem juſtificandum, ſeu ſpiritualiter nutriendum. Unde licèt realiter loquendo Sacrificium, & Sacramentum ratione rei contentæ, & oblatæ, omninò idem ſint, adeoque æquè perfecta, idem enim Chriſtus iiſdem ſpeciebus continetur Sacramento, & offertur Sacrificio; moraliter tamen, & ratione finis, perfectius eſt Sacrificium, quàm Sacramentum: quia Sacrificium habet finem proximum nobiliorem, ſcilicet cultum Dei; Sacramentum autem habet finem minùs nobilem, ſcilicet hominem ſanctificare per gratiam ſecundam.

III. *A Sacrificio Crucis, & Cœnæ ultima.*

SAcrificium Miſſæ differt à Sacrificio Crucis ſolùm ratione modi offerendi cruenti, & incruenti. A Sacrificio verò Cœnæ ſolùm differt in qualitate rei oblatæ, ſcilicet Chriſti mortalis, & immortalis, ut ſuprà *n.* 92. notatum eſt.

IV. *A Sacrificiis veteris Legis.*

SAcrificium Miſſæ à Sacrificiis veteris Legis differt toto genere, in quatuor præſertim. 1. In offerente: alius eſt enim modò offerens & Sacerdos, alius olim. 2. In re oblata. Nam res oblata in hoc Sacrificio eſt ipſe Chriſtus, olim erant animalia, aliæque res ſolùm præfigurativæ Chriſti. 3. In modo offerendi, qui olim erat per realem deſtructionem victimarum: in Sacrificio Miſſæ autem fit deſtructio Chriſti ſolùm myſtica, vel quoad eſſe ſacramentale tantùm. 4. In valore. Quia veteris legis Sacrificia conferebant tantùm gratias legales, & nullum alium effectum ex opere operato, de quibus poſteà: priùs enim naturam, & partes ipſius Sacramenti explicabimus.

C A P U T III.

De ipſo SS. Euchariſtiæ Sacramento.

TRactatio hæc pleraque ſupremè ſpeculativa eſt, & Scholaſtica. Delibabo per compendium ea ſolùm, quæ Tyroni pro notitia morali ad examen, & praxim neceſſaria, & utilia magis, ac ſufficientia videbuntur.

S E C T I O I.

De Eſſentia Euchariſtiæ, & contentis in ea.

§. I.

Quid ſignificet, & quid ſit Euchariſtia?

S U M M A R I U M.

92 Euchariſtia *quid ſecundùm nomen?*
93 *Quid ſecundum rem?*
94 *Ut ſignum gratiæ ſubſiſtentis conſiſtit in ſolis ſpeciebus conſecratis.*
95 *Ut verò ſignum efficax gratiæ ſanctificantis eſſentialiter includit ſimul ſpecies, & Corpus, ac Sanguinem Chriſti.*
96 *Forma conſecrationis non eſt de eſſentia intrinſeca hujus Sacramenti.*
97 *Et nullatenus Sumptio.*
98 *Euchariſtia eſt verum N. L. Sacramentum;*
99 *Et ut complectens utramque ſpeciem unam unitate integritatis.*
100 & 101 *Similiter tamen, & ſeorſim duo numero.*
102 *Conficitur vi conſecrationis per realem converſionem totius ſubſtantiæ panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti.*
103 *Facta conſecratione manent ſpecies, ſeu accidentia miraculosè ſine ſubjecto.*
104 & 105 *Poſſunt ab agente naturali pati.*
106 *Sub ſpeciebus conſecratis exiſtit totus Chriſtus cum tota Divinitate, & Humanitate.*
107 *Cum quantitate, & qualitate, & omnibus aliis accidentibus abſolutis.*
108 Uſque ad n. 111. *Quomodo totus ſit ſub utraque ſpecie; vi verborum, & per concomitantiam?*
111 Uſque ad num. 115. *Quomodo totus ſit ſub partibus ſpecierum?*
115 Uſque ad nn. 110. *An, & quid Chriſtus agere, vel pati poſſit in Euchariſtia?*
119 Uſque ad n. 124. *Quamdiù Chriſtus maneat in Sacramento ſub ſpeciebus.*
124 Uſque ad n. 128. *Quid ſentiendum de ſpecierum conſecratarum mutationibus miraculoſis?*

I. *Quid ſignificat?*

EUchariſtia vox græca, latinè idem eſt ac, *bona gra-* 92
tia, vel *gratiarum actio*: eſtque communi Eccleſiæ totius uſu aſſumpta ad ſignificandum hoc Sacramentum à Chriſto in ultima Cœna inſtitutum, in quo ſub ſpeciebus panis, & vini Chriſtus veraciter continetur, & à fidelibus ſumitur ad nutritionem ſpiritualem animæ. Eſt enim veriſſimè hoc Sacramentum *bona gratia*: quia eſt maximum Dei beneficium, & non ſolùm gratiam ſanctificantem optimam confert, ſed etiam realiter ipſum Chriſtum continet, qui eſt plenus gratia, & fons omnis gratiæ, Rectiſſimè etiam dicitur *gratiarum actio*. Tum quia ipſe Chriſtus illud inſtituens gratias egit: græcè *Euchariſtizavit*: tum quia nos idem in gratiarum actionem offerre, & ſumere debemus: ob quam cauſam etiam vocatur Hoſtia.

Sacramenti hujus alia nomina ſunt 1. *Cœna Domini*, quia in ultima Cœna à Domino fuit inſtitutum. Item *Convivium*. Quia per modum cibi, & potus animam replet, & ſatiat. 2. *Communio*, quia conjungit, & unit fideles tanquam membra cum Chriſto capite, & inter ſe, ideoque per illud communicant fideles cum Chriſto, & inter ſe. Nam quæcunque ſunt eadem uni tertio, ſunt eadem inter ſe, unde veriſſimè dicitur Sacramentum amoris. 3. *Synaxis*, ideſt Congregatio. Tum propter eandem conjunctionem fidelium cum Chriſto, & inter ſe, quam ſignificat, & efficit: tum quia ejus gratia ſolent fideles in unum convenire. 4. Antonomaticè vocatur *Myſterium*, & *Sacramentum* abſolutè. Quia inter omnia Sacramenta rem maximè arcanam, & ſacram ſignificat: Eademque ratione communiter vocatur *Venerabile Sacramentum*. Quia ſingulariter præ cæteris venerabile, & ſanctum eſt. Denique dicitur *Viaticum*, quatenus datur morituris, quia vires tranſituris ad alteram vitam præbet, ac velut viam ſternit.

II. *Quid eſt?*

EUchariſtia *eſt Sacramentum ſub ſpeciebus panis, & vi-* 93
ni conſecratis veraciter ſignificans, & realiter continens Chriſtum ut ſpiritualem refectionem animæ. Brevis, clara, & ſufficiens definitio. Prolixior pro Tyrone, at accurata eſt illa definitio Scoti *in* 4. *d* 8. *q.* 1. Euchariſtia *eſt Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti veraciter contenti ſub ſpeciebus panis, & vini poſt conſecrationem factam à Sacerdote ſub certis verbis cum debita intentione prolatis, ex inſtitutione divina, veraciter ſignificans Corpus, & Sanguinem Chriſti ſub eis realiter contineri ad ſpiritualem refectionem animæ*. Qua definitione Scotus diſtinctiſſima omnia prorsùs concludit ad hoc Sacramentum concurrentia; utpotè materiam, formam, cauſam efficientem, & finalem &c. ut intuenti patet, & patebit per totum decurſum, ut fruſtrà ſit hîc aliam explicationem texere. ¶. Cæterùm in quonam præcisè conſiſtat eſſentia hujus Sacramenti, quidque in recto importet, ampla eſt controverſia Scholaſticorum. Ergo cum neceſſaria diſtinctione breviter, & clarè dico ſequentia.

I. Eſſentia Sacramenti Euchariſtiæ, quatenùs eſt ſignum 94
gratiæ ſubſiſtentis, ſcilicet Corporis, & Sanguinis Chriſti realiter ibi præſentis conſiſtit in ſolis ſpeciebus conſecratis, & non includit eſſentialiter ipſum Chriſtum, ſed ſolùm connotat in obliquo, tanquam rem ſignificatam. Ratio eſt: quia Sacramentum eſſentialiter eſt ſignum ſenſibile ſignificans gratiam aliquam, quæ utique non eſt de eſſentia ipſius Sacramenti: atqui ipſæ ſpecies conſecratæ tantùm ſunt ſignum ſenſibile ſignificans gratiam ſubſiſtentem: Chriſtus autem contentus ſub ſpeciebus, nec ſenſibilis eſt, nec ſignificat ſeipſum, ſed eſt ipſa res ſignificata per ſpecies: ergo Euchariſtia ita ſumpta eſſentialiter conſiſtit in ſolis ſpeciebus &c. unde *cap. Ego Berengarius* 42. *de conſecr. d.* 2. declaratur: panem, & vinum poſt conſecrationem non ſolùm eſſe Sacramentum, ſed etiam verum Corpus, & Sanguinem eſſe: ubi patenter nomen *Sacramentum*, tribuitur ſolis ſpeciebus.

II. Eſ-

Digitized by Google

95 II. Eſſentia Sacramenti Euchariſtiæ, quatenus eſt ſignum efficax gratiæ ſanctificantis includit eſſentialiter ſimul & ſpecies, & Corpus, & Sanguinem Chriſti. Ratio eſt: quia nec ſolæ Species, nec ſolum Corpus, & Sanguis Chriſti ſeorſim, ſed Corpus, & Sanguis Chriſti, ut contentum ſub ſpeciebus, vel, quod perinde eſt, ſpecies panis, & vini, ut continentes Corpus, & Sanguinem Chriſti, ſunt ſignum ſenſibile efficax gratiæ ſanctificantis per modum convivii ſenſibilis, & cœleſtis, ſenſibilis quidem ratione ſpecierum, cœleſtis autem ratione Corporis, & Sanguinis Chriſti contenti. Quod ipſum ſignificat modus ille uſitatus loquendi Theologorum cum Magiſtro *in 4. d. 8.* approbatus etiam ab Innocentio III. *cap. Cum Martha de celebr. Miſſarum*, videlicet, quòd tria in hoc Sacramento diſtinguenda ſunt: Unum, *quòd eſt tantum Sacramentum* (nimirùm ſpecies conſecratæ) Alterum, *quod eſt res Sacramenti, & non Sacramentum*, (ſicut gratia ſanctificans) Tertium, *quod eſt Sacramentum ſimul, & Res*, nimirùm Corpus, & Sanguis Chriſti, hoc enim eſt res Sacramenti reſpectu ſpecierum, & ſimul eſt Sacramentum, reſpectu gratiæ ſanctificantis, ſeu ſpiritualis refectionis animæ, & unionis cum Deo, non quidem Corpus, & Sanguis Chriſti ſecundum ſe, cùm ſic non ſit ſenſibile, ſed ut contentum ſub ſpeciebus, ſic enim eſt ſenſibile per accidens, ſicut in Pœnitentia Contritio, & in Matrimonio conſenſus fit ſenſibilis per actus externos.

96 III. Forma verbalis, ſeu verba conſecrationis, non ſunt de eſſentia intrinſeca hujus Sacramenti, ſed ratio cauſalis extrinſeca neceſſariò prærequiſita. *Ita communiter* DD. Ratio eſt: quia eſſentia Sacramenti Euchariſtiæ tota eſt permanens poſt conſecrationem, ſed forma, vel verba conſecrationis non permanent, ſed facta conſecratione tranſeunt, manente nihilominus Sacramento Euchariſtiæ: ergo verba illa non poſſunt eſſe de eſſentia intrinſeca Sacramenti Euchariſtiæ, ſed ſunt ratio cauſalis, & quaſi cauſa extrinſeca confectiva hujus Sacramenti. Quod ipſum ſignificat Concilium Florentinum dicens: per verba illa confici hoc Sacramentum: cauſa autem effectiva, ſeu confectiva rei, non eſt intrinſeca; ſed extrinſeca rei. Nec obſtat, quòd verba conſecrationis dicantur forma hujus Sacramenti, nam intelligitur forma extrinſeca, & tranſiens, eadem enim ratione panis, & vinum dicuntur materia hujus Sacramenti, nimirùm extrinſeca, & tranſiens ad confectionem Sacramenti. Quo ipſo hoc Sacramentum differt ab aliis Sacramentis, quæ conſiſtunt in materia, & forma intrinſeca tranſeunte, ut infrà videbitur.

IV. Sumptio nullo modo eſt de eſſentia hujus Sacramenti Euchariſtiæ. Certum de fide. Quia Sacramentum Euchariſtiæ permanens, & perfectum eſt antecedenter ad Sumptionem, etiam dum in Sacrario aſſervatur: ſemperque eſt collativum gratiæ, etſi actu non conferat, niſi dum ſumitur. Ac etiam dùm ſumitur ipſum Sacramentum confert gratiam, & formaliter nutrit animam: Sumptio verò eſt ſolùm conditio, ſine qua non applicatur Sacramentum, ut poſſit conferre gratiam, ac ſpiritualiter animam nutrire, quemadmodùm ignis ſemper eſt calefactivus, etſi actu non calefaciat, niſi applicetur alicui ſubjecto. Ex dictis patet, tam verba Conſecrationis, quàm Sumptionem non eſſe de eſſentia intrinſeca Sacramenti Euchariſtiæ, ſed neque eſſe Sacramentum aliquod diſtinctum ab Euchariſtia, & ad illud reducibile, alioquin darentur plura Sacramenta, quàm ſeptem; ſed tamen utrumque eſſe aliquid ſacramentale, & pertinens ad Sacramentum Euchariſtiæ: verba quidem Conſecrationis tanquam aliquid antecedens, & prærequiſitum ad ejus eſſentiam, quia eſt productiva Euchariſtiæ; Sumptio verò tanquam aliquid conſequens, & conditio neceſſariò requiſita, ut ſuum effectum in anima producat Sacramentum Euchariſtiæ.

§. II. *Sitne Euchariſtia verum Sacramentum? & an unum, vel plura?*

98 I. EUchariſtia *eſt verum, & excellentiſſimum novæ legis Sacramentum à Chriſto in ultima Cœna inſtitutum.* Certiſſimum de fide ex Scriptura apud Matthæum, Marchum, Lucam, & Apoſtolum *1. Corinth.* 11. Conciliis, & Patribus omnibus: & ideò certum eſt, & ſemper fuit in toto Chriſtianiſmo, ut in hoc omnes etiam hæretici cum Catholicis conſentiant. Ratio clara eſt: quia Euchariſtia, ac ſpecies Euchariſtiæ verè eſt ſignum ſenſibile, gratiam Dei tam ſubſiſtentem, ſcilicet Corpus, & Sanguinem Chriſti, quàm inhærentem, ſeu ſanctificantem ex inſtitutione Chriſti efficaciter ſignificans: ergo eſt verum, & eo ipſo excellentiſſimum novæ legis ſacramentum.

Dices: ſacramentum novæ legis debet eſſe efficax, & aliquid efficere: ſed Euchariſtia nihil efficit: non enim Chriſtum, quia ſola divina virtute ſub ſpeciebus ponitur, & conſervatur: neque gratiam, ut patet, quando aſſervatur in Sacrario: ergo pro tunc ſaltem non eſt Sacramentum. Negatur minor: Euchariſtia enim verè efficit Corpus Chriſti, quoad eſſe illud præſentiale, & ſacramentale, non quidem phyſicè, ut probatum eſt, ſed moraliter, quatenus à Deo, nonniſi dependenter à ſpeciebus conſecratis ibi ponitur, & conſervatur. Deinde Euchariſtia, Sacramentum permanens, ſemper eſt communicativa gratiæ in actu primo, quod ſufficit ad Sacramentum, etſi actu ſecundo non conferat, niſi quando dignè ſumitur: quo enim differt ab aliis Sacramentis, quæ, quia ipſa actione tranſeunte, & uſu conſiſtunt, nec habeant eſſe, niſi quando actu applicatur, ideò ſemper, quando ſunt, debent actu cauſare gratiam.

99 II. Euchariſtia, quatenus complectitur utramque ſpeciem panis, & vini ſimpliciter eſt unum ſpecie ſacramentum unitate integritatis, etſi ſeorſim ſint diſtincta ſacramenta eſſentialiter. Communis DD. Ratio: quia ſpecies panis, & vini ſignificant Corpus, & Sanguinem Chriſti per modum cibi, & potus, adeoque ſibi invicem ſubordinantur ad ſimul ſignificandum unam perfectam, & integram refectionem ſpiritualem animæ, per modum unius convivii, quod, ut perfectum ſit, cibum pariter, & potum requirit: ergo dicendum ſimpliciter unum ſpecie ſacramentum unitate integritatis nihilominus utravis ſpecies ſeorſim eſt verè ſacramentum eſſentialiter, cùm quævis Chriſtum contineat, & gratiam conferat, & quidem ſpecie partiali ſunt diverſa ſacramenta, nam per ſe, vi verborum ſpecies panis, ſolùm Corpus, ſpecies vini verò, Sanguinem tantùm ſignificant, & continent, etſi per concomitantiam quælibet totum Chriſtum contineat. Unde fideles Laici ſumentes unam tantùm ſpeciem, etſi non ſumant integrum ſacramentum Euchariſtiæ integraliter in ratione integri convivii, ac refectionis ſpiritualis completæ ſumunt tamen integrum ſacramentum eſſentialiter, & quoad rem contentam, cùm una ſpecies panis ſcilicet habeat totam eſſentiam veri ſacramenti, totumque Chriſtum realiter contineat, ac gratiam cauſet, imò ſecundùm multos DD. non minorem, quàm ſi utraque ſpecie communicaret.

100 III. Sacramentum Euchariſtiæ ſimpliciter non eſt unum numero, ſed plura: idque loquendo non tantùm de ſpeciebus diverſi generis, panis, & vini, de his enim Eccleſia, & Patres paſſim loquuntur, ut diverſis, ut patet in Sequentia: *Sub diverſis ſpeciebus, ſignis tantum, & non rebus, latent res eximiæ:* Et quotidie ſacerdos orat: *Quem pura, & ſancta refecerunt Sacramenta:* ſed etiam de ſpeciebus ejuſdem generis, utpotè plures Hoſtiæ conſecratæ plura ſunt numero ſacramenta, ſive deinde ſeorſim, ſive ſimul ponantur, ſive ab eodem, ſive à diverſis ſumantur. Adeoque tot ſunt ſacramenta Euchariſtiæ diſtincta numero, quot ſunt ſpecies diſtinctæ, & diſcontinuæ. Quia nimirùm quælibet Hoſtia, vel ſpecies totalis eſt in ratione ſigni ſacramentalis, totumque Chriſtum continet, & gratiæ cauſativa eſt independenter ab ab omni alia Hoſtia, vel ſpecie.

101 IV. Quando plures Hoſtiæ, vel Hoſtiæ fractæ plures particulæ ſumuntur ſimul: rectè dicuntur unum tantùm numero ſacramentum. Quia licèt illæ plures Hoſtiæ, vel partes Hoſtiæ ſeorſim ſumptæ diſtincta ſacramenta ſint, dum tamen ſimul ſumuntur, coaleſcunt in unum ſignum ſacramentale, & non tantùm eundem Chriſtum, ſed etiam eandem numero gratiam ſanctificantem per modum ejuſdem, & unius ferculi, ſeu refectionis ſignificant, ſicut diverſæ partes hederæ ſeorſim eſſent apta ſigna diſtincta ad ſignificandum vinum venale, & in unum faſcem collectæ coaleſcunt in unum tantùm ſignum. Idem quoque moraliter dici poteſt de pluribus Hoſtiis in uno Ciborio contentis. Sed hoc totum pertinet ad modum loquendi.

§. III. *Quomodo conficitur hoc Sacramentum?*

102 I. HOc mirabiliſſimum ſacramentum conficitur vi conſecrationis per veram, & realem converſionem totius ſubſtantiæ panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti, adeò ut peracta conſecratione ſub ſpeciebus nihil omninò remaneat ſubſtantiæ panis, & vini, ſed loco ejus tantùm Corpus, & Sanguis Chriſti. Eſt de fide Catholica definitum in variis Conciliis Lateranenſi ſub Innocentio III. Florentino ſub Eugenio IV. & noviſſimè Tridentino ſeſſ. 13. Can. 2. ubi dicitur: *Si quis dixerit in Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento remanere ſubſtantiam panis, & vini unà cum Corpore, & Sanguine Domini noſtri Jeſu Chriſti, negaveritque mirabilem illam, & ſingularem converſionem totius ſubſtantiæ panis in Corpus: & totius ſubſtantiæ vini in Sanguinem, manentibus duntaxat ſpeciebus panis, & vini, quam quidem converſionem Catholica Eccleſia aptiſſimè Tranſubſtantiationem appellat, anathema ſit.* Ratio ſumitur ex verbis inſtitutionis accedente intellectu, & interpretatione Eccleſiæ. Nam ad veritatem, & proprietatem verborum Chriſti: *Hoc eſt Corpus meum: Hic eſt Sanguis meus:* neceſſe eſt, ut ſaltem in fine prolationis panis, & vinum deſinat eſſe, & loco ejus ſucceſſerit Corpus & Sanguis Chriſti; ſed hoc non poteſt fieri niſi per veram, & realem converſionem

unius ſubſtantiæ in aliam. Dicitur autem iſta ſingulariſſima converſio tranſubſtantiationis, quia eſt tranſitio ſubſtantiæ in ſubſtantiam ut rectè definit Scotus *in 4. d. 11. qu. 1.* ſed de hoc latiùs Scholaſtici: ex quibus addo aliquid breviter de ſpeciebus.

103 II. Facta conſecratione, deſtructaque tota ſubſtantia panis, & vini, manent realiter ſpecies in Euchariſticæ, ideſt, omnia accidentia abſoluta panis, & vini propriam entitatem habentia, exiſtentia miraculosè abſque omni ſubjecto ſubſtantiali: uti ſunt quantitas, forma, figura, color, odor, ſapor, aliæque qualitates activæ. Unde accidentia Euchariſtica ſic ſeparata à ſubſtantia panis, & vini poſſunt habere, & de facto habent omnem illam operationem realem, & intentionalem, quam in ſubſtantia panis, & vini habere poterant, ut experientia conſtat ad ſenſum, guſtum, tactum, &c. Dixi autem abſque omni ſubjecto ſubſtantiali. Sola enim quantitas manet exiſtens extra omne ſubjectum: omnia autem alia accidentia, & qualitates inſunt, & inhærent ipſi quantitati tanquam in ſubjecto proximo, & immediato. Patet enim ad ſenſum, albedinem, v. g. in Hoſtia conſecrata eſſe extenſam, & omnes qualitates ſe invicem comitari, ita ut, una mota, moveatur & altera: quòd non poſſet bene explicari, niſi per unionem illorum accidentium in aliquo tertio, quod non poteſt eſſe aliud niſi quantitas. Nec dictis obſtat, quòd poſt conſecrationem Euchariſtia in Scriptura adhuc dicatur panis, & vinum: 1. Corinth. 10. *Panis, quem frangimus*. Ibidem c. 11. *Et ſic de pane illo edat, & de calice bibat*. Et Chriſtus ipſe Matth. 26. poſt conſecrationem Calicis ait: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*. Reſp. enim Corpus, & Sanguinem Chriſti poſt conſecrationem retinere nomen *panis, & vini*, more Scripturæ uſitato, quo terminus *ad quem* retinet nomen termini *à quo*, ut ſignificetur illum in alium eſſe converſum; ſic Adam vocatur *terra, & cinis*: Eva *os &c.* Deinde Euchariſtia retinet nomen *panis, & vini*, propter ſpeciem externam panis, & vini, propter accidentia externa remanentia, eorumque virtutes: illa enim eodem modo operantur poſt conſecrationem, ſicut anteà, ut dictum eſt.

104 III. Quantitas Euchariſtica poſt conſecrationem poteſt naturaliter ab agente naturali pati, & moveri, non tantùm motu locali, ut minùs notum, ſed etiam mutatione alterativa ad novas qualitates expulſis prioribus, ut calefieri, congelari, denigrari &c. & alia quacumque mutatione, quæ non ſequitur novam quantitatem, & quæcunque potuiſſet fieri manente ſubſtantia panis, & vini; non autem poteſt illa quantitas ab agente naturali corrumpi: nam omne accidens abſolutum naturaliter corrumpi poteſt, vel per actionem contrarii, vel per deſtructionem ſubjecti: ſed quantitas Euchariſtica neutro modo corrumpi poteſt, cùm nec habeat ſubjectum, ſecundùm fidem: nec contrarium, ſecundùm Philoſophiam: ergo non poteſt effectivè corrumpi ab agente naturali, niſi tantum diſpoſitivè, effectivè autem corrumpitur à ſolo Deo. Utpotè, ſi aliquod agens applicatum, qualitatibus contrariis inductis, ita alteret quantitatem, ut naturaliter petat ejus deſtructionem, ac ipſa ſubſtantia panis, vel vini deberet deſtrui, ſi adeſſet, Deus immediatè illam corrumpit, & producit novam ſubſtantiam, cui illa accidentia ſint connaturalia. Et hinc

105 IV. Ex ſpeciebus Euchariſticis poteſt aliquid generari. Conſtat enim ad ſenſum ex Hoſtia combuſta generari ignem, & cineres; ex contuſa pulveres; ex putrefacta vermes; ex vini ſpeciebus acetum; & poteſt homo nutriri ex ſpeciebus magna quantitate ſumptis, & in ſubſtantiam aliti converſis, ſicut & ex ſpeciebus vini inebriari, idque modo jamjam indicato. Quia nimirùm Deus ita vult, Euchariſtiam exiſtere in Eccleſia, ut tamen circa ejus ſpecies velit agentia naturalia agere ſinere, quidquid exiſtente ſubſtantia panis, & vini agerent, ac proinde id, quod ob defectum ſubſtantiæ panis, & vini agere non poſſunt, vult ipſe ſupplere: idque ad occultandum tam mirabiliſſimum *Myſterium fidei*: quando ergo agens naturale applicatum, ita alterat accidentia Euchariſtica, ut naturaliter deberet corrumpi ſubſtantia panis, vel vini, & generari alia nova ſubſtantia, v. g. ignis, vel vermis &c. tunc Deus ſupplendo defectum agentis naturalis, quod non poteſt aliquid deſtruere, vel producere independenter à ſubjecto (aliàs enim annihilaret, & crearet) ipſemet immediatè, & quantitatem deſtruit, & novam materiam producit, & ſubminiſtrat agenti naturali applicato, igni v. g. ut ſuam formam inducat, & ſic ignem novum, vel aliam ſubſtantiam producat juxta exigentiam diſpoſitionum inductarum. Sed de his latiùs Scholaſtici.

§. IV. *Quid continetur in Sacramento Euchariſtiæ? & quomodò?*

I. An, & quomodo totus Chriſtus?

106 IN hoc ſacramento ſub ſpeciebus panis, & vini conſecratis verè & realiter exiſtit Corpus, & Sanguis Chriſti; imò totus Chriſtus cum divinitate, & humanitate, corpore, & anima, carne, & ſanguine, in hoc ſacramento, & ſub utraque ſpecie diviſim ſumpta: idque ſtatim facta conſecratione permanenter ante omnem uſum. Eſt totum de fide Catholica, definitum à variis Conciliis, & noviſſimè Tridentino ſeſſ. 13. Can. 1. *Si quis negaverit in ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento contineri vere, realiter, & ſubſtantialiter Corpus, & Sanguinem unà cum anima, & divinitate Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum. ſed dixerit tantummodò eſſe in eo, ut in ſigno, vel figura, aut virtute, anathema ſit*. Rurſus Can. 4. *Si quis dixerit, peracta conſecratione in admirabili Euchariſtiæ Sacramento non eſſe Corpus, & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, ſed tantum in uſu, dum ſumitur, non autem ante, vel poſt, & in Hoſtiis, ſeu particulis conſecratis, quæ poſt Communionem reſervantur, vel ſuperſunt, non remanere verum Corpus Domini: anathema ſit*. Sumitur hæc tota veritas ex verbis inſtitutionis Chriſti: *Hoc eſt Corpus meum: &, Hic eſt Sanguis meus*, juxta ſenſum Eccleſiæ, & omnium SS. Patrum. Nam illa verba litteraliter, & propriè accepta omninò ſignificant, id quod Chriſtus tunc in manibus habebat, & quod modò ſacerdotes in manibus habent, quando conſecrant, eſſe Corpus, & Sanguinem Chriſti: & quidem tale Corpus, & talem Sanguinem, quale Corpus, & Sanguinem tunc Chriſtus habuit in ultima Cœna, & modò habet in Cœlis. Atqui tunc Chriſtus habuit, & modò in Cœlis habet Corpus vivum, & divinum, unitum, ſcilicet animæ, & divinitati, & Sanguinem vivum, & divinum unitum, ſcilicet, corpori, & animæ, & divinitati: ergo in ſacramento Euchariſtiæ verè, & realiter, ſtatim facta conſecratione, continetur Corpus & Sanguis Chriſti cum anima, & divinitate, totus ſcilicet Chriſtus cum divinitate, humanitate, anima, & corpore, carne, & ſanguine.

107 Inſuper non ſolùm nudum Corpus, & Sanguis Chriſti, quoad ſubſtantiam, ſed etiam quoad quantitatem, qualitates, & omnia accidentia abſoluta, & intrinſeca, quæ modò in Cœlis habet, ipſique inſunt independenter ad locum, ut docent Theologi omnes: quamvis quantitas Corporis, & Sanguinis Chriſti non habet extenſionem actualem impenetrabilem partium in ordine ad ſe, & ad locum; cùm omnes partes Corporis, & Sanguinis ſint ſimul in uno loco inter ſe, & cum quantitate Euchariſtica: habent tamen extenſionem entitativam partium inter ſe etiam radicalem impenetrabilem: hæc enim, & non actualis extenſio impenetrabilis eſt de eſſentia quantitatis, ut in Philoſophia docetur. ¶. Ex dictis inquire, curioſule, num in ſacramento Euchariſtiæ ſint aliquæ Reliquiæ de B. V. Maria: eſt enim ibi particula materiæ puriſſimi Sanguinis B. V. Mariæ, ex qua in ejus utero à Spiritu ſancto formatum, ac generatum (neutiquam ex nihilo creatum) eſt ſanctiſſimum Corpus Chriſti.

II. Quomodo totus ſub utraque ſpecie?

108 IN ſacramento Euchariſtiæ ſub ſpeciebus panis eſt tantùm Corpus Chriſti, & ſub ſpeciebus vini eſt tantùm Sanguis Chriſti, per ſe, & vi verborum Conſecrationis: reliqua omnia ſupradicta, ac totus Chriſtus ſunt ſub utravis ſpecie per concomitantiam. De fide ex Concilio Trident. *ſeſſ. 13. cap. 3.* ubi docet exiſtere in hoc ſacramento: Corpus quidem ſub ſpecie panis, & ſanguinem ſub ſpecie vini ex vi verborum, ipſum autem Corpus ſub ſpecie vini, & ſanguinem ſub ſpecie panis, animamque ſub utraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Chriſti Domini, qui jam ex mortuis reſurrexit non ampliùs moriturus, inter ſe copulantur. Divinitatem porrò propter admirabilem illam ejus cum Corpore, & Anima hypoſtaticam Unionem. Quapropter veriſſimum eſt, tantundem ſub alterutra ſpecie, atque ſub utraque contineri: totus enim, & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quavis ejus ſpeciei parte totus, item ſub vini ſpecie, & ſub ejus partibus exiſtit. [illegible]

Hactenùs Concil. Explico breviter. 1. Illud dicitur *per ſe ex vi verborum* eſſe ſub ſpecie ſacramentali, quod præcisè per formam ſignificatur ex inſtitutione divina, cujus proinde præſentia ad verborum veritatem neceſſaria eſt: ſed forma conſecrationis panis: *Hoc eſt Corpus meum*, præcisè ſolùm ſignificat, & ad veritatem verborum nihil aliud requirit niſi præſentiam Corporis Chriſti: & ſimiliter forma conſecrationis vini: *Hic eſt Sanguis meus*, præſentiam Sanguinis Chriſti, ergo vi verborum, & per ſe, ſub ſpeciebus panis eſt tantùm Corpus Chriſti, & ſub ſpeciebus vini eſt tantùm Sanguis Chriſti. 2. *Per concomitantiam* verò dicitur aliquid poni, & eſſe ſub ſpecie ſacramentali, quod ibi ponitur tanquàm aliquid realiter unitum, & naturaliter connexum cum eo, quod ibi ſe vi verborum ponitur; ſed talia ſunt omnia ſuprà enumerata ſpectantia ad perſonam Chriſti, & totus Chriſtus: ergo per concomitantiam. 1. Eſt ſub ſpecie panis Sanguis; & ſub ſpecie vini, Corpus Chriſti. [illegible]. Sub utraque

ſpe-

ſpecie Anima Chriſti, ob naturalem unionem. 3. Unio Animæ, & Corporis, ac totius Humanitatis Chriſti cum Verbo divino. 4. Conſequenter ipſum Verbum divinum, ſeu ſubſtantia Verbi, ac ipſa Divinitas, ac tandem totus Chriſtus, unà cum omnibus accidentibus ſuis abſolutis, ut ſuprà *num.* 107. annotatum.

110 Ratio autem horum à priori eſt voluntas Chriſti. Quia nimirùm Chriſtus Dominus decrevit, non ampliùs permittere, ut ſuum Corpus exiſtat ſine Anima, & Sanguine; nec contrà, anima, vel Sanguis ſine Corpore: (multò minùs horum aliquid ſine divinitate) alioquin Chriſtus moreretur quotidie contra Apoſtolum *Rom.* 6. aſſeverantem: *Chriſtus reſurgens ex mortuis, jam non moritur, &c.* & ideò conſequenter fit, ut ubi ſtatuitur unum, ſtatuatur & alterum: ſicque ex decreto Chriſti unum comitatur alterum, ad eum ferè modum (ut rudi exemplo lepidè Gob.) ſicut, ſi ad menſam tuam invites Titium, aut Religioſum, quem ſcis non venturum, niſi cum Cajo amico, vel cum ſocio Religioſo, concomitanter etiam invitas Cajum, vel ſocium. ¶. Quid ſi ergo Petrus conſecraſſet in triduo mortis Chriſti, non fuiſſet ſub ſpeciebus panis, niſi Corpus Chriſti: & ſub ſpeciebus vini ſolus Sanguis Chriſti? Reſp. Omninò ſic, ſub ſpeciebus panis non fuiſſet Anima, & Sanguis; nec ſub ſpeciebus vini Anima, & Corpus: attamen, tam cum Corpore, quàm cum Sanguine, ſicut & cum Anima ſeparata adfuiſſet divinitas, juxta receptiſſimum dictum D. Damaſceni lib. 3. de Fide cap. 27. *Quod Verbum ſemel aſſumpſit, nunquam dimiſit.*

III. *Quomodo totus ſub partibus ſpecierum?*

111 I. TOtus Chriſtus continetur, & eſt ſub ſpeciebus Euchariſticis in hoc admirando ſacramento: in primis non propriè localiter, tanquam in loco continente, ambiente, & circumſcribente, (quemadmodùm nos ſumus in loco, nimirùm ſuperficie aeris nos ambiente) cùm nulla pars, aut ſuperficies ſpecierum ſit extra Chriſtum, & ipſum ambiat, vel circumſcribat; ſed quælibet ſibi intimè præſentem Chriſtum habet: ſed eſt ſub ſpeciebus ſacramentaliter tantùm, id eſt, tanquam in ſigno ſenſibili ex inſtitutione divina ſignificante ipſum verè, & realiter præſentem. Cæterùm inquonam entitativè conſiſtat *hæc præſentia Sacramentalis*, diſceptatio grandis eſt inter Scholaſticos, Theologo tamen morali ſcitu parùm neceſſaria. Si Scotiſta es, facilè dices, eſſe relationem extrinſecus advenientem intimæ, & mutuæ præſentiæ ſpecierum ad Chriſtum contentum, & Chriſti ad ſpecies continentes, per modum ubicationis, activæ, & paſſivæ, ac proinde ad prædicamentum *Ubi* reducibilem, quamquàm, ut jam dictum, propriè dicta ubicatio non ſit.

112 Chriſtus non eſt ſub ſpeciebus modo quantitativo, & diviſibili, cum commenſuratione partium corporis ad partes loci, quaſi una pars Corporis Chriſti ſit ſub una parte ſpecierum, alia ſub alia, v. gr. parte ſuperiores, caput, collum &c. ſub parte ſuperiori ſpecierum Hoſtiæ; partes inferiores, tibiæ, pedes &c. ſub aliis inferioribus partibus Hoſtiæ; & ſic de cæteris, (quemadmodùm, nos & omnia corpora neceſſario naturaliter ſumus in loco) non ſic, abſit: quanta enim tunc deberet pinſi hoſtia, quis ſumere poſſet? ſed eſt Chriſtus ſub ſpeciebus entitativè tantùm, & modo indiviſibili, & quaſi ſpirituali: quemadmodùm anima rationalis v. gr. tota eſt in toto corpore humano, & tota eadem in qualibet parte corporis vivente, & nullo modo alia pars animæ in capite, alia in pectore, alia in pedibus &c. cùm ſit ſpiritus indiviſibilis (eodemque modo Angelus eſt in loco, & Deus ubique in toto univerſo:) ita Chriſtus totus eſt in tota Hoſtia conſecrata, & totus in qualibet parte ejus ſenſibili etiam minutiſſima, & diviſibili in infinitum ut verè, & piè dicatur, Chriſtum eſſe in qualibet Hoſtia infinities, etſi non quælibet minutiſſima particula conſecrari poſſit, ob rationem dandam *ſect. ſeq. num.* 176.

113 III. Chriſtus eſt ſub ſingulis partibus ſpecierum poſt conſecrationem diviſis. Sic enim definit Tridentinum cit. ſeſſ. 13. Can. 3. *Si quis negaverit in venerabili Sacramento Euchariſtiæ ſub utraque ſpecie, & ſub ſingulis cujuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum contineri, anathema ſit.* Ratio eſt: quia poſt diviſionem Hoſtiæ conſecratæ ſine dubio non manet una pars Corporis Chriſti ſub una parte diviſæ Hoſtiæ, & alia ſub alia, quàm horrendè enim tunc diſcerperetur Corpus Chriſti, contra incorruptibilitatem Corporis glorioſi; ſed neque deſinit Corpus Chriſti eſſe ſub ſpeciebus diviſis, ergo manet ſub ſingulis. Et patet evidenter ex ipſo facto Chriſti, qui una conſecratione tantum vini conſecravit in uno calice quantum ſufficiebat omnibus Apoſtolis inde diviſim bibentibus, & ſine dubio ſingulis totum Chriſtum ſumentibus, ergo &c.

114. IV. Totus Chriſtus eſt ſub ſingulis partibus ſpecierum etiam adhuc conjunctus, id eſt: ante diviſionem Hoſtiæ conſecratæ totus Chriſtus eſt in tota Hoſtia conſecrata, & totus ſub quavis ejus parte ſenſibili, ideoque negativè ſaltem infinities. Communis cum D. Thoma, & Scoto *hic*. Et quamvis non definiat id Concilium Trident. in *cit. Can.* 3. loquens ſolum *facta ſeparatione:* tamen non obſcurè indicat *cit. cap.* 3. dicens abſolutè nulla facta mentione ſeparationis, vel diviſionis. *Totus enim, & integer Chriſtus ſub panis ſpecie, & ſub quavis ipſius ſpeciei partis, totus etiam ſub ſpecie vini, & ſub ejus partibus exiſtit.* Et ratio eſt: quia totus Chriſtus eſt ſub ſpeciebus diverſis ſecundùm fidem, ut modò dictum: ergo & ante diviſionem ſub ſpeciebus conjunctis. Quia ſola ſeparatio non facit novam conſecrationem, nec ponit Corpus Chriſti alicubi, ubi anteà non fuit: ergo &c.

§. V. *Poteſtne Chriſtus aliquid agere, vel pati in Euchariſtia?*

I. CHriſtus, ut exiſtens in Euchariſtia, poteſt per ſe 115
primò habere operationes internas intellectus, & voluntatis, utpotè intelligere, & velle objecta ſibi præſentia. Communis. Ratio eſt quia Anima Chriſti nunc beata, & informans Corpus glorioſum non dependet à ſenſibus, & ſenſibilibus: ideoque (quemadmodùm Angelus) poteſt intuitivè videre ſeu intelligere, & conſequenter etiam velle, vel nolle objecta ſibi præſentia.

II. Chriſtus, ut exiſtens in Euchariſtia per ſe primò nul- 116
lam poteſt habere ſenſationem ullius ſenſus externi, vel interni: nec poteſt naturaliter agere in aliquod extrinſecum: nec poteſt aliquid pati ab ullo agente naturali virtute naturali. Ratio eſt: quia ad eliciendas ſenſationes, ad agendum, & patiendum naturaliter, neceſſario requiritur in agente, & patiente corporeo modus exiſtendi quantitativus, & extenſus; Chriſtus autem, ſeu Corpus Chriſti in Euchariſtia non habet modum exiſtendi quantitativum, & extenſum, ſed penetrativè, & indiviſibiliter eſt totum in tota ſpecie, & totum in qualibet parte, ut dictum eſt: ergo &c.

III. Chriſtus tamen exiſtens in Euchariſtia concomitanter 117
habet omnes operationes internas, & externas, quas per ſe primò habet in cœlo, ſicut & poſſet habere omnes paſſiones. Nimirùm quidquid Chriſtus primò in cœlo intelligit, videt, ſentit; etiam intelligit, videt, ſentit in Euchariſtia: Item ſi Chriſtus in cœlo primò mutaretur ad calorem v. g. vel aliam qualitatem abſolutam, eundem calorem, vel qualitatem etiam haberet in Euchariſtia concomitanter. Ratio eſt: quia nullum abſolutum variatur, vel deſinit eſſe in ſubſtantia propter ſolam variationem loci ergo quidquid abſolutum Chriſto ineſt, vel advenit, ut exiſtit in cœlo, neceſſariò etiam ineſt, vel advenit ei concomitanter, ut exiſtit in Euchariſtia. Seclusis ſolùm motibus, & reſpectibus localibus.

IV. Chriſtum in Euchariſtia moveri localiter in quem 118
cunque locum moventur ſpecies conſecratæ, certa fide conſtat: nam Trident. ſeſſ. 13. Can. 8. definit: *quod manente Hoſtia ſemper cum illa maneat Corpus Chriſti:* alioquin adorans Hoſtiam elevatam, ſi non ſimul motum elevaretur Corpus Chriſti, committeret idololatriam: attamen Sacerdos, vel quodvis agens movens Hoſtiam, non movet per ſe, & phyſicè Corpus Chriſti, quaſi Corpus Chriſti per ſe primò reciperet motum à Sacerdote, ob rationem datam; ſed tantùm per accidens, & moraliter, quatenus nimirùm dum Sacerdos, vel aliud agens movet ſpecies conſecratas, ipſemet Deus vi decreti, & inſtitutioni ſuæ, qua vult Corpus, & Sanguinem Chriſti ſemper conſervare ſub ſpeciebus conſecratis, quamdiu exiſtunt, ad motum ſpecierum per ſe immediatè, & phyſicè movet ipſum Corpus, & Sanguinem Chriſti, atque adeò ſicut Sacerdos conſecrans eſt cauſa moralis poſitionis Corporis Chriſti ſub ſpeciebus, ita Sacerdos, vel aliud quodcunque agens movens ſpecies poteſt dici cauſa moralis concomitantis motus Corporis Chriſti, ex ipſa inſtitutione Euchariſtiæ, qua Deus determinavit poſt conſecrationem ſemper facere, & conſervare Corpus Chriſti præſens ſub ſpeciebus, & conſequenter quocunque illæ moveantur, ſimul movere iſtud, idque non novo ſemper miraculo ſimpliciter loquendo, ſed eodem antiquo continuato. Non enim dicendum eſt novum miraculum, quod, ſuppoſito ſemel decreto Dei de miraculoſa poſitione, & conſervatione Corporis Chriſti ſub ſpeciebus, de facto ſemper ordinariè fit.

§. VI. *Quamdiu manet Chriſtus in Sacramento ſub ſpeciebus?*

TAmdiu manet Corpus, & Sanguis Chriſti, ac ipſe 119
Chriſtus ſub ſpeciebus Euchariſticis, quamdiù poſſet ſub eis conſervari ipſa ſubſtantia panis, & vini, ſi adeſſet: donec nimirùm tanta fiat mutatio earumdem ſpecierum, ut conſueta ſubſtantia panis, & vini, ſi adeſſet, corrumperetur. *Communis, & certa de fide.* Et Ratio eſt: quia Corpus, & Sanguis Chriſti ſuccedunt ſubſtantiæ panis, &

vini, ſub iiſdem ſpeciebus, ſeu accidentibus ſeparatis: ergo quamdiu ſubſtantia panis, & vini ſub iiſdem accidentibus permanſiſſet, conſecratio facta non fuiſſet, tamdiu permanebit Corpus, & Sanguis Chriſti &c. Unde inferes, & reſolves.

120 I. Falſum eſt, quod contendunt hæretici: nimirùm ſi quis indignè accedat ad hoc Sacramentum, ſtatim recedere Chriſtum, & redire ſubſtantiam panis, antequam comedatur. Si enim, peccatore communicante, Chriſtus recedit, & tantùm ſumitur ſubſtantia panis, non eſſet, unde diceretur indignè ſumere Sacramentum: juxta illud 1. Corinth. 11. *Qui manducat, & bibit indignè, judicium ſibi manducat, & bibit, non dijudicans Corpus Domini.*

121 II. Falſum eſt, quod alii docent: recedere Corpus Chriſti, ſi ſpecies in lutum, vel alium locum ſordidum cadant; ſi pollutis manibus tangantur, ſi à mure, vel alia beſtia devorentur. Item (quod docuit etiam D. Bonaventura) Corpus Chriſti ex ore comedentis non trajici in ſtomachum, etſi perſeveret in tota manducatione, quæ fit in ore, & gutture. Ratio falſitatis ex dictis patet: quia propter ejuſmodi actiones nondum ſunt corruptæ ſpecies. Quin etiam ſpecies per vomitum rejectæ, ſi tales adhuc ſint, ut ſub illis ſubſtantia panis, & vini poſſet adhuc exiſtere, tanquam adhuc verè continentes Corpus, & Sanguine Chriſti, verè ſunt adorandæ: & ſi iterùm ſumantur, iterùm conferre gratiam, docet Card. de Lugo *hic diſp.12. ſect. 2. num.* 53.

122 III. Species, ſeu Hoſtia ſumpta non eſt tamdiù detinenda in ore, donec penitùs conſumatur, & pereat. Quia tunc non manducaretur Chriſtus, nec gratia Sacramentalis conferretur: ſicut neque ſi quis moriatur, dum Hoſtia adhuc eſt in ore; ut cum Diana benè reſolvit Buſembaum *hic cap. 1. dub. 7.* An verò communicanti in ſtatu peccati mortalis expediat, ita detinere Hoſtiam in ore, donec conſumatur potiùs, quàm indignè deglutire, curioſa quæſtio eſt, infrà ſuo loco tangenda.

123 IV. Si vino conſecrato miſceatur alius liquor, utique omnium conſenſu, peccatur graviſſimè: at numquid tunc Sanguis Chriſti, ac ipſe Chriſtus deſinet eſſe ſub ſpeciebus? Reſp. Siquidem modico vino conſecrato miſceatur alius liquor vini naturaliter corruptivus, ut acetum, vinum aduſtum, aut etiam aliud vinum diverſæ, ac longè fortioris ſpeciei, ita ut non ampliùs maneret ſubſtantia prioris vini, ſi adeſſet, palàm videtur, tunc deſineret ibi eſſe Chriſtus. At verò ſi parvæ quantitati vini conſecrati admiſceatur multum vini non conſecrati, ſaltem ejuſdem, ſeu non multum diverſæ ſpeciei, & virtutis (prout fieri ſolet in prima ablutione calicis) quanquàm tunc adhuc deſinere ibi eſſe Chriſtum, ideoque illud vinum liberè tractari poſſe, doceant multi cum D. Th. *qu.* 77. *art.* 8. Sed longè veriùs non deſinere, cum aliis docent Lugo *de Euchariſtia diſp.* 10. Ideoque ſaltem ob metum ſacrilegii, illud vinum reverenter habendum, & pro Sacrificiis Miſſæ aſſervandum, rectè cenſent etiam *Tannerus*, & *Dicaſtillus* cum Gob. *num.* 52. Ratio eſt: quia tunc non adeſt agens contrarium corruptivum ſpecierum, ac ipſius ſubſtantiæ vini, ſi adeſſet. Unde idem Lugo *in Reſponſ. moralibus*, rectè reſolvit, ablutionem calicis in Feſto Natalis Domini non poſſe bibi à Laico, vel alio non Sacerdote: remanet enim aliquantulum ſpeciei conſecratæ ob dictam rationem. Tollendus ergo talis abuſus alicubi apud Moniales. Quin imò, ſi gutta vini conſecrati lapſa ſit in dolium vini ejuſdem ſpeciei, totum illud vinum adhibendum eſſet tantùm pro Sacrificio, uti poſt Lugo, & alios reſolvit Buſembaum *l. c. n.* 6. etſi alii dicant poſſe bibi à Laicis.

Dubium incidens.

Quid de miraculoſis mutationibus ſpecierum conſecratarum?

124 I. SOlent ſubinde miraculosè mutari ſpecies conſecratæ, & apparere e. g. parvulus, caro, ſanguinis &c. Quæ mutationes, ſeu apparitiones duobus modis fieri poſſunt. 1. Apparenter tantùm per immutationem ſolius medii, & potentiæ: ejuſmodi parvuli, carnis, ſanguinis &c. ſpeciebus in aere intermedio productis, & potentiæ viſivæ impreſſis: cujus apparentis tantùm mutationis ſignum eſt, ſi brevi tempore tantùm duret ejuſmodi apparitio, ac antè, & poſt videantur ſpecies in ſua propria ratione, & forma, aut ſi ab una, vel altero tantùm videatur illa mutatio, alii autem videant ſpecies Euchariſticas, prout reverà ſunt. 2. Realiter & per immutationem ipſius objecti ſeu rei: ut reverà ſpecies mutentur in aliam rem: cujus mutationis ſignum eſt, ſi ad longum tempus ita permaneat, & ab omnibus, & conſtanter ita videatur. Quid ſi ergo ejuſmodi mutatione, ita immutentur ſpecies, & accidentia Euchariſtica, ut ſub eis non remaneret ſubſtantia panis, vel vini, ſi adeſſet, & reverà fiat alia nova res, palàm erit, ibi deſinere eſſe Chriſtum. Secùs ſi non ita immutentur, ſed accidentaliter tantùm alterentur quoad colores, formam, figuram, reipſa remanente eadem quantitate, & accidentibus connaturalibus ſubſtantiæ panis, & vini, ſi adeſſet. Hinc quia in admirabili Sacramento, & carnea Hoſtia Auguſtæ ad S. Crucem, acutiori viſu prædita vident à lateribus aliquid de ſpeciebus panis, ideò probabile eſt, ibi remanere Corpus Chriſti, ac proinde adorari poſſe Latria abſoluta.

II. Certum videtur, hujuſmodi apparentem parvulum non eſſe ipſum Chriſtum reipſa, neque id neceſſe eſt ad effectum, & finem miraculi, ſed ſufficit ſive ſit illa ſpecies repræſentans Chriſtum, ſive Angelus appareat in ea forma: ſicut ad oſtenſionem alicujus veritatis, quando aſſimulatio ad aliquod verum ſignificandum refertur, non eſt mendacium, juxta D. Auguſtinum *lib. contra mendacium cap.* 9. 125

III. Magis certum videtur carnem, vel ſanguinem ibi apparentem non eſſe reipſa veram Chriſti Carnem, vel Sanguinem, quaſi de glorioſo ejus Corpore ſectam, vel fuſam (quod piæ aures abhorrent) aut certè replicatè ibi poſitam: indecens namque foret veram Chriſti Carnem claudi pixide, imò diuturnitate temporis alterari, vel corrumpi. Quin *D. Thomas*, ac poſt eum *Suarez*, ac alii negant omninò eſſe reipſa veram aliquam carnem, aut verum ſanguinem, ſed tantùm aliquid colore ſimile: cùm non ſint multiplicanda miracula ſine neceſſitate. Attamen probabiliter dici poteſt, eſſe tam veram carnem, vel ſanguinem, quàm quodvis aliud corpus: quin etiam id magis conducit ad finem apparitionis. Neque opus eſt dici carnem humanam, vel alterius animalis, quia ſeorſim a Deo creata, nulli animali incorporata fuit. 126

IV. Quidquid ſit, vel appareat, eo caſu cultu Latriæ adorari poteſt. Vel enim Chriſtus adhuc realiter adeſt in Euchariſtia, & tunc debet adorari cultu Latriæ abſoluto, ut jam ſuprà innui. Vel certè quod ibi eſt, vel apparet, non minùs ſignum Chriſti eſt, quàm Crux, vel Imago Salvatoris, ſicque illud perinde, ac hæc, cultu Latriæ reſpectivo adorari poterit. Denique ſi Sacerdoti contingat talis mutatio, non eſt ſumendum, quod apparet, ſed loco decenti aſſervandum. At, numquid debebit de novo conſecrare aliam materiam? D. Thomas, aliique communiùs docent, poſſe iterùm de novo conſecrare, at non teneri ex præcepto: licèt enim ſumptio ſit neceſſaria de præcepto, & integritate Sacrificii, tamen hoc præceptum non poteſt ampliùs ſervari poſt ita mutatas ſpecies conſecratas: quam tunc conſecrare de novo, non eſſet idem Sacrificium conſummare, ſed aliud Sacrificium inchoare: Et Deus ipſa mutatione miraculoſa ſpecierum, cenſetur in hoc præcepto ſumptionis diſpenſare. Alia eſt ratio, ſi pro vino aquam conſecraſſes, debes tunc de novo conſecrare, quia tunc Sacrificium non fuit eſſentialiter completum, ſicut fuit in noſtro caſu. 127

SECTIO. II.

De materia Sacramenti Euchariſtiæ.

SUMMARIUM.

128 & 129 *Materia in hoc Sacramento eſt panis, & vinum.*

130 *Conſecratio utriuſque ſpeciei non eſt de neceſſitate Sacramenti,*

131 *Sed præcepti divini,*

132 *Adeoque per ſe nunquam licet conſecrare unam ſpeciem ſine alia, nec Pontifex in hoc diſpenſare poteſt.*

133 & 134 *Per accidens tamen in quibuſdam caſibus conſecrata una ſpecie Sacerdos licitè non conſecrat alteram.*

135 *Materia neceſſaria, & ſufficiens hujus Sacramenti eſt omnis, & ſolus panis triticeus,*

136 Uſque ad num. 142. *Et uſualis (ex quo frumento is confici poſſit?)*

142 *Ac confectus ex farina triticea, & aqua naturali.*

143 *Igne toſtus.*

144 & 145 *Et ſubſtantialiter incorruptus.*

146 *Iſque in Eccleſia latina debet eſſe azymus.*

147 *Qui etiam eſt convenientior fermentato.*

148 *In quo quilibet tam Græcus, quàm Latinus ſub mortali debet ſervare ritum ſuæ Eccleſiæ.*

149 & 150 *Quid, ſi ſint extra?*

151 Uſque ad n. 155. *Materia item hujus Sacramenti eſt vinum vitis (ubi quæ excludantur à ratione vini?)*

155 *Et quidem omne vinum vitis verè tale & per ſe potabile, cujuſcunque ſpeciei, vel coloris, eſt materia validæ conſecrationis.*

156 *Etiam muſtum ex uvis maturis expreſſum.*

157 *Quid de vino acido,*

158 *Et condito aromatibus, abſynthio &c.*

159 *Ac congelato?*

160 *Vino conſecrando admiſcenda eſt aqua,*
161 *De neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici tantùm.*
162 *Eaque naturalis.* 163. *Et modica.* 164. *Ad Altare in ipſo calice.*
165 & 166 *Quæ convertitur in Sanguinem Chriſti non immediatè, ſed mediatè.*
167 *Materia conſecranda debet eſſe certa, & determinata in individuo, & ex intentione conſecrantis.*
168 Uſq; ad n. 173. *Reſolvuntur varia.*
173 *Qualiter materia conſecranda debeat eſſe præſens conſecrãti.*
174 Uſque ad n. 177. *Reſolvuntur varia.*
177 *Validè conſecrari poteſt materia in quacumque quantitate ſenſibili,*
178 *Etiam minima pars.*
179 *Licitè verò non niſi in quantitate conveniente fini, uſui, & reverentiæ Sacramenti.*

§. I. *Quæ, & quotuplex eſt materia Sacramenti Euchariſtiæ, & quomodo utraque neceſſaria?*

28 MAteria, *ex qua* fit Sacramentum Euchariſtiæ, eſt panis, & vinum. De fide ex Concilio Forentino *in Decreto Unionis*, & Trident. *ſeſſ.* 13. Conſtat ex inſtitutione Chriſti Matth. 26. *Accepit JESUS panem, &c. quem* ſcilicet conſecravit in Corpus ſuum. Et poſt: *Accepit JESUS calicem*, &c. utique cum vino, quod conſecravit in Sanguinem ſuum: nam facta conſecratione addidit: *non bibam amodò de hoc genimine vitis*, &c. Ratio à priori eſt voluntas Chriſti. Congruentiæ ſunt: Quia panis, & vinum ſunt aptiſſima ad ſignificandum ſpirituale convivium, utpotè cibus, & potus homini maximè naturalis, & in conviviis adhiberi ſolitus. 2. Quia optimè ſignificat hujus Sacramenti effectum, refectionem, ſcilicet, & unionem ſpiritualem. Nam ſicut ex multis granis unus panis efficitur, & ex multis uvis vinum confluit, ita per hoc Sacramentum multi fideles & inter ſe, & cum ſuo Capite Chriſto perfectiſſimè uniuntur. 3. Quia ſicut panis confortat, & vinum recreat: ſic Chriſtus in hoc Sacramento (ut canit Eccleſia:) *Dedit fragilibus Corporis ferculum; dedit & triſtibus Sanguinis poculum, &c.*

129 Porrò ſicut in aliis Sacramentis, & in hoc Sacramento Euchariſtiæ, duplex eſt materia; *proxima, & remota*, ſed modo, & ordine inverſo. Nam in aliis Sacramentis materia remota eſt res permanens, ut aqua, chriſma, oleum, calix, &c. materia proxima verò, ſcilicet uſus, & applicatio illius rei eſt mox tranſiens: at in hoc Sacramento materia remota eſt tranſiens, & materia proxima permanens. Materia remota, & *ex qua*, eſt panis, & vinum, & hæc mox tranſit per conſecrationem, & converſionem in Corpus, & Sanguinem Chriſti. Materia proxima ſunt ſpecies Euchariſticæ, nimirùm accidentia abſoluta panis & vini relicta. Et hæ ſpecies permanent, ac permanenter ſub ſe continent Corpus, & Sanguinem Chriſti, ut ſuprà explicatum. Inſuper nota, in hoc ſolo Euchariſtiæ Sacramento, quia in eſſe permanente conſiſtit, idem eſſe materiam proximam, ac eſſentiam Sacramenti. Quare requiſitus de materia proxima hujus Sacramenti, reſpondere potes juxta eandem diſtinctionem ſuprà datam de eſſentia hujus Sacramenti §. 1. *n.* 94. & 95. Jam ad tertium in titulo quæſitum: *Quomodo utraque hæc materia ſit neceſſaria?* dico ſequentia.

30 I. Conſecratio utriuſque ſpeciei panis, & vini, non eſt de neceſſitate Sacramenti. *Certum apud omnes*. Nam panis validè conſecratur, & ſub ejus ſpeciebus realiter continetur Chriſtus, exhibeturque populo adorandus, antequam conſecretur vinum. Et ratio à priori eſt: quia forma conſecrationis panis, & vini ſunt à ſe invicem independentes in ſignificando, adeòque in cauſando verum Sacramentum. Quomodocumque ergo alterutra ſpecies tantùm conſecretur ſive per oblivionem, ignorantiam, malitiam, ſive per impoſſibilitatem alterius ſpeciei, validè conſecratur, & verum Sacramentum efficitur eſſentialiter in ratione Sacramenti, etſi non integrum ſit in ratione convivii ſpiritualis, ut ſuprà annotatum §. 3. *n.* 103.

131 II. Conſecratio utriuſque ſpeciei panis, & vini, eſt de neceſſitate præcepti divini. *Communiſſima*. Conſtat ex ipſo facto Chriſti utramque ſpeciem conſecrantis, & adjuncto præcepto: *Hoc facite in meam commemorationem*, accedente interpretatione & uſu totius Eccleſiæ. Hinc Concilium Trident. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. dicit: Chriſtum Corpus, & Sanguinem ſuum ſub ſpeciebus panis, & vini Deo Patri obtuliſſe, ac ſub earumdem rerum Symbolis Apoſtolis, eorumq; in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepiſſe per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem:* ergo præcepto divino neceſſaria eſt conſecratio utriuſque ſpeciei. *Ratio eſt:* quia hoc Sacramentum non conficitur, niſi in Sacrificio ex inſtitutione divina; quinimmo, Sacrificium eſt ipſa confectio hujus Sacramenti, ut ex ſuperioribus patet: ſed Sacrificium ex inſtitutione & præcepto Chriſti ad ſui eſſentialem integritatem requirit utramque ſpeciem: ergo eodem præcepto divino neceſſaria eſt conſecratio utriuſq; ſpeciei. *Min. patet.* & accedit: quòd Sacrificium ex ſua inſtitutione eſt repræſentativum Sacrificii cruenti Crucis, ac Mortis Chriſti: atqui hæc repræſentatio perfectè, & completè non habetur, niſi in conſecratione utriuſque ſpeciei, qua ſeparatim conſecratur Corpus, & ſeparatim Sanguis. Nec obſtat, quod juxta aliquos SS. Patres, Chriſtus in Caſtello Emmaus conſecrarit ſub ſpecie panis, & ſolius, cùm nulla vini fiat mentio (res incerta, & controverſa) potuit namque hoc Chriſtus facere diſpenſatorie per poteſtatem Excellentiæ. Legislator enim non tenetur ſuis Legibus.

III. Per ſe ergo nunquam licitum eſt conſecrare unam tantùm ſpeciem, panis v. gr. etiam in gravi neceſſitate, utpotè communicandi infirmum alioquin ſine viatico moriturum: juxta communiſſima DD. Ex quo Tamburinus *de Sacrificio l.* 2. *cap.* 7. rectè negat, poſſe etiam intentato mortis metu inchoari Miſſam cum intentione conſecrandi unam tantùm ſpeciem, etiam pro moribundo, quanto minùs, ſi metus mortis intentaretur ab impio hæretico in contemptum Fidei, & Religionis, vel ipſius Sacramenti? Ac proinde juxta communiorem, & veriorem Sententiam DD. neque Summus Pontifex, vel Eccleſia poteſt diſpenſare, & concedere, ut una tantùm ſpecies conſecretur. Nam Sacrificatio ſub utraque ſpecie pertinet ab ſubſtantialem integritatem Sacrificii, ut dictum eſt, ipſo jure divino: atqui Pontifex, vel Eccleſia: non poteſt *propriè* diſpenſare in illo jure, vel præcepto divino, ſecundùm communem doctrinam in materia de Legibus. Et conſtat ex perpetuo uſu Eccleſiæ, quem aliquando fuiſſe immutatum, nullo ſufficienti teſtimonio probari poteſt (quidquid *Volaterranus*, & quidem alii de *Innocentio IV.* referant, eum diſpenſaſſe cum Norvegis, ut in ſolo pane conſecrarent, eò quod ob nimium frigus vinum ibi conſervari nequeat: fabuloſum fundamentum, cùm oppoſitum conſtet.) Eccleſia enim in nullo caſu permittit Sacrificium mutilum, & ut hoc caveat, diſpenſat in ſtrictiſſimo præcepto jejunii naturalis: ut ſi Sacerdos poſt conſecrationem unius ſpeciei, recordetur ſe non eſſe jejunum, nihilominùs pergat: & ſi moreretur poſt conſecrationem Corporis, præcipit compleri ab alio Sacerdote etiam non jejuno: ne nimirùm maneat Sacrificium mutilum; eo ipſo ſignificans, ſe non poſſe diſpenſare in hoc. Nec ſanè credibile eſt, uſpiam in ulla Provincia reperiri tantam penuriam ejus materiæ tritici, vel vini, ut huic Sacramento non ſufficiat: & ſi reperiretur alicubi potiùs privaretur illa Provincia hoc Sacramento non ſimpliciter neceſſario, quam ſubſtantialis, & univerſalis actus tanti Sacrificii immutaretur: ut habet communis DD. Sententia. Quamvis non videatur improbabile, quòd eo caſu ex rationabili interpretatione ceſſaret obligatio præcepti divini de integritate Sacrificii. Uti notat noſter Herincks *de Euchariſt. diſp.* 2. *q.* 7. *in fin.* Dixi autem *per ſe*: nam 132

IV. Per accidens omnino dantur caſus, in quibus Sacerdos una ſpecie jam conſecrata licitè non conſecrat alteram. Utpotè 1. ſi poſt conſecrationem Hoſtiæ ſubito immineat periculum mortis ab incendio, ruina Eccleſiæ fatiſcentis, hoſtium incurſus, ſecluſo tamen ſcandalo, & contemptu fidei (ſecùs enim eſt, ſi Sacerdos ab hoſtibus cogeretur mutilare Sacrificium in contemptu fidei: tunc enim id eſſet intrinſecè malum) Ex Communi Tambur. *lib.* 2. *cap.* 7. §. 1. *n.* 48. *in fine*. 2. Si Sacerdos poſt conſecrationem Hoſtiæ deprehendat non eſſe vinum, vel eſſe aquam, & aliud vinum reperiri nequeat. 3. Si Sacerdos aquam, vel alium liquorem jam conſecraſſet pro vino: neque defectum intelligeret, niſi diù poſt: aut poſtquam advertiſſet, non poſſet habere aliud vinum, aut quamvis haberet, non tamen poſſet illo uti ſine gravi ſcandalo, vel irreverentia tanti Sacramenti, & Sacrificii, v.g. ſi jam ab Altari receſſiſſet, & primò advertiſſet in Sacriſtia, vel alio loco, ubi nulla Ara parata eſt; prout mihi non ita pridem contigit. 4. Si Sacerdos, conſecrata Hoſtia moriatur, animo deficiat, loquelam perdat, in amentiam incidat, nec adſit alius, qui poſſit Sacrificium perficere. Quo tamen caſu, ſi alius Sacerdos ſuppleret, & Sacerdos infirmatus communicare poſſet, deberet ei dari pars Hoſtiæ diviſæ, ut de ſuo Sacrificio inchoato participaret, ut notat Tamburinus *opuſc. de Sacrificio lib.* 1. *cap.* 8. Ratio omnium una eſt: quia præceptum poſitivum complendi Sacrificium integrum, non obligat in tanta neceſſitate, nedum ad impoſſibile. 133

§. II. *Qualis panis requiritur, & eſt materia neceſſaria, ac ſufficiens hujus Sacramenti?*

MAteria neceſſaria, & ſufficiens hujus Sacramenti eſt omnis, & ſolus panis triticeus, & uſualis: ideoq; ex farina triticea, & aqua naturali mixtus, & igne toſtus, atq; ſubſtantialiter incorruptus: Et in Eccleſia latina azymus de præcepto. Communis, & certa DD. Sentent. quam explico particulatim. 134

I. Omnis,

I. Omnis, & ſolus panis triticeus.

135 ESt materia ſufficiens hujus Sacramenti. Eſt Communiſſima Theologorum. Et conſtat manifeſtè ex Concilio Florentino *in Decreto Unionis*, ubi dicitur: *Tertium eſt Euchariſtiæ Sacramentum, cujus materia eſt panis triticeus, & vinum ex vite.* Unde Catechiſmus Romanus c. de Euchariſtia §. 12. *Nullus panis, niſi triticeus apta ad hoc Sacramentum materia putandus eſt: hoc enim Apoſtolica traditio nos docuit, & Eccleſiæ authoritas firmavit.* Hæc ibi: quam proinde traditionem Concilium Florentinum modò citatum clariùs declaraſſe putandum eſt. Unde vetera Concilia, Pontifices, & Patres, quando dixerunt materiam hujus Sacramenti eſſe panem ex frumento confectum: nomen frumenti ſine dubio non accipiunt genericè pro qualibet frumenti ſpecie (nunquid etiam avena, hordeo, &c.) ſed ſpecificè, & quaſi antonomaſticè pro perfectiſſima ſpecie, quod eſt triticum, pro quo non rarò ſupponit in Scripturis nomen frumenti. v.g. Zachariæ 9. *Quid enim bonum ejus eſt, & quid pulchrum ejus, niſi frumentum electorum? &c.* Ubi D. Hieronymus ait: *frumentum electorum nos intelligimus Dominum Salvatorem, qui loquitur in Evangelio, &c.* De hoc tritico efficitur ille panis, qui de Cœlo deſcendit. Ratio eſt: quia ſolus panis triticeus communiter uſualis dicitur ſimpliciter panis, alii verò panes, non dicuntur panes ſimpliciter, ſed cum addito hordaceus, avenaceus, &c. Deinde licèt alterius generis panes hordaceus, avenaceus, ſint communes, & uſuales in aliquibus Provinciis, id eſt per accidens propter defectum terræ, vel penuriam tritici: quod ſi verò, eò afportetur triticum; ſtatim panis ex eo confectus recipitur, ut uſualis, & communis, aliiſque panibus præfertur, quod ſignum eſt, hunc ex natura ſua eſſe uſualem, & communem apud omnes nationes: alios verò per accidens tantùm.

II. Et uſualis.

136 MAteria hujus Sacramenti eſt ſolus panis triticeus *uſualis*, nimirùm accipiendo nomen tritici, non ſtrictè pro illa certa, & infima frumenti ſpecie, quam Germani vocamus *Waizen*, ſed latiùs pro omni frumento, quod cum illo tritico ſtrictè ſumpto, tam natura, quàm communi hominum uſu, maximam ſimilitudinem habet, ut omnes fatentur, & mox magis declarabo. Quare hæc eſto

137 Regula Generalis. Ex illo ſolo frumento conficitur certa hujus Sacramenti materia, quod in quavis Regione à peritis certò [illegible] eſſe triticum. Omnis autem alius panis eſt, aut abſolutè inſufficiens, aut certè materia dubia: quod ipſum ſufficit, ut quivis teneatur ab ea ſub gravi peccato abſtinere: adeò ut ne quidem in extrema neceſſitate liceat conſecrare materiam dubiam; illam nimirùm etiam, de qua inter Authores utrinque probabiliter diſceptatur, utrum ſit materia valida, nec ne? Ita cum aliis Suar. *diſp. 44. de Euchariſtiæ ſect.* 1. Alanus, Chappeaville, cum Gobat *Alph. Sacrif. caſu* 2. *n.* 33. Ratio eſt: quia cùm hoc Sacramentum omnium digniſſimum, & ſanctiſſimum ſit, nec tamen ſimpliciter neceſſarium ad ſalutem, ideò ſumma reverentia tractandum eſt, ut proinde moraliter nulla ſufficiens cauſa videatur poſſe occurrere, quæ dubiam ſinat materiam adhibere: quanquam id in Baptiſmo, Sacramento ſummè neceſſario, quandoque licitum eſſe poſſit. Atqui hinc reſolves in particulari.

138 I. Species illa frumenti Svevici, vulgò *Veſen*, vel *Kehrn*, & in aliquibus locis *Dinckel* vocatum, & latinè communiter *Spelta*, ab aliis *Far*, (ab Adriano Junio *Siligo*, vel triticum ſiligineum vocatur) & panis ex ea farina confectus, citra controverſiam eſt apta materia Euchariſtiæ; cùm ſit verè triticum, ac ad triticum ſtrictè ſumptum proximè accedat, imo uſu, & bonitate excedere dicatur. Quocirca ex eo tritico in iis partibus paſſim conficiuntur Hoſtiæ pro Euchariſtia: uti obſervant DD. paſſim, & nominatim omnes citandi.

139 II. Materia dubia hujus Sacramenti, & eo ipſo excludenda, eſt omnis panis confectus ex aliqua frumenti ſpecie, de quo dubitatur, an ſit verum triticum: ut ſunt ſiligo, ſeu ſecale, germanicè *Rocken*: item far, vel ſpelta, & ſimiles ſpecies frumenti, etſi ſatis uſuales, attamen inferiores tritico: vulgò *Kohren*. De his enim magna eſt inter DD. controverſia: multi enim affirmant illas eſſe eſſentialiter triticum, & differre ſolùm accidentaliter ob ſterilitatem ſoli: ideòque panem ex iis confectum eſſe materiam aptam Euchariſtiæ: alii plures negant, dicentes, omninò eſſe ſpecies diverſas eſſentialiter, & longè inferiores tritico, ideòq; panem ex iis confectum non eſſe materiam aptam, & certè prior ſententia probabiliſſima eſt. Quia in Germania panis ſiligineus etiam inter honeſtæ conditionis homines, in ipſis Urbibus, etiam ubi minimè eſt defectus rei frumentariæ, ubique ferè eſt in uſu, & certè ex ſiligine benè commolita, & percolata, conficitur panis optimus, qui ipſis etiam Principibus quoque in uſu eſt. Unde illum panem non ſimpliciter, ſed ſecundùm quid tantùm panem dicere Germanis eſt plus, quàm paradoxum. Ideòque licitè adhiberi, quando non poteſt haberi alius panis, concedunt Laym. *lib.* 5. *tract.* 4. *c.* 2. Tannerus *tom.* 4. *diſp.* 5. *dub.* 3. *n.* 102. ac Gob. *cit. num.* 29. qui duo tamen merito requirunt caſum urgentis neceſſitatis: cùm enim res non omninò certa ſit, ſed dubia; & controverſa maneat, ideò in praxi adhiberi non debet ſaltem citra urgentem neceſſitatem.

140 III. Materia certò inepta, & inſufficiens ad hoc Sacramentum eſt omnis panis confectus ex aliqua frumenti ſpecie, quam apud omnes conſtat non eſſe triticum etiam latè ſumptum, utpotè panis ex hordeo, avena, milio, oriza, tritico Turcico, ſeu Indico, vel Aſiatico, ex orzimo, ſeu fagopyro (vulgò *Haydenkohren*) & à fortiori, omnis panis confectus ex fructibus arborum, utpotè amygdalis, caſtaneis, nucibus, glandibus, fabis, piſis, &c. ſecundùm omnes. Tales enim omnes, non ſunt panes ſimpliciter, nec per ſe uſuales, ſed tantùm per accidens, ratione ſterilitatis, vel penuriæ locorum. Quare quamvis Gabriel noſter, & alii quidam cenſuerint, farinam ex hordeo, vel avenam molitam, & piſtam validè conſecrari; quia tamen hæc ſententia jam paſſim rejicitur ab omnibus, ut ſaltem ſine periculoſa temeritate (ut loquitur *Dicaſtillus* apud Gob. *cit. num.* 32.) aſſeri nequeat, nedum practicari: ideò ſi contingeret tempore magnæ famis (prout reverà non ſemel factum) in aliquo pago non reperiri aliam farinam, niſi ex hordeo, vel avena &c. ſine dubio deberet potiùs Parochus die Dominico, vel Feſto Sacrum omittere, quàm Hoſtiam ex tali farina confectam adhibere. At quid, ſi complures eo loci periculoſo morbo decumbant ex tali eſu contracto, an etiam patietur Parochus omnes mori ſine viatico potiùs, quàm ſequendo ſententiam Gabrielis Hoſtiam ex tali farina adhibeat? Ita omninò volunt *Alanus*, *Chappeaville* ſuprà relati, ob rationem initio datam n. 137. ſed probabiliter permittunt adhibere *Henr.* & *Tannerus* apud Gob. *num.* 34. conſentientem. Ratio eſſe poteſt, quòd non videatur agere contra reverentiam tanti Sacramenti, qui ſequens judicium doctorum virorum, in tanta neceſſitate intendit, & tentat procurare ſalutem proximi. Avertat Deus à nobis neceſſitatem practicandi hanc ſententiam.

141 IV. Si panis confectus ſit ex granis diverſi generis frumentorum, diſtinguendum eſt: ſiquidem major pars granorum cum notabili exceſſu, ſit materia apta, adhuc cenſebitur materia valida: prout patet ex ipſo uſu loquendi, quo panis ſimpliciter vocatur triticeus, etiamſi habeat aliquid admixtum alieni frumenti. Quòd ſi verò major pars granorum cum notabili exceſſu ſit inepta conſecrationi, & ipſe panis non erit materia ſufficiens. Idemque dicendum, ſi partes ſint æquales granorum aptorum, & ineptorum, ut ex communi notat *Tannerus citat.* Quare ſine dubio peccat mortaliter, qui conſecrat Hoſtiam confectam ex farina, cujus ferè dimidia, vel ſaltem valde notabilis pars ſit hordeacea, avenacea, &c. Nam talis panis non eſt debita, vel ſaltem dubia materia hujus Sacramenti; ut notavit etiam S. Th. 3. *p. q.* 74. *art.* 3. *ad* 3. Secùs, ſi valde parum hordei, vel alterius frumenti admiſceatur. Neque puto, quemquam Theologum eſſe tam rigidum, ut noxæ lethalis damnet Sacerdotem, qui uteretur Hoſtia, ſciens paucula grana hordei eſſe in ea commolita. Nam ut ait D. Thomas *cit. art.* 3. *corp.* Ad uſum Sacramentorum aſſumitur talis materia, quæ communiter apud homines in talem uſum venit; communiſſimè autem homines veſcuntur pane piſto ex farina non prorſus ſincera. Quid ſentiendum de Hoſtiis rubris ſigillatoriis, mox inferius dicam.

III. Ex farina triticea, & aqua naturali mixtus, &c.

142 I. PAns triticeus, apta materia conſecrationis, debet eſſe confectus ex farina triticea, & aqua naturali tantùm: alioquin enim non erit panis uſualis. Unde non valet, ſi farina ſit ſubacta aqua artificiali v. gr. roſacea, vel alio liquore, ut lacte, bytyro, melle, ſaccaro, vino, &c. Tunc enim non erit panis uſualis, ſed potiùs habebit rationem libæ, vel tortæ. Si tamen modicum quid de ejuſmodi alio liquore admiſceatur aquæ naturali, panis inde confectus adhuc eſſet conſecrabilis validè, attamen non licitè: cùm id repugnet Chriſti inſtitutioni, uſui Eccleſiæ, & hujus materiæ puritati. Similiter Hoſtiæ rubræ, quibus ſigillantur litteræ, non ſunt materia valida, vel ſaltem valde dubia, quia per admixtionem cinnaberis notabiliter alterantur, & ceſſant eſſe panis uſualis, uti notant Diana *p.* 7. *tr.* 12. *R.* 8. Lup. *de Euchar. diſp.* 4. *ſect.* 1. Gob. *n.* 43. Limitant tamen aliqui, ſi valde parum cinnaberis ſit admixtum, tunc probabiliter eſſe materiam validam, etſi illicitam.

143 II. *Et igne toſtus.* Panis porrò confectus ex farina triticea, & aqua naturali, debet eſſe coctus calore ignis, ſive deinde furno, vel clybano, ſive ſub cineribus, ſive intra ferri calefacti laminas, ſive in vaſe æneo vel fictili calefacto, quæ

certè

certè æquivalent, vel furno, vel clybano: ſive alio modo aſſus, vel toſtus. Unde non eſt materia valida paſta, ſeu maſſa cruda, quia nondum eſt panis uſualis, ſive deinde ſpecie differat à pane coƈto, ut vult *D. Thomas*, ſive accidentaliter tantùm differat, ut vult *Scotus*, *& alii*. Similiter eadem maſſa ex farina triticea, & aqua naturali, non tamen ſolo igne toſta per modum aſſationis, ſed aqua, butyro, oleo elixa, vel frixa, non eſt materia valida, quia ſimiliter non eſt panis uſualis, ſed cibus omnino diverſus pultis, placente, &c.

144 III. *Et ſubſtantialiter incorruptus*. Sine dubio enim non eſt materia valida conſecrationis panis jam ſubſtantialiter corruptus, cujus corruptio ſubſtantialis debet attendi ex mutatione accidentium connaturalium panis, coloris, odoris, ſaporis, an ſit facilè reſolubilis quaſi in cinerem, vel pulverem. In dubio autem, an ſit corruptus ſubſtantialiter nec ne, non debet fieri conſecratio ob reverentiam Sacramenti, Panis tamen mucidus, & ad corruptionem tendens, manet materia valida, etſi ob eandem irreverentiam gravem Sacramenti, graviter illicita. Multò magis manet materia valida panis bis coƈtus, cùm non obſtante iterata coƈtione, ſimpliciter maneat panis uſualis.

145 IV. Denique, aut invalida, aut certè ſummè dubia materia eſt panis ex amydo, vel amylo, quod eſt medulla, aut quaſi lac tritici, ſine mola, per macerationem granorum tritici madefaƈtorum expreſſum: aut enim amydum eſt alterius ſpeciei à tritico per illam macerationem corrupto, ut ex qualitatibus ejus oſtendi videtur, aut certè panis inde confeƈtus non eſt uſualis, ſed potiùs medicatus &c. Haƈtenùs omnia ex communi DD. ſententia: etſi ubique alii alia ſentiant.

IV. Et in Eccleſia Latina, azymus de præcepto.

146 I. SAcramentum Euchariſtiæ poteſt validè confici, tam in pane azymo, quàm in pane fermentato: adeoque panis verè triticeus, ſive azymus ſit, ſive fermentatus, eſt valida materia hujus Sacramenti. Certum de fide ex Concilio Florentino in Decreto Unionis. *Definimus in azymo, ſive fermentato pane triticeo Corpus Chriſti veraciter confici. Sacerdoteſque in altero ipſum Domini Corpus conficere debere, unumquemque, ſcilicet juxta ſuæ Eccleſiæ ſive occidentalis, ſive orientalis conſuetudinem*. Ratio eſt: quia uterque panis triticeus ſive azymus, ſive fermentatus eſt verè, propriè, & ſimpliciter panis, farina triticea, & aqua naturali confeƈtus, etſi accidentaliter differant. De fermentato non eſt dubium, cùm ſit nunc maximè uſualis, & propriè panis. Etiam azymus in Scriptura abſolutè dicitur panis: nam Lucæ 24. in Caſtello Emmaus Chriſtus dicitur ſpecialiter accepiſſe panem, qui ſine dubio fuit azymus: cùm illo die, (qui fuit unus ex diebus azymorum) nullus panis fermentatus debebat eſſe in domibus Judæorum.

147 II. Porrò uterque panis eſt materia ſatis conveniens huic Sacramento. Fermentatus quidem, quia eſt communior, & uſitatior: & quia fermentum mixtum farinæ aptè ſignificat unionem Divinitatis cum Humanitate. Unde Græci eo licitè utuntur, neque ideò ſunt Schiſmatici, quia celebrant in fermentato, ſed quia Eccleſiam latinam in azymo celebrantem damnant, definiuntque panem azymum non eſſe materiam aptam conſecrationis: unde Latinos Azymitas vocant, nec in Altaribus ſuis celebrare ſinunt, & ſi celebrent, quaſi prophanata habent. Nec minùs, imò multò magis aptus, & conveniens eſt panis azymus: Tum quia panis azymus eſt purior, adeòque aptior ad ſignificandum Chriſtum ſine viriſi ſemine conceptum, fontem omnis puritatis, & ad ſignificandam puritatem conſcientiæ, quam hoc Sacramentum requirit, & auget in ſuſcipiente. Fermentum autem ſæpè ſignificat corruptionem, & malitiam. 1. Corinth. 5. *Epulemur non in fermento veteri, &c. ſed in azymis ſinceritatis, & veritatis*: unde uſus Eccleſiæ latinæ longè rationabilior, quàm Græcæ: Tum maximè, & principaliter, quia ipſe Chriſtus in azymo conſecravit, ut tenet tota Eccleſia Latina contra Græcos. Nam Chriſtus Paſchà, & ultimam Cœnam celebravit 14. Lunæ 1. Menſis, qui erat primus dies Azymorum, incipiente uſu azymorum ad Veſperam, quando non ampliùs licebat uti fermentato, juxta præceptum legis *Exod.* 12. Azymos panes 7. diebus comedetis, in prima die non erit fermentum in domibus veſtris: ergo Chriſtus in ultima Cœna jam uſus eſt azymo, conſequenter in azymo conſecravit; quia ſine dubio Chriſtus ſervavit legem uſque ad finem. Qua ipſa ratione refellitur reſponſio Græcorum, Chriſtum anticipaſſe Paſcha in diem decimum tertium. Sed de hoc vide Doƈtores.

148 III. Inſuper tam Græcus, quàm Latinus Sacerdos, tenetur ſub mortali ſervare conſuetudinem, & ritum ſuæ Eccleſiæ quando in ea celebrat, ut expreſsè ſignificat Concilium Florent. proximè allegatum: quia nimirùm quilibet obligatur ad legitima præcepta ſuæ Eccleſiæ, & in re tam gravi utiq; ſub mortali. Peccat ergo mortaliter Sacerdos latinus in ſua Eccleſia conſecrans in fermentato (ſicut & Græcus conſecrans in azymo. Quinimò tam graviter hoc præceptum obligat, ut non ſufficiat neceſſitas viatici pro moribundo, ut liceat celebrare in fermentato, juxta communem ſenſum Doƈtorum, *Sotus*, *Suarez*, *Ledeſma*, alii paſſim; & tam conſtanter, ut P. Thom. Tamburinus *opuſc. de communione cap.* 2. §. 9. maluit permittere, & permitti aliquem anima, & corpore perire, quàm ſequi oppoſitam ſententiam id concedentem Majoris apud Ianuerum *cit. num.* 134. Qui tamen non audet damnare hanc ſententiam, ſecluſo ſcandalo, vel perturbatione. Conſentit Gobat *Alph. Sacrificium n.* 42. Conſentio & ego, licèt vix videam ſine ſcandalo, vel perturbatione practicari poſſe, ut ex pane communi uſuali ſcindatur fruſtillum in formam hoſtiæ, & conſecretur. ¶ Denique ex communi ſenſu DD. apud eundem Iannerum *num.* 109. pani azymo conſecrando non debet miſceri ſal. Quid ſi ergo per errorem admixtus ſit? reƈtè cenſet Gobat. *ibid. num.* 42. non ſolùm in neceſſitate celebrandi, ſed etiam ex libera devotione adhiberi poſſe pro Sacrificio, quando deeſt alia Hoſtia: quia nec ratio, nec lex, nec authoritas, vel conſuetudo id vetat.

IV. Sacerdos latinus tranſiens per Græciam, ſicut & Græcus tranſiens per terras Latinorum, adhuc quivis poteſt ſervare ritum ſuæ propriæ Eccleſiæ: ſic enim habet conſuetudo recepta etiam Romæ: attamen non tenetur, ſed poteſt Græcus in Eccleſia latina conſecrare in azymo, & Latinus in Eccleſia Græca in fermentato: ex illa generali Regula, quòd Peregrinus poſſit ſe accommodare legibus, & conſuetudinibus propriis loci, ubi degit. Quinimò ſi Sacerdos latinus fixiſſet domicilium in Græcia, jam tenetur ſequi ritum Eccleſiæ græcæ, ſicut in ſimili caſu Sacerdos græcus ritum Eccleſiæ latinæ, nam per domicilium fit incola, adeòque obligatur ritibus, & legibus loci, ubi habitat. Excipe, niſi Latini in terris Græcorum haberent proprium aliquod templum latini ritus (aut contrà Græci apud Latinos) tunc in illo templo celebrans teneretur ſervare ritum ſuæ Eccleſiæ, quandoquidem perinde eſſet, ac ſi in ſua propria Eccleſia ageret. 149

§. III. Quale vinum eſt materia Sacramenti Euchariſtiæ?

MAteria neceſſaria, *& ſufficiens Euchariſtiæ eſt ſolum vinum vitis: admixta ex præcepto modica aqua naturali, &c.* Omnes, ex Concilio Florentino in Decreto Unionis. 150

I. Solum vinum vitis.

I. SUmitur ex facto Chriſti, Matth. 26. & Marci 14. poſt conſecrationem calicis dicentis: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*. Et ratio eſt: quia ſolum vinum vitis dicitur, & eſt propriè, & ſimpliciter vinum, tam in ſacris, prophaniſque litteris, quàm communiſſima loquendi conſuetudine: & quia hoc vinum calidum eſt, & humidum, aptiſſimum eſt ad nutriendum ſanguinem, & conſequenter eum ſignificandum: & propterea in Scriptura appellatus *Sanguis uvæ*. 151

II. Excluduntur ergo à materia valida conſecrationis omnes alii liquores, qui ſubſtantialiter non ſunt vinum ex vite: utpotè 1. Cicera, cereviſia, & omnis liquor vel ſuccus expreſſus ex aliis fruƈtibus, vel herbis, ut pomis, pyris, moris, malogranatis, ſive ea dicantur vinum, vel non: 2. Agreſtya, ſeu ſuccus ex immaturis uvis expreſſus, ut omnes conſentiunt, & habetur in defeƈtibus Miſſæ: quia non eſt vinum, ſed in via ad vinum, cujus naturam nondum induit, habetque ſe ſicut maſſa cruda reſpeƈtu panis, neque eſt per modum vini potabile. 3. Lora, quod eſt vinum ſecundarium, & liquor ex uvis jam antea expreſſis, & affuſa aqua denuò expreſſus, quia nec ſubſtantialiter, nec uſualiter vinum eſt, ſed major pars, aqua. Quodſi tamen liquor ille ex uvis anteà tenuiter preſſis, modica affuſa aqua expreſſus, multum ſubſtantiæ vini retineret, eſſet materia valida, non tamen licita ob periculum, & irreverentiam. 4. Acetum, quod eſt vinum ſubſtantialiter corruptum, & diverſæ omninò ſpeciei effeƈtum, ut conſtat ex ejus effeƈtibus. De vino acido, & dubio mox inferiùs. 152

III. Excluduntur etiam ea, quæ licèt vinum ſubſtantialiter continet, attamen jam non rationem, & uſum potus, ſed cibi obtinent, utpotè in primis ſapa, ſeu defrutum, ad tertiam, vel dimidiam partem decoƈtum, & condenſatum: quia non eſt ampliùs vinum potabile, vel potus, ſed merus cibus. Idemque (contrà *Amicum*, *& Dianam*) cenſendum videtur de ſucco expreſſo ex uvis paſſis, qui adeò decoƈtus, & ſiccus eſt, ut non cenſeatur ampliùs vinum potabile, ſed cibus potiùs diƈtæ ſapæ ſimilis. Deinde uvæ ipſæ vinum continentes non ſunt materia valida conſecrationis, ut habetur *cap. Didicimus*, *de conſecrat. diſt.* 2. Tum quia non ſunt potus, ſed verus cibus, adeò ut earum manducatione jejunium Eccleſiaſticum ſolvi poſſit, tum quia ſuccus uvis incluſus, non dicitur propriè vinum, nec cenſetur vinum, 153

donec

donec exprimatur. Et eſto, ſit ſubſtantialiter vinum, antequam exprimatur, adhuc tamen non eſt conſecrabile, quia eo ſtatu non eſt ad ſenſum demonſtrabile, dicendo *hoc eſt vinum*: Eſt enim ſuccus ille in uvis tanquam pars, ſicut ſanguis in homine: adeòque ſicut demonſtrando hominem, non rectè dicitur. *hic eſt Sanguis*: ſic demonſtratis uvis, non rectè dicitur: *hoc eſt vinum*. Eademque ratione.

154 IV. Ipſum vinum imbibitum in pane non eſt materia conſecrationis: tum quia eo ſtatu non potum, ſed cibum potiùs conſtituit: tum maximè, quia ibi non eſt demonſtrabile ad ſenſum; non enim abſolutè dici poteſt, *hoc eſt vinum*: ſed potiùs, *hic eſt panis*: ac propterea panis ſic vino imbutus maneret materia apta validæ conſecrationis SS. Corporis Chriſti, ut notat Tamburinus *lib.4. cap.1. §.2. n.8.*

Quòd ſi verò vinum in pane maneret ſatis ſenſibile, & eminens, adeòque demonſtrabile, non apparet, cur non eſſet ibi primò conſecrabile: validè nimirùm: De licito, quis ſomniet?

II. Et omne vinum vitis.

155 QUodcumque ſcilicet vinum de vite, ſive album, ſive rubrum, ſive ex utroque mixtum, cujuſcumq; Regionis, vel geniminis: ſive natura ſua generoſum (quod quidem ſemper convenientius) ſive debile, ſive ejuſmodi vina differant ſpecie inter ſe (ut cenſet Ariſtoteles) ſive accidentaliter tantùm, adde etiam miraculosè productum, ut illud à Chriſto ex aqua factum, in nuptiis Canæ Galileæ: adhuc enim eſt vinum vitis quoad ſubſtantiam, etſi non quoad modum generandi, dummodò ſit verè vinum ex natura ſua, & per ſe potabile, atque in ſpecie ſua perfectum, eſt materia valida conſecrationis SS. Sanguinis Chriſti. Certum apud omnes. Ratio eſt: quia quodlibet, ut ſupponitur, habet veram, & eſſentialem rationem vini: & nihil eſt, unde colligi poſſit, unam potiùs, quàm aliam ſpeciem inſtitutam eſſe: quinimò ex praxi Eccleſiæ oppoſitum conſtat. Semper ergo erit valida materia conſecrationis, etſi non ſemper licita ſit: ad hoc enim, ut etiam materia licita ſit, debet eſſe vinum vitis *ſimplex*, *& purum*, *& perfectum*. Et hinc validæ quidem, at per ſe illicitæ materiæ conſecrationis ſunt ſequentes.

156 I. Muſtum, id eſt liquor ex uvis maturis recenter expreſſus, eſt materia validæ conſecrationis, juxta communem DD. cum D. Thoma *3. p. quæſt. 74. art. 5.* Et habetur *cap. cùm omne crimen de conſecrat. diſt. 2.* Quia ſcilicet verè, & ſubſtantialiter vinum, & potabile eſt, licèt nondum defæcatum, & purgatum, ſed valdè impurum, fæcibus permixtum: attamen per ſe illicita eſt materia, ob conſuetudinem Eccleſiæ; cùm, ut dictum, ſit adhuc impurum, & habens admixtas feces inconſecrabiles. Quare peccaret graviter (*Fillincius*, *& Bonacina*, dicunt eſſe ex ſuo genere peccatum mortale, *Gavantus*, eſſe certiſſimè mortale, apud Gobat. *nu.* 50.) ſi quis abſque neceſſitate in muſto conſecraret: ſecùs, ſi adſit neceſſitas aliqua conſecrandi, & deſit vetus vinum: uti clarè ſignificat Pontifex *cit. c. cum omne*, dicens: *ſed ſi neceſſe ſit, botrus in calice comprimatur*. Quid ſi ergo in pago nullum ſit vinum, habet tamen Parochus circa domum ſuam, pendulas è vite uvas maturas, non peccabit, ſi unam, aliamve comprimat pro ſuo Sacro? Reſp. Si Sacrum faciendum ſit ex obligatione, utpotè die Dominico, vel Feſto, & maximè pro viatico moribundi, excuſabit ipſe Pontifex modò allegatus: ſi ex ſola devotione, certè non item, ob rationem datam. Quid ergo ſentiendum de conſuetudine in multis locis, ut primitiæ uvarum in calice exprimantur pro Sacrificio, aut in Feſto transfigurationis Domini, vel S. Laurentii in muſto novo ex uvis in cantharo expreſſo conſecretur? Reſp. Et licèt hunc morem reprobent *Suarez*, *Vaſquez*, alii non pauci: attamen ex devotione populi, & pia conſuetudine excuſant *Layman*, *Tannerus* citati, alii cum Gobat. *cit. nu.* 50. *Quia uſus longævi, non eſt levis auctoritas*, inquit iſte Pontifex *cap. cùm conſuetudinis. Tit. de conſuetudinibus*. Eadem erit ratio de alio quovis vino impuro, ſeu fæculento, validè quidem, ſed non niſi graviter illicitè conſecrabili extra caſum urgentis neceſſitatis. Quo in genere ſanè ſæpè graviter peccatur curi per ioeuriam Parochorum, vel æditorum.

157 II. Vinum acidum, vel aceſcens, cùm adhuc ſubſtantialiter ſit vinum, etſi tendens ad interitum, ſeu in acetum jam abire deprehendatur (quod ſapore, & odore periti facilè diſcernunt) valida manet materia conſecrationis, attamen per ſe minimè licita, niſi urgente aliqua neceſſitate. Placet judicium P. Gobat. *cit. num.* 54. Vinum aliquantulùm
„ aceſcens, deficiente alio, adhiberem ſine ſcrupulo nixus,
„ auctoritate Suarii, *hic diſp.* 85. *ſect.* 2. accenſentis leviori-
„ bus defectibus, ſi vinum ſit aliquantulùm acidum: nixus,
„ & praxis ſatis communis Parochis ruralibus: at valdè nota-
„ biliter acido non uterer. Hæc ille prudenter. Quòd ſi verò vinum ita ſit alteratum, ut diſcerni nequeat, & verè ſit dubium, num adhuc ſubſtantialiter vinum, vel acetum ſit, nunquam licet in eo conſecrare citra graviſſimum ſacrilegium, ne quidem in neceſſitate: v. g. ut populus audiat Sacrum die Feſto, aut ei detur communio Paſchalis, aut moribundo viaticum. Plùs enim urget reverentia tanto Sacramento debita, & certam materiam poſtulans, quàm præceptum audiendi Sacrum, communicandi in Paſchate, aut etiam viaticum ſumendi. Quòd ſi tamen poſt conſecrationem, in ſumptione, vel poſteà dubium incidat, an fuerit vinum, vel acetum, eſſe præſumendum pro vino, quippè quod prius eſt, quàm acetum, docet Tamburinus *opuſc. de Sacrific. lib. 2. cap. 8. §. 5.*

III. Vinum aromatibus conditum, abſynthio, cariophyllis, juniperis, &c. ſi quidem ita modicè ſit conditum, vel permixtum, ut ſubſtantiam vini notabiliter, & ſenſibiliter retineat, valida manet materia conſecrationis, etſi ſemper graviter illicita contra præceptum, vel conſuetudinem Eccleſiæ. Si verò admixtio aromatum, vel alterius liquoris ſit immodica, ad minimum erit Materia dubia multoque minùs licitè citra graviſſimum ſacrilegium conſecrabilis. Semper enim timendum eſt, ne aromata adeò ſint valida, ut vinum extrahant, ſi non ab ipſa ſubſtantia vini, ſaltem à communi denominatione, & uſu vini fie, ut non poſſit abſolutè dici, *hoc eſt vinum*; nec pro communi uſu vini ſerviat, ſed potiùs rationem alterius potus, vel mulſi alicujus induat. Similiter diſcurrendum de vino, aqua, vel alio liquore permixto: vide ſuprà *num.* 123. 158

IV. Vinum congelatum adhuc eſſe validam materiam conſecrationis, validèque conſecrari, docet communis DD. ſententia. Ratio eſt: quia, ut omnes Theologi, ac etiam Rubricæ Miſſalis ſupponunt, ſub ſpeciebus vini poſt conſecrationem primò congelatis permanet Sanguis Chriſti, & ideò ordinatur in Rubricis, eſſe liquefaciendum, & ſumendum ut verum Sacramentum: ergo etiam vinum congelatum primò potuit conſecrari. Nam id, quod poſt conſecrationem poteſt continere Sanguinem Chriſti, etiam primò eſt materia conſecrabilis, per ſe loquendo: (niſi deficeret demonſtrabilitas, ut de vino pane imbibito ſuprà dictum, & de minima particula reſpectu conſecrantis non ſenſibili dicetur infra.) Deinde vinum congelatum adhuc eſt verum vinum ſubſtantialiter, neque enim per congelationem corrumpitur ſubſtantialiter, ſed accidentaliter tantùm mutatur, quandoquidem poſteà liquefactum retinet eundem colorem, odorem, ſaporem, etſi virtute nonnihil diminuta. Nec obſtat, quod non ſit actu, & proximè potabile per accidens durante eo ſtatu congelationis, cùm actualis potatio non ſit de eſſentia hujus Sacramenti: eſt enim ſimpliciter per ſe, & ex natura ſua potabile, & de facili per liquefactionem reducitur ad ſtatum proximè potabilis. Alia ratio eſt de vino adhuc uvis contento, cùm enim non ſit vinum ſimpliciter, per ſe, & ex natura ſua non eſt potabile, ſed comeſtibile, & magna quantitate ſumens uvas, jejunium frangeret: at verò vinum congelatum deglutiens ſimpliciter tantum biberet ad effectum potationis proprium, & nullo modo comederet, nec in quacunque quantitate jejunium Eccleſiaſticum frangeret. Denique alia quoque ratio eſt de Baptiſmo. Aqua congelata eo ſtatu ſine dubio non eſt materia valida Baptiſmi: quia materia proxima, & eſſentialis Baptiſmi conſiſtit in ablutione, quæ per aquam congelatam fieri nequit. Sacramentum autem Euchariſtiæ eſſentialiter non conſiſtit in ſumptione, vel potatione, ſed eſt Sacramentum permanens inſtitutum ſub ſpeciebus panis, & vini per modum cibi, & potus, atqui quemadmodùm panis valdè induratus adhuc ſimpliciter eſt cibus, ita vinum congelatum adhuc ſimpliciter eſt potus, & natura ſua potabile, ut dictum. Valida eſt ergo materia conſecrationis vinum congelatum, attamen minimè licita, imò ob contrariam opinionem multorum DD, aliqualiter dubia. Unde graviter peccaret, qui in vino plenè congelato celebraret, tum contra reverentiam Sacramenti adhibendo materiam aliqualiter dubiam: tum quia faceret contra conſuetum Eccleſiæ morem in re gravi. Nullum autem peccatum erit, ſi vinum congelatum ante conſecrationem liquefiat, & etſi conſultius ſit, illud vinum congelatum, ante oblationem præſertim, deponere, & aliud ſumere, ſi commodè haberi poſſit. Poſt oblationem verò congelatum, perinde videtur, aut illud liquefacere, aut aliud ſumere facta nova oblatione tacita mentali, quod Rubricæ indicant; Poſt conſecrationem tandem congelatum, ut ſumas, utique priùs liquefacies prunis, panno calefacto, aut alio modo decenti. Quid ſi potiùs ſolverem halitu meo? Hunc ruſticiſſimum, poſt *Suarez*, & alios meritò reprobat, & diſſuadet Gob. *cit. nu.* 55. idque maximè in propoſito, poſt conſecrationem dicens: *Sanè mallem glaciatum, digito tamen reverenter comminutum* (ſicut poſt *Suarez* exprimit Tamburinus *opuſculo de Sacrificio lib. 2. c. 8. nu. 9.*) *ſumere, quam halitu ſolutum*. Certè Theologi non permittunt vino conſecrato miſceri vel aquam, vel rem aliam, præter particulam Hoſtiæ conſecratæ. 159

III. Al-

III. Admixta de præcepta modica aqua.

160 I. VIno conſecrando admiſcenda eſt aqua modica. Ita Concil. Florent. *In Decreto Unionis*, & Tridentinum *ſeſſ. 22. cap. 7.* Pontifices, & SS. Patres latè deſcriptos habes *diſt. 2. de Conſecratione* per varios Canones. Et Bellarminus *de Sacrificio l. 4. cap. 10.* Nobis ſufficit Alexander I. Papa, poſt D. Petrum Sextus, ante annos 1500. Epiſtola ad omnes Orthodoxos dicens: *Non debet, ut à Patribus accepimus, in calice Domini, aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed utrumque permixtum.* Rationem congruentiæ hujus ſacræ cæremoniæ, & mixtionis, triplicem aſſignant Concilia, Patres communiter: 1. ob factum Chriſti, quia juxta teſtimonium SS. Patrum ipſe Chriſtus creditur in vino aqua mixto conſecraſſe. 2. Quia ſignificat, & repræſentat Sanguinem, & Aquam, quæ de latere Chriſti profluxerunt, juxta Innocentium III. *c. in quadam de Celebr. Miſſarum.* 3. Quia, cùm vinum ſignificet Deum, vel Chriſtum, & aqua populum, *Apoc. 17.* mixtio aquæ cum vino ſignificat unionem Eccleſiæ, ſeu populi Chriſtiani cum Chriſto Capite, quæ unio eſt hujus Sacramenti effectus, ut habetur *c. cùm omne de conſecr. d. 2.*

161 II. Vino conſecrando aqua admiſcenda eſt, *non neceſſitate Sacramenti, ſed præcepti tantùm, non divini, ſed Eccleſiaſtici, ſub mortali tamen obligantis.* Explico 1. *Non neceſſitate Sacramenti*, ut expreſsè habent Rubricæ Miſſalis *de defectibus ſupplendis*. Nam Concilium Florent. & Trident. abſolutè definiunt materiam hujus Sacramenti eſſe vinum de vite, cui aqua admiſceri debet: at ſi aqua admixta eſſet de neceſſitate Sacramenti, deberet dici, materiam hujus Sacramenti eſſe vinum aqua mixtum quemadmodum definiunt materiam Confirmationis eſſe Chryſma confectum ex oleo, & balſamo. 2. *Non neceſſitate præcepti Divini, ſed Eccleſiaſtici tantùm.* Quia de nullo præcepto Divino conſtat: & Concil. Trident. citat. ſimpliciter dicit: *Præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent.* 3. *Sub mortali tamen obligantis.* Adeò ut peccet mortaliter Sacerdos, qui ſcienter aquam vino non miſceret, ut habet communis, & certa Theologorum ſententia. Quia violat præceptum Eccleſiæ in re gravi, non quidem ratione materiæ ſecundùm ſe, ſed ratione finis intenti, & graviſſimorum myſteriorum per illam mixtionem ſignificatorum, ut ſuprà dictum eſt. Tandem admixtio hæc aquæ, tam neceſſaria eſt, ut Theologi non admittant ullum caſum, quo liceat inchoare Sacrificium cum præviſo defectu aquæ: quam ſi oblitus es infundere ſuo tempore, debes poſteà defectum ſupplere, ſi eum advertas (etiam poſt conſecrationem Hoſtiæ) ante conſecrationem calicis, & non poſteà ampliùs. Quia ex præcepto Eccleſiæ, *Vino* conſecrando miſcenda eſt aqua: atqui ante conſecrationem adhuc adeſt vinum: poſt conſecrationem autem calicis non ampliùs adeſt vinum: nihilque non conſecratum miſcendum eſt conſecrato, ex uſu Eccleſiæ latinæ.

IV. Aqua modica naturalis, &c.

VIno conſecrando miſcenda eſt *aqua naturalis tantùm, & modica: & per modum ſacræ Cæremoniæ, ad Altare, & in Calice.* Ita omnes. Explico:

162 I. *Aqua naturalis tantùm.* Adeò ut licèt validè conſecraret, peccaret tamen mortaliter, qui miſceret aquam roſaceam, vel aliam artificialem, etiam in neceſſitate, quæ tamen vix contingere poſſe videtur, uti cum D. Thom. aliiſque communiter docet Diana *p. 6. tr. 7. Reſol.* 28. ubi meritò nimis duram cenſet ſententiam aliquorum opinantium, mortale etiam eſſe admiſcere aquam calidam: addens, ſi in præfrigida aliqua regione conſuetudo eſſet talis, ne vinum fortè congeletur: nullum fore peccatum. Hoc ego benè credo. Sed tu cogita, an ſuppoſitum ſit ſatis phyſicum, experimentale.

163 II. *Aqua modica.* Concilium Florentinum determinat *modiciſſimam.* Communis Doctorum ſententia, & ſufficere *minimam quantitatem.* Suarez, & alii affirmant, certum eſſe, ſufficere *quantumlibet guttulam*, dummodò ſatis ſit ſenſibilis: quia eſt vera aqua, & ſufficiens ad totam ſignificationem myſticam, ac imitationem Chriſti, vide *num.* 180. Non tamen in hoc ſcrupuloſè agendum eſt, dummodò quantitas aquæ admixtæ tertiam partem vini non excedat, quia alioquin redderet materiam dubiam ob periculum corrumpendi ſubſtantiam vini, præſertim tenuis, & non multùm meraci. Adde, quòd per notabilem exceſſum vini ſuper aquam, ſignificetur eminentia majeſtatis Chriſti ſupra populum. Sed de hac aquæ quantitate, vide omninò Gobat *cit. Alph. Sacrific. à nu. 60.* latè, & practicè ſuo more diſſerentem.

164 III. Debet aqua admiſceri vino cæremonialiter *Ad Altare in ipſo Calice vini*, per modum cæremoniæ ſacræ ad ipſum Sacrificii ritum ſpectantis: uti conſtet ex praxi Eccleſiæ ita præſcribentis, atque ex ipſo Tridentino *cit. ſeſſ. 22. cap. 7.* Idque fieri debet ab ipſo Sacerdote in Miſſa privata, aut à Subdiacono in Miſſa ſolemni, juxta præſcriptum ritum Eccleſiæ in Rubricis. Non ergo ſufficit admixtionem aquæ cum vino priùs factam eſſe in urceolo, cantharo, alio vaſe, vel dolio à caupone more ipſis ſolito: alioquin valdè ſæpè non opus eſſet, hanc admixtionem aquæ fieri in Altari. Tandem obſervat Dicaſtillus apud Gobat *n. 59. in fine*, non eſſe reprehendendos eos, qui ex privilegio, aut conſuetudine Ordinis miſcent aquam vino ante Sacrum inchoatum: præſertim cæremonialiter in ipſo Altari.

¶ Sed nunquid, curioſe Tyro, etiam libenter noſſes, quid iſta aqua vino mixta, fiat in conſecratione, an ipſa quoque convertatur in Sanguinem Chriſti? Non moralis, & practica, ſed ſpeculativa, & Scholaſtica eſt quæſtio iſta, tamen ne triſtis abeas, accipe ſenſum meum compendio.

IV. Aqua vino admixta in conſecratione convertitur in Sanguinem Chriſti, non immediatè, quia aqua ut ſic, non eſt immediatè conſecrabilis (alioquin aqua eſſet æquè materia Euchariſtiæ, ac vinum: poſſentque ambæ ſeorſim conſecrari) ſed mediatè tantùm, quatenùs aqua modica admixta vino virtute ejus priùs convertitur in vinum, & ſic jam vinum factum, per conſecrationem in Sanguinem Chriſti: uti contra RR. docet communiſſima Theologorum cum *D. Thoma, Scoto, Bonaventura, &c.* Quòd ſi ergo aqua ante conſecrationem non convertatur in vinum, utpotè quia immediatè ante conſecrationem admixta eſt, vel in majori quantitate, ut tam citò virtute vini, præſertim debilioris, converti, non potuerit: manebit ſanè poſt conſecrationem aqua illa inconverſa admixta ſpeciebus vini conſecrati, & Sanguinis Chriſti: neque tunc falſam reddet formam: *Hic eſt Sanguis meus*: ſicut nec muſca nec guttula alterius liquoris cadens in calicem: & ſicut nec granum hordei v. g. admixtum pani triticeo falſam reddit formam conſecrationis panis. Quia pronomen *hoc*, & *hic*, capienda ſunt, non mathematicè, ſed moraliter, denominatione deſumpta à potiori. Neque illa aqua admixta manens impediet adorationem calicis. Nam totum, & ſolum in calice conſecratum adoratur, non omne ſimpliciter, quod in eo eſt. Primario, & abſoluto cultu Latriæ adoratur Chriſtus ſub ſpeciebus contentus. Secundario, & cultu Latriæ reſpectivo coadorantur ſpecies, tanquam ſignum continens Chriſtum. Per accidens ſolùm adoratur calix per modum veſtis regis adorati, alia per accidens calix per modum veſtis regis adorati, alia per accidens in calice permixta nullo modo adorantur. Nec denique timendum, ne per illam aquam admixtam permanentem frangatur jejunium naturale, adeò ut Sacerdos in Nocte Natalis Domini ſub primo Sacro ſumens calicem cum illa aqua adhuc manente, non poſſet ampliùs celebrare ſecundum, & tertium Sacrum. Cùm enim aqua admiſcenda ſit ex præcepto Eccleſiæ, & ſumptio ſit de præcepto divino; hoc ipſum ceſſabit, & conſequenter non violabitur præceptum Eccleſiaſticum jejunii naturalis, quando unà cum ſpeciebus Sanguinis per modum unius potus ſumeretur illa aqua admixta, adhuc inconverſa. Denique fallax, & vana eſt experientia, quòd aqua calicis admixta, poſt conſecrationem poſſit denuò extrahi per juncum, vel alio modo: niſi fortè in hoc ipſo caſu conceſſo. 165

§. IV. Quas conditiones requirit materia conſecranda?

M*Ateria conſecranda (panis, & vinum) ut validè conſecretur, duas conditiones requirit: una eſt, ut ſit materia certa, & determinata in individuo ex intentione conſecrantis: altera eſt, ut eidem conſecranti ſit moraliter, & ſenſibiliter præſens. Quare validè conſecrari poteſt in quacunque quantitate, modica, vel magna, ſenſibili, & ad ſenſum demonſtrabili: at licitè, non niſi in quantitate modica convenienti fini, uſui, & reverentiæ tanti Sacramenti.* Ita omnes Theologi. Ratio eſt: quia in forma conſecrationis, *Hoc eſt Corpus meum, hic eſt Sanguis meus*, pronomina demonſtrativa, *hoc*, & *hic*, omninò ſignificant materiam certam, & determinatam in individuo, & moraliter præſentem conſecranti: res enim indeterminatè, & in confuſo concepta, aut omninò abſens Conſecranti, aut certè eidem non ſenſibilis, non poteſt ab eo verè demonſtrari per pronomina demonſtrativa, *hoc eſt. hic eſt*: ergo materia validè conſecranda debet eſſe. 166

I. Certa, & determinata in individuo, ex intentione Conſecrantis.

ITa nimirùm, ut Conſecrantis intentio, vel actualis, vel virtualis, verè tendat in hanc certam, & determinatam in individuo materiam, hunc panem, hoc vinum. Ab hac enim intentione Sacerdotis res tota eſſentialiter pendet. ¶ Quare ad tollendos ſcrupulos, & anxietates, & dubietates in hac re frequentiſſimas, conſultiſſimum eſt, ut Sacerdos ante, vel in ipſa Miſſa, aut ſemel pro ſemper expreſsè 167

preſsè dicat, eſſe ſuam intentionem conſecrandi omnem materiam præſentem, licitè, & debitè conſecrabilem, quę ipſi tempore conſecrationis præſens erit, & quam juxta intentionem Eccleſiæ deberet hic, & nunc conſecrare. Qua intentione poſita, ſi contingat, ut ſive in tuis manibus pro te, ſive in corporali pro communicaturis, poſt conſecrationem reperias plures Hoſtias, quàm putaveras, ne ambigas, quin omnes ſint converſæ in Corpus Chriſti. Et præter rationem communem jam datam, Ratio ſpecialis eſt: Quia Conſecrans ſua intentione debet operari practicè, & conficere velle aliquid; actiones autem ſunt circa ſingularia, vel determinata: unde ſi Conſecrans ſua intentione feratur circa materiam confuſam, & indeterminatam, nihil efficiet. Jam declaro latiùs per caſus, quanquam de hoc etiam dixerim *in 1. p. c. 2. à n. 132.*

168 I. Invalida eſt conſecratio. 1. Si Sacerdos intenderet conſecrare ſolùm mediam, vel tertiam partem ſuæ hoſtiæ, nullam deſignando, aut ſolùm partes illas, quæ manſuræ ſunt continuæ poſt fractam hoſtiam, non verò eas, quæ excident: quia non eſt materia determinata ex intentione conſecrantis. 2. Si ex integro cumulo hoſtiarum, vel ex multis hoſtiis 20. v. g. intenderet conſecrare ſolùm quinque, vel ſex, aut mediam, vel tertiam partem in confuſo: tunc enim nulla eſſet conſecrata, quia non eſſet major ratio, cur hæ hoſtiæ potiùs eſſent conſecratæ, quàm aliæ. 3. Si Sacerdos ex multis hoſtiis intenderet ſolùm conſecrare illas, quas Deus, vel Titius determinabit poſt conſecrationem: ſecundùm omnes. Quia nondum adeſt materia determinata, & Sacramenti effectus non poteſt dependere ab eventu, vel conditione futura, ut *in prima par. loco citata dictum*. 4. Quininiò nec valebit conſecratio, ſi intenderes conſecrare illas hoſtias, quas Deus, vel Titius jam determinavit: ut contra *Coninch.* rectè docent *Vaſquez*, & alii cum Tambur. *cit. opuſcul. de Sacrificio l. 4. c. 11. num. 11.* Niſi enim Dei, vel Titii voluntas, & determinatio nota ſit Sacerdoti, non poteſt Sacerdos per pronomen, *Hoc* demonſtrare, quas Hoſtias, vel partes Hoſtiarum conſecret. Contrà valida (at certè illicita, & nugatoria, & reverentiæ tanti Sacramenti repugnans) eſſet conſecratio, ſi Sacerdos ex pluribus hoſtiis præſentibus intenderet conſecrare tantùm quinque, vel ſex, eas ipſe deſignando; vel omnes præter ſupremam, & infimam cumuli; aut omnes pares, ſecundam, quartam, ſextam, ſi ordine collocatæ ſint, & determinetur, unde initium numerandi ſumendum ſit. Quod ſi eo caſu hoſtiæ non conſecratæ comuniſceantur cum conſecratis, ita ut diſcerni nequeant, totus cumulus ad Altare deferendus, & iterùm conſecrandus eſt, non abſolutè, quia ſic caderet conſecratio ſuper jam conſecratas, quod eſſet ſacrilegium: ſed limitatè, cum intentione conſecrandi eas tantùm, quæ conſecratæ non ſunt, ut cum *Diana*, & aliis ſentit *Tamburinus cit. n. 12.* aut faciliùs, conſecrando cumulum ſub conditione, ſi hoſtiæ non ſint conſecratæ, ut placet Lugo *De Euchar. diſp. 4. n. 136.* Qui tandem conſulit, totum illum cumulum eſſe aſſervandum, donec corrumpatur.

169 II. Non conſecrantur hoſtiæ poſitæ ſuper Altare (etiam ſuper corporale) omninò inſcio Sacerdote, ſejunctæ à cumulo alias conſecrando: quia nimirùm illæ hoſtiæ nullo modo ſunt intentæ, vel determinatæ in mente Sacerdotis, cujus voluntas, & intentio non poteſt ferri in incognitum. At contrà, quando Sacerdos ipſemet plures hoſtias conſecrandas ad Altare poſuit (& maximè ſi in Offertorio jam obtulit) aut ipſo jubente, vel volente, alius attulit, & repoſuit, aut ſaltem rationabiliter advertit ab alio afferri conſecrandas, aut ab alio monitus fuit de conſecrandis particulis jam in Altari repoſitis (dummodò ſaltem tempore conſecrationis ſint ſuper corporale poſitæ, vel in vaſe ſacro repoſitæ) etiamſi earum particularum tempore conſecrationis, vel etiam oblationis minimè recordetur, nec eas videat, adhuc tamen eas omnes validè conſecrat. Ex communi Layman *lib. 5. tract. 4. cap. 2. num.* 4. Gobat *caſu 3. n. 85.* Quia intentio expreſſa, vel implicita eas conſecrandi anteà habita, adhuc virtualiter perſeverat, & illæ particulæ debitam præſentiam ad validam, & licitam conſecrationem habent, ut ſupponitur; nimirùm tempore conſecrationis repoſitæ ſuper corporale, vel in vaſe ſacro. Nam ſi eo caſu, Sacerdote non ampliùs recordante, particulæ manſiſſent repoſitæ in Altari extra corporale, vel in vaſe non ſacro, ligneo, ſtanneo, &c. regulariter illæ particulæ non conſecrarentur, juxta communem DD. *Suarez*, *Tann.* alioſque citans Diana *p. 5. tr. 2. Reſ. 10.* Tamb. *opuſc. de Sacrif. l. 2. c. 3.* Ratio eſt: quia regulariter omnis boni Sacerdotis intentio eſt, & debet eſſe, & ſemper ſupponitur fuiſſe ſolùm conſecrare, quidquid eſt à ſe conſecrabile licitè ſine peccato; nemo enim, præſertim in tam ſancto miniſterio præſumitur velle agere illicitè, ſeu peccare: atqui particulæ extra corporale, vel in vaſe non ſacro poſitæ, non ſunt licitè conſecrabiles, ob reverentiam Sacramenti, & contrariam ordinationem Eccleſiæ: ergo intentio Sacerdotis, non ſe extendit ad illas ſic poſitas conſecrandas; & conſequenter non conſecrabuntur. Atque ita reſpondi alicubi in facti contingentia: quandoquidem Superior pro ſummo Sacro ipſemet juſſerat particulas pro populo conſecrandas ad Altare portari, utique cum intentione illas conſecrandi: detulit Acolythus in ſcatula lignea, & propè extremum candelabrum repoſuit in Altari, ibique remanſerunt toto tempore, Superiore non ampliùs recordante. Reſpondi, inquam, non fuiſſe conſecratas ob dictam rationem: ob ſcrupulos tamen permiſi poſteà conſecrari ſub conditione, ſi conſecratę non ſint. Qui tamen probabiliter dici poteſt, Eccleſiam permittere in tali caſu inadvertentiæ, ut intentio Sacerdotis extendatur ad tales hoſtias, ideò poſſe eas, abſque nova conſecratione, præberi fidelibus in caſu manifeſtæ neceſſitatis, cenſent *Tannerus*, & *Gob. cit. nu. 58.* atque etiam extra caſum neceſſitatis id permittunt *Gamachæus*, & *Præpoſitus* apud *Dianam* citatum. Et certè *Laymam loc. cit.* univerſaliter teſtatur, eſſe intentionem, & praxim Eccleſiæ, ut ſi Sacerdos tempore oblationis non recordatur hoſtiarum appoſitarum, vel tempore conſecrationis immemor ſit ablatorum, cenſeantur nihilominùs conſecratæ, dummodò habuerit virtualem ſaltem intentionem eas conſecrandi: juxta modos ſuprà poſitos. Sic Laymam nihil reſtringens ad poſitas ſupra corporale, vel arulam. Sed ego maneo in priori ſententia, & denuò ſub conditione conſecrandas cenſeo ante diſtributionem.

Cæterùm, ſi eo caſu Sacerdos haberet intentionem conſecrandi, quidquid ab eo validè conſecrabile eſt, ſive licitè, ſive illicitè, eo ipſo quidem peccaret, attamen hoſtias ita poſitas validè conſecraret, quia jam anteà retentæ retinent moralem præſentiam ſufficientem, ut ſupponitur. Talis tamen intentio, ut dixi, *regulariter* non præſumitur, & utique illicita eſt, quemadmodùm Layman *cit.* & alii etiam illicitam cenſent, ſi ita ſtatueret, nolo conſecrare ullas hoſtias appoſitas, niſi tempore conſecrationis, vel ſaltem oblationis memor fuero, quia conditionem non neceſſariam, & inutilem apponit, quamvis Tamburinus citatus in hoc nullum peccatum agnoſcat.

¶ Huc incidenter ſpectat, quod Rubricæ Miſſalis præſcribunt, hoſtias pro communicantibus conſecrandas debere poni ſuper corporale, vel arulam ante Offertorium: attamen: adhuc eas licitè conſecrari, ſi afferantur paulò poſt Offertorium, cum oblatione mentali, modò adſint ante Præfationem, docent Diana *p. 2. tr. 14. Reſ. 71.* Gavantus apud ipſum, & Buſembaum *Tract. 12. c. 1. dub. 5. in fine.* Et quidni etiam, modò adſint ante conſecrationem? omninò concedunt Tamburinus *cit. l. 2. c. 5. §. 2.* & Gobat. *cit. n. 96.* Qui addit: ſi unus tantùm dimittendus eſſet ſine Communione, ſe tunc non ampliùs pro ipſo conſecraturum peculiarem hoſtiam, ſed diffringerem, ait, particulam à mica grandiori, ipſique porrigerem, ſecutus arbitrium Gavanti, & tu tutò fac ſimiliter. ¶ Conſecravi ſemel Ciborium plenum particulis: & mox facta conſecratione, alius Sacerdos aufert ad communicandum populum: an rectè, & citra peccatum? Reſpond. Circa peccatum mortale quidem, at certè non ſine veniali indecentia, niſi urgeat neceſſitas aliqua, tam citò communicandi alios: eſt enim aliqua deordinatio, ſi ſuper illas particulas non fiant ſigna, Cruces, Benedictiones præſcriptæ in Miſſali. Ita poſt alios Lugo *diſp. 10. ſect. 2.* Tamburinus, & Gobat *citati*. 170

III. Valida regulariter eſt conſecratio, quando Sacerdos conſecrans habet in manibus duas hoſtias compactas, putans eſſe unam tantùm, aut ſi putat hoſtias à ſe, vel ab alio appoſitas ad conſecrandum, eſſe tantùm tres, cùm tamen ſint quatuor. Communis DD. Ratio eſt: quia regulariter intentio Conſecrantis ſolet eſſe, imò ſemper deberet eſſe, conſecrandi totam materiam præſentem, quam in manibus tenet, vel in corporali propoſitam habet. Error autem ſpeculativus, & privatus non obſtat intentioni practicæ, & abſolutæ conſecrandi omnem materiam præſentem, quam tanquam Eccleſiæ conſuetudini conformem quiſque cenſetur habere implicitè. Unde ſi Sacerdos advertat poſt conſecrationem eſſe duas Hoſtias ſimul junctas, utramque ut conſecratam ſumat, ut habet Miſſale. Si verò ante conſecrationem poſt oblationem factam advertat, alteram ſeponat, & poſt Miſſam ipſe, vel alius ſumat tanquam panem benedictum. Quodſi tamen eo caſu Criticus quiſpiam expreſsè, & determinatè intenderet conſecrare tantùm unam hoſtiam, cùm tamen ſint duæ, aut tantùm tres particulas, cùm tamen ſint quatuor, omninò neutram, vel nullam conſecrabit: quia ſemper erit major ratio de una, quàm de altera quamvis aliqui putent, tunc ex duabus majoribus hoſtiis compactis, conſecrandam majorem, quæ erat in conſpectu Sacerdotis, idque maximè ſi majori minor particula eſſet compacta à tergo. 171

IV. Conſecrato calice, non conſecrantur guttulæ vini exterius calici aſperſæ, & adhærentes: quia minimè à Conſecrante intenduntur: & ſi quis intenderet eas conſecrare, conſecraret utique validè, utpotè materiam ſenſibilem ſatis 172

tis

Digitized by Google

tis præſentem, & ex intentione determinatam; attamen peccaret graviter contra reverentiam Sacramenti. Similiter & guttulas vini calici interiùs adhærentes ſeparatim à vino in fundo congregato, ſiquidem Sacerdos habuiſſet intentionem conſecrandi, quidquid eſt in calice validè conſecrabile, validè conſecrari non eſt dubium. Et verò etiam abſolutè eas ſemper conſecrari (niſi Sacerdos habuiſset contrariam intentionem) validè probabiliter defendunt Tannerus, & Dicaſtillus apud Gob. *num.* 89. eò quòd non requiratur phyſica conjunctio materiæ conſecrandæ. Contra verò, ſi habuiſti intentionem ſolitam, & debitam conſecrandi ſolùm, quicquid eſt licitè, & decenter conſecrabile juxta morem Eccleſiæ, longè verius eſt, eas non conſecrari. Ita Suar. Reginaldus, aliiſque citatis Laym. *eodem l.* 5. *tract.* 4. *cap.* 2. *num.*15. Ratio eſt: quia intentio Eccleſiæ cenſetur eſſe, & intentio Sacerdotis debet eſſe, conſecrare ſolùm liquorem, qui per modum unius continui potabilis, tempore conſecrationis eſt in calice congregatus: certè intentio conſecrandi ſolùm id, quod eſt in calice licitè conſecrabile, non videtur rationabiliter ſe extendere poſſe ad illas guttulas. Addit Eſcobar *Tract.* 7. *Exam.* 6. Sacerdotem vi ipſius particulæ, *Hic eſt calix Sanguinis mei*, tantùm intendere conſecrare id, quod per modum unius continui potabilis eſt in calice, ideoque guttulas illas non conſecrari: nec opus eſſe, ſollicitum eſſe Sacerdotem de iis abſtergendis; & optimè faciet Sacerdos, ſi ſemel pro ſemper intendat illas guttulas, ſicut & micas Hoſtiæ adhærentes, nunquam conſecrare. Aut pro majori ſecuritate, juxta communem DD. monitionem, & praxim, illas guttulas animadverſas ante conſecrationem, imò ſtatim poſt infuſionem, purificatorio abſtergere; aut maximè ſi ſerò, & proximè conſecraturus advertas, circumacto vino, quod eſt in calice, cum illo uni, ut rectè conſulit Gavant. apud Gob. *cit. caſu* 2. *n.*64. Cæterùm non abſtergentem peccare, meritò negat Tamburinus *citat. opuſc. de Sacrif. l.*2. *cap.* §.3. *n.* 19. addens, nec expedire, ut eas abſtergat, ſi primò advertat jamjam conſecraturus *ſimili modo*. Poſt conſecrationem autem nullo modo ſunt abſtergendæ; tum quia ſine periculo irreverentiæ fieri vix poterit, tum quia fortè conſecratæ ſunt, quare admoto reliquo vino conſecrato uniendæ ſunt ante ſumptionem, aut ſaltem in prima ablutione.

II. Materia ſit moraliter, & ſenſibiliter præſens Conſecranti.

173. I. Regula hic communis eſt. Ad validam conſecrationem requiritur, & ſufficit, quòd materia conſecranda, (panis, & vinum) ſit ita vicina Conſecranti, ut moraliter prudenti hominum judicio cenſeatur ei præſens per pronomina *Hoc*, & *Hic*, & ſufficienter demonſtrari: ſic nimirùm, ut illi articuli retineant ſuum proprium ſenſum; & non potiùs dicendum ſit, *illud*, vel *ille*. quas particulas à valida conſecratione meritò rejicit Vaſquez *hic diſp.*171.*cap.*4. §. Ad licitam autem conſecrationem requiritur, ut materia conſecranda ſit, aut in manibus Conſecrantis, ut eſt hoſtia major Sacrificii, aut in Altari conſecrato ſuper corporale, vel in vaſe ſacro ordinario continente, & aperto, utpotè vinum in calice, particulæ conſecrandæ in Ciborio, pixide, vel calice apertis: adeò ut ſervando morem, & ordinationem Eccleſiæ, omne dubium ſufficientis præſentiæ omninò evitetur: ut proinde omnium conſenſu graviter peccaret, qui ſcienter calicem conſecrandum, vel vas, in quo hoſtiæ conſecrandæ continentur, non aperiret; aut conſecraret materiam extra corporale, in vaſe non ſacro, aut extra Altare, &c. Jam pergamus quoad valorem, cùm de licito nulla ſit difficultas.

174 II. Ad validam conſecrationem non requiritur, ut materia conſecranda à Conſecrante actu videatur, manu tangatur, alioſve ſenſu percipiatur, aut verborum conſecrationis ſono eouſque pertingente feriatur. Nec probatur praxis eorum, qui ridiculè os proximè admovent, ut anhelando halitum in panem, vel calicem inſpirent &c. Quia hæc omnia impertinentia ſunt ad hoc, ut materia ſit moraliter, & ſenſibiliter præſens, & ſine illis ſufficienter poſſit fieri demonſtratio ad ſenſum per pronomina *Hoc*, & *Hic*. Imò juxta praxim Eccleſiæ rectè conſecrantur Hoſtiæ in calice, vel in cumulo ſuper Corporale congeſtæ omnes, etſi inferiores nec videri, nec tangi, nec ſono verborum, aut halitu feriri poſſint, cenſentur tamen ſatis præſentes, & demonſtrabiles ad ſenſum per ſuperiores particulas ratione inferiorum magis elevatas. Communis apud Layman, Tannerum, Tamburinum, Gob. *ll. cc.* Unde ſuppoſita ſemper intentione conſecrantis ſe eò uſque actu, vel virtute extendente, validè conſecratur vinum in calice non detecto, particulæ in Ciborio, vel pixidè clauſis, vel tectis, etſi illicitè: imò etiam vinum in canthare, vel vaſe, panis in caniſtro clauſo, etſi magis illicitè. Ratio eſt: quia ſic illa materia adhuc eſt moraliter ſatis præſens ratione ſui ordinarii continentis, in quo à Sacerdote, vel, eo ſciente, & volente, ab alio, loco congruo eſt poſita cum intentione illam conſecrandi. Nam tunc continens, & contentum demonſtratur per formam; *Hoc eſt*: *Hic eſt*, *&c.* per modum unius: ſicut ſolemus dicere de loculis clauſis cum pecunia: *hoc eſt aurum*, *argentum*, *&c.* & de poculo clauſo vini: *hoc eſt vinum*. Quare ob moralem certitudinem, propter communem DD. ſententiam apud ſuprà citatos, non eſt iteranda conſecratio, ſi per oblivionem vas continens particulas ſub conſecratione non detectum, ſed tectum, vel clauſum manſerit.

III. Quoad interpoſitionem alterius corporis inter Conſe- 175
crantem, & materiam conſecrandam, placet regula Suarii; *Quod ſi corpus interponatur per modum ordinarii continentis, vel tegentis, valet Conſecratio*. Ut in exemplis modò allatis, *Secus*: *ſi corpus interponatur per modum dividentis, vel ſeparantis*. Unde non valet conſecratio, ſi materia conſecranda exiſtat poſt parietem, retro Altare, aut retro tergum Sacerdotis, ſic enim verè moraliter materia eſſet diviſa à Sacerdote, nec ita præſens, ut poſſit demonſtrari per pronomen *Hoc*. Quòd ſi tamen materia à tergo manu teneatur, vel deſignetur, aut facie averſa aſpiciatur, non videtur irrita conſecratio, ſed ſufficienter demonſtrari. Suarez, Vaſquez, Tannerus, alii. Hoſtia conſcio Sacerdote latens ſub corporali immediatè, videtur validè conſecrari, eſt enim ſub ordinario regente, & ſufficienter demonſtratur: at latens ſub mappa Altaris, vel in Miſſali, ſub cuſſino, &c. an validè conſecretur, validè dubium eſt. Affirmant Suarez, & alii cum Bonacina hic. Sed rectiùs videntur negare Vaſquez, & alii cum Laym. *lib.*5. *tr.*4. *c.*2. Non enim cenſetur ſufficienter præſens, & demonſtrabilis per pronomen *Hoc*: unde ſaltem ob dubium graviſſimè peccaret, qui ſic latentes conſecraret. Similiter validè conſecraretur hoſtia, vel materia exiſtens in Tabernaculo, vel Sacrario: nunquid etiam in clauſo, Coninch. & alii communiùs rectè negant, & æquiparant tabernaculum clauſum parieti dividenti: aliqui tamen apud Tamburinum *cit. c.* 2. *n.* 7. affirmant, æquiparantque tabernaculum clauſum pixidi clauſæ, & eſſe velut vas magnum continens, adeòque eo demonſtrato ſufficienter demonſtrari materiam in eo contentam per pronomen *Hoc*: Lugo verò *citat. diſp.*4. *n.*123. rem ſub dubio relinquit, ideòque omnimodis cavendam in praxi.

IV. Invalidè ſine dubio conſecraretur materia validè di- 176
ſtans, v. g. per centum paſſus, vel ultrà, etiamſi tam procul videri poſſit: nam tam procul poſita non poteſt verè demonſtrari per pronomen *Hoc*. Quanta autem propinquitas requiratur ad validam conſecrationem, dubium eſt, & ex morali prudentum judicio pendet. Sotus apud Tambur. *cit. n.* 8. cenſet certum eſſe, hoſtiam poſſe conſecrari, ſi diſtet à Conſecrante per decem paſſus: at ſi diſtet per triginta paſſus, eſſe dubium. Et quamvis id non dubium, ſed certum putent aliqui: Bonacina tamen, & Tamb. *cit.* meritò cenſent incertiſſimum eſſe; & ego puto. Non enim video, qua ratione res à me per 30. paſſus diſtans, ita ſit mihi præſens, ut de illa verè poſſim dicere, & demonſtrare: *Hæc res*, vel *Hoc eſt*. Denique etiam requiritur, ut tota materia conſecranda, & ſecundùm omnes partes conſecrabiles ſit ita moraliter propinqua, & præſens Conſecranti: nam ſicut nobis non eſt præſens totus aer, & navigantibus totum mare, ita ſi totum mare converteretur in vinum, & tantum ſpatium eſſet plenum pane, non poſſet tanta quantitas tota conſecrari ab uno ſimul: ſed conſecraretur ſolùm ea quantitas, quam vel Conſecrans verè demonſtraret, vel quam Deus ipſi moraliter præſentem videt: nam vaſta quantitas non poteſt cenſeri tota præſens uni ratione unius reſpectivè, tam modicæ partis v. gr. (ponamus) triginta paſſuum. Communior cum Suarez. Oppoſitum tamen docet Vaſq. Lugo autem *cit.* rurſus ſub dubio relinquit. Et hinc conſequenter dixi

III. Validè conſecrari poteſt materia in quacumque quantitate, modica, vel magna, ſenſibili, & ad ſenſum demonſtrabili.

I. Quæcumque magnitudo, vel multitudo panis, & 177
vini poteſt validè Conſecrari, dummodò tota ſit ſufficienter præſens conſecranti, ut ſimpliciter poſſit demonſtrari ad ſenſum per ly *Hoc*. Communis Doctorum contra nonnullos antiquos. Ratio eſt: quia panis, & vinum in quacumque magnitudine, vel multitudine eſt verus panis, & verum vinum ſubſtantialiter, uſualiter, adeòque materia natura ſua conſecrabilis; neque ex ullo capite certa quantitas, magnitudo, vel multitudo determinatur: non enim ex inſtitutione; quia poteſtas conſecrandi abſolutè, & indefinitè à Chriſto conceſſa eſt Sacerdotibus: abſque ulla limitatione ad certum terminum: neque ex forma conſecrationis; quia & hæc ex ſe apta eſt cadere ſupra quamcumque materiam conſecrabilem ſaltem moraliter præſentem, & demonſtrabilem per ly *Hoc*. Neque ex intentione Miniſtri, quia & iſta poteſt extendi ad quamcunque materiam.

Nec

Nec denique obſtat malitia Miniſtri, & inconvenientia, ex qua conſecratio tantæ materiæ, v. g. panis totius officinæ, vinum integri plauſtri, &c. inutilis planè, inepta ad finem inſtitutionis, ſeu uſum ſacramentalem, & injurioſa Sacramento fieret: non enim omne inconveniens invalidat Sacramentum. Certè maximè inconveniens, & injurioſum Sacramento eſſet conſecrare hoſtiam ad uſum magicum; vel ad eam conculcandam, comburendam: &c. & tamen conſecratio valeret: ergo &c. Dixi autem *validè*. Nam licitè ſine dubio non poteſt conſecrari quæcumque quantitas panis, & vini, corbatim, vel plauſtratim: cùm tanta quantitas nec cum debita reverentia aſſervari, nec juxta ritum Eccleſiæ diſpenſari poſſit. Ad licitam ergo conſecrationem requiritur, ut non ſit major quantitas, quàm tempore opportuno poſſit abſumi, quia periculum eſſet, ne ſpecies computreſcerent.

178 II. Quæcumque etiam minima pars, particula, guttula, panis, & vini poteſt validè conſecrari, dummodò humano ſenſu ſit verè ſenſibilis, ac ſubſtantiam panis, & vini verè contineat: ſecundùm omnes. Tunc verè erit panis, & vinum ſufficienter demonſtrabile ad ſenſum per ly *Hoc*. Non autem validè conſecrari poſſet materia panis, & vini tam minutiſſima, ut ſimpliciter ſenſu percipi non poſſit, cùm talis non poſſit ad ſenſum demonſtrari per ly *Hoc*, & univerſum Sacramentum eſſentialiter ſit ſignum ſenſibile: adeòque requirat materiam ſenſibilem: quòd ſi verò talis materia eſſet naturaliter quidem inſenſibilis, adhuc tamen validè poſſet conſecrari, ſi viſus Sacerdotis ſupernaturaliter elevaretur ad illam videndam, adeòque demonſtrandam per ly *Hoc*: quemadmodùm etiam de facto conſecratur conjuncta hoſtiæ, vel materiæ ſenſibili. Quòd ſi autem talis materia ſimpliciter quidem eſſet ſenſibilis naturaliter, at non reſpectu Sacerdotis conſecrantis, non poſſe validè conſecrari, (contra Lugo *cit. num.* 116.) probabiliùs docent Vaſq. & alii apud Tambur. *cit. cap.* 1. §. 1. *num.* 12. Quia non poterit tunc eam demonſtrare Sacerdos per ly *Hoc*, cùm ipſi non ſit ſenſibilis. Loquimur enim de tali particula ſeparata. Nam quæcumque minima ſimpliciter ſenſibilis conjuncta toti materiæ ſenſibili, utique validè conſecratur, & etiam poſteà ſeparata, conſecrata manet, dummodò ſpeciem panis, & vini retineat, ut definit Tridentinum, inde tamen non ſequitur, ſic ſeparatam poſſe primò conſecrari: nam ad Sacramentum in facto eſſe ſufficit materiam ſimpliciter quocumque modo eſſe ſenſibilem, ad actualem autem conſecrationem requiritur, ita eſſe ſenſibilem, ut actu ad ſenſum poſſit demonſtrari. Dixi rurſùs *validè*;

IV. At licitè nonniſi in quantitate modica, conveniente fini, uſui, & reverentiæ tanti Sacramenti.

179 I. AD licitam nimirùm conſecrationem requiritur ea quantitas panis, & vini, quæ tanquam conveniens fini inſtitutionis, uſui, & reverentiæ tanti Sacramenti, & Sacrificii ab Eccleſia præſcripta, & uſurpata eſt. Nimirùm ut materia panis ſit figuræ rotundæ (in Eccleſia latina) major pro uſu Sacrificii, ut elevata à populo videri commodè, & decenter ſumi poſſit. Cæterùm in defectu majoris Hoſtiæ, etiam in minori licere celebrare privatim, imò & publicè, ſi cauſa urgeat, & ſcandalum abſit, rectè docent Diana, Marchantius, alii cum Tamburino *opuſculo de Sacrificio l.*2. *cap.*8. Et quòd hîc nullum obſtet præceptum, nec conſtet de conſuetudine obligante ſub præcepto. Eo caſu, ad vitandum ſcandalum populi licere quidem conſecrare, & ſumere minorem: & tamen elevare majorem jam ab alio præconſecratam, vult idem Tamburinus ibid. Sed mihi probabiliùs negant Diana, Marchant. Gob. alii. Quia tunc populus deciperetur, qui credit ſe adorare Hoſtiam præſentis Sacrificii. Liceret tamen eo caſu ſumere minorem Hoſtiam tunc conſecratam, & majorem ſimul conſecratam, quam unicam haberet, reponere pro Hierotheca. Minimè verò liceret eo caſu majorem reponere, & minorem aliquam jam anteà, vel ab alio conſecratam ſumere. Quia ſacrificans debet participare de ſuo hoc præſenti Sacrificio, ut contra Fagundez optimè, & nervosè probat Lugo *de Euchariſtia d.*19. *ſect.*5.

180 II. Similiter quantitas vini licitè, & decenter conſecrabilis, omnium ſenſu ita debet eſſe modica, ut brevi ductu facilè, & decenter hauriri poſſit: & placet communis ſuaſio, & praxis piorum, in mediori calice infundendum ad latitudinem circiter thaleri. Sic enim ex una parte abeſt periculum, ne facilè caſu effundatur nimis multum aquæ, & materia reddatur dubia, ideòque rurſus indecorè vinum ſuperfundi debeat: ex altera autem parte, ſic faciliùs debito modo purificatur calix, minuſque timendum eſt, tum ne ſacer Sanguis defluat in barbam, vel etiam in patenam, tum ne furtim ſubrepat, placeatque doloſa, ac ſenſualis voluptas, quam naturaliter provocat ſuavitas ſpecierum vini boni conſecrari.

¶ Scrupulum jam mihi injeciſti. Ego enim, quando adverto bonum, ſuave, ac Theologicum eſſe vinum, liberaliter infundere ſoleo, ac ſanè longè plus, quàm tu conſulas. At quando ſcio vinum eſſe Laurentii Surii parcus admodùm ſum, & vix quantitatem à te conſultam attingo. Anne ego pecco? certè, qui te à veniali irreverentiæ gulæ vitio excuſet, ſi ita facias ad captandam delectationem ſenſualem in ſacro epulo, ſcio neminem. In ablutione faciliùs tranſiret. At ex eo præcisè, quòd minùs affundas, quia non ſapit vinum, nullum peccatum meritò agnoſcunt Tambur. *cit. l.* 2. *c.* 5. *ſ.* 1. *n.*10. 11. Gob. *Caſu* 2. *n.*52. niſi fortè actuali affectu (non habituali ſolùm diſpoſitione) diceres: infunderem plus ob gulæ voluptatem, ſi vinum eſſet notæ melioris. Denique quid ſentiendum de iis, qui ex devotione multum vini infundunt, aut majores, & groſſiores hoſtias expetunt, ut eò diutiùs ſpecies in ſtomacho conſerventur, per occaſionem dicam inferiùs *Sect.*4. cùm de fructibus Euchariſtiæ.

SECTIO III.

De Forma Sacramenti Euchariſtiæ.

SUMMARIUM.

181 & 182 *Forma Conſecrationis panis eſt hæc:* Hoc eſt enim Corpus meum: *ly* enim *non eſt de Eſſentia.*
183 *Forma eſſentialis conſecrationis vini, eſt.* Hic eſt calix Sanguinis mei.
184 Uſque ad n. 188. *Reliqua omnia verba non ſunt de eſſentia formæ, & de neceſſitate Sacramenti, ſed præcepti Eccleſiaſtici.*
188 *Quid ſignificent Particulæ* Hoc, Hic,
189 *Ly* Eſt, *ac* 190 Enim?
191 Uſque ad n. 194 *Item* Corpus meum. Sanguis meus?
194 & 195 *Verba Conſecrationis proferenda ſunt* recitativè, &
196 Uſque ad n. 199. Significativè, ac Practicè, &
199 *Invariata ſubſtantialiter, & accidentaliter. Quæ mutatio ſubſtantialis?*
200 Uſque ad n. 204. *Quæ accidentalis?*
204 *Forma Conſecrationis realem Corporis, & Sanguinis Chriſti præſentiam in ultimo prolationis inſtanti efficit.*
205 *Non phyſicè, ſed moraliter:* &
206 *Præciſè ut ſignificativa, non ut formaliter vera.*

§. I. *Quæ, & quotuplex eſt Forma Sacramenti Euchariſtiæ? quæ verba eſſentialia?*

FOrma Sacramenti Euchariſtiæ dicuntur illa verba, quibus Sacramentum Euchariſtiæ conficitur; ſeu quibus 181
ſit præſens Corpus, & Sanguis Chriſti ſub ſpeciebus panis, & vini. Quia verò Euchariſtia eſſentialiter eſt Sacramentum permanens in facto eſſe conſiſtens in ſolis ſpeciebus Corpus, & Sanguinem Chriſti continentibus, uti *ſect.* 1. viſum: ideò verba illa non ſunt eſſentialiter intrinſeca; & propriè dicta forma Sacramenti Euchariſtiæ, ſed extrinſeca, & cauſalis tantùm: ſed potiùs dicenda ſunt forma conſecrationis. Porrò, ſicut Sacramentum Euchariſtiæ duplicem habet materiam partialem, panem, & vinum conſecrandum in Corpus, & Sanguinem Chriſti; ita duplicem quoque habet formam partialem, ſcilicet conſecrationis panis in Corpus, & vini in Sanguinem Chriſti.

Forma Conſecrationis Panis, & Corporis Chriſti.

HÆc eſt: *Hoc eſt enim Corpus meum*. De fide, ex facto, 182
& inſtitutione Chriſti iiſdem verbis Conſecrantis, & præceptum addentis: *Hoc facite in meam commemorationem*, ita interpretante univerſali uſu, traditione, & definitione Eccleſiæ in variis Conciliis, maximè Florentino in Decreto de Armenis, & Trid. *ſeſſ.* 13. *c.*1. Et ratio eſt: quia illa eſt forma hujus Sacramenti, qua conficitur ipſum Sacramentum, quaque ſignificatur conſecratio: ſed utrumque fit per illa verba, ergo, &c. Omnia illa verba (excepta particula conjunctiva *enim*) & ſola illa ſunt de eſſentia, & neceſſitate formæ conſecrationis Corporis Chriſti. Omnes. Neque enim ulla alia verba ſive ſubſequentia, ſive præcedentia, poſſunt eſſe de eſſentia hujus formæ. 1. Non illa ſubſequentia, *quod pro vobis tradetur*, vel, *quod pro vobis datur*. Cùm illa verba non referant Matthæus, & Marcus, ſine dubio non omiſſuri, ſi eſſent de eſſentia Conſecrationis, & alioquin in Eccleſia latina nunquam conficeretur Sacramentum Euchariſtiæ. 2. Non illa verba præcedentia: *Accipite, vel manducate, vel comedite*: quia hoc ſecundum omittitur à Marco, & utrumque à D. Luca. Non eſt autem credibile, Evangeliſtas commemorando inſtitutionem Euchariſtiæ omiſiſſe eſſentialia. Deinde illa verba ſolùm ſignificant aliquid extrinſecum, ſcilicet uſum Sacramenti: uſus autem non eſt de eſſentia hu-

jus

Digitized by Google

jus Sacramenti, ut ſuprà dictum. 3. Multò minùs illa alia præcedentia, *Qui pridie, quàm pateretur, accepit panem, &c.* cùm ſit mera narratio facti Chriſti, & nullo modo proferantur in perſona Chriſti. Quòd autem Sconſt r (cum Scoto *in 4. d. 4. q.* 8. attamen non aſſertivè, ſed arguitivè tantùm loquente) concedunt illa verba, *Qui pridie, &c.* neceſſariò debere proferri, non quòd ſint eſſentialia, ſed ad hoc ut alia verba eſſentialia: *Hoc eſt Corpus meum* ſignificativè, & formaliter proferri intelligantur in perſona Chriſti, nihil urget, & ab aliis communiter exploditur. Nam quod Sacerdos loquatur in perſona Chriſti, non pendet ex illis, vel ullis verbis antecedentibus, ſed ex intentione, quam requirit veritas verborum proferendorum. Hoc enim ipſo, quod Miniſter habeat veram intentionem verbis competentem, & veraciter dicat: *Hoc eſt Corpus meum*, loquitur in perſona Chriſti alioquin illa verba non eſſent vera, ſed falſiſſima, ut patet.

Forma Conſecrationi vini, calicis, Sanguinis Chriſti.

Conſueta hæc eſt: *Hic eſt enim calix Sanguinis mei, novi, & æterni teſtamenti, Myſterium fidei, qui pro vobis, & pro multi effundetur in remiſſionem peccatorum.* De fide, authoritas, & ratio eſt eadem, quæ ſuprà:

183 I. De eſſentia, & neceſſitate formæ conſecrationis calicis ſunt ſola illa verba, *Hic eſt calix Sanguinis mei*, vel, quod idipſum eſt: *Hic eſt Sanguis meus.* Ratio eſt: quia illa tantùm verba ſunt eſſentialia Sacramentorum, quæ ſignificant, & efficiunt effectum Sacramentalem, ſed ſola illa verba: *Hic eſt calix Sanguinis mei*, ſignificant, & efficiunt converſionem vini in Sanguinem Chriſti, ejuſque realem, & permanentem præſentiam ergo illa ſola verba ſunt eſſentialia, non item reliqua ſequentia, quæ non ipſam præſentiam Sanguinis Chriſti, ſed alia exprimunt, nec conſequenter determinant formam in ſenſu eſſentiali, & ſacramentali, qui completur abſque ipſis.

184 II. Verba ergo ſequentia, *novi, & æterni teſtamenti*, non ſunt eſſentialia formæ, & de neceſſitate Sacramenti hujus, (contra *D. Thomam, & Thomiſtas*) docent alii omnes communiſſimè cum *D. Bonaventura, Alenſi, Scoto, Suarez, Bellarmino, &c.* nam (præter rationem dictam) Evangeliſtæ omnes omiſerunt hæc verba: *& æterni, Myſterium fidei.* Evangeliſtæ autem ſine dubio retulerunt omnia verba eſſentialia ad conſecrationem, cùm ſinguli narrent id, quod Chriſtus fecit, & inſtituit, ſingulique addunt, dixiſſe Chriſtum: *hoc facite in meam commemorationem*: ergo illa ſaltem verba non ſunt eſſentialia. Deinde eadem verba *æterni*, & *Myſterium fidei*, omittuntur in omnibus Liturgiis Græcorum, etiam D. Baſilii, Chryſoſtomi, & ipſius D. Jacobi Apoſtoli. In Miſſa Æthyopum, cujus author creditur D. Matthæus, omittitur, *novi, & æterni Teſtamenti, Myſterium fidei.* Et in Litturgiis Maronitarum (quas D. Joannis Evangeliſtæ adſcribunt) tantùm habetur: *Hic eſt Sanguis meus.* Qui ritus omnes, etſi notiſſimi nunquam ſunt ab Eccleſia in quæſtionem vocati, minùs damnati, vel reprehenſi, nimis temerarium eſt toti Eccleſiæ Græcæ, tot, tantiſque SS. Patribus negare valorem conſecrationis Sanguinis Chriſti, quaſi dimidiatum ſemper Sacrificium contulerint, contra præceptum divinum.

185 III. Denique ſicut verba illa: *quod pro vobis tradetur*, non ſunt de eſſentia, vel ſubſtantia conſecrationis Corporis Chriſti, ut ſuprà dictum *n.* 182. cùm ea neque etiam in Eccleſia latina proferantur: ita neque ſimilia verba: *qui pro vobis, & pro multis effundetur*, &c. ſunt de eſſentia, vel ſubſtantia conſecrationis Sanguinis Chriſti. Quòd autem ea additio ſit retenta, & proferatur in forma calicis potiùs, quàm in forma conſecrationis panis, ratio eſt: quòd forma conſecrationis calicis poſteriùs adveniens compleat oblationem Sacrificii: in qua proinde additur ad expreſſiorem repræſentationem paſſionis, ac mortis Chriſti: Nam per effuſionem Sanguinis, & ſeparationem à Corpore, maximè ſignificatur paſſio, & mors Chriſti.

186 IV. Eadem tamen verba ſequentia *novi, & æterni teſtamenti, &c.* omninò ſunt de neceſſitate præcepti Eccleſiaſtici adeò ut graviſſimè peccaret Sacerdos, qui ea omitteret, & non conſecraret per integram formam in Canone præſcriptam. Sunt enim illa verba peculiari ratione accidentali perfectio formæ, eò quod explicant rationem, & vim illius prædicati formæ eſſentialis, ſcilicet Sanguinis Chriſti, faciuntque cum verbis eſſentialibus formæ unam integram, & perfectam orationem grammaticalem, licèt non Sacramentalem, cùm non determinent formam in ſenſu Sacramentali, ut dictum eſt: hincque à Sacerdote etiam eodem actu, & ritu tenendo calicem proferuntur, & æqualiter in Miſſali notantur. Cæterùm quoad intentionem Sacerdotis in praxi optimè monet Tambur. *hic l. 4. c. 2. n.* 23. minimè opus eſſe, ut Sacerdos apud ſe ſpeculativè determinet, & intendat conſecrare: aut per ſola illa verba à nobis aſſignata, ut eſſentialia, aut per omnia in Miſſali notata, ſed referat ſe ad intentionem Eccleſiæ, intendendo conſecrare per ea verba, quæ intendit Eccleſia. Cùm enim nomine Eccleſiæ intelligatur morale Eccleſiæ fidelium Corpus, cujus Caput eſt Chriſtus Dominus: etiamſi id omnes fideles neſcirent, at certè ſcit ipſe Chriſtus, qui hoc Sacramentum inſtituit, per quæ verba fiat conſecratio Sanguinis ſui. De particula *enim* conſentiunt omnes, non eſſe eſſentialem, de quo mox infrà.

§. II. *Quid ſignificant ſingula verba utriuſque formæ?*

I. Hoc, & Hic.

Pronomina *Hoc, & Hic*, & in primis neceſſariò ſignificant, & demonſtant rem aliquam præſentem modo latè explicato *ſect.* 2. §. 4. *art.* 173. unde nulla erit conſecratio, ſi dicatur. *Illud* eſt Corpus meum: *Ille* eſt Sanguis meus: quia iſta pronomina nunquam ſunt oſtenſiva rei præſentis, ſed relativa rei abſentis. Dubia autem erit conſecratio, ſi dicatur: *Iſtud* eſt Corpus meum *Iſte* eſt Sanguis meus. Eam ſimpliciter rejicit Vaſquez *diſp.* 171. *c.* 4. quia pronomina *Iſte, Iſta, Iſtud*, apud Latinos propriè ſignificant rem, aut perſonam exiſtentem in loco, in quo eſt iſte, quem alloquimur. Ut ſi dicam Petro. *iſte eſt liber meus*: ſignifico librum, qui apud ipſum eſt, eſſe meum. Si Paſſavio ſcribo amico Auguſtam utinam omnes Cives iſtius urbis eſſent Catholici, quilibet bonus Latinus intelligit, me loqui de Civibus Auguſtanis, non Paſſavienſibus: atqui hic ſenſus repugnat formæ conſecrationis, ut de ſe patet: ergo, &c. Quia tamen à minùs ſaltem doctis ita uſurpantur pronomina iſta ut demonſtrent rem præſentem, ideò valere putat *Leander* apud Tamburinum *cit. c.* 2. *n.* 17. 187

188 Jam vero, quidnam in ſpecie, & particulari ſignificent hæc pronomina, *Hic, & Hoc* in conſecratione panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti, explicandum eſt. Octo diverſas ſignificationes refert Dicaſtillus de Euchariſtia *tr.* 4. *diſp.* 3. *dub.* 10. Dico breviter. 1. Hæc pronomina non ſignificant, vel demonſtrant panem, & vinum: quia hæc non ſunt Corpus, & Sanguis Chriſti. 2. Nec ſignificant ſpecies Euchariſticas: quia neque hæ ſunt Corpus, & Sanguis Chriſti, ut de ſe patet: 3. Neque etiam ſignificant ipſum Corpus, & Sanguinem Chriſti diſtinctè ex parte ſubjecti intellectum: ſic enim eſſet propoſitio omninò identica, & nugatoria: *Hoc Corpus meum eſt Corpus meum. Hic Sanguis meus eſt Sanguis meus.* Dico autem: *diſtinctè ex parte ſubjecti intellectum.* Nam optimè poteſt dici, intelligi *Hoc Corpus* apprehenſum in confuſo, & metaphyſicè, uti quando dico. *Hæc eſt mater mea.* intelligo hæc fæmina, vel hæc mater (confuſè, & in genere apprehenſa) eſt mater mea. Ita *Vaſquez, & alii.* Et ſic propè coincidit cum modo dicendi ſequenti, & communi. Itaque 4. Pronomen *Hoc* ſubſtantivè acceptum, ſignificat individuum genericum, ſeu ſingulare entis, ut docet *Scotus*, vel ut alii volunt ſingulare *rei, ſubſtantiæ, corporis, &c.* ut ſenſus ſit: *Hoc ens: Hæc res. Hæc ſubſtantia: Hoc corpus* (genericè apprehenſum) *Hoc contentum* eſt Corpus meum. Similiter pronomen *Hic*, in conſecratione calicis, ſubſtantivè ſumptum ſignificat ſingulare entis, rei, liquoris, potus, calicis, imò & ſanguinis genericè apprehenſi, ut ſenſus ſit *Hoc ens, hæc res, hic liquor, hic potus, hic calix, hic ſanguis*, genericè apprehenſus, eſt Sanguis meus. Vel ut loquitur Tannerus; *Subſtantia contenta ſub his accidentibus panis, eſt Corpus meum. Subſtantia contenta ſub his accidentibus vini, eſt Sanguis meus.* Omnibus his magis clarè, & veriſſimè ſignificatur identitas prædicati cum ſubjecto in iſtis mirificis propoſitionibus formæ conſecrationis importata per copulam, & verbum ſubſtantivum *eſt*.

II. Eſt.

Verbum *eſt*, ſicut in omni propoſitione, tanquam copula, propriè & ex natura ſua ſignificat identitatem prædicati cum ſubjecto, ſeu unum eſſe aliud ita quoque in forma conſecrationis (quæ debet intelligi ſecundùm propriam, & apertiſſimam ſignificationem) ſignificat hanc rem præſentem eſſe Corpus Chriſti, Sanguinem Chriſti. Unde rejecta manet explicatio quorundam, qui explicarunt verbum *eſt*, per verbum *fit*, vel *tranſit*: quaſi ſenſus eſſet; *Hoc fit Corpus meum, Sanguis meus*; vel *hoc tranſit in Corpus meum in Sanguinem meum*: & forma ſic pronuntiata eſſet valdè dubia. Certò autem nulla eſſet forma, ſi quis diceret: *Hoc fit*, vel *hoc fiat Corpus meum &c.* Quia forma à Chriſto prolata, eſt à Sacerdote proferenda enuntiativè, ſeu aſſertivè, *Hoc eſt illud.* Atqui *hoc fit, hoc fiat*, non eſt enuntiatio intellectus, ſed potiùs imperium, vel deſiderium voluntatis. Denique ab Eccleſia, & omnibus orthodoxis damnatur, & rejicitur explicatio Calviniſtica; & Zuvingliana nimirùm in hac forma ly *eſt*, eſſe idem, ac ſignificat. *Hoc ſignificat Corpus meum, Sanguinem meum*, De quo latè videre potes Theologos, & Controverſiſtas 189

III. Enim.

190 PArticula hæc conjunctiva, & cauſalis *enim* io utraque forma ſignificat ſolum continuationem verborum ſubſequeotium cum præcedenobus, & cauſam indicat verborum Chriſti: *Accipite & manducate, hic eſt enim, &c.* Quare nullo modo eſt de eſſentia formæ, vel neceſſitate Sacramenti, cùm oihil omninò conferat ad ſigoificandum effectum formæ, atque tam ab Apoſtolo Paulo, quàm ab Evangeliſtis omiſſa ſit. eſt tamen aliqualiter de neceſſitate præcepti, attamen ob parvitatem materiæ, ſecluſo contemptu, nonniſi ſub veniali obligantis juxta communem DD. contra noſtrum *Gabrielem*, & quoſdam nimis rigidè cenſentes ſine mortali culpa omitti non poſſe: fortè ideò, quia reverà in omninò voluntariè, & ex mera libertate omittente, præſumi, & facilè adeſſe poteſt contemptus formalis præcepti, & ordinationis Eccleſiæ, cùm nulla poſſit eſſe vel ſigni ratio, vel rationabilis cauſa omittendi: contemptus autem formalis otriuſque mortale inducit.

IV. Corpus meum Sanguis meus.

191 COrpus in forma conſecrationis ſignificat compoſitum materiale, conſtans carne, oſſibus, nervis &c. (io ſententia Scoti, conſtitutum ex materia prima, & forma corporeitatis, vel, ut multi Recentiores loquuntur, ex materia, & formis partialibus: de quo conſule Phyſicam) quare dubia, & ambigua, eoque ipſo mortaliter illicita eſſet forma, ſi quis diceret: *hoc eſt caro mea*. Nam vox *caro* propriè ſignificat partem corporis molliorem diſtinctam ab oſſibus, nervis cartilaginibus, &c. unde ſic ſumpta nullatenus eſſet vox ſynonima cum voce *corpus*, ideòque inſufficiens ad validam conſecrationem. At verò, ſi vox *caro*, per tropum ſatis uſitatum in ſacris litteris, ſumatur pro toto corpore, prout caro opponitur animæ, vel ſpiritui, omninò valida eſſet conſecratio, qua conciliantur Doctores, alii negantes, alii aſſerentes, hanc eſſe validam formam. Vide Laym. *cit. c.* 3.

192 Sanguis ſimiliter in conſecratione vini ſignificat humorem illum præcipuum in humano corpore contentum, & per venas diffuſum, nimis notum. Idem autem ſignificant: *Hic eſt Sanguis meus: & hic eſt calix Sanguinis mei.* Vel etiam *calix* ſumitur propriè pro ipſo vaſe, hoc ſenſu: *Hic eſt calix, ſeu vas continens Sanguinem meum*: vel ſumatur *calix* per Metonimiam, pro ipſo potu contento in calice, quaſi dicitur: *Hic eſt Sanguis meus contentus in calice*, prout explicat D. Thomas.

¶ At, inquies: Calix, quem ego conſecrans teneo in manibus, non eſt ille calix, quem habuit Chriſtus conſecrans: ergo falſa forma. Reſp. Nec tua verba conſecrationis ſunt ipſa verba Chriſti conſecrantis, ſed repræſentant ea prolata in perſona Chriſti. Idem dic de calice tuo repreſentante calicem Chriſti, Tandem vox, *meum, ac meus*, determinant Corpus, & Sanguinem Chriſti, & denotant totam formam conſecrationis proferri à Sacerdote in perſona Chriſti. Quare non valeret conſecratio, ſi quis diceret: *Hoc eſt Corpus Chriſti, hic eſt calix divini Sanguinis &c.* Quia ſic Sacerdos non loqueretur in perſona Chriſti. Et hinc ſequitur.

§. III. *Quomodo proferenda ſunt verba conſecrationis?*

193 PRoferenda ſunt, *& recitativè, & ſignificativè, & practicè, & invariata ſubſtantialiter, & accidentaliter*, Nota Verba dicuntur proferri *recitativè*, hiſtoricè, & materialiter tantùm, quando pronuntiantur per modum narrantis, tanquam dicta ab alio: ut legendo Evangelium. *Significativè*, & formaliter dicuntur efferri verba, quando pronuntiantur per modum aſſerentis, volentiſque per illa verba efferre ſui animi ſenſum, ſeu ſe ita ſentire, ut loquitur. *Practicè* autem proferri dicuntur verba, cùm proferens intendit aliquid per verba operari. Jam explico particulatim.

I. Recitativè.

194 VErba conſecrationis debent proferri, & de facto proferuntur à Sacerdote *recitativè*, & hiſtoricè, nimirùm tanquam ab alio, nempe ipſo Chriſto prolata: ut manifeſtè conſtat ex contextu Canonis, in quo Sacerdos expreſsè refert, & recitat, Chriſtum ea verba protuliſſe, & ipſa eſſe verba Chriſti. *Benedixit, fregit, deditque Diſcipulis ſuis dicens: Accipite, & manducate, hoc eſt enim Corpus meum. Similiter & calicem, &c.* Ubi Sacerdos refert, quid Chriſtus fecerit, & dixerit, atque ut vera loquatur Sacerdos, neceſſe eſt, Chriſtum eadem verba locutum fuiſſe: nam hoc ipſum ipſe affirmans intendit, & qui audiunt, ita intelligunt. Sicut ergo, quando Sacerdos Miſſam legens dicit: *Dixit JESUS Diſcipulis ſuis: Ego ſum Paſtor bonus*: fungitur officio narrantis, quòd Chriſtus Dominus dixerit hæc verba: *Ego ſum Paſtor bonus*: ita etiam ſimiliter narrantis officio fungitur, quando dicit: deditque Diſcipulis ſuis, & ait: *Accipite, & manducate, hoc eſt enim Corpus meum*: ergo ſicut in priori caſu proferuntur *recitativè* illa verba: *Ego ſum Paſtor bonus*; ita etiam & iſta: *Hoc eſt Corpus meum.*

Nec obſtat: quod eadem verba Sacerdos debeat proferre 195
ſignificativè. Nihil enim repugnat, eadem verba efferri ab eodem ſimul, & recitativè, & ſignificativè ex intentione proferentis, ut exemplis manifeſtum erit. Sic enim ipſe Chriſtus Matth. 15. dixit Phariſæis: Hypocritæ benè prophetavit de vobis Iſaias dicens. *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me*; patenter locutus ſimul recitativè, & aſſertivè, ſeu ſignificativè, ſignificans, ſcilicet, ſe idem ſentire, eandem eſſe mentem ſuam. Eodemque utroque ſenſu Apoſtolus *Act.* 20. refert verba Domini Jeſu, quoniam ipſe dixit: *Beatius eſt magis dare, quàm accipere*. Sic paſſim Magiſtri in ſcholis, Concionatores in cathedris recitantes authoritates, recitativè ſimul, & ſignificativè loquuntur, v. g. O quàm rectè ſcripſit Joannes: *Totus mundus in maligno eſt poſitus*. Sic furi dicimus: Nonne Deus dixit? *Non furtum facies*, &c. Simili ergo modo Sacerdos, & recitativè, & ſignificativè profert illa verba: *hoc eſt Corpus meum: & hic eſt calix Sanguinis mei*: vult enim iis ſignificare, & Chriſtum ita locutum fuiſſe, & ſe idem ſentire, ac aſſerere: Hoc eſſe Corpus Chriſti, Sanguinem Chriſti, cujus perſonam repræſentat, & quatenùs velut eſt alter Chriſtus, nam ea verba proferuntur à Sacerdote, ac ſi ea Chriſtus præſentialiter proferret, inquit D. Thomas *cit. q. 7. a.* 3. Et hinc

II. Et ſignificativè.

VErba conſecrationis à Sacerdote proferenda ſunt, non 196
præciſè materialiter, recitativè, & hiſtoricè (quomodo etiam proferret Sacerdos legendo Epiſtolam, vel Evangelium in Miſſa, cathedra, vel ad menſam:) ſed etiam formaliter, & ſignificativè, ex propria ſcilicet etiam mente ſignificans, & aſſerens, hoc eſſe Corpus Chriſti, hunc eſſe Sanguinem Chriſti. Ita (contra Bonaventuram, Vaſquez, alios paucos) communiſſima DD. & optimè Cardinalis de Lugo *De Euchariſtia, diſp.* 11. *à n.* 110. Ratio eſt: quia Sacerdos conſecrans debet proferre verba, & formam conſecrationis in perſona Chriſti facientis per Sacerdotem id, quod olim per ſe ipſum fecerat. Nam Concil. Florent. clare exprimit, Sacerdotem in perſona Chriſti loquentem conficere hoc Sacramentum: adeòque eo ſenſu debet proferre verba illa, quo Chriſtus protulit: atqui Chriſtus in ultima Cœna conſecrans protulit illa verba, utique non recitativè tantùm, ſed formaliter, & ſignificativè, aſſerens ibi eſſe ſuum Corpus, ſuum Sanguinem. ergo etiam Sacerdos illa verba debet proferre, formaliter, & ſignificativè, & ita ſe circa præſentem materiam habere, ut de illa ſignificet, & aſſerat, eſſe Corpus, & Sanguinem Chriſti. Alioquin, ſi ſolum recitativè proferret, ut prolata à Chriſto 1. Non loqueretur in perſona Chriſti: qui enim ſolùm alteriùs verba recitat, non ideò loquitur in perſona ejus. 2. Nec verba Sacerdotis ullo modo referrentur ad præſentem materiam, ſed tantùm ad dictum, & factum Chriſti, & conſequenter. 3. Ad veritatem eorum verborum non requireretur realis præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti, adeòque nec conficeretur Sacramentum. 4. Denique jam eſſet alia forma conſecrationis, formaliter loquendo, ab illa, qua uſus eſt Chriſtus. Nam Chriſtus uſus eſt illis verbis formaliter, & ſignificativè; modò autem Eccleſia uteretur illis ſolùm materialiter, & recitativè. Quæ omnia ſunt inconvenientia: ergo, &c. Addunt tamen Doctores, illa ultima verba in conſecratione calicis. *Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum*; recitativè tantùm, & non ſignificativè proferri, quia non ampliùs effundetur Sanguis Chriſti.

III. Et practicè.

VErba conſecrationis proferenda ſunt & recitativè, & 197
ſignificativè, & non utique ſpeculativè tantùm, unde aſſerendo, hoc eſſe Corpus, & Sanguinem Chriſti: (Quomodo Sacerdos ea Verba poſſet proferre in perſona Chriſti ſtans coram venerabili Euchariſtia jam conſecrata in Ciborio, vel Monſtrantia expoſita) ſed omninò *practicè*, & efficaciter, nimirùm cum intentione per prolationem eorum verborum conficiendi Corpus, & Sanguinem Chriſti, ſeu efficiendi, ut ibi realiter ponatur, & adſit Corpus, & Sanguis Chriſti, At, inquies, quomodo mei ſimilis rudior Sacerdos, in actuali conſecratione obſervabit omnes ſenſus iſtos, *recitativè, ſignificativè, practicè*? Noli hic ſcrupulizare, mi bone ſimplex *Præſta quæſumus*. Senſus iſtos omnes ſufficientiſſimè habes, obſervas, & exerces, quando intendis facere id, quod Chriſtus fecit, & inſtituit, vel quod Eccleſia facit. Quare generaliter intende, ita te ſemper habera in conſecrando, ſicut Eccleſia intendit, & nunquam errabis.

Cæterùm, etſi ſenſus recitativus de facto ſemper adeſſe 198
debeat,

debeat, & præceptus ſit juxta præſcriptum Canonis; ſolus tamen ſenſus ſignificativus, & practicus neceſſarius eſt ad valorem Sacramenti, & conſecrationis, adeò ut ſi ſolus adſit, conficiatur; ſi verò ſolus deſit, non conficiatur Sacramentum Euchariſtiæ. At rurſus inquis: Ego ſecutus ſum Seraphicum Doctorem noſtrum D. Bonaventuram, quòd ea verba ponantur tantùm recitativè; hactenùs cum hac opinione, & intentione ſemper protuli ſolùm recitativè; ergone invalidè conſecravi? *Reſp.* adhuc validè. Nam tua generalis intentio faciendi id, quod Chriſtus inſtituit, & Eccleſia facit (quam utique ſemper habes) fuit validior tua falſa opinione, & errore privato, atque in hoc fundata intentione non recta, juxta Doctrinam communem *de Sacramentis in genere*, etiam à nobis traditam *in 1. part. cap. 2. num. 127.*

IV. Et invariata ſubſtantialiter, & accidentaliter.

199 MUtatio ſubſtantialis formæ cenſetur, quando mutatur ſenſus proprius verborum à Chriſto inſtitutorum, & ab Eccleſia uſurpatorum. Accidentalis mutatio dicitur, quando verba, etſi mutata, retinent tamen eundem ſenſum. Hæc *in prima parte c. 2. Sect. 2. tota* generatim explicata, & exemplificata, applico hic breviter ad propoſitum noſtrum.

200 I. Mutatio ſubſtantialis formæ reddit invalidam conſecrationem, & Sacramentum nullum. Ita omnes. Ratio clara eſt: quia jam deficit aliquid eſſentiale, vel ſaltem ad eſſentiam Sacramenti neceſſariò requiſitum. Nec refert, an mutatio talis fiat deliberatè, an verò caſualiter, & involuntariè, quantùm ad valorem, benè tamen quoad licitum. Vide *ibidem*. Quare invalidæ ſunt formæ, & conſecratio nulla erit, ſi dicas: 1. *Hic* (adverbialiter) *eſt Corpus meum*, vel *Sanguis meus*. Quia ſignificatur ſolùm ſpeculativè, hoc loco eſſe Corpus, vel Sanguinem Chriſti non verò practicè ibi poni. 2. *Hæc eſt ſubſtantia mea*: quia ly *ſubſtantia* non ſignificat idem, quod corpus, & quæ convenit animæ. 3. *Hoc Corpus eſt meum, hic Sanguis eſt meus*: quia ſignificat ſolùm, hæc ad te pertinere, non autem ibi poni Corpus, & Sanguinem Chriſti. Idemque eſt, ſi dicas: *Ecce Corpus meum, ecce Sanguis meus*. 4. *Hoc fit, hoc fit, hoc fiat Corpus meum, Sanguis meus*, vide ſuprà *num.* 187. Idemque eſt, ſi dicas: *Hic panis convertitur in Corpus Chriſti*, ibidem. Item: *ego conficio Corpus meum, vel Corpus Chriſti, ex pane: Accipite, & comedite, hoc eſt Corpus meum.*

201 II. Mutatio accidentalis formæ, non efficit quidem invalidam conſecrationem, & Sacramentum nullum, plerumque tamen graviter eſt illicita. Specialiter autem in hoc omnium digniſſimo Sacramento omnis omninò voluntaria formæ mutatio illicita, & ſub mortali cavenda eſt; excepto, ſi quis inculpatè ex defectu ſcientiæ, vel linguæ aliquantulum mutilaret, eodem tamen ſenſu retento, ut omnes advertunt. Quare valida, etſi graviter illicita eſſet conſecratio. 1. Si quis utatur forma deſcripta à D. Luca: *Hic eſt calix novum Teſtamentum in Sanguine meo*: aut D. Paulo: *Hic calix novum Teſtamentum eſt in meo Sanguine*. Communis contra paucos. Idem enim ſubſtantialiter eſt ſenſus cum noſtra forma ordinaria: & credendum eſt, ſingulos Canonicos Scriptores inſtitutionem hujus Sacramenti enarrantes aſſignaſſe formam ſubſtantialem ſufficienter. 2. Si addas aliquid non varians, vel corrumpens ſenſum ſubſtantialem: exempli gratia: *Hoc eſt corpus meum, natum de Virgine: hic eſt Sanguis meus infinitè valoris*. 1. Si utaris Synonimis ejuſdem linguæ, v. g. *Hic cibus, hic potus, hæc res, hæc ſubſtantia, contentum ſub his ſpeciebus, eſt Corpus meum, Sanguis meus*. Idemque eſt, ſi mutes idioma latinum in Germanicum, Italicum, &c. Quod in ſolo Baptiſmo in caſu neceſſitatis etiam licitum eſt, aliàs nunquam. Item ſi tranſponas verba, ſenſu retento: v. g. *Hoc meum Corpus eſt: hic calix eſt mei Sanguinis, &c.* Si ſolùm grammaticè erres, v. g. putans *Corpus* eſſe generis maſculini, dicas: *Hic eſt Corpus meus*. Idemque eſt, ſi ex defectu linguæ, balbutie, feſtinatione, &c. ſolùm unam litteram non variantem ſenſum mutes, vel detrunces, v. g. dicendo: *Hoc eſt Corpus meus. Hic eſt Calix mei Sanguinis*. Certè illam formam: *Hoc eſt Corpus meus*, valere, etiam meritò approbat Laym. *l. 5. tr. 1. cap. 4.* Nam truncatio ultimæ ſyllabæ, in hoc caſu, non mutat ſignificationem. Secùs eſſet, ſi mutatione, vel omiſſione etiam unius litteræ, mutaretur ſenſus ſubſtantialis: v. g. dicendo: hoc eſt *Opus meum*: hic eſt *Anguis meus*: Ego te baptizo in nomine Matris, & Filii, &c. Plura reperies apud Scholaſticos, omnia tamen ad has claſſunculas reducibilia. Plus ſatis curioſitati datum.

202 Tandem petes hic non immeritò, quid ſentiendum de iis, qui formam conſecrationis ita proferunt, ut unum verbum bis, terve repetere, unam vocem diù poſt aliam recitare ſoleant? &c. Reſpondeat pro me P. Gobat *Alphab. Sacrif. caſu 3. n. 94.* his omninò verbis: *Eos committere ex genere ſuo mortale, quia inducunt novum ritum circa actionem omnium ſacratiſſimam: mutant formulam ſacramentalem bis, terve ponendo unum verbum: repræſentant nobis Chriſtum ridiculè loquentem. Credo tamen tales coram Deo non peccare graviter, quia ſcrupuli eos redigunt ad hanc parvam ſtultitiam. Ita liberè, atque apertè loquor de iis, quia clavus clavo, ſcrupulus inſanus ſcrupulo ſano pellendus eſt.* Hæc Gobat. Cui addo: idem me ſentire de iis, qui conſecraturi pro intentione formanda, longa, ſcrupuloſa, tedioſa, ac ridicula moroſitate hoſtiæ conſecrandæ incubant velut gallina pullis excludendis, &c. prout etiam in prima parte alicubi notavi.

§. IV. *Quis eſt effectus formæ conſecrationis? quando? & quomodo cauſatus?*

NOta, alia eſt quæſtio, quis ſit effectus ipſius Sacramenti Euchariſtiæ per conſecrationem jam confecti, & dignè communicati, de qua *ſect. ſeq.* Hic quæritur, quis ſit effectus formæ conſecrationis in conficiendo ipſo Sacramento Euchariſtiæ, quando, & quomodo cauſetur? Quæſtionem purè ſpeculativam paucis expedio, & dico

203 I. Effectus formæ conſecrationis *eſt Tranſubſtantiatio, ac realis converſio ſubſtantiæ panis, & vini in ſubſtantiam Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus, ſeu accidentibus panis, & vini relictis veraciter contenti*, uti *ſuprà Sect. 1. §. 3.* ſatis explicatum eſt.

204 II. Forma conſecrationis conficit ſuum effectum, realem, ſcilicet præſentiam Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus, in ultimo inſtanti prolationis verborum. *Omnes*. Ratio eſt: quia tunc forma conficit effectum ſuum, quando perfectè ſignificat præſentiam Corporis, & Sanguinis Chriſti, atqui hoc perfectè non ſignificat, niſi completa prolatione verborum, ut de ſe patet: ergo &c. Et generaliter hoc commune eſt omnibus propoſitionibus effectivis, ſeu practicis Sacramentorum formis, quòd nec ſignificent, nec cauſent ſuum effectum, niſi in inſtanti, quo ultimò complentur.

205 III. Formæ conſecrationis cauſant ſuum effectum, præſentiam, ſcilicet Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus, non phyſicè, cùm nuda verba ex natura ſua nullam habeant proportionem phyſicam ad attingendum effectivè, tam ſupernaturalem, & mirabiliſſimum effectum, ſed moraliter; quatenùs ad eorum verborum prolationem, ex vi inſtitutionis factæ, ipſe Deus, ut cauſa phyſica, & principalis Corpus, & Sanguinem Chriſti, ipſumque Chriſtum præſentem efficit. Qua ratione etiam tam hoc, quàm alia omnia Sacramenta gratiam Sanctificantem efficiunt, uti in *1. p. c. 1. à n. 45.* explicatum eſt.

206 IV. Formæ conſecrationis operantur prædictum ſuum effectum præcisè, ut ſignificativæ ſunt, non ut formaliter veræ ſunt. *Communis cum Scoto*. Ratio eſt: quia hæc propoſitio: *hoc eſt Corpus meum: hic eſt ſanguis meus*: ut cauſativa, & converſiva panis, & vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti, eſt prior natura converſione panis, & vini, conſequenter ipſa præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus, cùm omnis cauſa ſit natura prior ſuo effectu: atqui pro illo priori naturæ illa propoſitio præcisè eſt ſignificativa, ſeu enunciativa, (quod eſt de eſſentia omnis propoſitionis) at nondum eſt formaliter vera: nam veritas formalis formarum conſecrationis eſt natura poſterior præſentia, & exiſtentia Corporis, & Sanguinis Chriſti ſub ſpeciebus: ideò enim eſt vera propoſitio: *Hoc eſt Corpus meum*: quia reverà ibi exiſtit Corpus Chriſti, non è contrà: ex eo enim quod res eſt, vel non eſt, dicitur propoſitio vera, vel falſa. E contrà verò, ideò ibi exiſtit Corpus Chriſti, quia id forma ex inſtitutione Chriſti ſignificat: ergo formæ conſecrationis operantur ſuum effectum præcisè, & ſignificativè in ratione ſigni Sacramentalis à Chriſto inſtituti, non verò ut formaliter veræ ſunt: quod eſt natura poſteriùs ipſo effectu ſeu præſentia Corporis, & Sanguinis Chriſti: adeò ut illa propoſitio: *Hoc eſt Corpus meum, &c.* integrè prolata, in ultimo inſtanti temporis prolationis tria habeat inſtantia, ſeu ſigna naturæ. In primo præcisè ſignificat. In ſecundo cauſat effectum abſtrahendo adhuc à veritate, & falſitate: In tertio deinum, jam exiſtente ibi Corpore, & Sanguine Chriſti, evadit formaliter vera.

CAPUT IV.

De Sacramento Euchariſtiæ, ipſiuſque SS. Sacrificii effectu, valore, fructu.

SECTIO I.

De effectibus Sacramenti Euchariſtiæ.

SUMMARIUM.

207 *Effectus Euchariſtiæ principalis eſt augmentum gratiæ.*
208 *Probabiliter major gratia confertur ſub utraque ſpecie quàm ſub una tantùm.*
209 *Probabilior tamen videtur ſententia oppoſita negativa cæteris paribus.*
210 *Si verò diſpoſitio ſumentium ſit inæqualis, major erit gratia in meliùs diſpoſito, ſive utramque, ſive unam tantùm ſumat ſpeciem.*
211 *Si diſpoſitio manet eadem, non confertur major gratia, ſive quis unam, ſive plures Hoſtias ſimul ſumat.*
212 *Euchariſtia confert gratiam, non dum ſpecies adhuc ſunt in ore, ſed*
213 *In inſtanti completæ manducationis,*
214 *Et non ampliùs, dum perſeverant in ſtomacho,*
215 *Niſi augeatur diſpoſitio.*
216 *Sacramentum Euchariſtiæ habet præſertim quatuor effectus ſecundarios.*
217 *I. Spiritualiter reficit.*
218 *II. Præſervat à mortalibus.*
219 *III. Delet venialia quoad culpam, &*
220 & 221 *IV. Unit cum Chriſto, & Fidelibus.*

§. I. *Quis eſt Effectus principalis Sacramenti Euchariſtiæ?*

207 SAcramenti Euchariſtiæ effectus primus, & principalis eſt augmentum Gratiæ ſanctificantis, ac Charitatis habitualis. De fide ex Concilio Florentino, ac Tridentino *ſeſſ.* 13. *c.* 1. Et conſtat ex generali doctrina de Sacramentis. Specialiter ſumitur ex illo Joann. 6. *qui manducat me, vivet propter me.* Et ratio eſt: quia hoc Sacramentum inſtitutum eſt à Chriſto per modum cibi, ac potus, & cum quadam analogia, & proportione ad cibum, & potum corporalem, cujus effectus eſt nutritio, & augmentatio corporis: ita effectus hujus ſpiritualis cibi, & potus eſt nutritio, & augmentatio ſpiritualis animæ per Gratiam, & Charitatem: & ſicut cibus, ac potus corporalis præſupponit hominem nutriendum jam viventem vita corporali: ita ſpiritualis hic cibus præſupponit jam animam viventem per Gratiam, & Charitatem, adeòque per ſe ex inſtitutione ſua, confert ſolùm augmentum Gratiæ, & Charitatis, ſeu gratiam ſecundam, non verò gratiam primam, niſi quandoque per accidens; ut *hì* 1. *p. c.* 1. *num.* 23. oſtenſum eſt. Ubi etiam *num.* 51. generaliter dictum, quodlibet Sacramentum, adeòque etiam Euchariſtiæ, conferre majorem gratiam meliùs diſpoſito, quàm minùs diſpoſito, non tantùm ex opere operantis, ſed etiam ex opere operato: quæ hic non ſunt repetenda. Verùm de hoc effectu principali duo reſtant ſanè delicata dubia.

§. II. DUBIUM I.

Conferturne major gratia Euchariſtia ſumpta ſub utraque ſpecie à Sacerdote, quàm ſumpta ſub una tantùm à Laico?

208 PRobabilis valdè eſt Sententia affirmativa *Alenſis, Vaſquez*, aliorumque multorum Recentiorum cum Lugo *hic diſp.* 12. *ſect.* 3. Ratio eſt, quia Sacramenta cauſant id, quod ſignificant, & efficacia Sacramentorum accomodatur eorum ſignificationi: atqui Sacramentum Euchariſtiæ inſtitutum eſt à Chriſto ſub bina ſpecie panis, & vini, ſub ratione unius integri, & perfecti convivii, quod requirit cibum, ac potum: ergo ſicut utraque ſpecies ſimul perfectiùs ſignificat, ita etiam perfectiùs cauſat ſpiritualem refectionem animæ per gratiam: etenim in calice eſt diſtincta ſignificatio novæ refectionis nimirùm per modum potus, diſtincta à ſignificatione Corporis, quæ eſt refectio per modum cibi: & conſequenter per ſumptionem calicis confertur gradus gratiæ reficientis animam correſpondens illi ſignificationi, diſtinctus à gradu gratiæ, qui confertur per ſumptionem ſolius Corporis ſub ſpecie panis. Et videtur ſupponere hanc Sententiam Conc. Trid. *ſeſſ.* 21. *c.* 3. declarans: *nulla gratia ad ſalutem neceſſaria defraudari eos, qui unam tantum ſpeciem accipiunt.* Audis? non dicit ſimpliciter *nulla gratia* defraudari, ſed ſolùm nulla gratia *ad ſalutem neceſſaria*. Unde ulteriùs patet, nullam injuriam factam eſſe Laicis ab Eccleſia illius uſum Calicis denegante: licèt enim major gratia detur per utramque ſpeciem, tamen illud bonum ad ſalutem non neceſſarium, & facilè ex opere operantis aliis mediis recuperabile, non debet præponderare reverentiæ tanti Sacramenti, quod ſub ſpecie calicis, ſalva debita reverentia, commodè nec adminiſtrari, nec ſervari, nec infirmis deferri poteſt, ob periculum effuſionis, &c.

II. Probabilior tamen videtur oppoſita Sententia negativa. 209
Communis DD. cum D. Thoma, D. Bonaventura, nimirùm cæteris paribus, Euchariſtiam non conferre majorem gratiam ſub utraque, quàm ſub una ſpecie ſumptam. Et omninò favet Conc. Trid. *cit. ſeſſ.* 21. *cap.* 3. ita enim habet: *ſub altera tantùm ſpecie totum, atque integrum Chriſtum, verumque Sacramentum ſumi, ac propterea quod ad fructum attinet, nulla gratia neceſſaria ad ſalutem privari eos, qui unam ſpeciem ſolam accipiunt.* Ubi ex eo quòd totus, & integer Chriſtus ſit ſub alterutra ſpecie, infert: propterea unam tantùm ſpeciem ſumentes non privari ulla gratia ad ſalutem neceſſaria. Subaudi *ſaltem*, ut abſtraheret à Sententiis: atqui ex illo rectè infertur, nulla omninò gratia privari eos, qui unam tantùm ſpeciem ſumunt. Ratio eſt: nam ideò præciſè ſpecies conferunt gratiam, quatenùs continent Chriſtum, & eas ſumentes fideles Chriſtum ſumunt, eique uniuntur: atqui ſub altera tantùm ſpecie æquè totus, & integer Chriſtus continetur, & ſumitur, quàm ſub utraque; ergo æqualis per ſe confertur gratia, ſive una tantùm, ſive utraque ſpecies ſumatur. Neque multùm urget ratio prioris Sententiæ. Etſi enim in utraque ſpecie ſit perfectior, & expreſſior ſignificatio practica gratiæ ſub ratione integri, & perfecti convivii, hoc tamen ſolùm eſt quoad modum ſignificandi, non verò quoad rem ſignificatam, & acceptam quæ æquè continetur ſub una, ac ſub utraque ſpecie: ſicut enim utraque ſpecies non perfectiùs Chriſtum continet, etſi perfectiùs ſignificet, quàm una: ita etiam utraque ſpecies non perfectiorem gratiam continet, & confert, etſi perfectiùs ſignificet quàm una: eadem ergo gratia confertur cæteris paribus, ſive ſub una, ſive ſub altera, ſive ſub utraque ſpecie ſumatur Euchariſtia, ſed ſolùm diverſimodè gratia ſignificatur: ſub ſpecie panis, per modum cibi: ſub ſpecie vini, per modum potus tantùm: ſub utraque ſpecie per modum integri, & perfecti convivii animam reficientis. Denique hac Sententia apparet juſtior lex Eccleſiæ Laicis uſum calicis denegantis, contra cavillos Hæreticorum.

III. Dixi ſemper; *Cæteris paribus*, ſuppoſita ſcilicet 210
æquali diſpoſitione ſumentis utramque, & unam tantùm ſpeciem: ſi enim diſpoſitio ſit inæqualis, utique erit etiam inæqualis gratia, & major in meliùs diſpoſitio, ſive utramque, ſive unam tantùm ſpeciem ſumat. Similiter ſi in Sacerdote, ſumpta ſpecie panis diſpoſitio augeatur, (quod ſæpè fit) mediante interim nova devotione, & actibus amoroſis; tunc altera ſpecies calicis cum tali aucta diſpoſitione ſuſcepta, utique correſpondens augmentum gratiæ conferret. Quinimò ſi quis indiſpoſitus ſumpſiſſet primam ſpeciem, & intereà primò diſponeretur actu Contritionis ſaltem bona fide æſtimatæ, altera ſpecies vini conferret tunc gratiam; ſicut etiam ſi eam ante ſpecies panis ſumeretur, conferret gratiam, quam ſpecies panis primo loco ſumi ſolita contuliſſet. Unde quamvis fatendum ſit, ſpecies vini per ſe, & durante eadem diſpoſitione ſumentis, rarò conferre aliquam gratiam, id tamen non abſurdum videri debet: ſicut nec quòd partes Hoſtiæ poſteriores ſumptæ, gratiam non conferant. Hoc enim non provenit ex defectu virtutis Sacramenti, ſed quia jam reperitur effectus productus in toto gradu, qui in taliter diſpoſito una ſumptione Sacramenti produci poterat. Neque ideò fruſtra erunt, ſi ſumentur ſpecies vini, uti neque partes poſteriores Hoſtiæ ſumptæ, imò potiùs utiles. Nam præterquam quod valeant ad augmentum gratiæ, mediante nova meliori diſpoſitione, ut dictum eſt: Sacerdos tenetur ſatisfacere præcepto, complendo integrum Sacrificium. Et juxta dicta à fortiori

IV. Euchariſtia pluribus particulis, ſeu ſpeciebus ejuſdem 211
rationis ſucceſſivè ſumptis, cæteris paribus, non confert majorem effectum gratiæ, quàm ſi una tantùm particula ſeorſim, vel omnes ſimul, aut in una continua quantitate ſumerentur. *Communis DD.* Ratio eſt: quia unum, & idem Sacramentum, ſemper operatur eundem effectum, quantùm eſt de ſe. Ubi nimirùm ex parte ſubjecti non eſt diverſa diſpoſitio, ſed in propoſito ſumitur unum, & idem Sacramentum: Nam plures illæ particulæ ejuſdem rationis, integrant unum Sacramentum, pluresque illæ ſucceſſivæ ſumptiones, non ſunt plures communiones, ſed una moraliter communio, ſicut ſi ſimul, vel in una continua quantitate ſumerentur: ergo datur etiam unus, & idem effectus. Totus ergo effectus Sacramentalis gratiæ datur in prima manducatione, vel ſumptione primæ particulæ, cùm jam ſit integrum Sacramentum, adeò ut in ſumptione reliquarum particularum non conferatur ulterior gratia, non ex defectu virtutis, cùm reliquæ particulæ ſint Sacramentum, ſed quia jam productus eſt effectus uno Sacramento conferendus, reliquæ enim particulæ cum prima ſumptæ unum Sacramentum integrant. Alioquin

quin fructuoſiùs eſſet Sacerdoti duas partes Hoſtiæ fractæ ſumere ſucceſſivè, quàm ſimul, & ſpecies vini multis ductibus iteratis, & quaſi guttatim hauriendo, quàm ſimul, quæ meritò cenſentur ridicula. Sed neque dici poteſt, tunc effectum Sacramentalem conferri per partes diviſim in ſingulis ſumptionibus, qui aliàs in ſumptione unica continuæ Hoſtiæ daretur ſimul. Tunc enim una ſumptio impediret effectum alterius, & nulla haberet ſibi proportionatum effectum: & repentinè moriens ſumpta prima particula, privaretur effectu Sacramentali competenti: denique effectus Sacramentalis non debet dependere à futuro, & contingenti eventu.

Dixi iterùm *cæteris paribus*: Nam ſi ita ſucceſſivè ſuſcipiens ad poſteriores particulas augeat diſpoſitionem novis actibus devotionis amoris, omninò probabile eſt, etiam augeri effectum Sacramentalem gratiæ, juxta dicta ſuprà de ſumptione Calicis: & certum eſt, ſi primam partem accepiſſet indiſpoſitus ſine effectu, reliquas autem ſumeret diſpoſitus, eum recepturum totum effectum Sacramentalem. Denique apud omnes in confeſſo eſt, quando & phyſicè, & moraliter plures ſunt Communiones, ut in tribus Miſſis Nativitatis, conferri in ſingulis ſpecialem effectum Sacramentalem juxta præſentem ſuſcipientis diſpoſitionem.

§. III. DUBIUM II.

Quando, & quamdiu Sacramentum Euchariſtiæ confert gratiam?

212 I. SAcramentum Euchariſtiæ confert effectum Sacramentalem gratiæ in ipſa manducatione, ſeu ſumptione. *Communiſſima*. Sumitur ex Scriptura Joann. 6. *Qui manducat me, vivet propter me, &c.* Ubi, & alibi ſemper effectus hujus Sacramenti tribuitur manducationi, vel ſumptioni, aut ipſi manducanti, vel ſumenti. Unde meritò ab omnibus rejicitur opinio quorundam putantium effectum hujus Sacramenti conferri, quando adhuc Hoſtia, vel ſpecies ſunt in ore. Quia ille nullo modò verè dicitur manducaſſe, vel bibiſſe, qui cibum ore maſticatum, aut potum attractum ejiceret, neque talis adeò fregiſſet jejunium. Unde, ſi ſpecies in ore corrumpantur, antequam eæ, vel pars aliqua earum incorrupta deglutiatur, aut ſi homo anteà moriatur, non reciperet fructum, ſeu effectum Euchariſtiæ: neque ſolet, neque debet dari infirmis, qui non poſſunt deglutire: & ſuprà jam monuimus, non eſſe ſpecies tamdiu in ore retinendas, donec corrumpantur.

213 II. Euchariſtia confert ſuum effectum in inſtanti completæ manducationis. *Omnes*. Ratio eſt: quia manducantibus promittitur gratia *Joan. 6.* atqui ante inſtans completæ manducationis non dicitur quis verè manducans, vel manducaſſe: ergo &c. Quodnam autem ſit illud inſtans completæ manducationis, communior opinio eſt, eſſe illud, quo cibus trajicitur ex ore per guttur versùs ſtomachum, & attingit indiviſibile medium inter os, & guttur. *Coninch.* tamen, & plures alii probabiliùs cenſent, tunc primò conferri gratiam, quando Hoſtia, vel pars illius (adeòque ipſe Chriſtus) primò in ſtomachum recepta eſt: tunc enim quis perfectè manducat, & euſque cibus corporalis non habet ſe per modum nutrimenti; quare etiam cenſeretur jejunus, qui cibum ejiceret, priuſquam ſtomachum attingeret: adeòque euſque etiam Chriſtus ſub ſpeciebus non habet ſe per modum nutrimenti ſpiritualis conferendo gratiam. Unde ſi homo moreretur, antequam ſpecies per guttur trajectæ ſtomachum attingerent, gratiam non reciperet juxta hanc Sententiam. Denique fatendum eſt, nihil certi in hac re definiri poſſe, & ideò *Sylvius*, *Diana*, & alii dicunt, gratiam conferri manducanti, vel ſumenti in inſtanti Deo cognito, nobis autem ignoto.

214 III. Euchariſtia confert ſuum effectum tantùm in inſtanti completæ manducationis, & nihil ampliùs deinceps, quando adhuc ſpecies Sacramentales perſeverant, adeoque Chriſtus realiter præſens manent in ſtomacho, ſaltem per ſe, & cæteris paribus. Nam Euchariſtia per modum cauſæ naturalis in ſubjecto capaci, ſtatim producit totum effectum, quem producere poteſt, ſaltem niſi fiat aliqua variatio melioris diſpoſitionis. Et ſanè alioquin per ſe ad augmentum gratiæ conduceret magnitudo ſpecierum, & ſtomachi languor. Inſuper verius eſt, etiam intereà temporis, aucta diſpoſitione ſuſcipientis, non tamen augeri gratiam ex opere operato. Ita communior Doctorum cum *Vaſquez*, & alii. Ratio eſt: quia tota operatio Sacramentorum eſt ex inſtitutione, & voluntate divina: ſed hæc ex ſacra Scriptura non conſtat nobis aliter, quàm quod manducantibus, & bibentibus promittatur gratia: neque novi quidquam aſſerendum eſt circa Euchariſtiam, quod non recta ratione colligatur ex ejus inſtitutione, aut ſit firmatum authoritate, vel communi ſenſu Eccleſiæ: ergo Euchariſtia ex divina inſtitutione tantùm confert ſuum effectum, quando actu manducatur, vel bibitur, non verò toto reliquo tempore, quamdiu manent ſpecies, & ſub ipſis Chiſtus in ſtomacho: alioquin ſequerentur inconvenientia aliqua. 1. Adhuc expedire, & fructuoſiùs eſſe majores, vel plures ſumere ſpecies, ut Sacramentum diutiùs maneat in ſtomacho. 2. Peccare hominem ſacrilegè, non tantùm actu ſuſcipiendo hoc Sacramentum indignè, ſed etiam indignè illud conſervando in ſeipſo, utpotè eo tempore interim in peccatum conſentiendo. 3. Poſſe hominem juſtificari per hoc Sacramentum, qui illud quidem indignè ſuſcepit, ſi adhuc præſente Sacramento, & etiam tunc ex opere operato gratiam conferente, ſe diſponeret dolendo de peccato. 4. A fortiori ergo hoc Sacramentum indignè ſuſceptum, recedente fictione, non conferret ſuum effectum, ſi jam deſiit Sacramentum, & præſentia Chriſti corruptis ſpeciebus, juxta communiorem cum *D. Thoma*.

IV. Nihilominùs certè etiam probabilis, & pia eſt oppoſi- 215
ta Sententia, nimirùm durante Sacramento, ſi augeatur, & innovetur diſpoſitio, adhuc augeri gratiam. Ita *Cajetanus*, *Gabriel*, *Suarez*, *Coninch.* & plures Recentiores apud Lugo *diſp.* 12. *ſect.* 2. Diana *p.* 3. *tr.* 6. *miſc. reſ.* 46. Tamb. *lib.* 4. *c.* 4. Ratio eſt: quia operatio gratiæ tribuenda eſt ipſi Chriſto præſenti ſub ſpeciebus, ſumptione tantùm ſe habente per modum conditionis: ergo quamdiu eſt nobis Sacramentaliter præſens, ſi nos augeamus diſpoſitionem, actus devotionis plures, & plures exhibendo; non eſt, cur Chriſtus non cauſet in nobis aliam, & aliam gratiam, ad quam iſti actus diſponunt. Deinde hoc Sacramentum habet ſe per modum cibi: ergo cum proportione ad cibum corporalem, quamdiu ratione melioris diſpoſitionis Sacramentaliter perficitur, tamdiu pergit nutrire ſpiritualiter animam per collationem gratiæ. Unde in hac Sententia negatur illa ſuperiùs illata eſſe inconvenientia. Et omninò conceditur: non quidem per ſe, ſed per accidens, ratione novæ, & melioris diſpoſitionis meliùs, & fructuoſiùs eſſe, ſumere majores, & plures ſpecies: nec carpendam eſſe devotionem illius, qui ad eum finem libentius ſumit majores ſpecies panis, vel vini, ut non tam citò corrumpantur, & ſic Chriſtus diutiùs maneat, & ſæpiùs gratiam conferat. Omnes tamen fatentur, id eſſe illicitum facere ex induſtria cum aliquo notabili exceſſu ultra morem Eccleſiæ: adeò ut peccaret, & Sacerdos præbens, & Laicus ſumens ad eum finem plures particulas. Ratio ſumitur ex uſu perpetuo Eccleſiæ, & ex periculo, quòd poſſet ſenſim introduci ſuperſtitio, vel opinio erronea de virtute hujus Sacramenti, ut eo major putaretur eſſe virtus hujus Sacramenti per ſe, quò plures, vel majores ſumuntur ſpecies. Unde Inquiſitores ſolent contra id facientes procedere tanquam ſuſpectos de errore.

§. IV. *Qui ſunt effectus ſecundarii hujus Sacramenti?*

SUnt generatim loquendo varia auxilia gratiæ actualis ad 216
promovendum in bono, & avertendum à malo. Quemadmodùm enim quodlibet Sacramentum, præter effectum primarium gratiæ ſanctificantis, ſecundariò confert jus ad gratias actuales, & auxilia divina ſuo tempore conferenda ad debitè exercendos actus tali Sacramento correſpondentes, ſeu ad quos tale Sacramentum ordinatur, ut *in* 1. *par. cap.* 1. *nu.* 43. 44. explicatum eſt: ita maximè hoc diviniſſimum Sacramentum dignè ſuſceptum, etiam in ipſa ſuſceptione, & probabiliter, quamdiu manet Chriſtus homini Sacramentaliter præſens, confert varia auxilia, & gratias actuales, quibus operatur mirandos illos effectus, quos huic Sacramento paſſim attribuunt Concilia, & SS. Patres. De his Concilium Tridentin. *ſeſſ.* 13. *cap.* 2. ſic loquitur: *Sumi autem voluit* (Chriſtus) *Sacramentum hoc, tanquam ſpiritualem animarum cibum, quo alantur, & confortentur viventes vita illius, qui dixit: qui manducat me, & ipſe vivet propter me, & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à mortalibus præſervemur. Pignus præterea eſſe voluit futuræ gloriæ noſtræ, & perpetuæ felicitatis: adeòque Symbolum unius illius corporis, cujus ipſe Caput exiſtit, cuique nos tanquam membra, arctiſſima Fidei, Spei, & Charitatis connexione adſtrictos eſſe voluit.* Hactenus Concilium Trid. quibus quatuor potiſſimum effectus Euchariſtiæ expreſſi, explicandi ſunt: *Reficit, præſervat à mortalibus, liberat à venialibus, unit cum Chriſto, & Fidelibus.*

I. Reficit.

COncilium Florentinum in Decreto unionis expreſſè dicit: 217
omnem effectum, quem naturalis cibus, & potus quoad vitam agunt corporalem, hoc idem quoad vitam ſpiritualem & hoc Sacramentum operatur. Hæc Concilium. Atqui cibus, & potus corporalis in primis REFICIT, id eſt, *ſuſtentat, auget, reparat, confortat, delectat, &c.* Ita proportionaliter hoc Sacramentum quoad vitam ſpiritualem animæ. 1. *Suſtentat*, & confert vires ad exercenda opera vitæ ſpiritualis, ſcilicet Charitatis, & virtutum, ut mox infrà explicabo. 2. *Auget*, & facit nos creſcere in vita ſpirituali

li, id eſt, virtutibus, & maximè Charitate Dei, & proximi. 3. *Reparat* vires animæ, quas noxii fomitis color debilitat, ipſamque vitam animæ conſervat, & conſortat in via ſalutis. Unde ejus figura fuit ille panis ſubcinericius, 3. *Reg.* 19. in cujus comeſti fortitudine Elias ambulavit 40. diebus, & 40. noctibus, uſque ad montem Dei Horeb. 4. *Delectat*, & recreat animam dulcedine ſpirituali, excitat fervorem Charitatis, & Devotionis; ſapitque ſpiritualis hic cibus animæ cœleſti guſtu, ſicut cibus, & potus corporalis affert ſaporem ſenſualem: unde ei Eccleſia meritò applicat illud Propheticum Geneſ. 49. *Pinguis eſt panis ejus, & præbebit delicias Regibus*. Has tamen delicias animæ, illi ſoli ſentire ſolent, qui animo ab omnibus inordinatis affectibus, etiam venialibus vacuo, & purgato, ſollicitè ad ejus ſumptionem ſe præparant, ac ſanctis meditationibus, atque effectibus imbuti ad hanc menſam accedunt. Quare paſſim impeditur hic effectus per incuſtodiam cordis, evagationes vanas, affectiones inordinatas, complacentiam in venialibus, &c. Etſi enim venialia ejuſmodi non tollant, tamen minuunt, & impediunt fervorem Charitatis.

II. *Præſervat à mortalibus.*

218 Sic Concilium Trident. *cit.* omneſque DD. Sumitur ex illo *Joann.* 6. *Hic eſt panis de cœlo deſcendens, ut ſi quis ex ipſo manducet, non moriatur*, ſcilicet ſpiritualiter per peccatum. Præſervat autem Euchariſtia ſumpta à mortalibus peccatis, quatenùs Deus vi illius hominem & interiùs ſpecialiter protegit, ac etiam exteriùs corroborat per ſingulare adjutorium, ut vel repreſſo dæmone, & amoris occaſionibus liberet, vel ad ſuperandas tentationes tempore opportuno ſpecialia auxilia, & gratias actuales tribuat. Cæterùm quemadmodum hoc Sacramentum non operatur ſuum effectum principalem, gratiæ ſanctificantis augmentum, ſine congrua diſpoſitione hominis; ſic nec hanc à mortalibus præſervationem præſtat ſine ejus congrua diſpoſitione, quæ in hoc conſiſtit, ut homo benè utatur libero arbitrio, & ſedulò cooperetur auxiliis divinis, & gratiis actualibus à Deo ſibi exhibitis. Unde non mirare, in multis hoc Sacramentum frequentantibus, non apparere hunc effectum: defectus ex parte ipſorum eſt, non Sacramenti. Non tamen omnia nobis nunc patent. Olim apparebit autem, à quot, & quantis peccatis quiſque virtute hujus Sacramenti præſervatus ſit.

III. *Venialia delet quoad culpam.*

219 Sic omnes Theologi, & expreſſè Concilium Trid. *cit.* dicens: *Hoc Sacramentum ſumi tanquam antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis*, id eſt, à peccatis venialibus quoad culpam (nam pœnam temporalem debitam Euchariſtia, non ut Sacramentum, ſed ut Sacrificium, ex opere operato delet) Ratio eſt: quia hoc Sacramentum eſt inſtitutum ad nutriendam Charitatem, & vitam ſpiritualem, adeòque ut per modum alimenti ſpiritualis reſtauret ruinas quotidianarum defectionum cum proportione ad cibum temporalem. Delet autem Euchariſtia venialia duobus modis. Primò (ſecundum omnes Theologos) mediatè, quatenùs nimirùm confert actualia gratiæ auxilia, quibus excitantur actus Charitatis, Contritionis, & ſimiles pii motus, per quos deinde venialia immediatè delentur, & remittuntur ex opere operantis. Secundò (ſecundùm *D. Thomam*, *Suarez*, & ferè communem DD.) etiam immediatè, & ex opere operato conferendo remiſſionem venialium, ad quæ ampliùs in anima non viget affectus, vel complacentia actualis: ut ad hunc effectum non alia requiratur diſpoſitio, quàm digna ſumptio ſine actuali affectu alicujus peccati venialis: quamvis alii probabiliter etiam hic requirant aliquam poſitivam diſplicentiam, vel retractationem ſaltem virtualem, & implicitam, qualiſque ſine Sacramento hoc non ſufficeret ad delenda venialia. Non enim videtur Deus offenſas etiam leves remittere, niſi ab eis ſe homo aliqualiter avertat, & eas retractet. Et hinc, quamvis per Euchariſtiæ ſumptionem eo modo venialia deleantur, non tamen fruſtrà inducuntur probi fideles, ut ante Communionem ſtudeant per Confeſſionem ſe à venialibus emundare. Nam ſuadetur ipſis, quod eſt ſecurius: Confeſſio enim ad hoc eſt magis per ſe inſtituta. Deinde illa expurgatio eſt dignior diſpoſitio, adeòque conferens ad uberiorem gratiam in Sacramento Euchariſtiæ accipiendam. Nam ſimili ratione quamvis Confeſſio cum ſola attritione deleat, tam mortalia, quàm venialia, tamen non fruſtrà ſuadetur fidelibus Contritio per ſe, & antecedenter ad abſolutionem peccatorum deletiva. Prout etiam Confeſſio, vel ſaltem dolor venialium eſt ſuadenda inungendo, etſi venialia per ipſam Extremam Unctionem deleantur. Cæterùm iis, qui nimii ſunt in venialibus confitendis, Confeſſarii, quandoque rectè ingerunt, ex aliis quoque mediis, præſertim ipſa ſacra Communione deleri. Ut rectè monet noſter Henrix *hic diſp.* 7. *quæſt.* 1, *num.* 4.

IV. *Unit cum Chriſto, & Fidelibus.*

Sacramentum Euchariſtiæ, cùm per ſe inſtitutum ſit ad 220
augendum fervorem Charitatis per auxilia ſpecialis gratiæ actualis, in primis ſpiritualiter unit animam Chriſto. Sicut enim cibus corporalis tranſmutatur in ſubſtantiam aliti; ita cibus iſte cœleſtis ſumentis affectum transformat in ipſum Chriſtum. Sic enim Chriſtum loquentem inducit D. Auguſtinus 7. *Confeſſ. cap.* 10. *Manducabis me, nec tu me in te mutabis ſicut cibum carnis tuæ: ſed tu mutaberis in me.* Quod pulchrè declarat S. Bonaventura: *opuſculo de præparatione ad Miſſam cap.* 7. dicens: *Hæc eſt differentia inter comeſtionem corporalem, & ſpiritualem, quia ibi cibus comeſtus tranſit in ſubſtantiam, & nutrimentum comedentis, hic verò comedens incorporatur Chriſto, & tranſit in amorem, & unitatem Spiritus Chriſti.* Similiter hoc Sacramentum, cùm ſit Sacramentum unitatis fidelium augendo charitatem Dei, & proximi, unit fideles non tantùm cum Chriſto Capite, ſed etiam inter ſe, ut indicat Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 2. & 8. Et ſignificant ipſæ ſpecies panis, & vini. Namque (ut notavit D. Auguſtinus *tract.* 26. *in Joannem.*) Aliud in unum ex multis granis conficitur: aliud in unum ex multis acinis confluit: ideòque Apoſtolus 1. *Corinth.* 10. ait: *Quoniam unus panis, unum corpus multi ſumus omnes, qui de uno pane participamus.*

Denique hic obſervandum eſt, ſicut & aliorum Sacramen- 221
torum, ita & Euchariſtiæ quatenùs Sacramentum eſt, effectum eſſe tantùm proprium ſumentis, & nullum aliis communicabilem: ſecùs mox dicemus de effectu Sacrificii. Quando ergo quandoque pii communicant pro aliis vivis, vel defunctis non applicant illis Communionem, ut illis valeat ex opere operato: ſed ſolùm applicant ipſius Communionis effectum ſatisfactorium, vel impetratorium ex opere operantis, quatenùs ſcilicet ipſa Communio eſt opus meritorium & ſatisfactorium, & ſpecialiter, quando Chriſto realiter præſente ſolent fideles ferventiùs, & efficaciùs pro aliis deprecari, ſeu vivis, ſeu defunctis. Ratio, autem diſparitatis inter Sacramentum Euchariſtiæ ſumptum, & Sacrificium oblatum eſt: quia Sacramentum Euchariſtiæ operatur ſuos effectus per modum cibi ſpiritualis: cibus autem per ſe ſolùm proficit comedenti: at verò Sacrificium offertur per modum cultus publici repræſentantis merita paſſionis, & mortis Chriſti omnibus communia: ideòque fructus Sacrificii ex natura ſua eſt aliis communicabilis. Hactenùs de effectibus Sacramenti Euchariſtiæ. Nunc ad Sacrificii effectus, & fructus procedendum.

SECTIO II.

De Fructibus Sacrificii.

SUMMARIUM.

222 *Sacrificii effectus, valor, fructus quid?* &
223 *Quotuplex?*
224 *Quid valor, & fructus ex opere operato, & ex opere operantis?*
225 *Quid opus operatum, & opus operantis?*
226 & 227 *Qualiter remittat pœnas purgatorii?*
228 *Quid fructus meritorius, ſatisfactorius, & impetratorius?* Uſque ad numer. 233.
233 *Qualiter Sacrificium ſit ſatisfactorium, ſeu remiſſivum pœnæ peccatis debitæ?* Uſque ad num. 237.
237 & 238 *Qualiter, & qualium bonorum Spiritualium, & temporalium ſit impetratorium?*
239 *Qualiter ſit propitiatorium, ſeu conferens ad remiſſionem peccatorum mortalium?* Uſque ad num. 242.
242 *Qualiter ſit expiatorium, ſeu deletivum peccatorum Venialium?* Uſque ad num. 245.
245 *Fructus ex parte participantium quadruplex*; generalis, ſpecialis, ſpecialiſſimus, & miniſterialis.
246 *Fructus, ſeu portio* generalis *qualis?* 247. *cui obveniat?* 248. *an pro libitu applicari poſſit*, & 249. *Quantus?*
250 *Fructus, ſeu portio* ſpecialis *quibus obveniat, & applicari poſſit?* Uſque ad num. 255.
255 *Fructus, ſeu portio* ſpecialiſſima *qualis, & an aliis applicari poſſit?*
256 *Fructus* miniſterialis *quis, & quibus obveniat?*

§. I. *Quotuplices ſunt Fructus Sacrificii?*

I. *Quid Sacrificii* Effectus, Valor, Fructus?

I. *Effectus Sacrificii* dici poteſt omne, id, quod per Sa- 222
crificium efficitur. Hinc, quia Sacrificii tres ſunt partes ſubſtantiales, Conſecratio, Oblatio, & Sumptio, quæ ſingulæ aliquid efficiunt, tres quoque erunt Sacrificii effectus. Nam ut conſecratio eſt, ſacrificii effectus eſt ipſum Sacramentum Euchariſtiæ, ſeu Corporis, & Sanguinis Chriſti,

ſti, de quo c. 3. §. 3. Ut oblatio, eſt, ſacrificii effectus propriè dicitur, fructus ejus, de quo in præſenti agimus. Denique ratione ſumptionis, ſeu potiùs ratione Sacramenti dignè ſumpti, ejus effectus eſt gratia ſanctificans, &c. de quibus modò *Sect.* 1. §. 1. & 2. Abſolutè ergo, quando quæritur de effectu ſacrificii, intelligitur de valore, & fructu ejus. Hinc II. *Valor* ſacrificii eſt ejus efficacia, qua Deo oblatum confert bona aliqua, & offerenti, & iis, pro quibus offertur. III. *Fructus* ſacrificii, ſunt ipſa illa bona, quæ Sacrificium oblatum, vel potiùs ratione, & intuitu ſacrificii oblati, motus ipſe Deus confert offerenti, & iis, pro quibus offertur.

II. Quæ, & quot ſunt diviſiones valoris, ſeu fructuum Sacrificii?

223 TRiplex eſt diviſio, ſeu tres ſunt diviſiones valoris ſeu fructuum ſacrificii, ex parte cauſæ, ex parte rei, ex parte participantium. I. *ex parte cauſæ*, ſeu cauſalitatis, duplex eſt fructus ſacrificii *ex opere operato, & ex opere operantis*. De his mox N. ſequenti. II. *Ex parte rei*, univerſim triplex eſt fructus ſacrificii, *meritorius, ſatisfactorius, impetratorius*, de quibus mox. N. IV. Paulò aliter, quantùm eſt ex opere operato principaliter, quadruplex numeratur, fructus ſatisfactorius, impetratorius, propitiatorius, & expiatorius, de quibus ſeorſim. §. 2. III. *Participativè, ex parte participantium*, triplex quoque communiter aſſignatur fructus: *Generalis*, totius Eccleſiæ: *ſpecialis*, eorum, pro quibus offertur Sacrificium: & *ſpecialiſſimus*, ipſius ſacerdotis celebrantis. Attamen Recentiores non abs re, adduut quartum, *miniſterialem*, eorum, pro quibus offertur ſacrificium, loco fructus *ſpecialis*, per quem intelligunt fructum aſſiſtentium, vel cooperantium: ſed de his diſtinctius dicam infrà §. 3.

III. Quid eſt Valor, & Fructus ex opere operato, *&* ex opere operantis?

224 I. FRuctus *ex opere operato* eſt, quem confert Sacrificium ex vi inſtitutionis à Chriſto factæ independenter à ſanctitate, & meritis Offerentis. Qua ex parte Sacrificium ritè factum à Sacerdote malo, & quantumvis impio, ejuſdem valoris, & efficaciæ eſt, eundemque effectum, ſeu fructum tribuit ex opere operato ſubjecto capaci, ac Sacrificium ſacerdotis quantumvis ſancti. Fructus *ex opere operantis eſt*, quem confert Sacrificium, quatenùs eſt actio religioſa procedens à Miniſtro, gratia, & meritis prædito, debita cum diſpoſitione offerente, eòque major, quò majori gratia, & merito præditus, majorique cum diſpoſitione, & devotione offert. An ſatis capis Tyro? Capio utcumque: at certè non ſatis intelligo, quidnam ſit, vel cur dicatur illud *opus operatum, & opus operantis*. Si fuſiorem explicationem expectas, vide *Suarez, Vaſquez, Tannerum, Dicaſtillum*, allegatos à P. Gobat. *Alph. Sacrif. à n.* 146. ex quo compendio ſic accipe.

225 II. *Opus operatum* dicitur aliqua actio (Sacramentum, Sacrificium &c.) conſiderata ſecundùm ſe, & ſine reſpectu ad diſpoſitionem, meritum, dignitatem, vel ſanctitatem hominis eam exercentis, vel recipientis; atque adeo, non ut modò *facienda*, vel *fienda* ab hoc tali, vel tali homine, ſed jam pridem quaſi *facta*, id eſt, inſtituta à Chriſto, atque ex ipſa inſtitutione Chriſti efficax, & operatoria facta ad aliquem effectum cauſandum, utpotè gratiam conferendam, peccatum, vel pœnam remittendam. Et jam capere debes, quare dicatur *opus operatum*, ſeu actio operata. Quia enim Chriſtus inſtituit illas actiones, ut efficaces ſint ad hujuſmodi effectus, aptè dicuntur illæ actiones à Chriſto, *factæ, vel operatæ*, & quod idem eſt, *opus operatum*. Ac proindè effectus, ſeu fructus, qui provenit ex tali actione ſecundùm ſe conſiderata præcisè, ut à Chriſto facta, vel inſtituta, ſine reſpectu ad diſpoſitionem, vel meritum hominis operantis illam, dicitur effectus, ſeu fructus *ex opere operato. Opus operantis* dicitur eadem actio, conſiderata prout hic, & nunc fit, & exercetur ab homine hoc in tali, vel tali diſpoſitione, devotione, fervore, virtute, & ſanctitate operante: ideòque fructus, quem cauſat actio vi talis diſpoſitionis, fervoris, probitatis, ac meriti hominis operantis, exercentis, vel recipientis illam, congruentiſſimè dicitur fructus, ſeu effectus *ex opere operantis*. Jam applica ad propoſitum.

226 III. Sacrificium (quod etiam eſt actio Sacerdotis celebrantis, ac conſecrantis) habet valorem, & vim remittendi pœnas purgatorii in toto, vel in parte, ex ipſa inſtitutione Chriſti, qui nimirùm inſtituit, & decrevit, ut quando offertur Sacrificium pro una anima in purgatorio, remittatur ei aliquanta pœna, certa aliqua menſura ab eodem taxata: v. g. ponamus octo dierum quem fructum eadem menſura Sacrificium ritè oblatum ſemper cauſat, & confert, quicumque ſit ſacrificans, etiam peſſimus, adeòque nullius apud Deum meriti, quia cauſat, ut opus factum, & inſtitutum à Chriſto; id eſt, *ex opere operato*. Jam verò ſæpiſſimè per Sacrificium remittitur longè plus pœnæ: quia nimirùm Deus ratione Sacrificii talis condonat non tantùm octo, ſed duodecim, vel etiam plures dies, attendendo ad Sacrificantis (imò etiam aliorum offerentium) dignitatem, meritum, devotionem, fervorem, aliamve virtutem tunc exercitam, v. g. magno frigore patienter tolerato, aut ſi podagricus magno dolore ſtare debeat, &c. Ecce hi alii quatuor, vel plures dies erunt fructus Sacrificii *ex opere operantis*. Atqui ſimiliter diſcurre de aliis Sacrificii fructibus infrà conſequenter enumerandis, ut ſatisfactorio, impetratorio, &c.

227 IV. Res clarior eſt in Sacramentis, v. gr. ipſa noſtra SS. Euchariſtia. Quiſque recipit Sacramentum Euchariſtiæ citra obicem peccati mortalis, etiamſi tepidiſſimè ſe habeat, & eo uſque modo, quò reciperet infans, vel amens, obtinet tamen aliquem gradum gratiæ Sacramentalis à Chriſto inſtituente taxatum ipſi cognitum, v. g. ponamus, *ut duo*. Quia nimirùm Chriſtum ſtatuit, illam ſaltem menſuram gratiæ concedere non indignè manducantibus carnem ſuam. Et hunc effectum dicitur Euchariſtia cauſare, & conferre *ex opere operato*. Jam verò, ut accedis cum exacta præparatione, & devotione, magno fervore, ardentibus deſideriis, actibus, & effectibus amoris, fidei, ſpei, reverentiæ, &c. propter hanc tuam bonam diſpoſitionem, dignitatem, meritum, accipis aliquid plus gratiæ, ampliorem gratiam, v. g. *ut quatuor*, vel ampliùs: illud plus, hanc ampliorem gratiam, duos, vel plures gradus gratiæ dicitur Euchariſtia cauſare, & conferre *ex opere operantis*. Eademque ratione diſcurre de aliis Sacramentis; imò etiam Sacramentalibus, ut efformatione crucis, uſu aquæ benedictæ, aliarumque rerum ab Eccleſia benedictarum, quæ ex inſtitutione Eccleſiæ, dilectæ Sponſæ Chriſti, in capaci ſemper aliquem effectum bonum Spiritualem *ex opere operato*; at pro meliori diſpoſitione, majorem, & majorem cauſant *ex opere operantis*.

IV. Quid fructus meritorius, ſatisfactorius, impetratorius?

228 I. FRuctus *meritorius* eſt, quo celebrans, vel Miſſæ aſſiſtens debitè, in ſtatu gratiæ, meretur augmentum gratiæ ſanctificantis in præſenti, & gloriæ in futuro. Fructus *ſatisfactorius* dicitur, quo celebrans, vel Miſſæ aſſiſtens ſatisfacit pro pœnis temporalibus debitis pro peccatis jam remiſſis, alioquin in hac, vel altera vita luendis. Fructus *impetratorius* dicitur, quo celebrans, vel Miſſæ aſſiſtens debitè, impetrat à Deo beneficia ſpiritualia, vel temporalia, de quibus infrà latiùs. Hunc triplicem fructum habet quodlibet opus bonum in gratia factum.

229 II. Ex dictis fructibus, fructus meritorius totus eſſentialiter eſt ex opere operantis, & non ex opere operato Sacrificii ipſius immediatè, ſecundùm communem DD. Alioquin quoad hoc Sacrificium non differret à Sacramento, quo ſolo ex opere operato confertur gratia ſanctificans, ſicut fit in ſumptione SS. Euchariſtiæ. Unde vides dignè celebrantem duplicem percipere gratiam ſanctificantem, unam ex opere operantis, quatenùs dignè ſacrificat: alteram ex opere operato, quatenùs dignè communicat. Idemque dic de dignè aſſiſtente Sacro, & ſimul communicante.

230 III. At verò fructus ſatisfactorius, & impetratorius in Sacrificio principaliter eſt ex opere operato, quia per ſe inſtitutum eſt ad ſatisfactionem pro peccatis, & impetranda bona ſalutaria animæ, & corporis, ut mox dicetur; & uterque eſt etiam ex opere operantis in dignè offerente Sacrificium, ſicut eſt æqualiter in omni opere bono, ac meritorio. Et hinc ulteriùs.

231 IV. Utrumque hunc fructum, ſatisfactorium, & impetratorium, ex opere operato, & opere operantis, Sacerdos (vel alius offerens, imò quilibet opus meritorium exercens) poteſt applicare, & donare alteri: at verò fructum illum meritorium, cùm ſit eſſentialiter ex opere operantis, & ſoli operanti proprius alteri applicare, vel donare minimè poteſt. Quia nemo, niſi Chriſtus, alteri gratiam Sanctificantem mereri poteſt; ergo neque applicare opus ſuum, quatenùs gratiæ, & gloriæ meritorium eſt. Relicto ergo, attamen ſemper ſuppoſito opere operantis, deinceps per ſe ſolùm de valore, & fructibus Sacrificii ex opere operato ſermo nobis erit.

§. II. *Qualis, & quotuplex eſt fructus Sacrificii ex opere operato?*

232 S*Acrificium ex opere operato eſt immediatè Satisfactorium, & impetratorium; ac mediatè propitiatorium, & expiatorium*. Quadruplex proinde eſt valor, & fructus Sacrificii: Immediatus duplex, *ſatisfactorius, & impetratorius*: & duplex mediatus (mediantibus, ſcilicet impetratis per Sacrificium gratiis actualibus, auxiliis, & piis motibus) *propitiatorius, & expiatorius*. Communis DD. ut patebit.

I. Satisfactorium immediatè.

233 I. SAcrificium Miſſæ ex ſua inſtitutione habet valorem, & vim ſatisfactivam, ad remittendam ex opere operato aliquam pœnam temporalem debitam pro peccatis mortalibus, & venialibus jam remiſſis, fidelium vivorum, & defunctorum. Ita omnes orthodoxi. Et perſpicuè Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. c. 2.* dicens: *Quare non ſolum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, & ſatisfactionibus, & aliis neceſſitatibus: ſed & pro defunctis in Chriſto, nondum ad plenum purgatis, ritè juxta Apoſtolorum traditionem offertur.* Ratio eſt: quia Sacrificium Crucis offerebatur potiſſimùm in ſatisfactionem pro pœna peccatis noſtris debita: atqui per Sacrificium miſſæ primariò eſt ſatisfactorium, & quidem

234 II. *Immediatè* remittit Sacrificium pœnam peccatis debitam, nimirum per modum ſolutionis jam pro nobis factæ in Cruce, & nobis per Sacrificium applicatæ (Tridentinum ibidem) in ſubjecto tamen capaci, nimirùm conſtituto in gratia, & affectum ad peccata non retinente: neque in eo ulla alia diſpoſitio prævia requiritur: ut patet in defunctis, qui ſuis actibus minimè poſſunt ſatisfacere pro peccatis: quare ſuis pœnis dicuntur communiter *ſatiſpati* tantùm, non ſatisfacere. Et ſignificat etiam Tridentinum *ſeſſ. 25. in Decreto de purgatorio* decernens: *Animas ibi detentas ſuffragiis fidelium, potiſſimum autem acceptabili Altaris Sacrificio juvari.* Certum eſt autem juvari fidelium ſuffragiis immediatè per modum ſolutionis; ergo multo magis ſic immediatè juvari debent per Sacrificium Miſſæ. Atque ita docent, & Concilium intelligunt DD. communiſſimè; ut meritò afferat *Tannerus*, id abſque peccato negari non poſſe.

235 III. Sacrificium Miſſæ remittit pœnam peccati debitam ex opere operato, lege infallibili, adeò ut fructus hic ſatisfactionis de lege ordinaria ſit infallibilis: idque non tantùm reſpectu vivorum capacium, in quo omnes Doctores conſentiunt, ſed etiam reſpectu defunctorum, ſecundùm communem Theologorum (contra *Sotum*, & *Canum*, putantes defunctis ſolùm prodeſſe Sacrificium, in quantum, & prout Deo placuerit acceptare.) Ratio eſt: quia hic effectus eſt ex inſtitutione divina, atque infallibili: atqui Sacrificium hoc æquè & indiſcriminatim inſtitutum eſt pro vivis, & defunctis: Nec eſt ratio, cur potiùs illis, quàm iſtis infallibiliter proſit. Ais: Ergone, ſi faciam Sacrum, vel fieri curem in ſatisfactionem pro peccatis meis, non debeo eſſe ſolicitus de implendis pœnitentiis, lucrandis indulgentiis, aliiſque operibus ſatisfactoriis, & pœnitentialibus. Inſulſa conſequentia à nullo Theologo, vel bono Chriſtiano admittenda. Nam,

236 IV. Non quovis Sacrificio ſatisfactorio tota quanta pœna peccatis debita remittitur: alioquin fruſtrà pro eodem defuncto v. g. legerentur plura Sacra, ſed remittitur tantùm certa pars aliqua pœnæ juxta determinationem Chriſti, ac diſpoſitionem offerentium, & participantium. Quare poſt habitum hunc effectum ſatisfactorium, remanens pœna, quoad partem ſaltem remitti poteſt eodem Sacrificio, quatenùs impetratorium eſt, ſeu per modum impetrationis, ſi ita applicetur ab offerente. Atque ita ſemper applicari debet in Miſſis defunctorum, ut ſuo loco videbimus. Animæ enim defunctorum non ſunt capaces alterius impetrationis, ſeu beneficii impetrandi, quàm remiſſionis pœnarum ad ſuam liberationem accelerandam.

II. Et impetratorium immediatè.

237 I. SAcrificium Miſſæ eſt etiam impetratorium beneficiorum, ac bonorum ſpiritualium, ac temporalium ad ſalutem conducentium. *Omnes.* Conſtat ex ſuprà allegato Concilio Tridentino definiente, Sacrificium Miſſæ ritè offerri non tantùm pro peccatis, & pœnis, ſed etiam *pro aliis neceſſitatibus* fidelium. Ratio eſt: quia ſimilia beneficia impetrari poſſunt per orationem: atqui præſtantiſſimum orationis genus eſt Sacrificium, quippe habens ſuam efficaciam ex meritis Chriſti, qui ſimul eſt principalis offerens, & res oblata. Chriſtus autem meruit nobis ſolùm bona ſalutaria, neceſſaria, vel conducentia ad ſalutem. Valet ergo Sacrificium ad impetranda bona, non tantùm ſpiritualia, ut ſingulariter gratias actuales excitantes, & adjuvantes ad converſionem, ad gratiam, & gloriam conſequendam; auxilia ſpecialia, ad reſiſtendum tentationibus, ad virtutes, v. g. caſtitatem, humilitatem, &c. impetrandis, vitia extirpanda, &c. ſed etiam ſecundariò ad impetranda bona temporalia ſpiritualibus ſubſervientia, ad ſalutem conducentia, v. g. ſanitatem corporis, aeris clementiam, frugum proventum: ad avertendum mala oppoſita, ut infirmitatem, ſterilitatem, famem, bella, peſtem, &c. ut patet quotidiano uſu Eccleſiæ, quæ ſemper conſuevit offerre hoc Sacrificium pro bonis, tam ſpiritualibus, quàm corporalibus, ſeu temporalibus conſequendis, & malis oppoſitis avertendis. Effectus probant experientiæ innumeræ, & propè quotidianæ; teſteſque innumeri, antiqui, & locupletiſſimi ſunt D. Auguſtinus *l. 12. de civ. c. 8.* referens liberatos fuiſſe ſervos & animalia ab infeſtatione Dæmonum, oblatione Sacrificii. Et D. Gregorius *l. 4. Dialog. cap. 57.* fuiſſe cujuſdam captivi vincula ſoluta, quoties, curante ejus conjuge, oblatæ ſunt Hoſtiæ pro ſalute ipſius. Idem *ibidem* fuiſſe Baracam in naufragio morti ereptum eo die, quo pro eo Presbyter Hoſtiam ſacræ oblationis immolavit.

II. Sacrificium eſt impetratorium ejuſmodi beneficiorum, 238
ac bonorum ſpiritualium, ac temporalium, ex opere operato *immediatè*: eo ſenſu, quo Sacrificium ex ſe, vi inſtitutionis ſuæ, atque ex dignitate offerentis principalis, ac Hoſtiæ, nimirùm Chriſti, eſt idoneum, ſufficiens, & efficax ad flectendam divinam bonitatem, ut beneficia poſtulata concedat, etiam independenter à dignitate, vel indignitate Miniſtri offerentis. Quare cavenda eſt hic æquivocatio Non enim dicimus. Sacrificium ex opere operato immediatè cauſatè iſta beneficia ac bona, v. g. ſanitatem corporis &c. ſed ex opere operato *immediatè* impetrare illa: hoc eſt vi ipſius actionis à Chriſto inſtitutæ nullo alio mediante, moveri Deum ad conferenda bona illa, juxta conditionem, & capacitatem ſuſcipientis. Unde nec eſt ex opere operato impetratorium cujuſcunque boni poſtulati ſeu ſpiritualis, ſeu temporalis, præcipuè determinatè, ut experientia docet. Quia Chriſtus ſuam inſtitutionem ſubordinavit diſpoſitioni divinæ providentiæ. Nec habemus de ejuſmodi impetratione promiſſionem abſolutam Dei, ſed tantùm conditionatam, *ſi nobis, quòd rectè petimus, ſecundùm divinæ providentiæ ordinationem, dari expediat.* Veruntamen quamvis non ſemper obtineatur id, quòd petitur, ſemper tamen obtinetur aliquid, vel idem alio tempore opportuno, vel aliud quid, & prout Deo melius viſum fuerit. Ut notant PP. & DD. communiter. Denique etſi fructus iſte impetratorius principaliter ſit ex opere operato, ut dictum eſt; certum tamen eſt ad eum promovendum plurimùm conducere dignitatem, devotionem, ac ſanctitatem Miniſtri offerentis, ex opere operantis. Etſi enim dignitas principalis offerentis, ac Hoſtiæ, Chriſti, ſit ſufficientiſſima ad quidvis impetrandum, efficacia tamen etiam proportionatur devotioni, ac meritis Miniſtri, ac offerentium. Quemadmodum etiam in humanis, etſi gratus ſit principalis, qui per legatum petit, gratumque munus, quod offert, faciliùs tamen, & meliùs impetrat, quando legatus ejus nomine poſtulans, ſimiliter gratus, & acceptus eſt. Unde Miſſa Sacerdotis boni, etſi ex ſe, & opere operato, non plùs valeat, quàm mali; tamen ex hoc multo plùs prodeſt Eccleſiæ, & fidelibus, pro quibus offertur.

III. Propitiatorium mediatè.

I. SAcrificium Miſſæ vere eſt propitiatorium, cauſans ali- 239
quo modo, ac conferens ad remiſſionem peccatorum mortalium, juſtificationem peccatoris, ac primam gratiam obtinendam ex opere operato: at non immediatè eſt remiſſivum peccatorum mortalium (ſicut Sacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ) juxta communiſſimam Theologorum, teſte Laym. *lib. 5. tract. 5. cap. 1. num. 4. fine*, contra aliquos apud Dicaſtillum. Ratio eſt: quia virtus hæc propria Sacramentorum eſt, ut in actuali applicatione hominem ſanctificeat, gratiam conferendo, vel augendo. Deinde ſi Sacrificium ex opere operato immediatè deleret mortalia, & conferret primam gratiam, ſequerentur plura inconvenientia. 1. Sacramentum Pœnitentiæ non eſſet nobis ſimpliciter neceſſarium neceſſitate medii ad remiſſionem peccatorum poſt Baptiſmum commiſſorum. 2. Sufficeret ſola attritio cum Sacrificio, cùm tamen illa extra Sacramentum non poſſit perducere ad juſtificationem peccatoris, ut docet Conc. Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 4.* 3. Alioquin attritus, pro quo celebratur Miſſa, etiam dormiens, vel abſens, ac ipſe Sacerdos, per conſecrationem juſtificaretur, contra omnium intellectum. 4. Sacrificium denique non differret à Sacramento quoad hoc, niſi tantùm ſecundùm aliquid ampliùs.

II. Sacrificium ergo eſt propitiatorium *mediatè* tantùm, 240
mediantè impetratione, quatenùs nimirùm per Sacrificium oblatum impetrantur à Deo auxilia ſufficientia, & ſæpè etiam efficacia, & gratiæ actuales prævenientes, excitantes, & adjuvantes pro aliquo motu ad converſionem, pœnitentiam, vitæ emendationem, ut ſic proprio actu, extra, vel intra Sacramentum, conſequatur remiſſionem peccatorum, & primam gratiam. Quam doctrinam perſpicuè indicat Concil. Trident. *ſeſſ. 22. cap. 2.* dicens: *Docet S. Synodus Sacrificium illud verè propitiatorium eſſe, per ipſumque fieri, ut ...... ad Deum accedamus, miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus* IN AUXILIO OPORTUNO. *Hujus quippè oblatione placatus Dominus gratiam, & donum pœnitentiæ concedens, crimina, & peccata etiam ingentia dimittit.* (Jam vides Concilium loqui de remiſſione peccatorum mediata, mediante ſcilicet gratia actuale, au-

xilio,

Digitized by Google

xilio, & dono Pœnitentiæ, intuitu hujus Sacrificii à Deo impetratis, & conceſſis) & rationem dat: *Una enim, eademque eſt Hoſtia. Idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit, ſola offerendi ratione diverſa. Cujus quidem oblationis cruentæ fructus per hanc uberrimè percipiuntur*. Hactenùs Concilium. Certum autem eſt, Chriſtum eo Sacrificio cruento meruiſſe nobis remiſſionem peccatorum, gratiam, & gloriam: ergo eadem per modum impetrationis conſequimur per hoc Sacrificium cruentum.

241 At numquid effectus ille immediatus impetrationis auxiliorum, & gratiæ prævenientis, & excitantis peccatores ad pœnitentiam, (ſicut & juſti ad majorem profectum) eſt infallibilis? negat quidem Suarez, ſed affirmant Coninch. apud Laym. *cit. cap.* 1. *num.* 7. Quia Chriſtus huic Sacramento abſolutè, & ſimpliciter tribuit virtutem *remiſſionis peccatorum*: quod ſignum eſt, eam habere ex Chriſti institutione, adeoque infallibiliter: quamvis autem effectus hic ſit infallibilis, ac gratiæ illæ, ac auxilia impetrata per Sacrificium ſemper ſint ſufficientia ad pœnitentiam, & ſic mediatè ad remiſſionem peccatorum conſequendam: certè tamen non ſemper ſunt efficacia, & reſpectu omnium, ob defectum cooperationis. Quare non eſt mirum, nec dictis officit, quòd multi, qui ſæpè, & quotidie Miſſam audiunt, imò ipſi celebrant, aut pro ſe offerri faciunt, nihilominùs *bibant velut aquam, iniquitatem*.

IV. Expiatorium etiam mediatè tantum.

242 I. SAcrificium Miſſæ etiam *expiatorium* eſt, ac deletivum peccatorum venialium quoad culpam ex opere operato quidem, ſed etiam non immediatè, ſed mediatè tantùm, & per modum impetrationis, mediante ſcilicet pio per gratias actuales, & auxilia, divina virtute impetrata excitatu motu, in offerente, vel audiente Miſſam, aut in eo, pro quo offertur, quemadmodùm fit in aliis Sacramentalibus, ut aſperſione aquæ benedictæ, &c. Ita contra Canum, Henriquez, Cordubam, Petrum Navarrum, &c. communis Sententia DD. D. Thomas, Suarez, Coninch. Azorius, aliiſque citans Laym. *cit. n.* 6. Ratio eſt: quia univerſim loquendo, valdè conveniens eſt, quòd peccata venialia, cùm ſint quædam animæ maculæ, libero arbitrio contractæ (nunquam tollantur ſine pia animæ actione peccatis venialibus aliquo modo repugnante: quam etiam gratiæ infuſio comitetur. Nam licèt remiſſio pœnæ fieri poſſit per ſolam condonationem extrinſecam, ut nimirùm debitor non ſit ampliùs debitor: at verò remiſſio culpæ etiam venialis, ut ſcilicet offendens non ſit ampliùs offendens, videtur non poſſe fieri ſine aliquo proprio actu offendentis, quo vis offenſam aliquo modo expreſſè, vel virtualiter retractet, revocet, & velut infectam velit, ſicque Deum offenſum conciliet; quos pios actus, & motus venialium deletivos (ſicut & mortalium ſuprà) impetrat, & excitat Sacrificium oblatum in offerente, audiente, ac eo, pro quo offertur, eo modo, quo alia Sacramentalia, ſed eò efficaciùs, quò his præſtantius eſt Sacrificium. Attamen rectè advertunt Suarez, aliique apud Laym. *cit. num.* 6. Si curaſti fieri Sacrum pro remiſſione peccatorum tuorum venialium, & diſpoſitus ſis, hoc ipſo tibi certò remitti omnia venialia, ad quæ non habes affectum vigentem, ſaltem per dictum modum impetrationis: jam enim habes voluntatem repugnantem venialibus culpis, quas per Sacrificium remitti, & aboleri cupis, & oratio per Chriſtum Deo Patri oblata, & præſentata efficaciſſima eſt ad impetrandum, in hoc Sacrificio ſpecialiter utili ad remittendas culpas quotidianas: ut dixit Concil. Trid. *ſuprà cit*

243 II. Hinc patet, Sacrificium Miſſæ ex opere operato *immediatè*, non ſolùm non delere ullum peccatum mortale, vel veniale, quoad culpam, neque conferre primam gratiam ſanctificantem: ſed neque in juſtis augere gratiam ſanctificantem, conferendo ſcilicet immediatè tantùm per modum impetrationis, mediantibus ſcilicet gratiis, & auxiliis actualibus per Sacrificium à Deo impetratis, quæ ſicut peccatorem excitant, & movent ad converſionem, Pœnitentiam, Contritionem, & ſic peccatorum remiſſionem, ac primam gratiam conſequendam, ita & juſtum movent ad pios motus, & actus meritorios, quibus gratiam auget, & venialia delet. Nam de immediata talis Sacrificii efficacia nihil nobis conſtat ex doctrina revelata, vel aliunde, ſed oppoſitum potiùs; cùm nemo recipiat augmentum gratiæ ſanctificantis abſque proprio merito, vel ſuſceptione Sacramenti: atque proprium Sacramentorum, ut in actuali applicatione hominì gratiam conferant, vel augeant, ut jam ſuprà dixi. Deinde ſequeretur, juſtum divitem, pro quo multa Sacra celebrant, etſi nihil de ſua ſalute cogitet, aut dormiat, nihilominùs continuò eò magis ſanctificari, quò plura pro eo Sacra leguntur.

244 Ex dictis nota incidenter, univerſalem, & adæquatam eſſe diviſionem communem Sacrificii Miſſæ penes fines, in *Latreuticum, Euchariſticum, Satisfactorium, & Impetratorium*. Quia ſub impetratorio comprehenditur etiam propitiatorium, & expiatorium: cùm Sacrificium non alio modo ſit propitiatorium, & expiatorium, quàm mediante impetratione gratiarum, & auxiliorum, ut dictum eſt. Adeòque diviſio illa Sacrificii penes fines, continet ſub ſe diviſionem noſtram quoad ſolos effectus: ſcilicet propitiatorium, prout delet mortalia, expiatorium, prout delet venialia quoad culpam ſatisfactorium, ut delet pœnam pro mortalibus, & venialibus remiſſis debitam: impetratorium, quatenus impetrat beneficia.

§. III. *Quotuplex eſt fructus Sacrificii ex parte participantium?*

TRiplex communiter aſſignatur fructus Sacrificii: *Generalis*, totius Eccleſiæ: *Specialis*, illius, pro quo offertur: *Specialiſſimus*, ipſius Sacerdotis offerentis. Scotus paulò aliter: Fructum *generalem* itidem vocat totius Eccleſiæ; *ſpecialem*, offerentis; & *medium*, illius, pro quo offertur. Sed adhuc diſtinctiùs Recentiores cum Suarez quadruplicem diſtinguunt Sacrificii fructum. *Generalem*, Eccleſiæ: *Specialem*, aſſiſtentium Sacro, & cooperantium ad illud: *Specialiſſimum* ipſius Sacerdotis offerentis: & *Miniſterialem*, illius, vel illorum, pro quo, vel quibus offert, eiſque applicat Sacerdos celebrans. Ratio hujuſmodi diviſionum eſt: Quia ſicut quodlibet Sacrificium, ita & Sacrificium Miſſæ, debet prodeſſe & ipſi offerenti, & iis, pro quibus offertur: Atqui 1. Sacerdos, ut Miniſter Chriſti, & in perſona Chriſti, eſt immediatus offerens, adeoque fructum aliquem participat, qui dicitur *ſpecialiſſimus*. 2. Sacerdos non eſt Miniſter privatus ſuo tantùm nomine in perſona Chriſti offerens; ſed eſt miniſter publicus Eccleſiæ: ſemper enim celebrat, & offert in nomine, & velut in perſona totius Eccleſiæ, & ſic fructum confert, & participat toti Eccleſiæ, qui dicitur fructus *generalis*. Ulteriùs. 3. Quia unà cum Sacerdote, non ſolùm tota Eccleſia generaliter, ſed particulariter, & perſonaliter etiam alii ſecundariò coofferunt, nimirùm aſſiſtentes Sacro, vel cooperantes ad illud, juxta dicenda *cap. ſequenti ſect.* 2. etiam hi debent participare ſuum fructum, quem nos vocamus *ſpecialem*. 4. Denique Sacerdos, ut Miniſter Chriſti offert pro aliis vivis, vel defunctis in ſpecie, & illis vel maximè confert aliquem fructum ſpecialem Sacrificii, quem nos aptè vocamus fructum *miniſterialem*, quia à ſolo Sacerdote conferri poteſt. Alii communiter eundem vocant fructum *ſpecialem*, quia certis, & determinatis in ſpecie confertur. Scotus eundem vocat fructum *medium*: quia inter generalem totius Eccleſiæ, & ſpecialiſſimam Sacerdotis, & particulariter offerentium velut medius eſt. Tametſi autem hi fructus conferantur hoc ipſo ordine ordinato hac ratione: utpotè 1. Specialiſſimus, Sacerdoti offerenti: 2. Generalis, & Specialis Eccleſiæ, aliis coofferentibus, & Sacrificio cooperantibus: 3. Tandem Miniſterialis iis, pro quibus offertur Sacrificium, tamen explico, & declaro illos ordine ſequenti, prænotato, quòd hi fructus in ſpecie à Recentioribus etiam communiter vocentur portiones. 245

I. Fructus, ſeu Portio Generalis.

I. NOn ſatis conſtat, qualis ſit iſte Sacrificii fructus generalis totius Eccleſia. Varii exiſtimant, eſſe fructum ex opere operato, tam ſatisfactorium, quàm impetratorium toti Eccleſiæ, & omnibus omninò fidelibus capacibus, vivis, & defunctis applicatum: adeò ut per ſingula Sacrificia omnibus Chriſtianis, non excommunicatis, nec peccato mortali obnoxiis certò, & infallibiliter ex opere operato remittatur aliquid de pœna temporali peccatis debita, in purgatorio luenda: ſicut & ipſis defunctis ſingulis ibi exiſtentibus. Ita Recentiores plerique, Vaſquez, alii cum Tannero *hic diſp.* 5. *quæſt.* 8. Ratio eſt quia ſine dubio Chriſtus ſic potuit inſtituere hoc Sacrificium, & de facto ſic inſtituiſſe conſonum, & rationi eſt, & majeſtati tanti Sacrificii, ac Hoſtiæ infiniti valoris. 246

II. Certum videtur, eum fructum, tam ſatisfactorium, 247
quàm impetratorium obvenire iis, pro quibus Eccleſia in Miſſa ſpecialiter orat, utpotè Pont. Epiſc. Imperat. Regib. &c. Item, circumſtantibus omnibus cum Sacerdote ſimul offerentibus, atque ad Sacrificium cooperantibus, (ubi vides fructum illum à nobis dictum *ſpecialem*, & mox ſeorſim conſiderandum, ab aliis aptè comprehendi ſub fructu generali Eccleſiæ.) De cætero plures cenſent fructum illum generalem impetratorium eſſe quidem reſpectu omnium fidelium vivorum, præſertim quoad bona illa communia ſpiritualia, & temporalia, quæ pro fidelibus in Miſſa petuntur: at verò fructum generalem ſatisfactorium obvenire iis modò nominatis, pro quibus Eccleſia in Miſſa ſpecialiter orat, aut etiam Sacerdos. Non quòd omnibus, & ſingulis fidelibus ex ſingulis

gulis

gulis Sacrificiis obveniat aliquis fructus etiam ſatisfactorius Miſſæ ex opere operato, videtur minùs eſſe credibile: ex tot enim millibus Sacrificiorum quotidie oblatorum, quàm immenſæ pœnæ remiſſionem, quilibet juſtus, vivus, & defunctus obtineret? Et, quid ſi Sacerdos totum hunc fructum generalem (etſi illicitè, attamen validè) applicaret uni ſoli, vel ſibi ipſi? Tandem quamvis nobis certò non conſtet, qualis, & quorum ſit iſte fructus, certum tamen eſt eſſe maximi momenti. Nam

248. III. Hunc fructum generalem totius Eccleſiæ non poteſt Sacerdos aliter applicare, immutare, aut pro libitu diſponere, ſuſpendere, uni, vel aliquibus tantùm applicare, aliquem, vel aliquos ab eo excludere, ſaltem licitè ſecundùm communem DD. & ſecundùm multos, neque validè. Ratio eſt: quia fructus ille generalis provenit non ex intentione privata Miniſtri, ſed ex intentione communi totius Eccleſiæ: Sacerdos enim ſemper tenetur Sacrificium offerre, prout Chriſtus inſtituit, & Eccleſia intendit; nimirum tanquam Miniſter publicus Chriſti, & Eccleſiæ totius. Atqui Chriſtus inſtituit, & Eccleſia ſemper intendit Sacrificium offerre pro tota Eccleſia, ſeu omnibus fidelibus, ſic, ut fructu generali omnibus proſit membris vivis, & defunctis, prout ſignificant omnes orationes in Miſſa, præſertim in Canone recitatæ, clarè docet Concil. Trident. *ſeſſ. 22. cap. 6.* declarans: *Miſſas privatas verè communes cenſeri debere, quia à publico Eccleſiæ Miniſtro, non pro ſe tantùm, ſed pro omnibus fidelibus, qui ad Chriſti Corpus pertinent, celebrantur.* Hæc Concilium: quare Sacerdos verè & debitè celebrare intendens, fructum illum generalem Eccleſiæ non poteſt, ſaltem licitè, ſuſpendere, limitare, aliter applicare in toto, vel in parte. Et proinde Sacerdos ab hoc generali Eccleſiæ fructu, aliquem poſitivè excludens (prout inimicum ſuum excluſiſſe impius quidam Sacerdos refertur apud Tambur. *opuſc. de Sacrific. lib. 2. cap. 2. §. 13.*) peccaret graviſſimè, & dupliciter 1. Contra obedientiam, & inſtructionem Eccleſiæ, cujus in offerendo Miniſter eſt Sacerdos, ut dictum eſt. 2. Contra Charitatem, dum utique aliquo odio, vel inimicitia gravi ſtimulatus proximum tentat excludere ab eo, & ſuffragiis communibus Eccleſiæ. Cæterùm, quia Sacerdos principaliter, ut Miniſter Chriſti, ejuſque authoritate habet poteſtatem applicandi fructum Sacrificii, ſi totum fructum Sacrificii ſui, etiam generalem Eccleſiæ debitum, vellet alicui uni applicare, vel aliter diſponere, quantumvis illicitè, validè tamen facturum, poſt alios docet etiam noſter Henricx *hic diſp. 8. quæſt. 7. n. 78.* & ipſe Gob. *hic caſu V. num.* 130.

249 IV. Fructus generalis Eccleſiæ ſatisfactorius, & impetratorius eſt infinitus extenſivè, & ſyncategorematicè, quatenùs quantumvis aucto numero fidelium, reſpectu ſingulorum tamen non minuitur, ſed potiùs augetur: uti mox dicetur *Sect. ſequenti*. Et quamvis intrinſecè finitus, & limitatus ſit, cùm Sacrificium, quatenùs nomine Eccleſiæ offertur, finitam habeat vim ſatisfaciendi *ibidem* dicendam; tamen eò majorem habet vim, eòque major erit fructus, quò ſanctior eſt Eccleſia, ſive quò plures in eo juſti, Deoque gratiores exiſtunt. Communis, & certa apud Laym. *cit. cap. 1. num.* 11. Quemadmodùm etiam Legatus alicujus Communitatis apud Regem tantò faciliùs, & majora impetrat, quantò ea Regi gratior eſt.

II. Fructus, ſeu Portio Specialis.

250 Competit ſpecialiter concurrentibus ad Sacrificium infrà *cap. ſeq. num.* 324. enumerandis, ac iis, pro quibus in Miſſa, in *Memento* ſpecialiter orat Sacerdos celebrans. Cùm enim ii concurrentes, ad Sacrificium cooperantes, aſſiſtentes, &c. quid unum cum Sacerdote conſtituant, ac velut ſimul cooſſerant, etiam ipſos aliquem fructum ex opere operato, tam ſatisfactorium, quàm impetratorium participare debere, omninò rationi, reverentiæ, devotioni, ac dignitati tanti Sacrificii conſentaneum eſt. Et mirum eſſet, ſi participarent de fructu *generali* omnes fideles, etiam de hoc Sacrificio nihil cogitantes, & non aliquem fructum *ſpecialem* ſpecialiter ad hoc Sacrificium concurrentes. Ita *communi DD.* quamquam plerique hunc fructum, & portionem *ſpecialem* ſub fructu, & portione generali comprehendant, ut jam *ſuprà num.* 247. innui. Inſuper hic aliqua ſpecialia addenda ſunt.

251 I. Fructus hic *ſpecialis*, (quemadmodum, & generalis *num.* 249.) eſt infinitus extenſivè, ut non minuatur, ſed æquè participetur à ſingulis Miſſæ aſſiſtentibus, vel cooperantibus, ſive pauci, ſive plures, & quantumvis multi Miſſæ aſſiſtant, quin potiùs intenſivè tantò augeatur, quantò plures, meliores, digniores ad Miſſam concurrunt, de quo *ſect. ſeq.* plura. Inſuper quantò immediatiùs, meliùs, & efficaciùs quis concurrit ad Sacrificium, tanto plus participat de hac proportione *ſpeciali* fructus. Plus enim fructus Sacrificii redundat in illum, qui calicem v. g. donavit, quàm qui velum calicis: qui Sacro miniſtrat ſolemniter, vel privatim, quàm qui ſolùm audit: qui præſens intereſt, & devotus aſſiſtit, quàm qui abſens vota ſua cum offerente conjungit, &c. Intellige ſemper, *cæteris paribus*, quoad diſpoſitionem, &c. Inſuper aliquid ſingulare de audiente Miſſam addam *num. IV.* 254.

II. Hi omnes concurrentes, ſeu offerentes ſecundarii participant ſuum fructum *ſpecialem* ex opere operato, etſi Sacerdos nihil de illis cogitet, nec eis conferre intendat expreſsè: quia ſemper offert in nomine totius Eccleſiæ, & aſſiſtentium, ſeu cooperantium: & ſolùm ad fructum *miniſterialem*, variabilem pro libito, applicandum, non item *ad generalem ſpecialem*, vel *ſpecialiſſimum*, requiritur intentio expreſſa Sacerdotis, ut inferiùs iterum notabo. Addit Suarez, Gobat. *cit. num.* 110. eos participare hunc fructum, etiamſi Sacerdos eos poſitivè excluſos velit. Verùm hic idem dicendum videtur, quod ſuprà *num.* 248. de fructu, ſeu portione *generali* Eccleſiæ. Si enim ab illo *generali*, certè etiam ab hoc *ſpeciali* fructu, validè excludere poterit, etſi multò minùs licitè. 252

III. Hi offerentes ſecundarii, v. g. audientes Miſſam, poſſunt hunc fructum ſuum *ſpecialem*, tam ſatisfactorium, quàm impetratorium ex opere operato applicare, & donare aliis, quemadmodùm alias ſuas ſatisfactiones, orationes, ac bona opera ſua. Ita cum aliis Coninch. apud Gob. *cit. caſu 4. num.* 110. Et inſigni eventu, ex Ænea Sylvino confirmat Fernandez *Exam. Theol. de Sacrificio cap. 5. §. 2. quæſt. 4.* Et ſignificat ipſa Eccleſia in Canone dicens: *qui tibi offerunt pro ſe SUISQUE omnibus*. Hinc vides, ſatis eruditè loqui ſimplices homines, quando dicunt, ſe velle audire Miſſam pro alio: quia intelligunt, ſe velle ei donare portionem ſuam *ſpecialem*. At non æquè petitè dicunt, ſe velle communicare pro alio, quantum eſt ex opere operato: quia Sacrificium benè non autem Communio poteſt ex opere operato prodeſſe aliis, juxta dicta *num.* 221. Solùm ergo volunt alteri communicare fructum ſuæ Communionis ex opere operantis, ſicut alterius boni operis, orationis, jejunii, diſciplinæ, &c. 253

IV. Denique addit Lugo *de Eucharist. diſp.* 19. *num.* 235. te plus obtinere per modum impetrationis, etſi non ſatisfactionis, ſi devotè adſis Sacro, illud cum Sacerdote pro te offerendo, quàm ſi cures pro te abſente Sacrum fieri. Hinc Tambur. *ſuprà cit. lib. 2. cap. 2. §. 4.* cuidam pauperi viduæ ſollicitæ de Sacrificio pro juvanda anima defuncti ſui mariti, reſpondit, poſſe fieri, ut multis Sacris devotè auditis, & Deo oblatis pro anima defuncti, ea citiùs liberetur à pœnis purgatorii, quàm ſi una tantùm, vel altera Miſſa pro ipſo celebretur: quandoquidem fieri poteſt, ut tot Sacris devotè auditis per modum impetrationis, Deus moveatur ad liberalem condonationem pœnæ totius, quæ tota non remitteretur uno tantùm, vel altero Sacro per effectum ſatisfactionis, qui utique limitatus eſt, nec ad quantamcumque pœnam remittendam ſe extendit. Omninò probabilis, & ſalutaris doctrina, pro ſolatio pauperum, & ſtimulo aliorum, ne Sacris pro ſe, vel defunctis ſuis fieri curatis, etiam ipſi devotè aſſiſtant, vel alios intereſſe faciant. 254

III. Fructus Specialiſſimus: *Portio ſpecialiſſima*.

Eſt ille fructus Sacrificii, qui omnium primò confertur ipſi Sacerdoti ſacrificanti, ſatisfactorius, & impetratorius ex opere operato. Nam ſi aliis impropriè tantùm & acceſſoriè cum Sacerdote ſacrificantibus, & offerentibus reſpondet ſuus fructus, & portio ſpecialis, quidni & ipſi Sacerdoti in propria perſona, & propriè ſacrificanti ſuus fructus meritò dicendus *ſpecialiſſimus*? Et quidni 1. Etiam major ipſi, quàm aliis, etiam curantibus pro ſe celebrari? 2. Sine dubio etiam major, & major juxta diſpoſitionem, & capacitatem ſuam. 3. Idque ſemper, etiamſi ipſe de hoc fructu non cogitet, aut expreſsè ſibi acquirere intendat: atque etiam quando accepto ſtipendio pro aliis celebrat: juxta communem DD. & certum dicit Gavantus *par. 2. tit. 6. n. 3.* 4. At, nunquid hunc fructum ſatisfactorium ſpecialiſſimum Sacerdos poterit aliis applicare, vel donare? Poſſe æquè ac ſatisfactorium, & impetratorium aliorum bonorum ſuorum, cùm in hoc nulla appareat repugnantia, non improbabiliter affirmant *Filliucius*, *Molfeſius*, *Naldus*, alii apud Arcan. Tambur. *De jure Abbatum tom. 2. diſp. 5. quæſt. 9.* Et quidem Filliuc. *tract. 15. cap. 6. num.* 151. taxat tres tales portiones *ſpecialiſſimas*, æquivalere uni portioni *miniſteriali*: Ut proinde Sacerdos tribus Miſſis aliundè debitis, lectis, poſſit ſimul ſatisfacere pro aliquo quarto Sacro alteri alicui debito applicando ei illorum trium Sacrorum tres ſuas portiones ſpecialiſſimas. (De quo amplius *cap. 6.* cùm de ſtipendio.) Contrà verò non poſſe applicare aliis, ſicut nec poſſe effectum Sacramentorum perceptorum, aut ſatisfactionem Sacramentalem, probabiliùs docent Suarez *diſp. 79. ſect. 9.* Lugo *diſp. 21. ſect. 2.* Thomas Tamburinus *opuſculo de ſacrificio lib. 3. cap. 1. §. 3. num. 71.* negans priorem Sententiam eſſe 255

pro-

Digitized by Google

probabilem. Et ſine dubio falſa eſt, ſi intelligatur de applicatione facta ad ſatisfaciendum obligationi juſtitiæ, de quo *infra ſuo loco indicato*. Res ergo tota eſt incerta. Si ſapis, Sacerdos, ſemper retine tibi ipſi.

IV. Fructus, ſeu Portio miniſterialis.

256 ALii *ſpecialem*, Scotus, *medium* vocat (ut *n.* 245. notavi) Eſt ille fructus, quem Sacedos ſacrificans, ut Miniſter Chriſti applicat, vique hujus applicationis ipſum Sacrificium oblatum ex opere operato confert iis, pro quibus Sacrificium offertur, ſeu quibus à Sacerdote applicatur. Ratio initio *n.* 245. indicata fuit. Eſtque hic fructus. 1. Ex opere operato, tam ſatisfactorius pro pœnis debitis, quàm impetratorius bonorum, ac beneficiorum ſpiritualium, ac temporalium, pro quibus impetrandis Sacrificium offertur, 2. Quantus ſit uterque, mox audies *ſect. ſeq.* 3. Eſt ſimpliciter in poteſtate celebrantis, ut pro libito poſſit eum, vel alii applicare, vel ſibi ipſi, ſi voluerit, & pro aliis non celebraverit. 4. Atque ut hic fructos aliis proſit, omninò neceſſaria eſt propria applicatio Sacerdotis celebrantis, adeò, ut ab hoc fructu conferendo non poſſit impediri neque à Superiore, neque ab Eccleſia: quia illum non ut Miniſter Superioris, vel Eccleſiæ, ſed ut Miniſter Chriſti applicat. Solus enim Sacerdos celebrans ſuſtinet perſonam Chriſti, in cujus perſona, ſicut ipſum Sacrificium pro nobis offertur: ita etiam ejus fructus nobis applicatur. Et ſolus Sacerdos Miniſter publicus ad hoc Myſterium diſpenſandum conſtitutus, qui in ipſa Ordinatione accepit poteſtatem *offerendi Sacrificium pro vivis, & defunctis*, & conſequenter etiam applicandi ejus fructum. De hujus fructus miniſterialis applicatione, dicam conſequenter inferiùs *à* §. 2. Priùs nunc videndum: quantus ſit iſte fructus, & applicabilis.

SECTIO III.

Quantus ſit valor, & fructus Sacrificii?

SUMMARIUM.

257 *Fructus, & valor Sacrificii non eſt tantus, ac Sacrificii Crucis*.

258 *Nec infinitus ſimpliciter, & poſitivè, ſeu intenſivè, & extenſivè*.

259 Uſque ad num. 262. *Sed tam Satisfactorius, quàm impetratorius certus intenſivè finitur.*

262 *Poteſt tamen impetratorius incertus dici infinitus negativè*.

263 Uſque ad num. 266. *Qualiter fructus generalis, & ſpecialis, ac miniſterialis ſit, vel dici poſſit infinitus extenſivè?*

266 *Praxis pro* Memento.

§. I. *Eſtne tantus, quantus fructus Sacrificii, Crucis?*

257 N*On eſt tantus, ſed eſt ejuſdem Sacrificii Crucis valoris, ac fructus in actu primo, & quoad ſufficientiam infiniti, in actu ſecundo efficax, & limitata participatio.* Explico. Valor Sacrificii cruenti in Cruce oblati per mortem Chriſti, verè eſt infinitus, infinitè ſatisfactorius, omniſque pleniſſima ſatisfactio, infinitè impetratorius omnis boni, gratiæ, gloriæ, &c. idque reſpectu omnium omni tempore exiſtentium, imò etiam poſſibilium, etiam mille, vel infinitorum modorum: ex infinita nimirùm dignitate Hoſtiæ, & Offerentis principalis ob Unionem hypoſtaticam cum Verbo, Chriſti, ſcilicet Dei Hominis: Attamen hoc quoad ſufficientiam, & actum primum per modum ſolutionis jam exhibitæ, ac velut in infinito theſauro congeſtæ: & per certa media omnibus participabilis, & applicabilis. At verò quoad efficaciam, & actum ſecundùm ſatisfactionis, & impetrationis, ut nimirùm valor ille, & theſaurus infinitus meritorum Chriſti, & Sacrificii cruenti, actu nobis proſit, & participetur ſatisfactoriè, & impetratoriè, pendet ab applicatione per certa media facienda: cujuſmodi media ſunt, ex opere operantis quidem, actus Fidei, Spei, Charitatis, Contritionis, & omnia opera meritoria, quæ omnia vim merendi, ſatisfaciendi, & impetrandi ex meritis Chriſti trahunt. Deinde ſunt media à Chriſto ad eam participationem, & applicationem meritorum Chriſti, ex opere operato, ſpecialiter à Chriſto inſtituta: ut in primis ſunt Sacramenta, quibus ipſa gratia ſanctificans immediatè ex opere operato confertur ex inſtitutione, & meritis Chriſti. Et poſt Sacramenta, omnium nobiliſſimum medium participationis meritorum Chriſti, & Sacrificii cruenti Crucis, eſt ipſum Sacrificium incruentum Altaris, quo, eadem Hoſtia incruentè oblata, Sacrificium cruentum Crucis repræſentatur, ejuſque fructus nobis applicatur, *& ubberrimè participatur*, (ut loquitur Tridentinum ſuprà allegatum *cap.* 2. *num.* 62.) Eſt ergo fructus Sacrificii incruenti Miſſæ non totus fructus Sacrificii cruenti Crucis, adeòque nec tantus: ſed eſt ejuſdem fructus velut adhuc generalis omnibus, omni tempore infinitè ſufficientis, in actu primo præſuppoſiti, particularis, determinata, in actu ſecundo efficax applicatio ad certos participantes, & tali tempore exiſtentes, pro quibus eo tempore Sacrificium offertur, ejuſque fructus applicantur. Quare meritò Concilium Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 2. dicit: efficaciam hujus Sacrificii minimè derogare Sacrificio Crucis, cùm illud inſtitutum ſit, ut per illud ſalutaris Sacrificii Crucis fructus nobis applicetur. Ut proinde liceat imitari Apoſtolum: *Quid ergo? per Miſſam Crucem tollimus? abſit! Sed Crucem ſtatuimus*: quippè tanquam fundamentum efficaciæ, & fructuum Sacrificii Miſſæ, ut dictum eſt, & magis patebit ex dicendis.

§. II. *Eſtne aliquo modo infinitus?*

CErtiſſimum eſt, valorem, ſeu fructum Sacrificii non eſſe infinitum ſimpliciter, & poſitivè, ſeu ut loquimur in ſcholis, categorematicè, ſeu intenſivè extenſivè, quaſi per Sacrificium Miſſæ de facto fiat infinita ſatisfactio pro infinitis pœnis, aut infinita impetratio infinitorum bonorum: nam talem infinitum fructum neque ipſum Sacrificium cruentum Crucis habet, vel habebit unquam: quin tale infinitum actu dari ſecundùm communiorem ſententiam Philoſophorum repugnat. Sed quæſtio eſt, an valor, & fructus Sacrificii Miſſæ, ſit infinitus ſecundùm quid & negativè, ſeu, ut vocant, ſyncategorematicè, id eſt, *non finitus, non determinatus* ad certam quantitatem, vel numerum, ſed ſic, ut quolibet Sacrificio poſſit conferri major, & major fructus in infinitum (quamquam actu nunquam fiet infinitus poſitivè) idque, & *intenſivè*, reſpecto ejuſdem, & *extenſivè*, reſpectu diverſorum participantium? Cùm ergo quæritur, an valor, & fructus Sacrificii ſatisfactorius, & impetratorius ſit infinitus intenſivè? ſenſus quæſtionis eſt, an quolibet Sacrificio poſſit deleri quæcunque pœna major, & major in infinitum? aut impetrari quodcunque bonum majus, & majus in infinitum? Similiter quando quæritur, an fructus ſit infinitus extenſivè? ſenſus quæſtionis eſt, an fructus Sacrificii, etſi de ſe finitus, & taxatus, æqualiter tamen ſe extendat ad omnes participantes plures, & plures in infinitum, ita ut omnes, pro quibus offertur hoc Sacrificium, quotcunque ſint, plures, & plures, ſemper tamen omnes æqualem fructum participent: & ſic fructus dicetur infinitus extenſivè. An verò fructus Sacrificii extendendo ſe ad plures, velut diviſus magis, & magis minuatur, adeo ut quò pro pluribus offertur Sacrificium, eò minorem fructum ſinguli participent. Et ſic fructus dicetur finitus extenſivè, ſeu ſatisfactorius, ſeu impetratorius. Eſtque quæſtio de fructu generali, ſpeciali, & miniſteriali: non autem de ſpecialiſſimo Celebrantis, qui unus tantùm eſt. 258

§. III. *An infinitus intenſivè?*

I. VAlor, & fructus Sacrificii, tam ſatisfactoriùs, quàm impetratorius certus, & infallibilis (ſi talis detur, vide *ſuprà n.* 241.) intenſivè finitus eſt, & nullo modo, etiam negativè infinitus. Communiſſima DD. *D. Thomas*, *Bellarminus*, *Toletus*, *Navarrus*, *Suarez*, aliiſque congeſtis Tannerus *n.* 98. Laym. *cit. cap.* 1. *n.* 9. Ratio eſt: quia quamvis ipſa Hoſtia oblata, Chriſtus, ſit infiniti valoris, & meriti, quoad ſufficientiam, & actum primum, ut ſuprà dictum: & principalis offerens, idem Chriſtus ob unionem hypoſtaticam, ſit infinitè dignus, & Deo gratus, ac proptereà hoc Sacrificio Deus quodammodò infinito cultu, & honore afficiatur, ipſumque Sacrificium ex natura ſua ſecundùm primam, & remotam potentiam, habeat infinitam dignitatem, & valorem ſatisfaciendi, & impetrandi, tamen ſecundùm actum, ſecundùm & proximam potentiam, quam habet ex Chriſti inſtitutione, & voluntate, non habet efficaciam producendi effectum infinitum, ſed finitum, & limitatum intenſivè ſaltem: adeòque Sacrificium, ut hac actione à Sacerdote oblatum, finiti tantùm valoris eſt. Et univerſaliter quamvis Chriſti dignitas, & merita infinita ſint quoad ſufficientiam, & actum primum, tamen quoad efficaciam, & actum ſecundùm, ac applicationem, ſemper effectus finitus promanat per Sacrificium, & Sacramenta velut inſtrumenta, à Chriſto inſtituta. 259

II. Inſtituit nimirùm, & voluit Chriſtus Deus, ut Sacrificium offeratur, & proſit ad finitum tantùm, & certum effectum ſatisfactionis, & impetrationis, à ſe determinandum, ac juxta diſpoſitionem offerentium diſpenſandum, ut ideò tantum Sacrificium frequentiùs, & ferventiùs offeratur. Et confirmat hanc doctrinam efficaciter praxis Eccleſiæ, quæ eſt infallibilis interpres inſtitutionis Chriſti: & ipſa ad eundem effectum obtinendum, ut maximè pro eadem anima defuncta multas Miſſas offerre conſuevit, eo ipſo indicans valorem, ſeu fructum unius Sacrificii eſſe finitum, & limi- 260

limitatum. Quòd ſi enim fructus ſatisfactorius eſſet infinitus ut quamvis pœnam majorem, & majorem in infinitum delere poſſit, poſſet unico Sacrificio totum purgatorium exhaurire, nedum una anima, quantumvis gravibus pœnis obnoxia, liberari: ad quid ergo tot repetita Sacra pro defunctis, etiam unica anima? Et ſi fructus impetratorius eſſet infinitus, ita ut unico Sacrificio poſſet impetrari quodcunque bonum majus, & majus in infinitum certò, & infallibiliter, quid opus eſſet pro eadem re impetranda, v.g. ſanitate, ſerenitate aeris, peſte avertenda, multiplicari tot Sacra juxta praxim Eccleſiæ?

261 III. Attamen valor, & fructus Sacrificii impetratorius, incertus, & fallibilis, & dependens ſcilicet à libera acceptatione, & ordinatione Dei juxta diſpoſitionem offerentium, & eorum, pro quibus offertur, poteſt verè dici infinitus negativè, ſeu ſyncategorematicè, tam extenſivè, quàm intenſivè. *Communis* DD. Suarez *diſp. 79. ſect.* 11. Alii cum Laym. *cit. num.* 11. Nam in primis quatenùs offertur nomine Eccleſiæ, eſſe majorem, & majorem fructum, quò ſanctior eſt Eccleſia, ſeu quò plures in ea Juſti, Deoque gratiores exiſtunt, jam nuper dixi *num.* 249. Deinde, quatenùs Sacrificium offertur à privatis perſonis, tum ab ipſo Sacerdote, tum ab aliis concurrentibus, non eſt dubium, eò majorem, & majorem impetrari fructum, quò major eſt devotio, quò plures, & meliores, Deoque gratiores concurrentes: quin etiam ex concurſu, & conſpiratione multorum concurrentium, creſcere ſolet ſingulorum devotio, ac fervor orandi, & conſequenter Sacrificii fructus, qui eis ſecundùm ſingulorum diſpoſitionem confertur, præterquam quod preces multorum ſimul in id unitorum, & tanto Sacrificio conjunctorum faciliùs à Deo audiantur, juxta promiſſionem Chriſti *Matth.* 18. *Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis.* Quare meritò gaudent fideles plurimos intereſſe Sacro pro ſe celebrato, ſcientes ſibi ex hoc fructum non minui, ſed potiùs augeri. Neque in ejuſmodi augmento fructus poteſt aſſignari certus, & determinatus ſtatus, vel menſura impetrationis: ergo meritò, & verè dicitur hic fructus infinitus negativè, & ſyncategorematicè, id eſt, *non finitus*, vel determinatus ad certam quantitatem, vel menſuram impetrationis.

262 IV. Ratio dictorum à priori eſt, quia impetratio beneficiorum innititur ſoli divinæ bonitati, benignitati, & miſericordiæ, attenta diſpoſitione petentium: Deus enim, ſicuti intuitu SS. Sacrificii, rei oblatæ, & principalis offerentis Chriſti, ac orationum illi Sacrificio unitarum, ac per Chriſtum oblatarum, & juxta petentium diſpoſitionem, paratus eſt plura & plura, majora & majora bona, ac beneficia, uni, & pluribus conferre, abſque ullo præfixo ſtatu, termino, vel menſura, ergo valor, & fructus Sacrificii impetratorius, non quidem certus, & infallibilis, attamen juxta divinæ bonitatis, atque humanæ dignitatis diſpoſitionem impetrabilis, & obtinibilis eſt infinitus negativè, ſeu *non finitus, non determinatus, non reſtrictus* ad certum terminum, ſed ſemper potens eſſe major, & major, &c. Confirmat hoc, & ex hoc confirmatur pia praxis Eccleſiæ, & piorum Sacerdotum omnium: quia Sacerdos, etſi ad unam intentionem determinatam præfixam Sacrum offerre debeat pro vivo, vel defuncto, adeòque illi totum effectum miniſterialem ſatisfactorium, utpotè finitum, determinatum applicare; attamen nihilominùs utiliter, & efficaciter, non tantùm in utroque *memento vivorum, & defunctorum* pro variis aliis meminit, & orat; ſed etiam collectas, & orationes pro aliis vivis, vel defunctis aſſumit: quæ nimirùm orationes, & collectæ, non ſolùm habent amplum effectum ex opere operantis, ſed etiam ſunt veræ applicationes fructus Sacrificii impetratorii ex opere operato. Certè Laym. *cit. n.* 11. ſic ſcribit: *Communis, & vera fidelium perſuaſio eſt, etſi Sacerdos pro certa perſona Miſſæ Sacrificium offere debeat, nihil tamen illi decedere, ſi in Memento, in propria perſona, & ex privata devotione, idem Sacrificium pro ſeipſo, & aliis pluribus perſonis, diſtinctis actionibus ſeu petitionibus offerat: cùm enim hæ oblationes diverſæ, & repetitæ ſint, quarum nulla alteram impedit, ideò ſingulis tantundem fructus impetrare poſſunt, quàm ſi una ſola, pro una perſona fieret.* Sic Laym., ſed vide rurſus *infrà num.* 265.

§. IV. *An infinitus extenſivè?*

263 I. FRuctus Sacrificii, & *Generalis* Eccleſiæ, & *Specialis* concurrentium eſt infinitus extenſivè, adeò, ut omnes omninò fideles capaces vivi, & defuncti, omnes omninò Miſſæ aſſiſtentes, vel cooperantes quanticunque ſint plures, & plures in infinitum, æqualiter tamen ex eo fructu participent ex opere operato. Ita Communiſſima DD. & communis fidelium perſuaſio eſt, ſi plures Miſſam audiendo Sacrificium DEO offerant, non minorem exinde fructum referre ſingulos, quàm ſi ſoli eſſent, proptereà quòd privatæ ejuſmodi oblationes diſtinctæ ſint, ideòque eis diſtincti effectus reſpondeant. Quare Victoria apud Fernández *hic c.* 5. §. 2. *q.* 6. diſertè docet, creſcente numero aſſiſtentium, creſcere valorem, & fructum Miſſæ, dicens: *Regulariter majoris valoris eſt Miſſa, ubi ſunt multi, quàm ubi ſunt pauci, quoniam circumſtantes etiam offerunt, ſicut in Canone dicit Sacerdos. Pro omnibus circumſtantibus, qui tibi offerunt.* Vide *n.* 261. 262. Denique alioquin ſequeretur, Chriſti fideles detrimentum pati in participatione fructus Generalis, creſcente numero Chriſtianorum, quibus omnibus intendit Eccleſia Sacrificium, ejuſque generalem fructum applicare ſi nimirùm pro majori numero participantium minueretur fructus. Idemque ſequeretur, quod, quò plures Miſſæ aſſiſtentes, vel ad illam cooperantes, eò minùs ſingulos participare de fructu Sacrificii, eoque minùs prodeſſe Sacrificium ſingulis: quæ per ſe abſurda videntur.

5. Saltem non negabis tantò minùs ex hac portione ſpeciali derivari in eos, pro quibus in ſuo *Memento* orat, quantò plures ii ſunt? Nego conſtanter cum Coninch. Tannero, Gob. *num.* 129. Si tamen Sacerdos, tam intentè, & particulariter oret pro ſingulis, quàm pro uno: nam fructum Sacrificii ex devotione Sacerdotis, & augeri, & extendi, omnes agnoſcimus.

264 II. Fructus Sacrificii miniſterialis ſatisfactorius, quem ſcilicet Sacerdos applicat certis perſonis, vel perſonæ, non eſt infinitus extenſivè, ſed quò pluribus applicatur, eò magis minuitur in ſingulis: ita nimirùm, ut ſi unum Sacrificium totum applices uni, aliud duobus, hi duo dimidiatas tantùm portiones participent, & ſic deinceps proportionaliter. Ita Communis DD. D. Bonaventura, Sotus, Richardus, Durandus, Suarez, aliiſque congeſtis Tanner. *ſupra*, Laym. *cit. cap.* 1. *num.* 13. Dicaſtillus *diſp.* 3. *num.* 105. Gobat. *cit.* & alii paſſim, (contra Cajetanum, Angelum, Sylveſtrum, alios non paucos, infra citatos.) Ratio eſt: quia licèt Chriſtus Dominus abſque dubio ita potuiſſet inſtituere hoc Sacrificium, ut ſingulis, pro quibus offertur in perſona Chriſti, certus, & æqualis obveniret fructus, non minuendus paucitate participantium, adeòque adeò extenſivè infinitus: attamen de facto non ita inſtituiſſe, & ratio probat, & praxis. *Ratio* quidem: quia, ſicut ex eo, quòd Chriſtus aliquem fructum Sacrificii voluit eſſe generalem, & communem omnibus, ut modò dictum: ita ex eo, quòd alium fructum voluit eſſe peculiarem, & proprium alicui, vel aliquibus tantùm, pro quo, vel quibus Sacrificium offertur, & applicatur ſpecialiter, fructus ille non debet æqualiter participari à pluribus, ſicut ab uno, vel paucioribus: eſt ergo ille peculiaris, & miniſterialis Sacrificii fructus determinatus, & uniformis ex opere operato, (quantus ſit, DEUS novit, & Angeli ejus) ideòque minor venit ad plures, quàm perveniret ad pauciores, vel unum tantùm, ſeu minùs participatur à pluribus, quàm à paucioribus, vel uno tantùm adeòque finitus, non infinitus extenſivè. *Praxis* verò omnium optimorum, & doctiſſimorum Sacerdotum, imò ipſius Eccleſiæ eſt, ut quando volunt ſuum Sacrificium ſingulariter, & magnopere prodeſſe alicui: amico v.g. vivo, vel defuncto, offerunt illud DEO pro ipſo ſolo. quod ſanè nimis ſtricta, & avara charitate facerent, ſi crederent illi uni amico nihil decedere, ſi ad participationem illius fructus advocarent alios plures, præſertim pauperes, qui Sacerdotem nequeunt conſtituere. *Confirmatur.* Si una Miſſa tantundem valet pro uno applicata: cur is, qui multa Sacra promiſit, vel dicere obligatur ex pacto, ſtipendio, fundatione, non poſſit omnibus ſatisfacere una tantùm Miſſa? quod tantopere improbat Eccleſia, & meritò. Deinde vanus, & quodammodo iniquus erit mos ab Eccleſia approbatus, & uſurpatus, ut applicentur Miſſæ pro uno defuncto v.g. ejuſque particulari ſatisfactione: cur non applicantur potiùs omnes pro omnibus fidelibus defunctis eadem opera æqualiter juvandis? Denique cur tam ſolliciti ſunt fideles, ut pro ſe in particulari Miſſa applicetur, cùm tamen non ſint ſolliciti, ut ipſi ſoli Miſſam audiant, quin potiùs gaudeant adeſſe multos? nimirùm, quia fructus iſta miniſterialis, ſeu ſpecialis Sacrificii minuitur ex conſortio aliorum participantium. Non ita minuitur fructus Sacrificii Generalis, aut Secialis concurrentium ex conſortio aliorum Miſſæ aſſiſtentium.

265 III. Fructus tamen idem *miniſterialis* impetrationis, aliquatenùs poteſt dici infinitus extenſivè, quia ſi pro ſingulis hominibus alicujus v. g. Communitatis, Collegii, Civitatis offeras Sacrificium cum tanto fervore devotionis, quanto ſi pro uno ſolo offerres, ſanè ſacrificium illud tantum boni impetrabit ſingulis, quantum, ſi ſingulariter feciſſes Sacrum pro ſingulis, ob rationem proximè indicatam. Vaſquez *diſp.* 231. Dicaſtillus *cit. nu.* 133. Gob. *caſu V. nu.* 132. Secùs, ſi in confuſo tantùm feciſſes Sacrum pro decem, toto Collegio, tota urbe. Ratio eſt, quia applicatio hujus fructus impetratorii fit per orationem; oratio autem fuſa pro decem in confuſo non tam multum emolumenti affert ſingulis, quàm ſi pro ſingulis particulatim oraretur: uti definit Concilium

Con-

Digitized by Google

Conſtantienſe *ſeſſ.* 8. *contra VVicleff art. art.* 15. Denique qualiter Fructus Sacrificii quatenùs in nomine Eccleſiæ, & à perſonis privatis offertur, impetratorius ſallibilis ſit intenſivè, & extenſivè infinitus negativè, adeò ut etiamſi Sacrificium ad unam certam intentione pro una v. g. perſona, viva, vel defuncta offeratur, tamen per *Memento*, orationes, ſeu collectas, & diſtinctas applicationes ad plures, & plures ſe extendere poſſit, dixi ſatis *n.* 262. Ora ergo Sacerdos Dei, ora diligenter, & ferventer in tuo Sacro, pro quibuſcunque voles, & quantùm potes, tantùm aude. Nec timeas, ne fructum illum impetratorium exhaurias, aut miniſterialem fructum certæ perſonæ debitum diminuas, &

266 IV. Pro coronide delicatæ hujus quæſtionis, accipe praxim pro *Memento*, quod (ait Gob. piè lepidus) non debet fieri in *momento*. In memento vivorum, poſtquam comendaſti Deo vivos, pro quibus Sacrificium offers, ora Deum, ut eo ordine, eaque quantitate diſtribuat inter eos fructus, prout ille te novit obligari. Et deinde potes ut forma tradita à Scoto citato quodlibet 200. *Memento Domine mei, & eorum vivorum, quibus poſſum ſine præjudicio prædictorum* (pro quibus, ſcilicet Sacrificium quoad fructum miniſterialem offerre debes) *valorem hujus Miſſæ applicare. Et humillimè ſupplico Tibi omnia ſcienti, ut ita eum des, & illis, & eo ordine feras applicatum, quo poſſem ego tuo conſilio, quàm optimè applicare.* Et tandem ora in particulari, pro quibus placet. Et ſimiliter ferè fac in *Memento mortuorum*. Sed ultimò in memoriam, & honorem quinque vulnerum illius quem manibus tractas, ne obliviſcaris meminiſſe quinque animarum illarum, quæ modò proximè liberandæ cœlum ingreſſuræ ſunt: hæ enim per te aliquantulum promotæ, ſtatim tui memores ſupplicabunt Deo pro compenſatione tuæ charitatis. Item & adhuc ferventiùs memineris quinque animarum omnium miſerrimarum, quæ omnium ſunt à ſuffragiis deſertiſſimæ. Hæ enim idipſum tantò impenſiùs facient, quantò clariùs cognoſcunt ſe tibi ſingulariter debere ſui liberationem. Plura ejuſmodi Sanctæ devotionis facilè ſuggeret Spiritus. Quod autem de Sacrificante dixi, etiam de Audiente Miſſam, aut aliàs Orantibus pro defunctis, dictum eſto.

SECTIO IV.

De Applicatione fructus Sacrificii.

SUMMARIUM.

267 Uſque ad n. 271. *Quibus proſit, & applicari poſſit fructus ſatisfactorius?*
271 *Quibus prodeſſe, & applicari poſſit impetratorius?*
272 & 273 *Qualiter Sacrificium offerri poſſit pro Beatis?*
274 *Qualiter pro Infidelibus?*
275 *Qualiter pro Cathecumenis; &*
276 & 277. *Qualiter pro Excommunicatis?*
278 *Quando facienda ſit applicatio?*
279 *Explicantur varii modi applicandi.*
280 Uſque ad num. 283. *Quando valeat applicatio ſub conditione de præſenti, vel de futuro?*
283 *Quid ſi Sacerdos nulli applicet?*
284 *Aut incapaci?*
285 & 286. *Vel prius uni, poſteà alteri?*
287 & 288. *Sacerdos contra voluntatem Superioris applicat illicitè quidem.*
289 Uſque ad num. 293. *Attamen validè.*
293 & 294. *Poteſt Celebrans validè, & ſæpè licitè dividere fructus Sacrificii.*
295 *I. Quoties ei non incumbit celebrare ad aliquam certam intentionem.*
296 & 297 *II. Vel liberaliter promiſit pluribus, præſertim ad diverſos fines.*
298 *III. Aut quando ex ſola obedientia, præcepto, vel ſtatuto tenetur facere Sacrum ad aliquem unum certum finem?*
299 *IV. Non verò, ſi obligetur ex juſtitia pro ſtipendio accepto, vel accipiendo.*

§. I. *Quibus prodeſt, & applicari poteſt Fructus Sacrificii?*

QUæſtiones incidentes ſunt: pro quibus Sacrificium offerri liceat, & utiliter offerri poſſit: aut quid requiratur ad hoc, ut quis participet fructum Sacrificii. Et procedit quæſtio de fructu Sacrificii, & ſatisfactorio, & impetratorio.

I. Quoad Fructum ſatisfactorium.

267 FRuctus ſatisfactorius prodeſt ſolis viatoribus juſtis in gratia conſtitutis: adeòque pro iſtis ſolis Sacrificium fructuosè offerri poteſt quoad fructum ſatisfactorium. Communis DD. Explico breviter.

I. *Solis viatoribus*. Quales quoad ſtatum ſatisfactionis etiam adhuc cenſentur eſſe fideles defuncti in purgatorio. Non ergo poteſt prodeſſe hic fructus Beatis in cœlo, quibus nulla ſupereſt ſatisfactio: neque damnatis, quia in inferno nulla eſt redemptio, nec conſequenter ſatisfactio; Neque parvulis ſine Baptiſmo defunctis: quia non ampliùs viatores, ſed etiam ſunt in termino ſuo, termino damnationis æternæ quoad pœnam damni.

II. Solis viatoribus *juſtis in gratia conſtitutis* prodeſt hic fructus. Ratio clara eſt; quia remiſſio pœnæ temporalis (qualis fit per fructum Miſſæ ſatisfactorium) non poteſt fieri, niſi prius pœna æterna peccato mortali debita remiſſa, & in pœnam temporalem commutata ſit, atque hoc ipſo peccatum mortale remiſſum ſit per juſtificationem, adeòque homo jam juſtus, & in gratia Dei conſtitutus ſit: quare non poteſt prodeſſe exiſtentibus in peccato mortali æternæ adhuc pœnæ reis: & ſingulariter excommunicatis. Ubi incidenter nota: Quòd ſi alicui propter obicem peccati mortalis non profuit fructus ſatisfactorius Miſſæ à ſe, vel pro ſe celebratæ, etiam poſteà ablato obice non ampliùs profuturus eſt: quia neque Sacrificium oblatum, vel pro juſto, tunc nulla ſatisfactione indigente, v. g. jam jam indulgentias plenarias conſecuto, ſuſpenditur, uſque dum rurſus indiguerit, aliquo novo peccato veniali commiſſo, ergo multò minùs ſuſpenditur pro peccatore, uſque dum pœnituerit. 268

III. Rectiſſimè ergo Sacrificium offertur pro animabus defunctorum in purgatorio detentis, ut contra hæreticos latè demonſtrant Theologi, & Controverſiſtæ: idque quoad fructum ſatisfactorium, *ut à peccatis*, id eſt, peccatorum pœnis, *ſolvantur*. 2. *Machab.* 12. ac definit Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *cap.* 2. At verò nec validè, nec licitè offertur pro damnatis, ideſt notoriè in ſtatu peccati mortalis defunctis. Nam ut ait D. Auguſtinus relatur à Concilio Triburienſi *cap.* 31. *Nemo te poſt mortem redimet, quia tu te redimere noluiſti*. Et cap. placuit 23. *qu.* 5. cavetur: *Placuit, ne pro iis, qui violentam mortem ſibi intulerunt, ulla prorſus in oblatione commemoratio fiat*, Quod tamen poſt alios Gobat. *num.* 170. rectè intelligit *de commemoratione publica*, per collectam v. g. nomine Eccleſiæ facienda. Nihil enim obſtat, quin in tuo *Memento mortuorum* ex privata devotione dicas: *Domine, commendo tibi etiam animam illius, qui ſe nuper ſuſpendit, vel ſubmerſit, ſi fortè ex inculpata amentia fecit, aut ſi ante mortem verè pœnituit*. Certè potes pro tali privatim recitare Roſarium: quidni etiam ejus meminiſſe in Sacro? Idem dicendum pro ſolatio eorum, quorum parentes, conſanguinei, &c. in hæreſi lutherana, vel calviniana deceſſerunt. Poſſunt enim, & privatim pro iis orare, & ſi Sacerdotes ſint, in Sacro eorum meminiſſe ſubſimili conditione, putà: *Si fortè deceſſerunt in hæreſi ſolùm materiali, & alioquin in ſtatu gratiæ fuerunt.* 269

IV. Quoties lego Requiem, turbat me oratio Offertorii, & cogit me cogitare etiam orari pro damnatis in inferno, quia non ſatis intelligo illa mirabilia, & obſcura aliqua verba: velim paululùm hic explicari. Accipe ergo compendio ex Azorio *tom.* 1. *lib.* 10. *cap.* 22. *quæſt.* 8. ex quo etiam Gob. *loco citato Domine Jeſu Chriſte, Rex gloriæ, libera animas omnium fidelium Defunctorum*. I. *de pœnis inferni*: intellige de igne purgatorii, qui idem eſt cum igne infernali damnatorum. Sic enim, cùm in Symbolo profiteris de Chriſto *deſcendit ad Inferos*: non intelligis damnatos in inferno, ſed juſtos in purgatorio, vel limbo Patrum, &c. II. *De ore leonis*, id eſt, à poteſtate, tyrannide, & tortura Dæmonum, nam animas in purgatorio etiam à Dæmonibus torqueri, conſtat ex revelationibus, & hiſtoriis authenticis apud Bedam, Carthuſianum, & alios. III. *Et de profundo lacu*: id eſt à carcere ſub terra abdito, & obſcuro, ubi regulariter ſaltem detentæ expiantur animæ juſtorum, IV. *Ne abſorbeat eas tartarus*. id eſt: ne eas ampliùs, & diutiùs carcer ille, & vincula detineant, & quaſi fauces belluæ immanis quaſi abſortas, vel penitùs abſorbendas concludant. V. *ne cadant in obſcurum*, id eſt: ne poſt hoc Sacrificium oblatum, quo ſe emergere, & evadere è pœnis confiduot, permittas illas in obſcuro illo carcere diutiùs cruciari, & poſt hanc tantam ſpem liberationis, quaſi de novo in illas pœnas incidere. VI. *Sed ſignifer ſanctus Michael repræſentet illas in lucem ſanctam*; id eſt: fac, ut per hoc Sacrificium pœnas debitas exſolvant in totum, ut proinde eas plenè purgatas, mundaſque S. Michael ſiſtat in luce, & patria cœleſti. Denique in Miſſa, & Officio defunctorum pœnæ purgatorii etiam vocantur *æternæ*, in quantum, ſcilicet, duraturæ ſunt uſque ad finem mundi, comuni ſtylo ſacræ Scripturæ, quæ multas res vocat *æternas*, quæ tamen tanto tempore non durarunt, vel durant, quantum eſt uſque ad diem extremum judicii, ut vel Tyroni in ſacra Scriptura notum eſt. 270

II. Quo-

II. Quoad fructum impetratorium.

271 FRuctus impetratorius Sacrificii omnibus prodeſſe poteſt, adeoque quoad hunc fructum, Sacrificium pro omnibus rectè offerri poteſt fidelibus vivis, etiam quantumvis peccatoribus, & defunctis, etiam infidelibus, vel catechumenis: etiam aliquo modo pro Beatis: exceptis ſolis damnatis, & excommunicatis ſaltem non toleratis. Ratio generatim eſt: quia fructus impetratorius, etſi intuitu Sacrificii fiat, procedit ex ſola libera Dei miſericordia, non autem ex certa diſpoſitione recipientis, ſicut fructus ſatisfactorius: ideòque intuitu Sacrificii, & ex opere operato omnibus prodeſſe poteſt quoad aliquod bonum ſpirituale, vel temporale. Unde etiam pro exiſtentibus in peccato mortali ſaluberrimè offeruntur Sacrificia ad impetranda ipſi auxilia divina efficacia excitantia, & adjuvantia ad converſionem, pœnitentiam, emendationem. Verùm hìc particularia aliqua explicanda ſunt.

I. Pro Beatis.

272. ATque in memoriam, & honorem Sanctorum, quos pubblico Eccleſiæ teſtimonio conſtat jam eſſe translatos in cœlum, & gloria æterna perfrui, rectè Deo offeruntur ad finem 1. *Latreuticum*: quatenùs in memoriam, & honorem, ac nomine Sanctorum Deum colimus cultu illo ſupremo Latriæ, magno eorum gaudio, & gloria accidentali, ut iterùm notabo *cap. ſeq. Sect. 3. §. 1. cui offerendum Sacrificium*: 2. *Euchariſticum*: ut gratias agamus Deo pro beneficiis gratiæ, & gloriæ collatis in illos ſuos nimis honoratos amicos, aut etiam pro beneficiis eorum interceſſione, & intuitu à Deo nobis collatis, quæ valdè nota in Feſto Sanctorum celebrans, vel Miſſam audiens. 3. *Impetratoriam* nobis, ut nobis eorum intuitu, & meritis à Deo beneficia ſpiritualia, vel temporalia ſalutaria impetremus. 4. Quin etiam quandoque ad finem impetratorium ipſiſmet Sanctis, non utique alicujus gloriæ eſſentialis, vel accidentalis abſolute impetrandæ in cælis, ibi enim jam ſunt in ſuo termino; ſed benè alicujus gloriæ accidentalis reſpectivè impetrandæ in terris, & Eccleſia militante, rogantes Deum virtute Sacrificii, ut eorum cultum longè, latèque prorogare dignetur, præſertim ſuæ Sanctiſſimæ Genetricis, pro impetranda à Deo Canonizatione alicujus Sancti, &c. Sic dum Romæ ageretur de definienda Immaculata Conceptione B. V. MARIÆ: aliquis piè facetus aliis dicere ſolebat. *Orate pro B. V. Maria*: idest: orate pro impetranda hac gloria accidentali puriſſimæ Conceptionis Deiparæ in Eccleſia manifeſtandæ. Poterat ergo alius ſimilis devotionis ad eundem finem offerre Sacrificium.

273 At quid de parvulis poſt Baptiſmum defunctis, qui ſtatim in cœlum evolant? clarum eſt, pro iis non poſſe offerri Sacrificium, niſi ad finem *Latreuticum*, & *Euchariſticum*: & ſpecialiter ad commendandum Redemptionis myſterium in hoc Sacrificio repræſentatum, per quod parvuli illi ſine proprio merito ſalutem æternam conſequuntur, ob idque Deo ſupremum cultum exhibendo, & gratias agendo: deinde etiam ad oſtendendum illos parvulos ad unitatem Corporis myſtici Eccleſiæ pertinere. Unde non eſt dicenda pro eis Miſſa *de Requiem*, niſi pro omnibus defunctis: ut notat DD. communiter.

II. Pro infidelibus.

274 PRo his etiam licitè, & fructuosè offerri poteſt Sacrificium, quantùm ad effectum impetrationis. Nam & veteri lege leguntur Sacrificia oblata pro infidelibus: ut 2. Machab. 3. Onias Pontifex obtulit Sacrificium pro Heliodoro Ethnico ob tentatam deprædationem theſauri templi divinitùs flagellato, & alibi. Et Apoſtolus 1. *Timoth.* 2. vult fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: quia unus Deus, unus eſt mediator Dei, & hominum homo Chriſtus Jeſus, qui dedit ſe ipſum redemptionem pro omnibus. Ratio eſt: quia hoc Sacrificium eſt applicativum meritorum Chriſti, & Sacrificii in Cruce oblati pro omnibus quoad ſufficientiam: ergo etiam quoad efficaciam poteſt offerri pro omnibus alicujus ejus fructus capacibus: atqui infideles ſunt capaces alicujus fructus Sacrificii: non quidem quoad meritum, & ſatisfactionem (quemadmodum nec fideles in peccato mortali exiſtentes) attamen benè quoad impetrationem, etiam ex opere operato, quatenùs intuitu Sacrificii eis impetrari poſſunt aliqua bona, tam ſpiritualia, ut gratiæ actuales, auxilia divina, bonæ inſpirationes, & lumina in ordine ad converſionem, pœnitentiam, &c. quàm temporalia, ut ſanitas corporis, libertas, ſerenitas aeris, vel pluvia, &c. Unde ſic volente infideli Turca, Judæo, pro eo non tantùm Sacrificium offerri ad ejuſmodi fines, ſed etiam pro oblato ſtipendium exigi, & recipi poterit. Nec obſtat, quòd is tantùm partem fructus Sacrificii recipiat (ſicut & fidelis exiſtens in mortali) Quia ſolus etiam fructus impetratorius tanti eſt; ut ſuperet omnem æſtimabilitatem pretii temporalis. Ex communi apud citatos.

III. Pro Catechumenis.

PRo his à fortiori, etiam offerri poteſt Sacrificium, quo- 275
ad fructum impetratorium, eadem enim ratio pro his fortiùs militat. At numquid etiam quoad fructum Satisfactionis offerri poteſt, & prodeſſe Catechumeno jam juſtificato per contritionem ante Baptiſmum, vivo, vel defuncto? Communior Sententia negat Laym. *l. 5. tr. 5. c. 2. n.* 8. Alii tamen varii apud eundem, & Tamburinum *opuſc. de Sacrif. l. 2. cap.* 23. piè, & probabiliter concedunt, & affirmant. Eò quòd Catechumeni non ſint omninò extra Eccleſiam, ſed aliquo modo, inchoativè jam ſpectant ad Eccleſiam viſibilem per fidem, quam jam animo conceperunt, & exteriùs profeſſi ſunt: ideòque putandum eſt, Chriſtum non voluiſſe eos excludere à fructu, & ſatisfactione Sacrificii: Exemplum affertur de Novitiis, qui inchoativè jam ſpectant ad illam Religionem, quam probant, & profiteri intendunt, & ideò illius Religionis privilegiis gaudent.

IV. Pro Excommunicatis.

I. SAcerdos, ut publicus Miniſter Eccleſiæ, atque in per- 276
ſona, & nomine Eccleſiæ, offerens, & orans, non poteſt, nec validè, nec licitè, offerre Sacrificium pro excommunicatis, ſaltem non toleratis, & vitandis (quales ſunt ſolùm nominatim denuntiati, & notorii percuſſores Clericorum) *Omnes*. Ratio clara eſt, quia id Eccleſia expreſsè prohibet *cap. ſacris de ſententia excommunicationis*, privans excommunicatum omnibus communibus Eccleſiæ ſuffragiis, inter quæ præcipuum eſt Sacrificium nomine Eccleſiæ oblatum, nec omninò vult pro talibus orari in publicis ſuis precibus, ut proinde longè miſerrima ſit ſors ejuſmodi hominum. Atque Sacerdos nomine Eccleſiæ offerens, & orans, nec licitè, nec validè illius intentionem mutare poteſt, ut vel aliquem excludat, quem Eccleſia in ſua generali intentione includit, vel aliquem includat, quem Eccleſia excluſum vult, nempe excommunicatum. Ergo.

Dixi: *ſaltem non toleratis*. Nam pro excommunicato tolerato, & non vitando (quales ſunt omnes præter ſuprà dictos) ſimpliciter poſſe offerri Sacrificium, etſi plures negent, attamen ex communi rectè concedunt Tannerus *tom. 4. diſp. 5. q. 9. n.* 88. Tamburinus *cit. ſ. 7. n.* 8. Ratio eſt: quia illud nullum jus clarè prohibet, quin favet Concilium Conſtantienſe *Extravag. ad evitanda ſcandala*. Univerſaliter permittens fidelibus, in quibuslibet, etiam in Sacris, communicare cum excommunicatis toleratis, ſeu non vitandis. Quæ conceſſio ad dilatandas conſcientias data, non eſt reſtringenda ſine fundamento, & licet principaliter data ſit in favorem fidelium, & non excommunicatorum: tamen etiam hìc agitur de favore fidelium, ne reſtringatur libertas orandi, & ſacrificandi pro quibuslibet.

II. Sacerdos quatenùs ut privata perſona Sacrificium of- 277
fert, & orat, omninò poteſt illud offerre, & fructum tam ſatisfactionis, quàm impetrationis ſecundùm privatam ſuam diſpoſitionem proventurum applicare cuicumque homini capaci, quamvis excommunicatus non toleratus ſit. Communis DD. Sylveſter. Navarrus, Suarez, Coninch, alii cum Laym. *cit. c. 2. n.* 17. Quia Eccleſia ſolùm privat ſuffragiis Eccleſiæ communibus, ſeu publicis, adeoque etiam Sacrificio, quatenùs offertur nomine Eccleſiæ: atqui iſta privata oblatio, & oratio eſt oratio propria Sacerdotis, ideòque meritò ejus arbitrio permittitur, nec ab Eccleſia prohibetur: *& fortaſſe prohibere non poteſt, quo minus ex motivo Charitatis communicetur cuicumque homini ſpiritualium bonorum, & ſalutis capaci. Quemadmodùm & alii ad Sacrificium concurrentes privata devotione illud offerre poſſunt, pro quibuſcumque volunt, tam vivis, quàm defunctis, ſi capaces eſſe credantur*. Sic Laym. *loc. cit.* Inde patet, poſſe Sacerdotem in *Memento*, vel aliàs ſub Miſſa privatim orare pro excommunicatis, at non per orationes, ſeu collectas, quæ communi Eccleſiæ nomine dicuntur. Quin imò in iiſdem orationibus, ſeu collectis, v. g. *pro peccatoribus, infirmis, defunctis, &c.* recitatis poteſt animo ſuo intelligere, & comprehendere etiam excommunicatum peccatorem, infirmum, defunctum. Quia etiam hoc modo Sacerdos agere poteſt nomine ſuo privato, & non nomine Eccleſiæ. Pro beſtiis denique ſine dubio non poteſt offerri Sacrificium directè, ut ipſis in ſe, & propter ſe proſit: ſed tamen benè indirectè, nimirum quatenùs directè offertur pro ipſis hominibus ad conſervanda ipſis ſua bona temporalia, inter quæ non infimum locum tenent etiam beſtiæ, præſertim utiles, boves, oves, equi.

§. II. *Quo-*

Digitized by Google

§. II. *Quomodo facienda eſt applicatio fructus Sacrificii in particulari ad certas perſonas?*

Quæſtiones remiſſivè.

278 I. QUalis requiritur intentio applicandi fructum Sacrificii? dicam commodiùs *cap. ſeq. ſect. 3. §. 2. cùm de Offerente*. II. Quando debet fieri applicatio, ſeu intentio applicandi fructum? *Ibidem* §. 3. *& conſequenter* §. 4. de obligatione applicandi fructum. III. Quem fructum pro libito poteſt applicare Sacerdos? Reſp. Fructum miniſterialem: *ſuprà num.* 256. & probabiliter etiam ſuum ſpecialiſſimum, *ſuprà num.* 255. & non autem fructum generalem Eccleſiæ, *ſuprà nu.* 246. Nec ſpecialem aſſiſtentium; *ſuprà n.* 252. IV. Quis fructus ſpeciali intentione debet applicari à Sacerdote? Reſpond. ſolus fructus *miniſterialis*, non item fructus *generalis*, *ſpecialis*, *ſpecialiſſimus*, uti *eodem* §. 3. de ſingulis jam indicavi. Ratio eſt, quia eo ipſo, quo Sacerdos, ut Miniſter Chriſti, & Eccleſiæ offert Sacrificium ad cultum Dei, abſque alia applicatione, provenit & Eccleſiæ ſuus fructus generalis, aſſiſtentibus ſuus ſpecialis, & ſibi ipſi ſuus ſpecialiſſimus, non item eo ipſo provenit alicui fructus miniſterialis, qui variabilis eſt, & à ſpeciali intentione applicantis Celebrantis dependet. Quòd ſi Sacerdos non applicet, patebit *infrà in dubiis*. Ergo de applicatione ſolius fructus miniſterialis, (quem alii ſpecialem vocant) ſermo eſſe debet.

Explicantur modi applicandi.

279 DUpliciter fieri poteſt applicatio fructus Sacrificii, aut expreſsè, ſcilicet nominatim exprimendo perſonam: v.g. *Offero tibi, Domine, hoc Sacrificium, pro Petro, Paulo, Patre meo, &c. vivo, vel defuncto*: aut implicitè, & generali termino, & intentione tangendo perſonam, vel perſonas in particulari: v. g. *Offero tibi hoc Sacrificium pro illa perſona, pro qua vult offerri Superior*. Subditus enim ſatisfacit ſimpliciter legendo ad intentionem Superioris. Item, *Offero pro illa perſona, quæ hodie plurimùm pecuniæ miſit in Gazophylacium*. Item; *Offero pro ea anima, quam Deus noſti maximè indigere: pro anima miſerrima in purgatorio: pro omnium diutiſſimè crucianda: pro anima nuperrimè defuncta in noſtra civitate, vel Provincia*. Item. *Offero pro vivo, vel defuncto, cui Deus ſcit me maximè obligatum: aut nunc debere pro eo offerre: aut pro ea anima, pro qua de facto vult me offerre*. Non autem ſic. Offero hoc Sacrificium, ut Deus ipſe applicet, vel applicare velit. Quia ex inſtitutione Chriſti, Sacerdotis eſt, & non DEI Sacrificium applicare, & determinare: atqui priori modo adhuc determinat Sacerdos, non autem poſteriori modo. Tamburinus *l. 2. cap. 2. §. 7. num.* 17. Similiter in Eccleſiis, in quibus per annum, ſingulis menſibus, ſeptimanis, certis diebus, celebrantur certæ Miſſæ pro defunctis v. g. pro Fundatoribus &c. ſatis erit, ſi celebrans intendat applicare Miſſam pro ea anima, vel aliis animabus, quibus eo die debetur: quamvis utique meliùs ſit, earum diſtinctè meminiſſe. Cæterùm Sacerdotibus obligatis celebrare Miſſam ad certas intentiones, ſervire poteſt formula, quam tradit Scotus *ſuprà n.* 266. Aut ſimpliciter dicat: *Dignare, Domine Deus, hoc Sacrificium ſpecialiter acceptare pro illis, pro quibus ſcis me debere ſpecialiter offerre, ex obedientia, ex juſtitia, ex promiſſione, ex fidelitate*.

280 II. Valida eſt etiam applicatio facta ſub conditione de præſenti ſubſiſtente, vel de præterito jam impleta, utpotè offero, pro hac anima, ſi capax eſt, ſi indiget, pro Petro, ſi ut audio, mortuus, vel infirmus, eſt. Quia applicatio facta ſub conditione impleta tranſit in abſolutam, eique æquivalet. Invalida eſt autem applicatio facta ſub conditione de futuro contingente: *Offero pro Petro nunc, ſi intra hunc annum morietur, ſi ægrotabit, ſi ſtipendium bonum offeret, ſi uxorem ducet, ſi Religionem ingredietur, &c.* ad hoc enim, ut applicatio ſub conditione ſit valida, debet conditio exiſtere pro illo iſtanti, quando datur fructus Sacrificii: atqui conditio pro illo inſtanti nondum exiſtit: ergo &c. Nam juxta communiſſimam Sententiam DD. ad effectum non ſolùm Sacramentorum, ſed etiam Sacrificii requiritur intentio abſoluta, & independens ab eventu contingente in futurum v. gr. invalidè baptizaretur infans ſub conditione, ſi in fide ſuſcepta adultus defecturus non ſit. Ratio petenda eſt ex inſtitutione Chriſti, quam communis ſententia DD. & Eccleſiæ praxis ſatis declarant. Nam ſicut Deus nec punit, nec præmio afficit hominem nunc propter opera ejus, poſteà futura bona, ac mala: ita nec fructum Sacramentorum, aut Sacrificii confert homini cum reſpectu, & dependentia ad opus ab eo liberè poſteà futurum. Declaratur hoc ampliùs. Quando offers hodie Sacrificium pro aliquo ſub conditione de futuro: v. gr. ſi ſtipendium cras obtulerit: vel fructus Sacrificii proveniret ipſi hodie ſtatim, quando Sacrificium pro ipſo offertur ante conditionem impletam, ut ſentit noſter Corduba apud Layman *num.* 13. quod dici nullo modo poteſt ob rationem jam datam; & quia tunc cras in libera poteſtate Petri erit, quòd ſibi hoc Sacrificium tuum profuerit, vel non profuerit, quod ſanè abſurdum, imò ridiculum eſt dicere: vel ei poſteà primò eveniet fructus Sacrificii, cùm eventus conditionis poſitus erit, utpotè quando ſtipendium largietur, ita ut interim fructus Sacrificii maneat ſuſpenſus in DEI ſcientia, & acceptatione, uti ſentiunt *Arragonius*, *& P. Navarrus ibidem*. Neque hoc dici poteſt. Sic enim Sacerdos poſſet applicare fructum Miſſæ ſatisfactorium pro nunc actu peccatore, ut ipſi proveniat, quando à peccato juſtificatus erit: Item poſſet applicari infanti, vel alteri homini nondum indigenti, ut ipſi proveniat, poſteaquam in peccato lapſus fuerit: &c. quæ utique abſurda ſunt, & contra omnem Eccleſiæ ſenſum, ac praxim.

III. Eadem ergo ratione invalida eſt omnis applicatio facta in eventum futurum; valida autem facta ad eventum jam præteritum, v. gr. valet applicatio, ſi dicas: Offero Sacrificium pro ea perſona, quæ proximo tempore ex noſtra Provincia, vel Congregatione, vel ex Benefactorum noſtrorum numero, mortua eſt: quæ fieri Miſſam petiit, & memoria excidit: At non valet, ſi dicas Offero tibi, DEUS, hoc Sacrificium pro illo, quem ego poſteà deſignavero, vel Superior deſignabit; qui primus ex noſtris fratribus obibit diem ſuum, qui mihi prior offeret ſtipendium, &c. Quare non ſatisfacit Sacerdos Franciſcanus offerens Sacrificia pro fratribus proximè morituris, & promulgandis: ſatisfaceret autem offerens pro jam proximè mortuis, etſi nondum promulgatis, nec ſibi adhuc cognitis, ut in ſimili notat Layman *cit. tract. 5. c. 2. n. 14. in Corollario*. Simpliciter autem reprobanda eſt praxis illorum Sacerdotum, qui cùm non habeant intentiones, & ſtipendium pro Sacrificiis, celebrant Sacrificia, ſine applicatione præſenti, poſteà primùm applicatum, & velut è marſupio erogaturi illis, qui petent, & ſtipendia offerent: non enim eſt in poteſtate illorum ita fructum Sacrificii ſuſpendere: cùm Sacrificium conferat ſuum effectum, quando actu offertur. Quibus autem proſint illa Sacrificia ſic actu nulli applicata, videbimus inferiùs *dubio* 2. Quin & communis DD. meritò reprobat praxim illorum, qui per modum anticipatæ ſolutionis offerunt, & tunc applicant fructum Sacrificii illis, qui poſteà petent, & offerent ſtipendium. Nam licèt poſſit contingere, ut tali cras petituro tuum Sacrificium jam hodie proſit, puta, quia jam capax eſt, ejuſque intentionem, & cauſam tu tetigiſti, ſemper tamen periculum eſt, ne futuræ intentioni petentium non ſatisfiat: utpotè quia hodie adhuc vivit, pro quo cras defuncto petetur, aut quia huic totus fructus Sacrificii hodie non prodeſt, cras autem prodeſſet jam diſpoſitio. Et ideò praxis iſta, tanquam periculoſa, ſcandaloſa, & communi vetuſtiſſimo Eccleſiæ mori contraria, reprobata, & damnata eſt à Clemente VIII. & Paulo V. uti teſtantur *Gavantus*, *Diana*, *Thomas Tamburinus*, *Aſcanius Tamburinus* deſcribens cenſuram hujus practicæ apud Gob. *caſu* 17. *nu.* 603. Atque etiam à Congregatione Cardinal. anno 1605. apud Barboſam *in Conc. Trid. ad ſeſſ.* 22. *in principio*. 281

IV. At, quid ſi expreſsè ita dicas *Offero pro eo homine, quem DEUS ſcit primùm ex hac Communitate moriturum: aut pro illo, quem DEUS novit eſſe primo petiturum, & ſtipendium daturum, & ad intentionem illius, quam futuram DEUS jam ſcit* v. g. pro ſe ipſo, vel alio infirmo, pro amico defuncto, &c. tunc validam eſſe conſecrationem affirmant *Corduba*, *& Vaſquez* apud Laymam *cit. num.* 14. Et probabilem judicat Lugo *diſp.* 12. *ſect.* 4. *n.* 137. Imò & licitam putat Pelliçarius *Manuali Regular. tract. 5. cap. 0. ſect. 3. num.* 68. Ratio eſt: quia Sacrificium validè applicatur alicui ſub conditione jam exiſtente: ex dictis *num.* 280. Atqui conditio illa: *quem Deus ſcit, vel novit, &c.* jam exiſtit: ergo ſi etiam cauſa, propter quam ille à DEO præſcitus (v. gr. infirmitas propria, vel alterius, mors amici, &c.) petet, Sacrificiumque, & ſtipendium offeret, jam exiſtat tunc, quando ſacrificatur ad illam à DEO præſcitam intentionem, valida erit illa applicatio, & tunc ſtatim conferetur fructus petituro, neque ſuſpendetur effectus Sacrificii in futurum, cùm ſupponatur jam adeſſe cauſam finalem Sacrificii poſtulandi. Non auſim ego negare probabilitatem huic ſententiæ. Verùm etiam hanc applicationem valere, cum *Suarez*, *& Coninch*. rectiùs negat *Layman eodem num.* 14. Ratio valida eſt, quia ſcientia DEI *viſionis* objectivè dependet ab ejuſmodi liberis, & contingentibus actionibus; nam ideò DEUS ſcit Titium moriturum, aut hoc, vel illud facturum, quia ipſa reverà moriturus, aut liberè facturus eſt) atque ideò conditio hæc: *SI DEUS ſcit, vel novit hoc futurum, &c.* virtualiter, & æquivalenter non minùs eſt de futuro contingenti, quàm ipſemet eventus contingenter, & liberè futurus eſt: 282

adeo-

adeòque adhuc urget ratio data *num.* 280. Certè adhuc ſequitur: quòd ſi Titius ſciat me obtuliſſe Sacrificium pro eo, quem Deus ſcit mihi ſtipendium cras daturum, cras in libera ejus poteſtate eſſe, ut ipſi hodie Sacrificii mei fructus obveniat, vel non obveniat; quod ridiculum videtur. Denique ut *ibidem* dixi, ſecundùm legem ordinariam, quam nobis Eccleſiæ traditio reſtatur; Deus non ſolet hominem punire, aut præmio afficere, aut gratiam Sacramentorum, vel fructum Sacrificii conferre, ſecundùm præſcientiam futurorum contigentium, ac liberorum eventum, ſed ſecundùm præſentem duntaxat hominis ſtatum, ac conditionem: ſiquidem id magis congruere videtur divinæ providentiæ, ac ſuavi gubernationi, quæ omnimodè ſe creaturarum ſuarum naturis accomodat. Ac tandem, quicquid ſit de valore hujuſmodi applicationis: nego conſtanter cum communi, etiam Lugo, & Gob. *citatis*, hanc praxim eſſe licitum: quia, (ait Suarez apud Layman *cit.*) eſt contra uſum Eccleſiæ, & magnos abuſus parere poſſet, ſi introducatur.

§. Quid autem ſentiendum de praxi illorum, etiam aliquorum Sanctorum, qui adhuc viventes, ipſi præſentes, & aſſiſtentes curant pro ſe celebrari Exequias, & Miſſas de Requiem, ut eis poſt mortem proſit? mihi placet judicium eiuſdem P. Laym. *eodem c.* 2. *n.* 15. ſi noſſe cupis, lege. Alia magis neceſſaria, & practica dubia explicanda reſtant.

§. III. *Reſolvuntur aliqua dubia.*

D U B I U M I.

Quid ſi Sacerdos nulli applicet fructum ſui Sacrificii?

283 GEneraliter eum fructum nulli profuturum in particulari, ſed remanſurum in theſauro Eccleſiæ docent *Suarez*, *Vaſquez*, alii. Ratio ex dictis patet. Idque veriſſimum eſt, ſi Sacerdos expreſſa intentione nolit eum fructum miniſterialem (ſeu ſpecialem ab aliis vocatum) Sacrificii, ulli, neque ſibi ipſi applicare, quòd raro continget, & oppido ſtultum foret. Quòd ſi verò ita accidat ex inadvertentia, oblivione, vel incuria Sacerdotis, probabiliſſimum eſt, fructum ipſi Celebranti obvenire, ſi capax ſit: Coninck cum Layman mox citando: eò quòd quiſque habeat generalem intentionem ſeipſum per ſua opera juvandi, quantum poteſt. Nam ſicut quodlibet opus ſatisfactorium, etſi non proſit alteri, niſi ſpeciali intentione ei applicetur, vel donetur: ſemper tamen prodeſt ipſi operanti, ſi nemini alteri applicet; ſic etiam ſatisfactio Sacrificii: quæ etſi ſit Chriſti, ſic tamen data Sacerdoti celebranti, ut facta ſit velut propria illius: adeòque ſi non applicet, vel donet ipſimet remanebit. Res certior eſſet, ſi Sacerdos aliquando talem intentionem expreſsè formet eo caſu vella ſibi ipſi, aut aliis, pro quibus maximè obligatur, ſuo Sacrificio proficere. Certè Laym. *cit. c.* 2. *num.* 11. dicit, Sacerdotem ſemper putandum eſſe, habere hanc tacitam voluntatem, ſi contingat eum ex oblivione nulli applicare Sacrificii fructum, aut ſi accidat, illum, cui provenire vult, ejus incapacem eſſe, ut tunc applicetur iis, pro quibus ſpecialiter obligatus eſt Sacrificia offerre vivis, aut defunctis: aut denique ut ſibi ipſi fructus proveniat. Sic Laym. vide mox iterùm *dubio ſeq.*

D U B I U M II.

Quid ſi Sacerdos Sacrificium applicet incapaci: utpotè pro anima jam beata, vel damnata, aut pro exiſtente in peccato mortali?

284 TUnc communi Doctorum ſenſu fructus ille ſatisfactorius manebit in theſauro Eccleſiæ, unà cùm aliis ſatisfactionibus, & meritis ſuperabundantibus Chriſti, & Sanctorum, ex quo theſauro conceduntur indulgentiæ. Et certum videtur, tunc fructus non cedere Sacrificanti, quia per applicationem illam Sacerdos ſe illo fructu abdicavit: aliis autem, quibus applicavit, prodeſſe nequit, nec apparet, cui alteri prodeſſe debeat. Rubeus quidem apud Dian. *part.* 9. *tr.* 2. *reſol.* 2. putat eo caſu fructum illum ſatisfactorium à DEO applicari animabus magis indigentibus. Favetque huic opinioni D. Thomas *in* 4. *diſput.* 45. *quæſt.* 3. *ad* 2. quod credibile eſt, utinam verum ſit; magnum enim hinc lucrum proveniret animabus miſeris ex Miſſis Sacerdotum de fructu applicando incurioſorum, & ob id minimè laudandorum.

In praxi ergo, quando dubium eſt, an is, pro quo offerimus, fructus capax, vel indignus ſit, conſultum eſt eum expreſsè applicare nobis ipſis, vel alteri ſub conditione, v. g. *Offero Miſſam pro Petro, vel hac anima; ſi capax non ſit, applico mihi, vel huic alteri: ſi etiam hic incapax, applico rurſus alteri tertio, &c.* Quam vocat Miſſam ſecundæ, vel tertiæ, &c. applicationi. Idque verum, & tutum eſt in Miſſis gratuitis, & ſine obligatione oblatis: at non ita ſecurum eſt in Miſſis obligatoriis ex pacto, ſtipendio, fundatione offerendis. Probabiliſſimum eſt enim, quòd ſi Miſſa ex obligatione debita alicui non proſit ob incapacitatem, tunc cedere fructum alteri perſonæ vivæ, vel defunctæ, vel ipſi maximè conjunctæ, vel cui in judicio DEI alter maximè eſt obligatus: talis enim videtur eſſe omnium fundantium, vel conducentium Miſſis implicita intentio, ut ſi ipſimet non proſit, proſit aliis modò memoratis: uti notat noſter Marchant. *Trib. par.* 2. *tract.* 2. *qu.* 2. *dub.* 2. Quare in his Miſſis obligatoriis non debet fieri intentio ſecunda conditionata omninò libera, ſed hoc, vel ſimili modo mihi jam dubio uſurpato. *Domine Deus offero Sacrificium hoc debitum pro NN. ſi huic non prodeſſe poſſit pro illis, quibus noſti poſt ipſum deberi. Si nulli debeatur offerre pro miſerrima anima maximè indiga, &c.*

D U B I U M III.

Quid ſi Sacerdos fructum priùs applicet uni, poſteà alteri?

SAcerdos Miſſam cras celebrandam hodie applicat pro Petro, accepto jam ſtipendio: cras vero data alia occaſione, v. gr. recentis funeris, pinguioris ſtipendii, &c. applicat pro Paulo: cujuſnam erit fructus, Petri prioris, an Pauli poſterioris? ℞. Cum neceſſaria diſtinctione. Aut enim Sacerdos applicans pro Paulo poſteriùs meminit prioris applicationis factæ pro Petro, & tunc applicando pro alio, ipſo facto priorem applicationem revocat, & poſterior valebit applicatio, fructuſque Sacrificii Paulo ceder, manente tamen obligatione poſteà ſatisfaciendi etiam Petro. Aut Sacerdos tunc non meminit prioris applicationis, quando Miſſam cras applicat alteri, Paulo: & tunc res valdè dubia, & controverſa eſt apud DD. Lugo vult valere applicationem poſteriorem, ratione ducta à ſimili de teſtamento, quod ultimum ſemper valet: Tamburinus vero vult valere priorem applicationem, hac ratione: quia Sacerdos ſemper præſumitur habere intentionem ſaltem implicitam tribuendi cuilibet jus ſuum: at, *qui prior tempore potior jure*: ergo adhuc implicitè ſaltem vult fructum Petro priori jure gaudenti, cum onere tamen etiam ſatisfaciendi Paulo. Prior ſententia mihi magis placet. Pro ſecuritate tamen in praxi conſulendum eſt, ut qui ſic celebravit, offerat alterum Sacrificium, cum intentione conditionata, ſeu disjunctiva, ut proſit illi ex iſtis duobus, qui prioris Sacrificii fructum conſecutus non eſt, ſive primus ſit, ſive ſecundus. Hac enim ratione certò, & infallibiter ſatisfaciet ſuæ obligationi coram DEO, qui benè novit, cui prioris Sacrificii fructus profuit, vel non profuit. 285

¶ Quid ad hunc caſum? Titius offert tibi triginta Sacra legenda pro defuncto amico. Tu nunc recuſas negans te tam citò poſſe perſolvere: poſteà tamen pœnitens recuſationis, adhuc legis ipſe, ignorante Titio: an hæ ſuæ Miſſæ adhuc proderunt amico defuncto? Reſpondet Pellizarius *Man. Regul. tr.* 5. *cap.* 9. *ſect.* 3. *num.* 59. Quòd ſic. Quia Miſſa prodeſt ei, cui applicatur à Sacerdote: jam autem applicaſti pro defuncto amico ad intentionem Titii, ante tibi propoſitam. Nec officit, quod Titius id ignorans, eas non applicet poſitivè pro defuncto illo amico, credens ea à te non legi: quia non illius, ſed tuum, Sacerdos, eſt applicare fructum Miſſæ. At, quid ſi ob primam meam recuſationem, Miſſis fortè ab alio legi curatis, mihi Titius ſtipendium neget? Tu videris. Certum eſt, eum nihil debere tibi ex contractu, quem recuſaſti, & inſcio Titio ſolus renovare non potuiſti, niſi is poſteà ratificaret Sacris ab alio nondum lectis, tanquam rem ſibi utiliter geſtam. 286

D U B I U M IV.

Quid ſi Sacerdos applicet contra voluntatem Superioris?

SUperior Sacerdoti ſubdito feriò præcepit, celebrare, & applicare Miſſam ad hanc intentionem, v. gr. pro defuncto. Contrà Sacerdos inſuper habito præcepto Superioris, applicat alia intentione, v. g. pro infirmo. Quæritur 1. an *licitè*. 2. An etiam *validè*: ſeu, an Sacerdotis, an verò Superioris intentio prævaleat?

I. *Certò illicitè.*

CErtum eſt peccare hunc Sacerdotem per ſe loquendo contra obedientiam, & quidem mortaliter, ſi ita feriò præcipit Superior cum intentione obligandi graviter, præſertim obedientiam: ut ex ſe clarum eſt. Secùs eſt, ſi ſolùm ordinario regimine, ita ordinavit, & ut fieri ſolet, in tabula diſpoſuit, tunc enim veniale non excedet: quod ipſum, adeòque omne peccatum vitabit, ſi ita ex cauſa, bona fide faciat, ex rationabiliter præſumpto conſenſu, vel ſaltem non 287

repu-

Digitized by Google

repugnantia ſuperioris; ſpecialiter autem peccaret contra juſtitiam, ſi nimirùm Miſſa à Superiore præſcripta ex juſtitia erat debita alteri, ut puta, ex fundatione, ex pacto, ex ſtipendio, vel eleemoſyna jam accepta. Quare is Sacerdos tenebitur ex juſtitia compenſare, aliam Miſſam applicando, aut ſi non poſſit, Superiorem monendo, ut aliam Miſſam applicari faciat: ex communi DD. apud citandos

288 ¶ Etiam invalidè ſic applicari Miſſam à ſubdito, & applicationem Superioris prævalere, cum multis docet Diana *p.2. tr. 12. reſ.72.* Ratio ſumitur ex ſolemni voto obedientiæ, quo Religioſus profeſſus, ita ſe Religionis Superioribus addixit, ut nihil legitimum, & validè operari poſſit contra Superioris poſitivam voluntatem, & S. Obedientiam. Unde Chriſtus ſummus Sacerdos non videtur talem applicationem contra obedientiam factam acceptare, ſed in acceptando reſpicere ad debitum ex voluntate Superioris, & non ad ſubditi voluntatem indebitam. (Omninò probabiliter,) ſed nihilominùs conſtanter dico:

II. Attamen validè.

289 SUbditus contra voluntatem Superioris, quantumvis illicitè, validè tamen applicat fructum Sacrificii, iſque illi prodeſt, cui applicat, non obſtante, nec prævalente applicatione contraria Superiorum. *Communis DD. Suarez, Coninch.* alii paſſim cum Layman *ſæpè cit. cap. 2. num.* 21. Ratio eſt: quia illius eſt applicare fructum Sacrificii, cujus eſt offerre Sacrificium: atqui in propoſito Miniſter offerens Sacrificium, non eſt Prælatus, ſed Sacerdos ſubditus, cui dicitur: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium pro vivis, & defunctis, &c.* Ergo iſtius applicatio valet, non Superioris. *Confirmatur hoc.* Eo modo dependet fructus Sacrificii applicatio à Sacerdote celebrante, quo modo dependet ipſum Sacrificium, ac Conſecratio: atqui hæc dependet à voluntate ſola celebrantis Sacerdotis, prorſus independenter à voluntate Superioris: unde quantumvis prohibeat Superior (etiam ſummus Pontifex, etiam per ſuſpenſionem, degradationem, &c.) Sacerdoti, ne celebret, nihilominùs is verè, & validè conſecrat, & offert, fructumque ex opere operato confert illi, vel illis, pro quibus offert: *ergo, &c.* Itaque Sacerdos, ut Miniſter Chriſti in iis, quæ ſunt ſimpliciter Sacerdotis (adeòque quoad oblationem, & applicationem Sacrificii) nulli prorſùs eſt ſubjectus in hoc mundo, ſed planè alterius fori, à ſolo Chriſto ſupremo Sacerdote, & Domino poteſtatem, & facultatem habens, & conſequenter à nulla humana poteſtate impedibilem, vel reſtringibilem: ideoque cuicumque applicet Sacerdos fructum Sacrificii ſui, ſemper cenſeri debet validè applicatus, etiam renitente quocumque Superiore.

290 ¶ Advertit tamen hìc ſubtiliter noſter P. Marchant. *loc. ſup. cit.* Superiorem poſſe invalidare applicationem Sacerdotis ſubditi, non quidem abſolutè in ratione ſacri Miniſterii ſecundùm ſe, & directè, ut jam probatum eſt, ſed indirectè in ratione contractus, quatenùs ſcilicet ea applicatio ex contractu, vel obligatione juſtitiæ, aut promiſſionis fidelis procedit. Nullus enim ſubditus poteſt legitimè, & validè paciſci, & contrahere, ſicut nec promittere, vel ex promiſſione ſe obligare, contrà voluntatem Superioris. Unde ſi ſciat ſubditus Superiorem jam priùs hanc Miſſam applicaſſe ad certam intentionem, non poterit Sacerdos ſubditus ullo modo paciſci, vel promittere ejuſdem Miſſæ aliam applicationem: & ſi ex vi talis pacti, vel promiſſionis eam Miſſam applicet contra voluntatem, & applicationem Superioris, applicatio iſta non tantùm injuſta, ſed etiam invalida erit, ſicut ipſa pactio, & promiſſio injuſta, & invalida fuit. Sed credo rarò ſic applicari ab ullo. Quòd ſi ergo ſubditus (ut plerumque fit) abſtrahens ab omni pacto, vel promiſſione, ſuam Miſſam abſolutè de plenitudine poteſtatis ſuæ applicet, applicatio in noſtra communi ſententia manebit valida: & Superior id reſciens tenebitur applicare aliam Miſſam, ſi prior fuit debita.

291 Quapropter meritò univerſaliter, ita concludit Layman *l.c. Tametſi Sacerdos illicitè alicui applicet contra juſtitiæ, aut obedientiæ virtutem: quia v.g. Parochus, vel Capellanus ratione beneficii, vel Religioſus ob Prælati præceptum deberet pro alio offerre, nihilominus validam fore applicationem, & fructum ex opere operato proventurum ei, cui Sacerdos vult: cùm hæc applicatio ſit actus poteſtatis Ordinis, quæ ex aliena poteſtate non dependet, ſicut notavit Suarez, &c.* Sic Layman.

¶ Aliud dubium reſtans majoris momenti meretur proponi ſpeciali *paragrapho*. Sit ergo Capitis hujus 4. & Sectionis 4.

§. IV. Et ultimus.

Qualiter liceat dividere Fructus Sacrificii?

292 CErtum eſt ſæpè fieri ex natura rei, ut ſeparentur à fructus hactenùs explicari, ſaltem negativè, id eſt, ne unus obveniat ſine altero, quia nimirùm alter non reperit capacitatem in ſubjecto. Nam quando offers Sacrum pro exiſtente in peccato mortali; prodeſt illud huic peccatori quoad vim impetrandi, at non quoad vim ſatisfaciendi, ut ex dictis *n.*268. conſtat. Et juxta regulam juris 5. *in 6. Venia non datur, niſi correcto.* Nulli ſcilicet remittitur pœna peccatis debita, niſi priùs remiſſa culpa, redierit in gratiam cum DEO. Quæſtio ergo eſt, an & qualiter per voluntatem Sacrificantis poſſint ſeparari illi fructus validè, & licitè. Separari non poſſe, ſolus (quòd ſciam) docet Vaſquez 3. *p. diſp.* 121. *cap.*6. Hac ſola ratione: quòd ſicut efficacia Sacramentorum nullo modo pendet ab arbitrio Miniſtri, ſed quando applicantur homini, tanquam cauſæ neceſſariè producunt totum effectum, quem poſſunt, juxta diſpoſitionem, & capacitatem ſuſcipientis illa, ſic etiam ſuos effectus generet Sacrificium independenter à reſtitutione, vel extenſione ſacrificantis. Pono breviter reſolutionem quoad valorem, & regulas practicas quoad licitum, potiſſimùm ex P. Gobat. *Alph. Sacrif. n.*140. *ſeqq.* nunquam enim me pudebit fateri, quin potiùs gloriari me benè, & graviter araſſe in vitula ejus multiplici eruditione practica inſtructiſſima.

R E S O L U T I O.

POſſunt per voluntatem Sacrificantis validè, & ſæpè licitè ſeparari fructus Sacrificii ſatisfactorius, & impetratorius: Hoc eſt: poteſt Sacrificans ſua voluntate, & intentione facere, ut Sacrificium quoad portionem, & fructum miniſterialem proſit alicui ſolùm, quatenùs eſt ſatisfactorium: & non, quatenùs eſt impetratorium, & vice verſa: ſic *Henriquez, & Coninch.* aliique relatis Lugo *de Euchariſtia diſp.* 19. *num.* 222. Diana *p.9. tr. 2. reſol.* 8. *cum Rubeo,* Tamburinus *opuſc. de Sacrif. l.3. c.*1. §.3. *n.*41. Gobat. *cit. caſu* 5. *num.* 141. Ratio valida eſt: Quia ex una parte clariſſimum eſt, fructus Sacrificii diverſos reipſa ſæpè ſeparari, ut jam prædixi, nunquid enim non ordinariè ſeparantur fructus ſpecialis, ſpecialiſſimus, & miniſterialis? ex altera autem parte oſtendi non poteſt, Chriſtum Dominum eorum Authorem ſtatuiſſe, ut ſint inſeparabiles per Sacerdotem, ubi enim extat hoc ſtatutum? ergo aſſeri non debet juxta *cap. legatur* 24. *q.*2. Quin potiùs, cùm beneficium Principis ampliſſimè interpretari debeat, juxta *l. beneficium, ff. de Conſtit. Principum.* Par eſt credere Principem ſupremum Chriſtum conceſſiſſe hoc beneficium grande, & facultatem applicandi fructus Sacrificii cum poteſtate eos etiam dividendi, quando ita videbitur. 293

Ad fundamentum Vaſquez *ſuprà num.* 292. allatum: negatur quoad hoc paritas inter Sacrificium, & Sacramentum: Conſtat enim ex univerſali praxi Eccleſiæ, eſſe liberum Sacerdoti, Sacrificii fructum miniſterialem, tanquam verè, & propriè ſuum, aut ſibi reſervare, aut transferre in hunc, vel illum, vel illos pro libito. Nihil ſimile, imò contrarium certiſſimè conſtat de fructu Sacramentorum adminiſtratorum. Quia ergo *poteſt quiſque rei ſuæ modum ponere* leg. in Traditionibus, ff. de Pactis, poterit etiam Sacerdos Sacrificans modum, ſeu limitationem, vel diviſionem ponere fructibus Sacrificii tamquam ſuis: cùm in hoc à nullo prohibeatur, ut dictum. Jam videndum etiam quando liceat, vel non liceat ita dividere fructus, per breves regulas practicas. 294

R E G U L A I.

QUotieſcumque tibi non incumbit obligatio offerendi tuum Sacrificium ad aliquam certam intentionem: toties certò potes ita ſeparare fructus omnes miniſteriales, ſatisfactorios, impetratorios, &c. reſervando, vel ullum, vel alterum, vel nullum: reliquos dividendo in alios, unum, plures, &c. Ratio eſt: quia juxta jura: *Conceſſum intelligitur, quidquid expreſſè prohibitum non reperitur.* At in his nihil ex ullo capite prohibitum: ergo &c. Quare Sacerdos, Canonicus, Religioſus, liberam habens intentionem ſui Sacrificii, poteſt ita loqui cum DEO ſuo. Domine Deus hoc Sacrum, *latreuticè* ad ſupremum tibi debitum cultum (vide *cap.2. n.*55.) offero tibi, *Euchariſticè* in gratiarum actionem, quòd B. V. MARIAM in Matrem tuam, & me indigniſſimum in Miniſtrum Altaris tui elegeris: *Impetratoriè*, ut mihi largiaris veram humilitatem, Patri, vel huic amico meo ægroto ſanitatem, fratri meo hæredem ad gloriam nominis tui. *Satisfactoriè*, ut mihi, & huic, vel illi, vel iſtis, vel omnibus fidelibus defunctis remittas partem pœnarum debitarum, &c. Sicque totum fructum Sacrificii mei provenientem ex opere operato tibi offero ad prædictas intentiones diſtribuendum in me, & à me nominatos, in quantum ſinguli ſunt capaces. At verò totum fructum provenientem ex opere operantis, mihi reſervo. Vide etiam ſuprà dicta *n.* 266. 295

Digitized by Google

R E G U L A I I.

296 QUando liberaliter promiſiſti pluribus Sacrum petentibus, præſertim ad diverſos fines: (Exempli gratia, uni, in honorem SS. Trinitatis, vel S. Joſephi: alteri in gratiarum actionem pro beneficio aliquo impetrato, v. gr. ſanitate recuperata, &c. tertio ad impetrandum aliquod beneficium, v.g. ſanitatem marito, vel filio: quarto pro peccatis ſuis, vel defuncti alicujus, &c.) rurſus poteris ſeparare fructus Sacrificii *Latreuticum*, *Euchariſticum*, *impetratorium*, & *ſatisfactorium*, & ſic omnibus, vel una Miſſa ſatisfacere applicando ſingulis fructum intentum; vel in diverſis Miſſis ſolum fructum petitum ſingulis applicare, reliquos tibi, vel aliis reſervando. Ita poſt alios Tamburin. *cit. l.3. c.1. §.3. n.47.* Gobat *cit. num.* 158. Ratio eſt: quia liberalis promiſſio eſt ita interpretanda, ut promittenti ſit quàm minimè oneroſa, *l. quidquid adſtringendæ, ff. de verb. obligat.* Idque maximè verum eſſe debet, quando verba promiſſionis ex mente petentis ſignificant limitationem atqui tu promiſiſti Miſſam, ſeu Sacrificium formaliter uni ut Latreuticum, alteri ut Euchariſticum tantùm; tertio ut impetratorium; quarto ſolùm ut ſatisfactorium eſt: ergo ſufficit illis dare, quod & ipſi petierunt, & tu ſingulis promiſiſti.

¶ Dixi tamen, ſi promiſiſti *pluribus*: nam ſi unus ſolus petat Sacra ad diverſos fines: omninò intelligit totidem Sacra, & non ejuſdem Sacri diverſas applicationes: etſi vel ipſe petens, vel tu promittens, aliter expreſſeritis.

297 Quin inſuper, quando voviſti, ac ipſi DEO promiſiſti Sacrum ad unum certum finem, *Latreuticum* in honorem SS. Trinitatis, B. Virginis, Sancti Joſephi, &c. aut *Euchariſticum* in gratiarum actionem, quòd te liberarit à cruciabili pedum, aut inſano dentium dolore, &c. factus voti compos, ſatisfacis offerendo Sacrum ad illum finem tantùm: idque eadem Miſſa, quam offers liberaliter pro alio vivo defuncto ſatisfactoriè, vel impetratoriè, quia adhuc formaliter ſatisfacis intentioni tuæ, & Dei acceptantis. Tamburinus *cit. §. 3. n.48.* conſentiente Gobat *n.157.* Conſentio, & ego: & credo tali voto ſatisfieri à nobis etiam legendo Sacrum hebdomadarium pro defunctis fratribus, etſi debitum ex obedientia, non tamen ex juſtitia, vel pacto aliquo. Pro his ſunt duæ Regulæ ſpeciales ſequentes.

R E G U L A III.

298 QUando ex ſola obedientia, ſeu præcepto Superioris, vel ſtatuto Ordinis, teneris facere Sacrum ad aliquem unum certum finem, potes reliquos fructus, qui non tendunt directè ad illum finem præſcriptum, applicare alteri, vel tibi ipſi. Gob. *nu.* 155. Ratio eſt: quia obligatio legis, vel præcepti non eſt extendenda ultra finem legis, vel præcepti, juxta communem DD. ex *cap. Intelligentia De verborum ſignif.* Atqui poteſt finis legis, vel præcepti præſcriptus obtineri, licèt unus, alterve fructus transferatur in alium, vel alios: ergo nihil obſtat, quia ſic licitè fiat: ut ſi jubearis à Superiore offerre Sacrificium in gratiarum actionem pro aliquo beneficio à Deo obtento (v. gr. Paſſavii in honorem S. Floriani, in gratiarum actionem, quod Deus hanc partem, civitatis Superiorem unà cum noſtro Conventu conſervarit ab horribili illo incendio) potes idem Sacrificium quoad fructum ſatisfactorium ſaltem offerre pro aliis vivis, vel defunctis, illis, v. g. pro quibus Sacrum hebdomadarium offerre debes, &c. *Confirmatur* hoc reſcripto S. Franciſci Borgiæ Generalis Societatis Jeſu Anno 1564. apud Gob. *cit.* hujus tenoris. *Quando Superiores Miſſas injungunt pro aliis, quàm defunctis, clarum eſt, applicationem ad liberandam animam liberam Sacerdoti manere.* Idem dicendum, ſi Superior jubeat te offerre Sacrificium præciſè ad impetrandum aliquod à Deo beneficium, v. g. pacem, ſerenam, auram, &c. tunc enim fructum ſatisfactorium adhuc applicare potes tibi, vel aliis, vivis, vel defunctis. Contrà ſimiliter, ſi jubeat te offerre Miſſam pro defunctis, nihil obſtat, qui in eandem Miſſam pro alio quoad finem Euchariſticum in gratiarum actionem offeras: An etiam quoad fructum impetratorium: Non audeo rotundè negare. Cenſeo tamen id non eſſe practicandum propter mox dicenda *Reg. ſeq. n.301.*

R E G U L A IV.

299 I. QUando obligaris facere Sacrum ex juſtitia pro ſtipendio accepto, vel accipiendo, ad aliquam intentionem, non potes licitè ita dividere fructus Sacrificii, ſed totum fructum hujus Sacrificii, cujus eſt capax, illi ſtipendium danti applicare debes. Ita communis DD. Vaſquez, Bonacina, alii, ac Tamburinus *cit. num. 40.* Gob. *num.* 153. Ratio ſumitur ex ſenſu, & intentione omnium fidelium, qui pro Miſſa dantes ſtipendium ſine dubio effectum omnem ſatisfactorium, & impetratorium ex opere operato; & ſaltem ordinarium ex opere operantis provenientem ſibi depoſcunt: ita enim infallibiliter reſponderent, ſi interrogarentur, &, ſi contrarium fieri intelligerent, ægerrimè ferrent, ac iniquum judicarent: prout magis declarabo *cap. ſeq.* cùm de ſtipendio pro Miſſa.

II. At: nunquid legens Miſſam pro ſtipendio, ſaltem collectas aſſumere, & mihi, vel aliis applicare potero? Negare id quidem videntur DD. etiam modò nominati, quatenùs generaliter dicunt ei, cui debetur Sacrum, deberi omnem fructum ejus, & conſequenter etiam collectas quaſvis. Sed videtur intelligere collectas ordinarias in tali Miſſa aſſignatas, ut commemorationes, ſuffragia, &c. quæ ſine dubio ad eum ſpectant, cujus eſt Miſſa. Abſolutè ergo ejuſmodi collectas, pro aliis aſſumi, & applicari poſſe, affirmant Coninck, Dicaſtillus, Hurtadus, Rubeus, ac cum hoc Diana *par.9. tr.2. reſ.8.* Et ſaltem verum eſſe debet de collectis illis extraordinariis in tali Miſſa, ex ſtipendio debita uni, aſſumptis pro alio v. gr. infirmo, defuncto, itinerante, &c. Ratio eſt: quia nemo dans ſtipendium pro Miſſa ſibi, vel ſuis applicanda, tam durus eſſe poteſt, ut nolit illi Sacro inſeri ullam collectam, v. g. pro ægroto jam animam agente, pro amico jamjam defuncto, &c. niſi tantùm pro ſe, ſuiſque; maximè cùm valor Sacrificii Miſſæ ſit infinitus extenſivè quoad vim impetrationis: atque ita habet praxis Doctorum, & optimorum Sacerdotum, ut jam ſuprà *n.262.* notatum eſt. Certè dans ſtipendium non poteſt impedire, ne in *memento* pro aliis oret Sacerdos: ergo neque aliam collectam extraordinariam, ut fatetur ipſe Tambur. *cit. n.49.* Ulteriùs. 300

III. Regula data etiam omninò locum habere debet in Miſſis pro defunctis ſtipendio conductis, ut nimirum eis totus fructus, tam ſatisfactorius, quàm impetratorius applicari debeat. Ita poſt alios Gob. *n.154.* Ratio eſt: quia (ut ſuprà *n. 236.* innui) poſt habitum fructum ſatisfactorium, quo raro ſola pęna remittitur, remanens pęna, pro parte ſaltem, eodem Sacrificio remitti adhuc poteſt, quatenùs impetratorium eſt, ſeu per modum impetrationis, ſi ita applicetur ab Offerente: atque ita applicari licere in Miſſis defunctorum ſaltem ex ſtipendio debitis. Sed ponamus etiam (quod ego non credo) quòd animæ defunctorum directè ſola ſatisfactione juvari poſſint, & non impetratione remiſſionis ullius pœnæ, eò quod Deus non velit eis ampliùs aliquid gratis, ſeu liberaliter condonare, vel remittere, ſed tantummodò ſatisfactione oblata: attamen fructu impetratorio Miſſæ adhuc multum juvari poſſunt indirectè, ſicut aliis ſuffragiis: poſſumus enim illis impetrare gratiam, ut Deus excitet multos, qui pro ipſis precentur, Miſſas, & alia opera ſatisfactoria offerant: ut Deus ipſis applicet Miſſas, & ſuffragia oblata pro aliis non indigentibus, incapacibus, indignis, &c. Ecce hæc gratia tota perit, ſi ſolo fructu ſatisfactorio defunctis relicto, mihi, vel aliis applicem totam vim impetrandi: atqui dantes ſtipendium pro Miſſis defunctorum ſine dubio intendunt eos tota Miſſa juvare omni modo optimo, quo poſſunt: ergo &c. 301

IV. Quare non placet, & in praxi omnimodis diſſuadenda eſt opinio oppoſita Rubei, eumque ſicuti Dianæ *cit. p. 9. tr.2. reſ. 8.* Nempe Sacerdotem teneri defunctis applicare ſolùm fructum ſatisfactorium, reliquos fructus poſſe pro libito diſpenſare ſibi, aliis: deòque Miſſas pro defunctis plus prodeſſe Sacerdoti, quàm Miſſas pro vivis. Non placet etiam placitum cujuſdam Viri docti dicentis, ſe libentiùs celebrare pro defunctis, quàm pro vivis Miſſam ſtipendio conductam, eò quòd in primo caſu, non item in ſecundo, poſſit transferre vim impetrandi, in quæcumque voluerit. Placet autem P. Gob. *cit. loco*, reprobans praxim cujuſdam Capellani, qui obligatus ex Fundatione aliquoties in ſeptimana celebrare pro defunctis, applicabat ipſis Sacrificium quoad vim ſatisfaciendi tantùm, at ſibi, quoad vim impetrandi. Ratio ſolida data eſt *num. præcedenti.* 302

C A P U T V.

De Sacramenti Euchariſtiæ, & SS. Sacrificii Miniſtro Offerente, Oblatione, Stipendio.

S E C T I O I.

Quis eſt Miniſter Sacramenti Euchariſtiæ conficiendi, & diſpenſandi?

S U M M A R I U M.

304 *Miniſter Euchariſtiæ, & Sacrificii eſt ſolus Sacerdos, ac*
305 *Omnis Sacerdos, etiam hæreticus, ſchiſmaticus, irregularis, excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, degradatus &c.*
306 *Licitè omnis Sacerdos in gratia conſtitutus.*
307 *Plures poſſunt validè eandem materiam conſecrare.*
308 *Miniſter ordinarius diſpenſandi Euchariſtiam eſt etiam ſolus Sacerdos.*

309 *Ha-*

309 *Habens juriſdictionem ordinariam, vel delegatam;*
310 *Aut ſaltem rationabiliter præſcriptam licentiam,*
311 *Vel privilegium.*
312 & 313 *Ubi Communio ſumenda tempore paſchali?*
314 *Quando, & quibus caſibus Regulares dare poſſint communionem in articulo mortis?*

Aſſertio.

303 *Miniſter Sacramenti Euchariſtiæ conficiendi, ſeu conſecrandi (adeòque & Sacrificii offerendi) eſt omnis, & ſolus Sacerdos. Miniſter verò ordinarius, & ex officio Sacramenti ejuſdem diſpenſandi, eſt ſolus Sacerdos habens juriſdictionem ordinariam, vel delegatam; aut ſaltem rationabiliter præſumptam licentiam, vel privilegium. Omnes.* Explico particulatim.

§. I. Miniſter Sacramenti conficiendi, ſeu conſecrandi &c. Eſt

304 I. *Solus Sacerdos.* Certum de fide definitum in variis Conciliis, ut Nicæno I. *c.* 14. Lateranenſi Magno. *c. Firmiter*, & noviſſimè contra Lutheranos, aliosq; hujus temporis Hæreticos, Trid. *ſeſſ.* 22. *c.* 1. & *Can.* 2. Ratio eſt: quia Chriſtus in ultima Cœna ſolos Apoſtolos eorumque in officio Succeſſores, Sacerdotes, ac Sacramenti, & Sacrificii hujus Miniſtros inſtituit, eiſque, ut illud offerrent, præcepit dicens: *Hoc facite in meam commemorationem*: & patet ex ipſa forma Ordinationis: *Accipe poteſtatem offerendi Sacrificium, Miſſaſque celebrandi, &c.* Hinc nulla poteſtate humana, aut diſpenſatione poteſt hoc Sacramentum confici, vel Sacrificium offerri à non Sacerdote; nec ab Angelo quidem: niſi ex diſpenſatione divina. Non ergo validè conſecrat, & offert, ſed graviſſimo ſacrilegio peccat, qui non eſt ordinarius Sacerdos, prout proh dolor! etiam noſtro tempore quidam ſceleratiſſimè attentarunt. Horribile exemplum vide apud Cæſarium. *l.* 9. *Illuſtrium miraculorum c.* 6.

305 II. *Omnis Sacerdos.* Adeòque etiam exiſtens in peccato mortali, etiam hæreticus, & ſchiſmaticus, irregularis, excommunicatus, ſuſpenſus, interdictus, depoſitus, degradatus, &c. validè ſacrificat, dummodò ponat neceſſaria hujus Sacramenti, nempe materiam, & formam debitam cum intentione conſecrandi. *Omnes*, cum S. Thom. *q.* 82. *ar* 7. & 8. Ratio eſt: quia poteſtas conſecrandi, & offerendi Euchariſtiam pertinet ad Characterem Ordinis Sacerdotalis: ergo eo Charactere inſignitus cum intentione debita applicans neceſſaria ad conſecrandum Corpus, & Sanguinem Chriſti, verè Sacramentum conficit, eoque ipſo Sacrificium offert validè, etſi plura requirantur ad offerendum licitè. Adeòque ne validè quidem conſecraret, & offerret, qui laborat ignorantia, vel impotentia circa neceſſaria: ut, qui neſciret, vel mutus non poſſet proferre formam; qui non haberet intentionem conſecrandi.

306 III. Etiam licitè conficit hoc Sacramentum, & Sacrificium offert omnis Sacerdos in gratia conſtitutus; nulla cenſura, irregularitate, ſeu impedimento Canonico irretitus; jejunus jejunio naturali à media nocte; adhibens omnia præſcripta etiam accidentalia, ſeu cæremonialia quæ omnia ad quatuor capita revocari poſſunt, nimirùm *ſacra ſupellex, ritus, locus, & tempus.* De quibus ex profeſſo *cap. ſeq.* Reliqua ſatis patent ex alibi dictis.

307 IV. Plures Sacerdotes poſſunt validè eandem materiam conſecrare & reipſa conſecrant, ſi ſimul tempore, & velut eodem momento, vel inſtanti, verba Conſecrationis abſolvunt, juxta communem DD. præſertim Scotiſtarum. Ratio eſt: quia vel omnes, vel nullus, conſecrabunt: atqui non nullus, cùm omnia ad eſſentiam Sacramenti concurrant, & nihil fiat contra eſſentiam, vel veritatem Sacramenti: nec tantùm aliquis ſolus, cùm non ſit major ratio de uno, quàm de altero, & de omnibus: ergo omnes conficiunt. Id verò nunquam licitum eſt, niſi ex conſuetudine dudum recepta in Ordinatione Neomyſtarum. De quo, quatenùs ad praxim ſpectat, ſatis dixi *c.* 1. *ſub finem*: De cætero apage iſtas ſpeculationes.

§. II. Miniſter Ordinarius ex officio diſpenſandi Sacramentum Euchariſtiæ, eſt

308 I. *Solus Sacerdos.* Nam Concilium Trid. *ſeſſ.* 13. *cap.* 9. dicit: *Ex Apoſtolica traditione emanare, ut Laici à Sacerdotibus Communionem accipiant.* Solus namque Sacerdos poteſtatem habet in Corpus Chriſti verum tum conficiendum, tum diſpenſandum: idque jure divino, ut patet in illo: *Hoc facite &c. Et* 1. *Corinth.* 4. *Sic nos exiſtimet homo* (utique Apoſtolos, Epiſcopos, Sacerdotes) *ut Miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei.* Sed dixi: *Miniſter ordinarius ex officio eſt ſolus Sacerdos.* Nam extraordinariè pro urgente neceſſitatis, in primis etiam Diaconi ex commiſſione Parochi, vel Epiſcopi Euchariſtiam miniſtrare poſſunt, ut in *prima parte* dictum eſt ſuo loco. Idque non tantùm in extrema neceſſitate (ut ſi Parocho abſente, vel impedito infirmus ſine viatico deceſſurus eſſet) ſed in quacumque neceſſitate gravi, vel congrua: ut ſi in magno Feſto Parochus, vel Sacerdotes confeſſionibus excipiendis; vel concionibus occupati communicantibus commodè ſatisfacere non poſſint, ut ex communi notat etiam Diana *p.* 9. *tract.* 6. *reſol.* 39. Quin etiam in extrema neceſſitate moribundi, abſente Parocho, vel Sacerdote alio, non ſolùm Diaconus (cui ex ordinatione ſua id officii aliquatenùs competit) ſed etiam Subdiaconus, vel Minoribus initiatus; Quin inſuper, & his deficientibus, ſecluſo ſcandalo, etiam laicus & alios, & ſeipſum pro viatico communicare poſſet, ut habet jam communis, & tuta ſententia DD. in hac materia. Suar. Layman, Lugo, Diana, Gob. alii paſſim. Quemadmodùm etiam omnes conſentiunt, etiam laicum, & non jejunum (in defectu aliorum) poſſe ſumere Hoſtias conſecratas ad avertendam irreverentiam, ut ſi incendio perituræ, vel ab hoſtibus fidei conculcandæ eſſent.

II. *Habens juriſdictionem ordinariam vel delegatam.* Ratio generatim eſt: quia *Paſtorum* proprium eſt *paſcere*, quod præcipuè fit per adminiſtrationem Sacramentorum. Debet ergo Sacerdos miniſtrans his perſonis Euchariſtiam, aut eorum eſſe Parochus, & Paſtor ordinarius, aut à Parocho, aut Parochorum Paſtore ordinario, Epiſcopo, ad id eſſe delegatus, ſeu facultatem habens. Conſtat ex Clement. *c. Dudum De Sepulturis.* Et in Conciliis *Milevitano*, & *Cartaginenſi* I. prohibentur Clerici, & Laici Euchariſtiam ſumere ab alienis: atqui mutua eſt obligatio reſpectu miniſtrantium. Ratio ſpecialiter fundatur in jure communi, quod prohibet, ne quiſquam mittat falcem in alienam meſſem, aut alterius jura invadat: ne ſcilicet juſtitia, & pax violetur divina myſteria inconvenienter tractentur: & fidelibus pro neceſſitate, vel captu cujuſque minùs provideatur. 309

Quare peccat mortaliter, qui ſine omni juriſdictione, vel facultate proprii Parochi, alicui Euchariſtiam miniſtrat: quia violat juriſdictionem alterius in re gravi. Inſuper Religioſi ipſo facto incurrunt excommunicationem Papæ reſervatam, ex Clementina *Religioſi de privilegiis, & exceſſibus privilegiatorum*, ſi ſine licentia Parochi, & quidem ſpeciali præſumant Clericis, vel Laicis dare Euchariſtiam, aut extremam Unctionem, aut Matrimonia ſolemniaare, niſi habeant privilegium, aut, urgente neceſſitate, Parochus abſit, aut injuſtè nolit in articulo mortis.

Denique inferiores Sacerdote, ſine omni facultate miniſtrantes Euchariſtiam, etiam incurrunt irregularitatem ex abuſu ſacri Ordinis: quia exercent actum proprium ſacri Ordinis Sacerdotalis, quem non habent. Unde è contra, hanc irregularitatem non incurrit Sacerdos citra omnem juriſdictionem, vel facultatem miniſtrans, quia non exercet actum Ordinis, quem non habet.

III. *Aut ſaltem rationabiliter præſumptam licentiam.* 310
Sine dubio enim licitè miniſtrat Euchariſtiam Sacerdos, qui rationabiliter præſumit Parochum factum ſuum omninò approbaturum, aut de facto, ſi noſſet, omnino velle, vel petiturum eſſe, ut faciat, prout variis caſibus contingere poteſt. Et univerſaliter in articulo mortis, ſi infirmus viatico muniendus ſit, & proprius Paſtor abſit, vel præſens ad infirmum non poſſit deferre Euchariſtiam, quivis alius Sacerdos (ſaltem non præciſus, ſeu excommunicatus non toleratus, quamvis, & hunc non excludant multi) & deficiente Sacerdote, etiam Diaconus Euchariſtiam ei conferre poteſt: quia hic omninò præſumitur voluntas Parochi, certè Epiſcopi, vel Papæ, aut certè jure communi cenſetur tunc facultas conceſſa. Et quamvis Parochus præſens eo caſu injuſtè, & ex malitia negaret facultatem providendi moribundum, adhuc alius Sacerdos, vel, hoc deficiente, Diaconus licitè Sacramentum miniſtrabit. Quia præſentia Parochi ſua poteſtate abutentis pro nulla habenda eſt: & foret tunc recurrendum ad interpretativam voluntatem Epiſcopi, vel ſummi Pontificis. Ex *communi doctrina* apud Auctores paſſim.

IV. *Vel Privilegium.* Nam per privilegium ſummorum Pontificum, Sacerdotes Regulares Ordinum mendicantium amplam habent poteſtatem delegatam communicandi in ſuis Templis, Eccleſiis, vel Oratoriis, per ſe, vel per alios quoſvis Sacerdotes illic celebrantes quoſcumque Chriſti fideles ſive Sæculares, ſive Clericos, vel Regulares: præterquam in *Paſchate*, & *mortis articulo.* Privilegium nimis notum eſt, & paſſim proſtat. Solum gemina exceptio, ad praxim maximè ſpectans breviter explicanda eſt. 311

I. Præterquam in Paſchate.

Per *Paſcha* hic non intelligitur materialiter ipſe tantùm dies Paſcha, ſeu Dominica Reſurrectionis D. N. J. C. ut volunt Navarrus: ſed intelligitur formaliter totum illud tempus Paſchale, quo fideles ſatisfacere debent præcepto annuæ Communionis à proprio Parocho percipiendæ, ut habet communiſſima DD. Ratio eſt: quia aliàs ſequere- 312

tur, quòd aliquis poſſet ſatisfacere iſti præcepto Eccleſiaſtico, qui nunquam communicaret de manibus ſui proprii Parochi, vel alterius de ejus licentia; quia tantùm præciperetur, ut aliquis die Paſchæ communicaret, non apud Regulares, ſed apud proprium Parochum: certum eſt autem Sæculares non teneri communicare in ipſo die Feſto Paſchatis, cùm ſatis ſit communicare quolibet die intra tempus Paſchale præſcriptum: conſequens eſt omninò abſurdum, & contra mentem Eccleſiæ, & Pontificum, cùm non ob aliam cauſam hæc licentia negetur Sæcularibus, quàm ut Parochi per illam communionem ſaltem annuam Paſchalem poſſint ſuas oves cognoſcere.

313 Hinc patet, Regulares adhuc poſſe dare Communionem fidelibus tempore Paſchali, atque in ipſo die Paſchatis: I. Quando à Pontifice, vel Epiſcopo habent privilegium, vel facultatem dandi etiam tempore Paſchali, prout in his partibus hoc tempore ferè ubique habent ab Epiſcopis. II. Quando communicans præcepto communionis Paſchalis jam ſatisfecit, aut adhuc ſatisfacere vult, ac poteſt, atque etiam ſatisfacturus putatur. Quod in dubio pro ipſis præſumi poteſt, & debet, cùm nullus ſit facilè repellendus, qui cum aliis accedens communionem petit. Sic enim Parochus nihil decedit: cum ipſi ipſo die Paſchatis communicare non teneantur. Communis DD. cum Laym. *l.4. tr.4. c.7.* quem lege. Contra Navarr. Henriq. alios. III. Si Parochus ipſe non poſſit, aut injuſtè nolit miniſtrare alicui: aut ſubditus non poſſit tempore Paſchali communicare in ſua Parochia. *Communis apud eundem Layman, alios paſſim*. IV. Quando aliqui aſſueti communicare apud Regulares, non poſſunt induci, ut communicent in ſua Parochia, idque ex tacito, vel præſumpto conſenſu Parochi. quem Layman *cit. num.* 4. putat faciliùs præſumi in militibus præſidiariis, Aulicis, Studioſis, & aliis, qui frequenter communicantes extra ſuſpicionem eſſe ſolent. Denique etiam dare poſſunt, ſi in Paſchate abſint advenæ, peregrini, vagi, &c. ſecundùm probabilem multorum ſententiam. Sanchez *de Matrim. lib.3. diſp.37.* Lugo *de Euchariſt. diſp.* 18. *ſect.* 2. De hoc iterùm *parte ſequenti, cùm de Confeſſione annua*.

II. Præterquàm in mortis articulo.

314 PEr articulum mortis intelligitur tempus, quo vel mors proximè inſtat, vel moraliter certa, & inevitabilis eſt: vel quo eſt mortis periculum, vel probabile dubium de vitæ conſervatione eo caſu, quo frequenter ſolet mors accidere, ut in ingreſſu conflictus, navigationis marinæ valde periculoſæ, primo puerperio, &c. Et tunc, ſi adſit proprius Parochus, qui poſſit, & velit dare Communionem, Regulares dare licitè non poſſunt. Undè adhuc eo articulo Regulares Communionem dare licitè poſſunt: I. Non tantùm in extrema neceſſitate moribundi, ſi is periclitaretur de ſalute æterna, ubi ſemper præſumitur conſenſus Papæ (etiam invito Parocho) ſed etiam in neceſſitate gravi, ſi adſit probabile mortis periculum, & Parochus non poſſit, vel injuſtè nolit dare. *Communis* apud *Lugo citat.* II. Si ægrotus needum pervenit ad eum ſtatum, ut præcepto teneatur ad communionem Viatici: etſi tunc maneat obligatus poſteà denuò percipere Viaticum de manu Parochi: III. Si ægrotus jam ſatisfecit præcepto de Viatico, cum intentionem illud implendi, ſi vita protendatur, poterit iteratò, & ſæpiùs ſuſcipere communionem à regulari, & hic illi dare: quia adminiſtratio Euchariſtiæ per modum Viatici tantùm eſt prohibita Regularibus, quando præceptum illius communionis obligat. IV. Nunquam tamen, ſine licentia Epiſcopi, vel Parochi, licet Religioſis Euchariſtiam publicè deferre per plateas ad eum finem, cùm id juri Parochorum conſuetudine obtento deroget: proinde eo caſu in ægroti Oratorio aliove honeſto domus loco, de licentia Ordinarii, privatim facto Sacro, Euchariſtia danda eſſet.

S E C T I O II.

Quis, & quotuplex eſt Offerens SS. Sacrificii Miſſæ?

S U M M A R I U M.

315 *Offerens Sacrificii varius.*
316 *Offerens principalis eſt ipſe Chriſtus, qualiter is offerat?* Uſque ad n. 320.
320 *Offerens miniſterialis eſt omnis, & ſolus Sacerdos.*
321 *Quo ſenſu, & reſpectu Miſſa Sacerdotis mali æquè, vel minùs valeat, quàm Miſſa Sacerdotis boni?* Uſque ad n. 324.
324 *Offerens generalis eſt Eccleſia, &*
325 *Offerentes ſpecialis, & ſecundarii ſunt fideles concurrentes.*
326 *Qualiter, & quo ordine hi offerant?* Uſq; ad n. 397.

OFerens *Sacrificii* dicitur, non tantùm Miniſter, qui 315
Sacramentum Euchariſtiæ perſonaliter conficit, & conſecrat, eoque ipſo eſſentiali oblatione offert, juxta dicta *cap.2. ſect.3. §.3. num.*85. ſed omnis, qui idem SS. Sacrificium DEO peculiari ratione offert, & repræſentat, eoque DEUM ſupremo cultu colere intendit. Triplex communiter aſſignatur: ſed nobis placet quadruplex offerens Sacrificii. 1. *Principalis*, Chriſtus: 2. *Miniſterialis*, Sacerdos: 3. *generalis*, Eccleſia: 4. *Specialis*, & *ſecundarius*, omnes ad Sacrificium ſpeciali modo concurrentes. Hos *ſpeciales, & ſecundarios* offerentes alii communiter comprehendunt ſub Offerente *Generali*, Eccleſia: ſed placuit ſeorſim computare quarta claſſe: quemadmodùm etiam *cap. præced. ſect.* 2. *§.* 3. eorum fructum ſpecialem à fructu generali Eccleſiæ ſeorſim computavimus. ¶ Et nota inſuper, quòd ſolus Sacerdos, Offerens miniſterialis etiam dicatur ſimpliciter *Miniſter* Sacramenti, & Sacrificii Euchariſtiæ: non utique Chriſtus, qui eſt Auctor Sacramenti, & Offerens principalis Sacrificii: multò minùs fideles reliqui, cùm ipſi non conficiant Sacramentum, nec ad offerendum Sacrificium ordinati ſint: omnes tamen verè offerunt, ut mox declarabitur. Cave ergo in hac materia, ne confundas has duas quæſtiones: Quis Miniſter? & Quis offerens? Jam explico offerentes ſingulos.

§. I. *Offerens Principalis.*

I. SEn Sacrificans principalis in omni Sacrificio eſt Chriſtus 316
Dominus, Summus *Sacerdos in æternum, ſecundùm Ordinem Melchiſedech*, Certum de fide. Hæc enim ratione *cap. firmiter de Summa Trinitate*, dicitur: Chriſtum in hoc myſterio *eſſe ſimul Sacerdotem, & Sacrificium*. Et in Concilio Florentino, *in decreto Eugenii*, dicitur: *Sacerdotem in perſona Chriſti conficere hoc myſterium*. Et clariùs in Tridentino *ſeſſ.22. c.2.* dicitur: *Una enim, eademque eſt Hoſtia idem nunc offerens Sacerdotum miniſterio, qui ſeipſum tunc in cruce obtulit: ſola offerendi ratione diverſa.*

II. Ratio hujus eſt: Non ſolùm, quia Chriſtus hoc 317
Sacrificium inſtituit, eique ſua merita applicuit, ut eſſet efficax, atque ut ſuo nomine offerretur, præcepit, ſed maximè, 1. quatenùs Chriſtus ex vi inſtitutionis à ſe factæ, velut uno perpetuo actu perpetuò vult Sacrificium à ſe inſtitutum ſuo nomine per Sacerdotes offerri: atque ita ipſe ſemper principaliter offert per Sacerdotes velut Miniſtros ſuos, uti ſignificant Concilia modò allata. Quemadmodùm enim Rex per Legatum ſuum præſtans obedientiam Summo Pontifici, ejuſque pedes oſculatur, cenſetur principalis agens, & ipſo actu præſtare obedientiam Papæ: quia quod per alium à ſe delegatum, & ex ſua voluntate perſeverante operantem facit, per ſe facere cenſetur: ita Chriſtus Dominus ſemper eſt principalis, & actualis offerens, quatenùs ex inſtitutione ſua perpetuo actu vult Sacerdotes ſuo nomine offerre Sacrificium divinæ Majeſtati: ſicque per illos perpetuò ſe ſubmittit pro nobis in ordine ad DEUM. Ulterius

III. Accedit 2. Quòd idem Chriſtus non tantùm ut Deus, 318
tanquam cauſa principalis efficiat, ſed etiam per ſuam humilitatem, ut inſtrumentum Divinitati conjunctum concurrat ad tranſubſtantiationem panis, & vini, in Corpus & Sanguinem ſuum, in qua conſiſtit eſſentia, & formalis ratio hujus Sacrificii. 3. Idem Chriſtus ſemper ad ſingula Sacrificia attendit, illa DEO Patri repræſentat, & rata habet: eſtque valde probabile, Eum ſingula Sacrificia, dum actu fiunt, actu elicito cum Sacerdote concurrendo, DEO Patri offerre, ut notant Suarez *diſp.77. ſect.* 1. Coninck, *q.8. ar.* 1. *alii*. Eſt enim hoc ejus in Patrem reverentiæ, & in homines amori valde conſentaneum. 4. Quia Chriſtus in Cruce omnia, & ſingula Sacrificia futura DEO Patri obtulit, eiſque ex meritis ſuis perpetuam efficaciam contulit. Eaq; ratione multiplici Chriſtus Dominus verè eſt *Sacerdos in æternum ſecundùm ordinem Melchiſedech*. Quia uſque in finem mundi per Sacerdotes ſuos Vicarios, & Miniſtros, ſecundùm iſtum ritum offert Sacrificium.

IV. Hac denique ratione patet, qualiter Sacrificium 319
non polluatur, nec effectum ex opere operato amittat ex malitia Sacerdotum, eò ſcilicet, quia non in propria perſona principaliter Sacrificium offerunt, ſed ſolùm miniſterium præſtant offerendo in perſona Chriſti, qui eſt principalis Offerens ſimul, & Hoſtia, quique DEO nunquam diſplicere poteſt, ſed ſemper infinitè gratus, & acceptus eſt. De hoc mox ampliùs *§. ſeq.*

§. II. *Offerens miniſterialis.*

I. AC *Miniſter*, ſimpliciter dicendus hujus Sacramen- 320
ti conſecrandi, & Sacrificii offerendi, eſt omnis, & ſolus Sacerdos: juxta *ſect. præced.* §. 1. Eſt autem Sacerdos verus ſacrificans, & quamvis tanquam Vicarius, & Miniſter

Chri-

Chriſti, in ejus perſona offerens, non eſt tamen merum inſtrumentum, ſeu merus executor, ſicut aliſ famulus, juſſu, & nomine Domini ſui dans eleemoſynam, ſed etiam ex propria mente, & intentione concurrens, & offerens in perſona Chriſti, unde debet præcedere ejus propria intentio: & non ſufficit voluntas, & intentio Chriſti ſola, niſi etiam ipſe Sacerdos intendat offerre, & ſacrificare. ¶ Hic opportunè ſe ingerit quæſtio ſolemnis, etiam propoſita, & reſoluta à D. Thom. *3. p. q. 82. art. 6.* Utrum Miſſa Sacerdotis mali minùs valeat, quàm Sacerdotis boni; & contrà, boni plùs, quàm mali? Communis reſponſio eſt, Miſſam Sacerdotis mali (id eſt, peccatis mortalibus cooperti) non minùs valere, quàm boni, quantùm eſt *ex opere operato*; ſed omninò valere minùs, quantùm eſt *ex opere operantis*. Terminos explicatos habes *ſuprà à num. 224.* atque ut quæſtionem rectè intelligas, ita graviter diſtinguas.

II. Si Sacrificium ſpectetur, quatenùs offertur in perſona Chriſti, quoad effectum principalem, ſcilicet confectionem Corporis, & Sanguinis Chriſti, & fructum ſuum præcipuum *ex opere operato*, ſatisfactorium, & impetratorium, certum eſt, Miſſam Sacerdotis mali, peſſimi, tantùm valere, quantùm Sacerdotis boni, optimi, ſanctiſſimi; & non minùs; ab utroque enim æquè conficitur idem Sacramentum Corporis, & Sanguinis Chriſti, atque offertur idem Sacrificium, eademque Hoſtia, de ſe ſemper ejuſdem valoris, & efficaciæ ex opere operato, à quocumque offeratur: atque quoad hos effectus primarios Sacrificium nihil omninò dependet à diſpoſitione Miniſtri. Uti docent omnes Theologi, ac SS. Patres & clarè exprimunt varii ſacri Canones, & eleganter *cap.* intra. 1. q. 1. *Intra Catholicam Eccleſiam, & miniſterio Corporis, & Sanguinis Domini, nihil à bono majus, nihil à malo minus perficitur Sacerdote. Quia non in merito Conſecrantis, ſed in verbo perficitur Creatoris, & virtute Spiritus ſancti. Si enim in merito eſſet Sacerdotis, nequaquam ad Chriſtum pertineret. Nam ſicut ipſe eſt, qui baptizat, ita ipſe eſt, qui per Spiritum ſanctum hanc ſuam efficit carnem.* Hæc ibi. Similia habet D. Chryſoſt. *Hom. 2. in Epiſt. 2. Timoth. & hom. 85. in Joannem.*

322 III. Si Sacrificium ſpectetur quatenùs offertur in perſona Eccleſiæ quoad vim, & effectum maximè impetrationis: adeoque quoad orationes præſcriptas in Miſſali, quatenùs præciſè nomine Eccleſiæ funduntur à Sacerdote: ſic rurſus Miſſa, illæque orationes habent æqualem vim, & valorem, ſive à bono, ſive à malo, (non tamen præciſo) Miniſtro, ſeu Sacerdote fundantur. Operatur enim hic intentio Eccleſiæ Sponſæ Chriſti dilectiſſimæ. Si ex vero amore DEI mittas eleemoſynam alicui egenti per ſervum malum, recipies à DEO tantam mercedem, quantam ſi miſiſſes per ſanctiſſimum, quemque. Attamen ſi eæ ipſæ orationes communes Eccleſiæ ſpectentur, quatenùs nomine Eccleſiæ fiunt à Sacerdote cum debita diſpoſitione, & devotione, (cùm devotio boni DEO gratior ſit, quàm mali) jam ex opere operantis magis proderunt Miniſtri boni, quàm mali. Idque etiam de aliis orationibus, quæ in officio Eccleſiaſtico nomine Eccleſiæ fiunt, intelligendum eſſe, monet D. Th. *l. c.* Dicta etiam intelligenda ſunt de Sacerdote malo, non tamen præciſo, ſeu excommunicato non tolerato, quia per hunc non vult Eccleſia ſuas orationes ad DEUM offerri, conſequenter eæ nullam habent efficaciam, quatenùs in nomine Eccleſiæ fiunt, juxta communem DD. cum D. Th. *eadem q. 82. art. 7. ad 8.* Secùs dicendum de excommunicato tolerato; cùm enim ab hoc permittat Eccleſia, ut fideles Sacrificia Miſſæ, & alia officia divina poſtulent, conſequenter etiam permittit, ut fructuosè fiant. Ex communi Aula cum Laym. *cit. tr. 5. c. 1. n. 12.*

323 IV. Si Sacrificium ſpectetur, quatenùs è Sacerdote, ut privata perſona offertur, ſeu quatenùs Sacerdos, aut privata perſona offert, & orat ſuo nomine orationes fundens, ut in utroque *memento*, in intentione ſpeciali applicandi Miſſam huic, vel illi, nimis certum eſt, apud DEUM plùs valere Miſſas, & preces illas Miniſtri boni, in gratia conſtituti quàm Sacerdotis mali, peccato mortali contaminati. Ratio clara eſt: quia preces amici utique plus habent energiæ, & efficaciæ ad impetrandum, quàm hoſtis, & inimici. Deinde orationes bonam conſcientiam habentis ſolent eſſe attentiores, ferventiores, & cùm majori in Deum fiducia, quàm alterius, quem mala conſcientia divexat, & diſtrahit: quare quò quis melior, meliùs diſpoſitus, ſanctior eſt, quò ferventiùs, & devotiùs in Miſſa profe, & aliis orat, eò plus gratiæ, & gloriæ apud DEUM ſibi meretur, eoque plus ſibi, & aliis impetrat, & pro peccatis ſatisfacit. Ut meritò Alexander Papa *cap. ipſi 2. quæſt. 1.* pronuntiat: *Quanto digniores fuerint Sacerdotes, tantò faciliùs, pro quibus clamant, exaudiuntur.* Contra verò, ſi malus, malè diſpoſitus, & indignus Sacerdos offert, & orat, infructuoſa erit ejus oratio, & oblatio, etiam quoad vim impetrandi, ut habetur *c. in gravibus 3. q. 7.* Idemq; maximè, quatenùs pro aliis orat. Quamvis enim alioquin etiam peccatores debitè orantes Deus exaudiat, non quidem *de condigno* ex juſtitia, cùm reverà indigni ſint omni DEI favore, ſed de congruo ex pura miſericordia, ut docet communis DD. cum D. Thoma *2. 2. qu. 83. art. 16.* attamen tunc certè verificatur de illis illud Cæci Evangelici: *Scimus, quia peccatores Deus non audit:* quando ſunt peccatores formaliter, id eſt, qui orando peccant, quorum proinde *oratio execrabilis eſt: Proverb. 28.* Atqui hoc ſpeciale eſt in peccatore ſacrificante, ſeu Sacerdote, qui in ſtatu peccati mortalis ſcienter ſacrificat, quòd tota ejus actio, oblatio, & oratio, quatenùs ab ipſo procedit, mala, Deoque ingrata ſit, ideòque non miſericordiam, ſed vindictam mereatur, *& oratio ejus fiat in peccatum.* Ergo *in ſumma*, abſolutè dicendum, Miſſam boni Sacerdotis plùs valere, quàm mali, uti poſt D. Bonaventuram, Sotum, Paludanum, aliòſque citatos, rectè reſolvit Dicaſtillus *hic diſp. 3. num. 201.* Ratio ex dictis patet: quia præter fructum Sacrificii ex opere operato, ex perſona Chriſti, & Eccleſiæ, Sacerdos malus nihil prorſus ampliùs proficit, nec ſibi, nec aliis plurimùm autem Sacerdos bonus, ut modò dictum. Minimè ergo reprehendendi ſunt fideles, qui libentiùs audiunt, vel conducunt Sacrum boni Sacerdotis, quàm mali, vel diffamati, &c. dummodò caveatur à temerariis judiciis, contemptu, obtrectatione, ac maximè ipſa diffamatione, etiam ibi in præſenti, &c.

§. III. *Offerens Generalis, Eccleſia.*

POſt Chriſtum, Offerentem *principalem*, & Sacerdotem offerentem *miniſterialem*, tertium locum tenet Offerens *generalis*, univerſa Eccleſia, in qua ſemper tot eximii Sancti exiſtunt. Etenim Sacerdos ſacrificans Miniſter Chriſti, ſimul eſt Sponſæ ſuæ dilectæ, totius Eccleſiæ Legatus ad Deum. Ideò enim ipſa Sacerdotes creat, & alit, ut velut ſui Legati agant cum DEO de rebus graviſſimis, uti liquet ex Apoſtolo *Hebr. 5.* Quemadmodùm ergo Reſpublica dicitur petere à ſuo Rege id, quod per Legatum ſuum petit, ita etiam rectè dicitur Eccleſia per Sacerdotes tanquam per Miniſtros, & Legatos ſuos offerre omnia omnino Sacrificia. Vide nuper dicta *nu. 322.* Et de hujus generalis Offerentis generali fructu *nu. 245. & ſeq.* Nec aliud peculiare hic dicendum mihi occurrit. 324

§. IV. *Offerentes ſpeciales, & ſecundarii, Fideles concurrentes.*

I. PRæter Chriſtum offerentem Principalem, & Sacerdotem Miniſtrum ordinarium, atque etiam Eccleſiam offerentem generalem, etiam alios eſſe *ſpeciales* coofferentes, *& quaſi ſecundarios, & acceſſorios offerentes*, non dubium, ſed clarum eſt ex ritu Miſſæ, & ipſo facto Canone. Plerumque enim Sacerdos in plurali pronuntiat illud *OFFERIMUS*, nimirum non ſuo tantùm, ſed etiam Eccleſiæ, & Fidelium nomine. Et ſpeciatim ibi: *Et omnium circumſtantium, pro quibus tibi Offerimus, vel qui tibi OFFERUNT pro ſe ſuiſque omnibus.* Rurſus poſt conſecrationem: *Unde & memores, Domine, nos ſervi tui, ſed & plebs tua ſancta, OFFERIMUS præclaræ Majeſtati tuæ, &c.* Et in oblatione Calicis Diaconus cum Sacerdote dicit: *OFFERIMUS tibi calicem ſalutaris &c.* Et mox Sacerdos converſus ad Populum dicit: *Orate, Fratres, ut meum, ac VESTRUM SACRIFICIUM acceptabile fiat, &c.* Ratio eſt: quia Sacrificium Miſſæ eſt actus Religionis, & cultus DEI publicus, qui exhibetur DEO per Sacerdotem non ab ipſo ſolo, ſed à tota Eccleſia *generaliter*, & *ſpecialiter* à Fidelibus ad idem Sacrificium peculiari aliquo modo concurrentibus, cooperantibus, aſſiſtentibus. Ita poſt 1. Chriſtum, 2. Sacerdotem, 3. Eccleſiam. 325

II. Inter hos Offerentes ſpeciales, & ſecundarios primum (in ordine offerentium, quartum) locum obtinent, qui aliquo modo peculiari ſunt cauſa Sacrificii; vel ad illud cooperantur. Unde ſunt in primis, qui Sacrificium offerri procurant, Sacerdoti Sacris operanti victum, vel ſtipendium præbent. Tales enim per Sacerdotem, velut per Legatum ſuum ſpecialiter dilectum ſacrificant, & offerunt. Quò ſpectant etiam ii, qui ſuppeditavere neceſſaria Miſſæ, calicem, caſulam, alia paramenta. Vide ſuprà *n. 250.* Deinde ſunt Sacro miniſtrantes, non tantùm ſolemniter, quippè Miniſtri ad hoc miniſterium ab Eccleſia ſpecialiter ordinati, ſed etiam privatim inſervientes, quippè ab Eccleſia ad Miſſam celebrandam ſemper requiſiti, de quibus *c. ſeq. ſuo loco.* His in hac claſſe addit Gob. caſu IV. *n. 107.* etiam Ædituum, & Sacriſtanum: 326

III. Poſt illos ſpecialiter cooperantes, ſecundum (in ordine offerentium, quintum) locum obtinent, quotquot Sacrificio corporaliter interſunt, & aſſiſtunt religiosè cum reverentia, & affectu ſe cum Sacerdote conjungentes ad colendum Deum eo ſacroſancto, & tremendo Sacrificio. Certè qui vult debitè audire Sacrum, non vult ſolùm materialiter audire, & vi- 327

dere, quid ibi agatur, & fiat; ſed velut ea actione, & aſſiſtentia colere Deum, atque hoc ipſo implicitè volt unà cum Sacerdote offerre hoc Sacrificium, ad ſupremum Dei cultum, omnemque finem, & fructum Sacrificii intendit, quantumvis ſimplex ſit, & de his explicitè nihil cogitet. Unde meritò Sacerdos ad populum dicit, *meum*, *ac VESTRUM Sacrificium*, *&c.* Et in Canone, *qui tibi offerunt*, *&c.* Et laudandus eſſes mi Sacerdos, qui facta reflexione ſuper ejuſmodi verba, ex vera humilitate cogitares eſſe complures è Laicis præſentes, qui majori pietate, ac puritate animi Deo offerunt hoc SS. Sacrificium, quàm tu Miniſter ordinarius, & inſignitus Charactere Sacerdotali! Sed hæc in aurem.

328 IV. Poſt prædictos tertium (in ordine offerentium, ſextum & ultimum) locum obtinent, qui non quidem corporaliter, attamen mente, & ſpiritualiter interſunt Sacro, qui nimirùm, cùm corporaliter Sacrificio intereſſe nequeant, mente ſe ſiſtunt, & votis ſuis vota Sacerdotis proſequuntur. Etiam hi aliquo modo *Offerentes* ſunt, & de fructu Sacrificii ex opere operato aliquo modo participant, præter fructum, & meritum inſigne ex opere operantis: uti poſt D. Thomam *queſt.* 83. *art.* 6. *&* 7. pulchrè docet Suarez *diſp.* 77. *ſect.* 2. *&* 3. magno ſolatio captivis, ægrotis, occupatis, omnibus, de hoc meritò erudiendis.

¶ Bone Deus! inquis: ego de hoc ne cogitavi quidem unquam. In hoc te non laudo, ſed laudabilem praxim in aurem ſuggero. Cùm audis ad Sacrum aliquod pulſari, & intereſſe non potes, aut aliàs quovis tempore, dic corde, vel ore: *O Glorioſiſſime Deus, quot hac hora Sacrificia Tibi Filius tuus dilectus per totum orbem offert, Ta infinitè oblectantia, & glorificantia: neque ulla hora die, & nocte ceſſat offerre hoc juge Sacrificium Tibi infinitè gratum! Gaudeo & exulto de hac magna gloria tua. O quam optarem adeſſe corpore! certè mente me ſiſto in omnibus locis, omnibus, & ſingulis Sacrificiis illis, & cum Chriſto, & per Chriſtum quàm ſubmiſſiſſimè Te adoro*, *&c.* Deindè fac intentionem, & ora, ſi vacat, ſicut facere ſoles, quando aliàs Sacrum audis. Lege P. Georgium Tauſchium, in ejuſmodi materia mirabilem.

SECTIO III.

De Sacrificii Oblatione.

SUMMARIUM.

329 *Sacrificium offerri debet ſoli Deo ex duplici ratione.*
330 *Idque ex fine colendi Deum.*
331 *Qui finis ſemper, ſaltem implicitè haberi debet.*
332 & 333 *Si inſuper intendatur alius finis malus, vel indifferens, peccatum erit pro ratione materiæ.*
334 *Præter intentionem generalem colendi Deum, in Celebrante*
335 *Requiritur intentio particularis reſpiciens hanc determinatam materiam conſecrandam, &*
336 *Applicationem fructus ad certas perſonas.*
337 *Tam intentio generalis colendi Deum,*
338 *Quàm particularis ſeu conſecrandi, debet ſaltem eſſe virtualis,*
339 *Quæ utique etiam eſt ſufficientiſſima pro applicando fructu,*
340 Uſque ad n. 343. *Non tamen neceſſaria, ſed ſufficit habitualis, ſcilicet ſemel habita: & non revocata.*
343 & 344 *Quandiu ante Miſſam fieri poſſit intentio conſecrandi, &*
345 & 346 *Intentio applicandi?*
347 & 348 *Utraque neceſſariò fieri debet ante conſecrationem.*
349 *Intentio tamen applicandi adhuc validè fit poſt conſecrationem Hoſtiæ, ante conſecrationem Calicis.*
350 & 351 *Imò probabiliter etiam primum ante Sumptionem.*
352 *Obligatio applicandi ex fidelitate ſolùm, regulariter eſt ſub veniali tantùm.*
353 *Obligatio verò ex juſtitia ſub mortali ex genere ſuo.*
354 *Unde mortaliter peccat, qui talia Sacra ſine juſta cauſa nimis diu differt, &*
355 *Si omittat, vel non applicet, tenetur reſtituere ſtipendium.*

§. I. Cui offerri debet Sacrificium: & ad quem finem?

329 I. SOli Deo offerri debet Sacrificium Miſſæ: idque duplici ratione: I. Ex ratione eſſentiali *Sacrificii* in communi: quod eſt ſupremus cultus, ſoli Deo debitus in recognitionem ſupremi ejus dominii, & infinitæ eminentiæ, noſtræque omnimodæ ſubjectionis, & dependentiæ, ut c. 2. explicatum eſt. II. Ex ratione ſpeciali Sacrificii Miſſæ, nimirùm ratione rei oblatæ, quæ eſt infinitæ dignitatis: nempè Chriſtus Deus perſonaliter; ideòque non niſi Deo offerendus. Offeruntur quidem etiam Sacrificia Sanctis: at non tanquam cultus Sanctorum in conteſtationem ſubmiſſionis erga ipſos, vel eorum excellentiam, abſit, apage! ſed tanquam cultus proprius Dei, attamen in memoriam, & honorem Sanctorum, ac velut eorum vice obligatus. Cedit enim in maximum honorem, & gaudium Sanctorum, quòd in eorum memoriam, & venerationem, ac eorum nomine colatur Deus tali cultu excellentiſſimo, ac ratione rei oblatæ planè infinito, quo inſuper Deo gratias agimus pro tantis beneficiis gratiæ, & gloriæ in ipſis collatis, aut pro beneficiis eorum interceſſione, & intuitu nobis conceſſis, aut eorum interceſſione apud Deum nova beneficia impetrare ſatagimus. Ita perſpicuè docet Concilium Tridene. *ſeſſ.* 22. *cap.* 3. dicens: *Et quamvis in honorem, & memoriam Sanctorum interdum Miſſas Eccleſia celebrare conſuevit: non tamen illis Sacrificium offerri docet, ſed Deo ſolì, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere ſolet: Offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule: ſed de eorum victoriis Deo gratias agens, eorum patrocinia implorat: ut ipſi pro nobis intercedere dignentur in Cœlis, quorum memoriam facimus in terris.* Hæc ibi Concilium.

II. Sacrificium Miſſæ principaliter, & unicè offerendum 330
eſt ad finem colendi Deum. Patet ex natura, & inſtitutione ipſius. Eſt enim Sacrificium hoc eſſentialiter actus Religionis, & cultus latriæ excellentiſſimus ſoli Deo debitus, à Chriſto principaliter inſtitutum ad cultum Deo exhibendum in recognitionem ſupremi ejus Dominii, tanquam viva repræſentatio Sacrificii cruenti, ac mortis ipſius: ergo principaliter, & univerſaliter ſemper offerendum eſt ad finem colendi Deum: non quidem ſemper ad ſolum finem Latreuticum, ſiſtendo ſolùm in intentione colendi Deum in recognitionem ſupremi ejus Dominii in actu ſignato: abſit; ſed ſimul etiam ad finem Euchariſticum, Impetratorium, & Satisfactorium, quemcumque enim ex his finem expreſsè intendas, eo ipſo etiam implicitè, imò in ipſo actu exercito etiam intendis, & exerces cultum divinum ſoli Deo debitum. An non enim, ſi Sacrificio tuo Deo gratias agis pro beneficiis acceptis; ſupplicas pro novis accipiendis, deprecaris remiſſionem peccatorum: in actu exercito, & ipſo facto Deo divinum cultum exhibes, ejus ſupremum in te dominium, poteſtatem, eminentiam, tuamque humillimam ſubmiſſionem, dependentiam, indigentiam conteſtaris? Quis enim peccata remittit niſi ſolus Deus? Quis beneficia, & bona ſalutaria ad ultimum finem æternæ beatitudinis conferre poteſt efficienter niſi ſolus Deus?

III. Laudandus eſſes, & laudabilis valde, mi Sacerdos, 331
ſi prædictos fines omnes ſemper explicitè, & expreſsè intenderes, & bene applicares tanquam fidelis diſpenſator. (*vid.* *n.* 296.) Verumtamen nemo re ad id obligat. Neque opus eſt, ut ipſe ille finis colendi Deum ſemper explicitè intendatur: ſed implicitè ſemper habetur finis iſte, quoties Sacerdos intendit celebrare Miſſam, ut à Chriſto inſtituta eſt, aut juxta intentionem, ac ritum ſanctæ Eccleſiæ. Utiliſſimè ergo Sacerdos Miſſæ præmittit formulam illam: *ego volo celebrare*, *&c.* de qua *§. ſeq.* Quid ſi ergo quis offerat Sacrificium ad alium finem, præter cultum Dei, & alios modo enumeratos? Diſtinguendum eſt. Hoc fine principali colendi Deum poſitivè excluſo, offerre Sacrificium principaliter, & præcisè ad alium finem, non tantùm malum ſed etiam indifferentem, ita ut quis nullo modo etiam implicitè ſaltem velit eo Sacrificio colere Deum, ſed præcisè, & ultimatè alium finem, v. g. vanam gloriam, lucrum, ſeu bonum ſtipendium, favorem &c. eſſet ſanè peccatum mortale graviſſimum: hoc enim eſſet in re gravi negligere præceptum Dei, & penitùs invertere inſtitutionem Chriſti. Sed credo hoc raro contingere poſſe. Cæterùm eo ipſo, quòd quis hoc Sacrificio unicè intenderet impetrare aliquod beneficium corporale, v. g. ſanitatem, etſi expreſsè nihil intendat, vel cogitet de cultu Dei, jam tamen implicitè, & in actu exercito intendit colere Deum, ac ipſo facto Deum colit, ejus dominium, ſuamque ſubmiſſionem, ac dependentiam recognoſcit, ac profitetur, ut modò ſuprà dictum.

IV. Habito, & retento hoc fine principali colendi 332
Deum, offerre Sacrificium ſecundariò etiam ad alium finem, peccatum erit pro ratione materiæ, ſeu ipſius finis malè intenti. Nam 1. Offerre ad finem mortaliter malum, v. gr. ad victoriam de injuſta lite, ad injuſtam vindictam, ad occaſionem fornicandi, vel furandi impetrandam, ad uſum magicum, vel ſuperſtitioſum, &c. ſine dubio mortale eſt graviſſimum, & duplicis malitiæ mortalis: una eſt ratione finis malè intenti; altera graviſſimæ irreverentiæ, & abuſus ſacrilegi Sacrificii ſacratiſſimi, contra virtutem Religionis, dum aſſumitur ſanctiſſimum Sacrificium, ut medium ad mortalem offenſam Dei. 2. Offerre Sacrificium ſecundariò ad finem venialiter tantùm malum, v. gr. ob vanam gloriam captandam, ex mera avaritia, ob lucrum pecuniæ, ex guloſitate, ut eo die lautiùs potare, vel comeſſare poſſis, &c.

Digitized by Google

&c. probabiliùs tantùm eſt veniale. Ratio hujus, & diſparitatis à priori caſu eſt, quia volens celebrare ob finem mortaliter malum, graviter pervertit, & quaſi totaliter deſtruit finem principalem colendi Deum, quippè quem actu vult, & intendit ſuo Sacrificio, tam graviter offendere, & inhonorare, atque etiam offendit actu: At verò celebrare Miſſam ob finem venialiter tantùm malum, non ita graviter pervertit finem principalem colendi Deum, quippè quem actu intendit colere ſupremo cultu, & non graviter, ſed leviter tantùm vult offendere. 3. Denique offerre Sacrificium ob finem indifferentem tantùm, v. gr. ob amplum ſtipendium oblatum, lautum convivium præparatum; vel ſimilem cauſam impulſivam, ſic ut aliàs hac vice non celebrares, eoque ipſo magis movearis affectu commodi tui ſenſibilis, quàm affectu colendi Deum (proh rem frequentiſſimam!) eſt quidem deordinatio aliqua, ſed levis, & venialis tantùm. Non enim talis appretiativè, ſed intenſivè ſolùm, magis afficitur ad commodum ſenſibile, quàm ad Deum, ejuſque cultum. 4. Cæterùm Sacrificio oblato petere à Deo rem indifferentem tanquam beneficium, & donum Dei, ex ſe omni culpa vacat, & ſanctum evadit, ſi refers ulteriùs ad finem ſanctum: ut ſi petas ſanitatem corporis, vel prolem &c. ad ſervitium, & gloriam Dei.

¶ Hic conſequenter quæri poſſet; *pro quibus Sacrificium offerri debeat*, ac licitè, & fructuosè offerri poſſit; ſed de hoc plenè dixi *cap. 4. ſect.* 4. ſub aliis terminis, ſcilicet quibus proſit, & applicari poſſit fructus Sacrificii?

§. II. *Quotuplex, & qualis requiritur intentio ad offerendum Sacrificium?*

I. Quotuplex?

333 P*Ræter modò dictam intentionem generalem, & velut abſtractam offerendi hoc Sacrificium ad colendum Deum: duplex requiritur intentio particularis, nimirùm conſecrandi materiam præſentem, & applicandi fructum hujus ſacrificii.*

334 Prima ergo intentio generalis, & velut abſtracta à materia, & effectu Sacrificii, qua Sacerdos intendit, & vel explicitè, vel ſaltem implicitè ſemper intendere debet offerre Sacrificium ad honorem, & cultum Dei, ut §. *præced.* dictum. Formula explicita utiliſſima præſcripta, & indulgentiis dotata à Gregorio P. XIII. hæc eſt: *Ego volo celebrare Miſſam, & conficere Corpus, & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti, juxta ritum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ: ad laudem, & gloriam Omnipotentis Dei, totiuſque Curiæ triumphantis: ad utilitatem meam, totiuſque Eccleſiæ militantis, pro omnibus, qui ſe mihi commendaverunt in genere, & in ſpecie, & pro felici ſtatu Sanctæ Romanæ Eccleſiæ. Gaudium cum pace, &c.*

335 Secunda eſt intentio particularis reſpiciens hanc materiam determinatam in hoc Sacrificio conſecrandam: qua nimirùm Sacerdos intendit hanc certam materiam, hanc hoſtiam, hoc vinum conſecrare. Et hæc intentio omninò eſt neceſſaria neceſſitate Sacramenti, & Sacrificii, ſine qua nihil fieret, ſecundùm omnes. Non ergo ſufficit intentio illa generalis offerendi Sacrificium ad cultum Dei, & conſecrandi Corpus, & Sanguinem Chriſti velut in abſtracto, niſi illa intentio actu, vel virtute determinetur ad hanc materiam in hoc Sacrificio conſecrandam: quia hæc actio ſacrificii per ſe, & ex natura ſua determinatur ad conſecrationem hujus materiæ in individuo hic & nunc ad hoc ſacrificium præparatæ, atque ita determinatim intelligenda eſt illa formula ſuprà poſita: *Ego volo celebrare Miſſam, & conficere Corpus, & Sanguinem Domini noſtri Jeſu Chriſti &c.* Ut nimirùm Sacerdos non tantùm Miſſam, & conſecrationem velut abſtractè in genere intendat, ſed hanc conſecrationem in individuo futuram, circa hanc materiam propoſitam, vel tempore conſecrationis proponendam: alioqnin non magis conſecrabit hoſtiam oblatam, quàm non oblatam. De hac determinatione materiæ conſecrandæ vide latè *cap. 3. à num.* 166.

Tertia eſt intentio particularis reſpiciens applicationem
336 fructus hujus Sacrificii ad certas perſonas: qua nimirùm Sacerdos intendit offerre hoc Sacrificium pro Petro, Paulo, pro benefactoribus, pro vivis, vel defunctis, pro his, illis, omnibus. Et hæc intentio non eſt neceſſaria ad eſſentiam Sacrificii, ſed ſolùm ad hoc, ut Sacrificii fructus præcipuus (*miniſterialem* vocamus, alii *ſpecialem*) alicui alteri in particulari proſit, & obveniat. De quo *c. 4. §. 4. per totum.*

II. Qualis?

337 I. INtentio, tam generalis offerendi ad cultum Dei, quàm particularis utraque, conſecrandi, & applicandi fructum Sacrificii, utique optima, & utiliſſima eſt actualis explicita, vel implicita, (ut nimirùm ſaltem velis facere, quod Eccleſia facit, vel quod Chriſtus inſtituit,) habita tempore conſecrationis. ea tamen neceſſaria non eſt, ſed omnium conſenſu ſufficit intentio virtualis, nimirùm virtute intentionis actualis jam anteà præhabitæ, & nunquam revocatæ, adhuc in operatione morali perſeverans, movens, & influens in præſentem actum conſecrationis, oblationis, &c. ut nimirùm verè moraliter, ideò nunc fiat conſecratio, vel oblatio, quia quis id anteà intendit, & voluit (vide latè dicta *in* 1. *par. cap.* 2. *ſect.* 3. *§.* 1. 2. & 3.) Quod adeò verum eſt, ut ex Cajetano, Suarez, & aliis, rectè moneat Tamburinus *opuſc. de Sacriſic. lib.* 2. *cap.* 1. *§.* 2. *num.* 8. non eſſe conſultum, ut tempore conſecrationis eliciat quis intentionem actualem in actu ſignato: v. gr. dicendo: *Ego volo conſecrare &c. volo facere, quod facit Eccleſia &c.* ſed longè melius eſſe, ut tunc cogitet de ſenſu verborum, & ipſo myſterio à ſe conficiendo; ſicque in perſona Chriſti, & velut ex ore Chriſti devotè ſacra verba pronuntiet: hoc enim ipſo jam habet in actu exercito intentionem actualem optimam, & ſufficientiſſimam conſecrandi, licèt alia intentio actualis non præceſſiſſet. Quod, quæſo, notent moroſi ſcrupulizantes, prout jam ſuprà, & alibi etiam inculcavi.

II. Intentio conſecrandi neceſſariò debet eſſe ſaltem vir- 338
tualis, ſecundùm omnes. Ratio eſt: quia intentio conſecrandi debet eſſe activa, & confectiva Sacramenti, ideoque actu, vel ſaltem virtutem exiſtere, quando conficitur Sacramentum. Non ergo ſufficit ad hoc intentio habitualis tantùm (nimirùm præciſè ſolùm habita, & nunquam revocata.) Hæc enim nullo modo moraliter, nec virtute influit in confectionem Sacramenti, cùm æquè perſeveret in ebrio, dormiente, amente, &c. qui tamen nihil moraliter operari poteſt. Vide latiùs in 1. *p. c.* 2. *ſect.* 3. *§.* 2. *à n.* 113. Verùm tamen non eſt hic ſcrupulizandum nimis. Rariſſimè enim, imò (niſi ſacrificans eſſet hominum, vel ſtolidiſſimus, vel ſceleratiſſimus) nunquam contingit, quòd conſecratio hoſtiæ principalis ſit invalida defectu intentionis: cùm omnium conſenſu ſufficiat intentio virtualis, etiam implicita: atqui virtualem, & implicitam ſaltem intentionem habet omnis ille, qui præditus libero uſu rationis, induit ſe veſtibus ſacris, procedit ad altare cum propoſito, ſeu voluntate dicendi Miſſam (ampliùs audies §. *ſeq.*) Dixi tamen: *Hoſtia principalis*, ſcilicet pro ipſo ſacrificio conſecrandæ, ſecus ſine dubio eſt de particulis pro communicantibus conſecrandis: nam in propoſito generali conſecrandi, ac Miſſæ celebrandi, dum induis ſacras veſtes, & ad Altare procedis, nullo modo, ne implicitè quidem involvitur intentio conſecrandi illas, vel ullas particulas: unde ſi te inſcio, poſitæ ſunt ſuper Altare, non evadent conſecratæ. Vide latè *c.* 3. *ſect.* 2. *§.* 4. *à num.* 169.

III. Intentio applicandi fructum ſacrificii ſine dubio ſuf- 339
ficientiſſima eſt virtualis, prædicto modo virtualiter tantùm tempore conſecrationis, & oblationis perſeverans: Atque ſecundùm Vaſquez, & alios etiam neceſſaria eſt. Ratio datur: quia applicare alicui fructum ſacrificii eſt pro eo offerre ſacrificium: non dicitur autem quis offerre Sacrificium per voluntatem, vel intentionem habitualem tantùm, quæ nullo modo actu, vel virtute eſt cauſa offerendi ſacrificium, ſeu à qua ſacrificium non dependet: ergo intentio applicandi fructum ſacrificii debet eſſe ſaltem virtualis perſeverans tempore ſacrificii. *Confirmatur.* Ipſa actualis applicatio, ſeu collatio fructus debet intelligi procedere à voluntate Celebrantis, & Offerentis: non poteſt autem intelligi procedere à voluntate Offerentis, niſi voluntas, ſeu intentio illa applicandi fructum, ſaltem virtualiter exiſtat tunc, quando re ipſa fructus confertur, nimirùm in ipſa actuali conſecratione, qua ipſa perficitur eſſentialis Oblatio ſacrificii, ut *cap.* 2. ſuo loco dictum. Sententia probabilis, & tutior, ſed nihilominus dico:

IV. Veriùs eſt ad applicandum fructum ſacrificii ſuffice- 340
re intentionem habitualem, nimirùm ſemel habitam, & non revocatam tantùm. Ita communis DD. *Suarez*, *Bonacina*, *Diana*, & alii cum Lugo *diſp.* 8. *ſect.* 6. *num.* 93. Gob. *Caſu* 5. *nu.* 165. Et videtur eſſe juxta communem ſenſum, & praxim omnium, qui putant ſe ſatis validè applicaſſe fructum ſacrificii, ſi præcedenti die applicent, eamque voluntatem non revocent, etiamſi poſteà tempore ſacrificii nihil de hoc recordetur, vel cogitent.

Ratio (& ſimul diſparitas ab intentione conſecrandi) eſt: quia intentio conſecrandi debet eſſe effectiva Sacramenti, ideoque neceſſariò ſaltem virtualis, ut dictum eſt. At verò intentio applicandi fructum Sacrificii, minimè debet eſſe effectiva fructus illius, ſed ipſum Sacrificium ritè oblatum confert fructum ex opere operato: atque etiam Sacerdote nulli applicante, adhuc confert fructum proportionatum in theſauro Eccleſiæ reponendum, &c. (vide *num.* 263.) adeoque intentio applicandi fructum non eſt effectiva, ſed merè applicativa fructus à ſacrificio cauſandi, & conferendi cer-

di certis perſonis: atqui ad hanc meram applicationem fructus omninò ſufficit intentio habitualis, ſeu voluntas ſemel habita, & non revocata. Sicuti enim poſſum tibi hodie aliquid donare ſub conditione, ſi cras venerit in meam poteſtatem (ut ſi ſim Canonicus meas Diſtributiones, ſeu Præſentias, ut vocant, cras, vel tota ſeptimana, menſe, anno toto acquirendas) qua conditione poſita, res donata cras tibi validè acquiritur, etſi ego nihil ampliùs de hoc vel de te cogitem, dummodò voluntatem heſternam non revocarim: ita poſſum tibi hodie applicare, & donare fructum mei ſacrificii cras celebrandi, eoque poſito, & celebrato, fructus tibi validè applicatus acquiretur, etſi ego tunc nihil ampliùs de eo, vel de te cogitem, ut mox declarabo ampliùs.

341 Ad rationes oppoſitas *n.* 339. facilè reſpondetur *diſtinguendo majorem*, applicare fructum Sacrificii alicui eſt offerre Sacrificium pro illo. *offerre effectivè*: nego M. Hoc enim eſt conſecrare: *eſt offerre applicativè tantum*; concedo M. & nego conſequentiam. Item actualis applicatio, ſeu collatio fructus debet intelligi procedere à voluntate Celebrantis *effectivè*, quaſi ipſe efficiat fructum: nego M. debet intelligi procedere *applicativè* tantùm, quatenùs ipſe fructum à Sacrificio conferendum applicat, & donat huic potiùs, quàm alteri: concedo M. & nego conſequentiam. Applicatio enim habet rationem donationis verbalis; Hæc autem ſemel facta, retinet vim ſuam, donec revocetur. Quare ſi dicam tibi: *dono tibi meum craſtinum Sacrum*: vel quod idem eſt: *cras faciam pro te Sacrum*: abſque ulla alia cauſalitate, vel influxu voluntatis meæ, dummodò non revocatæ, cras tuum erit meum Sacrum quoad fructum. Idem ſentit Lugo *loc. cit.* Si antè dixeram me tibi donare hodiernum Sacrum verb. grat. die Natalis tui. Addit Gob. *cit. n.* 165. Quidni etiam ſi idem dixiſſem ante decennium? Dummodo enim nunquam revocaverim, ſemper cenſetur perſeverare donatio. Et licèt non ſim Princeps, Rex, Papa, tamen poſſum mihi applicare Regulam juris: *Principis beneficium decet eſſe manſurum*. Tandem quia intentio hæc conſecrandi, & applicandi ſeu virtualis, ſeu habitualis requirit, quòd aliquando præceſſerit actualis, hinc eſt conſequens magni momenti.

§. III. *Quando debet fieri intentio actualis, & conſecrandi, & applicandi, ſeu ipſa applicatio Fructus Sacrificii?*

342 I. INtentio actualis, tam conſecrandi, quàm offerendi fructum Sacrificii in praxi ſecuriſſimè fit in Miſſa ante actualem conſecrationem immediatè, (juxta tamen dicta *n.* 337.) non tamen neceſſariò ita fit: ſed utiliſſimè etiam fit immediatè ante Sacrum per formulam ſuprà deſcriptam, vel aliam placitam & facilè ſimplici actu reflexo repetitur in actuali conſecratione. Cæterùm intentionem conſecrandi commodiſſimè etiam fieri in prima oblatione, ſeu offertorio, ſicut & intentionem applicandi Miſſam in *Memento* vivorum: nulli eſt dubium. Duo autem dubia non levis momenti occurrunt. 1. Quando, & quamdiu ante Miſſam? 2. Quando, & quamdiu in ipſa Miſſa, poſſit fieri iſta utraque intentio?

I. Quando, & quamdiù ante Miſſam?

343 I. INtentio actualis tam conſecrandi, quàm offerendi fructum, non debet neceſſariò fieri ſub miſſa, vel immediatè antè, ſed poteſt etiam fieri aliquantò longiùs antè. *Omnes*. Ratio patet: quia omnium conſenſu, ad utrumque ſufficit intentio virtualis vi actualis præhabitæ in operatione mortali perſeverans: atqui poteſt ita perſeverare moraliter, & virtualiter in conſecratione, & oblatione Miſſæ, etſi intentio actualis non ſub ipſa Miſſa eliciatur, ſed aliquando etiam longiori tempore præceſſerit, ut omnes fateri debent. ergo &c. Quanto autem tempore poſſit præcedere intentio actualis, ut virtute illius, & intentione virtuali adhuc valida fiat conſecratio, & applicatio Miſſæ, pendet à judicio prudentis. Itaque,

344 II. Quoad intentionem conſecrandi, quæ ſecundùm omnes neceſſariò debet eſſe virtualis, cautiùs loquendum eſt: Nec poteſt alia Regula aſſignari, niſi quòd: *Requiritur, & ſufficit tali tempore præceſſiſſe intentionem actualem nunquam revocatam, ut interea conſideratis circumſtantiis, prudentis judicio, non cenſeatur expiraſſe, ſed adhuc moraliter influere in actualem conſecrationem*: ut ſcilicet vi illius actualis intentionis præhabitæ, verè hic & nunc fiat conſecratio. Exempli gratia: ſi hodie manè me præparans, habui intentionem conſecrandi, ſeu celebrandi, & intereà vocatus ad Confeſſionale, vel alio negotio occupatus, fortè etiam ſomno, poſteà poſt aliquot horas recordatus, vel admonitus officio mei, vi prioris intentionis pergo, induo, celebro, &c. etſi nullam novam actualem intentionem eliciam, adhuc validè me conſecraturum apud omnes in confeſſo eſt, & plerique extendunt etiam in diem præcedentem, imò multò ampliùs alii, ut infrà *n.* 4. *ſeu* 346. audies.

III. Quoad intentionem applicandi fructum Sacrificii (quæ in noſtra communi ſententia non debet neceſſariò eſſe virtualis, ſed habitualis omninò ſufficit) longè largiùs loquuntur DD. Omnium enim conſenſu valida eſt applicatio. 1. Si Sacrum cras celebrandum hodie intendas offerre pro anima Petri: 2. Si veſperi videas intentionem tibi deſignatam in tabula, & tu voluntatem conformes: etſi poſteà altero die nullum intentionis actum renoves, neque de hoc cogites. 3. Si Sacra facienda per integram ſeptimanam, menſem, annum totum, intendas offerre ad certam intentionem, vel à te electam, vel aliunde præſcriptam. 4. Aut ſolùm certis anni diebus: ut ſi intendas ſingulis diebus Lunæ celebrare pro omnibus Fidelibus defunctis, aut ſingulis diebus Dominicis offerre Sacrum hebdomadarium *pro defunctis Fratribus, Propinquis, & Benefactoribus*, ut apud nos mos eſt, &c. Etſi intentionem illam nunquam actu repetas, tamen etiam nunquam revoces: validè fructus ſingulorum Sacrorum applicatus manebit per totam hebdomadam, menſem, annum: (quidni etiam per totam vitam?) poſito ſemper, quòd ſufficiat intentio habitualis. Ratio eſt: quia hoc Sacrificium inſtitutum eſt, ut offeratur, & applicetur humano modo: quare ſicut homines ſolent diſponere de rebus futuris, quæ erunt in ſua poteſtate, ſic & Sacerdos poteſt diſponere de ſuis Sacrificiis futuris, cujus arbitrio, & diſpenſationi Deus commiſit fructum Sacrificii applicandum. Vide omninò, & huc refer dicta *n.* 340. 341. & Gobat. *n.* 167. rectè tamen monentem: *ſed tu renovationem hujus Oblationis, oro, ne omittas. Quia ipſa renovatio auget fervorem ſupplicantis: eamque neceſſariam eſſe tradunt Vaſquez, & alii*. Multa ſcienda: tutiora ſequenda ſunt in praxi tam ſancta. 345

IV. Quin etiam eodem ferè modo loquuntur Doctores nonnulli de ipſa intentione conſecrandi, quæ tamen ſine dubio debet eſſe virtualis. Ut ſi Sacerdos nuper ordinatus ſemel pro ſemper format hanc intentionem; *Ego quoties in vita mea, ſacris indutus veſtibus, ad Altare accedam, & Sacrum faciam, ſemper volo conſecrare materiam appoſitam, & licitè conſecrabilem*: talem, etiamſi tota vita hanc intentionem non renovet, ſed etiam nunquam revocet, tamen tota vita ſemper validè, & licitè conſecraturum, poſt Henriquez, & alios reſolvit Tamb. *ſæpe citatus opuſc. de Sacrif. l.* 2. *c.* 1. §. 2. *n.* 9. *Validè* quidem, quia voluntariè, & deliberatè aſſumendo ſacras veſtes, & accedendo ad altare, adeſt intentio virtualis implicita vi præcedentis nunquam revocatæ etiamnum in operatione morali perſeverans, quod ſufficit ad valorem Sacramenti. *Licitè* etiam. Quia Sacerdos non obligatus eſt, niſi habere intentionem virtualem, & modo humano, juxta ſuprà dicta. Plus addit ipſe Henriq. apud eundem Tamburinum *ibid.* Nimirùm etiam ipſam voluntariam, & prudentem ſuſceptionem Sacri Ordinis ſacerdotalis (ut ſi tunc dicas: *volo jam fieri Sacerdos, ut perficiam omnia, quæ huic ſacro Ordini annexa ſunt, ſeu quæ ſunt Ordinis Sacerdotalis*) abſque alia explicita intentione conſecrandi unquam elicita, eſſe jam intentionem virtualem implicitam ſufficientem ad validam conſecrationem per totam vitam. 346

¶ Bone Deus! inquies. Quomodo ejuſmodi intentiones remotiſſimæ poſſunt manere virtualiter, & dici ſemper intentio virtualis? aut qua ratione diſcernam ab intentione habituali? Reſpondeo: ideò poſſe dici ſemper virtualem, & diſtingui à merè habituali, quia ratione talis intentionis generalis etſi remotiſſimæ aliquando habitæ moraliter nunquam contingit, quin is, qui talem intentionem habuit olim, quoties operatur Sacris, habeat aliam intentionem virtualem propriè dictam, eò quòd (ut ſuprà dictum *n.* 338.) induere ſacras veſtes, ire ad Altare, legere, & agere præſcripta Miſſæ, jam ſit habere virtualem implicitam intentionem conſecrandi. Et hac ratione ſententiam illam ſingularem Henriquez cum communi conciliat Bonacina *De Sacramentis diſp.* 1. *qu.* 3. *p.* 2. §. 3. Sed hæc proponuntur doctrinæ, non praxis gratia, quæ ſicut in praxi conſulenda minimè ſunt, ita ſcrupuloſos conſolari maximè poſſunt.

II. Quando, & quamdiù in Miſſa?

I. INtentio conſecrandi, cùm ſit confectiva Sacramenti utique debet fieri ante, vel in ipſa actuali conſecratione. Vide rurſus, & huc refer dicta §. *præc. num.* 1. *vel* 337. Nec de hoc hic aliud dicendum ſupereſt. 347

II. Etiam intentio applicandi fructum ſacrificii neceſſariò debet fieri ante conſecrationem utriuſque ſpeciei finitam, & completam. *Communis*. Ratio eſt: quia intentio applicativa ſacrificii utique neceſſariò debet fieri ante illud tempus impletum, quo confertur fructus ſacrificii: atqui fru- 348

ctus

ctus ſacrificii præcipuus ex opere operato confertur, & recipitur in ipſa eſſentiali actione, & oblatione ſacrificii, quæ in noſtra, & communi ſententia conſiſtit in ſola conſecratione utriuſque ſpeciei: ergo ante finitam, & completam conſecrationem utriuſque ſpeciei debet fieri applicatio, ſeu intentio applicativa fructus ſacrificii, & non poſt.

349 III. Etiam poſt conſecrationem Hoſtiæ, ante conſecrationem Calicis, adhuc Sacerdos poteſt applicare fructum ſacrificii, ſecundùm omnes. Ratio eſt: quia conſecratione Calicis demùm perficitur ſacrificium, & tunc primùm dicitur Sacerdos integrè ſacrificare, & offerre ſacrificium, & conſequenter ejus fructum conferre; ergo ante iſtam Calicis conſecrationem finitam Sacerdos ſemper poterit applicare fructum: idque non tantùm tunc, quando ante conſecrationem panis nulli applicaſſet, verùm etiam tunc, quando jam applicarat alteri, ea voluntate revocata, adhuc poterit applicare alicui alteri, cujus proinde erit fructus, non prioris: quia ut jam dixi conſecratione Calicis finita primùm confertur fructus. Et hinc etiam in caſu, quo unus ſacerdos ſolo pane conſecrato ſubitò deficeret, & alius ſacerdos ſupplens conſecrat ſanguinem; hujus erit applicare fructum ſacrificii, quia hic ſolus eſſentialiter, & completè offert ſacrificium, ejuſque fructum confert: nec tenetur ſe intentioni prioris ſacerdotis conformare: quantùm eſt ex ratione ſacrificii, niſi aliunde eſſet obligatio applicandi hoc ſacrificium pro certis perſonis, v. gr. pro Conventu, pro Defuncto, &c. Tunc enim poſterior ſacerdos tenebitur ſe conformare prioris intentioni, non ratione ſacrificii, ſed ratione alterius obligationis.

350 IV. Ulteriùs in probabiliſſima, & apud Recentiores ſatis communi ſententia, quòd etiam ſumptio ſit de eſſentia, ſeu pars eſſentialis ſacrificii, ſacerdos etiam poſt conſecrationem utriuſque ſpeciei, ante ſumptionem completam, adhuc ſemper poterit applicare fructum ſacrificii, ob rationem modò datam: quia nimirùm adhuc durat ſubſtantialiter ſacrificium, & ſumendo primum dicitur ſacerdos integrè, & ſimpliciter ſacrificare. Ita cum aliis Lugo *diſp.* 8. & probabile cenſent Tamb. *cit. l.* 2. *c.* 2. *§.* 10. Quin etiam ſtante noſtra ſententia, quòd tota eſſentia ſacrificii conſiſtat in ſola conſecratione utriuſque ſpeciei, & ſumptio non ſit pars eſſentialis; quia tamen eſt pars integralis ſubſtantialis, & ſubſtantiale complementum ſacrificii, adhuc ante ſumptionem, v. g. in *Memento* defunctorum, poſſe applicari fructum ſacrificii, reſolvit noſter P. Marchant. *Tribun. p.* 2. *Tract.* 2. *tit.* 4. *q.* 2. *dub.* 3. ea ratione. Quia ſicut ante conſecrationem fit *memento vivorum*, ita poſt conſecrationem fit *memento mortuorum* quæ quidem memoriæ non ſunt meræ orationes: ſed ſunt applicationes utriuſque fructus ſacrificii, ſatisfactorii, & impetratorii, adeò ut ſi ſacerdos priùs fructum illi, vel illis, quibus obligatur non applicaverit, tunc cenſeatur applicare, quamvis, ut dixi, etiam poſteà uſque ad Communionem poſſit applicare. Sic Marchant. Ego in Miſſis liberis, & gratuitis facilè admitterem, & practicarem, ſi anteà applicationis oblitus fuiſſem, ideò parùm laudandus: at in Miſſis obligatoriis, præſertim ex juſtitia, pro ſtipendio, aliorum judicio ſubmitto: mihi certè res non videtur ſatis certa. Hic rurſus conſequenter quæri poſſet: *quomodo facienda ſit in particulari applicatio fructus Sacrificii*: ſed jam meliori nexu materiæ, hoc reſolutum eſt *c.* 4. *§.* 4. per extenſum.

§. IV. *Quotuplex, & quanta eſt obligatio applicandi Fructum Sacrificii?*

351 TRiplex; ſeu ex triplici titulo poteſt eſſe obligatio applicandi fructum ſacrificii: ex juſtitia, ex fidelitate, ex obedientia. I. *Ex juſtitia* obligantur applicare fructum ſacrificii quicumque redditus beneficii, ſeu ſtipendium, ſeu fundatum, ſeu manuale accipiunt cum intentione obligatoria datum. Quia cùm ſtipendium cum intentione obligatoria datur, & acceptatur, fit contractus innominatus: *do, ut facias*. Do ſtipendium, ut facias pro me Miſſam: ideoque pacto, & accepto ſtipendio, tu ex juſtitia obligaris. II. *Ex fidelitate* tenetur applicare fructum Sacrificii, quicumque ſeriò, & animo ſe obligandi promiſit pro altero offerre ſacrificium, promiſſione ab altero ſimiliter cum intentione obligandi acceptata, nullo pacto ſtipendio. III. *Ex obedientia*, tenetur applicare fructum ſacrificii omnis Religioſus Sacerdos ſubditus, ita ſeriò, & cùm intentione obligandi præcipiente Superiore. Vide ſuprà *n.* 287. IV. Obligationes iſtas omnes eſſe ſub mortali per ſe loquendo indiſtinctè affirmant non pauci, & certum videtur de obligatione ex juſtitia, & obedientia. De obligatione ex fidelitate mitiori. Pono breves

RESOLUTIONES.

352 PRima. Obligatio Fidelitatis regulariter ſolùm eſt ſub veniali: adeoque, qui alteri liberaliter, ſeu gratuito promiſit facere Sacrum unum, vel etiam plura, & omittit (niſi expreſsè intenderit ſe obligare graviter) ſolùm peccat venialiter: nam promiſſio liberalis, etiam de gravi non affert obligationem gravem per ſe loquendo. Cajetanus, Molina, Suarez, aliique citantes Sanchez *l.* 1. *de Matrim. diſp.* 5. *num.* 25. Diana *p.* 2. *tract.* 17. *Miſcell. reſolut.* 9. Gob. *Alph. Sacrific Caſu XVI. num.* 48). dicens: *Puto hanc ſententiam eſſe tutam in praxi, & eſſe paucos, qui ſive unum, ſive plura Sacra liberaliter polliciti non ſtent promiſſis, delinquant mortaliter: quia ſcilicet noluerunt ſe obligare graviter: actus enim agentium non extenduntur ultra intentionem eorum.* Etſi contrarium ſentiant Leſſius, P. Navarrus, & alii non pauci. Dices: Nonne ſic violo fidem, & fidelitatem in re gravi? quid enim grandius, quid ſanctius Sacro? Reſpondet rectè Sanchez *cit.* Sacri unius jacturam, licèt à parte rei ſit magna, tamen non ſolere magni fieri à fidelibus: quod maximè verum eſt, quando ipſis nihili conſtat.

Secunda. Obligatio juſtitiæ in propoſito eſt ſub morta- 353
li, ex genere ſuo: adeoque, qui ratione beneficii, ut Capellanus, &c. vel ratione ſtipendii accepti tenetur facere Sacrum, mortaliter delinquat, ſi culpabiliter omittat. Ita omnes teſte Laym. *l.* 5. *tract.* 5. *cap.* 3. *num.* 6. Ratio eſt: quia obligatio juſtitiæ ex genere ſuo eſt ſub mortali in re gravi, qualis certè eſt in propoſito. At cur dixi: *ex genere ſuo*? Annè hic admittenda aliqua parvitas materiæ à mortali excuſans? Certè ita: ſi ſtipendium nimis tenue accepiſti. Audi P. Gob. *cit. num.* 589. *Si parvum, v. gr. tres vel quatuor bacios, non delinquis niſi venialiter: quia gravitas tuæ culpæ eſt deſumenda à gravitate, ſeu quantitate ſtipendii, Fagundez de Præceptis Eccleſiæ, Præcepto I. l.* 3. *c.* 8. *n.* 11. *Secus ſi accepiſſes à divite mercatore, vel Nobili, imperialem. Dicaſtillus cit. diſput.* 4. *dub.* 22. Hæc Gob. Qualiter autem ex fundatione obligati ad ſacrum quotidianum, ſubinde ex reverentia omittere poſſint, v. g. ſemel in ſeptimana; videbimus *cap. ſeq.* in quæſtione, quo tempore celebrandum?

Tertia. Lethalem quoque culpam committit, qui perſo- 354
lutionem Sacrorum ex juſtitia debitorum abſque ſufficienti juſta cauſa nimis diù differt, quippe in re gravi lædens juſtitiam: magno enim fructu injuſtè privat alios, & maximè defunctos, aut quando Sacrum petitur pro præſenti neceſſitate: nam tunc circumſtantia temporis, ut nimirùm hoc tempore urgente neceſſitate ſtatim fiat, ſpectat ad ſubſtantiam rei petitæ, ut notat etiam Lugo *cit. num.* 84. Atque per conſequens lethaliter quoque delinquit, qui ſtipendia recipit pro nimis multis Sacris, quibus non poterit, niſi poſt valde longum tempus ſatisfacere (& maximè cum periculo nunquam ſatisfaciendi omnibus) quod graviſſimè prohibetur in Decreto Urbani VIII. paſſim extante apud Recentiores.

§. At quando cenſebuntur nimis multa Sacra, & tempus dilationis longum, ideoque dilatio mortalis? Villalobos, & Ledeſma apud Dian. *p.* 2. *tract.* 14. *reſolut.* 25. ſi intra 50. vel 60. dies poſſint omnia perſolvi, non eſſe nimis multa Sacra, nec moram mortaliter longam cenſent. Idque verum eſſe dicit ipſe Cardinalis de Lugo *diſp.* 21. *n.* 22. Et tamen ſacra Congregatio Cardinalium approbante Urbano VIII. in prædicto Decreto expreſsè determinat, & vult non plura Sacra ſuſcipi, quàm quæ intra *modicum tempus* poſſint legi. At certè miſeræ animæ in purgatorio igne, pice, ſulphure ardentes 60. dies non dicunt eſſe *modicum tempus*! nunquid? Quare rectè Dicaſtil. apud Gob. *Caſu XVII. num.* 597. cenſet, hic eſſe ſpectandam voluntatem rationabiliter præſumptam offerentium eleemoſynam, ſeu ſtipendium pro Sacris: & conſultiſſimum eſt, eos de hoc præmonere, nimirum Sacra petita non poſſe perſolvi, niſi intra tot dierum ſpatium. Quemadmodum & Parochi, quando ipſis offeruntur ſtipendia pro Miſſis eo die, quo jam obligantur celebrare pro aliis niſi id petentibus jam notum ſit, eos de hoc monere debent, & ablegare ad alios, niſi ipſi alium conſtituere velint, & poſſint. Quòd ſi de hoc moniti petant nihilominus, ut Parochus pro ipſis etiam ſacrificet, cenſentur renuntiare ſuo juri, & contenti eſſe ſecundaria intentione, oblatione, & applicatione fructus per Collectas, Memento, & Orationes ſpeciales, & ſic nihilominus ſtipendium aliquod recipere poterit: Quod maximè locum habet, ſi Parochus tenues redditus habeat: ſecus ſi pingues, & amplos: tunc enim Cooperator advocandus erit. Henriquez, Suarez, Sotus, eoſque citans Laym. *cit. lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 4. Tannerus *diſp.* 5. *qu.* 10. *n.* 77. quos vide.

Quarta. Qui Sacrum ex juſtitia debitum omiſit, aut 355
certè ejus fructum non applicavit, omnium conſenſu tenetur reſtituere ſtipendium acceptum: & ſatisfacit quidem ſi reſtituat ei, qui dedit ſcienti Sacrum non eſſe factum: tunc enim, ſi velit, poterit eo ſtipendio aliam Miſſam offerri facere. At verò non ſatisfacit, ſi reſtituat illi igno-

ſanti omiſſionem Sacri ſtipendio conducti, aut ſi eroget pauperibus: quia Dantem gravi damno afficit, ſcilicet privatione fructus Sacrificii, vel Sacrificiorum petitorum. Obligatur ergo, aut reſtituere ſcienti, monendo ipſum Miſſas non eſſe lectas, aut illo ſtipendio curare alias Miſſas ejuſdem intentionis pro ipſo celebrari. Communis DD. apud citatos. Quin etiam, qui Sacrum pro ſtipendio debitum nimis diù diſtulit, tenetur ad compenſationem pro damno ex ea dilatione interim ſecuto. Ut ſi accepiſti ſtipendium pro Miſſa legenda ad impetrandam ſanitatem infirmi, iſque decedat è vita, antequam tu ſegnis Cappellanus ſatiſfacias tuæ obligationi. Quod benè declarat Pellizzarius *De dubiis Regular. tract. 5. c. 9. ſect. 3. n. 7.* Nimirùm damnum ex dilatione ſecutum reparandum eſſe, ſi reparari poſſit, ex bonis ſpiritualibus, & aliis ipſis, pro quibus petitæ erant Miſſæ: adeoque ſi Miſſæ petitæ erant pro defunctis, præter debita Sacrificia, offerenda etiam eſſe ſuffragia precum, indulgentiarum, & ſimilium. Si verò pro vivis, v. gr. pro ſalute infirmi, pro felici partu, aut expeditione alicujus negotii, præter debitas Miſſas adhuc perſolvendas, reſarciendam eſſe jacturam aliis orationibus ordinatis ad illum finem, qui rationabiliter videtur eſſe intentus ab illis, quibus debebantur Miſſæ dilatæ. Caveant ergo Sacerdotes, ne ſe onerent nimis multis Sacris. Videndum nunc conſequenter de ſtipendio Miſſarum, cujus toties jam facta mentio.

SECTIO IV.

De ſtipendio Miſſæ.

SUMMARIUM.

356 *Qua ratione liceat recipere, & exigere ſtipendium?*
357 Uſque ad num. 360. *Quodnam ſit ſtipendium juſtum, ſeu debitum?*
360 *Pro una Miſſa accipi poſſe plura ſtipendia, docuerunt multi,*
361 *Sed meritò damnata eſt eorum Sententia, utpotè repugnans juri naturali.*
362 *Nec etiam plura minuta ſtipendia accipi poſſunt pro eadem Miſſa ſimpliciter promiſſa à diverſis ignorantibus.*
363 *Neque ratione diverſorum fructuum plura à diverſis ſtipendia accipi poſſunt.*
364 *Multò minùs ratione fructus ex opere operantis.*
365 Uſque ad n. 368. *An Sacerdos, accepto ſtipendio pro Miſſa, poſſit alteri Miſſam committere, retenta ſibi parte ſtipendii?*
368 *Quamvis id per ſe non videatur injuſtum,*
369 *Veriùs tamen non ſolùm ipſo jure naturæ,*
370 *Sed & ex prohibitione Eccleſiæ illicitum, injuſtum, & reſtitutioni obnoxium eſt.*
371 *Nec regulariter excuſat remiſſio, & conſenſus minus ſtipendium ſponte acceptantis.*

§. I. *Qua ratione liceat accipere, & exigere ſtipendium pro Sacrificio Miſſæ? & quantum?*

356 I. SAcerdos pro Sacrificio Miſſæ celebrato, ejuſque fructu miniſteriali applicato, licitè recipit, ac juſtè exigit ſalarium competens: non tanquam pretium Sacrificii, ſeu fructus applicati, ſed tanquam ſtipendium ad ſui ſuſtentationem: ita ſcilicet, ut ſtipendium Sacerdoti datum non afficiat fructum Sacrificii, ſed ipſius Sacerdotis celebrantis, ratione ſuæ operæ in alterius gratiam navatæ congruam ſuſtentationem. *Ita omnes.* Ratio ex una parte eſt: quia Sacrificium, & fructus Sacrificii eſt res planè ſpiritualis, & divina, ideoque nullo pretio æſtimabilis: ac proinde, ſi paciſcentibus de ſalario, ipſum Sacrificium, vel fructus Sacrificii in contractum, & commutationem veniret, ſic ut ſtipendium daretur, & acceptaretur, pro ipſo Sacrificio, vel ejus fructu, tanquam pretium illius committeretur graviſſimum peccatum mortale, nempè Simonia juris divini, cujus malitia graviſſima contra Religionem in eo conſiſtit, quòd res ſpiritualis nullo pretio temporali æſtimabilis, tamen pretio temporali æſtimata, eo ipſo vilis reputetur. Ratio ex altera parte eſt: quia *dignus eſt operarius mercede ſua*, 1. Tim. 5. Et, 1. Corinth. 9. ſic arguit Apoſtolus: *Neſcitis, quoniam, qui in ſacrario operantur, quæ de ſacrario ſunt, edunt; & qui Altari ſerviunt, cum Altari participant: Ita & Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere.* Sic Apoſtolus. Et ſic in propoſito Dominus ordinaſſe cenſendus eſt. Idemque argumentum concludit, quòd etiam Sacerdotes Miſſam celebrantes, atque excellentiſſimo modo Altari ſervientes etiam de Altari vivant, ſive de ſtipendiis, ac eleemoſynis fidelium alantur, ita ut ſtipendium non ſit merces Sacrificii, ac fructus, quem Fideles percipiunt, ſed Sacerdotis, pro exercitio, cui vacat, juſta ſuſtentatio, ſeu alimentum: & hinc neque ſit pura eleemoſyna data ad ſublevandam inopiam, ſed juſtum, ac debitum ſtipendium ratione operæ exhibitæ, unde etiam juſtè recipitur, & exigitur ab iis, qui aliunde habent, unde vivant, ſecundùm omnes. Attamen à Fratribus Minoribus ejuſmodi ſtipendia pecuniaria recipiuntur per modum puræ eleemoſynæ remanentis in Dominio Dantium, quouſque conſumpta ſit, atque in jus alterius tranſierit, quemadmodum, & aliæ eleemoſynæ pecuniariæ.

357 II. Quoad quantitatem ſtipendii. Certum eſt poſſe Sacerdotem recipere tantum pro unaquaque Miſſa, quantum fidelium liberalitas liberaliter offert: at verò *juſtè* tanquam debitum non poteſt exigere, & recipere niſi *juſtum*. Juſtum autem Miſſæ ſtipendium eſt, quod Epiſcopali lege, vel conſuetudine loci taxatum eſt, aut communi piorum, ac prudentum virorum conſuetudine dari, & recipi ſolet. *Ita omnes.* Et quidem Cajetanus, Pet. Navarrus, aliique apud Laym. mox citandum, cenſent non eſſe juſtum ſtipendium, niſi detur tantum, quantum ſufficit ad ſuſtentationem, ac victum frugalem unius diei honeſti hominis, non utique ad victum lautum alicujus Magnatis. Et quidem verum eſt loquendo de beneficiis Miſſarum ſtatarum, ac quotidianarum, ſiquidem ipſa conſuetudo, & ratio convincit, deberi Sacerdoti toto anno celebranti pro certa perſona, v. g. pendi ab illa totam annuam ſuſtentationem. At verò loquendo de ſtipendio manuali, ſeu pro Miſſis non ſtatis, omninò vera eſt oppoſita Sententia negativa, Suarez, Vaſquez, Dicaſtil. & aliorum cum Laym. *lib. 5. tr. 5. c. 1. n. 13.* Gob. *Alph. Sacrif. caſu 17. n. 563.* Ratio eſt: quia & conſuetudo, & æquitas repugnat. Non enim eſt æquum, ut pro labore unius horæ, vel ſemihorulæ exigatur victus integri diei, cùm Sacerdos aliis actionibus, tum ſacris, tum honeſtis civilibus poſſit ſibi reliqua neceſſaria ſuſtentationi acquirere: quin *cap. Presbyter de Celebr. Miſſar.* permittitur Presbytero poſt peractum divinum Officium, ſi voluerit, exire ad opus rurale. Unde & Eccleſia ordinavit, ut Epiſcopus nullum ordinet, qui non habet aliquem Titulum ſuſtentationis, nimirùm Beneficii, Patrimonii, vel paupertatis Religioſæ, ſupponens ſcilicet ex ſolis Miſſarum ſtipendiis non poſſe ſuſtentationem Sacerdotis æſtimari. Quare ubi tale ſtipendium lege, vel conſuetudine taxatum non eſt, debet ſufficere illud, quod à prudentibus, ac Deum timentibus dari, ac peti ſolet, inquit Suarez. Minus dimidia parte ſuſtentationis communiter non permittit conſuetudo in Germania noſtra, inquit Gob. *cit.* Laym. verò *cit. n. 13.* jubet te quandoque eſſe contentum tertia parte. In Italia pro Miſſa privata ordinarium ſtipendium eſt unus Julius, in Hiſpania unus Regalis, faciunt 10. circiter noſtrates crucigeros. Apud Germanos autem majori victu egentes ordinariè ſolet eſſe duplum 5. circiter baciorum. Inſuper ut rectè advertit Tannerus *hic diſp. 5. qu. 10. num. 72.* ex communi DD.

358 III. Stipendium hoc juſtum Miſſæ non conſiſtit in indiviſibili, ſed habet latitudinem, ita ut aliud ſit ſummum, aliud infimum, aliud medium, ſic ut Sacerdos nec accipere minus, quàm ſummum, nec Laicus dare plus, quàm infimum teneatur: niſi aliter inter ipſos convenerit: nemò quippè, per ſe loquendo, obligatur accipere minus juſto, vel dare plus juſto. Et ſpectata praxi moderna Germaniæ, meo judicio, ſummum juſtum Miſſæ ſtipendium certè debet eſſe ſex baciorum, ſic ut plus exigi juſtè non poſſit, nec dari debeat, quamvis alicubi ordinarium, ſed ſanè liberale ſatis ſit ſtipendium medius florenus: Medium 5. baciorum vel paulò minus: infimum 15. crucigerorum, quo minùs Sacerdos recipere non teneatur per ſe loquendo, niſi charitas, & miſericordia quandoque aliud ſuadet. Hinc quamvis hoc juſtum ſtipendium (ſaltem infimum) exigere poſſint etiam opulenti Beneficiati, Parochi &c. cùm etiam dives operarius ſit dignus mercede, & cibo ſuo (Matth. 10.) uti contra Cajetanum, Sylveſtrum, & alios, ex communi docent Suarez, Tannerus *cit. nu. 74.* Attamen charitas in proximum egentem, periculum ſcandali, ſæpè mitigare debent rigorem juſtitiæ. Nam: *Judicium ſine miſericordia illi, qui non facit miſericordiam*, Jacobi 2. Væ igitur Parochis, qui ne quidem Sacrum funebre facere volunt pro defunctis maritis egentiſſimarum viduarum, niſi hæ dent ferè plus, quàm habent: inquit zelotus Gob. *cit. nu. 569.* Prætexunt ordinationem, ſeu taxam ſtolæ, quaſi verò ordinatio, ſeu taxa ſtolæ excluderet diſcretionem, charitatem, miſericordiam: Nulla Regula ſine exceptione. Cæterùm ſi quis tibi non dedit juſtum ſtipendium, etiam infimum, nec poſſis commodè extorquere juſtum, non opus eſt, ut pro illo ſolo offeras Deo integrum Sacrum, ſed portione fructus ei accommoda applicata, reliquum fructum aliis, vel tibi ipſi applicare poteris. Nam plus te non obligaſti: ut contra Bonacinam, & alios docent Suarez *hic*

diſp.

diſp. 86. *ſect.* 4. Tanner. *cit. nu.* 81. Diana *p.* 1. *tr.* 14. *reſol.* 7. Excipe tamen, niſi eo caſu promiſiſſes facere Sacrum pro illo ſolo, ut in ſimili mox iterùm dicam *§. ſeq.* ubi etiam dicam, an pro reliquo fructu applicando poſſis accipere aliud ſtipendium diminutum, vel dimidiatum ab alio.

359 IV. Impingis ergo in almam juſtitiam, peccaſque pro ratione materiæ, ſi vi, aut dolo exigas pro uno Sacro plus, quàm taxa, vel rationabilis conſuetudo permittit: ut ex dictis liquet. At inquis: ego indigus ſum: & modò omnia neceſſaria ad victum, & veſtitum carius venduntur: nonnè ergo etiam creſcere debet ſtipendium Miſſarum? Non debet creſcere, etiamſi ſtipendium conſuetum ſit exiguum, v.g. 15. imò 8. vel 10. crucigerorum: nam tali caſu etiam pecunia apud alios carior, & quaſi pretioſior fit. Sic cum aliis Vaſq. *hic diſp.* 234. *c.* 3. *n.* 21. reſtans in Caſtella, ubi ſatis caro pretio omnia veneunt, non tamen dari niſi unum realem. hoc eſt 10. crucigeros, ſicut alibi, ubi minori pretio res comparantur: quia nihilominus cenſetur per communem conſuetudinem efficere juſtum ſtipendium. Cæterùm apud omnes DD. in confeſſo eſt, æquitas poſtulat, & praxis obtinet ſtipendium majus accipi poſſe pro labore extraordinario in celebrando, ut ſi Sacrum ſolemniter cantandum, ſi certo loco, & tempore celebrandum, ſi iter longum conficiendum &c. Benè eſt, inquies. Quemadmodùm plures Capellani, ac Beneficiarii, ita & ego ex ſtatis ſtipendiis ſatis bonis teneor ferè quotidiè celebrare in noſtra Eccleſia Cathedrali, ſed ſine determinatione certi Altaris, & Temporis, pro libro meo: Rogamur autem ſæpiſſimè à variis, ut in ipſorum gratiam celebremus ad certam Aram, (B. V. Sebaſtiani &c.) aut certo tempore, quandoque valdè manè, aliquando ſerò valdè. Ecce opera extraordinaria: nunquid ergo pro illa juſtè poſſumus aliquid ſtipendii correſpondentis petere bona conſcientia? Reſp. Poteſtis omninò, Nam ratio naturalis permittit pro rebus pretio æſtimabilibus accipi pretium aliquod: eſt autem illa obligatio celebrandi ad certam Aram, aut certo tempore, præſertim tibi minùs commodo, pretio æſtimabilis: aliud enim eſt debere celebrare Miſſam, aut debere hoc certo loco, & tempore, ergo, &c. Sic Bonac. *diſp.* 4. *de Eucharistia qu. ult. p.* 8. Caramuel *in Theologia fundamentli à n.* 254. Eſtque communis perſuaſio Doctorum, & Indoctorum. At: quantum, inquies (ſi petentes nihil liberaliter offerant pro hac opera) poſſum juſtè exigere? Caramuel *cit. nu.* 260. arbitratur, poſſe per ſe loquendo peti pro ſingulis ejuſmodi gravaminibus, quintam partem communis ſtipendii Miſſæ. Gob. verò *cit. nu.* 557. remittit ad conſuetudinem loci. Nam ubi extat taxa legitima, conſuetudo diuturna à probis, peritiſque uſurpata quantitatem pretii determinat, ait Navarrus *Man. cap.* 23. *n.* 78. Plura ejuſmodi dubia do per diſtinctas quæſtiones.

§. II. *Poteſtne Sacerdos pro eadem Miſſa accipere plura ſtipendia? aut una Miſſa pro pluribus ſtipendiis ſatisfacere?*

360 ITa ſanè docuerunt graves Doctores: Sotus, Cajetanus, Sylveſter, Petrus Navarrus, Nugnus, Angelus noſter, Emmanuel Sà, Hurtadus, & alii apud D. Nicolaum du Boys *num.* 235. ad propoſitionem decimam damnatam ab Alexandro VII. Pontifice infrà allegatam. Fundamentum eſt: quòd Sacrificium ſit infiniti valoris extenſivè, ſicut etiam quoad fructum miniſterialem (ſpecialem, vel medium vocant alii) æquè proſit oblatum pro pluribus, ac pro uno ſolo; ideoque pro eadem Miſſa accipiendo ſtipendium à pluribus, nulli fiat injuria, cùm cuique æquè ſatisfiat. Quod aliqui confirmant exemplo plurimum audientium Miſſam, plurium Sacerdotum cum Epiſcopo conſecrantium, aut unius baptizantis plures una forma: Ego vos baptizo &c. Denique Hurtadus *reſol. moral. tr.* 2. *c.* 4. ſic ſcribit: *Neque eſt contra juſtitiam pro pluribus accipere ſtipendium, & Sacrificium unum offerre; neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram: quia obligatio ex fidelitate eſt obligatio ex virtute, quæ neceſſariò eſt circa honeſtum: atqui honeſtum non eſt, quòd, ſuppoſito, quod alius indigeat pane, ego promittam Petro, me non porrecturum panem indigenti: cùmque omnes indigeamus fructu Sacrificii incruenti, non poſſum ex fidelitate ita obligari offerre Sacrificium pro Petro, quod non offeram pro Joanne, ſiquidem ex eo, quòd applicetur iſti, nullum ſequitur detrimentum iſti. Et propter eandem rationem exiſtimo, quod etiamſi apponatur juramentum, de non applicando alteri, non teneat, quia eſt juramentum de re illicita, & contra charitatem fraternam.* Sic Hurtadus apud du Boys *cit. num.* 240. Contrà pono breves reſolutiones.

361 Prima. Ipſo jure naturali nunquam licet accipere plura ſtipendia juſta, ac competentia pro eadem Miſſa citra grave injuſtitiæ peccatum. Eſt jam communis Sententia, & omninò certa. Ex decreto Urbani VIII. *nu. ſeq.* allegando. Et Alexandri VII. Anno 1665. quo inter propoſitiones ſcandaloſas damnatas, decima hæc eſt. *Non eſt contra juſtitiam pro pluribus Sacrificiis, ſtipendium accipere, & Sacrificium unicum offerre: neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſſione etiam juramento firmata danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram.* Et ratio ſumitur ex oppoſito fundamento jam ſuprà aſſerto. Quia fructus Sacrificii miniſterialis reverà finitus eſt, & taxatus, ideoque debetur, & eſt unius juſtum ſtipendium offerentis: ergo ſi ſimile ſtipendium etiam accipiatur ab aliis, omnibus aliis fit injuria contra juſtitiam, in re tam gravi utique mortali. Nec ſunt ad rem exempla allata de pluribus audientibus Sacrum &c. Verum eſt, unum Sacrum pluribus præſentibus tantundem prodeſſe, quàm ſi unicus eſſet præſens: quia utilitas illa provenit ex propria ſingulorum præſentia, & actione ſacra: & plures concelebrantes ſunt diſtincti offerentes proximi: & in pluribus baptizatis interveniunt plures perſonæ, & materiæ proximæ ſingularum propriæ, quæ cum una generali forma efficiunt tamen plura Sacramenta: non autem interveniunt hic plura Sacra. Et tandem eſto probabilis ſit oppoſita Sententia, fructum illum Sacrificii eſſe infinitum extenſivè &c. adhuc tamen minimè probabile evadet poſſe accipi plura juſta ſtipendia: eſt enim Sententia admodùm dubia, & minimè tuta: noſtra autem longiſſimè probabilior, & tuta maximè: atqui offerentes ſtipendium juſtum pro Sacro pro ſe offerendo, utique tacitè ſaltem paciſcuntur de modo tutiori: adeoque de noſtra ſententia, & de hoc interrogari, certiſſimò ſic reſponderent, proba ſis. Tandem adſero judicium Marchini *tract. de Sacrificio Miſſæ p.* 2. *c.* 3. dicentis: *Sacerdoti prohibetur ſolùm eandem Miſſam dicere pro multis, quibus ex juſtitia ratione ſtipendii accepti tenetur: non verò prohibetur offerre pro uno, cui debet ex juſtitia, & ſimul pro altero ex ſola liberalitate, vel charitate.* Sic ille. Neque ego improbo, dummodò fiat ſub conditione, ſi juxta illam oppoſitam ſententiam abſque detrimento illius, cui ex juſtitia Miſſa debetur, etiam aliis prodeſſe poſſit.

Secunda. Neque etiam plura ſtipendia minuta pro eadem Miſſa ſimpliciter promiſſa à diverſis ignorantibus, accipere licitum eſt, v.g. Si Sacerdos ſpontè accipiat ab uno ſtipendium minus juſto pro Miſſa celebranda promiſſa, non poteſt ab aliis ſimiliter Miſſam petentibus acceptare alia minora ſtipendia, uſque ad modum juſti ordinarii ſtipendii, v.g. unum capitellum, & ſic omnibus una Miſſa ſatisfacere: aut ſi de facto ſimpliciter promiſit, aut ex fundatione, ſeu beneficio obligatur facere plura Sacra pro minutis ſtipendiis. (Certè ſunt minutiſſima in antiquis fundationibus Eccleſiarum, & Monaſteriorum, ſæpè octo nummorum nigrorum) non poteſt ſimili ſupputatione uſque ad conſuetum ſtipendium una Miſſa pro pluribus ſatisfacere. Ita expreſsè Decretum Urbani VIII. vel potiùs ejuſdem auctoritate confirmatum à Congregatione Cardinalium de Anno 1652. ibi. *Ubi pro pluribus Miſſis, etiam ejuſdem qualitatis celebrandis plura ſtipendia, quantumcunque incongrua, & exigua, ſive ab uno, ſive à pluribus perſonis collata fuerint, aut conferentur in futurum Sacerdotibus, Eccleſiis &c. S. Congregatio ſub obteſtatione divini judicii mandat, ac præcipit, ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ, præſcriptæ fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos pertinent, ſuæ obligationi non ſatisfaciant, quinimo graviter peccent, & ad reſtitutionem teneantur &c.* Et ratio eſt; quia talis non ſtat promiſſis. Promittit enim, ut ſupponimus, & primo, & ſecundo, & reliquis Miſſam ſimpliciter, velut ſoli: & non ſolvit ſoli. Certè vix ullum, imò nullum reperieris, qui non diceret ſe iniquè deceptum, ſi reſciret ita ſecum fuiſſe actum. At inquies: Ego ſum pauper Clericus: & paupertas excitat artes: *At illicitè fraudulentas, qualis eſt hæc*, ait Gob. *nu.* 568. Neque Decretum Urbani modò allatum, neque Alexandri VII. prohibitio ſuprà excepit pauperes Sacerdotes. At, quid ſi Sacerdos paupertate coactus, non ſine involuntario admixto iniquè compellitur tale minutum, & injuſtum ſtipendium accipere, & [illegible] Miſſam ſimpliciter non promiſit pro illo avaro dante ſol[illegible] [illegible]em non teneri pro illo dante ſolo applicare integram Miſſam jam innui *§. præc. n.* 357. Ratio eſt: quia non eſt defraudandus Sacerdos juſta mercede ſua: atqui pro parva mercede exigit totum Sacrum, rem injuſtam petit, & Sacerdoti damnoſam, ergo tunc licet Sacerdoti ſervare ſe indemnem, ab aliis pro eadem Miſſam ſimilia minuta ſtipendia uſque ad juſtam quantitatem acceptando: prout certè docent graves Doctores, & noviſſimè poſt illa Decreta Tamburinus *l.* 3. *de Sacrificio c.* 1. *§.* 3. *nu.* 53. explicans commodè Decretum illud Congregationis. Quicquid ſit de hoc? *Ab aliis ignorantibus*, ſimpliciter nego. Adhuc enim alii deciperentur putantes, ſibi ſolis promitti Sacrum: ab aliis tuam intentionem ſcientibus, & conſentientibus, concedo, ut in ſimili mox iterùm concedam *num. ſeq.* 362

Ter-

363 Tertia. Neque ratione diverſorum fructuum Miſſæ Sacerdos plura à diverſis ſtipendia accipere poteſt, ſed cuicunque ſimpliciter petenti Miſſam, ſive juſto, ſive minus juſto ſtipendio dato, & acceptato, tenetur totum ſacrificii fructum miniſterialem (alii ſpecialem medium) ſatiſfactorium, & impetratorium applicare; cùm ea ſit omnium conducentium Miſſam intentio, ut jam ſuprà *n.* 299. dictum eſt, v. g. petenti Miſſam votivam pro ſanitate, non poteſt applicare ſolum fructum impetratorium, reſervato fructu ſatisfactorio; vel contrà petenti pro peccatis, vel pro defunctis, non potes applicare ſolum fructum ſatisfactorium reſervato impetratorio, eoſque fructus alteri applicare, etiam gratuitò, multò minùs pro novo ſtipendio accepto: (patebit à fortiori ex mox dicendis de fructu ſpecialiſſimo) niſi fortè quis expreſsè conſentiat, velle ſolum unum fructum ex his, v. g. ſatisfactorium, ſic enim potens etiam accipere aliquid ſtipendii proportionati pro altero fructu impetratorio ab alio aliquo ſimiliter conſentiente: volenti enim, & conſentienti nulla fit injuria. Sed nunquid etiam pro tuo fructu ſpecialiſſimo, ſcilicet ipſi ſacerdoti correſpondente, poteris aliud, aut majus ſtipendium accipere? Ita ſanè docuerunt DD. oppidò multi apud D. Nicolaum du Boys ad propoſitionem prohibitam octavam *n.* 216. *& ſeqq.* Sed jam certiſſimum eſt non licere. Ita enim habet propoſitio octava inter damnatas ab Alexandro VII. *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet Sacerdoti correſpondentem, idque poſt Decretum Urbani VIII.* Quo ſignificatur Decretum iſtud etiam hunc caſum excludere, & mentem Urbani fuiſſe ſuo Decreto omnem prætextum duplicis ſtipendii excludere, adeoque etiam hunc. Atque ita jam ante Alexandrum VII. docuerunt Doctores communiter: *Suar. Vaſq. Turrianus, Dicaſt.* & alii cum *Laym. l. 7. tr. 5. c. 2. n.* 18. *Lugo de Euchariſtia diſt.* 21. *ſect.* 2. *n.* 37. *Tamb. l.* 3. *de Sacrific. c.* 1. *§.* 3. *n.* 68. Ratio eſt: quia ut *num.* 255. viſum, incertiſſimum eſt, an fructus ille ſpecialiſſimus ſacerdotis ſit aliis applicabilis: fideles autem, cùm offerunt ſtipendium, non ſunt ſatisfaciendi fructu incerto. At rurſus: alter ſic petit, vel conſentit ſpontè dare tibi auctarium pro fructu etiam ſpecialiſſimo. Rurſus volenti non fiet injuria: ſi tamen putas eum ideò ſpondere auctarium ſalarii, quòd credat poſſe certò ſibi applicari illam portionem ſpecialiſſimam, teneberis eum informare, non certò, ſed probabiliter tantùm poſſe ita fieri, ut ab omni deceptione te immunem præſtes: Denique eandem opinionem, poſſe in praxim redigi reſpectu eorum, quibus liberaliter promiſiſti unum, vel plura Sacra, & ſaltem pro uno Sacro liberaliter promiſſo applicando tres portiones ſpecialiſſimas ſatisfacere, ex doctrina Molfeſii, Filliucii, aliorum apud Dianam *p.* 2. *tr.* 14. *reſol.* 14. concedit etiam *Gob. cit. Caſu* 16. *num.* 513. *fine.*

364 Quarta. Multo minùs ergo aliud, vel majus ſtipendium accipi poterit à Sacerdote, ſive ab uno, ſive alio Laico ratione fructus ex opere operantis, uti contra Coninch. & alios docet Communis DD. *Gob. de Sacrif. c.* 5. *n.* 153. & conſtat ex allatis modò à fortiori Pontificum Decretis de fructu ſpecialiſſimo. Ratio eſt: quia ea omnium ſenſu, quotquot ſtipendium, vel eleemoſynam pro Miſſa offerunt, effectum omnem ex opere operato, & ſaltem ordinarium ex opere operantis depoſcunt; unde & ſolliciti ſolent eſſe de eligendo Sacerdote meliore. Exigunt ergo Miſſam ab hoc Sacerdote celebrandam ſecundùm ejus diſpoſitionem, quia ſi malus ſit, nullum ex opere operantis fructum conferens, ſuo infortunio imputent: (nam Sacerdos in malo ſtatu celebrans ſatisfacit obligationi pro ſtipendio) ſi bonus & fructum talem conferens, is jam ipſis in primo pacto debitus cenſetur. Unde neque ratione majoris devotionis, vel plurium orationum dictarum in Miſſa majus ſtipendium exigere poteris, niſi ita expreſsè paciſcatur Miſſam poſtulans: alioquin enim ſolvere cogetur ille, quod à te non emit, nec petiit; utique injuſtè. At, inquis, accepi quidem ſtipendium ordinarium pro Miſſa funebri celebranda, ubi vellem celebro autem in Altari privilegiato, applicoque indulgentiam plenariam [illegible], pro qua accepi eleemoſynam ordinariam: an non [illegible]ſum aliquid ultrà exigere ob talem applicationem, ad quam non tenebar? R. Certè non potes, ut contra Bordonum rectè reſolvit Tamb. *ſuprà cit. l.* 3. *Sacrif. c.* 1. *§.* 3. *nu.* 48. Tum quia immerito exigis mercedem pro præſtito opere, de quo præſtando tecum conventum non eſt: tum quia hanc nundinationem ſine dubio tibi prohiberet Pontifex, ſi reſciret: tum maximè, quia hoc ſapit valdè palliatam ſimoniam: cùm indulgentiæ illæ nullo modo ſint pretio æſtimabiles (res ſpiritualiſſima) niſi fortè alia opera pretio æſtimabilis accederet, v. g. longum iter &c. Denique vide, an placeat, quod habet P. Gob. *caſu* 16. *nu.* 509. Ubi eſt penuria Sacerdotum, poteſt (ſpectata rei natura) quis pro Sacro Die feſti, aut Dominicæ plus petere, quàm pro non feſto: etenim die prophano, pauci; feſto multi petunt: ſicut ſciens eſſe ſolum, jure petit plus pro mercibus, quàm ſi plures alii adeſſent, ita etiam hic ſentiendum, & alicubi ita fuiſſe ſtatutum, teſtatur Tamb. *cit. num.* 53. poſt Bonac. *diſp.* 4. *de Sacramentis qu. ult. propoſ.* 8. *nu.* 13. etiam de duplo ſtipendio. Sed utique malè ſonaret in Germania noſtra hæc feſtiva nundinatio. apage!

§. III. *Sacerdos, accepto ſtipendio pro Miſſa, poteſtne alteri Miſſam committere, retenta ſibi parte ſtipendii?*

QUæſtio delicata procedit, quando ſtipendium datum 365
eſt majus juſto, vel ſolito: ita ut parte retenta, alteri Sacerdoti celebranti remaneat adhuc juſtum ſtipendium ſaltem infimum ſolitum. Nam retinere partem, & alteri Sacerdoti minus juſto ſtipendium obtrudere, ſine dubio injuſtus, & turpiſſimus quæſtus eſſet, niſi tamen alter Sacerdos plenè, ſpontè, & liberè conſentiret minus juſto ſtipendium accipere. Sicut enim poſſet in gratiam tui omninò gratis Miſſas celebrandas in ſe recipere, toto ſtipendio accepto tibi relicto, ita etiam poſſet partem tantùm accipere, relicta tibi parte, quam conſequenter tu licitè retineres. Sed dico *plenè, ſponte, & liberè.* Nam ſi Sacerdos egenus neceſſitate compulſus aliundè non poſſit habere Miſſas, niſi ſic à te diminuto ſtipendio acceptas non ſine involuntario admixto, non liberaberis tu à peccato injuſtitiæ, & turpis quæſtus, ac onere reſtitutionis, ſicut nec in ſimili uſurarius, ſecundùm omnes.

Quæſtio rurſus eſt de ſtipendio manuali tantùm pro 365
Miſſis non ſtatis. Nam in ſtipendiis fundatis beneficiorum, Capellaniarum &c. pro Miſſis ſtatis, certum eſt poſſe Beneficiatum, vel Capellanum habentem pingue ſtipendium, v. g. 100. florenos pro Miſſa hebdomadaria una, vel altera, ſic ut cuilibet Miſſæ reſpondeat ferè bonis florenus, vel ampliùs, poſſe Miſſas celebrandas alteri conferre, longè minori, juſto tamen & competenti ſtipendio, v. g. vel 6. bacis. Sic enim expreſsè declaravit S. Congregatio Cardinalium, Decretum Urbani VIII. mox allegandum, in hoc caſu non habere locum: *Sed ſatis eſſe, ut Rector beneficii, qui poteſt Miſſam per alium celebrare, tribuat Sacerdoti celebranti eleemoſynam congruam ſecundùm morem Civitatis, vel Provinciæ, niſi in fundatione beneficii cautum fuerit aliud.* Hæc S. Congregatio. Ratio eſt: quia ſtipendium manuale totum dant fideles pro ipſa Miſſa: at ſtipendium fundatum beneficiorum, Capellaniorum &c. non dant fundatores præcisè pro ipſis Miſſis, ſed etiam pro honeſta, vel commodiore ejus ſuſtentatione, ut ſic commodiùs, & alacriùs Deo ſerviant Beneficiati. Quare ſi etiam ſtipendium manuale copioſius v. gr. aureus, vel Thalerus detur Sacerdoti ex affectu ſpeciali, & liberalitate erga ipſam perſonam, puta, quia bonus amicus, vel quia egenus eſt, relicta facultate etiam ſatisfaciendi per alium, (quod ſemper ſupponimus, & neceſſariò ſupponendum eſt) ſimiliter poterit, exceſſu retento, & juſto conſueto ſtipendio dato, Miſſam committere alii. Quòd ſi verò tale ſtipendium liberalius detur pro ipſa Miſſa præcisè, & ſimpliciter, ita ut liberalitas exercita fuerit præcisè in favorem, ac honorem Miſſæ, vel ob ſpecialem affectum, cultumque erga Deum, B. V. vel aliquem Sanctum, vel ob vehemens deſiderium certum beneficium impetrandi à Deo &c. nulla habita ratione perſonæ Sacerdotis, tunc caſus erit coincidens cum quæſtione propoſita.

Caſus ergo quæſtionis eſt. Petrus Sacerdos pro 30. Miſ- 367
ſis celebrandis accipit 15. florenos, liberale ſatis ſtipendium. Is verò occupatus, vel impeditus, vel alia de cauſa Miſſas celebrandas committit alteri, datis ſolùm 10. florenis, retentis ſibi quinque, aut aliquod Sacris commiſſis, dat tantùm 5. bacios, vel 15. crucigeros, reliquo ſibi retento. An juſtè, & licitè? Ita ſanè affirmant plurimi, & graves Doctores, *Sot. Navarrus, Lopez, Rodriquez, Henriquez, Arragonius, Vaſquez, Sà, Gavantus,* & more ſuo ſequax Diana *p.* 1. *tr.* 14. *reſol.* 10. *& ſeq.* quos latè recitat Nicolaus du Boys *n.* 428. Pono rurſus breves, & claras

§. IV. RESOLUTIONES.

PRima. Spectato jure naturæ, ac per ſe loquendo pro- 368
babiliter id nec injuſtum eſt, nec illicitum: dummodò Sacra alteri æquè bono Sacerdoti communicat, juſto ſtipendio relicto. *Ratio eſt:* quia Sacerdos primus ſtipendii pinguioris accepti Dominium acquiſivit, & dando alteri Sacerdoti minus, nulli facit injuriam. Non alteri Sacerdoti, quia adhuc datur ei juſtum ſtipendium, ut ſupponitur, & retinens partem excedentem, retinet quod ſuum eſt: non ipſi danti ſtipendium, quia hic adhuc recipit Miſſas ejuſdem valoris, nimirùm factas per Sacerdotem æquè bonum, ut rurſus ſuponitur: ſecus ſi curaret per Sacerdotem

malum,

Digitized by Google

malum, tunc enim dans ſtipendium privaretur fructu ex opere operantis. ergo per ſe, ſpectato jure naturæ, nec injuſtum nec illicitum eſt. Et quoad Parochos contentit Laym. *cit. tr. 5. c. 1. num.* 14. ſic ſcribens: *Si ſit Curatus, ſeu Parochus, cui largior eleemoſyna confertur pro Miſſa, poteſt obligationi per alium ſatisfacere, dato ipſi ſtipendio ſufficiente, reliquo ſibi retento.* Sotus *l. 9. q. 3. art.* 1. Navarrus *c. 25. n.* 91. *Nam hæc cenſetur mens eſſe fidelium, quòd Parochus pluribus obligationibus ſuis vel per ſeipſum, vel per cooperatorem ſatisfacere poſſit &c.* Sic Laym. At mox infrà quoad Sacerdotes non Parochos contrarium nobiſcum tenet. Itaque ſit reſolutio.

369 Secunda. Verius eſt, id ipſo jure naturæ, ſecluſa etiam prohibitione Eccleſiæ, injuſtum eſſe, ac illicitum, atque adeò reſtitutioni obnoxium. Ita communis DD. apud *Bonacinam, Laym. Lugo, Tamb.* ſæpè citatos: Et ratio clara eſt: quia qui accepit ſtipendium ſolito majus, pro uno Sacro, v.g. celebrando, nihil accipit titulo donationis, aut ullo alio, niſi titulo ſolius ſtipendii pro Miſſa celebranda, ſeu titulo celebrationis debitæ (niſi clare expreſſum fuiſſet, ut ſi vellet, curaret per alium celebrari juſto ſtipendio, & reliquum ſibi pro cura retineret, quod certè rarum) ergo dans alteri minùs, quantumvis juſtum, vel ſolidum ſtipendium, & reliquam partem retinet ſine titulo, & cauſa: ergo ipſius non eſt, ſed Celebrantis eſt, eique velut injuriam paſſo reſtituenda eſt. Et quamvis ſi accepit à principio ſtipendium animo per ſeipſum celebrandi, illius ſtipendii pinguioris Dominium ſibi acquiſivit, eo ipſo tamen quo poſteà mutato animo, decrevi per alium celebrare, jam titulus, & cauſa Dominii, & conſequenter ipſum Dominium corruit, atque ut loquuntur jura, totum negotium ex parte ipſius, redit ad non cauſam: atque ſic de ſtricto naturæ, communi, & gentium jure reſtituendum eſt. Sic enim *lege 25. ff. rerum amotarum* dicitur. Jure gentium condici poſſe puto res ab his, qui non ex juſta cauſa poſſident: Et *l. 1. ac ultima, ff. de condict. ſine cauſa.* Conſtat id condici poſſe alicui, quod vel non ex juſta cauſa ad eum pervenit, vel redit ad non cauſam: ac alibi ſæpius apud Nicolaum du Boys *cit. n.* 232. Eſt ratio, meo judicio, omninò conveniens, & deſtruens fundamentum oppoſitæ ſententiæ. Et quoad Sacerdotes non Parochos, ita ſubſcripſit Laym. *cit. Si ſtipendium alteri Sacerdoti detur, cenſetur eſſe Dantis voluntas, ut ipſemet ſacrificet, vel ſi alteri commendare velit, totum ei ſtipendium largiatur: quare hoc caſu injuriam infert, ſi partem ſibi retineat.* Navarrus, Henriquez, Major. *Ratio eſt: partim quia major eleemoſyna data Sacrificanti cenſetur major cooperatio ad Sacrificium, ex quo major fructus Danti proveniat: partim quia etiam Sacrificans, beneficii magnitudine motus, majorem devotionem adhibet, ideoque plus benefactori impetrat &c.* Hæc Laym. ſapienter.

370. Tertia. Certiſſimum eſt jam id illicitum, injuſtum, ac reſtitutioni obnoxium eſſe, ex declaratione Eccleſiæ. Sic enim habet propoſitio nona inter damnatas ſub Alexandro VII. Anno 1665. *Poſt Decretum Urbani, poteſt Sacerdos, cui Miſſæ legendæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.* Decretum autem Urbani VIII. ſuprà allegatum, conſequenter ſub eadem obteſtatione divini judicii, ita ſubdit: *Ac ſimiliter omne damnabile lucrum ab Eccleſia removere volens prohibet Sacerdoti, qui Miſſam ſuſcepit celebrandam cum certa eleemoſyna, ne eandem miſſam alteri, parte ejuſdem eleemoſynæ ſibi retenta, celebrandam committat.* Hæc ibi. Minimè ergo audiendus eſt Bordonus *de celebratione Miſſarum reſol.* 15. docens: talem non peccare mortaliter, nec teneri ad reſtitutionem, ſed ſolùm venialiter delinquere contra ſimplicem Eccleſiæ prohibitionem, quo termino utitur Pontifex. Nam & ratio *nu. præced.* allata oppoſitum convincit: & Pontifex vocat *damnabile lucrum*, utique non veniale tantùm: Et ita expreſsè habet declaratio Cardinalium ab eodem Pontifice approbata apud Barboſ. *de poteſtate Epiſcoporum Allegat.* 2. *Ulterius cenſuit, Sacerdotes, quibus aliquando offertur eleemoſyna major, debere abſolute integram eleemoſynam tribuere Celebranti, & nullam illius partem poſſe retinere.* Aliam quorundam excuſationem: Decretum illud Urbani VIII. non eſſe in Germania receptum, prorſus declaravit Decretum *cit.* Alexandri VII. quod utique promulgatum, & receptum eſt. Quare meritò concludit P. Gob. *Caſu* 17. *n.* 570. Non eſſe jam probabile, abſolvendum eſſe à Confeſſario Sacerdotem, ita practicantem.

371 Quarta. Inſuper regulariter loquendo ejuſmodi lucrativos practicantes ad injuſtitiæ, & reſtitutionis reatu reipſa, & in conſcientia non excuſat prætextus liberalis remiſſionis, & donationis aliorum Sacerdotum minus ſtipendium ſpontè acceptantium. Heus tu avare lucrator. da, vel offer alteri Sacerdoti integrum ſtipendium à te acceptum! Et ſiquidem is proprio motu ex gratitudine, vel diſcretione ſpontè liberaliter partem remittat, minori contentus: jam tè in conſcientia tutum exiſtima. Quid horres, & caput ſcalpis? Regulariter ergo, ideò, parte tibi relicta minus acceptant ſtipendium, quia ſciunt te nolle dare totum, & partem retinere velle, non ſine involuntario admixto, utique & ipſi libentiùs habituri totum atqui tu non vis dare totum, & vis retinere partem ſine omni juſto titulo, & cauſa, ideoque verè non tuum, & injuſtè retinens, ut *n.* 269. dictum: ideoque non valente, vel ſubſiſtente tua voluntate injuſta, neque ſubſiſtit, vel excuſat prætenſa alterius remiſſio, vel condonatio. Capis hoc? eodem modo diſcurre de prætenſa liberali remiſſione reſtitutionis: & ut capias magis, applica communiſſimam omnium doctrinam in re ſimillima de Uſura, & Uſurario.

¶ Dices. Bone Deus! & tamen hæc eſt notiſſima praxis apud noſtrates etiam! Ipſi viderint: Ego non video excuſari poſſe propria authoritate ita practicantes: ſed ſola authoritate Miniſtri, aut Capituli Provinc. cujus eſt diſponere de eleemoſynis Conventuum transferendis, vel communicandis ex rationabili cauſa, ob quas meritò præſumi poſſit conſenſus eleemoſynas Dantium. Certe autem faciliùs excuſantur; quàm Sacerdotes ſæculares: cùm ſicut amicorum, ita magis Fratrum bona debeant eſſe facilè communia. Hæc ſalvo meliori omni judicio.

Tandem ſermo ſemper fuit de Sacerdote ipſo accipiente tale pinguius ſtipendium pro Miſſis alioquin à ſe celebrandis. Nam Laicos etiam DD. oppoſitæ ſententiæ ab hac licentia repellunt. Ut ſi æditus v.g. accepit 10. florenos, pro 20. Sacris procurandis in tali Eccleſia: aut ſi teſtator relinquit hæredi 100. florenos, pro 200. Sacris curandis. His duobus, (& ſimilibus) utique fas non erit ſervare dimidiam, vel tertiam partem harum pecuniarum, ſi reperiant, qui ſint contenti dimidia parte, vel duabus tertiis, ſcilicet 15. vel 20. crucigeris in ſingula Sacra: ut ex communi notat etiam Laym. *cit. l. 5. tr. 5. c. 1. num.* 14. *ſub fin.* Id enim nimis manifeſtè adverſatur voluntati Dantium, & quoad hæredem obſtat illa clariſſima deciſio juris, *c. ultima* 13. *q.* 2. Ultima defuncti voluntas omnibus modis ſervari debet. Vide plura, curioſa, pulchra, ſpeciatim, minutatim apud Gob. *Alphab. Sacrific. Caſu* 16. 17. *& ſeqq.* & Tambur. *opuſc. de Sacrif. lib.* 3. alioſque paſſim allegatos.

C A P U T VI.

De requiſitis ad Sacrificium celebrandum.

PRæter eſſentialia requiſita ad validè conficiendum Sacramentum, & offerendum Sacrificium Corporis, & Sanguinis Chriſti, quæ ſunt Sacerdos ritè ordinatus, debita materia & forma, & intentio, de quibus latè *c. 2. & 3.* Item præter diſpoſitiones Sacerdotis requiſitas ad licitè conſecrandum, & communicandum, nimirùm ut ſit in ſtatu gratiæ, non impeditus cenſura, vel irregularitate, (de quibus *cap.* 1.) & jejunus jejunio naturali à media nocte: omnia alia ad licitè, & debitè celebrandum requiſita ad quatuor capita revocamus ſtrictim percurrenda, nimirùm Sacra Supellex, Ritus, Locus, Tempus. 372

S E C T I O I.

Altare cum ſua Supellectili.

S U M M A R I U M.

374 *Quale requiratur Altare ad celebrandum?*
375 & 376 *Quando, & quibus caſibus Altaria execrentur, ſeu Conſecrationem amittant?*
377 *Quot requirantur mappæ?* Uſque ad n. 381.
381 *Qualiter, & quotuplex requiratur lumen?* Uſq; ad n. 385.
385 Uſque ad n. 389. *Qualiter Crux, Crucifixus, & Miſſale? ac*
389 *Qualiter, & qualis Miniſter?* Uſque ad nu. 393.

I. ALtare fixum, vel portatile, lapideum ex integro quoad ſuperiorem partem tantæ quantitatis, ut poſſit capere hoſtiam, & calicem ſaltem quoad majorem pedis partem, conſecratum ab Epiſcopo, vel alio poteſtatem habente, requiritur ſub gravi peccato, ut habetur paſſim in jure; Præſertim *c. Miſſarum ſolemnia, c. placuit c. Altaria &c. De Conſecrat. d.* 1. Adeo ut mortaliter peccaret, qui ſcienter celebraret, aut ſine Altari, aut in Altari non conſecrato, aut prophanato, ſeu execrato: quia contraveniret graviſſimis ſanctionibus Conciliorum, Pontificum, Patrum, communique conſenſui, ac uſui Catholicorum: atque adeò nullo unquam caſu, (excepto mortis, non tamen in contemptum Fidei, ac Religionis intentatæ periculo, de quo generatim inferiùs) liceat ſine altari celebrare. Ita DD. omnes paſſim. 373

II. Altare debet eſſe conſecratum ab Epiſcopo jure communi, ut patet paſſim *cit. d.* 1. *de conſecratione.* Addidi: vel alio 374

pote-

poteſtatem habente. Nam ex privilegio à Sede Apoſt. conceſſo primitùs Abbati Caſſinenſi, & deinceps per communicationem, vel novas conceſſiones Pontificum extenſo, plerique Abbates inſulati habent poteſtatem conſecrandi Altaria, ut videre eſt apud Aſcan. Tamb. *de Jure Abbatum tom.* 1. *diſp.* 23. *q.* 4. poſt Laym. *in* 49. *Can. de Prælatorum electione q.*22. poſſetque hæc facultas à Pontifice concedi ſimplici Sacerdoti, non tamen ab Epiſcopo delegari cuiquam non inſignito charactere Epiſcopali *c. quæ de Conſecr. Eccl. Altarium* vide Gob. *Alphab. Sacrif. caſu* 9. *n.* 269. An Altare nondum conſecratum, vel execratum conſecretur per ipſum uſum, (ſicut & calia, veſtes ſacræ) ſi quis ſcilicet in eo ſaltem bona fide celebrarit, dicam generatim infrà loco competenti.

375 III. Execrantur Altaria fixa quidem per pollutionem Eccleſiæ, de qua infrà ſuo loco: item ex communi ſententia, ſi menſa amoveatur à ſtipite, ſeu inferiori ſtructura: quod tamen intelligendum eſt, quando Altaria conſecrata ſunt unà cum illo ſtipite, eoque lapideo, & ſtabiliter conjuncto per cæmentum v. g. de quo poſt alios latè Gob. *Theſau. Indulg. p.* 2. *n.* 537. Deinde generaliter, tam mobile, quàm fixum Altare amittit conſecrationem, quando ita frangitur, ut nec maneat ulla pars integra ſufficiens ad recipiendum Calicem, & Hoſtiam, (Suarez, & Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *nu.* 4. *addunt, & patenam*) ſecundùm majorem ſui partem: ſecus ſi ſupra fragmentum poſſit adhuc ſtare calix, & hoſtia, eſto quòd ad cavendum periculum evertendi calicem, illi fragmento addatur alia materia. Laym. *ibid. num.* 5. Quidni enim per hanc conjunctionem illa alia materia e non ſacra fiat ſacra? Etſi id neget Tamburinus.

376 IV. Certum etiam videtur Altare, tam fixum, quàm portatile amittere conſecrationem, quoties frangitur, vel amovetur ſigillum ſepulchri, ut proinde ex communi ſenſu DD. & praxi non liceat in eo ampliùs celebrare: audi tamen Gob. *cit. nu.* 276. Non tamen damnarem peccati, qui pergeret facere ibidem Sacrum ſine nova conſecratione. Quia nullo jure univerſali ſatis probatur neceſſitas imponendi reliquias Altaribus. Eamque neceſſitatem negant plures DD. ab eo relati, & apud Laym. *cit. c.* 6. *n.* 8. *&* 9. & ſaltem de Altaribus mobilibus negant etiam Durandus, & Vaſquez *hic diſp.* 233. *c.* 2. Tambur. *lib.* 1. *de Sacrif. cap.* 5. *§.* 10. addens: ſi partes duæ, tres, quatuor &c. fracti portatilis ſingulæ ſint capaces calicis, patenæ, poſſe ſingulas legitimè uſurpari, eò quòd illæ non amittant conſecrationem per fractionem. Sententia ſervire poteſt pro caſu neceſſitatis, citra quam non videtur recedendum à communi ſenſu, & praxi bonorum. Jam quoad Altaris ſupellectile, ſeu paramenta, ea quatuor potiſſimùm ſunt, Mappæ, Crux, Lumen, Miſſale cum Miniſtro.

§. I. *Mappæ*.

377 I. ALtare cooperiatur tribus Mappis, ſeu tobaleis mundis, ab Epiſcopo, vel alio habente poteſtatem benedictis, ſuperiori ſaltem oblonga, quæ uſque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata. Sic Rubricæ Miſſalis *tit.* 20. Jam recepto more prima Mappa immediatè altare contingens, (chryſmale dicta) brevior: ſecunda oblonga uſque ad terram. Tertia adhuc brevior prima, dicta ſubſtratorium.

378 II. Attamen hac ætate ſufficere duas Mappas, vel unam duplicatam, ſcilicet ad repræſentanda linteamina, quibus Corpus Chriſti fuit involutum, eſto non tegat totum Altare & graves DD. docent, & uſus ſuffragatur. Sic enim poſt *Henriquez*, *Suarez*, alios, Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 11. *Bonacina de Sacramentis diſp.* 4. *qu. ult. propoſ.* 9. Gob. *caſu* 10. *nu.* 287. Quam ſententiam, etſi Gavantus, & alii quidam dicant non eſſe tutam in conſcientia, tutam tamen facit uſus, & authoritas. Excipe, niſi alicubi ſpecialis lex, vel ſtatutum aliud decernat, ut factum in noſtris ultimis ſtatutis Provincialibus Anno 1674.

379 III. Quin etiam in neceſſitate ſufficere unam Mappam ſimplicem, eamque non benedictam, quæ peracto Sacrificio, mox ad ſuos prophanos uſus, v. g. menſam ſternendam adhiberi poſſit, communis ferè eſt Sententia Doctorum. *Sylveſter*, *Azorius*, *Suarez*, & alii cum Laym. *cit.* Tanner. *hic diſp.* 5. *q.* 10. *num.* 48. Tambur. *ſuprà*. Ratio ſufficiens eſt: quòd nullum adferri poſſit præceptum, tam rigoroſè obligans ad Mappas benedictas.

380 IV. Pallio quoque (antipendium nos vocamus) ornandum eſt altare juxta rubricas *eodem tit.* 20. Uſus autem approbat, ob paupertatem, vel neceſſitatem poſſe tolerari pallium ex aſſeribus, maximè pictis, aut ex alia communi materia.

§. II. *Lumen*.

381 I. AD celebrandum omnium ferè conſenſu requiritur lumen, adeò ut ſine omni lumine celebrantem omnes peccati mortalis damnent: teſte Suar. *hic diſput.* 81. *ſect.* 6. Addit Tambur. *l.* 1. *Sacrif. c.* 5. *§.* 4. Si utrumque lumen extinguatur ante conſecrationem ſine ſpe habendi brevi aliud, abrumpendum eſſe Sacrum; idque etiamſi adſit neceſſitas conficiendi viatici pro moribundo. Hunc rigorem ego cum *Gob.* libenter negarem, ſi *Tamb.* alium Authorem Claſſicum opponere haberem.

382 II. Candela duplex ex cera requiritur ex præſcripto Rubricarum, & communiſſimo, eoque decentiſſimo uſu: an etiam ſub obligatione gravi? Diſputant utrinque Doctores. Sed in neceſſitate ſufficere unam ex cera, aut lucernam ex oleo (ut vidi fieri etiam apud bonos Religioſos) conſentiunt Doctores hactenùs *citati*.

383 III. Quin etiam in neceſſitate, ſi cera haberi nequeat, ſufficere lumen, ſeu candelas ex ſevo meritò poſt Azorium, & alios cenſent Laym. *cit. c.* 6. *n.* 17. loquens de caſu non valde gravis neceſſitatis, *Tannerus*, *Tamburinus cit.* contraſentientibus *Suarez*, *& Vaſquez*, cùm tamen ipſe *Vaſquez* rectè neget ullo jure præcipi candelam, ſeu lucernam ceream: *non video, cur tam rigidè excludat candelam ſebaceam, ut malit omitti Sacrum ex devotione, quam cum illa celebrare*, ait Gob. *n.* 292.

384 IV. Gravis venialis culpæ damnat Suarez *diſp.* 62. *ſect.* 4. illum, qui abſque lumine miniſtrat Sacram Euchariſtiam: intelligens ſine dubio, ſi extrà Sacrificium Miſſæ miniſtret. Alioquin cur non ſufficiat lumen pro miſſis accenſum? neque accenſionem peculiaris candelæ pro tempore conſecrationis ſub gravi culpa requiri ſentit Dicaſtil. apud Gob. *cit. n.* 294. ſed certè nos nullam culpam agnoſcimus paſſim omittentes, licèt ideò etiam non multùm laudabiles.

§. III. *Crux*, *Crucifixus*, *Miſſale*.

385 I. SUper Altare eſſe collocandam Crucem in medio, præſcribunt Rubricæ *eodem tit.* 20. Idque ex antiquiſſimo uſu, uti demonſtrat Gretſerus *lib.* 2. *de Cruce c.* 13. Et nota eſt de hoc hiſtoria de miraculo Crucis Caravacenſis. At, ſufficitne ſola Crux? an etiam debet adeſſe Crucifixus? Cæremoniale Epiſcoporum, & ex eo Gavantus, ac Laym. *l. c.* tradunt requiri Crucifixum. Quia tamen Rubricæ, ſicut & Doctores multi loquuntur ſolùm de Cruce, ideò (ait Gob. *cit. nu.* 29ᶜ.) faciliùs permitterem celebrari cum ſola Cruce, etiam depicta in tabernaculo, aut charta aliqua, quàm ſine omni Cruce. Imò Tambur. *cit. l.* 1. *cap.* 6. eſt contentus cum Cruce, vel Crucifixo depicto in pariete, aut tabula ad latus. Inſuper

386 II. Celebrans ſine Cruce, & Crucifixo, per ſe loquendo, ſecluſo contemptu, vel ſcandalo, non peccat plus quàm venialiter. Ita Doctores omnes nominari, imò ſecundùm Vaſquez citatum, ne venialiter quidem: quod cum Gob. *n.* 296. credo eſſe verum, quando caſu Crux abeſt, nec facilè haberi poſſit, tunc enim ſatiùs erit facere Sacrum, etiam ex ſola devotione, quàm illud omittere ob defectum Crucis. Ut rectè Fagund. *de præcept. Eccl. præcepto* 1. *l.* 3. *c.* 12.

387 III. Quando proſtat venerabile Sacramentum in Altari, adhuc Crucifixum debere adeſſe in Miſſa, non ſine ſuffragio aliquorum Doctorum multis rationibus contendit Gavantus in Rubricis *cit.* prout & in multis Eccleſiis ſolet obſervari. Negat autem debere adeſſe Ordanus, aliique cum. Tambur. *cit. l.* 1. *c.* 6. conſentiente Gob. *n.* 31. & addente: *Non tamen nullo modo turbari debet Sacerdos celebrans, ſi abeſſe videat, multò minus monere Sacriſtam, vel Æditum, ut apponat*. Sic ille.

388 IV. Miſſale ſaltem Canonem continens requiri ſub mortali, per ſe loquendo, communis ferè eſt DD. perſuaſio: quia alioquin Sacerdos, quantumvis felicis memoriæ, exponeret ſe periculo graviter errandi; adeò ut Tannerus *cit. q.* 10. *n.* 15. neget, etiam die feſto poſſe ſine Miſſali celebrare, etiam optimè, & confidentiſſimè tenentem totam Miſſam, v. g. votivam de ſanctiſſima Trinitate, vel B. Virgine. Sed non placet tantus rigor Patri Gob. *cit. nu.* 304. nec mihi; cùm nulla ratio tantæ neceſſitatis Miſſalis in propoſito caſu aſſignari poſſit. quare talem licitè celebrare poſſe, concedit etiam Laym. *l. c.* in caſu neceſſitatis. Similiter *Vaſquez*, *Lugo*, *Diana*, *Tambur. citati* permittunt celebrationem ex memoria Sacerdotibus debilis viſus, ſufficientis quidem ad debitè tractanda SS. Sacramenta Corporis, & Sanguinis Chriſti, at inſufficientis ad legendum, dummodò apponatur alius liber ad cavendum ſcandalum, ſi haberi poſſit, & ita felici memoria Miſſam teneat, ut non ſit periculum aliquid omittendi. Vide etiam Gob. *à n.* 102. Ad Altare, & Miſſale commodè revocatur.

§. IV. *Miniſter*.

389 I. ET Hic ad celebrandum requiritur ſub gravi obligatione, adeò ut omnium conſenſu, per ſe loquendo, graviter peccaret ſine miniſtro, celebrans; agit enim contra univerſalem conſuetudinem, ita rigidè interpretantem Canones

nones

nones de Miniſtro ſancientes. *Suarez*, *Bonacina*, *Layman*, *Lugo*, *Tannerus*, & alii omnes. Dico autem: *per ſe loquendo*. Nam gravem neceſſitatem excuſare, utpotè, ut populus die feſto audiat Miſſam, item ut viaticum pro moribundo conficiatur: (fortè etiam quandò eſſet ſatisfaciendum ex obligatione fundationis) contra *Suarez*, *& Azor. cit.* meritò docent communiter alii, *Navarrus*, *Bonacina*, *Fagundez*, *Laym. Jordanus*, & alii cum Tamb. *l.* 1. *c.* 7. *§.* 5. Gob. *Caſu* 12. *n.* 394. At ais. Quando ſic ſolus ſine miniſtro celebro, quo ſenſu dico: *Dominus vobiſcum; Orate fratres: Et omnium circumſtantium?* Ajo, quo ſenſu dicis, quando celebrans cum ſolo Miniſtro, nullo alio præſente, quod ſæpiſſimè accidit? an ita aulizas cum tuo mucido puero? nimirùm refers ea verba ad totam Eccleſiam, & eos, qui Sacro ſpiritualiter interſunt: Suarez, & alii.

390 II. Miniſtri Altaris duplex eſt officium, ſcilicet Sacerdoti reſpondere, & neceſſaria ſubminiſtrare: & quidem hoc poſterius eſt magis neceſſarium, quàm illud prius. Quando ergo non poteſt haberi, qui reſpondeat, habeatur ſaltem, qui reliqua Miniſtri officia præſtat, & quiſquis obvius inſtruatur de rebus porrigendis, Sacerdote ſibi ipſi reſpondente, ſaltem quando aliqua adeſt neceſſitas celebrandi, ut omnes conſulunt. Quin etiam, ſi habeatur Miniſter, qui poſſit omnia facere, præter reſpondere, quales ſæpè ſunt Æditui ruſtici. Laym. *cit. l.* 5. *tr.* 5. *c.* 4. *num.* 13. merito permittit tibi, ut ex ſola devotione cum illo celebres, quemadmodùm factitant in pagis multi Parochi, quorum morem, quamdiu nequeunt habere peritiorem miniſtrum, meritò ait eſſe tolerandum. At verò ut ex ſola quantavis devotione (etiam ad animam è purgatorio liberandam) ait Gob. *n.* 395. abſque omni Miniſtro celebres, qui concederet, vidi neminem.

391 III. Peccat Miniſter non rectè fungens ſuo officio, & quidem mortali ſacrilegio circa eſſentialia: ut ſi ſua culpa, nedum malitia materiam ineptam conſecrationi, v. g. aquam pro vino miniſtret: circa alia vix plùs, quàm venialiter ob parvitatem materiæ, ſicut & quando miniſtrant in mortali; cùm non ſint miniſtri ad hoc officium ordinati, aut certè non ut ordinati miniſtrent: quin (excepto Sacerdote) reliquos miniſtros etiam ex officio ſolemniter miniſtrantes à mortali excuſat communiter DD. ſententia, ut alibi vidimus.

Cæterùm errant Sacerdotes, ſi exiſtiment ſua nihil intereſſe officium Miniſtri, ſeu benè, ſeu malè peragant, maximè in reſpondendo. Caveant illi, quibus etiam gratum accidit, cùm ipſius contingit Miniſter citiſſimè reſpondens, devorando, degluttiendo medium Confiteor &c. aut contra Miniſtrum tardiuſculum ſua (quaſi ad ſe non pertinentia) abſolvere non permittunt, præcipiant, etiam indignantur, &c. Lege Gob. *Caſu* 12. ab eo relatum piiſſimum Epiſcopum Pax-Jordanum accuratè ſatis de Miniſtro differentem.

392 IV. Mas denique, ſeu maſculus debet eſſe miniſter Altaris. Fœmina enim ab Altaris miniſterio arcetur *cap. inhibendum, de cohabitatione Clericorum, & Mulierum. Inhibendum quoque eſt, ne ulla fœmina præſumat ad Altare accedere, aut Presbytero miniſtrare, aut intra cancellos ſtare, vel ſedere.* Ratio ſine dubio eſt periculum alicujus motus incontinentiæ in ſacratiſſimo Altaris miniſterio: adeò ut nunquam liceat fœminam etiam Monialem immediatè ad Altare miniſtrare, & in quacumque neceſſitate celebrandi, deficiente maſculo ſatiùs ſit Sacerdotem miniſtrare ſibi ipſi, & celebrare ſine omni miniſtro, quàm cum fœmina: ut contra Nugnum, Sylvium, & alios quoſdam, docet meritò communis DD. *Suarez*, *Reginaldus*, *Laym. Diana*, *Tambur. Gob. n.* 393. Quòd autem in quibuſdam Belgii locis conſuetudine inductum eſſe dicat *Jacobus Marchantius* circa quaſdam Moniales, meritò cenſent alii eam conſuetudinem non eſſe probandam. Quamvis ea conſuetudine intereà, dum abrogetur, bona fide, & ſine periculo utentes à peccato excuſentur. Cæterùm urgente neceſſitate permitti poſſe, ut mulier reſpondeat à longè, abſque eo, quòd miniſtret, & præſertim Monialis à choro vel collocutorio, ſeu feneſtra ad latus, communis ſenſus eſt ſcribentium de hoc argumento.

SECTIO II.

Calix, Patena, cum ſua Supellectili.

SUMMARIUM.

393 *Calicis materia,*
394 *Benedictio,*
395 *Ejus execratio, &*
396 *Neceſſitas,*
397 Uſque ad n. 401. *Quale requiratur, & eſſe debeat Corporale, & Palla circa calicem?*
401 *Qualia eſſe debeant Ciborium, Pixis, ac Lunula Monſtrantiæ?*
403 *An, & quale peccatum ſit Sacra vaſa ab aliis Sacerdote, & Diacono inferioribus tangi?*

§. I. *Materia, Benedictio, Neceſſitas.*

I. EX præſcripto Rubricarum *tit. de ritu celebrandi* §. 1. 393
Calix debet eſſe ex auro, vel argento, vel ſaltem cuppa debet eſſe argentea, & intus (ſicut & patena ſuperiùs) deaurata: attamen ex communi DD. apud Tannerum *cit. diſp.* 5. *q.* 1. *n.* 52. & Gavant. *p.* 2. *tit.* 1. ſufficit, ſi ſit ſtanneus: neque in magna paupertate repudiant plumbeum, ſicut & extra caſum neceſſitatis in calice ſtanneo, vel argenteo admittunt pedem plumbeum. At non debere eſſe ex ære, ſignificatur *c. Vaſa. c. Calix de Conſecrat. d.* 1. ſed intelligitur ſine dubio de ære rudi, quale adhibetur ad campanas. Nam calicem ex ære, vel auricalco, modò cuppa ſit deaurata, admittit Fagundez apud Gob. *hic caſu* 10. *nu.* 306. Ex cupro verò ſimiliter cuppa ſaltem deaurata in pauperibus Eccleſiis paſſim uſus obtinuit. Quamvis autem Rubricæ generaliter præſcribant, ut cuppa ſaltem, & ſuperior pars patenæ ſit deaurata, ſi tamen calix ſit argenteus, vel ſtanneus, id non requiri ſub peccato, etiam veniali cum aliis docet Tambur. *l.* 1. *Sacrif. c.* 1. & Gob. *cit.* Patena porrò debet eſſe ex eadem materia, ex qua calix: ſed intelliga genericè: ex quali ſcilicet debet fieri calix, non individuè: ut ſi calix ſit aureus, aurea quoque ſit patena &c. conſecratur autem, & execratur eodem modo, quo calix.

II. Calix, ſicut & Patena conſecrandus, ac chryſmate, 394
inungendus eſt per ſe jure ordinario ab Epiſcopo: ac per privilegium etiam conſecrant multi Abbates, ut videre eſt apud Aſcanium Tamburinum *de Jure Abbatum to.* 1. *diſp.* 27. *qu.* 2. Quinimò omnes Abbates Infulatos poſſe omnia vaſa Sacra conſecrare cenſent multi, idque ipſis competere jure communi, ait *Gloſſa in clement. attendentes, de ſtatu Religioſ.* Armilla autem *v. Calix*, ex præſcripta conſuetudine: ſed utrumque cum Suarez negat Laym. *lib.* 5. *tr.* 9. 13. aſſerens poſſe à ſolo Papa concedi hanc poteſtatem ſimplici Sacerdoti: ideoque per privilegii communicationem. De conſecratione per uſum, dicam mox generatim, ubi de ſacris veſtibus.

III. Calix execratur, ſeu amittit conſecrationem, quan- 395
do ita notabiliter eſt fractus, ut non ſit ampliùs aptus uſui ſacro, ut ſi pes eſt revulſus à cuppa, niſi is ſit totnatilis. At verò conſecrationem non perdit, licèt deteratur aurum, quo eſt indutus (ut faciunt quidam Sacerdotes toto niſu manuum ſcrupuloſè, & ridiculè detergentes purificatorio, ait Gob. *n.* 110.) Illud enim aurum, & materia calicis, erant conſecrata per modum unius. Et quia Sacrum trahit ad ſe non Sacrum: *Gloſſa communiter recepta, in c. Quod in dubiis de Conſecrat. Eccleſ.* ideò ſatis probabile, ſi rurſus deauretur cuppa, etiam interiùs, non opus eſſe nova conſecratione: Sà, *v. Calix n.* 2. Lugo *d.* 20. *ſect.* 4. & alii. Quamvis Suarez, & alii communiter novam conſecrationem requirant; quando totus calix de novo deauratur. Cæterùm neque nova benedictione ſimplici, nedum nova conſecratione opus eſt, quando calice, & aliis vaſis ſacris impiè uſi ſunt hæretici, vel alii. Quamvis Laym. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 10. moneat decere, ut tunc adhibeatur illa ſimplex benedictio, vel ab Epiſcopo, vel à ſimplici Sacerdote ex commiſſione Epiſcopi.

IV. Celebrare ſine calice, vel cum calice non inuncto 396.
chryſmate (idemque eſt de patena) omnium conſenſu mortale crimen eſt; ob varios, & rigidos textus Juris, *titulis de Conſecratione*. Communis hic eſt quæſtio, utrùm in iſtis neceſſariò, & ſub mortali requiſitis ad celebrandum, non excuſet metus mortis intentus? Ut ſi Tyrannus, aut ferox aliquis dicat Sacerdoti neceſſariis deſtituto; aut mox te mactabo, aut celebra mihi ſine calice, contentus hoc communi vitro: aut ſine altari ſuper hanc menſam meam: aut ſine ſacris veſtibus &c. Communis etiam eſt reſponſio DD. in materia de fide, & de peccatis, cum diſtinctione. Siquidem metus intentetur ad tale quid faciendum in contemptum Fidei, & Religionis, tunc minimè excuſari, ſed adhuc peccari mortaliter. Quia acquieſcere petenti aliquid in contemptum Religionis, ita intrinſecè eſt malum, ut in nullo caſu liceat. At verò, ſi ſecluſo omni contemptu Religionis, ex ſola curioſitate, vel alia cauſa ita horridè petatur: tunc excuſante metu mortis, omnia licuiſſet agere, excepta ſaltem conſecratione, monitis tamen Catholicis præſentibus, ne hoſtiam non conſecraram adorent. Quòd ſi Tyrannus etiam metu mortis incuſſo petat ipſam conſecrationem, non apparet, quomodò non in contemptum Religionis: ſi tamen adhuc reverà non in contemptum Religionis: credo cum Gob. *nu.* 340. & aliis, adhuc excuſari poſſe, cùm omnia requiſita ad Sacrificium, præter panem, & vinum ſint juris poſitivi, quod non obligat cum evidenti periculo mortis, ut obſervant DD. communiter in materia de legibus.

§. II.

§. II. *Corporale, Palla, & alia.*

397 I. CORporale lineum ab Epiſcopo, vel habente poteſtatem conſecratum requiritur ſub gravi peccato, *ex c. conſulto. De Conſecratione d.* 1. Ex puro lino debet eſſe, ut exprimunt Rubricæ ſaltem ſecundùm mediam præcipuam partem, qua calicem, & hoſtiam tangit, nam extremitates poſſunt eſſe de ſerico, aut ſerico, vel auro elaboratæ, ut uſus habet. Idemque uſus non reprobatus à Gavanto, approbat etiam corporalia ex cannabe. Benedicuntur ab Epiſcopo, & à Superioribus Ordinum mendicantium, multò magis ab Abbatibus Infulatis, ut in ſimili iterùm dicetur de veſtibus ſacris. Manentque benedicta, quamdiu manent integra, unde poſt lotionem non rebenedicenda, ut alicubi ſcrupuloſè factum: nec ſi reſarciantur, niſi ſic notabiliter lacerata fuerint, ut ampliùs uſui eſſe non potuerint. Peccat ergo mortaliter Sacerdos ſine corporali benedicto celebrans, cùm in re gravi reverentiam tanti Sacramenti concernente tranſgrediatur præceptum Eccleſiæ, ſecundùm omnes, quos vidi. Imò etiam qui celebrat in corporali notabiliter immundo, ac ſordido, cùm aliud mundus haberi poſſit, itidem faciens contra reverentiam tanto Sacramento debitam.

398 II. Palla item debet eſſe linea, puta circa partem, qua Calicem tangit, ſimiliter benedicta: habet autem communem cum corporali benedictionem, quippè cujus olim fuit pars, & adhuc eſt apud Carthuſianos: unde ſi ſit ſatis ampla, & capax, pro corporali ſervire potest, ut notat Lugo *d.* 20. *de Euchariſtia ſect.* 2. Certè ſine ſcrupulo ſubſterni poterit Ciborio, Hierothecæ, vel Calici nondum purificato poſt Sacrificium. Eum, qui ſine palla benedicta celebrat, peccare mortaliter vult Suarez *diſp.* 81. *ſect.* 6. Contra, non delinqui mortaliter celebrando ſine palla, ſatis indicant *Sotus*, *& Rodriquez* apud Gob. *n.* 319. conſentientem, & *n.* 322. ita inferentem: ſi quis in Sacriſtia non reperiret pallam, nec poſſet eam acquirere, eum non peccaturum accedendo, etiam ex devotione ad Sacrum faciendum, ſaltem ſi loco pallæ poſſet habere vel corporale, vel burſam, vel purificatorium duplex: & quidni in neceſſitate poſſet Calicem tegere purificatorio ipſo, quod unicum habet? Nam uſus *tegendi*, *& tergendi* non ſunt incompatibiles moraliter. Hæc Gob. Declaro rem magis caſu particulari facto, & ſæpius factibili.

399 III. Pius quidem Sacerdos jam ad Aram conſiſtens advertit abeſſe pallam, quam cùm non poſſet ſine aliqua difficultate habere, pro palla uſurpat burſam, ſeu thecam corporalis: an ſatis providè? vel quid eo caſu agendum fuiſſet? Reſpondet Gob. *ibid. n.* 316. Si præſtolando pallam oportuiſſet ſtare otioſum ad Aram, per 10. circiter Pater, & Ave, erat expectandum, cùm defectus pallæ voluntarius annumeraretur peccato, & quidem à Suarez mortali, ut modo viſum. Si longior mora fuiſſet trahenda, potuiſſet illa omitti: quia longior mora eſt ſatis moleſta, tum Sacrificaturo, tum Sacrum audituris. Deinde ſi potuiſſet è Sacriſtia facilè habere corporale, aut ſuum corporale fuiſſet ſatis longum etiam Calici tegendo, ut modò fit apud Carthuſianos, & olim factum fuit, teſtibus *Azorio*, *Suarez*, *Rodriq. Gavanto*, potiùs debuiſſet illo uti, quàm theca. Tandem etiam corporali deficiente, potuit bonus ille Sacerdos uti burſa, vel purificatorio, ut modò dictum fuit. Vide ipſum Gob. *caſu* 10. per totum.

400 IV. Reliqua requiſita circa Calicem, ſunt in primis purificatorium, ſed non neceſſariò benedictum, cùm id nullo jure ſtatuatur, & nulla ejus benedictio reperiatur in Ritualibus: idcircò cùm deeſt purificatorium poterit adhiberi ſtrophiolum mundum, quo tamen non ampliùs tergendus erit naſus. *Suar. Lug. Gavant.* & alii. Tandem velum, burſa, manutergium, item pulvillus pro libro, requiruntur ob decentiam, ſed ſimiliter non benedicta, ſi quid tamen deſit horum, ex prophanis decenter mundis aſſumi, & poſteà ſuo uſui reddi poteſt, certè nihil loco burſæ, ut praxis oſtendit. Neque velum Calicis omitteos gravis peccati damnandus erit, teſte etiam in his rigido Gavanto apud Gob. *n.* 124. *fine*.

§. III. *Ciborium, Pixis, Lunula Monſtrantiæ.*

401 LIcèt decentiſſimum ſit, ut etiam iſta, & quodlibet vas immediatè tangens Euchariſtiam, benedicantur, prout in Rituali, & Pontificali, habetur propria Pixidis benedictio, (cùmque talis benedictio fiat ſine unctione, fieri poterit ab eodem, qui poteſt benedicere cætera paramenta, ut Superioribus mendicantium) id tamen neceſſarium non eſt, cùm nullum jus, aut conſuetudo id præcipiat: unde nec neceſſe eſt, ut in Pixide, vel Ciborio non benedicto ponatur linteum benedictum benedictione corporalis, ut quidem decentiſſimè fieri ſolet, (& ſaltem fieri ſuadet Suarez *cit. diſp.* 81. quando Pixis, vel Ciborium non eſt argenteum,) Ex communi *Suarez*, *Bonac. Laym. Lugo*, *Tambur. & alii:* addente rectè Laym. *cit. nu.* 22. Lunam Monſtrantiæ poſtquam tetigit Corpus Chriſti, non eſſe tangendam à Laicis, juxta mox dicenda.

Denique advertit Dicaſtillus apud Gob. *cit. nu.* 336. Eſſe quidem decens, prout facere ſolemus, non tamen ulla lege, vel conſuetudine generali præceptum, ut Ciborium, Pixis, Monſtrantia continens Euchariſtiam, vel ſacras particulas collocentur ſuper arulam, vel ſuper corporale: ſed ſine dubio loquitur extra tempus Sacri, quo ſacræ illæ particulæ conſecrantur. Nam ut alibi jam inſinuatum, & hic incidenter advertendum eſt, Hoſtias etiam parvas communicantium, etiam in Ciborio, vel Pixide conſecratas debere in eadem Ara ſuper corporale relinqui, & non alio deponi, vel auferri, quia omnes Hoſtiæ, & major Sacerdotis, & minores communicantium ſunt una victima, & per modum unius offeruntur, omneſque orationes, oblationes, benedictiones ſequentes, non minùs ſpectant ad parvas Hoſtias, quàm ad magnam: neque ante ſumptionem Sacerdotis integrè ſacrificata eſt victima. Unde non rectè faciunt, qui conſecratione facta mox Hoſtias à ſe conſecratas dant alteri Sacerdoti diſtribuendas communicantibus: quia ſicut Sacerdos non debet de ſua Hoſtia dare alteri, antequam ipſe ſumpſerit, ita neque de aliis ſimul conſecratis, cùm, ut dictum eſt, omnes ſint una victima, nec ante ſumptionem Sacerdotis integrè ſacrificata: ſecus tamen facientem non peccare plùs, quàm venialiter, & ſi neceſſitas urgeret ad communicandum ægrotum, vel ob nimium concurſum communicantium, omninò culpa vacare, ex Tamb. *l.* 1. *Sacrif. c.* 5. jam alibi reſolutum eſt. 402

§. IV. *Tactus Calicis, & Rerum conſecratarum.*

I. SAcra vaſa, Calix, Patena, Ciborium, Corporale, dum in iis actu continentur Corpus, vel Sanguis Chriſti, à nemine præter Sacerdotem, & Diaconum, ſine gravi culpa, tangi poſſunt; adeò ut omnis, etiam Clericus inferior Diacono ea tangens, peccati mortalis reus agatur à communi Sententia DD. *Paludanus*, *Suarez*, *Filliuc.* Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *c.* 6. *n.* 18. Tamb. *l.* 1. *Sacrif. c.* 2. *§.* 1. *Ex c. non oportet*, *d.* 23. Verùm negat hunc rigorem Ochagavia apud Dian. *p.* 5. *tr.* 14. *reſ.* 6. Nec audet damnare Gob. *caſu* 11. *nu.* 325. Certè Suarez ipſe *diſp.* 72. *ſect.* 3. permittit Laico oſculum Sacræ hoſtiæ. Sed cenſeo ſtandum in ſententia communi, & talibus dici: Noli me tangere. 403

II. Acolythi, & Minoribus initiati, extra ſacrum Miniſterium, ne venialiter quidem peccant, ſed licitè tangant ſacra Vaſa, Calices, & dum actu non continent Corpus, & Sanguinem Chriſti, idque ex conceſſione Martini P. *c. non liceat*, *d.* 23. Ubi Acolythis ſit poteſtas tangendi Vaſa Dominica. Ita cum aliis Suarez *diſp.* 81. *ſect.* 8. Et *Tambur. cit.* extendentes etiam ad prima tonſura initiatos. Et ſi contraſentiat communis Sententia DD. cum Laym. *cit. c.* 6. *n.* 19. ſolùm opponente conſuetudinem: quem quia Religioſi plerumque agnoſcunt, ideò & ſervent, ſed de peccato non ſcrupulizent. Alioquin eam conſuetudinem ſaltem obligantem meritò non agnoſcit Gob. *n.* 328. Cæterùm Ordines Mendicantium privilegium Sedis Apoſtolicæ habent, ut omnes eorum Regulares, tametſi Laici ſint, dum ſuperiorum ſuorum voluntate in propria Eccleſia Sacriſtæ officio funguntur, omnia paramenta, ſacra vaſa, & corporalia reverenter tangere, & lavare poſſint. Vide *Azorium*, *Laym. cit.* & alios. 404

III. Laicus, fœmina, etiam Monialis, abſque neceſſitate, vel rationabili cauſa, nuda manu tangens res Sacras Chryſmate delibutas, ut Altare, Calicem, Patenam, aut quæ immediatè jam contigerunt Corpus Chriſti, ut corporale, ciborium, lunulam Monſtrantiæ, &c. peccati venialis damnatur à DD. communiſſimè. *Suarez*, *Coninch. Sanch.* & alii cum Laym. *cit. nu.* 19. ex *cit. c. non licet in ſancta d.* 1. *de conſecrat.* aliiſque juribus *d.* 21. contactum Laicis prohibentibus. Sed latè totis viribus repugnat Tambur. *cit. l.* 1. *c.* 2. *§.* 1. *n.* 7. negatque illis tactibus peccatum aliquod etiam veniale induci, idque probabile cenſet Gob. *num.* 370. Quemadmodùm etiam Sanch. *l.* 2. *moral. c.* 43. *n.* 26. ac ipſe Laym. *cit. n.* 21. ac Diana *p.* 3. *tr.* 6. *reſ.* 12. à veniali etiam liberant reverenter tangentes Agnos Dei, & ſacras Reliquias, præſertim dum illos, vel illas thecis includunt, & exornant. 405

IV. Certò nec venialiter peccant Laici tangentes Res ſacras, quæ nec immediatè contigerunt Corpus Chriſti, nec ſacro Chryſmate unctæ ſunt, ut linteamina benedicta, item corporalia, & purificatoria poſt lotionem, antequam ad Sacrificium denuò adhibita ſunt. Ex communi Laym. *cit. n.* 20. *& ſupra n.* 19. Quin etiam tactum Calicis conſecrati, antequam ad Sacrificium adhibitus ſit, Tambur. *cit.* Et tactum pedis Calicis, ac Patenæ à tergo, ſeu altera parte; qua non ſolet contingere Corpus Chriſti, Dicaſtillus apud Gob. *cit.* ab omni peccato liberant. 406

Digitized by Google

SECTIO III.

Sacræ veſtes.

SEx ſunt ſacræ Veſtes, ſeu ut vocamus, ſacra paramenta requiſita Sacerdoti celebranti. Humerale, ſeu amictus: Alba, ſeu tunica: Cingulum: Manipulus: Stola (*orarium, & palla linoſtina olim dicta*) & Caſula ſeu planeta. De quorum neceſſitate, & qualitate, dicam breviter, ſed more ſolito diſtinctè per §§.

SUMMARIUM.

407 & 408 *Quale peccatum ſit ſine Sacris Veſtibus celebrare?*
409 & 410 *An aliquando licitum celebrare ſine aliqua ex Sacris veſtibus, v.g. ſine humerali, manipulo, ſtola?*
411 & 412 *An, & à quo debeant veſtes eſſe benedictæ?*
413 & 414 *Quando amittant benedictionem?*
415 *Veſtium color.*
416 *An, quando, & quis poſſit dare licentiam celebrandi operto capite?*

§. I. *Neceſſitas, & Obligatio.*

407 I. OMnes neceſſariæ ſunt ſub peccato, adeò ut ſine aliqua iſtarum (excepto cingulo) celebrare omnium DD. conſenſu, mortale ſit. *Ratio* debet eſſe: quia nimis ita rigide interpretatur SS. Canones de iis SS. Veſtibus decernentes: cujus uſus, cùm omnes Doctores teſtes ſint, ſine temeritate ea obligatio negari non poteſt. Excipimus tamen cingulum probabiliſſimè, ſine quo ſaltem benedicto celebrare (etſi contra multos) non eſſe mortale docent magni DD. *Paludanus*, *Sylveſter*, *Henriq. Sà*, aliis relatis Fagundez ſuprà *cit. in 1. præc. Eccleſiæ l. 3. c. 23. n. 12.* Diana *p. 2. tr. 14. reſol. 68.* Gob. *hic caſu* 11. *n.* 348. Ratio eſt: quia *per ſe loquendo*, perinde eſt celebrare ſine aliqua Veſte benedicta, atque abſolutè ſine illa Suar. *diſp. 82. ſect.* 3. Filliucius *tr. 5. c. 5. n. 15.* ſi ergo juxta relatos DD. ſine cingulo benedicto celebrare non ſit mortale, ſed veniale tantùm, etiam ſine omni cingulo celebrare mortale non erit. De hoc cingulo plura ſpecialia mox *N. III.* Inſuper dixi: *per ſe loquendo*, mortale eſſe. Jam quid per accidens ob neceſſitatem fieri poſſit, in re frequentis praxis, breviter explicandum eſt.

408 II. Sine omnibus Veſtibus ſacris celebrare vix nunquam licere poteſt: quia rariſſimè, & vix unquam occurrere poteſt caſus neceſſitatis talis excuſantis. Certè non ad implendum præceptum Eccleſiæ de audiendo Sacro: minùs ad ſatisfaciendum Fundationibus, ut omnes fatentur: neque ob communicandum infirmum, ut contra Majorem fatentur ferè omnes: ſed neque ad mortem evadendam, & vitam conſervandam cum probro, ſeu in contemptum Religionis, ut certiſſimum apud omnes. At verò ſecluſo contemptum Religionis, & Fidei, ſi v. g. Sacerdoti non potenti acquirere ſacras Veſtes, dicit ferox Colonellus: *mactabo te, niſi mox ſacrifices pro anima meæ uxoris defunctæ, & me de nocte graviter inſtantis*, credo nullum DD. talem Sacerdotem cedentem, tam atroci comminationi damnaturum peccati, cùm leges humanæ per ſe non obligent cum tanto rigore, ut *ſect. ſeq. ſub finem* rurſum generaliter dicam.

409 III. Sine n… , vel altera aliqua dictarum Veſtium, v.g. Humerali, Manipulo, Stola celebrare in neceſſitate ſæpiùs licere poteſt. Generatim *in aliqua neceſſitate*, ait Filliuc. *cit. c. 5.* in magna, & urgente neceſſitate, ait Rodriquez, & alii. certè die feſto ad cavendum ſcandalum, vel murmur populi, ait Laym. *l. 5. tr. 5. tit. 5. c. 6. n.* 17. & conſequenter etiam ad infirmum communicandum: at verò non præcisè ut ſatisfacias præcepto Eccleſiæ (quod tunc obligare ceſſat) aut tuæ religioſæ Regulæ, aut fundationi Beneficii, de Sacro audiendo, aut faciendo: hæ enim obligationes ad hunc caſum ſe extendere non cenſentur. Attamen Tambur. *de Sacrificio lib. 1. c. 3. §. 1. n. 3.* probabiliter tenet, fas eſſe ſine una e minoribus Veſtibus, v.g. cingulo, aut manipulo celebrare ob neceſſitatem audiendi Sacrum die feſto, ac etiam ob fervorem devotionis, aut acquirendum ſtipendium, ſi non ſis dives Sacerdos. Et quoad cingulum ſolum & ego libenter aſſentior. Cùm enim Cingulum ſolùm ſub veniali requiratur, ut jam vidimus, venialis culpæ periculum facilè tollit cauſa tam honeſta. Imò ſecundùm Fagundez, ſola ipſa Miſſæ celebratio ſufficiens cauſa eſt ad excuſandum à peccato veniali, ne Eccleſia privetur fructu Sacrificii. §. At inquies: Alba longior eſt: non poſſum carere aliquo cinctorio: quid accipiam? in primis te loco cinguli poſſe accipere Stolam, eaque te præcingere omnes obſervant. Si nulla adſit Stola alia, poteris pro Stola uti Manipulo aliquo, teſte Tannero *cit. q. 10. n. 40.* cum aliis. Deinde poteris excindere, vel ſolvere ligamina pendentia è caſulis, ut iis te cingas, cenſentur enim benedicta cum tota Caſula, aut ſi Caſulæ jam benedictæ poſteà aſſuta ſint probabiliter evadunt benedicta per uſum. Caſtro-Palaus cum Gob. *cit. num.* 353. Ulteriùs, ſi adſint partes fractæ cinguli, connectas rurſum, & cingas te, quia probabiliter per fractionem cingulum non amittit benedictionem, ut inferiùs dicam. Denique ſi nihil ſaltem probabiliter benedictum ſuppetat, accipe quidvis prophanum, aptum: non peccabis excuſante te quacunque rationabili cauſa, etiam ſola devotione celebrandi, ut modo audiſti.

IV. Denique, ſicut in omni alia, ita ſine dubio etiam in 410
hac materia juris poſitivi, excuſat à peccato inculpabilis inadvertentia, vel oblivio alicujus ex prædictis, qualis ſæpiùs contingit in omittendo Manipulo, aliquando etiam Stola, aut Humerali, quòd ſi tamen Sacerdos ſacrificans advertat defectum, ante Conſecrationem maximè, & facilè haberi poſſit, debet adhuc curare afferri, ſi abſque ſuo, vel aliorum incommodo, murmure, ſcandalo fieri poſſit: aliàs non: Unde non ſatis prudenter fecit ille Parochus apud Gob. *cit. caſu* 11. *num.* 342. qui Sacerdoti extraneo in ſua Eccleſia celebranti abſque Stola inculpabiliter omiſſa, vel per Sacriſtanum juſſit adferri, qui jam Evangelium legens, admirans & perplexus, eam ſub Caſula collo circumduxit, non abſque notabili difficultate, & confuſſione ſui, aliorum admiratione &c. Nam generatim loquendo, imprudenter facimus, quando inculpabiliter errantem corrigimus in re nulli noxia, cùm ejus non levi, & quandoque etiam aliorum incommodo, uti contigit in propoſito caſu. At nunquid Sacerdos ille obligatus fuerat, tunc ſumere Stolam? Reſpondet benè Gob. *ibidem*, ſi multos habuiſſet obſervatores, non fuiſſet obligatus propter præſens periculum gravis perturbationis, ob murmurationum, irriſionum, aut etiam ſcandali aliquorum. Sed quia non habuit niſi pauculos: ideòque nonniſi levis perturbatio, vel obmurmuratio timeri poterat, ideò tenebatur. Rectiſſimè ait Div. Th. *3. p. q. 83. art. 6. ad* 2. Ubi difficultas occurrit, ſemper accipiendum eſt, quod habet minùs de periculo.

§. II. *Benedictio, Prophanatio.*

I. SAcræ Veſtes illæ omnes debent eſſe benedictæ, ut habet 411
Miſſale *tit. de ritu celebrandi num.* 1. Benedicuntur autem jure ordinario ab Epiſcopo, & per privilegium Pontificum, ab Abbatibus Inſulatis, ut latè videre potes apud Aſcan. Tambur. *de jure Abbatum tom. 1. diſp. 2. quæſit.* 2. ac tandem ex eadem Pontificia largitate etiam Superiores Ordinum mendicantium, Priores, Guardiani, Rectores; itemque Præſidentes, ac Vicarii; qui cum plena poteſtate obeunt hæc officia, donec, vel nominetur, vel redeat abſens Superior, ſicut cum aliis explicant Rodriq. noſter *QQ. Regul. to. 1. q. 19. ar.* 2. Suarez *to. 4. de Relig. lib. 2. c.* 30. Extendentes hanc poteſtatem etiam ad corporalia, & alia, ad quorum benedictionem non requiritur unctio: atque adeò ad ſuas Eccleſias, & Oratoria benedicenda, ita enim ſonant eorum privilegia, & praxis obtinet: extendentes etiam ad benedicenda paramenta aliarum Eccleſiarum, idque per viam communicationis: cùm Innocentius octavus id expreſsè conceſſerit Generali, & quatuor præcipuis Abbatibus S. Ordinis Ciſtercienſis. Quod Privilegium adhuc valere, ubi eſt ejus uſus, benè oſtendit dictus Aſcanius Tambur. *cit. quæſito* 2. non obſtante declaratione contraria Congregationis Cardinalium ſacrorum rituum de Anno 1606. die 24. Auguſti: de qua tamen declaratione nihil conſtare teſtatur Thom. Tambur. *l. 1. Sacrific. c. 3. §. 3.* Noſtri utuntur ſaltem bona fide, paſſim permittentibus, & ſæpè ad noſtros remittentibus Epiſcopis.

II. Probabile eſt, veſtes iſtas Sacerdotales, ſicut alia re- 4 2
quiſita omnia, Sacra fieri per ipſum uſum SS. Sacrificii: adeò nimirùm, ut ſi quis Sacerdos, maximè Epiſcopus, bona fide ignorans (& imò etiam mala fide ſcienter, & non ſine gravi peccato) celebravit, aut in Ara, vel Eccleſia nondum benedicta, vel prophanata: aut in Calice, vel Patena nondum ſacratis, aut cum Caſula, Alba, aliove Paramento nondum benedicto, ipſo uſu fiant benedicta, nec alia nova benedictione ampliùs indigeant. Ita variis locis, pluribus allegatis Authoribus, conſtanter docet Diana maximè *p. 5. tr. 13. reſ. 60. Et p. 9. tr. 7. reſol.* 19. Et quoad Veſtes non faciens diſtinctionem de bona, vel mala fide, etiam tenet Doctiſſimus æque, ac piiſſimus Epiſcopus Pax-Jordanus apud Gob. *num.* 355. qui ob authoritatem Doctorum probabilem cenſet ſententiam. Verùm mihi nunquam placere potuit. Mordicùs adhæreo oppoſitæ ſententiæ negativæ communi DD. cum Cardinal. de Lugo *de Euchariſt. diſp. 20. num.* 82. Dicaſtillo, *de Euchariſtia diſp. 4. n.* 199. Tambur., *de Sacrif. l. 1. c. 1. §. 1. n. 6.* ipſoque P. Gob. dicto *caſu* 12. *num.* 275. 280. 309. 366. Ratio ſolida eſt: quia harum rerum moralitas, ſeu Sacratio dependet eſſentialiter à voluntate potentis, & volentis eas haberi pro Sanctis, & Sacris ſufficienter ad uſum illum ſanctiſſimum.

mum: ſolus autem Pontifex poteſt efficaciter velle, ut his, aut illis cæremoniis adhibitis cenſeantur illæ res ſatis ſanctæ pro hoc miniſterio: atqui Pontifex nunquam declaravit ſe velle, ut facta ſemel harum rerum uſurpatio ad uſum Sacrificii ſit ſufficiens impoſterùm, ſine alia benedictione, vel conſecratione Epiſcopi, aut alterius poteſtatem habentis, alioquin jure communi requiſita: ergo non eſt fundamentum recedendi à jure communi: idque maximè, quando interceſſit mala fides. *Quia non eſt malitiis hominum indulgendum, c. plerumque, de reſcriptis*. Deinde ex illa ſententia ſequeretur, cubicula, in quibus ex Privilegio, vel de Licentia Epiſcopi aliquando celebrata eſt Miſſa, fieri loca Sacra, ideòque poſſe ſine ulla ulteriori facultate in iis deinceps celebrari; quod certò falſum eſt, teſte Tambur. *l. c.* Denique ſi Calix ſit ſacer per contactum S. Sanguinis, ut vult Diana, cur non enim tua barba, aut pannus, in quem defluit S. Sanguis? ait Gob. *n.* 309. Item Albam à netrice acceptam, ipſo uſu Sacram facis, cur non etiam tuam camiſiam vel induſium, eoque ſatis longo deinceps pro alba uteris? ſed de hoc utique ſatis. Vide tamen *N. IV. fine*.

413 III. Sacræ Veſtes, ſeu paramenta Sacerdotalia amittunt ſuam, benedictionem, quando ita franguntur, & lacerantur ut non ſint ampliùs apta ad uſum, ad quem erant benedicta, juxta communem DD. & *c. 1. &c. quod indubiis de conſecratione*: hinc, ſi Albæ detrahatur una, vel utraque manica aſſuta, & reficiatur, debet iterùm benedici, Lugo *cit. d.* 20. *n.* 100. Dicaſt. *cit. nu.* 209. Jordanus cum Gob. *num.* 367. Item, ſi Cingulum ita frangatur, ut neutra pars ſit ſufficiens ad cingendum Sacerdotem, juxta communem DD. ſenſum. Quamvis etiam non amittere tunc benedictionem, ſed ſi partes rurſus connectantur, poſſe denuò adhiberi, cenſeant Emmanuel Sà, *v. Miſſa n.* 12. & Diana *p. 2. tr. 14. reſ.* 57. & practicè probabile judicet ipſe Gob. *n.* 368. Quòd ſi verò una, vel utraque pars lacerati Cinguli (prout ferè ſemper fit) cingendo Sacerdoti, ſeu Marco craſſo, ſeu Publio ſufficiat, (ſicut & quando Cingulum reſarcitur, antequam penitùs frangatur) remanere benedictam, communis eſt ſententia apud *citatos omnes*: Et benè obſervat Gavantus *in Rubr. p. 2. tit. 1. litt. R.* Ligamen, quo te præciſè cingis, eſſe magis de forma cinguli, quàm partes dependentes. Unde ſi pars cinguli fracti ſufficiat ad ſe cingendum utcunque dicto modo, poterit ei pars minor rurſus connecti velut acceſſorium principali. Vide etiam Laym. *cit. c.* 6. Cæterùm addunt *citati omnes*, mortaliter peccare eos, qui præſunt Sacriſtiis, ſi eorum culpa fiat, ut veſtes, & paramenta valdè immunda, ſic ut immunditia notabiliter dedeceat majeſtatem tanti Miniſterii arbitrio prudentis, non mundentur, priuſquam in iis denuò ſacrificetur: attamen Sacerdotem, qui utitur talibus immundis paramentis, ſi facilè non poſſit habere munda, non peccare, rectè monet etiam Suarez *hic diſp.* 81. *ſect.* 3.

414 IV. Sacræ Veſtes prædictæ quamvis benedictionem non amittant, ſi adhibeantur ad uſus prophanos, attamen ita prophanè uſurpantes peccant contra prohibitiones Canonum, adeò ut iis uti ad prophanas Comædias, vix vacet culpa mortali teſte Suarez modò *cit. d.* 81. *ſect.* 8. Deinde conformiter ad *c. ligna, de Conſecratione*, eæ etiam detritæ non ſunt ad prophanos uſus adhibendæ, ſed vel exurendæ, vel è majoribus faciendæ minores, v. g. ex Caſula, Stola, ex Stola Manipulus, ex Alba, Humeralia, uti docent Tannerus *t. 3. d. 5. q. 10. n.* 9. attamen eo caſu talis nova facta Stola, Manipulus, Humerale, oportebit ea de novo benedicere, quia nec Alba humeralis, nec Caſula Stolæ, nec hæc Manipuli benedictionem habet, ait Tamb. *l. 1. c. 3. §. 3. n.* 7. At, nunquid ex Alba detrita poterunt etiam fieri ſuperpellicea pro Miniſtrantibus, v. g. aut ex illa, vel humerali manutergia pro Altari, vel quid ſimile? Reſpondeo cum Gob. *cit. n.* 370. quòd ſic: quia Sacri Canones *cit. c. ligna, &c. Altaris, de conſecratione, d.* 1. ſolùm prohibent res ſacras, uſu detritas, adhiberi ad uſus prophanos, vel prophanorum hominum. quod certe non ſit in propoſito. Adde denique *N. II.* prætermiſſum: ſi caſulam benedictam ſuffulcias nova tela, vel ſerico, tota ſuffultura conſequetur benedictionem, utpotè tracta à digniori parte. Gloſſa & DD. *in c. quod in dubiis, de conſecrat. Eccleſiarum*. Et conſequenter poterit illa eadem ſuffultura, ſi rurſum ſeparetur, ſeorſim uſurpari pro caſula ſine nova benedictione: ſic cum Jordano Gob. *n.* 396. id ipſum dicens de ſuffultura Stolæ, vel Manipuli.

§. III. *Color, alia Acceſſoria.*

415 I. VEſtium ſacrarum color debet reſpondere tempori, & feſtis, juxta præſcriptum Rubricarum *tit.* 18. *n.* 1. ſed hoc verbum *debet* ſæpè non capiunt pauperes Eccleſiæ. Et teſte Gobat. *n.* 282. non facilè committetur gravis culpa non parendo huic Rubricæ, niſi ſcandalum adſit, ut ſi die Paſchatis, neglectis, quæ ad manum ſunt albis, vel rubris, tu adhibeas nigras: ſed utique quocunque die ſatiùs eſt facere Sacrum in quocunque colore, quàm omittere. A fortiori excuſabit omnis rationabilis cauſa: ut ſi concurſui Sacerdotum (ut ſæpè fit in locis peregrinationum) non ſufficiant paramenta coloris diei reſpondentis. Minùs ergo damnandus, qui adhibet velum diverſi coloris à caſula.

II. Caput apertum debet habere Celebrans, adeò ut operto capite ſine evidenti cauſa, vel diſpenſatione Celebrantem peccati damnent DD. communiter, ut que citati omnes, & quidem mortalis peccati Jordanus apud Gob. *n.* 383. ob Caput, *Nullus Epiſcopus de Conſecr. d.* 1. Nec poteſt Epiſcopus, aut ſibi, aut alteri facere jus utendi pileolo, cùm id inhibuerit Congregatio SS. Rituum apud Gavantum. Quòd ſi neceſſitas, infirmitas, debilitas capitis, ita poſtulet, ſiquidem cauſa juſta, & manifeſta ſit, poterit Sacerdos tecto capite celebrare uſque ad conſecrationem, & rurſus poſt purificationem, ſecluſo tamen ſcandalo, adeòque ferè privatim tantùm. Navarrus *de Celebr. Miſſ. Conſil.* 7. Si cauſa non ſit manifeſtè juſta, petenda eſt diſpenſatio, ſeu licentia. Sed à quo? à Pontifice, ajunt Gavantus, & Tamburinus *cit.* nimis remotè. Ab Epiſcopo, (vel etiam Prælato regulari, in privatis Miſſis intra Monaſterium) Laym. *cit. l. 5. tr. 5. c. 5. n.* 16. alii communiter. Qui tamen ſine licentia faceret, ſecluſo contemptu, & ſcandalo, aliquali tantùm cauſa ſubſiſtente, eum non peccaturum graviter, meritò docent plerique: & ſaltem ſi tempus Canonis excipias, probabile cenſet & Diana *p. 2. tr. 14. reſ.* 58. ſicut nec mortale eſt celebrare ſine calceis vel crepidis: imò nec veniale, ſi neceſſitas poſtulet, ait Laym. modò *cit. n.* 15. Cùm nullum de hac re extet præceptum, teſte etiam Suarez *l. c.* 416

III. Sacras Veſtes induens Sacerdos præſcriptas in Miſſali preculas recitare debet, & omittentem peccati mortalis reum agunt *Navarrus, Sylveſter, Azorius, Sylvius*, alii cum *Gavanto*. Verùm cùm nullum omninò appareat tantæ rigiditatis fundamentum, meritò non plùs, quàm veniale agnoſcunt alii communiter, *Laym. Diana cit. Fagundez* cum Gob. *num.* 387. imò abſolutè nullum peccatum agnoſcere vult Tambur. *l. 1. cap. 7. §. 1.* Sicut & Fagundez nullum, qui in caſu earum loco recitat alias preces, ut faciunt etiam pii Sacerdotes, eodem teſtante, & approbante. Hìc incidenter addo 417

IV. *Dicto ſaltem Matutino*, Sacerdos ſacras Veſtes induat, ac celebret, ut præſcribunt Rubricæ in ordine Miſſæ. Ubi rurſus Sacerdotem abſque ulla juſta cauſa, ex mera negligentia, vel libertate, non dicto Matutino celebrantem peccati mortalis damnant graves DD. Azorius, Reginaldus, alii non pauci. Sed certè, ſecluſa Authoritate, vix, aut ne vix quidem probabiliter: ex quo enim fundamento? Venialem ergo culpam agnoſcunt plerique alii, imò ne venialem quidem, ſaltem, ſi non nimis ſerò facit ad Aram torpidus ille Sacerdos. Suarez *tom. 2. de Religione l. 2. c.* 24. Tamburinus *cit. c. 7. §. 2.* Gobat *n.* 388. rectè tamen concludens: Verùm tu, ne ſequere hanc ſententiam abſque rationabili cauſa. 418

§. IV. *Significatio myſtica, & moralis remiſſivè.*

De hoc dixi *p. 1. c. 5. ad finem*.

SECTIO IV.

Sacer Ritus.

SUMMARIUM.

419 & 420. *Ritus in Miſſa alii ſunt eſſentiales, alii accidentales.*

421 *Item Rubricæ aliæ præceptivæ, aliæ directivæ tantùm.*

422 & 423. *Ritus Rubricæ præceptivæ obſervandi ſunt ſub mortali.*

424 *Ritus verò Rubricæ directivæ ſolùm ſub veniali per ſe loquendo.*

425 & 426. *Qualem partem omittere in Miſſa ſit mortale?*

427 & 428. *An, & quale peccatum ſit aliquid addere?*

429 *Vel mutare Miſſam, legendo aliam, quam ſit eo die præſcripta?*

430 & 431. *Cauſæ juſtæ mutandi Miſſam, ſeu legendi aliam, quàm ſit eo die præſcripta, v. g.* Votivam, *de* Requiem *feſto duplici.*

432 Uſque ad n. 435. *Quinam, & qualiter ſupplendi ſint defectus in Miſſa commiſſi?*

I. RItus ſacrarum actionum in Miſſa, duplices ſunt, eſſentiales, & accidentales. Ritus eſſentiales ſunt, qui ex inſtitutione Chriſti ſpectant ad eſſentiam, vel integritatem ſubſtantialem Sacrificii, uti ſunt ordo Sacerdotalis, 419

debita

Digitized by Google

debita intentio, materia, forma, conſecratio, oblatio, ſumptio, quæ licèt in noſtra ſententia pars eſſentialis non ſit; eſt tamen pars integralis ad integritatem ſubſtantialem Sacrificii, ex inſtitutione Chriſti pertinens. Hos autem ritus eſſentiales utique tenetur Sacerdos obſervare, non tantùm ut licitè, ſed etiam ut validè celebret, & quempiam illorum omittens, graviſſimum committit peccatum ſacrilegii; quia irritum, vel mutilum redderet Sacrificium, quod eſt ſacrilegum.

420 II. Ritus accidentales ſunt, qui externam actionem Sacrificii ex inſtitutione, & ordinatione Eccleſiæ componunt, & comprehendunt partes Miſſæ integrales ſuo loco nominatas, tum vocales voce recitandas; tum reales, ſeu cæremonias actione obſervandas juxta præſcriptum Rubricarum.

§. Rubrica autem nihil aliud eſt, quàm informatio, & deſignatio eorum, quæ in Miſſa dicenda, vel agenda ſunt, ſic dicta, quòd rubris litteris ſcribi ſoleat. Aliæ ſunt præceptivæ, aliæ directivæ tantùm.

421 III. Rubricæ præceptivæ cenſendæ ſunt, quæ aliquid expreſſè ſub mortali præcipiunt, aut aliquid deſignant, quod aliàs ex jure, vel conſuetudine graviter jubetur. Cujuſmodi Rubricæ ſunt de ipſis eſſentialibus Sacramenti, de pane triticeo, & azymo in Eccleſia latina: de vino ex vite, & modica aqua admiſcenda, de integritate Sacrificii, de inſtrumentis, & veſtimentis ſacris hactenùs explicatis: de ordine Miſſæ, de jejunio Sacerdotis: de confeſſione præmittenda, de reverentia tanto Sacramento debita, & alia. Hæc enim, & his ſimilia, vel de jure naturæ, vel de poſitivo Chriſti, vel Eccleſiæ præcepto obligant.

422 IV. Rubricæ directivæ tantùm ſunt, quæ ſolùm quaſi conſulendo ad melius eſſe dirigunt, & manuducunt Sacerdotem, quidnam circa divinum Sacrificium fieri, vel non fieri conveniat. Ut de oratione ante, & poſt Miſſam, de ſervando numero Collectarum, de ſerviendo officio duplici, ſemiduplici, primæ, ſecundæ claſſis &c. De colore Veſtium, &c. Quæ, quia nec ipſæ Rubricæ ſub mortali præcipiunt, neque alio jure præcepta inveniuntur, ideò meritò Rubricæ tantùm directivæ cenſentur, abſque onere peccati gravis. Vide *Lugonem*, *Tamburinum*, *Gobat*, *Gavantum*, *alios*. His ſuppoſitis ſit

RESOLUTIO.

Gemina Generalis.

423 PRimo: Sacerdos ſub mortali tenetur obſervare ritus etiam accidentales ab Eccleſia præſcriptos in Rubricis Miſſalis præceptivis, quamvis levitas materiæ, vel inadvertentia ſæpè à mortali excuſent. Hæc conſtat ex modò dictis *N. III.* Et ſpecialis certiſſima *Regula* eſt: quando hæc vox habetur in Rubricis *graviſſimè*; certum eſt ſignificari peccatum mortale, habetur autem ſepties. 1. Si Sacerdos latinus conſecret in fermentato: 2. Si in vino corrupto, vel ſine aqua naturali admixta: reliqua quæres ipſe, invenies certiſſimè.

424 *Secundo*: Rubricæ directivæ ſolùm ſub veniali obligant per ſe loquendo, tribus tamen ſub mortali excluſis. 1. Ut nihil fiat animo inducendi novum ritum, ut quidam faciunt ſub Gloria in Eccleſiis, tu ſolus Sanctus MARIAM ſanctificans &c. Hoc enim per ſe grave, & graviſſimè prohibitum à S. Pio V. & Concilio Tridentino: 2. Nihil fiat cum ſcandalo, quod coram populo facilè poſſet oriri. 3. Non fiat ex contemptu, ſaltem implicito. Ut ſi quis ordinariè ut plurimùm nullam curaret obſervare Cæremoniam, vel Rubricam negligentia intolerabili (ait Gavantus) utique peccaret mortaliter; talis enim implicitè ſaltem cenſetur contemnere Rubricas ab Eccleſia ordinatas, aut certè velle novum ritum inducere. Hac ergo gemina regula obſervata facilè erit diſcernere peccata circa ritum Sacrificii. Exempli gratia breviter.

§. I. *Omittere.*

425 QUemcumque ritum, vel partem Miſſæ eſſentialem, vel accidentalem notabilem omittere citrà controverſiam mortale eſt. Ut qui conſecraret unam tantùm ſpeciem. Qui non ſumeret, qui omittit quamlibet orationem, vel periodum in Canonem tam minori ante, quàm majori à conſecratione: qui omittit oblationem hoſtiæ, & calicis, aut admixtionem aquæ modicæ: qui omittit totam epiſtolam cum Graduali, & Alleluja: totam poſtcommunionem, idem judicium eſto de ſimilibus.

426 Contrà: veniale tantùm eſſet omittere partem non notabilem, v. gr. collectam, vel commemorationem aliquam: Gloria, vel Credo, quando deberent dici; Evangelium ultimum ſpeciale, loco S. Joannis ſubinde dicendum; ſequentias quorundam feſtorum, imò & prophetias in feriis quatuor temporum, cùm ſint partes Miſſæ valdè extraordinariæ accidentales, Quintanadvenas apud Gobat *caſu* 23. *n.* 761. & in ipſo Canone ſpeciale *Communicantes*. ſeu *infra actionem* in feſtis Paſchæ, Pentecoſtes, & aliis quibuſdam: item unum, & alterum verbum Canonis, nomen unius Sancti in orationibus ante, & poſt conſecrationem, &c. uti contra aliquos nimis rigidè mortalizantes omiſſionem cujuſque verbi in Canone, docet communis DD. *Suarez*, *Fillincius*, alii *citati*. Quamvis enim in Canone propter reverentiam, & ſummam authoritatem, minor omiſſio ſufficiat ad peccatum mortale, quàm in aliis partibus Miſſæ; tamen omittere ſolùm unum, vel alterum verbum, terminos levitatis excedere, nullo fundamento oſtendi poteſt: quin etiam in ipſa conſecratione omittere voculam *enim*, ſecluſo contemptu, culpam venialem non excedere, ex communi DD. jam alibi indicatum eſt.

§. II. *Addere.*

IN Sacrificio Miſſæ, ultra ea, quæ Rubricis præſcribuntur, addere aliquid notabile, utique omnium conſenſu 427
mortale eſt ex genere ſuo, multò magis, quàm omittere, tum quia ex genere ſuo gravior eſt culpa commiſſionis, quàm omiſſionis; tum quia hic eſt majus periculum ſuperſtitionis, quæ longè faciliùs, & deformiùs fit committendo, quàm omittendo. tum quia id expreſſiùs prohibetur à S. Pio V. in Bulla Miſſali præfixa, & Conc. Trid.

Nihilominùs etiam hic materiæ parvitas excuſans à mortali locum habet. Exempli gratia ſi dicas plures collectas, 428
quàm præſcribant Rubricæ: ſi intra Sacrum, maximè dum cantum expectas, certas preces privatas, vel Pſalmum recites, Gobat *cit. num.* 753. non agit te reum peccati illius; ſi intra prolixum Credo, unam Horam minorem memoriter recites. At Tamburinus omnia ejuſmodi, culpæ venialis damnat. Sicut etiam, ſi Religioſi poſt Epiſcopum nominent nomen ſui Generalis, vel Prælati. Et quidem, ſi loco Epiſcopi, ejus omiſſo nomine, nomen ſui Generalis nominent, teſtatur Diana *par.* 2. *tract.* 14. *reſol.* 4. fuiſſe à Papa, & Congregatione Cardinalium damnatos peccati mortalis. Sed hoc neque credit Tamburinus *cit. cap.* 5. §. 3. *num.* 7. neque Rodriquez noſter, negans de hoc authenticè conſtare. Neque ego credo: aut ſi verum eſt, utique intelligendum erit, ſi fieret ad mutandum ritum, aut in contemptum Epiſcopi.

§. III. *Mutare Miſſam*

DEſignatam, nempè de die Dominico feſto duplici, 429
aut aliis diebus, quibus prohibetur fieri de feſto duplici, vel ſemiduplici; ut infra Octavas Epiphaniæ, Paſchæ, & Pentecoſtes, feria quarta Cinerum, & in vigilia Nativitatis, ac Pentecoſtes, &c. ſine gravi cauſa legere aliam Miſſam de Sancto aliquo alio, Votivam, vel de Requiem, &c. omnium conſenſu peccatum eſt, at ſecluſo contemptu, ac ſcandalo, non plus, quàm veniale juxta communem DD. *Suarez*, *Layman*, *Lugo*, *Diana*, *Tamburinus cit.* alii paſſim. Ratio eſt: quia Rubricæ iſtæ, etſi præceptum grave non contineant, continent tamen magnam convenientiam, cui abſque inordinatione, ac ordinis perturbatione, adeòque veniali culpa contraveniri non poteſt: atque etiam ſub veniali culpa omninò videntur receptæ omnium ſenſu niſi tamen juſta, & gravis cauſa omninò excuſet.

Cauſæ autem juſtè excuſantes, ut dictis diebus, alia Miſ- 430
ſa Votiva, de Requiem, vel Sancto aliquo celebrari poſſit, ſunt: 1. Bonum commune, vel neceſſitas publica, v. g. tempore belli, peſtis: ad impetrandam ſerenitatem, pluviam &c. 2. Quando corpus defuncti eſt expoſitum in Eccleſia, tunc die Dominico, vel Feſto (non tamen ſolemniſſimo Paſchæ, & ſimili) poſſe cantari Miſſam de Requiem, conceſſit Congregatio Cardinalium Sacrorum Rituum. 3. Ut pia teſtatorum voluntas impleatur, in feſto duplici, quod non eſt de præcepto, tolerari poſſe Miſſas de Requiem declaravit eadem SS. Rituum Congregatio: quæ & plura videre potes apud Gavantum. 4. Quando celebras in Eccleſia, in qua agitur dies feſtus proprius, non tantùm licitè potes, ſed etiam debes te conformare loco, ut habet ex communi Gavant. & Tambur. *cit.* ſervato tamen ritu Miſſalis Romani, niſi fortè haberi commode non poſſit. Denique ſingularis devotio cum neceſſitate conjuncta in raro caſu: ut, ſi in die Palmarum, & ſequentibus, quibus in Miſſa paſſio recitanda eſt (multo magis in Sabbatis quatuor temporum, &c. quando prolixæ Prophetiæ) tu præ debilitate, tam diù pedibus conſiſtere non valeas, ſingulari tamen devotione ad Sacrum afficiaris, Votivam de Paſſione Domini concedendam eſſe cenſent Tamburinus *lib.* 1. *cap.* 6. §. . His ergo, & ſimilibus æquivalentibus cauſis ceſſantibus maneat regula generalis tradita: diebus iſtis prohibitis non licet celebrare aliam Miſſam à currente, ſeu cum officio concordante, ſub peccato ſaltem veniali.

431 Dices 1. At promiſi Miſſam votivam, vel de Requiem pro tali die prohibito, accepto ſtipendio. Malè promiſiſti: ſervare non teneris, ſed debes celebrare Miſſam currentem. Neque cenſeris infideliter agere, ſi ordinationes Eccleſiæ tam rationabiles cuſtodias, cùm omnis promiſſio intelligatur facta, & obſervanda ſine præjudicio legum. Deinde non ſolùm omnis Miſſa eſt ejuſdem valoris, quæcunque legatur, unde petens non fraudatur ſuo fructu; ſed etiam ille affectus conformitatis, & obedientiæ ad ordinationes Eccleſiæ à Sacerdote applicatus ad petentes Miſſas alias, abunde compenſat privatam devotionem petentium, atque fructum, quem per preces proprias Miſſæ talis Sancti votivæ, vel funebris, lucrari poterat petens. 2. At, celebranda eſt Miſſa pro defuncto in Altari privilegiato, & occurrit feſtum duplex, vel ſimilis dies prohibitus? Reſp. Si in privilegio expreſſum eſt, ut legatur Miſſa de Requiem, privilegium eo die vacabit: quia per tale privilegium Pontifex non cenſetur diſpenſaſſe in aliqua lege Eccleſiaſtica: & ſimile privilegium ſemper intelligitur, ſalvo jure rubricarum. Modò autem habemus declarationem in Altaribus iſtis privilegiatis, diebus prohibitis privilegium etiam valere dicendo Miſſam currentem. 3. At vovi Deo, v. gr. ſingulis feriis ſextis dicere Miſſam de Paſſione: Sabbatis votivam de B. Virgine, & incidit feſtum duplex? Reſp. Non teneris voto pro illa die: Votum enim eſt de meliori bono; minus autem bonum eſt tua privata devotio, quàm obedientia, & obſervantia Ordinationis Eccleſiæ. 4. At Superior præcipit die ejuſmodi prohibito talem Miſſam celebrare? Non teneris præcepto. Nullus enim Prælatus inferior poteſt te obligare contra legem Superioris. At Confeſſarius pro Pœnitentia injunxit v. g. die Jovis dicere Miſſam de venerabili Sacramento? Non cenſetur comprehendiſſe dies prohibitos: alioquin non potuit te contra Rubricas obligare: lege currentem; vel differ. Aſt denique Epiſcopus ordinato mihi injunxit poſt primam Miſſam ſolemnem celebrare alias tres votivas de Spiritu Sancto, B. Virgine, & de Requiem, ſolent celebrari ſtatim conſequenter, & occurrunt meri dies prohibiti? Non debes celebrare. Non enim fuit intentio Reverendiſſimi Domini Ordinatoris, ut eæ Miſſæ celebrentur in feſtis duplicibus, vel ſimilibus prohibitis, ut ſingulariter advertunt Gavantus, eique conſentientes Tamburinus *l. 2. de Sacrific. c. 6. §. 6.* Gobat. *caſu* 21. *n.* 713. Quin Valentia, Caſtro-Palaus, atque Diana *par. 4. tr. 4. reſ.* 218. alii generaliter docent, ea, quæ Epiſcopus oranda injungit Ordinatis, non injungi ſub præcepto, ſed ſolùm obligare ex decentia, & congruitate: cùm verba imperativi modi ſint ambiguæ ſignificationis, nec ſemper, imò ſecundùm permultos Theologos per ſe ſola nunquam importent præceptum. Expecta ergo dies licitos pro tuis tribus Miſſis. Quamvis viderim eas paſſim celebrari ſine ſcrupulo, in communibus duplicibus feſtis: ſed nunquam laudare potui.

§. IV. *Defectus ſupplere.*

432 I. NEceſſariò ſupplendi ſunt defectus eſſentiales Sacrificii, ſpectantes, ſcilicet ad eſſentiam, vel integritatem Sacrificii, quippe verſantes circa materiam, formam, intentionem, conſecrationem, ſumptionem. Ratio clara eſt: quia alioquin Sacrificium, aut irritum redderetur, aut mutilum: Circa materiam, & formam exempla habes in Miſſali *loc. cit.* Circa intentionem non oportet eſſe ſcrupuloſum, jam enim ſuo loco audiviſti, vix unquam contingere, quin Sacerdos habeat ſufficientem intentionem virtualem ſaltem implicitam circa Hoſtiam Sacrificii. Quod ſi tamen omninò rationabiliter dubitaret, aut crederet, ſe non habuiſſe ullam intentionem ſufficientem, quod circa Hoſtias parvas ſubinde contingere poſſet, debet omninò repetere formam ſub conditione: quia defectus intentionis eſt ſubſtantialis. Caſus aliquos dabo infrà.

433 II. Non ſunt ordinariè ſupplendi defectus accidentales tantùm, & cæremonialiter, tam in recitando, quàm in agendo: Ut, ſi Sacerdos omiſit collectam aliquam, vel commemorationem, Gloria, Credo, extraordinarium Communicantes, & jam procul proceſſit, ſit rectum Evangelium, Epiſtolam, Præfationem non legit. Non tenetur, inquam, iſta repetendo ſupplere, eſto ſub veniali tenebatur iſta cavere, & non omittere. Quia gravior deordinatio, & irreverentia fieret in ſacra actione iſta repetendo, quàm facta ſit ea omittendo. Omnes. Quod ſi tamen Sacerdos, dum ſecretò orat, poſt pauca verba certò advertat, ſe aliquid notabile omiſiſſe, v. g. Communicantes in Canone, paululùm regrediendum, & repetendum erit, cùm id abſque omni incommodo fieri poſſit. Tillincius, Diana, Eſcobar, cum Tamburino *l. 2. Sacrif. cap.* 5. Si commemorationem omiſſam advertat tempeſtivè ante Secretas, adhuc illam cum ſecreta ſumat, ſi poſteà primùm, omninò omittat. Et hinc

434 III. Dixi: *Ordinariè*. Si enim aliquid notabile omiſſum ſit, & facilè ſine incommodo ſuppleri poſſit, utique ſupplendum erit. Ut, ſi Sacerdos latinus ante conſecrationem advertat panem non eſſe azymum, aut ſe aquam non infudiſſe vino, debet omninò curare offerri, & ſuppleri, ſi haberi poſſit, & ſine ſcandalo fieri poſſit: ſin minùs, debet eligendo minùs malum, potiùs pergere. Quia præceptum affirmativum Eccleſiæ de azymo, & aqua admiſcenda vino, minùs obligat, quàm præceptum divinum negativum de cavendo ſcandalo. At, quid ſi Hoſtia poſt conſecrationem auferatur à vento, volucre &c. & nulla alia haberi poſſit? Impoſſibilium nulla erit obligatio: ſumatur ergo calix ſolus. Quid ſi, tamen poſſit haberi Hoſtia parva conſecrata in Sacrario? probabiliſſime docet Tamburinus *cit.* ſatiùs eſſe illam adhibere, quàm unam tantùm ſpeciem ſumere, cùm enim eadem Hoſtia Chriſtus, ipſeque principalis Offerens ſit in omnibus Sacrificus, quælibet Hoſtia conſecrata videtur habere relationem ad quodlibet Sacrificium, ut ſaltem in tali neceſſitatis caſu ſubſtitui poſſit. Sed de hoc aliorum eſto judicium.

IV. Quodſi denique Sacerdos ipſe intra Miſſam deficiat 435 morte, phreneſi, deliquio diuturno: ſiquidem deficiat ante conſecrationem, nihil ſupplendum eſt; ſed Miſſa omittatur; quia nihil adhuc eſſentiale Sacrificii poſitum eſt: vel ſi Miſſa celebranda ſit, nova ab alio inchoetur, ſi verò deficiat poſt conſecrationem, debet alius Sacerdos perficere, incipiendo ab eo loco, in quo deficiens deſierat: Etiam non jejunus, etiamſi eſſet in ſtatu peccati mortalis, conetur elicere contritionem, cùm confeſſio mortaliter eo caſu permitti non poſſit, majorque ſit obligatio Sacrificii perficiendi, quàm confeſſionem præmittendi. Si autem Sacerdos moriatur poſt ſumptam jam Hoſtiam, poſſet alius Sacerdos perficere, ſumendo ſolum ſanguinem, abſque nova conſecratione ait Henriquez apud Bonacinam *hic diſp. 4. qu. ult. prop.* 10. Quòd ſi denique eo die nullus poſſit haberi Sacerdos, qui ſuppleat, Sacramentum in ſacrario reponatur, ut altero die ab alio ſumatur, ſecundùm omnes. Quid agendum, ſi Sacramentum miraculosè convertatur in ſpeciem carnis, vel pueri, aut ſanguinis, jam ſatis indicatum eſt ſuo loco *de Sacramento Euchariſtiæ, ſuprà c. 3. à n.* 524. Si enim mutatio non ceſſat, ponatur in ſacrario: nec alia nova Hoſtia conſecranda eſſet, quia Sacrificium jam rectiſſimè peractum eſt, quoad eſſentiam: quoad integritatem autem ſumptionis, Deus ipſe miraculosè operans diſpenſare cenſetur. Communis DD. cum S. Th. 3. *p. queſt.* 82. *art.* 4. Si plura deſideras, lege ad ſaturitatem Gavantum, Tamburinum *cit.* Gobat. *toto caſu* 23. & apud iſtos citatos.

SECTIO V.

Locus Sacer.

SUMMARIUM.

436 *In loco prophano celebrare mortale eſt.*
437 *Niſi urgeat neceſſitas (quæ, ubi, & quando?)*
438 *Qualiter permittere poſſint Epiſcopi celebrare in domibus ſæcularium?*
439 *Privilegium quoad hoc Fratribus Minoribus, & Prædicatoribus conceſſum.*
440 *Adhuc valet.*
441 *Quando Eccleſiam dicatur polluta,*
442 *Execrata, & interdicta?*
443 *In tali non licet celebrare; antequam reconcilietur.*
444 *Qualiter Eccleſia reconcilianda?*

M*Iſſa celebranda eſt in loco ſacro, id eſt, in Eccleſia conſecrata, vel ſaltem benedicta ab Epiſcopo: non polluta, aut execrata, vel interdicta; niſi neceſſitas urgeat, vel diſpoſitio Epiſcopi, aut privilegium aliud permittat.* Explico breviter.

§. I. *In Eccleſia conſecrata, vel ſaltem benedicta ab Epiſcopo.*

SEcùs faciens, & in loco prophano celebrans per ſe lo- 436 quendo ſine dubio mortaliter delinquit: ut contra *Sotum, Ludovicum, Lopez, Emanuelem Sà*, & paucos alios docet communiſſima DD. meique citati omnes unanimiter. Et ratio eſt: quia talis tranſgreditur præceptum Eccleſiæ, ob graviſſimas cauſas latum, ut videre eſt in diverſis, rigidiſque Canonibus *de Conſecratione diſt.* 1. ut cap. *Nullus Presbyter*. Sylveſter Papa ita decernit: *Nullus Presbyter Miſſas celebrare præſumat, niſi in conſecratis ab Epiſcopo locis, qui ſui particeps de cætero voluerit eſſe Sacerdotii.* Quæ ultima verba graviſſimam pœnam ſuſpenſionis inſinuant, & conſequenter peccatum mortale. Et *ibidem c. ſicut*, Felix Papa ſic ſtatuit: *In aliis, quàm Domino ſacratis locis, Miſſas cantare, aut Sacrificia offerre, non licet, niſi ſumma coegerit neceſſi-*

neceſſitas. Quòd tamen præceptum quoad ſummam neceſſitatem multùm mitigavit uſus, ut in quavis etiam non ſumma, etiam non magna neceſſitate ſecùs facere liceat, ut mox patebit. Denique accedit graviſſima prohibitio Concilii Tridentini *ſeſſ. 22. in Decreto de obſervandis, & vitandis in celebratione Miſſarum*, quod leges faciliùs tu, quàm ego deſcribam. Nunc exceptiones explicandæ. Niſi

437 I. Neceſſitas urgeat, qualis cenſetur eſſe. 1. Si Eccleſia diruta ſit, *cap. concedimus, de Conſecratione diſt.* 1. 2. Si populum in ſolemni feſto, vel peregrinatione templum non capiat. 3. In bello, ac caſtris, ſed pro diebus feſtis tantùm, ne milites careant Sacro. Diebus enim profeſtis ſolùm permittitur Generalibus, & Ducibus primariis in ſuis tentoriis. 4. In longa navigatione, attamen in portu, vel litore appulſa navi, non in ipſo mari, vel flumine, ob periculum effuſionis S. Sanguinis: quo ſecluſo, ſi nimirùm mare, vel flumen omninò tranquillum ſit, ſine ullo tempeſtatis indicio, & adſit aliquis Sacerdos, vel Diaconus, qui poſt conſecrationem Calicem firmiter teneat, non eſſe illicitum, docent multi Doctores apud *citatos*. Idemque navigantibus in Indias, utique pro majori ſecuritate Luſitanis conceſſum eſt à Clemente VIII. & Paulo V. Idemque ſentiendum in itinere longo terreſtri per loca deſerta, aut Infidelium. Suarez *diſp.* 82. Layman *cap.* 5. alii communiter.

438 II. Diſpenſatio, vel permiſſio Epiſcopi, ob juſtam cauſam. Jure communi quidem *cap. Miſſarum de Conſecrat. d.* 1. Epiſcopi amplam habent facultatem permittendi Sacra fieri in quolibet loco honeſto, quamvis non deputato ad ſolos uſus ſacros: modò *Concil. Trid. cit.* non quidem auferente totaliter, ſed multùm reſtringente illam facultatem, non poſſunt permittere in privatis domibus ſæcularibus pro perſonis à ſe diverſis, ac extraneis, niſi ex rationabili cauſa tantùm: qua ſubſiſtente, (uti eſt longa infirmitas cum impotentia adeundi ſacra loca) adhuc poſſunt permittere, ut in quocunque loco honeſto ſuper Altare portatile Miſſæ celebrentur: ut praxis obtinuit, & docent *Navarrus, Vaſquez, Tannerus, Barboſa*, alii cum Laym. *tract.* 5. *cap.* 3. *n.* 4. Tambur. *lib.* 1. *c.* 4. §. 2. Diana *p.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 43. ſed hæc ipſi viderint.

439 III. Privilegium. Quale Fratribus Minoribus, & Prædicatoribus conceſſit Honorius III. cap. In his de Privilegiis: his verbis: *Fratres Prædicatores, & Minores, ubicunque fuerint ſine Parochialis Juris præjudicio, cum Altari valeant viatico celebrare*. Sixtus IV. *ut in quocunque loco congruo, & honeſto ſuper Altare portatile celebrare liberè, & licitè poſſint*. Et Alexander VI. *ut poſſint celebrare in cameris ſæcularium, vel in plateis*. Verùm hæc Privilegia fuiſſe revocata, contendunt multi Doctores: Navarrus, Suarez, Henriquez, alii. Et videtur ſignificare Gregorius XIII. qui poſt Concilium Tridentinum PP. Societatis novum privilegium concedens in Brevi ſic loquitur. *Uſum Altaris Viatici à fel. rec. Paulo P. III. Societati veſtræ conceſſum, & deinde à Concilio Tridentino univerſè ſublatum, vobis eatenus reſtituimus, ut inter miſſiones in quovis loco decenti &c. Miſſas dicere &c.* (quo quidem privilegio in iis terminis, & nos per communicationem gaudemus, & utimur) ubi Pontifex expreſsè dicit illud Privilegium Pauli III. *univerſè*, & conſequenter aliorum Pontificum ſuprà nominatorum eſſe ſublata per Concilium Tridentinum. Tamburinus *cit.* negat conſequentiam, quia Privilegium Honorii continetur in corpore juris, non item illud Pauli Tertii. Itaque

440 IV. Privilegium prædictum non eſſe ſublatum per Tridentinum, ſed adhuc in ſuo robore eſſe probabiliſſimè docent Rodriquez, Salas, Diacoſtillus, & alii, & probabile cenſent Diana, & Lugo, ac probabiliùs Tamburinus *cit. lib.* 1. *c.* 4. §. 3. *n.* 10. Inſpiciamus textum Concilii in Decreto ſupradicto. *Non patiantur* (Epiſcopi) *in privatis domibus, atque omninò extra Eccleſiam, & ad divinum tantum cultum dedicata Oratoria, ab eiſdem Ordinariis deſignanda, & viſitanda, ſanctum hoc Sacrificium à ſæcularibus, vel Regularibus quibuſcunque peragi, non obſtantibus privilegiis, vel exemptionibus quibuſcunque*. Audis? hoc textu directè non revocari noſtra privilegia, ſed ſolùm Epiſcopos juberi, ut prohibeant nos iis uti. Unde non prohibente, nec contradicente Epiſcopo, adhuc poterimus iis uti, ut rectè concludit Rodriquez noſter *tom.* 1. *QQ. Reg. p.* 43. *art.* 5. *fine* quem lege. Sermo ſemper fuit de locis prophanis, ac ſæcularium domibus. Nam Religioſorum Privilegiis reſpectu ſuarum domorum nihil derogavit Concilium Tridentinum, adeòque hi poſſunt Miſſas legere in ſuis Cellis, quando ſunt ægri, aut in ſuis grangiis, ſeu villis, ac ſuburbanis ædibus: nam talia loca non cenſentur prophana, ſeu domus privatæ, de quibus loquitur Concilium, ſed ſunt domus Communitatis Religioſæ. Ita cum Rodriquez *cit.* Lezana *tom.* 3. *Summæ v. Altare*. Diana *par.* 9. *tract.* 1. *reſol.* 34. alii apud ipſos.

§. II. *In Eccleſia non polluta, execrata, interdicta.*

441 I. Eccleſia polluta dicitur, quando in ea fit aliquid criminoſum, vel injurioſum ob maximam indecentiam Sanctitatis loci. Utpotè: 1. Quando in ea fit homicidium voluntarium, & injurioſum, ſaltem ipſi immunitati loci, ut ſi etiam fieret ex juſtitia publica: itemque injurioſa, ac notabili effuſione ſanguinis. 2. Voluntaria emiſſione ſeminis humani, cum, vel ſine coitu, aliquo modo notoria. 3. Si in ea excommunicatus non toleratus, ſcilicèt nominatim denunciatus, vel notorius percuſſor Clerici ſepeliatur ante, vel ſaltem poſt mortem ad hunc finem non abſolutum. 4. Si in ea Paganus, vel Infidelis ſepeliatur. Jura, ſi deſideres, citata reperies apud Laym. alioſque citatos paſſim.

442 II. Execrata Eccleſia dicitur, quando alia cauſa amittit conſecrationem, ſeu benedictionem, ita ut denuò conſecrari, ſeu benedici debeat. Execratur autem Eccleſia tunc ſolùm, quando tota, vel majori parte deſtruitur, ut integra, vel quaſi integra reædificari debeat. Ut ſi unus paries cum cruſta corruat: ſecùs, ſi tectum ſolùm, vel tholus, vel aliàs una pars poſt aliam ſucceſſivè deſtruatur, & reædificetur. Unde polluta Eccleſia, polluuntur ſimul omnia Altaria fixa in ea: at non execratâ Eccleſia, execrantur etiam Altaria, alias integra, & ſalva. Qualiter autem Altaria, & vaſa ſacra execrentur, ſeu conſecrationem amittant, per occaſionem dicetur ſuis locis. Interdicta tandem Eccleſia dicitur, quando Pontifex in ea ob cauſam prohibet celebrari divina, de quo in materia de Cenſuris.

443 III. In Eccleſia ergo ita polluta, vel execrata, antequam reconcilietur, non licet celebrare Miſſam, niſi ex gravi cauſa: *Omnes*. Ratio patet ex terminis: Quia pollutio Eccleſiæ, & execratio, in re nihil aliud eſt, quàm prohibitio, & velut irregularitas, vel cenſura jure Eccleſiaſtico introducta, ut ne ſacra, & alia divina officia in ejuſmodi Eccleſia, vel loco fiant, ob ſpecialem indecentiam Divinorum: quæ prohibitio in re tam gravi reverentiam tanti miniſterii concernente, utique obligat graviter, nimitùm ſub mortali. Ex communi Laym. *lib.* 5. *tract. cap.* 5. *num.* 7.

Dixi tamen: *Niſi ex gravi cauſa*. Nam in caſu juſtæ neceſſitatis, ut ſi populus diù deberet manere abſque auditione Sacri, & divinorum, aut viaticum moribundo miniſtrandum, omninò licebit in tali Eccleſia polluta, vel execrata celebrare, de licentia tamen Epiſcopi, ſi adiri is commodè poſſit: alioquin etiam ſine licentia. DD. cit.

444 IV. Qualiter Eccleſia polluta reconcilianda ſit, vide Rituale, ac Pontificale Romanum. Dico compendio. Si Eccleſia conſecrata fuit, reconſecratio fieri debet à ſolo Epiſcopo, vel Privilegium habente, uti habent Prælati Regulares in ſuis Eccleſiis, obtenta tamen aqua Gregoriana ab Epiſcopo ſolo benedicenda cum vino, & cinere. Si non conſecrata, ſed tantùm benedicta fuit, reconciliatio de licentia Epiſcopi, ſi adiri poſſit, aliàs ſine licentia, poteſt à quocunque ſimplici Sacerdote fieri cum communi aqua benedicta, & forma præſcripta in Rituali. Addit cum multis Diana *part.* 1. *tract.* 14. *reſol.* 67. ſi ſimplex Sacerdos etiam bona, imò ſecundùm Sà, & Tamburinum, etiam mala fide in tali Eccleſia polluta celebraverit, ſufficienter cenſebitur conſecrata, cùm Miſſæ celebratio ſit ſacratior omni alia ſacratione, vel conſecratione. Verùm cum aliis longè probabiliùs repugnat Laym. *cit. cap.* 5. *num.* 13. Et nos ſuprà &c.

SECTIO VI.

Tempus Miſſæ.

SUMMARIUM.

445 *Quavis hora poſt auroram, & ante meridiem celebrare licet.*
446 *Quanto tempore ante auroram, vel ortum ſolis univerſim liceat?*
447 *An, & quale peccatum ſine juſta cauſa celebrare notabiliter ante auroram, vel poſt meridiem?*
448 *Cauſa ſic notabiliter anticipandi, &*
449 *Differendi Miſſam poſt meridiem.*
450 *Quotidie licitum eſt celebrare per ſe loquendo.*
451 *Excepto die Paraſceves.*
452 *Quid faciendum Parocho, qui feria quinta Cœnæ omiſit conſecrare Hoſtiam majorem pro officio diei ſequentis, nec etiam minores Hoſtias habet?*
453 *Tam die Jovis in Cœna Domini,*
454 *Quam Sabbato ſancto fas eſt cuilibet Sacerdoti celebrare privatim.*
455 *Regulariter nonniſi ſemel celebrare licet in die.*
456 Uſque ad num. 460. *Quibus caſibus liceat ſæpiùs?*
460 *Vi ordinis nullus Sacerdos tenetur quotidie celebrare,*
461 *Tamen aliquoties in anno.*

462 Et quidem Parochus, ſeu curam habens, toties, quoties Parochianis tenetur Miſſam audire.
463 Beneficiati toties, quoties in Fundatione exprimitur.
464 An Parochus pro Miſſa die Dominico, vel Feſto celebranda poſſit ſumere ſtipendium.

§. I. *Qua hora celebrandum licitè?*

445 QUacunque hora poſt auroram, & ante meridiem poſſe Miſſas privatas dici, clarè dicunt Miſſalis Rubricæ §. 15. ita nimirùm, ut Miſſa ſaltem in initio auroræ finiatur, & ante meridiem, ſeu duodecimam auditam ſaltem inchoata ſit; ut habet communis ſenſus Doctorum, & conſtat ex praxi, & conſuetudine recepta Eccleſiæ. Per auroram autem omnium ſenſu intelligitur primum diei crepuſculum, ſeu articulus ille temporis, quo primùm apparet in Cœlo veſtigium adventantis diei: inchoat autem aurora ante ſolis ortum, ſecundùm Reginaldum quadrante horæ; ſecundùm Henriquez media hora, ſecundùm Azurium, horæ quadrante: ſecundùm Suarez mox citandum, & alios communiùs, & probabiliùs, ſeſqui-hora. Qua ſententia ſuppoſita, pono breves reſolutiones.

446 I. Univerſim licèt Miſſam inchoare duabus horis ante ortum Solis: ſic enim adhuc ad initium auroræ finietur. Ita Rodriquez noſter, alii cum Suarez *diſp.* 8. *ſect.* 6. Tamburino *cit. lib.* 1. *c.* 6. Ulteriùs, cùm Religioſi habeant privilegium celebrandi una hora ante diem ſive auroram, his licitum erit tribus horis ante ortum Solis Miſſam inchoare, ut cum aliis rectè infert Suarez *loco cit.* etſi Layman tantùm concedat duas horas cum dimidia. Contrà Diana *p.* 2. *tract.* 14. *reſol.* 34. *ſeq.* more ſuo concedit poſſe inchoare duabus horis poſt mediam noctem. Tandem univerſaliter rectè obſervat Dicaſtillus apud Gobat. *Caſu* 7. *n.* 198. auroram hic eſſe accipiendam non mathematicè, quotuſquiſque enim hanc ſemper attinget? ſed moraliter cum majori latitudine ea uſu communi: ideòque Germanis, aliiſque Septentrionalibus nullum eſſe movendum ſcrupulum peccati, licèt in hyeme multò ante auroram ſacrificent. Nec omninò ineptè quidam Recentiores, (ut audivi, nondum legi) exiſtimant auroram, & ortum ſolis non debere, attendi ſecundùm differentias temporum anni, ſanè æqualiſſimas; ſed ſecundùm quandam mediocritatem, qualis eſt circa æquinoctium: & ſic etiam in ſuprema hyeme licitè celebrari manè poſt horam quartam, quia poſt illam horam in æquinoctio brevi incipit crepuſculum: etſi tunc temporis hyberni vix poſt ſextam incipiat. Nun omninò diſplicet mihi. Vide, an etiam tibi?

447 II. Peccat itaque, qui abſque juſta cauſa celebrat, aut longiùs ante auroram (de quo ſatis dictum, rarùmque peccatum) aut tardiùs poſt meridiem, notabili tamen ſpatio interlapſo: Azurius tertiam horæ partem, Layman mediam horam, Bonacina tres quadrantes, Sylveſter horam requirit, ut quis peccet. At quàm graviter? Mortaliter: Affirmat Azorius *tom.* 1. *lib.* 10. *c.* 25. Fagundez, Gavantus aliis. Certè tamen nec S. Thomas *quæſt.* 82. *art.* 2. nec Suarez, Tannerus, Layman, Coninch. meminerunt mortalis delicti. Et conſcientiæ rigidæ Canoniſta, & Caſiſta Navarrus *Manual. c.* 25. *num.* 85. teſtatur, ſe frequenter, præſertim diebus ſe is ad ſatisfaciendum præcepto, ſacrificaſſe uſque ad horam nonam, quæ eſt noſtra tertia: idque eſſe per ſe licitum, cùm nuſquam prohibeatur. Suarez quidem *cit. ſect.* 4. negat hanc ſententiam eſſe tutam; quippè contrariam conſuetudini: approbat autem, & benè oſtendit iſtam conſuetudinem contrariam non eſſe obligatoriam, cum multis Dicaſtillus, eumque citans Gobat *ibidem num.* 202. intellige autem per ſe, ſecluſo ſcandalo. Et quidquid ſit de hoc: inſuper dictum eſt: *abſque juſta cauſa*. Nam communiter.

448 III. Anticipare Miſſam ante tempus præfinitum licèt in ſequentibus caſibus. 1. In caſu neceſſitatis, ut moritu ro detur viaticum. Quo caſu licere Sacrificium inchoare etiam ſtatim poſt mediam noctem, contra Henriquez meritò docent Layman *l.* 5. *tract.* 5. *c.* 4. Diana *cit. tract.* 14. *reſol.* 33. Dicaſtillus cum Gobat. *n.* 2-0. 2. Ubi eſt conſuetudo rationabilis, ut opifices, & famuli ſummo manè poſſint audire Sacrum, Navarrus ſuprà, Layman *cit. num.* 3. alii. 3. Ex privilegio, quo Epiſcopi, & Regulares poſſint celebrare una hora ante auroram, adeòque tribus circiter horis ante ortum Solis, ut jam *n. præced.* 2. *dictum* 4. Ea ſpeciali diſpoſitione Eccleſiæ, in nocte Nativitatis, in qua non tantùm primam Miſſam pro media nocte deſignatam, ſed omnes tres Miſſas dici poſſe ante auroram contra *Sylveſtrum*, *Fernandez*, & alios, rectiùs docent communiter alii, *Suarez*, *Coninch*, *Layman*, *Diana cit.* & videmus id fieri etiam à doctis, piis, & timoratis Sacerdotibus. Convenientiſſimum tamen fore, dicere alias Miſſas ſingulas tempore præfinito in Miſſali, nulli dubium eſt.

IV. Differre Miſſam poſt meridiem primùm inchoando 449
Sacrum, etiam certò licèt in his caſibus. 1. In eodem caſu neceſſitatis, ſuprà: ne ſcilicet infirmus ſine viatico moriatur, ſaltem licebit uno, vel altero quadrante poſt meridiem inchoare Sacrum. Communis apud citatos. 2. Ob ſupplicationem, vel proceſſionem publicam poſt meridiem protractam, præſertim ſi adſint die feſto, qui non audierunt Sacrum. 3. Similiter ob funus Principis tamdiù protractum. 4. Si Sacerdos propter iter tamdiù impeditus fuit, etiam integra hora poſt meridiem celebrare poterit, ſaltem die feſto, vel dominico: cum aliis Layman. *cit. cap.* 4. *n.* 4. Denique poſt Navarrum, & alios, Diana *cit. par.* 2. *tract.* 24. *reſol.* 34. reſolvit, Religioſos ex ſuis privilegiis poſſe celebrare uſque ad tres horas poſt meridiem: poſt tertiam verò minimè: quod fortè intelligendum eſt ex rationabili cauſa aliqua: alioquin tutiſſimum ſervare Rubricas, & conſuetudinem locorum.

§. II. *Quibus diebus licet celebrare?*

QUotidie licitum, imò conſultum, & ſanctum eſt ce- 450
lebrare, per ſe loquendo, & ſecluſa prohibitione Eccleſiæ. Sic Theologi, ac Patres unanimiter. Et confirmat exemplum primitivæ Eccleſiæ. Hinc S. Andreas Idolis immolare juſſus Tyranno reſpondit. *Ego quotidie immolo Deo Agnum immaculatum in Altari*. Ratio clara eſt: quia ſacrificare per ſe bonum eſt. Et meritò dixi: *per ſe loquendo*. Per accidens enim ſæpè prohiberis celebrare. Ut ſi non ſis diſpoſitus, utpotè exiſtens in mortali ſine copia Confeſſarii, nec urgeat alia neceſſitas celebrandi; ſi cenſura, vel irregularitate impeditus: ſi aliquid requiſitum deſit: juxta prædicta ſuperiùs. Dixi item: *ſecluſa prohibitione Eccleſiæ*, ut in interdicto; & ſpecialiter tribus poſtremis diebus hebdomadæ ſanctæ: de quibus breviter aliqua ſpecialia.

I. Feria ſexta in Paraſceve penitus interdicitur Sacrifi- 451
cium incruentum, eò quòd eodem die peractum ſit, & ab Eccleſia recolatur Sacrificium cruentum in Cruce. *c. Sabbato de conſecrat. diſt.* 3. ac proinde licèt eo die celebretur aliquod feſtum fori, v. gr. Annuntiationis Beatæ Virginis Mariæ non tamen tenentur fideles intereſſe officio illius diei, quippè quod non eſt propriè Miſſa: ut ea communi DD. & declaratione Cardinalium rectè docet Diana *par.* 2. *tract.* 14. *reſol.* 62. Non tamen prohibemur eo die Euchariſtiam ſumere, & aliis miniſtrare, cùm de hoc nulla extet prohibitio. Quòd autem Congregatio Cardinalium declararit, non licere miniſtrare, niſi infirmis, ut idem Diana, & Gavantus referunt, noſtras partes obligatoriè nondum attigit. Quin aliqui Recentiores cenſent, eo die poſſe ſacrificare ad providendum moribundum, ſi alia Hoſtia deſit. Et ſi feſtum Annuntiationis incidit in eum diem, poſſe Epiſcopum dare licentiam ſacrificandi, ut ſatisfiat præcepto audiendi Sacrum, cenſent *Azorius*, *Suarez*, *Reginaldus*, *Molfeſius*, alii apud Barboſam *de poteſt. Epiſcopor. c.* 2. *nu.* 42. Quod licèt probabile ſit, non tamen ſcitur unquam practicatum, ne Romæ quidem, ut videre eſt apud Gobat. *cit. caſu* 7. *n.* 213. At hic aliud dubium valde delicatum.

II. Parochus quidem in celebri oppido feria quinta Cœ- 452
næ omiſit conſecrare ſecundam Hoſtiam majorem pro Officio ſequentis diei Paraſceve: neque ſine gravi ſcandalo, & obmurmuratione poteſt Officium illud intermittere: quid agendum? Reſpond. Loco majoris ſumat parvam Hoſtiam conſecratam pro communicaturis: (prout etiam fieri deberet defectu majoris Hoſtiæ pro Sepulchro, ubi talis poni ſolet) ex duobus malis eligendo minùs malum admirationis, vel obmurmurationis alicujus. At ne quidem parva particula conſecrata ſupereſt. Infandam incuriam meritò graviſſimè plectendam! Aut ergo Parochus ille Sacellanum habet, vel alium Sacerdotem habere poteſt, hunc faciat manè privatim celebrare Miſſam de Paſſione, vel Cruce, & ſimul conſecrare Hoſtiam pro Officio, die publicè celebrando. Si ſolus ſit in pago, ipſe ſimiliter priùs privatim celebret, non ſumpta ablutione, & poſt publicè peragat Officium diei: acturus quidem contra duplex præceptum Eccleſiæ, unum de non communicando bis: alterum de non celebrando illo die: ſed utrumque poſitivum Eccleſiæ tantùm cedere debebit legi naturali de non dando ſcandalum proximo, præſertim integræ communitati. Ita de hoc ſingulari caſu, certè tamen non Ficto, ſed meo etiam tempore, non ita pridem facto, ſolus, quem ſciam ſolers P. Gobat. *cit. caſu* 7. *n.* 217. 218.

III. Die Jovis ſacro, ſeu in Cœna Domini, etſi pulcher- 453
rima ſit conſuetudo, ut unus tantùm Superior celebret, reliqui omnes more Laicorum communicent ad imitationem Chriſti, & Apoſtolorum, ſimpliciter tamen fas eſt, cuilibet Sacerdoti celebrare ſaltem privatim: imò & publicè ex rationabili cauſa, ut ob devotionem populi Sacrum petentis, & ſummo intereſſe non petentis. Ita communis Doctorum

rum maximè Germanorum. Tannerus *diſp.* 5. *quæſt.* 10. *n.* 8. Laym. *lib.* 5. *tract.* 5. *cap.* 4. *num.* 9. Dicaſtillus *hic tract.* 5. *diſp.* 4. *num.* 28. teſtans de ſua 25. in Germania annorum praxi: Buſembaum *lib.* 6. *tract.* 3. *dub.* 3. addens tamen eo die licere privatim celebrare, at non poſt Miſſam ſolemnem ampliùs: rationabiliter. Ratio ſufficiens eſt: quia id nulla univerſalis lex, vel conſuetudo prohibet. De particulari rectè ſic loquitur Laym. Si quo tamen loco in aliquo Sacerdotum Conventu quaſi ſub præcepti obligatione vigeat conſuetudo communicandi more laico, non oportet ſine Prælati licentia celebrare.

454 IV. Eademque eſt ratio Sabbati Sancti. Ita citati Germani omnes: ac multos referens Barboſa *de officio, & poteſtate Parochi par.* 1. *cap.* 11. *num.* 50. Lugo *diſp.* 20. *de Euchariſtia numer.* 19. Tambur. *lib.* 1. *Sacrific. cap.* 6. cenſent practicè tutum eo die facere privatum Sacrum (imò & publicè, ſi eò die incidat feſtum fori, ut vidimus fieri anno 1666. eo die incidente feſto Sancti Georgii.) ratio eadem, quæ ſuprà. Nam conſuetudo, quòd eo die in una Eccleſia non fiat, niſi unicum Sacrum Solemne, ex nullo canone obligat. Nimis enim diu exolevit ille Canon. *cap. Sabbato de conſecrat. diſt.* 3. quòd illo biduo proximo ante Paſcha penitùs non celebrentur Sacramenta: cùm ubique terrarum eo Sabbato celebretur ſaltem unum Sacrum. ¶ At quale Sacrum fiet iſtis duobus diebus? In cœna Domini fiet utique de feria. In Sabbato ſancto fiet itidem Sacrum diei præmiſſa confeſſione, incipiendo à Kyrie eleiſon cum Magnificat juxta præſcriptum Miſſalis. *Dicaſtillus, Gavantus, Tamburinus,* Lugo *citati.* Diana *par.* 11. *tract.* 8. *reſol.* 66. alii alias Miſſas, vel de feſto occurrente, vel votivas permittunt. Gobat vellet etiam utrovis die facere privatim Miſſam de Requiem pro alio pridie defuncto, & ſe ſic feciſſe teſtatur pro defuncta Abbatiſſa aliqua, quem vide *cit. caſu* 7. *a num.* 144.

§. III. *Quoties in die celebrandum?*

455 Regulariter non licèt niſi ſemel ſub gravi peccato. Ita enim ad hanc ipſam quæſtionem reſpondit Innocentius II. *cap. conſuluiſti de celebratione Miſſarum.* Hanc prohibitionem (nam certum eſt anteà licuiſſe ſæpiùs pro libitu) primò factam fuiſſe ab Alexandro P. II. (qui obiit anno 173.) exiſtimat Baronius *tom.* 2. *ad annum Chriſti* 940. probatque *ex cap. ſufficit de conſecrat. diſt.* 1. Ejuſdemque prohibitionis cauſam duplicem indicat ibidem Alexander. 1. Quia Chriſtus tantùm ſemel eſt paſſus, *ut igitur oſtendamus ejus paſſionem unicam, eſſe ſufficientem pro redimendo mundo, tantùm ſemel in die ſacrificamus.* Altera, ut tanto majori cum reverentia, & præparatione Miſſam dicamus; *cùm valde ſit fælix, qui unam dignè celebrare poteſt:* ait ibidem Pontifex. Tamque rigidè recepta eſt iſta prohibitio, ut omnes Theologi, & Canoniſtæ uno ore damnent peccati mortalis iſtum, qui abſque legitima cauſa bis in die ſacrificat. Dixi autem regulariter. Excipiuntur enim caſus nonnulli, in quibus vel certò, vel probabiliter permiſſum eſt bis litare.

456 *Primus* caſus eſt in die Natali Domini, quo in honorem triplicis Nativitatis Domini, æternæ, temporalis, & ſpiritualis conceſſum eſt ter Miſſarum ſolemnia celebrare *cit. cap. ſufficit.* Quamquam nullus ad id teneatur, ſed unum ſufficiat (ſicut & nemo tenetur eo die, niſi uni Sacro intereſſe juxta communem DD.) idque etiamſi Sacellanus, vel Parochus ſis, ut docent Barboſa *De Officio Parochi c.* 11. *n.* 8. Verùm Gobat *caſu* 6. *n.* 186. rectè monet Parochum obſervare debere morem ſuo loco receptum. At, quid ſi Parochus habeat duas Parochias ob neceſſitatem à ſe ſolo providendas, poteritne in utraque facere tria, & ſic eodem die 6. Sacra? Reſpondet poſt alios Gobat. *ibid.* 188. Si Parochus aliàs ſingulis Dominicis, & Feſtis conſuevit in utraque Parochia celebrare ſemel, poſſe in Natali Domini bis, imò & ter: cùm enim duorum Parochorum onera ſuſtineat, videtur etiam ſentire debere commodum, & favorem duorum, tum pro ſe, tum pro ſuis Parochianis, juxta notas utriuſque juris regulas. Verùm ego cenſeo ſtandum judicio, & diſpoſitioni Ordinariorum: illud autem clarum eſt. Si feſtum Natalis Domini in utraque Parochia non eodem die, ſed juxta diverſa Calendaria decimo diverſo die celebretur, poſſe in utraque ter celebrari: ſicut ſi ego Auguſta poſt cultum jam tribus Sacris Natalem Domini, mitteret Seffingam propè ulmam, ibi 4. Jan. liquido poſſum rurſus facere id ipſum. Vide Dianam *cit. par.* 11. *tract.* 5. *reſol.* 23. Gobat *caſu* 6.

457 *Secundus* ergo caſus eſt: quando Parochus debet proſpicere pluribus Parochiis, nec poteſt commodè habere Cooperatorem, tunc enim licitè, bis, terve Miſſam dicet, vel cantabit, certum apud omnes, Suarez *diſp.* 80. *ſect.* 3. Lugo *Reſp. moral. lib.* 1. *dub.* 12. Diana *par.* 11. *tract.* 5. *reſol.* 23. Nam caſus neceſſitatis excipitur ipſo *cit. c. conſuluiſti.* Quid ſi autem die prophano devotio populi exigat duo, vel tria Sacra in diverſa, vel etiam eadem Parochia tua? (ut ſi superveniat poſt Sacrum tuum inexpectata proceſſio cupientium habere Sacrum) Suarez, & Lugo modò citati, pluribus allegatis concedunt, niſi conſuetudo obſtet, poſſe bis, terve fieri. Et utique ſi tempore peſtis exiſtat unicus in urbe Sacerdos, poterit pro ſolatio multorum petentium litare de die bis in diverſis Eccleſiis: *interrogandum tamen Epiſcopus, ſi poſſit,* ait Gobat. *num.* 189. *fine.*

Tertius caſus eſt: quando moribundo præbendum eſt 458
viaticum, nec habetur Hoſtia conſecrata. Communiſſima. Et quidem tunc licere ſecundò celebrare etiam non ampliùs jejuno Sacerdoti (ſumpta, ſcilicet, in priori Sacro ablutione) ſufficienti authoritate, etiam Tamburini *lib.* 4. *Sacrific. c.* 6. §. 8. probat Gob. *Alphab. communicantium, caſu* 19. In praxi, ſi Sacerdos in primo Sacro moneatur ante ſumptionem ſuæ Hoſtiæ, frangit particulam ex illa reſervanda pro ægroto: ſin primùm poſt ſumptam Hoſtiam, ſumat & ſanguinem, omiſſa purificatione, peragat reliqua ſicut in die Nativitatis, moxque inchoabit novum Sacrum. Sed fortè, dum facio alterum Sacrum, morietur ægrotus: ergo omitte, & occurre cum ſacro oleo, ac abſolve, ſi capax eſt. Neutiquam autem licet uti compendio ſimplicium Sacerdotum, ut vocat Layman *cit.* qui eo caſu, ante vel poſt ſumptionem Sanguinis conſecrant unam ſolam particulam. Eccleſia enim ſecuta inſtitutionem Chriſti nunquam permittit unam tantùm ſpeciem conſecrare, niſi quandoque in ordine ad perficiendum ſacrificium jam ſubſtantialiter inchoatum, atque etiam eo caſu licere conſecrare unam tantùm ſpeciem, docent Theologi ferè omnes contra Alenſem, Majorem, Adrianum, teſte Chappeavillе. *De Sacram. miniſt. tempore peſtis c.* 4. *q.* 20.

Quartus caſus: quando jam dicta Miſſa ſupervenit per- 459
ſona notabilis, v. gr. Epiſcopus, quem decet quotidie audire Sacrum, ait Navarrus *cap.* 25. *n.* 87. poſt Sylveſtrum *v. Miſſa qu.* 7. Aut quando repentè poſt dictam Miſſam corpus defuncti occurrit ſepeliendum, & conſuetudo habet, ut non ſepeliatur ſine ſacro: Iidem *ibidem* plures adferunt caſus, quos non exſcribo. Quia in omnibus ejuſmodi caſibus attendenda eſt conſuetudo locorum, & ordinatio Epiſcoporum. Vide Layman, & alios citatos.

§. IV. *Quando, vel quoties tenetur Sacerdos celebrare?*

Certum eſt vi Ordinis, ſecluſa alia obligatione nullum 460
Sacerdotem teneri celebrare quotidie; cùm nullum alibi extet ejuſmodi præceptum. Contrà verò etiam certum videtur, omnem Sacerdotem debere ſaltem aliquando celebrare, niſi juſto impedimento excuſetur. Deducitur ex verbis Chriſti: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis *Apoſtolis, eorumque in Sacerdotio ſucceſſoribus, ut offerrent, præcepit,* ut declarat Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 22. *c.* 1. Quando autem, & quibus temporibus teneatur Sacerdos celebrare, idem Concilium *ſeſſ.* 23. *c.* 14. *de reformatione* ſic ſtatuit: *Curet Epiſcopus, ut (Sacerdotes) ſaltem diebus Dominicis, & feſtis ſolemnibus, ſi autem curam animarum habeant, tam frequenter, ut muneri ſuo ſatisfaciant, Miſſas celebrent.* Hæc Concil. & hinc breviter reſolvendum.

I. Sacerdos quilibet tenetur ſaltem aliquoties in anno, 461
ter, vel quater minimùm, Feſtis ſolemnioribus Paſchæ, Pentecoſtes, &c. Miſſam celebrare, adeò ut ſi ſecluſo legitimo impedimento, toto anno celebrare omittat, mortaliter peccet. Ita communior, & ſine dubio probabilior ſententia Doctorum: *Sotus, Sylveſter, Reginaldus, Suarez, Coninck., Layman, Marchant,* alii paſſim, (contra *Anglez., Bonacinam, Dianam, Lugo,* & alios cum Tamburino *Sacrific. l.* 1. *c.* 6. à mortali excuſantes, ſecluſo contemptum, & ſcandalo) dummodo in Paſchate communicet. Noſtra Sententia conformis eſt judicio plerorumque Doctorum, proborum omnium, imò & plebejorum, qui malè ſentire ſolent de Sacerdotibus, tam pretioſo talento rariſſimè utentibus; ipſique iuri: nam *c. Dolentes de celebrat. Miſſarum,* Innocentius III. P. conqueritur dolens, & graviter reprehendit Sacerdotes, qui vix quater in anno celebrant, ideòque ſuſpenſione à decimis, & aliis pœnis plectendos decernit. Et manifeſtè colligitur ex ipſo Concilio Tridentino proximè allegato. Ubi Epiſcopis imponens curam, ut curent Dominicis, & Feſtis ſolemnibus Sacerdotes celebrare Miſſam, omninò patenter præſupponit de ſe debere ſaltem aliquoties in anno celebrare: & quando convenientiùs, niſi in Feſtis illis principalibus? Quamvis ſpecificatio illa quoad Dominicas, & Feſta quæque ſolemnia, videri poſſit ſolùm eſſe admonitionis, & ad melius eſſe. Quare, ſi Epiſcopi de hoc nihil præcipiant, nihil peccabit Sacerdos, ſi die Dominico, vel Feſto aliquo Sacrum celebrare, etiam ſine cauſa omittat: dummodò debitè au-

diat. At, quid ſi Sacrum non audire poſſit ob defectum alterius Sacerdotis? quidquid aliqui adhuc excuſare conentur, mihi certum eſt, te nunc per accidens debere legere Sacrum, ſiquidem præceptum de audiendo Sacro, non utique intelligitur de Sacro alieno dumtaxat, ſed aut de alieno, aut proprio in defectu alieni, juxta communem Doctorum ſententiam in tertio præcepto Decalogi. Et pluribus oſtendit Gobat. *Alphabet. audientium Sacrum, Caſu* 5.

462 II. Parochi, ſeu curam animarum habentes, tenentur toties celebrare, quoties Parochiani tenentur Miſsam audire ex communi præcepto Eccleſiæ, ſi non ſit alius eorum muneri ſatisfaciens. *Omnes*. Ratio clara eſt. Hæc enim ſunt correlativa: Si populus tenetur audire ſacrum, aliquis tenebitur celebrare: & quis alius, niſi Parochus, vel alius ejus loco ſubſtitutus? E contrà ergo correlativè, quibus diebus populus non tenetur audire ſacrum, Parochus non tenebitur facere, ſecluſo pacto, fundatione, ſtatuto, conſuetudine ſpeciali. Aut, tenebiturne Parochus etiam fructum ſacrificii ſui ſuis ovibus applicare, quoties tenebitur ei celebrare Miſsam? Reſponſio communis eſt negativa cum Laym. *l.* 5. *tr.* 5. *cap.* 5. *num.* 6. Suarez *citat ſect.* 1. eſset enim hoc nimis grave onus. Certum tamen videtur, teneri eos pro populo ſuo offerre ſaltem aliquoties. Nam Concilium Trid. *ſeſſ.* 23. *c.* 1. *de reformatione*, inter cætera, quæ præcepto divino mandata eſse omnibus curam animarum gerentibus aſserit, ſecundo loco nominat oblationem ſacrificii pro ovibus: in quod caput *num.* 4. Barboſa cum aliis conſtanter tradit, teneri Parochum Miſsæ ſacrificium applicare ſuis ovibus arbitrio boni, viri, attenta nimirùm copia, vel inopia redditum, magna, vel modica neceſſitate Parochianorum. Conſultiſſimum ſine dubio eſt fieri in feſtis majoribus ſaltem ſemel in menſe.

463 III. Beneficiati, Sacellani, & alii Miſsarum onera habentes, utique tenentur celebrare toties, quoties in fundatione, vel conventione exprimitur. Qui tamen tenetur celebrare quotidiè ad intentionem, v. g. pro fundatore poſse eum quater, vel ſexies in anno celebrare pro ſeipſo, aut in die animarum pro particulari defuncto: & ſimiliter, qui tenetur quotidie celebrare, poſse quavis ſeptimana una Miſsa abſtinere, devotionis, reverentiæ, ſeu honeſtatis cauſa, idque ex rationabiliter præſumpta intentione fundatoris, concedit communis DD. quos refert, & ſequitur Diana *p.* 5. *tr.* 6. *Reſolut.* 15. Tambur. *l.* 3. *Sacrific. c.* 3. quos vide. Quod tamen intelligendum, quando onus celebrandi immediate incumbit ipſi perſonæ Beneficiati, vel Cappellani. Secùs eſset ſi onus incumbat ipſi communitati, Eccleſiæ, collegio, Monaſterio, curandi quotidie celebrari Miſsam pro fundatore v. g. Sic enim nullo die omitti poterit.

464 IV. Parochus, beneficiatus, vel alius obligatus quidem hac die celebrare ex redditu, vel ſalario annuo, at non obligatus offere fructum ſacrificii ad certam intentionem, (v. g. Parochus die Dominico) poteritne pro illa applicatione accipere ſtipendium manuale à petentibus Miſsam offerri pro ſe? (hoc enim ſuprà de applicatione fructus ſacrificii intactum manſit.) Ita affirmant Suar. Vaſq. alii citatis Lugo *diſp.* 21. *num.* 20. & Marchinus apud Dianam *p.* 8. *tr.* 6. *Reſol.* 13. Id enim meritò computandum eſse inter ejus accidentia ad ejus commodiorem ſuſtentationem. Contrà tamen ſentiunt non male Diana ipſe, *loc. cit.* & Gavantus, allegantes contrariam declarationem Cardinalium ab Urban. VIII. approbatam, etiam ſæpiùs allegatam, hoc tenore: *Sacerdote quibus diebus tenentur Miſſas celebrare ratione beneficii, ſeu Capelaniæ, legati, ſeu ſalarii, ſi eleemoſinas pro aliis etiam Miſſis celebrandis ſuſceperint, non poſſe eadem miſſa utrique obligationi ſatisfacere*. Reſpondet rectè Lugo, & Marchinus *citat.* eſse illic ſermonem de illo ſolo, qui tenetur illis diebus, etiam pro aliquo, ad certam intentionem ſacrificare: nam talis nequit ab aliis accipere ſtipendium, ſeu ellemoſynam novam: ſed quidquid dicant hi Doctores eadem Congregatio etiam contrarium dedit reſponſum Epiſcopo Tragurienſi apud Gobat citat. 10. 551. quod tamen teſtatur non eſse ubique receptum: ideòque, quamvis in negativam propendeam, adhuc tamen nolo damnare ita practicantes.

5. Venerabilis Beda apud Gabrielem Bel *in Canone Miſſæ lect.* 87. Sacerdos non legitime impeditus celebrare omittens, quantùm in ſe eſt, privat ſanctiſſimam Trinitatem laude, & gloria: Angelos lætitia: peccatores venia: juſtos ſubſidio, & gratia: in purgatorio exiſtentes requies: Eccleſiam ſpirituali Chriſti beneficio: & ſeipſum medicina, & remedio. Hoc gemma obſigno Sectionem iſtam.

SECTIO VII.

Jejunium naturale &c.

SUMMARIUM.

465 *Celebrans debet eſſe jejunus jejunio naturali.*
466 *Jejunium naturale quid, ſeu in quo conſiſtat?*
467 *Hoc jejunium non violat I. Qui deglutit aliquid, quod nec cibus, nec potus ſit;*
468 *II. Aut quid per modum ſalivæ.*
469 *III. Vel reliquias minutas pridianæ cœnæ dentibus implicitas.*
470 *IV. Aut etiam ſanguinem, vel humorem ex capite defluentem, &c.*
471 *Hoc jejunium naturale incipit a media nocte, ſeu à primo ictu ad duodecimam. Unde*
472 *Audito primo ictu probabilius teneris ſtatim deponere cibum,*
473 *Et potum ſeu caterem ori admotum.*
474 & 475 *In dubio, an aliquid poſt duodecimam ſumpſeris, poteris præſumere, quod non*
476 *Ab hoc jejunio naturale excuſat.* I. Neceſſitas integri ſacrificii, *Caſus varii.*
477 *II.* Neceſſitas reverentiæ ipſius Sacramenti. (*Ubi quid agendum cum reliquiis poſt ablutionem, vel Miſſam in patena, vel corporali inventis?*)
478 *III.* Neceſſitas ſumendi viatici, &c.
479 *IV.* Neceſſitas vitandi ſcandalum publicum. *Ubi*
480 *Quid faciendum illis pluribus Parochis ad Dedicationem convenientibus, nullo amplius jejunio pro ſummo Sacro? &c.*
481 *Quid faciendum non amplius jejunio Neomiſtæ ſuas Primitias celebraturo?*

Sacerdos celebrans, ſicut & quilibet communicans *debet eſſe jejunus jejunio naturali, id eſt ſine omni cibo, & potu ſumpto à media nocte præcedente etiam in minima quantitate ex præcepto Eccleſiæ ſub mortali obligante*. Conſtat ex variis Conciliis paſſim apud Doctores allegatis. Et ratio tanti rigoris eſt: quia hoc jejunium non eſt inſtitutum ob temperantiæ virtutem, ſicut jejunium Eccleſiaſticum, ſed ob reverentiam tanti Sacramenti meritiſſimè exigentis, ut cibus iſte, & potus ſpiritualis, & diviniſſimus, ante omnem prorſus cibum, & potum corporalem in Stomachum trajiciatur. Hinc Conc. Tolet. 7. *can.* 1. dicit: *Nullus poſt cibum, vel potum quamlibet minimum ſumptum Miſſam faciat*. Explico breviter terminos præcepti, & adfero cauſas excuſantes. 465

§. I. *Jejunus jejunio naturali.*

Jejunium naturale 1. *Eſt carentia cibi, & potus ſuſcepti in Stomachum, vel in via ad Stomachum*, ut loquitur Scotus *in* 4. *d.* 8. *q.* 3. 2. Jejunius ergo jejunio naturali eſt, qui à media nocte nihil ſumpſit per modum cibi, ac potus. Vides differentiam à jejunio Eccleſiaſtico, quod eſt una refectio cum abſtinentia à carnibus. 3. Sumere aliquid per modum cibi, & potus, eſt *aliquid ore ab extrinſeco ſumptum, per ſe, actione vitali, in ſtomachum dimittere edendo, vel bibendo*. Ex communi Tannerus *diſp.* 5. *qu.* 8. *num.* 78. ubi jam vides patenter excludi ſalivam, & quidquid per modum ſalivæ ſumitur, vel in ſtomachum demittitur. 4. Illud dicitur per modum ſalivæ ſumi, vel trajici, *quod cum ſit minimum quid, & à ſaliva inſeparabile*, (eſto in illam non ſit converſum) *inadvertenter, & præter directam intentionem trajicitur*. Suarez, Vaſquez, alii apud Dianam *q.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 12. Et indicant Rubricæ Miſſalis de defectibus Miſſæ ibi: *Si abluendo os deglutiatur ſtilla præter intentionem, non impedit communionem*. Secùs, quidquid etiam minimum ſumptum ab extrinſeco, atque à ſaliva diſtinguibile per modum cibi, aut potus deglutias dedita opera, deſinis eſſe jejunus, & excluderis à S. Communione, juxta communiſſimam DD. cum S. Thoma 3. *part. qu.* 80. Scot. *ſuprà cit.* Idque etiamſi ſumas per modum medicinæ v. g. unicam guttam, vel unicum granum, ut vocant Medici: idque etiam quacumque optima intentione ſumatur illud minimum. Lepidum caſum refert Cajetanus *Sum. v. Euchariſtia*, de Sacerdote ſimplici, qui ante Sacrum ſumebat nucem muſcatam ex devotione pro reverentia Sacramenti, ut bonum odorem conciliaret Hoſpiti tanto: meritò ipſum damnans peccati mortalis per ſe loquendo: quia ejus pia intentio non poterat prævalere præcepto, & traditioni Apoſtolicæ. His benè perceptis facilè reſolves caſus, quibus violatur, vel non violatur jejunium naturale requiſitum ad ſacram Communionem, & Sacrificium. Specifico breviter. 466

§. II.

Digitized by Google

§. II. *Non ergo violant jejunium naturale, nec à Communione excluduntur .*

467 I. QUi deglutiunt aliquid, quod nec cibus nec potus ſit: nam talia naturali æſtimatione non cenſentur edi vel bibi. Ut ſi deglutias ungues abraſos, capillos, lignum , aurum , argentum , plumbum , vitrum , oſſicula fructuum aliquorum, &c. Nam nomine cibi, & potus deſignatur illud ſolum, & omne , quod à ſtomacho alterari, & in ſubſtantiam hominis converti poteſt. Ita Cardinalis de Lugo *d.* 15. *Euchariſt. ſect.* 1. *Dicaſtillus* , *Joannes Sanchez* , alii cum Diana *p.* 5. *tract.* 13. *reſol.* 1. contra *Nugnum* , *& Palaum* . Multò minùs , ſecundùm omnes, qui reſpirando attrahit vapores ex cibo , vel potu præſente. Qui fumum tabaci pèr os attrahit , quia non deſcendit in ſtomachum, vel ſolùm deſcendit per reſpirationem : nec ullo modo cibus eſt . Imo nec qui ore tenet, & dentibus terit ſolium tabaci , quia nullus illius ſuccus deſcendit in ſtomachum , ſed agit per vim attractivam , & conſenſum linguæ cum palato : uti ex profeſſo reſolvit Card. Lugo *l.* 1. *Reſp. Moral. dub.* 9. Item qui tempore peſtis aliquod aromaticum ore circumfert , nihil deglutiendo ex intentione, niſi fortè minimum quid per modum ſucci inſeparabiliter ſalivæ ſit admixtum. Ex communi Tanner. *citat. num.* 79.

468 II. Quando os eluiſti , juſculum , vinum , vel aliquid aliud prægustaſti , & totum rejeciſti , præterquam parum aquæ , juris , vini , vel alterius liquoris, quod ſalivæ admiſtum deglutiſti caſu : *omnes cum S. Thoma cit.* Secus , ſi vel in magna quantitate, vel in parva quidem, non caſu, ſed ex propoſito ; ſi videlicet iſtud parum potuiſſes à ſaliva diſtinguere , & ſeparare. Caſtro-Palaus cum Gobat *Alphab. Comm. caſ.* 17. At , quid ſi gargarizem , & aquam detineam in ore diutiùs? Certè vix poſſibile eſſe cenſet Jordanus *ibid.* partem aliquam aquæ à faucibus non attrahi: ideòque ut periculoſum ſaltem diſſuadendum eſt.

469 III. Qui reliquias pridianæ cenæ , ſaltem minutas implicitas dentibus caſu deglutit . Omnes cum S. Thoma : imo etiam advertens , & dedicta opera . Suarez *diſp.* 68. alii, non diſſentiente Tannero *loc. cit.* Nam utrovis modo cenſentur deglutiri per modum ſalivæ , & non veniunt ab extrinſeco & cenſetur pertinere ad comeſtionem præcedentis diei . Secùs dicendum videtur , ſi reliquiæ illæ eſſent valde notabiles , & ſaltem dedita opera deglutiantur : licèt duæ poſteriores rationes adhuc videantur probare non frangi jejunium. P. Gobat. *numer.* 268. Secùs autem liquido dicendum eſt de illo , qui veſperi decumbens ante mediam noctem ſumeret fructum ſaccari , glyceriſam , vel ſimile quid aromaticum paulatim in ore liquandum , & deglutiendum : talis enim non eſset cenſendus jejunus , ſi deinceps poſt mediam noctem aliquam ejus partem (niſi fortè minimam ſalivæ inſeparabiliter mixtam) deglutiret , ſicut de ſumente reliquias cibi pridiani ductum : quia ille ita ſumpſit veſperi ſaccarum, ut manducatio illa non eſset veſperi , vel certè ante mediam noctem abſolvenda , ſed quaſi quædam continua , & ſucceſſiva manducatio etiam in ſequentem diem fortè duratura , ideòque ſequenti die aliquam partem deglutiens verè adhuc manducaret : ut contra Tabienam , & alios nonnullos meritò docent Vaſquez , Suarez , Coninch. alii apud *cit.* Cum enim caſus iſte frequens ſit , cedere in magnam fraudem jejunii naturalis .

470 IV. Neque frangit , qui deglutit ſanguinem , vel humorem ex capite defluentem , aut humorem defluentem ex puſtula in ore rupta : cùm hic nihil accipiatur ab extrinſeco , & iſta cenſeantur ſumi per modum ſalivæ , uti in facto reſolvit P. Gob. *num.* 268. Idem judico de pulvere tabaci naribus attracto , ſubinde in os per guttur deſcendente . Quid igitur , ſi in ſtomachum meum involet muſca ? ne quidem franget , ſi muſca factus elephas : quia non deſcendit per actionem tuam vitalem . At mihi oſcitanti , nec advertenti nequam aliquis injecit in os uvam ? Ergo ſi deglutis , haud manes jejunus . Hinc Lugo *cit.* alii ac Diana *p.* 10. *tr.* 16. *reſol.* 49. rejiciunt Boſſium negantem jejunium naturale frangi , ſi quis prolapſus in flumen , violenter glutiat , & trajiciat aquam in ſtomachum , (idemque eſſet de potu Suedico) aut deglutiat caſu , vel violenter globulum ſaccari , aliudve cibi , vel potus ſibi dormienti , vel non advertenti in os apertum , aut guttur ab alio immiſſum , &c. cùm in his adhuc interveniat actio vitalis trajiciendi aliquid ab extrinſeco ſumptum . Secùs videri poſſet , ſi ſecluſa omni prorſus actione propria vitali , aliquid tibi merè violenter , aqua per fiſtulam v. g. per os , & guttur in ſtomachum trajiceretur , ut advertit Gob. *ibid. n.* 264. Tandem quoad ſumptionem per modum ſalivæ adjungo hic caſum recentem.

Caſus Singularis , & Natalitius.

IN celeberrimo Monaſterio, Sacerdos quidam mihi notæ Pietatis, & Doctrinæ , in Sacratiſſima nocte Natalitia Domini Miſſam celebrans , per inadvertentiam , ad Miſſam primam ablutionem ori admovit, & modicam quidem , attamen ſatis ſuperque ſenſibilem quantitatem (quinque , vel ſex circiter guttularum , putabat) ore excepit : quam ſi mox deglutiſſet , jejunium naturale abſque dubio violaſſet . At ille ſtatim ſui memor, & perturbatus hæſit, quid ageret? Certè expuere non debuit ob reverentiam Sacramenti , cùm os , lingua , palatum , adhuc tremendo nimis Sanguine rubeſcerent , ſeu humore ſpecierum conſecratarum vini nimis ſenſibiliter maderent . Conſilio is in arena capto guttas illas vini tamdiù in ore retinuit , donec ore copioſa ſaliva repleto nihil prorſus ampliùs de qualitate vini ſentire, vel percipere potuerit, & ita tandem ſalivam deglutit . Confeſtim manè , conſilii cauſa , acceſſit confeſſarium Theologiæ non imperitum : ſtatim , ſi non prohiberetur , etiam alterum Sacrum facturus, & poſteà etiam ſummam Miſſam ex officio ſolemniter decantaturus : allegans pro ſe ex una parte, quod licet guttas illas per modum potus ore exceperit , reverà tamen per modum ſalivæ, et inſeparabiliter admixtas ſumpſerit ; ore autem tantùm excipere aliquid ſine dubio non ſit comedere, vel bibere : ex altera autem parte , ſe reverà ſine aliquo incommodo , perturbatione Communitatis, ac diminutione ſuæ exiſtimationis , & authoritatis non poſſe ſummum ſacrum omittere , & alteri committere. Confeſsarius (mihi nimis notus) ſtatim ex ſtapede reſpondere coactus in re tam inopinata breviter deliberata , nolens hominem in adeò ſanctiſſimo, & gaudioſiſſimo Feſto magis perplexum reddere, eum in ſua, tam bona, & probabili fide relinquendum ratus, ei aſsenſum præbuit , & in reliquis Sacris pergere permiſit , licèt ipſe valde anceps hæreret , & in oppoſitum totus propenderet , quemadmodùm neceſsariò & ego hæreo , & propendeo , eò quòd auctores omnes (quos vidi) ſcribentes de ſumptione per modum ſalivæ , diſertè , & expreſsè loquantur tantùm de ſumente aliquid ſalivæ inſeparabiliter admixtum caſu , & præter intentionem: atqui bonus ille Sacerdos non caſu , & præter intentionem , ſed ſciens , volens , & deliberata induſtria ſumpſit . Ego defectu authoritatis (cùm hunc caſum apud neminem meorum Authorum reperire potuerim) nihil authenticè reſolvere poſsum , nec audeo , doctiorum me judicio ſubmittens .

§. III. A media nocte *: quomodo intelligendum .*

PEr mediam noctem, qua inchoatur jejunium , intelli- 471
gunt Theologi primum ictum horologii deſignantis duodecimam noctis ; nam ab ultimo , vel medio ictu uſque ad horam primam , non eſt integra hora , ſed à primo ictu . *Lugo* , *Diana* , *Gobat* , alii apud ipſos . Debet autem ſine dubio illa hora duodecima æſtimari ex horologiis utcunque benè directis , non ab enormiter , ac præſertim ex induſtria errantibus . Si enim ſequaris nimis feſtinans , teipſum fraudas : ſi nimis tardum , in comedendo v. g. à media nocte jejunus non eris. Quando ergo in Civitate ſunt plura horologia ſæpè inter ſe non convenientia , ſequere , quod malueris , modò non illud , quod ſcis communiter nimis tardè gradi . Duo autem horologia inter ſe diſsonantia , communiter tamen rectè ambulantia , ſunt quaſi duo Doctores ferrei , ſeu inſtar duarum opinionum probabilium . Communis DD. cum Sanchez *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 41. Aliqua hic dubia explicanda ſunt .

I. Duodecima ſonante , auditoque primo ictu , teneorne 472
ex ore ejicere , quod ingeſseram nondum audito primo ictu? Ita quidem cenſent *Coninch. Joannes Sanchez* , alii . Sed certè videtur Eccleſia neminem velle complere hanc inurbanitatem in tali , eoque raro caſu : cùm præſertim , licèt illum bolum , vel vini hauſtum trajicias , non ideò dici poſſis ſumpſiſse aliquid ab extrinſeco poſt mediam noctem Certè Suarez , & alii ſuprà dedita opera deglutientem reliquias præcedentis cœnæ ideò excuſant , quod videatur illarum trajectio non eſse moraliter diſtincta à cœna pridiana : cur non idem dicatur , & hic ?

II. Ergone etiam permittes me, audito eo primo ictu, 473
exhaurire totum carateren , quem jam priùs ori admovi , partemque hauſi ? Non permittam . Quia ſic propriè diceris potum ſumpſiſse ab extrinſeco poſt mediam noctem . Lugo *cit.* alii communiter . Quamvis Breiſerus , & Leander apud Dianam *par.* 10. *tract.* 13. *reſol.* 45. probabile cenſeant horam duodecimam durare moraliter uſque ad ultimum ſonum , adeòque interim bibentem , vel etiam comedentem aliquid, non violare jejunium , ſeu naturale , ſeu Eccleſiaſticum ſequentis diei : tamdiù enim videtur durare , quamdiù auditur. Et ſanè probabiliſſimè teſte Gobat. *nu.* 277. nolente tamen recedere à communi ſenſu DD. Neque ego volo in propria praxi,

Google

praxi, vel conſilio de faciendo: at poſt factum ſcrupulum peccati, nec mihi, nec petenti injicerem.

474 III. Quòd ſi autem dubitem, an poſt duodecimam aliquid comederim, vel biberim, v. g. in heſterna cœna, vel recreatione in multam noctem protracta? aut de noctu evigilans hauſtum feci, jam ex rationibus in utramque partem occurentibus, dubito, an poſt duodecimam? aut manè aliquid in os ſumpſi, jam dubito, an aliquid in ſtomachum trajecerim, &c. Poterone ſine ſcrupulo Sacris operari, vel laicus communicare? Reſpondeo ex communiori ſententia multorum contra multos: potes ſine ſcrupulo, quia poſſeſſio ſtat pro tua libertate: Certum enim eſt tuum jus celebrandi, vel communicandi; incertum impedimentum factum: factum autem in dubio non præſumitur, ſed probari debet. Nec tu teneris probare, ſed is, qui te à Sacro, vel Communione repellere vult, probare tenetur, te non eſſe jejunium, aut poſt mediam noctem reipſa aliquid ediſſe, vel bibiſſe.

475 IV. Quamdiu autem à media nocte durare debet jejunium iſtud naturale? an aliquamdiù etiam ultra Sacrum, vel Communionem? licèt decentiſſimum ſit aliquanto tempore poſt abſtinere ab alio cibo, ac potu, nullum tamen de hoc extat præceptum. Quare nihil indecens admittitur à Religioſis, qui poſt ultimum Sacrum ſtatim eunt ad communem menſam. Communis cum Laym. *lib. 5. tract. 4. cap. 6. fine*. alii paſſim. At quid de illo, qui nihil ſomni interponit inter cibum prophanum, & Sacrum, v. g. in nocte Natalis Domini? Ipſo D. Thoma *suprà cit.* teſte, poterit ſine ſcrupulo accedere ad divinum Epulum, cùm nulla lex jubeat dormitionem interponi.

§. IV. *Cauſæ excuſantes à jejunio naturali*.

476 PRima certiſſima eſt *neceſſitas integri Sacrificii*, cùm major ſit obligatio præcepti divini de integritate Sacrificii, quàm præcepti Eccleſiaſtici de communicando jejun:. Hinc. 1. Si Sacerdos in Altari inchoato jam Sacro poſt conſecrationem unius, vel utriuſque ſpeciei, recordetur ſe non eſſe jejunium, debet omninò pergere ad complendum Sacrificium, ſecundùm omnes. §. At, quid, ſi recordetur ante conſecrationem? Equidem D. Thomas *quæſt. 83. art. 6. ad 2.* conſulit, & tutius eſſe cenſet ab Altari recedere Miſſamque omittere, ſi ſine gravi ſcandalo fieri poſſit. Idque omninò faciendum eſt, ſi Miſſa privatim celebretur, uno tantùm Miniſtro, vel altero benè noto præſente, in Sacello v. g. ſi verò publicè celebret, communiter poterit pergere in ſuo Sacro: *Suarez, Coninch, Layman, Gobat.* alii paſſim. tum quia communiter non poteſt ſine magno pudore, & aliqua notoria infamia, aut certè ſiniſtra ſuſpicione recedere, tum quia indecens valde eſt abrumpere Sacram, præſertim ſi jam Oblatio facta, vel Canon inceptus eſt. Idipſum concedunt DD. communiter de Laico jam ad Aram flectente, communicaturo, & primùm recordante ſe non eſſe jejunum, & ſine ignominia, vel ſcandalo non valente recedere. II. Quando Sacerdos ſacrificans poſt conſecrationem unius tantùm, vel utriuſque ſpeciei repentino morbo correptus, vel deficiens, non poteſt Sacrificium complere, debet compleri ab alio Sacerdote, etiam à non jejuno, in defectu alterius jejuni. Communiſſima cum Laym. *lib. 5. tract. 4. cap. 6. num.* 22. alii paſſim. III. Quando Sacerdos loco vini aquam calici infudit, idque non advertit, niſi poſt ſumptionem totius aquæ, eoque ipſo non ampliùs jejunus jejunio naturali, debet tamen de novo conſecrare, ac ſumere conſecratum, ut integretur Sacrificium ſecundùm omnes, prout jam alibi inſinuatum fuit. IV. At ego adverto in ipſa actuali ſumptione parte tantùm aquæ ore accepta, quid faciam? non decet utique ut in Calicem, vel aliud vas evomas, ſeu effundas, quod ſumpſiſti, ſed potes tutò deglutire. *Suarez, Tanner.* alii citati. Sed neque reliquum totum exhaurias, ſed effunde in vas mundum, modica aqua cum particula Hoſtiæ (ſi ſuperſit) in calice retenta, eique ſuperfunde vinum pro altera conſecratione, & conſecra de novo, prout Rubricæ clarè præſcribunt. Laym. *cit. num.* 3.

477 Secunda eſt *neceſſitas reverentiæ ipſius Sacramenti*. Quod enim (ut in ſimili de charitate loquitur Bernardus) pro reverentia Sacramenti inſtitutum eſt, non debet militare contra reverentiam Sacramenti. Hinc generaliter, quando imminet periculum ab incendio, vel incurſu hoſtium infidelium, vel hæreticorum, à quibus injurioſè tractabitur hoc Sacramentum, non ſolùm à Sacerdote non jejuno, ſed hoc abſente etiam à Laico propriis manibus abſumi poſſunt Hoſtiæ conſecratæ: imò & debent. Laym. *cit. tract. 4. cap. 6. n.* 22. Hinc ſpecialiter in Miſſa, quando Sacerdos poſt ſumptam jam ablutionem invenit aliquas particulas, ſeu reliquias ex Hoſtia (fortè etiam calice) ſive parvæ ſint, ſive grandiuſculæ, debet eas ſumere, quia & ſpectant ad idem Sacrificium, & aliter ſatis reverenter aſſervari non poſſunt. Idque 1. Etiamſi integra hora interim, etiam poſt Sacrum finitum occupatus fueris communicandis aliis: tota enim illa actio cenſetur pertinere ad tuum Sacrum. 2. Etiamſi poſt Sacrum primò in Sacriſtia advertas, nondum tamen depoſitis veſtibus ſacris, imò etiamſi veſtes jam depoſueris, & non modicum tempus affluxerit, ſi nequeant aſſervari ſine majori irreverentia: ſi nimirùm nullus alius ſit ſacrificaturus, qui ſecum accipiat illas particulas ante ſuam ablutionem ſumendas. Diana *part. 5. tract. 14. reſol.* 45. At 3. Quid ſi reliquiæ illæ ſint ex alio Sacro? Id ordinariè advertes ante tuam ablutionem: ergo tunc ſume, ſi poſteà primùm reperias, eſſent reponendæ in Sacrario, donec tu, vel alius intra Sacrificium ſumas; *Suar. Tanner. alii*, cùm illæ non ſint pars tui Sacrificii præſentis. At *Bonacina*, *Caſtro-Palaus*, alii permittunt etiam, ut ſumas: idque veriſſimum eſt, per accidens, quando in Sacrario commodè poni non poſſunt: tunc enim urget reverentia Sacramenti. Ad 4. Quid ſi remaneat (ut ſæpiſſimè fit) integra Hoſtia ex meo ſacrificio, & non adeſt Sacrarium, vel non habeo, quò commodè reponam: ergo ſume: nam & ille ſpectat ad tuum ſacrificium, neque unam tantùm, ſed quotquot ita ſupererunt. Vide Gobat. *Caſu 13. num.* 10. At denique dubito, an reliquiæ, quas video, ſint conſecratæ, necne? ergo poſt utriuſque ſpeciei, & ante ablutionis tuæ ſumptionem illas ſume. Bonacina, alii communiter.

478 Tertia *eſt neceſſitas ſumendi viatici* in articulo mortis non tantùm naturalis in morbo, ſed etiam violentæ per juſtitiam; tunc enim licere non jejuno hoc Sacramentum ſumere per modum viatici nimis notum eſt, & ratio clara. Quia magis tunc obligat præceptum divinum de ſumenda Euchariſtia, quàm Eccleſiaſticum de communicando jejunè, & homo maximè tunc hoc ſubſidio indiget: intellige nimirùm, quando infirmus ſine periculo non poteſt expectare alterum diem, & damnatus ad mortem communionem non poteſt anticipare: At quoties licebit infirmo diutiùs ad mortem ægrotanti communicare non jejuno? Semel tantùm permittit Vaſquez *diſp. 211. cap.* 4. eò quòd Eccleſia idcircò concedat infirmo non jejuno communicare, ne decedat ſine viatico: at ſemel communicans, non decedet ſine viatico: ergo &c. Alii communiter permittunt ſæpiùs, quando infirmus ita deſiderans non poteſt commodè tamdiu uſque ad tempus communionis expectare jejunus; idque toties, quoties aliàs benè valens licitè ſumere poſſet, vel ſaltem ſolitus eſt ſumere, vel ſacrificare, & modò propter devotionem, & deſiderium difficulter abſtinet. Quo caſu, etiam altero ſtatim die infirmum non jejunum poſſe Euchariſtiam ſumere, concedit etiam Laym. *cit. cap. 6. num.* 10. dummodò periculum mortis inſtare videatur. Dicaſtillus verò, & Gobat. *Caſu 19. num.* 317. abſolutè admittunt altero die, ac talem Sacerdotem quotidiè durante morbo periculoſo. Ratio eſt: quia Eccleſia eximit ejuſmodi ægrotos à lege jejunii naturalis: & adæquata cauſa hujus exemptionis non eſt tantùm, ne æger moriatur ſine viatico, ſed etiam neceſſitas animæ, quæ in illo articulo maxima eſt.

§. At, ſi non adſit Hoſtia conſecrata pro viatico, licebitne Sacerdoti non jejuno celebrare? Communis ſententia eſt negativa apud Laym. *cit. num.* 21. eò quòd Eccleſiæ conſuetudo id non permittat ob maximam reverentiam hujus Sacramenti. At verò concedunt abſolutè Major, aliique plures apud Dianam *part. 3. tract. 4. reſol.* 33. Et probabile cenſent Suarez, Filliucius, Lugo, Dicaſtillus, Tamburinus de Communione *cap.* 2. §. 8. ac Gobat. *cit. à num.* 334. ac fusè Barboſa *de officio & poteſtate Parochi cap. 20. num.* 4. Et tandem ſub conditione, ſi æger non poſſit aliud Sacramentum, ſcilicet pœnitentiæ, vel extremæ unctionis ſuſcipere, admittit etiam Laym. *cit. num. 21. fine*. Quos vide, ſi vacat. Mihi non vacat in raro adeò caſu immorari.

479 Quarta cauſa excuſans eſt *neceſſitas vitandi ſcandalum publicum*, aliudve grande malum. Ut ſi obligatus ex Officio celebrare, v. g. Parochus die Dominico, vel Feſto, caſu, vel culpa non jejunus ampliùs, non poſſit Sacrum omittere ſine gravi ſcandalo, & obmurmuratione populi, aut etiam ſine proprio gravi incommodo: utroque aliter non evitabili. Communis DD. Suarez *diſp. 4. ſect.* 5. Tannerus *diſp. 5. quæſt. 8. num.* 41. Laym. *cit. num. 22. fine*. Ratio ſæpè dicta eſt: quia majori præcepto & legi charitatis naturali de vitando ſcandalo, cedere neceſſario debet minus præceptum poſitivum Eccleſiæ de celebrando, & communicando jejuno. Quod rariùs quidem: attamen aliquando in Laicis, præſertim Religioſis, qui ſtatis diebus communicare debent locum habere, poteſt: at ſæpiùs in Sacerdotibus. Declaro uno, & altero caſu certè facto, non ficto, ſæpiùs factibili.

480 In celebri pago ad feſtum Dedicationis à Parocho invitati convenerant decem Sacerdotes vicini magno concurſu populi.

populi.

puli: at omnes, etiam is, qui à Parocho pro ſummo ſacro faciendo invitatus erat, invitationis oblitus domi celebrarunt, aut etiam jentarunt. Nullus ergo in tanta ſolemnitate, pupulo jam diù ſacrum expectante erat jejunus, & ad ſacrum faciendum diſpoſitus: quid factum? aut quid faciendum erat? Populus è ſuggeſtu admonitu de caſu excuſante ab auditione ſacri, ſine ſacro dimiſſus eſt, ita judicantibus illis, ſanùs eſſe, quàm ut fieret ſacrum ab aliquo, quem pluribus conſtaret non eſſe jejunum. Verùm Gobat. *Caſu* 19. *nu.* 330. benè probat potuiſſe optimè fieri ſacrum ab aliquo, qui jejunum non violaſſet, niſi per ablutionem in ſacro ſuo. Nam in tali caſu non potuit reverà planè caveri grave ſcandalum, id eſt, gravis, & injuſta indignatio, gravis oblocutio adversùs Sacerdotes, ridiculi ſarcaſmi, & dicteria ledentia eorum famam, & honorem. Certè graves Doctores (ut videbitur) docent, fas eſſe Sacerdoti non confeſſo celebrare, ne ipſe, vel alii careant ſacro die feſto, cur non etiam non jejuno? præſertim cùm confeſſio ſit jure divino præmittenda ſacro juxtà veriorem ſententiam, jejunum certè ſolo jure Eccleſiaſtico. Tandem Tannerus *cit.* poſt Angles, & alios rectè judicat, ſi in die Natalis Domini non eſſet in oppido, niſi unicus Sacerdos non ampliùs jejunus, neque alius haberi poſſet, neque aliter ſcandalum evitari poſſet, eum rectè facturum, ſi celebraret.

481 In celebertimo Monaſterio Neomyſta ipſo die, quo Primitias ſolemniter celebraturus erat, manè rurſus Miſſa ſicca ſe ſe exercens more ſuperiorum dierum, ſumpſit, ſuum panem, & vinum, immemor, ſed mox pulſatis omnibus campanis, commonefactus inſtantis ſolemnitatis, concluſum tunc eſt, Primitias eſſe in ſequentem diem differendas. Et quidem per ſe loquendo, rectiſſimè. Per accidens potuiſſent concurrere tales circumſtantiæ, quibus certè non peccaſſet Neomyſta ille ſic non jejunus Primitias celebrans, ut benè oſtendit Gobat. *Caſu* 13. *à num.* 410. Utpotè 1. Si Sacerdos ille fuit nobilis, ſeu perhoneſtæ familiæ. 2. Si illuc convenere Cognati complures. 3. Si paratum lautum convivium. 4. Si more ſolito è ſuggeſtu erat invitatus populus ad Primitias, ideòque & plebs, & complures perſonæ nobiles ad Eccleſiam ſe accinxerunt, aut de facto adſunt. 5. Si error ille fuit occultus. His circumſtantiis ſimul concurrentibus (attendendo inſignem mortificationem illius Neomyſtæ optimi, ejus Cognatorum triſtitiam, aliorum obmurmutationes, ſuſpiciones, temeraria judicia, adeòque vera ſcandala, expenſas fruſtrà factas, contemptum iſtius Neomyſtæ tanquam hominis incautiſſimi in re omnium graviſſima, &c.) potuiſſe licitè celebrari Sacrum ab illo Neomyſta, probatur, tum à ſimili ex caſu præcedenti, tum ex rationabiliſſima Epikia, quòd ſi Legislator ipſe Pontifex adeſſet, hoc modo diceret: ſcilicet ſe ſub illa lege univerſali noluiſſe hunc caſum comprehendere. Vide latiùs ipſum Gobat. *cit.*

S E C T I O VIII.

Confeſſio præmittenda Sacro, vel Communioni.

S U M M A R I U M.

483 *Celebraturus, vel Communicaturus conſcius ſibi peccati mortalis tenetur jure divino prius confiteri.*

484 & 485 *Quando cenſeatur deeſſe copia confeſſarii?*

485 Uſque ad num. 490. *Non ſuppetente copia confeſſarii, quando, & quibus caſibus poſſit ſacerdos contritus celebrare?*

490 *Quos comprehendat præceptum illud.* quamprimùm confiteatur?

491 Uſque ad num. 494. *Quomodo intelligendum illud:* Quamprimùm?

494 Uſque ad num. 498. *Quando, & qualiter pollutio impediat Celebrationem, vel Communionem?*

498 Uſque ad num. 500. *Quid reſpondendum mulieribus quærentibus à Confeſſario, an teneantur reddere debitum die Communionis, vel nocte pridiana?*

482 CONcilium Tridentinum *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. ſic habet: *Quare communicare volenti revocandum eſt in memoriam ejus præceptum; Probet autem ſeipſum homo. Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat, Quod à Chriſtianis omnibus, etiam iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuò ſervandum eſſe decrevit, modò non deſit illis copia Confeſſarii. Quòd ſi, neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia confeſſione celebraverit, quamprimùm confiteatur.* Hæc Concilium.

§. I. *Præceptum ejus:* Probet autem ſe ipſum homo, *&c.*

483 SIgnificatur in primis eum, qui Sacram Euchariſtiam ſumpturus, aut celebraturus eſt, examinare ſe debere, utrùm peccati alicujus mortalis ſibi conſcius ſit: de quo ritè confeſſus non fuerit. Laymao *num.* 5. Deinde innititur hoc præceptum de præmittenda confeſſione eſſe juris divini poſitivi, (non tantùm Eccleſiaſtici) ex verbis Pauli 1. *Cor.* 11. *Probet autem ſeipſum homo:* Unde Concilium utitur vocula *declarat*, non *ſtatuit*, vel *præcipit*, allegatque *Eccleſiaſticam conſuetudinem*, cujus initii cùm nulla memoria extet, ſatis declarat eſſe apoſtolicam traditionem ſemper ab Evangelio promulgato in Eccleſia obſervatam, (ſive quòd ipſi Apoſtoli ea de re præceptum tradiderunt, ſive quòd à Chriſto acceptum promulgarunt) & non præceptum novum ab Eccleſia introductum. Ita communior, & probabilior ſententia DD. Navarr. *c.* 21. *num.* 5. Suar. *diſp.* 66. *ſect.* 3. Coninch. Laym. *l. c.* alii.

§. II. *Modò non deſit copia Confeſſarii.*

484 COpia Confeſsarii tunc non habetur, quando vel nullus adeſt Sacerdos approbatus, & expoſitus; ad abſentem autem ſine magna difficultate, ſpectatis circumſtantiis perſonæ, & itineris, acceſſus eſſe nequeat: Vel ſi adſit quidem Confeſsarius juriſdictione præditus, cui tamen pænitens ſine interprete, aut ſine periculo gravis jacturæ, aut ſcandali proprii Confeſsarii, aut aliorum, confiteri non poſſit, juxta latiùs dicenda ſuo loco de Confeſſione Sacramentali, & ſpecialiter de Religioſis extra Monaſterium degentibus, de habente caſum reſervatum, à quo Confeſsarius ſimplex alioquin expoſitus abſolvendi poteſtate careat.

Alios caſus nonnulli adferunt, ut ſi deſit proprius Confeſsarius, cui devotiùs, aut confidentiùs confitereris. Victoria apud Dianam, *p.* 9. *tr.* 3. *reſol.* 15. ſed meritò reprobantem cum communi DD. Quod verò nonnulli prætendunt non adeſſe ſibi copiam Confeſsarii, ſi nullus adſit, niſi vel familiaris, cui confiteri, & deinceps converſari erubeſcat, ſanè falſum eſt, ſi nullum aliud periculum ſcandali, aut alterius gravis incommodi ſubſit ex illis, ob quæ Confeſſionem dimidiare licere ſuo loco dicetur. Ratio eſt: quia ne quis ſine prævia confeſſione communicet, vel celebret, omnium conſenſu non ſufficit ſola erubeſcentia, ſed neque ſufficit probabilis metus cujuſcunque ignominiæ, ſcandali, vel alterius incommodi, ſed requiritur grave quid, grave ſcandalum, gravis infamia, ut loquuntur paſſim DD. & obſervat Dian. *cit. p.* 9. *tr.* 3. *reſol.* 15.

§. III. *Quod ſi neceſſitate urgente, &c.*

485 NEceſſitate ergo, & juſta cauſa urgente, & non ſuppetente copia Confeſsarii, fas erit Sacerdoti contrito (contritione ſaltem æſtimata, ſi nimirùm bona fide credat, aut probabiliter exiſtimet ſe eſſe verè contritum) abſque prævia Confeſſione celebrare, aut Laico communicare, in ſequentibus potiſſimùm caſibus.

486 *Primus* ab ipſo Concilio Tridentino in allegato textu inſinuatus eſt: Quando Sacerdos ex officio tenetur celebrare, aut fideles de jure ſuo Sacrificium exigunt, nec per alium perfici poſſit: utpotè Parochus die Dominico, & Feſto. Item pro defuncto præſente: item ad benedicendas nuptias: Idem, vel quivis alius, ut pro moribundo viaticum conficiatur, ſi alia Hoſtia conſecrate deſit. Layman Diana, *citat.*

487 §. Hic addunt aliqui plures caſus. 1. Quando aliquis etiam ſimplex Sacerdos rogatur ab aliis die feſto aliàs Sacrum andire non valentibus, ut Sacrum legat. Diana *cit. reſol.* 9. poſt alios. 2. Quando ipſe Sacerdos deberet carere Sacro, feſto die, Sotus, Vivaldus, alii. 3. Quando idem deberet ommittere communionem Paſchalem. Diana *reſol.* 13. 4. Quando Capellanus ratione Cappellaniæ tenetur legere Sacrum, Palaus contra Dianam *loc. cit.* 5. Quando idem jam accepit ſtipendium pro dicendis Miſſis, aut oblato ſtipendio rogatur, ut celebret. Henriquez contra Dian. *cit.* 6. Quando Religioſo habenti caſum reſervatum, & per Confeſsarium petenti, Superior facultatem deneget. Præpoſit. Tambur. Diana *cit. reſol.* 15. At ſuppoſito, præceptum hoc confeſſionis præmittendæ eſſe juris divini, ut dictum eſt, caſus iſti meritò reprobatur ab aliis, ac ipſo Gobat. *tr.* 4. *Caſu* 61. *n.* 241.

488 *Secundus caſus*, ab omnibus admiſſus eſt. Si Sacrificium vel Communio ſine gravi infamia, vel populi ſcandalo omitti non poſſit. Ratio ſæpiùs indicata eſt. Caſus frequens eſſe poteſt de Sacerdote aliàs ſolito, vel modò rogato inſtanter, ut faciat Sacrum: ut ſine gravi nota, vel

ſuſpi-

ſuſpicione criminis omittere nunc, vel denegare non poſſit. Certè graves DD. apud Dianam *citat. reſol.* 20. abſolutè dicunt ſufficere metum admirationis in populo, eò quòd hæc non ſoleat eſſe ſine ſuſpicione peccati. Quod licèt, in rigore loquendo, rectè neget Suarez, aliique communiter, verum tamen eſſe debet, quando ex illa admiratione timetur, quòd homines de facto accipiant occaſionem temerè judicandi, detrahendi. Gobat. *num.* 156. Scotus *in* 4. *d.* 9. *qu. un.* etiam excuſat Sacerdotem jam indutum ſacris veſtibus, & non habentem ad manum Confeſſarium idoneum Idque etiam in Laico ſine nota gravi, vel ſine ignominia non valente ommittere Communionem, concedunt DD. ferè omnes. Scotus *in* 4. *d.* 9. exemplificat de Religioſo vi Regulæ obligato tali die ad Communionem. Recentiores communiter declarant exemplo Laici jam flectentis ad Aram Communionis, & tunc primùm recordantis alicuius peccati mortalis, nec valentis ſine ignominia, & ſcandalo recedere: ſed rarus iſte eſt caſus, nec facilè admittendus, plerumque enim facilè poſſunt vitari hæc incommoda, ſaltem longè ſæpiùs, quàm ſibi fingant multi, ait poſt Dianam Gobat *numer.* 246. Ratio dictorum ſæpiùs indicata eſt. Quia lex poſitiva etiam divina non cenſetur obligare cum tanta ſeveritate. Et ſcandalum eſt magnum ſpirituale damnum, ex majori obligatione naturali charitatis evitandum.

489 *Tertius caſus eſt.* Quando Sacerdos inchoato jam Sacro recordatur peccati mortàlis anteà commiſſi (aut fortè, proh nefas! tunc primum patrati) & ſiquidem primùm poſt conſecrationem, omnium conſenſu debet, elicita contritione, Sacrificium proſequi: Si autem ante conſecrationem, eum obligari ad confitendum, vel recedendum, ſi commodè, & ſine ulla nota infamiæ poſſet, docent Navar. *Man. cap.* 25. *num.* 76. Sylveſter, Coninch. alii cum Suarez *diſp.* 66. *ſect.* 4. & in ea ſuppoſitione verum eſſet. Contrarium ergo practicè longè verius eſt, ſi Sacerdos etiam ſtatim poſt introitum recordetur peccati mortalis, poſſe elicita contritione, & poſteà confitendi propoſito, pergere, & neque recedere, neque confeſſarium advocare obligari. Ita Sotus, Victoria, Henriquez, Tannerus, Layman, Gobat, citati. Ratio clara eſt. Quia vix unquam decenter, & ſine omni Sacerdotis nota, confuſione, aut etiam ſcandalo, interrupta Miſſa confeſſio Sacramentalis interponi poſſe videtur, ſive recedendo, ſive confeſſarium advocando, excepto, ſi in publico officio Miſſæ Concio interponatur, aut quis Sacerdotem ſibi miniſtrantem haberet, idque ipſum vix ſine incommodo, niſi in loco privato celebretur. Itaque in aliquo prædictorum caſu.

Quod ſi neceſſitate urgente, Sacerdos abſque prævia Confeſſione celebraverit, ſequitur

§. IV. *Quamprimum confiteatur.*

490 I. HOc præceptum purè Eccleſiaſticum eſt, ut patet ex verbis Tridentini hoc jus de novo condentis, & non antiquum declarantis. Et quia in materia odioſa, non eſt extra proprios terminorum limites extendendum. Non ergo comprehendit Laicos vel ipſos etiam Sacerdotes Laicorum more communicantes ſine prævia confeſſione, ob neceſſitatem, & confeſſarii inopiam, ut contra Navarrum *cit.* docent Suarez, Coninch. Layman *num.* . Quin probabiliter neque Sacerdotes, qui habentes copiam Confeſſarii, ea tamen non utentes, *ſine neceſſitate* celebrant in peccato mortali, ſive ex malitia ſacrilega, ſive ex inadvertentia ſui mali ſtatus. Verba enim Concilii expreſsè loquuntur de Sacerdote *urgente neceſſitate*, *ſine prævia confeſſione celebrante*. Ita cum Nugno, aliiſque Suar. *diſp.* 66. *ſect.* 7. Inſuper fuerunt DD. opinantes Verba hæc Concilii continere conſilium tantùm, non præceptum: ſed jam ampliùs audiri non poſſunt, ut mox patebit.

491 II. Præceptum illud confitendi *quamprimum* imponit neceſſitatem confitendi, vel quamprimùm quis poſt Sacrum factum habet copiam Confeſſarii, ex communi Tanner. *tom.* 4. *d.* 5. *quæſt.* 8. *num.* 27. vel certè intra triduum. Diana *cit. p.* 9. *tr.* 2. *reſol.* 23. Nam in jure vox *quamprimum*, ſeu *illico*, ſignificat idem, quod poſt triduum, *l. final. C. de Jud. & alibi*. At verò minimè ſubſiſtit explicatio P. Eſcobar, & quorundam aliorum. *Quamprimùm* hic idem importare, ac quando ſuo tempore Sacerdos iterùm primùm confitebitur. Nam inter propoſitiones 45. damnatas ab Alexandro VII. 38. 39. hæ ſunt: *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimùm eſt conſilium, non præceptum*: Item hæc: *Illa particula (quamprimum) intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitebitur*. Et certè ea explicatio patenter eſt contra mentem, & intentum Concilii. Ne ſcilicet Sacerdotes habentes conſcientiam peccati mortalis, paſſim præter necessitatis, & inopiæ Confeſſarii, abſque confeſſione, elicita tantùm contritione ſacrificent: Voluit Concilium, ſi omninò non poſſint ante ſaltem ſtatim poſt Sacrum confiteantur, & non quando alioquin iterùm confitebuntur, fortè poſt menſem, &c.

III. Sed nunquid illa vocula *quamprimum* adhuc intelligi poterit, *quamprimum* talis iterum velit celebrare, ut intellexit Binsfeldus noſter apud Dian. *cit. reſ.* 23. Certè videtur iſta explicatio non eſſe prohibita in illo decreto ab Alex. VII. approbato: utpotè pœnali, ideoque non extendenda ultra proprietatem verborum: Nulla autem proprietate verborum vox *quamprimum* intelligi poteſt de celebratione? Quidquid ſit de hoc, Reſp. non poſſe ſic intelligi Concilium. Quis enim eſt ita rudis, ut ſine Magiſterio Concilii univerſalis ignoret incumbere ſibi hodie volenti dicere Miſſam, obligationem confitendi ſua mortalia, ſi fortè ante decem dies fecit Sacrum inconfeſſus ob defectum Confeſſarii? Si itaque rarò celebrare ſoleat, noli fidere illi explicationi, quippè nimis apertè repugnanti menti Concilii Tridentini, ſed omninò teneris ſaltem tertio die ſub mortali confiteri poſt illud Sacrum ſine confeſſione factum, etſi eo die nec habeas in animo celebrare, nec præceptum confeſſionis te aliundè obliget: juxta communiſſimam Doctorum apud citatos Tannerum, Dicaſtillum, Laym. & Gob. *Alphab. Sacr. caſu* 14. *num.* 439. Si autem quotidiè, aut in ſeptimana aliquoties celebres, jam te *num. præc.* ſalvum intellexiſti. Vix enim erit tam rigidus Theologus, qui te hodie ſic celebrantem, & cras, vel perinde denuò celebraturum præmiſſa confeſſione, adhuc hodie ad confitendum obligare velit. 492

IV. Nihilominus tamen illa expoſitio Binsfeldiana videtur uſu firmata, & implicitè ſaltem approbata uſu ſacerdotum Germanorum. Audivi ego tot Sacerdotum confeſſiones, audierunt alii innumeri: at quis unquam reperit Sacerdotem, qui cenſeret ſe deliquiſſe, quòd Confeſſionem poſt Sacrum ſine confeſſione ex neceſſitate, & inopia confeſſarii factum diſtulerit uſque ad tempus, quo erat iterùm ſacrificaturus, per octiduum, v. g. vel ampliùs, quanquàm faciilimè citiùs confiteri potuiſſet? Quare niſi expreſsè de hac obligatione dubitent, vel conſultent Confeſſarium (tunc utique veritas aperienda eſſet) cenſeo Confeſſarium tutò poſſe diſſimulare, eoſque in ſua utcunque bona fide relinquere potiùs, quàm in novas difficultates inducere, juxta communem doctrinam in materia de conſcientia erronea. Tandem ex alibi dictis jam noſti, Sacerdotem in mortali nec confeſſum, nec contritum celebrantem non committere 5. peccata mortalia. 1. ratione omiſſæ Confeſſionis. 2. ratione omiſſæ contritionis. 3. ratione oblationis indignæ. 4. ratione conſecrationis. 5. ratione communionis indigniſſimæ, Sed unum tantùm; quia confeſſio, contritio, oblatio, conſecratio ordinantur ad ſumptionem tanquam finem, eorumque omiſſio, vel indigna tractatio ſub communione indigna tanquam ſub uno fine uniuntur: ut ex communi doctrina de peccatis notat etiam Diana *cit. p.* 9. *tr.* 3. *reſol.* 36. *& alibi.* Reſtat tandem 493

Dubium notabile.

Qualiter pollutio &c. impediat Celebrationem, vel Communionem?

REſpond. generaliter. *Non impedit ratione ſui ipſius, ſed ſolum in quantum eſt peccatum: vel in quantum effectus malignos poſt ſe relinquit*. Ex qua generali Regula communiter recepta, atque communi doctrina apud Layman aliosque citat. ita breviter in ſpecie reſolves. 494

I. Quamvis pollutio voluntaria, & peccaminoſa fuerit, ſi tamen poſt pœnitentiam homo nullum malignum effectum ſentit, celebrare, vel communicare nulla ratione prohibetur; quia ſcilicet jam rectè diſpoſitus eſt: & pollutionis peccatum, ſicut & quodvis aliud, poſt legitimam pœnitentiam perinde ſe habet, ac ſi non fuiſſet. Ita communis. D. Bonavent. Gerſon, Sotus, Suarez, Vaſquez, Coninch. aliiſque citatis, Laym. *l.* 5. *tr.* 4. *c.* 6. *num.* 14. & 15. Conſultum tamen eſt tali homini, qui voluntaria pollutione, aut fornicatione ſe inquinavit, ob humilitatem, & reverentiam tanti Sacramenti, abſtinere à Communione, vel Sacro, cùm facilè poteſt: Quod etiam confeſſarius, conſideratis circumſtantiis, pœnitenti injungere poteſt, & quandoque debet, ut gravitatem peccati magis agnoſcat, & in poſterùm efficaciùs caveat. A fortiori ergo nihil prohibebit à Sacro, vel Communione pollutio involuntaria v. g. in ſomnis facta: attamen differre in alium diem ob humilitatem, etiam tunc conſultum, cùm commodè poteſt: niſi ratio peculiaris celebrandi, vel communicandi adſit; ut in Religioſis quotidie celebrare ſolitis, aut ſtatis diebus communicare. Si indulgentia requirens Communionem lucranda &c. Nec cedendum dæmoni, cùm 495

puta-

putatur immiſiſſe turpe ſomnium, ex quo ſecuta macula fœda, ut homo à communione avertatur, ut monet etiam D. Thomas 3. *p. q.* 8. *art.* 7.

496 II. Si poſt pollutionem, etiam involuntariam, omnique culpa carentem, quis malignum effectum remanentem ſentiat, utpotè carnis commotionem, animi perturbationem, evagationem, torporem, &c. interim multò magis conſultum erit à Sacro, vel Communione abſtinere, ut ex D. Thoma citat. docent iidem DD. etiam Sanch. *l.* 9. *de Matrim. diſput.* 13. Quinimò peccatum veniale erit, ſi quis accederet cum tali mala diſpoſitione, quam repellere, & ſuperare negligeret. Laym. *eod. num.* 15. *medio.* Ratio ex ſe patet. At rurſus ſi ſacrificandi, vel communicandi aliqua neceſſitas vel rationabilis cauſa urgeat, & maxime ſi fraude dæmonis putetur excitatum malum ad impediendam devotionem communicandi, nihilominus adhibita cura, & ſtudio ſe præparandi, devotionem excitandi, accedendum erit, ut omnes obſervant cum D. Thom. *l. c.*

497 III. Multò minùs ergo quoad ſæculares Communionem impediet debitum conjugale nocte præcedenti præſtitum debito fine, & moderatione, ad petitionem alterius conjugis, aut etiam petitum ex ſpeciali cauſa, ut ſi videat alium conjugem periclitari: vel ſingulari ſpe prolis hoc potiùs, quàm alio tempore, ob ſingularem corporis diſpoſitionem, concipiendæ ait Laym. *cit. num.* 15. *in fine:* allegans D. Gregorium, alioſque Doctores. At verò ſolius voluptatis, ac libidinis exſatiandæ cauſa copulam carnalem exercentes cum propoſito eodem die, vel ſequenti manè communicandi, abſque veniali culpa, & irreverentia accedere non poſſe, rectè cenſet Laym. *ibidem:* id enim ſignum eſt animi nimis parum diſpoſiti ad divina. Et D. Thomas *cit. art.* 7. pronuntiat debere prohiberi, ne talis accedat ad Sacramentum. Et hoc ſenſu intelligendi ſunt SS. Patres aliquando de hac re ſatis rigidè loquentes, nominatim D. Auguſtinus *ſerm.* 244. *de tempore*, D. Hieronym. l. contra Vigilantium: *Illorum conſcientiam convenio, qui eodem die poſt coitum communicant.* Excipit tamen rurſus Caſtro-Palaus *hic diſp.* 13. *num.* 3. niſi occurrat ſpecialis cauſa communicandi eo die, vel de præterito doleat, ut dolore concepto plenè culpæ ſatisfeciſſe videatur. Et hinc

IV. Ex dictis collige, Confeſſarius prudens, quid mu- 498
lieribus verb. grat. reſpondendum ſit, quando quærunt, an maritis debitum reddere teneantur eo die, vel nocte pridiana, quando communicaturæ ſunt. Sic enim prudenter diſtingues,

I. Si mulier frequenter communicare ſoleat, v. g. ſin- 499
gulis diebus Dominicis, aut Feſtis atque adeò ſæpiùs in menſe, dic ut ſimplici petitione etiam annuat, ne conjugi moleſta ſit, neve illius in ſe amorem minuat, & occaſionem tribuat interdicendi ei impoſterum frequentem Communionem. Quin ſi maritus feriò, & conſtanter petat, reddere etiam tenebitur, alioquin periculum eſſet, ut peccet, tum contra juſtitiam negando debitum juſtè, & ſeriò petenti; tum contra charitatem ratione ſcandali, quia exinde iræ, & odium naſci ſolent, & maritus verſari poteſt in periculo incontinentiæ, &c. Sicque poſt factum, mulierem communicare permitte, quia implevit opus bonum ex juſtitia debitum, niſi per accidens effectus aliquis malignus obſiſteret, juxta dicta *N. II.*

II. Si verò mulier non frequenter communicet, ſed 500
in præcipuis Feſtivitatibus tantùm, aut ad ſummum, ſemel in menſe: dic ipſi, ut moneat, rogetque maritum, ut illa vice abſtineat in honorem Feſtivitatis, aut ſacræ communionis ſuæ: niſi ex tali communione ſuam iram, ac indignationem ejus incurrere debeat, ac timeat: tunc autem, ſi admonere, vel rogare facilè non poſſit, aut admonendo, rogandove nihil proficiat, debitum reddendum eſt petenti, ac nihilominùs ad Sanctiſſimam Euchariſtiam accedere poterit, ſi exinde animi diſtractionem, vel indiſpoſitionem inſolitam non patiatur; vel etiamſi patiatur, tamen ſine nota aliqua communionem intermittere non poſſit. Hinc vides, ſi poſt factum fœminæ confitentes de hoc interrogent, regulariter, & ferè ſemper eis communionem permittendam. Ita poſt Sanch. Suarez, alios, Laym. *cit. c.* 6. *num.* 16. *per totum.*

Finit Secunda Pars Theologiæ Sacramentalis.

THEO.

THEOLOGIÆ MORALIS SACRAMENTALIS
PARS TERTIA.

Inſtructio Curati, ſeu Confeſſarii de Pœnitentiæ Sacramento.

DE hoc ſeptem erunt capita. I. De Sacramenti Pœnitentiæ Eſſentia, Partibus, Materia. II. De Contritione. III. De Confeſſione. IV. De Satisfactione. V. De Abſolutione ſacramentali. VI. De Confeſſario, ejuſque requiſitis. VII. De ſigillo, & notitiæ ex confeſſione habitæ uſu licito, & illicito. In nomine Domini incipiat.

CAPUT I.

De Sacramenti Pœnitentiæ Eſſentia, Partibus, Materia.

SECTIO I.

Quid eſt Pœnitentia?

SUMMARIUM.

1 *Pœnitentia quid nominis contra hæreticos?*
2 *Pœnitentia, ut* virtus, *&* ut Sacramentum.
3 *Quid ut* virtus?
4 *Offenſa, & injuria differunt in hoc, quòd offenſa ſit* læſio, ſeu irritatio voluntatis alterius.
5 *Injuria* verò læſio injuſta juris alterius rationabiliter inviti.
6 *Differentia ſatisfactionis, & reſtitutionis.*
7 & 8. *Qualiter, & quot modis quodlibet peccatum repugnet Deo? &*
9 *Contineat offenſam, & injuriam Dei?*
10 *Quid Pœnitentia ut* Sacramentum?
11 *Eſt verum N. L. Sacramentum.*
12 *Immediatè à Chriſto inſtitutum.*
13 *Eſtque neceſſarium omni poſt Baptiſmum mortaliter lapſo neceſſitate medii in re, vel in voto.*
14 *Ejus ſubjectum, & differentia à Baptiſmo.*

§. I. Pœnitentia *quid nominis.*

1 POEnitentia dicta eſt à nomine, *pœna*, & verbo *teneo*, ut dictum ſi *pœnitere*, ac *pœnam tenere*: pœnitens, *pœnam tenens*; ac pœnitentia, *pœnæ tenentia*: ſeu ut loquitur D. Iſidorus l. 6. Ethymolog. cap. ult. *Pœnitentia; eò quod ipſe homo ſe puniat pœnitendo, quod male admiſit.* Ita omnes Catholici, contra Hæreticos noſtri temporis, qui delicatum hominum genus, ab omni pœna abhorrentes, fingunt Ethymologiam pœnitentiæ, non à nomine *pœna*; ſed à propoſitione, *pone*, id eſt; *poſt*, quaſi dicatur, *pono tenere*; id eſt: *poſteà ſapere*: adeòque volunt pœnitentiam nihil aliud eſſe, quàm reſipiſcentiam à peccatis commiſſis, conſiſtentem in agnitione peccatorum commiſſorum, & propoſito non ampliùs committendi. Sed imperfectè, & perversè. Nam ut homo per actum virtutis pœnitentiæ animi mutatione ad meliorem vitam ſe convertat, neceſſe eſt, ut non ſolùm agnoſcens malè facta ſua, novæ vitæ propoſitum arripiat, ſeu reſipiſcat, ſed etiam vitam veterem, ſeu peccata commiſſa, & agnita tanquam malum abolendum deteſtetur, ac de eo doleat, ut paſſim ſignificant Scripturæ, & SS. Patres, ſignificationem hujus vocis, *Pœnitentia*, ubique exprimentes per dolorem, & pœnam, ſeu afflictionem aliquam. Job. ultimo. *Idcircò ipſe me reprehendo, & ago pœnitentiam in favilla, & cinere, &c.* Joel. 2. *Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & fletu, & planctu, & ſcindite corda veſtra, &c.* Et Chriſtus ipſe Matth. 11. *Si in Tyro, & Sidone facta eſſent virtutes, quæ factæ ſunt in vobis, in cilicio, & cinere pœnitentiam egiſſent.* Quæ omnia important pœnam aliquam, & animi dolorem. Et clariſſimè D. Auguſtinus lib. 50. Homiliarum, homilia ultima: *Non ſufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, niſi etiam de his, quæ facta ſunt, ſatisfaciat Deo per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, per contriti cordis Sacrificium cooperantibus eleemoſynis.* Et notiſſimum eſt illud D. Ambroſ. relatum c. 1. d. 3. de Pœnit. *Pœnitentia eſt, mala præterita plangere, & plangenda iterùm non committere.* Similiter loquuntur alii Patres paſſim ad longum.

§. II. Pœnitentia, *quot modis accepta?*

DUpliciter accipitur Pœnitentia. 1. Ut virtus: 2. Ut Sacramentum eſt. *Pœnitentia ut virtus* dicitur, quatenùs conſiſtit in actu pœnitentis deteſtantis, ac punientis peccata ſua. Et eſt in re ipſa Contritio, pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ. *Pœnitentia ut Sacramentum* dicitur, quatenùs conſiſtit in actu Sacerdotis peccatorem verè pœnitentem, ſeu de peccatis ſuis dolentem, ac confeſſum abſolventis: adeò ut Pœnitentia *ut Sacramentum* non tantùm præſupponat, ſed etiam ut partem materialem correquirat, ac velut includat pœnitentiam *ut virtutem*. De pœnitentia virtute abſolutè ſumpta, & ſine ordine ad Sacramentum, quatenùs ſcilicet olim ante Sacramentum pœnitentiæ inſtitutum, requirebatur ad remiſſionem peccatorum, & peccatoris juſtificationem, latè ſpeculantur Scholaſtici. Nos breviter aliquid. 2

§. III. *Quid eſt Pœnitentiæ virtus?*

ESt habitus inclinans hominem ad deteſtandum, & vindicandum peccatum à ſe commiſſum, quatenùs offenſa, & injuria Dei eſt.* Communis DD. ex Scoto *in* 4. *d.* 14. Hujus virtutis actus, ſeu pœnitentia actualis eſt: *Deteſtatio, ac dolor animi de peccato, quatenùs eſt offenſa, & injuria Dei intentione eam delendi, ac vindicandi, ſeu compenſandi.* Ex D. Thom. Layman *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 1. *numer.* 2. Eſtque in re ipſa contritio generatim ſumpta, de qua copioſè dicemus *cap.* 2. De Pœnitentia virtute, ſeu habituali, qualis virtus ſit, quæ ejus ratio formalis, objectum formale, finis &c. (de quo, ut modò dixi, late diſceptant Scholaſtici) res tota ſpeculativa eſt, ad praxim parùm utilis, minùs neceſſaria: tantum enim abeſt, ut Tyronem dirigat, & promoveat ad practicam cognitionem contritionis, quin potiùs diſtrahat, & confundat. Id ſolùm nota: Hujus virtutis, & actus pœnitentiæ objectum materiale deteſtandum, & vindicandum eſſe peccatum. Objectum verò formale, & rationem formalem, ob quam deteſtandum, & vindicandum peccatum, eſſe injuriam, & offenſam Dei. Hos terminos juvat applicare pro fundamento, & pleniori intellectu dicendorum. 3

Quatenùs offenſa, & injuria Dei eſt.

DIfferunt hæc duo, offenſa, & injuria, ſicut magis, & minùs latè patens. Omnis enim injuria offenſam continet: Non è contra omnis offenſa injuriam. Nam 4

I. Offenſa generatim eſt *læſio, ſeu irritatio voluntatis alterius*: qua nimirùm aliquis alteri contra voluntatem ſuam moleſtiam infert, ſicque eum movet, eique motivum, ſeu jus tribuit ad diſplicentiam, indignitatem, averſionem, ac iram adversùs offendentem, activè loquendo. Nam paſſivè, & formaliter *offenſa* eſt ipſa diſplicentia, averſio, indignatio, ac quidam animi amaror, & cordolium offenſi adversùs offendentem. Atque hæc offenſa poteſt eſſe, & ſæpè fit abſque omni injuria propriè dicta, ſeu læſione juris alterius offenſi. Exem. grat. Amico petenti à te librum commodato, quo is valdè indigeret, & tu facilè carere poſſes, negas tamen, & non vis dare: proculdubio offendis Amicum, & das ei ſufficiens motivum ad diſplicentiam, averſionem, & indignationem adversùs te: non tamen facis ei injuriam, quia nullum ejus jus lædis, neque ullo jure tenebaris ei librum commodare, ſed tantùm voluntati ejus infers moleſtiam: ideòque eſt offenſa pura contra pacem, & amicitiam humanam, & ad ſummum contra virtutem charitatis, minimè contra juſtitiam. Atque pro hac offenſa pura debetur ſatisfactio amica; non ex juſtitia aliqua, cùm nullum jus alterius læſum ſit, ſed ex charitate, ſitque ea ſatisfactio per amicam petitionem veniæ,

Digitized by Google

niæ, per obſequia alia ſpecialia, & ſimilia homini offenſo exhibita pro quantitate offenſæ, ad ejus animum, affectumque reconciliandum: prout latiùs tractatur in materia de charitate.

5 II. Injuria *eſt læſio injuſta legis alterius rationabiliter inviti*, (ideòque eo ipſo etiam *offenſa*,) qua nimirùm fit aliquid contra verum jus alterius, v. g. contumeliam inferendo: & poteſt injuria etiam eſſe abſque omni damno illato, (ut ſi ſoli, nemine præſente, contumeliam inferas; ſi adulterium committas omninò occultum manens, nulla indè prole ſuſcepta &c.) Et pro tali injuria mera, & non damnoſa, debetur aliqua vindicta, ſeu ſatisfactio ex juſtitia vindicativa. *Satisfactio* enim propriè eſt *compenſatio injuriæ alteri illatæ*: in hoc conſiſtens, quòd ſicut alterum injuriando, & lædendo contra jus, & voluntatem ejus moleſtavimus, ita nos viciſſim in ejus gratiam aliquid moleſtum nobis contra voluntatem noſtram agendo, vel patiendo (v. g. ad minimum humiliter, & confuſibiliter deprecando, &c.) injuriam illatam compenſemus, aboleamus, & velut vindicemus: qui eſt actus proprius juſtitiæ vindicative, & reſpectu Dei virtutis pœnitentiæ inclinantis hominem *ad deteſtandum, & vindicandum peccatum, quatenus offenſa, & injuria Dei eſt*: qua ratione, dicam ſtatim *num. ſeq.* Quòd ſi porrò injuria etiam damnoſa ſit, injuſtum damnum inferens proximo in ſuis bonis fortunæ, famæ, vitæ, animæ, v. g. furando, detrahendo, occidendo, &c. jam pro illo damno compenſando debetur reſtitutio propriè dicta ex juſtitia commutativa. *Reſtitutio enim eſt compenſatio damni injuſtè illati alteri in bonis ſuis*: & fit aliquid de noſtro ipſi damnificato conferendo ad æqualitatem damni illati, ſeu dati, & accepti.

6 §. Hic incidenter benè nota differentiam ſatisfactionis, & reſtitutionis ex deſcriptionibus datis: & ſimul ad propoſitum obſerva rationem, cur Deo offenſo aliquo modo ſatisfacere, non autem reſtituere poſſimus. Nimirùm, quia ſicut, proh dolor! poſſumus Deum offendere, & injuriare, aliquid contra voluntatem ejus ſanctiſſimam, jus, ac leges agendo, vel omittendo, at verò damnum ei boni ſuis inferre non poſſumus: ita in ejus gratiam, ac compenſationem, ac vindictam offenſæ, & injuriæ ipſi illatæ, aliquid nobis moleſtum agere, & pati poſſumus, & debemus: nihil autem ipſi de noſtro, ante non ſuum, conferre poſſumus. Benè, inquam, hæc nota, & ſimul diſce, qua intentione onera tua ſatisfactoria, ſeu pœnitentias peragas, & Deo offeras. Jam conſequenter videamus, qua ratione omne peccatum ſit

7 III. Injuria, & Offenſa Dei. Omne peccatum, ex eo ipſo, quòd ſit tranſgreſſio legis divinæ, ſeu uti definit S. Auguſtinus, *Dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei æternam*: conſequenter neceſſariò, & contra ipſum Deum, adeòque offenſa, & injuria Dei: idque varia, & multiplici ratione. I. Generaliſſimè peccatum repugnat Deo ob infinitam ſuam Sanctitatem ſummè abhorrenti, abominanti, ac deteſtanti peccatum, prout pœnis æternis, ac temporalibus nimiùs manifeſtat & ſic peccatum generaliter continet offenſam Dei, provocans nimitùm Deum ad juſtiſſimam, graviſſimam, infinitam diſplicentiam, averſionem, indignationem, &c. adverſùs peccatorem; niſi pœniteat. Eſtque hæc offenſa contra virtutem pacis cum Deo, ut pulchrè declarat Cardinalis Lugo *diſp. 2. de Pœnitent. ſect. 1.* & ſignificare videtur Apoſtolus, Rom. 5. *Juſtificati ergo ex fide*

8 *pacem habemus ad Deum, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum*. II. Generaliter peccatum repugnat Deo, ut ſupremo Principi, ac Domino, cui ſummum jus competit diſponendi de omnibus prout vult, abſque ullius creaturæ contradictione, vel repugnantia. Et hac ratione generaliter omne peccatum continet injuriam Dei propriè dictam contra juſtitiam, ac jus divinum ſtrictiſſimum, quod Deus habet in nos, & omnes actiones noſtras, multo magis, quàm Dominus in ſervum, Dux in mulierem &c. pro qua injuria meritò deteſtanda, omnis, & ſtricta Deo ſatisfactio debetur. Atque hanc injuriam, & offenſam adversùs Deum deteſtandam, compenſandam, abolendam, ac velut vindicandam debita ſatisfactione, dicimus objectum formale, ac proprium minus pœnitentiæ virtutis. III. Jam particularius. Peccatum ſupremè repugnat Deo, ut ſummo bono, & fini noſtro ultimo, quippè ſuper omnia amando, & proſequendo, tum amore concupiſcentiæ, ut ſummum bonum noſtrum, & ultimum finis CUJUS eſt: tum maximè amore amicitiæ, ut ſummum bonum in ſe, & ultimus finis CUI eſt: a quo ſummo Bono, & ultimo fine totaliter avertit peccatum mortale, & ſaltem retardat peccatum veniale, offenſa, injuria, & malitia peccati ſuprema, atque directè oppoſita charitati divinæ. IV. Repugnat Deo, ut ſupremo Legiſlatori ſimpliciter prohibentis peccata: ſicque omne peccatum generalem inobedientiam involvit, contra obedientiam Deo debitam, alia ſpecialis offenſa, & injuria Dei. V. Repugnat Deo, ut primo principio ac ſupremo Domino vitæ, ac mortis, cui proindè ſupremus cultus Latriæ debetur ex virtute Religionis: ſicque omne peccatum generatim inhonorationem Dei, adeòque offenſam, & injuriam graviſſimam involvit, contra eandem virtutem Religionis: ut proinde pœnitentiam, quatenùs eo reſpectu, & ratione peccatum deteſtatur, rectè Cajetanus apud Laym. *citat. numer.* 3. dixerit eſſe quandam ſpeciem virtutis Religionis. VI. Repugnat Deo, ut ſupremo noſtro benefactori, omniumque bonorum auctori, & largitori: ſicque tandem omne peccatum generalem, ac atrocem erga Deum ingratitudinem continet adverſùs gratitudinem ipſi ſummo jure debitam, alia rurſus ſpeciali offenſa, & injuria. Quæ omnia latè, & terribiliter exaggerata reperies in Scripturis, Patribus, & Doctoribus.

IV. Vides ergo (& nonnè contremiſcis, & jam nunc elicito vehementi pœnitentiæ virtutis actu, ſuper omnia deteſtaris, & compenſare, abolere, ac vindicare efferveſcis omni debita ſatisfactione ſanè multiplicem offenſam, & injuriam Dei?) Vides, inquam, omne peccatum, præter propriam malitiam ſpecificam ex objecto, v. gr. blaſphemiæ, adulterii, furti, &c. inſuper continere generaliter offenſam Dei, contra ejus infinitè ſanctam voluntatem: deinde injuriam contra ſummum, ac ſtrictum ejus jus in te, & omnes actiones tuas: alteriùs ſpeciales offenſas, injurias, ac malitias infandas contra charitatem, Religionem, obedientiam, gratitudinem, omni jure Deo debitas. Sed tamen ne apprehendas us omnibus conſtitui pluralitatem ſpecificam peccatorum, ſeu diverſas malitias ſpecificas in confeſſione explicandas, & enumerandas per modum circumſtantiarum ſpeciem mutantium: minimè, quia ſunt malitiæ tranſcendentes generaliter imbibitæ in omni peccato; & ipſo peccato in ſua ſpecie explicato, ſufficienter intellectæ, & ideò non multiplicant peccata mortaliter, niſi formaliter, & indirectè intenderentur à peccatore, ut ſi expreſſa intentione ideò velles peccare, v. g. blaſphemare, fornicari, te inebriare, &c. ut Deum offendas, injuria afficias, inhonores, ei ingratus ſis, &c. quod quidem extremæ eſſet malitiæ, diabolis, & diabolicis hominibus magis, tanquàm propriæ. Placuit tamen commemorare, ut ſubminiſtrem varios modos apprehendendi deformitatem peccati, ut ad illud fugiendum, deteſtandum, & abolendum moveamur jam hac, jam illa conſideratione, prout erimus diſpoſiti, & occaſio ſe offeret. His ergo ſic poſitis quoad objectum pœnitentiæ virtutis, quoad ipſum actum, & actualem deteſtationem, vindictam, & ſatisfactionem peccatorum, nolo hîc abſtractè agere, quia neceſſariò pluribus agendum erit deinceps, tum de Contritione, tum de Satisfactione, tanquam partibus Sacramenti Pœnitentiæ. 9

§. IV. *Quid Sacramentum Pœnitentiæ?*

EST abſolutio hominis pœnitentis, contriti, & confeſſi, facta certis verbis cum debita intentione prolatis a Sacerdote juriſdictionem habente ex inſtitutione divina abſolutionem animæ à peccato ſignificans. Ex Scoto *in 4. d. 14. qu. 4.* 10

Eſt definitio accurata ſingula ad hoc Sacramentum concurrentia, & requiſita diſtinctè exprimens: ſed tu, Tyro, non facilè retines. Dic faciliùs: *Eſt Sacramentum novæ legis, quo homo verè pœnitens, & confeſſus, à Sacerdote legitimo, certa verborum forma, à peccatis abſolvitur*. Explicatio neceſſariò tractanda eſt per totum decurſum: ut ſupervacaneum ſit, hìc multa generaliter, & in abſtracto inculcare. Aliqua tamen hìc breviter adnoto.

I. Pœnitentia eſt verum Sacramentum novæ legis. Certum de fide. Ex verbis expreſſis Chriſti, Matth. 18. *Amen dico vobis: quæcunque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis. Et quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis*. Ratio ergo eſt, quia ubicunque in Scriptura inſtituitur externum ſymbolum, cum promiſſione gratiæ, ibi inſtituitur verum Sacramentum: ſed in prædictis verbis inſtitutum eſt externum ſymbolum, ſeu ſignum ſenſibile, nempè abſolutio, utique facienda ſigno aliquo externo ſenſibili, cum promiſſione gratiæ, ſcilicet remiſſionis peccatorum, quæ neceſſariò fit per infuſionem gratiæ ſanctificantis: ergò ibi inſtitutum eſt verum Sacramentum. 11

II. Sacramentum Pœnitentiæ eſt immediatè inſtitutum à Chriſto Domino. Certum de fide, prout docet, & definit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. cap. 1. Can. 1.* Eſt quidem poteſtas abſolvendi prædicta, & promiſſa Apoſtolis, adeòque Sacramentum Pœnitentiæ, inchoativè inſtitutum à Chriſto adhuc vivente vita mortali citato cap. 18. Matthæi: ſimpliciter tamen, & abſolutè in effectu inſtitutum eſt poſt Reſurrectionem Joan. 20. quando Chriſtus Apoſtolis dixit: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Sic Trid. *cit. ſeſſ. 14. cap. 1.* dicens: *Dominus autem Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipuè inſtituit, cùm à mortuis exci-* 12

exercitatus inſufflavit in Diſcipulos dicens: Accipite Spiritum Sanctum, &c.

13 III. Sacramentum Pœnitentiæ poſt ſui inſtitutionem in lege nova eſt neceſſarium ad ſalutem omni homini poſt Baptiſmum in peccatum mortale prolapſo, neceſſitate medii in re, vel in voto: reipſa autem ſuſceptum, neceſſitate præcepti tantùm, De fide definitum in Concilio Tridentino *eadem ſeſſ.* 4. *cap.* 5. Ratio eſt: quia quando effectus alicujus medii inſtituti eſt ſimpliciter neceſſarius ad ſalutem, ipſum quoque medium inſtitutum ſic neceſſarium eſt: ſed effectus Sacramenti Pœnitentiæ, ſcilicet remiſſio peccati mortalis poſt baptiſmum commiſſi, ac juſtificatio peccatoris, ſimpliciter eſt neceſſarius ad ſalutem, cùm nullus poſſit ſalvari, niſi remiſſis peccatis mortalibus. ergo & ipſum Sacramentum Pœnitentiæ eſt ſic neceſſarium neceſſitate medii. aut reipſa ſuſceptum, ſi poſſibilitas adſit, aut ſaltem habitum in voto, implicitè ſaltem ſemper incluſo in contritione perfecta, vel amore Dei ſuper omnia, ut *cap. ſeq.* de Contritione ſuo loco patebit. Nam reipſa tantùm ſuſceptum neceſſarium eſt ſolùm neceſſitate præcepti divini pro articulo mortis: & præcepti Eccleſiaſtici ſemel per ſingulos annos, ut latiùs patebit *infrà*, cùm de Confeſſione.

14 IV. Subjectum capax Sacramenti Pœnitentiæ proinde eſt omnis, & ſolus homo viator poſt Baptiſmum peccato alicui obnoxius, atque ad ejus remiſſionem diſpoſitus, juxta latè dicenda in ſequentibus. Alia quæſtio eſt: Cujnam neceſſarium ſit Sacramentum Pœnitentiæ? Sed jam audiviſti eſſe neceſſarium omni homini poſt Baptiſmum in peccatum mortale prolapſo, vide infrà de materia hujus Sacramenti.

5. Eſt ergo Sacramentum Pœnitentiæ patenter diſtinctum à Sacramento Baptiſmi, cùm utriuſque Sacramenti diverſæ ſint materiæ, & formæ: Baptiſmus initerabilis, Pœnitentia iterabilis, toties quoties: uti contra quoſdam hæreticos ſub anathemate etiam definit Conc. Trid. cit. ſeſſ. 14. Can. 2. *Si quis Sacramenta confundens, ipſum Baptiſmum Sacramentum Pœnitentiæ dixerit, quaſi hæc duo Sacramenta diſtincta non ſint, atque ideò pœnitentiam non rectè ſecundam poſt naufragium tabulam appellari, anathema ſit.* Dicitur autem Pœnitentia ſecunda poſt naufragium tabula, ut explicant Scholaſtici: quia cùm totum humanum genus primi Parentis lapſu, naufragium paſſum ſit, duo nobis miſericors Deus in nova lege Sacramentorum remedia, velut tabulas ad emergendum ordinavit, unam Baptiſmi, alteram Pœnitentiæ. Neque tertia opus eſt, eò quòd licèt homo ſæpiùs in peccatum relabatur, eandem ſemper Pœnitentiæ tabulam apprehendere poſſit, ac ſecuro litori gratiæ divinæ, ac æternæ beatitudinis portui reſtitui. Paulò aliter ex Patribus explicat Laym.

SECTIO II.

Quæ, quot, & quales ſunt partes Pœnitentiæ, ſeu Sacramenti Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

15 *Partes ex parte Sacramenti ſunt* materia, *&* forma.
16 *Ex parte pœnitentis*, Contritio, Confeſſio, *&* Satisfactio
17 *Satisfactio autem eſt ſolum pars integralis.*
18 *Quo ſenſu contritio, & confeſſio ſint partes eſſentiales?*
19 *Thomiſtæ, & RR. volunt eas eſſe partes propriè eſſentiales.*
20 *Scotus cum ſuis id optimè negat.*
21 *In quo conſiſtit eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ?*

15 IN hac quæſtione attendendum eſt ad terminos. Quandò expreſsè, & diſtinctè quæritur: *Quæ, vel quot ſunt partes Pœnitentiæ Sacramenti?* in promptu eſt reſponſio. *Duæ ſunt*, ſicut in omnibus aliis Sacramentis: *materia, & forma.* Forma ſunt verba abſolutionis. Ego te abſolvo &c. materia ſunt peccata cum dolore confeſſa: ubi exprimis ſimul, & materiam remotam, *peccata*, & materiam proximam, ſeu actus pœnitentis, qui ſunt dolor, & confeſſio, cum ſatisfactione ſaltem implicita in ipſo dolore incluſa, ut patebit ſuo loco.

16 Quando verò ſimpliciter quæritur: *quæ, vel quot ſunt partes Pœnitentiæ?* Regulariter intelligitur de pœnitentia ſe habente ex parte Pœnitentis duntaxat: & reſponſio notiſſima eſt. *Tres ſunt: Contritio, Confeſſio, & Satisfactio.* Majoris claritatis gratia, & ut tu quoque aliquid ſapere videaris, & benè diſtinguendo, benè doceas, poſſes ad hanc quæſtionem ita diſtinguere. Pœnitentiæ, ut totum Sacramentum eſt, duæ ſunt partes, materia, & forma, *ut ſuprà*: Pœnitentiæ verò, ut ſe tenet ex parte pœnitentis tantùm, tres ſunt partes, Contritio, Confeſſio, & Satisfactio. Hæc de modo loquendi, & ad quæſtionem, *quæ vel quot*: Jam quoad rem, & quæſtionem, *quales ſunt partes Pœnitentiæ*, ſit

§. I. *Quænam ex his ſunt Partes eſſentiales?*

PArs eſſentialis, & principalis Sacramenti Pœnitentiæ, 17 citra controverſiam, eſt forma abſolutionis: de qua pluribus ſuo loco *cap.* 5. Ex parte pœnitentis verò duæ tantùm dicuntur partes eſſentiales Contritio, & Confeſſio: Satisfactio autem eſt ſolùm pars integralis, & requiſita in hoc Sacramento, non ut reipſa exiſtens; ſed ſolùm in propoſito ſaltem implicito virtualiter ſemper incluſo in ipſa contritione, & propoſito melioris vitæ. Ita omnes. *Ratio* clara eſt: quia hoc Sacramentum per modum judicii, ſuppoſita accuſatione doloroſa, eſſentialiter perficitur per abſolutionem regulariter datam ante ſatisfactionem, ſeu impletionem pœnitentiæ, & executionem operum à Confeſſario injunctorum: quia infirmis ſenſibus deſtitutis validè, & eſſentialiter completo Sacramento, abſolutio confertur abſque omni injuncta ſatisfactione, etſi non abſque propoſito virtuali modò dicto, ut latiùs patebit ſuo loco *cap.* 4. ergo contritio, & confeſſio tantùm, non item ſatisfactio, poteſt dici pars eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ. Jam rurſus quæritur

§. II. *Quomodo Contritio, & Confeſſio ſunt partes eſſentiales?*

SUnt ſine dubio partes eſſentiales in hoc ſenſu, & hac ratio- 18 ne, quòd ſine ipſis reipſa habitus ſimpliciter non poſſit conſiſtere eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ, ſeu abſolutio legitima, & valida. In his terminis omnes conſentiunt: & nimis certum eſt ex Concilio Tridentino mox infrà allegando. *Ratio* quoque clara eſt: Quia Sacramentum Pœnitentiæ, tanquàm verum judicium eſſentialiter conſiſtit in accuſatione, & abſolutione Rei: ergo confeſſio aliqua ita eſt pars eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ, ut ſine ea actu habita, non poſſit conſiſtere eſſentia Sacramenti. Atqui certiſſimum quoque eſt, non ſufficere confeſſionem peccatorum quamcunque & quomodocunque factam, ſed requiri confeſſionem doloroſam de peccatis, factam in ordine ad delendum peccatum, & Deum reconciliandum, ut latiùs patebit ſuis locis *c.* 2. & 3. ergo etiam aliquis dolor eſt ita eſſentialis pars Pœnitentiæ Sacramenti, ut ſine ipſo actu habito Sacramentum ſubſiſtere nequeat. Sed jam rurſus, & difficiliùs quæritur

§. III. *Suntne partes propriè eſſentiales per modum veræ materiæ?*

SIc affirmant & docent Thomiſtæ omnes, & Recentiores 19 communiter. Nimirùm: contritionem, & confeſſionem eſſe partes propriè eſſentiales per modum veræ materiæ, unà cum forma abſolutionis componentes unum Sacramentum eſſentialiter: adeò ut ſicut in Baptiſmo, v.g. ablutio & forma, *Ego te baptizo &c.* immediatè conſtituunt, & componunt unum Sacramentum Baptiſmi, ac fundamentum proximum ſignificationis practicæ, ſimulque efficaciter ſignificant gratiam ſanctificantem, ac regenerationem ſpiritualem; ita contritio, & confeſſio, ſeu confeſſio doloroſa peccatorum, una cum abſolutionis forma tanquam veræ compartes immediatè conſtituunt, & componunt unum Sacramentum Pœnitentiæ, unumque immediatum fundamentum ſignificationis practicæ, ſimulque efficaciter ſignificant gratiam juſtificantem, ſeu abſolutionem animæ à peccatis. Ratio jam ſuprà indicata eſt: quia ſcilicet Sacramentum Pœnitentiæ, tanquam verum judicium eſſentialiter conſiſtit in accuſatione doloroſa, & abſolutione Rei. Eſtque Sententia recepta in ſacris Conſiſtoriis, quantùm ego cum meis Tyronibus expertus ſum.

Contra verò Scotus *in* 4. *d.* 12. *cum ſuis omnibus*, & *non* 20 *paucis Recentioribus*, tenet totam eſſentiam Sacramenti Pœnitentiæ conſiſtere in forma abſolutionis, quæ ſola per modum principalis actus judicialis immediatè ſignificat, fundatque ſignificationem practicam, & efficacem abſolutionis animæ à peccatis per infuſam gratiam ſanctificantem. Contritionem verò, & Confeſſionem eſſe ſolùm partes materiales actu requiſitas per modum conditionis, *ſine qua non:* quatenùs Judex Sacramentalis non poteſt ferre ſententiam abſque cognitione cauſæ, & diſpoſitione pœnitentis quemadmodùm etiam in aliis judiciis, accuſatio Rei, & cognitio Cauſæ non propriè ad eſſentiam, ſed potiùs ad integritatem judicii ſpectant. Favent huic ſententiæ oppido Concilia Florentinum, & Tridentinum, dum aſſignando materias Sacramentorum, Baptiſmi, Confirmationis &c. vocant ſimpliciter *materias*: quòd nimirùm habeant rationem propriam materiæ unà cum forma componentis eſſentiam Sacramenti, ſimulque partialiter ſignificantis effectum Sacramentalem: At verò in Sacramento Pœnitentiæ actus pœnitentis vocant; non abſolutè, & ſimpliciter, ſed addita particula diminuente, *quaſi materiam:* innuentis utique, aliter ſe habere actus pœnitentis ad hoc Sacramentum, quàm aquam v. g. ad Baptiſmum, nec conſequenter ita eſſe de eſſentia Sacramenti, ſicut illam. Audi textum

Digitized by Google

tum Tridentini *ſeſſ.14. c.3.* ſic habes. *Sunt QUASI materia hujus Sacramenti ipſius pœnitentis actus, nempè contritio, confeſſio, & ſatisfactio, quæ quatenus in pœnitente ad INTEGRITATEM Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione pœnitentiæ partes dicuntur.* Hæc ſancta Synodus. An non ſatis favorabiliter pro Sententia Scotiſtica? Pluribus non immoror, cùm ſit res merè ſpeculativa, & perinde eſt in praxi, quid credas. Si non placet ſapere cum paucioribus, loquere cum multis: ſimulque jam cape, quid reſpondeas ad principale punctum hujus quæſtionis.

§. IV. *In quo conſiſtit eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ?*

21 JAm ſatis audiviſti. In ſententia communi Thomiſtarum, ac Recentiorum, eſſentia Sacramenti Pœnitentiæ conſiſtit in doloroſa confeſſione peccatorum, & abſolutione Sacramentali ſimul. In Sententia verò Scoti conſiſtit in ſola abſolutione ſacramentali, ſuppoſita contritione, & confeſſione, tanquam conditione, *ſine qua non*, neceſſariò actu requiſita, quo ipſo patenter ab eſſentia Sacramenti pœnitentiæ ſecluditur ſatisfactio. Quid vis ampliùs?

SECTIO III.

Quæ, & quotuplex eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ?

SUMMARIUM.

22 *Materia duplex: proxima, & remota.*
23 *Quomodo actus pœnitentis ſint materia proxima: &*
24 *Qua ratione peccata ſint materia remota?*
25 *Quare ſola peccata poſt Baptiſmum commiſſa ſint materialia hujus Sacramenti:*
26 *Quæ materia neceſſaria, quæ ſufficiens?*

22 DUplex eſt materia Sacramenti Pœnitentiæ, *proxima, & remota* Materia *proxima, & ex qua*, ſunt actus pœnitentis, contritio, & confeſſio. Materia *remota, & circa quam* ſunt peccata actualia, poſt Baptiſmum commiſſa; & hæc materia remota alia neceſſaria, alia ſufficiens. Ita omnes. Sumitur palàm ex Concilio Tridentino paulò ante allegato. Alii in concreto utramque materiam comprehendentes ſic loquuntur: *Materia Sacramenti Pœnitentiæ ſunt peccata poſt Baptiſmum commiſſa, debita contritione, & confeſſione, ſacris clavibus ſubjecta.* Explicatio rursùs per ſpeciales quæſtiunculas.

§. I. *Qua ratione actus pœnitentis ſunt materia* proxima, & ex qua?

23 MAteria *proxima* dicuntur, quia proximè applicant peccata ſacris clavibus, ut per abſolutionem remitti poſſint. In omni enim Sacramento materia proxima dicitur id, quo materia remota proximè applicatur, ut accedente forma Sacramentum perficiatur; ut ablutio aquæ in Baptiſmo; Unctio Chryſmatis in Confirmatione; traditio Calicis &c. in Ordine. Atqui per contritionem, & confeſſionem, ſeu per confeſſionem doloroſam peccata ſunt proximè applicata, ut accedente forma abſolutionis, Sacramento perfecto remittantur: ergo actus pœnitentis contritio, & confeſſio, rectè dicuntur materia *proxima* Sacramenti Pœnitentiæ. Materia *ex qua* verò dicuntur in communi Sententia ſuprà allata, *ſect. præced.* §. 1. quod contritio, & confeſſio ſit vera materia, & pars eſſentialis unà cum forma abſolutionis componens, & intrinſecè conſtituens Sacramentum Pœnitentiæ, ſicut Baptiſmus ex aqua, & forma; homo ex corpore, & anima. Quare eo termino *ex qua*, non utuntur Scotiſtæ.

§. II. *Qua ratione peccata ſint materia* remota, & circa quam?

24 REmota materia dicuntur, quia peccata ſecundùm ſe non ſunt immediatè remiſſibilia per abſolutionem, niſi per actus pœnitentis proximè applicentur, ut modò explicatum eſt. Materia autem *circa quam* dicitur, quia ſunt objectum, circa quod deteſtandum, deſtruendum, ac dolendum verſantur tum actus pœnitentis, tum ipſa abſolutio: *uti enim ignis materiam ligna eſſe dicimus, quia vi ignis conſumuntur: ita peccata, quæ pœnitentia delentur, rectè hujus Sacramenti materia dici poſſunt.* Catechiſmus Romanus S. Pii V. *p.3. num.24.*

§. III. *Quare ſola peccata actualia poſt Baptiſmum commiſſa?*

25 QUia ſola peccata actualia poſt Baptiſmum commiſſa hominem in foro Eccleſiæ reum conſtituunt. Nam ut aliquis ſit reus in foro Eccleſiæ, ejuſque judicio ſubjiciatur, debet priùs eſſe ſubditus Eccleſiæ: atqui ſoli baptizati ſunt, & per Baptiſmum ſiunt ſubditi Eccleſiæ, conſequenter ii ſoli ſuis peccatis Rei ſunt in foro Eccleſiæ. Nam ſecundùm Apoſtolum: *Eccleſia non judicat de iis, qui foris ſunt.* Et Concil. Trid. *ſeſſ.14. c.2. dicit: Eccleſia in neminem judicium exercet, qui non prius per Baptiſmi januam fuerit ingreſſus: Et ibidem can.1. definit: Pœnitentiæ Sacramentum eſſe inſtitutum à Chriſto pro fidelibus, quoties poſt Baptiſmum in peccata prolabuntur.* Et hinc *ſola peccata actualia poſt Baptiſmum commiſſa*, ſunt materia Sacramenti Pœnitentiæ; minimè verò peccatum originale, quippè quod per ipſum Baptiſmum neceſſariò priùs remittendum eſt: & tandem ſola *peccata* vera propriè dicta, & reipſa commiſſa ſunt materia hujus Sacramenti: quia ſola peccata vera coram Deo facta indigent reconciliatione cum Deo; mediante hoc Sacramento. Quare ſi nihil confitearis niſi meram imperfectionem, v. g. quòd hodie manè non amaveris Deum ſuper omnia &c. aut confitearis ſolùm peccatum, quod falsò putas à te commiſſum, reverà non ſubſiſtet Sacramentum, ut benè obſervat Lugo *De Pœnit. d.12. ſect.1. n.12.*

§. IV. *Quotuplex eſt materia remota? quæ neceſſaria? quæ ſufficiens?*

MAteria remota Sacramenti Pœnitentiæ duplex eſt: *Neceſſaria*, & *ſufficiens*. Materia *neceſſaria*, eſt ſolum peccatum mortale poſt Baptiſmum commiſſum, & nunquam legitimè confeſſum: ſeu nunquam Eccleſiæ clavibus legitimè ſubjectum. Materia ſufficiens eſt omne peccatum poſt Baptiſmum commiſſum, etiam veniale, etiam mortale jam ſemel legitimè confeſſum. *Omnes.* Ratio eſt: quia ideò aliquod peccatum dicitur materia neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ, vel Confeſſionis, quia homo illud tenetur confiteri, ſeu ſubjicere clavibus habita opportunitate, ſub diſpendio ſalutis: atque ſola peccata mortalia nunquam ritè confeſſa ſub diſpendio ſalutis clavibus ſubjicienda ſunt per confeſſionem: ut patet ex Concilio Trid. *ſeſſ.* 14. ferè tota; & ampliùs patebit *cap.3. ſect.1.* Venialia autem aliis multis modis deleri poſſunt: jam legitimè confeſſa alia deletione haud egent: ergo illa tantùm, non hæc ſunt materia neceſſaria hujus Sacramenti. Attamen hæc ipſa adhuc ſunt materia ſufficiens, idque qua ratione, difficultates ſunt non modicæ meritò per juſtas quæſtiones explicandæ. 26

SECTIO IV.

De Materia ſufficiente, & Dubia Sacramenti Pœnitentiæ.

SUMMARIUM.

27 & 28 *Venialia ſunt materia ſufficiens.*
29 & 30 *Qua ratione?*
31 Uſque ad n. 34. *Probabiliùs per ſolam attritionem venialia non remittuntur extra Sacramentum.*
34 *Nullum etiam veniale remittitur ſine aliqua ſaltem virtuali pœnitentia.*
35 *Pœnitentia formalis, aut virtualis quando habeatur?*
36 Uſque ad n. 40. *Per quos actus venialia ex opere operantis remittuntur?*
40 & 41 *Venialia univerſaliter etiam remittuntur ex opere operato immediatè per omnia Sacramenta N. L.*
42 & 43 *In ſtatu gratiæ ritè ſuſcepta.*
44 & 45 *Qualiter venialia remittantur per Sacramentalia?*
46 & 47 *Nullum veniale remittitur ſine remiſſione mortalis, ſi adſit.*
48 Uſque ad n. 54. *Qua ratione peccata jam legitimè confeſſa ſint materia ſufficiens? &*
54 & 55 *Qua ratione peccata dubia?*
56 *Qualiter Confeſſarius procedere debeat, ſi pœnitens mera dubia afferat?*

§. I. *Qua ratione peccata venialia ſunt materia hujus Sacramenti?*

I. SUnt materia omninò ſufficiens. Sic enim expreſsè 27
docet Concil. Trid. *ſeſſ.14. cap.5. & can.7.* anathema dicit, *ſi quis dixerit non licere peccata venialia confiteri.* Et ratio eſt, quia peccata etiam venialia ſunt verè, & abſolutè peccata coram Deo, hominemque reum culpæ, & pœnæ conſtituunt: ergo & illa debitè applicata per doloroſam confeſſionem ſunt materia apta ad abſolutionem, & cum forma abſolutionis ſacramentalis Sacramentum conſtituere poterunt. Sed en tibi difficultatem non modicam, meritò diligenter explicandam.

II. Confitens ſola venialia (reipſa carens mortali, & 28
in gra-

in gratia conſtitutus) aut habet contritionem, vel ſaltem attritionem de venialibus, aut non habet. Si non habet, Sacramentum nullum erit; cùm dolor attritionis ſaltem ſit pars eſſentialis ſeu conditio neceſſariò requiſita ad hoc Sacramentum. Si habet veram attritionem, tunc jam per ipſam attritionem, ex opere operantis, ante abſolutionem, remittuntur ea venialia, de quibus attritus eſt, ſeu doluit. Nam ſecundùm communem Sententiam DD per omnem veram ſupernaturalem attritionem; etiam jam extra omne Sacramentum remittuntur venialia: cùm omnis attritio ſit vera retractatio prioris delicti, & conſequenter in homine juſto actus meritorius, & ſatisfactorius: ergo ſola venialia non ſunt materia ſufficiens, & apta Sacramenti abſolutionis. Quomodo etiam ſunt materia abſolutionis, ſi nunquam abſolvantur, ſeu per Sacramentum abſolutionis remittantur? Sed negatur rotundè conſequentia. Nam

29 III. Stante etiam, ſed nihil obſtante illa communi Sententia, venialia hominis juſti regulariter (certè non omninò nunquam, ut patebit) non remitti directè per Sacramentum ex opere operato; adhuc tamen rectiſſimè dicuntur materia ſufficiens hujus Sacramenti, varia ratione. I. Etiam mortalia ſæpiſſimè remittuntur ante abſolutionem per perfectam contritionem, ad quam omnes boni confitentes conari, & boni Confeſſarii diſponere, & adhortari ſolent, & tamen dicuntur, & ſunt materia ſufficiens, imò & neceſſaria hujus Sacramenti. II. Peccata venialia hominis habentis etiam mortalia, & de utriſque attriti directè, & ex opere operato remittuntur per Sacramentum Pœnitentiæ. Remitti tunc certum eſt: at non remittuntur ex vi ſuæ attritionis, vel diſpoſitionis ex opere operantis: quia venialia hominis exiſtentis in mortali non poſſunt remitti, niſi remiſſis priùs mortalibus, cùm actus remiſſivus venialium debeat eſſe meritorius, qualis nullus poteſt eſſe hominis exiſtentis in peccato mortali. Atqui peccata mortalia non remittuntur per ſolam attritionem ante Sacramentum: ergo nec venialia tunc remittuntur, ſed una cum mortalibus remittuntur vi Sacramenti ex opere operato.

30 IV. Quando unà cum venialibus obnoxius es peccato mortali, & de utriſque communem elicis attritionem, v. g. quod iis Deum ſeverum Judicem offenderis, infernum merueris, & ſic confiteris ſolùm venialia, omiſſo mortali: vel quia inculpabiliter non recordaris, vel quia recordaris quidem, at juſtam cauſam illud non aperiendi habes (juxta dicenda *cap. 3. ſuo loco*.) Hoc caſu directè abſolveris à ſolis venialibus, & indirectè tantùm à mortali omiſſo, ſecundùm communem DD. Vides jam, quàm ſint materia ſufficiens hujus Sacramenti peccata venialia. Sed audi ampliùs.

31 V. Longè probabilius, & verius eſt per ſolam attritionem extra Sacramentum non remitti venialia, ideoque ſola venialia cum attritione confeſſa ſemper remitti per Sacramentum ex opere operato. Ita Vaſq. *in 3. p. q. 7. art. 1. dub. 1.* eumque ſecutus Laym. *lib. 5. tr. 6. num. 14. & 15.* quem vide. Saltem probabiliſſimum, & mihi propè certum eſt, quod docet Lugo *De pœnit. diſp. 9. ſect. 2. n. 29.* Non per quemlibet actum attritionis hominis juſti remitti poſſe quodlibet veniale, vel omnia venialia, ſed requiri actum valdè ferventem, & perfectum: ideoque adhuc venialia ſola nimis ſæpè remitti per ipſum Sacramentum. *Ratio eſt:* quia ſine dubio plus requiritur ex parte pœnitentis ad remittenda venialia ex opere operantis ſine Sacramento, quàm cum Sacramento ſuſcepto ex opere operato: ergo non omnis actus attritionis ſufficiens cum Sacramento ad remittenda venialia confeſſa, ſufficit etiam extra, vel ante Sacramentum ad remittenda eadem venialia, de quibus quis atteritur, ſed requiritur attritio in certo gradu perfectionis, fervoris, motivi melioris, vel ſublimioris &c. eoque majori, & majori juxta proportionem majoris, & majoris gravitatis, vel multitudinis peccatorum venialium. Quis enim dicat, vel credat, te eodem actu, & gradu attritionis, quo cum Sacramento deles peccata venialia v. g. vanæ cogitationis, vel verbi otioſi, etiam extra Sacramentum delere aliquot ſatis graves exceſſus, vel crapulas, contentiones, rixas &c. etſi non mortales? Certè non pauci, inter quos magnus Theologus Vaſquez ſuprà allegatus ad remiſſionem venialium extra Sacramentum contritionem perfectam, vel amorem Dei ſuper omnia, bonis rationibus requirunt, vide Laym. *l. c.*

32 §. Denique oppoſita illa Sententia, nimirùm venialia hominis juſti ſola nunquam remitti per Sacramentum Pœnitentiæ, videtur eſſe contra omnem ſenſum, & praxim fidelium, & proborum omnium. Nam optimi quique pro remiſſione venialium tanquam meliori, & ſecuriori medio utuntur hoc Sacramento, adeoque ſupponunt hoc Sacramentum habere efficaciam ad ea remittenda. Denique reconciliandum, pro his venialibus, & quotidianis culpis offenſum, unde & ejuſmodi confeſſione venialium *reconciliationes* dicere ſolemus. Hic piè curioſus meritò ſciſcitabitur, per quos ergo actus univerſim remittantur peccata venialia? Charitas urget, ut oporteat cum tam piè angariante procedere mille paſſus. Sit ergo incidenter.

§. II. Quæſtio Incidentalis.

Quibus modis univerſim delentur peccata venialia?

VEnialia remittuntur univerſim duobus modis. 1. Ex opere operantis. 2. Ex opere operato per Sacramenta, & aliquatenus per ſacramentalia. Ita Communis DD. Explicato. 33

I. Ex opere operantis per actus meritorios &c.

PEccata venialia, ſeu veniales culpæ non remittuntur per quoſcunque actus meritorios, ſeu per quæcunque opera bona hominis juſti; ſed per actus meritorios venialibus aliquo modo oppoſitos, ſeu per illos actus, in quibus involvitur formalis, vel virtualis aliqua pœnitentia, ſeu diſplicentia peccati. Et breviter: nullum etiam veniale peccatum in hac vita à Deo homini remittitur ſine aliqua ſaltem virtuali pœnitentia. Ita (contra *D. Bonaventuram*, *Gabrielem*, & alios apud citandos) Communis DD. cum D. Thoma *3. p. q. 87. a. 1.* & ibidem Suarez, Vaſquez, Coninch. & aliis Laym. *cit. c. 6. n. 6.* Lugo *de Pœnitentia diſp. 9. n. 21.* Ratio eſt: quia cùm homo per quodlibet peccatum veniale verè offendat Deum, & aliquo modo recedat à voluntate Dei, non eſt conveniens, ut ei remittatur, ſeu condonetur hæc offenſa, & receſſus à Deo, niſi per reditum ejuſdem ad Deum aliquo actu contrario: neque enim offendens poteſt fieri non offendens, ſaltem lege ordinaria, niſi aliquo actu contrario offenſam retractet: atqui iſte ad Deum reditus, & hæc offenſæ retractatio non poteſt eſſe, vel intelligi ſine aliqua formali, vel ſaltem virtuali pœnitudine, averſione, ac diſplicentia peccati, ut ex ſe patet: ergo &c. 34

§. *Formalem* autem pœnitentiam, & diſplicentiam venialium habes, quando expreſsè doles de tuis venialibus, v. gr. dicendo. *doleo me commiſiſſe hæc, vel illa venialia, vellem nunquam patraſſe: O ſi non feciſſem &c.* Virtualem autem pœnitentiam, & diſplicentiam habes, quando exerces actum directè contrarium tuis venialibus. Utpotè 1. Quando petis à Deo veniam illorum, v. g. dicendo: *Dimitte nobis &c. Miſerere &c.* 2. Quando proponis non ampliùs committere alia venialia, modo non perduret complacentia, de commiſſis. 3. Quando exerces actum virtutis contrarium tuis venialibus: adeoque remittuntur tibi omnia venialia tua mendacia, quando ex amore veritatis loqueris, quod verum eſt. Ita mox citandi. 4. Quando cujuſcunque virtutis aliquem actum, vel opus bonum exerces ea intentione, ut obtineas remiſſionem omnium tuorum peccatorum. Vide latè Lugo *l. c.* Et fuſiùs Dicaſtillum de Pœnitentia *diſp. 20. dub. 16. & 17.* Ergo jam in particulari. 35

Peccata venialia ex opere operantis remittuntur I. Certiſſimè per actum contritionis perfectæ, quo doles de ſummo bono ſuper omnia amando, & dilecto à te quomodocunque offenſo, adeoque complectendo veniales offenſas: præſertim etiamſi expreſsè extendas ad omnia venialia. Nam (N.B.) ſi doleas de ſummo bono offenſo ſimpliciter, & tam graviter, quàm ſolet offendi per mortalia peccata, utpotè jactura gratiæ divinæ, ac æternæ beatitudinis, jam hic dolor tuus non ſe extenderet ad tua venialia, ac proinde per hunc actum, etſi perfectæ contritionis, & omnium mortalium remiſſivi, non remittentur venialia. Poteſt namque fieri, ut cum vera contritione, & juſtificatione, vel gratiæ augmentatione conſiſtant venialia aliqua peccata, ſive ſecundùm actualem affectum, ſive ſecundùm habitualem nondum retractatam voluntatem. 36

II. In ſatis communi, & probabili Sententia, etiam per actum veræ attritionis ſupernaturalis, ſimiliter ſub motivo excludente etiam venialia, utpotè quòd Deum offendendo pœnas ſaltem purgatorii, aliaſve temporalis promerueris, item privationem majoris gratiæ, gloriæ &c. Nam ſi doleres de peccatis, quòd iis infernum meritus, æterna beatitudine excideris, &c. jam rurſus patenter dolor tuus ſe non extenderet ad tua venialia; quia cum hoc dolore poſſes ſimul habere actualem affectum aliquorum venialium, nedùm habitualem nondùm retractatam voluntatem. Sed vide de attritione dicta *qu. præced.* 37

III. Certiſſimè per actum formalem amoris Dei ſuper omnia, quo Deus præfertur omnibus omninò rebus ei diſplicitis, tam levibus, quàm gravibus. Cùm enim homo perfecto amoris actu ſe Deo abſolutè, & penitùs ſubjicit, volens ipſi in omnibus actionibus placere, & obtemperare, eo ipſo implicitè ſaltem, & virtualiter deteſtatur omnia peccata, non ſolùm gravia, ſed etiam levia, quatenus omnia Deo diſplicent; adeoque talis actus perfectæ charitatis ſemper ad omnia etiam venialia peccata ſe extendit, atque omnia delet ſecundùm culpæ reatum: Ex communi DD. Suarez, Coninch. Laym. *cit. c. 6. n. 13.* 38

IV. Per

Digitized by Google

IV. Per omne opus bonum meritorium, ſcilicet in ſtatu gratiæ, ex charitate, & propter Deum factum: utpotè omnes orationes, jejunia, eleemoſynas, mortificationes, alia omnia quæcunque, in quibus virtualis peccat pœnitentia, vel diſplicentia involvitur, aut quæ ex intentione facis, ut obtineas remiſſionem peccatorum tuorum omnium, juxta ſuprà *num. præced.* dicta. Qua ratione D. Auguſtinus, aliique PP. & DD. dicunt, quòd peccatorum venialium remiſſionem à Deo conſequimur, per orationem Dominicam, & alias preces ad Deum ſuſas continentes in ſe petitionem veniæ peccatorum: atque per quodvis opus bonum Deo ad eum finem factum, & oblatum: nimirùm factum propter Deum ex charitate, ſine qua opera quæcunque nihil proſunt homini ad ſalutem. Vide, & mirare abundantiam mediorum delendi venialia. Sed necdùm finis.

II. Ex opere operato per Sacramenta.

40 I. UNiverſaliter per omnia Sacramenta novæ legis peccata venialia remittuntur ex opere operato immediatè. Ita univerſaliter D. Th. *cit. q.* 87. *art.* 3. Et cum ipſo communior DD. Suarez *diſp.* 12. *ſect.* 1. Tannerus *diſp.* 6. *q.* 4. *nu.* 50. Lugo *diſp.* 9. *ſect.* 3. & alii apud iſtos. De Baptiſmo non poteſt eſſe dubium. De Sacramento Pœnitentiæ patet ex dictis. De extrema Unctione eſt certum de fide, Jacobi. 5. *Et ſi in peccatis fuerit, remittentur ei.* Sed de Euchariſtia quidem negant ſanè multi, & multò plures de Confirmatione, Ordine, & Matrimonio. Sed contra

41 II. Ratio univerſalis eſt. Quia omnia Sacramenta novæ legis inſtituta ſunt ad juſtificandum, & ſanctificandum hominem: atque per hoc ipſum, eoque ipſo in remedium, ac remiſſionem peccatorum: ergo debitè ſuſcepta reipſa operantur in homine remiſſionem peccatorum reſiduorum: non utique mortalium (cùm jam ſupponatur eſſe in ſtatu gratiæ, & peccata mortalia per Sacramenta mortuorum Baptiſmum, & Pœnitentiam jam remiſſa ſupponantur) ergo peccatorum venialium. Inſuper

42 III. Ut per Sacramenta remittantur peccata venialia, ultra ſtatum gratiæ ſanctificantis, ex parte ſuſcipientis non requiritur alia diſpoſitio quàm intentio ſuſcipiendi hoc Sacramentum in remedium ſuorum peccatorum, ſive ad ſalutem ſuam, ſive generaliter ad eum finem, ad quem Sacramentum inſtitutum eſt, & reipſa ſuſcipitur, abſque affectu actuali ad ulla venialia: eo ipſo enim virtualiter jam eſt averſus ab ipſis, virtuali, & implicita aliqua averſione, diſplicentia, pœnitentia: ut poſt Suarez, & alios benè docent Tannerus *cit. n.* 56. Gob. *Alphabet. Confitent. Caſu* 11. *n.* 342. Quod poſt Sacramentum Pœnitentiæ, maximè verum videtur de Sacramento Euchariſtiæ, quod eſt ſymbolum ſummæ charitatis, atque *antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis &c.* uti loquitur Concil. Trid. *ſeſſ.* 13. *c.* 1. De Confirmatione, Ordine, & Matrimonio, quoad hoc alios dubitare permittamus, quia non ut certam, ſed ſolùm pro probabili habemus opinionem illam generalem.

43 IV. Sacrificium Miſſæ denique, etſi de ſe ex opere operato non ſit immediatè propitiatorium, & expiatorium, ſeu remiſſivum peccatorum mortalium, & venialium, in communi Sententia, ut vidimus ſuo loco *p.* 1. *n.* 241. 242. attamen ſi curaſti fieri Sacrum pro tuis peccatis, ſeu in remedium, ac remiſſionem peccatorum tuorum, adeoque hoc ipſo virtualiter averſus ab ipſis, tibi remitti omnia venialia, ad quæ non habes affectum vigentem actualem, rectiſſimè affirmant Suarez, aliique cum Tannero *cit. diſp.* 5. *qu.* 1. *num.* 90. prout ibidem annotatum habes. Ratio ex dictis patere debet.

III. Et aliquatenus per Sacramentalia.

44 S*Acramentalia*, ſic dicta, quòd vel ſoleant adhiberi ad Sacramenta conficienda, ut efformatio Crucis, Benedictiones, orationes Eccleſiæ: vel quòd aliquo modo æmulentur genium Sacramentorum: ut aquæ luſtralis aſperſio, uſus rerum benedictarum ab Eccleſia, confeſſio generalis, tunſio pectoris &c. Hæc, & hujuſmodi etiam ex opere operato immediatè, ex vi inſtitutionis, & orationis Eccleſiæ, dilectæ ſponſæ Chriſti remittere venialia, affirmant multi probabiliter: negant multi æquè probabiliter docentes fieri ſolùm ex opere operantis per pios in Deum motus hominis ea piè uſurpantis. Sed probabiliſſimè, & veriùs dicitur fieri partim ex opere operato, mediatè tamen, quatenus per preces Eccleſiæ junctas prædictis rebus, dum iis piè utimur, movetur Deus (etſi non infallibiliter) ut in nobis excitet pios illos motus, quibus annexa eſt remiſſio venialium; partim ex opere operantis, quatenus homo iis rebus piè utitur in remedium, ac remiſſionem peccatorum ſuorum cum piis motibus diſplicentiæ peccatorum, converſionis in Deum, amoris, adorationis &c.

45 Videtur hæc eſſe mens D. Thomæ 3. *p. q.* 87. *art.* 3. Verba ejus libens exſcribo: *Triplici ratione aliqua cauſant remiſſionem venialium peccatorum. Uno modo, in quantum eis infunditur gratia: quia per infuſionem gratiæ tolluntur venialia peccata, ut ſupra dictum eſt. Et hoc modo per Euchariſtiam, & Extremam Unctionem, & univerſaliter per omnia Sacramenta novæ legis, in quibus confertur gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo, in quantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum. Et hoc modo confeſſio generalis, tunſio pectoris, oratio Dominica, operantur ad remiſſionem peccatorum venialium. Nam in oratione Dominica petimus:* Dimitte nobis debita noſtra. *Tertio modo, in quantum ſunt cum aliquo motu reverentiæ in Deum, & ad res divinas. Et hoc modo benedictio Epiſcopi* (quidem etiam Sacerdotis in Miſſa, & præſertim cum Venerabili Sacramento) *aſperſio aquæ benedictæ, qualibet Sacramentalis unctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi quæ alia ſunt hujuſmodi, operantur ad remiſſionem venialium peccatorum.* Hactenùs Doctor Angelicus.

IV. Adverſio duplex notabilis.

IN hactenùs dictis ſupponitur ſemper peccatum veniale nunquam remitti ſine remiſſione peccati mortalis, quo homo eſt inquinatus; juxta communiſſimam Sententiam DD. cum D. Thoma *eadem qu.* 87. *art.* 4. pluribus congeſtis Laym. *cit. cap.* 6. *num.* 16. Ratio S. Thomæ eſt: quia nullum etiam veniale peccatum remittitur ſine infuſione gratiæ ſanctificantis: atqui gratia ſanctificans non poteſt conſiſtere cum peccato mortali, ergo &c. Deinde nimis inconveniens eſt, & ridiculum videtur, quòd Deus reconcilietur in re levi illi, à quo manet graviter offenſus, quique cum illo adhuc graves gerit inimicitias: ſed peccator perſeverans in mortali graves cum Deo gerit inimicitias, abjectiſſimus terræ vermiculus, quamdiù in peccato perdurans negligit remedia neceſſaria ad recuperandam gratiam, & amicitiam divinam. At verò è diverſo poteſt dimitti mortale ſine veniali dimiſſo, quia poteſt haberi dolor de mortali, cùm tamen abſit dolor, imò adſit complacentia de veniali, quod infuſionem gratiæ ſanctificantis non impedit, ut jam *ſuprà* §. *præced.* inſinuavi, & magis patebit in ſequentibus. 46

II. Sermo hactenùs ſemper fuit de remiſſione venialium, quoad culpam tantùm. Nullus enim Theologus audebit dicere, vel ſentire, omnem etiam pœnam venialibus debitam, & in hac, vel altera vita in purgatorio luendam, remitti ſemper, quoties per actus bonos, Sacramenta, vel Sacramentalia dimittuntur culpæ veniales, quia ſcilicet nulla ratio id vel probabiliter ſuadet: oppoſitumque probant innumeræ revelationes, & apparitiones illorum, qui acerbiſſimis purgatorii pœnis debuerunt expiare noxas modicas, quantumvis quoad culpam per pœnitentiam in vita remiſſas. 47

§. III. *Qua ratione peccata jam legitimè confeſſa ſunt materia hujus Sacramenti?*

I. SUnt materia ſufficiens. Ita expreſsè Benedictus Papa XI. *Extravag. inter Communes, de Privilegiis, dicens:* reiterationem eorumdem peccatorum in confeſſione eſſe ſalutarem. Et comprobatur univerſali Eccleſiæ, omniumque proborum praxi, non tantùm in confeſſionibus generalibus, ſed etiam ſæpè aliàs, utpotè ob alterius materiæ certæ defectum, ad conſcientiam quietandam, aut ob aliud motivum rationabile. Nam ſi abſque omni cauſa, vel motivo rationabili ex mera lubentia ejuſmodi repetitio fieret, utique nugatorius, & injurioſus eſſet abuſus Sacramenti, ut omnes fatentur. 48

II. Ratio fundamentalis eſt: quia de ratione Sacramenti per ſe remiſſivi peccatorum, & collativi gratiæ, non eſt, quòd actu ſemper remittat peccata; ſed quòd per ſe conferat gratiam ſanctificantem, quæ ex natura ſua eſt remiſſiva peccati, ſi adeſſet, ut gratia *prima*; etſi per accidens ſubjecto jam ſanctificato non remittat peccatum, nec tunc habeat rationem *primæ* gratiæ, ſed *ſecundæ*, ſeu augmenti prioris gratiæ jam receptæ. Unde in *prima parte* dictum eſt, Sacramenta mortuorum, Baptiſmum, & Pœnitentiam, per ſe collativa gratiæ primæ, per accidens ſæpè conferre gratiam ſecundam, ſi nimirùm inveniant ſubjectum jam ſanctificatum: Atque ita etiam ad hoc ut aliquod peccatum dicatur materia ſufficiens Sacramenti remiſſivi peccatorum, neceſſarium non eſt, ut actu per illud Sacramentum remittatur, ſed ſufficit, quòd Sacramentum ſuper illud cadens conferat gratiam ſanctificantem de ſe remiſſivam illius, vel cujuslibet peccati, ſi adeſſet. Quemadmodùm ergo peccatum mortale jam ante confeſſionem deletum per veram contritionem, adhuc eſt materia non tantùm ſufficiens, ſed etiam neceſſaria Sacramenti Pœnitentiæ ſecundùm omnes: quia etſi Sacramentum tunc nihil remittat, confert tamen gra- 49

gratiam natura ſua remiſſivam peccati, ſi adeſſet. Ita etiam peccatum mortale jam legitimè confeſſum, & remiſſum, etſi ulteriùs remitti nequeat, attamen contritione, & confeſſione applicatum, & ſubjectum clavis Eccleſiæ, eſt ſufficiens materia Sacramenti abſolutionis collativi gratiæ ſanctificantis, & remiſſivi peccati, ſi adeſſet.

50 III. Ut tamen peccata jam ſemel legitimè confeſſa, validè & fructuosè iterùm ſubjiciantur clavibus omninò requiritur nova diſpoſitio pœnitentis, novus dolor, & confeſſio, & re ipſa nova materia proxima Sacramenti: cùm novum, & iteratum Sacramentum debeat conſtare nova, & iterata materia, & forma: ſine dubio enim non poteſt forma abſolutionis reperi ſuper eadem peccata ſub eadem priori materia proxima, eadem contritione, & confeſſione propoſita, cùm in nullo Sacramento forma ſæpiùs poſſit cadere ſuper eandem materiam ſaltem proximam. Quapropter talis pœnitens nullum haberet fructum ex confeſſione iterata novum: non ex opere operantis, ſeu propria diſpoſitione, quæ non nova, ſed eadem ſupponitur cum priori neque ex opere operato, ſeu ratione Sacramenti, quod nullum eſſet. Neque ſufficit ſola iterata confeſſio abſque novo dolore: quia non ſola confeſſio nuda, ſed confeſſio doloroſa, ſeu cum dolore, & contritione facta, eſt materia proxima ad Sacramentum validè conferendum.

51 §. Scio docere Recentiores, & nominatim Tamburinum, *opuſc. de expend. confeſſ. lib.* 1. *c.* 2. §1. *ſ.* 1. Sufficere novam confeſſionem doloroſam, at non per novum dolorem elicitum, ſed per priorem dolorem in priori confeſſione habitum, & adhuc virtualiter durante in hac iterata confeſſione. Quod fateor ſpeculativè verum eſſe. Sed diſplicet ſpeculatio in re tam morali, & tanta facilitate novum dolorem eliciendi. Certè hinc ſequeretur, poſſe me eadem diſpoſitione, ac eodem dolore permanente, toties, quoties, iterata confeſſione, & abſolutione de eodem peccato acquirere quantamvis gratiam, & remiſſionem pœnarum, quantumvis gravibus peccatis debitarum, quod certè nugatorium videtur, & abſurdum.

52 IV. Jam vides, quàm iterata confeſſio, cum nova diſpoſitione, & dolore debitè facta, non ſit fruſtranea, ſed omninò utilis, & fructuoſa, tam quoad infuſionem novæ, & uberioris gratiæ ſanctificantis, & ex ſe deletivæ peccati, ſi adeſſet, quàm quoad remiſſionem pœnæ debitæ peccatis jam antè remiſſis, ſi tales pœnæ adhuc ſuperſint, de quo rarum periculum: idque non tantùm ex opere operantis, ſeu novæ diſpoſitionis, doloris, confuſionis, erubeſcentiæ, aliorumque actuum pœnitentis, qui actus de ſe ſunt fructuoſi, & virtuoſi, per quos juſtus meretur gratiæ augmentum, & remiſſionem pœnæ temporalis: ſed etiam ex opere operato, & virtute Sacramenti, uti docent DD. communiter cum D. Thoma in 4. *diſt.* 17. *q.* 3. *art.* 3 Ratio eſt: quia Sacramentum concurrentibus omnibus requiſitis ad eſſentiam, ac validam, & fructuoſam ſui ſuſceptionem, ſemper confert ſuum effectum ex opere operato: ſed in propoſito concurrunt omnia requiſita hujuſmodi ad novum Sacramentum, utpotè vera materia remota, ſcilicet peccata, etſi jam ſemel remiſſa; vera nova materia proxima, ſcilicet diſpoſitio nova, contritio, & confeſſio peccati; vera nova forma abſolutionis ſacramentalis: ergo confert Sacramentum ſuum effectum ex opere operato, ſcilicet gratiam ſanctificantem, & remiſſionem pœnæ temporalis, ſi ſuperſit.

53 §. Denique, quia peccata, tam venialia, quàm mortalia jam ſemel legitimè confeſſa ſunt materia Sacramenti, non neceſſaria, ſed ſufficiens tantùm, & libera, ideò in confeſſione mortalium licitè poſſunt omitti venialia, vel omnia, vel aliqua; & in confeſſione venialium aliqua, etiam pleraque venialia; & in confeſſione generali, aliqua, etiam plura peccata mortalia, de quorum jam facta legitima confeſſione nullum dubium remanet: ut contra Victoriam, Ledeſma, & alios docet communis Sententia DD. apud Lugo *diſp.* 6. *de Pœnitentia*, Dianam *p.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 50.

§. IV. *Qua ratione peccata dubia ſunt materia hujus Sacramenti?*

54 I. PEccatum dubium, quod reipſa factum eſt, eſt materia ſufficiens ad validam abſolutionem, & Sacramentum Pœnitentiæ: ſecus, quando reipſa factum non eſt: tunc enim Sacramentum nullum eſt. *Communis*. Ratio eſt: quia illud eſt materia ſufficiens *circa quam* hujus Sacramenti, à quo quis poteſt validè abſolvi, at tale eſt omne peccatum reipſa commiſſum: Et illud non eſt materia ſufficiens, à quo quis non poteſt validè abſolvi: at à peccato dubio, quod in re commiſſum non eſt, non poteſt quis validè abſolvi, cùm implicet tolli per abſolutionem, quod nunquam fuit: à peccato autem quantumvis dubio, ſi reverà commiſſum eſt, validè quis abſolvitur, illudque verè tollitur per abſolutionem, nihil obſtante, quòd Pœnitens, vel etiam Confeſſarius abſolvens dubitet de tali peccato, ſitne reverà commiſſum, nec ne? quare tale dubium non facit, quòd peccatum, quod reverà peccatum, & commiſſum, adeoque materia ſufficiens hujus Sacramenti eſt, reipſa peccatum, & commiſſum, & materia ſufficiens Sacramenti non ſit. Sicut nec è contra quòd reverà ſit, quod non eſt: ergo &c.

55 II. Peccatum dubium ſolùm per ſe non eſt materia licita abſolutionis Sacramentalis abſolutè, & regulariter nec conditionatè. *Omnes*. Ratio eſt: quia illud non eſt materia licita Sacramenti, à quo Sacerdos abſolvens exponit Sacramentum certo periculo nullitatis, ac irreverentiæ graviſſimæ: ſed abſolvens abſolutè à peccato dubio, de quo verè dubitatur, an factum ſit, & conſequenter an adſit materia ſufficiens, & requiſita ad valorem Sacramenti exponit Sacramentum certiſſimum periculo nullitatis, & irreverentiæ graviſſimæ; ideoque certò peccat mortaliter abſolvens abſolutè à ſolis peccatis dubiis. Et licèt hoc periculum nullitatis declinet abſolvens à peccato ſuo dubio conditionatè; *Si reverà ita commiſiſti*: non tamen declinat peccatum irreverentiæ erga Sacramentum regulariter, cùm etiam ſub conditione proferre formas Sacramentorum abſque urgente cauſa ex parte ſuſcipientis, vel Miniſtri, reverentiæ Sacramentorum repugnet, ut generatim dixi *in* 1. *p. num.* 98. & mox infrà iterùm dicam.

56 III. Quòd ſi ergo pœnitens mera peccata dubia confiteatur, & nullum certum, in praxi ſic procedat Confeſſarius. I. Si Confeſſarius ex circumſtantiis perſonæ advertat pro certo aliquod eorum peccatorum, quæ pœnitens ſub dubio confitetur, reverà eſſe commiſſum, licitè eum abſolvit abſolutè (quemadmodùm etiam, quoties pœnitens præter peccata dubia etiam adfert aliquod, vel aliqua peccata certa, licitè abſolvit eum ab omnibus abſolutè, tam certis, quàm dubiis, ſi fortè commiſſa ſint) quia hoc peccatum Confeſſario ſatis cognitum eſt, & adeſt periculum nullitatis Sacramenti. II. Si nihil certi colligere poſſit ſacerdos, & peccata ſub dubio propoſita mortalia ſint, inducendus eſt pœnitens, ut aliquod peccatum certum fateatur, ſaltem veniale, aut mortale antè confeſſum; quod ordinariè facilè fieri poteſt. III. Quòd ſi nec hoc fieri poſſit, & periculum in mora ſit, v. gr. morte imminente &c. abſolvendus eſt ſub conditione: nimirùm: *Si hujuſmodi peccatorum coram Deo reverà reus es*; Ego te abſolvo &c. Idem fiet, ſi pœnitens ex ſimplicitate, vel ruditate nullum poſſit peccatum certum exponere, quantumvis inſtructus, & adjutus à Confeſſario. Secus, ſi ex malitia non vellet peccata certa, velut certa confiteri, ſed nequiter ſub dubio proponere vellet: prout ipſe non ſemel audivi tales confitentes: *accuſo me, ſi fortè ebrius fui, ſi detraxi proximo &c.* tunc enim tanquam non rectè diſpoſitus ſine abſolutione repellendus eſſet, idque ei ſignificandum. IV. Denique ſi pœnitens ſola venialia dubia adferat, nullumque certum exponat, extra ſaltem periculum mortis, non erit abſolvendus, nec ſub conditione quidem: cùm nec venialia certa ſint materia neceſſaria abſolutionis, multò minùs dubia. Ratio dictorum eſt: quia forma abſolutionis ſub conditione nunquam proferenda eſt, niſi adſit periculum damni ſpiritualis in Pœnitente, vel Miniſtro, quod aliter non poteſt commodè evitari. ſed quando peccata dubia ſunt mortalia, omnino ſubeſt periculum ſalutis præſertim morte inſtante: quando verò illa tantùm ſunt venialia, certum eſt, nullum imminere periculum damni ſpiritualis: ergo &c.

57 IV. Ad validam ergo abſolutionem abſolutè proferendam, & conferendam, ſemper ponenda eſt materia certa: cùm alioquin Sacramentum exponeretur periculo nullitatis, mortali Sacramenti irreverentia talis autem materia certa, utique non eſt peccatum dubium: ſicut neque etiam, quòd quis non obtemperavit bonis inſpirationibus, quod non fecerit bonum opus, quod facilè facere potuiſſet, & ſimiles imperfectiones, ut jam ſuprà, & jam innui: in quibus exponendis non tenetur pœnitentem impedire Confeſſarius, etſi plerumque impedire poſſit; ut ex communi docet Lugo *ſuprà citatus*. Hactenùs de materia remota Pœnitentiæ in communi; & de materia ſufficienti in ſpecie ſatis. De materia neceſſaria in particulari, quænam ſcilicet peccata, & quomodo in confeſſione explicanda ſint, neceſſariò pluribus agendum erit infrà, cùm de confeſſione: quò etiam ſpectabit alia quæſtio huic affinis: an hæc ipſa peccata dubia ſint materia neceſſaria Sacramenti: ſeu an peccata dubia, ut dubia neceſſariò in confeſſione explicanda ſint. Jam ergo ad partes Sacramenti Pœnitentiæ exponendas procedamus.

CAPUT II.

De Contritione.

SECTIO I.

De Contritione generatim ſumpta.

SEctiones hujus Capitis ob nimiam materiæ copiam neceſſariò ſubdividi debent in ſuas diſtinctas Quæſtiones, & hæ rurſus in ſuos §§. more ſolito. Sit ergo

QUÆ-

QUÆSTIO I.

Quid ſit Contritio generatim ſumpta?

SUMMARIUM.

58 & 59 *Contritio generatim ſumpta eſt animi dolor, & deteſtatio peccati.*
60 Uſque ad num. 64. *Qualiter, & ex quibus actibus concipi, & conſurgere ſoleat?*
64 *Contritio* eſſentialiter *includit utrumque actum;*
65 *Tam deteſtationem,* 66. *quam dolorem.*
67 & 68 *Primariò tamen, & principaliùs deteſtationem.*
69 & 70 *Cum propoſito ſaltem virtuali.*
71 Uſque ad n. 74. *Enumerantur reliqui actus ad eſſentiam contritionis non ſpectantes.*
74 *Quid contritio perfecta, & imperfecta, ſeu attritio, & unde ſic dictæ?*

Aſſertio.

58 CONtritio *eſt animi dolor, & deteſtatio de peccato commiſſo, cum propoſito non peccandi de cætero.* Ita in terminis definit Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 4. Et ideò ſuperiùs *c.* 1. dixerat Contritio *eſt Pœnitentia, qua offenſam Dei cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtamur.* Ubi Concilium clariùs expreſſit differentiam contritionis ab aliis peccati deteſtationibus, vel pœnitentiis inſufficientibus, nimirùm, quòd contritione deteſtemur peccatum, non quomodolibet, ſed tanquam offenſam Dei, ut *infrà ſ.* 3. *in fine* iterùm notabo. Sed prior definitio, tanquam maximè authentica explicanda nobis eſt, & omnimodis retinenda, præ aliis variis afferri ſolitis.

§. I. *Eſt enim dolor, & deteſtatio peccati.*

59 DOlorem primo loco ponit Concilium tanquam quid notius, cùm tamen naturæ ordine *deteſtatio* prior ſit *dolore*, tanquam cauſa ſuo effectu. Ideò namque dolemus, & triſtamur de peccato commiſſo, quia illud deteſtamur, abominamur, adeſſe nolumus, non factum vellemus &c. Etenim, dum peccator ad Dominum Deum convertitur, seriò reſipiſcit, & ad veram pęnitentiam, ac contritionem procedit, hi actus ſequentes intervenire ſolent.

60 I. *Primus actus.* Immittit Deus peccatori cogitationem & agnitionem ſuorum peccatorum, ut dicat apud ſe: *Malè me geſſi, planè graviter deliqui, Deum offendi, inimicus Dei factus ſum, infernum merui &c.* Et mox oritur *ſecundus actus*, cogitatio bona de placando Deo, ut dicat peccator intra ſe: *Omninò debeo me reconciliare cum Deo, debeo illum placare, ejus gratiam, amicitiam reparare &c.* Et quia præcipua, optima, imò unica ratio placandi Deum, eſt pęnitentia, & deteſtatio peccati, hinc ſecundùm iſtum actum ſequitur è veſtigio *Tertius actus*; deteſtatio, qua peccator deteſtatur, & execratur peccatum dicendo v. g. *Utinam tale ſcelus non commiſiſſem! vellem, ſi fieri poſſet, nunquam offendiſſe Deum &c.*

61 II. *Deteſtatio* ergo eſt actus voluntatis, quo voluntas cum horrore avertit ſe à peccato, illud execratur, & damnat, ac à ſe amoliri tentat tanquam malum præſens graviſſimum, ideoque quantùm eſt in ſe, illud abolere, deſtruere, & non eſſe molitur. Hic quidem actus reſpectu peccati actualis commiſſi præteriti inefficax, & conditionatus eſt: non enim poteſt voluntas abſolutè, & efficaciter velle peccatum commiſſum, & factum infectum fieri, cùm hoc ſit impoſſibile, & id efficaciter velle, & conari, ſtultum, ut loquitur D. Thomas. ſed ſolùm actu conditionato, & inefficaci, *ſi poſſibile eſſet*, vellet non peccaſſe, peccatum commiſſum non eſſe commiſſum, illudque ſimpliciter deſtruere, & infectum reddere, adeò ut niſi impoſſibilitas rei obſiſteret, voluntas omni modo, & medio efficere vellet peccatum non eſſe factum. Lugo *diſp.* 4. *de Pœnitentia nu.* 16. hunc autem ſic exprimendum ait: *Si ego nunc haberem potentiam perficiendi, ut peccatum non fuiſſet, ſum actu ita diſpoſitus, ut eſſem ea uſurus hoc momento.* Sic ille ſpeculativè benè. Sed practicè meliùs, magiſque energicè ſic ſuſpirabis. *O utinam non feciſſem! vellem utique, ſi poſſibile eſſet, Deum non offendiſſe. O mi Deus! ſi ſanguine meo, ſi morte quantumvis atroci fieri poſſit, ut non ſis offenſus. Ecce me paratum cor meum. Si tormentis inferorum deleri poſſit. Ecce me! nullum eſt, quod non merui, nullum, quod amore tui non præeligo peccato, quod tantoperè odiſti &c.* Vide Aſceticos ſcribentes de effectibus. Idem tamen actus deteſtationis efficax eſt, & abſolutus reſpectu ejuſdem peccati habitualis, ut adhuc habitualiter præſentis in offenſa Dei, & voluntate nondum retractata. Efficaciter enim abſolutè eo actu ſe voluntas à peccato avertit, & quantùm fieri poteſt, re ipſa illud deſtruit, & abolet, offenſam, & injuriam Dei reparat, & delet, atque efficit, ut modò coram Deo Optimo, & miſericordioſiſſimo æquivalenter idem ſit, ac ſi nunquam peccatum eſſet commiſſum. Hunc actum, quæſo Tyro, benè cumprehendere, & menti imprimere ſatage.

III. Hunc prædictum tertium actum deteſtationis, immediatè, infallibiliter, ac neceſſariò ſequitur *QUARTUS ACTUS*, dolor ſeu triſtitia mentis. Quemadmodùm enim ex apprehenſione, & fruitione boni præſentis amati, neceſſariò ſequitur gaudium, ſeu lætitia animum ſuaviter afficiens: ſic ex apprehenſione, abominatione, ac deteſtatione mali præſentis noliti, ut in propoſito, peccati omnium malorum mali peſſimi, naturaliter ſequitur animi dolor, & triſtitia animum affligens, crucians, torquens, à quo doloris, ac triſtitiæ actu, & affectu, multùm pœnoſo, denominatur *pœnitentia*, ac per illum deſcribitur à SS. Patribus, ut *c.* 1. *ſ.* 1. viſum: ac etiam Poeta 1. Pont. eleg. 1. *Pœnitet! O ſi quidem miſerorum creditur ulli: Pœnitet! & facto torqueor ipſo meo!* Dolor igitur, ſeu *triſtitia* illa nihil aliud eſt, quàm lucta, & inquietudo mentis conantis repellere malum præſens apprehenſum, ut in propoſito peccatum, & efficere, ut nunquam fuiſſet in rerum natura, ſicque acriùs hominem exagitans, atque ad fugam mali extimulans, ſoletque indicari hac phraſi: *Heu me miſerum! Quid feci? &c.* Cùmque hæc triſtitia, vehementiùs invaleſcit, non ſiſtit in ſola parte rationali, ac voluntate, ſed partem quoque ſenſitivam ſenſibiliter occupat, & quandoque redundat in ipſum corpus, illudque immutat: hinc ſuſpiria, lamenta, ſingultus, lacrymæ, deliquia &c. quamquàm hæc ſenſibilis triſtitia in corpus redundans, non tantùm non ſit neceſſaria, tamen neque ejus defectus neceſſarium, vel probabile ſignum eſt deeſſe, vel defuiſſe verum dolorem, & coram Deo ſufficientem ad peccati abolitionem. Quare pęnitentes non debent eſſe ſcrupuloſè ſolliciti de habenda triſtitia, vel dolore ob peccata perpetrata. Modò enim illud verè, & ex animo ſuo deteſtentur, per ſe neceſſariò ſequetur hæc triſtitia, vel dolor animi, etſi fortè reflexè non advertatur. Etenim dolor ita neceſſariò ſequitur deteſtationem in homine viatore, ſicut ſequitur gaudium ex vehementi amore boni poſſeſſi: ut ex Layman jam ſuprà dixi. Ideoque homines à Confeſſariis, ac Concionatoribus efficaciter excitandi ſunt ad horrorem, & deteſtationem peccati, proponenda, & inculcanda capita, & motiva, quibus eorum malitia, ac turpitudo magis eluceſcat: qualia partim jam propoſita ſunt *à n.* 7. *& ſect.* 2. *&* 3. de Contritione, & Attritione in particulari.

IV. Poſt hos, tertium, & quartum actum deteſtationis, & doloris, in verè ſic pęnitente, deteſtante, ac dolente peccata, tres alii actus ſequi ſolent. *Quintus*, petitio veniæ, dicendo v. gr. *Miſerere mei DEUS &c. Sextus:* propoſitum emendationis, ſeu non peccandi de cætero, quem actum Concilium diſertè appoſuit in definitione contritionis. *Septimus*, Voluntas ſatisfaciendi pro peccatis, ſeu vindicandi injuriam, & offenſam Deo per peccata irrogatam. His ita explicatis, jam principaliter quæritur, quot, & quinam ex dictis actibus ſint de eſſentia Contritionis? Mira hic opinionum diverſitas. Aliqui in ſola deteſtatione; alii in ſolo dolore eſſentiam contritionis conſtituunt, ut paſſim videre eſt apud Auctores. Dico breviter, & ſimpliciter. 62

63

§. II. *Eſt dolor, & deteſtatio* Eſſentialiter.

COntritio nimirùm eſſentialiter, nec in ſolo dolore, vel triſtitia, nec in ſola deteſtatione peccati conſiſtit, ſed in utroque ſimul. Ita Henriquez, Coninch. aliiſque citatis Lugo *cit. diſp.* 4. *ſect.* 1. Et apertè ſignificat Tridentinum in definitione tradita. *Eſt animi dolor, & deteſtatio &c.* Ratio ſumitur ex natura ipſius contritionis. Contritio enim dicit actum, qui, & affligat, ac velut *conterat* cor pęnitentis, & hunc à peccato avertit; ſed hunc actum neceſſariò oportet eſſe compoſitum ex duobus illis actibus: *dolor* enim affligit: *deteſtatio* à peccato avertit, ergo contritio eſſentialiter includit utrumque. Oſtendo breviter in particulari. 64

I. *Deteſtatio peccati eſt de eſſentia contritionis, & non ſolus dolor.* Quia contritio debet formaliter opponi peccato, &, ut loquitur Tridentinum, *voluntatem peccandi excludere:* atqui deteſtatio peccati formaliter opponitur peccato, & peccandi voluntatem directè excludit: non ſic dolor ex ſe, niſi quatenus à tali deteſtatione procedit, ut manifeſtum eſt: Unde idem Conc. Trid. in altera definitione *ead. ſeſſ.* 14. *cap.* 1. deteſtationem in recto ponit dicens *Eſt pœnitentia, qua offenſam DEI cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtamur.* 65

II. *Dolor etiam eſt de eſſentia contritionis, & non ſola deteſtatio.* Nam ſecundùm communiſſimam Sententiam cum D. Thoma 3. *p. q.* 37. *art.* 1. *ſuppl.* Pęnitentia actualis, adeoque contritio non habet locum in Beatis: utique ob defectum alicujus eſſentialis requiſiti ad pęnitentiam, ſeu contritionem, quia ſcilicet non ſunt capaces doloris, vel triſtitiæ, quippè abſorpti gaudio beatifico. Atqui Beati ſine dubio habent 66

bent deteſtationem perfectiſſimam peccatorum præteritorum: ergo non ſola deteſtatio, ſed etiam dolor, ſeu triſtitia debet eſſe de eſſentia contritionis, ſeu pœnitentiæ actualis: quidquid ſit, an in Beatis permaneat pœnitentia habitualis, quod communiùs aſſeritur.

67 III. *Contritio primario conſiſtit in deteſtatione, ex qua neceſſariò ſequitur dolor*. Ita omninò communis DD. & ita ſine dubio intelligendi *Navar. Suarez*, *Reginald.*, & alii, qui contritionem formaliter, & eſſentialiter abſolutè in deteſtatione conſiſtere docent, licèt eam neceſſariò ſequatur dolor. Reſpexerunt enim ad id, quod in contritione præcipuum eſt. Ratio jam data eſt *N. I.* quia deteſtatio formaliter opponitur peccato, & eſt neceſſaria cauſa doloris, à qua etiam dolor (alioquin de ſe indifferens) honeſtus, & utilis ſuam ſpecificationem trahit. Ideò enim dolor honeſtus, & utilis eſt, quia procedit ex tali deteſtatione peccati ſub tali motivo honeſto, & ſupernaturali, utpotè quia eſt offenſa Dei &c. alioquin futurus inutilis, & inhoneſtus, ſi ex alio non honeſto motivo deteſtationis procederet, ut ſi fur ſua furta deploret, quia deprehenſus debet fieri longa Littera, ſeu Lingua campanæ campeſtris.

68 IV. At, nonne ipſa nomina, *Pœnitentia*, *& Contritio* præcipuè *pœnam*, *dolorem*, compunctionem, ac velut contritionem cordis important? Et tam ſacra Scriptura, quàm Sancti Patres paſſim pęnitentiam, vel contritionem per dolorem, planctum, pęnaſque definiunt, ut patet locis aliquot allegatis *cap. 1. n. 1.* Ergo pœnitentia, & contritio præcipuè conſiſtit in dolore, triſtitia, pęna. Reſp. *Nego conſequentiam*. Non enim ſic definiunt, quaſi aut in ſolo dolore, aut in eo præcipuè conſiſtat ratio eſſentialis pęnitentiæ, ac contritionis, ſed quia dolor eſt notior, quippè ſæpè in corpus influens, ut ſuprà notatum: cùm tamen neceſſariò ſupponat deteſtationem tanquam ſui cauſam, ſed minùs manifeſtam, vel apparentem. Alioquin ſæpè etiam deteſtatio, & averſio à peccatis exprimitur, ut Ezechielis 33. v. 12. *Impietas impii non nocebit ei, in quacunque die converſus* (id eſt averſus per deteſtationem) *fuerit ab impietate ſua*.

§. III. *Cum propoſito non peccandi de cætero*: remiſſivè. Et quid de reliquis actibus?

69 I. **A**D veram pęnitentiam, & contritionem ſine dubio requiritur propoſitum emendandi, ſeu non peccandi de cætero. Utrùm autem requiratur ad eſſentiam contritionis propoſitum formale explicitum, an verò ſufficiat propoſitum virtuale implicitum neceſſariò contentum, & imbibitum in ipſo actu ſeriæ deteſtationis, & doloris de peccatis, quatenus ſunt offenſa Dei, cauſa æternæ damnationis? &c. de hoc pluribus neceſſariò agendum erit inferiùs ſuo loco *ſect. 4. hujus capitis*.

70 §. Ex dictis jam liquet, qui actus ſint de eſſentia contritionis ex ſeptem enumeratis. Nimirùm, *tertius*, *quartus*, *& ſextus*: Deteſtatio, dolor, & propoſitum ſaltem virtuale emendandi, & non peccandi de cætero. Reliqui quatuor actus non ſunt de eſſentia intrinſeca contritionis, ſed vel prævii, vel ſubſequentes, nec omnes ſemper neceſſarii. Percurro breviter.

71 II. *Primus actus*, ſcilicet recordatio, & agnitio peccatorum commiſſorum ſine dubio neceſſariò præcedere debet actualem contritionem, & deteſtationem peccatorum, proponendo ſcilicet voluntati objectum deteſtandum, & dolendum: cùm voluntas non poſſit ferri in incognitum. Qualis autem debeat eſſe illa recordatio peccatorum in ordine ad confeſſionem, videbitur ſuo loco *cap. 3.* cùm de examine prævio requiſito ad confeſſionem. *Secundus actus*, pia illa cogitatio de reconciliando ſe cum Deo, etiam regulariter, at non neceſſariò, & ſemper præcedit, ut experientia patere poteſt. *Quintus actus*, petitio veniæ explicita, ſimiliter communiter, at non neceſſariò ſemper contritionem comitatur. Jam enim implicitè petis veniam, dum ſeriò deteſtaris, & doles peccando Deum offendiſſe: quanquàm valdè expediat etiam expreſsè, & formaliter, & humiliter petere veniam offenſæ, ac remiſſionem culpæ commiſſæ, atque animitùs dicere: *miſerere mei, Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam &c.*

72 III. *Septimus actus* tandem, voluntas, ac propoſitum ſatisfaciendi Deo offenſo, ac peccatum in ſe vindicandi, utique ſpectat ad Sacramentum Pęnitentię: at non ad primam partem, *contritionem*; ſed ad tertiam partem, *ſatisfactionem*, pertinet. Quin extrà Sacramentum, ad veram contritionem, etiam perfectam, neque ex natura rei, neque ex præcepto aliquo neceſſaria eſt illa voluntas ſatisfaciendi Deo particulariter in hac vita, uti (contra Sotum, alioſque) ex communi docent Suarez *hic diſp. 5. n. 8.* Coninch *diſp. 2. n. 60.* Gob. *Alphab. Confiſ. Caſu 11. n. 43.* Neque enim ſacra Scriptura videtur nos ad ſatisfaciendum Deo in hac vita obligare aliter, quàm nos humiliando coram Deo, & abominando, dolendoque de noſtra improbitate. Et ſi quid ampliùs exigere videatur, abundè ſatisfit, tum per omni contritioni annexum votum confitendi, acceptandique pęnitentiam à Judice Sacramentali injungendam; tum maximè per *ſextum actum*: ſcilicet propoſitum emendandi vitam, adeoque ſervandi omnia præcepta Dei, & Eccleſiæ: & conſequenter etiam humiliter perferendi flagella Dei, quibus illi in nos fortè animadvertere placuerit &c.

73 IV. Et hiſce explicata manet definitio contritionis generatim ſumptæ potiſſimùm quoad genus, ſcilicet *deteſtationem*, *& dolorem*. Differentia ab aliis deteſtationibus, & doloribus exprimitur per unicam voculam, *peccati*, intelligendo, ſcilicet *peccatum* formaliter, & Theologicè, quatenus contra Deum, *ſeu offenſa*, *& injuria Dei eſt*. Quam differentiam Concilium Tridentinum clariùs expreſſit in ſecunda definitione tradita ſeſs. 14. c. 1. *Eſt pœnitentia, qua offenſam Dei cum peccati odio, & pio animi dolore deteſtamur*: eamque differentiam, & objectum formale contritionis, quatenus, ſcilicet peccatum *offenſa*, *& injuria Dei eſt*, generatim latè explicatam habes *c. 1. ſect. 1. §. 3. per tot.* In ſpecie autem differentia Contritionis perfectæ, & imperfectæ deſumenda eſt à motivo ſpeciali, ſub quo contritio quævis utilis peccatum deteſtatur, de quibus in ſequentibus.

§. IV. *Quotuplex eſt contritio hac quæſtione explicata?*

74 **D**Uplex. Una perfecta, & ſimpliciter dicta *contritio*, quæ concipitur ex motivo charitatis, doletque de peccato, quatenus eſt offenſa Dei ſummi boni, ſuper omnia dilecti: eſtque juſtificativa peccatoris extra Sacramentum, etſi non ſine voto Sacramenti. Altera eſt contritio imperfecta, & propriè nomine dicta *Attritio*, quæ concipitur, & peccatum deteſtatur ex alio motivo inferiori, v. g. ex metu gehennæ, & pęnarum &c. & non eſt juſtificativa peccatoris, niſi cum Sacramento mortuorum, Baptiſmo, & Pęnitentia. Unde ſic dictæ: *Contritio*, quòd peccatorem perfectè, & proximè diſponat ad gratiam ſanctificantem, ipſumque peccatum omninò deleat, ac veluti *conterat*. Attritio verò dicitur, eò quòd peccatorem non penitùs diſponat ad ipſam gratiam ſanctificantem, ſed ſolùm ita diſponat, ut cum Sacramento capax ſit gratiæ ſanctificantis, ipſumque peccatum per ſe immediatè non deleat, vel conterat, ſed ſolùm quaſi *atterat*, & ita applicet, ut per Sacramentum remiſſibile fiat, quæ latiùs patebunt ex dicendis de ſingulis in particulari.

75 Antequam autem particularia utriuſque hujus ſpeciei explicemus, melioris ordinis gratia, priùs explicandæ ſunt qualitates doloris, ac deteſtationis in communi, qualis nimirùm debeat eſſe dolor in omni contritione generatim ſeu perfecta, ſeu imperfecta ſufficiente ad juſtificationem, ac remiſſionem peccatorum, tam cum, quàm extra Sacramentum. Facilitatis cauſa, nominabimus ſolùm *dolorem*: ſemper ſubintelligentes etiam deteſtationem, quippè eſſentialiter prærequiſitam, juxta dicta ſuperiùs, prætertim §. 2.

QUÆSTIO II.

Qualis debeat eſſe dolor in omni Contritione generatim?

SUMMARIUM.

77 *Contritio ad Sacramentum ſufficiens neceſſariò debet eſſe I. Dolor* formalis: *Ita ut*
78 *Non ſufficiat tantum virtualis, v. g. amor Dei;*
79 *Minus implicitus in ſola voluntate de cætero non peccandi;*
80 *Aut implicitus in deſiderio doloris,*
81 *Vel in deſiderio abſolutionis.*
82 *Nec etiam ſufficit qualiſcunque formalis, & explicitus.*
83 & 84 *II. Debet eſſe* ſupernaturalis,
85 *Tam ex parte principii effectivi,*
86 *Quàm ex parte motivi.*
87 *Unde non ſufficit dolor merè naturalis.*
88 *III. Debet eſſe* Univerſalis *reſpectu omnium peccatorum mortalium.*
89 *Non tamen requiritur extenſio ejus explicita ad ſingula per diſtinctos actus.*
90 *Aut ad ſingula ut diſtinctè recogitata, eſto optimum ſit;*
91 *Sed ſufficit extenſio ejuſdem actus doloris implicita ad ſingula mortalia confuſo apprehenſa.* Uſque ad n. 94.
94 *De dolore venialium.* Uſque ad n. 98.
98 *IV. Debet eſſe* efficax. Uſque ad n. 103.

Aſſertio.

O*Mnis contritio ſufficiens ad remiſſionem peccatorum debet neceſſariò eſſe dolor formalis in Sacramento: ſuper-*

Digitized by Google

ſupernaturalis ſemper: univerſalis reſpectu mortalium: & efficax, cum implicito ſaltem propoſito emendandi, confitendi, ſatisfaciendi, & ſpe veniæ. Eſt tota communiſſima.

§. I. *Debet eſſe dolor formalis in Sacramento.*

77 CONtritio, prima pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ, neceſſariò debet eſſe dolor formalis, quo nimirùm voluntas verè, & explicitè doleat, ac deteſtetur peccatum ut Offenſam Dei. Communiſſima, & certiſſima poſt Concilium Trident *ſeſſ. 14. c. 3.* tam clarè requirens, & exigens *contritionem* ad Sacramentum Pœnitentiæ. Verba autem Conciliorum, ſicut & quarumvis legum propriè, & ſimpliciter, adeoque in propoſito, de vera formali contritione, & dolore, ac deteſtatione peccati, intelligenda ſunt. Non ergo ſufficit ullus dolor tantùm virtualis, & implicitus, contentus in alio actu, qui non eſt contritio, dolor, & deteſtatio peccati formaliter. Exempli cauſa:

78 I. Ipſemet actus amoris Dei ſuper omnia (qui ſimul eſt virtualiter, & eminenter contritio, ut ſuo loco patebit,) etſi ſe ſolo ſufficiat ad remiſſionem peccatorum, non tamen ſufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ, cujus pars eſſentialis eſt dolor formalis de peccatis commiſſis, & non amor Dei ſuper omnia, ſecundùm communiſſimam Theologorum Sententiam. Attamen in praxi non eſt ſcrupulandum: moraliter enim vix fieri poteſt, quin confeſſurus, adeoque de peccatis ſuis actu cogitans, ſi eliciat actum amoris Dei ſuper omnia, non etiam formaliter doleat de peccatis ſuis, etſi fortè fervore amoris abſorptus, dolorem ſuum non advertat.

79 II. Multò minùs ſufficit dolor implicitus in ſola voluntate imposterùm non peccandi: cùm propoſitum non peccandi de cætero ſtare poſſit cum complacentia de peccato præterito: quam tamen complacentiam neceſſariò excludere debet dolor requiſitus ad Sacramentum, & remiſſionem peccatorum, ſecundùm omnes.

80 III. Non ſufficit dolor implicitus in deſiderio doloris, ſi nimirùm optes dolere, aut doleas te non dolere, ſi reverà abſit dolor de peccatis: nam dolor de peccatis commiſſis eſt pars eſſentialis Sacramenti, non deſiderium doloris, vel dolor de carentia doloris. Monent tamen iterum Doctores pro praxi: quòd timoratæ conſcientiæ, cùm optant dolere, vel dolent, ſe non dolere, plerumque habeant verum formalem dolorem, etſi ipſimet non percipiant: unde eorum dolor non eſt de carentia, vel abſentia doloris quoad ſubſtantiam, ſed ſolùm quoad qualitatem doloris, quod videlicet, non habeant dolorem intentum, & ſenſibilem &c. quæ tamen qualitates non ſunt neceſſariæ: quare talibus abſolutio neganda non eſt. Leſſius, Hurt. & alii cum Gob. *n.* 151.

81 IV. Neque ſufficit dolor implicitus in deſiderio abſolutionis, ſeu in voluntate deſiderante percipere fructum Sacramenti Pœnitentiæ (prout docuerunt olim Sylveſter, Roſella, Angelus &c. apud Tanner. *diſp. 5. q. 6. n.* 72. modò poſt Tridentinum ſine dubio non docturi) Idque etiam ſi ſola venialia confitearis, juxta communiſſimam DD. Nam ſecundùm Tridentinum dolor formalis eſt pars eſſentialis Sacramenti Pœnitentiæ abſolutè, quæcunque peccata confitearis, ſive mortalia, ſive venialia. Ubi enim lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus: atqui Sacramentum Pœnitentiæ ſemper debet conſiſtere ſuis partibus, etiamſi venialia ſola confitearis: ergo &c. Quare graviter peccat, qui etiam ſola venialia, vel ob cauſam mortalia jam legitimè priùs confeſſa confitetur ſine omni formali dolore: quia non ponit materiam Sacramenti, adeoque Sacramentum nullum reddit, aut ad minimum, & certiſſimè periculo nullitatis Sacramentum, & ſe Sacrilegii exponit.

82 5. Denique non ſufficit etiam dolor formalis, & explicitus: ut 1. vel non de ipſo peccato commiſſo, ſed tantùm de pœna, vel alio effectu malo conſecutu, infamia, morbo &c. 2. Vel non de peccato, ut commiſſo à ſe tanquàm reo, vel peccatore, ſed ſolùm de peccatu abſolutè in abſtracto conſiderato. 3. Vel de peccato ut à ſe commiſſo, at non ut eſt offenſa Dei, quatenùs, ſcilicet commiſſum contra legem, & voluntatem Dei, ipſum Deum offendit, ac inimicum reddit, ſed ſub alia ratione conſiderato v. g. quatenus eſt contra honeſtatem naturalem, malorum naturalium cauſativum &c. de quibus infrà, 4. Vel etiam de peccato, ut eſt offenſa Dei, at non propter ipſum Deum, eumque ſibi reconciliandum, ſed propter alium finem, temporalem præſertim. Atque hæc ipſa omnia involvens ſequitur altera particula, & qualitas contritionis utilis.

§. II. *Supernaturalis ſemper.*

83 CONtritio ſufficiens, & neceſſaria ad remiſſionem peccatorum, ſive cum, ſive ſine Sacramento Pœnitentiæ, debet eſſe dolor ſupernaturalis ex parte principii, & motivi, ſcilicet *à Deo*, & propter Deum ultimatè. Ita (ſanè contra præcipuos Thomiſtas Cajetanum, Sotum, Victoriam, Canum, Ledeſmam, & alios docentes, attritionem ſolis naturæ viribus elicitam, & ob horrorem nocumenti temporalis ſufficere ad juſtificationem in Sacramento Baptiſmi, & Pœnitentiæ:) jam poſt Concilium Tridentinum communis, & certa Sententia DD. teſtes Tannero *cit. q. 6. n.* 86. Laym. *hic c. 1. n. 9.* Probatur breviter.

I. Debet eſſe dolor *ſupernaturalis*. Ratio generatim eſt. 84
quia omne medium debet eſſe proportionatum ad ſuum finem: & diſpoſitio debet eſſe ejuſdem ordinis cum forma inducenda; atqui pœnitentia, & contritio in homine peccatore eſt medium, & diſpoſitio neceſſaria ad obtinendam gratiam ſanctificantem, quæ eſt finis, & forma maximè ſupernaturalis: ergo & ipſa contritio, ſeu pœnitentia ſufficiens ad remiſſionem peccatorum, & juſtificationem, ſiva cum, ſive ſine Sacramento debet eſſe *ſupernaturalis*, & quidem.

II. *Ex parte principii effectivi.* Debet nimirùm elici 85
contritio cum ſupernaturali, & ſpeciali Dei auxilio, ſeu gratia actuali excitante, movente, adjuvante, & concurrente ad talem eliciendum utilem dolorem, ac deteſtationem peccati. Quamobrem Concilium Trid. *ſeſſ. 14. cap. 4.* diſertè dicit, attritionem, quæ juncta Sacramento Pœnitentiæ impetrat Dei gratiam, *eſſe donum Dei, & impulſum Spiritus Sancti moventis &c.* Et ſeſſ. 6. can. 3. de juſtificatione ita fulminat: *Si quis dixerit ſine præveniente Spiritus Sancti inſpiratione, & adjutorio hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe, ſicut oportet, ut juſtificationis gratia conferatur, anathema ſit.* Sic Tridentinum, & ante illud olim idipſum definitum eſt in variis Conciliis, & nominatim Arauſicano I. Can. 6. *Si quis dixerit per naturæ vigorem bonum aliquod, quod ad ſalutem pertinet vitæ, cogitare, aut eligere, ſeu ſingulari, & ſalutari prædicationi conſentire poſſe, confirmat abſque illuminatione, & inſpiratione Spiritus Sancti, hæretico fallitur ſpiritu.* Hæc ibi, apud Laym. *n. 9. fine.*

III. *Ex parte motivi.* Debet nimirùm dolor ille contri- 86
tionis, vel attritionis elici propter motivum aliquod ſupernaturale, ſupernaturaliter, ſcilicet, per lumen fidei cognitum ex revelatione divina. Ratio patet ex dictis *n. præc.* Nam hoc ipſo, quòd Concilia requiri definiant principium ſupernaturale ad eliciendum actum contritionis, ſeu pœnitentiæ, etiam ſignificant ipſum actum contritionis, vel attritionis debere eſſe ſupernaturalem ex parte motivi, ſeu objecti formalis. Cur enim requireretur principium ſupernaturale, ſi ſufficeret actus naturalis ex naturali motivo elicitus? Hujuſmodi ergo motivum ſupernaturale contritionis, ac pœnitentiæ debet neceſſariò eſſe, aut ipſe Deus ſub aliqua ſui ratione, aut aliquid relatum ad Deum: ut, ſi doleas de peccato commiſſo, quatenus avertit à Deo, ſeu quatenus eſt offenſa Dei, ut ſummi boni ſuper omnia amandi, contra amorem, & amicitiam illi debitam: *(hoc ſolum eſt motivum contritionis perfectæ, alia attritionis tantùm)* vel ut ſupremi Domini ſuper omnia colendi, contra cultum ipſi debitum: vel ut ſupremi Legiſlatoris, contra obedientiam ei debitam: vel ut ſupremi Benefactoris, Creatoris, Conſervatoris, Salvatoris, contra gratitudinem ei debitam: vel ut ſupremi, & juſtiſſimi Judicis ſuper omnia deteſtantis, & punientis peccata: vel denique doles, quia peccatum animam coram Deo deturpat, excludit à beatitudine, inducit pœnas æternas, & temporales à Deo infligendas, vel ſaltem permittendas in vindictam peccatorum, &c. prout *ſect. 3.* de motivis attritionis magis ſpecificabitur.

IV. Non ergo ſufficit, ſed vanus, & inutilis eſt ad Sa- 87
cramentum pœnitentiæ, ac remiſſionem peccatorum obtinendam, omnis dolor, & deteſtatio peccati naturalis tantùm, factus, ſcilicet, & conceptus naturalibus viribus propter motivum merè naturale, ac naturali lumine cognitum. Ut ſi doleas de peccato propter naturalem ejus, ac velut philoſophicam turpitudinem, ac deformitatem, oppoſitè quatenus eſt contra rectam rationem, vel honeſtatem naturalem; vel quatenus naturaliter eſt inductivum pœnarum, ac malorum naturali modo ad tale peccatum conſequentium, ut propter morbum, infamiam, ſupplicium v. g. doles de heſterna ebrietate, quia hodie caput acriter dolet, vel quia à Domino, vel Superiore acriter puniendus &c. de quibus *l. c. infra.* Interim tamen jam noſſe debes, quàm meritò inter propoſitiones ab INNOCENTIO XI. damnatas etiam poſita ſit hæc 57. *Probabile eſt, ſufficere attritionem naturalem, modò honeſtam.*

§. III. *Univerſalis reſpectu mortalium.*

I. DOlor contritionis omnis debet eſſe univerſalis reſ- 88
pectu omnium peccatorum Mortalium, ita ſcilicet, ut ſe, vel explicitè, vel implicitè extendat ad omnia peccata mortalia ab homine commiſſa, & ſaltem nondum remiſſa. Certum apud omnes. Ratio clara eſt: quia nullum peccatum poteſt remitti abſque pœnitentia, dolore, & de-

teſtatione cum propoſito emendandi : atqui unum peccatum mortale non poteſt remitti ſine alio: peccatum enim mortale non remittitur, niſi per infuſionem gratiæ ſanctificantis, quæ ſimpliciter non poteſt ſtare cum ullo peccato mortali; alioquin talis homo eſſet juſtus, & non eſſet juſtus: ergo dolor, & deteſtatio pœnitentiæ, ſeu contritionis debet eſſe ſic univerſalis, & ſe extendere ad omnia peccata mortalia, ſaltem nondùm remiſſa: idque, vel *explicitè*, vel ſaltem *implicitè*. Utrumque poteſt fieri dupliciter. *Primo modo* explicitè extenderetur dolor ad omnia mortalia, quando quis de ſingulis mortalibus à ſe commiſſis diſtinctè recognitis eliceret ſingulos dolores diſtinctos. *Secundo modo*, quando quis unico actu doloris elicito doleret de omnibus, & ſingulis ſuis peccatis mortalibus diſtinctè recogitatis. Similiter dupliciter poteſt ſe dolor *implicitè* extendere ad omnia mortalia, ut infrà num. IV. patebit. Jam clarè, & diſtinctè procedendo. Dico

89 II. Non requiritur extenſio explicita ſingulorum dolorum ad ſingula mortalia, ut nimirùm quis de omnibus, & ſingulis peccatis mortalibus totidem diſtinctos dolores eliciat. Ita (contra *Adrianum*, *Sylveſtrum*, *Angelum*, & alios nonnullos) communis, & certa ſententia DD. *Suarez, Conimb. Laym. Lugo*, & alii paſſim. Ratio clara eſt: quia quando adeſt vera contritio, vel attritio cum Sacramento, ſtatim eodem momento ſequitur juſtificatio, ſeu gratia ſanctificans: ſed poteſt adeſſe vera contritio, vel attritio cum Sacramento, etiamſi quis explicitè ne cogitet quidem, nedùm diſtinctis doloribus doleat de ſingulis mortalibus à ſe commiſſis. Patet 1. Ex Scriptura, & Hiſtoriis de quamplurimis ſubitò juſtificatis, Davide, Magdalena, bono Latrone, Saulo, antequam de ſingulis peccatis cogitare, nedùm diſtinctis doloribus dolere potuiſſent. 2. De facto rectiſſimè abſolvuntur à Confeſſariis graviſſimi peccatores, qui obrupti ſubito mortis periculo nullum prorſus tempus habent de ſingulis peccatis cogitandi, nedùm de ſingulis ſeorſim dolendi. 3. Certè neque in ordinaria Confeſſione opus eſt, ut poſt ſingula peccata itidem dicas: *Doleo, miſerere mei, Deus*: ſed ſufficit abundè, ſi dicas poſt omnia enarrata: *De his omnibus peccatis, aliiſque fortè oblitis doleo, mi Deus, ex animo, & deteſtor meam malitiam, quoties, tam graviter Te Deum ſummo amore dignum offenderim &c.* 4. Denique hoc eſſet abſque ullo fundamento miſeris peccatoribus imponere onus nimis grave, & ſæpè impoſſibile, tum ob brevitatem temporis: tum ob multitudinem peccatorum, ac malitiarum: imo ſæpè etiam periculoſum, ut dum pœnitens inhæret uni peccato deteſtando, dolor ſe ad alia non extendat, ſed alia prætereat, aliis fortè de novo titilletur. Quare & Confeſſarius, quando advertit pœnitentem alicui crimini valde addictum eſſe, v. g. mollitiei, vindictæ &c. non debet inculcare ſpecialem doloris actum circa illud peccatum, cùm periculum ſubſit, ne illud ſeorſim non ex animo deteſtetur, ſed de novo magis implicetur, ſed potiùs generalem ſerium dolorem de omnibus peccatis urgeat.

90 III. Neque requiritur extenſio ejuſdem actus doloris ad omnia, & ſingula peccata mortalia diſtinctè recogitata; ſeu ut dolens, inſtituto examine ſingula ſua mortalia ſibi in memoriam revocet, omniumque actu recordatus, de omnibus doleat, quantum eſt ex vi contritionis, & per ſe loquendo. Ita (contra Nugnum, & plures allegatos in Tannerum *diſp. 5. q. 6. n. 28.*) Communis DD. plurimiſque congeſtis Suarez *diſp. 4. ſect. 6.* Lugo *cit.* Diana *p. 3. tr. 4. reſol.* 118. Gob. *nu.* 07. Atque ipſum etiam abundè probat ratio data *nu. præced.* Exempla, & textus Scripturæ apud Tannerum ſolùm docent, quid alii fecerint peccatores pœnitentes, minimè autem probant, eſſe neceſſariò immitandos, & idipſum ab omnibus faciendum. Dixi tamen: *Quantum eſt ex vi contritionis, & per ſe loquendo.* Nemo enim dubitat propter obligationem confeſſionis faciendæ, omnia peccata mortalia in memoriam debere revocari, ut omnia ſecundum ſpeciem, & numerum explicari poſſint. At ſecluſa obligatione confeſſionis, aut quando deeſt copia Confeſſarii, certè nullum apparet præceptum, ita ſigillatim recogitandi peccata in ſpecie, & numero, ad hoc, ut dolorem, ac contritionem de iis ad juſtificationem ſufficientem elicere quis poſſit. Sapienter tamen, & ſalubriter monet Laym. *hic tr. 6. c. 4. n. 3. fine.* Utiliſſimum eſſe, & ſemper fuiſſe, ut homo, qui de peccatis juſtificari vult, omnia, & ſingula mortalia recogitet, & ea ſigillatim deteſtetur. 1. Ut tantò certior ſit de vera ſua contritione. 2. Ut pro pœna temporali eò pleniùs ſatisfaciat, quò magis dolendò peccata commiſſa in ſe punit. 3. Ut animum ad vitæ emendationem tantò magis confirmet: quia firmius ſolet eſſe propoſitum particulare, & expreſſum, quàm generale, & implicitum. Sic Layman. 4. Rectiſſimè addit Gob. *cit. nu.* 81. Per accidens tamen eſt quandoque neceſſaria aliqua ſpecialis reminiſcentia: ut quando inveteratos malorum nequit ſe excitare ad neceſſarium dolorem, & pudorem, niſi ſtatuendo ante oculos ſuos multitudinem, & gravitatem, vel omnium, vel plurium peccatorum ſuorum. Item (quando rationabiliter quis dubitat, an non patrarit quædam, quæ reum faciant reſtitutionis: tunc enim ſaltem debet habere propoſitum poſt contritionem excutiendi ſuæ conſcientiæ latebras ad veritatem perveſtigandam. Vide Suarez *diſp. 4. ſect. 4. Aſſert.* 1. & 2. Hæc Gob.

91 IV. Sufficit ergo extenſio ejuſdem actus doloris implicita ad omnia peccata mortalia generaliter, & in confuſo apprehenſa: quod rurſus duobus modis fieri poteſt. *Primo modo* ſic: ut conſcius ſibi aliquorum mortalium, & recogitans ſe eſſe in ſtatu peccati mortalis, uno ſimplici actu ſub motivo ſupernaturali, ac univerſali doleat de omnibus collectivè generaliter, & in confuſo apprehenſis, ſic ut nullum omnino excipiat, quod non deteſtare velit, ſi memoriæ occurreret: dicendo v. g. Deus meus doleo de omnibus meis peccatis quomodocunque commiſſis, quibus tuam bonitatem offendi, perdidi, infernum merui &c. Hic enim generalis dolor ſine dubio implicitè ſe extendit ad omnia mortalia, tam occurrentia, quàm non occurrentia memoriæ, etiam occulta, oblita, ignorata, contra quodcunque præceptum.

92 *Secundo modo* ſic, ut expreſsè, & ſpecificè quidem de uno tantùm peccato mortali commiſſo doleas, attamen ſub motivo ſupernaturali, generali, communi omnibus peccatis mortalibus à te commiſſis. Ut quando reus plurium diverſorum peccatorum mortalium contra plura præcepta, deteſtans ſolùm adulterium tunc conſcientiam vellicans: idcircò quod per illud ſis meritus infernum, beatitudine æterna excideris, Deum ſummum bonum, tam turpiter, & nequiter offenderis, &c. cùm ille reatus inferni, privatio beatitudinis, offenſa Dei ſummi boni reperiatur in omni peccato mortali: utpotè etiam blaſphemia, furto, homicidio, hoc ipſo, quòd ſub illo motivo ſincerè doleas de adulterio commiſſo, neceſſariò etiam doles de aliis mortalibus omnibus à te commiſſis, adeò ut ſi etiam illa occurrerent memoriæ, infallibiliter, & neceſſariò deteſtarens etiam illa: adeò ut ſit impoſſibile, quòd quis ſeriò, & ſincerè deteſtetur aliquod peccatum ob malitiam ſibi iositam, quin ſimul etiam deteſtetur quodvis aliud peccatum eadem malitia infectum: ſicut eſt impoſſibile, quòd ob auctoritatem ſolam Evangelii verè credam Chriſtum eſſe filium Dei, Deum, & hominem, & non ſimul etiam implicitè credam Chriſtum eſſe crucifixum, quandoquidem Evangelium æquè aſſerat utrumque. Ita communis Doctorum Suarez *hic diſp. 7. ſect.* 8. Lugo *diſp. 5. n. 73.*

93 §. Secus foret, ſi de uno aliquo peccato mortali doleres ſub motivo aliquo ſpeciali ipſi illi peccato proprio, & non omnibus communi, ſeu ad alia peccata non pertinente, v. g. de blaſphemia: *Domine Deus! doleo, quòd meis execrandis blaſphemiis egerim contra humillimam reverentiam Majeſtati tuæ debitam.* Hoc motivum jam ſe non extenderet ad alia peccata Reverentiæ Deo debitæ directè non repugnantia: aut ſi dolens de fornicatione dicas: *Deus meus, doleo, quod his nimiis laſcivius fecerim me ſimilem equo, & mulo coram te, & Angelis tuis! &c.* Hoc motivum jam ſe non extenderet ad blaſphemiam, & alia peccata talem brutalem turpitudinem non habentia: ſicque dolens expreſsè de uno, non ideò implicitè doleres etiam de alio, ac aliis. Utrùm verò in tali caſu Confeſſio foret valida, ſed infotmis, videbitur ſuo loco *ſect.* 3. Et hactenùs de dolore univerſali quoad mortalia. Jam addendum aliquid quoad dolorem venialium.

§. *Quid de dolore venialium?*

94 I. CErtum eſt, quòd ſicut potes confiteri aliqua venialia, omiſſis aliis, ita etiam dolere de venialibus confeſſis, eaque deinceps vitare proponere, etſi non doleas de aliis venialibus non confeſſis: neque ea vitare proponas. *Ratio* eſt: quia venialia nec ſunt materia neceſſaria confeſſionis, neque tollunt gratiam, & amicitiam cum Deo, & ideò non ponunt obicem gratiæ ſacramentali, ſed unum ſine altero remitti poteſt. Quòd ſi tamen tunc, vel aliàs doleas de omnibus tuis venialibus, aut de venialibus modò confeſſis, ſub motivo communi omnibus venialibus culpis (v. g. quòd Deum quomodocunque offenderis, eique diſplicueris, pœnas purgatorii merueris &c.) nullo ad ulla retento affectu, tunc omnia tibi remitti, jam ex alibi dictis colligere debes.

95 II. Certum eſt, quando confiteris ſola venialia, ſub mortali debere te dolere de iis, ſaltem aliquibus, atque vitare proponere: quia alioquin defectu materiæ proximè, ſacrilege Sacramentum efficies nullum. At hæc quæſtio delicata eſt: utrùm ſub mortali teneatur quis dolere de omnibus his venialibus, quæ hic, & nunc confitetur? Affirmant aliqui apud Suarez *loc. cit.* hac potiſſimùm ratione: Quia confiteri aliquod peccatum, etiam veniale, abſque dolore, eſt apponere pro materia Sacramenti id, quod non poteſt eſſe materia Sacramenti. ergo ſicut peccaret mortali ſacrilegio, qui

Sacer-

Sacerdoti conſecraturo inter plures Hoſtias triticea apponeret aliquas non triticeas, hordaceas, avenaceas, papyraceas, ideòque non conſecrabiles, ita graviter ſacrilegèque peccat, qui Sacerdoti inter multa venialia confeſſa, apponeret aliqua ſine dolore, quæ proinde defectu doloris non ſunt materia abſolutionis validæ. Sententia primo intuitu probabilis. Sed facilè negabitur conſequentia, & paritas inter iſtum, & noſtrum caſum. Nam forma conſecrationis per ſe primò, & abſolutè reſpicit materiam conſecrandam, eamque deſignat, & circa ipſam effectum ſignificant; ideòque ſi apponatur materia aliqua falſa, jam ex illa parte falſa erit forma. At verò forma abſolutionis per ſe primò reſpicit perſonam abſolvendam, & circa illam effectum ſignificat, dum dicitur: *Ego te abſolvo, &c.* quæ verba adhuc vera ſunt, ſi aliqua ſaltem peccata remittantur, etſi non remittantur alia aliqua, nempè venialia. quæ obicem effectui Sacramenti, ſcilicet gratiæ ſanctificanti non ponunt. Secus eſſe jam audiviſti, ſi confitereris plura mortalia, & de aliquo non doleres; cùm unum mortale ſine alio remitti nequeat. Dico igitur.

96 III. Non eſt peccatum grave, ſi quis confitendo multa venialia, ſolùm efficaciter doleat de uno, vel altero, etſi non doleat de cæteris aliquibus, nec ea evitare proponat. Ita Henriquez, Suarez, Fagundez, aliiſque relatis Lugo *diſp.*14. *de Pœnitentia ſect.* 8. §.3. Tamburinus *opuſc. Expedit. Confeſſ. lib.*1. *cap.*1. §.3. Ratio ſumitur ab exemplis aliorum Sacramentorum, in quibus admixtio alicujus partis, quæ non eſt materia valida ejus Sacramenti, non eſt culpa gravis, vel ſacrilega, imò aliquando licita, atque adeò etiam debita. Sic in Baptiſmo aquæ baptiſmali admiſcetur pars olei benedicti, quæ utique non eſt materia valida Baptiſmi. Sic in Sacramento Euchariſtiæ vino conſecrando miſcetur modica pars aquæ, quæ tempore conſecrationis ſæpè inconverſa manet, nec eſt materia valida conſecrationis. Sic in ipſo Sacramento Pœnitentiæ pii homines ſæpiſſimè ſe accuſant de imperfectionibus, & defectibus quibuſdam, qui nullo modo ſunt peccata, nec venialia quidem, nec tamen aliquis dixit, vel dicit, eos in hoc peccare mortaliter, ſuppoſita alia materia ſufficienti. Quin in communi Sententia, à nobis etiam ſuo loco aſſerenda, non eſt mortale, ſi pœnitens ſe falsò accuſet de aliquo veniali, quod non fecit, dummodò apponat aliam materiam veram: atqui tunc etiam apponitur pro materia, quod tamen non eſt materia Sacramenti. Ergo etiam in noſtro caſu, accuſare ſe de aliquibus venialibus abſque dolori efficaci, & propoſito emendandi, dummodò verè doleas de aliis, non eſt peccatum grave, ſeu mortale, vel ſacrilegium, etſi in habituali ſtatu peccati venialis perſeveres non dolendo de omnibus.

97 IV. Idemque dicendum, ſi confitearis multa venialia frequentata: v. g. crapulas, ſeu exceſſus in potu veniales multis diebus iteratos. Tunc enim ſatis erit dolere de ipſa frequentatione exceſſuum, eamque emendare, ac minuere proponere, etſi non doleas, nec vitare proponas ipſos exceſſus ſecundùm ſe ſeorſim, quippè quibus ſubindè adhuc indulgebis. Nam ipſa frequentia diſtinctam malitiam, ac deformitatem habet, ſaltem extenſivè ab ipſis exceſſibus in particulari: ideòque materiam ſufficientem præbet Pœnitentiæ Sacramento. Hinc denique, ſi unà cum peccato mortali confiteatis plura venialia, & de ſe ſolo mortali doleas, nihil de venialibus, valida, & licita erit ſuſceptio Sacramenti, quia abſolutio cadit in remiſſionem peccati mortalis, quæ eſt diviſibilis à remiſſione venialium. Oppoſitum clarum eſt, ſi eo caſu doleres de ſolis venialibus, non de mortali: tunc enim mortaliter illicita, & invalida erit ſuſceptio Sacramenti, cùm non poſſint venialia remitti abſque remiſſione peccati mortalis. Plura circa hæc dicenda erunt *ſect.* 4. cùm de propoſito emendationis, ſpecialiter quoad venialia.

§.IV. Efficax, *Remiſſiva*.

98 DOlor Contritionis omnis tandem debet eſſe *efficax*: id eſt, non ſimplex nolleitas de præterito, ac velleitas in futurum: ſed abſoluta nolitio præteriti, ac efficax volitio futuri, qua nimirùm contritio ſe extendat, & efficaciter actu moveat hominem ad capeſſenda omnia requiſita ad remiſſionem offenſæ divinæ, & reconciliationem cum Deo obtinendam: atque adeò ſecum ferat virtuale ſaltem propoſitum *non peccandi de cætero; confitendi, ac ſatisfaciendi cum ſpe veniæ*. Ita omnes. Ratio patet: quia verus dolor, & deteſtatio peccati ſufficiens ad remiſſionem peccatorum extra, vel intra Sacramentum, debet eſſe de peccato quatenùs eſt offenſa Dei atque ad ſibi reconciliandum Deum à ſe offenſum: atqui qui verè, & feriò dolet, ac deteſtatur peccatum, quatenùs eſt offenſa Dei, ſeriòque ex animo cupit ſibi reconciliare Deum à ſe offenſum, is neceſſariò, ſaltem virtualiter, & implicitè.

99 I. Eo ipſo vult, & proponit *de cætero Deum non offendere* ullo peccato ſaltem mortali: alioquin nugaretur, & illuderet Deo dolens eſſe offenſum, nec tamen volens deſiſtere ab offendendo. In hoc enim propoſito maximè viget, & apparet efficacia contritionis, ideòque meritò expreſsè poſitum in definitione contritionis à Concilio Tridentino: *Et dolor animi, & deteſtatio peccati, cum propoſito non peccandi de cætero*. De hoc propoſito maximi momenti neceſſariò pluribus agendum erit *infrà ſect.* 4.

II. Eo ipſo vult, & proponit implicitè ſaltem commiſſa 100
peccata mortalia *confiteri*: cùm ſciat hoc in nova lege eſſe à Deo inſtitutum medium neceſſarium ad Dei offenſam delendam, & reconciliandam amicitiam Dei. Unde etiam perfectiſſima contritio non remittit peccata mortalia, niſi ut cum voto confitendi, & Sacramentum Pœnitentiæ ſuſcipiendi, ut ex Concilio Tridentino videbitur *ſect. ſeq.*

III. Eo ipſo etiam vult pro peccatis commiſſis *ſatisfacere*, 101
cùm ſatisfactio ſit pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ, & magna ſatisfactio in ipſo dolore, & propoſito emendandi involvatur, *ut quæſt. præced.* §. 3. indicatum eſt.

IV. Eo ipſo etiam ſaltem implicitè *ſperat veniam*, ple- 102
namque concipit fiduciam peccata ſibi à Deo remittenda, ſicque in amicitiam Dei recipiendum eſſe. Impoſſibile enim, vel ſtultum eſſet efficaciter adhibere media ab abolendam offenſam Dei, ejuſque amicitiam recuperandam, niſi veniam, & indulgentiam pœnitens ſperet. Neque de hac *ſpe veniæ* aliquid ſpeciale dicendum ſupereſt, aut hoc loco traditur à Doctoribus, præter communem doctrinam in materia de ſpe Theologica.

QUÆSTIO III.

Quantus eſſe debeat dolor Contritionis?

SUMMARIUM.

104 & 105 *Dolor debet eſſe ſummus appretiativè, ſeu æſtimativè.*
106 (*ſaltem contritionis perfectæ.*)
107 & 108 *Non tamen intenſivè.*
109 *Non requiritur certa ejus intenſio.*
110 & 111 *Minùs, ut ſit ſenſibilis.*

Aſſertio.

DOlor contritionis (perfectæ ſaltem) *debet eſſe ſummus*, 103
ſeu ſuper omnia appretiativè: non item intenſivè: nec requiritur aliqua certa intenſio doloris, ſed ſufficit ſubſtantia doloris in quocumque gradu: minùs requiritur dolor ſenſibilis, ſed ſufficit rationalis. Eſt tota communiſſima, ut patebit.

§. I. *Dolor debet eſſe ſummus; ſeu ſuper omnia appretiativè, ſeu æſtimativè.*

SIc nimirùm, ut pœnitens peccatum mortale æſtimet 104
majus malum, magiſque deteſtetur, quàm ullum aliud malum, maliтque potiùs ſubire, ac perpeti quodvis aliud malum, quàm denuò peccare mortaliter. Adeòque tenetur pœnitens ſedato animo judicare, melius eſſe, magiſque homini expedire quodvis aliud malum, quamcunque pœnam; mortem quamlibet, adeòque & ipſum infernum ſubire, quàm Deum per peccatum mortale offendere. In hoc enim conſiſtit veritas appretiationis, ſeu æſtimationis ſummæ, qua tenemur peccatum mortale æſtimare ſummum malum, quippè ſummo, & infinito bono contrarium. Attamen neceſſarium minimè eſt, imò infirmis animabus minimè conſultum, inſtituere comparationes particulares ejuſmodi inter peccatum, & hoc, vel illud grave malum ſubeundum: ſed potiùs concurrentes tales comparationes tanquam impertinentes, & periculoſas debet reſpuere, nihil eligendo. Exempli gratia:

Proponitur pœnitenti: *Si occurreret neceſſitas, ut ne-* 105
ceſſe ſit fornicari, aut mori, malleſne mori? malleſne omnia perdere bona, in exilium ire, mori, vivus comburi, &c. quàm fidem negare; malleſne etiam æternùm damnari, quàm mortaliter peccare? & cætera hujuſmodi infinita, quæ pœnitenti ſcrupuloſo proponi poſſent. Non tenetur, inquam, aliquod horum eligere, ſed omnia reſpuere tanquam periculoſa, & impertinentia, ſibi ipſi, aut ſathanæ tentatori dicendo: Non eſt, nec erit talis neceſſitas, cùm infinita habeat Deus alia remedia: quibus me à peccato eripiat. Et ſi aliquando occurret talis neceſſitas, confido, quòd bonus Deus mihi ſufficienti gratia adeſſet, quæ nullum facientem, quod in ſe eſt, permittit tentari ultra vires. Caveant ergo confeſſarii à talibus interrogationibus: caveant, & pœnitentes à talibus comparationibus, tanquam ſathanæ laqueis periculoſiſſimis. Cùm enim mala pœnæ utpotè ſenſibilia, naturaliter magis moveant imaginationem, quàm mala culpæ, aut periclitari faciant voluntatem, aut ho-

hominem in infinitos ſcrupulos, aut etiam deſperationem præcipitabunt. Excipiuntur hic animæ ſpirituales, exercitatæ, heroicæ, amore divino flagrantes.

106 Dixi: Contritionis *ſaltem perfectæ* dolor debet eſſe ſuper omnia: nam hæc deteſtatur peccatum ſub ſupremo motivo charitatis, nimirùm ſummi boni offenſi; attritio verò, ſeu contritio imperfecta deteſtans peccatum ex motivo inferiori, utpotè metu gehennæ, vel pœnarum, actu & formaliter non eſt dolor ſuper omnia appretiativè. Nam qui dolet, & deteſtatus peccatum propter metum inferni, actu, & formaliter non magis dolet de peccato, quàm de inferno; ſed contrà magis dolet de inferno incurrendo, quàm de peccato: quia *propter quod unumquodque tale, ipſum eſt magis tale*. Debet tamen etiam attritionis dolor eſſe *ſuper omnia* diſpoſitivè, ſive permiſſivè, ſicut homo perfectè attritus propter metum inferni v. g. ita diſpoſitus maneat, ut ſi occurreret, vel ſatis proponeretur aliud ſublimius motivum dolendi, & deteſtandi peccatum ſummè, & ſuper omnia mala omninò etiam ſic ſuper omnia deteſtaretur, & non velit ſiſtere in ſolo priori motivo, & præcisè, ac totaliter dolere propter infernum, & aliàs non: uti latiùs explicabo *ſect.* 3. cùm de motivis attritionis.

§. II. *Non item intenſivè.*

107 Contritionis, ſeu perfectæ, ſeu imperfectæ non debet eſſe dolor ſummus, ſeu ſuper omnia intenſivè: ita videlicet, ut quis intenſiori, majori, ac vehementiori actu, & motu voluntatis doleat de peccato commiſſo, quàm doleat, vel doleret de quocumque alio modo, quantumvis graviſſimo, tolerato, vel tolerando, ut omnes conſentiunt. Hoc enim eſſet onus homini graviſſimum, & penè intolerabile, planè alienum à divina bonitate, & clementia, cùm homo non poſſit abſque ingenti difficultate exhibere omnem poſſibilem conatum in elicienda, & intendenda contritione; & ut modò dictum, ſuaptè natura majori vehementia moveatur in res ſenſibiles, & bona, vel mala ſenſibilia, quàm circa ſpiritualia, uti eſt peccatum, offenſa Dei, privatio gratiæ, ac beatitudinis, &c.

108 *Dices*: Ergo nuper incomparabiliter magis dolui, & ingemui mortem mei amantiſſimi parentis, quàm modò doleam peccatum fornicationis à me commiſſum, etſi etiam de hoc seriò doleam, & factum ex animo deteſter, certè mea vita non ampliùs facturus: an rectè ſe habet dolor meus? *Reſp.* Ponamus per impoſſibile, aut Patrem non eſſe mortuum, aut peccatum non eſſe commiſſum: quod magis velles? Hoc ſecundum? ergo rectè ſe habet dolor tuus: doles enim ſuper omnia appretiativè: quia majus malum æſtimas offenſam Dei, quàm mortem parentis, etſi intenſivè, & ſenſibiliter hæc magis urat. At, ſi malles primum, non rectè ſe haberet dolor tuus, ob rationem oppoſitam.

§. III. *Nec requiritur aliqua certa intenſio doloris, &c.*

109 Ad veram contritionem juſtificativam, ſeu perfectam ſine ſeu imperfectam cum Sacramento, non requiritur ulla doloris intenſio, ſeu certus intenſionis gradus: ſed ſufficit ſubſtantia doloris, in quocumque gradu remiſſo: neque adeò abſolutè neceſſarium eſt de uno peccato mortali magis conteri, quàm de alio. Ita (contra Adrianum) communiſſima DD. D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus, pluribuſque congeſtis Suarez *hic diſp.* 4. *ſect.* 4. *num.* 7. Coninch. *diſp.* 2. *dub.* 7. Laym. *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 4. *num.* 1. Lugo *diſp.* 5. *ſect.* 8. *num.* 19. teſtans ita ſentire omnes Theologos. Ratio eſt: quia ubi eſt vera ſubſtantia contritionis, vel attritionis cum Sacramento, ibi eſt ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem cujuſcunque peccati mortalis: ſed in quocunque gradu intenſionis ſubſiſtere poteſt vera ſubſtantia contritionis perfectæ, vel attritionis, ſuppoſitis nimirùm requiſitis hactenùs explicatis, & deinceps explicandis: ergo non requiritur certus intenſionis gradus ad remiſſionem cujuſvis peccati. Monitionem tamen practicam mox dabo *§. ſeq.* Unde ulteriùs neque ad veram contritionem aliqua mora temporis requiritur, juxta communem DD. apud citatos. Nam, ut dicitur cap. menſuram diſt. 1. de Pœnitentia. *Apud Deum valet non tam menſura temporis, quàm doloris*. Ratio eſt: quia ex Dei ordinatione, omnis vera contritio, (& attritio cum Sacramentò) eſt ultima diſpoſitio ad juſtificationem: ſed vera contritio, facta debita apprehenſione objecti, ac motivi, elici poteſt in momento: poſita autem ultima diſpoſitione, ſtatim inducitur forma: ergo non requiritur certa mora temporis: Atque, ut ait D. Leo Epiſt. 9. ad Theodorum: *Apud Deum nullam patitur veniæ moram vera converſio*. Idipſum ſignificatur Ezech. 33. *Impietas impii non nocebit ei in quacunque die* (id eſt, quandocunque, quamprimùm) *converſus fuerit ab impietate ſua*.

§. IV. *Minùs requiritur dolor ſenſibilis.*

110 Denique ad contritionem juſtificativam non requiritur dolor ſenſibilis, qui in actus ſenſibiles erumpat, utpotè ſenſibiles motus, alterationes, ac teneritudines cordis, in lacrymas, gemitus, ſuſpiria, ſingultus, &c. ſed ſufficit dolor rationalis, quo voluntas ex motivo ſupernaturali verè averſetur, & deteſtetur, & conſequenter neceſſariò doleat peccatum commiſſum. Cùm ejuſmodi ſenſibilitas frequenter non ſit in noſtra poteſtate, neque ad perfectionem contritionis, ac doloris ſpectet. Contingit enim, pœnitentem verè dolere, ac premere altum corde dolorem, & abſque ejuſmodi ſignis, & ſenſibilitate, vehementiùs dolere animo, quàm alii ex complexione felices in gemitus, lacrymas, ſingultus, uti ſunt mulieres, & melancholici. Et plerumque majoris meriti eſt velle flere, & non poſse, quàm ejuſmodi facilibus fletibus abundare. Interim ſuppoſito vero dolore interno animæ, etiam ſenſibilem dolorem, gemitus, & lacrymas excitare, omninò ut utile, meritorium, & ſatisfactorium magis, conſultum eſt iis, qui poſſunt.

111 Univerſaliter conſultum ſemper, & valdè utile eſt adhibere conatum ad dolorem eliciendum, & vehementiorem, & diuturniorem, etiam ſenſibilem, quando facilè quis poteſt: utque homo de peccatis ſuis, & vehementer, & ſæpiùs doleat: eoque magis, quò plura, & graviora ſunt alicujus peccata: uti ſacra Scriptura, & SS. PP. paſſim hortantur. Et ſingulare exemplum præbet David. Lege ejus Pſalmos Pœnitentiales, primum, & quartum præſertim. Ratio eſt: quia licèt in quocunque gradu veri doloris, ac in momento fiat remiſſio peccatorum, quoad culpam; attamen pro magis, & magis intenſo gradu, majoris mora doloris, copioſior gratia infunditur, eòque plus remittitur de pœna temporali: poſſetque eſſe tanta intenſio, ac vehementia doloris, ut tota pœna temporalis peccatis remiſſis quantumvis gravibus debita ſimul plenariè remitteretur, ut notant DD. communiter, & pluribus patuit exemplis.

SECTIO II.

De Contritione perfecta.

QUÆSTIO I.

Quid ſit Contritio perfecta?

SUMMARIUM.

112 & 113 *Contritio perfecta eſt ſummus animi dolor, appretiativè, & objectivè.*
114 *Quatenùs ſcilicet peccatum eſt contra bonitatem Dei infinitam,*
115 *Naturalem, & eſſentialem;*
116 *Quæ eſt ſupremum motivum deteſtandi peccata.*
117 *Atque adeo unicum motivum contritionis perfectæ eſt ſumma Dei bonitas offenſa. Probatur uſque ad numer.* 122.
122 *Eſtque contritio perfecta verus actus charitatis divinæ,*
123 *Ac etiam actus Pœnitentiæ virtutis, ſaltem imperatus.*
124 & 125 *In omni lege ſufficiens, congrua, vel ultima diſpoſitio ad juſtificationem.*
126 *De facto tamen non juſtificat ſine Sacramento, ſaltem in voto.*
127 *Unde contritio perfecta extra Sacramentum juſtificativa non eſt omnis alius dolor, ex alio motivo inferiori conceptus.*
128 *V. g. ex motivo Religionis, obedientiæ, gratitudinis.*
129 *Objectio notabilis.*
130 *Solvitur, & oſtenditur, quando habeatur, vel non habeatur contritio perfecta.*
131 & 132 *Examinantur quædam communes formulæ dolendi.*

Aſſertio.

112 *Contritio perfecta eſt ſummus animi dolor, ac deteſtatio peccati ſuper omnia ex motivo charitatis:* (ſeu *quatenus eſt offenſa Dei ſummi boni ſuper omnia dilecti*) *cum firmo propoſito non peccandi de cætero*. Ita in re, omnes. *Propoſito de cætero non peccandi, rurſus in ſuum locum rejecto*. Explico reliqua, quoad potero clarè, & diſtinctè.

§. I. *Eſt ſummus animi dolor.*

113 Contritio perfecta debet eſſe *ſummus dolor*, non tantùm *appretiativè*, ac ſuper omnia alia mala, ut *qu. præcedente* explicatum eſt; ſed etiam *objectivè*, nimirùm ſub objecto formali, & motivo perfectiſſimo deteſtandi peccatum,

Digitized by Google

catum, quo peccatum eſt deteſtabile, quatenùs, ſcilicet eſt offenſa Dei ſummi boni, ſeu quatenùs eſt contra infinitam bonitatem Dei ſuper omnia amandam, quod eſt objectum formale charitatis. Ratio dabitur §. *ſequenti*. Tu interim prænota diligenter.

114 §. Cùm audis, audieſque toties *Bonitatem Dei infinitam* eſſe motivum, & objectum formale charitatis, amoris Dei ſuper omnia adeòque etiam contritionis perfectæ: ne intelligas ſolùm, & apprehendas bonitatem Dei ſpecialem attributalem, quæ eſt ſpeciale Dei attributum à cæteris attributis, & perfectionibus divinis formaliter, vel ratione diſtinctum, importans ſummam Dei perfectionem in operando, ſeu ſe ſe communicando optimo modo, quo convenit, & propriè *benignitas* dicenda: & definitur à Leſſio lib. de perfectionibus divinis. *Bonitas, ſeu benignitas Dei eſt naturalis Dei propenſio ad communicandum ſe creaturis pro captu cujuſque*. Ex hac bonitate provenit amor; quo Deus præſtare vult, & reipſa præſtat creaturis bonorum ſuorum communionem in eſſe naturæ, gratiæ, & gloriæ. Sicut enim ſi amares Deum propter hanc ſpecialem bonitatem, non amares Deum amore ſummo ſuper omnia perfectiſſimo, ita etiam ſi doleres de peccato propter offenſam hanc ſpecialem bonitatem, non doleres dolore ſummo perfectiſſimo. Utrùm autem talis dolor, vel amor ſufficeret ad juſtificationem, patebit ex mox dicendis.

115 Intelligitur ergo in propoſito *infinita Dei bonitas naturalis, & eſſentialis;* eſtque complexio omnium innumerarum, ac infinitarum perfectionum Dei. Cogita infinitam potentiam, infinitam ſapientiam, infinitam bonitatem illam, ſeu benignitatem, infinitam lucem, dulcedinem, delicioſitatem, opulentiam, gratiam, majeſtatem, miſericordiam, juſtitiam, &c. Hæc omnia continet bonitas Dei naturalis, & eſſentialis, ſeu ipſa divina Eſſentia infinitum bonorum omnium pelagus. Habet hæc omnia Deus à ſeipſo, in ſeipſo, una indiviſibili entitate, infinito, illuminato modo, inamiſſibiliter. Et hæc bonitas Dei naturalis, ac univerſalis eſt adæquata, & ſimpliciſſima ratio, ac motivum formale amandi Deum ſuper omnia. Eſt enim Deus ſummè amabilis ex infinita ſua potentia, ſapientia, bonitate, &c. & ſingulariter, ac principaliter in omnium infinitarum ſuarum perfectionum infinito cumulo, immenſoque pelago.

116 Atque eadem hæc infinita Dei bonitas naturalis eſt ſupremum motivum deteſtandi peccatum, cui omnia alia motiva velut imperfectiora, & inferiora ſubordinantur: ut quis deteſtans peccatum ſub hoc motivo perfectiſſimo, hoc ipſo etiam virtualiter, ac eminenter illud deteſtetur ſub quocunque alio motivo poſſibili, vel excogitabili: non è contra. Nam eo ipſo, quò aliquis deteſtatur peccatum ſub alio motivo particulariori, ſeu inferiori, v. gr. quatenùs eſt contra juſtitiam Dei, beatitudine privat, &c. non eſſet deteſtatio peccati ſumma, & ſuper omnia, quia non deteſtaretur peccatum motivo perfectiori, quo poſſet, nec ſub motivo perfectiſſimo, quo eſt deteſtabile. Jam ad rem.

§. II. *Et motivo charitatis.*

117 CONtritionis perfectæ motivum unicum, ex quo procedere debet, eſt motivum charitatis, nempè ſumma Dei bonitas offenſa, ac ipſe Deus ſummè bonus, & ſuper omnia dilectus, peccato offenſus: ipſumque objectum formale contritionis deteſtantis peccatum eſt offenſa Dei ſummi boni ſuper omnia dilecti: adeòque contritio eſſentialiter includit aliquem ſaltem virtualem amorem Dei ſuper omnia. Ita communiſſima Theologorum ferè omnium cum D. Th. *quæſt*. 85. *art*. 5. Scoto *in* 4. *diſt*. 14. *ad ultimum*, contra paucos infrà referendos.

118 I. Probatur auctoritate Sacræ Scripturæ, & Sanctorum Patrum 1. Jo. 3. *Qui non diligit, manet in morte*. 1. Corinth. 13. *Si charitatem autem non habuero, &c.* Deut. 4. *Cum quæſieris Dominum Deum tuum, invenies eum, ſi tamen ex toto corde quæſierit eum*, (ex amore Dei ſuper omnia) *& tota tribulatione animæ tuæ*. En contritio. Denique Luc. 7. *Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. D. Auguſtinus lib. de vera, & falſa pœnitentia c. 17. & 19. *ſine amore nemo unquam gratiam invenit, aut veniam conſecutus eſt*. Item Serm. 7. de Temp. *Pœnitentiam certam non facit niſi odium peccati, & amor Dei*. Idem lib. 21. de Civit. c. 27. *Niſi deſiſtant à peccatis habendo charitatem, quæ non agit perperam, nihil eis prodeſſe poteſt*, ac alibi: eodemque modo loquuntur alii SS. Patres paſſim. Qui tamen ſemper intelligendi ſunt de juſtificatione extra Sacramentum. Nam exceptio Sacramenti Pœnitentiæ colligitur ex aliis locis Scripturæ, & Sanctorum Patrum, ut optimè notat Valent. *hic diſp*. 7. *q*. 8. *p*. 3.

119 II. Principaliter probatur ex Conc. Tridentino *ſeſſ*. 14. *cap*. 4. ubi ſtatuens differentiam contritionis perfectæ, & imperfectæ, ad juſtificationem extra Sacramentum expreſſiſſimè requirit contritionem *charitatem perfectam*. Sic enim habet. *Docet præterea* (Sacra Synodus) *Et ſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur, ipſam nihilominus reconciliationem ipſi contritioni ſine Sacramenti voto, quod in ipſa includitur, non eſſe adſcribendam. Illam vero contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur: quoque, vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehenna, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, declarat donum Dei eſſe*. Hæc Concilium; expreſſiſſimè ſignificans, contritionem perfectam, quæ extra Sacramentum juſtificat, illam eſſe, quæ charitate perfecta eſt: utique charitate actuali, ſeu dolore elicito ex motivo charitatis, ſcilicet ad Deum ſummè dilectum, eoque ipſo aliquo ſaltem virtuali amore Dei ſuper omnia (ut §. ſequenti declarabo.) Charitas autem habitualis infuſa primò per contritionem acquiritur, eſtque ipſa formalis juſtificatio, & reconciliatio cum Deo.

III. Ratio à priori neceſſaria non eſt alia, quàm voluntas Dei per Sacram Scripturam expreſſa, hanc potius, quàm aliam diſpoſitionem requirentis ad juſtificationem. Congruentiæ ſunt. 1. Quia convenientiſſimum eſt, ut homo non priùs admittatur ad Dei amicitiam, quàm aliquo amoris actu eundem diligat. 2. Amor Dei eſt perfectiſſimus, ideòque maximè idoneus, ut pro tali diſpoſitione requiratur: & de facto requiri conſtat ex Scripturis allegatis. 3. Per quodlibet peccatum mortale expellitur charitas, & per juſtificationem reſtituitur, atqui charitas expulſa non debet reſtitui, niſi præcedente novo actu charitatis: ſicut enim fides per hæreſim amiſſa non reſtituitur, niſi inchoante novo actu fidei: & ſpes per deſperationem amiſſa non reſtituitur, niſi mediante novo actu ſpei; ſic & charitas divina, quæ per quolibet peccatum mortale amittitur, non debet reſtitui, niſi præcedenti novo actu charitatis, aut formalis amoris Dei ſuper omnia, aut ſaltem virtualis incluſi in contritione elicita ex motivo charitatis propter Deum ſummè dilectum. 4. Oppoſita ratione, & via ad Deum revertendum eſt, quàm ab eo averſi ſumus: ſed per peccatum voluntariè avertimur à Deo, ejuſque amicitia, ipſi ſummo bono ſuper omnia amando illud præferendo, eoq; plùs amando bonum creatum, voluptatem v. gr. ergo ad Deum, ejuſq; gratiam, & amicitiam reverti debemus denuò amando Deum ſummum Bonum, ſuper omnia alia bona, ſaltem implicitè per actum Contritionis perfectæ deteſtando peccatum commiſſum, quatenùs eſt offenſa Dei ſummi Boni ſuper omnia dilecti, & hinc initio dixi, perfectam contritionem eſſentialiter includere amorem Dei ſuper omnia ſaltem virtualem. Nam 120

IV. Ad Contritionem perfectam extra Sacramentum juſtificativam omninò ſufficere videtur virtualis amor Dei ſuper omnia in ipſo actu Contritionis deteſtantis peccatum ſuper omnia, quatenùs eſt offenſivum ſummi Boni ſuper omnia amandi, eſſentialiter incluſus (ut ſuprà inſinuavi, & mox clariùs explicabo §. *ſequenti*) neque neceſſe eſt ſemper adeſſe, præcedere, vel ſubſequi formalem amorem Dei ſuper omnia, etſi is, utplurimùm, adeſſe ſoleat. Ita communior Doctorum Suarez *hic diſp*. 1. Vaſquez, Valentia, Coninch. Tannerus, aliiſque *citatis*, Cardinalis de Lugo *hic diſp*. 5. *num*. 97. Ratio eſt: quia ex una parte loca Scripturæ, Sanctorum Patrum, & Concilii Tridentini ſuprà allegata communiſſimè intelliguntur de amore Dei, vel formali, vel virtuali: ex altera autem parte eadem Scriptura æquè ſæpè remiſſionem peccatorum tribuit pœnitentiæ, ac Contritioni, ut 2. Reg. 12. Davidi poſt adulterium, & homicidium ſibi improperatum ſolùm ingemiſcenti: *Peccavi Domino*: ſtatim dicitur: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*; utpotè jam juſtificato communi ſenſu SS. Patrum, ac Interpretum. Denique nimis operoſum, & difficile videtur peccatori juſtificando ſemper neceſſariò debere habere duos actus diſtinctos perfectiſſimos, ſcilicet contritionis tendentis in peccatum, ut eſt offenſa ſummi Boni; & amoris Dei ſuper omnia tendentis in Deum ſummum Bonum. Denique ſolus amor Dei ſuper omnia ſufficit ad juſtificationem peccatoris, ut infrà videbimus: ergo ſemper ſuperflueret ipſe actus contritionis, aut ſaltem ad juſtificationem, extra tempus pœnitentiæ obligationis neceſſarius non eſſet, Contrarium tamen ſatis probabiliter docent, & formalem amorem Dei ad Contritionem perfectam, ac juſtificativam requirunt alii (ob clarè allegata loca intelligenda) apud Lugo *citatum*, quem videre potes. Jam ergo ſatis petere poteſt, ac debet definitio contritionis, qualiter debeat eſſe *ſummus animi dolor, & deteſtatio peccati ex motivo charitatis*. Addidi claritatis gratia. 121

§. III. Quatenus eſt offenſa *Dei ſuper omniâ dilecti*.

I. CONtritio ergo perfecta eſt verus actus Charitatis divinæ, ſecundùm omnes. Ratio eſt quia omnis virtus (temperantia verb. grat. caſtitas) inclinat tam ad proſequen- 122

Digitized by Google

quendum bonum ſuum, quàm ad fugiendum malum oppoſitum: ſic etiam virtus charitatis, ejuſque motivum formale ſumma, & infinita Dei bonitas directè quidem inclinat, & movet ad proſequendum, ac amandum Deum, Summum, ac infinitum Bonum ob ejus infinitam, ac intrinſecam bonitatem (§. 1. explicatam,) atque eo ipſo etiam neceſſariò movet, & inclinat ad fugiendum, ac ſuper omnia deteſtandum peccatum, quatenùs ſolum malorum omnium extremum eſt, & offenſivum ejuſdem infinitæ bonitatis, atque averſivum ab illo ſummo, & infinito bono. Et hinc contritio: quamvis formaliter non ſit amor Dei, cùm non ſit actus perſecutionis, ſed fugæ: eſt tamen veriſſimus actus charitatis, & virtualis, ac implicitus amor Dei ſufficiens ad juſtificationem, ut dictum eſt. Nam ſicut ipſe formaliter amor Dei ſuper omnia virtualiter ſemper includit contritionem: eo ipſo enim, quo amas Deum ſuper omnia propter ejus ſummam bonitatem, virtualiter, & implicitè ſaltem deteſtaris omne offenſivum ejuſdem ſummæ bonitatis, quod eſt ſolum peccatum: & ſi tibi ſic amanti peccatum à te commiſſum occurreret, horrendè execrareris; ideòque, & ipſe ſolus amor Dei ſuper omnia ſufficit ad juſtificationem juxta mox dicenda: ita contritio perfecta ſemper virtualiter includit amorem Dei ſuper omnia, eo ipſo enim, quo deteſtaris peccatum ſuper omnia propter ſummam Dei bonitatem offenſam, eandem ſummam Dei bonitatem ſuper omnia diligis ſaltem virtualiter, & implicitè, & ut plurimùm, data mora, etiam explicitè, ideòque, & ipſa ſola debet ſufficere ad juſtificationem.

123 II. Contritio perfecta eſt etiam actus pœnitentiæ virtutis, ſaltem imperatus, atque diverſo reſpectu procedit, & à charitate in Deum, & à Pœnitentia virtute. A charitate quidem, quatenùs dolemus de peccato, in quantum eſt malum contrarium Deo ſummo Bono: à pœnitentia virtute autem, quatenùs idem peccatum vindicare, & abolere cupimus, ad ſatisfaciendum Deo ſupremo Domino offenſo, ac injuria affecto, juxta latè dicta *qu.* 1. Diſſentiunt autem DD. à qua virtute contritio ſimpliciter eliciatur, aut imperetur. Suarez, aliique volunt, elici à Charitate, & imperari à pœnitentia. Contrà, plures, præſertim antiqui cum D. Bonavent. *in* 4. *d.* 14. *p.* 1. *art.* 2. *q.* 2. *&* 3. volunt elici à pœnitentia, & imperari à Charitate. Sed practicè utrumque verum eſt, prout contritio diverſo actu, vel diverſis vicibus incipit à motivo modò unius, modò alterius virtutis ſe ſe invicem imperantis. Nam Charitas ſuo motivo incipiens, & deteſtans peccatum ut malum contrarium Deo ſummo Bono, imperat ejus vindictam, & abolitionem, & ſic contritio primo reſpectu, eſt actus elicitus Charitatis: ſecundo autem reſpectu, eſt actus elicitus pœnitentiæ virtutis, & imperatus Charitatis: ideò enim vis abolere peccatum, quia Deo ſuper omnia dilecto eſt contrarium. Contrà, alio actu, vel alia vice, Pœnitentia virtus ſuo motivo incipiens, ac volens vindicare peccatum, ac abolere, & ſatisfacere Deo injuriato, ac offenſo, imperat velut excellentiſſimum medium abolendi peccatum, ac ſatisfaciendi Deo, deteſtationem peccati ſuper omnia, quatenùs eſt malum contrarium Deo ſummo Bono ſuper omnia dilecto (imò, & ipſum formalem amorem Dei ſuper omnia) & ſic Contritio primo actu eſt actus elicitus Pœnitentiæ; Secundo verò actu, vel reſpectu, eſt actus elicitus charitatis, & imperatus pœnitentiæ virtutis. Interim ſemper vides Contritionem, quatenùs præcisè deteſtatur peccatum malum contrarium ſummo Bono, ſeu Deo ſuper omnia dilecto, eſſe actum elicitum ſolius charitatis.

124 III. Sicut ergo ipſe actus formalis amoris Dei ſuper omnia (de quo *quæſt. ſeq.*) ita & contritio perfecta propter incluſum virtualem ſaltem amorem Dei ſuper omnia, ſecundùm Dei ordinationem in omni lege, eſt medium ſufficiens, ac congrua, & ultima diſpoſitio ad juſtificationem peccatoris, ſcilicet obtinendam remiſſionem peccatorum, Dei gratiam, & jus gloriæ cœleſtis per Chriſti merita. Certum de fide, ex *Concilio Arauſicano*. II. *Can.* 1. & Trident. *ſuprà cit. ſeſſ.* 14. *cap.* 4. *&* *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. Sumitur ex S. Scriptura paſſim, ut Zach. c. 1. *Convertimini ad me, & ego convertar ad vos*, dicit Dominus, aliiſque locis partim ſuprà allegatis. *§.* 1. *num.* 1. Ratio ergo eſt: quia Contritio eſt actus ejuſdem virtutis charitatis, hominemque convertit perfectè ad Deum ſub ratione perfectiſſima, ſecundùm quam peccator avertitur à Deo. Sicut enim homo peccato mortali, ac ejuſdem peccati mortalis ſuprema, ac extrema malitia avertit ſe à Deo ſummo Bono, ac ultimo fine ſuo: ita contritione perfecta homo ſe rurſus perfectè convertit ad Deum ſummum Bonum, ac ultimum finem, dolens nimirùm offendiſſe eandem ſummam Dei bonitatem, ſincerè ex corde dicens. Ah, mi Deus! execror extremam malitiam, ac nequitiam meam, & ideò unicè, vel præcipuè execror, quod te Deum ſummum Bonum, ſummè amabilem, ſuper omnia diligendum, ac dilectum offenderim, &c.

125 §. Et hinc contritio ſimpliciter eſt actus gratia, ac charitate formatus, non quidem *effectivè*, quaſi actus contritionis deberet effectivè elici, & produci ab habitu gratiæ, & charitatis, cùm ipſa Contritio ſit diſpoſitio requiſita ad infuſionem gratiæ ſanctificantis, & charitatis habitualis (quando juſtus quidem conteritur, contritio elicitur effectivè ab habitu charitatis: in peccatore autem elicitur à concurrente Dei auxilio, & gratia actuali excitante, cooperante &c. ſecundùm communem DD. qua ratione ſuprà diximus omnem contritionem debere eſſe ſupernaturalem ex parte principii) ſed *concomitanter*, quatenùs in eodem inſtanti cum auxilio Dei ſupernaturali elicitur actus contritionis perfectæ, velut ultima diſpoſitio, ſimul infunditur habitus gratiæ ſanctificantis, ac charitatis remiſſivæ peccati mortalis, adeò ut contritio natura tantùm, & non tempore præcedat gratiam ſanctificantem, ac remiſſionem peccatorum, juxta communiſſimam DD. utriuſque Scholæ cum ſuis Principibus DD. Angelico, & Subtili.

IV. Contritio tamen (ſicut & actus amoris Dei ſuper omnia) de facto poſt inſtitutum Sacramentum Pœnitentiæ non juſtificat, ſeu delet, & remittit peccata ſine Sacramento in voto. Sic Concilium Tridentinum *§.* 2. allegatum docet, Contritionem aliquando charitate perfectam eſſe, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur, quamvis ipſa reconciliatio ipſi contritioni ſine Sacramenti voto non ſit adſcribenda. Ratio eſt: quia actus contritionis perfectæ, vel amoris Dei ſuper omnia, eſt quidem de ſe deletivus peccati, & olim ſe ſolo delere poterat: at poſt inſtitutum hoc Sacramentum, vi præcepti, & ordinationis divinæ, non delet peccata, niſi in ordine ad claves, ſeu cum onere, & obligatione eadem peccata ſubjiciendi clavibus per Confeſſionem Sacramentalem. Attamen extra tempus, quo urget neceſſitas, & obligat præceptum Confeſſionis, non requiritur explicitum formale, & actuale votum, ſive deſiderium, ac propoſitum ſuſcipiendi hoc Sacramentum; ſed ſufficit votum, ſeu propoſitum virtuale, & implicitum, incluſum in ipſo actu contritionis, vel amoris Dei ſuper omnia: quo nimirùm actu quilibet ſemper ita diſpoſitus eſt, ut ſuo tempore ſit peccata ſua confeſſurus, & Sacramentum abſolutionis ſuſcepturus. Eo ipſo enim, quo quis ſuper omnia deteſtatur peccatum propter Deum ſummè amatum, etiam implicitè vult facere omnia, quæ requirit Deus ad delendum peccatum, ipſumque ſibi reconciliandum; inter quæ requiſita in nova lege unum eſt Confeſſio, & Sacramentum pœnitentiæ. 126

§. IV. *Corollaria: excluſio Dolorum inſufficientium.*

I. A Contritione ergo perfecta, & extra Sacramentum juſtificativa excluditur Contritio imperfecta, ſeu attritio, quæ nihil aliud eſt quam dolor, & deteſtatio peccati procedens non ex motivo charitatis, ſeu propter offenſum Deum ſummum Bonum ſuper omnia dilectum, ſed ex alio motivo inferiori, quantumvis ſupernaturali, & ad Deum relato. Ita jam communiſſima DD. quos congerunt, & ſequuntur Suarez *diſput.* 4. *ſect.* 2. Vaſquez *in* 3. *p. quæſt.* 85. *art.* 2. Tanner. *qu.* 6. *dub.* 4. Lugo *diſp.* 5. *n.* 10. Ratio generatim eſt: quia ex quocumque alio motivo deteſteris peccatum, non deteſtaberis ſuper omnia, ſaltem in quantum eſt ſummè deteſtabile, ut diſcurrenti palam erit. Nam ſi doles, & deteſtaris peccatum propter metum gehennæ, vel pœnarum à Deo infligendarum, vel de facto inflictarum, aut etiam ob privationem æternæ beatitudinis, jam palàm, & ſimpliciter non odiſti peccatum ſuper omnia, ſed magis odiſti pœnam ſenſus, vel damni, quàm peccatum. Item deteſtaris peccatum ob ejus turpitudinem, niſi concipias turpitudinem, & malitiam iſtam extremam, qua ſummo Bono Deo averſatur, odio, & abominationi eſt, non deteſtaris peccatum ſuper omnia, in quantum ſummè deteſtabile eſt. Numquid agnoſcis? ſed de his *ſect. ſeq.* 127

II. At, inquis. Ego doleo, & deteſtor peccatum propter ipſum Deum maximè, ſeu quatenùs eſt offenſa Dei: ſed vel 1. ex motivo *Religionis*, quatenùs continet inhonorationem Dei, contra cultum debitum Deo ſupremo Domino vitæ, ac mortis: vel 2. ex motivo *Obedientiæ*, quatenùs continet inobedientiam erga Deum ſupremum Legiſlatorem noſtrum: vel 3. motivo *Gratitudinis*, quatenùs continet horrendam ingratitudinem contra Deum ſupremum Benefactorem noſtrum: vel 4. denique ex motivo proprio virtutis pœnitentiæ, ac juſtitiæ erga Deum, quatenùs continet offenſam, ac injuriam contra Deum ſupremum Dominum actionum noſtrarum (juxta dicta *cap.* 1. *ſect.* 1. §. 3.) atque ſic apprehendo peccatum, ut ſummum malum, & majus omni alio malo, cum aliquali ſaltem virtuali, & implicito amore Dei. Non enim deteſtarer, & cuperem abeſſe illud malum Deo, niſi aliquo modo de ejus bono complacerem, eoque ipſo Deum amarem. Quidni ergo adſit vera contritio, etſi non adſit formale, & expreſſum motivum charitatis? 128

Digitized by Google

tis? An non ita docuerunt olim graviſſimi DD. apud Suar. ſuprà citatum, qui ſeipſum hanc Sententiam, ut probabilem aliquando ſuiſſe ſecutum teſtatur? Reſp. Fateor, moves me. Non auſim tibi negare probabilitatem tuam. Interim cum Cardinal. de Lugo cenſeo, nullo modo eſſe recedendum à communiſſima Sententia DD. poſt Concilium Tridentinum ad juſtificationem, tam clarè requirens contritionem *charitate perfectam*. Atqui contritio iſta tua, ex quocumque dictorum, vel ſimili motivo, non eſt charitate perfecta, cùm non procedat ex motivo proprio charitatis. Doles quidem, ut inquis, & deteſtaris peccatum, ſuper omnia alia mala, quæ non ſunt peccata: at non deteſtaris illud, in quantum ſummè eſt deteſtabile. Longè enim deteſtabilius eſt peccatum, in quantum eſt contra Deum ſummum bonum ſimpliciter (ut §. 1. explicatum) ac ſupremam charitatis virtutem, quàm in quantùm eſt contra Deum particulariter, ut ſupremum Dominum, Legislatorem, Benefactorem &c. ac solùm contrariatur inferioribus virtutibus Religionis, Obedientiæ, Gratitudinis, ac Juſtitiæ. Ratio horum ex ſ. 2. reſumenda eſt.

129 III. Contrà adhuc inſtas. Dicit quidem Concilium, Contritionem juſtificativam extra Sacramentum debere eſſe *charitate perfectam*, ſed certè non dicit debere eſſe charitate perfectiſſimam, ſub ſupremo motivo charitatis, & ſummo conceptu Dei ſummi boni offenſi, ſeu infinitæ Dei bonitatis naturalis deſcriptæ §. 1. cùm certum ſit, ad veram contritionem ſufficere, dolere de peccato, quatenùs eſt offenſa Dei ſuper omnia dilecti, ſub quacumque ratione boni, & perfectionis propriæ apprehenſi: quales certè etiam ſunt, eſſe *ſupremum Dominum*, *Legislatorem*, *Benefactorem &c.* Deinde fateris, & agnoſcis, tali modo me deteſtari peccatum ſuper omnia mala alia, non abſque implicito ſaltem motivo, & actuali, & virtuali imperio charitatis. Sicut enim, ſuppoſita fide, ſola charitas æſtimat, & amplectitur Deum, ut ſummum bonum ſuper omnia alia bona, ita etiam ſola malum oppoſitum Deo, peccatum æſtimat, abhorret, & deteſtatur, ut ſummum malum ſuper omnia mala. Aliæ verò virtutes, Religio, Obedientia, Gratitudo &c. æſtimant quidem, & deteſtantur peccatum inhonorationis, ingratitudinis &c. erga Deum, ut malum maximum, & graviſſimum, at non expreſsè, & relativè, ut ſummum malum ſuper omnia alia mala: ergo ſi deteſter peccatum ſuper omnia alia mala, ſub quacumque ratione in particulari hìc & nunc Deum offenſum apprehendam, habeo contritionem ſatis perfectam pro captu meo: adeò ut meritò Tamburinus *Opuſc. exped. Confeſſ. l. 1. cap. 1. ſ. 6. num. 13.* aſſerat, hunc eſſe actum veræ contritionis in actu ſignato. *De peccata, quia eſt offenſa DEI, & injuria, ſuper omne, id, quod me pœnitere poteſt, pœnitet, & propono me amplius mortaliter non peccaturum.* Certè denique omnes Chriſtiani, ſaltem doctiſſimi, credunt ſe perfectè dolere, & cenſeri, quando dolent de peccato ſuper omnia alia mala: adeòque non propter ſuum malum, quatenùs per illud incurrant pœnas inferni, privationem beatitudinis, &c. ſed proptereà, quòd per illud Deum ſuum offendant, moleſtia, & injuria afficiant, ſub quacumque ratione, ſeu motivo perfectionis Deum offenſum apprehendant. Reſp. Jam verò me convincis. Sed tantùm evincis, quod mox clarioribus terminis aſſero.

130 IV. Reſpondeo ergo, & dico conſtanter. Non ſufficiunt iſti dolores ad veram, perfectamque Contritionem, quatenùs præcisè ſunt actus eliciti earum virtutum, ſiſtentes in earum propriis motivis, Religionis, Obedientiæ, Gratitudinis, pœnitentiæ, &c. quod ratio noſtra, & authoritas Concilii Tridentini omninò convincere videtur. Omnino autem ſufficiunt illi dolores, quatenùs aliquo modo procedunt ex motivo, & imperio charitatis: quod benè evincit inſtantia data. Atque adeò dico univerſaliter: adeſt vera Contritio perfecta, quoties ex actuali, & virtuali implicito ſaltem imperio, & motivo charitatis doles, & deteſtaris peccatum ut offenſam Dei: ſub quocumque particulari motivo, vel malitia ipſum peccatum, & offenſam Dei; & ſub quacumque particulari perfectione, ratione, vel reſpectu ipſum Deum offenſum hìc, & nunc apprehendas, & tibi proponas: atque ex ejuſmodi virtuali, & implicito ſaltem imperio, & motivo charitatis doles, & deteſtaris peccatum, quoties deteſtaris ut ſimpliciter ſummum malum ſuper omnia alia mala: ſic enim neceſſariò deteſtaris peccatum ut malum Dei oppoſitum ſummo bono, quod utique eſt proprium Charitatis, ut modò dictum. Habes ergo perfectam contritionem, quando ex actuali, vel virtuali affectu amoris Dei ſuper omnia deteſtaris tuas per peccata Deo ſummo bono irrogatas inhonorationes, inobedientias, ingratitudines, injurias, &c. ſupra *N. II.* ſpecificatas. Nam licèt ejuſmodi deteſtationes elicitivè ſint actus Religionis, obedientiæ, gratitudinis, pœnitentiæ, &c. imperativè tamen ſunt actus amoris Dei ſuper omnia. Quin hac ratione etiam motiva, & actus contritionis imperfectæ, ſeu attritionis utiliſſimè elevabis in contritionem perfectam. Ut ſi ex ejuſmodi actuali, vel virtuali amore Dei doles, te tuis peccatis meruiſſe infernum, ubi æternùm Dei amore, & fruitione carens, Dei odio, & execratione, plùs quàm ipſis inferni ignibus, arſurus eſſes. Si enim amoris affectu doleas te adeò offendiſſe ſummam bonitatem, ſeu benignitatem divinam, ut irritatus Judex juſtus etiam pœnis temporalibus te caſtigare poſſit, aut de facto caſtiget. Vide dicenda *ſect. ſeq.* cùm de motivis attritionis dicam. Interim lege Authores Aſceticos de affectu, & praxi Contritionis ſcribentes. & inter hos P. Joannem VVeyer S. J. Theologum, ſimul & Aſcetam inſignem, qui in *ſuo Theophylo, primam diem edit, de Confeſſione*, & *dolore*, optimè, & practicè proponit tres modos eliciendi Contritionem. 1. Ex motivo perfectionum divinarum, aut omnium ſimul, aut unius in particulari, quarum quælibet eſt ſummè amabilis, cujus amore, & intuitu, peccatum ſuper omnia deteſtabile, &c. 2. Ex motivo beneficiorum divinorum ex infinito amore tibi præſtitorum: quorum intuitu meritò Deus ſuper omnia amandus, non offendendus, & de offenſo ſuper omnia dolendum. 3. Ex motivo vitæ, & paſſionis Chriſti, ſeu omnium, quæ Chriſtus pro nobis egit, & paſſus eſt ex puriſſimo, & ardentiſſimo amore tui, ideòque merito reciprocè ſuper omnia amandus, non offendendus &c. Mihi multis annis circa feſta natalitia (quo tempore initio anni 1680. hæc ſcribo) mirificè placuit, & ſapuit, & etiamnum placet, & ſapit ſuſpirium illud: *Quomodo amabo Te amaris Rex, pro me naſcens in ſtabulo, ut pro me moriaris in patibulo?* Guſta & vide, quoniam ſuave eſt, & efficax ad effectus amoris, ac amoroſæ contritionis concitandos.

ſ. Ex dictis expendendum, quid ſentiendum de communiſſima dolendi formula, qua communiter, præſertim Germani vernaculè dicere ſolemus: *Ex toto corde, vel ſummè doleo, quòd Dominum Deum meum offenderim*: an ſufficienter 131
ſic exprimatur contritio perfecta? Reſp. ſpeculativè, & in abſtracto, ſpectando ſenſum grammaticalem verborum, fatendum eſt, hac formula non exprimi dolorem ex motivo charitatis erga Deum ſummum bonum, aut ullum clarum affectum amoris divini in corde proferentis, ſed tantùm dolorem ob offenſam, vel injuriam Dei ſupremi domini noſtri ex motivo Religionis, ac Pœnitentiæ ad ſummum; ideòque ſecundùm communiſſimam Sententiam, nec perfectam contritionem. At verò practicè, in concreto ſpectando illa verba ſecundùm effectum ſeriò, & fervidè illa proferentis, omninò formula iſta regulariter, & ut plurimùm continet veram contritionem ex motivo charitatis, & motu veri amoris divini, adeò, ut inter 100. imò ſorte inter mille vix unus reperiatur, qui ſine vero motu amoris Dei, veraque contritione, piè, ſeriò, & ardenter proferat hæc verba ex corde. *Summe doleo, quod te Dominum Deum meum tam graviter offenderim*, & maximè ſi addat epitheton *dilecti*, vulgò *Meinen lieben Gott und Herrn beleidiget*, adeò ut doctiſſimus Leſſius *auctar. V. Confeſſio, caſu* 1. veram contritionem æſtimet hunc actum: *Maledicta peccata mea, quibus Dominum DEUM meum offendi!* Ratio autem eſt: quia ſic ſeriò loquentes boni Chriſtiani (quiſque ſuam mentem exploret, & fatebitur) non ſolent in peccatis apprehendere, vel conſiderare offenſam Dei, ut formalem injuriam, ſeu læſionem juris divini ſupremi Domini, ſed conſiderat in peccatis offenſam Dei, tanquam moleſtiam, exacerbationem, ac velut amaritudinem, gravemque diſplicentiam, quam peccato quodammodo attulerant animo divino, optimo Deo, & Domino noſtro meritò ſemper amando, omnique obſequio ad placitum, & guſtum proſequendo, ac velut oblectando: an non hic operatur motus ſinceri Amoris divini, ac motivum Charitatis? Etenim apprehendimus Deum tanquam Patrem chariſſimum, & offenſam Dei, tanquam offenſam Patris chariſſimi carnalis, ſub conceptu perturbationis, moleſtiæ, amaritudinis, &c. qua exacerbavimus charum Parentem carnalem, vellemuſque nihil tale factum à nobis, factumque amarè dolemus utique non ſine affectu, & impulſu amoris filialis in Parentem. Quare enim ex tali filialiter dolente filio, cur doleat, ſe illam moleſtiam attuliſſe Parentis animo? Statim reſponderet: cur non doleam, cùm meus Pater ſit? amo ipſum, ac proinde ei ſemper bonum, placitum, gaudium opto potiùs, quàm moleſtiam, diſplicentiam, diſguſtum amaritudinis &c. Hoc, inquam, ſenſu, & affectu ſolemus efferre illa verba, cum piè, ſeriò, & ardenter proferimus, ideòque verè contriti, & ex motivo charitatis, ac amoris Dei dolentes cenſendi. Quare, ſi eo tempore, quo urgeret præceptum Contritionis juxta infrà dicenda *qu. ſeq.* v. g. in periculo mortis, aut ſubitò coactus miniſtrare Sacramentum in ſtatu non bono, ea verba ſeriò, pièque effatus es; noli te accuſare Confeſſario de omiſſione contritionis. Et tu, Confeſſari, ſi moribundum audies, piè ac fervidè ejuſmodi verbis ad Deum ſuſpirantem, maximè jam valdè debilem, noli angi, vel illum magis anguſtiare de

com-

contritione perfecta. Unde cum Gob. *hic caſu* 1. *n.* 109. adhuc unum. (Nam utilia, prolixa videri non debent.)

132 ¶ Cùm tot ſint conditiones tamque delicatæ veræ contritiones perfectæ hactenùs explicatæ, maximè illa: *ſummus dolor ſuper omnia*, meritò hic quæres, an ſit facilè hunc elicere, nec ne? Delicata eſt hæc quæſtio, & implicatæ reſponſionis. Si enim reſpondeatur difficulter eum elici, abſterrebuntur à conatu eum eliciendi multi, heu! qui gravibus peccatis obnoxii ſubitò vocantur ad Sacramenta miniſtranda. Si aſſeratur, id eſſe facile, fortè multi ſument occaſionem exiſtimandi, ſe eſſe verè contritos, cùm tamen non ſint. Navarrus *de Jubileo, & Indulgentiis notabilis* 17. affirmat eſſe difficile. Diana contrà, & alii putant, contritionem etiam perfectam facilè elici poſſe. Utrumque videtur verum reſpectu diverſo. Difficillimum ſine dubio eſt elicere perfectam contritionem reſpectu valdè habituatorum in uno, vel pluribus peccatis mortalibus, & maximè libidinis, & vindictæ: & ſingulariter antequàm, prout deberent, evitarunt occaſiones proximas peccandi: Oh quando tales elicient ſinceram deteſtationem peccatorum ſuper omne aliud malum, ex ſincero motivo charitatis, ac amoris Dei ſuper omnia, quem tam effrenatè offendere aſſueti ſunt! Digito Dei, & virtute Altiſſimi hoc opus eſt. Facilè autem meritò cenſeri debet, elici contritionem ab iis, qui raro, & ex humana fragilitate potiùs, quàm ex malitia, vel conſuetudine peccant. Hi enim faciliùs ſincerè ad mentem, & ad Deum revertuntur.

133 ¶ Jam dicturus de neceſſitate contritionis, ſuppono te noſſe: neceſſarium neceſſitate medii ad ſalutem id eſſe, ſine quo ſalus æterna conſequi ſimpliciter non poteſt, non obſtante quacumque impotentia, ignorantia, inadvertentia: v.g. ſic neceſſarius eſt Baptiſmus parvulis. Neceſſarium neceſſitate præcepti eſt illud, quod ad obtinendum ſalutem etiam neceſſariò præſtandum eſt, ſed eùm præſtari poteſt, excuſante impotentia, ignorantia, oblivione inculpabili &c. ſic neceſſarium eſt die Dominico audire Sacrum, &c.

QUÆSTIO II.

Qualiter Contritio ſit neceſſaria neceſſitate medii?

SUMMARIUM.

135 & 136 *Homini in mortali conſtituto in omni lege neceſſaria eſt aliqua pœnitentia, vel dolor.*
137 *Poſſet tamen Deus abſolutè ſine omni pœnitentia, vel actu alio,*
138 *Peccatori actu non peccanti, ſeu ad peccatum affecto, ſua peccata gratis remittere.*
139 *In lege veteri omnino neceſſaria erat ad juſtificationem, perfecta formalis, vel virtualis?*
140 *In nova lege autem ſufficit etiam attritio cum Sacramento Baptiſmi, vel Pœnitentiæ.*
141 & 142 *Non tamen attritio cum aliis Sacramentis per ſe loquendo.*
143 *Contritio perfecta etiam extra omne Sacramentum juſtificativa non neceſſariò debet eſſe formalis,*
144 *Sed ſufficit virtualis amor Dei ſuper omnia.*
145 & 146 *Sive peccator ſit immemor, ſive memor ſuorum peccatorum.*
147 & 148 *Memor tamen in extremis conſtitutus obligatur inſuper elicere contritionem formalem.*
149 *Amor Dei generatim duplex, concupiſcentiæ, & amicitiæ.*
150 *Quid amor concupiſcentiæ?*
151 Uſque ad nu. 154. *Quid amor amicitiæ quoad affectum complacentiæ? &*
154 Uſque ad n. 159. *Quid quoad affectum deſiderii? dictus amor obedientialis.*
159 Uſque ad n. 164. *An, qualiter, & quando juſtificet Martyrium?*

Aſſertio.

134 *HOmini in peccato mortali conſtituto, in omni ſtatu de lege ordinaria, ad juſtificationem, & ſalutem conſequendam, medium neceſſarium, ſeu neceſſitate medii neceſſaria eſt Pœnitentia, ſeu contritio aliqua: in veteri quidem lege determinatè ſola contritio perfecta; in nova autem lege poſt inſtituta Sacramenta Baptiſmi, & Pœnitentiæ, disjunctim, aut contritio perfecta, aut Sacramentum cum attritione ſuſceptum: neque neceſſaria eſt formalis, ſed ſufficit contritio perfecta virtualis incluſa in actu amoris Dei ſuper omnia, ac etiam Martyrii, quantum eſt de neceſſitate medii.* Eſt tota communiſſima, ut patebit explicatione.

§. I. *In omni lege neceſſaria Pœnitentia, vel contritio aliqua.*

I. CErtum de Fide. Conc. Trid. ſeſſ. 14. cap. 1. *Fuit quidem* 135
Pœnitentia univerſis hominibus, qui ſe mortali peccato inquinaſſent, quovis tempore neceſſaria ad gratiam, & juſtificationem aſſequendam. Et ibid. cap. 4. *Fuit quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic motus contritionis neceſſarius.* Conſtat ex SS. Script. paſſim. Eccl. 2. v. 22. *Si pœnitentiam non egerimus, incidemus in manus Dei, & non in manus hominum.* Luc. 13. 3. *ſi pœnitentiam non habueritis, omnes ſimiliter peribitis*: qua loquendi formula ſignificatur neceſſitas medii; ut & Joan. 3. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c.* SS. Patrum de hoc pleni ſunt libri. Ratio eſt: quia illud, cujus effectus eſt ſimpliciter neceſſarius ad ſalutem, eſt ipſum neceſſarium neceſſitate medii; ſed effectus pœnitentiæ, ſeu contritionis, ſcilicet remiſſio peccatorum, ſeu juſtificatio eſt ſimpliciter neceſſarius ad ſalutem omnibus in mortali conſtitutis; ergo & ipſa pœnitentia eſt ita neceſſaria ad ſalutem.

II. Quòd pœnitentia, ſeu contritio aliqua ſit neceſſarium 136
medium ad remiſſionem peccatorum, ſeu ſalutem. *Ratio* à priori eſt ſola, & juſtiſſima ordinatio divina. Rationes congruentiæ variæ aſſignari poſſunt. Hæ maximè duæ. Quia per omne peccatum mortale avertitur homo à Deo, & convertitur ad creaturam: ergo convenientiſſimum eſt, ut non tollatur, niſi per converſionem ad Deum, & averſionem à creatura: atqui ubicumque ſunt hi actus, ibi eſt pœnitentia; vel contritio aliqua: ergo &c. Item per omne peccatum mortale homo offendit Deum, ut paſſim loquitur Scriptura: ſed Deum offendi (quomodocumq; nos apprehendamus juxta ſupra dicta) reipſa, & in effectu nihil aliud eſt, quàm Deum velle vindicare peccatum, neque enim alia ratione poteſt offenſio convenire Deo propriè loquendo: ergo de lege ordinaria non tollitur peccatum, niſi per punitionem peccati, quod eſt proprium pœnitentiæ, & hinc notanter in titio addidi in omni lege *de lege ordinaria*, Nam

III. Deus de potentia abſoluta poteſt remittere peccata, 137
& juſtificare hominem abſque pœnitentia, vel contritione formali, vel virtuali; aut ullo alio peccatoris actu. Communis cum Scoto *in* 4. *d.* 14. *quæſt.* 1. Suarez *hic d.* 9. Ratio eſt, quia Deus de potentia abſoluta peccatori actu non peccanti, abſque ulla ejus pœnitentia, vel actu prævio poteſt infundere gratiam ſanctificantem: poteſt enim Deus effectum producere abſque diſpoſitionibus, maximè ex ſola ſua libera ordinatione requiſitis: pœnitentia autem, ſeu actus peccatoris antecedens juſtificationem, ac gratiam habet tantùm rationem diſpoſitionis: idque non ex natura rei, aliàs non poſſet gratia infundi infantibus, eorumque peccatum originale deleri abſque omni eorum actu, ſed ex libera ordinatione, & beneplacito divino: quod autem ex ſola ordinatione divina requiritur, utique poteſt tolli per potentiam Dei abſolutam, atqui per gratiam ſanctificantem neceſſariò deletur peccatum, & fit homo formaliter juſtus, ac Deo gratus: implicat enim hominem eſſe ſimul juſtum, ac gratum, & peccatorem; Quia *odio ſunt Deo impius, & impietas ejus*: ergo &c.

IV. Dixi notantiſſimè: *Peccatori actu non peccanti*: 138
quia homini actu peccanti, in actuali voluntate, vel complacentia peccati exiſtenti, ſicque actualiter averſo à Deo, non poteſt remitti peccatum: quia ſic homo eſſet peccator, & non eſſet peccator, eſſet averſus, & non averſus, ac converſus ad Deum, quod rurſus implicat. Sermo ergo eſt de peccatore habituali tantùm, ſeu habitualibus tantùm peccatis averſo à Deo, qui ſcilicet peccata commiſſa nondum retractavit per pœnitentiam, vel contritionem aliquam: atque hanc ipſam habitualem averſionem à Deo, ſeu quod idem eſt, injuriam, ſeu offenſam ſibi illatam, de potentia abſoluta poteſt Deus tollere per liberam condonationem abſque ullo actu Pœnitentis, ſicut in humanis moraliter loquendo cenſetur penitùs abolita injuria, vel offenſa, ſi offenſus injuriam remittit, etiamſi offendens nihil penitùs agat, dummodò is in actuali voluntate lædendi non perſiſtat. Quare Deus tali peccatori habituali infundendo gratiam deleret illam habitualem averſionem, & faceret habitualiter ad ſe converſum ſine proprio actu: etſi ſic nondùm eſſet actu converſus ad Deum: ſicut modò parvuli juſtificantur, fiuntque habitualiter converſi ad Deum abſque ulla actuali propria converſione ad Deum. Sed hæc inſuper,

§. II. *In lege veteri determinatè ſola contritio perfecta, &c.*

I. IN ſtatu legis veteris ante legem gratiæ nemo adultus à 139
peccatis liberari, ac juſtificari poterat abſque vera contritione perfecta formali, vel virtuali. *Ratio* fuit: quia Sacramenta veteris legis inania ſigna erant, quæ gratiam Dei per ſe, & ex opere operato non conferebant, ſed ſolùm præfigu-

ſigurabant, & ſignificabant per Chriſtum conferendam; ſicque excitabant fidem in Chriſtum Mediatorem: quæ, ſi formata fuit per charitatem, ſeu contritionem perfectam, vim habebat juſtificandi ex opere operantis tantùm: juxtà communiſſimam DD. & fidem Catholicam.

140 II. In nova autem lege non eſt ampliùs neceſſaria ad juſtificationem ſola perfecta contritio, ſed ſufficit attritio cum Sacramento Baptiſmi, vel Pęnitentiæ ſuſcepto. Communiſſima Theologorum, ut *ſect. ſeq.* patebit latiùs. *Ratio eſt*, quia Chriſtus in nova lege volens facilitare media ſalutis, inſtituit hæc Sacramenta non vivorum, ſed mortuorum remedia: ſcilicet ſunt per ſe, & directè inſtituta, ut homini ſpiritualem vitam, ſcilicet remiſſionem peccatorum, & gratiam primam conferant: conſequenter eam ante eorum ſuſceptionem non requirunt, nec conſequenter perfectam contritionem: alioquin media ſalutis homini peccatori, non alleviata, ſed aggravata fuiſſent.

141 III. Extra ergo hæc Sacramenta mortuorum, Baptiſmum, & Pęnitentiam, etiam in nova lege peccator ſine vera contritione perfecta formali, vel virtuali juſtificari non poteſt, etiam in Sacramentis vivorum ſuſceptis per ſe loquendo, ſecundùm omnes: quia ideò dicta Sacramenta vivorum, quòd jam præſupponant ſpiritualem vitam animæ per gratiam ſanctificantem: ac per ſe ſolùm conferant gratiam ſecundam, ſeu augmentum gratiæ ſanctificantis. Attamen per accidens etiam per iſta peccator aliquando juſtificari poterit cum ſola attritione: ſcilicet propter ignorantiam, quando ſcilicet peccator attritus, vel inculpatè ignorat ſe eſſe in peccato mortali, vel bona fide exiſtimat ſe eſſe de eo contritum, cùm tamen reverà attritus tantùm ſit, juxta communem doctrinam de Sacramentis in genere, cum D. Thoma 3. *p. q.* 41. *art.* 7.

142 IV. Locuti ſumus hactenùs de contritione perfecta, velut genericè, ſeu formali, ſeu virtuali. Quid ſit contritio formalis, jam noſſe debes ex *q. præced.* explicata definitione. Contritio, ſeu Pęnitentia virtualis dicitur, & eſt actus, qui licèt non ſit formalis, & expreſſa deteſtatio peccati, eam tamen virtualiter, & implicitè includit: hominemque ſic diſponit, ut ſi recordaretur peccati, vel offenſæ Dei in ſe, eam utique deteſtaretur, &c. Talis maximè eſt ipſe amor Dei ſuper omnia, ut ſuprà jam innui. Eo ipſo enim, quo amas Deum, ut ſummum Bonum ſuper omnia, virtualiter, & implicitè averſaris, & deteſtaris, quidquid Deo ſummo Bono adverſum, ac velut malum diſplicens, ſeu offenſivum eſt: (quale eſt maximè, ſolum peccatum) ſicque diſpoſitus es, ut ſi recorderis peccati à te commiſſi, & aliundè non impeditus, illud quaſi neceſſariò deteſteris, doleas, abolere ſatagas &c. His notatis. Dicimus ulterius.

§. III. *Neque eſt neceſſaria formalis, ſed ſufficit virtualis &c.*

143 NImirùm etiam extra omne Sacramentum, ad remiſſionem peccatorum, & juſtificationem peccatoris non eſt neceſſarium medium, ſeu neceſſitate medii non eſt neceſſaria ſola contritio perfecta formalis, ſed ſufficit pœnitentia, & contritio perfecta virtualis incluſa in actu amoris Dei ſuper omnia, ac etiam ſuo modo in Martyrio, ſaltem extra tempus, quo obligat præceptum Pœnitentiæ. Communiſſima DD. cum Scoto *in* 4. *d.* 14. *q.* 1. Bell. *l.* 2. *Pœnit. c.* 9. Suar. *d.* 9. Navarr. *c.* 4. *Man. n.* 5. alii paſſim omnes. *Ratio* generatim eſt: quia illud ſolum non eſt neceſſarium medium ad juſtificationem, & ſalutem, ſine quo juſtificatio, ipſaque ſalus æterna obtineri poteſt: ſed abſque contritione formali, ſolo perfecto amore Dei ſuper omnia, aut Martyrio poteſt homo acquirere juſtificationem, adeòque & ſalutem: ergo &c. De Martyrio dicam infrà ſeorſim. Nunc de amore Dei ſuper omnia probatur.

144 I. Homo exiſtens in peccato mortali cum auxilio gratiæ actualis poteſt elicere verum actum amoris Dei ſuper omnia, æquè ac poſſet elicere actum contritionis perfectæ: quis de hoc dubitet? atqui verus amor Dei ſuper omnia de ſe ſemper eſt deletivus peccati, & juſtificativus, cùm illi in ſacra Scriptura ſæpiſſimè abſolutè promittatur remiſſio peccatorum, & juſtificatio: Ut Prov. 10. *Univerſa delicta operit charitas*. 1. Petri 4. *Charitas operit multitudinem peccatorum*. 1. Joan. 5. *Qui diligit, ex Deo natus eſt*. Prov. 8. *Diligentem me, diligo*. Joan. 14. *Qui diligit me, diligetur à Patre meo*. Et clariſſimè, ac ſuaviſſimè Chriſtus *Luc.* 7. ad Magdalenam: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: apertiſſimè remiſſionem peccatorum dilectioni ut cauſæ tribuens, ergo &c. Et *ratio eſt*, quia perfecta converſio hominis ad Deum neceſſariò delet omnia peccata: alioquin eſſet homo ſimul converſus ad Deum, & averſus à Deo, quod implicat: atqui per verum actum amoris Dei ſuper omnia, perfectè convertitur homo ad Deum: nam verus actus amoris Dei ſuper omnia includit voluntatem ſervandi omnia mandata Dei, juxta illud *qui diligit, legem implevit*: & *§. ſeq.* ampliùs patebit: qui autem totam legem implet, utique eſt perfectè converſus ad Deum eoque ipſo virtualiter maximè averſus ab omni peccato, etſi nondum averſus actu, & formaliter: ergo peccator per ſolum actum amoris Dei ſuper omnia juſtificatur, ac remiſſionem peccatorum conſequitur. Idque non ſolùm verum eſt, quando peccator non recordatur peccatorum ſuorum, ſed etiam cùm memor eſt. Nam

II. Peccator non ſolùm immemor, ſed etiam memor ſuorum peccatorum poteſt elicere perfectum actum amoris Dei ſuper omnia, abſque eo quòd eliciat actum contritionis formalis, cùm ſint actus omninò diverſi, nec ullam habeant inter ſe neceſſariam connexionem: non enim ex natura rei: etſi enim actus iſti naturali quadam connexione inter ſe conſequantur, ut mox dicetur, poteſt tamen ex libertate voluntatis unus ſine altero haberi, cùm ſint realiter diſtincti, & ſeparabiles: non etiam ex præcepto aliquo: quo enim præcepto tenetur aliquis conteri ſemper, quoties elicit amorem Dei ſuper omnia, præſertim cùm præcepta affirmativa non obligent pro ſemper, ſeu quovis tempore: ipſumque præceptum pęnitentiæ pro nunc non obligare ſemper ſupponamus? ergo ſi ſemper amor Dei ſuper omnia ſit ſufficiens diſpoſitio ad remiſſionem peccatorum in eo, cui non occurrit memoria peccati ſui, etiam in memore erit ſufficiens: neque poteſt aſſignari ratio Deum aliter in hoc, quàm in alio ordinaſſe, & conſequenter peccator etiam memor peccatorum ſuorum poteſt abſolutè remiſſionem conſequi abſque formali pęnitentia, vel contritione, maximè cùm actus perfectus charitatis eminenter contineat omnem virtutem perfectæ pœnitentiæ, & virtualem averſionem à quovis peccato, quod eſt Deo contrarium, virtualeque propoſitum abſtinendi, faciendique omnia, quæ Deus præcipit, ut jam ſuprà innui. 145

III. Attamen peccator memor peccatorum ſuorum, amanſque Deum ſuper omnia, moraliter quaſi neceſſariò, & ferè ſemper deteſtabitur peccatum formali pœnitentia, & contritione, ut omnes ferè obſervant: quia talis eſt natura dilectionis Dei ſuper omnia, ut fortiter inclinet ad deteſtationem peccati: quod tunc occurrit, ſicut aſſenſus præmiſſarum inclinat ad aſſenſum concluſionis, ſimilitudine tamen claudicante, cùm hic cauſa naturalis operetur, in noſtro autem caſu, cauſa libera. Atque juxta dicta intelligenda ſunt teſtimonia Scripturæ, & SS. Patrum, ad remiſſionem peccatorum penitentiam requirentia. Loquuntur enim de pœnitentia, vel formali, vel virtuali, aut certè de eo, quod communiter accidit. Inſuper locuti ſumus ſemper *extra tempus, quo obligat præceptum pœnitentiæ, & contritionis formalis*: nam præceptum pęnitentiæ tempore ſuæ obligationis etiam conſtringere eum, qui elicuiſſet amorem Dei ſuper omnia, ex communi dicemus *qu. ſequenti*. Tempus autem obligationis hujus præcipuum, ac certiſſimum eſt articulus, vel periculum mortis in defectu Sacramenti Pœnitentiæ. Et hinc: 146

IV. Practicè ergo loquendo amor Dei ſuper omnia, eique imbibita contritio virtualis ſufficit, & juſtificat peccatorem, quoties ſanus, vel de morte nihil periclitans eum actum elicit: aut etiam in ipſo articulo mortis, caſu quo per inadvertentiam, vel ignorantiam excuſaretur à præcepti contritionis obligatione: ut ſi ſubitò in extremis poſitus, ſed aut immemor ſui peccati, aut memor quidem peccati, non tamen advertens obligationem ſuam de contritione elicienda, attamen eliciens verum actum amoris Dei ſuper omnia: tunc omninò juſtificabitur, & ſic decedens ſalvabitur: quia actus ille eſt diſpoſitio ſufficiens, ut dictum, & ceſſat obligatio alterius præcepti. At verò in extremis poſitus memor peccati, & obligationis iſtius ſuæ, in communi, & noſtra Sententia per actum ſolum amoris Dei non juſtificabitur, niſi etiam eliciat, cùm poſſit contritionem formalem: tum quia alioquin eo ipſo peccaret voluntaria omiſſione actus præcepti: tum quia eo ipſo tunc non haberet ampliùs verum amorem Dei ſuper omnia. Nam qui verè amat Deum ſuper omnia, neceſſariò implicitè ſaltem vult ſervare omnia, quæ Deus præcipit, & occurrente talis præcepti ſervandi occaſione, non poteſt non ſervare, alioquin eo ipſo ceſſaret amor Dei ſuper omnia; ſed datur præceptum divinum de pęnitentia, & contritione elicienda in articulo mortis, ſaltem cùm Sacramenti copia non eſt, ut videbimus: ergo, &c. Inſuper quia contritio perfecta tam formalis, quàm virtualis in amore Dei imbibita, non juſtificat ſine voto pœnitentiæ Sacramenti, ut ſuprà dictum, neuter ille actus, neque ambo ſimul ſufficerent, ſed habita copia Confeſſarii peccator tunc neceſſariò debet ſuſcipere Sacramentum, ſecundùm omnes: quia nimirùm tunc maximè obligat præceptum confeſſionis, cùm facultas adeſt. 147

§. IV.

§. IV. *Incluſus in actu amoris Dei ſuper omnia, ac etiam Martyrii, &c.*

148 INquies. Hæc omnia quidem ſatis intelligo. Sed, quod caput eſt, nondum ſatis intelligo, & penetro, quid & qualis ſit ille actus amoris Dei ſuper omnia, qui ſimul eſt virtualis contritio, & ſufficiens ad juſtificationem, ac remiſſionem peccatorum extra Sacramentum. Credo, quòd juxta Evangelicum conſilium cum tam pie *angariante*, in re ſanctiſſima, & utiliſſima rurſus libenter *procedar mille paſſus*. Conabor ſatisfacere ſancto tuo deſiderio pro captu meo, & tuo. Sed ante omnia noſſe convenit, quid, & quotuplex ſit amor generatim.

149 ¶ Amor generaliter eſt proſecutio boni apprehenſi, ſeu motus appetitus in alterum, vel aliud ut bonum apprehenſum (ſicut è contrà odium eſt fuga mali, ac motus voluntatis in malum apprehenſum, illud averſando) Duplex eſt; amor *Concupiſcentiæ*, *& amicitiæ*. Amor *concupiſcentiæ* eſt, quo alterum amamus, & benigno affectu proſequimur, quatenùs nobis eſt bonus, utilis, delectabilis, eoque amore proinde amamus magis nos ipſos, ac noſtrum commodum, quàm illum. Amor *Amicitiæ* eſt, quo alterum amamus, ac bono affectu proſequimur, quatenus ipſe in ſe eſt bonus, ac propter ipſiuſmet bonitatem, cum affectu unionis tanquam aliquid ad nos pertinens: idque duplici affectu: 1. *complacentiæ* de ejus bono habito gaudendo, favendo, gratulando quaſi de noſtro, (ſicut è contrà de malo ejus triſtando velut de noſtro malo) 2. Affectu *deſiderii*, bona, quibus caret, & eget, ei deſiderando, optando, ac pro poſſe etiam procurando, mala avertendo, &c. hæc enim omnia exigit verus amor amicitiæ. Experire prius in te reſpectu alicujus cari amici, & ad amorem Dei ſummi boni transfer, & per teipſum invenies, quòd in hac quæſtione noſſe cupis. Itaque

1. Amor concupiſcentiæ erga Deum.

150 ESt, quo diligimus Deum ut *bonum nobis*: quatenùs nimirùm nobis benefacit, & benefacturus ſperatur innumeris, immenſiſque bonis naturæ, gratiæ, gloriæ. Amor hic de ſe bonus eſt, & ſanctus (quippe actus ſpei Theologicæ, qua Deum ut ſummum bonum noſtrum æterna beatitudine perfruendum principaliter, & ſecundariò omnia ad eum finem neceſſaria, ac utilia bona, ac media ſpiritualia, ac temporalia conſequi concupiſcimus, atque ex infinita Dei bonitate, ac promiſſionibus conſequi confidimus, & certa cum fiducia expectamus) ac in homine juſto meritorius maximè: atque etiam in peccatore initium aliquod ad converſionem, & juſtificationem: attamen de ſe minimè ſufficit ad contritionem perfectam, etiam virtualem, nec conſequenter ad juſtificationem peccatoris extra Sacramentum. Quamvis enim etiam hic amor implicitè involvat virtualem deteſtationem peccati, quatenùs adverſatur Deo ſummo bono noſtro, ejuſque favore, gratia, & beatitudine privat. Hec tamen deteſtatio eſt ſolummodò ex motivo ſpei, & timoris, attritionis proprio, ut ſuo loco videbimus, & non ex motivo charitatis: nec eſt amor Dei ſuper omnia, cùm illo ametur Deus non propter ſe, & quatenùs in ſe ſummè bonus eſt, ſed propter nos, & quatenùs Deus nobis bonus eſt. Eſt autem Deus in ſe infinitè bonus, & amabilis magis, quàm reſpectu noſtri, ut nobis bonus: quin etiam hoc amore aliquatenùs nos ipſos magis amamus, quàm Deum, juxta notum principium: *Propter quod unumquodque tale, ipſum eſt magis tale*: at hoc amore concupiſcentiæ *propter* nos, & noſtrum bonum amamus Deum: ergo magis amamus nos. Excipe rurſus, niſi hic ipſe amor concupiſcentiæ imperaretur à charitate, & amore Dei ſuper omnia; juxta dicta *quæſt. præced.* §. 4. num. IV.

2. Amor amicitiæ erga Deum quoad affectum *complacentiæ*.

151 A*Mor amicitiæ* erga Deum eſt, quo amamus Deum propter ſeipſum, quatenùs in ſe ſummum bonum, ac infinitè bonus eſt, ac propter ſuam intrinſecam, infinitam, omnimodam bonitatem, perfectionem, excellentiam. Idque ſimiliter duplici affectu, *complacentiæ*, *& deſiderii*, (de hoc poſteriori dicam *n. ſequenti*) nunc de primo.

152 Affectus amoris, ſeu amor complacentiæ erga Deum eſt, quo Deo volumus, gaudemus, complacemus, ac velut gratulamur omne, & infinitum bonum ſuum, cum affectu unionis. Nam ut ait D. Th. 2. 2. *q.* 27. *art.* 3. *Amor importat unionem quandam ſecundum affectum amantis ad amatum quodammodo, ut unum ſibi, vel ad ſe pertinens, & ſic movetur in ipſum, ut ei ſe uniat*: Sic D. Th. Utpotè dum ex conſideratione divinæ Eſſentiæ, ſummæ, infinitæ, ac omnimodæ bonitatis, infinitarumque perfectionum ejus, mirabilibus ejus operibus, beneficiis, anima inflammata amore, ac intimæ amicitiæ affectu Deo Opt. Maximo vult, gratulatur, congaudet omne, ac infinitum bonum ſuum, vult, & exultat eſſe tantùm, quatenùs eſt; exultat, & jubilat habere Deum, tam infinitè bonum, potentem, ſapientem, excellentem, ſe ſuaque omnia offert, & devovet Deo, optat per impoſſibilem habere aliquid Deo tribuendum, quo ipſe careret, exemplo notiſſimo Seraphici Doctoris D. Auguſt. idque totum cum affectu unionis ſuprà dicto, quem optimè ſuggerit amoroſus Abbas Lud. Bloſius Tabell. Spirituali propè finem. *Beatus ſanè eſſes, ſi toto affectu dicere poſſes: O, quantum bonum poſſideo, cum Deus meus, qui magis eſt mihi, ego quàm ipſe ſum, adeò immenſam gloriam, immenſaque bona poſſideat, nam illum reverà pro meo magis habeo, ac teneo, quàm unquàm quidquam habui, ac tenui.* Sed ille. Atque hic etiam amor complacentiæ ſic fervidè elicitus cum affectu unioni, atque extendens ſe ad omne bonum Dei intrinſecum, & extrinſecum, utique involvit aliquam virtualem deteſtationem, & averſionem ab omni, quod Deo malum, & adverſum eſt, (ut, ſi fervidè dicas: *O amabiliſſime, ſuaviſſime, infinitis perfectionibus cumulatiſſime Deus meus: medullitus lætor, atque exulto, quod ſis ita infinitè potens, infinitè ſapiens, infinitè tremendus tuis hoſtibus, &c. gaudeo ſummoperè ita tibi ſerviri ab Angelis, & hominibus ſanctis, ſicut ſervitur: atque utinam ab omni creatura dignum tibi præſtetur ſervitium! &c.* Nonne ſi implicitè deteſtaris omne malum Dei, adeòque & tua peccata?) ideòque continet contritionem virtualem ſufficientem ad juſtificationem in peccatore: dignus proindè iis privilegiis. *Ego diligentes me diligo. Omnis qui diligit, ex Deo natus eſt. Charitas operit multitudinem peccatorum, &c.* Uti poſt alios docent Lugo *hic diſp.* 5. *n.* 25. Tannerus *d.* 6. *q.* 6. *dub.* 2. Hurtadus, alii cum Gob. *n.* 94.

At verò generaliter, & practicè loquendo, fallibilis eſt, 153
ac deceptioni obnoxius hic amor complacentiæ: & ſine dubio non quilibet vulgaris continet virtualem deteſtationem, ac contritionem ſufficientem ad juſtificationem. Certè myriades ſunt hominum, qui ſerio quidem cum guſtu dicant Deo: Gaudeo, Deum eſſe tam bonum, tam magnum, tam potentem ſicut eſt! utinam eum omnes agnoſcant! utinam totus mundus convertatur ad Chriſtum! &c. ipſi interim hærent in luto peccatorum abſque ullo propoſito efficaci illinc emergendi. Nullus hic amor Dei ſuper omnia, falſus, & ſpurius eſt hic amor amicitiæ. Quomodo enim amas, quem offendere, irritare, exacerbare non deſinis, ſi non præſtas ea, quæ ille à te ſummo jure exigit? Audi Evangeliſtam amoris 1. Joan. 2. *Qui dicit ſe noſſe DEUM* (fide, ſcilicet charitate formata) *& mandata ejus non cuſtodit mendax eſt*. Ad ſecuriorem ergo veniamus.

3. Amor amicitiæ erga Deum quoad affectum *deſiderii* dictus amor *obedientialis*.

I. AFfectus amoris, ſeu amor deſiderii dicitur, quo Deo 154
volumus, appetimus, deſideramus efficaciter omne ſuum bonum extrinſecum, tanquam nondum habitum: videlicet (in ſumma ſummarum) omne ejus PLACITUM, & GLORIAM. (Nihil quippè intrinſecum, tanquam bonum nondum habitum Deo velle, vel deſiderare poſſumus, ut nimis clarum eſt.) Bonum autem extrinſecum, & gloria Dei extrinſeca in hoc ipſo conſiſtit, ut Deus ab omnibus ſaltem quamplurimis hic in via cognoſcatur, ametur, laudetur, eique perfectè ſerviatur, & obediatur, ejus *placitum* in omnibus, & ab omnibus perfectè impleatur, & principaliter in patria æterna, gloria, viſione, ac amore beatifico perfruatur: ſicut in terrenis gloria Principis conſiſtit in copioſo, magnifico, ſplendido famulitio, multitudine populorum ſibi ſervientium, ac obedientium, &c. Hæc incidenter, non tamen extra propoſitum.

II. Amor ergo Dei deſiderii (etiam obedientialis dictus) 155
eſt, quo Deo ſummo bono, vero amicitiæ affectu, *omne ejus bonum extrinſecum*, obſequium, honorem, gloriam, & verbo: & omne ſuum placitum, & velle, ſeu quidquid ipſe à nobis fieri vult, præcipit, deſiderat, &c. ei volumus, & ſuper omnia optabilia optamus, deſideramus, & efficaciter intendimus, ac in nobis, & aliis procurare parati ſumus, ad bonum promovendum, à malo oppoſito avertendo: atque eo ipſo jam ſaltem implicitè, & virtualiter averſamur, deteſtamur, execramur, atque pro poſſibili amore, abolere, & deſtruere parati ſumus omne *malum DEI extrinſecum*, ſeu quidquid Deus non vult, prohibet, deteſtatur, (omne nimirùm peccatum) quo Deus offenditur, irritatur, ac velut moleſtia afficitur, atque ad juſtiſſimam indignationem, vindictamque provocatur. Jam advertis in hoc amore virtualem incluſam pœnitentiam, contritionem, deteſtationem peccati, &c.

III. Dicitur autem hic amor *Obedientialis* à præcipuo e- 156
jus officio, & effectu, videlicet obedientia, & obſervantia amoroſa omnium præceptorum divinorum, quia eo amore para-

parati ſumus, & ſervidi ad obediendum Deo in omnibus, ubique, & ſemper, quandocunque, & ubicunque obligabimur: idque non metu pœnæ, non ſpe præmii, vel mercedis, ſed puriſſimo amore amicitiæ, quia eum amamus, & bonum volumus, optamus, & gaudemus: atque adeò etiam (nota per omnem modum) non ſolùm, vel principaliter, ut nos Deo placeamus, hoc enim adhuc aliquid, neſcio quid humani, & proprii reſpectus, vel affectus redolet; ſed ſolùm, vel principaliter, quia Deo ſic benè eſt, ipſe ſibi complacet, ac velut delectatur, ac voluptate afficitur, ſi ejus beneplacitum impleatur, & fiat, quod vult, & præcipit, indeque ejus gloria extrinſeca augetur: & verbo, ut ſerviamus Deo, ut per hoc principaliter, non nobis ſed ipſi Deo benè ſit. Et hinc eſt, quod in Sacra Scriptura paſſim amori divino tribuatur obſervantia mandatorum. Ut Jo. 54. *Si diligitis me, mandata mea ſervate.* Item: *Qui habet mandata mea, & ſervat ea, ille eſt qui diligit me.* Iterum: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Et rurſus cap. 15. v. 10. Si præcepta mea ſervaveritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſervavi, & maneo in ejus dilectione.* Similia reperies paſſim apud Jon. Epiſt. 1. cap. 2. & 5. Et concludit Apoſtolus ſuprà; *Qui diligit, legem implevit.* Hic eſt ſincerus amor Dei amicitiæ, & ſuper omnia appretiativè, quo Deum ita ſuper omnia æſtimamus, ac velut appretiamur, eique per amorem fortiùs, firmiùſque conjungimur, quàm omnibus aliis, tantoque affectu nos Deo, ejuſque voluntati unimus, ut mallemus omnia, etiam nos ipſos perdere, quàm Deum, ejuſque amicitiam, dicamuſque cum Apoſtolo: *Quis nos ſeparabit à charitate Dei?* &c.

IV. Et hic tandem eſt amor Dei perfectiſſimus (apex, &
157 ſumma ſummarum omnis perfectionis) ſecuriſſimus, nulli deceptioni obnoxius, efficaciter movens ad ſummum odium, ac deteſtationem ſuper omnia omnis peccati, omniſque illius, quod Dei voluntati contrarium, ſummique boni vel leviſſimè offenſivum eſt: ideòque ſemper eminenter continet deteſtationem peccati, ac contritionem virtualem perfectam, & ſi peccati memoria ita amanti occurrat, infallibiliter etiam actualem, ac formalem contritionem excitabit. Jam ergò tandem cape. Hinc Dei amorem ſuper omnia tanquam ſimul contritionem virtualem à peccatore elicitum (etſi non ſine voto Sacramenti) actu juſtificare aſſerimus. Atque hunc ipſum Dei amorem ſuper omnia obedientialem virtualiter includi in ipſa, ac omni contritione perfecta, diximus *quæſtione præcedenti*: eo ipſo enim, quo deteſtamur peccatum ſuper omnia, propter Deum ſummum bonum eo à nobis offenſum: implicitè volumus eum à nobis ſuper omnia dilectum, ſicut ſi ſummè doleo te eſſe cæcum, vel ægrum, implicitè, ac neceſſario volo te eſſe videntem, vel ſanum.

158 ¶ Omnes tres actus amoris complacentiæ, deſiderii, ſeu obedientialis, & contritionis perfectæ, hac, vel ſimili formula exprimere poteris. *O amabiliſſime DEUS, o bonitas & perfectio infinita, ex intimo corde gaudeo, & exulto, te eſſe tantum, quantus es, &c. & quia tu dignaris delectari neceſſario tui amore, & obſequio, ego tibi ſemper, & ubique tam arctè unitus eſſe volo, ac decerno, ut neque vita, neque mors, &c. me unquam ſint ſeparatura à te, tuiſque obſequiis: atque utinam ego deteſtabiliſſimus homuncio nunquam te infinitum bonum ulla ratione offendiſſem!* &c.

4. Martyrium.

159 I. MArtyrium per ſe loquendo neceſſariò præſupponit ſtatum gratiæ, & charitatis acquiſitæ jam aliter, quàm per ipſum Martyrium. Ita omnes. Et apertiſſimè pronunciat Apoſtolus 1. Corinth. 13. *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt*: Ratio eſt: quia Martyrium per ſe ex opere operato non confert primam gratiam juſtificantem, ſicut Baptiſmus, vel Pœnitentiæ Sacramentum, ſed ex prærogativa ſpeciali, & acceptatione divina confert gratiam ſecundam, imò ultimam conſummatam, & in termino conſtituentem, ac velut neceſſitantem ad gloriam ſtatim à morte obtinendam: & per accidens tantùm quandoque, ſi in homine, citra novam ejus culpam (N. B.) inveniat peccatum; quod eſt incompoſſibile cum gratia conferenda, illud remittit, ac delet modis mox adferendis; ſimulque omnem prorſus pœnam, quæ impedit gloriam, vel ab illa retardat: qua ratione comparatur Baptiſmo vero, & dicitur *Baptiſmus Sanguinis*. Sic omnes cum S. Th. 3. *p. quæſt.* 87. *art.* 1. *ad* 2. dicente: *Paſſio pro Chriſto ſuſcepta obtinet vim Baptiſmi, & purgat ab omni culpa veniali, & mortali, niſi actualiter voluntatem peccato inveniat inhærentem.* Hinc illud notiſſimum D. Auguſtini, ipſi Juri Canonico *c. cum Martha. de celebrat. Miſſarum*: Inſertum: *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.*

II. Per ſe ergo loquendo obnoxius peccato mortali martyrium ſubiturus, omninò urgetur præceptis Sacramenti, aut 160
Baptiſmi veri, ſi necdum baptizatus ſit, aut pœnitentiæ, ſi copia adſit, aut in defectu Sacramenti, contritionis perfectæ formalis: alioquin hæc culpabiliter omittens, quippe novo peccato mortali omiſſionis ponens obicem gratiæ Martyrii, nec per Martyrium juſtificaretur: ut in ſimili *ſuprà* §. 3. de amore Dei ſuper omnia dictum. Per accidens ergo quando peccator Martyrium ſubiturus, aut eſt immemor peccati ſui, aut memor quidem peccati, attamen copia Sacramenti deſtitutus, at immemor obligationis ſuæ de contritione habenda, v. g. ob vim tormentorum ſubito uſu rationis privatus, aut aliis cogitationibus ſe in Martyrio confirmando intentus: Jam ipſum Martyrium juſtificabit, peccataque cum pœnis delebit: idque certiſſimè, quando peccator Martyrium ſubit ex elicito formali actu amoris Dei ſuper omnia, cùm enim hic actus in iis circumſtantiis ſe ſolo juſtificet, multò magis cum Martyrio à ſe imperato: aut ſaltem quando Martyrium ſubit ex motivo charitatis propter Deum ſuper omnia dilectum, vel diligendum: Sic enim virtualiter ſaltem includit amorem Dei ſuper omnia, adeòque etiam virtualem contritionem, utique his circumſtantiis ſufficientem ad deletionem peccati, & juſtificationem, adeòque omnem effectum Martyrii. Inſuper

III. Quando ſubiens Martyrium pro Deo, ignarus, vel 161
immemor contritionis eliciendæ, ſaltem eſt ſupernaturaliter attritus, adhuc Martyrium per modum Baptiſmi veri faceret ex attrito contritum, quoad effectum juſtificationis, omnemque culpam, & pœnam remitteret. Ita (ſanè contra multos) communis Sententia DD. ac latè Suarez *tom.* 3. *in* 3. *p. d.* 22. ſect. 3. Etenim tam Emphatica dicta Sanctorum Patrum paſſim comparantium, & coæquantium hunc Baptiſmum ſanguinis cum vero Baptiſmo flaminis, totam, & maximam ſanè probabilitatem huic Sententiæ conferunt. Quam non auſim ego improbare: libentiùs tamen crederem id fieri per modum Sacramenti vivorum, Euchariſtiæ v. g. quòd, quando peccato bona fide æſtimat ſe contritum, cùm tamen ſit attritus tantùm, per accidens confert gratiam primam juſtificantem ex communi DD. de Sacramentis in genere: ita quando talis Martyr peccato obnoxius bona fide æſtimat ſe contritum, aut moveri ſe ad Martyrium ex motivo charitatis, cùm tamen reverà tantùm eſſet attritus, aut alio inferiori motivo, v. g. ſpe beatitudinis, aut metu damnationis moveretur ad Martyrium ſubeundum, eum ſimiliter per accidens prima gratia, ac juſtificatione donati. Sic enim bono ſenſu adhuc ſalvabo tam ſeria verba Apoſtoli ſuprà allegata.

IV. Addit Suarez *loc. cit.* & poſt ipſum, etſi aliquantùm 162
trepidè Tannerus *tom.* 4. *d.* 4. *q.* 3. *n.* 186. Quando talis Martyr, & contritionis, & attritionis immemor, reus tamen criminis mortalis, elicit propoſitum, ſeu voluntatem efficacem ſubeundi Martyrium pro Deo, & durante hac voluntate, & propoſito, pro fide Chriſti, v. g. obtruncaretur, adhuc juſtificandum; ob virtualem aliquam attritionem incluſam in illo propoſito ſubeundi Martyrium pro Deo ex motivo ſpei, conſequendi ſcilicet beatitudinem, qua ſpe utique deteſtatur implicitè peccatum hujus beatitudinis impeditivum. Rurſus non repugno: ſed neque credo, niſi illud propoſitum eſſet elicitum ex motivo charitatis, propter nimis ſeria Apoſtoli verba: *Si charitatem non habuero: nihil mihi prodeſt.* Tandem ſuper hæc omnia, hanc vim faciendi ex attrito contritum, adeòque juſtificandi peccatorem, etiam Martyrio propter peſtem, ſeu mortem in ſervitio ſpirituali, vel corporali peſte infectorum ſuſceptam, multis rationibus tribuit Theophylus Raynaudus apud Gob. *Alph. Conſit. Caſus* 5. ſed meritò non conſentientem: quem ſi lubet lege, mihi, vides, non ampliùs vacat.

Adnotatio Corollaria.

EX dictis hac quæſtione, & partim dicendis *qu. ſeq.* or- 163
do neceſſitatis, & obligationis contritionis talis eſt: 1. In articulo mortis, ſeu tempore quo obligat præceptum pœnitentiæ, ſi facultas adſit, neceſſario ſuſcipiendum eſt Sacramentum Pœnitentiæ (aut Baptiſmi à nondum Baptizato) ſaltem cum attritione. Non ſufficeret ſola contritio, nec amor Dei ſuper omnia, neque Martyrium. *Omnes.* Ratio eſt: quia habita facultate ſuſcipiendi Sacramentum, illud negligens de novo peccaret mortaliter contra præceptum divinum novæ legis, ideoque poneret obicem juſtificationi, & everteret effectum contritionis, amoris Dei, & Martyrii. 2. Si tunc deſit facultas Sacramenti ſuſcipiendi, neceſſaria omninò eſt contritio formalis perfecta; & non ſufficeret contritio virtualis, ſeu amor Dei ſuper omnia, neque Martyrium: ob eandem rationem, ut *qu. ſeq.* probabitur. 3. Quòd ſi tunc quis excuſaretur ab obligatione præcepti contritionis, ut in caſu *ſuprà* §. 3. *N. IV. poſito*: omninò ſufficeret, & juſtificaret contritio virtualis, ſcilicet amor Dei ſuper omnia,

aut Martyrium ; ſaltem ex motivo charitatis ſuſceptum, juxta modò dicta §. 4. *N. IV.* 4. Tandem; extra articulum mortis, vel tempus obligationis, ad juſtificationem peccatoris ſufficiunt omnia prædicta, & ſingula: Sacramentum cum attritione, contritio perfecta formalis, virtualis, amor Dei ſuper omnia, ac Martyrium ex motivo ſaltem charitatis ſuſceptum, & ſecundùm plores etiam cum ſola attritione, juxta paulò ante dicta. Quæ valde notare debes, & ex dicendis magis intelliges.

QUÆSTIO IV.

Qualiter contritio ſit neceſſaria neceſſitate præcepti?

SUMMARIUM.

165 *Datur præceptum Divinum,*
166 & 167 *Partim naturale,*
168 *Partim poſitivum,*
1'9 & 170 *Spectans ad virtutem pœnitentiæ,*
171 *Obligans in defectu Sacramenti omnem hominem peccatorem.*
172 *Etiam in articulo mortis eos, qui habent amorem Dei ſupra omnia.*
173 *Non tamen, qui uſu Sacramenti cum attritione juſtificati ſunt, vel juſtificari volunt.*
174 *Unde etiam in aticulo mortis attritio cum Sacramento Baptiſmi, vel Pœnitentiæ eſt ſufficiens.*
175 *Longè tutior tamen, & omninò conſulenda contritio.*
176 *Imo in Articulo mortis certò obligat in defectu Sacramenti conſtitutum in mortali.*
177 & 178 *Non tamen ante per ſe loquendo: Unde*
179 *Nec ſtatim poſt peccatum mortale commiſſum.*
180 & 181 *Solvuntrr fundamenta in oppoſitum.*
182 *Practicè tamen longè probabilius etiam ante periculum mortis quandoque per ſe obligare*
183 *Optimè oſtenditur.* Uſque ad num. 187.
187 *Quando, & in quibus caſibus obliget per accidens?* Uſque ad num. 194.

ASSERTIO.

164 *DAtur præceptum divinum, partis naturale, partim poſitivum obligans hominem peccatorem, & in defectu Sacramenti, ad eliciendam contritionem perfectam: per ſe quidem ſatis probabiliter in articulo, vel periculo mortis tantum; at practicè longè probabilius etiam anteà, non quidem ſtatim poſt peccatum mortale commiſſum: ſed ſic, ut non nimis diu differatur prudentis judicio. Per accidens certò obligat ſæpius in diverſis caſibus.* Hæc tota vel communis, vel communiter, & tutior eſt Sententia DD. ut patebit explicatione ſingulorum. Tria autem principalia hìc expreſſa explicanda ſunt. 1. Quale ſit hoc præceptum. 2. Quos obliget. 3. Moleſtiſſimè, quando obliget. Jam quoad primum QUALE SIT PRÆCEPTUM?

§. I. *Datur Præceptum divinum, partim naturale, partim poſitivum, obligans ad contritionem perfectam.*

165 COmmuniſſima DD. Sumitur ex innumeris ſententiis ſacræ Scripturæ toties præcipientis pœnitentiam, mortemque impœnitentibus minantis. Et ſequitur manifeſtè ex *qu. præced.* Quidquid enim eſt neceſſarium neceſſitate medii, eſt etiam neceſſarium neceſſitate præcepti, quando eſt in noſtra poteſtate: ſine dubio enim quis lege naturali obligatur uſurpare medium neceſſarium ad ſalutem, cùm in ſua poteſtate eſt. nam qui obligatur ad finem, obligatur etiam ad media: ſed contritio perfecta, ſaltem in defectu Sacramenti eſt neceſſaria ad ſalutem neceſſitate medii: & eſt in noſtra poteſtate ſuppoſito auxilio gratiæ, quo mediante à nobis liberè elicitur, ergo eſt etiam neceſſaria neceſſitate præcepti divini, *partim naturalis partim poſitivi* quod breviter ſic declaro.

166 I. Ratio hujus præcepti ſumitur ex natura juſtitiæ, & charitatis. Nam lex naturalis juſtitiæ exigit, ſatisfaciendum eſſe injuriato, eo modo quo debet, ac poteſt is, qui injuriam intulit, ſed quolibet peccato mortali fit injuria Deo à peccatore, & Deus ex infinita ſua bonitate petit in ſatisfactionem Contritionem, ut patet innumeris ſcripturæ locis, quam etiam præſtare poteſt peccator: ergo &c. Deinde lex propria charitatis exigit, quòd quiſque teneatur ſe eripere à magnis miſeriis, & periculis tum corporis, tum maximè animæ, atqui anima mortali peccato infecta eſt in graviſſima miſeria, & certiſſimo periculo damnationis: ergo &c.

167 II. Præceptum ergo contritionis, quatenùs abſolutè inducit obligationem ſatisfaciendi Deo injuriato, & providendi noſtræ ſaluti, eſt divinum naturale: cùm idipſum recta ratio naturalis evidenter dictet; nimirùm ſatisfaciendum cuilibet injuriato, & maximè Deo, & cuilibet providendum de ſua ſalute juxta illud D. Hieronymi l. 2. in Eccleſiaſten. *Quemadmodum inſtigante naturæ lege, animantia medicinas ſibi divinitùs attributas quærunt; ita ſine dubio inſtigare divinam legem homines, ut pœnitentiam agant.*

168 III. Idem verò præceptum, quatenùs inducit obligationem ſatisfaciendi Deo injuriato, ac providendi noſtræ ſaluti determinata per contritionem perfectam, eſt divinum poſitivum tantùm, & non naturale; cùm id proveniat ex mera libera determinatione, & acceptatione divina hoc potiùs, quàm aliud medium præſcribentis peccatori ad recuperandam amicitiam divinam, & ſalutem obtinendam; ut latiùs oſtendunt DD. *in 4. d.* 14. Simile habes in tertio præcepto Decalogi, *Memento, ut diem Sabbati ſanctifices* In quo, Deum eſſe aliquando, & aliquo modo colendum præceptum divinum maximè naturale eſt: at eſſe tali determinato tempore, & ritu colendum, utpotè olim die Sabbato, abſtinendo ab omni opere ſervili &c. præceptum divinum poſitivum fuit. Modo in nova lege præceptum Eccleſiaſticum utique noſti.

169 IV. Hoc præceptum ſimpliciter ſpectat ad pœnitentiæ virtutem, quæ ſola jus divinum læſum ſpectat, & perfectam ſatisfactionem: atque per eam etiam ſatisfit præcepto charitatis erga Deum, propter quam deteſtamur peccatum, & ad Deum convertimur, & charitatis erga nos, dum malum à nobis avertimus, & in viam ſalutis revertimur: quia tamen charitas Dei, & ſui ipſius in omni præcepto involvitur, non eſt neceſſe hoc præceptum contritionis ſpecialiter referre, vel adſtringere ad charitatem. Et hinc tandem ſpeciale impœnitentiæ peccatum committitur, quoties homo voluntariè omittit contritionem, quando eam deberet, & poſſet exercere, v. g. in periculo mortis, non ſuppetente copia Sacramenti.

170 *Dices*. Si impœnitentia, ſeu omiſſio contritionis contra hoc præceptum ſit ſpeciale peccatum, & hujus rurſus impœnitentia, ac non contritio erit novum ſpeciale peccatum, & hujus rurſus impœnitentia aliud novum, & ſic in infinitum. Item ſequeretur neminem ob unum ſolum peccatum damnari poſſe: nam reus fornicationis v. g. in periculo mortis, vel dolet, vel non dolet vera contritione. Si dolet, ſalvus erit: ſi non dolet, accedet novum peccatum impœnitentiæ, ſicque non ob unum, ſed ob duo peccata damnabitur. Utrumque conſequens eſt abſurdum: ergo &c. R. ad 1. negando ſeq. Nam ſola impœnitentia, ſeu omiſſio contritionis voluntaria culpabilis, vel poſitiva nolitio pœnitendi, cùm quis ſcilicet tempore obligationis, v. g. periculo mortis ſciens, ac voluntariè omittit contritionem, aut etiam poſitivè non vult conteri, eſt ſpeciale impœnitentiæ peccatum, quod non ſæpè fit, nedum in infinitum, non autem impœnitentia merè negativa, ſeu omiſſio, vel carentia contritionis involuntaria, quæ omnibus actu non contritis ineſt, & nullo modo peccatum eſt. Ad 2. concedo ſeq. per ſe loquendo: ſi nimirùm conſcius peccati mortalis tempore obligationis, voluntariè contritionem omittas, ſicque decedas, omninò ob duo peccata damnaberis, & abſurditatem tecum portabis: at quia à præcepto contritionis ſæpè naturalis inadvertentia, vel alia cauſa, præſertim in repentina morte excuſat, ideò ſi tunc cum uno peccato non contritus decedas, ob unum tantùm peccatum damnaberis per accidens, quia tunc finalis impœnitentia non erit ſpeciale peccatum, uti etiam docuit D. Th. 2. 2. *qu.* 14. *art.* 2. Jam ad ſecundum. QUOS OBLIGAT?

§. II. *Obligans omnem hominem peccatorem in defectu Sacramenti.*

171 OMnem ſcilicet omninò peccatorem actuali peccato mortali obnoxium, etiam nondum baptizatum, niſi cum attritione baptiſmum ſuſcipere poſſit, & velit. In quo præceptum contritionis, & pœnitentiæ virtutis differt à præcepto Confeſſionis, ſeu Sacramenti pœnitentiæ ſuſcipiendi, quod ſolos baptizatos, ac poſt Baptiſmum in peccatum mortale relapſos obligat, ob rationem alibi datam. Et inſuper

172 I. Præceptum Contritionis tempore obligationis ſuæ, v. g. in periculo mortis, adhuc obligat etiam illos, qui ſolo amore Dei ſuper omnia juſtificati ſunt, atque peccatum mortale extinxerunt: Ita communior, & ſine dubio probabilior ac tutior Sententia DD. quos citat, & ſequitur, latèque probat Card. de Lugo *hic diſp. 7. num.* 135. Quia, (ut ſupra dictum) Præceptum contritionis obligat ex virtute ſpeciali pœnitentiæ, & non ſolius charitatis: atqui virtus pœnitentiæ exigit abſolutè, & formaliter ſatisfaciendum Deo pro injuria: quare tametſi amor Dei ſuper omnia contineat in ſe virtualiter, ac eminenter Contritionem, hominemque Deo reconciliet, includit tamen ſimul votum pœnitendi, cùm fieri poteſt, ſic rerum natura exigente, ut doleat, & ſe Deo ſubjiciat: Quemadmodùm & ipſa contritio perfecta formalis quantumvis peccatorem juſtificet, Deoque reconciliet, includit

Digitized by Google

cludit tamen votum Sacramenti Baptiſmi, vel Pœnitentiæ ſuſcipiendi, cùm facultas aderit, eoque præcepto contritus obligatus manet. Nolo ab hac communi, & tutiori Sententia recedere, quam etiam *qu. præced.* ſemper ſuppoſui: etſi fatear, admodùm probabilem eſſe Sententiam oppoſitam, nimirùm amorem Dei ſuper omnia ſemper ſufficere ad ſalutem, quam latiſſimè propugnat Vaſquez *ad 3. p. q. 86. art. 2. dub. 2.* & Dicaſtillus *hic diſp. 3. dub. 1.* eò quòd finis præcepti pœnitentiæ jam habeatur per amorem Dei ſuper omnia, Sed certè in praxi non multùm intereſt: cùm moraliter ferè impoſſibile ſit, quin homo verè amans Deum ſuper omnia, conſcius peccati ſui, non illud etiam formaliter ſuper omnia deteſtetur, adeòque & conteratur. Quare meritò ſolùm addidi, *in defectu Sacramenti*. Itaque

173 II. Præceptum Contritionis non obligat eos, qui uſu Sacramenti cum attritione juſtificati ſunt, aut juſtificari volunt. Communiſſima apud citandos infrà. *Ratio* eſt: quia Chriſtus in nova lege ſingulari privilegio aliud quoque medium juſtificationis inſtituit, ſcilicet Sacramenta mortuorum, Baptiſmi, & Pœnitentiæ, ut proinde modò ſolius contritionis perfectæ neceſſitas deſinat, alioquin certè Chriſtus inſtituens, ac præcipiens confeſſionem Sacramentalem, modium per ſe ſatis durum, & difficile, ſi inſuper etiamnum requireretur contritio perfecta, & ipſa peccatoris ſatis difficilis, non alleviaſſet, ſed multùm aggravaſſet onus legis, eſſent uſque pejoris conditionis modò Chriſtiani, quàm veteres olim, qui ad ſolam contritionem obligati per eam juſtificabantur. *Confirmatur*. Si juſtificatus per Sacramentum cum attritione adhuc obligaretur ad contritionem perfectam, ipſum Sacramentum contineret votum contritionis ſicut ipſa contritio perfecta continet votum Sacramenti, eò quod juſtificatus per ſe ſolam contritionem adhuc obligetur ad Sacramentum, cùm facultas aderit: conſequens eſt inauditum in Theologia: ergo &c. Ulteriùs:

174 III. Præceptum contritionis etiam in articulo mortis non obligat hominem peccatorem uſu Sacramenti cum attritione juſtificatum, ſed ipſa attritio cum Sacramento Baptiſmi, vel Pœnitentiæ univerſaliter ſemper eſt ſufficiens diſpoſitio ad juſtificationem, adeòque etiam in articulo mortis. Ita Henriquez, *Vaſquez*, *Conin*, pluribuſque allegatis Card. de Lugo *hic diſp. 7. ſect. 13.* Dicaſtillus *hic diſp. 6. num. 19.* Laym. *cit. l. 5. tract. 6. cap. 2. num. 7.* Ratio eſt: tum quia quiſque etiam in articulo mortis ſatisfacit Deo, & ſuæ conſcientiæ, qui ſequitur Sententiam moraliter certam; neque enim Deus nos obligat in operando ad certitudinem Metaphyſicam, ſed eſt contentus certitudine morali, cùm hæc ipſa tollat omne morale, prudenſque periculum peccati: atqui ſufficere attritionem ſolam etiam cognitam cum Sacramento Pœnitentiæ moraliter certum eſt, ut ex Tridentino videbitur *ſect. ſequent.* ideòque etiam in articulo mortis eliciens ſolam attritionem cum Sacramento, habet moralem certitudinem, quod non peccet. Tum quia oppoſitum multùm arctat viam ſalutis, cùm conſtet, quàm difficile ſit peccatori elicere contritionem, maxime in extremis, quando morbi, timor mortis, alia ſexcenta diſtrahunt animæ vires. Sententia omninò probabilis, intrinſecè maximè.

175 IV. Contrà tamen in articulo mortis non ſufficere attritionem cum Sacramento, ſed obligari tunc peccatorem, ut verum contritionis actum, tanquam certius ſalutis medium & certiorem ad juſtificationem diſpoſitionem in ſeipſo excitare conetur, docent graviſſimi DD. *Sotus*, *Suarez*, *Sanchez*, aliique apud Lugo *citatum*. Atque hanc Sententiam (quidquid ſit de ejus ſpeculativa probabilitate) tanquam practicè tutiorem in praxi omninò ſequendam, conſulendam, & à Confeſſariis apud moribundos practicandam cenſeo. Cùm enim tanti Doctores poſt Conc. Trid. doceant, legem charitatis propriæ exigere, ut in tali articulo mortis moraliter certæ, ſequatur quis tutiora, *agere reum damnandæ temeritatis* (ait Gobat *cit. caſu 3. num. 53.*) *qui tunc cognoſcens ſe eſſe dumtaxat attritum, non enitetur ſeriò ad perfectam contritionem, habens conſcientiam gravatam crimine lethali:* ſic ille Laym. *citatus num. 7.* ita loquitur: Attamen talem pœnitentiam in morituro non conante ſe excitare ad perfectum dolorem de peccatis ob amorem Dei, valdè incertam, & ſuſpectam eſſe, ne fortè vera ſupernaturalis attritio non ſit, atque non tam ipſe homo peccata deſerat, quàm à peccatis deſeratur, iis tamen ſecundùm actualem affectum inhæreat, quia ut Sanctus Auguſtinus ait ſerm. 57. de temp. *Pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma eſt; quæ autem à moriente petitur, timeo, ne & ipſa moriatur*: Et hæc Sententia maximè locum habet, ſi ipſemet moriturus agnoſcat pœnitentiam infirmam, ac tepidam eſſe: neque majorem in ſe excitare conetur. Sic Laym. ſapienter. Jam ad tertium moleſtiſſimum quæſitum. QUANDO OBLIGAT?

§. II. *Per ſe quidem ſatis probabiliter in articulo, vel periculo mortis tantùm.*

I. PRæceptum contritionis perfectæ certiſſimè obligat hominem peccatorem in mortali conſtitutum in articulo mortis, ejuſve morali vel probabili periculo, ſaltem in defectu Sacramenti. Communiſſima. Ratio generalis eſt, quia ſicut omne aliud præceptum divinum, ita & hoc præceptum pœnitentiæ, ac contritionis perfectæ ad ſatisfaciendum Deo injuriato, eſt impoſitum viatoribus, ut illud adimplendo conſequantur vitam æternam, ſecus æternùm damnandi: adeòque neceſſariò obligat nos, antequam exeamus ex hac vita: ergo ſi anteà non fuit impletum, certiſſimè obligabit in articulo mortis; alioquin conſummabitur omiſſio ſimpliciter contra præceptum. ac in noſtro propoſito tunc voluntariè omittens contritionem novo peccato mortali omiſſionis, & impœnitentiæ finalis infectus ex hac vita decedet æternùm damnandus. Ratio autem ſpecialis eſt: quia homo in articulo mortis, ac termino vitæ conſtitutus, maximè obligatur adhibere medium certum ſalutis ſuæ, ut nimis manifeſtum eſt: ſed homo peccator tunc ſaltem in defectu Sacramenti, non habet aliud certum medium ſalutis ſuæ, & reconciliationis cum Deo, niſi contritionem perfectam formalem: cùm in communi, & tutiori ſententia nec formalis amor Dei ſuper omnia ſufficiat: imò nec Sacramentum cum attritione ſatis tutum, ac ſecurum ſit medium, juxta dicta §. *Præcedenti*: ergo &c. 176

II. Præceptum contritionis per ſe *tantùm* obligare in articulo mortis, & nunquam ante, docent graviſſimi Doctores. D. Th. *in 4. diſt. 12. q. 1. art. 4.* Cajetanus *Sum. V. Contritio*, Sotus *in 4. d. 17. qu. 2. art. 2.* Navarrus *Man. cap. 1. num. 27.* Medina, Adrianus, aliis congeſtis probabilem ipſe Suarez *d. 15. ſect. 6.* ac mordicùs defendit Dicaſtillus *hic diſp. 3. dub. 1. & ultimo*. Ratio ſumitur ex natura præceptorum affirmativorum, quæ non obligant pro ſemper, ſed ſolùm pro certo tempore, aut lege determinato, aut neceſſitate urgente: atqui extra articulum, vel periculum mortis per ſe loquendo nulla eſt neceſſitas urgens, ut de ſe patet: neque ante illum articulum, vel periculum mortis poteſt aſſignari ullum certum tempus lege, vel ratione determinatum, quo præceptum hoc per ſe obligaret potiùs, quàm alio: non enim ſtatim poſt peccatum commiſſum, uti docuerunt D. Bonav., Alenſis, Sylveſter, aliique veteres apud Suarez *diſp. 15. ſect. 6.* Non quamprimùm: multò minùs quoties practicè recordaris peccati commiſſi, uti docuerunt idem D. Bonav., D. Antonius, aliique apud Gobat *hic Caſu 6. num. 12*. Utrumque refutabimus mox *num. ſeq.* Multò minus ſingulis diebus Dominicis, & Feſtis, ut piè opinatus eſt Angelus noſter *in Summa V. feria n. 40.* & cum communiſſima rejiciemus infrà in fine: & quonam, quæſo, alio certo tempore? tu divina: ergo cùm hoc præceptum pœnale ſit, & oneroſum, non eſt extendendum, ſed reſtringendum potiùs ad illa tantùm tempora, pro quibus ejus obligatio certò nobis conſtat: at non conſtat nobis certò hujus præcepti obligatio pro ullo tempore, præterquàm in articulo mortis: ergo &c. Vides probabilitatem hujus Sententiæ: ſed abſterrent te graviſſimè SS. Patrum, ac ſacræ Scripturæ ſententiæ, tam ſeriò, & minaciter urgentes maturam pœnitentiam, & damnantes ſeram dilationem pœnitentiæ uſque ad mortem. 177

At, quidni commodè intelligi poſſint aut de conſilio ſanè optimo, ac ſaluberrimo; aut ad ſummum de præcepto, non debere nos nimis diù permanere in ſtatu peccati mortalis, & inimicitiæ cum Deo? atqui hic ſtatus peccati mortalis, & inimicitiæ cum Deo non ſola pœnitentia formali, ac contritione perfecta tollitur, ſed etiam amore Dei ſuper omnia: uſu Sacramenti cum attritione: hoc tamen non ad rem; quia loquimur de obligatione contritionis per ſe in defectu Sacramenti. Jam in ſpecie progrediendo, 178

III. Præceptum contritionis non obligat ſtatim poſt peccatum mortale commiſſum, aut quamprimùm quis ſe mortaliter deliquiſſe practicè advertit; multò minùs poſtea, quoties quis practicè recordatur peccati mortalis commiſſi, nimirùm tanquam malè facti deteſtabilis &c. Ita (contra veteres ſuprà indicatos) & multi antiqui cum ipſo D. Thoma *in 4. d. 17. q. 3. art. 1.* quos congerit, & ſequitur Suar. *diſp. 15. ſect. 5.* Tannerus *to. 4. d. 5. q. 6. dub. 3.* Laym. *cit. c. 2. num. 5.* Card. de Lugo *hic diſp. 7. ſect. 10.* pauciſſimis exceptis, omnes omnium Ordinum Recentiores cum Gob. *ibidem num. 132.* Ratio eſt: quia & nulla ratio urgens adferri poteſt tantæ obligationis; ut patebit *num. ſeq.* & inde graviſſima ſequerentur inconvenientia. 1. Sequeretur hominem ſub novo peccato mortali obligari, ut ad Sacramentum Pœnitentiæ jam juſtificatus accedat: ſicque Sacramentum Pœnitentiæ non eſſe Sacramentum mortuorum, ſed vivorum, quo nihil abſurdius, *ſeq. patet*: quia tum acceſſurus confeſſionale, practicè utique recogitat ſua peccata, aut jam de illis conteritur, prout obligatur, & ſic jam juſtificatus accedet: aut non conteritur, & ſic 179

committit peccatum mortale novum. 2. Sequeretur, hominem poſt peccatum mortale commiſſum, & practicè animadverſum, ſi non ſtatim eliciat contritionem, continuò peccare novo, & novo peccato mortali omiſſionis, ſeu impœnitentiæ, ſaltem quoties de eo cogitat practicè, & conteri poſſet: heu quot myriades peccatorum mortalium omiſſionum contritionis, & impœnitentiæ in hoc integro (quod, proh dolor! ſæpius fit) anno perſeverante in ſtatu peccati mortalis, non ſine continuo, vel frequentiſſimo remorſu conſcientiæ, & minùs practica recogitatione peccatorum! an ſine certiſſimo fundamento, credibile? At longè intolerabiliùs 3. Sequeretur tam pœnitentes, quàm Confeſſarios univerſos damnandos plurimorum peccatorum mortalium, ac ſacrilegiorum ſaltem materialium: cùm de ejuſmodi mortalibus omiſſionibus nec illi ſe accuſant, nec iſti examinant: quis enim Confeſſariorum ex PP. Auguſtinianis, Dominicanis, Franciſcanis, Societatis &c. frequentiſſimi in Confeſſionali pœnitentem ab integro, vel medio anno in uno, vel pluribus peccatis mortalibus hærentem interrogant, quando primùm, ut quoties unius, vel alterius peccati mortalis commiſſi recordatus fuerit, & quoties poſt eam recordationem omiſerit penitùs contritionem? O abyſſum ſcrupulorum, & anxietatum! an abſque certo fundamento adſtruendum? 4. Addit Gobat *numer.* 133. Quòd Prælati Eccleſiæ culpabiliſſimè deeſſent ſuo officio in re maximi, & ſummi momenti, ſi illa rigida Sententia foret vera, quandoquidem non dant operam, ut ea prædicetur ſuis Diœceſanis. Plura huc facientia in finem quæſtionis. Jam videamus, quid urgeant fundamenta oppoſitæ rigidæ opinionis.

180 IV. Fundamenta oppoſitæ ſententiæ parùm urgentia ſunt; *Primum*, & principale eſt: Voluntariè permanere in ſtatu peccati mortalis, ac inimicitiæ cum DEO, ſemper illicitum, ac intrinſecè malum eſt: omni enim momento tenemur ceſſare à peccato mortali: ſed practicè cogitans de peccato mortali à ſe commiſſo, & non ſtatim pœnitens, ac contritionem eliciens, ſed voluntariè differens, voluntariè permanet, & vult permanere in ſtatu peccati mortalis, & in inimicitia cum DEO: ergo poſt mortale peccatum commiſſum, & practicè recogitatum (ſcilicet, ut malum factum, & deteſtandum eſt) ſtatim obligat, & quouſque impleatur, ſemper obligabit præceptum contritionis: inſtantia difficilior dabitur in reſponſione. *Secundum*. Præceptum contritionis inducit obligationem ſatisfaciendi DEO injuriato per peccatum mortale: ſed injuriato poſt illatam injuriam ſtatim, cùm fieri poteſt, ſatisfaciendum eſt; nam, qui proximum læſit in bonis fortunæ, vel famæ, tenetur ſtatim ſatisfacere, ac compenſare injuriam, alioquin peccat, quamdiù differt: ergo præceptum contritionis obligat ſtatim poſt peccatum commiſſum. *Tertium*: Ex præcepto charitatis erga ſeipſum, tenetur quis ſtatim adhibere medicinam in morbis periculoſis corporis ad evitandum vitæ corporeæ diſcrimen: ergo multò magis à fortiori, tenetur quis ſtatim adhibere medicinam in lethali morbo ſpirituali peccati mortalis, ad evadendum diſcrimen æternæ damnationis. *Quartum Peccatum, quod per pœnitentiam non cito deletur, Deo permittente ſuo pondere ad aliud trahit*; ait D. Gregor. Hom. 11. in Ezechielem: ergo poſt peccatum commiſſum pœnitentia ſtatim agenda, & non differenda eſt: alioquin talis voluntariè exponeret ſe periculo denuò peccandi, quod ſemper illicitum eſt. Alia leviora lubens prætereo.

181 Reſpond. ad 1. diſtinguendo Majorem. Voluntariè permanere in ſtatu peccati mortalis poſitivè, ſcilicet per actum poſitivum volendo peccatum, & inimicitiam cum DEO, ſemper illicitum, ac intrinſecè malum eſt: concedo majorem. Sic enim adhuc actu peccatur: ſicque veriſſimum eſt, nos omni momento teneri ceſſare à peccato actuali nimirùm, atque actuali voluntate, vel complacentia peccati (idque ipſum non ex ſpeciali virtutis pœnitentiæ, ac contritionis præcepto, ut ſi non ſtatim deſiſtas à peccato, committas novum impœnitentiæ peccatum contra præceptum contritionis: nullo modo: ſed ex præcepto alterius virtutis, v. g. juſtitiæ, temperantiæ, caſtitatis, &c. contra quam peccatur: ita ut ſi non deſiſtas ſolùm in eodem peccato perſeveres actualiter: quod valde notandum eſt.) Voluntariè permanere in ſtatu peccati, &c. negativè tantùm, ac ſuſpendendo omnem actum, ſcilicet, nec volendo, nec nolendo, aut deteſtando peccatum commiſſum: imò etiam poſitivè nolendo ipſam pœnitentiam, vel contritionem hic, & nunc, ſemper illicitum, & intrinſecè malum eſt: nego majorem: & ſimiliter diſtincta minori, nego conſequentiam. Nam hic, & nunc non pœnitere, ac nolle pœnitentiam, vel contritionem, actus de ſe indifferens eſt, ac bono fine etiam cohoneſtari poſſet: nam nolle bonum aliquod non eſt peccatum, niſi pro eo tempore, quo teneor velle, vel agere illud bonum, v. gr. audire Sacrum, eleemoſynam dare, &c. at quòd tenear omni tempore velle pœnitere, vel contritionem elicere quamprimùm, vel quoties cogito de peccato mortali commiſſo, hoc ipſum eſt in controverſia: nos negamus: illi affirmantes, hoc argumento tandem petunt principium. At contra jam difficiliùs inſtabis. Numquid, quando deliberatè, & voluntariè nolo pœnitere, vel contritionem elicere de peccato mortali commiſſo, hoc ipſo poſitivè, ſaltem indirectè, & implicitè volo ipſum peccatum, ac inimicitiam cum DEO? Quia omnis voluntariè non tollens cauſam alicujus effectus, indirectè ſaltem vult effectum; & voluntariè nolens ponere cauſam deſtructivam alicujus mali, (ut in propoſito eſt contritio, ſeu pœnitentia reſpectu peccati) indirectè ſaltem vult ipſum malum. Reſp. negando aſſumptum, & diſtinguo probationem: quando teneor illam cauſam tollere, concedo: quando non teneor; nego. Quando enim effectus aliquis non per ſe, ſed per accidens ſequitur ex aliqua cauſa, non cenſetur is nobis voluntariùs indirectè in illa cauſa poſita, vel non oblata, niſi quando tenemur illam cauſam amovere, juxta communem doctrinam *de actibus humanis*; exemplo vulgari de legente, vel audiente turpia cum prævìſo periculo pollutionis, &c. Sic in propoſito: quia permanentia in ſtatu peccati mortalis, & inimicitiæ cum DEO, non per ſe, ſed per accidens tantùm ſequitur ex omiſſione, ſeu nolitione pœnitentiæ, ac contritionis (per ſe enim ſequitur permanentia in peccato, quia factum eſt, & per accidens tantùm, quia non pœnitens) ideò non poteſt nobis ea permanentia imputari etiam indirectè voluntaria, & culpabilis, niſi ſolùm quando tenemur ponere cauſam deſtructivam peccati, ſcilicet ipſam pœnitentiam, vel contritionem: cùm ergo nullum extet præceptum ſtatim applicandi cauſam deſtructivam peccati, poſtquam commiſſum, vel quando de eo practicè cogitamus) quod Adverſarii hoc argumento probantes rurſus principium petunt, ſupponendo, quod probandum erat) ideò permanentia in peccato, & inimicitia DEI, ipſumque, peccatum, & inimicitia DEI non eſt nobis neque indirectè voluntaria, ſed permittitur, vel permiſſa tantùm: permiſſio autem mali, quando hic, & nunc impedire non teneor, non eſt peccatum, ſecundùm omnes.

Ad 2. Reſp. Diſtinguendo minorem. Injuriato ſtatim ſatisfaciendo, quando injuria eſt damnoſa, ideòque dilatio ſatisfactionis damnum infert, & continuat (prout ferè, certè non ſemper fit in injuſta læſione proximi) concedo minorem. Quando injuria non eſt damnoſa, nec conſequenter ex dilatione ſatisfactionis aliquod damnum infertur, vel augetur injuriato, uti eſt reſpectu DEI: nego minorem, & conſequentiam. Ad 3. Reſp. negando conſequentiam, & paritatem. Ratio diſparitatis eſt nimis manifeſta. Quia vita corporalis ſemel amiſſa recuperari nequit: & ideò urgente morbo periculoſo, quilibet tenetur adhibere remedia ſtatim, ne patiatur irreparabile damnum, cùm homo non ſit Dominus vitæ ſuæ, ſed cuſtos: at verò vita ſpiritualis, ſemper dum vivimus, recuperari poteſt. Quare, ſicut ex præcepto charitatis, aliquis tunc tantùm ſub novo gravi peccato tenetur adhibere medicinam corpori, quando dilatio medicinæ ei eſſet allatura mortem, vel aliud gravius malum, v. g. morbum intenſiorem: Sic in propoſito tunc ſolùm tenemur adhibere medicinam animæ contra peccatum, quando ex dilatione hujus medicinæ, ſcilicet contritionis, ac pœnitentiæ, ſequeretur, vel mora æterna, ut in periculo mortis corporalis, aut aliud gravius peccatum novum, infamia, ſcandalum, &c.

At negatur conſequentia. Quia illa tractio ad novum peccatum, non eſt tam violenta, neque periculum novi peccati, tam proximum, & urgens regulariter, ut non poſſit à peccatore evitari, & ſub novo peccatu mortali teneatur illud evitare ſtatim, ac quovis tempore per ſe loquendo: niſi benè per accidens, pro illo tempore tandem, quo reverà adeſſet periculum proximum graviùs labendi, niſi per pœnitentiam gratia recuperetur. Sermo ſemper fuit de præcepto. Nam quoad conſilium omnes uno ore conſulunt, & agnoſcunt expedientiſſimum eſſe poſt peccatum commiſſum ſtatim ad pœnitentiam confugere, & ſaltem conteri: tum quia homo in gratia conſtitutus faciliùs abſtinet à peccatis novis, quàm extra gratiam, ſine qua nemo diù à novo lapſu præſervatur: tum maximè, quia homo ſic contritus cum propoſitu confitendi opportuno tempore, etſi non ita ſtatim confiteatur, jam in gratia exiſtens nobis ſuis operibus mereri, & pro peccatis ſuis ſatisfacere poteſt. His ergo *N. III. & IV.* dictis pro certis habitis: contra tamen Sententiam *N. II.* propoſitam, ad ſecuriora tendentes dicimus.

§. IV. *Practicè longè probabiliùs, etiam antea, &c.*

PRæceptum contritionis etiam ante articulum mortis per 182
ſe quandoque obligat, ſic, ut non nimis diù, certè

non

non uſque ad mortem deliberatè differatur: adeòque voluntariè, ex propoſito differre pœnitentiam valdè longo tempore, aut uſque ad finem vitæ, aut tamdiù differendi propoſitum concipere, novum ſit peccatum mortale impœnitentiæ contra hoc præceptum contritionis. Ita communior, probabilior, & tutior Sententia Doctorum, quos latè recitant, & ſequuntur Suarez *diſput.* 15. *ſect.* 5. Tannerus *cit. qu.* 6. *num.* 66. Laym. *cit. cap.* 2. *n.* 6. Lugo *diſp.* 7. *ſect.* 10. *à n.* 274. Gobat *caſu VI. num.* 139. Idipſum poſteà ſenſiſſe videtur D. Tho. *p. qu.* 84. *art.* 5. *ad* 2. allegans illud Eccleſiaſtici 30. *Miſerere animæ tuæ placens Deo.*

183 I. Hanc Sententiam omninò convincere videntur graviſſimæ ſententiæ ſacræ Scripturæ, ac SS. Patrum, tam ſerò urgentes maturam converſionem, atque damnantes dilationem nimiam, præſertim uſque ad mortem. Audi unam, & alteram. Eccl. 5. *Non tardes converti ad Dominum, neque differas de die in diem: ſubitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.* Rom. 2. *An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ, & juſti judicii Dei.* Pſ. 37. *Putruerunt & corruptæ ſunt cicatrices meæ, à facie inſipientiæ meæ; quia* (ait D. Hieronymus ibidem) *nolebam agere pœnitentiam.* Authoritates Patrum deſcribi non poſſunt. Lege latè S. Auguſtini *ſerm.* 67. *de tempore hom.* 42. *ex* 50. *& lib. de peccat. falſa pœnitentia cap.* 17. S. Cyprian. *lib.* 4. *Epiſt.* 2. alios paſſim. Ratio petitur tum ex parte Dei, tum ex parte hominis.

184 II. Ratio ex parte Dei eſt: quia tamdiù deliberatè, & voluntariè perſiſtere in inimicitiam Dei, tamque diù differre compenſationem injuriæ Deo per peccatum illatæ, ac recuperationem juſtitiæ divinæ, mortaliter cenſetur importare novam injuriam, ac interpretativum contemptum Dei Optimi Maximi; ergo videtur tunc ipſum præceptum pœnitentiæ, adeòque in defectu Sacramenti, contritionis perfectæ per ſe obligare ad reparationem amicitiæ divinæ tandem procurandam etiam extra omne periculum mortis, & ſecùs, novum impœnitentiæ peccatum comitti: idque maximè ipſo Deo, (prout ſemper ſolet) toties monente, & movente per auxilia gratiæ, tum intrinſeca, ut bonas inſpirationes, remorſus conſcientiæ, &c. tum extrinſeca, exhortationes, exempla, occaſiones oblatas, &c. ſicut ipſemet exaggerat Prov. 1. *Quia vocavi, & renuiſtis: Extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo.* Et hinc

185 III. Ratio ex parte hominis eſt: quia is tam diù in ſtatu peccati mortalis perſiſtendo graviſſimam ſpiritualium bonorum vix numerabilium jacturam, periculum graviùs labendi, & tandem in malo indurationem incurrit, ut ſuprà Apoſtolus monuit, & explicat D. Gregorius Hom. 11. in Ezechielem dicens: *Peccatorem diù expectat Deus, ut redeat, non redeunti, atque contemnenti ponit (offendiculum) ubi graviùs ruat; & ſicut ſuprà dixerat; peccatum quod per pœnitentiam, ſaltem diù non deletur, tandem ſuo pondere certiſſimò ad aliud trahet.* Et Concilium Milevitanum *Can.* 3. docet: hominem ſine gratia juſtificante diù ſervari non poſſe ſine lapſu peccati mortalis: adeòque ſi peccator per pœnitentiam ſe in Dei gratiam reſtituere longo tempore differat, ac negligat, manifeſtum adit periculum alterius peccati ex altero incurrendi, ut proh dolor experientia nimis notum eſt! Tandem quanto periculo exponant ſe illi, qui pœnitentiam de peccatis in finem vitæ differunt, oſtendit S. Auguſt. cit. ſerm. 67. de tempore dicens: *Datur quidem in extremis pœnitentia* (id eſt, pœnitentiæ Sacramentum) *quia negari non poteſt; ſed authores tamen eſſe non poſſumus, quod qui ſic petierit, mereatur abſolvi.* Lege ipſum locis ſuprà allegatis, & ſtupebis. Jam quoad praxim meritò quæres.

186 IV. At quamdiù ſine novo peccato exiſtens in mortali poſt admiſſum crimen poteſt differre pœnitentiam, ac in defectu Sacramenti contritionem? Reſpondent variè varii: Tanner. ſuprà, non ultra unam hebdomadam, vel menſem. Laym. non ultra annum. *Coninch. & Leſſius*, apud Gob. non ultra tres, aut quatuor annos. Suarez, & Lugo citati rectiùs cenſent id committendum eſſe judicio prudentis Confeſſarii, ſpectatis circumſtantiis perſonæ, tentationum, occaſionum: & maximè an adverterint aliquando ad hanc tandem de peccatis ſuis pœnitendi, Deoque ſe ſe reconciliandi obligationem. Poſt hanc enim animadverſam obligationem (ſalvo meliori judicio,) ego cum Tannero condemnarem peccati novi impœnitentiæ, qui ultra hebdomadam voluntariè, & negligenter differret contritionem. Attamen rectè advertit Gobat modò citatus raros eſſe, qui advertant obligationem hujus præcepti, niſi quando, vel cogitant confiteri, vel timent periculum mortis, vel occurrit caſus per accidens contritionem exigens ex mox enumerandis §. *ſeq.* Tandem optimè advertit Laym. *cit. nu.* 6. his verbis: *Cæterum poſtquam Eccleſia annuam confeſſionem præcepit, ad quam actus pœnitentiæ ſaltem imperfectus (attritio) requiritur, ſi fideles tunc tale præceptum impleant, eo ipſo quoque divino pœnitentiæ præcepto ſatisfacere illos credendum eſt; quod enim præſtat actus contritionis extra Sacramentum, hoc idem etiam præſtat attritio cum Sacramento.* Hæc Laym. veriſſimè. Nam ſuprà jam conceſſimus, præceptum contritionis perfectæ non obligare eos, qui per attritionem cum Sacramento ſuſcepto juſtificati ſunt, ſaltem extra articulum mortis.

§. V. *Per accidens autem certò obligat in certis caſibus.*

Caſus certi ſunt.

187 PRIMUS. Præceptum contritionis per accidens obligat Miniſtrum conſecratum, quando exiſtens in ſtatu peccati mortalis debet adminiſtrare conficiendo Sacramentum, nec habet copiam Confeſſarii. Communiſſima. Ratio eſt: quia Miniſter conſecratus ex officio miniſtrans, ac conficiens Sacramentum, debet eſſe in ſtatu gratiæ, alioquin de novo peccaturus contra reverentiam Sacramenti, juxta communiſſimam, receptiſſimamque ſententiam in materia de Sacramentis in genere: ſed in caſu noſtro non habet aliud medium conſtituendi ſe in ſtatu gratiæ, niſi contritionem: ergo præceptum contritionis ipſum tunc obligat per accidens, quod mox infrà poſt caſus enumeratos explicabo.

188 SECUNDUS caſus eſt, cùm exiſtens in mortali debet ſuſcipere Sacramentum vivorum, ut Confirmationis, Euchariſtiæ, ſacri Ordinis, Extremæ Unctionis, imò & Matrimonii, ut ſuſcipiens (non ut miniſter, cùm ad hoc non ſit conſecratus.) Omnes. Ratio clara eſt: quia ideò hæc dicuntur Sacramenta vivorum, quia per ſe inſtituta ſunt ad conferendam gratiam ſecundam, ideòque ſuſcipiens illa jam debet eſſe in gratia Dei, ceu vita ſpirituali animæ: alioquin peccaturus ſacrilegio, ponendo obicem effectui ſacramentali, ſecundùm omnes. At ſimiliter in caſu poſito non habet aliud medium conſtituendi ſe in ſtatu gratiæ, niſi contritionem perfectam, aut amorem Dei ſuper omnia; ergo &c.

189 TERTIUS caſus communiter allatus eſt; quando quis poſitus in peccati occaſione gravibus tentationibus urgetur quas credit ſe moraliter evadere non poſſe, niſi per contritionem ad Deum converſus, ejus gratiam, & efficaciora ad vincendum auxilia obtineat. Omnis enim obligatur adhibere media ad evitandum peccatum: ſed ut ſupponitur in caſu, non occurrit aliud medium, niſi contritio perfecta, ut certè amor Dei ſuper omnia; ergo &c.

190 QUARTUS caſus affertur: quando ob peccatum alicujus, v. g. Principis, Communitas incidiſſet in periculum, ut à Deo graviter puniatur, ſicut accidit in peccato Achan *Joſ.* 7. & Davidis 2. *Reg.* 24. tali caſu peccatorem, qui cauſa, vel occaſio mali imminentis fuit, obligabit præceptum pœnitentiæ ad placandum Deum, & avertendum commune periculum. Ex communi Lay. *cit. cap.* 4. *num.* 4. Generaliùs loquuntur Navarrus *cap.* 1. *Man. num.* 27. Adrianus, Sotus, Valentia, alii: hoc præceptum per accidens obligare peccatorem, quando commune aliquod malum imminet Reipublicæ, ut peſtis, bellum: ut ex charitate erga bonum commune, cujus eſt membrum, amovere cauſam vindictæ divinæ, nimirùm peccata per pœnitentiam, vel contritionem perfectam ſatagat. Idque verum eſt ex ſuppoſitione, quòd nullo alio modo poſſit averti hæc vindicta, & ira Dei. Verùm communiter aliter averti poteſt, tum per preces juſtorum, quos quilibet debet præſumere in Communitate, cùm Deus ſoleat etiam per paucos juſtos toti Communitati parcere; tum per orationes ipſorum peccatorum, cùm Deus ex ſua miſericordia etiam peccatorum preces exaudiat, acceptetque tanquam medium de congruo ad avertenda mala temporalia, aliaque bona impetranda, non obſtante illo cæci nondum uncti. *Deus peccatores non exaudit.*

191 In dictis potiſſimùm caſibus præceptum pœnitentiæ, ac contritionis obligat *per accidens*: quia nimirùm obligatio pœnitendi, ac contritionem eliciendi non provenit ex ſpeciali præcepto virtutis pœnitentiæ per ſe, ſed per accidens, & ratione alterius virtutis, Religionis, Charitatis, tunc amotionem peccati, & ſtatum gratiæ exigentis per pœnitentiam, vel contritionem neceſſariò procurandam, ideòque tunc ob omiſſionem contritionis non incurritur ſpeciale peccatum impœnitentiæ, ſed aliud peccatum contra aliam virtutem, Religionis, Charitatis, &c. Exempli gratia Sacerdos, in mortali ſine contritione celebrans, baptizans, abſolvens, &c. alios communicans, &c. non committit ſpeciale peccatum contra hoc præceptum, ſicut ſi omitteret tempore obligationis per ſe, v. g. in periculo mortis, ſed peccatum ſacrilegii contra virtutem Religionis, & reverentiam Sacramento debitam: & ita in cæteris caſibus.

Caſus duo rejecti.

193 PRimus, Præceptum contritionis, nec per ſe, nec per accidens obligat, quoties peccatum etiam jam remiſſum per pœnitentiam, occurrit memoriæ practicè, ſcilicet in ratione deteſtabilis, vel delectabilis, uti poſt D. Bonaventuram, Alenſem, Gabriel, Richardum, Paludanum, aliosque veteres docuit Sylveſter v. Contritio quæſt. 2. his verbis: *Tenetur peccator dolorem de peccato conceptum in tota vita continuare actu, non ſimpliciter, ſed ſic, quod nunquam actu placeat peccatum, & ſemper actu diſpliceat, quando practicè memoriæ occurrit, ſcilicet ſub ratione deteſtabilis, vel delectabilis*. Sed ille rejicitur communiſſimè à Recentioribus omnibus, & antiquis communiùs cum S. Th. *quæſt.* 88. *art.* 8. & 9. Suarez *diſp.* 15. *ſect.* 4. Layman, Lugo *cit.* Ratio eſt: quia tam grave onus non debet imponi homini ſine certo fundamento rationis, vel legis: at nulla ratio dictat, nulla lex divina nos obligat ad agendam pœnitentiam bis, ter, decies, centies, de peccato jam remiſſo, cùm per primum actum pœnitentiæ, vel contritionis jam Deo, & conſcientiæ ſatisfactum ſupponatur. Deinde licèt peccatum præteritum occurrat memoriæ practicè ſub ratione deteſtabilis, vel delectabilis; certè poteſt quis ſuſpendere omnem actum ſic, ut nec delectetur actu de carnali, v. g. actu commiſſo, neque etiam illud deteſtetur poſitivè. Quamvis, ut rectè monet Laym. *cit. cap.* 2. *num.* 8. valdè conſultum ſit circa peccatum memoriæ, vel apprehenſioni actuali infixum, exercere actum diſplicentiæ, imò interdum per accidens neceſſarium, ſi periculum moroſæ delectationis propinquum videatur. Sic ille, ſed tunc reditur ad caſum tertium ſuprà poſitum. Quòd verò S. Auguſtinus *lib. de vera, & falſa pænitentia cap.* 13. aliique PP. dicant, pœnitentiam hominis in hac vita debere eſſe perpetuam, ſine dubio non poteſt intelligi de pœnitentia perpetua poſitiva, quoad actum continuum phyſicè, ſed optimè intelliguntur de pœnitentia perpetua negativa, & quoad habitum, ſic, ut nunquam retractetur pœnitentia præterita, nunquam placeat peccatum præteritum, &c.

Secundus. Præceptum contritionis nec per ſe, nec per
193 accidens obligat ſingulis diebus, & feſtis, uti (non ideò difformiter Scoto) docuit noſter Angelus *v. Feriæ num.* 40. & 41. ſic probans. Quia de præcepto tenemur Deo vacare in aliqua hora diei feſti, ſecundùm omnes: ſed hoc facere non poteſt, qui eſt in mortali, niſi de eo conteratur, vel atteratur. Et quòd hoc ſit de præcepto in eo, qui ſe eſſe in peccato mortali recognoſcit, habeo pro indubitato. Rejicitur ab omnibus Antiquis, & Recentioribus, repugnante indubitata praxi omnium modernorum Confeſſariorum, ac Pœnitentium. Ratio eadem, quæ ſuprà; quia obligatio ſub mortali aſſerenda non eſt, niſi ratio, vel lex cogat; neutra ſic cogit: ergo, &c. *Tertium* præceptum Decalogi, *Memento, ut diem Sabbati ſanctifices*, prout in nova lege determinatum eſt ab Eccleſia, non requirit aliam ſanctificationem, vel vacationem ad Deum, quàm audiendo Sacrum, & feriando ab operibus ſervilibus: utrumque præſtari poteſt in mortali, ſine contritione, ſic ut præcepto ſatisfiat quoad ſubſtantiam. Et licèt fortè finis præcepti ſit, ut ſic homo placeat Deo, vel ad Deum revertatur, tamen finis præcepti non cadit ſub præceptum, ſed tantùm media præcepto præſcripta, ut notum in materia de legibus.

QUÆSTIO IV.

Qui ſunt effectus contritionis perfectæ? &c.

SUMMARIUM.

194 *Effectus contritionis perfectæ*.

195 Primus *eſt infuſio gratiæ ſanctificantis*,

196 *Quam contritio non cauſat ex natura rei, ſed ex libera Dei ordinatione*:

197 Uſque ad num. 200. *Nec effectivè, ſed diſpoſitivè ſolùm*.

200 & 201 Secundus *ejus effectus eſt remiſſio peccatorum omnium mortalium*,

202 *Quæ reipſa verè delentur*,

203 *Nec unquam amplius reviviſcunt ob ſubſequentia peccata quæcunque*.

204 *Qualiter peccata venialia remittantur poſt mortem?*

205 Tertius *Pœnæ æternæ condonatio*,

206 *Quæ plerumque non remittitur tota, ſed æterna mutatur in temporalem*.

207 & 208 *Quanta autem temporalis luenda in hac, vel in altera vita remaneat, nobis incertum eſt*.

209 Quartus *Reviviſcentia meritorum: quæ dicuntur opera* morta: *quæ* mortificata?

210 *Per contritionem, & juſtificationem reviviſcunt omnia opera mortificata*.

211 *Ad integrum præmium eſſentiale*;

212 *Ac quoad jus ad totam priſtinam gratiam antè undecunque habitam*.

213 *Quæ probabiliter etiam ſtatim redditur ablato obice*.

214 Uſque ad num. 219. *Corollaria*.

Aſſertio.

COntritionis perfectæ (formalis, ac virtualis, ſeu amoris Dei ſuper omnia, imò & attritionis cum Sacramento: quæ omnia ſemper ſubintelliguntur ſub nomine *Contritionis, &c.*) quatuor ſunt effectus nobiliſſimi. *Infuſio gratiæ ſanctificantis: Remiſſio peccatorum: Condonatio pœnæ: Reviviſcentia meritorum, ſeu bonorum mortificatorum per peccatum mortale; non item mortuorum*. Eſſet res latæ tractationis, & Theologicæ, & Controverſiſticæ, ſed tota ſpeculativa ad materiam de gratia, & juſtificatione propriè ſpectans. Ut tamen pii Tyronis piæ curioſitati, & pœnitentium conſolationi aliquantulùm gratificer, quæ ſufficientia videbuntur, ſummo compendio delibabo. 194

§. I. *Infuſio gratiæ ſanctificantis*. Remiſſivè plerumque.

JAm ſuprà *quæſt.* 1. in definitione contritionis *§.* 2. ſatis 195
dictum: contritionem perfectam, ſicut amorem Dei ſuper omnia, eſſe neceſſariam, & ſufficientem diſpoſitionem in peccatore ad juſtificationem, id eſt remiſſionem peccatorum per infuſionem gratiæ habitualis juſtificantis, ac ſanctificantis, qua homo ex peccatore fit formaliter juſtus, ſanctus, gratus Deo, amicus Dei; filius adoptivus Dei, hæres æternæ beatitudinis, &c. Jam quoad modum cauſandi, quo contritio hunc nobiliſſimum effectum cauſat ſic pauculis accipe.

I. Contritio quantumvis perfecta, aut amor Dei ſuper 196
omnia, non cauſat juſtificationem, ſeu infuſionem gratiæ ſanctificantis, ac remiſſionem peccatorum per ſe neceſſariò ex natura rei, ſed ex libera ordinatione in acceptatione Dei, propter eam diſpoſitionem per infuſionem gratiæ peccata condonantis. *Ita Communiſſimè DD. contra paucos*. Sumitur ex Sacra Scriptura, quæ quidem ex parte hominis requirit pœnitentiam: attamen ex parte Dei remiſſionem peccati fieri ſignificat. Pſalm. 31. *Dixi: Confitebor adverſùm me injuſtitiam meam Domino: & tu remiſiſti impietatem peccati mei*. Item 2. Regum 12. David contritus dixit: *Peccavi Domino*! Et reſpondetur: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*. Idemque ſignificatur Zach. 1. & alibi illa phraſi: *Convertimini ad me: & ego convertar ad vos*. Et exaggeratè Joel. 2. *Nunc ergo dicit Dominus: Convertimini ad me in toto corde veſtro, in jejunio, & in fletu, & in planctu; & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra: & convertimini ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus, & miſericors eſt: patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia. Quis ſcit, ſi convertatur, & ignoſcat, & relinquat poſt ſe benedictionem &c.* Ecce: exigitur hic contritio utique perfecta; & tamen remiſſio peccatorum liberæ Dei miſerentis voluntati tribuitur. Ratio eſt: quia licèt contritio perfecta, & amor Dei ſuper omnia, ſit perfectiſſima ad Deum converſio, per quam deſinimus eſſe voluntariè averſi à Deo, ipſumque ſuper omnia amamus, quia tamen propter infinitam inæqualitatem Dei offenſi, & hominis offendentis, talis actus non adæquat infinitatem injuriæ illatæ Deo, manet adhuc injuria, donec eam Deus liberaliter remittat. (Sicut Ruſticus v. g. per amorem erga Regem ſuum non compenſat, vel tollit injuriam Regi à ſe illatam, niſi Rex eum amorem acceptando, injuriam remittere velit.) Sed neque tenetur Deus abſolutè tunc illam injuriam remittere: Attamen infinitæ ejus bonitati valdè conveniens eſt, ut ob eam diſpoſitionem, quam nos perfectiſſimam exhibere poſſumus, ad quam nos ipſemet totus exhortatur, & excitat in Scripturis Sacris, eam acceptando injuriam remittat: atque de facto ſic acceptare, & remittere, conſtat nobis ex Scriptura, & Concilio Tridentino eadem *quæſt.* 11. §. 2. *num.* 2. allegatis.

II. Contritio cauſat infuſionem gratiæ ſanctificantis, non 197
utique *effectivè*, ſed *diſpoſitivè*, tanquam ultima diſpoſitio ad gratiam: qua diſpoſitione in ſubjecto poſita, ſecundùm ordinariam Dei legem, ſtatim gratia infunditur: ut docet Concilium Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 6. & 7. ubi poſtquam *cap.* 6. hanc diſpoſitionem explicavit *cap.* 7. ſubjungit: *Hanc diſpoſitionem juſtificatio ipſa conſequitur, quæ non eſt ſola remiſſio peccatorum, ſed & ſanctificatio &c.* ſcilicet per infuſionem gratiæ ſanctificantis, per quam ſecundùm legem ordinariam fit remiſſio peccatorum, prout Concilium ibidem docet. Eadem ergo ratione contritio eſt diſpoſitio tantùm ad gratiam ſanctificantem, & ad remiſſionem peccatorum, non cauſa efficiens, vel formalis. Nam Concilium

ibidem

ibidem juſtificationem cauſam efficientem dicit eſſe ſolum Deum: & cauſam formalem dicit eſſe unicam juſtitiam habitualem, ſeu, quod idem eſt, gratiam ſanctificantem, qua homo formaliter juſtus, & Deo gratus conſtituitur, ut initio dictum.

198 III. Contritio non diſponit ad gratiam, ut ipſa jam formata ipſa gratia, & charitate, eſt quippè tanquam diſpoſitio prævia natura prior ipſa gratia: licèt concomitanter ſtatim eodem inſtanti temporis, gratia, & charitate infuſa formata evadat: ut ex communi dictum *eadem quæſt.* 1. §. 2. *num.* 4.

199 IV. Contritio tamen perfecta, ſicut & amor Dei ſuper omnia, non juſtificat ſine voto, ſaltem implicito Sacramenti Bapti ſmi, aut Pœnitentiæ: *ibidem num.* 4. Infuſionem gratiæ neceſſariò conſequitur, vel potiùs concomitatur ſecundus effectus.

§. II. *Remiſſio peccatorum.*

200 I. PEr contritionem perfectam, &c. (ſubintellige ſemper amorem Dei ſuper omnia tanquam contritionem perfectam virtualem, & attritionem cum Sacramento ſuſcepto) remittuntur omnia peccata mortalia, quantacunque ſint, graviſſima, frequentiſſima, innumera. Certum de fide. Ex Sacra Scriptura: Ezech. 18. 30. *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus veſtris, & non erit vobis in ruinam iniquitas.* Iſa. 1. v. 18. *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur, &c.* Et exemplis Scripturæ conſtat, graviſſimos peccatores per pœnitentiam obtinuiſſe veniam. Adam: *Sap.* 10. David. 2. *Regum* 12. Achab. 3. *Regum* 21. Manaſſes. 2. *Paralipom.* 33. Occiſores Chriſti. *Actor.* 2. 42. Ex Conciliis, ita definientibus, Lateran. *cap.* 1. *Trid. ſeſſ.* 6. *cap.* 14. Auctoritate, & conſenſu Sanctorum Patrum apud Bellarminum *lib.* 2. *de pœnitentia cap.* 15. recitatorum. Ratio ingens eſt tam infinita Dei bonitas, & miſericordia, *præſtabilis ſuper malitiam*, Joel 2. quàm infinita Chriſti merita, *qui factus eſt propitiatio pro peccatis totius mundi.* 1. Joan. 2. Irremiſſibile peccatum aliquod aliquando dicunt Scripturæ, vel ut difficultatem obtinendi veniam exponant, vel loquuntur de pœna temporali pro peccatis infligenda, quam Deus ob populi malitiam ſe negat remiſſurum, etiamſi Jeremias, Moyſes, Samuel, Job, &c. pro eis deprecarentur.

201 Dixi autem: *omnia peccata mortalia.* Nam quælibet vera contritio neceſſariò ſe extendit, & continet virtualem ſaltem deteſtationem omnium mortalium (cùm omnia privet gratia, & amicitia Dei, quam homo contritus rebus omnibus anteponit.) Non item omnium venialium, ſed cum vera contritione, ac juſtificatione hominis venialia aliqua conſiſtere poſſunt, tum ſecundùm actualem affectum, tum ſecundùm habitualem voluntatem nondum retractatam: quo caſu ea venialia per contritionem utique non remitterentur. Quod ſi tamen contritio, ſeu formalis, ſeu virtualis, ſeu amor Dei ſuper omnia explicitè, vel implicitè ſe ad omnia venialia quoque extenderet, omnia quoque per ipſam remitti non eſt dubium. Ut ſi homo perfectè contritus deteſtetur omnia, quæ quocumque modo Deo diſplicent, aut amoris actu ſe abſolutè, & penitùs Deo ſubjiciat, volens ei in omnibus placere, & obtemperare, omnia ad ejus amorem referre, &c. eo ipſo implicitè ſaltem deteſtatur omnia peccata & gravia, & levia, quatenùs omnia Deo diſplicent: talis perfectæ contritionis actus, vel amoris ad omnia etiam venialia ſe extenderet, & omnia deleret ſecundùm realitatem culpæ, *ut ſupra ſect.* 1. *quæſt.* 4. etiam indicatum eſt. Vide Suarez *diſp.* 11. *ſect.* 3.

202 II. Per contritionem, &c. ipſamque juſtificationem peccata verè reipſa remittuntur, delentur, & extinguuntur, ut reipſa in homine juſtificato non remaneant. Certum de fide Catholica apud omnes Catholicos. Trid. *Seſſ.* 5. *in decreto de peccata Origin. & ſeſſ.* 6. *cap.* 7. *& can.* 11. (contra Hæreticos noſtri temporis, qui fingunt peccata per Chriſtum non deleri, ſed tantùm tegi, ac non imputari propter juſtitiam Chriſti nobis imputatam. Sumitur ex Scriptura innumeris locis, quæ dicunt peccata dimitti, deleri, ablui, tolli, hominem ab iis mundari, purgari, ſuper nivem dealbari, &c. Quæ omnia verè, & propriè ſignificant, non peccata tantùm tegi, ſic ut lateant, & remaneant, ſed verè deleri, eo modo quo deleri poſſunt: poſſe autem peccata verè deleri non eſt dubitandùm ex parte poteſtatis divinæ, & mirum maximum eſſet, ſi Adam per peccatum potuit verè delere juſtitiam, per Chriſtum autem non poſſe verè deleri peccatum. Urgent Hæretici principaliter locum Pſalmi 31. Ubi David beatos prædicat, *quorum tecta ſunt peccata:* Et beatum virum, *cui non imputavit Dominus peccatum.* Sed Reſp. Pſalmum ſic incipere: *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates.* Deinde (more Scripturæ uſitatiſſimo) novis loquendi modis idem repeti, & inculcari, ut idem omninò ſic peccata tegi, ac remitti, vel condonari, ac ideò non ampliùs imputari, quia non ampliùs ſunt. Non enim poſſent peccata oculis Dei omnia cernentis tegi, ſi adhuc verè eſſent. Tegit ergo Deus peccata ſic, ut curet, ſicut emplaſtrum curat vulnus, quod tegit, ut explicat D. Auguſt. ad eum locum Pſalmi. Idemque docent alii Sanctorum Patres paſſim, & eleganter D. Chryſoſt. homilia 80. ad popul. Antiochen. *Si namque infinita quis habens vulnera, pœnitentiam egerit, ſic ea Deus delet, ut neque cicatricem, neque veſtigium, neque peccatorum oſtendat indicium.*

III. Per contritionem &c. ac juſtificationem ita penitùs 203
delentur, & abolentur peccata, ut de facto, ſecundùm ordinariam Dei legem (quidquid ſit de potentia abſoluta) nunquam ampliùs reviviſcant propter ſubſequentia peccata quæcunque. Ita (contra Gratianum *diſt. de* 4. *pœn.* aliosque nonnullos.) Communiſſima Theologorum cum D. Bonaventura, Scoto, D. Thom. *in* 4. *diſt.* 22. Ratio eſt, quia Deus abſolutè, & ſimpliciter remittit peccata: ſemper enim Scriptura ſignificat abſolutè fieri remiſſionem, & abſolutè promittit pœnitentibus remiſſionem peccatorum: abſolutè enim dicit Deus Ezechielis 18. *Omnium iniquitatum ejus non recordabor amplius:* Chriſtus inſtituens Sacramentum Pœnitentiæ abſolutè ſine conditione dixit Apoſtolis: *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis:* deſactoque verba abſolutionis nullam conditionem continent: ſed ſi peccata ſemel remiſſa redirent, non fuiſſent abſolutè, & ſimpliciter remiſſa, ſed ſecundùm quid limitatè, & ſub conditione, *donec homo relabatur:* quod nullibi ſcriptum eſt: ergo &c. Quòd verò Deus in Scriptura dicatur aliquando recordari peccatorum, præteritorum intelligendum eſt de pœna temporali, quam Deus poſt peccata etiam remiſſa pro ſuo arbitrio infligit, citiùs, aut ſeriùs, aliquando tam ſerò, ut humano modo, interim eorum oblitus, velut de novo recordari videatur, idque maximè ob nova peccata commiſſa, quibus ſecluſis fortè Deus illam pœnam prioribus peccatis debitam, ob fidelem in bono perſeverantiam, omninò remiſiſſet. Denique in parabola Matthæi 18. de ſervo nequam nolente conſervo remittere centum denarios, cùm tamen illi Dominus remiſerit mille talenta, nullo verbo ſignificat Chriſtus, reatum primum delictorum ſemel remiſſorum redire, ſed totus parabolæ ſcopus eſt: quòd ſicut Rex ille dirè punivit ſervum ſuum in conſervum immiſericordem, ſic & Pater cœleſtis magno rigore judicaturus, & vindicaturus hominem crudelem contra fratrem ſuum; cùm Deus offenſas incomparabiliter majores homini remiſerit. De reliquo non eſt opus parabolam in omnibus adaptari, ut in aliis quoque parabolis advertunt Patres, & Interpretes. Eodemque ſenſu explicari poſſunt Sancti Patres in Concionibus contra peccata, maximè inclementiæ, & odii fraterni tam acriter invehentes: nunquid enim attenderunt ad has formalitates Scholaſticas?

IV. Quæſtio ſubtilis, & intricata hic incidit, qualiter 204
peccata venialia remittantur poſt mortem, ſi fortè (& fortè ſæpiſſimè) homo moriatur in veniali, aut habituali anteà non ſatis retractato, aut actuali novo, aut actuali affectu, & complacentia peccati venialis? De hoc olim variè fuerunt, & adhuc ſunt Sententiæ; mihi placet ſimpliciter dicere remitti ex vi charitatis finalis per extrinſecam condonationem Dei ſine nova aliqua diſpoſitione requiſita. Ita D. Bonaventura *in* 4. *diſtinct.* 21. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. dicens: *Qui decedit in charitate, per illam meruit etiam poſt hunc ſtatum ab his emundari, quæ retardant præmium charitatis*, Sic ille: quia nimirùm decedens in charitate, & gloria Dei, ex merito de condigno jus habet ad præmium charitatis, ſcilicet Beatitudinem; ipſe autem cùm proprio actu ampliùs ſe juvare non poſſit, juxta illud Jo. 9. *Venit nox, quando nemo poteſt operari*, ſcilicet meritoriè, & proficuè ad ſalutem, ne jure ſuo perpetuò fruſtretur ob culpam venialem, quod eſſet inconvenientiſſimum; convenientiſſimum quoque eſt divinæ bonitati eam culpam condonare, & pœna temporali in purgatorio perſoluta, præmium conferre. Quia tamen etiam hoc inconveniens videtur, culpam etiam venialem remitti ſine propria aliqua retractatione, ideò non improbabiliter Recentiores præſertim è Societate communiter cum Suarez *cit. diſtinct.* 1. *ſect.* 4. Vaſquez, Azorius, Coninch. Valentia &c. docent id fieri vi novæ retractationis ab anima juſti ſtatim ſpontè perfectè elicitæ. Nam animæ juſtorum in primo inſtanti poſt mortem ex nova notitia divinæ bonitatis, & culparum ſuarum ferventiſſimos actus amoris, & diſplicentiæ peccatorum ſuorum exercent, ratione quorum actuum Deus venialia eorum dimittit, non per modum meriti, ut dictum, ſed per modum diſpoſitionis, vel conditionis ſine qua non, ſeu per modum meræ oblationis, ſeu remotioris obicis retardantis condonationem Dei. Non diſplicet. Diſplicet autem maximè crudelis quorundam opinio apud Suarez *cit.* peccatum veniale nunquam dimitti in altera vita, hac ratione. Aut enim vivens dolet de illo, & ſic ei remittitur: aut non dolet, & peccat mortaliter, ut qui ſibi viam ad Cœlum impeditam reddit. Crudelis ſen-

tentiæ nullum, vel apparens fundamentum! Quis enim ob leve impedimentum dicat mortale contrahi? Quid ſi quis invincibiliter peccati venialis dolorem, vel deteſtationem non eliciat? non recordetur? &c.

§. III. *Pœnæ condonatio.*

205 I. PEr contritionem, ac inſtitutionem de facto, quando remittitur culpa mortalis, infallibiliter ſimul etiam remittitur pœna æterna. Certum apud omnes Catholicos, & docet Tridentinum *ſeſſ. 6. cap.* 14. docens ſatisfactionem requiri, addit: *Non quidem pro pœna æterna, quæ Sacramento, vel Sacramenti voto, una cum culpa remittitur ſed pro pœna temporali, quæ, ut ſacræ Litteræ docent, non tota ſemper, ut in baptiſmo fit, remittitur.* Ratio eſt, quia remiſſio peccato mortali per infuſionem gratiæ acceptatur juſtus in filium Dei, & hæredem vitæ æternæ: Rom. 6. *Nunc verò liberati à peccato ſervi autem facti Deo, habentes fructum veſtrum in ſanctificationem, finem verò vitam æternam:* & rursùs ad Tit. 3. v. 7. *Sanctificati gratia ipſius hæredes ſumus:* ſed jus vitæ æternæ non patitur ſecum reatum pœnæ æternæ. Nam Rom. 8. *Nihil eſt damnationis iis, qui ſunt in Chriſto Jeſu:* ergo jure illo hæreditatis conceſſo per gratiam, remitti ſimul debet reatus gehennæ. Hæc ſacra Scriptura ſemper jungit, ſicut ſtatum peccati mortalis cum reatu damnationis, ita juſtificationem, ſeu liberationem culpæ mortalis cum liberatione à damnatione, & redintegratione ad gloriam. Dixi *de facto:* Nam de potentia Dei abſoluta non eſt noſtrum diſputare, nec dubium, poſſe fieri oppoſitum. Vide Suarez *cit. diſp.* 10. *ſect.* 2.

206 II. Per contritionem &c. ac juſtificationem (extra Baptiſmum, & Martyrium) plerumque non remittitur tota pœna, ſed pœna æterna mutatur in temporalem. Certum apud omnes Catholicos ex clara definitione Concilii Tridentini modò *cit. ſeſſ. 6. cap.* 14. & *ſeſſ.* 14. *cap.* 2. 8. *ac Can.* 12. Conſtat ex veritate Catholica de ſatisfactione Sacramentali, de Indulgentiis, de Purgatorio, & ipſa ſacra Scriptura variis exemplis de pœnis à Deo inflictis poſt peccatum jam remiſſum, ut primis Parentibus Geneſ. 3. (nos etiamnum luimus poſt originale in Baptiſmo remiſſum) Moyſi, & Aaron, *Num.* 20. *Deuteron.* 32. Davidi 2. *Regum* 22. & 24. idemque docent Sancti Patres paſſim, quos latè recitant Suarez *hic diſp.* 10. *ſect.* 3. Bellarminus, Valentia, &c. Ratio petenda eſt ex divina juſtitia, qua reſervatio iſta pœnæ temporalis congruebat, tum ad coercendum hominum delicta, tum ad exercendum rigorem juſtitiæ miſericordia temperatum, ut pulchrè notavit Tridens. *cit. ſeſſ.* 14. *cap.* 8. Agit enim Deus nobiſcum inſtar juſti, & clementis Regis reo pœnam capitis meritò condonantis, ac alia mitiori temporali pœna plectentis. Alia ratio eſt de Baptiſmo (cui privilegio æquiparatur Martyrium) qui eſt ſpiritualis regeneratio, qua homo fit nova creatura, ideòque omnes veteris hominis culpas cum pœnis omnibus ex ordinatione divina abluit, & tollit, remanentibus ſolùm mortalis vitæ pœnalitatibus ab originali contractis. Hanc autem novitatem vitæ poſteà culpabiliter amiſſam, non congruebat tam facilè reſtitui tam ingratis hominibus, qui (ut loquitur Trident. *cit.*) ſcienter *templum Dei violare, & Spiritum Sanctum contriſtare non formidaverunt.*

207 III. Poſt peccatum contritione, &c. remiſſum, quanta pœna temporalis luenda in hac, vel altera vita remaneat, nobis conſtare non poteſt. Certum eſt, non ſemper eſſe æqualem, ſed majorem, vel minorem, juxta inæqualitatem tam majoris, vel minoris gravitatis, & multitudinis peccatorum, tum minùs, vel magis perfectæ, ac ferventis contritionis, quæ plurimùm conducit ad remiſſionem pœnæ temporalis, & poſſet eſſe tanta, ut per eam tota pœna in purgatorio luenda remitteretur, ut omnes paſſim Doctores docent, conſtatque multis exemplis, & expreſsè ſupponit Trid. *ſeſſ. 6. cap.* 14. ſuprà allegatum dicens: *pœnam non totam ſemper*, ut in Baptiſmo remitti. Audis, *non totam ſemper*: ergo ſaltem aliquando totam. Sed credo id contingere rariſſimè hoc tempore. Quo modo autem contritio &c. aliquam pœnam temporalem, & aliquando totam deleat, latè diſputant Scholaſtici, in varia abeuntes. Placet mihi facilis modus dicendi ſequens.

208 IV. Deus ob contritionem magis, vel minus ferventem unica remiſſione mutat pœnam æternam in temporalem, in æqualem, majorem, minorem juxta inæqualitatem contritionis vel minus, magis ferventis; adeòque ſicut contritio hominis peccatoris quoad ſubſtantiam ipſam generaliter diſponit ad remittendam culpam, & pœnam æternam, ita diverſitas diſpoſitionis, ſeu contritionis ſimul ſpecialiter diſponat ad inæqualem remiſſionem pœnæ temporalis, & aliquando totius. Similiter dum juſtificatur homo per Sacramentum, ſicut diſpoſitivè per pœnitentiam, ſeu contritionem, & moraliter effectivè per Sacramentum tollitur culpa, & reatus pœnæ æternæ; ſic juxta inæqualitatem Sacramenti virtutem, & diſpoſitionis diſparitatem pœna æterna mutatur à Deo in diſparem pœnam temporalem: ita poſt alios noſter Reverendiſſimus Henocx *tom. 2. diſp. 4. quæſt. 9. num.* 44.

§. IV. *Reviviſcentia meritorum, ſeu operum bonorum mortificatorum &c.*

209 NOta: Opera *mortua* dicuntur, quæ fiunt ab homine exiſtente in ſtatu peccati mortalis, adeòque nunquam meritoria, ac velut viva fuerunt; quæ nunquàm reviviſcere ad præmium, ſic, ut meritoria fiant gratiæ, & gloriæ, certiſſimum, & indubitatum eſt apud omnes. Unde quantumvis oret, jejunet, eleemoſynas faciat, &c. nihil ipſi prodeſt, nec unquam proderit in ordine ad meritum gratiæ, juxta exaggeratum illud Apoſtoli. 1. Corinth. 13. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum &c.* Attamen de congruo, peccator per ejuſmodi opera pietatis poteſt impetrare à Deo gratiam dignè pœnitendi, ut ſic juſtificatione adepta, deinceps condignè mereri augmentum gratiæ, & gloriæ poſſit. Et D. Thomas *quæſt.* 89. *art.* 6. piè tenet ea opera nunquam abire ſine præmio aliquo temporali. Opera verò *mortificata* dicuntur, quæ fuerunt exercita ab homine juſto in ſtatu gratiæ, adeòque tunc verè viva, ac meritoria fuerunt, ſed per ſubſequens peccatum mortale vi meritoria privata, ac velut mortificata fuerunt, ſic, ut homine in mortali decedente, nihil conferant ad gloriam. Et de his tantùm ſermo eſt, & dicimus,

I. PEr contritionem, &c. ac juſtificationem reviviſcunt omnia merita, ſeu opera mortificata. Ita omnes Theologi cum D. Thoma 3. *part. quæſt.* 98. & Scoto *in 4. diſt.* 14. ſic, ut aliqui non immeritò cenſeant eſſe de fide. Nam certè. 1. Non obſcurè indicat Conc. Trid. Seſſ. 6. cap. 16. docens: *Nihil amplius juſtificatis deeſſe, quominus operibus, quæ in Deo facta ſunt, vitam æternam ſuo etiam tempore ſi tamen in gratia deceſſerint, verè promeruiſſe cenſeantur.* Idemque dicit Can. 32. Atqui etiam opera mortificata verè in Deo ſunt facta: nec dixit Concilium: *Si gratiam non interruperint, ſed ſi in gratia deceſſerint*: ergo etiam illis cenſet vitam æternam promereri, adeòque per pœnitentiam, & juſtificationem reviviſcere. 2. Sumitur ex Sacra Scriptura variis locis. Sat ſit unus. *Galat.* 3. loquens Apoſtolus Galatis poſt Baptiſmum lapſis, tamen ante lapſum multa paſſis ait: *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa.* Quaſi diceret: non planè ſine cauſa in vobis eſt, ut non fueritis paſſi ſine cauſa, vel fructu: ſi nimirùm per pœnitentiam ad gratiam redeatis, eò quod tunc priora opera reviviſcant. Ita D. Hieronymus, Chryſoſtomus Anſelmus, S. Thomas ibidem. Hieronymum audi. *Spes eſt quod quicunque ob Chriſti fidem laboraverit, & poſtea lapſus fuerit in peccatum, ſicut propria ſine cauſa dicitur paſſus fuiſſe, dum peccat ſic rurſus non perdit ea, ſi ad priſtinam fidem, & priſtinum ſtudium revertatur.* 3. Idem conſtat authoritate SS. PP. apud Vaſquez 3. *part. quæſt.* 89. Sufficiant verba S. Felicis P. III. Epiſt. ad Acatium Epiſcop. Conſtant. lapſum ſic ad pœnitentiam adhortantis: *Ubi eſt, frater Acati, labor tuus, quo tyrannidis hæreticæ tempore deſudaſti? patieris hoc damno conſcientiæ tuæ ejuſmodi perire mercedem?* ubi pro certo ſupponit mercedem priorum operum reſervari, & recuperari, ſi pœniteret. 4. Ratio eſt: quia merita hominis juſti de ſe ſunt digna vita æterna: atque per ſubſequens peccatum mortale non extinguuntur, vel annihilantur apud Deum, ſed ſolùm impediuntur quatenùs durante ſtatu peccati mortalis, homo eſt incapax præmii illis meritis debiti: quo ſtatu verum eſt illud Ezech. 18. *Si averterit ſe juſtus à juſtitia, & fecerit iniquitatem, omnes juſtitiæ ejus non recordabuntur*: atqui poſtquam homo lapſus ad juſtitiam, & gratiam rediit, aufertur iſtud totum impedimentum, & indiſpoſitio hominis ad præmium vitæ æternæ: ergo merita mortificata tunc ad præmium reviviſcunt, vel potiùs manent ſemper digna vita æterna in acceptatione divina. Quare longè alia ratio fuit ſuprà de peccatis: quia peccata ſimpliciter delentur, eiſque quoad culpam, & pœnam æternam per pœnitentiam ex meritis Chriſti ſatisfactum eſt: quare nunquam ampliùs redire, vel reviviſcere debent. Et ſi redirent eadem peccata rurſus æterna pœna punienda, eadem peccata punirentur pœna duplici, quod divinæ bonitati repugnat: at verò merita priora per peccatum non extinguuntur, ſed ſopiuntur, & impediuntur tantùm, & nulla illis adhuc eſt merces reddita: quare reviviſcere debent, ne omni mercede careant. Et locum habet hic illud Apoſtoli Rom. 5. *Non ſicut delictum, ita & donum*: peccatum enim non eſt tam efficax ad deſtructionem meriti, quàm gratia juſtificans ad deſtructionem peccati, ac demeriti. Et Deus multò pronior eſt ad præmiandum, quàm ad puniendum. Unde ulteriùs quamvis ipſa reſuſcitatio meritorum per gratiam pœnitendi ſit opus miſericordiæ divinæ, ipſa tamen merita reſuſcitata de condigno, & ex juſtitia meren-

Digitized by Google

merentur vitam æternam, ut mercedem: ipſaque retributio mercedis eſt actus juſtitiæ divinæ, juxta illud Apoſtoli. Hebr. 6. *Non eſt injuſtus DEUS, ut obliviſcatur operis veſtri*: quaſi dicat, juſtitiam Dei exigere, ut non obliviſcatur, ſed mercedem reddat operibus mortificatis quidem, ſed per gratiam denuo vivificatis. Jam breviter etiam videndum, quomodo, & ad quid opera mortificata reviviſcant?

211 II. Merita mortificata per contritionem, ac juſtificationem, &c. reviviſcunt ad integrum præmium eſſentiale, quod ipſis ante lapſum debebatur, & non ſolùm ad partem juxta menſuram præſentis diſpoſitionis, ſecundùm quam peccator reſurgit. Ita contra Thomiſtas Scotiſtæ omnes, & Recentiores communiſſimè apud infrà citandos. Et certè rationes omnes probantes reviviſcere merita, & reviviſcere ſimpliciter eadem, conſequenter probant reviviſcere ad totum præmium anteà debitum, abſque aliqua commenſuratione ad præſentem diſpoſitionem, ſeu novam juſtificationis gratiam: hæc enim diſpoſitio nova, & gratia non tribuit meritis prioribus vim ullam merendi, ſed tantùm removet obicem peccati illa merita impedientis à mercede ſua, quo proinde obice ſublato, nihil ampliùs impedit, ſed eo ipſo iterùm vivunt, & valent ſicut priùs. Deinde, alioquin ſequeretur facilè contingere, quòd homo longè inferioris meriti præventus ampliori gratia poſt lapſum reſurgeret ad majorem gloriam, quàm alius longè majoris meriti parciori gratia præventus magis tepidè reſurgeret ad juſtitiam. adeóque ſi uterque ſtatim moreretur, poſterior foret minor in gloria, quod abſurdum videtur. Et hinc conſequenter.

212 III. Merita mortificata per contritionem, &c. reviviſcunt, ſaltem quoad jus ad totam priſtinam gratiam ante lapſum undecumque habitam, vel comparatam. Sic turius contra Thomiſtas Scotiſtæ, & Recentiores communiter apud Tanner. *hic d. 6. q. 5. dub.* 2. Lugo *d.* 11. *n.* 42. Ratio eſt: quia ut modò dictum, per juſtificationem reparatur jus ad totam gloriam: ergo etiam jus ad totam priſtinam gratiam, nam gloria in Patria commenſuratur gratiæ, & charitati in via velut ſemini fructus, neque ullus in Cœlo habet majorem gloriam, & minorem gratiam: cùmque per novam diſpoſitionem, & gratiam ſanctificationis ablatus ſit obex, & impedimentum totum meritorum illorum, cur non modò fundent jus ad totam gratiam, ſicut anteà fundabant? ergo reviviſcunt ad totam priſtinam gratiam. *Totam* inquam: *undecunque ante habitam, vel comparatam*; non tantùm de condigno per ipſa illa opera meritoria in ſtatu gratiæ facta, ſed etiam acquiſita de congruo per ipſam contritionem cum auxilio Dei à peccatore elicitam; etiam ex opere operato collatam per Sacramenta: uti contra eoſdem Thomiſtas, &c. Vaſq. hic docent Scotiſtæ, & Recentiores communiter cum Henrincx *cit. diſp.* 4. *q.* 12. *num.* 68. Ratio generalis eſt: Quia Scripturæ, & SS. Patres ſimpliciter ſignificant hominem per juſtificationem reſtitui in gratiam, & ſtatum priſtinum: juxta illud Joelis 2. *Reddam vobis annos quos comedit locuſta*. Alioquin contra Apoſtolum ſuprà, ſequeretur aliquid damnationis eſſe iis, qui ſunt in Chriſto JESU, quandoquidem peccator juſtificatus in pœnam peccati privaretur perpetuò illa gratia per actus contritionis, & Sacramentorum ſuſceptionem acquiſita, & conſequenter correſpondente ei gloria, cujus privatio totalis conſtituit pœnam damnationis eſſentialem damni: & conſequenter propter tantam diminutionem gloriæ aliquid damnationis remaneret in juſtificatis. Certè per ſe duriſſimum videtur, hominem, qui tali via frequentiſſimè magnam gratiæ, & conſequenter gloriæ correſpondentis copiam comparaverat, in æternum illa privari ob unicum fortè peccatum mortale: contrarium autem valde excitat ad fervorem contritionis, & frequentem maximè Sacramentorum uſum. Rationes ſpeciales ſunt. 1. Quia etſi peccatori contrito, & ſuſcipienti Sacramenta, gratia non detur ex propriis meritis de condigno, datur tamen ex merito condigno Chriſti, quod homini tanquam proprium applicatur: ergo credendum eſt id fieri non cum minori virtute ad reviviſcendum, quàm habeant merita propria hominis. 2. Contritio etſi non mereatur de condigno gratiam ſanctificantem, meretur tamen primum gradum gloriæ, ut docetur in materia de merito: ergo reparat jus ad illam gloriam, & conſequenter etiam gratiam correſpondentem. 3. Quoad Sacramenta ſpecialiter: alioquin ſequeretur, quòd ſemel lapſus in aliquod peccatum perpetuò privaretur jure ad gratias actuales vi Sacramentorum ſuſceptorum dandas tempore opportuno, nam jus ad illas gratias actuales dependet à jure ad gratiam habitualem ſanctificantem, conſequenter hac non reviviſcente, neque reviviſcent illæ: conſequens apparet nimis durum, præſertim quoad Sacramenta initerabilia, Baptiſmum, Confirmationem, ſacrum Ordinem: ergo &c. Locuti ſumus hactenùs de jure ad gratiam reparandam. Jam quæretur, quandonam reſtituatur illa gratia per peccatum amiſſa, an ſtatim, dum peccator juſtificatur, an primùm in morte hominis, quando ipſa gloria confertur?

213 IV. Per contritionem &c. juſtificato ſtatim reſtituitur, vel potius ablato obice ſtatim reviviſcit jus ad gratiam, & gloriam operibus mortificatis correſpondentem: & probabiliter etiam ſtatim redditur tota gratia iiſdem operibus correſpondens. Ita Recentiores communiter cum *Suarez*, *Tannero*, *Lugo* citans. Quia, cùm illa gratia aliquando certè reſtituenda ſit, non apparet urgens ratio, cur non reſtituatur ſtatim, cùm homo viator ſtatim ſit capax prioris gratiæ. Neque obſtat de defectu diſpoſitionis novæ ad illam gratiam. Quandocumque enim reſtitui dicatur, ſemper fiet abſque nova diſpoſitione: & opera præcedentia fuerunt tantùm moralis diſpoſitio ad illam gratiam primò infundendam, ſic etiam, etſi præterita, tamen in acceptatione divina permanentia etiam nunc poſſunt eſſe diſpoſitio moralis ad eandem gratiam denuò refundendam. Contrà verò alii ſentiunt, & Scotus *in* 2. *diſt.* 1. *qu.* 10. apertè ſatis ſupponere videtur gratiam illam primùm reſtitui in fine vitæ, & interim tantùm manere jus ad illam, ſicut & ad gloriam. Idque æquè, & fortè magis probabiliter. Nam certè & ad veram reviviſcentiam ſalvandam ſufficit illam gratiam reſtitui in fine vitæ, & inſuper id videtur magis congruum: tum, ut dilatione illa peccatum quodammodo temporaliter puniatur: tum ne ſit neceſſe hominibus frequenter in peccata relabentibus toties eandem gratiam reproducere. Secùs eſt de ipſis meritis quoad jus gratiæ, & gloriæ, quæ non fuerunt extincta ſimpliciter, ſicut gratia, ſed tantùm ſopita, & impedita, ut dictum eſt. Quare magis congruum videtur, ut Deus peccatori contrito illam tantùm gratiam de novo infundat, quæ reſpondet novæ diſpoſitioni contritionis &c. reſervato jure ad reliquam gratiam in fine vitæ reſtituendam, ſimul cum jure ad gloriam. Tu crede, quod lubet: quid reipſa fiat, non ego, ſed DEUS ſcit. Sufficit abundè certè fieri unum ex duobus.

COROLLARIA.

I. EX dictis ſequitur (magno Pœnitentium ſolatio, ac ſtimulo) peccatorem contritione, vel Sacramento ju- 214
ſtificatum ſemper reſurgere ad majorem gratiam in re, vel in jure ſtatim conferendam, & correſpondentem majorem gloriam tandem obtinendam, ſi in gratia deceſſerit: nimirùm ad totam gratiam, & gloriam correſpondentem prioribus omnibus meritis intereà per peccatum mortificatis, & modò reſuſcitatis, & inſuper novam gratiam, & gloriam correſpondentem novæ diſpoſitioni Pœnitentis, ſcilicet contritionis, vel attritionis cum Sacramento. Exempli gr. David, ſi ante lapſum in adulterium, & homicidium habuit meritum gratiæ, & gloriæ ut quatuor, ac poſteà Pœnitens ſua contritione perfectiſſima obtinuit gratiam, ac jus ad correſpondentem gloriam ut duo, juſtificatus ſurrexit ad gratiam, & gloriam ut ſex.

II. Hinc tamen ne inferas, peccatorem ex lapſu reporta- 215
re lucrum: tum quia hoc ſequitur tantùm per accidens, & occaſionaliter ex peccato, per ſe autem ex pœnitentia, & divina bonitate: tum quia hoc ipſum lucrum faciliùs, & copioſiùs potuiſſet homo obtinere ſine lapſu manendo in ſtatu gratiæ: & continuò merendi, cùm interim durante ſtatu peccati, nihil omninò mereri potuerit, ut optimè obſervat Scotus *cit. num.* 10. Multò minus ex hoc debet homo arripere, ac uſurpare licentiam peccandi: cùm peccatum ipſum ſit malum incomparabile, nihil boni, plurimum autem mali adferens: ac multa bona impediens, ac inſuper gratia efficax fructuosè pœnitendi incerta ſit: ſed potiùs hinc excitari quiſque debet ad ſtudium continuum bonorum operum, ſciens ſe recuperaturum ſua merita per juſtificationem: etſi fortaſſe ex fragilitate aliquando excidat gratia per peccatum ut rectè Scotus *ibidem*.

III. Quòd ſi tamen homo peccet cum concomitante tan- 216
tùm propoſito, & ſpe poſteà pœnitendi per contritionem, vel confeſſionem ſacramentalem, peccatum inde non aggravaretur, ſed minueretur potiùs. Ita cum D. Thom. 2. 2. *q.* 21. *art.* 2. *ad* 3. Ca etanus *ibid.* alii Laym. *l.* 5. *tr.* 7. *n.* 10. Ratio eſt: quia peccatum tantò minus aut majus eſt, quantò minùs, aut magis voluntas ei adhæret, ſeu in eo firmatur: ſed conſtat voluntatem minùs adhærere peccato committendo, ſi poſteà recedere parata ſit, quàm ſi non ſit parata. Sic Juvenes v. g. minùs peccant, ſi cogitent, & proponant poſt aliquot annos pœnitentiam ſeriò acturos, & vitam integrè emendaturos eſſe, ait Laym. *cit.* idem eſt in propoſito: ergo &c.

IV. At verò, ſi aliquis antecedenter ex conſideratione 217
veniæ obtinendæ per nudum actum contritionis, aut Sacramentum Confeſſionis moveatur, inducatur, alliciatur ad liberiùs, audaciúſque peccandum, utique peccatum aggravabitur; imò novam peccati ſpeciem induet, ſcilicet ingratitudinis erga Deum, & Spiritum ſanctum: ut indicat D. Th. *eadem* 2. 2. *q.* 14. *art.* 2. & ex communi notat Laym. *ibidem*. Ratio eſt: quia eſt manifeſta ingratitudo erga Deum, ejus bonitate, ac promiſſa peccatorum venia per contritionem, vel

ſacra-

Digitized by Google

ſacramentalem abſolutionem obtinenda ad liberiùs peccandum abuti: ille autem ſic abutitur, qui ex conſideratione, ac ſpe contritionis eliciendæ, vel abſolutionis obtinendæ allicitur, & inducitur ad liberiùs peccandum: quare rectè agunt fideles, dum de hoc ipſo in ſacra Confeſſione ſe accuſant. Addit tamen *ibid. in fin.* Laym. *Non tamen arbitror eſſe unum ex ſex peccatis in Spiritum ſanctum, quamvis eo revocari poſſit: neque exiſtimo ſemper eſſe peccatum mortale, ſed ſi frequenter fiat, ita ut homo velut conſuetudinem, ac facilitatem quandam peccandi ex fiducia poſteà confitendi ingenerari ſibi animadvertat.* Hæc ille prudenter, & piè.

218 Petes hîc incidenter: unde fiat, quòd reſurgentes à peccatis ad priſtinum ſtatum gratiæ ſæpè patiantur tantas difficultates in exercitio virtutum, & emendatione vitæ, anteà levi, ſi recuperentur omnia amiſſa? Reſp. Id fieri partim ex habitibus vitioſis, & benè operandi deſuetudine, partim ex minori affluentia gratiarum actualium, quarum ubertas facit hominem currere viam mandatorum, & ſemitam perfectionis: quæque aufertur, vel differtur à Deo frequenter juſtis ex cauſis, non obſtante converſione: partim ex tentationibus, quæ tales interdum acriùs permittente Deo infeſtant: facienti autem, quod in ſe eſt, Deus nunquam deerit uſque in finem.

SECTIO III.

De Attritione, Contritione imperfecta: maximè ut requiſita ad Sacramentum Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

Quid Attritio, ſeu Contritio imperfecta?

SUMMARIUM.

220 *Attritio quid?*
221 *Differt à contritione ratione motivi, &*
222 & 223. *Ratione effectus.*
224 *Nam licèt neceſſariò etiam concipi debeat ex motivo honeſto.*
225 *Et ſupernaturali.*
226 *Non tamen ex motivo charitatis.*
227 *Sed alio inferiori.*
228 Uſque ad nu. 230. *Attritionis motiva revocantur ad tria: ad* turpitudinem peccati: *ad* metum gehennæ, *ad* metum pœnarum.
230 *Et ultimatè reſolvitur in motivum ſpei Theologicæ.*
231 Uſque ad n. 234. *Ex metu pœnarum poſſumus deteſtari peccatum tripliciter.*
234 *Quid timor, & inde natus dolor, ſervilis, initialis, & filialis?*
235 & 236. *Qualiter omnis vera attritio ultimatè reſolvatur in contritionem, & amorem DEI ſuper omnia?*
237 & 238. *Quæ, & qualiter turpitudo peccati ſit motivum attritionis?*
239 *Qualiter metus gehennæ, & pœnarum ſupernaturalium?*
240 & 241. (*Solvitur objectio.*)
242 & 243. *Et qualiter metus pœnarum temporalium?*
244 *Applicatio practica illorum motivorum.* Uſque ad num. 249.
249 Uſque ad n. 257. *Formulæ contritionis, & attritionis.*

ASSERTIO.

219 *ATtritio eſt animi dolor, & deteſtatio peccati cum propoſito non peccandi de cætero ex motivo honeſto ſupernaturali: non tamen charitatis, ſed alio inferiori, ultimatè quidem, & principaliter ſpei Theologicæ, ac timoris oppoſiti: immediatè verò communiùs ex conſideratione turpitudinis, peccati, ac metu gehennæ, & pœnarum.* Eſt tota communiſſima, ut patebit explicatione fulta.

§. I. *Eſt animi dolor, & deteſtatio peccati, cum propoſito non peccandi de cætero.*

220 HÆc eſt ipſa definitio contritionis generatim ſumptæ ex Tridentino explicata ſuprà *q. 1. per totam*: adeoque ponitur hîc loco generis, in quo attritio convenit cum contritione perfecta hactenùs latè explicata: reliqua differentiam explicant. Differunt contritio perfecta, & imperfecta, ſeu attritio potiſſimùm in duobus, nimirùm ratione *motivi*, & ratione *effectus*.

221 I. *Ratione motivi.* Quia motivum formale proximum contritionis perfectæ eſt ipſum motivum charitatis, nimirùm ſumma Dei bonitas peccato offenſa. Contritio enim deteſtatur peccatum, quatenùs eſt offenſa Dei ſummi Boni ſuper omnia dilecti, motivo omnium perfectiſſimo: motivum verò formale proximum attritionis eſt aliud charitate inferius, uti ſpei, timoris, &c. de quibus mox.

II. In *ratione effectus.* Contritio enim ſe ſola peccatorem juſtificat, atque proximè diſponit ad gratiam ſanctificantem (etſi non ſine voto Sacramenti) unde & ſemper gratia formata, & dicta *contritio*, quòd ſola perfectè deleat, & conterat peccatum. Attritio verò ſe ſola non juſtificat, nec proximè diſponit ad gratiam ſanctificantem, ſed tantùm cum Sacramento reipſa ſuſcepto: unde hæc in peccatore extra Sacramentum ſemper informis manet ſine gratia: & ideo etiam dicta *attritio*, quod ſe ſola non deleat peccatum, ſed ſolùm ita diſponat, & velut *atterat*, ut per Sacramentum ſuperveniens remitti poſſit. 222

§. II. *Ex motivo honeſto, ſupernaturali, non tamen charitatis, ſed alio inferiori.*

HIc exprimitur differentia eſſentialis attritionis à contritione perfecta, quam, terminis ex hactenùs dictis jam patentibus, breviter explico, & applico. 223

I. Ex motivo honeſto.

QUamvis attritio ſit imperfecta contritio, debet tamen neceſſariò eſſe actus perfectus, honeſtus, & bonus moraliter, ideòque bono, honeſto, Deo placito motivo conceptus, alioquin non obtinebit remiſſionem. Ex communi Suarez *diſp. 5. ſect. 1.* Tannerus *diſp. 5. q. 6. n. 74.* alii paſſim. Ratio eſt: quia diſpoſitio per ſe ordinata ad remiſſionem peccatorum impetrandam non debet eſſe infecta ulla culpa etiam veniali. Ut ſi doleas ob motivum venialiter malum, v. g. de fornicatione commiſſa, quia ampliùs non potes te jactare caſtum, &c. (Alia eſt ratio voluntatis ſuſcipiendi Sacramentum: voluntas enim hæc non eſt propriè diſpoſitio, ſed tantùm conditio ad ſuſcipiendum Sacramentum, unde non obſtat, etiamſi ſit venialiter mala, v. g. ob vanam gloriam, ob reſpectus humanos &c.) Quòd ſi etiam doleres ex motivo mortaliter malo, v. g. ex timore merè ſervili pœnæ, inferni, ita ut aliàs ſimpliciter nolles dolere, ſed potiùs in peccatis pergere, erit actus non remiſſione, ſed novo inferno dignus, ut §. *ſeq.* declarabitur. 224

II. Ex motivo ſupernaturali.

QUaliter omnis contritio debeat eſſe ſupernaturalis, non tantùm ex parte principii, ſed etiam ex parte motivi ſupernaturalis, per fidem cogniti, nimirùm, aut ipſius Dei, aut alicujus ad Deum relati, jam generatim declaratum habet *ſect. 1. qu. 2. §. 2.* Et ſpeciatim magis declarabitur *hac qu. §. 4.* 225

III. Non tamen ipſius charitatis.

COmmuniſſima, & recepta eſt Sententia, attritionem à contritione differre principaliter ex parte motivi: quod contritio perfecta ſit ex motivo charitatis, non ſic attritio, ut §. *præcedenti* dictum, & apertiſſimè ſignificat Concilium Trid. *ſæpè citata ſeſſ. 14. c. 4.* ubi poſt explicatam contritionem charitate perfectam, ab hac diſtinctè loquens de attritione hujus motiva, non charitatis, ſed alia longè inferiora aſſignata dicens: *illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccati excludat cum ſpe veniæ &c.* Scio non paucos, maximè Scotiſtas, docere etiam attritionem debere aliquo modo ex charitate, & amore Dei procedere, idque non ſine fundamento in eodem Tridentino; ſed hoc commodiùs expedietur *qu. 3. ſeq.* & aliquid concedemus mox §. *ſeq.* 226

IV. Sed alio inferiori.

POſt motivum ergo, charitatis, ſcilicet Deum ſummum bonum ſuper omnia dilectum, & peccato offenſum, contritioni perfectæ proprium: omne aliud motivum honeſtum, ſupernaturale, fide cognitum, eſt motivum attritionis. Utpotè aut directè *ipſe Deus* peccato offenſus; ſed non ſub ratione ſummi boni, ſed ſub alia ratione particulari apprehenſus (utpotè ſupremi Domini, primi Principis, ſupremi Legiſlatoris, ſummi Benefactoris, ac maximè ſummè Juſti, aut Vindicis peccatorum &c.) *Aut aliquid relatum ad DEUM*, utpotè peccatum ipſum quatenus eſt injuria DEI, quatenùs eſt offenſa DEI ſub aliqua dictarum particulari ratione: quatenùs eſt contra cultum, reverentiam, obedientiam, gratitudinem Deo debitam: quatenùs eſt quid turpe coram Deo, privans animam gratia, Deoque exoſam reddit: quatenùs à conſecutione beatitudinis æternæ impe- 227

Digitized by Google

impedit, excludit, vel ſaltem retardat: quatenùs eſt inductivum æterni damni, ac pœnarum inferni; tandem etiam quatenùs eſt inductivum pœnarum temporalium à Deo oſtenſo propter peccata infligendarum, &c. Ita Suarez *cit. diſp.* 5. *ſect.* 2. Tannerus *cit. quæſt.* 6. *dub.* 10. alii communiter. Sub his enim enumeratis omnia alia excogitabilia facilè comprehenduntur, vel reducuntur. Inſuper facilioris memoriæ cauſa.

228 Omnia prædicta, & ad illa revocabilia attritionis motiva aptiſſimè revocantur ad duo, vel tria potiùs motiva aſſignata à Concilio Tridentino, Nam 1. *ad turpitudinem peccati* reducitur etiam, quod peccatum ſit injuria, vel offenſa Dei ſub quacunque ratione ſuprà poſita, irreverentia, inhonoratio, inobedientia, ingratitudo, &c. erga Deum. 2. Ad *metum gehennæ* ſpectat etiam, quòd excludat hominem à vita æterna, ac beatitudine (quæ eſt eſſentialis damnationis pœna damni) aut ſaltem impediat, & pœnis purgatorii excruciandum detineat. 3. Ad *metum pœnarum* ſpectat etiam conſideratio juſtitiæ, iræ, judiciorum divinorum, terrorum, flagellorum, vindictarum, quas Deus ob peccata ſolet immittere peccatoribus: & ſingulariter illarum, quas defacto peccator experitur, & patitur, ut ſunt morbi, infamia, inopia, aliaque mala à Deo ob peccata immiſſa, vel permiſſa, adeòque ſupernaturaliter per fidem apprehenſa, ut in gratiam rudiorum magis, & practicè declarabo ſ. 3.

229. ¶ Sed ais: intelligo ſatis hæc omnia eſſe immediata, & proxima motiva attritionis; ſed nimis multa ſunt: nonne ad unum aliquod principale, & ultimatum reduci poſſunt, ſicut eſt unicum contritionis motivum, ſcilicet charitatis &c. Et nonne jam audiviſti initio in ipſa theſi ſignanter dictum?

§. III. *Ultimatè, & principaliter ſpei Theologicæ, ac timoris oppoſiti.*

230. Sicut contritionis perfectæ motivum formale eſt motivum charitatis, ſcilicet DEUS, ut ſummum bonum in ſe, quem ſuper omnia amamus amore amicitiæ propter ipſius intrinſecam, infinitam, omnimodam bonitatem, & ideò deteſtamur ſuper omnia peccatum velut malum ipſi Deo, ejuſque infinitæ bonitatis offenſivum: atque ideò omnis contritio eſt actus charitatis, & virtualis ſaltem amor Dei, ut ſuo loco declaratum: ita motivum formale, principale, & ultimatum ſalutaris attritionis eſt motivum ſpei Theologicæ, ſcilicet idem ipſe Deus, ut ſummum Bonum noſtrum ſuper omnia amandus amore concupiſcentiæ ob bona futuræ, & præſentis vitæ ab eo ſperata, & timoris oppoſiti, quo nimirùm timemus eum, offendendo ejus erga nos bonitatem, benevolentiam, beneficientiam à nobis avertere: & ideò ex tali ſpe, & timore deteſtamur peccatum quatenùs eſt malum nobis apud DEUM, ipſumque Deum quodammodo nobis reddit malum, non in ſe, ſed in effectu erga nos, peccata noſtra malis pœnæ æternis, ac temporalibus puniendo: & ideò omnis ſalutaris attritio, ex quocunque dictorum immediato objecto, ſeu motivo concipiatur ultimatè eſt, & debet eſſe actus ſpei Theologicæ, ac timoris Dei. Ita in re omnes, quos legi, etſi in terminis non ita proponant. Ratio clara eſt: quia attritio omnis ſalutaris debet eſſe actus ſupernaturalis, adeòque alicujus virtutis ſupernaturalis, ac Theologicæ, atque non alterius, quàm ſpei Theologicæ, (non utique fidei, nec charitatis, ut ſupponimus) cùm debeat neceſſariò tendere in Deum, eſſe converſio ad Deum, animo ſibi reconciliandi Deum, *cum ſpe veniæ*, ut expreſsè addit Concilium Tridentinum loco allegato: ergo &c. Declaratur fundamentaliter. Omnis fuga mali continet implicitam ſaltem proſecutionem boni oppoſiti: ſicut è contrà omnis perſecutio boni involvit fugam oppoſiti mali: atqui omni ſalutaris attritio neceſſariò deteſtatur peccatum, ut eſt malum contra Deum, ejuſque offenſivum, idque in ordine ad reconciliandum nobis Deum, ejuſque amicitiam, & erga nos bonitatem reparandam cum certa ſpe veniæ: quippe quem nobis offenſum, & malum erga nos habere meritò timemus, & formidamus; ergo eò ipſo ſaltem implicitè, & ultimatè proſequimur, & amamus ipſum Deum, ut bonum: nondum quidem, ut ſummum Bonum in ſe amore amicitiæ, ſic enim dolor noſter eſſet perfecta contritio, ſed ut ſummum Bonum noſtrum amore concupiſcentiæ, quò nimirùm bona æterna, & temporalia ſperamus, & oppoſita mala timemus; & ſic erit actus attritionis, aliàs nunquam: ſic enim attritio non converteret ad Deum, & non aliàs; ut bene conſideranti liquebit: ergo tandem motivum principale ultimatum attritionis omnis ſalutaris eſt motivum ſpei Theologicæ, & timoris Dei, quocunque tamen motivo immediato in particulari ad attritionem movearis, ut applicanti patebit. Attritus deteſtaris, & doles peccatum ob ſuam *turpitudinem*, quatenùs injuria, offenſa, inobedientia, ingratitudo erga Deum: quare hoc? quia times, & fugis ob hæc habere Deum infenſum, & velut malum tibi: & nonne eo ipſo concupiſcis, & optas habere Deum pacatum, & bonum tibi? qui eſt amor concupiſcentiæ, & ſpei Theologicæ. Idque clariſſimum eſt, quando doles, & deteſtaris peccatum ex timore amittendi æternam beatitudinem, & metu damnationis, *gehennæ, & pœnarum*: nihil agis, niſi dolor, & timor tuus ſit actus ſpei Theologicæ, qua ſicut Deum tanquam nobis bonum concupiſcimus, maximè, & principaliter in beatitudine, & vita futura; & ſecundariò etiam in bonis vitæ præſentis ſalutaribus, ſic ejus formidamus indignationem, & pœnas inferendas præſertim ad alteram vitam ſpectantes, damnationis, Purgatorii; & ſecundariò etiam ſpectantes, ad vitam præſentem. Et hac ratione rectiſſimè dicitur attritionem omnem debere procedere ab amore DEI: nimirùm non perfecto, & amicitiæ, ut infrà videbimus: ſed ſaltem imperfecto, & concupiſcentiæ, ut modò declaratum. Quotieſcunque ergo tuus dolor, & timor ita principaliter reſolvitur in actum ſpei, & amoris ſaltem imperfecti, & concupiſcentiæ erga Deum, adeòque in motivum ſpei Theologicæ, ſecurus eſto, te veram ſupernaturalem attritionem habere, & rectè diſpoſitum ad Sacramentum Pœnitentiæ: aliàs non. Pro cujus pleniore intellectu nota, nos tripliciter poſſe dolere, & deteſtari peccatum ex metu, ſeu timore pœnarum.

231. I. Poteſt quis dolere, & deteſtari peccatum ex timore pœnarum remotè, & excitativè tantùm, ſeu tanquam ſub motivo remoto excitante ad evertendam malitiam peccati, illudque ſub hac, vel iſta ratione, ſeu motivo occurrente cognito deteſtandum. Atque ita ex timore pœnarum quarumvis etiam temporalium excitari ad pœnitentiam bonum eſt, & ſalutare: Ut apertè docent Tridentinum Seſſ. 6. c. 6. *Et dum peccatores ſe eſſe intelligentes, à juſtitiæ divinæ timore, quo utiliter concutiuntur, &c.* Ipſa verò deteſtatio peccati bona erit, vel melior, aut optima juxta perfectionem alterius motivi formalis, tali timore excitante, animadverſi, ſub quo fertur in peccatum. Atque hic eſt ordinarius modus, quo Deus pertrahit peccatores ad meliorem frugem, & ex tali timore excitante, ad conſiderandam, & ponderandam malitiam peccati non raro ad ipſam contritionem perfectam, & pœnitentiam perfectiſſimam pertingitur.

232. II. Poteſt quis dolere, & deteſtari peccatum ex timore pœnarum tanquam ſub motivo formali proximo, & finali ultimo præciſivo ſic, ut timor pœnarum ſit tota cauſa motiva finalis dolendi, ita ut ſic dolens ita ſit affectus, ipſeque dolor includat virtualiter hanc conditionalem: *Si non eſſent pœnæ æternæ, vel temporales, nollem dolere, & deteſtari peccatum.* Aut ſic: *ſum ita diſpoſitus, ut nunc ſeriò vellem non dolere de meis peccatis, ſed potius in eis complacere, & pergere, ſi non eſſet infernus.* Item: *nollem agere pœnitentiam, &c. niſi ſperarem æternam beatitudinem, &c.* Et talis dolor, & attritio nulla eſt, & peccaminoſa, ac novo inferno digna. *Nulla* attritio eſt: quia non avertit voluntatem abſolutè à peccato, ſeu tantùm conditionatè, ſi non eſſent pœnæ, ſi non eſſet infernus, ſi non Cœlum ſperarem, &c. imò includit actualem affectum ad peccatum, quod propter ſolam pœnam deteſtatur, alioquin actu nollet deteſtari, ſed complacere perſeverare in illo: nullus ergo hic (vides) actus ſpei, & amoris etiam imperfecti erga Deum: quippe, quem, ſi pœnæ non eſſent, vel beatitudo non ſperaretur, non curaret. 2. *Peccaminoſa, & novo inferno digna eſt hæc attritio*: quia Talis actu, & poſitivè pluris, ac magis æſtimat malum pœnæ ſibi formidatum, infernum v. g. aut bonum beatitudinis ſperatum, adeòque ſuum commodum ſeque ipſum perverſiſſimo ſui amore, quàm injuriam Deo illatam, offenſam DEI, reconciliationem cum ipſo, amicitiam Dei, ipſumque DEUM, ideòque ſuum commodum, ſeque ipſum veriſſimè, & poſitivè conſtituit ultimum finem. Quod enim poſitivè magis æſtimatur, quàm Deus, finis ultimus conſtituitur: quæ utique graviſſima eſt deordinatio, & injuria DEI ſummi boni.

233. III. Poteſt quis dolere, & deteſtari peccatum ex timore pœnarum, &c. tanquam ſub motivo formali proximo, ac non finali, ultimo, ac præciſivo, ſed actuali impulſivo tantùm: ſic, ut quis de facto moveatur, & impellatur ad dolendum, de factoque doleat, & deteſtetur peccatum propter pœnas æternas, ac temporales, quas timet, non tamen *ultimatè, & præciſivè*, ſeu propter finem ultimatum, & præciſum: non enim poſitivè ullo affectu actuali dicit: *Nollem dolere, vel deteſtari peccatum, vellem adhuc peccare, &c. niſi infernus v. gr. eſſet, niſi beatitudinem ſperarem, &c.* Sed ſolùm negativè dicit: *de facto moveor, & impellor, & non moverer, & impellerer modo ad dolendum, & deteſtandum peccatum, niſi pœnas illas timerem*: & quamvis ex vi hujus actus præciſè plùs timeat pœnam, quàm peccatum, &c. injuriam DEI, &c. plùs amet ſeipſum,

Digitized by Google

ſum, quàm DEUM, non tamen ſic, ut poſitivè etiam minùs timeat peccatum, quàm pęnam, minùs amet Deum, quàm cęlum: ſicut ita affectus in aliquo caſu potiùs eligeret peccatum, quàm pęnam, potiùs perderet DEUM, quàm Cęlum, &c. (Sicut in prioris caſu) abſit: ſed ſolùm negativè hìc, & nunc non timet magis peccatum, quàm pęnam; non magis amat DEUM, quàm Cęlum: quia nimirùm hìc & nunc aliud motivum perfectiùs dolendi, & deteſtandi peccatum non occurrit, quàm timor pęnæ, amor cęli, &c. Quæ tamen non ſunt motivum ultimum præciſivum, quia non præſcindit, & excludit alia motiva perfectiora dolendi, quin potiùs ita diſpoſitus eſt, ut ſi occurrerent menti alia perfectiora motiva, vel rationes deteſtandi peccatum, quatenùs eſt offenſa ſummi boni, &c. omninò etiam ſub illis motivis deteſtaretur peccatum, & jam plùs horreret peccatum, quàm pęnam quamcunque, plus amaret Deum, quàm cęlum, ac beatitudinem, vel quodcunque bonum creatum, &c. Quin etiam ſubinde dolet, ſe non moveri ab alio perfectiori motivo, quàm timore pęnarum: ut benè exprimit Gobat. *Alphab. Conſit. caſu* 4. *nu.* 67. 68. Et talis timor pęnarum bonus, honeſtus, ſanctus eſt, indeque conceptus dolor, & deteſtatio peccati vera, & ſalutaris attritio ſufficiens cum Sacramento ad remiſſionem peccatorum ſecundùm Concilium Trident. *cit.* Eſtque verus actus ſpei Theologicæ, qua ſicut honeſtè, & rectè amore concupiſcentiæ deſideramos beatitudinem, aliaque bona conſequi à Deo, eoque motivo impellimur ad benè agendum: ita rectè, & honeſtè timemus beatitudine privari, aliiſque pęnis æternis, vel temporalibus à DEO puniri, eoque timore ſalubriter movemur, & impellimur ad fugam, deteſtationem, dolorem peccatorum, adeòque attritionem ſalutarem. Tandem hic timor, & attritio inde concepta facilè reſolvitur in amorem, & contritionem perfectam: pro quo ulteriùs obſervandum eſt.

234 IV. Triplex communiter à Theologis diſtinguitur timor, & inde natus dolor de peccato: *Servilis*, *Initialis*, & *Filialis*. Timor, & dolor *ſervilis* dicitur, quo quis timet peccare, aut peccaſſe dolet ultimatè, & præciſè propter pęnam, infernum v. g. ita ut ſi infernus non eſſet, nollet timere, nec dolere, &c. Sed promptè peccaret, ut in peccato perſeveraret: & hic timor, & dolor nequam eſt, juxta dicta *num. II.* ſic dictus, quòd ſit *ſervorum*, ſeu mancipiorum proprius, qui plerumque ſua munia obeunt ex timore potiùs, quàm ullo in dominos amore. *Timor*, & dolor *Initialis* dicitur, quo quis etiam pęnis impulſus, & motus timet peccando offendere DEUM, aut dolet peccato ſe offendiſſe DEUM, eique reconciliari cupit, adeòque jam tendit in ipſum Deum aliquo amore ſaltem imperfecto concupiſcentiæ, & ſpei Theologicæ ut bonum ſibi, eoque jam ſic diſpoſitus eſt, ut etiamſi pęnæ non eſſent, adhuc timeret offendere, vel doleret offendiſſe Deum, dummodò aliud motivum adhuc timendi, vel dolendi occurreret: adeòque *initialiter*, (unde dictus Initialis) & inchoativè jam tendit, & facillimè aſſurgit in perfectum Dei amorem, veramque, ac perfectam contritionem: juxta illud Eccl. 25. 16. *Timor Dei initium dilectionis*. Proverb. 1. 7. *Timor Domini Principium ſapientiæ*. Atque in hoc initiali timore fundatur, & inde nato dolore de peccatis reipſa conſiſtit vera, ac ſalutaris attritio. Timor, & dolor *filialis* denique dicitur, quo quis nulla habita ratione pęnarum, timet offendere Deum ſummum bonum ſuper omnia diligendum, horret, & execratur, quidquid DEO adverſum, ac velut malum eſt, quod eſt omne, & ſolum peccatum. Et in hoc filiali dolore conſiſtit vera, & perfecta contritio, ut pluribus ſuo loco explicatum. Applica exemplo filii reſpectu Parentis offenſi.

Corollarium, & Animadverſio notabilis.

235 OMnis vera ſalutaris attritio diſpoſitivè, imò virtualiter, & implicite ſemper ultimate reſolvitur in contritionem perfectam, & amorem DEI ſuper omnia. 1. *diſpoſitivè*: quia attritus licèt immediate, & proxime doleat, & deteſtetur peccatum propter ejus turpitudinem coram Deo, propter metum gehennæ, & pęnarum, &c. quia tamen, ut dictum eſt, hoc actu jam tendit in Deum, cui reconciliari cupit, aliquo amore concupiſcentiæ, eo ipſo jam ſic diſpoſitus eſſe neceſſariò ſic debet eſſe diſpoſitus, ut ſi ei occurrat peccatum non tantùm eſſe malum nobis coram Deo, ob ejus turpitudinem, & pęnas meritas, ſed etiam eſſe malum ipſi Deo, ejuſque infinitæ bonitatis offenſivum, amicitiæ læſivum, &c. etiam ſub hoc motivo vel maxime doleret, & deteſtaretur peccatum, adeòque jam implicito ſaltem amore Dei ſuper omnia, evaderet perfectè contritus. 2. *Virtualiter*, & *implicite*: Quia omnis vera attritio ex natura actus, cum ſpe veniæ, vult, & intendit remiſſionem peccatorum ſuorum: ſed ſpes veniæ, & remiſſio peccatorum per ſe ordinatur ad reconciliationem divinæ amicitiæ; amicitia autem neceſſariò requirit amorem mutuum inter amicos; ergo attritus virtualiter, & implicite vult Dei amicitiam, Deumque amare amore amicitiæ, ergo ulteriùs, ſi ei proponatur DEUS, ut ſummum bonum ſuper omnia amandum, idque peccatis offenſum, & abalienatum, infallibiliter (moraliter loquendo) amabit Deum ſuper omnia, atque eo ſaltem implicito amore deteſtabitur peccatum: jam iterùm evadens perfectè contritus. Et hinc pro praxi mox dicam §. *ſeq.* Quòd quamvis Confeſſarii, penitentes vulgares, ac rudes, dum per ſe non præbent ſufficientia indicia veri doloris, ordinariè excitare debeant per motiva attritionis, his enim faciliùs, & efficaciùs moventur, & concutiuntur, quàm motivo contritionis perfectæ, ſemper tamen ultimate etiam dirigendi ſunt aliquo modo, & elevandi ad motivum contritionis perfectæ, ſcilicet charitatis, & amoris DEI.

§. IV. *Immediatè verò communiùs ex conſideratione turpitudinis peccati, ac metu gehennæ, & pænarum.*

HÆc tria motiva (ac velut ſpecies) attritionis exprimit 236
Concilium Tridentinum tanquam communiora, ac magis nota: ad quæ tamen omnia alia aſſignabilia commodè reducuntur, ut §. 2. *N. IV.* oſtenſum eſt. Jam hæc in particulari explicanda, & ad praxim applicanda ſunt.

I. Turpitudo peccati.

NOn utique turpitudo peccati naturalis, naturaliter co- 237
gnita, ac velut philoſophica, utpotè prout adverſatur naturæ rationali, rectæ rationi, lumini, ac honeſtati naturali, ſeu virtuti morali, quæ quatenùs inter limites naturæ comprehenditur, ad ſupernaturalem attritionem, ac pęnitentiam improportionata eſt: ſed turpitudo ſupernaturalis, ac Theologica, lumine fidei cognita, atque ad Deum relata: (ſcilicet, & quatenùs animam coram Deo deturpat, maculat, violat, ornatu gratiæ, ac meritis privat, Deo exoſam, à Deo averſam, ſervam peccati conſtituit, characterem beſtiæ imprimit: &c. Similia in Scripturis SS. paſſim poſita) eſt ſufficiens motivum ad ſupernaturalem attritionem, ac pęnitentiam, juxta communiſſimam DD. Ratio ex dictis manifeſta.

In particulari verò principaliſſima, & extrema peccati 238
turpitudo ſupernaturalis eſt, quatenùs eſt contra charitatem Deo debitam, offenſa ſummi Boni, & averſio à Deo ultimo fine *cui*, ſed motivum hoc charitatis eſt contritioni proprium. Attritionis autem motivo propria principalis turpitudo eſt, quatenùs eſt contra virtutem ſpei, & timoris Dei, & averſio à Deo ultimo fine *cujus*, & conſequenter omnis alia turpitudo deſumpta ex alia quacunque oppoſitione contra Deum, ac contra virtutes morales reſpicientes Deum, ut quatenùs continet injuriam, irreverentiam, inobedientiam, ingratitudinem, &c. contra reverentiam &c. Deo debitam. Addunt plurimi etiam turpitudinem, quam peccatum habet ex oppoſitione contra alias virtutes morales infuſas, etſi ex ſe Deum non reſpicientes, ut contra juſtitiam, temperantiam, caſtitatem, &c. Nam & hæc eſt turpitudo animam coram Deo detorpans, exoſamque reddens, eòque reſpectu ad Deum relata, per fidem ſupernaturaliter cognita. Quòd tamen negant alii, Scotiſtæ, maximè, ejuſmodi virtutes morales infuſas non admittentes: at ſaltem negare non poſſunt, oppoſitum eſſe probabiliſſimum.

II. Metus gehennæ, & pænarum ſupernaturalium.

EX Concilio Tridentino citato, ſine dubio ſufficiens mo- 239
tivum attritionis ſupernaturalis eſt timor inferni, ſeu damnationis æternæ ob peccatum incurrendæ: ad quem velut ſalutarem Chriſtus ipſe nos hortatur, Matth. 10. *Timete eum, qui poteſt, & animam, & corpus perdere in gehennam*. Idemque eſt de aliis pęnis ſupernaturalibus, ut ſi deteſtemur peccatum, quatenùs meretur pęnam damni, privationem beatitudinis, ac ſeparationem æternam à deſiderabili facie DEI, amiſſionem gratiæ, & meritorum, & reſpectivè pęnas purgatorii. Quia hæc omnia de ſe ſupernaturalia per fidem ſupernaturaliter cognoſcuntur, atque ad Deum offenſum neceſſariò referuntur: ideòque eorum timore deteſtans peccatum, in Deum tendit ſpe Theologica, ut ſuprà explicatum. Solùm hìc ſolvenda eſt celebris

O B J E C T I O.

QUi deteſtatur peccatum propter pęnam, infernum v. 240
g. ſimpliciter magis deteſtatur, fugit, & odit pęnam, quàm peccatum, & offenſam DEI, adeòque etiam minùs æſtimat ipſum Deum. *Quia propter quod unumquodque tale &c.* ſed hoc eſt inordinatum: ergo &c. Reſpondi-

Digitized by Google

diſtinguendo majorem. Si pęna ſit ratio deteſtandi præciſa, & ultimata, ſic, ut etiam poſitivè peccatum, offenſam, injuriam Dei, minùs malum, quàm pęnam æſtimet, ideòque præeligendum potiùs, quàm pęna, inferni &c. concedo majorem, & totum juxta dicta *num. II.* Si pęna ſit ratio deteſtandi peccatum proxima, & impulſiva tantùm. neg. maj. min. & conſeq. Sic enim non poſitive æſtimat peccatum, vel offenſam Dei minus malum, quàm pęnam: ſed ſolùm negative hic, & nunc non æſtimat peccatum majus malum, quàm pęnam defectu majoris, & altioris motivi ad deteſtandum nunc occurrentis; ut *numer. III.* explicatum: quod poſitive non eſt inordinatum, & vitioſum, ſed ad ſummum negative non eſt ſatis ordinatum, ac perfectum, facile tamen ordinabile, ac perfectibile, occurrente perfectiori deteſtandi motivo. Atque hinc jam corruit in ſpeciem difficillima.

241 Inſtantia. Qui deteſtatur peccatum propter infernum v.g. ſaltem non plùs odit peccatum, quàm infernum: ergo ex vi hujus actus, data optione potiùs eligeret peccatum, quàm infernum (eademque ratione quamvis aliam pęnam) hoc ſine dubio eſt inordinatum, & inferno digniſſimum: ergo &c. Reſp. Negando *conſequentiam*. In hoc enim caſu planè metaphyſico attritus vi hujus attritionis non eligeret infernum: tamen etiam non eligeret, & deberet non eligere peccatum, quare vel ceſſaret ab eligendo utrovis, vel neceſſite (metaphyſica, & imaginaria tantùm) urgente deberet recurrere ad altius motivum, ſcilicet charitatis Dei, & propter illud eligere, & pati potiùs infernum (à fortiori quamcunque aliam pęnam temporalem, quàm peccatum, exemplo magnorum Sanctorum, qui in effectu ita elegerunt. quapropter in omni caſu dabili ſufficit, ut ex vi metus inferni, vel pęnarum homo deteſtetur omne prorſus peccatum mortale, nec poſſit cùm efficaci ejuſmodi timore affectus ullius peccati mortalis conſiſtere, cùm repugnet ex metu pœnæ peccatum abſolutè fugere, & ſimul per peccatum ejuſdem pęnæ meritorium perpetratum, vel incurrere periculum illius.

III. Metus pœnarum temporalium.

242 NUllæ pęnæ temporales naturaliter tantùm cognitæ, vel apprehenſæ, ſine ulla relatione ad DEUM, prout nimirùm naturaliter eveniunt, ac vel naturali connexione, vel humana ordinatione ad peccatum conſequuntur, ut ſunt morbi, infamia, damna, ſupplicia: ſed benè pęnæ temporales, ſeu mala temporalia ſupernaturaliter cognita, & apprehenſa per fidem, atque ad DEUM relata, nimirùm tanquam à Deo peccatis offenſo, juſtoque ſcelerum vindice immiſſa, vel permiſſa, immittenda, vel permittenda, ſunt motivum ſufficiens attritionis ſupernaturalis ad Sacramentum ſufficientis: atque adeò dolor de peccato, quatenùs ob id offenſus DEUS immittit, vel immittet pęnas temporales (morbos, bella, peſtes, &c.) eſt vera attritio ſupernaturalis ſufficiens ad Sacramentum pęnitentiæ. Ita jam ſatis communis Sententia DD. Suarez toties *citatus*. Coninch. *hic diſp.* 4. *n.* 29. Arriaga *d.* 11. *n.* 3. Lugo *diſp.* 5. *nu.* 150. Tambur. *opuſc. Confeſſ. l.* 1. *c.* 1. & licitè, ac optimè Caſpar Hurtadus *hic diſp.* 6. *diffic.* 5. & indubitatum cenſet Gob. *Alphab. Conſit. caſu* 3. *n.* 47. Favet, imò potiùs urget Concilium Trident. *ſeſſ.* 14. *c.* 4. inter motiva ſalutaris attritionis indiſtinctè ponens *metum pœnarum*, utique in Deum relatarum, & adjungit exemplum Ninivitarum dicens: *Hoc enim timore* (ſcilicet ſubverſionis urbis à Jona prædictæ pœnæ temporalis) *utiliter concuſſi Ninivitæ plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & miſericordiam à Domino impetrarunt*. Ratio eſt, quia talis timor pęnarum ſine dubio abſterret, avertitque à peccato, & convertit ad juſtum peccatorum vindicem Deum reconciliandum, ideòque ſuppoſita fide, qua ad DEUM referuntur, eſt actus ſpei Theologicæ, quo homo generaliter (etſi primariò in beatitudine) in omnibus etiam temporalibus, bonum ſibi concupiſcit, & ſperat à DEO. Secùs, omnia ſunt de pęnis temporalibus naturaliter cognitis, & evenientibus. Exemplis rem declaro.

243 Jacet ægrotus, dolet, ingemiſcit, deteſtatur præteritos exceſſus, & intemperantias: adulter deprehenſus, & infamatus, utique dolet, & deteſtatur commiſſum adulterium: fur, vel latro comprehenſus, torturas, & ſupplicium expectans, non fictè deplorat, dolet, & execratur patrata furta, & latrocinia &c. Hi tales, ſi pęnas ſuas apprehendant merè naturaliter, quatenùs, ſcilicet naturaliter ad exceſſus temperantiæ ſequuntur morbi, chyragra, calculus, &c. ad commiſſum adulterium infamia: ad furta, vel latrocinia debitum ſupplicium &c. & nullo modo ad Deum referunt, nihil agunt; vanus dolor, ſicut vana motiva. Attritio enim vera debet eſſe cum aliquo reſpectu ad DEUM & converſi ad DEUM &c. At hic nullus ad DEUM reſpectus, vel relatio; converſio ad DEUM nulla, ſed neque averſio à peccato ſimpliciter, ſed ſecundùm quid tantùm, quatenùs nunc nocet. Ceſſet malum, & periculum præſens, redibitur in antiquam ſylvam. At verò hi tales, ſi pęnas ſuas apprehendant ſupernaturaliter, atque ad Deum referant, tanquam à DEO juſtiſſimo vindice peccatorum ſuorum immiſſas, vel permiſſas, pęnæ iſtæ erunt ſufficiens motivum omninò ad veram ſupernaturalem attritionem: ſic enim verè dolent, & deteſtantur peccata ſua, ut offenſam DEI, ac propter Deum juſtè per tales pęnas peccata ſua caſtigantem ſibi reconciliandum. Quòd quidem Confeſſarius facile intelliget, ſi pęnitens pęnas ſuas manifeſtè ad Deum referat v. g. dicens: *doleo de peccatis meis, quia agnoſco propter illa Deum offenſum me ſic viſitare, punire &c.* aut quando dolet propter pęnas, quæ nullam naturalem, vel humanam habent connexionem cum peccatis commiſſis: v. g. *Doleo de peccatis propter iſta mala tempora, bella, peſtem, ſterilitatem &c.* Tunc enim ſignum eſt, eum pęnas iſtas per fidem referre ad Deum peccatorum vindicem, tanquam flagella divinæ juſtitiæ. Semper tamen Confeſſarius, ſi commoditas adſit, conetur talem pęnitentem diſponere, & inducere ad altius, & ſupernaturalius motivum ſaltem attritionis, v. g. dicendo: Ah! graviùs longè peccatis noſtris offenditur bonus Deus, quàm ut propter iſtas pęnas, & mala temporalia tantùm dolere debeamus. Æternam damnationem meretur peccator, æterna beatitudine privari, æternùm à Deo ſeparari ſummo, & infinito Bono! &c. propter hæc, quæſo, doleamus, has autem temporales plagas potiùs tanquam peccatorum medicinas à miſericordi DEO cum gratiarum actione acceptemus, ut iis emendati temporaliter potiùs caſtigemur, quàm ſuppliciis deputemur æternis, &c.

IV. Applicatio practica dictorum motivorum Attritionis.

244 COnfeſſarius pęnitentem gravia peccata confeſſum, tandem more ſolito interrogans, an doleat ex toto corde, quòd ejuſmodi peccatis tam gravibus offenderit optimum, & dilectum Dominum Deum noſtrum, ſummum Bonum noſtrum, maximum Benefactorem, &c. Si nihil audiat, niſi frigidum, ſemivolens, ſemivolenſque *ita*, abſque ullo ſigno interni doloris, ac deteſtationis peccati, ſtatim proponat ei, & ei benè inculcet aliquod motivum attritionis, ex dictis opportunum juxta conditionem perſonæ, ac qualitatem delictorum, ultimatè ſemper ſuaviter ad aliquem, ſaltem imperfectum DEI amorem, & agnitionem divinæ bonitatis erga ſe, hoc ſequenti, vel ſimili modo: ego rem nudè, & ſimpliciter propono in gratiam Tyronum ſimpliciorum. Docti hinc tranſeant.

I. TURPITUDO PECCATI, *pro honeſtis, verecundis*; quæſo te, mi bone, &c. rem tam fœdam, talem nequitiam auſuſne fuiſſes patrare coram hominibus, coram tuo Parente, tuo Domino, tuo Marito, tuo Principe &c. Nunquid non? Et nonne ſcis, ſeu firmiſſimè credis Deum ubique & omnibus intimè præſentem; omnia etiam occultiſſima, & intima clarè intueri, & nihil magis horrere, abominari, ac punire, quàm peccatum? Quomodo ergo tam fœdam rem auſus es patrare coram oculis Dei, divinæ ſupremæ Majeſtatis, ſupremi Domini tui, Judicis tui ſummi, ac optimi Parentis tui, Benefactoris, Creatoris, Redemptoris tui, Amantiſſimi, imò ſummi Boni tui, quòd ſemper ſuper omnia amare, ei ſervire, & in omni actione placere omni ſtudio debuiſſes? Nonne pudendum? nonne ſummè dolendum offendiſſe tam turpiter ſuper omnia amabilem DEUM? &c.

II. METUS GEHENNÆ, *pro quibuslibet, maximè Timoratioribus*. Quæſo te, mi bone, dilecte &c. ſi pro certo ſciviſſes, debere te pro tali peccato patrato vivum comburi, aut lento igne aſſari, an fuiſſes auſus committere coram hominibus; præſertim coram Magiſtratu, Judice, Principe? Et nonne certiſſimò credis Deum quodlibet peccatum mortale, præſertim tam grave, tam fœdum, tam atrox juſtiſſimè punire æterno igne infernali? Et quid ſi juſtiſſimè jam feciſſet? quid ſi in hoc ſtatu cum tantis ſceleribus mori permiſiſſet, ubi nunc eſſes? Jam aliquot diebus, menſibus, annis tot, & tot arderes in inferno, in ſtagno bullente ſulphure, & pice, arſurus ita per omnem æternitatem. Ardent jam centenis, & pluribus annis, qui longè minùs peccaverunt, quàm tu. Sed optimus, & miſericordiſſimus Pater, & Deus tuus amantiſſimus pepercit dilectæ ſibi animæ tuæ, ſpatium, & opportunitatem optimam ad pęnitendum, ſuamque gratiam, & amicitiam recuperandam, tandemque æternam beatitudinem obtinendam indulſit. Eja ergo age ſeriò, ex intimo corde dole offendiſſe tam bonum, amantiſſimum, amabiliſſimum Deum ne tentes ampliùs, &c.

III. METUS POENARUM *pro honeſtioribus, præſertim tempore morbi, infortunii, adverſitatis privatæ, vel publicæ*. Ecce ipſe morbus iſte, calamitas hæc, hoc infortunium, hæc bella, peſtis, fames, ſterilitas, quæſo, nonne ſunt 246

mani-

manifeſtæ pęnæ ab offenſo DEO, juſto Judice inflictæ propter peccata noſtra? Quid vult optimus, miſericordiſſimus Deus? Vultne nos perdere, à facie ſua abjicere? Nullo modo, *Vivo ego, dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, ſed ut magis convertatur, & vivat*. Vult benigniſſimus Deus, & Pater nos a peccatis abſterrere: & quos beneficiis, & proſperitate apud ſe tenere non poteſt, ſaltem adverſitatibus, & flagellis ad ſe trahere, & quaſi vi ad cęlum compellere: ad ſummum vult nos hic paterne punire, ut æternum poſſit parcere &c. Nonne ergo ex toto corde dolendum tam graviter offendiſſe, tam bonum, ac amabilem DEUM? nonne adverſitates iſtæ in aliquam ſatisfactionem pro peccatis gratanter acceptandæ, patienter ſuſtinendæ? &c.

247 IV. METUS POENARUM *item pro ſceleratis valdè inſipidis, & inſenſatis*. Quæſo te, pro hiſce tam horrendis ſceleribus, ſcis, quid pęnæ ſpectaret apud humanum Magiſtratum, & Judicium? Gladius, furca, rogus, rota &c. Et putaſne Deum non poſſe punire peccata tua (ſi omninò æterna non apprehendis, vel curas) etiam pęnis, & ſuppliciis temporalibus? Non putas poſſe manifeſta facere mundo ſcelera tua, & publicare, confundere, carnifici tradere, aliis mille modis anima, & corpore perdere, perire ſinere? &c. Non fecit, tempus, & occaſionem indulſit: uno ſerio ex corde de peccatis contra ipſum commiſſis dolore, tibi peccata dimittere, & ambobus expanſis brachiis in gratiam ſuam recipere paratus, quod tui ſimilibus pluribus non facit. Agnoſce infinitam ejus in te bonitatem, & miſericordiam. Sit tibi intimus cordis dolor tam amabilem miſericordem Deum, ac Patrem tam horrende offendiſſe, contempſiſſe, irritaſſe, & tamen adhuc tam amanter parcere paratum. Pænitet ergo, dum tempus habes: *ne ſubitò veniat ira illius, & in tempore vindictæ diſperdat te, &c.*

248 ¶ Inquies. Jam ſatis fusè explicata eſt contritio, & attritio: ſed quis omnia memoria retineat? Ergo pro coronide, & compendio

Da breviſſimas, & faciles formulas contritionis, & attritionis.

249 C*ontritio cum propoſito explicito*. Pęnitet me intimè de peccatis meis propter Deum ſummè bonum à me offenſum, quem ſuper omnia diligo, & propono firmiter cum divina gratia non ampliùs peccare mortaliter.

250 *Breviùs cum propoſito implicito*. Doleo & pœnitet me peccaſſe, quia feci contra te DEUS meus ſummè bone, quem toto corde meo amo.

251 *Attritio cum propoſito explicito*. Dolet, & pœnitet me de peccatis meis; quia per illa anima mea coram Deo deturpatur: & propter illa Deus me beatitudine excludere, æternum damnare, aliiſque malis etiam temporalibus affligere poteſt. O magnum tempus vitam emendandi! Quòd mi DEUS ſeriò propono. Breviùs *cum propoſito implicito*. Dolet, & diſplicet me peccaſſe, propter bona, quibus me Deus privare, & mala, quibus me punire poteſt.

252 *Contritio Attritioni mixta*. O bone DEUS, ob fædiſſima peccata mea coram divina tua Maieſtate patrata, juſtiſſime me omni momento damnare poſſes, dudumque potuiſſes, aliiſque pœnis graviſſimis punire! non feciſti, nec facis adhuc, nempè quia chara, & pretioſa eſt tibi anima mea, & tu infinitè bonus es: & ego, heu! reddidi tibi mala pro bonis. An ſic deinceps? Ah! non ampliùs in æternum. Amo te, mi DEUS, cupioque amare in æternum. Amen. Vide Tambur. & Gobat toties *citat.*

QUÆSTIO II.

Qualis dolor requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ?

SUMMARIUM.

253 Uſque ad n. 258. *Ad Sacramentum pœnitentiæ non tantum* fructuoſè.

258 Uſque ad n. 263. *Sed etiam ad* validè *ſnſcipiendum, requiritur attritio* formalis, tupernaturalis, efficax, & univerſalis *reſpectu mortalium*.

263 Uſque ad n. 266. *Unde Sacramentum Pœnitentiæ nunquam poteſt eſſe validum, & informe.*

ASSERTIO.

253 A*D Sacramentum Pœnitentiæ requiritur dolor, & deteſtatio peccati formalis, ſupernaturalis, efficax, & univerſalis reſpectu mortalium; idque non tantùm ad fructuosè, ſed etiam ad validè ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ: ut proinde hoc Sacramentum defectu doloris nunquam poſſit eſſe validum, & informe*: ſcilicet ſine effectu gratiæ: & juſtificatione peccatoris.

§. I. *Requiritur dolor formalis, ſupernaturalis, efficax, & univerſalis reſpectu mortalium.* remiſſive.

HÆ qualitates ſingulæ probatæ, & explicatæ ſuprà de contritione generatim ſumpta *ſect. 2. q. 2. per totam.* 254
Hic tamen attritioni, & Sacramento Pęnitentiæ ſpeciales ſunt applicandæ.

§. II. Idque non tantùm ad fructuosè ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ.

I. CErtiſſimum eſt, ad Sacramentum Pœnitentiæ fru- 255
ctuosè ſuſcipiendum, ſcilicet cum effectu gratiæ ſacramentalis, remiſſione peccatorum, ac juſtificatione, requiri attritionem ſic qualificatam, *formalem ſupernaturalem, efficacem, & univerſalem reſpectu mortalium*, adeo ut moraliter peccet, qui in Sacramento ſcienter non adhiberet dolorem ſic qualificatum per omnia, ſed vel virtualem tantùm, vel naturalem, vel inefficacem, vel particularem tantùm, non ad omnia mortalia ſe extendentem. Ratio *ibid. q.* 2. ſparſim dicta, breviter in uno collata eſt. Quia ſi adhiberet 1. dolorem ſolùm virtualem, vel implicitum v. g. in amore Dei, in voluntate, & deſiderio ſuſcipiendi Sacramentum &c. ut minimùm peccabit contra Tridentinum, tam clarè exigens attritionem à ſe definitam, & dolorem formalem. 2. Si naturalem tantùm, adferret medium inutile, & improportionatum ad juſtificationem juxta dict. *ib.* §. 2. 3. Si dolorem inefficacem, ſeu nolleitatem tantùm non peccandi, ſimpliciter non ſe averteret à peccato, nec excluderet voluntatem peccandi, ut latiùs patebit *ſeq. ſect.* de propoſito requiſito. 4. Si dolorem particularem tantùm de uno, aut altero mortali, non de omnibus, rurſus non excluderet voluntatem non peccandi quoad cætera peccata, de quibus non dolet: ſicque ſemper obicem opponeret gratiæ ſanctificanti: ergo &c. Jam vero cùm nimis notum ſit in aliis, plus requiri ad fructuosè, & licitè ſuſcipiendum Sacramentum, quàm ut ſolùm validè ſuſcipiatur.

II. Quæſtio principalis eſt, an attritio ſic qualificata per 256
omnia, requiratur etiam ad validè ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ? 1. Negativam tenent varii Doctores, & ad valorem Sacramenti hujus docent ſufficere attritionem, vel dolorem ſolùm virtualem implicitum, ſcilicet voluntatem, & deſiderium ſuſcipiendi hoc Sacramentum, Sylveſter, Roſella, Angelus, alii apud Tannerum *hic diſp.* 5. *q.* 6. *n.* 72. & quoad venialia probabile cenſent Præpoſitus, & Tannerus *De Confeſſ. l.* 1. *cap.* 3. §. 1. 2. Sufficere attritionem, & dolorem naturalem tantùm, ſcilicet ob pœnas naturales peccatorum conceptum, docent præcipui Thomiſtæ, Cajetanus, Victoria, Canus, Ledeſma, & antiqui plerique, ipſe Navarrus *Man. c.* 9. *num.* 13. Henriquez, alii cum Filliucio *hic tract.* 7. *num.* 154. (Sed ſine dubio plerique intelligunt pœnas naturales ſupernaturaliter cognitas ut à Deo immittendas in ſenſu à nobis qu. præced. conceſſo.) 3. Sufficere dolorem inefficacem, ſcilicet diſplicentiam quamcunque peccati, cum nolleitate peccandi, ſeu velleitate non peccandi de cætero, docuerunt iidem Cajetanus, Victoria, Ledeſma, alii apud Suarez *hic diſp.* 20. *ſect.* 4. Contra quos ſpecialiùs agemus *ſect. ſeq.* 4. Sufficere dolorem particularem tantùm de aliquibus peccatis, etſi, inculpabiliter tamen, non extenderet ſe ad omnia alia mortalia, docuerunt, & etiamnum docent multò plures mox infrà allegandi, nec omninò abſurdè, & improbabiliter, ut patebit.

III. Hi ergo Doctores conſequenter docent: quòd ſicut 257
alia Sacramenta poſſunt eſſe, & de facto, heu! nimis ſæpè ſunt informia, ac infructuoſa, ſcilicet ſine forma, gratia, & fructu Sacramentali ob defectum diſpoſitionis requiſitæ, v. gr. ſtatus gratiæ, & tamen valida: ita etiam Sacramentum pœnitentiæ poſſit eſſe validum, & tamen informe, & infructuoſum ex defectu doloris, quando ſcilicet inculpabiliter non eſſet formalis, ſed tantùm virtualis, naturalis, aut inefficax tantùm (quæ tamen tria capita jam poſt Tridentinum communiter rejiciuntur ab omnibus) aut quando inculpabiliter non eſt univerſalis ſe extendens ad omnia mortalia. Exempli gr. Titius vera, formali, ſupernaturali, & efficaci attritione de uno, vel altero mortali à ſe commiſſo dolet ſub motivo ſupernaturali quidem, ſed non univerſali, & communi omnibus peccatis mortalibus, ſed ſpeciali, & proprio iſti tantùm peccatum mortali, v. g. de homicidio commiſſo, quòd violaverit ipſum ſupremum jus DEI in vitam, & mortem hominum: de peccato luxuriæ, quòd ita fædè, & brutaliter deturparit ſe coram oculis divinæ majeſtatis: de peccato muto, quòd infandum illud nefas mereatur igne, & ſulphure è Cœlo plecti exemplo Sodomitarum. At non dolet ſimul de aliis, vel aliquo alio mortali peccato commiſſo, v. g. blaſphemia, perjurio, furto, odio proximi, &c. idque ſemper inculpabiliter, ſive quia eorum aliorum peccatorum non meminit, ſive quia non credit eſſe mortalia, ſive quia illa tacens ex juſta cauſa invincibiliter credit ſe non teneri hic, & nunc dolere, niſi de peccatis, quæ actu confitetur, & abſolvitur.

Digitized by Google

vitus. In hoc, & ſimili caſu Sacramentum ſine dubio erit informe, & infructuoſum, cùm unum peccatum mortale non poſſit remitti ſine alio, & nullum peccatum remitatur ſine pœnitentia ſaltem virtualiter ſe ad illud extendente: quod hic non fit. Attamen Sacramentum fore validum, ipſamque Confeſſionem Sacramentalem eſſe validam, cùm adſit verus dolor ſupernaturalis, & efficax cum propoſito emendandi, & confeſſio formaliter integra (vide quàm probabiliter) docent graviſſimi DD. D. Thomas *in 4. d. 17. qu. 3.* Thomiſtæ communiter, & plures Recentiores, inter quos Mei, Suarez *hic d. 20. ſect. 5.* Card. de Lugo *diſput. 14. ſect. 6. & 7.* Gob. *Alphab. Conſit. Caſu 7. n. 177.* alii moderni paſſim.

IV. Hinc conſequenter iidem DD. concedunt neceſſarium non eſſe, ut pœnitens ita confeſſus, ſine alio defectu, niſi doloris ita dimidiati, & reſtricti ad quædam, & non extenſi ad reliqua omnia mortalia, agnito poſteà errore, illa peccata confeſſa cum ſic reſtricto dolore iterùm confiteatur (cùm jam validè confeſſa, & clavibus Eccleſiæ in Sacramento valido ſubjecta ſint,) ſed tantùm reliqua, ad quæ ſe dolor ille non extendebat. Quin inſuper validè probabiliter juxta hos DD. Sacramentum ſic validum, licèt tunc informe ſuſceptum, ablato obice, vel per contritionem perfectam de omnibus peccatis elicitam, vel per Sacramentum cum attritione univerſali, reviviſcet, & conferet ſuum effectum. Eſt Sententia ſemper mihi viſa probabiliſſima, eſtque favorabilis, & Confeſſariis, & Pœnitentibus eximens ipſos à variis ſcrupulis ex inſufficientia doloris in præteritis Confeſſionibus. Nihilominùs ego cum Pilato, *quod ſcripſi, ſcripſi.*

§. III. *Etiam ad validè ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ.*

258 REquiritur attritio, ſeu dolor *formalis, ſupernaturalis, efficax, & univerſalis reſpectu mortalium*, adeò ut ſive quis ſcienter, & culpabiliter adferat dolorem non ſic per omnia qualificatum, & ſpeciatim non univerſalem ad omnia mortalia ſe extendentem, ſed particularem tantùm, juxta dicta, ipſum Sacramentum, ſicut infructuoſum, ita etiam invalidum ſit, & nullum: ut proinde Sacramentum Pœnitentiæ nunquam poſſit eſſe validum, quin ſimul ſit fructuoſum. Ita communiter DD. tum Scotiſtarum cum Herincx *hic diſp. 2. q. 3. n. 2.* tum Recentiorum cum Vaſquez, Coninch. Fagundez, aliis plurimis.

259 I. Probatur Ratione. Dolor eſt pars hujus Sacramenti per ſe inſtituti ad remiſſionem peccatorum; ergo minimè conveniens eſt ad ejus valorem ſufficere, & aſſumere aliquem dolorem, niſi illum, qui ſimul ad remiſſionem peccatorum diſponens, ſufficiens ſit ad Sacramentum etiam fructuoſè conferendum, & ſuſcipiendum: qualis eſt ſolus dolor *formalis, ſupernaturalis, efficax*, (de quibus tribus poſt Concilium Tridentinum vix ambigendi locus eſt) atque etiam *univerſalis* reſpectu mortalium, ut agnoſcunt Adverſarii. Deinde mirum maximum eſſet (quis credat?) Chriſtum inſtituiſſe, & aſſumpſiſſe partem hujus Sacramenti validè conferendi, quæ ſcienter nunquam poſſet adhiberi ſine ſacrilegio, imò & nullitate Sacramenti: at certum eſt apud omnes, nunquam ſcienter poſſe adhiberi dolorem non formalem, non ſupernaturalem, non efficacem, atque etiam non univerſalem reſpectu omnium mortalium, ſine ſacrilegio, imò & nullitate Sacramenti: ut agnoſcunt, & profitentur DD. oppoſitæ Sententiæ: ergo &c. Et certè in aliis Sacramentis ad valorem non plùs requiritur in immemore, vel ignorante: ergo ſi dolor virtualis, &c. & ſpeciatim ille particularis ſufficit ad valorem Sacramenti in ignorante, vel immemore, deberet etiam ſufficere in immemore, vel ſciente qualitatem ſui doloris; aut contrà ſi non in hoc, neque in iſto contra ipſos Adverſarios.

260 II. Probatur efficaciter ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. c. 3. & 4.* ubi pleniſſimè naturam hujus Sacramenti explicans, omninò nullum agnoſcit dolorem pro hoc Sacramento, niſi illum, qui diſponit ad remiſſionem peccatorum, ac juſtificationem, eoque ipſo ſufficientem, ac neceſſarium ad hoc Sacramentum etiam validè ſuſcipiendum. Nam *c. 3.* cùm docuiſſet actus Pœnitentis, contritionem, & confeſſionem eſſe partes, & quaſi materiam hujus Sacramenti, utique validè ſuſcipiendi, mox diſertè explicat eatenùs eſſe partes, & materiam hujus Sacramenti, *quatenus requiritur ad plenam, & perfectam remiſſionem peccatorum.* textum deſcriptum habes *ſuprà c. 5. n. 20. fine* Et clariùs *c. 4.* Contritionem generatim definiens eſſe dolorem, ac deteſtationem peccati, &c. ac dividens in perfectam, & imperfectam, quæ attritio dicitur, utramque dicit diſponere ad juſtificationem, illam quidem etiam ſine, hanc verò cum Sacramento: textum partim habes *qu. præced.* §. 2. & pleniùs habebis *q. ſeq.* §. 2. ergo ſecundùm Trident. ſolùm attritio, vel dolor diſponens, ac ſufficiens ad juſtificationem eſt pars, & quaſi materia hujus Sacramenti, & nullus alius: atqui talis eſt ſolus dolor *formalis, ſupernaturalis, efficax, & univerſalis reſpectu mortalium omnium commiſſorum*: ergo talis, & non alius requiritur etiam ad valorem, & eſſentiam hujus Sacramenti.

III. Dicunt 1. Non debere videri mirum, quòd Concilium non meminerit alicujus alterius doloris, quàm ſufficientis ad juſtificationem, eò quòd ad inſtitutum ejus non pertineret de alio dolore tractare, quàm de illo, qui ex obligatione eſt adhibendus, ut Sacramentum ſuſcipiatur cum fructu: cùm talis dolor ſine dubio ſufficiat ad eſſentiam, & valorem Sacramenti. 2. Quamvis ergo dolor, qui cum hoc Sacramento ſufficiens eſt ad gratiam diſpoſitio, poſſit, & debeat eſſe pars materialis hujus Sacramenti, non apparet tamen, cur nequeat aliquis dolor, qui non ſufficit ad gratiam, ſufficere, ut ſit pars Sacramenti validi, utpotè ſatis conſtituens confeſſionem in eſſe accuſationis doloroſæ, & ſacramentalis: ut ſpecialiter fit in caſu, quo dolor verus ſupernaturalis, & efficax inculpatè ſe non extenderet ad omnia mortalia, juxta dicta §. *præced.* 3. Imò de facto poteſt eſſe dolor neceſſarius ad Juſtificationem, qui tamen non poſſit eſſe pars Sacramenti Pœnitentiæ, ut ſi quis doleat de peccato commiſſo ante Baptiſmum ſine fructu, bona fide, cum obice ſuſceptum: cur non è contra aliquis dolor non ſufficiens ad juſtificationem poſſit eſſe pars Sacramenti? 261

IV. Contra ad 1. R. Concilium non tantùm fructum, ſed eſſentiam, & valorem Sacramenti Pœnitentiæ plenè explicare, & tamen non agnoſcere alium dolorem, quàm ſufficientem ad juſtificationem pro parte Sacramenti: quare nec nos agnoſcere debemus. Ad 2. *Reſp.* Satis apparere cur non poſſit: tum ab authoritate negativa Concilii: tum ob rationes *N. I.* poſitas, cum Adverſarii nullas rationes efficaces in contrarium adferant. Ad 3. negatur conſequentia, & paritas. Agitur enim hic de dolore circa materiam remotam tantùm Sacramenti Pœnitentiæ, quale non eſt peccatum ante baptiſma commiſſum. Eſt quidem verum, talem in confeſſione debere elicere dolorem univerſalem etiam de illo peccato ante Baptiſmum commiſſo ad impetrandam juſtificationem: cùm tamen idem ſit indiviſibilis actus, adhuc verum manet, quod nullus dolor ſit pars Sacramenti, quin idem ſit ſufficiens ad effectum diſpoſitio: eſto non ſit pars Sacramenti eatenùs, quatenus ad culpam ante Baptiſmum commiſſam ſe extendit; Et hinc tandem eluceſcit, quòd 262

§. IV. *Sacramentum Pœnitentiæ nunquam poſſit eſſe validum, & informe.*

I. NOn ex defectu doloris. Quia non poteſt eſſe dolor ſufficiens ad valorem hujus Sacramenti, qui non ſimul ſit ſufficiens ad effectum, & fructum Sacramenti, nempe ſolus dolor *formalis, ſupernaturalis, & univerſalis reſpectu omnium mortalium*: ut §. *præced.* clarè probatum. *Et ſpecialiter:* Dolor ille particularis de uno, vel altero peccato ſub motivo particulari proprio tali peccato ut §. 2. *nr. 1.* ſpecificatum: aut eſt verus ſupernaturalis actu ſpei Theologicæ, vel timoris oppoſiti, vera converſio ad Deum, cum ſeria intentione ſe reconciliandi Deo, ac ſpe veniæ, aut non eſt talis: ſi non eſt talis, iterùm liquidò Sacramentum erit nullum. Si eſt talis, eo ipſo implicitè erit dolor univerſalis, & extendens ſe ad omne peccatum mortale: non quidem ex vi illius motivi particularis tali peccato proprii, ut benè ſupponitur; ſed ex vi motivi ultimati, & principalis ſpei, timoris, quod motivum neceſſariò ſe extendit ad omne peccatum mortale, tanquam quid repugnans ſpei remiſſionis, ac reconciliationis cum Deo, ac proinde ita hominem diſponit, ut ſi recordaretur alterius peccati mortalis à ſe commiſſi, neceſſariò etiam de eo doleret, idque deteſtaretur tanquam repugnans ſuæ ſpei, vel timori: ac per hoc conſequenter talis dolor, quatenùs ſic ultimatè univerſalis eſt, erit quoque ſufficiens ad fructuoſè ſuſcipiendum Sacramentum. 263

II. *Non ex defectu Confeſſionis.* Aut enim Confeſſio, cum debito dolore hactenus deſcripto, eſt integra formaliter ſcilicet cum voluntate confitendi omnia, quæ hic, & nunc debet, aut non eſt: ſi ſic; Confeſſio erit valida, & fructuoſa: ſi ſecùs, neutrum erit. Caſum tamen in contrarium admittunt Henriquez, Nugnus, alii cum Gob. *Alphab. Conſit. Caſu 7. num. 180.* Si quis cogitans quidem omnia confiteri, attamen per mortalem negligentiam ſe non ſufficienter examinans omittat unum, & alterum peccatum mortale, & confitens hanc ſuam negligentiam non advertat: tunc confeſſionem fore validam, ſed informem. Sed caſus redit ad priorem. Aut enim confitens dolet de omnibus peccatis ſuis generali dolore, etiam ſe ad illam negligentiam commiſſam extendente aut non: Si ſic, iterùm valida, & fructuoſa, ſeu formata erit Confeſſio (cum onere tamen poſteà, ſi occurat, confitendi illam mortalem negligentiam, & peccata omiſſa.) ſi non, neutrum erit. 264

III. *Neque ex defectu abſolutionis*, ut omnes fatentur, Aut enim profertur cum debita poteſtate, & intentione ſuper ſubjectum capax, aut non: ſi ſic valida, & formata, ſeu cum effectu erit; ſi non, neutrum erit. At quid ſi quis jam per- 265

Digitized by Google

perfectè attritus, & confeſſus ante abſolutionem de novo peccet mortaliter (quod ſanè utinam eſſet impoſſibile,) nonne abſolutio cadens ſuper priorem dolorem, & confeſſionem legitimam valida erit, ac ratione novi obicis peccati mortalis, & informis, & infructuoſa? ergo &c. R. non erit valida ſimpliciter, ſed tantùm ſuiſſet valida, ſi novum peccatum non interveniſſet. De facto ſimpliciter eſt invalida, quia de hoc novo peccato non habetur dolor, nec ſit confeſſio, adeoque deeſt & debita contritio, & confeſſionis integritas ad valorem requiſita.

266 IV. At nunquid omnia alia Sacramenta poſſunt eſſe valida, & informia ex defectu diſpoſitionis, ut proh! nimis notum, & cur non etiam Sacramentum Pœnitentiæ? R. ideo non: quia in aliis Sacramentis nulla diſpoſitio ſubſtantialiter eſt pars eſſentialis ipſius Sacramenti, ideo in ejus defectu Sacramenta manent valida: at in Sacramento Pœnitentiæ diſpoſitio certa ſubjecti, ſcilicet dolor debitus, & confeſſio, ſunt pars eſſentialis, aut certè quaſi materialis (aut in Scotiſtarum ſententia, ſaltem conditio prævia neceſſariò actu requiſita,) ideò in ejus diſpoſitionis defectu non poteſt conſiſtere validum Sacramentum Pœnitentiæ.

QUÆSTIO III.

Qualis dolor ſufficiat ad Sacramentum Pœnitentiæ?

SUMMARIUM.

268 *Ad Sacramentum pœnitentiæ non requiritur contritio perfecta,*
269 & 270 (*Objecta ſolvuntur.*)
271 & 272 *Sed ſufficit attritio vera,*
273 & 274 *Etiam cognita.*
275 *Non tamen æſtimata tantùm.*
276 *Etiam invincibiliter.*
277 Uſque ad n. 280. *Qualiter Sacramentum pœnitentiæ faciat ex attrito contritum?*

ASSERTIO.

267 *AD Sacramentum Pœnitentiæ validè, & fructuosè ſuſcipiendum non requiritur contritio perfecta, ſed ſufficit attritio vera, etiam cognita, & non æſtimata contritio. non autem ſufficit attritio æſtimata tantùm etiam invincibiliter, licèt hæc a novo peccato excuſet.* Eſt tota communiſſima contra paucos, in aliquibus diſſentientes, ut patebit.

§. I. Non requiritur Contritio perfecta.

268 COmmuniſſima, & omnium *§. ſeq.* citandorum. Ratio abundans eſt: Quia Sacramentum Pœnitentiæ (ſicut & Baptiſmi) per ſe inſtitutum eſt ad conferendam gratiam primam, qua homo reducitur a morte peccati ad vitam gratiæ: idque facit ex opere operato per ipſam abſolutionem Sacramentalem, hoc enim per ſe ſignificat forma abſolutionis: *Ego te abſolvo a peccatis tuis:* unde & dicitur Sacramentum mortuorum: ergo contra naturam, & finem inſtitutionis hujus Sacramenti eſt requirere contritionem perfectam, qua per ſe priùs deleantur peccata. Alioquin plura ſequerentur maxima inconvenientia. Utpotè 1. Sacramentum Pœnitentiæ non haberet aliam vim ad conferendam gratiam primam, quàm Sacramenta vivorum: deberet enim confitens ſemper neceſſariò eſſe in ſtatu gratiæ, antequam recipiat abſolutionem, ſicut quando ſuſcipiat Sacramentum vivorum v. g. Euchariſtiam, Sacrum Ordinem, &c. Sicque 2. deberet pœnitens ſemper credere ſe habere finem, antequam adhiberet medium: ideſt: ſe habere remiſſionem peccatorum, antequam recipiat Sacramentum Pœnitentiæ, quod ipſum tamen eſt medium per ſe inſtitutum ad remiſſionem peccatorum: ipſeq; judex Sacramentalis deberet exiſtimare, reum ſemper eſſe liberatum priùs a peccato, a quo tamen ipſe deberet eum liberare per ſententiam abſolutionis: ſicque ulteriùs. 3. Nulla remaneret Sacerdotibus Poteſtas clavium ad remittenda peccata quoad culpam, quippè quæ per contritionem perfectam antecadenter ſemper remiſſa; nunquam remitterentur per poteſtatem clavium. Nec obſtat, quòd abſolutio cadat ſuper peccata jam antè remiſſa. debet tamen ſaltem vim habere ea remittendi, ſi adhuc adeſſent: quænam enim alioquin eſſet remittendi vis? 4. Denique (ut alibi iterato inſinuatum) ſic Chriſtus non inſtituiſſet novum, & facilius peccati remedium, ſed ſolùm priori medio contritionis (qua ſola juſtificabantur Veteres) addidiſſet novum ſanè grave onus confitendi peccata, remanente eadem neceſſitate contritionis, pejoremque feciſſet conditionem Chriſtianorum, quàm Veterum, quod planè alienum eſt a ſuavitate, & utilitate legis Evangelicæ. Accedit tandem principalis probatio ex Tridentino, ſufficere attritionem. *§. ſeq.*

Objicies 1. Poſt inſtitutum Sacramentum Pœnitentiæ, 269
adhuc ſacra Scriptura requirit pœnitentiam internam ad remiſſionem peccatorum: ſed ubicunque Scriptura loquitur de pœnitentia ad remiſſionem peccatorum requiſita, intelligitur de contritione perfecta: ergo &c. 2. Contritio perfecta eſt juris naturalis: ſed lex Evangelica non mutavit, ſed potiùs perficit jus, & legem naturalem: ergo &c. 3. Ad fructuosè ſaltem ſuſcipiendum Sacramentum requiritur, ut dignè ſuſcipiatur. ſed exiſtens in mortali non dignè ſuſcipit: ergo prærequiritur ſemper contritio perfecta priùs deletiva peccati. 4. Principaliter: Concilium Tridentinum ſeſſ. 6. c. 6. agens de diſpoſitione requiſita ad ſuſceptionem Baptiſmi, ſatis clarè videtur requirere pœnitentiam procedentem ex amore Dei, qualis eſt tantùm contritio perfecta: ſic enim loquitur: *Et dum peccatores ſe eſſe intelligentes, a juſtitiæ divinæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad conſiderandam Dei miſericordiam ſe convertentes, in ſpem eriguntur, fidentes Deum propter Chriſtum ſibi propitium fore, illumque tanquam omnis juſtitiæ fontem* diligere incipiunt: *ac propterea moventur adverſus peccata per odium aliquod, & deteſtationem, hoc eſt, per eam Pœnitentiam, quam ante Baptiſmum agi oportet.* Sic Concilium. Atqui Sacramentum Pœnitentiæ, etiam mortuorum, non minorem pœnitentiam admittit, quàm Baptiſmus: ergo requirit pœnitentiam ex amore procedentem, adeoque contritionem perfectam. Fateor argumentum minimè contemnendum, neceſſariò tamen cum eodem Concilio mox allegando concordandum.

Reſp. ad 1. diſtinguendo minorem. Intelligitur de contri- 270
tione perfecta extra Sacramentum, concedo: cum Sacramento, nego minorem, & conſequentiam, ob mox dicenda *§.* 2. Ad 2. diſtinguo majorem. Contritio eſt juris naturalis, quando non eſt aliud medium deſtruendi peccatum: concedo majorem. Quando eſt aliud medium ordinatum: nego majorem, & conſequentiam ob dicta *ſuprà Sect. præced. q. 2. & 3. §. 1.* Ad 3. negatur minor, quoad Sacramenta mortuorum Baptiſmi, & Pœnitentiæ, quæ per ſe inſtituta ſunt ad vivificandum hominem ſpiritualiter mortuum, adeoque per ſe admittere debet ſpiritualiter mortuum, ſeu cum peccato accedentem ad recipiendam vitam ſpiritualem gratiæ, dummodo ad hoc aliunde ſatis diſpoſitum. Ad 4. R. facilè, Concilium requirere pœnitentiam producentem ex dilectione, non poſſe intelligere dilectionem perfectam, ſeu amorem Dei ſuper omnia determinatè ob dicta, & dicenda: ſed indeterminatè, aut ut dilectionem illam perfectam charitatis actum, aut dilectionem ſaltem imperfectam, ſeu amorem concupiſcentiæ, actum ſpei, qualem in omni ſalutari pœnitentia, etiam attritione includi latè oſtendi ſuprà *qu.* 1. *§.* 3. Et dato Concilium intelligere perfectam dilectionem Dei: dic ly *præcedere* non afficere determinatè ultimum, quod præceſſit, ſcilicet *diligere incipiunt*, ſed referri ad omnia præcedentia disjunctim: ut ſenſus Concilii ſit, oportere agi pœnitentiam, vel ex amore, vel ex ſpe, vel ex timore ſalutari, quem præmiſerat: 1. *divinæ juſtitiæ timorem, quo utiliter concutiuntur.* 2. *In ſpem eriguntur.* 3. *Diligere incipiunt; ac PROPTEREA moventur &c.* Intellige, non propter omnia ſimul (quod puto nec Adverſarios aſſerere) ſed propter quodlibet eorum, vel timorem, vel ſpem, vel amorem.

§. II. *Sufficit attritio vera.*

ITa communiſſima DD. cum D. Thoma, Scoto, & poſt 271
Trident. ferè omnium. Sic enim perſpicuè ſatis docet Concilium Tridentinum ſeſſ. 14. c. 4. dicens: *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati conſideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipitur, ſi voluntatem peccandi excludat cum ſpe veniæ, declarat non ſolùm non facere hominem hypocritam, & magis peccatorem; verùm etiam donum Dei eſſe, & Spiritus ſancti impulſum, non adhuc quidem inhabitantis, ſed tantùm moventis, quo pœnitens adjutus viam ſibi ad juſtitiam parat. Et quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem perducere peccatorem nequeat: tamen ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam DISPONIT.*

Sic Concilium expreſsè loquens de diſpoſitione ad gratiam proxima, non remota tantùm. Nam attritio etiam extra Sacramentum eſt diſpoſitio ad gratiam remota: & tamen negat eam diſponere extra Sacramentum, ſed tantùm cum Sacramento, utique proximè. Deinde ſtatuit diſcrimen inter Attritionem, & Contritionem perfectam, quòd hæc poſſit diſponere ad gratiam ſine Sacramento realiter ſuſcepto, utique proximè per ſe: attritio autem diſponat ſolùm cùm Sacramento, utique etiam proximè per ſe, & ſine Contritione perfecta. Atque hinc infert Concilium, quòd hæretici falsò calumnientur Catholicos Scriptores, quaſi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ abſque bono motu ſuſcipientium gratiam conferre, quod nunquam Eccleſia DEI docuit, aut ſenſit. Sic Concilium ibidem. Ni-

miùm

Google

mirùm quia gratia non confertur ſine motu ſaltem attritionis, quem ſupra docuerat eſſe bonum, & ſalutarem: Quare dubitandum minimè eſt, validam eſſe confeſſionem factam cum hoc actu doloris, ac deteſtationis. O maledicta peccata! quibus animam meam gratia divina privavi, & pœnis æternis addixi, ait Leſſ. *in Auctuario V. Confeſſio Caſu* 1. Hanc ſententiam meritò Recentiores communiter, Leſſius, Dicaſtillus, alii cum Lugo *diſp.* 5. *n.* 137. vocant certam, & oppoſitam improbabilem, quamvis eam pro vera habuerint plures inſignes DD. maximè ante Tridentinum ſcribentes, eamque etiam in articulo mortis poſſe practicari, diximus ſuprà *Sect. præced. q.* 1.

§. III. *Sufficit attritio vera etiam cognita, &c.*

273 NOn requiritur, ut verè attritus æſtimet ſe eſſe contritum, aut credat ſuum dolorem eſſe contritionem perfectam. Ita (contra Sotum, Victoriam, Gabr. alios quoſdam) communiſſima cum D. Thoma *q.* 80. *ar.* 4. Ratio eſt: quia Concilium ſuprà dogmaticè loquens, abſolutè, & ſimpliciter dicit attritionem cum Sacramento diſponere ad gratiam: ergo ſufficit attritio etiam cognita ut talis, quando ſcilicet vel pœnitens ſcit ſe eſſe attritum tantùm, nec requiritur, ut falsò æſtimetur, vel credatur eſſe contritio: nam & vera cognitio actus de ſe ſufficiens ad Sacramenti valorem, & effectum non poteſt impedire valorem, & effectum Sacramenti, & falſa exiſtimatio aliquem actum eſſe, quod reipſa non eſt, non poteſt ipſum facere medium juſtificationis, aut partem Sacramenti, ſi à parte rei ex ſe non ſit. Et per ſe abſurdum videtur diſpoſitionem ad gratiam, valorem, & effectum Sacramenti referre ad humanam æſtimationem erroneam, ac falſum judicium. Deinde adhuc ſequeretur, quòd confitens ante abſolutionem ſemper deberet (falsò ſaltem) exiſtimare, & credere ſe eſſe in ſtatu gratiæ, ſicque ſe habere finem, & effectum ante medium adhibitum &c. prout *ſuprà N. I.* de vera contritione non neceſſaria oſtenſum eſt.

274 Hinc peccator confitens ſciens ſe tantùm eſſe attritum, juſtè poteſt abſolutionem petere, & Confeſſarius tenetur eam dare: quia hæc Sententia modò practicè certa eſt, ut proinde Sacramentum non exponatur morali periculo nullitatis, aut carendi ſuo effectu. Quanquam Doctores rectè moneant, tam peccatorem, quàm Confeſſarium debere conari ad excitandam contritionem perfectam, præſertim in extremis, ut quàm fieri poteſt, ſecuriſſimè, & fructuoſiſſimè provideatur, & Sacramento, & ſaluti. Cæterùm attritio vera, ſed æſtimata contritio, etſi non requiratur neceſſario, ſine dubio tamen ſufficit ad valorem, & effectum hujus Sacramenti, non obſtante illa falſa exiſtimatione eſſe contritionem veram: quia qui reipſa habet diſpoſitionem requiſitam ad gratiam, adeòque ad hoc Sacramentum validè & fructuosè ſuſcipiendum, re ipſa validè, & fructuosè illud ſuſcipit: ſed attritio vera de ſe eſt ſufficiens diſpoſitio ad gratiam, &c. nec quicquam poteſt impedire judicium illud erroneum eſſe contritionem, quominùs vera attritio maneat diſpoſitio ſufficiens ad gratiam, & Sacramentum hoc ritè ſuſcipiendum: ergo &c. Idemque dicendum eſſet de eo, qui haberet veram attritionem requiſitam, erroneè tamen crederet non eſſe attritionem, nec contritionem, ignorans ſcilicet talem actum ad hoc Sacramentum requiri, quales ſine dubio ſunt rudes multi, ſi aliunde defectus non ſit, validè, & fructuosè ſuſcipit Sacramentum: Secùs eſt de eo, qui ſciret talem actum requiri, & crederet ſe non habere, talis utique ex Conſcientia erronea, nulliter, & ſacrilegè Sacramentum ſuſciperet.

§. IV. *Non ſufficit attritio æſtimata tantùm, etiam invincibiliter.*

275 TAm ad validam ſcilicet, quàm ad fructuoſam ſuſceptionem Sacramenti Pœnitentiæ requiritur attritio vera re ipſa exiſtens, & non ſufficit attritio æſtimata, ſeu putata tantùm etiam invincibiliter. Quoad fructuoſam ſuſceptionem eſt omnium: quoad validam, eſt communis DD. *q. præced.* §. 4. nominatorum. Eadem enim eſt ratio hìc, & ibi. Ratio eſt: quia Concilium Tridentinum citatum, ſicut & Florentinum in Decreto unionis &c. quando ad hoc Sacramentum requirit contritionem, vel attritionem, tanquam partem materialem, & diſpoſitionem neceſſariam, ſine dubio loquuntur de vera attritione, & non æſtimata, vel putata tantùm, nam attritio putata tantùm ſimpliciter non eſt attritio, ſicut homo pictus non eſt homo ſimpliciter. Nec talis attritio putata, (v. g. inefficax, naturalis tantùm &c.) eſt donum Dei, vel Spiritus Sancti impulſus, nec concipitur ex veris motivis ſuprà explicatis, nec habet alias conditiones, & perfectiones, quas Concilium Tridentinum attribuit attritioni: ergo ad hoc Sacramentum tam validè, quàm fructuosè ſuſcipiendum non ſufficit attritio æſtimata, vel putata tantùm, ſed vera reipſa ſubſiſtens requiritur. Concilium enim eodem modo loquitur de attritione requiſita ad valorem Sacramenti, & de ea requiſita ad Sacramenti effectum, nec agnoſcit illum dolorem ſufficientem ad valorem hujus Sacramenti, niſi illum, qui ſufficiat ad ejus effectum, qui ſcilicet ſit ſufficiens diſpoſitio ad gratiam ſanctificantem, ut *q. præced.* oſtenſum eſt.

Dixi, æſtimata etiam *invincibiliter*. Nam attritio æſtimata vincibiliter, quæ ſcilicet ex ignorantia, vel errore vincibili, & culpabili putatur eſſe attritio, cùm non ſit, ſine dubio nec ad validam nec fructuoſam, ſed neque licitam ſuſceptionem Sacramenti ſufficit, cùm culpabiliter non ponat materiam proximam debitam Sacramenti, adeòque novo peccato mortali, & fructum, & valorem Sacramenti everrit. Attritio verò invincibiliter, ex errore, vel ignorantia invincibili, & inculpabili putata attritio, cùm non ſit, etſi ipſa, & valorem, & fructum tollat Sacramenti, ſufficit tamen ad licitam ſuſceptionem Sacramenti, excuſatque à novo peccato, cùm actus ex vi ignorantiæ invincibili procedens ſimpliciter ſit involuntarius: & conſequenter ex eo, quòd invincibiliter ignoret hanc priorem confeſſionem ſuam fuiſſe invalidam, deinceps durante hac ignorantia, ceſſat obligatio eadem peccata ſic confeſſa denuò confitendi, cùm bona fide invincibiliter credatur præceptum ea confitendi jam eſſe impletum: & per ſequentem confeſſionem cum debito dolore validè facta delentur illa peccata per accidens: alioquin certè nullus eſſet ſecurus in conſcientia: at verò, ſi quando ceſſaret illa ignorantia, & innoteſceret defectus veræ attritionis, & doloris in priori confeſſione, jam obligatio eadem peccata denuò confitendi, & legitimè clavibus ſubjiciendi reviviſceret in communi Sententia, ſed de hoc fortè mitiùs *capite ſequenti* in quæſtione, quando confeſſio invalida repetenda ſit. Ex dictis hactenùs ſequitur

Corollarium, *Qualiter Sacramentum Pœnitentiæ faciat ex attrito contritum?*

I. VErum eſt ſolùm æquivalenter, & in effectu, quatenùs nimirùm attritio cum Sacramento habet, & exerit eandem vim delendi peccata, ac contritio perfecta per ſe ſola, ſicque homo attritus, accedente Sacramento, dicitur ex attrito fieri contritus in effectu æquivalenti remiſſionis peccatorum, ac gratiæ ſanctificantis: imò etiam quoad ethymologiam nominis: quatenùs ſic per attritionem perfectè *conteruntur*, ac delentur peccata, ſicut per contritionem: inſuper etiam quoad habitum, quia recipit habitum charitatis; qui idem eſt habitus contritionis, ac deteſtationis peccatorum propter Deum ſummum bonum offenſum: ut doctè obſervat noſter reverendiſſimus Herincx *d.* 2. *q.* 3. *n.* 46. 277

II. Non ergo dictum illud vulgare debet intelligi entitativè quoad actum ipſum, quaſi actus attritionis fiat per Sacramentum actus contritionis propriè dictæ, quod eſt impoſſibile, cùm hi ſint actus planè diverſi ſpeciei: qui licèt ſimul jungi poſſint, & ſibi ſuccedere in eodem ſubjecto, & ſic attritus fieri contritus, unus tamen non mutatur in alterum, nec attritio fit contritio, ſicut quando calidum fit frigidum, calor non fit, nec poteſt fieri frigus. Hinc Scotus *in* 4. *d.* 14. *qu.* 2. *n.* 15. dicens, eundem actum attritionis invariatum fieri contritionem, non accipit attritionem, & contritionem prout modò accipimus, ſed actum doloris, quatenùs præcedit infuſionem gratiæ, vocat attritionem; quatenùs verò formatur habitu gratiæ, & charitatis, vocat contritionem, ut ex contextu patet. 278

III. Neque etiam dictum illud intelligi poteſt, quaſi peccator attritus, accedente Sacramento, vi abſolutionis infallibiliter eliciat contritionem: hoc enim abſque ullo fundamento dicitur, & militat contra experientiam apertam; & repugnat intentioni Concilii Tridentini adſcribentis vim diſponendi ad gratiam attritionis cum Sacramento, ſecluſa contritione perfectam: nec ullatenùs locum habere poſſet in moribundo attrito, ſenſibus deſtituto. 279

IV. At quid, ſi attritioni ſub certo motivo excitatæ ſupervenait, & jungatur amor DEI ſuper omnia, rectène dicetur ea attritio juncta amori fieri contritio? affirmat Suarez *d.* 5. *ſect.* 3. ſed rectiùs negatur eodem enim motivo manente, manet idem actus, & non fit alius. Hoc tamen concedendum eſt, tunc attritionem junctam amori, magis fieri idoneam ad juſtificationem. 280

QUÆSTIO IV.

Quando eliciendus eſt Dolor in Sacramento Pœnitentiæ?

SUMMARIUM.

281 & 282 *Dolor neceſſariò debet aliquo modo jungi Confeſſioni.*

283 *Non quidem phyſicè,*

284 & 285 *Sed moraliter.*
286 *Conſultò, & utiliſſimè præmittitur Confeſſioni:*
287 *Non tamen ita immediatè, ut adhuc actu duret tempore confeſſionis.*
288 *Debet tamen neceſſariò aliquo modo virtualiter ad confeſſionem eſſe relatus,*
289 (*Licèt id negent alii,*)
290 *Et non revocatus.*
291 *An, ſi heri dolui, & hodie occurrat novum peccatum, eliciendus ſit novus dolor?*
292 Uſq; ad n. 296. *Dolor non neceſſariò præmittitur confeſſioni, ſed etiam poſtponi poteſt.*
296 *Modò ad eam referatur, eamque informet.*
297 *Neceſſariò tamen habendus eſt ante terminum abſolutionis, ſeu formæ eſſentialis.*
298 Uſq; ad n. 302. *An poſt datam abſolutionem, ſuper oblita, & repetenda, repetendus ſit Dolor? Caſus varii.*

Aſſertio.

281 D*Olor contritionis, ſeu attritionis neceſſariò debet jungi Confeſſioni Sacramentali, non phyſicè, ſed moraliter, ea compunctione, ſimultate, ac ordine, qualis neceſſaria eſt, & ſufficit ad unum actum judicialem: conſultò, & utiliſſimè præmittitur confeſſioni, at non neceſſariò, ſed etiam rectè poſtponitur, dummodò ad eam referatur, eamque informet: Neceſſariò tamen habendus ante terminum formæ, ſeu abſolutionis eſſentialis, quanquam etiam poſt illam ad aliqua oblita, vel repetita ſe extendere poſſit, ideoque non neceſſariò repetendus ſit.* Tota ferè communis, ut patebit.

§. I. *Neceſſariò debet aliquo modo jungi Confeſſioni, &c.*

282 I. CErtum apud omnes. Quia partes eſſentiales cujuſque Sacramenti debent aliquo modo ſaltem moraliter inter ſe uniri, & coexiſtere compoſitum enim ſeu naturale, ſeu artificiale, vel morale non ſubſiſtit, niſi ex partibus aliquo modo, vel phyſicè, vel moraliter unitis, vel coexiſtentibus: atqui contritio, & confeſſio ſunt partes eſſentiales, vel certè quaſi materiales Sacramenti pœnitentiæ per abſolutionem perficiendi: ergo debent aliquo modò phyſicè, vel moraliter inter ſe, & cum abſolutione conjungi. Et quamvis in aliquo ſenſu verum ſit, contritionem, ſeu dolorem debere phyſicè conjugi cum confeſſione, eamq; natura priorem eſſe; quatenùs Confeſſio Sacramentalis, & materia proxima Sacramenti pœnitentiæ eſt, ut §. 3. explicabo. Abſolutè tamen dicimus.

283 II. Dolor non debet neceſſariò phyſicè conjungi cum ipſa confeſſione, ſeu narratione peccatorum. *Omnes*. Ratio clara eſt: quia nulla lex præcipit illam phyſicam, & realem conjunctionem doloris cum narratione peccatorum: & eſſet onus moraliter illis impoſſibile, qui habent permulta peccata narranda ex memoria: & interim laborant debilitate aliqua cerebri, ſunt obnoxii perturbationi, timori, &c. tales enim omittent magnam, & facilè dimidiam partem ſuorum ſcelerum, ſi debeant eſſe ſolliciti, ut ſimul realiter, actualiter, & formaliter doleant ſemper, cùm ſingula enunciant. Vide dicta *ſect. præced. q.* 2. §. 3. *de univerſalitate doloris*.

284 III. Sufficit ergo conjunctio moralis: atque ut hæ duæ partes cenſeantur moraliter unitæ, ſimulque exiſtere, ſufficit ea conjunctio, ſimultas, ac ordo, qui requiritur, & ſufficit ad unum actum judicialem, ut optimè explicat Dicaſtillus *de Sacramentis diſp.* 1. *dub.* 6. Ratio eſt: quia abſolutio fit eſſentialiter per modum judicii, quod nequit ſubſiſtere ſine confeſſione delictorum, & dolore manifeſto Judicii: & utroque moraliter adhuc exiſtente, ſi autem tam confeſſio, quàm doloris manifeſtatio adhuc moraliter exiſtant, poterit fieri ſententia judicialis, aliàs non: ergo talis conjunctio requiritur, & ſufficit. Quanto autem tempore, & quomodo poſſit Dolor vel præcedere, vel ſubſequi Confeſſionem, dicetur *§.* 3. & 4.

285 IV. Sed neque requiritur, licèt utile ſit, ut Dolor virtualiter referatur ad Confeſſionem, tanquam cauſam motivam, ut ſcilicet ex propoſito, & effectu Confeſſionis faciendæ moveatur, & impellatur ad hunc dolorem eliciendum. Ut contra Bonacinam, & plures alios, ex communi docet Lugo *de Pœnit. d.* 14. *n.* 39. Gob. *Caſu* 6. *n.* 155. Ratio eſt: quia neque Concilium Tridentinum toties *cit. ſeſſ.* 14. *cap.* 4. nec ulla alia Lex id exigit. Non ergo neceſſe eſt, ut pœnitens dicat: *Quia volo jam confiteri, ideo debeo dolere, & doleo de peccatis meis.* Sed ſufficit, ſi dicas: *doleo ſummoperè, quòd optimum Deum meum tam graviter offenderim, ergo pro aliqua ſatisfactione, & tantò certiori reconciliatione paulò poſt confitebor, &c.* Imò hic ſecundus modus procedendi, quo quis ſtimulatus dolore de peccatis accingit ſe ad Confeſſionem, perfectior, & nobilior eſt, quàm primus, quo elicitur Dolor ſtimulante propoſito confitendi, ut ſapienter obſervat Lugo *cit. n.* 40. Et hinc porrò dicimus:

§. II. *Dolor conſultò, & utiliſſimè præmittitur Confeſſioni.*

I. O*Mnes unanimiter.* Sic enim tota actio erit Sacramentalis, ipſa Confeſſio actu doloroſa, ipſeque Dolor per Confeſſionem, ſeu manifeſtationem peccatorum fit ſenſibilis Sacerdoti, ac perceptibilis, nam hæc manifeſtatio peccatorum in Confeſſionali habetur inter Chriſtianos æquè pro ſigno manifeſtativo doloris, atque eſt tunſio pectoris, ac prolatio horum verborum: *Doleo ex animo, quòd Deum offenderim.* Abſque autem prævio ejuſmodi dolore, Confeſſio ſæpè erit nuda materialis, & quaſi hiſtorica narratio. Denique deinceps multa occurrere, impedire, turbare, diſtrahere poſſunt, ut dolor omninò omittatur. Et rectè addit Laym. *lib.* 2. *tract.* 6. *cap.* 4. *num.* 4. dicens. Quamobrem pro majori ſecuritate conſuetum, & conſultum eſt præmittere Confeſſionem generalem, ut ſi ante dolor ex generali motivo conceptus non erat, ſaltem nunc concipiatur. Sic ille. At incidenter non vanè quæres, an illa recitatio prævia *Confiteor, mea culpa, tunſio pectoris*, poſſit eſſe Confeſſario ſufficiens ſignum manifeſtativum doloris interni ſufficientis ad abſolutionem, ſic ut poſt narrata peccata, nullo alio doloris ſigno edito, vel petito abſolvere poſſit? Reſp. Certè regulariter non eſſe ſufficiens ſignum in iis, maximè pueris, qui ex mera conſuetudine ſine attentione, vel reflexione ad ſenſum verborum, eo modo, quo miniſtrantes ad Miſſam ſolent, deblaterant, vel deproperant, à quibus communiſſimè aliud ſignum doloris petere debebit Confeſſarius. Contrà autem omninò ſufficiens ſignum doloris in Religioſis, aliiſque perſonis gravibus, & honeſtis, qui ea vocis moderatione, ac pectoris tunſione utuntur, ut apparet, id fieri ex ſerio interno doloris, ac Pœnitudinis affectu, ſingulariter advertit Gobat *cit. num.* 143. & *num. ſeq.* addens ſe ſemel reſolviſſe non eſſe habendum ſcrupulum de ſufficientia doloris cuidam Religioſo, qui dubitans, an in Confeſſione elicuerit dolorem: certò tamen cum reflexione dixit, *mea culpa &c.* pectuſque tutundit: qui enim ex animo dicit, in tali occaſione præſertim, *Mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa, &c.* non ſolùm fatetur, ſed etiam habet diſplicentiam illius, eamque non ex naturali, ſed ſupernaturali motivo. 286

II. Neceſſe tamen non eſt, ut dolor contritionis, vel attritionis eliciatur immediatè antè Confeſſionem, aut actu duret tempore Confeſſionis, ſed omnium conſenſu ſufficit, ut anteà elicitus, aliquo modo ad Confeſſionem relatus, nunquam revocatus virtualiter, vel moraliter permaneat in Confeſſione, & abſolutione, etiam aliquanto tempore poſteà facta, tantò minimùm, quantò moraliter cenſeri poteſt animi actum imperari ab aliu, aut facere quid unum moraliter cum ipſo. Ratio hujus communis eſt in omnibus Sacramentis. Exempli gratia: Petrus manè dolens de peccatis proponit proximè confiteri, & actu illo non revocato, poſt tres, vel quatuor horas primùm confitetur, ſine novo doloris actu: certum eſt ſufficere. Item Petrus veſperi examinans Conſcientiam elicit actum doloris proponens ſequenti manè confiteri, & ſi actu non revocato, ſed neque renovato, manè confitetur, iterùm ſatis eſt. Item Petrus dolens hodie, mox confiteri proponit, ſed non potens habere locum, vel aliter impeditus, altero die primum confitetur, non revocato dolore, ſatis eſt. Semper enim moraliter cenſetur durare dolor, & vi illius fieri confeſſio, eo ipſo doloroſa, & Sacramentalis. Idque in caſu particulari ad plures dies extendunt Marchant. noſter, aliique citandi *num. ſeq.* Ut ſi quis, ſerio dolore præmiſſo Confeſſionem generalem inchoet, & per plures dies continuare debeat; aut in Jubilæo interim peregrinationes obeat, aliaque opera præſcripta præſtet: & poſteà die Sabbati primùm confiteatur: ſufficit dolor anteà exercitus, quia per illos dies ob continuationem Confeſſionis generalis, aut connexionem illorum operum cenſetur moraliter continuari, & virtualiter pertinere uſque ad Sacramenti ſuſceptionem, vel Confeſſionem. Dixi autem notanter ſufficere dolorem etiam aliquanto tempore ante Confeſſionem elicitum. 1. *Aliquo modo ad Confeſſionem relatum.* 2. *Nunquam revocatum.* Explico diſtinctis numeris. 287

III. Neceſſarium omninò videtur, ut dolor ante Confeſſionem elicitus aliquo modo virtualiter ad Confeſſionem referatur: aut 1. *Antecedenter*, ut quando elicitur dolor de peccatis in ordine ad Confeſſionem recogitatis, ſeu ex vi, & intentione Confeſſionis faciendæ: ut in exemplis *un. præced.* allatis. Ut ſi hodie pro craſtina Confeſſione Conſcientiam examinans dicas: *Quia cras volo confiteri, ideo hodie examino Conſcientiam, ac volo debitè dolere de peccatis meis, quia cras fortè tempus non ſuppetet, &c.* 2. *Concomitanter* tempore doloris eliciti, ut quando non quidem ex propoſito prævio Confeſſionis, ſed alia occaſione, doleas de peccatis tuis, eoque dolore motus ſimul cogitas de Confeſſione cras, vel proxima occaſione facienda, aut etiam proponas; ſicque dolore non revocato, proxima occaſione, vel cras confitea- 288

fitearis, juxta dicta *§. praced. in fine*. 3. Saltem *conſequenter* tempore Confeſſionis. Ut ſi in examine Conſcientiæ ordinariò, intra meditandum, vel alia occaſione, excitatus doles perfectè de peccatis tuis, tunc prorſus nihil cogitans de Confeſſione, vel Sacramento ſuſcipiendo, probabiliſſimè tamen adhuc poſteà, cras v.g. manè volens confiteri, poteris illum dolorem priùs habitum ad hanc Confeſſionem referre, v.g. ſic: *quia heri, vel hodie manè debitè dolui de peccatis meis, ideo volo modò confiteri*, & actu confiteor abſque novo dolore elicito, id adhuc ſufficere ob motalem conjunctionem doloris, ac Confeſſionis, probabiliſſimè docent Card. de Lugo, & Tamburinus mox citandi. At verò ſi dolor præcedens nullo modo referatur ad Confeſſionem ſequentem, craſtinam v. g. ſic, ut nec hodie dolens quidquam cogites de Confeſſione cras facienda; nec cras confeſſurus ullo modo recorderis doloris priſtini, non poteris cras confiteri nec validè, nec licitè, niſi novum dolorem competentem elicias: nam pars debet referri ad compartem: Et Confeſſio Sacramentalis, ad valida debet eſſentialiter eſſe doloroſa: non poteſt autem eſſe doloroſa, niſi per dolorem aliquo modo ad ſe relatum, ſaltem uno ex dictis modis. Ita communis, & in praxi omnimodis tenenda, & mihi practicè certa Sententia DD. Coninch. Layman infrà citandi, præter paucos mox nominandos.

289 ¶ Contrà tamen non requiri, ut dolor præcedens, ita ad Confeſſionem referatur formaliter, vel virtualiter, docent 1. Cardin. de Lugo *cit. diſp.* 14. *de pænit. num.* 40. Rationem dans: quia licet Confeſſarius teneatur ſua verba abſolutioni referre ad Sacramentum conficiendum, pœnitentem tamen non teneri referri dolorem ad Sacramentum, quia non obit vices Chriſti, ut Confeſſarius. 2. Expreſſiùs Tamburinus opuſc. Conf. lib. 1. c. 2. ita ſcribens. Illud ad ſolatium timoratorum tacere non debeo. Si in hoc Sacramento unum quid moraliter faciunt Confeſſio nunc v. g. exhibita cum ſatisfactione, quæ fortè ad plures dies, & aliquando menſes exhibetur: imò ſi eſſet certus Confeſſor, quod pœnitens, quem adhuc quatuor diebus v. gr. audivit, benè eſſet diſpoſitus, illum nunc licitè abſolverer, & ſic illa Confeſſio cum præſenti abſolutione unum quid moraliter facere poſſet, & meritò, quia ſimilis propinquitas ſatis ſuperque eſt ad judicia profana conſtituenda, ad quorum normam hoc judicium Eccleſiæ eſt inſtitutum: ſi hæc, inquam, ita ſe habent, cur non etiam poterit dolor abhinc quatuor, aut quinque diebus animo conceptus, nec revocaturus unum quid moraliter cum præſenti Confeſſione conſtituere? Hactenùs Tamburinus. 3. Reverendiſſimus Abbas Raiſlerus in doctiſſimo ſuo *Tract. de Pœnit. cap.* 4. *§.* 11. admittit, ſi quis concione aliqua permotus intenſiſſimum dolorem eliciat, nihil aliud de Confeſſione cogitans: deinde verò ex deſiderio conſequendæ veniæ confiteatur; talem fore optimè diſpoſitum ad Confeſſionem, nec indigere novo dolore. 4. Eandem ſententiam probabilem cenſet Gobat *Caſu* 6. *num.* 150. addens tamen in fine. Nollem tamen ego ſequi hanc doctrinam reſpectu mei, quia ſpectantia ex inſtitutione Chriſti ad valorem Sacramenti ſunt potius ſcrupuloſè, quàm aliquantùm laxè obſervanda: ſic ille, ſic ego, ſic & tu.

290 IV. Univerſaliter, & certiſſimè dolor elicitur diutiùs ante Confeſſionem, ut in ipſa Confeſſione virtualiter perſeveret, eamque doloroſam, ac ſacramentalem conſtituat, intereà temporis debet eſſe *non revocatus*, aut per actum contrarium, nimirùm per novam complacentiam, vel conſenſum in peccatum, de quo quis doluit, aut per quodcunque peccatum mortale. Unde qui anteà doluit de peccatis mortalibus: & iterùm peccat mortaliter, per illum priorem dolorem ſine dubio non erit nunc diſpoſitus ad Sacramentum. At, quid ſi quis ſub uno generali motivo doleat ſimul de mortalibus, & venialibus ſuis confitendis, & retento dolore mortalium, revocet ſolùm dolorem venialium, aut de novo venialiter peccet: ante confeſſionem, vel abſolutionem, manebitne ſufficienter diſpoſitus, ut Sacramentum validè ſuſcipiat? Res ſanè ſpeculativè valde diſputabilis: cùm dolor ſub uno univerſali motivo conceptus de omnibus peccatis, ſi revocetur de venialibus, videatur etiam de mortalibus revocari. Reſpondetur tamen, quòd ſic. Nam dolor ſub uno univerſali motivo conceptus de omnibus peccatis, fertur quidem in omnia peccata, ſed certè inæqualiter pro eorum gravitate, vel levitate: non ergo ideò ſtatim, quo quis revocat dolorem quoad venialia, vel de novo venialiter peccat, debet cenſeri revocare etiam quoad mortalia. Lugo, Tambur. Gobat *cit.* contra alios non paucos.

291 ¶ Quid ſi ergo heri verb. gr. mihi cum propoſito confitendi Conſcientiam examinanti, ſeriò que de peccatis meis dolenti non occurrit, aut hodie ante Confeſſionem occurrit aliquod peccatum mortale: at non erit neceſſarius novus dolor? (conſultiſſimum enim eſſe, anteà novi.) Reſpond. Si heri in tuo examine doloroſo non deprehendiſti niſi venialia, & proinde non doluiſti de illis niſi communi modo, quo dolere ſolemus de venialibus erit ſanè (probabiliter dicit Gobat *num.* 161.) hodie neceſſarius novus dolor. Nam dolor de venialibus ſolis communiter non extendit ſe ad mortalia: at verò ſi in iſto examine occurrebat tibi unum, vel plura mortalia præter illud unum oblitum, ſicque doluiſti, de illis occurrentibus ſub motivo communi omnibus mortalibus deteſtandis, v. gr. quòd iis gratia Dei excideris, infernum merueris: aut etiam extensè doluiſti de omnibus peccatis tuis, quibus Deum quomodocumque offendiſti: juxta dicta ſect. præced. quæſt. 2. *§.* 3. jam hodie ante Confeſſionem non erit tibi neceſſarius novus dolor, quia dolor pridianus jam extenderat ſe ad illud aliud peccatum heri oblitum. Eademque ratione *mox* §. 4. dicemus, non requiri novum dolorem de peccato ante abſolutionem oblito, & poſt abſolutionem recurrente. Ita contra Graphiis, & Reginaldum Gobat *num.* 164.

§. III. *Dolor non neceſſariò præmittitur Confeſſioni, ſed etiam poſtponi poteſt: &c.*

ITa communis DD. Suarez, Vaſquez, Bonacina, Fil- 292
lucius, aliiſque citatis Lugo *diſp.* 14. *ſect.* 4. Dicaſtillus *diſp.* 6. *dub.* 9. Tamburinus *de Confeſſ. lib.* 1. *cap.* 2. §. 4. Gobat *num.* 149. Contra Coninch. *diſp.* 4. *ſect.* 6. & Laym. *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 4. *num.* 4. docentes, dolorem debere neceſſariò præcedere Confeſſionem ex duplici capite. 1. Quia aliàs non erit Confeſſio, & Accuſatio Sacramentalis, ſed nuda narratio. 2. Quia aliàs dolor ſubſequens non erit ſenſibilis, ſeu perceptibilis Sacramenti, cùm per ſolam Confeſſionem peccatorum ſenſibilis fiat. Sed neutrum urget. Nam contrà: Licet nullus planè dolor præcedat Confeſſionem, nihilominus ea habebit rationem veræ accuſationis Sacramentalis, & manifeſtabitur ſufficienter dolor ſequens: imo dolor ſequens manifeſtatus efficit Confeſſionem, & Accuſationem Sacramentalem, etſi anteà non fuiſſet: uti breviter oſtendo, eoque ipſo ſententiam noſtram probo.

I. Abſque dolore prævio poteſt eſſe Confeſſio, ſeu Accu- 293
ſatio Sacramentalis: nam poſſumus; & certè ſolemus in confeſſionali enarrare peccata noſtra in ordine ad abſolutionem obtinendam, ideòque cùm virtuali ſaltem intentione doloris eliciendi, cùm ſciamus ſine dolore invalidam fore abſolutionem: etiamſi nullus adhuc actualis dolor, vel pudor habeatur: quis hoc neget? atqui talis narratio peccatorum, etſi nondum ſit Confeſſio formaliter doloroſa, & materia proxima abſolutionis, eſt tamen jam Confeſſio, ac Accuſatio Sacramentalis, ita ut peccata ſic narrata verè cadant ſub ſigillum Confeſſionis Sacramentalis, etſi deinceps ob defectum doloris, propoſiti &c. abſolutio non ſequatur, ſecundùm omnes Theologos: ergo abſque prævio dolore poteſt haberi Confeſſio, & Accuſatio Sacramentalis. Jam ulteriùs

II. Poſita tali Accuſatione Sacramentali ſufficienter ma- 294
nifeſtabitur, & ſenſibilis fiet dolor poſteà elicitus. Nam poſt narrationem talem peccatorum, quamdiù Pœnitens genuflectit humiliter, expectans ſententiam ſui Judicis, tamdiù perſeverat in facta priùs Confeſſione, eamque ipſo facto continuat, atque implicitè dicit: *ita mi Pater omninò eſt, feci omnia, quæ dixi, peto ſupplex eorum abſolutionem, pænitentiamque* (idque maximè ſi ita etiam expreſsè loquatur) eaque ſi continuata, & quaſi confirmata Confeſſio durat tamdiù, donec feratur ſententia: ergo ſi poſt narrationem peccatorum ante latam ſententiam eliciatur verus dolor, is per hanc ſic ſenſibiliter continuatam Confeſſionem, verè fiet ſenſibilis, & ſufficientiſſimè manifeſtabitur Confeſſario Judici, & inſuper viciſſim dolor tunc elicitus Confeſſionem factam, & ſic moraliter continuatam reddit ſenſibilem actu, & formaliter doloroſam, adeòque conſtituet plenam materiam proximam abſolutionis, & Sacramenti pœnitentiæ. Quid hic ampliùs requirere jure, vel ratione potes? Inſuper,

III. Etiamſi narratio peccatorum præcedens omnino non 295
fuit vera Confeſſio, & accuſatio Sacramentalis (prout reverà ſæpè fieri poteſt) tamen dolor poſteà elicitus, manifeſtatus, & ad præcedentem peccatorum narrationem relatus, adhuc eam conſtituet, & efficiet veram Confeſſionem, & Accuſationem Sacramentalem, doloroſam, & materiam proximam Sacramenti Pœnitentiæ, & abſolutionis Sacramentalis. Ita DD. omnes initio allegati. Juvet unum, & alterum audire in terminis loquentem Suarez, qui *diſp.* 20. *n.* 31. ſic loquitur: Licèt peccatorum narratio, quatenùs tempore anteceſſit Contritionem, non habuerit conſuetam rationem accuſationis, tamen quatenùs poſteà informatur per ſequentem contritionem, & ut ſic informata ſubjicitur clavibus ab ipſomet Pœnitente poſtulante, vel expetente abſolutionem ſufficienter conſummatur in ratione accuſationis Sacramentalis. Sic iſte. Dicaſtillus *cit. dub.* 9. *nu.* 135. ſic ſcribit: ſi priùs hiſtoricè, aut etiam vanè, & ridiculè explicuit quis Sacerdoti ſeriem, & ſpecies peccatorum ſuorum, ſi tamen poſteà aliqua ratione ſufficienter explicet, velle illa ſubjicere abſolutioni, iſta ultima explicatio, qua id ſignificat cum dolo-

N 2 re

re conjuncta ſufficit, ut illa prior Confeſſio poſſit ſervire ad abſolutionem. Hæc *Dicaſtillus* minimè dubitans, quin Pater *Coninch.* & omnes ejus aſſeclæ ſint in hoc conſenſuri certè apertiſſimè conſentit Laym. *cit.* ad ſuam mentem recitans verba Suarez paulò antè deſcripta. Et ratio eſt: quia dolor verus ſubſequens moraliter retrotrahitur ad confeſſionem, ſeu narrationem materialem anteà factam: eamque velut repetit, & reproducit, & moraliter præſentem facit, eamque elevat, ut jam verè Sacramentalis, accuſativa, & doloroſa fiat, & peccata anteà narrata abſolutioni Sacramentali ſubiciat: ſicque Pœnitentem ad Abſolutionis effectum diſponat. Et hinc:

296 IV. Dixi initio: *Dummodo ad eam referatur, eamque informet.* Neceſſarium ſemper eſt, ut Pœnitens dolorem ſuum poſt Confeſſionem elicitum, non tantùm interiùs ad peccata jam confeſſa referat, reflectat, & applicet, ſed etiam exteriùs ſigno aliquo ſenſibiliter manifeſtet: & conſultiſſimum foret, ipſam Confeſſionem verbo repetere, v. gr. dicendo: *Doleo de peccatis jam expoſitis, & omnibus aliis, prout paſſim facere ſolemus.* Omnes citati, & clarè nobis conſentiens Laym. *cit. num.* 4. ita concludens. Ad hoc verò omninò neceſſarium eſt, ut dolor animi poſt peccatorum narrationem habitus externo aliquo ſigno declaretur, ſaltem humiliando ſe coram Sacerdote, & abſolutionem petendo, ſeu expectando. Tale enim ſignum relatum ad peccata ante explicata, à quibus pœnitens abſolutionem petit, veram rationem Sacramentalis Confeſſionis habet. Ut autem certior ſit abſolutio à peccatis, ſolent prudentes Confeſſarii, ſi de pœnitentis interna diſpoſitione dubitent, excitare eum ad dolorem de peccatis paulò antè narratis, tum concipiendum, tum ore profitendum, poſteà verò deſideratam ipſi abſolutionem conferunt: Sic Layman, idipſum quod nos. Quare adverte obiter, utramque iſtam ſententiam optimè conciliari, & ſimul veram eſſe. Nam quamvis dolor Contritionis, vel attritionis non debeat neceſſariò præcedere Confeſſionem, ſeu narrationem peccatorum materialem, ut clarè demonſtratum, debet tamen dolor iſte neceſſariò natura ſaltem prior eſſe Confeſſione formali, quatenùs nimirum accuſatio Sacramentalis completa, & materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ eſt. Nam Confeſſio Sacramentalis completa, & materia proxima Sacramenti debet eſſe eſſentialiter doloroſa, ſecundùm omnes: non fit doloroſa formaliter, niſi per dolorem aliquo modo ſaltem natura præcedentem, cùm cauſa formalis natura prior ſit effectu formali. Unde quamvis dolor phyſicè ſequatur Confeſſionem materialem, tamen natura prior eſt Confeſſione formali, quatenùs completè Sacramentalis, & doloroſa eſt, quippè moraliter retrotractus ad confeſſionem, ſeu narrationem materialem peccatorum: ut *N. III. in fine* dictum.

§. IV. *Neceſſariò habendus ante terminum abſolutionis, ac formæ eſſentialis.*

297 DOlor Contritionis, vel Attritionis in Sacramento Pœnitentiæ: 1. Convenientiſſimè, & tutiſſimè, imò ſecundùm communem Doctorum ſenſum cum Cardinali de Lugo *cit. num.* 48. neceſſario eliciendus eſt ante abſolutionem Sacramentalem inchoatam, cùm in omni judicio cognitio cauſæ debeat præcedere ſententiam, adeòque etiam in hoc Sacramentali judicio Judex cognoſcere debeat de diſpoſitione pœnitentis per doloroſam Confeſſionem, antequam ſententiam ferat. 2. Probabile tamen eſt, ſufficere, ſi eliciatur adhuc ſub ipſa prolatione ſententiæ uſque ad ultimum inſtans prolationis verborum: *Abſolvo te*, vel *Ego te abſolvo*, (ſecundùm multos etiam *à peccatis tuis*, de quo ſuo loco) eo quòd in illo ultimo inſtanti prolationis verborum primùm conferatur effectus Sacramentalis, adeòque etiam neceſſario conferendus, ſi tunc ſaltem adſit materia proxima, & diſpoſitio pœnitentis. Ita poſt alios *Tamburinus*, *Raſsierus*, *Gobat ll. cit.* qui tamen prudenter addit: *Sed oro te, cave omni modo, ne te redigas ad haſce extremitates.* 3. Poſt ipſam autem abſolutionem finitam, nullum ampliùs dolorem ſequentem ſufficere ad Sacramentum, apud omnes in confeſſo eſt. Finita enim abſolutione velut ſententia judiciali, jam abſoluta manet tota actio Sacramentalis hujus Sacramenti: aut ergo valida erat, & nullus ampliùs Dolor requiritur: aut invalida, & nullus ampliùs Dolor prodeſt, niſi in ratione ad novam actionem Sacramentalem, Confeſſionem, vel Abſolutionem. 4. Addidi: *Quanquam, & poſt illam ad aliqua oblita, & repetita ſe extendere poſſit, ideoque non neceſſariò poſteà repetendus ſit.* Declaro aliquot caſibus, & bonis Authoribus, ſed ſecundùm indulgentiam, non conſilium, nedum præceptum.

298 I. Quando in Confeſſione oblitus es alicujus peccati mortalis, illudque paulò poſt datam abſolutionem recordatus confiteris. (Idemque eſt, ſi poſt Abſolutionem confitearis aliquod peccatum dubium, unde te Confeſſarius jubeat repetere aliquod peccatum certum jamjam confeſſum,) etſi conſultum, & tutiſſimum ſit etiam renovare Dolorem, non tamen neceſſarium eſt, ut de illo habeas novum dolorem. Poſt Henriquez, alios, Lugo *diſp.* 14. *ſect.* 3. Dicaſtillus *d.* 6. *dub.* 12. alii communiter contra Joannem Sanchez. Ratio eſt: quia Dolor præcedens, extendebat ſe: certè debebat ſe extendere ad omnia tua mortalia confeſſa, & oblita (juxta dicta *ſect. præced. q.* 2. *§.* 3.) ac ideò etiam extendit ſe ad novam Confeſſionem ejuſmodi peccati obliti, vel repetiti poſt priorem Confeſſionem faciendam, etiam aliquanto tempore poſteà & certè tanto, quanto ipſe dolor poterat præcedere primam Confeſſionem, v. gr. aliquot horis, vel etiam uno die, juxta dicta §. 2. ut ſi hodie confitearis nihil aliud, quàm peccatum, quod heri, vel etiam nudius tertius confiteri oblitus es. Lugo, & Dicaſtillus *cit.* apud Gobat *n.* 168.

299 II. Si hodie confitearis tua peccata mortalia cum debito dolore, & cras iterùm eadem, nullo alio adjuncto, confitearis, etiam non fore cras neceſſarium novum Dolorem, ſed ſufficere primum Dolorem, adhuc virtualiter in hac Confeſſione hodierna durantem, omninò probabiliter, ſaltem ſpeculativè, docent multi Recent. Tamburinus *opuſc. Confeſſ. l.* 1. *c.* 2. §. 1. & ſatis apertè Lugo, & Dicaſtillus citati, quatenùs abſolutè docent unum actum Doloris poſſe eſſe formam duarum Confeſſionum; in quarum poſteriori nihil aliud aperitur, quàm in priori. Negat ibidem Joannes Sanchez, & Diana apud Dicaſtillum *n.* 166. Et practicè etiam nobis diſplicuit *ſuprà cap.* 1. *à n.* 49. qualiter peccata jam ſemel legitimè confeſſa, ſint materia ſufficiens hujus Sacramenti.

300 III. Hoc certius. Si propter inſtans mortis periculum dediſti alicui Abſolutionem, antequam omnia peccata confiteatur: potes ab aliis, quæ poſteà narrabit, abſolvere, tametſi novum Dolorem de reliquis non eliciat: quia tunc Dolor præcedens patenter ſe virtualiter extendit ad reliqua peccata, quæ jam tunc confiteri vellet, ſi poſſet, & moraliter cenſetur eadem eſſe Confeſſio. Idem cenſet Lugo *cit. n.* 27. in caſu, quo Superiori cum debito Dolore es confeſſus ſola reſervata, & adeptus eorum Abſolutionem, poſteà inferiori Confeſſario confitearis reliqua peccata tua non reſervata, cum iiſdem reſervatis, opus tibi non fore novo Dolore propter eandem rationem. Sed de hoc caſu alibi ſuo loco.

301 IV. Si hodie cœpiſti facere Confeſſionem cum vero univerſali Dolore, ſed abſolvere nequiviſti, non tantùm non erit craſtina die, quando jam abſolves, opus ullo novo Dolore, ſed ſi fortè de noctu tactus apoplexia nequeas dare ullum ſignum Doloris, poſt unum, tres, ſex dies, abſolvere debebit, qui exceperat partem Confeſſionis, imò poterit, inquè defectu illius prioris debebit alius, qui ſcit te heri auſpicatum eſſe tam ſanctum Opus. Quia generatim Catholicus moribundus etiam privatus omnibus ſenſibus debet abſolvi, modò conſtet dediſſe aliquod ſignum pœnitentiæ directæ ad Confeſſionem, ut videbitur ſuo loco. Non obſtat, quòd tu cœperis confiteri alteri, ideòque non habueris intentionem accipiendi abſolutionem ab aliquo altero: Nam illud tuum particulare factum nihil derogavit generali omnium Chriſtianorum intentioni accipiendi à quocunque tandem Sacerdote Abſolutionem in tali articulo. Communis, & certa.

SECTIO IV.

De propoſito requiſito ad Contritionem, & Sacramentum Pœnitentiæ.

QUÆSTIO I.

Quale propoſitum requiritur ad hoc Sacramentum validè, & licitè ſuſcipiendum?

SUMMARIUM.

303 & 304 *Propoſitum debet eſſe* I. Abſolutum.
305 *Nec ſufficit velleitas conditionata,*
306 & 307 *Quidquid contendant alii.*
308 II. Firmum.
309 *Qua firmitate?*
310 *Non requiritur credulitas, vel perſuaſio certa ex parte intellectus, ut quis certò credat, ſe non amplius peccaturum*
311 *Nec etiam requiritur permiſſio nova obligatoria.*
312 III. Univerſale, &
313 IV. Efficax.
314 *Corollaria, &*
315 *Applicatio practica.*
316 *Per ſe regulariter formale, & expreſſum.* Uſque ad num. 320.

AS-

A S S E R T I O

302 *NOn tantùm ad effectum, ſed etiam ad valorem Sacramenti, ſeu tum ad validam, quàm ad fructuoſam ſuſceptionem Sacramenti Pœnitentiæ requiritur propoſitum abſolutum, firmum, univerſale, & efficax, & per ſe regulariter formale, & expreſſum non peccandi de cætero mortaliter.* Tota communiſſima, ut patebit explicando particulatim.

§. I. *Requiritur Propoſitum abſolutum.*

303 I. SEu Volitio abſoluta, qua pœnitens abſolutè, & ſimpliciter vult, ac ſtatuit de cætero non peccare mortaliter, ſic ut omnem affectum actualem ad ullum peccatum mortale in futurum excludat, requiritur ſaltem *ad effectum, & fructuoſam ſuſceptionem Sacramenti Pœnitentiæ:* & minimè ſufficit volitio conditionata inefficax, ſeu ſimplex velleitas non peccandi, aut nolleitas peccandi de cætero. v. g. dicendo: *Vellem quidem non peccare, ſeu nollem peccare de cætero, quia Deo diſplicet &c. ſed quia ita delectat, quia ita utile eſt, quia ita aſſuevi, non poſſum hoc, vel illud peccatum deinceps ejurare, & omnino evitare &c.* Certiſſimum apud omnes, maximè poſt Concilium Tridentinum mox infrà allegandum.

304 Ratio clariſſima eſt: Quia ad remiſſionem peccatorum, ſeu juſtificationem, ſive extra, ſive cum Sacramento pœnitentiæ acquirendam, ſine dubio requiritur, ut homo ſe perfectè avertat à peccato, & ad Deum convertat: atqui nec perfectè ſe avertit à peccato, nec ad Deum ſe convertit, niſi & peccata præterita ſimpliciter, & abſolutè deteſtetur, & ſimpliciter abſolutè voluntatem peccandi de cætero excludat per abſolutum de cætero non peccandi propoſitum: velleitas autem illa minimè excludit, ſed ſtat cum actuali affectu, ac voluntate peccandi in futurum; ideoque juſtificationi, ac reconciliationi cum Deo ſimpliciter repugnat: ergo ad effectum, & fructuoſè ſaltem ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ requiritur tale propoſitum abſolutum, firmum, efficax, & non ſufficit illa pigra, ſemivolens, ſeminolenſque velleitas, ſeu volitio conditionata.

305 II. Etiam *ad valorem, ſeu validè ſuſcipiendum Sacramentum Pœnitentiæ*, requiritur talem propoſitum abſolutum, & non ſufficit talis velleitas, ſeu volitio conditionata: ſic ut aliter non ſolùm non licitè, & fructuoſè, ſed nec validè abſolvi poſſit Pœnitens. Communiſſima Recentiorum, Meique omnes. Ratio eſt: quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. c. 5.* agens de Contritione, ut eſt pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ neque non tantùm fructuoſè, ſed etiam validè conferendi, Contritionem in genere definit eſſe Dolorem animi, & deteſtationem peccati, *cum propoſito non peccandi de cætero*: & inſuper in ſpecie dicit, Attritionem cum Sacramento ſufficere ad juſtificationem, *ſi voluntatem peccandi excludat*: atqui voluntas peccandi non excluditur niſi per propoſitum abſolutum non peccandi de cætero, minimè verò per ejuſmodi velleitatem, quippe quæ ſtare poſſit cum actuali affectu, & voluntate peccandi mortaliter. Et hinc ratio eſt: quia cùm ejuſmodi velleitas ſit nimis imperfecta averſio à peccato, & converſio ad Deum, quippè potens ſtare cum abſoluta voluntate peccandi, non eſt credibile, nec rationabile ex inſtitutione ſufficere ad valorem Sacramenti tanquam partem eſſentialem, vel materialem.

306 III. Certiſſimum ergo eſt, Pœnitentem cum tali inefficaci velleitate tantùm non poſſe fructuoſè abſolvi. Ad validam tamen abſolutionem, validèque ſuſcipiendum Sacramentum pœnitentiæ ſufficere quamcunque diſplicentiam peccati cum velleitate non peccandi docuerunt graviſſimi DD. atqui maximè Thomiſtæ, *Victoria, Ledeſma, Canus, Cajetanus, Sylveſter, Covarruvias*, & alii apud Suarez *d. 20. ſect. 4.* Ianuer. *q. 6. dub. 4.* Hæc autem velleitas ita perfectè explicari debet: *Ego quidem jam non habeo voluntatem peccandi mortaliter, & Deum offendendi, imò omnino vellem, ut nunquam offenderem Deum; ſed quia non poſſum deſiſtere, vel tam ægre deſiſto à voluptate, cui adeò aſſuetus, & immerſus ſum, à tali injuſto lucro, à vindicanda injuria mihi illata, ideoque nequeo in me excitare abſolutam voluntatem, tale quid nunquam amplius committendi, non poſſum abſolutè, & ſine mendacio dicere: Propono, ſtatuo, decerno firmiter non admittere ullum crimen mortale, non offendere Deum mortaliter: nominatim hoc vel illo peccato &c.* Itaque tota hæc velleitas reſolvitur in hanc voluntatem conditionatam: vellem non peccare ampliùs, ſi mihi meo judicio poſſibile; vel, niſi mihi adeò difficile, & moleſtum eſſet.

307 Inſuper certiſſimum eſt, & apud hos etiam Doctores in confeſſo, talem velleitatem pœnitentem per ſe loquendo, nec poſſe licitè abſolvi, cùm non ſit adminiſtrandum Sacramentum ullum indiſpoſito, & incapaci fructus Sacramentalis, ac principalis, ſcilicet gratiæ; quia tamen per accidens in certis circumſtantiis fas eſt Sacramentum conferre indigno, ut ſuo loco videbitur, ideò etiam in propoſito poſſent occurrere tales circumſtantiæ, quibus fas eſſet, tale velleitatem abſolvere, abſolutione futura informi quidem, & infructuoſa, attamen non invalida, nec forma falſa: ſenſus enim erit: Abſolvo te à peccatis tuis, quantum eſt ex parte Sacramenti, de quo alibi ſuo loco. Et quia hanc Sententiam referentes neque doctiſſimi *Suarez, Vaſquez, Lugo*, ulla cenſura notant, quin noviter eam ſecutus eſt Thomas Hurtadus apud Gob. *n.* 187. ideò ob tantorum illorum DD. authoritatem videri poſſet non adigendus ſaltem ad repetendam Confeſſionem is, qui cum tali velleitate eſt confeſſus, modò putaverit talem velleitatem ſufficere, vel ſi non putavit ſufficere, illam ſit confeſſus, neque tunc habuerit formale propoſitum peccandi mortaliter: quin etiam videri poſſet in aliquo, licèt rariſſimo caſu, talis velleitas abſolvi poſſe: ſed hæc videri poſſunt, ſecluſo Concilio Tridentino, hoc autem in proprietate verborum attento ſuprà *N. II.* mihi videri non poſſunt.

§. II. *Propoſitum firmum.*

I. PRopoſitum non peccandi de cætero debet eſſe firmum, 308
utique non ſemper firmitate eventus futuri, ſed firmitate voluntatis præſentis tantùm, ut nimirùm, quamdiu propoſitum manet in animo, tamdiù nequeat homo ſcienter admittere ullum peccatum mortale, non neceſſariò inferes te non habuiſſe propoſitum firmum: ſed ea eo, quòd ſtante tuo propoſito, ac voluntate præſenti non peccandi de cætero, fueris ita diſpoſitus, ut ſi tunc oblata fuiſſet occaſio patrandi aliquod peccatum mortale, fueris, vel non fueris eam amplexurus. Si enim durante illo propoſito fuiſſes illam facilè, vel certò amplexurus, liquidum erit tuum propoſitum non fuiſſe firmum; ſi autem durante illo ſtatu voluntatis, fuiſſe illam occaſionem execraturus, certus ſis, tuum propoſitum fuiſſe firmum, quidquid jam, & deinceps facturus ſis, & conſequenter tunc ratione propoſiti fuiſſes ſufficienter diſpoſitus ad Abſolutionem: quod valde nota propter varios ſcrupulos emergentes.

II. Propoſitum quoad voluntatem præſentem non pec- 309
candi de cætero adeò firmum eſſe neceſſe eſt, ut quis nullius mali metu, nullius boni amore velit in poſterùm peccare mortaliter: alioquin illud malum, v. gr. mors, plùs timeretur; & illud bonum, v. g. vita, voluptas, lucrum, pluris fieret, & æſtimaretur, quàm ipſe Deus, quod utique eſt infandum. Quare neganda eſt Abſolutio cuicunque, qui non eſt actualiter, vel virtualiter, ita diſpoſitus, ut malit quodvis malum perpeti, quovis bono, vel lucro carere generatim, quàm crimine lethali offendere Deum. Navarrus c. 1. n. 7. Communis DD. *Generatim* dico, *& in confuſo*. Cavendum enim eſt Confeſſario, ne pœnitenti proponat in particulari mala valde acerba, ut jam *ſuprà n.* 105. de Dolore ſummo requiſito monui. Nam fieri poteſt, ut quis generaliter velit omnia perferre mala, quàm admittere noxam inferno dignam; nolit tamen hoc, aut illud ſpeciale malum potiùs portare, quàm hoc peccatum vitare, v. g. non ſumere vindictam de improbo læſore honoris: idque ideo, quòd ſicut jucunda potentiùs nos movent, quando ſpeciatim proponuntur, ſic etiam terribilia ſpeciatim propoſita majorem nobis horrorem incutiunt, & conſequenter à bono eis contrario avertunt, quàm quando de illis generatim fit mentio. Quare prudentes Confeſſarii in particulari non ſolent quoad propoſitum plus interrogare, quàm, ſitne penitens paratus mori potiùs, quàm deliberatè relabi mortaliter. Quòd ſi penitens nutet, aut etiam dicat ſe dubitare, quid facturus eſſet, ſi vel peccandum, aut hoc, vel illud genus mali ſubeundum eſſet: ſi quidem illa dubitatio ſit in ſolo intellectu, & nondum ullatenùs in voluntatem reducet (juxta mox dicenda *n. ſeq.*) abſolvendus erit: ſi verò dubitatio illa in voluntatem redundet, ut ſcilicet quis deliberatè dubitet, an malit in ejuſmodi eventu parere Deo, vel diabolo, homo ille peſſimè erit diſpoſitus, nec abſolutione dignus. Quare talis vel debet ſe abſolutè reſolvere, quod mallet potiùs ſubire id mali, quàm irritare Numen, vel ſaltem dicat intra ſe: Si hoc eveniet, habeo jam animum faciendi id, quod bonum Chriſtianum decebit, quod Deus exiget &c.

III. Propoſitum firmum voluntatis tantùm non peccan- 310
di de cætero requiritur, non item neceſſariò credulitas, vel perſuaſio certa ex parte intellectus, ut nimirùm penitens certò credat, vel animo ſibi perſuadeat, ſe non ampliùs peccaturum, aut hoc, vel illud peccatum non ampliùs patraturum, ut notant DD. communiter, nominatim Valentia *hic diſp. 7. q. 11. pu. 2.* Laym. *c. 4. n. 8.* Ratio eſt: quia propoſitum, vel proponere, eſt actus voluntatis; credulitas verò, ſeu exiſtimare, ac credere, te facturum, quod voluntas propoſuit, eſt actus intellectus, qui, ob cognitam

humanæ voluntatis mutabilitatem, ex illo propoſito non neceſſario conſequitur. Poteſt enim quis verè dolere & deteſtari peccatum, ac verè & abſolutè proponere ſe de cetero non peccaturum, ſeu firmum propoſitum, ac ſufficiens concipere abſtinendi impoſterùm: tametſi valdè timeat aut etiam exiſtimet, imò certò credat ſe ob expertam voluntatis ſuæ inconſtantiam, & fragilitatem ſuam, denuò relapſurum; non omnia peccata mortalia, vel hoc certum peccati genus non evitaturum. Unde ſi pœnitens dicat: *Omninò quidem doleo, ac ſimiliter propono in poſterum abſtinere; interim tamen ſcio, iterùm faciam, iterùm labar, jam toties expertus, &c.* is tanquam benè diſpoſitus, præmiſſa confirmatione, ac conſolatione debita, abſolvendus eſt. Quia ſenſus verbi, *iterum faciam*, eſt tantùm indicativus, ſeu enumerativus ex parte intellectus. Secùs, ſi ſenſus eſſet optativus, ſeu volitivus ex parte voluntatis ſignificans, ſcilicet actualem aliquem affectum voluntatis ad peccatum in futuro, quod valde notandum. Cæterùm, ſi pœnitens ſpectata ſua fragilitate, inveterata prava conſuetudine, omninò impoſſibile judicet, ut de cætero ab aliquo, vel aliquibus peccatis mortalibus abſtineat, inducendus efficaciter erit à Confeſſario; & attenta divinæ gratiæ efficacia, omninò ſibi perſuadere debet, non eſſe impoſſibile, atque in divina gratia ſola, non in ſe confiſus, firmum Propoſitum concipere de cætero abſtinendi, dicens cum Apoſtolo: *Omnia poſſum in eo, qui me confortat. Chriſtus, non ego, ſed gratia Dei mecum. Ego nihil, ſed cum Deo omnipotente omnia. Ego, & Deus omnipotentes ſumus.* Quòd ſi hoc facere nequeat, vel potiùs nolit, cùm reverà poſſit, jam tanquam vera Contritione deſtitutus, de gratia Dei deſperabundus; adeòque ad juſtificationem, & Sacramentum indiſpoſitus abſolvi non poterit ex propria ſua culpa.

311 IV. Propoſitum firmum voluntatis tantùm, non peccandi de cætero requiritur, non etiam promiſſio nova obligatoria ſecundùm omnes. Sufficit enim ad juſtificationem, & reconciliationem cum Deo voluntas ſeria ſervandi mandata ejus, nulla lege requiritur nova obligatio. Quin optimè notat Sanchez *l.4. Moral. de voto c.1. num. 31.* Quando pœnitentes, ut ſæpè ſolent, promittunt Confeſſario ſe hoc, vel illud genus peccati non ampliùs commiſſuros, hanc promiſſionem non ſolùm non eſſe votum, cùm non dirigatur ad Deum, ſed neque obligare ſub diſtincto reatu ad non relabendum: quia nimirùm ſolùm proponunt deinceps legem Dei ſervare, non novam ſibi obligationem imponere. Audivi, & audies ſubindè unum, alterum expreſsè dicere: Promitto Deo in poſterùm abſtinere ab hoc peccato, non ſtatim crede, eos emiſiſſe votum obligans ſub mortali: ſed quære priùs an ſciant oriri ex ejuſmodi verbis deliberatè prolatis talem obligationem, & ex reſponſo judica. Quare meritò monet Layman *ſuprà nu.* 8. Non rectè agere Confeſſarium, ſi pœnitentem ſuum adigat ad ſpecialem promiſſionem, vel etiam juramentum de hoc, vel illo peccato in poſterùm non patrando, præterquàm in raro caſu, ut ob nimios frequentes relapſus contra toties iterata propoſita; de quo *q. ſeq.* aut ſi peccatum Communitati valde perniciosum ſit, v.gr. proditionis, poſſet tunc imperari Pœnitenti, ut ante abſolutionem juratus promittat, ſe tale peccatum non patraturum; ſi id medium opportunum judicet Confeſſarius ad abſterrendum hominem à crimine admodùm pernicioſo; qua etiam ratione ante abſolutionem ab excommunicatione exigi ſolet juramento de parendo in poſterùm Eccleſiæ. Sic Laym.

§. III. *Univerſale, & inefficax.*

312 I. PRopoſitum non peccandi de cætero mortaliter, ſine dubio debet eſſe univerſale, & ſe extendere ad omnia mortalia in poſterùm evitanda, juxta omnia dicta *ſuprà ſect. 1. quæſt.2. §.3. De dolore univerſali reſpectu mortalium neceſſario requiſito ad juſtificationem extra, & intra Sacramentum.* Non enim poteſt eſſe dolor ſupernaturalis efficax, & univerſalis reſpectu mortalium commiſſorum, niſi etiam ſit efficax, & univerſalis reſpectu omnium mortalium committendorum in poſterùm, idque vel explicitè, vel ſaltem implicitè, juxta ibidem explicata. Quare propoſitum etiam univerſale habere cenſeris, quando tuum propoſitum expreſsè quidem formas de uno ſolo, at formas ſub motivo communi cæteris peccatis tuis: aut ſi Reus quinque peccatorum mortalium, dicat ſincere: Moriar potiùs, quàm admittam impoſterùm ullum ex his quinque peccatis, dummodò non habeat vigentem affectum erga unum aliud. Gobat *num.*193.

II. Propoſitum non peccandi de cætero debet eſſe *efficax*, ita ut dum tale Propoſitum voluntatis actu durat, homo reipſa moveatur ad omnem adhibendam operam, & media neceſſaria ad evitandum in poſterùm peccata, & ſpecialiter ad amovendas, & fugiendas occaſiones proximas peccatorum mortalium, ad ſatisfaciendum, vel reſtituendum pro injuriis, vel damnis illatis, ad remittendam ex animo offenſam, &c. *Omnes.* Ratio clara eſt: Quia intentio finis, ſi abſoluta, & firma ſit, ſtatim movere debet ad quærenda, & amplectanda media neceſſaria: atqui ad evitandum in poſterùm peccata neceſſarium medium eſt, fugere, & amovere occaſiones peccandi, ſaltem proximas, juxta illud Prov.3. *Qui amat periculum, peribit in illo:* & Matth. 18. *Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te, &c.* Itemque ſatisfacere, reſtituere, offenſam remittere: alioquin enim vel peccatum priùs continuabitur, vel de novo inchoabitur: ſicque ſemper homo erit indiſpoſitus ad juſtificationem: ergo, &c. & hinc

III. Qui non vult occaſiones proximas peccatorum relinquere, non ſatisfacere, vel reſtituere, quibus debet, non remittere ex animo offenſam, non poteſt abſolvi, ne quidem in articulo mortis. *Omnes.* Ratio clara eſt, Quia talis nullo modo eſt verus Pœnitens, nec attritus quidem, neque enim eſt dolor abſolutus, & efficax, quippè cum quo ſtat adhuc effectus actualis ad peccatum, cujus occaſiones relinquere non vult; imò ipſum peccatum injuſtitiæ, inimicitiæ, & conſequenter nec perfectè avertit ſe à peccato, neque ad Deum convertit: ergo ſimpliciter incapax abſolutionis, quæ proinde ei, etiam in articulo mortis neganda erit, omnibus tamen priùs tentatis. Quoad occaſiones peccatorum, & recidivas evitandas (res frequentiſſimæ praxis, & maximè operoſa Confeſſariis) neceſſariò pluribus agendum eſt ſeorſim *qu. ſeq.* Quoad ſatisfactiones autem, & remiſſiones offenſarum praxis ſolet eſſe difficilis, maximè in articulo mortis, loco paradigmatis pono unicum caſum, cum reſolutione practica Confeſſarii, ad cujus Exemplar diſcat practicare & in cæteris. 314

IV. Titius gravi injuria affectus à Sempronio quærit omnes ulciſcendi modos, & corripitur morbo lethali: confitetur inter cætera iram graviſſimam, & inflexibile propoſitum ſe vindicandi, tandem urgente Confeſſario, ait ſe ignoſcere Hoſti, ſi moriturus ſit: ſi autem rurſus convaluerit, ſe omninò par pari redditurum. Nec potuis ulla ratione adduci à Sacerdote, ut ſimpliciter ignoſceret. Quid cum tali Pœnitente tu ages Confeſſari? Omnia utique tibi tentanda erunt. 1. Rotundè dices non poſſe te ipſi impertire Abſolutionem, & proindè illum tam certò, quàm certò Chriſtus pro ipſo, & toto mundo mortuus eſt, æternùm damnandum, æternisque ſuppliciis cum furibus, & latronibus, ipſiſque Chriſti Crucifixoribus excarnificandum, &c. 2. Efficaces Scripturæ ſententias inculcabis, præſertim fulminatricem illam Chriſti ſententiam, Matth. 18. *Sic & Pater meus cæleſtis faciet vobis, ſi non remiſeritis unuſquiſque fratri ſuo de cordibus veſtris, &c.* Item illam Eccl. 28. *Homo homini reſervat iram, & a Deo quærit medelam: In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis deprecatur. Ipſe, cùm caro ſit, reſervat iram, & propitiationem petit à Deo. Quis exorabit pro delictis ipſius?* Si hæc, & ſimilia non proficiant. 3. Debes deniq; in genua provolutus accedere ad pedes indurati, exhibere ipſi imaginem Crucifixi; atque obteſtari per innocentes Chriſti plagas, per Coronam ſpineam, per Sanguinem, &c. ut ſi non hoſti, ſaltem ipſi Chriſto remittat, & condonet injuriam, &c. prout fecerunt fervidi Confeſſarii diverſarum Religionum, idque plerumque cum optato effectu. 4. Debes denique & tu hos imitari, etiam ſub peccato, ſi ſperes animum obdurati expugnari poſſe. Quia quilibet tenetur etiam cum ſuo incommodo aliquo ſuccurrere proximo verſanti in præſenti periculo æternæ damnationis, ſaltem ex fragilitate humana potiùs, quàm ex malitia deliberata: eſt autem etiam vehemens paſſio iracundiæ, ac vindictæ, maxima fragilitas humana: ergo, &c. 315

§. IV. *Per ſe regulariter formale, expreſſum, &c.*

I. AD Contritionem etiam perfectam, extra, vel intra Sacramentum juſtificativam per ſe univerſaliter neceſſariò non requiritur formale, expreſſum propoſitum de cætero non peccandi mortaliter, ſed ſufficere poteſt etiam propoſitum virtuale in ipſa vera contritione formali ſemper incluſum (eo ipſo enim, quò ſeriò deteſtans peccata præterita ad abolendam offenſam Dei, ejuſque amicitiam reconciliandam, hoc ipſo virtualiter, & implicitè fugit, & excludit peccata futura, quæ æquè ſunt offenſa Dei, ejuſque amicitiæ deſtructiva.) Ita communis DD. cum Navarro *Man. cap.* 1. *num.* 6. Layman *hic tract. 6. cap. 4. num. 6.* Dicaſt. *d. 2. dub. 6.* Ratio eſt. quia poteſt à peccatore elici vera Contritio formalis abſque actuali formali expreſſo propoſito non peccandi de cætero: idque non tantùm phyſicè, cùm ſint actus diſtincti realiter, ſeparabiliter, & à potentia libera eliciendi, ſed etiam practicè defacto, quando ſcilicet non occurrit cogitatio de tali propoſito formando, de vita in poſterùm inſtituenda, aut peccatis emendandis prout ſæpius contingere poteſt, tum in articulo mortis, de quo infrà iterum: tum aliàs, ut dum quis anguſtia temporis premitur, vel vehementia doloris abſorbetur, aut etiam amore 316

in Deum, abripitur, ut tunc, etiam tempore abſolutionis, de futura vita emendanda, peccatis vitandis nihil cogitet, nec conſequenter aliquid actu proponat. Atqui omnis vera ſupernaturalis Contritio eſt ſufficiens diſpoſitio ad juſtificationem; perfectam quidem ſe ſola, imperfecta autem, ſeu attritio cum Sacramento ſuſcepto, juxta hactenus latè dicta: ergo ad Contritionem extra, vel intra Sacramentum juſtificativam per ſe univerſaliter neceſſariò non requiritur formale expreſſum Propoſitum non peccandi, ſed ſufficere poteſt ſimplex actus deteſtationis peccati cum virtuali incluſo Propoſito. Certè 2. Reg. 12. Davidi contrito dicenti: *Peccavi, Domine*: ſtatim dicitur: *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum*: nulla facta mentione Propoſiti de cetero non peccandi: Ipſumque Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. aſſignans conditiones attritionis una cum Sacramento ſufficientis ad juſtificationem per modum diſpoſitionis nihil dicit de propoſito formali, inſinuans nimirùm ſufficere Propoſitum virtuale in vera attritione neceſſariò involutum: cùm nemo velit committere, quod ei ſeriò diſplicet: adeòque omnis, qui ſeriò & ex corde dicit: diſplicet mihi peccatum, etiam dicit implicitè, ſe nolle ampliùs committere, quod adeò diſplicet.

317 II. Ad Contritionem formalem etiam perfectam extra Sacramentum juſtificativam per ſe regulariter requiritur Propoſitum formale expreſſum de cætero non peccandi mortaliter. Communiſſima Doctorum apud citatos omnes. Laym. *n.* 6. Lugo *diſp* 5. *nu.* 97. Sumitur ex Scriptura, & Sanctis Patribus paſſim ad Pœnitentiam requirentibus novam vitam, nimirùm in Voto, & Propoſito, adeò ut DD. Gregorius, & Ambroſius definiant Pœnitentiam eſſe *peccata preterita plangere, & plangenda non committere*. Ipſumque Concilium Trident. cit. ſeſſ. 14. cap. 4. Contritionem generatim definit eſſe dolorem, & deteſtationem peccati *cum Propoſito non peccandi de cætero*. Et ratio clara eſt. Quia quicunque verè dolet, & conteritur de peccatis præteritis, ſemper ita eſt diſpoſitus, ut ſi ſubeat mentem cogitatio de vita futura, infallibiliter eliciat actuale, & formalem Propoſitum de cetero non peccandi, & offendendi Deum mortaliter, cùm motivum, ſe finis cujuſque veræ Contritionis, ſcilicet abolitio offenſæ Dei, & ejus amicitiæ reconciliatio æquè moveat ad deteſtationem præteritorum, & fugam futurorum peccatorum, & hoc utrumque ad eum finem æquè ſit neceſſarium: alioquin certè non cenſetur, verè, & ſeriò dolere de offenſa Dei, qui cogitans de futuro, non actu proponeret etiam in futurum vitare offenſam Dei. An tu verè contritum ob Deum ſummum bonum offenſum, vel verè attritum ob metum inferni verèque dolentem cenſeres, qui durante eo dolore interrogatus, quid in futurum facere ſtatuat, non promptiſſimè reſponderet! *Ah! quomodo poſſum ob hoc motivum ſeriò antiacta peccata deteſtari, & plangere, & tam deteſtanda, plangendaque rurſus committere velle?* Quid de tergiverſante judicares? Atqui verè dolens, contritus, vel attritus de peccatis, recordatur futuræ vitæ: ergo regulariter debet habere actuale Propoſitum de cætero non peccandi mortaliter: neque video quomodo reus gravium peccatorum, deque illis ſeriò dolens poſſit ſuſpendere actum expreſſi propoſiti de cætero illa vitandi, ſi dolenti occurrat cogitatio de vita longiùs producenda, maximè occurrentibus tentationibus circa occaſiones proximas peccatorum deferendas, alias difficultates ſuperandas, &c. ubi ſanè robuſto propoſito opus eſt, ne dolor claudicet, vel evaneſcat, etſi fortè habitus.

318 III. Ad contritionem, vel attritionem in Sacramento Pœnitentiæ juſtificativam, quàm maximè regulariter requiritur formale, & expreſſum Propoſitum de cætero non peccandi mortaliter. Ita DD. citati docent, omnes verò uno ore conſtuunt. Et ratio clara eſt. Quia in Sacramento Pœnitentiæ tam Pœnitens, quàm Confeſſarius debet eſſe formaliter certus de ſufficienti diſpoſitione Pœnitentis ad licitam, & fructuoſam ſuſceptionem Sacramenti, & abſolutionis Sacramentalis: atqui niſi Pœnitens, mortalium reus actuale, & formale Propoſitum de cætero abſtinendi à mortalibus concipiat, ac Confeſſario manifeſtet, regulariter vix unquam, neque ipſe Pœnitens, multò Confeſſarius erit ſatis ſecurus de ſufficienti diſpoſitione, præſertim verò de ſupernaturali, & efficaci dolore; ut jam indicatum: unde rectiſſimè concludit Laym. *cit. num.* 6. Quare rectè agunt Confeſſarii, quod tale Propoſitum à Confitentibus exigant, eoſque alia ratione abſolvere nolint; quia niſi Pœnitens abſolutum Propoſitum concipiat ab omnibus peccatis mortalibus abſtinendi, ſignum eſt, ejus dolorem generalem non eſſe, neque ad omnia peccata ſe extendentem; ideoque non ſufficientem diſpoſitionem, ad gratiam Sacramenti accipiendam. Qua ratione conciliari poſſunt Doctores, quorum aliqui ad juſtificationem peccatoris formale propoſitum vitandi peccata requirunt: alii verò implicitum, in ipſa peccatorum deteſtatione incluſum ſufficere ajunt. Sic Layman ſapienter. Nihilominus adhuc dixi: *Regulariter*. Nam

IV. Etiam in Sacramento Pœnitentiæ ad juſtificationem peccatoris quandoque per accidens, omnium conſenſu ſufficit Propoſitum implicitum in ipſa attritione incluſum, abſque formali expreſſo Propoſito de cætero non peccandi: idque in duplici præcipuè caſu. Primus eſt (ut aliàs ſæpiùs contingere poſſit, certè in Sacramento rariſſimus) quando Pœnitens dolori peccatorum præcedentium ita immerſus, & abſorptus eſt, ut non occurrat ei cogitatio de futura vita inſtituenda, vel emendanda: adeòque neque de Propoſito eliciendo, toto tempore confeſſionis, & abſolutionis. Secundus caſus frequentior eſt, quando jamjam inſtat inevitabile periculum, & non adeſt poſſibilitas recitandi ullum ex peccatis. Ad quid enim tunc Confeſſarius hortetur talem hominem ad eliciendum Propoſitum ſeu abſolutum, ſeu etiam hypotheticum, vel conditionatum, ſub conditione impoſſibili mortis evadendæ, de non iterandis illis peccatis? Quamquàm cum Gobat *Caſu VIII. num.* 207. non reprehenderem, qui expreſsè talia diceret: Nonne ita deteſtaris peccata tua, furta, ſpurcitias, &c. quas jam mihi manifeſtaſti, ut ſi Deus vitam tibi produceret ad multos, vel paucos annos, nunquam eſſes relapſurus, vel relabi velles in tam fœda, Deoque diſplicita peccata? 319

QUÆSTIO II.

Quid agendum Confeſſario cum Pœnitente continuò recidivo: ſeu continuò redeunte cum iiſdem peccatis gravibus?

SUMMARIUM.

321 *Quid occaſio remota?*
322 *Propinqua &*
323 & 324 *Proxima?*
325 Uſq; ad n. 328 *Quid & qualiter agendum cum recidivis ex occaſione proxima?*
328 & 329 *Specialiter cum concubinariis?*
330 Uſque ad n. 333. *Quid cum recidivis ex intrinſeca tantùm fragilitate?*
333 *Specialiter quoad mollitiem?*
334 Uſque ad n. 340. *Specialia quoad Propoſitum vitandi peccata venialia.*

ANte omnia advertat Confeſſarius, & inquirat, an frequentati lapſus, & recidivæ fiant ex occaſione aliqua extrinſeca, & proxima; an verò ex intrinſeca fragilitate tantùm, & deinde procedat, ut ſequitur. Et monet optimè ſolertiſſimus Laym. *cit. c.* 4. *n.* 10. *§. His quædam*. Conſiderandum in hac materia, quo præcipuè Pœnitens motivo ad frequentes Confeſſiones accedat. An quia à Domino, Pedagogo, Præfecto adigitur, aliàs non acceſſurus. In tali homine magnum periculum eſt, ne ſit malè diſpoſitus; an ſolùm, quia conſuetudinem habet octavo quoque die confitendi? in tali etiam magnum periculum eſt, ſi eandem peccati mortalis ſpeciem ſine emendatione ſæpiùs afferat: an denique quia dolore, & indignatione propter relapſus ſuos concepta iterùm Pœnitentiæ, ac Confeſſionis ſuæ remedium quærit; & talis cenſeri debet benè diſpoſitus. Sic Layman Caſiſta Germanus.

§. I. *Quaſnam occaſiones peccatorum neceſſariò devitare debet Pœnitens?*

320 T*Enetur Pœnitens proponere, ac deinceps devitare peccatorum mortalium occaſiones proximas: ac etiam propinquas, ſi commodè poſſit: non item remotas tantum.* Certum apud omnes. Explico, ſed ordine inverſo.

I. *Occaſio remota* peccandi dicitur, ad quam interdum ex mera peccantis fragilitate, aut libera malitia peccatum ſequitur. Et hujuſmodi occaſio peccandi, ubique eſt in toto univerſo. Nihil enim tam bonum, & ſanctum eſt, quod non ſit, vel poſſit eſſe aliquibus occaſio peccandi ex ſua fragilitate, vel malitia. Et tales occaſiones remotas vitare, vel vitandi Propoſitum minimè neceſſarium eſt Pœnitenti, quippè ferè impoſſibile: alioquin, ut alicubi Apoſtolus: Deberemus ex hoc mundo exire certè viatores nec in cœlo futuri ſeculi, ut patuit in Angelis apoſtatis. 321

II. *Occaſio propinqua* dicitur, qua ſine magna difficultate, & cautela non poſſumus uti ſine peccato, quia nimirùm tunc homo non ex mera fragilitate, vel libera malitia, ſed vi occaſionis induci ſolet ad peccatum: ut ſunt quædam officia, ſervitia, occupationes: ut militum, mercatorum, cauponum, & ſæpè famulorum, & ancillarum, &c. Atque has etiam propinquas occaſiones vitare, & vitandi propoſitum, neceſſarium eſt verè Pœnitenti, ſi tamen abſque magna difficultate, vel incommodo poſſit: Secùs ſi non poſſit. Nam occaſio propinqua, & propinquum periculum peccandi mortaliter, non neceſſitate moraliter ad peccandum, ideòque ſtare poteſt cum vero, & firmo Propoſi- 322

poſito non peccandi. Unde abſolvendi ſunt milites, mercatores, famuli, ancillæ, &c. quibus ex officio, negotio, domo, &c. imminet propinquum peccandi periculum, quo ſæpiùs peccare ſolebant, ſi abſque magna difficultate, vel damno notabili dimittere nequeant: dummodò ſeriò proponant peccatum vitare in poſterùm, Ex communi Layman *cap. 4. n. 9.*

323 III. *Occaſio proxima* peccandi dicitur illa, *in qua creditur, vel credi debet rationabiliter, perpenſis omnibus circumſtantiis, pœnitentem rarò, vel nunquam manſurum ſine peccato mortali.* Ex communi Navarrus *cap. 3. nu. 5.* Layman *cit.* alii paſſim. Ut ſi homo in libidinem pronus, & jam ſæpiùs lapſus, in domo complicem detineat, &c. Et has tandem occaſiones proximas vitare, ac vitandi Propoſitum, ſi moraliter poſſibile ſit, ſimpliciter neceſſarium eſt ad veram Pœnitentiam, Contritionem, & Abſolutionem Sacramentalem. Ratio clara eſt: quia non evitare occaſionem proximam peccandi mortaliter, idipſum per ſe eſt peccatum mortale: juxta illud ſuprà allegatum: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Atqui ad veram Pœnitentiam requiritur neceſſariò Propoſitum vitandi omnia peccata mortalia: ergo etiam iſtas occaſiones proximas peccandi mortaliter.

324 IV. Dixi: *in qua creditur, &c.* Tanner. *hic diſp. 6. qu. 9. num. 106.* addit: *Vel probabile eſt, te eſſe lapſurum in peccatum.* Sed non placet. Quando enim ſolùm eſt probabile, te ſuccubiturum in tali occaſione tentationi, certè etiam probabile eſt, te non ſuccubiturum. Occurrunt enim graves rationes, ob quas vir prudens judicat, te lapſurum in hac occaſione: contrà verò ſunt etiam graves rationes aliæ, ob quas alius æquè prudens judicat, te non lapſurum: certè hujus judicium ſequendo, ſine nota temeritatis, ob rationabilem cauſam poteris te committere huic occaſioni, certò non commiſſurus, ſi ſcires vel certò crederes, te lapſurum. Quare Confeſſarius non judicabit eſſe in occaſione proxima peccandi, v. g. ſe inebriandi, fornicandi, &c. qui in tali loco decies tentatus, ſuccubuit ſolùm ter vel quater: ſecùs, ſi octies, vel ſepties, & bis vel ter tantùm peccatum evitavit, & ſuperior evaſit. Quapropter huic, non illi, nolenti hanc occaſionem relinquere, neganda erit abſolutio. Quia Joannes Caramuel *Theolog. Regul. diſp. 20. num. 1056.* vult etiam dandam abſolutionem illi, qui toties fuit victor, quoties victus, referente, & non contradicente P. Gobat, *Caſu 16. n. 516.* Eademque ratione, ſi ſit aliqua domus, aliquis convictus Scholarium, in qua domo omnes ferè ancillæ, vel famuli, in quo convictu omnes ferè ſtudioſi hactenùs fecerunt naufragium caſtitatis, cenſenda erit ibi eſſe occaſio proxima ruinæ, & nolenti talem domum relinquere ſine urgenti cauſa, aut adire volenti neganda erit abſolutio, juxta mox dicenda. Secus dicendum, ſi aliqui quidem ibi ſeducti, & lapſi ſunt, plures tamen illæſi evaſerunt: quæ omnia conſideratis circumſtantiis perſonarum, locorum, &c. prudentis Confeſſarii arbitrio neceſſariò relinquuntur.

§. II. *Quid agendum cum recidivis ex occaſione proxima?* Et ſpecialiter quoad concubinarios?

325 I. SI frequentati lapſus, & recidivæ peccati ſunt ex occaſione proxima, Confeſſarius ab eo exigat expreſſum, & abſolutum propoſitum eandem occaſionem, quamprimùm poterit, relinquendi: ſin minùs, abſolvere non poterit. Res clara. Quòd ſi enim Pœnitens nolit proponere occaſiones de cætero peccandi deſerere, fieri, aut præſumi non poterit, eum verè peccata præterita deteſtari, & evitare velle in poſterùm, ideòque tanquam indiſpoſito collatum Sacramentum eſſet nullum, & tam recipiens, quàm conferens, ſeu abſolvens peccaret ſacrilegio mortali. Multò magis, quando Pęnitens à Confeſſario jam ſemel, & iterùm juſſus dimittere talem occaſionem, v. gr. concubinam domo ejicere, & non fuit executus, cùm tamen commodè, abſque alio gravi detrimento exequi potuiſſet, clara ſatis erit præſumptio, eum in prioribus confeſſionibus non habuiſſe verum, firmum, & efficax emendandi propoſitum: ideòque jam, etiamſi denuò proponat, vel promittat, non eſt abſolvendus, antequam reipſa præſtet: & dicendum tali à Confeſſario: Tu priùs tandem præſta tuum officium debitum, deinde redi, & ego præſtabo meum. Ex communi Layman *cit. n. 11.* At dicat Pœnitens: *Juro Reverentiæ veſtræ per Deum verum, & vivum, me quamprimum iſtam occaſionem, domum, concubinam &c. dimiſſurum.* Admitterem juramentum, (ait rectè Gobat *cit.*) & abſolverem pro iſta vice: at certè non alia vice, ſi rediret, perjurii, & relapſus reus. Tandem optimè notat Laym. *loc. cit.* Neque in his caſibus univerſalem regulam ſtatui debere, cùm fieri poſſit, ut licèt aliàs ſemel, & iterùm admonitus concubinam non dimiſerit, (reſtitutionem, ſatisfactionem, reconciliationem cum inimico, &c. non fecerit) nunc tamen evidentiora ſigna mutatæ voluntatis, ſerìòque præſeferat, ut ejus promiſſio acceptari, eique abſolutio dari poſſit. Et inſuper,

II. Quando Pęnitens gravi neceſſitate ejuſmodi occaſio- 326
ni peccandi eſſet adſtrictus, ita ut eam aut ſine ſcandalo (quod non rarum in occultis peccatis,) aut ſine graviſſima, vel ſaltem gravi corporis, famæ, vel fortunę, jactura, aut incommodo dimittere, vel devitare non poſſit, poſitis certis conditionibus mox infrà enumerandis, in ea relinqui ad tempus durantis neceſſitatis, & à Confeſſario abſolvi poterit. Communiſſima Doctorum cum Navarro *cap. 3. num. 16.* Sanchez *lib. 1. moral. cap. 8.* Layman *num. 9. aliique omnes.* Et ſumitur *Arg. cap. Conſultationi, De frigidis, & maleficiatis.* Ratio eſt: quia occaſio peccandi in ſe peccatum non eſt, ſed tantum periculum peccati adfert, neque tamen neceſſitatem peccandi infert, ſeu libertatem tollit; ſed poteſt cum ea conſiſtere vera deteſtatio peccati, & abſolutum propoſitum adhibendi operam, ut in poſterùm peccatum evitetur: ergo quamvis ob periculum adjunctus ſit timor, vel exiſtimatio voluntatem fortè aliquando immutatum iri: non apparet, cur certum diſcrimen famæ, honoris, fortunarum, ſanitatis, &c. non poſſit excuſare tali periculo ſe relinquentem, vel permittentem: Layman *cit.* rectè ſic argumentatur. Vel præceptum declinandi occaſiones peccatorum affirmativum eſt, & tunc manifeſtè liquet, non obligare in tali neceſſitate; vel ſi contendas negativum eſſe præceptum non adeundi periculum, aut in eo perſiſtendi, tunc reſpondeo, intelligendum eſſe præceptum, ne quis ultrò, ac voluntariè in peccandi periculum ſe conjiciat, aut in eo perſiſtat, hic autem moralem quodammodò neceſſitatem intervenire. Sic Layman.

III. Ad hoc autem, ut talis Pœnitens ob neceſſitatem 327
in occaſione peccati perſiſtens cenſeri poſſit verè contritus, vel attritus, ac per hoc diſpoſitus ad validam, & fructuoſam abſolutionem ei licitè impertiendam, quatuor potiſſimùm conditiones ei neceſſariò habendæ ſunt. I. Animi reſignatio, & parata voluntas deſerendi illam occaſionem, ſi commodè poſſet, & quamprimùm commodè poterit. II. Vera Pœnitudo peccatorum præteritorum in ejuſmodi occaſione commiſſorum. III. Verum, ac firmum Propoſitum non peccandi de cætero in ea occaſione: ad quod etiam neceſſariò requiritur, ut ex occaſione proxima faciat remotam, v. gr. ſi complicem domi habeat, nimium familiaritatem, & blanditias caveat, ſolus cum ſola, noctu præſertim, in eodem loco non commoretur: in potu ſibi temperet, &c. IV. Spes firma, & fiducia, quòd adjuvante divina gratia, cui cooperando ſedulò, omnia poſſumus, deinceps poſſit abſtinere à peccato in ea occaſione, (nam qui certò crederet, vel putaret impoſſibile ſibi eſſe in tali occaſione abſtinere à peccato, debet omninò deſerere, non obſtante quacumque difficultate, & incommodo: ut monent Layman, Lugo, alii communiter.) His quatuor conditionibus concurrentibus, Pęnitens prudenter judicatur veram Contritionem, & Attritionem habere, etſi non proponat ſtatim deſerere, vel devitare illam occaſionem; Quia occaſiones illæ aliàs proximæ & voluntariæ his conditionibus concurrentibus, ſiunt Pœnitenti remotæ, & involuntariæ: quas ſi habeat, abſolvendus eſt: & aſſerenti ſe habere, debet credere Confeſſarius, quia Pęnitens in hoc foro teſtatur tam pro ſe, quàm contra ſe. Si non habeat, Confeſſarius, & Pœnitens, data, & accepta abſolutione, peccabunt mortaliter, & facient Sacramentum nullum, ut ſuprà dictum, *num. II.* Jam ulteriùs;

§. *Specialiter quoad concubinarios.*

IV. QUamquam concubinarii notorii. 1. Ob ſcandalum 328
vix unquam poſſint abſolvi, niſi ejecta priùs infami pellice, juxta communem DD. cum Nav. *c. 16. n. 20.* Quin jubentur à Concil. Trid. *ſeſſ. 24. cap. 8.* ſubjici excommunicationi, niſi poſt trinam admonitionem factam ab Epiſcopo, ſe emendaverint. 2. Atque inſuper conſentiunt DD. etiam occultis concubinariis ordinariè abſolutionem dandam non eſſe, niſi promittant ſe concubinam quamprimùm à ſe amandaturos, propter maximum, quod ex cohabitatione oritur, periculum. 3. Etiam minimè obſtante vulgari prætextu, quòd talis perſona, ancilla, domeſtica &c. admodùm utilis, & quaſi neceſſaria ſit rei domeſticæ, ex ejus dimiſſione aliquantum rei familiaris detrimentum ſecuturum, aliam æquè utilem, ac induſtriam non facilè habendam: &c. vulgaris iſte laqueus diaboli eſt, etiam negata abſolutione rumpendus, ſi perditè ametur, & amet, ob inevitabile quaſi moraliter periculum relabendi. Certè Caſtro-Palaus, & Oviedo apud Gobat *n. 530.* neque ob 100. ducatorum jacturam, tibi mediocriter diviti talem periculoſam Domeſticam permittunt, & meritò. 4 Denique certiſſimum ſit non excuſare quamlibet jacturam, vel incommodum ex tali dimiſſione ſecuturum. Quare inter propoſitiones ſub.

Ale-

Alexandro VII. Anno 1666. die 18. Martii damnatas, & hæc ponitur: *Non eſt obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſt ad oblectamentum concubinarii,* Vulgò *regalo: dum deficiente illa nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ concubinarium tædio magno afficerent; & alia famula nimis difficilè inveniretur:* Hæc ibi. Quamvis, inquam, hæc ita ſe habeant;

329 Nihilominus in certo caſu circumſtantiæ concurrere poſſunt, ob quas prudens Confeſſarius aliud decernat, ait Laym. *cit. n.* 11. Exempli gratia ſi aliquis in gravi infirmitate, vel mortis periculo conſtitutus alium hominem facilè habere non poſſit, qui neceſſaria miniſtret præter Concubinam, ad quam tunc Pœnitens carnis affectum non gerat: ideoque putet, ſe ejus occaſione non lapſurum, cùm primùm autem convaluerit, ſtatim à ſe amandandam promittat, tali aliquo caſu permitti poterit, ſi ſcandalum abſit, videlicet in concubinatu occulto. Sic Layman ibi ab omnibus receptus. Idem cum longè tamen majori cautela permitti poterit in graviſſima, vel ſaltem gravi neceſſitate famæ, vel fortunarum; ut ſi Concubina effrons ſic ſubitò alieno tempore dimiſſa, irritata, occultum Concubinatum, ac turpitudines evulgatura ſit; ſi non dives, ſolùm neceſſaria ſuſtentationi habens, ex dimiſſione gravem jacturam 100. v. g. aureorum incurrere deberet: denique ſatis vulgariter, ſi ipſa ſit ancilla, & nequeat aliam adipiſci abſque pari periculo, cùm tamen ancilla nullo modo carere poſſit; ita poſt alios Gob. *n.* 32. In hujuſmodi caſu Confeſſarius prudenter condeſcendere poterit, rigidiſſimè tamen exactis quatuor Conditionibus *num. præc.* propoſitis, præſertim tertia, ſpecialibus etiam additis propoſitis, & remediis efficacibus: utpotè. 1. Quotidiana expreſſa renovatio Propoſiti eliciti in Confeſſionali. 2. Votum Caſtitatis ad aliquod tempus. 3. Votum ſubeundi aliquam gravem Pœnitentiam, v. gr. jejunum in pane, & aqua, aut notabilis eleemoſynæ, quoties relabi contigerit. 4. Quando concubina de ſe non admodùm voluntaria eſt, aut gravatè conſentire ſolet: rediens à confeſſione dicat: jam tandem firmiſſimè ſtatui mutare vitam. Volo ergo, jubeo, vel rogo ſeriò, ut ſi fortè tentatione victus te rurſus ſollicitavero, reſiſtas omni poſſibili modo, revocans mihi ad mentem hæc verba: &c. addita etiam promiſſione præmii alicujus, ſi impediverit: ſecus, ſi conſenſerit &c. vide etiam mox dicenda de mollibus.

§. III. *Quid cum recidivis ex intrinſeca tantùm fragilitate?* ſpecialiter quoad mollitiem.

330. I. QUando frequentes lapſus, & recidivæ peccati fiunt ex ſola intrinſeca fragilitate Pœnitentis, abſque aliqua ſpeciali extrinſeca occaſione impellente (uti ſunt blaſphemiæ, odia, invidiæ, delectationes moroſæ, & ſingulariter mollities. &c.) abſolvendus erit Pœnitens toties quoties ſeriò proponit impoſterùm emendare, & omninò abſtinere, dummodò Confeſſarius prudenter credat, eum verè proponere, ac ſeriò loqui. Communiſſima DD. Navarrus *ſuprà*, Sanch. *lib.* 2. *moral. c.* 32. *n.* 45. Laym. *cit. c.* 6. *n.* 10. Lugo *diſp.* 14. *n.* 160. Filliuc. *tr.* 7. *Inſtructionis c.* 3. & alii paſſim. Et docet D. Hieronymus Epiſt. 46. ad Ruſticum relatus *cap.* ſepties diſt. 3. de Pœnitentia: *Non ſolùm ſeptier: ſed ſeptuagies ſepties delinquenti, ſi convertatur ad Pœnitentiam, peccata condonantur.* Ratio eſt: quia redire cum iiſdem peccatis de ſe non eſt ſignum deeſſe verum dolorem, & propoſitum emendationis; certè non magis, quàm ſi rediret cum aliis novis diverſis peccatis; ſed ſolùm eſt ſignum fragilitatis humanæ in tali homine: certè nemo tenetur ſub ſpeciali peccato mortali magis cavere, ne idem peccatum decies committat, quàm ne decem ſpecie diverſa peccata committat; ergo ſeriò proponenti vitare deinceps idem ſpecie peccatum, æquè ac proponenti vitare alia peccata, tanquam rectè diſpoſito, abſolutio impertienda erit toties quoties eum Confeſſarius ſeriò proponere prudenter crediderit.

331 II. Ut autem prudenter credere poſſit Confeſſarius Pœnitentem toties cum iiſdem peccatis redeuntem, modò habere verum, ac ſerium propoſitum emendationis, attendere debet, an Pœnitens hactenùs aliquam curam, vel conatum adhibuerit emendationis, quod his ſignis cognoſci poteſt. Si poſt proximam Confeſſionem rariùs, quàm ſolebat, lapſus fuit; ſi media adhibuit, quæ ei à Confeſſario contra recidivam præſcripta erant; ſi occaſiones quaslibet peccandi fugit &c. quòd ſi præſtitit, haud dubiè abſolvendus erit; quin etiam, ſi nihil horum præſtiterit, ſi tamen dicat ſe modò ſeriò dolere, quòd divinam Bonitatem toties tam fœdè offenderit, ac promittere ſe ſeriam emendationem, ei plerumque Confeſſarius credere debebit: quia licèt anteà propoſitum inefficax habuerit, jam tamen verum, & efficax concipere poteſt: idque affirmanti, plerumque credendum erit, cùm ipſe ſit ſui accuſator, defenſor, & teſtis. Sanch. Laym. Lugo, & alii communiter. Additque Gob. *cit n.* 324. Et ſanè, quando deinceps notatur aliquis profectus, ſeu aliqua imminutio peccatorum, habenda eſt patientia. Ipſa enim imminutio peccatorum eſt ſignum propoſiti, & præbet ſpem majoris emendationis, adeoque tandem perfectæ. Simus ergo, omninò ſimus erga hos miſeros, miſericordes, *ſicut & Pater noſter cæleſtis miſericors eſt.* Luc. 6. Sic ille.

332 III. Interdum tamen vehemens eſt ſuſpicio, & juſta præſumptio propoſitum modernum eſſe ſimulatum, inefficax; ſufficiens, ut Confeſſarius prudenter credere non poſſit: utpotè ſi Pœnitens poſt duas, tres, quatuor Confeſſiones eandem peccati ſpeciem, & eodem, vel etiam majori numero adferat, ut nullus prorſus emendandi, vel reſiſtendi conatus adhibitus videatur: & tunc, (niſi tamen præſens ſpecialia, qualia anteà nunquam, Doloris ſigna in præſenti Confeſſione oſtendat, quibus præſumptio illa de mala, vel inſufficienti Pœnitentis diſpoſitione meritò elidatur) differenda erit abſolutio, nominato aliquo temporis ſpatio, intra quod Pœnitens conatum adhibeat ad criminis emendationem, poſteà rediturus, & abſolutionem recepturus. Sic Laym. *cit. num.* 10. Leſſius *in Conſiliis V. Confeſſarius. Caſu* 7. ſic loquitur. Expedit ordinariè eos dimittere ſine abſolotione explicato periculo, in quo verſantur, & abſolutionem fore illis noxiam, cùm non videantur habere ſincerum Propoſitum, ut conentur reſiſtere, & adhibere remedia, quæ præſcribuntur. Si non redeant, committat illos Deo, ne ſe cruciet: Sic Leſſius. Ego aliquoties, ſed non niſi poſt ſex, vel octo Confeſſiones ſine ulla emendatione peractas, dixi ante datam abſolutionem: Quandoquidem nihil tecum proficio, poteris quærere alium Confeſſarium fortè magis profuturum, aut non, niſi poſt conatum, & effectum aliquem ad me redire: & uno vel altero excepto, redierunt cum aliquo profectu. Qua in re magna opus eſt prudentia, & diſcretione Confeſſarii, ne Pœnitentem aut ſeveritate avertat, aut lenitate ſeducat, ſicque peccet, & pereat cum illo. Et ſpecialiter in praxi notandum, quod de motivo Confeſſionis iteratæ initio quæſtionis ex Layman prænotavimus. Et tandem in ejuſmodi caſu difficiliùs danda erit abſolutio, ſi crimina ſint publica, v. g. frequentes blaſphemiæ, ebrietates, ſcortationes &c. offenduntur enim, & ſcandalizantur fideles, ſi videant hominem poſt Confeſſionem ſæpiùs repetitam perinde, ut priùs in peccatis ſuis perſiſtentem, cujuſmodi ſcandalum interdum cum Sacramenti irreverentia conjunctum tolli debet, non obſtante privato incommodo, quod Pœnitenti timetur, ne fortè is à Confeſſione abſterritus in graviora peccata incidat. Sic prudenter idem Laym. *eodem nu.* 10. *in fine.*

333 IV. Jam rurſus ſpeciatim *quoad mollitiei deditor.* Placet veriſſimum judicium Cardinalis Toleti, *Summæ lib.* 5. *c.* 13. Peccatum mollitiei eſt difficillimæ curationis, quia occaſio ſemper cum homine eſt, & eſt adeò univerſale, ut crediderim maximam partem damnatorum hoc infici peccato. Vix puto eſſe aliud efficax remedium, quàm frequentiſſimam Confeſſionem cum uno, eodemque Confeſſario, ut fiat ter in hebdomada, ſi fieri poſſit: eſt enim hoc Sacramentum maximum frænum, & qui hoc non utitur, non ſibi promittat emendationem, niſi per miraculum à Deo factum, vel rariſſimum privilegium. Sic ille veriſſimè. Interim talis Confeſſarius in promptu ſemper habeat alia media, quibus Pœnitentem adjuvare poſſit. Qualia latè ſuppeditant Joannes Buſæus in panario, Filliuc. *tract.* 7. *inſtruct. Conf. cap.* 3. Drexelius *in Niceta*, Coſterus *in libello Sodalitatis*, Gob. *Alphab. Conf. Caſu* 17. *a n.* 548. & alii. Inter quæ hoc ſæpiùs felicem ſucceſſum habuiſſe expertus ſum. Inquire à tali homine ad quemnam Sanctum, vel Sanctam, vel ad quodnam myſterium vitæ, vel paſſionis Chriſti ſpeciali devotione feratur: ubi cognoveris, ſuade, ut uſque ad proximam ſemper Confeſſionem quotidiè manè, & veſperi dicat flexis genibus, & ſi copia ſit, ante imaginem talis Sancti, vel myſterii: *Domine Deus, qui flammas æternas picis, & ſulphuris præparaſti hominibus libidinoſis, voveo, & promitto tibi me in honorem hujus mei amantiſſimi Patroni &c. vel hujus amabiliſſimi myſterii &c. hac die, hac nocte, abſtenturum ab omni turpi tactu mei ipſius.* Et dum actu tentatio vehemens urget, idipſum flexis genibus repetat: multis profuit devota Recitatio Hymni, Ave, Maris Stella: cum ſingulari reflexione ad *Verſ. Virgo ſingularis, &c.* aliis invocata immaculata Conceptio B. V. aut S. Joſephus, aliis alia. Secularibus, ſi talia non ſuccedant, conſulendum Matrimonium, & ſubinde ingreſſus Religionis, vix unquam ſtatus Clericalis. Sed ſi plura deſideras, lege Authores citatos, dum non vacat immorari.

¶ Ex dictis colliges, quid ſentiendum de iis, qui vel quæ ſubinde graviùs lapſi, vel lapſæ, id priùs alteri ignoto Confeſſario confitentur, & deinde ordinario ſuo Confeſſario

pec-

peccarilla leviora? Nam ſiquidem ſaciant ex pudore naturali, & timore erubeſcendi, & confundendi ſe coram Confeſſario ſuo ordinario familiariter valdè noto, non eſt culpandum, idque imprudenter ægrè ferunt, vel reprehendunt Confeſſarii ordinarii; (Dummodò tamen priori Confeſſario omnia ſua mortalia confiteantur, ac integritatem Confeſſionis ſervent juxta dicenda *cap. ſeq.*) At verò ſi hac ratione manerent in occaſione peccandi, aut ideò ita circumeant, ut liberiùs peccent, ne ab ordinario Confeſſario graviùs objurgentur, occaſiones dimittere, aut remedia tali peccato emendando adhibere cogantur &c. omninò graviſſimè peccant, & ob defectum veri doloris, & Propoſiti Confeſſio invalida, ac Sacramentum erit nullum. Laym. *lib. 5. tr. 6. c.* 8. *n.* 14. Filliuc. Lugo *citati*, & alii.

§. IV. *Specialia quoad Propoſitum vitandi peccata venialia.*

334 AD remiſſionem peccatorum etiam venialium, extra & intra Sacramentum Pœnitentiæ, ſicut requiritur neceſſariò aliqua ſupernaturalis Pœnitentia, ſeu dolor, & deteſtatio eorum, & quidem formalis in Sacramento, juxta dicta ſuo loco: ita etiam requiritur eadem impoſterùm evitandi Propoſitum, ſaltem virtute in ipſa illa deteſtatione, ſeu dolore neceſſariò incluſum, (ſiquidem fieri nequit, ut quis malum peccati verè, & ſeriò deteſtetur, & in poſterùm ab iis abſtinere non velit,) multiplici tamen diſcrimine à propoſito requiſito ad remiſſionem peccatorum mortalium: uti ex Coninch. etiam obſervat Layman *cit. cap.* 4. *num.* 19.

335 I. Propoſitum *formale* expreſſum de cætero non peccandi mortaliter, regulariter requiritur ad remiſſionem mortalium, maximè in Sacramento Pœnitentiæ ob rationes ſuo loco dictas, quale etiam requiri ad remiſſionem venialium extra, vel intra Sacramentum, nulla lex, authoritas, vel ratio perſuadet, quin regulariter ſufficiat Propoſitum illud virtuale in ipſo dolore ſupernaturali imbibitum, ut ex communi etiam obſervat Gob. *Caſu* 8. *n.* 217. Ratio diſparitatis eſt: Quia cùm peccatum mortale ſit longè majus malum, & effectum Sacramenti ſimpliciter tollat, major requiritur certitudo de ſufficienti, & efficaci dolore, ac diſpoſitione Pœnitentis, quàm reſpectu venialium, quæ effectum Sacramenti non impediunt: dummodò verè & certo ſupernaturaliter doleas de venialibus admiſſis, jam de valore, & effectu Sacramenti ſecurus es, etſi expreſsè nihil proponas. Quod ſecundùm indulgentiam dico, non ſecundùm conſilium, minùs imperium.

336 II. Propoſitum *univerſale*, ſicut & dolor *univerſalis* reſpectu omnium mortalium requiritur ad remiſſionem peccatorum mortalium, cùm unum ſine altero remitti non poſſit, ut ſuo loco viſum: ad remiſſionem autem venialium, nec dolor, nec propoſitum ita univerſale requiritur, ſed ſufficit dolere, ac proponere vitare ea ſola, quæ confiteris, eaque ipſa, ſaltem aliqua, vel aliquod, etſi de aliis nec doleas, nec vitare proponas: ut *ſuprà c. 2. ſect. 1. q. 2. ad finem* ex profeſſo dictum eſt. Ut ſi fuiſti ſæpè mentitus ſine cauſa, ſufficiet, ſi in Confeſſione proponas non ampliùs mentiri ſine cauſa, etſi adhuc cogites mentiri, quando cauſa aliqua ſuppetat in tuum, vel proximi commodum: mendacium enim ſine cauſa dictum turpius eſt mendacio officioſo. Aut ſi fuiſſes nimis ſæpè, & frequenter mentitus, potes tibi proponere firmiter, te illam frequentiam emendaturum pro viribus, & ſufficiet propoſitum, ſicut & dolor, ipſaque Confeſſio de illa frequentia, quippe quæ ſpecialem deformitatem habet à ſingulis mendaciis, vel aliis venialibus ſecundùm ſe ſeorſim ſpectatis. At, quot mihi tunc remittentur mendacia? Lugo *diſp.* 14. *ſect.* 9. cenſet, non remitti omnia, ſed tantùm poſteriora illa, ob quæ cœpit denominari frequens lapſus; & rationabiliter. Dicaſtil. autem *d. 6. dub. 16. nu.* 302. rectiùs cenſet, remitti omnia, ſi confiteris: *ſæpius, vel frequenter ſum mentitus.* Utrumque verum, ſi nimirùm vel de omnibus, vel non de omnibus doleas, & retractes.

337 III. Propoſitum vitandi omnia peccata mortalia collectivè ſumpta requiritur ad remiſſionem peccatorum mortalium, ita ut animus ſit, non tantùm ſingula, & hoc, & hoc, &c. ſed etiam omnia collectivè cum Dei gratia devitare. At verò ad remiſſionem etiam omnium peccatorum tuorum venialium minimè requiritur propoſitum impoſterùm vitandi omnia peccata venialia collectivè, ita ut animus ſit nunquam omnino, neque ex ſubreptione peccandi venialiter: hoc enim ſine ſpecialiſſima Dei gratia pauciſſimis Sanctis conceſſa, homini in hac vita impoſſibile eſt: impoſſibilium autem non eſt voluntas, ſeu propoſitum: ſed ſufficit propoſitum vitandi impoſterùm ſingula, vel disjunctive, ita ut nullum determinatè aſſignari poſſit, à quo committendo animus, virtualiter ſaltem, non abhorreat: & dicas apud te. *Etſi ſciam, me omnia venialia non evitaturum, vitabo vel hoc, vel illud, vel iſtud, vel quodvis occurrens; nullum mihi jam patrandi eſt animus.* Aut poterit proponere efficaciter quidem, at non abſolutè, ſed cum modificatione: *quantum in me eſt, propono, nunquam peccare venialiter, etſi ſciam oppoſitum eventurum:* quod enim *ſuprà q. præced. §. 2. N. III.* de propoſito vitandi mortalia animadverſum eſt; multò magis locum habere debet in propoſito vitandi venialia: ais, *ego doleo quidem de omnibus meis venialibus, omnia ſic diviſim, vel quantùm in me eſt, evitare propono: at non omnia confiteor; ſed neque confiteri poſſum ſine gravi moleſtia Confeſſarii, in ſpecie, vel numero. Et ſpeciatim: mentitus ſum ſæpè, vigeſies: dico ſolùm in Confeſſione: mentitus ſum aliquoties: quot mihi jam remittuntur venialia, mendacia v. g.* Card. Lugo *cit. n.* 142. cenſet remitti ſolùm aliqua, quot ex tali Confeſſione poſſunt intelligi à Confeſſario, ſaltem duo. Contra rurſus Dicaſtillus *num.* 322. cenſet, omnia remitti, quemadmodùm etiam omnia mortalia directè remittuntur, quando moribundus, reus 20. mortalium, generaliter aſſerit de omnibus ſe dolere; cùm ſine dubio Confeſſarius habeat generalem intentionem abſolvendi ab omnibus venialibus mendaciis, eum, qui dicit: ſum frequenter mentitus.

IV. Ad remiſſionem peccatorum venialium requiritur 338
quidem propoſitum abſolutum efficax vitandi aliqua, peccata venialia ſaltem hæc confeſſa, ut non ſufficit ſola velleitas non peccandi venialiter de cætero, quippe quæ affectum peccandi non excludit: non tamen requiritur propoſitum ſimpliciter efficax extenſivè, ſic ut eo Pœnitens moveatur ad evitandas occaſiones peccandi venialiter, & remedia contra relapſus adhibendi, ſicut requiritur ad remiſſionem peccatorum mortalium. Cùm enim peccatum mortale longè graviùs animæ malum ſit, quàm veniale, ideò homo longè majorem conatum adhibere debet, & tenetur ad vitanda mortalia, quàm venialia, conſequenter verus Pœnitens firmius, & efficacius propoſitum concipere debet ad mortalium, quàm venialium emendationem. Ex quo ſequitur, longè faciliùs abſolvi poſſe relabentes ſæpiùs in eadem venialia, quàm in mortalia, eò quòd frequens ille relapſus non ſit indicium defectus doloris, ac propoſiti ad eorum remiſſionem neceſſarii, quia provenire poteſt ex frequentia occaſionum, à quibus evitandi longè faciliùs quis excuſari poteſt, quàm à remotione occaſionum relabendi in mortalia, ut bene notat Laym. *cit. n. 19. in fine.* Adde, occaſiones labendi venialiter eſſe frequentiores, ferè ſemper, & ubique, ideoque moraliter vix evitabiles. Sed hæc rurſus ſecundùm indulgentiam, non conſilium, dicta ſunt. Nam

¶ Heus tu, mi bone Religioſe! mi optime Sæcularis! 339
Diligenter caves ſemper à mortalibus: diligentiſſimus quoque es in enumerandis omnibus tuis venialibus ad ſcrupulum uſque. Interim tamen ſemper redis *Joannes in eodem*, cum iiſdem defectibus, & ſpecie, & numero vix unquam diminuto: verbo, ſemper hæres in eodem luto, vix ullo apparente fructu ex tot, & ſexcentis Confeſſionibus: imò & ſacris Communionibus, & fortè etiam (res ſtupenda!) quotidianis. Quid cauſæ putas? Dicam tibi in aurem. Utcumque doleas de præteritis: at generalia, & confuſa nimis, ideoque torpida, & languida ſunt tua propoſita: Propoſita quò magis univerſalia, eò minùs ſunt efficacia. Omnia generaliter vitare proponis, quod ipſe non credis. O quàm timendum, ne ſæpiſſimè ſint tantùm ſimplices, languidæ, & claudicantes velleitates, ſicque ipſum Sacramentum, & abſolutio de valore periclitetur, & mirabimur de non apparente fructu? Quare conſilium meum placeat tibi. Mitte nimiam curam colligendi omnia tua venialia in ſpecie, & in numero, ad Confeſſionem, & ea tantùm venialia, quæ magis gravant, quibuſque potiſſimùm liberari cupis, novo, ſerioque dolore, ac emendationis propoſito concepto humiliter confitere: atque ex iſtis ipſis unum unicum tantùm magis gravans, magiſque importunum ſelige, quod ſpeciali, & robuſto propoſito obfirmato, toto conatu deinceps emendare, & radicitùs extirpare contendas, præfixo ad hoc motivo ſpeciali ſanctæ alicujus intentionis, v. g. in honorem myſterii, de quo eo tempore meditaris, delecto, & invocato ad hoc ſpeciali Patrono tuo; inſtituto ad id examine particulari, indicta ad ſingulos relapſus modica aliqua Pœnitentia: Et ſic non tantùm de valore tuarum Confeſſionum ſemper ſecurus eris, ſed etiam intra paucos menſes de fructu mirabitur, & dilatabitur cor tuum. & gratias ages Deo, & fortè etiam huic ſcripto. Et hactenùs de Contritione, utique ſatis multa, ſed mihi certè nondum multùm ſatis.

CA-

CAPUT III.

De Confeſſione Sacramentali, ejuſque requiſitis.

QUÆSTIO Præambula.

Confeſſio Sacramentalis quid, quotuplex, quaſque Conditiones requirat?

SUMMARIUM.

340 *Confeſſio Sacramentalis generatim quid?*
341 *Quid inchoata, illegitima?*
342 *Quid completa, legitima?*
343 Uſque ad n. 347. *Qualis eſſe debeat?*
347 & 348 *Eſt duplex; formalis, & virtualis.*
349 & 350 *Qualiter debeat eſſe ſenſibilis?*
351 *Per ſe ſemper requiritur Confeſſio formalis.*
352 *Integra, vera, ſecreta, vocalis.*

340 CONfeſſio Sacramentalis generatim deſcribi poteſt. *Eſt accuſatio peccatorum facta Sacerdoti vero, vel probabiliter exiſtimato in ordine ad abſolutionem.* Ita Suar. *hic diſp. 33. ſect.* 2. Coninch. Dicaſtil. Filliuc. & alii cum Gob. *Alphab. Confeſſ. caſu* 1. *nu.* 9. Dico autem *generatim:* nam ſub una velut generica ratione, neceſſariò duplex aſſignanda eſt Confeſſio Sacramentalis, una inchoata tantùm, & illegitima, altera completa, & legitima. Ratio hujus neceſſariæ diviſionis ſumitur ex receptiſſimo omnium hac ætate Theologorum axiomate de Sigillo Sacramentali. Nempe: *Sigillum Sacramentale oritur ex omni, & ſola Confeſſione Sacramentali.* Atqui rurſus certiſſimum eſt, obligationem Sigilli Sacramentalis oriri non ex ſola Confeſſione Sacramentali legitima completa, ſufficiente ad abſolutionem Sacramentalem, quæ nimirùm eſt pars materialis proxima, & legitima Sacramenti Pœnitentiæ, ſed etiam ex Confeſſione inchoata tantùm, & quantumvis illegitima, minimèque ſufficiente ad Sacramentum Pœnitentiæ, & abſolutionem validè conferendam, ut ſuo loco videbimus: ergo ſub una aliqua generica ratione Confeſſionis Sacramentalis ſuprà allata, neceſſariò admittenda velut duplex ſpecies Confeſſionis Sacramentalis, una completa, & legitima ſufficiens ad abſolutionem, altera inchoata, illegitima, inſufficiens quidem ad abſolutionem, attamen adhuc inducens obligationem ſigilli Sacramentalis.

Confeſſio Sacramentalis inchoata, illegitima.

341 E*St etiam accuſatio peccatorum facta Sacerdoti vero, vel probabiliter exiſtimato in ordine ad abſolutionem* (nam omnium conſenſu ad omnem Confeſſionem Sacramentalem neceſſariò requiritur, ut aperiatur ſaltem unum verum, vel exiſtimatum peccatum Sacerdoti vero, vel exiſtimato cum intentione ſaltem implicita, vel confuſa obtinendi abſolutionem validam, invalidamve) attamen ipſi deeſt aliquid eſſentialiter requiſitum ad obtinendam re ipſa abſolutionem validam, ac fructuoſam, & condonationem peccatorum: Utpotè, vel Dolor, & Propoſitum: vel integritas formalis, vel legitimus Sacerdos &c. ut ſi confitearis peccata tua Sacerdoti animo, ut ab ipſo juveris, vel cureris eo modo, quo ipſe judicaverit, jam confeſſio erit aliquo modo Sacramentalis, & ordinata ad abſolutionem ſaltem implicitè, & conditionatè: *Si Confeſſarius judicaverit:* eſto ob indiſpoſitione tuas nec abſolveris, nec abſolvi poſſis. Idemque eſt, & ſeriò (ſecus, ſi planè fictè) confitearis unum, vel aliqua peccata Sacerdoti, nequiter tacendo alia mortalia, aut nolens emendare &c. Siquidem te accuſes animo, ut impetres ab ipſo pronuntiationem ſeriam formæ abſolutionis, atque ſchedam confeſſionis: atque peccata ita confeſſa cadunt ſub obligatione ſigilli Sacramentalis ſecundùm omnes. Contrà verò confeſſio nullo modo Sacramentalis erit, ſi ſcienter confitearis, aut non Sacerdoti, aut Sacerdoti quidem, ſed nullo modo intendens abſolutionem, ſed præcisè conſilii, vel ſolatii cauſa: aut denique omninò fictè, de quibus latiùs ſuo loco, cùm de ſigillo Sacramentali. Nunc deinceps nobis explicanda eſt ſola

Confeſſio Sacramentalis completa, legitima.

342 E*St accuſatio ſui doloroſa, & legitima de peccatis propriis facta Sacerdoti vero in ordine ad abſolutionem virtute clavium obtinendam: eſtque duplex, formalis, & virtualis: per ſe ſemper requiritur confeſſio formalis, eaque integra vera, ſecreta, vocalis: quanquam per accidens ſufficiat etiam confeſſio virtualis.* Ita in re omnes. Ratio generatim eſt: quia per confeſſionem Sacramentalem legitimam, & completam intelligitur illa confeſſio, quæ eſt pars materialis proxima Sacramenti Pœnitentiæ, qua poſita poteſt validè, ac fructuosè, adeoque etiam ex juſtitia debet conferri abſolutio Sacramentalis, ac perfici completum Pœnitentiæ Sacramentum: ſed talis eſt omnis, & ſola hic definita, & ita qualificata, ut partim patet ex dictis, partim patebit ex latè dicendis toto capite: ergo, &c. breviter tamen ſic explico, & applico.

§. I. *Eſt Accuſatio ſui doloroſa, & legitima &c.* remiſſivè?

I. D*Oloroſa* eſſentialiter debet eſſe confeſſio Sacramen- 343
talis legitima, nimirùm facta cum dolore vero ſupernaturali ſaltem attritionis &c. modò capite præcedenti latè explicata: præſertim Sect. 3. q. 1. a. & 4.

II. *Et legitima*, nimirùm cum conditionibus, & qualiv 344
tatibus ex inſtitutione Chriſti requiſitis, jam in Aſſertione indicatis, & deinceps explicandis.

III. *Facta Sacerdoti vero*, nimirùm poteſtate Ordinis, 345
ac juriſdictionis, cæteriſque qualitatibus prædito, juxta omnia dicenda *cap.* 6.

IV. *In ordine ad abſolutionem &c.* de qua infrà *cap.* 4. 346.
abſque enim hac implicita ſaltem abſolutionis obtinendæ intentione confeſſio nullo modo erit Sacramentalis, nec pars Sacramenti, cùm una pars debeat referri, ac ordinari ad alteram. Hæc interim quoad primum tituli quæſitum: Confeſſio *quid ſit?* Jam ad ſecundum, *quotuplex?*

§. II. *Eſtque duplex, formalis, & virtualis.*

I. C*Onfeſſio formalis* eſt actualis expreſſa expoſitio pecca- 347
torum, verbis, vel ſignis æquivalentibus facta: quæ per ſe ſemper neceſſaria eſt, ut mox dicetur.

II. *Confeſſio virtualis* eſt doloroſa, & prompta voluntas 348.
confitendi ſua peccata ſigno aliquo ſenſibili manifeſtata, ſed omninò impedita: cùm quis ſc. actu, & verè dolens de peccatis, omninò libens vellet ea confiteri; eumque dolorem, ac voluntatem ſigno aliquo ſenſibili manifeſtat, ſed ſimpliciter non poteſt, impotentia phyſica: cùm via impotentia ſolùm moralis contingere, vel excogitari poſſit, quin aliquod, ſaltem leve peccatum quis explicare poſſit.

III. Dico autem *ſigno ſenſibili manifeſtata*. Quia Confeſſio 349.
etiam virtualis debet eſſe pars materialis, ac materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ: & ideò neceſſariò aliquo modo ſenſibilis: cùm Sacramentum quoad materiam, & formam eſſentialiter ſit ſignum ſenſibile. Unde ſolus dolor internus, & interna voluntas confitendi, abſque ullo ſigno ſenſibili manifeſtante nullo modo ſufficeret ad Sacramentum. cùm Judex non poſſit ferre ſententiam, niſi cauſa cognita, nec cognoſcere cauſam, niſi ſen[illegible] ſibi manifeſtatam.

IV. At quænam po[illegible] eſſe ita *ſigna ſenſibilia* ſufficientia 350.
ad confeſſionem virtualem? Primum, [illegible] cum ſignis doloris petit Confeſſarium, eoque adveniente [illegible] ampliùs confiteri nequit. Alterum etiam ſufficiens eſt, ſi pœnitens edidit vera ſigna doloris, aut coram ipſo Confeſſario, aut coram aliis, ita poſteà coram Confeſſario atteſtantibus. [illegible] in nova jam ſatis communi Sententia eſt, ſola ante acta Chriſtiana bona vita Confeſſario ex ſe, vel aliunde cognita. Sed de hoc infrà c. 5. cùm de abſolutione Sacramentali.

§. III. *Per ſe ſemper requiritur Confeſſio formalis &c.*

S*Eu* explicita explicatio peccatorum commiſſorum. *Om-* 351
nes. Ratio clara eſt; quia confeſſio ſacramentalis debet eſſe accuſatio in ordine ad obtinendam abſolutionem ſacramentalem per modum Judicii, ſeu ſententiæ judicialis: atqui in judicio non poteſt ferri ſententia, niſi cognita cauſa, adeoque à parte accuſante explicitè propoſita. Accuſans autem in propoſito eſt ipſe pœnitens: ergo per ſe ſemper requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ confeſſio formalis, & explicita peccatorum. Per accidens tamen aliquando ſufficit confeſſio virtualis ſuprà explicata, cùm ſcilicet impoſſibilis eſt confeſſio formalis explicita, idque potiſſimùm in articulo mortis, de quo commodiùs, & pluribus agendum *infra c.* 5. cùm de abſolutione ſacramentali.

§. IV. *Eaque integra, vera, ſecreta, vocalis.*

AD has quatuor conditiones, & qualitates, mox per 352
diſtinctas Sectiones, & Quæſtiones explicandas, aut clarè reducuntur, aut neceſſariæ non ſunt, etſi utiliſſimæ, reliquæ conditiones ſeptemdecim, vetuſtis, & vulgatis hiſce verſibus comprehenſæ:

Sit ſimplex, humilis confeſſio, pura, fidelis,
Atque frequens, nuda, & diſcreta, libens, verecunda,
Integra, ſecreta, lacrymabilis, accelerata,
Fortis, & accuſans; & ſit parere parata.

SE.

Digitized by Google

SECTIO I.

De Integritate Confeſſionis ſacramentalis.

QUÆSTIO I.

Qualis Integritas requiritur ad Confeſſionem ſacramentalem?

SUMMARIUM.

353 *Integritas confeſſionis alia materialis, alia formalis.*
354 *Formalis eſt eſſentialiter neceſſaria,*
355 *Et ad abſolutionem ſufficiens,*
356 *Ad eam requiritur aut oblivio inculpata, aut juſta cauſa, ſaltem putata.*
357 *Integras materialis, ſeu expreſſio omnium non eſt quidem eſſentialiter neceſſaria, tamen de præcepto,*
358 & 359 *Reſpectu ejuſdem confeſſionis, & confeſſarii.*
360 Uſque ad nu. 363. *Confitenda ſunt omnia mortalia in ſpecie, & numero,*
363 *Poſt diligens examen memoriæ occurrentia.*
364 *In quo examine non requiritur diligentia ſumma, ſed ſufficit mediocris.*
365 *Quando hæc cenſeatur adeſſe, vel adfuiſſe?*
366 *Quæ adhibita ſufficit, eſto quis putet fore plura occurſura per longius examen.*
367 *Ex defectu autem, vel negligentia examinis mortaliter culpabilis evadit confeſſio invalida, & nulla.*

ASSERTIO.

353 *CONfeſſioni ſacramentali eſſentialis eſt integritas formalis tantum: non de eſſentia, ſed de præcepto divino neceſſaria eſt integritas materialis; explicatio ſcilicet omnium peccatorum mortalium in ſpecie, & numero, poſt diligens examen memoriæ occurrentium.* Eſt tota certiſſima apud omnes Catholicos. Explico breviter, & prænoto.

§. Integritas confeſſionis duplex eſt, *materialis*, qua omnia ſimpliciter peccata ſecundum ſpeciem, & numerum exprimuntur, quæ ſecundùm præceptum divinum, per ſe loquendo, exprimenda ſunt. Et *formalis*, qua exprimuntur omnia peccata ſecundum ſpeciem, & numerum, quæ, & quatenus, quis, conſcientiâ dictante, hîc & nunc exprimere poteſt, & debet; ſeu quæ conſcientiæ hîc, & nunc confitenda practicè proponuntur: ſive deinde reipſa omnia omninò enumerentur: (& erit integritas *materialis* ſimul, & *formalis*, ac confeſſio *materialiter*, ac *formaliter* integra) ſive aliqua omittantur, aut ignoranter, aut ob inculpabilem oblivionem; vel ſcienter, & dedita opera, ſed ex cauſa juſta; vel à parte rei, vel bona fide probabiliter, & inculpabiliter habita pro juſta (de quo mox iterum) & ſic erit integritas *formalis* tantùm, & confeſſio adhuc formaliter integra: quia adeſt voluntas omnia confitendi, ſi nihil obeſt, & defacto quis confitetur omnia, in quibus nihil obſtat, quæque hîc, & nunc confitenda conſcientia practicè dictat: omittitur autem aliquid, in quo aliquid obſtat, quodque conſcientia hîc, & nunc confitendum non dictat, aut potiùs non eſſe confitendum dictat. His notatis dicimus:

§. I. *Eſſentialis eſt integritas formalis.*

354 I. UT nimirùm quis exprimat omnia mortalia, quatenus hîc, & nunc conſcientia dictante poteſt, & debet: adeo ut & confeſſio, & abſolutio invalida ſit, & nulla; ipſumque Sacramentum propriè non ſuſcipiat, qui ſciens omittit manifeſtare, vel unicum peccatum, quod conſcientia dictat hîc, & nunc ſub mortali eſſe confitendum. *Omnes*. Ratio clara eſt: quia ad ſubſtantiam Sacramenti Pœnitentiæ requiritur confeſſio doloroſa, adeoque ſaltem attritio vera ſupernaturalis: ſed hæc conſiſtere non poteſt cum actuali peccato ſacrilegii mortalis, quod confitens committit, unum, vel plura peccata abſque juſta cauſa, ſive per malitiam, ſive per negligentiam craſſam, ac mortaliter culpabilem reticendo: ergo &c.

355 II. Hæc integritas formalis, ſeu confeſſio ſic formaliter integra, qua aliquod, vel aliqua peccata, ſeu per oblivionem inculpabilem, ſeu propter juſtam cauſam impotentiæ phyſicæ, vel moralis (caſibus particularibus neceſſariò ſeorſim infrà *q. 6.* latè explicandis) omittuntur, ſufficit ad legitimam abſolutionem, ipſiuſque Sacramenti Pœnitentiæ validam, fructuoſam, ac licitam ſuſceptionem: qua nimirùm quis directè abſolvitur à peccatis confeſſis, & indirectè ab omiſſis, cum onere tamen, & obligatione, eadem omiſſa, cùm facultas aderit, ſubjiciendi clavibus. *Omnes*. Ratio clara: Quia infinitæ bonitati, ac ſapientiæ divinæ repugnat ad eſſentiam Sacramenti tam neceſſarii ad ſalutem requirere aliquid, quod ſæpiſſimè moraliter, & ſæpe etiam phyſicè eſt impoſſibile, uti eſt integritas meterialis, ſeu expreſſio omnium omnino peccatorum: ergo ad Sacramentum hoc tam validè, quàm fructuosè ſuſcipiendam debet ſufficere integritas prædicta formalis.

356 III. Ad hanc integritatem formalem confeſſionis, ut prænotatum, requiritur aut *oblivio inculpata mortaliter*, de qua ſæpiùs deinceps ſermo, aut *juſta cauſa, vel à parte rei, vel bona fide probabiliter, & inculpabiliter habita pro juſta*. Nam (teſte Suarez *cit. diſp. 23. ſect. 3.*) integritas formalis conſiſtit cum quacunque ignorantia probabili juris, ratione cujus homo exiſtimat ſe poſſe omittere tale peccatum in confeſſione. Quando ergo falsò judicans ſuppetere tibi cauſam ſufficientem ad tacendum hoc, vel illud peccatum mortale, illud taceas, ſi quidem ignorantia ſit invincibilis, ac probabilis, aut etiam vincibilis levis non mortaliter mala, confeſſio tua nihilominus erit valida, & fructuoſa, cum obligatione tamen prædicta, illud peccatum poſteà confitendi: ſi verò ignorantia tua ſit vincibilis mortaliter mala, præſertim craſſa, vel affectata, Sacramentum erit nullum ob novum peccatum mortale: non enim facis ullo modo integram confeſſionem; quare errore cognito, tota illa confeſſio repetenda erit.

§. II. *Integritas materialis non eſt de eſſentia, ſed de præcepto.*

357 I. EXpreſſio ſc. omnium peccatorum in ſpecie, & numero per ſe directè non ſpectat ad eſſentiam, ſeu neceſſitatem Sacramenti, quaſi Sacramentum Pœnitentiæ nunquam conſiſtere poſſit, niſi integra omnium peccatorum confeſſio fiat, ut modò ſuprà dictum, & probatum eſt, ſed per ſe ſpectat ad neceſſitatem præcepti divini, atque per ſe neceſſaria eſt de præcepto divino mox aſſignando *q. ſeq.* Attamen hujus ipſius præcepti voluntaria tranſgreſſio, cùm ſcilicet poſſes, ac deberes, non tamen exprimis omnia tua mortalia, ſed unum, vel plura culpabiliter omittis: cùm eo ipſo tollas etiam integritatem formalem, indirectè redundat in defectum eſſentialem Sacramenti, ut nimirùm validè non ſuſcipiatur ob novum peccatum mortale ſacrilegii; ut *ſuprà N. I.* dictum.

358 II. Eademque integritas confeſſionis per ſe neceſſariò intelligitur reſpectu unius confeſſionis, & unius Confeſſarii, ſic, ut confeſſio omnium peccatorum in ſpecie, & individuo, per ſe loquendo neceſſariò facienda ſit apud unum, eundemque Confeſſarium: quanquàm per accidens quandoque dimidiari poſſit confeſſio, in caſibus nimirùm, in quibus ſufficit integritas formalis tantùm. *Omnes* cum D. Thoma *ſuppl. q. 9. art. 2.* Ratio eſt: quia cùm humilis confeſſio peccatorum ſit proxima materia, quæ abſolutioni ſacramentali ſubjicitur, congruum eſt, ut ſicut non unum peccatum ſine altero, ſed omnia peccata ſimul remittuntur per abſolutionem, ita non unum ſine altero, ſed omnia mortalia peccata ſimul per confeſſionem uni, eidemque Sacerdoti abſoluturo manifeſtentur, per ſe loquendo, ſi nihil obſtet, ut dictum.

359 III. Ex hoc ipſo conſequens eſt, ut ſi quis ob moralem impoſſibilitatem unum, vel plura mortalia particulatim non explicaret: eo poſteà ceſſante impedimento explicare debet: eo quòd abſolutio de iis directè, & ſecundùm ſpeciem data non ſit, ſicut natura, & inſtitutio hujus Sacramenti poſtulat: ut ex communi benè notat Laym. *l. 5. tr. 6. c. 8. n. 1. in fin.*

§. III. *Omnium peccatorum mortalium in ſpecie, & numero.*

360 QUoad dictam integritatem confeſſionis, quænam omnia ſint neceſſariò deferenda ad ſacrum Tribunal, proponit S. Synodus Trid. ſeſs. 14. c. 5. his omninò verbis:

I. *Conſtat, Sacerdotes æquitatem in pœnis injungendis ſervare non potuiſſe, ſi in genere duntaxat & non potius in ſpecie, ac ſigillatim fideles ſua peccata declaraſſent. Ex his colligitur oportere à fidelibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem, conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri: etiamſi occultiſſima illa ſint, & tantum contra duo ultima Decalogi præcepta commiſſa, &c.* Et paulò poſt:

361 II. *Colligitur prætereà, etiam eas circumſtantias in confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant: quod ſine illis neque peccata ipſa integrè à Pœnitentibus exponantur, nec Judicibus innoteſcant, & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis Pœnitentibus imponere, &c.* Et tandem poſt pauca ſubdit:

362 III. *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, univerſim eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur: pro quibus fideliter cum Propheta dicimus. Ab occultis meis munda me, Domine.* Hactenùs Concilium quantùm ad noſtrum propoſitum: paucis quidem lineis, ſed non paucis ſeorſim explicanda diſtinctis quæſtionibus ſeqq. 2. 3. 4. & tria potiſſimùm. 1. Quæ peccata in ſpecie confiten-

fitenda? 2. Quæ circumſtantiæ neceſſariò explicandæ in confeſſione? 3. Quis numerus peccatorum exprimendus? ante omnia autem, illa maximi momenti clauſula ad integritatem confeſſionis ſervandam neceſſariò prærequiſita explicanda eſt: *quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent*, ſeu ut nos locuti ſumus.

§. IV. *Poſt diligens examen memoriæ occurrentia.*

363 CErtum eſt, confeſſioni actuali per ſe loquendo præmittendum eſſe examen diligens, ſerium, accuratum, ſeu, ut loquitur Trid. *cit. diligens ſui diſcuſſio*, ſecundùm omnes. Ratio clara eſt: qui enim tenetur ad finem, tenetur adhibere media neceſſaria ad illum finem. Cùm ergo obligemur præcepto divino aperire omnia, per quæ divinam Majeſtatem mortaliter offendimus, nequeamus autem hoc præſtare communiter loquendo, niſi probè excutiamus latebras conſcientiæ noſtræ, id omninò præſtare tenebimur per ſe loquendo. Per accidens autem id neceſſarium non eſt. Ut quando quotidiè annotas, quæ quovis die deliquiſti: aut poſt confeſſionem eodem die relapſus graviter, ſtatim recurris ad confeſſionem: aut quando moraliter certus es, te à proxima confeſſione non deliquiſſe mortaliter. Certè in timoratis, & ſæpiùs confiteri ſolitis ſufficit diligentia modiciſſima: ii enim, ſi peccaſſent mortaliter, ob oculos certè peccatum ſemper haberent, inquit peraptè Thomas Tamburinus *l.* 2. *Decalogi c.* 3. *§.* 8. *nu.* 9. De iis ergo, qui ſciunt, vel ſaltem prudenter dubitant, ſe peccaſſe mortaliter ſæpiùs, aut rariùs: videndum eſt, quanta diligentia requiratur ad hoc conſcientiæ examen de peccatis. Dico ergo

364 I. Non requiritur diligentia ſumma, & ſtrictiſſima, qualem cautiſſimus quiſque in re maximi momenti adhibere poſſet, hoc enim nimis difficilè foret, & meritò redderet Sacramentum hoc tam neceſſarium valdè odioſum: cavendum autem eſt, ne pœnitens obligetur ad diligentiam tam accuratam, ut ob hoc ei Sacramentum reddatur grave, vel odioſum, deturque occaſio hæreticis calumniandi illud ut carnificinam animarum, ut innuit Trid. *l. c.* Requiritur ergo, & ſufficit diligentia mediocris, qualem communiter homines prudentes in re ſeria ad memoriam revocanda adhibere ſolent. Scotus *in* 4. *diſt.* 17. *qu. unica n.* 2. ſic determinat debere eſſe: *inquiſitionem diligentem ſecundùm poſſibilitatem fragilitatis humanæ, qualem inquiſitionem homo faceret circa negotium arduum, quod ipſi multùm cordi eſſet.* Sic Scotus. Et docet communis DD. cum Suarez *diſp.* 22. *ſect.* 11. Tanner. *hic q.* 7. *n.* 37. Laym. *cit. c.* 8. *n.* 5. Ratio jam data eſt. Addit Suarez ibidem: quamvis pœnitens ſciat ſe à Confeſſario diligenter examinandum eſſe, adhuc tamen aliquam (etſi minorem, quàm ſi putaret ſe non examinandum eſſe) debere adhibere diligentiam in ſe examinando, alioquin exponeret ſe magno periculo, vel perperàm reſpondendi maximè quoad circumſtantias, & numerum; aut aliqua omittendi penitùs, cùm Confeſſarius etiam diligenter examinando vix poſſit divinare omnia tua.

365 II. Mediocritas iſta ſufficiens examinis deſumenda, & menſuranda eſt, ſpectatis circumſtantiis perſonæ, moræ, temporis à proxima confeſſione; negotiorum, quæ tractavit; occaſionum, in quibus verſatus eſt, & peccatorum generatim conſcientiam pulſantium. Nam (ait Layman *cit.*) minore examine indigent, qui frequenter, quàm qui raro confitentur. Item qui multis negotiis, aut commerciis cum occaſione peccandi junctis, impliciti ſunt, quàm qui vitam quietam agunt. Denique rudes, & imperiti adhibere non poſſunt tam exactam ſui diſcuſſionem, ſicut docti, & intelligentes: quamobrem alii Confeſſarii examine juvari debent. Sic Layman plures legendos allegans. Concordat Gob. *cit. n.* 490. addens: examen durans uno horæ quadrante cenſebitur mediocre, adeoque judicio prudentis ſufficiens reſpectu adoleſcentis timorati ab octiduo non confeſſi: eſto nequeat nominari mediocre, adeoque nec ſufficiens, reſpectu, variis, gravibuſque criminibus, præſertim cogitationum, impliciti. Quanquam ſi hic ipſe valdè collecto animo impendit illum totum horæ quadrantem, fieri poteſt, ut pronuntietur uſus mediocri diligentia &c. Secus, ſi ſit mentis admodum vagæ. Sic ille: *ibidem n.* 491. addens praxim compendioſam examinandi conſcientiam à longiori tempore, v. g. medii, vel quadrantis anni: ut nimirùm conſideret trina tempora, id eſt, unum diem profeſtum, quid in illo fecerit: eadem erit ratio de aliis. 2. Unum ſimiliter diem feſtum. 3. Tempora extraordinaria itinerum, negotiorum, nuptiarum, conviviorum, occaſionem &c.

366 III. Mediocris iſta diligentia adhibita ſufficit, etiamſi quis exiſtimet fore, ut plura occurrant ſibi fortè peccata mortalia, ſi longiori tempore majorem extraordinariam diligentiam adhiberet in examinando: ut infirma ſit conſequentia: fortè plura occurrent, ſi ampliùs inquiſiero: ergo teneor plus inquirere: Tamb. *cit.* Lugo *de Pœnit. d.* 16. *ſect.* 15. *n.* 59. Gob. *n.* 496. & alii apud ipſos. Quia alioquin homo nunquam foret quietus, & adigeretur ad diligentiam ſummam, contra dicta ſuprà initio. Unde neque tenetur quis confeſſionem ſuam ſcribere, etiamſi timeat, ne fortè aliqua mortalia in confitendo excidant memoriæ, ut ex communi dicam *ſect. ſeq.* ubi de confeſſione ſecreta. Quare ulteriùs, ſi tua conſcientia tibi teſtetur, eſſe à te adhibitam diligentiam talem moralem mediocrem, judica validam, & fructuoſam tuam fuiſſe confeſſionem, & ſi aliqua exciderunt, vel omiſſa ſunt, cenſebuntur eſſe omiſſa inculpabiliter. Unde neque teneris ulteriùs cogitare de anteacta vita, ſed ſecurus maneas te ſatisfeciſſe. Et ſi quid occurrat, quod non videatur expreſſum in confeſſione, cùm adhibueris ſufficientem diligentiam moralem, præſumere, & perſuadere tibi poteris, etiam cum cæteris eſſe confeſſum: uti cum aliis docet Diana *p.* 3. *tr.* 4. *diſp.* 107. Secus eſſet, ſi omnibus conſideratis, maneas ſimpliciter dubius, an peccatum à te certò factum, reverà confeſſus ſis, nec ne; tunc enim, cùm in eo dubio poſſeſſio ſtet pro confeſſione, certo teneberis illud confiteri: ſicut & quando certò deprehendis, peccatum aliquod anteà commiſſum non fuiſſe à te confeſſum: res certa apud omnes.

IV. Contrà: non tantùm illicita, & infructuoſa, ſed 367
etiam invalida eſt confeſſio non integra ex defectu examinis mortaliter culpabili omiſſo, ſcilicet uno, vel pluribus peccatis mortalibus ex defectu, & negligentia in examinando mortaliter culpabili, præſertim craſſa, vel affectata, cùm quis, ſcilicet, pluribus peccatis mortalibus obnoxius, nulla prorſus, vel quaſi nulla adhibita diligentia reminiſcendi, aut etiam ex propoſito nolens inquirere, confitetur, & ſic peccata omittit: cùm Concilium requirat diligens examen, & diligentem ſui diſcuſſionem: quare talis Confeſſio quoad mortalia tota repetenda erit, unà cum mortali illa negligentia ſacrilegii cauſa, juxta communiſſimam Theologorum Sententiam *ſect. ſeq.* ex profeſſo tradendam in quæſtione, quando confeſſio invalida, & reiteranda ſit: Secus omnia, ſi negligentia fuit levis, & venialis tantùm. At ais: unde hoc ipſum diſcernam? dum poſt confeſſionem occurrunt mihi peccata omiſſa, an negligentia mea in examinando fuerit gravis, & mortalis, adeoque examen inſufficiens: & ſic tota confeſſio repetenda? an verò fuerit negligentia levis, & venialis tantùm, & examen adhuc ſufficiens, ut proinde non tota confeſſio iteranda, ſed illa duntaxat peccata omiſſa concurrentia denuò confitenda? Certè rem difficilem poſtulas. Placet judicium, & velut regula tradita à Nugno, & aliis apud Diana *p.* 2. *tr.* 3. *miſcel. reſol.* 31. Si poſt confeſſionem peractam plura peccata mortalia memoriæ occurrant, quàm in confeſſione fuerint explicata, non fuit diligentia ſufficiens, negligentia mortaliter mala, tota confeſſio repetenda. Si autem occurrant aliqua ſed multò pauciora, quàm confeſſa, credendum eſt, diligentiam fuiſſe ſufficientem ad valorem Sacramenti, unde homo obligatus non eſt ad confeſſionem iterandam. Satis eſt, ſi de omiſſis ſe accuſet, & de negligentia, ad cautelam. Sic illi. Quid ſi autem peccata confeſſa, & omiſſa ſint æquè multa, vel plùs minùs? Nimis curioſus es. Dico tamen valorem confeſſionis fore dubium, ideò neceſſariò repetendam totam, ſalvo meliori judicio: nam aliam reſolutionem apud meos non inveni.

QUÆSTIO II.

Quænam peccata neceſſariò confitenda?

SUMMARIUM.

369 *Jure divino confitenda ſunt omnia mortalia in ſpecie;*

370 *An, & quando in confeſſione generali quis dicere debeat, hoc vel illud mortale jam eſſe, vel non eſſe confeſſum, vel de novo commiſſum?*

371 *Ad confitenda venialia nullum eſt, vel obligat præceptum,*

372 *Per ſe loquendo.*

373 *Ne quidem Eccleſiaſticum confeſſionis annuæ;*

374 *Etſi tunc conſultiſſimum ſit fidelibus.*

375 *An Eccleſia poſſit præcipere confeſſionem venialium?*

376 *Explicanda ſunt omnia mortalia in ſpecie* mortali, *ſeu ſecundùm malitias ſpecie diverſas.*

377 *Idque in ſpecie* infima.

378 *Quantum fieri poteſt.*

379 *Qualiter hic agendum rudibus?*

380 *Explicanda ſunt peccata tam interna,*

381 & 382 *Quam externa.*

383 *Non tamen eorum effectus, ordinariè, & per ſe loquendo.*

384 *Plerumque tamen expedit, & ſæpè neceſſarium eſt, eos explicare.*

AS.

ASSERTIO.

368 *Omnia, & ſola peccata mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, tam interna, quàm externa ipſarum actionum liberarum, non item harum effectus naturales (per ſe loquendo) in ſpecie morali, & infima, quantùm fieri poteſt, neceſſariò exprimenda ſunt in confeſſione, ipſo jure divino.* Certum apud omnes Catholicos.

§. I. *Omnia peccata mortalia in ſpecie &c.*

369 Ipſo jure divino omnibus poſt Baptiſmum lapſis neceſſaria eſt confeſſio omnium peccatorum mortalium in ſpecie facienda Sacerdoti, quatenus adhibita morali diligentia, fieri poteſt. Certum de fide Catholica, definitum in variis Conciliis, & noviſſimè Trident. *ſeſſ.* 14. *c.* 4. *& Can.* 7. Fundatur in verbis Chriſti Joan. 20. *Accipite Spiritum ſanctum; quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Quo loco juxta unanimem Eccleſiæ antiquæ, ac SS. Patrum Sententiam, duo concluduntur. *Unum*, quòd Apoſtoli, eorumque Succeſſores, Epiſcopi, & Presbyteri à Chriſto poteſtatem acceperint, ut velut Judices, ac Miniſtri Chriſti peccata remittant, & gratiam ſanctificantem conferant nomine, & authoritate Chriſti. *Alterum*, ad hanc remiſſionem peccatorum à Chriſti Miniſtro, ac Vicario Sacerdote obtinendam neceſſe eſſe, ut pœnitens peccata omnia mortalia, etiam occulta coram Sacerdote in ſpecie particulatim explicet. Textus SS. PP. pro utraque parte, poſt Bellarminum, & alios ad longum optimè recitat Laym. *edit. Lugdun. lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 5. Faciliùs tamen in ipſo, vel aliis leges, quàm ego deſcribam. Sufficiant verba graviſſima Tridentini Concilii cit. c. 5. *Univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe a Domino integram peccatorum Confeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam: Quia Dominus noſter JESUS Chriſtus à terris aſcenſurus ad Cælos, Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit tanquam Præſides, & judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſtifideles ceciderint: quo pro poteſtate clavium remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient. Conſtat enim, Sacerdotes judicium hoc, incognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potius in ſpecie, & ſigillatim ſua ipſi peccata declaraſſent.* Hactenùs S. Synodus, ſimul optimè dans rationem hujus veritatis. Et exprimens de fidelibus *poſt Baptiſmum lapſis*, ſeu de peccatis poſt Baptiſmum commiſſis: & adde etiam *de peccatis mortalibus nunquam* ritè confeſſis, juxta dicta *c.* 1. *n.* 26. de materia remota Sacramenti Pœnitentiæ.

370 §. At hìc incidenter dubitari poteſt: an hoc ipſum etiam in confeſſione explicandum ſit, peccatum aliquod mortale eſſe nunquam confeſſum, ſeu de novo commiſſum: utpotè in confeſſione generali? Reſp. Non eſſe neceſſarium, per ſe loquendo. Quia peccatum eſt idem ſive confeſſum ſit, ſive non confeſſum: & tempus commiſſi peccati, antiquum, vel recens, non ſe habet ex parte peccati ſed merè ex parte Pœnitentis. Unde qui generaliter confitetur, poteſt ſine alia explicatione antiquis jam confeſſis admiſcere nova recens commiſſa, etiam ſtudio, ad tegendum tempus, ne Confeſſario innoteſcat: quia utitur jure ſuo. Ita poſt Suar. Coninch. Sanch. & alios Tamb. *opuſc. Exped. Confeſſionis l.* 2. *c.* 1. Dixi autem *per ſe loquendo*. Nam aliquando ex particulari ratione erit neceſſe id explicare: utpotè, quando Pœnitens eſt in proxima occaſione peccandi: tunc enim is debet explicare tempus præſens, ut ſcilicet Confeſſarius eum obligare poſſit ad eam evitandam, aut ſi nolit, à beneficio abſolutionis excludere. Item, quando peccatum eſſet reſervatum tempore præſenti, quando commiſſum eſt, anteà verò non erat reſervatum: utique debebit explicare Pœnitens tempus commiſſi peccati, ut videatur, an Confeſſarius habeat juriſdictionem: ſecus ſi conſtet jam ipſum habere juriſdictionem, ſeu facultatem abſolvendi à reſervatis. Denique; quamvis Pœnitens non teneatur explicare tempus peccati commiſſi, non poteſt tamen poſitivè dicere, eſſe peccatum antiquum, cùm tamen ſit recens: quia tunc non explicaret ſuum delictum recens, quod comiſit, ſed aliud antiquum, quod non fecit: & ſic non confiteretur omnia peccata ſua mortalia, quod eſt ſacrilegium, & mendacium in re gravi: quare non ſunt audiendi oppoſitum ſentientes, idque mendacium in re levi cenſentes: ut benè Tambur. *l. c.*

§. II. *Sola Peccata mortalia.*

371 Nullum enim eſt præceptum, nec Eccleſiaſticum quidem, obligans omnes fideles ad confeſſionem peccatorum venialium. Communiſſima jam Theologorum cum D. Thoma, & Scoto *in* 4. *d.* 17. *q.* .: (contra D. Bonaventuram, Abulenſem, Richardum, & alios arbitratos de facto præceptum confeſſionis annuæ obligare ad confeſſionem venialium eos, qui nulli mortali ſunt obnoxii. Sed antiqua pietas antiquata eſt.) Docet perſpicuè Concilium Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 5. abſolutè dicens. *Venialia, quibus à Dei gratia non excludimur, & in quæ frequentiùs labimur, quanquam rectè, & utiliter, citraque omnem præſumptionem in confeſſione dicantur, quod piorum hominum uſus demonſtrat, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt.* Jam particulatim.

372 I. Nullum extare tale præceptum divinum obligans per ſe ad confeſſionem venialium, apud omnes in confeſſo eſt: ubi enim illud? Dico tamen *per ſe*. Per accidens enim videris obligari ad confeſſionem venialis, ſi exiſtens in mortali crimine debeas adminiſtrare Sacramentum aliquod conficiendo, & rationabiliter dubitans, an ſis verè contritus, non habeas copiam Confeſſarii approbat., ſed tantùm Sacerdotis ſimplicis; teneberis (ait Gob. Alphab. Confeſſ. nu. 250.) confiteri ipſi aliquod veniale, ut ex attrito fias contritus. Sic iſte. Sed ego dico: *videris obligari:* ob dicenda in ſimili de caſibus reſervatis.

373 II. Neque præceptum Eccleſiaſticum annuæ confeſſionis obligat ad confeſſionem venialium, etſi nullius mortalis ſis conſcius. Nam Conc. Later. *c. utriuſque*, manifeſtè ſolùm loquitur de mortalibus: præcipit enim, ut *omnia* ſua peccata ſemel in anno confiteantur: at nimis gravem obligationem impoſuiſſet confitendi omnia, & ſingula venialia ſingulis annis, quòd nulla lege humana præcipi poteſt ob moralem impoſſibilitatem. Et *ratio* eſt: quia intentio Concilii Lateranenſis, & Tridentini non fuit, novam in ſubſtantia confeſſionis peccatorum obligationem fidelibus imponere; ſed eam tantùm, quæ ex divino jure, & inſtitutione Chriſti deſcendit, ad certum tempus determinare: atqui nullum Chriſti, ſeu divinum præceptum extat confitendi venialia, ut concors eſt DD. Sententia: quia ut Tridentinum ait: *Multis aliis remediis deleri poſſunt, ergo &c.* Et hinc

374 III. Tametſi conſultiſſimum ſit fidelibus, ſi tempore Paſchali nullius peccati mortalis conſcii ſint, venialia confiteri (ut meritò habet communiſſima praxis) tum ut Sacramenti gratiam percipiant: tum etiam, ut ſi commiſſi peccati mortalis obliti, vel inſcii ſint (quod ſanè frequens) neque ſatis contriti exiſtant, per Sacramentalem abſolutionem juſtificentur: tamen ad hoc ipſum ſimpliciter non obligantur. Interim Eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, ut fideles omnes ante Communionem Paſchalem Sacerdoti proprio, vel alteri delegato ſe ſiſtant: etſi mortaliter nunquam peccaſſe ſe aſſeverent, ſuper ea re Sacerdotis examini ſe ſubjiciant: At, ſi reverà non peccarint mortaliter, ad confeſſionem venialium cogi non poſſint, juxta communem DD. apud Laym. *hic c.* 5. *n.* 12. Et obſervavit etiam Scotus *l. c.*

375 IV. Quæſtio ſpeculativa eſt, utrùm Eccleſia poſſit præcipere, aut de facto jam aliquibus Religioſis præceperit confeſſionem ſacramentalem ſolorum venialium? Negativam tenent Sylveſter, Sotus, Henriquez, Rodriquez noſter, & alii: eò quòd Eccleſia non poſſit mutare inſtitutionem Chriſti, qui in hoc Sacramento pro materia neceſſaria venialia non inſtituit. Sed vera eſt ſententia affirmativa apud Laym. *cit.* meoſque omnes. Et de facto Eccleſia præcipit Monachis Benedictinis *Clementina: Ne in agro dominico, de ſtatu Monachorum:* ut ſingulis menſibus tam in Monaſteriis, quàm extra, ſaltem ſemel accedant omnes, & ſinguli. Et in quibuſdam aliis Religionibus ſtatutum viget ſub mortali obligans, ut omnes ſingulis menſibus, vel quindenis confiteantur &c. Quæ ſæpè intelligi non poſſunt de confeſſione mortalium tantùm, in quæ Religioſos omnes toties relabi non eſt credibile, ſed abſolutè de confeſſione Sacramentali, ſeu mortalium, ſeu venialium. Et ratio eſt: quia ſi ad ejuſmodi opera pœnitentiæ quiſque proprio voto, & conſenſu ſe obligare poteſt, ut omnes fatentur: cur non etiam ab Eccleſia, vel Ordinis Prælatis, aut Capitulo Generali de ea re conſtitutio fieri? Tandem rectè obſervavit Vaſq. *in* 3. *p. q.* 90. *art.* 2. *num.* 15. *dub.* 2. Verba Chriſti Joan. 20. *Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis*, tanquam favorem, ſeu gratiam continentia, ad omnia etiam venialia peccata extendenda eſſe, quandoquidem & hæc idonea materia abſolutionis ſint: Verba autem ſequentia: *Et quorum retinueritis, retenta ſunt*, tanquam quid oneroſum importantia, ad ſola mortalia referri poſſe: quandoquidem hæc ſola poteſtate clavium retineri, ſeu reſervari poſſint, ut ſine ea, vel ordine ad illam remitti nequeant. Secus eſt de venialibus.

§. III. *Omnia mortalia in ſpecie morali, & infima quantùm fieri poteſt.*

376 I. In ſpecie *morali*. Non enim peccata explicanda ſunt ſecundùm ſpecies phyſicas actuum, & objectorum, ſed ſecundùm ſpecies morales, ideſt, ſecundùm malitias for-

formales, ac deformitates, ſeu oppoſitiones contra certas virtutes, vel leges: ſeu, quod idem eſt, explicanda ſunt peccata non *materialiter* ſecundùm phyſicas diverſas entitates actuum, ſed *formaliter* ſecundùm diverſas ſpecie malitias. Ex. g. Furatus es Titio 100. aureos in pecunia, equum valentem 50. fl. vaccam valentem 12. fl. Non opus eſt iſtas phyſicas ſpecies explicare: ſatis, & abundè eſt dicere: commiſi tot furta mortalia, ſingula tanti valoris. Omnia enim ſunt ejuſdem ſpeciei moralis, injuſtæ læſionis proximi in bonis fortunæ, contra juſtitiæ virtutem, etſi materialiter, & phyſicè diverſiſſima. Similiter inebriaſti te vigeſies: decies in cerevisia, ſexies in vino, ter in mulſo, ſemel in vino aduſto &c. inſulsè ſatis hæc ſpecificares. Admodùm ſufficit, toties voluntariè me plene inebriavi &c. At contra, ſexies furatus vinum pretioſum, eo te inebriaſti: actus phyſicè propè idem eſt: at moraliter jam duas ſpecie malitias, furti contra juſtitiam, & ebrietatis contra temperantiæ virtutem continet, & in confeſſione explicare debes. Et ita in innumeris aliis. Fundamentum communis, & certæ doctrinæ petere debes ex materia de peccatis; eorumque differentia, ſeu diſtinctione ſpecifica.

II. In ſpecie morali *infima*. Non enim ſufficit confeſſio
377 mortalium, aut in genere tantùm, dicendo: Toties peccavi mortaliter: aut ſolùm in genere proximo, ſeu ſpecie ſubalterna contra generalem aliquam virtutem: v. gr. peccavi toties contra Religionem, contra juſtitiam, contra temperantiam, caſtitatem &c. ſed in ſua propria ſpecie infima quodlibet peccatum explicandum eſt, v. g. ſemel blaſphemaſti, votum violaſti, falſum juraſti, die feſto Sacrum neglexiſti. Non ſatisfacies dicendo: Peccavi quater contra virtutem religionis, ſed ſingula explicare debes. Singula enim ſub una generali virtute Religionis penes diverſos modos inhonorandi Deum, diverſas ſpecies infimas conſtituunt: *Similimè*. Titio furatus es equum: eum injuſtè infamaſti de crimine occulto: & inſuper obvium graviter percuſſiſti, vel vulneraſti: non ſatisfacis dicendo: Peccavi ter contra juſtitiam: hæc enim tantùm eſt ſpecies ſubalterna: ſed ſpecificare debes in infima ſpecie: proximo furatus ſum tantum: ei detraxi in re gravi: graviter percuſſi, vel vulneravi. Etſi enim omnia ſint contra eandem generalem virtutem juſtitiæ, attamen penes diverſos modos lædendi proximum in bonis diverſi ordinis, fortunæ, famæ, corporis, tres diverſas ſpecies infimas conſtituunt. Idem exemplificare potes in materia temperantiæ, caſtitatis &c. Et ſpecialiter: non ſatis confiteri dicendo: Expoſui me proximo periculo peccandi mortaliter: vel peccandi contra juſtitiam, caſtitatem &c. Debes enim explicare ſpecies peccati mortalis, cujus committendi periculo te expoſuiſti, cùm hæc expoſitio ſit ejuſdem cum illo peccato ſpeciei. Ita ex claris ſatis verbis Concilii Tridentini ſuprà initio allegatis allatis: *in ſpecie, ac ſigillatim*. Communiſſima DD. ac Recentiorum omnium. Etſi contra ſentiant Cajetanus, Canus, & Navarrus, rati non eſſe explicandas ſpecies ignotas mediocriter doctis, eò quòd tales non varient judicium Confeſſarii, neque exigant ſpecialem medicinam. Quam ſententiam Vaſquez *cit. q. 91. art. 1. dub.* 1. meritò nominat falſiſſimam, & repugnantem verbis Concilii Tridentini: niſi tamen reſtringatur ad illos, qui illas ſpecies quoad malitiam non diſtinguunt, ex opinione, vel ignorantia. Et hinc addidi

378 III. *Quantum fieri poteſt*. Nam qui certus eſt, ſe peccaſſe mortaliter, ſed vel non intelligit, vel non poteſt reminiſci, in qua ſpecie infima; ſed ſolùm in genere, vel ſpecie aliqua ſubalterna: v. g. ſcio me præter hæc enumerata, adhuc patraſſe aliquod mortale, cogitationi alicui malæ conſenſiſſe, aliquid noxium dixiſſe: ſed prorſus jam ignoro, quid fuerit, in qua materia, contra quam legem, contra quam virtutem &c. Aut: commiſi certò aliquod peccatum contra juſtitiam, ſed recordari non poſſum, quid fuerit, an detractio, contumelia, fraus &c. & ſatisfacit, & debet hoc ipſum explicare in confeſſione, cùm hæc ſit ſufficiens, imò neceſſaria materia confeſſionis Sacramentalis, & abſolutionis: juxta communem DD. cum D. Thoma ſuprà. Navar. *c.* 10. *n.* 7. Laym. *c.* 8. *n.* 7. Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 1. Addens eum, qui non habet aliquod peccatum mortale in ſpecie, quàm quod in genere ſciat, ſe peccaſſe, mortaliter, non obligari addere illi peccato mortali generico ullum ſpeciale peccatum etiam veniale: cùm illud, ut modò dictum, jam ſit materia ſufficiens: ibidemque *n.* 10. rectiſſimè ſubdens: Licèt homo abſolutè non teneatur ſpecies peccatorum venialium confiteri, tamen ſuppoſito, quòd velit confiteri, tenetur ad exhibendam materiam certam, ſi poteſt: & ideò debet aliquod peccatum veniale in particulari ſuo arbitrio confiteri. Sic ille. Et quamvis non ſit reprehendendus, qui confitetur venialia in ſpecie ſubalterna: v. g. peccavi venialiter contra cultum divinum: ejuſmodi confeſſio ſit ſufficiens ad valorem Sacramenti, & probabiliter etiam licita: id tamen in praxi non ſequendum, ſed ſemper aliquod peccatum veniale in ſpecie infima addendum eſſe juxta doctrinam Suarez, rectè monet Gob. *ſæpè cit. caſu* 14. *n.* 341.

IV. Ergone rudes illi homines, qui confitentur ſe peccaſſe, 379
aut eſſe peccatores, ſed examinati à Confeſſario ne unum quidem veniale ſecundùm ſpeciem explicare poſſunt, rectè abſolventur? R. Poſito talem hominem verè eſſe attritum de peccatis ſuis in genere; ſed ob ruditatem, vel ſimplicitatem nullum in ſpecie recordari, vel explicare poſſe: validè quidem abſolvetur (æquè ac in articulo mortis, etiam licitè:) Et ſpeculativè loquendo, fortè etiam licitè, uti probabile aſſerit Dicaſtillus *hic d.* 9. *n.* 160. Sed in praxi certè non eſt locus huic ſpeculationi extra articulum mortis. Quare, ſi etiam tempore Paſchali obtingat tibi Ruſticus, à quo nihil poſſis extorquere, vel emungere, quàm quòd dicat, ſe miſerum peccatorem, aut peccaſſe cogitatione, verbo, & opere: dicas ipſi: ergo ſi nihil aliud velis fateri, non poſſum te abſolvere, vade vias tuas. Ita ex communi ſenſu, & praxi DD. Laym. *cit. c.* 8. *n.* 7. *Ratio eſt*: quia Pœnitens volens Sacramentaliter confiteri, omnium conſenſu, ſi poſſit, ſemper debet aliquod peccatum veniale ſaltem in ſpecie confiteri, ut Sacramentum congruentiùs, & certiùs adminiſtretur: atqui, quòd hoc Pœnitens quantumvis rudis, præſertim à Confeſſario inſtructus, poſſit; ſemper præſumendum eſt: cùm nemo ſit tam rudis, qui apprehendere, & judicare nequeat, ſe in oratione negligentem fuiſſe, verbum otioſum, vel noxium locutum &c. ergo, ſi id nolit, cùm poſſit, tanquam indiſpoſitus à Sacramento, repellendus eſt. Etſi verò ponamus (ait Laym. *cit.*) Confeſſarium ex circumſtantiis judicare hominem tam rudem eſſe, ut nihil ſpeciatim confiteri poſſit, tamen extra mortis periculum abſolvere eum non debet, atque apertè illi dicere Sacramentalem abſolutionem non conferri, ſed ſuæ conſcientiæ relinqui, cùm materiam Sacramenti, quantumvis examinatus, edicere nolit. Primò: quia hæc eſt praxis bonorum Confeſſariorum. 2. Quia periculum eſt, ne talis homo propter ruditatem ſuam etiam vero de peccatis dolore careat ſed ſolùm dicat, ſe peccaſſe, quia audivit, omnes homines peccatores eſſe. 3. Quia ſi ſupernaturalem dolorem habeat, juſtificari poterit ab occultis peccatis ſuis per ſuſceptionem Sacramenti Euchariſtiæ. 4. Quia, ſi ſemel fateamur abſolutionem extra extremam neceſſitatem conferri poſſe fidelibus nullum peccatum in ſpecie explicantibus, ea facultate abutentur Sacerdotes, contra Sacramentalis confeſſionis legitimam inſtitutionem, & uſum. Sic Layman, cui cum aliis ſubſcribit Gob. *n.* 361. Et ego.

§. IV. *Tam interna, quàm externa actionum moralium liberarum per ſe loquendo.*

I. INterna. Peccata alia ſunt interna tantùm, quæ ſci- 380
licet fiunt, & conſummantur in potentiis hominis internis, quæ vulgò dicuntur peccata cordis, utpotè voluntate, intellectu, phantaſia, appetitu ſenſitivo: Ut odium Dei, & proximi, hæreſis, ſuperbia, avaritia, imaginatio turpis, delectatio moroſa venerea. Et hæc in ſua quæque ſpecie eſſe neceſſariò confitenda certum apud omnes, ex clariſſimis verbis Tridentini: *Etiamſi occultiſſima illa ſint, & tantum contra duo ultima præcepta Decalogi commiſſa &c.* Alia ſunt peccata externa ſimul & interna (nam peccatum externum tantùm ſine interno voluntario implicare, aliundè noſſe debes) quæ ſcilicet ſuppoſito interno voluntario, ſeu voluntate peccaminoſa, conſummantur per exercitium potentiarum, ac membrorum externorum, & vulgò dicuntur *peccata oris, & operis*. Ut blaſphemia, perjurium, mendacium, maledictum, homicidium, furtum, fornicatio &c. Et de his quæſtio eſt, an debeam confiteri ipſas actiones externas, an ſufficiat explicare ſolam internam voluntatem efficacem, v. g. *volui vel tentavi* efficaciter occidere; an debeam dicere occidi, ſi reverà à me homo occiſus eſt? Et de his dicimus.

II. Neceſſariò explicanda ſunt *peccata externa ipſarum ope-* 381
rationum moralium liberarum, quæ ſcilicet pendent ab actuali libero influxu malæ voluntatis, eoque influxu ceſſante, ſeu revocante, vel renitente voluntate, ſtatim ceſſant, ideoque propriè peccata ſunt, ut verbum contumelioſum, lectio turpis, vel noxia, furtum, fornicatio, exploſio ſclopeti, & cætera innumera, quæ pendent eſſentialiter à continuo actuali influxu voluntatis; ut quamprimùm ceſſat velle, vel nolit, & quaſi dicat ori, oculo, manui: ceſſa, noli loqui, legere, tangere, percutere &c. ſtatim in continenti ceſſabit actio, locutio, lectio, tactus &c. Et hæc peccata externa ipſa, omnium DD. conſenſu, neceſſariò exprimenda ſunt in confeſſione, ut minimè ſufficiat ſolam confiteri internam voluntatem, *volui loqui, legere turpia, tangere, percutere, ſed locutus ſum, legi, tetigi, percuſſi &c.* Ratio clara eſt. Quia omnia peccata mortalia jure divino neceſſariò explicanda ſunt in confeſſione; illæ autem actiones externæ ſunt propriiſſimè peccata, ſpecie diverſa ab internis tantùm: & explicata ſola interna voluntate, minimè explicatur tota ſubſtantia peccati,

Google

ti, ejuſque malitia. Ut ſi dicas: *volui furari*, *detrahere &c.* non explicas malitiam completam contra juſtitiam.

III. *Non enim earum effectus &c.* Jam ſunt peccata externa plurima, in quibus per eundem actionem externam liberam ſequitur aliquis alius effectus, directè, vel indirectè intentus, qui in ſuo fieri, & eſſe non ampliùs dependet ab actuali influxu malæ voluntatis; ſic ut eum ampliùs impedire nequeat, quantumvis velit. Exemplo communi in homicidio. Sclopo emiſſa glande trajicis hominem, unde is brevi moritur. Hæc actio, qua explodis, vel admoves ignem pulveri fiſtulæ impoſito; moralis, ac libera eſt dependens ab actuali influxu tuæ malæ voluntatis, adeoque propriiſſimè peccatum: at verò glandis tranſvolatio ad hominem, vulneratio, trajectio ad cor, vel cerebrum, indeque ſecuta alteratio humorum, ſuffocatio caloris naturalis, ſeparatio animæ à corpore; & verbo, mors, ſunt tantùm effectus tuæ actionis peccaminoſæ, & malæ peſſimæ voluntatis, & in ſe nullo modo ſunt peccata, quia nullo modo liberæ, nec ampliùs à tua voluntate dependent, ſed poſita tua prima actione, ſcilicet exploſione libera peccaminoſa, neceſſariò ſequuntur, & moritur homo, ſeu velis, ſeu nolis, ideoque nequaquàm tunc ampliùs propriè peccas, cùm iſta fiunt, licèt peccando cauſaveris, alioquin poſſes peccare in ſomno, imò in cœlo, vel inferno, ſi poſt exploſionem indormias, aut cum, vel ſine pœnitentia moreremis, & poſteà primùm ſequatur mors hominis. Clariùs exemplificare poteris in veneno præbito homini exinde poſteà mortuo, & ſimilibus innumeris effectibus, ſive directè in ſe, ſive indirectè tantùm in ſua cauſa volitis: ut videre potes in materia de actibus humanis, de voluntario directo, & indirecto. Nunc ſubtiliùs quæritur, an per ſe neceſſarium ſit in confeſſione explicare ejuſmodi effectus, v. g. dicendo: Sclopo, vel veneno &c. occidi hominem, & non ſufficiat exprimere internam voluntatem, & attentationem efficacem? Affirmant permulti DD. cum Sanch. *l. 9. Matr. diſp.* 45. Non dicimus.

383 IV. *Per ſe loquendo non eſt neceſſarium explicare illos effectus externos actionum, ac voluntatis malæ, ſed ſufficit exprimere voluntatem, & operationem ipſam efficacem.* Ita graviſſimi DD. quos recitant, & ſequuntur Lugo *hic diſp. 16. ſect. 9. per totam:* Diana *p. 1. tr. 7. reſol. 6.* Gob. *caſu 14. n.* 351. Laym. ipſe *lib. 1. tr. 2. c. 3. n.* 5. Ratio ex dictis patet: Quia divino, & omni jure ſola peccata ſunt exponenda in confeſſione; atqui ſolùm ipſa mala voluntas, & actiones illæ liberæ, & immediatæ hominis, & nullo modo effectus iſti ſecuti ſunt peccata, quia nullo modo ampliùs ſunt liberi, ut oſtenſum eſt: ergo non ipſi illi effectus, ſed ſolùm voluntas, & actio, ſeu attentatio illa libera, & efficax explicanda eſt in confeſſione per ſe loquendo: v. g. dicendo: volens occidere ſclopo trajeci hominem, gladio confodi, cauſam, medium, vel conſilium efficax dedi ad abortum: bibi ex voluptate animo me inebriandi &c. Et multò magis in effectibus indirectè, & in ſua cauſa tantùm voluntariis ſufficiet explicare ſolùm cauſam culpabiliter poſitam, vel non ablatam, tacito effectu, ut in dicto exemplo. Delectationis gratia bibi, prævifo periculo ebrietatis. Vigilans talem malam cauſam dedi prævifo periculo pollutionis ſecuturæ in ſomno: tegulam è tecto ejeci, perſpecto manifeſto, vel probabili periculo hominem occidendi, & his ſimilia ſexcenta. Sic ut per ſe ad confeſſionem plenam peccatorum opus non ſit exprimere, reipſa, ſecutum eſſe homicidium, abortum, ebrietatem, pollutionem &c. Quia, ut dictum eſt, quando illas actiones liberas exercuiſti tantùm, nullo modo verò tunc, quando iſti effectus ſecuti ſunt, peccaſti, & coram Deo neque majus, neque minus peccatum eſt, ſive effectus talis ſequatur, ſive non: & poteſt fieri, ut eo tempore, quo effectus, v. g. mors hominis ſequitur, per pœnitentiam jam juſtificatus, & in Dei gratia (imò in Cœlo beatus) conſtitutus ſis, quo ſtatu eſt impoſſibile, te actu peccare. Atque hinc inſuper, ſi ante effectum ſecutum v. g. mortem talis hominis, jam Sacerdoti confeſſus ſis, te cauſam præbuiſſe morti hominis, v. g. venenum propinaſſe, poſteà comperto effectu, non teneberis rurſus confiteri Sacerdoti, homicidium reverà eveniſſe: quia tunc nihil ampliùs peccaſti, & ſine cauſa imponeretur tibi onus graviſſimum. Ut contra Suar. *cit.* rectè docent Azorius *tom. 1. lib. 1. c. 7. in fin.* Laym. *cit. num. 7. ante fine.* Gob. *n.* 353.

Dixi ſemper: *Per ſe loquendo:* Omnes enim allegati DD.
384 fatentur plerumque, expedire ſine dubio, & ſubinde neceſſarium eſſe, explicare totum peccatum externum, ipſumque effectum ſecutum: utpotè homicidium commiſſum, abortum ſecutum, pollutionem factam &c. tum, ut magis intelligatur perverſitas voluntatis, ac efficacia actionis, ſeu attentationis, vel periculi ad talem effectum, tum maximè, ut intelligatur, an ſubſit obligatio reſtitutionis, an irregularitas, cenſura, reſervatio contracta ſit: hæc enim non ex ſola mala voluntate, conatu, & attentatione, ſed ex tali peccato in effectu conſummato incurruntur. Si enim ſolùm confitearis, te præbuiſſe venenum Clerico necandi gratia: cauſam voluntariam dediſſe abortui, vel pollutioni &c. Secuto effectu non tolletur à te irregularitas, nec excommunicatio reſervata, vel reſervatio, ſi confitearis Sacerdoti non habenti poteſtatem in Reſervata. Quod ipſum tamen nihil officit noſtræ Sententiæ, quòd nimirum tales effectus, homicidium, abortus, pollutio &c. vocentur peccata, & tam graviter irregularitate, excommunicatione, reſervatione puniantur. Nam vocantur peccata figuratè, quia peccata fiunt, tribuendo nomen cauſæ effectui: & puniuntur non tam propter ſe, quàm propter perverſam voluntatem, à qua proveniunt: quamvis illa ſola perverſa voluntas, vel attentatio, applicatio mediorum, ſine effectu ſecuto non ita puniantur, ut leges ipſæ exprimunt: quia non ipſa ſola perverſa voluntas, attentatio in ſe, ſed ſolùm cùm effectu ſecutu maximè Reipublicæ, & Bono communi nocet: & aliàs oporteret nimis ſæpè tam graves pœnas irrogare, ſi ſola voluntas, vel attentio mala ſemper plectenda eſſet.

QUÆSTIO III.

An etiam peccata dubia ut dubia confitenda ſint?

SUMMARIUM.

386 *Certus de peccato, & dubius de confeſſione, confiteri illud obligatur. Item*
387 *Qui cum dubio practico de mortali aliquid egit, vel omiſit, id confiteri obligatur.*
388 *Secus eſt, ſi dubium ante operationem prudenter depoſuit.*
389 *Dubium juris, facti; negativum, poſitivum &c.*
390 & 391 *Peccata merè, & verè dubia non eſſe neceſſariò confitenda, docent multi.*
392 *Sententia tamen oppoſita affirmativa, dubia ut dubia eſſe neceſſaria confitenda, practicè omninò vera oſtenditur.* Uſque ad n. 396.
396 *Solvuntur fundamenta contraria.*
397 *Peccatum confeſſum ut dubium, poſteà non denuò repetendum eſt ut certum.*

QUaliter peccata dubia ſint materia ſufficiens Sacra- 385
menti Pœnitentiæ quoad validam, & licitam abſolutionem, jam dixi *c. 1. à n.* 54. Hic quæritur, an etiam ſint materia neceſſaria: ut ſi dubites, an aliquod peccatum mortale commiſeris: v. g. an heri veſperas omiſeris: an cogitationi moroſæ venereæ conſenſeris &c. idipſum tenearis ſub dubio neceſſariò confiteri?

§. I. *Explicatur dubium, & certa ſupponuntur.*

I. QUicumque recordatur, & certus eſt, ſe aliquod pec- 386
catum mortale commiſiſſe, dubitat autem, an illud, vel gravem ejus circumſtantiam, præſertim ſpeciem mutantem, aut numerum, ritè confeſſus ſit; ita ut nec probabiliter judicare poſſit, ſe præcepto, & debito confeſſionis ſatisfeciſſe, certè tenetur illud peccatum adhuc confiteri, ſecundùm omnes. Quia poſſidet certa lex confeſſionis contra dubitantem de impletione. Idemque dicendum videtur ex communi Sententia, quando quis ſcit ſe peccaſſe generatim, ſeu actum à ſe commiſſum, vel omiſſionem aliquam fuiſſe peccatum, dubitet autem, an fuerit mortale, vel veniale. Quia per ipſum actum peccaminoſum ſpoliavit ſe poſſeſſione ſuæ innocentiæ, & libertatis, & ſubjecit ſe legi confeſſionis, ſaltem in ordine ad judicandam cauſam ſuam. Quanquam id negent à fortiori Authores §. 2. *citandi*.

II. Certum item eſt apud omnes, eum, qui commiſit 387
actum, vel omiſit aliquid cum dubio concomitante practico, actu ſc. dubitans, ſitne illud agere, vel omittere peccatum mortale, nec ne? eum tanquam captum, peccatum mortale ſine dubio confiteri debere: quia cum tali dubio operans, cùm eo ipſo ſe exponat proximo periculo peccandi mortaliter, eo ipſo certè peccavit mortaliter, ex communi, & certa doctrina in materia de conſcientia. Eademque eſt ratio, ſi quis actus confitens, practicè dubitaret, an teneatur aliquod peccatum ſub mortali confiteri, vel gravem ejus circumſtantiam exprimere, manente dubio, tenebitur exprimere; alioquin reticendo, rurſus peccabit mortaliter, quippè voluntariè ſe exponens periculo ſacrilegii, & nullitatis Sacramenti: implicita velut conditione: *Etiamſi tenear, nolo.*

III. Certùm etiam eſt, dubia merè antecedentia, vel ſubſe- 388
quentia actum, ſed ante actum, vel ante confeſſionem prudenter depoſita, non eſſe confitenda: quia tunc nullum ibi eſt peccatum dubium. E. g. dubitas, an tali die indictum ſit jejunium, ideoque tenearis abſtinere: ſi, antequam comedas, te reſolvas, ſive ſpeculativè, non eſſe jejunium: ſive ſaltem practicè, licere ſcilicet ob cauſam non jejunare, etiamſi indictum eſſet jejunium:

nium : Quamquàm etiam illud dubium poſt comeſtionem, vel violatum jejunium reſurgeret, & denuo dubitares, an reverà fuerit ſufficiens cauſa excuſans te à jejunio, & ideò an peccati veris nec ne? ſed rurſus te reſolvas ut priùs, dubiumque deponas ante confeſſionem, nihil teneberis confiteri : quia ſic rationabiliter depoſito dubio, nullum agnoſcis peccatum.

389 IV. Quæſtio ergo, & difficultas tota eſt de dubio ſubſequente, & perſeverante, quo quis ſimpliciter dubitat, an peccaverit mortaliter : ſive illud ſit 1. *dubium juris* : ut an heri fuerit inductum jejunium : an juſtam cauſam illud ſolvendi habuerit, &c. ſive 2. *dubium facti* ; ut, an heri excedens in potu plenè ebrius fuerit ; an Veſperas omiſerit ; an tentationi habitæ conſenſerit &c. modò tamen. 3. fuerit *dubium ſimpliciter*, & ut vocant, *negativum*, quando nimirùm intellectu ſuſpenſo inter utramque partem nulla occurrit ratio probabilis judicandi pro hac, vel pro altera parte, ſeu quòd reverà deliqueris, vel non deliqueris mortaliter : nam, 4. quando eſt *dubium poſitivum*, ex eo quòd ſint rationes verè probabiles pro utraque parte, & non eſſe commiſſum peccatum mortale ; jam rurſus ab obligatione confitendi te abſolvit communis DD. Sententia in materia de *conſcientia*, vel *opinione probabili*. quia ſcilicet inter opiniones utrinque verè probabiles licet tibi ſequi quamlibet, etiam tibi magis faventem. His ita prænotatis.

§. II. *Sententia negativa proponitur*.

390 PEccata merè, & verè dubia non eſſe neceſſariò confitenda, docuit Ægidius Coninch. *tom. de Sacramentis diſp. 7. dub.* 8. *concl.* 1. dicens : *Ad hoc, ut peccatum tenear confiteri, requiritur, ut ſaltem probabiliter poſſim judicare, me peccaſſe, &c.* Et latè defendit Joann. Caramuel à Lobcowitz in ſua Theologia morali *l. 3. diſp. 4. n.* 14.81. Conſentit noſter March. *Tribun. p. 1. tr. 5. tit. 4. q. 5. concl.* 1. *&* 2. Et probabile judicant Propoſitus, & Amicus apud Bardi *cit. n. ſeq.* Fundamenta ſunt. I. Concilium Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. ſolùm exigit à Pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem, conſcientiam habent, recenſeri : ergo peccata dubia, non eſſe recenſenda docet. II. Ex recepto axiomate : *In dubio factum non præſumitur, ſed demonſtrari debet. L. in Bello ff. de captivis poſtliminio reverſis*. Et ſpecialiter : *nemo in dubio præſumitur deliquiſſe. L. meritò ff. Pro ſocio* : ergo &c. III. In nullo foro externo admittuntur delicta dubia : neque ullus accuſari debet (multò minus condemnari poteſt) de delicto, quod eum commiſiſſe oſtendi non poteſt : ergo multò minùs in foro conſcientiæ ſacramentali peccata dubia admittenda erunt, ſaltem ſub obligatione.

391 IV. Peccata dubia non ſunt materia abſolutionis : ergo non neceſſariò confitenda Laym. ſæpè *cit. c. 5. §. 4. num.* 37. Hoc etiam probabile cenſet, extra articulum mortis. *Quando enim homo de ſua contritione incertus, è vita exceſſurus eſt, committeret ſe periculo damnationis, niſi confeſſionem ſacramentalem inſtituat etiam peccatorum dubiorum, ideòque adhuc obligatur naturali lege charitatis. Si verò alias omnia peccata ſua, quorum conſcientiam habet, confiteatur, tacitis illis, de quibus poſt diligentem ſui diſcuſſionem, dubius manet, an commiſerit, vel an mortalia fuerint, nec ne? tunc probabile apparet, non eſſe illa confitendi obligationem. Non enim ex aliqua lege poſitiva Chriſti, vel Eccleſiæ, quia eſſet nimis ſevera obligatio accuſandi de iis ſe quæ commiſiſſe ſe ignorat : neque ex lege naturali charitatis propter periculum animæ ; quia confitendo bona fide peccata reliqua certa, indirectè per accidens remittuntur etiam, quæ ignorantur.* Hæc Laym. concludens tamen, *Verùm in hac re nihil definio, ſed aliorum judicio committo.*

§. III. *Sententia affirmativa aſſeritur.*

392 VEra omninò practicè, atque ad praxim omnimodis conſulenda eſt Sententia affirmativa ; *peccata mortalia etiam dubia, ſub dubio eſſe confitenda*. Ratio ſumitur.

393 I. Ex ipſa auctoritate Doctorum tanti nominis, & multitudinis : Antiquorum omnium, Recentiorum ferè omnium, exceptis paucis ſuprà recitatis. Ita enim docent D. Thomas *in 4. d. 1. q. 2. art. 2. ad* 3. D. Bonav. *ibid. par. 2. art. 1. q. 2.* Alenſis *p. 4. q. 77. memb. 2. art.* 5. Navarrus *c. 9. num.* 14. Sotus, Azorius, Suarez cum Sanchez *c. 1. mor. c.* 10. *n.* 66. Cardin. de Lugo *de Pœnitentia diſp. 6. ſect. 2. §. 3. toto* Bardi *diſcept. 6. c. 11. p. 4. §. 1.* Alii apud ipſos.

394 II. Ex univerſali omnium fidelium conſenſu, & praxi in lege nova, cujus initium ignoratur. Semper enim probis omnibus perſuaſum fuit, & ab antiquis tanquam certum ſuppoſitum, peccata iſta dubia, eo modo, quo in conſcientia habentur, eſſe neceſſariò in confeſſione ſacramentali manifeſtanda : nuper ab uno, & altero Auctore res hæc in controverſiam vocata eſt : qui contra communem Sententiam prudenti non poſſunt fundare practicè judicium, niſi ratione evidenti oppoſitum demonſtretur, quod ſanè non fit. Nam

III. Concilium Tridentinum ab adverſariis allegatum, potiùs favet huic Sententiæ. Ita enim textus habet l. c. *Oportet à Pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint*. Et poſt ſubdit : *nam venialia, quibus à gratia DEI non excludimur, quamvis utiliter in confeſſione dicantur, taceri tamen citra culpam, multiſque aliis remediis expiari poſſunt*. Quibus verbis Concilium à neceſſariò confitendis ſolùm excludit venialia, quæ à gratia DEI non excludunt, & ea mortalia, quæ poſt diligentem ſui diſcuſſionem memoriæ non occurrunt, ergo peccata mortalia dubia, quæ poſt diligentem diſcuſſionem memoriæ occurrunt ſecundùm Concilium neceſſariò ſunt confitenda. Nam *excluſio unius eſt alterius incluſio*, aiunt Juriſtæ. *Confirmatur* : Concilium à neceſſariò confitendis excludens venialia, eò quòd iis à gratia DEI non excludamur, apertè ſupponit, omnia neceſſariò confitenda eſſe, quibus à gratia DEI excludimur : atqui peccatis mortalibus dubiis, ſuppoſito, quòd reverà facta eſſent, reverà excluderemur à gratia DEI, nihil enim facit ad amicitiam DEI præſens dubitatio de peccato præterito, an fuerit, nec ne? nam ſicut ex eo, quòd dubitem, vel certò credam, me peccaſſe, ſi reverà non peccavi, illud dubium me non excludit ex gratia DEI ; ita ex eo quòd dubitem, vel credam, me non deliquiſſe, ſi reverà deliqui mortaliter, reverà ſum excluſus à gratia DEI, non obſtante illo dubio, vel judicio ſubſequenti, quòd nullum poteſt habere influxum in actionem præteritam : ergo etiam peccata mortalia dubia manent neceſſariò confitenda. 395

IV. Neque reliqua fundamenta adverſæ Sententiæ urgent. Facilè enim reſpondemus : Ad I. Negatur conſequentia ex modò dictis. Et dato, Concilium nihil definiſſe de peccatis mortalibus dubiis, dic, Concilio tantùm propoſitum fuiſſe definire certa ; incerta verò, & dubia Doctoribus diſputanda relinquere. Ad 2. R. dicta illa verba vera eſſe, ſed non facere ad propoſitum. Non enim volumus peccata dubia confitenda eſſe ex eo, quòd facta præſumantur : abſit ; ſic enim non ſub dubio, ſed ut certa confiteri deberent. Sed ſub conditione, vel ex ſuppoſitione, *ſi facta ſint* ; prout reverà fortè facta ſunt, ut etiam clavibus ſubjecta ſint, ſub dubio ſubjici debere. Ad 3. Negatur paritas à foro externo. Cùm enim ibi principaliter agatur de vindicta, & pœna delictorum, & delicta dubia non præſumantur, meritò non admittuntur. At verò in foro ſacramentali principaliter agitur de abſolutione delictorum, in favorem, & commodum deliquentis. Eſt enim Sacramentum Pœnitentiæ *vindictæ ſalutaris*, inquit Concilium Trid. *cit. ſeſſ. 14. cap.* 8. ubi proinde peccata etiam dubia mortalia admittenda ſunt, & tutior pars tenenda, ad ſalutem animarum procurandam, & certificandam. Ad 4. Negatur conſequentia, Quia licèt peccata dubia ſola non ſint materia ſufficiens Sacramenti Pœnitentiæ in ordine ad abſolutionem abſolutam : cadunt tamen ſub Sacramento unà cum aliis peccatis, aut mortalibus, aut venialibus certis, etiam jam ſemel confeſſis, nec abſurdè ad eum finem per accidens, iteratò confitendis. Aut ſi pro abſurdo habes, abſolve ſub conditione, quemadmodùm etiam abſolveres, ſi nullum omninò peccatum certum recens, vel vetus Pœnitens dubius agnoſceret. Sed hunc caſum tu ne timueris in praxi, quia ſpeculativus eſt. 396

§. IV. *Quid ſi autem peccatum dubium ſic confeſſum, poſteà comperiatur certò eſſe factum?*

EUm, qui peccatum mortale aliquod ut dubium confeſſus eſt, ſignificans ſe vere dubitare, an commiſerit reipſa, nec ne. ſi poſteà certò comperiat, illud peccatum eſſe reverà à ſe patratum, teneri illud denuò ut certum confiteri, adeò communis eſt ſenſus, & Sententia DD. ut Dicaſtillus *hic diſp. 9. dub. 2. n.* 141. disertè ſcribat, contrarium eſſe inauditum in Eccleſia DEI. Sed hic optimus Doctor non legit omnes, certè, non mox infra nominandos. Et ratio videtur urgens. Quia peccata tenemur confiteri prout ſunt in noſtra conſcientia : ergo cùm illud peccatum priùs dubium, jam in conſcientia certò factum agnoſcamus, jam tamquam certum, confiteri obligabimur. Sed contra

Dico ſimpliciter : Non tenemur peccatum priùs ut dubium confeſſum, poſteà compertum certò factum, denuò ut certum confiteri. Ita poſt alios reſolutè Arriaga *de Pœnit. diſp. 31. ſect. 6.* Et probabiliſſimum cenſet Tamburinus *opuſc. Exped. Confeſſ. l. 1. c. 1. §. 4. n.* 24. Pellizarius *Manuali Regularium tract. 3. c. 3. n.* 46. Noſter Herincx *diſp. 3. q. 4. num.* 51. Caramuel *Theolog. Fundament. n.* 1324. Cotonius, Leander, Verricelli, Vidalis, Martinus à S. Joſeph apud Dianam *p. 10. tract. 16. reſol.* 79. Et tandem probabile cenſuerunt Romæ Reverendiſſimus Richardus S. Palatii Apoſtolici Magiſter, alii viri doctiſſimi conſulti à Lugo, prout ipſe teſtatur 396

cit. diſp. 16. *n.* 92. Ratio ſufficiens eſt : quia reverà jam confeſſus eſt totum ſuum peccatum, prout tunc erat in conſcientia, quoad ſpeciem, numerum, & circumſtantias ſe tenentes ex parte ipſius peccati, ut ſupponimus, & ab eo directè abſolutus eſt, non obſtante dubio: nam dubitatio prior, & certitudo poſteà ſuperveniens non eſt circumſtantia tenens ſe ex parte cognitionis tantum : nec cognitio prior dubia impedit, quominùs peccatum priùs ſit integrè in confeſſione manifeſtatum, & directè abſolutum : nec cognitio certa ſuperveniens detegit aliqua novam circumſtantiam diverſificantem peccatum: ergo non eſt ulla ratio, cur tale peccatum anteà confeſſum ut dubium, poſteà certò cognitum, ut certum denuò confiteri obligemur. *Confirmatur à ſimili :* Communiſſimo ſenſu Doctorum : qui dubius de voto emiſſo, aut cenſura vel irregularitate contracta, petit & obtinet abſolutionem, vel diſpenſationem ad cautelam, vel ſub conditione, poſteà cognita certitudine ſui voti, cenſuræ, vel irregularitatis anteà contractæ, non debet petere de novo abſolutionem vel diſpenſationem cur non idem dicatur in propoſito, & caſu noſtro ſimillimo? vide *infrà ſect.* 3. *q. un. ſ.* 1. *num.* 406.

Atque his ſolidè everſa manet ratio oppoſitæ ſententiæ. *Tenemur peccata confiteri prout ſunt in noſtra conſcientia* : quoad ea nimirum, quæ ſe tenent ex parte peccati, ipſumq; peccatum diverſificant, vel aggravant : nequaquam autem quoad omnia, quæ ſe tenent ſolùm ex parte hominis, vel cognitionis; alioquin in unoquoque peccato nimis multa confitenda eſſent. Atqui prior dubitatio, & ſubſequens certitudo minimè ſe tenent ex parte ipſius peccati, nec illud ullo modo diverſificant, vel aggravant, ut dictum eſt : ergo &c.

ſ. At, numquid ſi Pœnitens ab initio certus fuiſſet de peccato commiſſo, non rectè expreſſiſſet ut dubium, ſed debuiſſet confiteri ut certum? ergo etiam modò debet, poſtquam cognovit, certò eſſe commiſſum. ℞. *Neg. conſ.* Quia ab initio peccatum certum ut dubium confitens, mentitus fuiſſet perniciosè, & ſacrilegè, decipiens Confeſſarium in re gravi : ideoque nec abſolutus fuiſſet. At in noſtro caſu nihil mentitur, & à peccato, prout tunc in conſcientia fuit, ſufficienter expreſſo, directè abſolutus eſſe ſupponitur.

QUÆSTIO IV.

Quænam circumſtantiæ neceſſariò explicandæ in Confeſſione?

SUMMARIUM.

399 *Circumſtantiæ peccati quid, & quotuplex?*
400 *Aliæ ſunt aggravantes tantùm.*
401 *Aliæ ſpeciem mutantes.*
402 & 403 *Neceſſariò explicandæ ſunt ſpeciem mutantes.*
404 (*Intellige mortaliter certò mutantes.*)
405 & 406 *Etiam in actu interno efficaci, non inefficaci ſimplicis complacentiæ, vel delectationis moroſæ, niſi per ſe intendantur.*
407 & 408 *Nullas aggravantes tantùm neceſſariò explicari debere, eſt ſatis probabile.*
409 & 410 *At longè probabilius eſt, neceſſariò explicandas eſſe circumſtantias mixtas,*
411 *Rationes majoris materiæ. Exempla* Uſque ad n. 415.
415 *Ratione objecti multiplicati. Exempla* Uſque ad n. 421.
421 *Circumſtantiæ merè, vel leviter aggravantes neceſſariò explicandæ non ſunt. Exempla* Uſque ad n. 426.

ASSERTIO.

398 *OMnes circumſtantiæ ſpeciem mutantes mortaliter neceſſariò explicandæ ſunt in confeſſione. Nullas circumſtantias aggravantes tantùm neceſſariò explicari debere, valdè probabile, & ſatis tutum eſt : At longè probabilius, tutius, & in praxi omnimodis conſultiſſimè explicandæ ſunt circumſtantiæ mixtæ, ſcilicet ad malitiam ſubſtantialem actus concurrentes ratione materiæ majoris, & objecti multiplicati : ſecus de circumſtantiis merè aggravantibus, excepta tamen mora nimia peccati continuati.* Hæc partim certa, partim controverſa, ut debitè explicetur, ex materia de actibus humanis neceſſariò prænoſcendum quid, & quotuplex ſit circumſtantia actus humani, & in propoſito peccati.

§. *Quid, & quotuplex eſt Circumſtantia peccati?*

399 CIrcumſtantiæ peccati dicuntur ejuſdem peccati particulares, & accidentales conditiones, & affectiones, eò quòd vel actum peccati, vel operantem, vel ejus objectum accidentaliter afficiant, & quaſi circumſiſtant. Exemplum vulgare in furto. De ſubſtantia actus furandi ſolummodò ſunt homo accipiens, res aliena, ejus ablatio rationabiliter invito Domino. Hic verò actum, operantem, vel objectum variæ circumſtantiæ afficere poſſunt, & furtum reddere magis, vel minùs malum, licèt nunquam bonum. *Quis?* Dives, an pauper, an gravi, an extrema neceſſitate preſſus? quo caſu furtum omninò ceſſaret. *Quid?* An multum, parum, pecuniam, rem ſacram, vel prophanam? *Ubi?* An in loco ſacro, vel prophano? *Quibus auxiliis?* An armata manu, inſtrumentis prohibitis, an mediis magicis? *Cur?* An etiam ad alium malum finem, ad ſcortandum, ſe inebriandum? &c. *Quomodo?* An ex propoſito, vel ſubita ſubreptione, an occultè, vel dolo, an palàm, cum violentia, effractione? *Quando?* An tempore belli, famis, neceſſitatis, an diviti, pauperi, &c. Hæ igitur circumſtantiæ comprehenduntur vulgati verſu;

Quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando.

CIrcumſtantiæ ejuſmodi ſunt duplices : aliæ dicuntur aggravantes tantùm intra eandem ſpeciem : aliæ ſpeciem mutantes. *Circumſtantiæ aggravantes tantum ſunt* : quæ ſolùm augent, vel minuunt malitiam actus intra eandem ſpeciem peccati, quando nimirùm circumſtantia addita actui in ſuo conceptu non involvit aliam malitiæ ſpeciem diſtinctam à malitia ſpecifica ipſius actus; ſed eandem malitiam ſolùm auget, vel minuit : uti ſunt generatim. 1. Majus, vel minus voluntarium, & libertas actus. 2. Major, vel minor intenſio, vel vehementia actus. 3. Major, vel minor duratio, vel mora actus peccaminoſi. 4. Major, vel minor quantitas materiæ, vel objecti. Ut ſi anteà furatus 100. hodie fureris mille, ejuſdem ſpeciei peccatum furti committis : at hodie longè gravius; anteà levius ideòque eſt circumſtantia aggravans tantùm, non ſpeciem mutans. Exempla abundè dabuntur in ſequentibus. 400

401 Circumſtantiæ ſpeciem mutantes ſunt, quæ actui novam, & diverſam ſpeciem malitiæ contra aliam virtutem afferunt : quando nimirùm circumſtantia addita actui ex ſe habet propriam ſpecialem malitiam, ac deformitatem diſtinctam à malitia propria ſpecifica ipſius actus peccati : adeoque actum ex materia unius vitii, aut peccati transfert in materiam alterius vitii, & peccati. Tritiſſimum eſt exemplum in peccato carnis. Si enim hoc fiat inter ſolutos, eſt ſimplex fornicatio, contra virtutem caſtitatis tantùm. Si fiat autem à, vel cum perſona ligata, eſt adulterium contra virtutem juſtitiæ : ſi autem fiat à vel cum perſona ſacra, eſt ſacrilegium, contra virtutem Religionis : ſi fiat inter conſanguineos, vel affines, eſt inceſtus contra pietatis virtutem. Si cum virgine invita eſt ſtuprum : ſi cum vi illata, eſt raptus, utrumque contra juſtitiam. Si contra naturam cum ſeipſo, eſt mollities : ſi cum eodem ſexu, eſt Sodomia : Si cum diverſa ſpecie, eſt beſtialitas. Omnes hæ ſunt circumſtantiæ ſpeciem mutantes, quia diverſas omninò ſpecie malitias contra diverſas virtutes adferunt actus, ut intuenti patet. Quò etiam ſpectant circumſtantiæ, quæ actum, deſtructa bonitate, efficiunt malum, ut maximè, ſi facias opus bonum ad finem malum : v. g. puellæ pauperi des largam eleemoſynam, ut inducas ad conſenſum turpitudinis intentæ, &c. His ita ſuppoſitis, dicimus in Aſſertione:

ſ. I. *Omnes circumſtantiæ, ſpeciem mutantes, neceſſariò explicandæ ſunt &c.*

CErtiſſimum apud omnes : ex claro textu, & ratione Concilii Tridentini allegati *q.* 1. *n.* 3. Et ratio eſt : quia omne peccatum mortale ſpecificè, ſeu in ſua propria ſpecie ipſo jure divino explicandum eſt in confeſſione, ut *qu.* 2. dictum : atqui etiam in eodem actu malitiæ ſpecie diverſæ verè conſtituunt diverſa ſpecie peccata : adulterium enim, & inceſtus v. gr. diverſa ſpecie peccata ſunt, & inter ſe, & à fornicatione ſimplici (ut nimis notum) ratione diverſarum malitiarum contra diſtinctas virtutes à circumſtantiis deſumptarum : ergo neceſſariò explicandæ ſunt circumſtantiæ illæ, quæ ſpeciem mutant, ſeu novam ſpeciem malitiæ actui peccaminoſo adferunt. Exempla ſunt 402

I. Exempla clara, & certa ſunt. 1. In ſuprà allato peccato carnis. Qui enim peccavit cum non ſua, explicare debet, an ipſe, vel complex ſit perſona ſoluta, ligata, conſanguinea, ſacra, &c. Omnes enim hæ circumſtantiæ mutant ſpeciem, ſeu diverſas ſpecie malitias adferunt contra diverſas virtutes. 1. Solam Continentiam. 2. Juſtitiam. 3. Pietatem. 4. Religionem : qua ratione etiam, qui voto ſimplici aſtrictus caſtitatis peccat, præter ſpeciem peccati luxuriæ, circumſtantiam voti explicare teneatur, ſecundùm omnes. 2. Qui furatus eſt, explicare debet, an rem ſacram, vel ex loco ſacro, ſaltem ſub dominio, vel cuſtodia loci ſacri conſtitutam, vel depoſitam : nam & hæc circumſtantia ſpeciem mutat, furtumque ſacrilegum conſtituit contra virtutem Religionis. Item an cum violentia illata perſonæ, ſic enim conſtituit ſpeciem rapinæ ſpeciale malitia contumeliæ, contra honorem debi- 403

tum

tum proximi. 3. Qui occidit, explicare debet, qualem perſonam, an patrem, fratrem, &c. & erit ſpeciale peccatum parricidii contra pietatis virtutem; an Clericum, vel Monachum, & erit ſpeciale peccatum ſacrilegii cum excommunicatione Canonis: & ſi Epiſcopum, Cardinalem, Legatum, etiam cum excommunicatione Bullæ Cœnæ. Item *ubi?* an in loco ſacro; & rurſus erit ſpeciale peccatum ſacrilegii cum pollutione templi; item *quomodo?* an ex inſidiis, veneno, maleficio; tunc enim erit homicidium qualificatum, ſcilicet proditorium, maleficum: item *quibus auxiliis?* quot ſociis adjunctis, totidem erunt diſtincta peccata ſcandali, & ſic. 4. Univerſaliter, qui alterum, ſaltem anteà non paratum, vel volentem, inducit ad peccatum quodlibet mortale ſecum patrandum, præter peccati ſpeciem, hanc ipſam ſuam inductionem explicare debet, quia hæc ſemper eſt ſpeciale peccatum ſcandali contra charitatem. Et ſpecialiter quando fœmina virum inducit ad fornicationem. v.g. id explicare tenetur, quia hoc de ſexu verecundo à Confeſſario non præſumitur: ſecùs, ſi vir feminam induxit: quia ex communiter accidentibus, ex fatente ſuam fornicationem præſumitur, quòd vir invitaverit. Communis DD. Atque ejuſmodi circumſtantias ſi confitens ſponte non fateatur, à Confeſſario conſequenter inquiri, & examinari debet. Exempla non ita certa jamjam pono *n. ſeq.* Nam notanter

404 II. Dixi: *Speciem mutantes mortaliter*. Secùs utique eſt, ſi circumſtantia veniali, vel levi tantùm malitia ſpeciem mutet: ut ſi furatus es etiam notabile quid cum levi aliorum ſcandalo: vel ad finem venialiter tantùm malum, v.g. uberiorem potationem. Item intelligendæ ſemper ſunt circumſtantiæ certò *mortaliter mutantes ſpeciem*. Quòd ſi enim ſint opiniones probabiles DD. aliquam circumſtantiam non mortalem, vel gravem, ſed venialem, vel levem tantùm malitiæ ſpeciem adferre actui peccaminoſo, aut certè malitiam circumſtantiæ non differre ſpecie à malitia ſpecifica actus; etſi adhuc tutiùs explices, tamen ſequendo opinionem probabilem, etiam tutò poteris non explicare. Exempla, & caſus, allegatis Doctoribus, & rationibus, exhibet Diana *p. 1. tr. 7. ſparſim*: quibus Pœnitens ſatisfacit integritati confeſſionis, tacendo aliquas circumſtantias apparenter ſpeciem mutantes: utpotè 1. Sponſus, vel ſponſa fornicans cum alio, non aperiendo ſponſalia. *reſol.* 5. Confeſſarius carnaliter peccans cum filia confeſſionis, nec eam qualitatem exprimens *reſol.* 12. Virgo, mas, vel puella primò fornicans, vel carnaliter peccans, non exprimens ſpoliationem virginitatis. *reſol.* 11. Qui in loco ſacro exercuit tactus, vel actus turpes citra periculum pollutionis, omittens circumſtantiam loci ſacri, *reſol.* 15. imò & pollutionem, ſed occultè omnino, *reſol.* 16. ſed mihi non placet, ob communem oppoſitam. Qui in loco ſacro furatur rem privatæ perſonæ non depoſitam in eo, tanquam in cuſtodia, v.g. marſupium audientis in templo Sacrum, tacens circumſtantiam loci ſacri: *reſol.* 27. Qui in inceſtu commiſſo non explicat gradum propinquum conſanguinitatis, vel affinitatis, dicens ſolùm commiſiſſe inceſtum, *reſol.* 31. Qui non explicat circumſtantiam diei ſacri, quando peccavit carnaliter, etiam v.g. die Jovis ſancto, die Communionis. *reſol.* 32. Niſi fortè ſtatim poſt Communionem, vel Miſſam fieret. Item qui non explicat, an blaſphemia tua fuerit contra Deum, vel Sanctos: an malum imprecatum, ſit malum animæ, corporis, vel fortunarum, &c. Lugo *diſp. 16. n. 253.* Ratio horum, & ſimilium jam dicta eſt, quòd ejuſmodi circumſtantiæ, vel non gravem, vel certè non ſpecie diverſam malitiam adferant actui, de quibus tamen aliquibus iterùm aliter.

405 III. Quin etiam in actu interno efficaci neceſſariò explicandæ ſunt circumſtantiæ ſpeciem mutantes mortaliter; non item in actu interno inefficaci ſimplicis complacentiæ, vel delectationis moroſæ, (niſi eæ circumſtantiæ ipſæ per ſe intentæ, & volitæ eſſent, quod certè rarum eſt) cùm etiam actus internus efficax ſumat ſuam ſpeciem, & malitiam à circumſtantiis cognitis, ac inde ſaltem volitis, ex communi doctrina *in materia de actibus humanis*. Ratio eſt: quia actus internus inefficax, ſimplex velleitas, complacentia, delectatio moroſa, &c. fertur in objectum præciſè, ut objectivè proponitur in intellectu, ideòque facilè abſtrahit à circumſtantiis annexis quamvis cognitis. Unde qui moroſè delectatur de ligata, conſanguinea, ſacra; &c. præciſè ut fœmina formoſa eſt, committit actum ſimplicis impudicitiæ, vel fornicationis mentalis, ut proinde in confeſſione circumſtantias perſonæ explicare opus non ſit. At verò actus internus efficax tendit in ipſum actum externum, ut ſubjectivè exercendum circa objectum, prout eſt à parte rei: ideòque minimè poteſt abſtrahere à circumſtantiis annexis cognitis; ſed volens actum, neceſſariò vult ſimul circumſtantias annexas cognitas, v. gr. efficaciter concupiſcens fœminam, quam ſcit, vel quomodolibet apprehendit ligatam, conſanguineam, ſacram, verè committit actum adulterii, inceſtus, ſacrilegii, proinde neceſſariò explicandum in confeſſione. Unde ulteriùs, qui efficaciter concupiſceret aliquam conceptu confuſo, cujuſcunque conditionis, aut aliquam quamcunque ex tota congregatione, in qua ſcit multas eſſe ligatas, conſanguineas, &c. verè committeret peccatum qualificatum neceſſariò aperiendum in confeſſione. Quòd ſi verò quis conceptu planè abſtracto concupiſcat fœminam in genere, nihil planè cogitando de ejus qualitate, probabiliùs committeret actum ſimplicis fornicationis tantùm. Quia licèt non habeat circumſtantiam fœminæ ſolutæ, habet tamen totam, & ſolam malitiam ſimplicis fornicationis, & nullam aliam. Debet tamen explicare in confeſſione, ſe concupiviſſe fœminam in communi, non ob exprimendam aliquam ſpecialem malitiam, ſed ne mentiatur exprimendo certam perſonæ concupitæ qualitatem. Sic rectè Tamburinus *l. 1. c. 1. §. 4. n. 14. 15.* Quamvis aliter ſentiat Sanchez *l. 1. Moral. c. 8. n. 5.* quem vide.

IV. Denique quemadmodùm ipſa peccata dubia, ita e- 406
tiam circumſtantiæ mortales dubiæ, neceſſariò explicandæ ſunt in confeſſione. Ut ſi quis peccavit cum fœmina, & poſteà dubitat ſimpliciter, an fuerit ſoluta, vel ligata, aut conſanguinea, juxta dicta *q. præced.* §. 3.

5. At hìc circa prædicta reſtat celebris quæſtio: utrùm peccatum continens plures malitias ex circumſtantiis poſſit in confeſſione dividi. Exempli gratia: voto caſtitatis aſtrictus peccavit contra caſtitatem: poteſtne peccatum dividendo ita ſe accuſare: ſemel peccavi contra caſtitatem, fornicando v.gr. Et, violavi meum votum ſemel? Item aliquis furatus eſt ad finem fornicandi: poteſtne diviſim dicere? Semel furatus ſum tantùm? Et ſemel habui animum fornicandi? R. Non ſic licet in una confeſſione, quando quis tale peccatum primò confitetur. *Ratio* eſt: quia non explicares peccatum à te commiſſum, ſed ſignificares, te duo peccata patraviſſe. Confeſſarius enim, dummodò audit te fornicatum, & poſteà diſparatim te violaſſe votum, ex tuo modo loquendi, concipit, te duo diſtincta peccata commiſiſſe, cùm tamen ſolùm unum numero peccatum, cum duplici tamen malitia, commiſeris. At verò in diverſis confeſſionibus, quando primò ſolùm unum ex his faſſus es; v. gr. peccavi contra caſtitatem; & alterius, violationis voti inculpatè es oblitus, tunc in ſecunda confeſſione poteris confiteri ſolam alteram malitiam, ſeu circumſtantiam: utpotè, violavi votum meum: quia jam legitimè ſubjeciſti clavibus primam malitiam, alterius inculpabiliter oblitus: ſatis ergo eſt, ſi poſteà explices ſecundam, cùm ſecunda ſine prima ſufficienter explicari poſſit, ut in datis exemplis, & quoties in peccato ſunt duæ numero diſtinctæ malitiæ, ut ſi quis uno actu occidiſſet duos homines, &c. Secùs eſſet, ſi malitiæ illæ diſtinctæ non poſſent ſeparatim ſufficienter explicari. Si enim confeſſus fornicationem, inculpatè oblitus es confiteri circumſtantiam inceſtus cum ſorore: quomodo poſteà exprimes hanc circumſtantiam ſolam, niſi totum peccatum inceſtus repetas? Hinc Lugo *cit. diſp. 16. ſect. 3.* rectè concludit, eum, qui furatus eſt 100. & per oblivionem confeſſus eſt, cepiſſe 60. tantùm: debere in poſteriori confeſſione exprimere totum furtum 100. aureorum: & non ſatisfacturum, ſi exprimat ſolùm 40. reliquos omiſſos: quia ſic neutra vice confiteretur illud numero peccatum, quod commiſit.

§. II. *Nullas circumſtantias aggravantes tantùm neceſſariò explicari debere, valdè probabile eſt, & ſatis tutum.*

ESt ſanè Sententia ſatis communis, & graviſſimorum 407
Doctorum. Ita enim docent D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus cum ſuis *in 4. d. 16.* D. Antoninus, Richardus, Durandus, Valentia, Reginaldus, Leſſius, Vaſquez, Becanus, Bonacina, aliique, quos congerunt, & ſequuntur Diana *p. 1. tr. 7. paſſim, præſertim reſol. 1. & 14.* Lugo de *Pœnit. d. 16. ſect. 3.* Joannes Sanchez *ſelect. diſp. 11. num. 5.* Baſſæus *in floribus V. Circumſtantia num. 3.* Joan. Pontius noſter *Curſ. Theolog. diſp. 46. q. 7.* ac noviſſimè etiam Gob. *Alphab. confit. Caſu 15.*

Ratio omninò probabilis eſt: Quia Sacramentum Pœ- 408
nitentiæ, quod confeſſionem peccatorum aliàs ſatis oneroſum, non debet majori onere gravari, abſque expreſſo præcepto divino, vel Eccleſiaſtico: atqui de confitendis circumſtantiis aggravantibus tantùm intra eandem ſpeciem, nullum poteſt oſtendi præceptum divinum, vel Eccleſiaſticum: ergo, &c. Non divinum. Quia præcepto divino ſolùm tenemur confiteri omnia peccata mortalia, quorum abſolutio ſimpliciter eſt neceſſaria ad conſequendam ſalutem: ſed poſſumus confiteri omnia peccata mortalia ſufficienter abſque confeſſione circumſtantiarum aggravantium tantùm; v.g. dicendo: *commiſi furtum mortale toties*, abſque expreſſione quantitatis: neque eam opus eſt ſcire Confeſſario. 1. Non in ordine ad abſolutionem ipſam, quia audito peccato mortali, habet ſufficientem materiam. 2. Neque ad injungendam pœnitentiam: poteſt enim injungere pœnitentiam competentem tot peccatis mortalibus, de reli-

quò remittere ad forum Dei in hac, vel altera vita, præſertim, cùm id de facto ordinariè fieri debeat: quis enim injungat pœnitentias competentes tot tam gravibus ſæpè mortalibus auditis? quod maximè verum eſt in Sententia Scoti. 3. Neque ad injungendam reſtitutionem: quia poteſt Confeſſarius dicere: reſtitue, quantum abſtuliſti, vel nocuiſti: ergo; &c. Neque præceptum Eccleſiaſticum oſtendi poteſt: Quia Concil. Trid. *cit.* enumerans omnia requiſita ad integritatem confeſſionis Sacramentalis, ut poſteà concludat: nihil aliud ab Eccleſia à pœnitentibus exigitur, nullam tamen facit mentionem circumſtantiarum aggravantium tantùm, ſed ſolum ſpeciem mutantium: ergo, &c. Et verò certiſſimum eſt, non omnes circumſtantias aggravantes neceſſariò eſſe explicandas: eſſet enim onus intolerabile, & moraliter impoſſibile, ac ſeges infinitorum ſcrupulorum, & difficultatum inextricabilium. Unde neque mihi placet illa Regula, quam cum Medina, Scoto, Cano, Lopez, Henriquez, & alii tradit Suarez *in 3.par. tom.4.diſp.*22. Nimirùm circumſtantias notabiliter, ſeu multùm aggravantes neceſſariò explicandas eſſe. Quomodo enim quilibet ſcire, vel dijudicare poterit, quænam circumſtantiæ multùm, quæ verò parùm aggravent, cùm in hoc nec docti conſentiant, & quilibet in ſuo ſenſu abundet: unde adhuc intricatæ difficultates orireutur tam Confeſſario, quàm Pœnitenti. Sed neque mihi placet univerſaliter Sententia prælegata. Medio ire placet. Hujus ergo probabilis Sententiæ exempla, & caſus apud citatos DD. maximè Dianam videre, & mirari potes. En tibi, aliquot. 1. Qui furatus eſt mille aureos, ſatisfacit dicendo: *commiſi furtum mortale*. Omnes citati. Extenduntque Vaſquez, Lugo, alii, etiam ad caſum, quo illi mille auri ſpectaſſent ad diverſos Dominos. Atque adeò, ut etiamſi Confeſſarius interroget quantitatem furti commiſſi, tamen non teneatur Pœnitens fateri. Hurtadus, Dicaſtillus, Joannes Pontius. Contra tamen Lugo *cit. n.*127. meritò fatetur, eſſe candidè tunc aperiendam veritatem: eſt enim Confeſſarii judicare de gravitate peccati, quàm pœnitentiam injungere, quod remedium præſcribere oporteat. 2. Qui uno actu ſtatuit tota Quadrageſima non jejunare, toto anno non audire Miſſam, aut Clericus non orare Breviarium, &c. unum tantùm peccatum committit, ut ſufficiat dicere. *Semel habui propoſitum non jejunandi, non audiendi Sacrum, Breviarium omittendi*; (Quòd tamen meritò rejicit Diana *par.*3. *tract.*4. *reſ.*164.) 3. Qui unico actu deſideravit, vel propoſuit occidere 10. homines, vel peccare cum 10. fœminis, ſatisfacit dicendo: habui propoſitum, vel deſiderium occidendi, item fornicandi, &c. Diana ſuperiùs *cit. reſol.*17. Niſi fortè inter illos decem homines ſit unus, vel alter Clericus, inter illas fœminas aliqua ligata, cognata, monialis. 4. Qui uno impetu ire plures homines, aut totam Communitatem aliquam petit verbo multùm contumelioſo. aut ſeriò dicit; Diabolus auferat omnes incolas hujus Domus, Collegii, Pagi, Civitatis: aut uno actu plures ſcandalizat, ſeu in peccatum inducit: aut eodem motu libidinis fœminam ſæpiùs impudicè tangit, &c. ſatisfacit dicendo: *ſemel aliquos contumelia affeci*; *ſemel fœminam impudicè tetigi*, *male imprecatus ſum*: *ſcandalizavi aliquos*, *& cætera hujuſmodi ſexcenta*. Quæ tamen & ſimilia plura negabimus *§. ſequenti*: plura etiam concedemus *§.* 4. *& quæſt. ſeq.* de numero peccatorum explicando.

§. III. *At longè probabiliùs neceſſariò explicandæ ſunt Circumſtantiæ mixtæ, ad malitiam ſubſtantialem actus concurrentes, ratione materiæ majoris, aut objecti multiplicati.*

409 ITa in terminis Petrus Marchant. *Tribunalis p.*1. *tr.*3. *tit.*3. *quæſt.*4. Et reipſa docet communior Sententia DD. aſſerens neceſſariò explicandas eſſe circumſtantias notabiliter aggravantes, aut ſaltem circumſtantiam *Quid*. Suarez *de pœnit. diſp.*12. *ſect.*3. Laym. *lib.*1. *tr.*2. *cap.*10. *n.*3. alii apud ipſos.

410 ¶ Nota: *Circumſtantia* mixta ad malitiam ſubſtantialem actus concurrens dicitur: quæ licèt habeat rationem meræ circumſtantiæ reſpectu actus in communi, vel ſpecie; attamen reſpectu hujus actus in individuo eſt verum objectum partiale ſubſtantiale, ſe ſolo, ac ſecluſo reliquo objecto principali, adhuc ſufficiens ad peccatum mortale. Atque ita ſe habet circumſtantia QUID, vel CIRCA QUID, quantum ad quantitatem materiæ, vel pluralitatem objectorum, v.g. *Furari mille*; *concupiſcere carnaliter plures*, *&c.* Ubi vides circumſtantiam ita ingredi objectum principale hujus furti, vel concupiſcentiæ in individuo, ut relicto etiam objecto reliquo ſufficiente ad peccatum mortale, utpotè *furari* 10. *aut concupiſcere ſecundam*, *tertiam*, *&c.* adhuc ſit ſufficiens objectum peccati mortalis. Utique per omnem modum. Et hujuſmodi circumſtantias mixtas, neceſſariò explicandas eſſe in confeſſione aſſerimus, & probamus.

Ratio ſolida eſt: quia ex natura inſtitutionis Sacramenti Pœnitentiæ per modum judicii, adeòque ipſo jure divino, illa neceſſariò ſunt in confeſſione explicanda, quæ judicium ſacramentale notabiliter alterant, quibus ſcilicet cognitis, longè aliter agere debet Judex Sacramentalis, quàm ſi ignota ſint. Et certè peccata in confeſſione ita explicanda ſunt Sacerdotis, ut is de eorum qualitate, & quantitate rectè judicare, convenientemque & pœnitentiam, & medicinam, & obligationem præſcribere poſſit: hoc enim ubique exigunt Concilia, & Patres. Quin ipſum Concilium Trident. *cit. ſeſſ.* 14. *cap.*5. ſtatuens, neceſſariò confitendas eſſe circumſtantias; quæ peccati ſpeciem mutant, hanc ipſam dat rationem, conceptis verbis. *Quòd ſine illis peccata ipſa neque a pœnitentibus integrè exponantur, neque judicibus innoteſcant: & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quàm oportet, imponere.* Hæc ibi. Atqui certum eſt, circumſtantias illas mixtas, quàm maximè alterare, & immutare judicium Sacramentale, ut ſine illis *peccata nec integrè exponantur*, nec à Judice Sacramentali ritè judicari poſſint: atque ſæpè multo magis, quàm circumſtantiæ ſpeciem mutantes. Quid ni enim maximè alteret judicium Sacramentale furari 1000. ducatos, & 10. aureos? Quid ni magis alteret judicium Sacramentale furari 1000. ducatos, quàm furari calicem 20. aureorum, aut 20. aureos in loco ſacro depoſitos, licèt hæc circumſtantia ſpeciem mutet, illa aggravet tantùm? ergo æquè explicandæ ſunt circumſtantiæ illæ aggravantes mixtæ, idque ipſo jure divino: & fortè etiam Eccleſiaſtico. Nam Concilium Trident. ſuprà, etſi apertè ſolùm exprimat circumſtantias ſpeciem mutantes, tamen ipſa ratione allegata, implicitè etiam comprehendere voluiſſe cenſetur circumſtantias illas aggravantes, quarum illa eadem, vel potior etiam eſſet ratio. Ac per hoc ſatisfit fundamento oppoſitæ Sententiæ §. 2. allatæ.

Exempla majoris materiæ ſunt.

I. QUi furatur mille aureos, planè non ſatisfacit dicen- 411
do: *commiſi furtum mortale*; *furatus ſum ſummam notabilem*, *vel in qualitate notabili*, *magna*, *mortali*, *&c.* ob rationem modò datam. Quinimò qui furatur etiam modicam quantitatem homini valdè egeno, & magnum inde detrimentum patienti, tenetur eam circumſtantiam exponere, quia auget malitiam ſubſtantialem actus, & aliàs venialem, mortalem efficit, ſecundùm omnes. Similiter, qui homini magnæ authoritatis coram aliis injuriam, vel contumeliam intulit, tenebitur explicare circumſtantiam perſonæ læſæ, quia & ipſa auget malitiam ſubſtantialem actus, ſcilicet injuſtæ læſionis famæ, vel honoris proximi, quæ eò major eſt, quo perſona major, & publica læditur.

II. Percutiens, vulnerans, vel lædens alterum, debet 412
exprimere quantitatem, vel modum percuſſionis, vel læſionis, ſi gravis, atrox, enormis fuit. Hæc enim maximè augent malitiam ſubſtantialem actus: ejuſque maximè rationem habet Eccleſia in percuſſione Clerici: ſi enim levis percuſſio fuerit, cenſura Epiſcopo committitur: ſi gravis, atrox, enormis, Papæ reſervata manet.

III. Quamvis probabile ſit, omnes blaſphemias, vel ma- 413
ledicta in Deum, vel Sanctos: omnia perjuria, omnes ſuperſtitiones, omnia ſacrilegia: ſimiliter omnes detractiones, contumelias, maledicta, imprecationes in proximum, &c. ſingula formaliter, & per ſe eſſe ejuſdem ſpeciei, ut proinde neceſſe non ſit in particulari explicare materiam, in qua ſic contra Deum vel hominem deliquiſti blaphemando, maledicendo, &c. certum tamen videtur, generatim explicandam eſſe quantitatem, gravitatem, vel atrocitatem blaſphemiæ, injuriæ, &c. Uti notant Doctores citati: & oppoſitum in praxi minùs probabile, ac minimè tutum, rectè cenſet Suarez *cit. ſuprà n.*109. *in fine*.

IV. In peccato inceſtus inter conſanguineos, vel affines, 414
non ſufficit dicere ſimiliter, *commiſi inceſtum*: ſed neceſſariò explicandus eſt gradus intra quartum, imò etiam linea recta, vel tranſverſa. Quia alioquin non tota ſubſtantia illius peccati mortalis explicaretur. Etſi enim diverſitas gradus, & lineæ non adferat diverſitatem peccati ſpecificam, ut contra Navarrum *cap.* 7. *num.* 4. probabiliùs docent alii cum Dian. *part.* 1. *tract.*7. *reſol.* 21. *& alibi*: tamen nimium quantum augent malitiam ſubſtantialem ſceleris inceſtus, ſcilicet impietatis, & irreverentiæ erga ſanguine junctos. Sicut enim longè major reverentia debetur Matri, quàm ſorori: & ſorori, quàm conſobrinæ: ita incomparabiliter pejor, & gravior eſt inceſtus filii cum Matre, quàm inter fratrem, & ſororem: & inter hos, quàm conſobrinos inter: & ſic conſequenter uſque ad quartum gradum. Ejuſdem judicii eſto in ſcelere muto incubum, vel ſuccubum agere. Sed vide Dianam *part.* 3. *tractat.*4. *reſol.* 159. *& alibi*.

Digitized by Google

Exempla Objecti multiplicati.

415 QUicunque uno actu peccaminoſo tendit in plura objecta mortaliter mala, ſeu ſingula ſufficientia ad conſtituendum peccatum mortale ſeorſim, omninò neceſſariò explicare debet ipſam ſaltem pluralitatem objectorum, cùm alioquin nullo modo explicet ſubſtantiam peccati à ſe commiſſi: omiſſa enim circumſtantia pluralitatis, v. g. ſi ſimpliciter dicas: volui fornicari ſemel, aut occidere hominem: ſemper Confeſſarius intelliget de uno tantùm objecto, non de pluribus: quin etiam probabiliſſimè, certò tutiſſimè, explicare debet numerum objectorum ſibi cognitum quoad commodè fieri poteſt. Ita DD. *citati*. Exempla ſunt

416 I. Qui uno actu interno intendit, vel uno actu etiam externo tentat occidere, vel de facto occidit plures homines, integram familiam, congregationem, &c. v. gr. una exploſione, incendio, ruina domus, veneno parato, &c. tenetur in confeſſione explicare numerum illorum hominum, quos occidere intendit, tentavit, vel defacto occidit. Quamvis enim materialiter actus unus ſit, formaliter tamen, ut malus, multiplex eſt, totque ſubſtantiales malitias homicidii continet, quot homines occiduntur, vel occidi intenduntur: ſecundùm omnes.

417 II. Qui uno actu blaſphemat Chriſtum, & omnes Apoſtolos, Deum, & omnes Sanctos. Qui ſub juramento interrogatus de pluribus rebus, vel articulis, & uno actu pejerat, utique formaliter multiplex peccatum blaſphemiæ, vel perjurii committit, ideoque aperiendum in confeſſione. Similiter, qui uno actu publico plures ſcandalizat, uno ſermone plures ad peccatum inducit, pluribus detrahit, calumniam, convicium infert, v. gr. toti alicui Communitati, Congregationi, Monaſterio &c. virtualiter ſaltem multiplex peccatum committit, & quoad fieri poteſt, numerum, vel ſaltem pluralitatem explicare debet. Similiter, ſi quis uno actu ſtatuiſſet omittere divinum Officium per totam ſeptimanam, vel menſem, aut non jejunare per totam Quadrageſimam, vel annum, virtualiter tot peccata committit, quot Officia, vel jejunia omittenda ſunt: ideoque numerus explicandus. Eadem ratione, qui jejunium violat, ſecundò reficiendo, & ſimul carnes edendo, uno licèt actu duplex peccatum committit, quippe contra duplex præceptum diſparatum, quorum unum ſine altero ſervari poteſt. Vide Sanch. *lib. moral. c. 6.* & Laym. *hic c. 10. n. 3.*

418 III. Qui uno actu efficaciter concupiſcit plures fœminas, tenetur explicare numerum perſonarum, æquè ac qualitatem, num ſolutæ, vel ligatæ, &c. Quinimò, qui ſolùm moroſè delectatur de pluribus, aut in pollutione imaginatur plures, adhuc tenetur explicare numerum perſonarum, non item qualitatem, juxta dicta *ſuprà §. 2. N. III.* Ratio ſemper eadem. Qui verò uno actu delectatur de triplici actu nefando à ſe commiſſo, tenebitur ſimul explicare numerum, & ſpeciem, ſecundùm omnes apud Dianam *p. 3. tract. 4. reſol. 164.*

419 IV. In mutuo ſacrilegio, vel adulterio non ſufficit dicere ſimpliciter: commiſi adulterium, vel ſacrilegium, ſed oportet etiam addere circumſtantiam alterius perſonæ, etiam ligatæ, vel ſacræ: quia licèt idem numero ſit actus, & ejuſdem ſpeciei adulterium, vel ſacrilegium, malitia tamen formaliter duplex eſt: quia in mutuo adulterio fit injuria duabus perſonis tertiis, ſcilicet adulteri uxori; & adulteræ marito: & in ſacrilegio mutuo in duabus perſonis, & corporibus violatur caſtitas Deo conſecrata voto ſolemni ab Eccleſia acceptato.

420 Tandem circumſtantias ita aggravantes intra eandem ſpeciem, ut ex veniali faciant mortale, neceſſariò debere exprimi in confeſſione, ita ut Confeſſarius poſſit prudenter judicare, utrùm peccatum reipſa, & coram Deo fuerit mortale, nec ne, certum eſt apud omnes teſte Sanch. *lib. 7. de matr. diſp. 34. n. 15.* Quia alioquin deciperetur Confeſſarius in re graviſſima per ſe ſpectante ad confeſſionem. Quare ſi furatus es notabile quid: aut in Quadrageſimæ collatione veſpertina enormiter exceſſiſti pane, bellariis, piſcibus frigidis, non ſatisfacis confitendo: furatus ſum aliquid. exceſſi in collatione &c. & certè ſacrilegè confiteris, ſi diceres: ſemel aliquantùm exceſſi in collatione: quia hoc proverbium *aliquantùm* ſolet intelligi de exceſſu veniali, ut benè notat Gob. *cit. n. 373.* Et quamvis neceſſe non ſit, ut Pœnitens expreſsè dicat, ſe in hac, aut illa materia peccaſſe mortaliter, aut venialiter tantùm; attamen graviter peccat, ſi dedita opera, ita loquatur, ut confeſſarius culpam reverà mortalem apprehendat pro veniali: aut vice verſa: imò & ille qui licèt non ſtudio ſic loquatur, attamen prævidet fore, ut ex ſuo modo loquendi Confeſſarius formet falſum judicium de gravitate peccati. Quin ſi in ipſa confeſſione Pœnitens notet errorem talem Confeſſarii, eum monere, & ſe explicare debet, ut rectè monet Leſſius, *Auctario v. Confeſſarius caſu 5. & 6.*

§. III. *Secus de Circumſtantiis merè aggravantibus, &c.*

421 NImirùm non ſunt neceſſariò explicandæ in confeſſione circumſtantiæ merè, vel leviter tantùm aggravantes, nec in malitiam ſubſtantialem actus ingredientes. Certum apud omnes. Quia alioquin confeſſio foret onus intolerabile, & ejuſmodi circumſtantiæ non notabiliter alterant judicium ſacramentale, quin iis omiſſis, adhuc rectè judicare poſſit Confeſſarius. Exempla ſunt

422 I. Non eſt exprimenda aggravans circumſtantia ratione majoris voluntarii, intenſionis, vel vehementiæ actus, intenſionis, vel moræ in peccando: uti communiter ſupponunt DD. certè ex communi reſolvit Diana *p. 1. tr. 7. reſol. 8.* Eum, qui multum temporis impendit alicui peccato interno, vel externo, non teneri exprimere diuturnitatem temporis, niſi fortè ea diuturnitas diverſa numero peccata conſtituat, juxta dicenda *qu. ſeq.* Hinc ego in Aſſertione addidi: *Excepta tamen mora nimia actus peccaminoſi.* Nam qui nimis longo tempore, v. g. per menſes integros, vel annos continuò exercent capitales inimicitias, odia, vindictas, affectus, conatus, & attentationes libidinoſas &c. moraliter fieri nequeat, quin actus iſtos ſæpiùs mortaliter interrumpant, & repetant, adeoque peccata mortalia numero multiplicent, ut dict. loc. §. 2. mox patebit. Et poſito etiam non multiplicari peccata, tamen tantam moram, & pertinacem malitiam tanquam notabiliter nimis aggravantem explicari debere, mihi videtur omninò certum. Vide infrà *qu. ſeq. §. 1.*

423 II. Non eſt explicanda neceſſariò circumſtantia frequentati relapſus, ſeu conſuetudinis peccandi, juxta communem DD. cum D. Thoma, & Bonaventura *in 4. diſt. 22.* Quia licèt certum ſit, illam circumſtantiam aggravare, incertum tamen, an aggravet notabiliter. Quòd ſi tamen Confeſſarius rationabiliter interrogaret, puta, ad congruam medicinam præſcribendam præſertim in peccato mollitiei difficillimæ curationis, tenebitur Pœnitens fateri: ut ex communi notat Baſſæus *v. circumſtantia, §. 4.*

424 III. Non eſt explicanda neceſſariò pluralitas præceptorum ejuſdem obligationis: ut ſi Sacrum negligas die Dominica, in quam incidit feſtum fori; ſufficiet, ſi dicas: ſemel neglexi Sacrum die feſto, vel die Dominica. Ex communi Diana *cit. reſol. 8.* Itemque, ſi violes jejunium Vigiliæ alicujus incidentis in feriam quatuor temporum, aut etiam Quadrageſimæ, imò etiam in feriam ſextam apud Fratres Minorum: ſufficiet dicere: violaſſe jejunium præceptum. Quia utraque lex Eccleſiaſtica, atque etiam præceptum jejunii regularis in regula Minorum, obligant ſub eodem motivo virtutis temperantiæ, & auſteritatis Religioſæ, uti contra Navarrum, Lopez, & alios ex communi Layman docet *cit. in 4.* March. *Tribun. p. 1. tr. 3. tit. 3. quæſt. 4.*

425 IV. Non eſt explicanda neceſſariò pluralitas titulorum ejuſdem obligationis; ut ſi in ſæculo voviſti caſtitatem, poſteà in Religione, & tandem in ſuſceptione ſacri Ordinis, probabile cenſent Henriquez, Sanchez, & alii cum Baſſæo *cit. §. 2.* Diana *p. 1. tr. 7. reſol. 4.* te ſatisfacere, ſi dicas, te peccaſſe contra votum: quanquam fateantur, ſecuriùs eſſe, exprimere circumſtantiam ſacrorum Ordinum, ac profeſſionis Religioſæ. Certum videtur, ſufficere, fateri minus, nimirùm Religioſum profeſſum peccaſſe, tacito ſacro Ordine. Etiam è contra ſatisfacere fatendo ſacrum Ordinem, tacita profeſſione Religioſa, cum aliis concedit Marchant. *l. c.* Sed negat cum aliis Laym. *cit. n. 4.* quòd longè gravior videatur violatio voti Religionis, quaſi Matrimonii ſpiritualis cum Chriſto. Utraque Sententia probabilis, & tuta eſt. At certè Diana *cit. reſolut. 3.* poſt alios reſolvit fœminam fornicatam cum Sacerdote Religioſo ſatisfacere, ſi dicat, ſolùm ſe peccaſſe, vel cum Sacerdote, vel Religioſo. Idemque judicium eſto de circumſtantiis tantùm leviter aggravantibus malitiam peccati, ut ſi te inebriaſti in die jejunii cum modica læſione valetudinis &c. Denique quoad circumſtantias diminuentes tantùm, conſentiunt omnes, illas tunc ſolùm in confeſſione neceſſariò explicandas eſſe, quando peccati malitiam vel omninò tollunt, vel ex mortali venialem efficiunt: ut ſi malum egiſti, ſed ex ignorantia invincibili. Si hominem occidiſti, ſed ob tui neceſſariam defenſionem cum moderamine inculpatæ tutelæ. Si furatus es, ſed in neceſſitate extrema, aut valde gravi, aut in quantitate modica. Si puella ſtuprata, ſed vi, vel terrore nimio correpta à mortali excuſante &c. ſi talia confitens non addat circumſtantias illas diminuentes, graviter decipiet Confeſſarium in ordine ad judicium contra ſe.

QUÆSTIO V.

Qualis Numerus Peccatorum neceſſariò exprimendus in Confeſſione?

SUMMARIUM.

427 *Exprimendus eſt numerus moralis tantùm peccatorum, non Phyſicus actuum.*

428 & 429 *Quando actus, ſeu peccata merè interna cenſeantur unum, vel plura numero.*

430 *Quando cenſeantur formaliter, vel interpretativè interrumpi.*

431 *An multiplicatio objectorum in eodem actu multiplicet numero malitias?*

432 Uſque ad num. 437. *Quando actus externi ſub uno, eodemque interno multiplicati cenſeantur unum numero peccatum. Exempla plura.*

437 Uſque ad nu. 441. *Quando cenſeantur plura numero peccata actus interni, & externi.*

441 *Explicandus eſt numerus certus, quantùm fieri poteſt.*

442 *Unde graviter peccat, qui numerum ſibi certum exprimit ſub illo ſuo*, circiter, plus, minus.

443 Uſque ad nu. 446. *Maléque agunt, qui eas particulas paſſim adhibent.*

446 Uſque ad nu. 451. *Quem numerum comprehendant, vel Confeſſario ſignificare poſſint illæ particulæ*: circiter, plus, minus.

451 Uſque ad nu. 456. *Quando nullus, ne probabilis quidem numerus haberi poteſt, qualiter ſufficiat, & exponi debeat Confeſſario ſtatus Pœnitentis, conſuetudo, & mora peccandi. Caſus varii.*

ASSERTIO.

426 *Exprimendus eſt numerus moralis tantùm peccatorum, non phyſicus actuum: atque numerus certus, quantum ſciri poteſt: alioquin poſt diligens examen certò ſimilior, & probabilior, cùm ſolito circiter, vel plus, minus, quo comprehenditur modicus exceſſus peccatorum proportione numeri aſſignati majoris, vel minoris, ceſſante obligatione eundem exceſſum poſteà certò compertum denuò confitendi: tandem nullo certo, vel probabili numero comperibili, ſufficiet exponere pœnitenti ſtatum, conſuetudinem, moram in peccato.* Eſt tota communis, ut patebit explicatione.

§. I. *Exprimendus eſt Numerus moralis tantùm Peccatorum, non phyſicus actuum.*

427 ITa omnes: *Ratio* eſt: quia peccata mortalia ſingula confiteri obligamur: ac hæc confiteri poſſumus ſingula abſque explicatione ſingulorum actuum phyſicorum ad hoc, vel illud peccatum in individuo concurrentium ſæpè innumerabilium: ſufficit ergo explicare numerum actuum conſummatorum peccati in ſua ſpecie: v. gr. in homicidio, furto, fornicatione: toties occidi hominem talem: toties furatus ſum tantum, toties fornicatus &c. minimè opus eſt explicare numerum phyſicorum actuum antecedentium, vel concomitantium ad eundem actum principalem ordinatorum, & in eodem fine principali unitorum: prout ex profeſſo docetur in materia *de peccatis, eorumque diſtinctione numerica*. Et ego quadruplici regula explicavi *p. 1. in Decalog. cap. 4. ſect. 3. per totam*. Aliqua tamen magis neceſſaria, & notabilia quoad peccata tam interna, quàm externa hic breviter reſcribo.

Quoad peccata interna.

428 I. REGULA. *Peccata merè interna* (ut ſunt odia, invidiæ, inimicitiæ, vindictæ: item ſimplices velleitates, conſenſus, complacentiæ, delectationes moroſæ circa peccata &c.) *moraliter tot ſunt numero peccata in confeſſione, per ſe loquendo, exponenda, quoties voluntariè repetuntur, poſtquam quis liberè ab iis ceſſare conſtituit per revocationem, vel ceſſationem voluntariam*: non verò quoties quis ſolùm phyſicè reipſa ceſſat involuntariè, caſu, naturali diſtractione, occupatione, ſomno &c. Ita (contra non paucos) ex communi Doctorum Lugo *diſp. 16. n. 569.* ita more ſuo arguté ratiocinans: Quando cogitas rem turpem, vindictam, & ſimilia, inſtituis quaſi congreſſum cum objecto malo, ſicut inſtituis cum illo, quem incipis contumeliis petere. Sicut ergo non cenſeris hic toties multiplicare numero contumelias, quoties eaſdem repetis, aut conſimiles ingeris; ſed ſolùm tunc, quando eaſdem repetis, poſtquam liberè ceſſaſti: ita etiam non multiplicas peccata deſideriorum, niſi ceſſes à congreſſu cum objecto deſiderato &c. Ita ſapientiſſimus Cardinalis, addens tamen: moraliter loquendo, vix fieri, ut quis ultra duas, vel tres horas perſeveret in eadem moraliter voluntate interna. Quare ſi longior ſit mora, oportebit dicere: quamdiù inhæſeris talibus cogitationibus, deſideriis, delectationibus malis: at verò ſi ejuſmodi peccatis interiùs ſolùm una, vel altera hora inhæſiſti, abſque revocatione, vel voluntaria ceſſatione, ſatis erit dicere ſimpliciter: *ſemel proximum odio perſecutus ſum, ſemel voluntariè moroſè delectatus &c.*

II. At contra fieri poteſt, ut intra unam, vel mediam 429
horam ſæpiùs ejuſmodi peccata interna moraliter interrumpas, & multiplices per revocationem, vel voluntariam ceſſationem, & novam reaſſumptionem voluntariam, prout fortè ſæpiùs expertus es: & tunc erunt diſtincta numero peccata, (adeò ut inter horam etiam centies peccare poſſis moraliter.) Et, per ſe loquendo, numerum, ſi ſcires, in confeſſione exprimere deberes: ſed quia plerumque impoſſibile ejuſmodi internorum peccatorum numerum inire, ideò omnium conſenſu ſufficit explicare moram temporis, qua in tali mala voluntate perſtitiſti: v. g. per tot horas inhæſi voluntariè turpi cogitationi, delectationi moroſæ, deſiderio &c. circa tale objectum per menſem, per annum integrum in odio, & inimicitia erga proximum perſtiti: ſæpiſſimè cùm memoria inimici recurreret, actus odii, vindictæ, invidiæ &c. repetii: & ſic in cæteris. Imò hoc univerſaliter verum eſt, quoties quis continua voluntate, longo tempore, in quibuſcunque peccatis etiam externis perſeverat, ut eorum numerum inire nequeat, ut generaliter dicam *infrà §. 4.*

III. Dixi autem: *Peccata merè interna*. Quando enim 430
voluntas actu efficaci tendit in opus externum reipſa procurandum, ac perpetrandum, durante eodem actu externo circa idem objectum, manebit idem numero peccatum, etiam per longum tempus, tametſi actus interni malæ voluntatis interea centies, & millies repetantur, nunquam tamen etiam formaliter, vel interpretativè revocentur. Ex. g. Titius ſuccumbit tentationi carnis, conſentit, efficaciter proponit, pergit, &c. Interim dum fervet opus, hanc ſuam malam voluntatem millies repetit, nunquam tamen revocat formaliter, vel interpretativè, ſed ita conſtitutus manet, ut quotieſcunque ſe reflectat ſuper ſuum actum, ſemper conſentiat, approbet, complaceat: ſemper cenſetur idem numero peccatum, quia omnes motus, & actus ſequentes uniuntur moraliter cum primo actu in ordine ad eandem primò intentam conſummationem externam. Similiter voluntaria retentio rei alienæ per annum, vel annos plurimos, tametſi voluntas retinendi, vel non reſtituendi infinities interrupta repetatur; ſemper tamen idem numero peccatum mortale manet, niſi quando voluntas non reſtituendi revocata de novo aſſumeretur. Lugo *d. 16. pœnit. n. 564.* Simili modo diſcurrendum in quovis alio peccato externo. Contrà verò, quoties prior actus internus malæ voluntatis eſt revocatus *formaliter, vel interpretativè*, nimirùm per actum contrarium nolleitatis, aut per ceſſationem voluntariam, toties cenſetur actus moraliter interruptus, & tot diſtincta numero peccata, etiam per ſe loquendo numeranda in confeſſione: ſed quia, & hoc plerumque eſt moraliter impoſſibile, ideò ordinariè ſufficiet exprimere moram temporis, v. g. *integro menſe perſtiti in propoſito, & voluntate fornicandi, occidendi, furandi, non reſtituendi, quod ſæpius revocavi, antequam conſummarem &c.* Vaſquez, Laym. ſuprà. Unde patet, poſſe aliquem integro menſe, vel anno committere unum tantùm peccatum moraliter non interruptum: è contrà verò una hora committere centum peccata moraliter interrupta.

IV. Denique controverſia ſpeculativa hic eſt, an ma- 431
neat idem numero peccatum, quando idem actus tendit in plura objecta; ſive an multiplicatio objectorum in eodem actu multiplicet numero malitias? quoad praxim omninò perinde eſt, ſive dicas, uno actu occidiſſe decem homines, eſſe decem peccata formaliter, & ideò enumeranda in confeſſione: ſic Azorius, Vaſquez, Bonac. & alii cum Diana *p. 1. tr. 7. reſol. 29.* Sive dicas, eſſe unum numero peccatum, ſed æquivalens decem: & ideò numerum objectorum, tanquam augentem malitiam ſubſtantialem actus neceſſariò explicandum in ſacro Tribunali: Sic Suarez, Filliuc. & alii cum Laym. *lib. 1. tr. 3. num. 2.* Etiam perinde eſt: ſive objecta multiplicentur materialiter tantùm, ut ſi uno omninò actu plures homines odio habeas, occidas, infames, aliave injuria afficias: ſi uno propoſito velis omittere Officium per menſem, jejunium per quadrageſimam &c. ſive objecta multiplicentur formaliter, nimirùm ſub diſtinctis actibus externis, intenta ab uno actu interno: ut ſi voluntas uno quidem actu interno intendat, & proponat, attamen per plures actus externos tendere in plura objecta: v. g. occidere plures, ſed diſtinctis vicibus, & occaſionibus: cognoſcere plures, modò hanc, modò aliam &c. Quòd ſi tamen peccata externa conſummentur, ſine controverſia illa erunt diſtincta numero peccata, nihil obſtante unitate actus interni.

Quoad peccata externa.

432 REGULA. *Idem numero peccatum eſt moraliter, quando durante actu interno eodem, vel phyſicè, vel moraliter (ſcilicet phyſicè quidem multiplicato, ac moraliter non interrupto per* revocationem, vel ceſſationem voluntariam, juxta modò dicta) *quantumvis multiplicentur actus externi ſpectantes ad eandem conſummationem peccati, & ſub eodem intento, ac fine principali uniti.* Exemplis cape.

433 I. Qui eodem actu interno, & commotionis impetu alterum ſæpiùs verberat, unum tantùm peccatum committit, quamviseò gravius, quò ſæpiùs: & ſi ita Clericum percuſſit, ſemel tantùm eſt excommunicatus, ut ex jure benè probat Navarrus *Man.cap.6.num.* 17. Idemque eſt de eo, qui eodem libidinis æſtu fœminam ſæpiùs impudicè tangit: item, qui eodem motu, & impetu ſæpiùs Deum blaſphemat, ſæpiùs pejerat, ſæpiùs homini maledicit, eandem calumniam ſæpiùs exprobat; in eadem materia ſæpiùs detrahit, &c. ut proindè in confeſſione Sacramentali ſufficiat dicere: *ſemel alterum percuſſi, impudicè tetigi, blaſphemavi, pejeravi, detraxi, &c. ſemel.* Quia nimirùm iſta repetitio fit ex imperio, & impetu unius actus interni, ac unico quaſi actu externo, ideoque meritò nonniſi pro uno peccato reputanda. Ex communi Navarrus, Layman *loc. cit.* Diana *part.* 1. *tract.* 7. *reſol.* 51. Secùs dicendum eſt, quando quis, etſi vi prioris impetus, tamen per intervalla iterato acceſſit ad percutiendum, tangendum, blaſphemandum, ut eodem licèt continuo impetu, tamen vel plures homines injuria aſfecit, aut eidem homini diverſæ ſpeciei injurias intulit, v. gr. ſimul verberando, & convicia diverſa inferendo, vocando furem, adulterum, magnum &c. tunc enim multiplicantur peccata in ordine ad confeſſionem, juxta dicta. Et notanter in Regula dixi: *quando multiplicantur actus externi ſpectantes ad eandem conſummationem peccati.* Alioquin vide dicenda infrà num. IV.

434 II. Idem quoque conſequenter numero peccatum manet, quando plures, ac plurimi actus tam interni, quàm externi concurrentes, tamen natura ſua ad eundem actum principalem ordinantur, & *ſub eodem intento, ac fine principali uniuntur.* Omnes. Exempla obvia. 1. Qui furatur integram bibliothecam, vel ſupellectilem per totam noctem v. gr. ſæpiſſimè multiplicatis actibus internis, & iteratis oblationibus, etiam ſingulis ad peccatum mortale ſufficientibus, unum tantùm numero furtum committit, quia omnes iſti actus uniuntur ſub uno intento principali auferendi tantam quantitatem: quare in confeſſione ſufficit dicere: commiſi furtum in tanta quantitate, ſeu valore. 2. Titius efficaciter volens occidere Cajum, in primis plurimos exercet actus internos odii, iræ, vindictæ, inquiſitiones occaſionum, electiones mediorum &c. eoſque ſæpiſſimè repetit: plurimos quoque exercet actus externos, pluribus diebus inſidias ſtruit, præſtolatur, arma expedit, ſocios convocat, equum aſcendit, deprehenſum inimicum verbis, & armis invadit, iteratò ferit, tandem occidit, etiam mortuo ictus infligit, &c. 3. Similiter volens peccare carnaliter, uſque ad conſummationem, (proh pudor!) quot diſtinctiſſimos actus internos exercet, & agitat? quot etiam actus externos, verba impudica, ſollicitationes, oſcula, tactus? &c. fœdus cogitare. Quia tamen utrobique iſti actus omnes diſtinctiſſimi interni, & externi, natura ſua ad actum principalem homicidii, vel fornicationis ordinantur, & ſub illo velut principali intento, ac fine uniuntur, ideo cum ipſo actu principali intento homicidio, vel fornicatione, unum numero peccatum conſtituunt, ut proinde ſufficiat confiteri actum principalem: *commiſi homicidium voluntarium ſemel: ſemel fornicatus ſum, &c.* nulla facta mentione actuum præcedentium, vel concomitantium. Nam 4. Hanc doctrinam Doctores communiter, Navarrus *cap.* 5. *nu.* 17. Azorius *tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 4. *quæſt.* 6. Laym. *lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 9. *num.* 8. extendunt ad actus malos ipſum actum principalem concomitantes, vel immediatè ſubſequentes tanquam acceſſoria, vel complementa: uti eſt gaudium, vel complacentia de actu conſummato, colloquia, oſcula, &c. ſequentes actum venereum abſque intentione, vel ordine ad novam copulam: adhuc nimirum conſtituere unum numero peccatum cum actu principali; ideòque ſeorſim non debere narrari in confeſſione; cùm difficulter, & vix decenter explicari a Pœnitente, minùs a Confeſſario inquiri poſſint, ut notat Layman *loc. cit.* vide rurſus *infrà N. IV.*

435 III. Idem denique numero peccatum mortale cenſetur, quod committitur circa actiones ex natura, vel inſtitutione ſua integratas ex pluribus actibus conjunctis: Exemplum notiſſimum. 1. Si Clericus omittat totum Officium Canonicum unius diei: quia ſingulæ horæ, etſi ſecundùm ſe ſint quid notabile, & ad peccatum mortale omiſſionis ſufficiant, in communi ſententia tamen ex inſtitutione ſua integrant unum unius diei Officium, ut ſufficiat confiteri: ſemel omiſi totum Officium, ut apud omnes in confeſſo eſt. 2. Sacerdos celebrans in ſtatu peccati mortalis, etſi celebratio Miſſæ plures contineat actiones Sacramentales, utpotè conſecrationem, ſumptionem, & communicationem aliorum, non tamen tria, ſed unum tantùm peccatum mortale committit: quia omnes iſti actus integrant unum numero miniſterium celebrationis Miſſæ: ut proinde ſufficiat confiteri: *Celebravi in ſtatu peccati mortalis ſemel.* 3. Idem omnino dicendum de Sacerdote, qui una vice, & intentione notabiliter non interrupta ſe exponit excipiendis confeſſionibus, aut diſtribuendo Sacramento Euchariſtiæ, exiſtens in peccato mortali (quidquid intolerabiliter alii dicant) quotcunque abſolvat, quotcunque ſacras Hoſtias diſtribuat, unum tantùm peccatum mortale committit: quia nimirùm omnes illæ abſolutiones, aut diſtributiones, ut modo actu continuo ſucceſſivo fiunt, ad unum moraliter pertinent miniſterium abſolvendi, vel communicandi. Hoc enim miniſterium ex natura ſua non determinat ſibi certas perſonas, vel Hoſtias, quin potiùs poſtulet per modum ſacri Tribunalis communis, aut ſacræ Cœnæ communis, ut omnibus ad tribunal accedentibus jus dicatur: omnibus ad menſam ſacram accumbentibus ſacrum ferculum apponatur: ac proinde in Confeſſione ſufficiet dicere: *Miniſtravi Sacramentum pœnitentiæ, aut Euchariſtiam* (poſita ſententia, etiam hoc eſſe mortale) *in ſtatu peccati mortalis ſemel.* 4. Aliud eſſet, ſi Sacerdos in mortali exiſtens ſæpiùs diſtinctis, & moraliter interruptis vicibus ſe præſentet ad abſolvendum, vel communicandum. Tunc enim, ſicut in peccato mortali cenſetur moraliter multiplicare miniſteria ſacra, ita ſanè multiplicabit peccata: qua ratione etiam is, qui in die Natali Domini omnes tres Miſſas celebraret in peccato mortali, ter peccaret mortaliter, tria enim diſtinctiſſima ſunt miniſteria, ad invicem per modum unius minimè ordinata. V. Dian. *part.* 1. *tract.* 7. *reſol.* 41. & 43. Lugo *diſp.* 16. *de Pœnit. ſect.* 13. §. 2. *toto.*

IV. Et hactenùs directè potiſſimùm explicatum eſt, quo- 436
modo actus phyſicè multiplicati, conſtituat unum numero moraliter peccatum: eoque ipſo ſimul indirectè ſaltem indicatum, quando, & quomodo peccata moraliter multiplicentur numero. Dictum enim eſt, conſtitui moraliter unum numero peccatum, 1. *Quando actus interni phyſicè multiplicati, non tamen ſunt interrupti moraliter, ſeu formaliter, & interpretativè.* 2. *Quando actus externi varii ſpectant ad eandem conſummationem peccati.* 3. *Et ex natura ſua ad eundem actum principalem intentum ordinantur.* 4. *Et ſub eodem actu intento, & fine principali uniuntur.* Jam per oppoſitum ſic collige:

Plura numero peccata in confeſſione enumeranda conſtituuntur.

PRimò. Quando actus interni phyſicè multiplicati *ſunt* 437
interrupti moraliter, vel formaliter, vel interpretativè. Formaliter interrumpitur actus internus *per revocationem formalem, ſeu actum contrarium*, aut nolitionis efficacis, vel ſaltem ſimplicis diſplicentiæ, ſeu averſionis ab actu malo præhabito a voluntate elicitum, res nota ſatis. *Interpretativè* verò interrumpitur, & revocatur actus per ceſſationem voluntariam: quando nimirum voluntas ſe reflectens ſuper priorem actum, vel propoſitum malum voluntariè ceſſat, aut negativè, ſe avertendo, aut ad alium actum incompoſſibilem divertendo. Ut ſi propoſuiſſes hodie exire ad fornicandum, vel occidendum v. g. & memor hujus propoſiti, domi manere, aliud agere, aut cubitum ire velles, jam interpretativè cenſeris revocaſſe actum priorem, etſi formaliter, & poſitivè non revocaveris. Quare ſi poſtea rurſus deliberatè reaſſumas priorem actum, vel propoſitum malum, jam numero multiplicas peccatum moraliter, & in confeſſione explicare debes, ſi poſſis. Vide ſuperiùs ſuo loco dicta de peccatis internis.

Secundò. Quotieſcunque, etiam quantumvis ſub uno 438
actus interni (iracundiæ, avaritiæ, libidinis, vel ſimilis commotionis) imperio & impetu, committuntur plura peccata externa omnino diſparata: *quæ ſcilicet de ſe minimè ordinantur ad unam conſummationem externam peccati*, ſed per ſe integræ conſummationes ſunt, ut ſi uno impetu iræ plures occidas, unum poſt alterum. Si eadem iniqua diteſcendi cupidine actus, a pluribus ſureris quid notabile: ſi eadem libidinis, quantùm poteris, exſatiandæ intentione, ac æſtu, ſæpiùs pollutionem procures, ſæpius forniceris cum eadem, vel pluribus &c. certum eſt, te committere totidem peccata mortalia numero diſtincta, ideoque in confeſſione exponenda. Communis DD. Lugo *diſp.* 16. *num.* 558. Caſtro-Palaus, Dicaſtillus, aliiſque relatis minimè laxus Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 67. ubi rotundè, & rectiſſimè ſcribit, falli Zavardani, & quoſdam alios, (vide, quàm nulla abſurditas ſine patrono) opinantes eum, qui tota nocte concubuit cum amaſia, animo explendi libidinem, quoad poſſet, licèt fortè ſexies, vel octies habeat copulam, tamen ſufficienter confiteri, ſi

dicat: *Tota nocte fui cum una, & feci, quantùm potui*, *&c.* Ratio autem eſt: Quia quando actiones peccaminoſæ ſunt completæ, & totales, nec earum una ex ſe ordinatur ad aliam, ſola una intentio eas exercendi tali tempore, certè minimè ſufficit, ut fiat una moraliter actio, ſeu unum peccatum. Quis enim unius tantùm peccati damnet eum; qui ex vi unius propoſiti ſe inebriat, quoties occaſio ſe offert: tota Quadrageſima ne ſemel quidem jejunat? &c. Sanè Layman *cit.* ſex peccatorum mortalium meritò damnat eum, qui ſex diſtinctis diebus ſemper furatur 100. aut 200. aureos, animo non deſiſtendi, donec perveniat ad ſummam millenorum: nemine, credo, diſſentiente, ſi illa ſex furta fiant a diverſis Dominis.

439 *Tertiò.* Quando actus accedunt *ad actum principalem peccati intentum natura ſua non ordinati, ac aliunde diſtinctam propriam malitiam continentes*. Ut ſi occidas, adhibito veneno, vel maleficio; ſi velis occidere, ſed priùs enormiter cruciare, vel torquere: ſi ad finem fornicationis obtinendæ uſus es philtris, vel aliis mediis magicis: ſi anteà ſolùm habuiſti delectationes venereas moroſas, aut inefficaces velleitates, ac concupiſcentias ad fœminam, ſi exercuiſti oſcula, tactus, amplexus impudicos ſine omni intentione copulæ, & poſteà primò, novo actu efficaci copula ſecuta fuit, &c. Tunc actus illi prævii, interni, externi, manent peccata ſeorſim, ſpecie, vel numero diſtincta, ideoque ſeorſim confitenda, niſi ignorantia, vel inadvertentia excuſet.

440 *Quarto.* Quando actus prævii, etſi de ſe ordinati ad actum principalem intentum, v. g. fornicationis, homicidii &c. tamen *in illo principali actu, ſeu fine intento non uniuntur*: utpotè, ſi quacunque de cauſa non ſequatur actus principalis intentus fornicationis, homicidii: tunc enim manebunt illi actus prævii peccata ſeorſim diſſoluta, ideoque ſeorſim confitenda, ſecundùm omnes: ut in exemplis allatis ſuprà num. II.

§. At, quid ſi quis tota nocte verſans cum amaſia, ſemel tantum peccatum conſummet, & reliquum totum tempus aliis turpitudinibus conſumpſit? Quamvis videatur eſſe moraliter unum numero peccatum, propter eundem non interruptum actum malum voluntatis: puto tamen, id explicandum eſſe in confeſſione tanquam quid augens malitiam ſubſtantialem actus: cùm impoſſibile videatur, totius noctis turpitudines ſub uno actu fornicationis uniri: ut proinde non ſufficiat dicere: *fornicatus ſum ſemel*. Quamvis oppoſitum opinetur cum aliis Dian. *p. 3. tr. 4. reſol. 67.*

§. II. *Explicandus eſt Numerus certus, quantùm fieri poteſt.*

441 I. CErtum apud omnes, peccare mortaliter, qui ſcienter, aut ex negligentia craſſa, ſeu mortaliter mala in confeſſione exprimit numerum minorem in peccatis, quàm reipſa ſit: ut ſi ſciat, vel mediocri adhibita diligentia, facilè ſcire poſſit, ſe blaſphemaſſe undecies, dicit blaſphemaſſe decies, vel octies, &c. Quia mentitur in re gravi judicium Sacramentale concernente, juxta dicenda *ſect. ſeq. de confeſſione vera*. Idem è contra per ſe dicendum de eo, qui ſciens, vel ſimili craſſa negligentia exprimeret numerum majorem, quam reipſa ſit: verùm hunc facilè excuſabit ſcrupuloſitas, bona fides, majoris ſecuritatis ſtudium, ut in ſimili mox iterum notabo. Et verò per multos reperire eſt, qui exiſtiment, ſe præclarè functos officio, & ſatisfacere ſuæ obligationi, ſi in confeſſione identidem repetunt ſuum *circiter*, *plus*, *minus*, *&c.* partim omninò ſolliciti de certo, vel præciſo numero reperiendo, vel edicendo. Non ſic *circiter* impii, non ſic.

442 II. Certò etiam mortaliter delinquit, qui certus de præciſo numero peccati commiſſi, exprimit illum, cum ſuo *circiter*, vel *plus*, *minus*. Unde ſi certus ſe fornicatum ſexies: dicat: fornicatus ſum ſexies *circiter*, *plus*, *minus*. Ratio clara eſt. Qualia talis unum ſaltem peccatum mortale certum confitetur, ut dubium, & implicitè ſaltem bis mentitur. Qui enim dicit ſe peccaſſe ſexies circiter: dicit ſe disjunctivè peccaſſe, vel ſexies, vel fortè quinquies tantùm (& ſic ſextum peccatum certum exprimit, ut dubium) vel fortè etiam ſepties, quod tamen ſcit eſſe falſum: ſicut ſi certò ſciens, peccaſſe ſexies diceret, ſe peccaſſe ſexies, vel ſepties; prout reverà nonnulli faciunt, pro majori, ut ajunt, ſecuritate, cum quaſi certi ſint aliquod peccatum patraſſe tantùm bis, dicunt tamen: bis, vel ter. Quo caſu tamen rariſſimè cenſendi ſunt peccare formaliter coram Deo, ſub ejuſmodi formula, dicentes majorem numerum, quia bona fide, ex mera ſcrupuloſitate, & nimiæ ſecuritatis ſtudio ita faciunt; ut benè notat Gob. *num.* 428.

443 III. Perperam quoque agunt, & peccant, qui abſque judicio, & examine debito adhibito, ad quoſque peccatorum numeros, particulas illas, *circiter*, *plus*, *minus*, addere ſolent, aut ſub illis formulis obiter velut divinando, quemcunque etiam majorem numerum exprimunt, falsò putantes, ſe hac ratione ſupplere verum numerum. Nam ſuppletio incerti numeri debet eſſe moralis, & rationabilis, nimirum cum examine, morali diligentia, ac prudenti æſtimatione, & judicio exprimendo, quis numerus verè probabilis, ac numero vero ſimilior a parte rei reperiatur. Quare Confeſſarius non debet paſſim admittere iſtas phraſes, niſi quando prudenter judicat, aut credit, non potuiſſe pœnitentem morali, ac mediocri diligentia deprehendere numerum certiorem. At quando, & quomodo hoc Confeſſarius prudenter judicare poterit? Placet regula tradita a ſolo, quem ſciam, P. Gob. *cit. num.* 425. ſed certè mihi dudum practicata.

IV. Quando Pœnitens a longo tempore non confeſſus, 444
cum illis particulis *circiter*, *plus*, *minus*, *&c.* nominat valde magnum numerum peccatorum mortalium, præſertim non valde ſingularium, meritò præſumet Confeſſarius, eum mediocri diligentia non potuiſſe deprehendere numerum certiorem, & ſic tranſire permittat: At verò quando Pœnitens a modico tempore confeſſus, v. g. a duabus, vel quatuor ſeptimanis, & exprimit parvum numerum, & quidem valdè palpabilium criminum, debet eſſe ſuſpectus de defectu examinis, & ad numerum certum, vel certiorem edicendum adigendus erit. Quis enim ferat Clericum dicentem; Hoc octiduo omiſi bis, vel ter integrum Breviarium? Hac ſeptimana in Quadrageſima ter, vel quater comedi carnes? Hac quindena: hoc menſe quater circiter omiſi Sacrum? hac hebdomada quater plus, minus me pollui? &c.

§. III. Numerus probabilis, cum *circiter*, ac *plus minus*.

QUando adhibita morali diligentia in examinando con- 445
ſcientiam revera non poteſt deprehendi certus, & præciſus numerus peccatorum, jam exprimatur numerus probabilis, qui nimirum facto moraliter, & mediocriter diligenti examine videtur magis veroſimilis, ſeu magis ad numerum certum appropinquare; hoc ipſum exprimendo, v. g. *Quantum ſcio*, *quantùm recordari poſſum*, & tandem cum ſolemni *circiter*, *plus*, *minus*. Jam videndum, quid operetur, vel quouſque ſe extendat iſtud, *circiter*, *plus*, *minus*. Dico ergo:

I. Quando exprimitur numerus ita probabilis, addito *plus*, 446
minus, vel *circiter*, comprehenditur ſimul exceſſus modicus ſuper numerum verum, & certum, non item exceſſus notabilis. Nam qui confitetur ſe blaſphemaſſe *circiter*, vel *plus*, *minus* ſexies, hoc ipſo dicit, ſe confiteri, etiam blaſphemaſſe ſepties, vel octies, ſi fortè toties fecit: ac certè non eo ipſo dicit, ſe etiam blaſphemaſſe fortè duodecies, vel ampliùs, neque id a Confeſſario intelligi poteſt. Quouſque autem ſe extendat illud *circiter*, vel *plus minus*, prudentis arbitrio æſtimari debet, nimirum extendi ad numerum modicum non æſtimandum abſolutè, ſed reſpectivè ad numerum, cui adjungitur, majorem, vel minorem, proportione geometrica: ita ut quò major fuerit numerus, tantò etiam major exceſſus verbis illis comprehendi poterit: v. g. exceſſus modicus reſpectu *quinque*, *vel ſex*, eſt unum: reſpectu *decem*, duo: reſpectu 20. tria: reſpectu 40. *vel* 50. quatuor, reſpectu 100. *quinque*, *vel ſex*, Sic poſt alios Tamburinus *l. 2. de Confeſſ. c. 1. §. 4.* Diana *p. 3. tr. 4. reſol.* 94. Lugo *diſp. 16. nu.* 96. approbans Regulam Menochii docentis, verba illa *plus*, *minus* poſſe verificari de quinque reſpectu cujuslibet centenarii, maximè, ſi addatur numero millenario. Plus aliquantò concedemus mox infrà.

II. Qui confeſſus eſt numerum probabilem cum addito 447
circiter, vel *plus*, *minus*, etiamſi poſteà certò deprehendat, ſe certò contraxiſſe illum ipſum numerum, aut paulò exceſſiſſe, vel defeciſſe, non tenetur poſtea illum numerum certum, etiam paulò majorem (nedùm minorem) deprehenſum de novo ut certum confiteri. Ita graviſſimi DD. Sotus, Vega, Ledeſma, Vaſquez, aliique citatis. Suarez *diſp. 22. ſect. 5. num.* 3?. Lugo *diſp. 16. num.* 78. teſtans, hunc eſſe communem ſenſum; Diana; & alii infrà citandi. Ratio eſt: quia ille numerus certus, etiam paulò major (nimis clarè minor) jam fuit ſufficienter expreſſus in confeſſione, in particula *circiter*, vel *plus*, *minus*: Nam ut paulò ante dixi: qui dixit, ſe fornicatum decies *circiter*, *plus*, *minùs*, eo ipſo fatetur, ſe illud patraſſe peccatum, aut reipſa decies, aut etiam undecies, vel duodecies, ſi reipſa toties fecit; idque Confeſſarius ſatis intelligit, formatque ſibi judicium morale in re ipſa, aut toties peccaſſe, aut paulò ampliùs, ſicque juxta hoc judicium morale te ab omnibus abſolvit directiſſimè: ergo manes ſolutus onere ampliùs confitendi.

III. Dices: Qui confeſſus eſt aliquod peccatum mortale 448
ut dubium, ſi poſteà certò cognoſcat, illud peccatum eſſe revera a ſe patratum, tenetur illud denuò ut certum confiteri, juxta omninò communem Sententiam Doctorum: atqui, qui confitetur, ſe fornicatum decies *plus*, *minus*, veriſſimè ipſum peccatum decimum, & magis undecimum, vel duodecimum, confitetur ut dubium, ut intuenti patet:

Google

ergo poſteà comperto , ſe certò decies, vel undecies, aut duodecies peccaſſe, tenebitur id denuò ut certum confiteri. Huic argumento ſuccumbunt doctiſſimi, *Lugo*, *&* *Dicaſtillus*. Et certè meo judicio, ſtante illa communi doctrina *Majoris*, neceſſariò ſuccumbendum eſt : quidquid conetur reſpondere Diana *p. 10. tract. 16. reſ.* 79. Quòd nimirùm major requiratur exactio in explicanda ſubſtantia peccati, quàm in numero peccatorum exponendo. Vide, ſi placet, & an placeat ? Tu autem noli ſuccumbere : ſed rotundè *negando majorem* ſequere ſententiam oppoſitam, propoſitam ſuprà *q.* 4. §. 4. Si tamen utroque caſu, vel in communi illa ſententia, totiori via incedere, eaque tuos pœnitentes deducere velis, in hoc te laudo.

449 IV. Cæterùm apud omnes, etiam noſtræ Sententiæ Auctores in confeſſo eſt, quòd ſi poſt confeſſionem talem deprehendatur notabilis exceſſus numeri ſuper numerum peccatorum probabile cum *circiter*, *vel plus minùs* expreſſum, oportere poſteà eum exceſſum in confeſſione nova manifeſtari. Ut ſi primò confeſſus fuiſti, te fornicatum circiter decies, & poſteà deprehendas, certò eſſe factum decies octies, vel vigeſies, debebis ſaltem ſex, vel octo peccata denuò confiteri : quia moraliter tantus exceſſus in tam parvo numero non comprehenditur ; nec revera poteſt dici, anteà talem numerum fuiſſe ſufficienter explicatum : & conſequenter judicium Confeſſarii notabiliter alterat. Advertit tamen Suarez, quòd ſi priorem confeſſionem præceſſit diligentia mediocris in examinanda conſcientia, moraliter non contingeret, ut poſteà veniat certò in mentem tantus exceſſus, ut oporteat in poſteriori confeſſione illum memorara. Certè ſat laxè hìc loquuntur Doctores : nimirùm non teneri ampliùs aliquid confiteri eum, qui bona fide dixit, ſe blaſphemaſſe decies, quinquies, aut centies *plus minus*, & poſteà deprehendit, factum vigeſies, vel centies decies. Lugo *cit. num.* 97. & ita proportionaliter deinceps. At certè nimis laxè Tannerus *hic q. 7. dub.* 3. & illum eximit, qui confeſſus eſt, ſe pejeraſſe circiter vicies, & poſteà liquido deprehendit, factum tricies : contra communem aliorum. Vivaldus *in candelabro ſuo*, etiam liberat à redeundo ad confeſſionem eum, qui confeſſus eſt, ſe circiter centies blaſphemaſſe, poſteà verò probè meminit, contigiſſe ducenties : ſed rejicitur ab aliis communiſſimè. At, quid ſi bona fide abſolutè, ſive circiter dixi, me blaſphemaſſe decies octies, & poſteà liquidò cognoſco, eſſe factum vigeſies, erone liber à confitendo poſteà iſto binario, perinde, ac ſi dixiſſem *circiter* decies octies ? Tannerus citatus liberaliter concedit, & oppoſitum ſcrupuloſum cenſet ; ſed cenſeo ego ſtandum in communi ſenſu DD. & fidelium.

450 ¶ Tandem cùm quis majorem numerum in confeſſione exprimendo exceſſit, etiam notabiliter, & poſteà comperiat certò, non eſſe tantum, v. g. confeſſus es, te pejeraſſe decies, & poſteà comperias, reverà tantùm factum eſſe ſexies, non teneris denuò hunc minorem numerum confiteri : quia in majori numero expreſſo jam continebatur, & abſolvebatur iſte minor. Niſi fortè ſcienter mentitus eſſes, & confeſſionem feciſſes invalidam, juxta dicenda *ſect.* 3.

§. IV. *Pœnitentis ſtatus, conſuetudo, mora peccandi*.

451 I. QUando denique nullus numerus, neque probabilis, vel veroſimilis haberi poteſt ; tunc opus erit, & ſufficiet Pœnitentem aperire ſuum ſtatum, conſuetudinem peccandi, moram temporis, quo in ſtatu peccandi mortaliter perſeveravit : & frequentiam lapſuum in die, ſeptimana, menſe, quoties nimirùm ſingulis diebus, ſeptimanis, menſibus, taliter peccare conſuevit, ſi ſcire poſſit : ex his enim prudens Confeſſarius ſtatum, & malitiam peccatoris meliùs, & firmiùs cognoſcet, quàm ex numero probabili, aut veroſimili, quem à Pœnitente imprudente, & parum ſeriò peccata perpendente ſæpè magis extorquemus, quàm benè perpenſum accipimus. Meliùs ergo faciet Confeſſarius, ſi tales pœnitentes inducat, ut ſimpliciter aperiant ſtatum ſuum, modum vivendi, conſuetudines, occaſiones, & incentiva peccati, quàm eo torquendo circa numerum peccatorum, quia talis eſt impoſſibilis. Si quid enim ad importunitatem Confeſſarii dicant, ſolùm divinando, & abſque ullo judicio dicunt : v. g. feci *plus centies*, *plus millies*, *&c.* Quis credat, illos talem numerum tam parvo tempore percurrere potuiſſe ? ſolùm ergo ſic dicunt, quia vident, ſe numerum comprehendere non poſſe, ideòque, ut ſe à vexatione redimant, putant ſe benefacere, ſi quemcumque numerum exceſſivum exprimant : ut præter alios, benè monet noſter Marchant. *Tribun. p. 3. tr. 4. tit. 6. q. 3. dub.* 2. Jam declaro in particulari exemplis aliquot ex probatis Auctoribus.

452 II. Communis meretrix ſatisfacit dicendo : tot annos in ſtatu meretricio permanſi : quoties occaſio fuit, & quibuſvis, etiam conjugatis, ſacris &c. copiam corporis feci. Nam ſpecies peccatorum ſaltem principales, quantùm poteſt, (imò & numerum eorum aliquem, ſi poſſit) debere exprimere, notant DD. communiter. Tannerus *hic d. 6. q. 9. dub.* 3. Diana *p. 3. tr. 4. reſ.* 89. Lugo *d. 16. ſect. 1. n.* 575. Attamen poſt Cajetanum ita generaliùs loquitur Navarrus *cap. 6. num.* 15. Sæpè ſatis eſt, abſque aliquo numero ſtatum ſuum manifeſtare ſufficienter : veluti ſi quæ publica meretrix parata, & expoſita ad fornicandum tam cum Clericis, Religioſis, & virginitate præditis, quàm Laicis, & conjugatis, & ſolutis poſt converſionem confiteretur, exprimeretque, ſe toto eo temporis ſpatio in eo ſtatu fuiſſe. Sic Navarrus, minimè alioquin laxus, ſequiturque Valentia *tom. 4. d. 6. q. 11. p.* 1. Sed talem confeſſionem meritò cenſent inſufficientem, ſaltem regulariter Tannerus, & Lugo citati ; cùm fieri poſſit, ut una talis lupa centies peccarit cum Clericis, & conjugatis, alteru tantùm decies ; & quidni illa ſpeciem, & majorem aliquem ſaltem probabilem numerum, aut certè frequentiam exprimere teneatur ?

III. Qui domi habet concubinam, ſufficienter confitetur dicendo duntaxat, quanto tempore illam habeat. Valentia *loc. cit.* vel potiùs ſic expreſſiùs. Tanto tempore habeo concubinam, & ea velut uxore uſus ſum, Lugo *cit. num.* 575. Item, qui ſolet paſſim concupiſcere obvias mulieres quaſque, ſatisfacit aperiendo ſuam conſuetudinem, & ſpecies principales, an frequenter conjugatas, an aliquando cognatas, ſacras &c. Lugo *ib. n.* 574. ſicut eodem teſte, ſatisfaciunt eodem modo illorum oris homines, qui conſueverunt toto die colloqui de rebus turpiſſimis citra ullum delectum circa materiam, vel ſocios. Idemque Lugo aliique plures abſolverent furem, qui præciſè diceret : *fui à quinquennio ita perdite deditus furtis, ut quandocumque ſe offert occaſio, ſicut ſæpiſſimè offertur, ſurripiam, quæ poſſum : & quidem res ſacras notabilis pretii furatus ſum quinquies, vel niſi fallor, ſexies : & ita in ſimilibus*. 453

§. At, quid ſi iſti, qui ſic generaliter, & confuſe confeſſi ſunt, poſteà magis diſtinctè recordentur de numero, & ſpeciebus peccatorum commiſſorum, & ita confuſè prius confeſſorum : an non erit obligatio (de conſilio & conſultò quis dubitet ?) eadem poſteà diſtinctiùs confitendi ? ℞. Negativè cum Vaſquez *q. 91. art. 1. d.* 5. & Lugo *cit. n.* 563. Ratio eſt : quia in illa confuſa narratione fuerunt ſufficienter intellecta à Confeſſario, cùm potuerit is de iis formare judicium, atque ideò ab omnibus directè abſolvit. 454

IV. Qui habet conſuetudinem peccandi, v. g. blaſphemandi, pejerandi, toties, quoties, ſic ut nullum numerum neque probabilem talium peccatorum inire poſſit, ſatisfacit confitendo tempus conſuetudinis, juxta hactenùs dicta : at verò ſi numerum aliquem ſaltem probabilem talium peccatorum inire, & dicere poſſit, eritne neceſſarium etiam exprimere ipſam conſuetudinem ? Reſp. cum diſtinctione : ſi ex illa conſuetudine committis ſæpiſſimè illa peccata deliberatè cum perfecta advertentia ultra ipſa peccata confeſſa, non teneris ſpontè exprimere, te laborare illa peſſima conſuetudine, (quia conſuetudo, ſeu habitus, in ſe peccatum non eſt) ſed ſolùm, ſi te interroget Confeſſarius. Lugo *cit. n.* 202. At verò, ſi ex vi, & velut impetu illius conſuetudinis ex mera præcipitantia planè indeliberatè committis talia, blaſphemias, perjuria &c. jam non teneberis explicare ipſas blaſphemias, perjuria &c. quippe, quæ materialiter tantùm, & non formaliter peccata ſunt, quia involuntaria in ſe : ſed bene ſpontè teneris confiteri ipſam illam malam conſuetudinem voluntariè contractam, & retentam, tanquam cauſam culpabilem illorum peccatorum materialium, v. gr. dicendo : *Habeo inveteratam conſuetudinem blaſphemandi, pejerandi inadvertenter, toties, quoties ſe offert minima occaſio. Dico ; voluntariè contractam, & retentam*. Nam poſtquam vere pœnituiſti, propoſuiſti, & ſeriò conatus es extirpare illam pravam conſuetudinem, ſi nihilominùs ex vi, & velut naturali impetu illius conſuetudinis involuntariè remanentis, rurſum inadvertenter blaſphemes, pejeres &c. Jam nihil confiteri teneberis, non ipſam conſuetudinem, quippe non ampliùs culpabilem : non ipſas blaſphemias, perjuria &c. quippe, quæ nullo modo ſunt voluntaria, nec in ſe, ut ſupponitur, nec in ſua cauſa, ſcilicet conſuetudine, quippe jam retractata, & ipſa non ampliùs voluntaria, vel culpabili. Sic Lugo *ibid. à num.* 206. ex communi doctrina in materia de peccatis. Ubi de cauſa peccatorum. 455

§. Et in dicto ſenſu à nobis explicato utique etiam intelligenda venit Propoſitio 58. ab Innocentio XI. damnata. *Non tenemur Confeſſario interroganti fateri peccati alicujus conſuetudinem*. Ubi ſimul nota & aliam 60. inter damnatas ab eodem Innoc. XI. *Pœnitenti habenti conſuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Eccleſiæ ; etſi emendationis ſpes nulla appareat, nec eſt neganda, nec differenda abſolutio, dummodò ore proferat, ſe dolere, & proponere emendationem*. De quibus propoſitionibus vide Caſſianum à S. Elia V. Pœnitens III. & V.

QUÆSTIO VI.

Quando ſufficit Integritas formalis tantùm confeſſionis, ſic ut aliqua peccata licitè reticeantur?

SUMMARIUM.

456 *Ab integritate materiali confeſſionis excuſat.* I. Inculpata oblivio.
457 *Quæ, & qualis ignorantia excuſet?* Uſque ad num. 461.
461 II. Impotentia phyſica. *Ut in infirmo, ſurdo, muto in periculo mortis &c.* Uſque ad n. 466. *caſus certi.*
466 *Caſus ambigui.*
467 III. Impotentia moralis. *Ut.*
468 *Damnum proprium ipſius Pœnitentis, ac*
469 *Damnum ipſius Confeſſarii, corporale, vel ſpirituale.*
470 *Aut alterius tertii, v. g. complicis.*
471 *Sola tamen fama læſio complicis apud ſolum confeſſarium non excuſat.*
472 *Quando ſcilicet adeſt neceſſitas confitendi, & alius Confeſſarius haberi nequit.*
473 *Aliæ animadverſiones circa impotentiam moralem; aliaſque cauſas excuſantes.* Uſque ad n. 476.

ASSERTIO.

TRes ſunt Cauſæ generales excuſantes ab integritate materiali confeſſionis, ſic, ut omiſſis aliquo, vel aliquibus peccatis mortalibus ſufficiat integritas formalis tantùm: *Inculpata oblivio, Impotentia phyſica, & impotentia moralis ob grave damnum Pœnitentis, aut proximi alioquin ſecuturum.* Sic in re omnes. Ad has enim omnes aliæ particulares cauſæ, & caſus neceſſario reducuntur, ut patebit explicatione ſolita.

§. I. *Inculpata Oblivio.*

456 I. HAc excuſantur omnes, qui hic, & nunc, facto congruo examine, non recordantur, aut ignorant aliquod peccatum, ita ut ipſis, dum confitentur, inculpabiliter non occurrat. Ubique enim à tranſgreſſione legis excuſat ignorantia inculpabilis. Et quia adeſt, ut ſupponitur, voluntas confitendi omnia peccata, modò occurrerent, ideò confeſſio, etſi non integra materialiter, attamen ratione integritatis formalis valida eſt, & licita, & fructuoſa, manente tamen ſemper obligatione illud peccatum oblitum, vel ignoratum, cùm aliquando occurret, denuò ſubjiciendi clavibus. Ita omnes.

II. Ad oblivionem inculpabilem excuſantem ſpectat etiam
457 ignorantia probabilis juris, qua quis aliquid ignorat eſſe, vel putat, non eſſe neceſſario confitendum: & multò magis opinio probabilis: vel quòd non admiſeris hoc, vel illud peccatum; vel quòd jam ſis confeſſus; vel quòd tale peccatum non tenearis hic, & nunc confiteri, eſto reipſa res aliter ſe haberet. Ex communi Sanchez *l. 1. moral. c. 10. n. 57.* Suarez *diſp. 22. ſect. 9.* alii. Et patet ex hactenùs ſparſim dictis, præſertim *q. 2. & 5.*

III. Excuſat etiam ignorantia, vel oblivio culpabilis ve-
458 nialiter tantùm, cùm quis ſcilicet in morali diligentia examinis modicè defecit: cùm culpa venialis nec valorem, nec fructum Sacramenti aliàs rectè ſuſcepti impediat: ideòque pœnitentem à mortali excuſet. Minimè autem excuſat ignorantia, vel oblivio mortaliter culpabilis, ſcilicet craſſa, vel affectata in defectu examinis: ſed tam valorem, quàm fructum Sacramenti impedit, cùm deſit confeſſio doloroſa. Quomodo enim confeſſio erit doloroſa, ſi actu, ratione illius ignorantiæ peccatur mortaliter? Vide *q. 1. §. 4.* Quare talis confeſſio tota repetenda erit, juxta dicenda *q. ſequenti.*

IV. Excuſat etiam ignorantia, vel oblivio de facto incul-
459 pabilis, etſi ex aliquà gravi culpa oriatur, quod valde notandum. Etſi enim quis anteà peccaverit, quando oblivioni, vel ignorantiæ cauſam dedit, utpote, quia confeſſionem nimis diù diſtulit, etiam non ſine tranſgreſſione mortali præcepti confeſſionis annuæ, aut quia veritatem ſufficienter non inquiſivit: ſi tamen dum confitetur, dolens de præterita colpa, volens, ſi recordari poſſet, omnia confiteri, peccati alicujus obliviſcatur, jam oblivio non ampliùs erit voluntaria, adeòque excuſabitur ab integritate materiali confeſſionis: nam etſi ſit culpabilis in cauſa, & radice ſua, tamen modò hic, & nunc culpabilis non eſt, Marchant. *Tribun. par. 1. tr. 4. tit. 6. q. 6.*

Corollarium. Plurimi in pueritia, vel juventute con-
460 fitentes, quamvis aliqua peccata in illis confeſſionibus omittant, ob ignorantiam inculpabilem, vel naturalem oblivionem, à culpa immunes ſunt: unde venientes ad annos maturioris prudentiæ, & memoriæ, dum in cognitionem, vel recordationem eorum peccatorum veniunt, non tenentur præcedentes confeſſiones repetere, ſed ſufficit eis ſola peccata inculpabiliter oblita, vel ignorata ante, confiteri. Confeſſiones ratione integritatis formalis validæ fuerunt. Sed de hoc ſpecialiùs *ſect. 3. cùm de confeſſione iteranda.* Quin etiam abſolvendus eſt, quem fallit memoria, ita ut dicat: ſe ſcire in genere, quòd peccaverit mortaliter non autem occurrat illud peccatum in ſpecie. Secùs (extra articulum mortis) ſi externè rudis, vel ſimplex dicat, ſe peccatorem, dolere de peccatis, nullum tamen peccatum in ſpecie, ne veniale quidem dicere poſſit: talem practicè, extra articulum mortis, non expedit abſolvere, ſed data benedictione, permittatur communicare. Ex communi Laym. *c. 8.* Vide ſuprà *q. 11. §. 3. N. III. & IV.*

§. II. *Impotentia phyſica.*

QUandocunque quis ad materialiter integrè confitendum phyſicè eſt impotens, utique ſufficere debet integritas 461
formalis: cùm nullum præceptum obliget ad impoſſibile. Exempla, & caſus ſunt.

I. Si Pœnitens infirmus incipit confiteri, & uno, altero- 462
ve peccato dicto, deficiat loquela, vel ſenſibus deſtitutus, aut grave ſubſit periculum, ne brevi deficiat, citò abſolvendus erit, ſi ſupervivat, & ad mentem redeat, reliqua confeſſurus. Similiter, ſi infirmus volens, & petens confiteri, interim dum vocatur Confeſſarius, vel ei viaticum defertur, deprehendat, multas confeſſiones feciſſe invalidas, & gravitas morbi, ac periculum defectionis, vel mortis non patiatur tam longam moram, & dilationem abſolutionis, dicat, quæ commodè poteſt, ita interim abſolvatur, poſteà, ſi poterit, in confeſſione peracturus: quin etiam abſolvendus eſt, ſi adveniente Sacerdote, jam loquela, vel ſenſibus deſtitutus, nihil omninò confiteatur, ſi anteà Confeſſarium petiit, vel ſigna doloris exhibuit: tunc enim adeſt, & ſufficit confeſſio virtualis. De quo principali caſu latiùs *c. 5. cùm de abſolut.*

II. Qui ſurdus, vel mutus: aut impeditæ, balbutientis lin- 463
guæ, ignoti idiomatis &c. omnia exprimere non poteſt; exprimat quantùm moraliter poteſt. Eadem ergo ratione ignarus idiomatis, quando urget præceptum, vel neceſſitas confitendi, & Confeſſarius linguæ peritus haberi non poſſit, exprimat, prout moraliter poteſt, etſi non integrè intelligatur. Ex communi Layman *c. 8. n. 11.* An verò tales teneantur, vel ſcripto, ſi ſciant, vel per Interpretem confiteri? dicetur *ſect. ſequenti, cùm de confeſſione ſecreta, & vocali.*

III. Qui anguſtiis temporis, loci, periculorum coarcta- 464
tur, ut in periculo mortis, in naufragio, in bello, imminente forte conflictu: item in publico noſocomio, ubi eſt multitudo moribundorum tempore peſtis, ut omnes audiri, vel confiteri non poſſit: ſi imminens periculum aliud non permittat, poſſunt ſimul omnes, dicto à ſingulis aliquo peccato, quod minùs infamat: Aut etiam, ſi aliter fieri nequeat, dicendo in genere ſe eſſe peccatores, ac dolere de peccatis, abſolvi dicendo: *Ego vos abſolvo &c.* Communis doctrina, & praxis.

IV. Si ipſe Confeſſarius in periculo conſtitutus timeatur 465
antè moriturus, quàm pœnitens integrè omnia confeſſus abſolvatur. Item, ſi Confeſſarius nimium feſtinans nolit omnia audire, (ſeu juſta, ſeu injuſta cauſa) ſe non omnia auditurum prædicat, aut de facto ante finem confeſſionis abſolvat: tunc Pœnitens omittens reliqua peccata, de omnibus tamen dolens, validam confeſſionem facit, cùm id ſua culpa non accidat, ſed feſtinatione Confeſſarii nolentis, vel non potentis omnia audire; & auditio unius partis peccatorum tribuit Pœnitenti aliàs rectè diſpoſito jus ad abſolutionem non ſecùs, ac ſi impotentia proveniret ex parte ipſius pœnitentis. Ex communi Tannerus *diſp. 6. q. 7. n. 68.* Quòd ſi autem nulla urgeret neceſſitas confitendi, ſed ſine ullo periculo, vel incommodo, aut damno Pœnitens poſſet alteri confiteri integrè; etſi ſine dubio conſultius ſit ſuper tali mutilata confeſſione abſolutionem non petere, ſed ad alium divertere, ad rursùs integrè confitendum: ad id tamen te non obligari, rectè docet Tanner. *cit.* poſt ipſum Gob. *Caſu 19. n. 458.*

§. *Caſus ambigui ad impotentiam partim phyſicam, partim potius moralem pertinentes.*

I. QUando Pœnitens habet caſum reſervatum, & ur- 466
gente neceſſitate aliqua confitendi, deſit copia Confeſſarii potentis abſolvere, omiſſo reſervato, poſſe alteri Sacerdoti confiteri ſola peccata non reſervata: ſicut & II. Superiorem occupatum poſſe ſubditum abſolvere à ſolo reſervato, reliqua peccata ſua alteri confeſſurum; dicemus *c. 6. cùm de reſervatis.* III. Quando eſt tanta multitudo confiteri volentium pro aliquo celebri feſto (maximè quando multi de longinquo venerunt ad obtinendam celebrem indulgentiam, confeſſionem, & communionem requirentem, & multi alioquin vacui recedere deberent,) ſic ut Sacerdos

nequeat

nequeat omnibus & ſingulis ſatisfacere, audiendo omnes integrè, poſſe cum ſingulis dicere, ut aperiant ſolùm graviora mortalia, reliqua differant in aliud tempus: mihi probabiliſſimè affirmabant alii non pauci, & practice probabile cenſebat Gobar *cit. num.* 479. Verùm huic praxi modò directè repugnare videtur Propoſitio 59. ab Inocentio XI. damnata. *Licet ſacramentaliter abſolvere dimidiatè tantùm confeſſos, ratione magni concurſus Pœnitentium, qualis v.g. poteſt contingere in die magnæ alicujus Feſtivitatis, aut indulgentiæ;* Quæ quidem propoſitio, ut exponunt DD. eam explicantes, damnata non eſt, quatenùs docet, poſſe abſolvi dimidiatè confeſſos, ſed ſolùm quatenùs aſſignat pro cauſa dimidiatè confeſſos abſolvendi concurſu magno Pœnitentium. Nec ſuffragatur ratio magnæ ſolemnitatis, aut indulgentiæ, ſi nulla alia neceſſitas urgeat, vel cauſa excuſet. Addit Granadus apud Dianam *p.* 5. *tr.* 14. *reſol.* 53. Si nequeas omittere Sacrum, vel communionem abſque gravi ſcandalo, & tamen ſis oneratus tam multis peccatis, ut non valeas omnia enumerare apud Sacerdotem, haud te peccaturum, ſi poſt auditam partem peccatorum, Confeſſarius te abſolvat, cum onere redeundi ad ipſum, vel alium pro reliqua parte ſarcinæ exoneranda. Et omninò probabiliter, qua ratione & ego excuſavi Sacerdotem, qui in nocte Natalis Domini pœnitentem nimis diù confeſſurum parte bona confeſſionis audita abſolvit, imminente jam media nocte, cùm benè famelicus, & ſitibundus collatione veſpertina excluderetur, reliquam partem auditurus poſteà ad confeſſionale reverſus. Sed hæc jam ſpectant ad impotentiam moralem.

§. III. *Impotentia moralis.*

467 Q*Uandocunque ex confeſſione certi peccati, vel circumſtantiæ timetur meritò grave damnum ſpirituale, vel corporale, vel proprium ipſius pœnitentis, vel Confeſſarii, vel alterius tertii, poteſt illud taceri ob impotentiam moralem.* Omnes. Ratio eſt: quia hic & nunc cenſetur moraliter fieri non poſſe, quod ſine gravi damno ſui, vel proximi fieri non poteſt: neque præceptum divinum poſitivum confitendi integrè, poteſt obligare cum tanto incommodo, ſed cedere debet præceptis legis naturalis de conſervanda propria, vel aliena vita, fama, ac avertendis damnis, & periculis gravibus ſpiritualibus, & corporalibus. Exempla, & caſus ſunt.

468 I. *Damnum proprium ipſius pœnitentis*, Utpotè, 1. Quando Pœnitens probabiliter timeret peccatum ſuum à Confeſſario fore revelandum, unde gravis ſui infamia, inimicitiæ, rixæ, imò quandoque effuſio ſanguinis ſequeretur. 2. Si fœmina, vel maſculus ex peccato carnis confeſſo timeret ſibi, vel Confeſſario fore periculum ruinæ, ut ſi rationabiliter timeret, ſe poſteà a Confeſſario non bonæ famæ ſolicitandam, &c. 3. Quando Pœnitens propter fragilitatem ſibi notam, timet, ne diù immorando in talium peccatorum examine denuò labatur: tunc enim poterit nonniſi obiter ſe examinare, quamvis ex defectu examinis nonnulla omittenda forent. Quòd ipſum obſervare debet Confeſſarius in interrogationibus de ejuſmodi rebus turpibus. 4. Quando Pœnitens eſt nimis ſerupuloſus in peccatis enumerandis; tunc enim, cùm adſit ſumma difficultas, quæ ipſa eſt moralis impoſſibilitas, & periculum damni pœnitentis, necnon periculum, ne reddatur confeſſio odioſa, prudentis Confeſſarii arbitrio abrumpi poteſt, & debet confeſſio; cùm præceptum confeſſionis integræ non obliget cum tanto incommodo, & præſter aliqua peccata omitti, quàm notabilia hæc detrimenta ſubiri. Omnia ex communi apud *citatis*.

469 II. *Damnum ipſius Confeſſarii*, vel *corporale*; ut quando Sacerdoti ex mora confeſſionis integrè audiendæ damnum grave immineat: puta, ſi tempore peſtis ſit probabiliter inficiendus: item in periculo naufragii, incendii, hoſtis imminentis, infidelis, vel hæretici, à quo Confeſſarius vel occideretur, vel peſſimè tractabitur, deprehendendus, ſi tota confeſſio audiatur. Tunc enim audito uno, & altero peccato abrupta confeſſione pœnitentem de omnibus dolentem poterit ab omnibus abſolvere. Neque enim tunc lex Chriſti, nec charitatis obligat ad procurandam integritatem confeſſionis materialem. Aut *ſpirituale*. Ut ſi ex confeſſione certi peccati timeatur Confeſſario periculum ruinæ, ut ſuprà jam inſinuatum: item, quando Confeſſarius ipſe, non habens alium Confeſſarium, peccatum ſuum non poteſt huic Sacerdoti confiteri, abſque læſione ſigilli Sacramentalis: at ſi invalidè culpabiliter abſolviſſet aliquem à caſu reſervato, vel ſimoniacum, & non poſſet confiteri, niſi illi, qui facilè conjiciet, quiſnam ille ſit. Communis Recent. cum Coninch. *diſp.* 7. *n.* 95.

470 III. *Damnum alicujus tertii*, vel corporale, vel ſpirituale, quod ex confeſſione alicujus certi peccati tui poſſet imminere alicui tertiæ perſonæ, ſi nimirum Confeſſarius revelaret, aut ſcientia contra illam perſonam uteretur in ejus ſpirituale, vel corporale damnum, ut ex ſuprà dictis caſibus facilè intelligere potes.

§. Et *generaliter*. Quoties Pœnitens, urgente aliqua neceſſitate confitendi, non habet alium Confeſſarium, quàm hunc, cui non poteſt explicare peccatum ſuum, niſi complex reveletur, & ei innoteſcat: poſſe tacere peccatum illud, vel ejus circumſtantiam, quantùm opus eſt, ne complex reveletur, ſatis communis, & multùm probabilis ac tuta eſt Sententia DD. cum Navarro *Man. c.* 7. *n.* 3. Valentia, aliiſque. Exempli gratia. Peccavit quis cum propria ſorore, quam Confeſſarius iſte optime novit, poteſt, imò debet tacere, aut gradum conſanguinitatis ſolùm dicendo: Commiſi inceſtum: aut, ſi nullam aliam haberet conſanguineam, totam circumſtantiam, dicendo: commiſi fornicationem, cum propoſito confitendi integrè peccatum alia vice alicui alteri. Quin etiam iſte Confeſſarius ex circumſtantiis loci temporis, perſonarum, certò intelligeret hoc peccatum fornicationis non potuiſſe committi à pœnitente, niſi cum ſorore ſua, totum peccatum interim tacendum eſſet, alia occaſione confitendum alteri. Ratio eſt: quia quando duo præcepta divina concurrunt, unum naturale, alterum poſitivum, quæ ſimul ſervari non poſſunt, præferendum, & ſervandum eſt naturale, quòd ſtrictius obligat: atqui præceptum non infamandi proximum, eſt naturale: præceptum verò integrè confitendi, poſitivum: ergo illud præferendum, & ſervandum eſt. Et ego cum Gobat *num.* 475. hanc ſententiam ob rationem dictam judico probabilem per ſe loquendo, quando nimirùm inde nullum ſequitur incommodum pœnitenti, (de quo infrà) quàm quòd confeſſio mutiletur: atque maximè, quando perſona complex fuit à pœnitente ſeducta, & in peccatum inducta. Atque omninò certa, & vera videtur hæc Sententia, quando complicis fama graviſſime lædenda eſſet apud Confeſſarium, utpotè complicis Superiorem, Dominum, ſingularem Benefactorem, vel Patronum: aut inde ei ſequerentur alia gravia incommoda ſuprà indicata: & ne alioquin Confeſſio ad ſalutem hominum inſtituta cedat in grave damnum, vel afflictionem alterius, ſi forte aliquo indicio cognoſcat tam graviter læſam eſſe famam, vel exiſtimationem apud Prælatum, Dominum, Patronum &c. Ut ex communi rectè notat Layman *l.* 5. *tr.* 6. *c.* 8. *n.* 12. *v. Dico* 2. 471

IV. Quando Pœnitens urgente aliqua neceſſitate confitendi, non poteſt commode habere alium Confeſſarium, cui ignotus ſit complex: ipſique complici, (uti plerumque fit) nullum aliud damnum, vel incommodum immineat, quàm quòd fama ejus apud Confeſſarium (virum tamen prudentem, & diſcretum) quantùm ad notitiam hujus criminis lædatur: & poteſt licite, imò & debet confiteri peccatum integrum, non obſtante infamatione illa complicis, quippe meritò poſthabenda majori bono integritatis ſervandæ, & ſpiritualis auxilii à Confeſſario capiendi, (quod proinde maximè verum eſt, ſi alioquin ipſi pœnitenti, aliquod incommodum emergeret: ut ſi Pœnitens nimis diù poſteà differre deberet confeſſionem illius criminis faciendam cum majori incommodo, vel minori fructu, quàm modò fieri poſſet, &c.) Ita communior DD. *D. Thomas*, *D. Bonaventura*, *Alenſis*, *Gerſon*, *Suarez*, *Vaſquez*, *Coninch.* *Filliucius*, aliiſque relatis, Layman *cit. n.* 12. Lugo *diſp.* 16. *ſect.* 8. *n.* 394. Tambur. *opuſc. Expedit. Confeſſ. l.* 2. *c.* 9. §. 2. Et expreſsè docet D. Bernardus, *Opuſc. de formula vitæ*, ſic ſcribens *De nullo ſiniſtrè loquaris, niſi in confeſſione: & hoc, ubi non potes aliter manifeſtare peccatum tuum.* Ita Sanctus. Ratio ergo eſt quia Pœnitens utitur jure ſuo: & complex hoc aliquale famæ ſuæ diſpendium ſibi ipſi imputare debet, quandoquidem talem crimen commiſit cum altero, quod curam legitimo conſcientiæ Judice aliter explicari non poſſit. Unde ruit fundamentum oppoſitæ ſententiæ. Nam licèt ſit de jure naturæ non infamare proximum, quando videlicet proximus habet jus ad ſuam famam, nec infamare cum neceſſe eſt. In propoſito autem, eo ipſo, quò complex peccavit cum altero ſciens eum neceſſariò debere confiteri, amiſit jus ad ſuam famam in ordine ad confeſſionem, non tantùm ſuam ipſius, ſed etiam alterius, cum quòd peccavit, caſu, quo ex juſta cauſa confiteretur Confeſſario, qui ipſum agnoſceret.

§. Dixi autem, & ſemper ſuppoſui: *Quando urgente aliqua neceſſitate confitendi, non poteſt commodè Pœnitens habere alium Confeſſarium.* Nam generaliter addo.

§. IV. *Adverſiones circa impotentiam moralem, aliaſque dictas cauſas excuſantes.*

I. SIcut in omnibus prædictis caſibus moralis impotentiæ, ita maximè in hoc ultimo caſu, quando apud Confeſſarium revelandus, & infamandus eſſet complex, ad hoc, ut licitè, aliquod peccatum, vel omitti, vel cum infamatione complicis dici poſſit in confeſſione, duo neceſſario requiruntur. *Unum*: ut adſit aliqua neceſſitas, vel obligatio, 472

vel

vel ſaltem juſta cauſa confitendi: v. gr. infirmitate, pro Communione Paſchali: juſta autem cauſa ſemper adeſt, cùm quis eſt in ſtatu peccati mortalis, præſertim gravioris, & jam diutiùs moratus. *Alterum eſt*, quòd non ſit alius Confeſſarius æquè idoneus, nec brevi tempore adfore ſperetur, cui quis omnia ſua mortalia ſine ejuſmodi incommodo confiteri poſſit: alioquin ſine dubio tenetur confiteri alteri Confeſſario, aut alium Confeſſarium modico tempore expectare: v. g. aliquot dierum (longiori enim tempore non teneris expectare, quia magnum eſſet incommodum, eum, qui animam peccato mortali infectam habet, diutiùs expectate debere remedium divinæ reconciliationis, quod per ſolam contritionem tali homini obtinere difficile eſſet.) Ita communiſſima DD. & mei citati omnes. Quare, ſicut graviter peccaret univerſaliter, qui ſine juſta cauſa confitens huic Confeſſario, cùm commodè alium poſſet habere, vel expectare in caſibus ſuprà dictis §. 3. aliquod peccatum mortale omittere, quia tunc ceſſaret impotentia moralis illud peccatum confitendi: ita ſanè culpam gravem plerique Doctores agnoſcunt, non tantùm contra charitatem, ſed etiam contra juſtitiam, cum onere reſtitutionis famæ in eo, qui ſine juſta cauſa confiteretur Confeſſario peccatum cum revelatione, & infamatione complicis, ſi alium ſimiliter Confeſſarium facilè habere, vel expectare poſſit, in propoſito ultimo caſu, & ſimilibus: Ut, ſi famula confiteatur, ſe peccaſſe cum ſuo Domino, vel Clerico, Confeſſario benè noto: ſi uxor confiteatur, ſe admiſiſſe peccatum contra naturam com marito ſuo, quem Confeſſarius probè novit &c. Quanquam *D. Thomas*, *Cajetanus*, *Gabriel*, *apud Dicaſtillum* negent, in hoc intervenire culpam gravem, ſi præter infamationem apud ſolum Confeſſarium, nullum aliud incommodum timeatur. Sed ſtandum communi ſententiæ.

473 II. Hinc optimè infert, & monet Layman *cit. c.* 8. *n.* 13. Quando Confeſſarius animadvertit, pœnitentem paratum eſſe ad nominandum complicem circa ea peccata, quę non ſine complicis agnitione intelligi poſſunt, prohibere illum debet, ſicut admonet D. Bonaventura, præterquam ſi id omninò neceſſarium videatur ad juvandum pęnitentem, vel ipſum complicem. Quanquàm, ſi complex correctione indigeat, præſtare videatur, ut non ipſe Confeſſarius, ſed alia idonea perſona corripiat. Si verò alius idoneus haberi non poſſit, qui grave malum impediat, vel tollat, tunc hortetur Confeſſarius pęnitentem, ut potiùs extra confeſſionem alienum peccatum in ordine ad correctionem fraternam ipſi aperiat, ut tantò liberiùs peccati notitia uti poſſit, atque dicere corripiendo, ſe eam extra notitiam confeſſionis accepiſſe, ne illud odioſum homini reddatur. Præcipuè verò cavere oportet Confeſſarium, ne facile fidem habeat feminis accuſantibus maritos ſuos. Sic *Layman*. De qua re latè etiam Gobat *Alphab. Confeſſ. Caſus* 5. *à nu.* 254. quem lege, ſi vacat: nam mihi exſcribere non vacat.

474 III. Seu oblivione inculpabili, ſeu impotentia, ac quacunque juſta cauſa peccatum aliquod in confeſſione mutilata reticeatur, ſemper manet obligatio, illud peccatum omiſſum, vel oblitum, deinde, cùm facultas aderit, confitendi: cùm ex claro textu Concilii Tridentini *ſuprà qu.* 2. allato, jure divino omnia peccata mortalia ſigillatim in confeſſione clavibus ſubjicienda ſint. Et oppoſita ſententia (Vivaldi, & aliorum: mirum!) meritò eſt inter propoſitiones damnatas ſub Alexandro VII. Undecima. *Peccata in confeſſione omiſſa, vel oblita, ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere*. Attamen neceſſe non eſt, ut illa ſuppletio fiat ſtatim proxima occaſione, (aut etiam adhuc ante Communionem, ut piè ſcrupuloſi faciunt) ſed ſufficit, ut ſuppleatur, quando aliàs ex alia cauſa fiet Confeſſio. Sic enim *Sylveſter*, *Navarrus*, *Suarez*, *Henriq. Reginald.* alii com Laym. *cit. n.* 13. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 124. Gobat *hic caſu* 11. *n.* 274. docent: peccata, quæ ob naturalem oblivionem, vel aliud juſtum impedimentum paſchali tempore omiſſa fuerunt, non eſſe ſtatim confitenda, cùm impedimentum ceſſavit, aut peccati memoria redit: ſed ad ſequens Paſcha licitè differri poſſe, propterea quòd Eccleſiæ præcepto, ſemel de peccatis omnibus mortalibus, quatenùs moraliter poſſibile eſt, confitendi, (confeſſione, ſcilicet formaliter integra) ſatisfactum fuerit. Sed hoc ſecundùm indulgentiam ſit dictum. In praxi enim meritò conſulenda ſententia oppoſita communior, & tutior.

475 IV. Ad extremum quoad integritatem confeſſionis dubitari poteſt, utrùm neceſſe ſit in confeſſione explicare peccata, quorum notitiam jam habet Confeſſarius, vel extra Sacramentum, vel per confeſſiones anteà invalidè factas? Reſp. Omnino Pęnitens tenetur aliquo modo etiam confiteri illa peccata, ut ſecundùm communem DD. bene reſolvit noſter Marchant. *hic*. Ratio eſt: quia confeſſio Sacramentalis non eſt nuda manifeſtatio peccatorum ad præbendam notitiam alteri, ſed debet eſſe accuſatio ac manifeſtatio doloroſa de peccatis ut ſunt offenſa Dei, in ordine ad abſolutionem, & remiſſionem obtinendam, ad quòd notitia prior Confeſſarii omninò eſt impertinens, vel ſaltem inſufficiens. Quando enim Confeſſarius novit tua peccata extra Sacramentum, non aliter novit, quàm alius quicunque Laicus, vel fęmina, quæ illa vidiſſet, vel audiviſſet. Et ſi novit ex confeſſionibus invalidè factis, non novit ut confeſſa doloroſè in ordine ad abſolutionem, quæ ob defectum validè dari non poterat. Dixi autem: *Tenetur aliquo modo illa confiteri*. Non enim tenetur Pœnitens talia peccata jam nota Confeſſario ſpecificè ad longum enarrare, ſed poteſt ſub compendio paucis verbis doloroſè ſe accuſando, Confeſſario eorum notitiam ingerere. Exempli gratia: Confeſſarius interfuit tuis ebrietatibus, litigiis, impudicitiis, quando in confeſſione pervenis ad iſta peccata, potes paucis dicere: accuſo me etiam de illis ebrietatibus, impudicitiis, litigiis, quæ coram vidiſti, juxta modos, & circumſtantias tibi notas: addendo tamen explicitè illa, quæ ſubterfugerunt, vel ſubterfugiſſe putas notitiam Confeſſarii. Quod tamen paſſim practicandum non eſt, niſi rationabilis cauſa ſubſit, v. gr. brevitas temporis, turbatio mentis: alioquin periculum eſt, ne deſit verus dolor, & deteſtatio peccatorum; & certè plerumque deeſt humilis verecundia pęnitenti valdè ſalutaris. Item pęnitens ordinariè confeſſus eidem Confeſſario facit aliquot confeſſiones invalidas; ſi Confeſſarius adhuc recordetur peccatorum, & ſtatus Pęnitentis, ſufficiet ſub compendio dicere: accuſo me de omnibus peccatis, quæ tibi ſum confeſſus: à prima confeſſione invalida tali tempore facta uſque ad hanc, uti ex profeſſo declarabo *ſect.* 3. *de confeſſione invalida repetenda*.

S E C T I O II.

De Confeſſione vera, ſecreta, vocali.

Q U Æ S T I O I.

Qualiter Confeſſio debet eſſe VERA?

S U M M A R I U M.

476 *Confeſſio debet eſſentialiter eſſe vera.*
477 *Unde mortale eſt, & confeſſio nulla, negare verum in re gravi, & neceſſaria. Scilicet*
478 *Peccatum mortale nunquam legitimè confeſſum.*
479 *Sicut & fateri falſum ſcienter in materia gravi, mortale, ſcilicet, non commiſſum.*
480 *Mentiri verò in re levi, & non neceſſaria veniale eſt.*
481 & 482. *Mentiri in re gravi, ſed impertinente ad confeſſionem, quale peccatum?*

A S S E R T I O.

Confeſſio eſſentialiter debet eſſe vera in materia ſubſtan- 476
tiali, & neceſſaria: atque adeò omne deliberatum mendacium in materia gravi, & neceſſaria confeſſionis Sacramentalis, ſeu verum negando, ſeu falſum dicendo, eſt peccatum mortale, & Sacramentum reddit irritum, & nullum: ſecùs eſt de materia levi, vel non neceſſaria. Communis. Ratio patet: quia aliàs in re gravi decipitur Judex: & confeſſio nec erit integra, nec doloroſa, cùm ſit mortaliter peccamiuoſa: ideòque irita, & nulla, & conſequenter tota repetenda.

¶ Dicitur autem *deliberatum mendacium*, cùm quis ſcienter, & ex propoſito contra mentem ſuam falſum dicat: nam ſi quis ex ignorantia, vel inadvertentia falſum diceret, nec formale, ſed materiale tantùm mendacium committeret, nec peccaret, ſaltem graviter, cùm in omni materia, ignorantia, vel inadvertentia à peccato excuſet: nec conſequenter oberit confeſſionis; ſicut etiam, ſi quis in materia levi, vel non neceſſaria mendacium committeret, ut patebit. Jam ponamus caſus.

I. Negare verum in materia gravi, & neceſſaria.

SAcrilegium eſt, & confeſſio, & abſolutio nulla, ac in- 477
valida: ſi peccatum mortale nunquam legitimè confeſſum ſcienter neges, aut ita tegas, ut à Confeſſario non intelligatur. Si enim ſolùm omittere, vel tacere tale peccatum, mortale eſſet contra integritatem confeſſionis, quanto magis mortale erit illud etiam poſitivè negare, vel diſſimulare? Excipe, niſi habeas juſtam cauſam illud tacendi juxta ſuprà dicta: tunc enim poteris etiam inquiſitus poſitivè negare; adhibita tamen (ut peccatum veniale mendacii evitetur) congrua æquivocatione, vel reſtrictione mentali, v. gr. non feci, vel feciſſe ſcio, *tanquam hac confeſſione fatendum*, &c.

Dixi autem: *Peccatum mortale nunquam legitimè confeſ-* 478
ſum. Hoc enim ſolùm eſt materia gravis, & neceſſaria Sacramenti

Digitized by Google

menti Pœnitentiæ, per ſe loquendo. Per accidens autem etiam mentiri negando peccatum jam ritè confeſſum mortale erit, quando Confeſſarius, ſivè ut Judex, ſive ut Medicus de illo juſtè interrogat, tanquam aliquo ſpectante ad præſentem confeſſionem, utpotè ad medicinam contra relapſus præſcribendam, ad occaſiones proximas tollendas, ad reſtitutionem, vel ſatisfactionem injungendam, &c. Ratio eſt: quia tunc Confeſſarius habet jus interrogandi ad præſentem confeſſionem rectè, & fructuoſe expediendam, & agitur de re gravi, ut patet. Alioquin ſi nulla tali juſta cauſa ſubſiſtente, Confeſſarius injuſte, utpotè ex mera curioſitate inquirat de peccatis anteà ritè confeſſis iterùm, ut ſuprà, negare poteris.

II. Fateri falſum in materia gravi, & neceſſaria.

479. SAcrilegium itidem, & confeſſio, ac abſolutio nulla eſt, ſi quis ſcienter fateatur peccatum mortale, quod non fecit. Communiſſima DD. *Navarrus*, *Coninch Reginaldus*, alii cùm Laym. *c.* 8. *n.* 15. Lugo *diſp.* 14. *ſect.* 8. *n.* 129. Ratio eſt: quia in re gravi alteratur judicium Sacramentale: facitque talis injuriam tam ipſi Deo; cui in perſona Confeſſarii mentitur, quàm ſibi ipſi, quem de falſo crimine apud Sacerdotem infamat. Eademque eſt ratio, ſi quis ſcienter in numero peccatorum mortalium (etiam unum tantùm addendo) plura peccata mortalia fateatur, quàm revera fecit, ſe feciſſe: ſecùs, ſi id ex probabili, vel veroſimili conjectura faceret. Item, ſi quis peccatum dubium ſcienter confiteatur ut certum: aut è contra, peccatum certum confiteatur ut dubium in materia gravi, & neceſſaria: quia & iſte judicium Sacramentale in re gravi notabiliter alterat. Adde inſuper, etiam falsò ſe excuſare de ſolo peccato veniali, quod eſſet tota materia confeſſionis: ut ſi falsò fatearis, te jocosè mentitum eſſe, nec aliam pro confeſſione materiam adferres mortale eſſet, & sacrilegum, quia defectu vere materiæ remotæ Sacramentum eſſet irritum. Excipiuntur ſemper in prædictis ſcrupoloſi, anxii, rudes, & ſimplices: qui vel ex anxietate, vel ex turbatione, ignorantia, bona fide ſæpè ſe accuſant de iis, quæ non fecerunt, vel de pluribus, quàm fecerunt, vel dubia pro certis, &c.

III. Mentiri in materia levi, & non neceſſaria.

480. PEr ſe tantùm veniale eſt, ſeu verum neges, ſeu falſum dicas. Ex communi *Layman*, *Lugo*, alii, contra *Cajetanum*, *Armillam*, alios. Ut ſi neges aliquod veniale à te commiſſum, aut etiam mortale jam anteà legitimè confeſſum, nec ad præſentem confeſſionem faciens, cùm ſcilicet Confeſſarius legitimè de eo interrogare non poteſt, ubi adhibita congrua reſtrictione mentali, etiam veniale evitare potes, vide *num. præced.* Aut contrà, ſi fatearis aliquod veniale, quod tamen non commiſiſti, dummodò adſit alia materia abſolutionis, &c. Ratio eſt: quia in materia levi, & non neceſſaria Sacramenti falſitatem committere, nec judicium Sacramentale notabiliter alterat, nec Sacramento alioquin valido gravem irreverentiam irrogat: ergo, &c.

IV. Mentiri in re gravi, ſed omninò impertinente ad Confeſſionem Sacramentalem.

481. MAnet peccatum mortale juxta rationem materiæ, atque ex circumſtantia Confeſſionis etiam augmentum malitiæ ſumit. Sed nunquid etiam ſpeciem mutat contra Reverentiam Sacramenti? Negat poſt alios Gobat *num.* 545. ſed valdè probabiliter affirmat noſter *Marchant. ſupra cit.* Uſitatum enim eſt mulieribus, imò ſæpè etiam viris; quòd in Confeſſione, ſive ad ſuum ſolatium, ſive ad excuſationem ſuorum litigiorum, inimicitiarum, ac odiorum, quas contra proximum, ſæpè etiam conjugum gerunt, graviſſima effutiunt de proximo, etiam ad rem minimè ſpectantia, ſane etiam mendaciſſimè, vel nimis hyperbolicè exaggerando, &c. Hæc cùm extra confeſſionem mortalia ſint, ratione prætenſæ, vel potiùs fictæ confeſſionis, ſanè graviſſimum augmentum malitiæ ſumunt, tum ob notabilem irreverentiam illatam Sacramento, quo abutuntur ad ſuas detractiones; tum quia ratione novi peccati mortalis commiſſi irritam, & invalidam reddunt Confeſſionem, quam proinde unà cum novo commiſſo peccato detractionis ſacrilegæ ex circumſtantia confeſſionis repetere tenebuntur. Caveant ergo Confeſſarii prurientes auribus, qui ejuſmodi fabulatores, & fabulatrices non impediunt, auſcultant, imò ſæpè ſuis curioſis interrogationibus ad ejuſmodi detractiones eis anſam præbent. Videant, in quæ pericula & ſe, & Pœnitentes præcipitent.

482 ¶ Ex dictis apparet, mendacium factum in confeſſione in re gravi ſemper continere duplicem, & quandoque triplicem malitiam. Unam mendacii adversùs virtutem veritatis: alteram ſacrilegii, & irreverentiæ Sacramenti contra virtutem Religionis: & ſæpè etiam injuſtæ infamationis, aut ſui ipſius, aut proximi.

QUÆSTIO II.

Qualiter Confeſſio debet eſſe SECRETA?

SUMMARIUM.

483 *Confeſſio debet eſſe ſecreta, non eſſentialiter, vel ex neceſſitate præcepti, ſed ex uſu Eccleſiæ.*
484 *Unde ob rationabilem cauſam poteſt quis peccata ſua publicè confiteri.*
485 *Nullus tamen peccata ſua, ſaltem occulta, ullo caſu publicè confiteri obligatur.*
486 *Nec etiam ignarus linguæ per interpretem.*
487 *Nullus etiam tenetur peccata ſua ſcribere, ne excidant.*

ASSERTIO.

483. *COnfeſſio Sacramentalis, non quidem eſſentialiter, neceſſitate Sacramenti, ſed neque neceſſitate præcepti divini; ſed ex uſu Eccleſiæ valdè conformi inſtitutioni hujus tribunalis à Chriſto factæ, debet eſſe SECRETA, hoc eſt, ſoli Sacerdoti loco DEI facta.* Idem enim dicitur Confeſſio *auricularis*, & tribunal hoc, *ſecretum*, eò quòd ſecretò exerceri debeat. *Communiſſima*, & expreſsè Concil. Trident. Explico, & dico.

484. I. Nihil cum natura, & inſtitutione hujus Sacramenti, aut præcepto confeſſionis pugnat, ſi quis ob rationabilem cauſam, in majorem ſcelerum vindictam, ſui humiliationem, aliorum exemplum, vel Eccleſiæ offenſæ ædificationem, item maximè ob caſum neceſſitatis, v. g. in communi naufragio, noſocomio tempore peſtis &c. peccata ſua publicè confiteatur, etiam in ordine ad Sacramentalem abſolutionem recipiendam, prout inſinuat Tridentinum *cit. cap.* 5. & docet communis DD. cum Navarro *cap.* 2. *n.* 8. ſic enim Pœnitens dat veram notitiam peccatorum ſuorum Confeſſario in ordine ab abſolutionem.

485. II. Ex vi præcepti confeſſionis per ſe, nullus unquam ullo caſu, etiam articulo, vel periculo mortis, in communi naufragio, prælio, noſocomio &c. tenetur publicè confiteri peccata ſua, ſaltem occulta. Ita communiſſima DD. Layman *cap.* 6. Tannerus *diſp.* 6. *q.* 7. *n.* 26. *alii*. Quia jugum Chriſtianæ Religionis oportet eſſe ſuave. atqui nimis difficilis obligatio foret, ſi crimina præſertim ſecreta, publica confeſſione aperienda eſſent; neque uſquam colligi poteſt, Chriſtum Dominum tanto cum onere præceptum Confeſſionis poſitivum impoſuiſſe. Dixi autem *per ſe*, nam per accidens ex charitate erga ſeipſum, qui in tali mortis periculo dubitat de ſua contritione, tenebitur confiteri etiam publicè aliqua peccata, quæ minorem pariunt infamiam, aut quæ aliis jam anteà ſunt manifeſta Tanner. *loc. cit. cap.* 6. *fin.* dicens: *Neque enim in his caſibus ſufficit ad abſolutionem accipiendam, generalia ſigna doloris edere, quando ſine magna difficultate ſpeciale peccatum exprimi poteſt:* Atqui poſſumus ſic exprimere peccata minùs infamantia, maximè anteà nota aliis. Igitur.

486. III. Similiter, per ſe, ex vi præcepti confeſſionis, etiam peregrinus, ſeu ignarus idiomatis, nullus tenetur confiteri per interpretem. Communis DD. cum Tannero, Layman, Lugo citatis, Et ſignificat Concilium Lateranenſe, dicens: *Omnia ſua ſolus peccata confiteatur proprio Sacerdoti.* Ratio eſt: quia nullum eſt præceptum de confeſſione publica facienda, ut modo eſt dictum: atqui Confeſſio, quæ per interpretem fit, ex natura ſua publica eſt, etiamſi jure ſecreti naturalis ex probitate interpretis maneat occulta. Neque enim certum eſt, jure Sacramenti Interpretem obligari ad ſecretum ſigilli, ut ſuo loco videbitur. Sicut ergo non teneor confiteri ipſi Confeſſario cum probabili periculo revelationis: ita multò minùs per interpretem cum majori longè periculo revelationis. Rurſùs tamen *per accidens*, ex charitate ſui, cùm Pœnitens in articulo mortis poſitus, incertus eſt de ſua ſufficienti contritione, tenebitur etiam per interpretem confiteri, ſaltem aliqua minora, ac minùs infamantia peccata, ut ſuprà dictum.

487. IV. Quin etiam nullus tenetur confeſſionem ſuam ſcribere memoriæ cauſa, ne peccata aliqua quoad ſpeciem, vel numerum excidant; ut contra *Vaſquez*, *Dicaſtillum*, alios, docent communiter DD. *Cajetanus*, *Sotus*, *Valentia*, *Henriq.* alii cum Tannero *cit. q.* 7. *n.* 27. Ratio eſt: quia ſcriptura, per ſe loquendo, ex natura ſua aliquid publicum, ſeu publicabile eſt præbetque, ſeu cauſam, ſeu occaſionem manifeſtationis, ac infamationis: atqui cum tali periculo non teneris ipſum peccatum confiteri: ergo multò minùs ſcribere. Quare etſi, ſuppoſito debito examine, aliqua peccata excidant, confeſſio nihilominùs formaliter integra erit, quia facis, quantùm moraliter potes. Certè præceptum confeſſionis integrè faciendæ, non minùs eſt pro rudibus litterarum, quàm pro peritis ſcribere, atqui major pars, & in multis locis maxima pars ſcribendi imperita eſt, & quidnam aliud præceptum di-

Digitized by Google

divinum univerſale obligat ſolùm minorem partem hominum? cur ergo hic fingamus aliquod particulare?

QUÆSTIO III.

Qualiter Confeſſio debet eſſe. VOCALIS.

SUMMARIUM.

488 *Confeſſio ex traditione, conſuetudine, & uſu Eccleſiæ debet eſſe vocalis.*
489 *Unde graviter peccaret, qui ſine juſta cauſa ſignis, vel nutibus ſolum confiteretur.*
490 *Caſus excepti, quibus licet ſigno, vel nutu confiteri. Imò*
491 *Perpetuò mutus tenetur ſcripto, vel nutibus confiteri quoties obligat præceptum confeſſionis.*
492 *Obſervanda circa tales confeſſiones.*

488 Confeſſio Sacramentalis, quamvis abſolutè quoad eſſentiam ſpectata, conſiſtere poſſit in quocunque ſigno manifeſtativo propriæ, ac doloroſæ accuſationis peccatorum (ut nimis clarum in mutis, moribundis &c.) attamen ex traditione, conſuetudine, ac uſu Eccleſiæ graviter obligante, debet eſſe *vocalis*, ſeu vocis ſermone facienda eſt, ſi homo loqui poſſit. Ita communiſſima DD. Ex cap. *quem pœnitet de Pœnitentia diſt.* 1. Ratio eſt: quia hic modus humiliter accuſandi ſeipſum vocis ſermone convenientiſſimus eſt ad veniam obtinendam. Hinc reſolvendum.

489 I. Peccaret graviter, qui abſque juſta cauſa ulla confiteretur nutibus, vel ſignis, (ſecundùm omnes, quos ſciam) aut etiam ſcripto, ſecundùm communem DD. Quia communem traditionem, ac uſum perpetuum Eccleſiæ abſque ulla juſta cauſa ex mera libertate tranſgredi temerarium eſſet, ac periculoſum. Attamen Cardinalis de Lugo *diſt.* 15. *sect.* 5. *n.* 8 certè ſatis benè probat contra Vaſquez, non eſſe ullam obligationem confitendi voce diſtinctè, ſeu ſigillatim omnia peccata; ſed per ſe loquendo ſufficere, ſi tradatur confeſſio ſcripta legenda Sacerdoti, & poſt lectionem dicatur: *accuſo me, & doleo de omnibus his ſcriptis, & lectis.* Quemadmodùm, ſi heri mihi ſacrilegè confeſſus, hodie tactus dolore redeas, dicaſque, rursùs me accuſo de omnibus heri tibi confeſſis, & præter ea de iſto, quod malitioſè omiſi. Sententia ſaltem ſpeculativè probabilis, ut Confeſſarius Pœnitenti eam ſecuto, & ſic confiteri volenti ſe accommodare poſſit. At certè ergo abſque omni rationabili cauſa non facerem: nec à communiſſimo Eccleſiæ, ac fidelium ſenſu recederem.

490 II. Excipitur autem ſine dubio caſus neceſſitatis, ac cauſa multùm rationabilis, ut ex communi benè notat Laym. *cit. c.* 6. *n.* 3. Lugo, alii. 1. Si in raro caſu puella v. gr. ſuprà modum verecunda peccatum ſuum ore explicare non poſſit, prudens Confeſſarius confeſſionem ipſius in ſcripto admittere, & præſentem abſolvere poterit. Sà, Valentia, Suarez, aliis citat. 2. Si ægrotus ex gutture laborans abſolutè quidem ore confiteri poſſit: at non niſi ægrè, & difficulter, ſi peccata ſcribere poſſit, urgendus non erit ad vocis confeſſionem. 3. Si Confeſſarius in confeſſionali ſe ſurdaſcere animadvertat, ut Pœnitentem peccata ſua ex ſcripto legentem audire nequeat, niſi etiam adſtantes audiant chartam ſibi à Pœnitente lectam legere, & poſteà abſolvere poſſet: idipſum fieri poſſet, ſi Pœnitens ſurdaſter nimis altè legat, ſi & alii adſtantes audiant, dummodò ſemper, ut ſuprà notatum, voce de his ſe accuſet. 4. Mutos ſcripto, vel nutibus rectè confiteri, nemo dubitat. Dubium autem eſt, utrùm tali modo confiteri teneantur? Dico.

491 III. Si perpetuò mutus poſſit ſcribere, aut ſi hoc non, ſaltem nutibus, & ſignis, ſua peccata in particulari aperire, ceſſetque periculum publicationis, tenetur ita ſcripto, vel nutibus confiteri, non tantùm ex præcepto divino in articulo mortis, ſed etiam præcepto Eccleſiaſtico ſemel in anno: & verbo, quoties obligat præceptum confeſſionis. Ita communis DD. cum *Navarro, Toleto, Sylveſtro, Suarez, Layman cit. n.* 4. (etſi excepto articulo mortis non pauci contradicant) Ratio eſt? quia licèt talis confitendi modus ſit Pœnitenti aliquo modo difficilis, & incommodus, eſt tamen reverà moraliter poſſibilis, cùm enim talis homo animi ſui ſenſa nutibus, vel ſcripto exprimere ſoleat, pari modo peccata ſua Sacerdoti explicare, non debet ei valdè difficile, & moraliter impoſſibile videri: & illa aliqualis difficultas gratia, ac beneficio abſolutionis abundè compenſatur. Dixi autem *Perpetuò mutus.* Nam qui ad tempus tantùm mutus eſt, ſperans locutionis uſum iterùm recuperandum, præſertim brevi, non videtur præcepto Eccleſiaſtico annuæ confeſſionis obligari: nam & ſcripturam Confeſſario tradere inſolitus eſt confitendi modus, & periculo publicationis non caret, ut ſuprà dictum: nutibus autem confiteri tali homini prorsùs inſolitum, ideòque verè difficile eſt: quare Eccleſiaſtica lex interim ceſſare videtur. Ex communi Layman *loco cit.* Cæterùm univerſaliter: ſi mutus, vel loquela impeditus velit gaudere beneficio abſolutionis, omninò tenetur modo poſſibili, ſive per ſcripturam, ſive per nutus, & ſigna, quoad poterit, peccata ſua Sacerdoti aperire. Quia Confeſſio ſenſibilis eſt pars eſſentialis Sacramenti, nec ſufficit ſola confeſſio virtualis, quando poteſt haberi aliqua confeſſio formalis, & explicita peccatorum, ſecundùm omnes, at in propoſito poteſt haberi: ergo &c.

IV. In ejuſmodi tamen confeſſione aliqua obſervanda ſunt. 1. Quando Confeſſio fit per nutus, vel ſigna, debet Pœnitens adhibere ſigna ſufficientia ad hoc, ut Confeſſarius in notitiam peccatorum veniat, alioquin enim exponet ſe periculo invalidæ confeſſionis. Quare, cùm ſigna non ſatis innoteſcunt Confeſſario, debet abſolvere ſub conditione: *ſi ſit diſpoſitus*: & hinc 2. Si mutus, vel loquela impeditus poſſit ſcribere, ſcriptura (ut convenientior) præferenda eſt nutibus, & ſignis. Quia inter ſigna, poſt vocem vivam, & articulatam, ſcriptura primum locum tenet, & confeſſionem ſine dubio certiùs exprimit. 3. Is, qui per ſcripturam confitetur, debet eſſe præſens, & aliquo ſigno, verbo, nutu indicare, hanc ſcripturam ordinari ad confeſſionem doloroſam ſuorum peccatorum, eorumque abſolutionem Sacramentalem. Quia ſcriptura eſt inſtrumentum mortuum, quòd nonniſi actu aliquo Pœnitentis ad finem abſolutionis ordinari poteſt. Et Lugo *citatus* teſtatur, eſſe communem ſenſum DD. quòd ſub gravi obligatione teneamur, ſi poſſimus, poſt ſcriptum lectum, uti ſaltem illis generalibus verbis: *Me accuſo de his omnibus ſcriptis, & lectis.* 4. De Confeſſione, & abſolutione abſentis, per litteras, vel nuntium invalida, ſuo loco inferiùs *cap.* 5. 492

SECTIO III.

De Confeſſione invalida repetenda.

QUÆSTIO Unica.

Quando Confeſſio eſt invalida: Quando, & quomodo repetenda?

SUMMARIUM.

493 & 494. *Confeſſio poteſt eſſe invalida dupliciter: ex parte Confeſſarii, & ex parte Pœnitentis.*
495 *In Confeſſione valida, ſed non integra materialiter, repetendum eſt ſolum peccatum inculpabiliter omiſſum.*
496 *Non eſt repetenda confeſſio facta bona fide indocto neſcienti etiam inter mortale, & veniale diſcernere, ſecùs ſi facta mala fide.*
497 *An, & qualiter repetenda ſit confeſſio bona fide facta ſurdaſtro, dormitanti, diſtracto?*
498 *Peccata dubia, ut talia confeſſa, repetenda non ſunt, dum poſteà ſciuntur eſſe certa.*
499 *An, & qualiter rudes bona fide aliquid omittentes, confeſſionem teneantur repetere?*
500 & 501. *An, & qualiter repetenda confeſſio invalida inculpabiliter?*
502 *Item qualiter invalida culpabiliter?*
503 *Qualiter repetitio facienda ſit apud eundem Confeſſarium?*
504 *Qualiter apud alium Confeſſarium?*
505 & 506. *Praxes, & modi faciles confeſſariis. I. quoad repetendum ipſum peccatum* omiſſum.
507 *II. Quoad ipſam peccati* omiſſionem, ſeu reticentiam. Uſque ad num. 512.
512 *III. Quoad facilitandam repetitionem* confeſſionum. Uſque ad num. 517.

Confeſſio poteſt eſſe invalida ex duplici capite: 1. Ex parte Confeſſarii: 2. Ex parte Pœnitentis. *Ex parte Confeſſarii* invalida eſt Confeſſio. 1. Si non habeat juriſdictionem. 2. Si juriſdictio erat impedita per cenſuram, utpotè, ſi fuit excommunicatus non toleratus. 3. ſi formam omiſit, vel ſubſtantialiter vitiavit, aut ſi non intendit abſolvere. 4. Si nullum prorsùs peccatum intellexerit: tum enim practicè non habuit materiam, quam abſolveret. Quæ omnia patent, partim ex hactenùs dictis, partim magis patebunt ex dicendis ſuo loco; vide infrà *ſ.* 2. *n.* 2. *Ex parte Pœnitentis* invalida eſt Confeſſio: Si fuit excommunicatus, & antea à cenſura non abſolutus, (ita paſſim Caſiſtæ, & mordicùs Joannes Sanchez *ſelect. diſp.*32. *n.* 11. Verùm excommunicationem non irritare Confeſſionem, & abſolutionem, niſi quatenus excommunicatus eam reciperet in affectu peccati mortalis, probabiliſſimè cum aliis docent Navar. *c.* 9. 3. Suar. hic *diſp.* 32. de quo tamen alibi.) 1. Si non fuit verè contritus, vel attritus, ſeu verè dolore ſupernaturali, efficaci, & univerſali caruit 493

juxta

Digitized by Google

juxta dicta c. 2. 2. Si peccatum mortale in Confeſſione ſcienter, & culpabiliter tacuit, aut in re gravi, & neceſſaria mentitus fuit, verum negando, aut falſum dicendo. 3. Si mortaliter negligens fuit in examinanda conſcientia peccatorum. Et generaliter, quoties Pœnitens in ipſa confeſſione peccavit mortaliter, ut ſi fecit ad finem mortaliter malum, cum injuſta infamatione, vel detractione proximi &c. Quæ omnia patent ex hactenùs latè dictis.

494 ¶ Cæterùm ex dictis jam noſti, confeſſionem poſſe eſſe invalidam, vel *vincibiliter, & culpabiliter*: cùm quis ſciens, & volens, aut ex negligentia mortaliter culpabili, omittit aliquid eſſentialiter ex dictis: vel *invincibiliter, & inculpabiliter*: cùm quis ex ignorantia, inadvertentia, aut alio defectu inculpabili aliquid eſſentiale omittit: aut denique validam quidem, & formaliter integram, at non etiam materialiter integram. Jam quæritur, qualiter ejuſmodi confeſſiones invalidæ, vel non integræ poſteà repetendæ ſint. Rem difficilem, & frequentiorem longè in praxi, quàm optarent boni Confeſſarii, conabor explicare diligenter, diſtinctè, & ſuccinctè, clarè tamen ad captum tuum: & tu, Tyro, conare bene comprehendere.

§. I. Confeſſio valida, ſed non integra, ut repetenda ?

495; QUandocumque Confeſſio fuit valida, adeòque & integra formaliter: etſi non integra materialiter (putà, quia peccatum aliquod mortale inculpatè oblitus es, vel ignoraſti, aut aliàs ex juſta cauſa in hac confeſſione reticuiſti, &c.) poſteà veniens in cognitionem illius peccati omiſſi, vel nactus occaſionem confitendi alteri, nequaquam totam confeſſionem repetere, ſed ſolùm illud peccatum inculpabiliter omiſſum in nova Confeſſione explicandum erit: cùm reliqua peccata jam legitimè confeſſa, & remiſſa ſupponantur. Ita omnes. Caſus varios expoſitos habes ſuprà *Sect. 1. q. 1. & ſeqq. de Integritate Confeſſionis*: quibus aliquot ſpeciales addo, & partim repeto.

I. Valida eſt Confeſſio bona fide facta Confeſſario, quan-
496 tumvis indocto, adeo ut inter mortale, & veniale diſcernere nequeat: imò etiamſi putaſſet aliquod peccatum tuum eſſe veniale, quod tamen eſt mortale: v. g. fornicario ſimplex, mollities &c. dummodò aliquo tandem malo in communi, & confuſo peccatum aliquod, ſe offenſam Dei eſſe in pœnitente cognoſcat: neque talis confeſſio erit poſteà repetenda. *Suarez, Sanchez*, alii citatis *Layman c. 9. Diana*, alii cum Tamburino *lib. 2. c. 10. §. 3.* Ratio eſt: quia ex una parte tu bona fide omnia peccata tua ſubjeciſti clavibus: ex altera autem parte, illa confuſa Confeſſarii notitia peccatorum tuorum ſufficit ad valorem Sacramenti, ut patet in moribundis. Secùs eſſet, ſi mala fide, & ſtudio quæſiviſti talem Confeſſarium, qui peccata tua diſcernere, adeòque tibi mederi non poſſit. Tunc enim, quia confeſſio tua fuit mortaliter mala, non fuiſti diſpoſitus, nec conſequenter abſolutus, ideòque tota confeſſio repetenda erit, juxta dicenda §. 4.

497. II. Si quis bona fide confiteatur ſurdaſtro, dormitanti, diſtracto, qui aliqua etiam mortalia peccata non intellexit, ſine omni culpa Pœnitentis, probabilius eſt, confeſſionem eſſe validam, nec poſteà repetendam, niſi illa, quæ non percepta eſſe conſtiterint. Suarez *d. 22. ſect. 7.* Layman *c. 9. n. 5. Diana, Tamburinus, ll. cc.* eò quòd eſſentia, & effectus Sacramenti conſiſtere poſſit abſque integra, & ſpecifica explicatione peccatorum, ſi ea ſine ulla culpa Pœnitentis, veneque dolentis omittatur. Nihilominùs Pœnitens, ut jam innui, ſi poſteà cognoſcat unum, vel plura peccata mortalia Confeſſarium nullo modo percepiſſe, debet ea ſola poſteà cum aliis novis commiſſis in ſequenti confeſſione explicare: quia ſemper manet obligatio peccata omnia mortalia ſecundùm ſpeciem, & numerum Sacerdoti confitendi, ut ab omnibus abſolutio directè, & in ſpecie conferatur, ſicut inſtitutioni hujus Sacramenti conſentaneum eſt: atqui illa peccata non percepta, formaliter non ſunt confeſſa Sacerdoti, nec ſubjecta clavibus, ut patet. ergo &c. At, quid ſi Pœnitens poſt talem confeſſionem advertat quidem aliqua peccata ſua à Confeſſario ob ſomnum v. g. non eſſe audita, vel percepta, ſed neſciat, quænam illa ſiat? Reſp. Tenebitur tunc repetere totam confeſſionem, ſi previs illa ſit paucorum peccatorum: quia de ſingulis dubitare prudenter debes, & potes. Si autem prolixa fuit confeſſio multorum peccatorum, cùm non poſſis dubitare prudenter de ſingulis, non teneberis repetere totam confeſſionem, ſed ſatis erit dicere, quod aliquod, vel aliqua ex tuis peccatis Confeſſarius non perceperit. Sic Tambur. *cit. c. 10. §. 3. n. 5.*

498 III. Quoad peccata dubia, jam ſuprà *q. 3. §. 4.* aſſertum eſt, eum, qui bona fide confeſſus eſt peccatum ut dubium & poſteà comperit peccatum illud eſſe certum, non debere, iterùm illud ut certum confiteri: quia peccatum illud jam fuit directè abſolutum in prima confeſſione: ergo, ſicut nova abſolutione, ita etiam nova confeſſione non indiget. Idemq; dicendum à fortiori, ſi quis bona fide confeſſus eſt peccatum, ut certum, poſteà autem verè dubitat, an reverà commiſerit, non tenebitur iterùm confiteri ut dubium. Qui enim fatetur peccatum ut certum, ſatis moraliter fatetur etiam ut dubium, & qui abſolvitur à peccato ut certo, cenſetur multò magis ab incerto abſolutus fuiſſe, ſi tale fuiſſet. Ulteriùs, qui integrè confitetur peccatum aliquod, de quo tam ipſe Pœnitens, quàm Confeſſarius dubitat, ſitne mortale, an veniale tantùm; ſi poſteà comperiatur certo fuiſſe mortale, non opus eſt nova confeſſione quia ex una parte peccatum integrè fuit confeſſus, ſicut factum eſt, & ex altera parte ad valorem Sacramenti non eſt opus, quòd Pœnitenti, vel Confeſſario innoteſcat mortale, vel veniale fuiſſe, quod abſolvitur.

IV. Quoad rudes, ac ſimplices homines, placet judicium, ac doctrina P. Layman *cit. c. 9. n. 4.* ſic ſcribentis. Si aliquis ob ruditatem, vel ignorantiam non mortalem, peccatum confiteri intermittit, ſed alioquin attritus, & diſpoſitus, eſt is validè, & fructuosè abſolutionem accipit, ut proindè non tota Confeſſio poſteà repetenda ſit, ſed hoc ſolùm, quod omiſſum fuerat. Exemplum habes in puero, qui peccatum aliquod, v. g. mollitiem arbitratus eſſe leve, vel nullum, ſed poſteà grandior factus intellexit eſſe mortale: item in Ruſtico rudi, & imperito, qui ex ignorantia non craſſa peccata ſolùm genericè, vel tantùm ſpecificè, & non ſigillatim, & ſecundùm numerum confitetur: quia à Parocho nunquam de ea re inſtructus eſt: talis, ſi ſupernaturalem de peccatis Pœnitentiam cum emendandi propoſito habeat, videtur validè abſolvi, quamvis cum obligatione, ut ſi poſteà præceptum divinum de confeſſionis integritate cognoſcat (puta in Concione, Catechiſmo, vel confeſſione edoctus) tenetur peccata omnia ſecundùm ſpeciem, & numerum, quatenùs poteſt, explicare. Interdum tamen, ſi appareat magna hominis ruditas, Confeſſarius contentus eſſe poteſt enarratione peccatorum à proxima confeſſione commiſſorum, ac præcedentium rudi aliqua cognitione, præſertim ſi aliorum pœnitentium copia adſit: quandoquidem rudis ille homo propter obligationis ignorantiam non craſſam, capax eſt abſolutionis, ut ſuppono; ad perfectiorem autem diſpoſitionem hic, & nunc, facilè adduci non poteſt, ut ponimus. Sic Layman communiter ab aliis receptus, & laudatus, de quo rurſus aliquid infrà in fine. 499.

§. II. Confeſſio invalida, ut repetenda: &

I. Confeſſio invalida inculpabiliter.

QUando Confeſſio fuit invalida inculpabiliter ex parte pœnitentis: utpotè, ſi bona fide putet, ſe omnia requiſita ad debitam ſuſceptionem Sacramenti adhibuiſſe, defuit tamen inculpaliter verus dolor, ſeu vera attritio ſupernaturalis, cùm fuerit æſtimata, & naturalis tantùm: & generaliter, quando defectus ſubſtantialis fuit tantùm in ipſo Confeſſario, (modis initio impoſitis) abſque ulla ſua culpa; tunc utique ceſſabit obligatio repetendi confeſſionem talem invalidam, quamdiù iſta bona fides, & ignorantia, ſeu error inculpabilis durat. Nam tametſi illa confeſſione invalida, peccata non fuerint remiſſa, quamdiù tamen bona fides durat, habentur pro inculpaliter oblitis, vel ignoratis, quæ vel ſequentibus confeſſionibus legitimis indirectè abſolvuntur, vel per contritionem perfectam remittuntur. 500,

§. Ubi vides, rarò obeſſe defectum ex parte ſolius Confeſſarii in confeſſione invalida, ſi pœnitens bona fide ad eum acceſſit: ſecùs, ſi ſciens, & mala fide (ut jam §. 1. n. 1. indicatum eſt.) Quòd ſi vero pœnitens poſteà veniat in notitiam defectus illius ſubſtantialis (ſive ex parte ſua, ſive ex parte Confeſſarii) Sacramentum annullantis, jam ceſſante bona fide, utique tenebitur totam confeſſionem repetere, quoad materiam neceſſariam peccatorum mortalium quia ea peccata mortalia necdum legitimè fuerunt ſubjecta clavibus: ideòque manet, & velut reviviſcit obligatio ea confitendi. 501.

II. Confeſſio invalida culpabiliter.

QUotieſcunque Confeſſio fuit invalida culpabiliter ex parte ipſius Pœnitentis, ſive ex defectu ſuo proprio (puta, quia malitiosè caruit vero dolore ſupernaturali, ac propoſito: quia ex damnata verecundia aliquod peccatum mortale reticuit; in materia neceſſaria mentitus fuit: aut etiam ex defectu Confeſſarii, quem ſciens mala fide acceſſit) ſemper tota confeſſio repetenda eſt. Nimis certum apud omnes, & ex toties dictis evidens. Jam conſequenter videndum, qualiter ejuſmodi confeſſiones culpabiliter invalidæ (atque inculpabiliter initio invalidæ, poſt agnitum defectum ſubſtantialem, ut *n. præced. fine* innui) repetendæ ſint ſua vi ori modo, quo nec Pœnitens injuſtè gravetur, nec Confeſſarius inſipienter ſe vexet. 502

III. Re-

Digitized by Google

III. *Repetitio apud eundem Confeſſarium.*

503 QUando confeſſiones invalidæ, factæ certo Sacerdoti repetendę ſunt apud eundem Confeſſarium, cumque adhuc memorem peccatorum ſibi confeſſorum, neceſſe non eſt, omnia peccata repetere ſigillatim; ſed ſufficit ſub compendio, & generatim de omnibus ſe accuſare, & defectus corrigere, utpotè omiſſam contritionem excitare coram Confeſſario, peccatum omiſſum exprimere, addendo peccata, quæ fortè interim alteri confeſſus es, atque numerum ſacrilegarum Confeſſionum, ac Communionum ab eo tempore peractarum, (ſi nimirùm confeſſiones tuæ fuerunt culpabiliter invalidæ, & ſacrilegæ, aliàs non) v.g. Accuſo me de omnibus peccatis, quæ tibi ſum confeſſus à prima confeſſione ſacrilega ante triennium facta, (in qua dolorem, vel propoſitum nullum habui, hoc peccatum ex impia verecundia omiſſi) uſque ad hanc: à quo tempore ſexies circiter per annum confeſſus ſum, ac toties indignè, ac ſacrilegè communicavi, &c. Sic enim confeſſio adhuc erit formaliter integra, & Confeſſarius, ut ſupponimus, ſufficientem notitiam habet, ac memoriam peccatorum, quæ abſolutioni Sacramentali modo ſubjiciuntur.

Quin etiam id verum eſt, etiamſi Confeſſarius eorum peccatorum ſigillatim in ſpecie, & numero non recordetur, dummodò confusè recordetur ſtatus pœnitentis, ut convenientem pœnitentiam, medicinam, ac remedia præſcribere poſſit, uti contra *Henriquez*, ac alios, & ex Parte *Suarez cit.* docet ſatis communis DD. Sententia. *S. Antoninus, Navarrus, Toletus, Emm. Sà, Vaſquez*, aliiſque citatis *Laym. c. 9. num. 6.* addens in fine: Tametſi Confeſſarius neque ſtatum peccatoris generatim recordetur, ſed id tantùm, quod ſibi confeſſus fuerit, eumque jam rectè diſpoſitum abſolvit, peccaturum illum quidem, cùm non rectè ſuo munere in pœnitentia imponenda, &c. fungi poſſit, nihilominùs abſolutionem validam, & pęnitenti fructuoſam fore. Sic *Layman.* Inſuper Diana alios citas *p. 5. tr. 14. reſol.* 51. probabile cenſet, quòd ſic etiam licitè poſſit abſolvere, ſed hoc mihi vix placera poteſt. Ratio ſæpiùs indicata eſt, quia ſpecifica, & particularis peccatorum manifeſtatio, & cognitio per ſe, ac ſimpliciter non eſt de eſſentia, ac neceſſitate Sacramenti, ſed de neceſſitate præcepti divini, cui pœnitens jam anteà ſatisfecit enumerando peccata ſua, ideòque jam ſolùm defectum, v. g. contritionis, peccati omiſſi &c. ſupplere tenetur. Quod confirmatur praxi communi DD. ac proborum Confeſſariorum. Si enim Sacerdos, audita confeſſione, animadvertat pęnitentem non ſatis diſpoſitum, & attritum eſſe, interdum differt abſolutionem in alterum diem: ſi autem contingat eum intereà ſpecies peccatorum oblivïſci, non ideò exigere ſolet, ut confeſſio repetatur, ſed tantùm ut de peccatis verus dolor cum emendationis propoſito conceptus ſit. Ut optimè obſervat idem *Layman, ibid.*

IV. *Repetitio apud alium Confeſſarium.*

504 QUando Confeſſiones invalidæ factæ repetendæ ſunt apud alium Confeſſarium, qui priores confeſſiones invalidas non audivit, tunc haud dubiè omnia peccata mortalia, non tantùm fortè ſacrilegè omiſſa, ſed omnia etiam anteà in illis confeſſionibus invalidis confeſſa, in ſpecie, & numero denuò confitenda erunt: dummodò, omnibus conſideratis, certò, & evidenter conſtet, prateritas omnes fuiſſe invalidas: aut rationabile de hoc dubium ſit. Ut ſi pęnitens apertè fateatur, ſe in tali confeſſione omni dolore, ac propoſito caruiſſe, Confeſſario in materia gravi, & neceſſaria mentitum fuiſſe; utpotè peccatum mortale ſcienter, & cum conſcientia novi peccati mortalis negaſſe, vel ſubticuiſſe: falsò & mendaciter promiſiſſe emendationem: occaſionis proximæ evitationem, reſtitutionem &c. Has ipſas tales confeſſiones fuiſſe invalidas, ideòque poſteà totas quoad mortalia repetendas; non poteſt eſſe dubium. At verò dubium ſæpiſſimè poteſt eſſe de aliis confeſſionibus in ſubſequentibus, an ideò etiam illæ omnes fuerint invalidæ, & repetendæ: pro quo diſcernendo pono aliquas practicas induſtrias §. *ſequenti*, claritatis tamen gratia ſiſtendo in uno, eoque frequentiſſimo caſu, quo in prioribus confeſſionibus omiſerunt, vel ſubticuerunt aliquod peccatum mortale. Eadem erit ratio in reliquis.

§. III. Praxis Confeſſarii, & Induſtriæ ad evadendam ſæpè repetitionem: &

I. *Quoad ipſum peccatum omiſſum, ſeu reticitum.*

505 QUando Pęnitens ſimpliciter confitetur, ſe hactenùs non rectè confeſſum eſſe, aliquod peccatum omiſiſſe, vel tacuiſſe, habere antiquum peccatum, ante tot annos, in juventute, in pueritia patratum, quod hactenùs nunquàm confeſſus ſit, ne tam ſeipſum, quàm pœnitentem fruſtrà torqueat, non ſtatim judicet omnes confeſſiones invalidas, & ideò repetendas eſſe, ſed congruam cautelam, & induſtriam adhibens, audito illo peccato, ante omnia interroget ex ipſo, an tunc, quando illud commiſit, jam ſciverit, vel putaverit (etiam conſcientia erronea, vel practicè dubia) eſſe peccatum? an verò poſteà primùm, & quando agnoverit peccatum eſſe? Et ſæpiſſimè, præſertim apud homines ſimplices, audiet reſponſum negativum: *Mi Domine, adhuc juvenis, vel puer fui, non ſcivi, non putavi eſſe peccatum, non intellexi, &c. modò primùm in Concione audivi, vel aliundè edoctus agnovi, & ideò confiteor.* Et jam res ſalva eſt: modò quieſcat Confeſſarius. Nulla hęc confeſſio invalida, & repetenda erit: niſi tantùm ab illo tempore, poſtquàm reſcivit, vel putavit etiam erroneè fuiſſe peccatum, & nihilominùs illud confiteri ſcienter, & culpabiliter omiſiſſet; ut mox iterum dicam.

Quòd ſi verò Pęnitens fatetur, ſe jam tunc ſciviſſe, vel putaſſe eſſe peccatum, aut poſt factum, jam dudum agnoviſſe ex Concione, Catechiſmo, &c. eſſe peccatum, & tamen ex verecundia, vel timore aliquo reticuiſſe: jam interrogandus erit; an ergo hactenùs ex illo tempore ſemper, & ſingulis confeſſionibus, benè memor peccati illius, ſcienter, & ſtudio omiſerit? an non aliquando bona fide, animo, & voluntate omnia ſua peccata confitendi, dummodò occurrerent, adeòque, & illud peccatum, ſi occurreret, certò confeſſurus, confeſſus fuerit: & à quanto tempore. Si ſemper bona fide, eoque animo confeſſus ſolùm ex oblivione inculpabiliter omiſiſſet, vel tacuiſſet, res iterùm ſalva erit, ut ſuprà, & ex dictis patet. Si verò ea aliquanto tempore ſic bona fide confeſſus ſit, v. gr. peccatum pro mortali habitum ante triginta annos commiſſum, primis quidem ſex annis ex damnata verecundia ſacrilegè omiſit, & reticuit, at reliquo tempore deinceps hujus culpæ immemor, ſemper bona fide, & voluntate omnia ſua peccata, adeòque & illud, ſi occurriſſet, confitendi, ſemperque de omnibus ſuis peccatis rectè doluit,) & tunc ab illo tempore primæ confeſſionis ſic bona fide factæ, non erit obligandus, ad repetendas confeſſiones reliquas à 24. annis hucuſque factas, ſed ſolùm ad illas præcedentes per primos ſex annos mala fide, invalidè, & ſacrilegè factas: nam reliquæ omnes frequentes confeſſiones ſic bona fide factæ, validæ, & fructuoſæ fuerunt, ſicut ſi ſemper aliquod peccatum inculpabiliter omiſiſſet. Quod valdè nota, Confeſſari, & inſuper nota notantiſſimè.

506

II. *Quoad ipſam peccati omiſſionem, ſeu reticentiam.*

507 QUando fatetur rotundè tuus pœnitens, ſe aliquod peccatum pro mortali habitum, cognitum, vel putatum, in prioribus confeſſionibus ſemper ſcienter omiſiſſe, vel reticuiſſe: nondùm ſtatim judicet confeſſiones illas omnes invalidas, ac repetendas eſſe, ſed nova cautela, hac induſtria utens.

508 I. Sciſcitetur, an ſciverit, vel putaverit, ſe mortaliter peccare, ſeu grave peccatum committi, ſubticendo peccatum aliquod in confeſſione, & ideò confeſſiones fieri invalidas, ac ſacrilegas? ſimiliter & Communiones eo ſtatu acceptas, novo duplici graviſſimo peccato mortali ſacrilegii? Et ſi quidem ita fateatur, omninò urgenda erit repetitio Confeſſionum, modo exponendo §. *ſequenti*. Quod ſi verò neget, & quoties negarunt mihi! & ſine dubio negabunt quandoque etiam tibi) aut dicant: *avertat Deus! ſi ſciviſſem tam grave peccatum eſſe illud ſilentium, certè non reticuiſſem, &c.* Tu fidem adhibeto, nec compellas repetere confeſſiones criminum jam detectorum, ſed tantùm eorum, quæ omiſit: nam ſuppoſito vero dolore univerſali omnium peccatorum priùs habito, confeſſiones fuerunt validæ, imò etiam fructuoſæ, etſi fortè venialiter vitioſæ. Atque ita tutò conquieſcere poteris cum hominibus ſimplicibus, & rudioribus. At ſi prudentiores, magiſque capaces ſint, ad majorem ſecuritatem.

509 II. Quære, an non ſaltem dubitaverit, peccetne graviter tale peccatum reticendo? Neganti rurſus fidem habe, ut ſuprà. At ſi fateatur, ſe verè ita dubitaſſe, aut timuiſſe, ne fortè grave peccatum ſit, ita peccatum aliquod reticere; rurſùm interroga: an non putaverit delinqui mortaliter cum tali dubio, vel timore petendo abſolutionem, & poſteà inſuper Communionem? ſi iterùm neget, tu iterùm crede: reverà enim plurimi ignorant eſſe grave peccatum operari cum conſcientia ita dubia; nec repetitionem pete ob rationem modò ſuprà datam: poteris tamen adhibere cautelam mox ponendam *n. ſequenti*. Sin vero fateatur, ſe ita putaſſe, vel ſciviſſe, de neceſſaria repetitione dubitare ampliùs non poteris, ut ſupra *N. I.*

510 III. At, quid ſi adverras, aut pęnitens ipſe fateatur, ſciviſſe, vel putaſſe peccatum in confeſſione reticere eſſe malum in genere, ſeu peccatum in confuſo, nihil cogitando dubitando, vel ſuſpicando de malo gravi, ſeu peccato gravi, & mortali prout reverà ſæpiſſimè ſua peccata apprehendunt homines ſimplices, plebei, ruſtici, pueri &c. mi Confeſſari, ſe-

Digitized by Google

ri, ſequere tutò probabiliſſimam ſententiam plurimorum Doctorum *in materia de Conſcientia*, & *in meo Tract. 1. Decal. c. 1. num. 17.* & judica tunc ſolùm peccaſſe venialiter: ideoque neque petas repetitionem, quia adhuc habet locum ratio *N. l.* data: cùm peccatum veniale non impediat nec valorem, nec fructum Sacramenti. Ad majorem tamen ſecuritatem in hoc, & præcedenti caſu ita interrogare poteris. Quando poſt talem caſum tacito peccato accedebas ad Communionem, nonne conſcientia te arguebat, horrebat, vel dictabat tibi, te à Deo punitum iri, quod velis ſumere Corpus Chriſti inquinatus tali peccato non confeſſo? Promptè reſpondenti nihil tale veniſſe ſibi in mentem, alioquin certè communicare noluiſſe, dicas: *ergo ſpera, clementiſſimum Deum non reputaturum tibi in gravem culpam: attamen pro majori ſecuritate, dic mihi, ſi placet, quoties in vita per annum, menſem &c. ita reticuiſti cum remorſu conſcientiæ?* De aliis peccatis repetendis tacere potes, ob eandem rationem. Quòd ſi verò talis pœnitens ingenuè fatetur, ſe communicare ante, & poſt Communionem valdè fuiſſe anxium, ac perturbatum, ob tale peccatum priùs non confeſſum, tunc omninò procedendum erit ad repetitionem priorum confeſſionum, perinde ac cum alio manifeſtè reo.

511 IV. Tandem, quid ſi, Confeſſari, advertas penitentem laborare ignorantia invincibili hujus juris, & obligationis: Reverà plurimos reperire eſt, & ipſe reperi, qui licèt probè ſciant, peccari graviter reticendo in confeſſione aliquod peccatum mortale: illudque neceſſariò adhuc confitendum eſſe; tamen ignorant, etiam invincibiliter, eſſe quoque repetenda omnia alia peccata mortalia, quæ jam in confeſſionibus illis invalidis, ac ſacrilegis anteà integrè manifeſtarant, (cum amaro riſu hæc ſcribens, reminiſcor, quoties mihi faſtidioſè altercandum fuerit cum ruſticis, vetulis, aliis; me urgente, neceſſariam omninò repetitionem: illis continuò obganniendibus: *Mi Domine; nihil aliud ſcienter, vel ſtudio omiſi, nihil reticui: omnia alia peccata mihi cognita diligenter confeſſus ſum: imò, imò, valdè diligenter, mi Domine &c.*) Nunquid talis ignorans, diſſimulata veritate, in ſua ignorantia invincibili relinqui; & modò aliàs ritè confeſſus ſua peccata ab ultima confeſſione, unà cum illis, quæ ſacrilegè reticuerat, & vero dolore de omnibus peccatis ſuis, tanquàm rectè diſpoſitus abſolvi poterit, perinde ac ſi aliorum inculpabiliter oblitus eſſet? *Reſp.* validè quidem te abſoluturum, dubitari non debet. Licitè autem certè non abſolves, niſi in raro caſu, quando adeſt vera cauſa excuſans ab integritate materiali confeſſionis, utpotè impotentia aliqua moralis, conſiderata circumſtantiis perſonæ, temporis &c. & ſingulariter quando manifeſtatio illius obligationis pœnitenti aliàs ſcrupuloſo, anxio, incapaci, &c. majus malum, vel incommodum eſſet allatura (v. g. extremæ anxietatis, perplexitatis, deſperationis &c.) quàm ſit malum mutilæ, ac bonum integræ confeſſionis, prout ex communi DD. dixi *Tract. 1. Decal. c. 1. a n. 28* & fortè in gratiam Tyronum reſcribam infrà, *cum de officio Confeſſarii*.

§. IV. *Praxis Confeſſarii ad dirigendam, & facilitandam repetitionem Confeſſionum.*

512 QUando tandem Confeſſarius, perpenſis omnibus, deprehendit, confeſſiones præteritas fuiſſe invalidas, utpotè quando pœnitens fatetur, ſe peccatum aliquod mortale, pro mortali agnitum, ſemper ſcienter, ex verecundia, v. g. cum conſcientia novi gravis peccati, in omnibus, vel aliquot confeſſionibus reticuiſſe, eidemque eſt de quocunque alio defectu ſubſtantiali mortaliter culpabili ex parte pœnitentis *ſuprà §. 2. n. 4.* in prioribus confeſſionibus commiſſo, & in poſterioribus hactenùs culpabiliter non detecto; nec ſuppleto, vel emendato) jam omninò urgenda erit repetitio omnium illarum confeſſionum invalidarum hac ferè methodo, & induſtria.

513 I. Confeſſarius interroget, à quot annis à prima confeſſione tale peccatum reticuerit? quoties ab illo tempore intereà hactenùs confeſſus fuerit, & communicarit? duplici ſemper ſacrilegio benè inculcando: ſimulque oſtendat, omnes illas confeſſiones fuiſſe invalidas & nullas, nullum peccatum fuiſſe remiſſum: omnia peccata mortalia de novo eſſe confitenda, etiamſi jam anteà integrè, attamen in confeſſionibus illis invalidis, cum ſacrilego illo ſilentio alicujus peccati manifeſtata: quod multi ignorant, vel non apprehendunt, & jam ſuprà innui. At qua tandem ratione talis pœnitens à tam multis, aliquando 50. & ampliùs annis, non ritè confeſſus, præſertim pluribus ſpeciebus, innumeriſque numeris graviſſimorum ſcelerum onuſtus; & inſuper, ut plerumque accidit, abſque ullo prævio examine præteritorum annorum confeſſionale irrumpens, peccata ſua in ſpecie, & numero explicabit? Certè non niſi paucas ſpecies, & vix niſi temerè omninò, nullum numerum dicet, ſi tamen aliquid dicat. Et ideò

514 II. Per ſe loquendo, omninò neceſſarium eſſet, tales abſque abſolutione remittere ad ſe examinandos, & præparandos pro confeſſione generali tot annorum, poſteà meliùs inſtituenda reverſuros. Per accidens autem, vix unquàm ſunt dimittendi, quia, proh dolor! nimis frequens experientia docuit tales non ſolere reverti, &c. Quare niſi ex certis indiciis omninò credas, talem filium prodigum reverſurum ad te, vel alium Confeſſarium pro integra confeſſione facienda, aut certè præſumas, eum probè agnoſcere? quòd reverà teneatur intereà à Sacramento ſuſcipiendo abſtinere &c. aut tandem niſi in raro caſu; ſi nimirùm anguſtiæ temporis, aut concurſus hominum aliàs impediendorum non patiatur tantam moram; ex altera autem parte adſit neceſſitas aliqua communicandi, ut tempore Paſchali, in magno feſto, quo Communio ſolita intermitti non poſſit ſine ſcandalo, aut plenariæ indulgentiæ lucrandæ, &c. auditis peccatis à proxima confeſſione commiſſis, cum aliqua notitia ſtatus præteriti, ac de omnibus peccatis verè dolentem, tanquam jam formaliter integrè confeſſum, ſatis diſpoſitum interim abſolvendum cenſeas; alio opportuno tempore pleniùs confeſſurum, & denuò abſolvendum, prout eſt communis etiam Doctorum praxis. Ubi tamen longè major cautela, & reditus certitudo requiritur, (ne ſemel elapſus, revertatur nunquàm:) Niſi inquam de reditu moraliter certus ſis; ne dimittas elabi prædam; conare lucrari Deo animam aliàs fortè perituram, atque ordinario bonorum Confeſſariorum more.

515 III. Ante omnia, omni conatu, & induſtria labora, ut pœnitentem excites ad ſerium, & efficacem dolorem, ac deteſtationem omnium ſuorum peccatorum, præſertim tot ſacrilegarum Confeſſionum, & Communionum, propoſitis motivis ipſius ſtatui maximè accommodis, juxta dicta *ſuo loco cap. 2.* Deinde ſuaviter excitata fiducia in divina miſericordia, & tuo adminiculo, ſuaviter jube, & permitte eum dicere, quæ, & quoquo modo in mentem veniunt, ſic enim ſtatum pœnitentis præteritum rectiùs diſces. Tandem obticeſcentem adjuva ſummario examine per præcepta Decalogi, inquirendo, vel veriùs divinando ſpecies peccatorum, quas ſtatui ipſius congruere putas, perpenſis diligenter circumſtantiis conditionis, negotiorum, occaſionum &c. numerum ſimiliter divinando elice, proponendo primo numerum benè magnum, deinde valde parvum, & tandem medium; Ut, ſi fateatur pœnitens ſe ſæpiùs per annum Sacrum omiſiſſe. Quære, an non propè trigeſies? Reſpondebit *non toties*. Ergo octies, vel decies: *ſæpiùs mi, Domine*. Ergo decies ſexies, vel ad ſummum vigeſies? plerumque audies, *ita circiter, mi Domine;* & ſic quoad opus eſſe putabis, ſemper magis ſollicitus de vero pœnitentis dolore, ac propoſito (quo poſito, omnia ſalva ſunt,) quàm de integritate confeſſionis exactà procuranda.

516 IV. Quamvis autem moraliter certus ſit, plura vel dictum, vel omiſſum iri, quàm oporteat, attamen præ oculis ſemper habenda eſt Regula tradita à Leſſio. Auctario V. Confeſſarius, Caſu 7. *Hæc eſt Regula, qua Confeſſarius uti debet circa pœnitentem &c. ut ſpectata conditione pœnitentis, faciat id, quod judicat ei fore magis ſalutare.* Atque experimur plerumque ſemper, quando pœnitentes ſunt in bona fide, ac voluntate, eis magis ſalutare eſſe, ut ſic examinentur, velut *è ſtapede*, donenturque abſolutionis beneficio, quàm ſi dimittantur ad ſe penitùs examinandos. Tunde, mi Confeſſari, tunde ferrum dum candet.

5. Tandem etiam monendi ſunt, ut ſi quæ peccata mortalia, quæ in hac confeſſione fugerunt eorum memoriam, poſteà recurrant memoriæ, ea diligenter adhuc confiteantur, eſto ea jam anteà fuerint confeſſi in decurſu illarum priorum confeſſionum ſacrilegarum. Et inſuper per ſe loquendo etiam neceſſarium eſſet eos monere, ut reflexionem aliquam inſtituant adhuc, ſaltem poſt Communionem, ſi brevi obeunda ſit; aut etiam ante illam, ſi non tam citò ſumenda: nam iſta diſcuſſio conſcientiæ, quæ fit tam citò in confeſſionali, eſt longè imperfectior, quàm exigant phraſes Tridentini, & Theologorum. Verùm hæc monitio fruſtranea erit apud rudes, & plebejos; noxia quoque per accidens valdè anxiis meticuloſis, verecundis: ergo adhibenda ſolis animis ſerenioribus, & prudentioribus, qui faciliùs patebunt, ſi doceantur ita poſteà confiteri; Feci nuper confeſſionem generalem, in qua oblitus ſum dicere, me decies circiter fuiſſe ebrium &c. Hæc tam particulariter dicere libuit, quia in frequentiſſima praxi hæc ſecuriùs diſcis legendo, quàm errando.

SECTIO IV.

De neceſſitate, & obligatione Confeſſionis.

NEceſſitate præcepti divini, quemlibet obligari confiteri omnia ſua peccata mortalia in ſpecie, & numero, jam aſſertum, & latè explicatum habes *ſuprà ſect. 1. qu. 2. & ſeqq.* Duo hic ſuperſunt explicanda. 1. Quando obliget illud ipſum præceptum divinum confeſſionis? 2. Quando & qualiter obliget præceptum Eccleſiaſticum confeſſionis annuæ?

QUÆSTIO I.

Quando obligat præceptum divinum Confeſſionis?

SUMMARIUM.

518 *Præceptum confeſſionis* divinum *obligat omnem fidelem in mortali.*
519 *Per ſe in articulo mortis.*
520 *Idque tantùm in hoc per ſe.*
521 *Per accidens autem etiam aliàs in duplici ferè caſu.*

ASSERTIO.

517 O*Bligat per ſe in articulo mortis tantùm: per accidens autem ſæpiùs, & duplici potiſſimùm caſu: quando Euchariſtia ſumenda: Et quando nonniſi eo medio certum peccatum mortale evitandum eſt.* Communiſſima. Explico breviter.

518 I. OBLIGAT hoc præceptum omnem fidelem peccato mortali obnoxium, adeoque etiam pueros doli capaces, ut benè probat Lugo *diſp.* 15. *de pœnit. ſect.* 7. de quibus mox infrà plura. Quòd ſi ergo tota vita nullum peccatum mortale admittas, liber eris ab obligatione præcepti hujus. Nec proinde graviter delinquere cenſendus eſſet, qui ab aliquot menſibus nullius peccati mortalis admiſſi ſibi conſcius, etiam in articulo mortis nollet confiteri, nec (Judice Gob. *Alph. Confit. Caſu* 1. *num.* 253.) ei negari poſſet, ſeu Viaticum, ſeu extrema Unctio. Attamen certè in praxi omninò à Confeſſario eſſet urgendus talis, ut aliquod ſaltem peccatum veniale confiteatur tum ad indirectam remiſſionem fortè latentis alicujus peccati mortalis, tum ob gratiam Sacramentalem, tum ad ſatisfaciendum conſuetudini univerſali fidelium, tum ad evitanda ſcandala, domeſticorum, timorem, triſtitiam &c.

519 II. Obligat *per ſe in articulo mortis*, ac quolibet ejus morali periculo: in quali verſantur 1. Ægroti, cùm adſunt ſigna mortis naturalia. 2. Tempore peſtis graſſantis, in ingreſſu prælii, ſeu conflictus, aut periculoſæ navigationis. 3. Mulier tenera primùm paritura, vel jam experta habere partus difficiles, ſeu periculoſos. 4. Morti adjudicatus &c. Ita omnes. Ratio eſt: quia niſi tunc ſaltem homo peccati mortali obnoxius confiteatur, nunquam implebitur hoc præceptum, aut certè homo exponet ſe periculo certo, vel probabilem nunquam implendi hoc præceptum, ſeu nunquam confitendi, cùm tamen confeſſio Sacramentalis noſtrorum lapſuum remedium à Chriſto inſtitutum, atque præceptum ſit. Quapropter *cap. cùm infirmitas. De Pœni. & Remiſſ.* Medicis præcipitur: ut, cùm eos ad infirmos vocari contigerit, ipſos ante omnia moneant, atque inducant, ut Medicos advocent animarum.

520 III. Obligat per ſe in articulo mortis *tantùm*. Communis DD. cum *citatis*. Quia aliud certum tempus hujus obligationis per ſe, nullo certo fundamento aſſignari poteſt: idque verum eſt, etiamſi quis certus ſit differendo confeſſionem uſque ad articulum mortis (vel modò uſque ad tempus Paſchale) te eſſe obliturum multa crimina mortalia, non tamen ideò obligaris jure divino confiteri citiùs, ut contra *Navarrum*, *Nugnum*, & alios apud ipſos, rectè docent *Sotus*, *Henriquez*, & aliis citatis Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 153. Lugo *cit. diſp.* 15. *ſect.* 4. Et Laym. *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 5. *num.* 5. ſic expreſsè ſcribens; *Quare probabile eſt, ſi Eccleſia nullum tempus determinaſſet pro confeſſione facienda, lapſum in peccatum mortale, ſi probabiliter crederet, ſe contritum eſſe, ex præcepti hujus neceſſitate non fuiſſe obligandum ad ſacram confeſſionem extra dictum periculum, ut etiam docent Suarez, Coninch. ll. cc.* Sic Layman.

521 IV. *Per accidens autem in duplici ferè tantùm caſu* obligat præceptum divinum confeſſionis. Unus eſt: quando Sacra Euchariſtia ſuſcipienda, de quo ex profeſſo dictum eſt alibi. Secundus eſt: ſi credas te certum peccatum mortale, in quod ſæpiùs lapſus fuiſti, evitare aliter non poſſe, quàm per confeſſionem te muniendo contra illud, uti ſunt maximè aſſueti peccato libidinis, & ſingulariter mollitiei, ut alibi indicatum eſt: item ſi ad adhibenda remedia peccati, aut amovendas peccatorum occaſiones, prudentis viri conſilio opus eſt, quod extra confeſſionem petere nolis, aut non poſſis, ait Layman *cit. nu.* 6. Sic omnes. Et ratio eſt ſæpiùs inculcata: Quia, qui tenetur ad finem, tenetur etiam ad media applicanda neceſſaria illi fini, at jure divino tenemur evitare omne peccatum: ergo, &c. Vide dicta in ſimili, *cap.* 2. *de obligatione Pœnitentiæ, ac contritionis*. Quanquàm Lugo *cit.* & Dicaſtillus expreſsè negent dari caſum, quo non poſſit quis hoc, vel illud peccatum evitare, ſine remedio confeſſionis. Sed quoad hoc ſtandum erit judicio expertorum.

QUÆSTIO II.

Quando, & qualiter obligat præceptum confeſſionis Eccleſiaſticum?

SUMMARIUM.

523 & 524 *Præcepto confeſſionis Eccleſiaſtico obligantur omnes fideles, etiam hæretici,*
525 *Poſt annos diſcretionis,*
526 (*Praxis circa pueros, vel puellas,*)
527 & 528 *Omnia ſua mortalia confiteri,*
529 Fideliter, *confeſſione ſcilicet valida.*
530 *Proprio Sacerdoti. Quis* proprius *cenſeatur?*
531 *Parochi non poſſunt prohibere ſuis etiam tempore Paſchali, quin validè confiteantur Mendicantibus.*
532 *Imò ob juſtam cauſam licentiam dare debent.*
533 & 534 *Tempus annuæ confeſſionis præcepti eſt totus annus;*
535 *Unde tempore paſchali ſolùm obligat per accidens ratione Communionis.*
536 *Qualiter, & quibus caſibus peccetur contra præceptum confeſſionis annuæ?*

H*Oc latum in Concilio Later. ſub Innoc. II. relatum 522
in jure, *c. Omnis utriuſque de pœnit. & remiſſ.* & confirmatur à Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 5. ſic ſonat. *Omnis utriuſque ſexus fidelis, poſtquam ad annos diſcretionis pervenerit, omnia ſua peccata, ſaltem ſemel in anno fideliter confiteatur Sacerdoti proprio: & injunctam ſibi Pœnitentiam propriis viribus ſtudeat adimplere, ſuſcipiens reverenter ad minus in Paſcha Euchariſtiæ Sacramentum.* Quo præcepto in terminis ſignificatur *quis? quando? quid? quomodo? cui?* confiteri teneatur. Explico ſigillatim.

§. I. *QUIS?*

Omnis utriuſque ſexus fidelis &c.

I. O*Mnis fidelis*. Omnis nimirùm homo baptizatus: adeo- 523
que etiam hæreticus, ex communi, & mihi omninò vera Sententia DD. ut meritò dicat Lugo *hic diſp.* 15. *ſect.* 7. abſurdiſſimum eſſe dicere, hæreticos non obligari legibus, & præceptis Eccleſiæ communibus. Quis enim illos exemit? certè non Deus ipſe: multò minùs Eccleſia, quæ tanquam veros ſibi per Baptiſmum ſubditos etiam per excommunicationis pœnam ad obedientiam compellere nititur. Unum tamen, & alterum hic pro praxi obſerva. Unum: Legibus Eccleſiaſticis de audiendo Sacro, confeſſione, & Communione Paſchali; (quæ ipſis per excommunicationem interdicuntur) hæretici obligantur mediatè tantùm, quatenus ſcilicet primò obligantur reconciliari Eccleſiæ, & abſolutionem ab anathemate impetrare, ſicque reconciliati ejus leges obſervare. Alterum eſt: tranſgreſſiones, ſeu peccata hæreticorum contra leges Eccleſiæ eatenùs coaleſcere in unum peccatum cum ipſa hæreſi formali, quatenus converſi in confeſſione ſolùm obligantur exprimere tempus, quo in hæreſi formali perſeverarunt, v. gr. dicendo: Tot annos vixi in ſecta lutherana, probè ſciens, aut valde dubius, facilè potens ſcire falſitatem meæ ſectæ, & veritatem Catholicam, quam inquirere ex odio, & contemptu Eccleſiæ, vel Papæ ſponte intermiſi (his enim terminis continetur tota ratio hæreſis formalis, ut ſuo loco dicetur.) Hoc enim rectè explicato, ſimul comprehenduntur, & per ſe intelliguntur à Confeſſario peccata tranſgreſſionum contra leges, & præcepta Eccleſiæ; Certè ineptè quæreret ex tali: an, & quoties Miſſam neglexerit, jejunium Eccleſiaſticum violaverit, an tempore Paſchali confeſſus? De cætero ergo ſolùm de peccatis contra legem naturalem, & divinum, Decalogum maximè examinandus erit.

II. *Omnis utriuſque ſexus*. Nimirùm adultus, rationis 524
compos, ac phyſicè, & moraliter potens. Excuſat enim ſine dubio omnis impotentia phyſica, & moralis vera confitendi. Utporè quibus deeſt copia Confeſſarii, qui non poſſunt confiteri ſine gravi incommodo vitæ, famæ, vel fortunarum, ut degentes, vel ſervientes inter hæreticos &c. quibus adde, quod de mutis ad tempus, tempore Paſchali excuſatis à confeſſione per ſcripturam, vel nutus facienda ex Layman dixi *qu.* 3. *num.* 3. Qualiter autem impotentes ſuo tempore confiteri, teneantur prævenire, vel poſteà ſupplere, commodiùs dicam *infrà* §. 4.

III. *Poſtquam ad annos diſcretionis pervenerint*. Adeoque 525
hoc præcepto obligantur etiam impuberes pueri, ac puellæ, ſi in peccatum mortale lapſi ſint, hoc enim ipſo oſtenditur, eos rationis, & diſcretionis uſum aſſecutos eſſe: (uti contra Emman. Sà docent Communiſſima DD.) conſtat autem, citiùs attingi poſſe annos diſcretionis, & mortaliter peccare poſſe etiam ætatis anno decimo, imò nono, octavo, &

adhuc

Digitized by Google

adhuc citiùs. Et quidem anno ſeptimo completo ſolet eſſe præſumptio pro diſcretionis, & rationis uſu perfecto in jure *cap. littera de deſponſat. impuberum*. Verùm rectè monet Laym. *cit. c.* 5. *n.* 7. utrùm tales abſolutionis capaces ſint, judicare debet Confeſſarius non ex ſola ætate; ſed multò magis ex ingenii, & educationis qualitate; quia multi poſt eam ætatem, alii verò ante rationis diſcretionem conſequuntur, ut non tantùm venialiter, ſed etiam mortaliter peccent: cujus rei exemplum habemus apud S. Gregorium *lib.*4. *Dialog. c.*19. De puero quinquenni in blaſphemiis moriente, & damnato. Sic Layman. Addit Gob. *hic caſu* 11. *n.* 298. Germanos ſeriùs obligari hoc præcepto, quàm Italos, vel Hiſpanos, Ruſticos, ac plebejos rudiùs educatos. S. Antoninus, Sotus, & alii, ipſaque conſuetudo obligat ſolùm circa annum ætatis duodecimum; honeſtiùs, aut inter nobiles educatos citiùs: nullum tamen, quantùm ſcio, ante ſexennium, eſto jam tunc ſit capax doli, &, ſi confiteatur, abſolvi poſſit. Quare apud nos non eſt recepta doctrina Dianæ, & aliorum apud ipſum *p.*10. *tr.*12. *reſ.*86. obligantis ſtatim, ut ſunt compotes rationis. Certè ſi puer, vel puella, ante, in, vel poſt ſeptennium, circa nonum annum v.g. appareat, rationis uſum obtinuiſſe, & mortaliter deliquiſſe: nunquid obligabis ſtatim ad confeſſionem, & non permittes cum aliis expectare tempus Paſchale?

526 IV. *Peccata confiteantur*. Quando ergo talis puer, vel puella, ſaltem craſſo modo videtur cognoſcere, Deum per hoc, vel illud peccatum offendi, oſtendatque dolorem, ac propoſitum, præcipuaque fidei myſteria craſſo ſaltem aliquo modo intelligat: poteſt, & debet abſolvi, præſertim in tempore Paſchali, ut omnes monent. Et pro praxi Confeſſariorum, placet exſcribere judicium Layman communiter recepti
„ *eodem n.* 7. ſic pergentis: Poſtquam Confeſſarius, conſi-
„ deratis circumſtantiis, judicavit, puerum verè, & deli-
„ beratè commiſiſſe peccatum quod confitetur, examinare
„ inſuper debet, utrùm de eo doleat ex motivo non merè hu-
„ mano, quia v. g. à Patre vapulabit, ſed ſupernaturali per
„ fidem cognito, puta, quia Deo contrarium eſt, Pœnam æ-
„ ternam, vel purgatorii meretur, & idcircò à reatu virtute
„ Sacramenti abſolvi deſideret. Sunt enim aliqui adeo natu-
„ ra vagi, malèque educati, ut licèt ſatis diſpoſiti fuerint ad
„ peccandum, non tamen diſpoſiti ſint, neque à Confeſſa-
„ rio tam brevi tempore diſponi poſſint ad Pœnitentiam. Qua-
„ re in hoc caſu orationem, quaſi Pœnitentiæ loco, puero
„ imponat, & crucis benedictione ſuper caput ejus formata
„ dimittat. Expedit enim pueros, quamvis nondùm abſolu-
„ tionis capaces ſint, audire, ut paulatim inſtruantur, &
„ confeſſioni aſſueſcant. Quòd ſi autem omnibus conſidera-
„ tis, de pueri capacitate dubium maneat, tunc abſolvi po-
„ teſt ſub conditione ſaltem mente retenta: imò in mortis
„ articulo abſolvi debet: nam tali præſertim caſu neceſſitatis
„ in dubio inclinandum eſt in favorem animæ. Denique id
„ moneo, ſi materia confeſſionis, quam puer affert, mor-
„ talis videatur, ſed ob ejus incapacitatem non abſolvatur,
„ de hoc ipſo monendum eſſe puerum, ut ſciat, ſe non abſo-
„ lutum eſſe, ut majorem diſpoſitionem ac præparationem
„ afferat ad iteratam confeſſionem. Sic *Laym.* optimè, &
„ latè Gob. *Alphab. Confeſſar. caſu* 10. & *Alph. Communic.*
„ *caſu* 6. *per totum*.

§. II. Quæ? Quomodo?

Omnia peccata ſua fideliter confiteatur.

527 I. OMnia *mortalia tantum* hoc præcepto obligamur confiteri. Non enim poſſunt intelligi *omnia venialia*, quod multis eſſet impoſſibile, certè longè difficillimum. Unde eum, qui tantùm venialium, & nullius mortalis peccati conſcius ſibi eſt, etiam tempore Paſchali per ſe non obligari ad confeſſionem, jam ex communi diximus *q.*2. *§.*2. *a n.*371. Advertit tamen Caſtro Palaus apud Gob. *cit. num.* 284. illum præbiturum non leve fundamentum ſiniſtræ ſuſpicionis, qui ſub prætextu carentiæ peccati mortalis omitteret penitùs confeſſionem. Conſentit Eſcobar tales obligans adhuc confiteri ratione ſcandali, quod ſemper ferè timendum eſſet.

528 II. Inſuper non impletur hoc præceptum confitendo ſolùm venialia propriè loquendo, cùm faciant id, quod præceptum non eſt; quemadmodùm & pueri laudabiliſſimè jejunantes die jejunii, non dicuntur propriè implere legem jejunii, cùm ea non obligentur: inde tamen non rectè inferes, eos agere contra legem. Et hinc, qui tempore Paſchali, vel per totum annum confeſſus eſt ſolùm venialia, quippe nullius unquam peccati mortalis conſcius, ſi poſteà etiam ultimo die anni mortaliter delinquat, obligatur adhuc confiteri, quia præcepto annuæ confeſſionis nondum ſatisfactum eſt, & adhuc ſatisfieri poteſt: ſecus, ſi vel ſemel in decurſu illius anni fuiſſes confeſſus aliquod peccatum mortale. Ita cum aliis Lugo *diſp.* 15. *ſect.* 7.

529 III. Omnia peccata *confiteantur*. At an neceſſariò ſic, ut etiam abſolvantur, nimirùm confeſſione valida. Certè fuit ante hac probabilis viſa Sententia graviſſimorum DD. *Paludani*, *Victoriæ*, *Gabrielis* noſtri cum magno moralium Magiſtro Sylveſtro, *v. confeſſio.* 4. *n.* 3. Præcepto huic Eccleſiæ ſatisfieri per ſolam confeſſionem integram peccatorum, tametſi abſolutio non conferatur, ſive ob defectum, vel malitiam abſolventis, ſive ob defectum contritionis in Pœnitente. ideoque etiam per confeſſionem culpabiliter invalidam, modò integram: ex eo fundamento, quòd Eccleſia ſolùm externum actum confeſſionis præcipere poſſit, de occulto autem defectu non judicet. Verùm huic ſententiæ omnem probabilitatem abſtraxit Decretum Alexandri VII. inter propoſitiones damnatas Anno 1669. & hanc numerans. *Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ*. Neque mihi unquam placere potuit.

IV. *Fideliter* confiteantur. Confeſſione nimirùm valida, & apta ad abſolutionem reipſa percipiendam, & nullo modo ſufficit confeſſio culpabiliter invalida, aut ſine abſolutione, prout etiam ante illud Decretum docuerunt ſemper communiùs DD. *Sotus uterque*, *Medina*, *Navarrus*, *Suarez*, aliiſque citatis Laym. *cit. c.*5. *n.*11. Lugo *cit.* & alii *paſſim*. Ratio eſt: quia Eccleſia præcipere poteſt, & reipſa præcipit, aut certè principaliter hoc præcepto intendit, ut Sacramentum Pœnitentiæ quotannis ſuſcipiatur ab iis, qui peccati mortalis conſcii ſunt: ſed Sacramentum non conſiſtit ſine abſolutione, nec abſolutio ſine confeſſione valida: ergo requiritur & confeſſio valida, & abſolutio Sacramentalis. Falſum autem eſt fundamentum oppoſitæ ſententiæ, Eccleſiam non poſſe præcipere ſaltem indirectè actum internum, ſi is pertineat ad ſubſtantiam actus externi, qui præcipitur, & communi doctrina in materia de legibus.

§. III. Cui?

Proprio Sacerdoti.

I. PRoprius Sacerdos, cui facienda confeſſio annua in rigo- 530
re terminorum, & directè quidem intelligitur Parochus Pœnitentis, at non excluſiva, ſed cum neceſſaria incluſione ejuſdem Parochi Superiorum, ac ejuſdem, ac Superiorum ejus delegatorum, ut bene notavit Suar. *hic diſp.*16. *ſect.*1. Eſſet enim abſurdiſſimum, dicere, Epiſcopum, qui eſt Parochus Parochorum, non habere jus excipiendi confeſſiones ſuorum Diœceſanorum tempore Paſchali, idemq; eſt à fortiori de ſummo Pontifice, qui eſt ſupremus Paſtor Paſtorum, reſpectu omnium fidelium, ac ovium Chriſti. Rurſus, quia quivis ordinaria poteſtate præditus poteſt eam delegare alteri, *c. cùm cauſam, de Appellat.* ideò ſatis dicitur confiteri proprio Sacerdoti, qui etiam tempore Paſchali confitetur alicui delegato, ſeu ex licentia, vel permiſſione facta aut ab ipſo Parocho; aut ejus Epiſcopo, aut ipſo maximè ſummo Pontifice. Et hinc

II. Parochi non poſſunt prohibere ſuos Parochianos, ne Mendicantibus confiteantur etiam tempore Paſchali, quin ii adhuc validè, & licitè audiant, & abſolvant; ipſique Parochiani ſemper validè, & ſecluſo contemptu, maximè ſubſiſtente aliqua rationabili cauſa (qualis ferè ſemper adeſt) etiam licitè, Mendicantibus confiteantur. Non tamen licet Parochianis ejuſmodi prohibitiones Parochorum in jure communi fundatas contemnere, ut ex ſe patet. Quare ad cavendum, & excludendum omnem Parochorum contemptum, omninò conſulendum à Confeſſariis eſt hominibus ruſticanis, (fruſtrà conſuleres civibus alicujus urbis, ubi Mendicantes degunt) ut confeſſionem ſuam Paſchalem apud proprium Parochum peragant, aut ab eo licentiam alibi confitendi petant. Ita Azorius *cit.* Barboſa *de Paroch. cap.*19. rationes allegans ex *Lachmayr*, & hinc ulteriùs incidenter.

III. Parochus ſuo Parochiano ob juſtam cauſam volenti 531
confiteri alteri, tenetur licentiam dare ſecundùm communem apud citatos, & Laym. eodem *tract.*6. *cap.*13. *n.*3. Intelligendum tamen, *alteri* in tali Diœceſi approbato, & curato: non tamen neceſſariò Parocho, ut vult Barboſa *cit. n.*27. cùm praxis oſtendat contrarium: Nam etiam Cooperatores Parochorum, de horum conſenſu funguntur hoc officio, uti obſervat Gob. *cit. n.* 297. *fine*. At, controverſia eſt: ſi Parochus ſubdito juſtè petenti (putà, ſi ſine periculo ſalutis proprio Parocho confiteri non poſſit, v. gr. concubina ipſius,) licentiam injuſtè neget, nihilominus ipſo jure facultatem conſequatur confitendi Sacerdoti alteri: poſito ſaltem, quòd neque ab Epiſcopo licentiam petere, vel impetrare poſſit? Affirmant *Richardus*, *Paludanus*, *Adrianus*, *Major*, *Sylveſter*, *Navarrus*, *Toletus*, *Henriq.* & alii apud Laym. *cit.* probabile cenſentem. Negant autem probabiliùs *Alenſis*, *Sotus*, *Medina*, *P. Navarrus*, aliiſque congeſtis Suar. *hic diſp.*17. *ſect.*4. & probabiliorem cenſent, ac latè probant Layman, & Barboſa *ll. cc.* quos videre potes: nam cùm res nos non concernat, ſententias noſſe, & Authores allegare ſat ſit. Certè eo caſu ſecuriſſimè recurret ad Mendicantes privilegiatos.

§. IV. Quando? quoties?

Saltem ſemel in anno.

532 ANnuum hoc confeſſionis ſpatium non eſt abſolutè inchoandum ab ultima confeſſione facta. Lex enim non dicit, confeſſionem non eſſe differendam ultra annum, ſeu ut ſingulis annis fiat ſaltem ſemel. Attendendus eſt ergo computus annuus Eccleſiaſticus, aut ab initio anni ad finem, aut à Paſchate in Paſcha, & ſi hoc teneatur, intereſt noſſe, an tunc per ſe, an verò per accidens, ſcilicet ratione Communionis Paſchalis tantùm obliget præceptum confeſſionis annuæ.

533 I. Tempus annuæ confeſſionis, à prima die Januarii uſque ad finem Decembris, computant permulti DD. quos citant, & ſequuntur Diana *p.3. tr.4. reſ.*81. Lugo *diſp.*15. *ſect.7.n.*117. Qui proinde ſcribit: ſi ſis confeſſus 1. Januarii hujus anni 1676. te licitè differre confeſſionem uſque ad ultimum Decembris ſecuturi anni 1677. ita ut duo integri anni, dempto unico die, licitè tranſeant ſine confeſſione, niſi aliunde occurrat neceſſitas, v.g. ratione Communis, aut periculi mortis. Idque in hoc computo neceſſario concedendum eſt. Nam ultimo die hujus anni adhuc ſatisfacit pro hoc toto anno: & primo die ſequentis Januarii, primò obligatio incipit ſequentis anni ſimiliter non urgens ante finem. Verùm hoc mihi ſemper diſplicuit. Inſuper, quòd ſi hoc toto anno, imò & pluribus annis nunquam confeſſus es; confitearis autem primo die hujus currentis anni, valeat hæc tua unica confeſſio, tam pro hoc anno, quàm pro anno, vel annis præcedentibus. Lug. *cit. n.* 180. quod quidem in ſimili caſu etiam nos infrà concedemus.

534 II. Facilior, & Eccleſiaſticæ conſuetudini conformior eſt annuæ confeſſionis computatio a Paſchate ad alterum Paſcha, ita ut, qui poſt Paſchalem hanc confeſſionem in peccatum mortale lapſus eſt, ejus confeſſionem uſque ad ſequens Paſcha differre poſſit, & non ampliùs citra peccatum grave. Ita communior DD. Suar. *diſp.36.ſect.* 3. Coninch. *diſp.* 5. *dub.* 6. Tanner. *diſp.* 6. *q.* 7. Laym. *c.* 5. *n.* 8. Idque confirmat praxis Eccleſiæ, ſiquidem eo ſolo tempore Paſtores à fidelibus ſuis confeſſionem peccatorum intra annum commiſſorum exigere ſolent. Et *arg. Extrav. Viter. De Tregua & pace.* Dicitur: quòd Parochianus de jure, *c. Omnis utriuſque*) ſaltem in Paſchate teneatur proprio Sacerdoti confiteri. Quia ergo hoc præceptum annuæ confeſſionis omni anni tempore impleri poteſt ab uno uſque ad alterum Paſcha: ſicut, ſi à præcedenti Paſchate intra annum v. gr. circa feſtum omnium Sanctorum, vel Natalis Domini ſemel es confeſſus aliqua mortalia (ſecus ſi venialia tantùm ex dictis §.2.) per ſe non teneris iterum confiteri in ſequenti Paſchate, niſi novis mortalibus obnoxius tunc communicare debeas: ita è contrà, ſi à præcedenti Paſchate per totum hunc annum nunquam es confeſſus aliqua mortalia, & prævideas, te ſequenti tempore Paſchali à peccatorum confeſſione impeditum iri, v. g. navigatione, itinere inter hæreticos, &c. tempore opportuno anticipare teneris: & perinde res ſe habet, ſicut cum eo, qui die Dominico manè Miſſam audire poteſt, poſteà non poterit, is ſtatim audire debet. Ita ex communi Laym. *cit. n* 9. & etiam in ſuo computo Lugo *diſp.*15. Quamvis teſte Gob. *n.*298. id æquè multi negent, ut neutri parti audeat negare veram practicam probabilitatem. Suadet tamen tutiora. Ego verò noſtram ſententiam omninò veram credo, & confirmatur ex mox dicendis.

535 III. Attamen eo ipſo tempore Paſchali præceptum annuæ confeſſionis obligat non per ſe, ſed ſolùm per accidens ratione Communionis Paſchalis, quam confeſſio peccatorũ mortalium neceſſariò præcedere debet. Ita longè communior DD. *Sotus*, *Victoria*, *Valentia*, *Sà*, *Vaſquez*, aliiſque congeſtis, *Coninch. Laym. Tanner. nn. præced. cit.* Ratio eſt: quia Concilium Lateranenſe *in cit. Can. Omnis utriuſque*; aliter ſtatuit de annua confeſſione, aliter de ſacra Communione, videlicet, ut fideles ſua peccata ſaltem *ſemel in anno confiteantur*. Sacram autem Euchariſtiam *ad minus in Paſcha* ſuſcipiant: ex quo patet, non ita pro confeſſione ſicut pro ſacra Communione per ſe determinatum eſſe. Quare ſi tempore Paſchali à Communione legitimè impeditus es, v. g. lecto affixus, non eris ad confeſſionem obligandus, ſi intra illum annum jam ſemel legitimè confeſſus es, ut jam ſuprà innui. Additque Laym. *cit. nu.* 10. Imò etiam ſi aliquis toto anno nunquam confeſſus fuiſſet, & Communionem Paſchalem ex neceſſaria cauſa ad breve tempus, puta uſque ad Pentecoſten differre deberet, probabile eſt, graviter non peccaturum, etiamſi confeſſionem differret, ſi putaret, poſteà eam commodiùs peracturum eſſe. Verùm, ſi talis poſt Pentecoſten mortaliter peccet, obligatus erit eo anno iterùm confiteri, cùm prior confeſſio facta ſit ad ſatisfaciendum obligationi prioris anni, ut notavit Coninch. *dub* 2. *concl.*2. ſic Laym.

¶ Contrarium his, & præceptum confeſſionis tempore Paſchali per ſe obligare cum aliis, docuit Suarez *ſæpè cit. diſp.* 36. *ſect.* 3. ex eo potiſſimùm, quòd ex dicto Canone fideles ſaltem in anno *omnia ſua peccata* confiteri teneantur: annus autem finitur in Paſchate; ergo ſi eo tempore conſcius peccati mortalis non confiteatur (ſive communicaturus, ſive non) tranſgreditur præceptum confitendi omnia peccata intra annum, reſpondet rectè Laym. *ibid.* Quòd Concilium omnia peccata confiteri jubeat, pertinet ad integritatem confeſſionis ſervandam, ita ut quocunque anni tempore aliquis confiteatur; nullum mortale reticeat; non verò eò ſpectat, quaſi omnia peccata, quæ intra quemlibet annum commiſſa ſunt, eodem ipſo anno confiteri neceſſe ſit.

536 IV. Qui autem toto anno, Paſchali tempore (vel aliorum computo ante finem anni, vel Decembris) ſine juſta cauſa excuſante non confeſſus eſt, omnium conſenſu peccat mortaliter, quia tranſgreditur præceptum in re graviſſima. Et inſuper 1. Quò diutiùs differt, eo graviùs peccat, quippe longiùs recedens ab intentione præcepti jubentis confeſſionem fieri quolibet anno ſaltem ſemel. In praxi autem propè perinde eſt, ſive dicas cum *Sylveſtro*, *Valentia*, *Layman*, *Diana &c.* talem perſeverare in eodem peccato mortali omiſſionis, etſi ſemper eò graviori, quò diutiùs ſine juſta cauſa differt, quod mihi magis placet. Sive malis dicere cum Suarez, Vaſq. Bonac. Lugo *cit.* talem peccare toties mortaliter, quoties occaſionem commodam confitendi oblatam negligit. Sed certè Confeſſarii de hoc non inquirunt, contenti ſcire tempus omiſſionis ultra annum. 2. Is, ſeu juſta, ſeu injuſta de cauſa confeſſionem annuam omiſerit, cùm primùm poſteà commodè poterit, confiteri obligatur. Ita (contra *S. Antoninum*, *Sylveſtrum*, & alios ſanè minimè paucos) docet communior, & mihi omninò vera Sententia DD. cum Navar. *c.* 21. *n.* 45. Suarez *diſp.* 36. *ſect.* 4. Coninch. *cit. diſp.* 5. *dub.* 8. Laym. *cit. c.* 5. *dub.* 9. Gob. *Caſu* 11. *n.* 276. & alii. Ratio ſolida eſt: quia tempus paſchale velut terminus implendi præcepti non eſt poſitus ad finiendam obligationem, ſicut accidit in præcepto jejunii, audiendi Miſſam, & ſimilibus obligationibus certis temporibus, vel diebus, & intuitu ipſius temporis, affixis; ſed ſolùm ad implendam, ſeu ulteriùs non differendam obligationem, ſicut fit in debitis tributi, debitis pecuniariis, & ſimilibus obligationibus, in quibus terminus non ſpecialiter intuitu temporis, ſed principaliter ratione rei præſtandæ, & non diutiùs differendæ præfigitur: quæ proinde obligationes elapſo termino minimè extinguuntur, ſed perſeverant, ut nimis notum. Atque ita etiam ſe habere præceptum, & obligationem confeſſionis annuæ, clarum eſt cùm tota intentio Eccleſiæ fuerit præceptum divinum confeſſionis de ſe indeterminatum, determinate ad certum tempus, ut quolibet anno, ſaltem ſemel fiat, nimirùm in Paſchate &c. & ultrà non differatur: ergo elapſo termino illo non extinguitur, ſed manet illa obligatio. 3. Eum tamen, qui quamvis culpabiliter confeſſionem, ultra terminum annuum diſtulit, poſteà una confeſſione ſatisfacere pro utroque anno, & præterito neglecto, & novo inchoato, docent ſanè plurimi, ac ipſe Lugo *ſæpè cit. n.*180. Et verum eſt, *durante eodem ſtatu*. Quia hoc præceptum ſolùm obligat illo anno ſequenti peccati mortalis conſcios, & facta ſemel illo anno confeſſione legitima, non es tibi ampliùs peccati mortalis conſcius; ergo durante eo ſtatu non teneris ampliùs confiteri. At mutato illo ſtatu, ſi deinceps rursùs pecces mortaliter, (quidquid negent multi,) ego cum Coninch. & Laym. *n. præc. ſine allatis*, omninò certum puto, te rursùs eo anno obligari ad confeſſionem, maximè Paſchalem, etiamſi fortè eo tempore communicaturus non eſſes. Ratio ibidem dicta: Quia priori confeſſione ſatisfeciſti obligationi præcedentis anni, & deinceps velut novum annum obligationis cœpiſti; ergo ſi deinceps pecces mortaliter, rursùs confiteri obligaberis. Cæterùm ſi quis tempore Paſchali alioquin ritè confeſſus, unum mortale inculpatè oblitus eſt, (aut fortè etiam ſciens ex juxta cauſa tacuiſti) te non obligari priùs confiteri illud, quàm urgeat aliud tempus annuæ confeſſionis, ex Laym. & aliis jam notavi *ſuprà ſect.*1. *q.*4. *§.*3. & docent etiam Diana *p.*3. *tr.*4. *reſol.* 124. Lugo *diſp.*15. *ſect.*7. *n.*167. Ibidem tamen *n.* 174. rectè excipiens, niſi ſola peccata venialia tunc confeſſus, alicujus peccati mortalis oblitus eſſes; rationem ex dictis noſſe debes. Tandem dicta hoc §. de anticipatione, & ſuppletione confeſſionis annuæ, pariter intelligenda ſunt quoad Communionem Paſchalem: ſicut & pleraque alia hac quæſtione explicata. Excepto ſolo privilegio Mendicantium, quod ſe non extendit ad Communionem Paſchalem, nec ægro præbere licet Mendicantibus, niſi de expreſſo, vel tacito conſenſu Parochi, aut Ordinarii. Et jam utique de confeſſione ſatis.

CAPUT IV.

De Satisfactione Sacramentali.

QUid generatim ſit ſatisfactio, ſeu compenſatio offenſæ, vel injuriæ: quomodo differat à reſtitutione, ſeu compenſa-

Digitized by Google

penſatione damni: qualiter Deo ſatisfacere aliquo modo, non autem reſtituere poſſimus? dixi *cap. 1. ſect. 1. §. 3.* Jam ad rem.

QUÆSTIO I.

Quid eſt Satisfactio ſacramentalis? quis effectus? quæ neceſſitas?

SUMMARIUM.

538 *Satisfactio Sacramentalis quid?*
539 *Ejus effectus eſt remiſſio pœnæ temporalis,*
540 *Quem ut ſortiatur, fieri debet in ſtatu gratiæ.*
541 & 542 *Implens eam in mortali venialiter peccat.*
543 *Imponenda eſt à Confeſſario neceſſariò neceſſitate præcepti tantùm.*
544 *Et quidem ſub gravi culpa per ſe loquendo.*
545 *Caſus, quibus Confeſſarius excuſatur, ut nullam, vel leviſſimam pœnitentiam injungat.*
546 & 547 *Specialia quoad infirmos, & moribundos.*
548 *Qualiter Pœnitens teneatur acceptare,*
549 *Et implere*
550 *Pœnitentiam* rationabilem, *ac*
551 Obligatoriè *impoſitam.*
552 *Quando ceſſet hæc obligatio?*

ASSERTIO.

537 *Satisfactio Sacramentalis eſt opus bonum pœnale in Sacramento Pœnitentiæ à Confeſſario impoſitum in pœnæ temporalis pro peccatis confeſſis debitæ compenſationem: cujus proinde effectus eſt remiſſio Pœnæ temporalis ex opere operato. Et neceſſariò, non neceſſitate Sacramenti, ſed præcepti ſub peccato gravi per ſe loquendo, à Confeſſario imponenda, & rationabiliter impoſita à Pœnitente acceptanda.* Eſt tota communis: ut patebit ſingulorum explicatione ſolita.

§. I. *Satisfactio Sacramentalis eſt.*

I. *Opus bonum*, neque enim Deo ſatisfieri poteſt per opus, quod de bonorum genere non ſit, & Deo gratum. Quare, qui pœnitentiam implet relapſus jam in ſtatum peccati mortalis, etſi præcepto Confeſſarii ſatisfaciat, effectum tamen ſatisfactionis non ſortitur, ut mox iterùm dicam *§. ſeq.*

II. *Pœnale*. Seu afflictivum aliquo modo Pœnitentis. Quale de facto poſt naturam lapſam, eſt omne opus bonum. Omne enim opus bonum in gratia factum triplicis eſt virtutis: *Meritorium*; quatenus à Charitate procedit, & gratiæ, ac gloriæ augmentum meretur: *Impetratorium*; quia gratum eſt Deo, & beneficia impetrat: & *Satisfactorium*; quia pœnale, laborioſum, & aliquo modo afflictivum eſt operantis: & ab hoc ultimo ſortitur effectum ſatisfactionis pro pœnis debitis: peccatis quoad culpam jam remiſſis.

III. *In Sacramento Pœnitentiæ à Confeſſario impoſitum*. Excluduntur à ratione ſatisfactionis ſacramentalis omnia opera ſatisfactoria, Pœnitentiæ, & Pęnalitates, quæ vel propria voluntate aſſumuntur, vel aliunde imponuntur, vel à Deo diſponente proveniunt, in ſatisfactionem peccatorum. Etſi enim ſint veræ ſatisfactiones, non tamen *Sacramentales*, nec ad forum Sacramenti Pęnitentiæ ſpectant.

538 IV. *Ad pœnæ temporalis pro peccatis confeſſis debitæ compenſationem*. Nam quamvis omnia peccata mortalia quoad culpam remittantur per abſolutionem Sacramentalem: eoque ipſo pœna æterna (pro qua nullus purus homo ſatisfacere poteſt) ex meritis Chriſti commutatur in pœnam temporalem: non tamen ſemper remittitur tota, ſed remanet ordinariè aliqua pœna temporalis in judicio Dei ſolvenda: niſi aliquando vehementia contritionis totam deleret. vide *c. 2. ſect. 2. §. 3.* Ad ejuſmodi ergo pœnæ temporalis remanentis recompenſationem imponitur, & acceptatur ſatisfactio ſacramentalis. Quare ad hanc non ſpectant alia opera, & obligationes Pœnitentis, quæ peccatis ex ipſa natura criminum inductæ imponuntur à Confeſſario, ut fuga occaſionum, reſtitutio bonorum, famæ, & fortunæ, remiſſio injuriarum, ſeu offenſarum, reconciliatio inimicitiarum &c. quæ licèt ſatisfactoria ſint, & in partem ſatisfactionis ſacramentalis aſſumi poſſint, ordinariè tamen ſola in Pęnitentiam, ſeu ſatisfactionem ſacramentalem non imponuntur. Sed Confeſſarius injungit tanquam jam debita, quia Pœnitens ad ea ex natura criminum, & ſtatus ſui obligatur.

§. II. *Cujus proinde effectus eſt remiſſio pœnæ temporalis.*

539 I. Satisfactio ſacramentalis (præter generalem virtutem ſatisfactoriam omnis boni operis in gratia facti, ex opere operantis) habet virtutem ſpecialem ex opere operato compenſandi, & delendi partem pœnæ temporalis peccatis debitæ, quam non haberet, ſi illud opus eſſet voluntariè aſſumptum, aliundè impoſitum. Communiſſima DD. ex Conciliis Florentino, & Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 3.* Ratio eſt: quia ſatisfactio ſacramentalis virtute clavium imperata, & elevata, eſt pars integralis Sacramenti à Chriſto ſpecialiter inſtituta ad ſatisfactionem pęnæ, ut ſic peccatum integrè etiam quoad reſtantem pœnam deſtruatur. Ergo virtute Sacramentali aliquem effectum ſpecialem ex opere operato habebit, quem aliàs non haberet. Quinimò, etſi ſatisfactio hæc non cauſet gratiam ex opere operato, cùm non ſit Sacramentum; nec pars eſſentialis ſed integralis tantùm Sacramenti: eo ipſo tamen, quia eſt pars integralis Sacramenti, probabile eſt, etiam conferre aliquam gratiam Sacramentalem actualem ſeu auxilium aliquod divinæ gratiæ ad ſatisfaciendum: quo nimirùm Pœnitens ſingulariter adjuvetur in opere ſatisfactorio præſtando: cùm hoc ſit proprium Sacramenti ſecundùm totalitatem ſuam, aliquam ſcilicet conferre gratiam. Atque ex Paludano rectè notat Laym. *c. 15. n. 14.* quòd multò plùs valeat modica pœnitentia à Confeſſario impoſita, quàm magna, quæ ſponte aſſumitur, quia non hæc ſicut illa, vim Sacramentalem habet. Quare optandum eſt Pœnitenti, ut non levis illi pœnitentia imponatur.

540 II. Satisfactio ergo Sacramentalis, ut effectum ſuum ſortiatur, neceſſario debet fieri à Pœnitente in ſtatu gratiæ. Quia generaliter peccatum mortale impedit omnem effectum Dei gratioſum, qualis etiam remiſſio pœnæ temporalis in hac, vel altera vita luendæ: neque Deus acceptat noſtram ſatisfactionem pro pœnis temporalibus, niſi ſimus in gratia ejus conſtituti: neque poteſt remitti, vel compenſari pœna temporalis, niſi priùs remiſſa culpa mortali, pœna æterna debita in pœnam temporalem commutata ſit, & ſic non niſi pœna temporalis luenda ſuperſit. Denique ſpecialiter, quia remiſſio pœnæ temporalis eſt effectus ſecundarius Sacramenti, ideòque pendere videtur à permanentia effectus principalis, ac primarii, qui eſt remiſſio culpæ per infuſionem gratiæ ſanctificantis. Et hinc

541 III. Pœnitens pœnitentiam injunctam adimplens in ſtatu peccati mortalis, ſatisfacit quidem præcepto Confeſſarii, quia implet illud, quoad ſubſtantiam, cùm ponat totum opus præceptum, etſi non attingat finem præcepti, qui ſub præcepto non cadit: attamen ſaltem venialiter peccat: ut cum Suarez, & communi DD. docet Laym. *cit. lib. 5. tract. 6. cap. 15. n. 15.* Quia partem Sacramenti etſi minùs principalem ſuſcipit indignè, & ponit obicem effectui Sacramenti ſecundario, ſcilicet remiſſioni pœnæ temporalis, ſicque ſe bono aliquo Sacramenti privat. Eum tamen effectum, obice remoto, recuperari, docent Navarrus, Toletus, Cajetanus, alii cum Laym. *cit.* & Diana *par. 3. tract. 4. reſol. 25.* Ut proinde neceſſe non ſit, recuperato ſtatu gratiæ, pœnitentiam injunctam repetere pro eo effectu recuperando. Ex dictis jam vides, quàm conſultum ſit, pœnitentiam injunctam quamprimùm implere.

542 IV. Peccatum veniale, quod quis in implenda pęnitentia committit: ut ſi quis injunctas preces diſtractè, & negligenter perſolvat, vel eleemoſynam impoſitam cum vana gloria elargiatur, non impedit effectum ſatisfactionis ſacramentalis ex opere operato. Ita cum aliis, *Coninch. & Laym. cit. n. 14.* Ratio patet ex eo, quòd ſuſcipiens Sacramentum cum affectum peccati venialis, adhuc conſequatur effectum principalem gratiæ ſanctificantis, ut ex communi DD. diximus *ſuprà* 1. *part.* Sacrament. ergo ſimiliter implens pęnitentiam cum peccato veniali, particeps fit effectus ſecundarii Sacramenti, ſcilicet remiſſionis pœnæ temporalis, ſiquidem neuter effectus provenit ex virtute operantis, ſed ex opere operato ipſius Sacramenti.

§. III. *Neceſſariò, & imponenda à Confeſſario &c.*

543 I. Satisfactio Sacramentalis eſt neceſſaria, ſeu neceſſariò imponenda à Confeſſario, *non neceſſitate Sacramenti*, ſecundùm omnes, *ſed præcepti tantùm*. Quia eſt pars Sacramenti Pęnitentiæ non eſſentialis, ſed integralis tantùm, habens tamen effectum ex opere operato. Unde fit, quòd, cùm adeſt impotentia, ut in moribundis, vel ratione, & ſenſibus deſtitutis, non requiratur ſatisfactio reipſa, ſed ſufficiat in voto, vel propoſito, ſaltem implicito, & virtuali, in ipſo vero dolore neceſſario incluſo, ut c. 1. jam indicatum eſt.

544 II. Confeſſarius per ſe loquendo, & regulariter, ſub gravi culpa obligatur imponere Pęnitenti aliquam ſatisfactionem, ſeu Penitentiam congruam in Sacramento Pęnitentiæ. *Omnes*. Ratio eſt: quia Confeſſarius ut Miniſter Sacramenti tenetur procurare, & ſervare ejus integritatem, ſatisfactio autem eſt pars integralis Sacramenti Pęnitentiæ: ut Judex tenetur ſervare juſtitiam vindicativam, delicta congrua pęna compenſando: ut Medicus tenetur ſanare Pęnitentis morbos, & vulnera, contra recidivam peccatorum, congrua remedia, & medicinas præſcribendo. Quapropter confeſſa-

rius peccaret mortaliter, ſi pro peccatis, ſaltem mortalibus nullam, aut pro peccatis graviſſimis valde levem Pœnitentiam imponeret. Attamen ex parvitate materiæ poſſe ſolùm venialiter peccare, ſi pro ſolis venialibus, aut mortalibus ſæpiùs confeſſis levem Pœnitentiam injungendam omitteret, cum aliis rectè docet Lugo *diſp. 25. ſect. 4. n. 49.* Quia tunc deeſt Confeſſarius ſuo officio ſolùm in re levi. Et hinc, quando Pœnitens poſt jam impertitam abſolutionem, dicit, ſe hoc, aut illud peccatum oblitum, poterit ſine peccato Confeſſarius dare novam abſolutionem ſine nova Pœnitentia, tacitè extendendo primam injunctam Pœnitentiam, ad illud novum, unum vel alterum peccatillum. Non autem licitè ſi tacitè ſolum extenderet ad novum peccatum mortale additum: ſæpe tamen excuſabitur, ſi expreſsè extendat, dicatque Pœnitenti: *Fac pro hoc, & prioribus peccatis Pœnitentiam priùs injunctam, eò diligentiùs, &c.* Inſuper dixi: *Per ſe loquendo, & regulariter.* Nam

545 III. Excuſatur Confeſſarius, ut nullam, vel leviſſimam Pœnitentiam injungat. 1. Quando Pœnitens eſt impotens phyſicè, vel moraliter: ut quando eſt mentis impos, jam morti proximus &c. de quo pluſculis ſeorſim *n. ſeq.* 2. Si cui revelaretur, ſuum Pœnitentem jam perfectè pro ſuis peccatis ſatisfeciſſe, nec indigere remedio in futurum. Ubi enim nullum eſt debitum Pœnæ, ibi nulla debetur ſatisfactio: & quando nullum eſt periculum infirmandi, nulla decet adhiberi medicina. 3. Si Pœnitentem Confeſſarius videat eſſe vehementiſſimè contritum: aut ex ipſa confeſſione, ac ſignis advertat, jam multùm ſatisfeciſſe: ſanè ipſa contritione vehementi, humili, & verecunda confeſſione pœnitens plurimùm ſatisfacit; ſi ergo illa ſatisfactio appareat æqualis eſſe, nulla alia, vel non niſi leviſſima imponenda erit. Cùm autem id rariſſimè, vel nunquam ſatis conſtare poſſit, tutiùs eſt, ſemper injungere aliquam, ſaltem levem pœnitentiam, ut monet etiam Lugo *cit. ſect. 4. n. 48.* 4. Quando quis lucratur indulgentiam plenariam, poteſt dimitti, ſine ulla alia minuta pœnitentia, cùm per illam indulgentiam ſatisfat debitum pœnæ. Etſi autem id raro pro certo conſtet, ſufficit, quòd probabiliter credatur. Quare rursùs tutius erit modicum quid ſatisfactionis injungere, aut etiam ipſum opus, vel orationem, ad lucrandam indulgentiam requiſitam, v. gr. conſueta *ſex Pater, & Ave.* Certè S. Thomas *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 3.* docet, in conſilio eſſe, pœnitentiam implere, cùm quis lucratur indulgentiam. Et poſt Henriquez, Suarez, & alios Laym. *cit. nu. 13.* ait, tempore Jubilæi, vel indulgentiæ plenariæ, non cogi pœnitentiam acceptare, niſi leviorem, quæ ſe habet per modum medicinæ ad tollendas peccatorum reliquias &c. Denique ſi ſcrupuloſus intra horam ſæpiùs redit cum novis culpis, ut ſæpiùs abſolvatur, poterit relinqui ſine nova pœnitentia, quia ſupponitur ſatis eſſe impoſita in præcedentibus confeſſionibus.

546 IV. *Quoad infirmos, & moribundos ſpecialiter.* 1. Etiam infirmis, nondum deſperatis, ſatisfactio congrua imponenda eſt, ſi gravior eſſe debeat, implenda poſtquàm convaluerint. 2. Quodſi verò deſperata ſalus ſit, ut plus ab infirmo præſtari non poſſit, expedit ei ſaltem hoc imponere, ut nomen Jeſu benedictum aliquoties, ter, vel quinquies v. g. ore proferat, vel ſi hoc non poſſit, corde concipiat, & invocet. 3. Moneat etiam Confeſſarius, ut loco pœnitentiæ ipſam ſuam infirmitatem, dolores, moleſtias, ipſamque mortem impedientem Deo offerat in ſatisfactionem pro peccatis ſuis: idque in unione paſſionis, dolorum, ac mortis Chriſti. 4. Item moneat, ut de bonis ſuis eleemoſynas largiatur, Sacrificia offerri curet &c. quòd ſi anteà, facto teſtamento ad pias cauſas legaverit, quando forte adhuc in ſtatu peccati mortalis conſtitutus, incapax erat ſatisfactionis, nunc animo ratificet, Deoque offerat illud in ſatisfactionem pro peccatis ſuis: ut providè monet Navar. *c. 22. n. 33. & 36.* aliosque citans Laym. *cit. nu. 13.* meritò addens, non rectè agere Confeſſarios aliquos, qui apud moribundos ſolent circumſtantibus dicere, ut gravem aliquam pœnitentiam pro moribundo impotente impleant: cùm id aliquam Sigilli ſacramentalis violationem contineat. Sufficit ergo circumſtantes generatim hortari, ut pro morituro orent, aut alia opera ſatisfactoria Deo offerant.

5. Univerſaliter ergo ſemper aliqua ſaltem leviſſima pœnitentia injungenda eſt, ſaltem ob reverentiam Sacramenti ejus integritatem meliùs ſervando. Verùm, ejuſmodi cauſis excuſantibus, per ſe loquendo, quanta & qualis pœnitentia injungenda ſit: quæſtio eſt, multùm ſolicitos reddens pios Confeſſarios, meritò ſeorſim tractanda mox inferiùs.

§. IV. *Et rationabiliter impoſita à Pœnitente acceptanda.*

547 P*Œnitens ſub gravi obligatione, ex genere ſuo mortali, tenetur acceptare, & implere pœnitentiam rationabilem, obligatoriè impoſitam à Confeſſario.* Ita communiſſima DD. omninò vera, Conciliis conformis, & in praxi omnimodis tenenda Sententia DD. contra paucos infrà nominandos. Explico, & probo.

I. *Tenetur acceptare.* Ratio eſt: Quia Confeſſarius poteſt, & debet præcipere, ut jam ſuprà oſtenſum eſt: ergo tenetur acceptare, cùm hæc correlativa ſint. 548 *Antecedens* ſumitur ex verbis Chriſti. Joan. 20. *Quorum retinueritis peccata, retenta ſunt.* Et Matth. 18. *Quæcunque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata, & in cœlis.* Ex quibus verbis Concilium Trident. *ſeſſ. 14. cap. 8.* concludit: in Sacerdotibus eſſe poteſtatem ligandi, non tantùm ad infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad peccati commiſſi vindictam, ac ſatisfactionem.

5. Contraria tamen Sententia ſanè gravium Doctorum, Soti, Caietani, Sylveſtri, Medinæ, ac Navarri *Man. c. 26. n. 20.* nimirùm liberum eſſe Pœnitenti acceptare, vel repudiare pœnitentiam à Confeſſario impoſitam: etſi maximè poſt Tridentinum, non intrinsecè, tamen extrinsecè ab authoritate probabilis, ad hoc ſervire poteſt Confeſſario, ut neminem ſine abſolutione remittat, qui eam Sententiam ſecutus nollet acceptare pœnitentiam impoſitam, paratus Deo aliàs ſatisfacere in hac, vel altera vita, dummodò aliquam, vel leviſſimam pœnitentiam ſubire velit, v. g. aliquot Pater, & Ave, Tunſionem pectoris &c. Ejuſmodi enim etiam leviſſimam pœnitentiam recuſans, pro peccatis præſertim gravibus, meritò cenſeretur non rectè diſpoſitus, nec ſeriò dolens de peccatis commiſſis, ideoque ſimpliciter repellendus à beneficio abſolutionis, prout notat etiam Scotus *in 4. d. 10. §.* ad quæſtionem motam.

II. *Et implere ſub gravi obligatione ex genere ſuo mor-* 549 *tali.* Nam ut ſub mortali Pœnitens teneatur implere pœnitentiam acceptatam, & culpa omiſſionis mortalis ſit, omninò, ſicut in omnibus aliis legibus, præceptis, votis &c. in primis requiritur materia gravis, & tantæ obligationis capax. Quare omnium conſenſu DD. communi noſtræ Sententiæ, peccat mortaliter, qui magnam pœnitentiam, ejuſve notabilem partem omittit. Contrà verò venialis erit tantùm obligatio, & culpa omiſſionis. 1. Omnium conſenſu, ſi in pœnitentia magna, vel gravi, etiam pro mortalibus impoſita, omittatur pars levis, ſeu non notabilis, v. g. in Roſario integro una Decas. 2. Si omittatur tota aliqua pœnitentia levis pro venialibus tantùm (aut etiam mortalibus jam anteà legitimè confeſſis) in uncta Suarez, *Coninch. Laym. Lugo, ll. cc.* qui *num. 50.* dicit, ſententiam oppoſitam Tanneri negari ab omnibus. 3. Si etiam pro mortalibus imponatur, & omittatur pœnitentia levis: Idem: quia licèt cauſa gravis ſit, materia tamen eſt levis, & incapax tantæ obligationis. 4. Etiam, ſi pro venialibus tantùm, tamen ob eorum multitudinem, vel periculum labendi graviùs &c. rationabiliter imponatur pœnitentia gravis, ac omittatur: etſi probabiliùs mortale cenſeant *Henriquez, Coninch. Lugo cit.* & alii: probabiliter tamen adhuc veniale tantùm cenſet Suarez *diſp. 38. ſect. 7. n. 4.* Laym. *nu. 7.* & alii apud ipſos: eò quòd durum videatur fateri, quòd quamvis culpa contracta levis ſit, tamen obligationem pro iis ſatisfaciendi gravem effici poſſe per ſe loquendo. Per accidens autem eſt, ſi ad periculum peccati mortalis excludendum gravius remedium imponendum videatur.

III. *Pœnitentiam rationabilem.* Non enim utique tene- 550 tur Pœnitens acceptare, minùs implere pœnitentiam, ſi patenter reverà ſit irrationabilis, ſeu juſto gravior, & difficilior Pœnitenti, & Confeſſarius rogatus eam moderari nolit. Tunc enim poteſt eam Pœnitens reverenter recuſare; etſi Confeſſarius, ea non mitigata, abſolvere nolit, ſine abſolutione diſcedere, & alterius Confeſſarii judicio committere peccata ſua. Quin etiam accepta abſolutione, non tenebitur illam irrationabilem pœnitentiam implere, ſi certò conſtet, eſſe injuſtam, aut eam Pœnitens moraliter implere non poſſit, cùm nemo ad impoſſibile teneatur, neque tunc ad aliquid quidquam obligabitur: Suar. Coninch. & alii cum Laym. *cit. n. 6.* Hinc ſpecialiter non poteſt imponi pœnitentia publica, ſi ſit periculum revelandæ confeſſionis: neque ingreſſus Religionis; quia id nimis durum videtur: nec pœnitentia pro peccatis in futurum committendis; ſed bene poteſt injungi, & à Pœnitente debet acceptari pœnitentia medicinalis contra peccata in futurum committenda, aut pro peccatis commiſſis ſub conditione relapſus v. g. *Dic hac vice Roſarium, ſi denuò ante confeſſionem proximam relabaris, uno die jejuna &c.*

IV. *Obligatoriè impoſitam:* Ut enim obligatio pœniten- 551 tiam implendi, & culpa omiſſionis ſit gravis, omninò debet adeſſe intentio Confeſſarii ita obligandi Pœnitentem. Quare ceſſat obligatio gravis, & culpa, quando Confeſſarius non intendit obligare graviter. Quia tota hæc obligatio pœnitentis pendet ab intentione, & voluntate Confeſſarii, tanquam Legislatoris, qui poteſt ſuum præceptum, ut libet, moderari: atque etiam gravem Pœnitentiam injungere ſub culpa levi: aut injungere, non abſolutè, ſed ſi pro peccatis ſuis ſatisfacere velit: aut etiam ſimpliciter proponere per modum conſilii, liberè, & ſine omni obligatione: ut con-

tra

tra Vaſquez benè probant Suarez, Henriquez, Coninch. Filliuc. Tanner. conſentiente Laym. *ſæpè cit. c. 15. n. 11. in fine*. Gob. *n. 753.* & nos etiam infrà concedemus.

552 5. Tandem per ſe ceſſat obligatio implendi pęnitentiam, utcumque etiam obligatoriè impoſitam, in primis, quando Pęnitens eſt factus impotens eam implere, nec tunc tenetur implere per alium, niſi commodè poſſit: cùm præceptum datum ſit de proprio opere, oratione, jejunio, peregrinatione &c. non de alieno excepto tamen caſu: quo Confeſſarius ita expreſsè præſcripſiſſet, ut ſi per ſe non poſſit, faciat per alium, prout fieri poſſe infrà inſinuabitur. Deinde, quando quis oblitus eſt pęnitentiæ impoſitæ, quamdiù non recordatur, aut memorem Confeſſarium conſulere poteſt: neque tunc ad aliud quidpiam tenetur, neque confeſſionem repetere, ut aliam pęnitentiam recipiat, obligatur, ut quorundam ſcrupuloſorum eſt perſuaſio: idque verum eſt, ſive quis culpabiliter, ſive inculpabiliter oblitus ſit, ſi enim culpabiliter oblitus eſt, v. g. ob voluntariam nimiam dilationem, ſatis erit confiteri ipſam illam culpabilem oblivionem, ut contra Richardum, Sylveſtrum, & alios quoſdam docent DD. communiter: *Vaſquez, Coninch. Laym. Lugo, & alii cit.* Ratio horum eſt: quia præceptum Confeſſarii non plùs obligat, quàm aliæ leges, & præcepta, quæ dum ignorantur, obligare nequeunt. Interim meritò conſulunt DD. *cit.* expedire, ut is, qui ſive culpabiliter, ſive inculpabiliter oblitus eſt pœnitentiæ injunctæ, in ſequenti confeſſione petat, ſibi injungi aliam congruam peccatis, qualia confiteri ſoles, cùm longè præſtet in hac, quàm altera vita etiam ſatisfacere.

QUÆSTIO II.

Quanta, & qualis Pœnitentia injungenda?

SUMMARIUM.

553 *Quanta Pœnitentia injungenda?* Regula Generalis.
554 *Confeſſarius ſemper ſit magis ſolicitus de debita diſpoſitione.*
555 *Qua habita quandoque etiam leviores Pœnitentias injungere poteſt.*
556 *Quales Pœnitentiæ injungendæ,*
557 *Spectatis conditionibus perſonarum?*
558 & 559 *Ob quas cauſas licitè imponi poſſit Pœnitentia levior?*
560 Uſque ad nu. 564. *Qualia opera injungenda?*
564 Uſque ad n. 567. *An injungi poſſit I. Opus aliàs debitum?*
567 Uſque ad n. 570. *II. Opera, quæ alioquin eſt facturus?*
570 Uſque ad n. 573. *III. Opus pro Defunctis, vel aliis?*
573 *IV. An opus per alium implendum? ac*
574 *V. An opus ſub conſilio ſolum implendum, ac*
575 *VI. Etiam ceſſatio ab opere bono?*

DE hoc magni momenti quæſito, ita perſpicuè diſſerit Concil. Trid. *ſeſſ. 14. cap. 8. Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit pro qualitate criminum, & Pœnitentium facultate, ſalutares, & convenientes Pœnitentias injungere: ne ſi forte indulgentius cum Pœnitentibus egerint, leviſſima quædam opera pro graviſſimis delictis imponendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam in præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem. Nam claves Sacerdotum non ad ſolvendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas antiqui Patres, & credunt, & docent.* Hæc ſancta Synodus perſpicuè docens, ob duas cauſas Pœnitentibus ſatisfactionem eſſe injungendam: 1. Ad vindictam peccatorum commiſſorum. & 2. in medelam adverſus committenda. Sit ergo

§. I. *Quanta Pœnitentia injungenda?*

553 REGULA GENERALIS. *Pœnitentia injungenda debet eſſe aliquo modo proportionata delictis, non abſolutè ſed ſpectata ſimul Pœnitentis diſpoſitione, facultate, & utilitate.* Ita omnes: Ex Concilio Trident. modo recitato. Ratio eſt: quia ſine dubio Confeſſarius non tenetur imponere pœnitentiam peccatis commiſſis ſimpliciter proportionatam, ſeu æqualem: hoc enim & impoſſibile eſt, cùm pęnæ peccatorum in foro Dei debitæ nobis ſint incognitæ: & neque neceſſarium eſt, cùm omnes pluribus aliis modis pro peccatis ſuis ſatisfacere poſſint, & de facto ſatisfaciant. Unde, & Concilium Trid. *eadem ſeſſ. 14. cap. 9.* agnoſcens impoſſibilitatem imponendi pęnitentias æquales hortatur; *ut ſatisfaciamus pro peccatis, & pœnis ſponte à nobis aſſumptis, aut Sacerdotis arbitrio pro menſura delicti impoſitis, aut à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum Patrem, per JESUM Chriſtum.* Quare Confeſſarius pœnitentiam injuncturus ad hæc duo ſemper attendere debet. & peccatorum multitudinem, & Pęnitentis diſpoſitionem, facultatem, ac utilitatem maximè ſpiritualem. Nam ſimpliciter quantitas, & qualitas pęnitentiæ permittitur Confeſſarii non mero libero arbitrio, aut beneplacito, ſed prudenti arbitrio, & moderationi, ut neque nimia indulgentia videatur peccatis connivere, neque nimio rigore peccatores abſterrere &c. Pro quo pono aliquot propoſitiones, & velut Regulas practicas.

554 I. Confeſſarius ſemper ſolicitus ſit magis de procuranda diſpoſitione Pœnitentis debita, ad obtinendum Sacramenti effectum, quàm de taxanda pęnitentia peccatis debita. Quare ante omnia faciat illos ſeriò intelligere gravitatem peccatorum ſuorum, & neceſſitatem ſatisfaciendi in hoc, vel altero ſæculo. Deinde realis ſit in declarandis oneribus, quæ ex peccatis oriuntur, ut ſunt reſtitutiones, ſatisfactiones, reconciliationes cum proximo, fuga occaſionum proximarum relabendi &c. His enim jam ſatis gravantur Pœnitentes, & gravitatem ſuorum peccatorum attendunt. Deinceps propoſitis congruis motivis contritionis, vel attritionis, (juxta dicta *cap. 3. q. 15.*) efficaciter inducat ad ſerium dolorem ſupernaturalem, firmumque emendandi propoſitum. Habita, & attenta hac diſpoſitione Pęnitentis.

555 II. Confeſſarii non ſint anxii etiam cum gravibus peccatoribus, & aliàs ad ſubeundas graves pęnitentias indiſpoſitis: ſed poſſunt leviores pęnitentias injungere committendo eos judicio, & miſericordiæ divinæ. Cum talibus enim ſemper certum eſt periculum, ne aut pęnitentias graves non impleant, aut Sacramentum Pęnitentiæ eis exoſum fiat, aut quærant ſibi Confeſſarios ineptos, qui mederi nequeant, aut ne in puſillanimitatem, ac deſperationem labantur, & denique pereant. Quare rectiſſimè monet Laym. *cit. nu. 11.* ſi Pęnitens probabili allata ratione, de Pęnitentiæ gravitate conqueratur, plerumque eam moderari, vel aliam leviorem imponere oportet, juxta ſapiens conſilium Gerſonis, *Tutius eſt cum parva pœnitentia, quæ ſponte ſuſcipitur, & veroſimiliter adimpletur, ducere confeſſos ad purgatorium, quàm cum magna non implenda præcipitare in infernum.* Solatur etiam illud D. Joan. Chryſoſt. hom. 43. in cap. 28. Matthæi. *Etſi erramus, modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius eſt propter miſericordiam rationem reddere, quam propter crudelitatem? ubi enim Paterfamilias largus eſt, Diſpenſator non debet eſſe tenax. Si Deus benignus, ut quid Sacerdos vult crudelis apparere?* Hæc Sanctus, digna ſe ſententia. Verumtamen ne Pœnitens ob pœnitentiæ levitatem peccata ſua leviùs æſtimet, ſuaviter monendus erit à Confeſſario de inſufficientia hujus pœnitentiæ, & adhortandus, ut ipſemet ampliùs exerceat bona opera ſatisfactoria, ad lucrandas indulgentias &c. ut notant *Laym.* & Lugo *citati*, & mox iterùm §. ſeq.

556 III. In Satisfactione imponenda ſemper hos duos fines ſpectet Confeſſarius. 1. Ut quantum fieri poteſt, pęnitentia impoſita ſit ad aliquam ſaltem caſtigationem, & vindictam peccatorum. 2. Ut aliquo modo referatur ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis contra relapſus, medicamentum, ut expreſsè præſcribit Concilium Tridentinum ſuprà allegatum. Certè ſunt aliquæ leviſſimæ pœnitentiæ, quæ tamen valdè caſtigant, meliuſque medentem, v. gr. illi, qui ſæpiùs in idem peccatum recidit, injungere, ut uſque ad proximam confeſſionem ſingulis diebus, & quoties cadit, aliquoties Salutationem Angelicam recitet: ut per certum tempus veſperi examen conſcientiæ inſtituat, aliquot Miſſas audiat: intra tale tempus denuò confiteatur, & communicet: certam Eccleſiam aliquoties viſitet, præſertim quando magnus eſt confluxus, ut aliorum exemplo ad pietatem excitetur, & his ſimilia, quæ pia, & ſpiritualis induſtria facilè ſuggeret Confeſſario. Specialiter pro peccato luxuriæ, per ſe loquendo, imponendæ eſſent caſtigationes corporis, jejunia, diſciplinæ &c. ſed ſæpiſſimè Pęnitentibus non congruunt: ſoleo ergo injungere certas orationes, vel ſimpliciter uſque ad proximam confeſſionem, vel (ſi putem talem pro exoneranda pęnitentia citò nimis iterùm confeſſurum) uſque ad certum tempus, tot ſeptimanas, per menſem, tot menſes, (vix per annum, niſi pro homicidio, aut graviſſimis ſceleribus, ſimiliter toto anno, vel ampliùs continuatis) vel uſque ad certum aliquod tale Feſtum claudendas cum iterata ſacra Confeſſione, & Communione.

557 IV. Confeſſarius ſatagat imponere pęnitentias ſtatui Pęnitentis cuiuslibet congruas, & oportunas, caveatque imponere incongruas, v. g. pauperi, vel filiofamilias eleemoſynam, operariis laborioſis vel debilibus perſonis jejunia, mulieribus longas peregrinationes, valde occupatis multas preces, ut notavit etiam Scotus *in 4. d. 17. quæſt. 1.* Item, ne talem pęnitentiam, v. g. jejunia, diſciplinas, peregrinatio-

nationes &c. injungat, unde Conjux, aut domeſtici ſuſpicionem commiſſi criminis concipere poſſint, ut ex Navar. Henriq. & aliis, obſervat Laym. n. 11. rudibus, obliviofis, ac valde occupatis conſultum non eſt, imponere preces quotidianas unius anni, vel menſis, ſed interdum, ut jam innui, ſub conditione. Quoties in hoc peccatum rurſùs incideris, recitabis hanc orationem, multum enim id momenti habet ad peccati emendationem. Hominibus verò vacantibus, quibus tempus ſatis ſuppetit, interdum expediens eſt, quotidianam orationem, vel Miſſæ auditionem imponere, præſertim uſque ad ſequentem confeſſionem, ut peccatorum ſuorum frequenter memores, citiùs per dolorem ſatisfaciant, vel certè ad remedium confeſſionis iteratò confugiant. Conſultum tamen interim eſt, non ita aſtringere, quin licentia detur, ſi opus pœnitentiæ uno die prætermiſſum fuit, altera die duplicandi. ſicut monet Navarrus c. 16. nu. 10. Denique non facilè permittendum eſſe Pœnitenti, ut voveat, vel juret, tale peccatum non ampliùs patratatum, jam alibi monuimus.

§. II. *Cauſæ excuſantes, ut juſto minor Pœnitentia imponi licitè poſſit.*

558 CONfeſſarius ergo pro gravibus peccatis, abſque ulla juſta cauſa, ex mera conniventia, affectu, vel reſpectu humano leviſſimas, ſeu nimis leves injungens pœnitentias, v. g. peccatis carnalibus, aliquot Pater, & Ave, abſque dubio peccat graviter, & ſiquidem ea conniventia anſam præbeat licentiùs peccandi, eorum peccatorum particeps fit, ut expreſsè dixit Conc. Trid. ſuprà allegatum. Væ igitur illis! Veruntamen plures ſunt cauſæ excuſantes, ob quas juſto minor pœnitentia injungi licitè poſſit.

Prima, eſt infirma corporis conſtitutio, & fragilitas, ſeu corporis, ſeu animæ, ob quam timetur, majorem etſi juſtiſſimam pœnitentiam non impleturus, idque maximè, ſi pœnitens nolit acceptare pœnitentiam graviorem, etſi rationabilem, (*de quo q. præced.*) tunc utique ſatius erit imponere pœnitentiam mediocrem, ſeu levem, præmonendo tamen ſatisfactionem eſſe inſufficientem, ideoque aliunde in hac, vel altera vita ſupplendam, prout jam *ſuprà n.* 2. inſinuatum. Addit Bonacina apud Gob. n. 758. etiam quando Pœnitens minuendo pœnitentiam, allicitur ad frequentiorem, ardemque confeſſionem.

Secunda, quando apparet magna, ſeu notabilis contritio, ac dolor Pœnitentis, qua jam multùm expunxit de debitis pœnis, quippè quæ per ſe ipſam ſola totam pœnam abolere poſſet, de qua jam dictum *q. præced.*

Tertia, quando apparet, Pœnitentem aliunde ſatisfacere, ſeu ſolere præſtare, & præſtiturum multa bona opera. An autem ad diminuendam pœnitentiam etiam conducat, ſi Confeſſarius reflexè dicat illa verba: *quidquid boni feceris, vel mali ſuſtinueris &c.* videbimus *infrà §.* 4.

Quarta cauſa diminuendi pœnitentiam eſt, quando Pœnitens lucratus eſt, vel lucrabitur, vel lucrari ſolet indulgentias, etiam non plenarias (nam de plenariis jam dictum *qu. præced.*) Quod in praxi valde notandum, cùm enim in urbibus ferè omnes, & in pagis plurimi inſcripti alicui Confraternitati gaudent multis, & magnis indulgentiis, quas lucrantur, cùm perficiunt opera præſcripta in Bullis illarum Congregationum, etiam ſi illarum ignari ſint, aut gnari quidem, at orant, vel faciunt illa opera abſque intentione lucrandi illas, (ut bene probat Gob. in ſuo theſauro indulgentiarum:) ideò Confeſſarius ſollicitus de pœnitentia injungenda, quærat ex Pœnitente, an non ſit inſcriptus alicui Confraternitati, & affirmanti dicat: ergo diligenter perfice tuas preces, & opera præſcripta, quibus indulgentias lucreris, ideò etiam tibi pœnam meritam dimidio & ampliùs diminuo.

559 5. Tandem cauſam, & modum graviſſimis peccatoribus multùm diminuendi pœnitentiam, extraordinariæ, & heroicæ charitatis, exemplo ſuo Confeſſariis præluſit ſanctiſſimus Indiarum Apoſtolus Franciſcus Xaverius, qui maximam pœnitentiæ injungendæ partem in ſe ſuſcepit luendam, & reipſa luit ſeveriſſimis diſciplinis, jejuniis, aliis mortificationibus: Vide Bartholum in ejus vita: & cogita, an imitari velis.

§. III. *Qualis Pœnitentia, ſeu qualia Opera injungenda?*

560 I. OPera pro Pœnitentia, ſeu Satisfactione Sacramentali ordinariè injungenda comprehenduntur iſtis tribus, *Oratione, Jejunio, eleemoſyna.* Et omninò congruenter. Nam ſicut homo peccando offendit Deum, ſeipſum maculat, & proximum ſæpè lædit, aut ſcandalizat: ita viciſſim per *Orationem* Deum propitiat: per *jejunium* ſe ipſum caſtigat, & purificat; per *eleemoſynam* proximum ſublevat. Unde Oratio ordinariè injungenda pro peccatis contra Deum, ut blaſphemis, in divino cultu negligentibus &c. Jejunium pro peccatis in ſe ipſum, ut guloſis, luxurioſis. Eleemoſyna pro peccatis in proximum commiſſis: ſalvo tamen jure reſtitutionis: & attenta facultate, & diſpoſitione pœnitentis.

II. Sub oratione comprehenduntur omnes actus Religionis, ac virtutum Theologicarum, ut actus fidei, ſpei, charitatis, ſeu amoris Dei, contritionis, laudis divinæ: gratiarum actiones, adorationes, genuflexiones, peregrinationes, templorum, & locorum ſacrorum viſitationes &c. Sub jejunio comprehenduntur omnes pœnalitates, ac afflictiones, ſeu mortificationes corporales, diſciplinæ, cilicia, humi cubationes, peregrinationes &c. Sub eleemoſyna comprehenduntur omnia opera miſericordiæ corporalia, & ſpiritualia, omneſque actus charitatis erga proximum. 561

III. Quamvis autem omne opus bonum etiam internum charitatis, orationis mentalis &c. homini pro ſtatu naturæ lapſæ pœnale, laborioſum, adeoque ſatisfactoria ſint; tamen opera externa, oratio vocalis præſertim cum genuflexione, manuum extenſione, jejunium, eleemoſyna, & ejuſmodi, quibus corpus affligitur, magis laborioſa, & afflictiva ſunt; ideoque cæteris paribus magis ſatisfactoria, quare plerumque etiam talia à Confeſſario injungenda ſunt. Accedit & alia ratio ex parte Sacramenti, ut ſcilicet ſic etiam hæc pars integralis Sacramenti, *Satisfactio* per ſe, & propriè ſit ſenſibilis. 562

IV. Nihilominus tamen poteſt, & interdum, conſiderato Pœnitentis ſtatu, etiam expedit injungi actus merè internos, ut fidei, ſpei, Charitatis, meditationes, examina conſcientiæ, generale, ſpeciale, &c. Item, ut Pœnitens aliquoties de die cogitet de præſentia Dei omnes actiones noſtras intuentis, ut meditetur de morte certò ſibi imminente, judicio Dei terribili, pœnis inferni: de Paſſione Domini &c. ſimulque eliciat actum Charitatis, contritionis de peccatis cum propoſito emendationis, uti ex Suarez *d. 37. ſect. 6.* notat Laym. *ibid.* Ratio eſt: quia ex una parte, hi actus in ordine ad Sacramentum ſatis ſenſibiles fiunt, per externam injunctionem Confeſſarii, & acceptationem pœnitentis, & inſuper plerumque ſe ſenſibiliter produnt ſignis, & motibus ſenſibilibus (qualis ſenſibilis manifeſtatio pro majori ſecuritate imperari poterit à Confeſſario) ex altera autem parte ſunt opus aptum ad ſatisfaciendum, & quàm maximè utile Pœnitenti ſæpiſſimè multò magis, quàm opera externa, ut experientia conſtat. Prætereà alia nonnulla ſunt opera, de quibus dubitari poteſt, an pro ſatisfactione Sacramentali, rectè injungi poſſint, quæ breviter ſpecifico. 563

§. IV. Opera quædam dubia proponuntur, & explicantur.

§. I. *An opus aliàs debitum?*

I. ETſi ordinariè omninò conveniat injungi opera ſupererogatoria: ſeu aliunde ex præcepto aliquo, vel forte voto Pœnitentis non debita, ut nimirùm Pœnitenti novum aliquod onus, & difficultatem afferat; alioquin certè homines parùm curarent, ſi eis die Dominico injungatur auditio Sacri, die veneris abſtinentia à carnibus &c. Quare ſi Confeſſarius tibi injungat auditionem Sacri, vel jejunium, teneris audire Sacrum, vel jejunare, cùm nulla lege Eccleſiæ, aut proprii voti obligatus es, ut omnes advertunt. Excepto tamen, ſi ex verbis Confeſſarii, vel rei circumſtantiis contrarium, & mitior ſenſus colligi poſſit. Ut ſi Confeſſarius dicat tibi die feſto, vel Dominico: audias hodie: vel tali Feſto tria Sacra, aut duo, intelligendus eſt etiam Miſſam Dominicæ, vel Feſti præceptam comprehendere velle, & præter unum Sacrum debitum, aliud unum tantùm audire debeas, non plura. Coninch. *d.* 10. *dub.* 8. Laym. *n.* 9. Lugo, Tamb. *cit.* Si dicat: audies quotidie Sacrum per menſem, non cenſetur te feſtis, & Dominicis diebus obligare ad aliud Sacrum præter debitum. Gob. *n.* 749. Similiter ſi dicat: Largire eleemoſynam uni pauperi; ſatisfacies largiendo extremè egenti, quia licèt aliàs debuiſſes ſuccurrere ex charitate, tamen ex modo injungendi non videtur Confeſſarius te obligare ad non extremè egentem. 564

II. Inſuper interdum ob Pœnitentis fragilitatem conſultum erit (ſemper tamen, meo conſilio, injuncta priùs aliqua ſaltem modica pœnitentia ſupererogatoria) opus alioquin præceptum, ſeu aliundè debitum, ipſi pœnitentiæ loco imponere, ut ſi Confeſſarius nactus ſit hominem, qui præcepta Eccleſiæ non obſervat, in Feſtis non ſolemnibus Miſſam non audiat, jejunia violet &c. Item Clericum Horas paſſim Romam mittentem &c. injungat ei, ut uſque ad proximam confeſſionem diebus feſtis omnibus Miſſam audiat, ſtata Eccleſiæ jejunia obſervet, Horas quotidiè diligenter recitet &c. Ex communi Laym. *cit. c.* 15. *n.* 10. Lugo *diſp.* 25. *ſect.* 5. Quo caſu omittens pœnitentiam talem aliunde debitam v. g. Clericus Horas unius diei omittens, duo peccata ſpecie diverſa committit: unum contra præceptum Eccleſiæ, alterum contra præceptum Confeſſarii, ideoque in confeſſione ſequenti neceſſariò aperienda, dicendo v. g. Semel omiſi Horas Canonicas etiam à Confeſſario mihi pro pœnitentia injunctas. 565

III. Similiter quando pœnitens aliquas pœnitentias omiſit, 566

ſit, quibus ſat gravatus manet, poteſt ei Confeſſarius eaſdem pœnitentias jam anteà debitas, denuò injungere ad ſublevandam fragilitatem ſuam: idque maximè in puſillanimibus, & ſcrupuloſis. Eademque ratione in partem pęnitentiæ aſſumi & imponi poterunt aliæ obligationes Pęnitenti ex peccatis præteritis contractæ, ut reſtitutio pro damno illato, ſatisfactio pro injuria, remiſſio offenſæ, ſalutatio inimici, vitatio occaſionis certæ peccandi, &c. dummodò ſpes ſit Pęnitentem pariturum, & non nihilominùs omittendo, peccatum duplicaturum. Denique utiliùs, & ſecuriùs pro pęnitentia injunguntur illa, quæ ipſi (alioquin ſine obligatione ſub peccato) præſcribuntur in ſua Congregatione, vel Confraternitate, ut jam ſuprà *§. præced.* attigi: ut preces ſtatæ, examen veſpertinum, Miſſa quotidie audienda &c. uſque ad proximam confeſſionem, vel ad certum tempus; & hinc ſequitur.

II. *An omnia opera, quæ alioquin facturus eſt?*

567 POteſt Confeſſarius interdum modica pœnitentia impoſita, etiam reliqua Pœnitentis opera, tam debita quàm libera determinata aliquo tempore facienda hoc die, hac ſeptimana, hoc menſe, hoc toto Adventu, vel Quadrageſima, imò, hoc toto anno, *authoritativè elevare, & imponere* in ſatisfactionem, ſeu pœnitentiam Sacramentalem: imò hoc, quando valde expedit magnis peccatoribus, quibus ob fragilitatem, vel occupationes condigna pro peccatis pœnitentia imponi non poteſt. Ex communi Marchant. *Tribun. p. 1. tr. 4. tit. 7. q. 4.* Ratio eſt: quia hoc nihil repugnat. Et ſicut poteſt Confeſſarius injungere pęnitentiam totius anni, in certo opere debito, vel indebito: ſic etiam poteſt injungere in pluribus, atque omnibus bonis operibus, quæ Pœnitens tali tempore facere poteſt, & ſolet, vel etiam debet, v. g. totum jejunium quadrageſimale: Officium divinum totius anni, eleemoſynas ſolitas &c.

568 II. Dixi: *authoritativè elevare &c.* id eſt: per modum ſententiæ. Quare hæc elevatio operum in ſatisfactionem Sacramentalem ſanè regulariter non fit iis verbis conſuetæ formulæ: *Paſſio Domini Noſtri JESU CHRISTI &c. & quidquid boni feceris, vel mali ſuſtinueris, ſit tibi in remedium peccatorum &c.* cùm verba illa tantùm deprecatoria ſint, quibus Sacerdos ſolùm benè precatur Pęnitenti, nullam autem circa Pœnitentem poteſtatem exercet: *ideoque ſi prolata* nullam habent vim elevandi omnia opera ad effectum aliquem Sacramentalem, ſicut certè non elevant Paſſionem Chriſti, merita B. V. M. & omnium Sanctorum: uti cum aliis merito docent Tannerus, Laym. Lugo, March. *ll. cc.*

569 III. Dixi rurſùs: *ſic prolata*. Nam per illa, quando pronunciatur auctoritativè, ſeu ſententialiter cum intentione elevandi in Sacramentalem ſatisfactionem, & quid, quæſo, obſtet planè ad hujus vim elevari, quidquid Pœnitens in ſtatu gratiæ boni fecerit, vel patienter ſuſtinuerit, ut proinde fieri poſſit, ut quis toto vitæ tempore ſatisfaciat ex opere operato pro ſuis delictis; ſeu obeat pœnitentiam Sacramentalem: docent magni DD. cùm Navarro *in c. falſas pœnit. d. 5.* Diana *p. 3. tr. 4. reſ.* 82. monens proindè, ea verba non facilè omittenda à Confeſſario, atque ob idipſum, quando à Confeſſario proferuntur illa verba, jure imponi pęnitentias minores, contra Lugo, & alios citatos Baſſæo, Leandro, Candido, aliiſque citatis docet idem Dian. *p. 11. tr. 2. reſ. 3.* nec mihi diſplicet. Quia licèt illa verba prout in contextu ſonant, deprecatoria ſint, non video tamen, cur non poſſint à Confeſſario ſpeciali intentione enuntiari ita auctoritativè cum intentione prædicta elevandi, dummodò idipſum Pęnitenti ſignificet, eòque extimulet ad bona opera facienda, & mala patienter toleranda tanquam pro ſatisfactione, & pęnitentia Sacramentali.

III. *An Opus pro defunctis, vel pro aliis?*

570 POteſt etiam pro pęnitentia injungi oratio, jejunium, eleemoſyna, aliudve bonum opus pro defunctis applicandum à Pęnitente: idque non tantùm quoad impetrationem, ſed etiam quoad ſatisfactionem: ut contra alios cum aliis rectiùs docent Lugo *diſp. 15. ſect. 5.* Diana *p. 3. tr. 24. reſ.* 54. Gob. *Alphab. confeſſ. nu.* 751. Atque etiam Catechiſmus Romanus *tit. de Satisfactione ſub finem*. Ratio eſt: quia ipſa illa charitativa, & miſericors voluntas applicandi opus, ejuſque oblatio pro defunctis, eſt multùm ſatisfactoria Pęnitenti, & inſuper ei remanet fructus ſatisfactionis ex opere operato illius operis per Sacramentum elevari, & ſolùm fructus ſatisfactorius, & impetratorius ex opere operantis applicatur, & cedit miſeris animabus in purgatorio: ut proinde ea obligatio non impediat, ſed merito charitatis etiam augeat ſatisfactionem propriam Pœnitentis.

571 ¶ Quin univerſaliter ſimili charitate opera ſua bona offerre Deo, & applicare pro defunctis, quoad meritum, ſatisfactionem, & impetrationem, non minùs, ſed multò plus prodeſſe operanti, quàm ſi pro ſeipſo obtuliſſet, & applicaſſet, latè probat Jacobus Munfordus *Tract. de miſericordia fidelibus defunctis exhibenda c. 7. 8. . 10. 11.*

Denique dubium eſſe non poteſt, quin pro pęnitentia Sacramentali rectè imponantur omnia offerenda, & applicanda pro aliis, ut pro neceſſitatibus Eccleſiæ, pro ſalute Pontificis, pro afflictis, captivis, pro infirmis, pro agonizantibus, pro peccatoribus &c. in quibus intentio Confeſſarii ſolet eſſe, (certè mea ſemper eſt) ut offerantur ſolùm quoad impetrationem, adeò ut tota ſatisfactio ex opere operato, & operantis Pęnitenti remaneat, & inſuper merito charitatis ea applicatio augeatur. 572

IV. *An opus per alium implendum?*

COnvenit ſine dubio regulariter opus bonum imperari, quod ab ipſo Pęnitente præſtandum ſit, puta, ut ipſe Pęnitens oret, jejunet, peregrinetur, eleemoſynam de proprio largiatur. Quare, ſi ejuſmodi opus exequi non poſſit, liberatur pro obligatione, nec tenetur alium rogare, vel ſubſtituere, ex communi apud omnes *citator*. Sed neque ſi ipſe exequi poſſit, alium ſubſtituere poteſt, quidquid alii opinati ſunt. Nam inter propoſitiones damnatas ſub Alexandro VIII. 1665. ponitur & hæc: *Pœnitens propria auctoritate alium ſubſtituere poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat*. Interdùm tamen perſonis debilibus, vel morituris injungi poteſt, ut curent ab aliis, v. g. pro tali neceſſitate orari, peregrinationem inſtitui &c. Tunc vero non opus illud, quod ab alio perficitur, ſed ipſa illius operis procuratio à Pœnitente cum aliquo ſumptu, vel labore facta pęnitentię Sacramentalis rationem habet, ut doctè obſervat Laym. 573

V. *An opus ſub conſilio ſolum implendum?*

COnvenit ſine dubio, imò probabiliùs debet à Confeſſario pęnitentia imponi per modum præcepti, & non per modum conſilii: ſic enim videtur ſignificare textus Tridentini ſuprà initio allegatus: attamen rurſùs etiam ob fragilitatem Pœnitentis, interdum totam Pœnitentiam poſse imponi per modum conſilii, v. g. jejunabis tribus diebus Sabbati, ter te flagellabis, ſi tibi placuerit, docent probabiliter graves DD. Nav. *c. 22. n. 24.* apud Lay. *n. 11.* non repugnantem: & Gob. *n. 751.* rationem dantem. Hoc enim modo etiam ligat Sacerdos, qui vult, ut illa opera non proſint ex opere operato, niſi dependenter à ſua determinatione. 574

VI. *An ceſſatio à bono opere.*

TAndem etiam aliquando pro pœnitentia injungi poterit ceſſatio à bono opere, utpotè Pęnitenti minùs congruo, vel in anima, vel corpore nocivo: & in raro caſu abſtinentia à ſacra Communione ad tempus, ut contrà alios probat Suarez apud Gob. *n. 752.* Et ſecundùm Leandrum, alioſque apud Dianam *p. 11.* etiam homini cęlibi ſuſceptio Matrimonii, ut eruatur à peccatis carnis, quibus eſt perditè deditus. Contra tamen ſentit Laym. *cit. n. 11.* eò quòd Matrimonium maximè debeat eſſe liberum, & carnale, & ſpirituale. Matrimonium autem Spirituale, ſeu ingreſſum, & profeſſionem Religionis non poſse injungi pro Pęnitentia, communis eſt Sententia DD. Quare cum in ſacris Canonibus aliqui ob crimen jubentur in Monaſterium detrudi; intelligi non debet, ut profiteantur, ſed ut opera pęnitentiæ in clauſtro peragant. 575

QUÆSTIO III.

Quando imponenda, & implenda Pœnitentia, à quo & qualiter commutanda?

SUMMARIUM.

576 *Pœnitentia regulariter imponenda eſt poſt peccata audita, ante abſolutionem;*
577 *Et implenda tempore, vel termino præfixo.*
578 *Si terminus præfixus non ſit, quamprimum commodè fieri poteſt.*
579 *Poteſt impleri per opus aliàs præceptum,*
580 & 581 *Vel alias exercitum; etſi quis de ea implenda non cogitet.*
582 *Pœnitentiam juſtam à Confeſſario impoſitam*
583 *Commutare poteſt ſolus Confeſſarius;*
584 *Non ſolum is, qui impoſuit, ſed etiam alius*
585 *Æqualem poteſtatem habens.*
586 *Qui primò impoſuit, poteſt eam mutare extra Sacramentum,*
587 *Non vero alius.*
588 *Sed probabiliùs debet ei prior confeſſio repeti.*
589 *Probabile tamen eſt, eam ei non debere repeti.*

§. I.

§. IV. *Quomodo commutanda?*

586 I. CONfeſſarius qui primus injunxit pœnitentiam, poteſt illam commutare abſque eo, quòd Pęnitens confiteatur de novo illa peccata, imò & extra Sacramentum, abſque ulla nova confeſſione, ſi is adhuc recordetur peccatorum, & ſtatus Pęnitentis: & ſaltem, ſi Pęnitens recurrat intrà breve tempus, ut moraliter idem judicium cenſeri poſſit, v.g. eodem, vel ſequenti, aut ſaltem intrà triduum. Ita Navarr. *c.26. n.22.* aliique multi: imo etiamſi longum tempus interceſſerit: *Salas, Averſa, Diana*, aliieum Lugo *cit. ſect. 6.* Ratio eſt: quia tale judicium ejuſdem Confeſſarii ſemper faciet unum moraliter cum præcedenti confeſſione adhuc aliqualiter recognita, adeòque cenſebitur pertinere ad idem Sacramentum. Secùs utique eſſet, ſi Confeſſarius nullam confeſſionis factæ, ac peccatorum confeſſorum memoriam retineret in communiori, & tutiori ſententia, *Soti, Valentiæ, Layman cit.* cum Sacerdos non poſſit ſententiam ferre, niſi cognita cauſa. Addit Layman eodem *n.16. poſt med.* Quare ſecundùm hanc probabiliorem ſententiam, repetenda eſt quoque confeſſio, tametſi ab eodem Confeſſario peccatorum memoriam retinente; ſed interpoſito tempore longiori, v. grat. trium, vel quatuor dierum, intervallo, pęnitentiæ commutatio poſtuletur. Cùm enim prioris Sacramentalis confeſſionis judicium, legitimè abſolutum fuerit, & cum eo Poſterior pęnitentiæ impoſitio ob temporis intervallum, nullum ordinem gerat: ſequitur, non fore hanc pœnitentiam Sacramentalem, ſeu pertinentem ad Sacramentum Pęnitentiæ, niſi de novo Sacramentalis confeſſionis, & abſolutionis judicium inſtituatur. Sic Layman ſanè probabiliſſimè tutiora ſuadens, attamen noſtra probabilia, & tuta non negans ut patebit.

587 II. Alius autem Confeſſarius non poteſt extra Sacramentum, & confeſſionem commutare pęnitentiam ab alio Confeſſario impoſitam, juxtà communiſſimam DD. Sententiam *citati omnes* (quidquid alii opinentur apud Dianam *p.4. tr.4. reſ. 241.*) Ratio clara eſt: quia Confeſſarius nullam habet juriſdictionem, ſeu poteſtatem Sacramentalem in Pęnitentem, niſi dum ſedet ut Judex in hoc Tribunali: at non cenſetur ſedere in hoc tribunali, niſi dum actu audit confeſſiones, & adminiſtrat Sacramentum pęnitentiæ, aut ratione Sacramenti jam adminiſtrati cum Pęnitente agit: unde eſt & alia differentia inter primum, & alium Confeſſarium: quòd primus, ſicut pęnitentiam pro libito impoſuit, ita etiam pro libito commutare poſſit: alius autem Confeſſarius pęnitentiam ab alio Confeſſario impoſitam non pro libito (cùm non habeat imperium par in parem) ſed tantùm ex juſta, & rationabili cauſa commutare poteſt, ut omnes agnoſcunt. Atque hinc inſuper,

588 III. Alium Confeſſarium non poſſe commutare pęnitentiam, niſi Pęnitens priorem confeſſionem repetat, & novæ Judicis ſententiæ ſe ſubjiciat, docet communiter, & ſine dubio probabilior, & tutior Sententia DD. *Navarrus cum Suarez, Conimb. Layman. ll. cc.* Ratio ſatis firma eſt. Quia Judex (præſertim ſubordinatus, qualis eſt Sacerdos perſonam Chriſti repræſentans) non poteſt facere congruam ſententiam incognita cauſa: ſed impoſitio pęnitentiæ pertinet ad Sacramentalis ſententiæ, & abſolutionis integritatem: ergo imponi debet cognita cauſa, & ſecundùm qualitatem, ac menſuram delicti: certè cùm alter Confeſſarius de prioribus peccatis ipſi non explicatis, judicium, & abſolutionem non ferat, conſequenter nec alia pęnitentia ab eo pro talibus peccatis impoſita judicialis, & Sacramentalis eſſe poterit. Hæc ratio omninò convincit, & ſententia ſine dubio veriſſima eſt, quando pęnitens petens commutationem pœnitentiæ allegaret, non ſuam imbecillitatem, ſed pœnitentiæ injunctæ à priore Confeſſario iniquitatem, exceſſum &c. Sic enim ſine dubio alter Confeſſarius non poterit commutare, niſi repetitis, & auditis peccatis, propter quæ pęnitentia injuncta eſt, ob rationem dictam, alioquin cæcus judicabit de coloribus. Hoc autem ſecluſo,

589 IV. Probabile eſt, alterum Confeſſarium in confeſſione nova Pęnitentis poſſe commutare pœnitentiam ab alio Confeſſario impoſitam, etiam non repetita, & audita confeſſione illorum peccatorum, pro quibus fuit impoſita. Ita *Navarr. Toletus, Henriq. Rodriquez, Emmanuel Sà*: & 14. citans Diana *p.4. ſuprà & p.3. tr.4. reſ.53.* Eamq; ſententiam in praxi à pluribus frequentatam, Confeſſarium quemq; ſequi poſſe, præſertim ſi Pęnitens ad repetenda peccata difficilis videatur, vel tempus id non patiatur, expreſſe dicit Layman *eodem n.16. fine:* merito addens idipſum à fortiori longè dici poſſe de primo Confeſſario, etiam poſt longum tempus non ampliùs memore peccatorum ſibi confeſſorum, pęnitentiam mutante. Conſentit Gobat, & bis, vel ter eam ſententiam ſe ſecutum fuiſſe teſtatur *n.277.* Ratio eſt; quia Confeſſarius ut Judex, & Medicus poteſt de tota cauſa ſimul judicare juxta præſentem ſtatum Pęnitentis, prout magis videbitur expedire; atq; de tota ſimul cauſa ſufficienter judicat, quando etiam non repetita confeſſione, judicat hic, & nunc Pęnitenti non expedire talem pœnitentiam, ſed magis expedire aliam: in hac enim commutatione non agitur de peccatis commiſſis, ob quæ pœnitentia impoſita eſt: neque de juſtitia, vel injuſtitia pęnitentiæ, quę impoſita eſt, ut *n. praced.* jam ſecluſi: ſed agitur tantùm de Pęnitentis infirmitate, & difficultate, & quandoque aliquali impotentia ad illam pęnitentiam implendam, ob quam juſtè commutari poteſt, vel relaxari. Quare quando Pęnitens ſecundo Confeſſario dicit, ſe non poſſe, vel difficulter poſſe implere pęnitentiam: imò, quando ipſe Confeſſarius advertit Pęnitentem aliquas pęnitentias non impleviſſe, nec facilè impleturum, eo etiam non petente, poterit eum alleviare, ac diſponere de eo, prout magis expedire in Domino videbitur: vel ob eam ſolùm cauſam, ut facilitetur uſus tanti, tamque neceſſarii Sacramenti. Neque refert etiam, quòd prior pęnitentia eſſet data, non ſolùm in vindictam, & ſatisfactionem pro peccatis, ſed etiam in medicinam, ac præſervationem in futurum, dummodò ſimiliter medicinalis alia pęnitentia imponatur juxta præſentem ſtatum Pęnitentis. Nam eo ipſo, quòd prior pęnitentia facta eſt ipſi difficilis, vel incommoda valdè ratione ſuæ infirmitatis, vel fragilitatis: jam ceſſavit eſſe medicinalis ſimpliciter, & noxia, vel periculoſa facta cenſeri debet, prout optimè diſcurrit Marchant. Tribun. *p.1. tr.4. tit.7. q.6.* quem, ſi placet, vide.

CAPUT V.

De Abſolutione Sacramentali.

QUÆSTIO I.

Quæ Forma abſolutionis conſueta, ſufficiens, neceſſaria, & præciſè eſſentialis?

SUMMARIUM.

590 *Declaratur forma abſolutionis conſueta.*
591 *Quæ verba, vel forma ſit ſufficiens, & neceſſaria ſub mortali?*
593 *Qualiter facienda abſolutio à cenſuris?*
594 *Forma eſſentialis conſiſtit in his verbis*: abſolvo te,
597 *Formaliter ſumptis.*
599 *Sufficit, ſi præferatur etiam modo imperativo,*
600 *Non vero prolata modo optativo.*
602 *Quis ſit ſenſus hujus formæ generalis?*
603 *Quis proprius, & principalis? &*
604 *Quis adæquatus?*

§. I. *Forma conſueta.*

QUam Clemens VIII. probavit, atque, ut omnes uſurpent, ſuadet Paulus V. ideòque ab omnibus memoriter tenenda, eſt hæc 590

§. *Miſereatur tui Omnipotens Deus, & dimiſſis peccatis tuis, perducat te ad vitam æternam* (Deinde elevata manu adverſus Pęnitentem) *Indulgentiam, abſolutionem, & remiſſionem peccatorum tuorum, tribuat tibi omnipotens, & miſericors Dominus. Dominus noſter JESUS Chriſtus te abſolvat: & ego auctoritate ipſius abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis, ſuſpenſionis.* (hæc particula omittenda pro Sæcularibus) *& interdicti, in quantum poſſum, & tu indiges. Deinde ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Paſſio Domini noſtri JESU Chriſti, & merita Beatiſſimæ V. MARIÆ: & omnium Sanctorum, & quidquid boni feceris, vel mali ſuſtinueris, ſit tibi in remedium peccatorum, augmentum gratiæ, & præmium vitæ æternæ, Amen.* Certum autem eſt, hanc totam formam, quoad orationes prævias, & ſubſequentes ipſam abſolutionem, quæ ſecundùm Concilium Tridentinum utiliter adduntur) non eſſe de neceſſitate aliqua Sacramenti, vel præcepti, ideòque ex cauſa rationabili, imò (ſecluſo ſcandalo, vel contemptu) etiam ſine cauſa, abſque peccato omitti poſſe. Videndum ergo ulteriùs, quænam ex hac conſueta forma ſit ſufficiens, neceſſaria, eſſentialis?

Rituale Romanum dicit: in confeſſionibus frequentioribus, vel brevioribus, omitti poteſt *Miſereatur* &c. & ſatis erit dicere: *Dominus noſter JESUS Chriſtus*, uſque ad illud: *Paſſio Domini noſtri &c.* Imò ſufficit ſolùm dicere: *Ego te abſolvo à peccatis tuis*. Sà v. *abſolutio n.1.* Tamburinus *opuſc. de Confeſſione l.2. c.1.* Lugo *d.13. ſect.3.* dicit, eas preces dici ex libera conſuetudine. Quoad reliqua placet judicium Laym. *l.5. tr.6. c.3.* Invocatio SS. Trinitatis, ſignumque Crucis addi debet ex conſuetudine Eccleſiæ. Namque omnia Sacramenta cum hoc ſalutari ſigno adminiſtrari teſtatur D. Auguſtinus *tr.118. in Joannem*. Chryſoſt. *hom.13. in epiſt. Philipp.* Denique & manus elevatio, & capitis denudatio inter abſolvendum omitti non debet, ubi hæc in conſuetudine ſunt: quamvis Emmanuel Sà *cit.* non approbet denudationem capitis,

Digitized by Google

tis, eò quòd eo ſigno omiſſo, facilè adverti poſſit, quando Confeſſarius non abſolveret Pęnitentem indiſpoſitam, ſed eam defendit Tannerus *hic qu.9.* In praxi ergo

§. II. *Forma ſufficiens, & neceſſaria.*

591 FOrma *abſolutionis ſufficiens*, & in neceſſitate, vel periculo Pęnitentis, aut Confeſſarii: Item quando confeſſiones breves ſunt, aut magnus Confitentium concurſus, etiam omninò licita ſunt ſola hæc verba: *Ego te abſolvo à peccatis tuis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen.* Vel ſi periculum timeatur cenſuræ, dic: *Ego te abſolvo à cenſuris*, deinde: *à peccatis tuis, in nomine &c.* Ego doctorum virorum exemplum ſecutus, in ejuſmodi feſtinandi occaſione ſolen uti hac formula, *quod minus injunxi, ſuppleat amariſſima Paſſio Domini noſtri JESU Chriſti, cujus auctoritate ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Amen:* deinde dato ſigno recedendi cum *vade in pace*: uno Pęnitente ſenſim recedente, vix unquam omitto dicere illam precatiuuculam: Paſſio Domini noſtri JESU Chriſti, &c. eò quòd magnorum Doctorum Sententia per ea verba eleventur omnia opera Pęnitentis in ſatisfactionem Sacramentalem, atque ob eam cauſam poſſit minor imponi pęnitentia à Confeſſario, de quo vide dicta *c. præced. qu. 2.*

592 III. Eadem verba: *Ego te abſolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen:* ſunt etiam forma neceſſaria ex inſtitutione, & communi uſu Eccleſię. Et ſingulariter illa verba: *à peccatis tuis*, eſſe de neceſſitate præcepti graviter obligantis omnium opinione reſtatur Tannerus *diſp.6. qu.1. dub.2. n.39.* Idque apertè indicare videtur Concilium Tridentinum *ſeſſ.14. c.3.* ubi cum dicit; formam hujus Sacramenti in illis Miniſtri verbis poſitam eſſe: *Ego te abſolvo:* addit particulam *&c.* ut ſignificaret, ſe noluiſſe definire illam quæſtionem, an verba illa: *à peccatis tuis &c.* ſint de eſſentia formæ; attamen non debere omitti, ſed ad integritatem, & magis explicitam ſententiam debere addi etiam reliqua verba. Unde eum, qui ea verba ex mera libertate temerè omittit, meritò peccati mortalis condemnant poſt alios Tannerus *cit.* Gobat. *n.* 150. & noſter March. Tribun. t. *p. tr. 6. tit.2. qu.2.* Ratio eſt: tum quia talis Confeſſarius contra omnem conſuetudinem, imò præceptum Eccleſiæ ageret: nam ſi ex indeliberatione, præcipitantia, feſtinatione fieret, communiter excuſant DD. tum, quia ſine neceſſitate, & contra juſtiſſimam voluntatem Pœnitentis exponeret Sacramentum certè probabili periculo nullitatis: quandoquidem illa verba: *à peccatis tuis:* eſſe de eſſentia formæ abſolutionis, doceant graviſſimi DD. Durandus, Petrus Sotus, Paludanus, Major Gabriel, Baſilius Martino, apud Dianam mox citandum *§. ſeq.* Et ſanè valdè rationabiliter: eò quòd illa duo verba: *abſolvo te*: etiam dum pronuntiantur in confeſſionali ſuper præſentem Pœnitentem modò confeſſum, adhuc ſint indifferentia ad ſignificandam abſolutionem, vel à peccatis, vel à cenſuris: forma autem abſolutionis debet determinatè ſignificare abſolutionem à peccatis, quia non plus efficit, quàm quod determinatè ſignificat: Et quid ſi alicui ſola venialia confeſſo, ſed occultis mortalibus obſtricto, præcisè dicas: *abſolvo te?* nonnè verba iſta ex modo ſignificandi videbuntur referri ad ſola venialia confeſſa, & non ad mortalia oblita? quod vides, quam periculoſum eſſet, moribundo præſertim (verum huic utrique abſurdo, & periculo occurritur, ſi Sacerdos proferret illa verba: *abſolvo te*, cum intentione abſolvendi *ab omnibus, à quibus poteſt, & debet*, quam intentionem certè habere debet, & habet omnis prudens Confeſſarius,) & nonnè vides, quàm ſecurius addas: *à peccatis tuis?* Caveant ergo ſcioli, qui, ut oſtendant ſe doctos, & aliquid legiſſe, vel didiciſſe in ſcholis, ſuperciliosè dicunt: *abſolvo te*, non dignari addere ſaltem reliqua verba, hi deriduò rogandi eſſent, ut amore Dei dignentur cum Concilio Tridentino addere, ſaltem unicum *&c.*

593 IV. Abſolutio à cenſuris plerumque innoxiè omittitur in Germania, quippè in quâ à ſæcularibus plebeis contrahitur longè rariſſimè, & utique abſolutio à ſuſpenſione omittenda eſt, quando Pœnitens eſt Laicus, imò aliquando Clericus Minoribus initiatus, hac enim ætate Laici obeunt omnia officia Miniſtrorum, uti obſervat Gobatus *n.* 164. Et quidem quando Pœnitens abſolvendus eſt à cenſura, excommunicatione v.g. pro ſolo foro interno conſcientiæ ſufficiet proferre ſolùm iſta verba formæ præſcriptæ: *Abſolvo te à vinculo excommunicationis:* quando autem abſolvendus pro ſoro externo etiam à Confeſſario ex delegatione aut ſummi Pontificis, ut Regulares Mendicantes, aut in caſu particulari ex delegatione Epiſcopi, ſpeciales formulæ præſcriptæ in Rituali uſurpandæ ſunt ex magna decentia ſaltem. Ab excommunicatione ſic: *Dominus noſter JESUS Chriſtus te abſolvat, & Ego auctoritate ſummi Pontificis Domini noſtri Papæ* N. (vel Epiſcopi) *mihi conceſſa, abſolvo te à vinculo excommunicationis, quàm incurriſti*, (aut incurriſſe declaratus es, aut ſi quàm incurriſti nimirùm in dubio, ad cautelam) *propter talem factum, vel cauſam N. & reſtituo te communioni, & unitati fidelium, in nomine &c.* A ſuſpenſione, *Abſolvo te à vinculo ſuſpenſionis, quàm propter talem factum, vel cauſam incurriſti* (ſeu incurriſſe declaratus es) *in nomine Patris &c.* Ab Irregularitate, poſt abſolutionem à Cenſuris additur: *Eadem auctoritate diſpenſo tecum in irregularitate, quam ob talem cauſam incurriſti N. & habilem reddo, & reſtituo exercitiis Ordinum, & Officiorum tuorum, in nomine Patris &c.*

§. III. *Forma præcisè eſſentialis.*

SAcramenti pœnitentiæ conſiſtit in his tantùm verbis: 594
Ego te abſolvo: vel *abſolvo te*. Ita Communiſſima Doctorum: mei omnes, & quadraginta quatuor recitati à Diana *p. 11. tr. 6. reſ.* 11. atque certiſſimum aſſerit Suar. *de Cenſuris diſp.* 10. *ſect.* 2. Et ſumitur ſatis manifeſtè ex Concilius Florentino *in Decreto Unionis*, & Trident. *ſeſſ.* 14. *c.* 3. utroque aſſerente, formam Sacramenti pœnitentię conſiſtere in illis verbis Sacerdotis: *Abſolvo te: Ego te abſolvo*, &c. ſine dubio volens exprimere totam formam eſſentialem, & nihil certò eſſentiale involvere obſcura particula *&c.* ſed ſolùm verba aliqua eſſe addenda ex more Eccleſiæ expreſſioris ſignificationis gratia, ut jam ſuprà dictum. Ratio eſt: quia forma hujus Sacramenti conſiſtere debet in iis verbis, quibus ſufficienter ſignificatur perſona judicis, actus judicialis, effectus, & perſona Rei: ſed hæc omnia ſufficienter ſignificantur in illis tantùm verbis: *Abſolvo te:* vel: *Ego te abſolvo*. Nam *Perſona judicis* ſignificatur explicitè, per pronomen *Ego*, aut implicitè per ipſum verbum indicativum, *abſolvo*. *Actus judicialis, & effectus*, ſcilicet abſolutio animæ à peccatis ſignificatur per ipſum verbum activum *abſolvo:* quod, quia profertur ſuper confeſſionem peccatorum hic, & nunc facta, ſufficienter determinatur ad ſignificandam animæ abſolutionem à peccatis hic & nunc confeſſis. Perſona Rei explicitè ſignificatur per pronomen Te in accuſativo: quod omninò ſpectat ad eſſentiam formæ, cùm in verbo *abſolvo*, non niſi valde dubiè contineatur reus: poſſetque verificari non tantùm de peccatis hujus præſentis, ſed etiam abſentis.

§. Jam vides ly *à peccatis tuis*, jam contineri in verbis, 595
Abſolvo te. Nam circumſtantia perſonæ hic, & nunc confitentis peccata ſua ſatis determinat, & ſignificat, abſolutionem Sacerdotis cadere ſuper peccata illius, licèt id non exprimatur, ſicut ex neceſſitate præcepti exprimi debet, ait Layman *cit. n.7.* Quare Suar. *cit. ſect.* 1. *n.* 7. eumque ſecutus Tamburinus *Opuſc. Expedit. Confeſſ. lib.* 2. *in fine* habent pro certo, ſi tu intendas abſolvere à peccatis ſimul, & cenſuris moribundum, dicens: *Abſolvo te ab omnibus cenſuris, & peccatis tuis*, evolet autem anima, priuſquam tu dicas: *à peccatis tuis* fore nihilominus abſolutum à peccatis, quia illa verba: *abſolvo te*, ſignificant determinatiſſimè, & efficiunt remiſſionem peccatorum. De quo raro caſu videre potes Gobat *Caſu* 4. *à num.* 150.

§. Denique explicita invocatio Sanctiſſimæ Trinitatis *in* 596
nomine Patris &c. non eſt de eſſentia hujus Sacramenti, ſicut eſt de eſſentia Baptiſmi. Quia cùm Baptiſmus ſit janua Eccleſiæ, & ſolemnis profeſſio fidei principaliter verſantis circa myſterium altiſſimum SS. Trinitatis, congruum erat, ut exprimeretur in ejus forma. In Sacramento autem pœnitentię non profitetur pœnitens fidem, ſed ſupponit jam profeſſam.

II. Forma eſſentialis abſolutionis conſiſtit in dictis ver- 597
bis: *Abſolvo te:* formaliter tantùm ſumptis, quoad prædictam ſignificationem Sacramentalem in iis ſufficienter fundatam: non autem materialiter ſumptis quoad ſonum vocis: neque ea verba materialiter ſumpta ſunt de eſſentia formæ, & Sacramenti pœnitentiæ, ſeu non ſunt neceſſaria neceſſitate Sacramenti, ſecundùm omnes, cùm eadem Significatio Sacramentalis æquè bene poſſit fundari in aliis verbis ſynonimis, & æquipollentibus eundem ſenſum, & ſignificationem facientibus, cujuſmodi ſunt omnia verba, & locutiones, quibus ſufficienter exprimitur actus judicialis abſolutionis, ac quibus Sacerdos ſignificat abſolutionem illam per modum ſententiæ à ſe prolatam in hunc Pœnitentem, tanquam reum peccata ſua confeſſum. Quare valida eſt forma: *Solvo te: remitto tibi:* Quæ duo verba expreſſè habentur in ſcriptura: *Quodcumque ſolveritis, &c.* Item: *condono tibi peccata tua: libero te à peccatis tuis: impendo tibi abſolutionem Sacramentalem &c.* & his ſimilia.

§. *Mundo te à peccatis tuis:* non videtur eſſe forma 598
ſufficiens hujus Sacramenti, quia iis verbis non ſignificatur ſententia judicialis, niſi valde impropriè: certè non ſignificat magis, & ſpecialiùs mundationem animæ à peccatis per Sacramentum Pœnitentiæ, quàm Baptiſmi: ſaltem eſt forma maximè dubia: ideòque ea utens utique peccaret mortali-

taliter, quia exponeret Sacramentum manifeſto periculo nullitatis.

599 III. Neque requiritur ad eſſentiam hujus formæ, ut proferatur in modo indicativo *abſolvo te, &c.* ſed omninò etiam ſufficit modo imperativo, & alio, quo ſufficienter ſignificatur, & exprimitur actus judicialis abſolutionis: v. g. *abſolvaris à me: ſis abſolutus: jubeo, placeat, te eſſe abſolutum vade abſolutus: vade liber, vade in pace:* & quicunque ſimilis modus, quo Judex etiam in foro externo ſententiam profert. Omnibus enim ejuſmodi modis ſemper ſe gerit Sacerdos, ut Judex: nec mutatur ſenſus, & ſignificatio eſſentialis formæ, ſed accidentaliter, & grammaticaliter tantùm.

600 *ſ.* At verò non ſufficit, ſed invalida eſt abſolutio prolata modo optativo, & forma deprecationis tantùm: v. g. *Abſolvat te DEUS: Solvat te Chriſtus: DEUS remittat tibi peccata tua, &c.* Ratio ex dictis patet: Quia hoc Sacramentum exercetur per modum judicii, ut definit Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 5. quo ſcilicet Sacerdos, cognita cauſa fert ſententiam auctoritativè, tanquam propria auctoritate ad hoc habita, & collata à Chriſto: ideòque forma abſolutionis Sacramentalis eſſentialiter debet importare ſententiam Confeſſarii per ſe auctoritativè abſolventis: ſed huic ſenſui omninò repugnat forma deprecatoria, vel impetratoria: ſed enim non verè diceretur abſolvere ipſe Sacerdos, ſed tantùm poſtulare abſolutionem ab alio, Deo, vel Chriſto dandam: eòque ipſe non perſonam Judicis, ſed potiùs Advocati ageret, Chriſtus autem dixit: *Quorum remiſeritis:* Non *pro quibus oraveritis:* alioquin ſufficientiſſima jam haberetur forma in preculis præmiſſis illis. Miſereatur &c. & Indulgentiam &c.

601 IV. Eadem tamen ipſa verba: *Abſolvo te*, materialiter ſumpta ſunt neceſſaria neceſſitate præcepti, ſeu, ut alii loquuntur, neceſſitate Miniſtri, ſecundùm communem Doctorum. Hæc enim forma expreſsè præſcribitur in Conciliis Florentino, & Tridentino, roboratur totius Eccleſiæ conſuetudine, & uſu, & colligitur ex ipſa Scriptura. Quamvis enim Chriſtus non præſcripſerit hanc determinatam formam materialem verborum, ſed æquè dixerit: *Quorum remiſeritis:* ac *quodcunque ſolveris:* attamen Eccleſia rationabiliſſimè determinavit verbum *abſolvo:* potiùs, quàm *remitto*. Quia nimirùm, ut ſæpè dictum, Sacerdos in hoc Sacramento gerit ſe ut Judex: atqui ſoli Judici, ſecundùm proprium uſum loquendi, proprium eſt *abſolvere: Remittere* autem competit etiam aliis, utpotè creditoribus, & injuriatis quibuſvis: atqui quilibet Miniſter in adminiſtratione Sacramenti debet ſervare communem uſum, & conſuetudinem Eccleſiæ ſuæ: ergo illa forma materialiter ſumpta, eſt neceſſaria neceſſitate *Miniſtri*, ſeu præcepti; adeò ut peccaret graviter Sacerdos, ſcienter ex mera libertate utens alia verborum forma quantumvis æquipollente.

§. Attamen retento verbo: *abſolvo:* accidentalis mutatio, vel additio, valida, & in caſu neceſſitatis etiam licita eſſe poteſt. Ut, ſi quis ſimul plures abſolvens dicat: *Ego te abſolvo*. Valida item, vix tamen licita eſſet forma: ſi quis reverentiæ cauſa dicat Magnati, vel Regi: *Abſolvo* Dominationem veſtram, Majeſtatem veſtram, &c. Vaſq. alii comm.

§. IV. *Formæ hujus Eſſentialis quis ſenſus?*

602 I. SEnſus generalis aggregatus, & adæquatus ſufficiens hujus formæ, quo à Sacerdote proferri poteſt, eſt hic: *Ego te abſolvo, ac libero ab omni vinculo peccatorum tuorum*. Sive illud ſit *primò* reatus culpæ mortalis, vel venialis peccatorum, quæ in confeſſione explicaſti: ſive 2. ſint peccata omiſſa, quæ explicare non potuiſti, vel non debuiſti, quæ tamen ritè diſpoſitus actualiter, vel virtualiter animo deteſtaris: ſive 3. ſit reatus, vel obligatio pœnæ temporalis, quæ tamen non ſemper tota per hoc Sacramentum remittitur, ſed ſecundùm diſpoſitionem Pœnitentis, & opera ejus ſatisfactoria, & ſpeciatim pro pœnitentia impoſita, & virtute clavium elevata: Sive 4. ſint peccatorum reliquiæ, id eſt, vitioſæ affectiones, & malæ inclinationes, quæ per gratiam ſanctificantem Sacramento collatam ſanantur: ſive denique ſit obligatio confitendi in eo, qui anteà per contritionem, vel amorem Dei ſuper omnia peccato mortali liberatur, & ſanctificatus eſt. Ita poſt alios Layman *c.* 3. *n.* 8. Hoc enim generali, & aggregato ſenſu, omni ferè eventu verificabitur forma abſolutionis, adeò etiam, ut ſi quis in confeſſione generali proferat ſola peccata, à quibus anteà ritè abſolutus fuerat, vix tamen accidit, ut non interim aliquod peccati vinculum retineat, à quo per novam abſolutionem liberetur, liberandus quoque à quovis alio, etiam actualium culparum, ſi adhuc adeſſet, ut ſapienter obſervavit Navarrus apud Layman *eodem n.* 6. *à medio*. Verùm ſenſus proprius, ac principalis ejus ſacræ formæ nobis aſſignandus, & tuendus eſt. Itaque

603 II. Senſus proprius, & principalis hujus formæ eſt remiſſio culparum, ſeu ipſius culpæ. *Omnes*. Nam hi termini; *abſolvo te à peccatis tuis:* ex vi inſtitutionis divinæ, primariò, & directè important abſolutionem animæ à culpa. Quare in primis falſus eſt ſenſus Magiſtri; *Ego te abſolvo:* id eſt, ego te abſolutum oſtendo, vel declaro. Hunc enim ſenſum anathemare damnat Conc. Trid. *Seſſ.* 14. *Can.* 9. *Si quis dixerit abſolutionem Sacramentalem Sacerdotis non eſſe actum judicialem, ſed nudum miniſterium pronuntiandi, & declarandi dimiſſa eſſe peccata, &c. anathema ſit.* Etenim Chriſtus dixit Sacerdotibus: *Quorum remiſeritis peccata:* non quorum oſtenderitis peccata eſſe remiſſa. Deinde falſus eſt ſenſus Richardi, & Hugonis Victoris. *Ego te abſolvo à pœna æterna, & temporali peccatis debita.* Chriſtus enim non dixit: *Quorum remiſeritis pœnam* ſed *peccata*. Et certe reatus pœnæ æternæ non manet, niſi propter culpam mortalem: nec remittitur niſi remiſſa culpa: ergo non tantùm pœna, ſed etiam culpa mortalis remitti debet per hoc Sacramentum. Denique nec ſenſus primarius, & univerſalis eſt: *Ego te abſolvo à debito, & obligatione confitendi peccata tua:* Quod ſcilicet, ipſo Deo peccata homini remittente remaneat tamen obligatio eadem confitendi, à qua obligatione ſine dubio liberat legitimè confeſſum ritè abſolvens Sacerdos; nam forma hujus Sacramenti ſignificativè, & validè cadit ſuper peccata venialia, ubi tamen nulla eſt obligatio, nec conſequenter ſignificari poteſt abſolutio ab obligatione confitendi: atque inde ſequeretur, hoc Sacramento per ſe non cauſari gratiam ſanctificantem, cùm ad ſignificandam abſolutionem ab obligatione confitendi, nulla requiratur gratia ſanctificans, ſed ſolùm ad abſolutionem à peccato, & culpa.

604 III. Senſus proprius adæquatus hujus formæ eſt: *Poteſtate mihi commiſſa mediante Sacramento per ſe collativo gratiæ juſtificantis, ſeu remiſſivæ peccatorum, remitto tibi peccata tua, ſaltem quantùm eſt ex parte gratiæ, aut ipſius Miniſtri, vel Sacramenti.* Hoc enim triplici *inquantum* addito neceſſario ſemper verificabitur forma in omni excogitabili caſu, vel eventu. Percurro breviter. 1. Verbalis, veriſſimus, & propriiſſimus eſt ſenſus: *Abſolvo te à peccatis tuis*, quando confitens peccata ſua mortalia, cum ſola, ſed vera ſupernaturali attritione abſolvitur. Tunc enim verè, & actu remittuntur ei peccata aliàs non remiſſa, nec confeſſa: unàque cum peccatis ſimul liberatur ab obligatione ea confitendi ulteriùs. 2. Verus adhuc eſt ſenſus: *abſolvo te à peccatis tuis:* quando confitentis jam peccata remiſſa ſunt per contritionem perfectam, vel amorem Dei ſuper omnia nimirùm, *quantum eſt ex parte gratiæ*, & ſpecialiter: *quatenus adhuc retenta ſunt* quoad obligationem ea confitendi. Senſus enim erit: Confero tibi gratiam per ſe remiſſivam peccatorum tuorum, ſi adhuc adeſſent ſimulque libero te ab obligatione ea denuò confitendi. Tenetur enim peccator, non tantùm juſtificari coram Deo, ſed etiam coram hoc tribunali Sacramentali, juxta illud Chriſti. *Quorum retinueritis peccata, retenta ſunt:* Cenſentur autem peccata adhuc à Sacerdotibus retenta, quamdiù ab eis non remiſſa ſunt. Veriſſimè ergo dicit Sacerdos, *Abſolvo te à peccatis tuis:* ſenſu prædicto. Unde in nova lege Contritio, vel Amor Dei ſuper omnia, juſtificat quidem, ſed non niſi cum voto Sacramenti, & onere eadem ſubjiciendi clavibus, juxta dicta *c.* 2. *q.* 1. 3. Adhuc verus eſt ſenſus, *Abſolvo te à peccatis tuis:* Quando confitentis peccata etiam jam legitimè confeſſa, & remiſſa ſunt, nimirùm iterum, *quantum eſt ex parte gratiæ*. Senſus enim veriſſimus eſt, Confero tibi gratiam ſanctificantem per ſe remiſſivam peccatorum tuorum, ſi adeſſent, quia ea demum clavibus ſubmittis. De hoc, vide latiùs dicta *cap.* 1. *Sect.* 4. *à num* 48. *Qualiter peccata ſemel legitimè confeſſa, ſint materia ſufficiens Sacramenti pœnitentiæ?* 4. Adhuc vera eſt forma; *Abſolvo te à peccatis tuis:* quando fictè confitentis peccata nullo modo remittuntur, neque gratia confertur, nimirum, *quantùm eſt ex parte Sacramenti, vel Miniſtri*, Senſus enim ſic reſtrictus eſt (ex natura rei, vel ſaltem ex intentione Sacerdotis, quandoque fictionem agnoſcentis, de quo alibi) *Ego te abſolvo à peccatis:* confero tibi totum, quod eſt collativum gratiæ, & remiſſivum peccatorum, ita ut ex parte Sacramenti, & Miniſtri nihil deſit, quominùs Sacramentum valeat, & peccata tua remittantur, niſi fortè ex parte tua; & tunc, ſi reipſa non abſolvaris, *perditio tua ex te*. Quemadmodùm enim donans verè dicit, dono tibi hunc librum v. g. quia, quantùm eſt ex parte ſua, & ipſius actus ſui verè transfert illam rem in alium, etſi alter per ſuam non acceptationem ponat obicem translationis, maneatque expers dominii, & juris poſſidendi, & utendi eo libro: Sic intellige in propoſito, & vide dicenda *c.* 6. *Sect.* 3. *q.* 3. *Quomodo Confeſſarius teneatur abſolvere diſpoſitum, & non alium?*

605 IV. Effectus ergo hujus formæ, & Sacramenti Pœnitentiæ (ſicut & contritionis perfectæ, &c.) Primarius, & directè ſignificatus eſt: 1. Infuſio gratiæ ſanctificantis: 2. Remiſſio peccatorum perfecta, ſic, ut nunquam redeant. 3. Secundarius autem effectus, & quaſi indirectè ſignificatus, eſt

Digitized by Google

-eſt remiſſio pœnæ, & commutatio pœnæ æternæ in temporalem, & pęnæ temporalis majoris in minorem, &c. 4. Reviviſcentia omnium meritorum per peccatum mortale mortificatorum: de quibus omnibus ex profeſſo ſatis dixi cap. 2. qu. 4. per totam. Relege, ſi placet.

QUÆSTIO II.

Qualiter proferenda eſt forma Abſolutionis?

SUMMARIUM.

607 & 608 *Forma abſolutionis neceſſariò debet eſſe vocalis.*
609 *Invalida eſt abſolutio data abſenti.*
610 & 611 *Quæ cenſeatur eſſe præſentia moralis, & ſufficiens?*
612 *Quid agendum Confeſſario, qui abſolutionis oblitus ejus primum recordatur, dum pœnitens recedit, vel jam receſſit?* Uſque ad n. 618.
619 *Abſolutio regulariter danda eſt abſolutè.*
620 *Invalida eſt data ſub conditione de futuro.*
621 *Sub conditione autem de præſenti, vel præterito valet:*
622 *Et ex cauſa rationabili quandoque ſic dari debet.*

Aſſertio.

606 *Forma abſolutionis neceſſariò debet eſſe vocalis, ſeu ore prolata; atque ad pœnitentem præſentem, ſaltem moraliter directa: atque abſoluta, independenter à conditione ſuſpenſiva in futurum.*

§. I. *Neceſſariò debet eſſe vocalis, &c.*

607 Nimirum abſolutio Sacramentalis eſſentialiter in verbis ore prolatis conſiſtit, adeò ut nec valida, nec licita ſit abſolutio ſcripto, vel nutibus data. Communiſſima DD. cum *D. Thoma*, *Scoto*, aliis (contra paucos aliter opinantes.) Ratio eſt: quia hanc formam ita eſſe inſtitutam à Chriſto, ut voce tantùm proferatur, conſtare videtur ex traditione Apoſtolica, ac perpetua conſuetudine, & uſu Eccleſiæ, quæ nunquam legitur abſolutionem in ſcripto, vel nutu datam admiſiſſe ut validam, minùs permiſiſſe ut licitam. Certè abſolutionem verbalem tantùm clarè exprimunt Concilia generalia. Nam Trident. *ſeſſ. 14. c. 3.* expreſsè dicit, formam hujus Sacramenti conſiſtere in iis Miniſtri *VERBIS: Ego te abſolvo*, &c. Et Florentinum *in Decreto Unionis*, agens de forma hujus Sacramenti, ait, *ESSE VERBA ABSOLUTIONIS*, quæ *PROFERUNTUR* à Sacerdote, dum DICIT: *Ego te abſolvo*. Nihil refert, quòd confeſſio in neceſſitate poſſit fieri in ſcripto, quia habet ſe tantùm ex parte materiæ, in qua non requiritur tam expreſſa ſignificatio, ſicut in forma.

608 §. Contrarium tamen, & abſolutionem etiam in ſcripto datam valere, docuerunt *Medina*, & *Petrus Sotus*, apud Layman *cit.* ſed meritò reprobantem. Interim tamen, quia res non eſt omninò definita de fide, in extrema moribundi neceſſitate, ſi tu ſolus, & mutus Sacerdos ſcribere potens adeſſes, nonne abſolutionem ſcripto dares ſub conditione, *ſi valeat*? credo, quòd ſic. Sanè recens Auctor, Joannes Pontius noſter (quem ad manum non habeo) apud Dianam *p. 11. tr. 6. reſ.* 14. opinatur, ſi homini animam agenti nequeat adeſſe, niſi Sacerdos mutus; hunc poſſe, imò teneri abſolvere aut nutibus, aut ſcriptis in charta verbis. Ego intereà, meum judicium ſuſpendo: in caſu mihi contingente facturus, quod Deus inſpirarit.

§. II. *Ad præſentem pœnitentem directa.*

609 Invalida, & illicita eſt abſolutio data abſenti, ſive is 1. abſens confiteatur, & ſimul abſolvatur abſens, puta per litteras, vel per nuntium, ſive 2. præſens confiteatur, & abſolvatur abſens (hæc duo extra controverſiam: (ſive 3. abſens confiteatur, & abſolvatur præſens præciſè ratione confeſſionis, in abſentia factæ. Ita communis DD. cum Scoto in 4. d. 17. & cum iſto addito, puto negari à nemine. Omnia conſtant ex Decreto Clem. VIII. Anno 1602. quo in Congregatione Sanctæ, & Generalis Inquiſitionis damnavit, & ſub excommunicationis pœna ipſo facto incurrenda, ac ſummo Pontifici reſervata, omninò doceri, & in praxim redigi prohibuit, ſaltem ut falſam, temerariam, & ſcandaloſam hanc propoſitionem. *Licere abſenti Sacerdoti per litteras, vel per nuntium peccata ſacramentaliter confiteri: & ab eodem abſente abſolutionem accipere.* Atqui ad falſitatem hujus propoſitionis hypotheticæ copulativæ requiritur; ut utraque pars ſit falſa: *& licere abſenti confiteri:* ſive deinde abſens, ſive præſens abſolvatur: *& licere abſentem abſolvi:* ſive deinde præſens, ſive abſens confiteatur. Et habes omnes tres partes. Et quamvis iſta propoſitio damnata duas partes habens, quantùm eſt ex vi verborum poſſet intelligi in ſenſu conjuncto, ſeu copulato, quaſi Pontifex tantùm damnet hęc duo ſimul, quòd quis poſſit ſimul, & confiteri abſenti, & abſens abſolvi ab abſente: attamen debere etiam intelligi in ſenſu disjuncto, ſic, ut Pontifex etiam disjunctivè utrumque damnet, & poſſe confeſſionem fieri ab abſente, & poſſe abſolvi ab abſente, conſtat ex ipſo intento Pontificis. Nam alioquin, qui ſeparatim ſolùm diceret, confeſſionem poſſe fieri abſenti, non fuiſſet damnatus à Pontifice Clemente: atqui ipſe hanc propoſitionem, vel maximè voluit damnare, de hac enim maximè ejus ætate fuit diſputatum contra aliquos, (*Paludanum*, *Petrum Sotum*, *Joann. Medinam* apud Layman, *n. 9.*) ita aſſerentes, ex eo, quòd aliàs etiam in judiciis rectè feratur ſententia in reum abſentem, ſi præſens ſiſti non poſſit: abſolutio autem ſe habeat per modum ſententiæ judicialis: ergo, &c. Addidit Lugo *d. 17. n. 64.* S. Congregationem Officii declaraſſe, non ſubſiſtere interpretationem illam, dicitur enim confeſſionem poſſe fieri abſenti, dummodò abſolutio detur præſenti. Ratio eſt: quia ex una parte abſolutio de rigore formæ, vi particulæ demonſtrativæ *Te*, tam neceſſariò exigit præſentiam confeſſi abſolvendi, ac in conſecratione particulæ, *Hoc*, & *hic*, exigunt præſentiam materię conſecrandæ: ex altera autem parte eadem abſolutio ſecundùm ſenſum, & praxim Eccleſiæ haud dubiè ex inſtitutione Chriſti profecta, neceſſariò refertur ad reum formaliter in interiori conſcientiæ foro pręſentem, ac ſe ſiſtentem actuali accuſatione, ac confeſſione ſua: ſecùs eſt, & nihil tale ſtatutum in judiciis externis. Dixi tamen notantiſſimè: *Præciſè ratione confeſſionis in abſentia factæ.* Quòd ſi enim Pœnitens per litteras, vel internuntium peccata ſua abſens confeſſus fuiſſet modò autem præſens verbis, vel ſignis ſufficientibus confeſſionem ſuam ratificet, ſignificans nimirùm hæc eſſe ſua peccata, ſe de his dolere, ſe accuſare, & abſolutionem petere, utique validè, & in neceſſitate feſtinandi, maximè mortis imminente periculo, &c. etiam licitè abſolvi poterit à Sacerdote pręſente: at non ratione illius confeſſionis in abſentia factæ; ſed ratione ratihabitionis, & veræ novæ præſentis confeſſionis virtualis: ad eundem omninò modum, quo quis chartam, in qua peccata ſua anteà abſens domi ſcripſit, nunc Sacerdoti legendam traderet, ſignificans ſe ea cum dolore confiteri, ac ſuper iis abſolvi velle: quod ob cauſam ſingularem validè, & licitè fieri poſſe, jam ſuprà *c. 3. ſect. 2.* dictum eſt. Neque hoc caſu obſtat Decretum Clementis VIII. quòd ſolùm loquitur de eo, qui merè abſens, & nullo modo præſens confeſſus eſt, præciſè ratione confeſſionis in abſentia factæ, ita ut abſolutio cadere deberet ſuper ipſam confeſſionem abſentem, quatenùs talem.

§. III. *Ad ſalutem moraliter præſentem, &c.*

Sine dubio enim neceſſaria non eſt pręſentia omnimoda phyſica, ut nimirùm Pęnitens abſolvendus proximè adgeniculetur, vel aſſiſtat abſolventi; ſed ſufficit aliqua moralis præſentia: At quęnam illa? Placet regula tradita à Thoma Tamburino *l. 5. de Sacramentis c. 2. n. 11.* Præſentia moralis requiſita, & ſufficiens Pęnitenti ad abſolutionem ſacramentalem, eſt illa, intra quam ſolent communi voce, etiam altiori homines cum hominibus loqui, quali nimirùm ſolet uti judex forenſis pronuntians ſententiam in Curia contra aliquem reum. Talis enim meritò cenſetur præſentia propria in hoc Sacramento inſtituto per modum judicii. Molfeſius, Leander, alii apud eundem Tamburinum, etſi non omninò acquieſcentem, determinant intra viginti paſſus: & mihi placet, ſi adhuc videatur, vel aliquo ſenſu percipiatur. Bonacina, Leander, & alii abſolutè cenſent, ſatis eſſe, ſi Sacerdos adhuc videat Pęnitentem, aut aliquo ſenſu percipiat. Hoc tamen generaliter nimis laxè dictum meritò improbat idem Tamburinus *ibidem*. Numquid enim ſi tuus Pęnitens poſt confeſſionem in maximo templo, abeat ad extremam partem longiſſimè diſtantem, ſic tamen, ut adhuc videre poſſis, validè illum abſolves? Etſi enim hæc præſentia in templo ſufficiat ad audiendam Miſſam, in qua ſolùm requiritur aſſiſtentia moralis; at certè preſentia moralis non erit pro abſolutione, quæ majorem propinquitatem requirit, talem ſcilicet, ut dictum, quæ requiritur in Judice reum præſentem abſolvente, vel condemnante, ideòque humano modo cum illo colloquente. 610

Atque ex his collige, quid ſentias de illo, qui in conferentia caſuum retulit, ſe pœnitentem fęminam anteà confeſſam, interim aliqua facultate petita, abſolviſſe ex Choro, flectentem ad ſummum Altare, idque approbante poſteà aliquo Reverendiſſimo Pro-Epiſcopo. Si enim major erat diſtantia, quàm intra quam ſoleant homines etiam altiore voce loqui: v. g. longè ultra 20. paſſus: mihi prorſùs dubius, ſi non certò nullus eſt valor illius abſolutionis. Item collige, quid cenſere debeas in communi quæſtione: an Sacerdos lethaliter volneratum, vel aliàs moribundum in platea jacentem poſſit abſolvere ex feneſtra, ob periculum, ne interim, dum deſcendat, illę moriatur? Poterit enim ſine dubio 611

bio

Digitized by Google

bio, ſi feneſtra parùm diſtet, ea ſcilicet diſtantia, qua aliàs cum hominibus communi, vel altiori voce etiam loqueretur. Unde ſi paulò longiùs diſtet, eo altiori voce loquens abſolvat, & ſub conditione mente concepta: & animo poſteà, ſi ſupervivat, ſervatis ſervandis, abſolvendi directè: Item collige, quid ſentias de illo, qui moribundum confeſſum, interlocutionibus aliis diſtractus, oblitus eſt abſolvere, & abiens jam in platea recordatur, cum ab ædibus diſtaret 20. circiter paſſus ſe obvertit versùs illam domum, pronuntiavit formulam abſolutionis ſuper infirmum directam. Certè non valuit abſolutio, quippe directa ad eum, qui non fuit ullo modo moraliter præſens: ſicut non valeret, ſi ſubitò vocatus ad moribundum jam in extremis conſtitutum, jam proximus ipſius ædibus, vel intra domus januam pronunties formam, metuens; ne priùs moriatur, quàm ad ipſum pertingas. Leander cum Tamburino, &c. Tandem collige, quid agendum à Confeſſario in frequentiſſimo caſu ſequenti, quem ſeorſim explico.

§. *Caſus non rarus explicatur.*

612 Contingit non rarò, ut Confeſſarius, audita confeſſione, nimiùm diſtractus, aut occupatus circa inſtructionem, vel admonitionem Pœnitentis obliviſcatur abſolutionis; recordetur autem primùm, cùm jam recedit, vel receſſit Pœnitens. Quid tunc aget?

613 I. Si quidem ita longè receſſit, ut planè ſit extra conſpectum, & ſenſum Confeſſarii, ut omnino phyſicè, & moraliter abſens cenſeatur, non poterit ampliùs è confeſſionali abſolvi: propter decretum, & rationem datam N. II. Quid ulteriùs agendum? dicam inferiùs *num.* 4.

614 II. Si verò Pœnitens adhuc ſit verè moraliter præſens, juxta dicta N. III. utpotè intra non multos paſſus intra conſpectum, vel ſenſum aliquem Confeſſarii, & incommodum ſit, illum revocare, vel adire; omninò poterit, & validè, & licitè abſolvi: juxta communem DD. non enim ſic abſolvitur, ut abſens, ſed ut præſens moraliter, & corpore, & animo; nam habet jus ad abſolutionem, quam credit, ſe jam accepiſſe, etſi de ea accipienda ampliùs non cogitet, & cenſetur tamdiù ſervare intentionem virtualem, vel interpretativam accipiendi abſolutionem, uſque dum eam recipiat. quòd ſi enim ſciret Pęnitens, ſe non eſſe abſolutum, utique rediret, & abſolutionem peteret: neque voluntas prior revocata eſt, ſed tantùm ceſſavit ob falſam exiſtimationem ſe jam eſſe abſolutum: neque verum eſt, illum, qui putat ſe eſſe abſolutum, amittere deſiderium abſolutionis: quis enim credat amitti ab illo, qui putaret, eſſentiam abſolutionis conſiſtere in illis verbis: Miſereatur, &c. indulgentiam, &c. Ego te abſolvo ab omni vinculo excommunicationis? &c. Ita contra Suarez, Vaſquez, Filliucium, alios cum Coninck, alus Lugo *hic d.*22.*ſect.*3.*num.*52. Gob. *num.* 289.

615 III. Quod ſi tamen Pœnitens eo caſu poſſet commodè revocari ad confeſſionale, omnium conſenſu conſultiſſimum erit revocare, ac debere revocari, rectè docent Reginaldus in praxi *l.* 8.*n.*32. aliique *citati*. Gob. *ibid. n.* 288. ſic habet: Ego ſine ſcrupulo abſolverem illum, qui eſt adhuc inter cancellos confeſſionalis, nec arbitrarer eſſe neceſſariò jubendum iterum flectere, tametſi tutiora ſecutus, aliquoties juſſerim. At jam diſtantem decem, vel viginti paſſibus, revocarem ad me, ſi ſine notabili incommodo fieri poſſit, uti poteſt, quando vix quiſquam præter pœnitentem exiſtit in templo, & mihi non eſſet perſpectum, eſſe innocentem animam. Et ſi illum videre nequirem, attamen prudenter credens eſſe adhuc in templo non procul à me, ſequerer in his circumſtantiis doctrinam Bonacinæ viri ſanè prudentis, etenim neceſſe nullo modo eſt oculis uſurpare illum, cui peccata dimittis. Hæc Gob. ſanè practicè, & prudenter. Docet autem Bonacina *hic d.*6.*q.*7.*propoſit.*6. abſolutè poſſe abſolvi, qui nondùm receſſit à conſpectu Confeſſarii, *ſeu quando non eſt ita remotus, ut non dubitet Confeſſarius de ejus præſentia*: utpotè certò ſciens eſſe adhuc intra paucos paſſus, v. g. eluctantem inter confertam, & comprimentium turbam volentium confiteri. Quare multominus ſcrupulus habendus Confeſſario, quando more ſolito abſolvit, ſed interim Pęnitens (uti ſæpè ſolent ruſtici, ac pueri) ſtatim, audita, & accepta pęnitentia, eripuit ex confeſſionali: non enim tantillo tempore potuit excedere præſentiam moralem.

616 IV. Quando tandem tuus Pęnitens omninò exceſſit præſentiam moralem, aut tu oblitus abſolutionis recordaris, primò poſt aliquot horas, ſitque tibi tuus pęnitens tunc iterùm præſens, tutiſſimè ages, ſi candidè faſſus tuam oblivionem, dicas te jam velle illi impertiri abſolutionem, ſi velit, abſolutè tamen non eſt neceſſe eum ſic monere; ſed ſimpliciter potes abſolvere, quippè virtualiter adhuc retinentem voluntatem percipiendi abſolutionem ſibi debitam, ut paulò ante oſtenſum eſt. Coninck, Lugo, Gob. *ll. cc.* Quare rectè fecit Sacerdos quidam oblitus abſolutionem dare Pœnitenti, ob ejus extraordinaria quæſita, poſteà intra Sacrum eundem communicaturus, opportunè recordatus, dum porregit hoſtiam dixit priùs: *Ego te abſolvo à peccatis tuis*, *&c.* & mox *Corpus Domini*. Idipſum per ſe loquendo, poſſet fieri poſt quatuor, vel ſex dies, ſi tunc rursùs incideres in talem Pęnitentem, niſi fortè rationabiliter timeres, ne is interim incidiſſet in aliquod peccatum mortale. Tunc enim deberes monere non ſolùm de oblita prius abſolutione, ſed etiam de novo dolore eliciendo, & confeſſione facienda, per ſe loquendo, ſi nullum ex ea monitione incommodum timeas. Verùm, quia plerumque talis monitio accidit pergravis hujuſmodi hominibus, non ſine offenſa, periculo ſcandali, aut ſaltem malè ſentiendi, & loquendi de tali Confeſſario; ideò plerumque omiſſa tali admonitione, res tota DEO commendanda erit. Certè eam monitionem omittendam eſſe, quando timetur ſcandalum, aut grave detrimentum proprium, vel alterius, cum Suarez, Vaſquez, & communi teſtatur Lugo *cit. n.* 57. aut gravis offenſio Pęnitentis, Coninck, Bonacina *citati* alii.

5. Denique ſermo tantùm fuit de abſolutione à peccatis. Nam quando oblitus es abſolvere ab excommunicatione, aliave cenſura illum, quem poteras, & debebas abſolvere, abſolvas etiam procul diſtantem, vel omninò abſentem, quia abſolutio à cenſura non exigit præſentiam abſolvendi: ac proinde, ſi nequibas tunc abſolvere, poſteà petita, & accepta poteſtate à Superiore, abſolves abſentem. Ex communi Suarez *d.*32.*ſect.*6. Lugo *d.*22.*ſect.*3. *n.*51. & alii. 617.

§. IV. *Atque abſolutè, independenter à conditione ſuſpenſiva in futurum.*

Regulariter abſolutio danda eſt abſolutè: invalida eſt data ſub conditione de futuro: ſub conditione autem de præſenti, vel præterito valet, & ex cauſa licet, ac quandoque expedit, imò & neceſſaria eſt.* Communiſſima, ut patebit. 618.

I. *Regulariter danda eſt abſolutè*. Omnes. Ratio eſt: aut enim judicium Confeſſarii de diſpoſitione Pęnitentis certum eſt, aut probabile, aut dubium: ſi certum, aut probabile, ſine dubio abſolutè danda eſt abſolutio: ſi dubium, judicandum erit in favorem Rei, & adhuc abſolutè danda abſolutio. Quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis. Et in dubiis tutior eſt pars eligenda: Pęnitens autem, facta confeſſione acquirit, & poſſidet jus ad abſolutionem (quo in dubio ſpoliandus non eſt) quamdiù non conſtat eſſe indiſpoſitum. Et tutius eſt ipſum abſolvi, quàm non abſolvi: ergo in ejuſdem favorem ſe reſolvere, & judicare debet Judex Sacramentalis, reumque abſolvere, ſicut alius Judex in judicio externo. Quòd ſi Confeſſarius ſe non reſolvens dubius maneat de diſpoſitione Pęnitentis, & licita abſolutione, eo ſtatu utique non poterit licitè abſolvere abſolutè, ſed ex defectu ſui, non Pęnitentis. 619.

II. *Invalida eſt abſolutio data ſub conditione de futuro* v. g. Abſolvo te, *ſi reſtitues*, *ſi talem occaſionem peccandi dimittes: ſi concubinam intra tot dies dimiſeris*, *&c.* Omnes. Ratio eſt: quia ad hoc, ut abſolutio valeat, debent omnia requiſita adeſſe in inſtanti ultimo ſaltem prolationis verborum; (Sacramenta enim per modum cauſarum naturalium ſtatim cauſant totum effectum, quem poſſunt, neque ullo modo eſt in poteſtate Sacerdotis ſuſpendere effectus Sacramenti in futurum.) at conditio de futuro nondum exiſtit in prolatione verborum, quando Sacramentum deberet cauſare ſuum effectum: ut ſupponitur: ergo tunc Sacramentum nullum eſt, & manebit nullum in æternum. Vide de hoc generatim dicta in prima parte *c.* 2. *à n.* 128. 620.

III. *Sub conditione autem de præſenti, vel præterito valet*: v. g. abſolvo te: *ſi vere doles: ſi vis reſtituere, offenſam dimittere, occaſionem vitare*, *&c.* aut: *ſi jam reſtituiſti, inimico reconciliatus es, ſi concubinam tandem ejeciſti*, *&c.* Omnes. Ratio eſt: quia abſolutio data ſub conditione de præſenti, vel præterito, conditione ſubſiſtente, tranſit in abſolutam, eamque infert hoc modo v. g. (abſolvo te, ſi verè doles: ſed verè doles: ergo verè te abſolvo) atqui abſolutio data abſolutè Pœnitenti diſpoſito ſine dubio valet, atque ordinariè neceſſaria eſt: ergo, &c. 621.

IV. *Et ex cauſa licet*, *& quandoque expedit*, *imò & neceſſaria eſt*. Per accidens ergo, & ex rationabili cauſa tantùm licitè datur abſolutio ſub conditione de præſenti, vel præterito: pro quo REGULA communis eſt: Abſolutio ſub conditione impendi licitè poteſt, & debet, quotieſcunque, ſi omninò non daretur, damnum immineret animæ; & ſi abſolutè daretur, nullitas, & irreverentia Sacramenti timeretur: utpotè quando Confeſſarius ex parte ſua prudenter dubitat: 1. an Pęnitens ſit rectè diſpoſitus quoad dolorem, propoſitum &c. juxta dicta ſuo loco. 2. An habeat materiam ſufficientem in pueris rudibus, utpote an talis ſit prædictas ſufficienti uſu rationis, an vere peccaverit, nec ne? Item quando Pęnitens adfert ſola dubia peccata in materia mortali, nec ullum certum explicare poteſt. quæ omnia patent ex anteà dictis. 3. 622

An

Digitized by Google

An Pęnitens adhuc vivat, vel jam expiraverit? 4. Quando ipſe Confeſſarius dubitat, an hunc Pęnitentem abſolverit nec ne? de quo mox *q. ſeq.* item an habeat juriſdictionem in hunc Pęnitentem, vel in ejus peccata? de quo *cap. ſeq.* ubi de juriſdictione dubia. Ratio eſt, quia cùm Sacramentum ſit inſtitutum ad bonum, & ſalutem animæ, debet applicari omni poſſibili modo, quo poteſt, ſine irreverentia Sacramenti: at in ejuſmodi caſibus ſub conditione applicatum omninò poteſt proficere ad bonum, ac ſalutem animæ, & ſic non exponitur irreverentiæ, quia conditio oppoſita periculum nullitatis excludit: ergo &c. Ubi valde notandum, abſolutionem licitè dari poſſe, & debere ſub conditione, non ratione dubii præcisè, cùm illud plerumque poſſit, & debeat reſolvi in favorem Pęnitentis, ut ſuprà *N. I.* dictum; ſed ratione perplexitatis de peccato ex utraque parte. Ex una ſcilicet parte timet Sacerdos periculum nullitatis Sacramenti: ex altera verò parte timet periculum ſalutis animæ Pęnitentis: utrumque evitat abſolutionem dando ſub conditione. Cæterùm quamvis conſultum ſit, ut in ejuſmodi verbis exprimatur conditio. *Si es diſpoſitus, ſi es capax, ſi adhuc vivis, ſi non es abſolutus, ſi poſſum, &c.* aut univerſaliter, in quantum poſſum, & tu indiges, attamen in rigore ſufficere, ſi mente retineatur, & concipiatur, docent DD. communiter cum Diana *p. 10. tr. 15. reſol.* 55. addit Gob. *n.* 272. Cùm quilibet Confeſſarius incipiat excipere confeſſiones cum intentione ſaltem virtuali, & implicita faciendi id, quod facit Eccleſia, ſeu quod Chriſtus inſtituit: Eccleſia autem vult, & Chriſtus ſtatuit, ut in talibus caſibus fiat abſolutio ſub conditione: ideò in talibus caſibus ſub conditione implicita, aut virtuali abſolvit quilibet non ſceleratiſſimus Confeſſarius, etſi nec mente expreſſe cogitet de conditione, quia omnis probus habet intentionem ſatisfaciendi intentioni Chriſti, & Eccleſiæ, ſic ille. Quæ doctrina, ſicut poſt factum, Sacerdoti ſcrupulum eximere poteſt; ita in facto & praxi conſulendam non cenſeo.

QUÆSTIO III.

Quando abſolutio danda? quando repetenda? (*ſpecialiter reſpectu excommunicati, & moribundi.*)

SUMMARIUM.

623 Uſque ad n. 627. *Abſolutio quando danda?*
627 Uſque ad n. 632. *Quando repetenda?*
632 *Mortaliter peccat abſolvens excommunicatum à peccatis, non præmiſſa abſolutione a cenſura.*
633 *Valet tamen talis abſolutio utrinque bona fide facta.*
634 & 635 *Et talis Pœnitens etiam abſolutus manet ab ipſa excommunicatione, ſi Confeſſarius fuerit potens ab ea abſolvere.*
636 *Validè, & licitè abſolvitur moribundus loquela, & ſenſibus deſtitutus, ſi det ſigna doloris, & confeſſionis*
637 & 638 *Ad abſolutionem petendam directa;*
639 *Etiam quando ea dedit Sacerdote adhuc abſente, coram aliis, etiam uno poſteà teſtante.*
640 *Et quidem abſolutè, ſi ſigna doloris ſunt, vel fuerunt certa, vel probabilia: ſub conditione verò, ſi dubia.*
641 *Quando ſigna cenſeantur*, certa, probabilia, *vel dubia,*
642 & 643 *Confeſſarius non tantùm poteſt, ſed etiam tenetur talem abſolvere.*
644 Uſque ad n. 649. *An, quando, & qualiter abſolvi poſſit moribundus, qui nullum dat, vel dedit ſignum doloris, aut confeſſionis?*

§. I. *Quando abſolutio danda?*

623 I. REgulariter danda eſt abſolutio ſtatim, confeſſione, & iis, quæ ad ipſam ordinantur, expeditis. Omnes. Eſt enim abſolutio totius judicii Sacramentalis complementum ultimum; unde perfectis, ſeu expeditis omnibus, quæ ad hoc judicium ſpectant, ſtatim danda eſt Sententia abſolutionis: adeò ut

624 II. Ante confeſſionem abſolutam, & ad eam requiſita, per ſe loquendo non liceat abſolvere, ut per ſe clarum eſt; niſi quandoque in caſu neceſſitatis, vel periculi apparentis: ut ſi ægrotus valdè debilis timeatur moriturus, parte peccatorum audita, dolore debito concepto, debet Confeſſarius abſolutionem dare, etiam uno, vel altero tantùm peccato audito: reliqua poſteà auditurus, cùm poterit, ac cum onere reliqua, cùm potuerit ſupervivens confitendi; ut de confeſſionis integritate ſuo loco dictum.

625 III. Poſt confeſſionem auditam, & reliqua requiſita, peccat Sacerdos graviter ſine juſta cauſa differens abſolutionem, quia jus Pœnitentis non ſine aliquo ejus incommodo violat, vel defraudat in re tam gravi. Secùs, ſi ex juſta cauſa fieret, ut quandoque fit in confeſſionibus generalibus per plures dies continuandis: vel ut interim præſtet Pœnitens id, quod anteà ſæpiùs admonitus, vel juſſus, facere, vel omittere hactenùs ſemper neglexit, ut ideò de præſenti ſufficienti diſpoſitione meritò dubitetur, v. g. ut occaſionem proximam peccandi tollat, ut reſtituat, ſatisfaciat, ſeu reconciliet ſe cum inimico: ut interim conatum emendandi adhibeat &c. juxta dicta *c. 2. ſect. 4. de propoſito requiſito.*

IV. Qualis autem requiratur ſimultas abſolutionis cum confeſſione, & quanta diſtantia eſſe poſſit inter utramque, ut validè, & licitè fiat Sacramentum, ſatis dictum eſt *p. 1. c. 2. à num.* 81. *Quomodo materia, & forma Sacramentorum debeat eſſe ſimul?* 626

§. II. *Quando Abſolutio repetenda?*

I. REpetenda eſt abſolutio in eadem confeſſione tunc tantùm, quando Pęnitens poſt primam abſolutionem de novo adfert aliquid, quod à principio neceſſariò confitendum fuiſſet: Utpotè 1. Novum peccatum ſpecie diverſum. 2. Circumſtantiam ſpeciem mutantem. 3. Aut etiam notabiliter aggravantem, ſeu neceſſariò confitendam, juxta dicta ſuo loco. 4. Aut numerum notabiliter excedentem, ejuſdem peccati confeſſi ratio eſt: quia in his caſibus materia neceſſaria abſolutionis necdum erat ſubjecta clavibus, adeòque remanet onus eadem denuò ſubjiciendi Pęnitenti, & conſequenter à Confeſſario ab iiſdem denuò abſolvendi. Exempla *Primi*. Si dicat ſe oblitum unius fornicationis. *Secundi*. Si confeſſus ſe bis fornicatum, poſteà recordatus dicat, ſemel eſſe factum cum Ligata. 3. Si confeſſus ſe furatum decem florenos, poſteà reflectens dicat fuiſſe 10. ducatos. 4. Si confeſſus ſe fornicatum quinquies circiter, poſteà recordatus dicat factum eſſe decies &c. Intellige ſemper de ſic priùs confeſſo bona fide. Aliàs enim tota confeſſio eſſet repetenda cum repetita abſolutione. Jam contrà, & oppoſita ratione. 627

II. Non eſt repetenda abſolutio, quando Pęnitens poſt primam abſolutionem adfert aliquid à principio non neceſſariò confitendum: aut in neceſſariò aliquo confeſſo majorem numerum modicè excedentem ſuper numerum bona fide priùs expreſſum. Exemplum *primi*. Si adfert ſolùm peccata venialia: aut peccati mortalis confeſſi circumſtantiam merè, & non notabiliter aggravantem. Cùm enim hæc non ſint materia neceſſaria, non debet ſuper illis inordinatè repeti abſolutio: quod notent Confeſſarii nimiùm condeſcendentes ſcrupuloſis, qui ad quævis peccatilla poſt abſolutionem datam allata, vel circumſtantias leviter aggravantes abſolutionem temerè repetunt, non ſine irreverentia Sacramenti. Exemplum *ſecundi*. Si quis confeſſus ſe blaſphemaſſe, v. g. ſexies plus minus, poſteà reflexus dicat factam eſſe ſepties: quia tam parvus exceſſus jam moraliter comprehendebatur in priori numero confeſſo: idque jam legitimè & confeſſus, & abſolutus: juxta dicta *c. 3. de numero peccatorum explicando.* 628

III. Eſt repetenda abſolutio, ſaltem ſub conditione mente concepta, quoties Confeſſarius rationabiliter dubitat, an protulerit formam abſolutionis: idque ſub mortali, ſi Pęnitens fuit confeſſus mortalia, vel ſaltem unicum peccatum mortale: quia in tali dubio Pęnitentem meritò graviter invitum, ſi noſſet, injuſtè periculo ſalutis exponeret: ſecùs ſi fuiſſet ſolùm confeſſus venialia, & noſſes ipſum innocentem eſſe animam: tunc enim Pęnitens non ita graviter (ſicut in priori caſu) cenſetur velle urgere jus ſuum, quod habet ad abſolutionem. Cæterùm; cùm conſtat te protuliſſe formam conſuetam, ex eo ſolùm, quòd voluntariè, vel involuntariè diſtractus protuleris, non habes rationabilem cauſam dubitandi, an reverà integrè protuleris, quippè cùm integra eſſentialis forma conſiſtat in duobus verbulis: *abſolvo te:* nec conſequenter ex hoc habebis cauſam, multò minùs obligationem repetendi. 629

¶ At ſi voluntariè diſtractus proferam formam abſolutionis, peccone mortaliter? Certè ſic? taliter diſtractus ſoleas errare in pronuntiatione formæ: at ſi benè exercitatus longo uſu, citra periculum erroris ſubſtantialis ita evageris, non audent te noxæ mortalis damnare Tamb. *l. 1. de Sacram. c. 2. §. 1. n.* 5. & Gob. *n.* 177. Neque ego te condemno. 630

IV. Eſt mortale ex genere ſuo in eadem confeſſione, ſuper eadem peccata repetere formam abſolutionis, etiam ſub conditione, niſi adſit rationabile dubium de valore prioris abſolutionis, ſecundùm communem Doctorum, ob rationem datam generatim de repetitione formæ Sacramentorum *par. 1. n.* 98. Quamquam plurimi ex talibus repetitoribus excuſentur ab omni, aut certè gravi peccato, ex eo quòd non apprehendant vanitatem ſui ſcrupuli, dubiive inanis, aut in eas compingantur anguſtias, ut apprehendant peccatum, ſive repetant, ſive non repetant, & quia tunc non habent otium examinandi, an liceat, vel non liceat, rectè ſanè eligunt minus malum præ majori; minus enim malum eſt iterare Sacramentum, quando non eſſet iterandum, quàm non repetere, quando eſſet reverà repetendum. Quare Tamb. *lib.* 1. 631

Sa-

Sacram. cap. 1. *§.* 3. abſolutè damnat ſolùm peccati venialis eum, qui laborans dubio levi, meroque ſcrupulo; an formam ſubſtantialem ritè protulerit, repetit ſub conditione, ut amoveat à ſe ſcrupolum illum. Non enim gravem, ſed ſolùm levem imprudentiæ injuriam irrogat Sacramento, dum repetit ex metu offendendi Deum, & nocendi proximo.

§. III. *Specialiter, quoad Abſolutionem excommunicati.*

632 I. CONfeſſarius peccat mortaliter excommunicatione innodatum abſolvens à peccatis non præmiſſa abſolutione à cenſura. Communis DD. cum Suar. *diſp.* 10. *de Cenſuris*. Ratio clara eſt: quia in re gravi violat præceptum Eccleſiæ: cùm irretitus hac cenſura peccet mortaliter ſuſcipiendo quodcumque Sacramentum, adeòque etiam Pœnitentiæ, non præmiſſa priùs abſolutione à cenſura. Quòd ſi tamen excommunicatus animam agens periclitetur de vita: dic ſolummodò illa verba *abſolvo te:* cùm expreſſa intentione tollendi tam cenſuram, quàm peccata. Tunc enim priùs natura tolletur cenſura, quàm peccata, teſte eodem Suar. *ibid.* vel potiùs dic. *Abſolvo te à cenſuris, & à peccatis tuis:* Tunc enim, etſi contingeret eum mori, antequàm proferas, *à peccatis*, erit tamen certò abſolutus ab his, ut ex eodem Suar. & Tamb. *c. t. §.* 3. *n. t. ante finem* annotavi.

§. Quamquam autem etiam abſolutio ab omni cenſura, etiam *ſuſpenſione, & interdicto* regulariter abſolutioni à peccatis præmittenda ſit, non tamen peccabis, ſaltem graviter, poſtponendo, cùm hæ duę cenſuræ non privent uſu paſſivo Sacramentorum, ſicut, & quando per oblivionem non præmiſiſti abſolutionem ab ipſa excommunicatione, ſi ea poteſtate prædītus ſis, teneris eam ſubjicere, non tamen repetere abſolutionem à peccatis propter rationem mox dicendam.

633 II. Valida tamen eſt abſolutio à peccatis non præmiſſa abſolutione ab excommunicatione, quoties Pœnitens ſuæ excommunicationis ignarus, vel oblitus bona fide procedit. (Secùs ſine dubio eſt, ſi excommunicationem ſibi cognitam celaret, & ſic mala fide abſolutionem à peccatis extorqueret: tunc enim ob defectum diſpoſitionis, & ipſa confeſſio invalida, & repetenda eſſet,) cum onere tamen poſteà petendi abſolutionem à cenſura, cum ei innoteſcet. Ita contra multos Canoniſtas, & Caſiſtas, Navarr. Tolet. Suar. Laym. *cit.* aliiſque relatis Lugo *diſp.* 16. *ſect.* 5. Diana *p.* 2. *tract.* 4. *reſ.* 78. Tambur. *opuſc. Expedit. Confeſſ. lib.* 2. *cap.* 10. *§.* 3. Ratio eſt: quia duriſſimum videtur, Pœnitentem excommunicationis ſuæ inculpatè oblitum, vel ignarum obligare, & ita conſtringere, ut non poſſit unquam juſtificari in Sacramento, niſi per contritionem perfectam: neque id intendere præſumi poteſt pia Mater Eccleſia: quippè cujus poteſtas eſt *non in deſtructionem, ſed in ædificationem*, & remedium animarum: ille autem rigor contra hominem non potentem ſibi de remedio providere, eſſet in meram deſtructionem: cùm enim inſcius ſit ſuæ excommunicationis, nunquam quæreret ſibi abſolutionis remedium: & ſic ſemper incapax maneret recipiendi Sacramentum Pœnitentiæ.

634 III. Confeſſarius abſolvere potens à cenſuris, cùm Pœnitentem excommunicatione ſuæ oblitum, vel ignarum abſolvit, præmiſſa conſueta formula: *Abſolvo te ab omni vinculo excommunicationis &c. in quantùm poſſum, & tu indiges*, & poſteà à peccatis: non tantùm à peccatis, ſed etiam ab ipſa excommunicatione liberat: quare poſteà, recordatus ſuæ cenſuræ Pœnitens non indiget nova abſolutione, Coninch. alii cum Lugo *cit. ſect.* 15. *n.* 623. latè, Tamb. *ſuprà cit.* Ratio eſt: quia Confeſſarius ſemper habet, (certè habere debet) intentionem abſolvendi, quantùm licitè poteſt, ſervandique omnes partes officii ſui, quas non ſervaret, ſi intenderet abſolvere à peccatis, & non à cenſuris, juxta dicta *N. I.* Loquor autem ſemper de Confeſſario poteſtatem habente abſolvendi à cenſuris, Nam ſi Confeſſarius ea poteſtate careat abſolvendi talem excommunicationem oblitam, illam non auferri, nimis certum eſt; quare quando eam in mentem revocabit Pœnitens, legitimo Superiore, vel alio poteſtatem habente indigebit.

635 IV. Quin inſuper: ſi Confeſſarius probus rectè volens implere ſuum officium, ac potens abſolvere à cenſuris, abſolvat Pœnitentem illis ſolis verbis: *Abſolvo te à peccatis tuis:* nulla præmiſſa formula abſolutionis à cenſuris, ut fieri ſolet in brevibus confeſſionibus, & in articulo mortis, adhuc Pœnitens excommunicationis ſuæ ignarus, vel etiam conſcius, ſed confiteri non potens in mortis articulo, ab ea abſolutus manet. *Suar. Tamb.* ſuprà citati. Ratio eſt: quia in illo ſolo: *Abſolvo te à peccatis tuis*, involvitur abſolutio à quocunque vinculo nato ex peccatis, adeòque etiam à cenſuris, *ut q.* 1. §. 4. dictum: cùm ergo probus Confeſſarius ſupponatur ſemper velle rectè, & licitè fungi ſuo officio, ſupponitur etiam velle ab illo cenſuræ vinculo abſolvere: tutiſſimè autem agit, ſi iis verbis expreſsè intendat abſolvere, & à cenſuris, & à peccatis: aut etiam expreſsè dicat: *Abſolvo te à cenſuris, & peccatis tuis &c.* ut jam *N. I.* dixi.

§. IV. Specialiter: quid de Abſolutione moribundi jam ratione, & ſenſibus deſtituti?

I. VAlidè, & licitè abſolvitur moribundus loquela, ſenſibus, vel ratione deſtitutus, ſi ſignis oſtendat dolorem, & voluntatem confitendi, ac Sacramentum abſolutionis recipiendi, quo nimirùm præcipuè, & ferè unico caſu ſufficit confeſſio virtualis, etſi deſit formalis. Eſt jam communis, recepta, & tuta Sententia. Atque ita expreſsè tam de Baptiſmi, quàm de pœnitentiæ Sacramento docent Concilia Arauſicanum *Can.* 11. Carthaginenſe III. *Can.* 34. Cartag. IV. *Can.* 76. Verba relata invenies apud Authores paſſim, nominatim Laym. *cap.* 8. *num.* 4. optimè explicantem, auctoreſque latè recitantem. Itemque docet Rituale Romanum editum à Paulo V. Tit. de Pœnit. §. *ult.* ubi ſic habet. *Quòd ſi inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox, & loquelam ægrum deficiat, nutibus, & ſignis conetur (Sacerdos) quoad ejus fieri poterit, peccata confitentis cognoſcere: quibus utcumque vel in genere, vel in ſpecie cognitis, vel etiam, ſi confitendi deſiderium, ſive per ſe, ſive per alios oſtenderit, abſolvendus eſt.* Hæc ibi cautiſſimè præſcripto modo agendi cum talibus ægrotis. Ratio autem ſæpiùs tacta eſt: Quia formalis confeſſio, ſeu ſpecifica, & particularis expreſſio peccatorum abſolutè non eſt de neceſſitate, ſeu valore Sacramenti, ſed per ſe, directè ſolùm eſt de neceſſitate præcepti divini: quod non obligat, niſi quatenùs ſervari poteſt: ergo cùm ſervari non poteſt, (ut certè non poteſt caſu propoſito) ſufficiet confeſſio virtualis, ſeu qualiſcunque etiam generalis confeſſio peccatorum, ex animi dolore profecta: ſeu ipſa voluntas doloroſa confitendi, ſigno externo ſufficienter manifeſtata: qualis certò adeſt, quando Pœnitens ab ipſomet Sacerdote petit abſolutionem, aut coram eo ſaltem edit ſigna contritionis, ac doloris in ordine ad abſolutionem directa. 636

§. Quare (nota ſemel pro ſemper) non ſatis eſt aliquem ante mortis periculum, vel etiam in ipſo mortis periculo ſignum aliquod pietatis, vel etiam Pœnitentiæ edidiſſe, niſi talis manifeſtatio doloris directa fuerit ad Sacramentum Pœnitentiæ, ſeu abſolutionem ſacramentalem à Sacerdote petendam, hoc enim ſolo reſpectu manifeſtatio doloris induit rationem confeſſionis virtualis, & accuſationis ſui coram Sacerdote, ac materiæ proximæ Sacramenti ſine qua Sacramentalis abſolutio validè miniſtrari nullo modo poteſt. Advertunt tamen DD. cum Laym. *c.* 8. *num.* 4. Quòd, niſi contrarium conſtet, ſigna pœnitentiæ, ac doloris ab infirmo in præſenti periculo mortis edita præſumantur directa eſſe ad Sacramentalem abſolutionem: quare etſi moribundus non poſſit abſolvi ex eo, quòd anteà ſanus, de morte nihil cogitans ſæpiſſimè de more pectus pulſaverit, ſublatis in Cœlum oculis dixerit: miſerere mei, Deus: ſi tamen talia ſigna edat jam morti vicinus, præſumi plerumque poteſt, quod iis voluntatem confitendi, & Sacramentalem abſolutionem petendi manifeſtare voluerit: ideòque ſaltem ſub dubio abſolvi poterit, ut dicam infrà *N. III.* 637

§. Fruſtrà aliquando dubitatum erat: Utrùm Sacerdos, qui ſano corpore, nihil de mortis periculo ſuſpicatus, Miſſam inchoarat, & ſub Gloria decantato decidit moriturus, abſolvi potuerit à peccatis, ideò ſolùm, quòd generalem cum Miniſtris confeſſionem coram Deo, & Eccleſia fecerit, *Confiteor? &c.* Certùm enim non potuiſſe abſolvi, cùm ea nullo modo fuerit confeſſio Sacramentalis, ſeu non directa ad accipiendam abſolutionem Sacerdotis in foro pœnitentiæ, ut rectè reſolvit Laym. *ibidem*. Jam ulteriùs. 638

II. Abſolvendus eſt ejuſmodi ægrotus non ſolùm, quando ſigna doloris, & voluntatem confitendi oſtendit coram ipſo Sacerdote præſente, ſed etiam eo adhuc abſente, coram aliis (etiam unico) poſteà teſtantibus Sacerdoti ſaltem jam præſenti apud infirmum. Ita communis DD. cum *Suarez, Tannero, Layman, Lugo citatis*. Neque hic obſtat ſuprà allegatum Decretum Clementis VIII. damnans confeſſionem factam Sacerdoti abſenti. Nam in hoc noſtro caſu confeſſio àliquatenùs fit Sacerdoti præſenti, per alios nimirùm tanquam per interpretes, & teſtes. Ac ipſemet ille Pontifex anno 1613. 13. Aprilis coram Cardinale Bellarmino, & Archiepiſcopo Armachano declaravit abſolutionem hoc caſu fore validam; adeòque decreto ſuo non eſſe comprehenſam. Atque adde ulteriùs abſolvendum eſſe ejuſmodi ægrotum, quando dicta ſigna dedit coram alio, qui poſteà abſens, & coram adhuc abſente Sacerdote de iis teſtatur, eumque advocat. Quamvis eum, propter idem decretum, tunc tutius eſſet, quòd Sacerdos teſtem illud ad ægrotum ſecum reduceret, in ſua præſentia denuò teſtaturus, eo tamen relicto, poteſt Sacerdos ægrotum abſolvere. Ita enim expreſsè ſupponunt Concilia ſuprà citata. Et Rituale Pauli V. diù poſt Clem. VIII. editum abſolutè loquitur: *Si confitendi deſiderium ſive per ſe, ſive per alios oſtenderit, abſolvendus eſt:* nihil reſtringens, *per alios* ægroto præſentes tantùm: nec nos ergo reſtringamus. Nam moribundi extrema neceſſitas, ac charitas urget nos, 639

ut quantùm poſſumus, ei conſulamus. Quòd autem ſæpè dictum Decretum etiam huic caſui, & ſententiæ nihil obſtet, latè, & ſolidè oſtendunt Coninch. *de Sacram. diſp. 7. quæſt.* 10. Lugo *diſp. 17. ſect. 4. & 5.* contra Thomiſtas, eiſque adhærentem Dianam apud eundem Lugo *citatum*. Ratio autem eſt: quia quando Pœnitens ille coram alio oſtendit voluntatem confitendi, vel ſigna doloris ad abſolutionem directa edidit, jam incœpit virtualiter confiteri: atque tamdiù moraliter continuat confeſſionem, quouſque abſolvatur: imò quamdiù vivit: ergo reverà, ſi tu poſteà præſens præſentem abſolvas, diceris abſolviſſe confitentem tibi præſentem, licèt ille alius internuntius non adſit: ſicut in ſimili conceſſimus ſuprà de eo, qui confeſſionem ſcriptam miſit Confeſſario abſenti, ſed poſteà præſenti ratificat.

640 III. Abſolvendus eſt ejuſmodi Pœnitens *abſolutè*, quando nimirùm ſigna doloris certa, vel probabilia ſunt, vel fuerunt: ſin verò dubia, ſub conditione. Ita cum *Vaſquez, Filliucio*, aliis, benè probat Lugo modò *cit. ſect. 3. & 5.* de utroque noſtro caſu *nu. præced.* poſito. Ratio patet ex dictis *qu. præced.* Quia quando judicium Confeſſarii de diſpoſitione Pœnitentis, & requiſitis ad abſolutionem certum, vel probabile eſt, abſolutè conferenda eſt abſolutio: at in caſu propoſito Confeſſarius operatur ex judicio, & aſſenſu moraliter certo, vel ſaltem probabili, ideòque abſolutio: ergo &c.

641 §. Signa autem in propoſito caſu ſufficientia ab abſolutionem ægroti, ſunt in triplici differentia: *certa, probabilia, dubia*. 1. Signa certa ſunt, quæ ex natura ſua ordinantur ad Confeſſionem, & Sacramentum, ut ſi infirmus dicat coram Confeſſario, vel aliis, ſe velle confiteri, dolere de peccatis, petere veniam peccatorum: &c. Et tunc non eſt dubium eſſe ſufficiens ſignum ad abſolutionem abſolutè dandam. 2. Signa probabilia ſunt, quæ quidem ſignificant dolorem, ac pœnitentiam, ſed exhibentur, ſine mentione, vel clara relatione ad confeſſionem, vel Sacramentum: Ut ſi infirmus pectus tundat dicens: *Miſerere mei, Deus; Deus, propitius eſto mihi peccatori, &c.* Et tunc in infirmo extrema neceſſitate confictante ſemper præſumi debent etiam referri ad abſolutionem, & Sacramentum, tanquam medium neceſſarium ad liberationem à peccatis, & reconciliationem cum Deo: ideòque adhuc ſunt ſufficiens ſignum ad abſolutionem, etiam abſolutè dandam, (etſi longè tutiùs ſub conditione: ſi ſis diſpoſitus) quia in tali caſu extremæ neceſſitatis ſufficere debet tacita petitio abſolutionis, & Sacramenti, qualis hic à Chriſtiano præſumenda eſt. 3. Signa dubia tandem ſunt, quæ de ſe ſunt indifferentia, & de quibus meritò dubitari poteſt, an oriantur ex pœnitentia, & dolore de peccatis, an verò ex naturali dolore, angiſtia, vehementia morbi, mœrore, vel metu mortis, &c. Ut ſi infirmus rogatus, num velit confiteri, ſolùm lacrymetur, ſuſpiret, oculos attollat, aut manum Sacerdotis, vel alterius interrogantis ſtringat, &c. (Adhuc enim dubium eſt, an fiat ex vi morbi nervos contrahentis, præſertim in phreneticis, an ex alio capite?) Et tunc ſine dubio abſolutio dari abſolutè non poteſt, ob periculum nullitatis Sacramenti: Attamen probabiliſſimè adhuc dari poteſt ſub conditione, ſaltem mente retenta: *ſi rectè ſis diſpoſitus*: Quia ſic abſolvere nihil nocere poteſt; multùm autem nocere poſſet non abſolvere in tanto periculo æternæ damnationis. Sicut enim in Baptiſmo, quando certa materia (aqua naturalis) haberi nequit, licitum eſt proferre formam ſuper materia dubia v. gr. cerviſia, lixivio, &c. ita ſanè etiam in pœnitentiæ Sacramento æquè ad ſalutem neceſſario. Ex communi Lugo *loc. cit.* Tamburinus *cit. lib. 2. c. 10. §. 1.* & ſingulariter noſter P. March. Tribunalis *par. 1. tr. 4. tit. 4. qu. 3. dub. 7.*

642 IV. Confeſſarius non tantùm validè, & licitè poteſt in dictis caſibus, ſed etiam tenetur abſolvere infirmum (reſpectivè, abſolutè, vel ſub conditione) ex Charitate quivis: Parochus vel proprius Sacerdos etiam ex Juſtitia. Ita cum pluribus Vaſq. *3. par. quæſt. 1. art. 1.* Lugo *ſuprà citatus*. Ratio eſt: quia generali præcepto charitatis quilibet, Superior autem ex juſtitia obligatur ſuccurrere proximo, vel ſubdito in extremæ neceſſitatis periculo conſtituto, modo ſibi poſſibili & licito: atqui in dictis caſibus proximus, plerumque ſolùm attritus verſatur in extremo periculo ſalutis, & poteſt ei in hac probabiliſſima, ac tuta Sententia licitè ſuccurri: ergo ex charitate quilibet Sacerdos, Parochus autem etiam ex Juſtitia tenetur eum abſolvere, ita ut impium, ac crudele foret eum abſolutione defraudare.

643 §. Tandem notant hic Patres, & Doctores, caſum iſtum, & Sententiam hactenùs propoſitam, extra mortis periculum non habere locum, ut nimirùm ſufficiat talis confeſſio virtualis, ſeu generalis peccatorum. Non quidem ex eo, quòd abſolutio Sacramentalis de ſe irrita eſſet, ſi eam aliquis extra hunc caſum peteret, ſigna pœnitentiæ, ac doloris exhibens, attamen nullum peccatum in ſpecie explicare valens; ſed quia ex obligatione præcepti propter honorem tanti Sacramenti, ut ejus integritas ſervetur, niſi ſpeciale aliquod peccatum explicetur, extra dictum extremæ neceſſitatis caſum, neque petenda, neque conferenda eſt abſolutio, tempuſque expectandum, quo convenientiùs ad inſtitutionem hujus Sacramenti confeſſio inſtitui poſſit. Sed jam inſtat quæſtio difficilior.

§. Quid ſi infirmus talis nullum dat, vel dedit ſpeciale ſignum doloris, ac voluntatis confitendi?

644 I. INfirmus, ſeu moribundus loquela, ſenſibus, vel ratione deſtitutus, qui nullo, nec certo, nec probabili, nec dubio ullo modo oſtendit dolorem, ac voluntatem confitendi, ſeu Sacramentum ſuſcipiendi nec validè, nec licitè unquam abſolvi poteſt, neque ſub conditione. Ita communiſſima, & in his terminis mihi omninò certiſſima Sententia DD. Ratio eſt: quia nullo caſu validè, vel licitè conferri poteſt Sacramentum ſine aliqua ſua parte eſſentialiter: atqui confeſſio externa formalis, vel virtualis ſaltem, eſt pars eſſentialis (certè conditio ſimpliciter neceſſaria) Sacramenti pœnitentiæ: in propoſito autem caſu nulla omninò eſt confeſſio externa nec virtualis quidem, cùm nullo omninò ſigno oſtendatur animi dolor, & confitendi voluntas, ut expreſsè ſupponimus: ergo talis validè & licitè nullo modo abſolvi poteſt: non abſolutè, (certiſſimum apud omnes) neque ſub conditione: quia ut Sacramentum ſub conditione licitè conferatur, ut ſaltem ſit ſpes valoris (ſic enim in caſu neceſsitatis, liceret ſub conditione baptizare in cereviſia, minimè in vino) quia in illa, minimè in hoc eſt ſpes valoris Sacramenti abſolutionis: ergo, &c. Ex. gr. Reperio in via hominem vulneratum, vel infirmum animam agentem: neſcio, an ſit Catholicus, vel hæreticus: benè, an malè vixerit: nec ullum prorſus probabile, aut dubium ſignum deprehendo, quo ſaltem ſperare poſſem fortè profuturam abſolutionem: non poſſum abſolvere citra ſacrilegium ob rationem datam.

645 II. Quòd ſi verò Confeſſario, vel ex ſe, vel aliundè conſtet, talem moribundum Catholicum eſſe piè, ac Chriſtianè vixiſſe, nullo alio habito ſigno de ejus diſpoſitione, dolore, ac voluntate confitendi, pia eſt Sententia adhuc ſub conditione poſſe, & ex charitate debere abſolvi à Sacerdote. Fundamentum eſt. Quia ipſa anteacta bona vita Catholici hominis Confeſſario ſenſibiliter cognita videtur eſſe ſignum ſenſibile ſufficiens præſentis diſpoſitionis: quòd nimirùm de peccatis doleat, ac Sacramento potiri maximè velit, & deſideret, dummodo poſſet. Si enim alias in vita ſua officium Chriſtiani hominis præſtitiſſe conſtet, utique præſumendum eſt, etiam præſtare velle in fine vitæ, & extrema neceſsitate. Si in vita ſua ſatisfacere voluit præcepto Eccleſiæ annua Confeſſione, & Communione quidni præſumendum ſit eum jam multò magis velle ſatisfacere præcepto Chriſti, in hac extrema vitæ periodo, ac neceſſitate? Pia hæc Sententia moderno tempore valdè invaleſcit, præſertim, ut audivi, in Belgio. Eam abſolutè docent Homobonus, Molfeſius, Lotterius, Bartholomæus de Sancto Fauſto, aliique apud Dianam *part. 3. tract. 3. reſ.* 8. Et mordicùs noſter Herincx *hic*. Bonagratia Habſenſis Capuccinus *in Summa Caſuum*, aliique. Et ex parte Marchant. *infra N. IV.* allegandus. Atque variis argumentis confirmant: imò referunt practicaſſe Clementem VIII. qui cuidam ruenti de fabrica S. Petri, abſolutionem dederit dicens: *Si es capax, Ego te abſolvo a peccatis tuis, &c.* (Quod tamen alii credere nolunt;) ſi & tu practicare velis, per me licet. Etiam ego talem ſemper abſolverem, non tamen ex hoc nudo fundamento, ſed alio mox infrà proponendo? Nam

646 III. Hæc pia Sententia in rigore Theologico, ſi nihil addatur, vel ſupponatur aliud, mihi nunquam placere potuit, aut vera videri, & etiamnum non poteſt. Eam enim nullus antiquus Doctor Scholaſticus docuit, ac Recentiores communiter rejiciunt, ac modò Patres Societatis omnes, etiam prohibiti deinceps docere iſtam ſententiam, teſte P. Gob. *Caſu 19. n. 62.* Suarez, Vaſquez, Coninch. aliiſque relatis Lugo *diſp. 17. ſect. 3.* Eadem enim hìc urget ratio allata *N. I.* Nam reverà eo caſu deeſt omnis confeſsio nova externa, quam eſſe partem eſſentialem, & quaſi materiam Sacramenti Pœnitentiæ decernit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 14. Can. 9.* Novum Sacramentum utique requirit novam proximam materiam ſenſibilem; atqui ſola anteacta bona vita, nec eſt nova materia, ut clarum eſt, nec novum ſignum materiæ alicujus præſentis, nec generaliter, vel confuſè quidem: ergo non poteſt eſſe ſignum ſufficiens ad novum Sacramentum abſolutionis etiam ſub conditione dandæ. Plures rationes, & authoritates videre potes apud Authores citatos, & ſingulariter latè, & optimè Reverendiſsimum Dominum Abbatem Raſslerum *Tract. de Pœnit. c. 5. §. 34.*

647 §. Dixi tamen notanter: *Si nihil addatur, vel præſupponatur aliud*. Nam ſingulariter addit P. Gob. *cit. Caſu 19. n. 601.* Talem moribundum abſolvi poſſe, etſi modò non det, nec ullus expreſsè teſtetur illum dediſſe ſigna doloris ad confeſsionem directa, dummodò prudenter præſumi poſsit ſe ipſa dediſſe. Ratio eſt: quia generatim, ſaltem in neceſsitate (præſertim extrema) fas eſt adminiſtrare Sacramentum, quando deficientibus aliis probationibus prudenter præſumitur

mitur adeſſe omnia ad valorem Sacramenti eſſeotialiter requiſita: poteſt antem præſumi prudenter de quolibet bono Chriſtiano, qui prævider periculum inſtantis mortis, quòd dederit ſignum conrritionis in ordine ad abſolutionem. *Illud namque prudenter præſumitur factum, quod pleramque fieri ſolet*: juxta Legiſtas *in legem, In obſcuris. ff. de Reg. Jur*. Atque hac ratione non formaliter ſecundùm ſe, ſed præſumptivè vita benè acta Catholici erit ſignum ſufficiens doloris ad Sacramentum directi, & aliquo ſigno manifeſtati, ita ut vita bene acta ſolùm ſit motivum præſumendi eum dolorem eſſe à moribondo ſigno aliquo ſenſibili manifeſtatum: ipſe autem dolor ſic ſenſibiliter manifeſtatus ſit materia proxima abſolutionis: & fortè Auctores plerique iſtius piæ Sententiæ hoc ipſum tantùm volunt. Itaque paulò clariùs loquendo, & in re propè coincidendo: dico:

648 IV. Adhuc talis moribundus Catholicus ſub conditione abſolvi licitè poteſt, atque ex charitate debet, non quidem ex eo præcisè fundamento, quòd ſola anteacta bona vita ſit ſignom ſufficiens præſentis diſpoſitionis, ac confeſſionem virtualem ſenſibilem conſtituat in ordine ad abſolutionem: ſed quòd talis prudenter, & rectiſſimè præſumatur, aut exhibuiſſe, aut potiùs de facto exhibere fortè aliqua ſigna doloris in ordine ad Sacramentum, quamvis ego illa non intelligam: adeòque ſaltem ſigna dubia in ipſo advetto, juxta dicta *Suprà num*. 640. Ita ex profeſſo noſter March. *ſuprà cit. Tribun. p.1. tract. 4. tit.4. q.3. dub.7*. Cujus formalia, etſi pluſcula, in ſe graviſſimi momenti non piguit exſcribere. „ Etſi, namque in tali peccatore, ita oppreſſo nullum „ ſignum appareat, qnod mareriam confeſſionis faciat mihi „ ſenſibilitet præſentem in ordine ad abſolutionem, nec mihi proindè certò conſter, peccatorem ſic obtumeſcentem „ de peccatis, aut ſalute cogitare, imò nec appareat eum „ ratione uti, poteſt fieri, ut non ſolùm intus de peccatis doleat, confiterique deſideret, ſed etiam aliqua edat „ ſigna per ſe ſenſibilia, erſi mihi incognita: ut ſunt ſuſpiria, gemitus, apertiones oculorum, fixi intuitus, aut alii „ in corpore motus: qui etſi, doloris naturalis, aut naturæ patientis ſint ordinariè ſigna, nihilominùs ab ipſo peccatore, quandoque ordinatur, ut internæ pœnitentiæ „ nutus. Unde abſolvendo eum ſub conditione, & muneri, „ & charitati in hac extrema neceſſitate ſatisfacio; & conditio omnem irreverentiam, & defectum, qui ſubeſſe „ poſſet, tollit; & in hac anxietate tanta animam Deo commendo intentione communi Miniſtri Eccleſiæ, quæ nullum „ ex hac vita ſine arrha ſuæ pacis exire velle debet, ut ait „ Auguſtinus, &c. Hactenùs March. qui hoc ipſum propria experientia confirmat, ac commendat: ac rursùs *infrà tr.6. tit.7. q. 7. concl*. 2. Eadem ratione permittit abſolvi ſub conditione moribundum talem, etſi neſcirem, an Catholicus ſit, vel hæreticus. Quem lege, & ſi placet, in praxi ſequere, at in examine ita hoc ultimum reſpondeas, cave. Quia ubique certò exploderis. Lege potius utiliſſimè Patrem Gob. *Alphab. Confeſſar. caſu 19. per totum*: de hoc toto caſu moribundi optimè diſſerentem præſertim à *n*. 612. variis caſibus particularibus elucitantem: Me plura exſcribere piguit, quia opuſculum hoc inter manus jam nimiùm ampliùs excrevit, quàm ab initio volebam, & diſpoſueram.

CAPUT VI.

De Confeſſario, ac Miniſtro Sactamenti Pœnitentiæ.

QUÆSTIUNCULÆ PRÆAMBULÆ.

649 I. QUid eſt Confeſſarius? Eſt Sacerdos præditus poteſtate ligandi, atque ſolvendi in foro Sacramentali. Dicitur autem poteſtas ligandi, & ſolvendi *Poteſtas clavium*, per aptiſſimam metaphoram; quia ſicut clavis reſerat domum, aut ciſtam, ita illa poteſtas tradita Sacerdotibus Confeſſariis reſerat, & aperit Cœlum. Et quia duplex eſt iſta poteſtàs, ſcilicet *ligandi, & ſolvendi*, Matth. 16. ſeu aperiendi, & claudendi Cœlum, ideò vocatur poteſtas *clavium*, non poteſtas *clavis* in ſingulari. Rursùs, quia iſta poteſtas in Eccleſia exercetur extra, & intra confeſſionem, ideò aliud dicitur forum externum ſpectans ad Prælatos Eccleſiæ; aliud internum, & Sacramentale ſpectans ad omnem Confeſſarium. Et jam cape definitionem Confeſſarii: ſimulque diſce, quid ſit ſubjicere clavibus aliquid, hoc, vel illud dictum, vel factum: eſt enim ſubjicere poteſtati ligandi, & ſolvendi apud Judicem ſacramentalem, ſcilicet Confeſſarium, ſeu quod idem eſt: eſt confiteri illud Sacramentaliter. Quid ſit confiteri Sacramentaliter, jam dudùm audiviſti.

650 II. *Quæ ſunt requiſita generalia ad Confeſſarium, ut validè, & licitè abſolvat?* Tria ſunt. *Poteſtas, Scientia, & Bonitas*. Primò deficiente, ſemper invalida, & per ſe illicita eſt abſolutio, niſi ſcilicet ignorantia invincibilis à peccato excuſaret. Secundo, & tertio deficiente, ſemper illicita, & aliquando etiam invalida eſt abſolutio, prout in particulari latè patebit ex dicendis deinceps.

III. *Quotuplex poteſtas requiritur in Sacerdote ad vali-* 651
dam, & licitam abſolutionem? Duplex: *Ordinis, & Juriſdictionis. Poteſtas ordinis eſt*: quam Sacerdos accipit in ordinatione ſua per ſecundam materiam, & formam, ſcilicet impoſitionem manuum Epiſcopi, & verba illa: *accipe Spiritum ſanctum, quorum remiſeris peccata &c*. diciturq; poteſtas in Corpus Chriſti myſticum, nimirùm ad abſolvendum fideles à peccatis ſuis: & reſidet in ipſo charactere Sacerdotali, de quo vide dicta *par.2. c.1. Poteſtas Juriſdictionis* eſt auctoritas jus dicendi, ſeu ſententiam ferendi in alium tamquam ſubditum in foro interno, ſeu ut loquuntur, Sacramentali. Eſt enim abſolutio à peccatis actus judicialis, qui neceſſariò requirit ſubditos, & exerceri non poteſt, niſi in ſubditos: de qua mox latiùs infrà.

ſ. Nota hic: alia eſt quæſtio: quotuplex poteſtas con- 652
feratur Sacerdoti in ſua ordinatione? Eſtque etiam duplex, *in Corpus Chriſti verum, & Corpus Chriſti myſticum*: De hoc vide *par.2*.

IV. *Quomodo differunt hæ duæ poteſtates Ordinis, & Juriſdictionis?* Differentia clara eſt. Nam poteſtas Ordinis in Corpus Chriſti myſticum eſt quidem vera poteſtas abſolvendi à peccatis, ſed radicalis tantùm, & in actu primo; quam Sacerdos ordinatus nondum poteſt exercere, niſi ab extrinſeco accedat juriſdictio, ſeu authoritas in alios tanquam ſubditos, ob rationem modò datam *n. præced*. daturque ea poteſtas Ordinis in ipſa ordinatione omni Sacerdoti, neque unquam tolli poteſt, ſed in charactere indelebili reſidens immobiliter adhæret animæ, etiam ſeparatæ à corpore, ut alibi dictum. Poteſtas juriſdictionis in ſubditos confertur per externam conceſſionem Eccleſiæ per ejus Prælatus, Papam, Epiſcopos &c. nec datur omnibus Sacerdotibus, & data poteſt auferri, ac tolli, & de facto ſæpè aufertur, vel mutatur: & niſi adſit, invalida eſt abſolutio, ut patebit.

5. Ceterùm poteſtas juriſdictionis in Sacerdote ſupponit 653
approbationem; & in uſu ſuo requirit bonitatem, ſcientiam, debitumque officium Confeſſarii, ſeu miniſtri. De quibus nimis varia dicenda, ad confuſionem vitandam, per Sectiones diſtinguemus. 1. De approbatione Confeſſarii, & juriſdictione generatim. 2. De caſibus reſervatis. 3. De bonitate, & ſcientia miniſtri. 4. De officio, & obligatione Confeſſarii. Demùm *c.7*. ſeorſim dicam de ſigillo ſacramentali, quippè non ſolùm miniſtrum Confeſſarium, ſed etiam alios concernente. Sit in Nomine Domini.

SECTIO I.

De Confeſſarii approbatione, & Juriſdictione generatim.

QUÆSTIO I.

Quis eſt Miniſter Sacramenti Pænitentiæ validè adminiſtrandi?

SUMMARIUM.

655 Uſq; ad n.659. *Quis Miniſter Pænitentiæ quoad valorem?*
659 *Debet habere juriſdictionem, &*
660 *Approbationem ab Epiſcopo.*
661 Uſq; ad n.665. *An & quando ſine hujus approbatione quis cenſeatur approbatus?*
665 Uſq; ad n.667. *An, quos, & à quibus abſolvere poſſit non approbatus?*

Aſſertio.

E*St ſolus Sacerdos juriſdictionem ordinariam, vel dele-* 654
gatam in Pænitentem habens, atque ad id approbatur ab Epiſcopo expreſsè, vel tacitè, ut validè abſolvat ſeculares à mortalibus extra articulum mortis. Eſt tota certiſſima. Explico generatim: nam ſpecialis explicatio tradenda eſt per totum caput.

§. I. *Solus Sacerdos*.

I. VErus eſt, & idoneus Miniſter Sacramenti Pœniten- 655
tiæ. Certum de fide. Ex Scriptura, & Conciliis, ac noviſſimè definitum in Conc. Trid. *ſeſſ*. 14. *Can*. 10. Ratio eſt: quia ſicut ſoli Sacerdoti legitimè ordinato in ſua ordinatione confertur poteſtas ordinis in Corpus Chriſti verum, & myſticum, per quam remittuntur peccata fidelium: juxta illud Joan.21. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis, &c*. ſic etiam illi ſoli ex inſtitutione Chriſti ea poteſtas competit, ut alteri non Sacerdoti competere non poſſit. Et hinc

II. Nullo caſu, vel diſpenſatione humana hoc Sacramentum validè adminiſtratur à non Sacerdote. Illud Jacobi

5. *Conſitemini alterutrum peccata veſtra*: ſi intelligatur de Confeſſione Sacramentali, accipiendum eſt accommodè hoc ſenſu. Confitemini alterutrum, id eſt: unus alteri poteſtatem habenti. Quod verò ex Auguſtino (neſcitur ubi, fortè falsò impoſitum) refertur *c. 1. de Pœnitentia d. 6. Tanta vis Confeſſionis eſt, ut ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo*: Unde aliqui DD. olim cenſuerunt: ſi deſit Sacerdos, præſertim in mortis articulo, cuivis alteri, etiam Laico confitendum eſſe, (idipſum habebatur in prima regula S. P. N. Franciſci) id minimè intelligendum eſt in ordine ad abſolutionem ſacramentalem, ſed ſolùm ad excitandam contritionem, majoremque ſui confuſionem, ſeu humiliationem. Quare talis Confeſſio nullo in præcepto eſt, ſed ad ſummum in conſilio, ſi ſpectatis circumſtantiis ſalubriter fieri poſſit: puta Laico viro prudenti, probo, taciturno, aperire vulnera animæ, vel ad ſui confuſionem, vel ad conſilium, vel ſolatium petendum: alioqnin nec licita quidem, cùm per ſe loquendo fas non ſit ſeipſum infamare. Regin. *l. 1. c. 1. n. 8.* Laym. *c. 9. n. 1.* alii.

657 III. Qui ergo, ſive Laicus, ſive Clericus non Sacerdos Sacramentum Pœnitentiæ miniſtrat (ſicut & celebrans) non ſolùm nihil facit, & graviſſimè peccat ſacrilegio, verum etiam graviſſimas pœnas incurrit. In primis fit ſuſpectus de hæreſi, & ut talis puniendus eſt ab Inquiſitoribus, eiſdemque à fidelibus denuntiandus? Addit Urbanus VIII. talem, ſi vigeſimum annum ætatis implevit, debere tradi Curiæ ſeculari, ut debitis pœnis plectatur. Tandem ipſo facto contrahit irregularitatem ex abuſu ſacri Ordinis, ſaltem ſi non Sacerdus ſit Clericus: nam de Laico controvertunt DD. utriuſque probabiliter, ſed negativè mihi probabiliùs.

658 IV. Quòd ſi tamen non Sacerdos nequaquam ſe fingat Sacerdotem, nec velit uſurpare officium Sacerdotis, ſed ut merus Laicus putans, (prout reverà quidam putarunt) poſſe Laicum vel non Sacerdotem abſolvere moribundum à peccatis, talis non incurreret irregularitatem, ut ex Hurtado notat Tamburinus *hic l. 5. de Sacram. c. 4. n. 5.* idque non ſolùm propter bonam fidem ſic operantis, ſed quia ad hanc irregularitatem incurrendam, (ſicut & ad alias pœnas) requiritur, quòd non ordinatus exerceat illum actum tanquam ordinatus. Similiter nec incurreret, qui abſque omni intentione Sacramenti adminiſtrandi, ſeu ſacramentaliter abſolvendi, fingens ſe Sacerdotem, ſolùm Confeſſionem alterius audiret, ex curioſitate, levitate, vel malitia etiam, quamvis & tunc pœnas arbitrarias meritò non effugeret.

§. II. *Juriſdictionem ordinariam, vel delegatam habens in Pœnitentem*: remiſſivè.

659 NOn omnis Sacerdos à peccatis abſolvere poteſt, ſed neceſſariò requiritur etiam Juriſdictio actualis in ſubditos abſolvendos; abſolutio enim eſt actus judicialis, qui requirit ſubditos, & Juriſdictionem in illos. Certum de fide. Definitum in Conc. Florent. *in Decreto Unionis*: & Trid. *ſeſſ. 14. c. 7.* ubi decernit: *nullius momenti eam abſolutionem eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, vel delegatam non habet Juriſdictionem*. Idem habetur *c. utriuſque ſexus de Pœnitentia, & Remiſſ.* Et ſumitur ex facto Chriſti *Joan. 20.* Ubi Diſcipulis ſuis priùs juriſdictionem contulit, dicens: *ſicut miſit me Pater, & ego mitto vos*: & deinde poteſtatem ſolvendi, & retinendi peccata; *Spiritus ſanctus &c.* Quare duplex eſt Miniſter Sacramenti Pœnitentiæ. *Ordinarius*, ordinariam ſcilicet habens juriſdictionem, Papa, Epiſcopus, Parochus: & *Delegatus*, juriſdictionem habens delegatam ex commiſſione alterius ordinariam habentis, vel privilegio Pontificis, ut Regulares Mendicantes. Verùm de hac Juriſdictione ordinaria, & delegata, neceſſariò ſeorſim agendum inferiùs.

§. III. *Ad id approbatus ab Epiſcopo expreſsè, vel tacitè.*

660 COnc. Trid. *ſeſſ. 23. c. 15.* de hoc ita ſtatuit: *Decernit ſacra Synodus, nullum, etiam Regularem, poſſe Confeſſiones Sæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut Parochiale Beneficium; aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur neceſſarium eſſe, aut alias idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: Privilegiis, & conſuetudine etiam immemoriali, non obſtantibus.* Sic Concilium. Videndum hic breviter, quos Confeſſarios concernat hoc Decretum: deinde §. ſequenti, reſpectu Quorum.

661 I. *Nullum &c.* Nemine excepto. Quare nullam veritatis ſpeciem habet, quod docent *Henriquez*, *Lamar*, alii nonnulli, Doctorem, vel Licentiatum in Theologia, aut Jure Canonico, ipſo jure approbatum cenſeri: cùm Concilium tam claris verbis generalibus dicat, *Nullum poſſe &c.* Ubi lex non diſtinguit, nec nos diſtinguere debemus ſecundùm jura: & fieri poteſt, ut licèt tali ſcientia non deſit, deſit tamen rerum experientia, & prudentia ad excipiendas confeſſiones, cujus rei examen, & judicium Epiſcopo committitur: quanquam æquitatis ratio poſtulet, ut tales, qui publicam in Academia approbationem habent, ob quam de eorum ſcientia magna præſumptio ſit, examini novo non ſubjiciantur, ut cum aliis monet Laym. *cit. num. 12.*

662 II. *Etiam Regularem*. De his ſpecialia dicam ſeorſim *infrà q. ſeq.*

663 III. *Niſi Parochiale beneficium habeat*. Qui Parochiam, ſeu beneficium quodvis, cui cura animarum annexa eſt, obtinuerunt, eo ipſo ad Confeſſiones audiendas approbati cenſentur, ut alia approbatione opus non habeant, ac proinde non tantùm in ſua Parochia, ut contendit Barboſa in Trid. *ſeſſ. 23. c. 15.* ſed etiam in tota Diœceſi de conſenſu aliorum Parochorum Confeſſionem audire poſſunt, imò & extra illam, ſi eis delegetur juriſdictio, aut eligantur in Confeſſarios ab aliquo habente facultatem eligendi ſibi Confeſſarium, quamdiù Parochiam retinet. Quamprimùm autem Parochus eſſe deſinit, deſinit quoque ejus approbatio, adeò ut neque tempore Jubilæi ſine nova approbatione poſſit abſolvere, niſi fortè fuiſſet priùs approbatus independenter à beneficio Parochiali, ut ex communi docent Barb. *citat.* & Gob. *Alphab. Confeſſ. num. 45.*

664 IV. Inſuper Parochi ante Conc. Trid. poterant delegare, & facere poteſtatem audiendi ſuos Parochianos Sacerdoti cuilibet, etiam non approbato: at nunc poſt Trid. non ampliùs poſſunt. Ita contra multos Thomiſtas (quos ſecuti fuerunt Prælati Auſtriæ) Communis DD. Lugo *diſp. 21. n. 6.* Diana *p. 3. tr. 4. reſol. 146.* Etenim & verba Tridentini exigentia approbationem Epiſcoporum nimis clara, & generalia ſunt; & uſus communis firmat hanc ſententiam: & tandem evincit Decretum S. Inquiſitionis ſub Alexandro VII. inter propoſitiones damnatas, & hanc prohibens. *Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Hactenùs quoad ipſos Confeſſarios. Jam reſpectu Pœnitentium.

§. IV. *Ut validè abſolvat Sæculares à mortalibus extra articulum mortis.*

665 I. UT *validè abſolvat*. Non tantùm illicitè, ſed invalidè etiam abſolvit, qui non eſt reipſa approbatus. Communiſſima DD. Suarez *diſp. 2. ſect. 4.* teſtatur hoc eſſe certum, & indubitatum in Eccleſia propter Decretum Trid. nimis clarè dicens: *nullum poſſe*, nec ad hoc *idoneum reputari &c.* Dico autem *reipſa approbatus*. Nam ex communi Diana *p. 11. tr. 4. reſol. 16.* meritò negat eſſe probabile, valere abſolutionem ab eo datam, qui falsò putatur approbatus, cùm non ſit, aut cujus approbatio revocata fuit, Sanch. *l. 3. de Matr. d. 21.* aut ſi (Sæculari ſaltem, de Regularibus infrà) petenti approbatio injuſtè negetur: Lugo *cit. d. 21. n. 50.*

666 II. *Sæculares*. Quoad Confeſſiones autem Regularium Conc. Trid. nihil immutavit: unde ſicut jure communi poterant ante Conc. ita & nunc poſſunt Regulares confiteri cuivis Sacerdoti, etiam non approbato ab Epiſcopo, quem Prælatus ſecundùm morem Ordinis, eis conſtituerit: juxta communiſſimam DD. cum Navarro *c. 4. n. 7.* Suarez *cit. ſect. 4. n. 4.* Rodriquez *tom. 1. QQ. RR. q. 26. ar. 4.* Lay. *n. 1.* Intellige autem, quantum eſt ex vi Concilii. Nam ſpeciali jure Gregorius XV. & Urbanus VIII. ſtatuerunt, ut omnium Monialium Confeſſarii ab Ordinariis approbentur. Et extat Declaratio Cardinalium apud Aſcanium Tamb. *de Jure Abbatum tom. 2. diſp. 6. quæſito. 16.* confeſſiones Monialium nullas eſſe, quas poſt publicationem, & ſcientiam Bullæ Gregorianæ fecerunt Confeſſariis non approbatis ab Ordinario, ſeu Epiſcopo.

667 III. *A mortalibus*. Nam ad abſolutionem à venialibus (ſicut & à mortalibus jam ſemel legitimè confeſſis) non requiri approbationem (quidquid aliqui Scotiſtæ ſubtilizent) docet communis DD. & benè probat Lugo *d. 18. de Pœnit. ſect. 3.* Ratio eſt: quia odioſa reſtringenda ſunt, non extendenda: & Concilium tota illa Seſſione loquitur de Confeſſione mortalium, ut patet maximè *c. 4.* ergo & hic, & nulla omnino eſt ratio extendendi Decretum etiam ad Confeſſionem venialium: & denique poteſtas hæc in ipſa ordinatione confertur Sacerdoti, ſive ab ipſo Chriſto, ut vult Vaſquez: ſive ab Eccleſia, ut alii volunt, de quo aliquid ſuo loco.

QUÆSTIO III.

Quid, & quotuplex eſt Approbatio? ſpecialiter de Approbatione Regularium.

SUMMARIUM.

668 *Approbatio quid?*
669 *Eſt actus diverſus à collatione juriſdictionis,*
670 *Et ab ea ſeparabilis.*
671 *Approbatio eſt duplex: expreſſa, & tacita.*
672 *Epiſcopi non poſſunt Regulari legitimè præſentato, & idoneo approbationem negare citrà peccatum injuſtitiæ.*

674

674 *Nec eam ſemel juſtè conceſſam revocare, vel approbatum ad examen denuò vocare,*
675 *Niſi ſubſit juſta nova cauſa.*
676 *Minus revocare, vel ſuſpendere poſſunt Juriſdictionem Mendicantium ſemel legitimè approbatorum, ſine juſta nova cauſa;*
677 *Sive arctare ad certas perſonas, vel tempora.*
678 *Nec juriſdictio à Pontifice Regulari approbato advenienti limitatur ad ſolam approbantis Diœceſim.*
679 *Non poteſt tamen talis Regularis in alia Diœceſi ſine ejuſdem Epiſcopi approbatione, & licentia audire confeſſiones;*
680 *Sed debet priùs ei legitimè præſentari à ſuo ſuperiore.*
681 *An validè abſolvat contra, vel ſine legitimo conſenſu ſui Superioris ab Epiſcopo approbatus?*
683 *Regularis non poteſt validè abſolvere alios Religioſos, vel Religioſas ſui, vel alterius Ordinis ſine licentia Superioris cujuſvis Ordinis reſpectivè.*
684 *Nec etiam poteſt uti juriſdictione Pontificia ſine licentia ſui Superioris.*
685 *An, & cui Religioſus extra Monaſterium commorans poſſit confiteri?*

§. I. *Quid, & quotuplex?*

668 I. *APprobatio eſt publicum, & authenticum judicium de idoneitate, & ſufficientia Sacerdotis ad audiendas Confeſſiones factum ab habente poteſtatem Epiſcopalem, vel quaſi Epiſcopalem.* Quod ultimum addo, ut etiam comprehendantur, Prælati exempti Regularium, qui poteſtatem quaſi Epiſcopalem habentes examinare, & approbare poſſunt Confeſſarios pro Regularibus ſibi ſubditis tantùm. Ratio eſt: quia ſicut ſoli Epiſcopi, vel quaſi Epiſcopi conferre poſſunt Juriſdictionem, ſic meritò pro Juriſdictione approbare ſoli poſſe debent. Quare etiam Concilium Tridentinum ſuprà approbationem pro Sæcularibus reſtrinxit ad ſolos Epiſcopos. Et jam advertere potuiſti differentiam approbationis à Juriſdictione Nam

669 II. Approbatio non eſt ipſa collatio Juriſdictionis, (multò minùs ipſa Juriſdictio) ſed ſunt actus diverſiſſimi. Nam approbatio eſt actus intellectus, ac judicii, quo Epiſcopus, vel Superior ſolùm judicat hunc Sacerdotem eſſe idoneum, & ſufficientem ad audiendas confeſſiones. Collatio autem Juriſdictionis eſt actus voluntatis, & decreti quo Superior confert, dat, & vult hunc Sacerdotem habere poteſtatem audiendi confeſſiones, & abſolvendi fideles tanquam ſibi ſubditos in hoc foro. Qui actus patenter ſunt diverſi ex natura ſua, etſi ſæpè ſoleant concurrere. Quos enim judicio authentico approbat Epiſcopus ad Parochiam, vel locum certum, cenſetur regulariter ſuam Juriſdictionem conferre. Ubi etiam vides, quòd collatio Juriſdictionis neceſſariò præſupponat approbationem. Non enim rectè conferre poteſt juriſdictionem, niſi ei, quem priùs, natura ſaltem, judicavit idoneum, & ſufficientem.

670 III. Inſuper etiam ſunt actus ſeparabiles. Nam approbatio, & juriſdictionis collatio diverſo tempore, & à diverſis fieri poteſt, & ſæpiſſimè fit. Poteſt nanque Epiſcopus aliquem quoad idoneitatem approbare, & juriſdictionem ad multum tempus differre, aut ob juſtam cauſam omninò denegare. Et Regulares Mendicantes pro Confeſſionibus Sæcularium approbationem quoad idoneitatem debent accipere ab Epiſcopis: collatio autem juriſdictionis fit ipſis non ab Epiſcopis, ſed immediatè à ſummo Pontifice per Privilegium, & conceſſiones in diplomatibus per modum legis expreſſas, quibus ſummus Pontifex confert juriſdictionem Mendicantibus à Superioribus legitimis electis, admiſſis, & præſentatis ad confeſſiones audiendas, ſuppoſita tamen approbatione Epiſcoporum, tanquam conditione neceſſariò prærequiſita ad hoc, ut Mendicantes poſſint uti juriſdictione ſibi à Pontifice in privilegiis conceſſa.

671 IV. Duplex eſt approbatio *Expreſſa, & tacita*. Approbatio expreſſa modò definita eſt, quæ verbo, vel ſcripto datur. Appprobatio tacita eſt, quæ ipſo facto aliquo, vel facti conniventia conceditur. Sic ipſo facto tacitè approbatur is, cui beneficium Parochiale confertur, de quo ſuprà. Talis quoque tacita approbatio cenſeri debet, quando Epiſcopus, vel habens poteſtatem approbandi alicui dicit: Audi iſtius confeſſionem, vel audi quoſvis tibi confiteri volentes: item quando Epiſcopus ſcit hoc, aut illud genus Sacerdotum in ſua Diœceſi ſine ſua expreſſa licentia excipere confeſſiones, & tamen diſſimulat, cùm poſſet ſe opponere, juxta dicenda in ſimili de juriſdictione tacitè collata. Sic quando Epiſcopi acceptant præſentationes noſtrorum Patrum, non petita eorum præſentia, nec examine indicto, etſi approbatio in ſcriptis, uti ſolet, diù poſteà ſequatur, cenſentur interim tacitè approbati, ne ſine ſcrupulo confeſſiones audire valeant. Quinimò Sacerdotes noſtri de novo adventantes ad Conventum, etiam ubi pro approbatione ſe examini ſiſtere debent, ſi tamen interim opus ſit, ipſique alibi approbati ſint, confeſſiones interim audire poterunt, ſive ex tacito conſenſu Ordinariorum, ſive denique ex privilegio peregrinantium, de quo infrà.

§. II. *Quid ſpecialiter de approbatione Regularium Mendicantium?*

I. EPiſcopi non poſſunt alicui, & maximè Regulari legitimè præſentato, & per examen idoneo reperto approbationem ſine juſta cauſa denegare citrà peccatum injuſtitiæ. Communis DD. cum Coninck *diſp.*8. *dub.* 7. Laym. *c.*1. *n.*3. Ratio generalis reſpectu omnium eſt: quia approbatio hæc non eſt gratia, vel privilegium, quod ex libera concedentis voluntate dependeat, ſed eſt authoritativa declaratio, & teſtificatio, perſonam hanc habilem, ſeu dignam, & idoneam eſſe, cui juriſdictio, & poteſtas ad audiendas confeſſiones conferatur: atqui tale teſtimonium Sacerdotibus ad id munus ordinatis, ſi Scientia, & Prudentia ſufficienter inſtructi comperti ſint, de jure debetur: idque ſingulariter Regularibus Ordinum Mendicantium à Prælatis ſuis præſentatis, quibus ex Sedis Apoſtolicæ privilegio competit quorumcunque fidelium confeſſiones audire: ideòque ex Summi Pontificis voluntate, & tacito mandato, ſi legitimè præſentati idonei reperiantur, eis approbatio ſpecialiter debetur. 672

§. Quin inſuper petita, & injuſtè denegata approbatione, eo ipſo cenſeri admiſſum, & approbatum juriſdictionem obtinere, & confeſſiones audire poſſe, certum erat jure veteri Concilii Viennenſis *Clementina*, *Dubium de ſepulturis*. Ubi Pontifex concedit Fratribus Prædicatoribus, ac Minoribus idoneis, & juſtè ab Epiſcopis rejectis licentiam audiendi confeſſiones. Atque huic Decreto, & Conceſſioni minimè derogaſſe Concilium Trid. *qu. præced. allegatum* approbationem Epiſcopi requirens, docuerunt varii; Navarrus, Miranda, Roſella, alii, ac latè noſtri Rodriquez *QQ. RR. tom.* 1. *qu.*29.*art.*1. Chaſſaing. *in Privilegiis Regularium tract.* 5.*c.*2. *propoſ.*1. Variis juribus, & argumentis confirmantes: atq; probabilem cenſuerunt etiam nonnulli è Societate JESU, Laym. *ſæpè cit. tract.* 6. *cap.* 11. Caſtro-Palaus *hoc tr.*23. *diſp. unic.* Contrà tamen Privilegium illud eſſe clarè revocatum per Trid. docent alii communiſſimè, & maximè de eadem Societate Suarez, Vaſquez, Coninch. Reginaldus Filliucius, Cardinalis de Lugo, Perez, Amicus, Arriaga, Tamb. apud Nicolaum du Boys in ſingulari tractatu de propoſitionibus damnatis ſub Alexandro VII. ad prop. 12. ſic habentem: *Satisfacit præcepto annuæ confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.* Qua propoſitione damnata Pontifex oppoſitæ ſententiæ probabilitatis fundum pertudit. 673

II. Epiſcopi approbationem Regularium (imò, & aliorum) ſemel juſtè conceſſam non poſſunt revocare: neque ſemel legitimè approbatum ad examen revocare ſine juſta cauſa. Communis DD. apud modò citatos. Ratio eſt: quia approbatio de ſufficientia, & idoneitate ſemel legitimè facta, ut ſupponimus, tranſit in rem judicatam: adeòque ſic ſemel approbatus jam eſt in poſſeſſione ſui juris, quo ſine nova juſta cauſa privari juſtè non poteſt. Unde *cap. accepimus de ætat. & qualitat. Ordinand.* dicitur: *Semel idoneus reputatus debet pro tali haberi ſemper, alia cauſa non interveniente.* Neque aliud vult Decretum S. Pii V. in Bulla Romani Pontificis. Ubi de Regularibus approbatis ad audiendas confeſſiones ita diſponit: *Volumus tamen eos, qui ſemel ab Epiſcopo in Civitate, & Diœceſi prævio examine approbati fuerunt, ab eodem Epiſcopo iterùm non examinari. Ab Epiſcopo autem Succeſſore, pro majori conſcientiæ ſuæ quiete, examinari de novo poterunt.* Sic Pontifex Sanctus, ſupponens nimirum rationabilem inquietudinem conſcientiæ ex juſtis cauſis ortam, & quæ meritò movere poſſint virum gravem, qualis eſt Epiſcopus. Ergo non ad libitum, multò minùs ex malevolentia, ait Tamburinus. 674

§. Cæterùm ubi ſubeſt juſta nova cauſa dubitandi de idoneitate alicujus Perſonæ particularis (raró vel nunquam erit de tota Communitate aliqua) non modò Epiſcopum Succeſſorem, ſed etiam illum, qui primò approbavit, approbatum ad examen poſſe revocare, nimis clarum eſt. Utpote, ſi manifeſta appareat idoneitas ex pluribus ejus actibus, & experientia perſonarum fide dignarum: aut ſi primi examinatores nimis perfunctorii fuiſſent in examine, & ſimilibus, aut denique approbandus in primo examine non ſatis ſubſiſtens, ob neceſſitatem aliquam ad interim admiſſus, indicto certo termino ad plenius examen reverti debet. 675

III. Minùs ergo Epiſcopi poſſunt revocare, vel ſuſpendere ipſam juriſdictionem Regularium Mendicantium ſemel legitimè approbatorum ad confeſſiones audiendas, abſque ſimili juſta nova cauſa, ob quam ad Examen juſtè revocari poſſent, cum ii ſuppoſita approbatione, & idoneitate, juriſdictionem non ab Epiſcopis, ſed privilegio immediatè à Summo Pontifice habeant. Extat de hoc authentica Declaratio Cardinalium apud Barboſam *De poteſt. Epiſcop.* 676

allegat. 25. *n.* 30. & Aſcanium Tamburinum, *de Jure Abbat. tom.* 2. *diſp.* 6. *qu.* 12. ſic habens. *Illuſtriſſimi Cardinales ſtatuunt, Archiepiſcopos, Epiſcopos, ac locorum Ordinarios, ad quos Confeſſarios approbandi jus ſpectat, Confeſſarios Regulares alias ab ipſis liberè approbatos, ab audiendis confeſſionibus ſuſpendere poſt hac minimè liceret, niſi ex nova cauſa, eaque ad confeſſiones ipſas pertinente, aut ob non ſervatum interdictum ab ipſis Ordinariis poſitum: Statuunt inſuper eoſdem Archi-Epiſcopos, Epiſcopos, ac locorum Ordinarios, confeſſiones audiendi facultatem omnibus ſimul unius Conventus Regularibus Confeſſariis, eadem ſacra Congregatione inconſulta, nullo pacto adimere poſſe. Romæ* 20. *Novembris* 1615. Ubi nota particulas, *minimè licere: nullo pacto poſſe:* importare nullitatem, ſeu invaliditatem revocationum contra hoc decretum ab Ordinariis attentatum, ut benè probat Lugo *de Pænit. diſp.* 21. *n.* 64. poſt alios.

677 5. Sed neque poſſe Epiſcopos eorum Regularium approbationem, aut juriſdictionem arctare ad certas perſonas, vel tempora, expreſsè declaravit ſacra Congregatio Cardinalium die 2. Junii 1587. His verbis: *Regulares, qui ad Confeſſiones audiendas idonei generaliter ab Ordinariis, eorumque Examinatoribus reperti, & probati fuerint: generaliter quoque, & indiſtinctè abſque limitatione temporis, certorumve locorum, aut generis perſonarum admittantur in Diœceſi propria, &c.* Sed videmus hoc moderno tempore ab aliquibus Ordinariis hoc non obſervari.

678 IV. Juriſdictio à ſummo Epiſcopo adveniens Regulari approbato ab uno Epiſcopo in hac Diœceſi ſimpliciter non limitatur perſonis ſubditis ejuſdem Diœceſis, à cujus Epiſcopo approbatus eſt, ſed amplior eſt, potiſſimùm quoad duo. 1. Nicolaus V. Sixtus IV. Paulus III. apud Rodr. *to.* 1. *q.* 61. *art.* 6. conceſſerunt, quòd Regulares in una Diœceſi degentes, non obſtante, quòd ab Epiſcopo illius Diœceſis ſolummodò approbati ſint, omnes tamen quantumvis extraneos, & aliarum Diœceſum, undecunque ad ſuas Eccleſias, vel ad ſe venientes abſolvere poſſint. 2. Greg. XIII. Patribus Societatis, (& conſequenter per communicationem Privilegiorum etiam reliquis Mendicantibus) conceſſit, ut ii ab uno ſaltem Epiſcopo approbati, iter agentes, poſſint fidelium confeſſiones audire in locis, in quibus commodus ad Epiſcopum non patet acceſſus, ſeu in quibus non exiſtit Epiſcopus: ergo approbatio, quam ab Epiſcopo accipiunt Regulares, & ſuperveniens ex privilegio juriſdictio ſimpliciter, & præcisè ad eandem unam Diœceſim non coarctatur.

§. Sed hic jam ſupervenit maximi momenti, & valdè controverſum.

§. III. Dubium Regulare:

Utrùm aliquis Privilegiatus ab uno Epiſcopo juxta formam Tridentini accipiat Juriſdictionem pro tota Eccleſia ad ubique audiendas confeſſiones, &c.?

AFfirmativam docuerunt DD. non parvæ Auctoritatis, aſſerentes Regularem ab uno Epiſcopo juxta formam Tridentini approbatum, hoc ipſo accipere juriſdictionem pro tota univerſali Eccleſia, ut ſine alia præſentatione, examine, & approbatione nova aliorum Epiſcoporum, ubique terrarum poſſit confeſſiones audire. Sic Henriq. *lib.* 6. *c.* 6. *§.* 7. aſſerens idem docere omnes Theologos ex familia Dominicana, & Auguſtiniana. Suar. *hic diſp.* 28. *ſect.* 7. Joann. Sanch. *ſelect. diſp.* 44. aliique plurimi congeſti apud ipſos. Ratio fundamentalis datur: Quia Regularis juxta formam Tridentini approbatus accipit juriſdictionem à ſummo Pontifice univerſalis Eccleſiæ Paſtore immediatè, & non ab aliquo Epiſcopo, ut dictum fuit: ſed hæc juriſdictio, ut eſt à ſummo Pontifice, eſt illimitata quoad perſonas, atque ad omnes fideles extenditur: neque enim illa juriſdictio à ſummo Pontifice promanans in privilegiis ullam quoad perſonas limitationem adjunctam habet: ergo illi ubique, & quorumcunque confeſſiones audire poterunt. Sententia plauſibilis, ſed ſecluſo Concilio Tridentino. Et ideò.

679 Omninò vera, & tenenda eſt Sententia oppoſita negativa, nempè Regularem, etſi alibi ab alio Epiſcopo approbatum, non tamen poſſe audire confeſſiones, & abſolvere fideles in alia Diœceſi, ſine ejuſdem Epiſcopi approbatione, vel licentia (expreſſa nimirum, vel tacita.) Ita communior Doctorum cum Laym. *cit. c.* 11. *n.* 8. Lugo *diſp.* 21. *n.* 29. Sumitur manifeſtè ex Concilio Tridentino decernente: nullum Sacerdotem, etiam Regularem, poſſe audire confeſſiones, niſi ab *Epiſcopis* approbationem obtineat: audis: *Nullum Sacerdotem*, niſi approbatum ab *Epiſcopis*? nimirùm claro, & planiſſimo ſenſu, à quolibet Epiſcopo in ſua Diœceſi. Cur enim plurali numero (*Epiſcopis*) utatur Concilium, niſi quia plurium Epiſcoporum approbatione indiget Sacerdos, ſi in pluribus Epiſcopatibus, ſeu Diœceſibus ad confeſſiones audiendas exponendus ſit? Ut proinde non valeat expoſitio contraria, nimirùm ly *ab Epiſcopis*, ſumi non copulativè reſpectu ejuſdem Confeſſarii, ſed copulativè reſpectu omnium, ſcilicet: *ut quilibet Sacerdos ab aliquo Epiſcopo obtineat approbationem*. Huic enim interpretationi repugnat, noſtrumq; ſenſum convincit ratio, quæ movit Concilium ad hanc conſtitutionem. Quia ad cujuſque Epiſcopi officium ſpectat providere in ſua Diœceſi, ut idonei Confeſſarii exponantur: qua in re non ſemper fidem habere poteſt aliorum Epiſcoporum judicium, ſed ſæpè meritò timere, ne vel alii Epiſcopi minus idoneos approbent: vel tametſi in alia Diœceſi approbati idonei fuerunt ad confeſſiones audiendas, non tamen ſint in ſua, ubi aliæ conſuetudines, peccatorum reſervationes, aliud hominum ingenium, alia inſtituta commercia ſunt: ait prudenter Laym. cit. n. 8. addens: *Quapropter ſi Epiſcopus nolit in ſua Diœceſi Sacerdotes ad confeſſiones exponi, niſi eos, qui a ſe, vel Vicario ſuo priùs approbentur, credibile eſt, ſi aliter exponantur, quamvis alibi approbati, eorum abſolutiones irritas eſſe.* Sic Laym. excipiens tamen illud privilegium, quo Regulares aliqui ea conceſſione Sedis Apoſtolicæ, ſemel approbati ab Epiſcopo, in aliis Diœceſibus iterùm approbari non debent: item, ſi Epiſcopus contentus ſit, ut aliundè accedentes Sacerdotes in ſua Diœceſi ad audiendas confeſſiones exponantur, ſi approbationis ab aliquo Epiſcopo ſibi collatæ teſtimonium exhibeant. Ex dictis jam patet ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ, & ampliùs patebit *§. ſeq.*

§. IV. *Qualiter Regulares approbati ab Epiſcopo acquirant, & exercere poſſint Juriſdictionem a Pontifice privilegio collatam.*

TAmetſi Confeſſarii Regularium privilegiati, & approbati accipiant à Pontifice immediatè juriſdictionem in omnes fideles illimitatam in actu primo, eam tamen in actu ſecundo completè, nec acquirunt, nec exercere licitè, & validè poſſunt, niſi ſub modificationibus, ſeu conditionibus in jure, vel privilegio expreſſis, ejuſmodi potiſſimùm ſunt tres, & quarta ex his conſequens. Propono, & explico breviter.

PRIMA modificatio eſt: ut Regulares Epiſcopo cujuſlibet Diœceſis antequam in ea confeſſiones audiant, debitè præſentati, & ſi voluerit, ejus examini ſe ſubjiciant, & approbationem obtineant: ut conſtet Epiſcopo cuilibet, an per idoneos Miniſtros hoc Sacramentum in ſua Diœceſi adminiſtretur. Hæc conditio ſumitur ex jure communi *cit. Clement. Dudum*: & expreſſiùs ex Tridentino paulò ſuprà allegato, & declarato. 680

SECUNDA modificatio eſt: ut dicti Regulares Epiſcopis præſententur auctoritate, & legitimo conſenſu ſuorum Superiorum, ut conſtat ex eadem *Clem. Dudum*. Quare, ſi Confeſſarius Regularis abſque mandato, vel conſenſu legitimo Superioris approbatus ab Epiſcopo confeſſiones audiat, ſecundùm omnes illicitè abſolvit, abſolvendoque peccat: & certo etiam invalidè abſolvit, ſi contra voluntatem Superioris ſe præſentans approbetur ab Epiſcopo ad juriſdictionem à Pontifice privilegio conceſſam: ſic enim nihil accipit, quia Pontifex non cenſetur conferre illam juriſdictionem, niſi præſentato à ſuo Superiore Regulari, tanquam ſub conditione ſine qua non. Confertur enim juriſdictio illa in gratiam Religionis, & Regularis quatenus Regularis, & obedientiæ, ac regimini Superiorum ſubditus eſt. 681

¶ At, Quid ſi Sacerdos Regularis citra conſenſum, vel contra voluntatem Superioris ſe præſentans Epiſcopo, ab eo approbetur, ut juriſdictionem actualem ab ipſo Epiſcopo accipiat in ejus Diœceſanos ſubditos, eo modo, quo Sacerdotibus ſæcularibus conferre ſolet Epiſcopus? Reſp. Omninò Epiſcopus poteſt ei validè ſuam juriſdictionem conferre etiam inſcio, ac invito ſuo Superiore Regulari, ipſeque Religioſus recipiens juriſdictionem validè abſolvit ejuſdem Epiſcopi ſubditos tantùm, etſi & recipiendo, & abſolvendo peccet. Ita poſt alios Laym. *c.* 10. *num.* 19. pluresque citans Tamb. *lib.* 5. *Pœn. c.* 5. *§.* 12. *n.* 29. Ratio eſt: quia Epiſcopus poteſt conferre ſuam juriſdictionem in oves ſuæ Diœceſis cuilibet idoneo, qui ſe aliquo modo ei ſubjicit: certè poteſt conferre alteri non ſubdito, v. g. Sacerdoti alterius Diœceſis, inſcio, vel invito Epiſcopo alterius illius Diœceſis, cur non etiam Religioſo, inſcio vel invito ſuo Superiore? Etſi Religioſus iſte peccet contra obedientiam, & voluntatem Superiorum ita ſe ſubjiciendi Epiſcopo in tali miniſterio. At, quàm graviter peccabit? Layman cit. ſignificat, peccare ſemper mortaliter, ſive invito poſitivè, ſive ſolùm inſcio citra poſitivam ejus prohibitionem hoc faciat, quia ſemper in re gravi utitur ſua voluntate independenter à voluntate Superioris. Nimium probaret hæc ratio, ut tute vides. Rectiùs ergo Tamburin. *cit. n.* 33. cenſet, tunc tantùm peccare mortaliter ita accipiendo juriſdictionem, & Sæcularium confeſſiones audiendo, quando ei Superior legitimè per poſitivam prohibitionem præciperet graviter, ne id faciat, tunc enim ſolummodò verè faceret contra obedientiam Superiori debitam, aliàs ad ſum- 682

mum

mum peccabit venialiter. Nam ex certa conſuetudine ſaltem, non peccant Religioſi contra obedientiam, vel dependentiam à ſuis Superioribus, niſi hi legitimè ſuam voluntatem exprimant in contrarium.

683 TERTIA modificatio eſt, quòd juriſdictio à ſummo Pontifice conceſſa Regularibus ab Epiſcopo approbatis, exerceri non poſſit validè in ipſos Regulares tam Religioſos, quàm Moniales, niſi de conſenſu, & de licentia Superiorum cujuſvis Ordinis reſpectivè. Sic enim declaravit Clem. VIII. Bulla, *Romani Pontificis data* 1599. 23. *Nov.* Ubi declaravit, in omnibus indultis nunquam fuiſſe mentem Sedis Apoſt. ulli Religioſo, vel Moniali dare licentiam confitendi alicui contra diſpoſitionem ſuorum Superiorum: *Sed* (inquit) *noſtræ intentionis exiſtere, quòd iidem Fratres, & Moniales, quantum ad Sacramentum Pœnitentiæ, ſeu confeſſionis adminiſtrationem diſpoſitioni ſuorum Prælatorum ſubjecti ſint, Apoſtolica Auctoritate tenore præſentium perpetuò declaramus.* Quare tam invalidè, quàm illicitè Regulares Privilegiati, prætextu privilegiorum, & indultorum generalium abſolvendi quoſcunque fideles, abſolvunt perſonas Religioſas, viròs vel fœminas, contra voluntatem, vel citra omnem expreſſam, vel tacitam, ſeu præſumptam ſuorum Superiorum licentiam. Contrà ergo validè, & licitè abſolvent. 1. Quando ſuperiores expreſsè eam licentiam confitendi, ac abſolvendi concedunt. 2. Quando eſt conſuetudo tolerata in Monaſteriis, præſertim Monialium, ut advenientibus Religioſis Fratribus confiteantur. 3. Quando in caſu, ſaltem interpretativè præſumi poteſt legitimè de conſenſu, & voluntate Superioris; idq; maximè, quando Religioſi mittuntur foras, aut de juſſu, vel licentia Superiorum aliquanto tempore degunt in locis, ubi non ſunt Confeſſarii ſui Ordinis, qui à Prælatis ſuis Juriſdictionem habeant, de quo rurſùs aliquid inferiùs. 4. Deniq; ſi expreſſum aliquod manet privilegium, vel indultum tale, ut in Jubilæis. Certè in Jubilæis noſtro tempore hactenùs promulgatis patenter, & communiter, quoad hoc, juriſdictioni huic Regularium derogatum fuit: adeòque potuerunt ſibi eligere quemcunque Confeſſarium, Regularem, Sæcularem, Approbatum ab Epiſcopo loci: ut nullus ſcilicet à libertate confitendi ſua peccata, tempore univerſalis indulgentiæ, excluderetur. Si ergo deinceps edantur Jubilæa ſimilis tenoris, par poteſtas conceſſa erit. Adde tacitum conſenſum Superiorum, *qui dum Jubilæum ſuis ſubditis proponunt, ſatis oſtendunt, eam libertatem ſe approbare*, ait Tambur. *cit. cap.* 5. §. 4. *n.* 4.

684 QUARTA modificatio ex prædictis conſequens eſt: quod Confeſſarii Regulares ſubditi ea ampla juriſdictione, etiam reſpectu Sæcularium non poſſint uti, niſi de licentia, & deputatione ſuorum Superiorum expreſſa, vel tacita. Nam hanc amplam facultatem Pontifex concedit, & delegat ipſi Ordini, ut Prælati Ordinum committere eam poſſint ſuis Regularibus Sacerdotibus, quos ad hoc munus idoneos judicaverint: ſine quorum proinde expreſſa, vel tacita licentia nec licitè, nec validè ea facultate uteretur Sacerdos Regularis ſubditus, etiam ab Epiſcopo jam approbatus. Ex communi DD. Rodr. *QQ. RR. to.* 1. *q.* 60. *art.* 3. aliiſque citatis Lay. *c.* 10. *n.* 19. & latè Gob. *n.* 629. Atque hinc fit, quòd Prælati Regulares ſuis Sacerdotibus ſubditis jam approbatis, & expoſitis eam juriſdictionem ex cauſa etiam non notoria, denuò auferre poſſint, & à confeſſionibus audiendis ſuſpendere. Quamquàm ſi Prælatus alicui Confeſſario interdicat, ne confeſſiones audiat, non ideò ſtatim exiſtimandus eſt ei juriſdictionem auferre velle, ut validè Sacramentum adminiſtrare nequeat, ſed plerumque ſolùm exercitium prohibere, ut licitè non poſſit, niſi ipſe contrarium exprimat, vel ex circumſtantia, ſeu cauſa prohibitionis id præſumi debeat: utpote ſi ob inſcitiam, vel aliam indignitatem, eum ab officio Confeſſarii ſuſpendit, vel depoſuit. Vide Lugo, Miranda *Man. Præl. tom.* 1. *quæſt.* 45. *cap.* 13. Rodriq. *cit. q.* 60. *art.* 2. Laym. n. 19. & alios apud iſtos.

685 ¶ Ex dictis de approbatione emergit dubium ſingulare. Quando Religioſi de licentia Superiorum peregrinantur, vel commorantur in locis, ubi non ſunt Sacerdotes proprii Ordinis, ſolet eis fieri licentia (ſaltem tacita in ipſa licentia exteriùs commorandi imbibita) ut tunc confiteantur Sacerdoti alteri, ſeu Regulari alterius Ordinis, ſeu Sæculari. Hoc caſu, poſſuntne Regulares in Confeſſarium ſibi eligere Sacerdotem ſimplicem, nondum ab aliquo Epiſcopo approbatum? Negat Vaſq. cum paucis. At cum multis affirmat Suar. eumque ſecutus Tamb. *cit. c.* 5. §. 2. *n.* 17. Ratio eſt: quia ex una parte Conc. Trid. in hoc decreto requirens approbationem Epiſcopi, non comprehendit Confeſſarios Regularium, ſeu Religioſorum, ſed clarè *ſæcularium, etiam Sacerdotum tantum*, ex alia autem parte à Superioribus iſti Religioſi peregrinantes non reſtringuntur ad Confeſſarios approbatos ab Epiſcopo, (alioquin enim ſine dubio non poſſent) ergo neque à nobis reſtringi debent. Ais: ergo multò magis ego Religioſus extra Conventum degens ſocio meo Sacerdoti ſimplici confiteri potero? Omninò potes, ſi tua licentia diutiùs extra Conventum manendi eam tacitam licentiam extrà confitendi imbibere videatur quamvis id in noſtro Ordine in praxi non auditum teſtetur L. Portellus *v. Confeſſ. n.* 14. Alioquin certò non poteris ei confiteri mortalia ad abſolutionem directam: bene autem poteris tali confiteri venialia aliqua, ut ab his directè, & indirectè à mortalibus abſolvaris: ut jam alibi inſinuatum, & *ſect. ſeq.* inſinuabitur ampliùs.

QUÆSTIO III.

Quid, & quotuplex eſt Juriſdictio generatim? *ſpeciatim Juriſdictio ordinaria quid? quorum? à quo? reſpectu quorum?*

SUMMARIUM.

686 *Juriſdictio ordinaria quid?*
687 Uſque ad n. 691. *Quibus competat?*
691 & 692 *A quo habeatur?*
693 *Quinam ei ſubjiciantur ratione domicilii, vel quaſi domicilii?*
694 *Aut privilegio ſtatus!*
695 & 696 *Vel juris diſpoſitione?*

JUriſdictio Confeſſarii eſt auctoritas, poteſtas, ſeu facultas jus dicendi; ſeu ſententiam ferendi in alium tanquam ſibi ſubditum in foro conſcientiæ, quod ipſum ſignificatur verbis Chriſti, & pro definitione ſervire poſſunt: *Eſt poteſtas ligandi, & ſolvendi in foro conſcientiæ ſacramentali*, vide dicta initio capitis. Triplex eſt diviſio Juriſdictionis comm. aſſignata, & recepta à DD. 1. *Ordinaria, & delegata.* 2. *Certa probabilis, & dubia*, ad quas revocatur *error communis.* 3. *Univerſalis, & reſtricta*; ad univerſalem commodè revocamus illam generalem juriſdictionem pro articulo mortis. De ordinaria ſpeciatim dicam hac quæſtione. De reliquis ſeorſim per diſtinctas quæſtiones ſequentes.

§. I. *Juriſdictio Ordinaria* Quid?

JUriſdictio ordinaria dicitur, quæ alicui competit ratione muneris, officii, vel beneficii, ad quod aſſumitur. Unde & dicta *ordinaria*: quia talibus ſic aſſumptis *ordinariè* ſemper ipſo officio, vel beneficio collato, cenſetur conferri. Quapropter etiam hæc Juriſdictione ſemel legitimè collata, ſine legitima cauſa, vel propria reſignatione, nemo privatur: quod ſæpè aliter fit in juriſdictione delegata. Neque de hoc hic plura dicere operæ pretium eſt. 686

§. II. *Quorum?*

I. TRes ſunt Judices ordinarii, habentes nimirùm juriſdictionem ordinariam in hoc tribunali: Papa, Epiſcopi, Parochi. *Papæ* ex vi Electionis ſuæ in Pontificatum competit juriſdictio in Eccleſiam Univerſalem, tanquam ſupremo, ordinario, & univerſali Paſtori, ac Vicario Generali Chriſti. *Epiſcopis* ex vi Electionis, & Confirmationis ſuæ competit juriſdictio ordinaria in ſuas Diœceſes, & Diœceſanos: eo ipſo enim, quo legitimè electi, & confirmati ſunt, etſi conſecrationem Epiſcopalem nondum acceperint, ſi Sacerdotes ſint, per ſe Sacramentum hoc ſuis Diœceſanis omnibus adminiſtrare, alioſque ad id delegare poſſunt. *Parochis*, ſimiliter ex vi legitimæ Inſtitutionis ſuæ competit Juriſdictio ordinaria in ſuos Parochianos. Eo ipſo enim, quo Parochiale beneficium eis confertur, juriſdictionem in foro ſacramentali accipiunt. 687

II. Ordinariam etiam juriſdictionem habent, & Ordinarii appellantur, qui prædictorum vices gerunt ex vi muneris, officii, vel beneficii ſui. Utpotè 1. Papalem, Vicarii Generales Papæ, Legati à latere, ſupremus Pœnitentiarius. 2. Epiſcopalem, Vicarii Generales Epiſcoporum, & Pœnitentiarius, ubi Pœnitentiaria eſt in officium erecta. 3. Parochialem, Vicarii Parochorum, ubi Vicariæ ſunt officium, vel beneficium ſeorſim inſtitutæ, ut ſunt Vicariæ Capitulorum, Monaſteriorum, &c. 688

III. Quaſi talem ordinariam juriſdictionem habent Prælati Ordinum exemptorum. Utpotè 1. Quaſi Archi-Epiſcopalem, vel Patriarcalem, Generales totius Ordinis. 2. Quaſi Epiſcopalem, Provinciales reſpectu totius Provinciæ: Abbates exempti reſpectu ſuorum Monaſteriorum, Præpoſiturarum, Prioratuum, &c. 3. Quaſi Parochialem, Guardiani, Priores, Rectores, alii immediati Superiores Ordinum reſpectu ſibi commiſſorum, &c. 688

IV. Ad juriſdictionem ordinariam etiam revocanda eſt illa, quam ex perpetua Eccleſiæ conſuetudine obtinet quilibet 690

bet Sacerdos, etiam ſimplex in tribus caſibus. 1. Super venialia tantùm. 2. Super mortalia, à quibus Pœnitens jam anteà legitimè abſolutus fuit. 3. Super omnia omninò peccata in articulo mortis. Quamvis enim hæc juriſdictio non competat ex officio, ipſi tamen Sacerdotio perpetuò annexa eſt: hoc tamen diſcrimine, quòd primam, & ſecundam facultatem Eccleſia aufert Sacerdoti excommunicato non tolerato, ſcilicet nominatim denuntiato, ac notorio percuſſori Clerici: ſecundùm communem ſententiam, ut proinde ea facultas Sacerdotibus non jure divino, ſed ex Eccleſiæ conceſſione competat: tertiam verò pro articulo mortis non aufert, quia non expedit propter Sacramenti hujus neceſſitatem: attamen abſolutè loquendo poſſe auferre, tanquàm non jure divino, ſed Eccleſiaſtico tantùm competentem, docent communiùs DD. cum Val, *hic d.7.q.10.* Suar. *diſp.26.ſect.5.* Laym. *c.10.n.2.* alii. Contrà tamen eam facultatem jure divino competere cuivis Sacerdoti, ut proinde ab Eccleſia auferri nequeat, docent alii, non pauci, etiam Marchant. noſter infrà citandus. Eò quòd Concil. Trid. *ſeſſ.14. cap.7.* de hac facultate loquens dicat: *in Eccleſia ſemper cuſtoditum* (non ab Eccleſia *inſtitutum*, ſed, *cuſtoditum*, utpotè tanquam ab Apoſtolis traditum, & inſtitutum à Chriſto) ut in articulo mortis omnes Sacerdotes abſolvere poſſint ab omnibus, ſed controverſia eſt ſpeculativa. Practica hujus facultatis dabo ſufficienter infrà *quæſt.* 5.

§. III. *A Quo?*

691 A Chriſto *Joan.* 20. immediatè juriſdictionem generalem ſuper omnes fideles acceperunt Apoſtoli communiter: ſed ſpecialiter S. Petrus reliquorum etiam Apoſtolorum Caput, & Paſtor conſtitutus, inſuper accepit juriſdictionem generalem in ſe, & in omnibus ſuis Succeſſoribus perpetuò duraturam, ut nunquam Eccleſia viſibili Paſtore, & ſummo Capite deſtitueretur: atque ab ipſo convenientе ordine Hierarchico poteſtas ſpiritualis juriſdictionis in reliquos Dei Sacerdotes, ac Miniſtros deſcenderet, & derivaretur. Quare poſt Apoſtolos, omnes alii Miniſtri juriſdictionem à ſummo Pontifice immediatè, vel mediatè accipiunt: hoc nimirùm ordine. Ipſe ſummus Pontifex legitimè electus ex vi inſtitutionis, & promiſſionis à Chriſto Petro factæ immediatè à Chriſto juriſdictionem ordinariam generaliſſimam in omnes fideles, totamque Chriſti Eccleſiam accipit: ab hoc immediatè accipiunt Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, reſpectu ſuarum Diœceſium: ſicut & Prælati exempti Generales, reſpectu ſuarum Religionum: mediatè verò à Pontifice, & immediatè ab Epiſcopis juriſdictionem in ſibi commiſſos accipiunt reliqui Paſtores inferiores, Parochi, Vicarii, &c. ſicut & à Prælatis Generalibus Ordinum accipiunt alii Prælati inferiores, Provinciales, locales, &c. reſpectu ſibi commiſſorum Regularium. Nam reſpectu ſæcularium, nullam ordinariam juriſdictionem habent Prælati Regulares Mendicantes, ſed tantùm delegatam privilegio à ſummo Pontifice, ſicut & cæteri Confeſſarii Regulares approbati.

§. IV. *Reſpectu Quorum?*

692 JUriſdictio ordinaria competit ſuprà *§.* 2. enumeratis per ſe reſpectu ſuorum ſubditorum tantùm. Tribus autem potiſſimùm modis aliquis fit ſubditus, & ſubjicitur juriſdictioni ordinariæ hujus Epiſcopi, vel Parochi. 1. *Ratione domicilii, vel quaſi domicilii.* 2. *Privilegio ſtatus.* 3. *Juris diſpoſitione, vel interpretatione.*

693 I. *Ratione domicilii, vel quaſi domicilii*, Parochorum ordinariæ juriſdictioni ſubjiciuntur, qui inter limites Parochiæ *domicilium* habent perpetuum, vel *quaſi domicilium*, utpotè familiam, vel habitationem, ubi ratione beneficii, officii, negotii, vel mercaturæ magna anni parte commorantur, & habitant: unde qui habet duo domicilia in diverſis Parochiis, aut in una domicilium, in altera quaſi domicilium: utriuſque Parochi juriſdictioni ſubjicitur, ut ab utrolibet, quando libuerit, abſolvi poſſit, ut cum aliis docet Navar. *in cap. placuit num.* 77. At, quid ſi quis habeat domicilium in confinibus duarum Parochiarum propè æqualibus, cujus Parochi juriſdictioni ſubjacebit? Reſp. Illius Parochiæ ad quam reſpicit primaria porta domus: niſi aliter jure, vel conſuetudine conſtitutum ſit.

694 II. *Privilegio ſtatus*, ordinariæ juriſdictioni ſubjiciuntur, qui alicui ſtatui, vel familiæ uniuntur, cujus Superior ex privilegio ordinariam Juriſdictionem habet. Ut Novitii Religioſi tempore Novitiatus, loci Superiorem Ordinarium habent. Item famuli, & domeſtici Monaſteriorum loci Superiorem Ordinarium ſortiuntur. Item qui in familiam Cardinalium, & Epiſcoporum admittuntur; ipſis etiam, ut Ordinariis ſubjacent in hoc tribunali ſacramentali. Omnia ex communi DD.

695 III. *Juris diſpoſitione, vel interpretatione*, vel ſi mavis, tacita voluntate Ordinariorum per conſuetudinem confirmata, ordinarium Judicem in hoc tribunali ſortiuntur iter agentes, & peregrinantes, qui poſſunt confiteri Parocho loci, ad quem pervenerint, quando ſive ex obligatione, ſive ex devotione Sacramenta ſuſcipere volunt. Idque etiam de Confeſſione annua declaravit Eugenius IV. quando eo tempore, quo debent ſatisfacere præcepto annuæ Confeſſionis, vel Communionis Paſchalis, ad proprium Parochum accedere commodè non poſſunt: ita tamen, ut in propriam Parochiam reverſi teſtimonium annuæ Confeſſionis, & Communionis, Parochis id poſtulantibus, exhibere debeant. Ita ex communi, pluribus allegatis Laym. *tract. 6. cap.10. num.9.* Dummodò ſemper non fiat in fraudem: ut ſi quis directa intentione diſcederet ad alium Parochum, ut evitaret proprium: excepto, niſi accederet ad aliquem privilegiatum approbatum, v. g. Ordinis Mendicantium. De quo vide *cap. 3. quæſt. ultima.*

IV. Eadem *juris interpretatione communi*, (vel potiùs con- 696
ſuetudine, de qua infrà) vagabundi, qui nuſquam domicilium, vel quaſi domicilium: ideòque nullum Sacerdotem proprium Ordinarium habent, ordinarium ſortiuntur, & confiteri poſſunt ubique locorum, quò pervenerint, ac proinde, quocumque loco exiſtant tempore, quo Sacramenta ſuſcipere debent, vel volunt, à loci illius Parocho, aut alio delegato recipere poterunt. Ex communi Laym. *cit.* n. 7. addens in fine: *Pertinet autem ad curam Epiſcopi in cujus Diœceſi vagabundi plerumque morantur, ut eos tempore Paſchali ad ſacram Confeſſionem, & Communionem compellat à Paſtoribus locorum, vel aliis facultatem habentibus accipiendam.*

QUÆSTIO IV.

Juriſdictio delegata quid? à quo? quotuplex? quibus modis?

SUMMARIUM.

697 *Juriſdictio delegata quid?*
698 *Quis poſſit eam delegare?*
699 *Delegari poteſt directè, vel indirectè.*
700 *Quibus, & qualiter fiat delegatio à jure, vel* privilegio?
701 Uſque ad n. 708. *Quibus, & qualiter à* conſuetudine? *&c.*
709 *Quibus, ac qualiter ab* homine?

§. I. *Quid?*

JUriſdictio *delegata* dicitur, quam Sacerdos in Pœniten- 697
tem acquirit, non ex vi beneficii, vel officii alicujus proprii, ſed ſolùm ex commiſſione alterius ordinariam juriſdictionem habentis, & conſequenter in propoſito: Confeſſarius *delegatus* eſt, qui non ex vi officii, vel muneris ſui ſed ex commiſſione alterius ordinariam juriſdictionem habentis, habet, & exercet juriſdictionem in Pœnitentem. Tales ſunt omnes Confeſſarii Ordinum Mendicantium reſpectu ſæcularium: atque alii, qui ab Epiſcopis ad audiendas confeſſiones exponuntur abſque collatione alicujus beneficii, vel officii Parochialis, utpotè Capellani ſimplices. Item Confeſſarii Religioſi, qui à Superioribus deputantur pro ſuis ſubditis Regularibus. Et hinc patet:

§. II. *A Quo?*

OMnis, & ſolus juriſdictionem habens ordinariam po- 698
teſt eam delegare alteri, utpotè Epiſcopus, Parochus, Prælatus Regularis, &c. quiſque reſpectu ſuorum ſubditorum. Idque poſſunt, etiamſi ipſi Sacerdotes non ſint, adeòque per ſe abſolvere non poſſint, tamen conferre, & magis delegare poſſunt aliis juriſdictionem ſuam, cum ea collatio, vel delegatio non ſit actus Ordinis, ſed Juriſdictionis. At verò, qui juriſdictionem delegatam tantùm habet, non poteſt eam ulteriùs delegare alteri, cùm totam poteſtatem ſuam ipſe ex aliena voluntate habeat: excepto tamen, niſi hoc ipſum expreſſè delegato conceſſum ſit à delegante, ut ob cauſam ſuo loco alium ſubſtituere poſſit: aut ex probabili Epikeia ita interpretanda eſſet voluntas delegantis. Utpotè, ſi Parochus impotens deleget alium pro ſuis Parochianis tempore Paſchali, qui ſe inveniat inſufficientem multitudini confitentium, ſi occurrat alius approbatus, qui illum juvare velit, & facilis recurſus ad Parochum non ſit, poterit is delegatus ſubdelegare ex juſta interpretatione voluntatis Parochi, qui ipſum delegans utique noluit obligare ad impoſſibile, ſed ſupponitur velle, ut congruè ſuis ovibus ſatisfaciat. Vide March. *Trib. p.1. tr.2. tit.2. q.2. fine.* Reliqua jura de ſubdelegatione Confeſſariorum pro hoc foro parum, vel nihil concernunt.

§. III. *Quotuplex?*

DUplex eſt delegatio, ſeu dupliciter delegatur juriſdictio, 699
directè, & indirectè. Juriſdictio delegata directè dicitur, quando alicui committitur poteſtas, ut ipſe per

ſe

ſe directè Pœnitentem abſolvat. Et hæc fieri poteſt ſoli Sacerdoti Characterem, & poteſtatem Ordinis habenti. Juriſdictio indirectè delegata dicitur, quando alicui conceditur, ut Sacerdotem aliquem nominet, vel eligat, qui ipſum, vel alios abſolvat. Facta poſteà ea electione, vel nominatione, eò ipſo juriſdictio indirectè collata cenſetur Sacerdoti nominato, electo, ac velut præſentato. Unde quamvis ipſa delegatio juriſdictionis neceſſariò ad Sacerdotem terminetur, miniſterium tamen medium hujus delegationis, ſcilicet electio, vel nominatio Sacerdotis, etiam Laicis, imò & fœminis committi poteſt. Hoc modo aliquando Laicis committitur, vel permittitur, ut eligant ſibi Confeſſarium quemcunque approbatum, ut in Jubilæis, in Bulla cruciatæ &c. Sic & Abbatiſſis ſæpè conceſſum eſt, ut Confeſſarios pro ſe, & ſuis Monaſterii eligant, vel aſſumant, qui ipſo facto, ex vi principalis concedentis cenſentur indirectè delegatam juriſdictionem obtinere: ſicque indirectam poteſtatem juriſdictionis habent omnes Confeſſarii electi eorum, qui poteſtate eligendi ſibi Confeſſarium gaudent, de quibus mox infrà.

§. IV. *Quibus modis?*

DElegatio poteſtatis directa, indirecta, tribus modis fieri conſuevit: 1. A jure, vel privilegio. 2. A conſuetudine. 3. Ab homine.

I. A Jure, vel Privilegio.

700. I. CElebris talis directa eſt delegatio Frat. Minorum, & Prædicatorum, reliquorumq; Mendicantium facta à ſummis Pontificibus, tum in jure *Clement. c. Dudum de ſepulturis*, tum in extravagantibus bullis, ac privilegiis, ad audiendas Confeſſiones fidelium undecunque ad ſe accedentium, de qua juriſdictione per occaſionem plura dixi mox ſuprà *q. 3. ʃ. 4.*

701. II. Talis eſt delegatio indirecta Confeſſariorum, qui audiunt Confeſſiones eorum, quibus Confeſſarii electio à jure permittitur. Celebrior eſt illa, quam facit Gregorius IX. *l. 5. Decr. tit. 38. de Pœn. & Remiſſ.* dicens: *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum, permittimus Epiſcopis, & aliis Superioribus, nec non minoribus Prælatis exemptis, ut etiam præter Superioris ſui licentiam, providum, & diſcretum ſibi eligere poſſint Confeſſarium.* Sic Pontifex. Ubi nomine Superiorum, nec non minorum Prælatorum exemptorum, intelliguntur Generales, Provinciales, Guardiani, Priores, Rectores, Præpoſiti, Præſides, qui veram juriſdictionem Eccleſiaſticam habent in Religionibus exemptis.

702. III. Ad juris etiam delegationem indirectam pertinet electio Sacerdotis alicujus approbati, quando Sacerdos proprius eſt notoriè ignarus, & imperitus in iis, quæ ſunt ſui muneris: tunc enim (ſaltem licentia petita, etſi non obtenta) licebit alteri idoneo confiteri, hoc ipſo à jure indirectè delegato. Hoc jus colligit Navar. ex Urbano II. *p. c. placuit de Pœn. diſt. 6.* Ubi ſic loquitur Pontifex: Placuit, ut nulli deinceps Sacerdotum, quemlibet commiſſum alteri Sacerdoti ad pœnitentiam ſuſcipere liceat, ſine ejus conſenſu, cui primò ſe commiſit, niſi pro ignorantia illius, cui Pœnitens prius confeſſus eſt ſic exponitur *ibid. caput Sacerdos*, ex Gratiano. *Aliud eſt favore, vel odio proprium Sacerdotem contemnere, quod ſacris Canonibus prohibetur: aliud cæcum vitare, quod hac authoritate quiſque facere monetur: ne ſi cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foveam cadant.* Atque ita præter Navarrum docent *D. Thomas, Medina, Vaſquez, Hurtadus, Diana*, alii, ac noſter Marchant. *ſuprà cit. tit. 2. q. 3.* cenſens Sententiam eſſe veriſſimam authoritate Canonum nixam, ac fundamentali ratione: quòd Judex totus ignarus pro non Judice habeatur. Quantumvis multi contrarium ſentiant.

703. IV. Ad eandem delegationem indirectam, & interpretativam pertinere credibile eſt electionem idonei Confeſſarii, quando Pœnitens non poteſt confiteri proprio Sacerdoti ſine moraliter certo periculo, damno, vel ruina ſpirituali, ſeu lapſus in peccatum mortale: ut ſi mulier ſciret hunc Sacerdotem eſſe ſollicitatorem, prævidens probabiliſſimè ſe ab eo ſollicitanda &c. ſi alium privilegiatum facilè adire nequeat, poteſt eligere quemcunque idoneum in ſua Diœceſi approbatum, maximè ſi licentia petita, etſi non impetrata ſit. Ita poſt *Sylveſtrum, Medinam, Toletum*, & alios Marchant. *l. c.*

5. Dixi utrobique (ſaltem licentia petita, etſi non impetrata.) In his enim duobus caſibus ignorantiæ, & improbitatis tantæ, iniquiſſimè negaretur licentia à proprio Sacerdote, vel Parocho. Quin addit Marchant. *etiam non petita*, quando commodè peti non poteſt ſine aliquo detrimento, uti ſunt graves averſiones Sacerdotis proprii, odia, detractiones &c. Si enim ſine gravi incommodo licentia peti non poteſt, eodem jure cenſeberis abſolutus. Cæterùm, extra hos duos caſus ignorantiæ notoriæ, & gravis periculi ex malitia proprii Sacerdotis, vera mihi eſt ſententia Soti, Suarez, Layman, & aliorum; nimirum, invalidè abſolvi quempiam ab alieno, ſi proprius Sacerdos licentiam petitam, etiam injuſtè deneget, quamvis negando graviter peccare poſſit. De quo dixi aliquid *cap. 3. qu. ultima, ʃ. 3. ſub finem.*

II. A conſuetudine probata.

CEnſetur delegari juriſdictio directè, vel ſaltem indirectè, quando aliqui communiter conſueverunt eligere Confeſſarios approbatos, ſcientibus Superioribus, nec prohibentibus: tunc enim cenſetur tacitè conſentire, & juriſdictionem ejuſmodi Confeſſariis electis delegare. Quare delegatio talis eſt à conſenſu tacito Superiorum: & non ab ipſa conſuetudine, ut cauſa delegante, ſed tantùm, ut ſigno taciti conſenſus, & delegationis Superiorum. Et hinc. 704

I. Hac conſuetudine, & tacita delegatione eligunt ſibi Confeſſarios Parochi, aliique Sacerdotes curati communiter, & ſibi invicem, vel aliis Sacerdotibus approbatis confitentur, ex conſenſu tacito Ordinariorum id ſcientium, & aliud non ſtatuentium. Eademque conſuetudine, & tacito Superiorum conſenſu etiam, in noſtra Religione Fratres confitentur aliis in Ordine approbatis Sacerdotibus præter deputatos pro Conventu, quod alioquin valere non poſſet ob defectum juriſdictionis: quod valdè notandum. 705

II. Eadem Conſuetudine in omnibus Religionibus recepta, ſi plures ejuſdem Ordinis Religioſi peregrè mittantur, unus alteri, qui Sacerdos eſt, & Confeſſiones audire ſolet, confiteri poteſt. Itemque ſi Religioſi, præſertim Sacerdotes iter faciunt, aut diutiùs extra Monaſterium morantur in loco, ubi non habent copiam Confeſſarii proprii Ordinis, ex præſumpta licentia, & conſenſu Superioris ſui, alteri Sacerdoti Regulari, vel Sæculari confiteri plerumque poſſunt, ſaltem ea peccata, quæ Ordine ſuo reſervata non ſunt. Rodriquez *Q. Q. Regul. tom. 1. qu. 62. art. 5.* Laym. *cap. 10. num. 20.* alii communiter. 706.

III. Ad eandem conſuetudinem, ex tacito conſenſu eorum, quorum intereſt, revocari poteſt juriſdictio, qua Parochi, vel Curati expoſiti in hoc loco excipiuntur confeſſiones cujuſvis peregrini, vel vagabundi adventantis: de quibus dixi *qu. præced. ſub finem*: Eademque excuſari poteſt mos, quo Ruſtici, aliique peregrinantes ad loca ſacra, etiam non valdè remota ibidem confiteri ſolent Parochis, vel Sacerdotibus expoſitis, dummodò non fiat in fraudem propriorum Parochorum, idque maximè pro confeſſione annua. Et Rectè reſolvit Gob. *Alphab. Confeſſar. Caſu 3. n. 83.* Si in pago remoto, aut etiam vicino, in quopiam die feſto ſit propoſita indulgentia plenaria, poſſe ad eam lucrandam te illo conferre, & confiteri Parocho illius loci, niſi expreſsè conſtet proprium tuum Parochum nolle ratam habere talem confeſſionem. Ratio eſt: *Quia in obſcuris inſpici debet illud, quod plerumque fieri ſolet:* at certè vix triceſimus Parochus erit tam durus, quin tunc faciat ſuis copiam taliter confitendi alteri, ſaltem extra tempus obligationis. Atque hæc notoria conſuetudo, quandiù ſe expreſsè non opponit tuus Parochus, eſt ſignum ſufficiens ſenſibile ejus conſenſus, & ratihabitionis de præſenti. 707

IV. Tandem ad eandem conſuetudinem permiſſam tacito conſenſu ſpectare videtur, quod alicubi, etiam apud nos in locis peregrinationum in magno concurſu hominum ex diverſis Parochiis, rogati à nobis Parochi, ac Sacerdotes ſæculares curati excipiunt Confeſſiones quorumvis, abſolventes nimirùm à peccatis, à quibus alioquin abſolvere poſſunt (non utique à caſibus Papalibus reſervatis, à quibus nos Privilegio abſolvimus.) Certum enim eſt, id non poſſe fieri ex noſtra delegatione, cùm ipſimet merè delegati Miniſteriales reſpectu Sæcularium, alios ſubdelegare minimè poſſimus. Fit ergo ex conſuetudine notoria, & ſaltem tacito conſenſu, vel Ordinariorum, vel Parochorum aliorum propriorum illorum fidelium, qui ſine dubio contentiſſimi ſunt, ſuos Parochianos apud nos confiteri eo modo, quo commodè poſſunt, adeoque in defectu noſtrum, etiam aliis. Quanquam tutiſſimum foret petere expreſſum conſenſum Ordinarii, prout alicubi fieri vidi. 708.

III. Ab Homine.

FIt delegatio, quando habens juriſdictionem ordinariam verbo, vel ſcripto, aut ſigno ſufficienti committit juriſdictionem alicui pro ſibi ſubditis directè, vel indirectè, v. gr. Papa in Jubilæo pro Parochianis: Prælatus Regularis pro ſibi ſubditis Religioſis, vel Monialibus &c. Ad ejuſmodi autem juriſdictionem ab homine delegandam neceſſariò requiritur conſenſus actualis præſens ſigno aliquo manifeſtatus, & nullo modo ſufficit ratihabitio de futuro, ſeu quòd Ordinarius delegare potens poſteà ratam habiturus ſit Confeſſionem, & Abſolutionem ab altero factam: Certiſſima, & communiſſima DD. cum Navar. *c. 9. n. 6.* Suar. *diſp. 25. ſect. 1.* Sanch. *lib. 2. Matr. d. 35. n. 24.* Laym. *c. 10. n. 16.* & alii paſſim. Ratio clara eſt: 709

quia

quia Sacramentum Pœnitentiæ invalidè conficitur ab eo, qui nullam juriſdictionem actualem habet eo tempore, quo Sacramentum confert, & abſolvit: atqui eo tempore non poteſt habere juriſdictionem actualem; niſi de actuali præſenti voluntate delegantis, aliquo ſenſibili ſigno ſibi cognito: quia conſenſus futurus primùm, non poteſt conferre juriſdictionem pro tempore præſenti, quo datur abſolutio; neque valor, ac effectus Sacramenti, poteſt pendere ab eventu futuro: ergo requiritur conſenſus actualis præſens, expreſſus, vel tacitus, & non ſufficit ratihabitio de futuro. Ex quo ſoluta manet coincidens quæſtio: an ad hanc delegationem *ab homine* ſufficiat præſumptio, vel interpretatio voluntatis, ac facultatis Superioris, vel delegantis? ex dictis enim reſpondendum cum diſtinctione.

710 I. Sufficit præſumptio de conſenſu, ſeu voluntate delegantis præſenti, ſi reverà adſit. Quando nimirùm præſumptio, vel interpretatio fundatur in ſignis, vel motivis multum probabilibus, & quaſi certis, quòd talis ſit voluntas delegantis, v.g. Superioris, vel Parochi in præſenti. Ut ſi audias confeſſiones, vel tu confitearis alteri, Superiore, Ordinario, vel Parocho præſente, vel ſciente, non tamen contradicente, ſed tacente, cùm tamen contradicere, vel impedire, ſi vellet, facilè poſſet: jam tacitè juriſdictionem conferre cenſetur, ut proinde validè abſolvas, vel abſolvaris. Nam, qui ſic tacet, non ſolùm conſentire videtur juxta Regulam juris, ſed etiam ipſo ſuo ſilentio, tanquam ſigno ſenſibili externo conſenſum ſuum exprimere: at ſi reverà diſſentiat in animo, taceat tamen, & non impediat actu ipſo, quia vel timet offenſas, ſeu rixas, vel putat illum aliunde habere poteſtatem, aut juſſit illum prohiberi per æditUUm, v.g. ſed is non prohibuit &c. omninò invalida erit abſolutio. Quia præſumptio qualiſcunque debet cedere veritati, *cap. Nuper de Bigamis*. Suarez, Coniuch. Lugo, & alii cum Laym. *cit. nu.* 16. rectè concludente, quòd præſumptio conſenſus præſentis, licèt rationabilis ſit, tamen nihil confert ad valorem Sacramenti, ſi reipſa conſenſus (ſigno quocunque declaratus,) & conſequenter juriſdictionis Commiſſio defuit. A fortiori ergo.

711 II. Nullo modo ſufficit præſumptio, vel interpretatio quamvis rationabilis, & certa de futuro tantùm conſenſu, & ratihabitione delegantis, quòd ſcilicet, quando reſciverit, futurus ſit contentus, ob rationem datam: jam enim Sacramentum, ſeu abſolutio anteà collata defectu juriſdictionis invalida fuit, neque conſenſus, ſeu ſubſequens ratihabitio efficere poteſt, ut modò primùm convaleſcat, ut meritò concludat Navarrus apud Layman *cit. Sacramentum quod ab initio nullum eſt, nulla ratihabitione, etiam Papæ, validum fieri poteſt*. Et Regula veluti Generalis eſt: Nunquam ſufficit ratihabitio futura, vel præſumptio de conſenſu futuro, quando agitur de valore actus præſentis: etſi ſufficiat, quando agitur ſolùm de honeſtate actus, ſeu de licito: quo benè notato facilè ſolves objectiones, & inſtantias de aliis Sacramentis, de uſurpatione rei alienæ &c.

712 §. Dices: Nonne ſecus eſt in contractibus? Si pro te emam equum, tuque poſteà, re cognita ratifices, certè contractus emptionis convaleſcit, & obligaberis perinde, ac ſi ipſe emiſſes, juxta Regulam juris Canonici in 6. *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato, non eſt dubium, æquiparari*. Cur non idem ſit in propoſito? Reſp. Ideò non eſt idem: Quia valor contractus pendet ex ſola voluntate paciſcentium: & ideò meritò futura ſecuta ratihabitio aliquid operatur. At verò valor, & effectus Sacramenti principaliſſimè pendet ex inſtitutione Chriſti requirente omnia ad valorem requiſita neceſſario exiſtere tunc, quando Sacramentum conficitur, & effectum ſuum producere debet, ut dictum eſt.

QUÆSTIO V.

Quid Juriſdictio certa, probabilis, dubia? *ubi etiam de errore communi.*

SUMMARIUM.

713 *Quid juriſdictio certa?*
714 *Quid, & quando cenſeatur adeſſe juriſdictio ex errore communi: cum, vel ſine titulo colorato?*
715 *Quid juriſdictio probabilis?*
716 & 717 *An, & quando hæc ſufficiat?*
718 Uſq; ad n. 722. *An, & quando ſufficiat juriſdictio dubia?*

§. I. *Juriſdictio Certa.*

713 ESt, quæ nititur certo titulo, ac fundamento, qualis eſt omnis juriſdictio ordinaria eorum, qui beneficia, vel officia curata legitimè, & pacificè obtinent: & omnis juriſdictio delegata eorum, qui vel à jure, vel ab homine, vel conſuetudine probata delegationem expreſſam, indubitatam, directam, vel indirectam habent, juxta hac Sectione hactenùs latè ſatis dicta. Inter hanc primam juriſdictionem *certam*, & ſecundam *probabilem* quodammodò media eſt hic commodè explicanda.

§. II. *Juriſdictio ex Errore communi: cum, vel ſine titulo colorato.*

EXplico: Aliquis reverà tantùm Sacerdos Simplex, vel privatus juriſdictione habita, communiter tamen habetur Paſtor, vel Confeſſarius legitimus ab omnibus in tali loco degentibus. Ecce: *communis error* de juriſdictione illius Sacerdotis. Hic Sacerdos *ſimplex*, aut aliundè juriſdictionis incapax ob impedimentum Canonicum, v.g. excommunicationem &c. aut per ſimoniam, aut aliter invalidè ab Epiſcopo obtinet, & poſſidet beneficium aliquod Parochiale, ob quod creditur communiter verus Parochus, vel Curatus, cùm non ſit: Ecce, eſt hic communis error *cum titulo colorato:* habet enim titulum, ſcilicet collationem beneficii Parochialis à potente conferre illum, ſcilicet Epiſcopo, ſed quia invalidè, & nulliter accepit, non habet titulum verum, ſeu apparentem tantùm, & putativum, & ideò dictum *coloratum*. Denique ſi talis neque collationem beneficii validam, vel invalidam habet, à potente conferre illum, & tamen communiter Parochus credatur: puta, quia ſe talem finxit falſis litteris, vel teſtibus, aut fortè (prout alicubi factum eſt tempore belli Svedici) à non potente conferre, ſcilicet poteſtate ſæculari aſſumptus eſt &c. Hic tandem erit error communis tantùm, ſine omni titulo, etiam colorato. 714

Quando ergo adeſt ejuſmodi communis error cum titulo colorato, quo aliquis Sacerdos communiter putatur eſſe Paſtor Ordinarius, vel Delegatus, qui reverà non eſt, eo ipſo habere juriſdictionem ſufficientem ad validè, & licitè abſolvendum, ac Sacramenta alia miniſtranda, Matrimoniis aſſiſtendum, communis, & certa eſt ſententia DD. & modò Theologorum omnium, quos numeroſè recitat Diana *p. 8. tr. 1. reſ. 94.* Ratio dicitur ex benigna interpretatione voluntatis piæ Matris Eccleſiæ, quæ in communi errore cum titulo colorato ob utilitatem publicam fidelium, ne ſcilicet magni ſæpè oriantur ſcrupuli, turbationes, ac difficultates circa hujus Sacramenti adminiſtrationem, aliaque miniſteria, quæ juriſdictionem requirunt, ut aſſiſtentia Matrimonii, &c. voluit hunc defectum ſupplere, & dare veram juriſdictionem illis, qui capaces illius ſunt ſtante errore communi, ac titulo colorato, ſequendo deciſionem *l. Barbarius ff. de offic. Præt.* Idemque dicendum erit in caſibus *q. præc.* poſitis, quando aliquis abſolvit ex conſuetudine alienos, in quam reverà non conſentiunt ordinarii Paſtores: item quando quis pergit abſolvere neſciens poteſtatem ſuam eſſe revocatam. *Navar. Sylveſt.* & alii cum Sanch. *lib. 1. Mor. c. 9. n. 15.* Cæterùm quando adeſt ſolus error communis, ſed ſine omni titulo etiam colorato, ut ſi Sacerdos nullam etiam invalidam habeat collationem beneficii tamen communi errore putetur Parochus, vel Curatus, an tunc etiam ſupplente Eccleſia juriſdictionem validè abſolvat, aliaque munia Parochialia obeat, res controverſa eſt apud DD. Negat Sanch. *lib. 3. Matr. d. 10. nu. 6.* cum plurimis. Affirmat Bonac. cùm multis aliis apud Dian. *ſup. cit. p. 11. tr. 2. reſ. 69.* qui probabiliorem judicat, ac probabilem etiam cenſet Tamb. *lib. 5. Pœn. c. 4. §. 7. n. 17.* Accedit Gob. *cit. caſu n. 111.* & cum ipſo ego non juberem extra articulum mortis repetere confeſſiones tali Sacerdoti factas, ob probabilitatem hujus ſententiæ, ſicut nec matrimonia, tali Sacerdote aſſiſtente, contracta diſſolvi. Denique ſermo ſemper fuit, & debuit eſſe de Sacerdote. Nam ſi non Sacerdos, v. g. Diaconus ſe fingeret Parochum, aut quocunque titulo putaretur eſſe Parochus, nihil ipſum juvabit communis error. Nam Eccleſia nequit ſupplere defectus repugnantes legibus divinis, at poteſt repugnantes legibus humanis. Vide etiam Laym. *cit.* nam non juvat ampliùs immorari.

§. III. *Juriſdictio probabilis.*

I. DIcitur, quæ probabili tantùm opinione Doctorum nititur: ut, quòd Mendicans approbatus ab uno Epiſcopo, poſſit ubique Confeſſiones audire: quòd in articulo mortis poſſit abſolvere ſimplex Sacerdos, præſente proprio Parocho, vel Curato: quòd ſolus error communis abſque titulo conferat juriſdictionem. *Immediatè ſuprà*, aliaque innumera ſparſim hactenùs indicata, & deinceps indicanda. Qualis etiam cenſetur juriſdictio eorum, quorum beneficia curata litigioſa ſunt. Quamvis enim à parte rei unus tantùm poſſit eſſe Parochus, plures tamen jus aliquod in titulum, & beneficium aliquod obtinere poſſunt: & quamdiù aliquis per ſententiam titulo ſpoliatus non eſt, tamen ob titulum coloratum juriſdictionem probabilem habere cenſetur. 715

II. Quæſtio ergo eſt; An Sacerdos opinione verè probabili, putans ſe poſſe adminiſtrare Sacramentum Pœnitentiæ, & abſolvere Pœnitentem, ſive abſolutè, ſive reſpectivè pro tali certo caſu reſervato, poſſit validè, & licitè adminiſtrare, & abſolvere, quaſi ab illa opinione probabili acquirat certam 716

juriſ-

Digitized by Google

juriſdictionem, Eccleſia conferente, ſicut de errore communi cum titulo colorato dictum eſt. Negant ſimpliciter multi DD. *Vaſq. Coninch. Rodriq. & alii*, & ſaltem probabiliter *Suar. Salas*, *Bardi*, *Ovied.* apud Dian. *p.*8. *tr.*7. *reſ.*5. qui addit hanc ſententiam in praxi non eſſe deferendam. Lug. *diſp.*19. *de Pœn. à n.* 29. ſubdubitat. Affirmant autem abſolutè multò plures, Sanch. Pont. ll. cc. Leſſ. *lib.*2. *de juſtit. c.*19. *dub.*8. Filliuc. Bon. & alii apud eundem Dian. conſentientem *p.* 8. *tr.* 1. *reſ.* 93. & probabiliorem cenſet Tamb. *cit. c.*4. *n.*6. Ratio hujus probabilis ſententiæ eſt: Quia apud omnes conſtat univerſalem Eccleſiæ conſuetudinem conferre juriſdictionem, ſeu eſſe ſignum juriſdictionis collatæ: ex *cap. Cùm contingat*, *de foro competenti*: ſed ex univerſali Eccleſiæ conſuetudine omnes ferè Sacerdotes (exceptis paucis, iiſque, vel nimis timidis, vel indoctis nimis) abſolvunt cum juriſdictione probabili: ut expreſsè teſtantur ipſi etiam adverſarii, Suar. *d.*26. *ſect.* 6. *n.*7. dicens: *Eſt autem univerſalis Eccleſiæ uſus, ut Sacerdotes ſecurè utantur hujuſmodi juriſdictione probabili in hujus Sacramenti adminiſtratione*. Et Lugo *d.*19. *n.*35. *Eſt praxis, & uſus communis omnium Confeſſariorum, qui cum juriſdictione probabili abſolvunt*: ergo, ne infinitæ animæ damnentur, vel cogantur repetere confeſſiones bona fide factas Sacerdotibus, qui ex ſe non habebant, ſed ex probabili opinione Doctorum putabant ſe habere juriſdictionem, fatendum eſt, quòd Eccleſia, vel Caput Eccleſiæ tribuat tali Sacerdoti actualem Juriſdictionem, ſicut dictum eſt de illo, qui ex errore communi putatur legitimus eſſe Confeſſarius.

717 III. Hanc ſententiam in praxi tutam judico cum limitatione: *Quando ſubeſt juſta cauſa utendi juriſdictione probabili, cùm commodè non poſſit uſurpari juriſdictio certa*. Cujuſmodi juſta cauſa cenſetur. 1. Ut bono Pœnitentis conſulatur: ut ſi moribundus rationabiliter nolit, vel non poſſit confiteri certam juriſdictionem habenti, poterit audire, & abſolvere ſimplex Sacerdos, vel alius juriſdictionem probabilem habens. Item, ſi quis indigeat conſilio, auxilio, vel ſolatio, ſingulari ſecreto, nec expedit, ut certam juriſdictionem habens hoc ſciat. 2. Ut damnum evitetur: v. g. ne Pœnitens in aliquam averſionem, vel damnoſam ſuſpicionem Confeſſarii certi incidat, aut ne complex manifeſtetur &c. 3. In neceſſitate aliqua congrua, v. g. Quando implendum eſt præceptum confeſſionis, ſi ſingularis indulgentia lucranda: vel quia diù quis non poterit confiteri: item quando magnus eſt confitentium concurſus, nec adſunt, vel non ſunt ſufficientes Sacerdotes certam juriſdictionem habentes &c. In his, & ſimilibus caſibus poterit ſupplere alius juriſdictionem probabilem habens: v. g. Mendicans Regularis alibi, ſed non in hac Diœceſi approbatus. Hujuſmodi autem juſtis, ſeu rationabilibus cauſis ſecluſis, dico.

IV. Cum ſola juriſdictione probabili, relicta certa facilè habenda, abſque ulla rationabili cauſa, ex mera libertate, abſolvens (ſicut & ſcienter ſe abſolvi faciens) peccat mortaliter ſaltem contra charitatem. Sic rectè Marchant. *cit. tr.*2. *tit.* 3. *q.*4. Franciſcus Bardi, Joan. Sanchez, eoſque ſequens Gob. *n.* 115. Ratio ſumitur ex communi doctrina de Sacramentis: in quibus quoad eſſentialia, nunquam licet uti probabilibus tantùm, relictis certis, ob periculum nullitatis, atqui juriſdictio eſt quid eſſentiale requiſitum ad Sacramentum Pœnitentiæ validè miniſtrandum: ergo non licet uti juriſdictione probabili tantùm, abſque ulla juſta cauſa, quando facilè haberi poteſt juriſdictio certa, quia ſimiliter ſe exponeret periculo nihil faciendi, cùm tot, tamque graves DD. contrà ſentiant, nec ſit ullo modo probabile, vel veroſimile, tunc Eccleſiam velle ſupplere defectum, & conferre juriſdictionem, ſi reverà non adſit. Eccleſia enim ſupplendo juriſdictionem non poteſt cenſeri velle favere libertati, curioſitati, vel præſumptioni temerariæ, ſed ſolùm congruæ neceſſitati, vel utilitati fidelium, quando nimirùm quis tali juriſdictione probabili nititur ex cauſa rationabili neceſſitatis, vel utilitatis fidelium, & aliàs certa juriſdictio non eſt ad malum.

§. IV. *Juriſdictio dubia.*

718 Dicitus, cùm quis propriè dubitat, an habeat juriſdictionem in hunc pęnitentem, vel ejus peccata, vel ulla, vel aliqua, utpotè reſervata. Dico autem: *propriè dubitat*, dubio ſcilicet, ut vocant, *negativo*, cùm ſcilicet tibi nulla occurrat probabilis ratio pro una, vel altera parte. Nam in dubio impropriè dicto, ſeu ut vocant, *poſitivo*, cùm adeſt aliqua ratio probabilis pro tua parte, ſcilicet habere te juriſdictionem, ac poſſe abſolvere, etſi quoque occurrat ratio æquè, vel magis probabilis in oppoſitum: jam non erit dicenda juriſdictio dubia, ſed probabilis, de qua jam ſuprà. Ex communi autem doctrina de conſcientia dubia, & jam dictis ſuperioribus, breviter reſolve.

719 I. Qui ſcit, ſe habuiſſe aliquando juriſdictionem in hunc Pœnitentem; dubitat autem, an adhuc habeat, practicè ſic reſolvendo, abſolvit ſecurè. Quia mutatio non præſumitur, ſed probanda eſt. Sic, ſi bona fide cępiſti beneficium poſſidere curatum, & poſteà incipis dubitare, an jure poſſideas, ſecurè perge abſolvere tuos: quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis.

II. Si ſimpliciter dubitas, an habeas, unquamque habueris juriſdictionem in hunc Pęnitentem, & ulla ejus peccata; ſine dubio illicitè abſolves abſolutè: quia ſine cauſa exponis Sacramentum periculo nullitatis, decipiſque Pęnitentem, qui nollet tibi confiteri, ſi noſſet tuam dubiam poteſtatem. At vero in extrema neceſſitate, ſi deſit alius certa juriſdictione præditus, licitè abſolves: quia in neceſſitate eſt meliùs conferre Sacramentum dubium, quàm nullum: & ſicut tunc deficiente materia certa oportet adhibere dubiam; ita & miniſtrum dubium. 720

III. Si ſcias te habere juriſdictionem in Pęnitentem, & 721
ejus peccata communia, dubites autem, an in omnia, utpotè an poſſis abſolvere ab hoc, vel illo peccato reſervato pro certo cognito: rurſùs peccabis abſolvendo abſolutè ob eandem rationem, niſi te excuſet aliqua neceſſitas. Ubi quando, poſtquam cępiſti bona fide audire confitentem, oritur tibi dubium circa unum, vel alterum peccatum; aut quando Pœnitens, niſi abſolvas, deberet ſine omni confeſſione, & abſolutione communicare: aut nimis diù manere in ſtatu peccati mortalis &c. In his enim, ſimilibuſque eventibus abſolve ſub conditione, præmonendo Pęnitentem, ut poſteà accedat ad alium Confeſſarium habentem certam juriſdictionem. Vide plura *ſect. ſeq.* & revide dicta *de abſolutione ſub conditione danda*.

QUÆSTIO VI.

Quid Juriſdictio univerſalis, & reſtricta?

Speciatim pro Articulo mortis.

SUMMARIUM.

722 *Juriſdictio univerſalis quid, & quibus conveniat?*
723 *In articulo mortis eam habet omnis Sacerdos ad quoſcumque caſus, vel Pœnitentes, etiam ſimplex.*
724 *Secus, ſi tunc adſit Confeſſarius ordinaria, vel delegata poteſtate præditus. Oppoſitum tamen eſt etiam probabile.*
725 *An, & quando abſolutus in articulo mortis à caſu reſervato, vel cenſura à non habente poteſtatem, poſtea convaleſcens debeat ſe ſiſtere Superiori?*

Juriſdictio *univerſalis* ſimpliciter, reſpectu omnium, & 722
perſonarum, & locorum, & peccatorum, ac caſuum eſt ſolius ſummi Pontificis: qui ſolus eſt univerſalis Eccleſiæ Paſtor. Excepto tamen articulo mortis, de quo mox infrà. Juriſdictio *univerſalis* ſecundùm quid, ac reſpectu certarum Communitatum, convenit Epiſcopis reſpectu ſuarum Diœceſium: & quaſi Epiſcopalem juriſdictionem habentibus, reſpectu ſuorum ſubditorum, utpotè Generali reſpectu totius Ordinis, Provinciali reſpectu totius Provinciæ. idque etiam reſpectu omnium peccatorum, & caſuum, ſalva reſervatione ſummi Pontificis, de quo aliquid *ſect. ſeq.* Juriſdictio reſtricta propriè dicitur, quę confertur alicui, cum exceptione aliquarum perſonarum, & communiùs cum exceptione aliquorum peccatorum, ac caſuum: cùm ſcilicet quis per reſervationem prohibetur ab aliquibus peccatis, & caſibus certis abſolvere, à quibus ſecluſa reſervatione, per juriſdictionem ſimpliciter datam, aliàs abſolvere poſſet. Et peccata ſic excepta, & abſolvi prohibita, vulgò dicuntur: CASUS RESERVATI. De quibus ſeorſim pluribus agemus *ſect. ſeq.* ſed priùs hìc commodè explicanda venit illa modò indicata.

Juriſdictio univerſalis pro articulo mortis.

Concilium Tridentinum *ſeſſ.*14. *c.* 7. ita declarat. *Piè admodum, ne hac occaſione* (*ſcilicet reſervatorum Caſuum*) *aliquis pereat; in Eccleſia Dei cuſtoditum ſemper fuit, ut nulla ſit reſervatio caſuum in articulo mortis, atque adeò omnes Sacerdotes, quoslibet Pœnitentes, à quibuſvis peccatis, & cenſuris abſolvere poſſunt*. Sic S. Synodus. Ubi duo declaranda: quinam *omnes Sacerdotes*, & qualiter abſolvere debeant in articulo, vel periculo mortis? hæc enim duo ſemper comquiparantur, ut jam alibi declaratum.

§. I. *Omnes Sacerdotes quoslibet Pœnitentes.*

Omnis omninò Sacerdos charactere Sacerdotali inſignitus 723
quoſcunque Pœnitentes abſolvere poteſt in articulo, vel periculo mortis, & ſaltem in defectum aliorum Curatorum, etiam Sacerdos ſimplex, vel aliàs juriſdictione privatus. & in defectum aliorum tantùm, etiam Sacerdos excommunicatus non toleratus, ſuſpenſus, degradatus. Communiſſima DD.

apud

apud Laym. Lugo, & alii paſſim. Contra Medin. Sotum, Navar. *c. 26. man. nu.* 26. qui ſaltem hæreticum denuntiatum omni abſolvendi poteſtate, etiam in articulo mortis, privatum eſſe arbitrantur. Sed non rectè, quia Concilium generaliſſimis verbis exprimit *omnes Sacerdotes*, quoſcunque Pœnitentes eo articulo perpetua Eccleſiæ conſuetudine abſolvere poſſe. Addit tamen Laym. *c.12. n.13.* hominem in mortis articulo conſtitutum, nullius culpæ argui poſſe, ſi hæretico Sacerdoti, ob hæreſis deteſtationem, tametſi nullum ſubverſionis periculum ab eo timeatur, ſacramentaliter confiteri recuſet: modò ſperet, ſe de peccatis ſuis contritum eſſe. Addidi ego: *in defectum aliorum tantùm*. Nam ſi adſit alius liber ab his vitiis, invalidè abſolvet excommunicatus non toleratus, ſuſpenſus, degradatus, ut ſemper docuit communis DD. & noviſſimè declaravit Congregatio Cardinalium Decreto authentico, apud Fagnan. *in c. Non eſt nobis, de ſponſ. & Matr.* quamvis ante oppoſitum docuerit multis allatis Tanner. *hic d.6. q.9. num.* 64. Dicaſt. Arauxo apud Gob. *cit. Caſu* 3. *n.*129. Dixi inſuper, *ſaltem in defectum aliorum*. Nam

724 II. Vera mihi omninò videtur ſententia communis DD. quòd in articulo, vel periculo mortis Sacerdos ſimplex nec validè, nec licitè abſolvat, ſi Confeſſarius ordinaria, vel delegata poteſtate præditus, maximè Parochus, adſit, aut facilè advocari poſſit. Ita Nav. *cit.* plurimiſque congeſtis Suar. *d.* 26. *ſect.*4. Sanch. *l.2. mor. c.*13. *nu.*7. Laym. *cit. nu.*14. Cardin. de Lugo *d.* 18. *Pœnit. à n.* 24. Atque ita reſpondiſſe Gregor. XIII. refert Molina *hic d.*36. Ratio eſt: quia Sacerdoti ſimplici poteſtas abſolvendi à quibuſvis peccatis, & caſibus conceditur jure extraordinario, ob rationem neceſſitatis, *ne hac occaſione aliquis pereat*, ait Trid. *cit.* ſi enim abſolutio tunc negaretur; præſente autem Parocho, vel Sacerdote curato, Privilegiato, &c. jam nullum eſt periculum, *ne aliquis pereat*: ergo ceſſante neceſſitate, ceſſat hæc extraordinaria poteſtas per Regulam traditam ab Abbate: *Cùm aliquid conceditur propter neceſſitatem, durat conceſſio, quatenus urget neceſſitas*. Et obſecro, cur Eccleſia permitteret, ut morituris, qui maximè ſpirituali inſtructione, & auxilio indigent, non proprii Paſtores, aut ejus delegati, aliive Curati idonei, ſed quicunque etiam ſimplices, non approbati, ideoque plerunque in praxi ſaltem imperiti, Sacramentum Pœnitentiæ tam neceſſarium miniſtrent? Vide plura apud *citatos*.

725 III. Oppoſitam affirmativam fateor, probabiliter omninò tenent multi, graveſque Doctores, quos citant, & ſequuntur Barboſa *in cit. c.7. Trid. n.* 12. Tanner. *ſuprà n.* 63. Tamb. *De Sacram. l.5. cap.*12. *§.*1 inſigniter Herincx *du.6. q.2.* Eo quòd Concilium generaliter indiſtinctè dicat, *in articulo mortis nullam eſſe reſervationem, omnem Sacerdotem, quemlibet pœnitentem abſolvere poſſe &c.* Quamvis in praxi, omnes ſententiam noſtram conſulant. Et huic ipſi probabili ſententiæ in praxi locus eſt, quando Pœnitens rationabiliter nolit, vel non poſſit ſine difficultate, horrore, vel incommodo aliquo confiteri Sacerdoti proprio, aut alteri delegato curato, ſed potiùs huic Sacerdoti ſimplici, aut quando Sacerdos ſimplex manifeſtè eſſet magis idoneus, ac utilis futurus moribundo, quàm Parochus Ruſticus &c. tunc enim adhuc locum habet aliquo modo cauſalis Concilii: *Ne hac occaſione homo pereat*. Deniq; rectiſſimè obſervat Leſſius apud Gob. *cit. nu.*130. Nullo modo eſt dubitandum, quin conſtitutus in periculo mortis, poſſit etiam pro caſibus reſervatis eligere ſuum Parochum, prætermiſſo privilegiato, quia Parochus propriè, & ex officio obligatur tunc maximè ei omnia Sacramenta Saluti opportuna miniſtrare. Unde, etſi tunc Privilegiatus haberi poſſit, non tamen eſt dubitandum, quin Concilii mens ſit, ut Parochus tunc omnem poteſtatem habeat.

§. II. *A quibuſvis Peccatis, & Cenſuris abſolvere poſſint.*

726 HIc Doctores communiſſimè ponunt notabile diſcrimen inter caſum reſervatum, & cenſuram, ſeu excommunicationem &c. Quòd abſolutus à caſu reſervato tantùm in articulo mortis, ſi poſteà convaleſcat, non teneatur ampliùs ſe ſiſtere Superiori, quia jam directè, & plenè abſolutus eſt; quippè ceſſante tunc omni reſervatione, & plena, ac abſoluta juriſdictione collata Confeſſario, ut dictum eſt. At verò eo articulo abſolutus ab excommunicatione ab eo, qui aliàs abſolvere non potuiſſet, v. g. Parocho communi ſi poſteà convaleſcat, tenetur comparere coram Superiore, v. gr. Epiſcopo, aut ipſo Pontifice reſpectivè: idque ex ſpeciali diſpoſitione SS. Canonum, *c. eos, qui de ſent. excomm. in* 6. Ratio ſpecialis videtur eſſe: quia cenſura fertur principaliter ad frangendam contumaciam peccantis, & non tantùm ad impediendum, vel emendandum peccatum, ſicut fit reſervatio caſuum. Debet autem abſolutus à cenſura denuo comparere coram Superiore, non ut iterùm abſolvatur à cenſura, cùm ab illa in eo articulo non ampliùs reſervata, æquè jam directè fuerit abſolutus, ſed ut obedientiam præſtet, ejus mandatis pareat, pœnitentiam, vel remedium ab ipſo accipiat. Idque ſub pœna reincidentiæ, hoc eſt, ſi poſteà non compareat coram Superiore, præter novum peccatum inobedientiæ in re gravi, reincidat in eandem excommunicationem, à qua fuerat in articulo mortis abſolutus, prout ſtatuunt varii Canones *cit. c. Eos, qui*. Item *c. Quamvis, c. Ea noſcitur: De ſent. excommun.* Ita quidem ut dixi: Communis DD. Laym. *cit. c.12. n.15.* & latè Lugo *d.20. à n.* 215. Nota tamen obiter, ab illa excommunicatione reincidente, jure communi permittente, poſſe abſolvere Epiſcopum, & conſequenter etiam Privilegiatum Mendicantem. Verùm Marchant. noſter *cit. Trib. p.1. tr.4. tit.4.* 1. probabiliſſimè docet: Hoc ſolùm verum eſſe in cenſuris ad forum externum contentioſum deductis, tunc enim ſolùm abſolutus in articulo mortis, poſteà revaleſcens tenebitur ſe præſentare Superiori, Pontifici v. g. vel Epiſcopo, &c. ad præſtandam obedientiam, & pro ſatisfactione congrua foro externo ob commiſſam contumaciam. Aliàs in foro conſcientiæ tantùm id omninò negat, tanquam in conſequenter dictum ad textum Tridentini: *In Eccleſia DEI ſemper cuſtoditum fuit, ut nulla eſſet reſervatio in articulo mortis*: ergo abſolutus à cenſura in articulo mortis, manet abſolutè liber abſque onere denuò comparendi coram Superiore in foro conſcientiæ, neque hoc forum reſpiciunt Canones allegati, aut certè illi Canoni *Eos, qui*: derogatum eſt per clarum textum Tridentini, ut optimè etiam obſervat Jordanus apud Gob. *n.* 136. & Januarius apud Dian. *p. 9. tr.6. reſ.36. & p.10. tr.14. reſ.63. & p.12. tr. de conclavi, reſol.*34. meritò vocantem probabilem ſententiam Marchantii, abſolutè Gob. *cit. nu.*136. dicens: Nequaquam eſſe audiendos illos, etiam celebres Doctores &c. Sed quidquid ſit: Bonum eſt; Nos non concernit. Quare meritò Laym. *cit. nu.* 15. monet conſultius eſſe in mortis articulo confiteri Privilegiato, (uti ſumus Mendicantes) qui poteſtatem habeat abſolvendi tanquam delegatus Papæ, certè ſine onere poſteà comparendi. Servatis tamen ſervandis, utpotè priùs ſatisfiat parti læſæ, vel de ſatisfacienda juramentum præſtetur, ſi excommunicatio fuit incurſa ob injuriam alteri illatam, v. g. percuſſionem Clerici &c. *de quo ſect. ſeq.*

SECTIO II.

De Caſibus reſervatis &c.

QUÆSTIO I.

Reſervatio quid? à quo? quorum peccatorum? ſpeciatim reſpectu Religioſorum.

SUMMARIUM.

727 *Reſervatio quid?*
728 & 729 *Quinam poſſint ſibi reſervare caſus?*
730 *Reſervari ſolent, & debent ſolùm mortalia atrociora,*
731 *Externa,*
732 *Opere conſummata,*
733 & 734 *Et certa tantum, non dubia.*
735 *An abſolvi poſſit Pœnitens ignorans peccatum ſuum eſſe reſervatum?*
736 *Caſus in Religionibus reſervati.*
737 *An Prælati Regulares non poſſint alia peccata prohibere ſub excommunicatione ſibi reſervata?*

§. I. *Quid?*

R*Eſervatio eſt negatio juriſdictionis in aliquod pecca-* 727
tum abſolvendum, cùm tamen facultas ſit abſolvendi cætera. Certum autem eſt de fide, eſſe in Eccleſia poteſtatem reſervandi aliqua peccata à Superioribus, à quibus inferiores Sacerdotes non poſſunt abſolvere, ut ſic fideles, ac ſubditi meliùs dirigantur, & à peccatis abſterreantur, quorum tam difficilem abſolutionem vident. Sumitur ex claris verbis Chriſti. *Quorum retinueritis peccata, retenta ſunt*. Et perſpicuè docet Conc. Trid. *Seſſ.*14. *c.* 7. *Magnoperè ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere, ſanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, ut atrocia quædam, & graviſſima crimina, non à quibuſvis, ſed à ſummis duntaxat Sacerdotibus abſolverentur &c.* CASUS RESERVATUS ergo eſt peccatum, cujus abſolutio non permittitur cuivis Sacerdoti, ſeu Confeſſario ordinario: ſed ea reſervatur, & manet penes Superiorem illius ordinarii Confeſſarii, ac Pœnitentis, aut alterum à Superiore ad id ſpecialiter delegatum. Quæ ex dicendis magis intelliges.

§. II. *A Quo? Quibus?*

POteſtas reſervandi peccata, & caſus, reſidet in Sum- 728
mo Pontifice reſpectu totius Eccleſiæ, etiam Epiſcoporum. In Epiſcopis reſpectu ſuæ Diœceſis, ac Parochorum, & Prælatorum ſibi ſubditorum.

§. Parochus nihil poteſt reſervare, cùm enim ipſe ſit immedia-

Digitized by Google

medi[illegible] Paſtor ſuorum Parochianorum, utique non reſervabit ſibi ipſi. Excepto tamen caſu, quando ipſe delegat aliquem ab Epiſcopo approbatum loco ſui, poſſet aliquod peccatum reſervare ad ſe remittendum, ſed hoc rarum. Denique in Prælatis Majoribus Regularibus reſpectu ſuorum Regularium ſubditorum.

Ratio horum eſt, quia nunc ſolus Papa juriſdictionem univerſalem neceſſariam ad peccatorum remiſſionem, ac abſolutionem jure divino in ſua electione, & ordinatione accipit, reliqui verò Paſtores omnes, Epiſcopi, Prælati, Exempti &c. accipiunt jure Eccleſiaſtico à Papa, qui proinde iis conferre poteſt, & de facto confert juriſdictionem limitatam tum reſpectu perſonarum, quoſdam ab eorum juriſdictione eximendo, tum reſpectu peccatorum, quorundam abſolutionem ſibi reſervando.

729. §. Defacto autem ſummus Pontifex nullum peccatum ſibi reſervat, niſi propter annexam excommunicationem ſibi itidem reſervatam: ut ex communi docent Navar. *c.26. n.261*. Laym. *c.12. nu.2.* Unde quando ipſe Pontifex, vel ejus Pœnitentiarius aliquem abſolvit ab Excommunicatione Bullæ Cœnæ, v. g. ob hæreſim: jam peccatum illud ceſſat eſſe reſervatum, ut à quovis ordinario Confeſſario abſolvi poſſit: ſimiliter ſi quis commiſit peccatum in Bullę Cœnæ contentum v. gr. legit librum hæreticum &c. ob ignorantiam, vel metum gravem excuſatus ſuit à cenſura Pontificia (juxta dicta ſuo loco) peccatum ab inferiori abſolvi poterit, quippè eo ipſo non reſervatum, uti cum aliis notat Laym. *cit.* Interim tamen non ſolùm cenſura, ſeu excommunicatio, ſed etiam ipſum peccatum, hæreſis v. g. immediatè ſummi Pontifici reſervata eſt: adeò ut inferior Sacerdos ea poteſtate carens Pœnitentem ita excommunicatum bona fide accedentem abſolvat, nihil efficiat, & neque à peccato directè abſolvat, ſed tam à peccato, quàm à cenſura nova abſolutione directa indigebit.

Et ſimili ratione, cùm Parochorum juriſdictio ab Epiſcopis, vel aliis Prælatis juriſdictionem quaſi Epiſcopalem habentibus immediatè proveniat, poſſunt hi illis poteſtatem in foro Pœnitentiæ limitatam dare, & de facto dant, quoſdam caſus, ſeu cauſas graviores ſuo judicio reſervantes: etenim ſi in foro externo non tantùm Eccleſiaſtico, ſed etiam civili, uſitatiſſimum eſt, ut cauſæ graviores Superiorum Judicum examini reſerventur, cur non idem fiat in foro Pœnitentiæ, ut notavit Trid. *cit. ſeſſ.* 14. *c.*7.

§. Communi Eccleſiæ conſuetudine reſervatur Epiſcopis homicidium etiam occultum, ut notat Laym. *nu.*4. alios varios caſus enumerant varii, tanquam communi jure, vel conſuetudine reſervatos Epiſcopis, ut refert *idem ibidem*. Sed conſtans modò DD. opinio eſt, nullos defacto eſſe caſus, jure communi per ſe directè reſervatos Epiſcopis, (ut infrà iterùm monebo) ideoque caſus defacto Epiſcopales varios pro diverſis Diœceſibus eſſe ſolùm reſervatos *ab homine*. Quare in qualibet Diœceſi ſpectandum, quid lex, vel conſuetudo obtineat, ut omnes obſervant, & monent. De Regularibus dicam mox inferiùs.

§. III. *Quorum Peccatorum?*

730. Reſervari poſſunt, ſaltem defacto reſervantur ſola peccata mortalia externa non omnia, ſed graviora, atrociora, & certa tantùm. Ita Communiſſima DD. Ratio bona, & ſufficiens eſt, quia poteſtas reſervandi peccata non eſt abſoluta, & ſimpliciter à ſolo libito, & libera voluntate reſervantis pendens, ſed reſpicit cauſam aliquam neceſſitatis, ac utilitatis diſciplinæ populi Chriſtiani, ut ſuprà dixit Concil. Trident. quippè, quæ poteſtas data ſit, *in ædificationem, non in deſtructionem*. Atqui neceſſitas, & utilitas diſciplinæ populi Chriſtiani ſolùm exigit reſervari peccata mortalia externa, & graviora, ſeu atrocia perniciosa Communitati fidelium: non item exigit reſervari mortalia, etiam externa omnia, multò minùs interna tantùm, quæ, cùm ſub ſenſum non cadant, non poſſunt ſpectare ad diſciplinam populi Chriſtiani. Fruſtrà autem reſervarentur venialia, quippè, quæ neceſſariò confitenda non ſunt, ſed variis aliis modis deleri poſſunt. Ac per hoc ipſum crudè nimis reſervarentur omnia mortalia: ſic enim Confeſſario communi, v. g. Parocho, nulla relinqueretur poteſtas, & materia neceſſaria Confeſſionis. Quare ſententia Theologorum, poſſe reſervari omnia mortalia, etiam interna peccata, nudè ſpeculativa eſt, & de poſſibili, & nullo modo practica, vel defacto, ut benè obſervat Marchant. *tract.* 2. *tit.* 4. *q.* 6. Inſuper aliqua hic ſpecialiùs explicanda, vel adnotanda ſunt.

731 I. Peccatum mortale *externum* tantùm, eſt reſervatum; non ſufficit ſola malitia interna, ſed requiritur, ut etiam actio externa ſecundùm ſe gravis ſit. E. gr. Sit reſervatum furtum, omnis percuſſio proximi. Tu furaris unum groſſum, ſed intentione ſurripiendi quantitatem notabilem: intendis, & tentas proximum, etiam Clericum percutere graviter, ſed reipſa leviter tantùm tangis &c. peccas quidem mortaliter, ſe non peccato reſervato; quia id, quod eſt mortale, totum eſt internum: illud autem, quod eſt externum, ex ſe, & objectivè veniale tantùm eſt, adeoque non reſervatum. Ita Suar. *to.4. de Relig. tr.*8. *l.*2. *c.*2. *n.*12. Sanch. *l.*2. *mor. c.*8. *n.*6. Lugo *d.*20. *de Pœn. n.*15. *ſic ſcribens*. Quando reſervatur peccatum circa caſtitatem, quoties in actum externum prodiit, requiritur etiam, quod actio externa etiam ſecundùm ſe habeat gravitatem. Nam ſi quis intentione mortali, & gravi contra caſtitatem, dicat aliquod verbum turpe ex ſe leve, aut exerceat aliquam actionem externam ex ſe levem; licèt hæc actio denominetur mortalis ab intentione graviter mala, à qua procedit, non erit reſervata: quia ſicut ſola voluntas interna non reſervatur; ita nec quando procedit in actum externum non habentem ex ſe gravem malitiam, vel indecentiam. Sic Lugo. Similia Caſtro-Palaus apud Tamb. *l.*5. *de Sacr. c.* 4. *n.* 15. Et hinc ulteriùs.

II. Peccatum mortale externum *opere conſummatum* tan- 732
tùm eſt reſervatum, non ſufficit ſola ejus attentio etiamſi de ſe gravis, vel lethalis. Ex communi DD. Laym. *cit. n.*3. Bonac. Caſtro-Palaus, & alii cum Gob. *Caſu* 8. *n.* 352. Ut ſi reſervatum ſit homicidium, non ſufficit ſolùm inflixiſſe vulnus etiam lethale, aut præbuiſſe venenum lethiferum, niſi re ipſa ſit ſecuta mors, quia juxta jura: crimen non intelligitur, niſi ſit conſummatum: attentatio homicidii non eſt homicidium: ſimiliter, ſi reſervatur adulterium, vel inceſtus, non incurris caſum reſervatum, ſi ſolùm exerceas actiones turpes, etiam turpiſſimas turpitudines cum uxore aliena, vel conſanguinea niſi exerceas copulam carnalem cum ſeminatione, &c. Ratio horum, & plurium ſimilium eſt: quia reſervatio eſt res odioſa: quippe reſtringens, Epiſcopis, Parochis, aliiſq; poteſtatem, quæ ipſis aliàs de jure communi competeret: ergo reſtringenda eſt ad ſolos actus perfectos, & non extendenda ad actus imperfectos, & attentiones tantùm. Excipe tamen: niſi ipſa quoque criminis atrocis alicujus attentio reſervaretur. Nemo enim dubitat tunc reſervationem validam eſſe. Ulteriùs

III. Peccatum mortale externum *certum tantum* eſt reſer- 733
vatum, non item dubium tantùm, ſive dubium ſit juris, utpotè an ſit lex reſervans hunc caſum; ſive ſit dubium facti, ut cùm ſcitur peccatum hoc (homicidium, abortum procuratum, adulterium &c.) eſſe lege reſervatum: dubitatur autem, an illud ipſum peccatum commiſeris vel ſimpliciter, vel ſecundùm circumſtantias, ſeu conditiones, quibus eſt reſervatum an reverà homo occiſus ſit, an plenè deliberatè: an ex pharmaco præbito abortus ſecutus: an fœmina cognita ligata fuerit, vel ſoluta &c. & utrobique ſive dubium ſit poſitivum, & impropriè dictum, cùm ſcilicet ſunt rationes probabiles in utramque partem, quod omnes concedunt: ſive dubium ſit negativum propriè dictum: dummodò prudens ſit, & virorum prudentum communiter: non utique cujuslibet privati, vel indocti Confeſſarii, ut providè obſervat Gob. *n.* 358. Ita contra Armillam, & alios ſatis communis Doctorum, Henriq. Suarez, aliiſque citatis Sanch. *lib.*1. *mor. c.* 10. Bonac. *de Pœnit. q.*7. *propoſit.* 5. *§.*4. Lugo *d.*20. *ſect.*2. Diana *p.*4. *tr.* 3. *reſ.*4. Tamb. *opuſc. Confeſſ. lib.*2. *c.* 1. *§.*4. *n.*27. Ex *lib.*2. *de Sacram. tr. de Caſibus reſervatis*, *c.* 4. *num.* 7. Ratio eſt eadem, quæ ſuprà. Quia res tam odioſa, ut eſt reſervatio, nequaquam extendenda eſt ad caſus dubios, ſed ad ſolos certos, claros, perſpectos. Quin etiamſi præſumptio fori externi ſit contra te: ut ſi ſcias te protuliſſe verba hæreticalia, dubites autem, an verè, & animo hæretico, non tamen cenſeberis incurriſſe caſum reſervatum, ut contra Sanch. & alios bene probat Lug. *cit. d.*20. *n.*18. Tamb. *cit. c.*4. *n.*8. Gob. *n.* 357.

§. At poſt Confeſſionem ejuſmodi peccati dubii reſerva- 734
ti, apud Confeſſarium carentem poteſtate in reſervata, deprehendo meum peccatum certò reverà fuiſſe reſervatum: quid jam mihi agendum? Reſp. Sola pœnitentia. Etenim abſolutio non fuit data ſub conditione: *niſi poſteà conſtet, vere eſſe reſervatum*, ſed abſolutè, atque tanquam ſub eo dubio reverà non reſervatum, jam directè remiſſum fuit. Vide dicta in ſimili de peccato ut dubio confeſſo, poſteà certò factum comperto non neceſſariò rurſus confitendo eadem: imò major eſt ratio in propoſito, cùm jam peccatum certum confeſſus es, de ſola reſervatione dubius. Et hinc conſequenter ulteriùs.

IV. Ut peccatum mortale externum actu, & efficaciter 735
reſervatum ſit, requiritur notitia reſervationis in Pœnitente, ſaltem quando confitetur: adeò ut ſi Pœnitens ignoret peccatum à ſe patratum eſſe reſervatum, adhuc (ſaltem pro illa vice) abſolvi poſſit ab inferiori, vel ordinario Confeſſario. Ita Navarrus, Graſſis, Joſeph à S. Januario apud Dian. *p.*10. *tr.* 4. *reſ.*63. & Quintanadvennas *tract.*3. *ſingul.* 11. rotundè ſcribens: Ignorantia reſervationis, ſive juris, ſive facti, etiamſi ſit vincibilis, excuſat à reſervatione. Et ſanè ſequitur manifeſtè ex dictis. Si enim dubium de reſervatione ab ea excuſat, multò magis excuſabit ignorantia reſervationis etiam vincibilis. Unde hanc ſententiam Diana *cit.* cenſet ſatis probabilem, imò veriſſimam, ſi reſtringatur ad caſus reſervatos in pœnam delicti:

qua-

Digitized by Google

quales ſunt, qui habent annexam excommunicationem. Quoad reliquos caſus merè reſervatos in cautelam, & ad ſectam gubernationem, fateor, videtur repugnare judicium Superiorum Eccleſiaſticorum, Regularium, praximque communem Confeſſariorum, qui ſciunt paſſim ignorari à Pœnitentibus, hoc vel illud peccatum eſſe reſervatum, tamen perinde cùm ipſis procedunt, ac ſi noſſent reſervationem: ut benè obſervat Gob. *cit. n.* 360. meritò cenſens Confeſſarium Regularem non fore fidelem ſuo Prælato, ſi nactus Pœnitentem implicitum peccato reſervato, ſed reſervationis ignarum, non dicat expreſsè: Te quidem abſolvo hac vice (ſcilicet ex probabili opinione DD. & benigna interpretatione mentis Superioris, ne bona fide procedens idem peccatum mortale bis debeas confiteri.) Scito impoſterùm te à me non poſſe abſolvi ſine expreſſa voluntate Superioris. Quod ipſum conſulere ſoleo Parochis, & Vicariis, de reſervatis caſibus Epiſcopalibus, ſolicitis.

§. IV. *Speciatim reſpectu Regularium.*

736 CLemens Papa VIII. in Decreto edito Anno 1593. 26. Maii: volens reſtringere poteſtatem Prælatorum Regularium in reſervando peccata ſuorum ſubditorum, ſtatuit undecim tantùm caſus, ſi velint, reſervare poſſe: non verò alios, vel plures, niſi cum conſenſu Capituli Generalis pro toto Ordine, vel Provincialis pro Provincia. Caſus autem reſervabiles, & de facto ſic reſervati in noſtra, aliiſque Religionibus, ſunt ſequentes. Primus: *Apoſtaſia à Religione etiam habitu retento.* 2. *Nocturna, & furtiva è Monaſterio egreſſio.* 3. *Veneficia, incantationes, & ſortilegia.* 4. *Proprietas contra votum paupertatis, quæ ſit peccatum mortale.* 5. *Furtum notabile mortale de rebus Monaſterii.* 6. *Lapſus carnis voluntarius opere conſummatus.* 7. *Juramentum falſum in judicio legitimo.* 8. *Procuratio, auxilium, vel conſilium ad abortum fœtus animati, etiam effectu non ſecuto*, (hoc enim ſecuto, incurritur etiam excommunicatio, & irregularitas ex delicto homicidii voluntarii.) 9. *Falſificatio manus, vel ſigilli Officialium Monaſterii.* 10. *Malitioſum impedimentum, retardatio, aut apertio litterarum Superiorum ad inferiores, vel contrà.* Additur in noſtro Ordine. *Præterea pollutiones voluntariè procuratæ, & inobedientia contumax.* Cùm quis ſcilicet poſt trinam admonitionem per diem naturalem inobediens perſeverat.

737 5. Quæſtio autem hic controverſa eſt: an Prælati Regulares, cùm præter dictos caſus non poſſint reſervare alios: an non poſſint ſaltem prohibere alia peccata ſub communicatione ſibi reſervata? Poſſe affirmat Suarez cum aliis non improbabiliter, quando id valdè neceſſarium videretur ad regimen Monaſterii, grave aliquod peccatum, & damnum avertendum. Quare, ſi Superior hanc ſententiam ſecutus, ita faceret, omninò conſulendum eſſet ſubdito ſe accommodare. Non poſſe autem, communior, longè probabilior, & verior eſt ſententia DD. quam bene probat Marcb. *cit. qu.* 6. Quia etſi Pontifex cenſuras generatim non expreſſerit, plures tamen caſus expreſſit, quibus annexa eſt cenſura, ſeu excommunicatio, ut in apoſtaſia, & abortu procurato &c. ergo omnes alias reſervationes excluſiſſe cenſendus eſt, ſive ſint peccatorum, ſeu caſuum, ſive cenſurarum. Atque id colligitur apertè ſatis ex fine intento Pontificis, qui eo decreto ideò ita reſtrinxit Superiorum reſervandi poteſtatem, ne infirmiores adducerentur in æternæ damnationis periculum, & ſpiritualis remedii deſperationem, ob metum, vel horrorem comparendi coram Superiore. Atqui fruſtrà Pontifex reſtrinxiſſet reſervationem ipſorum peccatorum, vel caſuum, ſi Superiores quoslibet alios caſus, vel peccata ſub cenſura ſibi reſervata prohibere poſſent: idem enim maneret periculum infirmis conſcientiis, ſive propter ipſum peccatum, ſive propter cenſuram annexam debeant coram Superiore comparere. Denique ſapit hoc manifeſtam fraudem, ac eluſionem legis Pontificiæ, ac fruſtrationem finis principalis iſtius Decreti.

QUÆSTIO II.

Quis poteſt abſolvere à Caſibus reſervatis?

SUMMARIUM.

738 *Quis poſſit abſolvere à reſervatis generatim?*
739 *A quibus caſibus, & cenſuris Papæ reſervatis abſolvere poſſint Epiſcopi, & Prælati Regulares reſpectu ſuorum ſubditorum?*
740 *Qualiter, & à quibus caſibus, & cenſuris papalibus ex privilegio Mendicantes abſolvere poſſint Sæculares?* Uſque ad num. 745.
745 *Quid poſſint Mendicantes quoad caſus Epiſcopales?*
749 *Quis per accidens, & adhuc directè in neceſſitate, & impedimento perpetuo adeundi Papam; vel Epiſcopum poſſit abſolvere à reſervatis eiſdem?*
752 *Tales abſolvi poſſunt ab inferiori, ſub duplici tamen onere, vel conditione.*
753 *Quando, & qualiter per accidens, & indirectè à reſervatis abſolvere poſſit inferior in caſu neceſſitatis, vel impedimento adeundi Superiorem?*
757 *Specialia quoad hæc ex parte Pœnitentis*, Uſque ad num. 761.
761 *Item ſpecialia ex parte Confeſſarii*, Uſque ad n. 766.
766 *Specialia quoad reſervata tempore Jubilæi.*
768 *Specialia quoad Superiores Regulares, quando poſſint, & debeant abſolutionem à reſervatis committere inferiori*, Uſque ad n. 773.

A Peccato, ſeu caſu reſervato, per ſe directè abſolvit, 738
1. Ipſemet reſervans Pontifex, Epiſcopus, ſeu Prælatus Regularis: Ejuſdem in officio ſucceſſor, cùm non habeat par in parem imperium: Ejuſdemque in juriſdictione ſpirituali Superior; ſic reſervata ab Epiſcopo abſolvit Papa: reſervata à Provinciali abſolvit Generalis &c. Et hinc fit, quòd quando in Jubilæo Pontifex concedit poteſtatem abſolvendi ab omnibus peccatis reſervatis, comprehenduntur etiam caſus Epiſcopales, & Regulares omnes. 2. Ejuſdem reſervantis Delegatus: Uti ſunt in noſtro ordine Confeſſarii Conventuum ad hoc ſpecialiter deputati à Provinciali: Item omnes Superiores locales, Guardiani, Præſides, & in abſentia Guardianorum (in fraudem non expectata) Vicarii, ex delegatione Capituli Generalis per ſtatuta Ordinis, qui proinde, cùm eorum delegatio ſemper ſit annexa officio, eoque ipſo in ordinariam juriſdictionem tranſeat, eam poteſtatem etiam aliis ſubdelegare poſſunt, directè, indirectè, activè, & paſſivè. Idemque eſt, ſi Epiſcopus Parocho generaliter pro tota ſua Parochia perpetuo delegat ſuos caſus. Ita contra alios benè probant Rodriquez *Q. Q. R. R. to.* 1. *q.* 21. *a.* 8. Sanch. *l.* 8. *de matrim. diſp.* 3. *n.* 10. & *l.* 4. *moral. c.* 27. *n.* 41. Laym. *c.* 10. *nu.* 17. quos videre potes. Neque de his aliquid ſpeciale dicendum pro nunc ſupereſt. 3. Alii, quibus id de jure, vel privilegio competit, de quibus mox infrà. Quamvis, & hi dici poſſint, & verè ſint delegati Pontificis. Præter hoc nullus inferior *per ſe directè* abſolvit à reſervatis Superiori, niſi ſolùm. 4. Quandoque per accidens in neceſſitate, quando Superior adiri non poteſt, & tunc directè adhuc in periculo mortis, vel impedimento perpetuo adeundi Pontificem: indirectè verò tantùm, cum onere denuò ſe ſiſtendi in neceſſitate, vel impedimento temporali. Eſt tota communiſſima DD. neceſſariò, præſertim quoad hoc quartum pluribus explicanda. Conabor explicare diſtinctè, & clarè per §§.

§. I. *Quinam Jure, vel Privilegio?*

I. Epiſcopi, & Prælati Regulares reſpectu Subditorum.

JUre liquido Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *cap.* 6. *de Reform.* Epiſcopi 739
poſſunt abſolvere ſubditos per ſe, vel per alium à ſe deputatum, ab omnibus caſibus, & cenſuris Papæ reſervatis, quando ſunt occulti, excepta hæreſi: à qua etiam occulta nequeunt, niſi per ſeipſos immediatè abſolvere. Verùm, quoad hoc huic Decreto derogatum eſt per Bullam *Cœnæ*, de quo jam dubitari non poteſt, cùm Decretum Cardinalium ſub Alexandro VII. inter propoſitiones damnatas anathemate percellat etiam hanc tertio loco poſitam. *Sententiam aſſerens, bullam Cœnæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, Anno* 1629. 28. *Julii, in Conſiſterio, & Congregatione Eminentiſſimorum Cardinalium, viſa, & tolerata eſt.*

Eodem jure, vel potiùs privilegio Pontificum, Prælati Regulares, ſuos ſubditos Regulares, atque etiam Ordinis ſui Advenas, vel hoſpites abſolvunt ab omnibus omninò caſibus, & cenſuris Epiſcopo reſervatis, (tamen particulatim perſonæ non inflictis) excepta hæreſi publica, ſaltem in locis, ubi viget inquiſitio, ut in Italia, Hiſpania &c. Ex Bulla Martini V. Rodriquez *Q. Q. R. R. tom.* 1. *qu.* 20. *art.* 4. extendens etiam ad Cenſuras, quæ futuro tempore reſervabuntur, eo quòd privilegium indefinitè conceſſum, ſi alteri non oneroſum, ſed merum beneficium Principis eſt, ampliſſimè accipiendum, & ad futura etiam extendendum ſit. Gloſſa *in cap. quia circa de privilegiis*, atque ibidem uſque ad articulum nonum latè agitur de quatuor caſibus exceptis à Sixto IV. 1. Si hæretici ſint relapſi. 2. Si Schiſmatici. 3. Si litteras Apoſtolicas falſificaverint. 4. Si ad infideles prohibita detuliſſent. Quæ, ſi noſſe cupis, legere poteris: mihi non vacat immorari.

II. Pri-

II. Privilegium Mendicantium reſpectu Sæcularium quoad caſus Papales.

740 I. EX Privilegiis, & Confeſſionibus diverſorum Pontificum, Confeſſarii Regulares Ordinum Mendicantium, juxta formam Clementinam (de qua *ſect. 1. q. 2. art.4.*) à Superioribus præſentati, & approbati, tanquam delegati immediati ſummi Pontificis, abſolvunt ſæculares undequaque advenientes ab omnibus caſibus Papalibus; ſeu ab omnibus peccatis, & quibuſcunque (particulatim non inflictis) ſententiis, cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, etiam ſummo Pontifici reſervatis, exceptis caſibus Bullæ Cœnæ, & pro foro conſcientiæ tantùm. Certum ex Bullis Pontificum paſſim extantibus apud Rodriquez, Suarez, Cherubinos, & alios. Aliqua breviter explicanda ſunt I. *Abſolvunt ab omnibus Caſi-*
741 *bus Papalibus &c. exceptis Caſibus Bullæ Cœnæ.* Caſus Papales, ſeu Pontifici reſervati ſemper habentes annexam excommunicationem, ut *qu. præced.* notatum, ſunt in duplici differentia. Alii ſunt communes reſervati Papæ à jure communi, & conſtitutionibus Pontificum, ſanè permulti *Can. ſi quis ſuadente. De ſent. Excom.* Omnes noſſe, non multum opus eſt tibi Privilegiato, cùm ſcias te poſſe abſolvere ab omnibus: habe ergo ſemper intentionem abſolvendi ab omnibus, in quantum potes, & Pœnitens indiget, juxta dicta *cap.5. qu.3. n.2.* Alii ſunt caſus ſpeciales reſervati Pontifici in Bulla Cœnæ (ſic dicta, quòd ſingulis annis in Cœna Domini de novo promulgetur.) Primus, & præcipuus eſt hæreſis formalis, lectio librorum Hæreticorum &c. reliqui in noſtris partibus vix contingunt, & ideò, & hos omnes noſſe non multum opus habes. Utroſque autem ad extenſum videre potes apud Suarez, Filliucium, & Baſſæum, alios paſſim. In his ergo Bullæ Cœnæ caſibus, vi dicti Privilegii nihil poſſumus. Aliunde tamen, ab hæreſi occulta hactenus abſolvebamus, Confeſſarii ad id à Provinciali ſpecialiter deputati: quod ab aliquot jam annis in dubium revocatum fuit: tandem in præfato Decreto Alexandri VII. omninò ſublatum, & damnata illa propoſitio 4. *Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcunque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.* Quare modò ſpecialis licentia quinquennalis Romæ obtinenda eſt.

742 II. *Ab omnibus ſententiis, cenſuris, & pœnis.* Vi hujus Privilegii abſolvi poſſunt non tantùm excommunicationes, & cenſuræ propriè dictæ medicinales, quæ ob contumaciam inferuntur, ſed etiam ſuſpenſiones, & interdicta Juris ob delictum merè præteritum impoſita, ſive ad tempus, biennium, triennium &c. ſive in perpetuum, & ſine ſpe remiſſionis, qualis perpetua ſuſpenſio, vel potiùs depoſitio à S. Pio V. lata eſt in exercentes ſodomiam, qui ſi occulti ſint, ab Epiſcopis abſolvi poſſunt ex commiſſione ipſis facta in *ſuprà cit. Trident. ſeſſ.14. cap.6. de Reform.* Et à Confeſſariis Ordinum Mendicantium, virtute dicti privilegii. Itemque aliæ pœnæ Eccleſiaſticæ, ut ſunt privationes officiorum, dignitatum, graduum, vocis activæ, & paſſivæ, actuum legitimorum &c. in Bullis Pontificiis ferri ſolitæ, contra Eccleſiaſticos, etiam Regulares, ut notat Pellizarius *tom.1. dub. Regul. tract.* 8. *cap. 3. nu.*88. Attamen hoc privilegio nulla conceditur facultas ſuper irregularitatibus, quia hæ non per abſolutionem, ſed per diſpenſationem tolluntur, cùm non tam pœnæ ſint, quàm Canonica impedimenta ex communi Doctorum, Suarez, & alii cum Laym. *cap.10. num.* 18. Quamvis eo privilegio etiam comprehendi irregularitates ex delicto, quippe etiam pœnam ſapientes, doceant Henriquez, Gutterez, Sotus apud Pellizarium *cit.* idque in caſu neceſſitatis poſſe locum habere, concedit etiam Gob. *Alphab. Confeſſar. Caſu* 20. *num.* 641.

743 III. *Sæculares.* Hoc enim privilegio abſolvendi omnes fideles, non comprehenduntur Religioſi, quibus ſecundùm propria ſtatuta extra ſuum Ordinem, aut alteri, quàm illi, quem Prælatus ad hoc munus deſtinavit, confiteri permiſſum non eſt juxta dicta *Sect. præced. num.*683. Unde Confeſſarii ſubditi, neque Religioſos ejuſdem Ordinis ſui abſolvere poſſunt ab ejuſmodi caſibus Papalibus, niſi ad id à Superioribus ſpecialiter deputati ſint. At, quando Provincialis in Conventibus deputat Confeſſarios pro caſibus reſervatis, confertne poteſtatem in caſus in ordine reſervatos Superioribus, an etiam in caſus Papales iſtos? Reſp. Debere intelligi eorum mentem, ex forma verborum. Si enim dicat: *Do tibi totam meam poteſtatem in caſus reſervatos; do facultatem abſolvendi ab omnibus, à quibus ego poſſum.* Jam cenſetur etiam caſus Papales. Secus, & ſaltem dubium eſſet, ſi dicat: *Do tibi facultatem abſolvendi ab omnibus caſibus mihi reſervatis.* Vide, quàm meritò nuper declaratum ſit, Confeſſarios etſi deputatos ad caſus reſervatos, non tamen poſſe abſolvere percuſſores Fratrum. Eſt enim hic caſus Papalis communis, & non Regularis ſpecialis in Ordine Superioribus reſervatus.

744 IV. *In foro conſcientiæ tantùm.* Ita nimirùm, ut abſolutio excommunicationis facta à Mendicante Privilegiato, non neceſſariò habeat vim in foro externo, ſi lis moveatur, ſed Judex ſecundùm juris rigorem poſſit non habere rationem hujus abſolutionis, & delictum cognitum plectere, reumque condemnare pœna commenta, perinde, ac ſi abſolutus non fuiſſet. Quanquam ſecundùm æquitatem ea abſolutio deberet etiam ibi valere, ut docet Henriquez *c.27. de Excomm.* De cætero autem abſolutio illa valet etiam in foro externo, quoad omnia alia, ut nimirùm non teneatur ſe gerere tanquam excommunicatum, poſſit publicè verſari cum hominibus, divina Officia, & Sacramenta frequentare &c. ac perinde ſe gerere, ac ſi nullam cenſuram incurriſſet, modò id ſine ſcandalo fiat, & teſtimonio Confeſſarii conſtet fuiſſe abſolutum à cenſura, atque propter actus ita exercitos non debeat puniri à Judice. Excipe ſemel pro ſemper. Niſi ſit quis perſonaliter excommunicatus, vel nominatim denunciatus. Unde in privilegio ſupra notanter expreſſa eſt limitatio: *ab omnibus particulatim non inflictis cenſuris, & pœnis.* Quando enim aliquis particulariter, ſeu perſonaliter eſt excommunicatus, vel cenſuratus, aut nominatim denunciatus, aut in forum contentioſum, per citationem ſaltem defacto jam adductus, palàm eſt: non habere locum dictum privilegium Mendicantium ad abſolvendum ab illa cenſura, vel pœna.

Tandem facultate abſolvendi à caſibus reſervatis, quoad ipſa peccata ſine dubio privilegiati iſti non poſſunt uti extra Sacramentum Confeſſionis, ſed tantùm *eorum confeſſionibus diligenter auditis*, ut loquitur Pontifex Paulus III. in Bulla, *Cùm inter cunctas*: At verò facultate abſolvendi à cenſuris poſſumus uti etiam extra Sacramentum Pœnitentiæ, & abſque confeſſione Sacramentali. Sic Navarr. *l.5. Conſilio* 11. *Suarez, Henriquez, Rodriquez, Coninch.* eoſque citans Laym. *hic cap.*10. *n.* 21. Ratio eſt, quia privilegium, ſeu gratia Principis, interpretandum eſt ſecundùm naturam rei, quæ conceditur: atqui abſolutio ab excommunicatione, aliave cenſura non dependet à peccatis: poteſt enim aliquis abſolvi à cenſura in conſcientiæ foro, etſi non abſolvatur à peccatis: unde Confeſſarii etiam delegati frequentiſſimè ſeparant abſolutionem à cenſura ab abſolutione à peccato, etiam in foro conſcientiæ: in foro externo res nimis clara: Prælatus enim à cenſura abſolutum, pro abſolutione à peccatis remittit ad alterum Confeſſarium, neque quoad hoc apparet aliqua limitatio in dicto privilegio: ergo abſque confeſſione Sacramentali abſolvere à cenſura poſſumus, dummodò Pœnitens fateatur ſuam culpam, & ſatisfacere paratus ſit. Quamvis Laym. *ibidem* rectè notet, non eſſe facilè ita procedendum, ut Privilegiatus à cenſura, vel alia pœna Eccleſiaſtica ex peccato reſultante abſolvat, niſi vel audita ejus confeſſione, vel ſaltem in ordine ad confeſſionem mox inſtituendam, quia id tutius, conſultius, & uſitatius eſt.

§. *Quoad caſus Epiſcopales.*

I. EOdem privilegio conſequenter Regulares Mendican- 745
tes abſolvunt à caſibus, & cenſuris jure communi reſervatis Epiſcopis, vel potiùs permiſſis, ſecundùm omnes. Cùm enim Pontifex privilegio iſto dat Mendicantibus facultatem abſolvendi à caſibus jure communi ipſimet Papæ reſervatis, multò magis dat facultatem abſolvendi à caſibus eodem jure communi Epiſcopis ſolùm reſervatis, vel (dixi) potiùs *permiſſis*. Nam, ut ſuprà innui, certum videtur nullos eſſe caſus jure communi (ſaltem quod adhuc in vigore ſit) per ſe primò reſervatos Epiſcopis; ſunt tamen caſus per ſe primò reſervati Papæ, ſed jure communi per delegationem univerſalem delegati poteſtati ordinariæ Epiſcoporum conceſſi, & permiſſi ad abſolvendum. Uti eſt percuſſio levis, mortalis tamen Clerici, procuratio abortus, in excommunicationem reincidentes, de quibus *qu.6. ante finem*. Et quoties per accidens ob impedimentum perpetuum poteſtas abſolvendi à Caſibus Papalibus jure communi devolvitur ad Epiſcopos. Et de his, & hujuſmodi omnibus, ob rationem datam, liquidò abſolvunt Privilegiati Mendicantes.

II. Eodem privilegio, eidemque rationabiliſſima exten- 746
ſione, in communiori, & tuta ſententia ob tam pingues, & univerſaliſſimas clauſulas Bullarum (v.g. *abſolvendi ab omnibus caſibus, cenſuris, pœnis, à jure, vel homine quomodolibet reſervatis.*) Regulares Mendicantes abſolvebamus à caſibus, Epiſcopis ab homine reſervatis, quo ſcilicet ipſi Epiſcopi, quiſque in ſua Diœceſi ſibi reſervat: etiam non obſtante Decreto Urbani VIII. de anno 1628. 17. Novembris eam abſolutionem prohibentis, eo quòd illud Decretum, aut extra Italiam ſe non extenderit, aut certè ſufficienter promulgatum non fuerit: poſteà verò prodiere, vel innotuere authenticæ tam multæ bullæ, & declarationes in favorem Epiſcoporum, ut iis perpenſis Alexander VII. inter propoſitiones damnatas duodecimo loco ſub

ana-

Digitized by Google

anathemate etiam hanc prohibuerit: *Mendicantes poſſunt abſolvere à Caſibus, Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.*

747 III. Cenſentur autem Epiſcopi concedere facultatem, quando norunt vigere apud Religioſos Mendicantes (ſicut reverà veriſſimè viget in Germania) morem abſolvendi à talibus caſibus, & tamen non contradicunt: eadem ratione, qua ſuprà dictum de tacita approbatione, & tacita delegatione Juriſdictionis ad confeſſiones audiendas, ut optimè obſervat Gob. *Caſu VIII. num.* 374. addens, quòd conſuetudo poſſit ampliare, imò tribuere Juriſdictionem. Navarrus *Man. cap.* 277. *n.* 251. loquens in ſpecie de Caſibus reſervatis, & optimè notans, ſi quis caſus Epiſcopalis habeat annexam excommunicationem ab homine latam, ſpeciatim in hominem, & is nondum ſatisfecit parti læſæ, abſolvendum non eſſe.

748 IV. Quid ſi ergo Epiſcopus expreſsè contradicat, & interdicat Mendicantibus facultatem abſolvendi à caſibus reſervatis ſibi; prout nobis factum ab aliquo Epiſcopo noſtræ Provinciæ? Quidquid ſit de præſcriptione. Habentes patientiam ſe interim accomodent, & ſe humiliantes licentiam petant ſine dubio impetrandam. Inſuper interim Pœnitentes reſervationis Epiſcopalis ignaros (quales frequentiſſimi) pro prima vice tutò abſolvant, juxta dicta *quæſt. præced. num.* 4. Et certum videtur eos poſſe adhuc abſolvere per accidens, quando urgente cauſa abſolvendi non patet ad Epiſcopum recurſus, ut mox generatim dicam inferiùs.

§. II. *Quis per accidens, & adhuc directè, in neceſſitate, & impedimento perpetuò?*

749 I. IN extrema neceſſitate, ſeu articulo, vel periculo mortis, ceſſante omni reſervatione, quemlibet Sacerdotem, quoſcunque pœnitentes à quibuſvis peccatis, & caſibus reſervatis, ac cenſuris directè abſolvere poſſe jam explicatum habes *ſect. præced. qu. VI.*

750 II. Etiam extra extremam neceſſitatem, & articulum mortis, quando eſt impedimentum perpetuum adeundi ſummum Pontificem pro caſibus Papalibus, (aut alium Superiorem, v. gr. Epiſcopum pro caſibus Epiſcopalibus, &c.) ut in ſenibus, mulieribus, impuberibus, valetudinariis, pauperibus, & univerſim, quando ſine magna difficultate non poteſt adiri Sedes Apoſtolica, ipſa rationabiliſſima Epikeja, & interpretatione juris, quod ad impoſſibile obligare non poteſt, eatenùs ceſſat reſervatio, ut impeditus directè abſolvi poſſit ab alio inferiori, ſine onere denuò confitendi (etſi non ſine alio onere, de quo *infrà* N. IV.) juxta communiſſimam DD. ſententiam, & ipſa jura mox allegand a. Addıntque DD. communiter cum Diana *p.* 11. *tract.* 7. *reſol.* 2. Tamb. *lib.* 5. de Sacramentis *cap.* 2. *§.* 2. Quando ſic impeditus nequit ipſe adire Pontificem, vel ejus Pœnitentiarium, Legatum, Nuncium, non teneri ad ipſorum aliquem litteras, vel nuncium mittere pro impetranda abſolutione, cùm id nullo jure præcipiatur, ſed nihilominus ab inferiori, v. g. Epiſcopo, abſolvi poſſe, quod etiam in praxi fieri vidi, etiam quoad diſpenſationes aliquas.

751 III. Jure communi *cap. Mulieres*, & *cap. Quamvis de ſent. Excommun.* Facultas abſolvendi à caſibus Papalibus devolvitur ad Epiſcopos, in ejuſmodi impedimento adeundi ſummum Pontificem: idque univerſaliter reſpectu omnium caſuum, ac excommunicationum Papæ reſervatarum, etiam Bullæ Cœnæ, juxta communem DD. apud *citatos*. Conſequenter eadem facultas devolvitur etiam ad Privilegiatos Mendicantes à fortiori. Quin addit Dicaſtillus apud Gob. *n.* 368. ſi nec Papa, nec Nuncius adiri poſſit, Privilegium eſſe præferendum Epiſcopo, quod tamen meritò negant Diana, Tambur. *cit.* At, quid ſi neque Epiſcopus, vel ejus Vicarius Generalis adiri, neque Privilegiatus aliquis haberi poſſit in tali caſu impedimenti perpetui? Ergo adeat ſuum Parochum, vel alium legitimum Confeſſarium habentem ſcilicet poteſtatem in alia ejus peccata mortalia, qui tunc æquè, ac Epiſcopus, vel Privilegiatus, per accidens enim abſolvere poterit directè, tamen cum onere mox explicando. Ita ſatis communis DD. Sotus, Sylveſter, aliiſque citatis Suarez *d.* 30. *ſect.* 3. Tanner. *d.* 6. *qu.* 10. *dub.* 6. Tambur. *citat. nu.* 36. Laym. *cap.* 12. *nu.* 15. omninò probabile cenſent. Quia eadem ratio Epikejæ adhuc urget. Quam doctrinam DD. extendunt etiam ad Parochum reſpectu caſuum Epiſcopalium, ſi nequeat adiri Epiſcopus, vel ejus Vicarius, & urgeat neceſſitas communicandi, ſacrificandi, aliàs diu abſolutione carendi. Conſequenter à fortiori ea facultas per accidens extenditur ad Privilegiatos reſpectu Epiſcopalium caſuum, ut *§. præced.* innui.

752 IV. Tandem in jure *cap. Parochianos, cap. Ex tenore, c. Ad hæc cap.* 1. *Ea noſcitur de ſent. Excomm.* & *ſuprà cit. c. Eos, qui eodem titulo in* 6. decernitur: Ut qui ob inſtans mortis periculum, vel aliam legitimam cauſam non poſſunt accedere Pontificem pro impetranda abſolutione ab excommunicatione reſervata Papæ, abſolvantur quidem ab inferiori, ſed cum duplici onere, vel conditione. Prima conditio requiſita eſt, ut non abſolvantur, niſi præſtito juramento, quòd ſublato impedimento ſe præſentaturi ſint Pontifici, ejuſque mandato parituri: idque pro qualibet excommunicatione Papali intelligit Corduba: Diana verò *p.* 5. *tr.* 9. *reſol.* 68. pro omni, & ſola excommunicatione inflicta ob magna crimina, ut hæreſis, incendiarii, falſarii, percuſſoris Clerici, ſed rectiùs ſolos percuſſores Clericorum eſſe obſtringendos hoc juramento, cùm de hoc ſolo loquantur Canones Sacri allegati, docent Avila *de Cenſuris p.* 2. *c.* 7. *diſp.* 3. *dub.* 4. Tambur. *opuſcul. de Confeſſ. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 4. Bona-Gratia Capuccinus in Summula V. abſolutio generaliter *n.* 11. Gob. *cit. n.* 145. Idque probabiliſſimè ſolùm pro foro externo, quando res deducta fuit ad forum contentioſum, ſaltem in mortis articulo, juxta dicta *ſect. præced. in fine*. Et eſto etiam obliget in foro conſcientiæ, at certò non obligat, quando poteſt adiri, vel defacto adeſt Delegatus Papæ, ſeu Privilegiatus Regularis, atque tempore Jubilæi, quivis Confeſſarius approbatus: quippe qui tunc non per accidens, ſed vi Privilegii, tanquam Delegatus Papæ, per ſe directè abſolvit ab illa excommunicatione, ut etiam notavit Gob. *ibid.*

Altera conditio eſt, ut qui eſt excommunicatus ob injuriam alteri illatam, v. g. ob percuſſionem Clerici, non donetur beneficio abſolutionis, *niſi ſatisfacta parte*. Quæ clauſula ſolet etiam adhiberi in Bullis Jubilæorum. Et quidem communior Doctorum, & nominatim Barboſa *in cit. cap. Ea noſcitur n.* 7. abſolutè docent, eam ſatisfactionem eſſe reipſa præſtandam parti læſæ, priuſquam lædens abſolvatur ab excommunicatione lata propter hanc injuriam, & ſi fieri commodè poſſit, utique fieri debet: alioquin certè ſufficere debet juramentum, etſi præſtetur cautio pignoratitia, vel fidejuſſoria de ſatisfactione poſteà præſtanda, uti cum aliis rectè *Suarez* ſuprà. Idque rursùs probabiliſſimè ſolùm pro foro externo, ut ſuprà: pro foro autem conſcientiæ ſufficiet promiſſio, imò & firmum propoſitum de ſatisfactione præſtanda: uti contra communiorem cum aliis docet Lezana *in ſumma V. abſolutio n.* 9. Conſentit Bona-Gratia, & Gob. *loc. cit.* Ratio eſt, quia Pœnitenti etiam non jurato, vel cautionato creditur in foro Sacramentali. Denique Tambur. *ſuprà cit. nu.* 2. & Gob. *nu.* 145. *circa finem* meritò dubitant, an non Canonibus allegatis ſit deſuetudine derogatum? cùm non ſit auditum quemquam à Confeſſario Germano fuiſſe compulſum, ut obligaret ſe Juramento in utrovis dicto caſu; certè à me non, nec, ut credo, ab ullo privilegiato. Interim tamen Reverendiſſimis Ordinariis juxta allegatos Canones in examine procura reſpondendum eſt. Vide latiſſimè Tambur. *l.* 5. *tract. de Caſ. reſerv. c.* 12. *§.* 4. *per tot.*

§. III. *Quis per accidens, & indirectè tantùm in caſu neceſſitatis, & impedimenti temporalis? Quoad caſus maximè Regulares.*

I. QUando adeſt impedimentum ſaltem temporale com- 753
parendi coram Superiore, vel alio poteſtatem habente, quando nimirùm is, vel omninò adiri non poteſt, aut nonniſi cum gravi difficultate, incomodo, longa mora; aut adiri quidem poſſit, ſed adire nolit, vel non poſſit &c. ex altera autem parte adeſt neceſſitas, aut rationabilis cauſa aliqua confitendi, ipſa juris interpretatione poteſt alius inferior Confeſſarius legitimus abſolvere à caſibus Superiori reſervatis, impoſito pœnitenti onere comparendi poſteà opportuno tempore coram eodem Superiore, vel alio facultatem habente. Communiſſima DD. meique omnes. Laym. *c.* 12. *nu.* 10. Ratio eſt, quia Eccleſia pia Mater, & quilibet Superior non poteſt cenſeri velle obligare ad aliquid vel moraliter impoſſibile, vel quod in grave detrimentum, aut ſpirituale animarum, aut temporale perſonarum cederet. Certè in ſacris Canonibus partim jam allegatis, ſæpiùs declarat Pontifex, eos, qui ob inopiam, vel gravem difficultatem non poſſunt adire Romam, poſſe abſolvi (per accidens) ab Epiſcopis: pari ergo ratione, qui non poſſunt adire Epiſcopum, aut Superiorem reſervantem, ejuſve delegatum, debent poſſe abſolvi ab inferiori per accidens, & indirectè ſaltem cum onere prædicto. Addit rectè Laym. *cit. nu.* 10. poſt *Henriquez*, *Suarez*, *Coninch.* & alios: idem in tali caſu dicendum eſſe, tametſi cenſura excommunicationis v. g. propter occultam percuſſionem Clerici reſervationi annexa ſit. Si enim excommunicatus ob vitandam infamiam v. g. ſacram Euchariſtiam ſuſcipere poſſit, ceſſante nimirùm tunc obligatione juris poſitivi Eccleſiaſtici prohibentis excommunicato uſum Sacramentorum; multò magis in tali caſu neceſſitatis à

pec-

peccatis abſolvi poterit non obſtante excommunicatione: quod bene notent Confeſſarii ſcrupuloſi.

754 II. Confeſſarius inferior non poteſt licitè, ſaltem indifferenter abſolvere pœnitentem à reſervatis, & cenſuris cum onere poſteà comparendi coram Superiore, vel delegatam poteſtatem habente, ſed tantùm in neceſſitate, vel rationabili cauſa exiſtente: alioquin debet eum ad Superiorem remittere, vel ab eodem facultatem abſolvendi petere. Communiſſima cum Suarez *d. 37. ſect. 2. n. 3.* Coninch. *d. 8. dub. 13. concluſ. 3.* Layman *num. 9.* Et ſic ſignificat Tridentin. *ſeſſ. 14. cap. 7.* dicens. Extra quem (mortis articulum) *cum Sacerdotes nihil poſſint in caſibus reſervatis, id unum Pœnitentibus perſuadere nitantur, ut ad Superiores, & legitimos Judices pro beneficio abſolutionis accedant.* Ratio eſt, quia ad integritatem confeſſionis Sacramentalis pertinet, ut de omnibus mortalibus peccatis fiat coram legitimo Judice, qualis ille tantùm eſt, qui poteſtatem habet de integra cauſa cognoſcendi, ſeu in omnia pœnitentis peccata, ut abſolutio ab eo ritè pronuncietur. Deinde ſemper in ſacris Canonibus exprimitur cauſa neceſſitatis ad hoc, ut inferior abſolvat à reſervatis: ergo aliter non datur facultas inferiori à peccatis reſervatis abſolvendi, ſaltem licitè; (de valore diſputant quidem DD. ſed verius eſt, abſolvere adhuc validè, dummodò pœnitens aliud peccatum directè abſolubile confiteatur, de quo rurſus inferiùs) talis autem neceſſitas, & rationabilis cauſa eſt, ſi Sacerdos ſacrificare debeat, aut Laicus communicare, ut ſine nota, ſcandalo, infamia, dicteriis, ſuſpicionibus, &c. abſtinere non poſſit: pertinet enim tum ad dignitatem, ac reverentiam Sanctiſſimæ Euchariſtiæ, tum ad ſuſcipientis ſecuritatem, ut ſi conſcius ſit peccati mortalis, ab eo priùs Sacramentalem abſolutionem accipiat. Neque ſola neceſſitas communicandi, aut ſacrificandi præbet juſtam cauſam ita confitendi, & obtinendi abſolutionem à reſervatis ab inferiori, ſed etiam caſus, quando alioquin oporteret diù carere Confeſſione, & Communione: & generaliter omni caſu: *Ne pro dilatione pœnitentiæ periculum immineat animarum*, ut habetur *cap. ultim. de Pœnitent. & Remiſſ.* Marchant. Diana, alii infrà citandi ex communi.

755 III. In ejuſmodi caſu neceſſitatis, quando, ut ſuprà, non poteſt adiri Superior, vel ejus delegatus, inferior Confeſſarius abſolvit pœnitentem ſolùm indirectè à peccato reſervato, (quare pœnitens, ſi abſolvi velit tunc, ſemper aliud peccatum non reſervatum, ſaltem veniale directè à Confeſſario abſolubile in confeſſione adferre debet, alioquin invalida erit abſolutio in hac ſententia, & ideò cum onere denuò, quam primùm commodè poterit, comparendi coram Superiore, ejuſve Delegato ad iterùm confitendum, & abſolutionem directam impetrandam. Ita communiſſimus ſenſus DD. & ſingulariter Tannerus *tom. 4. d. 6. quæſt. 7. dub. 4.* Layman *cit. num.* 11. alii paſſim. Ratio, & differentia inter hunc caſum, & caſum præcedentem §. 2. eſt: quia in priori caſu articuli mortis, vel impedimenti perpetui ceſſat reſervatio, & Sacerdoti plena datur juriſdictio, & ideò pœnitens directè abſolvitur à reſervatis caſibus, & cenſuris abſque ullo onere poſteà confitendi, aut comparendi coram Superiore pro nova abſolutione impetranda, ut *quæſt. 8.* explicatum eſt. At caſu neceſſitatis urgentis, & impedimenti temporalis tantùm, reverà non aufertur reſervatio, neque Confeſſario datur plena juriſdictio, ſed ſolùm propter neceſſitatem datur licentia abſolvendi, cum dicto onere ad eum modum, quo propter ſimilem neceſſitatem datur licentia dimidiandi confeſſionem, & ſuper confeſſione dimidiata abſolvendi cum onere deinceps cætera peccata omiſſa ſubjiciendi clavibus: ergo ſicut in hoc, ita in iſto noſtro caſu pœnitens à reſervatis ſolùm abſolvitur indirectè cum onere comparendi poſteà, coram Superiore, vel poteſtatem habente ad denuò confitendum, ipſamque abſolutionem directam impetrandam.

756 IV. Attamen Marchantius noſter, primus, quem viderim, Tribunalis *part. 1. tract. 4. quæſt. 8.* docet eo caſu neceſſitatis Confeſſarium inferiorem etiam directè abſolvere à reſervatis: attamen ſemper cum dicto onere denuò comparendi; idque poteſtate interpretativa ab Eccleſia conceſſa: quia Eccleſia non vult per reſervationem ſuos ſubditos præcipitari in aliquod periculum animarum, quale adhuc ſubeſſe poſſet, ſi eo caſu neceſſitatis ſubditi indirectè tantùm abſolverentur à reſervatis, ut conſideranti patebit: quare in ejuſmodi caſibus cenſetur velle etiam inferioribus Confeſſariis conferre, vel relinquere Juriſdictionem, ſeu facultatem abſolvendi, etſi oneroſam cum dicto onere denuò comparendi, & confitendi Superiori, vel poteſtatem habenti. Et, ſi quæras, ad quid nova confeſſio, & abſolutio, cùm ſit jam directè abſolutus? Reſpondet: Sicut quilibet Confeſſarius Pœnitentem jam anteà contritione juſtificatum abſolvit veriſſimè à peccatis, quatenùs adhuc in foro Sacramentali retenta ſunt: ita & Superior ſubditum jam anteà ſic oneroſè confeſſum, & abſolutum à reſervatis, veriſſimè ab iiſdem abſolvit, quatenùs per reſervationem ipſi adhuc ligata, & retenta ſunt: tum etiam, quantùm eſt ex parte gratiæ, quia utroque caſu per abſolutionem adhuc confertum gratia ſanctificans remiſſiva peccati, ſi adhuc adeſſet. Hanc ſingularem Marchantii ſententiam refert, & approbat Diana *part. 9. tract. 7. reſ. 11.* & rursùs *part. 11. tract. 8. reſ. 49.* & pro probabili habet Dicaſt. *hic d. 11. dub. 16.* nec improbat Gob. *Caſu 8. num. 384.* Nec mihi diſplicet. Sed cenſeo ſapiendum cum paucis, & loquendum cum multis, præſertim in examine pro Cura. Quare his generatim ſuppoſitis: jam plura ſpecialiùs explicanda reſtant.

§. IV. *Specialis ex parte Pœnitentis.*

I. QUando miſer Pœnitens habes caſum reſervatum, 757
& in neceſſitate communicandi, celebrandi, Sacramenta miniſtrandi, non potes accedere Superiorem, vel alium poteſtatem habentem, habes tres ſententias, omnes in praxi tutas. Prima: non teneris confiteri Sacerdoti inferiori cum dicto onere: ſaltem, ſi præter reſervatum, nullum aliud habeas mortale, ſed potes te gerere, ſicut qui non habet copiam Confeſſarii: cùm nullus, per ſe loquendo, contra voluntatem ſuam cogatur bis confiteri, nec conſequenter confiteri tali Sacerdoti, cum onere poſteà id ipſum confitendi alteri. Confitere ergo ſoli DEO cum vera contritione, ſaltem æſtimata quoad potes, & ceſſante ſcandalo, celebra communica, &c. Ita cum aliis Suarez *diſp. 30. ſect. 3.* Laym. *cap. 12. num. 11.* alii moderni paſſim. Quòd ſi vero præter peccatum reſervatum aliquod aliud mortale habeas, ſanè longè probabilius, & tutius eſt, teneri confiteri communicaturum, ob præceptum Chriſti de confeſſione neceſſariò præmittenda Sacræ Communioni. Secunda ergo ſententia probabiliſſima, & tutiſſima eſt, debere tunc te eidem Sacerdoti inferiori omnia tua mortalia, tam reſervata, quàm non reſervata confiteri; tum, ut Confeſſarius Pœnitentis ſtatum rectè cognoſcat; tum, quia videtur urgere duplex præceptum Chriſti, & de confeſſione præmittenda Communioni, & de integra confeſſione omnium mortalium eidem Sacerdoti facienda, cùm eo caſu non appareat ſufficiens ratio ad dimidiandam confeſſionem; nec inconveniens ſit, per accidens aliquem idem peccatum teneri bis confiteri. Ita communis DD. cum D. Thoma *4. d. 17. qu. 3. art. 2.* Suarez *d. 31. ſect. 2.* Layman *cit. num.* 11. Idque maximè verum eſt in ſingulari ſententia Marchantii noſtri, & aliorum: ſi nimirùm à reſervatis directè, etſi oneroſè, abſolvendus ſit. Tertia ſententia etiam probabilis eſt, & tuta: poſſe tunc pœnitentem confiteri non reſervata, tacitis reſervatis: quippè pro quibus directè abſolvendis non eſt copia Confeſſarii, ideòque non urgeat præceptum integritatis Confeſſionis, neque abſque certo fundamento imponenda ſit obligatio idem peccatum mortale bis confitendi. Ita Sotus, Corduba, Gabriel, aliique relatis Diana *part. 1. Tract. 4. Reſ.* 104. nec improbant Layman *eodem num.* 11. & Cardinalis de Lugo *d. 4. de Euchariſtia num.* 86. Loquimur autem, & loquemur ſemper in ſententia, & ſenſu communi DD. eo caſu Pœnitentem à Confeſſario inferiori ſolùm indirectè abſolvi à reſervatis peccatis, cum onere ea confitendi denuò Superiori, vel poteſtatem habenti pro directa abſolutione. Jam ſpecialiora.

II. Qui bona fide confitetur Confeſſario inferiori neſciens 858
ſuum caſum eſſe reſervatum (de quo mitiora *ſuprà quæſt. præced. §. 3. num. 4.*) aut Confeſſarium non habere facultatem ipſum abſolvendi, aut ſi ipſe Confeſſarius credat caſum non eſſe reſervatum, cùm reverà ſit, &c. (dummodò aliud peccatum, ſaltem veniale non reſervatum adferat) validè abſolvitur cum dicto onere, comperta veritate, denuò reſervata confitendi: ideòque quicumque ſciens peccatum ſuum eſſe reſervatum, indirectè ab eo abſolvi petat, neceſſario debet adferre aliud peccatum non reſervatum: & ſi præter peccatum reſervatum immunis ſit ab alio peccato mortali; neceſſariò, ultrà peccatum mortale reſervatum, confiteri debet aliquod peccatum veniale, vel mortale jam anteà legitimè confeſſum, alioquin nulla erit materia idonea directæ abſolutionis, nec conſequenter indirectæ: uti paſſim obſervant DD. Ais: ergo tali caſu potero confiteri Sacerdoti ſimplici non approbato, ſeu illi, qui nequit me abſolvere ab ullo peccato mortali? Reſp. Non permittere Eccleſiæ conſuetudinem. At, ſum Religioſus: non indigeo Confeſſario approbato ab Epiſcopo: Sed indiges Confeſſario deputato à tuo Superiore. Quid extra Monaſterium degens, tunc poſſis, indicavi ſuprà *Sect. 1. quæſt. 2.* ſub finem. At, urget me neceſſitas celebrandi, communicandi, &c. non poteſt accedi Superior, vel facultatem habens, deeſt copia Confeſſarii approbati, ſeu potentis abſolvere à mortalibus, & inſuper rudis, & incertus ſum valde de contritione elicienda: adeſt autem Sacerdos

ſimplex: Non ſolùm potes, ſed præcepto divino illo, per accidens obligaris ei confiteri veniale aliquod, ut ſic indirectè abſolvaris à reliquis, reſervatis, & non reſervatis mortalibus, uti notavi *cap.* 3. *quæſt.* 2. §. 2. *n.* 2. Denique univerſaliter docet Sanchez *lib.* 1. *Moral. cap.* 9. *n.* 35. & valde probabile cenſet Laym. *cap.* 10. *nu.* 16. Eos, qui bona fide Sacerdoti ſimplici, ſeu Juriſdictionem falsò prætendenti, confitentur, ſi veniale aliquod peccatum, vel mortale anteà legitimè confeſſum abſolutioni ſubjiciant, validè abſolvi indirectè etiam ab omnibus aliis peccatis, cum onere tamen, ut ſi poſteà defectum Confeſſarii reſciant, mortalia peccata, & præſertim reſervata, iterùm per Confeſſionem abſolutioni directæ legitimi Confeſſarii ſubjicere cogantur. Declaro hoc caſu fortè non ſemel facto. Cajus Religioſus in itinere incidit in caſum reſervatum, & confitetur Religioſo alterius Ordinis, dicens ſe poſſe ab eo abſolvi, cùm tamen ne confitendi quidem alteri à Superiore poteſtatem habuerit. Religioſus alter credit, & abſolvit: Certè nulliter: ſi Cajus nihil confeſſus eſt, niſi peccatum reſervatum, imò etiam nulliter, ſi faſſus eſt etiam aliud peccatum mortale non reſervatum, etſi validè, ſi etiam aliquod peccatum veniale faſſus eſt, & aliàs bona fide proceſſit Religioſus iſte: Vide Gob. *n.* 359.

759 III. Pœnitens à reſervatis abſolutus ab inferiore Sacerdote, obligatus manet poſteà opportuno tempore comparere coram Superiore, vel alio ejus poteſtatem habente, ſub peccato mortali. Omnes. Ratio clara eſt, quia non aliter, niſi cum hoc onere abſolutus eſt, nec abſolvi potuit ab inferiori. Quamvis enim ſit indirectè abſolutus à peccato reſervato, & juſtificatus, ex vi tamen reſervationis manet obligatio denuò comparendi, ut ſi culpabiliter negligat, aut ultra occaſionem opportunam notabiliter differat, graviter peccat; neque ab illa obligatione liberari poteſt, niſi ab ipſo Superiore, vel alio ejus Delegato poteſtatem abſolvendi habente. Et quidem quando talis Pœnitens comparet coram ipſo Superiore reſervante, non eſt neceſſarium illud peccatum reſervatum priùs inferiori confeſſum, iteratò confiteri Sacramentaliter, ſed ſufficit in genere dicere peccatum reſervatum à ſe commiſſum, & jam alteri confeſſum eſſe: poterit enim Superior tunc reſervationem, & obligationem ſpecificandi illud peccatum intra, vel extra confeſſionem, ſi velit, relaxare. At comparens coram alio delegato tantùm pro caſibus reſervatis, omninò illud peccatum in ſpecie denuò confiteri debebit Sacramentaliter: quia delegatus non habet aliam juriſdictionem in pœnitentem, niſi in foro, & judicio Sacramentali.

760 IV. Qui à caſu reſervato abſolutus ſemel eſt à Superiore, vel ejus delegato, aut alio poteſtatem habente, ut in Jubilæo &c. poteſt utique ab eodem peccato, ſi denuò confiteri lubeat, abſolvi à quocumque Confeſſario, quia & reſervatio jam ablata eſt, & illud peccatum non eſt ampliùs materia neceſſaria Confeſſionis. Quinimò, qui ſcienter confitetur Confeſſario habenti poteſtatem, ſeu ordinariam, ſeu delegatam abſolvendi à reſervatis, & inculpabiliter eſt oblitus peccati reſervati, poterit illud poſteà confiteri cuicumque alteri Confeſſario, & ab eo abſolvi: quia prior utique intendit abſolvere quantùm potuit, adeòque etiam indirectè abſolvit à peccato reſervato, inculpabiliter oblito, & reſervationem ſuſtulit: quod proinde peccatum oblitum, licèt denuò confiteri teneatur ut peccatum, non tamen ut adhuc reſervatum. Sic Lugo *diſput.* 20. *ſect.* 7. Caſtro-Palaus, alii cum Tambur. *de Caſibus reſervatis cap.* 9. §. 4. *num.* 4. Marchant. *citat. quæſt.* 10. *dub.* 10. *limitat.* Dummodò Confeſſarius habens poteſtatem in reſervata, conſcius fuerit, Pœnitentem velle abſolvi, etiam à reſervatis, ſi quæ occurrunt. Sed quando talis voluntas non meritò præſumi poſſit. Idque inſuper verum eſt, etiamſi prior abſolutio (facta tamen ab ipſo Superiore, vel poteſtatem ordinariam habente N. B.) fuiſſet invalida ob indiſpoſitionem, vel alium defectum Pœnitentis: quia adhuc Superior intendit abſolvere, quantùm potuit, ideòque ſaltem ſuſtulit reſervationem. Ita cum aliis Lugo *citata diſp.* 20. *ſect.* 7. *num.* 106. Diana *par.* 4. *tract.* 4. *reſol.* 124. Idque certum videtur quoad cenſuras. Si enim legitimo confeſſario confeſſus es percuſſionem clerici, v. g. at ſacrilegè tacuiſti aliqua alia peccata mortalia, liberaris adhuc ab excommunicatione, quia etiam in ſacrilega confeſſione, & peccatis non dimiſſis poteſt tolli cenſura, & quidni etiam reſervatio caſus à Superiore, vel poteſtatem ordinariam habente: ut proinde deinceps tale peccatum à quovis ordinario inferiori Confeſſario abſolvi poſſit? Vide Gobat *caſu* 8. *à num.* 392. Plura Pœnitentem concernentia habebis in ſequentibus §§. 5. & 6. N. IV.

§. V. *Specialia ex parte Confeſſarii.*

761 I. Confeſſarius, quando Pœnitens confitetur peccatum reſervatum, à quo ipſe abſolvere non poſſit, per ſe loquendo quidem non debet eum abſolvere, ſed remittere ad Superiorem, vel poteſtatem habentem, juxta dicta §. 3. N. II. Attamen per accidens ferè communiter poteſt eum abſolvere cum ſæpè dicto onere, quandocunque Pœnitens bona fide ad confeſſionem acceſſit, utpotè putans ſe poſſe à tali Confeſſario abſolvi, & maximè quando neſcivit peccatum ſuum eſſe reſervatum: & dummodo aliud peccatum directè abſolubile fateatur, jam toties inculcatum. Communis DD. Laym. *cap.* 12. *n.* 11. *fine*, & latè Gobat *Clyp. Clement. Judic. par.* 2. *dec.* 2. Ratio eſt, quia ſemper urget aliqualis neceſſitas, quandoquidem Pœnitens ægrè diſcedat à Confeſſionali, Confeſſione jam cœpta, abſque abſolutione, cùm ex parte ſua bene diſpoſitus ſit. Excipit tamen rectè Layman *ibidem*, Niſi excommunicatio quoque reſervata peccato reſervato annexa ſit. Nam hæc jure Eccleſiaſtico prohibet hominem, tum à ſuſceptione aliorum Sacramentorum, tum etiam pœnitentiæ, antequam tollatur.

762 II. Quando Confeſſarius Pœnitentem advertit præ verecundia, vel horrore abhorrere valde ab iſto onere ſanè permoleſto denuò ſe ſiſtendi Superiori pro confeſſione peccati reſervati, & abſolutione directa impetranda, etſi in rigore non obligetur id ei beneficii præſtare, plerumque tamen ſuadet, & quandoque ob nimiam verecundiam urget periculum animæ Pœnitentis, urget charitas, ut ipſemet Confeſſarius, tacito omninò nomine, & perſona Pœnitentis, Superiorem adeat, & petat licentiam abſolvendi aliquem à reſervatis, & cautiſſimè dicat: Eſt aliquis indigens poteſtate veſtra quoad abſolutionem, placetne dare? perſonam nunquam nominare poteſt, (niſi de ejuſdem licentia, in raro caſu, quo grave malum præſertim commune aliter averti non poſſet §. *ſeq.*) cùm confeſſio Sacramentalis jam ſit inchoata ſaltem, etiam quando ante actualem confeſſionem pœnitens te rogat pro tali ad Superiorem recurſu: caſum verò ſi ſciat, & Superior urgeat, exponere poterit, & debebit: dummodo exprimere poſſit, quin Superior deveniat in notitiam perſonæ, juxta communem Doctorum, & bene Marchant. noſter ſæpè citatus *dub.* 4. & 9. Et tunc, ſi Superior dat licentiam, Confeſſarius abſolutè, & directè, ſine ulteriori onere. Si verò neget, ſeu juſtè, ſeu injuſtè, quid faciendum, dicam §. *ſequenti*, ubi ſpecialia quoad Superiorem.

763 §. At nunquid tali licentia petita, & accepta Confeſſarius uti poterit pro ſeipſo? Certè non poterit, ſi petiit in his terminis: Peto licentiam abſolvendi *aliquem* à reſervato; nunquid enim Superior velle poteſt, ut abſolvat ſemetipſum? at probabiliter poterit, ſi petat in his terminis, vel ſimilibus: Eſt aliquis indigens veſtra poteſtate, vel licentia pro abſolutione à reſervato: placetne dare? iſque indifferenter annuat, non videtur excludere Confeſſarium. Tamburinus ſuprà, alii apud ipſum. Quòd ſi verò Superior expreſſè intenderet non pro ipſo, ſed pro alio dare, certè rurſus non poterit: unde res minimè eſt tuta.

764 III. Data ſic licentia à Superiore, ſive Confeſſario, ſive ipſi pœnitenti, petenti, abſolvendi à reſervatis *pro hac vice*, uti dari ſolet, poteritne pœnitens, vi hujus licentiæ abſolvi à reſervatis etiam poſt illam licentiam datam commiſſis? Curioſa quæſtio. Diſtinguendum eſt. Vel licentia petita, & data eſt directè de peccato aliquo reſervato abſolvendo, ipſi petenti: peto licentiam abſolvendi aliquem, vel abſolvi ab alio ab aliquo peccato reſervato, & Superior annuat, & tunc licentia data palàm non ſe extenderet ad peccata commiſſa poſt licentiam datam, nec poſt petitam, ſeu poſtquam rogaſti Confeſſarium, ut pro te talem licentiam peteret. Ratio clara eſt, quia conceſſio intelligitur facta juxta petitionem: petitio autem fuit de tali aliquo peccato neceſſariò à Superiore intellecto jam tunc commiſſo, vel licentia petita, & data eſt directa ad ipſam perſonam pœnitentis, ſine mentione alicujus talis peccati in particulari: v. gr. Peto veſtram facultatem, ſeu poteſtatem aliquem abſolvendi, vel ut poſſim ab aliquo abſolvi ſimpliciter vel generatim addito à reſervatis, ac Superior annuat: tunc niſi de contraria Superioris voluntate conſtet, probabile eſt, poſſe pœnitentem abſolvi à reſervatis etiam poſt licentiam datam commiſſis: quia hæc formula conceſſionis non te arctat, vel limitat ad ſola peccata anteà commiſſa: etſi Superior dicat pro hac vice, ſenſus enim eſt: una hac vice abſolvas; vel abſolvaris à tuis reſervatis: at ſic jam una vice abſolveris. Ita Cardinalis de Lugo *d. ſect.* 8. Tamburinus *lib.* 5. *de Sacramentis tract. de Caſ. reſerv. cap.* 9. §. 3. Dicaſtillus, Quintanadvennas apud Gob. *Caſu* 20. *num.* 710. Verùm hæc praxis mihi ſemper ſcrupuloſa viſa eſt. Cautiùs aget Confeſſarius, ne ſcrupulis ſubjaceat, ſi petat licentiam abſolvendi aliquem à reſervatis, quæ tempore confeſſionis invenerit, ut providè monet Tamburinus *cit. num.* 7. Idipſum ergo dicendum, quando Superior Regularis pro magno Feſto, aut tempore viſitationis ad certos dies, v. g. intra octiduum, vel quindenam dat licentiam omnibus eligendi ſibi Confeſſarium cum facultate abſolvendi à reſervatis pro una vice, niſi expreſſè limitaret ad reſer-

vata

Digitized by Google

vata jam commiſſa, prout certè laudabiliter quandoque faciunt, ut ſcilicet excludatur omnis fraudulenta, & malitioſa confidentia (de qua mox) ut provide obſervat noſter Marchant. mox citandus.

765 IV. At quid ſi pœnitens peccet in confidentiam licentiæ impetrandæ, aut ultrò offerendæ, vel jam oblatæ à Superiore pro magno Feſto, tempore viſitationis, aut factæ à Pontefice Privilegio pro certi temporibus, aut tempore Jubilæi?

§. Peccare in confidentiam licentiæ, vel gratiæ talis quis dicetur, quando licentia, vel gratia conceſſa, vel certo tempori concedenda eſt motivum principale, & incentivum lapſus, ſic, ut non tam fragilitas, vel tentatio gravis urgeat, quippè cui aliàs reſiſtere ſoleret; quàm ipſa licentia, & facultas data, vel danda moveat, & urgeat ad peccandum: quia nimirùm ſcit ſe modò poſſe abſolvi à reſervatis, ideò ſe excitat, vel tentationi modicæ libens condeſcendit, ac vires malitioſè addit, utique novo gravi peccato, olente malitiam peccati contra Spiritom Sanctum, poteritne Confeſſarius adhuc talem abſolvere vi licentiæ, vel gratiæ conceſſæ? Reſp. Si licentia, vel gratia conceſſa nihil contrarium expreſſum eſt, atque pœnitens de hac ipſa malitioſa confidentia verè doleat, ſeque accuſet in Confeſſione, poteſt adhuc, & debet abſolvi. Quia confidentia illa non tollit poteſtatem, quæ datur à Superiore, ſive à Pontefice in Privilegio, vel Jubilæo. Ita cum aliis Tamburin. in *cit. cap. 9.* §. 2. Et Marchant. noſter *Tribun. p. 1. tr. 2. tit. 4. qu. 11. dub.* 11. Secus ſine dubio eſſet, ſi contrarium in licentia, vel privilegio expreſſum eſſet, prout quandoque exprimitur in Privilegiis Pontificum concedentibus Fratribus Minoribus pro certis temporibus, ut à peccatis omnibus etiam reſervatis, à quocunque approbato à Superioribus Ordinis abſolvi poſſint, dummodò (ajunt Pontifices) *ex confidentia aliqua peccata non committant*, quo caſu eis nullatenùs talis indulgentia, ſeu gratia ſuffragetur. Vide compendium Privilegiorum, *v. Abſolutio extraordinaria quoad fratres, num. 4. & 7.* Et jam ſuprà inſinuavi, hanc confidentiam à Superioribus quandoque excludi. Atque hinc tandem confirmatur noſtra reſponſio data. Si enim Pontifices, vel Superiores, quando id negare volunt, expreſsè negant, ſignum eſt, quòd ſi expreſsè non negent, tacitè ſaltem concedant. Caveat tamen homo ille, qui communi charitate abutitur, ne deſuper aſpiciat, & conterat illum Deus: concludit ſalubriter terrens Manch. in fine.

§. Specialiter in Jubilæo.

766 QUi tempore Jubilæi ſæpiùs in peccata reſervata relabitur, quamdiù necdum per executionem omnium operum requiſitorum Jubilæum conſecutus eſt, poteſt ſæpiùs, & toties, quoties abſolvi. Ex communi Marchant. *cit. dub.* 11. Ratio eſt: quia Jubilæi poteſtas eſt ampliſſima, nec ad unam tantùm, vel alteram Confeſſionem reſtringitur: atque uſque ad ultimum opus impletum ſemper durat poteſtas Juriſdictionis Sacramentalis, cùm hæc ab Eccleſia liberaliter data ſit, & referatur ad Jubilæum perfectè conſequendum: unde qui vult Jubilæum conſequi, poteſt per utramque hebdomadam, (& hoc anno 1676. Paſſavii per duos menſes) ita ſua opera diſtribuere, ut in fine ſecundę hebdomadę (ſecundi menſis) ultimum opus perficiat, & ſic toties quoties intra illud tempus abſolvi. Iterùm væ illis, qui tanta gratia abutuntur, & quod datur illis in ſalutem, malitia ſua accipiunt in perditionem, in confidentiam novæ gratiæ multiplicantes peccata reſervata. Si tamen de damnata illa confidentia verè pœniteant ante finem Jubilæi, & tam illa, quàm de reſervatis ita commiſſis verè confiteantur, etiam illo tempore abſolvi poterunt.

767 At verò, cùm quis ſemel in una hebdomada, v. g. omnia opera requiſita implevit, Jubilæum conſecutus eſt, jam non poterit in altera hebdomada à peccatis reſervatis poſt illa opera impleta commiſſis denuò abſolvi, cùm in Bullis Jubilæorum contineatur, quòd quilibet Chriſtifidelis ſemel tantùm Jubilæum lucrari poſſit: authoritas autem abſolvendi tantùm datur in ordine ad lucrandas Indulgentias Jubilæi: ergo eo ipſo, quò ſemel lucratus eſt in prima hebdomada, non poterit ampliùs lucrari in ſecunda, nec conſequenter à reſervato commiſſo in ſecunda hebdomada abſolvi. Ita communis DD. Quòd ſi tamen quis pro majori ſecuritate, & certius impetrando Jubilæo etiam ſecunda hebdomada requiſita iteratò adimpleat, etiam iteratò à reſervatis poſſe abſolvi, probabiliter opinatur idem Marchant. *ibid.* Sed vide latè ex profeſſo de his Gobat Tract. de Jubilæo, hoc incidenter ſatis.

§. IV. Specialia quoad Superiores.

768 I. SPecialiter Prælatus Regularis tenetur committere abſolutionem reſervatorum Confeſſario deputato in Conventu ita poſtulanti, quando caſus occurrit, in quo eam committi Confeſſario judicaverit. Ita expreſsè ſtatuit Clemens VIII. in ſuprà allegato Decreto, anno cit. 1593. Et confirmavit Urbanus VIII. cum hoc addito notiſſimo. Sanctitas ſua declaravit, ut ſi hujuſmodi Regularium Confeſſarii caſus alicujus reſervati facultatem petentibus, Superior dare noluerit, poſſint nihilominùs Confeſſarii illa vice Pœnitentes Regulares, etiam facultate à Superiore non obtenta abſolvere. Sunt Verba Congregationis Cardinalium juſſu ejuſdem Urbani VIII. edita, & poſt dictum Decretum Clemens VIII. addita, ut videre eſt in Bullario *tom. 4. edit. Rom. fol.* 372. & referunt Lugo *d. 20. ſect.* 4. Pelliz. *tom. 2. tr. 8. c. 2. num.* 52. extendens cum Dicaſt. *d. 11. dub. 20. nu.* 339. id licere toties diverſo caſu, quoties Superior ita negat. Loquendo tamen ſemper de Confeſſariis pro Conventu deputatis. Non ergo aliis quibuſvis Confeſſariis etſi doctis, & probis ea facultas conceditur, ut contra Quintanadvennam rectè monet Tambur. *cit. cap. 9. n.* 41. Et hinc, quia in noſtro Ordine Confeſſariis pro Conventibus deputatis, Provincialis generaliter committit, & delegat facultatem abſolvendi à Reſervatis, abſque alio ad Superiorem recurſu: etſi Superiorum permiſſu communiter non reſervata confiteamur aliis Confeſſariis approbatis, ii tamen non ſunt deputati pro Conventu juxta formam Decreti Clementis VIII. ac proinde, ſi iis petentibus Superior, ſeu juſtè, ſeu injuſtè negaret facultatem aliquem abſolvendi à reſervatis, non poſſunt nihilominùs abſolvere: quod valdè notandum. Nam univerſaliter, quantumvis injuſtè Superior neget facultatem talem Confeſſario (non ita deputato, ut ſuprà) non ideò poterit abſolvere Pœnitentem ratione negationis præcisè, ac directè ſine onere, ut contra Henriquez, & Dianam, ex communi docent Laym. *ſæpè cit. tract. 6. cap.* 13. & Lugo *cit. d. 2. ſect.* 4. ſed ſolùm per accidens ratione neceſſitatis communicandi, &c. & indirectè, ac cum onere, opportuno tempore comparendi juxta dicta §. 3. ut benè notat Marchant. *cit. dub. 5. fine.*

II. Si Prælatus Regularis exiſtimet expediens fore, ut ſubdito petenti det facultatem confitendi caſum reſervatum alteri Sacerdoti, quem vel Pœnitens elegit, vel ipſe Prælatus deſtinavit, eam ſaltem ex charitate concedere obligatur: atque ideò univerſaliter, nullus Prælatus, ſeu Superior regularis poteſt licitè negare facultatem ſuam, ſeu licentiam, ut ſubdito, aut alteri confiteatur; aut Confeſſario, ut audiat, & abſolvat, niſi ex juſta, & multùm rationabili cauſa, ob quàm licentiam dare hìc, & nunc non expedire judicet. Communiſſima DD. Suar. *d.* 30. *ſect.* 4. Coninch. *d. 8. dub.* 14. Marchant. *ſuprà* Laym. *cap. 12. num.* 7. Ratio urgens eſt: ne Sacramentum Pœnitentiæ in ſalutem animarum inſtitutum nimis grave accidat, atque occaſio accipiatur reticendi peccata cum Sacramenti irreverentia, & ſacrilegio, propriæque ſalutis jactura. Sicut rectè monet D. Thom. apud Laym. *cit.* dicens: *Qui ſunt multum ſoliciti, ut conſcientias ſubditorum per Confeſſionem ſciant, multis laqueum damnationis injiciunt, & per conſequens ſibi ipſis.* Sic Sanctus. Atqui poteſtas iſta reſervandi peccata data eſt in ædificationem, non in deſtructionem, ajunt Pontifices. Quare Superior abſque ulla juſta cauſa reſervationem urgens, eamque licentiam negans, omninò ageret in deſtructionem ſubditorum, graviterque peccaret, nimirùm contra charitatem, ut ſi advertat, nimiam ſubditi verecundiam, ac timorem, minorem in confitendo libertatem, periculum ſubticendi aliquod peccatum: imò etiam contra juſtitiam, utpotè ſi alioquin grave damnum ſubdito emergeret, utpotè infamia, revelatio Confeſſionis, alienæ culpæ injuſta manifeſtatio, inimicitiæ graves, &c. Cæterùm juſta, & ratibnabilis cauſa negandi eam facultatem, ſubditumque ad ſe ſiſtendum cogendi eſt, quando Superior ita neceſſarium judicat, vel emendando reo, quia Confeſſarius petitus, vel facultatem petens non videtur ſufficiens ad conſulendum bono ſpirituali Pœnitentis: vel ad avertendum ſcandalum, vel grave nocumentum Communitati, aut tertio alicui imminens, cujus remedium efficacius ipſe Superior adhibiturum ſe prudenter exiſtimet, &c. quæ prudentis Superioris arbitrio relinquuntur: quibus, & ſimilibus caſibus Pœnitens recuſans comparere, meritò cenſebitur indiſpoſitus ad abſolutionem. In dubio autem ſemper præſumendum erit Superiorem habere juſtam cauſam denegandi, ſicque abſolutio adhuc dari non poterit ab inferiori. 769

III. Si Prælatus, vel ſuperior Regularis caſum reſervatum per ſeipſum cognoſcendum rationabiliter arbitrans vult Pœnitentem ſibi confiteri, tenetur audire totam ejus Confeſſionem quoad materiam neceſſariam, ſcilicet omnia ejus peccata mortalia, & reſervata, & non reſervata, & non poteſt ſolo caſu reſervato, vel peccatis reſervatis auditis, Sacramentaliter abſolvere, & reliqua alteri inferiori committere, niſi urgente gravi neceſſitate, quali alioquin Pœnitens excuſaretur ab integritate materiali confeſſionis, aut quilibet Confeſſarius ab audiendis omnibus aliis peccatis Pœnitentis. Ita communis, & mihi certa ſcientia. Navar. *cap. 21. num. 6. Suarez, Laym. March.* & alii paſſim, (contra graves DD. *D. Anton. Palud. Cajet. Henriq. Sà*), abſolutè docentes Prælatum, à ſo- 770

ſis reſervatis etiam citra neceſsitatem abſolvere poſſe, & hanc eſſe Eccleſiæ conſuetudinem. Verùm DD. cit. meritò negant talem conſuetudinem apud bonos, & doctos Prælatos vigere) ratio urgens eſt: quia integritas materialis Confeſsionis omnium peccatorum mortalium eſt juris divini ad integritatem Sacramenti pertinens: Superior autem habens poteſtatem reſervandi, & reſervata abſolvendi, non ideò habet poteſtatem diſpenſandi, vel aliter diſponendi in jure divino: ergo &c. Quòd ſi ergo Superior negotiis impeditus ſubditi totam Confeſsionem audire non poſſit, aut certè non velit, nihil audiat ſacramentaliter, aut audito ſub ſigillo ſecreti ſolo caſu reſervato, reſervationem, vel cenſuram tollat, atque non abſolutum ad Confeſſarium inferiorem remittat, pro integra confeſsione peccatorum, tam reſervati, quàm aliorum peccatorum mortalium facienda, & ab omnibus directè abſolvendum. Poteſtque Superior auditis ita ſolis reſervatis, aut ipſe Pœnitenti penitentiam ſecretam imponere, aut taxare penitentiam injungendam à Confeſſario delegato, vel eligendo à Penitente, prout hujus ſpirituali ſaluti expedire in Domino videbitur: quam nimirùm penitentiam taxatam tenebitur Confeſſarius injungere, & Penitens acceptare ſub mortali, ſi à reſervatis abſolvi velit.

771 5. Inſuper poteſt Prælatus Ordinum Regularium interdum antecedenter committere Confeſſariis inferioribus poteſtatem directè abſolvendi à peccatis gravioribus præſertim reſervatis, cum onere imponendo Penitenti, ut poſteà ſe ſiſtat Superiori, eique peccata illa ſub ſigillo Confeſsionis, vel ſecreti aperiat ad ſalubrem animæ ejus curationem, ut ex Suarez, & Coninch. monet Laym. *cit. c.* 12. *n.* 12. *ad fin.*

772 IV. Tandem ſi Penitenti grave accidat peccatum reſervatum extra Sacramentum Confeſsionis Prælato manifeſtare, ipſe verò ob juſtum impedimentum integram ejus Confeſsionem audire non poſſit, atque inſuper expedire non judicet alteri Confeſſario cauſam committere, his omnibus concurrentibus, poterit Prælatus, ſeu Superior, auditis ſolis reſervatis, ſacramentaliter abſolvere, ut abſolutio directè cadat ſuper audita, indirectè verò ſuper alia, quæ ob moralem impoſsibilitatem audiri non potuerunt. Ita communis DD. Navarrus, Suarez, Coninch. Layman, Lugo *ll. cc.* quamquam omnes fateantur, caſum hunc eſſe rariſsimum. At controverſum eſt inter DD. utrùm tunc Penitens unà cum aliis ſuis mortalibus, à quibus directè abſolutus non fuit à Superiore, teneatur alteri Confeſſario etiam ipſum peccatum reſervatum directè à Superiore abſolutum iteratò confiteri? Affirmant Cajetanus, Henriquez, Sà, alii non pauci. Quia uni, eidemque Sacerdoti omnia peccata mortalia explicare oportet. Sed rectiùs negant alii communius, Suarez *d.* 31. *ſect.* 1. *n.* 10. Laym. *n.* 10. alii paſsim. Ratio eſt: quia id univerſaliter verum eſt, ut ſi ob moralem impoſſibilitatem priori Confeſſario non omnia peccata explicata fuerint, ſed aliqua tantùm abſolutione legitima ſecuta, poſteà ſola peccata anteà non explicata, & indirectè tantùm abſoluta, cum onere, ut etiam directè clavibus ſubjiciantur, alteri Confeſſario explicare, & confiteri teneatur: cur id ergo non habeat locum reſpectu Confeſſarii Superioris, in noſtro caſu? Sunt quidem omnia peccata mortalia eidem Sacerdoti explicanda ordinariè, & per ſe, non item in caſu extraordinario, & per accidens, ſicut patet in eo, qui unum, ſeu plura peccata confiteri inculpabiliter oblitus eſt, vel ob periculum revelationis, aliamve juſtam cauſam explicare non potuit, prout viſum eſt ſuis locis, &c.

imò etiam licitè, ſi à fidelibus requiratur: ſecùs, ſi ſeipſum ingerat: nam conceſſio illa facta eſt in favorem fidelium tantùm, non autem in favorem excommunicati.

II. Bonitas moralis ad licitè Sacramentum miniſtrandum requiſita eſt, ut Confeſſarius abſolvens ſit in ſtatu gratiæ, juxta communiſſimum ſenſum DD. Ratio ſumitur ex ipſa ordinatione, quâ datur Spiritus Sanctus, id eſt, gratia Spiritus Sancti in ordine, ad hoc miniſterium debitè exercendum, dicente Epiſcopo verba Chriſti: *Joann.* 20. *accipite Spiritum ſanctum, &c.* quam proinde gratiam ad illud miniſterium ſervare, vel amiſſam ſuſcitare tenetur juxta illud 2. *ad Timoth.* 6. *Admoneo te, ut reſuſcites gratiam, quæ eſt in te, per impoſitionem manuum mearum.* 774

III. Qui ſcienter, & actu exiſtens in peccato mortali hoc Sacramentum miniſtrat, confeſſiones audit, & abſolvit, mortaliter peccat ſecundùm omnes. Ratio jam dicta eſt. Committitur autem peccatum in ipſa prima abſolutione, & non anteà, etſi eadem vice plures abſolvat, qui eodem continuo miniſterio, non plura diſtincta, ut volunt ſanè multi, ſed unum tantùm numero peccatum committit, ut ſufficiat poſteà confiteri: miniſtravi Sacramentum ſemel, juxta probabilem ſententiam Recentiorum. Jam alibi indicatum. 775

IV. Confeſſarius ſibi conſcius peccati mortalis, antequam confeſſiones audiat, ſaltem antequam abſolvat, tenetur, vel confiteri, vel elicere contritionem, ſecundùm communem ſenſum DD. Ratio iterùm ex dictis ſequitur. Quod ſi tamen ex improviſo vocatus ad ægrotum, ſe tam citò colligere non poſſit ad contritionem eliciendam, aut certè falsò credat ſe eliciuiſſe, tunc non peccare abſolvendo, concedunt iidem DD. paſſim, etiam Lugo, & Tambur. *loc. cit.* Verum univerſaliter loquendo, probabile, & tutum eſt, Confeſſarium tunc nec teneri confiteri, nec elicere contritionem, cùm de neutro ullum extet præceptum, niſi pro Sacramento Euchariſtiæ: idque potiùs in ordine ad ipſius paſſivam ſuſceptionem, quàm adminiſtrationem, uti explicat Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *c.* 7. Deinde Confeſſio ſæpiſſimè præmitti nequit: contritio autem perfecta ſæpè etiam moraliter impoſſibilis, & plerumque incerta eſt. Sufficit ergo Confeſſario habere actualem averſionem ab omni peccato, & voluntate peccandi, per pium motum, & converſionem ad Deum, cum propoſito opportunè confitendi. Hoc enim ſufficit, ut dicatur ſe verè præparare ad gratiam, & facere, quantùm in ſe eſt, juxta præſentem obligationem, ſic enim reverà non actu, etſi adhuc habitu, exiſtit in ſtatu peccati mortalis. Sic benè, & ſolidè noſter Marchant. *Tribun. par.* 2. *tract.* 2. *tit.* 5. *quæſt.* 2. Hæc tamen ſecundùm indulgentiam dicuntur ad ſolatium Sacerdotum infirmorum, & occaſionibus expoſitorum, non autem conſuluntur, præſertim Religioſis. 776

S E C T I O III.

De bonitate, & ſcientia Confeſſarii.

Q U Æ S T I O I.

Quæ bonitas requiritur in Confeſſario.

S U M M A R I U M.

773 *Bonitas* legalis *in Confeſſario eſt carentia impedimenti Canonici.*
774 Motalis *verò, ſtatus gratiæ.*
775 *Scienter in mortali abſolvens, mortaliter peccat, tamen ſemel tantùm; eſto eadem vice plures abſolvat.*
776 *Unde tenetur præmittere confeſſionem, vel contritionem, aut ſaltem averſionem ab omni peccato.*

773 I. DUplex requiritur bonitas, *legalis*, & *moralis*. Bonitas legalis requiſita eſt, ut careat impedimento Canonico auferente, vel impediente juriſdictionem, alioquin etiam invalidè abſolvet: ut ſcilicet non ſit excommunicatus non toleratus, utpotè nominatim denuntiatus, vel notorius percuſſor Clerici: item non ſuſpenſus, depoſitus, degradatus. Excommunicatus autem toleratus validè abſolvet ex conceſſione Concilii Conſtantienſis, *cap. ad evitanda*;

Q U Æ S T I O II.

Quæ Scientia requiritur ad Confeſſarium?

S U M M A R I U M.

777 *Quæ debeat Confeſſarius ſcire, ut abſolvat validè?*
778 Uſque ad n. 781. *Quæ, ut abſolvat licitè?*
781 *Non requiritur ut ſe reflectat ſuper ſingula audita, dum actu abſolvit.*
782 & 783 *Non requiritur notitia, & intelligentia omnium exacta, nec ſemper judicium determinatum de quantitate, vel qualitate peccati in individuo.*
784 Uſque ad n. 788. *Quando, & qualiter Confeſſarius ad officium requiſita ignorans peccet?*

§. I. *Ut validè abſolvat.*

UT Confeſſarius validè abſolvat, requiritur, & ſufficit cognitio diſtincta formæ, & ſaltem confuſa peccatorum ſub ratione confuſa peccati, vel offenſæ Dei, ut nimirum hic, & nunc ſaltem confusè apprehendat, Pœnitentem offendiſſe Deum, eſſe peccatorem, &c. etſi nullum judicium formare de qualitate peccatorum, & diſpoſitione Penitentis poſſit, ideòque abſolvendo, ſine dubio mortaliter peccet: ita communis DD. Ratio eſt: quia hoc judicium principaliter inſtitutum eſt ad miſericordiam, & liberationem peccatoris cum dolore, & emendationis propoſito confitentis peccata ſua: ergo ſuppoſita vera diſpoſitione Pœnitentis, ad hanc miſericordiam, & liberationem impetrandam, non requiritur niſi vera poteſtas, & juriſdictio Miniſtri, cum debita intentione, & forma confusè ſaltem peccatum agnoſcentis. Nam diſtinctam peccatorum cognitionem non requiri, patet in moribundis, aut aliàs impeditis peccata ſua explicare; unde Confeſſio tali ignaro Sacerdoti etiam ignoranti peccata tua eſſe mortalia, imò putanti eſſe venialia tantùm, &c. bona fide facta, valida eſt, nec poſteà repetenda, ut alibi dictum: etſi remaneant obligationes ex peccatis ortæ, v.g. reſtituendi, ſatisfaciendi: etſi propter igno-

ignorantiam à Confeſſario de iis admonitus non fuerit, ut omnes obſervant.

§. II. *Ut licitè abſolvat.*

778 Confeſſarius, ut licitè audiat confeſſiones, & abſolvat, tenetur habere ſcientiam omnium ad officium ſuum, qua Judex, qua Medicus, & Doctor ſpiritualis eſt, debitè, & fructuoſè exercendum, requiſitorum: adeòque neceſſariò ſcire debet ſequentia.

I. Quia Judex debet ſcire. 1. Quænam ſint peccata mortalia, & venialia, ſaltem ex genere ſuo in qualibet materia præceptorum divinorum, vel Eccleſiaſticorum. 2. Debet ſcire peccatorum ſpecies, & circumſtantias ſpeciem mutantes, vel aliàs neceſſariò explicandas in Confeſſione. 3. Debet ſcire obligationes, & onera, quæ per ipſa peccata communiter contrahi ſolent: ut ſunt reſtitutiones bonorum, famæ, vel fortunæ, ſatisfactiones pro injuriis, &c. 4. Debet ſcire caſus reſervatos, & cenſuras, ſaltem, à quibus ipſe abſolvere non poteſt: nam eorum caſuum, vel cenſurarum, à quibus abſolvere poteſt, ſufficit habere cognitionem confuſam, & intentionem ſemper ab iis abſolvendi, ſi opus fuerit, ut *ſect. præced.* jam monui: item ſi Clericorum Confeſſiones audiat, noſſe debet, quibus caſibus incurratur ſuſpenſio, & irregularitas. 5. Principaliter debet ſcire requiſita in Pœnitente ad bonam diſpoſitionem, validamque abſolutionem: utpotè qualis requiratur dolor, confeſſio, propoſitum, &c. & hæc ut Judex.

779 II. Ut Medicus debet ſcire omnia peccatorum, & tentationum remedia, & modos, quibus Pœnitens à peccatis reſurgere poſſit alia conſulendo, alia prohibendo, &c. pro quibus legendi ſunt Authores obvii, & ſingulariter Joann. Buſæus in Panario, & Pancarpio.

780 III. Ut ſpiritualis Doctor debet ſcire reſolutiones caſuum, & obligationum, quæ ex peccatis oriuntur: quo ſpectant impedimenta, & caſus Matrimonii, ſtatus Clericalis, ac Religioſi.

781 IV. Ut Judex, Medicus, Doctor, ut licitè abſolvat, debet intelligere omnia peccata confitentis, quantùm rationabiliter poteſt, & ſaltem ſe reflectere ſuper omnia mortalia, quando proferuntur à Pœnitente, non tamen opus eſt, ut reflectat ſe ſuper ſingula, ſeu ſingula in memoria habeat, quando actu abſolvit, ſed ſufficit, quòd tunc ſtatum Pœnitentis in genere apprehendat, unde qui abſolvit eum, cujus peccatum aliquod, vel aliqua mortalia per notabilem negligentiam, vel ignorantiam non intellexit, graviter peccat, abſolutio tamen valida erit, ſicut & Confeſſio tali incuria bona fide facta, ut ex communi docet Laym. *lib. 2. tr. 6. cap. 9. num. 5.* quin nec valida ſolùm eſt abſolutio, ſed culpa quoque vacabit, ſi ex inculpabili inadvertentia, diſtractione, &c. item propter ſomnum gravantem, cantum, impeditam linguam confitentis aliquod peccatum elabatur, ut omnes obſervant, quia ex una parte eſſentia, & effectus Sacramenti conſiſtere poteſt, abſque integra, & ſpecifica peccatorum explicatione, ſi ſine culpa Pœnitentis omittatur, & conſequenter etiam ſine integra eorum cognitione in Confeſſario: ex altera autem parte in miniſterio non ad extrema, & moraliter quaſi impoſſibilia Miniſtros ſuos obligat Eccleſia, ſed tantùm ad diligentiam ordinariam, & humanam: quod ſi tamen quocunque caſu Pœnitens poſt Confeſſionem intelligat, unum, vel plura peccata mortalia non fuiſſe intellecta à Confeſſario, debet ea repetere in ſequenti Confeſſione, ſive eidem, ſive altero Confeſſario facienda, ut rectè monet Laym. *ibid.* vide dicta, & huc refer ea, quæ c. 3. de integritate Confeſſionis invenies.

§. III. *Qualiter Confeſſarius tenetur prædicta ſcire?*

782 Non tenetur Confeſſarius prædicta omnia ſcire exactè, reſolutè, vel memoriter, ſcilicet ita, ut de his omnibus reſolutè diſſerere, vel illa recitare poſſit, quod viris etiam doctis foret impoſſibile: ſed ſufficit omnia illa ſcire mediocriter, & in habitu, ita ut quando à Pœnitente proponuntur de qualitate, & gravitate actus, ejuſque obligationibus poſſit prudenter dijudicare, aut ſaltem prudenter dubitare in ordine ad ulterius ſtudium, inquiſitionem, aut conſultationem, libros, aut doctiores conſulendo: hoc enim tantùm requiritur ad formandum judicium in hoc foro, ut ex communi etiam docet Laym. *cap. 12. n. 1.* Dico autem, *prudenter dubitare*, dubio ſcilicet fundamentali orto ex notitia acquiſita, non autem ſolo dubio ignorantiæ, quo ignarus quiſque de re quavis dubitare poteſt. Deinde certum eſt, majorem, minoremque ſcientiam requiri pro diverſitate locorum, & Pœnitentium, minor enim ſcientia requiritur, & ſufficit in ſimplici Parocho, vel audiente ſolos Ruſticos, quàm in Confeſſario, qui in Civitate, Emporio, Aulis Principum. Pœnitentiariis exponitur ad audiendas confeſſiones: item in eo, qui Moniales tantùm, quàm in eo, qui Clericos, vel Religioſos audit. Vide Laym. *ibid.* & ab eo citatos.

Cæterùm quamvis, ut dictum, Confeſſarius actu au- 783
diens confeſſiones, teneatur advertere ad qualitatem peccatorum in genere ſuo, quatenùs proponuntur à Pœnitente, non tamen tenetur ſemper ferre determinatum judicium de quantitate, vel qualitate peccati in individuo, videlicet, an hoc peccatum hic, & nunc ſit peccatum mortale, vel veniale, quia tale determinatum judicium de qualitate, & quantitate malitiæ peccatorum in individuo, etiam ſæpè maximè vulgarium, ut blaſphemiæ, omiſſionis Sacri, violationis jejunii, &c. ſæpiſſimè impoſſibile eſt etiam apud emeritiſſimum Theologum. Caſus enim peccatorum in individuo infinitis ferè modis alterantur quoad magis, & minùs, ex circumſtantiis aggravantibus, minuentibus, excuſantibus, utpotè ex perfectione, & imperfectione actus, indeliberatione, paſſione, &c. ex quantitate materiæ, neceſſitate, difficultate, concurſu diverſarum rerum, ratione quarum ea, quæ de ſe peccata mortalia ſunt, venialia, aut nulla fiunt, aut è contrà, ut patuit in materia de peccatis, ex quibus nonnunquam judicium ita ſuſpenſum tenetur, ut nullatenus prudenter in alteram partem inflecti poſſit. Sufficit ergo, ſi gravitatem, & qualitatem malitiæ ſecundùm ſe dijudicet, aut ſaltem in genere Pœnitentem peccaſſe agnoſcat, etſi ad gradum peccati mortalis certò illam determinare non poſſit.

§. IV. *Qualiter Confeſſarius prædicta ignorando peccat?*

I. Qui enumerata ſuperiùs ita ignorat, ut in illis ſibi 784
propoſitis communiter, & rationabiliter nequeat dijudicare, aut ſaltem prudenter dubitare, ad conſultationem, vel ſtudium neceſſarium, peccat mortaliter miniſterio confeſſionis ſe exponens, quia tunc verè idoneus Judex cenſeri non poteſt, ideòque perversè tanto miniſterio ſe ingerit, niſi quandoque aliunde excuſetur.

II. Excuſat autem. 1. Parvitas materiæ, utpotè circa ve- 785
niale tantùm, quæ, quia non ſunt materia neceſſaria, non tenetur Confeſſarius determinatè dijudicare, ſed ſufficit in genere dijudicare Pœnitentem peccaſſe, ſeu peccatum aliquod agnoſcere. 2. Excuſat inadvertentia aliqua humana, vel labilitas memoriæ, quia, ut dicitur: quandoque bonus dormitat Homerus, ex quo Confeſſario aliàs timorato, & diligenti, ſcrupulandum non eſt. 3. Excuſat gravis neceſſitas, utpotè in articulo, vel periculo mortis: tempore peſtis: quando adeſt obligatio communicandi, vel celebrandi, & alius Confeſſarius ſufficienter doctus non adeſt: aut quando aliquis longo tempore cum aliquo detrimento deberet expectare; tunc enim, ſicut Pœnitenti licebit confiteri Sacerdoti ignoranti, ita & eidem licebit talem audire; quia neceſſitas non habet legem, & charitatis eſt latum mandatum nimis. 4. Excuſare etiam poteſt: ſi Pœnitens doctus rationabiliter volens confiteri, nec alium ſufficienter ſcientem commodè habere poteſt, ſuppleret ignorantia Confeſſarii utpotè ei aperiendo qualitatem, gravitatem, & circumſtantiam ſui peccati, ita ut non ſit opus aliquo examine, vel judicio: non autem ſufficeret, quòd ipſe Pœnitens ſolùm intelligat ſuum peccatum, ſed etiam debet ipſi Confeſſario ignaro notum facere, ut providè obſervat Marchant. *loc. cit.*

III. Confeſſarius ignarus ex ignorantia abſolvens, quem 786
abſolvere non poterat ob reſervationem peccati, vel indiſpoſitionem Pœnitentis, dupliciter peccat mortaliter: nimirùm & actuali Sacrilegio indebitè abſolvendo, & ignorantia eorum, quæ ad officium ſuum ſpectant, ratione cujus verſatur in continuo ſtatu peccati mortalis omiſſionis, quamdiù neceſſariam ſcientiam ſibi comparare culpabiliter negligit: imò niſi congruam diligentiam ſincerè proponat, ipſemet confitens ab alio Confeſſario abſolvi non poterit, utpotè indiſpoſitus defectu neceſſarii propoſiti emendandi negligentiam illam mortalem: quod amore Dei, & ſalutis ſuæ notent Confeſſarii incurii, qui ignorantiæ ſuæ conſcii, tamen omne prorsùs caſuum conſcientiæ ſtudium omninò negligunt.

IV. Reſtat quæſtio, quid ſi Superior pro obedientia 787
præcipiat Confeſſario tali ignaro audire confeſſiones? Dicendum cum diſtinctione. 1. Superior ipſe, quicunque Confeſſarium ignarum eorum, quæ ad hoc miniſterium pertinent, ſcienter inſtituens, admittit, aut per obedientiam adigit ad audiendas confeſſiones, peccat mortaliter certiſſimo omnium conſenſu. Et hinc. 2. Sacerdos ſuæ ignorantiæ omninò ſine ulla tergiverſatione conſcius, (extra caſus neceſſarios ſuprà expoſitos) non poteſt obedire Prælato per obedientiam præcipienti, ut Confeſſiones audiat, atque adeo adhuc audiendo peccat mortaliter: certum apud omnes. Ratio utriuſque eſt, quia nemo poteſt præcipere, nec obedire in materia certa peccati: atqui extra caſus neceſſarios peccat ignarus Sacerdos audiendo confeſſiones, ut dictum eſt: ergo &c. 3. Si confeſſarius ſolùm dubius ſit, & anxius

de ſua ſufficientia, tenetur dubietatem ſaltem practicè deponere, eſto remaneat ſpeculativè dubius, & anxius, & Prælato præcipienti, ut confeſſiones audiat obedire obligatur. Communiſſima cum D. Thoma, Navarro, aliis & Layman *cap.* 13. *n.* 1. Ratiò certa petenda eſt ex materia de Legibus, vel conſcientia, quia in dubio poſſidet lex obedientiæ: & ſcientia, ac conſcientia Superioris præferenda eſt noſtræ dubietati, timori, vel opinationi. 4. Confeſſarius in examine Ordinariorum legitimè approbatus, & aliàs faciens, quantùm in ſe eſt, poteſt liberè dubitationes, ſuſpiciones, & ſcrupulus ignorantiæ ſuæ, & inidoneitatis deponere, & confeſſiones audire, ut rectè reſolvit *Marchant*. Ratio eſt: quia Eccleſia ſic approbatum, idoneum judicat in Concil. Trident. quod ſufficit ad licitam hujus Sacramenti adminiſtrationem, quamdiù tibi de defectu, vel inidoneitate certo, vel probabiliter non conſtat. Dices: Approbatus quidem ſum, ſed in exercitio experior me multa ignorare, & hallucinatum eſſe. Reſpondeo: Studio, & exercitio ſufficientiam augeri, & perfici. Unde ſi rationabiliter de aliqua materia dubitas, vel ignorantiam tuam advertis, debes ſingulari lectione, vel conſultatione ſupplere, &, ut dixi, facere quantùm in te eſt. Hæc quoad ſcientiam Confeſſarii in actu ſignato quidem abundè ſatis: quoad actum exercitum tu videris.

S E C T I O IV.

De Obligatione, & officio Confeſſarii.

788 TRiplex eſt obligatio, ſeu officium Confeſſarii. 1. Procurare rectitudinem hujus Tribunalis, ſeu judicii Sacramentalis; ſeu, quod idem eſt, Pœnitentem diſponere ad Sacramentum validè, & fructuosè ſuſcipiendum. 2. Diſpoſitum abſolvere, & non alium: alioquin enim, aut injurius fiet Pœnitenti, aut ſacrilegus. 3. Tacere ea omnia, quæ mediante confeſſione cognovit, ſeu ſervare ſecretum ſigilli. De hoc tertio, quia non ſolùm Confeſſarium, ſed alios ſubindè concernere poteſt: agam ſeorſim *cap. ſeq. ultimo*.

Quoad primum debet Confeſſarius rectitudinem judicii procurare, ſeu Pœnitentem diſponere ad Sacramentum validè, & fructuosè ſuſcipiendum tribus modis, examinando, inſtruendo, monendo. Ratio clara eſt: quia Confeſſario moraliter conſtare debet de bona diſpoſitione Pœnitentis neceſſariò requiſita ad hoc Sacramentum validè, & fructuosè ſuſcipiendum, quæ diſpoſitio in hoc ſita eſt, quòd Pœnitens omnia ſua peccata practiè habita in memoria cum vero dolore, & propoſito confiteatur in ordine ad abſolutionem obtinendam, alioquin ſi de his moraliter non conſtet, Confeſſarius abſolvendo peccaret mortaliter Sacramentum exponens periculo nullitatis: ergo &c.

I. Si Pœnitens ipſe hanc ſuam diſpoſitionem non ſatis exprimat, debet eum de hoc examinare. II. Si examinando reperiat ipſum indiſpoſitum ex parte intellectus neceſſaria aliqua ignorando, debet eum inſtruere, & docere. III. Si reperiat eum indiſpoſitum ex parte voluntatis, ex defectu doloris, propoſiti, &c. debet eum monere, movere, inducere ad officium præſtandum. Nunc de ſingulis per Quæſtiones.

Q U Æ S T I O I.

Qualiter, & de quibus tenetur Confeſſarius Pœnitentem, examinare, & interrogare?

S U M M A R I U M.

789 *Confeſſarius ex ignorantia, vel negligentia gravi non examinans, vel interrogans pœnitentem per ſe non exprimentem aliquid neceſſario requiſitum, peccat mortaliter.*
790 *Unde interrogare debet ipſa peccata, circumſtantias, numerum, & alias diſpoſitiones.*
791 *Quando pœnitens putatur illa omittere culpabiliter, vel ex ignorantia, aut ruditate emendabili.*
792 *Examine tamen morali, & humano.*
793 *Ac prudenti, & cauto, non indiſcreto, & curioſo, præſertim in materia luxuriæ.*

789 REGULA GENERALIS eſt: Confeſſarius tenetur examinare Pœnitentem, quando probabiliter credit, vel ſuſpicatur eum omittere aliquid, quod ex parte ejus eſt neceſſarium ad validam, & licitam adminiſtrationem, ſimulque fructuoſam ſuſceptionem hujus Sacramenti: examine tamen morali, & humano, item prudenti valdè, & diſcreto, adeoq; ſi ex ignorantia, vel negligentia gravi de ejuſmodi requiſito non examinet Pœnitentem, peccabit mortaliter ſecundùm omnes. Ratio eſt: quia ſicut univerſaliter omnis Judex, ita maximè Confeſſarius, quantum rationabiliter poteſt, tenetur procurare, ac providere, ut judicium ſuum validum ſit ex parte ſua, & Pœnitentis: quippe cujus invaliditas cederet in offenſam Dei, Sacramenti irreverentiam, & animæ damnationem: ergo quando probabiliter credit, vel ſuſpicatur aliquid ejuſmodi deeſſe ex parte Pœnitentis, tenetur examinando ſupplere, alioquin ſi gravi ignorantia, vel negligentia omittat, peccabit mortaliter, tranſgreſſione nimirum obligationis ſuæ in re graviſſima. Secùs, ſi negligentia levis omninò inculpabilis eſſet, ut ſi ex memoria labili, humana diſtractione, fatigatione ſpiritus ex nimia attentione in Confeſſionibus audiendis &c. aliqua examinare omitteret, v. g. numerum, vel circumſtantiam peccati alicujus: tunc enim, vel omninò à peccato excuſaretur, vel non niſi venialiter peccaret: quia nemo tenetur cum tanta difficultate, & morali impoſſibilitate alienos defectus ſupplere. Jam bene ponderatis ſingulis Regulæ particularis in particulari reſolvendum eſt.

I. Confeſſarius tenetur interrogare Pœnitentem per ſe 790
non exprimentem, In primis de ipſis peccatis, eorumque circumſtantiis neceſſariò confitendis, ac numerum, eadem ſcilicet ratione, qua tenetur Pœnitens eadem explicare juxta dicta ſuo loco. Deindè etiam de aliis diſpoſitionibus neceſſariò requiſitis ad validam, & fructuoſam ſuſceptionem Sacramenti: utpotè an verè doleat de peccatis vera contritione, vel ſaltem attritione, an habeat firmum propoſitum emendandi, & occaſiones peccandi, devitandi: an ſit paratus ſatisfacere proximo in caſibus ita poſtulantibus, utpotè reſtituere alienum, ſatisfacere pro injuria, offenſam remittere, inimico reconciliari, &c. Omnes: quia abſque his omnibus hoc Sacramentum invalidè, & ſacrilegè adminiſtraretur: ergo quando eorum defectum advertit, vel ſuſpicatur Confeſſarius, interrogare debet.

II. Confeſſarius ſolùm tenetur interrogare de peccatis, eo- 791
rumq; circumſtantiis, &c. quando illa explicare pœnitens, aut culpabiliter, aut ob ignorantiam, vel ruditatem emendabilem omittit: idque probabiliter advertit ipſe, vel ſuſpicatur. Omnes, Communiſſimaque. Ratio eſt: quia Pœnitens tenetur peccata omnia ſecundùm ſpeciem, & numerum confiteri, quatenùs fieri poteſt, ad hoc, ut poſſit ritè abſolvi: ergo cùm Confeſſarius id eum non præſtare advertit, eum examinando adjuvare tenetur, ac pro examine poteſt remittere, ut videbitur inferiùs ſuo loco. Nec refert, tametſi Confeſſarius advertat, pœnitentem propter invincibilem ignorantiam, vel ruditatem peccata ſua integrè non confiteri, nihilominùs etiam per ſe loquendo, eum interrogationibus adjuvare tenetur, quia ad rationem judicii ſpectat, per ſe loquendo, ut cauſa integrè cognoſcatur, antequam ſententia feratur, juxta communem DD. Sylveſter, Navarrus, Suarez, alii cum Laym. *loco cit.* c. 13. Dica autem: *per ſe loquendo*; per accidens enim ſubinde aliter fieri poſſe ob nimiam ruditatem Pœnitentis, aut impotentiam Confeſſarii, ex alibi dictis liquet, & nemo Theologorum negat. Nihil ergo interrogare debet Confeſſarius, ſi conſiderata qualitate confitentis prudenter credat, eum integrè confeſſum, ac integrè diſpoſitum, puta quia benè inſtructus poteſt, & ſolet adhibere diligentiam debitam in ſe examinando, & diſponendo, communis DD. Suarez *diſp.* 32. *ſect.* 3. *num.* 3. rationem nervoſam dans: *quia in hujuſmodi caſu, qualibet interrogatio judicari poteſt curioſa, oneroſaque pœnitenti, & hinc vitanda ſunt*. Hæc ille ſapienter. Nec obſtat, ſi peccata aliqua, vel eorum circumſtantiam inculpabiliter omitteret, ſive ex oblivione inculpabili, ſive ob cauſam excuſantem ab integritate materiali confeſſionis, quia tunc Pœnitens non poteſt rationabiliter plùs confiteri, nec conſequenter Confeſſarius tenetur interrogando eum ſupplere. Quòd ſi tamen advertat Confeſſarius Pœnitentem etiam poſt adhibitam diligentiam ſufficientem, peccatum aliquod, aut circumſtantiam omittere, juxta communem, & veram DD. ſententiam modo aſſertam, debebit adhuc interrogare, & ei in memoriam revocare ad ſervandam integritatem materialem confeſſionis, & judiciis hujus cùm ita facilè ſervari poſſit. Vide Card. de Lugo *diſt.* 22. *per totum*, etſi oppoſitum teneat Emmanuel Sà apud ipſum, excepto caſu, quando peccatum omiſſum cederet in damnum proximi.

III. Confeſſarius tenetur interrogare Pœnitentem *exa-* 792
mine morali, & humano; nimirùm non induſtria exquiſita, & examine exactiſſimo, ſed mediocri, humano, & ſuavi, juxta capacitatem Pœnitentis, eadem nimirùm ratione, qua tenetur Pœnitens ſuam conſcientiam examinare. *Omnes*. Ratio: quia Confeſſarius non plùs obligatur, quàm Pœnitens ad examinandum, imò Pœnitens obligatur per ſe primo loco, & deinde in defectum ejus ſecundo loco Confeſſarius, ſed Pœnitens tenetur ſolùm ſe examinare induſtria morali, & mediocri juxta capacitatem ſuam: ergo eadem ratione tenetur Confeſſarius examinare. Nec ſequitur: ſi plùs ſe Pœnitens examinaſſet, vel plùs interrogaretur à Confeſſario, plùs inveniret, ergo ad hoc tenetur: quia quoad hoc non debet attendi ſolùm ad exactam integritatem confeſſionis, ſed etiam, ne Sacramentum ex hoc capite reddatur nimis grave, oneroſum, vel odioſum Pœnitenti, quod omninò fieret, ſi examen Pœnitentis, & interrogatio Confeſſarii deberet fieri induſtria

exqui-

exquiſita, & ultrà capacitatem Pœnitentis. Plura ergo, & craſſiora interrogandus eſt ſimplex Ruſticus, vel plebejus, quàm Civis, Mercator, Aulicus. Non omnes examinandi de omnibus peccatis diſcurrendo per omnia peccata; ſed tantùm de gravioribus, & iis, quæ attenta qualitate, conditione, ſtatu, vel occupatione, aliiſque circumſtantiis frequentiùs à tali homine committi ſolent. De quo certior regula dari non poteſt, niſi hæc: Tantum debere eſſe examen Pœnitentis, ut prudenter judicetur hic, & nunc nihil omitti, aut certè probabiliter non conſtet aliquid omitti ex parte Pœnitentis neceſſarium ad valorem Sacramenti.

793 IV. Confeſſarius tenetur interrogare Pœnitentem *examine prudenti valdè, & cautè* ut ſcilicet: 1. Non ſit examen *intempeſtivum*, ſed ſinatur priùs ſe ipſum explicare, quantùm poteſt, ne importunitate terreatur: expedit enim plerumque, ut Pœnitens memoriter confitens non interpelletur interrogando numerum, vel circumſtantias peccatorum, ſed expectet finem confeſſionis: niſi timeat aliquid neceſſariò poſteà interrogandum oblivíſci, tunc tamen adhuc poterit memoriam juvare. Praxis multùm frequentata eſt, ut peccatis mortalibus in confeſſione explicari ſolitis certi digiti deſignentur, & ſi intra peccatorum confeſſionem aliquid occurrat, de quo poſteà interrogandum ſit, digitum illum pro tali peccato deſignatum claudat, vel aliter notet, ita tamen, ut nemo alius notet. Interdum tamen expediet numerum peccati, vel circumſtantiam, præſertim in materia turpi, ſtatim breviter interrogare, ne (ait prudenter Henriquez apud Laym. *num.9.*) Pœnitens peccata, quæ præ verecundia vix ſemel expreſſit, debeat denuò repetere de numero, vel circumſtantia interrogatus, *n.* 2. Ne ſit *indiſcretus*, v.g. interrogando de iis, quæ moraliter certum eſt à tali perſona non ſolere committi, vel ex quibus diſcat peccare Pœnitens, vel de verecundia inverecundè, vel de numero nimis importunè, ſi ex confeſſis probabiliter æſtimari poſſit, juxta dicta ſuo loco. 3. Ne ſit *curioſus* interrogando de non neceſſariis, vel impertinentibus, unde Sacerdotis exiſtimatio, Sacramenti dignitas, Pœnitentis ſalus, vel profectus minuatur. Peſſimè faciunt Confeſſarii curiosè inquirentes de aliorum dictis, & factis, unde timoratas conſcientias malis ſuſpicionibus, judiciis temerariis, detractionibus, revelationibus ſecretorum illicitis irretiunt in grave aliorum damnum. 4. Cautiſſimæ maximè, & paucæ debent eſſe interrogationes in materia luxuriæ, ut ad particulares modos, ſpecies, & circumſtantias non deſcendat, ne vel multa interrogando doceat pœnitentem, quæ antè ignorabat, ſicque occaſionem præbeat ulteriùs inveſtigandi, confeſſionem traducendi, &c. aut eidem, vel ſibimet exiſtat cauſa turpis tentationis, aut ſaltem ſcandali occaſionem præbeat Pœnitenti, ut ſuſpicetur Confeſſarium harum rerum curioſa inveſtigatione oblectari, aut in tali materia practicè benè verſatum eſſe, &c. & ſi horum aliquid timeat, potiùs aliquid patiatur deeſſe integritati materiali confeſſionis, permittendo minus malum, ad evitandum majus. Perſonæ honeſtæ, ſi in hac materia cogitationes negent, non eſt opus progredi ad opera, rudiores autem, & ruſtici cogitationes ſæpè negare ſolent, cùm non agnoſcant, vel non advertant: facta verò, vel verba inhoneſta interrogati fatentur, ut notat etiam Layman *l. c. num.* 8. Quin multi rudes tales interrogati de peccatis carnis, non apprehendunt etiam comprehendi pollutiones voluntariè procuratas, ideò perſonæ ſuſpectæ interrogari debent ſaltem genericè: an nihil turpe commiſerint? etiam ſecum ipſis? nam pudet eas de ſe confiteri, ſed de his examinatæ perſonæ edicere audent, quamvis in hac re, ut antea dixi, magna prudentia, & cautela opus ſit. Denique univerſaliter, quando Pœnitens conſideratis circumſtantiis examinandus videtur circa peccata, de quibus ipſe nullam mentionem fecit, conſultum eſt plerumque ut prius remotiores, & generaliores interrogationes fiant, utrùm nihil ſuperſtitioſum adhibuerit? an nullum odium, vel inimicitiam gerat? an nulli malum, vel injuriam intulerit? nihil alienum poſſideat? &c. Conjuges, quàm rectè ſtatum Matrimonialem ſervent? an pacificè? an uxor in juſtis rebus obediat marito? Quia ſæpè mulieres viris petentibus debitum negant, idque niſi interrogentur, (ſed certè plerumque ita remotè, & generaliter, nam ſpecificè interrogare ſæpè offenſivum eſt honeſtis Matronis) non facilè confitentur, ut etiam obſervat Layman *cit. c.13. nu.8.* & ita in ſimilibus, quæ praxis docebit.

Q U Æ S T I O II.

Qualiter, & de quibus tenetur Confeſſarius inſtruere, & monere pœnitentem?

S U M M A R I U M.

794. *Confeſſarius tenetur ſub mortali inſtruere, & monere pœnitentem.*

795 *I. Laborantem ignorantia vincibili in quacunque materia mortali.*

796 *II. Quacunque ignorantia laborantem, quæ ſunt de neceſſitate medii ad ſalutem. Ac*

797 *III. Ignorantem ea, quæ ſunt de neceſſitate præcepti credenda, & ſcienda omni Chriſtiano, &*

798 *IV. Specialiter indiſpoſitum diſponere.*

REGULA GENERALIS: Confeſſarius ſub gravi peccato obligatur Pœnitentem inſtruere quoad intellectum, & monere efficaciter quoad voluntatem, de his omnibus, quæ ad hoc Sacramentum validè, & fructuoſè ſuſcipiendum requiruntur, quando apparet ignorantia, vel defectus alicujus ex his in Pœnitente. Ratio eſt eadem, quæ præcedentis. Ex hac generali Regula deduco aliquot quæſtiones, & velut ſpeciales Regulas. 794

I. Pœnitentem 1. Ignorantia vincibili, & mortaliter culpabili laborantem in quacunque materia peccati mortalis, utpotè ignorantem aliquid eſſe peccatum mortale, quod reverà eſt, tenetur ſemper inſtruere, & monere Confeſſarius. Omnes. Ratio clara eſt: quia talis ob obicem mortalis ignorantiæ, non eſt diſpoſitus ad abſolutionis effectum: contrà vero à Confeſſario monitus, vel retractabit ſuum peccatum ex ignorantia tali patrari ſolitum, ut ſic abſolutionem mereatur; vel etſi non retractet, cauſam tamen intelliget, cur Confeſſarius abſolutionem neget, eoque malo perculſus, & conſcientiæ ſtimulis actus, poſteà fortè ſe corriget. 2. Ignorantia verò invincibili, & inculpabili laborantem, per ſe quidem ordinariè tenetur inſtruere, & monere Confeſſarius tanquam Spiritualis Doctor, & Medicus Pœnitentis, ſecundùm omnes. Cùm enim ejuſmodi error per ſe malum quoddam ſit, & plerumque alia incommoda ſecum trahat, & materiale etiam peccatum magnum ſit inconveniens, magniſque damnis obnoxium, ideò eo liberari Pœnitens debet, ſi facilè poſſit, & fructus ſperetur, præcipiendo ſaltem lege charitatis, imò etiam juſtitiæ, ſi ex paſtorali obligatione confeſſiones audias: ex communi Laym. *n.* 9. 3. Per accidens autem Confeſſarius quandoque prudenter diſſimulare poteſt, & debet, quando nimirùm prævidet, informationem aut nihil profuturam, aut etiam nocituram pœnitenti: Peccata formalia, vel ſcandala oritura, idque in duobus caſibus, maximè quando nimirùm Pœnitens invincibiliter ignorat, Matrimonium ſuum eſſe invalidum: aut rem, quando bona fide poſſidet, eſſe alienam: & prævidet confeſſarius etiam informatum, non tamen dimiſſurum, aut ſine ſcandalo, vel alio gravi incommodo non poſſet dimittere Conjugem, vel reſtituere alienum. Ratio indicata eſt: quia ex duobus malis minus eſt eligendum: minus autem malum eſt peccatum materiale, quàm peccata mortalia, ſcandala publica, &c. 4. Quòd ſi tamen ipſe Pœnitens dubitet, aut conſulat, vel interroget Confeſſarium, omninò omnium conſenſu is tenetur aperire veritatem (quia tacere eſſet approbare falſitatem: falſum autem dicere in re præſertim tam gravi, nunquam licet) prudenter tamen non plus dicendo, quàm interrogetur: ut ſi interroget Pœnitens, an Matrimonium poſt votum caſtitatis contractum valeat, poſſitque reddere debitum? Reſpondeo, Quòd ſic: prudenter tacendo obligationem nunquam petendi; quandoque etiamſi idipſum interroget in caſu impedimenti dirimentis, v.gr. affinitatis anteà contractæ, Reſpondeo Matrimonium non eſſe validum, ideòque non poſſe petere debitum; ſubticendo, quòd etiam non poſſit reddere, cùm id reverà plures invincibiliter ignorent, atque etiam aliqui oppoſitum docuerint, de quo ſuo loco. Hanc quadruplicem Regulam ex profeſſo traditam, & declaratam habes Tract. 1. Theol. moral. c. 1. ſect. 2. aſſert. 5. per totam, & videre potes Laym. *cit.* & Lugo *diſp.* 22. de his ſuccinctè diſſerentes.

II. Pœnitentem, quacumque ignorantia laborantem in iis, quæ ſunt de neceſſitate medii ad ſalutem credenda: nimirum myſterium Sanctiſſimæ Trinitatis, & Incarnationem Verbi, ſeu fides explicita Dei Unius, & Trini, & Filii Divini pro nobis incarnati, paſſi, & mortui, Mediatoris noſtri, Confeſſarius advertens, (idque frequens pueris, & ruſticis) tenetur inſtruere eo modo, quo hic, & nunc eſt capax, non quidem doctrinaliter, ut ea capere, intelligere, memoriter tenere, ac recitare poſſit, ſed ſufficit pro tempore, ut ei obligationem diſcendi inſinuet, ejuſque ignorantiam ſuppleat proponendo ei articulos credendos, ut ad ſingulos actum fidei exerceat. Ex. gr. Credis, quòd Deus unus ſit in eſſentia, & tres perſonæ, &c. ſicut ego, & Eccleſia credit? Credo. Credis Filium æqualem Patri, pro ſalute tua incarnatum ex Virgine, paſſum, mortuum, &c. unicum Mediatorem noſtrum, per quem ſalvandi ſumus? Credo, &c. tandem in genere: Credis, quidquid credit S. Romana Eccleſia, & vis mori in iſta fide? ita. Ulteriùs: doles te ita ignarum eſſe, & negligentem fuiſſe in iſtis neceſſariis ad ſalutem addiſcendis? Doleo. Proponis firmiter nactus occaſionem opportunam, quòd curabis te inſtrui, & velis diligenter diſcere, quæ ſunt neceſſaria ad ſalutem tuam? Ita. 796

Si hos actus exerceat, ſufficit ad inſtructionem a Confeſſorio hic, & nunc præſtandam, & ad diſpoſitionem ſufficientem Pœnitentis ad Sacramentum ſuſcipiendum, quantùm eſt ex hoc capite,

797 III. Pœnitentem ignorantem ea, quæ ſunt de neceſſitate præcepti credenda, & ſcienda ab omni Chriſtiano; (ſunt autem hæc: 1. Articuli Symboli, ſaltem craſſo modo quoad ſubſtantiam. 2. Oratio Dominica. 3. Præcepta Decalogi. 4. Sacramenta ſaltem neceſſaria, ut Baptiſmus, Pœnitentia, & Euchariſtia) tenetur Confeſſarius omnino inſtruere quoad ea, quæ ſunt neceſſaria, ad fructuoſam confeſſionem, & communionem, ſiquidem abſolvere, & ad communionem admittere velit, utpotè quid requiratur ex parte Penitentis ad Sacramentum Penitentiæ, quid contineatur, & ſuſcipiatur in Sacramento Euchariſtiæ. Quoad alia inſtruere, quantùm tempus, & capacitas Penitentis permittit, modo ſuprà dicto ſupplendo, interrogando, dolorem ignorantiæ, & propoſitum diſcendi exigendo modo ſuprà dicto. Et generaliter: Quoties Penitentes bona fide agunt, & temporis anguſtiæ, vel confitentium multitudo longam inſtructionem, vel examinationem non permittit, (& maximè quando Penitens plurimas confeſſiones invalidas feciſſet,) nec expedit, ut ſine abſolutione dimittantur, ut ſunt peregrini, qui mox communicare, & abire debeant, ſufficiet integritas formalis confeſſionis, quatenùs auditis aliquot peccatis, & numero Confeſſionum, & Communionum Sacrilegarum abſolvantur cum onere redeundi ad pleniorem inſtructionem, & perfectam confeſſionem ut *c. præced.* notatum eſt.

798 IV. Specialiſſimè Penitentem ignarum, vel indiſpoſitum Confeſſarius ſciens, & advertens graviſſimè obligatur inſtruere, monere, & diſponere in iis, quæ directè, & immediatè ad Sacramentum ipſum validè, & fructuosè ſuſcipiendum ex parte Penitentis requiſita ſunt; nimirùm 1. Ut verum dolorem ſupernaturalem, contritionem, vel attritionem eliciat cum ſerio propoſito emendationis, proponendo ei bonitatem Dei, gravitatem, & turpitudinem peccati, periculum æternæ damnationis &c. juxta latè dicta c.2. de Contritione, & Attritione. 2. Ut integrè confiteatur omnia peccata mortalia, eorum circumſtantias, ac numerum moralem, juxta dicta c.3. 3. Ut firmiter proponat devitare occaſionem proximam peccatorum, ac ſatisfacere obligationibus ex peccato ortis, utpotè reſtituere ablatam famam, vel honorem læſum: deponere odium, & inimicitias, amovere, vel emendare ſcandala data: item juvare indigentes in gravi neceſſitate, denuntiare delicta, vel delinquentes in detrimentum Communitatis, vel aliorum, &c. in quibus omnibus, niſi Confeſſarius inſtruat, & efficaciter moneat ad ſatisfaciendum, ſeipſum criminum participem, & ſacrilegii reum faciet. 4. Singulariter Confeſſarii Principum, Prælatorum, Magnatum, ſcientes ipſos non ſatisfacere ſuo officio circa collationem beneficiorum, electionem Miniſtrorum, gubernationem ſubditorum. circa eleemoſynas ex bonis Eccleſiaſticis faciendas, aut propter omiſſas Horas, &c. regulariter tenetur monere ipſos de ſua obligatione; alias, ſi abſolvat, ſuis humeris peccata illa imponit, & cæcus cæcum ducens ambo in foveam inferni cadent: rarò enim in talibus eſt ignorantia invincibilis, plerumque illa peccata afferunt ſcandala in ſubditos, nec rarò commune damnum: ſi tamen videant, eſſe ignorantiam invincibilem in aliquo particulari caſu, neque ex illa ſequi ſcandalum, aut damnum commune, contrà verò admonitionem nihil profuturam, ſed fortè majus malum penitentis, poterit interdum diſſimulare, niſi interrogetur juxta dicta *N. I.* vide Cardinalem de Lugo *diſp.22. n.37.* Denique quando Pœnitens ignarus obligaretur ad aliquid adeò difficile, ut non crederetur tunc æquo animo acceptaturus, ſed alia vice commodiùs informandus ſperetur, poterit prudens Confeſſarius tunc illum relinquere in bona fide, & admonitionem differre in tempus opportunius: ne fortè fictè promittens ſacrilegè abſolvatur, aut territus à Confeſſione abſtineat, graviuſque detrimentum incurrat: Lugo *ibidem*. Unde ejuſmodi graves obligationes reſtitutionum, & ſimilium, excitato dolore, & generali propoſito ſatisfaciendi pro peccatis, quantùm in conſcientia obligantur penitentes, in ſpecie ſoleo monere poſt abſolutionem, prout ſingulari exemplo docet Laym. *cit.* de ſaga, quæ obſtetrix ultra 40. infantes baptizavit in nomine Diabolorum, & ideò in conſcientia obligata ad ſe manifeſtandum, ut ſaluti animarum ſuccurratur, ſed ſimiliter primo poſt abſolutionem monendam; & alicubi audientibus confeſſiones Ziginorum conſului, ne obligationem non furandi de cætero, quam apprehendere nolunt, & ſibi impoſſibilem putant, niſi interrogentur, vel omninò diſſimulent, vel primo poſt abſolutionem admoneant, ob eandem rationem.

Q U Æ S T I O III.

Qualiter Confeſſarius tenetur abſolvere diſpoſitum, & non alium?

S U M M A R I U M.

799 *Confeſſarius legitimè diſpoſitum tenetur abſolvere ſub mortali.*

800 *Nec differenda eſt abſolutio, niſi ex urgenti cauſa. Quæ tales?*

801 *Liquidò indiſpoſitum abſolvens peccat mortaliter ſacrilegio uterque.*

802 *An, & qualiter interrogandus, qui ſe non accuſat de peccato Confeſſario jam extra confeſſionem noto?*

I. Confeſſarius Pœnitentem legitimè confeſſum, & ritè 799
diſpoſitum in omnibus requiſitis, &c. ex juſtitia obligatur abſolvere ſub mortali. *Omnes*. Ratio patet, quia Penitens ritè confeſſus, & diſpoſitus jus habet ad abſolutionem, ut cujuſdam contractus ſacri innominati: facio, ut facias: quo jure in re graviſſima, ſine graviſſima injuria privari non poteſt: idque etiam verum eſt, quando Penitens ſequitur opinionem verè probabilem contra opinionem propriam, quantumvis probabiliorem Confeſſarii: adhuc enim eſt rectè diſpoſitus per probabilem DD. ſententiam, volens vitare peccatum, ut ex communi doctrina alibi explicavi. Et quidem Confeſſarius proprius tenetur talem abſolvere toties, quoties petient Penitens: Confeſſarius autem non proprius, & voluntarius, v.g. Religioſus, Privilegiatus, audita quidem confeſſione, pro illa vice abſolvere debet, attamen poteſt eum monere, ne iterum redeat, niſi eam opinionem deponat, imò tanquam Medicus ſpiritualis cogere poteſt eam deponere, ſi nocivam eam animæ intelligat.

II. Neque differenda eſt abſolutio, niſi ex multùm ra- 800
tionabili, & urgenti cauſa, rarò, & plerumque cum conſenſu Penitentis: quia poteſt vergere in grave ejus periculum, vel damnum, utpotè, quòd affectus tædio non revertatur, vel in deſperationem labatur: juſta autem cauſa eſt differendi abſolutionem 1. Quando in caſu dubio, an abſolvere poſſit, ſtudio, vel conſilio indiget Confeſſarius. 2. Quando dilatio neceſſaria eſt ad experiendum dolorem, & propoſitum verum Penitentis, utpotè, quia hic ſæpiùs monitus, & pollicitus, tamen occaſionem proximam peccandi non dimiſit, non reſtituit, non ſatisfecit, nullum conatum emendationis adhibuit, &c. juxta dicta ſuo loco de propoſito. 3. Etiam propter ſpiritualem utilitatem Penitentis, alioquin hic, & nunc ritè diſpoſiti, quippe quia Confeſſarius merito timet Penitentem nunc abſolutum facilè relapſurum, niſi ipſa dilatione territus meliùs agnoſcat gravitatem peccati, & neceſſitatem emendationis, poterit prudenter differre in modicum tempus: Nec ea dilatio eſt contra jus Penitentis, ſiquidem Confeſſarius habet jus Judicis, & Medici, ut illam expoſcere poſſit, prudenter tamen, & ſuaviter cum ejus bono conſenſu. 4. Ob defectum etiam examinis, cùm Penitens à longo tempore non confeſſus abſque ullo prævio examine confeſſionale invadit, & pauca, aut ferè nihil confitetur: per ſe quidem Confeſſarius eum abſque abſolutione remittere deberet ad conſcientiam interim opportunè examinandam, per accidens tamen plerumque ex temporali examine a Confeſſario juvandus erit, eadem ratione, & eodem modo, ut dictum c. 3. de Confeſſione invalida repetenda. At vero ſi Penitens peccata ſua ipſemet confiteatur, ſed non integrè, putà, quia, vel numerum, vel circumſtantias peccatorum non exprimit, vel aliquot peccata mortalia omittere advertitur, jam plerumque non erit remittendus, ut conſcientiam magis examinet, dilata interim abſolutione. quia cauſa Sacramentalis judicii jam cœpta eſt: quare & ipſi Pœnitenti oneroſum, & Sacramento indecens eſt, ſi non perficiatur, ſi commodè perfici poſſet: poteſt autem commodè perfici juxta dicta *qu. præced.* ſi examinando applicet, & ſuppleat: ergo Confeſſarius abſque alia gravi cauſa non poteſt eum dimittere, ſed ſub mortali obligatus manet eum examinare, & ad abſolutionem diſpoſitum reddere, Communis DD. Navarrus *c.5. n.2.* Suarez *d.32. ſect.3.* Laym. *cit. num.13.*

III. Liquidò autem non diſpoſitum utique non poterit abſol- 801
vere Confeſſarius, ſed abſolvens, & abſolutus ſcienter, peccat mortaliter Sacrilegio. *Omnes*, utpotè quandocumque Confeſſarius certò, vel probabiliter ſibi perſuadet penitentem, aut non integrè confeſſum omnia mortalia, quatenùs ei poſſibile eſt: de quo mox ſpecialiùs: aut contritum, vel ſaltem attritum non eſſe, cujus ſigna ſunt; ſi ægrè ferat ſe examinari de peccatis, ſi emendationem proponere nolit, ſi occaſiones peccandi proximas, cùm poſſit, non vult evitare, non reſtituere, offenſam remittere, inimico reconciliari, &c. quò ſpectat etiam, ſi advertat eum culpabiliter ignorare ea, quæ omnes ſcire tenentur prænu-

merata,

merata, niſi eum priùs inſtruere poſſit, & velit. *Ratio clara eſt*: Quia cùm dolor de peccatis ex motivo ſupernaturali conceptus, & integra confeſſio peccatorum mortalium ſecundùm numerum, & ſpeciem, quatenùs moraliter fieri poteſt, ſecundùm Tridentinum pertinent ad ſubſtantiam Sacramenti pœnitentiæ: Clarum eſt nimis, ſi Pœnitens hæc duo non habeat, abſolutionis incapacem eſſe, ideòque ſacrilegii crimen committere Confeſſarium, ſi eum ſic indiſpoſitum abſolvat.

802 IV. At, quid ſi Confeſſarius Pœnitentis peccatum extra Confeſſionem ſciat, de quo tamen ipſe ſe non accuſat, quomodo illum interrogabit, & abſolvet? Reſpondeo cum diſtinctione: Si Confeſſarius ex ſe evidenter ſcit peccatum à Pœnitente commiſſum, & nondum confeſſum, putà, quia oculis ſuis vidit eum paulò ante furantem, vel auribus audivit blaſphemantem, &c. Id tamen neque ſua ſponte, neque (prout ſine dubio poteſt, & debet) interrogatus confiteatur, utique clarè conſtabit, eum non eſſe diſpoſitum, ſed nequam ſimulatorem, ideòque ei abſolutionem rotundè negandam. Si verò ex aliorum tantùm relatione quantumvis fide digna (nullum hic locum habet propria ſuſpicio) credat eum aliquod peccatum commiſſum non fateri; prudenter primò à longè, deinde etiam in ſpecie interrogare de eo poterit, & debebit; ſi negat, adhuc ſtandum erit ejus confeſſioni, quippè cui in hoc foro, tam pro ſe, quàm contra ſe fides habenda eſt, interim prudenter Confeſſarius exiſtimare debet, ipſum, vel oblitum, vel alteri confeſſum, vel putare ſe habere cauſam reticendi aliqua, aut certè relatores mentitos eſſe, vel deceptos, & ſic abſolvat, ex communi Navarr. *cap.* 8. *n.* 17. Toletus *lib.* 3. *Summæ cap.* 17. *n.* 14. Layni. *cap.* 14. *num.* 35. Si denique tale peccatum Pœnitentis novit ex confeſſione complicis (Caſus frequens in ſponſis, &c.) illa ſcientia uti non poterit Confeſſarius, ne interrogando quidem in ſpecie, niſi ſolùm in genere ſciſcitando, an non aliud quid conſcientiam gravet, hortando, ut meliùs ſe ipſum examinet, majorem contritionem de omnibus peccatis ſuis eliciat, ſeriò ſe ad Deum convertere ſatagat, &c. nam ſi in ſpecie interroget; erit periculum indirectæ revelationis ſigilli ex confeſſione complicis, niſi eſſet peccatum aliquod commune talibus perſonis, & de quo tales perſonæ communiter interrogari ſolent, ut eſt in ſponſis ruſticis prævia probatio copulæ, aut niſi complex expreſsè licentiam dederit ad id, ac etiam ſcandalum abſit, tunc enim etiam ſpeciatim interrogare Confeſſarius non prohibebitur, niſi ſcandalum, vel offenſam gravem Pœnitentis timeat. *Communis apud citator.*

QUÆSTIO IV.

Quid agendum Confeſſario, ſi erravit in ſuo officio? Et an aliquando teneatur in ſe ſuſpicere onus Pœnitentis?

SUMMARIUM.

803 *Si Confeſſarius erravit cum nullitate Sacramenti, tenetur monere Pœnitentem.*

804 *Non vero, ſi ſtante valore, erravit merè negativè, non interrogando ſpeciem, numerum, ſed*

805 *Nec, ſi erravit cum damno tertii merè negativè, benè, ſi poſitivè.*

806 *An, & quando teneatur, vel poſſit Confeſſarius in ſe ſuſcipere onus Pœnitentis?*

803 I. SI Confeſſarius erravit cum invalidatione Sacramenti, utpotè ſi non protulit formam, ſi abſolvit ſine intentione, ſi ſine poteſtate, ſcilicet non ſubditum, aut à caſibus ſibi reſervatis, &c. vel ſcienter indiſpoſitum: ſiquidem mala fide proceſſit ex malitia, vel ignorantia mortaliter culpabili, ad defectum ſupplendum debet omninò Pœnitentem monere, etiam cum ſuo gravi incommodo, vel dedecore aliquo, dummodò ſine ſcandalo, & fractione ſigilli fieri poſſit; ad violationem autem ſigilli evitandam debet petere licentiam à Pœnitente, loqui cum illo de re ipſi neceſſaria ad ſalutem ratione præcedentis confeſſionis: ſi Pœnitens concedat, jam tutò eum admonebit, & defectum, prout oportet, ſupplebit: ſi autem neget, ad nihil ultrà tenetur, quia jam functus eſt ſuo munere, quantùm potuit, & debuit. Quando verò bona fide proceſſit, ex oblivione, ignorantia, vel errore non culpabili, ſaltem graviter, tunc tamen adhuc debet eum monere, ut ſuprà, etiam cum incommodo ſuo, & dedecore aliquo, quando eſt periculum, ne Pœnitens nunquam amplius confiteatur, ut ſi eſſet graviter infirmus, quia tunc eſſet periculum æternæ damnationis, & Pœnitens verſaretur in extrema neceſſitate ſalutis: at, ſi tale periculum non ſit, quia certum moraliter eſt, quòd iterùm, ac ſæpius talis Pœnitens debitè confiteatur, ubi etiam à præcedentibus peccatis indirectè abſolvetur, etſi ſine integritate materiali, non tenebitur eum Confeſſarius monere cum ſuo incommodo, vel dedecore, niſi ipſimet iterùm confiteretur, & eum ad repetendam priorem confeſſionem ſuaviter inducere confidat: alioquin res tota Deo commendanda erit, prout diximus in ſimili caſu ſuprà, quando Confeſſarius, oblitus eſt Pœnitentem abſolvere: ex communi Lugo *d.* 22. *ſect.* 3. Tamb. *cit. alii.*

II. Si ſtante valore Sacramenti quoad alia requiſita Confeſſarius erravit merè negativè, puta non interrogando Peccatorum ſpeciem, numerum, circumſtantias, non monendo de monendis, ſecluſo tamen omni damno tertii, regulariter ad nihil tenetur, niſi ad Pœnitentiam agendam, ſi mala fide, vel culpabiliter proceſſit; monere etiam extra confeſſionem non debet, cùm judicium Sacramentale validè jam finitum ſit; ſi tamen idem Pœnitens redeat ad ipſum ad confeſſionem, debet moneri de defectu commiſſo, quia alioquin hæc confeſſio non erit integra, cùm quædam peccata non ſint debitè explicata. Quòd ſi verò erraſſet poſitivè, v. g. dicendo non eſſe neceſſario confitendas peccatorum ſpecies infimas, circumſtantias, vel numerum, debebit monere, ſi ſine ſcandalo, vel gravi ſuo incommodo poſſit, quia eſſet in cauſa quòd taliter præceptum grave de integritate confeſſionis violetur. Lugo *ibidem* communis. 804

III. Si Confeſſarius erravit cum damno tertii, rurſùs negativè tantùm, utpotè non monendo, vel injungendo reſtitutionem, vel ſatisfactionem debitam, non docendo nullitatem vel injuſtitiam contractus alicujus, &c. debet ſuprà dicto modo monere Pœnitentem de errore, ne ſcilicet patiatur innocens: quòd ſi non moneat, non contrahet ipſe obligationem reſtitutionis, quia Confeſſarius non tenetur ex juſtitia procurare bonum aliorum, ſed tantùm ex charitate; violatio autem juſtitiæ tantùm, & non charitatis ſolius inducit obligationem reſtituendi. At verò, ſi Confeſſarius cum damno tertii erravit poſitivè, v. g. dicendo: eum non obligari ad reſtitutionem, vel ſolutionem debiti, aut hunc contractum reverà injuſtum, juſtum eſſe: ſiquidem mala fide proceſſit, omninò ex juſtitia tenetur monere Pœnitentem de errore tempeſtivè, antequam ſcilicet is fiat impotens ad reſtitutionem: alioquin erit cauſa poſitiva, & efficax damni alterius, & ipſe tenebitur ad reſtitutionem, ſi Pœnitens reſtituere nolit, vel non poſſit, cùm tamen anteà, ante tuam falſam informationem, vel ſi tempeſtivè de errore monitus fuiſſet, potuiſſet. Si verò bona fide proceſſiſti, & ſine gravi culpa tua, adhuc teneris monere aliquo tuo incommodo, etſi non tanto, ſicut ſi mala fide feciſſes, alioquin excuſaberis, & ab admonitione, & à reſtitutione, cùm nullum adſit tuum delictum grave, neque tu aliquid alienum habeas. Ex communi Bonacina, Lugo *cit. n* 61. alii. 805

IV. Quoad alterum quæſitum. Contingit Pœnitentem ob peccata commiſſa, & confeſſa obligari vel 1. ad correctionem fraternam proximi: vel 2. ad reſtitutionem rei alienæ, vel famæ, vel honoris proximi læſi: vel 3. ad recurrendum ad Superiorem pro caſu reſervato: vel 4. ad denuntiandum aliquem Superiori, & inquiſitioni ob enorme delictum exercitum. Quæritur: an Confeſſarius ejuſmodi onera in ſe ſuſcipere licitè poſſit, & debeat? Quoad licitè poſſe, quamvis omninò conſultiſſimum ſit, ut Confeſſarius ab ejuſmodi Pœnitentis oneribus ſubeundis planè ſe abſtineat, tribus tamen concurrentibus licitè in ſe ſuſcipere poteſt, & ex charitate aliquando debet. 1. Si ſit moralis aliqua neceſſitas ex parte rei faciendæ. 2. Ut eam rem Pœnitens per ſe facere non poſſit ſine ſuo incommodo, vel non ſit ad id aptus, vel rationabiliter abhorreat. 3. Ut ipſe Confeſſarius ſperet ſe utiliter illud munus exequi poſſe, & ſine ſuo damno, vel periculo. His concurrentibus, tunc tantùm Confeſſarius ejuſmodi onus in ſe ſuſcipere debet, vel tenetur etiam, quando omninò non poteſt Pœnitens, ipſe autem Confeſſarius poteſt, & ut fiat, charitas ipſum obligat. Sed claritatis gratia diſcurramus per ſingulos quatuor caſus, initio propoſitos. In 1. caſu, ſi proximi corrigendi neceſſitas ſpiritualis ſit tam gravis, ut Pœnitens obligetur ad corrigendum illum: tunc, ſi Pœnitens poſſit corrigere per ſe, vel per alium non Confeſſarium, non obligatur Confeſſarius, quia tunc ejus ope non indiget proximus: at ſi Pœnitens non poſſit per ſe vel per alium corrigere, (caſus certè rariſſimus) ſed ſolùm per Confeſſarium, tunc certè is ex charitate debebit, idque maximè, ſi Confeſſarius ſit ipſe Superior, vel Dominus corrigendi, cui ex officio incumbit procurare bonum ſubditorum. Ratio eſt: quia tunc tantùm Confeſſarii ope indiget proximus. In ſecundo caſu Confeſſarius nunquam tenetur ſubire onus reſtitutionis loco Pœnitentis, ſive ſua, ſive aliorum impetrata pecunia, idemque eſt de reſtitutione famæ, vel honoris. Ratio eſt: quia hoc eſt onus ipſius Pœnitentis: quòd ſi ex aliqua cauſa Pœnitens implere non poſſit, nec alium inveniat, qui voluntariè vices ſuas ſuppleat, jam ipſe ab hoc onere excuſatur. At verò de bonis ipſius Pœnitentis, ſi ſine ſuo gravi periculo reſtitutionem exequi non poſſit, & alter re ſua valdè indigeat, jam illud miniſterium reſtituendi in ſe ſuſcipere ex charitate debebit Confeſſarius. In tertio caſu, nunquam obligatur Confeſſarius Superiorem adire propter peccatum reſervatum Pœnitentis; nam vel Pœnitens poteſt adire ipſe, & tunc non extremè indiget ope Confeſſarii; vel non poteſt adire ſimpliciter, quia 806

v. g.

Digitized by Google

v. g. eſt infirmus, vel in periculo, vel in impedimento perpetuò adeundi Superiorem; & tunc Pęnitens non tenetur mittere alium, ſive nuntium, ſive litteras, ſive amicum, cùm illud ſit onus perſonale Pęnitentis, à quo impotentia excuſat: ideòque tunc à Confeſſario abſolvi poterit. Quid verò charitas eo caſu quandoque ſuadeat, quandoque & urgeat, diximus ſuo loco *q. 3. c. 6.*

In quarto caſu ſimiliter non obligatur Confeſſarius loco Pęnitentis alium delinquentem denuntiare propter rationem modò dictam, excepto ſolo raro caſu, quando graviter periclitaretur bonum publicum, & deficientibus aliis, Confeſſarius utiliter denuntiando remedium adhibere poſſit, tunc enim debebit, ſecundùm leges charitatis, quia eo caſu Communitas extremè indiget ope Confeſſarii.

CAPUT VII.

De Sigillo Sacramentali

QUÆSTIO I.

Quid Sigillum Sacramentale? quanta, & qualis ejus obligatio?

SUMMARIUM.

807 *Sigillum Sacramentale quid?*
808 *Oritur ex ſola.*
809 *Et omni confeſſione Sacramentali, etiam invalidè facta.*
810 *Obligat ad tacenda audita, quatenùs in ſola confeſſione audita, non quatenùs cognita.*
811 *Eſtque ea obligatio juris divini naturalis, vel probabiliùs poſitivi.*
812 *Ex virtute Religionis, & fidelitatis, ac juſtitiæ;*
813 Uſque ad num. 815. *Semper ſub mortali ex virtute Religionis.*
815 Uſque ad num. 819. *In omni caſu.*
819 *Niſi de expreſſo, & libero conſenſu pœnitentis.*
820 & 821. *Quæ, & quando cenſeatur talis expreſſa, & libera licentia?*
822 *Sine tali nunquam de auditis in confeſſione, ne quidem cum ipſo pœnitente loqui licet extra confeſſionem.*

ASSERTIO.

807 S*igillum confeſſionis eſt Obligatio tacendi in confeſſione Sacramentali audita omnia, quorum revelatio redderet Sacramentum odioſum, eaque juris divini ſtrictiſſima ſemper ſub mortali, & in omni caſu, niſi ſolùm de expreſſa licentia, & libero conſenſu pœnitentis.* Tota certiſſima. Quoad rem explico particulatim: quoad nomen dicitur hæc obligatio *ſigillum*, eò quòd Confeſſarius audita in confeſſione alto ſilentio prorsùs obvolvere, & quaſi *ſigillo* obſignata, & occulta tenere debeat.

§. I. Obligatio tacendi in Confeſſione Sacramentali audita, &c.

808 I. EX ſola *confeſſione ſacramentali*, nimirùm in ordine ad abſolutionem ſacramentalem facta, inducitur obligatio hæc ſigilli. Non ergo in primis, ſi quis extra confeſſionem, & ſine omni ordine ad illam ſuum peccatum narret, vel ſua occulta negotia communicet ſub pacto ſigilli confeſſionis, ſed tantùm oritur obligatio ſecreti naturalis gravior, aut levior, pro ratione materiæ; ut omnes paſſim obſervant. Item non oritur eadem obligatio ex confeſſione omninò ficta ſine omni voluntate ſuſcipiendi Sacramentum, ſed ſolùm facta animo vel confabulandi cum Confeſſario, vel eum conviciandi, vel eum ad aliquod crimen inducendi, vel furandi gratia, vel certè per eum aliquod beneficium impetrandi, ut mihi non ſemel factum: etſi hoc caſu adhuc prudenter tacendum ſit. Communis DD. cum Suarez *diſt. 31. ſect. 2.* Laym. *cap. 14. n. 1.* & lepidè Diana *par. 5. tr. 11. reſol. 26.* & ratio horum eſt: quia in his caſibus res in confeſſione ſacramentali excepta nequaquam eſt. Vide, & huc refer dicta *cap. 3.* initio de definitione confeſſionis ſacramentalis.

809 II. Ex omni *Confeſſione Sacramentali* generatim definita *ibidem* oritur obligatio ſigilli, ſive validè, ſive invalidè facta, dummodò facta ſit animo ſe ſubjiciendi clavibus ad ſuſcipiendum Sacramentum, ſive deinde ſuſceperit, ſive ob defectum non ſuſceperit, ut ibidem explicatum fuit, unde etiam adeſt obligatio ſigilli ad tacendum peccatum pœnitentis futurum, ſeu committendum: v. gr. ſi propoſitum concepit occidendi inimicum &c. Si aperiatur animo confitendi ſacramentaliter ſaltem inchoativè, ſive cum ſpe concipiendi dolorem, vel ſimili modo: ſecus dicendum; ſi aperiatur Confeſſario abſque animo confitendi, ſeu peccatum eluendi, ſed per modum ſimplicis narrationis, vel ad conſilium Confeſſarii petendum, vel ut Confeſſarium ad ſimile peccatum inducat &c. ut cum Suarez *citat.* & alii rectè notat Diana *par. 5. tract. 11. reſol. 25.* Ratio eſt: quia in hoc poſteriori caſu nulla adeſt, in primo autem caſu adeſt Confeſſio ſacramentalis: nam ex ea voluntate, qua aliquo tandem modo intenditur abſolutio ſacramentalis, & ipſa Confeſſio fit aliquo modo ſacramentalis, & inde fit, ut cognitio ex illa acquiſita, non niſi ratione Sacramenti acquiſita cenſeatur.

III. *Tacendi audita &c.* Subintelligendum eſt: quate- 810
nùs in ſola confeſſione audita, & non aliunde cognita, non enim frangit ſigillum, qui peccatum, etſi in Confeſſione auditum, tamen aliunde ſibi notum, aliis refert, vel ea alia notitia utitur, dummodò id cautè fiat, ne oriatur ſcandalum, ne limites extra confeſſionem habiti excedantur: v. g. ne ullam circumſtantiam ex ſola confeſſione notam exprimas, nec certiùs referas, quàm extra confeſſionem noveris: ut ſi ex unius relatione tantùm ſcias alterius delictum, poſt auditam confeſſionem, dicas te certo ſcire, liquidò ſigillum franges, quia eam certitudinem non habes ex unius relatione, ſed ex confeſſione. Ubi hanc Regulam tradunt DD. communiter cum D. Thoma, Soto, Valentia, Laym. *citat. n. 3.* Notitia confeſſionis non impedit Confeſſarium, quominùs uti poſſit notitia aliunde habita, dummodò illa hanc non adjuvet, & ſcandalum ceſſet. Ex. gr. Si Sacerdos ob certa indicia jam conſtituit Cajum de furto accuſare, & poſteà Cajus ipſi furtum confiteatur: Confeſſarium accuſationem nihilominùs proſequi poterit, dummodò nihil utatur cognitione confeſſionis, ſed tantùm indiciis ante, vel poſt confeſſionem acceptis: quamvis propter ſcandalum vitandum præſtet talem à ſe ablegare, ut alteri Sacerdoti confiteatur. Similia frequenter contingere poſſunt Superioribus reſpectu ſubditorum &c. Item Parochus publicum, ſeu notorium concubinarium, uſurarium &c. quem ideò à confeſſione non abſolutum dimiſit, poſteà à ſacra Communione publicè repellere poteſt cum monitione, ut priùs peccati ſtatum deſerat, & ſcandalum publicum tollat, quàm ad ſacrum Epulum accedat. Sic poſt alios Laym. *citat.*

IV. *Audita omnia, quorum revelatio redderet confeſſionem odioſam.* Hæc particula latiſſimè patens neceſſariò ſeorſim explicanda eſt per diſtinctas quæſtiones, quoad ſigilli materiam, & obligationem. Interim pergamus in reliquis.

§. II. *Eaque Juris divini.*

AT cujuſnam? an naturalis, an poſitivi tantùm juris 811
divini eſt hæc obligatio tanta ſigilli? Suppoſita inſtitutione, & obligatione Sacramenti eſſe juris divini naturalis, docent ferè communis DD. cum Cardinali de Lugo *d. 23.* nam ſuppoſita Inſtitutione, & obligatione hujus Sacramenti, ipſo jure divino naturali, & claro naturæ lumine dictante, reverentia tanto, tamque neceſſario Sacramento ex virtute Religionis debita poſtulat, nec cum injuria fiat odioſa fidelibus: atqui cum gravi injuria fieret odioſum fidelibus hoc Sacramentum, niſi arctiſſima obligatione omnia in confeſſione ſacramentali audita tacenda eſſent: ſi enim homines ſcirent Confeſſarium poſſe quandoque confeſſionem, vel audita in illa revelare, omninò retraherentur, & abſterrentur ab illa; quoniam de facto conſtat, Pœnitentem excuſari à confeſſione alicujus peccati ſui, quando prudenter timet, Confeſſarium non obſervaturum ſigillum, ſeu ſecretum confeſſionis,

Contrà, eam obligationem eſſe juris divini poſitivi, ex ſpeciali præcepto Chriſti, mihi probabiliùs docent æquè multi Suarez, Vaſquez, Henriquez, Coninch aliiſque citatis Layman *cap. 14. n. 2.* Tamburinus *opuſc. de confeſ. lib. 5. cap. 1.* Ratio eſt: quia ratio tam ſtrictæ, & univerſaliſſimæ obligationis ſigilli, non videtur ſufficienter ſumi ex ſolo jure Naturæ, ſive conſideretur obligatio Religionis ob reverentiam Sacramenti, ne alioquin fidelibus odioſum fiat; ſive obligatio juſtitiæ ex pacto inter Pœnitentem, & Confeſſarium, nam neutra harum obſtare videtur, quominùs in raro caſu, v. gr. graviſſimæ proditionis Reipublicæ inferendæ, ſi confitens abſtinere nollet, prodi poſſit ſine ulla injuria, tam ipſi, quàm Sacramento inferenda, quandoquidem in tali caſu dignus ille non ſit, cui ſecretum tam ſacrum ſervetur: ergo dicendum videtur, ex perpetua traditione, & praxi Eccleſiæ colligi, quòd divinum à Chriſto præceptum traditum ſit, ut in nullo unquam caſu, ſacramentalem confeſſionem revelare liceat, ne Sacramentum tam neceſſarium in ſalutem animarum inſtitutum eiſdem noxium, & exoſum fiat, cùm, ſi ob graviorem cauſam confitentem prodere conceſſum eſſet, facilè talis licentia ad alios caſus non con-

conceſsos extenderetur, non ſine gravi Sacramenti irreverentia, & humanæ ſalutis jactura.

812 Obligatio ergo ſigilli juris divini, (ſeu naturalis, ſeu poſitivi, perinde ſit) duplex eſt: Prima principalis, & propria ex virtute Religionis ob reverentiam Sacramento debitam, ne ſit Pœnitentibus odioſum: altera ſecundaria ex virtute fidelitatis, & juſtitiæ, vi pacti virtualis, & impliciti inter Pœnitentem, & Confeſsarium, de ſecreto iſto ſervando in omni caſu; unde violatio hujus ſigilli, duplicem ſemper habet malitiam. 1. Principalem ſacrilegii contra virtutem Religionis, & reverentiam Sacramento debitam. 2. Secundariam perfidiæ injurioſæ contra fidelitatem, & juſtitiam Pœnitenti debitam. accedit ſæpè ſpecialis malitia injuriæ damnoſæ contra juſtitiam: quando nimirùm Pęnitens ex revelatione ſigilli etiam grave damnum incurreret vitæ, famæ, fortunæ &c.

§. II. *Strictiſſima ſemper ſub mortali.*

813 OBligatio ſigilli principalis, & propria ex virtute Religionis, ſemper eſt ſub mortali, in quacunque etiam levi materia: adeo ut in malitia violationis ſigilli nulla detur parvitas materiæ à peccato mortali excuſans, ſecundùm communiſsimam omnium ſententiam, apud Layman *cit. cap.* 14. *num.* 2. & Dian. *p.* 7. *tr.* 5. *reſ.* 8. (ubi unicum refert Emamnuelem Sà, de hoc ambiguo ſcribentem ſic. *Revelare aliquid leve confeſſionis, modo ſit peccatum, quidam putant eſſe mortale, quod mihi durum videtur*) colligitur *ex c. Sacerdos, & cap. omnis utriuſque de Pœnit. & remiſs.* Ratio eſt, quia ſemper urget reverentia Sacramenti, ne fiat odioſum Pęnitentibus, ſi etiam in materia levi liceret aliquid revelare ex confeſsione: ſemper enim timerent homines, ne Confeſsarius, vel per errorem, vel per malitiam revelaret etiam aliquid gravius, putans eſse leve: & ſic à confeſsione retraherentur: de quo ſpecialiora mox *q. ſeq.* de materia ſigilli.

814 Obligatio autem ſigilli ſecundaria ex virtute fidelitatis, & juſtitiæ eſt etiam ſub mortali ex genere ſuo, ſed non ſemper, excuſante utique levitate materiæ: adeò, ut culpa revelationis hujus mortalis quidem ſit in materia gravi, & quando grave inde Pęnitenti damnum inferretur: ſecus, ſi materia levi, aut etiam de ſe gravi, leve tamen inde damnum inferatur pęnitenti: ita cum aliis rectè Coninch. Lugo *diſp.* 13. §. 3. *num.* 17. ubi rectè infert, debere in confeſsione explicari, quando intervenit malitia gravis contra juſtitiam, cùm hæc ſit diverſæ ſpeciei à malitia principali revelationis ſigilli contra virtutem Religionis; imò etiam explicari debet, quando non intervenit malitia gravis, ne fortè Confeſsarius intelligat, fuiſse violationem ſigilli in materia gravi contra juſtitiam, cùm poſsit contingere, quòd revelatio unius certi peccati venialis ſit non gravis contra juſtitiam: magis etiam aliquando diſplicet, & dolet pęnitenti, quòd publicetur aliquod certum veniale, v. gr. mendacium, quam aliquid aliud mortale, de cujus publicatione non ita curaret, v.g. Germanus de ebrietate.

§. IV. *In omni Caſu.*

815 I. IN hoc præcipuè ſigillum ſacramentale differt à ſecreto naturali ex ſola fidelitatis, & juſtitiæ virtute obligante, quòd in hoc dentur aliqui caſus, in quibus ſecretum naturale obligare ceſsat, & negligi, ſeu violari poteſt, ut quando id neceſse eſt ad longè majus alterius, communitatis præſertim damnum avertendum: at in ſigillo confeſsionis nullus omninò caſus ejuſmodi agnoſci poteſt, ſed ſemper in omni caſu cujuſcunque neceſsitatis obligat, ut communiter Theologi docent. Ratio iterum eſt, quia ſemper, & in omni caſu urget reverentia Sacramenti, ne fiat odioſum Pęnitenti; fieret autem odioſum Pęnitenti, eumque offenderet meritò, ſi aliquo tantùm quocunque caſu poſsint audita in confeſsione revelari: licèt enim hic caſus, (v. gr. proditionis Reipublicæ) ad Pęnitentem tunc non ſpectaret, tamen timor, quod aliquando fortè ad ipſum pertineret, vel ne fortè Confeſsarius ſimilem caſum neceſsitatis revelandi in ipſo apprehenderet, meritò ipſum à confeſsione graviorum ſaltem criminum retraheret, vel abſterreret.

816 II. In nullo ergo caſu, cujuſcunque neceſsitatis etiam ad propriam, vel proximi vitam in extremo periculo, imò & tormentis tuendam, etiam ſi totius civitatis prodendæ, vel comburendæ, aut integri regni ſalus periclitaretur, & extremum diſcrimen urgeret, licèt manifeſtare pęnitentem criminoſum, tibi ſacramentaliter confeſſum; ſed tantùm in primis omnimodis urgendus eſt pęnitens, ut ſi adhuc poſsit per ſe, vel per alium periculum avertat, aut ſaltem ipſi Confeſsario de hoc loquendi facultatem concedat, alioquin ab abſolutione arcendum tanquàm peſsimè diſpoſitum, per ſe liquet. Poſt confeſſionem verò, ſi per pęnitentem nihil effectum ſit, Confeſsarius ſolùm poteſt, & juxta charitatis regulam tenetur proximum, vel Rempublicam periclitantem generatim admonere de periculo cavendo, civitate cuſtodienda &c. dummodò nullum ſubſit periculum, quidquam contra pœnitentem ſuſpicandi: magna enim hic cautione, & circumſpectione opus eſt; ſunt enim aliqui ita ſagaces, ut ex tali monitione, orta ipſis ſuſpicione, poſt longam, vel auctam indagationem, tandem reum, qui ſacramentaliter confeſſus eſt, indagent: ut poſt alios bene obſervat Laym. *cit.* Hinc ulteriùs.

817 III. Confeſſarius de auditis in confeſſione, à quocunque etiam judice interrogatus, ſi reſponſionem ſubterfugere nequeat, v. gr. dicendo: *non eſſe hæc interroganda ex Confeſſario, nec fas eſſe Confeſſario ad talia reſpondere*, poteſt, & debet, etiamſi opus ſit, cum juramento negare, ſe quidquam audiviſſe, vel ſcire, cum reſtrictione mentali intelligendo: *quod tibi dicere poſſim*; vel, ut Cardinali de Lugo placet: ſe nihil ſcire *ſcientia utili ad reſpondendum interroganti extra confeſſionem*, idque, etiamſi interrogans talem reſtrictionem ex propoſito excludat, & ſimpliciter de auditis in confeſſione abſque ulla omnino reſtrictione interna loqui jubeat, vel diſtinctè interroget: an aliquid quocunque tandem modo ſciat; nam interrogans non poteſt vocibus tuis auferre ſignificationem, quàm juxta mentem tuam habent veram, nimirùm: non audivi, non ſcio *ſcientia utili ad dicendum tibi*. Ita cum aliis Lugo *cit. ſect.* 3. Dian. *part.* 5. *tr.* 11. *reſolut.* 4. quamvis Scotus cum Laym. *cit. num.* 12. cenſeat, eo caſu non poſſe ſine mendacio negari, ſed dicendum: nefas eſſe ad ſacrilegam iſtam interrogationem quidquam reſpondere. Et ſine dubio verum eſt, ſi hæc reſponſio ſufficiat ad evadendam interrogationem, v.g. apud judicem Catholicum, certè non ſufficiet apud hæreticum, infidelem, tyrannum. Excipit etiam Dian. *cit.* niſi ex illa negatione inferri poſſet, confeſſionem non fuiſſe integram, ut ſi de publica meretrice interrogaretur, an ſit confeſſa fornicationem illam notoriam, non debet negare, ſed declinando directam reſponſionem, dicere: illam eſſe confeſſam ſua peccata, & ſe feciſſe ſuum officium.

818 IV. Denique jam ſuprà indicatum eſt, ſi ipſe Confeſſarius non poſſit confiteri peccatum ſuum in audiendo confeſſiones, admiſſum, v. g. aliquem invalidè abſolvendo, &c. Salvo ſigillo, niſi ſcilicet pœnitens alteri Confeſſario innoteſcat, vel in ſuſpicionem veniat, poteſt, & debet illud peccatum omittere, & non integrè confiteri, donec detur copia Confeſſarii, cui ignotus ſit ille pœnitens, juxta communem DD. cum D. Thoma, & Scoto *in* 4. *diſt.* 21. quia nimirum ſtrictior eſt obligatio ſigilli negativè pro ſemper obligans, ac ad bonum univerſale ſpectans, quàm præcepti affirmativi de integritate confeſſionis admittens excuſationes.

§. V. *Niſi de expreſſo & libero conſenſu Pœnitentis.*

819 UNicus hic caſus eſt, quo ratio, & obligatio ſigilli ſacramentalis pœnitus ceſſat, quando pęnitens Confeſſario expreſsè, & liberè dat licentiam loquendi de peccatis ſuis, ſive coram ſe ipſo, ſive coram aliis: tunc enim neque ipſimet injuria infertur, cum obligatio ſecreti ex voluntate committentis pendeat, & *volenti non fiat injuria*: neque irreverentia infertur Sacramento, ſiquidem id fidelibus nequaquam odioſum, vel potiùs commendabile reddatur, ſi ſciant Confeſſario conceſſum eſſe loqui de peccatis in confeſſione auditis unico illo caſu, ſi pœnitens exiſtimans id utile ſibi fore, licentiam det: neque tunc pœnitens dans licentiam diſpenſat in jure divino ſigilli, ſed ponit conditionem, qua poſita ceſſat obligatio juris divini ob rationem datam. Ita contra Alenſem, Dur. & ex parte Scot. *in* 4. *diſt.* 20. *qu.* 1. §. 5. communiſſima DD. D. Thomæ, & D. Bonav. & pluribus congeſtis, Suar. *diſp.* 31. *ſect.* 5. Sanch. *lib.* 6. *moral. c.* 18. Laym. *cit. n.* 14. Lugo, Tamb. Dian. *citati*, alii paſſim. Dixi autem notanter *expreſsè, & liberè*; nam.

820 I. Requiritur, ut licentia data ſit à pœnitente conſenſu expreſſo, idque verbo, ſive facto tali, quod actuali, & expreſſæ conceſſioni æquipolleat, quale eſſet, ſi pœnitens extra confeſſionem inciperet loqui de re in confeſſione propoſita, poteris, & tu Confeſſari, proſequi, cùm ipſum incipere ſit expreſſa conceſſio, ut notant DD. communiter. Laym. Diana *cit.* non ſufficit ergo licentia tantùm tacita, præſumpta, vel interpretativa, v.g. non ſufficit, quòd tibi perſuadeas, vel probabiliter credas, locutionem de auditis in confeſſione non fore ingratam pęnitenti, juxta communem DD. apud citatos. Ratio eſt, quia hac in re Confeſſarii ſæpè decipi poſſent, indeque ſigillum confeſſionis non parum laxaretur, & Sacramentum pęnitentiæ non parum ſuſpe-

Digitized by Google

ſuſpectum; & exoſum redderetur, cùm poſſit ſemper adeſſe timor, ne Confeſſarius exiſtimet, id eſſe gratum mihi, cùm tamen ſit moleſtiſſimum.

821 II. Licentia, vel conceſſio data ſit cum conſenſu libero, ac ſpontaneo (non dolo, non metu, vel minis, non per importunas preces extorta, vel etiam per metum reverentialem ipſius Confeſſarii obtenta) atque etiam non revocata à pœnitente, qui licentiam ſemel datam in confeſſione pro arbitrio revocare poteſt. Communis DD. Suarez, Laym. citati, Diana *p.* 5. *tr.* 12. *reſ.* 20. & 24. Ratio eſt, quia alioquin, ſi licentia liberè, & ſpontaneè data non ſit, aut ſi data ſemel revocata ſit, moraliter idem eſt, ac ſi nulla licentia, vel nullus conſenſus præceſſiſſet. Cæterùm opus non eſt, ut ejuſmodi licentia detur in ſcripto: quin ſi in futuro dubium ſit, an Confeſſarius cum licentia pœnitentis ex Confeſſione locutus ſit, Sacerdoti potiùs credendum eſſe, quàm pœnitenti cum aliis benè docet Dian. cit. & magis etiam, quàm ejus hæredibus, v. g. ſi Confeſſarius ex confeſſione Defuncti revelet reſtitutionem ab hæredibus faciendam. Dian. *ibidem reſ.* 32. quo tamen caſu non debet dicere Confeſſarius eam reſtitutionem debere ex delicto, ſed ſolùm, quod Defunctus talibus tantum dare juſſerit, & conſultiùs eſt, moribundis ſuadere, ut talia ſecreto codicillo hæredibus relinquant.

822 III. Abſque ejuſmodi licentia pœnitentis expreſsè, & liberè conceſſa non ſolùm coram aliis nunquam licet loqui Confeſſario de auditis in confeſſione (idque etiam, ſi pœnitens ipſe aliquando teneatur ſuum peccatum per ſe, vel per Confeſſarium aperire ad grave malum innocentis avertendum, ut ſi Parochus aliquos malè baptizaverit, &c.) ideòque ad id urgendus ſit, & nolenti abſolutio neganda, adhuc tamen eo invito nunquam Confeſſarius directè, vel indirectè revelare poteſt, ut ex Conich. benè notat Laym. *n.* 15. Sed neque cum ipſo pœnitente extra Confeſſionem ſacramentalem: quamvis enim id propriè non ſit fractio Sigilli, uti cum pluribus docet Sanch. *l.* 3. *de Matrim. diſput.* 16. quia fractio Sigilli eſt violatio ſecreti: ſecretum autem non frangit, qui loquitur cum eodem, qui ſecretum commiſit, ſed qui cum aliis; omnes tamen conſentiunt, ejuſmodi locutionem cum eodem citra ejus licentiam eſſe illicitam, quia verè cedit in odium confeſſionis, & Sacramenti, & plerumque non ſine rubore, vel offenſa pœnitentis, idque verum putat cum aliis Sanchez *cit. q.* 1. *a.* 3. etiamſi Confeſſarius cum pœnitente agere velit de ſubſtantiali errore in confeſſione commiſſo, & emendando, ſi Pœnitens rogatus de re ad priorem confeſſionem pertinente loquendi licentiam dare nolit & nos jam ſuprà inſinuavimus *quæſt.* 16. *in fine*. Contra tamen eo etiam invito errorem aperiendum, &, ſi poſſit, emendandum eſſe, docet Suarez *cit. ſect.* 5. *n.* 3. Filliuc. alii cum Dian. *cit. reſol.* 29. & non improbabile cenſet Laym. *ib. n.* 15. Rationem dat Suarez, quia tunc Confeſſarius propriè non loquitur extra confeſſionem, ſed ſupplet, & perficit eam, quæ anteà inchoata, & imperfecta permanſerat. Utrumque probabile.

823 IV. Dixi: *extra confeſſionem*. Nam in aliis confeſſionibus poteſt Confeſſarius agere, & mentionem facere: de auditis in præcedentibus confeſſionibus ſine nova licentia petita, juxta communiorem DD. nominatim Lugo *diſput.* 23. *ſect.* 5. *num.* 127. & Tamburin. *cap.* 5. *num.* 4. certè conſtat ex praxi doctorum, & timoratorum Confeſſariorum, qui ob recidivam poſt præcedentes lapſus in prioribus confeſſionibus auditos, Pœnitentes arguunt, & aliquando abſolutionem negant, vel differunt. Deinde, ad quid adhortamur fideles, ut utantur ſemper eodem Confeſſario, ſi hic debet ſe gerere, ac ſi neſciret confeſſiones priores? Oppoſitum tamen iterùm tuetur Dian. cum aliquibus citatis, negans id abſque licentia pœnitentis licere, niſi de his, quæ is iterùm confitetur, vel ſaltem tangit. Et fatendum eſt, id non licere paſſim, quando nulla, vel modica eſt neceſſitas, & timeatur de moleſtia pœnitentis. Lege allegatos apud Tamb. modò cit.

QUÆSTIO II.

Quænam eſt materia Sigilli ſacramentalis? ſeu: quænam cadunt ſub ſigillo Sacramentali?

SUMMARIUM.

824 & 825. *Sub ſigillo cadunt I. Omnia mortalia, tam in genere, quam in ſpecie.*
826 Uſque ad n. 829. *(Corollaria; & cautelæ practicæ.)*
829 *II. Omnia venialia in ſpecie.*
830 *Non tamen in genere, & indefinitè.*
831 & 832. *Niſi ex circumſtantiis, vel modo loquendi detur anſa ſuſpicandi graviora de eodem, vel de aliis.*
833 *III. Omnes peccatorum circumſtantiæ, quas tacere Pœnitentis intereſt.*
834 *IV. Complices, ſeu peccata complicis ſive juſtè, ſive injuſtè detecta.*
835 & 836. *V. Peccatorum objecta.*
837 *VI. Pœnitentia injuncta.*
838 *VII. Negatio abſolutionis.*
839 *VII. Negatio Schedæ confeſſionalis.*
840 *Sed probabilius eſt, hanc negare non eſſe contra ſigillum.*
841 Uſq; ad n. 845. *IX. Item ſcrupuli, & defectus naturales.*

824 R*Egula generalis eſt:* ſub Sigillo Sacramentali cadunt, & tacenda ſunt audita in Confeſſione Sacramentali *Omnia*, quorum revelatio redderet Sacramentum odioſum: Ratio regulæ patet ex dictis. Ex hac ergo generali regula in particulari deſignanda, materia ſigilli Sacramentalis ſunt

§. I. *Omnia peccata mortalia tam in genere, quam in ſpecie.*

825 I. SIgillum ergo ſacramentale frangit non ſolùm, qui aliquod peccatum mortale Pœnitentis in confeſſione auditum in ſpecie revelat, v. g. fornicationem, adulterium &c. ſed etiam, qui de certo pœnitente ſolùm in genere dicit: eum ſibi confeſſum eſſe mortalia, vel aliquod mortale, vel caſum reſervatum, vel excommunicationem, idque utrumvis, ſive directè ipſum peccatum in ſpecie vel genere narrando, ſive indirectè aliquid dicendo, vel agendo, unde ejus peccatum mortale in ſpecie, vel in genere aliis innoteſcat, ut ſi dicas: aliquem à te non eſſe abſolutum propter indiſpoſitionem: eſſe à te remiſſum propter caſum reſervatum: ſi audito in confeſſionali gravi aliquo peccato aliis audientibus altè ingemiſcas: & ſine dubio fregit Sigillum ille nimis zeloſus confeſſarius, qui audito horribili ſcelere diù non confeſſo, plurimis audientibus, exclamavit: JESUS, MARIA, &c. innumera: imò quandoque etiam ſolùm dicendo: talem tibi eſſe confeſſum, Sigillum violare potes, uti, ſi Pœnitens ad te ſecretò accedat, vel aliàs ſignificet, ſe nolle ſciri, tibi confeſſum eſſe, & tu palàm dicas: hic mihi confeſſus eſt, ſigillum indirectè frangis, quia Pœnitens confitendo Confeſſario extraordinario, præſertim poteſtatem in reſervata habenti, veniret in ſuſpicionem gravis ſceleris apud Confeſſarium, & alios audientes. Communiſſima DD. Navar. *c.* 9. *n.* 8. Laym. *c.* 14. *num.* 6. rectè cenſens: Sigillum fregiſſe indoctum illum Parochum, qui ſubdito ſibi caſum reſervatum confeſſo litteras dedit deferendas ad Vicarium Epiſcopi, vel Privilegiatum, quibus ſcribit, ſe latorem harum abſolvere non potuiſſe, nulla ad id habita licentia Pœnitentis.

826 II. Quamvis Sigillum non violetur, ſi Confeſſarius nulla nominata perſona generatim dicat: ſe audiviſſe in Confeſſione talia peccata v. g. ſtupri, adulterii, ſodomiæ, &c. aut ſic generatim loquatur de auditis in confeſſione, ut moraliter perſona innoteſcere non poſſit, id ipſum tamen ſæpè periculoſum, & (ſecluſa juſta cauſa doctrinæ, conſilii, vel auxilii capiendi) tacere conſultiſſimum, tum ob ſcandalum rudium exiſtimantium ſic Sigillum violari, tum ob periculum revelationis, quod ſubeſſe, vel quandoque emergere poteſt, ne ſcilicet homines ſagaces ex variis circumſtantiis ſimul junctis in cognitionem rei perveniant, idque maximè, ſi confeſſarius aliqua ſpecialia deſignet, ut, ſi dicat: primus meus Pœnitens confeſſus eſt mihi tale peccatum, quid ſi hujus dicti oblitus poſteà apud alios memores dicat, Titium fuiſſe ſuum primum Pœnitentem? item, ſi Confeſſarius dicat: hodie mihi Sacerdos grave crimen confeſſus eſt, quid ſi audiens ipſum tibi confitentem vidiſſet, aut confiteri velle ſciviſſet, aut probè ſciens, tres tantùm Sacerdotes tibi confeſſos eſſe, duos verò eſſe vitæ innocentis, nonne violenter ſuſpicabitur de tertio? plurimæ fuere ejuſmodi experientiæ, & quandoque tragicæ.

827 III. Similiter periculum eſt, ne interdum Sigillum violetur, vel certè violari putetur, ſi Confeſſarius etiam generaliter dicat ex confeſſione ſciens: in hac Civitate, in hoc Collegio, Conventu, Monaſterio, vel in hac Communitate non valdè magna, committuntur magna crimina, adulteria, veneficia, &c. aut in tali loco, ubi confeſſiones audivit, magnum aliquid crimen commiſſum eſſe, etſi non nominetur ulla perſona: ex communi DD. Navarr. Suar. Laym. cit. & Dian. *par.* 5. *tr.* 11. *reſ.* 35. Ratio, quia ejuſmodi relatione homines ſimplices offenduntur, & ſcandalizantur, putantes, ſic Sigillum violari, imò reverà interdum violatur: tum quia Communitas infamatur, quæ infamia etiam in Pœnitentes redundat tanquam in membra communitatis: tum quia audientes, ſi de aliqua perſona particulari ſiniſtram opinionem habent, magis in ea confirmantur, ideòque eis redderetur odioſa confeſſio, quorum incommodum tantò majus periculum eſt, quò minùs ampla, ſeu modica eſt aliqua communitas, & alioquin boni nominis, uti cum Coninch. benè notat

Laym.

Laym. cit. Secus tamen eſſet, quando ampla valdè eſt communitas; neque enim notabilis ſit injuria, ſi de populoſa civitate, provincia, toto regno dicatur: fieri ibi aliqua peccata. At certè dicere, ſe ſcire ex confeſſione, ſemper offenſivum, ideòque inconſultum eſt. Vide Lugo *cit. ſect.* 3. *nu.* 65. Tamb. *lib.* 5. *c.* 3. *ſ.* 5.

828 IV. Hinc ulteriùs benè Diana *cit. reſol.* 36. cum aliis docet, confeſſarium, qui paucos habet Pœnitentes, v. g. Moniales unius Monaſterii, ſcandalum dare, ſi publicè concionetur de vitiis earum auditis in confeſſione; quia perſonæ confeſſæ facilè ſuffunduntur pudore. Et Turrianus apud Tamb. *cit. c.* 3. meritò reprehendit Superiorem localem, qui Provinciali dicit: in hac domo, vel Collegio ſæpè poſtulatur licentia abſolvendi à reſervatis; quia nimirùm redundat in ignominiam, & grave damnum domus, quamvis idem Tamb. *ibidem cap.* 1. *num.* 2. probabile putet, id non eſſe contra ſigillum confeſſionis, quando licentiæ petitæ fuerunt extra confeſſionem, ſed tantùm contra ſecretum naturale, ſed de hoc *q. ſeq.* iterùm. Denique non eſt conceſſum confeſſario peccata etiam publica, & omnibus nota, quatenùs ex confeſſione accepta ſunt, edicere, v. g. homo ille publicè condemnatus, ſupplicio affectus, &c. confeſſus eſt ſua furta mihi, rapinas, &c. ex communi Suarez *diſp.* 35. Layman *nu.* 9. Quia ſi talis facultas confeſſario conceſſa eſſet, ſæpiùs ea abuteretur, ſeu minùs publica evulgando, ſeu minùs certa confirmando, quod confeſſionem redderet odioſam. Eadem ratione non eſt conceſſum confeſſario de ſui Confitentis peccatis loqui coram illis perſonis, quas certò ſcit, jam anteà cognita habere; ſiquidem & hoc ingratum poteſt eſſe Pœnitentibus, eoſque à confeſſione abſterrere poſſunt. Minùs licebit dicere, Pœnitentem omiſiſſe aliquod peccatum, quod eum commiſiſſe conſtat, vel conſtare poterit, Laym. *num.* 6. Hæc quoad mortalia, ſatis.

§. II. *Omnia etiam peccata venialia in ſpecie, non item in genere.*

829 I. FRangit etiam Sigillum Sacramentale, & mortaliter peccat, qui peccatum aliquod veniale, etiam leve, dicit ex ſola confeſſione notum, & directè, vel indirectè revelat; quia obligatio ſigilli non admittit parvitatem materiæ, & adhuc redderetur confeſſio odioſa. Idemque dicendum, ſi quis dicat generatim: hic mihi confeſſus eſt multa, vel gravia venialia: hic minutiſſimis ſuis peccat illis, vel ſcrupulis me denuò vexavit, vel vexabit, quia id cedit in aliquod vituperium Pœnitentis, & adhuc confeſſionem reddit odioſam.

830 II. Non autem cadunt ſub ſigillo peccata venialia in genere, & indefinitè, neque peccat confeſſarius, ſed licitè poteſt dicere: hic mihi confeſſus eſt ſua venialia; in hoc enim nulla eſt injuria, vel gravamen Pœnitentis, cum per ſe notum ſit, eum, qui confeſſus eſt, ad minimum habuiſſe aliqua venialia. Quare ſicut poteſt dicere confeſſarius: hunc ſibi confeſſum eſſe, ita poteſt dicere: confeſſum eſſe venialia generatim, indefinitè: non item, multa, vel gravia venialia, ut dictum eſt; hoc enim non arguitur ex mera confeſſione.

831 III. Excipe per omnem modum: modò non dicas in iis circumſtantiis, ut detur anſa ſuſpicandi graviora de eodem, vel de aliis, ut, ſi de aliquo ſingulariter dicas: hodie non eſt confeſſus, niſi venialia; jam enim das anſam ſuſpicandi aliàs confeſſum, vel confiteri ſolitum mortalia. Item, ſi de pluribus tibi hodie confeſſus (v. gr. Fratribus, vel Clericis alicujus Monaſterii) de uno ſingulariter dicas: hic nihil, niſi venialia confeſſus eſt; iterùm enim iſta ſingularitas dat anſam ſuſpicandi: alios ergo confeſſos eſſe graviora, adeòque indirectè Sigillum frangeres: Ut notant DD. communiter. Eadem eſt ratio, ſi ex pluribus tibi confeſſus unum ſingulariter laudes de probitate, innocentia, caſtitate, &c. jam enim das audientibus anſam ſuſpicandi; reliquos ergo non eſſe probos, nocentes, incaſtos, &c. ut cum aliis benè notat Laym. *c.* 14. Quando tamen de uno ſolùm ſeorſim ageretur, non eſſe contra Sigillum, laudare illum de puritate conſcientiæ, quòd in ſuis confeſſionibus vix inveniatur materia abſolutionis, de charitate, caſtitate, aliiſque virtutibus: tunc enim nulla fit comparatio, vel excluſio aliorum, nec datur anſa pejùs ſuſpicandi de aliis.

832 IV. Denique univerſaliter pœna Pœnitentis, & cætera impertinentia, quæ peccata non ſunt, & per accidens interponuntur confeſſioni, v. gr. propoſitum Religionis, vel Matrimonii ineundi, &c. ſæpè quidem, ſi ſcilicet Pœnitens ea occulta velit, ſub obligatione ſecreti naturalis, non tamen Sigilli Sacramentalis cadunt, cùm ad confeſſionem Sacramentalem omninò ſint impertinentia. Excipe tamen, niſi Pœnitens talia dixerit in ordine ad explicanda ſua peccata, v. g. votum caſtitatis ad explicandum ſuum peccatum carnale; tunc enim Sigillo Sacramentali claudi, docent Coninch. Tanner. alii. Dian *part.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 5. Et ſatis clarè frangit Sigillum, qui dicit: hunc ex confeſſione novi eſſe Clericum, voto caſtitatis adſtrictum, ligatum, &c.

§. III. *Peccatorum Circumſtantiæ, Complices, Objecta.*

I. SUb Sigillo confeſſionis etiam cadunt omnes peccato- 833
rum circumſtantiæ, quas tacere Pœnitentis intereſt, ut, ſi ſpurius ſacros Ordines ſuſcepit. Si ſponſus, vel ſponſa notabilitatem falsò jactavit. Et univerſaliter omnia, quæ Pœnitens affert ad explicandum ſuum peccatum neceſſaria, ſeu utilia, ſive reverà talia ſint, ſive per errorem talia putentur, dummodò ea tacere Pœnitentis interſit, & is ægrè ferat talia reſciri: quia ex vi confeſſionis Sacramentalis talia audiuntur. Secus, ſi talia noſſe nihil interſit, aut nihil moleſtiæ inferat Pœnitenti, unde ſi Pœnitens ad ſuum peccatum explicandum dicat, ſe eſſe Religioſum, maritum, militem, &c. idque de ſe palàm ſciri, nihilque obſit Pœnitenti, liberè confeſſarius ea evulgare poterit: at ſi obſit Pœnitenti, eique moleſtum ſit ſciri, ut ſæpè contingit, nequaquam edicere licebit: hoc enim caſu, non item priori, ex illorum relatione fit ei odioſa confeſſio. Vide Lugo *diſput.* 23. *ſect.* 2. *num.* 57. Tamb. *cap.* 3. *ſ.* 6. Addo ego rursùs: Semper periculoſum eſſe dicere, ſe tales circumſtantias noſſe ex confeſſione, ut jam ſuprà innui: ſi enim dicas, hunc ex ſua confeſſione novi Canonicum, Conjugatum, &c. Nonne audienti aſtuto anſam præbes ſuſpicandi, eum aliquod contra ſtatum ſuum delictum confeſſum eſſe, in ſextum præceptum impegiſſe, Horas omiſiſſe: &c.

II. Peccata etiam complicis, ſeu ipſi complices peccati 834
pœnitentes ſeu juſtè, ſeu injuſtè detecti in confeſſione ſub Sigillo cadunt, juxta communem DD. apud citatos Suarez, Laym. & Dian. *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 121. Ratio ſemper eadem: quia aliàs confeſſio fieret odioſa. At quid ſi Pœnitens expreſſam concedit licentiam complicem revelandi; ſi ipſum revelet Confeſſarius, frangetne Sigillum? Non frangere, docet Suarez *cit. diſput.* 33. *ſect.* 4. cum aliis; quia Sigillum obligat dumtaxat in favorem Pœnitentis: ſi ergo pœnitens dat licentiam, & cedat juri ſuo, non eſt, cur complicis factum Sigillo gaudeat. Eſto peccetur aliunde, ſi ex revelatione complex infamiam, vel damnum injuſtè patitur. Contrà verò frangere Sigillum docet Vaſquez ibidem apud Tamb. cit. ratione oppoſita: quia ſacrum Sigillum urget tam in favorem Complicis: quàm pœnitentis, ut ſic cadat Sigillum ſuper totam cauſam, quæ agitatur in confeſſione. Utraque ſententia probabilis, ſed hæc poſterior eò videtur probabilior, quò magis favet Sigillo. Cæterùm confeſſarius, habita expreſſa licentia à pœnitente, & juſta notitia complicis, poterit eundem monere, reprehendere, ad emendationem urgere, prout alibi inſinuatum eſt. An verò confeſſarius etiam licitè poſſit interrogare pœnitentem de complice ad ejus correctionem faciendam? negant quidem Bonacina, Lorca, Nugnus, alii Thomiſtæ: & verè non eſſe conſultum, ne nimio zelo ductus, eam licentiam à junioribus facilè expoſcat ob periculum extortæ confeſſionis, benè monent Tamb. *c.* 3. *n.* 8. concedunt autem abſolutè Suar. Fagund. alii cum Lugo hîc *diſp.* 16. *n.* 426. ubi docet, poſſe aliquando ob grave ſcandalum, vel damnum avertendum pœnitentem etiam cogi ad manifeſtandum complicem extra confeſſionem, de quo aliquid jam ſuprà tactum.

III. Objecta etiam peccator, ut ſi pœnitens fateatur, ſe 835.
infamatoria locutum eſſe de adulterio Titii, vel Bertæ, de homicidio, vel furto Caji, aut ſe de ejuſmodi peccato proximi nominati gaviſum, vel moroſè delectatum, aut ſimile peccatum in uxore, filio, ſubdito non correxiſſe, &c. Siquidem illa objecta peccaminoſa proximi occulta ſint, omninò ſub ſigillo cadunt, ut ea evulgare, vel alteri referre confeſſario citra ſacrilegium minimè liceat; nam alioquin adhuc odioſa fieret confeſſio, ut patet, & ex communi notat Tamb. *cit. num.* 8. Quòd ſi verò ejuſmodi objecta peccatorum, ſeu peccata tertiæ perſonæ notoria eſſent publica, v. gr. ſi pœnitens fateatur, ſed valdè gaviſum de duello, vel homicidio commiſſo à Petro in publico foro; Tambur. *ibidem nu.* 14. meo judicio benè reſolvit, non cadere ſub ſigillo, ſed confeſſarium de tali facto ex pœnitente cognito poſſe palàm loqui aliis, quia confitens ſupponit illud homicidium omnibus notum, quod ſolùm per accidens latebat confeſſarium; ideòque non videtur illud velle committere Sigillo: ſecus ſi locutus eſt de homicidio, adulterio, vel alio peccatu Tertii occulto.

IV. Denique idem Tamb. *cit. cap.* 1. §. 10. ex Bonac. & 836
aliis reſolvit, etiam peccatum dubiè notum ex confeſſione cadere ſub Sigillo, ut, ſi confeſſarius dubitans animo pendeat, an peccatum hoc ſui pœnitentis ſit ſibi ex confeſſione notum, an verò aliunde, adhuc Sigillo obſtringi confeſſarium; Ratio eſt, inquit: quia, ne confeſſio fieret odioſa, præſumendum eſt pro Sigillo: quare hic locum non habet libertas loquendi, qua potitur Confeſſarius, quæque cùm certa ſit, debe-

re;

ret vincere obligationem Sigilli dubiam: Locum, inquam, non habet: ſiquidem contra talem libertatem prævalet ex inſtitutione Chriſti periculum certum avocandi fideles à Sacramento Pœnitentiæ. Hæc ille, cui ego acquieſco.

§. IV. *Pœnitentia injuncta, Abſolutio, vel Schedula confeſſionis negata.*

837 I. ETiam ſub Sigillo cadit Pœnitentia injuncta à confeſſario, eamque is aliis revelans Sigillum frangit, ſi illa gravis ſit, id, quæ conſuevit injungi pro peccato mortali: qualis nunc eſt (ait Dian. *par.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 31.) Corona B. V. Mariæ, non verò unicum miſerere, vel quid ſimile. Ratio clara eſt: quia per hoc præbetur occaſio, grave quid confeſſum eſſe, contra proximum ſuſpicandi. Eadem ratione frangeret ſigillum, qui pœnitentiam gravem pœnitenti imponeret publicè peragendam coram aliis advertentibus, eſſe Pœnitentiam à Confeſſario injunctam; imprudenter ergo agunt Confeſſarii, qui famulis, & opificibus imponunt jejunia, quæ alios latere non poſſunt, & ex confeſſione fieri plerumque innoteſcunt. Secus dicendum de pœnitentia levi pro venialibus imponi ſolita, adhibita tamen cautela ſuprà poſita §. 2. *n.* 2.

838 II. Etiam ſub Sigillo cadit negatio abſolutionis Sacramentalis, adeò ut Confeſſarius Sigillum frangat, non tantùm, ſi expreſſè dicat: hunc non abſolvi ob ejus indiſpoſitionem, (quòd omnibus conſtat) ſed etiam, ſi abſolutè dicat: hic mihi confeſſus eſt, ſed eum non abſolvi, ut contra Cajetanum docet communis DD. cùm Suar. *cit.* & Dian. *reſ.* 41. quia ex communiter contingentibus communiter præſumitur abſolutio negata propter culpabilem indiſpoſitionem pœnitentis, ad quam ſuſpicandam non licet concurrere Confeſſarium: quin etiam, ſi Confeſſarius dicat de actu Confitente: nondum eum abſolvi, frangere Sigillum ex Granado docet Tamb. *cit. c.* 3. *§.* 8. *n.* 15. Quia communiter talis longa confeſſio (niſi generalis eſſe conſtet) denotat vel multa peccata, vel gravem defectum pœnitentis. Verùm credo ad ſummum, ſi deliberatè, & de induſtria dicatur.

839 III. Etiam ad Sigillum Sacramentale aliquatenùs ſpectat ſcheda, ſeu teſtimonium confeſſionis factæ, adeò ut quando Scolares, Aulici, Clerici (& tempore Paſchali fideles apud Mendicantes confeſſi) tenentur Superioribus teſtimonium ſuæ confeſſionis afferre, Confeſſarius teneatur iis dare, qui confeſſionem Sacramentalem, ſaltem inchoarunt, etiamſi propter indiſpoſitionem ipſos non abſolverit. Ita ſanè ferè communis DD. Medina, Henriquez, Coninch. Fagund. alii cum Laym. *cit. n.* 8. *cap.* 12. Dian. *cit. reſolut.* 22. Tamb. *cit. cap.* 3. §. 9. Ratio non ſpernenda eſt: quia ex una parte Confeſſarius graviter peccat, & ſigillum violat; ſi directè, vel indirectè ſignificet, ſe Pœnitentem ſuum ob indiſpoſitionem non abſolviſſe; at hoc ipſum Confeſſarius directè ſignificat, quando aliis omnibus confitentibus ſchedulam confeſſionis dat, & huic ſoli negat. ergo graviter peccat, & ſigillum violat. Certè tali homini publicè accedenti, perindè, ac aliis, danda eſt Sacroſancta Euchariſtia ad vitandam infamiam ejus, & cur non potiùs etiam ſchedula confeſſionis? Ex altera autem parte dando ſchedulam confeſſionis Confeſſarius non mentitur, quia non teſtari debet, ſe hominem abſolviſſe, ſed confeſſum ſibi eſſe; atqui hic jam inchoativè ſaltem ſacramentaliter confeſſus eſt. Sed neque Confeſſarius cooperatur peccato Pœnitentis, quòd tali teſtimonio obtento, non abſolutus, & indiſpoſitus ſacrilegè Euchariſtiam accedat, & ſumat; quia ab hoc ipſo eum ſeriò dehortari debet, ſi non pareat, culpa ipſius eſt, & Confeſſarius ſuo functus eſt officio. Cæterùm, ſi nullo modò, ne inchoatè quidem, confeſſi eſſent peccata, petant autem tale teſtimonium etiam in confeſſionali, genibus flexis; facta cruce, dicto Confiteor, ac maximè, ſi ſimulato animo accedat: quia v. g. quis concubinam dimittere, hæreſim qua infectus eſt, abjurare nolit, ſed ſolùm pœnæ, vel infamiæ cauſa ſacram ſynaxim accedere velit, talibus Confeſſarius utique ſchedam negare debebit, ne eorum pernicioſæ ſimulationi cooperetur, ut notant Layman, aliique AA. hujus communis ſententiæ.

840 IV. Verùm mihi verior videtur oppoſita ſententia negativa Bonac. & plurium aliorum cum Lugo *diſp.* 23. *ſect.* 3. nimirùm: Confeſſarium non teneri dare tale teſtimonium, non eſſe contra ſigillum tali teſtimonium negare. Ratio eſt primò: quia Confeſſarius hic nihil dicit, vel facit, unde poſſit innoteſcere indiſpoſitio pœnitentis, ſed ſolùm negativè ſe habens non approbat teſtimonio poſitivo confeſſionem, ad quod non tenetur (ſecus eſſet de negante Euchariſtiam.) Secundò, quia aliàs via aperiretur fraudibus, & multi improbi, Parochos in Paſchate deciperent. Tertiò, quia poteſt eſſe conſuetudo, ut ſcribatur, confitentem abſolutum eſſe, quod noſtro caſu, ſi Confeſſarius ſcribat, falſum erit. Quartò, quia ſcandaloſum erit, & iniquum publicæ meretrici perſeveranti (uti, & occulto peccatori ſuam malitiam pallianti, de quo ſupra) teſtimonium confeſſionis dare. Denique nec Confeſſario imputandum erit, quòd Pœnitentem ſua culpa indiſpoſitum poſitivè non defendat, ſed infamari ſinat, &c.

§. V. *Scrupuli, defectus naturales.*

841 I. SUb ſigillo etiam cadunt (ut Confeſſario minimè liceat prodere) defectus naturales pœnitentis ex ſola confeſſione cogniti, ut: eſſe ſpurium, fictum nobilem, infecti generis ex Judæis, hæreticis, ſi nimirùm à pœnitente in confeſſione aperiantur, tanquam aliàs occulti, & ignoti, in ordine ad peccatum, vel ſtatum ſuum declarandum, juxta communem DD. apud Tamburin. *cit.* Ratio ſemper eadem: quia aliàs Sacramentum pœnitentiæ maximè fieret odioſum, & ſæpè damnoſum, cùm quis non raro mallet ſciri ſe eſſe adulterum, quàm eſſe ſpurium, vel infecti generis. Certè beneficium, vel dignitatem petenti plus nocebit ſciri, non eſſe legitimum, quam eſſe adulterum, vel aliud peccatum commiſiſſe. Secus dicendum, ſi pœnitens ejuſmodi defectus naturales ita afferat, ut ex adjunctis colligatur eos eſſe communiter notos; quando enim notorii ſunt ejuſmodi defectus, præſumimus, à pœnitente non ſubjici clavibus, niſi ut cognitos, adeòque parum ab ipſo curari, quòd ſciantur ulteriùs, ſi ipſe expreſſè non prohibeat.

842 II. Scrupulos à materia ſigilli ſimpliciter excludit noſter March. at ſub ſigillo claudi ſimpliciter affirmant Coninch. aliique multi. Mihi placet cum Tamburin. *§.* 8. *num.* 19. diſtinguere ut ſuprà: ſi enim ſcrupuli, ſeu ſcrupuloſitas, vel alii defectus naturales pœnitentis, ut eſſe rudem, ſtupidum &c. aliàs ſint ignoti, & ex ſola confeſſione noſcantur à Confeſſario, tunc omninò cadunt ſub ſigillo, & eos vulgare Confeſſario non licet, ut nimirùm ab omni odio immunis ſit confeſſio. Secus ſit, ſi iidem defectus paſſim noti ſint, ob rationem paulò ante datam.

843 III. Cardinal de Lugo *diſp.* 23. *ſect.* 3. *num.* 60. de ſcrupulis, aliiſque defectibus naturalibus aliter ita diſtinguit: eos nimirùm cadere ſub ſigillo, ſi eos pœnitens confiteatur ad declaranda peccata, vel conſcientiam ſuam: Secùs ſi non cognoſcantur ex relatione pœnitentis, ſed videantur, vel percipiantur ex modo confitendi, &c. Sic enim loquitur: defectus alii manifeſtantur à pœnitente ad declarandam ſuam conſcientiam, & peccata, & hi continentur ſub ſigillo: alii fiunt ibi ab ipſo pœnitente, quos Confeſſarius non audit ex relatione pœnitentis, ſed ipſe eos videt, & percipit, & hi, ſicut non dicuntur ſecretò, ſic non ſunt ſub ſigillo. Nam ſi pœnitens ſit rudis, ſi hebetis ingenii: ſimiliter ſi ſe oſtendat naturæ moleſtæ, irreſolutæ, durioris ad credendum &c. non erunt ſub ſigillo; quia in confeſſione fiunt, non audiuntur. Sic *Lugo*. Conſentit Dian. alios citans *p.* 5. *tr.* 11. *reſol.* 50. & dicens eſſe communem ſententiam.

844 IV. Verùm hanc ſententiam, ut omninò improbabilem cum aliis reprobat Tambur. *cit. num.* 18. Nec diſplicet ratio: quia ex principio toties repetito ab omnibus admiſſo, ne odioſa fiat confeſſio, ſub ſigillo claudi debent omnia, quæ aliquam injuriam, vel moleſtiam inferunt pœnitenti, ſeu quidquid ægrè fert, ut evulgetur, ſive deinde ipſe dicat, ſive faciat in confeſſione; atqui hujuſmodi ſunt etiam ſcrupuli, & alii defectus naturales, de quibus agimus. Certè nunnunquam pœnitens mallet ſciri, ſe ſemel, vel iterùm peccaſſe mortaliter, quàm eſſe ſcrupuloſum, moroſum, irreſolutæ naturæ, hebetis ingenii. Et quid ſi agatur de promovendo tuo pœnitente in Prælatum, & tu ex ſola confeſſione ſive audiſſes dici, ſive vidiſſes fieri, pateſaceres eum eſſe ſcrupuloſum, irreſolutæ naturæ? &c. Nonnè meritò ægrè ferret, & confeſſio odioſa fieret? Quidquid ſit de hac ſententia maneo in reſolutione data *N. II.*

QUÆSTIO III.

Quinam obligantur Sigillo Confeſſionis?

SUMMARIUM.

846 & 847. *Sigillo Sacramentali per ſe primo obligantur I. Confeſſarius.*
848 & 849 *Etiam fictus.*
850 *II. Interpres Pœnitentis.*
851 *III. Adſtantes, ſive caſu, ſive ex induſtria aliquid audientes.*
852 *IV. Illi, quibus Confeſſarius aliquid ſine licentia pœnitentis revelavit.*
853 *V. Superior pro licentia requiſitus.*
854 & 855. *VI. Conſultis de peccatis, vel ſtatu pœnitentis.*
856 *Probabilius etiam, quos pœnitens ipſe antè, & in ordine ad confeſſionem conſuluit.*

857 *VII.*

Digitized by Google

857 *VII. Legens, ſive caſu, ſive ſtudio, confeſſionem ſcriptam alterius.*

858 *In hoc tamen ſolùm ſecreti naturalis obligationem agnoſcunt alii.*

859, & 860. *Graviſſimè tamen obligantis.*

845 REGULA GENERALIS. *Præter Confeſſarium per ſe primò principaliter obligatum, ſaltem ſecundario, & minùs principaliter ſigillo obligantur omnes ad quos talis confeſſionis notitia immediatè, vel mediatè, juſtè, vel injuſtè pervenerit.* Communiſſima dum D. Thoma, & Scoto *in 4. diſt.* 21. & pluribus congeſtis Suar. *diſp.* 33. *ſect.* 4. Layman. *cap.* 14. *n.* 17. Dian. Lugo, Tamb. locis citatis, & citandis. Ratio (tradita à Navar. *c.* 8. *n.* 4.) eſt: quia res in ordine, & intentione ad abſolutionem Sacramentalem manifeſtata ex Chriſti inſtitutione, & præcepto, traditione, ac perpetuo uſu Eccleſiæ, omniumque fidelium perſuaſione confirmato, hoc onus, ſeu obligationem annexam habet, ut ad quemcunque ejus notitia pervenerit, ſine gravi ſacrilegio, ac irreverentia Sacramenti revelari non poſſit. Jam percurramus breviter obligatos in particulari.

§. I. *Confeſſarius, etiam fictus.*

846 I. PEr ſe primò ſigilli obligatione adſtringi, qui confeſſionem Sacramentalem accepit ſive validam, ſive invalidam; ſive abſolverit, ſive non, ratio ex omnibus hactenùs dictis patet abundè.

847 II. Dico autem *Confeſſarius*. At quid de pœnitente? Etiam hunc ſigillo obligari ad tacenda audita è Confeſſario, dicunt aliqui, & ſignificat Navar. loc. cit. Sed vera eſt ſententia communis DD. cum Suar. Coninch. Layman *citat.* ac Dian. *part.* 5. *tr.* 11. *reſol.* 8. Pœnitentem ſolùm obligari ſecreto naturali pro ratione materiæ, ſi nirùm Confeſſarii interſit taceri à ſe dicta, ne ejus fama lædatur: aut ſi ipſius Pœnitentis interſit, lege naturali non infamandi ſe ipſum.

848 III. Dixi item: *etiam fictus*: nam etiam Laicus, vel non Sacerdos, qui Confeſſarius eſt habitus, aut ſe Confeſſarium ſimulans confeſſiones excepit, cuique pœnitens bona fide confeſſus eſt, putans eſſe Sacerdotem, cùm non ſit, vel eſſe abſolvendi poteſtate præditum, cùm ea careat, nihilominùs ſigillo Sacramentali adſtringitur, juxta communem DD. apud citatos, & optimè Lugo *diſp.* 23. *ſect.* 2. Tamb. *Opuſc. de Conf. lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 1. Ratio, quia etiam talis confeſſio ex intentione confitentis (etſi errore facti erronea) Sacramentalis eſt, & ad abſolutionem Sacramentalem ordinata, ſeu cum intentione Sacramenti facta, etſi reipſa non ſit.

849 IV. At, quid ſi quis ſciens, & conſultò confiteatur Laico, vel non Sacerdoti, non quidem ſolùm devotionis, vel humiliationis gratia (quo caſu ſine dubio non oriretur obligatio ſigilli Sacramentalis, ſed tantùm ſecreti naturalis) ſed per errorem putans, laicum in tali caſu urgentis neceſſitatis poſſe validè audire, & abſolvere ſacramentaliter? Tunc adhuc exurgere obligationem ſigilli, affirmant graves DD. Navar. Sylveſt. Armilla, apud Laym. *nu.* 19. *in fine*, & Tamb. *cit.* Sed verior eſt ſententia negativa communis omnium aliorum; quia Chriſtus obligationem ſigilli impoſuit ſolùm confeſſioni ſacramentali à ſe inſtitutæ: at talis confeſſio nullo modo eſt Sacramentalis, ne quidem ex intentione pœnitentis, niſi valdè errore juris craſſiſſimo. Attamen tunc oriri obligationem ſecreti naturalis ſtrictiſſimam, & ſaltem ex pia intentione confitentis aliquo modo ſacram, non eſt, qui ambigat.

§. II. *Interpres, Scribentes, Audientes.*

850 I. SIgillo etiam adſtringitur interpres confitentis, ſaltem tunc, quando in raro caſu per accidens neceſſariò adhibetur ad cujuſpiam confeſſiones, juxta dicta ſuo loco. Ita communis DD. & meorum omnium. Ratio eſt, quia niſi ſaltem tunc interpres neceſſarius ſigillo adſtringeretur, certè odioſa fieret confeſſio. Contra tamen ſimpliciter interpretem propriè ſigillo obligari, negant non pauci, & nominatim Cajetan. & Sotus, apud Layman *cit. nu.* 17. Verùm eam ſententiam ipſe meritò rejiciendam cenſet, ſi velint interpretem nullo modo obligari ſigillo Sacramentali ex Chriſti præcepto in omni caſu obligante, ſed ſolùm ſecreto naturali, etſi ſtrictiſſimo, quòd tamen ob graviſſimam cauſam, v. g. ad Rempublicam liberandam, revelare licitum ſit. Recipiendam verò eſſe hanc ſententiam: ſi ſolùm velint interpretem (ſicut, & alios mox recenſendos) obligari minùs principaliter, & non tam graviter, ſicut Sacerdotem; ideòque nec pœnas juris, Sacerdoti violatori ſigilli decretas, ſed aliam mitiorem arbitrariam incurreret, uti notant Navar. Sà, Henr. Suarez apud eundem.

II. Eadem videtur ratio de eo, qui alterius rudis confeſſionem ſcripſit, ut ſupponunt communiter DD. ſed vide mox dicenda §. 5. de legente alterius confeſſionem ſcriptam.

851 III. Eodem ſigillo conſtringuntur adſtantes, qui ſive caſu, & præter intentionem, vel voluntatem, ſive furtivè de induſtria, vel ex malitia, non ſine injuria, & irreverentia Sacramenti, alterius confeſſionem audiunt, ſecundùm communem DD. Suar. Vaſq. Layman. Lugo, Dian. Item omnes, quibus alterius confeſſio ſacrilegè revelata eſt, de quo mox ſpecialiùs. Item ſi quis confiteretur multis ex neceſſitate præſentibus, ut in naufragio, conflictu, noſocomio &c. tam Confeſſarius, quàm omnes præſentes audientes ita arctantur obligatione ſigilli, ut de auditis neque cum aliis, neque ſecum ipſis invicem poſteà colloqui poſſint, cùm omnes, & quilibet ſeorſim ſigillo adſtringatur. Ratio ſemper eadem ex regula; quia alioquin Sacramentum fieret odioſum.

852 IV. Certè ſigillo adſtringuntur etiam ii, quibus Confeſſarius ſine Pœnitentis licentia, adeòque injuſtè, & ſacrilegè aliquid revelavit: quin ex communi ſententia apud citatos etiam ii, quibus Confeſſarius revelavit de licentia Pœnitentis: cujus tamen contrarium probabiliter defendunt Henriquez, Vaſquez Coninch. apud Layman *num.* 18. hac ratione; quia tunc confeſſarius ex pœnitentis licentia, atque plerumque in ejuſdem commodum alterius peccatum revelans, id agere cenſetur tanquam inſtrumentum pœnitentis. Quare, ſicut ſi pœnitens peccatum ſuum paulò ante Sacerdoti explicatum ipſemet alteri revelaret, non poſſet eum ad ſigillum Sacramentale obligare, cùm reverà hæc non ſit Sacramentalis revelatio; ita neque ſi Sacerdos ex voluntate, & juſſu pœnitentis revelet: niſi fortè revelatio fieret ob cauſam ſpectantem ad adminiſtrationem Sacramenti pœnitentiæ, v. g. ſi Confeſſarius virum doctum conſulat pro juvando tali pœnitente, uti limitat Layman ibidem. Sed cenſeo ſtandum in communi ſententia priori.

§. III. *Superior pro licentia requiſitus.*

853 SIgillo Sacramentali etiam adſtringitur Prælatus, à quo pœnitens ſive per ſe, ſive per confeſſarium extra actualem confeſſionem petit licentiam abſolvendi à reſervatis. Uti pluribus allegatis rectiùs docet Cardinalis de Lugo. *diſp.* 23. *ſect.* 2. *num.* 34. *&* 35. Ratio eſt; quia ipſa illa petitio licentiæ jam cenſetur inchoata confeſſio, & illa notitia Superioris, quam à confeſſario accipit, ipſe confeſſarius accipit ex inchoata confeſſione pœnitentis, ideòque eidem obligationi ſigilli uterque ſubjacet. Et licèt, quando ipſe pœnitens talem licentiam petit, ea petitio non videatur inchoata confeſſio reſpectu Superioris, cùm non fiat in ordine ad abſolutionem ab ipſo Superiore dandam; eſt tamen inchoata confeſſio abſolutè in ordine ad abſolutionem recipiendam, ſive deinde à confeſſario, ſive ab ipſo Superiore dandam. Deinde fatentur DD. communiter, illam obligationem eſſe ſtrictiſſimam nullo unquam caſu violabilem in Superiore: ſed hæc ita ſtricta obligatio non poteſt ſolùm eſſe ex ſecreto naturali, & virtute juſtitiæ: ergo debet eſſe ex ſigillo, & virtute Religionis ob reverentiam Sacramenti, nec differt à ſigillo, niſi per reſpectum, quatenùs ſcilicet non oritur ex confeſſione jam facta, ſed in ordine ad confeſſionem Sacramentalem faciendam. Contrarium tamen docent, & in Superiore tunc ſolùm obligationem ſecreti naturalis agnoſcunt alii apud Tambur. *cit. cap.* 4. §. 2. eò quod pœnitens præſumatur revocare velle ab obligatione Sacramentali illa negotia, quæ volens, & prudens extra Sacramentum cum Superiore tractat. Verùm hæc præſumptio mihi valdè incerta eſt.

§. IV. *Conſulti de peccatis, vel ſtatu pœnitentis.*

854 ETiam Doctorem, Theologum, vel alium quem Confeſſarius de peccatis, vel ſtatu pœnitentis ex ejuſdem licentia conſulit, eodem cum confeſſario ſigillo manere obſtrictum, veriùs, & communiùs docent DD. cum Suarez *ſuprà citat.* & Layman, *num.* 18. *in fine*. Ratio; quia notitia, quam confeſſarius de licentia pœnitentis communicat alteri, eſt eadem, quàm habet ipſe confeſſarius: ſed Confeſſarius habet cum obligatione: ergo etiam alter conſultus cum eadem obligatione ſigilli in ſe recipit.

855 Contrarium rurſus docent, & in tali conſulto ſolùm obligationem ſecreti naturalis agnoſcunt Medina, Vaſq. *cit.* apud Tamb. eodem *cap.* 4. §. 3. *num.* 4. eò, quòd pœnitens concedens licentiam confeſſario colloquendi cum alio tertio de ſuo peccato, vel ſtatu præſumitur illud extra limites Sacramenti extrahere. Verùm hæc præſumptio rurſus incerta eſt, & æquè facilè negatur: quin potiùs id nolle præſumen-

Digitized by Google

ſumendus eſt pœnitens: quia nemo detrimentum ſuum velle putandus eſt.

856 At, quid ſi ipſe pœnitens ante confeſſionem, attamen in ordine ad confeſſionem faciendam, ſive ipſi confeſſario, ſive alteri docto, etiam laico, aliqua de peccatis ſuis communicet, tenebiturne tunc confeſſarius, vel alius ea ſub ſigillo contegere? Negant Suarez, Henriquez, alii plures apud Tambur. *cit.* §. 4. eò quòd illa notitia ſic data confeſſario, vel alteri nec ſit confeſſio inchoata, nec procedat ex confeſſione jam peracta, ut in priori caſu, ſed ex facienda confeſſione, quæ, quia facta non fuit, non poteſt imponere obligationem Sigilli. Sed probabiliùs affirmant alii multi apud Dian. *part.* 5. *tract.* 11. *reſol.* 44. & ſequitur libentiùs Tamb. *ibid. num.* 7. eò quòd ea ſententia magis Sacramento faveat. Supponitur autem ſemper, quòd pœnitens ad illam notitiam communicandam moveatur ex vi confeſſionis faciendæ, idque ſciat is, qui eam accipit. Ratio eſt: quia, cùm ſæpè opus ſit Pœnitenti ante confeſſionem cum confeſſario, vel aliis communicare de peccatis ſuis, ut confeſſionem rectè expedire poſſit, niſi illi ſigillo adſtringerentur, adhuc confeſſio tali redderetur odioſa, & moleſta. Huic ſententiæ & ego conſentio. Atque hinc rectè infert Medina, talem confeſſarium, vel alium, cui ad finem confeſſionis peragendæ ab aliquo communicatum eſt peccatum enorme, aliàs Prælato denunciandum, ſub pœna excommunicationis, nec debere, nec poſſe denunciare; quia contra ſigillum, quod fortiùs urget.

§. V. *Legens Confeſſionem ſcriptam alterius.*

857 I. ETiam illud denique, cui ſive caſu fortuito (adeoque ſine peccato) ſive ex propoſito, & data opera (adeòque non ſine gravi peccato, ſecundùm omnes) deſcriptam alicujus confeſſionem ſive jam peractam, ſive peragendam legit, ſigillo adſtringi, probabiliùs affirmant Rodriquez noſter, Fagundez, Malderus, alii plures apud Dian. *citat. reſolut.* 27. & etiam *part.* 1. *tract.* 4. *reſolut.* 112. Ratio eſt; quia illa ſcriptura eſt internuntia peccatorum, eſtque ſive inchoata confeſſio, ſive confeſſionem jam factam gerens. Nam & propter eandem rationem is, qui ſcripto excipit confeſſionem amici non potentis ſcribere, & ita ſe ad confeſſionem parantis ſigillo tenetur, ut §. 2. *n.* 2. notatum.

858 II. Negant rursùs, & ſolùm ſecreti naturalis obligationem agnoſcunt Navar. *cap.* 18. *n.* 19. Layman *cit. nn.* 24. Suarez, Bonacina, aliique congeſti Lugo *diſp.* 23. *ſect.* 2. *n.* 47. idque etiam valde probabiliter. Ratio eſt: quia ex ſola confeſſione inducitur obligatio ſigilli: atqui illa ſcriptura non eſt confeſſio, ne inchoata quidem, ſed ſolùm eſt materia præparata ad confeſſionem: nec eſt gerens confeſſionem peractam, ſed ſolùm gerens materiam, quæ erat præparata ad confeſſionem; ergo ejuſmodi ſcriptura non inducit obligationem ſigilli, ſed tantùm ſecreti naturalis; ſicut enim ſi quis audiret peccata alicujus, qui clara voce enumerans peccata ſua ſe ad confeſſionem præparet, vel qui poſt confeſſionem alta voce Deo gratias ageret pro talibus peccatis confeſſis; certè audiens non obligaretur ad ſigillum: quia non audiret confeſſionem Sacramentalem, ſed ſolùm præparationem ad confeſſionem, vel gratiarum actionem pro ea peracta: ita etiam in caſu noſtro ſcriptura illa non eſt confeſſio, ſed præparatio ad confeſſionem, adeòque legens illam non obſtringitur ſigillo Sacramentali, ſed tantùm ſecreti naturalis obligatione pro ratione materiæ utique ſub mortali, ſi gravia, vel diffamata conſultò legat, vel evulget: ſecùs ſi levia tantùm eſſent, ac ſchedula reperta moraliter certus ſit, non niſi levia, & quotidiana peccata in ea ſcripta eſſe, ideòque ex curioſitate legat, aut lecta alteri communicet; tunc enim non debet cenſeri plus, quàm venialiter peccaſſe; quia non violavit ſigillum confeſſionis, in quo non datur parvitas materiæ, ſed tantùm ſecretum naturale, cujus obligatio ob parvitatem materiæ minuitur. Quin etiam in caſu graviſſimæ neceſſitatis ad Rempublicam, vel vitam innocentis liberandam, omninò ceſſare poſſet, ut hujuſmodi ſcriptam confeſſionem etiam revelare liceret, quatenùs præcisè neceſſarium eſt ad majus malum impediendum, cui, ſpectato jure naturæ, & naturali charitatis ordine, minùs damnum hominis illam ſchedam ſcribentis poſthaberi poſſit, ut notant Layman, & Lugo citati.

859 III. Cæterùm conſentiunt etiam hujus ſententiæ Auctores, repertorem etiam hujus ſcriptæ confeſſionis obligari arctiſſimo ſecreto naturali, ut non ſolùm is peccatum mortale in genere ſacrilegii, & graviſſimæ injuriæ committat, ſi gravia, & diffamantia peccata conſultò legat, aut lecta aliis evulget, ut dictum eſt; ſed nec judex, aut Prælatus ex ſola tali notitia ad criminis inquiſitionem, aut punitionem procedere poſſet: aut, ſi proceſſus jam cœptus ſit, eum reſcindi, & pro infecto haberi oporteat; quia licèt ejuſmodi ſcriptura non ſit confeſſio Sacramentalis, eſt tamen via ad eam, ceditque in irreverentiam Sacramenti, ſi occaſione illius, quod in ſalutem animæ à Chriſto inſtitutum eſt, aliquis famæ, vitæ, vel aliud detrimentum patiatur.

IV. Excipiendus per omnem modum eſt caſus, quo talis 860
ſcriptura vera eſſet confeſſio actualis, utpotè, ſi aliquis mutus, vel aliàs impeditus confiteatur Confeſſario præſenti per ſcripturam, & tunc, durante actione Sacramentali, aliquis legat illam ſcripturam, utique tenetur ſigillo; quia tunc illa ſcriptura lecta à confeſſario eſt locutio, vel confeſſio pœnitentis, cùm non aliter confiteatur mutus ille, niſi per ſcripturam. Idem cenſet Layman *n.* 19. *cap.* 14. ſi Sacramentalis confeſſio Sacerdoti in ſcripto data ab eo amiſſa eſſet, & ab alio inventa, & lecta; nam talis manifeſtatio facta Sacerdoti per ſcripturam in ordine ad abſolutionem accipiendam vera Sacramentalis eſt confeſſio, ideòque ſub ſigillo cadit, ut ea nullo caſu à quocunque ſine confitentis licentia revelari poſſit. Idem cenſet Lugo *cit. nu.* 49. Quando aliquis per litteras peteret à Superiore licentiam confitendi alteri peccatum reſervatum; quia tunc per ſcripturam illam verè loquitur Superiori in ordine ad confeſſionem, & abſolutionem, confeſſione velut jam inchoata; ideòque ſicut ipſe Superior, ita & alius legens talem Scripturam, quemadmodùm & audiens ſubditum petentem ejuſmodi licentiam, ſigillo adſtringitur.

QUÆSTIO IV. & Ultima.

Qualiter licet, & non licet uti notitia ex ſola confeſſione ſacramentali habita?

SUMMARIUM.

861 & 862 *Notitia confeſſionis non licet uti, ſic, ut alii advertant.*
863 *An confeſſarius ſciens ex confeſſione ſibi inſidias parari, poſſit aliquam actionem omittere, domi manere.*
864 *Aut aufugere, eſto inſidiatores id advertant, vel fortè ideò occiſuri ſint Pœnitentem?*
865 *Nec etiam licet uti notitia confeſſionis, ſic, ut Pœnitens ipſe ſolus advertat.*
866 *Exercendo actus illi ingratos, vitare, punire, deponere &c.*
867 & 868 *Probabiliter tamen licet ei negare actus nullo jure debitos, ſuffragium, beneficium &c.*
869 *Nec etiam licet ea notitia uti ad gubernationem ipſius Pœnitentis.*
870 *Bene autem ad gubernationem ſui ipſius.*
871 Uſque ad num. 875. *Reſolvuntur caſus particulares valde notabiles.*

R*Egula Generalis.* Notitia ex ſola confeſſione acce- 861
pta nunquam ullo caſu licet uti, quando ſubeſt periculum revelationis directæ, vel indirectæ; aut ſic, ut confeſſio inde fiat difficilis, ac odioſa Pœnitenti. Contrà verò licitum erit uti illa notitia in illis actibus, quibus confeſſio non redditur difficilis, vel odioſa pœnitenti, utpotè, qui non ſunt, vel non poſſunt eſſe rationabiliter ingrati confitentibus.

Ex qua generali regula particulariùs reſolves. 1. Nunquam licere uti ea notitia, *ſic ut alii advertant*. 2. Sed neque ſic, *ut ipſe ſolus pœnitens advertat*. 3. *In ejus gubernationem, vel gravamen*; ſed bene *ad gubernationem, vel juſtam indemnitatem ſui ipſius ſaltem probabiliſſimè*. Percurro breviter ſingula declarando.

§. I. *Non ſic, ut alii advertant.*

NUnquam ullo caſu ad quodcunque malum averten- 862
dum, etiam mortem evadendam, Confeſſario, etiam Superiori, licet uti notitia peccati habita ex ſola confeſſione pœnitentis ſic, ut alii, quibus aliàs peccatum pœnitentis ignotum erat, advertentes grave quidpiam adversùs ipſum exinde ſuſpicentur. Certiſſimum apud omnes. Ratio clara eſt: quia hoc eſſet ipſo facto confeſſionem offendere, & maximè reddere odioſam pœnitenti, ut ſi Confeſſarius maximè Superior poſt confeſſionem, confeſſo præter morem ſolitum coram aliis torvum vultum oſtendat, ſolita benevolentiæ ſigna ſubtrahat, ejus conſortium, vel colloquium vitet, eum ab officio moveat, &c. vel ſimile quid agat, ex quo alii veniant in cognitionem, vel ſuſpicionem aliquam peccati ipſius ſaltem in genere; quòd nimirùm ille pœnitens, vel ſubditus aliquid grave fecerit, ratione cujus idem Confeſſarius, vel Superior præter morem ita illum averſetur, vel ab officio amoveat: eſſet enim vera indirecta revelatio ſigilli confeſſionis, idque etiam verum eſt, quando alii jam habent notitiam talis peccati pœnitentis, & poſt confeſſionem viderent eum à Confeſſario, vel Superiore ita averſari, vel ab officio aliquo amoveri.

Inſu-

Digitized by Google

Inſuper adeo verum eſt, ut Conſeſſarius etiam, duorum confeſſionem excipieos (caſus non rarus in ſponſis) & ex unius Confeſſione intelligeos alterum non integrè confiteri, ſed peccatum aliquod culpabiliter reticere, non poſſit tamen ullum indicium ſuæ notitiæ præbere ex alterius confeſſione habitæ, ſed abſolvat, & totum Deo committat, ut ſcilicet nnus pœnitens aliquid de confeſſione alterius advertat, prout etiam ſuprà ſuo loco indicavi. Quare ſine dubio graviter deliquit, & ſigillum indirectè enormiter violavit Sacerdos quidam indoctus, qui duorum confeſſionem audiens, & ex poſterioris confeſſione peccatum commiſſum cum priori complice intelligens, priorem adhuc ibi præſentem ad confeſſionale revocavit, & de novo examinavit.

863 Sed hic difficultas graviſſima (attamen ſpeculativa potiùs, quàm practica) eſt: an ſaltem liceat Confeſſario uti ejuſmodi notitia confeſſionis ad ſui defenſionem, v. g. evadendam mortem, quando advertetent alii, qui aliàs jam ſciebant; v. gr. complices peccati: ut, ſi Confeſſarius ex ſola confeſſione unius complicis ſciat, vinum, quo debes celebrare, eſſe veneno infectum: aut, ſe hac nocte occidendum, ſi domo egrediatur &c. poteritne ex hac notitia Sacro abſtinere, ea nocte ſe domi continere? &c. ſi ex hoc advertant complices, peccatum hoc ex confeſſione unius ex ipſis Confeſſario innotuiſſe? Negant ſanè licere DD. ferè communiter, quos citant, & ſequuntur Lugo, *diſp. 23. ſect. 3. n.* 110. & Gob. *caſu* 23. *num.* 897. eò quòd adhuc videatur indirecta revelatio ſigilli nullo unquam caſu licita. Sententia quidem maximè favens ſigillo; at profectò nimis rigida, & ſevera, neſcio, an ipſis ſuis auctoribus in caſu contingenti practicanda? Contrarium, idque licere docent alii æquè graves, ac multi, Scotus *in 4. diſt.* 21. *q.* 2. *&* 3. Gabriel, Sylveſter, Coninch. Bonac. aliique citatis Laym. *lib.* 5. *tr.* 6. *c.* 14. *nu.* 21. & Tamb. *cit. lib.* 5. *cap.* 6. *§.* 1. Ratio eſt: quia aliud eſt verbo, vel facto patefacere ipſum peccatum confeſſum, quod ſanè nunquam licet: aliud eſt, aliquid agere, vel omittere, ex quo alii aliunde ſcientes peccatum, ſumant occaſionem ſuſpicandi, peccatum illud jam confeſſum eſſe, quod per ſe licitum, imò aliquando debitum eſt: ut, ſi videas me abſolventem perſonam, cum qua hac nocte peccaſti, nonne colligis, illam hoc peccatum confeſſam eſſe? ſi Confeſſarius aliquoties accedat ad hominem domi concubinam alentem, ut illum ad emendationem hortetur, tandem ejus confeſſionem excipiat, & ad ſacram Communionem admittat, nonne concubina apertiſſimè colligit illum peccata fornicationis confeſſum eſſe; & tamen Sigillum confeſſionis fregiſſe quis dicat? Item ſi Confeſſarius hominem ob publica latrocinia ſupplicio affectum commendet, quòd bene de peccatis ſuis contritus, & confeſſus, optimè diſpoſitus mortuus fuerit, ſanè nullo modo violat Sigillum; quia non dicit, nec exhibet ſignum, quo cognoſci poſſit, hunc hominem commiſiſſe latrocinia, ſed ſolùm ſignificat, eum ritè confeſſum ſua peccata, adeoque etiam latrocinia anteà aliis nota &c. Sic in propoſito Sacerdos abſtinens à Sacro, vel domi ſe continens nullo verbo, vel facto prodit peccatum pœnitentis, ſed ſolùm per accidens ratione ſcilicet cognitionis aliunde jam habitæ aliis ſignificat Socium, peccatum jam eſſe confeſſum, quod nihil contra Sigillum. Unde & hi ipſi DD. meritò fatentur, eo caſu non licere Confeſſario abſtinere à Sacro, vel domi ſe continere, quando alii præter ſocios jam ſcientes, inde intelligerent peccatum pœnitentis, aut aliorum complicum, maximè, ſi de tali peccato jam ſuſpecti periculum ſubire deberent.

864 At, quid ſi eo caſu ex fuga Sacerdotis v. g. ipſi confitenti periculum immineat, ut à Sociis ſceleris occidatur: poteritne ſic nihilominus fugere, vel domi ſe continere? Negat poſſe Suarez *diſp.* 23. *ſect.* 7. & Gob. *loc. cit.* ex fundamento oppoſitæ ſententiæ. Concedit autem rectiùs Coninch. conſentiente Laym. *n.* 21. quia adhuc fugiendo, vel domi ſe continendo Sigillum confeſſionis non violat: quare jus naturale ipſi permittit, ut vitam ſuam alienæ vitæ anteponat: ſicut, ſi Dominus hæreticus intellexit, aliquem ex ſuis famulis, vel ſubditis confeſſum eſſe huic Sacerdoti, mortem ſerio minitetur Confeſſario, niſi dicat, quinam ille ſit; Confeſſarius non prohibetur illum nominare, tametſi intelligat, exinde mortem confeſſi famulo, vel ſubdito inferendam fore; quanquam laudabiliùs Sacerdos ageret, ſi mortem ipſe pro innocente fortiter oppeteret. Neque ex noſtra reſponſione inferas, quòd confeſſio hominibus redderetur odioſa, ſi occaſione ejus aliqui tantum periculum ſubire poſſint; non enim ſic redditur odioſa confeſſio ſecundùm ſe ſimpliciter, ſed ſolùm, ut ſpectata cum talibus circumſtantiis, quæ tamen rariſſimè, & vix unquam concurrent, ut proinde talis caſus potiùs ſpeculativus, quàm practicus cenſeri debeat, ut notavit Sanchez *lib.* 3. *de Matrim. diſp.* 16. *q.* 1. *art.* 4.

§. II. *An ſit, ut ſolus Pœnitens advertat?*

Regula generalis manet: nunquam licet uti cognitione, vel notitia ex confeſſione habita circa pœnitentem, 865
etiam, ut ille ſolus advertat, exercendo circa ipſum aliquos actus ipſi ingratos, ex quibus pœnitenti meritò odioſa redderetur confeſſio. Ratio jam ſæpè inculcata eſt. Ex hac regula unum, & alterum certa ſunt, tertium valde dubium, & graviſſimè controverſum. Unum certum eſt, licere Confeſſario uti notitia ex confeſſione accepta circa pœnitentem, aut univerſaliter de ejus expreſſa, & libera licentia, juxta ſuprà dicta; aut in particulari exhibendo ipſi aliquos actus natura ſua non ingratos, ſed gratos potiùs, ex quibus proinde ei confeſſio non odioſa, ſed grata potiùs, & ſuavis reddatur: Uti contra paucos in fine refutandos Vaſquez, & alios, habent DD. communiter. Sic Confeſſarius propter fiduciam v. g. quam pœnitens ad ipſum gerit omnia ſui animi arcana, & peccata committendo, poterit eidem oſtendere ſigna ſpecialis amoris, & benevolentiæ, benignè excipere, beneficia conferre &c. quamvis is advertat, hæc fieri propter audita in confeſſione. Item, ſi Confeſſarius ex confeſſione intellexiſſet, pœnitentem ex ſuo facto, vel dicto fuiſſe offenſum, ad indignationem, vel odium provocatum, vel in tentationem incidiſſe, nonnè poterit Confeſſarius ex ea ſola notitia à ſimili dicto, vel facto deinceps abſtinere?

Alterum certum, non licere Confeſſario uti notitia con- 866
feſſionis circa pœnitentem exercendo illi actus ingratos, maximè ſpectantes ad juſtitiam punitivam, vel vindicativam, ut, pœnitenti ob peccata confeſſa vultum auſteriorem oſtendere, eum declinare, eum reprehendere, vel punire, tollere aliquod jus ipſi acquiſitum, ut amovere ab officio jure acquiſito, à quo ſcilicet pro libito, & niſi ob delictum amoveri nequit: ſtruere illi inſidias, ut in delicto deprehendatur, negare ei aliquid debitum, pecuniæ v. g. & alia ejuſmodi. Sic omnes ferè unanimiter. Ratio patet: quia ſatis ſuperque odioſa redderetur confeſſio præterita, ſi ſciretur ex illa ita contra Pœnitentem poſſe procedi. Et benè advertit Laym. *cit.* neque ad hoc requiri, ut Pœnitens advertat actu, vel ſciat, hujuſmodi actus fieri ex confeſſione ſua, dummodò reverà fiat ex confeſſione, etſi id nunc ignoret pœnitens; ſi enim pœnitens antecedenter ſciret, poſſe Confeſſarium uti illa notitia occultè contra ipſum, non minùs, imò magis abſterreretur à confeſſione peccati, quàm ſi ſciret, poſſe illum aliquid tale facere pœnitente advertente; magis enim lædunt illa, quorum cauſam ignoramus, quàm illa, quorum cauſam ſcimus, quibus proinde faciliùs poſſumus adhibere remedia.

Tertium dubium, & controverſum valde eſt: utrùm li- 867
ceat Confeſſario uti notitia confeſſionis, circa Pœnitentem ſolum advertentem, exercendo ob juſtam cauſam aliquos actus, etſi ingratos ipſi, & moleſtos, quibus tamen nullum ejus jus lædatur: ut, negando ipſi aliquos actus nullo jure debitos, niſi fortè ex juſtitia diſtributiva, vel miſericordia, ut negare ſuffragium, vel beneficium, aut eleemoſynam ei, quem ex confeſſione indignum quis novit, & alia mox latiùs dicenda? Licere affirmant ſanè DD. graviſſimi communiter D. Th. Scotus, Sotus, Suarez, & alii, quos ad 35. refert Sanch. *lib.* 3. *de Matrim. diſp.* 16. *q.* 1.

Ratio hujus ſententiæ eſt: quia ex una parte non eſt frangere ſigillum colloqui, vel agere cum eo ipſo, qui tibi ſecretum communicavit: & ex altera parte, cùm Pœnitens nullum habeat jus ad illas actiones, nulla ei fit injuria, ejuſmodi actus denegando; ergo id non eſt illicitum: imò addunt multi ex his DD. etiam quandoque eſſe dubium, adeò ut Confeſſarius ex tali notitia etiam teneatur amovere indignum ab officio, ei negare ſuffragium, vel communionem &c. Plures tamen eorum talem obligationem non agnoſcunt: quia nimirùm nullus cogi debet, ut utatur remedio tam difficili, & periculoſo fractionis ſigilli.

Contrà vero generaliter, & indiſtinctè docens: id licere 868
nunquam, ita ut in nulla prorsùs re confeſſarius uti poſſit tali notitia, ſed debeat ſe ſimpliciter habere, ac ſi prorsùs nihil audiſſet, adeò ut ſi ex confeſſione noſſes famulum eſſe furem, non poſſes ideò ciſtam claudere, vel clavem abſtrahere. Sic multi apud eundem Sanchez. Alii autem reſtringunt, ſolùm locum habere in iis, in quibus eſſet confuſio, & pudor Pœnitenti. Sic ipſe Sanch. *cit. n.* 4. aliuſque citans Gobat. Alii denique clariùs ita diſtinguunt, ut in regula generali expreſſum, & ſequitur.

§. III. *Non licet ad gubernationem ipſius Pœnitentis.*

Simpliciter non licet confeſſario uti notitia ex ſola con- 869
feſſione habita ad gubernationem, vel directionem ipſius Pœnitentis, præſertim advertentis, nimirùm circa ipſum Pœnitentem directè exercendo aliquos actus ipſi ingratos,

gratos, & moleſtos, aut negando ullos actus favorabiles etiam indebitos, vel gratuitos, uti ſunt: ex ſola confeſſionis notitia Pęnitenti ſe exhibere ſeveriorem, minùs gratè cum eo loqui, eum amovere ad alium locum, ubi ſine peccato degat: famulum ex ſola confeſſione furem cognitum domo expellere, vel è ſervitio dimittere: indigno ex ſola confeſſione cognito negare ſuffragium ad electionem, officium, vel beneficium quodcunque, aut ei officium pro nutu amovibile auferre, negare Sacramenta, Euchariſtiam non miniſtrare &c. item: non aſſiſtere matrimonio, cùm ex ſola confeſſione ſcit, invalidè contrahendum: non colloqui, vel converſari cum excommunicato vitando, ſed ex ſola confeſſione cognito, & alia ſimilia, quæ exercentur circa Pœnitentis perſonam ſingularem. Ita Auctores ſecundæ ſententiæ, ac ipſe Sanchez, ſi attentè legatur, & re ipſa Laym. *c. 4. nu.* 22. & expreſsè Coninch. Caſtro-Palaus aliiſque congeſtis Dian. *p. 3. tr. 4. reſol. 76. & p. 5. tr. 11. reſ.* 3. Tamb. *lib. 5. c. 6. §. 2. nu.* 7. Ratio ſolidiſſima eſt: quia ex obligatione ſigilli Sacramentalis non ſolùm illicita omnis eſt revelatio directa, vel indirecta ſecreti coram aliis, ut omnes agnoſcunt, ſed generaliter etiam illicitum eſt omne id, quod confeſſionem redderet gravem, & odioſam fidelibus, ex communi principio ab omnibus ferè admiſſo: unde neque cum ipſo Pœnitente poteſt confeſſarius etiam Prælatus de peccato in confeſſione audito loqui ſine ejus licentia, ut etiam Adverſarii fatentur: atqui evidens, & certiſſimum eſt, etiam maximè reddi confeſſionem gravem, & odioſam ex hac parte; ſi ſciretur, confeſſarium ex illa ſola notitia poſſe Pœnitentem amovere ab officio, privare ſuffragio, repellere à Sacramento, & cætera jam enumerata, ac ſimilia plura: & certè multò magis, quàm ſi confeſſarius poſſet de peccatis confeſſis cum Pęnitente loqui: ergo nullo modo licet uti notitia confeſſionis circa Pœnitentem, exercendo ejuſmodi actus ipſi moleſtos, & ingratos, ad gubernationem ipſius Pœnitentis: idque etiam, & maximè ſuperioribus, his enim id expreſsè, & graviſſimè prohibuit Clemens VIII. in Decret. anno 1504. die 26. Maii. Verba ejus ſunt: Tam Superiores pro tempore exiſtentes, quàm Confeſſarii, qui poſteà ad Superioritatis gradum fuerint promoti, caveant diligentiſſimè, ne ex notitia, quam de aliorum peccatis in confeſſione habuerunt, ad exteriorem gubernationem utantur ---- atque ita per quoſcunque Regularium Superiores, quicunque illi ſint, obſervari mandamus &c. hæc Pontifex. Poſt hoc Decretum meritò profitetur Lugo: *diſp. 23. de Pœnit. ſect. 5. n.* 93. ſe non videre, quomodo oppoſita ſententin ſuſtineri poſſit.

Confirmatur. Omnium conſenſu ſigillum confeſſionis obligat in tota ſua latitudine etiam in ordine ad confitentem, ne ei peccatum ex ſola confeſſione cognitum objiciatur, exprobretur, vel quovis modo ei invito in memoriam revocetur; atqui talis exprobratio ſanè moleſtiſſima re ipſa fieret, ſi Sacerdos confitenti, ſuo propter ejus auditam confeſſionem Sacramentalem, vel ſuffragium neget, vel eum ab officio removeat &c. plerumque enim certa, vel probabili ſuſpicione deprehendet id fieri propter peccata, quæ confeſſus fuit, ideoque ei Sacramentum grave, & damnoſum fuit. Et dato, confitentem id nullo indicio aſſequi poſſe, nonne adhuc ipſa perſuaſio eſt? ſi nimirùm ſciant fideles, ſe ob peccatorum ſuorum confeſſionem impediri poſſe à conſequendis, vel retinendis bonis ſuis, abſterrebit à confeſſione iis præſertim facienda, quos vel leviter ſuſpicantur, aliquando ſibi prodeſſe, vel obeſſe poſſe. Deinde ſequeretur, quòd reſervatio criminum graviorum Superioribus magna parte inutilis foret, ſi Superior ſibi reſervans ea notitia gubernare poſſet Subditos; nunquam enim ii cum tanto ſuo periculo obligari poterunt ad confitendum grave crimen Superiori, ſi ex tali confeſſione ſciant, ſe à promotione, quam avidè deſiderant, impediri, aut ab officio libenter habito amoveri poſſe. Denique forum ſacramentalis pœnitentiæ ex propria inſtitutione ſua ſecretum, & omninò diſparatum eſt à foro externo juriſdictionis, ac gubernationis; ideoque non oportet notitiam ſacramentalem extra illud forum ſecretæ pœnitentiæ ad publicam gubernationem profanè extendi. Ex quibus ſatis patet ad fundamentum oppoſitæ ſententiæ; ſed urgebis, &

Dices: Confeſſarius, maximè Prælatus per confeſſionem auditam non amittit jus ſuum, quod habuit priùs: ſed ante eunfeſſionem auditam habuit jus eligendi, vel non eligendi, retinendi, vel amovendi talem ſubditum pro ſuo arbitrio, ergo idipſum poterit poſt confeſſionem auditam, alioquin indigni, ac improbi ex induſtria uterentur hoc medio confitendi Superiori. *Reſp.* Negando conſequentiam ob claram æquivocationem: confeſſio enim nullum tollit jus prius; licèt enim Prælatus v. g. habeat jus amovendi ſubditum ab officio pro arbitrio, nunquam tamen habuit jus amovendi illum propter crimen in ſola confeſſione cognitum; quare Confeſſarius propter confeſſionem auditam non privatur aliquo jure priùs habito, aut libertate ab officio deponendi, ſuffragium negandi &c. attamen impeditur, & prohibetur, ne ad tale quid faciendum moveatur, vel adjuvetur ex notitia hauſta ex Sacramento pœnitentiæ, cùm perinde ſe gerere debeat in externis actionibus ſuis erga pœnitentem, ac ſi in illo interno foro nihil audiſſet: quemadmodum, qui ſcivit aliquid extra confeſſionem, & poſteà in confeſſione audit, non amittit jus priùs notum manifeſtandi: arctatur tamen à confeſſionis Sigillo, quò minùs alio modo propalare poſſit, quàm cognitum habuerit ante confeſſionem. Unde parùm prodeſſe poteſt indignis hoc medium confitendi Superiori, cùm plerumque poſſit Prælatos eos amovere propter cauſas aliunde cognitas, vel etiam pro ſuo arbitrio, dummodò non moveatur à notitia in ſola confeſſione accepta.

At, nunquid poterit Prælatos ex notitia confeſſionis motus ſaltem magis advertere, & obſervare Pœnitentem ſubditum, ut notatis aliis extra confeſſionem ſeſe offerentibus indiciis ſufficienter inſtructus aliquam ex dictis actionibus præſtet, ab officio, vel loco amoveat? &c. *Reſp.* Non licere directè obſervando ipſum Pœnitentem, ob eandem ſemper rationem, ne confeſſio fiat odioſa: licere tamen obſervare alia ſigna, que ſine relatione ad confeſſionem ſufficiunt ad inquirendum. Vide Tambur. *in addit. lib. 5. opuſc. de Conſ. cap. 6. §. 2. num.* 9.

§. IV. *Licet autem ad gubernationem ſui ipſius.*

LIcitum eſt confeſſario uti notitia ex confeſſione acce- 870
pta ad gubernationem, ſeu juſtam indemnitatem ſui ipſius, exercendo nimirùm aliquos actus, non directè circa Pęnitentem, licèt contra ipſum aliqualiter recurrant, ſed potiùs circa ſe ipſum, vel res ſuas, vel extrinſeca aliqua impedimenta peccati Pœnitentis. Ex. g. poteſt confeſſarius non celebrare, ſe domi retinere, alia via pergere, vel fugere, ad cavendas inſidias veneni, vel mortis inferendæ ex confeſſione cognitas: item poteſt diligentiùs cuſtodire res ſuas, clavem abſtrahere, aut pecuniam, vel clavem non committere ſervo, quem ex confeſſione furem, vel infidelem novit: item poteſt Superior claudere fores, aut ſeram mutare januæ, per quam ex confeſſione novit ſubditum furtivè exire ad peccandum: & ut exemplificat Coninch. *diſp. 9. dub.* 4. poteſt ad eundem finem aliquid ædificare, vel ſtruem lignorum inſtruere eo loco, ubi anteà exitus, vel introitus patebat, &c. idque etiam ſine conſenſu Pœnitentis, præſertim cùm is requiſitus conſentire nolit, cùm tamen debeat: & alia hujuſmodi, quæ conſueverunt communiter eſſe poſitiones alicujus impedimenti, quo poſito Pœnitens abſque ullo ſuo intrinſeco incommodo à peccato impeditur. Sic Auctores *§. præced. cit.* & reipſa Lugo *ſect. 5. n.* 102. Ratio ſumitur ex oppoſito fundamento priori: quia reverà ejuſmodi actus nulli reddunt confeſſionem odioſam, ſaltem rationabiliter: nec ullus rationabiliter præſumi poteſt à confeſſione retardari ex eo, quòd ſciat confeſſarium ex notitia confeſſionis poſſe cavere inſidias vitæ ſuæ, diligentiùs cuſtodire res ſuas, claudere januam, vel feneſtram ad impedienda peccata, & ſimilia; quippè ad quæ ipſe Pęnitens per Pœnitentiam verè à peccato reſurgere intendens cooperari de ſe tenetur. Unde ejuſmodi actus non ingrati, ſed potiùs gratiſſimi ritè Pœnitentis cenſendi ſunt: & quia tales actus minimè exercentur circa perſonam ipſius Pęnitentis, nulla illi inde rationabilis erubeſcentia oriri poteſt: & ſi quando tale aliquid advertens pudore ſuffundatur, potiùs ſibi imputare debet, quàm confeſſario utenti jure ſuo, & aliquam occaſionem talis pudoris tanti. Neque hic obſtat Decretum Clementis VIII. ſuprà allegatum; quia hoc ſolùm prohibet uſum notitiæ ex confeſſione in ordine ad gubernationem externam perſonarum, ſubditorum v. g. per actus nimirùm verſantes circa ipſas perſonas confeſſas, uti maximè ſunt actiones punitivæ, aliæque gubernativæ, ſuprà 1. 2. & 3. §. allatæ.

Denique certiſſimum videtur, confeſſarium ex vi Sigilli confeſſionis non teneri in omnibus prorsùs ſe habere, ac ſi talem notitiam prorsùs non haberet; quidni enim confeſſarius ex confeſſione audita poſſit magis cautus eſſe & prudens fieri ad cavenda ſimilia pericula, in quibus intelligit, Pęnitentem ruinam Spiritualem paſſum: v. g. ad vitandum cibum, ludum, ſocietatem, familiaritatem hominum, in quibus Pœnitentem aliquod damnum ſpirituale, vel corporale paſſum intelligit &c. Quin hoc experientia quotidiana conſtat; diſcunt enim confeſſarii ex confeſſionibus mores, ut ſciant, quomodo cum illis debeant converſari, & quæ ab eis pericula caveri debeant; ergo non eſt univerſaliter illicitum, & contra ſigillum uti notitia confeſſionis ad operandum. Quando autem ſit licitum, & quando illicitum, diſtinctè ſatis exprimit noſtra regula generalis, ex qua ulteriùs corollariè.

§. V.

§. V. *Caſus aliquot particulares, reſoluti ex dictis hactenùs.*

871 I. EGo confeſſarius hactenùs ordinariè confeſſus ſum Petro, ſed modò ejuſdem confeſſionem intelligens, ipſum non eſſe Sacerdotem, ſeu invalidè ordinatum: poſſumne ipſum deinceps vitare, ei ampliùs non confitendo, ipſo advertente me ad hoc moveri ex confeſſione ſua? Reſp. cum Sanch. *cit. lib.* 3. *diſp.* 16. *n.* 5. omninò potes, & debes; quia ex una parte hac omiſſione nihil exerces circa perſonam Pœnitentis: ex altera autem parte, non debes confiteri invalidè, vel ſimulatè tantùm. At quid ſi ex hac tua omiſſione alii ſuſpicarentur malum de iſto Sacerdote? Reſp. Lugo *diſp.* 23. *ſect.* 5. *nu.* 105. debes adhuc ad eum accedere, ſaltem exteriùs confeſſionem ſimulando ne eum prodas, intereà alteri confeſſario ſeriò confiteri. Fagundez autem cum Tambur. *cit.* reſpondet: Poſſe quidem, ſed non teneri te ſic ad ipſum accedere; eò quòd ejuſmodi omiſſio ex ſe non ſit oſtenſiva delicti, præſertim defectu talis; cùm variæ poſſent eſſe cauſæ mutandi confeſſarium. In caſu tam rarò crede, quod placet.

872 II. Vocor ad Pœnitentem, à quo timeo, ne me in peccatum inducat: idque novi ſolùm ex confeſſione præterita, qua me ad peccatum ſollicitavit. Poſſumne ad ipſum non accedere, ſi vel ipſe advertat id fieri ex notitia confeſſionis, vel alii contra ipſum aliquid ſuſpicabuntur? Reſp. Omninò potes, imò debes non accedere: Ratio eſt quia, ſi Pœnitens in confeſſione ſollicitet ad peccatum, utique illa non eſt confeſſio Sacramentalis, ideoque obligationem Sigilli non inducit. Quòd ſi tamen Pœnitens priùs verè Sacramentaliter confeſſus tibi fuiſſet ſuam malam voluntatem, credo, quòd adhuc debeas accedere fidendo Divinæ gratiæ, ſaltem, ſi aliàs alii advertentes malè de Pœnitente ſuſpicarentur, ut ex hactenùs dictis facilè colligi poteſt. Vide plures, & metaphyſicos tales caſus apud DD. citatos.

873 III. Vocor ad Pœnitentem, qui bis, ter, vel quater, aut ſæpiùs juſſus, vel monitus noluit reſtituere, tollere occaſionem proximam peccati &c. poſſum non accedere, ſi ipſe advertat, hanc eſſe cauſam: vel alii de ipſo malè aliquid conjiciant? Reſp. Cum diſtinctione: ſi enim is anteà confeſſus eſt ſimulatè tantùm, v. g. ut bonam æſtimationem apud alios ſervaret &c. potes non accedere; quia non fuit confeſſio, ſed ſimulatio, ideoque Sigillo non ſubjacet. Si autem fuit vera confeſſio, animo ſe juvandi, etſi defectu propoſiti abſolvi non potuerit, non potes non accedere, ſi ideò alii malum de ipſo ſuſpicentur; fuit enim illa Sacramentalis ſaltem inchoata confeſſio; ideoque ſigillum ſecum trahens: at verò, ſi non alii, ſed ipſe ſolùm id advertat fieri ex notitia confeſſionis, non video in te obligationem accedendi, quia ex una parte, non eſt revelare ſigillum, ſi ſolus Pœnitens advertat, ut ſæpiùs dictum: ex altera autem parte, ſimiles negationes non retraherent à confeſſione fideles, imò ſic magis ad eam faciendam excitabuntur. Inſuper meritò ſic negas, ut Pœnitens à ſua contumacia reſipiſcat: ſicut meritò propter eandem rationem, eundem aliquando non abſolvis.

IV. Ex ſola confeſſione Titii ſcio, Eccleſiam hanc eſſe pollutam: poſſumne adhuc in ea celebrare advertente id Pœnitente, vel aliis? Reſp. iterùm cum diſtinctione: quòd ſi ex omiſſione Sacri aliqua notitia peccati apud alios, aut aliquod damnum Pœnitenti timeatur, potes, & debes celebrare; quia fortius eſt vinculum ſigilli, quàm præcepti Eccleſiæ de non celebrando in Eccleſia polluta: At ſi nullius notitiæ apud alios, vel detrimenti Pœnitentis periculum ſit, non poſſe celebrare reſolvit Lugo *cit. n.* 124. quia urget præceptum de non celebrando in loco violato, & non urget præceptum ſigilli, cùm nullum periculum evulgationis, vel damni eſſe ſupponamus. At verò eo caſu poſſe celebrare, mihi probabiliùs reſolvit Bonac. apud Tamb. *cit. c.* 7. *§.* 4. hac bona ratione: quia Eccleſia non præſumitur velle obligare Sacerdotem ad non celebrandum, quando is ex ſola confeſſione novit locum eſſe pollutum, ſiquidem ſemper Eccleſia velle favere ſigillo credenda eſt. Et hæc tandem de Sacramento Pœnitentiæ ſatis. 874

Finit Tertia Pars Theologiæ Sacramentalis.

THEOLOGIÆ MORALIS SACRAMENTALIS

PARS QUARTA.

De Matrimonio, & annexis.

QUarta hæc, & ultima Theologiæ Sacramentalis Pars, quia in multis lubrica, & caſtis mentibus verecunda, ut ſecuriùs percurratur, ſub invocatione Sanctiſſimæ Trinitatis, ac Patrocinio Caſtiſſimorum Sponſorum, & Conjugum MARIÆ, & JOSEPHI, tribus tantùm partibus diſtincta obſervetur. Caput *Primum*, de Matrimonio ſecundùm ſe. *Secundum*, de Peccatis Sponſorum, & Conjugum. *Tertium*, de reliqua materia ſexti Præcepti. *Quartum*, de Abortu. Ergo in Nomine Sanctiſſimæ Trinitatis, ac JESU, MARIÆ, JOSEPHI, incipiat

C A P U T I.

De Matrimonio, & Sponſalibus.

1 MAtrimonium dictum, quaſi *matris munium*, ſeu *matris munus*, ut inquit D. Auguſt. lib. 19. contra Fauſtum, *Matrimonium ex hoc appellatum eſt, quòd non ob aliud debeat fæmina nubere, quàm ut mater fiat*. Definitur in jure: *maris, & fæminæ conjunctio individuam vitæ ſocietatem retinens*. Ubi matrimonium quoad vinculum potiſſimùm explicatur. Adæquatè verò, tam contractum, quàm vinculum complectendo definit bene noſter March. *tom.* 3. Tribun. ſeu Speculi p. 3. qu. 1. *Matrimonium eſt individua conjunctio maris, & fæminæ legitimo contractu firmata ad generandam prolem, à Deo auctore naturæ inſtituta, & Sacramento Novæ Legis ſigno, & bono à Chriſto Salvatore elevata ad Chriſtiane generandam prolem*. Patebit diſtinctiùs *Sect.* 3.

2 Triplex diſtinguitur matrimonium: *Legitimum, ratum, & conſummatum*. Matrimonium *legitimum* dicitur, quatenus continet contractum legitimum inter perſonas non impeditas conſtitutum, qualis fuit ante Chriſtum inter infideles, fortè etiam inter hæreticos. *Ratum* Matrimonium dicitur, quatenus legitimo illi contractui addit rationem Sacramenti, quo majorem firmitatem, & ſtabilitatem indiſſolubilem acquirit. Ut Innocent. III. *c. Quanto: de divort.* ait: *Etſi matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum; quia ſcilicet poteſt diſſolvi: inter fideles autem verum, & ratum exiſtit; quia Sacramentum fidei, quod ſemel eſt admiſſum, nunquam amittitur*. Matrimonium *conſummatum* dicitur, quatenus accedente reali corporis uſu, ſeu carnis copula ultimò perficitur, & completur; Sicut enim emptio, & venditio conſenſu exteriùs ſignificato, hinc mercem, illinc pretium tradendi eſſentialiter conſtituitur, tamen realiter traditione conſummatur; ita matrimonium eſſentialiter conſtituitur mutuo conſenſu Sponſorum ad tradendum invicem corpora exteriùs ſignificato, nuptias enim non concubitus, ſed conſenſus facit; ſive ut habetur *c. omnis res* 27. *qu.* 2. *Matrimonium non facit coitus, ſed voluntas*, ex S. Chryſoſtomo, ideſt, Auctore *operis imperfectis homil.* 32. in Matth. ipſa tamen actuali traditione corporis, & copulatione carnis completur, & velut conſummatur, ut uterque jus plenum poſſideat, idque non tantùm ratione contractus legitimi, ſed etiam in ratione Sacramenti, ut idcircò majorem, & quaſi ultimam ex Divina inſtitutione ſtabilitatem acquirat. Differunt ergo dicta matrimonia in primis firmitate; Legitimum enim ſolvi poteſt favore fidei, cùm alter conjux ad fidem convertitur: Ratum ſolvitur favore Religionis per ſolemnem profeſſionem: Conſummatum quoad vinculum nunquam. Differunt item myſterio, ſeu ſignificatione myſtica; nam ex *c. debitum de bigamia, & Decret. ultimo Concilii Trident.* colligitur triplex ſignificatio matrimonii. Nam quatenus eſt legitimus contractus ſignificat conjunctionem Dei cum anima fideli per gratiam: Quatenus eſt Sacramentum, & matrimonium ratum ſignificat conjunctionem Chriſti cum Eccleſia per Baptiſmum: Quatenus eſt Sacramentum, & matrimonium conſummatum, ſignificat conjunctionem VERBI Divini cum natura humana per unionem hypoſtaticam, quæ omni ex parte inſolubilis eſt, perinde ac matrimonium.

Jam capitis hujus quatuor erunt Sectiones. *Prima*, de matrimonii impedimentis, ac perſonis inhabilibus. *Secunda*, de matrimonii promiſſione, ſeu ſponſalibus, & conſenſu de futuro. *Tertia*, de matrimonio legitimo, ut contractus eſt, ſeu conſenſus de præſenti. *Quarta*, de matrimonio rato, ut Sacramentum eſt; nam de conſummato ferè per totum.

S E C T I O I.

De Matrimonii Impedimentis, & Perſonis inhabilibus.

IMpedimentum matrimonii dicitur omne id, quod obſtat, ne matrimonium inter aliquas perſonas contrahi poſſit, aut validè, aut ſaltem licitè. Unde duplicis generis ſunt impedimenta matrimonii: *Dirimentia, & impedimentia tantùm*. Impedimentum impediens dicitur, quòd ſolùm impedit, nè licitè contrahatur matrimonium, ipſum tamen contractum non irritat. Breviter: Quod illicitum tantùm non item invalidum, nullumque reddit contractum, uti eſt v. g. votum ſimplex caſtitatis, ſponſalia priùs cum alia contracta &c. de his ſeorſim infrà in Subſectione. Impedimentum dirimens, ſeu irritans matrimonium dicitur, quod obſtat, ut neque validè contrahi poſſit matrimonium, ſeu ipſum matrimonium non tantùm illicitum, ſed etiam invalidum, ac nullum reddit, uti eſt votum ſolemne caſtitatis, matrimonium aliud cum alia adhuc vivente contractum &c. Et hujuſmodi dirimentia impedimenta jure antiquo duodecim, vel potiùs quatuordecim; modò verò jure novo Concil. Trident. duobus adjectis univerſim ſunt ſexdecim, his verſibus comprehenſa, N. B. 3

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus, diſparitas, vis, Ordo, ligamen, honeſtas,
Si ſis affinis, ſi fortè coire nequibis,
Si Parochi, & duplicis deſit præſentia teſtis,
Raptave ſit mulier, nec parti reddita tutæ:
Hæc facienda vetant connubia, facta retractant.

Hoc eſt: Matrimonium cum aliquo ex dictis impedimentis factum retractatur, atque omninò irritum eſt, ac nullum, ac ſi factum non fuiſſet. Horum impedimentorum aliqua indicta ſunt jure naturæ, ideoque indiſpenſabilia ſunt, atque etiam in matrimoniis infidelium locum habent, & certò ſunt quatuor: *Error in perſona: impotentia perpetua: conſanguinitas primi gradus ſaltem lineæ rectæ: & ligamen, ſeu ligatum eſſe actuali alio matrimonio*. Cætera ſunt de jure Eccleſiaſtico, ideoque diſpenſabilia, neque in matrimoniis infidelium locum habent, ut, ſuis quæque locis notabimus.

Hæc autem impedimenta, memoriæ juvandæ cauſa, recto ordine in quatuor claſſes dividemus: Prima Claſſis: *Conſenſus inſufficiens*, continet quinque impedimenta: *error, conditio, vis, raptus, & clandeſtinitas*. Secunda: *Libertas obligata alteri*, continet quatuor impedimenta: *Votum, & Sacer Ordo*, quibus libertas obligatur Deo. *Ligamen, & publica honeſtas*, quibus libertas obligata eſt alteri homini. Tertia: *nimia conjunctio*, continet quinque impedimenta: *triplex cognatio, carnalis, ſpiritualis, & legalis, affinitas, & ſceleſta conjunctio criminis*. Quarta, *nimia diſtantia*, continet *cultus diſparitatem, & impotentiam*, ſub qua comprehenditur *impedimentum ætatis*.

C L A S S I S I.

Impedimentorum.

CONSENSUS INSUFFICIENS.

S U M M A R I U M.

4 *Error circa perſonam jure naturæ irritat matrimonium,*
5 *Non tamen error circa qualitates perſonæ,*
6 *Niſi talis qualitas ſit per ſe intenta actu, vel virtute:*
7 & 8 *Aut niſi error circa qualitatem redundet in ipſam perſonam.*
9 & 10 *Etiam conditio ſervilis ignorata dirimit matrimonium;*

11 & 12

Digitized by Google

11 & 12 *Secus, ſi hæc conditio à libero contrahente ſciatur.*
13 *Metus gravis injuſtè incuſſus ad extorquendum conſenſum matrimonii, irritat illud, probabiliter jure naturæ.*
14 *Certiſſimè irritat metus gravis abſolutè,*
15 *Ac etiam gravis reſpectivè.*
16 *Non tamen metus ſimpliciter levis, vel merè reverentialis.*
17 *Niſi quandoque per accidens.*
18 *Ut autem metus gravis irritet, debet eſſe injuſtus, ſeu injuſtè incuſſus;*
19 *Per ſe directè ad extorquendum ipſum Matrimonii conſenſum.*
20 *In dubio, an metus fuerit injuſtè incuſſus, præſumendum eſt pro valore.*
21 *Talem metum incutiens peccat mortaliter: alter verò tantùm venialiter, ſi ſolùm fictè conſentiat.*
22 *Imò nec venialiter, ſi ſolùm conſentiat in ipſum matrimonium ſine animo conſummandi.*
23 *Mortaliter verò, ſi ex tali metu contrahat cum intentione conſummandi, ſciens tale matrimonium eſſe nullum.*
24 *Et exercendo actus carnales merè fornicantur, nec per illos matrimonium tale ratificatur ſine novo conſenſu.*
25 *Qualiter peccat, qui ex tali metu contrahit irretitus inſuper alio impedimento dirimente?*
26 *Raptus generatim quid? ejus pœna.*
27 *Ad raptum propriè dictum requiritur violentia*
28 *Illata ipſi puellæ (non parenti, vel tutori)*
29 *Idque in ordine ad matrimonium.*
30 *Non eſt impedimentum, ſi puella rapiat virum.*
31 *Rapiens puellam non pro ſe, ſed pro alio, incurrit pœnas, non tamen impedimentum.*
32 *Matrimonium clandeſtinum ſine Parocho, & teſtibus nullum eſt ex Decreto Tridentini.*
33 & 34 *Quod obligat ſolùm in locis Catholicorum, ubi promulgatum eſt.*
35 & 36 *Quid de locis, ubi Catholici permixti ſunt cum hæreticis?*
37 & 38 *An, ſi ſponſi in ſponſalium contractu præſente Parocho, & teſtibus utuntur verbis de præſenti, ſit matrimonium ratum.*

§. I. ERROR.

REGULA. *Error circa ipſam perſonam matrimonium omni, etiam naturali jure dirimit: non item error circa qualitatem, niſi talis qualitas eſſet per ſe actu, vel virtute intenta à contrahente, aut error circa qualitatem redundaret in ipſam perſonam.* Certa apud omnes, & patebit explicando.

I. Error circa perſonam jure naturæ irritat matrimonium. Certum apud omnes. Sanch. *lib. 7. diſp.* 18. Laym. *lib. 5. tr. 10. p. 7. c.* 8. Ratio eſt: quia error ſimpliciter tollens voluntarium verſans circa ſubſtantiam, vel ſubſtantiale contractus, omnem contractum irritat, ut patet in venditione, & emptione, ſi cui pro auro vendatur aurichalcum &c. atqui contractus matrimonii primum, & ſubſtantiale objectum eſt ipſa perſona, cum qua contrahendum; hanc enim principaliter reſpicit contrahens: ergo error circa perſonam ipſo jure naturæ irritat matrimonium: neque intereſt, ſive ſit error antecedens, & dans cauſam contractui, qui ſi ſciviſſes, non contraxiſſes; ſive ſit error concomitans, & incidens tantùm, & non dans cauſam contractui: utpote, quia ita animo affectus fuiſti, ut, etſi non ignoraſſes, hanc eſſe aliam perſonam, tamen illam duxiſſes; quia uterque error aufert actuale voluntarium, & conſenſum, cùm nihil poſſit eſſe volitum, niſi cognitum: Et tantùm differunt in hoc, quòd error antecedens reddat involuntarium poſitivè, error verò concomitans reddat ſolùm involuntarium negativè, ſeu non voluntarium, quod ipſum ſufficit, ac tollit conſenſum in talem perſonam.

Quòd ſi tamen quis ita intenderet actualiter contrahere cum præſenti muliere, quæcunque illa ſit, validum erit matrimonium, quia tunc nullus error.

Dices: Nonne Sacramentum, Baptiſmus v. gr. eſt validus, ſi quis baptizaret hunc, putans eſſe alium, aut fœmellam putans eſſe maſculum? Reſp. Ita; quia baptizans dirigit actionem, & intentionem ſuam in hunc præſentem, quicunque tandem ſit, prout in ſimili modò etiam de matrimonio conceſſimus, contrahens autem matrimonium ordinariè ſuum conſenſum dirigit in determinatam perſonam hanc, v. g. Mariam. Cæterùm, ſi baptizans diceret: volo baptizare hunc, ſi eſt maſculus, certè non baptizaret, ſi eſſet fœmella; quia ſua intentio non extenderetur ad illam; nimis tamen imprudenter, & ſtudiosè ſic intenderet. Contra: nonne Jacob *Gen.* 29. deceptus pro Rachele Lyam acceptam deinceps pro legitima uxore habuit? Reſp. Ita; quia poſteà detecto errore perſonæ matrimonium ratificavit; tum amore potiundæ etiam Rachelis, tum compaſſus Lyæ jam defloratæ per ignorantiam ex parte ſua invincibilem, ex dolo ſoceri Laban ſupponentis ei pro Rachele Lyam.

II. Error circa qualitates perſonæ etiam antecedens, & 5
cauſa operis, etiam ex dolo alterius contrahentis proveniens regulariter non irritat matrimonium. Communiſſima DD. apud cit. & colligitur *ex c. cùm in Apoſtolica de Sponſal.* Ratio eſt: quia ad valorem contractus matrimonii ſatis eſt, ſi conſenſus ſit circa ſubſtantiam corporis, quæ mutuò datur: quidquid ergo eſt extra ſubſtantiam corporum, accidentale eſt, nec poteſt invalidum reddere matrimonium; etenim matrimonium ſubſtantialiter ſubſiſtens non poteſt infirmari, niſi in caſibus à Jure, vel Eccleſia permiſſis, vel decretis; matrimonium autem ſubſtantialiter conſiſtit in conſenſu voluntario perſonæ cum perſona tali in individuo certò cognita ad traditionem mutuam corporum in uſum generationis. ergo non infirmatur ob errorem circa qualitates accidentales perſonæ, cùm nullus Canon Eccleſiaſticus exiſtat, qui id infirmet quoad tales qualitates, ſicut exiſtit de qualitate conditionis ſervilis. Validum ergo erit matrimonium, ſi quis ducat Cajam, putans, vel falsò aſſerenti credens eſſe nobilem, virginem &c. cùm tamen ſit plebeja, corrupta, inops &c. niſi una ex dictis duabus exceptionibus accedat. Eadem ratione valida eſt profeſſio Religionis, quamvis ejus qualitates, aſperitates, victus, fratrum mores, rigor Prælatorum &c. anteà non advertantur. Sed en tibi jam duas exceptiones.

III. *Niſi talis qualitas eſſet per ſe actu, vel virtute* 6
intenta à contrahente: ut ſi quis actu, & expreſsè intendat, non accipere uxorem, hanc v. g. mulierem, niſi ſit nobilis, virgo &c. aut dicat: ſi es nobilis, duco te, aliàs nolo; tunc enim non ſubſiſtente tali qualitate, omnino conſenſu matrimonium nullum erit; quia tunc qualitas illa ſit pars objecti principalis per ſe intenti, eſtque conſenſus matrimonii conditionatus ſi eſt talis, volo: atqui conſenſus conditionatus de præſenti, conditione non ſubſiſtente, nullus eſt, ut omnes norunt: ergo &c.

Dixi *actu*, vel *virtute*; eadem enim eſt ratio, quando talis qualitas, & conditio, etſi non actu in ipſo contractu habeatur; tamen anteà habita, & non revocata in ipſo contractu virtualiter perſeveret, ut ſi anteà declaraſti, te nolle ducere Cajam, niſi virgo v. g. ſit, & hoc animo non revocato, & neque actu cogitans de hac mea voluntate, contraho cum Caja putans eſſe virginem, cùm talis tamen non ſit, adhuc invalidum erit matrimonium; quia illa prior intentio cùm non ſit revocata, & adhuc virtualiter currat, æquivalet intentioni, & conditioni actuali, ut in ſimili omnes docent de intentione virtuali ſufficiente ad confeſſionem Sacramentorum. Meri[illegible]o Baſilius Pontius *lib. 4. de matr, c.* 21. *n.* 13. teſtatur [illegible] fuiſſe declaratum matrimonium cujuſdam fœmin[illegible] quæ ſæpè ſeriò dixerat, ſe potiùs quidvis paſſuram, aut mortem ſibi illaturam, quàm cum certo quodam viro inire matrimonium, ſi is eſſet ex Judæorum progenie, & poſt initum contractum ex Judæis inventus eſt; quia ex circumſtantiis clarè apparuit, illam intentionem virtualiter permanſiſſe. Cæterùm conſentiunt DD. ad irritandum matrimonium non ſufficere ſolam intentionem, vel diſpoſitionem habitualem non contrahendi cum tali qualitate perſonæ, cùm quis nimirùm defacto ſimpliciter contrahit cum tali perſona v. g. non nobili, paupere, non virgine, &c. ſolùm animo ita diſpoſitum eſt, ut ſi ſciviſſet, vel advertiſſet ad hanc, vel illam qualitatem, non contraxiſſet. Quia in contractu non attenditur ad id, quod feciſſes, vel voluiſſes in aliis circumſtantiis, ſed ad id, quod re ipſa de facto feciſti, & voluiſti circa ſubſtantiam contractus: abſolutè enim conſenſum præbuiſti, nec adſuit ulla conditio, ſed ſolùm adfuiſſet, quod nihil operatur. Denique ſi talis diſpoſitio habitualis ſufficeret, vix ullum eſſet in mundo matrimonium validum. Sequitur altera exceptio.

IV. Aut, *niſi error circa qualitatem redundet in ipſam* 7
perſonam. Quando nimirùm perſona aliunde in ſe prorsùs ignota alicui ſub ſola aliqua qualitate proponitur, & concipitur, ſic ut quis ſub conditione alicujus qualitatis præcisè formet conceptum alicujus perſonæ determinatæ in individuo, quæ proinde qualitas per errorem apprehenſa, ſi reverà non adſit, certè irritat matrimonium, cùm re ipſa ſit error circa perſonam; ut ſi quis conſentiat contrahere cum filia Sempronii primogenita, & offeratur poſteà alia non primogenita, non valebit matrimonium, eſto etiam vera primogenita jam eſſet mortua; quia nimirùm error ille qualitatis redundat in perſonam, & æquivalenter eſt error perſonæ. Item: vides à longè duas puellas unam ſedentem, alteram ſtantem, unam audis virginem, nobilem, divitem &c. alteram viduam, plebeam, pauperem &c. dicas: volo ducere ſedentem, virginem, nobilem &c. & poſteà offeratur tibi ad matrimonium altera, matrimonium nullum eſt ob eandem rationem.

Contrà verò ſi aliunde formaſti conceptum de tali determina-

minata perſona, *v. g.* jam noſti hanc determinatam puellam Mariam quoad perſonam, atque hanc putas eſſe divitem, nobilem, &c. cùm talis non ſit, ſeu proprio errore, ſeu aliundè deceptus, & cum hoc errore cum illa contrahas, validè contrahis, quia jam error eſt circa qualitatem, quæ non redundat in ſubſtantiam perſonæ, jam enim perſonam ducis, quam noſti, & ducere decrevisti, etſi in qualitate accidentali deceptus fueris. Sic Sanch. *hic l.* 8. *diſp.* 18. *n.* 21. Tambur. *hic c.* 1. *n.* 20. In ſumma, ſi dicas: volo nobilem, virginem &c. qualem puto eſſe hanc, ſi non ſit, matrimonium nullum eſt. Si verò dicas: volo ducere hanc Mariam, quam puto eſſe nobilem &c. ſi non ſit, matrimonium validum erit. Quare nervosè, & ſapienter Laym. *cit. c.* 2. *nu.* 2. ſcribit: ſi Caja viſu priùs nota, & ad matrimonium determinata fuiſſet, tametſi poſteà ſimulet ſe primogenitam, cùm non ſit, valebit matrimonium, niſi actualis intentio fuiſſet, ſaltem animo retenta, non accipiendi eam, niſi primogenita ſit. Caſus varios videre potes apud citatos.

8 Unum magis lepidum, & intricatum affero ex Gabriele *V. impediment. qu.* 4. Adoleſcens quidem petit in uxorem filiam cujuſdam, quam valdè formoſam fortè viderat, verùm illam ei denegavit pater, cauſam dans: eam eſſe ſecundogenitam, ſe tamen facilè daturum primogenitam, quam nubere priùs deceat; ad hæc adoleſcens petiit à patre, ut prædictam primogenitam oſtenderet viro gravi, ut is ſincerè, & ex fide ſibi referat, an etiam pulchra eſſet; annuit pater, ſed verò ille oſtendit eandem ſecundogenitam viro illi, nam primogenita valde informis erat; adoleſcens ergo à viro gravi informatus, etiam illam ſibi oſtenſam pulchram eſſe, cum ea contraxit de præſenti more Nobilium veſperè ſub luce candelarum, quando ejus formam advertere non potuit, poſteà inventa eſt nequaquam pulchra; contendebat adoleſcens matrimonium nullum fuiſſe. Gabriel reſpondet, fuiſſe validum; quia error fuit in qualitate pulchritudinis, non in ſubſtantia; adoleſcens enim jam conſenſit in primogenitam, quam ipſi obtulit pater, quare illam duxit, quam voluit. Hancque reſponſionem approbat Sanch. *num.* 35. aliique. Sed meo judicio rectiùs improbant Pontius *l.* 4. *c.* 22. *num.* 5. & Tamb. *cit. c.* 2. *§.* 2. quia adoleſcens conſenſit in illam, quæ fuit oſtenſa viro illi gravi, at hæc non fuit primogenita: falſum ergo eſt, adoleſcentem conſenſiſſe in primogenitam à patre primò promiſſam; quia ratione pulchritudinis adoleſcens determinavit ad ducendam illam determinatam, quam pater oſtendit illi viro, ſi pulchra ſit; pater autem oſtendit ſecundam, eamque ſolam vidit, & retulit vir ille gravis; ergo in illam ſolam conſenſit, fuitque error qualitatis redundans in perſonam.

§. II. CONDITIO.

9 I. Conditionis ſervilis ignorantia dirimit matrimonium; hoc enim ſpeciale eſt, quod error circa qualitatem conditionis ſervilis, ut ſi homo liber, & ingenuus contrahens putet, & intendat ducere perſonam liberam, & ingenuam, reverà ducat ſervam, vel mancipium, matrimonium nullum ſit. Habetur expreſsè in jure *c.* 2. *& ultimo. De conjugio ſervor.* docetque communis, D. Thom. D. Bonavent. Scot. *in* 4. *d.* 36. Ratio eſt: quia licèt hic error non verſetur circa perſonam, vel ſubſtantiam, eſt tamen circa qualitatem valdè neceſſariò ſpectantem ad contractum, uſum, & finem matrimonii; convenit enim, ut contrahentes æqualem corporis poteſtatem inter ſe conferant ad finem generationis, & ſocietatis vitæ: atqui liber quidem plenam corporis poteſtatem alteri dat, obligans etiam ſe ad individuam vitæ ſocietatem; ſervus autem, ſeu mancipium plenam ſui corporis poteſtatem dare non poteſt, nec poteſt ſe obligare ad individuam vitæ ſocietatem, cùm in domini ſui poteſtate conſtitutus ab eo vendi, in terras longinquas mitti, & abligari, domeſticis operibus addici &c. jure poſſit, non obſtante matrimonii vinculo. Accedit graviſſimum incommodum, quòd ſi uxor ſerva ſit, maritus liber, proles ſequantur conditionem matris; quia ut Jura loquuntur; *fœtus ſequitur ventrem:* ergo &c.

10 II. Quo autem jure inductum ſit hoc impedimentum, diſſentiunt DD. Solo jure Eccleſiaſtico dirimere docent DD. communiter cum Sanch. *l.* 7. *diſp.* 19. *num.* 17. Contra ipſo jure naturali dirimere ob rationem datam: quia nimirùm libera perſona non videtur velle corpus ſuum liberum tradere pro corpore alterius, niſi ſimiliter libero, niſi aliud intenderet, docent alii graves DD. apud eundem Sanchez, & Laym. cit. probabile cenſentes, favente etiam Scoto *in* 4. d. 30. *q.* 1. eò quòd jura citata non tam ſtatuere, quàm ſupponere videantur hoc impedimentum conditionis. Tu crede, quod libet.

11 III. Dixi *conditio ſervilis ignorata;* quòd ſi enim homo ingenuus, & liber ſciens alterius conditionem ſervilem; nihilominus eam ſponte admittat, valebit matrimonium æquè, ac ſi ſervus cum ſerva contrahat. Expreſsè *cit. cap. ultimò, de conjugio ſervor.* Adde: etiamſi ſperaſſet, quòd ea perſona libertate donaretur, & poſteà fruſtratus eſſet; quia non erravit in qualitate conditionis ſervilis; ut notavit etiam noſter Marchant. *Tribun. p.* 3. *tr.* 1. *tit.* 3.

At contra: quid ſi Titius liber contrahat cum Caja reverà libera; quam tamen per errorem putat eſſe ſervam, valetne matrimonium? Reſp. quòd ſic, quia Canones veram ſervitutem, non autem putatitiam conſtituunt impedimentum dirimens, neque falsò putata ſervitus quidquam nocebit matrimonio.

IV. Similiter, ſi ſervus contrahat reipſa cum ſerva, putans ſe contrahere cum libera, matrimonium valebit; quia Canones agunt de Matrimonio, quod contrahit liber cum ſerva, quam ignorat eſſe ſervam; hic autem ſervus contrahit non liber. Plura de his videre potes apud citatos, maximè Sanchez, uſque ad nauſeam; nam quia in his partibus nulla praxis, non immoror; notant enim DD. Germani Laym. *cit. n.* 5. Gob. *caſu* 5. *num.* 131. omninò valere matrimonia perſonæ liberæ cum ſervis originariis, vel adſcriptitiis, quales plurimi ſunt in Bohemia, Polonia, ac etiam Svevia, & vulgò vocantur mancipia, reipſa autem mancipia, & ſervi non ſunt, ſed homines liberi, ſolùm quoad certa obſequia ſuis dominis adſtricti, ut ab eis, niſi remiſſione gratis, vel pretio facta, recedere non poſſint. 12

§. III. VIS, SEU METUS.

Regula: *Metus gravis injuſtè incuſſus ad extorquendum ipſum matrimonium, ſeu conſenſum matrimonii, matrimonium irritat (ſatis probabiliter ipſo jure naturæ, cùm videatur implicare, ut quis per tam gravem injuriam ſibi comparet jus in alterum) certò autem jure Eccleſiaſtico, *c. Cùm locum, c. Veniens c. conſult. De ſponſalibus*, & expreſſiùs *c.* 2. *de eo, qui duxit:* ubi ſignificatur matrimonium gravi metu extortum, etſi juratum ſit, nullius roboris eſſe. Ratio ſumenda eſt ex differentia inter matrimonium, & alios contractus; quia alii contractus ex metu injuſto facti, etſi in communiori ſententia validi ſint, tamen poſteà per exceptionem, vel Judicis ſententiam reſcindi poſſunt, & metum paſſus reſtitui in integrum; at verò matrimonium mutuo conſenſu ſemel validè contractum, & maximè etiam conſummatum reſcindi nunquam poteſt: ergo neceſſe fuit, ad graviſſima incommoda ex ejuſmodi coactis matrimoniis evenire ſolita evitanda, ut conſtitutione juris ſtatim à principio vis injuſta matrimonio impedimentum afferret, cùm poſteà non ſit locus remedii. Plura vide apud Sanch. *l.* 4. *diſp.* 11. *tota*, ubi *nu.* 20. ex communi monet idem ſentiendum eſſe, ſi quis indefinitè cogatur ad ducendam unam ex pluribus v. g. filiabus Titii: quin etiam, ſi pater abſolutè dicat filiæ: te exhæredabo, niſi nupſeris: nuptiæ ſecutæ non ſubſiſtent, ſi verè timeatur, quod illæ minæ ſortiantur effectum; quia ſtatus matrimonii abſolutè debet eſſe homini liber, adeoque etiam ille metus officit valori matrimonii, quo quis cogitur iniquè ad matrimonium generatim, ſeu non determinando ullam perſonam in particulari, Ut contra *Abbatem*, *Azorium*, *Benignum*, & alios, cum pluribus docet *Sanchez* cit. Diana *p.* 4. *tr.* 4. *reſol.* 32. Gob. *caſ.* 12. *n.* 252. Jam verò termini hujus impedimenti explicandi ſunt. 13

I. *Metus gravis.*

Metus gravis dicitur, quando, vel quo timetur grave malum inferendum, aut ipſi metuenti, aut perſonæ valde conjunctæ, ut patri, matri, uxori, fratri &c. aliiſque conſanguineis. Metus autem levis dicitur, quo timetur leve malum. Grave autem vel leve malum conſiderari debet, vel abſolutè reſpectu cujuſvis, vel reſpectivè ad certas perſonas: minus enim malum ſufficit ad metum gravem in fœmina, quàm in viro; in puella, quàm in juvene; in juvenili ætate, quàm robuſta, & virili. 14

Pono breves reſolutiunculas.

I. Irritat certiſſimè matrimonium metus gravis abſolutè, & cadens in conſtantem virum, quo nimirùm timetur malum grave abſolutè, quod nimirùm omnes homines habent pro gravi, & moleſto, & proinde etiam viro forti, ac conſtanti meritò ſit formidabile: cujuſmodi eſt metus mortis, mutilationis, cruciatus, vel verberationis atrocis, ſervitutis, exilii, carceris diuturni, gravis infamiæ, violenti ſtupri, amiſſionis ſtatus, vel officii ad ſuſtentationem neceſſarii, majoris partis bonorum exhæredationis, item excommunicationis injuſtæ &c. de quibus latè Sanchez *l.* 4. *diſp.* 5. Leſſius *l.* 2. *De Juſtitia c.* 17. *n.* 35. ſingula bene ex jure probans, & de his non poteſt eſſe dubitatio, vel enim talis metus irritat, vel nullus: atqui nonnullus: ergo &c.

II. Etiam irritat matrimonium metus gravis reſpectivè, 15

quo

quo ſcilicet timetur malum grave ſolùm reſpectu apprehenſionis, vel conditionis perſonæ; nam pueris, fœminis, viris meticuloſis, vel aliunde afflictis &c. valde gravia accidunt pleraque, quæ vix curant homines cordati. Communis DD. apud citatos. Ratio eſt: quia in talem metum variſſimè cadit ſententia Alexandri *cit. cap. cum locum*, de ſponſalibus, *Cùm locum non habeat conſenſus, ubi metus, vel coactio intercedit:* etenim illud voluntarium, ob quod metus etiam abſolutè gravis invalidat matrimonium, cauſatur immediatè à vehementia metus, & apprehenſione mali imminentis, & remotè tantùm ab ipſo malo formidato foris exiſtente, atqui *ubi eſt eadem ratio, ibi quoque eſt eadem juris diſpoſitio;* cùm ergo metus reſpectivè gravis immediatè æquè minuat libertatem conſenſus, ac metus abſolutè gravis, palàm eſt, dictam deciſionem Alexand. cit. æquè in illo locum habere, ac in hoc. Quòd ſi ergo pater filiæ verecundæ, ac timidæ minaci vultu intentet alapam, eoque metu conſternata puella conſentiat, aliàs non conſenſura, non eſt dubium in omni foro matrimonium pronuntiandum nullum.

26. III. Non irritat matrimonium metus ſimpliciter levis, ſicut neque metus merè reverentialis, quo nimirùm juvenis, vel puella tantùm ideò conſentit in matrimonium propoſitum ſibi à patre v. g. vel tutore, quia timet, ne contradicendo agat contra reverentiam debitam parenti, ideoque ſolùm verecundiam, vel ruborem in metuente cauſat, ſecluſo omni alio incomodo, vel damno. Ita communis DD. Sanch. *lib.* 4. *diſp.* 17. *n.* 2. Laym. *cit. cap.* 5. *n.* 1. *&* 3. Lugo *diſp.* 22. *de juſtitia n.* 140. Pontius *lib.* 4. *nu.* 18. alii plures apud ipſos. Ratio eſt quia, cùm levis metus ſit in poteſtate contrahentis matrimonium, ideoque facile illum depellere poſſit, ſi non depellat, ſatis liberè, & perfectè, ac ſine coactione conſentit. Et certum eſt in foro externo non admitti allegationem metus levis, vel reverentialis tantùm, cùm meritò præſumatur talis metus non abſtuliſſe libertatem.

27 IV. Contrà tamen, etiam metum reverentialem in foro conſcientiæ irritare matrimonium (atque adeo etiam Profeſſionem religioſam) cùm matrimonium carnale, & ſpirituale æquiparentur (docent ſanè graves DD. Navar. *lib.* 1. *Conſil.* 9. *&* 10. *& Manual. c.* 21. *n.* 15. Rodriq. *tom.* 2. *ſummæ, a.* 8. *concl.* 7. *& alii,*) & probabilem cenſent Leſſius, Laym. Tanner. Barboſa; apud Gob. *cit. n.* 249. eò quòd etiam talis metus, præſertim à viro gravi incuſſus tollat perfectam libertatem, qualem in matrimonio (ſicut & in Profeſſione) omnes requirunt. Et omninò vera eſt hæc ſententia per accidens, quando ſcilicet cum imperio Patris, Tutoris, Prælati &c. conjunctæ ſunt minæ, quas ille executurus putetur, ſevitia, & mala tractatio, aut quando timetur gravis, & diuturna indignatio patris, aut alterius perſonæ, à qua multùm dependet fortuna filiæ: & generatim, quandocunque præter metum reverentiæ timetur aliquod aliud grave malum, vel incommodum, & quia reverà plerumque aliquod tale malum timetur, ideoque ſæpè poteſt in praxi locum habere dicta ſententia.

II. *Injuſtus incuſſus.*

28 UT metus etiam gravis dirimat matrimonium, requiritur, ut ſit *injuſtus, ſeu injuſtè incuſſus*, ſcilicet à tali, qui habet nullam poteſtatem incutiendi cum juxta *cit. cap. conſultation. & c. cùm locum de Sponſal.*

Secus eſt, ſi metus juſtè incuteretur, v. g. à judice præcipiente ſtupratori virginis, ut eam ducat ſub gravi pœna excommunicationis, capitis &c. *c. ex litteris* 2. *de Sponſ.* aut etiam ab homine privato, v. g. parente virginis minitante ſtupratori accuſationem, & pœnas debitas pro delicto procuraturum via juſtitiæ, niſi eam ducat: matrimonium eo metu tanquam juſtè incuſſo extortum erit validum, juxta communem DD. cum Sanch. *lib.* 4. *diſp.* 8. Coninch. *diſp.* 28. *dub.* 1. Laym. cit. alii paſſim, & optimè Dicaſt. *hic diſp.* 6. *dub.* 5. rectè hinc inferes, valere matrimonium primo, quando tibi juſtè damnato capitis &c. dicitur: aut morere, aut contrahe cum filia carnificis. Secundo: quando tibi in carcere in cauſa ſanguinis detento dicit cuſtos: dimittam te, ſi duxeris meam filiam. Tertiò quando medicus tibi deſperato dicit: aut duc meam filiam, aut non medebor tibi. Quartò, ſimile eſt, ſi puellæ in aquis periclitanti, & tuam opem imploranti neges ſuccurre, niſi tibi nubat, idemque in ſimilibus: quia in his, & ſimilibus nullus metus injuſtè incutitur, ſed ad ſummum negatur aliquid, alioquin ex charitate debitum. Contrà verò certè invalidum eſſet matrimonium, ſi judex, vel parentes minentur tibi pœnam, vel accuſationem alterius antecedentis criminis, v. g. furti, adulterii, homicidii &c. niſi talem ducas, metus enim erit injuſtè incuſſus: etſi enim illi habeant jus te ſic accuſandi, vel puniendi, non tamen habent jus, te ſic cogendi ad matrimonium. Communis apud citatos, etſi aliqui non improbabiliter oppoſitum teneant. Certiſſimè autem invalidum erit matrimonium, ſi parentes ſtupratori filiæ verbera, vel mortem minentur propria auctoritate inferendam, niſi quàm primùm in matrimonium conſentiat; niſi fortè eo metu poſito poſteà liberè conſentiat.

III. *Ad extorquendum ipſum Matrimonium.*

TAndem, ut metus irritet matrimonium, requiritur, ut 19
ſit per ſe directè incuſſus ad extorquendum ipſum matrimonii conſenſum, ut hactenùs ſemper ſupponimus. Secus eſſet, ſi metus eſſet vel ab intrinſeco, ut ſi quis in periculo mortis vellet ducere ſuam concubinam, aut damnatus ad mortem ſponte offerat ducere filiam judicis, vel carnificis, &c. ad conciliandum ejus animum, vel in ſui liberationem: vel ab extrinſeco quidem incuſſus, at non ad matrimonium, ſed ad alium finem, ut ſi quis injuſtè incarceratus, aut quamvis aliam vim, vel injuriam paſſus, aut in ſtupro deprehenſus à patre virginis, permittente jure civili, occidendus, ſponte eligat matrimonium tanquam medium ad ſui liberationem, &c. valida erunt matrimonia; quia ille metus etſi injuſtè incuſſus non eſt per ſe cauſa matrimonii, ſed merè per accidens, & occaſio tantùm, quatenus occaſione talis metus ad ſe liberandum ipſemet tale remedium eligit, quod jura ipſa haud adimere debuerunt, ut omnes obſervant.

At quid ſi omnibus diligenter conſideratis, dubium ſit 20.
utrùm metus injuſtè incuſſus ad extorquendum matrimonium gravis cenſendus ſit nec ne: adeoque an matrimonium irritum ſit, an verò validum, quid præſumendum? Acriter diſputant DD. Cenſeo cum Laym. cit. *n.* 4. præſumendum pro valore matrimonii, quamvis enim magnoperè curandum ſit, ut matrimonium in perpetua conjunctione conſiſtens, libera voluntate contrahatur, & ideo ſponſalia, ſi quocunque etiam leviore metu injuſtè incuſſo celebrata ſint, facilè diſſolvi poſſunt, ut *ſect. ſeq.* videbimus, poſtquam tamen matrimonium ſemel contractum eſt, potiùs ut validum, quàm ut invalidum judicandum; cùm matrimonii cauſa ſit favorabilis, idque partim propter reverentiam Sacramenti, partim quia reipublicæ, & prolis intereſt, ut matrimonium non ſolvatur, niſi infirmitas, vel nullitas appareat. Accedit, quòd poſtquam contractus celebratus eſt, præſumptio ſtet pro ejus valore, niſi contrarium oſtendatur, ut rectè pro Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 37. *n.* 14. Et hactenùs quoad valorem matrimonii meticuloſi, ad cujus nullitatem omnium conſenſu perinde eſt ſive metus injuſtus incutiatur ab ipſo altero contrahente, ut ſi ſtricto enſe mortem mineris puellæ, niſi ſtatim tibi nubat, ſive à quocunque alio v. g. contrahentis patre, domino, judice &c. prout in hactenùs dictis advertere debuiſti. Jam quoad licitum difficiliùs videndum.

§. IV. *Qualiter peccent ex metu contrahentes matrimonium?*

ILlum, qui alteri talem metum injuſtum incutit ad extorquendum matrimonii conſenſum, peccare mortaliter contra juſtitiam, lædendo ſcilicet alterius libertatem in re graviſſima, nimis clarum eſt. Inſuper etiam ex tali metu injuſtè incuſſo contrahentem matrimonium peccare graviter videtur ſequi ex communi ſententia: neque omnem ſcienter contrahentem cum impedimento dirimente peccare mortaliter ſacrilegio, annullando Sacramentum, de quo *cap. ſeq.* cùm de peccatis conjugum. At in propoſito ſpecialiter mitiores ſententias ſecutus breviter ſic reſolves.

I. Si ex tali metu contrahens verbotenùs ſolùm fingat ſe 21.
conſentire reipſa non conſentiens, peccat ſolo veniali mendacii peccato, non ſacrilegio quaſi annullans Sacramentum; quia nihil ponit, cui ex inſtitutione Chriſti annexa ſit ratio Sacramenti, ſicut ponit, & ſacrilegè peccat, qui ſine intentione fictè baptizaret infantem, ut conſideranti patet. Verùm adverte, tunc matrimonium eſſe irritum ipſo jure naturæ, non propriè ratione metus, ſed ratione fictionis, ſeu omnimodis defectu conſenſus; in matrimonio autem ex metu contracto verè adeſt aliquis conſenſus, & vera voluntas accipiendi alterum in maritum; dicitur tamen non adeſſe, quia adeſt conſenſus ſolùm imperfectus, & involuntarius ſecundùm quid cum admixtione diſſenſus, ac involuntarii; vult enim contrahere metu compellente; at omninò nollet, ſi aliter metum, & malum formidatum evadere poſſet.

II. Si ex metu contrahens ſolùm conſentit in matrimo- 22
nium ipſum animo conſummandi, aut exercendi actus carnales, probabiliſſimè ne venialiter quidem peccat, ſaltem poſito, quòd metus ſolo jure Eccleſiaſtico dirimat matrimonium. Ita cum aliis Sanch. *l.* 4. *diſp.* 16. Perez *diſp.* 22. *ſect.* 5. eoſque ſecutus Gob. *num.* 246. Ratio eſt: quia ex una parte præcepta Eccleſiæ non obligant cum tanto rigore, & quod in favorem metum paſſi inſtitutum eſt, non debet cedere in ejus gravamen: Ex altera autem parte talis non irritat Sacramentum; quia adhuc non facit id, cui ex Chriſti inſtitutione an-

nexa eſt ratio Sacramenti ; hæc enim ratio Sacramenti competit ſolùm contractui legitimo, & valido, qualis ex Decreto Eccleſiæ non eſt contractus ex metu. Jam vides, aliud eſſe de Sacerdote certè mortaliter, & ſacrilegè peccante, ſi ob metum mortis, v. g. conferat abſolutionem ſcienter homini indiſpoſito; talis enim verè profert verba propria formæ Sacramentalis à Chriſto inſtitutæ ſuper indebitam materiam. At, nonne conſentiens in matrimonium dat alteri poteſtatem ſui corporis? ſed per matrimonium invalidum non poteſt dari poteſtas corporis ; hoc enim eſſet conſentire in copulam fornicariam: ergo peccat mortaliter. Reſp. Diſtinguendo: dat poteſtatem licitè, ſed non validè ; quia alter nequit ob nullitatem matrimonii hac poteſtate uti, eo modo, quo viator latroni fortè mortem minitanti dat pecuniam licitè, ſed non validè ; quia defectu juris non poteſt eam latro retinere.

23 III. Qui ex metu gravi init matrimonium, ſciens tale matrimonium eſſe nullum cum intentione illud conſummandi, ſeu exercendi actus permiſſos veris conjugibus, peccat mortaliter. Expreſsè *c. Inquiſitioni 44. de Sentent. Excom.* Ratio nimis clara eſt: quia habet intentionem exercendi actus fornicarios, cùm durante illo metu non poſſit conſiſtere verum matrimonium, ſed maneant merè ſoluti, quare potiùs debet mori, quàm præſtare talem conſenſum. Quid ergo aget talis puella, v. g. tali metu coacta ad nubendum à patre, judice? &c. Reſp. Vel conſentiat ſponte, ita ut metus non ſit ampliùs proxima cauſa, ſed tantùm occaſio conſenſus: vel conſentiat in matrimonium, non verò in copulam, juxta dicta *n.* 11. vel tandem potiùs ſubeat mortem, quàm præſtet talem conſenſum, quippe fornicarium, & intrinſecè malum.

24 IV. A fortiori ergo qui, vel quæ ex tali metu contraxit matrimonium, ſciens ſe invalidum, peccat mortaliter conſummando, vel exercendo actus carnales, cùm ſint veri actus fornicarii, niſi, poſito metu, matrimonium ratificet novo conſenſu, vel expreſſo, vel tacito, ſcilicet affectu maritali admittendo copulam, ſeu commercium carnale. *Omnes*. Et licèt conjux talis habeat commercium tale carnale cum putatitio marito, non tamen hinc mox ſequitur, matrimonium ratificari, & validari per tale commercium ut omnes obſervant. Ratio eſt: quia in primis fieri poteſt, ut etiam ex ſolo metu pareat petenti tale commercium: aut pareat ex errore, quòd putet valere matrimonium: aut denique conſentiat in copulam ex mera libidine cogitans expreſsè non manere in tali conjugio, quibus caſibus ſanè copula non ratificat, ſeu efficit matrimonium ex irrito ratum ; neque enim poteſt ex irrito ratum fieri, niſi per conſenſum liberum. Quòd ſi verò copula habeatur ex ſincero affectu maritali, tunc hoc ipſo conſentitur, vel conſenſum fuit in id conjugium ; nec enim poteſt adeſſe affectus verè conjugalis ſine tali conſenſu, qui ſcilicet tunc primùm eliciatur, vel elicitus ſit anteà, ſaltem in ipſamet præparatione ad copulam carnalem, ut benè explicat Dicaſtil. *diſp. 2. dub.* 14. Denique expreſsè deciſum eſt *c. Ad id* 21. *De Sponſ. & Matrim.* Si aliqua puella annum unum cum dimidio vixit in tali coacto conjugio cohabitans quietè marito, eſt tàm firma præſumptio, quòd affectu maritali cohabitaverit, ut etiamſi poſſit clarè probare, ſe ex metu contraxiſſe ; non tamen admittantur ejus probationes; quia ſcilicet, ſi non placuiſſet illud matrimonium, aufugiſſet intra tantum temporis puella nondum trecennis. De hoc ſatis.

25 Sed jam reſtat difficilior quæſtio omninò practica: Quid ſi quis, vel quæ ex tali metu injuſtè incuſſo, eoque ipſo jam nullitet, contrahat matrimonium, inſuper irretitus alio impedimento dirimente eoque aut juris Eccleſiaſtici v. g. affinitate occulta: aut juris Divini v. g. ligamine alterius matrimonii occulti? Matrimonium ſic contractum fore dupliciter nullum, ut te vides. Quoad peccatum dictis conformiter ſic reſolves ; 1. Si fictè abſque ullo interno conſenſu contraxit, peccavit ſolo veniali mendacii peccato. 2. Si ſic contraxit animo utendi conjugio, peccavit mortaliter. 3. Si abſque tali animo contracto conſentiens ſolùm inefficaciter in ipſum matrimonium, ſiquidem impedimentum aliud ſit juris Eccleſiaſtici, ut dicta affinitas, ne venialiter quidem peccavit ob eandem ſemper rationem, quæ ſuprà data eſt ; nam duo impedimenta non operantur plus, quàm unum in ordine ad peccatum: etſi difficiliorem reddant diſpenſationem. 4. At verò ; ſi aliud impedimentum præter metum dirimens eſſet juris Divini, ſeu naturalis: ut dictum ligamen alterius matrimonii, tunc te peccare mortaliter cum pluribus docent Perez *diſput.* 22. *ſect.* 5. Gaſp. Hurtado *diſp.*12. *difficult.* 4. quia ajunt, tunc contrahere eſt intrinſecè malum, quippè contra jus naturæ prohibentis tale matrimonium. Contrà tamen etiam tunc ne venialiter quidem peccare cum aliis docent Sanch. *l. 7. diſp.* 5. Coninch. *diſp.* 30. *nu.* 19. Caſtro-Palao *diſp. 2. de ſponſal. dub.* 11. & probabiliorem judicat Tamb. hic *tr.* 1. *c.* 17. *§.* 2. *nu.* 5. Ratio eſt: quia ex una parte etiam hic matrimonium non fit, neque ponitur id, cui annexa eſt ratio Sacramenti, adeoque abeſt ſacrilegium ; Ex alterâ autem parte conſenſus ille inefficax in matrimonium ex ipſo illo gravi metu ſufficienter liberatur à peccato.

Urgebis cum Hurtado: attentare id facere, quod jure naturæ prohibitum eſt (v. g. homicidium innocentis) eſt intrinſecè malum ; ſed matrimonium tale eſt jure naturæ prohibitum, ut ſupponimus ; ergo illud attentare eſt intrinſecè malum: ergo excuſari nunquam poteſt, nec ex graviſſimo quidem mortis metu. Reſp. Diſtinguendo majorem: attentare id facere, quod jure naturæ prohibitum eſt ; efficaciter cum animo volendi illud facere verè, eſt intrinſecè malum, concedo majorem: attentare illud ſolùm inefficaciter, & cum animo illud nolendi facere, imò cum certitudine, quòd non faciet, eſt intrinſecè malum ſemper, nego majorem ; neque enim condemnabis eum peccati, qui metu mortis ſuæ adactus ſic inefficaciter attentaret, vel potiùs fingeret occidere innocentem v. g. jaciendo contra illum ſagittam, ſciens certò, nullum illi ſe damnum illaturum ; quia ergo meticuloſè contrahens cum tali impedimento ſcit pro certo, ſe nullum celebraturum matrimonium, illa non erit vera attentatio matrimonii, adeoque erit actio digna, quæ à metu gravi excuſari poſſit à peccato. Cæterùm ſi ſciens te nullum poſſe contrahere matrimonium, adhuc velles contra jus verè, & efficaciter contrahere, tunc non eſt mirum, ſi pecces mortaliter, cujuſcunque juris ſit impedimentum Divini, vel Eccleſiaſtici: hoc enim eſſet, nolle obedire Eccleſiæ, animum fornicandi habere. Tandem, quid ſi prædictus impeditus jure naturæ putaret ſe verè contrahere poſſe, & propterea metu coactus contraheret? Reſp. Hunc multò minùs peccaturum ; quia bona fides, cùm inculpabilis ſit, eum inculpabiliter ignorantem excuſat, quamdiù durat, etiamſi contraheret animo conſummandi, & reverà conſummet ; ea tamen bona fide ablata, ipſum ſe gerere non poſſe ut conjugem, nimis clarum eſt. Sed de hoc plura cap. 2. de peccatis conjugum.

§. IV. RAPTUS.

Raptus generatim, ut peccatum ſpeciale luxuriæ contra ſextum Præceptum definitur: *abductio violenta fœminæ cujuſdam de loco ad locum cauſa libidinis exercendæ, vel etiam matrimonii contrahendi.* Hoc crimen jure civili morte punitur, ſi rapta fœmina honeſta fuerit. Conc. autem Trid. *Seſſ. 24. cap. 6. De Reform. Matrim.* ſic habet: *Decernit Sacra Synodus inter raptorem, & raptam, quamdiù ipſa in poteſtate raptoris manſerit, nullum poſſe conſiſtere matrimonium. Quod ſi rapta à raptore ſeparata, & in loco tuto, ac libero conſtituta illum in virum habere conſenſerit, eam raptor in uxorem habeat. Et nihilominus raptor ipſe, & omnes illi conſilium, auxilium, aut favorem præbentes ſint ipſo jure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumque dignitatum incapaces: Et, ſi Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, ſive eam uxorem duxerit, ſive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare.* Hæc Conc. Trid. Nota obiter: præter impedimentum dirimens, & excommunicationem latæ ſententiæ, reliquas pœnas non incurrit, niſi poſt ſententiam judicis, ut ultimis verbis etiam Concilium innuit. Videndum nunc, qualis raptus inducat hoc impedimentum dirimens, de quo ſolo nobis ſermo. 26

Regula: Raptus propriè dictus, & impedimentum jure novo dirimens matrimonium, *eſt violenta abductio puellæ ex poteſtate parentum, vel quaſi parentum* (tutoris, curatoris, mariti, fratris &c.) *ad alium locum matrimonii contrahendi cauſa*, adeoque tres requirit conditiones: quarum una deficiente, non erit impedimentum dirimens. 27

I. Requiritur *violentia* aliqua adhibita ; quòd ſi enim inſciis parentibus, vel tutoribus puella volens, vel conſentiens abducatur, ita ut neque puellæ ipſi, neque parentibus vis inferatur, licèt his adhuc injuria fiat, non erit raptus ; quia raptus, ſicut & rapina, violentiam continet, ut ex communi notat Navar. *l.* 5. *Conſil.* 3. *n.* 1. *De raptor.* Sanch. *l.* 7. *diſp.* 12. *nu.* 36. Layin. *p.* 3. *c.* 13. *n.* 2. Quin ſi poſt tractatum de matrimonio legitimè contrahendo, vel ſponſalia jam contracta ſponſa jam conſentiens, de domo patris, vel tutoris, etſi inviti, & reclamantis, abducatur, non eſſe raptum, nec matrimonium impedire, reſpondit *Lucius 3. c. Cum cauſam de rapt.*

At, quid ſi ſponſa pœnitens tunc invita per violentiam abducatur? Adhuc eſſe raptum matrimonium dirimentem affirmat Sanch. *diſp.* 13. *num.* 15. alii complures. Conſentio cum Gob. *caſ.* 19. *n.* 554. Si ſponſa habeat juſtam cauſam reſiliendi. Negant verò Henriq. Rodriq. Leſſius, Barboſa, & alii cum Tamb. *l. 7. in Decalog. c. 6. §.* 2. *n.* 15. eo quòd non ſit abductio ſtrictè injurioſa, eam ſibi accipere, quæ ſibi legitimè promiſſa eſt. Etiam conſentio, ſi ſponſa non habet juſtam cauſam reſiliendi.

II. Requiritur violenta abductio per violentiam illatam 28

ipſi

Google

ipſi puellæ, quòd ſi enim puella ſponte, & liberè conſentiat ad abeundum, & nubendum, & violentia ſolùm inferatur ipſi parenti, vel tutori, &c. etſi adhuc dicatur raptus in jure *c. de Raptor.* 30. *qu.* 1. & eſſe adhuc impedimentum affirment communis DD. *Navar. Henriq. Rodriq. Sa*, alii cum Laym. *cit. n.*5. Probabiliùs tamen negant *Sanchez cit. nu.*3. *Coninch. diſp.*41. *n.*48. *Perez diſp.*38. *ſect.*4. *Eſcob.* alii cum Gob. *n.*547. nec improbat Layman. Ratio optima eſt, quia præterquam quòd odioſa reſtringenda ſunt. Decretum Tridentini non attendit, niſi libertatem matrimonii: at hæc nullo modo læditur, quando puella liberrimè conſentit, etſi declament parentes etiam violentiam paſſi; neque enim libertas matrimonii in filia, quam Concilium urget, ullo modo dependet à voluntate parentum.

29. III. Requiritur violenta abductio puellæ ad contrahendum matrimonium; nam ſi violenter abducatur ſolùm ad libidinem exercendam ſine ordine ad matrimonium, etſi adhuc raptus ſit quoad culpam, non tamen eſſe raptum propriè dictum, & impedimentum matrimonii, contra Bonacin. & plures alios rectiùs docent Sanchez *cit. diſp.* 13. aliique permulti cum Tambur. *cit. n.*11. & Gobat *ſuprà*. Ratio eſt, quia Concilium eo Decreto nihil intendit niſi libertati matrimonii providere; ergo agit de ſolo raptu, & violenta abductione puellæ ad contrahendum matrimonium.

30. De puellæ, vel fœminæ violento raptu ſemper ſermo eſt. Quid ſi ergò fœmina virum rapiat matrimonii cauſa? habebitne locum Decretum Conc. Trident. & matrimonium dirimet? Affirmant quidem nonnulli: rectè autem negant Dicaſt. & Eſcob. apud Gobat *n.* 543. & noſter Herincx. Ratio eſt, quia Concilium loquitur expreſſè de ſolis raptoribus, nihil de raptricibus, nec ſolent leges ſtatui de caſibus rariſſimis; eſt autem rariſſimum, quòd mulier per ſe, aut per alios rapiat virum per vim ad matrimonium contrahendum, etſi ſæpè rapiant ad libidinem. Vide Diana *p.*10. *tr.*16. *reſ.*34. pro utraque parte referentem.

31. IV. Quoad impedimentum hoc incurrendum, vel in quas pœnas raptores, proinde eſt, ſi quis per ſe ipſum, ſive per alium de ſuo juſſu, vel conſenſu rapiat fœminam matrimonii cauſa; quin alter executor excommunicationem, aliaſque pœnas & ipſe incurrat tanquam auxiliator, & fautor ſceleris; non item contrahet impedimentum dirimens reſpectu illius fœminæ, ſed validè poterit inire matrimonium cum eadem, quia nullitas matrimonii ſolùm infertur contra rapientem pro ſe, non contra rapientem pro alio. Quare ſi quis, te omninò ignorante, vel nullo modo conſentiente, pro te rapiat fœminam, neque tu, neque ille alter impedimentum, aliaſque pœnas incurret; non tu; quia non es raptor: non alter; quia non rapuit pro ſuo matrimonio, de quo caſu ſolo loquitur Concilium Tridentinum: hucuſque Decretum, quod cùm ſit odioſum, & pœnale, non eſt extendendum ultrà verba; unde tam tu, quàm alter, qui rapuit, poterit validè contrahere matrimonium cum eadem muliere rapta, etſi non ſeparata. Ita cum aliis Sanchez *diſp.*13. *n.*12. Tamb. *l.*7. *Decalog. c.*6. §.2. *n.*6.

§. V. CLANDESTINITAS.

32. MAtrimonium clandeſtinum, id eſt, inter ſolum, & ſolam mutuo conſenſu de præſenti contractum, ſine Parocho, & teſtibus, olim jure antiquo quidem validum erat, ſed illicitum, & ſeveriſſimè prohibitum multis ſacris Canonibus relatis apud *Sanchez*, *Layman*, & alios. Modò verò novo jure Concilii Trident. omninò annullatum eſt, & clandeſtinus ejuſmodi conſenſus pro impedimento dirimente declaratus; ſic enim habet Concilium *Seſſ.* 24. *cap.*1. *De Reformat. Matrim. Qui aliter, quàm præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi, ſeu Ordinarii licentia, & duobus, vel tribus teſtibus matrimonium contrahere attentarunt, eos S. Synodus ad ſic contrahendum omninò inhabiles reddit, & hujuſmodi contractus omninò irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti Decreto irritos facit, & annullat.* Ratio eſt, quia licèt ſpectato jure naturali, & divino per ſe, nec invalidum, nec illicitum ſit matrimonium clandeſtinum: tamen per accidens propter innumera incommoda, plurima ſcandala, & occaſiones peccandi, Eccleſia, cujus juri matrimonia ratione Sacramenti annexi ſubdita ſunt, ad publicam utilitatem animarum potuit ejuſmodi clandeſtina matrimonia infirmaſe, & fideles inhabiles reddere, qui ſic clam contrahere attentant; quemadmodum & reſpublica civiles contractus quoſdam, vel ſimpliciter, ut pupillorum, vel certa ſolemnitate deſtitutos ob juſtam, & publicam cauſam irritos reddit, & annullat, etiamſi aliàs jure naturali per ſe ſpectato irriti, & illiciti non eſſent, ut patuit alibi de Contract. & Ultima Voluntate *Tr.* 6. *Decal. c.*2. & 3.

33. Decretum hoc Trident. clandeſtinas nuptias annullans, & Parochi, teſtiumque præſentiam requirens, ſolùm obligat in locis Catholicorum, ubi illud Concilium promulgatum, & receptum eſt, & non ſe extendit ad ea loca Catholicorum, & Hæreticorum, in quibus nunquam promulgatum, & receptum eſt, ut inſinuat ipſum Concilium eodem c. 1. decernens, ut Decretum in unaquaque Parochia robur habere incipiat poſt triginta dies à die prima publicationis.

Quare Catholici validè matrimonia contrahunt in terris hæreticorum coram Prædicante, ubi illud Concilium nunquam promulgatum fuit: imò etiamſi in talibus locis illud Decretum promulgatum fuiſſet, modò tamen, expulſis Catholicis, non adſint proprii Paſtores; cùm enim in locis Decretum ſervari non poſſit, non eſt exiſtimandum, libertatem validè contrahendi ibi fidelibus ablatam eſſe, ut ſæpiùs jam reſpondit S. Congregatio Cardinalium Officii, apud RR. *Tamb. Gobat*, *Herincx*, & alios. 34

Inſuper licèt in civitatibus Germaniæ cives Catholici permixti cum hæretici reverà Epiſcopo ſubditi ſint, ut Auguſtæ, Ratiſbonæ, &c. tamen putandum non eſt, Decretum ſe ad matrimonia facta ibi ſine Parocho extendere, adeòque matrimonia hæreticorum ibi ſine Parocho Catholico, ſive coram miniſtro hæretico celebrata eſſe valida, quippè ſciente, neque contradicente, eoque ipſo tacitè conſentiente Summo Pontifice, ne multa ibi incommoda oriantur, quòd filii eorum legitimè nati non eſſent, ideòque non capaces officiorum, vel ſacrorum Ordinum, ut rectè docent DD. graviſſimi Germani. Tanner. *tom.*4. *diſp.*8. *q.* 3. *dub.*6. Laym. *tr.*10. *p.*2. *c.*4. *n.*7. Dicaſt. *diſp.*13. *de Matrimonio dub.* 10. *n.*84. Conagratia Habienſis apud Gobat *caſ.* 18. *num.* 460. acriter quidem repugnantem, tandem tamen pro praxi conſentientem. Hæc quoad neceſſitatem, jam quoad qualitates & requiſita ejuſmodi Parochi, & teſtium neceſſario pluribus agendum *Sect.* 3. cùm de ſacramenti matrimonii ſolemnitate. 35

Cæterùm quoad Sponſalitia Concilium nihil innovavit, adeòque etiam clandeſtina inter ſolum, & ſolam facta valida manent, quamvis in foro externo ad fidem adhibendam teſtes adhibere conſultum ſit, ut valdè laudabiliter in pleriſque Germaniæ locis præter utriuſque ſponſi parentes, & amicos adhibetur etiam Parochus ad majorem ſolemnitatem, & fidem. 36

At, quid ſi ſponſi in tali ſponſalium contractu præſente Parocho, & teſtibus utantur verbis de præſenti (prout reverà ſæpè utuntur, & ipſe ſemel præſens attonitus audivi) *accipio te in meam*: eritne jam matrimonium ratum, ut conſummari liceat, cùm nihil deſit requiſitum ad matrimonium etiam novo jure Tridant.? Reſp. negativè Nav. *c.* 11. *n.* 79. & Layman *cit. c.* 4. *nu.* 15. quia præſumi non debet, ſponſos voluiſſe matrimonium contrahere cum peccato, nondum præmiſſis denunciantibus ſub gravi obligatione requiſitis, adeòque licèt utantur verbis de præſenti (quod tamen cavere præmonendi ſunt à Parocho, vel peritis) præſumuntur tamen velle ſponſalia contrahere more debito, & communi aliorum: licèt, ponamus, ſponſarum expreſſam intentionem fuiſſe, matrimonium ipſum contrahendi, contrahere tamen non potuerant jure novo, ſi hanc voluntatem, & intentionem Parocho, & teſtibus præſentibus non ſignificarunt, quippè qui non matrimonii, ſed ſolùm ſponſaliorum cauſa interſunt; quòd ſi tandem & ipſis ea ſponſorum intentio conſtiterit, dubium non eſt, matrimonium fore validum, cùm nihil ad valorem deſit, certè tamen mortaliter illicitum, ideòque ſpecialibus pœnis ſubjectum; nam ſi aliàs, ſervatis ſervandis, cùm impedimento occulto dirimente contraxiſſent bona fide, & ipſi facilè obtinent diſpenſationem à Papa, & in certo caſu ab Epiſcopo, & filii tali matrimonio occultè invalido ſuſcepti legitimi cenſebuntur; at verò, ſi trinæ denuntiationes præviæ, aliæque ſolemnitates omiſſæ ſunt, & ipſi poſteà ſpe diſpenſationis privantur, & filii privilegio legitimationis carere debent, *cap. cùm inter. &c. Et tenore. Qui filii ſint legitimi*. 37 38

CLASSIS II.

Impedimentorum.

LIBERTAS OBLIGATA ALTERI

Continet quatuor impedimenta.

Votum, Ordo, Ligamen, Honeſtas.

SUMMARIUM.

39 *Votum ſolemne caſtitatis*
40 *Dirimit matrimonium contrahendum*,
41 *Jure Eccleſiaſtico tantùm.*
42 *Ac eodem jure diſſolvit matrimonium ratum tantum.*
43 *Votum ſimplex caſtitatis non dirimit.*
44 *Ordo Subdiaconatus etiam dirimit matrimonium contrahendum (non tamen diſſolvit ratum)*

45 *In-*

45 *Jure Eccleſiaſtico tantùm, ſeu*
46 *Immediatè ex lege, & ordinatione Eccleſiæ.*
47 & 48 *Non ex voto ordini annexo.*
49 *Ligamen, ſeu vinculum Matrimonii cum conjuge adhuc vivente, dirimit matrimonium jure naturali, & divino cum quovis alio contrahendum.*
50 *Unde neuter conjux ad ſecundas nuptias tranſire poteſt, niſi habita notitia moraliter certa de morte alterius. Quanta notitia requiratur in foro externo,*
51 *Et quæ ſufficiat in foro interno?*
52 *Corollaria.*
53 *Impedimentum publicæ honeſtatis quid, & quouſque dirimat?*
54 *Oritur ex ſponſalibus validis.*
55 *Inter ſponſum, & conſanguineas ſponſæ, ac viciſſim, in primo gradu, non ultra.*
56 *Eſtque perpetuum, nec ceſſat per mortem ſponſæ.*
57 *Reſolvuntur varia.*
58 *Oritur etiam ex matrimonio rato tantùm, nondum conſummato uſque ad quartum gradum incluſivè.*
59 *Etiam ex tali matrimonio invalido.*
60 *Secus, ſi ſit invalidum ex defectu ipſius conſenſus.*

§. VI. V O T U M.

39 V*Otum* ſolemne caſtitatis emiſſum in profeſſione Religionis approbatæ dirimit matrimonium contrahendum jure Eccleſiaſtico tantùm, eodemque jure diſſolvit matrimonium ratum nondùm conſummatum. Certum apud omnes.

40 I. Dirimit matrimonium contrahendum. Certum de fide, definitum in variis Conciliis, Sanchez, Layman, alii, & noviſſimè in Trid. Seſſ. 24. de ſacram. Matr. Can. 9. *Si quis dixerit, clericos in ſacris conſtitutos, vel Regulares ſolemniter caſtitatem profeſſos poſſe matrimonium contrahere contractumque validum eſſe, non obſtante lege Eccleſiaſtica, vel voto, anathema ſit.* Idem habetur *cap. unico, De voto in 6.* docentque DD. Orthodoxi omnes, ac etiam Sancti Patres, & ſpeciatim D. Hieronym. *l. 2. contra Jovinianum c. 7.* D. Aug. *in Pſalm.* 38. *& Epiſtola 6. ad Theodorum Monachum*, ubi nuptias à monachis, & monialibus contractas inceſtuoſas, & adulteras appellant. Quin & jure civili Jovinianus Imperator, *leg. 5. C. De Epiſcopis, & Clericis*, ſtatuit, *ſi quis, non dicam rapere, ſed attentare tantum jungendi matrimonii cauſa, Sacratiſſimas Virgines auſus fuerit, capitali pœna puniatur.* Ratio datur: quia qui ſe totum tradit uni, non poteſt ſe trahere, & obligare alteri, atqui homo per votum ſolemne caſtitatis corpus tradit uni, ſcilicet Deo tantum, Eccleſia Dei nomine ſolemniter acceptante: ergo non poteſt illud corpus tradere alteri in matrimonium, conſequenter dirimit matrimonium contrahendum. Qua ratione quidam contendunt, hoc impedimentum dirimere jure naturali, vel divino. Sed dicimus:

41 II. Dirimit jure Eccleſiaſtico tantùm, non naturali, vel divino. Communis DD. cum Scot. *in 4. d.* 31. & 42. & latè probat Suarez *Tom. 3. de Religion. l. 2. cap. 6. & 7.* Sanchez *lib. 7. diſp. 26.* Pontius *lib. 7. cap.* 22. Perez *diſp.* 20. Herincx *diſp. 6. qu. 5. num.* 43. Ratio eſt: quia de jure Eccleſiaſtico conſtat abundè: jus autem naturale, vel divinum ex nullo capite oſtendi poteſt: nam etiam votum ſolemne non dirimit jure naturali, vel divino 1. quatenùs votum eſt; nam votum ſimplex eſt ejuſdem rationis, & æquè obligat apud Deum, ac votum ſolemne, ut docet Cœleſtinus III. *cap. 3. Titul. Qui clerici, vel voventes, &c.* & tamen votum ſimplex non dirimit; ergo &c. 2. Non quatenùs ſolemne votum eſt; quia ipſa ſolemnitas voti eſt ſolùm juris Eccleſiaſtici, & introducta ab Eccleſia, juxta *cit. cap. unicum, De voto in 6.* & Bullam Gregorii XIII. infrà allegandam. Adde: vix aliter explicari commodè poteſt ſolemnitas iſta, niſi per vim dirimendi matrimonium huic voto ab Eccleſia adjectam. 3. Non dirimit etiam in quantum eſt traditio facta Religioni, & hæc per ſolemnem profeſſionem acceptatam acquirit dominium aliquod in Religioſum profeſſum; quia dominium illud non repugnat, ſed ſtat cum vinculo maritali quantum eſt de jure naturæ, ut patet in ſervo matrimonium contrahente, ac in ipſis conjugibus tunc poſt matrimonium conſummatum mutuo conſenſu Religionem profitentibus manet indiſſolutum vinculum matrimonii, adeo ut facta diſpenſatione ſuper voto, abſque novo contractu matrimonio priori uti poſſint, ut omnes fatentur: quòd ſi ergo vinculum matrimoniale ſtat cum profeſſione poſteriùs emiſſa, quidni etiam ſtet profeſſio prius emiſſa, cum vinculo matrimonii poſteriùs contrahendi, quantum eſt de jure naturæ? ergo fatendum eſt, diremptionem eſſe ſolius juris Eccleſiaſtici.

42 III. Eodem jure Eccleſiaſtico tantùm votum ſolemne diſſolvit matrimonium ratum tantùm, etiam quoad vinculum, ita ut altero conjugum legitimè profeſſo, alter vinculo ſolutus ad vota alia tranſire poſſit, de hoc *Sect. 3.* Cùm de matrimonii indiſſolubilitate.

IV. Votum ſimplex caſtitatis etiam perpetuæ non dirimit, quia per illud tantùm promittitur Deo corpus, & non actu traditur, ſicut in voto ſolemni. Excipitur communiter unicus caſus: ſi uxor in ſæculo manens, continentiam vovens marito dedit licentiam Sacrum Ordinem ſuſcipiendi, eo defuncto, nè validè quidem ad ſecunda vota, ſeu nuptias tranſire poteſt, uti ex *C. quia ſunt diſt.* 28. docent *Sanchez l. 7. de matrim. diſp.* 40. quem vide. Item ex ſpeciali conſtitutione Pontificia Greg. XIII. in Bulla incipiente: *Aſcendente Domino*, vota ſimplicia biennii in Societate JESU matrimonia contrahenda dirimunt; de quo viderint ipſi. 43

§. VII. O R D O.

O*Rdo ſacer Subdiaconatus*, &c. dirimit matrimonium contrahendum (non item diſſolvit matrimonium ratum) jure Eccleſiaſtico tantùm, & immediatè: & non, certè non ſemper, ex voto annexo ſacro Ordini, in communi ſententia, Explico: 44

I. Dirimit matrimonium. Certùm de fide ex Concilio Trident. ſuprà allegato *ſeſſ. 24. c. 9.* habetur variis ſacris Canonibus, *cap. nullus, Miſſam cap. præter hoc diſt.* 32. *& cap. 2. qui clerici, vel voventes, cap. unic. de voto in 6.* docetque communiſſima DD. cum D. Thoma, *Scot. in 4. diſt. 37.* ac latè probant Azor. Sanchez, Bellarm. alii Theologi, & Controverſiſtæ.

Non autem diſſolvere matrimonium ratum, habetur expreſsè *Extrav. antiqua Joan.* XXII. ſi maritus ante matrimonii conſummationem ſacrum Ordinem ſuſcipiat abſque conjugis licentia, & non ſicut ſacris Canonibus definitum eſt, irregularem fieri, atque monendum, non tamen cogendum, ut Religionem profiteatur; ſi nolit uxori repetenti reſtituendum eſſe, ut matrimonium cum ea conſummet, ſcilicet reddendo debitum, ſed non exigendo, ut notat *Gloſſa* ibidem. Quòd verò Eccleſia ſtatuat per profeſſionem Religionis matrimonium ratum dirimi, non item per ſuſceptionem Ordinis ſacri, ratio diſparitatis datur; quia per profeſſionem fit perfecta traditio ſui ipſius, & reciproca obligatio cum Religione, adeòque velut alterum matrimonium ſpirituale, cui meritò carnale initum cedere debeat, qualis perfecta traditio nulla reperitur in ſuſceptione ſacri Ordinis. Cęterùm tam Religioſi, quàm Clerici in Sacris matrimonium contrahere præſumentes, atque etiam moniales nupturientes, vel nubere attentantes, incurrunt excommunicationem ipſo facto; *Clementina unica, de conſanguin. & affinitate:* incidunt in irregularitatem bigamię ſimilitudinariæ, & poſt ſententiam etiam privationem beneficiorum, *cap. decernimus diſt.* 28.

II. Dirimit jure Eccleſiaſtico tantùm. Communiſſima DD. cum Scoto ſuprà; nam jus divinum nullum extat, neque oſtendi poteſt jus naturale; non enim dirimit matrimonium ſacer Ordo ratione ſui ipſius, ut patet in Græcis, certè alioquin iis etiam Catholicis, & cum Eccleſia Romana communionem habentibus, non permitteret uſum uxorum. Neque dirimit jure naturæ ratione voti in communi ſententia ſacro Ordini annexi ſaltem implicitè, quia votum etiam ſolemne expreſſum profeſſionis religioſæ jure naturæ, vel divino non dirimit matrimonium contrahendum, ut §. *præcedenti* oſtenſum; ergo multò minùs illud votum implicitum annexum ſacro Ordini, ſed utrumque ſola lege Eccleſiaſtica. Sed quæſtio nunc eſt: utrùm hac ipſa lege Eccleſiaſtica impedimentum ſacri Ordinis ſit immediatè ex lege, & ordinatione Eccleſiæ, an verò ex voto annexo ſacro Ordini? Jam dico. 45

III. Dirimit immediatè ex lege, & ordinatione Eccleſię. Eſt etiam communis DD. cum Scoto ſuprà, & apertiſſimè Concil. Trident. *cit. cap. 9.* anathemate percellens dicentem: *Clericos in ſacris conſtitutos, aut Regulares ſolemniter profeſſos poſſe licitè, & validè contrahere matrimonium, non obſtante lege Eccleſiaſtica*, ſcilicet quoad Clericos: *vel voto*, ſcilicet quoad Religioſos profeſſos; claro, & pleniſſimo ſenſu. Aut ſecundùm aliam interpretationem: Eccleſia ibi duo definit, nimirùm, Clericos in Sacris, & Religioſos profeſſos non poſſe, nec licitè, nec validè matrimonium contrahere: & utroſque non validè; quia obſtat lex Eccleſiaſtica: non licitè, quia in utriſque obſtat votum, ita ut in utriſque impedimentum quidem dirimens ſit ex lege, & ordinatione Eccleſiæ, obligatio vero caſtitatis integrè ſervandę ſit ex voto ſolemni à Religioſo quidem profeſſo ſemper explicitè; à Clerico autem ſacrum Ordinem ſuſcipiente ſaltem implicitè emiſſo. Hunc ſenſum, & ſententiam alibi ſecutus ſum. Quare ſicut quis ob affinitatem, v. g. contractam cum alia, immediatè ex inſtitutione Eccleſiæ fit inhabilis ad nuptias ob affinitatem prohibitas; ſic etiam ob ſacrum Ordinem ſeriò, & liberè ſuſceptum ex eadem inſtitutione Eccle- 46

ſiæ

Digitized by Google

ſive immediatè quis ſit inhabilis ad contrahendum matrimonium.

47 IV. Non ergo, certè non ſemper impedimentum hoc provenit ex voto; nam in primis illud votum ſolemne caſtitatis annexum ſacro Ordini, tanquam nullo certo fundamento nixum, negant ſimpliciter, atque adeò ipſam totam obligationem ſervandæ caſtitatis ſacris Ordinibus adjunctam non aliquo voto, ſed præcisè ex præcepto Eccleſiæ provenire probabiliſſimè docent cum Scot. cit. plures Juriſtæ, & Theologi, eoſque ſecuti Averſa hic *q. 1. ſect. 7.* & latè Herincx de Sacro Ordine *diſp.* 10. *q.* 10. & probabile fatetur Gobat hic *caſ.* 13. *n.* 272. Deinde ſi quis ſuſcipiat ſacrum Ordinem, volens quidem ordinari, at vel ſimpliciter nolens vovere, nec promittere, nec ſervare caſtitatem, vel nihil prorſus ſciens de voto hoc, nec intendens ordinari, ſicut alii, validè utique ordinatur, & impedimentum dirimens contrahit, imò & caſtitatem integram ſaltem extraneam ſervare tenetur; at certè nullum votum, nec explicitè, nec implicitè emittit. Quòd autem ſemper teneatur vovere caſtitatem, & ſatis gratis dicitur, & interim antequam voveat, ratione voti nondum habiti à matrimonio impediri non poteſt, nec interim contra votum peccare poteſt, cùm nondum ſit emiſſum; ſicut qui vovit Religionem ingredi, interim antequam ingrediatur contra caſtitatem delinquens, votum nondum emiſſum minimè violat: ergo non certò, nec ſemper hoc impedimentum oritur ex voto annexo ſacro Ordini.

Conſequenter nec certò Subdiaconus, vel Sacerdos ſolo interno actu, conſenſu, vel delectatione moroſa venerea contra caſtitatem delinquens peccat peccato ſpeciali contra virtutem Religionis; ſicut peccat Religioſus voto ſolemni adſtrictus; quia in communi ſententia Eccleſia non poteſt præcipere, vel prohibere directò actum merè internum.

At tandem, quid ſi quis ex metu gravi injuſtè incuſſo (caſu ſanè non rarò in filiis familias) ſuſcipiat ſacros Ordines, non quidem omninò fictè ſine omni conſenſu, vel invitus (quo caſu certè tam Ordo, quàm votum annexum, ſicut & profeſſio nulla eſſet) ſed cum conſenſu illo meticuloſo non ſine multo admixto involuntario? Reſp. 1. Clarum eſt tam profeſſionem ſolemnem, quàm votum illud annexum Ordini ſacro fore nullum, ſaltem jure Eccleſiaſtico, æquè ac matrimonium carnale. 2. Validus nihilominùs erit ſacer Ordo; diſparitas grandis eſt; quia votum, vel profeſſio eſſentialiter conſiſtit in actu voluntatis voventis, eoque ſimpliciter libero; Ordo verò eſt Sacramentum conſiſtens in actu Ordinantis requirens ſolùm diſpoſitionem in ordinato, adeòque ſufficit quicunque voluntatis conſenſus, & qualibet etiam habitualis intentio. 3. In rigore loquendo, ſic ordinatus ex metu adhuc contrahit impedimentum dirimens matrimonium; quia hoc impedimentum dirimens, ut dictum eſt, ex ordinatione Eccleſiæ immediatè eſt annexum ipſi Ordini Sacro. Dico tamen *In rigore loquendo*; nam valdè probabile eſt, Eccleſiam conjunxiſſe hoc impedimentum dirimens Ordini ſuſcepto modo ordinario: quare alibi ex communi DD. ſenſu dixi, talem per metum ordinatum, nec teneri voto, quod certiſſimum: & liberè abſque diſpenſatione matrimonium inire poſſe, quod probabile omninò, & tutum eſt. 4. Eodem rigore, ſi infans ordinatus eſſet Diaconus, vel Sacerdos (validè, at non licitè ut alibi) factus adultus, etiam adſtrictus eſſet impedimento, quia verè habet Ordinem ſacrum: attamen id meritò limitavit; dum diſpoſuit Eccleſia, ut advenìente uſu rationis optio detur, ut ſi velint ſtare in ſacro Ordine, ſtent, & deinceps excluſo matrimonio obligabuntur ad caſtitatem; quia per illam electionem ipſo facto ſubjiciunt ſe Eccleſiæ præcepto; imò in communi Sententia caſtitatem ſolemniter vovere cenſentur implicitè; Si verò ſtare nolint, ducant uxores, ut lubet, ſed Sacerdotio, vel ſacro Ordine non utantur.

48 Concludo caſu heteroclito. Quidam ignarus Sacrorum Canonum ſuſcepit Ordines Minores credens, jam & ipſis annexum eſſe votum caſtitatis, & impedimentum dirimens; priuſquam tamen ſuſciperet Subdiaconatum, duxit uxorem conſcientia graviter obmurmurante: poſteà dubitavit, an validè matrimonium inierit, nec ne? Certè non reputabitur inter ſtultos; nam matrimonium tale invalidum cenſent magni Canoniſtæ, *Joan. Andreas*, *Ancharanus*, *Butrius*, *Imola*, &c. Sed Reſpond. Peccaſſe quidem mortaliter ob conſcientiam erroneam de gravi peccato; at matrimonium ſine dubio fuiſſe validum, eoque licitè uti poſſe depoſita conſcientia erronea; quia nemo poteſt emittere votum, quod privata authoritate, vel errore poſſit dirimere matrimonium. Ita communis DD. cum Sanchez *l. 7. diſp.* 31. *num.* 5. Bonacin. Eſcob. Leander, alii, cum Gobat *caſ.* 31. *in fine*.

§. VIII. *LIGAMEN.*

EST ipſum vinculum conjugum matrimoniale ortum ex matrimonio rato, vel conſummato, utroque conjuge vivente indiſſolubile: ideòque impedimentum dirimens matrimonium cum quocunque alio, vel alia quacunque contrahendum alioquin verum adulterium futurum, ipſo naturali, & divino jure prohibitum. Etſi enim olim polygamia Judæis ex ſpeciali privilegio permiſſa fuerit à Deo, modò tamen Chriſtianis interdicta eſt, tum jure divino, ut *Matth.* 19. *& Marci* 10. ubi expreſsè Mœchiæ, vel adulterii damnat Chriſtus relinquentes priorem maritum, vel uxorem, & alteri nubentes; multò magis ergo priori conjuge retenta, aliam ſuperducentes. Tum etiam jure Eccleſiaſtico, præſertim Conc. Trid. *ſeſſ.* 14. *c.* 2. *Si quis dixerit, licere Chriſtianis habere ſimul plures uxores, & hoc nulla lege divina eſſe prohibitum, anathema ſit*. De hoc latè Scholaſtici, & Controverſiſtæ, quos conſulere potes. Nobis pro praxi, eaque difficillima, & non rara, ſolùm videndum: quanta certitudo requiratur de conjugis abſentis morte, ut alteri ad alias nuptias tranſire liceat, ac permitti poſſit à Judice, Parocho, vel Confeſſario. 49

Regula certiſſima: Neutri conjugum licet, vel permitti poteſt quavis authoritate ad ſecundas nuptias tranſire, niſi habita notitia moraliter certa de morte alterius. Ita expreſsè Clemens III. *cap. In præſentia. De Sponſalib. & matrim.* hoc textu. *In Præſentia noſtra quæſiviſti: Quid agendum ſit de mulieribus, quæ viros ſuos cauſa captivitatis, vel peregrinationis abſentis ultra ſeptennium præſtolatæ fuerint, nec certificari poſſunt de vita, vel morte ipſorum, licèt ſuper hoc ſollicitudine adhibuerint diligentem, & pro juvenili ætate, ſeu fragilitate carnis nequeunt continere petentes aliis matrimonio copulari. Conſultationi ergo tuæ taliter reſpondemus: Quod quantocunque annorum numero remaneant viventibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonicè convolare, nec authoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec certum nuntium recipiant de morte virorum*. Hæc Clemens. Similiter Lucius III. Papa *c. Dominus, de ſecundis nuptiis*, decernit, ut nullus amodo ad ſecundas nuptias migrare præſumat *quod conſtet*, quòd ab hac vita migraverit uxor ejus. 50

Qua nimirùm Conſtitutione Pontificia correctum eſt jùs civile *L. uxores ff. de divort.* ſtatuens: ut mulier, quæ de viri vita quinque annis nihil audivit, & verè dubitat, poſſit poſt quintum annum alteri nubere. Et ſi quæ aliæ leges poſt certum annorum numerum id permittant, & vulgaris perſuaſio fuit, ut poſt ſeptem annos conjux, ſi nihil de altero conjuge audivit, poſſit ad alias nuptias convolare. Et ratio urgens eſt; quia quantocunque tempore certò non conſtat de morte conjugis, manet dubium: at in eo dubio poſſidet certa lex matrimonii, quæ ſervanda eſt; quia, *in dubio factum non præſumitur, ſed demonſtrari debet*. Audiſti? *Donec certum nuntium recipiant*. Ubi intellige: *nuntium* non maſculinum, quaſi unus nuntius etiam de viſu teſtans, referenſque de obitu conjugis abſentis ſufficiat, ut plures voluerunt apud Sanchez meritò reprobantem; ſed *nuntium* in neutro genere, id eſt, certam annuntiationem, ſeu informationem, vulgo *gewiſſen Bericht*, ut ipſe ſignificat Lucius Papa, *quòd conſtet*; hoc enim verbum importat; ut conſtet per inſtrumenta, per teſtes plures de viſu, aut per ſententiam Judicis, ſeu authenticam Magiſtratus teſtificationem, ſicut omne morale dubium excludat; Maſchardus *de probation. concl.* 75. *n.* 31. & hanc moralem certitudinem neceſſariò exigit Judex Eccleſiaſticus in foro externo, ut ad ſecundas nuptias tranſire permittat. Verùm quia in foro conſcientiæ plerumque mitiùs agitur, ac tanta certitudo, tam certum *nuntium*, & *conſtet*, ſæpè haberi non poteſt, videamus breviter; quid in particulari ſufficere poſſit?

I. Si Parochus, ſeu Rector Parochiæ teſtificetur de morte talis, vel exhibeatur ejus authentica fides, ſufficienter probabitur mors conjugis; quia, hæc eſt probatio probabilis officialis, ſeu per publicum inſtrumentum exhibita, quæ fidem moraliter certam facit. 51

II. Unus privatus teſtis etiam de viſu, ſeu oculatus per ſe non ſufficit; quia unus tanti negotii rem certam non reddit, & experientia docuit, etiam his temporibus perſæpè feſelliſſe. Ex communi *Tamb.* ibidem. Sufficit autem. 1. Unus teſtis de viſu omni acceptione major. Secundùm omnes. 2. Vir bonæ fidei, qui juratus deponit de morte conjugis. Abbas *in cit. cap. in præſentia n.* 6. 3. Item vir bonæ fidei, qui ſciat rationem reddere certæ ſuæ ſcientiæ, vel cauſæ mortis, ut ſi in bello conflixerit, tali, vel tali morbo correptus obierit, aliave ſigna evidentia, teſtimonia, Inſtrumenta proferat. Communis. 4. Si cum uno teſte de viſu aliæ ſimiles conjecturæ, ſeu adminicula conjungantur, maximè, ſi per locorum diſtantiam major probatio ſperanda non ſit. Ex communi Sanchez *l.* 2. *diſp.* 38. *n.* 2.

III. Multò minùs ſufficit unus, vel plures teſtes de auditu

tan-

tantùm, ſeu fama communis de morte talis conjugis; id enim nullo modo rem certam reddit; quòd ſi tamen rursùs fama conjuncta ſit cum aliis non levis momenti indiciis, vel conjecturis, teſtimoniis, vel præſumptionibus, quæ licèt ſingula ſeorſim non ſufficiant, omnia tamen ſimul juncta moralem certitudinem cauſant; uti, quia viri graves, maximè de magiſtratu loci, id aſſerunt; teſtis bonæ fidei oculatus eſt; vir ſenex eſt; in acie conflixit; tempore peſtis ægrotavit, quæ omnia ſimul juncta moralem certitudinem, ac probabilem præſumptionem conſtituunt, uti plurimis citatis docent Navarr. *c.22.n.53.* Sanchez *l.2.diſp.46.qu.2.* Layman *tract.10.par.3.c.3.n.1.* Tamb. *cit. num.* 10. ubi maximè valet prudentis judicium, adeòque in foro externo judicis arbitrio relinquuntur; in foro vero conſcientiæ planè ſufficere poſſunt.

IV. Multò minùs adhuc ſufficit ſola quantumvis diuturna conjugis abſentia, ut conſtat ex S. Textu citat. lege Sanch. *cit. n.2.* attamen ſi poſt longum tempus, etſi nec teſtis, nec fama adſit de morte conjugis, adſunt autem alia magna indicia, & conjecturæ rationabiles, probabilem, etſi non omninò certam præſumptionem cauſantes de morte conjugis, an non pro foro conſcientiæ ſufficere poſſit? audi non me, ſed Germanum Layman *cit. l.3. num.2.* ubi narrato caſu (quidam in amentiam, ac furorem actus aliquoties, ſibi necem inferre tentavit, poſteà vinculis conſtrictus fuit, ex quibus denique erupit, quo autem devenerit, licèt diligenter quæſitus, nulla ratione ſciri poteſt, atque ab eo tempore octo, vel decem anni interceſſerunt) ita concludit: *Valde probabilis eſt ſententia Roſellæ, S. Antonini, Sylveſtri, Chiliarchi, quòd mulier in tali caſu non peccaret, ſi nemine ſe opponente ad ſecundas nuptias tranſiret. Quamobrem confeſſarius in conſcientiæ foro id ipſi permittere, & Judex in foro externo, ſi poſt celebratas nuptias cauſam intelligeret, neque mulierem punire, neque à ſecundo viro ſeparare deberet, donec cognitum eſſet priorem maritum adhuc vivere: idque apertè ſumitur ex cap. Cùm per bellicam. 34. quæſt. 1. Si vero de carnali conjugio ſit agendum, tamdiù alteruter conjugum expectet, donec de ipſius obitu veriſimiliter præſumitur; Atqui in propoſito omninò veroſimiliter præſumitur. Et ratio eſt: quia in rebus moralibus, in quibus plerumque certitudo haberi non poteſt, homini ad actiones ſuas inſtituendas ſufficere debet probabiliſſima, licèt non omninò certa præſumptio.* Hactenùs Layman.

Accipe adhuc unum, & alterum. Titius maritus in locum valdè remotum obivit; unus unicus teſtatur, eſſe illum ibi mortuum, affertque ſui dicti argumenta veriſſima, nec facilè poſſunt aliæ probationes mortis haberi. In hoc caſu poteſt uxor aliter nubere, ſic eſſexè Sanchez *l.5. diſp.46. n.5.* Item Cajus in longinquum locum profectus, Sempronius prælium ingreſſus, Titius jam ſenex, non ampliùs comparent, & fama eſt obiiſſe, &c. habetur ſufficiens notitia de morte ſingulorum. Ita ex Navarr. Sylveſtro, Valent. Tanner. *hic diſp. 8. q.4. dub.6. n.* 106. quos vide. Simili ergo caſu occurrente, confeſſarius non conſultus quidem prudenter diſſimulando permitteret ex mente Laym. & aliorum DD. nominatorum; at verò interrogatus vix poſitivè ſuadere poterit, multò minus Parochus matrimonio aſtiturus; poſt factum autem tutè diſſimulandum erit.

52 Corollarium: quicumque ergo abſque omni ejuſmodi morali certitudine, ac probabiliſſima ſaltem præſumptione temerè, ac verè propriè dubius de morte prioris conjugis matrimonium aliud contraheret, (quamvis ſi reverà prior conjux jam ſit mortuus, matrimonium valeret, ut contra Pontium, & noſtrum Marchant. benè probat Barboſa cit. *c. Dominus*; cùm nihil planè juris tunc, vel jus ullum matrimonium irritet) omnium tamen conſenſu matrimonium, ſic dubiè contrahens peccat mortaliter, & ex parte ſua ab uſu matrimonii petendo abſtinere debet, donec de morte conjugis ſatis conſtet, uti latè probat Lucius Papa cit. *cap. Dominus. Nullus amodò ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec conſtet, quòd ab hac vita migravit uxor ejus: ſi verò aliquis, vel aliqua id hactenùs non obſervavit, & de morte priori conjugis adhuc ſibi exiſtimet dubitandum, ei, qui ipſi nupſit* (bona fide ſcilicet) *debitum non deneget poſtulanti, quod à ſe tamen noverit nullatenus exigendum. Quod ſi poſt hæc de priori conjugis vita conſtiterit, relictis adulterinis complexibus, ad priorem conjugem revertatur.* Et hinc

E contrà, habita quacumque morali certitudine, notitia, vel præſumptione de obitu abſentis conjugis, etiam per ſententiam judicis, matrimonioque novo quantumvis bona fide contracto: ſi tamen reverà adhuc vivit prior conjux, matrimonium ſecundum nullum eſt ex impedimento ligaminis; ideòque habita certa notitia de vita prioris conjugis, matrimonio ſecundo ſimpliciter abſtinendum eſt, & ſi is fortè compareat, conjugem ſuam ſibi revocare debet. Damnata nimis eſſet hîc compenſatio.

53 At quid, ſi deprehendatur tempore ſecundi matrimonii contracti quidem vixiſſe adhuc priorem conjugem, modo autem certò conſtat, è vivis exceſſiſſe? *Reſp.* Adhuc deferendus eſt thorus; quia adhuc matrimonium ſecundum fuit invalidum, & juxta regulam juris: *Non firmatur tractu temporis, quod ab initio non ſubſiſtit:* nec tenebuntur ullo jure ſecundùm matrimonium novo conſenſu validare, ſi tamen ſuſcepta eſſet una, vel plures proles, omninò convenit, ut confirmetur illud matrimonium, nam hoc facit ad meliorem educationem prolis, & multas tricas evitandas, etſi non foret neceſſe ad legitimandam prolem; nam proles nata ex matrimonio bona fide putato legitimo ab utroque conjuge, in foro omni, legitima habetur.

At quid ſi è contrà de novo contrahens certò crederet, priorem conjugem adhuc vivere, reverà tamen jam vita functum? Dicam *ſect.3.* de conſenſu de præſenti nimirùm nullum eſſe matrimonium, ſi abſolutè conſentiant; cùm impoſſibilium etiam falsò creditorum, nulla fieri, aut eſſe poſſit voluntas efficax; validum autem foret, ſi contraxerunt conditionatè: ſi jam mortuus eſſet, ſi fortè peſſumus, &c.

§. IX. PUBLICA HONESTAS.

IMpedimentum publicæ honeſtatis eſt propinquitas orta 54
ex ſponſalibus, vel matrimonio rato tantùm inter ſponſum ex una parte, & conſanguineas ſponſæ ex altera parte, ac viciſſim viceverſa, &c. jure eccleſiaſtico dirimens matrimonium contrahendum cum iiſdem conſanguineis ſponſi, vel ſponſæ, de futuro in primo gradu tantùm; de præſenti verò in matrimonio rato uſque ad quartum gradum publicæ honeſtatis gratia; quòd nimirùm parum honeſtum videatur, ut ii, qui jam matrimonium inter ſe fide data deſponderunt, & maximè de præſenti contraxerunt, deinceps cum alterius utriuſque conſanguineis publicè contrahant, & commiſceantur. Et dicitur etiam in jure, ac Trid. mox citando *Juſtitia publicæ honeſtatis*, quod ſcilicet videatur juſtum, & æquum, decentiæ, ac honeſtati publicæ congruum, ut inter ſe non copulentur matrimonio illi, quos impedimentum hoc publicæ honeſtatis arcet à matrimonio.

Impedimentum hoc dirimens introductum eſt jure Eccleſiaſtico, *c. Juvenis, c. ſponſum de ſponſal. & matrimonio, & c.2. ſi quis uxorem c. ſi quis deſponſaverit* 27. *q.2.* & quidem jure antiquo extendebatur, uſque ad quartum gradum, ut nimirùm irritum eſſet matrimonium contractum à ſponſo, ſeu viva, ſeu mortua, etſi nunquam carnaliter cognita ſponſa, cùm ejuſdem filia, nepte, abnepte, &c. ſorore, patruele, conſanguinea, &c. item matre, avia, &c. & ſic è contra ſponſa cum conſanguineis ſponſi. Idque decernitur *cap. unico de ſponſalib. in 6.* ſive ſponſalia valida fuerint, ſive invalida ex quacumque cauſa, præſertim ex defectu conſenſus. Verùm hoc nimis rigidum antiquum jus correctum eſt novo jure Concilii Tridentini *ſeſſ. 24. cap. 3. de Reformat. matrim.* ita ſtatuente: *publicæ honeſtatis impedimentum, ubi ſponſalia quacumque ex cauſa valida non erunt, ſacra Synodus prorſus tollit; ubi autem valida fuerunt, primum gradum non excedant; quoniam in ulterioribus gradibus jam non poteſt ejuſmodi prohibitio, ſine diſpendio obſervari.* Hæc Concilium: loquens tamen de ſolis ſponſalibus; nihil de matrimonio rato, ut patebit de utroque pauculis ſeorſim.

EX SPONSALIBUS.

I. EX ſolis ergo nunc ſponſalibus validis, ac legitimis ori- 55
tur hoc impedimentum publicæ honeſtatis, non item ex quacunque ratione invalidis, ut loquitur Concilium. Ergone etiam non ex ſponſalibus fictis? *Reſp.* Ita non oritur, ut contra Sanch. & alios probabiliſſimè docent Rebellus apud Gobat. *caſ.17. n.368.* approbantem; eſt enim etiam promiſſio ficta aliqua ratione invalida, quippè minimè obligans ex juſtitia, ſed ſolùm ex virtute fidelitatis externæ, qua homo tenetur ſua verba conformare factis. Vide dicta de promiſſione. Adde: hoc impedimentum etiam oriri ex ſolis ſponſalibus abſolutis, non item ex conditionatis de futuro, conditione nondùm impleta; ſic enim nondum ſunt vera ſponſalia: at quando conditione impleta tranſeunt in abſoluta, jam primùm inducunt hoc impedimentum, ut obſervant DD. communiter, & infrà etiam exemplum dabo.

II. Hoc impedimentum ſolùm oritur inter ſponſum, & 56
conſanguineas ſponſæ, ac viciſſim, & in primo gradu, non ultrà, ut expreſsè Concilium. Ex. gr. Titius contraxit ſponſalia valida cum Caja, ponitur ſolùm impedimentum dirimens, ut non poſſit matrimonium contrahere validum, ſeu vivente adhuc, ſeu mortua Caja, cum ejuſdem Cajæ matre, ſorore, filia, cum omnibus aliis poteſt; & viceverſa, Caja non poſſit matrimonium contrahere cum patre, fratre, & filio Titii: bene tamen utervis, cum aliis conſanguineis validè, at ſtantibus ſponſalibus non licitè; nam ſponſalia legitimè contracta cum una ſunt impedimentum impediens reſpectu cujuſvis alterius.

III. Im-

Digitized by Google

57 III. Impedimentum hoc ex ſponſalibus perpetuum eſt, ut neque morte alteriuſvis ſponſorum ceſſet impedimentum dirimens matrimonium contrahendum cum dictis conſanguineis ſponſi, ſi ſponſæ: ut habetur expreſsè jure cit. *cap. ſi quis uxorem deſponſaverit, vel ſubarrhaverit, quanquam poſteà ſuperveniente die mortis ejus nequiverit eam ducere in uxorem, tamen nulli de conſanguinitate ejus* (modo jure novo in primo gradu tantùm) *licet accipere eam in conjugem*. Idque repetit *c. ſequens*. Controverſia autem graviſſima fuit hactenùs, an ſi ſponſalia ſemel facta valida mutuo conſenſu, vel alia juſta cauſa legitimè diſſolvantur, ceſſet hoc impedimentum? ceſſare docuerunt graviſſimi DD. apud Tamb. *cit. c. 11. ſ. 2.* & Gobat *caſ. 15.* Non ceſſare ſine dubio probabilius, jurique conformius docuerunt DD. communiùs cum Sanchez *l. 7. diſp. 6. num. 21.* Layman. *cap. 9.* alii apud ipſos. Ratio eſt: quia cùm ab initio valida fuerunt ſponſalia, jam ortum fuit impedimentum: atqui impedimentum ſemel verè extortum minimè pendet à voluntate ſponſorum, ut eorum libito permaneat, vel ceſſet. Deinde in morte alterius ſponſorum diſſolvuntur ſponſalia, & tamen tunc non ceſſat hoc impedimentum; patet ex claris juribus allegatis: ergo licèt mutuo conſenſu ſolvi poſſint ſponſalia, non tamen ideò ceſſabit impedimentum. Reſpondent quidem ſatis commodè DD. oppoſitæ ſententiæ apud Tamburin. & Gob. cit. oſtenduntque eam ſententiam probabilem; atque in praxi ſecutos fuiſſe aliquos Epiſcopos, ac viros doctiſſimos, & aſſerebatur pro ea Declaratio Cardinalium S. Officii; & fateor in duobus caſibus me non feciſſe ſcrupuloſum pœnitentibus; ſed quidquid fuerit de illa Declaratione ſine dubio non autentica, & ſufficiente ad legem ſtatuendam, jam tamen priorem ſententiam prorſùs evertit, & certam alteram Sanchez reddit alia noviſſima, & authentica Declaratio eorundem Eminentiſſimorum Cardinalium ſub Alexandro VII. apud Proſper. Faguanum *in cap. ad Audientiam. De ſponſal. & matrimonio*, & Tambur. *cit. cap. 9. num. 7.* ubi poſt narratum caſum de Alphonſo Rodriquez, qui poſt ſponſalia contracta cum Iſabella Ruiz, & in hujus gravi morbo, mutuo, optimoque conſenſu, diſſoluta, volebat contrahere cum ejuſdem Iſabellæ ſorore Maria. Sic habetur:

Jubente ſanctiſſimo Domino noſtro propoſitum fuit in ſacra Congregatione Concilii, an ſponſalibus validè initio contractis deinde mutuo conſenſu diſſolutis, ſit ſublatum impedimentum juſtitiæ publicæ honeſtatis, & dubio pluries propoſito, & maturè examinato, tandem ſub die 6. Julii anno 1658. Eminentiſſimi Patres in antiqua ejuſdem Congregationis ſententia conſentientes cenſuerunt: non eſſe ſublatum. Cujus ſententiæ una cum rationibus hinc inde deductis, & recentibus ejuſdem Congregationis in hac materia reſponſis, facta relatione ad Sanctiſſimum, Sanctitas ſua die 10. ejuſdem menſis, prædictæ Congregationis probavit concluſionem, eamque juſſit in dubium deinceps non revocari.

Quæres curioſule: nonne jam moveri poteſt prudens ſcrupulis illis, qui ſecuti priorem ſententiam tantorum Virorum matrimonium contraxerunt cum ſorore, v. g. vel filia prioris ſponſæ, ſponſalibus prioribus ſolutis? Reſpond. Minimè: nam juxtà *legem Barbarius ff. de officio Prætoris*, valet quilibet contractus, adeòque etiam maximè matrimonialis, ex allegata, prudenterque credita authoritate legis atqui, qui ex reſolutione illorum Epiſcoporum, & tantorum DD. ſic matrimonium contraxerunt, id fecerunt ex allegata, prudenterque credita authoritate legis, ſcilicet Declarationis illius quaſi habentis authoritatem legis clariſſimè loquentis, etſi reverà talis non fuerit: ergo valere debuerunt contractus illi. Denique leges, & DD. toti ſunt in tuendo matrimonii bona fide contracti valore, ne ex diſſolutione graviſſima oriantur incommoda. Lege Gob. *caſu 15. toto*, de hac re omnium, quos vidi optimè, & practicè differentem.

58 IV. Ex dictis reſolvendi ſunt varii caſus: hi, hiſque ſimiles. 1. Si Sempronius ſponſalia contraxit cum Titia pura, & abſoluta, & poſteà contra fidem priorum ſponſalium contraxit cum ejus conſanguinea in primo gradu: Tam ſponſalia, quàm matrimonium irritum eſt ob juſtitiam publicè honeſtatis; nihilominùs adhuc poteſt, & debet ducere priorem ſponſam, non obſtantibus ſecundis ſponſalibus cum conſanguinea, ſi copula nulla interceſſit: idque non ſolùm jure novo Trid. quia ſecunda ſponſalia ſunt invalida: ſed etiam jure antiquo, ne detur mutua quaſi reactio irritandi inter ſponſalia priora, & poſteriora, *cap. un. de ſponſal. in 6.* 2. Si Sempronius priora ſponſalia contraxit cum Titia ſub conditione pendente in futurum, v. gr. ſi parentes conſenſerint, ſi Papa diſpenſaverit, &c. & illa conditione nondum impleta, abſolutè contrahat cum ejus conſanguinea, tunc ex neutris ſponſalibus oritur impedimentum dirimens; non ex primis, quia ex ſponſalibus conditionatis ante eventum conditionis, quia adhuc ſponſalia ſimpliciter non ſunt, non oritur impedimentum hoc, quin ſaltem validè cum ſecunda contrahere poſſit: neque ex ſecundis, utpotè illicitis, & invalidis contra fidem priorum ſponſalium: ex ſponſalibus autem invalidis non oritur hoc impedimentum publicæ honeſtatis, ut dictum. De quo pluribus Sanchez *lib. 7. diſp. 61.*

Huc refer caſum recentem: quædam voto caſtitatis adſtricta contraxit ſponſalia cum Titio, qui re cognita libenter ceſſit; poſteà, impetrata diſpenſatione ſuper voto, contrahit cum ejuſdem Titii fratre juniore ſponſalia, valebitne matrimonium? Reſp. valere dupliciter: & quia prima ſponſalia fuerunt invalida, & quia alter ceſſit. Quòd ſi tamen ſponſalia prima fuiſſent conditionata: ſi à voto diſpenſata fuerit: poſt impetratam diſpenſationem ipſo facto fuiſſet ortum impedimentum dirimens, ideòque matrimonium ſecutum nullum. 3. Si Sempronius abſolutè ſibi deſpondit Titiam, & poſteà carnaliter cognoſcat ſororem ejus Cajam, neutram uxorem ducere poteſt: non Titiam ob impedimentum affinitatis, nec Cajam defloratam ob impedimentum publicæ honeſtatis. 4. Si Titius deſponſavit ſibi Cajam, & hanc uxorem duxit frater ejus Sempronius, matrimonio nondum conſummato, Titius, etſi non teneatur ob fractam fidem, adhuc tamen, ſi vult, poteſt ducere Cajam, quia priora ſponſalia ob publicam honeſtatem annullantia ſequens matrimonium, non poſſunt annullari viciſſim à ſequenti matrimonio, ut ſuprà notatum. Sed de hoc mox.

EX MATRIMONIO RATO.

I. EX matrimonio rato tantùm, nondum conſummato, 59
oritur Impedimentum publicæ honeſtatis uſque ad quartum gradum incluſivè (ſicut ex matrimonio conſummato per copulam perfectam oritur aliud impedimentum affinitatis uſque ad eundem gradum) ut ſi Titius contraxit matrimonium per verba de præſenti cum Caja, & nondum conſummavit, non poterit tamen idem Titius, ſeu viva adhuc, ſeu mortua Caja, matrimonium contrahere cum ulla ex ejuſdem conſanguineis uſque ad quartum gradum: ſimiliter è contra Caja, ſeu vivo ſeu mortuo jam Titio, non poterit nubere ulli ex conſanguineis Titii uſque ad quartum gradum. Olim quidem jure antiquo utrumque impedimentum, & publicæ honeſtatis ex matrimonio rato, & affinitatis ex matrimonio conſummato, ſicut conſanguinitatis extendebatur uſque ad ſeptimum gradum; verùm novo jure Trid. affinitatis, & conſanguinitatis impedimentis ad quartum gradum reſtrictis, intelligitur reſtrictum etiam à fortiori impedimentum publicæ honeſtatis.

II. Item impedimentum publicæ honeſtatis oritur ex om- 60
ni matrimonio rato, ſeu per verba de præſenti contracto non tantùm valido, ſed etiam invalido, præterquam ſi eſſet invalidum ex defectu ipſius conſenſus: habetque ſe nunc eodem modo, quo olim jure veteri: juxta communiſſimam DD. (uno tamen vel altero apud Herincx cit. reclamante) nam Tridént. ſuprà impedimentum hoc ortum ex ſponſalibus, ſolùm reſtrinxit ad primum gradum, & ſponſalia valida tantùm: uti declaravit S. Pius V. *in Bulla ad Romanum Pontificem ſpectat. tit. de matrim. & ſponſal. in 7.* Quoad matrimonium autem ratum, manet in vigore diſpoſitio juris antiqui, quo naſcebatur hoc impedimentum, etiamſi matrimonium fuerit invalidum, dummodò non ex defectu conſenſus. Quare ſi matrimonium tuum priùs fuit invalidum ex impedimento voti, ſacri Ordinis, ligaminis, & conſanguinitatis, affinitatis, criminis, &c. contraxiſti hoc impedimentum, ut nihilominùs non poſſis contrahere cum conſanguinea priori uxoris putatitiæ, neque illa viciſſim cum conſanguineis tuis infra quartum gradum.

III. Non autem contraxiſti hoc impedimentum, ſi ma- 61
trimonium fuit invalidum ex defectu ipſius conſenſus, ut ſi priùs matrimonium contraxiſti cum errore perſonæ, cum ignorantia qualitatis ſervilis, ex metu gravi injuſtè incuſſo, in ebrietate plena, amentia, infantia, ſeu tenera ætate ante plenum uſum rationis; quin etiam in ætate adulta impuberi matrimonium contractum eſt invalidum ex defectu conſenſus, ideoque non contrahis impedimentum hoc publicæ honeſtatis ex matrimonio rato uſque ad quartum gradum. Attamen quia conſenſus impuberum ex ſpeciali diſpoſitione juris adhuc habet vim ſponſalium, ut infrà videbimus, ideò adhuc contrahis impedimentum publicè honeſtatis ex ſponſalibus uſque ad primum gradum tantùm: & tandem, matrimonio poſt pubertatem adeptam ratificato, etiam impedimentum ex matrimonio rato.

IV. Unum, & alterum dubium eſt. Unum: quid ſi ma- 62
trimonium ſit invalidum ob conſenſum clandeſtinum, ſine Parocho, & teſtibus contractum? Tunc non contrahi hoc impedimentum cum pluribus tenet Sanchez *l. 7. de matr. diſp. 70.* eò quòd ſit defectus conſenſus, nequidem ſponſalium vim habens. De quo tamen infrà. Sed rectiùs, adhuc incurri affirmant *Pontius*, *Averſa*, alii cum Martino Perez *diſp. 32. ſect. 3.* & noſter Herincx *diſp. 6. hic, quæſt. 8. n. 70.*

Ra-

Digitized by Google

Ratio bona eſt: quia reverà illud matrimonium non eſt invalidum ex defectu conſenſus, ſed ex defectu ſolemnitatis à Concilio Trident. requiſitæ; ergo ex alio impedimento, quàm ex defectu conſenſus. Sed tu ne cenſeas ſententiam Sanch. improbabilem, & in caſu neceſſitatis pro foro conſcientiæ ſequi ne verearis.

63 Alterum: quid ſi matrimonium ratum ſit conditionatum ſub conditione de futuro, v.g. accipio Te in meam, ſi Papa diſpenſaverit? Reſp. quamdiu manet conditionatum non pariet hoc impedimentum: at adveniente, ſeu impleta conditione pariet: ſiquidem teneas ſententiam, quòd adveniente conditione ſtatim abſque alio novo conſenſu matrimonium fiat ratum. Si verò teneas, requiri novum conſenſum; tunc ante hunc novum conſenſum, impleta conditione, ſolùm obtinebit vim ſponſalium ſicut matrimonia impuberum; ideòque pro tunc pariet tibi ſolum impedimentum publicæ honeſtatis ex ſponſalibus ad primum gradum; & elicito novo conſenſu primum erit impedimentum ex matrimonio rato uſque ad quartum gradum.

CLASSIS III.

Impedimentorum.

NIMIA CONJUNCTIO.

64 COntinet quinque impedimenta cognatio, eaque triplex: Naturalis ſeu conſanguinitas, Legalis, & Spiritualis, affinitas, & ſceleſta conjunctio criminis.

SUMMARIUM.

65 *Conſanguinitas quid?*
66 *Explicantur ejus lineæ.*
67 *Quouſque, & quo jure dirimat?* Uſque ad n. 71.
71 *Affinitas quid, & quotuplex?*
72 *Ex qua copula, & quando oriatur?* Uſque ad n. 76.
76 *Qualis affinitas dirimat matrimonium?* Uſque ad n. 79.
79 *Quouſque, & quo jure?* Uſque ad n. 83.
83 & 84 *Quo gradu, & quis contrahat impedimentum petendi debitum?*
85 *Cognatio legalis quid, quotuplex, & inter quos dirimat?*
86 *Cognatio ſpiritualis quid, & quotuplex?*
87 & 88 *Qualis, & quo jure dirimat?*
89 *Quis baptizans eam contrahat?* Uſque ad n. 93.
93 & 94 *Qualis patrinus eam contrahat?*
95 *Ad hoc requiritur tactus phyſicus infantis.*
96 *Poteſt tamen quis fieri patrinus per procuratorem, vel legatum.*
97 & 98 *Reſolvuntur varia.*
99 *Impedimentum criminis eſt quadruplex.*
100 *I. Homicidium ſolum, ſi quis occidit uxorem ſuam, vel maritum alterius.*
101 *Ex prævia conſpiratione.*
102 *Et intentione contrahendi matrimonium cum illa.*
103 *Exempla.*
104 & 105 *II. Homicidium cum adulterio jam priùs cum alia commiſſo factum cum intentione poſteà cum ea contrahendi.*
106 *III. Adulterium ſolùm cum promiſſione matrimonii de futuro.*
107 *Sive deinde adulterium ſit commiſſum ante, vel poſt promiſſionem.*
108 *Debent tamen ambo, promiſſio, & adulterium, fuiſſe facta vivente eodem conjuge.*
109 *Debetque illa promiſſio utrinque eſſe ſeria, acceptata, abſoluta.*
110 *Ac adulterium verum, formale, & perfectum.*
111 & 112 *IV. Adulterium ſolum cum matrimonio contracto.*
113 & 114 *Quo jure ſit inductum hoc impedimentum?*

§. X. CONSANGUINITAS.

65 SEU cognatio naturalis, vel carnalis definitur: *vinculum, ſeu connexio perſonarum, quæ ab eodem propinquo ſtipite, ſeu principio per carnalem generationem deſcendunt*, dicitur *Propinquo*; quia à ſtipite valdè remoto deſcendentes, conſanguinei non dicuntur; alioquin omnes homines oporteret eſſe conſanguineos, quippe omnes ab eodem ſtipite, ſeu parente Adamo; & Noe deſcendentes: certè neque à Germanis, neque Latinis, Italis, Gallis, &c. niſi fortè à Principibus appellantur conſanguinei, vel cognati, qui diſtant inter ſe decem, vel duodecim gradibus. Quamvis autem Legiſtæ faciant diſcrimen inter cognatos, & agnatos, ſicut cognati ſint illi ſoli, qui per virilis ſexus conjunctionem oriuntur; agnati vero potiſſimùm, qui per fœmineum ſexum uniuntur, attamen Theologi communiter promiſcuè ſumunt pro iiſdem. In hac autem conſanguinitatis conjunctione, ſeu coordinatione perſonarum aſſignatur linea duplex, recta & tranſverſa, & utriuſque diſtincti gradus. Explico, prout poſſum, ſtrictiſſimè pro faciliori, & tenaciori memoria.

I. Linea conſanguinitatis definitur: *eſt ordinata connexio perſonarum conſanguinitatem inter ſe habentium in ordine ad eundem ſtipitem*, Gradus verò conſanguinitatis eſt *Diſtantia unius perſonæ ab altera in eadem linea conſanguinitatis in ordine ad eundem ſtipitem*. Stipes autem eſt illa perſona, in qua velut principio originis perſonæ conſanguineæ concurrunt. *Linea* quoque conſanguinitatis duplex eſt: *Recta* eaque duplex, aſcendentium, & deſcendentium: & *tranſverſa*, eaque, & æqualis, & inæqualis. Linea lateralis eſt ſolùm linea recta ſpecialis. 66

II. Linea recta conſanguinitatis aſcendentium, *eſt coordinatio perſonarum ſecundum habitudinem ad ſuum principium originis*, utpote patrem, matrem, &c.

Linea recta deſcendentium, *eſt coordinatio perſonarum ſecundùm habitudinem principii ad inde derivatos* utpotè filios, nepotes, &c. Pro utraque eſt hæc Regula generalis: *Tot ſunt gradus in linea recta aſcendente, vel deſcendente, quot ſunt perſonæ dempta una*, v.g. pater, & filius, duæ tantùm immediatæ perſonæ, uno tantùm gradu diſtant: avus, & nepos, tres tantùm perſonæ, duobus tantùm gradibus diſtant, ſeu quod idem eſt, ſunt conſanguinei in ſecundo gradu.

III. Linea tranſverſa *eſt coordinatio perſonarum, quarum neutra, vel nulla ab altera, ſed utraque, vel omnes ab alio eodem ſtipite deſcendunt*. Linea tranſverſa æqualis dicitur. *Habitudo inter perſonas ab eodem communi ſtipite æqualiter diſtantes*; uti inter fratres, & ſorores patrueles, & conſobrinos. Et pro hac eſt regula generalis, *In linea tranſverſa æquali, quot gradibus perſonæ ſingulæ diſtant à communi ſtipite, totidem diſtant inter ſe*. Sic fratres, & ſorores cùm uno tantùm gradu diſtent à patre: patrueles, & conſobrini, cùm diſtent duobus, etiam inter ſe diſtent uno, aut duobus gradibus; ſeu quod idem eſt, ſunt conſanguinei in primo, vel ſecundo gradu.

IV. Linea tranſverſa inæqualis eſt *Habitudo inter perſonas inæqualiter à communi ſtipite diſtans*; utpotè patruus, & nepos ex fratre. Pro hac eſt Regula Generalis, *In linea tranſverſa inæquali, quot gradibus remotior perſona diſtat à communi ſtipite, totidem gradibus ipſæ perſonæ diſtant inter ſe*. v. gr. Filius tuus proprius, & filia fratris tui, ſeu neptis ex fratre diſtant duobus gradibus, ſeu, ut loquimur, primo gradu in ſecundum; quia licèt filius tuus uno gradu diſtet à patre, nepos tamen ex fratre diſtat duobus gradibus. Exempla faciliùs occurrunt ex pictura, quàm Scriptura.

Hic fortè ſæpiùs hæres, & erras in omnibus ejuſmodi graduum: ut omnibus omnia fiam, agam paulisper Grammaticaſtrum. In linea recta, utique intelligis, quid ſint aſcendendo: Primò *Pater*, *Mater*. Secundò *Avus*, *Avia*. Tertio *Proavus*, *Proavia*. Quartò *Abavus*, *Abavia*. Et deſcendendo: Primò *Filius*, *Filia*. Secundo *Nepos*, *neptis*. Tertio *Pronepos*, *proneptis*. Quartò *Abnepos*, *abneptis*. In Linea tranſverſa aſcendendo: Primo Patris frater *Patruus*, patris ſoror *Amita*, & horum filii *Patrueles tui*. Matris frater *Avunculus*, Matris ſoror *Matertera*, horum filii *conſobrini tui*. Secundo Avi frater *Magnus Patruus*, Avi ſoror *Magna amita*: Aviæ frater *Magnus Avunculus*, Aviæ ſoror, *Magna matertera*. Tertiò Proavi frater *Magnus propatruus*, Proavi ſoror *Magna proamita*. Proaviæ frater *Magnus proavunculus*, Proaviæ ſoror *Magna promatertera*. Et hic ſtatuas; nam Abavi, & Abaviæ fratres, & ſorores jam aſcendunt in gradum quintum. In linea tranſverſa deſcendendo vix uſurpantur nomina propria, ſed ſimpliciter dicuntur: Primò *Frater*, *ſoror*. Secundò horum filii ex fratre, vel ſorore *nepos*, vel *neptis*. Tertiò horum filii ex fratre, vel ſorore *pronepos*, *promptis*. Quartò & horum filii ex fratre, vel ſorore *abnepos*, vel *abneptis*. Jam ergo videndum hoc conſanguinitatis impedimentum.

Quouſque, & quo jure dirimat?

I. COnſanguinitas ergo juxta prædictos gradus lineæ rectæ, & tranſverſæ æqualis, & inæqualis, eſt impedimentum dirimens matrimonium contrahendum inter conſanguineos jure quidem antiquo uſque ad ſeptimum gradum *cap. 1. & ſeq. 35. quæſt. 3.* At jure novo reſtringente ſemper uſque ad quartum incluſive, ex Conc. Lateran. *cap. 30.* relato *cap. Non debet, de Conſanguinit. & Affinitate*, & noviſſima Trident. ſæpè cit. *ſeſſ. 24. de reform. matrim.* Congruè autem Eccleſia ita ſtatuit, tum ad majorem commoditatem humani commercii inter fideles, ut per fœdera conjugorum inter diverſas familias magis dilatetur amicitia: tum ad majorem cautelam ſervandæ conti- 67

nentiæ

Digitized by Google

nentiæ inter ſanguine junctos, qui frequenter cohabitant, & valdè familiares ſunt; quia verò memoria hujus propinquitatis faciliùs conſervatur uſque ad quartum gradum, & alioquin periculum foret, ne matrimonia nimis frequenter eſſent invalida, ſi impedimentum longiùs extenderetur, conveniens fuit reſtrictum uſque ad quartum gradum tantùm. Sed modò refert noſſe, quo jure hoc impedimentum dirimat in ſingulis gradibus, ut ſciamus, in quibus diſpenſari poſſit, in quibus non.

68 II. Probabiliſſimum eſt in linea recta jure naturæ divino quemlibet gradum dirimere matrimonium in infinitum, adeo ut ſi Adam hodie viveret, nullam poſſet uxorem ducere ex univerſo mundo, cùm omnes fęminæ per lineam rectam ab ipſo deſcendant. Ita Scot. *in 4. d. 40. num. 2.* cum ſuis rigidioribus, etiam Herincx *loc. cit. diſp. 6. num. 50.* & plurimi alii apud Sanchez *hic l. 7.* ſed repugnantem. Habetur expreſsè in jure civili *l. nuptiæ, & l. jure gentium, ff. de ritu nuptiarum.* Ubi deciditur, inter aſcendentes, & deſcendentes in infinitum jure gentium (per quod Juriſtæ intelligunt etiam jus naturæ) inceſtuoſas nuptias contrahi, eaſque ſubſiſtere non poſſe. Neque jus hoc videtur correctum jure Canonico determinante hoc impedimentum ad certos gradus; quia nunquam loquitur de linea recta, neque legitur unquam oppoſitum in praxim fuiſſe deductum, aut à Pontifice unquam fuiſſe diſpenſatum. Ratio patebit mox.

69 III. Certum eſt apud omnes, primum gradum lineæ rectæ ipſo jure naturæ dirimere matrimonium, putà inter patrem, & filiam, matrem, & filium. *Omnes.* Et longè veriùs etiam ſecundum gradum inter avum, & neptem, aviam, & nepotem, juxta communem Doctorum apud citatos. De ulterioribus gradibus res incerta eſt: æquè probabile dirimere ſolo jure Eccleſiaſtico. Ita communior Doctorum cum Sanch. *diſp. 51.* Laym. *tr. 10. par. 4. cap. 4.* Ratio eſt: quia hoc impedimentum dirimens fundatur in reverentia, & verecundia jure naturali ſpecialiter debita principio originis, cui reverentiæ ſtatus, & actus conjugalis naturaliter repugnat: atqui conſtat naturali ratione, quàm maximè repugnare reverentiæ debitæ immediato principio, patri, & matri: ergo meritò certum apud omnes inter hos dirimere jure naturæ. Et valdè etiam apparet repugnare graviter principio mediato proximo, Avo, Aviæ; etſi non appareat omnibus, & aliqui negent, prȩſertim Recentiores, *Perez, Hurtadus, Tamburinus* ergo etſi non ita certò, propius tamen certo eſt, etiam inter hos repugnare jure naturæ. Jam ulteriùs ſenſus Scoti, ac Sequacium, multorumque aliorum certè probabiliſſimè appareat, etiam graviter repugnare principio originis ulteriori in tertiu, quarto, & quocunque gradu; eo quòd omnes aſcendentes vocentur, & ſint veri parentes reſpectu deſcendentium, ideòque eis jure naturæ debeatur reverentia eadem, quæ parentibus, & conſequenter etiam jure naturæ matrimonium excludat. At aliorum communiori ſenſu non apparet tam graviter repugnare illis principiis remotioribus, ſed ſemper minùs, & minùs, ideòque magis, vel ſaltem æquè probabile eſt dirimere ſolùm eoque meritiſſimo jure Eccleſiaſtico ob maximam convenientiam naturalem, ideoque impedimentum reſpectu iſtorum eſſe diſpenſabile.

70 IV. Etiam primus gradus lineæ tranſverſæ inter fratrem, & ſororem jure naturæ, ac divino dirimit matrimonium, excepto caſu abſolutæ neceſſitatis, ut fuit ab initio propagationis generis humani, cùm Adæ, & Evæ filii, & filiæ, adeòque fratres, & ſorores contrahere, & commiſceri neceſſe fuit. Ita communis DD. cum Sanchez, & Laym. cit. contra non paucos RR. ſolùm primum gradum lineæ rectæ jure naturæ dirimere agnoſcentes: & ſignificat D. Aug. *l. 15. de civit. c. 16. & l. 22. contra Fauſtum c. 35.* Colligitur ex communi ſenſu hominum etiam gentilium humaniorum à conjugiis fraternis abhorrentium. Certè Abraham *Gen. 12. & 20.* viſus eſt ſibi gentilibus Pharaoni, & Abimelech ſufficienter oſtendere, Saram non eſſe ſuam uxorem, dicendo eſſe ſororem. Ratio omninò convincens vix dari poteſt, non tamen ſpernenda hæc communis: Quòd juxta inſtinctum luminis naturalis frater, & ſoror maximam ſibi debeant reverentiam, cui ſtatus conjugalis, & commercium carnale nimiùm repugnat. Et: Quòd aliàs natura non ſatis providiſſet periculo continentiæ, ſi frater, & ſoror non prohiberentur lege ſpeciali invicem commiſceri.

Contrarium tamen, & hoc ſolùm jure Eccleſiaſtico à matrimonio arceri docent *Cajet. Pont.* & plures alii, & conſequenter admittere debent, ex cauſa graviſſima poſſe Pontificem diſpenſare, quamvis ſit inconveniens. Singulare autem eſt, quod ex Archidiacono refert Sylveſter, V. *Papa, qu. 17.* Martinum V. de facto diſpenſaſſe cum eo, qui cum ſua germana connubium contraxerat, & conſummaverat. Quoad reliquos, ſecundum, tertium, & quartum gradum lineæ tranſverſæ, etſi jure naturali adhuc appareat aliqua indecentia, attamen ſolo Eccleſiaſtico jure dirimere matrimonium, & ob cauſam diſpenſari poſſe à Pontifice, apud omnes in confeſſo, & praxis frequentiſſima demonſtrat. In ſumma. Conſanguinitas jure naturæ dirimit matrimonium in primo, & ſecundo gradu lineæ rectæ & in primo tantùm gradu lineæ tranſverſæ, juxta communem ſententiam: in reliquis omnibus, tertio, & quarto lineæ rectæ, ſecundo, tertio, & quarto lineæ tranſverſæ ſolo jure Eccleſiaſtico.

§. XI. AFFINITAS,

DEfinitur communiter: *Propinquitas perſonarum ex copula carnali proveniens.* Sed generaliter nimis; ſic 71
enim comprehenderet etiam affinitatem indirectam, & per accidens, ut patebit. Propriè ergo ſolam affinitatem directam, & propriè dictam complectendo definitur à Navarr. communiter recepto, *cap. 2. nu. 42. Propinquitas duarum perſonarum, quarum una cum conſanguinea alterius habuit copulam carnalem.* Duplex eſt, una ex thoro legitimo in matrimonio, ſecunda ex thoro illegitimo, ſeu copula fornicaria, extra matrimonium originem trahens, quia enim per talem conjunctionem; vel commixtionem ſeminum fiunt vir, & mulier una caro, idque non tantùm in thoro legitimo, juxta illud Matth. 19. *erunt duo in carne una;* ſed etiam in copula illegitima, ſeu fornicaria, juxta illud Apoſtoli 1. *ad Corinth. 6. Qui adhæret meretrici unum corpus efficitur.* Hinc ſi Titius, & Caja carnaliter cognoſcantur, omnes conſanguinei Titii eodem gradu, quo ſunt ejus conſanguinei, fiunt affines Cajæ, & viciſſim omnes conſanguinei Cajæ fiunt affines Titii. Omiſſis variis, & intricatis regulis paſſim à Summiſtis congeſtis, neceſſaria ſcitu clarè, & quoad fieri poteſt, caſtè explicanda ſunt. Singulariter, & neceſſariò pro praxi ſciendum eſt:

I. Qualis copula requiratur?

AD inducendam affinitatem propriè dictam, & impedi- 72
mentum dirimens matrimonium requiritur copula carnalis perfecta per ſe ſufficiens ad generationem; nimirùm cum immiſſione, & receptione ſeminis intra vas naturale fęmineum, juxta communiſſimam DD. *Ex c. fraternitatis, de eo qui cognovit.* Ratio eſt: quia per omnem, & ſolam talem copulam vir, & fęmina fiunt una caro, unumque principium generationis, in qua unitate fundatur propinquitas affinitatis, Dico autem.

I. *Per omnem.* utpotè etiam per copulam habitam cum dormiente, cum ebria, cum inſana, cum invita, metu, vel vi coacta, vel oppreſſa, cum ignorante jus, vel factum: per omnem enim ejuſmodi copulam verè fit ſeminum commixtio, una caro, unum principium generationis: idque etiamſi fœmina invita, vel malitioſa ſemen receptum ſtatim ejiceret. Vide Sanchez *l. 7. diſp. 64.*

II. *Per ſolam talem copulam.* Non ergo conſurgit affini- 73
tas, & impedimentum hoc primis ex ſolo matrimonio rato, ut declaravit S. Pius V. ſuprà, ſed aliud publicæ honeſtatis: deindè, non ex tactibus quantumvis impudicis, & pollutionibus quibuſvis factis extra vas: non ex copula ſodomitica, vel præpoſtera cum fœmina: non ex congreſſu ſpadonum, qui verum ſemen non emittunt, ſed ſolùm aliquid ſimile. At, quid ſi ſemen effuſum extra vas à matrice attrahatur, aut aliqua arte intromittatur, conſurgetne affinitas, & impedimentum hoc? Negat quidem Pontius, *l. 7. c. 35.* cum aliis. Affirmat autem cum communi Sanchez, *diſp. 64. num. 15.*

III. Non denique conſurgit hæc affinitas ex ſola penetra- 74
tione vaſis fœminei abſque emiſſione ſeminis, ſeu ex ipſa copula carnali inchoata, & continuata, ſed abrupta cum effuſione ſeminis extra vas, prout frequentiſſimè faciunt, duplicata quidem malitia fornicationis inchoatæ, & mollitiei completæ, nullo tamen impedimento. Ita contra nonnullos cum innumeris Sanchez *cit. n. 8.* eumque ſecuti RR. omnes. Sententia receptiſſima. Ratio eſt: quia talis copula non ſufficit ad generationem, neque ex ea fiunt una caro, quod valdè notent confeſſarii, & in caſu occurrente (ſanè frequentiùs, quàm volent) de hoc modeſtè inquirant antequam decernant de affinitate, & impedimento matrimonii contracto. Addit tamen meritò Sanch. ibidem *n. 9.* hanc doctrinam ſolùm habere locum in foro interno, in externo autem foro præſumi ſemper, non tantùm fuiſſe vas penetratum, ſed etiam ſemen immiſſum, copulamque perfectam, adeòque affinitatem contractam, & quis, vel quæ probabit veritatem oppoſitam?

IV. Reſtat aliud acre, ac in praxi non inutile dubium. 75
An eadem affinitas oriatur, ſi ſolus vir ſeminavit intra vas, mulier verò ſuum ſemen non emittat, quod aliquando in fęmina frigidiori fertur poſſe contingere. Certè ſemper prȩſumi debet, etiam fęminam ipſam ſeminaſſe, niſi evidentiſſi-

mè

mè contrarium conſtet; ideòque affinitatem eſſe contractam; tamen pro raro caſu duplex eſt ſententia. Oriri tunc affinitatem docet Sanchez *diſp.* 46. Bonacina alii; ex eo, quòd in communiori ſententia Ariſtotelis, Avicennæ, D. Thomæ plerorumque Theologorum, ac Philoſophorum ſemen fœmineum non ſit neceſſarium ad generationem, eſtò adjuvet, quare hoc ſolo viri ſemine receptu vir, & mulier fiunt unum principium generationis. Contrà, non oriri tunc affinitatem docent etiam graviſſimi DD. eo quod ex Hypocratis, & Medicorum communi ſenſu cenſeant etiam ſemen fœmineum neceſſarium eſſe ad generationem; quando ergo hoc non adeſt, vir, & mulier non poterunt fieri unum principium generationis, quod eſt radix affinitatis, conſequenter, nec ipſa affinitas orietur. Ita cum aliis Martinus Perez *diſp.* 31. Averſa, Hortadus, Dicaſtil. alii apud Tamb. *hic tract.* 1. *cap.* 13. §. 4. *n.* 7. & Gobat. mox citandus, & probabile cenſet ipſe Sanch. *cit. n.* 19. ac alios citans Diana *part.* 1. *tract.* 2. *reſol.* 53. ac rurſus decem citans *p.* 5. *tr.* 13. *reſ.* 54. quare meritò Gob. *caſ.* 16. *n.* 390. cenſet, hanc ſententiam poſſe eſſe uſui confeſſario pro excuſando hoc impedimento affinitatis, ſi fœmina fateatur, ſe habuiſſe rem cum conſanguineo mariti, ut modeſtè interroget, an & ipſa ſeminaverit; atque ex mente Dicaſtill. *diſput.* 7. *dub.* 34. *nu.* 357. ſufficit ſolùm quærere, an magnam ſenſerit voluptatem tempore coitus; ſi enim nullam, vel leviſſimam ſenſit, ſignum erit, non deciſiſſe ſemen. Sed de his ſatis, lege citatos.

II. Qualis affinitas dirimit?

76 I. SOla affinitas directa, & propriè dicta inter perſonas virum, & fœminam, quarum una cognovit conſanguineam alterius, inducit impedimentum dirimens matrimonium inter dictas perſonas, nihil autem curanda eſt affinitas alia indirecta impropriè dicta, &, ut vocat Laym. *cap.* 5. *n.* 4. *affinitas per accidens* inter conjugum, ſeu copulatorum carnaliter utrinque conſanguineos ad invicem, utpotè inter conſanguineos viri, & conſanguineos uxoris ad invicem, etſi vulgò vocentur affines. Omnes, & expreſsè decidit Innoc. III. *quòd ſuper. De conſanguin. & affin.* ſic reſpondens: *Super eo quòd pater, & filius, cum matre, & filia: cognati cum duabus cognatis, avunculus, & nepos cum duabus ſororibus contrahunt matrimonium; taliter tibi ducimus reſpondendum: quòd licet omnes conſanguinei uxoris ſint viri affines, inter conſanguineos tamen viri, & uxoris nulla prorsùs eſt affinitas contracta, propter quam inter eos matrimonium debeat impediri.* Unde eſt *Regula generalis.*

77 II. Solus maritus vel carnaliter cognoſcens fit affinis omnibus conſanguineis uxoris, vel carnaliter cognitæ eodem gradu, quo ejus conſanguinei ſunt: & è contra omnes conſanguinei uxoris vel carnaliter cognitæ fiunt affines marito, vel carnaliter cognoſcenti ſoli: ſimiliter ſola uxor vel carnaliter cognita fit affinis omnibus conſanguineis mariti, vel carnaliter cognoſcentis eodem gradu, quo ejuſdem mariti, vel carnaliter cognoſcentis conſanguinei ſunt, & hi omnes fiunt affines ſoli uxori, vel carnaliter cognitę. Orta ergo quæſtione de affinitate inter duas perſonas, ponantur juxta ſe invicem, & in primis quæratur: an dictæ perſonæ anteà matrimonio junctæ fuerint vel carnaliter copulam exercuerint, nec ne? Si neutra carnaliter copulata fuit nulla inter eas poteſt eſſe affinitas, quare implicat vera affinitas inter duas perſonas virgines. Si una ex eis copulata fuit alteri perſonæ, v. g. Petrus dicat, ſe copulatum fuiſſe Urſulæ, ſiquidem hæc non ſit conſanguinea alteri fœminæ, nulla rursùs affinitas; ſi verò eſt conſanguinea Annæ in matrimonium ducendæ, tunc inſpiciatur arbor conſanguinitatis, & in quo gradu Urſola eſt conſanguinea Annæ (v. g. in primo, ſi ejus ſoror, mater, filia: vel in ſecundo ſi amita, matertera, neptis) in eodem gradu Anna erit affinis Petro, & aderit impedimentum dirimens Matrimonium.

78 III. Manet ergo affinitas propriè dicta inter ſolùm carnaliter cognoſcentem, & conſanguineos cognitæ, ac è contrà inter carnaliter cognitam, & conſanguineos cognoſcentis, & minimè deſcendit, & aſcendit inter conſanguineos utriuſque, adeò ut nullum ſit affinitatis impedimentum, patrem, & filium ducere viduam matrem, & filiam: duos fratres duas ſorores alterius familiæ: aut eundem virum ſucceſſivè ducere duas viduas, quarum mariti germani fratres fuerunt, quod valdè notandum.

IV. Hinc Navarr. *Commentar. De conſang. & affinit. Conſil.* 3. reſolvit, quòd Saturnus poterit ducere Pandam viduam Julii, qui priùs duxerat Artemiſiam ſororem Saturni. Similiter Joannes Antonius *C. ut aquenſis* mortua prima uxore, accepit in uxorem Joannam viduam Angeli, qui tertio conſanguinitatis gradu junctus fuerat Dianæ primæ uxori ejuſdem Joannis Antonii: idque validè, declarante Sacra Congregatione 16. Decemb. 1596. apud Gallemart *in Remiſſionib. Conc. Trid. prætermiſſis.*

III. Quouſque, & quo jure dirimit?

I. AFfinitas ex legitimo thoro, ſeu copula legitima eſt impedimentum dirimens matrimonium uſque ad quartum gradum incluſivè tantùm, ita ſcilicet, ut Titius, nec validè, nec licitè poſſet contrahere matrimonium cum Caja uxore ſui defuncti conſanguinei intra quartum gradum tantùm, etiam ſimiliter è contrà; ſi verò ultra quartum gradum extendatur, nullum erit impedimentum. Sic correcto antiquo jure hoc impedimentum uſque ad ſeptimum gradum extendente, expreſsè *c. non debet de Conſang. & affinit.* Conc. Lateran. itemque Trid. ſæpè citatum. 79

II. Affinitas ex illegitimo thoro, ſeu copula fornicaria eſt impedimentum dirimens matrimonium tantùm intra ſecundum gradum, ita ſcilicet, ut ſi Titius fornicatus ſit cum Caja, ſolùm impediatur matrimonium contrahere cum ejuſdem Caję conſanguineis in primo grado, ſcilicet matre, ſorore, filia: & in ſecundo gradu ſcilicet avia, amita, matertera, & neptibus ex filia, fratre, ſorore ipſius; item patruelibus, conſobrinis, & non ultrà: ſimiliter, & è contrà computandum. Sic rursùs, correcto veteri jure, nova conſtitutione Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *cap.* 4. *de ref. matr.* 80

III. Impedimentum hoc affinitatis dirimens matrimonium inductum eſſe ſolo jure Eccleſiaſtico docent DD. communiter cum Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 67. Pontius *lib.* 7. *cap.* 34. Henner *diſp.* 6. *qu.* 7. *num.* 65. quamvis probabiliſſimum ſit, affinitatem in primo gradu lineæ rectę, ſcilicet inter vitricum, & privignam, ſeu filiam conjugis, vel uxoris ex alio marito, inter novercam, & privignum, ſeu filium mariti ex alia uxore: item inter ſocerum, & nurum, ſeu uxorem filii dirimere matrimonium ipſo jure naturali. Certè Apoſtolus 1. *ad Cor.* 5. ſcribit: *omninò auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat.* Sed, Reſpondet: fuiſſe patris adhuc viventis; nec improbabiliter. Quoad cæteros grados etiam primum lineę tranſverſæ videtur certum, dirimere ſolo jure Eccleſiaſtico; unde vidimus ſæpè fuiſſe diſpenſatum, ut frater duceret uxorem ſui fratris defuncti, & ſigillatim à Leone X. cum Henrico VIII. Rege Angliæ cum Catharina Hiſpana priùs fratri ejus Arturo nupta, ſed matrimonio non conſummato defuncto. 81

IV. Impedimentum hoc affinitatis ſemel ortum perpetuum eſt. Communiſſima DD. adeoque etiamſi Titii uxor Berta moriatur, perſeverat tamen Titio affinitas cum omnibus ejuſdem Bertæ conſanguineis uſque ad quartum gradum. 82

At, quid ſi poſt mortem Bertæ naſcatur ex ejus ſorore, v. g. filia, eritne, & hæc affinis Titio, ut eam ducere non poſſit? ratio dubitandi eſt, quia affinitas oritur ex matrimonio; at mortua Berta non eſt ampliùs matrimonium: ergo poſteà nata ex ſorore defunctæ non erit affinis. Reſpondeo abſolutè quòd ſit Communis DD. apud Tamburin. *hic tr.* 1. *c.* 12. §. 1. *à n.* 10. Ratio eſt: quia affinitas non ſolùm extenditur ad conſanguineos viventes, vel natos vivente ipſa uxore, ſed etiam ad conſanguineos natos poſt ipſius uxoris mortem; de novo enim nati verè, & in omni rigore ſunt conſanguinei dictæ uxoris quamvis mortuæ: & ſanè pater in cęlo, v. g. exiſtens ut ſuum filium, ſuoſque nepotes recognoſcit etiam filium poſthumum, & nepotes deſcendentes; ſi ergo poſteà nati ſunt veri conſanguinei uxoris Titii, non potuerunt non eſſe affines ipſius Titii.

Ad rationem dubitandi diſtinguo major. affinitas non reſultat niſi mediante matrimonio, quod aliquando exiſtit, concedo majorem: quod nunc ſemper actu exiſtat, nego minorem, & conſequentiam. Et ratio à priori eſt: quia affinitas non oritur ex matrimonio immediatè (nam affinitas uſque ad ſecundum gradum contrahitur etiam ex copula fornicaria, quando nullum adeſt matrimonium) ſed oritur immediatè ex commixtione corporum ſemel habita inter virum, & mulierem. Quare quamvis per mortem uxoris diſſolvatur matrimonium, non tamen tollitur immediata radix affinitatis, nimirùm copulam eſſe habitam inter hunc virum, & hanc mulierem; cùm factum infectum fieri nequeat: ergo affinitas, quæ ex tali radice naſci debet, morte uxoris impediri non poteſt.

IV. Affinitas ſuperveniens matrimonio.

COnjugatus committens inceſtum cum conſanguinea conjugis (vel viciſſim) ideoque factus affinis conjugis intra ſecundùm gradum tantùm incurrit impedimentum petendi debitum ſub mortali, quamvis innocenti petenti debitum reddere poſſit, & teneatur. Expreſsè in jure variis textibus toto titulo, *de eo, qui cognoſcit conſanguineam uxoris ſuæ.* Docetque communiſſima DD. etiam quoad 83

rea-

reatum ſub mortali. Circa quod pro praxi aliqua notanda ſunt.

84 I. Solus nocens hanc pœnam, ac impedimentum petendi debitum contrahit, qui ſcilicet, vel ipſe voluntarium inceſtum commiſit, vel ut ab altera committeretur ſponte conſenſit; tunc enim neque hic, neque hæc conſentiens debitum petere poterit. Non item incurrit innocens utpotè: 1. Qui nec commiſit, nec conſenſit, ut jam inſinuatum. 2. Si uxor à ſui mariti conſanguineo vi oppreſſa ſit; cum nemo ſuo jure debeat ſine ſua culpa privari; communis DD. cum Sanch. *lib. 1. diſp.* 30. Laym. *cap. 5. n. 5.* 3. At quid ſi ex metu gravi, ſive vir, ſive fœmina cogatur talem inceſtum committere? Adhuc excuſari (contra Sanchez, & communiorem) probabiliter cenſent Pontius, Bonacina, alii cum Tambur. *cap.* 13. §.3. *n.*5. Et ratio eſt: quia quamvis tunc adhuc peccent mortaliter, Eccleſia tamen pia mater non videtur illum, vel illam caſtigare tanta pęna. 4. Etiam hanc excuſationem concedunt, quando adeſt ignorantia (dummodò non affectata ad liberiùs peccandum) ſive facti, ſive juris, ſive ipſius pęnæ, graves DD. & pluribus allegatis planè docet ipſe Sanchez *lib. 7. diſp.* 32. *num.* 43. Nota hoc benè, Confeſſari, & de tribus punctis iſtis lege Dianam *p.* 11. *tract.* 5. *reſ.* 38.

II. Ratione affinitatis tantùm cum conjuge contractę oritur hæc pęna, vel privatio juris petendi debitum. Unde ſi conjux cum proprio ſuo conſanguineo, vel conſanguinea inceſtum committat, etſi peccato graviori, non tamen ideò jure petendi debitum privatur, cùm nullam exinde affinitatem cum altero conjuge contraxerit, ut ex communi notant Sanch. *lib. 7. diſp.* 37. Laym. *eodem c.* 5. *n.* 5.

III. Nihil refert ad hanc pęnam incurrendam, an occultè commiſſus, an publicè, vel publicatus ſit inceſtus; cùm utroque caſu affinitas contrahatur cum conjuge, quæ, ut modò dictum, ſola cauſa eſt cur inceſtuoſus impediatur à petitione debiti, ut contra *Sylveſtrum*, *Angelum*, & alios docet communis *DD. Sanch. Laym.* alii paſſim.

IV. Poſtquàm Concil. Trid. cit. impedimentum affinitatis ex copula fornicaria reſtrinxit intra ſecundum gradum tantùm, eadem reſtrictio obtineri debet quoad privationem petendi debitum propter inceſtum cum conjugis conſanguineis commiſſum. Uti, contra noſtrum Anglez, & paucos alios, docet communiſſima DD. *cum Sanchez*, *Layman*, & aliis cit. Ratio eſt: quia pœna illa privationis juris petendi debiti incurritur propter crimen inceſtus; qui autem hodie fornicatur cum affine ultra ſecundum gradum, non committit inceſtum, ſed vel ſimplicem fornicationem, ſi ſolutus ſit, vel viduus: vel adulterium, ſi ſit conjugatus. Unde, & hanc circumſtantiam affinitatis extra ſecundum gradum in confeſſione explicare non tenetur, ut ex communi notat Sanch. *lib. 7. diſp.* 67. *num.* 8. ergo &c.

§.XII. COGNATIO LEGALIS.

85 EST propinquitas perſonarum ex adoptione proveniens. Adoptio autem eſt perſonæ extraneæ (quæ ſcilicet non eſt ex deſcendentibus, etſi aliàs ſit conſanguinea) in filium, vel filiam, nepotem, vel neptem, legitima aſſumptio. Duplex eſt: Una perfecta adoptio (ſpeciali nomine vocata arrogatio) eſt, qua Principis præcepto perſona extranea ſui juris exiſtens in alterius velut patriam poteſtatem, familiamque transfertur, ut inſtar ejus legitimi filii per omnia eſſe incipiat. Altera imperfecta adoptio eſt, qua perſona extranea in parentis ſui poteſtate exiſtens ab alio in filium, vel filiam adſciſcitur, ita tamen, ut naturalis patris poteſtatem non egrediatur, neque patri adoptivo ex teſtamento neceſſariò ſuccedere debeat, ſed tantùm jus ſuccedendi ab inteſtato habeat. Adoptio illa perfecta eſt impedimentum dirimens matrimonium ſecundùm triplicem modum mox aſſignandum; originariè quidem jure civili apud Sanchez, & alios. Admiſit autem, & approbavit Eccleſia partim in Decreto, *cap. ita diligere* 30. *q.* 3. partim in Decretal. Titul. ſpeciali, *De Cognatione legali*; 1. In linea legali recta inter adoptantem, & deſcendentes adoptati ſcilicet ejus filios, & nepotes, qui in ejus poteſtate exiſtunt. 2. In linea legali tranſverſa inter adoptatum, & deſcendentes adoptantis ſcilicet legitimos natos, & nepotes, qui in ejus adoptantis poteſtate exiſtunt; non autem contrahit hoc impedimentum adoptatus cum adoptantis filiis illegitimis, cùm non cenſeantur eſſe in ejus poteſtate: neque cum aliis filiis, vel filiabus adoptivis, neque cum ipſis filiis legitimis, ſed jam ſecundùm formam legum emancipatis, ideòque hoc impedimentum temporale eſt. Ex communi DD. *Sanchez*, *Layman*, *Tambur.* alii paſſim. 3. Per modum affinitatis inter adoptatum, & uxorem adoptantis. *L. Adoptivus*, *ff. de Ritu Nuptiar.* At verò inter adoptantem, & adoptati parentes fratres, ſorores nulla legalis cognatio intervenit, juxta communiſſima DD. D. Thomas *in 4. diſt.* 42. *qu.* 2. *art.* 3. Sylſteſter, Navarr. aliiſque congeſtis Sanch. 7. *diſp.* 63. *n.* 16. Laym. *cit. c.* 4. etiam adoptionem imperfectam, & ſimplicem, impedimentum matrimonio præſtare affirmant quidam Antiqui, & Canoniſtæ, *Abbas*, *Hoſtienſis*, alii in *cap. Unicum de cognat. Legali*: & Thologi, Sot. Richard. *cit. in 4. diſt.* 42. Sed rectè negat jam communis DD. apud *Sanchez*, *& Layman cit.* Ratio eſt; quia impedimentum cognationis legalis introductum eſt ob ſimilitudinem, quam filii adoptivi gerunt cum filiis naturalibus legitimis; talem autem ſimilitudinem filiationis propriè non gerunt adoptivi ex adoptione ſimplici, & imperfecta tantùm; cùm in familiam, & poteſtatem patris adoptionis non adſciſcatur: neque de hoc extat ullum jus: ergo &c.

§.XIII. COGNATIO SPIRITUALIS.

EST propinquitas perſonarum orta ex adminiſtratione, 86
vel ſuſceptione Sacramenti Baptiſmi, vel Confirmationis, inducens impedimentum dirimens matrimonium. De quo toto titulo: *De cognation. ſpirituali*, *& in Decret.* 30. *q.* 1. *cap. Si quis filiaſtrum.* Ejus tres ſunt ſpecies: Paternitas, Compaternitas, & Fraternitas Spiritualis.

Paternitas eſt propinquitas inter baptizantem, vel confirmantem, & patrinos ex una parte, & ipſum baptizatum, vel confirmatum ex altera parte, qui proindè reſpectu illorum dicuntur antiqua phraſi filiaſter, vel filiaſtra.

Compaternitas eſt propinquitas inter baptizantem, vel confirmantem, & patrinos ex una parte, & parentes baptizati, vel confirmati ex altera parte: & olim etiam extendebatur ad uxores baptizantis, confirmantis, & patrinorum, *cap. Maritus de cognatione ſpirituali.*

Fraternitas dicitur propinquitas inter filios carnales baptizantis, confirmantis, ac patrinorum ex una parte, & ipſum baptizatum, vel confirmatum ex altera parte. Hæc omnia erant impedimenta dirimentia inter dictas perſonas omnes, jure antiquo ſuprà allegato. Verùm jure novo Concil. Trident: *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *De Reformat. Matrimon.* abrogatum eſt fraternitatis impedimentum, ſicut & prædicta extenſio ad uxorem baptizantis, confirmantis, ac patrinorum. Textum partim commodiùs infrà citabo propter patrinos. Nunc breviter.

I. *Qualis dirimit, quò Jure?*

I. JUre novo ſola paternitas, & compaternitas, ſeu co- 87
gnatio ſpiritualis inter Baptizantem, confirmantem, & patrinos ex una parte, ipſum baptizatum, vel confirmatum, ejuſque parentes ex altera parte, eſt impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, non autem diſſolvens ſemel validè contractum. Sic Concilium cit. Certa apud omnes. Ratio ſumitur ex aliqua indecentia; quia nimirùm & miniſtrantibus Sacramenta Baptiſmi, & Confirmationis tanquam ſpiritualibus patribus ſpiritualis generationis, & patrinis ad ea Sacramenta aſſiſtentibus ſecundùm traditionem Eccleſiaſticam magna reverentia debetur, & à filiis ea Sacramenta accipientibus, & ab eorum parentibus carnalibus; ideò ab Eccleſia antiquitùs inſtitutum, & ſemper obſervatum fuit, ut ea cognatio Spiritualis æquè ac carnalis eſſet impedimentum dirimens matrimonium, & quoad uſum corporis mutua quædam ſubjectio tali reverentiæ repugnans inducitur. Ut patet variis ſacris Textibus in Decret. & Decretal. allegatis. Et quia par reverentia non debetur illis filiis ſpiritualibus, meritò Concil. Trident. hoc impedimentum reſtringens illos excludit.

II. In hac cognatione ſpirituali non numerantur gradus 88
aliqui, ſicut in cognatione naturali, & affinitate, ſed ſolum conjunctio eſt impedimentum inter perſonas prædictas, idque in perpetuum, adeò ut etiamſi moriatur perſona, ratione cujus conjunctio contracta eſt, utpotè baptizatus, confirmatus, eoque ipſo moriatur paternitas, non tamen extinguitur conjunctio ſpiritualis compaternitatis, inter baptizantem, & patrinos, ac parentes baptizati. Ex communi Sanchez, *lib. 7. diſp.* 54. Quare hoc ſenſum falſum eſt commune germanorum axioma: *Das Kind iſt geſtor ben, Diegevatterſthafft hat ein ende.*

III. Conſtat apud omnes, hoc impedimentum ſolùm eſſe inductum jure Eccleſiaſtico, non autem naturali, aut divino ut clarè inſinuant SS. Textus. Quare infidelis, ſeu non baptizatus aliquis in caſu neceſſitatis aliquem baptizans non contrahit cognationem ſpiritualem: tum quia talis Eccleſiaſticis ſanctionibus non obligatur, tum quia ipſe per Sacramentum Baptiſmi in Chriſto ſpiritualiter nondum eſt genitus: ideò neque cognationem ſpiritualem inter Chriſti fideles contrahere poſſe cenſetur, v. gr. Si quis infidelis, qui puellam baptizavit, poſteà ad fidem convertatur, & baptizetur, non contrahet cognationem ſpiritualem, nec impedimentum dirimens matrimonium, ſed cum ipſa puella, vel matre ejus contrahere poterit. Communis DD. cum D. Thoma, & Scoto, d. 44.

IV. Quid ſi conjunctio hæc ſupervenerit matrimonio? jam jam patebit.

II. Quis baptizans contrahit.

89 OMnis baptizans, non tantùm Baptiſmo ſolemni, ſed etiam Baptiſmo privato, atque in neceſſitate contrahit cognationem, & impedimentum dirimens matrimonium contrahendum cum baptizato, ejuſque parentibus. Sic enim nimis claré ſignificant SS. Textus.

5. Idemque à paritate quidam ſentiunt de patrino ſuſcipiente in Baptiſmo privato, etſi minimè neceſſariò ullo jure. Sed teſtibus pluribus citatis negant Sanchez, cit. Diana *p.* 3. *tract.*4. *reſol.* 18. & inclinant Suarez, Hurtadus, alii cùm Tambur. *lib.* 2. *De baptiſmo cap.* 4. *§.* 3. *num.* 4. Ratio eſt: quia jura ſemper ſolùm loquuntur de ſuſcipiente in Baptiſmo ſolemni, ſeu ſuſcipiente ex inſtituto Eccleſiæ; qui autem ſuſcipit in Baptiſmo privato, non ſuſcipit ex inſtituto Eccleſiæ, cùm de Baptiſmo privato quoad patrinos nihil ordinaverit Eccleſia, ſed ſuſcipit ex voluntate propria: ergo de hoc jure non loquuntur, (quod hic incidenter diligenter nota.) Et hinc fit,

90 I. Si Sponſus prolem ſponſæ ſuæ baptizet, etiam ob neceſſitatem, ſolvuntur ſponſalia, & dirimitur matrimonium contrahendum. Ut poſt Navarr. *cap.* 16. *num.* 34. *& cap.* 12. *num.*40. ac alios reſolvit Laym. cit. *cap.*5. *n.*8. *in fine.*

II. Si conjux prolem conjugis ſuæ baptizet, vel in Sacramento Baptiſmi, aut Confirmationis, ut patrinus ſuſcipiat in neceſſitate, nullum impedimentum contrahit, ut conſtat expreſsè *cap. Ad lamina* 30. *q.* 1. ubi ratio datur: quia inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit, utpotè quia alius baptizans ſaltem æquè aptus, aut alius patrinus nullus adeſt. Communis DD. cum Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 62. Layman cit. *num.*7.

91 III. Quòd ſi verò extra caſum neceſſitatis parens prolem conjugis ſuæ baptizet, vel ex Sacramento Baptiſmi, aut Confirmationis ſuſcipiat in primis graviter peccat: & meritò mortaliter, cenſet Navarr. *cap.*16. *num.* 34. Sanch. cit. *diſp.*26. *nu.*1. Layman, alii communiter; quia id tam ſeverè prohibetur *cap.* 1. *&* 2. *eadem* 30. *quæſt.*1. Deinde propter ſpiritualem cognationem contractam cum conjuge incurrit impedimentum petendi debitum conjugale, juxta ſatis communem ſententiam DD. cum *Sanchez*, *Layman* cit. aliis quanquam hi ipſi probabilem cenſeant oppoſitam ſententiam *Durandi Coninch.* aliorum, quos ſequuntur *Hurtadus* alii cum Tambur. *lib.* 2. *de baptiſmo cap.*2. §.2. *num* 10. nullum ſcilicet ex hinc impedimentum oriri; cùm id nullo certo jure probari poſſit; neque in odioſis valeat extenſio ab affinitate matrimonio ſuperveniente ad cognationem ſpiritualem, vel aliud impedimentum.

IV. Illud autem certum, & expreſsè reſponſum ab Alexandro cit. *cap. ſi vir* 30. *q.* 1. ſi conjux ex ignorantia juris vel facti prolem conjugis baptizet, aut teneat, nullo impedimento petendi debitum affici. Uti etiam docent *Navarr. Rodriquez* alii cum Sanchez cit. *diſp.*22. *num.*43. Nec valet hic regula: *Exceptio in uno firmat regulam in aliquo*: quia nulla hic eſt regula alia pro hoc impedimento in jure.

III. Qualis Patrinus contrahit?

92 COncil. Trident. *Seſſ.* 24. *c.* 2. *de reformat. Matrim.* ſic ſtatuit: *Unus tantùm, ſive vir, ſive mulier, juxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel adſummum unus, & una baptizatum de baptiſmo ſuſcipiant, inter quos, & baptizatum ipſum, & ipſius patrem, & matrem, nec non inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, & matrem tantum ſpiritualis contrahatur cognatio. Parochus, antequam ad baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos ſpectat, ſciſcitetur, quem, vel quos elegerint, ut baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant, &c. Quod ſi alii ultra deſignatos baptizatum tetigerint, cognationem ſpiritualem nullo pacto contrahant; Conſtitutionibus in contrarium facientibus non obſtantibus.* Hæc Concilium, ex quibus aliqua pro praxi explicanda ſunt.

93 I. Ut quis, vel quæ patrinus, vel patrina fiat, & hanc cognationem, & impedimentum contrahat, præter deſignationem faciendam à parentibus, vel Curatoribus baptizati, & per accidens in defectu horum ab ipſo Parocho, requiritur in primis, ut habeat intentionem volendi, vel ſuſcipiendi aliquem inſtar patrini explicitam, vel ſaltem implicitam, utpotè, faciendi, quòd Eccleſia ordinavit: quod alii eo modo faciunt: aut certè exercendi cæremoniam ſacram ab Eccleſia inſtitutam; hac intentione habita contrahit cognationem ſpiritualem, etiamſi eam non intendat, etiamſi ignoret, imò etiamſi eam contrahere poſitivè nolit; quia cognatio illa ex ordinatione Eccleſiæ reſultat ex ipſo actu illo exercito inſtar cæremoniæ ſacræ, & nullo modo dependet à voluntate exercentis, ſicut, & in aliis impedimentis affinitatis, criminis. Secùs ſi non habuiſſet animum exercendi munus patrini; tunc enim reverà non eſſet patrinus, etſi ſic fingendo graviter peccaret, cùm Eccleſia requirat patrinum, utique verum ſub gravi obligatione, ut benè notant Tamburin. *cit. cap.*4. §.3. *nu.* 3. Hac ergo intentionem ſecluſa, nulla contrahitur cognatio; nec conſequenter impedimentum, ut ſi puer, vel puella omninò ignoret, quid tali actione agatur, ſi quis præcisè teneret, ne infans cadat, vel ut alteri rem gratam faciat &c. At quid ſi per errorem leves filium Titii putans eſſe filium Sempronii amici tui? Te adhuc cognationem contrahere docent *Coninch. Pontius*, alii. At rectiùs non contrahere (niſi fortè habeas intentionem tenendi hunc, quiſcunque offeratur) docent Sanchez *lib.*7. *diſp.*58. *num.* 7. Bonacina alii cum Tamburin. *eod. cap.*4. *§.*5. *nu.*4. Ratio eſt: quia per cognationem illam inducitur obligatio, eaque ſatis gravis ad ſuſceptum: at non potuit contrahere obligationem ad hunc, quem tenuit, ſed ignoravit, & alium putavit; cùm nihil ſit volitum, niſi cognitum.

II. Quando contra præſcriptum Trident. plures duobus 94 aſſignantur, aut duo viri, vel duæ fœminæ, & omnes admittuntur à Parocho, illi ſoli evadunt patrini & cognati ſpirituales, qui intra numerum permiſſum à Tridentino primi tangunt, ac ſuſcipiunt infantem, utporè primus vir, vel prima mulier, aut primus vir, & mulier tantùm, reliqui nihil agunt. Ex communi Suarez *hic quæſt.* 67. *art.* 8. Sanch. *cit. diſp.*57. *num.*14. Dicaſtill. *cit. diſp.*7. *nu.* 286. Quòd ſi admiſſi omnes tangant ſimul; tunc juxta *Suarez cit.* nullus contrahit cognationem ſpiritualem; quia reſiſtit Tridentino. At juxta *Sanch. Dicaſt. cit.* & alios omnes contrahunt cognationem ſpiritualem; quia Concilium ſolùm videtur prohibere talem concurſum, non irritare actum. Utrunque probabile. Certò autem non contrahunt eo caſu, niſi quos deſignatos à parentibus admiſit Parochus, ſicut nec illi, quos ultrà deſignatos à parentibus ipſe Parochus deſignaſſet: certò autem illi, quos in defectum parentum Parochus deſignat. Omnia ex communi latè Sanch. *cit. n.*15.

III. Requiritur omninò ad hanc cognationem tactus phy- 95 ſicus infantis, ſeu baptizandi (itemque confirmandi,) & non ſufficit ſola aſſiſtentia: quinimò requiritur, ut quis, vel actu teneat infantem, dum ſuper ipſum aqua effunditur, vel certè immediatè accipiat è manu ipſius baptizantis, uti contra *Sotum*, *Lopez*, *Sà*, & alios ſola aſſiſtentia contentos; apud *Sanchez cit.* docet communis DD. cum eodem Sanchez, *lib.*7. *diſp.* 5?. & certum teſtatur Perez *diſp.* 29. *ſect.*4. Nam Sacri Canones, ipſummet Trident. ſemper utuntur his verbis: *tangendi*, *levandi de ſacro fonte*, *tenendi*, *ſuſcipiendi*, *&c.* quæ certè tactum phyſicum, non aſſiſtentiam ſolam important: Et quidem tactum immediatum, ut proinde non fiat patrinus, vel patrina ille, vel illa, cui tradit infantem is, qui prior immediatè à baptizante accepit. Uti docent *Sanchez*, *Pontius*, *Perez*, *Bonacin.* eoſque ſecutus *Dicaſtill.* ſuprà, in ſpecie exprimens commatrem non contrahere cognationem ſpiritualem, quando ſuſcipit infantem de manibus compatris, qui prior acceperat à baptizante: quia non cenſetur ſuſcipere ex Baptiſmo; atque ita in contingentia facti expreſsè declaravit ſacra Congregatio S. Officii apud Gallemart. ad Trident. *ſect.* 24. *cap.*2. & deſcribit Gobat *tract.*2. *ſeu Alphab. baptizant. caſu* 17. *n.* 539. excipiens tamen, niſi conſuetudine antiqua in aliqua Diœceſi (prout teſtatur de Conſtantienſi) oppoſitum introductum eſſet.

IV. Poteſt quis patrini munus obire etiam per vicarium, 96 ſubſtitutum, ſeu Procuratorem, vel legatum, juxta receptam, & notiſſimam praxim; & tum ipſe principalis patrinus per alium baptizatum, vel confirmatum tenens cognationem ſpiritualem, & impedimentum matrimonii cum baptizato, vel confirmato, ejuſque parente contrahit. Uti contra *Navarr. Sanch.* ac plures alios ipſos, docet jam communis DD. quos citant, & ſequuntur Laym. *p.* 4. *cap.* 8. *nu.* 5. Pontius *lib.* 9. *de Matrim. cap.*3. *nu.*10. Perez *diſp.* 19 *ſect.* 7. Tamb. *De baptiſmo lib.*2. *cap.*4. *§.* 4. *num.* 8. Gobat *tract.* 2. *Alphab. baptizant. caſ.* 17. *n.* 546. ferturque ſæpiùs declaratum à ſacra Congregatione Cardinalium.

Ratio eſt: quia generalis iſta conſuetudo in Eccleſia notiſſima habet vim declarandi legem, & regulam illam juris *in* 6. *Qui facit per alium, eſt perinde, ac ſi faciat per ſeipſum:* At verò ſubſtitutus, & Procurator, &c. tenens, hanc cognationem, & impedimentum minimè contrahit; quia is non ſuo, ſed alterius nomine tenens verus patrinus non fit, ſed ſolùm veri patrini officio fungitur. Uti contra *Sotum*, *Toletum*, *Rodriq.* & alios docet jam communiſſima DD. meique citati omnes: idque expreſsè declaratum eſt à S. Congregatione Cardinalium, apud Pontium, & Barboſam *de offic. Paroch. cap.* 18. *num.* 15.

Quid ſi ergo ego rogatus, ut ſuſcipiam è fonte baptiſmali 97 infantem Titii, dicam, me ſuſcepturum; ſed pœnitens dicti rogo meum vicinum velit eſſe patrinus, me libenter daturum ſumptus, qui ſolent fieri ratione talis actus: iſque acceptat,

Digitized by Google

ceptat, & præſtat libenter; erone ego patrinus? Reſpond. Non eris; quia alter non tuo, aut Procuratoris nomine, ſed jam ſuo proprio nomine infantem ſuſcipit, etſi tuo rogatu. Accipe nunm, & alterum caſum.

98 Ordinarius patrinus, qui ſolet omnes meos liberos ſuſcipere, non eſt domi: idque poſtulatur à me vicarius pro ipſo ordinario ſuſceptore, ſed neſciente alium eſſe ſui vice, ſeu nomine poſtulatum patrinum. Uter hic erit patrinus, & cognationem ſpiritualem contrahet? Reſpond. Neuter: non vicarius ille ſubſtitutus; quia defuit illi intentio tenendi ſuo nomine, & alioquin ſubſtitutus cognationem non contrahit, ut dictum eſt. Non ordinarius meus, quia ſupponitur nulla fuiſſe ab ipſo facta ſubſtitutio, nec tacita hic præſumptio locum habet; quia agitur de onere, & obligatione, quam nullus præſumitur ſibi velle imponere.

Rursùs, Titius advocatus à parentibus, ut eſſet patrinus Cajæ, dignitatem acceptat, & ad Eccleſiam cum cæteris vadit, ibi comparet Fridericus Legionarius Titii, cui hic urbanitatis cauſa cedit, permittitque, ut puellam teneat, & è fonte levet. Poſt ſedecim annos Titius Cajam vult ducere, & quærit, an impedimento laboret? Fuit negativa reſolutio; non enim per invitationem, aut acceptationem contrahitur cognatio ſpiritualis, ſed per levationem ex fonte. In hoc ergo caſu non Titius, ſed Fridericus contraxit cognationem ſpiritualem. *Hic caſus fuit ita reſolutus in noſtro (Pragenſi) Conſiſtorio, me Eminentiſſimi Cardinalis ab Harach vicergerente*, ſic refert Joannes Caramuel *in ſua Theologia, num.* 553. Cui omninò acquieſco; Titius enim non fuit patrinus, qui nec levavit ipſe infantem: nec Fridericus ejus ſuperior egit procuratorem: Quia verò Fridericus cum verè tenuit Parocho conſentiente, & approbante, liberaliter ſine dubio præſumpto conſenſu parentis cùm agatur de favore parentis; nihil obeſt, quominùs dicatur evaſiſſe verus patrinus. Hæc exempli cauſa pro luce afferenda ad ſimiles caſus ſolvendos.

§. XIV. CRIMEN.

99 IMpedimentum criminis eſt ſcelerata quædam conjunctio, qua conjux adhuc vivente ſuo comparte cum alio, vel alia de matrimonio ineundo cum crimine aliquo conſpirat, propter quam ſceleſtam conſpirationem cum tali crimine oritur impedimentum dirimens matrimonium inter illas perſonas ſic criminosè conſpirantes; & hinc dictum impedimentum criminis. Idque rationabiliſſimè, ut nimirùm vitentur talia crimina, cædes, adulteria inter conjuges, dum hoc modo delinquentibus auſertur ſpes inter ſe ſe contrahendi. Triplex autem, vel potiùs quatruplex reperitur in jure ejuſmodi crimen, & inde impedimentum dirimens matrimonia: *primum*, ſolùm homicidium, *ſecundum*, homicidium cum adulterio: *tertium*, ſolùm adulterium cum promiſſione matrimonii in futurum poſt mortem conjugis: aut (claritatis gratia rectè aliqui quartum crimen computant) cum actuali contractu matrimonii de præſenti, utique invalido. Concilium Tridentinum aliud crimen addit, quod matrimonium dirimit, ſcilicet raptum; ſed jam hoc commodiùs ſub claſſe *conſenſus inſufficientis* computavimus; cùm mens Concilii eo decreto fuerit, non tam punire raptorem, quàm proſpicere libertati matrimonii, ac conſenſus voluntarii reſpectu puellarum.

Primum Crimen.

Solum Homicidium, ſcilicet uxoricidium, vel mariticidium.

100 QUando quis occidit uxorem ſuam, vel maritum alterius (aut contra maritum ſuum, vel uxorem alterius) prævia conſpiratione cum illa, vel illo, ſeu quando ambo machinantur mortem, vel conſpirant in mortem uxoris, vel mariti, cum intentione, ut illa perempta, inter ſe matrimonium contrahant, effectu ſecuto eſt impedimentum dirimens matrimonium inter illos homicidas conſpirantes tantùm. Omnes claro jure, *cap. ſi quis vivente. 31. qu. 1. capit. laudabilem de converſ. infidel.* & alibi. Ratio jam indicata eſt. Conditiones requiſitas ad impedimentum incurrendum jam ſatis expreſſas breviter explico.

I. Quando quis occidit, vel interficit *effectu ſecuto*. Non ſufficit ſola quæcunque attentatio, vel machinatio mortis: non vulneratio gravis, mutilatio, intoxicatio, ſi mors te ipſa non ſequatur, ut clarè ſignificatur juribus citatis; nam verba legum, præſertim pœnalium, debent intelligi cum effectu, *cap. relatum de clerico non reſidente*. Perinde autem eſt, ſive quis occidat phyſicè per ſe ipſum, ferro, veneno, veneficio, ſive per alium moraliter occidat juſſione, conſilio, ſuaſu, conſenſu prævio in occiſionem ſuo nomine, vel in ſui gratiam faciendam, prout manifeſtè colligitur ex utroque loco juris allegati; non autem ſufficere ratihabitionem dicam mox.

II. *Uxorem ſuam, vel alterius*: perinde enim eſt, ſive occidas tu ipſe phyſicè, vel moraliter, ſive alter, vel altera, tuo conſenſu, vel conſpiratione, occidat tuam uxorem, jam enim ambo machinatis mortem uxoris mutua conſpiratione. Idemque perinde eſt, ſive vir occidat uxorem, ſive uxor, ut æquè frequens, per ſe, vel complicem occidat maritum. Nam ſic *cap. ſi quis vivente, &c. laudabilem* in primo caſu, expreſsè ſermo eſt de occiſione mariti. Et contra paucos docet communiſſima DD. cum Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 78. Layman cit. *c.* 10. *n.* 4. optimèque defendit Dicaſtillus.

101 III. *Ex prævia conſpiratione*, ſcilicet cum ſcitu, conſenſu, conſilio, auxilio, vel qualibet cooperatione alterius. Quare ſi unus tantùm, vel una, ſine conſpiratione, conſenſu, vel ſcitu alterius, occidit conjugem, ſi nihil aliud addatur, non naſcetur impedimentum, ſed ſuperſtites poterunt validè matrimonium contrahere, juxta communem DD. apud citatos, & colligitur ex eodem *cap. laudabilem de converſ. infidelium*. Et nota: *ex prævia conſpiratione*; minimè enim ſufficit ſola ratihabitio occiſionis tuo nomine, vel in tui gratiam jam factæ ab altero, vel altera etiam complice; quia ſola ratihabitione hoc impedimentum contrahi, nullo jure exprimitur; neque enim ratihabitio eſt machinatio mortis, quam jura requirunt, nec præbet occiſionem cædis, quam jura deteſtantur; ſed mortem, vel cædem jam factam ſupponit. Communiſſima DD. & citati omnes.

102 IV. *Ex intentione contrahendi matrimonium cum illo, vel illa*. Ad hoc impedimentum contrahendum neceſſariò requiritur, ut conſpiratio illa in mortem conjugis, ac mortis machinatio fiat ex, vel cum intentione contrahendi matrimonii cum illa ipſa, vel illo complice. Communiſſima cum Sanchez *diſp.* 78. *n.* 13. Layman *c.* 10. *n.* 4. *Pontius*, *Perez*, cit. Et patet ex intentione legis, quæ per hanc pœnam, & impedimentum intendit impedire, ne qui, vel quæ cupiditate alieni matrimonii occidat propriam, vel alienam conjugem. Quare in primis, qui alio fine, vel motivo, quàm ut matrimonium contrahant, v.g. ex odio, vindicta, vel ne deprehenſi in adulterio à marito occidantur, aut de adulterio accuſari poſſint, &c. conjugem communi conſpiratione occiderent; hoc impedimentum non contraherent, uti cum Navar. *lib.* 4. *conſil.* 1. *c. de eo, qui duxit*, docet communis DD. ac citati omnes. Item ſi Titius, v. g. ſuaſu, vel cooperatione Cajæ occidat uxorem ſuam, ut ducere poſſit, non ipſam Cajam, ſed aliam quamcunque, vel determinatam hanc Semproniam ſceleris ignaram, nihil impedietur Titius, quin poſteà poſſit ducere utramlibet, ſive Cajam, ſive Semproniam, modò cum neutra earum ante mortem conjugis mœchatus ſit (tunc enim naſceretur ſecundum crimen) uti ex *Coninch.* & aliis reſolvit *Layman c.* 10. *num.* 2. quia non occidit ex intentione contrahendi cum complice, ſeu conſpirante. Neceſſe tamen eſt, eam intentionem contrahendi cum ipſo complice fuiſſe alteri parti manifeſtatam, alioquin non poterit eſſe conſpiratio ex intentione ineundi matrimonium. Sufficit tamen ſola intentio, ſeu voluntas contrahendi, neque requiritur promiſſio, ſed ut fides, data ſit de matrimonio ineundo inter ipſos, prout expreſsè deciditur, *cap. ſuper hoc* eodem titulo, *De eo, qui duxit*.

Tandem in hoc primo crimine, quando ambo machinati ſunt mortem conjugis, non requiritur adulterium; cùm juxta jura allegata ſatis ſit dicta mutua conſpiratio cum occiſione ſecuta; ſi autem accedat & adulterium, erit crimen mixtum ex primo, & ſecundo, eòque ipſo difficilioris diſpenſationis, & ideò in ſupplicatione neceſſariò explicandum. Declaro hoc crimen uno, & altero exemplo authentico.

103 Jovius uxorem ſuam adulteram, & adulterum odit, & per inſidias occidere parat; adulter, & adultera id reſcientes abſque intentione contrahendi matrimonium, illius mortem machinati ſunt, & ſecretò occiderunt, poſteà matrimonium contraxerunt in facie Eccleſiæ. Quæritur, an teneat? Reſpondet rectè Navarr. cit. *Conſil.* 1. tenuiſſe; *idcircò, quòd ex narratione facti clarum ſit, interfectionem illam nequaquam provenisse ex intentione contrahendi inter ſe poſt mortem occiſi*. Sic Doctor Navarrus.

Hortenſia juncta matrimonio cum Petro perpetravit adulterium cum Achille, qui gerebat inimicitias cum Petro, & Hortenſia quoque Petrum oderat, quòd ab illo duriter haberetur; ineunt conſilium, ut eum interficiant, quod & factum eſt, prima quidem intentione ulciſcendi, quia oderant, ſecundaria contrahendi ſimul; vel ſaltem de hac dubitant. Quæritur, an ortum ſit impedimentum dirimens: & quid faciendum, ſi contraxerunt? Hic ſceleratus caſus his verbis propoſitus fuit Leonardo Leſſio *in Auctuar. v. Matrimonium caſ.* 10. atque ita ſapienter reſolvit. 1. Fuiſſe ortum impedimentum, ſi ſaltem ſecundaria intentio fuit poſteà contrahendi; quia jura ſimpliciter requirunt intentionem illam contrahendi, nec uſquam exprimunt, intentionem illam contrahendi debere eſſe primariam. 2. Si dubitant, an habuerint

eam intentionem ſecundariam, debere eos abſtinere à matrimonio, eò qu'd contracturis debet moraliter conſtare, non ſubeſſe impedimentum, alioquin exponerent ſe periculo fornicationis; atque eo caſu in foro externo omninò præſumptionem eſſe, adfuiſſe talem intentionem: atqui in foro externo ſtatur præſumptioni, quando non conſtat de oppoſita veritate, ergo &c.

Secundum Crimen.

Homicidium cum adulterio.

104 QUando ſolus adulter, commiſſo adulterio, occidit ſuam uxorem (aut contrà ſola adultera ſuum maritum) abſque conſpiratione cum complice, ex intentione tamen perveniendi ad matrimonium cum adultera, vel adultero, naſcitur impedimentum criminis dirimens matrimonium contrahendum inter adulteros. Omnes. Conſtat ex *cap. Super hoc*, *cap. Significavit nobis*. *De eo, qui duxit*. Idque etiam locum habere, ſi adultera ſola ſimili intentione occidat maritum, patet ex ſuprà cit. *cap. Si quis vivente*. 31. *qu.* 1.

105 Ad impedimentum ergo hoc contrahendum non ſufficit ſola occiſio uxoris, vel mariti, ſed requiritur etiam adulterium commiſſum ante occaſionem actualem conjugis; ſive deinde adulterium antecedat, ſive ſubſequatur machinationem mortis conjugis, dummodò vivente adhuc conjuge. Communis. *Sanchez*, *Pontius*, *Layman*, & alii citati. Ut ſi venenum propinaſti uxori, vel marito, aut mandaſti ſicario, ut occidat Bertam uxorem tuam, & poſt illud mandatum, vel propinationem ante mortem Bertæ commiſiſti adulterium cum Caja, conſurget impedimentum: non autem conſurgeret, ſi cum eadem Caja peccaſſes primùm poſt mortem Bertæ; tunc enim non potuit ampliùs fieri adulterium: jura autem requirunt occaſionem cum adulterio. Communis apud citatos. Item rurſùs requiritur, ut occiſio conjugis fiat ex intentione perveniendi ad matrimonium cum adultera, ut colligitur ex motivo juris initio allegati, docentque DD. communiter, Theologi, Juriſtæ, Summiſtæ. Quare, ſi occiſio, vel machinatio mortis uxoris, vel mariti fieret ex alio motivo, v. g. liberiùs cum hac, aliave peccandi, vel aliam quamcunque fœminam ducendi, non inducetur impedimentum inter adulteros. Advertit tamen benè Sanch. *cit. n.* 19. hanc intentionem ſemper præſumi in foro externo, quoties occiſor vult contrahere cum ea, cum qua commiſit adulterium; ideoque idipſum etiam præſumi debet in foro interno in dubio, quando non conſtat oppoſita veritas, ut paulò ſuprà indicavi. Non tamen neceſſe eſt, ut hæc intentio occiſoris matrimonii contrahendi ſit manifeſtata adulteræ, cum qua intendit contrahere, ut contra Pontium, & alios rectè docet Averſa hic *q.* 18. *ſect.* 4. cum Tambur. *tr.* 1. *§.* 2. *n.* 3. Quia in hoc ſecundo crimine non requiritur conſpiratio duorum, ſicut in primo crimine præcedente. Quales autem in hoc, & ſequentibus criminibus intervenire debeat adulterium, dicam mox infrà *n.* 4.

Tertium Crimen.

Adulterium ſolùm cum promiſſione matrimonii de futuro.

106 QUando adulter, & adultera, ſive ante, ſive poſt adulterium commiſſum promittunt, & fidem dant de matrimonio poſt mortem conjugis contrahendo, eſt impedimentum dirimens matrimonium inter illos contrahentes. Ex communi Sententia, ex plurimis ſacris Textibus, *cap. Relatum* 1. *q.* 1. *cap. propoſitum*, *cap. Ex litterarum*, *cap. Significaſti cap. Veniens & c. Deo eo, qui duxit*. Ratio rurſùs ſemper eadem: ne ſcilicet ob promiſſionem factam matrimonii contrahendi capretur occaſio machinandi mortem alterius conjugis, inter adulteros. Vides jam in hoc tertio crimine non requiri occiſionem, vel machinationem mortis, ſed ſufficere adulterium cum promiſſione matrimonii. Vides etiam, non ſufficere ſolùm adulterium, alioquin omnes adulteri, vel adulteræ invalidè contraherent ſecundas nuptias: Sicut neque ſufficit ſola promiſſio futuri matrimonii poſt mortem conjugis, quippè quæ per ſe loquendo, ſpectato jure naturæ illicita non eſt: attamen per accidens, quia tales promiſſiones ſolent eſſe cauſæ multorum malorum: ideò meritò *cap. Finali*. *De eo, qui duxit*, graviter delinquere dicuntur, eiſque pœnitentiam injungi præcipitur, qui matrimonio ligati promittunt alteri matrimonium poſt mortem conjugis. Et meritò Parochi ejuſmodi promiſſionem factam audientes ſuſpicantur, & inquirunt de ulteriori malo. Itaque

I. Ad hoc impedimentum requiritur, & ſufficit adulte-
107 rium ſimul cum promiſſione futuri matrimonii, ſive adulterium ſit commiſſum ante, ſive poſt promiſſionem, ſeu fidem datam, uti expreſsè habetur eodem *cap. Finali*. Neque requiritur, ut unum fiat intuitu alterius per modum pacti conditionati, v. g. dicendo; promitto me ducturum te, mortua conjuge mea, vel tuo, ſi feceris poteſtatem corporis; hoc enim nullibi exprimitur, ſed ſufficit, cum adulterio ante vel poſt, fieri promiſſionem matrimonii, eamque promiſſionem ante adulterium non eſſe revocatam, ſi enim revocata anteà ſit, jam non erit adulterium cum promiſſione, adeoque nullum ampliùs impedimentum, at verò ſi promiſſio facta poſt adulterium, etſi ante mortem conjugis, revocata, ſit impedimentum jam ante contractum per adulterium cum promiſſione, utique permanebit, ex communi rectè notat Sanch. *cit. nu.* 7. Bonac. *hic q.* 4. *propoſit.* 2. alii paſſim. Hinc ulteriùs

II. Requiritur, ut promiſſio, & adulterium vivente eo- 108
dem conjuge facta ſint. Unde ſi fides data ſit ſub eodem matrimonio, atque adulterium commiſſum ſub alio matrimonio poſteriori: aut contra adulterium commiſſum ſub priori, promiſſio autem facta ſub poſteriori matrimonio, non erit impedimentum; quia per poſterius aliud matrimonium diſſoluta eſt connexio adulterii, & promiſſionis. Ex communi Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 79. Coninch. & alii cum Laym. *c.* 10. *n.* 4. At quid, ſi Titius, & Berta bona fide putantes Cajam Titii uxorem jam eſſe mortuam, ſibi invicem promiſerunt matrimonium, deinde certè cognoſcunt eam adhuc vivere, & nihilominus committitur adulterium: Incurruntne hoc impedimentum dirimens? Affirmant ſimpliciter *Averſa*, & *Perez* apud Tamb. *hic cap.* 9. *§.* 3. *n.* 11. Sed rectiùs ſic diſtinguentem: Si Titius, & Berta poſt cognitam vitam Cajæ commiſerunt adulterium ex vi promiſſionis priùs factæ, cum ſpe futuri matrimonii, adhuc ſine dubio exurgit impedimentum quia ſic perſeverat promiſſio facta, & quidem jam ſub mala fide, quæ antè erat ſub bona fide.

At verò ſi cognita Cajæ vita nihil ampliùs moveantur promiſſione priùs facta, quam jam tanquam impoſſibilem factam ceſſaſſe, & expiraſſe apprehendunt; quia nimirùm vivente Caja matrimonio jungi non poſſunt, & tamen committunt adulterium, non contrahent hoc impedimentum; quia ſic adulterium hoc non eſt ampliùs conjunctum cum promiſſione anteà facta, quod valdè notandum. Hæc ſatis de ſimultate adulterii, & promiſſionis: breviter nunc videndum, qualis promiſſio, & quale adulterium requiratur ad hoc impedimentum eligendo Sententias mitiores pro liberatione eorum.

III. Requiritur ad promiſſionem matrimonii, ut ſit ſeria, 109
ſeu utrinque ſeriò, & ex animo facta, ab altera parte acceptata & abſoluta. Non ergo incurritur impedimentum 1. Si promiſſio ex utraque, vel una ſaltem parte fictè fieret, Laym. *cit. c.* 10. *n.* 4. *Bonac. Henriq. Diana*, & alii contra *Sanch. Perez*, *Dicaſt.* & alios. 2. Si promiſſio, etſi ſeriò facta ab una parte, ab altera parte acceptata non ſit. Communiſſima cum Sanch. *diſp.* 79. Laym. & aliis. Quid ſi altera pars taceat? Cenſebiturne conſentire, & acceptare, ſicque impedimentum contrahi? Negant *Sanch. cit.* Quia ſumus, ait, in re nociva ob impedimentum contrahendum. Affirmat *Coninch.* cum aliis; quia ſumus, ait, in re favorabili, nam matrimonium apprehenditur ab iis, ut bonum. Utrumque probabile cenſet Tamb. *cit. c.* 6. *§.* 3. *n.* 7. Et ego, niſi de conſenſu conſtet, in mitiorem ſententiam inclino. 3. Si promiſſio fiat conditionatè conditione ante mortem conjugis non impleta, ut ſi dicas adulteræ: promitto te ducere, ſi pater meus profectus fuerit & ante mortem uxoris pater non proficiſcatur, non orietur impedimentum. Sic contra *Sanch.* & alios, *Coninch. Laym. Perez disp.* 33. *Sect.* 4. Tamb. *cit. nu.* 4. & *alii*. Ratio eſt: quia promiſſio conditione nata ante conditionem impletam non eſt ſimpliciter promiſſio, aut fides data, quam requirunt ſacri Canones. 4. Probabiliter etiam requiritur ultra promiſſionem acceptatam abſolutam, etiam repromiſſio viciſſim facta ab altera parte, ſeu promiſſio mutua, ſicut ſi contrahere attentarent matrimonium de præſenti in crimine ſequenti requiritur mutua promiſſio, & repromiſſio. Ita poſt Henriq. Laym. *nu.* 4. Etſi probabiliùs neget cum pluribus Sanch. *diſp.* 79. *n.* 20. Sed ſatis ſit probabiles opiniones hujus impedimenti inſinuaſſe, ſi curioſus es vel cauſa urgens, lege citatos.

IV. Ad contrahendum hoc impedimentum requiritur adul- 110
terium verum, & formale ex utraque parte, ſeu utrique parti cognitum, & perfectè conſummatum cum immiſſione ſeminis intra vas naturale. Communis DD. ac citati omnes. Non ergo incurritur hoc impedimentum in primis, ſi neutra, vel altera pars neſciat ſe committere adulterium, ut ſi puella neſciat hunc virum eſſe matrimonio ligatum, aut ignoret ejus uxorem adhuc vivere, etſi ignorantia craſſa. *Sanchez*, *Coninch. Laym. Perez*, & alii paſſim. Et conſtat expreſsè *cap. Propoſitum*, *De eo, qui duxit*, infrà deſcribendo. Et alias Canones requirunt ſcientiam. Deinde, ſi reipſa non ſit adulterium, ſed tantùm formaliter per conſcientiam erroneam, ut ſi Titius, & Berta putent conjugem alterius adhuc

Digitized by Google

adhuc vivere, cùm tamen reverà jam obierit: ut potent, eſſe verum matrimonium illud prius, cum tamen reverà ob impedimentum occultum nullum ſit. Nam univerſaliter ſemper requiritur matrimonium prius fuiſſe validum, etſi tantummodò ratum, aut divortio diſſolutum. Ut notat Sanchez *diſp.*78. in fine. Communis apud Tamb. *cit. ſ.*2. *n.*5. Denique non contrahitur impedimentum ob quoſcunque tactus, & actus impudicos, etiam pollutiones invicem procuratas, etiam copulam inchoatam, &c. Eadem prorsùs modo, quo ſuprà dictum de copula requiſita ad contrahendum impedimentum affinitatis, hic per omnia applicanda. Ratio omnium eſt: quia jura in re odioſa ſunt ſtrictè interpretanda: ergo in caſu noſtro non ſunt intelligenda, niſi in adulterio perfecto, abſoluto, & utrinque conſummatu, &c.

Crimen quartum.

Adulterium ſolùm cum alio matrimonio contracto.

111 QUando adulter, vel adultera commiſſo adulterio inſuper contrahunt, vel potiùs contrahere (utique invalidè) attentant matrimonium per verba de præſenti, ſtatim naſcitur inter eos impedimentum dirimens, ut deinde, etiam mortua uxore adulteri, vel marito adulteræ, matrimonium validè contrahere nunquam poſſint. *Omnes*. Conſtat variis Capitibus eodem titulo. *De eo, qui duxit*. Et ratio eadem à fortiori: Si enim ob excludendam occaſionem machinandi mortem conjugis ex ſola promiſſione matrimonii cum adulterio naſcitur impedimentum dirimens; multò magis naſceretur ex conſenſu de præſenti cum ſimili adulterio.

Intellige rursùs eadem ratione de adulterio vero formali ex utraque parte perfectè conſummato, juxta dicta in crimine præcedenti *N. IV.* Declarat authentica ſententia Alexandri III. *cap.* 1. *de eo qui duxit*. Sic loquitur: *Propoſitum eſt nobis, quòd quidam vir uxorem habens, ſibi aliam hujuſmodi rei inſciam copulaverit, ſed prima mortua diſcedere nititur à ſecunda. Sed licèt in Canonibus habeatur ut nullus copulet matrimonio, quam priùs polluerat adulterio, & illam maximè, cui fidem dederat uxore ſua vivente; vel quæ machinata ſit in mortem uxoris; quia tamen præfata mulier erat inſcia, quòd ille aliam haberet uxorem viventem; nec dignum eſt, ut præfatus vir, qui ſcienter contra Canones venerat, lucrum de ſuo dolo reportet; Conſultationi tuæ taliter reſpondemus, quòd niſi mulier divortium petat, ad petitionem viri non ſunt aliquatenus ſeparandi.* Sic Pontifex, compendio confirmans ferè omnia dicta.

At, quid ſi tales putantes conjugem jam eſſe mortuam, vel mortuum, bona fide contraxerunt matrimonium, poſteà verò cognito conjugem adhuc vivere, committunt, vel pergunt committere adulteria, idque quaſi ex vi prioris contractus? Accipe reſponſum Doctoris Nav. ad ſimilem caſum ſibi propoſitum, *conſil.* 3. in eundem titulum: *de eo, qui duxit*. Antonius vivente priori uxore, motus rumore mortis ejus, quæ degebat longè diſtans ab eo, contraxit cum Berta ignorante Antonium habuiſſe uxorem, de cujus morte, nihil certi conſtaret: quæ Berta, etiam, poſtquàm deinde cognovit vivere uxorem Antonii, perrexit facere Antonio poteſtatem ſui corporis. Nunc verò ſepultâ priori ſua uxore, & ſuperſtite ſecunda quærit Antonius, quid ſibi faciendum?

Reſpondet ſapienter *Nav.* 1. Non poſſe illum convivere, niſi eliciant novum conſenſum, quandoquidem matrimonium non valuit vivente prima uxore. 2. Licèt novum conſenſum eliciant, attamen fore illicitum, ac irritum, niſi accedat diſpenſatio Pontificis; quandoquidem Berta perrexit carnaliter adherere Antonio, etiam poſtquam cognovit vivere adhuc uxorem Antonii. 3. Antonium teneri ducere Bertam volentem; quia illam ab initio decepit, utique non contracturam, ſi cognoviſſet eſſe incertum, an viveret prior uxor. 4. Addit, illam renovationem conſenſus debere fieri coram Parocho, & teſtibus; eſto jam præceſſerit in facie Eccleſiæ matrimonium invalidum. Sed de hoc quarto alibi mitiùs.

Quo jure inductum hoc impedimentum?

113 CErtè non jure naturæ, vel divino. Ut patet in Davide, qui poſt adulterium, & occiſionem Uriæ duxit ejus uxorem Bethſabeam: ſed ſolo Jure Eccleſiaſtico, locis hactenùs allegatis. Unde ſi duo infideles commiſiſſent tale crimen, poſteà validè contraherent. Quòd ſi tamen tale crimen committatur à duobus, quorum unus eſt fidelis, alter infidelis, non poterit hic alter poſt Baptiſmum jungi matrimonio. Ut certum apud omnes. Et expreſsè deciditur, *cap.* 1. *de converſ. infidel.* Etſi enim ibi ſit caſus de certa criminis ſpecie, tamen perinde eſt etiam de aliis ſpeciebus criminis. Ut notet ibidem Gloſsa. Ratio eſt: quia tunc impedimentum ab Eccleſia ſtatutum directè in fidelem, redundat etiam in infidelem. Etenim ad invalidè contrahendum matrimonium ſatis ſuperque eſt, quod alter ex contrahentibus, impedimento dirimente alligatus ſit. Uti contingit in impedimento voti ſolemnis in Profeſſione, &c. quod quamvis in altero tantùm reperiatur, matrimonium tamen reddit irritum. Ut ex communi docet Sanchez, *diſp.* 78.

Tandem nota ſemel pro ſemper, impedimentum hoc 114
criminis tantùm dirimere matrimonium contrahendum inter ipſoſmet criminoſos, qui tale crimen homicidii, vel adulterii commiſerunt: non item dirimere matrimonium contrahendum cum aliis; imò hodie neque impedire quidem, quamvis hæc ipſa, & alia nonnulla crimina jure veteri erant impedimentum impediens, ſeu prohibens matrimonium omne aliud contrahendum, de quo brevi poſteà.

Supponimus autem ſemper, ſicut generaliter ad incurrendum quodvis impedimentum dirimens, ita & hoc criminis impedimentum, non requiri ſcientiam talis impedimenti, nec excuſare ignorantiam, quod tali crimine contrahatur impedimentum dirimens, & matrimonium fiat nullum; quia etiam hoc impedimentum ab Eccleſia inductum eſt, non præciſè in pœnam delicti, ſed principaliter ad abſterrendos homines, ne ſpe matrimonii crimina committant prout unanimiter ſupponunt DD. univerſi ſuo loco allegandi; neque ullus hactenùs DD. in dubium revocavit. Noviſſimè Diana *p.* 13. *reſ.* 51. pro oppoſita ſententia citat *Baucyum*: *Baucyus* autem id ex ſe non aſſerens citat *Paludani* antiquam ſententiam obſoletam; adeòque hodie nullam probabilitatem afferentem; quia tamen nec *Diana*, nec *Baucyus* ulla nota afficiunt oppoſitam ſententiam *Paludani*, ideo ego cum P. Gobat *hic caſ.* 10. *num.* 202. non vererer illos, qui bona fide contraxerunt adſtricti impedimento criminis relinquere in bona fide.

CLASSIS III.

Impedimentorum.

NIMIA DISTANTIA.

COntinet duo, vel tria ultima impedimenta: *Cultus diſparitas*: *impotentia*, ſub qua etiam comprehenditur impedimentum ætatis.

SUMMARIUM.

115 & 116 *Matrimonium fidelis cum infideli, ſeu non baptizato, nullum eſt.*
117 *Valida autem ſunt matrimonia Catholicorum cum hæreticis regulariter.*
118 & 119 *Illicita tamen mortaliter per ſe loquendo.*
120 *Et prorſus impia cum promiſſione relinquendi partem prolium in fide hæretica.*
121 & 122 *Impotentia coeundi,*
123 *Quando cenſeatur adeſſe, & unde oriatur?*
124 *Si perpetua ſit, & incurabilis licitè, ac antecedens,*
125 *Dirimit Matrimonium contrahendum tantùm.*
126 *Quid in dubio, an ſit perpetua, necne?*
127 *Impotentia ſuperveniens non diſſolvit matrimonium ſemel contractum.*
128 & 129 *Nulla impotentia temporalis tantùm etiam antecedens dirimit.*
130 *Impotentia ætatis jure naturæ dirimit ſolùm inter contrahentes ante ſufficientem uſum rationis.*
131 *Jure verò Eccleſiaſtico dirimit inter impuberes, maſculum ſcilicet ante* 14. *& fœmellam ante* 12. *annum impletum.*
132 & 133 *Niſi malitia ſuppleat ætatem.*
134 *Quoad impotentiam ſexus mixti, ſeu matrimonia hermaphroditorum ponuntur quatuor caſus: uſque ad num.* 139.

ſ. XV. CULTUS DISPARITAS.

HOc eſt: Diverſitas Religionis, ſed illius, ſolius, quæ 115
eſt inter fidelem, & infidelem, ſeu baptizatum, & non baptizatum eſt impedimentum dirimens matrimonium inter illos. Omnium DD. conſenſu. Id tamen non jure naturali, aut divino (quidquid nonnulli ſine ſolida ratione dicant apud *Sanchez* citandum) ſed ſolo Eccleſiaſtico, eoque non ſcripto: non enim invenieus Canonem, qui clarè indicet hanc annullationem. Ut latè diſputat Sanch. *lib.*7. *diſp.*71. ſed conſuetudinario, conſuetudine, & perpetuo uſu Eccleſiæ approbante. Ut poſt *Sanch.* & alios communiter, benè probat Perez *diſp.*36. *ſect.*1. *n.*4. addens tamen, provenire ex Traditione Apoſtolica.

Certiſſimum autem eſt apud omnes, tale matrimonium 116

eſſe illicitum jure naturali, ac divino, in lege veteri ſæpè graviſſimè prohibitum: ac etiam in nova: *2. ad Corinth. 6. Nolite ducere jugum cum infidelibus*. Idque ob periculum perverſionis in mala educatione. Sed de his plura dicere nihil opus, vel utile. De hæreticis autem dixi primo Præcepto; *Cùm de communicatione Catholicorum cum hæreticis*. Nc tamen hoc loco mancus ſim, reddo compendio.

Matrimonia Catholicorum cum hæreticis.

117 I. HÆC ſecundùm leges Eccleſiæ inita valida ſunt, ſaltem regulariter. Communiſſima Theologorum (adversùs nonnullos Canoniſtas) & certa ſententia, adeò ut Bellarm. *lib. 2. de concil. cap. 4.* expreſsè dicat, eſſe errorem in fide, ſi quis aſſerat, matrimonium catholici cum hæretica eſſe invalidum. Et ratio eſt: quia nec naturalis, nec divina, nec Eccleſiaſtica lex, ſecluſo alio impedimento dirimente, irritat ejuſmodi conjugia: neque obſtat, quòd hæreticus non credat matrimonium eſſe Sacramentum; nam aut ratio Sacramenti inter baptizatos non poteſt ſeparari à contractu legitimo matrimonii, ut multi docent: aut certè regulariter hæretici re ipſa non ſeparant, cùm habeant generalem intentionem contrahendi matrimonium more chriſtiano, ſeu à Chriſto ordinato in vera Eccleſia. Quamquàm negari non poſſit, eſſe tam perverſos hæreticos, qui ſimpliciter nolint contrahere cum Sacramento, vel indiſſolubiliter; quo caſu matrimonium utique eſſet nullum; quare dixi *regulariter*.

118 II. Illicita mortaliter ſunt illa matrimonia, ut per ſe loquendo peccent mortaliter catholici ineuntes matrimonia cum hæreticis; & maximè catholici nubentes hæreticis. Ita communis DD. Catholicorum omnium, & nominatim mox citand. N. III. & IV. Ratio multiplex eſt: 1. Quia communicant cum hæreticis in rebus ſacris. 2. Quia miniſtrant Sacramenta indigno; quia conjuges ſunt hic miniſtri Sacramenti. 3. Exponunt ſe, præſertim mulieres, periculo apoſtaſiæ. 4. Quia tacitè, vel expreſsè ſolent promittere, ſe poſitivè permiſſuros, ut dimidia pars liberorum educetur in Religione catholica. 5. Denique quia valdè eſt credibile, multa ex iis matrimoniis eſſe jure divino irrita; ſicut jam inſinuavi. Unde Concilium generale Chalcedonenſe *can. 13.* & Agathenſe *can. 67.* apud Gratian. *c. non oportet 28. qu. 1.* interdicit talia conjugia.

Hinc rectè infert Perez *diſp. 36. ſect. 2. num. 1.* certum eſſe, jure naturali divino, & eccleſiaſtico eſſe irrita per ſe loquendo ſponſalia catholicæ cum hæretico; quia promiſſio de re turpi non poteſt non eſſe turpis.

119 III. Illi etiam catholici, vel catholicæ per ſe loquendo peccant mortaliter, qui in Urbibus, aut pagis mixtæ religionis contrahunt cum hæreticis. *Valentia, Bellarm. Serar. Coninch. Leſſius* alii citati, Tanner. *tom. 4. diſp. 7. qu. 4. n. 99.* Perez *cit. diſp. 39. ſect. 2.* Buſembaum *lib. 2. tract. 3.* Jacob. Marchant. *in candelab. tract. 8. lect. 15.* Gobat *caſu 9. nu. 218.* alii, (contra Azorium *par. 1. lib. 8. cap. 11.* Sanch. *lib. 7. diſp. 62.* conſentiente Layman *c. 14. nu. 2.* ſi nullum ſubſit periculum ſubverſionis,) Ratio invicta eſt, quia illa commixtio non evertit, ſed potiùs firmat rationes numero præcedenti allatas: ergo per ſe non ſunt licita illa connubia, niſi excluſis omnibus illis malis, & periculis, adſit inſuper gravis cauſa, videlicèt ſpes ſopiendi graves diſcordias, convertendi conjugem ad fidem; &, ut addit *Leſſius*, ſi puella nequeat inter catholicos reperire conjugem paris conditionis. Porrò quia Germani DD. *Tanner. & Layman* itemque *Marchant.* Belga rectiſſimè teſtantur, oriri communiter majora mala inde, quàm bona; idcirco reor eſſe rarum caſum, quo ſint à parte rei, & in individuo licita hæc connubia: meritòque Tanner. & Gobat *cit.* monent Dominos Parochos, ut quoad poſſunt, ſeſe opponant talibus conjugiis, nec aſſiſtant, niſi ſuſceptis ex juſta cauſa, & ſine morali periculo ſubverſionis: nunquam autem, planè nunquam illis, quibus ſponſi addunt pactum impium ſequens.

120 IV. Prorsùs impia, & nullo modo, vel caſu licita ſunt matrimonia, quibus conjux catholicus promittit apertè, vel occultè ſe relicturum partem liberorum ſine cultura veræ religionis. Ita docent Navarr. *lib. 1. conſ. 1. qu. 25. n. 63.* Coninch. *diſp. 31. dub. 4.* Leſſius *in auctar. v. hæreticorum cum catholicis converſatio cap. 33.* Tanner. cit. Layman cit. *tract. 10. part. 4. cap. 14. num. 13.* Dicaſtill. *diſp. 7. num. 705.* Marchant. cit. *Lect. 25.* Manuale Parochor. *par. 2. cap. 7. n. 5.* Perez de matrimonio *diſp. 36. ſect. 2.* Gobat cit. *num. 221.* rationem benè dat Layman cit. *Illud porrò apud omnes in confeſſo eſt, ſi matrimonio catholici cum hæretica pactum adjiciatur, ut liberorum alii, putà maſculi patrem fidelem; fœmellæ vero matrem hæreticam ſequantur, impium, & irritum eſſe: quandoquidem ad utrinque pertinet cura liberos ſuos omnes in vera fide, ac religione educandi.* Perez autem cit. ſic loquitur: *De pactis verò, quæ in iſtis conjugiis quandoque ineuntur, ut quidam ex filiis naſcituris fidei catholicæ, alii hæreſi adhæreant, certum eſt, eſſe prorsùs impia, & irrita, tum contra jus eccleſiaſticum, cap. ex litteris, de converſ. infidel. tum contra jus divinum; quoniam parvulis uſu rationis carentibus cura parentum miniſtrare, & præbere debet remedia ad ſalutem neceſſaria, adeòque filii parvuli inſtruendi ſunt in fide, & Religione catholica.* Sic Perez nemine contradicente. Et tandem, neque Deus author naturæ, nec Chriſtus author Sacramenti inſtituit matrimonium ad educandos filios diabolo, ſed Deo.

Obſervat tamen ſapienter, & ſingulariter Tannerus cit. *n. 91.* in caſu, quo matrimonium catholicæ cum hæretico licitum eſt, multumque commodi, & momenti habiturum eſt ad publicum bonum promovendum, nec tamen via, aut ratio ſuppetit, qua meritò impetret liberam facultatem univerſam prolem ad catholicæ Religionis cultum educandum, non videtur illicitum adjicere cautionem, aut exceptionem, ut ſaltem aliqua pars liberorum, nihil impediente marito, in catholica Religione informetur, nil interim quoad cæteros liberos præjudicando juri catholicæ matris, quæ tenetur pro viribus filios omnes in vera Religione inſtruere. Ita *Tannerus* ita *Gobat* ita ego: & quidni tu quoque? Hinc ſumes reſolutionem ad ſequentem caſum. Petrus zeloſus Parochus quærit in confeſſione ex muliere, quam ignorat nuptam eſſe viro acatholico, utrùm liberos piè, & chriſtianè educet? reſpondet illa, filias quidem ita educo, ſed filios viro relinquo; quia ſic mos eſt in hac patria. Quæritur, an Parochus licitè abſolvat talem mulierem? Reſpondeo: Licitè, & illicitè. Licitè: ſi mulier dicat, maritum ita invigilare perverſioni liberorum, & hos ita pertinaciter adhærere inſtitutioni paternæ, ut ſua opera nihil aliud effectura ſit, quam graves diſſenſiones evaſuras in verbera.

Illicitè: ſi probabilis ſpes appareat alicujus frugis; peccat quidem illa mulier ex erronea conſcientia, ſi ideò abſtineat ab educatione catholica liberorum, quòd in contractu matrimoniali ſpoponderit, ſe abſtenturam; nam, inquit Ulpianus leg. generaliter, ff. de verbis obligator. *generaliter novimus, turpes ſtipulationes nullius eſſe momenti.* Ceſſabit tamen peccatum, ſi mulier ob cauſam aliam modò indicatam abſtineat.

§. XVI. IMPOTENTIA.

IMpotentia coeundi, ſeu exercendi copulam carnalem perfectam perpetua præcedens dirimit matrimonium contrahendum, non diſſolvit contractum ſuperveniens, etiam perpetua. Eſt certiſſima apud omnes. Et conſtat toto titulo *De frigidis, & maleficiatis, in 4. Decretal. & 33. quæſt. 1. in Decreto.* Ratio eſt, quia contractus matrimonii eſſentialiter includit obligationem dandi inter ſe corpus ad copulam carnalem: atque juxta regulas juris: *Impoſſibilium nulla eſt obligatio.* Et: *Inhabilis ad ſolvendum, eſt etiam inhabilis ad promittendum:* ergo talis perpetua impotentia coeundi eſt impedimentum dirimens; ſeu irritans, & annullans matrimonium. Idque non tantùm jure Eccleſiaſtico, ſed etiam jure divino, & naturali, atque ex natura rei; nam de jure naturæ eſt, ut non poſſis tradere poteſtatem tui corporis ad actum impoſſibilem. Quare, ſive ſcias, ſive neſcias tuam impotentiam; ſi tamen verè impotens ſis, impedimento affectus es. Jam termini parùm verecundi neceſſariò tamen explicandi ſunt. 121

I. Impotentia coeundi.

NAm impotentia generandi tantùm, ſeu ſterilitas nullum matrimonio affert impedimentum; nunquid enim negabis, Sanctos Zachariam, & Eliſabeth fuiſſe veros conjuges? Communiſſima. Et latè Sanchez *lib. 7. diſp. 79. n. 24.* Ratio: quia jam adeſt poteſtas ad actum principalem immediatum, ſcilicet perficiendi copulam, etiamſi deſit quaſi per accidens effectus copulæ, ſcilicet proles; adeòque licèt nunc non poſſit haberi finis principalis matrimonii, qui eſt prolis generatio, habetur tamen finis ſecundarius, qui eſt remedium concupiſcentiæ: nam proptereà poteſt maritus commiſceri uxori jam prægnanti, vel partui vicinæ, quamvis ſine novo effectu copulæ. An peccet, qui ſciens, & volens ducit ſterilem, ut ſine effectu prolis, tantùm libidine fruatur. Alibi videbimus *cùm de debito.* 122

Petes tamen incidenter. Si mulier potens quidem ſit ad actum conjugalem, nec infœcunda, tamen cum ſuo vitæ periculo, vel cum prolis morte, ſeu cum abortu ſemper pariat, v. gr. vidua jam experta. An validè, & licitè rursùs contrahet matrimonium? Reſpondeo: Certò valebit; quia jam potens eſt ad id, quod eſſentialiter requiritur. Certò etiam illicitè, ſi hoc faciat neſciente novo marito: quia illi magnum damnum infert, dum in re tam gravi eum decipit; ipſo autem ſciente nequaquam peccabit ex hoc capite, quia ſcienti, & conſentienti non facit injuriam. At verò ex alio capite propter periculum, & damnum, quod ſibi ipſi, & proli cau-

li cauſat, peccare mortaliter cenſet *Boſſius* apud Tambur. *cit. tract. t. cap.* 13. §. 2. *nu.* 12. Nec excuſari poſſe à fine, remedium adhibendi tentationibus concupiſcentiæ; eas enim aliis mediis, orationibus, mortificationibus cum Dei Gratia ſuperari poſſe. Verùm tunc non peccaturam, ſi marito ſciente, nubat, æquè probabiliter docent citati, & nos in ſimili, *cùm de debito*. Sanchez *diſp.* 120. quia non facit injuriam nec proli, nec ſibi. Non proli; quia melius eſt aliquanto tandem tempore eſſe, quàm nunquam eſſe: non ſibi, quia durum eſt negare mulieri remedium matrimonii à Chriſto Domino ad eum finem inſtitutum; & eam compellere ad remedium mortificationis duræ, & extraordinariæ, nam neque infimum, ut vitam ſervet, obligamus ad remedium admodùm difficile conquirendum, ac ſuſtinendum.

II. Exercendi copulam perfectam.

123 SCilicet cum emiſſione ſeminis intra vas naturale ſufficienter ad generationem. Impotentia ergo hæc certò adeſt, quando ex his tribus aliquid deeſt: potentia penetrandi vaſis; potentia emittendi verum ſemen; potentia illud immittendi intra vas. Adeòque ex parte virorum ex multiplici capite oriri poteſt, utpotè primò; quia eunuchus. 2. quia natura frigibus vero ſemine omninò caret, aut ſufficiens ad generationem non affert; 3. quia nimis calidus natura, ut ſemper totum ſemen effundat, priùſquam aperiatur vas naturale; 4. quia naturæ nimis debilis, membrum ad copulam ſufficienter non erigit; 5. quia membro nimis brevi, aut contrà nimis graſſo, vel improportionato; atque etiam in his non ſit impotens reſpectu omnium, modò ſit impotens reſpectu hujus certæ perſonæ, cum qua actum perfectum copulæ exercere nunquam poſſit, erit impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, adeòque diſſolvens nulliter contractum cum illa certa perſona; etſi non impediatur ab omni alio matrimonio, ſed aliam ſibi proportionatam ducere poſſit: quo caſu dicitur, *impotentia reſpectiva*. Cùm autem eſt impotens reſpectu omnium, dicitur *impotentia abſoluta*. Ex parte fęminæ plerumque obſtat arctitudo tantùm, aut abſoluta, aut reſpectiva, reſpectu talis viri. Unde generaliter à communiter contingentibus in jure impotentes, viri quidem vocantur *frigidi*, fœminæ *arctæ*. Et pro certo notat Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 7. quòd licèt mulier non poſſit unquam retinere ſemen, nihilominùs ſubſiſtit matrimonium; quia antequam fiat expulſio, copula jam perfecta fuit. Et hinc eunuchi, ſpadones utroque teſticulo carentes, cùm ex Medicorum omnium ſententia verum ſemen emittere nequeant, invalidè contrahunt matrimonium. Communiſſima. Uti declaravit Sixtus V. apud Sanch. *diſp.* 92. & *Perez diſp.* 37. At verò, qui alioquin ſanis, & integris viribus uno tantùm teſticulo caret, certum eſt, eſſe potentem ad verum ſemen emittendum, ideòque etiam ad matrimonium contrahendum.

Senes decrepiti, ita debiles, ut nunquam poſſint actum conjugalem conſummare, invalidè contrahunt matrimonium: quia jam ejuſmodi potentia eſſet in futurum perpetua. Communis DD. cum Sanch. *diſp.* 92. *nu.* 70. Bonacina *hic q.* 3. *propoſit.* 13. Contra tamen, etiam hos ſenes validè contrahere, docet *Henriquez* apud *Bonacinam* cit. eò quòd illa ſit impotentia per accidens, cùm ſemper retineant anteà habitam potentiam ſuam intrinſecam ſeminandi. Opinionem hanc multi ſequuntur RR. ſaltem poſt factum: ut ejuſmodi connubia jam contracta tanquam invalida diſſolvi non debeant, dummodò poſt triennalem experientiam deinceps caſtè vivant, juxta dicenda inferiùs. Et ego in contingentia facti conſultus ſemel tantùm ſic fieri permiſi. Certum autem eſt quantumvis ſenes, & decrepitos validè contrahere matrimonium, ſi per medicamenta, vel qualitatem ciborum poſſint fieri ſufficientes ad copulam conjugalem: eo ipſo enim impotentia erit temporalis tantùm. Inſuper Pontius apud Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *reſ.* 75. etiam poſt Bullam Sixti V. docet, ſpadones, ſenes, & quouſque impotentes poſſe contrahere matrimonium cum impedimenti conſciis, non ad uſum matrimonii, ſed ad ſocietatem vitæ, & caſtè vivendum per modum fratris, & ſororis. Quam ſententiam probabilem cenſet, & latè defendit *Dian.* cit. Verùm eam acriter impugnant alii DD. communiſſimè, & oppoſitam ſententiam negativam Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 97. vocat certiſſimam. Dicaſt. *diſp.* 7. *dub.* 43. omninò veram: Tanner. *diſp.* 9. *q.* 4. *n.* 136. certam: Perez *diſp.* 37. *ſect.* 1. communem ſenſum totius ſcholæ, idemque ſentiunt *Hurtadus* cum Tamb. cit. §. 2. *n.* 4. Gob. *caſ.* 13. *n.* 547. & præter rationes latè videnda apud citatos ſufficit Bulla Sixti V. nam abſolutè definit: impotentiam eſſe impedimentum dirimens matrimonium, nihil diſtinxit quod hunc, vel illum uſum.

III. *Perpetua.*

124 PErinde eſt, quòd hæc impotentia copulæ perpetua oriatur ex cauſis naturalibus, ut in exemplis allatis, ſive ex maleficio per magicas incantationes, dummodò talis ſit, ut neque medicina, neque ordinariis Eccleſiæ exorciſmis tolli unquam licitè poſſit. Eſto 1. tolli poſſit per medium valdè difficile, & periculoſum vitæ, vel gravis morbi, v. g. arctitudo fęminæ per inciſionem periculoſam, &c. adhuc cenſetur impotentia incurabilis, ut nec mulier teneatur pati, nec vir eventum inciſionis expectare, ſed petita ſolutione matrimonii tanquam irriti conjux potens ad alias nuptias licitè tranſire poteſt. Ut ex communi latè probat Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 93. *n.* 20. 2. Eſto etiam impotentia illa tolli poſſit per media illicita v. gr. incantationem magicam, vel maleficium ligaminis alio novo maleficio, &c. adhuc cenſetur incurabilis; quia quod jure (ſeu licitè) non poſſumus, abſolutè non poſſe cenſemur. 3. Eſto etiam per miraculum tolli poſſit, adhuc tamen naturaliter manet impotentia perpetua, & dirimens; undè ſi conjux cum perpetua impotentia contrahens, poſteà per miraculum ſanetur, nihilominùs matrimonium ſemel irritè contractum, irritum manet, neque convaleſcet, niſi novo conſenſu privatim contrahant. Omnia ex communi *Sanch. cit. Laym. c.* 11. alii paſſim. Aliud eſt, ſi impotentia maleficiata ſanetur ordinariis Eccleſiæ exorciſmis, vel mediis ſpiritualibus, tunc enim ſanitas non cenſetur miraculoſa, quippè medio ordinario procurata, & hoc ipſo conſtat, impotentiam non fuiſſe perpetuam; ſed temporalem, quippè ordinario medio curabilem; ideòque matrimonium ab initio valuiſſe. Ut colligitur ex *c. ult.* 33. *q.* 1. & *c. Fraternitatis. De frigidis.*

Denique licèt conſtitutus in mortis periculo validè matrimonium contrahat, & quandoque etiam licitè, utpotè ducendo concubinam ad affectum meretricium emendandum vel ad prolem legitimandam; quia talis habet potentiam exercendi copulam, etſi hic, & nunc per accidens impeditam. Communis DD. cum Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 105. Tamen ſi in tali, ex vi morbi, vel aliunde potentia generativa totaliter deſtructa, vel perpetuò impedita fuiſſet, ut nullo medio ordinario reparari poſſet, ſimpliciter talis homo impotens cenſebitur, & ineptus ad matrimonium contrahendum, & ſic contractum etſi is poſteà convaleſcat, & diutiùs vivat, irritum erit, & nullum. Ut rectè monet Coninch. *diſp.* 21. *dub.* 7. & ex eo Laym. *cit. c.* 11. *n.* 4.

IV. *Dirimit matrimonium contrahendum tantùm.*

IMpotentia ejuſmodi perpetua antecedens matrimonium, quæ ſcilicet jam exiſtebat eo tempore, quo matrimonium contrahebatur, dirimit matrimonium contrahendum. Ideòque quamprimùm conſtat medicorum, vel matronarum judicio matrimonium cum impotentia perpetua contractum eſſe, ſtatim ſeparandi ſunt conjuges putatitii, potenti libertas aliter contrahendi permittenda. Inſuper in dubio: utrùm impotentia fuerit reverà contracta ante matrimonium, vel poſteà ſecuta? ex communiori probabiliùs docent Abbas in cit. *cap. Fraternitas*, & Laym. *cap.* 11. *num.* 6. præſumendum eſſe, quòd impotentia anteceſſerit: ſi enim nunquam copulam exercere potuit, & nullis indiciis conſtet, quando impotentia contracta ſit, prçſumi poteſt jam ante matrimonium extitiſſe, ideòque fuiſſe illud irritum. Idque ego cum Gob. *caſ.* 18. *num.* 432. verum credo ſi impotentia provenit ex cauſis naturalibus; at verò ſi provenit ex maleficio, res validè perplexa, & minimè tuta eſt, ut ſeparentur tales conjuges. Ut fatetur Dicaſtill. *diſp.* 7. *dub.* 49. adhuc tamen concedens, poſſe in dubio prçſumi jam præceſſiſſe, eò quòd hoc malum ſoleat immitti in eum finem, ut matrimonium diſſolvatur. Sed hoc ipſum valdè incertum eſt, quin potiùs videntur eo maleficio conjuges velle perpetuò affligere malefici homines. Hoc ultimum ſolatium poteſt eſſe confeſſariis notandum, quòd nobiles DD. aſſerant matrimonium dirimi per impedimentum ſuperveniens matrimonio rato tantùm, ſed nondum conſummato, quale ſemper erit in propoſito; nam poſt conſummationem nihil ampliùs dirimere certum eſt apud omnes. Inſuper aliqua adnotanda ſunt pro praxi non infrequenti. 125

126 I. Cùm conſtat quidem impotentiam fuiſſe antecedentem, at dubium eſt, vel non ſatis conſtat, an ea impotentia perpetua ſit, vel temporalis, non licet ſtatim dirimere matrimonium, ſed utendum eſt privilegio juris *cap. Laudabilem. De frigidis, & maleficiatis.* Quo conceditur ipſis triennii ſpatium ad experiendum, quo ſine emendatione elapſo, tandem ſeparandi ſunt, data licentia conjugi potenti ad alias nuptias tranſeundi, authoritatem tamen Eccleſię ob ſcandala, vel pericula, & varia mala evitanda. Quòd ſi tamen fraternæ charitatis vinculo conſtricti, ut frater, & ſoror cohabitare conſentiant, abſtinentes ab omni carnis copula, & impudicitia, id quidem eis jure permiſſum, ſed ſæpè non conſultum eſt ob periculum incontinentiæ ex parte conjugis potentis.

127 II. Matrimonium ſemel ratum licèt nunquam conſum-

matum, nulla poſteà ſuperveniente impotentia dirimitor, ut ſignificatur *cap. Hi qui* 32. *qu.* 7. Et quoad matrimonium conſummatum certiſſimum eſt: quoad ratum omninò communis DD. cum *D. Bonav. Scoto, Ricardo*, aliis *in* 4. *d.* 34. & Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 102. Ratio eſt: quia poteſtas ſemel data ſuperveniente impedimento uſus, non irritatur; at in matrimonio rato jam data eſt poteſtas: ergo, &c. Attamen iis conjugibus, quibus poſt matrimonium impedimentum advenit, liciti ſunt tactus, & oſcula ad declarandum affectum conjugalem, vel ſedandam non nihil concupiſcentiam, dummodò abſit periculum pollutionis, etiam ligatis ſemper illicitæ. Imò quamdiù probabilis ſpes ſupereſt copulam aliquando perficiendi, conceſſum eſt talibus copulam conari, etſi præter intentionem pollutio, ſeu effuſio totius ſeminis extra vas contingat. Ut ex communi docet Nav. *cap.* 22. *num.* 60. *Sanchez, Laym. citat.* Inſuper, nondum quidem legi, ſed vir magnus, in praxi verſatiſſimus mihi conſulenti reſpondit: Quòd ſi ex tali impedimento ſuperveniente, v. g. ſi uxor poſt puerperium deſtructa, & arcta facta ſit, & abſque periculo ſecari nequeat, ſi ſaltem pars ſeminis ſubintrare poſſit, poſſe ſe excitare applicando, etſi major pars ſeminis effundatur, dummodò aliquid intret, prout regulariter fit attrahente matrice; ſic enim in ſequenti puerperio fortè remedium invenietur,

128 III. Nulla impotentia corporalis tantùm etiam antecedens dirimit matrimonium, niſi jure Eccleſiaſtico in ætate impuberi, de quo mox infrà. Ita omnes, teſte Sanch. *l.* 7. *diſp.* 92. *num.* 5. Sic enim definitum eſt *cap. fraternitatis*, eodem titulo: Neque enim de ratione matrimonii eſt, ut poſſit ſemper haberi copula perfecta, ſed, ut aliquando. Quid ſi autem laborans impotentia temporali nihil dicat de hoc vitio alteri parti, an non ſufficiat hæc deceptio ad diſſolvendum matrimonium? Reſp. Eſſe rem dubiam. Sufficere negat *Sanch. cit.* Concedit *Sot. Henriq. cit.* alii apud ipſum. Utere Sententia pro re nata. Cæterùm quando impotentia habendi copulam tolli poteſt ſine periculo mortis, vel gravis morbi, tenetur impotens admittere remedia naturalia, v. g. mulier arcta inciſionem non periculoſam medicorum judicio: Sanchez, Bonacin. alii communiter; quia hoc eſt neceſſarium ad copulam, cujus poteſtatem tranſtulit in maritum. At quid ſi nolit pati inciſionem, valebitne matrimonium? Res rurſus dubia. Bonacin. ex communi dicit valere, negat Baſilius Pontius *de Matrim. l.* 7. *cap.* 62. cum Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 201. ideòque mulierem compellendam ad inciſionem non periculoſam. Rurſùs utere iterùm ſententia pro re nata.

129 IV. Dictum eſt jam conjuges impotentia laborantes, non propria, ſed judicis Eccleſiaſtici authoritate ſeparari debere ob fraudes, ſcandala, aliaque incommoda evitanda. At quid ſi poſteà comperiatur fuiſſe erratum in judicio, prout non rarò evenit? Reſpondeo reintegrandum erit illud prius matrimonium (niſi conjux alter non ſine ſcelere alteri adhæſerit: tunc enim ad cohabitationem thori conjux innocens admittere non tenetur, ſed jure repellere poteſt. Ut habetur eodem *cap. Fraternitatis, eodem titulo.*) Adeòque aliud poſterius matrimonium quodcunque, etiam de licentia judicis Eccleſiaſtici contractum diſſolvendum eſt. Prout dicitur famoſiſſimo illo caſu latè deſcripto *cap. Litteræ, De frigidis*. Pro declaratione, & confirmatione dictorum deſcribo compendio.

Mulier O nupſit Viro P. cum quo multos annos morata non potuit ab ipſo propter arctituditudinem carnaliter cognoſci; quare præmiſſis probationibus arctitudinis, quas jam pridem expreſſi, celebratum fuit divortium. Eo celebrato mulier O emiſit ſuaſu Epiſcopi Altiſiodorenſis Ordinarii ſui votum continentiæ perpetuæ. Vir P. cupiens fieri pater duxit aliam uxorem: contigit autem poſteà, quod mulier inveoit, qui ſeras hujuſmodi reſeravit, & abjiciens continentiam, quam promiſerat, ſupernupſit viro G. Interrogatus Innocentius III. reſcripſit: Hæc ſecunda poſteriora matrimonia eſſe diſſolvenda, & redeundum ad primum, niſi hunc reditum impediret, vel votum ſolemne mulieris, vel fornicatio viri. Ad hoc impotentiæ impedimentum reducuntur alia duo, ætatis impuberis, & Sexus mixti. Expedio ſtrictim non tam pro praxi, quæ certè rara eſt, quàm ob examina non tantùm in ordine ad matrimonium, ſed etiam ad ſacros Ordines, & Profeſſionem Religioſis; præſertim quoad hermaphroditos.

V. Impotentia ætatis.

130 I. JUre naturæ quidem impedimentum dirimens matrimonium eſſet tantùm ætas indiſcreta, ſeu illa ætas impubes, quæ eſt deſtituta uſu rationis ſufficientis ad hunc contractum, præſertim nunc ſacramentalem ineundam, prout infrà de ſponſalibus declarabitur. Adeò ut ſpectato ſolo jure naturæ etiam impuberes uſum rationis conſecuti validè matrimonium contrahant, etſi defacto adhuc impotentes ſint, cùm eorum impotentia naturalis, & temporalis ſit, non perpetua. Unde inter infideles, ſi cætera non deſint, valeret ejuſmodi matrimonium impuberum, nimirùm tanquam exercendum tempore ſuo.

131 II. Jure autem Eccleſiaſtico ætas impubes, ſcilicet maſculi ante decimum quartum, & fæmellæ ante duodecimum annum impletum tanquam inhabilium ad matrimonium contrahendum declaratorum, eſt impedimentum dirimens matrimonium contrahendum, niſi ob urgentiſſimam cauſam diſpenſatio fiat à ſolo ſummo Pontifice, *Cap. Continebatur, cap. Atteſtabatur, cap. Ubi, cap. ult. de Deſponſatione impuberum*. Et communiſſima DD. Ratio eſt: quod Eccleſia pro inconvenienti habeat matrimonium contrahi ab iis, qui nondum pubertatem, & generandi potentiam aſſecuti ſunt: atqui pubertatem, & generandi potentiam plerumque prædicta ætate maſculi, & fæmellæ contingunt; ergo ea tantùm ætate, non antè matrimonium contrahere poſſunt, eoſque ſic poſſe juſtè decretum eſt. Quare ſecluſa diſpenſatione peccare mortaliter impuberes matrimonium contrahentes, docent multi apud Sanch. *cit. diſp.* 7. ipſe tamen cum aliis æquè probabiliter negat; quia ejuſmodi matrimonia videntur diſſimulare ſacri Canones, & illa interpretantur valere tanquam ſponſalia de futuro ut *ſect. ſeq.* indicabimus.

132 III. Excipit ipſum jus caſum, *quo malitia ſupplet ætatem*; ſi nimitùm certis indiciis oſtendatur, puerum, & puellam ante dictam ætatem, & uſum rationis ad eum contractum ineundum ſufficientem, & etiam pubertatem ſe copulæ carnalis potentiam aſſecutos eſſe; tunc enim à matrimonio repellendi non ſunt. Ut habetur *cap. de illis*, 2. & *cap. ult. de deſponſatione impuberum*. Certè D. Gregorius *lib.* 4. *Dialogor. cap.* 19. narrat; ſuo tempore puerum novem annorum nutricem ſuam imprægnaſſe. Quo caſu de licentia Epiſcopi ob gravem, & urgentiſſimam cauſam (ait Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 120.) & validum, & licitum erit ejuſmodi matrimonium impuberis; at verò ſine licentia Epiſcopi, & ſine juſta cauſa contrahens matrimonium, etſi validè contrahat, peccare tamen mortaliter, poſt Nav. Sylveſtrum & alios indicat Sanch. ibid. *n.* 2. Quia jam ſit verum matrimonium, quod Eccleſia fieri graviter prohibet ob illud impubertatis tempus, niſi ob gravem cauſam legitimè approbatum utique ab Epiſcopo.

133 IV. E contrà ſi contingat, maſculum, vel fæmella etiam poſt prædictam pubertatis ætatem ob naturæ imbecillitatem inhabiles eſſe ad uſum matrimonii, tunc plena pubertatis ætas expectanda eſt, quæ ſecundùm jura contingere cenſetur maſculis decimo octavo, fæmellis decimo quarto anno ſive ad contrahendum, ſive jam contracto, ad conſummandum matrimonium. Et deinceps conceditur ſpatium trienni ad experiendum, utrùm impotentia perpetua ſit, nec ne. Ut cum communi docet Sanchez *cit.* cum Goninch. *diſp.* 31. *dub.* 7. *num.* 84. Laym. *cap.* 12. *n.* 2. Qui omnes rectè admonent, univerſim conſultum non eſſe, ut in tenera, & adhuc infirma ætate puer cum femella copuletur, eò quòd matres in partu periclitari, & proles infirmæ naſci ſoleant.

VI. Impotentia Sexus mixti. Matrimonia hermaphroditorum.

134 CErtum apud omnes, eum, qui habet duplicem ſexum, & ſecundùm unum eſt impotens, non poſſe contrahere, niſi ſecundùm ſexum, quo eſt potens, & nullo modo, ſi neutro ſexu ſit potens, ſicut, & ſi nullum perfectum ſexum habet, rarò, non tamen unquam viſo monſtro. Jam quoad reliqua pono quatuor caſus.

135 I. Quidam habet duos ſexus, & in utroque potens eſt, ſed inæqualiter. Quid juris? Reſp. ſi quidem prævaleat ſexus fœmineus, reputanda eſt mulier. Unde non poteſt validè Ordines ſuſcipere, nec profiteri in Religione virorum, nec uxorem ducere, ſed bene nubere marito. *Omnes*. Tambur. *cap.* 13. §. 2. *n.* 27. meritò etiam non concederet talem fieri monialem propter illam aliqualem potentiam ſexus maſculini. Si verò prævaleat ſexus maſculinus mas reputabitur, & ut talis matrimonium inire poteſt, non profiteri in Religione Monialium, nec nubere viro, validè tamen ſuſcipere ſacros Ordines, ſed illicitè, quia ut monſtruoſus irregularis eſt. De quo alibi.

136 II. Quidam poſt probationem Medicorum, & matronarum peritarum ſecundùm utrumque ſexum eſt æqualiter potens: quid juris? Reſp. Hic matrimonium contrahere poteſt ſecundùm illum ſexum, quem eliget, quo electo peccabit mortaliter, ſi fortè alio uti velit. Imo Parochus hujus matrimonio aſſiſtere non debet, niſi is dictam electionem coram judice eccleſiaſtico faciat, eamque ſub juramento. Sanchez *lib.* 6. *diſp.* 106. Pontius *lib.* 7. *cap.* 65. *nu.* 8. Unde ſi mortua conjuge, viduus remaneat, licitè validè contraheret ſecundùm alium ſexum, electionem factam mutando,

pec-

peccat tamen mortaliter contra juramentum; imò etiam ſecluſo juramento, ſecundùm Sanchez, & alios; quod tamen ultimum negat *Hurtadus* apud Tamb. *cit. nu. 29. in fine*. Hinc duos hermaphroditos æqualiter potentes in utroque ſexu non poſſe ad uſum promiſcuum utriuſque ſexus, hoc eſt, modò maſculinum, modò fœmineum, nec licitè nec validè contrahere matrimonium, benè probat Perez *diſp. ſect. 15.* quia illa eſſent quaſi duo matrimonia, quod videtur abhorrere ab ipſa natura rationali ob majorem rationem, majoraque incommoda. Talis æqualiter potens in utroque ſexu nec mulierum, nec virorum Religiouem ingredi valet, nec Ordines validè, vel licitè ſuſcipere poteſt. Ut latè proſequitur Sanchez cit.

137 III. Quædam conjugata incipit eſſe vir prorumpente natura in ſexum maſculinum. Quid juris? Reſp. Si maneat in illa etiam ſexus fœmineus, validum fuit matrimonium, ipſaque tenetur hunc ſexum in uſum matrimonii retinere; ſi verò non remaneat, matrimonium ab initio nullum fuit, & nunc eſt invalidum; quia ſexus ille fœmineus, in quo contraxit, non erat perpetuus, alioquin ineptus ad matrimonium illud. Non erat perpetuus, quia latebat in illa ſexus virilis ſaltem in diſpoſitione corporis, qui ſuo tempore jam erupit; ſola ergo bona fide hactenùs potuit uti matrimonium.

Ob ſimilem rationem rectè docet Lugo *reſp. moral. lib. 1. dub. 13.* cum Diana *p. 5. tract. 14. reſol. 40.* monialem, quæ erupit in marem, nulliter profeſſam fuiſſe, atque adeò è Monaſterio educendam, & minimè cogendam ad profeſſionem emittendam in Religione virorum; quia nec ipſa profitens habuit intentionem profitendi, niſi apud Moniales, nec aliter illam acceptavit Prælatus, niſi ut fœminam. Quidquid aliqui dixerint apud eundem Lugo, qui in caſu contingente talem cogere volebant ad profitendum in Religioſorum Monaſterio.

138 IV. Quidam conjugatus incepit eſſe fœmina, ſubtrahente natura inſtrumentum genitale. Quid juris? Reſpondet *Cardinalis de Lugo citat.* tantam mutationem evenire non poſſe; ſi tamen contingat, matrimonium quidem fuiſſe validum, ſed ſtatim mutato ſexu diſſolvi vinculum dicti matrimonii; quia matrimonium conſtare nequit inter duas fœminas, nec inter duos mares. Verùm Tamb. *cit. num.* 35. certè, & mihi valdè difficilè videtur concedere, matrimonii vinculum ante mortem alterius utriuſvis diſſolvi; cùm omnes Scripturæ, Patres, & Theologi clament, matrimonium conſummatum non niſi morte diſſolvi. Meliùs ergo dicitur, quod modò in ſimili dictum anteà; hoc matrimonium fuiſſe ab initio invalidum; quia ſexus, ſub quo contractum fuit matrimonium, & conſequenter habilitas perſonalis ad matrimonium non erat perpetua, latente in corporali diſpoſitione ſexu alio, qui deinde apparuit. Propter eandem rationem, ſi quis talis profeſſus in Religione virorum ſic varietur in fœminam, nulliter profeſſus fuiſſet, nec eſſet cogendus, ut profiteatur apud Moniales. Ut dictum in ſimili ſuprà. At quid, ſi quiſpiam jam initiatus Sacerdos ſimili ratione mutetur in fœminam? Reſpondet idem *de Lugo*: ipſum fuiſſe verum Sacerdotem, & Sacerdotis characterem per ejuſmodi mutationem non amittere; invalidè tamen impoſterùm conſecraturum, vel abſoluturum à peccatis, ſicut inquit, anima Sacerdotis extra corpus caracterem ſervat, cùm tamen non poſſit validè conſecrare; quia exercitium Ordinis conceditur compoſito humano virdi, non verò ſoli animæ, nec conſequenter tali novæ fœminæ, ſic *Lugo*. Sed tu cogita.

SUBSECTIUNCULA.

De impedimentis impedientibus tantùm,

QUæ nimirùm non irritant, vel annullant, ſed prohibent tantùm, & illicita reddunt matrimonia Antiquo jure fuerunt varia infrà indicanda. Omnia modò vigentia adhuc comprehendimus hoc verſu: *Votum interdictum, feriæ, ſponſalia, crimen.*

SUMMARIUM.

139 *Votum ſimplex impedimentum impediens tantùm*

140 *Eſt quadruplex, ſcilicet votum caſtitatis integræ; Religionis ingrediendæ, & profitendæ; ſuſcipiendi SS. Ordines; & cælibatus.*

141 *Debent tamen eſſe vota perfecta.*

142 *An, & quando peccet contrahens contra tale votum conditionatum tantùm.*

143 *Qualiter impediant Interdictum.* 144. *feriæ.* 145. *ſponſalia.* 146. *crimen?*

I. *Votum.*

139 VOtum ſimplex caſtitatis impedit matrimonium contrahendum, non autem dirimit ratum, vel conſummatum. Omnes; conſtat liquido jure *c. Meminimus*. 1. *Conſuluit. cap. Rurſus. Qui clerici, vel voventer matrimonium contrahere poſſunt*, c. rurſus ſic habet. *Rurſus quidam votum caſtitatis emittens, juravit, ſe poſtea aliquam puellam ducturum in uxorem. Unde à fraternitate tua requiſiti arbitramur, quod, cum ſimplex votum apud Deum non minus obliget, quam ſolemne, pro eo, quod juravit temerè, pœnitentiam agat, & votum, quod Deo fecit, ſtudeat obſervare. Quod ſi, poſtquam præſtitit hujuſmodi juramentum, ad nuptias motu proprio convolaſſet, cum matrimonium contrahendum impediat votum ſimplex, non tamen dirimat contractum, nihil ambiguitatis habet quæſtio fraternitatis tuæ*. Sic Pontifex. Ratio eſt: quia talis vovens peccat quidem contra virtutem Religionis contrahendo matrimonium incompatibile cum promiſſione ſua facta Deo; attamen quia tali promiſſione actu, & ſolemni Deo ſe non tradit, nec coram facie Eccleſiæ ſtatum mutaſſe cenſetur, prout fit in voto ſolemni, ideò non invalidat contractum matrimonium, quo ſolemniter coram facie Eccleſiæ ſe tradit homini.

Quatruplex eſt ejuſmodi votum ſimplex: Ipſum votum caſtitatis, ſeu continentiæ integræ perpetuæ; votum Religionis ingrediendæ, & profitendæ; votum ſuſcipiendi ſacros ordines; & votum Cælibatus non ducendi uxorem, non nubendi &c. Omnia matrimonium impediunt; ac mortali- 140
ter illicitum reddunt, ipſo naturali, ac divino jure, cùm ſcriptum ſit. *Vovete, & riddite*. Attamen grandis inter hæc notanda diſparitas: nam contrahens cum voto ſimplici caſtitatis, vel continentiæ, non tantùm peccat ipſo facto matrimonium contrahendo, ſed etiam poſteà toties, quoties debitum conjugale exigendo, quamvis alteri petenti reddere poſſit, & teneatur; quia ille vovendo Deo caſtitatem privavit ſe jure petendi actum conjugii, quamvis alterum jure ſuo petendi debitum privare non poterit. De quo rursùs *cap. ſeq. Cùm de debito*. At verò poſt votum ingrediendi, vel profitendi Religionem, vel ſacrum Ordinem ſuſcipiendi, matrimonium contrahens, tunc quidem peccat mortaliter contra promiſſionem factam Deo de bono majori incompatibili cum matrimonio, ad cujus ſcilicet boni executionem ſic contrahendo impotentem ſe reddit; non tamen peccat poſteà, ſed licitè debitum conjugale & petere, & reddere poteſt; quia non habet votum de ipſa caſtitate, ſed tantùm votum de vovenda caſtitate, ſeu votum aſſumendi ſtatum in cujus aſſumptione ipſa vovetur caſtitas, à cujus voti impletione nunc impeditus eſt, donec matrimonium ſolvatur. Quocirca ſoluto matrimonio uterque voto ſuo ſimpliciter obligatus manet, ſi nimirùm adhuc ſit idoneus Religioni, aut ſacris Ordinibus. Communis DD. cum Navar. *lib. 3. Conſil. 17. De voto*. Sanchez *lib. 9. diſp. 33. n. 14.* Laym. *cit. p. 4. cap. 3.*

141 Vota tamen prædicta, ut impediant, & illicita reddant matrimonia, debent habere omnes conditiones validi, & obligatorii voti, certè non hic, ſed alibi ſuo loco explicandas, & ſingulariter, ut ſint emiſſa deliberatè, ac liberrimè, & cum intentione vera promittendi, & ſe ſe obligandi Deo, non per modum ſimplicis propoſiti. *Deliberatè* quidem cum plena advertentia ad materiam, & obligationem voti, ſecluſo errore, & ignorantia circa ſubſtantiam, vel circumſtantiam per ſe intentam, aut aliam, quam ſi quis præſciviſſet, vovere noluiſſet. *Liberè* autem, ſecluſo omni metu injuſtè incuſſo ad extorquendum tale votum, & ſiquidem ſit metu gravi injuſtè extortum votum certò non obligar, & irritum eſt, ſaltem jure Eccleſiaſtico, *c. 1. De his, quæ vi*, Atque probabiliſſimè etiam jure naturæ, cùm Deus ejuſmodi votum non acceptet; quia acceptando videtur approbare injuriam extorquentis. Quidquid ſit, nobis ſufficiat meminiſſe leges, 117. *ff. De Regulis Juris. Nihil conſenſui tam contrarium, quàm vis, & metus, quem comprobare contra bonos mores eſt*. Quin practicè tuta eſt ſententia tenens: Votum ex quocunque metu injuſto quantumvis levi eſſe invalidum propter rationem indicatam. Nam ita contra Sanchez *lib. 4. De voto*, & pleroſque alios docent permulti graves DD. apud eundem Sanchez, & Leſſium *lib. 2. De juſtitia cap.* 4. Atque inter ipſos minimè laxus piiſſimus Doctor Navar. *Manuali cap. 22. n. 15.*

142 Quid ſi votum ejuſmodi emiſſum ſit conditionatè ſub conditione de futuro, peccabitne vovens, ſi ante impletam conditionem matrimonium contrahat? Reſp. cum Sanchez *eod. l. 4. Moral. c. 22. nu.* 11. ita, peccabis, ſi conditio ponenda non pendeat à tua voluntate, ut ſi voviſti caſtitatem ſervare deinceps, ſi Deus te hoc anno à graviſſimo cruciatus dolore calculi præſervaverit: peccabis, ſi non elapſo anno matrimonium contrahas; quia conditio implenda pendet à voluntate Dei. Non autem peccabis, ſi votum

ſit

ſit pœnale, vel à tua libera voluntate pendeat, v. gr. voviſti ſervare caſtitatem, ſi denuò te inebriaveris, vel fornicatus fueris hoc anno non peccabis, eodem anno non impleto matrimonium contrahens; quia non teneris expectare, multò minùs ponere conditionem illam. At quid ſi jam ducta uxore, nondum elapſo anno, te inebries? Reſpondet Sanch. *cit. nu.* 13. te obligari ſervare in matrimonio caſtitatem, æquè, ac teneris, ſi poſt emiſſum votum caſtitatis abſolutum, matrimonium contraxiſſes: jam enim poſita conditione, tuum votum evaſit abſolutum. Hæc in gratiam juniorum.

II. *Interdictum.*

143 SEu prohibitio Eccleſiæ, cùm ſcilicet Ordinarius, Paſtor, Epiſcopus, vel Parochus matrimonia intereà contrahere interdicit ob juſtam cauſam. Ut patet ex jure, *cap. ultimo*, *De Clandeſtin. diſpenſat.* Ubi Parochi præcipitur, ſi probabilis conjectura impedimenti apparuerit, *eis contractus interdicatur expreſſè, donec, quid fieri debeat ſuper eo, manifeſtis conſtiterit documentis.* Similiter *cap. Penultimo. De Sponſa duorum.* Dicitur: *pendente lite de matrimonii valore, interdicendum eſſe, ne aliud matrimonium contrahant.* Contra tale interdictum ergo peccarent mortaliter ſponſi matrimonium contrahentes, & conſummantes; ſi nimirùm cauſa interdicti gravis ſit, utpotè jam dictum dubium de impedimento, vel valore matrimonii, graviſſimæ diſſenſiones parentum, vel cognatorum, ſponſorum, &c. Secus, ſi cauſa interdicti exigui momenti ſit. Ut notat Tannerus *tom. 4. diſp. 9. q. 4. n.* 33. Quem vide. Huc ſpectat interdictum juris communis, ne ſponſi matrimonium contrahant abſque præmiſſa trina denunciatione, alioquin peccaturi mortaliter, ut videbimus ſuo loco: Item aliud interdictum juris quoad excommunicatos, quippè qui privantur uſu activo, & paſſivo Sacramentorum: Item huc reducunt alii interdictum commune juris naturæ, ne filii contrahant matrimonium inconſultis, vel invitis parentibus: ſed de hoc fuſè mitiùs Sect. ſequenti.

III. *Feria,*

144 SEu tempus ſacratum feriarum, videlicet ab Adventu Domini uſque ad diem Epiphaniæ incluſivè, & à feria quarta Cinerum uſque ad Octavam Paſchæ prohibentur ab Eccleſia fieri nuptiæ ſolemnes tantùm, utpotè cum ſolemni benedictione ſponſorum, ac ſignis publicæ lætitiæ, ſolemni ſcilicet traductione, ſeu pompa traductionis ſponſæ, ſolemnis convivii &c. Ex communi Sanch. cit. *diſp. 7. n.* 17. Quare nullo communi jure interdicitur, ne qui matrimonium eo tempore ineat ſine benedictionibus, & ſolemni illa deductione ſponſæ, convivioque moderato. Adeoque nihil aget Parochus adversùs Conc. Trid. *Seſſ.*24. *c.*10. *De Reformatione Matrimonii*, ſi tempore Adventus, vel Quadrageſimæ aſſiſtant matrimonio, ſeu Viduorum, ſeu etiam Virginum, quo benedictionibus in aliud tempus dilatis, ſponſa deducatur cum exigua pompa, moderato convivio, aliiſque modeſtis lætitiæ ſignis. Perez, Hurtad. Marchant. & alii apud Sanch. cit. Certè Congregatio Concilii apud Galemart. ad cit. *cap.* 10. *Trident.* declaravit, poſſe coram Parocho, & teſtibus illo tempore contrahi, ſine tamen ſolemnitatibus. Attamen Laym. cit. *p.* 4. *c.*15. monet obſervandam eſſe conſuetudinem Diœceſis: teſtaturque in Bavaria non permitti, ut omiſſis, vel in aliud tempus dilatis benedictionibus, ineatur matrimonium, niſi neceſſitas urgeat, ut ſimiles in periculo mortis conſtitutus, vel ſtatim diſceſſurus concubinam ducere velit.

IV. *Sponſalia.* Remiſſivè.

145 SPonſalia ſemel legitimè contracta cum uno, vel una ſunt impedimentum impediens ipſo jure naturæ, ne licitè matrimonium contrahi poſſit cum alia, vel alio niſi prior ſponſus, vel ſponſa conſentiat, aut juſta cauſa diſſolvendi priora ſponſalia ſubſit. De quibus latè Sect. ſequenti.

V. *Crimen.*

146 VAria Crimina his verſibus comprehenſa;

Inceſtus, Raptus, ſponſatæ mors mulieris,
Suſceptus propriæ ſobolis, mors Presbyteralis,
Vel ſi pæniteat ſolemniter, aut monialem
Accipiat: prohibent hæc conjugium ſociandum.

Hæc olim jure antiquo impedimento erant, ne quis talis criminis reus licitè contrahere poſſet ullum aliud matrimonium ampliùs. Juribus videndis apud Sanchez, & alios paſſim. Verùm hæc omnia modo per diuturnam deſuetudinem ſublata ſunt. Secundùm communiſſimam DD. Sententiam, & omnium Eccleſiarum praxim. Adeò ut dicat Navar. *cap.* 32. *n.*56. ſe non meminiſſe tota vita ſua ſuper ejuſmodi criminis impedimento diſpenſationem petitam fuiſſe.

Aliud adhuc impedimentum catechiſmi, ſeu cognationis ſpiritualis imperfectæ ortæ inter perſonam aſſiſtentem tantùm ad catechiſmum, & cæremonias Baptiſmi, & baptizatum, modò omnino obſolevit, vel diuturna deſuetudine deletum, vel etiam à Tridentino *ſeſſ.* 24. *de Sacram. matrim. cap.* 2. ſublatum eſt; ubi omne ſpiritualis affinitatis impedimentum abrogatur, præter paternitatem, & compaternitatem à nobis jam ſuprà explicatam. 147

SECTIO II.

De Matrimonii promiſſione, ſeu Sponſalibus, ac conſenſu de futuro.

SUMMARIUM.

148 *Sponſalia quid?*
149 *Sunt eſſentialiter promiſſio mutua,*
150 *Acceptata,* 151. & 152. *cum repromiſſione,*
153 & 154 *Ac vera, & ſeria cum animo promittendi,*
155 *Et ſe obligandi,* 156. *ac implendi.*
157 *Quid in dubio, an verè, vel fictè promiſerit?*
158 Uſque ad n. 162. *Quam voluntaria, & deliberata,*
162 Uſq; ad n. 166. *Et quam libera eſſe debeat hæc promiſſio:*
166 Uſque ad n. 170 *Quando, & qualis ignorantia, error, vel deceptio, ſeu dolus irritet ſponſalia?*
170 Uſque ad nu. 174. *Item quando, & qualis metus ea irritet?*
174 *Conſenſus in ſponſalibus debet verbis, vel aliquo ſigno externo exprimi.*
175 Uſq; ad n. 179. *Quæ verba requirantur, & ſufficiant?*
179 Uſque ad n. 183. *Verba certò ſponſalia, certò matrimonium ſignificantia quæ.*
183 Uſque ad n. 188. *Verba dubia examinantur:*
188 Uſque ad n. 192. *Quænam alia ſigna ſufficiant, & arguant ſponſalia?*
192 *Quæ perſonæ ſint habiles ad ſponſalia?*
193 *Quæ inhabiles naturaliter?*
194 Uſque ad n. 198. *Quæ requiratur, & ſufficiat ætas?*
198 Uſque ad n. 201. *Invalida ſunt ſponſalia inter adſtrictos impedimentis matrimonii.*
201 *Filiifamilias ipſum matrimonium validè contrahunt,*
202 *Ac etiam ſponſalia inſciis, vel invitis parentibus.*
203 *Niſi ipſum matrimonium non poſſit licitè contrahi.*
204 Uſque ad nu. 20'. *Peccant tamen communiter, etiam graviter, ſi cum indignis ſic contrahant.*
208 & 209 *Sponſalia fieri poſſunt ſub conditione honeſta de futuro;*
210 *Quæ, licèt inducant obligationem ſuſpenſam,*
211 & 212 *Habent tamen vim irritandi alia ſponſalia poſteà inita cum alia,*
213 *Et conditione impleta ſtatim tranſeunt in abſoluta.*
214 Uſq ad n. 218 *Qualiter, & quando valeant ſponſalia ſub conditione: ſi Papa diſpenſaverit impedimentum?*
218 Uſque ad nu. 222 *Item facta ſub conditione, ſi Pater conſenſerit?*
222 Uſq; ad n. 226 *Ac ſub conditione impoſſibili, vel turpi?*

SPonſalia alia dicuntur de præſenti, & ſunt ipſum matrimonium ratum nondum conſummatum. Et ſponſi de præſenti dicuntur ipſi contrahentes matrimonium, antequam conſumment. Quo ſenſu dicitur *Matth.* 1. *Cùm eſſet deſponſata Mater Jeſu Maria Joſeph, antequam convenirent, inventa eſt in utero habens de Spiritu ſancto.* Et tamen *eod. cap.* vocatur ab Angelo Maria uxor: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam.* Alia ſunt ſponſalia de futuro, & definiuntur *cap. Noſtrates.* Cauſ. 30. *q.* 5. *Promiſſio mutua futurarum nuptiarum.* Et ſponſi de futuro dicuntur, qui ſibi mutuò promiſerunt futuras nuptias, ſeu matrimonium contrahendum: Et hæc eſt propria acceptio ſponſalium, & ſponſorum, de quibus in hac Sectione. 148

ASSERTIO.

SPonſalia rectè definiuntur: *Promiſſio mutua futurarum nuptiarum, ſeu matrimonii futuri.* Ut proindè valida ſint, & obligatoria, has requirunt conditione: *ut ſint promiſſio mutua:* 2. *Vera, ac ſeria;* 3. *Voluntaria, ac libera, maximè ab errore, & metu:* 4. *Signo externo ſufficienti expreſſa:* 5. *Inter perſonas habiles ad contrahendum:* 6. *Et ut ſtatim obligent, abſoluta non conditionata.* Cauſas diſſolvendi ſponſalia explicabo ſeorſim in ſubſectione. Explico more ſolito per §§. & numeros.

§. I.

Google

§. I. *Promiſſio mutua.*

149 I. PRomiſſio quatruplici modo conſiderari poteſt: 1. Ut eſt interna, menteque concepta, aut etiam jam exteriùs ſignificata, nec dum tamen alteri parti inſinuata: 2. Ut jam inſinuata alteri, qui tamen nondum illam acceptavit: 3. Ut alteri inſinuata, & acceptata, ſed non ſub mutua repromiſſione, v. g. puella acceptavit quidem promiſſionem matrimonii ſibi à te factam, at non repromiſit matrimonium ex parte ſua. Atque hactenùs his tribus actibus ſtantibus promiſſio matrimonii dicitur adhuc gratuita, ſeu gratis facta; quia obligatio eſt ex una parte tantùm, ejus nimirùm qui ſponte promiſit. 4. Promiſſio conſiderari poteſt, ut mente concepta, alteri inſinuata, ab eodem acceptata, & per ejus repromiſſionem confirmata, & ſic tandem erit promiſſio mutua, conſurgetque perfectus contractus ultrò citròque obligans, ideoque certò utriuſque conſenſum continens: Atque hac ratione ad ſponſalia valida, & obligatoria dicimus requiri *promiſſionem mutuam*, omnes hos quatuor actus neceſſariò includentem. De primo, & ſecundo neceſſariò quidem, ſed non ſufficiente, nec ſtultus dubitare poteſt; de tertio, & quarto breviter oſtendo.

150 II. Neceſſario requiritur, ut promiſſio matrimonii mente concepta, & alteri inſinuata, ſit acceptata ab altera parte, cui facta eſt; cùm promiſſio etſi inſinuata alteri, tamen nondum acceptata nullam pariat obligationem, ſemperque revocari poſſit, etiamſi juramento firmata fuiſſet, cùm juramentum tanquam acceſſorium ſequatur naturam, & conditiones actus, cui adjungitur. Ut ex communiſſima ſententia traditum habes *De contractibus p. 6. Decal. cap. 2. ſect. 2. num. 41.*

Hoc ſolùm hic curioſè quæri poſſet; an ad hoc ſufficiat acceptatio patris, tutoris, vel curatoris, ſicut in aliis promiſſionibus? Ex. gr. Titius dicat patri: promitto Titiæ filiæ tuæ, vel tibi loco ejus matrimonium, hancque promiſſionem acceptat pater. Poteritne Titius promiſſionem ſuam revocare, antequam reſciat, & acceptet Titia? Negat Sanch. *lib. 1. diſp. 26.* ex communi ratione in aliis promiſſionibus. Affirmat Caſtro-Palaus apud Gob. *tr. 10. cap. 1. num. 21.* ex eo, quòd acceptatio tantæ rei videatur eſſe actio integrè perſonalis: Tu, ſi tibi caſus contingat, conſule DD. iſtos; mihi non vacat immorari tam raro contingentibus.

151 III. Neque ſufficit promiſſionem eſſe datam ad ſponſalia, ſed neceſſariò requiritur repromiſſio alterius partis, ideoque promiſſio mutua ſimpliciter. *Omnes*. Conſtat ex definitione ſponſalium data. Et expreſſiùs, *lib. 1. ff. de ſponſal.* Ubi definiuntur ſponſalia: *Futurarum nuptiarum repromiſſio*. Ratio eſt: quia ſponſalia non numerantur inter ſimplices promiſſiones, ſed inter contractus perfectos oneroſos, qui ultrò citròque obligationem pariunt. Quare ſi Cajus animo contrahendi ſponſalia dicat Titiæ: promitto tibi matrimonium, & hæc acceptet dicendo: placet, accepto hanc tuam promiſſionem, ſed ſine animo repromittendi, ac ſe viciſſim obligandi, non cenſetur contractus ſponſalium celebratus: neque verum eſt, non poſſe dari ſeriam acceptionem ſine repromiſſione, ut volunt Vaſquez, Pontius, & alii: Et benè refutat Hurtadus apud Tamb. *hic tr. 3. c. 1. ſ. 2.* Quare tunc nec Titia, nec Cajus obligabitur in conſcientiæ foro. Laym. *lib. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 2.* Certè non Cajus, quia actus agentium non operantur ultra intentionem eorum; Titia autem nihil repromittens, ſed ſolùm acceptans non voluit ſe obligare, ſed tantùm Cajum ſibi obligatum habere. Neque Cajus inde obligatur, quia verba contrahentium intelligenda ſunt ſecundùm naturam contractus: atqui ſponſaliorum contractus natura ſua reciprocus eſt, & ſponſionem non continet ſimplicem, ſed conditionatam: promitto, ſi & tu promiſeris. Unde eſt commune DD. effatum: *ſponſalium contractus claudicare non poteſt*: Ideſt: ex una tantùm parte contrahentium obligare.

152 IV. Dices: ergone Cajus ſerio promittens matrimonium Titiæ acceptanti, non tenebitur eam ſic volentem ducere? Reſp. Ita, non tenetur, ſi promiſit (ut ſignanter dixi) *animo contrahendi ſponſalia*; ideoque dependenter ab ejus promiſſione reciproca, ut modò oſtenſum eſt. At verò ſi abſque animo modò contrahendi ſponſalia, adeoque independenter ab ejus repromiſſione abſolutè, & liberaliter promiſit Titiæ, ſe ducturum ipſam, ſi quando ei placuerit, eaque hanc promiſſionem acceptet, nihil viciſſim repromittens; jam ſolus Cajus obligabitur, ſed promiſſione non ſponſalitia, ſed gratuita tantùm, & contractu claudicante; ſicut, ſi promittis Cajo, te tanto pretio ipſi venditurum equum, cùm ei libuerit, obligaberis gratuita promiſſione, nondum tamen erit contractus oneroſus venditionis, & emptionis, antequam alter de pretio viciſſim promittat. Ut benè explicant Sanch. *diſp. 5. nu. 12.* Laym. *cit. num. 2.* At dubium eſt, an Cajus voluerit promittere animo contrahendi ſponſalia, ac dependenter à repromiſſione; an vero gratuitò, & liberaliter? Reſp. cenſendum eſſe, promiſiſſe dependenter, quia in obſcuris, adeoque etiam in dubiis, inſpiciendum eſt, ac præſumendum id, quod plerumque fieri ſolet, uti nos utriuſque Juris Regulæ docent; ſolent autem plerumque tam mares, quàm fœminæ non aliter ſe per hujuſmodi promiſſionem obligare, quàm dependenter à reciproca repromiſſione; regulariter enim non repromittit quis alteri matrimonium ſine ſpe, aut ſine conditione, quòd alter & ipſe ſe obliget ad idem optatum matrimonium. Uti cum aliis benè advertunt Bonc. *hic q. 1. Propoſ. 1. n. 7. Tamb. cit. c. 1. ſ. 1. n. 4.*

Jam pro dicendis deinceps graviter recolenda, & huc reducenda erunt latè dicta de repromiſſionibus in communi; generalia tamen breviter applicabo, ſponſalia verò fideliter exponam.

§. II. *Vera, & Seria.*

AD valida ſponſalia eſſentialiter requiritur promiſſio vera, & ſeria, ſcilicet cum animo, & vera voluntate promittendi, & ſe obligandi; ad licita autem tantùm, etiam requiritur animus adimplendi promiſſum. *Omnes*. Ubi rurſus nota: Fictè promittentem variè ſe poſſe habere: 1. Exteriùs ſolùm verba promiſſionis proferendo, abſque omni animo interno. 2. Cum animo quidem promittendi, ſed (ſtultè) cum animo non ſe obligandi: 3. Animo promittendi, ſe abſtrahendo, nec volendo, nec nolendo ſe obligare: 4. Cum animo promittendi, & ſe obligandi, at non animo implendi. Jam pono reſolutiones. 153

I. Si quis oretenus verè alteri promittat matrimonium, ſed abſque omni animo ſe obligandi, ſeu promittendi, ſeu cum animo poſitivo non promittendi, non obligandi ſe, ſponſalia certò nulla erunt, ſicut nulla eſt, & ficta tantùm promiſſio, etiamſi juramentum addatur ad ejuſmodi fictam promiſſionem, ſeu potiùs falſum perjurium. Communiſſima cum Sanch. *lib. 1. d. 10.* Ratio eſt: quia ad ſponſalia requiritur promiſſio, & obligatio dans promiſſario jus juſtitiæ ad futuras nuptias; ficta autem, & ſimulata promiſſio ſimpliciter non eſt promiſſio, neque ex tali ficta promiſſione ulla oritur obligatio juſtitiæ per ſe ſecluſo alio damno, in foro conſcientiæ; neque vacat gravi deceptione, & mortali peccato; Ut ex profeſſo iterùm dicam *cap. ſeq. cùm De peccatis ſponſorum*. Ais: ergone ſemper peccat mortaliter fictè promittens alteri matrimonium? Ita ſemper, ſi fictè promittat in contractu ſponſalium oneroſo exigendo, & admittendo alterius repromiſſionem ſeriam; quia iniquè adigit alteram partem ad faciendum aliquid grave, ad quod ipſe non tenetur, eamque in re gravi decipit; nam ideò altera putat, ſe obligari alteri ad matrimonium, & ut talem ſe gerit, quia ſupponit tuam obligationem, quam non habes. Secus dicendum, ſi fictè promittas matrimonium alteri merè liberaliter, & ex parte tua tantùm, ſcilicet non exigendo, ut altera pars repromittat; ſic enim per ſe loquendo, ſecluſo alio damno, peccas ſolùm venialiter, quia admittis mendacium nemini noxium. Ex communi Sanch. *diſp. 9. n. 3.* 154

II. *Et ſe obligandi*. Sponſalia, omniſque ſeria promiſſio eſſentialiter includit animum ſe obligandi, cùm impoſſibile ſit à ſeria promiſſione ſeparare obligationem: quia ea præcisè differt promiſſio à ſimplici propoſito, quò hoc ſit voluntas aliquid faciendi in futurum, ſed abſque obligatione, non tanquam debitum. illa verò ſit fidei obligatio ad aliquid præſtandum in futurum tanquam debitum ex obligatione. Quare ſi ſponſus, vel ſponſa promittat matrimonium, & habet poſitivam voluntatem ſeſe non obligandi, fallitur, & fallit, dum ait, ſe promittere, ipſaque ſponſalia adhuc nulla ſunt, ſine obligatione; at non ſine peccato gravi. Ut ſuprà per omnia. Vide de hoc optimè Perez *diſp. 2. ſect. 6.* At quid ſi quis promittat matrimonium præſcindens omninò ab animo ſe obligandi, ſcilicet nec volens, nec nolens ſe obligare? Reſp. cum diſtinctione: aut enim talis ſcit, quid ſit promittere nuptias, aut ſaltem promittit juxta morem communem, quo alii ſolent contrahere ſponſalia, nimirùm iis induci obligationem implendi (idemque eſt de ipſo matrimonio, de voto, etiam ſolemni, & de alio quovis contractu) jam verè contrahit ſponſalia, obligaturque ſtare promiſſis; jam enim implicitè ſe voluit obligare, ſciens talem promiſſionem inducere obligationem. Ut alibi explicatum. Aut talis præſcindens promiſſor non ſcivit eam promiſſionem afferre obligationem, neque voluit facere, quod alii faciunt: & ſic non contrahit vera ſponſalia, cùm nec implicitè, nec explicitè voluerit ſe obligare. Supponimus autem ſemper, hunc ſimplicianum bona fide proceſſiſſe; nam ſi mala fide ut alteram partem deciperet, ſic abſtractè ſe habuit, recidit in eum doctrina tota de fictè promittente, *num. præced.* 155

III. *Et implendi* animus requiritur, ſaltem ut licita ſint 156

ſpon-

Digitized by Google

ſponſalia. Qui ergo verbis promittit matrimonium alteri ſerio animo promittendi, & ſe obligandi, at ſine animo implendi, aut cum animo ſerio non implendi promiſſum: in primis adhuc vera, & valida contrahit ſponſalia; quia adeſt verò promiſſio eſſentialiter conſiſtens in voluntate ſe obligandi tantùm, non in voluntate implendi, minùs in ipſa impletione; adeòque obligatus manet ad futurum matrimonium. Communis cum Sanch. *diſp.9. n.2.* deinde talis patenter peccat mortaliter in contractu ſponſalium; quia habet animum non implendi, ad quod ſe graviter obligat: & ſi juramentum addit, etiam perjurus eſt; ut in priori caſu.

Dico autem: *in contractu ſponſalium*. Hic enim rursùs adhibenda prior diſtinctio; nam ſi quis extra ſponſalium contractum, & ſecluſa reciproca promiſſione alterius, ſolùm ex parte ſua, & merè liberaliter promitteret ſic alteri matrimonium cum voluntate quidem ſe obligandi, ac ſimul cum voluntate non implendi, per ſe ſolùm peccaret venialiter contra virtutem fidelitatis, niſi quis expreſsè ex juſtitia, vel graviter ſe obligare intendiſſet, juxta dicta ſuo loco.

157 IV. Tandem ſi omnibus expenſis dubium ſit, an quis verè promiſerit, an verè contraxerit ſponſalia, an verè, ficté, vel joco tantùm &c. In foro ſaltem conſcientiæ nulla erit obligatio; quia melior eſt conditio certæ libertatis, quæ à dubia promiſſione vinci non poteſt. At verò quando conſtat de promiſſione facta, & ſolùm dubium eſt, an quis habuerit animum ſe obligandi, quando contraxit ſponſalia, & matrimonium promiſit; Sanchez quidem cit. *n.12.* aliique communiùs docent, talem obligari; quia poſſidet promiſſio, quam certò fecit. At nos cum aliis ſuo loco docuimus, talem probabiliſſimè in foro conſcientiæ non obligari; quia reverà hic non poſſidet promiſſio; nam dubitatur de aliquo eſſentialiter requiſito ad veram promiſſionem, ſcilicet de voluntate ſe obligandi: quamdiù enim dubia eſt voluntas ſe obligandi, tamdiù non poteſt eſſe certum, veram promiſſionem eſſe factam.

§. III. *Voluntaria, ac libera, maximè ab errore, & metu.*

I. Voluntaria.

158 I. PRomiſſio ad valida ſponſalia utrinque requiſita neceſſariò debet eſſe voluntaria, & deliberata deliberatione plena (illa ſcilicet, qua intellectus ſine errore, vel ignorantia apprehendit rem, & ſufficienter advertit, qualis ſit bona, an mala. Ut benè explicat præ aliis Sanch. *lib.1. diſp.* 8. *n.* 2. *&* 5.) qualis ſcilicet, & quanta requiritur ad peccandum mortaliter. Sic omnes paſſim. Ratio eſt; quia cùm promiſſio hæc ſit de re magni momenti, futuro ſcilicet matrimonio, meritò ex natura rei exigitur tanta deliberatio, & advertentia rationis, quanta requiritur ad votum, & cum utraque promiſſio inducat obligationem ſub mortali, meritò ad utranque requiritur deliberatio perfecta, qualis requiritur ad peccandum mortaliter.

159 II. At nonne quandoque major requiritur deliberatio ad ſponſalia, quàm ad peccatum mortale; quandoquidem illa promiſſio non ſolùm involvit præſentia, ſed etiam futura, & utraque etiam non ſemper ſatis nota? Affirmat Bonac. Negat Fagundez apud Gob. *hic caſ.* 1. *nu.*22. Sed negari non poteſt reſpectu aliquorum ſponſalium, quando non omnia ſatis conſtant, ſæpè requiri diligentius examen, adeoque diuturniorem deliberationem, ut valida ſint, cùm ob defectum talis examini ſæpè deprehendatur defectus, ob quem ſponſalia fiant, invalida. At ubi non eſt periculum talis defectus, certè non requiritur major deliberatio ad ſponſalia, quàm ad peccatum mortale.

160 III. Certò ergo valida ſponſalia, ſicut, & validum matrimonium contrahi non poſſunt à carente perfecto uſu rationis, etiamſi ſeptennio ſit major: neque à furioſo; neque à plenè ebrio; neque à vehementiſſimè paſſionato ira, vel cupiditate, aut ſimili paſſione uſum rationis perturbante, ita ut impediat advertentiam requiſitam aliàs ad peccandum mortaliter, quod certè erit rariſſimum. Communis DD. Sanchez, Pontius, Hurtad. & alii cum Tamb. *lib.* 3. *c.* 2. *ſ.* 1. *nu.*2. Quando ergo homines libidinoſi, & vehementi libidinis paſſione, ex intentione, vel ſub conditione copulæ carnalis promittunt fœminis matrimonium, communiter præſumendum eſt, adfuiſſe deliberationem perfectam, & ſufficientem ad ſponſalia valida. Ratio eſt: quia ea ipſa promiſſione ſub conditione, vel extentione copulæ illicitæ verè, & formaliter peccant; vix enim è viginti unum reperies, qui non agnoſcat, ſe tunc peccare, & ſine dubio debere confiteri illam promiſſionem, & intentionem ſceleſtam, etiamſi fortè copula non ſecuta fuiſſet, v.g. ob reſiſtentiam fœminæ: ergo habuit deliberationem perfectam, & cognitionem ſuæ malitiæ, & conſequenter etiam ſui actus, quid, cui, & cur promitteret, neque enim major requiritur animi deliberatio, & libertas ab æſtu libidinis ad obligandum ſe promittendo mulieri, quàm ad obligandum ſe, peccando, diabolo. Quod valdè notandum, & dextrè à confitentibus explicandum.

IV. Dixi tamen: *communiter* ita eſſe præſumendum: fallit enim hæc præſumptio, quando illæ perſonæ ſunt tam imparis conditionis; aut promittens ita priùs abhorreat ab illa muliere, ut extra illum furorem libidinis, certò nunquam eam fuerit ducturus. Nam inter indicia, quibus in dubio præſumimus, nos non præbuiſſe conſenſum perfectum, ſed imperfectum, & ſemiplenum tantùm, tentationi, vel cogitationi malæ, unum eſt, quando ſcimus nos ante illam tentationem ſemper conſtanter abhorruiſſe à peccato tali. Ut benè docet Sanch. *l.1. moral. cap.1. n.* 20. Et ego alibi. Fallit etiam hæc præſumptio communis in prorsùs extraordinario æſtu libidinis, idque maximè, quando promiſſio facta fuit tempore ipſius copulæ durantis, quam ex Medicorum ſenſu comitari ſolet aliqua tranſiens phrenesis. Quia ergo in foro Sacramentali idem teſtis eſt, & reus; Judex autem tenetur ſententiam ferre juxta teſtium depoſitionem, ideò Confeſſarius tunc debebit ſtare aſſertioni neganti, ſe tunc fuiſſe ſibi præſentem quoad hunc actum promiſſionis; ſi ita conſtanter negat, poſtquam Confeſſarius probè examinavit, an reverà tunc non cogitarit, quid, & quantum promitteret. Et certè pœnitentes non rarò ſolent confiteri, ſe tempore copulæ cum ſua, vel aliena hæc, vel illa cogitaſſe, dixiſſe &c. Si ergo tunc ad alia potuit advertere, cur non præſumatur rursùs etiam advertiſſe ad hanc promiſſionem? Vide de hoc etiam in ordine ad forum externum optimè diſſerentem Gob. cit. *à n.* 25. 161

II. *Et libera.*

I. COntractus ſponſalium tum ſuaptè natura, tum ex 162
juris diſpoſitione magnam in promittendo animi libertatem, atque ſpontaneum, & non illiberalem conſenſum requirit, quod, & ipſum nomen indicat; nam dicta ſunt ſponſalia à ſpondendo, id eſt, ſpontè promittere. Ratio eſt: quia ſponſalia ſunt via, & præparatio ad matrimonium; quare ſicut omnia jura matrimonii libertatem requirunt, & defendunt, cùm alioquin infelices exitus ſequi ſoleant, (ut habetur *c. requiſivit de Sponſal.*) ita, & ſponſaliorum. Et hinc: Ad retinendam libertatem matrimonii ſtatutum eſt *L. ultima C. de ſponſal. & c. Gemma. eodem titulo*: Ut ſponſalium contractui adjici non poſſit pœna ſolvenda à ſponſo, ejuſve parentibus, vel cognatis, ſi per eos ſteterit, quominùs nuptiæ ſequantur. Id tamen ſolùm locum habere, ſi quis juſta ex cauſa à ſponſaliorum contractu reſilierit; non verò, ſi injuſtè, ac perfidè reſiliat, contra communiorem, cum pluribus benè docet Layman cit. *tr.* 10. *p.* 1. *c.* 1. *nu.* 8. Cùm nulla in matrimonio fovenda ſit libertas ad peccandum. Certè ad eum finem etiam jure ſtatutum eſt, ut arrhæ pignoris loco traditæ à reſiliente ſponſo, vel ſponſa (dummodo major ſit viginti quinque annis) duplicatæ, imò etiam in pœnam triplicatæ, vel quatruplicatæ, non tamen ultrà ſtipulari poſſunt; ſi verò juſta reſiliendi cauſa ſubſit, ſufficiat reddere arrhas, quod tamen ſine dubio rationem pœnæ habet; quidquid conentur aliqui diſparitatem adferre.

II. Ob eandem rationem etiam pactum lucrativum ſpon- 163
ſalibus ab altero contrahente adjectum tanquam jure invalidum reſcindi debet. *L. Si ita ſtipulatus, ſ. Si tibi, ff. de Verbor. Obligation.* Ubi dicitur: *Si tibi nupſero, decem dare ſpondes? cauſa cognita denegandam actionem puto.* Ratio eſt: quia non ut par eſt, mutuo ſpontaneo amore, ſed ex libidine, & turpi quæſtu matrimonia tali modo comparati cenſentur: quare promiſſio tanquam contra bonos mores reſcinditur. Ex communi Sanch. *l.1. diſp.* 23. *num.*3. Laym. cit. *n.* 9. Duæ tamen hic limitationes notandæ ſunt.

III. Valet ejuſmodi promiſſio, ſi turpitudinis præſumptio 164
ceſſet, ut ſi promittatur nomine dotis, vel donationis propter nuptias, vel ob inæqualitatem perſonarum ad compenſandam nobilitatem, juventutem, pulchritudinem &c. v. gr. Vir ignobilis, aut ſenex aliquid promittit puellæ nobili, juveni, pulchræ, &c. ad compenſationem nobilitatis, juventutis &c. juxta *c. De illis, De condition. appoſitis*.

IV. Ulteriùs tantùm irrita eſt illa promiſſio, ſi fiat ab 165
ipſo contrahente, ſecus ſi fiat ab alio quocunque: ut ſi Cajus Titiæ promittit, vel legat mille, ſi cum Sempronio contrahat: talis enim non turpis quæſtus, ſed liberalis promiſſio, ſeu donatio ſub conditione honeſta cenſetur, per quam neque libertas matrimonii aufertur, cùm non agatur de pœna damni, cujus metu aliquis ad contrahendum contra voluntatem induci poſſit; ſed ſolùm de acquirendo lucro, per quod aliquis ad matrimonium allicitur: nam dicitur *l. Titio ff. De Condit. & Demonſtr. Aliud eſt eligendi matrimonii pœnæ metu libertatem auferri; aliud ad matrimonium certa lege invitari.*

III. *Ma-*

Digitized by Google

III. *Maximè ab errore.*

166 I. **R**Egula hic duplex ſit. *Prima:* Omnis ignorantia, error, deceptio, ſeu dolus ſufficiens ad irritandum, ſeu dirimendum contractum matrimonii, nimirùm verſans circa ipſam perſonam, conditionem ſervilem, aut aliam qualitatem per ſe intentam, aut in perſonam redundantem (juxta dicta *in impedimento Erroris*) ſine dubio etiam ſufficit ad irritanda ſponſalia, ſecundùm *Omnes*. Ratio eſt, quia longè faciliùs diſſolvuntur ſponſalia de futuro, quàm matrimonium de præſenti, cujus ſcilicet fortius, & ſacratius eſt vinculum, quàm ſponſaliorum: ſequuntur enim multò graviora incommoda ex diſſolutione matrimonii, quàm ſponſaliorum de futuro: ergo &c.

167 II. Regula *altera:* Ignorantia, error, vel deceptio circa qualitates; vel circumſtantias ſponſi, vel ſponſæ, ſi tales ſint, quæ ſufficerent ad reſcindenda ſponſalia, ſi poſt illa contracta primùm ſupervenirent, (potiſſimæ enumerabuntur *in ſubſect. §.4.*) ſaltem dans jus ad reſcindenda ſponſalia per ejuſmodi deceptionem, errorem, vel ignorantiam contracta. *Communi DD.* Ratio eſt: quia jure paria ſunt, non eſſe, & non apparere: aliquid ſupervenire, & præcedens ignorari. Ut ex *l.77.ff. De contrah. emption.* benè obſervat Leſſius *lib. 2. de Juſtit. cap.42. dub.7.* Et infrà pleniùs declarabitur.

Nota autem hìc, ignorantiam propriè dici, cùm ſponſus v.g. ſolùm ignorat talem qualitatem ſponſæ v.gr. eſſe corruptam, morbidam, &c. nihil cogitans de oppoſito. Error propriè dicitur, cùm ſponſus non ſolùm ignorat aliquid tale, ſed etiam actu poſitivo falsò credit, & exiſtimat v.g. eſſe virginem, eſſe ſanam &c. Deceptio, fraus, vel dolus dicitur, cùm quis ſic erroneè credit, & exiſtimat ab alio falsò perſuaſus, ac deceptus, ſive ab ipſomet contrahente altero, ſive ab alio tertio. Omnis ejuſmodi ignorantia, error, vel deceptio poteſt eſſe, vel antecedens, & dans cauſam contractui, cùm ſcilicet quis ideò contrahit, quia ignorat, vel decipitur, alioquin ſi veritatem noſſet, nequaquam contracturus: Aut incidens, & concomitans tantùm, & non dans cauſam contrahendi, cùm ſcilicet etiam abſente ignorantia, vel deceptione, & veritate cognita, tamen contraheres. Jam porrò,

168 III. Quando deceptio, ſeu dolus antecedens, & dans cauſam contractui eſt ex parte contrahentis, cùm ſcilicet ipſe ſponſus v. g. decipit ſponſam in ejuſmodi qualitate, ſicque deceptam ad conſenſum inducit, ipſo facto nulla eſſe, & irrita ſponſalia, probabiliter ſuſtinet Averſa apud Tamb. *tr.3. c.2. §.1. nu.5.* Negant autem longè veriùs, & valere ab initio ejuſmodi ſponſalia docent Leſſ. Coninch. apud eundem, alii, ex profeſſo optimè Perez *diſp.10. ſect.1.* Dicaſtil. *diſp.1. dub.40. n.610.* Gob. *Caſ.9. n.382.* Ratio ſufficiens eſt; quia neque jure naturæ, vel divino, neque jure civili, aut Canonico pronunciatur invalidus talis contractus. Certè autem omnium conſenſu debiliſſima ſunt ejuſmodi ſponſalia, ut facile à parte decepta, etiam propria authoritate, reſcindi poſſint: ut in Subſectione videbimus. Quid autem referat noſſe, an talia ſponſalia valida, vel invalida ſint, & ad quid tunc ſponſus, ſeu pars decipiens teneatur, in ſimili mox dicam *num. ſeq.*

169 IV. Communiſſimo autem DD. conſenſu valida ſunt ſponſalia, attamen ea de caſu juſtè reſcindenda: 1. Quando deceptio, vel dolus etiam antecedens non eſt ab altera parte contrahente, ſed, ea inſcia ab alio tertio aliquo. 2. Quando ſponſus, vel ſponſa à nullo alio, ſed propria ignorantia, errore, vel imprudentia ſemet decepiſſet. 3. Quando deceptio, error, vel ignorantia non antecedens, ſed incidens, vel concomitans tantùm non dat cauſam contractui. 4. Quòd ſi de hoc dubium ſit, an ſcilicet quis verè contraxerit propter tales qualitates, circa quas fuit deceptus, vel erravit, poſſe ſe tenere tanquam inductum ad contractum ex illo dolo, vel errore, benè reſolvit Tamb. cit. *n.10.* Plura circa hæc *num. ſeq.*

IV. *Et à metu, ſeu coactione.*

170 I. **R**Egula generalis eſt. Omnis metus ſufficiens ad dirimendum matrimonium (nimirùm verè gravis abſolutè, vel reſpectivè, injuſtè incuſſus ad extorquendum ipſum actum; juxta dicta ſuprà de impedimento *Vis*) etiam ſufficientiſſimus eſt ad irritanda, ſeu reſcindenda ſponſalia. Hoc tamen inter hæc diſcrimen eſt: Quòd, ut vidimus, Jus Canonicum expreſsè irritat matrimonium ex gravi, & injuſto metu contractum: non item ullibi expreſsè ſponſalia. Attamen 1. Valdè probabile eſt, id, quod jure ſtatutum eſt de metu irritante ipſum matrimonium, eſſe quoque intelligendum à fortiori de metu reſpectu ſponſalium: cùm hæc ſint via ad illud: uti docent Sotus, aliiſque congeſtis Sanch. *lib. 4. diſp. 19. n. 3.* Diana *p.3. tr.4. reſ.378.* Tamb. cit. *§.2. n. 3.* & valdè probabile cenſet Tanner. *hic tom. 4. diſp. 8. q. 1. n. 14.* Quamvis ipſe cum pluribus oppoſitum teneat. Et videtur colligi ex *cap. Ex literis, de deſponſat. impubet.* 2. Omnes contractus, adeoque etiam ſponſaliorum, ac matrimoniorum maximè, metu gravi, & injuſto extortos, ipſos in jure naturali eſſe irritos, ac nullos, ex probabiliſſima plurium ſententia docui *cap. 2. Decal. p. 1. ſect. 4. §. 3. n. 56.* Eo quòd implicare videatur, in re tanti momenti, aliquem ſibi per injuriam comparare jus juſtitiæ in alterum. 3. Tandem certiſſimè poſſunt reſcindi ad libitum partis metum paſſæ: idque etiamſi ejuſmodi meticuloſa ſponſalia eſſent juramento firmata; ſiquidem non ſit opus relaxatione juramenti, cùm juramentum non poſſit eſſe vinculum iniquitatis. Ex communi Sanch. *diſp. 21. n. 3.* [illegible]iana, Tanner. *cit.*

II. Certò autem non irritat ſponſalia (ſicut nec matri- 171
monium ſuprà ſuo loco) 1. Metus quicunque non incuſſus ab extrinſeca cauſa libera, ſed ab intrinſeco aſſumptus, etſi terrente cauſa naturali. 2. Metus etiam gravis, & injuſtè incuſſus quidem, ſed non ad extorquendum ipſa ſponſalia, ſed ad aliud, v. g. Si, ut carcerem effugias, ſpondeas matrimonium filiæ cuſtodis. 3. Metus etiam gravis ad extorquendum ſponſalia incuſſus, ſed juſtè, à lege, vel Judice &c. 4. Metus injuſtè etiam incuſſus ad extorquendum ſponſalia, ſed levis ſolùm, conſideratis circumſtantiis perſonarum. Hæc omnia generatim explicata habes *l. c. §.2.* Eadem enim quoad hæc eſt ratio ſponſaliorum, & matrimonii, & inſuper quamvis Bonacina, & aliorum probabili opinione, metus gravis juſtè incuſſus redderet invalidum matrimonium; quippè quod ex ſe indiſſolubile omninò perfectam requirit libertatem, tamen id dici non debet de ſponſalibus, quæ ex ſe indiſſolubilia non ſunt, & ex cauſis ſupervenientibus reſcindi poſſint.

III. Sponſalia metu levi injuſto extorta, etſi ſint vali- 172
da, attamen infirma, & etiam propria authoritate metum paſſi irritabilia. Cum aliis Sanch. *diſp. 19. n. 6.* Cùm enim altera pars in conſcientia teneatur relaxare fidem hoc metu extortam, poterit ipſe vim paſſus pari modo in conſcientia reſumere fidem à ſe datam: idque etiamſi ſponſalia juramento firmata ſint: Sed certè nunc priùs obtenta juramenti relaxatione: prout *diſp. 21. n. 4.* meritò notat Sanchez. In foro autem externo non dari actionem talem levem metum paſſo apud omnes in confeſſo eſt.

Hìc non abs re petes: Si in dictis caſibus ſponſalia valida, tamen ob metum, vel deceptionem tam facilè reſcindi poſſunt in conſcientia, & etiam arbitrio, & authoritate propria perſonæ metum paſſæ, vel deceptæ: Quid ergo intereſt quoad praxim ſcire, an ſponſalia ſint valida, necne? Reſp. Multùm per omnem modum; nam ſi ſponſalia jure ſunt valida, quamvis ſtatim reſcindenda, in primis parient impedimentum publicæ honeſtatis, ut una pars non poſſit contrahere matrimonium cum alterius conſanguineis in primo gradu, quod impedimentum non parerent, ſi ſint invalida. Deinde ſi valida ſint, conferunt jus ad oſcula, amplexus, & tactus non impudicos, in communi ſaltem, & probabili ſententia, donec reſcindantur; ſecus ſi ab initio fuerunt invalida. Et inſuper

IV. Si pars contrahens injuſtum metum paſſa, aut in 173
priori caſu altero contrahente, vel, eo conſcio, ab alio tertio decepta juſtè potens reſilire, nihilominus velit matrimonium contrahere, ad quid obligabitur metum incutiens, vel decipiens? Reſp. Si quidem ſponſalia fuerunt valida, liquidum erit, ipſum obligari ſtare contractui, & matrimonium inire. Si verò ſponſalia fuerunt invalida, ut in caſibus utrobique primo loco poſitis, utpotè ex errore circa perſonam &c. vel ex metu gravi injuſtè incuſſo ad extorquendum; iterùm liquidum erit, eum non obligari ad nuptias ex vi ſponſaliorum ex juſtitia, cùm ea ſupponantur eſſe nulla. At nunquid ſaltem obligabitur vi promiſſionis factæ ex fidelitate? (Eadem eſt quæſtio in ſimili de ipſo matrimonio, eademque debet eſſe reſponſio) Affirmativam tenet Averſa apud Tamb. cit. *n.12.* Negativam Sanch. *lib. 4. diſp. 15. n. 6.* Ratio potiſſima eſt: quia in contractu oneroſo natura ſua ex utraque parte obligatorio, ut ſervetur æqualitas, vel utraque pars obligata manere debet, vel neutra: cùm ergo certum ſit, non obligari partem, quæ metum paſſa, vel decepta eſt, ideò nec obligata manebit altera. Intellige ſemper *per ſe loquendo*. Nam certum eſt apud omnes, talem obligari ad reſarciendum omnia damna fortè inde ſecuta parti metum paſſæ, vel deceptæ, & maximè, ſi ſponſa violata, aut etiam impregnata ſit, quæ damna, quando aliter reſarciri non poſſunt, utique tenebitur ad nuptias per accidens, qui metum incuſſit, vel decepit. Prout de ficto promiſſore dicam infrà, *Cùm de peccatis ſponſorum*.

§.IV.

Digitized by Google

§. IV. *Externo ſigno certo expreſſa.*

174 CErtum eſt in ſponſalibus, ſicut & in matrimonio, verbis, vel ſigno aliquo debere exprimi promiſſionem, ſeu conſenſum, & voluntatem internam ſeſe obligandi. Ratio eſt: quia nulla promiſſio obligat, niſi acceptetur: & ſpecialiter promiſſio oneroſa ſponſalium, ac matrimonii non obligat, niſi dependenter à repromiſſione: atqui nemo acceptabit tuam promiſſionem, minùs repromittet tibi, niſi cognoſcat; nec cognoſcet, niſi ei intimetur; neque ei intimari poteſt, niſi per verba, vel ſigna externa: ergo &c. At quid ſi Berta dicat Bartholo: Quamprimùm tu in animo tuo dixeris: promitto me ducturum Bertam: ego illa tua interna verba habebo pro acceptatis, & ex nunc me tibi viciſſim obligo in eum eventum? Reſp. Si Bartholus dicat, vel ſignificet, ſe ſic eſſe contentum, naſcentur vera ſponſalia, ut primùm ſeriò in ſuo animo dixerit: promitto me ducturum Bertam; jam enim ſatis in anteceſſu manifeſtavit ſuam intentionem. Ita P. Gob. *hic tr.* 10. *caſ.* 2. *n.* 4. Qualiter autem valeat votum, ſeu promiſſio interna ipſi Deo facta de ineundo matrimonio etiam cum certa perſona, Deo volente, videbitur ſuo loco; interim videre potes apud eundem Gob. ibid. *n.* 42. & rursùs *caſ.* 10. *n.* 461.

Jam verò qualia debent eſſe verba, vel ſigna ſufficientia ad ſponſalia. Pono priùs aliquas regulas communes, deinde ſpecialia ad praxim magis utilia, ac communia ſelecta.

I. *Regulæ communes.*

175 I. REquiritur, & ſufficiunt illa verba, quæ hic, & nunc ſufficienter inducant mentem internam, Seu, ut latiùs exprimit Tamb. *tr.* 3. *c.* 2. *n.* 1. Quæcunque verba, ſigna, ſcriptura, nutus &c. quibus ſponſus, & ſponſa determinatæ perſonæ ſignificant promiſſionem reciprocam de futuris nuptiis, ſive ſigna ejuſmodi ſint ex propria ſignificatione, ſive ex conſuetudine, ſive ex propria voluntate ſponſorum, ſive quocunque alio modo, dummodò, ut dixi ſponſus, & ſponſa inter ſe ſignificent, intelligantque promiſſionem; ſufficiunt ad conſtituenda ſponſalia; cùm enim ſponſalia ſint merus contractus civilis, ſatis ſunt ea verba, vel ſigna, quæ internum conſenſum, ſe, ſeque obligandi intentionem ſufficienter exprimant. Meritò igitur Sanch. *lib.* 1. *de Matrimon. diſp.* 18. *n.* 2. ait apud Indos illa verba: Sepeliam te, quando morieris: parere vera ſponſalia; quamvis enim non ex ſe, tamen ex uſu illius Regionis iis animus ſpondendi matrimonium explicatur. Et hinc eſt

176 II. Quando ſponſus v. g. ſeu primus in contrahendo dixit verba certò ſignificantia promiſſionem matrimonii, ſecundùm eundem ſenſum debent intelligi verba ſequentis, ſeu reſpondentis, etſi de ſe generalia, dubia, æquivoca, niſi clarè contrarium explicetur; adeoque ſi ſequens reſpondeat: volo, conſentio, annuo, placet &c. jam vera naſcentur ſponſalia. Ita cum aliis Sanch. cit. *n.* 4. Idem dicendum, ſi poſt tractatum de ſponſalibus addant ſponſi: placet, ſi ita, eſt. Nam ex circumſtantiis ſatis prædictus animus exprimitur. Ex communi Tamb. *cit. n.* 2.

III. In foro conſcientiæ principaliter attenditur intentio. Adeoque, ſicut quando conſtat adfuiſſe intentionem ſpondendi inter ſponſos ſatis cognitam per talia verba, vel ſigna: quamvis ex ſe non ſufficienter explicativa promiſſionis vera cenſentur ſponſalia, & obligationem in conſcientia inducunt; ita contra, qualiacunque ſigna, vel verba ſint; non inducent ſponſalia, obligationemque in conſcientia, per ſe loquendo, niſi iis uſus verè conſenſerit in ſponſalia, aut matrimonium, ſicut enim nuptias non concubitus, ſed conſenſus facit; *L. Nuptias ff. de regulis juris*; ita ſponſalia non locutio, ſed conſenſus facit. Unde qualiacunque ſigna adhibita ſint, ſi tamen iis uſus, vel uſa ignoraverit, iis ſignificari talem conſenſum, vel promiſſionem, nulla erunt ſponſalia, & ſi probare poſſet quis, vel quæ, ſe ignoraſſe illam ſignificationem, judex non poterit compellere ad matrimonium, judice Gob. cit. *n.* 7.

178 IV. In foro autem externo principaliter attenduntur verba. Quare judex Eccleſiaſticus, cui intentio ſpondentium interna conſtare non poteſt, debet judicare ſecundùm verba, vel ſigna intellecta, ſecundùm communem modum loquendi. Ut expreſsè habetur *c. Ex litteris*, 1. *De ſponſ.* Et ſecundùm communem modum loquendi in tali loco, ubi ſponſalia contracta ſunt. *L. Semper in ſtipulat. ff. De regulis juris*. Quare ſi verba mutuam promiſſionem ſignificant ex ſe, vel circumſtantiis, pronunciabit ſponſalia valida. Si non ſignificant, pronunciabit invalida: Si verò dubia ſit ſignificatio, ſeu verba ſint ita dubia, ut ea iis non poſſit probabiliter conjici mens utentium, pronunciabit potiùs pro libertate illius, qui uſus eſt, quàm pro valore ſponſalium. Uti (contra Tanner. *diſp.* 8. *dub.* 1. *n.* 10. Tamb. cit. *§.* 3. *n.* 6. alioſque non paucos) veriùs docent cum aliis Perez hic *diſp.* 4. *ſect.* 1. *n.* 5. Dian. *p.* 10. *tr.* 13. *reſol.* 19. Gob. cit. *n.* 73. Ratio eſt: quia ſtandum eſt pro libertate poſſidenti illam, niſi jus aliquid in contrarium ſtatuat, ſed hic jus nihil contrarium ſtatuit quoad ſponſalia: ergo &c. Statuitur quidem *cap. Finali. De Sententia, & re judicata*, ac alibi: docentque DD. communiſſimè cum Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 18. *nu.* 5. in dubio favendum eſſe valori matrimonii. Ab hoc tamen non valet argumentatio ad ſponſalia, neque verum eſt univerſaliter: (ut volunt DD. oppoſitæ ſententiæ) quæ ſtatuuntur in cauſa matrimonii, ſtatui hoc ipſo in ſponſalibus; cùm grandis ſit diſparitas, ut jam ſuprà innui, & iterùm dicam infrà de ſponſalibus conditionatis. Et optimè probat Gob. cit. *à n.* 71.

II. *Verba certa.*

I. VErba certa ſignificantia ſponſalia ſunt: *promitto tibi matrimonium, & ego tibi promitto me ducturum te: promitto, me obligo, do tibi fidem meam, quod te ducam: ſub fide mea te ducam: habeas me; infidus, ſim nequam, niſi te ducam;* & his ſimilia. Item *accipiam te: ducam te: deinceps, poſthac, cras te ducam &c.* Nam licet hæc, & ſimilia verba futuri temporis expreſsè non ſignificent promiſſionem potiùs, quàm propoſitum, (& certè ea verba: contraham tecum matrimonium: ſolum ſignificare propoſitum, cenſet Tanner. cit. *n.* 10.) attamen ſignificant promiſſionem implicitè ex uſu communiſſimo loquendi. Ubi authoritate plurium confirmat Sanch. *diſp.* 18. *nu.* 12. Et certiſſimè ſimiliter, ſi alteri ſtipulanti, ſeu promiſſionem exigenti, v. g. puellæ nolenti conſentire, niſi promittas matrimonium, ita reſpondeas. Item ſi unus dicat, accipio te in uxorem, & altera reſpondeat: ego te accipiam in virum &c. adhuc conſtitui ſponſalia, rectè cenſet Tamb. cit. *§.* 3. *n.* 16. conſentiente Gob. *n.* 49. Nam licèt illud ſponſi: accipio te: ſignificet de præſenti, ut per ea verba videatur matrimonium conſtitui; tamen illa expreſſio ſponſæ reſpondentis per futurum: *accipiam*; oſtendit conſenſum eſſe de futuro: ideoque conſtituuntur ſponſalia, & non matrimonium. 179

II. Verba certa non ſponſalia, ſed matrimonium ſignificantia ſunt: 1. *accipio te in meam*. Hæc verba pro genuina forma matrimonii ponuntur, *cap. ultimo de ſponſal.* Subauditur enim: in uxorem meam, in maritum &c. 2. *Habeo te in uxorem.* 3. *Jam, ex nunc reputo te in uxorem: ex nunc, vel poſt hac: ab hoc tempore:* item: *ſemper, omnibus diebus vitæ habebo, tenebo te pro uxore, tractabo te ut uxorem, providebo tibi ut uxori; ex nunc, poſt hac eris mea uxor.* Nam licèt ea verba futuri temporis: *mea eris, providebo tibi ut uxori &c.* ex ſe ſignificent, & conſtituant tantùm ſponſalia, quatenus tamen additur ejuſmodi particula: *ex nunc, ſemper &c.* jam important etiam conſenſum de præſenti, adeoque verum matrimonium. Ut notat Tamb. *ibid. n.* 28. 180

III. Quando impuberes matrimonium contrahere intendentes utuntur verbis certis de præſenti, licèt ob ætatis, & maturitatis defectum verum matrimonium non ſit, cenſeri tamen vera ſponſalia debent, qualia impuberes contrahere poſſunt. Ut habetur expreſsè, *c. Finalis de deſponſat. impub. & c. unico eodem titulo in* 6. ubi ratio datur; quia mens contrahentium ſit, *ſi actus non valet ſecundum omnia, valere tamen debet, quatenus poteſt.* Quam regulam interpretans Covarruvias *in epitome p.* 1. *c.* 3. veram eſſe dicit, ſi id, quod fieri poteſt, includatur in eo, quod fit; atqui ſponſalia ſatis manifeſtè includuntur in matrimonio, tanquàm imperfectum, & inchoatum in perfecto Laym. cit. *nu.* 17. Excipiendum tamen, niſi prædicti expreſsè excluſerint ſponſalia v. gr. contrahimus matrimonium, quod ſi hoc non valeat, nolumus obligare ut ſponſalia. Et hinc conſequenter valdè probabiliter. 181

IV. Quando etiam puberes utentes verbis de præſenti, clam ſine Parocho, & teſtibus intendunt matrimonium contrahere, etſi poſt Tridentinum non valeat matrimonium, valere tamen, ut ſponſalia de futuro, docent graviſſimi DD. *Veracrux, Henriquez, Cordubia, Rebellus, eoſque citans Laym. n.* 17. *aliique*. Ratio eſt: quia ex una parte adeſt eadem ratio, quæ ſuprà; Ex alia autem parte Concilium Trident. ſolùm annullavit matrimonium clandeſtinum, non autem ſponſalia clandeſtina, cùm ad horum valorem nulla ſolemnitas requiratur, prout etiam declaravit ſacra Congregatio apud Tamb. *cit. §.* 4. *n.* 1. *Decretum Tridentinum, quod ſtatuit, ut matrimonium fiat coram Parocho, & teſtibus, non habet locum in ſponſalibus*. Contrariam tamen negativam docent communiùs DD. Navar. *lib.* 4. *conſil.* 1. *de clandeſtina deſponſatione*, Sanch. *lib.* 1. *cap.* 20. pluribuſque relatis Diana *par.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 298. Tamb. ibidem *nn.* 6. *&* 9. & Gob. *caſ.* 2. *nu.* 78. Ratio præcipua eſt; quia Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrim.* loquens de clandeſtinè contrahentibus, expreſsè ait; ad ſic contrahendum eos ſacra Synodus *omninò inhabiles reddit*. *Omninò* dicit, ideſt: omni ex parte, ut proinde 182

exclu-

Digitized by Google

excludatur ratio ſuprà data de impuberibus. Sed certè facilè reſpondetur; ſub intelligendam eſſe vocem: *matrimonium*, quæ proximè anteceſſit. Fatetur tamen Laym. *cit.* propter authoritatem DD. ſponſum, qui matrimoniom clandeſtinum irritè contraxit, in nullo foro cogi poſſe, ut in futurum contrahat, niſi ad hoc ſe expreſsè obligarit, ut ſi contractus non valet tanquàm matrimonium, valere debeat eo modo, quo poteſt, ſcilicet ut ſponſalia, ſicut notavit Sanchez *ibidem num.* 6.

III. *Verba dubia*.

183. TAlia plurima congeſta, & examinata videre potes latiſſimè apud Sanch. *ci diſp.* 18. & ſtrictiùs Tamb. *cit. cap.* 3. & Gob. *caſ.* 2. Sed quia pleraque parum faciunt ad praxim in noſtris partibus, ideò ſeligo aliqua magis germanizantia.

184 I. *Mea eris: meus eris*. Secundùm *Sylveſtrum*, *& Rodriq.* conſtituunt matrimonium; at ſecundùm *Sanchez*, *Hurtadum*, *Tamb.* ſolùm ſponſalia, niſi addatur, *ex nunc*, vel *poſthac* eris mea &c. Sic enim conſtituere matrimonium, jam ſuprà inſinnatum eſt. Similiter dubia eſt forma, *volo te habere in uxorem*. Hæc autem: *volo contrahere tecum: volo, placet te ducere:* ſecundùm *Sanchez* ibidem *nu.* 24. & plures apud ipſum, conſtituit ſponſalia: ſed rectiùs Gob. Germanus *n.* 56. cenſet iis verbis ſolis nihil effici in Germania, niſi accedat alia actio, v. g. ſtipolatio manuum, exhibitio arrhæ, propinatio poculi &c.

185. II. *Non aliam ducam niſi te, vel præter te*. Sanch. *cit.* Coninch. alii cum Laym. *hic c.* 1. *n.* 2. cenſent non conſtituere ſponſalia; ſed ſenſum eſſe ſolùm excluſivum: ſic: promitto me cum nulla contracturum, excipio autem te, tecunque non nego me contracturum, ſed neque etiam affirmo; neque inde ſequitur me affirmare, ac proinde ea formula ſolùm inducit obligationem conditionatam, hanc ducendi, ſi aliquam ducere velim: Aut disjunctivam, vel hanc ducendi, vel nullam, cujus utriuslibet electio erit penes promittentem. Contrà tamen multi ſeotiunt, & ſenſum eorum verborum non ſolùm excluſivum, ſed etiam aſſertivum cenſent, ſicut in hac propoſitione: Nullus poteſt conſecrare, niſi Sacerdos. Sed prior ſenſus videtur in praxi receptus, ut notat Tamb. *num.* 60.

186. III. *Promitto tibi amorem, & fidelitatem*. Dubia formula eſt, cùm amor, & fidelitas in aliis etiam rebus ſervari poſſit, quàm in promiſſione matrimonii: ſi tamen accederet traditio arrhæ, aut copula ſecuta eſſet, poſt hanc formulam meritò judicaretur, per hoc factum declarari dubia illa verba, & explicari in ſenſu promiſſionis ſponſalitiæ, Gob. *nu.* 65. Et univerſaliter: ſi poſt mentionem factam de matrimonio, aut quomodocunque dubiam promiſſionem, ſeu verba dubia, vel ſigna ſequatur copula, cenſetur facta animo ſponſalitio, adeoque ſponſalia contracta.

187. IV. *Propino tibi ad matrimonium*, dixit Petrus Apolloniæ; reſpondit hæc: *Deus benedicat tibi*. Eruntne ſic ſponſalia cenſenda inita? Certè niſi conſtet, vel appareat, Petrum fuiſſe jocatum, ſed ſerio locutum, & maximè ſi præceſſit tractatio, vel mentio aliqua nubendi, reſpondet Gob. *conſ.* 1. *n.* 32. in foro externo pronuntiandum, quòd ſic; etenim illa phraſis: propino tibi ad matrimonium, ad emptionem, ad communicationem, ſerio prolata ſignificat à Germanis ſerium animum nubendi, emendi &c. ſi altera pars reſpondeat benedicens poculum, cenſetur conſentire in rem petitam alioquin certò alia locutura. Certè vix erit reperire puellam, quæ, ſi abhorret à tali matrimonio, eo caſu non eſſet mox dictura, jam non eſſe tempus agere de matrimonio: aut certè reſponſura cum tali reformatione vultus, oculorum, vocis, &c. ut omnes præſentes advertere poſſint ab ea non cogitari ſeriò de matrimonio à propinante oblatu. Illud vero indubitatum, ſi Apollonia propinatum poculum, ac refuſum acceptaſſet, & mox ebibiſſet, nullo ſigno contrariam mentem oſtendens, ſe ſcilicet non bibere in ſignum matrimonii, fuiſſe compellendam nubere Petro, quia ejuſmodi actio Germanis eſt clarum, & certum ſignum conſenſus in rem, quam petit propinans. Lege totum illum caſum primum apud Gob. *tract.* 10. *Blandati moris* appellatum.

IV. *Signa alia*.

188 NOn ſolùm verbis, ſed aliis etiam actionibus conſtituuntur ſponſalia, ſed verè non ſine verbis, vel tractatione prædicenti aliqua de matrimonio.

I. Porrigendo, acceptando, & complectendo invicem manus, ſed certè non ſine verbis, ut ſi juvenis dicat: en habes meam manum in ſignum, quòd velim te habere ſponſam, & puella mox etiam porrigat manum, etſi nihil dicendo. Secus ſi ille apprehendat manum puellæ, & tum primùm dicat, accipio te in meam ſponſam; illa autem nec retrahat manum, nec contradicat; tunc enim non fore ſignum ſufficiens repromiſſionis, nec conſequenter fieri ſponſalia, cum pluribus docet Sanch. *diſp.* 22. *n.* 6. Contrà tamen fieri ſponſalia, contendunt *Pontius*, aliiſque citatis Perez *diſp.* 4. *ſect.* 6.

II. Porrigendo, & in digitum immittendo annulum 189
(quod DD. ſubarrhationem dicunt) in ſignum fidei, & promiſſionis, quam ſibi dant ſponſi de futuris nuptiis, adeoque etiam non ſine aliqua tractatione, vel mentione prævia de futuris nuptiis. Ut ſi juvenis dicat, & tradat annulum puellæ: do tibi hunc annulum ad matrimonium: illaque acceptet nihil contradicendo, habebitur ejus taciturnitas pro expreſſa acceptatione, & conſequenter repromiſſione. Ex communi Sanchez *cit.*

III. Mittendo, & acceptando alia munera juxta morem 190.
ſponſorum, præcedente ſcilicet tractatione aliqua de matrimonio, ſeu ut loquitur Sanch. *cit. nu.* 5. quando habito tractatu de matrimonio contrahendo, miſit ſponſus arrhas, jocalia, aut nomine ſponſalium pecunias; acceptavitque puella, cenſetur conſenſiſſe in ſponſalia. Seu ut ait Gob. *n.* 69. Quando præceſſerunt, vel comitantur verba, actiones, vel circumſtantiæ, ob quas meritò cenſeatur, illam miſſitationem, & acceptationem haberi pro conſenſu in matrimonium de futuro.

IV. Taciturnitas, aut non contradictio præſentis filii, aut 191
filiæ, tunc ſolùm eſt ſignum poſitivi conſenſus, quando parentes (item Tutor, vel alius poteſtatem habens) dicunt: hanc noſtram filiam damus tibi, vel tuo filio in ſponſam. Secus ſi alius ſic dicat, ſub cujus poteſtate non eſt conſtituta puella; hi enim carent poteſtate, & authoritate exprimendi aliorum conſenſum. Juxta communem DD. cum Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 23. & 24. & Tamb. *cit. nu.* 35. contra *Pontium*, ac Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 730. ſandem ſi filius abſens, vel infans poſtea fiat præſens, vel adultus, quando à parentibus reſciunt promiſſionem pro ipſis factam de matrimonio, & ipſi, vel illæ taceant eo ipſo ſponſalia iniri, ex communi notat *Tamb.* ibidem cum *Coninch.* Idque multò magis, ſi ratificent per verba, vel per cohabitationem, viſitationem, vel oſcula, & amplexus, per appellationem ſponſæ &c. Sic enim eſt clara ſponſaliorum approbatio. Prout deciditur in jure *cap. unico de deſponſat. impuber. in* 6. *decretal.*

§. V. *Inter perſonas habiles*.

GEneraliter: omnes illi, & ferè ſoli ſunt habiles ad ſpon- 192.
ſalia contrahenda, qui poſſunt valide, & licitè inire matrimonium; & conſequenter omnes illi, & ferè ſoli ſunt inhabiles ad ſponſalia, qui nequeunt ſine peccato celebrare nuptias, quantùm eſt de jure naturæ. Veritas hujus dicti, ſimiliter & ratio, cur dixerim *ferè ſoli*, & *quantùm eſt de jure naturæ*, patebit ex dicendis in particulari.

I. *Inhabiles naturaliter*.

PRæter infantes, amentes, plenè ebrios, omniſque deli- 193.
berationis incapaces, ex dictis §. 2. etiam cæcus, ſurdus, & mutus ſimul eſt inhabilis ad ſponſalia, & matrimonium. Juxta communem DD. cum Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 8. *nu.* 30. Ratio eſt; quia ſaltem moraliter loquendo eſt impoſſibile, ut qui ſimul cæcus, ſurdus, & mutus eſt, vel à ſe ipſo, vel ab alio diſcat requiſita ad matrimonium; quare omninò repellenda eſſet, quæ tali vellet nubere. Eadem ratione talem ſenſatum hominem etiam incapacem eſſe profeſſionis religioſæ, ex communi rectè docent Diana *p.* 5. *tr.* 6. *reſol.* 24. Pellizarius *Manuali Regula tr.* 3. *cap.* 2. Neque talem obſtringi præcepto audiendi Sacrum contra multos, cum multis bene probat Gob. *Alphabet. Sacrum Audientium*. Secus dicendum de eo qui, ſolùm uno ex his defectibus laborat: item que de illo, qui eſt mutus, & ſurdus ſimul, modò non ſit cæcus, nam talis poteſt edoceri neceſſariò ad obligationem, actumque conjugalem, Sanch. *cit. nu.* 32. Tanner. *diſp.* 8. *q.* 1. *num.* 32. addens abſolutè, & phyſicè loquendo, nihil obſtare, quin etiam cæcus, ſurdus, & mutus adeò perſpicacis ſit ingenii, ut rationem matrimonii ſatis intelligat, ideoque uxorem ducere valeat. Sed moralia ſectamur, non phyſica.

II. *Ætas, impuberes*.

I. ÆTas ſufficiens ad contrahenda ſponſalia eſt ætas ra- 194
tionis, ſeu anni diſcretionis; & jure Eccleſiaſtico quidem requiritur ſeptennium completum, adeò ut ante eam ætatem completam tam mas, quàm fœmina inhabiles ſint ad ſponſalia contrahenda, eaque contracta invalida. *cap. Litteras. cap. Acceſſit. c. Ad diſſolvendum. De deſponſat. impuber. & c. unico eodem titulo in* 6. Ratio eſt: quòd ea fermè ætate, & non anteà rationis, ac liberi arbitrii uſum conſequantur, ut voluntate in ſe obligationem ſuſcipere poſſint. Quare ſi

certis

certis indiciis oſtendatur, defectum ætatis ſupplere malitiam, & præcocis ingenii prudentiam, valida ſponſalia, etiam ante ſeptimum ætatis annum completum cenſeri debent: ſicut e contra invalida cenſeri debent ſponſalia etiam poſt ſeptennium contracta, ſi ſufficientem rationis uſum tunc defuiſſe oſtendatur. Ita contra multos alios communior DD. cum Sanch. *lib.*·. *diſp.*16. *nu.*14. Laym. *cap.*1. *nu.*16. Pontius *lib.*12. *cap.* 5. Ratio eſt: quia cùm de veritate conſtat, præſumptio cedere debet, atque adeò jura præſcribunt, & requirunt ad ſponſalia ſeptennium completum; quia tunc præſumitur, & non anteà uſus rationis; ſicut præſcribunt annos pubertatis pro matrimonio; quia tunc, & non anteà præſumitur potentia generandi· ergo &c. Sicut ſi conſtet ante annos pubertatis præſcriptos adeſſe potentiam generandi, vel matrimonium ex ſuprà dictis: ſic ſi ante annum ſeptimum conſter adfuiſſe uſum rationis, valebunt ſponſalia. Tandem ſponſalia, quæ ob rationis defectum, ſeu utriuſque, ſeu alterius contrahentium irrita fuerunt, ſuperveniente rationis diſcretione per ratificationem expreſſam, vel tacitam (adeoque etiam copulam) convaleſcere, juribus allegatis benè explicant, & probant Sanch. *num.* 5. Laym. *num.* 5.

195 II. Sponſalia poſt ætatis diſcretionem ab utroque, vel alterutro impubere celebrata, valida ſunt, ſed non omninò firma, ſed ſuſpenſa. Valida quidem, & rata ſunt, quia nullo jure certa major ætas requiritur, ſicut requiritur pro ipſo matrimonio ætas pubertatis, cùm ad matrimonium, quod eſt ex ſe indiſſolubile, maturiori opus ſit judicio, quàm ad ſponſalia, quæ ex multis cauſis reſcindi poſſunt. Unde & talia ſponſalia impuberum inducunt impedimentum publicæ honeſtatis. *cap. Litterar. cap. Accuſat. cap. Continuatur. De deſponſat. impuber.* Et durante eadem ætate impuberi à ſponſalibus reſilire non poſſunt. *cap. De illis eodem titul.* De quo fusè Sanch. *lib.*1. *diſp.* 51. Ratio hujus ordinationis fuit: ne in eo infirmæ ætatis judicio imprudens eſſet mutatio.

196 III. Non omninò firma, ſed ſuſpenſa ſunt ejuſmodi ſponſalia impuberum; quia quamprimùm impubes annos pubertatis aſſecutus fuit, datur ei optio, vel reſiliendi, vel ſponſalia ratificandi expreſsè, vel tacitè. Citato *cap. De illis, & cap. A nobis eodem titulo.* At quid ſi impuberes illi ſponſalia priùs firmarunt juramento? Adhuc poſſe reſilire; contra Sanchez, & alios multos, cum aliis multis docet *Pontius* apud Tamburinum approbantem, *tr.* 3. *c.* 1. §. 1. *n.*17. Eo quod juramentum ſequatur naturam actus, cui adjungitur, niſi à jure contrarium ordinatum fuerit. Excipit tamen Laym. *nu.* 17. ſi impuberes pubertati jam propinqui ſponſalia juramento confirmarint, tunc adepta pubertate, reſiliri non poſſe. Juxta cit. *cap. ex Litteris. De ſponſalib.*

197 IV. Pubes autem jam, qui cum impubere contraxit, neque ante, neque poſt hujus pubertatem reſilire poteſt, niſi alter quoque pubes factus diſſolutioni conſentiat. Quia hæc facultas valendi ſe ſolo diſſolvere ſponſalia, conceſſa eſt duntaxat impuberi pubertatem aſſecuto in favorem, & valet privilegium ætatis teneræ, in qua inita ſponſalia meritò non debent eſſe tam firma, ut ad eorum diſſolutionem non ſufficiat ejuſdem diſſenſus majoro pubertatis tempore habitus. Nihil ergo de hoc privilegio participat, ſi pubes jam ſponſalia iniit cum impubere. Communis apud citatos omnes.

Tandem generalis exceptio hìc ponitur *cit. A nobis.* Niſi ſponſi ante legitimam ætatem pubertatis ſe carnaliter cognoverint, tunc enim ſpectato jure antiquo ipſum matrimonium conſummatum cenſetur; jure autem novo Concilii Trid. clandeſtina matrimonia annullantis, ſponſalia completa. ſiquidem Canonico Jure pubes cenſetur, qui generare poteſt, etſi annorum numerum legitimum non expleverit. *cap. Puberes eodem titulo, & cap. ultimo. De eo, qui cognovit conſanguineam.* Denique ſi impuberes tentent contrahere matrimonium per verba de præſenti, etſi non valeat, ut matrimonium, valere tamen ut ſponſalia, jam per occaſionem dixi §. 3. *num.* 1. 1.

III. Impedimentis matrimonii adſtricti.

198 INvalida ſine dubio ſunt ſponſalia eorum, qui nunquam poſſunt validè, vel licitè contrahere matrimonium ob impedimentum. Nam pactum turpe, vel rei turpis, aut impoſſibilis defacto nullam obligationem inducit. Textus *cap. ſuper eo. De tranſaction.* Et, *cùm quid prohibetur, prohibetur omne id, per quod ad illud pervenitur*: per ſponſalia autem debet perveniri ad matrimonium: ergo.

199 Et hinc invalida ſunt ſponſalia ſimpliciter, abſolutè contracta inter perſonas laborantes impedimento dirimente, vel impediente matrimonium: adeò ut omne impedimentum matrimonii, & dirimens, & impediens tantùm, reſpectu ſponſaliorum ſit dirimens. Communiſſima. *Coninch. Tanner,* & alii. Ratio jam dicta eſt: nam tales nequeunt ſine peccato promittere matrimonium, cùm nequeant illo impedimento durante conjuges fieri. Dixi autem; *ſponſalia ſimpliciter, & abſolute contracta*; ita ut promiſſio abſoluta ſimpliciter referatur ad quodcunque tempus, etiam præſens, quo durat impedimentum. Secus, ſi ſponſalia eſſent conditionata, aut expreſsè referantur ad tempus futurum, quo ceſſabit impedimentum. Ut mox videbis in exemplo.

200 Titius, & Berta conſanguinei in ſecundo gradu ſimpliciter contrahunt ſponſalia. Certò nulla ſunt, cùm ſint omninò inhabiles ſecundùm præſentem ſtatum; nullus quippè poteſt promittere, & obligare ſe ad id, quod ex ſe non poteſt ponere: ſed hi ob impedimentum dirimens (quod ex ſe non poſſunt tollere) non poſſunt matrimonium contrahere: ergo nec permittere abſolutè, & ſimpliciter. At verò ſi promiſſio vel ſit conditionata, utpotè dicendo: ſpondeo tibi matrimonium, ſi Papa diſpenſaverit· vel promiſſio referatur ad tempus futurum, quo ceſſabit impedimentum, v. gr. dicendo; nunc ſpondeo tibi nuptias contrahendas poſt obtentam diſpenſationem: Jam valida, & licita fieri ſponſalia notat etiam Sanch. *lib.* 5. *diſp.* 5. *n.* 16. Tambor. cit. *num.* 5.

Titius voto caſtitatis obſtrictus (quod eſt impediens tantùm) ita ſimpliciter contrahit ſponſalia cum Berta. Rursùs certò irrita ſunt; quia promiſſio etiam jurata faciendi rem nulla eſt: at Titius voto dicto ligatus per ſponſalia promittit violare votum caſtitatis, utique rem malam: ergo &c. Jam limita rursùs ut ſuprà.

At Titus eo voto ligatus ſeria promiſſione matrimonii debitè acceptata, adeoque tanquam ſponſalibus contractis veris perſuaſam corrupit virginem: An non valebit talis promiſſio? Reſp. Non valebit, ſi fuit virgo conſcia ejus voti; debet enim ſibi imputare, quòd conſenſerit in copulam. Ex communi Perez *d.* 5. *ſect.* 5. Gob. *caſ.* 1. *nu.*10. Inſuper eſtò, quòd non fuerit conſcia, adhuc non valebit promiſſio. Si Titius poſſit compenſare damnum puellæ, utpotè infamiam, difficultatem alteri nubendi &c. niſi ipſe eam ducat, jam per accidens tenebitur eam ducere, non quidem titulo promiſſionis, utpotè de re illicita nulliter factæ, ſed titulo juſtitiæ ad compenſandum damnum injuſtè illatum virgini deceptæ; eò quòd votum non obliget, quando nequit obſervari ſine injuſtitia, vel injuria alterius. Juxta Communiſſimam DD. Quare talis in matrimonio contracto poſteà tenebitur quidem reddere debitum, ſed petere non poterit, cùm quoad poſſit, teneatur ſervare votum ſine injuria conjugis. Ut iterùm videbimus ſuo loco, *cùm de debito.*

IV. Filiifamilias.

Quoad matrimonium ipſum.

201 FIliifamilias validè contrahunt ipſum matrimonium etiam inſcius, & quomodolibet juſtè, vel injuſtè invitis parentibus, etſi, juſtè invitis, graviter peccare poſſint. Certiſſimum apud omnes. Quin Concilium Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrim.* anathemate percellit eos, qui aſſirmant, matrimonium à filiisfamilias ſine conſenſu parentum contractum irritum eſſe, & parentes id ratum, vel irritum facere poſſe (Leges autem civiles ad filiæ matrimonium patris conſenſum tanquam neceſſarium requirentes, vel ſolùm ad honeſtatem, ſeu æquitatem referendæ ſunt, vel certè Canonico Jure correctæ ſunt.) Ratio eſt· quia in electione ſtatus, & maximè matrimonii filii ipſo jure naturæ omninò liberi ſunt, ac nemini ſubjiciuntur: atque, ut loquitur D.Th. 2. 2. *q.* 104. *art.* 5. in iis, quæ ad corporis ſuſtentationem, ac prolis generationem pertinent, omnes homines pares ſunt; adeoque nec filios quidem in his duobus parentibus ſubjacere. Hujus autem ſpecialis ratio eſt: quia cùm homo per matrimonium ſubjiciatur perpetuæ ſervituti, æquiſſimum eſt, ut hac in re ſit plenus juris ſui. Item quia conjugium exigit perpetuam ſocietatem mutuo amore conglutinatam; amor autem debet ſponte naſci, non imperari; quod enim quis non elegit, non diligit. Textus *c. Præſent.* 20. *q.*3. Quare Urbanus II. *c. De nuptiis.* 31. *q.* 2. decernit: *Nec poſſunt parentes filios cogere certo conjugio ſociari* (elegantem afferens rationem) *quorum enim unum corpus eſt, debet eſſe & animus.*

Atque ob eandem cauſam fit, ut irrita ſit etiam deſponſatio, quam pater facit nomine filii, vel filiæ, puberis, vel impuberis abſque ejus conſenſu expreſſo, vel tacito, aut ſubſecuta expreſſa, vel tacita ratificatione, jam ſuprà inſinuata. Sed neque communiter filii tenentur ſtare ſponſalibus ipſorum nomine à parentibus contractis, Ex communi Sanchez *l.*1. *diſput.* 23. *num.* 3. Layman *p.* 1. *hic cap.* 1. *num.* 12. alii omnes. Qualiter autem peccent filii invitis parentibus matrimonium contrahentes, docetur ex profeſſo in quarto Præcepto Decalogi: neceſſaria dabo

mox

Digitized by Google

mox N. III. & IV. His quoad matrimonium neceſſariò prælibatis, jam

Quoad ſponſalia.

202 I. FIliifamilias etiam validè contrahunt ſponſalia inſciis, vel invitis parentibus, niſi ipſum matrimonium non poſſet licitè contrahi. *Communis* apud citatos, & citandos. Ratio eſt; quia ex una parte ſponſalia, tam debent eſſe libera, quàm ipſum matrimonium. Et certè quiſquis habet tam clarum, & certum jus ducendi quamlibet non laborantem impedimento, quàm emendi domum, agrum, veſtem, &c. Ergo ſicut valet emptio domus, agri, veſtis, &c. etſi repugnent pater, & mater in iis circomſtantiis, quibus ea emptio non repugnat pietati, charitati, &c. ita etiam valebunt ſponſalia, niſi ſimilis virtus mandet abſtinere à tali matrimonio. Quare ſicut ſponſi ex talibus ſponſalibus obligantur, & fidem ſervare tenentur, & in utroque foro ad ſervandam fidem compelli ſolent: ita parentes eos quoad hoc impedire non poterunt: quin graviter peccarent, ſi filium impedire, vel diſſuadere conentur id, ad quod ſub mortali obligatur. Ut ex communi notat Layman cit. *n.* 14. *à medio*.

203 II. Ex altera autem parte, quia non valet nec obligat promiſſio, quæ verſatur circa rem illicitam, invalida quoque erunt ſponſalia circa matrimonium, quod licitè non poſſit contrahi, quandò nimirùm pietas, charitas, juſtitia, vel ſimilis virtus clarè prohibet nuptias tales, vel cum tali: utpotè, ſi matrimonium, quod filius, vel filia inire cogitat, & ſpopondit, eſt in probrum parentum, in dedecus familiæ ob inæqualitatem ſponſorum, vel ſimilem cauſam: ſi indè oriantur gravia ſcandala, diſcordiæ, rixæ, &c. inter ſponſorum parentes, vel conſanguineos: ſi ipſorum parentum gravis, & diuturna offenſio, indignatio, triſtitia, &c. ſecutura ſit. Ex communi Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 14. Layman *cit.* alii. Cùm enim tale matrimonium, utpotè pietati, charitati, aut etiam juſtitiæ repugnans, ſine peccato contrahi non poſſit, ideò neque validè per ſponſalia promitti potuit, ac proindè illud parentes impedire poſſunt, & debent, etiam implorata ad hoc judicis authoritate, ad cujus officium pertinet cavere, ne talia matrimonia ineantur, ex quibus ſcandala, vel infelices exitus ſequi ſoleant: idque non ſolùm ante, ſed etiam poſt contracta ſponſalia, quippè, ut dixi, invalida: ut locum habeat regula juris in 6. *In malis promiſſis fidem non expedit ſervare*. Et cum Navar. Sanchez, aliis notat Laym. *eodem c.* 14. *propè finem*.

204 III. Filiifamilias communiter peccant, ſi inſciis, & inconſultis parentibus, matrimonium, vel ſponſalia contrahant, adeoque talia ſponſalia; etſi valida, communiter tamen ſunt illicita. In his terminis conſentiunt omnes. Liberi enim, præſertim filiæ debent parentibus id honoris, ut eos conſulant in re tanti momenti. Accedit, quòd uſu receptum ſit, ut parentes judicent ſe contemni, ſi hìc prætereantur; adeòque dum prætereuntur, datur ipſis occaſio gravis offenſæ, & peccatorum, non ſine peccato ſcandali. Ratio autem ſumitur ex patria poteſtate, cui jure naturæ impoſitum eſt, ut nuptui tradant filios, & filias; idque eis apertè tradunt ſacri Textus. Ubi *Eccleſiaſtici* 7. *Trade filiam, & grande opus feceris, & homini ſenſato da illam*, & Apoſtolus. 1. *ad Corinth.* 7. expreſsè docet, à parentibus tradendas eſſe filias nuptui: idque palàm demonſtrant exempla Patriarcharum in ſacra Scriptura. *Geneſ.* 41. *&* 48. Et confirmat Jus Canonicum variis locis. Ex quibus omnibus ſatis rigidè loquuntur DD. & peccare tunc filium mortaliter communiter aſſerunt Navar. Henriq. Molina, Lopez, aliiſque congeſtis Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 23. *à numer.* 9. & ſequitur Gobat *num.* 102. Et ſine dubio verum eſt per accidens, ſi nimirùm filii, vel filiæ prævideant, ſe parentibus daturos occaſionem gravis, & diuturnæ offenſæ, aliorumque peccatorum. At verò per ſe loquendo, profectò tantam obligationem nec allata convincunt, nec ratio urget; aut enim dignè contrahere volunt; aut indignè, aut dubiè? Si dignè contrahere volunt, parentes non poterunt juſtè contradicere; & ſi contradicant, filii non tenentur obedire. Ad quid ergo tantum peccati mortalis onus requirendi conſenſum, ſi eis tandem conſilium patris reſpuere conceditur;

Si in dubio, conſilio opus ſit, an non poterunt petere ab alio prudentiori, & ſic non egerent paterno? ad quid ergo obligatio ſub mortali? ſi indignè contrahere voluerint, ac per hoc peccare, ſi ſub mortali obligamus ipſos ad patris conſilium poſtulandum, an non regulariter eos conjiciemus in pericula rixarum, cùm certum ſit, patrem contradicturum? quia agitur de ſuæ familiæ dedecore: idque maximè, ſi filius in arrepto propoſito contra patris conſilium conſtans ſupponatur. Et certè contra ſolùm conſilium patris, filium in propoſito licitè præſtare poſſe, fatetur Sanchez *cit.* An non ergo ſatius erit, curare, ut ignoret pater, quàm ut conſultum noſcat; & ejus authoritas coram deſpiciatur? Cæterùm certùm eſt ex Concilio Tridentino *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrim.* ſi parentes ſint injuſtè impedituri matrimonium, aut ſubſit alia juſta cauſa occultandi matrimonium, licere filios utrunque contractum inire inſciis, & inconſultis parentibus. Ut benè notat Perez *diſp.* 18.

205 IV. Filios, ac filias ſimiliter peccare mortaliter, ſi conſultis licèt, ſed invitis, diſſentientibus, ac contradicentibus parentibus ſponſalia, ac matrimonium cum indignis ineant. Eſt communis, & ſine dubio probabilior ſententia DD. Navar. Sotus, Lopez, Rodriq. Corduba, aliique cum Sanchez *cit. n.* 9. Bellarm. *l.* 1. *hìc cap.* 29. Et ſine dubio veriſſima eſt ſententia, quando ultra parentum involuntarium, alia gravia mala ſuprà indicata ſequuntur, utpotè ſcandala publica, grave dedecus parentum ac familiæ, diſſenſiones, rixæ, &c. ſi connubium ipſis filiis damnoſum ſit; tunc peccare eos mortaliter, ſaltem contra charitatem, & pietatem, nimis certum. Quo modo peccavit Eſau *Gen.* 16. cùm quadragenarius accepit uxores de filiabus Chanaan cum gravi offenſione Iſaac, & Rebeccæ parentum.

206 Et quia ejuſmodi mala regulariter concurrunt, cùm filii invitis parentibus indignè contrahunt, ideò hæc ſententia in praxi regulariter vera eſt. At verò ſecluſis illis aliis malis ratione ſolius involuntarii, diſſenſionis, vel contradictionis parentum, non peccare mortaliter filios, ſi etiam indignè contrahant, utpotè: ſi filius ducat indignam, vel filia nubat indigno, &c. Probabiliſſimum eſt, & poſt *Henriq. Ledeſmam*, & alios tenet *Sanch. cit.* cum Gobat. *num.* 103. Ratio fundamentalis jam N. I. data eſt; quia nimirùm in electione ſtatus, & maximè matrimonii, filii ipſo jure naturæ omninò liberi ſunt, & nulli, ne parentibus quidem ſuis, ſubjecti ſunt: ergo quamvis tales etiam invitis parentibus indignè contrahentes valdè inconvenienter agant, & à veniali irreverentiæ ſaltem culpa excuſari non poſſunt, at peccati mortalis diram neceſſitatem iis imponi, naturalis eorum libertas ſanè probabiliſſimè non permittit. A fortiori ergo certum, exploratumque ſit, ſi filii invitis parentibus ineunt matrimonium cum dignis, & alioquin nullum ſequatur incommodum, non peccabunt mortaliter, imò nec venialiter quidem, ſi priùs à parentibus modeſtè facultatem petierint, etſi nequaquam impetrarint, Ratio ſemper eadem, & tenet communis DD. cum Sanchez *lib.* 4. *diſp.* 12. *num.* 4. Et univerſaliter, quoties parentes injuſtè contrariantur, filioſque privare moliuntur ſperato bono, ac matrimonio ſibi utili, ac honeſto, ſufficere eis, reverenter aſſenſum petiiſſe, de cætero ſui juris eſſe, obedire non teneri, adeòque non peccare matrimonium ineundo parentibus invitis, nec conſequenter ob id juſtè puniri poſſe, omnes conſentiunt cum Navarro, Toleto *n.* 5. *c.* 1. Tandem, an filii, vel filiæ invitis parentibus nubentes poſſint exhæredari, dixi alibi, *cum de teſtamentis*. Et videre potes apud *Molinam*, *Sanchez*, *Laym. cit.*

§. IV. Abſoluta, non conditionata.

207 PRomiſſio abſoluta, ſeu conſenſus abſolutus abſque conditione in futurum relata requiritur ad ſponſalia ſimpliciter dicta, & ſtatim obligantia: qualis etiam æquivalenter eſt promiſſio, vel conſenſus ſub conditione de præſenti, vel præteriti ſubſiſtente. Ut ſi Titiæ ſpondeas matrimonium, ſi pater mortuus eſt, ſi virgo, vel catholica ſit, &c. conditione ſubſiſtente, eo ipſo ſit promiſſio abſoluta, & vera ſponſalia, perindè ac ſi abſolutè, & ſine conditione facta fuiſſent; eadem ratione per omnia, ſicut dicetur *ſect. ſequenti*, de matrimonio conditionato. Solùm ergo de ſponſalibus conditionatis ſub conditione de futuro aliqua ſpecialia, & inſuper aliqua ſponſalibus, & matrimonio communia, breviter explicanda ſunt.

I. Conditio honeſta de futuro.

208 I. FAs eſt ſponſalibus addere conditiones quaſvis poſſibiles, & honeſtas, ſeu bonis moribus non repugnantes, (non item impoſſibiles, ſeu turpes, de quibus infrà ſeorſim) etiam in tempus futurum relatas. Ut, ſi ſpondeas matrimonium Titiæ, ſi tantam dotem attulerit. ſi tuus, vel illius pater conſenſerit. *Omnes*. Nam, ut dicitur *L. in tranſactionibus ff. de pactis* *Quiſque rei ſuæ modum ponere poteſt*: ergo etiam conditionem contractui, quem liberè init. Attamen ejuſmodi ſponſalia, ſeu promiſſio ſub conditione, ſeu futuro ante eventum conditionis ſimpliciter non ſunt vera ſponſalia, cùm pro eo tempore, quo nondum poſita eſt conditio potens etiam non poni, deficiat perfectus, & abſolutus conſenſus. Hinc fit, quòd ex talibus ſponſalibus ante impletam conditionem non inducatur impedimentum publicæ honeſtatis. Ut habetur expreſsè *cap.* 1. *de ſponſal. in* 6. & latè videre potes apud Sanch. *lib.* 5. *diſput.* 5.

n. 22. & Dianam *p.* 11. *tr.* 2. *reſol.* 68. Nec talibus ſponſis conceduntur oſcula, & amplexus &c. aliis veris ſponſis concedi ſolita; quia iſti pro illo tempore veri ſponſi non ſunt.

209 At nonne etiam ſponſalia impuberum ſuſpenſa ſunt, & tamen ex iis ipſo jure inducitur impedimentum publicæ honeſtatis, ut videbimus: iiſque conceduntur oſcula, & amplexus &c. cur non idem ſit in ſponſalibus conditionatis? Reſp. Ideò non idem: quia ſponſalia impuberum ſunt vera ſponſalia, etſi cum libertate poſt pubertatem reſiliendi; ſponſalia autem conditionata non ſunt vera ſponſalia, ſed ſimpliciter ſuſpenſa uſque ad eventum conditionis. Quod maximè clarum eſt, quando ſponſi impedimento dirimente affecti contrahunt cum conditione: *Si Papa diſpenſaverit*.

210 II. Sponſalia conditionata de futuro obligationem tamen ſuſpenſam inducunt, qua uterque ſponſus bona fide tenetur expectare eventum conditionis, ita ut ſi neuter ſuit in cauſa, quin conditio ponatur, ea non impleta uterque liber ſit ſua ſponſione. Idiotæ ſciunt, ſi ſponſalia contracta ſunt conditione: *ſi pater conſenſerit*; cadere omnem obligationem, ſi non conſentiat, ſed diſſentiat pater. At verò, quando alteruter impedit, quominùs impleatur conditio, impediens manet obligatus ſervare fidem? conditione etiam non impleta. Ex communi docet Tanner. *diſput.* 8. *quæſt.* 1. *num.* 6. Nam ipſo jure divino naturali recepta eſt regula juris 162. *ff. de regulis juris. In jure civili receptum eſt, quoties per eum, cujus intereſt conditionem non impleri, ſtat, quominus conditio impleatur, perindè eſſe, ac ſi impleta eſſet. Perindè*, ſcilicet reſpectu impedientis conditionis impletionem, nam alter manet liber, donec impleatur. Imò, quia conatus impedientis conditionem eſt quædam renuntiatio, ac fractio fidei datæ, ideò alter, ſi velit, liberè reſilire poteſt. Ut benè obſervat Gobat *caſ.* 6. *num.* 273.

211 III. Sponſalia ſub conditione contracta habent vim irritandi alia ſponſalia etiam ſub conditione poſteà inita cum alia perſona, non tantùm, quando conditio poſteriorum poſt conditionem priorum ſponſalium jam, vel omnino non impletam, ſed etiam ſi conditio poſteriorum ante conditionem priorum impleatur. Hoc eſt: Cùm aliquis cum duabus contraxit ſponſalia ſub conditione relata in futurum, v. g. cum prima *ſi pater conſenſerit*; cum ſecunda: *ſi officium obtinuerit*. Prior deſponſatio manebit in ſuo robore, eique ſtandum erit, quandocunque ei conditio appoſita evenerit, ſeu priùs, ſeu poſteriùs, ſeu ſimul cum conditione poſteriorum ſponſalium. Ita contra Sanchez cum multis, cum aliis multis Coninch. *diſput.* 21. *dub.* 1. Laym *lib.* 5. §. 10. *par.* 2. *cap.* 7. *num.* 6. Ratio eſt, quia priori deſponſationi per poſteriorem præjudicari non poterit; nam juxta regulam 21. *in* 6. *Quod ſemel placuit, ampliùs diſplicere non poteſt*. Quare poſterior deſponſatio nec licitè nec validè fieri poterit, niſi in eventum, ſi contingat, priorem deſponſationem diſſolvi.

212 At contrà, ſi quis matrimonium contraxit cum duabus, illud tantùm validum erit, cujus conditio priùs completur. Ratio diſparitatis eſt: quia matrimonium (non item ſponſalia) pendet à continuatione voluntatis, ideòque ſi conſenſus ſemel revocatus ſit per aliud matrimonium contractum, etſi injuſtè, ampliùs fieri non poteſt eveniente conditione. Quare matrimonium aliud porè contractum, vel eventu conditionis purificatum præjudicat priori matrimonio conditionato, cujus conditio adhuc pendet. At, quid ſi utriuſque matrimonii ſimul impleatur conditio? Neutrum matrimonium perfici, cenſent Sanchez *diſp.* 8. *q.* 3. Laym. *n.* 6. Perez, alii. Quin incertitudo vitiat matrimonium. *c. Ex litteris. De ſponſal.* contra priùs perfici contendit *Pontius*: poſterius perfici vult *Ledeſ.* Ego primæ ſententiæ acquieſco.

213 IV. Sponſalia condionata de futuro, quando impleta eſt conditio ſub qua facta eſt promiſſio, ſtatim purificata tranſeunt in abſoluta: idque ſine ullo novo conſenſu elicim, adeò ut jam neuter ſponſus queat reſilire. Ex communiori *Sanchez*, *Layman cit. n.* 2. Perez *diſp.* 12. *ſect.* 1. Gobat cit. *num.* 274. Sumitur per contrarium ſenſum ex *c. unico de ſponſal. in* 6. Ratio eſt: quia pro illo tempore ſponſi jam voluerunt obligare: ad quid ergo novus conſenſus neceſſarius? Et patebit à fortiori ex dicendis *ſect. ſequenti*, De matrimonio conditionato. Et mox ſpecialiùs *n. ſeq.* Tandem quando poſt promiſſionem factam ſub conditione futura ſponſus cognoſcit carnaliter ſponſam, etſi nondum impleta ſit illa
214 conditio, tamen perfici, & abſoluta evadere ſponſalia, contra *Sanchez*, & alios, plurimis allegatis docent Menochius *lib.* 3. *de præſumpt. n.* 8. Perez *diſp.* 12. *ſect.* 4. Ratio datur: quia credibile non eſt, ullam fœminam uſum ſui corporis conceſſuram, niſi ſub ſpe abſoluta, & determinata matrimonii futuri: nec vir ab ea copulam exigeret, niſi animo eam in ſponſam abſolutè, & determinatè ſumendi. Cui Sententiæ ſtylum Curiæ Auguſtanæ, Conſtantienſis, & Ratisbonenſis ſuffragari teſtatur Gobat *n.* 278.

Et ego cum ipſo conſentio. Illud verò certum, ſponſa- 215
lia etiam ante eventum conditionis fieri abſoluta, quando ſponſi à conditione recedunt, non aliter, quàm ſi conditio ab initio non fuiſſet appoſita. Ut etiam obſervat noſter Henncx *num.* 8. *in fine*. Jam reſtant ſpeciales aliquot conditiones explicandæ.

II. Si Papa diſpenſaverit.

I. PEr ſe loquendo non peccant conſanguinei, vel alio impedimento dirimente ligati, ſi matrimonium ſpondeant ſub conditione Papalis diſpenſationis, dummodò impedimentum ſit juris humani, ut in eo diſpenſari poſſit, & ſoleat. Communis cum Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 5. *nu.* 16. Layman *num.* 4. Ratio eſt: quia talis promiſſio verſatur circa rem licitam, ſcilicet matrimonium contrahendum poſt datam diſpenſationem: neque appoſitio illius conditionis: *Si Papa diſpenſaverit*, ex ſe continet ullam turpitudinem; imò apponi, vel ſaltem ſubintelligi debet ab omnibus, qui obnoxii tali impedimento faciunt ſeriam ſponſionem matrimonii. Quare regulam tradunt DD. apud Layman cit. *Paria ſunt, aliquid diſponere in tempore habili, vel in tempore inhabili, ſi effectus conferatur in tempus habile*. Et, viceverſa; *Sicut non licet diſponere in tempore inhabili, ita nec in tempore habili, ſi effectus conferatur in tempus inhabile*.

II. Talis promiſſio reciproca matrimonii ſub conditione: *Si Papa diſpenſaverit*; inducit veram obligationem ſponſaliorum ſub conditione, quam proindè ſponſus expectare, eaque eveniente, ſcilicet impetrata diſpenſatione, nuptias contrahere tenetur: nec una pars, renuente altera, reſilire poteſt. Ita (contra plurimos infrà citandos) plurimi DD. præſertim RR. quos referunt, & ſequuntur Sanch. cit. *diſp.* 5. *n.* 12. Coninch *diſp.* 29. *num.* 35. Laym. *num.* 4. Perez *diſp.* 16. *ſect.* 1. Herincx cit. Dicaſtil. Caſtro Palao, alii cum Gob. *caſ.* 9. *n.* 162. teſtante oppoſitam Sententiam repugnare praxi tribunalium hujus temporis. Ratio eſt eadem, quæ ſuprà. Cùm enim hæc mutua promiſſio ſit circa objectum honeſtum, & oppoſitio hujus conditionis nullo modo ſit turpis, non eſt ratio, cur non oriatur obligatio quidem ex juſtitia, & poſt impetratam diſpenſationem ſponſalia valeant, ſicuti valent alia ſponſalia ſub aliis honeſtis conditionibus contracta. Ad eum modum, inquit *Layman*, quo etiam Epiſcopus obligatur voto tranſeundi ad Religionem edito ſub conditione: *Si Papa diſpenſaverit, vel licentiam dederit*. Quare ſicut hoc caſu Epiſcopus vi voti ſui tenetur petere diſpenſationem; ita & ſponſus in noſtro caſu, ad quem id maximè pertinere videtur, plerumque ſe tacitè obligat ad diſpenſationem petendam; quia qui promittit finem, cenſetur etiam promittere media, ſine quibus finis obtineri non poteſt. Sic *Layman*, poſt Sanchez cit. *num.* 36. & alios: Ac verum putat Gobat *num.* 164. ſi ſponſa velit facere dimidiam partem ſumptuum. Et ſemper ſupponitur, ſi ſubſit juſta cauſa diſpenſandi.

III. Promiſſio mutua ſub iſta conditione facta poſt im- 216
petratam diſpenſationem purificata, tranſit in abſoluta ſponſalia, & ſimpliciter obligantia, nullo requiſito novo conſenſu, æquè ac ſponſalia, aliave pacta ſub alia conditione honeſta in futurum facta. Ita cum aliis Sanchez cit. *lib.* 5. *diſp.* 5. *num.* 12. innumeroſque citans Paſqualigus apud Tambur. *tract.* 3. *cap.* 3. §. 2. *num.* 10. Ratio rurſùs eſt: quia ex una parte promiſſio eſt de re honeſta, & poſſibili: & ex altera parte contrahens, vel promittens ſub iſta conditione, jam ſe voluit obligare pro iſto tempore, quo diſpenſatio impetrata fuerit: ergo nullo requiſito novo conſenſu jam abſolutè ſponſalia obligant ſimpliciter, ſicut una pars, invita altera, reſilire, & conſequenter alia ſponſalia valida contrahere non poſſit, quin etiam ſponſalia fortè ante impetratam diſpenſationem cum alia perſona non impedita, abſolutè contracta, poſt impetratam diſpenſationem invalida remanebunt: & cum illa illicitè, etſi adhuc validè, matrimonium contraheretur.

IV. Contrarium tamen per omnia, nimirùm: ſponſalia 217
inter perſonas impeditas ſub illa conditione: *Si Papa diſpenſaverit*, contracta, ſimpliciter eſſe invalida, & etiam poſt impetratam diſpenſationem, nullam inducere obligationem, ſicut utervis contrahens poſſit licitè reſilire, & cum alia contrahere, niſi poſt impetratam diſpenſationem accedat novus conſenſus, vel ratificatio, docent graviſſimi DD. *Abbas*, *Victoria*, *Sotus*, *Navar. Veracrux*, *Henriq.* apud *Layman* cit. & plurimis citatis, Rota variis Deciſionibus apud Dianam *par.* 6. *in fine*. Propter quas Deciſiones cenſet Gobat *caſ.* 6. *num.* 164. *in fine*, non eſſe quemquam metu ullius pœnæ facilè cogendum ad ducendam illam quocunque impedimento irretitam, cui ſub illa conditione diſpenſationis Papalis matrimonium promiſit. Fundamentum potiſſimum eſt, quòd illi impediti ante diſpenſationem ſint inhabiles ad contrahendum matrimonium: ergo etiam ad validè promittendum

Digitized by Google

tendum illud. Neque hi AA. agnoſcere volunt regulam illam mox ante num. 214. in fine traditam.

III. Si Pater conſenſerit.

218 I. SPonſio matrimonialis, ſponſalia, ac ipſum matrimonium contracta ſub conditione: *Si pater meus, vel tuus conſenſerit*, omnium conſenſu obligant verificata conditione, ſi nimirùm pater, re intellecta, ſtatim conſentiat; non autem obligant, & deficit conditio, ſi rogatus pater ita firmiter diſſentiat, ut præſumi non poſſit, nec ſpes ſit intra breve tempus prudentis arbitrio, conſenſum ejus obtineri poſſe, ait rectè *Caſtro-Palaus* apud Tamb. *cap.* 5. §. 4. *n.* 20. At quid ſi pater. 1. Initio conſentiat, poſteà verò contradicat? aut contrà 2. Primò diſſentiat, poſteà verò conſentiat? Quid 3. ſi taceat? Quid 4. interim mortuus ſit, priuſquam ejus conſenſus exploratus fuerit? Adhuc teneri promiſſionem, docent multi. In nullo dicto caſu teneri, docent etiam multi apud Sanchez *diſp.* 7. Perez *diſp.* 16. *ſect.* 11. Dicaſtill. *diſp.* 5 *dub.* 14. Tu in praxi ſequere illos, ex quorum opinione minora incommoda oriuntur, niſi de intentione contrahentium aliud certò conſtet, quæ ante omnia inquirenda eſt, ut providè monet Gobat *caſ.* 4. *num.* 167.

219 II. Regulariter ſub iſta conditione contrahentes ſolent eſſe ſolliciti, non tam ut pater poſitivè conſentiat, quàm ne contradicat cum indignatione, ne ſcilicet filius, vel filia patrem offendat, ſi fortè matrimonium ſpondeat, vel contrahat ſine ejus præſcitu, & conſenſu. Quare, niſi de mente contrahentium aliter, vel aliud conſtet, regulariter cenſebitur impleta conditio, & promiſſio obligare, quoties pater non contradicit; utpotè. 1. Si ante conſenſum exploratum jam eſt mortuus, certè non contradicet, nec indignabitur. 2. Si taceat ſine diſplicentiæ, vel indignationis ſigno, ſcilicet nec contradicens, nec etiam poſitivè, vel apertè conſentiens. 3. Quando primò quidem diſſentit, & contradicit; attamen poſt breve tempus, v. g. cras conſentit; ſicut & præcedenti caſu cenſetur impleta conditio: *ſi Papa diſpenſaverit*: tametſi primæ, vel ſecundæ petitioni non acquieſcat, poſteà tamen diſpenſationem conceſſerit. *Tambur. & Gobat. cit.* 4. Denique ſi à principio quidem conſentit, & poſteà inter ſimile breve tempus contradicat, certè non cenſebitur impleta conditio; quia illa brevi ſecuta repugnantia abſolutum priorem patris conſenſum fuiſſe, moraliter non oſtendit. Tambur. *num.* 18.

220 III. At quid de illa formula conditionata, qua non rarò utuntur puellæ dicentes: *nubam tibi, ſi Deo placuerit*? Reſp. ſenſum communem eſſe: ſi re benè conſiderata deprehendam, eſſe expediens ad animæ meæ ſalutem, &c. nubam tibi. Quare, ſi talis puella deprehendat, eſſe ſibi ad ſalutem conducibilius, vel manere cælibem, vel nubere alteri, erit omninò libera à promiſſione ſua. Ut rectè opinatur Gobat cit. *n.* 169. referens, duorum DD. Juris conſultorum judicio nullam promiſſionem ſponſalitiam illis verbis contineri quoad forum externum. Videre tamen potes de hac formula diſputantes Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 7. Dicaſtill. *diſp.* 5. *dub.* 2.

221 IV. Quid item de hac ſimili conditione: *Te ducam, tibi nubam, ſi Deus ita diſpoſuerit*, vulgo: *VVann der Gott Schiken wird?* Reſp. idem *Gobat*, eſſe explicandam, vel eodem ſenſu, quo ſuperiùs; vel ſic: Te ducam; ſi Deo dirigente mihi commodum fuerit. Ideoque per has formulas non conſtituuntur ſponſalia abſoluta, niſi ſea aliter declarentur per alios actionum, vel dictorum modos, juxta dicta §. 3.

IV. Conditio impoſſibilis, & turpis.

222 I. SPonſalia ſub conditione de futuro impoſſibili, vel inhoneſta, turpi, ſeu bonis moribus repugnante (v. g. Te ducam, ſi cras uno palmo creveris: te ducam ſi copiam corporis feceris, ſi fidem Papiſticam negaveris) eſſe valida, & ejuſmodi conditionem impoſſibilem, vel turpem debere haberi pro non adjecta: ac proinde in dubio, an ſit seriò, vel joco appoſita talis conditio, debere præſumi, eſſe adjectam joco, ac proinde nihil obeſſe valori ſponſalium, etſi non purificetur, ſed ſponſalia perindè manere, ac ſi non fuiſſet appoſita talis conditio: docent ſanè plerique & Canoniſtæ, & Theologi, quos longo catologo recitatos ſequitur Sanchez *lib.* 5. *diſp.* 17. Dicaſtill. *diſp.* 5. *dub.* 18. Eſcobar *Theologia Morali lib.* 25. *dub.* 206. addens *ab hac receptiſſima ſententia recedere, piaculum ducerem*. At non ducemus nos. Ratio tota conſiſtit in hoc Enthymemate: *cap. Finali. De conditionibus appoſitis*, expreſsè decernitur, conditiones impoſſibiles, & turpes adjectas matrimonio habendas eſſe pro non adjectis contractui ſponſalitio; quandoquidem hic contractus eſt via ad matrimonium. Verùm contrarium non ſine ratione docent Rebellus, Caſtro-Palaus, Pontius, Herincx *hic quæſt.* 1. *diſp.* 1. *num.* 9. ac optimè Gobat *eodem caſ.* 4. *à num.* 151. Cùm quibus diſtinctè dico.

223 II. Conditiones impoſſibiles, & turpes in ſponſalibus ſimpliciter non ſunt habendæ pro non adjectis, ſed ſtandum eſt pro intentione contrahentium. *Ratio eſt*: quia hæ conditiones non rejiciuntur ex natura rei in contractibus; quin imò ex natura rei conditio impoſſibilis contractui adjecta, illum vitiat; turpis verò obligationem ſuſpendit: Ut mox dicetur. Neque rejiciuntur ex jure poſitivè, *cap. Finali cit.* Quippè quod ſolùm loquitur de contractu matrimoniali. Et nimis infirma eſt conſequentia, & extenſio ad contractum ſponſalitium. Ut optimè probant *Pontius, & Gob. cit.* Nam lex correctiva communis conſuetudinis, & reſtrictiva juris naturalis non eſt ultra proprietatem verborum extendenda ad materiam eſſentialiter diverſam cum diminutione libertatis matrimonii, toties à ſacris Canonibus propugnatæ: Sed hoc facit illa illatio: ergo nulla. Deinde quæ, quot, vel quanta ſtatuunt jura de matrimonio (ut de indiſſolubilitate, clandeſtinate, ætate, tempore, ſanctitate, &c.) quæ nunquam extenduntur ad ſponſalia? Et inſuper illud ipſum *cap. Finali*, ſolùm loquitur, quoad præſumptionem fori externi, quando eſt dubium, utrùm conditio fuerit ſeriò, vel joco appoſita. Ut Sect. ſequenti videbimus. Quare, quod *cap. Nuper de bigamis* dicitur: *In matrimoniis contrahendis non juris effectus, ſed animi deſtinatio attenditur*: id ipſum multò magis attendi debet in ſponſalibus.

III. Omnia ergo jure ſponſalia contracta ſub conditione 224
impoſſibili ſeriò poſita, nulla ſunt: contracta verò ſub conditione turpi, non obligant quidem, ſed reſcindenda ſunt ante effectum, vel eventum conditionis; cùm implicet, aliquem obligari ad aliquid illicitum; ſed ſolùm poſt completam conditionem, etſi cum ſcelere, oritur obligatio ad implendum promiſſum, ſcilicet matrimonium contrahendum. Ita DD. citati. Ratio jam dicta eſt: Cùm enim jus poſitivum quoad ſponſalia nihil ſpeciale conſtituat, ut dictum eſt; manebunt illa; ſicut alia pacta, vel promiſſa ſub conditione impoſſibili, vel turpi, in ſuo valore, vel nullitate naturali, modo indicato.

IV. In dubio, an conditio impoſſibilis ſeriò, vel joco 225
adjecta ſit, præſumendum eſt, eſſe ſeriò adjectam, & pro adjecta habenda eſt: ideòque ſponſalia ſub conditione impoſſibili, vel turpi non impleta, eſſe irrita, & nulla. Ratio eſt: quia juxta regulam utriuſque Juris: *In dubiis inſpiciendum* (adeòque præſumendum) *eſt, quod plerumque fieri ſolet*: atqui ſaltem hac ætate, in Germania, maximè plerumque fieri ſolet, ut adjectio conditionis impoſſibilis indicet diſſenſum in ſponſalia: cùm enim contractui adjicimus conditionem impoſſibilem, plerumque volumus indicare, nos nullo modo velle contrahere. Ut ſi Cajus dicat Titiæ inopi puellæ: Certò te accipiam in uxorem, ſi pro dote attuleris millionem auri, Regnum Hiſpaniæ, &c. Contrà verò quando homines adjiciunt conditionem turpem ipſis ſponſalibus, ſolent ſeriò apponere, & velle, ut conſenſus ſuus, ac promiſſio omninò dependeat ab eventu talis conditionis; quando enim tam multi (proh dolor!) dicunt: Ducam te, ſi à Religione Papiſtica defeceris; plerumque indicare volunt: ſe omninò velle illas ducere, ſed non, niſi impleta illa turpi, & ſceleſta conditione omninò ſeriò volita; adeòque ea non impleta, nolle ducere: & ſic conditione non impleta, rursùs ſponſalia erunt nulla. Denique ſpectato jure naturali univerſaliter debet quis in dubio haberi potiùs pro libero, quàm pro obligato.

S U B S E C T I O.

De cauſis juſtis diſſolvendi ſponſalia.

S U M M A R I U M.

226 *Quis poſſit diſpenſare, vel ſolvere ſponſalia?*
227 Uſque ad num. 230. *Si adſit juſta cauſa certa ſufficiens, non requiritur diſpenſatio.*
230 *Secùs, ſi cauſa ſit dubia.*
231 *Cauſæ ſufficientes ſolvendi ſponſalia ſunt.*
232 & 233. *I. Mutuus conſenſus, quo diſſolvuntur ſponſalia,*
234 *Etiam jurata.*
235 & 236. *Saltem validè, non tamen ſemper licitè.*
237 *II. Receſſus unius à ſponſalibus.*
238 *III. Dilatio nimia matrimonii ultra tempus, vel terminum præfixum.*
239 *Quid ſi nullus præfixus ſit?*
240 Uſque ad num. 245. *IV. Abſentia ſponſi: quæ, & quando cenſeatur illa ſolvere?*
245 Uſque ad num. 249. *V. Religionis profeſſio, & ingreſſus, qualiter ſolvant?*
249 Uſque ad num. 253. *VI. Votum Religionis ingrediendæ qualiter ſolvat?*
253 Uſque ad num. 257. *VII. Ordo ſacer, ejuſque votum qualiter?*
257 *VIII. Votum ſimplex caſtitatis, ſeu continentiæ perpetuæ.*

258 *Hoc tamen probabiliùs invita altera parte, nec licitè emittitur, nec ſolvit ſponſalia*
259 & 260 *Eſto non ſimpliciter invalidum ſit tale votum.*
261 & 262 *IX. Matrimonium aliud contractum contra priora ſponſalia.*
263 & 264 *Quod tamen probabiliter illa non omninò extinguit.*
265 & 266 *Sponſalia autem priora legitimè contracta non diſſolvuntur per alia ſponſalia ſequentia cum alia.*
267 *Licet hæc poſteriora ſint publicè celebrata.*
268 *Habeantque copulam annexam, ac*
269 *Sint juramento firmata.*
270 & 271 *X, Fornicatio ſponſæ, vel ſponſi.*
272 *Etiam ſi ſponſa vi oppreſſa ſit, vel*
273 *Oſcula, amplexus, & actus impudicos admittat ab alio: non tamen è contra.*
274 Uſque ad num. 279. *XI, Impedimentum ſuperveniens quando, & qualiter ſponſos liberet à ſponſalibus?*
279 *XII. Aliæ mutationes notabiles particulares factæ, vel patefactæ quando ſolvant?*
280 *V. g. in bonis animæ.*
281 *In bonis corporis.*
282 *In bonis fortunæ?*
283 Uſque ad n. 286. *Etſi, jam ante ſponſalia extiterint, & poſt primum pateſiant.*
286 *An, & quando ſponſus, vel ſponſa laborans aliquo defectu occulto teneatur illum manifeſtare?*

225 HAs variè enumerant varii, octo aliqui; alii decem, vel duodecim, etiam ſeptendecim, ſed omnes reducuntur ad tria capita, quæ ſunt. 1. *Superioris legitima diſpenſatio*. 2. *Mutuus contrahentium conſenſus*. 3. *Et notabilis mutatio accidens ex parte alterutrius ſponſorum*; quas mutationes memoriæ cauſa ad illa tria capita recolligam. Præmitto verbulum de diſpenſatione.

I, Diſpenſatio.

227 I. QUando ſponſalia valida ſunt jurata, ſeu firmata juramento, neque Pontifex poteſt diſpenſare ſine cauſa graviſſima bonum commune concernente. *Communiſſima*. Sanch. *lib. 3. moral. cap.* 21. Lugo *lib.* 1. *Reſponſ. moral. dub.* 24. *n.* 3. Nam jus acquiſitum alteri, firmatumque juramento nequit etiam à ſummo Pontifice auferri, niſi ob graviſſimam, bonoque publico neceſſariam cauſam.

228 II. Si ſponſalia valida non fuerunt firmata juramento, ob cauſam verè juſtam, & gravem utique poterit diſpenſare Pontifex: at non poteſt Epiſcopus; nam generatim Epiſcopus nequit diſpenſare in caſu, quo jus eſt acquiſitum alteri tertio; talis enim poteſtas eſt penes ſolum ſupremum Principem. Et nominatim quoad præſentem materiam videtur hæc diſpenſatio Epiſcopo interdicta *cap. ex litteris* 2. *de ſponſal. & matrim.* lege Sanchez *cit.*

229 III. Hæc diſpenſatio ſolùm locum habet, quando ſponſalia validè contracta adhuc valent, & altera pars nondum remittit ſuum jus, quod habet in alteram: ſubeſt tamen aliqua cauſa, quæ ſuadeat diſſolutionem; neque enim quiſquam abſque rationabili cauſa poteſt alteri auferre jus ſuum; quando autem adeſt certa cauſa ſufficiens ad diſſolvenda ſponſalia (quales infrà enumerabuntur) certè nulla requiritur diſpenſatio, ſed neque authoritas, vel ſententia judicis; ſed partes, propria authoritate reſilire poſſunt per ſe loquendo, ſecluſo ſcilicet ſcandalo: quod tamen ſcandalum ceſſat, ſi ſponſalia fuerunt occulta, aut cauſa reſiliendi notoria: aut contrà, ſponſalia quidem ſunt publica, cauſa tamen occulta, ut coram judice probari non poſſit; tunc enim fruſtrà imploraretur authoritas judicis ergo pars gravata utatur jure ſuo, & authoritate privata. Communis DD. cum Sanchez *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 69. & 71. Herincx *diſp.* 1. *num.* 53. Gobat *caſ.* 6. *n.* 37. quos vide, ſi placet.

230 IV. At verò, quando cauſa reſiliendi dubia, & controverſa eſt, cùm ſcilicet dubitatur de exiſtentia, vel ſufficientia cauſæ ad reſiliendum, omninò ad Epiſcopum ſpectare debet diiudicare, & ſententiam ferre ob probabile periculum injuſtitiæ, dum ſpoliatur alter in dubio jure ſibi acquiſito. Communis cum Sanchez *loc. cit.* Imò in puro dubio poſt inquiſitionem perſeverante, ne quidem in foro externo per ſententiam Judicis poteſt fieri diſſolutio; fieret enim injuria parti poſſidenti jus aliàs certum ex ſponſalibus certis. Ut præter alios notat Herincx cit. *n.* 53. *in fine.*

231 Jam ergo cauſæ juſtæ ex parte ſponſorum ſufficientes ad diſſolvenda ſponſalia explicandæ ſunt: & certè paucis explicare non poſſum.

§. I. PRIMA CAUSA.

Conſenſus mutuus, & annexa.

SPonſalia puberum etiam jurata validè ſaltem diſſolvuntur mutuo libero conſenſu contrahentium. *Omnes*. Ratio eſt: quia omnis contractus natura ſua ſolubilis (qualis eſt etiam ſponſalitius, minimè verò matrimonialis propter Sacramentum annexum) ſicut ex mutuo conſenſu paciſcentium naſcitur, ita & per eundem mutuum conſenſum diſſolvitur, juxta notiſſimam regulam utriuſque Juris *Canonici in* 5. *Decretal. Omnis res, per quaſcunque cauſas naſcitur, per eaſdem diſſolvitur*. Et civilis: 36. *ff. de regulis juris. nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quidquam diſſolvi, quo colligatum eſt*. Hæc cauſa pro frequenti praxi confeſſariorum latiùs explicanda ſimulque ad hanc tres aliæ cauſæ reducendæ. Dixi itaque 232

I. *Sponſalia puberum*. Nam ſponſalia impuberum non quidem ante, ſed poſt pubertatem à pubere facta etiam invita altera parte, poſſe diſſolvi, jam per occaſionem dixi *ſuprà num.* 196. 233

II, *Etiam juramento firmata*. Communiſſima. *Abbas*, & Canoniſtæ communiter *in c.* 2. *de ſponſal.* Ratio eſt: quia juramentum tanquàm quid acceſſorium ſequitur naturam actus, cui apponitur; ſponſalibus autem, ſicut & cæteris contractibus, & pactis ſemper hæc conditio adjuncta, vel imbibita eſt: ut obligent, niſi remiſſa fuerint. ergo hanc conditionem etiam ſequitur juramentum contractu firmando oppoſitum. Idque non ſolùm verum eſt, quando juramentum contractui, vel promiſſioni adjunctum eſt principaliter in favorem alterius partis, ſcilicet ad præſtandum alteri parti majorem ſecuritatem: tunc enim clarum eſt, alteram partem, ſicut poteſt cedere juri ſibi acquiſito ex promiſſione alterius nuda; ita etiam poſſe cedere juri acquiſito ex promiſſione jurata: cadente enim promiſſione cadit & juramentum; cùm non entis nullæ ſint qualitates. Sed etiam verum eſt, quando tale juramentum pium, aut etiam votum principaliter fieret in honorem Dei: ut, ſi quis potens haberet opulentam puellam, ea relicta ex pietate juret, vel voveat ducere hanc honeſtam puellam pauperem nupturientem, & non valentem reperire virum. Adhuc illam puellam poſſe obligationem remittere, & ſponſalia ſic contracta mutuo conſenſu diſſolvi contra quidem *D. Thomam*, multoſque alios apud *Sanchez*, & *Dianam* mox citandos probabiliſſimè, & practicè toto docent alii communiter, Suarez *lib.* 2. *de juramento cap.* 39. Sanchez *lib.* 3. *moral. cap.* 20. *num.* 6. Perez, Dicaſtill. aliiſque citatis Diana *par.* 9. *tract.* 7. *reſol. ultima*. Ratio eſt: quia adhuc tale juramentum pium, vel votum ſemper intelligitur factum cum conditione imbibita: promitto, juro, voveo ducere, ſi altera pars velit, vel niſi altera pars remittat. Notantiſſimè autem dixi. 234

III. *Validè ſaltem diſſolvuntur*: certè non omninò licitè diſſolvi ſponſalia, videtur ſignificare ſacer Textus ſic *cap.* 2. *de ſponſal.* Ubi Innocentius III. inquit: *Videtur, quod inſtar eorum, qui ſocietatem fidei interpoſitione contrahunt, & poſteà eandem ſibi remittunt, hoc poſſit in patientia tolerari*. Et rursùs: *Hi, qui ineundo matrimonio purè, & ſine conditione fidem dederunt, commonendi ſunt, & omnibus modis inducendi, ut præſtitam fidem obſervent.* Sic Pontifex. Audiſti: *tolerari poſſe*, ne deteriùs contingat: &, *omnibus modis inducendi ſunt*: ergo ex ſe illicitum eſt, ita diſſolvere ſponſalia. Reſponſio communis eſt: Papam ſolùm ſignificare, id paſſim fieri non debere ad vitandam ſpeciem mali, quòd homines putent, ſic fidem datam, vel juramentum violari. Meliùs, & textui conformiùs reſpondet Laym. *cit. cap.* 1. *num.* 1. propè finem: Pontificem ita dixiſſe in caſu, qui valdè frequenter accidere ſolet, ut unus ſponſorum v. g. fœmina cupiat ſibi fidem ſervari, ſed alter omnibus modis renuat, cupiatque ſponſalium remiſſionem fieri, eò quòd abhorreat à muliere; tunc ſanè commonendus, & omnibus modis inducendus eſt, ut præſtitam fidem ſervet: ſin autem bonus exitus non ſperetur, toleranda eſt diſſolutio, ne deteriùs contingat: quæ ſcilicet diſſolutio ex parte mulieris non ſit mera voluntate, nec ſine admixtione involuntarii, adeòque nec ſine gravi peccato viri; quod tamen permittitur non approbando, ſed tolerando, ut majora incommoda evitentur. Nihilominùs ego aſſentior Patri Gobat *caſ.* 6. *n.* 47. delinquere venialiter, qui abſque omni rationabili cauſa remittunt ſibi mutuò jus illud ſacrum ſponſaliorum, eumque videri communem ſenſum hominum culpam aliquam timentium, ſi abſque rationabili cauſa reſiliant. Quare, quando nulla adeſt rationabilis cauſa diſſolvendi ſponſalia, præſertim jurata, & maximè juramento execratorio firmata, eam diſſolutionem ſponſis omninò diſſuadeant confeſſarii. Et confirmat caſu triſtis eventus *num.* 255. 235

IV. Mutuo *libero* conſenſu; debet ſcilicet diſſolutio fieri utriuſ- 236

ri utrinſque partis libero conſenſu abſque fraude, vel metu aliquo injuſtè incuſſo, alioquin non valeret, ut notant DD. communiter, etiam Layman cit. Tanner. *quæſt.* 8. *dub.* 8. Eſt enim remiſſio juris hujus, & cujuſvis ſpecies quædam donationis, quæ eſſentialiter debet eſſe liberalis, & libera. Quamvis autem nullo jure naturali, vel poſitivo communi habeatur prohibitum, ne ſponſi mutuo conſenſu per ſe abſque authoritate, vel conſenſu Epiſcopi diſſolvant ſponſalia; notat tamen Layman cit. *cap.* 2. *num.* 1. *in fine*, & alii, eſſe conſuetudinem multarum Diœceſium, ut ea diſſolutio non permittatur niſi cauſa priùs ad Epiſcopum delata. Tandem per ſe loquendo, non delinquit ſponſus, vel ſponſa, ſi alteri abſque juſta cauſa petendi relaxationem promiſſionis non concedat, niſi poſt ſtipulationem de dando reciproco aliquo pecuniario munere, ſeu compenſatione. Ut notat Gobat, *num.* 265. Et clarum eſt, de compenſandis expenſis, vel damnis fortè ſecus. At verò, ſi alteri ſponſorum ſuppetit juſta cauſa, & legitima ratio recedendi à ſponſalibus, non poteſt alter quidquam exigere pro conſenſu in illum receſſum; ſicut enim par non eſt, ut quis rem ſuam emat, ita nec juſtè poteſt eſſe pactio pecuniaria de uſu proprii juris, ait *Gobat. cit.* Nunc ſpecialia aliqua addenda ſunt.

I. Receſſus unius.

237 QUando unus ſponſorum, quamvis injuſtè, & cum peccato recedit, vel reſilit à ſponſalibus, jam alter quoque, ſi velit, & ipſe ex ſe, & ſine officio Judicis poterit juſtè reſilire. Ratio eſt: quia juxta legem, *cùm proponendo*, *Cod. de pactis* frangenti fidem fides ſervanda non eſt. Et ſic etiam diſſolutio ſponſalium erit ex mutuo conſenſu. Ex communi Tambur. *tract.* 3. *cap.* 5. *§.* 1. *nu.* 2. Poteſt autem receſſus iſte unius à ſponſalibus duplici modo fieri: 1. Explicite, cùm ſcilicet quis expreſſis verbis negat velle ad matrimonium procedere. 2. Implicite, & interpretative, quando ſcilicet ita ſe gerit ſponſus, ut ipſo facto ſponſalia, & matrimonium recuſare cenſeatur: & certe tunc alter relictus juſte abnuere, & ſic ſponſalia reſolvere poterit. Et hoc implicito modo recedit quis in pleriſque cauſis ſequentibus, ut patebit: ſed ſpecialiter ob nimiam dilationem, vel ob profectionem in regionem aliam; quæ ſeorſim duæ cauſæ diſſolvendi ſponſalia numerari ſolent, & hic commode explicandæ.

II. Dilatio nimia.

238 QUi differt inire matrimonium ultra tempus, vel terminum in ſponſalibus præfixum, cenſetur à ſponſalibus reſilire, ſic ut altera quoque pars juſtè reſilire, & ad alia vota ſe transferre poſſit. Communis DD. ex *cap. ſicut de ſponſal. & matrim.* Ubi tamen pro pleniori intellectu ita diſtinguendum eſt. Si terminus præfixus fuit ad finiendam obligationem, ſic, ut niſi intra tale tempus v. gr. uſque ad Paſcha nuptiæ ſequantur, reſilire liceat: tunc clarum eſt, poſt illud tempus elapſum promittentem liberari. Si vero tempus, vel terminus ſtatutus ſit non ad finiendam, ſed ad ſtatuendam, ſeu exequendam, & non differendam obligationem, ita ut dilator deinceps cenſeatur in mora culpabili, & tunc poſt elapſum illud tempus, Paſcha, v. g. contractus claudicet, & pars, quæ parata erat, ſeu per quam non ſtetit, quin nuptiæ ſtato tempore ſequerentur, & poſteà ob culpabilem alterius moram juſte reſilire poterit. Et hoc ſignificatur cit. *cap. ſicut*: ubi jubetur quidam puniri, quòd relictis prioribus ſponſalibus ad aliud matrimonium convolarit, addita exceptione: niſi forte terminum præfixerit, & per eum non ſteterit, quin ad præfixum tempus matrimonium conſummaret. Altera autem pars, quæ parata non erat, ſeu per quam ſtetit, ne nuptiæ ſtato tempore fierent, obligata manet adhuc, ſi alteri contrahere libeat: ut poſt Coninch. & alios recte reſolvit Laym. cit. *cap.* 2. *n.* 17. Ratio diſcriminis eſt: quia ſi tempus adjiciatur cauſa obligationis finiendæ, una tantùm eſt obligatio, eaque non abſoluta, ſed adſtricta certo tempori, v. g. uſque ad Paſcha, quo tempore tranſacto ceſſare debet. Si verò terminus, vel tempus adjiciatur, vel præfiguratur ad ſtatuendam, vel exequendam obligationem, duplex eſt obligatio: Prima nuptias celebrandi. Secunda tali tempore celebrandi. Unde licet hæc ſecunda obligatio violetur, & ob eam violationem altera pars juſte reſiliat, manet tamen prior obligatio abſoluta, & principalis, ſcilicet nuptias celebrandi, ſi quidem altera pars adhuc velit.

239 Quòd ſi denique nullus terminus nuptiis celebrandis præfixus fuit, incumbit utique obligatio contrahendi illo tempore, quo altera pars rationabiliter exigit; ut ex communi docet Sanchez *diſp.* 28. Nam juxta legem 14. *ff. de regulis juris*: in omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, præſenti die debetur.

Quando ergo una parte volente nuptias celebrare, alia culpabiliter nolit, cenſebitur reſilire, ut & altera reſilire

poſſit: ſi verò tunc impedita rationabiliter non poſſit, tenebitur certe altera pars expectare aliquanto tempore prudentis arbitrio determinando, conſideratis circumſtantiis: hinc quidem neceſſitatis illius, qui differt: illinc autem damni, moleſtiæ, periculi, incontinentiæ alteriùs expectantis. Ut benè monet Tambur. cit. *§.* 1. *cap.* 1. *num.* 7. & rectè monet Gobat *n.* 58. ut Parochi, & Confeſſarii moneant ſponſos, ut non diù differant matrimonium, quando timetur interim periculum peccandi. In praxi nimis notum eſt, prout etiam declaravit Congregatio Cardinalium in Tridentino *Seſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform. matrimonii*.

III. Abſentia ſponſi.

SI ſponſus poſt ſponſalia, inſcia, vel invita ſponſa (idem à fortiori eſſet in oppoſito, ſi ſponſa inſcio, vel invito ſponſo) in terras longinquas ſe transferat, ut brevi non rediturus cenſeatur, cenſetur renuntiare ſponſalibus, & ſponſa acquirere libertatem cum alio contrahendi. Communiſſima, ex claro textu, *cap. de illis*, *de ſponſal. & matrim.* Ubi Alexander III. ita reſcribit Archiepiſcopo Panormitano: *De illis autem, qui præſtita juramento promittunt, ſe aliquas mulieres ducturos, & poſteà, eis incognitis, dimittunt terram, ſe ad partes alias transferentes: hoc tibi volumus innoteſcere, quòd liberum erit mulieribus ipſis (ſi non eſt ampliùs in facto proceſſum) ad alia ſe vota transferre, &c.* Sic Textus loquens de ſponſalibus juratis, à fortiori ſine dubio etiam intelligendus de ſponſalibus nudis, non juratis: & ſemper ſupponendo, ſi una pars ſine licentia alterius, ſeu inſcia, ſeu invita altera parte, aliò migraverit. Jam deſcendendo ad caſus particulares, ita breviter reſolvendum. 240

I. Si ſponſus in aliam terram, domicilium mutaturus, ſe transferat ſine licentia ſponſæ, hoc ipſo hæc à ſponſalibus libera evadit: & hic tantùm videtur caſus deciſus in textu allegato; nam *dimittere terram*, & *ad alias partes ſe transferre*, mutationem domicilii ſignificare cenſetur. Ratio autem eſt partim: quia ita diſcedens, ut domicilium relinquat, cenſetur renuntiare ſponſalibus: partim, quòd ſponſa de futuro virum aliò commigrantem, vel vagabundum ſequi non cogatur, cùm ad eum eventum ſe non obligare cenſeatur. 241

II. Si ſponſus ob cauſam neceſſariam alio proficiſci, & diutiùs abeſſe cogatur deinceps reverſurus, ſponſa expectare debet, donec juſtum ejus impedimentum ceſſet: ut habetur *L. ſæpè ff. de ſponſal.* Quæ conſtitutio, cùm maximam æquitatem habeat, non videtur correcta Jure Canonico allegato: ut poſt Sylveſtrum, & alios docet Layman *n.* 13. niſi fortè aliter conventum fuiſſet, aut periculum incontinentiæ, vel alia neceſſitas ad contrahendum matrimonium aliud urgeat; tunc enim gravis mutatio accidit, ad quam ſponſa ſe voluiſſe obligare non cenſetur. 242

III. Si Sponſus ob cauſam voluntariam, juſtam tamen, diſceſſerit (v. g. ad bellum juſtum, ad ſtudia, ad negotiationem, &c.) tunc ſecundùm jus civile ſponſa expectare debet biennio, ſi intra Provinciam: triennio, ſi extra Provinciam miſſus ſit, vel moretur, *l.* 2. *C. de ſponſal.* & *l.* 2. *C. de repudiis*. Sic enim has leges conciliant Gloſſa, & DD. *Sylveſter*, *Henricus Caniſius*, alii cum Layman cit. *n.* 14. addentes, neque has leges eſſe correctas citato Jure Canonico, cùm hunc caſum disertè non exprimat: attamen Judicem Eccleſiaſticum illud tempus moderare poſſe breviorem terminum conſtituendo, & ſignificando ſponſo intra quem teneatur redire; alioquin ſponſam liberam fore. 243

IV. Attamen *Henriq. Rodriq.* aliiſque citatis Sanchez *l.* 1. *de matrim. diſp.* 54. & Tamb. *§.* 1. *c.* 1. *n.* 9. docent abſolutè ſtandum eſſe Jure canonico in utroque foro, quod abſolutè concedit ſponſæ ad alia vota ſe conferre, quando ſponſus aliò ſe confert ſaltem ex voluntaria, juſta quidem, ſe non neceſſaria cauſa. Expectandum tamen tunc erit aliquanto tempore prudentis arbitrio, conſideratis circumſtantiis, ut paulo ſuperiùs expreſſi; idque in praxi obſervari vidi. 244

IV. *Conditio non purificata*, remiſſivè.

AD eundem mutuum conſenſum meritò reduci debet caſus, quo conditio ſponſalibus utriuſque conſenſu adjecta, ſine utrinſvis cauſa non fuit impleta. Prout explicatum habes *ſuprà num.* 210.

§. II. ALTERA CAUSA GENERALIS.

Mutatio notabilis.

Ex parte alterius, vel utriuſque ſponſorum.

Mutationes Sacræ.

I. *Religionis Profeſſio, & ingreſſus.*

245 I. PEr profeſſionem ſolemnem Religionis approbatæ ſolvuntur ſponſalia ſimpliciter ex utraque parte, ſcilicet, & ſponſi profeſſi, cùm profeſſio, ſeu votum ſolemne ſit impedimentum dirimens matrimonium contrahendum: & alterius in ſæculo remanentis, ut eo ipſo liber, vel libera ſit, aliudque matrimonium ſpondere, ac inire poſſit: *Omnes*. Ratio clara eſt: quia cùm ipſum matrimonium ratum, ſeu ſponſalia de præſenti ita ſolvantur per Profeſſionem: expreſsè *cap. Ex publico de converſ. Conjugat.* multò magis ita ſolventur ſponſalia de futuro. Idemque dicunt de votis biennii Societatis, quæ ipſa verum Religioſum efficiunt. Excipiendum ſemper: niſi talis profeſſio fieret in fraudem, & damnum alterius, v. g. ſponſæ ſpe matrimonii jam violatæ, vel etiam imprægnatæ, quod damnum, aliter, quàm matrimonio inito, reparari non poſſit; quia tunc Profeſſio eſſet nulla tam in ratione voti reſpectu Dei, quia eſſet de re illicita ex circumſtantiis: quàm in ratione contractus reſpectu Religionis, quæ talem profeſſionem admittere non vult, nec velle poteſt, quippè contra juſtitiam, & jus ſtrictum ſponſæ damnificatæ, cùm eo caſu ſupponatur, neceſſarium eſſe matrimonium ad reparandam infamiam ſponſæ violatæ ad legitimandam prolem fortè jam conceptam, vel natam.

245 II. Sponſus, vel ſponſa poſt ſponſalia inita per ſe loquendo, & ſecluſo damno alterius ſemper poteſt licitè ingredi Religionem, cùm id etiam ſponſis de præſenti in matrimonio rato liberum ſit; idque etiam ſi ſponſalia fuiſſent juramento firmata. Communiſſima cum Sanchez *diſp.* 46. Ratio jam ſæpè inculcata eſt: quia juramentum ſequitur naturam actus, cui adjicitur: atqui in contractu ſponſaliorum etiam de præſenti, ex diſpoſitione juris ſemper intelligitur tacita conditio: *Niſi religionem ingrediar*: ideòque etiam intelligi debet in ſponſalibus juratis, ac ipſo juramento appoſito. Non ergo talis juratus ſponſus, vel ſponſa ad ſervandum juramentum Religionis tenetur priùs contrahere matrimonium, & deindè ingredi Religionem: ut vult Averſa, & conſilium eſſe indicat Scotus: hoc enim videtur illuſorium, & plerumque ingratum, vel etiam damnoſum alteri, præſertim ſponſæ, quæ certè nunquam contraheret cum viro hunc animum habente. Adde & ſponſo periculoſum, quia exponeret ſe periculo commixtionis. Nec obſtat textus *cap. Commiſſum de ſponſa. Tutius eſt ei Religione juramenti ſervata prius contrahere, & poſteà, ſi elegerit, ad Religionem migrare.* Sic ibi. Nam ſolùm id dicitur *Tutius*. idque in caſu, quo inſtat tempus matrimonii contrahendi, & is nondum plenè reſolutus adhuc deliberat de ingreſſu Religionis, tunc enim præſtat ſatisfacere juramento, bimeſtri adhuc ad deliberandum remanente: ut patet ex illis verbis: *& poſteà, ſi elegerit, &c.* Et certe debet indicare ſponſæ ſuum propoſitum, & ſi ipſa deſideret, priùs contrahere (prout interdum per accidens poſſet conducere ad conſulendum famæ ſponſæ, anteà nimis familiaris, vel etiam violatæ, vel ad legitimandam prolem) tunc contrahat, aliàs non.

247 III. Eo ipſo, quo unus ſponſorum ingreditur Religionem, vel Novitiatum, ſolvuntur ſponſalia ex parte remanentis, ut is à promiſſione liber, ſi velit, aliud matrimonium ſpondere, & inire poſſit. Ita contra varios negantes communis DD. Sylveſter, Sotus, Navarr. Henriq. Rodriq. alii cum Sanch. *diſp.* 42. Coninck. *diſp.* 23. *dub.* 3. Laym. *cap.* 2. *num.* 3. Tambur. §. 2. a. 5. Ratio eſt: quia ſponſus, vel ſponſa ingrediendo Religionem ipſo facto ſignificat, ſe mutaſſe voluntatem, & ſponſalibus renuntiare, ideòque relinquit ſponſam liberam. Si ergo & ipſa quoque recedat, & contenta ſit, jam erunt ſponſalia diſſoluta mutuo conſenſu. Quin, etiamſi ſponſus (idem ſemper eſt in oppoſito caſu de ſponſa) ficto animo ingrediatur Religionem ſine animo permanendi, ſed ſolùm ſe liberandi à contractu, adhuc remanens in ſæculo poterit licitè recedere; quia ſemper fit notabilis mutatio, & eventus, ad quem alter ſponſorum ſe obligaſſe non cenſetur; nam in primis remanens deberet expectare finem Novitiatus: donec ſcilicet alter vel profiteatur, vel egrediatur: deindè deberet & nubere ei, qui fuit monachus & ſpecialiter deberet nubere ei, qui ipſam decepit, fictè Religionem ingrediendo. Ita poſt alios Tambur. *cit.*

248 IV. Ipſo tamen ingreſſu Religionis non ſolvuntur ſponſalia ex parte ingredientis, nimirùm ſponſus, vel ſponſa ingrediens Novitiatum, ipſo ingreſſu non liberatur; ſed ſi alter ſponſus, vel ſponſa expectare velit, & defacto expectet, & ingreſſus, non ſecuta Profeſſione, egrediatur, non eſt dubium, eum obligari, & cogendum eſſe, ut ſponſaliorum anteà datam fidem ſervet alteri volenti, & hucuſque expectanti. Juxta DD. cit. Ratio eſt præter aliàs: quia ingreſſus in Novitiatum tantùm non diſſolvit ſponſalia ex natura ſua, cùm Novitius poſſit egredi, & ſponſalia ſola implere. & certè ob damnum ſponſæ reparandum etiam egredi teneatur: Non etiam ex jure poſitivo aliquo: nam quod à jure profeſſioni conceſſum eſt ob eminentiorem perpetuum ſtatum aſſumptum, minimè debet extendi ad Novitiatum in materia oneroſa, & juri alterius præjudicante.

II. *Votum Religionis ingrediendæ.*

I. CErtum apud omnes, per ſe loquendo, ſponſum, vel ſponſam poſt ſponſalia contracta licitè emittere votum ingrediendi, ac profitendi Religionem; cùm enim ſponſus licitè, & rectè quamcunque Religionem ingredi, ac profiteri poſſit, licitè quoque eadem vovere, ac Deo promittere poterit. Dico autem: *per ſe loquendo*; ſemper enim excipiendum: *ſecluſo damno alterius ſponſorum*: ut, ſi ſponſa v. g. gravem infamiam paſſura ſit: ſi ſpe matrimonii jam cognita, vel imprægnata ſit, &c. tunc enim votum Religionis, ſicut & caſtitatis, in gravem injuriam, & damnum ſponſæ cedens, utpotè de re mala ex circumſtantiis, Deo gratum, & obligatorium eſſe non poteſt. Prout in ſimili de ipſo voto ſolemni Profeſſionis ſuprà notatum. 249

II. Certum quoque videtur, voto Religionis ingrediendæ, & profitendæ emiſſo ab uno ſponſorum ſolvi ſponſalia ex parte alterius, qui non vovit, ut ſi velit, poſſit recedere à ſponſalibus; quia (ut modò in ſimili dictum) alter per prædictum votum jam renuntiat ſponſalibus; adeòque ſi pars contenta ſit, jam pro diſſolutione ſponſalium adeſt mutuus conſenſus, & ſic ambo liberi. 250

III. Eo voto ſimpliciter ſolvi ſponſalia ab utraque parte etiam ipſius voventis, velit, nolit altera pars, poſt alios pro certo habent Layman *num.* 4. Gobat *n.* 314. Eò quòd promiſſio matrimonii tacitè involvat conditionem, ſeu exceptionem: *Niſi elegero ſtatum perfectiorem.* Confirmat Layman. Sicut ſe habet matrimonium ratum ad ſponſalia; ita proportionaliter ſe habet profeſſio religioſa ad votum Religionis profitendæ: ergo ſicut matrimonium ratum ſolvitur ſimpliciter per profeſſionem ſolemnem, ex Jure allegato, ſic etiam ſponſalia ſolvi debent per votum Religionis profitendæ. 251

IV. Contrà tamen, eo voto non ita ſimpliciter ſolvi ſponſalia ex parte voventis omninò veriùs docet Caſtro-Palaus, eumque ſecutus Tambur. *lib.* 1. *n.* 7. Adeò ut ſponſus, qui ſic vovet Religionem, ſi in nulla fortè recipiatur, ſeu quoquo modo à Religione liber egrediatur, debebit ſtare ſponſalibus initis, ſi alter, qui remanſit in ſæculo, adhuc ſic velit. Eadem prorſùs ratione, qua ſuprà de ingrediente Religionem dictum eſt; nam exceptio illa jure conceſſa promiſſioni matrimonii intelligitur ſolùm in ordine ad ipſum ſtatum perfectiorem Religionis in effectu: non ergo extendenda eſt ſolùm ad ejus votum, vel actualem ingreſſum. Aliqua notanda ponam infrà, §. 4. *in fine.* 252

III. *Ordo Sacer, ejuſque votum.*

I. SUſceptio Ordinis Sacri, cùm ſit impedimentum dirimens matrimonii contrahendi, quidni etiam diſſolvat ſponſalia actu contracta? Juxta communem DD. cum Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 47. aliiſque citatis Perez *diſp.* 7. *ſect.* 7. dicens, eſſe certum. Et non dubium, Tamb. *c.* 5. §. 3. Etſi contrarium ſentiant Paludanus, aliique (ſed malè Sanchez) citans Tann. *hic diſp.* 8. *tr.* 4. *quæſt.* 1. Et certè, quod ſuprà de Profeſſione ſolemni, hic à fortiori excipiendum eſt: niſi ſuſceptio Sacri Ordinis fieret in fraudem, & damnum ſponſæ jam violatæ, vel etiam impregnatæ, &c. Tunc enim licèt adhuc valeret ſacer Ordo; at certè non valeret, nec obligaret votum ſolemne caſtitatis annexum, quippè verſans contra jus ſponſæ. Quare per ſe loquendo tali depoſita toga Clericali, matrimonium ineundum erit, niſi mali eventus timerentur ex tali copulatione, aut Magiſtratus Eccleſiaſticus aliter diſponat. Secluſo autem tali damno, certe in judicio non audietur ſponſa contra ſponſum, qui, ea invita ſacros Ordines, v. g. Subdiaconatum ſuſcepit, niſi ad intereſſe compenſandum. Ut obſervat etiam Gob. *caſ.* 8. *n.* 919. *in fin.* Magis controverſa ſunt, quæ ſequuntur. 253

II. Sponſum poſt ſponſalia etiam licitè ſuſcipere ſacros Ordines, inſcia, vel invita ſponſa, docent communiùs, & probabiliùs DD. Laym. ſuprà, Pontius, Averſa, alii cum Tambur. cit. §. 3. *num.* 1. probabile cenſente; & probabiliùs Gobat. *num.* 310. Eò quòd ſponſalibus ea conditio annexa videatur: *Niſi ſtatum perfectiorem elegero*; atqui etiam ſtatus ſacri Ordinis eſt æquè perfectus, ac Profeſſioni æquipollens. Contrà verò, illicitè, & quidem mortaliter 254

mihi

mihi æquè probabiliter docent Sanchez *cit.* Coninch. Rebellus, Hurtadus, alii cum Perez; quia Ordini ſacro etſi ſtatum perfectum contineat, non conceditur à jure dirimere matrimonium, aut ſponſalia, ſicut conceditur ſtatui Religioſo.

255 III. Votum ſuſcipiendi ſacros Ordines etiam diſſolvere ſponſalia, conſequenter negant Sanchez aliique citati, negantes ſacrum Ordinem licitè ſuſcipi à ſponſo, inſcia, vel invita ſponſa; adeòque tale votum valere. Rursùs tamen probabile cenſent alii docent, & licitè ſuſcipi ſacros Ordines à ſponſo, idque votum valere. Expreſsè Sotus, Henriq. Bonac. Dicaſt. apud Gob. *cit.* Ratio debet eſſe eadem, ſed infirma, quæ ſuprà. Sed de hoc rursùs in ſimili de voto Caſtitatis.

256 IV. Ordines minores tandem non diſſolvere ſponſalia, cùm illi ſtatum nuptiis incompoſſibilem non conſtituant, nimis clarum eſt; attamen, ſi ſponſus inſcia, vel invita ſponſa minores Ordines ſuſcipit, ſolvi ſponſalia ex parte ſponſæ, contra Sanchez *cit.* rectiùs docent Tanner. cit. *num.* 53. & Gob. *n.* 321. Reverà enim videtur ſponſus remittere ſponſæ jus ſuum in illam, quando ſe curat tonderi in Clericum, ſicut ſi voveret ſuſcipere ſacros Ordines, etſi votum illud non liberet ſponſum. Adde, quòd communiter nollent puellæ contrahere cum illo, quem ſcirent in Clericum attendendum.

IV. *Votum ſimplex caſtitatis, ſeu continentiæ perpetuæ.*

257 I. HOc votum & licitè emitti à ſponſis, & per illud ſponſalia ſimpliciter diſſolvi, etiam invita altera parte, docent graviſſimi DD. S. Thomas *in 4. d. 38. quæſt. unica, art.* 3. Cajetanus, Sotus, Henriq. Suarez, Vaſquez, Bonac. Pontius, aliiſque citatis Averſa *hic quæſt.* 7. *Sect.* 2. Gob. *numer.* 312. Et probabile cenſet Tamb. *cap.* 5. *§.* 4. providè tamen monens, hanc ſententiam habere locum ſolum in vero voto ob cultum Dei, & animæ ſalutem ſincere facto; ſecus ſi ob odium ſponſæ, vel quid ſimile in fraudem fieret: Item habere locum ferè in foro conſcientiæ tantùm; nam in foro externo vix credet Judex, te verè ob votum ſponſalia deſerere. Conſentit Laym. *cap.* 2. *num.* 7. ſponſum, vel ſponſam in conſcientia tutum eſſe, ſi ſincero animo amplectendi ſtatum perfectiorem continentiæ, propria authoritate recedat à ſponſalibus, præſertim clàm celebratis; nam cùm publicè celebrata fuerunt, vix ſine ſponſæ infamia, multorùm querelis, rixis, &c. poterit vovens propria authoritate recedere, &, ſi ad forum externum hæc cauſa deferatur, Judex Eccleſiaſticus ſponſum poſt ſponſalia ſe votum continentiæ emiſiſſe affirmantem compellere ſolet ad viam tutiorem, videlicet, ut vel ſponſaliorum fidem ſervet, vel intra certum præfixum tempus, vel terminum Religionem aliquam ingrediatur; quamvis etiam contentus eſſe poſſit ſacri Ordinis ſuſceptione: ut ex Sylveſtro, Soto, Henr. cit. docet Laym. loc. cit. Ratio tota hujus piæ ſententiæ rursùs eſt: quòd ſponſalibus ea tacita conditio ineſſe cenſeatur: *Niſi ſtatum perfectiorem continentiæ amplecti voluero*; atqui per votum hoc aſſumi ſtatum matrimonio perfectiorem, & quidem valdè perfectum, & Deo gratum: ergo, &c. Allegatur etiam argumentum, *c. Pervenit. De jurejurando; Promiſſum non infringit, qui in melius commutat.* Sed inefficaciter, nam ſermo ibi eſt de voto Deo facto, non de promiſſione facta homini. Ut ſuo loco declaratur.

258 II. Illud votum à ſponſis nec licitè emitti, nec invita altera parte per illud ſponſalia diſſolvi, longè probabiliùs, & mihi plane verè docent Canoniſtæ *in c. cit.* Paludanus, Sylveſter, Navar. aliiſque cumulatis Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 46. Coninch. cit. *dub.* 3. Laym. *num.* 6. Averſa ſuprà Herincx *diſp.* 1. *q.* 4. *n.* 38. Et colligitur patenter ex *c. Veniens. Qui Clerici, vel voventes.* Ubi mulieri, quæ poſt ſponſalia votum continentiæ emiſerat, & idcircò ſponſus ad aliàs nuptias tranſiit, pœnitentia gemina injungitur, tum propter fidem violatam: tum propter votum, à quo cupiebat liberari, ut cum alio poſſet contrahere. Ratio primi eſt: quia ſponſo per ſponſalia verum jus acquiſitum eſt; cui quidem nunc renunciavit: ergo non debet cenſeri grata DEO promiſſio, quatenùs cum alterius injuria, vel etiam damno conjuncta eſt: ut ſi quis voveat DEO equum, quem alteri promiſerat, vel donaret, non valet votum, quatenùs eſt injurioſum illi alteri. Ratio ſecundi eſt: quia quantum eſt de jure naturæ ad tollendam obligationem juſtitiæ (qualis eſt ſponſalium) non ſufficit quæcunque major perfectio alterius operis, vel ſtatus, niſi id jure naturæ concedatur, & ab Eccleſia ita declaretur; adeòque nulli promiſſioni humanæ cenſeri debet annexa illa conditio: *Niſi ſtatum perfectiorem eligero*, niſi jura ſic declarent: atqui ex diſpoſitione juris, declarationeque Eccleſiæ id clarè ſolùm conſtat de Profeſſione Religioſa, ejuſque conſequenter voti ſimplicis; nullibi autem id videmus concedi voto ſimplici caſtitatis, aut etiam Ordinis ſacri ſuſcipiendi, ut ſuprà jam innui, & huc remiſi. Cùm ergo privilegia, & conceſſiones, quatenùs cum alteriùs præjudicio conjuncta ſunt, ſtrictæ interpretationis eſſe debeant, non debet illa conceſſio, & velut privilegium Religioſi ſtatus extendi ad ſolùm votum ſimplex caſtitatis, aut etiam Ordinis ſacri ſuſcipiendi.

III. Non tamen ſimpliciter invalidum eſt votum continentiæ poſt ſponſalia emiſſum à ſponſo, vel ſponſa, ſed in primis. 1. Valet ad hoc, ut, ſi obligatio remiſſa ſit ab altera parte (prout certè juſtè remittere, & reſilire poteſt, cùm alter emittens tale votum cenſeatur renuntiare ſponſalibus: & votum caſtitatis non modicam afferat mutationem in ſponſo, utpotè, qui debitum nunquam petere poterit, quod comparti præſertim fœminæ foret valdè grave) votum à vovente ſervari debeat. 2. Et, ſi poſt illud votum matrimonium ſeu licitè, ſeu illicitè contraxit, vovens à petitione debiti abſtinere debebit, donec ab Epiſcopo, vel Privilegiato diſpenſetur. 3. Diſſoluto matrimonio rursùs ſuum votum integrè ſervare debet. 4. Sicut & is, qui Religionem ingredi, vel Ordines ſacros ſuſcipere ante, vel poſt ſponſalia vovit, & poſteà licitè, vel illicitè matrimonium contraxit, ſoluto matrimonio, poſt mortem conjugis, adhuc tenetur, ſi adhuc idoneus ſit, Religionem ingredi, vel Ordines ſacros ſuſcipere. Expreſsè *c. Veniens*, *c. Quidam. c. Placet. De converſation. conjugator.* Ibi. *Licèt votum uſquequaque non valuerit, eatenus tamen obligatorium fuit, quatenùs ſe poterat obligare.* Ex communi latè Sanchez cit. *num.* 15. Attamen neque is, qui poſt ſponſalia ſimplex continentiæ votum emiſit, neque is, qui ante ſponſalia edito continentiæ voto matrimonium, utique illicitè contraxit, & nondum conſummavit, obligatus eſt ad Religionis Profeſſionem: quia hanc non vovit: continentiam autem, quam vovit, medio adeò difficili non tenetur ſervare: ut contra Sylveſtrum, Navar. alios non paucos pluſ æquo rigidos docent meritò Sanch. *diſp.* 47. *Diffic.* 2. Leſſ. *l.* 2. *de juſtit. c.* 41. *n.* 52. Coninch. *dub.* 3. Laym. *n.* 9. 259

IV. Generatim loquendo tenetur vovens (ſeu votum continentiæ emiſerit, ſeu Religionis ingrediendæ, ſeu ſacri Ordinis ſuſcipiendi: ſeu de facto ſacros Ordines ſuſcipiat, vel Religionem ingrediatur) quando ex voti executione ſecutum eſt aliquod damnum ſponſæ, v. g. quia expenſas in ſponſalibus fecit, aut in præparatione ad nuptias ſeparatas, &c. eidem illud reſarcire; etenim nequit ſuum bonum ſpirituale proſequi cum vero, & reali damno alteriùs. Ita cum aliis Sanch. cit. Laym. eodem *cap.* 2. *num.* 8. benè colligens ex jure, *L. ſi pecuniam, ff. de condiction. cauſa data, &c.* Ubi dicitur: *Si cui pecuniam dederis, ut Capuam iret, licèt antequam ir iret, integrum ſit pœnitere, & pecuniam repetere: ſi tamen is expenſas fecerit, vel aliud damnum incurrit, indemnem ſervandum eſſe.* Sic ergo, qui ſponſalia contraxit, licèt antequam per nuptias contractus impletus ſit, jura licentiam dent ſponſo reſiliendi per Profeſſionem Religionis, aut ſacri Ordinis ſuſceptionem, ejuſve, vel continentiæ votum in probabili ſententia, interim tamen requirere videntur jura, ut pars altera indemnis ſervetur; ſiquidem, ut paulò ante dixi, ejuſmodi conceſſiones valdè alteri præjudicioſæ ſtrictæ interpretationis eſſe debeant. 260

§. III. Mutationes notabiles non Sacræ.

I. *Matrimonium aliud contractum.*

I. CErtum eſt apud omnes: prioribus ſponſalibus de futuro derogare poſteriora ſponſalia de præſenti: ſeu ipſum matrimonium ratum cum alio, vel alia contractum: idque matrimonium, quantùm eſt ex hoc capite, eſſe validum. Expreſsè *c. Sicut ex litteris, c. ſi inter virum, de ſponſal. & cap.* 1. *de ſponſa duorum.* Ratio eſt: quia contractus matrimonii fortioris vinculi eſt, quippè corporum traditionem continens, quæ in ſponſalibus non eſt. Quemadmodùm, ſi quis hodie equum vendidit, ſed nondum tradidit huic; cras verò vendit ſimulque tradit alteri, etſi injuſtè, rata tamen eſt venditio poſterior ipſo jure, *l. quoties, ff. de rei vindicatione.* Ita prorsùs in propoſito, Regula 54. *juris, Qui prior tempore, potior jure*: locum habet inter eos, qui ſimili, vel æquali jure, vel titulo gaudent. 261

II. Dixi autem: *Quantum eſt ex hoc capite*, Cùm ſponſalia priora tantùm ſint impedimentum impediens, non autem dirimens matrimonii alteriùs; quòd ſi tamen aliud matrimonium contractum eſſet invalidè, aliundè ex alio impedimento, non videtur contrahens à ſua priori obligatione liberari, cùm ex ſua iniquitate non debeat reportare commodum; tamen prior ſponſa etiam tunc liberatur, ſi velit; quia alter tentando aliud matrimonium fregit fidem ſuam, & tacitè ipſo facto juri ſuo renuntiaſſe cenſetur. Ut præter alios rectè obſervat Herincx *n.* 40. *diſp.* 4. Inſuper 262

263 III. Satis probabile, ſi Titius contra fidem priorum ſponſalium cum Berta, v. g. matrimonium contraxit cum Caja; per hoc matrimonium non omninò extingui priora ſponſalia, prout poſt alios docent Sanchez *l. 1. diſput.* 82. Laym. *cap. 2. num.* 22. Dicaſt. *diſput.* 1. *dub.* 37.) ſed ſuſpendi potiùs tantùm, & ſopiri interim pro tempore, quo illud matrimonium durat; adeòque ſi contingat hanc uxorem Cajam mori (idemque eſſet, ſi Religionem legitimè profiteretur) ante priorem ſponſam Bertam, Titius adhuc priori ſponſæ obligatus manet, ſi ipſa adhuc in propoſito permaneat, nec obligationem anteà (prout ſemper potuit) remiſit, vel ſatisfacta fuit. Ita cum pluribus Coninch. *diſput.* 23. *dub.* 4. Averſ. *cit.* Caſtro-Palao, aliiſque citans Tambur. *c.* 5. §. 5. *n.* 3. Henrincx cit. *num.* 42. Ratio eſt: quia licèt verum ſit ſecundùm jura, quod obligatio ſemel extincta nunquam reviviſcat (prout allegant Sanch. Laym. cit.) Attamen obligationem illam priorum ſponſaliorum extinctam eſſe, gratis aſſeritur, cùm extinctio illa nec jure poſitivo ſtatuatur, nec oriatur ex jure naturæ. Non jure poſitivo; nam Textus illi initio allegati ſolùm declarant matrimonium ſic initum validum manere velut fortiùs vinculum, adeòque ei cedere debere priùs debilius vinculum ſponſaliorum, quod veriſſimum eſt; an verò omninò extinguatur, vel ſolùm interea ſuſpendatur priùs vinculum, nulla jura definiunt: Non etiam ex jure naturæ, nam jure naturæ nemo debet privari jure ſuo ſine ſua culpa: & certè Titiùs non debet ex iniquitate commodum reportare, & habere in ſuo arbitrio, ut ab obligatione contracta pro libitu ſuo ſe eximat. Deinde impedimentum hoc matrimonii non eſt perpetuum, ſicut profeſſio ſolemnis, & Ordo ſacer, ſed tantùm durans ad vitam conjugis, nec aliter potens diſſolvere priora ſponſalia, quàm quatenùs cùm illis erat incompatibile, qua proindè incompatibilitate ſublata per mortem conjugis, omninò reviviſcet priùs vinculum, & obligatio; eadem prorsùs ratione, qua, ſi quis, poſt votum ſimplex caſtitatis emiſſum, matrimonium contraxit, poſt mortem conjugis quamprimùm votum integrè reviviſcit.

264 IV. Frigida meritò Tamburino, & mihi videtur diſparitas data à Sanchez cit. Quòd votum ſit diverſæ rationis à matrimonio, & ideò per illud ſuſpendi, non extingui; ſponſalia autem eſſe ejuſdem rationis cum matrimonio, ideòque per illud extingui. Quid enim hæc diſparitas ad rem facit, ſi utrobique promiſſio antè facta urget? E contra directè ſtatuitur exemplum ſuprà allegatum: Si rem in ſolidum duobus vendidiſti, priùs v. gr. Petro, & poſteà Paulo, & huic tradidiſti, rata manet poſterior venditio ex jure allegato. At, ſi res vendita rursùs ad te proveniat: cui dubium erit, te obligatum manere, & cogi poſſe ad rem illam Petro primo emptori tradendam, ſi ei anteà non ſatisfeciſti; ideòque priorem obligationem non fuiſſe extinctam, licèt ſit ejuſdem omninò rationis cum altera, æquè, imò magis, quàm ſit obligatio ſponſalium cum obligatione matrimonii. Quæ jam diſparitas?

II. *Sponſalia alia.*

265 CErtum rursùs eſt, ſponſalia legitimè contracta cum una non diſſolvi per ſponſalia poſteà contracta cum alia, (etſi hæc præbeant priori ſponſo, vel ſponſæ juſtam cauſam reſiliendi, & reſcindendi ſponſalia ob rationem ſæpè datam;) ſed ſponſalia poſteriora contra fidem priorem contracta omni jure, omniumque conſenſu eſſe irrita, & nulla; eo quòd una res obligata uni non poſſit promitti alteri: & hic propriè locum habeat Regula juris: *Qui prior eſt tempore, potior eſt jure*. Et ratio clariſſima: quia omnis promiſſio de re illicita irrita eſt, & nulla: atqui poſteriora ſponſalia ſunt de re illicita, ſcilicet de matrimonio contra fidem priorem ſponſalium contrahendo: cùm ſponſalia priùs cum alia, vel alio legitimè contracta ipſo jure naturæ ſint impedimentum impediens, ſeu prohibens matrimonium cum alia: ergo. Jam ulteriùs extende, & dic

266 I. Irrita ſunt poſteriora ſponſalia, etiamſi jurata, ſeu juramento firmata ſint. Communiſſima. Ex *cap. ſicut, de ſponſal. & matrim.* Ratio eſt: quia juramentum non poteſt eſſe vinculum iniquitatis, ut jura loquuntur; ſponſalia autem poſteriora iniquam promiſſionem continent: ergo juramento firmari non poſſunt.

267 II. Eadem irrita manent, etiamſi priora ſponſalia clam inita, poſteriora autem ſolemniter, v. g. coram Parocho, & teſtibus celebrata ſint, per ſe loquendo; quia actui nulli de ſe, ſicut non juramentum, ita multò minùs ſolemnitas ulla robur addere poteſt. Per accidens autem, ſi ſponſus intelligat ſibi, & priori ſponſæ omni probatione deſtitutis, etiam oblato juramento, fidem in Conſiſtorio non habendam, ſed pœnis, vel cenſuris compellendum ad poſteriora ſponſalia cum majori ſui, ac prioris ſponſæ infamatione, ac incommodo, ſecundis ſponſalibus ſtandum erit; debebit enim prior ſponſa omninò eſſe contenta, & juri ſuo cedere, (ſaltem pro durante illo matrimonio, juxta paulo ante dicta.) Sic rectè cum illis Sanch. *diſp.* 49. & ex eo Laym. cit.

III. Eadem irrita manent, etiamſi non priora, ſed poſteriora copulam annexam habeant: idque non ſolùm, 268
quando poſterior ſponſa ſub promiſſione matrimonii deflorata conſcia fuit priorum ſponſalium contractorum: tunc enim delicti particeps in neutro foro eſſet audienda, ſecundùm omnes: ſed etiam, quando fuit inſcia priorum ſponſalium. Ita (contra Coninch. Pontium, Caſtro-Palaum apud Tambur. cit. *§.* 5. *num.* 9.) Sotus, Henriquez, Rodriq. aliique citatis Sanchez, Laym. Herincx l. c. Ratio eſt: quia etiam copula non addit robur actui de ſe nulli, cùm ergo jus priorum ſponſalium non poſſit tolli per ſecunda ſponſalia injuſtè inita, & prorsùs nulla, neque etiam tolli poterit per adjunctam copulam. Intellige autem rursùs: *Per ſe loquendo*; nam per accidens in caſu, cùm ex violatione priorum ſponſalium nullum, vel exiguum incommodum eventurum ſit priori ſponſæ; ſecundæ autem ſponſæ, quæ copulam admiſit, vel etiam imprægnata fuit ſpe promiſſi matrimonii, grave damnum infamiæ, & vilitatis timeatur, tunc obligatio juſtitiæ ad avertendum damnum ſecundæ ſponſæ deceptæ (quod, ut ſupponitur alia ratione averti non poteſt, niſi eam ducendo,) utpote gravior præferenda erit obligationi priorum ſponſalium, juxta receptam Regulam apud Sylveſtrum *V. Sponſalia n.* 7. *ſi duo vincula diſparis potentiæ incompoſſibilia contrahuntur, fortiùs repellit minus forte*. Atque omninò æquitas, ac charitas poſtulat, ut eo caſu prior ſponſa obligationem remittat: Poteſtque juxta Sanchez cit. Judex interpellatus tunc compellere ad contrahendum cum poſteriori; nam propterea etiam ex communiori ſententia, ſi quis poſt votum ſimplex Caſtitatis Deo factum, ſub promiſſione matrimonii defloravit honeſtam puellam, debebit interim, poſtpoſito voto, puellam ducere etiam Deo benigniſſimo Creditore obligationem Religionis ad ſe poſtponente obligationi juſtitiæ erga proximum.

Item intellige totum hunc caſum ſecundùm jus novum Concil. Trident. annullantis omnia matrimonia clandeſtina, nam ſecundùm jus antiquum, quo valebant matrimonia clandeſtina, ſi ſponſus ſponſam cognoſcat, cenſetur id facere non affectu fornicario, vel meretricio, ſed affectu maritali, adeòque ipſo facto matrimonium clam ratum facere, & conſummare velle, *c. Is, qui finem, de deſponſ.* Et tunc caſus coincidit cum præcedenti.

IV. Invalida manent illa poſteriora ſponſalia etiam jura- 269
ta, etiamſi prior ſponſa (vel in oppoſito caſu ſponſus) jam diem ſuum obierit, vel Religionem profeſſa ſit, vel liberè volens à ſponſalibus receſſerit. Ita aliàs oppoſiti, at in hoc concordes Sanchez, & Pontiùs citati, Laym. Caſtro-Pal. alii cùm Tambur. *c.* 5. *§.* 5. *num.* 19. Quia illa nova ſponſalia etiam jurata à principio non valuerunt, ex dictis: atqui juxta notiſſimam Regulam Juris 18. *in* 6. *Non firmatur tractu temporis, quod ab initio non ſubſiſtit*: ergo ea abſolutè facta, neque poſteà per mortem, vel ceſſionem prioris ſponſæ convaleſcere poſſunt, conſequenter ſponſus liber manebit. Dico cautè; *abſolutè facta*; nam ſi poſteriora ſponſalia Titius conditionatè ſic iniſſet cum Berta: Ego promitto tibi conjugium, ſi fortè Catharina ſponſa mea moriatur, vel remittat promiſſionem ſibi à me factam, tunc utique valida fuiſſet promiſſio condionata, & mortua, vel juri ſuo cedente Catharina, obligaretur Titius ad ducendam Bertam; quia ſi tunc talem intentionem habuit, validè contraxit pro tempore illo futuro. Sic rectè Tambur. cit. *num.* 22. Addens ex Averſa: talem intentionem conditionatam habuiſſe præſumendum eſſe in dubio; quia alioquin deberent præſumi deliquiſſe contra priora ſponſalia, abſolutè contrahendo cum alia; quòd mihi non diſplicet.

III. *Sponſæ, vel ſponſi fornicatio.*

I. FOrnicatio unius, ſeu ſponſi, ſeu ſponſæ dirimit ſpon- 270
ſalia ex parte innocentis, ut recedere poſſit, ſi velit; ſi nolit, pars nocens obligata manet, ne ex iniquitate lucrum reportet. Expreſsè, *c. quemadmodum, de jurejurando*. Ubi duplex ratio datur: 1. quia ſponſus ex conditione matrimonium promiſiſſe cenſetur: *ſi & alter contra fidem ſponſaliorum non egerit*; nam alioquin frangenti fidem fides ſervanda non eſt. 2. Quæcunque cauſa ad divortium ſufficit, ea multò magis ſufficit ad ſponſalia ſolvenda: nam *turpius ejicitur, quàm non admittitur hoſpes*. Sed fornicatio conjugis eſt juſta cauſa divortii: ergo & fornicatio alterius ſponſorum eſt juſta cauſa ſolvendi ſponſalia ex parte innocentis. Atque quoad hoc pares ſunt ſponſus, & ſponſa, cùm æquè fidem frangant, & ſe ſuſpectos reddant, ne etiam poſteà matrimonium violent. Ex communi Laym. cit.

Google

cit. *c.* 2. *n.* 10. Aliquæ tamen diſparitates inter ſponſum, & ſponſam aſsignantur à DD. Nam.

271 II. Si uterque ſponſus poſt ſponſalia fornicatus ſit; non compenſatur delictum delicto, ſed adhuc ſponſus fornicarius repudiare poteſt ſponſam fornicariam; nam etſi uterque fidem æquè violarit, tamen delicta pari turpitudine non cenſentur; ſed fædior, ipſique ſponſo deteſtabilior eſt incontinentia fœminæ, quàm viri, communi omnium hominum æſtimatione. Accedit in fœmina periculum alienæ prolis. Communis DD. cum Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 55. Coninch. aliiſque citatis Laym. *n.* 12.

Nec obſtat, quòd *cap. Intelleximus*, *De adulterio*, dicitur: *Paria fornicationis delicta inter conjuges mutua compenſatione tolli*: nam ſponſalium ſolutio faciliùs permittitur ob quamlibet ſcilicet notabilem rerum mutationem: non item facilè divortium matrimonii. Extendit Menochius apud Gob. *caſ.* 8. *numer.* 329. ad caſum, quo adeſt ſola præſumptio paratæ fornicationis, ut ſi ſponſa frequentet domum illius, cum quo ſcit ſponſus eam peccaſse ante ſponſalia.

272 III. Etiam ſi ſponſa poſt ſponſalia fuiſset vi oppreſsa, meritò repudiatur. Sicut colligitur ex *c. Raptor* 27. *q.* 2. & docet communior DD. Sylveſter, Navar. alii cum Sanchez cit. *num.* 7. Coninch. *num.* 5. Laym. *n.* 11. *in fine*, Tamb. §. 6. *num.* 2. Ratio eſt: quia etiam ſic ſponſa notabiliter fit vilior, ut ab ea ſponſus meritò abhorreat: etenim probro vertitur viro fœminam ſic violatam ducere, non abſque periculo fortè alienam prolem alendi. Accedit quòd rariſsimus ſit caſus, quo fœmina abſque omni conſenſu, & culpa vim patiatur. Ut alibi dicemus. Quòd ſi tamen apertè conſtaret, oppreſsionem ſponſæ abſque omni ejus culpa accidiſse, v. g. in ſomno præſertim medicato, *Sanchez*, & *Laym.* cit. probabiliter cenſent, ſponſum reſilire non poſse, cùm exinde ſponſa tam magnum dedecus non contrahat. Secus rurſùs eſset in oppoſito, ſi ſponſus ea violentia cogeretur aliquam cognoſcere invitus (quod tamen poſse fieri cum *Toleto*, & *Tamburino* ego non credo) quia tunc nec ſponſus fidem frangeret, quia ageret coactus, vel potiùs pateretur tantum, nec ſponſæ probroſum eſse tali viro nubere: non ita, ſi ſponſus cogeretur ſodomiticè pati, idque non occultum maneret, tunc enim ob maximum probrum ſponſam poſse reſilire, docet Caſtro-Palaus apud Tamb. *cit.*

273 IV. Si Sponſa poſt ſponſalia, oſcula, amplexus, ac tactus impudicos ab altero viro admittat, poſsunt reſcindi ſponſalia, quia cenſetur vivere impudicè, à quo proindè meritò vir abhorrere incipit. Rurſùs non viceverſa, ob ſola ſponſi oſcula, vel tactus impudicos alterius fœminæ, ſponſa reſilire poteſt; quia non propterea viro aliqua impudicæ vitæ infamia apud homines aſpergi ſolet. Sanchez *diſput.* 55. *num.* 5. Coninch. *diſput.* 23. *dub.* 7. *num.* 56. limitans tamen, *niſi ſint tactus frequentes, ut indicent propenſum valdè ſponſi in alteram animum, ut meritò timeri poſſit, nè minùs ſit amaturus ſponſam, aut fidem non ſervaturus*. Sic Coninch.

Dicta de fornicatione carnali extendenda ſunt ad fornicationem ſpiritualem per hæreſim, & apoſtaſiam; juſtè enim reſilit ſponſus, & maximè ſponſa, ſi novit alterum poſt ſponſalia à fide defeciſſe, ſeu in hæreſim incidiſſe: idque non tantùm in locis, ubi hæreſis non tolerata reddit hominem infamem valdè: ut in Italia, Hiſpania, &c. ſed etiam in Germania, & locis, ubi hæretici tolerati, cum Catholicis admixti ſunt; eſt enim valdè gravis mutatio: & nimis grave eſt, cogi ſponſam catholicam ad nubendum homini diverſæ, falſæque ſectæ, quem tamen ipſa, ut catholicum in ſponſum elegerat, ait Tamburinus rectè *§.* 6. *c.* 5. *tract.* 3. *n.* 5. *in fine*.

IV. *Impedimentum ſuperveniens.*

274 POſt ſponſalia contracta poſſunt ſupervenire impedimenta matrimonii, aut impedientia tantùm, ut ſunt vota ſimplicia caſtitatis, Religionis ingrediendæ, Sacri Ordinis ſuſcipiendi, alia ſponſalia: aut dirimentia, ut profeſſio Religionis, Sacri Ordinis ſuſceptio, de quibus jam ſatis eſt dictum. Item poſſet ſupervenire cognatio ſpiritualis, vel legalis, ſed caſu rariſſimo; ſæpiùs autem, quàm par eſt, ſupervenit impedimentum affinitatis carnalis, ut, ſi ſponſus Titiæ fornicetur cum ejus conſanguinea intra ſecundùm gradum, v. g. cum ejus ſorore, matre, matertera, ideoq; habet impedimentum dirimens matrimonium contrahendum cum ipſa ſua ſponſa, & conſequenter non poterit procedi ad matrimonium de præſenti, niſi priùs impetrata diſpenſatione. De hoc aliove ſimili caſu paucis ſic accipe.

275 I. Certum eſt, eo caſu ſponſam liberari, & poſſe ſponſum repellere duplici titulo, & fornicationis, juxta ſuprà dicta, & impedimenti contracti: quia apponens impedimentum dirimens facit matrimonium jure impoſſibile; ſcilicèt illicitum, & invalidum, ſponſa ergo habet ſufficientem cauſam reſiliendi, & volendi ſe conformare juri matrimonium illud prohibenti. Idem per omnia eſſet in caſu oppoſito de ſponſa.

276 II. Sponſus eo caſu non liberatur à ſponſalibus, ſed volente ſponſa, obligatur ad procurandam diſpenſationem, atque ad matrimonium de præſenti contrahendum. Ex communi Tambur. §. 7. *n.* 1. Ratio eſt: quia ex una parte ſponſus non debet ex iniquitate lucrum reportare: Ex altera autem parte de jure naturæ eſt, ut, qui cauſa eſt impedimenti circa rem promiſſam alteri, debeat illud tollere.

277 III. Eo caſu diſpenſatio impetranda eſt ſumptibus ſolius ſponſi, ordinariis tamen, & moderatis, & nullo modo ſumptibus ſponſæ. *Communis* apud citatos. Ratio patet. quia ſolus ipſe quidem injuſtè fuit cauſa, ob quam neceſſariò iſta diſpenſatio impetranda eſſet. Dico tamen: *ſumptibus ordinariis, & mediocribus*; quia obligatio orta ex ſponſalibus ſolùm urget ſponſum ad ponenda media ordinaria, & non valdè difficilia, quibus impleri poſſit matrimonium: non item ad extraordinaria, & valdè difficilia ex vi ſponſalium præcisè, & per ſe; nam

278 IV. Si eo caſu ſponſa, vi ſponſalium fuit violata, vel impregnata, unde damnum grave pateretur, vel infamiam, niſi matrimonium ſequatur, ſponſus, qui ſcienter impedimentum appoſuit, adhuc obligatur procurare diſpenſationem, etiam magnis ſumptibus ſtatui ſuo proportionatis, etſi non nimis magnis, quibus à ſtatu cadere deberet. Tambur. cit. *§.* 7. *in fine*. Idque etiam non ex ratione ſponſalium præcisè, ſed ex ratione injuſtæ damnificationis, cujus contra jus ſponſæ cauſa fuit ſponſus fornicando cum conſanguinea; nam qui eſt cauſa damni contra juſtitiam, tenetur illud compenſare, quantum moraliter poteſt, citra notabiliter majus damnum proprium. Juxta dicta in materia de reſtitutione. Dixi rurſùs: *qui ſcienter impedimentum appoſuit*, quando nimirùm ſponſus fornicans cum conſanguinea ſponſæ ſuæ, ſcivit, vel advertit, ſic impedimentum contrahi: tunc enim ſolùm liberè dedit cauſam damno ex impedimento ſponſæ exorto, damnificationi autem liberæ, & culpabili ſatisfaciendum eſt. Secùs, quando tunc non ſcivit, vel non advertit impedimentum contrahi; tunc enim liberè non damnificavit; damnificatio autem non libera, & involuntaria non inducit obligationem compenſationis: adeòque jam ſponſus non tenebitur procurare diſpenſationem expenſis magnis extraordinariis ex ratione damnificationis injuſtæ, ſed benè adhuc expenſis moderatis, & ordinariis ex ratione contractus ſponſalium, juxta dicta *num.* 2. & 3. Prout rectè advertit Hurtadus apud Tamb. cit. *n.* 10.

§. IV. *Mutationes aliæ notabiles particulares factæ, vel patefactæ.*

279 GEneralis hic eſto Regula. *Quoties poſt contracta ſponſalia ſuperaccidit aliquid, quod eorum executionem, ſcilicet matrimonii contractum, & uſum reddit notabiliter difficiliorem: quodque, ſi initio fuiſſet, cordatum hominem ſimilis conditionis meritò ab illis ſponſalibus avertiſſet, & abſterruiſſet, toties ceſſat obligatio illius, ut is, etiam nolente altera parte, reſilire juſtè poſſet, cui matrimonium redditur difficilius*: Sic in terminis Tambur. *hic tract.* 3. *cap.* 5. *§.* 8. *n.* 1. Et in re ipſa communiſſima DD. Sanch. *l.* 1. *de matrim. diſp.* 62. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 8. Iann. *tom.* 4. *diſp.* 8. *q.* 1. *n.* 69. Laym. *c.* 2. *n.* 18. & 19. alii innumeri apud ipſos. Ratio eſt: quia intentio ſpondentis non præſumitur, ſe extendiſſe ad talem caſum valdè difficilem non prævisum, qui quemvis hominem prudentem à promiſſione abſterruiſſet. Quare ſponſalibus, ſeu matrimonii promiſſionibus, quæ ſuaptè natura, & Eccleſiæ praxi magnam animi libertatem, & promptitudinem poſtulant, ea tacita conditio ineſſe ſemper cenſetur: *Si res in eo ſtatu permaneat*: Seu *ſi notabilis rerum mutatio non fiat*. Nec refert, etiamſi ſponſalia jurata fuerint; quia juramentum ſortitur naturam, & conditiones actus, cui adjicitur, *c. Quemadmodùm*, *De jurejurando*. Et jam toties inculcatum.

Ad cognoſcendum autem: Utrùm intentio ſpondentis ſaltem virtualis ad talem caſum, ſeu eventum ſe extenderit, nec ne, examinari debet ſponſus: v. g. Si eo tempore, quo ſponſæ matrimonium promiſiſti, aliquis tibi propoſuiſſet: Sed: quid, ſi quid tale eveniat? An non reſponſurus fuiſſes: non eſſe tibi animum ad talem caſum obligationem tuam extendere? Et hujus aſſeverationi etiam in externo foro credendum erit, præſertim jurato, ſi conſideratis circumſtantiis, probabilis ei fides haberi poſſit. Ut optimè probat Laym. *n.* 18.

Jam vides in hac generali regula fundari omnes cauſas diſſolvendi ſponſalia hactenùs explicatas: nimirùm notabilem ejuſmodi mutationem ex parte unius, vel alterius ſponſorum. Reliquæ mutationes multùm variæ (ut ad aliquem ordi-

ordinem redigamus) accidere poſſunt in bonis, vel animæ, vel corporis, vel fortunarum: quæ ſtrictim percurramus.

I. In bonis animæ.

280 I. SI quis ex ſponſis gravi infamia maculetur, ſi ſponſus aleator, ebrioſus, &c. evadat: ſi aſper moribundus, & admodùm ſeverus; poteſt alter recedere, etiam poſt jurata ſponſalia. Communiſſima, Sanchez, Layman, Tambur. cit. Ratio ſumitur ex regula: quia cum tali certè ab initio noluiſſet contrahere.

II. Rursùs, ſi graves inimicitiæ ortæ fuerint inter ſponſorum parentes, diſſolvi poſſunt ſponſalia ex utraque parte. Quòd ſi inter ipſos ſponſos gravis inimicitia fuerit exorta, poſſunt quidem utrinque recedere, ſed qui cauſam dedit inimicitiæ, obligatur priùs omnia moralia, & ordinaria media adhibere ad pacem inducendam; quia alioquin erit injuſta cauſa diſſolutionis.

III. Univerſaliter, quando eſt, vel advenit timor, rationabilis tamen, ne malum exitum nuptiæ ſortiantur, v. g. Titius deſponſavit Bertam, neſcientibus, vel etiam ſcientibus utriuſque parentibus; unde tamen factum eſt, ut ex utraque parte parentes obſtinatè contradicant, timeaturque gravis diſcordia inter illos, vel eoſdem ſponſos, poterit alter, etiam altero invito, ſe ad aliud matrimonium convertere; quia ex tanta oppoſitione facilè eſt oriri inimicitias, incommoda gravia; & inter ipſos ſponſos nuptos perpetuas rixas, & diſſenſiones. Ex communi Sanch. mox citandus, Tambur. *hic tract.* 3. *c.* 1. n. 7.

IV. Monet tamen providè Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 14. *n.* 3. Ut cautè in hoc procedas, confeſſarie, nam ſæpè jactantur minæ, opponuntur pericula, applicantur alia mala, quæ tamen experientia mox oſtendit vana eſſe, & ſtatim inito matrimonio deſerviiſſe.

II. In Bonis corporis.

281 I. SI ſponſus, vel ſponſa incidit in gravem morbum, paralyſin, lepram; morbum gallicum, epilepſiam, aliumve incurabilem morbum: ſi amittat oculos, aures, nares, ſi fiat claudus, mancus, &c. juſtè alter recedere à ſponſalibus poteſt. Hæc enim, ſicut retardant à ſponſalibus contrahendis, ſic excuſant à contractis etiam juratis: quia nimis grave eſſet, hoc perpetuò velle in conſorte pati: poterit ergo is recedere ab hoc contractu ſponſalium ex ſe diſſolubili; certè autem non à matrimonio jam contracto de præſenti, quod ex eſt indiſſolubile. *Omnes*, quos ſciam. Addo aliqua ſpecialiora.

II. Etiam vehemens ſuſpicio morbi gallici cauſam dat dictæ diſſolutionis ſponſo ſano. Uti cum aliis docet Pontius *lib.* 12. *cap.* 17. *num.* 4. Addit Tamb. cit. *§.* 8. *num.* 4. idem eſſe de ſuſpicione cujuſcunque infirmitatis gravis incurabilis ob paritatem rationis.

III. Oris graviſ. olentia, cui arte medica ſubveniri nequeat, meritò numeratur inter morbos valentes diſſolvere ſponſalia, quia illam in tam arcta conjunctione tolerare, nimis eſſet oneroſum. Ita communis cum Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 57. n. 2. approbante Pontio *cit.*

IV. Quid ſi ſponſa tempore ſponſalium pulcherrima, deindè notabiliter deformis evadat? Etiam propter hanc mutationem ſponſum poſſe licitè reſilire, docent graviſſimi DD. Caſtro-Palaus, Hurtadus, eoſque ſequens Tamb. n. 6. Ratio eſt: quia in materia matrimonii admodùm æſtimatur apud homines pulchritudo.

III. In Bonis fortunarum.

282 I. SI ſponſa dotem adferre nequeat, aut, is qui promiſit, dare nolit, ſponſum juſtè recedere poſſe, luce clariùs eſt; eſt enim dotis promiſſio conditio, ſub qua fiunt ſponſalia: ergo ea deficiente, etiam ſine culpa promittentis, ceſſat promiſſio, quamvis jurata, ait Tamb. cit. *n.* 8.

II. Huc ſpectat, ſi alterutra pars ſit exhæredanda, aut rationabiliter timeatur, alterum ex ſponſis fore exhæredandum, alter licitè reſilire poterit. Ut cum aliis notat Pontius cit. *cap.* 17. *num.* 8. Ratio eſt: quia aliàs is ſe immitteret in periculum ſuſtinendæ paupertatis. Addit meritò Tambur. cit. *num.* 10. Propter paritatem rationis idem eſſe, ſi adſit ſimilis rationabilis metus de futura paupertate fortè alteri ex quavis alia cauſa proventura.

III. Non tantùm ſi una tantùm pars graviſſima bonorum jacturam patiatur, atque in inopiam notabilem incidat, altera ob tantam mutationem juſtè reſilit: ſecundùm omnes: ſed etiam, ſi uterque in paupertatem incidat, v. gr. tempore belli, uterque juſtè recederet à ſponſalibus, quia tanto difficiliùs ſuſtinere poterunt onera matrimonii, ut hic dari non poſſit compenſatio paupertatis unius cum paupertate alteriùs. Ita cum Bonacina & aliis Tamb. cit. *num.* 11. Etſi contradicant *Rebellus*, *& Pontius* l. c. ſed minùs probabiliter.

IV. Quid ſi alter ex ſponſis ex inopinato valdè locuples fiat, delata v. g. ex improviſo ingenti hæreditare: poteritne relicta ſponſa jam impare quoad opes, aliam ſibi opibus parem, meliuſque dotatam procurare? Negant rotundè Sanch. Coninch. alii, eoſque citans Caſtro-Palaus *hic diſp.* 1. *punct.* 28. *n.* 5. Ratio bona eſt: quia ſi ſponſa tua deterior non eſt facta, iniquum eſt eam ſuo jure privare. Concedunt tamen alii cum Hurtado *diſp.* 2. *de matrim. diff.* 25. Diſtinguit Perez *diſp.* 9. *ſect.* 11. licere, ſi non accepit illam ob ſpecioſitatem: non item, ſi præcipuè ob formæ præſtantiam illam deſpondit. Inter has ſententias interponat quis judicium me ſapientior, ajo meritò cum Tamb. *nu.* 15. & Gob. *nu.* 340. Primam tamen urgerem, niſi (certè rationabiliſſime) timerem malum matrimonii ſucceſsum, & ſponſam ab inſoleſcente ſponſo ditiore malè tractandam. Quare conſulerem ſponſæ, diſſolutioni non multùm repugnare, pro ſine dubio liberaliori compenſatione, vel remuneratione.

IV. Prædictæ cauſæ latentes, poſtea patefactæ.

I. ETiam quando aliqua ex hactenùs enumeratis cau- 283
ſis, v. gr. violata pudicitia in ſponſa, magna ſævitia, ebrietates in ſponſo, aut in alterutro morbus contagioſus, vel incurabilis, grande es alienum, paupertas, infamia, &c. jam reipſa extiterunt tempore ſponſaliorum, ſed latebant, aut invincibiliter ignorabantur ab altera parte contrahente, ita quidem, ut ſi non ignorata, ſeu cognita fuiſſet talis cauſa, nequaquam alter matrimonium ſpopondiſſet; ea poſteà cognita, adhuc eſt jus diſſolvendi ſponſalia etiam jurata. Communiſſima DD. quos congerunt, & ſequuntur Sanchez *lib.* 1. *diſp.* 63. Coninch. *diſp.* 23. *dub.* 8. Laym. *cap.* 2. *num.* 19. Tamb. cit. §. 9. n. 1. & latè Gob. *caſ.* 8. *à num.* 275. Ratio eſt: quia, cùm ſponſaliorum tempore defectus non apparebat, perindè erat, ac ſi non eſſet (& ideò, quia ignorantia illa erat ſolùm circa qualitates perſonæ, ſponſalia tunc erant valida, ut jam ſuprà §. 9.) cùm verò poſteà apparere incipit defectus talis, perindè eſt, ac ſi de novo adveniat, & exiſtat; nam, ſicut paria cenſentur, non eſſe, & non apparere (in moralibus, non phyſicis (*Arg. l. Fundi. ff. de contract. empt.* ita enim idem erit, aliquid ſupervenire, & præcedere, ſed anteà ignorari. Ut inter alios obſervat Leſſius *l.* 2. *de juſtitia c.* 42. *dub.* 1.

II. Addidi, & in præcedentibus ſemper ſuppoſui exten- 284
ſionem ad ſponſalia *etiam jurata*; nam, ut toties inculcatum, juramentum additum promiſſioni ſequitur ejus naturam, & conditiones: & licèt augeat obligationem intenſivè, addita nova obligatione ex virtute Religionis; non tamen (ut ſimplices imaginantur) auget extenſivè, neque obligationem extendit ad ullos alios caſus, vel circumſtantias, niſi ad quas ſe extenderet ipſa promiſſio nuda, & nullo juramento veſtita, quod valdè notandum. Quare, ſi ſponſus, v. gr. dicat: fateor quidem me ſanctè, etiam ſub juramento promiſiſſe matrimonium huic Bertæ, ſed nequaquam putabam, adeò eſſe inopem, ut nunc deprehendo: ſi autem id habuiſſem compertum, nemo me adduxiſſet ad dandam ei fidem matrimonialem. Quando, inquam, ſponſus ita loquitur ſincerè, non tenetur in conſcientia ducere Bertam: ut apertè deducitur ex regula tradita, & communi DD. conſenſu. In foro autem, & judicio externo tenebitur hujus ſuæ mentis indicia, vel teſtimonia adferre, ut judex conſideratis circumſtantiis prudenter credere poſſit, & debeat. Ut in ſimili notavi ſuperiùs, quoad cauſas de novo advenientes.

III. Excipiendum autem per omnem modum: niſi poſt 285
talem cauſam, aut ſupervenientem, aut de novo cognitam, ſponſalia anteà valida ratificaveris, aut expreſſis verbis, aut ipſo facto, & præſertim copula carnali. Quare ſi ſponſus v. g. cognita cauſa recedendi à ſponſalibus, nihilominùs ſponſam carnaliter cognoſcat, cenſebitur tacitè renuntiare juri ſuo, atque ſponſalia ratificare: quando quidem etiam ſponſa non, niſi ſub tali conditione, in copulam conſentire cenſenda eſt: ideòque non audiendus ſponſus ſi poſteà reſilire velit; niſi fortè acceſſiſſet animo fornicario, & expreſſo, non ratificandi ſponſalia; tunc enim contra Sanchez *l.* 1. *diſp.* 66. *n.* 3. rectiùs docet Hurtadus cum Tamb. cit. *§.* 9. n. 4. in foro conſcientiæ non ratificare, nec cedere juri ſuo: & ſic adhuc diſſolvere poſſe ſponſalia, niſi aliàs ratione damni illati ad illa ratificanda teneretur.

IV. Jam reſtat quæſtio difficilis, & maximè practica. 286
Utrum ſponſus, vel ſponſa laborans aliquo defectu occulto, qui cognitus averteret compartem à ſponſalibus, & matrimonio contrahendis, poſſit, eo tacito, contrahere: atque poſt contractum ſponſalium etiam compellere ignorantem, ut ſtet fide data ad matrimonium contrahendum? Reſp. cum neceſſariis diſtinctionibus. 1. Quando defectus repugnat ſubſtantiæ matrimonii, aut continet impedimentum dirimens,

quan-

Digitized by Google

quantumvis etiam probroſum, vel diffamatorium, utique, aut eſt manifeſtandus, aut à contractu abſtinendum: nimis certum apud omnes. 2. Etiam manifeſtandus eſt defectus, (aut à matrimonio abſtinendum) qui noxius futurus eſt alteri parti: & generaliter, qui matrimonium redditurus eſt notabiliter difficilius. Sic (contra Sanch. *lib.* 1. *diſput.* 86. Hurt. Dicaſt. Eſcob. alios non paucos) veriùs docent Turrianus, Coninch. Pontius, aliiſque citatis Perez *diſp.* 11. *ſect.* 11. Caſtro-Palaus *diſp.* 30. *punct.* 30. *n.* 5. Gob. *caſ.* 9. *n.* 367. Ratio eſt: quia contra juſtitiam delinquit, qui mercem, aut inutilem, aut verè noxiam vendit ignoranti hæc vitia: juxta dicta ſuo loco. Idem eſt in propoſito.

Deinde defectus iſti, ſi non manifeſtentur, & poſteà appareant, ut fieri ſolet, ſponſalia quidem juſtè diſſolventur cum majori confuſione: matrimonium verò ipſum contractum malos ſortietur exitus, qui meritò parti doloſæ imputabuntur. Exempla ponunt morbum, lepram, morbum gallicum, vel alium contagioſum, mores perditos ſine animo emendandi, infamiam ex genere, vel ex delicto, & certò etiam ſi ſponſa, vel fœmina jam ſit impregnata ab alio; quid enim magis nocivum poſſet eſſe matrimonio futuro? Non autem eſt obligatio manifeſtandi, ſeu ante, ſeu poſt ſponſalia defectus non ita noxios, nec facientes matrimonium notabiliter difficilius, etſi reddunt minùs commodum, vel minùs appetibile: cujuſmodi ſunt: fornicatio etiam ſponſæ antecedens, vel ſubſequens ſponſalia, deformitas, ignobilitas, paupertas, infamia, &c. cùm tamen contrarium ab omnibus credatur. Sic DD. cit. omnes. *Ratio eſt*: quia recepto communi uſu, etiam in contractu emptionis, non conſuevere aperire leviores defectus mercis, & debet ſibi imputare altera pars, quòd non inſtituerit accuratiorem inquiſitionem. Sponſus, vel ſponſa laborans ſimili defectu non noxio, modò ſpecificato, poteſt, per ſe loquendo, alteram partem ignaram compellere ad ſtandum data fide, nuptiaſque contrahendas. Omnes ſuprà citati utriuſque ſententiæ. *Ratio eſt*: quia ſi pars vitioſa contraxit ſponſalia ſine ullo peccato injuſtitiæ in ſponſum acquiſivit jus ad matrimonium: ergo jure coget ſponſum, ut ſervet fidem.

S E C T I O III.

De Matrimonio Legitimo, ut contractus eſt, ac conſenſus de præſenti.

S U M M A R I U M.

287 & 288. *Matrimonium propriè ſumitur pro contractu, & pro vinculo.*
289 *Quid utroque modo?*
290 *Ad matrimonium, ut contractus eſt, requiritur. I. conſenſus mutuus obligatorius.*
291 Uſque ad n. 295. *Qualis ſufficiat, ut validè?* &
295 Uſque ad n. 299. *Qualis, ut licitè contrahant?*
299 *II. Verus, ſerius, voluntarius, & liber, ac*
300 *Abſolutus, & proprius contrahentium tantùm.*
301 *Quem nemo.*
302 Uſque ad n. 305. *Niſi Deus ſupplere poteſt.*
305 *III. Externus per verba, vel ſigna de præſenti expreſſus.*
306 & 307. *An neceſſariò per verba?*
308 *Quibus verbis, vel ſignis?*
309 *Quo ordine?*
310 Uſque ad n. 315. *Qua ſimultate?*
315 & 316. *Quando ſubeſt impedimentum dirimens contrahentem latens, matrimonium nullum eſt.*
317 *Valet verò quando ſolùm dubitatur tale ſubeſſe, reverà tamen non ſubeſt.*
318 & 319. *Quando autem certò putant ſubeſſe, eſto non ſubſit, probabiliùs nullum eſt.*
320 *Matrimonium etiam contrahi poteſt inter abſentes per epiſtolam.*
321 *Vel per procuratorem. Qualiter?*

287 I. IN Matrimonio quatuor conſideranda occurrunt. 1. Et contractus actualis, quo perſonæ legitimæ conſentiunt, ſeque obligant ad mutuam traditionem corporum in ordine ad prolem generandam: qua ratione dicitur matrimonium legitimum: & de hoc modò nobis ſermo. 2. Eſt ratio Sacramenti ex divina inſtitutione huic contractui ſuperaddita, eumque elevans ad conferendam gratiam ſanctificantem, & dignè ſignificandam conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, & Verbi Divini cum Natura humana: qua ratione dicitur matrimonium ratum: & de hoc agemus ſeorſim *ſect.* 4. 3. Eſt ſtatus permanens, ac vinculum perpetuum poſt illum actualem, ac tranſeuntem contractum legitimum, & inter fideles etiam ratum remanens cum conſequentibus obligationibus, ſervandi fidem, reddendi debitum, cohabitandi, prolem educandi, &c. quæ dicuntur bona matrimonii. 4. Eſt ipſa copula maritalis; à qua tandem dicitur matrimonium conſummatum, & undequaque indiſſolubile quoad vinculum evadit: ut ampliùs patebit ſuo loco. Et hinc.

II. Matrimonium propriè loquendo, etiam in ſacris Con- 288
ciliis, accipitur duobus modis: 1. Pro contractu: 2. Pro vinculo; ſeu ſtatu permanente. Sic enim Trid. *ſeſſ.* 24. *Can.* 1. definiens Matrimonium eſſe Sacramentum: utique loquitur de contractu matrimonii. Et in Concil. Florent. Eugenius IV. *in Decreto Fidei*, dicens: Cauſa efficiens matrimonii regulariter eſt mutus conſenſus per verba de præſenti expreſſus. Quemadmodùm & Sancti Patres, ac DD. paſſim dicentes: Matrimonium eſſe ex ſe indiſſolubile, eſſe perpetuum, eſſe effectum mutui conſenſus; &c. intelligitur de vinculo: Quo etiam ſenſu matrimonium dicitur propriiſſimè *Conjungium*; eo quòd vir, & mulier communi, ac perpetuo jugo ſubdantur. Hinc ergo ſunt tam diverſæ matrimonii definitiones. Unam initio Tractatus attulimus ex Marchantio, utrinque & contractum, & Sacramentum, & vinculum benè explicantem, ſed longiuſculum. Tu rogatus, quid ſit, ſeu in quo conſiſtat matrimonium, ut ſapere te quoque oſtendas, ne reſpondeas ſine diſtinctione, & dic, ut ſequitur ex Scoto *in* 4. *d.* 24. communiter recepto.

III. Matrimonium, ut contractus, *eſt maris, ac fœmi-* 289
næ mutua tranſlatio corporum pro uſu perpetuo ad procreandam prolem debitè educandam. Matrimonium, ut vinculum, ſeu ſtatus, *eſt vinculum indiſſolubile inter marem, & fœminam ex mutua tranſlatione poteſtatis corporum ſuorum in ſe invicem facta ad procreandam prolem debitè educandam.* Sic Scotus. Breviùs: *Eſt maris, & fœminæ conjunctio individuam vitæ ſocietatem retinens*. De hoc vinculo nihil ſpecialiter dicendum occurrit, præter dicenda de matrimonii indiſſolubilitate *ſect. ſeq.* Meritò tamen quæres: Quidnam ſit, ſeu in quo conſiſtat illud vinculum, ſeu perpetua conjunctio? Reſp. Re ipſa nihil aliud eſſe, quàm meram denominationem extrinſecam ex præſcripto contractu deſumptam, vi cujus contrahentes manent inter ſe colligati cum quodam dominio, & ſubjectione ad invicem. Ut contra alios laborioſè, ſed fruſtra multiplicantes entia, rectè docent DD. communiùs, inter quos Tamb. *hoc tract.* 4. *cap.* 1. *in fine*, & noſter Herincx *diſp.* 2. *q.* 1. Jam ergo videndum, qualis requiratur, & eſſe debeat conſenſus requiſitus ad hoc matrimonium legitimum, ut contractus eſt.

A S S E R T I O.

A*D matrimonium legitimum requiritur conſenſus mutuus obligatorius tradendi, & acceptandi invicem corpora in ordine ad generandam prolem, verus, & ſerius, voluntarius, liber, & abſolutus, proprius contrahentium tantùm, externus per verba, vel ſigna de præſenti expreſſus inter perſonas habiles, non neceſſariò præſentes, ſed ſatis per Procuratorem, vel epiſtolam.* Eſt tota certa, & patebit explicatione.

§. I. *Conſenſus mutuus obligatorius.*

QUo nimirùm, vir, & fœmina liberè conſentiunt tra- 290
dere, & acceptare ſibi invicem jus in ſuum corpus in ordine ad generationem prolis, uterque ſe obligando ad fidem ſervandam, ut ſcilicet alteri petenti tantùm, & nulli alii corporis uſus concedatur, idque in perpetuum durante vita amborum. Prout emphaticè explicat Apoſtolus. 1. *Cor.* 7. *Uxori vir debitum reddat, ſimiliter autem & uxor viro*: rationem dans: *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet ſed vir: Similiter autem, & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier*. Eſt ergo matrimonium contractus maximè oneroſus conſtans mutuo conſenſu obligatorio invicem tradendo, & acceptando jus, & obligationem ſui corporis, quo nimirùm & vir tradendo jus ſui corporis ſe obligat mulieri ad eum uſum, eoque ipſo ejus reciprocam traditionem, & obligationem acceptare volens: & fœmina viciſſim tradendo jus ſui corporis ſe obligat viro, eoque ipſo acceptat traditionem, & obligationem ſibi factam; quamvis enim ſinguli ſponſi non plus dicant, quàm v. g. *accipio te in meam uxorem: accipio te in meum maritum*; attamen eo ipſo uterque, dum ejuſmodi verba proferunt, ſignificant etiam, ſe acceptare alterius traditionem, & conſenſum, vel jam præſtitum à ſponſo more ſolito priùs loquente, vel jam jam præſtandum à ſponſo poſteriùs loquente. Jam ergo ulteriùs & meritò explicandum, & circa quæ objecta verſari debeat conſenſus, & intentio contrahentium ad hoc, ut validè, & licitè contrahant.

Ut validè contrahant,

I. SUfficit ſine dubio conſenſus implicitus, & generalis 291
contrahendi matrimonium more aliorum fidelium: ſeu velle

velle contrahere eo modo, quo alii fideles contrahunt, quo Eccleſia ordinavit, quo Deus, vel Chriſtus inſtituit, &c. etiamſi contrahens de obligationibus eſſentialibus matrimonii in particulari nihil cogitet, neque expreſsè, ſed ad tale aliquid obligare intendat, dummodò etiam nullam talem obligationem poſitivè excludat. Certum apud omnes ex communi doctrina in aliis Sacramentis, & contractibus.

292 II. Sufficientiſſimus etiam eſt conſenſus explicitus in obligationem aliquam etiam unam, eſſentialem, utpotè in prædictam traditionem corporum, in aliquod ex tribus bonis matrimonii, fidei, prolis, Sacramenti, utpotè ad ſervandam fidem conjugi, debitum reddendum ad generandam prolem, ad perpetuam vitæ ſocietatem: Etiam unam, inquam, etſi de reliquis obligationibus nihil cogitet, poſitivè tamen etiam nullam excludat; eò ipſo enim adhuc implicitè vult, & intendit etiam reliquas obligationes, & bona matrimonii, adeòque adhuc totam ſubſtantiam matrimonii ponit. Communis DD. cum Sanchez *l. 2. diſp. 29.*

293 III. Validum manet matrimonium, ſi contrahens conſentiat in prædictas matrimonii obligationes omnes, vel aliquam modo prædicto, velut in actu primo, etiamſi poſitivè excluderet actum ſecundum, & executionem ejuſmodi obligationis, v. g. fidem aliquando non ſervandi, debitum non reddendi, prolem non generandi. *Communiſſima.* Ratio eſt: quia de eſſentia matrimonii tantùm eſt traditio corporum & ipſæ prædictæ obligationes in actu primo, non autem ipſa executio, ſeu impletio, ac actus ſecundus earum obligationum eſt de eſſentia; ut in ſimili dictum ſupra de ſponſalibus. Quemadmodum ergo vero, & valido voto potes te obligare ad ſervandam caſtitatem, etſi animum (certè ſceleſtum) habeas, eam obligationem quandoque non obſervandi: ſic validè contrahis matrimonium, ſi conſentias, & intendas ejuſmodi obligationes ſubire ad ſervandam fidem, prolem generandam; quia jam ponis totam ſubſtantiam matrimonii, etſi ſimilem ſceleſtum animum habeas non obſervandi, fidem ſubinde violandi. Quin ipſam copulam actualem certis conditionibus etiam licitè excludere poſſes, exemplo Beatiſſimæ Virginis Mariæ. Sed de hoc neceſſariò iterùm in Subſectione de matrimonio conditionato.

294 IV. Quòd ſi verò ejuſmodi obligationem ipſam, omnem aut unicam excluderes, v. g. ſolam ſtatus perpetuitatem, aut ſolam fidem ſervandam; jam invalidè contrahes matrimonium; quia omnem, aut quamlibet iſtarum obligationum excludendo non ponis, ſed tollis, & deſtruis totam ſubſtantiam matrimonii, juxta notum illud D. Dionyſii: *Bonum eſt ex integra cauſa, malum ex quolibet defectu.* Vide latiùs Sanchez cit. Perez *diſp.* 13. *ſect.* 5. Tamb. *tract.* 4. *c.* 2. §. 3.

Ut licitè contrahant;

295 I. SUfficit ſimiliter, ut conſentias, & intendas explicitè, vel implicitè finem aliquem matrimonium proprium, & intrinſecum, etiam unicum, cæteros non excludendo poſitivè: aut primarium, uti eſt proles generanda, fides ſervanda, perpetua ſocietas: aut ſecundarium, uti eſt remedium concupiſcentiæ, habere conjunctionem, ac communionem auxiliorum, conſiliorum, &c. Ratio eſt: quia ſic ſemper te conformas inſtitutioni matrimonii: nec eſt, unde culpa oriri poſſit.

296 II. Hos fines eſſentiales, ac proprios matrimonii poſitivè excludendo contrahens matrimonium principaliter ob alium finem extrinſecum, v. g. ad obtinendas divitias, ob ſolam libidinem explendam, &c. omnium conſenſu mortale eſt; quia redderet matrimonium nullum. Ut ex modo dictis patet.

297 III. Retento autem ſaltem implicitè, ſeu poſitivè non excluſo fine proprio matrimonii, contrahens matrimonium ob fines extraneos, & in inſtitutione matrimonii non incluſos, utpotè obtinendi divitias, voluptates, bonum nomen, honeſtam familiam, & ſimilia, ex communi quidem ſententia, peccat, attamen non mortaliter. Sanch. *l.* 2. *diſp.* 29. Laym. *tract.* 10. *part.* 4. *c.* 2. Tamb. cit. *ſ.* 3. *nu.* 11. alii apud ipſos, Ratio eſt: quia licèt non ſit magna deordinatio, cùm implicitè remaneant fines debiti, aliqua tamen adeſt deordinatio, cùm explicitè intenditur finis extrinſecus, & alienus à finibus, ob quos inſtitutum eſt matrimonium.

298 IV. Attamen certè probabilis eſt etiam ſententia excludens omne, etiam veniale peccatum. Ita cum aliis Coninch. *diſp.* 25. *dub.* 2. Caſtro-Palao *diſp.* 2. *de ſponſal. punct.* 10. Pontius *l.* 1. *cap.* 21. *num.* 13. & probabilem judicat ipſe Tambur. *num.* 13. Ratio eſt: Vel enim hi externi fines ex ſe honeſti ſunt, & bonitatem moralem habent, ut eſſet pax Reipublicæ, concordia conſanguineorum, familiæ nobilis conſervatio, fornicatio vitanda, &c. Aut ſunt ex ſe indifferentes, qualis eſt finis divitiarum, honoris, voluptatis non peccaminoſæ: utrobique nulla apparet culpa; quæ enim culpa eſt, honeſto medio, quale eſt matrimonium, velle acquirere illud, quod ex ſe, vel honeſtum itidem eſt, vel ſaltem indifferens, & minimè inhoneſtum? Certè culpæ non condemnabis Sacerdotem, qui, alioquin non celebraturus, celebrat hodie Sacrum, quia ſtipendium bonum offertur, illius lucri capiendi gratia, modo remaneat, & non excludatur intentio principalis ſacrificandi in honorem Dei, quam ſemper remanere ſupponimus. Ita ergo eſt in caſu noſtro. Vides quàm probabiliter. Sed de hoc rurſùs in ſimili *cap. ſequent. Cùm de fine debito ipſius copulæ conjugalis.*

§. *II. Verus, & ſeriùs, voluntarius, ac liber,* remiſſivè.

299 I. VErus, & ſerius, ſecluſa ſcilicet fictione: eadem prorsùs ratione, qua Sectione præcedenti dictum de promiſſione ſeria, & ficta ſponſalium. In ſpecie autem qualiter peccet, & ad quid obligetur fictè contrahens matrimonium, dicetur *cap. ſeq. cùm de peccatis conjugum in contractum matrimonii.*

II. Voluntarius, cum plena ſcilicet deliberatione, & rationis advertentia: eadem ſimiliter per omnia ratione, qua ſuprà de ſponſalibus.

III. Ac liber: In primis ab omni errore, deceptione, dolo: juxta ſatis dicta de impedimento *Error.*

IV. Liber, etiam à metu, & coactione: juxta dicta de impedimento *Vis.*

§. *III. Abſolutus, & proprius contrahentium tantùm.*

300 I. COnſenſus, ut actuale matrimonium conſtituat, neceſſariò debet eſſe abſolutus, & independens à conditione in futurum. Ut proindè malè aliqui non diſtinguant inter matrimonium conditionatum, & conſenſum conditionatum: nam (ut optimè explicat Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 5. *num.* 5.) conſenſus quidem in matrimonium poteſt eſſe conditionatus; matrimonium verò nequaquam: quia nimirùm, quando conſenſus de præſenti conditionatus eſt pendens à conditione in futurum, nullum adhuc eſt matrimonium, ſed potiùs rationem ſponſalium obtinet; at poſteà quando poſita, & purificata conditione conſenſus priùs conditionatus tranſit in abſolutum, jam primùm fit matrimonium. Vides ergo, quomodo matrimonium nunquam ſit, niſi abſolutum, quanquàm DD. paſſim, & nos ſubindè utamur hac voce: *Matrimonium conditionatum*: intelligentes nimirùm, matrimonium nondum perfectum. De conſenſu autem conditionato matrimonii ob plures tricas neceſſariò agam ſeorſim in Subſectione.

301 II. Certum eſt, ad matrimonium requiri, ut validum ſit, conſenſum proprium ipſorum contrahentium, ut ſuppleri non poſſit ulla poteſtate, niſi divina, adeò ut neque ſupremus Princeps ſæcularis, vel Eccleſiaſticus poſſit alicui dare jus utendi corpore alterius ad prolem generandam ſine proprio utentium conſenſu; ſed ad ſummum in certo caſu per mandatum aliquos urgere poteſt ad matrimonium contrahendum, & conſequenter ad præbendum conſenſum proprium, quo deficiente, re ipſa nihil fiet, etſi verba adſint, & millies repetantur. Communiſſima DD. Sanchez *lib.* 2. *diſput.* 26. & bene Herincx *diſput.* 3. *ſect.* 1. *num.* 1. Ratio eſt: quia ſoli contrahentes habent poteſtatem ſuorum corporum ad tradendum eorum dominium, ac poteſtatem in uſum conjugalem: Neque ex ullo capite conſtat, Reipublicæ, aut Principi conceſſam eſſe hanc poteſtatem independenter à conſenſu contrahentium: Neque id expediebat bono communi, nam perpetua vitæ ſocietas, mutua conjugum charitas, indiſſolubilitas, aliave matrimonii onera omninò exigunt, ut nemini imponantur, niſi conſentienti.

302 III. Dixi: *Niſi divina*: Nam Deus ſupremus Dominus omnium corporum, & bonorum, ac jurium poſſet duobus tradere dominium, & poteſtatem mutuam in corpora ad uſum conjugalem (Et fortè ſic egit Oſeæ 1.) juxta communiſſimam DD. cum Sanchez *l. c.* Atque adeò poſſet Deus per ſe inducere verum vinculum matrimonii, ſeu matrimonium verum quoad vinculum; quandoquidem illud vinculum nihil aliud ſit, quàm perpetua obligatio conjugum inter ſe conſequens ex traditione poteſtatis mutuæ in corpora: undecunque oriatur illa traditio, & poteſtas: ſive ex proprio contractu, ſive ex alia cauſa. Ut contra Sanchez *citat.* & alios, cum aliis bene probat Herincx cit. *nu.* 2. Nam etſi conſenſus conjugum ſit de eſſentia matrimonii, in quantum eſt contractus, quia in ipſo mutuo conſenſu formaliter conſiſtit, non tamen eſt de eſſentia matrimonii quoad vinculum, ſeu ipſius vinculi matrimonialis; ſed eſt cauſa efficiens illius, quam proindè ſupplendo poteſt Deus per ſe inducere illud vinculum matrimonii, etſi non poſſit per ſe facere, ut ſit contractus matrimonii abſque proprio conſenſu, cùm hoc manifeſtam involvat contradictionem, illud verò minimè. Sed ſatis datum inutili ſpeculationi, cùm controverſia poſſit eſſe de modo loquendi.

IV. So-

303 IV. Solus tandem conſenſus contrahentium, ſeu conjugum tantùm requiritur, & ſufficit, & non requiritur ullus conſenſus aliorum, etiam parentum. Certum de fide, contra Lutherum, & varios hæreticos, apud Bellarm. *l.* 1. *de matrim. c.* 19. Conſtat ex *c. ſufficiat* 27. *qu.* 2. Ubi Nicolaus Papa ait: *Sufficiat ſecundùm leges ſolus eorum conſenſus, de quorum conjunctionibus agitur, qui conſenſus, ſi in nuptiis ſolus fortè defuerit, cætera omnia, etiam cum coitu, celebrata fruſtrantur.* Et Conc. Trident. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *de ref.*
304 *matrim.* anathemathe ferit eos, qui falsò affirmant, matrimonia à filiis familias ſine conſenſu parentum contracta irrita eſſe, & parentes ea rata, vel irrita facere poſſe. Rationem jam dedi per occaſionem ſuprà in particulari de ſponſalibus §. 1. N. IV. Ubi etiam dixi, an, & qualiter peccent filii familias inſciis, vel in vitiis parentibus ſponſalia, vel matrimonium contrahentes. Dices cum hæreticis: Nonne *c. aliter* 32. *qu.* 5. dicit Evariſtus Papa: *Aliter legitimum non ſit conjugium, niſi ab his, qui ſuper ipſam fæminam poteſtatem habere videntur, & à quibus cuſtodiatur, uxor petatur, & à parentibus, & propinquis ſponſetur.* Reſp. Sine dubio non intelligi de matrimonio legitimo quoad eſſentiam, & valorem; cum eodem tenore ſubdat Papa: *& ſuo tempore ſacerdotaliter, ut mos eſt, cum precibus, & oblationibus benedicantur: & biduo, vel triduo orationibus vacent;* aliaſque conditiones addit, ut ſtultum ſit credere (certè nunquam credent hæretici) ſine iis conjugium eſſe irritum; intelligit ergo matrimonium legitimum ſecundùm legales ceremonias, & ſolemnitates tunc in more poſitas, de quibus, & aliis videre potes latè Bellarminum *cit. c.* 20.

§. IV. *Externus per verba, vel ſigna de præſenti expreſſus.*

305 AD validum matrimonium, tum ut contractus humanus, tum maximè, ut Sacramentum eſt, utique neceſſariò requiritur conſenſus non tantum internus, ſed etiam externus per verba, vel ſigna ſufficienter expreſſus: cùm & contractus humanus mutuæ traditionis, & acceptationis neceſſario requirat manifeſtationem externam, ut nimis clarum eſt, ut ſuprà de ſponſalibus probatum, & Sacramentum huic contractui ex inſtitutione divina ſuperadditum eſſentialiter debeat eſſe ſignum ſenſibile; hujus autem Sacramenti pars eſſentialis eſt expreſſio mutui conſenſus, traditionis, & acceptationis corporum. Ut proinde Sanchez *l.* 2. *diſp.* 30. & Tamb. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 1. cum aliis meritò cenſeant, ſine utriuſque conſenſu externo non poſſe conſiſtere matrimonium, etiamſi Deus utriuſque conſenſum internum utrique revelavit. Eoque ſenſu neceſſario intelligendi ſunt ſacri Canones, quando de ſolo conſenſu loquuntur: ut *cap. cùm locum de ſponſ. & matrim.* dicitur: matrimonium contrahi ſolo conſenſu; ſubintellige, expreſſo per ſigna. Ut patet ex contextu: Et alibi ſæpiùs. Et ſpecialiter *c. Tuæ Fraternitati de ſponſ.* dicitur: *Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri, & mulieris conſenſum: ſed neceſſaria ſunt quantum ad Eccleſiam, verba conſenſum exprimentia de præſenti.* Intellige, quòd Eccleſia requirat, ut conſenſus, qui alioquin etiam per nutus poſſet declarari, & non poteſt, exprimatur per verba, ut certiùs Eccleſiæ conſtet. Et hinc in particulari quæritur.

I. *An neceſſariò per verba.*

306 QUantum ad valorem, certum eſt, non requiri verba, ſed validè poſſe contrahi matrimonium per ſigna, vel nutus, non tantùm à non valentibus loqui, de quibus expreſsè declarant Canones, *cap. cum apud, c. Tua, de ſponſ.* Sed etiam à loqui valentibus. Ut cum ſexcentis AA. allegatis latè probat Sanch. cit. *l.* 2. ac alii paſſim, & apertè ſignificat Concilium Flor. ſuprà cit. dicens: *Matrimonium regulariter effici per mutuum conſenſum per verba de præſenti.* Nota, *regulariter*: non ergo ſemper, & neceſſario. Ratio eſt: quia Chriſtus hoc Sacramentum inſtituit per modum contractus, ſeu potiùs contractui rationem Sacramenti addidit: at quilibet contractus ſigno impleri poteſt: ergo.

307 Quantùm ad licitum verò ex ſuprà cit. *cap. Tua Fraternitati de ſponſal.* & uſu Eccleſiæ non admittentis nutus in potente loqui, *Rodriquez, Petrus Ledeſma, Sylvius*, eoſque citans Averſa *hic q.* 3. colligunt obligationem ſub mortali exprimendi conſenſum per verba in valentibus loqui, Sanchez cit. *diſp.* 31. *num.* 10. in ſecus faciente culpam venialem agnoſcit. Tandem per ſe loquendo (ſecluſo ſcandalo, aut periculo dubitandi de valore, ex quo per accidens poſſit oriri obligatio, & culpa gravis) nullam obligationem, & culpam agnoſcunt Pontius *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 14. Caſtro-Palaus *diſp.* 2. *de matrim. punct.* 7. *num.* 5. Herincx *diſp.* 3. *q.* 3. *num.* 1. Tamb. *cap.* 3. *num.* 4. Sed Eccleſiæ conſuetudinem obſervandam omnes monent.

II. *Quibus verbis, vel ſignis?*

REgula ſit. Illa verba requiruntur, & ſufficiunt, quæ 308
certò, & clarè in his circumſtantiis ſignificant, vel exprimunt conſenſum internum præſentem traditionis mutuæ corporum ad uſum conjugalem. Plures formulas per occaſionem dedi de ſponſalibus §. 4. plurimus habent *Sanch. Perez*, alii: ſed piget his immorari, cùm hac ætate in matrimoniis contrahendis in facie Eccleſiæ, ſeu coram Parocho, & teſtibus non tolerentur ſigna ambigua, ceu litibus obnoxia; quia in Ritualibus exprimuntur certæ verborum formulæ certò ſignificantes conſenſum. Communis jam ubique receptus mos eſt, ut Parocho, ſeu Sacerdote aſſiſtente, ac interrogante ex ſponſo primùm: utrùm hanc præſentem N. velit liberè ex inſtitutione Chriſti accipere in uxorem; deinde ex ſponſa: an præſentem N. ſimiliter liberè velit accipere in maritum? ſingulis ad quæſtionem reſpondentibus: *ita Domine* (Adeo ut forma hujus contractus, & Sacramenti conſiſtat in duobus verbulis: *ita Domine*.) Deinde ſubjungit Sacerdos: *Matrimonium per vos contractum ſecundùm ordinem ſanctæ Matris Eccleſiæ, ego auctoritate, qua in hac parte fungor, ratifico, confirmo, & benedico in Nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Amen.*

III. *Quo Ordine.*

SImilis jam in praxi ſupervacua quæſtio eſt: quiſnam 309
ſponſorum priùs interrogandus, ut prædictum conſenſum externum præbeat, vir, an mulier? certè *Covarruvias* cenſet, honeſtum eſſe, ut priùs fœmina. *Sanchez* cum aliis honeſtiùs cenſet, ut priùs vir, qui eſt, & erit caput mulieris, conſentiente Rituali Romano: de cætero inſinuans, obſervandam eſſe conſuetudinem cujuſque Eccleſiæ.

IV. *Qua ſimultate.*

I. CErtum eſt, non requiri neceſſariò ſimultatem phy- 310
ſicam, ſeu ut ſimul ſtatim in continenti uterque contrahens proferat conſenſum ſuum. Ut nimis clarum eſt, quando contrahitur inter abſentes per epiſtolam, vel Procuratorem. Sed ſufficit ſimultas moralis, ut unus proferat poſt alterum, quandiù durat, ſeu revocatus non eſt conſenſus prolatus prioris; cujus proinde intentio principaliter attendenda eſt. Communiſſima, ac pluribus congeſtis Sanchez *l.* 2. *diſp.* 22. Meique Omnes. Ratio eſt; quia nec ratio contractus, nec conſequenter ratio Sacramenti contractui huic ſuperaddita majorem ſimultatem exigit ullo jure veteri, vel novo: ſed neque Concilium Tridentinum requirens præſentiam Parochi, & teſtium quidquam innovat quoad ſimultatem: Nam in aliis contractibus nonnullis jura requirunt præſentiam Notarii, & teſtium, ſed inde non infertur neceſſitas ſimultanei conſenſus contrahentium; adhibeatur ergo Parochus cum teſtibus, quando altera pars conſenſum ſuum exprimet. Jam verò meritò urges: Quantum poſſit intercedere tempus inter conſenſum prolatum unius, & alterius, ut matrimonium validè contrahatur? Jam dixi: principaliter attendendam eſſe intentionem prioris contrahentis; & ideò

II. Quando matrimonium contrahitur inter præſentes, 311
maximè jure novo in præſentia Parochi, & teſtium, præſumitur prior conſenſiſſe ſub conditione; ſi & altera pars modò ſtatim, conſentiat; adeòque velle, ut altera pars ſtatim, durante ſaltem hoc eodem congreſſu, conſenſum ſuum præbeat, qua tunc non conſentiente, non cenſebitur manere ſuſpenſus prior conſenſus, ſed expiraſſe, niſi is aliter exprimeret, & ſpatium diutiùs permitteret: Similiter & quando contrahitur inter abſentes per Procuratorem, vel epiſtolam, neceſſariò durabit conſenſus prioris: quantum tempus humano modo intercedere debet, & ſolet, uſque dum ad alium locum perveniat epiſtola, vel Procurator, & commodè conveniri poſſit altera pars, ut cum debita ſolemnitate adjungat ſuum conſenſum; neque præſumitur prior perſeverare in conſenſu ultra ad longum tempus, aut intendiſſe, ut altera pars poſt habitam notitiam poſſit ultrà ad annos uſque differre ſuum conſenſum; quare, & tunc poſt notabilem moram alterius partis cenſebitur conſenſus prioris expiraſſe, niſi ſimiliter aliud expreſſerit, & ſe ulteriùs expectare velle ſignificaverit: quo caſu niſi certum tempus aſſignaſſet, v. g. intra annum, vel tot menſes, nullum taxandum erit tempus, ſed quocunque tempore poſteà altera parte cum debita ſolemnitate conſentiente, matrimonium validè contrahetur, conſenſu prioris nunquam revocato. Ita poſt Navarr. & alios Hurtadus *hic diſp.* 3. §. 8. Tamb. *cap.* 3. *num.* 10. Herincx *diſp.* 3. *cap.* 3. *num.* 16.

III. Ratio dictorum eſt: quia ex una parte æquum non 312
eſt, quòd prior contrahens debeat expectare alterius conſenſum ad quodcunque ei libitum tempus: ergo ſi alter non exprimat cenſendus eſt velle, & alteram partem conſentire, aut

ſtatim

Digitized by Google

ſtatim nunc præſentem, aut ſtatim poſt notitiam, & opportunitatem habitam, abſentem, & non ulteriùs conſenſum ſuum extendere. Ex altera autem parte matrimonium eſt Sacramentum additum contractui humano, ac civili, qualis ſemper ſubſiſtit, ſi non revocato conſenſu ab altero alter quocumque tempore conſentit: ergo ſi prior conſentiens nullum tempus alteri ad conſentiendum determinavit, neque ipſe ſuum conſenſum interim revocavit, quocumque tempore alter poſteà conſentit, matrimonium ſubſiſtet, nec erit, unde certum tempus taxari debeat. Gratis ergo, & divinatoriè taxant ſeptennium, Sotus, biennium Henriquez, annum Ledeſma: Scrupuloſè autem Sanch. cit. *diſp.* 32. *n.* 7. relinquit prudentis arbitrio conſideratis circumſtantiis particularibus; cùm ſæpiſſimè timoratus dubitaret, an circumſtantiæ benè, & omnes expenſæ eſſent. Ut benè notat Tamb. cit. *num.* 10. *in fine*.

313 IV. Dixi, & intellige ſemper: *quamdiù duraverit, ſeu non revocatus fuerit prior conſenſus*. Cenſetur autem non durare, ſed revocari conſenſus, aut explicitè, ut, ſi poſitivè incipiat diſſentire, & dicat, ſe ampliùs nolle; aut implicitè, vel indirectè, ut, ſi interim per verba de præſenti contrahat cum alia, vel ſi tranſeat tempus præfixum, pro quo fortè conſenſit. Addit etiam Layman: Si altera parte nolente ſtatim conſentire, prior conſentiens affirmet, ſe nunc conſenſum revocaſſe, ipſi credendum eſſe; quia, ut dictum, niſi contrarium conſtet, præſumitur conſenſiſſe ſub dicta conditione; Si & alter ſtatim conſenſum præbeat.

314 Poteſt autem prior conſentiens ſuum conſenſum revocare ſemper quoſque alterius partis conſenſum prolatum perceperit, poſteà nequaquam. Ratio eſt: quia quando ſponſus, v. g. dixit ſponſæ: *accipio te in meam uxorem*: neceſſariò ſubintellexit, ſimulque ſignificavit, ſe ſimul acceptare velle conſenſum, quem datura eſſet ſponſa; neque enim matrimonium conſiſtere poteſt ſine tali acceptatione, ut ex dictis patet: ergo quamprimùm ſponſa ſuum conſenſum expreſſit, v. g. dicens: *Et ego te accipio in meum maritum*: vel interrogata à Parocho dicat: *Ita, Domine*, jam purificata eſt conditio, ſub qua ſe obligavit, adeòque matrimonium ſimpliciter perfectum eſt: ergo fruſtra diceret poſteà, revoco meum, vel non accepto tuum conſenſum. Prout lepidè alicubi contigiſſe narrat Gob. *cit.* Si tamen ponamus caſum, quo verba ſponſæ tam tardè venirent ad aures ſponſi, ut antequam ea audiret, ipſe diceret: revoco, vel non accepto tuum conſenſum; utique non valeret matrimonium: quia, ut dixi, ſponſus potuit revocare priorem voluntatem tamdiù, quamdiù non manifeſtatur ipſi conſenſus ſponſæ. Sed hæc ſunt omninò extraordinaria, & vix poſſibilia. Refert, & meritò metaphyſicum hunc caſum vocat Cardinalis de Lug. *Reſponſ. Moral. l.* 1. *dub.* 42.

§. V. *Inter perſonas habiles.*

315 CErtè perſonæ habiles ad validè, & licitè contrahendum matrimonium ſunt mas, & fœmina nullo dirimente, vel impediente impedimento matrimonii obſtricti juxta dicta *ſect.* 1. *tota*: Aut per diſpenſationem legitimam habilitati, de qua ſuo loco. Solùm hic quæri poteſt, & quidem utiliſſimè: An valeat matrimonium, quando ignoratur, dubitatur, vel falsè putatur adeſſe impedimentum dirimens? Do breves Reſolutiunculas.

316 I. Certiſſimum eſt, quando reverà ſubeſt impedimentum aliquod dirimens, quantumvis ignoratum ab uno, vel utroque contrahente, ignorantia etiam invincibili ſeu juris (v. g. quòd copula habita cum una inducat affinitatem, & impedimentum contrahendi cum alia ejuſdem conſanguinea) aut facti, ut quòd conjux prior mortuus putatus: adhuc vivat, &c. matrimonium eſſe nullum. Communiſſima DD. cum Sanchez *lib.* 7. *diſp.* 17. Coninch. *dub.* 27. *num.* 13. Perez *diſp.* 39. *ſect.* 4. alii paſſim (excepto uno, vel altero etiam quoad impedimentum criminis, pœnam ſapiens, ut ſuo loco notatum.) Ratio eſt: quia ignorantia, etſi excuſet à peccato contra legem prohibentem tantùm, cùm nihil poſſit eſſe peccatum, niſi volitum, adeòque neceſſariò quoad malitiam, ſeu prohibitionem præcognitum: minimè tamen tollit inhabilitatem ad agendum, ac nullitatem actus per leges irritantes, ſeu inhabilitantes inductam, cùm etiam ignorans poſſit fieri inhabilis ad contrahendum. Notum eſt ex materia de legibus. Et hinc videmus quotidie diſpenſari cum iis, qui occulto laborantes impedimento ignari & bona fide contraxerunt, & poſt notitiam impedimenti, donec obtineant diſpenſationem, jubentur abſtinere à copula maritali ſimpliciter, ut videbimus.

At quid ſi poſt diſpenſationem obtentam à confeſſario v. g. ſed illis nondum communicatam, illi iterùm conſentiant: validumne erit matrimonium? Reſpondeo cum diſtinctione: manere invalidum, ſi abſolutè conſenſerunt; quia ſic ſolùm ratificant conſenſum priorem, qui cùm fuerit nullus, conſequenter & ipſa ratificatio nulla erit. Validum autem evadet matrimonium, ſi conſenſerunt ſub conditione: ſi diſpenſatio jam impetrata ſit; Ut ex alibi dictis noſſe debes.

II. Quando reverà nullum ſubeſt impedimentum; contrahens tamen uterque, vel alteruter dubitat, vel ſuſpicatur, an non inter ipſos ſit impedimentum, v. gr. affinitatis, conſanguinitatis: ſed poſteà certò cognoverunt, nullum fuiſſe impedimentum; certum videtur, matrimonium eſſe validum. Communis DD. cum Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 33. Caſtro-Palao, Hurtad. alii cum Tamburin. *tract.* 24. *cap.* 2. *num.* 2. Ratio eſt: quia tales dubitantes, vel ſuſpicantes tantùm de impedimento, contraxerunt quaſi ſub conditione; ſi poſſumus; ſi ſumus habiles: at jam poterant, jam habiles erant: ergo jam abſolutus, atque adeò efficax erat conſenſus. 317

III. Quando contrahens uterque, vel alteruter omninò certò ſibi perſuadet, adeſſe impedimentum dirimens, ejuſque vim agnoſcit, cùm tamen reverà nullum ſit, matrimonium ſimpliciter erit nullum. Ita poſt alios Tamburin. cit. *cap.* 2. §. 2. *num.* 13. Henrinex *diſp.* 6. *quæſt.* 2. *num.* 25. Ratio eſt: quia qui firmiter credit laborare ſe impedimento dirimente, non poteſt abſolutè, & efficaciter conſentire in matrimonium, nam impoſſibilium apprehenſorum nulla eſſe poteſt efficacia voluntatis, ſeu efficax voluntas: & quod ut impoſſibile apprehenditur, non poteſt quis efficaciter velle: Nec talis conſentit ſub conditione: *Si fortè poſſum ſi fortè ſum habilis, ſi fortè impedimentum non adeſt, &c.* Nam ſic jam non firmiter putaret adeſſe impedimentum, ſed dubitaret ſolùm, adeòque eſſemus in caſu numeri præcedentis. 318

IV. Contrà tamen matrimonium valere, docet *Covarruvias*, alii cum *Sanchez cit.* probante variis rationibus ſolutis à *Tamburin. citat.* Et ſapienter advertit noſter *Henrinex cit.* Poſſe fieri, ut falsò putantes ſe eſſe conſanguineos, v. g. ſimul tamen ſuſpicentur, fortè non eſſe in tam arcto gradu qui matrimonium dirimat: aut falſo pro certo putantes, priorem conjugem adhuc vivere, ſimul cogitent, poſſe eſſe, quòd jam obierit; aut certè ipſi vim impedimenti dirimentis non benè penetrent. &c. tales poterunt habere intentionem ſufficientem contrahendi validum matrimonium, ſcilicet conditionatam, vel reſtrictam, *Si poſſum, in quantum poſſum, ſi nihil obſtet, ſi nullum adſit impedimentum, aut faciendi quidquid poſſum, &c.* Et ſic, ſi non adſit impedimentum, validum erit matrimonium; attamen adhuc mortaliter illicitum propter conſcientiam practicè dubiam in materia gravis peccati. 319

§. VI. *Non neceſſariò præſentes: Sed ſatis per Epiſtolam.*

CErtum eſt apud omnes, ſicut cæteros contractus civiles, ita etiam matrimonii ſacramentalem contractum poſſe celebrari inter abſentes per epiſtolam. Habetur expreſsè in jure civili, *L. mulierem ff. de ritu nuptiarum, &* 320
L. ſufficit, ff. de ſponſ. Praxim, ſervata forma Tridentini, deſcribit Caſtro-Palaus *hic diſp.* 2. *punct.* 9. his verbis: *Debet traditio, & acceptatio utriuſque contrahentis coram eodem Parocho, & teſtibus fieri, aliàs non poſſent teſtari de matrimonio; id verò fit, ſi ſcribas Mariæ: Te ipſum ei in maritum tradere, eamque in uxorem ex tunc accipere, ipſaque acceptas litteras legens coram Parocho, & teſtibus affirmet, ſe etiam tibi tradere, & traditionem à te factam acceptare. En tibi mutua traditio, & acceptatio utriuſque contrahentis fit coram Parocho, & teſtibus; exiſtimo tamen: neceſſarium eſſe, quòd Parochus, & teſtes agnoſcant tuas litteras, ut ſciant, cujus traditionem mulier acceptet: ut notavit Coninch.* Sic Caſtro-Palaus. Ais: qui ſic per epiſtolam (idemque qui per Procuratorem) contrahit matrimonium, ignorat, an alter ſit benè diſpoſitus ad Sacramentum, ejuſque effectum ſuſcipiendum, ergo exponit ſe periculo cooperandi cum peccato alterius, ſi fortè ſit in ſtatu peccati. Reſpondeo, Negando conſequentiam; Cùm enim quilibet ſit exiſtimandus bonus, niſi contrarium conſtet, poterit alius morali certitudine præſumere, alium eſſe benè diſpoſitum.

Vel per Procuratorem.

CErtum quoque eſt, & magis uſitatum, maximè inter Principes, & Magnates matrimonium validè, & licitè contrahi per Procuratorem. eſtque expreſſum in jure Canonico *cap. Finali. De Procuratoribus.* Et latiſſimè tractant Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 12. Martinus Perez. *De matrim. diſp.* 15. *ſect.* 7. Dicaſtill. *diſp.* 2. *dub.* 15. alii, ex quibus ſummariè, curioſule, accipe ſequentia. 321

I. Subſtantia contractus, & Sacramenti matrimonii per Procuratorem initi conſiſtit in duplici actu; Principalis, & Procuratoris, Primus eſt actus Principalis conſtituentis Procurato- 322

curato-

curatorem, ac mandantis ipſi ſuo nomine contrahere matrimonium cum tali certa perſona: aut etiam generaliter conſentientis in illam perſonam, quam Procurator electurus eſt; quia ſic adhuc eſt ad certam perſonam. Ut ex *Coninch: Averſa*, & communi notat Tambur. cit. *c.4. §. 1. n.2.* Secundus eſt actus Procuratoris exequentis, ac conſenſum Principali ejus nomine exprimentis coram Parocho, & teſtibus: quod miniſterium eſt eſſentialiter perfectivum contractus, adeò ut tunc conſenſus conjugalis integretur partim ex mandato Principalis, partim ex miniſterio Procuratoris; non tamen ideo Procurator eſt miniſter Sacramenti (quare neque ad hoc debet eſſe in ſtatu gratiæ, imò neque requiritur ſexus diverſitas, quin poſſit fœmina nomine viri contrahere cum fœmina. Ut notant *Sanchez*, *Coninch.* citati) quia non agit nomine ſuo, ſed nomine Principalis mandantis, quin principaliter mediante Procuratore profert, & adhibet conſenſum, ideòque ejus ſimpliciter cenſetur eſſe actus; juxta notam regulam: *Quod quis per alium facit, per ſe facere cenſetur*, Quare etiam in hoc tantùm actu executivo Procuratoris, juxta formam Tridentini, debet adhiberi præſentia Parochi, & teſtium, non verò quando datur mandatum Procuratori, juxta communem, & veram ſententiam *Sanchez*, *Coninch. Caſtro-Palai, loc. cit.* Ratio eſt: quia Tridentinum requirit præſentiam Parochi, & teſtium, quando contrahitur matrimonium, ut illi teſtari poſſint de jam contracto, nihil verò diſponit de mandato ad contrahendum: atqui matrimonium contrahitur, quando Procurator nomine alterius præbet conſenſum, ſuſcipitque conſenſum alterius: non verò quando conſtituitur Procurator ad illud. Addunt *Sanchez*, & ex eo *Tamb. cit.* Parochum, & teſtes non obligari ad videndum litteras mandati; ipſi enim ſolùm teſtes eſſe debent de ipſo conſenſu matrimonii facta à Procuratore, qui ſit defacto legitimus, non verò ut legitimus cognitus ab ipſis.

323 II. Forma contrahendi per Procuratorem talis præſcribitur à Dicaſtillo *hic n.* 146. Ego nomine talis N. contraho tecum matrimonium, aut, nomine Petri accipio te in uxorem: aut: Petrus per me accipit te in uxorem vel contrahit tecum matrimonium. Reſpondebit fœmina, & ego tecum tanquam Procuratore Petri matrimonium contraho: vel, per te tanquam Procuratorem contraho matrimonium cum Petro: accipio Petrum in maritum, &c. (idem omninò eſt in oppoſito caſu, ſi fœmina per Procuratorem contrahit matrimonium cum viro.) Et en tibi jam matrimonium perfectum, & ratum. Sed neque omninò ridendus videtur bonus ille vir, qui in ſolemni convivio coram aliis ſanctam ejus innocentiam ridentibus dixit: Principem ſuum per Procuratorem matrimonium conſummare. Nam in Germania matrimonio rato per Procuratorem celebrato additur cæremonia utilis ad aliqua jura, aliquo modo adumbrans conſummationem matrimonii: ut videlicet præſentibus aliis decumbant in uno lecto nova nupta, & Procurator, illa integrè veſtita: ille non modo veſtitus, ſed etiam toto corpore cataphractus, qua nimirùm cæremonia ſignificare videntur, ad eo firmum velle eſſe matrimonium contractum ad certa jura, ac ſi defacto jam eſſet conſummatum.

III. Principalis ergo contrahens poſt mandatum datum
324 Procuratori contrahendi cum aliqua (vel aliquo) neceſſariò debet perſeverare in ſuo conſenſu uſque ad executionem mandati, ad hoc ut matrimonium contrahatur, nam ſi interea, antequam Procurator officium impleat, is conſenſum ſuum revocet, ſive expreſsè, ſive implicitè, v. gr. contrahendo cum alia per ſe, vel per alium Procuratorem conſtitutum; & nihilominùs Procurator hujus revocationis inſcius (multo magis conſcius) nomine ejus contrahat, matrimonium erit nullum; quia eſſentiale contractui matrimonii eſt, adeſſe conſenſum utriuſque; nunc autem jam unius conſenſus deficit. Nec refert, quod alii contractus politici validè fiant per Procuratorem, vel mandatarium revocatum, quando revocatio, nec Procuratori, nec parti alteri innotuit. Juxta. *L. ſi mandatum ff. mandati.* Et alii. Nam Reſpublica, vel Eccleſia ſupplere poſſunt conſenſum contrahentium circa res temporales, & politicas; unde pro quiete, & bono publico ſupplent in dicto caſu: at verò circa matrimonium ſupplere conſenſum nequeunt, cùm conſenſus proprius conjugis ſit de eſſentia matrimonii, ſine quo per nullam authoritatem matrimonium conſiſtere poteſt: Ut paulò ſuprà audiviſti. Notat tamen *Caſtro-Palaus* cum Tambur. cit. *n.* 8. ſi poſt conſenſum datum Procuratori diſſentias quidem, ſed deinde iterum, priuſquam Procurator nomine tuo contrahat, conſentias, validum foret matrimonium, quia tunc in contractu jam adeſt conſenſus. At, quid ſi conſtituiſti Procuratorem fictè, & non vero animo: ſed poſteà eo tempore, quo Procurator nomine tuo contrahit, verum conſenſum habeas: validumne tunc fiet tuum matrimonium? Validum pronuntiat Sanchez cit. *diſp.* 1 *n.* 13. quia jam adeſt conſenſus requiſitus. Sed rectiùs validum negat Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 9. *n.* 72. Ratio urgens eſt; quia cùm prima conſtitutio Procuratoris fuerit nulla ex defectu tui conſenſus, is non potuit matrimonium contrahere ut verus Procurator tuus, & tuo nomine ergo nulliter contraxit. Ergo parum juvat, quòd poſteà longè diſtans conſenſeris, oportebat enim de novo Procuratorem legitimè conſtituere ad tuum conſenſum exprimendum.

IV. Principalis contrahens, cùm ipſe ſit miniſter, & ſuſcipiens Sacramentum hoc, debet eſſe in ſtatu gratiæ, non 325
quidem neceſſariò eo tempore, quo Procuratorem conſtituit, vel epiſtolam ſcribit, ſed eo, quo, veriſimile eſt fore, ut Procurator nomine ipſius contrahat, quove epiſtola legatur. Procurator autem ipſe non peccat, ſi, dum contrahit matrimonium, eſt in ſtatu peccati mortalis; quia nec recipit in ſe Sacramentum, nec nomine ſuo miniſtrat. Denique rectiſſimè monet Sanchez *diſp.* 120. *num.* 31. optimè facturos contrahentes per Procuratorem, vel epiſtolam, ſi deinde per ſeipſos iterùm contrahant, ut certius ſit matrimonium, ſi fortè illegitimum quid intercurrit; nec timeas (inquit) de iteratione, quæ licèt in aliis Sacramentis manente eadem materia, prohibeatur, non tamen prohibetur in Sacramento matrimonii, quia hoc fundatur in ratione contractus civilis, qui iterari poteſt, & ſolet ſic Sanchez. Ubi tamen nota, non ſemper fieri Sacramentum, quoties renovatur conſenſus, ſed ſolùm, quando primò ritè perficitur contractus, ſi anteà propter aliquem defectum legitimè perfectus non fuit.

S U B S E C T I O

De Conſenſu conditionato.

S U M M A R I U M.

326 *Poſſunt quidem, raro tamen admitti debent matrimonia ſub conditione, præſertim de futuro.*
327 & 328. *Matrimonium contractum ſub conditione de præſenti, vel præterito, ſtatim valet, ſi conditio vera, eſt; & ſtatim nullum eſt, ſi conditio falſa.*
329 & 330 *Nec eo uti poſſunt, donec conditio exiſtere cognoſcatur.*
331 *Matrimonium ſub conditione de futuro honeſta, & poſſibili initium.*
332 *Suſpenditur uſque ad conditionis eventum:*
333 *Qua poſita ſtatim perficitur ſine novo conſenſu,*
334 *Et ſine nova aſſiſtentia Parochi, & teſtium.*
335 *Exceptio.*
336 *Conditio de futuro turpis, vel impoſſibilis, an, & quando irritet?* Uſque ad n. 341.
341 *Irritat conditio turpis repugnans ſubſtantiæ matrimonii;*
342 *Ejuſque triplici bono, fidei, prolis, & Sacramenti.*
343 & 344 *An valeat, ſi contrahant cum pacto, vel conditione nunquam generandi?*

NUllo quidem juris textu prohibentur matrimonia conditionata, ſcilicet inita ſub conditione, ſive de præ- 326
ſenti, vel præterito, ſive de futuro, dummodo non turpi, impoſſibili, vel repugnante ſubſtantiæ matrimonii. Imò Urbanus III. *cap. ſuper eo de condition. appoſitis*, expreſsè dicit: *Canonicis inſtitutionibus non improbari contractum, quo quidam in quandam mulierem conſenſit* (id eſt, contraxit de præſenti, *Gloſſa*, *Fagnanus*, alii ibidem,) *ſi pater ejus ſuum præſtaret conſenſum*. Quare Navarr. *Conſil. 1. de condition. appoſit.* Dicaſt. alii, videntur approbare potiùs, quàm improbare conditiones in matrimonio. Sed meritò Tamb. *tr.* 4. *c.* 5. §. 10. & Gob. *caſ.* 5. *n.* 138. cenſent, & monent, à Parocho non eſſe admittendas in matrimoniis conditiones, præſertim de futuro, niſi ob raram, & urgentiſſimam cauſam; ſed ſi alicujus conditionis impletio ad matrimonium expectanda ſit, v. g. ut ſponſus obtineat libertatem, officium, &c. expectetur, antequam illud per verba de præſenti celebretur. Ratio eſt multiplex: 1. Quia ejuſmodi conditionum adjectiones repugnant mori patrio. 2. Quia facilè tales conditionatè contrahentes ſibi perſuadebunt, valere matrimonium ante eventum, vel notitiam conditionis appoſitæ, & facient ante tempus, quæ faciunt veri conjuges. 3. Quia cùm juxta probabiliſſimam ſententiam à nobis admittendam illo ipſo momento, quo impletur conditio in matrimonio poſita, illud convaleſcat abſque novo conſenſu, & nova præſentia Parochi, & teſtium, fiet ſæpiſſimè ut matrimonii Sacramentum conficiatur, dum alter, vel uterque conjugum eſt in ſtatu peccati mortalis, in ebrietate, aut neſcio quibus occupatus, inſigni Sacramenti irreverentia. 4. Ex iſtis conditionibus non ſubſiſtentibus, vel non impletis poſſunt oriri gravia incommoda, ſcandala, diſſenſiones, &c. Ut conſideranti patet, & infrà notabitur. Quin tamen poſſet ſubinde eſſe ratio urgens contrahendi matrimonium ſub aliqua conditione, & reverà contrahentes aliquando tales

les conditiones occultè apponunt in contrahendo matrimonio: pro pleniori intellectu ejus naturæ, & non inutili notitia confeſſarii agam de his ſtrictè, de quibus latiſſimè Sanch. *lib. 5. tot de matrim. Perez, Dicaſt.* Alii.

§. I. Conditio de præſenti, vel præterito.

327 I. MAtrimonium contractum ſub conditione relata in præſens, vel præteritum v. g. contraho tecum, ſi filia Titii es, ſi legitima, ſi virgo: Si navis advenit, ſi pater mortuus eſt, &c. ſtatim valet, ſi conditio vera eſt: & ſtatim nullum eſt, ſi conditio falſa eſt. Certum apud omnes habetur variis textibus juris, apud Layman *tract.* 10. *par.* 2. *cap.* 7. *num.* 1. Ratio eſt: quia contractus quilibet ex convenientium voluntate legem, & conditiones accipit: ſi ergo ea ſit contrahentium voluntas, ut, ſi hoc exiſtat, ſtipulatio rata ſit, ſi hoc non exiſtat, ſtipulatio irrita ſit, ita ſtatim erit, ſicut inter ſe conveniunt. Quare *L. inſtitutis, ff. De conditionibus* dicitur: *Quod nulla ſit conditio, quæ in præteritum confertur, vel in præſens*; quia nimirùm non ſuſpendit actum, ſed facit, ut ſtatim valeat, vel non valeat.

328 II. Neque verò intereſt, quòd contrahentes, vel unus eorum ignoret conditionem appoſitam ſubſiſtere. Ut contra *Coninch*, & alios, ex communi notat Laym. cit. cum *Hurtado*, & aliis. Et expreſsè habetur *L. Cum de præſenti, ff. De rebus creditis. Stipulatio tenet, quamvis tenere contrahentes conditionem ignorent*. Quare ſi contraxiſti cum puella: Si nobilis ſit; aut illa tecum: Si officium à Rege habes: & conditio ſubſiſtat, jam ratum, & validum erit matrimonium, etſi tu nondum ejus nobilitatem, neque illa tuum officium cognoſcat; quia non contraxiſti ſub conditione nobilitatis cognitæ, vel officii cogniti, ſed ſub conditione nobilitatis vel officii, ſi exiſtat.

329 III. Quamvis autem conditio de præterito, vel præſenti non ſuſpendat matrimonium quoad eſſe, vel valorem: ut dictum eſt, ſicut ſuſpendit conditio de futuro, ſuſpendit tamen quoad uſum licitum, quouſque conditio exiſtere cognoſcatur; licèt enim matrimonium ſub tali conditione initum revera perfectum jam ſit, ſi tunc ſubſiſtat conditio, ſub qua eſt initum: non tamen eſt permiſſus ejus uſus, donec cognoſcatur adeſſe illa conditio; quia alioquin exponent ſe periculo fornicationis, ſi fortè conditio non ſubſiſtat, & ideò matrimonium nullum ſit.

Hic incidenter obſerva. Specialis illa conditio: *Si virgo es*; involvit hanc de futuro: *Si te reperero Virginem*: & duplicem ſenſum habere poteſt. 1. Si poſt diligentem inquiſitionem, aut factam à Matronis inſpectionem, cognovero te eſſe virginem. 2. Si in primo concubitu tecum te deprehendero virginem eſſe. Primo ſenſu licita eſt ea conditio, ac proinde virginitatis defectus impedit valorem matrimonii. Secundo ſenſu turpis eſt conditio; quia provocat ſponſam ad faciendam poteſtatem ſui corporis, priuſquam ſit verum matrimonium ergo habenda pro non adjecta, aut ſi seriò adjecta fuit, contractus reſcindendus erit.

330 IV. Si conditio talis de præſenti, vel præterito reverà non ſubſiſtat, irritum manet matrimonium, & ratum, & conſummatum, v. g. Titius ſeriò dixit Semproniæ: *Si virgo es, te duco uxorem; ſi virgo non ſis, nullum eſt matrimonium noſtrum*. Poſt contractum, & conſummatum matrimonium, deprehenditur Sempronia non fuiſſe virgo, ſed ab alio corrupta. Siquidem Titius permanſit conſtanter in voluntate non habendi Semproniam in uxorem, ſi deprehendatur non eſſe virgo, ſanè licèt ante illam deprehenſionem centies fuiſſet commixtus cum illa, nullum, ſeu ratum, ſeu conſummatum extitiſſet matrimonium, ſed poſt illas tot cupulas potuiſſet illam repudiare, ſi poſteà cognoviſſet certò fuiſſe corruptam ab alio. Juxta communiſſimam DD. Et in caſu facto bene reſolvit Proſper Fagnanus *in cap. Si conditiones. De Condition. Appoſ.* Coſmus coram Parocho, & teſtibus contraxit matrimonium cum Anna: *Anna, ſi es legitima duco te in uxorem*. Deinde matrimonium cum illa conſummavit, ac prolem inde ſuſcepit; poſteà compertum eſt, Annam non fuiſſe legitimam. Quæritur eſt primò; An illud matrimonium fuerit ab initio nullum ob defectum conditionis? Secundò: an non fuerit validatum per copulam multiplicem ſubſequentem? Et rectè reſpondet ad primam quæſtionem affirmativè; quandoquidem ex verbis Coſmi apparebat, ipſius conſenſum verè pendere à veritate adjectæ conditionis. Ad ſecundam quæſtionem reſpondet negativè, eò quòd copulam exercuerit potiùs ex conſtanti falſa opinione, quod Anna eſſet legitima, quàm ex animo habendi illam pro uxore, etiam caſu: quo forte non eſſet legitima. Sic *ille*, aſſerens eſſe omnium conſenſum. Aliud tamen dicendum fuiſſet, ſi Coſmus poſt cognitum defectum Natalium, adhuc copulatus fuiſſet carnaliter Annæ; tunc enim jura præſumerent, eum receſſiſſe à conditione priùs oppoſita, ejuſque conſenſum deſiiſſe pendere à legitimatione uxoris: ideò tunc matrimonium convaluiſſet, ſuppoſita ſententia, quòd matrimonium invalidè contractum coram Parocho, & teſtibus poſſit revalidari ſine nova aſſiſtentia Parochi, ac teſtium. De quo *cap. ſequent.* Ut bene notat Gobat *caſ.* 5. *numer.* 142. & rursùs: *tract.* 9. *caſ.* 5. *numer.* 138. rectè rursùs inculcans, Parochum non debere extra caſum magnæ neceſſitatis aſſiſtere matrimoniis conditionatis, nec permittere, ut contractui matrimonii conditiones apponantur. En quàm ingentia mala poterant oriri ex caſo propoſito, poſtquam cognovit Coſmus (vel ſuprà Titius,) ſe fuiſſe tam turpiter deceptum: & quid, ſi, ut jure poterat, repudiaſſet illam tot mortalibus notam Notham? dixi autem: *Poſt cognitum defectum*; quamdiù enim defectum non cognoſcit, non præſumitur recedere à conditione de præſenti, vel præterito per copulam carnalem, ut dictum eſt. Sed bene tunc præſumitur recedere à conditione appoſita relata in futurum: ut mox dicam *§. ſequent.* & in ſimili dixi ſuprà. De Sponſalibus conditionatis.

§. II. Conditio de futuro honeſta, & poſſibilis.

MAtrimonium contractum ſub conditione honeſta, 331
ac poſſibili in futurum relata, v. gr. *accipio te, ſi pater tuus conſenſerit: ſi mille florenos in dotem dederit, &c.* ſuſpenditur uſque ad conditionis eventum; ea verò eveniente ſtatim perficitur matrimonium abſque novo requiſito contrahentium conſenſu: idemque abſque nova aſſiſtentia Parochi, & teſtium. Excepto: Si inhabiles ob impedimentum dirimens contraxiſſent ſub conditione: *Si Papa diſpenſaverit*, ita DD. citandi. Explico particulatim.

I. *Suſpenditur uſque ad conditionis eventum*. Omnes.
Et expreſsè habetur *cap. ſuper eo. De condition. appoſ.* 332
Ratio eſt: quia conditio propriè dicta, & in futurum relata ſuſpendit actum, cui apponitur. Ut habetur utroque jure: & Canonico: *cap. cit. Super eo, &c. De illis, eodem*: & Civili: *L. Si ita ſtipulatus, ff. De Verbor. obligation.* Quod tamen intelligi debet, ſi conditio apponatur in ipſo contractu, ſi enim contractus jam ſemel abſoluto conſenſu perfectus ſit, conditio deinde illi apponi non poteſt. *L. 4. De donationibus*. Et quamvis alii contractus abſolutè initi poſteà nova ſtipulatione per mutuum conſenſum ſub conditione infirmari poſſint; ut niſi hoc fiat, vel hoc feceris, donatio, vel venditio reſcindi poſſit: Secùs tamen eſt in matrimonio, quod ſemel validum nulla voluntate contraria diſſolvitur. Sicut notavit Sanchez *lib. 6. diſp. 6. num.* 4. Inſuper nota duo. Primum: Si in tali caſu ſponſi ante adventum conditionis alio abſoluto conſenſu de præſenti contrahant, aut carnaliter conjungantur, ſtatim fit matrimonium ratum; quia cenſentur receſſiſſe à conditione anteà in futurum relata. Prout reſpondit Alexander III. cit. *cap. de illis*. Et habetur etiam *cap. Per tuis. De condition. appoſ.* Etenim in dubio ſemper præſumitur ſponſus v. gr. affectu maritali, non autem fornicario accedere ad ſponſam: ideòque recedere à conditione de futuro anteà appoſita, & jam velle eam habere pro non appoſita. Alterum eſt: Qui ſub conditione de futuro duxit unam, ante eventum illius conditionis, injuſtè quidem, validè tamen contrahit matrimonium abſolutè, & indiſſolubiliter cum alia. Ita quando quis duas duxit ſub conditione, valebit matrimonium illius, cujus conditio priùs eſt impleta. Sanchez *lib. 4. diſput.* 8. Dicaſtill. *diſp.* 5. *dub.* 8. Gobat *tract.* 50. *caſ.* 12. *num.* 472. Ut contra alios alibi indicatum eſt:

II. *Eveniente conditione ſtatim perficitur matrimonium*, 333
nullo requiſito novo contrahentium conſenſu. Ita communis Canoniſtarum in cit. *cap. Super eo*, Gloſſa Innocent. *Hoſtienſis, Abbas* alii cum Navarr. *cap.* 25. *num.* 63. & *Conſil.* 1. *De condition. appoſ.* & ex Theologis *Paludanus, Petrus Sotus*, aliiſque congeſtis Sanchez cit. *lib.* 5. *diſp.* 8. Coninch *diſp.* 29. *dub.* 1. Laym. *tract.* 1. *lib.* 5. *part.* 2. *cap.* 7. *num.* 2. Cardinalis de Lugo. *De pœnitent. diſp.* 13. *ſect.* 5. Gaſp. Hurtad. *hic diſput.* 7. *diff.* 3. Dicaſtill. *diſp.* 5. *dub.* 6. *num.* 69. Caſtro-Palaus *diſp.* 2. *punct.* 11. *§.* 2. Perez *diſp.* 16. *ſect.* 13. fusè, alii apud ipſos. Ratio potiſſima eſt: quia ita declararunt authenticè S. Pius V. & Clemens VIII. Teſte locupletiſſimo Proſpero Fagnano *in idem cap. Super eo*. Ubi per extenſum refert illas Declarationes, ac teſtatur ita ſervari in Curia Romana. Et probatur receptiſſimo axiomate: Quòd conſenſus conditionatus, poſita conditione, tranſeat in abſolutum. Ut habetur *L. Potior, ff. Qui potiores in pignore*, & *L. Hæc venditio, ff. De contrahend. emption.* Ibi: *Conditionales venditiones tunc perficiuntur, cum impleta fuerit conditio*. Quando ergo dicis: accipio te in uxorem, ſi pater conſenſerit: perinde eſt, ac ſi dicas: jam verè habeo voluntatem, & conſenſum habendi te in uxorem; at nolo, ut effectus hujus conſenſus exiſtat, priuſ-

quam

quàm pater conſentiat; volo autem jam, & omninò conſentio, ut quamprimùm ipſe conſenſerit, ſis abſolutè mea uxor: Ergo poſita conditione abſque novo conſenſu jam abſolutè uxor erit. Confirmat *Laym. cit.* Sicut ſe habet conſenſus de futuro ad contractum ſponſaliorum, ita ſe habet conſenſus de præſenti ad contractum matrimonii: atqui omnes fatentur, & conſtat ex *cap. Unico. De ſponſal. in 6.* conſenſum de futuro conditionatum, (v. g. accipiam te, ſi pater mille florenos in dotem dederit) eveniente conditione ſine novo conſenſu purificari, & effici ſponſalia abſoluta: ergo etiam fateri debemus, conſenſum de præſenti conditionatum, (accipio te tunc in uxorem, ſi pater mille florenos dederit,) poſita conditione tranſire in matrimonium purum, & abſolutum.

Contrarium tamen, ac novum conſenſum requiri, docet ſanè communior Theologorum Sententia: *D. Thomas, Pontius, Diana*, alii cum Tambur. *tract. 4. §. 4. num. 5.* Deciſio Rotæ apud Dianam parte 6. in calce. Quorum rationes benè diſſolvunt *Sanchez, Layman, Perez, & alii cit.* quos curioſus videre poteſt, mihi non vacat immorari.

334 III. *Abſque nova aſſiſtentia Parochi, & teſtium:* Quando nimirùm matrimonium ſub conditione in futurum relata jam celebratum eſt coram Parocho, & teſtibus, nihil opus eſt, ut poſteà, eveniente conditione, de novo adhibeatur Parochus cum teſtibus. Ita cum aliis Sanch. cit. *diſp. 8. n. 24.* & fuſiſſimè diſputans, tandem inclinans in hanc ſententiam Dicaſtil. cit. Ratio pro interim ſufficiens eſt: quia probabiliſſima, omninò tuta, & praxi recepta ſententia infrà ſuo loco aſtruenda eſt: Quando matrimonium coram Parocho, & teſtibus omninò fictè, vel aliundè invalidè contractum fuit, & poſteà, depoſita fictione, vel diſpenſatione impetrata, novo conſenſu revalidatur, non requiritur neceſſariò nova aſſiſtentia Parochi, & teſtium: ergo neque in noſtro caſu, quando matrimonium priùs ſub conditione contractum fuit. Contrarium tamen docet Ledeſma, Coninch. Bonac. Hurtad. & alii cum Perez cit. *ſect. 14.* & ut probabiliorem tenet Laym. cit. *n. 3.* Ratio non contemnenda eſt: quia Parochus, & teſtes à Concilio requiruntur, ut intelligant matrimonium verè, & ſubſtantialiter contractum eſſe, & ſic de eo in foro externo, ad multa vitanda incommoda, teſtari poſſint; ſed niſi interſint eventui, ſeu impletioni conditionis, aut ſaltem à Contrahentibus audiant, conditionem appoſitam impletam eſſe, vel de facto ſubſiſtere, reverè neſciunt, utrùm matrimonium verè, & ſubſtantialiter contractum ſit: nec conſequenter de eo contracto in foro externo teſtificare poſſunt, ſed tantùm de contractu inchoato, adhuc in futurum pendente & ſolubili: ergo &c. Sed Reſpondeo: Negando majorem, pro omni eventu, ob inſtantiam poſitam à nobis, cùm ſæpè neque ipſi contrahentes, minùs aſſiſtentes ſcire poſſint, an matrimonium verè, & ſubſtantialiter contractum ſit, ob impedimentum latens. Sufficit ergo ad intentum principale Concilium, Parochum, & teſtes teſtificare poſſe matrimonium coram ſe, & non clandeſtinè, quoquo tandem modo, contractum eſſe, dummodò patenter non nullo.

335 IX. Exceptio: Si inhabiles ob impedimentum dirimens ad contrahendum contraxiſſent ſub conditione: *Si Papa diſpenſaverit.* Tunc enim ea diſpenſatione impetrata, probabilius eſt ſola ſponſalia purificari matrimonium autem certò ratum fieri debere per novum conſenſum coram Parocho, & teſtibus. Ita cum aliis Laym. cit. *c. 5.* Prima pars probatur; quia deſponſatio facta per verba de præſenti ſub conditione poſſibili in futurum relata, v. g. *ſi Papa diſpenſaverit:* habet ſaltem vim deſponſationis conditionalis de futuro: ergo ſicut ſponſalia de futuro ſub conditione diſpenſationis Papalis, ea eveniente purificantur: ita etiam eadem deſponſatio ſub eadem conditione facta per verba de præſenti, ea eveniente purificari debet. Secunda pars eſt ferè communis, teſte Navar. *lib. 4. conſil. 14. de ſponſal.* & Laym. cit. (contra tamen Sanchez, Coninch. alios non paucos.) Ratio eſt à Layman benè data quòd nunquam præſumendum ſit, mentem Pontificis diſpenſantis eſſe, ut matrimonium præterito tempore contractum valeat; ſed, ut poſt collatam diſpenſationem præmiſſis denunciationibus in facie Eccleſiæ contrahere liceat; ſicut apertè colligitur ex Bullis, & Reſcriptis Pontificum.

§. III. *Conditio de futuro turpis, vel impoſſibilis.*

336 DE his ita ſtatuit Gregorius IX. cap. Finali de condition. appoſ. *Si conditiones contra ſubſtantiam conjugii inferantur, putà, ſi alter dicat alteri: contraho tecum, ſi generationem prolis evites, vel donec inveniam honore, vel facultatibus digniorem; aut: ſi pro quæſtu adulterandam te tradas &c. matrimonialis contractus, quantumvis favorabilis, caret effectu, licèt aliæ conditiones appoſitæ matrimonio, ſi turpes, vel impoſſibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi.* Sic textus Pontificis ſanè difficilis, & multùm intricans Doctores. De his aliis conditionibus turpibus, vel impoſſibilibus nunc dicam; de illis verò ſubſtantiæ matrimonii repugnantibus dicam ſeorſim *§. ſequenti.*

I. Quando certò conſtat conditionem turpem, vel im- 337
poſſibilem, ſive ſecundùm naturam uti, duco te, ſi cœlum digito tangas, ſi dotem tanquam montem aureum afferas: ſive ſecundùm mores, (nam jura etiam conditionem turpem, ſeu inhoneſtam impoſſibilem vocant, eò quod impoſſibile judicari debeat, hominem honeſtum velle facere, quod turpe eſt, uti duco te, ſi patrem occidas, ſi fidem neges &c.) adjecta eſſe matrimonio, aut ſine animo contrahendi, ſed per jocum indicantem animum alienum à contrahendo, ut certè ſolent adjici conditiones illæ ſecundùm naturam impoſſibiles. Aut conditio turpis adjecta ſit cum ſerio animo volendi expectare eventum illius, & nolendi contrahere, niſi talis turpis conditio ponatur; certum eſt, matrimonium fore nullum in foro interno, imò & externo, ſi probari poſſit, adeoque conditionem talem tunc non haberi pro non adjecta, ſed præſumptionem juris tunc cedere veritati. Ita mox citandi. Ratio ſolida, & clara eſt: quia conſenſus matrimonii totus quantus pendet à voluntate contrahentium, ut Eccleſia conſenſum ad ſubſtantiam matrimonii requiſitum ſupplere nequaquam poſſit: nec poteſt efficere, ut ſubſiſtat matrimonium ſine vero conſenſu. Ut omnes fateri debent: atqui conditio propriè dicta, & ſuſpenſiva actus, ſi impoſſibilis, vel turpis ſit, ab initio ſtatim vitiat contractum, ut expreſsè habetur variis textibus juris apud Laym. cit. *cap. 7. n. 11.* Et in propoſito primo modo, ut ſupponitur, nullus adeſt conſenſus, ſecundo autem modo adeſt quidem conſenſus conditionatus de futuro, ſed cum conditione impoſſibili, vel turpi: eoque ipſo nullus, & minimè obligatorius; cùm implicet naſci obligationem ad aliquid turpe, vel inhoneſtum: ergo nec tunc ſubſiſtit matrimonium, niſi poſt impletam conditionem turpem: ſicque rursùs non habetur pro non adjecta.

II. Eccleſia tamen, & Pontifex cit. *c. Finali* definiunt, 338
conditiones illas turpes, vel impoſſibiles ſubſtantiæ matrimonii non repugnantes, in favorem ejuſdem matrimonii haberi pro non adjectis præſumptivè, & regulariter pro foro maximè externo; cùm enim in foro maximè externo regulariter neſciatur intentio contrahentium, an ſcilicet contrahens adhibuerit illam conditionem turpem, vel impoſſibilem ſine animo contrahendi, vel joco oſtendente animum alienum à contrahendo, an verò potiùs cum vero animo contrahendi ſolùm adjicerit per merum jocum, facetiam, vel ignorantiam; Eccleſia præſumit hoc poſterius, quod eſt in favorem valoris matrimonii, & conſequenter validum pronuntiat tale matrimonium, & conditionem illam turpem, vel impoſſibilem habet, quaſi non adjecta fuiſſet. Ita DD. ſatis communiter, Coninch. *diſp. 29. nu. 42.* aliiſque citatis Perez *diſp. 16. §. 5. nu. 8.* Hurtad. *diſp. 7. diff. 10.* Tamb. *tr. 4. c. 5. §. 5. n. 78.* Etſi contrà longè communiorem. An verò hæc præſumptio etiam in ſponſalibus locum habeat, dictum eſt ſuo loco negativè.

III. Layman autem cit. *cap. 7. n. 11.* ſubtiliùs, & magis 339
decorè ſic explicat: favorem hunc in eo conſiſtere, quòd in dubio, an conditio turpis, vel impoſſibilis adjecta ſit tanquam conditio propriè dicta, & ſuſpenſiva actus (quæ à principio ſtatim vitiat contractum, ut dictum,) an verò tanquam modus non ſuſpenſivus: id poſterius præſumi debeat, ut proinde matrimonium ſtatim validum cenſeatur, conditio autem non habeatur tanquam non adjecta. In hoc enim modus differt à conditione propriè dicta, & ſuſpenſiva actus, quòd modus adjectus contractui, eum non ſuſpendat, ſed ſtatim valeat contractus, attamen cum tali modo, vel onere implendo ab alio: ut ſi dicas: duco te, ſi priùs fidem neges: eſt conditio propriè dicta, & ſuſpenſivè actus uſque ad eventum conditionis: ſi verò dicas: duco te, ut tamen te ad veram fidem convertas: eſt modus non ſuſpenſivus; ſtatim enim valet matrimonium, tamen cum onere ſponſæ, ut opportunè ſe convertat. Nunc autem modus impoſſibilis, ſive ſecundùm naturam, ſive ſecundùm mores, ſeu turpis adjectus contractui, non vitiat illum, ſed pro non adjecto habetur. Ut ſi dicas: dono, vel lego tibi equum, ut cœlum tangas, ut hæreticus fias &c. Ut ex communi docet Molina, aliiſque citatis Sanch. *lib. 5. diſp. 19.* qui modus mihi valdè placet.

IV. Dicta autem regula: quòd conditio impropriè di- 340
cta, ſeu modus non ſuſpenſivus, ſi impoſſibilis, vel turpis ſit, pro non adjecto habendus ſit, limitari debet ex citato jure, *cap. Finali. De condition. appoſ.* Niſi ejuſmodi turpis, vel impoſſibilis modus, ſeu conditio repugnet ſubſtantiæ matrimonii (vel alterius contractus) ut in exemplis à Pontifice allatis: duco te, ſi generationem prolis evites; ſi te adulterandam exponas. Hæ enim formulæ non ſignificant

conditionem propriè dictam, & ſuſpenſivam matrimonii, uſque dum iſta fiant (certè ante matrimonium contractum, non poterit ſe proſtituere adulterandam, nec generationem prolis evitare) ſed ſignificant modum, quem contrahens poſt matrimonium contractum obſervari velit, ut ex Molina benè notant Laym. cit. *nu.* 11. *ſ.* 9. & Henriqx *hic diſp.* 3. *q.* 5. *n.* 36. Et de his ſeorſim ſit.

§. IV. *Conditio turpis repugnans ſubſtantiæ Matrimonii.*

341 I. Si ergo talis conditio, vel potiùs modus repugnans ſubſtantiæ matrimonii, ejuſve triplici bono quoad ipſam obligationem, adjiciatur matrimonio: Ut ſi dicas. Te duco, ſi in te non transferam dominium mei corporis ad uſum conjugalem: aut (ut pulchrè ſpecificavit Pontifex in textu allegato, *cap. Finali ſ. præced. in initio cit.*) contraho tecum, ſi generationem prolis evites; repugnans bono prolis; vel donec inveniam aliam ditiorem &c. Ecce repugnans bono Sacramenti, ſcilicet perpetuitati, vel indiſſolubilitati: vel ſi pro quæſtu adulterandam te tradas: Ecce regugnans bono fidei conjugalis. Tale matrimonium, quantumvis hoc alioquin favorabile ſit, vitiatum, ac nullum definivit Pontifex *l. c.* non tanquam novum jus condens, ſed quod eſt de jure naturæ declarans; quia non poteſt matrimonium ſubſiſtere ſine ſuis eſſentialibus: & quia id commune eſt omnibus contractibus, dum contrahens inter contrahendum vult obligare ad quidquam repugnans ipſi ſubſtantiæ contractus, ſatis ſignificat ſe non habere animum verè celebrandi talem contractum: nam ſine voluntate contractus non efficitur. Dixi autem notantiſſimè: *Quoad ipſam obligationem.* Nam notandum permaximè,

342 II. Bona illa matrimonii, fidei, prolis, & Sacramenti poſſunt ſpectari dupliciter: 1. quoad obligationem velut in radice, & actu primo: 2. quoad actu ſecundum, ſeu executionem. Sumpta quoad obligationem, ſeu actum primum, ſeu ipſam obligationem mutuam ſervandi fidem thori, jus debiti, & perpetuam ſocietatem ſunt, vel ipſa ſubſtantia matrimonii, ſi ſumatur matrimonium ut vinculum: aut ſi matrimonium accipiatur pro actuali contractu, & Sacramento, ſunt velut proprietates inſeparabiles, & effectus matrimonii. At verò eadem tria bona quoad actum ſecundum, & executionem (ſcilicet actualis obſervatio fidei, redditio debiti, perpetua ſocietas) non ſunt utique de ſubſtantia matrimonii, ſed omnino ſeparabilia, & ſæpè ſeparantur, nec ea ſeparatio poteſt obeſſe ejus valori. Si ergo contractui matrimonii apponas conditionem, ſeu modum ſic, ut ipſam prædictam aliquam obligationem excludas, irritum reddis matrimonium, ob rationem datam: ſi verò ſolùm excludas actum ſecundum, ſeu actualem obſervationem talis obligationis, obligatione retenta, nihil officies valori matrimonii. Exemplis cape: Validè contrahis matrimonium cum expreſſa intentione ſæpè adulterandi, aut uxorem pro quæſtu proſtituendi, aut à conjuge ſine juſta cauſa te ſeparandi, aut aliam, ea vivente, priori ſcilicet, ducendi, generationem prolis impediendi, abortum procurandi, natam prolem enecandi &c. Quia in his, & ſimilibus ſolùm excludis dicta bona matrimonii quoad actum ſecundum. At contrà invalidè contrahis matrimonium, ſi talia, talemque peſſimam voluntatem tuam in ipſum pactum matrimonii deducas, ac ea conditione, modo, ac pacto velis contrahere matrimonium, ut talia fiant, ac velut fieri fas ſit; ſic enim ipſam obligationem ſubſtantialem matrimonii excludis, ejuſque eſſentiam evertis. Hinc rectè reſolvit Laym. *cit. c.* 7. *num.* 9. Calviniſtam credentem, ob conjugis adulterium fas eſſe matrimonium diſſolvere, ſi contrahat ea intentione, ſi uxor v. g. fidem matrimonii violaverit, ea repudiata aliam ducendi; quia hæc impia, & hæretica intentio in pactum non deducitur, illud matrimonium nihilominus validum, & indiſſolubile eſſe: ſecus utique, ſi id etiam in pactum deduceretur.

343 III. Omnes unanimiter conſentiunt conditiones, ita repugnantes bono fidei, & Sacramenti in exemplis allatis, & ſimilibus adjectas matrimonio, illud vitiare, & irritum reddere. At verò quoad bonum prolis non ita conſentiunt, ſed aliqui ſic diſtinguunt: Matrimonium certò irritari, quando ei opponitur pactum, vel conditio evitandi generationem modo poſitivo, & illicito; ut, ſi deberet evitari generatio per media ſumpta procurando ſterilitatem, aut abortum fœtus concepti, nunquam immittendo ſemen intra vas, necando, vel non educando prolem ſuſceptam, &c. Hæc enim poſitivè repugnant bono prolis: At verò non irritari, quando apponitur eadem conditio evitandi generationem prolis negativè tantùm, & licito modo: utpotè nunquam matrimonio utendo, quod utique eſt licitum. Ita expreſsè Perez *diſp.* 16. *ſect.* 7. & re ipſa Paludanus, Vaſq. Rebel. Coninch. Hurtad. apud eundem Perez, Tamb. *hic tr.* 4. *c.* 5. *ſ.* 8. abſolutè docentes validè contrahi matrimonium cum conditione honeſta, videlicet ut neuter ab altero debitum petat, ſed continentiam perpetuam ſervet, aut voveat, aut Religionem ingrediatur: & dant bonas rationes: 1. Quia eſſentia matrimonii conſiſtit in mutuo dominio corporum in uſum generationis, cum quo dominio conſiſtere poteſt obligatio non utendi corpore ad hunc finem; cùm jus utendi ſit ſeparabile à dominio directo. 2. Conjuges non ſunt abſolutè obligati ad uſum conjugii, niſi ſub conditione: niſi Religionem ingredi nolint: ergo jus utendi matrimonio, obligatioque reddendi debitum non eſt de ſubſtantia illius. 3. Conjuges, permanente ſubſtantia, ſubſtantialique vinculo matrimonii, poſſunt abdicare jus utendi matrimonio per votum continentiæ mutuo conſenſu editum: ergo idem poſſunt facere in ipſo matrimonii contractu. 4. Principaliter hæc Sententia planiſſimè ad cujuſcunque captum explicat, & ſalvat, quo pacto Beatiſſima Virgo, etſi voto caſtitatis adſtricta, & ab omni cogitatione de uſu matrimonii alieniſſima, potuerit tamen contrahere matrimonium, & effici veriſſima ſponſa, & uxor virginei ſponſi, ac mariti Joſephi. Ut etiam obſervat Gob. *caſ.* 13. *n.* 267. nihil tamen audiens definire: Neque ego audeo, ſed maneo in diſtinctione data *N. II.* & dico porrò:

IV. Valet ſine dubio matrimonium, ſi quis contrahat 344
cum intentione, eo nunquam utendi petendo, aut reddendo; cùm de eſſentia contractus matrimonii non ſit conſenſus in uſum, & copulam ipſam, ſed in jus, & obligationem tantùm, ut ſuprà dictum. Non autem valet matrimonium, ſi ei conditio, vel pactum apponatur, quo jus, & poteſtas matrimonii, ad ejus uſum impeditur, vel tollitur: v. g. accipio te eo pacto, ut in perpetua continentia vivamus; ut nunquam à me conjugii debitum petas; vel, ut tibi exigenti reddere non tenear &c. Ita communis DD. cum D. Th. *in* 4. *diſt.* 18. *qu. unica art.* 4. *ad* 3. D. Bonav. *ibidem qu. ultima*. Richard. Adrian. aliiſque congeſtis Sanch. *lib.* 5. *diſp.* 11. Laym. cit. *n.* 9. Ratio eſt: quia talis conditio, vel pactio quantumvis honeſta, & ſancta, reverà tamen repugnat ſubſtantiæ matrimonii, cum ſubſtantia matrimonii quàm maximè conſiſtat in jure utendi, & obligatione præſtandi corpus conjugi ad uſum conjugalem: atqui hoc jus, ac obligatio tollitur dictis pactis, ſeu conditionibus. Neque urgent rationes oppoſitæ piæ Sententiæ. Ad primam reſpondetur: Licèt in rebus pleriſque ſeparari poſſit dominium directum à jure utendi, vel fruendi tali re, at nihil ſimile eſt in matrimonio, ſed totum dominium reale, quod per matrimonium acquiritur in corpora, nihil aliud eſt, quàm illud ipſum jus utendi corpore conjugis ad uſum generationis; ergo non ſeparabis idem à ſe ipſo. Ad 2. Reſpondeo negando conſequentiam: quia per matrimonium abſolutè omninò contrahitur obligatio carnalis conjunctionis, ac debiti reddendi non obſtante conditione, quæ ei de jure ineſt, putà: *niſi Religionem profiteri malit*: aut: *niſi fidem datam adultero violet*. Nec eſt in contrahentium poteſtate adjicere alias pro libitu. Ad 3. negatur iterùm conſequentia, quia id commune eſt omni contractui, ut apponi non poſſit ipſi contractui aliquid ejus ſubſtantiæ, ſeu naturæ repugnans, licitè poſteà poni poſſit per modum novi contractus aliquid tale priori ex parte repugnans. Ut benè docent Sanch. *lib.* 5. *diſp.* 10. *n.* 5. *&* 12. ita & matrimonio à principio apponi non poteſt conditio ejus ſubſtantiæ repugnans; quia ſic fieret contractus eſſentialiter, & non fieret; poteſt tamen poſteà apponi per novam pactionem aliquid honeſtum matrimonii contractui ex parte repugnans, utpotè mutua pactio continendi ad tempus, vel in perpetuum, permanente interim vinculo matrimonii quoad alia, utpotè mutuam cohabitationem, prolem jam ſuſceptam educandam, fidem ſervandam, ut cum alia perſona carnalis copula non habeatur. Ut rectè Laym. *nu.* 9. Ad 4. Reſpondeo: Etiam ſecluſa illa Sententia planè, & optimè ſalvari Sacratiſſimum Matrimonium Matris JESU MARIÆ, & JOSEPHI prima parte noſtri dictiſ; conſenſit enim Beatiſſima Virgo in traditionem corporis ſui quoad poteſtatem, obligationem, & actum primum: adeoque quantum erat ex parte contractus matrimonialis omninò obligata fuit Joſepho ad reddendum debitum conjugale, ſi ipſe exigeret: eoque ipſo illa confusè, & indirectè conſenſerat in copulam, ſi exigeretur: quod omninò ſufficiens erat ad plenam eſſentiam contractus matrimonialis. Nunquam autem conſenſit in ipſam copulam directè, & ſimpliciter, quippè & voto Caſtitatis adſtricta, & certa Dei revelatione edocta, Joſephum ejus debitum nunquam exacturum, ſed ſuam virginitatem certò, & tutè conſervatum iri. Ideò enim ex Angelo tantæ Prolis conceptionem annuntiante quæſivit: *quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* Quare Caſtiſſima Virgo à voti ſui violatione ſecura, volente, & præcipiente Deo, in conjugium conſenſit, ſed in ejus actualem uſum ſimpliciter, & directè conſenſit nunquam. Qua de re Gratianus *toto C. Beata* 27. *q.* 2. Magiſter *in* 4. *diſt.* 30. *&* *ibidem*. D. Thomas, Scotus, Durandus, Henriquez, alii, ac latè, & optimè Suarez, *p.* 3.

tom. 2.

Digitized by Google

tom. 2. *diſp.* 7. *ſect.* 1. Vaſq. *p.* 3. *tom.* 2. *diſp.* 127. *cap.* 6. *num.* 8. Perez *diſp.* 13. *ſect.* 8.

SECTIO IV.

De Matrimonio rato, ut Sacramentum eſt, ejuſque ſolemnitate, & indiſſolubilitate.

SUMMARIUM.

346 Uſque ad num. 350. *Matrimonium ut Sacramentum quid?*
350 Uſque ad num. 354. *Materia ejus ſunt corpora, & forma verba contrahentium.*
354 & 355 *Miniſtri ſunt ipſimet contrahentes.*
356 & 357 *An ratio Sacramenti validè poſſit ſeparari à contractu à fidelibus?*
358 *Ad valorem requiritur aſſiſtentia Parochi, & duorum, vel trium teſtium.*
359 *Qualis Parochus requiratur?*
360 Uſque ad num. 363. *Aut hic intelligatur?*
363 & 364 *Quis alius de licentia Parochi aſſiſtere poſſit?*
365 *Quæ licentia ad id ſufficiat?*
366 *An etiam per vim, vel metum extorta?*
367 *Licentia Parochi etiam neceſſaria eſt Confeſſario pro copulando moribundo.*
368 Uſque ad num. 373. *Quales requirantur teſtes? &*
373 *Qualis præſentia Parochi, & teſtium?*
374 *Neceſſe eſt, ut adſint voluntariè:*
375 & 376 *Aut ad id vocati, vel rogati, modò intelligant, quid agatur.*
377 *Tres denunciationes præmittendæ ſunt,*
378 *Ex præcepto tantum.*
379 *Conſcius alicujus impedimenti inter ſponſos tenetur illud manifeſtare ſub mortali per ſe loquendo.*
380 & 381 *Qualiter, & cui id intimandum?*
382 *Solvitur caſus.*
383 *Effectus hujus Sacramenti eſt gratia ſanctificans.*
384 Uſque ad num. 386. *Et triplex bonum eſſentiale Matrimonii, Fidei, Prolis, & indiſſolubilitatis.*

ASSERTIO

345 M*Atrimonium in lege nova inter fideles, ſeu baptizatos eſt Sacramentum à Chriſto inſtitutum. Materia ſunt corpora conjugum mutuò tradenda. Forma ſunt verba contrahentium conſenſum legitimum exprimentia. Miniſtri propriè ſunt ipſi contrahentes. Solemnitas jure novo requiſita ad valorem eſt præſentia Parochi proprii, & duorum, vel trium teſtium, præmiſſis de præcepto tribus denunciationibus. Effectus eſt gratia ſanctificans, & triplex bonum eſſentiale, ſcilicet fidei, prolis, & Sacramenti indiſſolubilitatis.* Eſt tota partim certa de fide, partim Communis DD. ut patebit.

§. I. *Eſt Sacramentum à Chriſto inſtitutum.*

346 CErtum de fide, Definitum in variis Conciliis, & noviſſimè in Tridentino ſeſſ. 24. can. 1. *Si quis dixerit, matrimonium non eſſe verè, ac propriè unum ex ſeptem Sacramentis Legis Evangelicæ à Chriſto Domino inſtitutum, ſed ab hominibus in Eccleſia inventum: neque gratiam conferre: anathema ſit.* Et quamvis (ut varii contendunt) id claro Scripturæ textu convinci non poſſet, ſufficere omninò debet traditio Eccleſiæ, de qua teſtatur Tridentinum *ibidem c.* 1. dicens: *Cum igitur matrimonium Lege Evangelica veteribus connubiis per Chriſtum gratia præſtet, meritò inter nova Legis Sacramenta enumerandum, Sancti Patres Noſtri, Concilia, & univerſalis Eccleſiæ traditio ſemper docuerunt.* Sic Concilium addens, id innuere Apoſtolum mox citandum.

Probatur communiter. 1. Ex Apoſtolo *ad Epheſ.* 5. Ubi cùm dixiſſet: *viri diligite uxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſe ipſum tradidit pro ea, ut illam ſanctificaret.* Mox ſubjungit de matrimonio: *Sacramentum hoc magnum eſt; ego autem dico in Chriſto, & Eccleſia.* Hæc Apoſtolus. Cùm igitur Chriſtus inſtituerit, ut per matrimonium propter unionem, & mutuam conjugum dilectionem ſignificaretur ſpiritualis unio, & dilectio, quæ eſt inter Chriſtum, & Eccleſiam; convenienter ſequitur, etiam eum inſtituiſſe, ut Matrimonium contrahentibus ſpiritualis gratia conferatur, ſine qua re a, & debita animorum conjunctio conſiſtere nequit. 2. Chriſtus etiam *Matth.* 5. & 19. matrimonium ad primævam originem revocans, unius cum una perpetuum, & indiſſolubile conjugium, ac animorum vinculum præcepit, repetens verba *Geneſ.* 2. *Erunt duo in carne una: quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Eſſet autem jugum in nova lege (ſemper perſiſtendi cum conjuge etiam ſteſili, morbida &c.) valdè grave, niſi idem Chriſtus Dominus gratiæ promiſſionem annexiſſet ad onera matrimonii ſuſtinenda, mutuum amorem fovendum, concupiſcentiæ fomitem mitigandum, liberos in cultu Dei educandos &c. 3. Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 7. permittit in certo caſu diſſolutionem matrimonii fidelis cum infideli, ut infrà patebit. Sed fidelibus ita loquitur. *Iis, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere, quod ſi diſceſſerit,* (ex quacunque cauſa) *manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari.* Hujus autem diſcriminis cauſa aſſignari non poſſe videtur, niſi quòd matrimonium fidelium ratione Sacramenti majorem ex Chriſti inſtitutione firmitatem obtineat. 4. Accedit conſenſus antiquorum Sanctorum Patrum apud Bellarm. Laym. alios paſſim. At, quandonam Chriſtus hoc Sacramentum inſtituit, ſeu quando matrimonii contractum elevavit ad dignitatem Sacramenti? Reſpondeo cum Scoto *in* 4. *diſt.* 26. *n.* 13. Sanchez hìc, & aliis communiùs: id veriſimiliùs feciſſe tunc, quando dixit *Matth.* 19. *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Quia ibi Chriſtus renovat matrimonii indiſſolubilitatem, ideoque congruebat, ut ſimul adderet rationem Sacramenti. Certè in Evangelio locus opportunior non reperitur. Nunc aliqui termini explicandi ſunt.

I. Dixi: *in lege nova:* etſi enim matrimonium ex prima 347 ſui inſtitutione per formationem unius viraginis Evæ de corpore Adami, cui à Deo deſponſata fuit, figura fuerit, & ſacrum ſignum Verbi incarnati, ipſique deſponſatæ Eccleſiæ unius Sanctæ, ut ſignificatur *cap. Gaudemus de divortiis*, non tamen fuit ſignum efficax gratiæ ſanctificantis ex opere operato, adeoque neque Sacramentum propriè dictum; juxta communiſſimam Sententiam DD. ac Sanctorum Patrum, *Nam gratia, & veritas per Jeſum Chriſtum facta eſt*, Joann. 1. Et ſuprà dixit Tridentinum: *Matrimonium in Lege Evangelica veteribus connubiis per Chriſtum gratia præſtare.* Et Concilium Florentinum, matrimonium numerans inter Sacramenta novæ Legis docet, hæc differre à veteribus, quòd vetera non conferant gratiam.

II. Dixi: *inter fideles*, quod etiam notavit D. Auguſt. 348 *de fide, & operibus cap.* 7. dicens: *in civitate Domini, in monte ſancto ejus, in Eccleſia nuptiarum non ſolum vinculum, ſed etiam Sacramentum commendatur.* Ratio eſt: quia infideles non baptizati, qui fidem Chriſti per Baptiſmum profeſſi non ſunt, nullius omninò Sacramenti capaces eſſe poſſunt. Sed dubitatur: an, ſi fidelis per diſpenſationem cum infideli, v. g. cathecumena contrahat matrimonium, adhuc ſit Sacramentum ex parte fidelis? Negant Henriquez, Angles, Sanchez, & alii communiter cum Laym. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 2. & certum putat Caſtro-Palaus *diſp.* 2. *punct.* 2. *hic*; eò quod contractus matrimonii inter virum, & fœminam unicus ſit, & unum Sacramentum, ſignificans unam conjunctionem Chriſti cum Eccleſia; ideoque utraque perſona Sacramenti particeps eſſe debeat; quemadmodùm & utraque perſona ad contrahendum habilis eſſe debet. Affirmant autem Sotus, Cajetanus, Euckius, Averſa: eoſque ſequens Henricx *diſp.* 2. *q.* 2. *num.* 14. eò quòd adhuc ſit verus contractus matrimonii ſubjectatus in perſona capaci Sacramenti, & gratiæ.

III. Dixi: matrimonium novæ Legis inter fideles eſſe Sa- 349 cramentum *indiſtinctè*, adeoque etiam matrimonium contractum inter abſentes per Procuratorem, vel Epiſtolam: juxta communem DD. apud citatos (contra Cajetanum, Sylveſtrum, & alios cit.) Ratio eſt: quia ſecundùm Conciliorum indefinitam doctrinam, Chriſtus matrimonium fidelium evexit ad dignitatem Sacramenti: matrimonium autem initum per Procuratorem, vel epiſtolam inter abſentes, ſicut & inter præſentes per nutus, vel ſigna, eſt verum matrimonium: nec eſt apparens aliqua ratio, ob quam ſit excipiendum à doctrina indefinita Conciliorum. Ais: Ergone tunc abſenti etiam dormienti confertur effectus Sacramenti? Reſpondeo: Omninò, ſi non adſit obex; ſicut ſenſibus deſtituto confertur effectus extremæ unctionis. Unde debet contrahens conari, ut ſit in ſtatu gratiæ pro tempore, quo prudenter putat perficiendum fore contractum, & Sacramentum cum abſente: quòd ſi negligat, ex tunc peccabit ratione periculi, cui Sacramentum quoad ſuum effectum exponit. Ut præter alios benè notat Herincx cit. *n.* 15. *in fine.*

IV. Moleſtior quæſtio: an in matrimonio fidelium ratio Sacramenti poſſit validè ſeparari, vel excludi à contractu per intentionem contrahentium? commodiùs expeditur *§.* 3. *cùm de miniſtris.*

§. II. *Materia ſunt corpora mutuò tradenda; forma ſunt verba contrahentium conſenſum legitimum exprimentia:*

I. ITa communior, & probabilior Sententia DD. San- 350 ctus Antoninus, Paludanus, Sotus, Adrianus, Covarruvias, Vaſquez, eoſque ſequens Laym. *cap.* 2. *num.* 5. lali-

Baſilius Pontius, aliiſque citatis Herincx *diſp.2. q.3. tract. ultim. n.21.* Ratio eſt: quia Chriſtus contractui matrimonii natura ſua invariabili ſolùm addidit dignitatem Sacramenti: ergo materia Sacramenti hujus meritò cenſetur eadem, quæ materia contractus: ſed contractus matrimonialis materia utique ſunt corpora contrahentium mutuò tradenda (ſicut materia cujuslibet contractus dicitur illa res, de qua contractus conſtituitur.) Forma autem contractus hujus eſt conſenſus ſenſibiliter expreſſus: ergo &c. Deinde negari non poteſt, quòd conjuges mutua unione copulati, ſunt externum ſacrum ſymbolum ſpiritualis perpetuæ conjunctionis inter Chriſtum, & Eccleſiam: ego ſunt pars Sacramenti, & utique materialis. Verba autem, quibus hæc ipſa maris, & fœminæ conjunctio expreſsè ſignificatur, & inducitur, ſunt pars Sacramenti formalis. Nec obſtat, quòd corpora contrahentium non ſunt materia, *ex qua* compoſitionis, ſeu pars ipſius contractus matrimonialis, ac Sacramentalis, ſed ſolùm materia *circa quam* verſatur contractus; ſiquidem eadem corpora, superveniente verborum conventione, mox incipiunt eſſe, & permanent ſacrum materiale ſymbolum, & gratiæ ſanctificantis in fieri, & ſpiritualis conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ in fieri, & facto eſſe ſemper: quemadmodùm in artefactis lignum, v.g. eſt materia *circa quam*, artis fabrilis; inducta autem forma ſtatuæ v. gr. incipit eſſe, & permanet materia *ex qua*. Declaro amplius.

351 II. Matrimonium ergo eſt Sacramentum non tantùm in fieri, ſeu cùm fit, (ſicut Baptiſmus, Confirmatio &c. quæ in actione tranſeunte conſiſtunt) ſed etiam eſt Sacramentum in facto eſſe, ſeu factum permanens, ſicut Euchariſtia, ac propterea ſicut Sacramentum Euchariſtiæ in fieri præter formam conſecrationis non habet materiam *ex qua*, ſed tantùm materiam *circa quam*, panem, & vinum, quorum ſpecies virtute conſecrationis permanentes, & Chriſtum continentes, fiunt, & permanent materia *ex qua* Sacramenti Euchariſtiæ, & materiale ſimbolum refectionis ſpiritualis; ita in Sacramento matrimonii, quatenus eſt in fieri, non eſt opus aſſignare materiam *ex qua* compoſitionis, ſed corpora contrahentium, quæ tunc ſunt materia *circa quam* contractus ex vi verborum conventionis mutuæ in contractu matrimoniali mox fiunt, & permanent materia *ex qua* Sacramenti, & ſacrum materiale ſymbolum, & gratiæ ſanctificantis in fieri, & conjunctionis Chriſti cum Eccleſia in fieri, & facto eſſe: & accedente copula matrimoniali, etiam unius Verbi Divini cum natura humana. Ut alibi notatum. Utrùm autem Sacramentum matrimonii ſimpliciter debeat dici Sacramentum in fieri, vel in facto eſſe: Quæſtio eſt de nomine: Placet diſtinguere: Quatenus præcisè eſt ſignum practicum efficax gratiæ ſanctificantis matrimonialis, eſt Sacramentum in fieri: quatenus verò ſimul eſt Sacramentum myſticum, ſeu ſacrum ſignum conjunctionis ſpiritualis Chriſti cum Eccleſia, aut Verbi Divini cum natura humana, eſt Sacramentum in facto eſſe, ac permanens.

352 III. Nec obſtat, quòd in aliis Sacramentis materia Sacramenti diſtinguatur à miniſtro, & ſuſcipiente; nam & in aliis Sacramentis Miniſter, & ſuſcipiens diſtinguuntur; non ſic neceſſariò in matrimonio: Et ratio eſt: quia cùm matrimonii Sacramentum fundatum ſit in contractu humano naturali, mirum non eſt habere multa ſpecialia, quæ in aliis Sacramentis non reperiuntur: & quia contractus ille matrimonii fit à viro, & fœmina per mutuam traditionem ſuorum propriorum corporum, minimè debet eſſe inconveniens, quòd ſub diverſo reſpectu ſint ſuſcipientes, & miniſtri, & Materia Sacramenti. Miniſtri ſunt, quatenùs verbis expreſſis dant inter ſe mutuam corporum poteſtatem. Suſcipientes Sacramentum ſunt, quatenus poteſtatem inter ſe acceptant, & accipiunt. Materia denique *circa quam* ſunt corpora mutuò tradenda, & acceptanda: eoque ipſo rectè dicenda materia Sacramenti *ex qua*, quatenus accedente conſenſu mutuo per verba expreſſa Sacramentum matrimonii componunt.

353 IV. Hic modus explicandi hoc Sacramentum tanquàm cæteris expeditior mihi ſemper placuit: & certè nulla alia ratione meliùs, & expeditiùs explicari poteſt materia, & forma matrimonii inter tot ſententias DD. conantium aſſignari materiam, & formam hujus Sacramenti in fieri. Decem numerat Averſa *ſect.9. q.3.* Sex autem Sanch. *l.2. diſp.5. n.6.* hanc approbans: verba ſcilicet contrahentium eſſe ſibi invicem materiam, & formam: Materia ſunt: quatenus exprimunt conſenſum mutuæ traditionis corporum: forma autem ſunt eadem verba, quatenus exprimunt conſenſum mutuæ acceptationis eorundem corporum traditorum, traditio enim per illa ſigna, vel verba expreſſa, & ſenſibilis facta, cùm ſit inchoatus, & imperfectus adhuc contractus, habet ſe per modum materiæ determinabilis, & perfectibilis: Acceptatio autem ſimiliter facta ſenſibilis per verba, habet ſe, ut forma perficiens, & complens contractum. Sic Sotus, Angles, Rodriq. Bellarm. Suarez, Coninch. & alii cum Sanch. *l. c.* & ſequuntur Tamb. *tr.5. c.1. in fine*, Gob. *caſ.10. nu.292.* & ſibi non diſplicere fatetur Laym. cit. *num.4.* Neque mihi omninò diſplicet, ſi modò capere poſſem. 1. Quomodò ſic ſalvetur dictum univerſale Concilii Florentini? *Sacramenta conſtare rebus velut materia, & verbis velut forma.* 2. Certè in aliis contractibus traditio non dicitur materia, & acceptatio forma. 3. Sic ad ſummum eſſet diſtinctio rationis inter materiam, & formam hujus Sacramenti, cùm mutua traditio eo ipſo ſit mutua acceptatio, & eo ipſo, iiſdemque verbis, quibus ſignificat ſe tradere corpus ſuum alteri, etiam ſignificat ſe acceptare traditionem mutuam alterius; ſicut è contra, eo ipſo quo alter ſignificat ſe acceptare corpus alterius, etiam ſignificat ſe viciſſim tradere ſuum corpus. 4. Denique vix poteſt intelligi, nedum eſſe, mutua traditio ſine mutua acceptatione, & utrumque æquè primò conſtituit eſſentiam matrimonii: quomodo ergo unum ſit materia reſpectu alterius, alterum forma in compoſito per accidens, & artificiali? Fateor me non ſatis capere: vide, an capias tu.

§. III. *Miniſtri proprii ſunt ipſi contrahentes.*

I. EST jam certa, communiſſima Sententia DD. cum Sanch. *lib.2. diſp.6.* Bellarm. *lib.1. de Matr. c.6. & ſeqq.* temerariam cenſente contrariam ſententiam Melchioris Cani, Eſtii, Sylveſtri, & quorundam aliorum exiſtimantium, Miniſtrum eſſe Sacerdotem, & ejuſdem verba formam: verba autem contrahentium eſſe materiam. (Qui proinde ſine Miniſtro Sacerdote contrahentes conficiant contractum civilem tantùm, & non Sacramentum Matrimonii.) Ratio à priori eſt, quia Chriſtus inſtituit hoc Sacramentum juxta naturam ipſius contractus, addiditque rationem Sacramenti ipſi naturali contractui matrimonii, & Concilia abſolutè definientia matrimonium eſſe Sacramentum, non plus requirunt ad ſubſtantiam Sacramenti, quàm requiratur ad veritatem contractus matrimonii, & ſpecialiter Concilium Florentinum in Decreto unionis ſingulis Sacramentis eſſentiam, & Miniſtrum accuratè aſſignans, cùm dixiſſet: *Septimum eſt Sacramentum Matrimonii:* Subdit: *Cauſa efficiens matrimonii eſt mutuus conſenſus per verba de præſenti expreſſus*, in quo totam eſſentiam, & miniſterium ponit: ergo idem debet eſſe Miniſter Sacramenti Matrimonii, qui eſt Miniſter, ſeu cauſa efficiens contractus: atqui Miniſtri, qui efficiunt contractum, ſine dubio ſunt ipſi contrahentes, ſeu qui contrahunt, & obligationem in ſe mutuam ſuſcipiunt: ergo iidem quoque ſunt Miniſtri Sacramenti, & certè ille eſt Miniſter cujuslibet Sacramenti, qui profert verborum formam, quibus Sacramentum conficitur: atqui ipſi contrahentes proferunt (ſive immediatè per ſe, ſive mediatè per Procuratorem &c.) verborum formam, ut ſuprà oſtenſum: ergo illi tantùm ſunt Miniſtri proprii hujus Sacramenti. Parochus ergo, ſeu Sacerdos aſſiſtens cum teſtibus, etſi impropriè, & accidentaliter Miniſter dici poſſit, quatenus confirmat, ratamque habet illam contrahentium traditionem, & acceptationem (quo ſenſu ex præſcripto Concilii Tridentini dicit: *Ego conjungo vos &c.* ideſt: Ego vos conjunctos declaro, confirmo, benedico nomine, & Authoritate Eccleſiæ &c.) Attamen ſimpliciter, & propriè miniſter Sacramenti nullo modo dici poteſt; nam & olim matrimonia ſine Parocho contracta fuerunt valida, ut omnes fatentur: & adhuc modò ſunt valida in locis, ubi non eſt receptum Concilium Tridentinum, vel in locis hæreticorum, in quibus nullus eſt Parochus, vel non datur ad eum tutus acceſſus; non poteſt autem confici Sacramentum ſine ſuo proprio Miniſtro. Ejus ergo, ſicut & teſtium præſentia, & aſſiſtentia ſolùm requiritur tanquam conditio neceſſaria ad valorem Sacramenti, neque is profert formam neceſſariam Sacramenti; ſed etiamſi nihil omninò diceret, imò etſi poſitivè contradiceret, adhuc validum foret matrimonium, ut patebit. Neque requiritur in eo aliqua intentio, nec ſtatus gratiæ ad aſſiſtendum. 354

II. Nec obſtat, vel abſurdum videri debet, quòd hoc Sacramentum ob ſpecialem rationem contractus exigat duplicem Miniſtrum partialem, & Laicos, & fœminas eſſe Miniſtros hujus Sacramenti, idque abſque alia cæremonia ſacra; ſicut non eſt abſurdum contractum Matrimonii à Chriſto eſſe elevatum ad dignitatem Sacramenti, & ſic elevatus à Chriſto, & debita intentione celebratus, nam & ipſe eſt cæremonia Sacra. At, inquis, ſi contrahentes ſunt Miniſtri, debebunt habere intentionem non ſolùm contrahendi matrimonium, ſed etiam conficiendi Sacramentum: hanc plerique non habent, quia de hoc nihil ſciunt, vel certè non cogitant: ergo, &c. Reſp. Illos ſufficienter habere hanc intentionem virtualem, ſaltem implicitam, & confuſam, dum volunt matrimonium inire more Chriſtiano, ſeu facere, quod fideles faciunt; quod omninò ſufficit, 355

ſicut

ſicut & in aliis Sacramentis: Si tamen alicui deeſſet intentio ſufficiens ad confectionem Sacramenti, non ſubſiſteret Sacramentum: An verò adhuc tunc ſubſiſteret matrimonium in ratione contractus, mox audies inferiùs. Ais iterùm: Si contrahentes ſunt miniſtri ſimul, & ſuſcipientes hujus Sacramenti: ergo ſi in ſtatu peccati mortalis contrahant, bis peccabunt mortaliter, imò ter, ſi alteri quoque exiſtenti in mortali hoc Sacramentum miniſtretur. Reſp. Fortè ſic; Nam 1. Certum eſt, peccare mortaliter ex eo, quòd in malo ſtatu ſuſcipiunt, cùm matrimonium ſit Sacramentum vivorum; omne autem Sacramentum vivorum præſupponit ſtatum gratiæ, quæ ipſa eſt vita ſpiritualis animæ. 2. Navarrus, certè & alii apud Sanchez citatum putant, etiam peccare mortaliter ex eo, quòd indignè miniſtrent, quippè qui conficiant, & conferant hoc Sacramentum ex officio, & ad hoc deputati. Sed hoc negat communis DD. cum Sanch. *lib.* 2. *diſp.* 6. *n.* 4. & nos alibi. Quia conjuges, etſi ſint miniſtri ad hoc deputati, non tamen ſunt miniſtri ſpecialiter conſecrati ad hoc Sacramentum adminiſtrandum: etſi fatendum ſit, opinionem Navarri eſſe admodùm probabilem. 3. Etiam ſcienter alteri indigno miniſtrans, ſi ejus peccatum facilè impedire poſſet, peccare ſine cauſa cooperando peccatu alterius; Res nota eſt ex materia de Charitate, & ſcandalo. Tandem ex hoc ipſo, quòd contrahentes ſint miniſtri hujus Sacramenti.

356 III. Hic incidit quæſtio difficilis: At inter fideles per intentionem contrahentium poſſit ratio Sacramenti validè ſeparari à contractu matrimonii, ſic, ut fidelis poſſit validè inire matrimonium ſolùm ut contractum, non verè ut Sacramentum eſt? Duæ ſunt oppoſitæ ſententiæ graviſſimorum utrinque DD. Prima ſententia ſimpliciter negat: Ita Suarez, Coninch. & plurimis congeſtis Sanchez *lib.* 2. *diſp.* 10. Tann. *diſp.* 8. *q.* 5. *dub.* 5. Laym. *tr.* 10. *p.* 2. *c.* 2. *n.* 2. Lugo *diſp.* 14. *De Pœnit. n.* 42. Bonac. *q.* 2. *de Matrim. Propoſ.* 6. Baſilius Pontius *lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 2. & mordicùs Averſa *hic qu.* 1. *ſect.* 5. dicens: *decere conſtans eſſe quòd non.* Ratio (an potiùs conjectura) datur: Quòd Chriſtus Dominus, ita contractui connexuerit rationem Sacramenti, ut, quamvis poſito contractus pendeat à voluntate fidelium, eo tamen poſito, non pendeat à voluntate fidelium ratio Sacramenti, ſed eo ipſo, quod contractus ejuſmodi legitimè ponatur, ſtatim ex Chriſti inſtitutione ei adhæret ratio Sacramenti. Quare infert Layman: *Quicunque ex baptizatis verè matrimonium contrahere volunt, etiam virtualiter Sacramentum accipere volunt; contrà verò, ſi nollent, abſolutè loquendo, Sacramentum ſuſcipere, conſequens eſſet, ut neque matrimonium contrahere intenderent: ideoque contractus irritus eſſet. Ut Sanchez notavit cit. Dico: Si abſolutè nollent. Propter hæreticos, qui nolunt ſuſcipere Sacramentum ex hypotheſi erroris ſpeculativi, quo falsò exiſtimant, non eſſe Sacramentum; interim volentes matrimonium contrahere, ſicut fideles ſolent, & in Eccleſia Chriſti conſuetum eſt.* Hæc Layman ſapienter. Huic ſententiæ libens accederem, ſi firmiori rationi inniteretur. Altera ſententia affirmat ſimpliciter, id validè fieri poſſe, etſi minimè licitè. Ita Durand. Victoria, Cajetanus, Vaſquez, Rebellus, aliiſque congeſtis Perez *diſp.* 19. *ſect.* 10. fusè Hurtad. *diſp.* 3. *De Matrim. diffic.* 10. Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 225. Dicaſtil. *dub.* 19. *diſp.* 2. Tambur. *tr.* 5. *cap.* 1. *n.* 6. & probabiliorem cenſet Henncx *diſp.* 2. *qu.* 2. *n.* 17. cum Gob. *tr.* 9. *caſ.* 11. *nu.* 228. Ratio ſolidior eſt: quia illa inſeparabilitas nullo ſolido fundamento nititur; mutatio enim non præſumitur, ſed probari debet: eſſet autem valdè à Chriſto mutatus contractus matrimonii, ſi in veteri Lege potuit validè celebrari ſine Sacramento, in nova autem Lege non poſſet. Neque Chriſtus ſua inſtitutione annullavit contractum aliàs validum, ſed ei in natura ſua invariato ſolùm addidit dignitatem Sacramenti. Cùm ergo cujuſque Sacramenti confectio pendeat ab intentione miniſtri volentis illud conficere: ſicut poſſet quis (etſi illicitè) abluere puerum, & formam Baptiſmi proferre, nolens tamen illum defacto baptizare: quo caſu certè nullum Sacramentum conficeretur: ita ſanè poterit quis velle contractum matrimonii inire ſimpliciter validum eo modo, quo olim Abraham cum Sara, Cicero cum Terentia, & tamen nolle conficere, vel accipere Sacramentum. Quo caſu contractus civilis fuit validus, nullus tamen erit Sacramentum; atque teſtatur Pontius cit. id obſervari ab inquiſitoribus cum Chriſtianis judaizantibus in Portugallia, ac Luſitania, qui ſolent priùs ſecretò contrahere, ut poſteà coram Parocho certiùs rationem Sacramenti excludant, quorum tamen ſic contrahentium matrimonium nunquam invalidum judicat. Fateor hanc ſententiam priori eſſe probabiliorem. Jam quoad praxim, & de facto.

357 IV. Certum eſt primò: Non poſſe licitè ſic ſeparari à contractu matrimonii rationem Sacramenti à Chriſto inſtituti, ſed peccare mortaliter fideles baptizatos, ſi velint matrimonium contrahere ſeparando rationem Sacramenti: æquè, ac ſi quis abluens infantem ſeriò proferret formam, nolens tamen conficere Sacramentum. Juxta communiſſimam DD. apud cit. Ratio eſt: quia utroque caſu irritatur, & falſificatur actio Sacramentalis à Chriſto inſtituta. Et Chriſtus contractum matrimonii elevans ad dignitatem Sacramenti ſine dubio ſic voluit matrimonium contrahi à fidelibus. Conſtat denique ex communi ſenſu, uſuque fidelium, ipſiuſque Eccleſiæ, quæ idcircò in contractu requirit ſtatum gratiæ. Certum eſt 2. Catholicos non ſeparare; nam ex Catechiſmo norunt, matrimonium eſſe Sacramentum, & monentur à Parochis, ut ſe confeſſione præparent ad nuptias, tanquam ad Sacramentum ſuſcipiendum. 3. Certum etiam videtur, plerumque non ſeparare hæreticos, qui non credunt matrimonium eſſe Sacramentum, & proinde etiam dicunt, ſe nihil velle habere negotii cum Papiſtico Sacramento in ſuo matrimonio contrahendo. Nihilominus tamen pleroſque eorum re ipſa recipere Sacramentum, ſi nullum aliud impedimentum intervenerit, indicatur à Laym. modò ſuprà, & cum aliis benè probat Perez *diſp.* 19. *ſect.* 3. *n.* 3. & Gob. *caſ.* 11. *& nu.* 234. Ratio ſumitur ex communi doctrina de Sacramentis in genere: quia error privatus, quo quis exiſtimat, matrimonium non eſſe Sacramentum, & ideò intendit non facere Sacramentum, nihil planè obſtat Sacramento, dummodò, is habeat intentionem generalem faciendi eo modo, quo Chriſtus inſtituit, vel fieri voluit, quo vera Eccleſia, vel veri fideles faciunt &c. Atqui certum eſt, pleroſque hæreticos, Lutheranos, Calviniſtas, Zuinglianos habere illam intentionem generalem, ſcilicet contrahendi matrimonium more Chriſtiano, quo Chriſtus inſtituit, quo ſuos fideles contrahere voluit, ut experientia patuit in omnibus ad fidem Catholicam converſis, & palàm profitentur plerique interrogati: ergo re ipſa, generali hac intentione prævalente privatæ erroneæ intentioni, non ſeparant, ſed verum Sacramentum conficiunt, & ſuſcipiunt. 4. Probabiliſſimum tamen eſt, hæreticos etiam quandoque re ipſa ſeparare: nam præter id, quod de Chriſtianis judaizantibus Pontius ſuprà, & Dicaſtillus teſtati ſunt, certè nonnulli hæretici ſunt ita profani, impii, & rerum divinarum contemptores, ut licèt ſcirent, Chriſtum præcepiſſe, ut matrimonium non inearur, niſi cum intentione Sacramenti, hoc tamen præceptum non curarent, ſicut multa alia, & præſertim, ſi ſibi perſuaderent, rationem Sacramenti in matrimonio eſſe radicem indiſſolubilitatis, multi mallent fidem permutare judaica ſuperſtitione, vel turcica impietate, quàm matrimonium contrahere indiſſolubiliter.

Quid ergo ſentiendum de tali matrimonio cum excluſione Sacramenti contracto? Doctores primæ ſententiæ dicent, matrimonium ſimpliciter eſſe nullum. At ſecundæ ſententiæ Doctores concedent, eſſe contractum validum civilem, ſaltem ſi indiſſolubilitatem non excludat. Sed de hoc iterum aliquid in Subſectione.

§. IV. *Solemnitas ad valorem requiſita eſt aſſiſtentia Parochi; & duorum, vel trium Teſtium.*

TExtus Concilii Tridentini annullantis matrimonia clandeſtina, & ad validè contrahendum requirentis præ- 358
ſentiam Parochi, & Teſtium jam *ſect.* 1. *§.* 5. recitatus, & explicatus eſt quoad neceſſitatem: Jam porrò explicandus quoad qualitates ejuſdem Parochi, & teſtium.

I. *Qualis Parochus requiritur?*

I. PArochus aſſiſtens matrimonio valido debet eſſe pro- 359
prius, vel utriuſque, vel ſaltem unius ſponſorum; adeoque quando ſponſus, vel ſponſa ſpectant ad diverſas Parochias, poſſunt contrahere in utralibet coram illius Parocho, ſecundùm communiſſimam DD. & notam Declarationem Cardinalium. Quod ſi Parochus ſponſi v. gr. aſſiſtat in Parochia ſponſæ ſine licentia illius Parochi, valet quidem actus, ac matrimonium, ſecundùm communem DD. At ex Decreto S. Pii V. apud Tanner. *hic diſp.* 8. *qu.* 3. *num.* 116. puniendus eſt. Sicut & puniendus eſt, (& ſecundùm Tannerum ibidem *num.* 120. ſuſpenſionem incurrit) Parochus, ſi utrumque ſponſum ſuum Parochianum in aliena Parochia ſine ejuſdem Parochi licentia copulet. Attamen adhuc valere matrimonium, (contra Navar. nimis rigidè negantem cum quibuſdam ſequacibus) rectè affirmat communis DD. Henriquez, Rodriquez aliique cit. Sanchez *lib.* 3. *diſp.* 19. Layman *part.* 2. *cap.* 4. *nu.* 3. *in fine*, Perez, Dicaſt, Barboſa *num.* 42. Ratio eſt: quia Concilium tantùm requirit præſentiam Parochi, quæ jam habetur: neque enim hic agitur de juriſdictione contentioſa. Is verò, qui ſponſos alienæ Parochiæ ſine licentia Parochi copulat, præterquam quòd matrimonium nullum ſit, tamdiù ſuſpenſus eſt ab offi-

cio, & beneficio Parochiali, donec abſolvatur ab Epiſcopo Parochi, cujus jus invaſit. Sic enim expreſsè decernit Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 1. de Reform. Matrim.* At, ſi Religioſus ſit, incurretne etiam excommunicationem Clementinæ, *De Privilegiis* 2. Reſp. Probabiliſſimè, quòd non: quia illam excommunicationem à Concilio Tridentino fuiſſe commutatam in ſuſpenſionem dictam, declaravit Congregatio Cardinalium, teſte *Gallemart.* ad illum locum. Et certè ab utraque excuſat omnis ignorantia etiam craſſa; nam & Clementina excommunicat, & Tridentinum ſuſpendit illos ſolos, *qui præſumpſerint, vel auſi fuerint* copulare ſponſos alienæ Parochiæ, adeoque ſcientiam, & malam fidem in eis requirunt. Sanchez, Perez, Barboſa, alij communiter, & DD. *De cenſuris.*

360 II. Proprius Parochus utique intelligitur reſpectu propriorum Parochianorum tantùm, qui nimirùm in ſua Parochia aut domicilium habeant, perpetuæ ſcilicet habitationis, aut quaſi domicilium, ſcilicet majore, vel ſaltem æquali anni parte ibi habitantes. Juxta dicta in ſimili de Sacramento Pœnitentiæ. Quare non validè aſſiſtet matrimonio illorum Parochus, qui in ſua Parochia minore parte anni, uno, aut duobus menſibus, negotii, vel recreationis cauſa commoratur. Minùs, ſi ſolùm pertranſeat, aut uno, vel altero die ſubſiſtat: ut contra *Pontium*, & alios nimis laxè loquentes docet communis DD. & ex profeſſo Lugo *Reſp. moral. lib. 1. dub. 37.* Tamb. *tr. 6. c. 2. §. 5. n. 11.* Ratio eſt: quia reſpectu iſtorum nullo ſenſu poteſt dici proprius Parochus. Vagabundorum autem, qui nullum alibi domicilium habent, matrimonio validè aſſiſtit Parochus loci, ubi degunt; imò ſecundùm Sanchez, & Pontium quilibet Parochus: at non licitè, niſi priùs ab Ordinario loci licentiam obtineat. Sic enim Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 6, De Reform. matrim.* præcipit Parochis, ne vagorum matrimoniis interſint, niſi diligentem inquiſitionem fecerint (ne, ſcilicet, impedimentum ſubſit,) & re ad Ordinarium delata ab eo licentiam id faciendi obtinuerint. Sic ibi. Cæterùm vagabundos ad hunc effectum cenſent DD. ſponſos, etiamſi unus tantùm eorum vagus ſit: aut ſi ſuum domicilium reliquerit animo alibi domicilium figendi, etſi nondum eò pervenerint.

361 III. Proprius Parochus ſponſorum intelligitur, non tantùm immediatus, & propriè dictus Parochus eorundem Parochiæ, ſed etiam mediatus, ac Superior eorum Eccleſiaſticus paſtor; etenim etiam proprius Epiſcopus, vel alius Epiſcopali juriſdictione præditus, ejuſdemque in Spiritualibus Vicarius Generalis: Item Legatus Sedis Apoſtolicæ in ſua Provincia, ad quam deſtinatus eſt: ac denique in omnium fidelium matrimoniis Summus Pontifex aſſiſtere, & aſſiſtendi licentiam dare poteſt; ſiquidem hi omnes nomine Ordinarii Paſtoris veniunt, quibus addi debet Capitulum Sede vacante, cùm ſuccedat in juriſdictione Epiſcopi: ut ex jure, & communi obſervat Laym. cit. *c. 4. nu. 5. in fine.* Item intelligitur Parochi, vel Parochiæ Vicarius, etiam temporalis, vel ad nutum amovibilis, ut contra Pontium, ac alios, cum plurimis docet Sanch. *lib. 3. diſp. 21.* Diana *p. 12. tr. 3. reſol. 35.* Item Sacerdos non quidem verus Parochus, ſed per errorem communem, cum titulo colorato pro vero Parocho habitus: juxta dicta de Pœnitentia ex communiſſima DD. Item verus Parochus, etſi non Sacerdos, matrimonio ſuorum aſſiſtere, & alteri Sacerdoti aſſiſtendi licentiam dare poteſt: juxta communem DD. cum Sanch. *lib. 3. diſp. 20.* Laym. *cap. 4. nu. 4.* & expreſsè Cardinalium declaratio apud Dian. *p. 12. tract. 3. reſol. 32.* imò etiamſi nullo ſacro Ordine initiatus vel inſignitus adhuc eſſet. Tamb. *diſp. 8. q. 3. nu. 175.* Barboſa *De Parocho n. 60.* Quia Concilium loquitur abſolutè de Parocho.

362 IV. Valida eſt aſſiſtentia, etiamſi Parochus ſit ab adminiſtratione interdictus, ſuſpenſus, excommunicatus, etiam non toleratus, v. g. notorius percuſſor Clerici, modò non ſit actualiter depoſitus, vel privatus, ſed Beneficium, ac titulum, poſſeſſionemque Beneficii Parochialis retineat. Communiſſima cum Sanch. *diſp. 12. n. 4.* Coninch. *diſp. 27. n. 7.* Laym. *cap. 4. n. 5.* Ratio eſt: quia aſſiſtentia hæc non eſt actus juriſdictionis, vel adminiſtrationis, cùm etiam ab invito, vel coacto validè præſtari poſſit, ſed eſt actus teſtimonii ex juris diſpoſitione ad matrimonii ſubſtantiam requiſitus: quamdiù ergo verus Parochus manet, matrimonio aſſiſtere, aut authoritatem præbere poterit; jam enim contrahitur matrimonium præſente Parocho, ſervata proprietate verborum Tridentini, quæ utpotè correctoria, ſtrictè interpretanda ſunt. Quin adhuc validè aſſiſtet matrimonio Parochus, licèt Epiſcopus, & juſta ex cauſa interdixerit eam aſſiſtentiam reſpectu hujus, aut illius matrimonii; non ſolùm ſi interdixit ſimplici prohibitione, ſed etiam cum clauſula irritante talem aſſiſtentiam; quia Epiſcopus non poteſt reſtringere, vel tollere poteſtatem jure communi Concilii Tridentini conceſſam Parochis. Ita cum aliis Sanch. *lib. 3. diſp. 32. n. 2.* Lugo *lib. 1. Reſp. moral. dub. 45.* referens, Congregatione Cardinalium monuiſſe quendam Epiſcopum, ut revocaret ſuum edictum, quo edicebat, ut ſi Parochus aſſiſteret matrimoniis occultis domeſticis, ſine prævis denunciationibus contractis, aſſiſtentia, & matrimonia eſſent invalida; quia nimirùm tale præceptum dare non potuit; hoc enim eſſet condere novum impedimentum dirimens matrimonia, quod non cadit ſub poteſtate Epiſcopi.

At Parochus talis interdictus, ſuſpenſus, excommunicatus non toleratus poteritne etiam alteri Sacerdoti licentiam aſſiſtendi dare? Nec validè, nec licitè dare, docent Ledeſma, Henriquez, Coninch. pluresque citans Sanchez *lib. 3. diſp. 21. n. 7.* Laym. cit. *n. 5.* Ratio eſt; quia dare alteri licentiam, quâ alius alioquin non idoneus, idoneus reddatur ad actus legitimum valorem, videtur eſſe actus, & exercitium juriſdictionis, (etſi non pauci negent apud Dianam cit. *reſol. 33.*) Et conſequenter etiam Parochus non cenſuratus, attamen interdictus ab Epiſcopo cum clauſula irritante, ne alius licentiam aſſiſtendi tribuat, nec validè, nec licitè eam licentiam tribuere poterit: ut cum aliis reſolvit Diana cit. *tr. 3. reſol. 32.* Etſi de hoc ſubdubitet Tamb. cit. *cap. 3. §. 3. num. 22.*

II. Quis alius ex licentia Parochi?

363 I. CErtè ſolus alius Sacerdos de licentia proprii Parochi, (etſi hic ipſe Sacerdos non ſit, ut ſuprà) validè matrimonio aſſiſtere poteſt: juxta clara verba Tridentini: *Qui aliter, quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote de ipſius Parochi licentia, &c.* Certè etiam omnis Sacerdos validè aſſiſtet, etiam non approbatus, ſuſpenſus, excommunicatus, irregularis &c. eadem ratione à fortiori, qua ſuprà de Parocho dictum. Quare, ſi ipſe Parochus excommunicatus non ſit, validè ſaltem ſemper poterit ſubſtituere alium Sacerdotem, etiam excommunicatum, quamvis non toleratum, v. g. notorium percuſſorem Clericis quin & licitè in cauſa neceſſitatis, ſi Parochus ipſe infirmus, vel tempore peſtis aſſiſtere non poſſit, nec alium Sacerdotem, quàm talem habere poſſit: ut ex *Capeaville* notat Laym. cit. *num. 5. poſt medium.*

364 II. Licentia hæc aſſiſtendi voce, vel ſcripto à Parocho, cæteriſque prædictis dari poteſt, vel particulariter ad hoc certum matrimonium, vel generaliter ad matrimonia quævis. Hanc generalem licentiam dare cenſetur, ſi dicat Parochus Sacerdoti v. grat. do tibi licentiam adminiſtrandi omnia Sacramenta in mea Parochia; quia impropriè ſaltem hæc aſſiſtentia Sacerdotis eſt adminiſtratio Sacramenti matrimonii. Ita ex declaratione Cardinalium Coninch. Pontius, Caſtro-Palaus, eoſque citans Diana *p. 11. tr. 3. reſol. 32.* etſi de hoc dubitet Averſa, & rotundè neget Hurtad. apud Tamb. cit. *p. 5. n. 5.* requirens licentiam generalem exercendi officium Parochi. At poteritne Sacerdos v. g. hanc generalem à Parocho acceptam licentiam aſſiſtendi matrimonio alteri ſubdelegare, ut alicui matrimonio aſſiſtat? Concedunt multi, & multi negant. Diana proximè cit. diſtinguit: poſſe in abſentia Parochi: non verò poſſe in præſentia: quia in abſentia eſt delegatus ad univerſalitatem cauſæ; non verò in præſentia Parochi. Conſentit Gob. *n. 487. in fine.* Nec ego diſſentio.

365 III. Non ſufficere tacitam licentiam, vel præſumptionem de ratihabitione futura, omnes clamant ob rationem datam in ſimili in materia de Pœnitentia. Sufficere autem tacitam de præſenti licentiam habitam, ſcilicet, per tolerantiam Parochi videntis, & non prohibentis, cùm poſſet, docet communis DD. Sanch. Pontius, Caſtro-Palaus, & probabiliùs cenſet Tamb. cit. *n. 5.* At ſimpliciter negant Menochius, Henriquez, Barboſa, ac Tanner. cit. *num. 120.* Et certè non ſufficere tacitam illam licentiam, ſed exigi commiſſionem generalem miniſtrandi omnia Sacramenta, vel ſi hæc non adſit, ſpecialem, & expreſſam, declaravit, S. Congregatio Cardinalium: ut teſtatur Fagnanus, *in c. quod nobis, de deſponſat. impuber.* Porrò, quamvis Parochus, vel Ordinarius reverà licentiam dederit, antequam tamen ea Sacerdoti innotuit, hic invalidè aſſiſtet; quia eam non habet, donec eam acceptet: acceptare autem legitimè non poteſt, dum eam datam eſſe ignorat. At, ſi dictus Sacerdos per nuncium petiit à Parocho, vel Vicario Generali licentiam aſſiſtendi certo matrimonio, validè ea utetur, quamprimùm conceſſa eſt, etſi eam conceſſam nondum intellexerit; quia per illum nuncium jam illam acceptavit. Sanch. *lib. 3. diſp. 37.* Coninch. Barboſa, Caſtro-Palaus apud Tamb. cit. *num. 7.* & Gob. *num. 190.* contra Pontium, Perez, & Dianam cit. *reſol. 32.* Certè autem, antequam reſciat licentiam petitam eſſe conceſſam, non aſſiſtet licitè; quia ſemper eſt periculum, ne licentia nondum fortè data matrimonium fiat invalidum. Ut benè notat Tamb. ibidem.

366 IV. Sufficit licentia per vim, vel metum extorta; eò quòd pro-

probabiliter non ſit actus juriſdictionis, ſecundùm Sanchez, & alios. Aut, quia verius eſt, juriſdictionem metu extortam valere. Caſtro-Palaus, Diana, Tamb. cit. Idem dicendum, ſi ficto, & non vero animo dedit licentiam Parochus; nam adeſt tunc titulus coloratus, ſcilicet licentia externè data, & communis error putantium vero animo datam eſſe licentiam, Sanch. cit. *diſp.* 33. *à n.* 60. Averſa, & alii cum Tamb. *§.* 2. *cap.* 2. *n.* 16. Inſuper ſufficit licentia extorta per dolum verſantem ſolùm circa cauſam impulſivam: ut ſi falsò dicas tuo Parocho: meus Princeps, vel Dominus Comes rogat te, ut des mihi licentiam contrahendi coram tuo Capellano. Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 39. *num.* 14. Diana, Perez, Tamb. cit. & alii communiter reſte Gob. *n.* 489. Atquid ſi Parochus poſt licentiam legitimè datam moriatur? Reſp. cum diſtinctione: ſiquidem licentia data ſit ad aſſiſtendum alicui certo matrimonio, & mors Parochi nota ſit, invalidè aſſiſter Sacerdos ille; quia delegatio data ad certum caſum expirat morte concedentis; ſi autem mors Parochi nondum nota ſit, adhuc validè aſſiſtet ob titulum coloratum, & errorem communem. Simpliciter autem non expirat ſua licentia generaliter data aſſiſtendi matrimoniis quibuſvis. Ita Lugo *Reſponſ. moral. lib.* 1. *dub.* 35. poſt Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 28. *à n.* 64.

367 Petes hic incidenter: An licentia proprii Parochi etiam neceſſaria ſit confeſſario v. gr. pro moribundo, ne matrimonio ſibi jungat concubinam occultam ad emendandum affectum concubinarium, ad legitimandam prolem &c. R. Omninò quòd ſic; nam decretum illud Tridentini, ubi publicatum, & receptum eſt, ita obligat, ut nequidem in extremo agone, aut etiam intentato mortis metu poſſit validè contrahi ſine Parocho (ejuſve licentia,) & teſtibus ob quemcunque cauſam: juxta communiſſimam DD. cum Sanch. cit. ac fusè probat Barboſa *de Parocho p.* 2. *cap.* 21. *n.* 31. Ratio eſt: quia verba Tridentini ſunt valdè clara, & univerſalia, & inhabilitas ad contrahendum inducta per legem non tollitur per metum cujuſcunque mali. Oppoſitum tamen probabile cenſent *Veracrux*, *Vega*, & alii apud Caſtro-Palaum *deſponſ. diſp.* 2. *p.* 3. *§.* 8. & reſolutè docet *Amicus* apud Dian. *p.* 10. *tr.* 13. *reſol.* 15. latè defendens, poſſe ſine Parocho contrahi tunc ſingulariter à concubinario moribundo, quando, niſi per matrimonium legitimetur proles priùs ſuſcepta in concubinatu, Titii concubinarii hæreditas devolveretur ad hæreticos. Item poſſe clandeſtinè contrahi, quando quis minetur tibi mortem, niſi contrahas, & mox conſummes matrimonium; eò quòd non videatur veroſimile, Concilium Tridentinum, ejuſmodi caſus urgentiſſimæ neceſſitatis ſuo decreto voluiſſe comprehendere. Ego cum Diana ibidem, & Gob. *caſ.* 18. *nu.* 477. remitto deciſionem utriuſque caſus judicio habentium jus definiendi. Vide ergo, Confeſſarie, in caſu occurrente, ut tutiora, & ſecuriora ſequaris, quoad potes.

III. *Quales teſtes?*

368 I. EAdem, ac tanta neceſſitate, qua ad valorem matrimonii requiritur præſentia Parochi proprii, aut alterius Sacerdotis de ejus licentia, etiam requiritur præſentia duorum, vel trium teſtium, ex claro Textu Tridentini ſæpè allegati, *ſeſſ.* 24. *c. de Reform. matrim.* Cæterùm ab eadem S. Synodo non præſcribuntur ullæ certæ qualitates eorum teſtium, neque ullum genus hominum repellitur à teſtimonio hic dicendo. Et hinc communiſſimo Theologorum, ac Canoniſtarum conſenſu.

369 II. Teſtes idonei pro matrimonii valore reputandi ſunt omnes homines, quos jus naturale non arcet; hoc autem non arcet à teſtimonio dicendo, niſi illum, de quo certum, vel probabile, vel prudens timor eſt, quòd non ſit daturus, vel dare non poſſit verum teſtimonium: uti ſunt ebrii, amentes, infantes, aut certè homo nullius fidei; aut ſi quis in judicio perjurium commiſit, nec probatur ſe emendaſſe, *c. Parvuli*, 22. *q.* 5. Contrà ergo.

370 III. Teſtes idonei reputandi, & admittendi ſunt quicunque dare poſſunt, daturique creduntur verum teſtimonium, etiamſi in aliis commerciis humanis jure communi repellantur à teſtando: utpotè etiam pueri impuberes, fœminæ, conſanguinei, affines, parentes, liberi, ſervi, infames, excommunicati, infideles &c. Communiſſima DD. cum Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 41. Coninch. *diſp.* 27. *dub.* 4. Laym. *c.* 4. *n.* 6. Ratio jam indicata eſt: quia conſtitutio Tridentini juris veteri correctiva non eſt extendenda ultra proprietatem verborum, quæ ſimpliciter teſtes, nullas autem qualitates teſtium exigit. Accedit, quòd authoritas Parochi ſuppleat aliorum teſtium defectum, præſertim accedente contrahentium eum eligentium conſenſu, quo etiam in aliis commerciis teſtes alioquin repellendi admitti poſſunt. Ut notant Laym. cit. & alii. Et hinc ulterius,

371 IV. Si de matrimonii valore poſteà in judicio lis moveatur ordinariè ſufficere tales teſtes ad rei geſtæ fidem faciendam, cùm ad eum finem primò adhibiti, & admiſſi ſint, meritò docet Sanch. cit. *nu.* 6. & Laym. *nu.* 6. *in fine*. Dico tamen *ordinariè*: nam ad probandum matrimonii contracti nullitatem, ut illud diſſolvi, ſeu invalidum pronunciari poſſit, teſtes requiri omni exceptione majores, rectè monent DD. paſſim.

372 Quoad pœnas Parochi, & teſtium, ut ſtatuit Tridentinum *ſeſſ.* 24. *c.* 1. De reformat. Matrimonii. *Sacra Synodus Parochum, vel alium Sacerdotem, qui cum minore teſtium numero* (utpotè uno, vel nullo) *& teſtes, qui ſine Parocho, vel Sacerdote hujuſmodi contractui interfuerunt; nec non ipſos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit.* Hæc Concilium. Per hujus pœnæ arbitrariæ ab Ordinario infligendæ ſententiam ſublatas eſſe pœnas graviores juris antiqui: utpotè ſuſpenſionem triennalem (*c. Finali. De Clandeſt. deſponſat.*) latam in Sacerdotem ſine aliis teſtibus aſſiſtentem matrimonio, cenſet Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 48. cum Gaſpar. Hurtado *diſp.* 10. *diff.* 10. Rationem dante: quia, quando lege nova imponitur mitior pœna quàm erat impoſita lege antiqua, ceſſat antiqua, & tacitè à lege nova videtur auferri. Sic ille. Sed contradicit cum aliis Barboſa. *De poteſt. Epiſcop. allegat.* 32. *n.* 162.

IV. *Qualis præſentia Parochi, & Teſtium.*

373 I. REquiritur præſentia Parochi, & teſtium moralis ex parte intellectus, ut ipſi nimirùm intelligant, & actualiter advertant, quid agatur, ideoque teſtificari poſſint, matrimonium utriuſque conſenſu contracta eſſe. Omnes Arg. L. 209. De verbor. ſignificat. *Coram Titio aliquid facere juſſus, non videtur præſente eo feciſſe, niſi is intelligat; itaque ſi furioſus, aut infanus ſit, vel dormiens, itemque plenè ebrius, non videtur coram eo feciſſe.* Hæc ibi. Idem dicendum de eo, qui corpore præſens eſt phyſicè, vel materialiter tantùm, ſed omninò nihil advertit, quid agatur. Sanch. *diſp.* 39. *n.* 5. Idemque: ſi ſponſus, vel ſponſa facie cooperta, ne quidem ex voce certò cognoſcatur à Parocho, vel teſtibus; ſic enim non poterunt de hoc matrimonio teſtari, ideoque nullum erit. Tamb. *hic tr.* 6. *cap.* 2. *§.* 3. *n.* 6. Et dixi notandum: *actu advertant*; Non ſufficit enim advertentia, vel attentio virtualis tantùm, ut ſi Parochus, vel teſtis accedat animo advertendi quidem, deinde verò propter mentis diſtractionem, vel occupationes alias actu non advertat; cùm ſine advertentia, vel attentione actuali ad ipſum actum veri teſtes de facto alieno eſſe non poſſint; eſto talis attentio virtualis ſufficiat in aliis Sacramentis, in Horis Canonicis &c. Attamen ſatis eſt, licèt ipſe Parochus, vel teſtis non intelligat ipſos loquentes, modò hi per fidelem interpretem declarent præſenti Parocho, & teſtibus ſuam voluntatem; nam utique interpres fidelis præſentis eſt æquè ſufficiens, ac Procurator abſentis. Ita contra Pontium, & alio, Perez, Hurt. aliiſque cit. fusè Dian. *p.* 10. *tr.* 13. *reſol.* 17. Gob. *n.* 490.

374 II. Non requiritur præſentia moralis etiam ex parte voluntatis, ut nimirum Parochus, & teſtes voluntariè adſint, ſeu velint adeſſe, percipere, teſtificari &c. dummodò reverà velint, adſint, percipiant, & verè teſtificari poſſint; nam, ut cit. *L. Reus*, pergit Juriſconſultus Florent. *ſcire autem teſtis, non autem velle debet.* Nam etiam invito eo rectè fit, quod juſſum eſt, adeoque Parochus, & teſtes validè matrimonio aſſiſtent, etiam vi, vel metu, dolo, vel fraude ad locum contractus adductus, vel in eo retentus ſit, etiamſi planè invitus ſit. Ex communi Sanch. cit. *diſp.* 39. Coninch. *diſp.* 27. *n.* 24. Pontius *lib.* 5. *cap.* 21. *n.* 6. Barboſa *De Parocho p.* 2. *cap.* 21. *n.* 47. Diana *p.* 1. *tr.* 3. *reſ.* 32. Tamb. *in cap.* 2. *§.* 3. *dub.* 9. Gob. *caſ.* 18. *n.* 91. Et quidem adeò invitus, ut claudat aures, & oculos; ne quicquam audiat, vel videat, dummodò interim verè percipiat, quæ aguntur. Secus utique eſſet, ſi ita conetur, & affectet non percipere, ut reverà non percipiat, dum actu contrahitur matrimonium. Sanchez, Diana, Barboſa, Tambur. Gob. Qua ratione intelligenda declaratio Cardinalium: *Non valere matrimonium, ſi non intellexit Parochus, niſi Parochus affectaſſet non intelligere.* Subaudi: ita ut tamen reverà intellexerit. Ut contra Pontium, & Sanchez benè probat, & defendit Gob. loc. cit. Ratio omnium eſt: quia, quamvis ex parte voluntatis ſit repugnantia, dummodò adſit ſufficiens advertentia ex parte intellectus, adeſt totum, quod requirit Tridentinum.

375 III. Nec requiritur, ut Parochus, aliive teſtes ad id vocati, vel rogati ſint, ſed ſufficit, ſi caſu interveniant matrimonii contractui, v. g. convivii, confabulationis, vel alterius negotii cauſa, nam *Arg.* L. 11. *ff. De teſtibus. Ad fidem rei geſtæ faciendam etiam non rogatus teſtis intelligitur.* Adeoque nulla alia formalis adhibitio Parochi, vel teſtium requiritur, quàm ut contrahatur coram eis ſufficienter cognoſcentibus, quid agatur, vel dicatur: Sanch. cit. *n.* 11. Laym. num. 6. Hurtad. Averſa, Tamburin. aliique plurimi cum

Diana, & Barboſa loc. cit. Etſi contrà ſentiant Pontius, & Pagnanus adferentes Declarationem Cardinalium in contrarium, de qua tamen nobis authenticè non conſtat. Certè Averſa, & Tamb. explicant, Congregationem loqui, quando ex tali caſuali præſentia, & tranſitu non poteſt benè percipi, quid agatur.

376 IV. Validè aſſiſtit matrimonio Parochus, etiamſi nihil omninò loquatur, nec proferat illa verba à Tridentino, vel Rituali præſcripta; cùm nulla verba Parochi ſint de eſſentia matrimonii. Ex dictis ſuprà. Eaque verba omittendo, per ſe loquendo, ſolùm venialiter peccare, contra Rebell. docent Sanch. Tanner. & alii cum Gob. *num.* 432. Addit denique Laym. cit. *c.* 2. *n.* 7. Parochum Catholicum etiam licitè aſſiſtere matrimoniis hæreticorum in ſua Parochia degentium, cùm id ei non vetetur, nec ratione communicationis cum hæreticis, cùm ii ſint tolerati: nec ratione reverentiæ Sacramenti, quod ii indignè ſuſcipiunt, cùm ipſe non ſit miniſter, ſed aſſiſtens tantùm, & teſtis: nec infrequens eſt, quòd aſſiſtat matrimoniis indiſpoſitorum. Certè nimis difficile foret, ipſis negare facultatem contrahendi, aut cogeret, ut contrahant coram miniſtro hæretico, qui nullam juriſdictionem habet. Quidquid contrà ſentiat *Tanner.* apud Gob. *n.* 438.

§. V. *Præmiſſis de Præcepto tribus denuntiationibus.*

377 TExtus Concil. Trid. *ſeſſ.* 24. *c.* 1. *De reformatione matr.* ſic habet: *Sacri Lateranenſis Concilii ſub Innocentio III. celebrati veſtigiis inhærendo præcipit* (Sacra Synodus) *ut in poſterum antequam matrimonia contrahantur, ter à proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus Feſtis in Eccleſia inter miſſarum ſolemnia publicè denuncietur, inter quos matrimonium contrahendum ſit: quibus denunciationibus factis, ſi nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonii in facie Eccleſiæ procedatur. Ubi Parochus, viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo conſenſu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium conjungo in nomine Patris &c. vel aliis utatur verbis, juxta receptum uniuſcujuſque Provinciæ ritum. Quod ſi aliquando probabilis fuerit ſuſpicio, matrimonium malitiosè impediri poſſe, ſi tot præceſſerint denuntiationes, tunc vel una tantùm fiat, vel ſaltem Parocho, & duobus, vel tribus teſtibus præſentibus matrimonium celebretur deinde ante illius conſummationem denunciationes in Eccleſia fiant, ut ſi aliqua ſubſint impedimenta, faciliùs detegantur, niſi Ordinarius ipſe expedire judicaverit, ut prædictæ denunciationes remittantur; quod illius prudentiæ, & judicio ſacra Synodus relinquit.* Hactenùs Concilium. Ubi aliqua pro neceſſaria notitia Confeſſarii notanda ſunt.

378 I. Denunciationes iſtæ non ſunt de ſubſtantia, ſeu valore matrimonii, ita ut ſi omittantur, irritum matrimonium cenſeri debeat. Ut contra *Menochium*, & duos alios DD. docent omnes Theologi, ac Canoniſtæ communiſſimè; Cùm nec ipſum Tridentinum, nec ab eo allegatum Lateranenſe Concilium id ullo verbo ſignificet: ſed ſunt tantùm de neceſſitate præcepti, ut abſque gravi, & mortali peccato omitti non poſſint, cùm materia præcepti graviſſimi momenti ſit, ne ſcilicet matrimonia invalida contrahantur. Excepto tamen: niſi ob gravem, & urgentem cauſam Epiſcopus diſpenſet, & in caſu neceſſitatis urgentis, cùm Epiſcopus adiri non poteſt, ipſe Parochus dictas denunciationes omittere poteſt, & debet. Ut uno caſu expreſſo (eadem eſt ratio de ſimilibus) indicat ipſum Concilium, & ex communi docent Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 10. *num.* 27. Laym. *cit. tr.* 10. *c.* 4. *n.* 11. Cæterùm quamvis tam Concilium Tridentinum, quàm Lateranenſe cit. *cap. ult. De Clandeſtina deſponſ.* intenderit, quòd denunciationes ab utriuſque contrahentium proprio Parocho fiant, ſi illi ad diverſas Parochias ſpectent: ut docent communiſſimè DD. cum Sanch. *diſp.* 6. Addit tamen Laym. *cit. n.* 10. non debere damnari conſuetudinem, quæ adhuc hodie in quibuſdam Eccleſiis viget, ut denunciationes fiant duntaxat in Parochia unius ſponſi, in qua nuptiæ celebrandæ ſunt; multùm enim valet conſuetudo in his, quæ ex jure poſitivo proveniunt, præſertim in propoſito non ſatis declarato.

379 II. Denunciationes iſtæ ſunt velut quaſi edictum Epiſcopale, quo præcipitur fidelibus, ut ſi noverint aliquod impedimentum, ſive dirimens ut conſanguinitatem, affinitatem &c. ſive impediens tantùm: ut votum ſimplex Caſtitatis, vel ſponſalia cum alio, vel alia contracta, &c. illud Parocho manifeſtent. Quare conſcius alicujus impedimenti inter ſponſos, per ſe loquendo, tenetur illud manifeſtare ſub mortali. *Omnes.* Tum propter divinum Præceptum de impediendo peccato proximi; tum propter reverentiam Sacramenti: Tum propter hoc ipſum præceptum Eccleſiaſticum ob gravem finem graviter obligans. Idque non tantùm certiſſimè verum eſt, quando ſponſi conſcii impedimenti volunt malitiosè contrahere: ut fatentur omnes: aut licèt ipſi ignari ſint impedimenti, ſed periculum ſubeſt, quòd poſteà manifeſtetur illud; ſed etiam verum eſt, quando ipſi ignorant impedimentum, & non eſt periculum, illud poſteà manifeſtandi, cùm etiam materialis irreverentia Sacramenti, & materiale peccatum proximi ſit impediendum, quando facilè poteſt: juxta communem DD. apud citatos, etſi tunc probabiliter negent *Pontius*, *Barboſa*, *Burghaber* apud Gob. *caſ.* 13. *n.* 532. Quòd ſi autem malitiosè contrahere vellent certum eſt, debere manifeſtari, etiamſi impedimentum oriatur ex delicto gravi, ſitque notum uni ſoli, etiamſi illud noſſet ſub ſecreto naturali: etiamſi priùs fuiſſet præſtitum juramentum de non pandendo; quippè quia nec ſecretum naturale, nec juramentum obligat cum tanto incommodo animæ, & bonorum aliorum. Vide *Burghaber centuria* 2. *caſ.* 108. Sed de hoc mox iterùm.

III. Teſtis volens manifeſtare impedimentum conjunctum cum infamia, utpotè ortum ex gravi delicto ſponſi, vel ſponſæ debet, ſervato ordine charitatis, & correctionis fraternæ, priùs monere obnoxium illi impedimentum, ſolùm ut deſiſtat à cogitato matrimonio, alioquin ſe ſuæ conſcientiæ ſatisfacturum in eo denunciando. Huic admonitioni etiam repetitæ coram uno bono viro, vel bona fœmina, maximè coram parentibus, ſi non acquieſcat ille reus, vel rea illa, jam omninò ſervandum erit præceptum Chriſti: *dic Eccleſiæ*, & quidem, ut jam innui, debet dicere Eccleſiæ, ſeu Parocho, etiamſi illud impedimentum infamatorium noſſet ſub ſecreto naturali, juraſſetque ſe non manifeſtaturum. Juxta communem DD. Sanch. *lib.* 3. *diſp.* 13. *n.* 6. Perez *diſp.* 43. *ſect.* 6. *n.* 8. Dicaſt. *diſp.* 3. *dub.* 28. *nu.* 299. Gob. *caſ.* 13. *nu.* 536. Tandem omninò ceſſabit obligatio manifeſtandi impedimentum, in primis quando ea revelatione imminet grave malum revelanti ſive aliunde, ſive ex ſe, v. g. in delicto complici: non enim tenemur cum gravi noſtro incommodo promovere correctionem proximi, vel impedire ejus peccatum. *Omnes.* Deinde quando timetur grave ſcandalum ex revelatione. Ex communi Sanch. *cit. n.* 9. Addit Gob. *n.* 536. idem dicendum, quando inde imminet grave damnum alteri innocenti in honore, fama, fortuna, vel vita. Ratio communis eſt: quia neque lex charitatis, neque reverentia Sacramenti, neque præceptum Superioris poteſt obligare ad tale incommodum, quandoquidem non ſunt facienda mala, ut eveniant bona. *Ad Rom.* 5. Declarabo mox uno, & altero caſu inferiùs. 380

IV. Denique, & ipſemet ſponſus, vel ſponſa ſcienter laborans aliquo impedimento, etiamſi non interrogetur, tenetur, aut manifeſtare ſuum impedimentum, eſtò conjunctum cum infamia: aut deſiſtere à propoſito contrahendi; quia tenetur non peccare; ſingulariter autem tenebitur aperire, vel à matrimonio deſiſtere, ſi interrogetur à Parocho: an laboret impedimento? communiſſima cum Sanch. *diſp.* 14. alii paſſim. Ratio eſt: quia licèt interrogatus non teneatur reſpondere, quando ob ſuam veram reſponſionem eſſet puniendus, cùm nimis difficilè foret, ſe ipſum accuſare in ordine ad pœnam; attamen quando interrogatio fit ſolùm in ordine ad evitandum peccatum, ut fit in propoſito, adeſt obligatio reſpondendi ſincerè: ſicut tenetur ſincerè reſpondere irregularis petens ſuſcipi ad Ordines. Ais: quid ergo agendum à ſponſo, vel ſponſa, quando nec impedimentum ſuum poteſt manifeſtare ſine graviſſima ſua infamia, aut etiam periculo vitæ ex una parte, nec ex altera parte poteſt deſiſtere à matrimonio ſine æquali graviſſimo diſcrimine, vel incommodo? reſponſionem habes *ſect.* 1. *§.* 2. *In impedimento vis & n.* 23. 381

Pro cautela Confeſſarii, cape hunc caſum. Anna dicit ad Confeſſarium: Urſula deſponſata eſt Petro, & jam facta eſt prima denuntiatio, ſed Margarita juncta Urſulæ in ſecundo gradu conſanguinitatis mihi ob certam cauſam ſub ſummo ſecreto faſſa eſt, eſſe ſe carnaliter cognitam à ſponſo Petro non ignaro cognationis. Teneorne nihilominus obedire Parocho præcipienti manifeſtationem cognitorum impedimentorum? Reſpondit Confeſſarius: teneris. An rectè? Reſpondet merito Gob. eodem *nu.* 537. non rectè: erraſſe turpiter; graviſſimè enim peccaſſet Margarita, ſi manifeſtaſſet crimen Urſulæ; utpotè, quæ planè erat innocens in ordine ad illud matrimonium. Quare nec ipſa Margarita tenebatur directè, vel indirectè manifeſtare ſuum crimen; tenebatur tamen Anna illam ſub alio prætextu dehortari ab illo matrimonio, ſi aliunde haberet Urſula juſtam cauſam recedendi; ſecus, ſi non juſtam. Sic *Gob.* ibidem *n.* 538. rectè reſolvens, non fuiſſe obligatam, ſcelus ſuum nefandum manifeſtare, ſceleratam illam, quæ filium ſuum eum ejuſdem, & ſua filia contrahere matrimonium permiſit, etſi ægerrimè; cùm alia ratio non ſuppeteret impediendi inceſtuoſiſſimas nuptias, niſi prodendo ſuum nefandum flagitium; nam certè lex naturalis charitatis de correctione fraterna ſe ad hoc non extendit: inauditum verò eſt, quòd lex, vel præceptum humanum comprehendat tam tragicos, cruentos, & pudendos caſus. 382

§. VI.

ſ. VI. *Effectus eſt Gratia ſanctificans, & triplex bonum eſſentiale matrimonii, Fidei, Prolis, & Sacramenti indiſſolubilitatis.*

383 I. MAtrimonium eo ipſo, quòd ſ. 1. probatum eſt eſſe verum Sacramentum novæ Legis, etiam probatum manet ejus effectnm principalem eſſe Gratiam ſanctificantem, & jus ad gratias actuales pro tempore, & occaſione conferendas ad debitè, & fructuosè obeunda munia, & ſufferenda onera matrimonii: Idque maximè, cùm matrimonium ſit Sacramentum etiam in ſacto eſſe, perpetuò repræſentans conjunctionem ſpiritualem Chriſti cum Eccleſia; Verbi Divini cum natura humana. Nec de hoc effectu aliquid dicendum ſpecialiter ſupereſt, præter generatim dicta de effectu Sacramentorum in genere *p. 1. c. 1. ſect. 3.*

384 II. Matrimonii porrò (quatenùs contractus, & Sacramentum eſt) effectus numerantur illa tria bona eſſentialia matrimonio, quatenùsvinculnm eſt (ſi omnirùm accipiantur quoad obligationem, & actum primum) ſcilicet Fidei, Prolis, & Sacramenti, quæ eleganter explicat D. Auguſt. *lib. 9. ſuper Geneſim* dicens: *In fide attenditur, ne præter vinculum conjugale cum altero concumbatur: In prole, ut amanter ſuſcipiatur, benignè nutriatur, religiosè educetur. In Sacramento, ut conjugium non ſeparetur, & dimiſſus, vel dimiſſa, ne cauſa quidem prolis, alteri conjungatur.* Sic Sanctus. Vide etiam Laym. *tr. 10. p. 3. initio.*

385 III. Bonum ergo Fidei conſiſtit in obligatione ſervandi fidem thori conjugi, cùm petit, & ſoli conjugi. De quo ex profeſſo *cap. ſequent. ſect. 3. & 4.* Bonum prolis conſiſtit in obligatione ſuſcipiendi, nutriendi, educandi prolem. De quo aliàs in quarto Præcepto; neceſſaria tamen indicabo infrà *cum de debito, in fine.* Bonum Sacramenti conſiſtit in indiſſolubilitate matrimonii vivente utroque conjuge, ſeu ut loquuntur jura, in perpetua vitæ ſocietate; hac enim velut Sacramento, ac ſacro ſigno, vel ſymbolo repręſentant matrimonium, & conjuges indiſſolubilem conjunctionem Chriſti cum Eccleſia, & verbi Divini cum natura humana. Et de hoc breviter hac ultima Subſectione.

386 IV. Prænotandum autem eſt, duplicem eſſe modum diſſolvendi matrimonium, quoad vinculum, & quoad thorum. Quoad vinculum diſſolvitur matrimonium, quando nexus, & obligatio inter conjuges ſimpliciter tollitur, ut verè deſinant eſſe conjuges, & utrinque liberi evadant, ac ſi nunquam conjugati fuiſſent, reſtituunturque in eum ſtatum, quem ante nuptias habuerunt; perinde ac ſi uterque mortuus revocaretur ad vitam, poſſet uterque convolare ad aliud matrimonium. Diſſolutio autem quoad thorum dicitur, quando manente vero conjugio quoad vinculum, ſolùm liberatur conjux ab obligatione debitum conjugale reddendi, cohabitandi, cæteraque officia conjugalia præſtandi, ſeu, quando ſaltem acquirit verum jus negandi debitum, & cætera prædicta, ſicut fieri per adulterium, dicemus *c. ſeq. in fine.*

S U B S E C T I O.

De indiſſolubilitate, & diſſolubilitate matrimonii.

S U M M A R I U M.

387 & 388 *Jure divino*, 389. *ac etiam jure naturæ,*
390 *Saltem inchoativè, indiſſolubile eſt omne matrimonium,* legitimum, ratum, conſummatum.
391 *Adeoque etiam matrimonia hæreticorum aut indiſſolubilia ſunt, aut nulla.*
392 Uſque ad n. 396. *Matrimonium infidelium, etiam conſummatum, ſolvitur per unius converſi, & baptizati aliud matrimonium contractum.*
396 & 397 *Matrimonium fidelium* ratum *tantùm ſolvitur per profeſſionem Religionis.*
398 *Et jam poſt multos annos (ubi* 399. & 400. *de privilegio primi bimeſtris.)*
401 *Ac etiam per diſpenſationem Pontificis.*
402 & 403. *Solvuntur fundamenta contraria.*
404 *Matrimonium verò* conſummatum *fidelium eſt ſimpliciter indiſſolubile,* 405. & 406. *quoad vinculum.*
407 *Eſt tamen ſolubile quoad thorum.*
408 Uſque ad n. 411. *I. Per Profeſſionem Religionis, mutuo conſenſu, vel de licentia alterius factam.*
411 *II. Per ſuſceptionem Ordinis ſacri.*
412 *III. Per votum ſimplax caſtitatis mutuo conſenſu emiſſum, &*
413 *IV. Per electionem continentiæ.*

A S S E R T I O.

387 M*Atrimonium omne, legitimum, ratum, conſummatum ex primæva ſui inſtitutione jure divino eſt indiſſolubile; adeòque etiam hæreticorum matrimonia, aut indiſſolubilia ſunt, aut veriùs nulla, & meri concubinatus. Matrimonium legitimum infidelium etiam conſummatum ſolubile eſt per unius conjugis converſi, ac baptizati aliud matrimonium contractum. Matrimonium ratum fidelium etiam ſolvitur per Profeſſionem Religionis approbatæ, & ob cauſam urgentiſſimam etiam per diſpenſationem Pontificis. Matrimonium conſummatum verò fidelium ſimpliciter indiſſolubile eſt, quoad vinculum, ſed benè ſolubile quoad thorum per divortium, ſive ob crimen, ſive ob majorem vitæ perfectionem.* Hæc aſſertio magna ex parte ſpeculativa eſt, & controverſa; explico quantùm ſatis eſt.

ſ. I. *Ex primæva ſui inſtitutione jure divino eſt indiſſolubile.*

388 I. ITA expreſsè Conc. Trid. *ſeſſ. 24. In doctrina de Sacramento matrimonii*, probans ex verbis Adami Gen. 2. & Matth. 19. *Matrimonii perpetuum, indiſſolubilemque nexum primus humani generis parens divini ſpiritus inſtinctu pronunciavit, cùm dixit: Hoc nunc os ex oſſibus meis, & caro de carne mea: quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una, &c.* Et poſteà ejuſdem nexus firmitatem ab Adamo tantùm anteà pronunciatam confirmavit Chriſtus Matth. 19. dicens: *Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro; quod ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Et ibidem replicantibus Judæis libellum repudii à Moyſe permiſſum, reſpondit Chriſtus: *Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras, ab initio autem non fuit ſic, &c.* Ubi Chriſtus manifeſtè oſtendit, matrimonium à prima ſui inſtitutione fuiſſe indiſſolubile, ac deinceps etiam in Lege Evangelica idem obſervandum eſſe, excluſo omninò illo libello repudii Moſaico. *Deuteron. 14.*

389 II. Inſuper matrimonium quodcunique legitimum, etiam infidelium, ipſo jure naturæ eſſe indiſſolubile docent permulti DD. *Sot. Vaſquez, Rebel. Pontius, Bellarm. Hurt. Caſtro-Palaus, Leander.* eoſque citans *Tamburinus.* Ratio potiſſimum eſt: quia certum eſt, naturaliter illicitum eſſe concubitum vagum, & communicationem virorum, & uxorum indifferenter; cùm id repugnet fini principali matrimonii, ſcilicet ſuſceptioni, educationi prolis; ergo certum debet eſſe matrimonium natura ſua eſſe indiſſolubile; ſi enim natura ſua eſſet ſolubile, ſicut cæteri contractus mutuo conſenſu, paſſim poſſent relinqui viri, & mulieres, aliis matrimoniis ductis: ſicque re ipſa admitteretur communicatio virorum, & uxorum, quæ jure, & lumine naturæ negatur ab omnibus etiam Ethnicis. Contrà tamen, matrimonium non eſſe ita natura ſua indiſſolubile, ut ejus diſſolutio juri naturali repugnet, docent alii probabiliùs, Sanchez *lib. 2. diſp. 13.* Coninch. *diſp. 26. dub. 2.* Laym. *tr. 10. par. 3. num. 2.* Ratio eſt: quia, ſpectato jure naturali præcisè, veriſſimè nihil tam naturale eſt, quàm eo genere quidpiam reſolvere, quo colligatum eſt. *Regul. 33. ff. de regulis juris.* Neque ulla affertur ratio, cur non etiam matrimonii contractus, perinde ac alii, ſpectato jure naturali præcisè, per mutuum juſtum conſenſum diſſolvi poſſit, niſi quod talis diſſolutio repugnat fini matrimonii, & bono prolis, ut dictum eſt; atque hæc ratio non oſtendit ſolutionem matrimonii per ſe intrinſecè eſſe malam, ſed ſolùm ratione adjuncti, quod ſæpiſſimè abeſt, ut ſi proles jam perfectè educata ſit, aut ob uxoris ſenium, vel ſterilitatem oulla ſpes generandæ prolis ſuperſit: Quo caſu ſolutio matrimonii magis conferret ad bonum prolis, ejuſque generationem cùm alia conjuge, quàm repugnet. Tandem ſi indiſſolubilitas matrimonii eſſet de jure naturę ſtrictè non potuiſſet in ea diſpenſare Deus, permittendo libellum repudii in Lege Moſaica, de quo ſuprà mentio.

390 III. Placet ſententia media ejuſdem Sanchez, Coninch. Perez, Herincx, aliorum: Indiſſolubilitatem matrimonii fundari inchoativè in jure naturali, ac ipſa natura matrimonii ſpectata in ordine ad debitam prolis ſuſceptionem, & educationem, quæ certè excludit concubitus vagos, & exigit aliquam indiſſolubilitatem matrimonii, ut ſaltem pro libito, & propria authoritate contrahentium, & abſque urgente cauſa diſſolvi non poſſit. Omnimoda autem indiſſolubilitas matrimonii præſertim conſummati fidelium pro omni caſu completè, & formaliter eſſe à jure divino poſitivo N. 1. allegato; idque magni Sacramenti, ſeu magni Miſterii cauſa, propter futuram Verbi Divini Incarnationem, quam tunc ab Adamo prophetico ſpiritu revelatam eſſe, ſignificat Apoſtolus *Ad Eph. 5.* & docent D. Auguſt. *lib. 9. de Geneſi ad litt. c. 19.* alii Sancti Patres. Nota hic, quòd hæc indiſſolubilitas dicatur bonum Sacramenti, & matrimonium fidelium

eſſe

eſſe ratum, ſeu indiſſolubile ratione Sacramenti triplici ſenſu intelligi poſſe: 1. Ratione Sacramenti myſtici ſcilicet quatenùs Matrimonium eſt ſacrum Myſterium repræſentativum conjunctionis Verbi Divini cum natura humana, & Eccleſia: 2. Ratione Sacramenti propriè dicti, ut eſt ſignum Gratiæ ſanctificantis ipſius matrimonium; nam diſſolubilitatem matrimonii inter fideles oriri ex ipſo Sacramento à Chriſto matrimonio annexo, eſt communis ſenſus, & docent *Innoc. Lep.* alii apud *Sanch. cit.* & plerique RR. inter quos *Aver. & Marc.* noſter. 3. Ratione Sacramenti Baptiſmi; nam maiorem illam, & omnimodam indiſſolubilitatem matrimonii fidelium oriri ex Sacramento Baptiſmi, expreſsè ſignificat *c. Quanto. De divortio. Etſi matrimonium verum inter infideles exiſtat, non tamen eſt ratum, ut etiam poſtquam conſummatum eſt, nullo caſu diſſolvi poſſit, inter fideles autem verum, & ratum exiſtit, quia Sacramentum fidei (id eſt baptiſmi) quod ſemel admiſſum efficit conjugii Sacramentum, ut ipſum in conjugibus, illo durante, perduret.* Hæc ibi.

391 IV. Quamvis ergo matrimonium etiam legitimum, ſeu ratum tantùm fidelium ex ipſo mutuo conſenſu, & pacto (maximè accedente ratione Sacramenti) ſive ex natura ſua, ſive ex primæva inſtitutione Dei contineat individuam vitę ſocietatem, & indiſſolubilitatem aliquam ſuper alios contractus; maiorem tamen firmitatem, & inter baptizatos omnimodam indiſsolubilitatem ex eadem Dei ordinatione obtinet per actualem ejus uſum ac conſummationem copulæ carnalis, qua tandem fiunt una caro vir, & mulier. Ut ſignificat Chriſtus *Matth. 19. Itaque jam non ſunt duo, ſed una caro. Quòd ergo Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Cujus ratio myſtica jam toties inſinuata traditur *c. Debitum. De bigamis.* Quia per matrimonium legitimum, vel ratum tantùm ſignificatur conjunctio Chriſti, vel Verbi cum Eccleſia, vel anima fideli, per directionem Charitatis, & Gratię tantùm: quæ unio non eſt omninò firma, ſed in ſingulis ſaltem membris ſolubilis per peccatum mortale. Per matrimonium autem conſummatum, facta unitate carnis, repræſentatur conjunctio Verbi Divini cum natura humana per unionem hypoſtaticam aſſumpta, quæ ex eadem ordinatione Divina omninò eſt indiſſolubilis. Et hinc non eſt mirum, ſi dicemus, matrimonium ratum quandoque diſſolvi poſſe, conſummatum verò nunquam inter fideles baptizatos, atque adeò etiam inter hæreticos.

Quare dixi per parentheſim, *matrimonia hæreticorum aut indiſſolubilia eſſe, aut nulla, & meros concubinatus.* Ut latè probat Gobat *tract. 10. caſ. 19.* Et ratio eſt: quia omne matrimonium baptizatorum eſt per ſe loquendo Sacramentum, & indiſſolubile: ut clarè dicit Pontifex cit. *cap. Quanto, De divortiis.* Aut ergo hæretici habent generalem intentionem contrahendi matrimonium more fidelium, & Chriſtianorum, ſicut Deus, & Chriſtus inſtituit, ac ordinavit; & tunc erunt Sacramenta, & indiſſolubilia, non obſtante errore privato, quo non credunt, & non intendunt Sacramentum, & contractum indiſſolubilem conficere: conſequenter tunc non erunt ſolùm contractus politici, quia ratio Sacramenti tollit illam civilitatem, & confert ſacrationem, ut ſic dicam: Aut expreſsè intendunt ſolùm contrahere civiliter, & diſſolubiliter, poſitivè excludendo non tantùm rationem Sacramenti (quo caſu adhuc maneret contractus indiſſolubilis inter baptizatos in noſtra ſententia *ſupra*) ſed etiam indiſſolubilitatem; & tunc contractus matrimonii inter baptizatos ſimpliciter nullus erit, cùm indiſſolubilitas ſit conditio eſſentialis matrimonii fidelium ſaltem conſummati, & conſequenter erit concubinatus tantùm. Fatetur tamen probabilem eſſe Sententiam multorum RR. etiam noſtri Marchant. *Tribul. tom. 2. ſeu ſpecul. tr. 1. tit. 2.* Matrimonia hæreticorum eſſe contractus civiles diſſolubiles, atque per converſionem ad fidem eo modo ſolvendos, quo mox dicemus de matrimoniis infidelium. Quem videre potes, ſed junge ei Gobat *in Appendice c. 15. 16. 17.*

§. II. *Matrimonium infidelium, etiam conſummatum, diſſolubile eſt per unius converſi, & baptizati aliud matrimonium contractum.*

392 I. QUando duorum conjugum infidelium non baptizatorum, converſus alter ad fidem baptizatur, non dirimitur hoc ipſo matrimonium prius validum; nam per *Sacramentum Baptiſmi non ſolvuntur conjugia, ſed crimina dimittuntur:* inquit Innocentius III. *c. Gaudemus. De divortiis.*

393 II. Attamen ſi conjuge uno ad fidem converſo, alter ſpontè recedat, aut cohabitare nolit ſine fidei contumelia, blaſphemia Divini Nominis, periculo ſubverſionis: inductione ad peccatum, conceſſum eſt fideli converſo aliud matrimonium contrahere, quo contracto prius matrimonium penitùs diſſolvatur. Prout diſertè definit Idem Innocentius III. *cap. Quantò. Eodem.* Ex claro Textu Apoſtoli 1. ad Corinth. 7. *Quòd ſi infidelis diſcedit, diſcedat; non enim ſervituti* (id eſt jugo matrimonii prioris) *ſubjectus eſt frater, & ſoror in hujuſmodi.*

III. Quod ſi ambo conjuges infideles ad fidem convertantur, & baptizentur, eorum matrimonium, quod anteà ratum, & indiſſolubile omninò non erat, per ipſum Baptiſmum efficitur ratum, & omninò indiſſolubile poſt conſummationem æquè ac fidelium. Sed nunquid etiam efficitur Sacramentum? Affirmant cum *S. Thoma*, & pluribus congeſtis Sanch. *lib. 2. diſp. 9.* Coninch. *diſp. 24. dub. 2.* Laym. *tract. 10. par. 2. c. 3. n. 6.* Rationem dant, quia eo ipſo, quòd converſi poſt Baptiſmum conſentiunt porrò cohabitare eumque conſenſum quocunque ſigno declarant contractum præcedentem matrimonii confirmant, & ratificant, ipſique modò incipiunt eſſe de novo factum ſymbolum conjunctionis Chriſti, & Eccleſiæ, adeòque etiam congruum eſt, ut tunc potiantur gratia ſanctificante. Negat autem mordicùs noſter Herincx *hic diſp. 2. qu. 2. num. 19.* eò quòd Chriſtus dignitatem Sacramenti annexerit ipſi contractui, ſeu actuali contractioni, & inductioni vinculi matrimonialis, non verò innovationi, ſeu perſeverantiæ ejuſdem Sacramenti matrimonii: quamobrem etiam matrimonium fidelium, qui contrahentes excluſiſſent rationem Sacramenti, non tranſiret in Sacramentum poſteà, ſi conjuges illi pœnitentia ducti innovarent conſenſum cum intentione Sacramenti: ut idem ibidem. Tu crede, quod placet. 394

IV. Si infideles ante Baptiſmum contraxerunt matrimonium cum impedimento dirimente ſolo jure Eccleſiaſtico, ut conſanguinitatis, affinitatis, &c. poſt eorum converſionem, ac Baptiſmum, verum, & ratum cenſeri debet, quia infidelitate contrahentes Canonicis conſtitutionibus non adſtringebantur. Expreſsè cit. *cap. gaudemus.* Secùs, ſi impedimenta fuiſſent juris naturalis, vel divini, v. g. conſanguinitas in primo gradu, ligamen, &c. Quid ſi ergo infidelis; Turca v. g. anteà plures uxores habuit, vel adhuc omnes retinet, vel prioribus repudiatis aliam tenet? Reſponſio clara eſt: poſt Baptiſmum retinendam eſſe, quam prima vice validè duxit. Hæc quoad infidelium matrimonia, cùm in noſtris partibus praxis rariſſima ſit, obiter inſinuaſſe ſat ſit, latè videre potes apud ſuprà citatos *Sanch. Laym.* & alios. 395

§. III. *Matrimonium ratum fidelium ſolvitur per Profeſſionem Religionis approbatæ, ac Diſpenſationem Pontificis.*

I. SOlvi per profeſſionem, certum eſt de fide, definitum in Concil. Trident. *ſeſſ. 24. Can. 6. Si quis dixerit, matrimonium ratum non conſummatum per ſolemnem profeſſionem alterius conjugum non dirimi; anathema ſit.* Idemque decernitur variis Sacris Canonibus, *cap. Decreta Legalia 27. quæſt. 2. Extravag. antiquæ, De voto, cap. 2. cap. Ex publico, cap. Ex parte &c. De converſat. conjugat.* Quo autem jure ſolemnis Profeſſio ſolvat matrimonium, controverſum eſt. Communis ſententia eſt, ſolvere jure divino, & privilegio à Chriſto tradito per Eccleſiam. Ita Scotus 4. *d. 31. qu. unica num. 4.* Herincx *diſp. 4. num. 5.* & pluriuis citatis Sanchez *loc. cit.* Pontius ſuprà, Tambur. *cap. 5. tract. 6. num. 4.* Eò quòd nullum extet jus, quod primò hoc ſtatuat: ſed Pontifices locis allegatis potiùs ſupponunt, & declarant, tale matrimonium per profeſſionem ſolemnem ſolvi, utique jure aliquo altiori. Contrà tamen, ſolvere ſolo jure Eccleſiaſtico, ſeu ſola Eccleſiæ authoritate, quam per antiquiſſimam Traditionem accepimus, æquè probabiliter docent alii, *Heringuez, Medina, Leſſius, Coninch,* eoſque citans Layman *cap. 6. num. 3.* Eadem ratione, qua matrimonium contrahendum dirimere diximus *ſect. 1. §. 6.* 396

II. Profeſſio ſolemnis penitus diſſolvit matrimonium ratum quoad vinculum, ita ut ea emiſſa (quam proinde expectare debet) conjux in ſæculo remanens liberè poſſit ad alia vota tranſire. Et inſuper, ſi profeſſus talis anteà conjux à ſummo Pontifice diſpenſetur à ſuis votis ſolemnibus, & egrediatur ex Religione: poterit quamcumque eligere pro ſuo novo matrimonio: idque verum eſt, etiamſi uterque conjux Religionem aſſumpſiſſet, & deinde ſimiliter diſpenſati poterunt cum aliis quibuſcumque matrimonio copulari. Ratio clara eſt: quia jam ruptum fuit prius vinculum: idque etiam ex communi ſententia, ex inſtitutione Chriſti Domini. Atque hinc ulteriùs fit, ut talis Religioſus anteà conjux peccet contra caſtitatem: peccat quidem ſacrilegè contra votum, non tamen committit adulterium, cùm jam matrimonium, vinculo ſoluto, nullum ſit. Pari modo contra caſtitatem ſacrilegè peccabit, ſi copuletur cum ea ipſa, cum qua anteà contraxerat matrimonium ratum, quia diſſoluto vinculo, illa ſua ampliùs non eſt. Secus dicemus, quando quis poſt matrimonium conſummatum per divortium profeſſionem emittit; quia tunc non ſolvitur matrimonium quoad vinculum. 397

III. Profeſſio ſolemnis ſolvit matrimonium ratum non-

dum

Digitized by Google

dum conſummatum, quocunque tempore, etiam poſt multos annos, & hinc in favorem Religionis, ſimulque ne alter conjux nimia expectatione gravetur, *cap. Ex publico* ſecundùm communiſſimam DD. interpretationem, conjugi de ingreſſu Religionis ante conſummationem deliberanti duorum menſium ſpatium conceditur, intra quod vel Religionis propoſitum exequatur, interim liber ab obligatione reddendi debitum: quo ſpatio elapſo, ſi adhuc debitum quacunque cauſa, quantumvis injuſtè, conjugi neget, adhuc, altero invito, Religionem ingredi poterit ante conſummationem. Ut cum Gloſſa, & aliis docent Sanch. *diſput.* 24. *n.* 27. Layman *cap.* 6. *nu.* 7. Inſuper, ſi intra illud tempus à jure conceſſum maritus conjugem deliberantem de Religionis ingreſſu per vim opprimat (mortali peccato, ſecundùm Sanchez *diſp.* 22. *num.* 15.) etſi jam matrimonium indiſſolubile factum ſit quoad vinculum, quippè per veram copulam conſummatum, nihilominùs probabilius eſt, poſſe uxorem coactam adhuc Religionem ingredi, & inter viduas, vel conjugatas profiteri: quia nemo ſine ſua culpa, nedum per injuriam alterius, jure ſuo privari debet. *Rodriquez*, *Ledeſma*, alii cum Sanchez *diſp.* 22. *num.* 6. Layman. §. 2. *Pontius*, *Hurtadus*, *Averſa*, cum Tambur. cit. *ſ.* 3. *num.* 5. Atque tunc erit de altero conjuge, qui ad copulam coegit? Reſp. Ipſum nec poſſe matrimonium novum inire, nec Religionem profiteri. Ratio eſt: quia cùm remaneat vinculum, non liberatur conjux ab obligatione matrimonii, quam liberationem ideò concedimus coactæ quia non debuit ob injuriam alterius ſuo jure privari: quod non militat in cogente.

399 IV. Privilegium dictum primi bimeſtris matrimonii, negandi debitum, probabiliùs conceditur ſolùm conjugi cogitanti, deliberanti, aut jam volenti Religionem ingredi, adeò ut conjux nolens ingredi Religionem etiam primò bimeſtri debitum conjugi petenti negare non poſſit; cùm ſacri Canones non reſtringant, nec poſſint reſtringere jus conjugi per matrimonium acquiſitum ad petendum debitum, niſi in caſu, quo alter conjux Religionem ingredi cogitat, vel deliberat, aut defacto vult: ergo nec nos amplius reſtringere debemus. *Navarrus*, *Angelus*, *Coninch.* alii cum Laym. cit. *num.* 3. Contrarium tamen, nimirùm conjugem etiam actu nihil cogitantem de Religione ingredienda, tamen primo bimeſtri poſſe negare debitum, ſatis probabiliter docent plures alii cum Sanchez *l.* 2. *diſp.* 24. *qu.* 5. Pontius *l.* 6. *c.* 1. Tamburin. citat. §. 3. *num.* 4. Ratio datur: quia qui noluit à principio, vel priori menſe animum Religioni adjicere, poterit forſan, Deo vocante, poſteà per menſem poſteriorem: ergo habet jus cuſtodiendi aptitudinem ad Religionem, adeòque conſummationem matrimonii differendi.

Inquires adhuc aliqua, curioſulè: 1. Quid ſi talis matrimonio rato tantùm ligatus eligat Religionem ideò tantùm, quia ei diſplicet uxor, vel potiùs nova nupta, ut ea ſe expediat? Reſp. Tambur. *ibidem num.* 18. videtur hic licitè jure ſuo uti poſſe. 2. Quid ſi notabile damnum inde immineat nuptæ, utpotè quæ difficillimè alterum virum invenire poterit? Reſp. in ſimili Sanch. cit. *n.* 27. & ex eo *Tamb. cit.* adhuc videtur vir uti poſſe jure ſuo, quæ enim charitas illum obligat cum notabili ſuo damno ad fœminę commoda procuranda? neque irrogatur injuria fœminę, quia etiam ipſa parem habet poteſtatem, & ſub hac implicita conditione uterque contraxit matrimonium: ut quouſque non fuerit conſummatum, poſſit alter ad Religionem proficiſci. 3. Licebitne etiam mihi contrahere matrimonium per verba de præſenti cum certo animo non conſummandi, ſed ad Religionem ſine conſenſu conjugis tranſeundi? Reſpond. Certè regulariter licere nequaquam, idque ſub mortali. Ex communi Sanch. *l.* 1. *de matrim. diſp.* 43. *nu.* 7. & 12. *Coninch.* *Hurtado*, *Averſa*, alii cum Tambur. citat. §. 2. *num.* 15. Ratio eſt: 1. Quia regulariter fit injuria uxori, & quia cogetur expectare, donec tu profitearis, & quia tua cauſa fruſtrà fuerunt expenſæ factæ à tua ſponſa. 2. Quia ſi tu fortè non profitearis, cogetur uxor cum ſuo dedecore te habere conjugem excucullatum. 3. Quia das anſam non paucis ſuſpicandi, ipſam à te propter aliquod vitium fuiſſe derelictam. 4. Quia ſi fortè ideò vis contrahere cum animo tranſeundi ad Religionem, quia votum emiſeras caſtitatis, te exponis evidenti periculo conſummandi matrimonium, adeòque votum violandi. Dixi autem *regulariter*: Nam in aliquo raro caſu magnæ neceſſitatis peccatum non eſſet; quia neceſſitas tanta vincere poſſet incommoda illa, quæ modò dicta ſunt. Exemplum ponit Sanchez, *ibidem*: Si illa matrimonii contractio tibi eſſet medium neceſſarium, ut poſſes ad Religionem tranſgredi v. g. ſi eſſes in carcere incluſus, nec aliud medium evadendi occurreret, niſi cum illo animo matrimonium contraheres. Sed faceſſant tam raræ praxes. Jam

Quid de Diſpenſatione Pontificis.

400 I. MAtrimonium ratum quoad vinculum ſolvi poſſe auctoritate Eccleſiæ, ſeu per diſpenſationem Pontificiam, negant rotundè, & ſanè probabiliſſimè graviſſimi DD. quos longo cathalogo recitat Sanch. infrà citandus, & acriter *Pontius*, *Marcantius*, alii RR. apud *Dianam* citandum, Herincx quoque noſter hic *diſp.* 4. *qu.* 1. *num.* 8. Fundamenta minimè contemnenda latè proponunt DD. citati. Potiſſima ſunt: 1. Chriſtus *Matth.* 19. apertiſſimè dicit: *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*. 2. Matrimonium ratum lege divina indiſſolubile eſt, ſed Pontifex non poteſt diſpenſare in lege divina, *cap. ſunt quidam, & ſequentibus* 25. *q.* 1. 3. Eccleſia, vel Pontifex non poteſt mutare Sacramenta: matrimonium autem ratum ex inſtitutione Chriſti eſt Sacramentum: ergo, &c. 4. Matrimonium ratum non niſi accidentaliter differt à conſummato: ergo ſi Eccleſiæ auctoritate ſolvi poteſt matrimonium ratum, poterit etiam ſolvi conſummatum, quod eſt falſiſſimum, & hæreticum: ut patebit §. *ſeq.* Addunt, aliquos Pontifices hanc ſententiam ſecutos eam diſpenſationem negaſſe, ut Innocentius III. Adrianus VI. & S. Pius V. Sed hoc nihil urget, cùm ex alia cauſa potuerint moveri ad negandam diſpenſationem, quàm ex defectu poteſtatis agnito, & longè plures Pontifices eam diſpenſationem conceſſerunt.

401 II. Contra tamen matrimonium ratum ob cauſam urgentiſſimam per diſpenſationem Pontificis diſſolvi poſſe, jam videtur omnino negari non poſſe. Docent Canoniſtę communiter in cit. *cap. Ex publico*. Et Theologi communiùs. *Navarr. Silv. Medina*, *Henriq. Bellarm. Suarez*, aliiſque congeſtis Sanch. *lib.* 2. *diſp.* 14. *n.* 3. Laym. *cap.* 5. *nu.* 4. Tanner. Perez, Dicaſtill. Tambur. *cap.* 6. *num.* 4. Diana *par.* 8. *tract.* 3. *reſol.* 62. & rursùs, *tract.* 3. *reſ.* 47. ubi nominat ſeptem ſummos Pontifices, qui cum triginta ita diſpenſaverint. Et noviſſimè *Innocentius X.* poſt tam longas, acreſque inter Theologos diſceptationes de hac poteſtate fuit ea uſus erga vulgarem opificem, quidem nullius gratia ſuffultum: ut fideliſſimè ad longum refert Gobat *caſ.* 18. *nu.* 676. & *num* 69. meritò cenſens, jam abſque contumelia Sedis Apoſtolicæ non poſſe defendi ſententiam oppoſitam. Ratio ergo potiſſimùm ſumitur à poſteriori: factum eſt: ergo fieri poteſt. Et quis audebit affirmare, per tot Pontifices, & toties factum eſſe nulliter? A priori verò; quia certum eſt, Chriſtus ſic poſſe diſpenſare in matrimonio rato: ergo eandem poteſtatem potuit Eccleſiæ, & Vicario ſuo Pontifici communicare; quoniam ergo videmus Eccleſiam per tot Pontificum ſeriem ea poteſtate eſſe uſam, tenendum omninò eſt, eam ipſi à Chriſto defacto fuiſſe, & eſſe communicatam æquè ac poteſtatem diſpenſandi in votis, juramentis, immò & ipſa profeſſionem ſolemni, ſecundùm communem, etiam Adverſariorum, ſententiam. Atque hinc ſic confirmo hanc ſententiam cum Layman cit. ex vulgato illo: *ſi poſſum vincere vincentem te, poſſum etiam vincere te*: ergo ſi Eccleſiæ auctoritate, & diſpenſatione poteſt ſolvi, & velut evincere vinculum profeſſionis religioſæ, per quam ipſam ſolvitur, & verè devincitur vinculum matrimonii rati; à fortiori ſequitur eadem Eccleſiæ auctoritate matrimonium ratum poſſe diſſolvi.

402 III. Non convincunt rationes oppoſitæ Sententiæ. Ad 1. Reſp. illa verba Chriſti: *quod Deus conjunxit, &c.* intellexiſſe de matrimonio conſummato: immediatè enim præmiſerat: *itaque jam non ſunt duo, ſed una caro*: & indè intulit: *quod* ergo *Deus conjunxit homo non ſeparet*. Sicut ea verba interpretatur Alex. VII. cit. *c. Ex publico finali*. Ad 2. Concedo maj. & diſtinguo min. Papa non poteſt diſpenſare in lege divina, directè, & propria auctoritate, concedo min. Non poteſt diſpenſare indirectè, vel auctoritate, & poteſtate à Chriſto ſibi communicata, nego min. & conſequentiam: Non ergo Papa diſpenſat in lege divina matrimonii, ſed poteſtate ſibi à Chriſto collata (ibi: *quæcunque ſolveris ſuper terram, &c.*) ſolvit, ſeu remittit vinculum matrimonii rati, quo vinculo ſoluto ceſſat obligare lex divina, quæ jubet vinculum matrimonii perpetuò conſiſtere, præterquàm ſi ſua ipſius, aut Eccleſiæ auctoritate diſſolvatur. Ad 3. Similiter diſt. maj. & conſequentiam; Eccleſia enim non mutat Sacramentum matrimonii directè per ſe, ſed tantùm indirectè, & per accidens, quatenùs diſſoluto contractu, in quo fundatur ratio Sacramenti, vir, & mulier ceſſant eſſe ſacrum ſymbolum. Ad 4. negatur conſequentia; nam conſummatio matrimonii eſt quædam perfectio ejus integralis, quæ ſecundùm Chriſti inſtitutionem ſacri myſterii cauſa majorem, & ultimam ei indiſſolubilitatem tribuit. Ut §. 1. dictum. Quare non ſequitur, ſi matrimonium ratum ſolvi poſſit, etiam poſſe conſummatum. Plura videre poteſt, qui vult, apud *Sanchez*, *Perez*, *Bellarm. Dianam l. c.*

IV. Di-

IV. dixi autem: *ob cauſam urgentiſſimam*, nam ex communi DD. ſententia mihi cum Tamb. *tr.* 5. *c.* 6. *§.* 1. *n.* 9. omninò certum eſt, tam ad validam, quàm ad licitam diſpenſationem in matrimonio rato, æquè, ac in votis requiri juſtam, & gravem cauſam, qualis, teſte Sanch. *l.* 2. *diſp.* 6. ferè omnium conſenſu eſt. 1. Si gravia damna vel perpetuæ diſcordiæ, rixæque inter conjuges, conjunctoſque prudenter timendæ ſint. 2. Si matrimonio rato ſupervenit impotentia perpetua; item lepra, aliuſve morbus incurabilis, unde mutua cohabitatio nimis difficilis foret. 3. Magna inæqualitas inter virum, & fœminam, ſaltem unde matrimonium difficile reddatur. 4. Si vir neceſſarius, vel maximè conveniens bono publico eligatur in Epiſcopum, quæ latiùs videre potes apud citatos. Non ergo audiendus Henriqu. *l.* 2. *de matrim. c.* 8. *n.* 11. cum quibuſdam aliis aſſerens: ad hoc, ut Pontifex validè diſpenſet, nullam requiri cauſam, quia Chriſtus circa hoc omnem authoritatem conceſſit Pontifici, ne relinqueretur locus perplexitati. Tu cogita, ſi Pontifex fias, an practicare debeas, vel velis.

§. IV. *Conſummatum matrimonium fidelium ſimpliciter indiſſolubile eſt quoad vinculum.*

404 I. CErtum apud omnes Catholicos. Ratio eſt: quia ex una parte matrimonium omne fidelium, maximè conſummatum tum natura ſua, tum ex ordinatione divina, tum ratione Sacramenti tripliciter eſt indiſſolubile, ut §. 1. oſtenſum. Ex altera autem parte, ex nullo capite apparet, Chriſtum Dominum dediſſe Eccleſiæ poteſtatem diſſolvendi matrimonium conſummatum; imò ex antiquiſſima perpetua traditione conſtat, ejus vinculum eſſe in omni caſu indiſſolubile, niſi per mortem alterius conjugis; ut Eccleſia ſemper prædicavit, & perſpicuè docet Apoſtolus; *Ad Corinth.* 7. *& ad Rom.* 7.

405 II. Specialiter matrimonium conſummatum non poſſe diſſolvi quoad vinculum propter fornicationem alterius conjugis, ſeu adulterium, definitum eſt ab Eccleſia in Concilio Trid. *ſeſſ.* 24. *Can.* 7. Nam generaliter dicit Apoſtolus 1. *Ad Corinth.* 7. iis, qui matrimonio juncti ſunt: *Præcipio, non ego, ſed Dominus, uxorem à viro non diſcedere: quòd ſi diſceſſerit, manere innuptam, aut viro ſuo reconciliari: & vir uxorem non dimittat &c.* Et infrà: *alligata eſt legi, quanto tempore vir ejus vivit: quod ſi dormierit vir ejus, liberata eſt, cui vult, nubat &c.* In quæ verba meritò D. Auguſt. l. 2. de adulterio conjugum ait: *Hæc verba Apoſtoli toties repetita toties inculcata vera ſunt, viva ſunt, ſana ſunt, plana ſunt: nullius viri poſterioris uxor eſſe incipit, niſi prioris eſſe deſierit; eſſe autem deſinit uxor prioris, ſi moriatur vir ejus, non ſi fornicetur. Licitè itaque dimittitur conjux ob cauſam fornicationis, ſed manet vinculum prioris, propter quod fit reus adulterii, qui dimiſſam duxerit, etiam ob cauſam fornicationis.* Sic Auguſtinus. Idipſum docent alii Sancti Patres, maximè *D. Chryſoſtomus, Baſilius, Hieronymus, Ambroſius*, & varia Concilia apud Bellarminum *l.* 1. *de matrim. c.* 16.

406 III. Contra: objicitur illud Chriſti *Matth.* 19. *Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, niſi ob fornicationem, & alteram duxit, mœchatur*: ergo à contrario ſenſu, qui dimiſerit uxorem ſuam ob fornicationem, & aliam duxerit, non mœchatur: ergo ob fornicationem uxoris (eademque ratione viri) poteſt ſolvi matrimonium quoad vinculum. Atque ita ſenſerunt quidam Catholici, *Cajetanus*, *Catharinus*, & ante ipſos *Eraſmus*, ſubjicientes tamen ſe judicio Eccleſiæ: & de facto ſic docent, & practicant Græci Schiſmatici, & Hæretici noſtri temporis Lutherani, & Calviniſtæ. Reſp. negando utramque conſequentiam; Chriſtus enim eo loco ſolùm concedit viro ob fornicationem uxoris divortium, ac dimiſſionem quoad thorum. Ut præter alios latè oſtendit Cornelius à Lapide ad eum locum *Matth.* 6. *verſ.* 10. Nam & Chriſtus immediatè anteà ex natura, & prima inſtitutione matrimonii probaverat, matrimonium planè eſſe indiſſolubile, & univerſaliter dixit: *quod Deus conjunxit, homo non ſeparet*: quomodo ergo ſtatim dicat, poſſe diſſolvi quoad vinculum ob fornicationem, tam frequenti caſu? & apud alios Evangeliſtas, Marcum, & Lucam, rurſus; omiſſa hac exceptione, Chriſtus ſimpliciter dicit Marc. 10. *Quicunque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper ea: & uxor ſi dimiſerit virum ſuum, & alteri nupſerit, mœchatur.* Eadem ferè verba habet *Luc.* 16. Cur autem apud Matthæum illa exceptio ponatur; rationem videre potes apud Cornelium à Lapide citatum.

IV. Hìc velut proprio loco explicandum eſſet, in quonam conſiſtat matrimonii conſummatio, ſed hoc ſatis explicatum habes *ſect.* 1. *cum de impedimento affinitatis*: ut verecundum ſit repetere, hoc ſolo notato: longè verius eſſe, ad conſummationem matrimonii in ordine ad ſuos effectus non requiri ſeminationem fœminæ. Jam teſtat videre, qualiter matrimonium conſummatum ſit.

I. Solubile quoad thorum.

407 I. DIvortium ſeu ſolutio matrimonii quoad thorum tantùm, duobus titulis juſtè, & ſanctè fieri poteſt. 1. Juſtè fit ob crimen, & principaliter adulterii, quippe quod per ſe ac directè fidei conjugali repugnat, de quo *cap. ſeq. ſect.* 4. 2. Sanctè fit ob majorem vitæ perfectionem: idque quatruplicìter; per Profeſſionem Religionis; per ſuſceptum Ordinem ſacrum; per votum continentiæ; per electionem continentiæ. De quibus hic pauculis, cùm hoc tempore ſint raræ praxes.

408 II. Solvitur matrimonium conſummatum quoad thorum tantùm, quando uterque conjugum Religionem ingreditur, ac profitetur, vel uno ingrediente de licentia alterius, alter, uxor v. gr. in ſæculo remanens votum continentiæ perpetuæ edat, atque ea ætas ſit, ut extra probabile periculum incontinentiæ eſſe videatur. Habetur in Concil. Agathenſi *c.* 16. & in jure *c.* 1. *cùm ſit c. conjugatus. c. uxoratus de converſat. conjugat.* & ſumitur ex verbis Chriſti Matth. 19. *Omnis, qui reliquerit domum, vel fratres, aut patrem, aut matrem, aut uxorem &c.*

409 III. Quòd ſi remanens in ſæculo nolit utique non ſine peccato (cùm dando licentiam ſe ad id tacitè obligarit) ingredi Religionem, cùm ſit juvenis, aut vovere continentiam, cùm ſit ſenex, profeſſio quidem alterius valida erit, remanens tamen in ſæculo ad Religionem, vel votum cogi non poterit; imò ſi in periculo incontinentiæ verſetur, debebit Epiſcopus conjugem profeſſum uxori periclitanti reſtituere ad reddendum debitum tantùm; nam petere non poterit, & mortua uxore, per votum continentiæ tandem emittendæ, ſtatim ad ſuam Religionem reverti debebit. Omnia ex jure, & communi, Sanchez *l.* 5. *tr.* 10. *p.* 3. *c.* 5. Pontius *l.* 9. *c.* 12. *alii paſſim.*

410 IV. Quòd ſi tandem conjux ſine conſenſu alterius conjugis profeſſus eſt, profeſſio irrita eſt. Ut expreſsè habetur *c. quidam eodem titulo, & c. Accedens eodem*, & communis DD. cum Sanch. *diſp.* 35. Laym. *n.* 4. Unde talis nulliter profeſſus ab uxore revocari poterit, imò & propria authoritate (amoto prudenter ſcandalo) ad conjugem reverti poterit, & debebit: id etiam requirit juſtitia debiti conjugalis: neque mortua conjuge ad Religionem nulliter profeſſam reverti obligabitur; uti reſpondit Pontifex *cap. quidam eodem.* Addens tamen, talem invita conjuge nulliter profeſſum, illa mortua, alias nuptias contrahere non poſſe, & conſequenter, nec ea vivente debitum petere. Ratio eſt: quia præſumptio eſt, quòd vovens voluerit ſe obligare eo modo, quo potuit: atqui maritus invita uxore, ſe obligare potuit ad hæc duo: & non petere debitum, & poſt mortem continentiam ſervare, quæ ambo includuntur in profeſſione; ideò præſumptio juris eſt, quòd ſaltem hæc duo promittere voluerit maritus, ſi ejus profeſſio valeret, quæ tamen præſumptio in conſcientiæ foro veritati cedere debet, ſi reverà non fuit animus vovendi caſtitatem, niſi dependenter à Religione: & certè ex communi more emittendi profeſſionem ſemper intendit profitens vovere caſtitatem Religioni annexam tantùm. Ut benè notant Laym. *n.* 4. *in fine.* Pontius *l.* 9. *c.* 11. *n.* 4. etſi ſtrictiùs loquatur *Sanchez cit.* cum Diana *p.* 6. *tr.* 7. *n.* 51.

II. Per ſuſceptionem Ordinis Sacri.

411 SImiliter ſolvitur matrimonium quoad thorum, quando maritus de licentia, & conſenſu libero uxoris ſacros Ordines ſuſcipit, validè, & licitiſſimè. Ut habetur iiſdem juribus ſuprà allegatis: iiſdem tamen etiam ſervatis conditionibus, nimirùm ut uxor & ipſa priùs Religionem profiteatur, aut ſi ſit ſenex, & de incontinentia non ſuſpecta, emitat votum ſimplex caſtitatis: quod licèt ſimplex votum ſit, tamen hoc habet peculiare, ut, ſi ipſa poſt mortem conjugis jam ordinati aliud matrimonium contrahat, invalidè contrahat; eò quòd Ordini Sacro ea debeatur reverentia, ad quem licentiam dedit (etſi ſecus ſit, ſi dedit licentiam ad profeſſionem Religionis) Ita communiſſima cum Sanch. *l.* 7. *diſp.* 30. Azor. *p.* 1. *l.* 3. *c.* 14. affirmat, eſſe omnium, etſi pernegat Pontius *l.* 7. *c.* 25. aſſerens par eſſe utrumque votum, & neutrum matrimonium dirimere. Illud autem ſpeciale Decretum eſt, *c. ſane. De converſat. conjugator.* Ut conjugatus ad Epiſcopalem dignitatem non aſſumatur, niſi uxor Religionem ingredi conſentiat. De quo Sanch. *diſp.* 41. Laym. *n.* 6. & alii.

Rurſus, ſi uxor, marito jam ordinato, Religionem ingredi, aut votum caſtitatis emittere nolit, Sanch. *l.* 7. *diſp.* 39. *n.* 13. cenſet, debere cogi ad votum, cùm ad hoc emittendum ſe obligarit, dando liberè licentiam, ut ad ſacros Ordines aſcendat, Caſtro Palaus autem cum Tamb. *tr.* 7. *c.* 4. §. 2.

negat

Digitized by Google

negat poſse cogi; cùm nemo unquam invitus cogi poſſit ad vovendam caſtitatem; ſed debere ei ſuum virum reſtitui, ut ſuprà de profeſſione dictum.

Denique ſi ſine licentia uxoris ſacros Ordines ſuſcepit, etſi validè ſuſceperit, attamen peccavit mortaliter, & incurrit ſuſpenſionem juris, ſeu irregularitatem. *Extrav. antiq. De voto*. Unde neque in Ordine ſuſcepto miniſtrare, neque ad altiores Ordines promoveri, neque Beneficium, vel officium Eccleſiaſticum obtinere poterit. Unde ulteriùs à conjuge revocari, & revocatus redire, ac debitum reddere, non tamen petere poterit ob annexum ſacro Ordini votum caſtitatis; at non revocatus redire non tenetur: poſse tamen redire æquè ac ſuprà nulliter profeſsus, docent citati; cùm par ſit ratio, quamvis enim illa profeſſio ſit nulla, hic verò Ordo ſit validus, eadem tamen eſt obligatio reddendi debitum uxori, idemque jus uxoris iniquè violatum.

III. Votum ſimplex caſtitatis.

412 LIcitè, & ſanctè matrimonium quoad thorum ſolvunt, ſi ambo conjuges mutuo conſenſu caſtitatem voveant: cujus rei commendata exempla plurima reperire eſt apud ſanctos Patres, & Hiſtoricos ſacros. Quamvis propter incontinentiæ periculum conſultum non ſit conjugibus continentiam vovere, niſi præmiſsa matura deliberatione, & longa probatione, quòd facilè continere ambo poſſint, atque poſt editum votum thoro, ſeu lecto eos ſeparari omnino oportet: quia non bene concubat ignis cum ſtipula. Putant aliqui olim per votum ſimplex caſtitatis etiam ſolutum fuiſse matrimonium ratum quoad vinculum, exemplo S. Theclæ, S. Alexii, & aliorum; ſed dicendum, illos ſuam compartem deſeruiſse ex ſpeciali inſtinctu Spiritus ſancti. Ut dicit Innocentius III. *c. Ex parte, eodem titulo*.

IV. Per electionem continentiæ.

413 SI conjuges, ut meliùs Deo ſerviant, vel ne proles ſupra facultates eorum multiplicetur, mutuo conſenſu in perpetuum, vel ad certum tempus thoro ſe ſeparent, nullo edito voto, licita eſt ejuſmodi ſeparatio, dummodò ex ſimili cauſa juſta, non ex odio, vel ira fiat. Ut notat Laym. cit. *c. 7. n. 1.* Quamdiu incontinentiæ periculum alteri non imminet, ſicut colligitur ex Apoſtolo, 1. *Ad Corinth. 7. Nolite fraudare invicem, niſi ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi, & iterùm revertimini in idipſum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam veſtram.*

Petes tandem incidenter: Quid ſi quis ritè uxoratus, deindè ob impedimentum impotentiæ perpetuæ creditæ Profeſſionem emiſit, vel ſacros Ordines ſuſcepit, & poſteà appareat, eum eſse potentem: Quid faciet? Redirene poterit, & debebit ad uxorem? Reſp. Diana *p. 11. tr. 5. reſ. 7.* & Tamb. cit. §. 3. *in fine*, poſse, & debere redire; quia prævalet validitas matrimonii ritè ſuſcepti. Lege, curioſe, Dianam ibidem, multa huc facientia latè proſequentem.

CAPUT II.

De Obligatione, & Peccatis Sponſorum, & Conjugum.

SECTIO I.

De Peccatis Sponſorum.

SUMMARIUM.

414 & 415 *Mortaliter peccat promittens ſponſalia fictè*,
416 *Vel fraudulenter.*
417 *Non tamen obligatur*,
418 *Per ſe loquendo, & in foro conſcientiæ.*
419 *Qui verò ritè contraxit ſponſalia, tenetur ſub mortali ad contrahendum matrimonium*,
420 *Tempore ab ipſis præſcripto.*
421 *Ad quod cenſuris cogi debet injuſtè reſilire volens.*
422 Uſque ad n. 426. *Sponſi cum aliis peccant graviùs:*
426 *Cum ſe invicem autem leviùs.*
427 *Mortaliter tamen exercendo copulam.*
428 *Vel morosè delectando de ea ut præſenti ſenſibiliter.*
429 *At tactibus valdè impudicis.*
430 *Non item, ſi tactus non ſint ita impudici.*

ASSERTIO I.

414 SPonſus, vel ſponſa peccat mortaliter, *ſi 1. aut fictè vel fraudulenter promittat: aut 2. ipſa ſponſalia ritè contracta abſque diſpenſatione, vel juſta cauſa violet; aut 3. ſtantibus ſponſalibus fornicetur, cum aliis quidem graviùs (& probabiliſſimè ſpeciali malitia ex parte ſponſæ ſaltem neceſſariò in confeſſione explicanda.) 4. Cum invicem ſponſus, & ſponſa, leviùs cæteris; mortaliter tamen contra ſextum Præceptum delinquunt æquè, ac cæteri: illis tamen plus aliquid licere debet quoad oſcula, amplexus, ac tactus ex objecto, vel intentione non impudicos.* Tota communis. Priores duæ partes ſatis conſtare debent ex latè, ſed ſparſim dictis *c. præced. ſect. 2. per totam*, quæ in commodum confeſsarii breviter recolligo.

§. I. Si fictè, vel fraudulenter promittant.

I. FIctè quidem: ut, ſi verbis tantùm abſque animo, & 415
intentione promittendi, ſeu ſe obligandi, aut promiſsum implendi ille, vel iſta promittat, peccare mortaliter, cùm alterum decipiat in re gravi, apud omnes in confeſso eſt; intellige tamen: in ipſo ſponſalium contractu oneroſo alterius repromiſſionem, & obligationem exigendo, & admittendo; nam ſi extra contractum ſponſalium merè liberaliter, quis alteri matrimonium fictè promitteret, probabilius eſt, per ſe loquendo, ſecluſo nimirùm alio damno, vel incommodo, ſolùm peccare veniali mendacio; ſuprà *Sect. 2. §. 2.*

II. *Fraudulenter*: Si ſe in re gravi pertinente ad eum con- 416
tractum decipiant, ut ſi ſponſus falsò jactet opes, officium, artem, &c. Sponſa dotem, nobilitatem, &c. Unde poſteà matrimonium reddatur notabiliter difficilius, aliaque incommoda ſequantur parti deceptæ, imò ſæpè & ipſi parti decipienti, peccare mortaliter contra juſtitiam, aut ſaltem contra charitatem erga proximum, vel ſe ipſum, ex ſe clarum eſt. Quare, re adhuc integra; omninò veritas aperienda, aut à contractu abſtinendum erit: juxta dicta eadem *ſect. 2. in ſubſect. §. 4.*

III. Qui, vel quæ omninò ficto animo ſponſalia iniit, 417
per ſe in conſcientia non obligatur ad nuptias contrahendas (niſi ad ſummum ex virtute fidelitatis externæ tantùm, qua homo tenetur dictis ſuis conformare facta, certè non graviter obligante) Ita contra *Navar. Ledeſmam, Vaſquez*, alios non paucos: probabiliùs docent *Veracrux, Molina*, aliique cit. Sanchez *diſp. 11. quæſt. 1.* Layman *l. 5. tract. 10. par. 1. c. num. 10.* Hurtad. Averſa, Tambur. *tract. 1. c. 1. §. 4. n. 8.* Ratio eſt: quia ſi promiſſioni conſenſus defuit, promiſſio ſimpliciter nulla fuit, ideòque inde nulla, per ſe loquendo, in foro conſcientiæ potuit oriri obligatio. Et licèt deceptor peccaverit contra juſtitiam, quia tamen, ut ſupponimus, deceptio nullius damni cauſa fuit, non etiam apparet aliquid, quod ſit reſtituendum; cum pro injuria mera, ſecluſo damno, nulla debeatur reſtitutio in foro conſcientiæ, ſed tantùm ſatisfactio ex charitate, aut punitio ex juſtitia vindicativa per ſententiam judicis tantùm. De quo alibi.

IV. Dixi: *Per ſe loquendo*, & *in foro conſcientiæ*; nam 418
per accidens, quando damnum ſponſæ ex ficta promiſſione proveniens aliter compenſari non poteſt, quod tamen ſecundùm juſtitiæ æquitatem compenſare tenetur deceptor, obligabitur ſanè, depoſita ſimulatione, verè conſentire, & deceptam ducere: utpotè, ſi ſponſa alioquin gravem infamiam paſſura ſit, aut ſi ficta promiſſione nuptiarum deceptam eam ad copulam deduxerit, vel etiam imprægnaverit; quia mulier corporis ſui copiam faciendo, contractum innominatum inſtituit: do tibi corporis copiam ea lege, ut poſteà meum matrimonium contrahas; adeòque ſi mulier promiſſionem impleat, alter acceptare non poteſt, niſi ex naturali æquitate, juſtitia contrahendo obligationem implendi promiſſum, quamvis anteà fictum in ſe, ad quod in omni foro compelli poteſt, & debet. Vides jam tunc ficto promiſſori incumbere duplicem obligationem, verè contrahendi, & damni injuſtè illati compenſandi, quod aliter compenſari non poſſe ſupponitur.

§. II. *Aut ſponſalia ritè contracta abſque diſpenſatione, vel juſta cauſa violent.*

I. TEnetur quis per ſe loquendo inire matrimonium, cum 419
qua ſincerè, valideque contraxit ſponſalia. Omnes, cum D. Thoma & Scoto *in 4. diſt. 27.* & expreſsè decernit jus Canonicum *cap. Ex litteris 2. & cap. Requiſivit, de ſponſal.* Ratio eſt: quia omnis contractus maximè oneroſus de re gravi obligat ſub mortali ex juſtitiæ virtute: ſed ſponſalia non ſunt ſimplex promiſſio, vel verus contractus oneroſus ultrò citròque obligans ex juſtitia, ideòque ſub mortali, utpotè in re tam gravi, & tantæ obligationis maximè capaci: ergo ſponſus, vel ſponſa ſub mortali obligatur in conſcientia ad contrahendas nuptias, quandiù alter in contractu perſiſtit, ſive deindè ſponſalia celebrata ſint ſolemniter cum teſtibus, & cæremoniis, ſive privatim inter ſolos, quamvis in ordine ad forum externum requiratur probatio per teſtes, vel indicia, aut in defectum probationis juramentum, ſi deferatur. Nota rurſus hic ſermonem eſse de ipſo contractu ſponſalium, cum repromiſſione mutua peracto; nam ſi merè liberaliter promiſiſti alteri matrimonium, non peten-

do

do ejus repromiſſionem, jam ſuprà admiſimus, eſſe probabile, te ſolùm venialiter delinquere reſiliendo, etiam ſine juſta cauſa; nam juxta communem ſententiam DD. Virtus fidelitatis perindè ac veracitatis per ſe ſolùm obligat ſub veniali. Vide dicta de promiſſionibus. *Tr.6. Dec. c. 2. ſect.2.*

At nunquid ſponſi expreſſa voluntate contrahendo ſponſalia, poterunt ſe obligare ſub veniali tantùm? Negat Vaſquez, eique ſubſcribens Pontius *l. 2. cap.* 12. Eo quòd contractus ſponſalium ex natura ſua obliget graviter. Concedit autem Sanchez *l.1. diſp. 9. n.6.* Eo quòd tota obligatio pendeat à voluntate contrahentium. Sed rectè cum Averſa advertit Tambur. cit. *cap.1. §. 2. num.* 3. Tunc illa non eſſe in rigore ſponſalia; hæc enim rigoroſam, & certam obligationem futuri matrimonii continere debent, concedunt enim ſponſis ex probabili ſententia amplexus, & oſcula, & inducunt impedimentum publicæ honeſtatis, qui effectus certè ſupponunt, ſponſos habere jus rigoroſum ad futurum matrimonium, ideòque obligationem gravem ad nuptias, niſi quid rationabile obſtiterit, contrahendas.

420 II. Tenentur jam ſponſi matrimonium inire tempore ab ipſis præſcripto, niſi una pars liberaliter admittat dilationem, aut juſta cauſa excuſet; quia virtus fidelitatis, ac juſtitiæ extendit ſuam obligationem ad omnes circumſtantias promiſſas. Quòd ſi nullum tempus contrahendis nuptiis præfixerunt, tenebitur quivis ſub mortali contrahere, quando alter, conſideratis circumſtantiis, id rationabiliter exigit. Ita cum aliis Sanchez *l. 1. diſp.* 28. quem tuetur Diana *part. 3. tract. 4. reſ.* 245. Pontius autem *l. 12. c.6.* contendit, obligari ſub mortali contrahere ſtatim, quando opportunè, & commodè matrimonium contrahi poteſt; nam juxta jura in omnibus obligationibus, quibus dies non opponitur, præſenti debetur. Sed facilè has Sententias conciliamus, ſi dicamus: obligari quidam ſtatim; quia natura promiſſionis ea eſt, ut ſervetur, quamprimùm moraliter, & humano modo ſervari poteſt: At excuſari ejuſmodi ſponſos, quoties alter non requirit, cùm poſſet; quia tunc cenſetur remittere, & non curare de dilatione. Vide dicta ſuo loco. Cæterùm Congregatio Cardinalium apud Gallemart ad Trident. *ſeſſ. 24. cap.*1. ſic providè ſtatuit: *Monendi ſunt ſponſi, ut factis ſponſalibus quamprimum contrahant matrimonium per verba de præſenti coram Parocho, & teſtibus, ne ſponſi ſtupri periculum ſubeant.* Certè dilatio matrimonii inter ſponſos præbet occaſionem efficacem infinitarum turpitudinum. Ut proh dolor! experiuntur confeſſarii.

421 III. Judex Eccleſiaſticus poteſt, & tenetur, per ſe loquendo, cenſuris Eccleſiaſticis compellere ad ſtandum matrimonio illum, qui ſtare recuſat ſine exceptione legitima, ſeu juſta cauſa reſiliendi, ſi alter jus petat, non modò quando ſponſalia ſunt firmata juramento: juxta claros Textus juris cit. ſed etiam quando non fuerunt roborata juramento. Ut contra Angles, Armill. Sotum, alios docent DD. communiter, Sanchez *l. 1. diſp.* 21. Coninch. *diſp. 22. num. 6.* Tanner. *diſp. 8. num.*37. Gob. *caſ. 4. nu.* 123. Sic enim loquitur Pontifex cit. *cap. Ex litteris: Quatenus ſi hoc* (ſcilicet ſponſum contra juramentum ſuum velle ad alia vota migrare, relicta priori ſponſa,) *tibi conſtiterit, eum moneat, & ſi non acquieverit, Eccleſiaſtica cenſura compellas, ut ipſam in uxorem accipiat.* Et ratio eſt; quia judicis eſt compellere quemvis ad ſtandum legitimo contractui, ſi jus petatur. At ſponſus v. gr. quantumvis anathemate percuſſus pergit contumaciter injuſtè repudiare ſponſam: quid aget judex? Quid ſponſa? Reſpond. Ad evitandum majus malum, & peſſimum matrimonii ſucceſſum, judex debebit à cenſura abſolvere etiam non petentem: & ſponſa, ſi ſapit, debet eſſe contenta, ſalvo jure petendi compenſationem omnium damnorum emergentium ex hac diſſolutione. Sanchez cit. *num.*8. Tanner. cit. *diſp. 7. q. 1. dub. 3. num.* 36. & benè Gob. cit. *nu.* 228. alii apud ipſos. Etenim cit. *c. Requiſivit*, ſic reſpondet Lucius Papa: *Requiſivit à Nobis Tua Fraternitas, qua cenſura mulier compelli debeat, quæ, jurejurandi religione neglecta, nubere renuit ei, cui ſe nupturam interpoſito juramento firmavit. Ad hoc taliter reſpondemus; Quod, cùm libera debeant eſſe matrimonia; monenda eſt prius, quàm cogenda, cùm coactione difficiles ſoleant exitus frequenter habere.* Sic Pontifex, aut tò *potius* accipiens pro tò *prius*, aut pro tò *cogenda* intelligens *coactionem exactiſſimam* pertinacis, eum præviſo difficili matrimonii ſucceſſu: juxta modò dicta. Ut proindè hoc Capitulum nullo modo repugnet citato *cap. Ex litteris.* Prout varii explicant apud Sanchez cit. *n.*28. Vide de hac re ſatis bene, & practicè diſſerentem P. Gob. cit.

422 IV. Quando ſponſus, vel ſponſa contra fidem priorum Sponſalium contraxit cum alio vel alia, ſecunda ſponſalia omni jure ſunt irrita, ſecundùm omnes; etſi per accidens quandoque ſecunda ſponſalia prævalere debeant. Ut ex profeſſo *c. præced. ſect. 2. §. 3.* & ibidem *ſubſect. tota* habes juſtas cauſas diſſolvendi ſponſalia explicatas ſatis.

§. III. Cum aliis peccant graviùs cæteris.

423 SPonſi ſcilicet, vel ſponſæ (conſtantibus ſponſalibus) fornicatio cum alia, vel alio, etſi non ſit propriè adulterium, addit tamen peccato mortali fornicationis circumſtantiam ſpeciem mutantem, probabiliùs gravem, & in confeſſione neceſſario explicandam, ſaltem ex parte ſponſæ fornicariæ.

I. Non eſſe propriè adulterium, eſt conſenſus DD. & plurimis citatis probat Sanch. *l. 1. diſp. 2. n. 2.* Laym. *par. 1. c. 1. n. 6.* Quia adulterium definitur in jure: *violatio alieni thori:* at fornicatio ſponſi, vel ſponſæ cum aliis, aut aliorum cum ſponſa, vel ſponſo, non eſt violatio alieni thori; nam ſponſis de futuro ante matrimonium ratum de præſenti minimè competit jus thori, quamvis enim jam habeant jus inchoatum & jus ad rem, ſeu ad corpus præ aliis, nondum tamen habeant jus completum, & in re, atque ad ipſam copulam ergo non eſt propriè adulterium, & conſequenter filii inde nati non ſpurii, ſed naturales cenſentur, per ſubſequens matrimonium omni jure legitimandi.

II. Addere fornicationi ſimplici circumſtantiam aliquam ſpeciem mutantem, per ſe patet; eſt enim duplex malitia, una fornicationis contra continentiam, altera fractorum ſponſaliorum contra juſtitiam, violando ſcilicet jus inchoatum, & ad rem tam ſponſo, quàm ſponſæ per ſponſalia acquiſitum, ergo accedit circumſtantia ſpeciem mutans, ſcilicet violati, etſi nondum perfecti, tamen inchoati juris, & juſtitiæ, eamque communi DD. ſenſu probabiliſſimè æſtimatam gravem, ideòque in confeſſione explicandam; etſi alios probabiliter oppoſitum ſentire, alibi notatum ſit.

424 III. Hanc circumſtantiam tam ex parte ſponſi, quàm ſponſæ eſſe explicandam, & ab ipſiſmet, & ab aliis cum ipſis fornicantibus, docent graviſſimi DD. *Scotus, Lopez, Ledeſma,* & alii apud mox citandos: quòd nimirùm uterque ſponſus per ſponſalia par in alterutrum jus acquiſierit, adeòque utriuſque violatio par ſit injuria, & conſequenter utraque, vel neutra, gravis, & in confeſſione explicanda. At contrà.

425 IV. Eamque circumſtantiam ex parte ſolius ſponſæ violatæ neceſſariò explicandam eſſe in confeſſione, cum plurimis docet Sanchez *n. 6.* Ratio eſt: quia licèt ſponſo vel ſponſæ par ſit utrinque jus, non tamen cenſetur par utrinque injuria ex violatione illius juris; nam ex parte ſponſi fornicantis communi prudentum exiſtimatione cenſetur injuria levis, adeòque ut talis non excedat limites peccati venialis, conſequenter in confeſſione neceſſariò explicanda non erit, niſi fortè ſua culpa evulgata ſit cum dedecore, & offenſa gravi ſponſæ, quæ fortè ideò reſilire debebit. Ut notat *Laym. cit.* At verò ex parte ſponſæ fornicantis per ſe cenſetur longè gravior injuria illata ſponſo, non tantùm communi prudentum, ac omnium hominum exiſtimatione, ſed etiam ipſius juris, adeò ut Leges *ff. de Lege Juliam. De adulterio;* concedant actionem contra ſponſam adulterantem: idque non tantùm ratione longè majoris turpitudinis in fœmina violata, quàm in viro, ſed etiam ob gravius periculum alterius injuſtitiæ; ſponſa enim fornicando exponit ſe periculo concipiendi prolem, à ſponſo marito poſteà, credente eſſe ſuam, alendam.

§. IV. Cum ſe invicem autem leviùs, mortaliter tamen contra ſextum Præceptum delinquunt;

426 SPonſi ſcilicet, & ſponſæ de futuro contra ſextum Præceptum luxuria, & impudicitia cùm invicem peccant mortaliter eodem modo, quantum ad ſpeciem peccati, non tamen quoad intenſionem peccati, id eſt, non tam graviter, ac ſoluti; quia nimirùm habent jus inchoatum, & reum ad invicem per ſponſalia, etſi nondum completum, & in re ad ipſam copulam; utroque autem jure carent ſoluti.

427 I. Peccant ergo mortaliter ſponſi de futuro, in primis exercendo ipſam copulam carnalem ante matrimonium ratum de præſenti, quo primò fit traditio corporum, & acquiritur jus utrinque ad copulam, ſecundùm omnes. Eſt enim adhuc acceſſus ad non ſuam per traditionem, etſi ſit ad ſuam per promiſſionem tantùm. Quidam moderni nimiùm extenuant dicentes, id eſſe leviſſimum inter mortalia, & graviſſimum inter venialia. Sed nimiùm ſatis eſt, eſſe leviſſimum mortale, ideòque reddere obnoxium æternæ damnationi.

II. Peccant mortaliter voluntariè delectando moroſè de copula futura cogitata, ut præſenti, delectatione ſenſibili venereâ, maximè cum commotione ſpirituum ad generationem ſervientium. *Omnes.* Sicut enim ipſa copula, & ejus delectatio pro præſenti eſt eis mortaliter illicita ita & actualis delectatio præſens de tali copula cogitata eis illicita mortaliter eſt. Cæterùm, ut alibi notavimus, aliud eſt conſenſus, & complacentia in copulam cogitatam ut præſentem, & delectationem actualem veneream ex tali copula cogitatam

actu

actu in appetitu ſenſitivo, & partibus venereis conſequentem; quod & ſponſis de futuro, & viduis de præterito mortaliter illicitum, & ſolis conjugibus licitum eſt: Aliud eſt conſenſus, & complacentia in copulam cogitatam ut futuram, & delectationem veneream ex tali copula futura aliquando conſecuturam; quod ſponſis illicitum non eſt; cùm enim ex ipſis ſponſalibus contractis velut jure inchoato talis copula, & delectatio ſit aliquando futura, non debent de ea contriſtari, vel eam averſari, ſed licitè in eam conſentire, complacere, vel gaudere de ea poſſunt, cùm nihil aliud ſit, quàm gaudere de ſpe boni futuri, quæ ſpes præſens, & licita eſt. Ita cum plurimis Sanch. *lib.* 4. *diſp.* 47. Diana *p.* 3. *tr.* 5. *reſ.* 2. Jacobus March. *reſ. Paſtor. tr.* 8. *cap.* 1. *in fine*.

429 III. Inſuper peccant mortaliter tactibus impudicis, ſive ex objecto, ut circa partes verendas, ſive ex intentione tangentis, utpotè ſe, vel alteram provocandi ad libidinem, copulam, pollutionem, aut delectationem veneream: ſive ex adjuncto periculo actus, vel conſenſus in copulam, pollutionem, delectationem veneream, &c. Quia tales tactus impudici ſunt proximè diſpoſitiones ad copulam, ad proinde illis ſolis licent, quibus licet ipſa copula, quibus autem copula non licet ſub mortali, ut ſponſis mortaliter illiciti ſunt. Communiſſima Navar. *c.* 16. *n.* 13. Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 46. *n.* 51. rectè inferentes, ſponſos de futuro non permittendos commorari ſolos ob periculum libidinum.

430 IV. Tactus non ita impudici ex objecto, intentione, vel periculo libidinis, ſicut & oſcula, amplexus, aſpectus, colloquia inter ſponſos ex ſponſalibus cohoneſtantur, aut ſaltem à mortali excuſantur, etſi conjuncti ſint cum delectatione ſenſibili ex ipſis tactibus, oſculis, amplexibus præcisè proveniente. Ita Navarr. *c.* 14. *n.* 18. *&* *c.* 16. *n.* 12. aliiſque plurimis congeſtis Sanch. cit. *n.* 47. Laym. *l.* 4. *ſect.* 4. *n.* 11. Diana *part.* 2. *tract.* 17. *reſ.* 6. Ratio eſt: quia ſicut matrimonium ratum conferendo jus ad copulam cohoneſtat ipſam copulam, ita ſponſalia de futuro, cùm ſint quoddam matrimonii initium, & jus quoddam inchoatum, tribuunt, & cohoneſtant ejuſmodi tactus, oſcula, amplexus, &c. non impudicos, tanquam diſpoſitionem, & præparationes ad futurum matrimonium. Et ſiquidem fiant ejuſmodi tactus, oſcula, amplexus, aſpectus, colloquia inter ſponſos dummodò in ſignum benevolentiæ, ad ſovendum mutuum amorem in ordine ad futurum matrimonium, aut honeſtæ civilitatis g[illegible] ſecundùm morem patriæ, omninò licita erunt, [illegible] culpa, omnium ferè conſenſu; quia finis eſt h[illegible] verò intendatur delectatio illa ſenſibilis ex ipſis [illegible] tactibus, oſculis, &c. proveniens (dummodò abſit ſemper delectatio moroſa venerea, ejuſque, vel ulterioris libidinis periculum, ſcilicet pollutionis, vel copulæ) erunt peccata venialia, excuſantibus ſponſalibus, etſi in ſolutis ſint mortalia. Ita Navarr. Sanch. *l. c.* Cajet. Lopez, alii apud eundem Sanch. *n.* 48. Addit Tambur. *l.* 7. *Decal. c.* 3. §. 5. *nu.* 61. quòd ſi ſponſus v. g. eſt in ea occaſione, ut planè inurbanus haberetur, niſi exerceret ejuſmodi non impudicos tactus, & oſcula, amplexus, vel colloquia non obſcœna, poſſit ea exercere, etiam cum præciſo periculo pollutionis, ſecluſo tamen conſenſu, ac periculo conſenſus in illam; quia jam adeſt rationabilis cauſa, & ſponſus dat operam rei licitæ. De quibus omnibus latiùs ſuo loco. Tandem ſermo fuit de ſponſis propriè dictis per ſponſalia valida, & abſoluta contracta, nam illis, qui ſibi ſponſalia ſolùm promiſerunt, aut qui ſponſalia contraxerunt invalida, aut contraxerunt ſub conditione in futurum, v. g. ſi parentes conſenſerint: ſi Papa diſpenſaverit, &c. minimè licita ſunt: illa etiam non impudica amoris ſigna ſunt, quæ ſponſis veris conceſſimus; iſti autem nondum ſunt ſponſi. Vide Sanch. *l.* 5. *de matr. diſp.* 5. *à n.* 38. Diana *p.* 4. *tr.* 4.

SECTIO II.

De peccatis Conjugum in contractu matrimonii, ejuſque invalidi revalidatione.

SUMMARIUM.

431 *Fictè contrahens matrimonium peccat mortaliter.*
432 *Et in foro externo compellitur ad verè contrahendum.*
433 *Niſi adſit legitima exceptio.*
434 *Caſus difficilis.*
435 *Contrahens ſcienter cum impedimento quocunque peccat mortaliter.*
436 Uſque ad n. 440. *Peccato ſacrilegii.*
440 Uſque ad num. 443. *Sicut & alios ad ſic contrahendum ſcienter inducentes, & cooperantes.*
443 Uſque ad n. 447. *Inſtructiones Confeſſariis valdè notandæ, quando in confeſſionali cognoſcunt, matrimonium eſſe invalidum.*
447 & 448 *Si matrimonium eſt invalidum ex defectu conſenſus utriuſque contrahentis, ſufficit hunc ſolùm renovare conſenſum verum.*
449 & 450 *Probabiliter internè tantùm.*
451 *Matrimonium invalidum ex impedimento revalidatur per diſpenſationem.*
452 *In quo jure ordinario diſpenſat ſolus Pontifex?*
453 & 454 *Quando diſpenſare poſſit Epiſcopus?*
455 *Quid agendum Confeſſario, vel Parocho, ſi immediatè ante nuptias jam jam celebrandas in aliquo contrahente inveniat impedimentum occultum?*
456 *Habita diſpenſatione neceſſariò requiritur etiam novus conſenſus.*
457 *Et quidem utriuſque, internus, & externus.*
458 Uſque ad n. 461. *An impedimentum, & nullitas matrimonii debeat alteri parti ignoranti manifeſtari?*
461 Uſque ad n. 466. *An requiratur etiam nova ſolemnitas, ſeu præſentia Parochi, & teſtium?*

ASSERTIO II.

Peccant mortaliter, & ſacrilegè conjuges, ſi aut fictè matrimonium contrahant, aut ſcienter, & voluntariè cum impedimento quocunque: certò quidem ſacrilegio, ſi cum impedimento impediente tantùm, ſaltem ut ſuſcipientes: & veriùs etiam ſacrilegio, ut miniſtri, ſi cum impedimento dirimente quocunque ſeu juris divini, & naturalis, ſeu juris poſitivi, & Eccleſiaſtici, addita ſæpè ſpeciali malitia ex motivo impedimenti præter nullitatem talis matrimonii, neceſſario poſteà aut diſſolvendi, aut revalidandi per ſuppletionem, aut impetrata diſpenſatione, per renovationem conſenſus. Hæc Aſſertio magni momenti accuratè explicanda eſt.

§. I. *Peccant mortaliter, ſi aut fictè matrimonium contrahant.*

I. SI nimirùm contrahens ſimulatum animum habeat abſ- 431
que vero interno conſenſu in matrimonium, certum eſt apud omnes peccare mortaliter, per ſe loquendo ſecluſo nimirùm ſpecialiter metu gravi injuſtè incuſſo ad extorquendum matrimonium. Juxta dicta in Impedimento *vis*. Et quidem dupliciter: 1. Sacrilegio contra reverentiam Sacramenti; cùm ipſi contrahentes ſint miniſtri hujus Sacramenti; omnis autem miniſter falsò abſque intentione adhibens ſigna Sacramentorum, peccat ſacrilegio: ergo &c. Communis DD. Laym. *tr.* 11. *p.* 2. *c.* 4. *n.* 1. De hoc vide Parte 1. *c.* 3. *n.* 168. ubi dixi, ratione malitiæ ſacrilegæ ejus, qui invalidè conficit Sacramentum, deſumi non irreverentia ipſius Sacramenti (cùm tunc nullum conficiatur Sacramentum: & non entis nullæ ſint qualitates,) ſed ex irreverentia adverſùs ipſum Authorem Sacramentorum DEUM, ac CHRISTUM. Nam etiam fictè contrahens matrimonium exhibet ſigna Sacramentalia in iis circumſtantiis, in quibus ex inſtitutione Divina deberent hominem ſanctificare; Talis autem ſua fictione facit, ut non poſſit hominem ſanctificare, utique gravi irreverentia, & quaſi illuſione Chriſti Inſtitutoris Sacramentorum. 2. Peccato injuſtitiæ, ac injuriæ, quam alteri parti bona fide contrahenti infert in re graviſſima: eaque de cauſa obligatus manet ad compenſandum omnia damna, quæ, inde conjugi putatitiæ accidunt, quæ compenſatio plerunque ſecundùm æquitatem fieri nequit alia ratione, quàm ut, depoſita ſimulatione, verum habeat animum, & elicito conſenſu matrimonium ratificet; nam ut infrà dicemus, quando matrimonium eſt invalidum ex defectu ſolius conſenſus interni, ratificatur eo ſolo, quòd conſenſus verus accedat, dummodò alter contrahens ſuum conſenſum actu, vel virtute retineat. Qua de re latiſſimè Sanch. *lib.* 2.

II. Ficto animo abſque conſenſu interno matrimonium 432
contrahens: etſi matrimonium omni jure irritum ſit: cùm ſine conſenſu non ſubſiſtat contractus matrimonii *c. ſufficiat* 27. *qu.* 2. *& c. cum locum. De ſponſal.* fictus autem conſenſus non eſt conſenſus, & ideò is in foro conſcientiæ per ſe non obligatur ad verè contrahendum, niſi per accidens, ratione damni: nihilominùs tamen in foro externo præſumitur eſſe Sacramentum, & fictus compellitur ad verè contrahendum, & cohabitandum, ita ut neque juranti credatur adverſùs ea, quæ anteà aſſeveravit, ſe nimirùm fictè tantùm contraxiſſe: cùm juxta legitimas Sanctiones, *Nimis indignum ſit, ut quod ſua quiſque voce dilucidè proteſtatus eſt; proprios valeat teſtimonium infirmare*; donec nimirùm deceptor ſuæ declarationis clariſſima indicia edat, quæ Eccleſiaſticus judex ſufficere arbitretur ad fidem contrariam dictis prioribus habendam. Ratio diſparitatis eſt, & aſſignatur D. Thoma, aliiſque communiter. In foro judiciali creditur homini contra ſe, & non pro ſimpliciter aſſerenti: in foro autem pœnitentiæ creditur homini pro ſe, & contra ſe. Unde quamvis etiam ju-

rato

rato aſſerenti, ſe conſenſu ſimulato contraxiſſe, alter conjux credere non tenetur, imò nec poteſt eo fine, ut à vinculo conjugii liber præſumatur, & ad aliud matrimonium tranſire liceat. Communis DD. citati omnes.

433 III. Caſus tamen aliqui enumerantur à DD. quibus talis deceptor ad matrimonium non obligatur: 1. Si decepta pro virgine falsò ſe jactabat; nam deceptio deceptione tollitur, & velut compenſatur. Si deceptor in longè eminentiori ſtatu poſitus ſit; dummodò ſpe matrimonii copula non interceſſerit, aliàs tamen facta juſta compenſatione. 3. Quando decepta, deceptione cognita, aliam compenſationem ſpontè recipit. 4. Si deceptor aliud poſteà matrimonium verò conſenſu contraxit, cui omninò ſtare tenetur, facta tamen debita compenſatione priori deceptæ ſponſæ. Ex communi Layman *loc. cit.*

434 IV. At quid ſi hoc caſu judex Eccleſiaſticus deceptorem cenſuris cogat ad prius matrimonium fictè contractum, cùm priorem fictionem probare non poſſit, & aſſerenti, etiam juranti credi non debeat: & poſterius matrimonium invalidum judicetur? Difficillimus caſus. Reſp. D. Thomas *Supplem. 3. p. q.* 85. Laym. cit. *p. 2. c. 6. in fine*, alii communiter: Quòd ſi is nulla alia ratione effugere poſſit, quin deſerta poſteriori legitima conjuge, ad priorem putatitiam redeat, poſſe quidem, & debere illi aliquamdiu cohabitare, ut Eccleſiæ præcepto ſatisfaciat, potiùs tamen quidvis pati, & etiam excommunicationis ſententiam in foro externo ſuſtinere debet, (nam in foro conſcientiæ coram Deo non incurrit) quàm in copulam conſentiat; eſſet enim verum adulterium per ſe intrinſecè malum, quod neque Eccleſia, neque alius quicumque præcipere poteſt: & neque vitandæ mortis cauſa licere poteſt.

At rurſus, quid ſi ſecunda uxor interim aliud matrimonium ineat? Reſp. Salvari bona fide, & ignorantia invincibili, quouſque veritas de dubietate prioris, & valore alterius matrimonii pateſcat. De quo plura in ſimili inferiùs.

§. II, *Aut ſcienter, & voluntariè cum impedimento quocumque.*

435 MOrtaliter certò peccant ſcientes, & voluntariè contrahentes matrimonium cum impedimento quocunque ſeu dirimente, ſeu impediente tantùm. Ita omnes, teſte Perez *diſp.* 22. *ſect.* 2. *&* 3. Ratio patet: quia in re gravi, & magni momenti contraveniunt præcepto, aut naturali, vel divino, aut ſaltem Eccleſiaſtico; ſingula enim impedimenta continent gravem materiam, gravemque inobedientiam fundant; ut patet diſcurrenti per ſingula. Jam verò qualiter ejuſmodi contrahentes in ſpecie peccent, breviter explicandum erit.

436 I. Contrahens matrimonium cum impedimento impediente tantùm, certò committit ſacrilegium, ſaltem quatenùs ſuſcipiens eſt verum, & validum Sacramentum matrimonii: quemadmodùm quilibet in ſtatu peccati mortalis ſuſcipiens Sacramentum vivorum mortali ſacrilegio delinquit, ponendo obicem effectui Sacramentali, ſcilicet gratiæ ſanctificanti. Attamen, quatenùs ſic contrahens miniſter eſt, in mortali alteri Sacramentum matrimonii miniſtrans in communi, & recepta jam ſententia, non peccare mortaliter; cùm ad hoc miniſterium ſpecialiter conſecratus non ſit: poſſe tamen peccare mortaliter, quatenùs alteri ſimili impedimento obſtricto, ut aliàs in mortali exiſtenti hoc Sacramentum ſcienter miniſtrat, tanquàm cooperans peccato alterius, cùm id facilè impedire poſſet. Jam per occaſionem innui ſuprà, cùm de Miniſtro Sacramenti hujus. Inſuper autem talis peccat ſpeciali peccato contra virtutem, ex cujus motivo inductum eſt impedimentum, utpotè contra virtutem Religionis, ſi contrahit obſtrictus voto ſimplici Caſtitatis, aut cum impedimento ſacri temporis, ſeu feriarum: contra virtutem juſtitiæ, ſi cum impedimento ſponſalium, contra virtutem obedientiæ, ſi cùm impedimento interdicti. Tandem contrahendo tantùm, non item poſteà conſummando, peccare contrahentem cum impedimentis impedientibus tantùm (excepto: ſi voto ſimplici caſtitatis obſtrictus ſit) jam indicatum eſt ſuprà, cùm de impedimentis impedientibus: quodque profeſſo magis explicandum erit infià, *ſect. ſeq.* ubi de peccatis conjugum in uſu.

437 II. Contrahens ſcienter, & voluntariè cum impedimento dirimente quocunque ſeu juris naturalis, ſeu divini, ſeu Eccleſiaſtici tantùm, certò quidem peccat mortaliter ob rationem generalem initio datam: certò tamen etiam non peccat ſacrilegio, quatenùs ſuſcipiens eſt: cùm nullum tunc Sacramentum ſuſcipiatur: nec fiat: inſuper neque peccare ſacrilegio, quatenùs Miniſter eſt invalidè miniſtrans, docent graviſſimi DD. ac ipſe Sanch. *l. 7. diſp.* 5. Hart. *diſp. 2. diff.* 3. Perez *diſp.* 21. *ſect.* 12. Dicaſtill. *diſp. 7. dub.* 2. Diana *part.* 8. *tract.* 4. *reſ.* 2 7. alii apud iſtos: & probabile cenſent Tamb. *tract.* 1. *cap.* 17. *num.* 9. Gobat *cit. num.* 60. Ratio eſt: quia ſic contrahens directè ſolùm irritat, & annullat contractum naturalem, ac civilem matrimonii, quo deficiente, conſequenter etiam deficit ratio Sacramenti: quia ergo ſic contrahentes nihil eficiunt, cui ex inſtitutione Chriſti annexa ſit ratio Sacramenti, quippe quæ ſoli contractui legitimo annexa ſuit, nulla hic apparet indigna tractatio Sacramenti, adeòque nec ullum ſacrilegium, per ſe loquendo. Et hanc ſententiam & rationem, & nos admiſimus per accidens, quando matrimonium gravi, & injuſto metu extortum eſt, etiam cum alio impedimento dirimente, dummodò abſit intentio conſummandi: cùm de impedimento *vis*. At per ſe loquendo, ſecluſo tali metu, non placet nec placuit unquàm.

III. Verius omninò eſt contrahentem cum impedimen- 438
to dirimente peccare ſacrilegio contra reverentiam Sacramenti. Ita Ca et. aliiſque cit. Coninch. *hic diſp.* 30. *dub.* 2. Layman *tr.* 10. *p.* 4. *cap.* 1. *n.* 5. Pleroſque congerens Averſa *qu. 9. ſect.* 5. Ratio eſt: quia fideles, quando contrahunt matrimonium cum impedimento dirimente ſciunt ſe irritum reddere non ſolùm contractum matrimonii civilem, ſed etiam ipſum Sacramentum illi contractui à Chriſto Domino annexum, eſtò indirectè tantùm irritetur Sacramentum; atqui ſecluſa juſta cauſa urgente, utpotè metu gravis, & injuſti mali excuſante, etiam indirectè irritare Sacramentum, meritò gravis irreverentia Sacramenti: adeòque ſacrilegium cenſetur (An tu à mortali ſacrilegio excuſabis illum, qui vinum conſecrandum nimia aqua admixta ineptam conſecrationis materiam redderet, etſi validè indirectè tunc irritaret Sacramentum?) Certè tales contrahentes ad velandum ſceleſtum ſuum contractum ritibus, ac nomine Sacramenti abutuntur, non ſine gravi injuria, ac irreverentia; ait Layman *l. c.* Inſuper tales contrahentes cum impedimento dirimente, animo conſummandi illud, ſpecialiter peccant contra illas virtutes: quarum motivo inductum eſt tale impedimentum dirimens, ut omnes obſervant: v. g. contra virtutem Religionis, ſi contrahas cum impedimento voti ſolemnis, vel ſacri Ordinis: contra juſtitiam, ſi cum impedimento ligaminis: contra virtutem pietatis, ſeu reverentiam ſanguini debitam, ſi cum impedimento conſanguinitatis, affinitatis &c. Si cum impotentia perpetua, certè vis peccare contra naturam meris impudicitiis. & ſic de cæteris; ubi autem nulla ſpecialis virtus violatur, [illegible]ebit generalis malitia inobedientiæ. Vide *ſect.* [illegible] t. regulam tradendam de ipſa talium contra[illegible] copula. Ubi rectiſſimè monet noſter Herinex cit. [illegible] *qu.* 3. *nu.* 26. hic non committi unicum tantùm numero peccatum volendi ſemel conſummare matrimonium nulliter contractum, peccando contra caſtitatem, aut aliam virtutem annexam, ſed potiùs eſſe peccatum multiplex, ſaltem virtualiter, quatenùs volunt ſic in ſtatu quaſi continuo peccati perſeverare: ſicut qui proponeret vivere in concubinatu, & reverà nihil erunt iſtæ conſummationes matrimonii nulliter contracti, niſi concubinatus, & fornicationes continuæ ſimplices, & qualificatæ. Juxta regulam modò promiſſam *ſect. ſequent.* tradendam.

IV. Dixi autem ſemper: *ſcienter, & voluntariè* con- 439
trahentes cum impedimento dirimente: ſecùs enim eſt, ſi ex ignorantia invincibili, & inculpabili, ac bona fide ſic contrahant: licèt enim etiam ſic contractum matrimonium maneat irritum & nullum, non tamen manet peccatum; cùm ignorantia talis omne voluntarium, adeòque omne etiam peccatum tollat. Qualiter autem etiam metus gravis, & injuſtè incuſſus, voluntarium ſaltem minuens excuſet à peccato, dictum eſt ſatis ſuo loco de impedimento *vis*. Minimè autem à dictis peccatis excuſat ignorantia culpabilis, & vincibilis, præſertim craſſa, & affectata impedimenti, aut ſi quis cum dubio latentis impedimenti contrahat, quo caſu exponendo ſe voluntariè periculo annullandi Sacramento, eo ipſo peccat mortaliter. ut apud omnes in confeſſo eſt. Attamen ſi ejuſmodi dubitas, an laboret aliquo impedimento matrimonii, poſt diligentem inquiſitionem veritatis, & hoc deprehendere non potes (etſi contra communiſſimum ſenſum DD.) adhuc licitè contrahere, docent Joan. Sanch. *ſelectar. diſp.* 45. *nu.* 44. & ex profeſſo Caramuel apud Dianam *par.* 8. *tr.* 3. *reſ.* 95. Tamb. *l.* 1. *Decalog. c.* 3. *§.* 3. *V. Diſpenſat.* Conſentitq; Gob. *hic caſ.* 1. *n.* 62. Eò quòd ipſi faveat privilegium poſſeſſionis, & verè ſe habet ſicut is, qui ſimiliter dubitat de legitimis natalibus, quem nihilominùs licitè poſſe ordinari, cum aliis oſtendit idem Gob. *Alphab. Ordinand. caſ.* 11. *n.* 43. At, inquis, ſponſa talis ſponſi graviter decipitur: nec enim vellet nubere tali dubitanti, ſi id noſſet. Reſp. ergo debet eam de ſuo dubio priùs informare, & tunc adhuc conſentientem non decipi.

Corollarium. Tandem in dictis caſibus omnium impedi- 440
mentorum, ſicut ipſi contrahentes, ita alii ad contrahendum ſcienter inducentes, cooperantes, aut, cùm poſſent &

debe-

deberent, non impedientes, (utpotè Parochi, Confeſſarii, parentes, conſanguinei, quilibet conſcii impedimentorum, præſertim poſt denunciationes ad eum finem impediendi matrimonia nulla præcipuè factas: juxta dicta ſuprà ſuo loco,) peccant mortaliter eadem ratione, & ſpecie malitiæ; ejuſdem enim malitiæ eſt peccare, ad peccandum inducere, cooperari, aut, cùm poſſis, & debeas, non impedire. Ex omnium ſententia in materia de ſcandalo.

441 Petes: quam pœnam incurrant contrahentes cum impedimento dirimente? Reſp. Generalem pro omnibus nullam eſſe ſtatutam in jure, ſed in ſpecie ita ſtatuit Pontifex *Clementina unica. De conſanguinit. & affinit.* his verbis: *Eos, qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis; & affinitatis conſtitutione canonica interdictis, aut cum monialibus contrahere matrimonium non verentur, nec non religioſos, & moniales, & clericos in ſacris conſtitutos matrimonium contrahentes, excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubjacere.* Sic Pontifex. Ubi nota quatuor: 1. Excommunicationem illam non eſſe reſervatam, ideòque à quolibet confeſſario abſolvi poſſe. 2. Quia Pontifex expreſſè dicit: *qui ſcienter &c.* ideò ab hac excommunicatione incurrenda excuſat omnis ignorantia, etiam culpabilis, craſſa, & facti juris hujus. 3. Quia hæc conſtitutio de aliis impedimentis non meminit, præter conſanguinitatem, affinitatem, & votum ſolemne, ideò ex nota illa Regula, quòd *odioſa reſtringenda ſint*, ad alia impedimenta extendi nequaquam debet. Ut ex communi obſervat Averſa *hic qu. 7. ſect.* 5. 4. Addit rectè Pontius *hic 7. diſp.* 45. neque hac excommunicatione affici eos, qui vinculo cognationis ſpiritualis, vel legalis obſtricti matrimonium inter ſe contrahunt; quia conſtitutio ſolùm meminit conſanguinitatis, & affinitatis.

§. III. *Præter nullitatem talis matrimonii, neceſſario poſteà aut diſſolvendi, aut revalidandi.*

442 HOc nimis certum ex dictis; qui enim contraxerunt, cum impedimento dirimente, re ipſa conjuges non ſunt, ſed merè ſoluti: ideòque, ſi copulam exerceant, meri, & veri fornicarii, & concubinarii. Nullum ergo hic datur medium, niſi ſeparatio, aut revalidatio, niſi in raro caſu per modum fratris & ſororis cohabitent: & ſi quidem impedimentum, ac nullitas matrimonii notoria ſint, Epiſcopis, eorumque Conſiliariis Eccleſiaſticis cura relinquenda eſt, nec ſe immiſcere debet confeſſarius: at verò, ſi occulta, & in foro conſcientiæ tantùm ad confeſſionale allata hoc opus, hic labor, hic ſudor confeſſarii! in horum gratiam ex multa lectione, & longa praxi pono priùs aliquot inſtructiones, deinde §§. ſequentibus dabo praxim revalidandi ejuſmodi matrimonia.

443 I. Ante omnia confeſſarius ſciat, & attendat, ex quo capite matrimonium ſit invalidum; quale ſit impedimentum; cujus juris; an diſpenſabile, nec ne: matrimonium enim poteſt eſſe invalidum ex duplici capite: 1. Ex defectu ſolius conſenſus alterius, vel utriuſque contrahentis: utpotè, ſi conſenſus fuit fictus, ſi ex metu gravi, & injuſto extortus, ſi ex errore circa ſubſtantiam, vel qualitatem conditionis ſervilis: huc ergo ſpectant impedimenta erroris, conditionis, vis, & quandoque raptus: & hæc propriè non ſunt diſpenſabilia, ſed per novum liberum conſenſum ſupplebilia per ipſos contrahentes: ut *§. ſeq.* patebit. 2. Poteſt eſſe invalidum matrimonium, non ex defectu conſenſus, qui abundè adeſt, ſed ex defectu habilitatis perſonalis ex alio impedimento dirimente à jure inducto ob aliam juſtam cauſam: utpotè ob indecentiam copulæ, ob punitionem criminis, ob tuendam libertatem matrimonii, &c. Et hæc aut ſunt juris naturalis, vel divini, aut juris poſitivi, vel Eccleſiaſtici tantùm. Juris naturalis vel divini, adeòque indiſpenſabilia impedimenta ſunt: 1. Impotentia perpetua, item ætas indiſcreta: de his nulla difficultas in praxi: 2. Conſanguinitas in primo gradu recto, & tranſverſo: & hic caſus rarus, non tamen omninò nullus, unus jam bis inſinuatus eſt: 3. Ligamen, ſeu vita alterius prioris conjugis, & hic caſus ſatis frequens, præſertim iſtis temporibus bellicis. 4. Votum ſolemne profeſſionis, ac ſacro Ordini adjunctum, ſaltem impediens, & ſecundùm multos etiam dirimens jure divino naturali: & hic caſus quidem frequens in apoſtatis reverſis, ſed nullius difficultatis in confeſſionali, ne audiendi quidem, niſi ſeparati. Additur cultus diſparitas, ſed nullius praxis, certè nullius difficultatis. Juris poſitivi, & Eccleſiaſtici tantùm, ideòque diſpenſabilia (jure ordinario à Pontifice, & per accidens, certis conditionibus infrà inſinuandis, etiam ab Epiſcopo,) ſunt reliqua omnia: utpotè: 1. Omnis conſanguinitas ultra primum gradum; & ſecundùm multos, etiam in primo gradu tranſverſo: 2. Omnis omninò affinitas ex quacunque copula: 3. Omnis omninò cognatio ſpiritualis, & legalis: 4. Omne crimen, & publica honeſtas, & jure novo raptus & clandeſtinitas.

II. Confeſſarius deprehenſo impedimento quocumque, 444
& cujuſvis juris, mox advertat, an conjux pœnitens ſit in bona fide, ſeu ignorantia invincibili, & inculpabili ſui impedimenti, ſi enim bona fide contraxit, & adhuc perſeverat in bona fide, & ignorantia invincibili ſui impedimenti, ac nullitatis matrimonii, eſtò alioquin ſciat defectum, v. gr. copulam cum conſanguinea conjugis anteà habitam, dummodò ignoret ob id matrimonium ſuum nullum eſſe, *regulariter in ſua bona fide relinquendus eſt; regulariter* enim advertit confeſſarius ſuam informationem obuturam potiùs quàm profuturam, talem ſcilicet, etiam informatum, tamen conjugem putatitiam non derelicturum, cum illa peccaturum, aut ſi derelinquat, oritura graviſſima ſcandala, alia incommoda, & difficultates, maximè circa proles jam ſuſceptas: eo caſu poteſt, & debet confeſſarius prudenter diſſimulare: juxta illud D. Auguſtini relatum cap. 7. De pœnitentia, d. 7. *Si ſcirem tibi non prodeſſe, non monerem, non terrerem, &c.* Et communem DD. cum Sanchez *lib. 2. diſp. 38. num.* 8. Addeo te: ſi opus ſit, etiam poſſe talem obligationem debiti docere. Ratio eſt: quia ex duobus malis minus eſt eligendum; minus autem malum eſt fornicari materialiter tantùm in bona fide conjugii, quàm accepta informatione imprudenti formaliter peccare, continuas perplexitates, aut alia graviora mala oriri: ergo ſilendo permittere potiùs peccare materialiter, quàm formaliter, aliave graviſſima mala incurrere; Idque maximè verum eſt, quando impedimentum eſt juris naturalis, ſeu divini, ideòque indiſpenſabile. Sic enim legitur, D. Carolum Borromæum, habito Concilio Eccleſiaſtico, reliquiſſe in bona fide Nobilem illum, qui matrimonium contraxerat cum propria & ſorore, & filia ex propria matre damnatiſſimo inceſtu ſuſcepta, poſtquam nefandum nefas mater ipſi ſanctiſſimo Archiepiſcopo confeſſa fuit. Attamen etiam ſæpè locum habere debet, quando impedimentum eſt juris poſitivi & diſpenſabile, diſpenſatioque impetrari poſſit; nam reſtat magna difficultas plerumque, & delicatum periculum in renovando novo, & abſoluto conſenſu, quando unus tantùm conjugum nullitatis matrimonii conſcius factus, cauſam nullitatis ſine infamiæ periculo, & incommodo prodere non poteſt: ut videbis infrà, & miraberis. Idque maximè, ſi conjuges non admodùm benè concordent; quid ſi aliter conjux ex petitione novi conſenſus nullitatem matrimonii olfaciens de novo conſentire nollet? Ut alicubi factum ſcio. Quin etiam, ſi pœnitens conſcius nullitatis matrimonii facilè apprehendat, ſe debitum exigere non poſſe, invincibiliter tamen putet, ſe alteri bona fide exigenti reddere debere; eadem ratione tace, diſſimula, Confeſſarie, præſertim ſi fœminæ ſint, quibus debitum negare difficile, & periculoſum eſt, donec impetrata diſpenſatione, de revalidando matrimonii contra ipſos inſtruas.

III. Quando verò pœnitens non eſt in bona fide, ſed vel 445
conſcius ſui impedimenti, & nullitatis matrimonii, aut de eo rationabiliter dubitans, aut illius ignorantia vincibili & culpabili laborans, quippè de eo ſuſpicans, vel anxius, tamen ex deſidia, vel malitia negligit inquirere veritatem, omninò tenebitur confeſſarium de veritate informare: quia alioquin eſſet in malo ſtatu & incapax abſolutionis: Sicut univerſaliter tenetur veritatem aperire, quando pœnitens ipſemet de impedimento, vel valore matrimonii ſui dubius, vel anxius ipſum conſulit, aut interrogat; tunc enim diſſimulatio veritatis eſſet approbatio falſitatis; & longè plus mali tunc timeri debet ex diſſimulatione, quàm ex aperta manifeſtatione veritatis, præſertim quando impedimentum eſt aliis quibuſdam notum. Quare confeſſarius vel Parochus rotundè dicat, laborare eos impedimento, matrimonium eſſe nullum, atque indeabſtinendum eſſe ab omni matrimoniali uſu, non tantùm ipſa copula, ſed omni etiam actu impudico ſolutis illicito, cùm reverà ſolutis ſint. Quòd ſi ergo conjux pœnitens non ſit jam in bona fide, ſed, ut dictum, conſcius, vel certior factus de nullitate ſui matrimonii, jam inſpiciendum erit, cujus juris ſit impedimentum dirimens: Si impedimentum annullans matrimonium ſit juris naturalis vel divini, ideòque indiſpenſabile humanitùs, v. g. Ligaminis, vivente adhuc altero conjuge. Hic eſt miſeria cum aceto. Inducendi, imò cogendi ſunt, ut omni poſſibili modo vel prætextu ſeparentur, aut fuga occulta, quæ viro facilior, fœminæ difficillima, aut ingreſſione Religionis, ſervatis ſervandis, aut divortii ſub alio titulo, ſi adſit, procuratione. Quòd ſi nihil horum ſuccederet, & moraliter omninò impoſſibilis videatur ſeparatio ob graviſſima indè oritura damna, pericula, ſcandala, ipſique ſeriò promittant, & ſubinde (valde tamen circumſpectivè, & conſulente confeſſario) etiam jurent, vel voveant continentiam perfectam ab omni copula, & impudicitia, quæ ſolutis illicita, ut dictum, tandem cohabitare permittantur tamquam frater & ſoror; & quoad fieri poteſt, non tantùm lecto, ſed etiam loco de noctu ſeparati. Ut omnes monent. Sed quæſo te, in eadem domo, in eadem camera, & ſubindè, ob inopiam, in eo-

dem lecto, ati unquam extra præſentiſſimum periculum, præſertim ſi adhuc non ſenes expertæ voluptati valdè affecti ſint? Nihil hic remedii præter gratiam divinam implorandam, & impetrandam piis mediis, & devotionibus, ſingulariter ad Sanctiſſimos Virgineos Conjuges: MARIAM, & JOSEPH, alioſque ſanctos, qui in vero conjugio virginitatem ſpontè ſervarunt. Ut dixi, Henrici cum Cunegunde, Elzearii cum Delphina, &c. Quæ prudens confeſſarius ſuggeret: horrent pili, dum recordor vexationis, quam in ſimili ſemel habui per ſexennium.

446 IV. Quòd ſi denique impedimentum juris poſitivi, & Eccleſiaſtici: adeòque diſpenſabile ſit, ſive deinde conjuges de facto jam ſint in bona, vel mala fide, perinde eſt; jam ſolùm inquirere, & advertere debet confeſſarius, an principio bona, vel mala fide matrimonium contraxerint cum impedimento dirimente; an ſcilicet, quando contraxerunt, vel inculpatè ignoraverint, vel jam ſcirent, adeſſe impedimentum dirimens, & matrimonium fore invalidum. Quando uterque conjux mala fide matrimonium contraxit, non ignarus ſcilicet impedimenti, & nullitatis matrimonii; iterùm eſt miſeria priori propriè par; via enim eſt ſpes impetrandæ diſpenſationis: Pontifex enim diſpenſare non ſolet, niſi admodùm difficulter; Epiſcopus autem diſpenſare tunc non poteſt in communi ſententia, & ubique (quantùm mihi aliquoties experto conſtat) recepta praxi: ergo res recidit in miſeriam præcedentem, eodem ferè modò dijudicandam, ut ſuprà. Tandem ergo, quando uterque, vel ſaltem unus conjugum bona fide contraxit ignarus, ſcilicet, impedimenti, & nullitatis matrimonii, etſi fortè non ignarus cauſæ, v. g. copulæ cum conſanguinea conjugis anteà habitæ (ut jam n. 1. inſinuavi) jam confeſſarius cum pœnitente gaudeat de remedio, & ſciat Epiſcopum diſpenſare poſſe, poſitis certis conditionibus infrà exponendis: ergo ſi ſeparari nolint, vel non poſſint ob incommoda ſuprà indicata, prout reverà ordinariè non poſſunt; in primis eis interdicat omnem omninò matrimonii uſum tam petendo, quàm reddendo intereà, donec impetretur diſpenſatio, quàm ab Ordinario plerumque ipſe confeſſarius ſuppreſſis veris nominibus perſonarum, aliiſque peregrinis ſubſtitutis, procurare, & impetrare debebit, ac denique impetrata diſpenſatione curare, ut renovato conſenſu matrimonium revalidetur; juxta dicenda infrà ordine ſuo.

§. IV. P R A X I S

Revalidandi matrimonium invalidum.

Matrimonium invalidum ex defectu conſenſus tantùm. *Per conſenſus ſuppletionem.*

447 I. QUando matrimonium fuit invalidum ex defectu ſolius conſenſus, utpotè ficti, vel revocati, vel metu injuſto extorti, aut ex errore circa ſubſtantiam, vel qualitatem conditionis; nulla requiritur diſpenſatio, ſed ipſi contrahentes novo, vero, ac libero conſenſu elicito matrimonium revalidare poſſunt, & poſt fictionem etiam debent, cùm ſine conſenſu eſſentia matrimonii non ſubſiſtat, circa quem conſenſum ſupplendum, ſic accipe: Si defectus conſenſus fuit ex utraque parte contrahentium, cùm ſcilicet ambo fictè, meticuloſè, vel erroneè contraxerunt, certum eſt apud omnes, debere ex utraque parte ſuppleri novo, vero, ac libero conſenſu non tantùm interno, ſed etiam externo per verba, vel ſigna de præſenti expreſſo, & invicem manifeſtato, ut matrimonii contractus, & Sacramentum convaleſcat. Omnes. Sanch. *lib.* 2. *diſp.* 32. *n.* 15. Pontius *lib.* 4. *c.* 2. Ratio clara eſt: cùm enim conſenſus utriuſque planè nullus fuerit, & nec ea parte quidem fuerit matrimonium inchoatum, neceſſariò requiritur utriuſque novus, & verus conſenſus externus ſenſibilis, ut matrimonii contractus, & Sacramentum ſenſibile convaleſcat. Atque idipſum eſſe neceſſarium, quando defectus conſenſus fuit ea parte unius tantùm contrahentium, docent multi DD. Leſſius, Pontius, Hurtad. Averſa, apud probabile cenſentem Tambur. *tract.* 4. *cap.* 7. §. 1. *n.* 2. Atque ita reſpondiſſe Clementem VIII. Pontificem, refert Comitolus *lib.* 5. *Reſp. Moral. c.* 120. Ratio potiſſima eſt quia: quando unus contrahens fictè, vel coactè, vel erroneè conſentit, eo ipſo etiam alterius, quantumvis verus, & ſerius, conſenſus nullus eſt, & invalidus, nam tradit ſuum corpus, & acceptat alterius corpus cum imbibita conditione: ſi alter conſentiat, tradat, & acceptet: neque poteſt valere traditio unius, niſi adſit acceptatio alterius: neque acceptatio unius valere poteſt, niſi adſit alterius traditio; ut ſanè manifeſtum eſt: atqui in propoſito alter verè non conſentit, nihil tradit, nihil acceptat: ergo etiam alterius conſenſus nullus eſt, nulla traditio, nulla acceptatio: ergo utrumque de novo verum conſenſum elicere, & exteriùs manifeſtare oportet, & inſuper ad eum finem alter, qui priùs fictè, & coactè conſenſit, alterum de ſuo ficto, vel coacto conſenſu certiorem reddere debebit, ut ſcilicet is de novo conſentiat. Ratio minimè ſpernenda: ſententia omninò probabilis, ſed non placet practicè, Itaque dico.

II. Quando defectus conſenſus ficti, coacti, erronei eſt 448
ex parte unius tantùm contrahentis, ſufficit hunc ſolùm ſupplere, & revocare ſuum conſenſum verum liberum, dummodò alter, qui verè conſenſerat, intereà ſuum conſenſum non revocarit. Ita communis DD. D. Thomas, D. Bonaventura, Richard. Paludanus, Sotus, Angles, Gabriel, Navar. aliiſque cit. Sanch. *loc. cit.* Layman *tract.* 10. *par.* 2. *cap.* 6. *n.* 1. Item Bonacina, Filliuccius, Diana, omneſque citans Boſſius *De matrim. cap.* 2. *nu.* 2'. Herinex *diſp.* 3. *quæſt.* 7. *n.* 41.

Ratio eſt, quia altera pars præſtitit legitimum conſenſum circa materiam habilem, atque in eo moraliter, & habitualiter perſeverat, imò vi illius perſiſtit in poſſeſſione alterius compartis tanquam rei ſuæ, ſuæ uxoris, ſui mariti: ergo accedente novo alterius partis conſenſum verum matrimonium efficitur. Nec urget ratio ſententiæ contrariæ; ſalſum enim eſt, conſenſum contrahentium ferri in alterutrum, atque in valorem matrimonii, pro tempore præſenti tantùm, & non pro tempore futuro, ſi pro præſenti non ſubſiſteret, quaſi contrahens dicat ſemper: *conſentio, trado me, accepto te,* ſed *præcisè ſi & tu tunc conſentias, te tradas, me acceptes, & non ultrà*: ubi enim hoc ſcriptum? ſed conſenſus ſimpliciter fertur in tempus præſens cum perſeverantia uſque in finem, ſeu donec revocetur: in propoſito autem non revocatur conſenſus, cùm vi illius contrahens accipiat poſſeſſionem corporis alterius, & in eo perſeveret; ut modò dixi. Quare conſenſus alterius partis à principio ſeriò, & liberè contrahentis ſe intrinſecè fuit omninò validus, vera traditio, & vera acceptatio pro quocumque tempore, quo alterius compartis etiam verus conſenſus, vera traditio, & acceptatio accederet: & ſolùm extrinſecè quoad effectum fuit invalidus, vel potiùs ſuſpenſus, quamdiu altera pars verum, & liberum conſenſum non præbuit, quo proinde libero conſenſu præſtito, ſimpliciter in verum matrimonium convaleſcit: quemadmodùm venditio domus v. g. invalida ob defectum interni conſenſus ex una parte, hoc ſolo accedente, convaleſcit ſecundùm omnes: Et ſimiliter profeſſio defectu interni conſenſus in profitente irrita, ſolo alterius conſenſu innovato ratificatur, etſi non accedat novus conſenſus Prælati, vel Capituli, ob eandem nimirùm rationem. Ex communi Sanchez, Herinex, cit. & latè Cardinalis Lugo *Reſponſ. moral. lib.* 3. *dub.* 2. & 16. quidquid contra communem contendat Pontius. Minùs urget allata reſponſio Clementis VIII. cùm de eo reſponſo nec conſtet authenticè, nec datum fuit, niſi tanquam à Doctore privato ſequente, quod tutius eſt; nam ſimiliter ibidem requirit, ut de novo adhibeatur Parochus cum teſtibus, cujus tamen oppoſitum in caſu defectus occulti declaravit S. Pius V. ut videbimus loco citato.

III. Inſuper quando una tantùm pars fictè, vel coactè, 449
vel erroneè conſenſit, probabiliter ſufficit, illam ſolùm conſenſum internum revocare, nec opus eſt etiam exteriùs manifeſtare. Ita cum pluribus Sanch. *cit. diſp.* 22. *n.* 9. Layman *p.* 4. *c.* 14. *in fine*, Boſſius *cit. n.* 42. (Quemadmodùm eodem Sanch. *n.* 14. & Boſſio *n.* 42. docente, ſolus internus conſenſus innovatus ſufficit in perſona capaci, quæ anteà fictè, vel erroneè, aut coactè profeſſionem emiſit, Religione ſeriò acceptante) *Ratio eſt*: quia hic ſolus novus conſenſus internus cum illo antiquo ficto, vel coacto ſufficienter manifeſtato, ſufficienter ſenſibilis eſt, & aliis innoteſcit; ergo durante adhuc, & non revocato conſenſu ſeriò, & externo alterius partis, ſufficienter conſtituit matrimonii contractum, & Sacramentum. Contrà tamen, novum illum conſenſum debere neceſſariò exprimi externo novo ſigno ſenſibili, mihi probabiliùs cum aliis docet Pont. *lib.* 4. *cap.* 25. allegans rurſus reſponſum Clementis VIII. Ratio bona eſt: Quod ſignum debeat eſſe expreſſivum conſenſus interni; non autem exprimitur conſenſus internus novus per ſignum tandiù antecedens: ergo. Advertit tamen Herinex cit. *qu.* 6. *in fine*: ad hoc ſignum expreſſivum ſufficere quodcumque ſignum, vel actum, quo quis alterum tanquam conjugem tractat, & habet, & ſpecialiter, ipſam copulam conjugalem habitam affectu maritali, ſeu animo invicem habendi in conjugem. Idemque dicendum proportionaliter de profeſſione.

IV. Univerſaliter, ſive defectus conſenſus ficti, coacti, 450
erronei fuerit ex parte unius, ſive utriuſque ad hoc, ut novo libero, ac voluntario conſenſu ſepoſita ſcilicet fictione, metu, vel errore matrimonium convaleſcat, neceſſarium eſt, ut de novo conſentiens, ſeu ratificans ſciat prius matrimonium fuiſſe nullum, aut de eo dubitet, aut certè conſenſum de præſenti adhibeat, quo velit contrahere ſimpliciter, etiam ſi prior contractus matrimonii (itemque profeſſionis, vel quivis alius) fuiſſet nullus. Ut ſatius patebit infrà in ſimili. Denique an innovatio conſenſus debeat fieri coram Parocho, & teſti-

Digitized by Google

teſtibus, generatim dicetur §. *ult.* quo ſuppoſito, conſentiunt DD. matrimonium anteà fictè, coactè, vel erroneè contractum ſufficienter revalidari per ipſam copulam affectu maritali liberè, & voluntariè exercitam. Sed controverſum eſt, an matrimonium ex metu injuſto irritè contractum revalidetur, ſeu ratificetur per copulam injuſtè extortam affectu tamen maritali non meretricio præſtitam, vel admiſſam? Negant probabiliùs Sanch. cit. Coninch. Pont. alii plures apud Averſ. *q.* 4. *de matr.* Herincx *q.* 6. *n.* 1. Ratio eſt: quia qui cogitur agere prædictam copulam, eandem diminutionem libertatis patitur, quàm qui cogitur ad contractum matrimonii per verba de præſenti: ergo pari modo ipſi fit injuria, & conſequenter matrimonium hoc, utpotè adhuc per metum extortum, invalidum erit. Adde, quia alioquin non fuiſſet ſatis proviſum libertati matrimonii. Affirmant vero non pauciores cum ipſo *Averſa* citato, & probabile cenſent ipſe *Sanch.* & *Con.* Rationem dant: quia durum videtur, eum, cui metus incutitur ad habendam copulam, obligari, ut non poſſit conſentire ſpontè in matrimonium illud, ut ſic effugiat peccatum, eumdemque poni à pia Matre Eccleſia in tam duro bivio, ut ipſe vel peccet mortaliter, vel patiatur grave damnum per metum intentatum. Hoc voluiſſe Eccleſiam, non eſt præſumendum. Dicendum ergo Eccleſiam ſolùm voluiſſe providere matrimonii libertati, quando ipſum per verba de præſenti contrahitur; & meritò, quia tunc periculum coactionis frequenter occurrit; nihil autem curare, quando ratificatur per copulam, quia caſus hujus coactionis rariſſimus eſt.

§. V. Matrimonium invalidum ex inhabilitate perſonarum ob aliud impedimentum. *Per diſpenſationem.*

451 Quando matrimonium contractum invalidum fuit, non ob defectum conſenſus, ſed ob inhabilitatem perſonarum ex alio impedimento jure inducto, ex parte contrahentium minimè ſupplebili, ſuppoſito ſemper impedimentum illud eſſe juris poſitivi Eccleſiaſtici, adeòque diſpenſabile poteſtate humana; tunc utique ad revalidandum matrimonium ante omnia requiritur legitima diſpenſatio, qua impedimentum illud tollatur, & facultas de novo contrahendi per renovationem conſenſus concedatur: de hac diſpenſatione modò paucis. De renovatione conſenſus §. ſeq.

452 I. Solus ſummus Pontifex diſpenſat jure ordinario in omni impedimento jure Eccleſiaſtico inducto, ſeu dirimente, ſeu impediente, tam ante, quàm poſt contractum matrimonii. Eſt omnium, & ratio patet ex terminis. Epiſcopus autem jure ordinario diſpenſare non poteſt in ullo impedimento dirimente neque ad contrahendum, neque poſt contractum per ſe loquendo (poſſit per accidens, dicam mox) Cùm inferior non diſpenſet in lege Superioris. Quoad impedientia tantùm ſimiliter certum eſt, Epiſcopum non poſſe diſpenſare in voto perfecto, & abſoluto caſtitatis integræ, ac perpetuæ, ac Religionis ingrediendæ, cùm hæc ſint expreſsè reſervata ſummo Pontifici, ſed benè in voto non nubendi, Ordines ſacros ſuſcipiendi; neque in ſponſalibus, præſertim juratis, ſed benè in aliis. Ex communi ſent. Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 17. Layman *tract.* 10. *cap.* 4. *n.* 15.

453 II. Epiſcopus tamen per accidens pro ſolo foro conſcientiæ in impedimentis ſolo jure Eccleſiaſtico matrimonium dirimentibus poſt jam contractum matrimonium diſpenſat, ſi hæ quatuor adſint conditiones. 1. Si adſit graviſſima neceſſitas. 2. Si hæc neceſſitas ita urgeat, ut non ſit tempus, vel facultas adeundi Romam, & Pontificem, vel ejus delegatum valentem diſpenſare. 3. Si impedimentum ſit occultum, id eſt, fortè notum tribus, aut quatuor, non tamen majori parti viciniæ. 4. Si matrimonium ſit contractum bona fide. Eſt communiſſima, & praxi receptiſſima ſententia Doctorum, quos vaſto cathalogo refert, & ſequitur Sanchez *lib.* 1. *de matrimon. diſp.* 14. *num.* 3. Layman *ſuprà*, Dicaſtill. *dub.* 4. Barboſa *de offic. & Poteſtate Epiſcoporum allegat.* 35. Perez *diſp.* 44. §. 6. pronuntians hanc ſententiam debere haberi pro omnino certa. Ratio ducitur ex præſumpta mente, & benignitate Pontificis, qui in tanta neceſſitate rectè præſumitur nolle ita ſibi in damnum fidelium reſervare diſpenſationem, ut eam tunc non poſſit Epiſcopus concedere; etenim omnes Leges conditæ ſunt ad bonum commune: multi autem eſſent deſtituti neceſſario remedio, ſi Epiſcopus non poſſet diſpenſare, quando adſunt dictæ conditiones, circa quas aliqua breviter nota.

454 III. Neceſſitas ſufficienter urgens cenſetur, quando conjuges nequeunt abſque gravi incommodo, vel ſcandalo ſeparari, &, ſi inſeparati maneant, verſantur in periculo incontinentiæ, donec Papa, vel delegatus diſpenſet. Ut ex communi benè explicat Diana *part.* 11. *tract.* 8. *reſ.* 3. Cenſetur autem non poſſe adire Pontificem, vel ejus Delegatum, quando obſtat eorum vel paupertas, vel debilitas, vel nimia diſtantia. Bona autem fide debet eſſe contractum matrimonium ſaltem ex parte unius contrahentis, ſi ſaltem alter conjugum bona fide contraxit, laborans ſcilicet ignorantia juris, vel facti ſive incolpabili, ſive etiam culpabili, ut ex Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. Matrim.* benè probat Perez *loc. citat.* Quin Henriq. Dicaſtill. & alii quidam apud Dianam *cit.* putant, etiamſi utrinque mala fides interceſſerit, poſſe tamen in valde magna, & urgente neceſſitate Epiſcoporum diſpenſare, & hinc hanc gratiam impertiri miſellis. Tentare juvat, mihi ſaltem non ſucceſſit. Certè autem excipiendi ſunt ii, qui contraxerunt ſcienter in gradibus prohibitis, aut ignoranter quidem, ſed non præmiſſis denuntiationibus; hos enim ſeparari, & ſpe diſpenſationis carere debere decernit expreſsè Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.* 5. Item quando matrimonium contractum eſſet invalidè ex diſpenſatione ſubreptitia Pontificis, non poſſe ampliùs diſpenſare Epiſcopum, cum aliis monet Diana *p.* 4. *tr.* 7. *reſ.* 40.

IV. Inſuper in raro, & urgentiſſimo caſu (certè longè 455
rariùs occurrente) etiam ante initum contractum matrimonium, & ad contrahendum Epiſcopus poteſt uti illa facultate diſpenſandi ob eandem, quæ ſuprà, rationem. Ita primus omnium docuit Sanch. *lib.* 2. *diſp.* 30. *n.* 7. quem poſteà catervatim ſecuti ſunt Recentiores, Regin. Caſtropal. Bonac. Perez, Barb. Filliuc. Pontius, Præpoſitus, Tamb. & cum his etiam Dian. *p.* 11. *tr.* 11. *reſ.* 30. ita benè ſcribens: Epiſcopus poteſt ex cauſa maximè urgente diſpenſare in impedimento dirimente etiam ante contractum matrimonium, ſi omnibus tentatis diſpenſatio judicetur neceſſaria ad vitandam gravem infamiam, vel grave ſcandalum: quia ſumma neceſſitas, cui aliter occurri non poteſt, eam facultatem tribuit Epiſcopo ex tacita ſummi Pontificis licentia. Declarato rem practicè caſu valdè practico ab eodem Sanch. *diſp.* 14. propoſito. *Accedit mulier manè confeſſura, & reperitur habens impedimentum dirimens, cujus detectio infamiam notabilem induceret, & ſunt omnia jam parata ad nuptias veſperì celebrandas: & tentatis omnibus mediis, nulla evadendi via reperitur, ſed ſuſpicio vehemens orietur alicujus criminis detecti in confeſſione, ſi fœmina abſtinere velit à nuptiis, aut differre, donec Pontificia diſpenſatio obtineatur.* Sic Sanch. ibi benè probans eo caſu urgentiſſimæ neceſſitatis Epiſcopum poſſe diſpenſare. At ſi non pateat recurſus ad Epiſcopum, quid confeſſarius aget? Siquidem videret pœnitentem laborare errore vel ignorantia præſertim invincibili, iterùm taceat, diſſimulet, & bona potiùs fide, quàm conſcientia conſternata agere ſinat. Uti cum Navar. *in c. ſi quis autem de pœnit. diſp.* 7. *n.* 73. optimè docet idem Sanch. *diſp.* 78. *n.* 6. *poſt medium.* At verò ſi advertat, pœnitentem duci errore vel ignorantia vincibili, rationabiliter dubitare, & ſuſpicari de impedimento latente, & maximè ſi etiam interroget, ac conſilium petat; ex hactenùs dictis, & communi doctrina: 1. veritas omninò aperienda eſt: 2. permittenda eſt contrahere cum intentione faciendi, quantum poteſt, ſimul obſtet &c. 3. ſimpliciter intercidenda eſt conſummatio matrimonii tam reddendo, quàm petendo: 4. prætendendum privilegium primi bimeſtris. Intereà vel Romæ diſpenſatio procurari poterit; ſed crede mihi, experientia docuit, hoc ultimum moderno tempore plerumque eſſe difficile, & periculoſæ praxis. O quàm inviſum, & ad audiendum grave eſt novis maritis privilegium iſtud! imo plerisque vix auditum. Quid ergo? Ecce eo caſu Epiſcopum diſpenſare poſſe jam audiviſti ex Sanchez, & aliis, ſi ergo mora ſuppetat, ſurge, curre, adjuva ſororem tuam in tanto periculo trepidantem. Si mora deſit, induc, ut ex tempore voveat Deo ſervare caſtitatem, aut primo triduo juxta monitum Archangeli Raphaelis Tobiæ juniori datum; aut in raro caſu, primis novem diebus in honorem novem menſium, quibus Deipara Virgo Deo gravis fuit; vel aliquid ſimile ſanctæ intentionis. Quid ni conſenſum ſaltem permiſſivum à novo marito nova nupta facilè eblandiatur? Utinam non ſæpè eblandirentur multa graviora, ſed iniquiora! Intereà impetrata diſpenſatione, ſuavis quoque modus eſſe poterit renovandi conſenſum. Quòd ſi tibi his omnibus non ſatisfaciam, conſule me ſapientiores.

§. VI. *Per renovationem conſenſus.*

456 Ad revalidandum matrimonium inter inhabiles ratione impedimenti invalidè contractum, certum eſt, non ſufficere ſolam diſpenſationem, ſeu ablationem impedimenti, & rehabilitationem perſonarum; ſed neceſſariò adhibendum eſſe novum conſenſum, adeò ut in hoc etiam Papa nequeat diſpenſare: cùm implicet, matrimonium validum ſubſiſtere ſine vero, & valido conſenſu: prior autem conſenſus inter perſonas adhuc inhabiles nullius erat valoris: ergo poſt habilitationem, vel diſpenſationem debet poni novus conſenſus conficiens matrimonium. Jam videndum,

qualiter hoc caſu debeat fieri novus conſenſus. Res delicata eſt, & ſalebroſa:

457 I. Res eſt facilis praxis, quando uterque conjux impedimenti, ac nullitatis matrimonii eſt conſcius, vel facilè conſcius fieri poteſt ſine timore alicujus incommodi. Hi enim facillimè validare poterunt matrimonium novo conſenſu, verbo vel facto declarato, ſeu quocunque ſigno declarante mutuum conſenſum matrimonii, ut ſi affectu maritali cohabitare pergant, copulam maritalem petant, & reddant animo habendi invicem in conjugem (ſecluſo ſcilicet decreto Trident. de quo mox infrà,) loquimur de valore, nam quoad licitum ob reverentiam Sacramenti tunc primùm perficiendi, ſine dubio monendi ſunt, ut per verba de præſenti reverenter contrahant. Contrà autem, certum eſt, quando ambo contrahentes nullitatem matrimonii ignorant, quacunque habita diſpenſatione, non poſſe eos matrimonium revalidare, ſeu ratificare novo conſenſu; cùm enim nihil ſit volitum, niſi cognitum, non poſſunt velle matrimonium anteà nullum (ſicut & Profeſſionis, vel aliud votum) facere de novo validum, niſi ſciant, vel ſaltem dubitent, aut certè ſupponant anteà fuiſſe nullum, atque ita intendant contrahere, ut, etiamſi anteà eſſet nullum, tamen modò contrahere velint. Communiſſima cum Navar. *c. 22. man. n.* 47. Laym. *c.* 14. *n.* 3. Sanchez & alii. Rurſus certum videtur non ſufficere hic conſenſum novum unius tantùm conjugis, qui ſolus impedimenti, ac nullitatis eſt conſcius, ſed requiri utriuſque jam per diſpenſationem habilis effecti novum conſenſum internum, & externum, ſicut requiritur aliàs ad matrimonium de novo contrahendum. Ratio clara eſt: quia totus antecedens contractus quoad totum actum internum, & externum nullus fuit, & invalidus, utpotè factus inter perſonas inhabiles: & utrinque traditio, & acceptatio inhabilium. Alia fuit ratio ſuprà, quando matrimonium fuit invalidum ex defectu conſenſus unius tantùm partis, altera parte ſeriò liberè, & legitimè conſentiente. Jam tandem, quid ſi una tantùm pars conſcia ſit impedimenti, & nullitatis matrimonii, & inſuper non expediat id alteri parti innoteſcere? Hic rodus, hic ſalta. Tres reperi ſententias, & breviter, ac fideliter proponam.

458 II. Sententia communis, & tutiſſima eſt, ad revalidandum matrimonium poſt impetratam diſpenſationem omninò neceſſariò requiri, ut impedimentum, ac nullitas matrimonii utrique parti aliquo modo innoteſcat, adeòque conſcius alteri ignoranti ſaltem generatim, vel ſub dubio ſignificet defectum aliquem matrimonii, non neceſſariò ipſam cauſam nullitatis, vel impedimentum in ſpecie, ſecundùm omnes: v. g. dicendo, timeo, vel ſuſpicor ex cauſa aliqua non valuiſſe inter nos matrimonium, ideò rogo te ad pacandam meam conſcientiam, ut quantum opus eſt, in matrimonium de novo conſentiamus: & ſic uterque conſentiat, matrimonium contrahere legitimè intendat, & exprimat. Ita expreſsè Scotus *in* 4. *d.* 35. *q.* 1. *n.* 5. Richar. Palud. Navarr. *c.* 22. *n.* 17. pluresque congerens Sanch. *l.* 2. *diſp.* 3 . *n.* 3. Coninch. *diſp.* 24. *dub.* 10. Pontius *l.* 4. *cap.* 25. Caſtro-Palaus, Hurtad. Comitolus, Averſa. Eoſque citans, & mordicùs tenens Tambur. *tract.* 4. *c.* 7. §. 4. Ratio ſanè urgens videtur: quia nullus poteſt efficaciter vel de novo contrahere matrimonium, niſi ſciat, aut ſaltem ſupponat anteà non eſſe validè contractum; quare niſi ignarus agnoſcat aliquo modo nullitatem matrimonii prioris non poteſt eſſe novus conſenſus efficax de matrimonio de novo contrahendo, cùm talis credat, ſupponat ſuum matrimonium jam eſſe legitimè contractum: ſed ſolùm erit approbatio, vel confirmatio prioris matrimonii, & voluntas perſeverandi in illo quæ ſine dubio non ſufficit ad novum matrimonii contractum quinimò cum illo conſenſu poteſt ſtare actualis voluntas nequaquam modò contrahendi, ſi ſciret prius matrimonium eſſe nullum, ut aliquando apparuit. Solùm ergo vult in tali matrimonio falsò putato permanere, aut ad ſummum ſignificat, quòd *vellet* de novo contrahere, ſi anteà matrimonium contractum non fuiſſet; quod rurſus utique inſufficiens eſt, cùm *velleitates* inefficaces, ac conditionatæ nihil ponant in re. Quare meritò fatetur Layman mox citandus, hunc modum tanquam ſecuriſſimum omninò tenendum, ſi ſine incommodo, periculo infamiæ, &c. adhiberi poſſit, quando nimirùm conſcius nullitatis ſine graviſſimo incommodo, periculo infamiæ, divortii, ſcandali, alteriuſque mali compartem de nullitate matrimonii præfato modo certiorem facere poteſt.

459 III. Altera ſententia eſt, requiri quidem omninò utriuſque conſenſum novum expreſsè, ſed non eſſe neceſſe, ut ullo modo alteri ignoranti indicetur impedimentum ſeu nullitas matrimonii; ſed ſufficere, ut conſcius pro ſua conſolatione, vel conſcientiæ quiete obtineat ab altera comparte, ut de novo conſentiat. Sic Cajet. Sotus, Veracrux, Ledeſma, Henriquez, Rodriquez, alii apud Sanchez cit. Layman *cit. n.* 5. Filliucius, Bonac. alii moderni; atque hanc ſententiam probabilem cenſent ipſe Sanchez *cit. n.* 2. Caſtro-Palao, quando gravia incommoda immineant, ſi compars fieret conſcia impedimenti: ut indicatum. Ratio hujus ſententiæ eſt: quia conjuges tunc jam ſunt habiles ad matrimonium per diſpenſationem effecti; ergo ſi utraque pars conſentiat de novo, habetur totum, quod requirit eſſentia matrimonii. Ego cum Patre Henrincx *hic diſp.* 6. *qu.* 3. *num.* 23. pro certo credo, quod abſolutè poſſit revalidari matrimonium etiam ab inſcio nullitatis, dummodò novus conſenſus ſit de præſenti, abſolutus cum hac expreſſa intentione, quòd etiamſi non valeret matrimonium anteà factum, velit nunc de novo facere, ſine dubio enim non ſufficeret conſenſus conditionatus imperfectus, ſeu velleitas tantùm, ut jam ſuprà innui: Sed abſolutè de præſenti dicat etiam ſi non ſit matrimonium, nunc tecum contraho, nunc te accipio. Quare conſcius nullitatis, poſtquam nactus commodam occaſionem in ſignum amoris alteri dicat: ego etſi necdum eſſem conjugatus, ſeu matrimonium nullum eſſet inter me, & te, vellem tamen te habere in conjugem, & ex nunc te volo, & accipio, &c. rogans compartem, ut in ſignum amoris idipſum dicat. Similiter loquitur Layman citatus *n.* 5. ſi maritus v. g. impetrata occulta diſpenſatione ſuper impedimento non putet expedire, ut uxor reſciat, poteſt eam oblata opportuna occaſione interrogare, an tali ipſum amore proſequatur, ut jam etiam in maritum ipſum accipere conſentiat, perinde ac ſi ab eo libera eſſet? Sic ille. Hoc autem facto non apparet ratio dubitandi de valore novi matrimonii, & certè plus non probant DD. prioris ſententiæ. At, quid ſi nulla appareat ſpes impetrandi tam benevolum à comparte reſponſum: horreſco recordans reſponſi eo caſu ſemel à viro dari uxori, id eſt: jam te habere debeo, quòd ſi non te haberem, vellem te omnes haberent diaboli.

IV. Tertia ſententia eſt: ſufficere, ut ſolus conſcius impedimenti de novo conſenſum exprimat per aliquem actum externum ſive verbis, ſive factis v. g. per copulam affectu maritali habitam, nec eſſe neceſſe, ut altera pars impedimenti ignara ullo modo moneatur, vel de nullitate matrimonii, vel de novo conſenſu eliciendo: nam ipſa v. g. reddente copulam ab altero petitam, jam adeſt, ajunt, ſufficiens ejus conſenſus, & quidem externus, ideòque conjunctus cum petitione alterius animo revalidandi matrimonium facta ſufficienter novum contractum matrimonii conſtituere poterit. Ita *Barth. Ledeſma*, & alii, quos refert Sanchez citatus *diſp.* 36. *n.* 2. Et quando non eſt ſpes abſque gravi incommodo obtinendi novum conſenſum alterius expreſſum, eam ſententiam in praxi tutam cenſent ipſe Sanch. cit. *n.* 9. Bonac. *de matr. q.* 2. *propoſit.* 9. *nu.* 7. Caſtro-Palaus *ſup. n.* 4. Gob. *Theolog. Juridico morali c.* 37. *n.* 143. & alii. Ego, quamvis hanc ſententiam ſpeculativè, & re ipſa omninò falſam credam, tamen ob authoritatem AA. tanquam practicè probabilis poterit confeſſario ſervire pro ultimo remedio, quando nullum apparet medium meliori modo juxta primam, vel ſecundam ſententiam renovandi conſenſum mutuum matrimonialem. Ego ad has anguſtias nunquam redactus ſum, ſed in caſibus plus æquo frequentibus, aut inveni ſecuriorem modum contrahendi, aut ignaros ſui impedimenti, cùm adverti non eſſe ſatis benè concordes, diſſimulans in bona fide reliqui; juxta dicta §. 4. *N. II.* Et jam vides, quàm meritò ibi dixerim, ejuſmodi ignaros eſſe relinquendos in bona fide ſæpè, etiamſi impedimentum ſit juris poſitivi, ac diſpenſatio facilè impetrari poſſit, eò quòd plerumque ſit magna difficultas in renovando novo, & certò ſufficiente conſenſu ad revalidandum matrimonium, ut modò ſatis audiſti. Quare prudentiſſimè notat Gob. cit. *n.* 128. monetque confeſſarium, ut priuſquam pronuntiet matrimonium eſſe invalidum, interroget, an alioquin ſe conjuges putatitii mutuò ſincerè ament, an verò ſæpiùs rixentur, an uxor putatitia habeat magnam parentelam, nec ne, an facile poſſit ejus conſortio carnali carere? Ex his, ac ſimilibus conſideratis, tandem dicat, vel non dicat matrimonium eſſe invalidum, tali modo revalidandum &c. 460

§. VII. *An etiam per novam ſolemnitatem?*

P*Er novam*, dico; nam ſi matrimonium fuit invalidum ex defectu ipſius ſolemnitatis, quia ſcilicet clandeſtinè ſine Parocho, & duobus teſtibus contractum in locis, ubi Tridentinum promulgatum, & receptum eſt, poſteà debere ab utroque conjuge renovato conſenſu revalidari coram Parocho, & teſtibus, nimis clarum eſt. Quæſtio ergo eſt in caſu, quando matrimonium contractum ſemel fuit cum debita ſolemnitate coram Parocho, & teſtibus ſed invalidè, ſive ob defectum conſenſus, ſive ob defectum habilitatis ex alio impedimento dirimente quocunque, quando 461

poſteà

poſteà ſublato impedimento, renovato conſenſu revalidatur, debeant rurſus adhiberi Parochus, & teſtes; Quæſtio ſanè graviſſimi momenti. Dico ſequentia.

462 I. Certum eſt, quando impedimentum publicum fuit, & ad forum contentioſum deductum: itemque ſi periculum ſit, ne in foro externo, vel in facie Eccleſiæ impedimentum aliquando innoteſcat, vel ſaltem duobus teſtibus probari poſſit, debere conſenſum renovari ad matrimonium de novo renovandum coram Parocho, & teſtibus. Omnes. Sanchez *l.3. diſp.37. num.*11. Layman citatus *part.4. cap.*14. *num.*4. Ratio manifeſta eſt: quia illud matrimonium, quod conſtat, vel probari poteſt eſſe nullum, nec in ſe fuit validum, nec in facie Eccleſiæ præſumptum: ergo ut convaleſcat, neceſſaria eſt juxta Tridentini formam præſentia Parochi, & teſtium, qui apud Eccleſiam teſtari, & probare poſſint, eſſe matrimonium validum contractum. Addunt Henriquez, Ledeſma, alii, & poſt ipſos Sanchez, & Layman citatus, idem dicendum, quando impedimentum alioquin occultum, tamen ſolus prior Parochus extra confeſſionem, vel unus teſtium cognitum habuit: quia non poterunt authoritatem, & teſtimonium matrimonio præbere, quod ſciebant eſſe nullum. Verùm id rectiùs negant Coninch. *diſp.*24. *dub.*10. Tamb. citat. §. 2. *num.* 10. Herincx *diſp.* 5. §. 3. *num.* 21. Ratio eſt: quia ex una parte unus tantùm teſtis non facit impedimentum probabile in foro externo ſufficienter ad diſſolutionem matrimonii, ut conſtat *cap. pro eo, & cap. à nobis De teſtibus*. Et ex alia parte Parochus, & teſtes illi apti ſunt ad teſtificandum matrimonium contractum ſecundùm formam ab Eccleſia præſcriptam: quod certè non obſtante unius cognitione contraria, ſatis teſtificari poſſunt: neque ipſi debent eſſe teſtes validitatis matrimonii, ut ſcilicet teſtes teſtentur matrimonium à parte rei eſſe validè contractum, quod ipſi ſcire non poſſunt; ſed ſolùm debent eſſe teſtes contractus matrimonii, ſcilicet matrimonium ſecundùm formam ab Eccleſia præſcriptam eſſe contractum.

463 II. Quæſtio ergo tota difficillima eſt, an quando impedimentum omninò occultum fuit, ita ſcilicet ut in foro externo per duos ſaltem teſtes non ſingulares probari non poſſit, etſi tres, vel quatuor ſingulariter, aut ex relatione alterius, aut ipſius unius conjugis confeſſione cognitum habeant: (tunc enim adhuc cenſebitur impedimentum occultum, quia tota illorum teſtium authoritas reducitur ad relationem, vel confeſſionem unius, v. g. conjugis; ut ex Eccl. jure, & communi notat Sanch. citatus *nu.* 12.) eo impedimento ſublato, debeat matrimonium innovari rurſus ſolemniter coram Parocho, & teſtibus? Ita affirmant graviſſimi DD. quos congerunt, & ſequuntur validiſſimus omnium Baſilius, Pontius *l.5. c. 6. de matrim. ann.*6. Paulus Comitolus *reſp. moral. l.*1. *qu.*120. Ratio eſt: quia Concilium Tridentinum ſtatuit pro forma ſubſtantiali contractus matrimonii præſentiam Parochi, & teſtium: atqui forma tunc adhiberi debet, quando actus producitur in ſuo eſſe (ut optimè probat Baldus *in Leg. obſervari qu.* 5. *ff. de officio pro conſulis*) Tunc autem producitur matrimonium in ſuo eſſe quando innovatur conſenſus: ergo tunc debet adeſſe forma inducta à Tridentino, ſcilicet præſentia Parochi, & teſtium. Refertur etiam ita reſpondiſſe de muliere, quæ fictè conſenſerat Clemens VIII. eſſe ſcilicet neceſſarium novum conſenſum utriuſque coram Parocho, & teſtibus, admonito priùs marito de matrimonii nullitate: ſed ad vitandum ſcandalum Sanctitas ſua diſpenſat, ut ſecretè inter ſe contrahant, renovato conſenſu. Refertur etiam ſic declaraſſe Congregatio Cardinalium. Sic etiam Rotam Romanam ſæpè (Lugo ait, *ſemper*) ita decidiſſe.

464 III. Contrà tamen, quando matrimonium invalidè contractum eſt coram Parocho, & teſtibus ob defectum conſenſus, vel aliud impedimentum occultum, neceſſe non eſt, Parochum, & teſtes iterùm adhibere, ſed ipſi conjuges per novum conſenſum modis ſuprà explicatis, matrimonium validum efficere poſſunt. Ita jam communior DD. Navar. *manual. cap.*32. *nu.*70. *& l.*4. *conſil.*14. Petrus Ledeſma, Corduba, Henriquez, aliiſque congeſtis Sanchez *l.2. diſput.*27. *n.* 3. Layman citatus *cap.* 14. *num.*4. Coninch. Bonacina, Diana, alique, quos citat, & ſequitur Boſſius *hoc cap.* 2. *n.* 8. Et noſter Herincx *diſp.*5. *qu.*3. *num.* 30. Ratio ſufficiens eſt: quia tota ratio, quæ movit Concilium Tridentinum ad caſſanda matrimonia clandeſtina, eſt, ut impediantur nimirùm grandia peccata, & incommoda, quæ ex iis oriri plerumque ſolent: in noſtro caſu penitùs ceſſat, quin potiùs è contrario incommoda, & ſcandala graviſſima ſæpiſſimè ſequerentur, ſi matrimonia, quæ publicè valida habebantur, iterùm coram Parocho, & teſtibus celebrari oporteret: ergo meritò rationabiliſſimè colligimus Concilium Tridentinum decreto illo, quatenùs tam prohibitorum, quàm caſſatorum eſt matrimonii clandeſtini, nequaquam comprehendiſſe caſum illum, quo matrimonium occultè invalidum revalidari debet; ſed ſolùm voluiſſe ſemel adhiberi ſolemnitates, ut conſtet Eccleſiæ de contractu matrimonii quantum conſtare poteſt, & debet, ne aliquando malitiosè diſſolvi poſſint matrimonia, quod in noſtro caſu etiam fit; cùm enim impedimentum occultum non poſſit Eccleſiæ probari, non eſt via diſſolvendi matrimonium, quod ex præſumptione Eccleſiæ erat validum. Adde 1. Quòd Concilium Tridentinum, ut ex contextu patet, ſolùm intendat irritare matrimonium clandeſtinum, quod anteà jam erat prohibitum: at nullibi apparet priùs fuiſſe prohibitam occultam ratificationem matrimonii priùs in facie Eccleſiæ contracti, ſed invalidi ob occultum impedimentum. 2. Ita declaraſſe S. Pium V. teſte Navarro *cit. c.* 32. *num.* 70. Ita declaraſſe Congregatione Cardinalium teſte locuplete Barboſa in Remiſſionibus in Trident. *ſeſſ.* 24. *cap.*1. *de reformatione matrimonii*. 4. Ita quoque decidiſſe Rotam Romanam apud Boſſium citatum *n.* 7.

IV. Vides, & miraris utranque ſententiam ad ſe advocare Pontificem, Cardinales, & Rotam; ſed certè pro neutra parte convincunt ejuſmodi teſtimonia: Tum 1. quia de iis non conſtat nobis authenticè. Tum 2. quia Pontifex potuit ita reſpondere ut privatus Doctor tutiora ſequens, non autem docere ex cathedra: Tum 3. quia cùm utraque ſententia ſit probabilis, pro re nata modò unam, modò aliam ſententiam Patres illi ſequuntur: Tum 4. maximè, quia modò ſupponunt, vel timent publicationem, vel periculum publicationis talis impedimenti, modò non timetur. Quare utraque ſententia eſt verè probabilis: prior quidem tutior, hæc verò noſtra longè probabilior. In praxi tamen placet judicium Tamburini citati *c.*7. §. 3. *n.*8. in hæc verba: Sanum nihilominus eſt conſilium advocare Parochum, teſteſque quantum fieri poteſt, in revalidatione dicti matrimonii, ut litibus de nullitate matrimonii aditus præcludatur. Quando autem ſubeſt aliquod periculum, ſi Parochus advocetur, opportunum remedium eſt, ut confeſſarius obtineat ab eodem Parocho licentiam (quam certè dare graviter obligatur) aſſiſtendi, qua obtenta adhibitis duobus fidiſſimis teſtibus in ſolitario cubiculo matrimonium revalidetur. Si neque hoc facilè fieri poſſit, tutò amplectito ſecundam ſententiam: nam reverà hæc hodie communiter à doctis, & piis viris in praxim deducitur, eanque in praxi ſervari teſtatur Seraphin. dec. 96. Hæc Tamburinus ſapienter. 465

Petes tandem. Quid ſi Pontifex, vel ſacra Pœnitentiaria in Brevi, vel Reſcripto alicujus diſpenſationis conceſſæ ad revalidandum matrimonium contractum cum occulto impedimento, apponat more ſolito hæc, vel ſimilia verba: *Si ita eſt, cum eis diſpenſa, ut inter ſe publicè, & ſervata forma Tridentini contrahant*: neceſſariumne erit, ut id fiat coram Parocho, & teſtibus? Reſpondet Sanchez, non eſſe neceſſarium, quamvis enim (ait) non poſſit tunc delegatos diſpenſare, ut occultè celebretur matrimonium, tamen poteſt diſpenſare in impedimento, quo per diſpenſationem ſublato jam ex doctrina data poterunt conjuges inter ſe ſolos matrimonium celebrare. Verùm huic reſponſioni totis viribus ſe opponit Guttierez: Eo quòd Pontifex iis verbis det formam delegato, ut non poſſit diſpenſare, niſi ſervata diſpoſitione Tridentini, ergo ſi illam non adhibeat, nihil efficit delegatus. Sed propugnat Sanchez Pontius *cap.* 2. *num.* 2. Formam à Tridentino impoſitam eſſe, ut ſemel illa præſentia Parochi, & teſtium adſit, quando ſcilicet in facie Eccleſiæ ſit contractus; cùm igitur in caſu noſtro tunc adfuerit præſentia Parochi, & teſtium, ſatis ſuperque ſervata eſt forma requiſita à Tridentino. 466

SECTIO III.

De peccatis conjugum in uſu matrimonii, & debito conjugali.

SUMMARIUM.

467 Uſque ad n. 470. *Conjugum obligationes.*
470 *Nec petere, nec reddere poſſunt debitum, ſive utraque.*
471 & 472 *Sive una tantum pars phyſicè,*
473 *Vel moraliter certò ſciat matrimonium eſſe nullum.*
474 *Quid in dubio de valore?*
475 *An reddere, & petere poſſit habens impedimentum impediens tantùm?*
476 *V. g. votum continentiæ, ante* 477. *vel poſt nuptias?*
478 & 479 *An etiam poſt matrimonium jam conſummatum emiſſum.*
480 *Quid ſi impedimentum matrimonium ſuperveniat?*
V. g. affinitas ex inceſtu cum conſanguinea uxoris;
481 *Vel cognatio ſpiritualis ex baptiſmo,*
482 *Aut profeſſio Religionis, vel ſuſceptio ſacri Ordinis.*
483 *Tria Confeſſariis valdè notanda circa impeditos, vel privatos jure petendi.*
484 & 485 *An, & quando copula inter tales habita contrahat ſpecialem malitiam?*

486 *Licitè utuntur conjugio ad finem generationis.*
487 *Et ad vitandam incontinentiam.*
488 & 489 *Ex mera verò libidine, & voluptate utentes peccant venialiter.*
490 *Qui modus ſervandus in uſu conjugii?* Uſque ad numer. 494.
494 *Quo loco, & tempore licitè fiat?*
495 *Quæ acceſſoria, & diſpoſitiva licita ſint in ipſo uſu?*
496 Uſque ad n. 504. *Quando notabiliter, & mortaliter excedunt per actus, & tactus impudicos?*
Quando tactus, amplexus &c. inter conjuges ſint, vel non ſint peccatum?
504 *Et an eis liceant etiam, dum copula ab extrinſeco eſt impedita, interdicta, vel illicita?*
505 *An, & qualiter eis licita ſit delectatio moroſa venerea ſenſibilis ex copula tantum cogitata, impedita, vel altero abſente?*

467 CONjuges contracto legitimo matrimonio ſimul contrahunt multiplicem obligationem; & generatim quadruplicem: 1. Mariti, & uxoris mutuam. 2. Mariti ad uxorem. 3. Uxoris ad maritum. 4. Utriuſque ad prolem. 1. Obligationes mutuæ uxoris, & mariti ſunt redditio conjugalis debiti: fides intemerata thori, charitatis, & individua vitæ ſocietas. De his hoc, & ſequenti §. 2. Obligationes propriæ mariti ad uxorem ſunt: uxoris ſuſtentatio, inſtructio, protectio. 3. Obligationes propriæ uxoris ad maritum ſunt iterùm tres: Obedientia, reverentia, liberorum & familiæ gubernatio ſibi competens. 4. Obligationes mariti, & uxoris communes ad prolem ſunt tres: dilectio, educatio corporalis, & ſpiritualis. In his omnibus peccant conjuges graviùs, vel leviùs juxta rationem materiæ, verùm non contra continentiam, & ſextum præceptum, ſed contra pietatem, quartum Decalogi præceptum; ubi de obligatione hac, & peccatis oppoſitis ſufficienter expreſſa ſunt, Sed lege utiliſſimè tam pro cathedra, quàm confeſſionali nobilem fratrem Petrum March. par. 3. *Tribun. ſeu ſpec. Theol. to. 3. tr. 1. tit. 12. tota.* Et Jacob. March. *in ſuo ortho paſtorum in quartum præceptum.* Item David à Mauden in ſuis doctiſſimis Commentariis de 10. præceptis, & de Tobia. Hic ergo propriè reſtant explicandæ obligationes mutuæ conjugum quoad debitum, thorum, & ſocietatem.

ASSERTIO

468 CONjuges debitum conjugale licitè, honeſtè, imò & meritoriè exercere, petere, & reddere poſſunt, *dummodo fiat debito jure: debito fine: debito modo, & circumſtantiis & intra terminos honeſtatis naturalis.* Alioquin peccabunt etiam ſæpè mortaliter, & graviſſimè. Hæc partim eſt de fide, ut conſtabit Aſſert. ſequenti, partim eſt communiſſima DD. ut conſtabit: nulla proinde alia probatione, ſed multa indigens explicatione quatuor conditionum in Aſſert. poſitarum.

§. I. Debito jure.

EX valido ſcilicet matrimonii contractu, ſecluſo omni impedimento, vel dirimente, vel impediente uſum matrimonii; pro quibus diſcernendis quatuor pono regulas.

REGULA I.

Quoad impedimentum dirimens.

469 CONjuges conſcii impedimenti, ac nullitatis matrimonii: ſive à principio mala fide, utpotè ſcientes, vel practicè dubitantes cum impedimento dirimente uterque vel alteruter contraxerit; ſive, licèt à principio uterque vel alteruter bona fide contraxerit, adhibita ſcilicet debita diligentia, & ſervatis ſervandis, poſteà tamen de impedimento, & nullitate matrimonii certiores fiunt, vel practicè dubitant, peccant mortaliter toties, quoties copulam petendo, vel reddendo, vel alia impudica ſolutis mortaliter illicita exercendo, reſpectivè ſolo ſcilicet illo conjuge, qui in bona fide, & ignorantia invincibili impedimenti fuit, & manſit, à peccato excuſato. Declaro particulatim.

470 I. Quando uterque conjux novit certò matrimonium eſſe nullum, nimis clarum eſt, utrunque peccare mortaliter, & reddendo, & petendo debitum: quia jam evidens eſt eſſe meram fornicationem, quæ eſt intrinſecè mala, nullo caſu licita, ut neque certa mortis formidine excuſari queat. Juxta communiſſimam DD. ut ſuo loco videbimus. At verò quando unus conjugum optima fide, ſinceriſſimè, & penitùs pro certo ſibi perſuadet, matrimonium eſſe validum, alteri autem ſoli conſtat, eſſe nullum: Multi quidem graves viri olim cenſuerunt hunc poſſe reddere debitum citra peccatum mortale ſaltem. 1. Aliqui, ſi urgeatur metu mortis: quam ſententiam Sanch. citatus vocat falſiſſimam. 2. Alii apud Dianam *cit.* ſi talis, præſertim fœmina ſimul mortis, & graviſſimæ infamiæ metu urgeatur: poſſe ſe quaſi paſſivè habere, ſemel & iterum uſque ad diſpenſationem omnibus modis feſtinandam. 3. Alii, ſi cogatur metu magiſtratus Eccleſiaſtici ignorantis impedimentum illud, tunc enim Epiſcopum diſpenſare ex commiſſa poteſtate, ſiquidem impedimentum ſit juris Eccleſiaſtici. 4. Alii abſolutè concedere videntur. Saltem fatendum eſt, poſſe hic dari ignorantiam invincibilem, & pœnitentem à Confeſſario in bona fide poſſe relinqui, ut jam *Sect. præc. §. 3. in fine* notavi. Sed abſolutè loquendo:

II. Quando uni conjugum certò, & planè phyſicè conſtat, matrimonium eſſe nullum, quia liquido novit adeſſe impedimentum dirimens, quantumvis altera pars bona fide indubitanter matrimonium valere putet, & debitum urgeat, nullo caſu poteſt licitè reddere debitum, & potiùs omnia perferenda ſunt, quàm debitum reddendum. Communiſſimè DD. apud & cum Sanch. *lib. 2. diſp. 31.* Bonacina *de matrim. Propoſit. 4. n. 17.* Tanner. *tom. 4. diſp. 8. q. 6. n. 34.* Per. *diſp. 53. Sect. 1. tota*, Caſtro-Palaus, Dicaſtill. alii cum Gob. *caſ. 16. num. 638.* Herincx *diſp. 6. n. 39.* Atque ita expreſsè declarat Innocentius III. *c. Inquiſitioni. De ſententia Excommunicationis.* Ubi conſultus de tali reſpondit: *Debet potiùs ſententiam excommunicationis humiliter ſuſtinere, quàm per commercium carnale cooperari peccato maritali.* Sic Pontifex. Qua ſententia definitum eſt, quòd illa traditio ſit intrinſecè mala, ſemperque illicita, ut rectè notat Perez citatus. Ratio invicta eſt: quia fornicatio eſt intrinſecè mala, ſemperque illicita; atqui non poteſt negari, quin tunc admittatur propriè, & Theologicè dicta fornicatio, cum reverà ſoluti ſint, & non conjuges: quamvis enim pars ignara impedimenti, & in bona fide perſiſtens debitum licitè exigat, excuſante ignorantia invincibili nullitatis, non tamen exigit validè, ſic ut alter impedimenti conſcius reddere poſſit, vel debeat: putat quidem pars ignara ſe habere jus petendi: ſed illam reverà non habere jus certò conſtat parti impedimenti conſciæ, quare conſentiens in copulam non conſentit in debitum conjugii, ſed in crimen fornicationis. Idque proinde verum eſt, ſive juris naturalis, vel divini, ſive Eccleſiaſtici tantùm ſit impedimentum annullans matrimonium; cùm utroque æquè reddatur nullum. Et falſiſſimum eſt, Eccleſiam per judicem Eccleſiaſticum compellentem talem ad matrimonii conſummationem diſpenſare in impedimento occulto, quod pars conſcia probare non poteſt; nam proceditur ſecundùm allegata, & probata, ſupponendo, non faciendo matrimonium. Unde ſi poſteà impedimentum detegeretur, & probaretur, Eccleſia eos ſeparet, & liberos declararet: ut optimè obſervat Herincx loco citato: cenſura autem tunc lata non obligat in conſcientia, & coram Deo, ſed ſolùm in externis debet ſe talis habere pro excommunicato ad evitandum ſcandalum, & ob bonum commune. Quid de cætero tali agendum ſit; jam noſſe debes ex dictis *Sect. præced.* §. 4. 471

III. Sententia hæc vera; etſi talis compulſus ad reddendum debitum non ſit phyſicè; ſed tantùm moraliter certus, matrimonium eſſe nullum, ideſt, quando ita de eo moraliter certus eſt, ut prudenter non poſſit dubitare, oppoſitum eſſe probabile: ut ſi tres teſtes omni exceptione majores jurati dixiſſent, uxorem eſſe intra quartum gradum junctam marito, & nullus alius auderet contrarium aſſerere; cùm enim talis nequeat dubitare, quin matrimonium ſit nullum, conſequenter dubitare nequit, quin redditio ſit illicita. Perez, Dicaſtill. & alii cum Gobat *citato num. 646.* At verò quando ſolùm opinatur probabiliter matrimonium eſſe nullum ex aliquo impedimento, non obſtante ea opinione, tenetur reddere conjugi, qui bona contraxit, & debitum exigit, donec ita certus fiat, ut parùm, aut nihil dubii remaneat. Communis apud citatus. Nam ſuprà citato *cap. inquiſitioni* expreſsè dicit Pontifex: *Si habet conſcientiam de credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, reddere debet.* At nunquid tunc etiam poterit petere non obſtante opinione probabili de impedimento v. gr. vita prioris conjugis? Reſpondetur, ſi ſimul etiam probabiliter opinetur, vel credat non ſubeſſe; v. gr. priorem conjugem jam obiiſſe ob rationes utrinque probabiles, poterit etiam petere. Ita cum aliis Sanch. *lib. 9. diſp. 14.* & alii cum Gobat *n. 642.* Quia non apparet ratio, cur ex opinione ſpeculativa de valore matrimonii, ac nullitate impedimenti nequeat inferre probabilem reſolutionem practicam delicita tam petitione, quàm redditione. At verò quando ita habet probabilem opinionem de nullitate matrimonii, ut nulla probabilitas, ſed tantùm ſit dubium, ſuſpicio, vel formido de valore, non poterit petere quouſque veritatem inquirat. Sanchez *diſp. 45.* Dicaſtill. Gobat, & alii. 472 473

IV. Quando occurrit dubium de valore matrimonii, ex alibi generatim dictis ita breviter reſolvendum eſt. 1. Quando 474

dò uterque, vel alter conjugum bona fide contraxit matrimonium, & poſteà incipit dubitare de impedimento latente, vel valore, in primis tenetur adhibere diligentiam moralem, & exactam cognoſcendi veritatem, interim abſtinens neceſſariò omni matrimonii uſu: ſufficienti autem adhibita diligentia, ſi veritas deprehendi non poſſit, & dubium perſeveret, jam non tantùm reddere, ſecundùm omnes, ſed etiam petere debitum licitè poſſit, ſecundùm communem DD, cum citato Sanchez, Perez, &c. Ratio eſt: quia ſtat poſſeſſio pro valore matrimonii bona fide contracti, juxta receptum illud: *Dubium ſuperveniens bonæ fidei poſſeſſori obeſſe non debet*; quare in omnibus contractibus, ſi oborto dubio, nequeat quis deprehendere rem non eſſe ſuam, liberrimè utitur re bona fide poſſidere cœpta. Cur non ſit idem in matrimonio? 2. Quando uterque mala fide contraxit matrimonium ſcientes, vel credentes ſubeſſe impedimentum dirimentem, etſi ſuperveniat poſteà dubium de valore matrimonii, nimis clarum eſt, neutrum poſſe petere, nec reddere. Sanch. citatus *lib. 2. diſput. 43.* alii omnes: Idemque dicendum, quando contraxerunt è principio cum dubio de valore matrimonii (ſaltem abſque præmiſſa diligenti inquiſitione veritatis.) Vide dicta *Sect. 2.* §. 2. N. IV. Ratio eſt: quia poſſeſſio mala fide cœpta nullum tribuit jus in dubio: atqui mala fide contractus initur, vel poſſeſſio inchoatur in eo, qui ab initio dubitat, an contrahendo, vel poſſeſſionem capiendi jus habeat: ergo, &c. Quare tales, & contrahendo Sacramentum periculo nullitatis exponentes; & poſteà petendo, & reddendo debitum, vel copulam, toties, quoties peccant mortaliter, quia ſemper ſe exponunt periculo fornicationis. 3. Quando unus tantùm dubitat de valore matrimonii, ſive quia ab initio mala fide contraxit, ſive quia in dubio ſuperveniente diligentiam inquirendi veritatem non adhibet, ipſe ſolus debitum petere non poteſt ob rationem modò dictam, ſed tenetur reddere alteri non dubitanti, & bona fide petenti; quia hic bona fide utitur jure ſuo, quo per alterius dubium privari non poteſt, nec debet: Idque ſaltem poſt conſummatum matrimonium; nam primo bimeſtri, ſi non ſit conſummatum matrimonium, non adeſt talis obligatio reddendi, juxta dicta ſuo loco.

R E G U L A II.

Quoad impedimenta impedientia tantùm; & ſpecialiter, votum.

475 Conjuges, qui contraxerunt cum impedimento impediente, vel prohibente tantùm, non prohibentur, ſed licitè exercent copulam, duobus tantùm caſibus exceptis. 1. Si interdictum ſit contrahere ob examen faciendum de impedimento dirimente dubio, peccant petendo, & reddendo, donec cauſa decidatur, & ipſis conſtet, nullum eſſe impedimentum; alioquin enim practicè dubii exponerent ſe periculo fornicationis. 2. Quando conjux emiſit votum ſimplex caſtitatis, ſeu continentiæ, quo voto directè excluditur actus conjugalis, ubi accuratè ita diſtinguendum, & reſolvendum eſt.

376 I. Si votum continentiæ perpetuæ editum eſt ante matrimonium contractum, tenetur vovens ſervare tantum, quantum poteſt ſine præjudicio conjugis: nimirùm ut durante matrimonio debitum non petat, etſi petenti ſemper reddere teneatur: nam conjux non obligatur ad petendum debitum, ſed tantùm ad reddendum. Expreſſè *cap. Si dicat. 33. qu. 5.* Unde ſi contingat alterum conjugem inceſtum cum illius conſanguinea, vel adulterium committere, debet innocens ſuum votum (niſi diſpenſatum ſit) perfectè ſervare, etiam non reddendo, quia tunc ſine injuria conjugis poteſt. Uti ex communi docent Leſſius *lib. 2. cap. 41. nu. 53.* Laym. *hic par. 3. c. 1. n. 10.* Diana *ſuprà*, alii apud ipſos. Soluto verò matrimonio, etiamſi antea in petendo debito ab Epiſcopo, vel privilegiato diſpenſatum fuerit, rursùs continentia integra ſervanda erit, neque ad alias nuptias tranſire licebit ſine expreſſa Summi Pontificis diſpenſatione, cui votum illud ſemper reſervatum eſt. Prout latiùs docetur in materia de votis.

477 II. Si votum editum fuit poſt nuptias, ac matrimonium ratum ante conſummationem, ſiquidem vovens ſcivit, ſe aliter votum ſuum exequi non poſſe, quàm ingrediendo Religionem, cenſetur ſe ad id obligaſſe, & tenetur Religionem ingredi: qui enim promittit finem, implicitè etiam promittit medium unicum neceſſarium ad eum finem, ſi id intelligit: unicum autem medium exequendi votum continentiæ ſimpliciter habet conjux, ut ante conſummationem ingrediatur Religionem: ergo tunc vovendo abſolutam continentiam ad id ſe obligaſſe cenſetur. Secùs eſt, ſi vovens hoc non intellexit, ſed putavit ſe in matrimonio poſſe continentiam ſervare, vel putavit alterum conjugem conſenſurum; tunc enim ſolùm tenetur abſtinere à petendo, reddere autem cogitur, ut in priori caſu. Ex communi Conin. Laym. alii paſſim.

III. Si votum à conjuge editum fuit poſt matrimonium jam conſummatum, rursùs diſtinguendum eſt, an factum ſit ſine, vel cum conſenſu, vel approbativo, vel permiſſivo tantùm, alterius conjugis. Si votum emiſſum abſque omni conſenſu, ſed neſciente, vel contradicente altero conjuge, cenſetur ſe obligaſſe in quantum potuit ſine ejus præjudicio, ut ſcilicet à petendo abſtineat, &, ſi ab obligatione reddendi liberetur per adulterium, inceſtum, & maximè mortem conjugis, in continentia perpetua maneat. Si verò votum editum ſit cum pleno, poſitivo, & approbativo conſenſu conjugis juri ſuo renuntiare volentis, (& maximè ſi emiſſum ab ambobus mutuo conſenſu per modum mutuæ conventionis) tunc omninò obligatur, ut neque petere, neque reddere unquam liceat ſub mortali; ſecundùm omnes. Secùs ſi votum emiſſum ſit cum conſenſu permiſſivo tantùm alterius conjugis, ſcilicet permittentis ſolùm alterum vovere, ſed ſalvo jure ſuo: tunc enim huic juri ſuo non renuntianti vovens reddere debitum obligatus manebit. Quin etiamſi abſolutè priùs conſenſerit, poſteà tamen pœniteat de conceſſione, & maximè ſi in gravi incontinentiæ periculo verſetur, votum alterius quoad reddendum obligare ceſſabit, quatenùs majoris boni impeditivum eſt. Ut contra alios cum aliis docet Sanch. *lib. 9. diſp. 7.* Sed tutiùs longè eſſe ſuper ea re diſpenſationem petere, rectè monet Laym. *cit. c. 1. n. 14.* ad finem. 478

IV. Qui vovit ingredi Religionem, aut ſacros Ordines ſuſcipere, jam alibi dictum, peccare quidem mortaliter contrahendo matrimonium; at poſt contractum poſſe licitè reddere, & petere; ſed intellige tunc, & adde nunc, ſaltem poſt primam conſummationem. Etenim probabiliſſimum eſt, eum, qui vovit Religionem ingredi, peccare mortaliter prima conſummatione, non tantùm petendo, de quo vix dubitari poteſt, ſed etiam reddendo, maximè intra primum bimeſtre. Ratio eſt: quia quamdiù intra primùm bimeſtre matrimonium manet duntaxat ratum, certò habet jus ingrediendi Religionem, neque ab altera parte compelli poteſt ad copulam: per conſummationem autem reddit primùm ſui voti executionem impoſſibilem: Atqui culpabiliter reddere ſibi impoſſibilem executionem voti, vel cujuſvis obligationis ſub mortali, mortale eſt; ergo, &c. Ita cum D. Thoma ſuo tempore communis DD. Et etiamnum docent multi RR. Coton. Dicaſt. apud Gob. *Tract. 9. caſu 1. num. 59.* Perinex *diſp. 6. q. 2. num. 17.* Poſt conſummationem autem facta jam impoſſibili impletione ſui voti, licitè, & validè deinceps poterit petere, & reddere debitum, donec conjuge moriente, aut adulterante, aut Religionem ingrediendi conſentiente, &c. ipſe votum ſuum debitè exequatur, ſicut obligantur. Verùm quamvis hæc doctrina tempore D. Thomæ communis fuerit, attamen poſteriores Theologi tanto numero apud Dian. *p. 11. tract. 5. reſ. 4.* conſentientem, tali abſolutè concedunt licentiam liberè conſummandi reddendo debitum, ut ſentiam cum Gob. *tract. 10. caſu 16. n. 629.* tali à confeſſario abſque ſcrupulo peccati gravis poſſe permitti redditionem debiti etiam prima vice petenti, maximè poſt primum bimeſtre, imò & intra, & ſimpliciter, uti cum multis contra multos expreſſè docet Tano. *diſp. 8. q. 6. n. 56.* 479

R E G U L A III.

Quoad impedimentum matrimonio ſuperveniens.

I. Impedimentum dirimens matrimonium contrahendum poſt contractum matrimonium ſuperveniens privat jure petendi debitum, ut ſcilicet nec validè, nec licitè petere poſſit, petendoque peccet mortaliter, etſi innocenti conjugi teneatur reddere. *Omnes.* Hujuſmodi autem impedimenta matrimonio ſupervenientia tantùm poſſunt eſſe ſequentia. 1. Affinitas contracta cum proprio conjuge, ex inceſtu cum conſanguinea ejuſdem conjugis in primo, & ſecondo gradu tantùm, elato jure, privat jure, & facultate petendi debitum, ſic ut nec validè, nec obligatoriè, nec licitè ſub mortali poſſit petere debitum; attamen parti innocenti reddere tenetur. De quo jam ſatis dictum *c. 1. ſect. 1. cum de impedimento affinitatis.* Dico autem *inceſtus*; nam adulterium ſolùm non inceſtuoſum non privat jure petendi debitum, niſi quatenùs conjux innocens ſciens adulterium commiſſum ei debitum juſtè negare poteſt; quare adulter, vel adultera ſemper licitè petet debitum ſaltem rogando, ſolùm validè, & obligatoriè non poterit exigere, quando adulterium conjugi innocenti apertum eſt, ut mox indicabo. Dico etiam *inceſtus cum conſanguinea conjugis*, non enim jure petendi debitum privatur is, qui peccavit cum affine tantùm propriæ conjugis, cùm iſte ſit impropriè inceſtus, & nimis impropriè contrahatur affinitas cum propria uxore, quip- 480

pè quam ſi non eſſet uxor, adhuc ducere poſſet. Ut contra noſtrum Rodriquez docet comm. DD. cum Sanch. cit.

481 II. Cognatio ſpiritualis contracta cum conjuge ex Baptiſmo, vel ſuſceptione propriæ communis prolis, etiam privat jure, & facultate petendi debitum ſecundùm longè probabiliorem ſententiam apud Sanch. mox citandum. At certè æquè probabiliter, vel probabiliùs negant alii jam ſatis communiter. Durand. Cajet. Suar. aliiſque congeſtis ipſe Sanch. *l.9. diſp.26.* Coninch. Hurtad. Dicaſt. ac totis viribus Perez *diſp.26. ſect.6.* Herincx *diſp.7. q.2. nn.* 10. Ratio ſufficientiſſima eſt: quòd hoc nullo claro jure oſtendi poſſit; abſque claro autem jure non eſt aſſerenda tam gravis pœna. Quare ego cum Gob. cit. *caſu* 5. *n.*615. etiam ſecluſo privilegio, tutò ſequeremur in praxi hanc ſententiam.

482 III. Profeſſio Religionis, & ſuſceptio ſacri Ordinis poſt matrimonium contractum, vel etiam conſummatum qualiter valeant, & non valeant, & ſi non valeant, qualiter impediant petitionem debiti, ſatis dictum eſt *c.* 1. §. *ult.* Similiter quoad impedimenta impedientia tantùm, matrimonio tantùm ſupervenire poteſt votum ſimplex continentiæ, Religionis ingrediendæ, vel ſacri Ordinis ſuſcipiendi, de quibus etiam ſatis eſt dictum.

483 IV. Circa prædicta omnia pro praxi nota adhuc tria confeſſari. *Primum*. Quovis impedimento obſtrictus, ac jure vel facultate petendi debitum privatus conjux v. gr. inceſtuoſus, aut voto continentiæ adſtrictus, ſi intelligat ex eo, quòd nunquam petat debitum, matrimonium conjugi, præſertim uxori, fieri oneroſum, utpotè vel quia præ verecundia ita petere non audet; vel quia in periculo incontinentiæ verſatur; vel his ſecluſis, quia malè de ipſo ſuſpicatura ſit, poterit in gratiam conjugis ſe ad debitum modeſtè inſinuare. Ita communis. Sotus, Ledeſma, aliiſque citatis Sanch. *l.* 9. *diſp.*7. Laym. & alii citati. Ratio eſt: quia neque impedimenta inducta ab Eccleſia, neque ipſa vota obligant cum tanto rigore, vel impedimento majoris boni; id verò tutiſſimè fiet per modum interrogationis; an non placeat, &c. quòd ſi reſpondeat conjux modo imperativo, res ſalva eſt; tunc enim hæc petens, ipſe potiùs reddens erit: at ſi ipſa non reſpondeat, ſed viciſſim interroget, cur ergo non faciant more ſolito? facilè reſpondetur, ſe non ampliùs oblectari multùm, ipſi tamen gratificari velle. *Alterum eſt*; certum eſſe, quòd ignorantia, & facti & juris, ſeu legis privantis jure petendi debitum excuſet ignorantem legem privantem hoc jure, ut eo non privetur. Ex communi Laym. *tr.*10. *p.*4. *c.* 8. *n.* 8. *Tertium eſt*: cum privatis jure petendi debitum, ſive propter inceſtum, ſive propter ſimplex votum caſtitatis diſpenſare poſſe confeſſarios Mendicantium à ſuis Provincialibus deputatos, per privilegia non tantùm *vivæ vocis oraculis* (quæ per Tridentinum non revocata notavimus) ſed etiam per veras Bullas ſeu Brevia conceſſa, ut benè probat præter alios Quintanadvennas *ſingularium tr.* 9. *ſingulari* 2. *à n.*6. atque ibidem *ſingulari* II. obſervat, eoſdem Mendicantes quandoquidem pollentes hac facultate, etiam extra Sacramentum pœnitentiæ poſſe eos diſpenſare etiam cum abſentibus. Ac proin (ait Gob. *cit. n.* 604.) ſi Parochus ſcribat tali Religioſo: peto reverentiam veſtram, ut diſpenſet cum NN. in petitione debiti erit res ſalva, cùm confeſſarius reſcripſit: *diſpenſo*; dummodò ſubſit juſta cauſa, quæ vix poteſt deeſſe. Quod valdè nota.

REGULA IV.

Quoad ſpeciem peccati.

484 COpula habita inter perſonas, quarum matrimonium ob impedimentum non ſubſiſtit, vel aliàs jure petendi debitum privatæ ſunt, non accipit ſpecialem malitiam neceſſariò in confeſſione explicandam, quando impedimentum jure Divino, vel Eccleſiaſtico inductum fuit præcipuè propter ipſam copulam tanquam ſpecialem indecentiam, & deformitatem habentem inter tales perſonas contra aliquam virtutem ſpecialem, aut *Religionis*, ut videre eſt in impedimento voti ſolemnis, ſive ordinis, cultus diſparitatis; aut *pietatis*, *ac reverentiæ* erga ſanguine junctos, ut in impedimento conſanguinitatis, affinitatis, cognationis ſpiritualis, ac legalis, aut contra virtutem *juſtitiæ*, ut in impedimento ligaminis, &c. In his enim præter peccatum mortale fornicationis contra virtutem continentiæ, copula illa accipit ſpecialem ſpeciem malitiæ contra illam aliam virtutem, utpotè ſacrilegii, inceſtus, adulterii, &c. utique neceſſariò explicandam in confeſſione. Secùs verò ſe res habet, quando impedimentum matrimonii inductum fuit, non propter ſpecialem indecentiam copulæ carnalis inter tales perſonas, ſed ob aliam cauſam, utpotè ob criminis punitionem, ob matrimonii libertatem tuendam, &c. ut videre licet in impedimento criminis, raptus, metus, &c. Quo caſu ſi quis cum muliere tanquam conjuge conjungatur, ſolùm ſimplicem fornicationem committit, perinde ac alii ſoluti: niſi facerent fortè id in contemptu Eccleſiæ, aut formali non obediendi intentione, tunc enim & contrahendo, & utendo matrimonio committerent ſpeciale peccatum inobedientiæ formalis, ſemper & in omni materia mortale. Ita communiſſima. Sanch. *l.*7. *diſp.*5. *n.*7. Coninch. *cit. dub.*2. *in fine*. Laym. *cit. c.*1. *n.*6. Et præ aliis optimè Perez, omnia impedimenta ſigillatim percurrens *diſp.*27. *ſect.*2.

§. II. *Debito fine.*

QUo fine, quave intentione contrahendum ſit matrimonium, ut non peccetur, jam dictum eſt *c.* 1. *ſect.*3. Jam videndum eſt, quo fine, vel intentione matrimonio utendum, ſeu copula conjugalis exercenda ſit, ut honeſtè, vel ſaltem licitè abſque peccato fiat. Pono iterùm quatuor velut regulas. 485

Prima. Licitum, & ſanctum eſt conjugio uti ad finem generationis prolis, ad evitandam incontinentiam in comparte, aut ad ſatisfactionem ſui debiti. *Omnes*. Ratio clara eſt: quia generatio prolis eſt finis principalis matrimonii, & actus matrimonialis, ideòque ſemper licitè, & ſanctè intenditur; quam rectam matrimonii intentionem ab Angelo edoctus exprimit Tobias junior Tob. 8. dicens: *Et nunc, Domine, tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam conjugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæculorum*. Vitare autem *incontinentiam* eſt finis matrimonii ſecundarius, & reſpectu compartis debitus eſt ex charitate: *ſatisfacere autem debito* poſtulato obligatur conjux ex juſtitia, & bono fidei matrimonialis. 486

Secunda. Licitum eſt conjugi etiam conjugio uti ad evitandam incontinentiam in ſe ipſo tantùm, idque etiam abſque intentione formali prolis generandæ, utpotè, quia ob ſenectutem, vel ſterilitatem non eſt ſpes generandi prolem, vel quia jam imprægnata uxor ultra concipere nequit, &c. Idque etiam ſi conjuges ob paupertatem, vel ſimilem cauſam non malam optent non concipi, non generari, multiplicari prolem. Ita contra D. Thom. & D. Bonav. aliosque veteres non paucos *in* 4. *diſp.* 31. communis DD. cum Navarro *diſp.* 16. *n.* 32. Sanch. Laym. alii paſſim. Ratio eſt: quia matrimonium poſt lapſum hominis à Deo ordinatum eſt in remedium concupiſcentiæ, ut dicat Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 7. *Propter fornicationem unuſquiſque uxorem habeat*, &c. Et poſt *revertimini in id ipſum ne tentet vos ſathanas propter incontinentiam veſtram*. Nec admittenda eſt limitatio aliquorum apud Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 9. tunc ſolùm licitum eſſe matrimonio uti propter evitandam incontinentiam, quando alia remedia carnis coercendæ non ſufficere videntur: Cùm enim ipſum matrimonium inſtitutum ſit in remedium incontinentiæ, ejuſque actus de ſe honeſtus ſit: cur alia remedia præferri deberent? eſſe reverà hoc materia infinitorum ſcrupulorum, & anxietatum conjugibus, præſertim, qui ſine ſpe prolis, utpotè conjuge ſterili, vel jam prægnante, copulantur, ſi ſemper examinare deberent, an aliis medus v. gr. orationibus, jejuniis, concupiſcentiæ ſuæ mederi poſſint. Ut benè notat Laym. hic *p.*3. *tr.*4. *n.*2. *in fine*. 487

Tertia. Conjugio uti ſolius libidinis, vel voluptatis exercendæ gratia, eſt peccatum veniale. Ita expreſſè S. Auguſt. *l. de bono conjug. cap.* 6. dicens: *conjugalis concubitus generandi cauſa non habet culpam, concupiſcentiæ verò ſatiandæ tantum cum conjuge, venialem*. Eſtque communiſſ. DD. cum D. Thom. D. Bonav. Scotu *in* 4. *d.* 31. aliiſque congeſtis Sanch. *lib.*9. *diſp.* 11. quidquid aliqui cum Diana ab omni peccato, modò improbabiliter, excuſare conentur: eſt enim inter propoſitiones noviſſimè ab INNOCENTIO XI. damnatas etiam hæc ordine 9. *Opus conjugii ob ſolam voluptatem exercitum omni penitùs caret culpa, ac defectu veniali*. Ratio eſt: quia eſt inverſio ordinis à natura inditi; voluptas enim venerea indita eſt à natura ad acuendam ipſam operationem naturalem, & promptiorem reddendam: ergo contra ordinem naturæ pugnat, qui operationem ad delectationem refert, cùm delectatio amplectenda ſit propter operationem: idemque eſt in cibo, potu, ſomno. Contingitque ſæpè in eo peccari mortaliter, quando in ea voluptate ultimum finem conſtituunt, ſeu propter illam legem Dei tranſgredi parati ſunt, quo ſenſu Archangelus Raphael dixit Tobiæ junioris: Tob. 6. *Hi qui conjugium ita ſuſcipiunt, ut Deum à ſua mente excludant, & ſuæ libidini ita vacent, ſicut equus, & mulus, quibus non eſt intellectus, habet poteſtatem dæmonium ſuper eos*. 488

Quarta. Secluſa intentione generandi prolem, vel evitandi incontinentiam, cujus periculum non adeſt, conjugio uti ſolius corporalis ſanitatis cauſa, eſſe culpam venialem in petente, docent DD. ſatis multi cum S. Th. cit. *diſt.* 31. *q.*2. *ar.* 2. *ad* 4. eò quod ſit priorum hominum perſuaſio copulam conjugalem non vacare culpa, niſi referatur ad bonum fidei & prolis. Verùm id longè probabiliùs negant, & 489

omni

omni culpa liberant jam alii. Communiſſima cum Sanch. & Laym. cit. cùm enim matrimonium præcipuè inſtitutum ſit ad propagationem ſpeciei, videtur etiam ſecundariò inſtitutum ad conſervationem individui generantis, cùm ſpecies niſi ſalvis individuis propagari non poſſit. De his plura curioſa apud citatos.

§. III. *Debito modo, & circumſtantiis.*

REGULA PRIMA.

490 MOdus eſſentialis copulæ utpotè principaliter ad generationem prolis ordinatæ eſt, ut fiat cum immiſſione, & retentione ſeminis intra vas naturale. Ratio patet: quia alioquin, niſi recipiatur, & retineatur ibi ſemen, impoſſibilis erit generatio: ideoque peccatum contra naturam. Peccant ergo mortaliter, & graviſſimè conjuges toties, quoties ſe polluentes (de hoc ſpecialiùs §. ſeq.) ſeu involuntariè abrupta copula ſemen extra effundentes; uxores ad hoc cooperantes, conſentientes, vel ſemel jam receptum ejicientes, quacunque de cauſa fiat, ſive paupertatis, ne multiplicetur proles, ſive infirmitatis vitandæ, ſive etiam periculo mortis, in partu v. gr. evitandæ. Certum apud omnes. Sanch. *lib. 9. diſp.* 17. *n.* 19. alii paſſim. addente Dicaſt. apud Gob. *n.* 590. etiam minimam deliberatam effuſionem ſeminis extra vas eſſe mortale crimen. Ratio clara eſt: quia omnis voluntaria effuſio ſeminis extra vas eſt intrinſecè mala, & peccatum contra naturam, quippè directè excludens finem principalem conjugii, & copulæ carnalis, ſcilicet generationem prolis, ac proinde nullo fine, nulla cauſa neceſſitatis cohoneſtari poteſt. Unde etiam in fornicatione inter ſolutos eſt circumſtantia mutans ſpeciem neceſſariò in confeſſione explicanda; eſt enim tunc inchoata fornicatio, & completa mollities, niſi ipſos ignorantia excuſet, prout reverà plerumque ignorant, atque id exprimunt quaſi pro minuendo ſuo peccato; quare cautus ſit confeſſarius in interrogando. Intelligendum eſt ſemper: *ſi voluntariè fiat*, & ex propoſito ad impediendam generationem, vel ob aliam quamvis cauſam. Secus eſt 1. Si præter intentionem accidat utpotè ex feſtinatione, ex metu, ob ſenium, ob indiſpoſitionem alterius partis. Adde etiam, ex malitia ſolius alterius Partis, etſi enim uxor ſciat maritum ſolere copulam abrumpere, & ſemen effundere, non tamen peccat nec petendo, nec reddendo, dummodò ipſa non conſentiat, nec cooperetur: quia non ſequitur ex actione uxoris, ſed præciſè ex malitia viri. 2. Si fiat ob impotentiam aliquam corporalem quamdiù probabilis ſpes ſupereſt copulam debitè perficiendi: tamdiù enim licebit eis conari ad copulam; quamvis præter intentionem ſæpiùs contingat maritum ſemen extra vas effundere, donec omninò deſperetur de copula perficienda, juxta dicta *c. t. n.* 127. *de impedimento impotentiæ*. De hoc latè Sanch. *cit. diſp.* 17. *n.* 23. addens: quamvis, ubi non conſtat impotentiam eſſe perpetuam, ſibi vir perſuadeat fore, ut illa vice, qua congreditur, intra vas non poſſit ſeminare, poſſe tamen depoſita conſcientia accedere ad uxorem. Et *n.* 26. addit: ab omnibus admitti judicium Cajetani, qui cenſuit quendam maritum, qui toto biennio nequiverat ſeminare intra vas, at elapſo ſexennio potuit, non deliquiſſe illis ſex annis conando habere perfectam, ſicut priùs habuerat, copulam, eò quòd ſemper probabiliter ſperaret ſe habiturum illam. 3. Inſuper ceſſante omni periculo pollutionis in utroque conjuge, conjuges mutuo conſenſu inchoatam copulam abrumpentes, ne proles generetur, ſive ob inopiam, ſive ob aliam cauſam, non peccare mortaliter, docent DD. ſatis communiter, Cajet. Palud. Armil. Sà, aliiſque congeſtis Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 19. Laym. cit. Qui id etiam ab omni culpa excuſant, quando juſta cauſa ſubeſt v. g. ob paupertatem, ne multiplicentur proles ex una parte, ex altera verò parte ad ſedandam aliqualiter concupiſcentiam, & incontinentiam vitandam. Ratio eſt: quia vaſis illa fœminæ penetratio abſque ſeminatione, & pollutionis periculo reputatur inſtar tactuum partium pudendarum, qui inter conjuges permiſſi ſunt. Si autem fœmina jam ſeminavit, aut ad id excitata ſit, lethaliter delinquit maritus, data opera deſiſtens ante ſuam ſeminationem, ut meritò advertit Sanch. *ibid. nu.* 4. Atqui in totum ſanè probabiliter contradicunt Sylveſter, Henriq. aliique citati. 4. Dian. *p.* 3. *reſol.* 37. ſic ſcribit: *quidam inchoat copulam cum uxore, & poſted ob morbi periculum de ejus conſenſu ſe retrahebat, verùm ex hoc aliquando ſequebatur pollutio: quæſitum à me fuit, an talis actus eſſet licitus? Reſpondi affirmativè.* Sic iſte, quem vide. De hoc iterùm §. ſequenti.

REGULA SECUNDA.

491 MOdus copulæ conveniens (& ſanum eſt conſilium) ut conjuges curent: ut ſimul utriuſque ſemen effundatur, eò quòd id multùm conducere ad prolificandum doceant Medici; quare tardiori ad ſeminandum permittendum, imò conſulendum eſt, ut antè concubitum tactibus excitetur ad venerem, ut ſic poſſit in ipſo concubitu ſimul ſeminare: ejus tamen rei nulla eſt neceſſitas, vel obligatio: Quare dum vir ſemen effundit, non tenetur fœminæ ſeminationem expectare: neque culpæ ſaltem lethalis reus erit vir priùs tactibus incitans venerem, ſciens ſe ob id citiùs fœmina ſeminare. Ita cum aliis Sanch. *cit. diſp.* 17. *n.* 8. 9. 10. & 11. Addens *n.* 12. ubi vir ſemine intrà vas recepto, membrum virile extraxit, licet fœminæ, quæ nondum effudit, tactibus ſe excitare, donec & ipſa ſeminet, quia hæc provocatio eſt actus conjugalis perfectio, & conſummatio. Confirmatur, quia aliàs maximo, & evidentiſſimo periculo admittendi peccata mortalia eſſet expoſita fœmina. Hæc, vita, & moribus verè virgineus, ſed doctrina Phyſicus Sanchez, cui ſubſcribunt expreſsè Bonacina *de matrim. q.* 4. *p.* 6. *n.* 14. Perez *diſp.* 94. *ſect.* 8. Baſilius Ponius *l.* 10. *c.* 11. Dicaſt. *diſp.* 9. *dub.* 7. *n.* 51. Dian. *p.* 2. *tr.* 17. *reſol.* 31. (teſtans ita ſentire Leſſium) Gob. *caſ.* 15. *num.* 591. meritò reprehendens Stephanum de S. Paulo ſcribentem oppoſitam ſententiam eſſe omnium communiter. Certè, hæc doctrina mihi non rarò fuit neceſſaria in confeſſionali. Similiter autem è contrà, neque etiam uxorem peccare, ſi viro uſum vaſis concedat, ipſa vero animum ad alia convertat, ne concitetur ad ſeminationem, & ſic impediatur generatio prolis ob ſuprà dictam aliquam juſtam cauſam docent ibidem Sanch. *num.* 5. Perez *ſect.* 8. Dicaſtil. Eſcob. alii cum Dian. *p.* 5. *tr.* 14. *reſol.* 38. Gob. *n.* 592.

REGULA TERTIA.

MOdus copulæ licitæ neceſſariò requirit ſitum corporum aptum ad ſemen intra vas infundendum, & retinendum. 492 Situs naturalis ordinarius copulæ eſt jacendo, viro incubo, & fœmina ſuccuba, copulari. Hic enim modus eſt aptiſſimus ad ſeminis virilis effuſionem, intrà vas immiſſionem, & retentionem à quo modo, quò magis deviat ſitus, eo magis adverſabitur naturæ. *Primo*, & modica deviatio eſt jacendo à latere, vel ſtando copulari: hic jam non æquè tuta eſt ſeminis in vaſe receptio, & retentio: certè tamen tuta ſatis. 2. Etiam deviatio eſt præpoſtere à tergo copulari more pecudum: hic jam etiam eſt periculum effuſionis, attamen ſanè non certum, nec ordinariè, cùm eo ſitu fœmina ſemen integrum, & recipere, & retinere, ſi velit, regulariter poſſit. 3. Et deterrima deviatio eſt, converſim viro ſuccubo, & fœmina incuba copulari: ubi præter periculum gravius effuſionis ſeminis, etiam conditio perſonæ naturalis variatur, eſt enim naturale viro agere, fœminæ pati: eo autem modo potiùs vir patitur, & fœmina agit. Iſtis ergo modis innaturalibus, præſertim ſecundo, & tertio, copulari peccatum mortale cenſent DD. graviſſimi bono numero citati à Sanch. *l.* 9. *diſp.* 16.

Verùm communis jam, & longè probabilior eſt ſententia DD. cùm ipſo Sanchez ibidem, Laym. Perez, alii citati. 493 Nimirùm: Quocunque dictorum modorum copulari ſervato vaſe naturali, & ſecluſo certo periculo effuſionis ſeminis, etiam ſolius voluptatis gratia, abſque alia juſta cauſa non eſſe peccatum mortale (ſed certè craſſum veniale) ut valdè increpandi ſint ita ſine neceſſitate copulantes. Ratio eſt: quia eſt ſanè abuſus, & inverſio ordinis naturæ, adeoque culpa vacare non potens. Attamen certè inter conjuges non poteſt rationabiliter damnari peccati mortalis, tum quia verſatur tantùm circa accidentalia copulæ, cùm ſubſtantialia omnia ſerventur, utpotè vas debitum, immiſſio, & retentio ſeminis, ut ſupponitur; tum quia ex nullo dictorum modorum etiam rario eſt certum periculum effuſionis ſeminis extra vas: quia ſemen non recipitur per vas in matricem per infuſionem, vel deſcenſum, ſed attractionem virtute naturali attractiva ſeminis, ut demonſtrant Medici. Quare quando viri confitentur, ſe ita præpoſterè congreſſos cum uxoribus, non eſt opus communiter quærere, utrùm effuderint ſemen extra vas, ſed potiùs ei dicendum, ut abſtineant à tali concubitu, eo quòd multi ſapientes eum concubitum damnent peccati mortalis; tametſi illi plures ſapientes ſentiant clementiùs; quod addi etiam quandoque poteſt, ut parcant conſcientiæ, & pudori uxorum, quæ fortè credent, id continere crimen mortale; & tamen fortaſſis præ verecundia non confitebuntur, prout experientia compererunt confeſſarii. Cæterum apud omnes conſtans eſt, mortaliter delinquere conjuges, ſi ita varient ſitum cum prævifo periculo effuſionis ſeminis; aut ſi ob peculiarem corporis diſpoſitionem, aut morbum fieri ſoleat, ut uno ex illis innaturalibus modis concumbendi effundatur ſemen, aut denique (ſaltem ex conſcientia erronea) ſi ex intentione ita congrediantur v. gr. ſtando, &c. ut ea ratione proles non naſcatur, ſicut enim mortale eſt actu, & re ipſa poſitivè impedire generatio-

Digitized by Google

rationem per concubitum innaturalem; ita & mortale eſt velle ſic eam impedire, etſi erroneè, & falsò credentes ita impediri. Contrà verò ſi ſecluſo prædicto periculo ob juſtam cauſam fiat variatio ſitus (v. g. Quia uxori prægnanti timetur periculum, ſi incumbatur ventri, vel quia vir debilis membrum ea ratione meliùs ſtabilit &c.) omni culpa vacabit propoſterè coire ſervato debito vaſe, ut notant DD. citati. Nullo tamen caſu licebit copulam inchoare extra vas naturale. Ut §. ſeq. patebit.

REGULA QUARTA.

494 MOdus licitus copulæ requirit eas circumſtantias temporis, loci &c. quibus copula terminos legis, & honeſtatis naturalis, non excedat, ut nimirùm fiat loco, & tempore ſecreto, & non prohibito. Locum ſecretum eſſe oportere ipſa naturalis verecundia dictat: & ne in loco ſacro fiat, lex Eccleſiæ prohibet ſub mortali, extra tamen caſum urgentis neceſſitatis, ut ſi conjuges diù deberent eſſe incloſi in loco ſacro, vel tempore belli in deſertis Eccleſiis habitare cogerentur, ut docetur in materia de ſacrilegiis, & nos aliquid cap. ſeq. Tempus etiam ſecretum, & nocturnum eadem naturalis verecundia ſuadet, ſed non obligat, ut rarò in circumſtantia temporis peccetur. Aliqua tamen ex dictis notanda ſunt. 1. Conjuges poſt matrimonium ratum primo bimeſtri liberos eſſe ab obligatione reddendi debitum, jam ſuprà audiviſti ſatis. 2. Concil. Trid. *ſeſſ. 24. c. 1. de refor. matr.* hortatur conjuges, ut ante benedictionem ſacerdotalem à proprio Parocho, vel altero de ejuſdem, vel Ordinarii licentia collata, in eadem domo non habitent, nec matrimonium conſumment. Cùm autem illa vocula *hortatur*, conſilium potiùs, quàm præceptum ſignificet, ideò probabilis eſt ſententia Navar. *c. 2. n. 38.* ac aliorum cum Laym. *l. 5. tr. 10. p. 2. c. 4. n. 12.* nullam culpam eſſe per ſe loquendo, ſecluſo contemptu, vel ſcandalo, ſi conjuges ante benedictionem matrimonium conſumment, licèt alii communiter culpam venialem agnoſcant, favetque Sanch. *l. 3. diſp. 12.* latè de hoc agens.

Convenientiſſimum, & decentiſſimum eſt pro antiquiſſima, & ſanctiſſima conſuetudine eò die, quo recipienda, vel recepta eſt ſacroſancta Euchariſtia, abſtinere à debito conjugali petendo. Ita omnes SS. PP. & DD. Hieron. in Apologia ad Damaſum: *Illorum*, inquit, *conſcientiam convenio, qui eodem die poſt coitum communicant &c.* Quam quidem conſuetudinem Legis vim obtinuiſſe, ut ſaltem ſub veniali obliget, venialiterque peccent conjuges, eodem die poſt copulam ad Euchariſtiam accedentes, docent multi graves DD. apud Sanch. *lib. 9. diſp. 13. n. 2.* Et mordicus noſter March. *Tribun. tom. 3. ſeu ſpecul. p. 3. tr. 1. tit. 12. qu. 4. §. 4.* Verùm communis eſt ſententia DD. quos latè citat, & ſequitur Sanch. *ibid. nu. 5.* eumque ſecuti RR. omnes: quòd ſi debitum petatur, & reddatur recto fine, & ſine omni alia culpa, nulla erit culpa eo die ad Euchariſtiam accedere, quia actus ille de ſe eſt bonus, & honeſtus: imò meritorius, & carnalis voluptas admixta propter bonum finem licitæ copulæ purificatur; quòd ſi verò copula conjugalis petatur, & reddatur ex mera nimia concupiſcentia, & voluptatis capiendæ cauſa, ſanè plerumque erit culpa venialis, eo die Euchariſtiam ſumere ob magnam indecentiam, & diſconvenientiam ad Sacramentum puritatis. Excepto tamen, niſi juſta cauſa excuſet, & indecentiam cohoneſtet; utpotè quia eſt magnum feſtum, in quo valdè deceat communicare; vel niſi quis communicet, alii pravè judicabunt, vel ſcandalizabuntur; vel quia quis ſpeciali præparatione, & devotione indecentiam illam ſuppleat. Lege latè Sanchez citatum *diſp. 13. tota.* Eadem ratione dicendum de copula habita poſt Euchariſtiam eo die ſumpta; Et quæ de culpa dicta, intelligenda ſunt ex parte petentis maximè, nam reddens ipſa obligatione ſua à tali culpa excuſatur.

§. IV. *Et intra terminos honeſtatis naturalis.*

495 VErè certa eſt regula communiter aſſignata: conjugibus in uſu matrimonii unà cum ipſa copula licere etiam acceſſoria, ſeu omnia ad eum uſum, copulamque carnalem diſpoſitiva, corde, ore, opere, ut ſunt affectiones carnales, imaginationes, delectationes moroſæ, aſpectus, ſermones venerei, amplexus, oſcula, tactus &c. intra terminos honeſtatis naturalis: adeò ut tunc certò peccent mortaliter, ſi limites honeſtatis naturalis excedant, & alias non. Sic omnes fatentur, & in terminis rectè proponit noſter Marchant, *to. 2. tr. 7. tit. 2. in appendice.* Ratio eſt: quia tota illa indulgentia conjugibus data eſt, & tantùm dari potuit ab auctore naturæ intra terminos honeſtatis naturalis, & concubitus humani rationalis, ſeu quatenus illa ſecundùm naturam, & rectam rationem ad naturalem humanum, & ordinarium concubitum ordinantur. Hos limites quò quis magis egreditur, eò magis ad peccatum contra naturam accedet, utpotè mollitiei, ſodomiæ &c. Eòque graviùs peccabit mortaliter, Vera, & certa ſunt hæc omnia. At unde ſciam in particulari, vel alteri exponam excedi, vel non excedi notabiliter terminos honeſtatis naturalis, ideoque peccari mortaliter, nec ne? Permoleſta maximè tamen practica eſt hæc quæſtio, quia ſæpiſſimè pulſantur confeſſarii à conjugatis, præſertim fœminis, & novis nuptis, ubi cautus ſit confeſſarius, quoad fœminas maximè, nihil ex ſe in particulari reſolvat, ſed vel eas ad matres, ſi habent, vel cognatas, aliaſque conſcientioſas, fidaſque matronas ableget, vel earum ſcrupulis de dictis, & propoſitis, quàm poteſt, honeſtiſſimè reſpondeat. Cum viris locuturo audaciùs, pono rurſùs claras propoſitiones, & velut regulas.

REGULA I. GENERALIS.

COnjuges quoad actus impudicos, tactus &c. tunc tantùm terminos honeſtatis naturalis notabiliter excedunt, & mortaliter certè peccant, quando agunt, attentant, vel admittunt voluntariè aliquid contra naturam, aut ſodomiticè, aut cum præviſo periculo pollutionis voluntariæ, ſeu cum periculo conſenſus in illo; alioquin, aut omninò non: aut non niſi venialiter delinquent. Hanc Regulam etſi in terminis non reperi, longa tamen, & improba lectione plus quàm triginta auctorum, omnium huc collimantium collegi, & tanquam facilem, & expeditam libens communico. Ratio regulæ eſt: quia ex una parte exceduntur ſine dubio moraliter limites honeſtatis naturalis, quando ſic proximè ad peccatum contra naturam acceditur. Ex altera autem parte: cuicunque licet principale, debet etiam licere acceſſorium: cùm ergo conjugibus licitum ſit principale copulæ, non debent eis eſſe illicita (ſaltem moraliter) acceſſoria, ſeu quæcunque ad copulam inductiva, diſpoſitiva, & præparatoria, quamdiu limites honeſtatis naturalis dictis modis non excedunt. Hæc 2. pars regulæ declarabitur per regulas ſequentes. Jam quoad 1. partem ſic breviter declaro. Sed caſtis omnia caſta, & juxta Apoſtolum: *omnia munda mundis.* 496

I. Copula ſodomitica inter conjuges, in vaſe innaturali quocunque conſummata, vel animo ibi conſummandi inchoata, eſt peccatum mortale contra naturam, tam ex parte petentis, quàm reddentis. *Omnes.* Etſi enim vir habeat poteſtatem in corpus uxoris, non tamen habet ad quemcunque uſum, ſed ad uſum uxorum naturalem intra vas legitimum tantùm in ordine ad generationem. Inſuper ex D. Auguſt. *lib. de bono conjug. cap. 11.* & communis DD. rectè docet Sanch. citatus; id eſſe gravius peccatum inter conjuges, quàm inter ſolutos: quia inter ſolutos eſt ſolum peccatum fornicationis contra naturam; inter conjugatos autem eſt ſimul etiam formale adulterium, tam ex parte viri petentis, quàm ex parte uxoris conſentientis: quia ſic reverà peccant contra bonum fidei, quo ex vi contractus matrimonii obligantur invicem ad concubitum naturalem aptum generationis tantùm: ergo extra vas naturale coeuntes æquè violant fidem datam matrimonii, ac ſi cum aliis ambo concubuiſſent: quare eleganter D. Ambroſ. *lib. de Patriarchis*, relatus *in c. nemo ſibi 32. q. 4.* dicit; nec hoc ſolùm eſt adulterium peccare cum aliena conjuge, ſed omne, quod non habet poteſtatem conjugii &c. ac proin ea circumſtantia tanquam ſpeciem mutans ſcilicet copulæ ſodomiticæ cum propria conjuge neceſſariò eſt in confeſſione explicanda. Lege Sanch. *lib. 9. diſp. 18.* ſatis teutonicum. 497

Navarrus quidem *Conſil. 7. de pœnit. & remiſſion.* ſatis apertè excuſat à mortali maritum, qui volens legitimè copulari uxori, ſed quò ſe excitet, & majoris voluptatis captandæ gratia, inchoat cum ea copulam ſodomiticam in vaſe præpoſtero cum intentione non ibi, ſed in vaſe naturali conſummandi. At contra, eſſe certò peccatum mortale ſodomiæ inchoatæ cum viris doctiſſimis à ſe conſultis meritò docet Sanch. *cit. diſp. 17. nu. 5.* aliiſque citatis ſequitur Diana *p. 2. tract. 17. reſol. 37.*

II. At cur dixiſti: *in vaſe innaturali quocunque?* Urges me, & tu erubeſcis; non tamen fruſtrà quæris, confeſſari: dicam in aurem. Etſi fortè non ſodomia propriè, certè ſpecies innominata, & infanda luxuria eſt (de qua generatim fortè cap. ſeq.) Et mortaliſſimum nefas, ſi conjuges etiam ore coeant uſque ad ſeminationem. Quis putaſſet fieri poſſe, & quidem ſæpè? Eadem ſpecies infanda inchoata, & mortale peccatum erit meritò, membrum pudendum ori uxoris immittere, & delectari moroſè, &c. Attamen ſimpliciter oſculari, lambere, obiter ſolùm ore excipere partes inter conjuges à mortali excuſant Filliuc. *tr. 20. c. 9. n. 195.* Jacob Marchant. ad 6. Præceptum; Conſentit Diana *p. 4. tr. 4. reſol. 22.* ita ſcribens. *Væ Væ conjugatis, ſi vera eſſet opinio* Paludani, Sylveſtri, Rodriq. *docentium eſſe mortale, ſi conjuges inter ſe tangat, & oſculentur pudenda propter ſolam impuritatem!* Et ipſe Sanch. cit. *diſp. 17. n. 5.* Sic ſcribit: *Quòd ſi vir in ſuperficie tantùm vaſis* 498

præ-

præpoſteri uxoris fricaret ſua verenda, vel in os ejus intromitteret, ceſſante omni pollutionis periculo, non crederem eſſe mortale. Poſſunt hæ ſententiæ ſervire confeſſario poſt factum, ſed ante factum nullo modo conſulendæ, quinimò graviter reprehendendi ſunt talia factitantes.

499 III. Certiſſimum quoque eſt, peccare mortaliter conjuges, quando vel ſeorſim, vel invicem ſe polluunt, ſeu tangunt cum pollutione, ſeu effuſione ſeminis extra vas directè volita, & intenta. *Omnes*; cùm id repugnet caſtitati conjugali, ac fini principali ſeminis, & matrimonii, neque mollities naturæ contraria per conjugium cohoneſtari poſſit: & inſuper ex communi ſenſu DD. pollutio voluntaria conjugatorum (eadem ratione, qua ſuprà ſodomia) habet malitiam ſpecialem, quaſi adulterii formalis contra fidem conjugii, quæ ſcilicet prohibet omnem uſum carnis extra limites conjugii, & obligat, ut uterque ſervet alteri corpus ſuum: & confirmat illud D. Ambroſ. ſuprà allegatus: *Non video tamen* (ait noſter Herincx *diſp. 7. de matr. q. 4. n. 21.*) *efficacem iſtius ſententiæ rationem, varios etiam deprehendi pænitentes, qui non apprehendebant ſpecialem malitiam ex parte conjugii in pollutione, credentes fidem conjugii per hoc non frangi*. Sic ille: cui poſt factum acquieſco, ſed in futurum, communem DD. ſententiam inculco.

500 IV. Peccant inſuper mortaliter conjuges, quando delectantur moroſè, exercent tactus, oſcula, amplexus, aſpectus, colloquia venerea cum prævíſo periculo pollutionis, ſeu ſeminationis extra vas, etſi directè eam non intendant: nec ſubſit periculum conſenſus directi in illam, ſi talia fiant ſolius voluptatis gratia, & nulla alia ſubſit juſta cauſa exercendi tales tactus, vel actus, prout apud omnes in confeſſo eſt: quod enim directè velle mortaliter illicitum eſt, etiam indirectè cauſare illicitum manet, niſi cauſa juſta illam actionem excuſet. Non ergo ſemper in conjuge petente, multò minùs in reddente mortales ſunt illi tactus, & actus, facti cum prævíſo periculo pollutionis in ſe, vel in altero conjuge, quando nec ea eſt intenta in ſe, nec adeſt periculum conſenſus directi in illam, ſed ſolùm quando fiunt abſque legitima cauſa excuſante, quæ inter conjuges poſſunt eſſe variæ: & inter illas legitimam cauſam excuſantem à mortali cenſent Sanch. *lib. 9. diſp. 49. n. 37.* Perez *diſp.* 45. manifeſtationem, & conſervationem mutui amoris, præſertim ex parte reddentis: & conſentit Gob. *caſ.* 17. *de matr. n. 667.* Quando alioquin unus conjux alteri eſſet ſuſpectus de exiguo amore, unde facilè naſcerentur ſiniſtri effectus: & ibidem reſolvit caſum valde, & frequenter practicum *nu. 658.*

Titia uxor juvenis, jovialis, & calidi genii, maritum habet jam jam ſeptuagenarium, aliquot tamen ex ipſa liberorum patrem, attamen jam ſenio confectum, omninò impotentem: amant tamen invicem. Maritus amans, quia aliter non poteſt, rem tactibus agit, Titia patitur, & inde polluitur ſemel, bis, ter: anxia rogat opem, hinc Deum, & peccatum timet: illinc maritum amat, carnis ſtimulos patitur peracres. Quæritur, an nihil, vel quid remedii ſuperſit? Reſpondet Gob. his omninò verbis: Reſpondeo ex jam dictis, cùm illi tactus videantur practicari ordinariè ſine pollutione, tametſi hæc quandoque ſequatur præter directam utriuſque intentionem, cùm deinde appareat fieri non ex mera libidine, ſed ad teſtandum, fovendumque amorem conjugalem, qui cæteroquin facilè frigeſcit in tam impari conjugio, ideo ex ſententia Sanchez, & Filliucii non videri delinquere mortaliter illis tactibus. Confirmo auctoritate Dianæ, qui abſolutè, & ſine limitatione reſpondit conſultus, non peccare conjuges, qui in ſignum amoris conjugalis ſe amplectuntur, quamvis prævideatur ſecutura pollutio, quia affectus conjugalis eſt ſufficiens cauſa talem actum excuſans. Sic teſtatur ipſe *p. 6. tr. 6. reſol.* 27. Hactenùs Gob. Confirmat hic caſus valdè frequens judicium Ovidii:

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

REGULA SECUNDA.

501 I. INtra terminos dictos honeſtatis naturalis affectus carnales, ſermones venerei, oſcula, amplexus, & tactus quicunque inter conjuges, dum fiunt, vel ad præparandum, & excitandum invicem ad copulam, vel ad conteſtandum, aut fovendum amorem conjugalem omni culpa vacant. *Omnes*. Ratio eſt: quia cui conceſſus eſt finis, etiam conceſſa ſunt media ordinata ad illum finem; finis autem conjugum eſt amor, & copula; utriuſque media ſunt illa prædicta: ergo. Ex communi Sanch. *lib. 9. diſp.* 44. Quod ſi verò ejuſmodi fiant, & referantur ad majorem voluptatem in ipſa copula captandam, ad ſummum ſunt culpa venialis; quia referuntur ad actum ſolùm venialiter malum; nam & ipſa copula ſolius voluptatis captandæ gratia exercita tantùm venialis eſt, ut paulò ſuprà dictum. Communis cum Sanch. *cit. n. 9.*

502 II. Inſuper etiamſi ejuſmodi actus, & tactus fiant ad ſolam voluptatem in ipſiſmet captandam abſque ordine, vel animo perveniendi ad ipſam copulam, non excedit culpam venialem, ut contra D. Anton. Palud. Sylveſt. Margarit. Rodriquez, alios non paucos, ex communi DD. plurimis citatis docet Sanch. *lib. 9. diſp.* 44. *n.* 12. ſic ſcribens: *procul dubio dicendum eſt, ſolum eſſe culpam venialem tactus inter conjuges ob ſolam voluntatem captandam abſque animo perveniendi ad copulam*. Sic ille. Sequuntur Laym. *l. 1. tr. 3. c. 6. n.* 12. Perez, Dicaſt. alii RR. cum Dian. paulò ſuprà citato, Gob. *caſ. 17. n. 656.* Ratio eſt: quia voluptas illa venerea non quæritur extra matrimonium, ſed in actu ſuaptè natura ordinato ad matrimonium: atque ad id ei nihil deeſt, niſi circumſtantia debiti finis, ſcilicet copulæ perficiendæ; quo defectu non redditur culpa plusquàm venialis; nam juxta regulam moralem alibi traditam: *exceſſus, ſeu inordinatus uſus rei alias licitæ, non eſt niſi venialis culpa:* conjugibus autem illi tactus, & actus alias licent ad finem copulæ: ergo exceſſus, & inordinatus ujus abſque debitu fine non erit niſi culpa venialis; intellige ſemper juxta prædicta: niſi fierent cum prævíſo certo periculo pollutionis, ſaltem quando ipſa copula illud periculum impediri non poſſet, v. g. in loco publico. De quo latè Sanch. *diſp. 49. à nu.* 39. Et hæc de tactu conjugum ad invicem. Jam ſeorſim,

III. Quando conjux non animo copulandi, ſed ſolius, 503
voluptatis capiendæ gratia ſe ipſum tangit libidinosè (nimirùm cum commotione venerea ſpirituum generationi ſervientium) eſſe ſolùm culpam venialem abſolutè docent Sanch. cit. *n.* 6. & Perez *ſect. 2. n.* 6. Et conſentiunt Vaſq. Caſtro-Palaus, Dicaſt. apud Gob. cit. *n.* 658. cum addito: quando certò abeſt periculum pollutionis, utpotè, quia habet uxorem ad latus, vel propè in ſecreto, & (quod ſemper ſupponendum) ſine imaginatione alienarum perſonarum. Ratio eſt: quia reverà talis actus eſt indifferens ad actum conjugalem, & fornicarium: ergo ſi exerceatur ab habente jus, & proximam potentiam ad copulam conjugalem; meritò dicetur natura ſua referri ad copulam illam, ideoque ſaltem à mortali excuſari.

IV. Certò tamen peccatum mortale eſt, quando conjux abſente conjuge ſic libidinosè tangit ſe ipſum. Ita contra Sanchez citatum communiſſima DD. Armilla, Vaſquez, & alii apud Laym. cit. *n.* 12. *in fine*, plurimiſque citatis, Dian. *p. 3. tr. 4. reſol.* 215. *& p. 9. tr. 8. reſol.* 31. *&* 34. Ratio eſt: quia conjux non habet jus in proprium corpus ad uſum venereum, niſi tantùm per accidens, ut hic, & nunc poſſit copulari cum conjuge: ergo extra caſum, & finem copulandi cum conjuge, tactus libidinoſus ſui ipſius conjugi per ſe eſt illicitus, quippè proximè ordinatus ad pollutionem, ideoque ex genere ſuo peccatum mortale; & certè incipiens talem tactum cum intentione delectationis venereæ captandæ exponit ſe nimio periculo pollutionis, cùm, abſente conjuge, deſit facultas copulæ conjugalis. Equidem cum Gob. cit. *n.* 660. valdè timeo, ne pauciſſimi ſint, qui non fateantur ſe ferè ſemper pollui, quando etiam ſine intentione pollutionis procurandæ cœperunt ſe tangere ob voluptatem veneream, abſente uxore. Dicta de tactibus conjugum intelligenda ſimiliter de aſpectibus, & verbis turpibus; niſi quòd aſpectus, & verba non ſint ita incitativa ad pollutionem, ſicut tactus.

REGULA TERTIA.

ETiam quando conjugibus legitimis ab extrinſeco eſſet 504
impedita, interdicta, vel illicita copula, adhuc tamen citra peccatum mortale licent ipſis affectus carnales, ſermones, oſcula, amplexus &c. ſolius voluptatis cauſa, & citra periculum pollutionis; exceptis duobus caſibus, nimirùm ſi dubitetur de valore matrimonii, & ſi votum continentiæ eſſet emiſſum. Ita (contra multos) ex communi Sanch. *cit. diſp.* 44. *à n.* 19. quem ſequuntur Laym. alii RR. paſſim. Ratio eſt: quia tunc inter conjuges legitimos ſuaptè natura eſt licitus uſus matrimonii, & ſolùm per accidens impeditur ab extrinſeco, v. gr. ab impedimento impotentiæ ſuperveniente matrimonio legitimo, quod tamen non impedit cætera aliàs conjugibus licita ſine mortali. Item ſi ſit periculum abortum prolis, vel ſalutis conjugis tempore puerperii, vel ultimæ prægnationis &c. copula ſolùm prohibetur ab extrinſeco ex virtute charitatis, & pietatis, quibus tamen non adverſantur cætera conjugibus ſine mortali licita. Item ſi conjux contraxit impedimentum affinitatis cum conjuge, copula ſolùm prohibetur in pœnam ab extrinſeco præcepto Eccleſiæ: quod præceptum, cùm ſit pœnale, & ſtrictè interpretandum, non debet extendi ultra copulam ad delectationes, tactus, &c. conjugibus aliàs ſine mortali licita. *Dico ſemper ſine mortali*. In his enim omnibus peccant venialiter ob defectum debiti finis, ſcilicet ipſius cupulæ, quæ eis impedita, vel interdicta eſt, niſi id fiat ad amo-

rem

Digitized by Google

rem conjugalem conteſtandum, vel fovendum. Secus verò dicendum, & mortaliter peccare conjuges talia exercentes in caſibus exceptis, 1. Quando dubitatur practicè de valore matrimonii, cùm enim ſolum ipſum matrimonium illa omnia cohoneſtet, & à mortali excuſet, quamdiù dubium eſt matrimonium, dubia etiam erit honeſtas, vel excuſatio illorum tactuum, & actuum, & conſequenter durante eo dubio, illos exercentes exponunt ſe periculo peccati mortalis impudicitiæ, eoque ipſo mortaliter peccant. 2. Quando ab uno, vel utroque conjuge votum continentiæ perfectæ emiſſum eſt; quia vovens abſolutè caſtitatem, tenetur abſtinere ab omnibus, quæ adverſantur caſtitati, ſalvo ſolùm jure alterius, qui non vovit: ergo ſicut talis cogitur abſtinere à petendo debito, & ſolùm poteſt, & tenetur reddere petenti, ita etiam cogitur abſtinere ab omni carnali, ac venerea delectatione tactu, & actu, niſi quatenus tenetur uxori petenti reddere debitum. Quod ſi autem ſolùm voviſſet non petere debitum, cætera ipſi licita manebunt, ſicut modò in ſuperioribus dictum eſt.

REGULA QUARTA.

505 EAdem ratione juxta prædicta circa mortalem ſaltem culpam, licita eſt conjugibus delectatio moroſa venerea, ſeu voluntaria admiſſio, approbatio, ac velut fruitio delectationis venereæ exurgentis in partibus verecundis ex commotione ſpirituum generationi ſervientium, ex copula conjugali tantùm cogitata, etiam altero conjuge abſente, vel aliàs ipſa copula impedita, vel prohibita, ſecluſis ſemper tribus prædictis, periculo pollutionis, dubio de matrimonii valore, & voto caſtitatis. Communis DD. Navar. *manual. c. 16. n. 22.* Sanch. Coninch. Laym. Perez, & alii paſſim. Ratio eſt: quia talis eſt delectatio, quale eſt objectum: ſed hujus delectationis objectum, nimirùm ipſa copula conjugalis conjugibus de ſe ſemper eſt licita, eſtò hic, & nunc per accidens ſit impedita: ergo & delectatio de illa habita, ſiquidem ad eam copulam ordinetur, ſimpliciter licita erit; aliàs tanquam actus inutilis, & deſtitutus debito fine, ſcilicet copulæ perficiendæ, cujus illa delectatio velut inchoatio eſt, culpam venialem excedere non poterit, cùm delectatio illa extra copulam liceat, non tamen extra matrimonium quæratur. Item dicendum tametſi à delectatione conſurgat, ut plerumque ſolet, commotio membri verendi. Sanchez *diſp. 44.* Perez, alii cum Gob. *n. 654.* Quia matrimonium excuſans à mortali delectationem ſenſitivæ partis, excuſat quoque commotionem illam connaturaliter ex illa conſequentem. Communis DD. Vaſquez, & alii. Loquimur autem ſemper de delectatione ex copula conjugali cogitata, nimirùm inter ipſos conjuges. Nam apud omnes in confeſſo eſt, peccare mortaliter conjugem, dum, etſi in actu conjugali cum proprio conjuge, imaginatur ſibi aliam perſonam, virum, vel fœminam carnaliter dilectam; hoc eſt, ſive efficaciter deſiderando eam hic, & nunc habere ſuppoſitam pro copula loco conjugis: ſive moroſè ſolùm delectando ſe in imaginatione alterius perſonæ, quaſi hic pro propria conjuge præſentis: prius enim eſt verum mentale adulterium; alterum eſt delectatio moroſa de objecto mortaliter malo, & illicito hic & nunc. Communiſſima cum Sanch. *lib. 9. diſp. 17. nu. 6.* Laym. & alii. Dicunt autem *carnaliter dilectam*: nam ſi imaginatio, & delectatio coeuntis cum propria conjuge verſaretur ſolùm circa aliam perſonam, virum, vel fęminam, non ſic carnaliter dilectam in re turpi, ſed ſolùm, ut naturaliter delectantem ob naturalem pulchritudinem, ſeu formam amabilem, eadem omnino ratione, qua etiam oblectare formoſa ſtatua, vel immago affabrè picta poſſet, idque ad honeſtum finem, ut ſic faciliùs ſe provocet ad ſeminationem, vel ut uxor formoſiorem prolem concipiat. Quas ob cauſas ſi conjuges in lecti tecto formoſas imagines fęminæ, vel pueri pingere ſolent, per ſe loquendo nullam culpam lethalem rectè agnovit Sanchez citatus: etſi fateatur rem plenam periculi, & minimè conſulendam, vel permittendam, potiùs permittendæ imagines, ſed certè profanæ, non ſacræ ob graviſſimum irreverentiæ periculum, quamvis nec ipſas permittere velit Diana *p. 21. tr. 8. reſ. 35.* eò quòd ſemper ſubſit periculum, ne tempore coitus intuendo illas imaginentur ſibi alias perſonas, & ſe ſe oblectent copula cum iis imaginata. Verùm durum eſt niti contra torrentem conſuetudinis jam ubique receptæ, & toleratæ.

SUBSECTIO.

De obligatione debiti conjugalis.

SUMMARIUM.

506 *Conjux obligatur ſub mortali reddere debitum*
507 *I. Conjugi petenti* ſeriò.
508 Uſque ad nu. 512. *II. Et petenti juſtè (ubi quando poſſit juſtè negari?)*
512 *III. Ac petenti* rationabiliter? *Unde*
513 *Non tenetur reddere petenti in ebrietate, furore, amentia,*
514 *Vel quoties timet periculum mortis, aut gravis morbi.*
515 *Vel periculum mortis, abortus, monſtruoſitatis, &c. prolis.*
516 *An liceat negare, ne proles multiplicentur?*
517 Uſque ad n. 521. *IV. Petenti licitè. Ubi quando petatur licitè?*

ASSERTIO.

COnjux ſub mortali obligatur reddere debitum conjugi petenti ſeriò, juſtè, rationabiliter, ac licitè, ſaltem ex parte copulæ, adeo ut iſtis circumſtantiis concurrentibus, injuſtè negans peccet mortaliter, toties, quoties.* Certiſſima apud omnes. Ratio obligationis eſt juris naturalis: quia ex ipſo legitimo, rato, ac Sacramentali matrimonii contractu; quo fit utrinque mutua traditio, & acceptatio corporum ad eum uſum, eſſentialiter oritur obligatio reddendi corpus ad eum uſum juſtè, & rationabiliter petenti. Unde non tantùm monet, ſed præcipit Apoſtolus 1. ad Corinth. 7. *Uxori vir debitum reddat; ſimiliter & uxor viro:* redditque rationem: *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; ſimiliter autem & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier.* Et oſtendens Apoſtolus eam obligationem reddendi debitum eſſe juſtitiam, ejus negationem fraudem appellans ſubdit: *Nolite fraudare invicem, niſi ex conſenſu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in idipſum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam veſtram.* Unde ex communi rectè inferunt Gob. *caſ. 16. n. 63.* & March. ſuprà *cit. tr. 12. q. 4. 5. 1.* peccare ſemper mortaliter conjugem, negantem debitum rationabiliter petenti, etſi in petente nullum eſſet periculum incontinentiæ; ſed graviùs longè, ſi negent, quando advertunt in petente grave incontinentiæ periculum, quo caſu non tantùm contra Juſtitiam, ſed ſpecialiter etiam contra charitatem delinquunt. Et rectè monet Laym. *l. 5. tract. 10. p. 3. c. 1.* quod confeſſarii, quando advertunt defectum circa hoc, debeant pœnitentes admonere. Inſuper inferunt DD. cit. nominatim Sanch. *l. 9. diſp. 3.* Coninch. *diſp. 34.* Dicaſt. *diſp. 9. dub. 19.* peccare contra juſtitiam conjugem, qui ad reddendum debitum reddit ſe impotentem, aut jejuniis, aut voluntariis pollutionibus, aut qui longam voluntariam peregrinationem ſuſcipiunt abſque conſenſu alterius, maximè ſi huic immineat periculum incontinentiæ. Jam verò conditiones ad hanc tantam obligationem requiſitæ explicandæ ſunt.

§. I. *Petenti ſeriò.*

NImirùm expreſsè, & inſtanter, ut conſtet, maritum v. g. ſeriò velle exigere debitum tanquam debitum, vel è contra, uxor &c. Ubi Perez *cit. diſp. 50. nu. 3.* Sic ſcribit: *Excuſabitur conjux à culpa gravi, quando alter petit copulam non tanquam debitum, ſed tanquam benevolè, & amicè, uti res alias debitas ſolemus ab invicem petere, non animo obligandi.* Sic ille. Non ergo peccat conjux conjugi debitum ſemel tantùm, & obiter, vel implicitè petenti, etiam ſine alia cauſa modeſtè denegando, tergiverſando, excuſando, prece, vel ſuaſu avertendo petentem, ſi videatur non admodùm ægrè laturus. Communis Sanchez ſuprà, Laym. *p. 3. c. 1. n. 1.* Excipiendi ſunt caſus. 1. Si intelligat conjugem tergiverſationem talem valdè ægrè laturum, tunc enim conſtare debet, eum ſeriò petere debitum. 2. Etiam ſi ſciat conjugem non adeò ſeriò, & rigoroſè debitum exigere, advertat tamen ex privatione debiti conjugalis eum periculo incontinentiæ exponi, utroque caſu negans pertinaciter, peccat mortaliter. Communiſſima cum Sanch. *lib. 9. diſp. 2. n. 10.* 3. Si conjux advertat conjugem ſemel tantùm, vel obiter petentem non audere præ verecundia ſæpiùs, & expreſsè petere, peccabit mortaliter non reddendo, quia jam conſtat eam ſeriò petere. Ex communi Sanch. *ibid.* Dian. *part. 5. tr. 14. reſol. 36.* 4. Certiſſimè autem peccat mortaliter uxor, quando ex indignatione, vindicta, invidia, contemptu mariti, negat ipſi uſum corporis, aut non acquieſcit, niſi poſt rixas, vel magna cum difficultate. Tann. *hic diſp. 8. q. 9. n. 25.* teſtans ita omnes ſentire. Longè autem frequentiùs peccant mariti, ſi negent uxoribus illud maritale commercium petentibus; cùm enim pleræque præ verecundia non audeant expreſsè, & inſtanter petere, cenſendi ſunt mariti offendere DEUM mortaliter, quando uxoribus ſeſe inſinuantibus nolunt obſequi, niſi fortè experti ſint eas præter morem eſſe inverecundas &c.

§. II.

§. II. *Petenti juſtè*,

508 QUando nimirùm petens jure petendi gaudet, eoque legitimè privatus non eſt. Generaliter ergo conjux non tenetur reddere, nec peccat negando debitum, quando alter conjux jure petendi debitum privatus eſt, quod fit per inceſtum, vel adulterium. Communiſſima cum Sanch. *l. 9. diſp. 6.* Laym. *cit. c. 1. n. 14.* Ratio patet: quia ubi ceſſat jus petendi, conſequenter ceſſat obligatio reddendi: atqui conjux inceſtuoſus in pœnam criminis amittit jus petendi debitum, ut ſæpè reperitur in jure, & explicatum habes ſuprà *à n. 71. de impedimento Affinitatis*, quæ revide, & adde: poſtquam inceſtuoſus diſpenſationem ſuper petendo debito impetravit, quam jure ordinario Epiſcopus, & ex privilegio Mendicantes conferunt, tunc jus exigendi debitum planè recuperat, & conjux innocens reddere tenetur. Ut omnes notant cum Sanch. *lib. 9. n.* 10. Jam verò qualiter per adulterium amittatur jus petendi, & alter conjux liberetur ab obligatione reddendi debitum pro longè frequentiori praxi accuratiùs explicandum eſt.

509 I. Conjux innocens certè poteſt negare debitum adultero velut jure naturæ, quia frangenti fidem fides meritò non ſervatur. *Omnes*, Et colligitur apertè ex c. 5. & 19. Matthæi. Dummodò tamen adulterium commiſſum ipſi innocenti certò, vel non levibus conjecturis cognitum ſit; nam ſi dubitet tantùm, vel ſuſpicetur, aut ſolùm leves, vel probabiles eſſent conjecturæ, negare debitum non poſſet, quia nemo eſt ſpoliandus certo jure ſuo, quod poſſidet, propter dubitationem, vel probabilitatem oppoſitam. Ut docetur in materia de Juſtitia. Et dico ſemper: *Conjux innocens*: Nam ſi & alter ſit adulter, jam negare debitum licitè non poteſt, quia jam injuriæ adulterii ſibi invicem compenſatæ ſunt, & ut loquuntur legiſtæ, *ſunt ejuſdem farinæ*.

510 II. Conjux adulter amittit jus petendi debitum non ſimpliciter, ut nec validè, nec licitè petere poſſit (ſicut ſi commiſiſſet inceſtum cum conſanguinea conjugis in primo, vel ſecundo gradu) ſemper enim adulter licitè petit, & conjux licitè reddit debitum, ſecundùm omnes; ſed ſolùm ſic amittit jus, ut non poſſit validè, & obligatoriè petere, ita ut conjux innocens reddere teneatur; cùm, ut modò dictum, ei juſtè denegare poſſit. Nam jure petendi non privatur adulter niſi per voluntatem, & quaſi ſententiam uxoris, vel conjugis innocentis, quæ hic obtinet quaſi locum Judicis. Interim certum eſt, poſſe ei etiam injuriam, factam remittere, & debitum reddere, atque poſtquàm ſemel remiſit conjux innocens, jam non poterit ei ampliùs debitum negare vi prioris adulterii jam remiſſi. Secùs, ſi novum acceſſiſſet, quia injuria ſemel remiſſa reviviſcere nequit, & dare jus negandi juxta communem DD. Sanch. *lib.* 10. *diſp.* 10. Laym. *lib. 5. p. 3. c. 1. n. 1.* Tamb. *cit. c. 3. §. 2. n. 7. in fine*.

511 III. Conjux adulter & validè, & licitè poteſt exigere debitum, hoc eſt, non tantùm ut licitum, ſed etiam ut jure ſibi debitum, quamdiù conjux innocens propter ignorantiam nihil excipit, vel ſpontè ſua nihil excipiens reddere paratus eſt. Ita contrà Navar. Henriq. noſtrum Alphonſum à Caſtro, alios apud Sanch. & Laym. communis jam DD. Caietanus, Sotus, Coninch. ubi cum Sanch. *lib.* 10. *diſp.* 68. *n.* 4. Ratio eſt: quia quòd adulter privetur jure petendi debitum propter adulterium, pœna quædam eſt, ad quam ſe ipſum adulter condemnare, vel ſibi ipſi infligere non tenetur: nemine agente, vel excipiente contra ſe ipſum, ſed, ut modò dixi, per voluntatem, & quaſi ſententiam conjugis innocentis ea pœna infligenda eſt adultero. Accedit, quòd conjux adulter, maximè vir, plerunque non poſſit abſtinere à debito petendo modo priùs ſolito, quin in criminis ſuſpicionem veniat apud alterum conjugem, vel alia mala oriantur, quod valdè notent confeſſarii, ne oppoſitam nimis rigidam ſententiam antiquorum Caſiſtarum ſecuti, pœnitentes adulteros graviùs illaqueent. Exempla novi, & ſubindè etiam tragica. Quin etiam, ſi conjux adulter advertat, quòd conjux innocens adulterium ſuum certò compertum non habet, ſed levibus tantùm ſuſpicionibus inducta ſe à debito reddendo ſubtrahat, eam ad debitum reddendum etiam compellere poterit: ut rectè infert Laym. *ibid. n. 4. in fine*: nam, ut ſuprà dictum, conjux innocens non poteſt exceptione adulterii eam pœnam infligere negando debitum, niſi de crimine ea pœna digno, ſcilicet adulterio commiſſo, non levibus conjecturis conſtiterit. At verò ſi conjux innocens certò cognitum habet adulterium alterius, utpotè ſi in flagranti deprehendit, tunc compelli non poterit ad debitum, quamvis in foro externo probare non poſſit. Ut notat Sanch. *lib.* 10. *diſp.* 10. *n.* 8. Laym. *cit. in fine*. Intellige autem ſemper, niſi conjux innocens poſt cognitum certò adulterium alterius conjugis ſemel remiſiſſet, quæ remiſſio poteſt fieri, aut expreſsè verbis, aut implicitè & factis; Ut ſi conjux innocens tamen ſpontè, & nulla neceſſitate urgente eidem debitum reddat, vel ab eo petat, & ei corrideat, confabuletur, & alia ſimilia amoris indicia exhibeat adultero, vel adulteræ conjugi, hæc enim ſaltem in foro externo habentur pro ſigno omnimodæ remiſſionis, & conſequenter, illis exhibitis, repelletur à Judicibus accuſatio, ut notat Sanch. *cit. lib.* 10. *diſp.* 14. *à n.* 6. At quid in foro conſcientiæ? Si conjux innocens ſciens adulterium alterius ita ſpontè ei debitum reddat, vel petat, aliaque ſigna amoris exhibeat, ſtatimne intelligetur verè remittere, ideoque non poſſe ampliùs in conſcientia negare debitum, vel accuſare? (*Sponte dico*. Si enim vi, vel metu etiam levi hæc præſtet, non æquum innocentem privari ſuo jure, ſibique præjudicare: *cum nemo in neceſſariis præſumatur liberalis*, *L. Rem legatam ff. de amittendo Legato*.) Reſpondetur, conjugem innocentem ea exhibendo triplici modo ſe poſſe habere in animo. 1. Animo verè remittendi injuriam, & tunc ſine dubio verè remittit, ut non poſſit ampliùs negare debitum, vel accuſare. 2. Animo nullo modò remittendi, ſed ſibi ſuum jus ſervandi; & tunc cùm verè non remittat, remanebit innocens in ſuo jure negandi debitum. Sanch. *ibid. n.* 21. 3. Abſtrahendo ab utroque, ſeu non habendo animum expreſſum aut remittendi, aut non remittendi, quod certè ſubindè contingit, & tunc putat Sanch. *ibid.* innocentem non poſſe ampliùs negare debitum, vel accuſare, quia ea ſigna amoris, tam voluntariè ſuſcepta, cenſentur vera remiſſio: cui ego acquieſco; etſi ſubdubitet Tamb. *cit. n.* 12. *in fine*.

§. III. *Petenti rationabiliter*, *ſcilicet cum uſu*, *& moderamine rectæ rationis*.

ET univerſaliter ſic, ut altera pars debitum abſque incommodo rationabiliter reddere poſſit, neque denegandi, vel ſe excuſandi juſtam, & rationabilem cauſam habeat, vel ex parte copulæ, vel petentis, vel reddentis, vel prolis. quæ omnia ad certa capita, & quaſi regulas ſummariè reduco. 512

I. Non ergo peccat conjux negando debitum petenti conjugi; in primis, ſi is petat in ebrietate, furore, amentia: ut contra Navar. Sylveſt. & alios docet communis DD. cum Sanch. Laym. cit. Diana. Ratio eſt: quia talis non petit rationabiliter, & ut homo; ſed potiùs ut beſtia. Limitant tamen DD. quòd ſi talis ebrius, vel amens acceſſurus eſſet ad aliam, vel ſe polluturus, teneretur per accidens, & ex charitate ſaltem reddere ob impedienda mala inde emergentia. Item non tenetur reddere, ſi conjux petat nimis frequenter, & importunè v. gr. ſi ter de noctu petenti reddatur, quarta vice negetur: ut notat Gloſſa *in caput Quoniam diſt.* 31. Rodriquez, alii, cum Laym. *cit. c. 1. n.* 1. Item non peccat, ſi ſolùm parvo tempore differatur: ut ſi petenti de die neget redditurus noctu, niſi advertat periculum incontinentiæ in alio: quia cenſetur parvitas materiæ excuſans ſaltem à mortali. Ex communi Diana *p. 1. tr. 5. reſol.* 14. Eadem ratione, ſi conjux valdè raro petit debitum v. g. in menſe quater, & quinta vice negetur. Sanchez, & Layman citati cenſent parvitatem materiæ, niſi conſtet conjugem tunc ſeriò petere, aut verſari in periculo incontinentiæ. Item ſi conjux petat indebito modo, ſive ex parte copulæ v. g. in præpoſtero ſitu: ſive ex parte circumſtantiarum loci, & temporis, juxta dicenda §. ſeq. 513

II. Quoties reddenti timeretur grave periculum ſalutis corporalis, utpotè mortis, vel morbi gravis, & periculoſi, non tenetur reddere. Communiſſima cum D. Th. Scoto, aliis *in 4. diſt.* 32. aliiſque, quos late citat, & ſequitur Sanch. *lib. 9. diſp. 24. nu. 16.* Laym. *cit. c. 1. & 5.* Ratio eſt: quia ex naturali interpretatione conjuges in matrimoniali contractu corporis poteſtatem inter ſe dant, ſalva ſuarum perſonarum incolumitate; imò cùm ſuorum corporum dominium non habeant, nec poſſunt licitè eorum uſum in tanto periculo mortis, aut gravis infirmitatis permittere; multò minùs præſtare; conſequenter peccant in tali periculo copulam exercendo, petendo, & reddendo; ergo à fortiori conjux non tenebitur reddere debitum petenti in tali periculo, quia irrationabiliter injuſtè, illicitè petit. Periculum autem tale dupliciter imminet. 1. Ex parte petentis, utpotè quia peſte infectus, lepra, morbo gallico, vel alio contagioſo, & probabiliter certò infecturo laborat, ei petenti non tenetur conjux reddere, eſto ſit in periculo incontinentiæ, non ex juſtitia, ſecundùm omnes, ob rationem datam. neque ex charitate, ut contra Ledeſmam, & Rodriquez noſtrum ex communi docent Sanch. & Laym. cit. quia ordine, & lege charitatis nemo tenetur ſui corporis vitam, & incolumitatem pro privati hominis peccato vitando exponere, cùm is in neceſſitate ſimpliciter poſitus non ſit, ſed alia concupiſcentiæ remedia adhibere poſſit: eſto, ſanctè, & laudabiliter ita faceret, atque etiam aliquando ſaltem ex charitate reddere debebit: Ut ſi morbus contagioſus, gallicus, vel lepræ valdè diuturnus ſit, cùm valdè difficile aliquibus ſit in perpetua lucta contra motus concupiſcentiæ perſeverare. Quo ſenſu intelligendus Ale- 514

xander.

xander III. *c. 9. De conjug. lepros.* ita reſpondens: *Si virum, vel uxorem leproſam fieri contigerit, & infirmus à ſano debitum exigat, generali præcepto Apoſtoli, quod exigitur, eſt ſolvendum.* Reſpondent enim DD. communiter apud Sanch. cit. *diſp.* 24. *n.* 17. Pontificem ita reſpondiſſe ex præſumptione, quòd conjugi reddenti debitum propinquum infectionis periculum plerumque non immineat à leproſo, præſertim cùm rarò admodùm fiat, ſituſque mutatione, ac veſtitu periculum caveri poſſit. 2. Oritur periculum tale ex parte ipſius reddentis, utpotè quia morbo laborat v. g. hectica ſebri, vel alio, cui valdè noceat coitus: vel ex ipſo impetu copulæ gravis infirmitas, vel periculum timeatur. Item ſi mulier per Medicorum judicium, vel experientiam antecedentis partus in probabili periculo mortis conſtituenda ſit, ſi prolem concipere, & parere debeat, petenti debitum reddere non tenetur. *Omnes.* At verò reddere debitum marito, & deinde, vel expellere ſemen receptum, vel ſumpto pharmaco conceptionem prolis impedire ad evadendum futurum periculum mortis in partu, ſimpliciter, & mortaliter illicitum eſt; ſicut & in omni alio caſu. Communiſſima DD. imò omnes cum Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 20. Ratio eſt: quia id directè repugnat fini principaliſſimo, & unico matrimonii, & debiti conjugalis. Unde *cap. ult. de condit. appoſitis.* Inter conditiones matrimonii ſubſtantiæ repugnantes hæc ponitur, *ſi generationem prolis evites.* Et, ſemel in aliquo caſu conceſſa hac licentia fœminis, ea paſſim abuterentur cum magno generationis humanæ detrimento; alia longè eſt ratio de expulſione fœtus nondum animati ad ſervandam vitam matris in evidenti periculo mortis, quam licitam eſſe cum Sanchez docent multi; quia fœtus tunc eſt actualis aggreſſor vitæ matris, & actualis, ac unica cauſa mortis illius, contra quam habet mater jus naturale ſe defendendi, eamque repellendi: at verò fœtus nondum exiſtens, non eſt actualis aggreſſor, nec defacto vim infert, ſed ſolùm timetur de eventu futuro, contra quem proinde mater nullum habet jus naturale ſe defendendi; uti explicant Sanchez, & Layman citati: nos autem cum communiori infrà c. 4. ſect. 1. utrumque negamus.

515 III. Quando ex redditione debiti timetur probabile periculum mortis, abortus, monſtruoſitatis &c. prolis, tunc nec petere, nec reddere licet, conſequenter multò minùs petenti reddere tenebitur conjux abſque neceſſitate. *Omnes.* Et ſpecialiter tempore menſtrui uſum conjugalem factum ſine neceſſitate peccari damnant multi cum D. Bonaventura apud Sanch. *diſp.* 21. *n.* 2. Eo quòd tunc ſoleant naſci proles miſerrimæ, ac monſtruoſæ. Atque tunc temporis conjugem reddendo peccare venialiter poſt Henriq. Sylveſt. Rebell. alios docet Bonac. *hic q.* 4. *prop.* 6. *n.* 10. Communi tamen ſententia DD. cum Sanch. *diſp.* 21. *n.* 8. petens tunc ſolùm peccat venialiter, etiamſi certò prævideat periculum prolis vitioſæ, vel monſtruoſæ generandæ; reddere autem licitè poterit uxor ob importunitatem petentis: eò quòd melius ſit prolem vitioſam, monſtruoſam, vel leproſam naſci, quàm omninò non naſci. Attamen tunc non obligari ad reddendum contra Sanchez ibidem rectiùs docent ſuprà citati Sylveſt. Henriq. Bonac. ac noſter March. Tribun. *tom.* 3. *ſeu ſpeciali p.* 3. *tr.* 4. *tit.* 2. *q.* 4. *§.* 1. Quia verè irrationabiliter, & injuſtè petitur, quod cum tanto damno petitur; & ſi labatur alter in incontinentiam, ſibi imputet, & petenti ſuæ libidini. Secus eſſet in caſu neceſſitatis; ut quando conjuges nunquam poſſent petere, vel reddere debitum ſine periculo prolis vitiandæ, ut leproſi, vel alio modo laborantes hæreditario. Similiter quando eſt probabile periculum mortis prolis, vel abortus; ut ſi uxor ſit valdè gravida, & ſitu communi copula petatur, non tenetur reddere: poſſunt tamen tunc mutare ſitum accommodum, ut Aſſert. præcedenti inſinuavi. Tandem ſi fœmina, experta ſit ſe fœtum vivum edere nunquam poſſe, probabiliter cum multis docet Sanch. cit. nihilominus mulierem debitum reddere poſſe, imò & petere, quia partim eventus incertus eſt, & Dei beneficio ordinario non impoſſibilis, ideoque conjuges videntur manere in poſſeſſione ſui juris, & petendi, & reddendi debitum; partim quia melius videtur puero, ut exiſtat privatus viſione Dei, quàm ut omninò non exiſtat, ut indicat D. Auguſt. *lib.* 5. *contra Julian. cap.* 8.

516 IV. Ob inopiam, ne multiplicentur proles, in primis validum eſt pactum conjugum ea de cauſa continendi, ſeu non petendi, nec reddendi debitum: imò & licitum, quamdiù abeſt periculum incontinentiæ. Ex communi Navarr. *c.* 16. *n.* 30. Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 25. Laym. *c.* 1. *n.* 16. Dian. *par.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 13. Poſſent etiam abſolutè ita paciſci, & quidem ſanctè, & meritoriè, ſi fiat ob honeſtum finem: ergo etiam ob eam cauſam neceſſitatis, atque ſtanti tali pacto, utique conjux non tenetur reddere, quia injuſtè contra pactum redderet: at verò ſecluſo tali pacto conjugi petenti tale debitum negare ob ſolam paupertatem, eſſe mortale docent Navar. *c.* 16. *n.* 25. Sylveſt. alii communiter, negantes abſolutè multiplicationem prolis excuſare à redditione debiti: & expreſsè Laym. *c.* 1. *n.* 16. Nam cùm hoc caſu jure petatur debitum, quia ex una parte multiplicatio prolis ſpectat ad præcipuum finem matrimonii, eſtque magnum bonum, ac donum Dei; cujus gratia conjugibus perferendum eſt quodvis incommodum. Ex altera parte autem melius eſt proli, ut vivat inops, quàm ut omninò non vivat, atque inter Chriſtianos vix eveniet extrema neceſſitas, cùm in auxilio Dei, *qui volatilia* paſcit, & piorum hominum confidere oporteat, non apparet excuſatio tam ſtrictæ obligationis: conſentit Gob. *caſ.* 16. *n.* 24. Hac etiam ratione confirmans: Aut uxor diù negavit debitum ob illud periculum paupertatis, aut non diù? Si diù: Exponit maritum ingenti periculo incontinentiæ, & ſic delinquet mortaliter ex ſententia omnium. Si non diù: ergo fruſtrà: concipiet enim probabiliſſimè primo congreſſu tanto avidiùs ſemen rapiente matrice, quantò diutiùs caruit illo velut alimento. Quare non memini (ait *ibidem n.* 625.) me unquam impertiiſſe abſolutionem præferenti animum negandi debitum marito ſeriò petituro ob metum difficultatis in prole enutrienda. *Sic ille: Sic ego.* Quid ſi tamen res eo loco eſſet, ut ob prolis multiplicationem vel parentes ipſi, vel vivis parentibus liberi in extremam inopiam (caſus certè rarus inter Chriſtianos) redigendi eſſent, omninò fatendum eſt, ac fatetur Layman citatus, debitum juſtè negari poſſe. Et quæſo te, confeſſari, an peccati damnabis miſeram uxorem, quæ marito omnia obliguriente, ipſa cum liberis famem, & ærumnas tolerans, ne ampliùs multiplicetur miſeranda proles, debitum negat, priuſquam ſe emendet? Quoniam abſolutè non improbabilis, & benè conſideratis circumſtantiis, in praxi tuta videtur ſententia oppoſita, nimirùm ob paupertatem, ne multiplicata prole omnia moleſtia, vel mendicitas ſuſtinenda ſit, poſſe negare debitum vel ſine omni culpa: ut cum Ledeſma, & aliis vult Sanchez citatus, & Diana *p.* 9. *tr.* 7. *reſol.* 3. vel ſaltem ſine culpa mortali, ut volunt Sotus, Rodriq. Sà, & alii apud Laym. citati. Conſultiſſimum videtur confeſſario inducere conjuges ad dictum pactum.

§. IV. *Petenti licitè ſaltem ex parte copulæ.*

Licitè, ſervatis nimirùm omnibus conditionibus Aſſertione præcedenti explicatis, ſcilicet *debito jure: debito fine; debito modo, & circumſtantiis: atque intra terminos honeſtatis naturalis.* Si quidpiam horum deſit, plerumque ceſſabit obligatio reddendi: quin etiam ſæpè licitè reddere non poterit, quando nimirùm petitur illicitè *ex parte copulæ*, ſeu quando copula petita eſt illicita per culpam, vel circumſtantiam tenentem ſe ex parte copulæ: ut ſi petatur in loco ſacro, cum periculo pollutionis, prolis, conjugis &c. quia tunc reddens cooperaretur ad peccatum directè. At vero quando copula eſt illicita ex parte ſolius petentis, jus tamen petendi retinentis; ut ſi petat voto caſtitatis adſtrictus, vel petat ex mera laſcivia ad aliquem finem malum &c. conjux, niſi facilè poſſit avertere, adhuc licitè reddere poteſt, ac ſeriò petenti, ac jure ſuo uti volenti, etiam reddere tenetur, juxta communem ſententiam apud citatos omnes. Quare non ſemper in uſu matrimonii, ſeu debito conjugali, quando petere illicitum & peccatum eſt, etiam reddere peccatum eſt; ſed illicitè petenti, ſæpè licitè reddi poteſt, & quandoque debet: pro quo dignoſcendo ex Commch. Sanch. Laym. cit. *c.* 1. *nu.* 7. aliis communiter rurſùs pono tres regulas. 517

Regula prima. Quando petere debitum eſt tantùm culpa, venialis, undecunque reddere debitum nulla eſt culpa, niſi reddens facillimè avertere poſſet, utpotè ſi maritus petat debitum cum variatione ſitus, ſolius voluptatis gratia, aut cum tactibus extraordinariis, uxor niſi facillimè abſque ulla diſplicentia poſſet impedire, non peccat reddendo ita debitum, vel tales tactus. Ratio eſt: quia licèt alter ita petendo, & copulando peccet venialiter ob defectum debiti finis, & juſtæ cauſæ; conjux tamen ita reddendo excuſatur à peccato & culpabili cooperatione, ob juſtam cauſam, & honeſtum finem, ne ſcilicet diſpliceat viro, vel eum offendat; ideoque culpa manet ex parte ſolius petentis, imò eo caſu plerumque obligatur ad reddendum, quia & alter jure ſuo exigit, & uxor ſine peccato reddere poteſt. Quamvis contrà ſentiant alii cum Bonac. ſuprà citato. Et prudenter monet Gob. *caſ.* 16. *n.* 635. caveat confeſſarius, ne ſcrupulum injiciat nobilibus, aut valdè ingenuis matronis, quando non parent maritis exigentibus ex mera petulantia, ac ſtantibus &c. 518

Regula ſecunda. Quando petere eſt culpa mortalis, ſed culpa, vel circumſtantia tenens ſe ex parte ſolius petentis; utpotè, quia petit voto caſtitatis adſtrictus &c. tunc reddere nulla culpa eſt. Ratio eſt: quia cùm actus ille ex natura ſua non ſit illicitus, vel ſolùm ex culpa, vel circumſtantia tenente ſe ex parte petentis, jus tamen petendi retinentis; hinc idem actus, ut ſe tenet ex parte conjugis reddentis, in qua, vel quo non reperitur aliqua culpa, vel circumſtantia vitians 519

actum,

actum, erit licitus; imò etiam debitus ex juſtitia; Excepto ſolo caſu, quando conjux petens per culpam ſuam amiſiſſet jus petendi debitum, utpotè per affinitatem contractam per inceſtum: tunc enim non tenetur reddere, imò cùm commodè avertere poſſit, ſaltem ex charitate tenetur non reddere. Abſolutè autem poſſe reddere, contra alios probabiliter docent Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 6. *num.* 12. Dian. *p.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 32.

520 *Regula tertia*. Quando reddere eſt peccatum mortale ex culpa, vel circumſtantia tenente ſe ex parte ipſius actus copulæ, ut ſi petatur in loco ſacro, cum evidenti periculo abortus, cum inceptione extra vas naturale, &c. tunc etiam reddere eſt peccatum mortale, niſi ignorantia, vel metus incuſſus excuſet à toto, vel à tanto; quia tunc verè, & propriè eſſet cooperari ad peccatum mortale: etenim quando ipſe actus de ſe eſt illicitus, utpotè quia reverentiæ loci ſacri, saluti prolis, aut naturali honeſtati repugnat, tunc eadem malitia, & prava circumſtantia afficitur, & petitio, & redditio.

SECTIO IV.

Peccata conjugum contra matrimonium, nimirùm de adulterio, & reſtitutione inde debita.

SUMMARIUM.

521 *Adulterium quid, & quotuplex?*
522 Uſque ad nu. 525. *Adulterium mentale tantùm quale, & quotuplex peccatum, & qualiter in confeſſione explicandum?*
525 Uſque ad nu. 528. *Adulterium formale tantùm quale peccatum?*
528 *Adulterium reale peccatum mortale graviſſimum,*
529 *Multiplicis malitiæ, &*
530 *Maximorum damnorum cauſa:*
531 *Meritò graviſſimas trahens pœnas.*

521 ADulterium definitur communiter, *violatio thori alieni; concubitus illicitus in alieno thoro; ſpecies luxuriæ, qua violatur fides thori conjugalis.* Fit tripliciter; aut enim eſt concubitus conjugati cum conjugata; aut conjugati cum ſoluta, aut ſoluti cum conjugata. Pro plena autem notitia in ordine ad confeſſionem, advertendum, adulterium quatruplex diſtingui poſſe. 1. Mentale tantùm, quo ſolo actu interno violatur fides thori. 2. Formale, quo voluntate cum actu interno violatur fides thori, reverà tamen non cum aliena, explicationem habebis infrà. 3. Materiale tantùm, quo reipſa cognoſcitur aliena, at eſſe alienam invincibiliter ignoratur, & hoc quoad malitiam non differt à ſimplici fornicatione, de quo proinde nihil hic ſpeciale dicendum eſt. 4. Reale, & ſimpliciter dictum adulterium, ſcilicet materiale, & formale ſimul, quando nimirùm ſcienter, & voluntariè reipſa cognoſcitur perſona ligata: & de hoc nobis ſermo eſt; præmiſſa tamen brevi confeſſario neceſſaria explicatione adulterii mentalis, & formalis tantùm.

Adulterium mentale tantùm.

522 I. QUicunque, vel quæcunque efficaciter proponit, conſentit, deſiderat, vel concupiſcit cognoſcere alienam, vel non ſuam etſi effectu quacunque cauſa non ſecuto. 1. Peccat mortaliter contra nonum Decalogi præceptum: *non concupiſces uxorem proximi tui*, quo omnis illicita concupiſcentia, & maximè efficax ad alienam, vel non ſuam prohibetur. 2. Peccat peccato adulterii formalis juxta clara verba Chriſti Matth. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*; 3. Et conſequenter tenetur explicare in confeſſione, & ſe eſſe ligatum, ſi ſit, & circumſtantias alterius perſonæ concupitæ, an ſoluta, vel etiam ligata, conſanguinea, affinis, ſacra &c. certum apud omnes. Ratio eſt: quia actus internus efficax ſumit ſuam ſpecificationem à toto actu externo prout à parte rei fieret, vel fieri poſſet, ideoque totam ejus malitiam ex objecto, & circumſtantiis participat: quæcunque ergo malitia ſpeciem mutans in actu externo commiſſa neceſſariò explicanda eſt in confeſſione, etiam erit explicanda in actu interno efficacis propoſiti, conſenſus, vel concupiſcentiæ ad alienam.

523 II. Conjugatus (& eadem ratione conjugata) ſi ſolùm morosè delectetur de copula cogitata cum altera abſque animo complendi, utique peccat mortaliter contra nonum præceptum. Sed nunquid etiam peccato adulterii mentalis, adeò ut talis obligetur in confeſſione explicare ſe eſſe conjugatum? Affirmat Vaſq. 2. *p. tom.* 1. *diſp.* 112. cum aliis. Ratio eſt: quia fides matrimonii obligat non ſolùm corpus, ſed etiam mentem ad aliud objectum turpe non collocare: ideoque talis morosè delectans, non tantùm peccat peccato luxuriæ, ſed etiam adulterii mentalis: quemadmodùm omnium conſenſu Religioſus, Sacerdos, vel alius voto caſtitatis adſtrictus in confeſſione delectationis moroſæ venereæ tenetur explicare circumſtantiam voti, vel ſtatus ſui: quia non ſolùm contra caſtitatem, ſed etiam verè contra votum, & virtutem Religionis delinquit. Probabilis, & ſine dubio tutior ſententia. Negat verò non improbabiliter Hurtad. apud Tamb. *lib.* 10. *Decalogi n.* 6. his verbis: Docet Vaſquez conjugatum, qui venereè delectatur de fornicatione cum non ſua, non tantùm peccare peccato luxuriæ contra caſtitatem, ſed etiam peccato adulterii contra fidem matrimonii. Id tamen difficile, & abſque ſufficienti fundamento probatum, quia difficile, & abſque fundamento dicitur in matrimonio præſtari fidem conjugi non collocandi mentem in aliam. Hæc Hurt. Sanè probabiliter. Certè abſque ſufficienti fundamento, & urgenti neceſſitate, aut ratione non eſt gravandum Sacramentum Pœnitentiæ. Alia eſt ratio de voto caſtitatis adſtricto: nam vovens caſtitatem Deo inſpectori cordium, ſine dubio principaliter vovet, & obligat ſe ad caſtitatem etiam internam, ſine qua nihil valet externa; at contrahens matrimonium cum homine ſine fundamento aſſentur ei etiam obligare mentem, ne in aliud objectum libidinosè tendat.

III. Univerſaliter conjugatus, vel quis alius delectando 524
morosè de copula cogitata, vel alia turpitudine, peccat mortaliter peccato ejuſdem ſpeciei cum peccato cogitato, quoad ſubſtantiam ex objecto, ſecundùm omnes. Sed nunquid etiam quoad circumſtantias, ita ut quis in confeſſione teneatur explicare circumſtantias perſonæ cogitatæ, vel imaginatæ in ejuſmodi delectatione venerea moroſa, an ſoluta, ligata, conſanguinea, ſacra? Multi affirmant abſolutè, præſertim veteres. Abſolutè verò negant alii cum Vaſq. *loc. cit.* & cum eo Tamb. *cit. lib.* 10. *cap.* 2. *n.* 4. Sed rectiùs ex communi, & recepta ſententia apud Azor. *l.* 4. *cap.* 6. *qu.* 3. Sanch. *lib.* 1. *moral. cap.* 2. *n.* 11. ita diſtinguendum eſt; quando delectatio moroſa fertur in objectum ſecundùm totam ejus malitiam, ita ut ipſæ etiam circumſtantiæ directè volitæ, & intentæ ſint; ut ſi in propoſito delecteris in copula cum conſanguinea, ſacra &c. quatenùs tales ſunt (quod certè rarum), utique neceſſariò explicandæ in confeſſione erunt circumſtantiæ illæ, non tam ut circumſtantiæ, quàm ut objectum partiale. At verò, quando delectatio fertur in objectum, non ſecundùm totam ſuam malitiam, ſecundùm partem, vel ſecundùm ipſum objectum nudum tantùm: ut ſi delecteris de cogitata copula cum aliena fœmina, apprehenſa præcisè ut fœmina non tua, minimè autem alteri, ut alteri nupta, conſanguinea, vel ſacra eſt, tunc quia non ſortitur totam operis externam malitiam, ſed ad ſpeciem ſimplicis fornicationis, vel impudicitiæ reducitur, circumſtantias illas explicare neceſſarium non eſt. Ratio fundamentalis data eſt in materia *de actibus humanis* parte 1. Dec. cap. 3. nu. 20. Et rursùs ſuprà de Pœnitentia; *cum de circumſtantiis confitendis à n.* 405.

Adulterium formale tantum.

COmmittitur 1. Cùm quis reverà cognovit ſuam, ta- 525
men credens, vel putans eſſe alienam, vel non ſuam. Quo in genere valdè lepida contigiſſe novimus; & hoc præter mortalem malitiam præterea nihil importat. 2. Cùm quis ſcienter cognoſcit ſuam, ſed imaginando ſibi aliam carnaliter dilectam; vel ſaltem efficaciter affectans, & deſiderans loco ſuæ eam habere; de quo jam ſuprà *Aſſert.* 3. *ſect.* 4. ſufficiens mentio facta. 3. Cùm quis ita imprudenter affectans hîc & nunc accedit ad ſuam, ut omninò etiam accederet, etiamſi eſſet non ſua. 4. Cùm conjuges peccant contra naturam, aut ſodomia. Secundùm communem cum Sanch. *lib.* 6. *diſp.* 10. *n.* 4. & 5. Aut mollitie, ut dum conjuges, vel mutuò ſe polluunt, aut ſe ſeorſim. Juxta dicta ſuprà ſuo loco. Ratio ibidem data eſt: quia matrimonium non dat conjugibus facultatem, niſi ad copulam, & ſeminationem aptam generationi; qualis minimè eſt illa in ſodomia, vel mollitie. Et deinde ſic veriſſimè dividitur eorum caro contra fidem matrimonii.

Conjuges ergo rei ſodomiæ, & mollitiei, neceſſariò ac- 526
cuſare ſe debent, & ſe eſſe conjugatos, & factum eſſe cum propria conjuge. Ratio primi patet ex dictis. Ratio ſecundi eſt: quia aliàs nunquam explicabunt peccatum à ſe commiſſum. At nunquid 1. Satis eſſet, hoc ſcelus ita confiteri: *Peccavi contra naturam cum conjugata?* Reſpondetur, non eſt ſatis, ſed neceſſariò addendam fuiſſe propriam conjugem, Sanch. *cit. nu.* 5. Pontius Caſtro-Palau, alii cum Tamb. *lib.* 7. *Decalog. c.* 3. *ſ.* 2. Ratio eſt: quia explicares peccatum, quod non commiſiſti; per illa enim verba: *peccavi contra naturam cum conjugata*, ſignificares, quòd alius maritus injuriam eſſet paſſus. 2. Quid ſi addam: *Peccavi ſic cum conjugata viro conſentiente?* non eſt ſatis: Quia ſic ſignificas injuriam eſſe factam contra tuam pro-

priam

priam uxorem, quaſi abuſus fuiſſes uxore alterius conſentientis, & non tua propria. 3. Addam ergo: *Peccavi ſic cum conjugata uxore mea conſentiente?* Nihil eſt. Sic enim dupliciter decipis confeſſarium; nam per hæc verba adhuc ſignificas uxorem alterius viri turpitudinem paſſam eſſe, & propriæ uxori impingis peccatum, quod non fecit, nimirùm illam conſenſiſſe, & cooperatam eſſe cum peccato uxoris alterius viri. 4. Dicendo apertè: *Peccavi contra naturam cum propria conjuge:* fœdam notam infamiæ apud confeſſarium inuro uxori meæ? Servetur doctrina communis, & Regula data de Pœnitentia, de cauſis excuſantibus ab integritate materiali confeſſionis. His præmiſſis, jam ad aliam materiam pergamus, nimirùm adulterium reale, quo ſcilicet quis ſcienter peccat cum aliena, & non ſua: & è contrà.

Adulterium Reale.

ASSERTIO.

527 A*Dulterium reale eſt peccatum mortale graviſſimum multiplicis malitiæ, & maximorum plerumque vix compenſabilium damnorum cauſa, meritò graviſſimas ſecum trahens pœnas.* Eſt certum apud omnes.

§. I. *Peccatum mortale graviſſimum.*

528 NAm in primis ipſum adulterium nominatim ſolùm tanquàm damnoſiſſima ſpecies luxuriæ expreſſo nomine prohibetur ſexto præcepto Decalogi, naturali, ac poſitivo: *Non mœchaberis*. Deinde gravis peccati maximè exaggeratur, & graviſſimè damnatur paſſim in Scripturis utriuſque Teſtamenti, & Lev. 2. Deut. 22. & 27. Tob. 31. & latè Proverb. 6. Eccleſiaſt. 33. 1. ad Corinth. 6. ait Apoſtolus: *Nolite errare, neque fornicarii, neque adulteri, neque molles regnum DEI poſſidebunt.* Alii paſſim.

§. II. *Multiplicis Malitiæ.*

529 NAm adulterium ſemper involvit eſſentialiter duplicem malitiam, unam luxuriæ contra continentiam, quatenus acceditur ad non ſuam; alteram contra fidem Matrimonii, & Juſtitiam, quatenus acceditur ad alienam: nam quatenus ligatus peccat contra fidem datam in Sacramentali contractu matrimonii, quo corpus ſuum ſoli conjugi promiſit, & tradidit, peccat contra Juſtitiam, ſeu jus corporis ſui acquiſitum conjugi: juxta illud Apoſtoli 1. Corinth. 7. *Mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir, &c.* Quatenus verò peccatur cum perſona ligata, peccatur contra Juſtitiam, & jus acquiſitum tertii, ſcilicet conjugis alterius perſonæ ligatæ. Itaque

Gravitatis peccati hujus hi ſunt gradus. 1. *Gravis*, cùm perſona ſoluta peccat cum ligata: qui præter fornicationem ſolùm cooperando peccat contra jus tertii. 2. *Gravior*, cùm perſona ligata peccat cum ſoluta, quia præter fornicationem peccat contra fidem à ſe datam propriæ conjugi, & quia violat jus acquiſitum conjugi in ejus corpus. 3. *Graviſſimas*, cùm perſona ligata peccat cum ligata, quia præter fornicationem, peccat & contra fidem à ſe datam conjugi, & contra jus propriæ conjugis, & contra jus tertii, ſcilicet complicis ligatæ conjugis, ubi præter fornicationem, & fidem violatam duplex committitur injuſtitia, & injuria, & in propriam conjugem, & in conjugem complicis adulterantis: quæ duæ injuriæ etſi ejuſdem ſpeciei, tamen diſtinctæ numero neceſſariò explicandæ ſunt in confeſſione, ſicut & peccatum perſonæ ſacræ cum ſacra; non enim ſufficit ſimpliciter dicere commiſi adulterium, vel ſacrilegium carnale, ſed omninò explicandus eſt ſtatus utriuſque. Juxta communiſſimam DD. & latè Lugo *ſect.* 5. *n.* 38. Ratio: quia tunc duo ſunt commiſſa peccata, unum in perſona propria, alterum cooperando ad peccatum perſonæ alterius: duo jura violantur in adulterio mutuo, duo corpora DEO ſacra profanantur in horribili ſacrilegio mutuo. Inſuper adulterium committitur à conjugato in omni prorſus ſpecie luxuriæ ſaltem externæ non tantùm naturali cum ſoluta, ligata, conſanguinea, ſacra &c. ſed etiam contra naturam, beſtialitate, ſodomia, mollitie, itemque oſculis, & tactibus impudicis etiam cum ſolutis: ideoque talis agens conjugatus, vel conjugata tenetur explicare ſtatum matrimonii ſui. Communiſſima DD. Sanch. *lib.* 9. *diſp.* 18. *n.* 4. Lugo *loc. cit.* Tamb *cit. c.* 3. *ſ.* 1. Ratio eſt: quia in his omnibus ſemper fit injuria conjugi, juxta Apoſtolum cit. *Vir non habet poteſtatem corporis ſui &c.* Et è contra.

§. III. *Maximorum damnorum cauſa.*

530 DAmna denique maxima ex adulterio cum ligata provenientia, & plerumque incompenſabilia ſunt; quòd proles inde nata in alienam curam, alimenta, hæreditatem tranſeat, & irrepat cum maximo damno mariti, & prolium legitimarum; quæ damna, quia ordinariè irreparabilia ſunt, ut patebit, in immenſum augent malitiam adulterii: quanta enim malitia, & injuſtitia eſt, voluntariè, & cauſare talia damna, & ſimul ſe præcipitare in impoſſibilitatem ea compenſandi? Quapropter in confeſſione neceſſariò diſtinctè explicanda, & à confeſſario examinanda ſunt illa damna: utpotè 1. An proles inde nata ſit, & adhuc vivat. 2. An ex communi re familiari, vel ſumptibus innocentis conjugis alatur. 3. An inter liberos, vel hæredes legitimos hæreditatem nacta, vel natura ſit ex bonis paternis, vel matrimonialibus ad ſolos legitimos hæredes pertinentibus. Hæc enim adulterio commiſſo novam, & omninò diſtinctam ſpeciem injuſtitiæ, & injuriæ in conjugem innocentem, & hæredes legitimos ſuperaddunt, atque inducunt graviſſimam obligationem. De qua mox.

§. IV. *Meritò graviſſimas trahens pœnas.*

PRæter pœnam Juris naturalis, ſcilicet obligationem reſtitutionis pro damnis ex adulterio conſecutis marito, & prolibus legitimis, de quibus ſtatim, Jure poſitivo variæ pœnæ adulterio decretæ, & jure meritiſſimo. *Prima Pœna* eſt mors infligenda à Judice adulteræ, non tamen adultero. Sed hæc mors nihil ad nos. *Secunda Pœna* eſt, quòd dos, vel donata propter nuptias amittantur propter adulterium, de hoc dixi ſatis cùm de contractibus. *Tertia Pœna* eſt, quòd propter adulterium conjux adulterans privetur jure petendi debitum, ut communiter ſolemus loqui. Et hæc, quidem ad nos, ſed jam ſatis explicata ſuprà. *Quarta Pœna* eſt, quod propter adulterium poſſit fieri divortium ad petitionem innocentis. Sed hæc tota ſpectant ad forum externum, nihil ad confeſſarium; ſi tamen noſſe velis, nervosè, & optimè tradit Laym. *lib.* 5. *tract.* 10. *cap. ult.* 531

SUBSECTIO.

De reſtitutione ex adulterio debita.

SUMMARIUM.

532 *Quid ex adulterio reſtituendum,*
533 Uſque ad num. 536. *I. Pro injuria?*
536 *II. Pro infamia, vel dedecore?*
537 *III. Pro damno temporali?*
538 *IV. Pro ſumptibus hoſpitalis?*
539 *Adulter obligatur ad reſtitutionem pro damnis marito, & liberis legitimis.*
540 & 541 *Utpotè pro infamia, & alimento prolis ſive ſuaſerit,*
542 *Sive non ſuaſerit eam marito ſupponi.*
543 *Adulter in dubio, ſitne proles ſua, nec ne? probabiliter adhuc obligatur reſtituere pro rata dubii.*
544 *Sed æquè probabiliter ad nihil obligatur.*
545 & 546 *Ad quid ſi duo, vel plures cum eadem adulterium commiſerunt?*
547 *Etiam adultera per ſe obligatur ad reſtitutionem.*
548 Uſque ad n. 552 *Omnium damnorum ex adulterio per ſe conſequentium marito, ac filiis legitimis.*
552 *Omni modo commodo, & moraliter poſſibili.*
553 *Non tenetur regulariter crimen ſuum manifeſtare marito, vel proli ſpuriæ.*
554 & 555 *An, & quando filius teneatur credere matri aſſerenti ipſum eſſe ſpurium?*
556 *Adultera non tenetur manifeſtare ſuum crimen, & prolis illegitimationem. I. quando ipſa compenſat.*
557 *II. Quando præſumit id noſſe alios.*
558 *III. Quando nihil proderit.*
559 *IV. Nec cum periculo vitæ.*
560 & 561 *V. Vel infamia ſuæ majoris.*
562 *VI. Aut cum detrimento propriæ famæ.*
563 *His vero ceſſantibus tenetur.*
564 *Solvuntur fundamenta contraria.* Uſque ad nu. 567.

QUatuor hic explicanda ſunt. 1. Pro quo reſtituendum? 2. Ad quid obligetur adulter? 3. Ad quid adultera? 4. Ad hæc aliquando teneatur ſe prodere propter damna avertenda?

§. I. *Quid, & pro quo reſtituendum ex adulterio?*

TItius nobilis, & opulentus commiſit adulterium cum Caja uxore Sempronii ſimiliter nobilis, & divitis viri: eo adulterio natum filium ſpurium, bonus Sempronius tanquàm legitimum filium, & quidem primogenitum ſtatui ſuo ſummis ſumptibus competentibus educavit, & cum aliis liberis 532

beris poſteà natis ei hæreditatem reliquit, & inſuper tanquam primogenitu fideicommiſſum, ſeu præcipuum contulit, poſthabito vero ſuo primogenito filio, primùm poſt illum ſporium natu. Quæritur, quid, & pro quo teneantur reſtituere Titius adulter, & Caja adultera tantorum malorum cauſæ? Generaliter tria hîc diſtingui debent. *Primum* eſt ipſa injuria per adulterium illata Sempronio ab adultero, & adultera, ſecluſo omni alio damno famæ, vel fortunæ. *Secundum* eſt infamia, & dedecus illatum Sempronio cornutu ex adulterio divulgato. *Tertium* eſt damnum temporale Sempronii in alenda prole ſpuria, & liberorum legitimorum, in hæreditate ab illo ſpurio participata, & ſimilia. Huc etiam referri debent ſumptus hoſpitalis, ſi talis proles ſpuria expoſita eſſet, & in eo educanda. De ſingulis breviter ſeorſim.

I. *Pro injuria.*

533 PRo ipſa ſola injuria adulterii, ſecluſo omni damno, in honore, fama, vel fortuna, vel bonis temporalibus nihil reſtituendum eſt. Ita contra Rebell. & alios RR. apud Molinam communiſſima DD. quos latè citant, & ſequuntur Molina, & Lugo. Ratio communis eſt: quia obligatio reſtitutionis non oritur præcisè ex injuria, ſed ex damno permanente injuſtè illato; atqui in propoſitu ſupponimus ex adulterio occulto permanente, nulla prole ſuſcepta, vel aliundè educata nullum prorſus oriri damnum in honore, fama, vel bonis temporalibus conjugis, vel aliorum liberorum: ipſum autem adulterium in ſe non eſt damnum, ſed mera injuria tranſiens, qua tranſacta, nullum remanet damnum: ergo nulla inde reſtitutio debita: Quia tamen poſſet quis contendere ex adulterio ſemper remanere aliquod damnum, ſcilicet maculam aliquam thori conjugalis (etſi occultam) tamen aliquo modo æſtimabilem, ideò ratio melior eſt: quia damna illata in uno genere bonorum non debent ex obligatione per reſtitutionem reparari in alio genere bonorum: unde in communi ſententia homicida pro injuria, & damno naturali ipſius occiſionis, ſeu mortis hominis, ſecluſo alio damno temporali, nihil debet reſtituere per pecuniam, vel quidvis aliud: cùm ergo injuria adulterii, & qualecunque damnum illud naturale permanens, vel tranſiens non ſit in genere pecuniæ, vel boni temporalis, ſed in alio ſuperiori genere bonorum, nimirùm circa corpus conjugis, conſequens eſt, quòd adulter non teneatur pecuniis compenſare injuriam, vel damnum illud. Adde, quòd oppoſita ſententia ſit contra ſenſum, & praxim omnium fidelium, & confeſſariorum, qui etiam doctiſſimi, & optimi talem obligationem nunquam agnoverunt.

534 *Dices:* Maritus vir honeſtus mallet carere centum aureis, quàm pati injuriam adulterii præcisè, ſecluſo omni alio damno in honore, fama, vel pecunia: ergo pro illa injuria præcisè eſt obligatio reſtituendi æquè, imò major, quàm pro furto centum aureorum. *Reſpondetur* negando conſequentiam. Nam etiam occidendus mallet carere mille aureis, quàm vita, & tamen non ſequitur tuum illatum: ſolùm ergo utroque caſu ſequitur majorem eſſe injuriam, & graviori pœna dignam, quàm ſit furtum centum, vel mille aureorum; non poteſt autem ſequi obligatio reſtituendi propter impotentiam compenſandi ad æqualitatem, cùm ſint diverſa genera bonorum, ut dictum eſt.

535 *Dices rurſus.* Qui utitur re aliena, v. gr. equo, invito Domino, tenetur non ſolùm reddere equum, ſed etiam pretium æquivalens pro uſu præterito illius equi, vel rei alienæ: ergo ſimiliter, qui uſus eſt uxore aliena, tenetur non ſolùm uxorem relinquere viro ſuo, ſed etiam aliquid quaſi pretium æquivalens dare pro uſu corporis. *Reſpondetur* iterùm negando conſequentiam, & paritatem. Quia uſus equi eſt in eodem genere bonorum cum pecunia, ſcilicet boni temporalis, fortunæ, atque adeò poteſt, & debet pecunia compenſari; at verò uſus uxoris, ſicut ipſa uxor ſunt in alio altiori genere bonorum; quare ſicut, qui occidit uxorem Sempronii, non tenetur ei pecuniam reſtituere pro ipſa uxore præcisè, ſecluſo alio damno temporali; ita neque ille, qui uſum uxoris habuit, invito marito: quia hîc uſus ad aliud bonorum genus ſpectat, quæ æquivalente pecunia compenſari nequeunt. Unde etiamſi maritus ſciat adulterium, & exigat ſatisfactionem pecuniæ pro ipſo adulterio, certum eſt adulterum poſſe recuſare, quia id ob ſpeciem lenocinii, pudicitiam vendere, prohibitum eſt in jure, *leg. tranſigere Cod. de tranſact.* Quòd ſi tamen adulter loco pœnæ velit ſatisfacere in pecunia, poterit maritus in conſcientia illam accipere, & retinere, quia tunc non adeſſet lenocinium ut ſuppono: Leges autem ſolùm in foro externo illam ſatisfactionem verant, ne detur anſa lenociniis, ut benè obſervat Tambur. *lib. 6. Decal. cap. 3. §. 4. num. 2.*

II. *Pro infamia, vel dedecore.*

536 CErtum eſt, quòd ſicut pro infamia, vel dedecore, quod ex injuſta detractione, vel contumelia oritur, compenſatio fieri debet per reſtitutionem, juxta dicta alibi, ita etiam infamia, & dedecus, quod maritus patitur ex injuria adulterii, ſi adulterium ad aliorum notitiam perveniat, ſi fieri poſſit, reparari deberet ex obligatione Juſtitiæ. Dico tamen, *ſi fieri poſſit*; plerumque enim erit impoſſibile eam infamiam, vel dedecus miſeri cornuti auferre. Dedecus tamen aliquando compenſari poterit ab adultero honorando, vel elevando ad altiorem gradum, ut videatur nullam, vel modicam honoris jacturam incurriſſe. Deinde ſermo eſt tantùm de marito injuriam paſſo, ſed ſi maritus ipſe adulterium commiſiſſet, non videtur ex hoc obligatus ad reſtituendum uxori, quia hæc ex mariti adulterio nullum dedecus, vel infamiam incurrere communiter exiſtimatur; ait Lugo *Sect. 1. diſp. 22.*

III. *Pro damno temporali.*

537 CErtò reſtituendum eſt marito pro expenſis, quas facit in aliena prole alenda: Itemque pro iis, quæ pater putatitius tali proli ſpuriæ donat, & poſt mortem reliquit hæreditate, fideicommiſſo, &c. Itemque aliis filiis, vel hæredibus legitimis, juxta dicenda §. 2. & 3. ac etiam pro iis, quæ conſanguinei, mariti ejus intuitu donant, vel relinquunt tali proli putatitiæ, aliàs proli legitimæ donaturi. Addit Molina *tract. 4. diſp.* 101. etiam reſtituendum eſſe pro iis, quæ mater plus inſumit, vel minùs lucratur bonis communibus, quàm aliàs inſumptura, vel lucratura fuiſſet. Verùm hoc nimis rigoroſè dictum meritò cenſet cum aliis Lugo *ibid. num.* 3. numquid enim ſi uxor ex culpabili cauſa ægrotet, & ſic minùs lucretur, vel plus inſumat, tenebitur poſteà reſtituere: numquid è contra culpabiliter ægrotans maritus? Lege ipſummet, ſi curioſus es.

IV. *Pro ſumptibus hoſpitalis.*

538 QUando proles ex adulterio ſuſcepta exponitur alenda in hoſpitali ad id fundato, ſaltem quando parentes adulteri divites ſunt, & ſolùm ad tegendum crimen ſuum prolem ita exponunt, etiam ipſi hoſpitali pro ſumptibus alendæ prolis reſtituendum eſſe ab iiſdem parentibus, docet communis DD. pluriniſque citatis Sanch. *lib. 1. conſil. cap. 5. diſp. 46. n. 7.* Azor. *lib. 2. tr. 2. c.* 5. loquentes univerſaliter de exponentibus prolem ſive ſpuriam, ſive legitimam, & in ſpecie de prole adulterina, Molina *cit. diſp.* 101. Lugo citatus *Sect. 1. n. 4.* Hennex *diſp. 6. q. 7. n. 9.* Ratio eſt: quia ſumptus illi, & redditus hoſpitalis, fundati, & relicti ſunt, ut ſubveniatur pauperibus: ergo injuſtè agit, qui cùm dives ſit, & poſſit, ac teneatur filiis alimenta præſtare, abſque neceſſitate ingerit, & cogit illum ali ex bonis pauperum; conſequenter eos ſumptus ex Juſtitia tenebitur refundere, & certè ſemper commodè poterit, ſi non per ſe ipſum ob metum infamiæ, certè per aliam perſonam fidelem, aut ipſum confeſſarium. Quamvis oppoſitum ſentiant, & ſatis benè ſuadeant aliqui, quos refert, & approbat Dian. *p. 2. tr. 6. Miſcel. reſol.* 40. Quem vide, non enim libet rei raræ praxis immorari.

§. II. *Obligatio adulteri.*

539 CErtum eſt adulterum, ſi moraliter certus ſit, prolem eſſe ſuam ex ſuo adulterio genitam, obligari ad reſtitutionem pro damnis conſecutis marito, & liberis legitimis, modis poſteà declarandis. *Communiſſima* apud mox citandos. Ratio generatim eſt: quia omnis injuſtè damnificans proximum tenetur ad reſtitutionem. ſed adulter verè injuſtè damnificat, & verè injuſta cauſa eſt damnorum illorum, quando eam injuſtam actionem exercuit, ex qua ſuaptè natura prolis generatio conjuncta cum damno mariti, & liberorum legitimorum conſequi poteſt, & ſolet: ergo & ipſe tenetur ad reſtitutionem, ſeu compenſationem illorum damnorum in foro omni, etiam conſcientiæ maximè: intellige tamen per ſe loquendo, niſi ſcilicet excuſetur in toto, vel in parte, ſive quia damnum ab ipſa adultera jam compenſatum ſit, vel compenſandum credatur; ſive quod reſtitutionem præſtare nequeat ob impotentiam, vel phyſicam, vel moralem ob periculum vitæ, gravis diſpendii, famæ, &c. juxta cauſas generales excuſantes à reſtitutione. Et in ſimili dicam infrà de ipſa adultera. In particulari ergo quoad adulterium tria hic certa ſunt, duo autem valdè dubia, & controverſa.

540 I. Certum eſt, in primis adulterum debere reſtituere marito pro infamia, vel dedecore ex adulterio diffamatu ſubſecuto, quando ea mala poſſunt, vel in toto, vel in parte reparari, juxta paulò ſuperiùs dicta. 2. Certum eſt, in integrum debere ſolvere, vel compenſare marito alimenta proli adulterinæ, cùm ipſe ſit verus pater, & ipſi incumbat alere filium. Sed intel-

intellige à tertio anno ætatis prolis, nam uſque ad tertium ætatis annum, ſeu in primo triennio ipſa mater ſola debet alere filium, ut habetur utroque Jure *cap. 2. de converſ. Infidel. &* *l. 9. nec filium, &c. C. de Patr. Poteſt.* 3. Si adulter ſuaſit adulteræ, ut prolem adulterinam marito ſupponeret, tanquam ex ipſo genitam, & conſequenter tanquam ſuam educandam, certum eſt apud omnes, eum obligare ad compenſanda damna inde ſecuta, & marito in ſumptibus, & liberis legitimis, vel hæredibus in diminutione hæreditatis, & ſimilibus, quia tunc fuit vera moralis, & voluntaria cauſa illorum damnorum: atque hoc ſimul cum adultera æquè primò, & æquè immediatè, & non ſolùm ſecundo loco in defectum adulteræ; quia quando conſilium datum eſt in commodum utriuſque, & conſultoris, & executoris, uterque tenetur æquè primò pro rata, & ſinguli in ſolidum in defectu alterius. Ut ex communi notat Leſſius *lib. 2. cap. 10. num.* 5. Et ex eo Lugo *diſp.* 13. *ſect. 2. num. 1. in fine*. Tenebitur ergo tunc reſtituere adulter, aut in parte rata, etiam majori, etiam in toto, prout ipſa adultera multum, parum, aut nihil ad reſtitutionem cooperari, vel contribuere potuerit: ſimiliter & è contra dicendum de adultera. Et hæc tria certa ſunt.

541 II. Dubium, & controverſum primum eſt, an ex adulterio præcisè, quando adulter poſteà adulteræ nihil ſuaſit, nec ullo modo procuravit, quòd proles adulterina marito ſupponeretur, teneatur tamen ſaltem ex parte pro rata ſua ad reſtituendam liberis legitimis, vel hæredibus pro damnis, utpote pro hæreditate diminuta, vel ablata, pro majoratu, vel fideicommiſſo, aliuve præcipuo, tali ſpurio tanquam legitimo collatis; Negavit ante omnes Sotus *lib. 4. de juſtitia cap. 7. art.* 2. Et poſt eum Henriq. Barthol. à S. Fauſto, & Diana *part. 2. tr. 3. Miſcel. reſol.* 25. aliique RR. teſte Leſſio loc. cit. non negante hujus ſententiæ probabilitatem. Fundamentum eſt: quòd tunc adulter non ſit cauſa propria illius damni, ſed ſola uxor adultera, quæ ſola ſupponit marito prolem alienam pro ſua, quod adulter, ut ſupponimus, nec intendit, nec conſulit, nec procurat, ergo ſola mater eſt quæ damnum infert, ideòque ea ſola tenetur reparare. Quemadmodùm, ſi eo caſu adultera pocuret abortum, non ideò adulter eſſet cauſa abortus, ſi illum nec ſuaſit, nec procuravit, licèt illius occaſionem dederit ſua copula adulterina: ergo ſimiliter non erit cauſa illius ſuppoſitionis, prolis alienæ, ſi eam nec ſuaſit, nec procuravit, licet illius occaſionem dederit. Item ſi ego tibi furatus ſum tuam ſupellectilem, tu verò ad eam compenſandam fureris ab alio tertio pecuniam, non ideò ego debeo tertio reſtituere pecuniam, ſed ſolùm tibi pro tua ſupellectili; ita in propoſito adulter eſt quidem reus adulterii, non tamen illius ſuppoſitionis, & damnorum, quæ uxor adultera ſupponendo prolem alienam infert marito, & filiis legitimis. conſequenter illa à reſtitutionis debito immunis erit. Sententia non omninò improbabilis.

542 Sed vera eſt ſententia affirmativa communis DD. quos latè citant, & ſequuntur Molin. *tract.* 4. *diſp.* 104. Laym. *lib. 3. Theolog. moral. tr. 3. par. 3. cap.* 14. *n.* 4. Lugo *diſp.* 13. *ſect.* 2. *n.* 11. Leſſ. *lib. 2. de juſtit. c.* 10. *dub.* 5. Herincx *diſp. 6. q. 7. nu.* 93. Ratio communis eſt: quia licèt mater ſit, quæ immediatè ſupponit prolem illegitimam marito, adulter tamen eſt cauſa illius ſuppoſitionis, & damnorum conſequentium, quatenùs ipſe facto ſuo conjecit matrem in neceſſitatem ita faciendi, ne prodat ſuum delictum; certè enim regulariter ſaltem non poterit aliter facere: quia tamen aliquando ſaltem poſſet non ita ſupponere, ſed extra familiam alere prolem ſpuriam, quo caſu Vaſq. apud Lug. cit. fatetur poſſe locum habere ſententiam Soti. Ratio generalis eſt: quia adulter etiam eſt vera, proxima, & immediata cauſa illorum damnorum, ſicut & mater adultera: hæc enim non aliter concurrit ad illa damna, niſi quatenùs filium illegitimum talem permittit eſſe in domo, & familia mariti, ut maritus, & alii credant eſſe filium legitimum, ſicut reliquos, neque enim ad hanc cauſalitatem neceſſe eſt, quòd mater poſitivè dicat, eum eſse filium legitimum patris, neque ita dicere ſolet, ſed ſolùm permittit eum ſic domi manere, & decipit maritum, ac alios putantes eum, eſse filium legitimum; atqui eodem modo multò magis concurrit adulter, qui cùm ſit verus pater prolis, ipſe deberet eam alere, educare, & illius curam habere, eo ipſo, quòd filium ſuum relinquat in aliena domo apud alium putatitium patrem, à quo videt eum pro filio legitimo haberi, & educari, &c. eſt cauſa non minùs, quàm mater illius deceptionis, & damnorum conſequentium mariti, & liberorum legitimorum: ut ſanè perpendenti luce meridiana clariùs apparebit, & latiùs proſequitur Lugo citatus *num.* 14. ergo &c. Diverſa eſt planè ratio in exemplis allatis de abortu, & furto, quia, ut dixi, ad ſuppoſitionem prolis concurrit adulter etiam immediatè ponendo eam in utero adulteræ, & tenendo in aliena domo, ad abortum autem nullo modo concurrit immediatè, ſed nudam occaſionem præbet ipſius liberæ electionis: & furans tibi tuam ſupellectilem nullo modo concurrit ad tuum furtum pecunia reſpectu tertii, ſed meram occaſionem præbet, ex qua liberè eligis furari ab altero tantundem: Et neuter in neceſſitatem ita agendi regulariter conjicitur. Quòd ſi tamen in caſu ſingulari alicui furto auferens ſua ſciens, & volens conjicere in neceſſitatem furandi alteri tertio, certè etiam injurius eris in illum tertium, ideoque in defectum prioris furis reſtitutioni obnoxius: quo ipſo tamen onere te liberas reſtituendo tuum primum furtum, de quo alibi latiùs.

III. Dubium controverſum alterum, & difficilius eſt. 543
Dixeram initio adulterum, *ſi moraliter certus ſit* prolem eſſe ſuam, obligari ad reſtitutionem. Id autem in propoſito moraliter certum cenſetur, quod prudenter ita creditur; ut contrarium nullo modo videatur probabile: talia enim paſſim humano modo certa dicuntur, aut Leſſ. cit. *lib. 2. c.* 10. *dub. 6. nu.* 39. ab omnibus communiter receptus. Ut ſi in propoſito tempus partus correſpondeat cum tempore conceptionis, & adulterii commiſſi, & tunc maritus fuit abſens, vel infirmitate impotens, vel aliàs filios nunquam genuit, aut aliundè meritò credendum ſit adulteræ aſſerenti ſe ex adultero concepiſſe, non ex marito. Quid ſi ergo adulter non ſit ita moraliter certus, prolem eſſe ſuam, ſed verè, & probabiliter dubitet in utramque partem, ſitne proles ex ſe genita, nec ne? Adhuc adulterum obligari ad reſtitutionem dictorum damnorum ſaltem pro parte ſecundùm quantitatem dubii, ſanè non improbabiliter docent cum multis Molin. *cit. tract. 4. diſp.* 103. Laym. *cit. cap.* 14. *nu.* 2. Fundamenta ſunt. 1. Quia licèt ipſe adulter dubius ſit an proles ſit ſua, tamen æquè etiam dubium eſt, an ſit mariti? atqui dubio uter duorum pater ſit prolis, æquitas non patitur, ut onus eorum omnes expenſas ſubeat in ea alenda, & educanda, alter verò omninò immunis ſit; ſed oportet eos contribuere ſecundùm proportionem dubii, juxta communem ſententiam: ergo licèt adulter non ſit certus de prole ſua, tamen debet eſſe certus de compenſatione damni pro rata ſua. 2. Generaliter: quandocunque conſtat, delictum eſſe admiſſum, ex quo damnum ſequi ſolet, præſumptio ſolet eſſe contra nocentem, ut ipſi incumbat probatio, nihil ex ſuo delicto damni eveniſſe, quod alios ſuaptè natura ſolet ſequi, cùm in dubia cauſa potiùs favendum ſit innocenti, quàm nocenti: at hic conſtat adulterum commiſiſſe delictum, ex quo tale damnum, ſcilicet prolis alienæ ſuppoſitio ſequi ſolet: ergo in dubio, an reverà ita ſit, debet adulter in conſcientia præſumere contra ſe, & credere ſe eſſe debitorem damni reſtituendi, ſaltem ſecundùm quantitatem dubii. 3. Molina citat. ita ferè arguit; quia adulter non eſt poſſeſſor bonæ fidei in tali caſu, cui in dubio favendum ſit, nam mala fide appoſuit cauſam, undè damna illa ſequi nata erant: nam ſi quis injuſtè ſagittam projecit, & conſtat poſteà eo loci ſervum Petri ſagitta interfectum eſſe, etſi non certum ſit, ſed dubium, an illa eadem ſagitta interfectus ſit, non erit æſtimandus poſſeſſor bonæ fidei, ſed obligandus pro quantitate dubii, & veriſimilitudinis reſtituere damnum: ergo ſimiliter cùm adulter ſuo facto cauſam injuſtam ſufficienter appoſuerit ad ea damna, debebit reſtituere pro quantitate veriſimilitudinis, & dubii. 4. Ergo malè quidam videntur arguere: filius in illo dubio legitimum ſe reputare poteſt: ergo & adulter. Negatur enim conſequentia, & paritas; quia filio innocenti, & in poſſeſſione filiationis legitimæ manenti omni jure debebitur præſumptio, ut habeatur legitimus, quouſque demonſtretur illegitimus. At verò adultero nocenti, & injuſtam cauſam præbenti, unde tale damnum ſuaptè natura ſequi ſolet, nulla debetur præſumptio pro ſe, ſed potiùs contra ſe, ut dictum eſt: ergo &c. Audeſne huic ſententiæ negare probabilitatem? Ego autem

IV. Dico ſimpliciter, adulter non obligatur ad ullam damni compenſationem in dubio, niſi ei moraliter certum ſit, eam eſse ſuam prolem. Ita Sot. Nav. aliique congeſtis Leſſ. *lib. 2. cap.* 10. *dub. 6. n.* 39. Lug. *cit. ſect.* 2. Dicaſt. *tom. 2. tr. 2. de juſtitia diſp. 7. dub.* 11. Tambur. *lib. 7. Decal. cap. 3. ſ. 4. nu.* 3. Ratio valida optimè traditur à Leſſ. citato his verbis: Quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis: nemo enim tenetur aliquid ſolvere, & re ſua ſe ſpoliare, niſi conſtet ſe debere. Conſentiunt ferè in hoc DD. quamvis enim quidam dicant, illum teneri, quando probabiliter credit eſse ſuam prolem, hoc tamen non eſt ita generatim intelligendum, ſed quando ita credit, ut non habeat rationem dubitandi de contrario. Fieri enim poteſt, ut quis probabiliter credat eſse ſuam prolem, & etiam probabilitatem habeat non eſse, quo caſu certum eſt, non teneri. Hæc Leſs. *Jam ſubſumo*; atqui quandiu adulter non eſt moraliter certus, ſed verè dubium eſt, an proles ſit ſua, tandiù non conſtat ipſum eſse debitorem: & licet non ſit bonæ fidei in ordine ad adulterium, eſt tamen bonæ fidei in ordine ad bona ſua legitime poſseſsa, nec illis ſpoliari debet, donec probetur filium eſse ſuum: & inſuper in eo dubio adeſt præſumptio juris, filium eſse legitimum; ut conſtat ex *leg. filium ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni juris*, *leg. quia ſemper ff. de in jus vocando*. Et pluribus locis apud Lugo, *citat. num.* 17. Idque generaliter in utroque foro locum habere plurimis relatis docent Lugo &

Leſ-

Leſſius *loc. cit.* Quia enim ratione matrimonii filius inveniatur in poſſeſſione legitimæ filiationis, non debet propter hoc dubium poſſeſſione ſua privari: ergo etiam adulter eam prolem legitimam mariti, & non ſpuriam ſuam, ſicque ſe à reſtitutione immunem præſumere, & reputare poteſt. Alioquin certè talis filius dubius melioris conditionis eſſet, quàm alii filii ejuſdem mariti, non dubii; ille enim ratione præſumptionis juris de ſua legitima filiatione poſſet accipere, & retinere totam portionem hæreditatis paternæ, & inſuper poſſet recipere partem, quam adulter ei deberet dare propter alimenta pro ratione dubii. Fatendum ergo eſt, titulum illum, qui ſufficit ad hoc, ut filius accipiat portionem integram filii legitimi, ſufficere eodem modo ad liberandum adulterum ab obligatione eum alendi etiam ex parte. His benè perceptis liquidò ruunt fundamenta oppoſitæ ſententiæ, quia ex una parte adulter reverà non probatur debitor: & ex altera parta omnis præſumptio contra ipſum ratione adulterii commiſſi eliditur per contrariam præſumptionem juris, de legitima filiatione prolis; qualis præſumptio contraria certa non adeſt in Molinæ exemplo de emiſſa ſagitta; ideòque non ad rem.

545 At quid ſi duo, vel plures mœchi eodem ferè tempore commiſerant adulterium cum Berta uxore Titii in iis circumſtantiis, ut certum ſit moraliter ab alterutro, vel uno illorum, prolem eſſe genitam, non à marito: tenebunturne tunc ambo, vel omnes reſtituere marito, & filiis legitimis pro damnis ex prole adulterina ſuppoſita marito, pro rata ſua parte? Reſponſio eſt affirmativa. Communis. Molina, Vaſq. alii cum Lug. *cit. diſp.* 13. *ſect.* 3. *n.* 24. Herinc. *diſp.* 6. *q.* 7. *n.* 19. Ratio eſt: quia ex una parte certum eſt prolem ab uno eorum eſſe genitam: ex altera autem parte licèt incertum ſit; quiſnam eorum genuerit, uterque tamen ſua actione injuſta fuit in cauſa, ne certus damni auctor agnoſcatur, à quo certò compenſatio fieri debeat; ideòque uterque certò injuriam, & damnum intulerat, utpotè, vel ob prolem illegitimam, vel ob incertitudinem auctoris, qui ſolvere teneatur ea damna, & conſequenter uterque pro rata ſua ex ea injuſta actione reſtituere tenebitur; quemadmodùm ſi duo ſeorſim, vel caſu ſagittas projiciant, quarum una interficit certò ſervum Petri; licèt ignoretur cujus ſagitta interfectus ſit ſervus, ſinguli tamen debent compenſare illud damnum pro rata, & quantitate dubii, quia nimirùm uterque certum damnum intulit, vel occidendo ſervum, vel cauſando incertitudinem auctoris damni, & ſic privando Petrum jure, & facultate exigendi reſtitutionem ab occiſore certo ſui ſervi: quare uterque debet reſtituere certam partem pretii. Idem prorſus eſt in noſtro propoſito.

§. III. *Obligatio adulteræ.*

ASSERTIO.

546 *Adultera per ſe obligatur ad reſtitutionem omnium damnorum ex adulterio per ſe ſequentium marito, & filiis legitimis, omni modo, commodè, & moraliter poſſibili, regulariter tamen ad ea damna avertenda non tenetur prodere ſuum delictum, neque marito, neque proli illegitimæ ex adulterio ſuſceptæ.* Eſt tota communiſſima. Ratio generalis obligationis manifeſta eſt: quia ipſa adultera eſt per ſe immediatè cauſa, cur maritus, & filii legitimi credant, illam eſſe veram, & legitimam prolem, atque idcircò ea damna patiantur. Reliqua explico particulatim.

I. Per ſe obligatur ad reſtitutionem.

547 Nimirùm niſi adſit juſta cauſa excuſans, nam ſicut in omnibus aliis, ita etiam in hoc caſu ſine dubio excuſat impotentia phyſica, vel moralis, ut ſi non poſſit reſtituere ſine periculo mortis, aut infamiæ, alteriuſve gravioris mali, quàm ſit damnum inde ſecutum; de quibus latiùs §. *ſeq.* Idque ſi non omninò ad omittendam, ſaltem ad differendam reſtitutionem; quouſque talis impotentia, vel pericula durant. Abſolutè ab onere reſtitutionis adulteram liberant duæ cauſæ. *Prima*, ſi & ipſa adultera non ſit moraliter certa, prolem hanc eſſe ex adulterio genitam: tunc enim excuſabitur à reſtitutione eadem ratione, qua modò §. præcedenti de adultero probatum eſt: quamvis autem raro id mater ignoret, tamen contingit reverà, ut propter vicinitatem copulæ cum adultero, & cum marito prorsùs ignoret, vel ſaltem ambigat, ex quo proles concepta ſit. *At quid* ſi adultera commiſſo adulterio (ut reverà ſolent) de induſtria citò petat copulam à marito, ut ſic incertus evadat conceptus prolis? Reſponſionem non inveni apud meos AA. reſpondeo tamen cum diſtinctione; ſi ita faciat præcisè ad tegendum ſuum crimen, ne fortè nata prole, aliquando innoteſcat, cenſeo adhuc liberam à reſtitutione damnorum ſecutorum; quia ex una parte uſa eſt jure ſuo, ex altera autem parte reverà proles manet dubia. Si verò ita faciat ex directa intentione, ut proles poſteà nata marito innocenti ſupponatur, cum ejus, & legitimorum filiorum damno, non poſſum eam à reſtitutione damnorum conſecutorum liberare, quia reverà jam eſt voluntaria cauſa illorum damnorum; imo propè certa, cùm regulariter ſaltem ex priori præſertim extraordinario libidinoſo concubitu proles concipi ſoleat. *Secunda cauſa* omninò excuſans eſt, ſi pater, vel liberi legitimi liberè remittant eam obligationem; & res clara eſt, ſi remittant expreſsè cognito jam crimine, & prole adulterina: quin etiam ſæpè tacitam ejuſmodi remiſſionem poteſt præſumere mater, & ſic ſe non manifeſtare, ut §. *ſeq.* dicam. *Dixi autem ſi liberè remittant*: Quædam ſic ſe liberavit: habebat tres filios, quorum unus erat ex adulterio, & quia ab illis nihil ſibi timebat, eos ita allocuta eſt; unus veſtrùm non eſt legitimè natus, ſi eum nominem, ab hæreditate ampla neceſſariò depelletur, quid vultis faciam? his auditis, timuit quiſque ſibi, ne ſpurius nominetur: quare omnes rogarunt matrem, ut ſileret; ſpuriumque, quicunque ille ſit, ſibi invicem remittentes, in partem hæreditatis admiſerunt. Hoc tamen medium meritò non approbat Covarruvias apud Laym. cit. *num.* 42. quia tunc filii non liberè, & ſpontè, ſed timore gravi, & metu injuſto adacti remiſerunt ſpurio, cùm reverà ipſi reliqui duo nullum habeant periculum illegitimitatis. Poſſet tamen remedium hoc admitti, ſi omnes verè, & ex animo ſpontè feciſſent, non ex metu. idque explicitè declaraſſent, ac proteſtati eſſent, ſe non ex metu, ſed ex amore, ac benevolentia erga matrem, vel erga ſe invicem ſimul in eadem domo educatos remittere velle, remiſſuros etiam omninò, ſi ſcirent, quis eſſet illegitimus. Uti ſapienter admittunt Lugo *cit.* & Tamb. §. 4. *num.* 12. *in fine*.

II. Omnium damnorum ex adulterio per ſe conſequentium marito, ac filiis legitimis.

Omnis enim, qui ponit cauſam aliquam, dicitur etiam cauſa effectuum, qui ex illa cauſa per ſe oriuntur, ſeu qui per ſe connexi ſunt cum illa cauſa poſita, non autem omnium effectuum, qui ex illa cauſa quomodolibet per accidens conſequuntur; & poſſunt eſſe innumeri, nec prævisi, nec prævideri debiti, ut latiùs docetur in materia *de reſtitutione de injuſta damnificatione ex homicidio*, *&c.* Sic uxor in propoſito adultera ſupponendo filium illegitimum eſt ſolùm cauſa illorum damnorum, quæ illa ſuppoſitione marito, & filiis legitimis per ſe conſequuntur, non autem eorum, quæ indè merè per accidens, & quaſi fortuitò ſequuntur, & conſequenter pro illis tantùm, non autem pro iſtis damnis tenetur uxor adultera. Pro clara reſolutione pono claram bipartitam regulam. 548

I. Adultera tenetur reſtituere marito, & filiis legitimis pro damnis in illis tantùm bonis, quæ filiis legitimis debentur, & conferuntur ſpurio: ut potè 1. Marito pro alimentis, & expenſis in educanda prole ſpuria (ſed hoc poſt triennium primum ſimul cum adultero, & in defectum hujus in ſolidum, juxta dicta §. præced.) 2. Filiis legitimis pro diminutione hæreditatis, ſeu portione hæreditatis collata ſpurio. Item pro majoratu, fidei commiſſo, aliave prærogativa aliàs filio legitimo primogenito conferenda, modò autem collata filio putatitio illegitimo. Itemque hæreditas avi, avunculi, aliorumque aſcendentium, vel conſanguineorum, quæ debebatur filiis legitimis, & per iſtum errorem conferuntur, vel occupantur à ſpurio. Communiſſima DD. Et latè Lugo cit. *Sect.* 3. *num.* 39. Ratio data eſt: quia hæc omnia damna per ſe connexa ſunt, & per ſe oriuntur ex ſuppoſitione prolis adulterinæ. 549

II. Uxor adultera non tenetur reſtituere filiis legitimis pro his damnis in illis bonis, quæ filiis legitimis non debebantur, & illegitimo conferuntur: ut ſi conſanguineus, vel amicus mariti putans hunc eſſe verùm ejus filium, vel alius quicunque illum ſpurium ſuum hæredem inſtituat, aliquid ei leget, vel liberaliter donet, ſumptus ad ſtudia, ad nuptias, ad doctoratum tribuat, quod fortè certè non dediſſet, imò dediſſet vero filio, ſi veritas conſtitiſſet. Hujuſmodi enim ſunt damna non per ſe, ſed ſolùm per accidens provenientia veris filiis, quia ad ejuſmodi liberales collationes jus nullum habebant. Ita contra Molin. certè in hac re nimis rigidum, pluresque ſequaces, ex communi Lug. cit. *n.* 37. Tamb. *c.* 3. §. 4. *n.* 8. 550

At quid de ipſo filio illegitimo, qui ejuſmodi per errorem collata, vel donata liberaliter recipit, ſciens, ſe eſſe illegitimum? (nam ſi ignoret bona fide excuſan omnes ſcimus) Reſpondet rectè Lugo *cit. num.* 38. ipſum in rebus majoris momenti debere reſtituere *ex re accepta*, quoniam error iſte cauſat in donante involuntarium ſaltem in rebus majoris momenti. Alia eſt ratio de ipſa matre adultera, quæ non obligatur *ex re accepta*, cùm ipſa nihil acceperit, ſed ſolùm obligaretur propter cauſam à ſe poſitam talis erroris: quæ cauſa cùm per ſe non influat in illas donationes, meritò à reſtitutione excuſatur. 551

Digitized by Google

III. Omni modo commodo, moraliter poſſibili.

552 MAnet ergo adulteræ graviſſima obligatio compenſandi omnia damna per ſe conſequentia, & marito, & filiis legitimis maximè, quantum in ſe eſt, quantumq; omni modo moraliter poſſibile eſt; ut potè 1. De bonis ſuis propriis paraphernalibus, ac liberis, de quibus ſine mariti, ac legitimæ prolis præjudicio liberè diſponere poteſt, largiendo, legando, vel teſtando marito, ac liberis legitimis uſque ad æqualitatem damnorum ratione prolis illegitimæ acceptorum. De hoc iterùm aliquid §. *ſeq.* 2. Si ejuſmodi bona propria non habeat, vel non ſufficiant, debet conari ſupplere aliis modis, utpotè rem familiarem diligentiùs adminiſtrando, imminuendo ſumptus alioquin conceſſos in cultu corporis, recreationibus, donationibus, quantùm commodè poteſt attenta conditione ſui ſtatus, valetudinis, &c. Item extraordinaria diligentia adhibita, quidquid propria induſtria ſine detrimento, vel præjudicio familiæ acquirere, & ſibi retinere poteſt, familiæ applicando. Leſſ. *cap.* 2. *nu.* 47. 3. Addit Molina *diſp.* 102. *n.* 15. Debere eam etiam occultè accipere de bonis ſpurii, quæ ad ipſum devenerunt, vel deventura ſunt, quantum tutò poterit, ut ex illis reſtituat, & occultè compenſet iis, qui damnum propter ſpurium injuſtè patiuntur. 4. Quòd ſi prædictis modis, vel ſimilibus parùm, aut nihil compenſare poſſit adultera, tenebitur hæc, quantùm poteſt perſuadere ſpurio alium ſtatum religioſum, vel Eccleſiaſticum aſſumere, renuntiata hæreditate, aut promovere eum ad aliquod officium, vel artem, aut quoquomodo ita accommodare, ut ſine hæreditariis bonis, filiis, ſeu hæredibus legitimis relictis, honeſtè vivere poſſit. Communiſſima DD. cum Scoto *infrà citando*, Molina, Leſſ. Laym. Lug. *ſect.* 3. *num.* 49. Quamvis quoad Religionem contrà ſentiat Scotus eo quòd filius non teneatur ingredi Religionem, quantumvis ſuaſus. Sed contrà. Ratio eſt quia licèt filius quantumvis ſuaſus non teneatur ingredi Religionem, eo quòd ipſi hoc graviſſimum onus ſit, id tamen filio ſuadere non eſt grave onus matri, quare cùm mater debeat reparare illa damna omni modo poſſibili moraliter, ſi nimirùm poſſit abſque graviſſimo ſuo onere, vel incommodo, non eſt mirum, quòd ipſa obligetur ad tentandam etiam hanc viam, in qua ipſi non eſt grave onus, etiam reſpectu filii, & longè faciliùs reſpectu filiæ ſpuriæ, ut obſervat Lugo *num.* 14. *in fine*. Quòd ſi denique nullo dictorum modo compenſatio fieri poſſit, dicimus tandem:

IV. Regulariter ad ea damna avertenda non tenetur adultera ſuum crimen manifeſtare neque marito, neque proli ſpuriæ.

553 COmmunis DD. Scot. *in* 4. *diſt.* 44. S. Anton. Cajetan. Covarr. Navar. *uterque*, Vaſq. *eoſque citans* Laym. *lib.* 3. *tr.* 3. *par.* 3. *c.* 14. *n.* 1. *& plerique DD. §. ſeq. allegandi*. Sumitur ſatis evidenter *ex c. officii de pænit. & rem.* ubi Pontifex Innocentius conſultus reſpondet, non eſſe pœnitentiam denegandam fœminæ, quæ finxerat partum, prole aliena ſuppoſita, & poſteà timens iram mariti noluit rem manifeſtare: *ſicut nec illi deneganda eſt pænitentia, quæ ob ſimilem timorem prolem ex adulterio conceptam non vult marito fateri*. Sic ibi: ubi manifeſtè ſupponitur, ſaltem regulariter, non eſſe tunc obligationem manifeſtandi: alioquin enim fœmina nolens manifeſtare non eſſet capax pœnitentiæ, & abſolutionis ſacramentalis. Et ineptè diceretur cum aliquibus, quod ibi non ſit ſermo de pœnitentia ſacramentali, ſed pœnitentia Eccleſiaſtica externa, & publica; quomodo enim Pontifex voluiſſet talem fœminam agere pœnitentiam publicam pro crimine, quod ita anxiè à marito celare conabatur? Ratio autem ſufficientiſſima eſt: quia talis obligatio regulariter ſaltem eſt nimis difficilis, parùm utilis, plus nociva: ergo nulla. Nam ſecundùm communem DD. reſtitutio damnorum in bonis fortunæ ordinariè, ſeu regulariter facienda non eſt cum detrimento, vel periculo bonorum altioris ordinis, ſcilicet famæ, vel vitæ: atqui in propoſito adeſt certum periculum infamiæ adulteræ, imo & prolis ſpuriæ hactenus legitimæ putatæ; inſuper eſt periculum perpetui odii, divortii, & ſæpe etiam vitæ adulteræ: ergo regulariter ſaltem pro damno illo in bonis fortunæ marito, vel filii legitimis compenſando, vel avertendo, non tenetur ſe prodere adultera, neque marito, neque proli illegitimæ.

Non quidem ipſi marito ob rationem modò dictam; hoc enim eſſet periculoſiſſimum, quia ſic adultera præter ſui infamiam, præcipitaret maritum in pericula iræ, triſtitiæ, divortii, homicidii, aut adulteri, aut adulteræ; aut utriuſque, adeòque & ſe ipſam in periculum vitæ præcipitaret: & plerumque eſt inutile; aut enim non credet maritus adulteræ, quæ fortè eam prolem malè affectat; aut ſi credat, quomodò poterit eam prodere, hactenùs in foro externo omnium opinione legitimam habitam eam exhæredare? quomodò poterit ad eum finem adulterium uxoris publicare, ſe ipſum infamiæ, & dedecori exponere, opprobrium hominum facere tanquam cornutum? Et innumera ſimilia ſequerentur.

Neque etiam proli ſpuriæ; nam ut rursùs rectè arguit Scotus *cit. num.* 38. aut filius credet matri, aut non credet? ſi credat, tunc utique tenebitur hæreditatem, & ſimilia accepta relinquere, tanquam jam incipiens eſſe poſſeſſor malæ fidei: at certè non tenebitur cum certo tanto famæ dedecore à familia tanquam ſpurius recedere, & hæreditatem relinquere; nec rurſus eſt probabile præſumendum, eum id ſpontè facturum, quia pauci reperiuntur tam perfecti, ut propter juſtitiam in foro Dei ſervandam dimittant magnas poſſeſſiones, quas poſſunt tenere in foro externo. Si verò non crederet, ſicut reverà regulariter non tenetur credere, ut mox dicetur, tunc eſſent duo mala, quia & ipſa eſſet diffamata, & ipſe nihilominùs teneret hæreditatem, ſicut priùs, inquit Scotus loc. cit. *Regulariter* ſemper dixi. Jam ut videamus in particulari, an aliquando teneatur adultera proli ſpuriæ aperire ſuum crimen, neceſſariò priùs expedienda eſt multùm ſcrupuloſa

QUÆSTIO INCIDENS.

An, & quando filius teneatur credere matri aſſerenti: ipſum eſſe ex adulterio genitum, illegitimum, ſpurium?

QUoad forum externum apud omnes Juriſperitos, & Canoniſtas certum eſt, in hoc non ſtari dicto matris, niſi liquidis, & indubiis argumentis id probetur; ſed ſemper præſumitur proles legitima, ſi tempore conceptionis uxor cum marito habitarit, niſi conſtet, eum fuiſſe impotentem, vel alia ratione prolem eſſe adulterinam liquidò demonſtrent: unde Juriſtæ veteres irrident juvenem primogenitum, qui credens Reginæ matri dicenti, quòd ipſe conceptus ſit non legitimè ex Rege, ſed adulterio ex milite, ceſſit fratri natu minori Regnum. 554

Quoad forum autem internum conſcientiæ aliter docent graves DD. apud Lug. *cit. diſp.* 13. *ſect.* 3. *n.* 61. Hoſtienſ. Panorm. Medina, eoſque citans Molina *diſp.* cit. dicentes: quando filius nullam habens rationem dubitandi, id meritò ſibi perſuadet, eò quòd mater ſit digniſſima fide, attenta ejus probitate, timore Dei, amore in eundem filium, & maximè ſi teſtetur ipſi in mortis articulo, teneri ei in conſcientia filium omninò credere, & hæreditate abſtinere. Eodem modo loquuntur Adrian. Sotus, eoſque ſequitur Vaſq. apud Lug. citat. etiamſi filius in judicio publico contradictorio declaratus eſſet hæres, non tamen poſſet tunc in conſcientia retinere hæreditatem. Toletus autem, & Julian. apud eundem dicunt in aliquo caſu teneri filium credere ſoli matri cum juramento in articulo mortis poſt Euchariſtiam ſuſceptam. His, & ſimilibus probationibus hæc ſententia in ſua probabilitate relicta.

Dico abſolutè: filius, vel filia hactenùs in poſſeſſione legitimorum natalium perſeverans minimè tenetur credere matri fatenti, vel ei etiam juramento aſſerenti, ipſos eſſe ex adulterio ſuſceptos, & illegitimè natos, niſi ea liquidis, & indubiis argumentis, etiam in foro externo valituris, id oſtendat; ut ſi mater teſtibus, vel alio modo evidenter probet toto tempore conceptus, & partus abfuiſſe maritum, fuiſſe impotentem, &c. ita Gloſſa in *ſuprà citato c. Offic. de pœnit. & remiſſ.* & Canoniſtæ communiter, Covarr. Alphonſ. à Caſtro, Sà, aliiſque cit. Leſſius *lib.* 2. *de juſtitia*, *cap.* 10. *dub.* 7. Laym. *cit. c.* 14. *nu.* 1. & reipſa Lug. *cit. ſect.* 3. *n.* 62. Ratio eſt: quia jure gentium boni communis cauſa ad plurimas hominum aſtutorum fraudes evitandas introductum eſt, ut nemo unius quantumvis minimè ſuſpecti hominis teſtimonio credere teneatur in ſuum præjudicium præſertim tam grave, ut eſt in propoſito. Unde in ſimili docet Navar. *c.* 22. *n.* 82. Quòd conjux non teneatur credere uni teſti quantumvis amico, & jurato dicenti, ſubeſſe impedimentum matrimonium dirimens, niſi id certis argumentis demonſtret. Placet ergo regula tradita à Card. de Lugo his ferè verbis: Tunc ſolùm filius tenetur credere in foro conſcientiæ, quando motiva, quæ habet ad credendum, ſi foro externo proponerentur, & probarentur eodem gradu, & modo, quo ipſi probantur, judex propter illa motiva ita propoſita illum pronuntiaret illegitimum. Quando verò notitia illorum motivorum cum eodem gradu probationis, quo filio proponuntur, non ſufficeret in foro externo ad talem declarationem, neque ad vincendam præſumptionem contrariam, & poſſeſſionem legitimitatis, idem credò omninò eſſe in foro interno. Ratio eſt: quia quoties forum externum non innititur præſumptioni falſæ, ſed in eo conſtant omnia, quæ conſtant in foro interno, non eſt, cur recedamus à ſententia juſta fori externi, imò prudenter illam amplectimur, ſi ea non diſcordat à jure naturæ, ſi omnia etiam motiva in contrarium adducta non ſufficiunt, 555

ciunt, ut judex amoveat filium à poſſeſſione filiationis legitimæ, quam habet. Cur eadem motiva abſque ullo alio, nec magis clarè probata ſufficient, ut filius ipſe proferat ſententiam contra ſe, & relinquat filiationem legitimam, quam poſſidet? &c. Quia non eſt, cur eadem motiva habeant plus, vel minus efficaciæ in uno foro ad probandum, quàm in alio, ſi æquè in utroque probentur; poterit ergo tunc filius conſulere Advocatos doctos, & prudentes per interpoſitam perſonam, & tacito ſuo nomine, ut ſciat in conſcientia, quid judex externus judicare deberet cum tali, & tanta notitia motivorum; & juxta id, quod in foro externo judicandum eſſet, poterit etiam judicare in foro interno circa obligationem credendi matri in talibus circumſtantiis. Hactenùs Lugo: Meo judicio ſapienter, & ſufficienter confeſſario ad dirigendum pœnitentem in hoc difficillimo caſu.

§. IV. *An aliquando ſaltem teneatur adultera manifeſtare ſuum crimen, prolíſque illegitimationem?*

PErcurremus priùs in particulari caſus, vel modos, in quibus certò, aut probabiliter non tenetur ad id adultera, ut tandem appareant caſus, & circumſtantiæ, in quibus tenetur.

I. *Non tenetur, quando ipſa compenſat.*

556 QUando ſcilicet mater ex ſuis propriis bonis, aliiſve modis ſuprà indicans poſſet, velletque compenſare ſufficienter omnia damna marito, filiiſque legitimis de ſe provenientia ex ſuppoſitione adulterinæ prolis: Sic enim jam habent filii legitimi æqualiter id, quod accepit ſpurius, & ſpurius jam juſtè retinebit hæreditatem, etiam paternam. Quia jam non habet illam verè à patre putativo, ſed à matre, quæ ſuis bonis facta compenſatione à filiis legitimis redemit illam partem hæreditatis, & dedit eam, quaſi ſpurio filio ſuo.

Nec obſtat, quòd ſpurius natus ex coitu damnato jure communi non poſſit ſuccedere patri, imò nec matri ex teſtamento, vel ab inteſtato: per hoc enim non redditur unquam incapax accipere aliquid à matre per viam donationis, ut bene obſervat Lug. *cit. n. 36.* reverà enim tunc ſpurius accipit portionem hæreditatis, non tanquam à patre per modum ſucceſſionis, cujus utique eſt incapax, ſed ſuſcipit à matre per viam donationis tanquam jam ſufficienter compenſatam filiis legitimis, quibus ſolis jure neceſſario ea portio ſpurii debebatur. Quod notandum eſt valdè.

II. *Non tenetur, quando præſumit id nolle alior.*

557 EXcuſatur adultera à manifeſtando crimine, quando prudenter credere poteſt, maritum id nolle, & potiùs velle pati ea damna, quàm manifeſtari crimen ſuum cum infamia tanta, ac dedecore tanto: Et ſanè niſi aliquid multùm grave obſtet, & damna immodica eſſent, facilè poteſt præſumere ejuſmodi remiſſionem adultera, & ſic nihil manifeſtare marito, aut filiis legitimis: nam maritus potiùs cenſetur velle neſciri adulterium conjugis non ſolùm aliis, ſed etiam ſibi, ut prudenter notavit Molina apud Lug. *n.* 58. & potiùs magna parte facultatum privari, eamque relinquere ſpurio, quàm reſcire adulterium conjugis cum tanto ſuo dedecore, dolore periculo invadendi adulterum, vel adulteram. Similiter filii ſaltem ingenui præſumuntur malle, & reverà multi ſunt, qui mallent conſortem hæreditatis habere filium ſpurium amittendo aliquid fortunarum, quàm matrem tanta obligatione urgeri, ut propriæ matris crimen detegatur, ex quo etiam non parùm dedecoris in filios redundet, uti prudenter obſervant Lugo, & Tambur. *cit.* Et hinc ulteriùs infert Lugo ibidem *n.* 59. quando mater ſcit, quòd ſi rem filiis ſuis manifeſtaret, aliquem ex ipſis eſſe illegitimum ex adulterio conceptum, ipſos libenter, & ſpontè ſibi invicem remiſſuros, & ſpurioni, quicumque ille ſit, in ſocietatem hæreditatis recepturos in gratiam matris, & eo animo, ut etiamſi certi eſſent, de perſona in particulari, adhuc ei remitterent, poſſe prudenter matrem ab eo onere ſe ſe filiis manifeſtandi liberare, & omninò tacere; quia tunc certum eſt, illos multò gratiùs habituros rem omninò ignorari, quàm re cognita debitum remittere: nam re non cognita, vitabunt ad minus dolorem, & dedecus illud, quod ex notitia illa habituri eſſent.

III. *Non tenetur, quando nihil proderit.*

558 QUando manifeſtatio nihil proderit ad damna illa reſarcienda: idque, vel quia filius non credet matri, vel licèt credat, non reſtituet, ſive quia non poteſt, ſive quia non vult, tunc liberam eſſe matrem ab obligatione manifeſtandi ſe, habendamq; tanquam debitricem impotentem reſtituere, ſi alia via non ſuppetat compenſandi, docent, & ſupponunt communiſſimè DD. quia ceſſante fine, ceſſat ratio agendi propter finem, nec tenetur mater ſe fruſtra diffamare. Addit Leſſ. *lib.* 2. *c.* 10. *dub.* 7. *n.* 50. non teneri matrem ad manifeſtandam ſe, ſi non ſit moraliter certa damni avertendi, quia in dubio, de fructu manifeſtationis, melior eſt conditio poſſidentis ſuam famam. Addit inſuper ipſe, & Molina *diſp.* 102. tum plerumque non poſſe adulteram abſque peccato crimen ſuum manifeſtare; quia abſque fructu ſperato dat anſam filio peccandi contra juſtitiam, ſi detineat hæreditatem, quando matri credidit, vel credere tenebatur: atque etiam marito, vel conſanguineis, qui excandeſcerent in odium adulterorum, & alia peccata tali occaſione committerentur. Atqui hanc communem ſententiam omninò veram cenſet Lugo *cit. diſp.* 13. *ſect.* 3. *n.* 32 quando filius non credet, nec tenetur credere: Sicque manifeſtatio reverà inutilis eſſet; quoties enim manifeſtatio mea non prodeſt ad proximi malum avertendum, non eſt ille invitus, nec curat, quòd manifeſtem, vel non manifeſtem. At verò quando filius putatur matri crediturus, vel tales ſunt circumſtantiæ, ut credere teneatur, & ſi fortè tunc crediturus non ſit, tunc teneri matrem filio manifeſtare veritatem, quando aliundè non imminet periculum infamiæ majoris, aut ſcandali aliorum; cum Adrian. Paludan. Vaſquez, aliis rectè docet Lug. *ibid. num.* 31. Ratio eſt: quia reverà tunc manifeſtatio non eſt inutilis ad compenſanda illa damna, ſi filius credat, vel teneatur credere; etſi enim pro tunc non credat, nec reſtituet, poſteà tamen fortè conſcientia ſtimulatus mutabitur, & reſtituet hæreditatem: atqui mater tenetur ponere omnia media apta ad reſarcienda, & non continuanda damna legitimorum filiorum, niſi aliundè ſit excuſatio (qualis certè non adeſt, quando non ſubeſt periculum infamiæ gravioris, aut ſcandali inter cognatos, aut alios) ergo tunc tenetur mater aperire veritatem filio ſpurio. Vide latè Luc. cit. Sed nondùm habemus caſum determinatum particularem, in quo mater teneatur manifeſtare crimen filio, cùm adſint adhuc cauſæ excuſantes, periculum vitæ, vel infamiæ ipſius matris. Itaque.

IV. *Non tenetur cum periculo vitæ.*

COmmuniſſima, & veriſſima ſententia DD. non obligat matrem ad manifeſtandum ſuum crimen cum periculo vitæ ſuæ, vel adulteri, vel filii ſpurii. Ita paſſim omnes, & multis congeſtis Lugo *num.* 42. Et hoc caſu maximè intelligendus Innocentius Papa ſuprà citat. *c. offic.* de *pœn. & remiſſ.* Ratio eſt: quia in extrema neceſſitate, & periculo ipſius vitæ licet cuivis non ſolùm non reſtituere, vel compenſare damna illata, ſed etiam accipere de bonis aliorum, quantum opus eſt ad eam neceſſitatem ſublevandam, ut ſuo loco dictum; quia nimirùm in extrema neceſſitate omnia ſunt communia, & alii non poſſunt eſſe rationabiliter inviti, ſibi tunc non reſtitui, vel res ſuas alteri extremè neceſſarias ſibi auferri: ergo à fortiori in propoſito non erit obligatio adulteræ ſe manifeſtandi ob compenſanda damna illa cum periculo vitæ ſuæ, vel alterius: & reverà maritus, vel filii legitimi non eſſent rationabiliter inviti, quòd mater cum tanto ſuo detrimento non reſtituat. Ab hac communiſſima doctrina excipitur unicus, & rariſſimus caſus, quo agitur de ſucceſſione in regno, vel provincia, & filius ſpurius pro primogenito legitimè habitus ſucceſſurus eſſet hæreticus, vel peſſimis moribus imbutus, à quo Reſpublica, vel Eccleſia magnum detrimentum acceptura videatur; filius autem legitimus, cui ſucceſſio jure debetur bonis moribus præditus Reipublicæ multùm utilis ſperetur; tunc enim non quidem propter reſtitutionem hæreditatis, & ex juſtitia, ſed potiùs ex charitate propter damnum commune Reipublicæ avertendum, quod multò plus valet, quàm vita unius privatæ perſonæ, teneretur ſe mater exponere periculo vitæ, ſi ſpes ſit impediendi illa damna manifeſtando proprium adulterium. Quamvis ea obligatio, ut jam innui, & rectè notat Leſs. *citat. dub.* 7. *n.* 54. ex charitate potiùs ſit, quam ex juſtitia commutativa. Unde quando ea manifeſtatio ſolùm deſerviret ad ſucceſſionem Regni legitimo hæredi aſſerendam ſeu non impediendam, non tenebitur manifeſtare ſe mater cum periculo vitæ, quia vita, cujuslibet perſonæ præponderat quibuſcumque bonis temporalibus, ut benè probat *Vaſquez* apud Lug. citat *num.* 43. *in fine*. Vides ruſùs hunc caſum non ſpectare huc, ſed ad materiam charitatis. 559

V. *Non tenetur cum periculo etiam ſuæ infamiæ majoris.*

ETiamſi manifeſtatio profutura ſit ad illa damna compenſanda, non tenetur tamen manifeſtare ſe adultera cum periculo gravioris ſuæ infamiæ, quando nimirùm infamia, quam mater ex manifeſtatione incurret, talis, ac tanta, eſt, ut multùm præponderet detrimento, quod maritus, 560

vel filii legitimi patiuntur ex ſuppoſitione prolis adulterinæ. Ita (contra *Adrian. Hoſtienſ. Paludan.* alios paucos) communiſſima DD. quos latè citant, & ſequuntur Molina *diſp.* 112. *num.* 10. Lugo *citatus num.* 45. Et ſumitur ex eodem *c. offic.* ubi Pontifex dicit, *non eſſe negandam pœnitentiam fœminæ nolenti manifeſtare ſuum crimen ob timorem mariti:* quod immeritò aliqui reſtringunt ad ſolum metum mortis; quia in eo textu nihil dicitur de timore mortis, ſed in genere de metu manifeſtandi crimen marito. Ratio autem conſtat ex generali doctrina de Reſtitutione, & cauſis excuſantibus ab illa: Quòd debitor, quando non poteſt reſtituere abſque longè majori ſuo detrimento, præſertim in bono altioris ordinis, ut eſt in propoſito, poſſit licitè differre, & aliquando etiam omninò omittere reſtitutionem, quando nimirùm illud detrimentum ſemper occurret: ita eſt in propoſito: ergo &c.

561 *Dices:* non licet furari ad conſervandam famam, vel vitandam infamiam, ſi enim te aliquis vellet juſtè, vel injuſtè certò infamare, niſi des illi mille florenos, & ipſe non habeas, non licet tibi eos furari ad impediendam eam infamiam: ſed idem videtur eſſe furari, ac non reſtituere alienum, retentio enim injuſta rei alienæ cenſetur eadem continuata ablatio, adeòq; furtum continuatum: ergo mater ob ſuam infamiam vitandam non liberatur ab obligatione ſe manifeſtandi ad compenſanda illa damna. *Reſpondetur Neg. min.* Quia furari eſt contra præceptum negativum, quod obligat ſemper, & pro ſemper, niſi neceſſitas, vel alia graviſſima cauſa excuſet: non reſtituere alienum autem actu poſitivo, eſt contra præceptum affirmativum tantùm, quod non obligat pro ſemper ſed certis conditionibus, quando nimirùm reſtituere quis commodè poteſt abſque graviori ſuo detrimento, præſertim in bono altioris ordinis, ut eſt in propoſito: Ideòque longè faciliùs excuſatur *non reſtituere*, quàm *furari*. Ut benè notant *Molina*, & *Lugo* citati, & nos alibi ſuo loco.

VI. *Non tenetur abſolutè cum detrimento propriæ famæ.*

562 ITa ſatis communis DD. *Scotus ſup. Rich. S. Anton. Cajet. Medina, Alphonſ. à Caſtro, Covarruv. Navarr. Vaſquez,* & ipſe *Molina* apud *Lugo citat.* & meus Layman cap. 14. Ratio communis eſt: quod damna in bonis inferioris ordinis non ſint reſtituenda cum detrimento bonorum altioris ordinis. at in propoſito damna, quæ patiuntur filii legitimi, vel maritus ex ſuppoſitione prolis adulterinæ, ſunt tantùm in bonis fortunæ; damnum autem adulteræ ex ſui manifeſtatione eſſet in bono famæ, quod eſt altioris ordinis ſecundùm omnes; ergo &c. Alia fundamenta mox infrà diſſolvam.

Hic benè obſervandum, valdè diverſa eſſe hæc duo,
563 quòd pro detrimento in bono unius ordinis non ſit obligatio reſtituendi in bonis alterius ordinis, quod veriſſimum eſt: ſic enim in homicidio pro ipſo damno naturalis vitæ per ſe incompenſabili non eſt reſtituendum in pecunia, &c. juxta communiſſimam ſententiam. Aliud longè eſt, quòd damnum illatum in bonis unius ordinis non debeat reparari cum detrimento in bonis alterius, ordinis, quod in rigore ſimpliciter falſum eſt. Ratio diſparitatis eſt: quia in caſu primo non poteſt Juſtitia conſequi ſuum finem, ſcilicet, æqualitatem, ut nimirùm habeat læſus idem formaliter, vel æquivalenter, quod ei ablatum eſt, ut conſideranti patet; in ſecundo verò caſu, quando non poteſt reſtituere, niſi cum detrimento bonorum alterius etiam altioris ordinis, adhuc poteſt Juſtitia conſequi ſuum finem, ſcilicet æqualitatem, quod læſus recuperet, quod ei ablatum eſt: ergo differentia illa bonorum per ſe nihil facit ad excuſandam reſtitutionem, ſed recurrendum eſt ad aliam regulam communem. quòd debitor non debeat reſtituere cum ſuo detrimento longè majori pro debito longè minori: qua ratione verè locum habet excuſatio *N. præced.* allata. Quando ergo damnum in bona alterius etiam altioris ordinis non eſt evidenter majus, quàm ſuum damnum ex reſtitutione ſecuturum, corruit tota vis argumenti allati à communi ſententia. Sit ergo tandem.

CONCLUSIO.

Obligatur.

564 QUandocumque ergo ex una parte manifeſtatio profutura eſt ad reparanda illa damna marito, & filiis legitimis, ex altera autem parte damnum infamiæ, quod adulteræ imminet ex manifeſtatione ſui criminis, nihil vel non multùm præponderat damno filiorum legitimorum, omninò tenetur adultera aperire veritatem non obſtante detrimento illo famæ ſuæ. Ita *Tolet. Sotus, Ledeſma, Covarruv. Valentia,* aliique citat Lugo *cit. ſect.* 3. *num.* 45. Ratio ſolida eſt: quia injuſtè damnificans tenetur reſarcire damnum illatum, quoties ſine majori ſuo damno proprio, & detrimento poteſt; atqui in caſu noſtro adultera maximè injuſtè damnificat maritum, & proles legitimas, & quidem manet in continua actuali fraude, qua continuò maritum, & cæteros decipit, ſupponendo illis pro filio legitimo prolem ſpuriam cum tanto illorum damno: ergo ſtrictiſſimè obligatur reſarcire illa damna omni modo, & medio poſſibili, moraliter ſaltem, quando poteſt ſine notabiliter graviori damno: ergo ulteriùs tenetur etiam manifeſtare ad eum finem ſuum crimen, quando ea manifeſtatio profutura eſt, & damnum infamiæ ſuæ non multùm ſuperat damnum mariti, & filiorum legitimorum.

565 Nec obſtat 1. Quòd damnum ipſius ſit in bono altioris ordinis ſcilicet famæ, & honoris. Nihil enim obſtat bonum altioris ordinis in prudenti æſtimatione æquiparari, vel ſuperari à bono inferioris ordinis: Sicut enim parum auri prudenti æſtimatione & adæquatur, & ſuperatur à multo argento; ita & bonum famæ, vel honoris non ita magnum poteſt adæquari, vel ſuperari à magno bono fortunæ, vel divitiarum: ſi ergo hoc modo adæquetur, vel ſuperetur fama adulteræ nocentis à bonis fortunæ, quæ liberi legitimi innocentes amittunt cauſa adulterii, & prolis ſpuriæ, non eſt excuſanda mater ab illa obligatione reſtituendi, & compenſandi damna illata, etiamſi ita opus, & utile ſit, ſeſe manifeſtando præſertim ſoli filio ſpurio credituro.

Nec obſtat hic 2. ſæpè dictum caput *Officium*, Adulteram non teneri manifeſtare ſuum crimen, ſed abſolvi poſſe, etſi nolit manifeſtare ob metum mariti. Id enim intelligi debet de timore juſto, & recta ratione excuſante ab illa obligatione, quando nimirùm timet malum longè præponderans damno aliorum.

Nec obſtat. 3. Illud Proverb. 22. *Melius eſt bonum nomen, quàm divitiæ multæ.* Nam inter varias explicationes illius textus, placet plana, & facilis explicatio Cardinalis de *Lugo n.* 55. Illa verba intelligi de bono nomine vero, ſeu vera bona fama fundata ſcilicet in virtute, & juſta vita; hæc enim veriſſimè præſtat omnibus divitiis: non autem de bono nomine falſo, & ficto, fundato in hominum ignorantia, & deceptione, apud quos ideò aliquis bonum nomen habet, quia vitia ejus ignorantur. Et ſic eſt in propoſito. Ad hanc enim falſam exiſtimationem bonam adeò diligenter procurandam, & diligendam, non eſt veroſimile ſacram Scripturam tam ſeriò nos adhortari, cùm plerumque obtineantur per hypocriſin, nec multùm conducat ad ſalutem animæ, niſi quatenùs evitaret ſcandala aliorum.

566 Ex dictis tria mihi certa ſunt. 1. Obligari matrem rem filio ſpurio manifeſtare, quando non eſt alia via reſtituendi, & impediendi damna illa, & veroſimiliter ſperatur, filium crediturum, vel ex Dei timore, vel ex ſuaſu, & precibus matris bonis illis ceſſurum, aut Religionem ingrediendo, aut alio modo; nec eſt timor ulterioris infamiæ, quia filius apud ſe rem ſecretam ſervaret (ad quid deſerviet rem priùs confeſſario revelare cum licentia eam manifeſtandi filio ſub eodem ſigillo; & rursùs ea de re cum matre loquendi? &c.) His enim circumſtantiis concurrentibus non eſt, cur ob modicam illam infamiam apud filium ſolùm excuſetur mater, & ideò eam obligationem omnes admittunt, ut fatentur Adverſarii, etiam *Vaſquez* apud Lug. *citat. num.* 6. Quod idem dicendum eſſe de obligatione manifeſtandi ſe marito iiſdem circumſtantiis concurrentibus: Sed certè reſpectu hujus rarò concurrent, & longè difficilius, longè majus periculum, ut ex ſe conſtat. Caveat hic confeſſarius, vel Parochus 2. Idem dicendum, ſi adultera ſit fœmina vilis, & abjectæ conditionis, ut ipſius fama prudentum judicio parvæ ſit æſtimationis reſpectu hæreditatis opulentæ, qua filius legitimus privandus eſſet. 3. Qualis, & quantacumque ſit mala adultera, ſi tamen fama illius, vel filii illegitimi jam anteà læſa fuit, ut ſi jam magna ſuſpicio concepta erat, filium ex adulterio eſſe genitum; tunc matrem ob infamiam non excuſari ab obligatione manifeſtandi ſuum crimen, ſi id utile, & neceſſarium ſit ad compenſanda illa damna: conſentiunt ferè omnes, nominatim mei, *Molina, Leſſius, Layman, Lugo citati.* Quando enim in ea re jam com- 567
muniter ſuſpecta erat, & parvi æſtimabatur in eo genere, non dicitur propriè, & ſimpliciter amittere famam, quippè quam integrè ſaltem non habebat. Meritò autem monet *Lugo* ibidem *num.* 57. tunc non ſufficere quamlibet ſuſpicionem, vel rumorem circa famam talis perſonæ, ſed debere ſuſpicionem talem eſſe, ut vulgò jam circa honeſtatem malè audiat: nam alioquin magna jactura eſſet ex ſuſpicione quacumque levi, vel rumore incerto in certitudinem propria confeſſione tranſire. Et de his hactenùs.

C A P U T III.

DE RELIQUIS PECCATIS

contra 6. Præceptum.

DUas præcipuas ſpecies, *adulterium*, *& concubitum innaturalem conjugum*, jam explicatas habes præced. *c. ſect.* 3. *&* 4. De reliquis 6. erunt Sectiones. 1. *De fornicatione ſimplici*. 2. *De ſtupro, & raptu*, 3. *De Sacrilegio carnalè*. 4. *De Inceſtu*. 5. *De peccatis contra naturam*, & ſpeciatim *mollitie*. 6. *De impudicitia interna, & externa*.

S E C T I O I.

De fornicatione ſimplici.

S U M M A R I U M.

568 & 569. *Fornicatio eſt peccatum mortale*
570 *Ex natura ſua intrinſecè,*
571 *Et indiſpenſabiliter.*
572 *Excuſabiliter tamen per ignorantiam invincibilem.*
573 *Specialia ex parte ipſius actus explicandi in confeſſione.*
574 *Ut ſi non ſervatur debitus modus, vel ſitus.*
575 & 576 *Licitè poteſt, & debet abrumpi, etiam cum effuſione ſeminis extra vas.*
577 *Cum infideli eſt ſpeciale peccatum contra Religionem.*
578 & 579 *Fornicatio ex parte viri an ſit gravius, & ſpeciale peccatum?*
580 *Quid concubinatus?*
581 *An virgo prima vice peccans committat ſpeciales malitias, vel indecentias?*
582 *An, & qualiter deinde peccet amiſſam Virginitatem futuro marito celans?*
583 *Virgo, & quævis fœmina pro uſu corporis licitè recipit mercedem.*
584 *Quid ſi Virgo fictè promittens hunc uſum, pretium, vel munera accipiat.*

568 FOrnicatio eſt concubitus naturalis illicitus, quorum ſcilicet neuter eſt aliquo vinculo ſpeciali ligatus, ſive homini, ſive Deo: Ideòque præcisè eſt contra virtutem continentiæ, ſeu Caſtitatis, & nulli alii virtuti adverſatur; eſt ergo inter tales perſonas, quæ poſſent ſtatim matrimonium contrahere, ideòque proles inde nata non ſpuria, ſed naturalis dicitur, & ſecutis nuptiis eo ipſo legitimatur. Dicam 1. Breviter de hujus malitia, dein commodè addam, & congeram ſpecialia in ordine ad confeſſionem, ſed fornicationi, & aliis ſpeciebus luxuriæ ferè communia.

§. I. *Malitia fornicationis.*

569 FOrnicatio eſt peccatum mortale ex natura ſua intrinſecè, & indiſpenſabiliter: attamen excuſabiliter per ignorantiam invincibilem. *Communis DD.* ut patebit.

1. *Eſt peccatum mortale*. Certum de fide *ex Clementina ad noſtrum. De Hæreticis*. Et ſatis conſtat ex Scripturis Deuteron. 22. *Si non eſt inventa in puella Virginitas, ejicient eam extra fores patris ſui, & lapidibus obruent, quoniam fecit nefas in Iſrael, ut fornicaretur in domo patris ſui.* Et alibi. Apertiſſimè autem, & ſæpiſſimè inculcatur in nova Lege, *Rom.* 1. Fornicatio recenſetur inter graviſſima peccata Gentilium, propter quæ in reprobum ſenſum dati ſunt. *Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, &c.* Ad Epheſ. 5. *Omnis fornicator, aut immundus non habet hæreditatem in Regno Chriſti, & Dei.* Ad Galat. 5. *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. Quoniam qui talia agunt, Regnum DEI non conſequentur*. Similia habentur *Coloſſ. 3. Hebræor.* 11. *&c. Et Apocal.* 21. dicitur: *fornicatoribus pars erit in ſtagno ardenti igne, & ſulphure, quod eſt mors ſecunda.*

570 II. *Ex natura ſua intrinſecè*. Fornicatio nimirùm ex natura ſua, & intrinſecè mala eſt, adeòque ipſa lege naturali prohibita, & non tantùm lege poſitiva Divina, vel humana. Ita communiſſima DD. contra *Durandum*, *Martin. à Magiſtris*, & noviſſimè *Caramuel* apud Tamb. *lib. 7. c.* 1. §. 2. Ratio communiter aſſignata eſt: quia naturalis inſtinctus, etiam brutis animantibus, multò magis hominibus ratione utentibus inditus dictat, opus generationis non eſſe exercendum extra fœdus matrimoniale: cùm congrua prolis conceptio, nutritio, educatio neceſſariò exigat certi parentis curam, cohabitationemque, qui naturæ inſtinctus eſt naturalis lex, cùm verſetur circa materiam graviſſimam, utique obligabit ſub mortali, ut habet communis DD. *in.* 4. *diſt.* 33. Atqui huic naturali inſtinctui penitùs adverſatur fornicatio ſimplex, qua proles exponitur manifeſto periculo malæ conceptionis, & educationis ob incertitudinem, vel malitiam parentis nolentis agnoſcere prolem ſuam; indè enim ad evitandam infamiam tot horrenda remedia impediendi conceptionem, vel procurandi abortum; indè infantes exponuntur cum periculo mortis, vel pravæ educationis, & ſæpè æternæ damnationis; eaque mala ſequuntur ex natura actus fornicationis inter ſolutos; etſi per accidens aliquando abſint, & provideatur debita educatio, tamen ipſo actu fornicationis prolem tali periculo expoſuerunt: ergo fornicatio ex natura ſua intrinſecè mala, ipſa naturæ lege prohibita, & peccatum mortale eſt.

III. *Et indiſpenſabiliter*: adeò nimirùm fornicatio intrinſecè mala eſt, ut nec per Divinam diſpenſationem licitè fieri poſſet. *Communis* DD. cum D. Bonav. *in* 4. *diſt.* 33. *tit.* 2. *par.* 2. Ratio eſt: quia fornicatio ſignificat acceſſum viri ad fœminam non ſuam, ſeu cujus poteſtatem corporis non habet, quo ſtante, repugnat clarè, licitè accedere, Ideòque nec ſub omnipotentia DEI cadere poteſt. Quòd ſi autem Deus corporum Dominus, alicujus mulieris poteſtatem faciat viro, tunc eo ipſo accedet ad aliquo modo ſuam, ſeu cujus poteſtatem accepit; unde Deus non diſpenſavit cum Oſea, ut fornicaretur, ſed præcepit, ut acciperet mulierem fornicariam, & hoc ipſo mandato fecit illam eſſe ejus uxorem, Propheta utique conſentiente, vel forte Deo ejus conſenſum ſupplente, etſi alii, & RR. communiter contrarium ſentiant in materia de legibus. 571

IV. *At tamen excuſabiliter per ignorantiam invincibilem.* 572
Sicut enim in aliis nonnullis naturæ legibus, & peccatis oppoſitis, ita etiam circa hoc præceptum non fornicandi poſſe dari ignorantiam invincibilem excuſantem, ſaltem apud Barbaros, & incultos, docent DD. communiter cum Azor. *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. Ratio eſt: quia id non admodùm manifeſtè deducitur ex primis principiis luminis, & Legis Naturalis. Certè ratio à nobis allata *N. II.* id clarè non convincit: adeò ut, teſte Tamburino *citat.* §. 1. in hac certiſſima veritate fateri cogamur dari quidem rationem naturalem id probantem clarè, & certò, eam tamen à priori nondum clarè conceptam eſſe, prout etiam in aliis pluribus reſpondere cogimur. Verumtamen ejuſmodi ignorantia invincibilis vix locum habere poteſt apud Chriſtianos niſi fortè in locis, ubi permiſſa ſunt lupanaria publica; & meretrices publicæ: poſſet enim tunc ſimplex homo neſciens diſtinguere inter licitum ſine culpa, & permiſſum ſine pœna tantùm, credere, quòd accedere ad tales non ſit peccatum, uti experti ſunt confeſſarii talium locorum, & teſtantur Filliuc. & Jacob Marchant. *in 6. Præcepto*.

§. II. *Specialia ex parte ipſius actus confeſſionis.*

I. QUi commiſit fornicationem, vel illicitam copulam quamvis non ſatis explicat dicendo: ſe peccaſſe contra caſtitatem; ſed addere debet, ſe copulam habuiſſe, ut benè notat Lugo *diſp.* 16. *de Pœnitent. Sect.* 5. Quia aliàs non explicatur malitia propria fornicationis, ſed alterius ſpeciei, quæ ſine dubio diverſa eſt à malitia quacunque contra caſtitatem. Inſuper quando frigidus, vel Eunuchus cum aliqua peccat, debet fateri ſe eſſe talem, uti benè probat Sanch. *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 19. *n.* 8. Ratio: quia tunc non ſolùm adeſt malitia fornicationis, ſed etiam malitia contra naturam, ſcilicet fruſtratio finis naturalis ſeminis, quod inutiliter provocatur à frigido, vel Eunucho. 573

II. Quando quis in copula non ſervat debitum modum, & ſitum naturalem, ſed vel ſtando, jacendo à latere, à tergo brutorum modo, vel viro ſuccubo copulatur, modò ſervetur vas naturale, non eſt circumſtantia neceſſariò explicanda in confeſſione, minùs interroganda à confeſſario, quia id eſt accidentale copulæ, & in conjugibus ad ſummum veniale eſt, ut ſuo loco diximus. Vide Sanchez *diſp.* 21. *ſect.* 16. *n.* 13. Cæterùm ſi ita faciant, ſive ſoluti, ſive conjugati ex intentione, etſi erronea, ut tali modo, etſi rectè ſuſcepto ſemine, tamen conceptio prolis impediatur, ea intentio utique mortalis in confeſſione explicanda erit. 574

III. Qui ſolùm incipit copulam, ſed non abſolvit, nec ſeminat, debet id ipſum explicare, quia licèt tunc ſit fornicario inchoata, & in affectu, non tamen fornicatio re ipſa; ſed eſt actus impudicus, & externus impudicitiæ, ut notat Sanchez *diſp.* 19. *n.* 1. Multò magis, qui eandem copulam incipit, & excitata jam natura reſilit, ſemenque diſpergit, explicare debet, quia jam adeſt ſimplex malitia, nimirùm fornicatio inchoata, & in affectu, & mollities conſummata, ut per ſe patet. Verùm id intelligendum, quando peccans ita facit in peccato perſeverans, ac voluptati conſentiens: Nam aliàs. 575

IV. Quicunque inchoavit fornicariam copulam, vel quamvis illicitam cum aliqua; & licitè poteſt abſque novo peccato, & debet ſe retrahere, quamvis propter naturæ irritatæ impetum ſemen ſit emittendum extra vas naturale: imò 575

etiam poſtquàm perſona complex jam ſeminavit: ita (contra meum Sanch. *cit. diſp.* 19. *n.* 7. docentem eſſe etiam probabile licere, imò teneri fornicantem ad proſequendam, & complendam copulam, quando fæmina jam ſeminavit, vel inevitabiliter ſeminabit) Averſa, aliiſque relatis Diana *par.* 9. *tr.* 8. *& par.* 6. *tr.* 6. *reſ.* 37. Ratio eſt: quia fornicans omni tempore ante completam fornicationem tenetur deſiſtere, & eam non conſummare, cùm omni tempore teneatur deſiſtere à peccato: deſiſtendo autem à copula, deſiſtit à peccato, quod ſemper licitum, & debitum eſt; ergo ſi tunc ſequatur pollutio extra, ſequetur ex opere licito, & præter intentionem, conſenſumque ipſius: adeòque eo caſu cenſetur pollutio non voluntariè cauſata, ſed permiſſa tantùm ob juſtiſſimam cauſam deſiſtendi à peccato cœpto fornicationis, vel ſimilis. Nec refert, quòd altera pars, ſeu fæmina jam ſeminaverit, vel certò ſeminabit, hoc enim non tollit obligationem deſiſtendi à peccato, & non conſummandi actum malum.

Cùm fornicans durante copula imaginatur ſibi aliam perſonam, dic eodem modo, & diſtingue, ſicut *ſ. præc. de conjugata.*

§. III. Specialia ex parte complicis.

577 I. FIdelis peccans carnaliter cum perſona infideli peccat ſpeciali peccato contra Religionem, & reverentiam Sacramenti Baptiſmi. Ut cum aliis docent Sanch. *lib.* 7. *diſp.* 5. *n.* 10. Et Lugo *diſp.* 16. *de pœnit. ſect.* 6. Ratio eſt: quia Eccleſia, dum damnat conjugium Fidelis cum Infideli prohibet etiam quamcunque commixtionem, cùm ſit idem motivum reverentiæ noſtræ Religionis, & Sacramenti Baptiſmi, & videtur talis conjunctio damnoſa tam ipſi Fidei, quàm proli educandæ. Quamquam id negent *Azorius*, eumque ſecutus Tambor. *cit. c.* 1. *§.* 1. *n.* 7. Cæterùm quid ſit dicendum de fornicatione cum virgine, cum filia confeſſionis, cum ſponſa alterius, partim patebit infrà ſuis locis, partim patuit ſuprà.

578 II. Fornicationis peccatum ex parte viri plerumque aggravatur ſpeciali malitia ſcandali, cùm ſcilicet is fœminam etiam corruptam, & aliàs paratam, tamen hic, & nunc ad peccatum inducit. Certè & graviùs, & aliàs nolentem, & invitam ſollicitat precibus, promiſſis, blanditiis, donis, &c. perſuadet, eaque in confeſſione explicanda eſt malitia, juxta communem doctrinam in materia de ſcandalo cum Sanch. *lib.* 1. *mor. c.* 6. *n.* 14. Etſi rursùs probabiliter negent *Vaſq. Joan. Sanch.* & Lug. *cit. diſp.* 16. *ſect.* 3. *n.* 141. Eò quòd eadem ſit malitia cooperationis ad peccatum, etſi gravior ſit, quàm ſi cum volente peccet. Quòd ſi tamen quis ſollicitavit, ſed deindè ad opus proceſſum non eſt, vel certè multo tempore poſteà, utique debebit confiteri; quippè peccatum ſollicitationis eſt diſtinctum ab ipſo opere, ut omnes fatentur: at ſtatim ſecuto opere in idem peccatum coaleſcit. Eademque ratione qui ſe periculo ejuſmodi peccati exponunt, v. g. ingrediendo domum ſuſpectam, & comperti periculi, & ea vice non peccavit, ſed longè poſteà, tenebitur confiteri; non item ſi eadem vice ſtatim peccavit: quando enim hæc duo exponere ſe periculo, & actu peccare ſimul concurrunt, coaleſcunt in unum numero peccatum; ſecùs ſi notabilis mora, vel contraria intentio revocans interceſſerit, ut habet communis doctrina in materia de peccatis. Denique de his, qui fœminam vi, vel metu cogunt ad peccatum, aut fraude, vel dolo deceptam inducunt, videbimus *Sect. ſeq.*

579 III. Qui committit v. gr. tria peccata fornicationis, vel alterius ſpeciei, cum tribus fæminis ejuſdem rationis, non tenetur in confeſſione dicere, fuiſſe tres fæminas, ſed ſatis eſt dicere, ter fornicatus ſum, &c. uti cum *Bonacina*, & aliis docet Tambur. *cit. cap.* 1. *§.* 1. *num.* 3. Ratio eſt: quia eadem eſt malitia, ſive cum tribus, ſive ter cum eadem fęmina forniceris, quantum eſt ex hoc capite peccati fornicationis; nam ratione ſcandali, ſi tres fœminas, ſaltem alioquin nolentes, & invitas ſollicitando in peccatum induxiſti, in communi, & noſtra ſententia omninò numerum perſonarum, ut potè multiplicantem malitias, explicare teneberis, ſicut & è contra teneberis fateri, te cum eadem fęmina toties peccaſſe, ſi cum illa perſona ſis in occaſione proxima, aut ad eum finem confeſſarius te interroget, ut occaſio proxima tollatur, quæ ex illa frequentia cum eadem perſona timeri poteſt: & maximè hoc verum eſt de concubinatu, de quo breviter annoto.

580 IV. Concubinatus eſt concubitus frequentatus viri cum fęmina ſoluta, quam velut uxorem domi retinet, vel alibi ad eum uſum conſuetudinarium aſſervat, ita ut ad eam conſuetudinariè, ut libet, accedat, vel accedatur: & ſi quidem vir ſit ſolutus, ipſe quoque erit concubinatus ſimplex; ſi ligatus erit concubinatus adulterinus; ſi Clericus, erit concubinatus ſacrilegus. Malitia aggravans peccatum concubinatus eſt perſeverantia voluntatis in peccato, quòd nimirum concubinarius non tantùm peccet peccato fornicationis toties quoties, ſed etiam in continuo ſaltem virtuali aut habituali propoſito peccandi perſeveret. Unde concubinarius abſolvi non poteſt, niſi è domo ejiciat concubinam, aut ſi alibi habitet, firmiter proponat, ad eam ampliùs non accedere, addita experientia per aliquantum temporis, juxta prudentis confeſſarii arbitrium. In hos concubinarios Concilium Trident. *ſeſſ.* 25. *c.* 14. decernit ſententiam excommunicationis poſt trinam admonitionem ab Epiſcopo ferendam: & ſi Clericus ſit, ſuſpenſioni ſubjacet; attamen poſt ſententiam Judicis Eccleſiaſtici. Vide Tolet. *lib.* 1. *c.* 46. Et Clavem regiam *lib.* 8. *c.* 7

§. IV. Specialia ex parte virginis.

I. PLacet reſolutio generalis. Virgo, ſeu mas, ſeu fœmina prima vice fornicando virginitatem perdens, 581
non peccat peccato ſpeciali diverſo à ſimplici fornicatione; quare ſufficiet poſteà confiteri ſe fornicatum eſſe, nec tenebitur explicare circumſtantiam virginitatis perditæ, nec conſequenter ea circumſtantia à confeſſariis examinanda eſt. Ita univerſaliter cum aliis Tamburin. *lib.* 7. *Decalog. cap.* 1. *§.* 1. *numer.* 5. Ratio ſufficiens eſt: quia non apparet, unde hoc eſſet peccatum ſpeciale, non enim continet ſpecialem malitiam in genere luxuriæ ex hoc capite, ut manifeſtum eſt: nec continet aliam ſpeciem peccati contra juſtitiam, vel aliam virtutem per ſe loquendo: quod ex parte viri clarum, & omnes fatentur. Ex parte virginis autem primò fornicantis verum quidem eſt, eam committere ſpeciales indecentias; ut potè 1. Amittit integritatem carnis, violando ſignaculum virginitatis, quòd cenſetur inæſtimabilis pretii. 2. Hoc ipſo minus aptam ſe reddit ad honeſtum ſibique, & ſuo ſtatui competens matrimonium, atque etiam ad ſtatum religioſum. 3. Peccat contra pietatem parentum conſentiendo in ſtuprum cum eorum, & familiæ dedecore, & aliquali injuria, cùm clauſtrum virginitatis ſuæ ſpeciali curæ parentum commiſſum vendere cenſeatur (propter hæc communis ſententia DD. apud Fillluc. *tract.* 30. *cap.* 3. *q.* 7. docet virginem, non autem virum primò peccantem committere peccatum ſpeciale in confeſſione explicandum, ſanè, ut vides, probabiliter) atqui primum, & ſecundum nihil ſpecialis peccati inducit, cùm virgo habeat jus, & libertatem in corpus, & membra ſua, ut eo vel nunquam uti poſſit ad carnalem generationem, vel uti prout ipſi placet. Tertium verum eſt, ſed omninò per accidens, & non niſi in publica violatione virginitatis locum habet, ergo per ſe loquendo etiam virgo primò fornicando non committit ſpeciale peccatum in confeſſione explicandum, & conſequenter multò minùs ſolùm conſentiendo actu interno in peccatum. Conſequenter ulteriùs idem dicendum de quovis alio primo peccato luxuriæ ſive contra caſtitatem virginis, viri, vel fęminæ, ut ſi moroſè delectetur, ſe polluat, peccet contra naturam, &c. ſolùm ſimplex peccatum erit mollitiei, ſodomiæ, &c.

II. Cùm virgo ſemel violata minùs aptam ſe reddat ad 582
matrimonium ſibi aliàs competens: peccatne puella ſignaculo virginitatis occultè violato, ſi medicamentis, glutine piceis, aliiſve mediis utatur; ut defectum iſtum celet, atque ita ut virgo matrimonio collocetur: *Reſpondetur* 1. Si probabiliter credatur, quòd maritus futurus nunquam hoc vitium cognoſcat, tunc nec ipſa, nec parentes ad id cooperantes peccabunt. Uti cum *Navarro*, & aliis docet Sanch. *de matrim. diſp.* 27. *n.* 8. Bonacina, aliique citati cum Tambur. *cit. l.* 7. *c.* 5. *§.* 2. *n.* 5. Ratio eſt: quia ſic nullum infertur marito damnum; ſed neque puella illa mentitur, non enim ita agit animo ſimulandi falſum; & virum decipiendi; ſed ſolùm animo diſſimulandi verum, quod ob cauſam ſæpè licet, & occultandi ſuum vitium, quod manifeſtare non tenetur, nec poteſt ſine ſui diffamatione. 2. Quòd ſi verò credat fore, ut vitium ſuum in mariti notitiam veniat, qui id ægerrimè ferret, ſanè peccabit graviter contra charitatem, ſic enim præbet occaſionem innumeris malis, præſertim magnæ averſionis, & diſcordiæ inter ipſam, & maritum toto ferè vitæ tempore. Attamen neque tunc 3. peccabit contra juſtitiam; quia non ſolent conjugandi vitia ſua occulta manifeſtare: & ſicut maritus ſua occulta non manifeſtat, ita nec ſua manifeſtare tenetur uxor, eſſetque nimis grave, & intolerabile obligare puellam, vel ad ſe infamandum, vel ad omnino abſtinendum à nuptiis, vel ad nubendum homini inferioris, & infimæ ſortis: alia eſt ratio de venditione, in qua vendens tenetur manifeſtare vitium mercis, quia in eo contractu ita conſuetudo obtinet, non ita in contractu matrimonii.

III. Virgo, & quævis fœmina etiam corrupta, etiam 583
meretrix qualiter licitè poſſit pro uſu corporis ſui exigere, recipere, retinere mercedem, ex profeſſo dictum eſt in ſeptimo Præcepto *p.* 5. *Decal. c.* 5. *à num.* 134. ubi *de acceptis ob turpem cauſam.*

Accipe hic compendio. 1. Ante patratum ſtuprum, vel pec-

peccatum debet virgo reſcindere contractum, quippe de actu illicito: & conſequenter pretium jam acceptum reſtituere; cùm ipſa promiſſis ſtare nequeat. 2. At verò poſt patratum jam ſtuprum poteſt licitè, & juſtè exigere, ac retinere in conſcientia; non enim eſt pretium pro peccato formaliter, ſed pro uſu corporis ſui materialiter, quatenùs alteri bonus, utilis, ac delectabilis, ac conſequenter pretio æſtimabilis eſt. 3. Virgo pro primo uſu ſui corporis, imò & quælibet fœmina honeſta poteſt petere, & accipere pretium, quantum ipſi placet, quia in his rebus, quæ pretio ſtatuto carent, nec ſunt neceſſitati communi neceſſaria, tanti res poteſt vendi: quanti eam æſtimat venditor: at virgo vel puella honeſta poteſt ſanè plurimi ſuam virginitatem, vel honeſtatem amittendam æſtimare: unde tales metu, vel dolo ſeductæ, etiam ex hoc ſolo capite juſtè exigunt matrimonium ipſum à ſtupratore juxta mox dicenda. At verò meretrix non poteſt juſtè petere, vel accipere, niſi quantum plus, minùs ſolet ipſa à cæteris conquirere. Uti cum Lugo & aliis docet Tamb. *cit. c. 5. ʃ. 3. n.* 25. Quem vide.

584 IV. At quid ſi virgo fictè promittat copulam, ſeu uſum corporis, aut ſaltem ſpem potiundi faciat amaſio, & ſic pretium, vel munera accipiat? praxi valdè communi, & vocant vulgò; *procor ducere in fune fatuo*. Reſpondetur. 1. Si ejuſmodi munera vel pretia accepit ex pacto futuræ copulæ, quam procus paciſcitur, & illa ſeu fictè, ſeu verè promiſit, nec recipere, nec retinere poteſt, ſed omnino reſtituere tenetur reſciſſo pacto, ut modò dictum fuit. 2. Quod ſi verò ſecluſo pacto ex ſola liberali donatione proci accepit, & ei certè moraliter conſtat de prava, & libidinoſa proci intentione, adhuc peccat mortaliter virgo, vel puella ejuſmodi munera accipiendo, regulariter loquendo, quia ſic fovet impurum ejus amorem, deſiderium, & ſpem copulæ aliquando obtinendæ: & quamvis dicat puella, ſe quidem accipere, ſed nolle conſentire in aliquid turpe, adhuc tamen alter dans ſemper putabit admiſſo munere à puella, eam faciliùs expugnari poſſe, ſicque impugnare perget, adeòque adhuc peccabit ſcandali peccato. Quòd ſi tamen in raro caſu id non eſſet; ſicut etiam, ſi puellæ non conſtaret de libidinoſa affectione donantis, tunc utique licitè reciperet. 3. Attamen eo caſu munera ſic liberaliter donata à proco, & quamvis illicitè accepta à puella, non tenebitur hæc reſtituere, ſed retinere poterit, ut poſt alios bene cenſet Tambur. *cit. num.* 53. Ratio eſt: quia recipiendo non peccabit contra juſtitiam, jam enim liberaliter ea dedit amaſius, ſciens, puellam ea non acceptaſſe cum pacto copulæ ut ſupponimus, quantumvis eam ſperabat; quare ſi ſua ſpe fruſtratur amaſius, ſibi, ſuæque imprudenti credulitati imputet; ſicut quando quis gratis ſervit, munera dat, vel largitur Principi &c. intentione, ac ſpe acquirendi, vel obtinendi beneficium, ac officium pingue, & poſteà ſpe fruſtratur, Principem, vel Epiſcopum nullo jure ad reſtitutionem coget, ſed ſuam inanem ſpem meritò deplorabit.

Ex dictis ordinis gratia conſultò præmiſſis jam patet, quid ſit dicendum de ſtupro velut paſſivo ex parte virginis ſponrè conſentientis, eſſe nimirum per ſe ſolùm peccatum ſimplicis fornicationis ex dictis N. I. Nunc de ipſo ſtupro velut activo ex parte ſtupratoris, ejuſque malitia, & obligatione reſtitutionis pluſculis agendum erit.

SECTIO II.

De ſtupro, & Raptu.

SUMMARIUM.

585 *Stuprum quid?*
586 *Ejus malitia duplex cum onere reſtitutionis.*
587 *Si fiat cum virgine invita.*
588 *Immò probabiliter etiam ſi fiat cum virgine conſentiente.*
589 *Probabilius tamen cum tali eſt ſolùm ſimplex fornicatio.*
590 *Ad nullam reſtitutionem obligans per ſe loquendo.*
591 *Etiam in dubio, an Virgo conſenſerit, necne.*
592 *Aut ſi nullum aliud damnum paſſa ſit.*
593 *Vel non ampliùs fuit Virgo.*
594 Uſque ad n. 598. *Stuprator virginis invitæ ſine promiſſione matrimonii, tenetur illam ducere, vel dotare.*
598 *Deſlorator Virginis cum promiſſione matrimonii, ſeu vera.*
599 *Seu ficta, tenetur eam ducere.*
600 (*Niſi accedat alia juſta cauſa excuſans.*)
601 *Non obſtante voto caſtitatis.*
602 *Quæ ſint cauſæ excuſantes?*
603 *Raptus quid?*
604 *Culpa, & pœna raptoris.*
605 & 606 *Specialia quoad fœminam raptam, vel vi oppreſſam.*

585 STuprum propriè dictum *eſt concubitus viri cum virgine invita, ſeu non conſentiente*: ſtrictiſſimè hic quandoque accipitur pro concubitu viri cum virgine per vim coacta, & compreſſa tantùm. Latiùs, & ſatis uſitatè accipitur pro concubitu viri cum virgine quacunque, quo ejus virginitas violatur, ſive ea conſentiat, ſive non. Latiſſimè autem etiam in Sacra Scriptura, & Jure quandoque accipitur pro quavis ſpecie luxuriæ, ſeu quovis concubitu ſive naturali, ſive innaturali, ac contra naturam facto cum virgine, fœmina, vel maſculo. De hoc ultimo hic non eſt nobis ſermo, ſed de ſtupro primo, & ſecundo modo accepto,

§. I. Stupri malitia.

586 I. STuprum propriè dictum ſcilicet deſlotatio virginis invitæ, ſeu non liberè conſentientis, ac contra ſuam liberam voluntatem, præter peccatum mortale fornicationis, eſt peccatum contra juſtitiam graviſſimæ ſcilicet injuriæ illatæ virgini, & ejus parentibus, ideòque neceſſariò in confeſſione explicandum, & inducens obligationem compenſandi omnia damna virgini inde conſequentia, juxta modos infrà aſſignandos. *Eſt omnium* extra controverſiam, & ratio manifeſta eſt: omnis enim per injuriam damnum inferens alteri peccat contra juſtitiam: atqui cùm virginitas, ſeu integritas clauſtri virginalis ſit donum quoddam ſummi pretii, & æſtimationis apud homines, tum in ſe, tum in ordine ad ſtatus in Eccleſia ſuſcipiendos, ſcilicet aut matrimonii aut Religionis, graviſſimam ſanè infert virgini injuriam, ac damnum, qui invitam, ſeu non liberè conſentientem ſtuprando contra ejus voluntatem liberam, elauſtrum, ſeu integritatem virginalem violat, & eripit: ergo contra juſtitiam graviter deliquens reſtitutioni obnoxius manet.

587 II. Cenſetur virgo autem invita, non liberè conſentiens, ac contra ſuam liberam voluntatem ſtuprari. 1. Maximè, quando vi, vel violentia phyſica coacta, oppreſſa, vel ſubacta eſt. 2. Quando metu gravi in conſtantem puellam cadente v. gr. mortis, infamiæ, atrocium verberum, vel alterius gravis damni ad ſtuprum adacta eſt. 3. Quando etiam metu reverentiali adigitur, aut per conjunctam minis precum importunitatem, cui puella non facilè reſiſtat (nam ſolas preces importunas, ſecluſis minis, vel metu reverentiali, non ſufficere, contra aliquos apud Dianam *par. 2. tract. 16. reſol.* 48. non diſſentientem, veriùs docent Vaſquez, & alii cum Tambur. *c. 5. §. 3. n. 26.*) 4. Quando dolo, ac fraudibus ſeducta eſt, ut promiſſionibus fictis, & fraudulentis matrimonii, magnæ dotis, vel remunerationis, promotionis ad aliud pingue matrimonium. Cæterùm his cauſis invitam puellam reddentibus ſecluſis.

588 III. Etiam ſtuprum latè ſumptum, ſeu deſlorationem virginis conſentientis, ac liberè volentis eſſe peccatum ſpeciale in confeſſione explicandum à ſtupratore, cum aliqua obligatione reſtitutionis; docet ferè communior DD. præſertim antiquorum *D. Thomas, S. Antonin. Cajet. Navarr. Sylveſt. Armilla, Azor. Filliuc.* ſuprà citatus, & ſanè probabiliter, rem æſtimando moraliter: nam communis ferè omnium eſt perſuaſio, eum, qui virginem etſi conſentientem, tamen inducit ad ſtuprum ultra fornicationem communem ſimplicem, committere ſpecialem deformitatem, & aliquam inferre injuriam, & ipſi puellæ, quam inducendo, etſi non invitam, privat magno bono integritatis corporis, & multò magis parentibus, vel tutoribus, ſub quorum cura, vel cuſtodia virgo conſtitura erat, ſi contra eorum voluntatem, & diligentiam virginem deſloravit, ſaltem hæc erit circumſtantia aggravans, quæ à confeſſario meritò expendi debeat. Quare ſicut in foro externo deſlorator virginis etiamſi volentis cogitur à Judice eam dotare, lege ſic ſtatuente ob bonum commune, ut notat *Leſſ. l. 2. cap. 7. n.* 44. aut ſaltem ſolet condemnari ad pœnam, ſeu mulctam parentibus ſtupratæ ſolvendam; ita in foro conſcientiæ confeſſarius pœnitentem ſtupratorem ad ejuſmodi pœnam per modum pœnitentiæ, ſaltem ſi crimen aliis notum ſit, obligare meritò poterit, ut notat *Layman* mox citandus. Tamen

589 IV. Probabilius, & veriùs eſt, ſtuprum, ſeu deſlorationem virginis conſentientis non eſſe peccatum ſpeciale diſtinctum à fornicatione ſimplici, conſequenter nec explicandum in confeſſione, neque per ſe ullam parere obligationem reſtitutionis in foro conſcientiæ. Ita cum Scoto *in 4. diſt.* 18. *quæſt.* 2. communis RR. Petrus *Navar. Suarez Vaſq.* aliis citaus *Leſſ.* citat. Sanchez *lib. 7. Matrim. diſp.* 14. Layman *l. 3. par. 3. cap.* 13. Tamburin. *citat. cap. 5. §. 3. n.* 5. Ratio eſt eadem, quæ ſupra data de virgine in ſtuprum conſentiente: non enim hoc eſt ſpeciale peccatum contra caſtitatem, quia ſupponimus concubitum fieri modò naturali intra vas debitum: neque eſt peccatum ſpeciale contra juſtitiam: non enim infertur injuria ipſi virgini ſtupratæ ſic volenti, & liberè conſentienti in ſtuprum, & conſequenter in quodcunque damum conſequens, juxta notiſſimum illud: *Volenti non fit injuria*: ergo ut dicitur. *L. 2. ff. De injur. nulla eſt injuria*,

juria, quæ in volentem fiat: neque tamen infertur injuria parentibus virginis, quia hæc ſui corporis quoad hoc domina eſt, ut poſſit eo vel nunquam uti, aut uti legitimè, aut etiam illegitimè abuti abſque ulla injuria cujuſvis alterius: ergo &c. Reſtat ergo nunc explicanda obligatio reſtitutionis ex ſtupro.

§. II. *Strupator Virginis conſentientis.*

590 I. HIc ad nullam in conſcientia, per ſe loquendo, reſtitutionem obligatur, neque ipſi puellæ, neque ejus parentibus faciendam, multò minùs puellam ſtupratam ducere obligatur. Hæc jam probata eſt *n. præced.* quia ſcilicet tunc ſtuprator non peccavit contra juſtitiam, cujus ſolùs juſtitiæ violatio inducit obligationem reſtitutionis in conſcientia. Sed *dico* 1. *in conſcientia*; nam in foro externo ob bonum commune, & impedienda ſtupra puellarum natura ſua facile inducibilium, Lege ita ſtatuente, deflorator virginis etiam conſentientis à judice cogitur illam dotare, aut mulctam parentibus ſolvere, ut paulò ſuprà notatum eſt. 2. *Dico per ſe loquendo*; per accidens enim deflorator virginis etiam conſentientis poteſt fieri injurioſus, & reſtitutioni obnoxius; ut ſi domui paternæ vim intulit, ſi crimen cùm puella conſentiente occultè commiſſum ipſe ſtuprator promulgavit, non ſine infamia, & damno ipſius puellæ, ac parentum, utique tenebitur damnum inde ſecutum compenſare puellæ, & ejus parentibus, modis infrà aſſignandis. Item ſi talis modò ſollicitaret conſenſum puellæ, quo facilè credatur communiter, eam conſenſum præbuiſſe; ut ſi noctu per feneſtram in ejus cubiculum irrepat, aliis videntibus &c. vide Tambur. *cit. num. 6.*

591 II. Quando dubium eſt, an virgo, vel puella ſpontè conſenſerit, an verò ſtuprator vi, metu, vel fraude adegerit, nec ne, ad nihil is obligabitur, juxta communem DD. *Ratio*: quia in eo dubio poſſidet certa libertas ſtupratoris, cùm debitum ſit incertum & ſpecialiter, *delictum in dubio non præſumitur, ſed demonſtrari debet*. Et: *nemo præſumitur delictum fraudis commiſiſſe. L. 3. ff. de dubii*. E contrà verò quando certum eſt, ſtupratorem vi, vel fraude, aut promiſſione matrimonii, vel dotis puellam aliàs invitam ad ſtuprum adegiſſe, ſed dubitatur, an ipſa fuerit virgo inventa, nec ne, omninò judicandum eſt fuiſſe virginem, & puellæ id aſſerenti fides adhibenda erit, & conſequenter ducenda, vel dotanda à defloratore, aut aliter ei damnum compenſandum, juxta infrà dicenda. Ita cum aliis Lugo *citatur diſp. 12. ſect. 1. n. 3.* Ratio: quia in dubio illud poſſidet, quod prius eſt; atqui prior eſt virginitas, quippè qualitas naturalis, quàm non virginitas: ergo illa poſſidet in dubio, nec ejus poſſeſſio vinci poteſt, niſi ex aliis potentioribus conjecturis contra illam colligatur præſumptio, qualis eſſet, ſi ipſa habitaſſet in proſtibulo, vel illud frequentaſſe doceatur.

592 III. Cæterùm univerſaliter hic ſupponendum eſt, quando virgo per illatum ſtuprum quomodocumque etiam per vim, metum, fraudem, vel dolum, nullum aliud damnum paſſa eſt, ad nihil, ſeu nullam reſtitutionem obligari ſtupratorem in conſcientia ante judicis ſententiam: utpotè ſi deflorata crimine omninò manente occulto, æquè honeſtum, ac utile matrimonium conſecuta eſt, vel conſequi certò poſſit. Communis DD. *Navarr.* uterque, *Corduba*, *Vaſq.* alii cum *Leſſ. Layman Lugo* cit. Ratio eſt: quia pro injuria ſola ſecluſo omnia damno nulla debetur reſtitutio, ſed tantùm ſatisfactio per ſententiam judiciis: atqui in propoſito puella deflorata nullum damnum compenſabile paſſa ſupponitur præter violationem clauſtri virginei quod eſt damnum irreparabile, & altioris ordinis, neque ulla pecunia, vel pretio æſtimari, ac compenſari poteſt, adeò ut quando à judice ſtupratori indicitur pecuniaria pœna puellæ, vel ejus parentibus pro eo damno applicanda, procedatur potiùs per viam juſtitiæ vindicativæ in ſatisfactionem injuriæ, quàm commutativæ in compenſationem damni.

Quòd ſi tamen puella deflorata ob periculum deinceps non benè nubendi aliquid accepit à defloratore, quamvis illa deindè optimè nupſerit, poterit in conſcientia illud acceptum retinere: quia periculum illud non benè nubendi pretio fuit æſtimabile.

593 IV. Et hinc, quando quis etiam vi, metu, aut dolo cognovit puellam putatam virginem, quam tamen certè non competit eſſe virginem, & copula occulta manſit, ad nullam ei obligationem, ſive reſtitutionem obligabitur. Uti cum aliis rectè docet Lugo *diſp. 12. ſect. 1. num. 15.* Ratio: quia ex una parte clauſtrum virginale non ipſe, ſed alius abrupit, & ex altera parte nullum novum damnum huc ſpectans evenire puellæ poteſt ex illa alia copula occulta manente. At ſi per ſtupratoris culpam patefacta eſt violatio, unde difficultas major exorta ad nuptias, utique reſtitutio debebitur: *ut cum Vaſquez* & aliis docet rectè *Lugo* ibidem. His ita ſuppoſitis, & repoſitis.

§. III. *Stuprator virginis invitæ, metu, vel fraude, ſine ulla promiſſione matrimonii.*

I. HIc tenetur ſub disjunctione, vel puellam in uxorem 594
ducere, ſi ipſa, & ipſe velit: aut ſi ipſa, vel ipſe nolit, aliter damnum ſufficienter compenſare, utpotè ſufficientem dotem, vel pecuniam præbendo, vel aliter procurando, ut æquè bonas nuptias ſortiri poſſit, ac ſi non corrupta, ſed intacta fuiſſet; quare ſi malit deflorator puellam tali modo dotare, vel compenſare, non tenetur eam ducere ante judicis ſententiam, quantumvis puella, vel ejus parentes cupiant, petant, & urgeant. Ita *Molina*, *Vaſquez*, aliiſque citatis Leſſ. *lib. 2. cap.* 10. *dub.* 2. Laym. *citat. c. 13. n.* 2. Tambur. *c. 5. §. 3. n.* 20. Contra *Azorium*, & alios quoſdam. Ratio eſt: quia in alternativis debitis debitoris eſt electio: atqui ſtuprator ſecluſa omni promiſſione matrimonii non tenetur abſolutè, & determinatè ad ducendam puellam, cùm matrimonium debeat eſſe liberum; ſed ſolùm indefinitè tenetur ad compenſandum damnum illatum, adeòque disjunctivè, vel alternativè, ut vel ipſe eam ducat, aut ſufficienter dotet, vel aliter adæquè bonas nuptias promoveat: ergo ipſius debet eſſe electio modi compenſandi, non virginis, vel ejus parentum. Unde neque in externo foro cogi ſolet ſtuprator ad matrimonium, ſi illud non promiſit, ſed aliter compenſare poſſit, ac velit. Quòd ſi ergo puella violata dotem, vel aliam compenſationem reſpuat, ſibi ipſi imputare debet.

II. At quid ſi ſtuprator pecunia, vel alia via careat, qua 595
damnum vitiatæ virgini compenſet, obligaturne tunc ſaltem eam ducere, adeòque invitus? *Reſpondet* rectè *Lugo* citat. ſi non eſt magnus exceſſus, & inæqualitas inter ipſum, & ipſam, omnino obligabitur: quia juſtitia urget omnibus viis moraliter poſſibilibus compenſare damnum: at hic eſt via moraliter poſſibilis: ergo, &c. At verò ſi magnus ſit exceſſus, & inæqualitas, aut aliud grave quid occurrat, quæ aliàs ſolent ſponſalia dirimere, non obligabitur deflorator eam ducere, ſed ſolùm tenebitur alias vias compenſandi quærere, ſi ſpes ſit illas inveniendi. Ratio eſt: quia nec in aliis debitis obligat ſolutio, quando longe plus expendere opus eſt, quàm ſit valor ipſius debiti; prout eſt in propoſito.

III. At quid ſi deflorator omninò depereat, & petat du- 596
cere puellam defloratam, ſed ipſa nolit, aut parentes, aut omninò contradicant, prout non raro contingere ſolet? *Reſpondetur* adhuc puellæ dote, vel pecunia damnum compenſandum eſſe. Communis apud citatos. Ratio eſt: nam quia ex una parte virgo invita vitiata non debet ſine debita compenſatione remanere: ex altera autem parte non poteſt ipſa cogi ad matrimonium, quod omnes Canones clamant debere eſſe omninò liberum. Accedit iniquiſſimum fore, eam puellam, quæ paſſa eſt injuriam ſtupri, obligari ad ſubeundam aliam injuriam majorem involuntarii, ſeu inviti matrimonii. Denique ſtuprator, invitus tenetur reddere, quod abſtulit, ſed abſtulit libertatem dignè nubendi; ergo hanc debet reddere: adeòque neceſſariò vel ducere, vel ſi nolit, aliter dotare.

IV. Quid ſi procus ſolùm violenter oſculatus, vel vio- 597
lenter, vel invitam tetigit puellam cum ejus infamia, & nocumento ſimili, ad quid obligatur? *Reſpondetur*, debere reſarcire, quantitatem damni; unde ſi ſufficienter refecit damnum dando modicam pecuniam ſupra dotem puellæ antè habitam, non tenetur eam integrè dotare, multò minùs ducere; nam propterea ſi defloratam etiam vi, deflorator ducere velit eaque conſentiat, ſatis jam injuriam reficiet, nec erit pecunia ſuperaddenda. Quod verò ex Exodi 22. refertur cap. 1. de adulter. *Si ſeduxerit quis virginem nondum deſponſatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit eam uxorem*, lex antiqua, & pœnalis eſt, neque obligans ante judicis ſententiam, teſte etiam Navarr. *cap.* 16. *num.* 16. Nos autem hactenùs in foro conſcientiæ locuti ſumus. Quid in his agendum in dubio, vel quando virgo deflorata indè nullum damnum paſſa eſt, conſultò jam præmiſimus *§. præced.*

§. IV. *Deflorator virginis cum promiſſione matrimonii, ſeu vera, ſeu ficta.*

I. QUi defloravit virginem perſuaſam vera, & ſeria ma- 598
trimonii promiſſione, multò magis ſi etiam jurata, ſine dubio in utroque foro obligatur eam ducere, cum ea matrimonium celebrando, & conſummando, niſi legitima intercedat excuſatio. Certum apud omnes. *Ratio*: quia tunc ſit contractus oneroſus, facio, ut facias, in hunc modum: promitto conjugium, ſi des uſum corporis: ergo ſi illa hac promiſſione acceptata uſum corporis conceſſit, tu omninò conjugium perfectum exequi obligaberis, neque tunc poteris uti privilegio primi bimeſtris, ac deliberare de Religione ingredienda, nec eam ingredi (etiamſi voviſſes, de quo inferiùs) ſed debebis, ea petente, matrimoni-

Digitized by Google

monium conſummare, juxta communiſſima DD. Mei omnes contra *Baſil. Pont.* Quia regulariter promiſſio matrimonii hoc importat; ad quid enim utilis eſſet conjugi conſenſus de præſenti, ſeu matrimonium ratum tantùm, ſi ea deinde relinquenda eſſet? *Dico* tamen *regulariter*, quòd ſi enim in raro caſu per ſolum matrimonium ratum, & non conſummatum totum damnum puellæ violatæ reſarciretur, tunc utique locum habet ſententia Pontii, & aliorum apud Dian. *p.* 3. *tr.* 4. *reſol.* 203. Et Lug. *diſp.* 11. *ſect.* 3. *n.* 49. ſufficere nimirùm tunc matrimonium ratum tantùm; imò tunc deflorator, ſi Religionem vovit, teneretur non conſummare, ſed votum implere, & Religionem ingredi; ſed caſus iſte erit rariſſimus. Denique conſentiunt DD. apud Lugo *nu.* 32. Etiamſi vir virgini deflorandæ ſerio promittens matrimonium ſit altioris dignitatis, vel ſtatus, adhuc eam debere ducere non obſtante illo exceſſu: quia tunc ratione veræ promiſſionis debitus eſt etiam ille exceſſus, niſi accederet alia cauſa excuſans ex infrà enumerandis. Secus mox dicemus in promiſſione ficta matrimonii.

599 II. Qui virginem ſtupravit etiam fictè promittens matrimonium ſine intentione ſe obligandi, ac implendi promiſſum, tenetur eam ducere in conſcientia, etiamſi nulla adſit promiſſionis probatio. (Etſi tunc non in foro externo.) Communiſſima cum D. Th. *in* 4. *diſt.* 48. *art.* 2. *ad* 4. Sanchez *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 10. alii paſſim. Ratio eſt: quia (præter certiſſimam obligationem ex delicto damni injuſtè illati, quod aliter compenſari non poſſit) adhuc ſubſiſtit contractus oneroſus innominatus ille: virgo enim promiſſione ficta pro vera acceptata conditionem ſuam implevit, & ſtuprator illam conditionem, ſeu uſum corporis acceptando, ipſo facto de novo cenſetur conſentire in futurum matrimonium, quantumvis ante fictè promiſerit: ergo obligatur ad eam ducendam in conſcientia, & ad hoc ipſo modo avertenda damna puellæ ex admiſſo ſtupro ſecura: nec ſufficit compenſare dote, vel alia via æquivalenti, quia promiſſio perſonalis fuit de danda ſua perſona; ergo in ipſam perſonam puella jus acquiſivit, & conſequenter injuria fieret puellæ, ſi non ipſa perſona, ſed aliud, etſi damno æquivalens daretur. Sicut ſi tibi jus eſt in hunc numero equum, non fit juſta compenſatio in pecunia, vel alio æquivalenti.

600 *Excipe* rurſus, niſi accedat alia juſta cauſa excuſans, ex infrà enumerandis: Et ſpecialiter hic excuſat, quando fœmina ſe ipſam decepit, ſciens ſcilicet, & advertens promiſſionem eſſe fictitiam; ut ſi tantus exceſſus dignitatis ſit inter ſtupratorem, & fœminam, ut hæc facilè potuiſſet dignoſcere fictionem illam. Item ſi ſcivit eſſe impedimentum dirimens inter ipſos non facilè diſpenſandum. Item ſi vir ſtuprator iis verbis ambiguis utatur, ut facilè appareat illum fingere, & velle decipere, ut notant DD. citati omnes; tunc enim miſella volens decepta ſibi ipſi damnum imputare debet. Inſuper etiam, quando fœmina ignoravit illum exceſſum viri fictè promittentis, non erit is obligandus præcisè ad eam ducendam, ſed tantùm ad reſarciendum damnum per æquivalens; uti cum aliis docent *Sanch. & Lugo cit.* Tambur. *cap.* 5. *§.* 3. *nu.* 47. Ratio eſt: quia ex una parte non obligatur is ex vi promiſſionis, quia ficta, & nulla fuit: & ex alia parte, ſi fœmina exceſſum illum dignitatis non cognovit, non conſenſit in copulam viro ſub ratione tantæ dignitatis: ergo non poteſt matrimonium tam dignum exigere pro copula, ſemper enim haberet plùs, quàm ei deberetur; ſufficit ergo ſi ei alio modo damnum compenſetur.

601 III. Deflorator virginis, ſeu vera, ſeu ficta promiſſione matrimonii deceptæ tenetur eam ducere, non obſtante voto caſtitatis ſive, poſt, ſive ante illam promiſſionem emiſſo, juxta communem DD. apud cit. Lugo (nec audiendus *Diana* de voto priùs emiſſo oppoſitum probabile cenſens *par.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 33.) Ratio eſt: quia obligatio voti eſt ex ſola gratuita promiſſione, & virtute Religionis tantùm; obligatio autem promiſſi matrimonii virginis defloratæ (imò etiam viduæ honeſtæ, & bonæ famæ) ſervari debet ex Juſtitia, eaque duplici, & ex contractu oneroſo, ut dictum, & ex delicto injuſtæ damnificationis; atqui ordine Juſtitiæ debita oneroſa, & debita ex delicto præferenda ſunt debitis ex promiſſione gratuita tantùm, etiam ipſi Deo, vel Eccleſiæ factis, in communiſſima omnium Sententia: ergo, &c. Sicut ſi centum florenos v. g. promittas Eccleſiæ, & centum aureos debeas alteri ex contractu, vel delicto anteà, vel poſteà facto, priùs debes reddere debitum ex contractu, vel delicto, quàm ſolvere votum Eccleſiæ; ita dic in noſtro caſu propoſito. Nec excuſabitur ſemper tunc matrimonio deflorator ex eo, quòd ſuum votum fuerit cognitum fœminæ, quia potuit illa credere, illud votum, ut fieri ſolet, fore diſpenſandum, quamquàm in noſtro caſu nulla opus eſt diſpenſatione illius voti Caſtitatis ad contrahendum matrimonium, & debitum reddendum (jam enim audiviſti non eſſe obligationem ſervandi hæc vota in concurrentia dictæ promiſſionis matrimonii, idque in favorem virginis violatæ) ſed ſolùm ad hoc, ut vir poſſit petere debitum, & poſt mortem uxoris aliam ducere.

602 IV. Cauſæ porrò excuſantes, ut deflorator non teneatur ducere puellam defloratam, ſeu vera, ſeu ficta promiſſione Matrimonii inductam, vel deceptam ſunt ſequentes:

I. Si ſuperveniat impedimentum dirimens indiſpenſabile: Ut ſi deflorator poſteà aliam duxit uxorem, ſi Religionem profeſſus eſt: nam ad impoſſibile nemo tenetur. Si verò ſupervenit impedimentum dirimens diſpenſabile, v. gr. affinitas ex alia copula cum conſanguinea illius puellæ, certè tenebitur diſpenſationem implorare deflorator; quia debitor ſemper tenetur adhibere media ſaltem ordinaria ad ſolvendum debitum creditori; eodemque modo dicendum, ſi tale impedimentum dirimens præceſſit promiſſionem ſtupratoris. Vide Sanch. *lib.* 1. *de matr. diſp.* 10. *& lib.* 5. *diſp.* 5. Tamb. §. 5. *n.* 28. Et generatim dicta ſuprà *cap.* 1. *De cauſis diſſolvendi Sponſalia à num.* 232.

II. Cauſa excuſans eſt, ſi ex tali Matrimonio prævidetur, vel probabiliter timetur oriturum magnum ſcandalum, vel malus exitus talis Matrimonii; ſicut enim hæc diſſolvunt ſponſalia, ita etiam promiſſionem Matrimonii in noſtro caſu. Lege eundem Sanch. *cit. lib.* 1. *diſp.* 11.

III. Cauſa excuſans eſt, ſi fœmina deflorata poſteà fornicetur cum alio, vel ſimile quid dignum divortio committat. Si enim hæc Matrimonio jam contracto ſeparationem concedit, multò magis concedet non contracto.

IV. Cauſa excuſans eſt, ſi virginem ſe fœmina finxit; tunc enim fiet compenſatio, ut ſicut fœmina virum promittentem Matrimonium decepit fingendo ſe eſſe intactam, ſic & ipſe fallit non ſervando promiſſionem Matrimonii factam. Quòd ſi vir proprio errore deceptus credidit eam eſſe virginem; & ideo etiam verè, & ſeriò promiſit Matrimonium, adhuc certè non erit obligandus ducere; quia ipſe virginem volebat, & ſub ea conditione promiſit, non aliter. Neque eo caſu, ſaltem copula manente occulta, erit aliquod damnum compenſandum fœminæ jam anteà corruptæ. Ad ſummum ergo tenebitur ei ſolvere pretium pro copula ipſa, in quam in gratiam viri conſenſit puella.

V. Cauſa excuſans eſt, ſi promittens Matrimonium pro uſu corporis ipſam copulam quacumque de cauſa non obtinuit, ſed ſolùm oſcula, & tactus quantumvis impudicos; cùm enim ipſe promiſerit conjugium propter copulam, ut ſupponitur, non debebit ex ſolis tactibus. At quid ſi ejuſmodi oſcula, & tactus veniant in cognitionem aliorum cum infamia, & damno virginis? Diſtinguendum eſt. Vel enim promiſiſti Matrimonium pro copula ſimul, & tactibus illis, copulam autem non obtinuiſti; tunc rurſus non obligaberis ad nuptias, cùm non ſit adimpleta principalis conditio: obligaberis tamen puellæ compenſare damnum, ut ex ſe patet: vel promiſiſti ſeriò Matrimonium pro ſolis illis oſculis, & tactibus impudicis; & tunc Tambur. *cit. nu.* 41. cenſet te obligari ad eam ducendam propter pactum initum. Secus dicendum, ſi fictè ſolùm promiſiſti, juxta dicta *N. I. & II.*

VI. Cauſa excuſans defloratorem, ſeu verè, ſeu fictè Matrimonium non promiſerit, eſt, ſi is quidem velit puellam defloratam ducere, ſed ipſa jam renuat: tunc enim ſimpliciter nihil debebit puellæ, cùm ille Matrimonium tantùm promiſerit, & nihil aliud. Ex communi Lugo *d.* 14. *ſect.* 3. *n.* 28. Excepto tamen uno caſu, quando deflorator finxit ſe melioris notabiliter conditionis, quàm ſit mulier; tunc enim puella decepta modò indignum compertum jure reſpuit; ergo tunc deceptor tenebitur ei damnum ratione deceptionis reſarcire. At quid ſi puella quidem non renuat ipſi nubere, ſed abnuant efficaciter parentes? *Nav. Sylveſt.* alii apud *Sanchez* citand. non improbabiliter obligant adhuc ſtupratorem ad alia via compenſanda damna puellæ: quia æquum non videtur virginem ſine ſua culpa incompenſatam manere. At certè æquè, & magis probabiliter ipſe Sanch. *lib.* 1. *diſp.* 11. *n.* 15. & Lugo *cit. n.* 29. cum aliis docent etiam tunc ad nihil obligari ſtupratorem, quia ipſe ſolùm obligatur ad id, quod verè, vel fictè promiſit: atqui ſolùm conjugium promiſit, & nihil aliud: ergo ad hoc tantùm tenetur, & ad nihil aliud.

Nota tamen ad dicta in iſta cauſa excuſante, ſi ſtuprator vel parentes inducere poſſit ad conſenſum vel per ſe, vel per interpoſitam perſonam, obligari ipſum ad eorum conſenſum obtinendum; quia qui aliquid promittit, etiam implicitè promittit adhibere ordinaria remedia ad implendam promiſſionem ſuam.

§. V. Appendix.

De raptu, & oppreſſione violenta.

603 R*Aptus eſt violenta abductio fœminæ, vel perſonæ cujuſdam de loco ad locum ad exercendam libidinem;* quo patet differentia à ſtupro; nam ſtuprum ſolùm fit cùm

vir-

virgine invita, & cum ſola violentia, vel fraude, raptus autem fit cum quacunque fœmina, etiam vidua, conjugata, aliàs corrupta, imò & puero (qui raptus omnium damnatiſſimus) & præter violentiam addit abductionem de loco ad locum. Unde vides raptum virginis ſecuto turpi effectu, non niſi valdè accidentaliter differre è ſtupro, & eadem prorſus ratione culpæ, & obligationi reſtitutionis obnoxium eſſe, juxta omnium dicta hac Sectione. Differt etiam raptus hic definitus à raptu, prout eſt impedimentum dirimens matrimonium jure novo Concilii Tridentini. *Et eſt abductio violenta puellæ cujuſvis è domo, vel poteſtate paterna, vel quaſi paterna ad alium locum ad contrahendum matrimonium ſub poteſtate raptoris*; de quo jam ſuo loco cap. 1. actum.

Culpa, & pœna raptoris.

604 RAptus eſt peccatum mortale luxuriæ ſpeciale: nam ultra malitiam fornicationis contra virtutem continentiæ, addit ſpecialem malitiam violentiæ contra Juſtitiam; graviſſimam enim injuriam infert raptor, ſicut & quilibet violentus ſtuprator, ſeu oppreſſor fœminæ, ſeu virginis, ſeu non virginis, ipſam contra voluntatem ſuam violenter cogendo ad exercendam libidinem, eſtò illa conſtanter involuntaria (quod tamen valdè rarum, ut mox audies) non formaliter, ſed materialiter tantùm peccet, ideòque hoc peccatum, & circumſtantiam raptus, ſeu violentiæ in quocunque actu libidinoſo cum alia perſona in confeſſione neceſſariò explicandam eſſe, quippè ſpeciem mutantem, apud omnes in confeſſo eſt.

Pœnæ raptoris tum in ſacris Canonibus, tum in Concil. Trident. *ſeſſ. 24. c. 6. de reform. Matrim.* decretæ hæ ſunt. 1. Ut raptor alienæ ſponſæ publica pœnitentia puniatur. 2. Ut idem non poſſit ampliùs cum ulla alia matrimonium contrahere. Hinc raptus numeratur inter impedimenta criminis impedientia tantùm matrimonium, ſed hodie conſuetudine abrogata. 3. Ut tum ipſe raptor, tum ejus adjutores ſint ipſo facto excommunicati ex Trident. cit. 4. Ex eodem, ut donec rapta eſt in poteſtate raptoris, non poſſit inter illos validè contrahi matrimonium, de quo ſuo loco. Pœna capitis, & aliæ civiles nihil ad nos.

Specialia quoad fœminam raptam, vel vi oppreſſam.

605 FOEmina, vel perſona quævis rapta, vel vi oppreſſa, ſicut & virgo violenter ſtuprata, ad hoc ut ipſa ſit innocens à culpa & omni peccato immunis maneat, duo neceſſario requiruntur: 1. Conſtans, & efficax voluntas contraria; ut nimirum omnem conſenſum in illud opus turpe, ejuſque delectationem conſtanter excludat; quamprimùm enim quocunque modo conſenſerit, jam ceſſavit violentia, & incipiet voluntarium, atque peccatum: nam ut optimè notat D. Th. 1. 2. *q. 6. art. 5. Licèt, qui nolens patitur, non conferat agendo, confert tamen volendo pati.* 2. Eſt, ut etiam efficaciter reſiſtat poſitivè, & impediat exteriùs motu, agitatione, totoque conniſu corporis, etiam clamando, ſi ſpes ſit ſubſidii impetrandi, quantùm utiliter poteſt, & rationabiliter debet, alioquin eo ipſo, quòd quantùm poteſt, & debet, non impedit, cenſebitur ſaltem interpretativè conſentire, adeòque peccare: ideò enim *Exod.* 22. ſtuprata in domo jubetur lapidari, in agro non, quia nimirùm in domo utiliter clamare potuiſſet, & debuiſſet, quòd cùm non fecerit, ſponte conſenſiſſe meritò præſumitur. Et ſanè hoc ipſo, ſi quieta permaneat, jam cooperatur peccato alterius (eſtò certiſſima eſſet ſe propriæ delectationi non conſenſuram) nihil enim ille alter à fœmina quærit, quàm ut quieta, & accommoda congreſſum ſuum admittat. Quòd ſi propter ſuum motum, & reſiſtentiam ſemen viri diſpergatur, invadenti imputabitur, non ipſi jure reſiſtenti. Et rectè monet *Layman* mox citandus ipſam quamvis viro ſeminante, tamen quantum poteſt, ſuæ ſeminationi reſiſtere debere, nec poſſe voluntariè ſeminare, quia ad id nullum jus habet. *Dixi* autem: *quantum mulier poteſt, & rationabiliter debet*, utique ſine periculo vitæ, vel famæ ſuæ, neque enim tunc tenetur invadentem occidere, mutilare, vel vulnerare, eſtò jure poſſit, ſed retenta conſtanti voluntate contraria paſſivè ſe habere poteſt: ut alibi de injuſto aggreſſore dixi. Quando ergo fœmina, vel ſimpliciter, vel ita rationabiliter reſiſtere non poteſt, conſenſu conſtanter excluſo, utique à peccato immunis erit: juxta communem DD. & optimè Toletus *lib.* 5. *cap.* 11. *num.* 12. dicens: Si fœmina cogeretur ad turpem actum, dummodò iſta interius non conſentiat actui, quamvis pateretur ab altero, & ſentiret etiam delectationem, ſed ſine conſenſu in ipſam, non peccabit, nam agens abſque conſenſu non agit, cum conſenſu autem eſt mortale. Sic Tolet.

Ex quibus vides rarum eſſe miraculum, fœminam raptam, vel oppreſſam violenter manere immunem ab omni culpa: *mulierem fortem quis inveniet*: Unde ſapienter monet Lugo *diſp.* 10. *ſect.* 10. *num.* 199. his verbis: In praxi difficulter credendum eſſe violentam oppreſſionem eſſe abſque omni culpa ex parte fœminæ: rariſſimum enim eſt, quod, ſi velit, non poſſit aliquo modo reſiſtere, ut violentiam impediat, ſed ob metum, ob animi imbecillitatem, & aliquando etiam ob latentem laſciviæ affectum, quem manifeſtare erubeſcunt, conſentiunt fœminæ, ſaltem invitè; qui tamen conſenſus, licèt ex parte involuntarius ſit, ſufficit ad peccatum grave: quem conſenſum, ſicut & congreſſum ipſum, debuiſſet virili fortitudine impedire. Et rariſſimè contingit virum delectationem turpem ab invita omninò, & reluctante capere velle. *Hæc Lugo.*

Petes hic incidenter, quale peccatum ſit copula (de 606
pollutione dicam infrà ſuo loco) habita cum fœmina (vel etiam maſculo) dormiente, plenè ebria, ſenſibus deſtituta, aut per potionem medicam mente mota &c. ſuppoſito, quòd ipſa anteà mentis compos, vigilans, &c. in id non conſenſerit ullo modo, vel nec præviderit? *Reſpondetur*: Non eſſe quidem propriè raptum, ad quem requiritur violenta abductio à loco ad locum, ut alia taceam, & indicat Diana *part.* 9. *tr.* 8. *reſol.* 2. Nec conſequenter raptum pœnis ſubjectum: attamen præter fornicationis, aut alterius ſpeciei luxuriæ malitiam eſſe ſpeciale peccatum contra Juſtitiam, quia etiamſi ea copula non ſit cum vi, vel violentia, certè tamen eſt cum inſigni fraude, adeòque cum malitia contra Juſtitiam, ac proinde ſpeciatim in confeſſione aperienda. Sic Tamb. *citat.* §. 2. *n.* 17.

SECTIO III.

De Inceſtu.

SUMMARIUM.

607 *Inceſtus quid?*
608 *Quæ ejus malitia?*
609 *Probabiliter omnes inceſtus, ſive inter conſanguineos, ſive affines, in quocunque gradu, vel linea, ſunt ejuſdem ſpeciei.*
610 *In inceſtu inter conſanguineos explicandus eſt primus, & ſecundus gradus.*
611 *Inter affines primus.*
612 *Inceſtus in cognatione legali, & ſpirituali gradus quadruplex.*
613 *Quale peccatum?*

INceſtus eſt peccatum luxuriæ commiſſum cum perſona 607
conjuncta. Aliàs dicitur *concubitus illicitus inter perſonas conſanguineas, vel affines uſque ad 4. gradum*; ſed nimis arcta definitio. Inceſtus enim non concubitum illicitum ſolùm, ſed quodvis peccatum luxuriæ, etiam mollitiem, impudicos tactus, oſcula, &c. inter perſonas conjunctas continet, ea circumſtantia in confeſſione neceſſariò explicanda: nec inter conjunctas conſanguinitate, vel affinitate tantùm, ſed etiam ſpirituali, vel legali cognatione, & publica honeſtate, ut patebit.

§. I. Malitia.

INceſtum eſſe peccatum mortale graviſſimum, nimis 608
certum eſt, indè enim *Levit.* 20. pœna mortis decernitur inceſtuoſis in omnibus ferè gradibus cùm addito, *quia tantum ſcelus, tantum nefas commiſerit*. Et Apoſtolos 1. *ad Corinth.* 5. horrendè exaggerat inceſtum cujuſdam cum noverca, ſeu uxore patris ſui: *omninò auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes*. Ratio: quia inceſtus præter peccatum mortale fornicationis, aut alterius ſpeciei luxuriæ ſpecialem addit, & continent malitiam & ſpeciem peccati contra virtutem Pietatis, ac reverentiæ naturali jure debitam perſonis conjunctis, ac jure ſanguinis. quia enim conſanguinei, aut ſunt ipſi principium noſtrum, ut parentes, aliiſque aſcendentes, aut fundantur in principio ortus noſtri, ſicque nobiſcum referuntur ad principium ortus noſtri, ut omnes conſanguinei & affines, ideò ipſo naturali inſtinctu, & jure naturæ debetur eis à nobis ſpecialis reverentia, cui directè repugnat actus generationis, ut exemplis à natura petitis pulchrè oſtendit Leſſius *lib.* 2. *de juſtitia cap.* 10. *dub.* 11.

Difficultas hic tota eſt ex opinionum varietate de diverſitate peccati inceſtus ex diſtinctione conjunctionum, & graduum, utrùm nimirùm inceſtus factus in conſanguinitate differat ſpecie ab inceſtu facto in affinitate, aut alia conjunctione. Item an inceſtus factus in uno gradu, & linea talis conjunctionis differat ab inceſtu facto in alio gradu, & linea conſanguinitatis, vel affinitatis, & ideò in confeſſione neceſſario explicandum ſit; in qua conjunctione, & in quo gradu, & linea inceſtus factus ſit. Communis, & tutior ſententia eſt affirmativa. Sed ſit

RESO-

RESOLUTIO.

609 PRobabilis opinio eſt, omnes inceſtus factos, ſive inter conſanguineos, ſive inter affines, & in quocunque gradu & linea eſſe ejuſdem ſpeciei, atque ideò illam diverſitatem conjunctionum, & graduum non eſſe neceſſariò explicandam in confeſſione, ut ſufficiat dicere: *commiſi inceſtum*. Ita citandi. Quare. 1. inceſtum inter conſanguineos, & affines non differre ſpecie in genere moris, docet ipſe S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 9. Cajet. *ibidem*, & alii cum *Nugno*. 2. Similiter inceſtus in uno gradu utriuſvis lineæ non differre ſpecie ab inceſtu in alio gradu, & linea, cum *Nugno*, & aliis docet Filliucius *tract.* 20. *cap.* 5. *num.* 97. dicens, eſſe opinionem D. Thomæ, Cajetani, Soti, & verè Thomiſtarum. 3. Ideòque non neceſſariò eſſe explicandum in confeſſione probabiliter docent varii, eoſque citat Dian. *part.* 1. *tract.* 7. *reſol.* 31. Ratio omnium eſt: quia in omnibus iſtis una, & eadem ſpecies, & deformitas eſt contra eandem virtutem Pietatis, & reverentiæ debitæ conjunctis; neque enim illa diverſitas conjunctionis conſanguinitatis, & affinitatis ac graduum diverſorum quidquam aliud afferunt, niſi majorem, & minorem conjunctionem: magis & minùs autem non variant ſpeciem etiam in re morali, niſi aliundè probetur eſſe contra particularem virtutem; vel contra ſpeciale rationis dictamen, quod hic invenire difficile eſt; ſimiliter quòd copula in tali conjunctione, & gradu aliquando illicita ſit ex natura rei intrinſecè, ut in primo gradu conſanguinitatis; aliquando verò tantum ex præcepto Eccleſiæ, ut in cæteris omnibus: ex hoc autem nihil ſpecie diverſum neceſſariò infertur: nam præceptum Superioris aliquid præcipientis ponit materiam præceptam in eadem ſpecie virtutis ratione cujus ſeu ex cujus motivo illam præcipit: nunc autem Eccleſia prohibet congreſſum in illis conjunctionibus, & gradibus propter eandem Pietatis virtutem, & reverentiam conjunctis debitam: ergo manet ejuſdem ſpeciei tranſgreſſio. Cùm igitur ulteriùs probabilis ſit ſententia plurimorum, & gravium DD. in materia de pœnitentia relata, circumſtantias ſpeciem non mutantes, ſed intra eandem ſpeciem aggravantes tantùm, non eſſe neceſſariò explicandas in confeſſione; manet ſanè probabile, etiam in inceſtu non eſſe neceſſariò explicandam illam qualitatem conjunctionum, & graduum; adeò ut ſi in quavis conjunctione, & quovis gradu, etiam primo conſanguinitatis rectæ, & tranſverſæ lineæ v. g. cum matre, vel ſorore propria quis peccavit, ſufficit in confeſſione dicere: commiſi inceſtum; peccavi cum perſona conjuncta toties: Et certè ſi pœnitens hanc probabilem ſententiam ſecutus nolit ſe ampliùs explicare, tenebitur etiam confeſſarius ſe eidem conformando, abſolutionem ei impertiri, juxta dicta ſuo loco. At verò non ſufficit ſiſtendo in noſtra communi probabiliori, & tutiori ſententia ibidem aſſerta, & probata, nimirùm etiam circumſtantias aggravantes tantum notabiliter urgentes malitiam ſubſtantialis actus, ideòque valdè alterantes judicium ſacramentale eſſe neceſſariò explicandas in confeſſione. Pro hujus intelligentia nunc breviter percurramus inceſtus, ſingularum conjunctionum, & graduum.

§. II. *Inceſtus in conſanguinitate.*

610 NEceſſario explicandus eſt primus gradus lineæ rectæ: hujuſmodi meritò omnium graviſſimus inceſtus eſt patris cum filia, matris cum filio, &c. tam horribilis deformitatis, ut neque ad tale matrimonium contrahendum in prima neceſſitate propagationis generis humani divina Sapientia unquam diſpenſaverit. Et probabiliſſimè etiam explicandus eſt ſecundus gradus avi cum nepte, aviæ cum nepote, & contra: etiam grandis deformitatis nunquam diſpenſatus, & uterque prohibitus diſtinctiſſimè *Levit.* 20. De tertio & quarto gradu vix contingit caſus, & tutò poſſe omitti conſentiunt DD. In linea autem tranverſa in noſtra ſententia ſimiliter neceſſariò explicandus eſt primus gradus, fratris cum ſorore jure naturali prohibitus, nunquam diſpenſatus, niſi jure poli in prima neceſſitate propagationis generis humani. De ſecundo gradu ſententiæ utrinque probabiles, & tutæ. De tertio & quarto gradu non neceſſariò explicando ferè conſentiunt DD. cùm hi neque de facto affinitatem matrimonium dirimentem inducant per copulam illicitam; nec auferant jus petendi debitum conjugii ita inceſtuosè adulteranti. Ratio dictorum eſt: quia licet diverſitas illa graduum, & lineæ non adferat diverſitatem ſpecificam peccati inceſtus, ut dictum eſt, tamen nimirùm quantum augeant malitiam ſubſtantialem ſceleris inceſtus, ſcilicet impietatis, & irreverentiæ erga ſanguine junctos; ſicut enim longe major debetur reverentia matri, quàm ſorori; & ſorori, quàm conſobrinæ, &c. ita incomparabiliter major, & gravior eſt inceſtus filii cum matre, vel filiæ cum patre, quàm inter fratres, & ſorores, & inter hos, quàm inter conſobrinos, & patrueles, &c. Itaque ſi pœnitens inceſtum nudè confiteatur, ſolùm interroget confeſſarius, an in primo, vel ſecundo gradu? de cætero taceat;

§. III. *Inceſtus in affinitate, & honeſtate publica.*

IN inceſtu, ſeu concubitu illicito inter perſonas affines 611 in communi noſtra ſententia neceſſariò explicandus eſt primus gradus, & lineæ rectæ, ut inter patrem, & privignam; matrem, & privignum; aut è contra inter filium, & novercam; filiam, & vitricum; & probabiliſſimè etiam tranverſæ, ut inter fratrem, & uxorem fratris, qui ſpecialiter prohibentur jure divino *Lev.* 20. ea phraſi: *non revelandi turpitudinem patris, vel fratris ſui*. Non item ſæcundus gradus, etſi graviter prohibitus jure Eccleſiæ: minùs tertius, & quartus gradus. Quare in omnibus ſufficit dicere; *commiſi inceſtum, vel peccavi cum affine extra primum gradum*. Cæterùm (jam alibi audiſti) quando conjux inceſtum, vel adulterium commiſit cum conſanguinea perſona conjugis in primo, & ſecundo gradu, & copula completa, inceſtuoſus duas pœnas ipſo jure incurrit. 1. Amittit jus petendi debitum, de quo ſuo loco. 2. Etiam poſt mortem conjugis non poteſt matrimonium contrahere cum ulla alia perſona, ſecundùm Canones antiquos, quod etiam numeratur inter impedimenta criminis impedientia tantùm matrimonii. Sed certè id ampliùs non eſt in uſu: ut ex Navarro, & aliis notat Sanchez *lib.* 7. *de matrim. diſp.* 17. *n.* 8. quando quis peccat aut cum conſanguinea in primo gradu ſponſæ de futuro, &c. aut cum conſanguinea ſponſi per verba de præſenti in matrimonio rato tantùm uſque ad quartum gradum incluſivè, etſi non ſit ibi affinitas, cùm nulla ibi copula intervenerit, ut ſupponimus: certum tamen erit committere ſpeciale peccatum inceſtus carnalis, ut poſt alios bene probat Lugo *ſect.* 6. *citat.* eſt enim etiam talis copula pro conjugio prohibita graviſſimè ab Eccleſia propter eandem reverentiam conjunctis debitam, conſtituendo in ea impedimentum dirimens publicæ honeſtatis: quare ut tale ſpeciale peccatum inceſtus neceſſariò explicandum erit in confeſſione, ut non ſufficiat fateri, vel fornicationem tantùm, vel adulterium tantùm. An verò etiam neceſſariò explicari debeat gradus, vel qualitas perſonæ, cum qua peccavit, putà, utrùm cum matre, vel ſorore, vel filia ſponſæ, aut è contrà cum patre, vel fratre, vel filio ſponſi, ſic de cæteris? dic eodem modo (ut ſuprà de conſanguinitate) Omninò probabilius & tutius, quod ſic; nec improbabile quod non.

§. IV. *Inceſtus in cognatione legali, & ſpirituali.*

QUi peccat carnaliter cum perſona conjuncta cognatione 612 legali (cujus quadruplex eſt gradus. 1. Inter adoptantem perſonam & adoptatam, ejuſque deſcendentes. 2. Inter adoptatum, & filios legitimos adoptantis. 3. Inter uxorem adoptati, & ipſum adoptantem. 4. Inter uxorem adoptantis, & adoptatum,) ſine dubio committit ſpeciale peccatum inceſtus, ut tale neceſſariò confitendum, cùm inter eaſdem perſonas ob ſæpè dictam reverentiam conjunctis debitam, Eccleſia conſtituat impedimentum dirimens matrimonium. Utrùm autem inceſtus iſte ſit explicandus, ut diſtinctum peccatum ab aliis inceſtibus ſuprà dictis; & an etiam explicari debeat illa modò dicta diverſitas graduum, ſeu perſonarum? rurſus probabiliùs, ac tutiùs, quòd ſic; & ſatis probabile, quòd non.

Qui autem peccat cum perſona conjuncta cognatione 613 ſpirituali contracta ex Sacramento Bapiſmi, & Confirmationis (cujus duplex eſt gradus, ſeu ſpecies, *Paternitas ſpiritualis* inter baptizantem, & confirmantem; item inter patrinos ex una parte, & baptizatum, & confirmatum ex altera parte; & *compaternitas Spiritualis* inter eoſdem, baptizantem & confirmantem, ac patrinos ex una, ac parentes baptizati, vel confirmati ex altera parte; nam *fraternitas Spiritualis* inter baptizatum, & confirmatum, & filios baptizantis, vel patrinorum exolevit) is omninò committit inceſtum diſtinctum ab omnibus prædictis in conſanguinitate, affinitate, vel legali cognatione, ideòque ſpecialiter explicandum in confeſſione, quia addit ſpecialem malitiam irreverentiæ Sacramenti, ratione cujus reducitur ad genus quoddam ſacrilegii. Utrùm autem etiam explicari debeat, an factum ſit ex Sacramento Baptiſmi, vel Confirmationis: Item an in paternitate, vel compaternitate? probabiliſſimum quòd non; quia in omnibus eadem deformitas, non multùm gravior, vel levior. Denique dicta hactenùs de diverſitate inceſtuum in confeſſione explicanda univerſaliter intelligenda ſunt de quocunque peccatu externo luxuriæ inter perſonas taliter conjunctas, non tantùm naturalis concubitus, ſed etiam mollitiei, impudicorum tactuum &c. v. gr. qui contra naturam cognoſceret perſonam conjunctam con-

ſan-

ſanguinitate, affinitate, cognatione Legali, vel Spirituali, non ei ſufficeret dicere, ſe peccaſſe contra naturam, ſed neceſſariò explicare debet conjunctionem perſonæ, ac fateri ſe inceſtum ſodomiticum commiſiſſe; quia propter reverentiam naturalem propinquis debitam, ultra malitiam ſodomiæ, & mollitiei, habet malitiam inceſtus, ut benè oſtendit Filliuc. *tract.* 20, *cap.* 5. *num.* 106. Quamvis tale peccatum non impediat matrimonium, cùm nullam inducat affinitatem, ad quam requiritur ſeminatio intra vas naturale: nec per illud incurrantur pœnæ in inceſtuoſos latæ; quia pœnæ fulminantur contra inceſtum propriè dictum, id eſt, cum copula carnali: an verò rursùs neceſſariò explicanda ſit diverſitas conjunctionum, & graduum in ejuſmodi inceſtu innaturali rursùs probabile quòd non, cùm omnes ſint ejuſdem ſpeciei, & ſolùm ſecundùm magis, & minus in eadem ſpecie differant: ſine dubio autem tutius, quòd ſic, juxta jam ſæpè repetita.

SECTIO IV.

De Sacrilegio carnali.

SUMMARIUM.

614 & 615 *Sacrilegium carnale* perſonale *quid?*
616 *Ejus tres gradus.*
617 *Habens plura vota caſtitatis, contra ea peccando, committit unum tantùm ſacrilegium.*
618 *Nec probabiliſſimè in confeſſione explicari debet votum ſolemne.*
619 *Sacrilegium* locale *ubi, & quando committatur?*
620 *Quando committatur Sacrilegium carnale reale quoad res ſacras?*
621 *Sacrilegium* ſollicitationis *in confeſſione.*
622 *Hujus pœna graviſſima.*

614 S*Acrilegium carnale* eſt peccatum luxuriæ, quo perſona, vel res Deo ſacra per actum venereum violatur, ideòque præter peccatum luxuriæ cujuſvis naturalis, vel innaturalis continet ſpecialem malitiam, ſeu ſpeciem peccati graviſſimam contra virtutem Religionis, ac cultus Deo, rebuſque Deo ſacris debiti. Et dividitur in *intrinſecum*, *ſeu perſonale*, quo ipſa Perſona Deo ſacra actu venereo violatur; & *extrinſecum*, *ſeu locale*, *vel reale tantum*, quo per actum venereum ſolùm locus ſacer, vel res aliqua ſacra violatur. De quibus, ordine.

§. I. Sacrilegium carnale perſonale.

615 I. PRopriè, & in rigore dicitur concubitus illicitus, ſeu quodvis peccatum carnis Perſonæ Deo voto ſolemni caſtitatis adſtrictæ, & conſecratæ, utpotè per profeſſionem Religionis approbatæ, aut per ſuſceptionem Ordinis ſacri à Subdiaconatu incluſivè. *Omnes*. Ratio eſt: quia ſacrilegium propriè, & in rigore eſt violatio rei ſacræ: res autem ſacra propriè dicitur, quæ publica authoritate & ritu ad cultum Dei inſtituta & conſecrata eſt: atqui per ſolùm votum ſolemne profeſſionis, vel ſacri Ordinis perſona publica authoritate Eccleſiæ illud votum ſolemniter loco Dei acceptantis conſecratur ad cultum Dei; non item per votum ſimplex privatim emiſſum. Quare peccatum carnis perſonæ ſolo voto ſimplici caſtitatis adſtrictæ, non quidem eſt in rigore propriè dictum ſacrilegium, cùm non ſit perſonæ ſacræ, eſt tamen ſpeciale peccatum contra virtutem Religionis, & ſecundum præceptum Decalogi, ſcilicet violatio voti, & promiſſionis ſacræ Deo factæ, & ideò neceſſariò quoque in confeſſione explicandum, *ſecundum omnes*; & velut quid imperfectius ad perfectum, reducendum ad ſpeciem ſacrilegii.

616 II. Sacrilegium carnale committitur in omnibus ſpeciebus luxuriæ, & naturalibus, & contra naturam, omnique impudicitia cordis, oris, aſpectus, tactus &c. ut hactenùs etiam in aliis notavimus. Et quatenùs fit per concubitum, ſeu naturalem, ſeu innaturalem, ac cum complice, ejus (ſicut & adulterii) triplex eſt gradus. 1. Gradus ſacrilegii, cæteris minùs gravis, eſt peccatum carnale *perſonæ non ſacræ cum ſacra*; hic enim non propria, ſed aliena perſona ſacra violatur, adeòque eſt peccatum ſacrilegii alienum potiùs, quàm proprium, quippè cooperatio ad peccatum alienum ſacrilegii. 2. Gradus gravior priori, eſt peccatum carnale *perſonæ ſacræ cum non ſacra*: hic enim jam perſona propria ſacra contra proprium ſolemne caſtitatis votum violatur. 3. Omnium graviſſimus gradus eſt, ſacrilegii mutui carnalis *perſonæ ſacræ cum ſacra*: hic enim eſt duplex numero ſacrilegium; unum proprium in ſua perſona contra proprium ſolemne votum; alterum alienum cooperando ad ſacrilegium alterius perſonæ ſacræ: adeòque hæc circumſtantia, etſi non ſit ſpeciem mutans, eſt tamen numero multiplicans malitias mortales ſacrilegii, cùm caſtitas Deo conſecrata in duabus perſonis violetur, omnium conſenſu neceſſariò explicanda eſt in confeſſione, ſicut & in mutuo adulterio. Cæterùm extra concubitum in peccato mollitiei, vel impudicis tactibus: Item in inductionibus ad peccatum carnale, quando non perſona ſacra, ſed alia non ſacra violatur: ut ſi Sacerdos v. g. perſonam laicam polluat, impudicè tangat, aut ad opus turpe cum alia patrandum inducat, etſi in rigore non ſit propriè ſacrilegium, ut vult noſter Marchant. certum tamen eſt, eſſe adhuc peccatum contra votum ſuum, ideòque neceſſariò explicandum in confeſſione: ut *ſect. ſequenti de mollitie* probabimus.

III. Quando quis plura vota, ſeu pluries emiſit votum 617
Caſtitatis, v. gr. feciſti votum caſtitatis ſimplex in ſæculo etiam ſæpius, dein ſolemne in profeſſione Religionis, etiam ſæpiùs vel in eadem (ut apud Jeſuitas) vel diverſæ Religionis: & rurſus ſolemne in ſuſceptione Ordinis ſacri &c. & poſteà tamen contra caſtitatem tot votis Deo adſtrictam delinquis, non committis plura tot diſtincta ſacrilegia, vel peccata, & conſequenter nec in confeſſione ſic diſtincta explicare teneberis, ſed unum tantùm, juxta ſatis communem DD. ſententiam *in materia de peccatis*. Ratio eſt: quia votum ſolemne, & ſimplex, itemque votum ſolemne Profeſſionis, ac ſuſceptionis ſacri Ordinis annexum non differunt ſpecie, ſed eſſentialiter ſunt ejuſdem rationis, virtutis, ac finis, ut ex communiori optimè probat Sanchez *lib. 7. de matrimonio diſp.* 77. *num.* 27. Et latiùs rurſus *lib.* 5. *moral. ſeu de voto cap.* 6. *num.* 14. Et conſequenter etiam violatio voti ſimplicis, & ſolemnis utriuſvis non differunt ſpecie; imò nec numero in eodem actu, eidemque virtuti Religionis adverſantur: eſtò gravius extenſivè peccatum ſit Religioſi, ac Sacerdotis, quàm vel Religioſi tantùm, vel Clerici tantùm, ideòque eo caſu communi Doctorum conſenſu ſufficiet confiteri unum tantùm peccatum ſacrilegii. Sed difficultas, & lis eſt, quodnam votum in eo ſacrilegii peccato explicandum ſit, ſi Religioſus ſimul & Sacerdos peccet? Communis ſanè ſententia DD. eſt, debere explicari ſaltem votum ſolemne dicendo v. g. *violavi votum ſolemne caſtitatis*. quippè cujus violatio tantùm propriè conſtituit peccatum ſacrilegii, ut dictum N. I. aut ſaltem unum in particulari ex illis. Layman *citat. num.* 4. cum aliis contendit explicandum eſſe votum Religionis, & non ſufficere ſolùm fateri ſacrum Ordinem, eò quod longè gravior videatur violatio voti Religionis, quaſi voluntarii, & ſpiritualis matrimonii cum Chriſto, quàm voti ſacro Ordini ſolùm ex præcepto Eccleſiæ annexi, & implicitè tantùm emiſſi. Contra, ſufficere etiam patefacere ſacrum Ordinem ſolùm, cùm aliis contendit noſter Marchant. omninò probabiliter, & ſine dubio in conſcientia tutò. Attamen ad tollendos ſcrupulos dico:

IV. Probabiliſſimum, & tutum eſt, etſi conſultiſſimum, 618
non tamen neceſſarium, eſſe in confeſſione explicare votum ſolemne, ſed in quovis caſu ſufficere fateri ſe peccaſſe contra votum caſtitatis. Ita cum aliis Sanchez *lib.* 7. *De matr. diſp.* 27. *n.* 3. Diana *p.* . *tract.* 7. *reſol.* 4. Baſſæus *in floribus V. circumſtant. §.* 2. Tambur. *lib.* 7. *Decalog. cap.* 2. §. 1. *n.* 4. alii apud ipſos. Ratio eſt: quia ex una parte jam dictum eſt, votum ſolemne quodvis non differre eſſentialiter, & ſpecie à voto ſimplici, quia utrumque votum eandem virtutem Religionis eodem modo æquè reſpicit: & eſto gravius peccatum ſit violatio voti ſolemnis, quàm ſimplicis, & inter ſolemnia fortè voti Profeſſionis, quàm ſacri Ordinis tantùm; attamen ex alia parte probabiliſſimum eſt, circumſtantias aggravantes tantùm, nec multùm augentes malitiam ſubſtantialem actus, non eſſe neceſſariò exponendas in confeſſione: ergo ſive voto ſimplici caſtitatis adſtrictus ſis, ſive ſolemni, ſive Religioſus, ſive Sacerdos; vel etiam initiatus tantùm, ſive Religioſus, & Sacerdos ſimul; imò inſuper, ſi etiam Epiſcopus, ſi Generalis Ordinis, ut habet Sanchez *cit. diſp.* 27. *num.* 23. (ſecluſo tamen ſpeciali ſcandali peccato) pecceſque contra caſtitatem, ſemper ſufficiet te fateri peccaſſe contra votum caſtitatis tali modo, nec teneberis manifeſtare, ſi fortè non noſcereris, te aut Religioſum eſſe, aut Sacerdotem, aut Epiſcopum, aut omnia. Similiter è contrà ſi fœmina v. g. peccet cum Religioſo Sacerdote, Diacono, ſatisfaciet dicendo, ſe peccaſſe cum aliquo voto Caſtitatis adſtricto, quam ſententiam probabiliſſimam tutò in praxi ſequetur confeſſarius; nec in ejuſmodi circumſtantiis ſcrupuloſè inquirat.

§. II. Sacrilegium carnale locale, ſeu quoad locum, remiſſivè.

HOc ſacrilegium ſolùm fit per voluntariam effuſio- 619
nem ſeminis in loco ſacro (id eſt publica authoritate ad divinum cultum inſtituto, & ab Epiſcopo conſecrato, vel ſaltem benedicto, ut ſunt tantùm Eccleſiæ cum ſuis Capellis, & Cœmiteria) non tantùm illicitam, ſed etiam licitam

citam

citam conjugum extra caſum urgentis neceſſitatis, nec tantùm notoriam (qua ipſa Eccleſia, vel locus ſacer polluitur) ſecundùm omnes: ſed etiam occultam, ſecundùm communem, & probabiliorem ſententiam DD. *Ratio eſt*: quia ex ipſa inſtitutione Eccleſiæ quàm maximè repugnat ſanctitati loci ad divinum cultum conſecrati fœda copula, ac pollutio carnis; ideòque induit ſpecialem malitiam ſacrilegii in confeſſione neceſſariò explicandam, prout latiùs dictum *part.* 2. *Decal. cap.* 10. ad finem primi præcepti, ubi de ſacrilegio univerſim. Hoc ſolùm hic addo non eſſe improbabilem ſententiam Vaſquez & aliorum cum Baſilio Ponrio *lib.* 10. *de matrim. cap.* 10. *num.* 15. copulam, vel pollutionem occultam factam in Eccleſia, vel loco ſacro, non eſſe ſpeciale peccatum ſacrilegii, nec conſequenter in confeſſione neceſſariò explicandam circumſtantiam illam loci ſacri. Ratio ipſorum eſt: quia in tantum eſt ſacrilegium, in quantum polluitur Eccleſia: at non polluitur per occultam copulam, vel pollutionem, &c. Quòd ſi copula occultè facta in Eccleſia poſteà poſt aliquot dies fiat notoria, polluitur quidem in foro externo Eccleſia, & reconciliatione indiget; at copula præcedens tunc non fuit ſacrilega, nec per illam tunc Eccleſia re ipſa fuit violata, ut notat Tambur. *lib.* 7. *cap.* 2. *§.* 1. Sed ego cenſeo in praxi per ſe non eſſe à communi ſententia recedendum. Cæterùm per ſolos tactus impudicos, aliaſve impudicitias cordis, oris, aſpectus, amplexus, tactus, &c. imò & per ipſum propoſitum, condictum, vel procurationem peccandi carnaliter, ſaltem ſi non intendatur peccatum in loco ſacro patrandum, non committi ſpeciale peccatum ſacrilegii, multis cit. docet communiter receptus Sanchez *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 19. *num.* 15. Ratio eſt: quia ideò committitur ſacrilegium locale, quia fit aliquid ita repugnans loco ſacro, per quod violatur Eccleſia, ſi notorium ſit; illud autem eſt ſola pollutio, ſeu ſeminis effuſio, non item alia impudica. Excipit tamen meritò Lugo, & alii paſſim, niſi quis ejuſmodi impudica exerceat in loco ſacro, cum magna Eccleſiæ irreverentia: ut ſi meretricem ante Altare publicè impudicè tangeret, ſi in ſacro Templo laſcivas comœdias exhiberet, &c. tunc enim non eſſet negandum propriè ſacrilegii ſcelus committi: ſeret enim gravis irreverentia divino cultui, ad quem locus ſacer deputatus, & conſecratus eſt.

§. III. Sacrilegium carnale reale quoad res ſacras.

620 HOc tunc ſolùm committitur, quando res ſacra adhibetur, vel uſurpatur in ordine ad peccatum carnale perpetrandum, utpotè. 1. Si res ſacra quævis, & maximè Sacrificium Miſſæ promittatur, & detur in pretium actus carnalis; ſecùs ſi poſteà liberaliter detur in ſignum benevolentiæ. An etiam ſi per obteſtationem rei ſacræ v. gr. amoris Dei, B. Virginis, &c. ſimile quid petatur? 1. Reſpondetur fore potiùs blaſphemiam quàm ſacrilegium. 2. Horribiliùs, ſi res ſacra, Sacrificium, Euchariſtia, adhibeatur ad conciliandum amorem venereum, præſertim modo magico: leges horrenda apud *Martin. Delrio.* 3. Si Sacerdos geſtans S. Euchariſtiam carnaliter peccaret, & ſpeciatim eo prætextu cum ſimulata infirma. Addit non improbabiliter noſter Marchant. ſi Sacerdos paramentis ſacerdotalibus indutus rem fœdam ageret; quia illa paramenta ſacra non minùs, quàm loca ſacra divino cultui conſecrata per illas fœditates contaminantur, adeòque illam circumſtantiam veram ſacrilegii malitiam inducentem eſſe exponendam in confeſſione. Et ita in ſimilibus adhuc facilè reducendis. Cæterùm ſi cum actu venereo geſtentur è collo ſacræ Reliquiæ, Agni Dei, calculi, Indulgentiæ, & ſimiles res ſacræ, non committi ex eo ſpeciale peccatum ſacrilegii meritò cum aliis docet Filliuc. *tr.* 30. *c.* 7. *n.* 129. quia illæ res ſacræ tunc planè per accidens ſe habent ad peccatum carnale; nec inde gravis apparet irreverentia; quinimò conjugatis id ſæpè conſultum eſt, quandoque neceſſarium ob maleficia avertenda.

§. IV. Sacrilegium ſollicitationis in confeſſione.

621 HUc tandem ſpectat graviſſima, & damnatiſſima ſacrilegii ſpecies: *Sollicitatio ad turpia in confeſſione*, vel occaſione confeſſionis; quando ſcilicet confeſſarius Sacramento Pœnitentiæ abutitur ad peccatum carnale, utpotè, aut in confeſſionali ſub ipſa actione confeſſionis, aut occaſione confeſſionis, ejuſque prætextu, v. gr. apud ſimulatam infirmam, &c. pœnitentem ad turpia ſollicitando, inducendo, impudicè tangendo, &c. etiam ſolo animo, ut peccatum poſteà alibi perpetretur: graviſſima enim irreverentia infertur Sacramento, eo, ejuſve occaſione, & prætextu abutendo ad peccatum carnale, ſive tunc, ſive poſteà perpetrandum, adeoque ut verum ſacrilegium in confeſſione aperiendum.

622 Contra hujuſmodi ſacrilegos ſollicitatores extant graviſſimæ Bullæ Pii IV. & Gregorii XV. qui ita decernit: *Qui ad inhoneſta ſive inter ſeſe, ſive cum aliis vel quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis confeſſionis, ſive anteà, vel poſteà immediate, ſive occaſione, vel prætextu confeſſionis hujuſmodi, etiam confeſſione non ſecuta; ſive extra occaſionem in confeſſario, aut in loco quocunque, ubi confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſeu ad confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem confeſſiones audire.* *(Nota bene. Adeòque etiam in domo ſæculari apud ſimulatam infirmam, &c.) *ſollicitare, vel procurare tentaverint, aut cum eis illicitos, aut inhoneſtos ſermones, ſive tactus habuerint, in officio ut infrà, puniantur.* Et, enumeratis graviſſimis pœnis à judice infligendis uſque ad degradationem, &c. etiam ad teſtimonium ſingulare unius perſonæ ſollicitatæ cum aliquibus præſumptionibus, mandat Pontifex confeſſariis, ut moneant ſuas pœnitentes ita ſollicitatas obligationis ſuæ denunciandi ſollicitatores Ordinario, vel Viſitatori, quæ quidem obligatio perſonarum ſollicitatarum eſt ſub pœna excommunicationis. Sed in noſtris partibus in tanto rigore Bulla non eſt uſu recepta, ut notant DD. Germani omnes. Certè difficilè eſſet in Germania honeſtis matronis, vel puellis id onus imponere: prudentiæ ergo Confeſſarii relinquitur tam grande malum impedire.

Denique confeſſarius extra omnem ordinem, reſpectum, vel occaſionem ad confeſſionem, vel confeſſionale, peccans carnaliter cum filia confeſſionis etiam ordinaria, & ſi ex parte ſua, ut Sacerdos, ſacrilegium perſonale committat, non tamen ex parte complicis committit ſpeciale ſacrilegii peccatum, ſed neque inceſtus alicujus, ſed ſimplicem fornicationem. Quare ex hac parte ſatis erit confiteri, ſe fornicatum eſſe; ut ex communi Sanch. Laym. aliis habet Filliuc. *cit. tr.* 30. *c.* 5. *n.* 105. Ratio eſt: quia adminiſtratio Sacramenti Pœnitentiæ etiam ordinariè facta certæ perſonæ, nec perſonam illam ſacram efficit, neque ullam cognationem ſpecialem ullo jure inducit: ergo non eſt, unde habeatur ſpecialis malitia ex parte ipſius. 623

S E C T I O V.

De peccatis contra naturam.

S U M M A R I U M.

624 *Peccatum contra naturam, quid, & quotuplex?*
625 *Quid, & quale peccatum* beſtialitas?
626 *Quid* ſodomia *perfecta?*
627 *Quid imperfecta?*
628 *Quid, & quotuplex* mollities?
629 *Mollities, ſeu pollutio qualificata. I. ex parte objecti cogitati:*
630 *II. Ex parte perſonæ pollutæ.*
631 Uſque ad num. 636. *III. Ex parte cooperantis, vel complicis (quæ, quanta peccata? quando, & qualiter explicanda in confeſſione?) Idem.*
636 & 637 *IV. Ex parte inſtrumenti adhibiti animati.* 638. *Vel inanimati.* 639. *Cum fœmina mortua, ſtatua &c.*
640 *Pollutio directè voluntaria ſemper eſt peccatum mortale.*
641 *Nunquam licita.*
642 *An liceat eam involuntariè ortam permittere?*
643 & 644 *Aut ſemen jam corruptum directè expellere?*
645 *Pollutio indirectè tantum voluntaria ex cauſa, vel actione aliqua quando, & quantum peccatum?*
646 *Mortalis eſt, ſi cauſa ejus prævìſa eſt mortalis in genere luxuriæ.*
647 *Ut ſunt v. g. impuræ cogitationes, imaginationes, deſideria, tactus, amplexus, &c.*
648 *Si verò cauſa ejus eſt ſolùm venialis, etiam pollutio ſecuta, ſed non intenta, ſecluſo periculo conſenſus, tantùm venialis eſt.*
649 *Quale peccatum, ſi prævideatur ſecutura ex ebrietate, nimio cibo, potu &c.*
650 *Vel ex alia actione de ſe honeſta, & licita?*
651 Uſque ad num. 658. *Quid de pollutione involuntaria in ſomnis facta?*
658 & 659 *Quid de diſtillatione, & commotione libidinoſa?*
660 & 661 *Et non libidinoſa?*

PEccatum carnale contra naturam dicitur omnis actus libidinoſus pervertens ordinem actus carnalis à natura inſtitutum, & aptum ad generationem; ſeu eſt omne peccatum carnale, ex quo non poteſt ſequi generatio. Ordo autem naturalis actus venerei apti ad generationem neceſſariò quatuor requirit, nimirùm, ut fiat cum conjunctione duorum *ejuſdem ſpeciei: diverſi ſexus: in vaſe debito: & ſervato debito modo.* Ex horum ſingulorum defectu 4. ſiunt ſpecies peccati contra naturam. 1. Beſtialitas, qua non ſervatur debita ſpecies. 2. Sodomia perfecta, qua non ſervatur debitus ſexus. 3. Sodomia imperfecta, qua ſervatur quidem de- 624

bitus

bitus ſexus diverſus, ſed non vas debitum. 4. Mollities, qua non ſervatur conjunctio duorum, ſed in ſe ipſo, vel alios, abſque copula provocatur pollutio. Quamvis autem hæ 4. ſpecies fortè phyſicè non differant, quia omnes prodigunt ſemen ſine ſpe generationis, certum tamen eſt differre moraliter in recta hominum æſtimatione ob dictas turpitudines, adeòque ut diſtincta peccata eſſe aperienda in confeſſione, nec ſufficere dicere generatim: *peccavi contra naturam*: quia inter propoſitiones damnatas ſub Alexandro VII. eſt, & hæc: *Mollities non differt ſpecie à beſtialitate*. Quintam aliqui addunt ſpeciem *concubitum innaturalem*, qua non ſervatur debitus modus copulæ: ſed id vel veniale tantùm eſt, vel ſi mortale, neceſſariò reducitur ad alia peccata contra naturam, aut mollitiem, aut ſodomiam ſaltem inchoatam: de quo ſatis dixi *cap. 2. de debito modo copulæ inter conjuges*. Tres priores ſpecies nefandas ſtrictim percurram: in quarta, heu in omni ſtatu nimis frequenti! neceſſariò pluſculum inhærendum erit.

Beſtialitas.

625 EST concubitus hominis cum bruto, ſive paſſivè, ſive activè. Horrendum ſcelus, de quo Levit. 20. *Qui cum jumento, vel pecore coierit, morte moriatur, pecus quoque occidatur; mulier, quæ ſuccubuerit cuilibet jumento, ſimul interficiatur cum eo*. Pœna etiam civilis vivum comburi ſatis oſtendit atrocitatem ſceleris; in hoc tamen ſcelere confitendo non eſt neceſſarium explicare ſpeciem animalis complicis, an fuerit equus, aſinus, vacca, &c. ſemper enim eſt eadem in ſpecie mortalis deformitas. Univerſalius tamen à D. Thoma, & aliis definitur beſtialitas *peccatum contra naturam, qua homo concumbit cum re animata diverſæ ſpeciei*; ut nimirùm etiam comprehendantur infandi coitus ſagarum, & magorum cum dæmonibus incubis, vel ſuccubis, præter peccatum contra naturam, etiam ſpeciale peccatum contra Religionem, ſcilicet ſocietatis, & commercii nefandi cum dæmone, Dei, noſtrûmque omnium nequiſſimo inimico, continentes, ideòque ſine dubio neceſſariò explicandum in confeſſione: ut ex communi notat Filliuc. *tr.* 10. *c.* 8. *n.* 162. Inſuper etiam exprimi in confeſſione debet, an dæmon fuerit ſub forma fœminæ, vel viri, an ſub forma talis conſanguineæ, conjugatæ, monialis, &c. Quia tunc præter beſtialitatem diabolicam additur affectus ad talem perſonam, diſtinctam ſpecie malitiam adferens, utpotè inceſtus, adulterii, &c. ubi ibidem notat Filliuc. Cætera, quæ huc facilè poſſunt reduci, indicabo infrà de mollitie.

Sodomia perfecta.

626 EST concubitus damnatiſſimus ad ſexum indebitum, ſcilicet maris cum mare, aut fœminæ cum fœmina, adeòque eo concubitu nec debitus ſexus, nec debitum vas ſervatur: in hoc horrendo ſcelere committendo non ſatis eſt dicere ſimpliciter: *Commiſi ſodomiam, vel ſodomiticè peccavi*, ſed neceſſe eſt exprimere etiam, an fuerit agens, vel patiens: quia agens committit pollutionem, quam patiens quà talis non committit. Bonacina, alii communiter cum Lugo *diſp. 16. lib. 7. ſect. 5. nu.* 257. contra Dian. *ſuprà*, alios apud ipſum. Non tamen neceſſariò exprimendum videtur, an pollutio facta fuerit intra illud vas præpoſterum, an extra experſum, ut bene notat Tamb. §. 3. *num.* 3. Ratio eſt: quia ratio, & formalis malitia conſtituens ſodomiam, ſumitur ex motivo concumbendi ad indebitum ſexum, & non ex immiſſione ſeminis in vas præpoſterum, alioquin fœmina cum fœmina non committeret propriam ſodomiam; cùm nullum immittant ſemen in vas præpoſterum, ſed ſolùm concumbunt, & commiſcentur cum pollutione ex affectu ſolùm ſe polluendi, & explendæ libidinis gratia, tunc tantùm eſſet mollities, &c. Vide citatos.

Sodomia imperfecta.

627 EST peccatum contra naturam, quo ſervato ſexu quidem viri, & fœminæ, non ſervatur tamen vas debitum: cùm ſcilicet vir cum fœmina commiſcetur extra vas naturale in vaſe innaturali præpoſtero. Differt ſpecie à ſodomia perfecta: hæc enim procedit ex affectu ad indebitum ſexum, adeòque nec ſexum, nec vas naturale ſervat: imperfecta autem eſt quidem ad debitum ſexum, attamen ad indebitum, & innaturale vas: ideòque ſpeciatim in confeſſione explicandum. Et ſi fiat inter conjugatos, eſt inſuper peccatum ſpeciale formalis adulterii, ut ſuo loco dictum.

Quid autem dicendum, ſi vir ſe pollnat inter alias partes fœminæ? &c. commodiùs dicam inferiùs de mollitie. Hoc ſolùm obiter nota, quando vir, & fœmina, ita commiſcentes ſe polluunt extra vas: ſiquidem fiat ex affectu ad perſonam ipſam (uti ordinariè fit) ſpectat ad copulam fornicariam, adulterinam, inceſtuoſam &c. prout fuerit perſona. Si autem fiat ex affectu ad præpoſteras partes, erit ſodomia imperfecta, de qua agimus: ſi denique fiat ſine concubitu, vel conjunctione aliqua, ſed merè ad explendam libidinem, eſt mollities, adeòque ſingula per ſe loquendo explicanda erunt in confeſſione: at certè non examinanda à confeſſario, ut generatim infrà in fine monebo. Cæterùm id etiam hìc obiter notandum, quòd pœnæ, excommunicationes, & aliæ latæ contra ſodomitas: itemque reſervatio hujus peccati; utpotè odioſæ, & ſtrictè interpretandæ, ſolùm comprehendant ſodomiam perfectam maſculi cum maſculo, non hanc imperfectam viri cum fœmina, ut communiter obſervant DD. Bonacina, & alii apud Tamb. *citat. cap. 7. §. 3. & 6.*

Mollities.

EST pollutio voluntaria ſine conjunctione corporum; 628
ſeu ut definit. S. Tho. *Eſt peccatum contra naturam, quo voluntaria pollutio in ſe, vel in alio quæritur, & procuratur extra concubitum, ſolius voluptatis gratia, ſeu cauſa captandæ, & explendæ delectationis venereæ*; quod additur, quia ſi pollutio procuretur non voluptatis gratia, ſed ob aliam cauſam, vel finem, v. g. ſanitatis, mollities propriè non erit, erit tamen adhuc peccatum contra naturam, ut patebit. Mollitiem ut ſic eſſe peccatum mortale, certiſſimum eſt, tum ex fide, & lege Divina poſitiva. 1. ad Corinth. 6. *Nolite errare, neque molles Regnum Dei poſſidebunt*. Ad Galat. 5. *Manifeſta ſunt opera carnis, quæ ſunt fornicatio, immunditia &c. qui talia agunt, Regnum Dei non conſequentur*. Item ad Epheſ. *cap.* 5. Tum ex lege naturali ordinante effuſionem voluntariam ſeminis ſolummodò, & præcisè fieri in vaſe naturali debito, & apto ad generationem. Ratio hujus certiſſimæ veritatis potiſſima adfertur: quia ſi ejuſmodi pollutio eſſet licita, & ſaltem non graviter prohibita, impediretur uſus conjugii tam neceſſarius in mundo, quandoquidem homines ea ſola voluptate contenti forent, nec conjugiis plerumque tam moleſtis vacare vellent. Accedit: ſi fornicatio eſt jure naturæ vetita, & intrinſecè mala, multò magis erit pollutio, qua prorsùs prodigitur ſemen, & impeditur generatio contra unicum à natura intentum finem, jure naturæ illicita, & intrinſecè mala erit, & ita quidem, ut eam directè quærere, & procurare nulla ratione, vel cauſa licere poſſit, ut videbimus §. 2.

Mollities, ſeu pollutio variè dividi poteſt: nam ex parte actus dividitur in *perfectam*, qua integra, & ordinaria fit effuſio ſeminis apti ad generationem; & *imperfectam*, quæ *diſtillatio* dicitur, de qua aliquid in fine: Et *inchoatam*, quæ eſt ipſa alteratio partis verendæ per motum humoris ſpermatici, & ſpirituum generationi ſervientium, in qua conſiſtit ipſa delectatio venerea, de qua *ſect. ſeq.* Dein ex parte voluntarii pollutio dividitur in *voluntariam directè*, & in ſe intentam, vel procuratam: & *voluntariam indirectè*, in ſua cauſa, tantùm poſita, vel non ablata; & *omninò involuntariam*, quæ ſcilicet præter omnem voluntatem ſequitur ex aliis cauſis intrinſecis, vel extrinſecis, præſertim in ſomnis. De quibus omnibus diſtinctis §§. Tandem principaliter pollutio dividitur in *ſimplicem*, & *qualificatam*. *Simplex* dicitur, quæ nullam habet aliam adjunctam malitiam ex parte perſonæ, objecti &c. ut ſi ſolutus laicus ſe ipſum polluat ſiſtens in ſola propria delectatione moroſa, vel libidinoſa. *Qualificata* dicitur pollutio, quæ habet adjunctam aliam malitiam, vel ex parte objecti cogitati, vel ex parte perſonæ pollutæ, vel cooperantis ad illam, vel inſtrumenti adhibiti. Percurramus breviter ſingula.

§. I. Mollities qualificata.

I. Ex parte objecti cogitati.

QUi ſe ipſum polluens imaginatur ſibi aliam perſonam 629
carnaliter dilectam, aut efficaciter deſiderando eam hìc, & nunc præſentem habere, aut moroſè ſolùm delectando ſe in imaginatione alterius perſonæ quaſi præſentis, & complicis, omnium conſenſu tenetur in confeſſione explicare circumſtantiam illius perſonæ cogitatæ, & concupitæ, an ſoluta, ligata, conſanguinea, ſacra, maſculus &c. Talis enim conſentit verè in fornicationem, adulterium, inceſtum, ſacrilegium, vel ſodomiam, adeòque contrahit eamdem malitiam, quam cogitat. Quid ſi ſe polluens cogitet de fœmina abſtractè, in genere, in confuſo, aut quidem de ligata v. g. ſed ſolùm apprehenſa, ut fœmina formoſa, abſtrahendo à qualitate perſonæ, habet ſolùm ſpeciem ſimplicis fornicationis: eadem ratione, qua alibi dictum eſt de circumſtantiis actuum internorum confitendis. At quid ſi quis ſe polluat oblectando in aſpectu imaginis, vel ſtatuæ formoſæ fœminæ? (Refert Tambur.

bur. *cit. cap. 7. §. 2. nu.* 10. aliquem ſe ſolitum polluere cogitatione fixa in pulchram ſtatuam publicam, nympham aliquam repræſentanrem) eritne ſatis dicere in confeſſione, toties me pollui cogitando de fœmina? Viſum eſt Theologis quod ſic: quia totus affectus videtur eſſe ad perſonam fœminæ repræſentatæ: eademque ratione dicendum, ſi quis polluendo delectetur in aſpectu imaginis, vel ſtatuæ maſculi, vel pecudis: aut (quod horrendum auditu) Sanctæ alicujus cum affectu libidinoſo in ipſum objectum repræſentatum; tunc enim verè contrahit, & in confeſſione ſimpliciter explicare debet malitiam ſodomiæ, beſtialitatis, aut horrendi ſacrilegii in pollutione cogitatam: dicendo: v. gr. pollui me cogitando de maſculo, pecude, Sancta aliqua. Intellige, niſi aliundè conſtet affectum polluentis fuiſſe, & ſtetiſſe ad ipſas imagines, vel ſtatuas tales propter earum formoſitatem, & nullo modo ad res repræſentatas: tunc enim illud ipſum explicandum erit pro minuenda potiùs malitia.

II. Ex parte perſonæ pollutæ.

630 NImis certum eſt Clericum, Religioſum, vel voto caſtitatis adſtrictum, itemque uxoratum ſeipſum polluentem, debere explicare in confeſſione circumſtantiam ſtatus ſui: verè enim committit ſacrilegium contra votum; adulterium maritus contra jus conjugis. Itemque ſi quis ſuis manibus Sacerdotem, Religioſum, vel uxoratum polluat, utique debet id explicare, quia cooperatur ad ſacrilegium, vel adulterium alterius. Inſuper etiam, ſi Sacerdos, Religioſus, vel quis voto caſtitatis obſtrictus polluat alium nullo voto adſtrictum adhuc ille debet explicare votum ſuum, juxta communiſſimam DD. ſententiam apud Lugo & Tamb. cit. Ratio eſt: tum quia eadem caſtitatis virtus, quæ obligat me directè ad caſtitatem in mea perſona ſervandam, obligat me etiam indirectè, ne ex induſtria procurem proximum à virtute caſtitatis dejicere: Tum ſpecialiter, quia vovens integræ caſtitatis virtutem in tota ſua latitudine(qualiter certè communi voventium more, & ſenſu cenſetur voveri caſtitas) ſine dubio vult, & debet promittere, ut non ſolùm in ſuo corpore non admittat aliquid, ſed neque eodem corpore ſuo poſitivè cooperetur alteri ad committendum aliquid inceſtum: ergo verè adhuc peccat contra votum ſuum, ideoque in confeſſione fateri tenebitur. Alia eſt ratio de eo, qui vovit aliquem particularem actum v. g. audire Sacrum, vel jejunare tali die: is enim ſi alium eo die inducat ad omittendum Sacrum, vel jejunium violandum, utique non peccabit contra votum ſuum, ſed tantùm peccato ſcandali, quia votum fuit de unico actu proprio, & non de re ad alium etiam pertinente:

Dixi tamen: ut *neque eodem corpore ſuo poſitivè cooperetur alteri ad violandam caſtitatem*; nam quoad alias inductiones in ſuo valore relinquo ſententiam Sanchez *lib. 5. moral. num.* 10. apud Tamb. *cit. cap. 7. §. 1. num.* 12. Eum, qui habet votum caſtitatis, & eſt cauſa inducens alios ad turpiter peccandum, non debere explicare ſuum votum, eò quòd votum illud non videatur ſe extendere niſi ad obligandum voventem, ne ipſe in ſua perſona, & ſuo corpore turpitudines venereas admittat, non verò, ne alios ad eaſdem inducat: propriam enim, ſuamque caſtitatem promiſit, non alienam. Sic Sanchez. Tranſeat, inquam, hæc ſententia quoad alias inductiones, de quo doctiores me diſputent; at in noſtro caſu proprio ſuo corpore, manibus, &c. alios polluens adhuc ſatis moraliter turpitudinem admittit ſub illo voto comprehendendam, ut dictum, & mox iterùm dicendum eſt.

III. Ex parte cooperantis, vel complicis.

631 QUi ſe polluit, vel pollui permittit tactibus alterius perſonæ, fœminæ, viri, Sacerdotis &c. omninò in confeſſione id tenetur explicare ex multiplici capite: tam ratione proprii peccati per ſe (nedum per accidens ex affectu adjuncto) quàm ratione peccati alieni, ſeu cooperantis, & ſocietatis cum peccato aliorum. Ita *communis* DD. contra aliquas aliorum ſententias infrà notandas. Dico igitur:

632 I. Tenetur explicare *ratione proprii peccati per ſe*; nam omninò conſtituunt differentias, & malitias ſpecie diverſas pollui tactibus alterius perſonæ; item pollui tactibus alieni viri, & tactibus fœminæ etiam per ſe ratione proprii peccati pollutionis, ſecluſa etiam actuali concupiſcentia corporis alieni indebiti, & præciſè ratione peccati alieni: (ut contra Cajetan. nullam hic differentiam formalem ſpeciem mutantem agnoſcentem) ex communi ſatis benè probat Dicaſt. apud Dian. *p. 7. tr. 12. reſol.* 15. Ratio eſt: quia tactus adeò libidinoſi habiti cum alia perſona ſunt quaſi inchoata copula, & prævii actus ex ſe ordinati ad copulam, etiamſi ex intentione operantis ad illum actum non ordinarentur: ergo pollutio facta tactibus alterius perſonæ, fœminæ v. gr. jam habet deordinationem, ac malitiam diverſam, ſcilicet copulæ quaſi inchoatæ cum aliena, quam non habet pollutio per ſe ipſum facta propriis tactibus, vel imaginatione: ſimiliter pollutio facta tactibus alieni viri, ſeu maſculi, habet diverſam deordinationem, ac malitiam ſexus indebiti ad copulam, quam deordinationem non habet pollutio facta tactibus alienis fœminæ: nam deordinatio indebiti ſexus, ſicut diverſificat ſpecie ſodomiam perfectam viri cum viro à ſodomia imperfecta viri cum fœmina, ita ſanè diverſificabit ſpecie malitiam in tactibus libidinoſis alienis viri, & fœminæ, quibus quis polluitur: ergo per ſe, & ratione proprii peccati explicare debet, ſi quis ſe polluat tactibus alterius perſonæ, viri, fœminæ, & inſuper qualis viri, vel fœminæ: ut tali minimè ſufficiat dicere ſimpliciter: *toties me pollui, vel pollutus ſum.*

633 II. *Nedum per accidens* ex affectu adjuncto, quando nimirùm quis ſe polluit tactibus alterius perſonæ, viri, fœminæ, cum vel ex actuali affectu libidinoſo ad alias perſonas, ſive ſit affectus ſimplicis delectationis moroſæ in concubitu cum tali perſona cogitata, ſive ſit affectus efficax deſiderii ad concubitum talis perſonæ; apud omnes certiſſimum eſt, debere in confeſſione explicare, non tantùm ipſam perſonam tangentem fœminam, ſeu virum ob rationem modò ſuprà datam, ſed etiam circumſtantias: num fœmina ſoluta, ligata, conſanguinea, ſacra &c. num maſculus, ligatus, religioſus &c. Ratio manifeſta eſt: ſi enim polluens ſe ſola imaginatione alienæ perſonæ carnaliter dilectæ, debet illam, ejuſque circumſtantiam explicare, quantò magis polluens ſe ipſo tactu alterius perſonæ ita carnaliter dilectæ, vel concupitæ id explicare tenebitur? utrobique enim eſt quidem pollutio in re, at in affectu eſt alia ſpecies luxuriæ mentalis, ſcilicet fornicatio, adulterium, inceſtus, ſacrilegium, ſodomia &c. nam pollutio ſubordinata delectationi moroſæ, vel deſiderio adulterii, vel inceſtus recipit ſpeciem adulterii, vel inceſtus; & ſic de cæteris.

634 III. *Quàm ratione peccati alieni*, qui nimirùm ſe polluit, vel permittit pollui tactibus alienæ perſonæ, id ipſum rursùs explicare tenebitur ratione peccati alieni, quia præter proprium peccatum etiam cooperatur cum peccato alterius perſonæ impudicos te polluentes tactus admittentis, vel reddentis: duplex ideò peccatum ſemper ut minimum numero diſtinctum, inſuper ſi tibi conſtat (quando verò id non conſtabit?) alteram perſonam fœminam, vel maſculum, viciſſim in te motam libidinoſo affectu delectationis moroſæ, vel deſiderii ad tuum concubitum, jam cooperatus es ad novam ſpeciem peccati illius, v. g. concupitæ fornicationis, adulterii, ſacrilegii, ſodomiæ &c. conſequenter eſt nova ratio explicandi illam perſonam, ejuſque circumſtantiam; unde univerſaliter quando te polluis, vel pollui ſinis tactibus perſonæ voto caſtitatis adſtrictæ, Sacerdotis, Clerici, Religioſi, eam voti circumſtantiam ſemper in confeſſione explicare teneberis, quia ſemper cooperaris cum peccato alterius, cujus tactus pollueris, eòque ipſo contra votum ſuum delinquentis ob rationem paulò ante aſſignatam. Ita communiſſima, & certa DD. ſententia, contra Hieron. Lammas docentem: eum, qui pollutus fuit alterius tactu, ſolùm teneri explicare qualitatem ſuæ perſonæ, non verò qualitatem, ſeu votum complicis, qui illum tangit: quæ ſententia juſſu Inquiſitionis Hiſpanicæ meritò expuncta eſt. Et res manifeſtiſſima eſt, quando Sacerdos v. gr. cujus tactus pollueris, ipſe in ſe admittit delectationem veneream, aut certo periculo illam admittendi ſe exponit: & bone Deus! quando non erit ſic? tunc enim is clarè in ſe ipſo peccat contra votum ſuum, adeòque ad id peccatum tu cooperans teneberis id explicare: verùm etiam in caſu rariſſimo, & fortè metaphyſico, quando Sacerdos ille te tangens in ſe nullam admitteret delectationem veneream, vel ejus periculum ob ſtupiditatem naturæ (uti diſtinguit Caramuel apud Tamb. *cit. §.* 10. *n.* 18.) adhuc enim is peccat contra votum ſuum caſtitatis; cùm enim ipſe abſolutè caſtitatem voverit, & caſtitatis virtus non ſolùm præcipiat, ut quis in propria perſona non admittat incaſtos motus, ſed etiam, ne eos ſuo corpore in aliis procuret, clarè is Sacerdos frangit votum ſuum, & conſequenter ita pollutus laicus non quidem extrinſecè propter ſuam mollitiem, ſed intrinſecè propter ſacrilegium alterius te polluentis, & ipſe erit ſacrilegus, & talem in confeſſione te manifeſtare debebis.

635 Inſuper ſingulariter, qui ſe polluit tactibus cum puero doli incapace, aut cum fœmina, vel maſculo dormiente, vel plenè ebrio, aut cum bruto citra copulam, ſeu concubitum, adhuc obligatur in confeſſione talis pollutionis ſpeciem explicare, non quidem jam peccati alieni ratione, vel cooperationis ad peccatum alterius, ut manifeſtum eſt, ſed adhuc ratione proprii peccati pollutionis per ſe, quia nimirùm pollutiones per tactus pueri, fœminæ, beſtiæ &c. re-

vera differunt ſpecie, quatenus tactus illi libidinoſi ex natura ſua ordinantur ad diverſas ſpecie, & malitia copulas, cum diverſiſſima deordinatione ad indebitum corpus, ſexum, ſpeciem, ut ſuprà oſtenſum, *N. I.* Ita contra Cajetan. Idem Dicaſtill. apud Dian. *cit.* omninò pro praxi approbantem, & monentem, non eſſe in praxi ab hac ſententia recedendum tanquam probabiliori, & tutiori. Certiſſima autem erit ſententia, ſi etiam accedat affectus libidinoſus ad talem complicem.

IV. Ex parte inſtrumenti adhibiti, animati, aut inanimati.

636 I. QUi ſe polluit inſtrumento alieno animato, ſeu partibus corporis alterius perſonæ, utpotè præter manus, ordinarium tactus inſtrumentum, v. g. intra brachia, axillas, coxendices, ubera &c. fœminæ, vel viri &c. tenetur quidem explicare perſonam illam, & ſexum juxta dicta *num. præced.* Et cùm id regulariter fiat ex affectu libidinoſo ad ipſam perſonam ejuſque concubitum, etiam ejus perſonæ circumſtantiam; non enim eſt mera pollutio, ſed copula inchoata talis ſpeciei, ſaltem in affectu. At verò opus non eſt explicare ipſas illas particulares partes corporis, quia materialiter ſolummodo differunt, & illa major delectatio quæſita in una parte non tranſcendit ſpeciem malitiæ, quæ eſt in alia, niſi adeſſet effectus aliquis particularis ad partes præpoſteras, & ſodomiam, quod utique explicandum foret. Communis DD. apud cit.

637 II. Idem dicendum putat Hilliuc. *tract.* 30. *cap.* 8. *n.* 155. apud Tamb. *cit.* 7. *§.* 1. *num.* 3. ſi fiat in ore, eſſe nimirùm ſolùm mollitiem, ideòque partem illam non eſſe neceſſariò explicandam. Sed ego cum aliis citandis horreo credere; nam licèt id non ſit ſine dubio ſodomia, reverà tamen non poteſt videri eſſe mera mollities, quia id videtur eſſe adeò enormiter contra rectam rationem, & naturam rationalem, adeoque excedens omnes alias deordinationes in materia luxuriæ, ut meritò conſtituat novam ſpeciem innominatam luxuriæ: & certè jam baptizarunt aliqui apud Dian. *part.* 6. *tract. cit. reſol.* 7. vocantes: *Irrumationem*. Vide dicta *ſupra cap.* 2. *§.* 3. *à num.* 304. cùm de modo debito copulæ. Denique qui incipit copulam ipſam fornicariam v. gr. vel alterius ſpeciei, & poſteà abrumpens ſemen diſpergit, quid ſentiendum, jam habes §. 1. cùm de fornicatione *num.* 304.

638 III. Cùm quis, vel quæ ſe polluit inſtrumento inanimato quocunque, non facit mutationem ſpeciei per ſe loquendo, nec in confeſſione id explicare tenetur, niſi aliundè ex objecto cogitato alia malitia accedat, juxta dicta ſuperiora: & univerſaliter ſive quis ſe polluat ſola interna imaginatione, vel aſpectu rei turpis, ſive externo tactu, & adminiculo proprio, vel alieno inanimato inſtrumento, nulla eſt.citur diverſitas ſpecifica; quia hæc omnia materialiter, & per accidens ſe habent ad voluntariam pollutionem extra concubitum. Hoc tamen obiter notandum, cùm quis ſe polluit ſolo actu interno imaginationis turpis, vel etiam aſpectu rei turpis, abſque ullo externo ſenſibili conatu adhibito, non incurrere caſum reſervatum in Religionibus, contra Suarez, & communiorem valdè probabiliter docent boni AA. apud Dian. *p.* 4. *tr.* 4. *Miſcell. reſol.* 61. approbantem; reſervantur enim pollutiones voluntariè procuratæ; quod externam actionem pollutionis cauſativam importare videtur.

639 IV. Copula tentata cum fœmina mortua, vel ſtatua fœminæ, uti quidam ſtultus libidinoſus fecit apud Tamb. *cit.* mera mollities eſt, quippè non fornicatio; quia fœmina mortua non eſt fœmina, ſed cadaver: multò minùs ſtatua fœmina eſt: neque beſtialitas (at quidam volunt) cùm neque beſtia ſit fœmina mortua, vel ſtatua, ut optimè probat Dian. *par.* 9. *tr.* 4. Nihilominus id explicandum erit in confeſſione ſaltem generatim dicendo: pollui me cum inſtrumento inanimato cum affectu ad fœminam, non autem rectè diceret: pollui me cum fœmina, tunc enim ſignificaret, ſe polluiſſe cum vera fœmina, adeoque mentiretur in re gravi ad judicium Sacramentale pertinente, ut benè notat Tamb. §. 2. *n.* 10.

Peres denique, quid ſi pueri, vel puellæ, qui nondum poſſunt ſeminare, ſe ipſos turpiter contrectent, aut ab aliis contrectari permittant in verendis, quale peccatum erit? Reſpondetur; utique eſſe peccatum mortale ad mollitiem reducendum; eſt enim ex ſe pravus affectus ad pollutionem: attamen videtur ſpecie differre à vera pollutione, per quam ſeminatur, in ſpecie propriè reducendum ad impudicitiam tactus, unde in confeſſione explicandum.

§. V. *Pollutio voluntaria, an ſemper peccatum mortale, nunquamne licita?*

Reſolutio.

OMnis pollutio, ſeu effuſio ſeminis directè voluntaria, 640
& efficaciter per ſe intenta, & quibuſvis modis, vel mediis provocata, vel procurata, non tantùm ſolius voluptatis libidinoſæ gratia, ſecundùm omnes: ſed etiam cujuſvis morbi, vel mortis periculi evadendi cauſa, ſemper eſt peccatum mortale. *Communiſſima* DD. contra paucos aliquos. Et latè Sanch. *lib.* 9. *de matr. diſp.* 17. *concl.* 5. Leſſius *lib.* 4. *c.* 10. *de juſt. dub.* 14. Laym. *lib.* 3. *ſect.* 4. *n.* 15. alii paſſim, meique omnes. Ratio eſt: quia talis voluntaria ſeminis effuſio extra vas debitum generationi deſtinatum repugnat ipſi naturæ intrinſecæ ſeminis, à Deo & natura præcisè inſtituti ad propagationem ſpeciei humanæ per generationem; atqui ſicut non poſſunt unquam mutari naturæ rerum, ita nulla ratione, nulla circumſtantia, fine, vel neceſſitate ea cohoneſtari, vel licita fieri poteſt. Accedit ratio urgentior à poſteriori, & graviſſimo damno ſubſecutivo; quia ſi homini inditus eſſet inſtinctus, vel dictamen in ullo caſu extra naturalem concubitum ſemen profundendi; ſeu, ſi in ullo unquam uſu liceret procurare pollutionem, cùm in ea re maxima voluptas ſentiatur, facilè homines proni eſſent ea facultate, vel licentia abuti, eamque extendere ad plures caſus, & ſic homines magna parte contenti ea voluptate non curarent de matrimonio, & generatione (ad quam tamen promovendam tanta à natura indita eſt delectatio) cum maximo ſpeciei humanæ detrimento: quare in hoc, & pluribus aliis non attendendum eſt damnum actuale, quod infert pollutio ſemel facta ob graviſſimam cauſam v.g. pro conſervanda vita Principis, Pontificis &c. ſed damnum habituale conſecutivum, quod ſequeretur, ſi ſemel eſſet licita: nec valet paritas ab abſciſſione membri: diſpar enim maxima eſt ratio; nam

II. Licitum omninò eſt pro conſervanda vita, & toto 641
ſuppoſito homini membrum aliquod, manum, vel pedem abſcindere: cùm enim membra principaliter ſint propter totum ſuppoſitum, & ſeorſim nullum jus, vel utilitatem habeant, ſed ſolùm ad uſum, & conſervationem ſuppoſiti pertineant, non eſt à natura alienum, aut ratione, unum eorum abjicere totius ſuppoſiti ſervandi cauſa: at verò ſemen natura ſua ordinatum eſt principaliter nequaquam ad uſum, vel conſervationem hujus ſuppoſiti in individuo, ſed ad generationem, propagationem, & conſervationem totius ſpeciei; unde natura minimè patitur illud individui ſervandi cauſa abjicere, ſicque negligere ſpeciem ratione individui. Deinde ex illa abſciſſione membri aliquando licita non ſequuntur ulla inconvenientia; cùm enim à membri abſciſſione tanquam re permoleſta appetitus naturalis vehementer abhorreat, non facilè homines eo medio abutentur, & ultra caſum extremæ neceſſitatis extendent. Et hanc rationem etiam dare ſolent illi, qui docent ad ſervandam vitam matris licere procurare abortum fœtus nondum animati, non item procurare ſeminis effuſionem: quia in priori individuum minus, nimirùm fœtus nondùm animatus poſtponitur individuo majori animatæ matris, nec hinc ſequitur illud inconveniens; at in poſteriori ſpecies poſtponeretur individuo, & ex illo ſemel licito ſequeretur graviſſimum illud inconveniens, & detrimentum ſpeciei humanæ. Sed de hoc ſententiam contrariam dabimus, & paritatem urgebimus *infrà*, *cap.* 4. *ſect.* 1.

III. Dixi autem 1. *Pollutio directè voluntaria*, nam de 642
indirectè tantùm voluntaria mox §. ſeq. 2. *efficaciter intenta:* ita ſcilicet, ut quis aliquo modo activè cooperetur, & influat in provocationem, & effuſionem ſeminis, quocumque modo, medio, vel medicamento. Licitum autem eſt, pollutionem involuntariè ortam ex quacunque cauſa, etiam culpabili, ſolùm permittere, nullo impediendi conatu adhibito, ſecluſoque omni conſenſu; quia (ut ſupponitur) ipſa pollutio incepit involuntariè, continuatio autem effuſionis eſt ſolùm effectus naturalis cauſæ præcedentis, quem impedire ampliùs vix poſſes, conſequenter nec teneris; vel enim ille conatus reprimendi nihil operabitur, vel retento contra naturæ impetum ſemine, ſupra modum gravabitur corpus, & periculo morborum ſubjicietur. Ita communis DD. Gerſon, Sà, aliiſque congeſtis Sanch. *l.* 9. *diſp.* 17. *nu.* 16. Dian. *part.* 3. *tr.* 5. *reſol.* 21. Tamb. *c.* 7. *§.* 2. *nu.* 19. Inſuper affectu ſimplici, & inefficaci tantùm licere ob bonum finem v. gr. ſanitatis acquirendæ, vel tentationis tandem ſedandæ optare, ut pollutio in ſomnis, vel aliàs inculpatè eveniat; ex Sanch. Laym. aliis alibi explicatum habes. 3. *Efficaciter per ſe intenta:* nimirùm mediis adhibitis ad ipſam pollutionem provocandam per ſe tendentibus, & efficacibus; adeòque apud omnes in confeſſo eſt in morbo præſertim gravi, periculoſo, acuto &c. & maximè circa illas partes licere adhibere medicamenta per ſe directè tendentia, & efficacia non ad ipſam pollutionem,

nem, vel ſeminis expulſionem procurandam, ſed ſolùm ad illos morbos, noxios humores, aliaſve materias peccantes, & morbi cauſam expellendum, etſi per accidens, & præter intentionem etiam pollutio, ſeu ſeminis ejectio concomitanter, vel conſequenter indirectè cauſanda ſit: eadem ratione, qua inſtà etiam de abortu indirectè procurando dicetur: quia nimirùm tunc pollutio in ſe minimè voluntaria, ut ſupponitur, non activè procuratur, ſed ob juſtam cauſam ſolùm permittitur.

643 IV. Utrùm ſemen jam corruptum, ac graviter noxium liceat directè expellere, etſi concomitanter ſequatur etiam veri ſeminis emiſſio? Reſpondetur cum neceſſaria diſtinctione. Licere ſic expellere medicamentis, non vero licere tactibus, vel confricatione verendorum. Ita poſt alios Tamb. *cit. cap. 7. §. 2. nu.* 8. Ratio utriuſque eſt: quia medicamenta illa intùs ſuſcepta per ſe ſolùm tendunt ad expulſionem ſeminis corrupti, quod jam in luem, & venenum degeneravit: aliqualis autem veri ſeminis effuſio, vel emiſſio per accidens, & præter intentionem ſequitur: ergo ſicut licet naturæ medicamentis ſubvenire, ut pravos alios corpori nocentes humores, vel qualitates expellas, licèt inde per accidens ſequatur pollutio; ita licebit, illud ſemen corruptum, quod jam non eſt verum ſemen, ſed prava, & venenoſa materia, ut expellas, naturam medicamentis adjuvare: At verò tactus, & confricatio verendorum externa (quæ ſunt membra, ſeu inſtrumenta ad verum ſemen provocandum à natura inſtituta) per ſe tendunt ad verum ſemen provocandum, quod extra matrimonium nunquam licet: & per accidens ſolùm juvaret educere ſemen corruptum: ergo hoc non licet ſaltem in homine rationis compote: quod addo, ut excludam caſum rariſſimum, quo ſemen corruptum actu cauſaret ſymptomata, à mente alienantia hominem, vel mulierem. De quo videtur loqui Sanch. *l. 9. de matr. diſp. 17. num. 29.* oppoſitum concedens. Vide Tamb. *cit. n.* 8.

Aliud hic occurrit dubium, utrùm in caſu neceſſitatis liceat adhibere medicinam ad ſemen verum corrumpendum, ut poſteà poſſit ejici? Do verba Dianæ *p. 6. tr. 6. reſ. 37.* Sanch. *l. 9. de matr. diſp.* 17. *n.* 15. *l.* 16. *Edit. vet.* dicit: neminem negaturum, fas eſſe accipere ſyrupum reſolventem ſemen in ſanguinem, aliumve humorem aliis viis expurgandum, ne æger omni medio ad ſalutem corporis procurandam deſtituatur: Et hanc opinionem non eſſe improbabilem tenet *Præpoſitus.* Sed ego puto id non licere: quia etiam id repugnat inſtitutioni ſeminis. *Hæc Diana.*

§. VI. *Pollutio indirectè voluntaria qualiter licita, vel illicita?*

644 POllutio indirectè, & in ſua cauſa tantùm voluntaria dicitur, cùm quis directè quidem minimè vult, & intendit pollutionem, tamen aliquam actionem exercet, unde prævidet orituram, vel advertit jam oriri pollutionem, ſicque volendo cauſam pollutionis, indirectè, & conſequenter cenſetur etiam velle, vel ſaltem permittere ipſam pollutionem. Cauſa autem pollutionis, ſeu actiones illæ cauſantes pollutionem, aliæ ſunt, & dicuntur, quæ per ſe, & notabiliter influunt in ipſam: uti eſt vehemens, & diuturna cogitatio de fœminæ concubitu in juvene calido &c. & ſimiles &c. aliæ per accidens, & leviter tantùm influentes, ex quibus ſcilicet, nec ſemper, nec frequenter ſequitur pollutio, uti eſt cibus, vel potus etiam ſuperfluus: hic enim per ſe quidem influit in nutritionem, & conſequenter etiam augumentum ſeminis, at ſatis per accidens, & non frequenter in pollutionem. Rursùs actiones illæ cauſantes pollutionem, vel ſunt de ſe licitæ, & utiles, ut ſtudere de tali materia, audire confeſſiones talium peccatorum, equitare &c. vel ſunt de ſe illicitæ; at non in genere luxuriæ, ut ſe inebriare, nimirùm potare, vorare; vel denique ſunt de ſe illicitæ in ipſo genere luxuriæ, ut cogitationes, aſpectus, tactus impudici &c. His notatis, ſit

RESOLUTIO, *& Regula Generalis.*

645 POllutio indirectè tantùm voluntaria, tantum eſt peccatum, quantum peccatum eſt ipſa cauſa poſita in genere luxuriæ mortalis, vel venialis, aliàs vel venialis tantùm, vel omninò nullum. Ita contra diverſas aliorum opiniones ſatis intricatas latiſſimè, & optimè meus Sanch. *l. 9. de matr. diſp.* 45. Leſſ. *l. 4. c. 3. dub.* 14. *à n.* 100. Et ex his compendioſè Laym. *cit. n.* 12. Sequuntur RR. paſſim & declarari poteſt alia regula communiter allata. Quoties quis dat operam actioni mortaliter malæ, & per ſe influenti in pollutionem, toties peccat mortaliter: cùm enim is, qui deliberatè vult cauſam, velit etiam effectum neceſſariò, vel quaſi neceſſariò ab illa actione provenientem, meritò ei talis pollutio imputatur ad culpam mortalem. Quoties verò quis dat operam actioni leviter, & per accidens tantùm influenti in pollutionem etiam præviſam, toties ſolùm peccat venialiter, ſi ſine neceſſitate, & notabili utilitate fiat; ſi enim cauſam leviter influentem ponas, cùm per accidens ſolùm ſequatur pollutio, illam tibi imputari ad culpam mortalem, æquum non eſt. Veriſſima ſunt hæc. Atqui jam reſtat difficultas principalis, & maximè practica, & quænam ſint illæ cauſæ, vel actiones notabiliter; quænam verò leviter influentes? Sanè nulla certior ratio, vel regula univerſalis dari poterit, quàm hæc ipſa à nobis aſſignata, nimirùm cauſas, ſeu actiones notabiliter influentes in pollutionem, ideoque mortaliter illicitas eſſe illas, quæ ob id ipſum ſunt peccata mortalia in genere luxuriæ, quòd vehementer influant in libidinem; alias vero eſſe leviter tantùm malas, & per accidens tantùm influentes, ideoque venialiter tantùm malas. Ex quo principio ad caſus particulares innumeros applicando pono 4. regulas particulares.

REGULA PRIMA.

QUando cauſa poſita pollutionis præviſæ, ſeu actio ex 646
qua prævidetur ſecutura pollutio, eſt peccatum mortale in genere luxuriæ, utpotè per ſe turpe, & ex natura ſua ordinatum ad rem veneream, etiam pollutio in illa cauſa indirectè volita peccatum mortale erit. Ratio eſt evidens ex dictis: quia perinde cenſetur ſive effectus procedat ex intentione operantis, ſive ex natura, & neceſſitate operis voluntariè exerciti; nam expliciti, & impliciti eadem eſt vis; ſicut enim, qui multùm vini bibit, ex quo ſcit, ſequi ebrietatem, is implicitè, & indirectè cenſetur velle ebrius fieri, licèt explicitè, & directè id minimè intendat, imò poſitivè nolle inebriari; ita ſanè qui actus turpes exercet, ex quibus prævidet, vel advertit pollutionem naturaliter ſecuturam, implicitè, & indirectè convincitur velle pollutionem, quamvis eam in ſe directè, & explicitè minimè velit, & intendat. Et hinc

Omnes impudicæ cogitationes, imaginationes, deſideria, 647
turpiloquia, aſpectus, tactus, amplexus, oſcula, quæ ſunt peccata mortalia in genere luxuriæ, utpotè vel ex objecto per ſe obſcœno, vel ex intentione captandi delectationem libidinoſam, vel ex periculo conſentiendi in illam: ſi ex illis prævidetur pollutio, quamvis non intendatur, ſunt peccata mortalia, non ſolùm in ſe, ſed etiam ut cauſa pollutionis; adeoque ſi tu calide adoleſcens deliberato, & continuo affectu cogitas, & concupiſcis, multò magis ſi moroſè aſpicis, turpiter alloqueris, tangis, amplexaris, oſcularis &c. ex qua cogitatione, & concupiſcentia prævides, te caſurum in pollutionem, mortaliter peccas dupliciter, ſcilicet & deſiderio fornicationis, & peccato pollutionis ſive mollitiei contra naturam indirectè volito, cui cauſam dediſti, & ideò utrumque in confeſſione explicare debes, & minimè ſufficeret dicere; *cogitavi, & concupivi turpia.* Non item ſi ejuſmodi turpes cogitationes, aſpectus, tactus aſſumeres in ordine ad ipſam pollutionem procurandam directè volitam, tunc enim ſecuta pollutione coaleſcunt illa media adhibita cum actu principali in unum peccatum, ut ſufficiat dicere *ſemel me pollui;* niſi fortè illa media aliundè adferrent malitiam ſpecie diverſam.

REGULA SECUNDA.

QUando cauſa poſita, ſeu actio illa, ex qua prævide- 648
tur ſecutura pollutio, eſt tantùm peccatum veniale in genere luxuriæ, etiam pollutio ſecuta, ſed non intenta, & ſecluſo ſemper periculo conſenſus, tantùm peccatum veniale erit. Ita Sanch. *l. c.* Suar. Henriq. Leſſ. aliiſque congerens Dian. *p. 1. tract. 7. reſol. 65.* plures adſerens *p. 2. tr. 15. reſol. 31.* Ratio eſt: quia cùm tunc pollutio non ſit volita in ſe, ſed tantùm in ſua cauſa, in qua prævidetur, in tantum mala erit, in quantum mala eſt cauſa, in tantum etiam eſt mala cauſa, in quantum eſt voluntaria: at non eſt voluntaria, niſi tantùm in ſua cauſa: ergo ſi cauſa eſt ſolùm venialiter mala, in tantùm erit etiam mala pollutio ſecuta. Et hinc

Cogitationes, deſideria, turpiloquia, cantio, lectio vana, vel curioſa turpium, tactus, oſcula, amplexus, &c. quæ venialia tantùm ſunt in materia luxuriæ, ſive ex imperfectione actus, ſive ex parvitate materiæ, ex levitate, curioſitate, joco tantùm facta (juxta dicenda *ſect. ſeq.*) ſi ex illis prævidetur pollutio, ſunt tantùm venialia, & in ſe, & ut cauſa pollutionis: ſemper intelligendo, dummodò hæc non intendatur, & abſit periculum conſenſus in illam; nam ſi tale periculum adſit, vel prævideatur, peccatum eſſe mortale pollutionis in cauſa, non eſt dubium: quia qui deliberatè amat periculum, peribit in illo. Unde reſolvit Diana *cit. p. 2. tr. 5. reſol. 31.* loqui verba amatoria v. g. *meum corculum, mea anima &c.* ob ſolam vanitatem, vel conciliandum vanum amorem non libidinoſum, quia non excedunt culpam venialem, ſecluſo periculo proprio, vel alieno, ideò etiamſi prævideatur, ſed citra periculum conſenſus non intendatur

pollutio, mortale non fieri. Et in his terminis conſentio, quæ tamen fortè rarò concurrent.

REGULA TERTIA.

649 QUando cauſa poſita, ſeu actio illa, ex qua prævidetur ſecutura pollutio, non eſt peccatum in genere luxuriæ, quippè natura ſua non ordinata ad rem veneream, etſi ſit peccatum mortale in alio genere, uti eſt ebrietas voluntaria, nimio cibo, & potu ſe ingurgitare, ex mera gula vorare cibos calidos, ſi in iis prævideatur ſecutura pollutio, ratione pollutionis prævifæ, ſed minimè intentæ, non niſi peccatum veniale erunt. Sanch. ſæpè cit. Navar. Suarez, Vaſq. Laym. ſup. aliiſque cit. Dian. *p.1.tr.7.reſ.65.* Ratio iterùm ſumitur ex dictis: quia quando res ex natura ſua non ordinatur ad rem veneream, non niſi leviter poteſt influere, vel concurrere ad pollutionem; atqui pollutio ſolùm volita in cauſa leviter influente non eſt culpa mortalis, communi DD. conſenſu; ergo licèt tales actiones ſint peccata mortalia in alio genere vitii v.g. contra temperantiam, ſobrietatem &c. at in genere luxuriæ ratione pollutionis prævifæ, ſicut & ipſa pollutio ſecuta non niſi peccatum veniale erit, quia nimirùm aliquam deformitatem, vel deordinationem continet, pollutioni quomodolibet illicitam cauſam adfert: ideoque id non poteſt vacare culpa ſaltem veniali contra caſtitatem. Inſuper addit Dian. *p.2.tr.5.reſ.31.* allegans Cajet. id verum eſſe, quamvis gula eſſet mortalis ex circumſtantia luxuriæ, nimirùm quia eſſet ordinata ad fornicationem obtinendam, vel promovendam, non ideò pollutionem ſecutam fore mortale: quia finis ille nihil in eam influit. Et idem eſſe, quando peccatur mortaliter in cibo, & potu ex eo, quòd quis ſe exponeret periculo conſentiendi in pollutionem ſecuturam: ſi tamen poſteà non conſentiret in illam, non eſſe peccatum mortale. Hæc Diana citans Granatenſ. Vaſq. alios.

REGULA QUARTA.

650 QUando cauſa poſita, ſeu actio ex qua prævidetur pollutio ſecutura de ſe eſt honeſta, & licita, & adeſt aliqua rationabilis cauſa neceſſitatis, vel utilitatis, ſeu commoditatis alicujus exercendi, vel continuandi talem actionem, etiamſi prævideatur ſecutura pollutio, dummodo non intendatur, & ſemper abſit periculum conſenſus in illam, nullum omninò erit peccatum. *Omnes* apud cit. v.g. ſtudere de rebus venereis, confeſſiones præſertim fœminarum excipere, converſari familiariter cum fœminis in re honeſta, vel utili, fœminas amplecti, vel oſculari juxta morem patriæ, ne inurbanus videaris, choreas honeſtas ducere, equitare ſeu negotii, ſeu recreationis rationabilis cauſa, certo, & commodo ſitu in lecto cubare, ſumere temperatè cibos, vel potus calidos ſibi ſalutares, mederi in partibus verendis, ſervire in balneis (imò etiam fricare membra pudenda ad ſedandum moleſtum pruritum, eadem membra mundare à ſordibus &c. ut ex utroque Sanch. & Bonacina adfert Tamb. mox citand.) & his ſimilia ſexcenta, cùm ſemper adſit rationabilis cauſa neceſſitatis, vel utilitatis ejuſmodi exercendi, etiamſi prævideas, vel advertas exinde commoveri carnem, atque per accidens ſecuturam pollutionem, non ideò teneris abſtinere ab ejuſmodi exercendo, excludendo ſemper conſtanter omnem deliberatum conſenſum turpem, ejuſque periculum. Communis DD. Sanch. *l.9.diſp.45.* Laym. *ſup. cit.* Dian. *p.6.tr.6.reſol.37.* Tamb. *l.7.c.7.§.5.n.52.* Ratio ſumitur ex generali regula. Si jus habeas aliquid agendi, ex quo per accidens ſecuturus exiſtimatur eſſe lus, quem per ſe intendere non licet, non ideò cogeris abſtinere ab actione, quotieſcunque ex ea etiam utilitas ſperatur major, quàm ſit incommodum eventus ſecuturi permiſſi: atqui homo quivis jus habet ad ejuſmodi actiones honeſtas, & licitas, & ſæpè etiam obligationem, eæque actiones utilitatem adferre poſſunt: pollutio autem inde ſecuta, exiguum, vel nullum omninò incommodum adferre poterit tam tibi, quàm ſpeciei, hoc ipſo, quòd ex cauſa licita, adeoque per ſe non niſi leviter influente tam facilè proveniat; ergo ob eam non teneberis talem actionem intermittere: nec pollutio inde ſecuta poteſt tibi imputari in peccatum, quia ei, qui ſuo jure utitur, non imputatur id in peccatum, quod per accidens ſequitur, cùm id potiùs patiatur, quàm agat. Cùm ergo valde tenuis ſit obligatio vitandi pollutionem in cauſis per ſe, & proximè ad ipſam non ordinatis, nec conſequenter non notabiliter in illam influentibus, ut fusè oſtendit Sanchez *l.c.* Ideò rectè notat Dian. *cit.* non debere eſſe cauſam neceſſariam ad excuſandas ejuſmodi pollutiones etiam à veniali, cùm enim ſint innumeræ actiones alioquin licitæ, ex quibus poſſint, vel ſoleant provenire pollutiones, ſi requireretur cauſa urgens, vel neceſſaria ad excuſandum, daretur locus perpetuis ſcrupulis, & nimiis anxietatibus, quod graviſſimum foret. Cauſæ excuſantes cenſendæ ſunt omnes illæ, quæ bona fide apparent, vel neceſſariæ, vel utiles, vel convenientes, imo & commodæ animæ, vel corpori, adeò ut etiam ſatis ſit meum merum commodum in exercenda tali actione ad omnem etiam venialem culpam tollendam, prout docent Sanch. & Dian. cit. Et hæc valde notanda ſunt ad innumeros caſus reſolvendos, & ſcrupulos tollendos, præter indicatos ſatis multos. Plures brevitatis, & honeſtatis gratia omiſſos facilè videre potes apud Sanch. ſæpè *cit. lib.9. per totum*, & Dian. *p.1.tr.15.à reſol.3. p.2.tr.16.reſol.54. p.3.tr.5.à reſol.21. & alibi.* Dicta omnia de ipſa pollutione indirectè tantùm intenta in ſua cauſa, & cauſis excuſantibus, pariformiter à fortiori intelligenda ſunt de pollutione imperfecta, vel inchoata tantùm, ſcilicet diſtillatione, & commotione libidinoſa ſpirituum generationi ſervientium, de quibus tamen dicam aliquid ſeorſim infrà ſub fine.

§. VII. *Quid de pollutione involuntaria, & in ſomnis facta?*

POllutio involuntaria ſimpliciter dicitur, quæ fit præter 651
omnem directam, vel indirectam voluntatem, adeoque nec in ſe, nec in aliqua ſua cauſa eſt volita, ſed ſequitur ex aliis cauſis, vel intrinſecis, ut ſuperfluitate, vel debilitate naturæ, ex complexione particulari, vel morbo; ut in illis, qui patiuntur fluxum ſeminis, & qui facillimè ex quacunque levi cauſa, vel occaſione, ſeminis effuſionem, diſtillationem, vel carnis commotionem patiuntur: Item ex primis motibus, ex ſomniis anteà voluntariè non cauſatis: vel etiam ex cauſis extrinſecis, ut tentatione dæmonis, violentia hominis, &c. Et hæc ex ſe ſine dubio non poteſt eſſe peccatum, cùm nihil ſit peccatum, niſi voluntarium. Quòd ſi poſt factam ita involuntariè pollutionem poſteà accedat complacentia voluntaria ob corpoream voluptatem habitam, hæc de ſe novum peccatum mortale erit: ſecus ſi complacentia, vel gaudium ſit ob alium bonum finem, ut mox infrà notabo.

Pollutio ſimiliter in ſomnis facta quatenus eo ſtatu fa- 652
cta eſt, ſine dubio peccatum non eſt; ſed ſolùm quatenus aliquo modo fuiſſet, vel fieret voluntaria in vigilia: adeoque dupliciter fieri poteſt peccatum antecedenter, & conſequenter: idque directè, vel indirectè tantùm. Declaro breviter ex dictis.

I. Pollutio in ſomnis antecedenter directè voluntaria, intenta, vel procurata

EST ſine dubio peccatum mortale: idque tripliciter. 1. 653
Cùm quis efficaciter deſiderat, ut pollutio in ſomnis eveniat ob delectationem carnalem tantùm. 2. Multò magis, quando quis vigilans efficaciter procurat, ut pollutio in ſomnis eveniat, utpotè ſtudio turpibus, & vehementibus imaginationibus indormiendo, vel certa media adhibendo, aut certo ſitu accubando in lecto, ut inde ſequatur pollutio; nam licèt affectu ſimplici poſſit pollutio deſiderari ob bonum finem ſanitatis v.g. vel tentationis ſedandæ, certè tamen non poteſt efficaciter intendi, & procurari; ſicut etiam poteſt deſiderari mors improbi à privato ob bonum finem, non tamen procurari. 3. Etiam ad eum finem polluendi in ſomnis ſolùm non amovendo cauſam pollutionis prævifæ, ſi ea cauſa ſit notabiliter influens in illam. In his omnes conſentiunt: quia licèt pollutio in ſomnis eveniens non poſſit eſſe peccatum pro tunc, tamen reputatur in peccatum, quatenus antecedenter in vigilia ita voluntariè intenta, vel procurata eſt: Et cauſa excuſans in ſomnis evenientem pollutionem à peccato, ſcilicet carentia rationis, & libertatis, non reperitur etiam in vigilante ita intendente, & procurante illam, juxta regulam alibi traditam.

II. Pollutio in ſomnis antecedenter indirectè tantùm voluntaria in cauſa poſita.

(Remiſſivè.)

TAntum eſt peccatum, quantum peccatum eſt ipſa cau- 654
ſa poſita in vigilia in genere luxuriæ juxta omnia dicta *§. præced.* huc de verbo ad verbum applicanda. Eſt enim eadem, imò aliquantulùm minor ratio de pollutione indirectè voluntaria in ſomno primùm eveniente, quàm de ea adhuc in vigilia eveniente: hìc enim adeſſe ſolet periculum conſenſus, in ſomnis autem nullum poteſt adeſſe tale periculum. Quando ergo cauſa poſita in vigilia, ſeu actio illa, ex qua prævidetur pollutio ſecutura in ſomnis, minimè autem intenditur, eſt peccatum mortale in genere luxuriæ, quippè notabiliter, & efficaciter influens in libidinem, ut qui diuturnè vehementes cogitationes, & imaginationes rerum venerearum habet, & inde prævidet ſe polluendum in ſomnis, etſi non intendat, nec conſentiat, aliàs eo ipſo eſſet dire-

Digitized by Google

directè voluntaria pollutio, non quidem poſteà in ſomno, ſed tunc vigilans tu turpis imaginator peccas mortaliter dupliciter in actuali impudicitia cordis, & mollitie directè voluntaria. Si verò actio, ſive ſitus tantùm ſit venialis in genere luxuriæ, aut etiam mortalis in alio genere peccati, v. gr. ebrietatis, ratione pollutionis præviſæ, & non intentæ, ſolùm peccabis venialiter. Si autem illa actio de ſe ſit licita, & honeſta, & adſit rationabilis cauſa illam actionem exercendi, v. g. ſtudendi de ejuſmodi materiis, certo commodo ſitu jacendi in lecto &c. nullum peccatum erit. Inſuper dixi *notabiliter, & efficaciter influens in libidinem:* notat enim Sanch. *l. 9. De matr. diſp.* 45. *nu.* 20. & Joan. Sanch. apud Dian. *p. 2. tract. 16. reſ. ult.* non quodlibet peccatum mortale in genere luxuriæ eſſe cauſam ſufficienter influentem in pollutionem in ſomnis evenientem v. g. deliberata quidem, ſed breviſſima cogitatio de copula habenda, levis tactus fœminæ cum deliberata affectione libidinoſa, omninò eſt peccatum mortale in genere luxuriæ; at quis dicat eſſe cauſam notabiliter, vel efficaciter influentem in pollutionem in ſomno ſecuturam; imò nec in vigilia, cùm oppoſitum in plurimis experientiis conſtet? ſi ergo talis cogitatio, locutio, vel tactus turpis adhuc præſens in vigilia non influit in pollutionem, nec appetitum efficaciter movet ad illam habendam, quomodo credi poteſt eſſe influxuram, longè poſteà in ſomnis, quando abiens eſt, & diù præteriit? Qui ergo ex tali actione previderet pollutionem, non tamen intenderet eam, non cenſeretur dare cauſam pollutioni, & conſequenter ratione pollutionis ſecutæ non peccaret mortaliter, nec eam confiteri teneretur, ſed ſolùm actionem illam.

III. Pollutio in ſomnis facta, poſteà voluntaria, vel complacita: remiſſivè.

655 SI poſt pollutionem in ſomno factam evigilans de ea deliberatè ſibi complaceat, gaudeat, & delectetur ob delectationem ſenſualem, & libidinoſam perceptam, omnium conſenſu peccat mortaliter: quia objectum illud vigilanti mortaliter eſt illicitum: ſecus dicendum, ſi de ea gauderet, vel placeret ob aliquem bonum finem, v. gr. tentationem ſedatam, naturam exoneratam, morbum mitigatum, ſic enim nullum eſſet peccatum, cùm gaudium illud, vel complacentia jam ſit de objecto honeſto, & licito, & non de ipſa pollutione, juxta communem DD. cum *Sanchez*, aliiſque citatis. De quo etiam alibi.

IV. Pollutio in ſomnis incœpta, ſed in vigilia completa.

656 QUando motus venereus, ac ipſa deciſio ſeminis accidit in ſomno, ſed ipſa emiſſio, ſeu effluxio fit poſteà in vigilia (& multò magis ſi ipſa emiſſio ſeminis jam incœpit in ſomnis, & partim adhuc fit in vigilia) ſecluſo conſenſu in illam, nullum fit peccatum; ſed licitè te negativè habendo permittere potes, nec reprimere teneris: certè regulariter vix poteris. Ita contra *Toletum*, docet communis DD. *Gerſon*, aliiſque plurimis cit. Sanch. *lib. 9. de matr. diſp.* 17. *n.* 16. Dian. *p. 3. tract. 5. reſol.* 28. Sà *V. luxuria nu.* 10. ſic habet: *cœptam in ſomnis pollutionem non tenetur evigilans cohibere, vel comprimere; ſufficit non placere de ea.* Ratio duplex eſt: & quia tunc plerumque non adeſt deliberatio ſufficiens, & requiſita ad peccatum: & maximè quia difficilè, & plerumque impoſſibile eſt cohibere, ut mox dicam.

657 Quam univerſaliter pollutionem involuntariè cœptam ex quacunque cauſa ſive in ſomno, ſive in vigilia licitè poſſe permittere nullo impediendi conatu adhibito, meritò concedit Sanchez *cit.* & approbat Tamb. *l. 7. Decal. c. 7. §. 2. n.* 17. Ratio univerſalis: quia (ut ſupponitur) pollutio incœpit involuntariè, continuatio autem effuſionis ſeminis eſt ſolùm effectus naturalis cauſæ præcedentis, quæ impediri ampliùs vix poteſt, & conſequenter nec teneris; vel enim conatus ille reprimendi nihil operabitur, vel retento contra naturæ impetum extra ſuam ſedem ſemine corpus ſupra modum gravabitur, & periculo infirmitatum exponetur. Denique pollutio magis ſecundùm principium, quàm ſecundùm finem judicanda eſt. Cavendum tamen permaximè, ne taliter evigilans, vel aliis involuntariè ortam pollutionem ſentiens, non tantùm permittat, vel non reprimat (quod ſolùm conceditur) ſed etiam poſitivo aliquo conatu, vel impulſu eam promoveat, vel compleat, etiam ſolùm quoad aliquas reliquias ſeminis protrudendas, eo ferè modo, quo mingentes, ceſſante fluxu, aliquot guttas protrudere ſolent; quod utique non liceret citra grave peccatum, ſi omninò deliberatè fieret: nam in eo caſu imperfectum voluntarium, & inde delectationem intervenire experientia patet, ut benè notat Tamb. *cit. n.* 19.

§. VIII. *Diſtillatio, & commotio libidinoſa.*

SErmo hactenùs fuit de pollutione completa, quæ eſt effuſio ſeminis totalis per ſe apti ad generationem, magnaque ſemper delectatione emitti ſolet.

I. Diſtillatio eſt effuſio modica partialis ſeminis, vel potius humoris ſimilis minùs mordacis, magiſque aquoſi, quàm ſit ſemen, minori quantitate, & ferè ſtillarum inſtar, minorique voluptate effluentis; imò aliquando nullius voluptatis. Unde claritatis cauſa, unam libidinoſam, alteram non libidinoſam diſtillationem vocare poſſumus. Commotio libidinoſa eſt alteratio, tumor, & erectio membri genitalis per motionem ſpirituum generationi ſervientium, in qua motione voluntariè acceptata conſiſtit delectatio moroſa venerea, eſtque præparatio, & inchoatio quædam ad pollutionem, vel ſaltem diſtillationem, unde & paſſim pollutio inchoata dicitur: circa quæ pono breves reſolutiunculas. 658

II. Sicut deliberatè velle, & procurare ipſam pollutionem, & de ea complacere, mortale eſt, ita etiam deliberatè velle, ac procurare iſtam diſtillationem libidinoſam, ac commotionem libidinoſam ſpirituum genitalium, & de ea complacere, mortale eſt. Communiſſima DD. cum Sanch. *l. 9. diſp.* 17. *n.* 17. quoad diſtillationem. Et *diſp.* 45. *nu.* 18. etiam quoad commotionem. Ratio manifeſta eſt: quia tunc procuratur, & complacetur de voluptate libidinoſa, ac venerea illi diſtillationi, ac commotioni neceſſariò conjuncta, quod ſemper mortale eſt, etiam excluſa parvitate materiæ, à mortali excuſante, ut infrà patebit. Deinde illa commotio libidinoſa eſt inchoata quædam pollutio, & ad pollutionem eſſentialiter ordinatur; magiſque inchoata pollutio eſt ipſa diſtillatio: ergo eadem ratione utraque volita directè, mortaliter peccaminoſa. Porrò ſicut ipſa pollutio indirectè tantùm voluntaria in cauſa poſita tantum peccatum eſt, quantum eſt ipſa cauſa poſita in genere luxuriæ, ita eadem ratione diſcurrendum de diſtillatione, & commotione libidinoſa, juxta Regulas *§. præced.* poſitas, uti ibidem in fine annotatum eſt; ſemper enim obligamur amovere cauſas per ſe, & notabiliter influentes ad voluptates illicitas; non autem ſemper tenemur removere cauſas per accidens, vel leviter tantùm ad eas voluptates influentes, ſed ob juſtam cauſam neceſſitatis, vel utilitatis ejuſmodi actiones exercendo, ſicut pollutionem, ita etiam multò magis ſolam diſtillationem libidinoſam, vel commotionem carnalem permittere poſſumus, juxta ibidem dicta. 659

III. Diſtillatio non libidinoſa, quæ ſcilicet contingit ſine ulla delectatione, vel voluptate ſenſuali venerea (quamvis adſit levis erectio genitalium) non eſt peccatum. Ita Cajetan. aliiſque congeſtis Sanch. *l. 9. d.* 45. *n.* 2. Laym. *l. 3. ſect.* 4. *n.* 18. Regin. *l.* 32. *c.* 3. *n.* 41. Tamb. *l. 6. ſect.* 3. *n.* 53. Ratio eſt: quia ſi talis diſtillatio eſſet peccatum contra caſtitatem, ideò eſſet, vel quia eſſet delectatio venerea, vel quia eſſet proximum periculum ad delectationem veneream, vel ſaltem quia diſpergitur ille humor: *Non primum;* quia nos loquimur de eo diſtillationis modo, in quo nulla adſit delectatio ſenſualis: *Non ſecundum;* quia ſi illius humoris effuſio nullam adfert delectationem ſenſualem, non eſt ratio, cur ipſa ſola ſpectata adferat periculum proximum in illicitam voluptatem veneream conſentiendi. *Neque tertium;* quia ille humor extillans ſine voluptate, non eſt ſemen, nec ejus effuſio generationi nocet, ſicut effuſio ſeminis; ſed ut optimè docet Gerſon *p. 2. operum Tract. De pollut. notab.* 1. eſt humor medius inter ſemen, & urinam, ineptus ad generationem, ac habet diverſum motum, ac meatum diſtinctum ab eo, quem habet ſemen: immiſcet ſe talis humor medius aliquando cum urinatione, aliquando per ſe defluit ſine cogitatione, & ſenſu. Hæc, & plura lectu digna ibidem *Gerſ.* Unde *Cajet.* apud *Sanchez*, alique non immeritò pronuntiant de tali diſtillatione, eſſe perinde ac de ſputo, vel ſudore inter laborandum, niſi ipſa carnis rebellio comitaretur: Et non obſcurè favet S. Th. *Opuſc.* 64. *de fluxu libidinis*, ſic dicens: *Sciendum, quod illius humoris effuſio non eſt pollutio, quia* (ut dicunt Medici) *ſine libidinoſa delectatione, & carnis motione nullus poteſt pollui vigilans.* Hæc S. Doctor. Si ergo ea diſtillatio non eſt pollutio, nec oblectationem ſaltem veneream adferens, undenam orietur peccati reatus? 660

IV. Hactenùs dicta traduntur ad intelligendam rei veritatem. In praxi autem omnes Doctores monent confeſſarium, ut cautus ſit in examinando circa materias venereas, ne ſe, vel pœnitentem ſcandalizet; audi unum, aut alterum. Filliuc. in Inſtitutione brevi pro confeſſariis. cap. 2. ait: *Prudens eſſe debet confeſſarius in exquirendis cautè circumſtantiis 6. præcepti præparatoriis ad actum conſummatum, modis minutis non neceſſariis, ne ſe, vel pœnitentem excitet ad aliquam tentationem, vel delectationem.* Coninch. diſp. 17. de Sacram. n. 56. *Præſtat aliquando Sacerdotem minùs imperfectè peccatum pœnitentis intelligere, quàm vel illi, vel ſibi aliquod ſcandalum creare, & eſſe nimium.* Angelus V. Interroga- 661

rogation. 1. *Confitetur mulier, quòd ſit cognita extra vas debitum; in quo loco, vel quomodo, & hujuſmodi, ſicut faciunt quidam, qui potiùs ſunt contaminatores, quàm confeſſores.* Vide etiam Lugo *diſp. 16. De Pœnit. ſect. 14. n. 595.* Quare confeſſarius percipiens ſpeciem aliquam certam, & numerum peccati luxuriæ, maximè contra naturam, regulariter ab ulteriori interrogatione abſtinere debet tam quoad ligatos, quàm quoad ſolutos. Et ſpeciatim in propoſito quoad mollitiem, ſi pœnitens fateatur ſe voluntariè polluiſſe, præter objectum cogitatum vix aliquid interrogandum erit.

SECTIO VI. & Ultima,

De Impudicitia interna, & externa,

Seu

Cordis, oris, & aſpectus, ac tactus.

SUMMARIUM.

652 & 663 *Quid & quale peccatum* impudicitia cordis: *ſcilicet*
664 *I. Cogitationes impuræ?*
665 *II. Delectatio moroſa?*
666 *III. Conſenſus impudicus?*
667 & 668 *Quid, quando, & quale peccatum* impudicitia oris, *ſeu turpia loqui, cantare, legere &c. vel 6 9. audire?*
670 *Aſpectus turpium poteſt eſſe mortaliter illicitus I. ex objecto.*
671 *II. Ex intentione aſpicientis, &*
672 & 673 *III. Ex periculo prævīſo.*
674 *Sicut tactus, oſcula, amplexus poſſunt eſſe mortale, tripliciter,*
675 *I. Ex ipſo objecto,*
676 *II. Ex intentione, &*
677 Uſque ad n. 6 'c. *III. Ex periculo animadverſo.*
680 *An quando, & quale peccatum, tactus, oſcula, amplexus, I.* honeſtatis?
681 *II.* Neceſſitatis?
682 *III.* Curioſitatis, *vel* levitatis?
683 & 684 *IV.* Voluptatis, *vel delectationis gratia? ubi quid delectatio venerea ſenſibilis?*
685 *Delectatio* venerea *voluntariè habita ſemper eſt peccatum mortale.*
686 Senſibilis *tantùm per ſe ſolùm veniale.*
687 *Per accidens tamen ſæpiſſimè mortale.*
688 & 689 *Imo ſemper mortale circa objectum per ſe turpe, & obſcœnum.*
690 *In re venerea deliberatè, & directè intenta non datur parvitas materiæ;*
691 *Benè verò in re venerea indirectè tantùm voluntaria,*
692 *Reſolvuntur caſus varii communiter contingentes,* Uſque ad num. 69 .

662 IMpudicitia dicitur voluntaria occupatio potentiarum circa res venereas, ſeu circa provocantia ad libidinem voluptatis gratia. Ejuſmodi autem impudicitia, & impudica occupatio fit vel in potentiis internis; intellectu, voluntate, phantaſia, appetitu ſenſitivo; vel externis, ut aſpectu, loquela, tactu, & amplexu; & generatim quatuor modis, ſcilicet *corde, ore, aſpectu, & tactu.* Explico ſigillatim.

§. I. *Impudicitia cordis.*

663 EST voluntaria occupatio mentis, ſeu potentiarum internarum, nimirùm phantaſiæ, & appetitus, intellectus, & voluntatis circa res turpes, & ad libidinem provocantes voluptatis gratia: Et vulgò numeratur triplex, cogitatio, delectatio, conſenſus. De quibus ex profeſſo latè in materia de peccatis, *p. 1. Decal. cap. 6. per totum;* accipe ſummatim.

664 *I. Cogitatio*, vel imaginatio rerum obſcœnarum voluntariè attenta, admiſſa, continuata, ſecluſo omni bono fine, ex mera curioſitate, vel levitate practicè ordinariè ſunt peccata mortalia, ob præſentiſſimum periculum labendi in gravius peccatum, utpotè delectationem, vel conſenſum turpem, aut in ipſum opus. Juxta *communem* DD. Quòd ſi verò aſſumantur, eiſque immoretur ad malum finem operationis, vel delectationis inhoneſtæ, atque ſic actu conjunctæ ſint cum conſenſu, vel in opus turpe, vel ſaltem in delectationem moroſam veneream, tunc coaleſcunt in unum peccatum cum ipſo conſenſu, & propoſito, vel delectatione turpi, ut ſeorſim non ſint exprimendæ in confeſſione, ſed ſufficiat dicere: conſenſi in tale opus turpe, vel delectatus ſum moroſè de tali opere turpi toties &c.

665 *II. Delectatio moroſa* impudica eſt ſimplex complacentia in delectationem veneream ex re turpi cogitata conſurgentem abſque animo illam perficiendi. & hæc ſive abſoluta, ſive conditionata ſub quacunque conditione non ſubſiſtente, ſemper eſt peccatum mortale, ut jam toties inculcatum, & probat communiſſima DD. in dicta materia. Et reducitur hoc peccatum delectationis moroſæ venereæ ad diverſas ſpecies externas luxuriæ, utpotè fornicationis ſimplicis, adulterii, inceſtus, ſodomiæ &c. juxta rationem objecti, ſeu materiæ cognitæ in tali delectatione, ſi tamen talis circumſtantia attendatur, & intendatur in ipſa delectatione moroſa, quod certè rarum. Unde qui moroſè delectatur de ligata, conſanguinea, vel ſacra perſona præcisè ut fœmina pulchra eſt, nullam habet rationem talis circumſtantiæ, ut ordinariè fit, committit actum ſimplicis fornicationis mentalis, neque ea circumſtantia perſonæ cogitatæ neceſſariò erit explicanda in confeſſione, ut alibi jam notatum. Quòd ſi denique complaceat, vel conſentiat præcisè in ipſam delectationem veneream exurgentem abſque cogitatione ullius objecti, vel complicis (quod certè etiam raro) non erit propriè loquendo delectatio moroſa, ſed ſimplex impudicitia reducenda ad ſpeciem mollitiei tanquam inchoata pollutio, ut paulò ſuperiùs notatum:

III. *Conſenſus impudicus*, dicitur propriè, qui fertur in opus ipſum turpe, & eſt actus voluntatis efficax propoſiti, vel deſiderii perpetrandi opus aliquod turpe, adeoque abſolutus ſemper eſt peccatum mortale; quin etiam conditionatus ſub conditione practicè non auferente malitiam actus, juxta latè dicta in materia de peccatis. Eſt autem peccatum mortale ejuſdem ſpeciei cum ipſo opere turpi perpetrando, unde tot ſunt ejus ſpecies, quot ſunt ſpecies externæ luxuriæ, ut ſuprà initio Tractatus annotatum eſt. 666
Intellige autem, dummodò circumſtantiæ ſpeciem mutantes ſint cognitæ, & attentæ per intellectum, etſi à voluntate minimè ſint intentæ, contra quam modò dictum fuit de delectatione moroſa. Ratio diſparitatis ſæpiùs indicare eſt, quia actus internus inefficax (uti eſt delectatio moroſa) fertur in objectum præcisè, prout objectivè proponitur per intellectum, ideoque facilè abſtrahit à circumſtantiis annexis, quamvis cognitis; at verò actus internus efficax propoſiti, vel deſiderii tendit in ipſum actum externum prout fiet à parte rei, ideoque non poteſt abſtrahere à circumſtantiis annexis, ſed volens actum externum, v. g. peccare cum ligata, conſanguinea, &c. neceſſariò etiam vult circumſtantias annexas cognitas.

§. II. *Impudicitia Oris.*

TUrpiloquium. Turpia loqui, turpia cantare, legere de rebus venereis, vel ad libidinem provocantibus venereæ delectationis gratia, ſeu cum delectatione circa ipſas res turpes narratas, cantatas, lectas, vel cum animadverſo periculo conſenſus in delectationem veneream, vel ipſum opus aliquod turpe (quò etiam ſpectant litteræ amatoriæ, & libidinoſæ inter perſonas ſolutas) utique eſt mortale peccatum, mortalem ſcilicet malitiam ſumens à fine mortali luxuriæ. juxta communiſſimam DD. cum Navarro *cap. 16. nu. 14.* Sanchez *lib. 9. de matrim. diſp. 44. n. 38.* Layman l. c. 667

Quòd ſi tamen ejuſmodi turpia dicantur, narrentur, cantentur, legantur non cum delectatione libidinoſa circa ipſa objecta turpia, ſed ex aliqua levitate, curioſitate, aut alia delectatione non libidinoſa, ex joco, recreationis, vel temporis fallendi gratia, aut delectatione tantùm ſpeculativa ob ſuavitatem, vel artificium Poeſis, mirabiles modos, vel inventiones circa talia (ſecluſo ſemper periculo conſenſus libidinoſi) culpam ſaltem venialem non excedent; ut omnes fateri debent. Ubi tamen meritò advertit *Salas* apud Tamb. *lib. 7. cap. 8. §. 4.* convinci plurimos captare, ac conſentire in delectationem libidinoſam ipſarum rerum turpium ſub prætextu artificioſæ propoſitionis, cantilenæ, muſicæ &c. quando carmina, vel cantilenas magis artificioſas de re pia faſtidiunt, vel recuſant, aviditùs verò excipiunt de rebus turpibus. Convinci item delectatione libidinoſa ferri eum, qui frequentiùs, & libentiùs loquitur de occultis partium corporis, & rebus ad eas partes pertinentibus, quàm de aliis rebus. Denique ſimilis peccati argui, qui metaphoris rerum turpium gaudent, qui facilè dicta detorquent ad dictos turpes ſenſus, quamvis enim hæc ſæpè excuſentur ab inadvertentia, vel quia objectum, de quo agitur, non eſt adeò obſcœnum, ſæpè tamen, quia deliberatè procedunt ab affectu ad res turpes, à mortali non liberantur. 668

Denique ad impudicitiam oris debet etiam revocari impudicitia aurium: audire enim voluntariè turpia cauſa delectationis venereæ, vel cum periculo conſenſus in talem delectationem, aut ipſam lactam, vel peccatum aliquod gravius turpis operis, ſimiliter peccatum mortale eſt, & præter proprium peccatum, ſæpè poteſt accedere peccatum alienum 669

num ſcandali, utpote ſi ejuſmodi turpibus auditis arrideas, tibique placere ſignifices, quo talia loquentes magis allicis, vel confirmas: vel ſi facilè poſſis, vel etiam ex officio teneaaris, tamen ejuſmodi turpiloquia non prohibeas, impedias, abrumpas, aut ſaltem vultu, geſtuque tibi diſplicere ſignifices, vel loco abeas. * Secus eſt, ſi ejuſmodi audias ex levitate, curioſitate tantùm, ſecluſo periculo conſenſus turpis, aut non impedias, cùm facilè non poſſis. Placet judicium Tamb. *cit.* §. 4. in fine dicentis: *Si aliis loquentibus, tibi illud turpiloquium, vel impura cantilena diſpliceat, ſeu non placeat, nec tamen loco diſcedas, nec eos reprehendas ob ruborem, imò etiamſi (ſecluſo ſcandalo, & animo de illo peccato delectandi) rideas, vel quid ſimile facias: te non accuſo peccati mortalis, quia ipſa erubeſcentia non contemnenda ratio eſt pro tua excuſatione.* Hæc ille.

§. III. *Impudicitia aſpectus.*

670 ASpectus impudicus rerum turpium libidinoſus, & mortaliter illicitus eſſe poteſt tripliciter, ex objecto, ex intentione, ex periculo.

I. *Ex objecto aſpecto*, quod in ſe valdè turpe eſt, & notabiliter apud plurimos ad libidinem provocans, ſeu influens in commotionem illam libidinoſam. Sic merè deliberatè t. & ſeriò aſpicere alios actu coeuntes (non item coeuntia animalia ſecluſo affectu ad libidinem.) 2. Aſpicere membra pudenda alterius perſonæ diverſi ſexus, ut vir fœminæ, aut fœmina viri; ſecluſa vera neceſſitate, qualis eſt in Medico, vel Chirurgo, aut infirmario ad medendum in iſtis partibus &c. 3. Aſpicere perſonam alterius ſexus totam nudam deliberatè, & ſeriò, vix unquam à peccato mortali excuſari poteſt ob maximè præſentiſſimum periculum libidinis, atque conſenſus libidinoſi. Secus dicendum foret, ſi ejuſmodi inſpiciantur, vel indeliberatè ex improviſo, vel ex levitate valdè obiter, & breviter, vel etiam (ut placet Tamb. cit. §. 3. n. 3.) ex loco valdè remoto, aut per velum opacum: tunc enim non erit niſi veniale, quia ſic non adeſt periculum ad ulteriorem libidinem. Eadem ratione nudam perſonam ejuſdem ſexus aſpicere, ſi ſit valdè puerilis, *Tamb.* ibidem cum aliis rectè cenſet eſſe tantùm veniale, quia hoc ex ſe non multùm excitat ad venerem. Plures caſus adferam in fine infrà, ubi de parvitate materiæ.

671 II. *Ex ſola intentione aſpicientis libidinoſa*, cùm quis ſcilicet ex intentione venereæ delectationis captandæ, ſeu ex actuali affectu ad libidinem aſpicit aliquid, etiamſi de ſe non ita turpe, v. gr. faciem, pectus, ubera fœminæ, utique mortale peccatum erit ex vi intentionis libidinoſæ: maximè ſecuta, & voluntariè acceptata ipſa delectatione venerea, cum commotione ſpirituum generationi ſervientium: ut cum Navarro *cit. c.* 16. *n.* 11. notant omnes paſſim. Peccant ergo mortaliter mas, & fœmina ſoluti alterutrum ejuſmodi laſcivis aſpectibus ad delectationem veneream, vel ipſius copulæ deſiderium excitantes: juxta illud *Matth.* 5. *Qui viderit mulierem &c.* Cæterùm cùm quis aſpicit mulieres affectu venereo ſiſtendo in delectatione moroſa ſine progreſſu ad eas concupiſcendas efficaciter ad copulam, meritò cenſet Tamb. *lib.* 10. *Decalogi cap.* 3. non eſſe neceſſariò in confeſſione explicandas circumſtantias perſonarum, eadem ratione, ſicut de ipſa delectatione moroſa modò dictum fuit: quia etiam tunc tota delectatio videtur interiùs conſummari. At ſi eaſdem venereo affectu etiam tangant, quia tunc actus exteriùs conſummatur, utique eſſet perſonæ conditio exponenda.

672 III. *Ex ſolo periculo prævifo*, vel animadverſo libidinoſi conſenſus, ut cùm quis ejuſmodi objecta turpia, ſeu minùs honeſta, etſi ſecluſa actuali mala intentione venerea, ſola levitate, vel curioſitate ductus deliberatè tamen, & ſeriò aſpiciens prævidet jam inſurgente turpi commotione periculum conſenſus in eam delectationem impuram, vel ipſum opus aliquod turpe, nec tamen ab aſpectu ceſſat, utique jam peccat mortaliter ejuſdem ſpeciei luxuriæ peccato, cujus proximo periculo ſe ſciens, volenſque exponit, ut apud omnes in confeſſo eſt.

673 IV. Cæterùm ſecluſis iſtis tribus, *objecto per ſe valdè turpi, intentione impura, & periculo conſenſus in delectationem veneream, vel opus aliquod turpe*, ſeipſum vel alios, viros, vel fœminas ex curioſitate, vel levitate tantùm inſpicere, non niſi veniale erit, & juſta cauſa neceſſitatis, vel utilitatis utique ab omni peccato excuſatur; quinimò ſe ipſum etiam circa pudenda intueri plerumque veniale tantùm eſt: quia hoc non ita ad libidinem provocat, ſicut aſpicere pudenda aliorum, maximè diverſi ſexus. Denique juxta dicta eadem ratione diſcurrendum eſt de iis, qui legunt libros de rebus turpibus ex profeſſo agentes; qui ſeriò inſpiciunt picturas valdè obſcenas, qui ſpectant comœdias valdè turpia repræſentantes; ſi enim ita faciant cum voluntaria delectatione libidinoſa, vel cum animadverſo periculo conſenſus in ejuſmodi delectationem, vel opus turpe, liquidò peccabunt mortaliter. At ſecluſa tali turpi delectatione, ejuſque periculo, ex ſola levitate, vel curioſitate talia agere, venialem culpam non excedet, dummodò ſemper abſit periculum conſenſus turpis. Sed heu in re lubrica quàm frequenter adeſt! Cæterùm de ipſis ſcribentibus libros turpes, pingentibus picturas inhoneſtas, hiſtrionibus obſcena repræſentantibus, eos ſaltem ratione ſcandali peccare mortaliter, & vix unquam à mortali excuſari poſſe, habet communis ſententia in materia de charitate, & ſcandalo.

§. IV. *Impudicitia Tactus.*

674 IMpudici tactus, oſcula, amplexus, eodem modo libidinoſi, & mortales eſſe poſſunt tripliciter, *ex objecto, ex intentione, & ex periculo:* & quidem longè majori ratione, quia longè fortiùs ad libidinem provocat, & irritat tactus, quàm aſpectus tantùm; tangere enim proximiùs ordinatur ad libidinem, magiſque venerem, id eſt, ſpiritus generationi ſervientes commovet, majuſque periculum ingerit fœdæ libidini ſerviendi, quàm ſolùm aſpicere. Itaque

675 I. *Ex objecto ipſo.* Tangere deliberatè, & ſeriò partes inhoneſtas alterius perſonæ, ſive ejuſdem, ſive diverſi ſexus (ſecluſa vera neceſſitate, v. g. medendi, ſemper eſt mortale, etiamſi delectatio venerea per ſe directè non intendatur, ſed ex ſola levitate, vel curioſitate fiat: ob rationem dictam: quia nimirùm id ex natura ſua nimiùm, & proximè libidinem provocat: & gravius peccatum eſt, ſi tactus fiant inter perſonas ejuſdem ſexus, quàm diverſi: quia tunc ad graviùs peccatum natura ſua diſponunt, ut rectè notat Sanch. *lib.* 9. *de matr. diſp.* 46. *n.* 18. Sed dixi: *deliberatè, & ſeriò;* nam Sanchez cum aliis *ibidem n.* 12. admittit hic aliquam levitatem, & jocum excuſantem, de quo infrà. Dixi etiam: *alterius perſonæ:* nam tangere ſe ipſum in partibus verendis etiam ex ſola levitate (ſecluſa mala intentione, & periculo) culpam venialem non excedit, quia tactus ſuarum partium non eſt tam excitativus ad libidinem, ſicut tactus aliorum: atque omni culpa vacabit, ſi ex rationali cauſa fiat ob obviantes neceſſitates, aut etiam (ait Tamb. §. 2. *num.* 4.) ad calefaciendas manus.

676 II. *Ex intentione.* Tangere partes quaslibet, etiam minimè inhoneſtas, ut faciem, brachia, pedem mulieris cum intentione captandi delectationem libidinoſam, aut animo ſe, aut aliam perſonam provocandi ad libidinem, vel opus turpe, liquidò etiam mortale eſt, ex fine mortaliter malo; & circumſtantia perſonæ ſic libidinosè tactæ in confeſſione explicanda eſt, ut jam ſuprà de aſpectu impudico innui. Quare cautè legendi, & intelligendi ſunt DD. Cajetan. Navar. & alii, quando dicunt: leviter tangere manum mulieris, digitum intorquere, pedem pede premere, &c. veniale: intelligendi ſunt ſecluſa mala intentione libidinoſa: Quis enim neget prementem, vel leviſſimè manum, vel pedem mulieris, ſi fiat ex deliberato affectu libidinoſo ad delectationem veneream, vel ipſam copulam mortaliter peccare?

677 III. *Ex periculo animadverſo*, conſentiendi in delectationem veneream, vel opus turpe, ut ſi inter tangendum, oſculandum, amplexandum fœminam, vel maſculum, exurgente jam commotione libidinoſa advertas periculum conſenſus turpis, nec deſiſtas, utique peccabis mortaliter ejuſdem ſpeciei peccato, cujus periculo te exponis. Unde à mortali excuſari non poſſunt oſcula, amplexus, & tactus ejuſmodi perſonæ moroſè facti ob delectationem ſenſibilem perſiſtentem in ipſo oſculo, amplexu, vel contrectatione affectata; & maximè ſi fiant cum ardore, & mora, replicatis diù in ore oſculis, guſtatis labiis, lingua unius alterius ore excepta; adeſt enim, & omninò adverti debet ab ipſis præſentiſſimum periculum conſenſus libidinoſi ſaltem in delectationem veneream inde inſeparabiliter enaſcentem; & mirum eſſet, ſi non ſequeretur conſenſus ipſe. Atque hoc ſenſu rectiſſimè intelligitur damnata illa propoſitio infrà adferenda.

678 IV. Denique ſecluſis his tribus, tactus, oſcula, amplexus etiam inter ſolutos, vel non niſi peccata venialia erunt, ſi otiosè ex mera levitate fiant: accedente autem juſta cauſa, omni culpa liberabuntur: quæ quidem omnia hactenùs dicta in his terminis apud omnes certiſſima ſunt. Latent tamen adhuc graviſſimæ difficultates, & ſcrupuli difficillimi. Ut ergo in re uſquequaque frequentiſſima, dicta meliùs intelligantur, pono unam, & alteram ſpecialem quæſtionem.

QUÆSTIO I.

Quotuplex poteſt eſſe delectatio in impudicis tactibus, oſculis, amplexibus, vel etiam aſpectibus?

679 TActus, oſcula, amplexus, ſicut & aſpectus, cogitationes, imaginationes de ſe ſunt actus omninò indifferentes, poſſuntque fieri, vel boni, vel mali moraliter, juxta bonum, vel malum uſum, vel finem, ad quem referuntur. Unde variè, & quadrupliciter potiſſimùm poſſunt diſtingui tactus, oſcula, amplexus; *honeſtatis*, *neceſſitatis*, *levitatis*, *vel curioſitatis*, *& voluptatis*, ſeu delectationis alicujus captandę gratia. Percurro breviter ſingula.

I. *Honeſtatis*.

680 TActus, oſcula, amplexus *honeſtatis* dicuntur, quæ fiunt, vel juxta morem patriæ civilitatis gratia, vel aliàs ex honeſto fine, utpotè ad conteſtandum amorem caſtum, amicitiam, pacem, reconciliationem, amorem &c. Et ſic omni culpa vacant, quia honeſtatis virtutem induunt; oſcula præſertim in ſcriptura verbis, & exemplis commendantur Gen. 27. *Accede ad me, & da mihi oſculum, fili mi*, Luc. 7. ait. Chriſtus Simoni, *Oſculum mihi non dediſti; hæc autem &c.* 1. Theſſ. 5. *ſalutate fratres omnes in oſculo ſancto*. Eadem autem eſt ratio de amplexibus, & tactibus, ac complexibus manuum ob ſimilem cauſam, idque maximè inter conſanguineos, & conjugatos, vel ſponſos ad conteſtandum amorem, amicitiam conjugalem &c. quò etiam referenda eſt delectatio quædam moralis honeſtatis capta ex ejuſmodi oſculis, amplexibus, vel tactibus, quam ſcilicet quis ſumit ex oſculo, amplexu, vel tactu honeſto manus exhibito in ſignum caſti amoris, vel amicitiæ; & potiùs eſt voluptas mentis, & gaudium animi de honeſta amicitia, & benevolentia, quàm affectus ſenſitivi. Ut benè notat Tamb. *lib. 7. c.* 8. *ſ.* 1. *n.* 3.

II. *Neceſſitatis*.

681 TActus, uti & aſpectus (nam oſcula, & amplexus hic non habent locum) *neceſſitatis* dicuntur, qui neceſſariò fiunt in membris corporis etiam pudendis, tum alienis, utpotè ad medendum à medico &c. tum propriis, ad mundandam naturam &c. Et hi ſecluſo omni affectu, & conſenſu turpi utique omni culpa vacant, cùm neceſſitas non habeat legem. Idemque dicendum de tactu confricationis illorum membrorum ad ſedandum pruritum in iis membris valdè teneris maximè acutum & moleſtum, ut à confricatione ſe continere difficillimum ſit, eſtò ſequatur aliqua commotio carnis, dummodò conſenſus abſit, ut ex *Gerſone*, & communi DD. notat *Sanch.* & *Laym.* addentes rectè, non eſſe condemnandum peccati, qui ejuſmodi moleſtiſſimum pruritum ſedare conatur, etiam cum animadverſo periculo pollutionis: ſimiliter tamen ſine periculo conſenſus venerei. quia dat operam rei licitæ, ut ſuprà ſuo loco notatur, tametſi ſit res plena periculi in re tam lubrica, præſertim in perſona fragili.

III. *Curioſitatis, vel levitatis*.

682 TActus, oſcula, amplexus, uti & aſpectus facti ex mera curioſitate, levitate, vel joco, aut hilaritatis gratia circa perſonam ejuſdem, vel diverſi ſexus, dummodò ex ipſo objecto non nimis turpes ſint, & ſecluſa intentione libidinoſa, & periculo conſenſus turpis, non niſi venialem culpam continent. Ita ex communiſſima DD. pluribus congeſtis *Sanch. & Laym.* l. c. eoque ſenſu intelligendi ſunt DD. ſuprà indicati, dum docent leviter tangere manum mulieris, digitum contorquere, pedem pede premere eſſe veniale. Sed notanter dixi: *dummodò ex objecto non nimis turpes ſint*, *juxta dicta ſ.* 4. N. 1. Certè deliberatè tangere immediatè (non item ſupra veſtes) partes verendas perſonæ alterius, maximè diverſi ſexus, cùm id per ſe, & ex objecto ſuo magnam deformationem habeat, & ex natura ſua ad libidinem excitandam tendat, adeòque hominem graviſſimo conſenſus periculo exponat, etiamſi ex ſola levitate, vel joco fiat, à mortali excuſari non poſſe, omnes fatentur. At verò quoad ejuſmodi tactus circa perſonam ejuſdem ſexus v. g. dum ſimul balneant, vel natant &c. levitatem, vel jocum à mortali excuſantem admittit Sanch. *lib.* 9 *diſp.* 46. *nu.* 22. conſentiente *Sylvio* apud Tamb. *cit.* *c.* 8. *ſ.* 2. *n.* 4. dicentes quod putamus admitti poſſe, ſi leviter, & quaſi per tranſennam hoc fieret, non autem ſi omninò deliberatè: quia talis levitas, & jocus deliberatus eſt nimis turpis, & periculoſus. Plures caſus huc facientes *q. ſeq.* ſub finem congeram. Denique ſe ipſum tangere ex ſola curioſitate, vel levitate ſecluſa intentione mala, & periculo, per ſe ſolùm eſſe veniale, jam ſuprà notatum eſt.

IV. *Voluptatis, vel delectationis gratia*.

TActus, oſcula, amplexus, uti & aſpectus ſæpiſſimè 683
fiunt propter aliquam voluptatem, vel delectationem ſenſibilem, quæ in ipſis, vel eorum objectis percipitur. Duplex autem hìc diſtinguitur delectatio, *ſenſibilis venerea*, & *ſenſibilis tantùm*.

Delectatio *libidinoſa*, *& venerea* (jam toties ad nauſeam uſque inculcata) eſt, quæ conſurgit ex commotione, vel alteratione partis inferioris ob motum ſpirituum generationi ſervientium: qualiſque percipitur in ipſa copula, pollutione &c. Unde dicitur venerea, quia eſt ordinata naturaliter ad promovendam generationem, cui Venerem Antiquitas ſtulta Deam præſidem faciebat. Delectatio *ſenſibilis tantùm* dicitur, quæ ſolùm conſurgit ex naturali proportione potentiæ ad objectum tactum, vel viſum, naturaliter enim viſus delectatur reſpectu rei pulchræ, & potentia tactiva ex contactu rei mollis, vel delectabilis; ut ſi delecteris aſpiciendo fœminam pulchram, vel tangendo mollem carnem manus, vel faciei fœminæ. Eodem omninò modo, quo delectaris aſpectu alterius rei pulchræ, vel mollis abſque omni ulteriori intentione ad delectationem libidinoſam, carnalem, vel veneream, ordinatam ad illicitam copulam, vel ſeminationem. Ita quidem DD. communiter explicant. Subtiliùs Tamb. *lib.* 7. *cap.* 8. *ſ.* 1. *à n.* 7. præter delectationem veneream libidinoſam duplicem diſtinguit delectationem ſenſibilem naturalem tantùm, & ſpecialiter ex tactu, vel oſculo fœminæ abſque tamen ordine ulteriori ad libidinem. Sed legat, qui volet, noſtrum Marchant. cum multis. Sed ſit

RESOLUTIO.

DElectatio voluntaria captata, vel admiſſa deliberatè 684
ex aſpectibus, tactibus, oſculis, amplexibus, venerea ſemper eſt peccatum mortale, ſenſibilis autem tantùm, per ſe veniale tantùm: per accidens tamen ſæpiſſimè mortale, imò ſemper mortale circa objectum per ſe turpe, & obſcœnum. *Ita DD. cit.* Explico breviter.

I. *Venerea ſemper eſt peccatum mortale*. Certum apud 685
omnes, & ratio eadem eſt, qua quæſtio ſequens probabitur: Inſuper in ea delectatione voluntaria nullam dari parvitatem materiæ à mortali excuſantem. Certè ſi delectatio moroſa venerea de re turpi cogitata tantùm mortale eſt (ut ex communi ſuo loco probatur) quantò magis mortale erit, captata ex oſculis, amplexibus, tactibus impudicis? Atque hac ratione intelligo damnari, ac prohiberi ab Alexandro VII. inter cæteras num. 40. hanc propoſitionem: *Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis*. Hæc ibi. Nam per delectationem carnalem videtur omninò intelligi venerea, ſeu libidinoſa, vel ſaltem ſenſibilis cum illa conjuncta, cum conſenſu, vel periculo conſenſus in illam veneream delectationem, juxta mox dicenda, etſi *abſque periculo conſenſus ulterioris* in aliquod opus turpe, *vel pollutionis*. Sed hæc ſalvo meliori judicio.

II. *Senſibilis tantùm delectatio per ſe eſt veniale tan-* 686
tùm. Ita communis DD. cum Tambur. *lib.* 7. *Decalog.* *cap.* 8. *ſ. ultim. num.* 6. loquente etiam de delectatione illa ſpeciali non libidinoſa. Ratio; quia delectatio illa ſenſibilis per ſe, ſecluſo omni periculo conſenſus turpis in delectationem veneream, omni prorſus culpa vacat: nam ex ſe ordinatur ad bonum finem, nec in ſe inhoneſta eſt: quòd ſi ergo captetur ex oſculis, tactibus, aſpectibus ratione ſui tantùm abſque aliquo bono fine, eſt ſanè deordinatio aliqua, & abuſus rei per ſe non malæ, ideoque per ſe culpam venialem excedere non poteſt. Unde vides meritò jam ſuprà conceſſum aſpectum, vel tactum partis alioquin honeſtæ v. g. aſpicere, vel tangere faciem, manus, brachia, & (ſecundùm *Navar.*) etiam mamillam fœminæ obiter ex joco, levitate, curioſitate, ex ſe nihil habere mali, præter ipſum jocum, vel levitatem venialem; nam ut ſic ſolam naturalem ſenſibilem pariunt delectationem: ergo ſecluſo conſenſu venereo non eſt unde mortalis culpæ condemnentur.

III. Per accidens tamen ſæpiſſimè mortale peccatum fit 687
delectatio illa ſenſibilis ratione adjuncti periculi conſenſus turpis, & hoc ſenſu ac practicè omninò vera eſt communis ſententia DD. ac ipſius Sanchez ſæpè cit. *lib.* 9. *diſp.* 46. Oſcula, amplexus, tactus voluptatis ſenſibilis gratia inter omninò ſolutos eſſe plerumque peccata mortalia ob maximum conjunctum periculum delectationis venereæ, ac conſenſus turpis: & ratio ſumitur ex manifeſta experientia, qua conſtat ſæpiſſimè, imò plerumque non ſiſti in illa delectatione ſenſibili tantùm, ſed nimis ſæpè, ob ſympatiam potentiarum, exurgere etiam delectationem libidinoſam vene-

ream:

ream; atque ideò ita voluntariè oblectantem ſenſibiliter in ejuſmodi aſpectibus, tactibus, oſculis, plerumque ſe exponere periculo conſenſus turpis ſaltem in ipſam delectationem libidinoſam conſurgentem, ſi non etiam in ipſum aliquod opus turpe. Et hac ratione rurſus ſuprà diximus, amplexus, oſcula, tactus, ſi fiant moroſè ob captandam delectationem ſenſibilem præſertim inter duos diverſi ſexus, quia naturaliter conſequitur commotio; & delectatio libidinoſa, adeòque adeſt periculum conſenſus turpis, non poſſe excuſari à mortali; tunc enim ponitur cauſa proxima veræ libidinis: niſi fortè ætas infantilis aliquid ampliùs permittat, uti permittit Sanchez *cit. num.* 13.

688 IV. Imò ſemper peccatum mortale eſt delectatio ſenſibilis ex aſpectu, vel tactu circa objectum per ſe turpe, & obſcœnum. In hoc omnes conſentiunt, & nos hactenùs ſemper ſuppoſuimus. Ratio, imò experientia nimis manifeſta eſt: quia aſpectus & tactus objecti obſcœni, vel partis inhoneſtæ corporis alterius, etſi fiant primariò ob delectationem ſenſibilem, tamen naturaliter & inſeparabiliter pariunt etiam delectationem libidinoſam veneream, ut moraliter impoſſibile ſit, ut delectatio quæcumque ſenſibilis ejus partis, quæ tam proximè inſervit generationi, aſſumatur, vel admittatur, quin concomitanter conſurgat ipſa delectatio libidinoſa; quare dum aliquis tam proximam inſeparabilem, & efficacem cauſam libidinoſæ delectationis voluntariè ponit, illam voluntariè procurare, & ſaltem indirectè velle convincitur, eoque ipſo delinquere mortaliter; quæ ratio valde notanda eſt. Tandem ſi fiant ejuſmodi tactus, amplexus, cum periculo ipſius pollutionis, de hoc jam habes ſuprà *ſect.* 4. ſatis. Jam ſequitur principalis in hac materia valdè intricata controverſia, & delicata.

QUÆSTIO ALTERA.

Daturne parvitas materiæ excuſans à mortali in re venerea, vel materia luxuriæ?

689 Differunt iſta duo ſicut magis, & minus latè patens; nam *res venerea* propriè eſt ipſa copula, vel coitus carnalis, pollutio atque delectatio venerea ex commotione ſpirituum generationi ſervientium orta in, & circa partes genitales, & ad ſummum, quæ ad hoc proximè diſponunt, ut tactus, & agitatio partium genitalium &c. *materia luxuriæ* autem generalis ultra prædictas res venereas ad ipſam generationem pertinentes, comprehendit omnem etiam impudicitiam, ſeu occupationem potentiarum, ac ſenſuum præſertim tactus circa res inhoneſtas, vel ad libidinem aliquo modo provocantes, de quibus hactenùs actum eſt. Jam verò non poteſt eſſe quæſtio, an detur parvitas materiæ in re venerea quoad ipſam copulam, & pollutionem, ſeu ſeminationem illicitam. De hoc enim nemo ſanæ mentis ambigit, quin non; ſed ſolùm quoad delectationem libidinoſam veneream, directè, vel indirectè intentam, & conſequenter etiam quoad impudicitiam cordis, oris, aſpectus, tactus, &c. Pono duas reſolutiones.

RESOLUTIO I.

690 In re venerea, hoc eſt, non tantùm quoad copulam, pollutionem, diſtillationem libidinoſam, ſeu quamcumque voluntariam effuſionem ſeminis illicitam, verùm etiam quoad delectationem veneream, ſeu libidinoſam directè, deliberatè intentam, quæſitam, acceptatam, practicè ſaltem non poteſt eſſe parvitas materiæ excuſans à mortali: atque ideò omnis impudicitia cordis, oris, aſpectus, tactus, oſcula, amplexus, &c. facta cauſa delectationis venereæ captandæ, ſic ut omnis in illam deliberatus conſenſus, ſeu complacentia ſemper eſt peccatum mortale. Eſt in re communiſſima, & mihi planè certiſſima doctrina, quam latiſſimè probat Rebellus *de juſt. part.* 2. *lib.* 3. *quæſt.* 19. Leſſ. *lib.* 4. *de juſt. c.* 3. *num.* 119. Sanch. *lib.* 4. *moral. cap.* 5. Laym. *lib.* 4. *tr.* 5. *cap.* 8. *num.* 2. Dian. *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 1. alii innumeri apud iſtos (quidquid cum paucis aliquibus contradicat Caram. *in Regul. S. Benedicti* infrà citandus.) Ratio eſt: quia omnis delectatio venerea, & libidinoſa natura ſua per ſe ordinatur ad copulam, imò reipſa (ut benè docet *Galenus* apud cit.) eſt ipſiſſima inchoatio pollutionis: quid enim eſt niſi motus humoris ſpermatici per ſpiritus generationi ſervientes incaleſcentis: & per certas arterias ad inſtrumentum generationis tendentis: ergo ſicut deliberatè velle copulam, ſeu ſeminationem illicitam ſemper mortale eſt: ita etiam deliberatè velle eam delectationem, ſeu commotionem veneream in ſe, vel in alio, ſemper erit peccatum mortale; & ſicut in ipſa copula, vel ſeminatione illicita, ita & in ea delectatione, vel commotione illicita per ſe ordinata, & inchoante ſeminationem illicitam, numquam poterit eſſe parvitas materiæ excuſans à mortali, *ſaltem practicè loquendo*. Neque enim in praxi audienda eſt diſtinctio Caramuelis *Theol. Regul. ſive in Regul. S. Benedicti diſp.* 69. & 70. Delectationem veneream eſſe quidem peccatum mortale, quando pollutio graviter, & propinquè inchoata eſt: non item, ſi pollutio ſolum leviter, tenuiter, & remotè inchoata ſit. Etſi enim hoc ſpeculativè defendi poſſe fatear; practicè tamen nullo modo probari poteſt ob evidentiſſimum periculum in re tam lubrica, & picea. Hic enim veriſſimè, & certiſſimè: *qui tangit picem, inquinabitur ab ea*: etenim quantumvis minima delectatio, & commotio venerea natura ſua tendens in majorem, & majorem, ipſamque ſeminationem, & tam delectabiliter voluntariè conſentientem, ac maximè excitantem exponit proximo, & graviſſimo periculo conſentiendi in majorem delectationem, majuſque peccatum carnale. Qua ratione Sanchez *cit. lib.* 1. *moral. cap.* 6. dicit (retractans ſuam contrariam ſententiam anteà traditam *lib.* 9. *mat. diſp.* 56.) *quia in quavis delectatione venerea deliberatè admiſſa apertum eſt periculum incidendi in majorem delectationem aliam manifeſtè mortalem: quare nec audeo, nec unquam auſus ſum excuſare à confeſſionibus hujuſmodi delectationum quantumvis modicarum declarationem.*

RESOLUTIO altera.

Omninò admittenda eſt parvitas materiæ excuſans à 691
mortali in materia luxuriæ quoad impudicitiam cordis, oris, aſpectus, tactus &c. non tantùm quoad delectationem ſenſibilem (de qua ſuprà) ſed etiam quoad ipſam delectationem veneream libidinoſam directè, minimè intentam; ſed indirectè ſolùm voluntariam in ejuſmodi cauſa levi poſita, vel non ablata, ſecluſo conſenſu, & periculo conſenſus in ipſam delectationem veneream, & vel ulterius opus turpe. Ita (præter DD. qui abſolute hic admittunt parvitatem materiæ, & forte nihil aliud volunt, excepto *Caramuele* manifeſte loquente de delectatione venereà) expreſſe docet Vaſquez *lib* 2. *diſp.* 108. aſſerens, hac de re nullam fuiſſe controverſiam, cùm DD. contrarium communiter aſſerentes loquantur de delectatione venerea directè intenta, vel volita. Caſtro-Palaus apud Tamb. *cit. c.* 8. §. 1. *num.* 8. vocat hanc communiſſimam DD. Sententiam admittentem in materia luxuriæ leve peccatum ex parvitate materiæ, aliiſque cit. Filliuc. *tract.* 30. *in* 6. *præcept. cap.* 9. *toto*, præcipue *n.* 18. & 19. Item par nobile fratrum Jacob. March. Reſol. Paſtoral. *part.* 1. *cap.* 6. *quæſt.* 6. Et Petrus Marchant. *Trib. tom.* 2. *tract.* 6. *tit.* 3. *quæſt.* 2. §. 8. *dub.* 1. *reſ.* 2. *in fine*. Ratio: quia valde rationabile, & conſonum eſt fragilitati humanæ, quod homo ſub peccato mortali non teneatur evitare omnem actionem levem, ex qua eſt periculum exurgendi aliquos motus delectationis, venereæ, & cùm hi motus longe facillime exurgant, ut ſint mortales, omnino requiri debet majus voluntarium, quam indirectum, & virtuale in cauſa maxime levi, & de ſe veniali tantùm: alioquin certe oporteret condemnare peccati mortalis omnem converſationem non neceſſariam virorum cum fœminis, juvenum cum puellis, colloquia familiaria, choreas, aliaſque recreationes etiam honeſtas: cùm in iis, facillime intercurrant aſpectus blandi, verba levia, tactus, oſcula, amplexus, & alia hujuſmodi venialia, ex quibus plerumque oriuntur motus aliqui venerei, quos tamen ſecluſo conſenſu, ejuſque periculo unà cum veniali cauſa ſua meritò cenſemus veniales, quemadmodùm & alia, quæ remote tantùm diſponunt ad alia peccata mortalia; ut litigium ad homicidium, hauſtus ſuperfluus ad ebrietatem &c. venialia tantùm meritò cenſentur. Regula ergo à DD. aſſignata, & recepta, & à nobis tradita de ipſa pollutione indirecte voluntaria, vel cauſata, à fortiori locum habere debet in delectatione venerea indirecte tantùm voluntaria, nimirùm, *Quando cauſa poſita eſt licita, vel venialiter tantùm mala, etiam delectatio præter intentionem ſubſurgens inculpata, vel venialis tantùm culpa erit*. Applicata in exemplis hactenùs datis. Ex dictis inferenda eſt corollaria

RESOLUTIO

Variarum caſuum in particulari.

I. Oſculari pueros ex amore teneræ infantilis ætatis, 692
complecti, tangere, captando delectationem ſenſibilem ex mollitie carnis teneræ, ſecluſo conſenſu turpi, nullum, vel veniale tantùm peccatum eſt. *Sanchez, Jacobus Marchant.* ll. cc. Similiter ancillæ puellos veſtientes, lavantes, eorumque pudenda tangentes, vel aſpicientes, etſi motus ſenſuales, ſecluſo conſenſu, vel complacentia turpi exurgat: aut non peccant, ſi ita officium exigat; aut ſolùm veniale eſt, ſi ex curioſitate faciant: mortaliter autem peccare poſſunt, ſi id moroſè faciant ob morale periculum conſenſus libidinoſi.

II. Perſonæ ejuſdem ſexus ſimul balneantes, natantes, 693

ex curioſitate, vel levitate tantùm etiam in partibus verecundis invicem aſpicientes cum motu ſenſualitatis, ſecluſo conſenſu turpi, non ſunt condemnandi peccati mortalis: Secus eſt de perſonis diverſi ſexus, tunc enim ſemper eſt morale periculum libidinis; ſe ipſum autem aſpicere, vel tangere ex curioſitate, vel levitate, ſecluſa intentione, complacentia, vel conſenſu turpi, ordinariè veniale eſt: quia minor eſt indecentia, & minùs movent ad turpia propria, quàm aliena: ut etiam in ſuperioribus notatum habes.

694 III. Choreas ducere, etſi aſpectibus, tactibus, oſculis, amplexibus ſolitis, delectatio ſenſibilis capretur ſecluſa ſemper intentione, vel conſenſu turpi, nullum, vel veniale tantùm peccatum eſt. Caietan. *V. Chorea*, Filliuc. *tract.* 33. *cap.* 10. *n.* 224. ubi ſic dicit: *Ruſtici diebus feſtis non ſunt prohibendi à choreis, modò fiant poſt Miſſam, tum quia aliàs otio vacarent, quod pejus eſſet; tum quia fiunt pro more Regionis, & publicè coram aliis, ideoque magna ex parte aufertur libidinis occaſio: Tum quia videntur conciliatrices amoris, & benevolentiæ inter adoleſcentes, & puellas in ordine ad matrimonium*. Sic ille ſapienter.

695 IV. Cantare, dicere, legere turpia, peccatum eſt juxta intentionem facientis; ſi enim fiunt cum intentione, vel complacentia turpi, mortale; ſi ex curioſitate vel levitate tantùm, ſecluſo periculo conſenſus turpis venialem culpam habent; at verò componentes cantiones, vel libros turpes ordinariè mortaliter peccant ob ſcandalum ſaltem aliquorum: quemadmodum etiam comœdias turpes exhibentes, de quibus itidem jam mentio facta.

696 V. Mittere litteras amatorias, munera, &c. ſimiliter peccatum eſt juxta intentionem facientis: Si enim faciant ex intentione libidinoſa, vel animo provocandi alterutrum ad illicitam venerem, liquido mortale erit: ſi ex ſola levitate, joco, vexatione, vel recreatione, veniale per ſe loquendo. Si ad captandum, vel fovendum honeſtum amorem in ordine ad matrimonium, culpa vacabit, præſertim inter jam ſponſos. Intellige ſemper: *per ſe loquendo*, nimirùm, ſecluſo periculo proprio, vel alieno: aut niſi ſcriptio, pictura, &c. de ſe valdè turpis eſſet, & ad libidinem provocans.

697 VI. Aſpicere animalia coeuntia ex curioſitate, vel levitate, ſecluſo affectu libidinoſo, nonniſi veniale eſt; quia id non multùm excitare ſolet ad libidinem. Inſuper eadem animalia, minora præſertim, ut catellos, catos, &c. molliter tractare, demulcere, etiam eorum pudenda contrectare, &c. (res ſanè caſtitatis amatoribus meritò fugienda) ex curioſitate, vel levitate, nulla concepta in ſe impura delectatione, non niſi veniale eſſe docet Sanchez *lib.* 9. *diſp.* 46. *nu.* 15. Alioſque citans Diana *par.* 2. *tract.* 17. *reſol.* 37. Quia indè non excitatur tam vehemens delectatio. Addit quidem Diana: *Et quamvis confricans intenderet, ut brutum ſemen expelleret ex curioſitate illud videndi, non eſſe mortale; quia non eſt mortale impedire bruti generationem, aut efficere, ut abortiat, ſicut nec ipſum necare* (brutorum enim Domini ſumus) *licèt oppoſitum ſit probabilius*. Hæc Diana ex Sanchez. Oppoſitum autem docent Bonacina, & Salas apud eundem, & meritò mortale eſſe cenſet Tambur. *cit. lib.* 7. *capit.* 8. §. 2. *num.* 5. Quando quis ita faceret ob delectationem ſenſibilem; quia tanta contrectatio pudendorum animalis, tam seriò facta ob ſenſibile delectationem, principium ex ſe eſt impuræ libidinis. Denique ſi ejuſmodi fierent ex affectu libidinoſo ad ipſa animalia, maximè grandiora, non tantum mortale eſſet, ſed etiam ſpectaret ad peccatum beſtialitatis tanquam actus quidam inchoatus. Et de his tandem ſatis.

CAPUT IV.

Sive

TRACTATUS APPENDIX.

DE

ABORTUS PROCURATI
Malitia, & Pœnis.

Juxta Jus Commune, & Conſtitutiones SIXTI V. & GREGORII XIV. PONTIFICUM.

PRÆNOTIONES.

I. Abortus.

EST ejectio fœtus immaturi, ejuſque vel inanimis ad- 698
huc, aut jam animati anima rationali. Retinenda pro praxi omninò videtur communis perſuaſio ex Ariſtotele *l.* 8. *de animal. c.* 3. fœtum maſculum animari quadrageſimo, fœmineum verò octuageſimo die à conceptione. In dubio, qualiſnam fœtus fuerit, præſumendum eſſe maſculum; ideòque poſt quadrageſimum diem ejectum fuiſſe animatum, ac homicidium patratum; atque ita obſervare ſacram Pœnitentiariam, teſtatur *Naldus* apud Dian. conſentientem *P.* 7. *tr.* 5. *reſ.* 5. Contrà verò præſumendum fuiſſe fœmineum, ac proindè ante octuageſimum, vel ſaltem ſexageſimum à conceptione diem ejectum, non fuiſſe animatum, nec conſequenter homicidium patratum, ut, quo minus poteſt, gravetur delinquens, mitiùs cenſent alii. Et ſaltem verum eſſe debet in ordine ad pœnas corporales, quando criminaliter agitur; tunc enim, quoad rationabiliter poteſt, præſumitur fœtus potiùs inanimatus, quàm animatus, ut pluribus allegatis tenet *Barboſa* apud eundem Dianam *ibid. reſ.* 41.

II. Abortus procurare.

EST ſtudiosè quærere, & applicare media ad id, ut fœ- 699
tus ſive inanimis adhuc, ſive jam animatus ejiciatur, vel occidatur. Duobus modis poteſt fieri ejuſmodi abortus procuratio. Primò, *directè, & per ſe*; applicando medium, vel medicamentum per ſe efficax, & ordinatum ad expellendum, vel occidendum fœtum: uti ſunt potiones quædam medicatæ, compreſſio violenta prægnantis, percuſſiones, pondera gravia eidem impoſita, alia ſexcenta, & non rarò etiam maleficia. Secundò *indirectè tantùm, & per accidens*: utpotè applicando pharmacum, vel medium per ſe ſolùm ordinatum ad conferendam ſanitatem prægnantis, etſi per accidens, & præter intentionem ſimul fœtum expellat, ſive mortem inferat. De cætero notum eſt, abortum, ſicut & quodvis homicidium, poſſe cauſari, aut phyſicè & immediatè, aut moraliter & mediatè, juſſione, conſilio, conſenſu; item aut voluntariè, aut ſolùm caſualiter: denique aut certò, aut dubiè; de quibus ordine, præmiſſa tamen neceſſaria ſummula dictarum Conſtitutionum Pontificiarum.

III. Summa Conſtitutionis Sixtinæ.

SIxtus V. *Conſtitutione ſua* 87. *edita anno* 1588. *incipien-* 700
te Ad effrænatam, de re noſtra decernit ſequentia.

Primo §. 1. Eos, qui per ſe, vel interpoſitas perſonas abortus, ſeu fœtus immaturi, tam animati, quàm inanimati, formati vel informis ejectionem procuraverint, percuſſionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribuſque mulieri prægnanti impoſitis, ac aliis etiam incognitis, vel maximè exquiſitis rationibus, ita ut reipſa abortus inde ſecutus fuerit, ac etiam prægnantes mulieres, quæ ſcienter præmiſſa fecerint: teneri pœnis omnibus Jure Divino, & Humano, & Canonico, & Civili ſtatutis contra veros homicidas.

Secundo §. 2. 3. 4. Eoſdem incurrere irregularitatem: unde nec promoveri poſſint, nec, ſi promoti fuerint, miniſtrare; ſed eo ipſo omni privilegio Clericali, Officio, & Beneficio eſſe privatos, quæ ſic vacatura reſerventur diſpoſitioni Papæ: atque inhabiles in futurum, etiamſi delictum fuerit occultum: Et qui foro Eccleſiaſtico ſunt ſubditi, degradati tradantur foro ſæculari capitali ſententia puniendi.

Tertio §. 5. Similibus pœnis vult teneri eos, qui ſterilitatis potiones, ac venena propinaverint mulieribus, aut quo minus fœtus concipiant, impedimentum præſtiterint, vel ad hæc quocumque modo conſuluerint, vel auxiliati fue-

fuerint; nec non, & mulieres ipſas, quæ eadem pocula ſpontè, ac ſcienter ſumpſerint.

Quartò §. 7. Inſuper omnes, quicumque, vel quæcumque, vel ut principales, vel ut ſocii, ſociæ, conſciæve ad tale facinus committendum, opem, conſilium, favorem, potionem, vel alia cujuſcunque generis medicamenta ſcienter dederint, ac etiam ſcribendo litteras, vel apochas, vel aliis verbis, aut ſignis juverint, aut conſuluerint, ipſo facto excommunicationem incurrant, à qua nequeant abſolvi (niſi in articulo mortis) neque etiam in Jubilæo, aut vigore Concilii Tridentini, niſi Romano Pontifice: atque etiam ab eo duntaxat urgentiſſimis de cauſis in irregularitate ea de cauſa contracta, diſpenſari poſſit. Non obſtantibus &c. *more ſolito*.

IV. Moderatio Gregoriana.

701 GRegorius XIV. *conſtit.* 8. *edita anno* 1591. incipiente: *Sedes Apoſtolica*: rigidam illam Sixti V. Conſtitutionem in duobus punctis graviſſimi momenti moderavit. Accipe verba formalia omni acceptione digna.

Primò §. 2. in fine: *Prædictam conſtitutionem ſic duximus moderandam, ut à peccato, & excommunicatione contra perſonas ibi expreſſas lata tam quoad eos, qui hactenus deliquerunt; quam quoad illos, qui poſt noſtram conſtitutionem in iiſdem caſibus deliquerunt, quilibet Sacerdos tam ſecularis, quam cujuſvis Ordinis Regularis, ad Chriſti fidelium confeſſiones audiendas, & ad hos caſus ſpecialiter per loci Ordinarium deputatus plena, & liberam, in foro conſcientiæ tantùm abſolvendi habeat facultatem, eandem prorſus, quam idem Sixtus Prædeceſſor ſibi, ac ſuis Succeſſoribus reſervavit.*

Secundò §. 3. *Quo verò ad pœnas procurantium abortum fœtus inanimis, aut exhibentium mulieribus, vel ſumentium venena ſterilitatis, aut quocumque modo auxilium, vel conſilium eis dantium, in prædicta Conſtitutione contentas conſtitutionem præfatam in ea parte, ubi de his agit, ad terminos juris communis, ac ſacrorum Canonum, & Concilii Tridentini diſpoſitionem, Auctoritate Apoſtolica, tenore præſentium tam quoad præterita, quam quoad futura, perpetuò reducimus, perindè ac ſi eadem conſtitutio in hujuſmodi parte nunquam emanaſſet.*

Non obſtantibus eadem Prædeceſſoris noſtris Conſtitutione, quam quoad reliqua omnia, præter contenta in hac noſtra conſtitutione, in ſuo robore omninò permanere volumus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Hæc Pontifex Gregorius.

Ex quibus vides ex illa Conſtitutione Sixtina nihil ferè remanere roboris quoad abortum fœtus inanimis; multùm verò per omnem modum quoad abortum fętus animati ut patebit.

SECTIO I.

Abortus fœtus inanimati.

SUMMARIUM.

702 *Procurare abortum etiam fœtus inanimati eſt intrinſecè mortaliter malum.*
703 *Refertur opinio, aliquando licere, ſcilicet ad ſervandam vitam prægnantis.*
704 & 705 *Sed ſtatuitur ſententia vera, licere nunquam.*
706 *Solvuntur fundamenta oppoſita.*
707 & 708 *Pœnas tamen, ſcilicet irregularitatem, non incurrunt procurantes abortum fœtus nondum animati.*
709 *Qualiter liceat indirectè procurare abortum fœtus nondum animati?*

Malitia.

702 INtrinſecè malum, & mortaliter illicitum eſt fętûs etiam inanimati abortum procurare directè: eſt enim velut homicidium privatum, utpotè impeditio vitæ humanæ in materia, in qua ſecundùm ordinarium naturæ curſum proximè ineſſe deberet, de quo acutè Tertullianus in Apologetico c. 9. *Nobis homicidio ſemper interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc ſanguis in hominem delibatur, diſſolvere non licet. Homicidii feſtinatio eſt, prohibere naſci: nec refert, natam quis eripiat animam, an diſturbet naſcentem. Homo eſt, qui futurus eſt, nam fructus in ſemine eſt.* Et ex D. Hieron. Sixtus P. V. allegata Bulla: *Nimis enim imprudenter contra Dei voluntatem ſe opponunt, qui, ut S. Hieron. ait, dum natura recipit ſemen, receptum confovet, confotum corporat, corporatum in membra diſtinguit: dum inter ventris anguſtias Dei manus ſemper operatur, idemque corporis creator, & animæ eſt, impiè deſpiciunt humanitatem figuli, id eſt Dei, qui hominem plaſmavit, fecit, & voluit.* Sic illi: idemque ſentit D. Auguſt. *l. de Nuptiis, & Concupiſc. c.* 15. relatus *c. aliquando* 32. *q.* 2.

Ejuſdem intrinſecæ, & mortalis malitiæ eſt, quocunq; modò, vel medio malitiosè impedire conceptionem prolis poſt copulam, aut prolis jam conceptæ animationem, aut aliter ſterilitatem procurare cui flagitio pęna homicidii decernitur jure communi *cap. Si aliquis, de homicidio. Si aliquis cauſa explendæ libidinis, vel odii meditatione, homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit, ut non poſſit generare, vel concipere, vel naſci ſoboles, ut homicida teneatur.* Verùm hic controverſia eſt perdifficilis, utrùm prædicta adeò ſint intrinſecè mala, ut nullo bono fine cohoneſtari, nullo caſu, vel cauſa excuſari, ac licere poſſint.

Opinio licere aliquando.

UNo ſaltem caſu, nempè ad ſervandam vitam prægnantis ex præſenti morbo extremè periclitantis, nullo alio remedio ſuppetente, licere directè procurare abortum nondum animati fętus, docent DD. ſanè graves, & multi ſatis, *Navarr. Henriq.* aliiſque congeſtis Sanch. *l. 9. de matrimonio diſp.* 20. Layman *Theol. Moral. lib.* 3. *tr.* 3. *p.* 3. *cap.* 4. *num.* 4. Diana *par.* 5. *tract.* 14. *Miſcell. reſ.* 90. Ratio potiſſima eſt I. Quod eo caſu fœtus ſit quodammodò aggreſſor invadens quaſi matrem, dum ei periculum mortis creat: quem proinde jure naturali liceat abigere, quemadmodùm, & alios humores noxios invadentes naturam. II. Licitum eſt ad conſervationem totius ſuppoſiti abſcindere aliquod membrum etiam ſanum, & innoxium ex ſe, ut ſi manu, vel pede alligatus aliter non poſſis evadere mortem atrocem à graſſante incendio, aut imminente fera, vel tyranno, &c. atqui fętus nondum animatus eſt pars uteri materni: ergo &c. III. Ex duobus malis minus eſt eligendum, majuſque bonum præferendum minori: at nonnè liquidò majus malum eſt mors matris, quàm ejectio fœtus nondum animati, majuſque bonum conſervatio vitæ matris, quàm fętus inanimis? IV. At quid tandem cum tanto matris diſcrimine, & detrimento conſervandus ſit fętus ille, qui certè, pereunte matre nunquam animabitur? 703

Nec deſunt Authores, qui hanc licentiam abortus procurandi ulteriùs extendant ad cavendam mortem, vel infamiam de futuro, utpotè quando prægnans timeretur ex partu moritura, vel jam experta ſit, ſe in partu ad extrema deduci: item quando prægnanti e ſtupro, adulterio, inceſtu, aliove coitu damnato, ſecuto partu immineret periculum graviſſimæ infamiæ, pęnæ, imò mortis ex juſtitia, &c. In ejuſmodi caſibus etiam licere tempeſtivè procurare abortum fœtus nondum animati, probabile cenſent *Torreblanca*, *Bordonus*, *Lezana*, *Trullenchus*, alii apud Dianam *p.* 6. *tr.* 8. *Miſcell. reſol.* 37. Sed meritò reprobat communis Doctorum etiam priorem caſum approbantium. Sanchez *cit. num.* 0. Diana ibidem in fine, addens: *Immo audio, ſi verum eſt, fuiſſe damnatum in Congregatione ſancti officii.*

Sententia vera, licere nunquam.

ITa univerſaliter Communior Doctorum, nominatim Leſſius *l.* 2. *de Juſtit. cap.* 9. *dub.* 10. *n.* 61. P. Navarr. *l.* 2. *de Reſtit. c.* 3. *n.* 140. Card. de Lugo *diſp.* 10. *de Juſt. ſect.* 5. *n.* 130. & latè Baſil. Boncius *l.* 10. *de matrimonio c.* 13. alii apud ipſos. Ratio validiſſima ſumitur à ſimili de pollutione, ſeu effuſione ſeminis voluntaria nullo unquam caſu licita, etiam in noſtro caſu ad conſervandam vitam hominis extremè periclitantis. Et quænam hujus ratio? an vulgaris illa: Quod procurare pollutionem ſit contra finem naturalem ſeminis à natura per ſe intentum, ſcilicet generationem prolis? Atqui procurare abortum fętus jam concepti, etſi nondum animati, æquè imò multo magis eſt contra finem generationis, à natura per ſe non modò intentùm, ſed jam actu attentatum, & proximè attingendum, uti pulchrè exprimunt verba *Tertulliani*, & Sixti V. P. modò n. 1. recitata; ergo à fortiori non licebit unquam etiam ad vitam prægnantis conſervandam procurare abortum. 704

Dices utique cum doctiſſimo Sanchez *cit. n.* 7. Rationem, ob quam ſeminis effuſio nunquam liceat, non eſſe dictam fruſtrationem finis naturalis, damnumque generationis præcisè, ſed quia natura omnimodam ſeminis adminiſtrationem negavit extra coitum aptum generationi, propter apertiſſimum periculum incontinentiæ ex nimia delectatione, quæ in illa effuſione ſentitur. Nam hinc, ſi extra copulam liceret ſaltem aliquo caſu eam procurare, homines ea delectatione contenti minùs de prole generanda curarent, ſicque impediretur uſus matrimonii maximo generationis, ac ſpeciei humanæ detrimento. Quæ ratio, & inconvenientia non

habet

haber locum in abortu procurando ſine dubio non multum delectante. Sed pace laudatiſſimi Doctoris, occurro cum Eminentiſſimo Cardinale de Lugo *cit. num.* 131. & ſubſumo.

705 Atqui reverà re benè conſiderata, eadem ratio, & quidem fortiùs urget in propoſito. Nam ſi aliquando liceret procurare abortum, omninò, & majus eſſet periculum, quod homines illam delectationem longè majorem ipſius copulæ quærerent eo animo, & fiducia, quòd poſteà ex cauſa poſſit procurari abortus, partuſque impediri (& ſanè frequentior multò poſſet cauſa prætendi abortus procurandi, quàm pollutionis) ſicque homines adhuc ea delectatione contenti minùs curarent de prole generanda, & non tantùm impediretur uſus legitimi matrimonii, ſed magna daretur occaſio fornicationibus, & ſtupris, à quibus abſtertere ſolet timor prolis, partuſque futuri: qui timor magna ex parte ceſſaret, ſi ſcirent homines, poſteà ex cauſa licere abortum procurare. Fatendum ergo eſt naturam, ſicut ſeminis, ita & fœtus omnimodam adminiſtrationem negaſſe citra finem generationis: atque adeò, ſicut pollutionis, ita & abortus procurationem ſimpliciter, & in omni caſu interdixiſſe.

706 Cæterùm *quod nimis probat, nihil probat*. Rationes oppoſitæ ſententiæ, aut nihil probant pro abortu, aut efficaciùs urgent pro pollutione. Nam ecce; Ad I. Si ratione aggreſſionis licet procurare abortum fœtus inanimis; certè longè violentiùs aggreditur vitam humanam ſemen abundans morbis illis acutiſſimis, quàm minutula illa ſubſtantia fętus adhuc inanimis: ergo à fortiori, cur ſimiliter eo caſu non liceat procurare emiſſionem ſeminis? Quinimò, cur non etiam abortum fœtus jam anima formati: cùm non minùs innocens poſſit ſe defendere ab aggreſſore animato, quàm inanimato? Loquimur autem de fętu inanimi remanente in debita conſtitutione naturali, & capaci animationis. Quòd ſi enim fœtus jam eſſet corruptus, nemo negabit poſſe directè expelli ob conſervandam vitam mulieris (ſicut & ſemen corruptum ad ſervandam vitam hominis) jam enim non eſt fętus, ſed maſſa maligna.

Ad II. Omninò licet ob conſervandum totum amputare partem: pars enim naturaliter, & principaliter eſt propter totum, neque membrum hominis ullum, niſi in ordine ad totum habet finem per ſe intentum à natura in univerſo; Fętus autem propriè non eſt pars matris, neque propter matrem; ſed alium habet finem per ſe intentum à natura, imò inchoativè in fieri jam eſt condiſtinctum individuum humanum. Certè liquidò magis propriè pars hominis eſt ſemen, & aliqua ſaltem ratione propter hominem, quippè & ipſum nutrimentum partium contiguarum ex phyſicorum ſcitis: ergo &c.

Ad III. Si tibi minus malum videtur abortus fętus inanimati, quàm mors matris, qua tandem ratione majus malum ſit effuſio ſeminis lethaliter pernicioſi, quàm mors hominis præſertim Principis, Pontificis ſanctiſſimi? Noſti benè, quos tacitus inſinuans adorem.

Ad IV. Eadem forma interrogo ad quid tandem cum tanto hominis diſcrimine, & detrimento retinendum ſit ſemen? nunquid enim homo mortuus generabit? aut ſemen in cadavere tabeſcens utile erit generationi?

Vides ergo, bone vir (cui hæc mente deſtino) rationem fundamentalem intrinſecæ, & omni caſu inexcuſabilis malitiæ, ſicut in pluribus aliis, ut mendacio, violatione ſigilli Sacramentalis, &c. ita etiam in hoc utroque caſu noſtro petendam eſſe, non à damno actuali, quod afferunt *ſemel factas* ſed damno habituali, & conſecutivo, quod adferrent *ſemel licita*, ſi nimirùm vel in aliquo uno caſu licere noſſent homines, qui ſuaptè natura corrupta ad malum proni facili extenſione vitioſa paſſim fingerent ſibi caſus ſimilis licentiæ, graviſſimo morum, vel naturæ detrimento. Ita rectiſſimè ſentis cum Sanch. de pollutione ſuprà *n.* 705. Idem à fortiori applico abortui *ib. in mia. ſubſumpt.* atque utrumvis æquè majus aſſero malum habitualiter; & conſecutivè, quàm ſit mors unius hominis qualiſcunque: quouſque offeratur liquidum, & efficax diſcrimen: qualè certè non eſt, quòd modus procurandi pollutionem facilis ſit, & innoxius; media autem abortus procurandi difficilia, aſpera, pericoloſa? Ne credas: aliter experientia conſtituit, quoad conceptum, vel fętum diſturbandum proximis à coitu ſeptimanis: certè vix unquam talia, ut vel levem metuentem infamiam abſterreant à flagitio. Parce, verecunde Lector, in te non verecunda ingratam moram. Nam urgens urſit me arcana cauſa.

Pœna, & limitatio.

707 PRocurantes quomodolibet abortum fœtus nondum animati, quantumvis illicitè, & malitioſè, poſt Conſtitutionem Gregorii XIV. neque irregularitatem contrahunt, neque excommunicationem à Sixto V. fulminatam incurrunt, ut ex prænotatis *n.* 701. liquet: illas enim pœnas quoad procurationem abortus fœtus inanimis, ſterilitatis &c. Gregorius reduxit ad terminos Juris communis, SS. Canonum, & Concilii Tridentini: in his autem nulla fulminatur excommunicatio in procurantes abortum: neque in toto jure ſtatuitur irregularitas ex delicto homicidii, niſi homo jam actu vivens; & animatus interficiatur: quin in noſtro caſu expreſsè declaratur *cap. ſicut ex litterarum de homicidio*. Ubi poſito caſu de Clerico, qui mulierem prægnantem per ludum zona trahens abortire fecerat, ideòque de irregularitate dubia reſponder Pontifex; *Quòd ſi nondum erat vivificatus fœtus, miniſtrare poterit; alioquin debet ab Altaris miniſterio abſtinere*. Gloſſa ibidem. Et in ſuprà allegatum *cap. Si aliquis eod. tit.* Adverte tamen ex procuratione abortus fœtus inanimis incurri reſervationem apud Religioſos ex Bulla Clementis VIII. ubi recepta eſt. Aliæ pœnæ huic ſceleri jure decretæ non incurruntur ante ſententiam judicis, ideòque non ſunt noſtri fori.

708 Conſequenter eadem ratione, prædictas pœnas irregularitatis, & excommunicationis minimè incurrunt, attamen ob rationem *num.* 706. in fine explicatam, graviſſimè, & omni caſu, etiam mortis ex partu imminentis pręviſo, vel jam ex certo periculo, inexcuſabiliter peccant omnes, vir, & mulier poſt copulam, prolis conceptionem, vel animationem quocumque modo, vel medio impedientes, v. gr. ſeſe retrahentes, & extra naturam ſpargentes, mulier poſt copulam ſemen ejiciens, & ſaltem ex erronea intentione impediendi generationem, inverto ſitu, vel ſtando coeuntes, fœmina poſt copulam ſtatim urinam urgens &c. Etenim univerſaliter prolis conceptionem, quæ nata eſt ſequi ex copula, impedire, eſt contra naturam, & finem naturalem generationis: denique potionibus, vel mediis quibuslibet in ſe, vel in aliis ſterilitatem procurantes: ſic enim ſemen perpetuò fruſtrabitur ſuo naturali fine generationis: idque parum & ſolùm ſecundùm magis, & minus diſtat ab effuſione ſeminis extra vas. Vide Doctores laudatus à Diana *hic par. 7. tract. 5. reſol. 33. & par. 5. tract. 14. Miſcell. reſ. 90.*

709 Demum ſermo ſemper fuit, & eſſe debuit de procuratione abortus fętus inanimis, & ſimilium per ſe directè intenta, facta ſcilicet per media per ſe ordinata, & efficacia ad deſtruendum, vel ejiciendum fętum. Nam ob cauſam proportionatam, ſaltem ad ſervandam vitam matris in præſenti diſcrimine, fœtus nondum animati abortum indirectè tantùm, & per accidens cauſare, adhibendo nimirum medium per ſe directum ad ſanitatem matris, utpotè ſectionem venæ, pharmacum purgativum, ſeu potionem medicatam ad humores noxios expellendos, etſi ſimul per accidens, & præter intentionem ſequatur abortus, ſeu ejectio fœtus inanimis, omninò licitum eſt communi conſenſu Doctorum Navarr. *cap.* 25. *num.* 26. P. Navarrus, Leſſius, Sanchez, Layman, Lugo, *ll. cc.* Ratio eſt: quia mater prægnans eo caſu utitur jure ſuo procurandi ſibi ſanitatem, & propter illam neceſſitatem, abortus ſolùm cenſetur permiſſus, & non intentus, vel cauſatus moraliter: quemadmodùm eadem ratione licitè ſumitur medium directum ad ſanitatem, licèt conſequenter, & præter intentionem prævideatur adferre expulſionem ſeminis, quæ nec intenditur, nec ad ſanitatem conducit. Eadem enim quoad hoc eſt ratio utriuſque. Sed jam vides hunc abortum nec indirectè quidem cauſari poſſe, ob periculum futuræ tantùm mortis, vel infamiæ. Et quodnam remedium nunc adhiberi poterit per ſe directum, & efficax ad evitandam in futurum infamiam, vel mortem ex partu, à Juſtitia, à marito, vel parente inferendam, quo remedio ſimul per accidens tantùm, & præter intentionem cauſetur abortus? Non capio.

S E C T I O II.

Abortus fœtus animati directè cauſatur.

S U M M A R I U M.

710 *Directè procurare abortum fœtus animati eſt intrinſecè malum, & mortale homicidium.*

711 Uſque ad num. 714. *An, ſi certò, vel probabiliter mater cum fœtu periclitetur, liceat ei ſumere medicamentum.*

714 *Omnis quovis modo abortum fœtus animati directè procurans, omniſque ſcienter cooperans, effectu ſecuto, incurrit ipſo facto irregularitatem.*

715 Uſque ad n. 718. (*Quis in ea poſſit diſpenſare?*)

718 *Ac etiam excommunicationem.*

719 *A qua tamen excuſat omnis ignorantia juris, vel acti, etiam culpabilis, lata, craſſa, ſupina, imò & affectata.*

720

720 & 721 Quis ab ea poſſit abſolvere?
722 & 723 Pœnæ reliquæ.

Malitia.

710 Sine dubio intrinſecè malum, & mortale eſt directè procurare abortum fętus animati: eſt enim verum homicidium, & ſi à parentibus fiat parricidium, & quidem omnium graviſſimum cum animæ rationalis certiſſima damnatione æterna quoad pęnam damni. Certiſſimum quoque apud omnes, id nullo unquam caſu, vel cauſa poſſe licere: ſive conſtet jam animatum eſſe fętum, ſive dubitetur, an defacto animatus ſit: ſive deinde abortus intendatur propter ſe ut finem, ſive ſolùm intendatur ut medium propter alium finem, v. gr. ad conſervandam vitam matris, vitandam infamiam, &c. dummodò media adhibita per ſe tendant ad cauſandum abortum, neque aliter conducant ad vitam matris conſervandam, niſi quatenùs cauſant abortum. Ratio clara eſt: quia non ſunt facienda mala, ut eveniant bona: atqui directè occidere hominem innocentem, intrinſecè malum, & nullo unquam caſu licitum eſt; eſt autem fœtus animatus verus homo, & innocens maximè; ergo, &c. De abortu directè procurato loquimur. Quoad indirectam verò ejuſmodi abortus procurationem ita diſtinguendum eſt:

711 Quòd ſi certo, vel probabili Medicorum judicio, mater ſimul cum fœtu ante partum moritura ſit, ſumpto autem pharmaco ſpes ſit, ſaltem matrem ſervari poſſe, fas erit adhibere media per ſe directa, & efficacia ad ſanitatem matris, ut venæ ſectionem, pharmacum purgativum &c. etſi per accidens contingat inde fœtum enecari, & abortiri, aliàs enim periret mater cum fœtu, per medicinam verò fortè liberabitur uterque. Communis DD. Sanchez *lib. 9. de matrim. diſp.* 20. Laym. *lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 4. num.* 4. Lugo *diſp.* 10. *de juſtit. ſect.* 5. Diana *par. 7. tract. 5. reſ.* 35. Ratio eſt: quia innocentem per accidens, & præter intentionem, in caſu urgentis neceſſitatis occidere, à ratione alienum non eſt; ſic enim in bello juſto licitè exploduntur tormenta contra civitatem, munitionem, navim hoſtilem, etſi per accidens aliqui ibi innocentes occidendi ſint: ſic invaſus ab injuſto aggreſſore vitæ ſuæ, licitè fugit eques per ſemitam anguſtam (adhibita moraliter poſſibili cautela) etſi infans, vel alius homo fortè ibi jacens, conculcandus ſit: & propiùs ad propoſitum; mulier prægnans invaſa à fera, vel latrone ſine dubio licitè poteſt, imò præcepto naturali debet fuga, vel fortè etiam pugna vitam ſuam certo interitui expoſitam liberare, quamvis cum probabili, vel evidenti fętus periculo: atqui in propoſito noſtro occiſio, vel abortitio fętus maximè eſt per accidens, & pręter intentionem: cùm enim fętus pendeat à vita, & ſalute matris, atque rariſſimè contingat fętum vivum progigni poſt matris mortem, hinc medicamentum directè adhibitum ad procurandam ſanitatem matris, ex natura rei ſecundariò etiam tendit ad ſalutem fętus, & per accidens ſolùm illi nocet.

712 At, quid ſi medicamentum adhibendum æquè efficaciter tendat ad ſanitatem matris, & interitum fętus alioquin deſperati: poteritne adhuc licitè adhiberi, applicari à Medico, aſſumi à matre? Quidquid negent Corduba, Vega, Manuel, Lug. Lopez, eò quòd hoc videatur eſſe directè procurare abortum, & occidere fętum: Vera eſt ſententia affirmativa, Sanchez *cit. n.* 18. Diana *reſ. lib. 36. alii apud ipſos*. Ratio eſt: quia mater utitur jure ſuo, potiùs enim jus habet mater ad conſervandam vitam ſuam, quàm habeat fętus, cùm hic à matre dependeat, non è contrà; ergo ſi medicina æqualiter tendat ad ſalutem matris, & necem fętus, eò etiam maximè, quod pereunte matre prope miraculum ſit, ſi fętus incolumis evadat. Inſuper meritò concedit Sanch. *ibid. n.* 19. id etiam licitum eſſe, quando medicamentum eſſet dubium, mortemne, an auxilium eſſet allaturum; nam ex una parte dubii periculum damni perexiguum eſt, nimirùm aliquantulæ accelerationis mortis, ſupponimus enim alioquin ſalutem & matris, & fętus eſſe deſperatam; ex altera autem parte dubii ſpes lucri eſt maxima, nimirùm ſalus matris, & fortè etiam fętus, quæ videbatur deſperata. Sic enim ſi mors certa immineat ab incendio v. gr. graſſante, vel fera, licitè te ex alto præcipitas cum dubio periculo mortis. Addit denique Sanch. *ibid.* Medicum eo caſu teneri medicamentum illud dubium adhibere: tenetur enim minus malum ægroti eligere: minus autem malum eſt dubia mors ſpem aliquam vitæ habens, cum ſolo aliqualis anticipationis periculo, quàm mors omninò certa.

713 Contrà verò, ſi ſpes probabiliſſima à Medicis concepta ſit, in raro licèt, non tamen rariſſimo caſu, ut matre cum vitæ ſuæ periculo ab iis medicamentis abſtinente, aut etiam mortua, fętus in lucem prodire, & baptizari poſſit: è diverſo adhibitis medicamentis, etſi fortè matre ſervata (quando enim certa ſalus Medicis?) proles ſine Baptiſmo peritura ſit, omninò ex charitate obligabitur mater ab ejuſmodi medicinis abſtinere cum periculo vitæ ſuæ in gratiam prolis. Sanch. Laym. Lugo *ll. cc.* alii apud Dianam *reſ. 37. & par. 2. tract. 5. reſ.* 11. Ratio eſt: quia lex, & ordo charitatis poſtulat, ut vita ſpiritualis animati fętus in extrema neceſſitate æternæ damnationis quoad pœnam damni, præferatur vitæ corporali matris. At quid ſi & ipſa mater eo caſu ſciret, vel probabiliter timeret, ſe eſſe in ſtatu peccati mortalis, & damnationis periculo? Ex hoc non excuſari ipſam à procuranda ſalute ſpirituali prolis, ſed potiùs ad eum finem obligari ad procurandum ſibi ſtatum gratiæ per contritionem, vel Sacramentum, meritò cenſet Lugo *cit. num.* 133. Et nimiùm metaphyſicè quidam requirunt, ut mater tunc certa ſit & de ſalute propria, & de ſalute fętus baptizandi. Sic enim vanum, & metaphyſicum evaderet præceptum illud, quo tenemur animas noſtras ponere pro ſalute ſpirituali proximi: quotuſquiſque enim certus erit de propria, & proximi ſalute æterna? Excipe tamen rariſſimum caſum, quo mater eo articulo copia Confeſſarii deſtituta, & contritionis eliciendæ ignara reverà verſaretur in certo periculo damnationis æternæ: tunc enim eam non obligari ad abſtinendum ab illis medicinis propter ſalutem ſpiritualem fœtus, rectè cum aliis docent Layman, & Diana *ll. cc.* Quia non tenetur vitam ſpiritualem propriam prodigere propter vitam ſpiritualem alterius: & in pari neceſſitate benè ordinata charitas incipit à ſeipſa. Relicto deinceps abortu indirectè tantùm procurato: de abortus directè, & malitioſè cauſati pęnis horribilibus videamus.

Irregularitas.

Omnis quocumque modo, vel medio fœtus animati 714
abortum procurans directè, omniſque ad id ſcienter juſſu, conſilio, auxilio quomodolibet cooperans, effectu ſecuto, ipſo facto incurrit irregularitatem ex delicto homicidii voluntarii à ſolo Pontifice per ſe diſpenſabilem, tum ipſo Jure Communi, tum Conſtitutione Sixtina quoad hoc nihil immutata per Gregorium XIV. ut apud omnes in confeſſo eſt. Dico tamen: *Effectu ſecuto*. Nam quibuſcumque mediis adhibitis attentatus ſit abortus fętus animati, ſi reipſa non ſequatur, ſed partus vivus exiit in lucem, non incurritur irregularitas: nam pœna in Jure decreta ipſo facto incurrenda non incurritur, niſi propter delictum conſummatum, & non attentatum tantùm: idque maximè verum eſt de irregularitate, quæ, ipſo Jure ſtatuente, non incurritur, niſi in caſibus Jure expreſſis, *cap. Is qui, De ſentent. Excommun. in 6.* Exprimitur autem homicidium conſummatum tantùm, nullibi attentatum ſolùm, neque in ipſa ſæpè memorata Sixti V. rigida Conſtitutione. Adde inſuper non incurri hanc irregularitatem, niſi conſtet fętum jam fuiſſe animatum, & proindè verè homicidium patratum, ut ſeorſim dicam ſectione ultima.

Cùm igitur Gregorius XIV. Bullam Sixti V. quoad re- 715
liqua omnia, præter expreſſa in ſua Bulla (in qua quoad irregularitatem nihil moderavit) in ſuo robore permanere voluerit, palàm eſt, Epiſcopum non poſſe regulariter diſpenſare in hac irregularitate ex abortu procurato etiam occulto; præterquam quòd Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. c. 6. de Reform.* in ampliſſima facultate conceſſa Epiſcopis diſpenſandi in omni irregularitate proveniente *ex delicto occulto*: expreſſè excipiat eam, quæ provenit ex homicidio voluntario, utique etiam *occulto*: nam particula excluſiva ſeparat, quæ ſunt ejuſdem generis: ſecluſo tamen alio ſpeciali Privilegio. Poſſunt tamen vi Privilegiorum in ea irregularitate ex abortu diſpenſare Prælati majores Regularium cum ſuis ſubditis tantùm, idque aliis committere, ut pluribus allegatis tenet Diana *cit. par. 7. tract. 5. reſ.* 22. & Portellus noſter *V. abortus numer.* 10. Nam hoc Privilegium nullibi revocatum eſt à Concilio Tridentino. Nec jam obſtat Conſtitutio Sixti V. Nam plures Succeſſores Pontifices Privilegia Minorum Concilio Tridentino non adverſantia confirmarunt *ex certa ſcientia*, ut videre eſt in Bullario Rodriquez, & Cherubinorum: Confirmatio autem *ex certa ſcientia* revalidat Privilegia etiam revocata ab Anteceſſore, imò habet vim novæ conceſſionis talis Privilegii: ut præter alios latè videre eſt apud Suarez *de legibus l. 8. c. 18. & 19.* Sed avertat Deus, ne opus ſit uti tali Privilegio.

Poteſt etiam Epiſcopus cum ejuſmodi irregulari ex ab- 716
ortu, vel alio homicidio occulto, ut in ſuſceptis Ordinibus, etiam Sacerdotii, miniſtret, diſpenſare per accidens in caſu veræ neceſſitatis miniſtrandi, quando non eſt facilis recurſus ad Pontificem, uti docent Sylveſter, Henriquez, Avila, eoſque laudans Laym. *l. 3. tract. 3. par. 3. cap. 12. in fine*. Ratio ſumitur ex Epikeja, & rationabiliter præſumpta voluntate Pontificis, ita exigente ſuavi regimine Eccleſiæ, ne animæ periclitentur, quemadmodùm ob eandem

dem.

Digitized by Google

dem rationem, communi Doctorum conſenſu Epiſcopus diſpenſat in voto continentiæ perpetuæ ad contrahendum matrimonium, quando urget periculum incontinentiæ, nec patet facilis acceſſus Romam, licèt illud votum (æquè ac hæc irregularitas) ſit reſervatum ſummo Pontifici, & in omnibus Privilegiis, vel conceſſionibus diſpenſandi in votis excipi ſoleat: quin eadem ratione Sanch. *lib. 2. de matrim. diſp. 40. n. 7.* benè probat, Epiſcopum diſpenſare poſſe in impedimento dirimente, ad contrahendum matrimonium in caſu urgentis neceſſitatis, qui non patiatur recurſum ad Pontificem. Notat tamen piè cautus Layman *l. c.* Epiſcopum tunc non ſimpliciter tollere irregularitatem, ſed tantùm ejus effectum ſuſpenſionis ſimilem, ut nimirùm interim celebrare liceat, dum culpa, & defectus in occulto manent, & donec è Papa diſpenſatio impetrari commodè poſſit: ſed certè alii Doctores non ita anxiè loquuntur. Credo firmiter, Epiſcopum tunc, ſicut in illo voto, & impedimento dirimente occulto, ita & in hac irregularitate occulta ſimpliciter diſpenſare poſſe pro foro conſcientiæ abſque remanente obligatione recurrendi ad Pontificem oblata commodiori occaſione: atque in contingentia facti, & ipſo caſu noſtro in celeberrimo Germaniæ Vicariatu practicari vidi.

717 Quid ergo agendum Sacerdoti v. gr. qui procuravit abortum fœtus animati, aliudve occultum homicidium commiſit; ideòque irregularitati, & in noſtro caſu etiam excommunicationi ſubjacet, ſed niſi Miſſam celebret, aliaſve functiones Sacerdotales obeat, veniet in ſuſpicionem criminis cum graviſſimo diſpendio famæ, aut etiam vitæ periculo? Debet is omnem operam dare, ut quàm citiſſimè diſpenſatio à ſummo Pontifice, aut juxta modò dicta ab Epiſcopo impetretur: interim verò poſt peractam pœnitentiam celebrare poterit, quoties neceſſitas poſtulabit ad vitandam infamiam, aliudve grave periculum, aut ſcandalum, juxta communem doctrinam, & praxim in quavis irregularitate, vel cenſura. Rationem communem dat Navarr. *Man. cap. 27. num. 239. Quia lex naturalis, & divina, de defendenda propria fama* (multò magis propria vita, ſcandalo cavendo) *præſtat legi humanæ de abſtinendo à Sacro in irregularitate.*

Excommunicatio.

718 OMnis quocumque modo, vel medio directè procurans abortum fœtus animati, omniſque ad id ſcienter juſſu, conſilio, auxilio, favore, quomodolibet cooperans, effectu ſecuto, ipſo facto incurrit excommunicationem latam à Sixto V. & à Gregor. XIV. ſola reſervatione pro foro conſcientiæ ſublata, liquidò in ſuo vigore relictam. Textus autem fulminator ſic habet *§. 7. Omnes, & ſingulos, cujuſcumque gradus, ſtatus, ordinis, vel conditionis exiſtentes, tam laicos, quàm Clericos, ſæculares, & cujuſcumque Ordinis Regulares, nec non mulieres ſæculares, vel quemcumque Ordinem profeſſas, qui, vel quæ, vel ut principales, vel ut ſociæ, conſciæve ad tale facinus committendum, opem, conſilium, favorem, potionem, vel alia cujuſcumque generis medicamenta ſcienter dederint, ac etiam ſcribendo litteras privatas, vel apochas, vel aliàs verbis, aut ſignis juverint, aut conſuluerint, ultra prædictas pœnas ipſo facto nunc, prout ex tunc excommunicamus, & pro excommunicatis declaramus.* Hactenùs textus: quo licèt Pontifex non ſatis expreſsè comprehendat ipſas matres prægnantes potiones abortivas per ſe ſumentes, aliove medio ſibimet abortum procurantes, quinimò hac excludere ex vi verbi *Dederint* acutè videatur aliquibus apud Dianam *reſ. 7.* Attamen mihi indubitatum eſt, ſub illa excommunicatione comprehendere Pontificem voluiſſe omnes omninò principales abortum procurantes, quas in illa Bulla expreſſerat: atqui §. 2. manifeſtè expreſſit: *Nec non prægnantes ipſas mulieres, quæ ſcienter præmiſſa fecerint: & §. 5. ac mulieres ipſas, quæ eadem pocula ſponte, ac ſcienter ſumpſerint:* ergo etiam matres ſibimet abortum fœtus animati procurantes prædictæ excommunicationi ſubjacere meritò docet communis ſententia. Filliucius, Bonacina, Dicaſtillus, eoſque ſequens Diana *ibid.* Excepto tamen caſu, quo fœmina metu gravi, & cadente in conſtantem virum compelleretur ſumere potionem abortivam: quando enim coacta ſumit potionem, ex qua ſit ſecuturus abortus, non poteſt propriè dici *procurare*, hoc eſt, dubioſè quærere abortum. Idemque ſentiendum puto de alio, ſimili metu gravi coacto, ad aliquo dictorum modo cooperandum abortui cauſando. Inſuper nota per omnem modum illas voculas *ſcienter: & ſecuto effectu.*

719 Ab hac excommunicatione incurrenda, quibuslibet prædictis modis procurantes, vel cooperantes ad abortum, excuſat omnis tam *juris*, quàm *facti* ignorantia, etiam culpabilis lata, craſſa, ſupina, imò & affectata, modò cum ingenti temeritate conjuncta non ſit. Nam Pontifex in dicta Conſtitutione iteratò adjecit particulam *ſcienter:* atqui omnis etiam affectata ignorantia excuſat à pœna impoſita *ſcienter* aliquid facienti, ut latè probat Sanchez *l. 2. Moral. c. 10. n. 38. & l. 9. de Matrim. diſp. 32.* Non enim poteſt dici ſcienter facere, qui facit ex ignorantia qualibet etiam affectata: Dummodò tamen abſit ingens temeritas, qualis adeſſet, quando quis vehementem habet ſuſpicionem delicti prohibiti; talis enim temeraria ignorantia importaret latiſſimam culpam, & dolo æquipararetur. Tandem à quomodolibet attentantibus abortum non incurritur excommunicatio, niſi *effectu ſecuto*. Nam præterquam quòd conatus ſolus ad crimen non puniatur pœna ordinaria, ut cum multis latè probat Julius Clarus *pract. crim. qu. 92.* idque in cenſuris generaliter admittatur ab omnibus, ſpecialiter in noſtro caſu apertè ſignificant verba Conſtitutionis Sixtinæ §. 5. ibi: *Ita ut reipſa abortus inde ſecutus ſit*, & rurſus *§. 7.* ibi, *Ad tale facinus committendum opem: &c.* Conſtat autem regulariter verba intelligenda eſſe cum effectu, quem ſignificant. Adverte tamen rurſus tunc incurri ſextum caſum reſervatum pro Religioſis à Clemente VIII. à procurante, ſeu auxilium, vel conſilium dante etiam effectu non ſecuto. Sed nunquid etiam caſus reſervatus ab Epiſcopo? Affirmant non pauci ſanè tutiùs. Sed niſi alicubi ita exprimant, credo probabiliſſimè, quòd non. Nam reſervatio abſoluta criminis comprehendit actum externum cum effectu. Ita cum aliis Diana *ibi reſ. 11.*

Ab hac excommunicatione à Sixto V. fulminata, & ex- 720
tra mortis articulum, in quocumque eventu, Summo Pontifici reſervata, ex Conſtitutione Gregoriana modo abſolvit & Epiſcopus, & omnis ab eo ad confeſſiones audiendas approbatus, atque *ad hos caſus ſpecialiter deputatus* Confeſſarius ſæcularis, Regularis pro foro conſcientiæ. Nam pro abſolutione in foro externo obtinenda, ſi res publicata eò devenerit, etiamnum recurrendum eſſet ad Summum Pontificem, cui in eo foro reſervata manet: Omnia liquent ex textu initio recitato. At quiſnam hîc cenſendus erit Confeſſarius *ad hos caſus ſpecialiter deputatus ab Epiſcopo?* Certè claris verbis Gregorii inſiſtendo, is, qui in ſpecie habet ab Epiſcopo facultatem abſolvendi ab excommunicatione contracta propter abortum procuratum, ut meritò intelligunt Doctores communiter. Bonacina tamen apud Dianam *ib. reſ. 15.* non improbabiliter exiſtimat, ejuſmodi deputatum cenſendum eſſe etiam illum, qui habet facultatem ab Epiſcopo abſolvendi ab omnibus caſibus, & cenſuris Epiſcopo ab homine, vel jure reſervatis, in qua ampla facultate etiam hæc contineri videtur. Illa enim particula *ſpecialiter* ſolùm indicat, non poſſe quemquam abſolvere virtute alicujus facultatis, niſi ea facultas ad hos etiam caſus extendatur; facultas verò abſolvendi ab omnibus caſibus reſervatis Epiſcopo, ſi diſtributivè explicetur, proculdubio caſum abortus ſpecialiter comprehendit. *Sic ille.* Sed non videtur recedendum à claris verbis, & intellectu communi Doctorum in re tam gravi, rectè monet Diana: *Videant igitur Confeſſarii, quid agant.*

Prælati majores Regularium juriſdictionem quaſi Epi- 721
ſcopalem obtinentes, Generales, & Provinciales, ab hac excommunicatione ſine dubio abſolvere poſſunt ſuos ſubditos, atque ad abſolvendum deputare ſuos Confeſſarios reſpectu ſuorum ſubditorum fortè ita delinquentium: at certè non reſpectu ſæcularium laicorum, vel Clericorum: cùm Pontifex expreſsè requirat hunc Confeſſarium deputatum eſſe per *loci Ordinarium*, qualis certè eſt Provincialis v. g. Quidquid opinentur in oppoſitum. Poſſe tamen adhuc Confeſſarium privilegiatum abſolutè abſolvere ab iſta excommunicatione vi generalis Privilegii abſolvendi ab omni caſu, & cenſura Papæ extra bullam Cœnæ reſervatis (quemadmodùm & virtute Jubilæi conceſſi cum facultate abſolvendi à quibuſcumque caſibus, quilibet Confeſſarius approbatus poteſt) tutò ſentiunt communiter Doctores. Neque enim veroſimile eſt, mentem Pontificis ab iſto caſu reſervationem Papalem auferentis fuiſſe ſub ſpeciali illa Ordinarii deputatione requiſita comprehendere etiam illos Confeſſarios, quibus aliundè poteſtas ſit in caſus de facto Papæ reſervatos. Decreta, & Declarationes in contrarium, & noviſſimè duodecima propoſitio inter prohibitas ab Alexandro VII. manifeſtè loquuntur de caſibus Epiſcopo reſervatis ab homine, ſeu *quos Ordinarii locorum ſibi reſervarunt, vel reſervabunt in futurum*, ut habet Declaratio Sacræ Congregationis in Decret. Clementis VIII. Non autem de caſibus Epiſcopo reſervatis à Jure Communi (ſi qui tamen tales adhuc hodie ſint in vigore) certè non de caſibus per ſe Pontificiis poteſtati Ordinariorum à Papa, vel Jure permiſſis, niſi aliter exprimeretur. At, inquies: nonne Epiſcopi ſibi reſervant homicidia, & ſæpè in ſpecie abortum? Ergo tunc ne abſolvas à caſu, vel peccato, niſi facultatem ab ipſis habeas, vel tempore Jubilæi. Adhuc tamen abſolve ab excommuni-

Digitized by Google

municatione: *Cenſura enim non eſt caſus, ſed pœna caſus* ait Navarrus *Man. cap. 27. num. 262.* à diverſis autem non fit illatio, ut in utroque Jure notum. Tandem laudo noſtrum Laurentium Portellum *V. Abortus nu. 5.* ita concludentem: *Sed tamen adhuc oppoſitum judicio probabilius, & ſecurius propter ſpecialem deſtinationem requiſitam à Gregorio XIV.* Quare ſuadeo tibi, privilegiate Confeſſarie, ſi tibi facilis ſit recurſus ad Ordinarium, ne apud ipſum timeas ſuſpiciones, vel conjecturas faciles de tuo miſero pœnitente, aut fortè aliis innocentibus in re tam gravi viam eas ſecuriſſimam.

Pœnæ reliquæ.

722 EX Conſtitutione Sixti V. quoad hoc nihil immutata per Gregor. XIV. procurantes abortum effectu ſecuto, ſi Clerici ſint, duas adhuc incurrunt pœnas noſtrum forum concernentes, privationis, & inhabilitatis: textus §. 3. ſic habet: *Eos autem qui Clerici fuerint, omni privilegio Clericali, officiis, dignitatibus, & beneficiis Eccleſiaſticis, quæ ſic vacatura noſtræ, & Sedis Apoſtolicæ diſpoſitioni perpetuo reſervamus, ipſo facto privamus, & in futuro inhabiles ad ea ſuſcipienda decernimus*, &c. Utramque hanc penam patrato ſcelere, in foro conſcientiæ incurri ipſo facto ante omnem aliam Judicis ſententiam propter textum *ipſo facto privamus, & inhabiles decernimus*, affirmant ferè communiùs ſcribentes, etiam Portellus noſter *V. Abortus n.* 8. Adeò ut Clericus procurans, vel conſulens abortum, effectu ſecuto, ipſo facto privatus ſit officio, & beneficio Eccleſiaſtico, illudque mox in conſcientia, ceſſante ſcandalo, vel proprii criminis evulgandi periculo, relinquere, vel reſignare teneatur, nec aliud admittere poſſit: aut certè diſpoſitionem, vel rehabilitationem, quàm primùm omni diligentia procurare. Durum latinum! & omninò verum credo; quando caſus eſſet notorius: tunc enim ceſſaret titulus coloratus ob privationis, & inhabilitatis notorietatem. At verò ſi caſus maneat occultus (ut nos ſemper ſupponimus) probabiliſſimum judico, neutram pœnam incurri ante judicis declaratoriam ſententiam. Non *Privationis*: quia hæc pena exigit actum hominis poſitivum ad ſui executionem: nemo autem tenetur eſſe reus, & vindex: ergo requiritur ſententia declaratoria etiam in foro conſcientiæ, antequam quis obligetur imponere ſibi pœnam à Jure ſtatutam. Nec *inhabilitatis*: hæc enim licèt ſit pena purè privativa non requirens actum hominis, tamen immediatè apponitur cum præfata pœna privationis non obligante in conſcientia ante declarationem Judicis, ideòque hujus qualitatem participans, neque illa ita obligabit. Secùs eſſet, ſi inhabilitatis penæ poneretur per ſe, aut cum pena purè privativa, cenſura, irregularitate, &c. Ita cum aliis Filliuc. *tract. 34. num. 79.* Minùs adhuc ſentiunt Leſſius, & Sanchez apud Dianam *ibid. reſ.* 18. Tandem illa privatione, vel inhabilitate de facto contracta, quis diſpenſabit, vel rehabilitabit? Certè Epiſcopus: quemadmodùm & Prælatus Regularis ſuos ſubditos in ordine ad Officia Ordinis Regularia. Nam licèt Sixtus V. ſibi, & Sedi Apoſtolicæ reſervaverit irregularitatem, & excommunicationem, non tamen reſervavit inhabilitatem ibi poſitam. Et hactenùs de pœnis Sixtinis pro noſtro foro utique ſatis.

723 Denique etiam Jure communi Canonico cauſantibus abortum graviſſimæ decernuntur penæ. Antiquiſſimum Concilium Illerdenſe *can.* 2. ſic ſtatuit: *His, qui abortivum faciunt, vel natos ſuos extinguunt, poſt ſeptem annorum curricula, Communio tribuatur*, &c. Et Synodus 6. Generalis Conſtant. *can.* 9. *Qui pharmaca abortum facientia procurant, vel venena ſuſcipiunt perimentia partus, pœna occiſoris accuſentur*. Hinc Steph. P. *Conſuluiſti 2. quæſt.* 5. *Si ille, qui conceptum in utero per abortum deleverit, homicida eſt, quanto magis, qui unius ſaltem diei puerulum premerit, homicidam ſe eſſe excuſare nequibit?* Cæterùm ne credas *Farinacio, Peregrino*, & aliis quibuſdam aſſerentibus, eos, qui abortum fętus animati procurarunt, ipſo jure amittere jus ſacri aſyli, & immunitatis Eccleſiæ, ſi ad eam confugerint; nullum enim tale extat Jus. Verum quidem eſt, ex Conſtitutione Gregorii XIV. 7. incip. *Cum alias nonnulli* 1590. homicidium proditorium perpetrantes eo refugio privari; & ſecundùm aliquorum intellectum etiam ab Innocentio IV. *cap.* 1. *Pro humanis de homicidio in* 6. At certè procuratio abortus animati homicidium proditorium propriè dici nullo modo poteſt. Numquid enim fetum in utero extinguens, ex inſidiis, & per induſtriam circumventum privavit facultate ſui defendendi miſellulum animulum, qui ſui defendendi potens fuit nunquam? ſic certè de homicidio proditorio accuſabis etiam Herodem occidentem pueros in Bethlehem. Quinimo homicidium proditorium ſtrictè in rigore, in materia odioſa, & in ordine ad pęnas Juris non dici illud, quod fit per inſidias, vel veneno ſimpliciter, niſi quis ſub prætextu, & ſimulatione amicitiæ deceptum occidat, illuſtri exemplo Joab *in libris Regum* plurimis allegatis, latè, & optimè probat Doctiſſimus in Jure, & Tribunalibus Eccleſiaſticis verſatiſſimus, Reverendiſſimus Dominus Alexander Sperellus *Deciſ. Fori Eccleſiaſtici, deciſ.* 23. per totam.

SECTIO III.

Abortus idem moraliter cauſatur.

SUMMARIUM.

724 *Omnis etiam moraliter, vel cauſans abortum contrahit pœnas ſtatutas. Ut*

725 Uſque ad n. 728. I. Mandans *niſi mandatum antè ſeriò revocaverit.*

728 II. *Conſulens* 729. *probabiliter etiam facta revocatione.*

730 & 731. *Sed æque probabile eſt, facta ſufficienti revocatione non incurrere.*

732 III. Conſentiens, approbans, *ratum habens* ſuo nomine *fieri.*

733 *Secus, ſi non fiat ejus nomine, vel intuitu.*

734 *Aut ſi quis abortum in ſui gratiam jam factum, poſtea ſolùm approbat: ratum habet, vel remunerat.*

735 & 736. IV. Permittens, *non* impediens, *non incurrit pœnas.*

737 *Etiam obligatur impedire ex juſtitia.*

OMnis etiam moraliter, juſſu, conſilio, conſenſu vel auxilio per alium influens, vel cooperans ad abortum fętus animati ſine dubio peccat mortali homicidii peccato, & effectu ſecuto incurrit pœnas huic ſceleri decretas, & jure communi, & conſtitutione Sixti V. irregularitatem, excommunicationem, &c. ut liquet ex claro textu ſuprà allato, & explicato. Hic ſpecialia non pauca explicanda veniunt, præmiſſo tamen ſemel pro ſemper, quòd ſicut morales cooperatores iſti non incurrunt dictas pęnas, niſi abortus fœtus animati reipſa in effectu ſecutus ſit; cùm enim hæc cenſura non incurratur ob actionem principaliter prohibitam, niſi effectus ſequatur ut ſuprà *n.* 719. oſtenſum eſt, multò minùs incurri debet ob actionem acceſſoriam, quæ minùs principaliter, & ſecundariò prohibetur; ita è contra, effectu ſecuto, utramque, & irregularitatis, & excommunicationis pęnam ſubeunt, quantumvis ipſos intereà pęnituerit cooperationis, mandati, vel conſilii ſui: v. gr. juſſiſti, vel ſuaſiſti, Bertham cauſare abortum fœtus animati (idemque eſt de quovis homicidio) ſed re adhuc integra te valdè pęnituit maligni mandati, vel ſuaſionis tuæ, fortè etiam jam peracta ſacra exomologeſi, quia tamen non potuiſti revocare, aut impedire ampliùs, quin effectus ex vi mandati, vel conſilii tui reipſa ſecutus ſit, ſine dubio irregularitati, excommunicationi, & cæteris pęnis obnoxius eris: hic enim non attenditur ſtatus tuus præſens, ſed cauſa abortus, vel homicidii, quam dediſti: atqui nunc tuum malignum mandatum, vel conſilium efficaciter non retractatum apud alteram perſonam, etſi modò per pęnitentiam culpa deleta, vera tamen cauſa eſt abortus, vel homicidii modò ſecuti. *Communis DD. apud citatos.* 724

Mandans.

MAndans fieri abortum, ſine dubio propriè dicitur abortum procurare, ideòque pęnis omnibus abortum procurantium ſubjectus manet, ut clarè exprimitur in Bulla Sixti V. iis verbis: *Qui de cætero per ſe, vel per interpoſitas perſonas* &c. Mandans autem maximè dicitur agere per interpoſitas perſonas: incurrit ergo irregularitatem, excommunicationem, &c. quoties ex vi ſui mandati ſequitur abortus ab ipſo intentus ſaltem quoad ſubſtantiam; etiamſi perſona mandataria medium, vel modum ab ipſo præſcriptum non ſervet: v. g. juſſiſti abortum procurari violenta compreſſione, tali loco, die, illa autem procuravit ſumpta potione medicata, alio loco, die, &c. ſine dubio reus manes. At juſſeram eo tempore, quo fętus nondum erat animatus, intendens tunc ſtatim procurari abortum, fœmina autem lentè agens adhibuit medium fętu jam animato, eumque extinxit; ſumne jam reus pęnarum? Omninò es: niſi mandatum tuum ſeriò explicaveris, ne abortus fieret poſt animationem fętus, aut tempeſtivè cum efficacia revocaveris: nam alioquin tuo mandato verè abortum cauſaſti, ut benè notat Portel. *V. Abortus addit. num.* 4. 725

Et irregularitatem, & excommunicationem evadit mandans, qui mandatum ſuum alteri datum de procurando abortu ante executionem ſeriò revocavit expreſsè, vel tacitè, dummodò revocatio ad notitiam perſonæ mandatariæ. 726.

Digitized by Google

riæ perveniat, etiamſi nihilominùs illa abortum exequatur; quia mandato in gratiam ipſius mandantis facto, ſeriò revocato, & revocatione à mandatario cognita, non poteſt is ampliùs moveri à voluntate mandantis, quam jam ſcit eſſe contrariam, ideòque ſi adhuc exequatur, non poteſt cenſeri executio mandati, neque nomine mandantis factum homicidium, ſed proprio alterius nomine, motu, malitia, aut etiam cupiditate: ut ſi mandatarius ſpe promiſſæ à mandante mercedis pro abortu, vel homicidio patrando, fingat ſe revocationem ante executionem non recepiſſe, ſicque adhuc exequatur, ut mercedem lucretur, certè injuſtè, & invalidè: de quo Lugo *diſp.* 29. *de juſt. ſect.* 2. *nu.* 24. Idque etiam verum cenſet Tambur. *lib.*8. *de cenſ. tract.*4. *cap.*15. §.8. *n.* 9. etiamſi mandans fictè ſolùm, verbis tamen ſufficientibus, revocari; quando enim tua fictio mandatario non eſt cognita (ut ſupponere debemus) ipſa verba externa ſunt ſufficientia ad extinguendum in ipſo mandatum. Contrà verò, ſi revocatio tui mandati ante executionem non perveniat in notitiam perſonæ mandatariæ, iſque exequatur, te fore irregularem, & excommunicatum, non eſt dubium; quia tunc tuum mandatum adhuc remanens in mandatario reverà eſt cauſa effectus. At quid ſi tu quidem mandatum tuum ex parte tua ſufficienter, & ſeriò revocaſti: ſed 1. perſona mandataria non percepit tuam revocationem ob diſtractionem mentis v. gr. 2. Non putat te revocantem loqui ſeriò & ex animo, ſicque adhuc exequitur ex vi mandati, quod in te perſeverare putat. 3. Percepit quidem tuam revocationem, ſed deinde illius revocationis oblita adhuc exequitur vim mandati primitùs accepti? In his tribus caſibus mandantem adhuc reum homicidii, & reſtitutionis meritò cenſet Lugo *cit. à num.* 25. quia in iis omnibus adhuc tandem effectus ex vi tui mandati conſequitur: conſequenter ego cum Tamburino *cit. n.* 34. colligo, etiam incurrere irregularitatem, & in rigore loquendo omninò etiam excommunicationem; ſalvo tamen meliori judicio.

727 Securus quoque à præfatis pœnis manet mandans abortum, vel quodvis homicidium, ſi ipſi certò conſtet, perſonam mandatariam nihil prorsùs eſſe motam ex ſuo mandato; neque ex eo factam eſſe animoſiorem, vel ſecuriorem ad facinus perpetrandum, ſed prorſus eodem modo, ac motu perpetraſſet, ac ſi tu nihil mandaſſes. Si de hoc non conſtet, ſed dubium ſit, aut ignoretur, an perſona mandataria hoc tuum mandatum exceperit, vel acceptarit, nec ne, an verò recuſarit, ſecuto nihilominùs effectu, te adhuc irregularem fore, non tamen excommunicatum conſtabit ex dicendis *ſect. ult.* At, quid ſi perſona mandataria v. g. ipſa fœmina prægnans naturali pietate à parricidio abhorrens ab initio quidem reſpuat tuum mandatum; deindè verò, mutato animo, te neſciente, denuò illud acceptans tui intuitu exequatur? Hic graviter diſtinguendum eſt; ſi enim tu, audita prima repulſa, mandatum tuum ſufficienter revocaſti, v. g. dicendo: *placet conſcientia tua: nihil ergo attentes, &c.* Jam ex hac revocatione liberaberis à mandato, & conſequenter irregularitate, excommunicatione, &c. Si verò tunc mandatum ſufficienter non revocaſti, utpotè, quia nihil dixiſti, nec ullo ſigno oſtendiſti, tibi repulſam placere, & maximè ſi etiam diſplicere oſtendiſti; ſicque adhuc præfato modo ſequatur effectus, utique vi tui mandati in mandatario remanentis, liberaberis nequaquam, ut ex Suarez, & aliis benè reſolvit Tambur. *cit. c.*8. §. 9. *à n.* 15.

Conſulens.

728 Conſulens etiam abortum procurandum alteri, quocumque modo, vel verborum formula: ſive ſolùm voluntatem movendo, rogando, hortando, inſtigando, palpando: ſive intellectum inſtruendo, rationes, motiva, media proponendo, vel docendo; ut ſi puellæ à te, vel alio impregnatæ dicas imminere gravem infamiam, & dedecus: hoc vel illo pharmaco facilè procurare abortum, &c. illa obſequente, effectuque ſecuto, ſine dubio incurris prędictas pœnas omnes, & ſub excommunicatione ſua Sixtus V. non ſemel exprimit *conſilium præbentes*: dummodò vi conſilii, vel ſuaſionis malignæ abortus reipſa in effectu ſecutus ſit, ſaltem quoad ſubſtantiam, ut modò dictum de mandante. Quòd ſi ergo ſuadeas abortum (vel quodvis aliud homicidium) alicui perſonæ ad ipſum jam anteà reſolutæ, & determinatæ per ſe ipſam, vel aliundè, ita ut tua ſuaſione vel conſilio nihil omninò in propoſito confirmata ſit, tu à reatu homicidii, omnibuſque pęnis decretis immunis eris, quia jam tua ſuaſione nihil effeciſti, neque ullo modo poſitivè in abortum, vel homicidium influxiſti. Quòd ſi tamen perſona illa anteà propoſitum non ita omninò determinatum concepiſſet, quod tu maligno conſilio tuo magis confirmaſti, certè irregularitatem, cæteraſque pęnas non effugies, quia jam cauſa fuiſti, ut homicidium fieret, fortè aliàs non futurum. At, quid ſi perſonæ aliàs jam omninò reſolutæ procurare abortum, ſed tali certo modo, vel medio, tu ſolum conſulas, ut faciat alio modo, vel medio, illaque obſecuta ſit cum effectu, erisne tamen reus pœnarum? erit non: niſi alius modus, vel medium à te ſuggeſtum effecerit, ut celeriùs, audaciùs, vel ſecuriùs ſcelus committeretur: tunc enim concurriſti ad abortus ſubſtantiam, vel accelerationem: aliàs ad ſolum modum.

Qui malignum conſilium à ſe datum ad procurandum abortum, aliudve homicidium perpetrandum, poſteà, ſeriò licet, revocat, retractat, refutat, ſi tamen perſona ſuaſa ſe ampliùs diſſuaderi, averti, vel impediri non ſinat, quia rationibus utilitatis, & commodi ſui à conſulente adductis mota, nihiluminùs conſilium exequatur, adhuc tanquam vera cauſa perſeverans abortus, vel homicidii ſecuti, homicidii, reſtitutionis, irregularitatis reus eſt, ex communi, probabiliori, & tutiori DD. ſententia, quam etiam ſequitur Lugo *diſp.* 19. *de Juſt. ſect.*2. *n.*38. 39. & probabiliorem cenſet Layman *l.* 2. *tr.* 5. *p.*2. *c.*4. *n.* 7. Inſuper & excommunicationem incurrere cum aliis ſentit Leſſius *l.* 2. *de Juſtit. c.* 13. *dub.* 3. *n.* 17. Ratio clara, & ſatis urgens videtur: Quia conſilium non influit propter voluntatem perſeverantem conſulentis (ſicut influit mandatum) ſed propter rationes, & motiva commoditatis, & utilitatis alterius, quam in opere nefario conſulens manifeſtavit, utpotè in noſtro caſu ad evitandam infamiam, aliudve damnum prægnantis, hoc, vel illo medio abortum commodè, & securè procurandum, &c. atqui non obſtante tua revocatione, retractatione, refutatione quacumque, motiva illa, & media à te propoſita reverà adhuc poſſunt movere perſonam ſuaſam ad facinus exequendum; neque enim ampliùs eſt in tua poteſtate motivum illud, & velut motum malignum alterius animo impreſſum denuò amovere, niſi alter acquieſcat: quemadmodùm (inquiunt) ſi quis jam venenum propinavit, ſagittam emiſit, lapidem projecit occidendo homini, quantumvis interim ante occiſionem retractet, & pœniteat: imò fortè etiam ſacramentaliter à peccato abſolutus ſit, ſecuta tamen morte, homicidii pęnas non effugiet: ergo ſi non obſtante tua revocatione, rationes, & motiva à te propoſita adhuc moveant reverà ad executionem maligni tui conſilii, verè manes cauſa moralis effectus, & damni ſecuti, quia totum hoc voluiſti in cauſa, etenim à principio ita conſulendo prævidere debebas, fore, ut poſteà non poſſes, etiamſi velles auferre, & velut extorquere motiva illa, & media velut arma quædam, quibus alterum ad perpetrandum malum inſtruxiſti, ut ſapienter expendit Lugo *l. c.* 729

Veriſſimum eſt equidem ad evadendum reatum homicidii, reſtitutionis, & pœnarum longè plus requiri in revocatione conſilii, quàm in revocatione mandati, neque ſufficere ſimplicem quamlibet revocationem, retractationem, vel diſſuaſionem, ſed requiri omnimò conatum, & modum de ſe efficacem ad deſtruendum malignum conſilium, & avertendum denuò hominem à flagitio conſulto, nimirùm per rationes, & motiva contraria, cui homo ratione, & prudentia utens meritò acquieſcere debet. Quòd ſi tamen eo caſu conſulens reverà fecit, quantùm in ſe fuit, nihilque prætermiſit eorum, quæ ad denuò diſſuadendum & avertendum hominem à flagitio neceſſaria videbantur: & ſi videat alterum perſeverare in eadem voluntate, tertium neci deſtinatum, ut ſibi caveat, moneat (prout certè debet ſaltem ex charitate, & probabilius etiam ex juſtitia) poſteà nihiluminùs ſecuto abortu, vel homicidio, aut quocumque damno, probabiliſſimum eſt, conſulentem liberari à pœnis homicidii, reſtitutione, irregularitate, & maximè à pura pœna excommunicationis in noſtro, aut alio caſu, quo ab homicida incurrenda eſſet. Ita Innocentius *in c. ad audientiam*, *S. Antoninus*, *Sylveſter*, *P. Navarr.* apud Laym. *cit.* qui valdè probabile cenſet, pluribuſque allegatis tenet Diana *hic p.*3. *tr.*5. *reſ.* 29. & *p.*4. *tr.* 2. *reſ.* 15. *ac alibi ſæpius*: & probabile fatetur ipſe Leſſius *cit. dub.* 3. *num.* 18. Ratio ſufficiens eſt: quia talis fecit, quantum potuit, ut malum conſilium ſuum everteret, & deſtrueret: quid ergo ampliùs ab ipſo exigat vel ipſa Aſtræa? Deinde: quando conſulens operam dedit, ut conſilium ſuum argumentis contrariis everteret, faceretque pro viribus, ut illud malum iniquum, nec ſequendum eſſe, pateret omnibus, jam non poteſt executor, ſi nihilominùs facinus exequatur, prudenter cenſeri vi illius conſilii moveri, & agi, ſed propria improbitate, & malitia, ſeu propriis rationibus motus agere cenſendus, atque in foro etiam externo præſumendus erit. Alia longè eſt ratio de veneno, ſagitta, lapide ſuprà in exemplum allatis. Hec enim, cùm ſint cauſæ naturales, ſemel applicata neceſſariò naturaliter agunt, quantum poſſunt: ut proindè effectum impedire non ſit ampliùs in noſtra poteſtate: at verò alieno conſilio perſuaſus ad occidendum, vel abortum procurandum, eſt cauſa moralis, & libera, quæ rationibus contrariis à con- 730

cepta

cepta ſemel ſententia dimoveri poſſit, ac debeat: quare ſi diſſuadens faciat, quod poteſt, & alter diſſuaſionem non recipiat, effectus poſteà ſecutus ipſius malitiæ; non ampliùs ſuaſoris conſilio imputandus erit. Concludo verbis Layman *cit. num.* 7. *in fine*. Reſolutio ergo ſit: Qui alteri propoſitis rationibus homicidium injuſtum perſuaſit, ſi eas poſteà ſeriò, & quatenùs poteſt, efficaciter retractavit, ſecuto nihilominùs homicidio, excommunicationem non incurrit. Quin & probabiliter ab irregularitate, & damni compenſandi obligatione immunis eſt: quamvis oppoſita ſententia quoad irregularitatem, & damni compenſationem, æquè probabilis, aut fortaſſis probabilior exiſtat. *Sic Laym.*

731 Petes hìc incidenter: Utrùm liceat abortus procurationem ſuadere puellæ gravidæ, quando præ pudore, vel infamiæ, aut pœnarum horrore, parata, & omninò reſoluta eſt ſe ipſam interficere: utique ſimul perituro fętu, nec alio modo ab hac voluntate revocari poteſt. Tangitur hìc alia communis quæſtio in materia de ſcandalo, an volenti facere majus malum, liceat ſuadere minus. Ad quam ex communiori ſententia, quam ſequuntur Sanch. *l.* 7. *de Matrim. diſp.* 11. *n.* 14. & Lug. *eadem diſp.* 19. *ſect.* 2. *§.* 2. *n.* 43. pro nunc breviter reſpondeo, quòd ſic. Ratio autem eſt (inquit Lugo) quia conſilium illud non eſt abſolutum, ſed conditionatum explicitè, vel implicitè, ſcilicet, ſi unum ex his facturus es, fac hoc minus, & non illud gravius: quod quidem veriſſimè, & rationabiliter conſulitur: quia ex duobus malis minus malum eſt eligendum. Ita *ille*: applicatio ad caſum noſtrum clara eſt.

Conſentiens, approbans, ratum habens.

732 CONſentiens auctoritativè, aut ad ſuo nomine, ſuive intuitu procurandum abortum, vel quodvis homicidium patrandum, utique peccat graviſſimè contra juſtitiam, & effectu ſecuto, homicidii, irregularitatis, & excommunicationis in noſtro caſu (vel alio, quo ab homicida incurrenda eſt) reus erit; taliter enim conſentiens verè moraliter influit in effectum, quippè non niſi dependenter à ſuo conſenſu ſecuturum; imò æquiparatur mandanti: Omnis enim volens aliquid fieri propter ſe ipſum, & ſatisfactionem voluntatis ſuæ, *mandans* cenſetur, quibuſcumque verbis utatur, ut obſervat Bartholus *in leg. non ſolum*, *ff. de Injur.* Quin etiam ex communi DD. ſententia, ad irregularitatem incurrendam ſufficit conſenſus tacitus, ut ſi cui affirmanti ſe in gratiam tui inimicum tuum occiſurum, aut puellæ à te impręgnatæ abortum procuraturum, ſi ipſa puella à te impręgnata tibi dicat, ſe, ſi velis, abortum procurare velle, &c. credas, & taceas, nec abnuas, vel contradicas, aut cùm poſſis, non impedias, &c. *Nam etiam tacens conſentire videtur*, reg. jur. 43. in 6. Saltem quando agitur de ejus favore, vel commodo. At certum videtur talem tacitum conſenſum in abortum minimè ſufficere ad incurrendam cenſuram Sixtinam, tacens enim nullo proprio ſenſu dici poteſt procurare abortum.

733 Immunis ergo à prædictis pœnis omnibus, atque etiam caſu reſervato Epiſcopali eſt nudè conſentiens, vel complacens in abortum procurandum, aliudve homicidium perpetrandum ab alio abſque ullo ſui intuitu, nec ullo modo ſuo nomine, vel commodo, abſque alia poſitiva cooperatione, favore, vel auxilio, ſecluſaque obligatione juſtitiæ impediendi, *in communi ſententia de qua mox nu.* 735.) Ratio clara eſt: quia, ut ſupponitur, talis conſenſus nullo modo influit in abortum, vel homicidium, quippè quod eodem modo, & motu fieret ſine illo conſenſu merè per accidens adveniente: neque ad talem conſenſum ullo jure facta extenſio irregularitatis, vel excommunicationis, niſi ad ſummum Canonis, *Si quis ſuadente c. Quantæ de ſent. excomm.* reſpectu Rectorum Eccleſiæ, de quo rurſus inferiùs. Multò magis ergo eadem ratione à prædictis pœnis immunis erit, qui abortum, vel homicidium non ſuo nomine, ſuive intuitu factum ab alio, poſteà conſenſu ſubſequenti ſolùm approbat, laudat, commendat, & velut ratum habet: propriè enim non poteſt tunc ratificare: nam *Ratum quis habere non poteſt, quod ipſius nomine non eſt geſtum*: Reg. jur. 9. *in* 6. *& cap. cùm quis de ſent. excomm. ibid.*

734 Sed neque eam irregularitatem, aut excommunicationem ullam (excepta ſola excommunicatione Canonis ob percuſſionem, vel occiſionem Clerici) incurrit, qui abortum, vel quodvis homicidium etiam ſuo nomine, ſuive cauſa jam patratum ab alio, poſteà ſolùm ratum habet, approbat, commendat, imò & remunerat. Ita contra Navar. Sylveſtrum, Molinam, alios apud Dianam mox citandum communior, & verior ſententia DD. quos latè recitat, & ſequitur Diana *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 13. Lay. *l.* 3. *tr.* 3. *c.* 4. *n.* 6. Lugo *diſp.* 19. *de juſt. ſect.* 2. *n.* 34. Ratio eſt: quia irregularitas, excommunicatio, & ſimiles pœnæ non imponuntur niſi ob delictum commiſſum, vel cooperationem ad illud: is autem, qui ſolùm ratum habet abortum, vel homicidium jam anteà commiſſum ab alio, non poteſt dici illud commiſiſſe, vel ad illud cooperatus eſſe. Et univerſaliter: Pœna decreta in aliquod delictum non comprehendit illius ratihabitionem, niſi in caſibus jure expreſſis. Extenditur autem ſolùm excommunicatio Canonis ad ratihabentes percuſſionem, vel occiſionem Clerici cit. *c. Cum quis, de ſent. Excomm. in* 6. nullibi autem facta eſt talis extenſio quoad irregularitatem, vel alias excommunicationes, vel pœnas, neque etiam in rigidiſſima Conſtitutione Sixtina quoad noſtrum caſum. Regula juris 10. in 6. *Ratihabitionem retrotrahi, & mandato non eſt dubium comparari*: habet quidem etiam locum in delictis quoad culpam, ſed certè non quoad pœnas ordinarias, ſi ipſum jus, vel ſuperior aliter non diſponat. Vide Lugo *citat. numer.* 32.

Permittens, non impediens.

735 IRregularitatem non incurrit quiſque ſive ex juſtitia, ſive ex charitate tantùm obligatus, pura omiſſione merè negativè ſe habendo non impedit abortum procurari, aut quodvis homicidium perpetrari. Ita (contrà communem, & velut torrentem Doctorum, & ſcribentium, quos congeſtos videre potes apud mox citandos, & ſequitur Laym. *cit. c.* 4. *n.* 7.) probabiliſſimè, & contra infinitos ſcrupulos ſalutariter docent Vaſquez, Turrianus, Joannes Præpoſitus, aliiſque citatis probabile cenſent Cardin. de Lugo *diſp.* 10. *de Juſtit. ſect.* 11. *n.* 219. *&* 222. Diana *p.* 4. *tr.* 2. *reſ.* 7. *&* 8. *p.* 6. *tract.* 5. *reſ.* 28. Tamburinus *l.* 9. *tr.* 4. *cap.* 15. *§.* 9. Et ratio probabiliſſima eſt: quia quamvis obligatus ex juſtitia impedire, & non impediens homicidium, peccet contra juſtitiam, & ſit cauſa homicidii moraliter imputativè, quatenùs propter debitum juſtitiæ neglectum, imputatur ei, ac ſi influeret, etſi realiter, & poſitivè minimè influat, & quia propter idem debitum juſtitiæ neglectum privat alterum occidendum jure ſuo in re neceſſaria ad ſui defenſionem, meritò etiam ſuccedere debeat in debito reſtitutionis in defectum principalis patratoris. Attamen non eſt homicida propriè, nec cauſa homicidii realiter, & poſitivè, ſed merè negativè, imputativè tantùm, ut dictum eſt, nimirùm non defendendo, quem defendere tenebatur. Jam ſic: Non eſt ponenda irregularitas, niſi in jure ſit expreſſa ex *cit. c. Is, qui in Eccleſia*, atqui ſacri Canones ſtatuentes irregularitatem homicidio numquam exprimunt negativè non impedientes, ſed cooperantes tantùm: quare cùm leges illæ pœnales in materia odioſa ſtrictè interpretari debeant, ſolùm intelligi debent de cooperante realiter, & poſitivè per influxum aliquem realem, vel moralem poſitivum ad homicidium, & minimè debent extendi ad impropriè prorsùs, negativè, & imputativè cooperantes. Neque his adverſatur Alexander III. *c. ſicut dignum*, §. *Illi autem de homicidio*: dicens: *Qui potuit hominem liberare à morte, & non liberavit, eum occidit*. Nam certè hæc verba, in ordine ad irregularitatem contrahendam, non potes accipere in ſua generalitate, prout reverà ſonant: ſic enim neceſſario comprehendes etiam ex charitate tantùm obligatum impedire, contra omnes. Ergo pro tua lubentia reſtringis ad ſolos obligatos ex juſtitia impedire? Et cur non longè rationabiliùs cum Cardinali de Lugo *diſp.* 19. *ſect.* 3. *num.* 99. *fine*, ex ipſo contextu intelligis de præſumpta voluntate: & favore præſtito, & reſtringis ad non impedientes, non merè negativè ſe habendo, ſed poſitivè aliquo modo cooperando? nam ex illis verbis immediatè infert Pontifex: *conſtat ab homicidii reatu immunem non eſſe, qui occiſoribus contra alios opem præſtare venerat: nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obviare*. Sic ibi.

736 Multò minùs excommunicationi Sixtinæ ſubjacebit ejuſmodi ſeu Clericus, ſeu laicus, merè negativè non impediens abortum procurari, etiam fętus ex ſe geniti. Pater enim, ſive ex juſtitia, ſive ex pietate, & ex officio paterno tantùm teneatur ad tuendam vitam prolis, non tamen hìc concurrit, nec cooperatur ullo modo poſitivè, ſed ſolùm merè negativè, non defendendo, quem defendere tenebatur: Sixtus autem ſua conſtitutione ſolùm complectitur *procurantes*, & aliquo tandem modo poſitivè cooperantes ad abortum, nullo autem verbulo *ſolùm non impedientes* indigitat. At, inquies; nonne talis impręgnando mulierem, præſertim invitam, ſcienter conjecit eam in eas anguſtias, ut aut fœtum ab ipſa extingui, aut famæ jacturam pati neceſſe eſſet? ergo ſi non impediat, manet vera cauſa, & ideò reus homicidii. Nihil contra me. Jam enim egredieris limites puræ omiſſionis, in non impediendo. Habeas ergo (per me licet) pro irregulari ex homicidio indirectè cauſato, de quo mox infra: an non habeas pro excommunicato ex abortu procurato: id enim ex terminis ſæpè dictæ Conſtitutionis evinces numquam.

Atque idem ſentiendum de non impediente homicidium quodcumque, cui decreta eſt excommunicatio, niſi illa ſpeciali jure extenderetur ad non impedientes, prout extendi videtur excommunicatio *Canonis* ad eos, qui non impediunt

violentas manus injicientes in Clericos, Rectores Eccleſiarum, *cap. Quantæ de ſent. excomm.* ubi ait Pontifex: *facientes, & conſentientes in pari pæna plectendos Catholica condemnat Autoritas. Eos delinquentibus favere interpretamur, qui, cùm poſſint, manifeſto ſceleri deſinunt obviare:* Sed cum Gloſſa *ibid.* benè reſpondet Lugo *ſup. n. 99.* ſermonem eſſe de iis, qui ex officio tenebantur impedire, quorum perinde conſenſus expreſſus, vel tacitus ex omiſſione reſiſtentiæ præſumptus aliquo modo influat in delictum, juxta dicta *ſuprà n.* 732.

737 Manet immunis, & ab irregularitate, & ab excommunicatione, aliiſque pœnis Sixtinis, ſive ex charitate, ſive ex juſtitia obligatus, qui non impedit abortum procurari, aliudve homicidium patrari, etiam malitiosè, ex maligno affectu interno volens, intendens, optans omninò abortum fieri, vel iſtum hominem occidi. Ratio eſt: quia ſolus malignus affectus internus de ſe nullo modo influit in effectum, neque extrahit omiſſionem impediendi ex ſuo puro eſſe negativo: ergo ratio noſtra ſuprà allata adhuc manet in ſuo vigore. At, quid ſi alium ſive ex charitate, ſive ex juſtitia obligatum, & jam paratum, ac volentem maximè impedire procurationem abortus, aut alterius hominis occiſionem, tu impius homo maligna diſſuaſione, maximè per vim, vel fraudem impedias, ne impediat, & ſic ſequatur effectus, eriſne irregularis? Omninò eris tu: & non erit alter perſuaſus non impediens. Ne mireris: Nam alter licèt immediatiùs ſe habeat ad abortum, vel homicidium, tamen merè negativè ſe habet, pura omiſſione, cui à SS. Canonibus non eſt impoſita irregularitas: at verò tu, maligne diſſuaſor, etſi remotiùs te habeas ad abortum, vel homicidium, habes tamen te poſitivè maximè, per actum diſſuadendi, eoque poſitivè influis in mortem ſecutam ex tua diſſuaſione: cui actui poſitivo, & cooperationi clarè conjuncta eſt irregularitas à Sacris Canonibus. Ita Suarez, Sayrus, Vega, Megala apud Dianam *p. 4. tr. 2. reſ. 7. in fine*, (ſed diſſentientem cum Avila, & Layman ſuprà citato) & tenet etiam Tambur. *cit. tr. 4. c. 1. §. 9. n. 10.* At nunquid in noſtro caſu etiam cenſuræ Sixtinæ ſubjacebis? Credo omninò quòd ſic. Nam certè poſitivè præſtas ſaltem favorem ad abortum: *favorem* autem *præbentes* clarè exprimit dicta Conſtitutio.

S E C T I O IV.

Abortus idem caſualiter, vel dubiè cauſatur.

S U M M A R I U M.

738 & 739 *Abortus caſualis, indirectè voluntarius, quando, quale peccatum?*
740 *An pœnas incurrat dans operam rei licitæ?*
741 *Vel rei illicitæ?*
742 *Ac etiam mandans, vel ſuadens talem rem, vel actionem licitam, vel illicitam?*
743 *Ex abortu caſuali mixto indirectè tantùm voluntario non incurritur excommunicatio, ſive quis det operam rei licitæ, ſive illicitæ.*
744 & 745 *Ex abortu merè caſuali, & ſimpliciter involuntario nulla pœna incurritur.*
746 *Niſi actio alia ex ipſa ratione ſit prohibita, ut Clericis, & Monachis uſus Chyrurgiæ.*
747 *Aut hìc, & nunc nimis periculoſa.*
748 *Quid de abortu, vel homicidio merè caſuali ex errore facto?*
749 *Pro abortu, vel homicidio dubiè cauſato ponuntur tres regulæ quoad pœnas.*

738 ABortus caſualis generatim dicitur, qui fit, vel ſequitur ex actione aliqua, vel omiſſione præter directam operantis intentionem, ideòque directè ſaltem, & in ſe involuntariè. Et hinc dicitur alius *caſualis mixtus*, & indirectè in ſua cauſa adhuc voluntarius, cùm quis ſcilicet aliquid agit, unde prævidet, nec tamen ſatis præcavet abortum ſecuturum: ſic enim partim caſualis eſt, quatenùs fit præter directam intentionem operantis: partim adhuc voluntarius eſt in ſua cauſa indirectè: qui enim vult agere aliquid, undè prævidet, nec præcavet alterius mortem cauſandam, eo ipſo indirectè, in ſua cauſa volita vult ipſam mortem. Alius eſt abortus merè caſualis, & ſimpliciter involuntarius, qui fit præter omnem directam, & indirectam operantis intentionem, cùm quis nimirùm aliquid agit, ex quo nec prævidit, nec prævidere debuit abortum ſecuturum: aut ſi quid periculi prævidit, illud ſufficienti diligentia adhibita præcavere ſtuduit. Tandem dubiè cauſatus abortus poteſt eſſe dupliciter. Primò ſic: ut dubitetur de ipſo corpore delicti, ſitne reverà ex alicujus actione abortus ſecutus, nec ne? *Secundò ſic:* ut conſtet de corpore delicti, ſeu abortu ſecuto, dubitetur ſolùm de cauſalitate ſeu efficacia cooperationis ad illum effectum. Res poſteà exemplis manifeſta fiet. Pro re & Jurium, & Opinionum varietate valdè perplexa, & intricata, quoad irregularitatem, aliaſque pœnas incurrendas, dabo pro coronide tres Regulas fortè Confeſſario non inutiles. Loquimur in ſpecie de abortu fœtus animati: Eadem autem omnia ſunt de quolibet homicidio illicito, moraliter, caſualiter, & dubiè cauſato.

Abortus caſualis mixtus, indirectè voluntarius.

739 EST peccatum mortale, vel veniale, pro ratione majoris, vel minoris, & periculi in cauſando, & culpæ, vel negligentiæ in cavendo: ac proindè mortale erit, & irregularitatem inducet, quando actio de ſe eſt efficax, & periculoſa ad abortum, vel homicidium cauſandum, & culpa, ſeu negligentiæ in cavendo lata, ſeu gravis eſt: ſecus, ſi actio de ſe non ita periculoſa, aut licèt periculoſa, culpa tamen in cavendo levis ſit: ſive deinde aliquis det operam rei licitæ, ſeu illicitæ: ſive in alia, ſive in ipſa materia homicidii. Ratio peccati clara eſt: Quandocumque enim aliquod opus directè facere illicitum eſt, etiam per ſe illicitum erit illud indirectè facere, ejus præviſi cauſam voluntariè ponendo, niſi urgentiſſima cauſa ita operantem excuſans moralitatem cooperationis tollat, & permiſſionem juſtam efficiat, ut *ſuprà n.* 711. & 712. admiſſum eſt. Irregularitate autem meritò puniunt Sacri Canones, non tantùm homicidium voluntarium in ſe, ſed omnem etiam actionem ad homicidium culpabiliter concurrentem: atque adeò etiam abortum, aliudve homicidium caſuale indirectè, & in ſua cauſa voluntarium, ut liquidò conſtat variis textibus *tit. de Homic.* partim infrà adſerendis: & ſignatè exprimit Canon. XI. *de cætero noverit, quòd Diaconus, qui homicidio cauſam dediſſe videtur, non videtur ad Sacerdotium* promovendus.

740 Quando quis dat operam rei licitæ quantumvis periculoſæ ad prævisum abortum, vel homicidium cauſandum, effectu ſecuto, tunc ſolùm irregularitatem contrahit, ſi culpa in cavendo lata, gravis, & mortalis fuit, aliàs non. Ratio eſt: quia hæc irregularitas eſt ex delicto; ſed non eſt veroſimile graviſſimam irregularitatis pœnam eſſe impoſitam delicto levi, & veniali tantùm. Cùm ergo in ipſa actione licita, quæ eſt cauſa abortus, vel homicidii, nulla ſit culpa, requiritur, ut ex parte negligentiæ cavendi culpa ſit gravis, & mortalis. Exempla habes, & hac ratione intelliges, in Jure *cap. Presbyterum de homicidio:* ubi pronuntiatur irregularis Presbyter, qui cauſa diſciplinæ percuſſit puerum in capite, unde poſteà mortuus eſt: quia nimirùm correctio fuit immoderata cum lata culpa. Et *cap. continebatur ib.* declaratur irregularis Diaconus, quod, dum falce præcinctus, colluderet cum laico, & hic victor, juxta conditionem ludi, ejus tergo velut inequitaturus inſiliens, ejus falce graviter vulneratus obierit: imputabatur enim in culpam latam, quod gnarus conditione ludi, falce non priùs depoſita colludens, non exverit periculum, ut rectè notat Filliucius *tractat. 20. cap. 3. quæſt. 3.* Idem dic in noſtro caſu ſimiliter eveniente: ut ſi judex, vel parens, mulierem, vel filiam prægnantem juſtè caſtigans, modumque culpabiliter excedens ei abortum cauſet: maritus in copula cum uxore prægnante incauta violentia fœtum extinguat, vel abortum faciat, &c. Idque à fortiori dicendum erit in copula illicita cum prægnante. Quinimò univerſaliter: quando quis dat operam rei illicitæ de ſe periculoſæ, vel efficaci ad abortum, vel homicidium prævisum cauſandum, non ſemper requiri culpam latam, & mortalem, ſed ſufficere ſæpè levem, & venialem in cavendo negligentiam ad irregularitatem contrahendam, ſentiunt ſatis communiter Doctores apud Laym. *citat. tract. 3. cap. 1. num. 4.* conſentientem, ex eo quòd longè faciliùs incurratur irregularitas, quando quis dat operam rei illicitæ, quàm cùm quis opus licitum exercet, ut ſignificant paſſim Canones *cap. ad Audientiam, & ſeqq.* Cùm ergo in actione licita requiratur culpa gravis, conſequenter in actione illicita ſufficiet etiam culpa levis. Sed ſtat ſententia:

741 Etiam cùm quis dat operam rei illicitæ, ſive in alia, ſive in ipſa homicidii materia, etiam periculoſa, nunquam in foro conſcientiæ incurritur irregularitas ex delicto homicidii caſualis, niſi culpa ſeu negligentia in cavendo homicidio lata, & mortalis fuerit: at proinde tutò nemo ſe cenſeat irregularem in foro conſcientiæ, niſi delictum commiſſum ſit mortale in ipſo genere homicidii. Ita Henriq. Avila, Suarez, Coninch. aliiſque citatis Tamburin. *hic cap. 15. §. 2. à nu. 12.* eamque doctrinam probabilem, & in praxi tutam cenſet ipſe Laym. *l. c.* Ratio eſt: quia irregularitas ex delicto homicidii caſualis per Sacros Canones non

Digitized by Google

non inducitur ex eo, quòd opus in ſe licitum, vel illicitum, aut periculoſum ſit, ſed ex eo, quòd ex tali opere culpabiliter inſeratur mors homini; æquitas autem non patitur, ex levi ſolùm culpa induci pœnam tam gravem. Diſcrimen ergo illud, ut homicidium ſequatur ex actione licita, vel illicita pertinet ſolùm ad forum externum ad hanc ipſam culpam diſcernendam: nam in foro externo præſumi ſolet eum, qui operam dedit rei illicitæ, ex qua homicidium ſecutum eſt, non niſi lata culpa cauſam homicidii præbuiſſe: ex qua præſumptione *cap. ſicut ex litterarum, de homicid.* Pontifex meritò pronunciavit irregularem Presbyterum illum, qui mulierem gravidam per ludum incautè zonam traxit, abortu inde ſecuto: meritò enim præſumpſit gravem culpam, & temeritatem, & fortè etiam directam abortus procurandi intentionem, ut ex contextu videtur innui: atque ita in ſimilibus caſibus in jure repertis. Et univerſaliter: ſi des operam rei illicitæ valdè periculoſæ ad abortum, vel homicidium cauſandum, v.gr. mulierem gravidam atrociter verberando ex iracundia, hominem fuſte, vel enſe cæſim in capite feriendo, &c. ſemper in foro externo pronunciandus eris irregularis; idque ex delicto homicidii voluntarii potiùs, quàm caſualis, ut infrà de abortu merè caſuali rurſus notabo. Atqui in foro conſcientiæ præſumptio cedit veritati: ergo cuicumque rei etiam illicitæ, & periculoſæ dederis operam, ex qua præter intentionem tuam ſecutus eſt abortus, vel aliud homicidium, ſi tibi conſtet culpam gravem, & mortalem non interceſſiſſe in cavendo homicidio, ſed levem, & venialem, v. g. inadvertentiam, præcipitantiam, &c. tutò in conſcientia ne cenſeas te irregularem (quidquid præſumatur in foro externo) ſed, ſecluſo ſcandalo, poteris te gerere tamquam liberum ab irregularitate: quemadmodùm & è contrà, ſi exteriùs judicetur quidem nullam fuiſſe culpam, vel ſatis levem, tu autem conſcius tibi ſis graviter deliquiſſe, obligaberis ut verum irregularem te gerere abſtinendo à Sacris, &c. Vide Suarez *de cenſ. diſp. 45. ſect. 5.* Denique in dubio, an culpa illa gravis, vel levis fuerit in cavendo abortu, vel homicidio de facto certò ſecuto, omninò præſumendum te irregularem colliges *infrà n. 749.* Regula 1.

742 Idem porrò dicendum de abortu, vel homicidio caſuali moraliter cauſato, juſſu, conſilio, inductione. Ut ſi v. gr. mulieri prægnanti mandes, vel ſuadeas actionem periculoſam, geſtationem gravis ponderis, aſcenſum arduum, ſaltationem immodicam, &c. ex qua prævides, & gravi culpa non præcaves abortum ſecuturum. Et univerſaliter: quicumque alteri mandat, ſuadet, conſulit, vel quomodolibet inducit ad actionem aliquam, ſeu licitam, ſeu quomodolibet illicitam, ac de ſe periculoſam, ex qua prævidet, ſuſpicatur, vel ſubdubitat, nec tamen ſufficienter præcavet, ſecuturam mortem alterius tertii, ea ſecuta irregularis erit, ſi culpa in cavendo gravis erat: aliàs non. Et ſic intelliges c. ult. de homicid. in 6. *Qui mandat aliquem verberari (licèt expreſſe inhibeat, ne occidatur ullatenus, vel membro aliquo mutiletur) irregularis efficitur, ſi mandatarius, fines mandati excedens, mutilet, vel occidat: cum mandando in culpam fuerit, & hoc evenire poſſe debuerit cogitare.* At quid ſi mulieri prægnanti ſuadeas, vel offeras ad abortum procurandum pharmacum nimis acre, undè continget matrem ſimul cum fœtu extingui: erisne bis irregularis ex duplici homicidio, uno voluntario fœtus, altero caſuali matris? ſimiliter ſi alicui mandes, vel ſuadeas occidere alterum, duellum inire, &c. contingat occidi ipſum mandatarium, vel ſuaſum, cùm id poſſe contingere certè prævideris, nec ſufficienter præcavens, etſi non intenderis, erisne adhuc irregularis? Affirmant communiùs, & ſine dubio probabiliùs, ac tutiùs DD. Suarez, Navarr. Coninch. Sayrus, aliique citatis Diana *p. 4. tract. 2. reſ. 11.* eò quòd hujuſmodi actiones de ſe ſint periculoſæ ad homicidium, illudque cauſent. Negant verò non improbabiliter Turrianus, Hurtad. Joan. Præpoſitus, quos citat, & approbat Lug. *diſp. 10. ſect. 2. § 2. num. 4.* Ratio eſt: quia aliud eſt mandare, vel conſulere, ut quis occidatur, quod, effectu ſecuto, ſemper ſecum trahit irregularitatem ex claro jure. Aliud eſt, mandando, vel conſulendo alterum ſolùm periculo mortis exponere, quod nullo claro jure ſecum trahit irregularitatem. Excipit tamen rectiſſimè Lugo *ibidem*, niſi quis eo animo, & directa intentione mandatum, vel conſilium dediſſet alteri, ut ea occaſione ipſe occideretur: Qua enim ratione David occidit Uriam gladio filiorum Ammon? hoc tempore ſine dubio futurus irregularis.

743 Ex abortu caſuali mixto indirectè tantùm, & in cauſa voluntario non incurritur excommunicatio Sixti V. ſive quis det operam rei licitæ, ſive illicitæ, & non ſine gravi culpa in cavendo, dummodò directè non intendat. Ratio eſt, quia abortus caſualis quantumvis culpabiliter cauſatus, directè tamen minimè intentus, non poteſt tamen dici *voluntariè procuratus*, ſeu *ſtudioſe quæſitus*, qualem ſolùm ſuo fulmine ferit Sixtus Pontifex V. Eademq; eſt ratio de reſervatione Clementis VIII. pro Religioſis, indè & Epiſcopali pro Diœceſanis. Non ergo eam cenſuram, vel reſervationem incurrit parens, vel maritus filiam, vel uxorem prægnantem, ſive juſtæ punitionis cauſa, ſive ex iracundia graviter percutiens non ſine gravi culpa, & prævisò abortus periculo poſteà ſecuti, ſi eum non intendit. Neque maritus cum uxore, vel alius cum fœmina prægnante copulam nimia vehementia exercens abortu inde ſecuto, ſi eum minimè intendit, ſed ſolùm explere libidinem voluit. Quia licèt talis fuiſſet in culpa mortali, reſpectu abortus cauſati, atque ideò irregularitatem ex delicto abortus caſualis minimè effugiat; non tamen diceretur procurare abortum: verbum enim ipſum *procurare* ſignificat ſtudioſè, & ex induſtria quærere, ideòque directè, & in ſe velle abortum. Atque propter eamdem rationem nota hìc obiter, Epiſcopum poſſe diſpenſare in irregularitate ex eo abortu, ſicut & quolibet homicidio caſuali occulto indirectè tantùm voluntario. Nam & Sixtus V. ſolùm loquitur de abortu *voluntariè procurato*: & Concilium Tridentinum in facultate conceſſa Epiſcopis ſolùm excipit *homicidium voluntarium*: quale ſimpliciter non poteſt dici caſuale indirectè, & imperfectè voluntarium: ut ſi mandes alterum iniquè verberari, mandatario excedente, & occidente: ſi provocatus ad pugnam ſolùm animo percutiendi acceſſiſti, poſteà verò præter intentionem, ne occidereris, occidiſti, &c. Ita Navarrus, Henriquez, Suarez, aliiſque citatis Filliucius *tract. 20. cap. 3. q. 11.* Laym. *cap. 12. aſſert. 4.* in fine; rectè addens, hanc reſolutionem etiam ſervire poſſe Parochis, quibus homicidia reſervari ſolent. *Attamen in conſcientiæ foro confitenti homini credere poſſunt, ſi aſſerat, non habuiſſe ſe propoſitum occidendi, ſed ſolùm v. g. rixandi, poſteà verò neceſſitate compulſum occidiſſe, ne ipſemet occideretur, ejuſmodi peccatum non debet reſervatum cenſeri, præſertim ſi occultum ſit, ſin verò notorium, convenit plerumque, ut examini Epiſcopi relinquatur.* Sic Layman. Eademque erit ratio in noſtro caſu, ut jam innui.

Abortus merè caſualis, ſimpliciter involuntarius.

744 SEquens nimirùm ex actione alicujus ſeu licita, ſeu illicita, ſed aut nullo modo prævisus, aut ſi quid periculi prævisum, ſufficienti diligentia adhibita, ne ſequeretur, præcautus, nec peccatum eſt, neque inducit excommunicationem Sixti V. ſed neque irregularitatem, niſi fortè in uno caſu. *Ratio* clara eſt; Quia ubi nullum eſt voluntarium, nullum poteſt eſſe peccatum, & ubi nullum peccatum, nulla debet eſſe pœna, præſertim cenſura: & quoad irregularitatem etiam certum eſt, quando quis dat operam rei licitæ, v. gr. Medicus medendo, maritus cognoſcendo fœminam gravidam, ſi debita adhibita diligentia in cavendo, nihilominùs ſequatur abortus, ex claro Jure in ſimili, *cap. Dilectus*, & ſeqq. *de Homicid.* Atque etiam omninò verum eſt, quando quis dat operam rei illicitæ, ſaltem non nimiùm periculoſæ ad abortum, vel homicidium cauſandum. Ita communior Doctorum, quos citant, & ſequuntur Fillinc. *tr. 20. cap. 3. q. 8.* Tannerus *par. 3. diſp. 6. dub. 11. num. 116.* Laym. *cap. 10. num. 1. & 3.* Diana *par. 4. tract. 2. reſ. 20.* Ratio eſt: Quia hæc irregularitas non incurritur, niſi intercedat culpa homicidii: At in noſtro caſu nulla eſt culpa homicidii; licèt enim quis peccet exercendo opus illicitum, abortus tamen, vel homicidium inde ſecutum eſt ei ſimpliciter involuntarium, quippe de quo aut nullo modo cogitavit, aut ſi cogitavit, debitam cavendi diligentiam adhibuiſſe ſupponitur.

745 Contrarium tamen univerſim docent graviſſimi Doctores, Navarrus, Covarruvias, Sanchez, Valentia, alii permulti apud Tannerum, & Dianam citatos, probantque ex Jure *c. Dilectus*, *c. Joannes*, *c. ult. eod. tit.* ubi decernitur, eum, qui dando operam rei licitæ adhibita debita diligentia, homicidium caſualiter fecit, non eſſe irregularem; ergo *à contrario argumento* inferunt; omnis, qui dando operam rei illicitæ homicidium fecit, irregularis erit: quod argumentum, licèt non apud Dialecticos, tamen apud Canoniſtas valere, ait Navarrus *cap. 27. num. 219.* Verùm quidquid aliàs apud Canoniſtas valeat illud argumentum *à contrario ſenſu*, certè non debet valere in noſtro caſu, quia irregularitas non incurritur, niſi in caſibus Jure expreſſis; atqui contrarius ille ſenſus in illa generalitate nullibi expreſſus eſt in Jure, quin oppoſitum apertè colligitur ex *c. Quantum d. 50.* ubi Pontifex declarat, eum, qui caballos, etiamſi furtivos, abduxit, à quibus mulier colliſa abortum fecit, furti quidem reum eſſe attamen *ubi voluntas illius non agnoſcitur pernicioſa fuiſſe, non poteſt addici, & occidi per leges?* quia nimirùm (ut notat Gloſſa ibidem) *mulierem, ut ſibi caveat, præmonuit:* aut fortè periculum omni-

omninò non advertit. Quidni eadem ſit ratio de irregularitate ex delicto? Videamus ergo, an aliquid ſaltem particulare exprimatur in Jure.

746 Communis exceptio eſt: niſi actio aliqua ea ipſa ratione illicita, ſeu prohibita ſit in Jure, quòd cum periculo mortis inferendæ conjuncta eſſe ſoleat: qua ratione Clericis, & Monachis in Sacris conſtitutis graviter prohibetur uſus artis chyrurgicæ per ſectionem, & aduſtionem *c. ſententiam, ne Clerici, vel Monachi*, ubi inter alias prohibitiones cooperationis ad mortem dicitur: *Nec ullam Chirurgiæ artem Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ uſtionem, vel inciſionem inducit*. Atque adeò, ſi contra hanc prohibitionem Clericus, vel Monachus in Sacris conſtitutus exerceat Chirurgiam per inciſionem, vel aduſtionem etiam omni adhibita diligentia, & cautela, ne mors ſequatur, ea nihilominùs præter omnem intentionem merè caſualiter ſecuta, irregularis erit, ſecundùm Doctorum communem conſenſum, & intellectum, *c. Tua nos de homicid.* ubi Pontifex requiſitus, ſitne irregularis, & à Sacris arcendus quidam Monachus Chyrurgicus, qui mulieris tumorem gutturis curare volens ferro incidit, expreſsè præmonens, ne ſe vento exponat, ne fortè ventus ſubintrans cauſam mortis adferret; illa neglecto ſalutari mandato, meſſis cauſa, vento ſe expoſuit, eoque intrante ſciſſuram, multùm ſanguinis effundens diem ſuum obiit (En tibi, omni adhibita cautela homicidium merè caſuale, & omninò involuntarium. Simile quid facilè poſſet contingere in noſtro caſu quoad abortum) Reſp. Pontifex: *Fraternitati tuæ reſpondemus, quòd licèt ipſe Monachus multum deliquerit alienum officium uſurpando, quod ſibi minimè congruebat: ſi tamen cauſa pietatis, & non cupiditatis id egerit, & peritus erat in arte Chirurgiæ omnemque ſtuduit, quam debuit, diligentiam adhibere, non eſt ex eo, quòd per culpam mulieris contra conſilium ejus accidit, adeo reprobandus, quòd non poſt ſatisfactionem condignam, cum eo miſericorditer agi poſſit, quod Divina Officia valeat celebrare; alioquin interdicenda eſt ei Sacerdotalis Ordinis executio in rigore*. Sic Pontifex. Quamvis autem tale non ſit verum formale homicidium, cenſetur tamen homicidium ex interpretatione Juris, ob reverentiam Sacrorum, ad irregularitatem inducendam ſufficiens, ut notat Filliucius *cit. quæſt.* 10, Nihilominùs talem adhuc ab irregularitate non improbabiliter liberant Coninch. Joannes Præpoſitus, eoſque citans Tamburinus *hic cap.* 15. §. 4. *num.* 11. & licèt antè pluribus locis contrarius, tandem etiam ſecutus eſt Diana *par.* 11. *tract.* 7. *reſ.* 8. apud eumdem. Idque ex alio diverſo Intellectu illius apicis, quem ſuggeret Gloſſa ibid. V. *alioquin*, id eſt, *ſi non erat peritus, ſi non adhibuit diligentiam, quam debuit, aut ex cupiditate fecit*: tunc ſcilicet *interdicenda eſt ei ſacerdotalis Ordinis executio in rigore*: ergo aliàs non, ſi erat arte peritus, ſi adhibuit debitam diligentiam, &c. Sed in praxi ego non auſim recedere à communiſſimo intellectu illius Sacri Canonis.

747 Exceptio alia neceſſaria eſt: niſi actio illa illicita de ſe aut in his circumſtantiis perſonarum, loci, temporis, inſtrumentorum &c. hic, & nunc adeò ſit periculoſa ad abortum, vel homicidium cauſandum, vel ita connexa cum periculo abortus, vel homicidii, ut nemo niſi ſtultus, vel mentis impos exerceat talem actionem, quin velit occidere, vel abortum procurare, ſeu adeò ut peccet contra jus naturæ præciſè ratione periculi occidendi, cui ita operans hic, & nunc ſe exponit: ut ſi ferias punctim circa pectus, cæſim in capite, ſi fuſte percutias in capite præſertim perſonæ teneræ, vel pueri: aut in noſtro caſu ita vehementer percutias, tundas, terreas mulierem gravidam, ut percuſſio, vel metus incuſſio adeò ſit manifeſta cauſa abortus, vel mortis, ut percutiens, vel metum incutiens cujuſvis prudentis arbitrio reputetur, perinde, ac ſi abortum, vel homicidium vellet, ac intenderet (ut benè explicat Molina *tomo* 4. *tract.* 3. *diſp.* 3. *n.* 6.) ſecuto abortu, vel homicidio, utique omnium calculo pronuntiandus erit irregularis, idque ex delicto homicidii voluntarii, non caſualis. Quamvis enim eo caſu, tu directè actu formali, & explicitè non intenderes occidere, vel abortum procurare, ſed ſolùm v. g. acrem vindictam ſumere: attamen ipſo facto (niſi ſtultus ſis) tacitè vis, & ſemper præſumeris in cauſa tam periculoſa voluiſſe malitioſè ipſum abortum, vel homicidium; etenim impoſſibile videtur, quòd homo mentis compos tunc periculum tam manifeſtum non advertat: & ſi advertas, nec caveas, imò nec cavere poſſis, niſi deſiſtendo ab actione tam periculoſa, nec tamen deſiſtas, quid tandem aliud velle potes, quàm occidere? Poſito tamen raro caſu, quo talia agendo, bona fide reverà nullum mortis periculum advertens, aut quid advertas, ſufficienti cautela excludere conatus, abortum vel homicidium reverà nullo modo intendiſſes, coram Deo, & in conſcientia te non fore irregularem, cum aliis meritò pronuntiat Tamb. *c.* 15. §. 2. Nam in foro externo te ſemper præſumendum irregularem non eſt dubium, ut in ſimili innui *ſup. num.* 741.

748 Tandem quid de abortu, vel alio homicidio merè caſuali ex errore facto? Titius adulter, præter uxorem etiam ancillam imprægnavit, ſed ad evitandam infamiam, & pœnas, potionem abortivam præparavit ancillæ: quæ contra ejus intentionem per errorem potata ab uxore prægnante, eam abortire fecit fœtum diù animatum. Cajus venenum paravit inimico, ſed ſimili errore, potatum ab alio amiciſſimo, eum brevi extinxit, & ita in ſimilibus? Certum eſt talem non committere homicidium formaliter, ac proinde ex illo homicidio merè caſuali, & materiali, nec in caſu noſtro, aut ſi alius occiſus Clericus fuiſſet, excommunicationem Sixti V. vel Canonis incurrere. Communis Doctorum Sanchez *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 32. *num.* 27. Molina, Coninch. Fragoſus, Fagundez, Portellus, eoſque citans Diana *part.* 9. *tract.* 4. *reſol.* 31. Tamburinus *lib.* 6. *Decalogi c.* 4. *§.* 3. *num.* 26. Ratio eſt; quia quamvis talis principali intentione procurandi hunc abortum, aut occidendi hunc hominem, peccaverit graviſſimè, alius tamen abortus ſecutus, aut aliud homicidium eſt ei ſimpliciter involuntarium, ideòque ſicut à culpa, ita & à pœna homicidii vacans. At quid ſi uxor potionem illam potaſſet marito inſpiciente, ſed monere, vel contradicere non audente? Idemque eſt in alio caſu veneni potati. Reſolvit optimè Lugo *diſp.* 8. *de juſtit. ſect.* 5. *num.* 86. in ſimillimo caſu ſibi propoſito, his omninò verbis: Quidam, ut alium occideret, ficum veneno infecit, quam illi in prandio appoſuit; quidam autem, qui proximè aſſidebat, ficus venenatæ pulchritudine allectus, eam vicino arripuit, quod dum delinquens adverteret, diſſimulavit, ne ſe ipſum, ſuumque maleficium proderet, ac permiſit amicum illum comedere, qui poſteà veneno interiit. Cenſui hunc non fuiſſe homicidam, vel irregularem: quia periculum non prævidit, & poſteà non tenebatur cum tanto periculo impedire damnum; quod cùm non fuerit intentum, nec prævìſum, non fuit ejus cauſa, qui ficum venenavit, ſed per accidens, & præter intentionem evenit, licèt ex actione illicita, & injuſta erga illum, quem occidere volebat, non tamen injuſta erga eum, qui occiſus eſt. *Hæc Lugo*. Eadem omninò ratio eſt de potione ab uxore, vidente marito, potata. Eademque ratione reſolvendum de mandante, vel procurante abortum fieri, vel homicidium per alium, ſi mandatarius, vel commiſſarius per errorem, aliam pro alia abortire faciat, alium pro alio occidat: eoque caſu à mandante non incurri irregularitatem ex voluntario homicidio indiſpenſabilem Epiſcopo, reſponſum eſt à Cardinale Caraffa Epiſcopo Hieracenſi anno 1587. ut habetur in noviſſimis editionibus Concil. Trid. *ad Seſſ.* 14. *capit.* 7. *de reformat.*

Pro abortu, vel quovis homicidio dubiò cauſato.

R E G U L A I.

Quoad Irregularitatem.

749 QUandocumque conſtat *de corpore delicti*, ſeu ipſo homicidio facto ex aliqua tua actione, vel cooperatione, quando nimirùm certum eſt, fœtum animatum abortitum, aut alium hominem eſſe mortuum, vel occiſum, te aliquo modo occurrente, dubitatur autem ſolùm, an tua actio, vel cooperatio fuerit efficax, vel ſufficiens ad cauſandum abortum, vel homicidium, quod fortè etiam aliundè, ſecluſa tua actione, vel cooperatione, cauſatum fuiſſet, irregularis omninò habendus es, & interim à Sacris abſtinere debes. Ita enim expreſsè ſtatuunt ſacri Canones *tit. de homicidio. In primis c.* 12. *ad audientiam*. Poſito caſu de Presbytero, qui correctionis cauſa famulum cingulo percutiens, cultro vagina cingulo appenſa, elapſo vulneravit, qui poſteà à vulnere quidem convaleſcens, ſuperveniente alia infirmitate, obiit. Dubitantibus autem, utrùm mors ex vulnere, an verò ex morbo ſuperveniente tantùm ſecuta ſit, & ideo Presbyter ut irregularis à Sacris arcendus ſit? Reſpondet Pontifex Clemens III. quòd ſic: *niſi appareat, illum alia infirmitate obiiſſe: cùm in dubiis ſemitam debeamus eligere tutiorem*. Rurſus *capit.* 18. *Significaſti*, poſito alio caſu de Presbytero, qui furem Eccleſiæ ornamenta auferentem ligone percuſſit, poſteà à ſupervenientibus Parochianis cum gladiis, & fuſtibus penitùs occiſum. Hinc orto dubio, an ex ſolis percuſſionibus Parochianorum, an verò ipſius Parochi obierit, ideòque Sacerdos cenſendus ſit irregularis? Reſpondet Pontifex Innocentius III. *In hoc dubio tamquam homicida debet haberi Sacerdos, & ſi fortè homicida non ſit, à Sacerdotali Officio abſtinere debet; cùm in caſu iſto ceſſare ſit tutius,*

quam

Digitized by Google

quàm temerè celebrare, pro eo, quòd in altero nullum, in reliquo verò magnum periculum timeatur. Tandem *cap. penult. Petitio tua:* Propouit Clericus caſum, ſe cum cæteris Clericis, & Laicis occurriſſe irruentibus in caſtrum hoſtibus Dominicæ Crucis, hinc inde occiſis plurimis, ſe quoque aliquos percuſſiſſe, dubitare autem de alicujus occiſiona, ideòque irregularitate contracta: Reſpondet idem Pontifex: *Mandamus quatenùs, ſi de interfectione cujuſquam in illo conflictu tua conſcientia te remordeat, à miniſterio Altaris abſtineas reverenter, cùm ſit conſultius in ejuſmodi dubio abſtinere, quàm temerè celebrare*. Ita ſacri Canones.

750 Conſimiles caſus certæ irregularitatis ſub allegatis Canonibus manifeſtè comprehenſi poſſunt eſſe vani. Titius v. g. venenum porrexit cuidam, ut interiret, & illo inſcio aliud efficacius venenum propinatum fuit: dubitat ergo Titius, an venenum ſuum efficax fuerit ad mortem, nec ne, an potiùs alterius venenum ſolùm mortem cauſarit: ſecuta morte irregularis eſt. Cajus applicavit cauſam v.g. pharmacum ad abortum fœtus animati effectu, & vero homicidio ſecuto, poſteà dubitat, an cauſa illa, vel potio à ſe applicata fuerit ſufficiens, & efficax ad cauſandum abortum, an verò cauſatus fuerit ex vi alterius cauſæ: ut violenta impreſſione prægnantis: omninò habendus eſt irregularis. Item ſi conſilium dediſti Titio ad occidendum Cajum, homicidio jam patrato comperis, Titium capitales geſſiſſe inimicitias adversùs eumdem Cajum, eique jam aliàs mortem minatum, vel machinatum: dubitas ergo, num is occiderit motus ex vi tui conſilii, an ſolùm ex privata inimicitia, aut ſimiliter in noſtro caſu, ſuaſiſti Titiæ à te, vel alio imprægnatæ facere abortum fœtus animati, effectu ſecuto, intelligis eam jam anteà abortum attentaſſe, dubitaſque ſimiliter de efficacia tui conſilii. Irregularem te pronuntiant ſanè communiter Doctores apud Dianam *par. 7. tr. 5. reſ. 26.* ex intellectu eorumdem SS. Canonum. Attamen, cùm Sacri Canones allegati in dubio homicidii irregularitatem ſtatuentes, & in re odioſa ſtrictè interpretandi expreſsè ſolùm loquantur de homicidio dubiè, ſed phyſicè patrato, ut intuenti patet, ſatis probabile eſt non debere extendi ad homicidium dubiè, ſed moraliter tantùm cauſatum ex tuo conſilio, ſuaſu, conſenſu, in modò dictis, & ſimilibus caſibus. Ita Tambur. hic *c. 5. à n. 11.* citans Suarez, utrumque Sanchez, Azor. Merollam, Gibalinum, Joann. Præpoſitum, alioſque citantem Dian. *par. 11. tr. 6. reſ. 24. & 25.* (quam partem ego nondum vidi.) Ratio jam inſinuata eſt: Irregularitas enim hæc imponitur homicidio dubiè *commiſſo*: at valdè differunt homicidium committere, & ad homicidium dare conſilium, vel moraliter tantùm concurrere: ergo probabile valdè eſt, eam irregularitatem, utpotè pœnam, & ideò ſtrictè interpretandam, non extendi ad conſulentem, & dubitantem, an ſuo conſilio moraliter verè influxerit in homicidium. Et hinc ſit

REGULA II.

Quoad eamdem Irregularitatem.

751 Quandocumque non conſtat, ſed verè dubitatur de ipſo *corpore delicti*, utrùm reverà abortus fœtus animati, aliudve homicidium, vel mors hominis ex tua actione, vel cooperatione, ſeu phyſica, ſeu morali ad cauſandum illud facta ſecutum ſit, nec ne; poſt factam diligentem inquiſitionem dubio perſeverante, nulla timenda eſt irregularitas: v. g. ſcit aliquis percuſſiſſe graviter, vulneraſſe hominem, exploſiſſe hoſtem in bello, ſeu juſtè, ſeu injuſtè: dubitat autem invincibiliter, an indè mors ſecuta ſit: ſcis te alteri mandatum, conſilium, conſenſum, vel auxilium præbuiſſe ad aliquem occidendum; dubitas ſimiliter, an is obſecutus, reipſa occiderit; an verò pœnitens omnino intermiſerit: aut ſi fortè invaſit, percuſſit, vulneravit, num ex eo vulnere mortuus fuerit, an verò convaluerit: & denique in caſu noſtro, ſcio me cauſam applicaſſe, conſilium dediſſe, vel auxilium, aut alter induxiſſe fœminam ad abortum procurandum, dubito autem, an omninò abortus aliquis ſecutus ſit, aut ſi conſtet, abortum aliquem eſſe ſecutum, dubitatur, & neque ex die coitus, neque ex ſignis materiæ ejectę, neque aliundè conſtare poteſt, num fœtus jam fuerit animatus, & ideò homicidium patratum nec ne, &c. Taliter inquam, dubitans, debet quidem omnem moraliter poſſibilem diligentiam adhibere ad inquirendam veritatem, & interim quamdiù ſpes ſupereſt veritatem cognoſcendi, abſtinere à Sacris, quantum poteſt ſine ſcandalo, vel alio gravi incommodo: quòd ſi tamen adhibita fruſtra diligentia dubium invincibile perſeveret, irregularitatem ſecurè ne timeat, ſeque ea pœna liberum credat. Ita univerſaliter, contra Navarrum, Sotum, Sanchez, Molinam, & omninò communem Doctorum, (maximè quoad dubium de animatione fœtus aborti, apud Dianam mox citandum,) jam tenet communis, & tuta Recentiorum ſententia, quos citant, & ſequuntur Franciſc. Bardi *De conſcient. diſcept. 6. cap. 7. §. 4.* Thom. Tamb. *cit. cap. 5. §. unic. & lib. 1. in Decal. cap. 3. §. 7. v. Irregularitas n. 2.* aliiſque relatis probabile cenſet Dian. *p. 4. tr. 2. reſ. 16. & par. 7. tr. 5. reſ. 24.* Ratio ſufficientiſſima ſumitur ex duplici principio. Unum eſt: *Non eſt ponenda irregularitas, niſi in caſibus à jure expreſſis ſæpè cit. cap. Is qui, de ſent. Excomm. in 6.* Alterum eſt: *Odioſa reſtringi convenit, non ampliari:* juxta *Reg. 15. in 6.* Atqui Canones allegati omnes (ex quorum conſtitutione præciſè inducitur irregularitas in dubio homicidii) expreſsè loquuntur ſolùm in caſibus, quibus conſtabat liquidò de corpore delicti, ſeu homicidio patrato, atque in ſubjecto certo capaci mortis, & ſolùm dubitabatur de cooperationis, vel cauſæ poſitæ efficacia, vel ſufficientia ad mortem; ſeu, à quo, variis concurrentibus mors ſit illata: ergo ſacri illi Canones non ſunt extendendi ad caſus noſtros longè diverſiſſimos, quibus de ipſo corpore delicti, ſeu homicidio, vel morte cauſata ambigitur invincibiliter.

Regula hæc univerſaliter vera eſt in quocumque dubio. 752
I. Non tantùm in dubio *Facti*, quando ſcilicet dubitatur de ipſo homicidio facto, de quo hactenùs locuti ſumus, ſed etiam, & multò magis in dubio *Juris*, quando nimirùm dubitatur, an pro tali facto irregularitas aliqua decreta ſit, aut non? niſi dubiè, ambiguè, vel obſcurè habeatur: ſic enim in jure expreſſa non eſt. II. Non eſt tantùm in dubio *negativo*, quando videlicet intellectus merè anceps hæret, nullam habens rationem probabilem inclinandi in unam, vel alteram partem, an ſit, nec ne, homicidium commiſſum: tunc etiam poteris eligere quamlibet partem etiam tibi faventem, etiamſi oppoſitæ rationes probabiliores videantur: ſequendo enim probabilem ſententiam ſemper prudenter tegeris; juxta communem doctrinam in materia de conſcientia. III. A fortiori ſecurus eris, ſi habeas rationem probabilem pro te, v.gr. homicidium non eſſe ſecutum, & ſolùm negativè dubites de oppoſito, nulla apparente ratione probabili in oppoſitum. IV. Contrà verò ſi adſint rationes probabiles contra te, verb. grat. prudenter judicas te reverà occidiſſe, & ſolùm negativo dubio ambigis, fortè non occidiſſe, nulla habita ratione probabili, unde judices ex tua actione, conſilio, auxilio mortem non eſſe ſecutam, prout fuit in caſu ſuprà allato, *cap. petitio tua*: & eſſet, ſi aliquem è te globo tactum videres ex equo ruentem, & nullo indicio, vel ratione probabili appareret, mortem evaſiſſe: Atque in noſtro caſu, ſi pharmacum efficax applicaſti ad cauſandum abortum fœtus jam certò animati, & poſteà ſimiliter merè negativè ambigas de effectu ſecuto. In his, & ſimilibus caſibus te irregularem habendum, meritò declarant Thomas Tamburinus *cit. capit. §. unic. num. 17.* rationem dans: Quia tunc prudenter apparet tantùm ratio incurſus in irregularitatem; & nulla apparet ratio evaſionis, ſeu liberationis ab illa: & P. Theſaurus apud Dianam *cit. par. 7. tract. 5. reſ. 26.* rationem dans: *Quia licèt facta in dubio non præſumantur, fallit, quando ſunt ſolita fieri. L. ult. C. de fid. Inſtrum. Maſchardus concluſ. 732. num. 5. &* 7. Sic ille.

REGULA III.

Quoad Excommunicationem, & alias Pœnas univerſim.

753 In omnibus Juribus, & Legibus pœnalibus, etiam cenſurarum, & irregularitatum: non tantùm in dubio *Juris*, quando dubitatur, an pro tali facto, vel caſu aliqua pœna, cenſura, irregularitas quæcumque, lege decreta ſit: ſed etiam in dubio *Facti*, quando verè, & invincibiliter dubitatur, an quis commiſerit tale Factum, propter quod conſtat decretam eſſe pœnam, cenſuram, irregularitatem, nemo cenſendus eſt ligatus excepta ſola irregularitate ex delicto homicidii voluntarii, conſtante corpore delicti. Communis jam, & ſecura ſententia, quam cum aliis allegatis, docent Suar. *de cenſ. diſp. 5. ſect. 5. & 6.* Sanch. *lib. 1. Moral. cap.* 10. latiſſimè Fillincius *tr. 20. cap. 4.* Laym. *lib. 1. tr. 1. c. 5. nu. 39.* Franciſcus Bardi *de conſcient. diſcept. 6. c. 7. §. 2.* Ratio eſt: quia in dubio factum: non præſumitur, & ſpecialiter: *Nemo in dubiis præſumitur deliquiſſe. L. merito ff. pro ſocio*. Ergo delictum aliquod facto, vel eventu completum fuiſſe, indeque conſequens pœna, non præſumi, ſed demonſtrari debet. Deinde leges pœnales, & cenſuræ tantùm feriunt delictum ſimpliciter: ſed delictum dubium non eſt delictum ſimpliciter. Certè pœna ordinaria ſtatuta delicto certo non eſt imponenda delicto dubio, ſed alia arbitraria, ſeu extra-

ordinata, ſecundùm qualitatem dubii. Tandem omnia Jura clamant: *Reum dubium eſſe abſolvendum. In dubio neminem condemnandum. In pœnis benigniorem interpretationem faciendam. Odia reſtringi, favores ampliari oportere.* Quæ ſicut in aliis legibus pœnalibus, ita ſanè etiam in cenſuris, & irregularitatibus ex delicto (niſi ipſa Jura aliud exprimant: prout exprimunt in ſolo caſu in regula excepto,) & in foro conſcientiæ locum habere debent: quod ſi enim Judex neminem punire debet, ſed abſolvere, ſi delictum, ob quod Juris pœna decreta eſt, dubium, vel ſufficienter cognitum non ſit: multò minus in foro conſcientiæ aliquis ſeipſum condemnare, & pœnam in ſe exequi tenetur, v. grat. abſtinere à Sacris tamquam excommunicatus, ſuſpenſus, irregularis donec delictum certum, & exploratum ſit: ut, ſi verè dubites, an homo ille Clericus ſit, quem percuſſiſti, quamvis temerè percuſſeris non ſine ſuſpicione, vel formidine eſſe fortè Clericum: ſi tamen poſteà veritatem deprehendere non poſſis, non debes te excommunicatum reputare: quia licèt conſtet de percuſſione, non tamen conſtat de percuſſione Clerici, quæ ſola ea cenſura punitur, *can. ſi quis ſuadente*. Similiter ſi quis etiam temerè, & mala fide ſacrum Ordinem ſuſcepit, dubitans, verb. grat. utrùm ætatem requiſitam habeat, an legitimè natus ſit, an uxor unica virgo acceſſerit, &c. ſi poſteà veritatem deprehendere non poſſit, non eſt cenſendus irregularis, nec ſuſpenſionis cenſuram incurriſſe, quamvis ſic temerè accedens, & ſuſpicans peccaret, & perſeverante dubio, niſi neceſſitas urgeat, à ſacro miniſterio abſtinere debeat, donec certior fiat, quamdiù nimirùm certiorem fieri poſſe ſpes eſt. Ex communi Layman *cit.* §. 4. *numer.* 38. Sic tandem in caſu noſtro quomodolibet figurabili: ſive dubitetur, an ex tua actione, vel cooperatione reverà abortus aliquis ſecutus ſit, nec ne: ſive conſtet, abortum eſſe factum, dubitetur autem invincibiliter, fuerit fœtus iſte animatus, nec ne: ſive etiam conſtet, fuiſſe animatum, dubitetur autem ſimiliter, an reipſa ex vi tuæ actionis, vel cooperationis, juſſionis, conſilii, medii applicati cauſatus fuerit: an aliundè ſecurè cenſeas, te liberum eſſe ab excommunicatione, aliiſque pœnis tam Conſtitutionis Sixtinæ, quàm Juris communis *ſect.* 2. explicatis: ſemper enim dubitas, an commiſeris delictum illud, propter quod decreta eſt ejuſmodi pœna. Excipe tamen id ipſum, quod *num.* 752. *num. IV.* exceptum eſt.

Et hactenùs de Matrimonio, & annexis, ac de fœdo *Abortu*, ad pulchram tamen Dei Gloriam, ut ſit, & maneat

A B O R T U S O L I S

U S Q U E

A D O C C A S U M

Laudabile

NOMEN DOMINI.

IN-

I N D E X

Rerum notabilium in hoc Tomo contentarum.

Numerus primus folium demonſtrat, ſecundus marginem.

Abortus.

ABortus quid, f. 378. n. 698. quando cenſendus ſit fœtus animatus, vel inanimatus, ib.

Abortum procurare, quid, ib. num. 699.

Summa conſtitutionis *Sixti V.* pœnalis in procurantes abortum, ib. n. 700. Ejus moderatio à *Gregorio XV.* f. 377. n. 701.

Abortum fœtus etiam *inanimati* procurare eſt intrinſecè mortaliter malum, ib. n. 702. refertur opinio aliquando licere, ſcilicet ad ſervandam vitam prægnantis, ib. nu. 703. ſtatuitur Sententia vera, licitè nunquam, ib. n. 704. ſolvuntur fundamenta oppoſita, f. 380. n. 706.

Abortum fœtus nondum animati procurantes non incurrunt pœnas, ſcilicet irregularitatem, & excommunicationem, ib. num. 707.

An, & qualiter liceat procurare indirectè abortum fœtus nondum animati, ib. n. 709.

Abortum fœtus *animati* directè procurare ſemper eſt intrinſecè malum, & mortale homicidium, f. 381. n. 710.

An, ſi certò, vel probabiliter mater cum fœtu periclitetur, liceat ei dare, & ſumere medicinam, ib. n. 711.

Omnis quovis modo abortum fœtus animati directè procurans, omniſque ſcienter cooperans, effectu ſecuto, incurrit ipſo facto irregularitatem, ib. n. 714. (quis in ea poſſit diſpenſare, ib. à n. 715.) ac etiam excommunicationem, f. 382. n. 718. à qua tamen excuſat omnis ignorantia *juris*, vel *facti*, etiam culpabilis, lata, craſſa, ſupina, imò & affectata, ib. n. 719. Quis ab ea poſſit abſolvere, ib. nu. 720. Pœnæ reliquæ, ib. n. 722.

Abortum fœtus animati etiam moraliter cauſantes, vel influentes, juſſu, conſilio, conſenſu, &c. contrahunt omnes pœnas ſtatutas, f. 383. n. 724. Ut I. *Mandans*, ib. n. 725. niſi mandatum ante ſerò revocaverit, ib. à n. 726. II. *Conſulens*, f. 384. n. 728. probabiliter etiam facta revocatione, ib. n. 729. ſed æquè probabiliter facta ſufficienti revocatione non incurrit, ib. n. 730. III. *Conſentiens approbans*, ratum habens *ſuo nomine* fieri, f. 385. n. 732. Secùs, ſi non fiat ejus nomine, ib. n. 733. IV. *Permittens*, non *impediens*, non incurrit pœnas, ibid. n. 735. etiam obligatus ex juſtitia impedire, f. 386. n. 737.

Abortus caſualis quid, ib. n. 738. quando, & quale peccatum, ib. n. 739. An pœnas incurrat dans operam rei licitæ, ib. nu. 740. vel rei illicitæ, ib. à n. 741. Quid de abortu, vel homicidio ex errore, f. 388. n. 748. vel dubiè cauſato, ib. à n. 749.

Abſolutio.

Abſolutio, ſeu forma abſolutionis confitera declaratur, f. 235. n. 590. quæ verba, vel forma ſit ſufficiens, & neceſſaria ſub mortali, f. 236. nu. 591. Qualiter facienda abſolutio à cenſuris, ib. n. 503.

Abſolutionis forma eſſentialis conſiſtit in his duobus verbis *Abſolvo te*, ib. n. 594. formaliter ſumptis, ib. à n. 597. ſufficit etiam, ſi proferatur modo Imperativo, f. 237. n. 599. non autem prolata modo optativo, ib. n. 600. formæ eſſentialis, quis ſenſus generalis, ibid. nu. 602. quis proprius, & principalis, ib. n. 603. & quis adæquatus, ib. n. 604.

Abſolutionis forma qualiter proferenda, f. 238. n. 606. neceſſariò debet eſſe vocalis, ib. n. 607. ad præſentem pœnitentem directa, unde invalida eſt abſolutio data abſenti, ſive præſens confiteatur, & abſens abſolvatur, ib. n. 609. ſive abſens confiteatur, & præſens abſolvatur, ib.

Quæ ſit, & cenſeatur præſentia moralis, & ſufficiens, ib. nu. 610. quid agendum, ſi pœnitens ante abſolutionem jam receſſit, f. 239. à n. 912.

Abſolutio regulariter danda eſt abſolutè, ib. nu. 619. nec valet ſub conditione de futuro, ib. nu. 620. ſub conditione autem de præſenti, vel præterito valet, ib. n. 621. & ex cauſa licet, imò quandoque neceſſaria eſt, ib. n. 622.

Abſolutio quando danda, f. 240. n. 623. quando repetenda, ib. à n. 627. caſus varii, ib.

Abſolvens excommunicatum à peccatis non præmiſſa abſolutione à cenſura, peccat mortaliter, f. 241. nu. 633. valet tamen talis abſolutio utrinque bona fide facta, alias non, ib. n. 633.

Et talis Pœnitens etiam abſolutus manet ab ipſa excommunicatione; ſi confeſſarius fuerit potens ab ea ſolvere ibid. à num. 634.

Validè, & licitè abſolvitur moribundus loquela, & ſenſibus deſtitutus, ſi det ſigna doloris, & confeſſionis, ib. n. 636. ad abſolutionem petendam directa, ibid. à n. 637. etiam quando ea dedit, ſacerdote adhuc abſente, coram aliis, etiam uno poſteà teſtante, ibid. n. 639. & quidem abſolutè, ſi ſigna doloris ſunt, vel fuerunt certa, vel probabilia, ſub conditione verò, ſi dubia, f. 242. n. 640. quando ſigna cenſeantur *certa*, probabilia, vel dubia, ib. n. 641. Confeſſarius non tantùm poteſt, ſed etiam tenetur talem abſolvere, ib. n. 642.

An, quando, & qualiter abſolvi poſſit moribundus, qui nullum dat, vel dedit ſignum doloris, aut confeſſionis, ibid. à num. 644.

An abſolvi poſſit ignorans peccatum ſuum eſſe reſervatum, f. 253. n. 735.

Abſolvere à reſervatis quis poſſit generatìm, f. 254. n. 738.

A quibus caſibus, & cenſuris Papæ reſervatis abſolvere poſſint Epiſcopi, & Prælati Regulares reſpectu ſuorum ſubditorum, ib. n. 739.

Qualiter, & à quibus caſibus, & cenſuris papalibus ex privilegio Mendicantes abſolvere poſſint ſæculares, f. 255. à n. 640. vide V. *Reſervatio*.

Abſolvens in mortali ſcienter, mortaliter peccat, tamen ſemel tantùm, eſto eadem vice plures abſolvat, f. 260. n. 775. unde tenetur præmittere confeſſionem, vel contritionem, aut ſaltem averſionem ab omni peccatu, ib. n. 776.

Ætas.

Ætas Canonica ad ordines requiſita quæ, f. 43. n. 94. qualiter computanda, ib. nu. 95. Quid ſi quis ſcienter ante ætatem requiſitam ordinari ſe ſinat, ib. nu. 96. Quid ſi quis bona fide ſic ante ordinetur, f. 44. nu. 97. Quid in dubio, an adſit debita ætas, ib. n. 98.

Adulter.

Adulter jus petendi debitum non amittit ſimpliciter, ut nec validè, nec licitè petere poſſit, ſed ſolùm ſic, ut non poſſit obligatoriè petere, f. 349. n. 510. Unde tandiù jure petere poteſt, quandiù innocens propter ignorantiam, vel ſpontè ſua nihil excipiens reddere paratus eſt, ib. n. 512.

Adulter obligatur ad reſtitutionem pro damnis marito, & liberis legitimis, f. 353. n. 539. utpotè pro infamia, & alimento prolis ſive ſuaſerit, ib. à n. 540. ſive non ſuaſerit eam marito ſupponi, f. 354. n. 542.

Adulter, in dubio ſit ne proles ſua, necne, probabiliter adhuc obligatur pro rata dubii, ib. nu. 543. ſed æquè probabiliter ad nihil obligatur, f. 355. n. 544. Si duo, vel plures cum eadem eodem tempore adulterium commiſerunt, nata prole, in dubio cujus ſit, ad quid teneantur, ib. n. 545.

Adultera obligatur per ſe ad reſtitutionem, ibid. n. 546. omnium damnorum ex adulterio per ſe conſequentium marito, ac filiis legitimis, ib. à n. 548. omni modo, commodo, moraliter poſſibili, f. 356. n. 552. Non tamen tenetur regulariter ad ea damna avertenda ſuum crimen manifeſtare marito, vel proli ſpuriæ, ib. n. 553.

An, & quando filius teneatur credere matri aſſerenti ipſum eſſe ſpurium, ib. à n. 554.

Adultera non tenetur manifeſtare ſuum crimen, & prolis illegitimationem I. Quando ipſa compenſat, f. 357. nu. 556. II. Quando præſumit id nolle alios, ib. n. 557. III. Quando nihil proderit, ib. n. 558. IV. nec periculo vitæ, ibid. n. 559. V. vel infamiæ ſuæ majoris, ib. nu. 560. VI. aut cum detrimentu propriæ famæ, f. 358. n. 562. His verò ceſſantibus tenetur, ib. n. 564. ſolvuntur fundamenta contraria, ib. n. 564.

Adulterium.

Adulterium quid, & quotuplex, f. 351. n. 521.

Adulterium mentale tantùm, moroſa delectatione, deſiderio, &c. quale, & quotuplex peccatum, ib. n. 522. & qualiter in confeſſione explicandum, ib. n. 523. ſeq.

Adulterium formale tantùm quale peccatum, f. 351. n. 525. ſeq.

Adulterium reale peccatum mortale graviſſimum, f. 352. nu. 527. multiplicis malitiæ, ib. n. 529. & maximorum damnorum cauſa, num. 530. ſeq. meritò graviſſimas trahens pœnas, n. 531.

Ex adulterio quid reſtituendum, ib. I. pro injuria, nu. 533. II. pro infamia, vel dedecore, f. 353. n. 536. III. pro damno temporali, n. 537. IV. pro ſumptibus Hoſpitalis, ib. ſi infans eo tradatur alendus, ib. n. 538.

Affinitas.

Affinitas quid, & quotuplex, f. 287. n. 71. ex qua copula, & quando oriatur, ib. n. 72. Reſolvuntur varia, ib. n. 75.

Qualis affinitas dirimat matrimonium, f. 288. n. 76. ſeq. uſque ib. n. 79. ſeq. & quo jure, n. 81. ſeq. eſt impedimentum perpetuum, ib. n. 82. ſolvitur dubium, ib.

Affinitas matrimonio ſuperveniens, ſeu quis, & quo gradu contrahat impedimentum petendi debitum, ib. n. 83. ſeq.

Index Rerum notabilium Tomi Tertii.

Altare.

Altare cum ſua ſupellectili ad celebrandum requiſita, f. 141. n. 374.

Altare quare requiratur, ib. Quando Altaria exſacrentur, f. 142. n. 375. Alia requiſita: mappæ, ib. à n. 377. Lumen, ib. à nu. 381. Crux, Crucifixus, Miſſale, ib. à n. 385.

Amor.

Amor Dei generatim duplex concupiſcentiæ, & amicitiæ, f. 176. n. 149. quid amor concupiſcentiæ, ib. n. 150. quid amor amicitiæ quoad effectum complacentiæ, ib. à n. 151. quid quoad affectum deſiderii, ib. à nu. 154. cur dicatur obedientialis, ib. n. 156. An, qualiter, & quando juſtificet martyrium, f. 177. n. 159.

Applicatio.

Applicatio fructus Sacrificii, f. 125. n. 267. ſeq. Quibus proſit, & applicari poſſit fructus ſatisfactorius, ib. à n. 267. Quibus impetratorius, f. 126. n. 271.

An, & qualiter applicari poſſit pro Beatis, ib. n. 272. Pro infidelibus, ib. n. 274. pro Catechumenis, ib. nu. 275. & excommunicatis, ib. à n. 276.

Applicatio quomodo facienda, f. 127. n. 278. Explicantur varii modi applicandi, ib. n. 279.

Applicatio ſub conditione de præſenti, vel futuro, an, & quando valeat, ib. à n. 280.

Quid ſi Sacerdos nulli applicet, f. 128. n. 283. aut incapaci, utpotè pro anima jam beata, vel damnata, ib. n. 284. vel prius uni, & poſteà alteri, ib. à n. 285.

Applicans contra voluntatem Superioris illicitè agit, ib. n. 287. attamen validè à n. 289.

Applicandi obligatio ex fidelitate, ordinariè ſolùm eſt ſub veniali, f. 137. n. 352. ex juſtitia verò ſub mortali ex genere ſuo, ib. n. 353. unde mortaliter peccat, talia Sacra ſine juſta cauſa nimis diù differens, ib. n. 354. ſi non applicet, vel omninò omittat, tenetur ad reſtitutionem, ib. nu. 355.

Approbatio.

Approbatio quid, f. 245. n. 668. quotuplex, ib. n. 671. Epiſcopi, non poſſunt citrà peccatum injuſtitiæ Regulari legitimè præſentato, & idoneo negare approbationem, ib. à n. 672. nec eam ſemel juſtè conceſſam revocare, vel approbatum denuò ad examen vocare, ib. n. 674. ſine juſta nova cauſa, ib. n. 675. Minus revocare, vel ſuſpendere poſſunt juriſdictionem Mendicantium ſemel legitimè approbatorum, ſine juſta nova cauſa, ib. n. 676. ſive arctare ad certas perſonas, vel tempora, f. 246. n. 677. ſine approbatione Epiſcopi non poteſt Regularis audire confeſſiones, ib. à n. 679. an validè abſolvat contra, vel ſine legitimo conſenſu ſui ſuperioris approbatus ab Epiſcopo, ib. n. 681.

Attentio.

Qualis attentio requiratur ad miniſtranda, & ſuſcipienda Sacramenta, f. 23. n. 157.

Attentio quoad Horas Canonicas quid, f. 62. alia ſuperficialis, alia litteralis, alia ſpiritualis &c. f. 63. n. 47.

Attentio externa ſub mortali neceſſaria eſt in recitandis Horis, f. 67. à n. 68.

Attentionem internam nullam requiri ſententia probabilis proponitur, ib. à n. 71. Sed ejus fundamenta facilè ſolvuntur, f. 68. à n. 74.

Attentionem internam ſub mortali requiri longè probabiliùs oſtenditur, ib. à n. 76. ſaltem ſuperficialem cum intentione colendi, & orandi Deum, f. 69. n. 8.

Attentio litteralis, vel ſpiritualis neceſſaria non eſt, ib. n. 81. optima tamen, & omninò conſulenda, ib. n. 82.

Attentio interna debet virtualiter continuari, ib. n. 84. Unde reſolvuntur varia circa diſtractos, ib. à n. 85.

Recitans cum Socio, vel Choro ſub mortali obligatur attendere ad illum, f. 73. n. 106.

Si te attendente, alter non attendat, te non audiat, nec orandi intentionem habeat, tu adhuc ſatisfacis, ib. n. 107.

Qualiter Canonici attendere, & ſe habere debeant in Choro, ib. n. 108.

Attritio.

Attritio quid, f. 186. n. 219. differt à contritione ratione motivi, & ratione effectus, ib. n. 221. nam licèt neceſſariò etiam concipi debeat ex motivo honeſto, ib. n. 224. & ſupernaturali, ib. n. 225. non tamen ex motivo charitatis, ib. n. 226. ſed alio inferiori, ib. n. 227. v. g. turpitudine peccati, metu gehennæ, vel pœnarum, f. 187. n. 228. ultimatè reſolvitur in motivum ſpei Theologicæ, ib. nu. 230. Ex metu pœnarum poſſumus deteſtari tripliciter, ib. à n. 231. Quid timor, & inde natus dolor ſervilis, initialis, & filialis, f. 188. n. 234.

Qualiter omnis attritio vera ultimatè reſolvatur in contritionem, & amorem Dei ſuper omnia, ib. n. 235.

Attritionis motivum quod, & qualiter eſſe poſſit turpitudo peccati, ib. n. 237. metus gehennæ, & pœnarum ib. n. 239. & metus pœnarum temporalium, f. 189. n. 242. exempla, ib. n. 243. applicatio practica horum motivorum, ib. n. 244. quibus, & qualiter proponi debeat *turpitudo* peccati, ib. n. 244. quibus, & qualiter *metus* gehennæ, ib. n. 245. quibus, & qualiter *metus* pœnarum, ib. n. 246. formulæ contritionis, & attritionis, f. 290. n. 247.

Attritio *ſupernaturalis*, *efficax*, & *univerſalis* reſpectu mortalium, neceſſariò requiritur ad Sacramentum non tantùm fructuoſè, ib. n. 255. ſed etiam validè ſuſcipiendum, f. 191. n. 258. unde Sacramentum pœnitentiæ numquam poteſt eſſe validum, & informe, ib. n. 263.

Ad Sacramentum pœnitentiæ non requiritur contritio perfecta, f. 192. n. 268. ſed ſufficit attritio vera, ib. n. 271. etiam cognita, f. 193. n. 273. non tamen æſtimata tantùm, ib. n. 275. etiam invincibiliter, ib. n. 276. Sacramentum Pœnitentiæ qualiter ex attrito faciat contritum, ib. n. 277.

Aſſiſtentia.

Aſſiſtentia Parochi, & teſtium, f. 325. n. 358. qualis Parochus, ib. n. 359. & quis nomine Parochi proprii intelligatur, f. 326. n. 360. quis de ejus licentia poſſit aſſiſtere, ib. n. 363. quæ licentia cenſeatur ad id ſufficere, ib. à n. 364. quales requirantur teſtes, f. 327. n. 368. qui cenſeantur teſtes idonei, ib. n. 370.

Qualis requiratur Parochi, & teſtium præſentia, ib. n. 373. neceſſe non eſt, ut adſint voluntariè, ib. nu. 375. aut ad ad id negari, modò intelligant, quid agatur, f. 328. nu. 376. etſi Parochus nihil loquatur, ib. n. 377.

Calix.

Calix ſacer ex qua materia conſtare debeat, f. 143. n. 393. an conſecrandus, & qualiter, ib. n. 394. quando exſacretur, an benedictionem amittat, ib. n. 395. Quale peccatum conſecrare ſine calice, ib. n. 396.

Cauſa.

Cauſæ excuſantes ab Horis Canonicis ſunt 4. *Impotentia Infirmitas*, *Charitas*, *ſeu occupatio*: *Diſpenſatio*, *legitima*, ſeu *Privilegium*, f. 80. n. 150.

Ratione *Impotentiæ* excuſat I. Inculpata oblivio, ib. nu. 151. II. Inculpata carentia v. g. amiſſio Breviarii, ib. nu. 152. Qualiter peccet Breviarium ſpontè abjiciens, & ſic culpabiliter careat Breviario, ib. III. Cæcitas, quæ excuſet à legendo, non tamen à dicendo, quæ quis ſcit memoriter, f. 81. n. 153. IV. Metus gravis mali, vel damni proprii, vel alieni, ib. n. 154.

Ratione *Infirmitatis* quando quis excuſetur à recitandis Horis, ib. n. 155.

In dubio infirmus tutò ſtat judicio Medici, ib. à nu. 156. Quid ſi omnes, & Medicus ipſe dubitet, ib. à n. 159.

Quando excuſet charitas ſui, vel proximi, f. 82. n. 161.

Quando excuſet occupatio gravis, ib. n. 162. An liceat ſpontè aſſumere talem occupationem, ib. n. 165.

Quis poſſit validè, & licitè diſpenſare à dicendis Horis, f. 83. n. 166.

An impeditus ſtatis horis recitare Officium, teneatur anticipare, ib. à n. 170.

An ob impedimentum non potens dicere totum, teneatur ad partem, quam poteſt, f. 84. n. 174.

An ob cæcitatem, vel aliam cauſam non potens recitare ſolus, potens autem cum ſocio, teneatur uti ſocio, ib. n. 179.

An, qui non poteſt dicere Horas, teneatur aliquid aliud orare, orantem audire, vel alium ſubſtituere, f. 85. n. 184.

Cauſæ ſufficientes ſolvendi ſponſalia, f. 307. vide *Sponſalia*.

Cauſæ cooperantes moraliter ad abortum, mandans, conſulens, &c. f. 383. à n. 724.

Celebrare.

In loco profano celebrare mortale eſt, niſi excuſet neceſſitas, f. 149 n. 437. qualiter id permittere poſſint Epiſcopi in domibus ſecularium, ib. n. 438. Privilegium Mendicantium quoad hoc adhuc valet, ib. à n. 439. quando Eccleſia dicatur polluta, exſacrata, interdicta, ib. n. 441. in tali non licet celebrare, antequam reconcilietur, ib. n. 443. qualiter reconcilianda, ib. n. 444.

Celebrare operto capite quando, & quis permittere poſſit, f. 146. num. 416.

Celebrans debet eſſe jejunus jejunio naturali, f. 154. nu. 476.

Chriſtus qualiter exiſtat ſub ſpeciebus conſecratis, f. 102. vide v. *Euchariſtia*.

Character.

Character, quid, & quotuplex, f. 10. à n. 54.

Characteris munera, Officia, & Proprietates, ib. à n. 61.

Character quid, & quæ ſignificet, f. 11. à n. 65.

Character non eſt ipſa poteſtas, ſed ſignum poteſtatis, ib. n. 70. idque ad placitum, ib. & non nudè ſpeculativum, ib. nu. 72.

Characteres qualiter inter ſe differant, ib. n. 74.

Ciborium.

Ciborium, pixis, lunula Monſtrantiæ &c. f. 144. à n. 401. an, & quale peccatum, ſacra vaſa ab aliis, Sacerdote, & Diacono inferioribus tangi, ib. à n. 403.

Corporale, palla, & alia circa calicem, qualia, ex qua materia, & ſub quo peccato requirantur, ib. à n. 397.

Circumſtantia.

Circumſtantiæ peccati quid, & quotuplex, f. 210. n. 399. aggravantes, ib. n. 400. ſpeciem mutantes, ib. n. 401. hæ neceſſariò explicandæ, ib. à n. 402. etiam in actu interno efficaci, f. 211. à n. 405. non tamen aggravantes tantùm, ib. à n. 407. benè autem mix-

Digitized by Google

mixtæ, f. 212. à n. 409. majoris materiæ, ib. à num. 411. & ratione objecti multiplicati, f. 213. à n. 415.

Clandeſtinitas.

Clandeſtinitas, f. 281. Matrimonium ſine Parocho, & teſtibus nullum eſt ex Decreto Tridentini, ib. num. 32. quod obligat ſolùm in locis Catholicorum, ubi promulgatum eſt, ib. n. 33. unde Catholici validè contrahunt coram Prædicante, ubi promulgatum non eſt, vel ubi non adſunt Paſtores Catholici, n. 34. Quid de locis, ubi Catholici permixti ſunt cum hæreticis, ib. à nu. 35. An ſi ſponſi in ſponſalibus præſente Parocho, & teſtibus utantur verbis de præſenti, ſit matrimonium ratum, ib. n. 37.

Clericus.

Clericus quid, f. 52. n. 157. Quid prima Tonſura, nu. 158. ejus effectus, ib. n. 159.

Clericatum, vel primam Tonſuram accipiens, quæ requiſita habere debeat, ib. n. 160.

Qualiter peccet recipiens Tonſuram, vel Minores cum animo non permanendi in ſtatu Clericali, f. 53. à n. 161.

Clerici qualiter obligentur ad geſtandum habitum, & tonſuram, ibid. à n. 166. ad reverentiam, & obedientiam Epiſcopo promiſſam, f. 54. n. 171.

Clerici in ſacris obligantur ad caſtitatem, ib. nu. 173. quæ obligatio, unde, quanta, & qualis, f. 55. num. 574. vide *obligatio Clericorum.*

Cognatio.

Cognatio legalis quid, quotuplex, & inter quos dirimat matrimonium, f. 289. n. 85.

Cognatio ſpiritualis quid, & quotuplex, ib. n. 86. qualis, & quo jure dirimat matrimonium, ib. n. 87. Quis baptizans eam contrahat, f. 290. n. 89. & qualis patrinus eam contrahat, ib. à n. 92. Reſolvuntur varia, ib. à n. 97. ut contrahatur, requiritur contactus phyſicus infantis, ib. num. 95. poteſt tamen quis fieri patrinus per procuratorem, vel legatum, ib. n. 96. Reſolvuntur varia, ib. n. 97.

Celebrans.

Concelebrantes Neomyſtæ cum Epiſcopo qualiter conſecrent, f. 92. n. 37. qualem debeant formare intentionem, ib. n. 40. An poſſint illud Sacrificium offerre pro alio, ib. n. 41.

Concubinatus.

Concubinatus quid, f. 372. n. 580.

Conditio.

Conditio ſervilis ignorata dirimit matrimonium, f. 278. n. 9. quo jure. Non dirimit, ſi hæc conditio à libero contrahente ſciatur, ib. à n. 10.

Confeſſarius.

Confeſſarius, quid, f. 243. n. 649. Ejus poteſtas duplex: ordinis, & Juriſdictionis, ib. n. 651. qualiter hæ poteſtates differant, ib. n. 652. de ejus approbatione, & juriſdictione generatim, ib. à n. 654.

Confeſſarii bonitas qualis requiratur, f. 260. à n. 773.

Confeſſarius quæ debeat ſcire, ut abſolvat validè, ib. n. 777. Quæ, ut abſolvat licitè, f. 261. à n. 778. Nec requiritur, ut ſe reflectat ſuper ſingula audita, dum actu abſolvit, ib. n. 781. Nec requiritur notitia exacta, & intelligentia, ib. à n. 782. nec ſemper judicium determinatum de quantitate, vel qualitate peccati in individuo, ib. n. 783.

Confeſſarius ad officium ſuum requiſita ignorans, quando, & qualiter peccet, ib. à n. 784.

Confeſſarius tenetur ſub mortali examinare pœnitentem, quando probabiliter credit eum omittere aliquid neceſſarium ad valorem, f. 262. n. 789. unde interrogare debet ipſa peccata, circumſtantias, numerum, & alias diſpoſitiones, ib. nu. 790. quando pœnitens putatur illa omittere culpabiliter, vel ex ignorantia, & ruditate emendabili, ib. nu. 791. examine tamen morali, & humano, ib. n. 792. ac prudenti, & cauto, non indiſcreto, & curioſo, præſertim in materia luxuriæ, f. 263. num. 793.

Confeſſarius tenetur ſub mortali inſtruere, & monere pœnitentem, ib. n. 794. I. Laborantem ignorantia vincibili quacumque materia mortali, ib. n. 795. ſecus quandoque, ſi ignorantia ſit inculpabilis, ib. II. Etiam laborantem quacumque ignorantia in iis, quæ ſunt de neceſſitate medii ad ſalutem, ib. n. 796. & III. ignorantem ea, quæ ſunt de neceſſitate præcepti credenda, & ſcienda omni Chriſtiano, f. 254. nu. 797. Ac IV. ſpecialiter indiſpoſitum diſponere, ib. n. 798.

Confeſſarius legitimè diſpoſitum tenetur abſolvere ſub mortali, ib. n. 799. nec differenda eſt abſolutio, niſi ex urgenti cauſa. Quæ tales, ib. n. 800. liquidò autem indiſpoſitum abſolvens peccat mortaliter ſacrilegio uterque tam ipſe, quàm pœnitens, ib. n. 801. An, & qualiter interrogandus, qui ſe non accuſet de peccato Confeſſario jam ante extrà confeſſionem noto, f. 265. n. 802.

Confeſſarius ſi erravit cum nullitate Sacramenti, tenetur monere pœnitentem, etiam cum gravi ſuo incommodo, ib. nu. 803. Non verò ſi ſtante valore erravit merè negativè, non interrogando ſpeciem, vel numerum, ib. n. 804. nec etiam, ſi erravit cum damno tertii merè negativè, v. g. non monendo, non docendo, ib. n. 805. benè verò ſi poſitivè, v. g. dicendo eum non obligari ad reſtitutionem, is tamen obligetur, ibid. An, & quando teneatur, vel poſſit confeſſarius in ſe ſuſcipere onus pœnitentis, v. g. correctionem, ib. n. 806.

Confeſſio.

Confeſſio Sacramentalis generatim quid, f. 203. n. 340. quid inchoata illegitima, ib. n. 341. quid completa, legitima, ib. n. 342. qualis eſſe debeat, ib. n. 343. eſt duplex, formalis, & virtualis, ib. n. 347. qualiter debeat eſſe ſenſibilis, ib. n. 349. per ſe ſemper debeat eſſe formalis, ib. n. 351.

Confeſſionis integritas, alia materialis, alia formalis, f. 204. n. 353. formalis eſt eſſentialiter neceſſaria, ib. n. 354. & ſufficiens ad abſolutionem, ib. n. 355.

Confitenda ſunt omnia mortalia in ſpecie, & numero, ib. n. 360. poſt diligens examen occurrentia, f. 205. n. 363. Quale, & & quantum illud eſſe debeat, ib. à n. 364. jure divino mortalia in ſpecie confitenda ſunt, f. 206. n. 369. An in confeſſione explicandum hoc mortale jam ſemel eſſe confeſſum, vel non confeſſum, ib. n. 370.

Confeſſio venialium an ſit præcepta: ſaltem tempore Paſchali, ib. à n. 371. vel poſſit præcipi, ib. n. 375.

Confitenda ſunt mortalia in ſpecie morali, ib. num. 376. & infima, f. 207. nu. 377. quantum fieri poteſt, ib. n. 378. Quid agendum cum rudibus, qui etiam examinati ſolùm dicunt ſe eſſe peccatores, in ſpecie autem nihil, ne veniale quidem fatentur, n. 379. An, & quando explicandi ſint effectus peccatorum externi, ib. à n. 381.

An dubia confitenda ut dubia, f. 208.

Quæ circumſtantiæ neceſſariò confitendæ, f. 210.

In Confeſſione qualis numerus exprimendus, f. 214. v. *Numerus.*

Confeſſio debet eſſentialiter eſſe *vera*, f. 220. n. 476. unde mortale eſt, & confeſſio nulla, negare verum in re gravi, & neceſſaria, ib. à n. 477. ſicut & fateri falſum in re gravi, f. 221. n. 479. Mentiri in re levi, ib. n. 480. vel in re gravi quidem, ad confeſſionem tamen impertinente, quale peccatum, ib. n. 481.

Confeſſio debet eſſe *ſecreta*, non eſſentialiter, vel ex neceſſitate præcepti, ſed ex uſu Eccleſiæ, ib. nu. 482. unde ob rationabilem cauſam poteſt quis ſua publicè confiteri, ib. n. 484. nullus tamen ad hoc tenetur, ib. n. 485. nec etiam tenetur ignarus linguæ per interpretem, ib. n. 486. nullus etiam tenetur peccata ſua ſcribere, ib. n. 487.

Confeſſio ex uſu Eccleſiæ debet eſſe *vocalis*, f. 222. n. 488. unde graviter peccaret, qui ſine juſta cauſa ſignis, vel nutibus ſolùm confiteretur, ib. n. 489. caſus excepti, quibus licet ſigno, vel nutu confiteri, ib. n. 490. imò perpetuò mutus tenetur ſcripto, vel nutibus confiteri, quoties obligat præceptum confeſſionis, ib. n. 491. Obſervanda circa tales confeſſiones, ib. n. 492.

Confeſſio invalida quando, & qualiter repetenda, ib. n. 493. poteſt eſſe dupliciter invalida, ex parte confeſſarii, & ex parte pœnitentis, ib. In Confeſſione valida, ſed non integra, repetendum eſt ſolùm peccatum inculpabiliter omiſſum, f. 223. n. 495. Non eſt repetenda confeſſio facta bona fide indocto, neſcienti etiam inter mortale, & veniale diſcernere, ſecùs ſi ſit facta mala fide, ib. n. 496.

Confeſſio facta bona fide ſurdaſtro, dormitanti, diſtracto, an, & qualiter repetenda, ib. num. 497.

Peccata dubia ut talia confeſſa repetenda non ſunt, dum poſteà ſciuntur eſſe certa, ib. n. 498.

An, & qualiter rudes bona fide aliquid omittentes teneantur repetere confeſſionem, ib. n. 499.

Confeſſio invalida inculpabiliter, an, & qualiter repetenda, ib. à n. 500. & qualiter invalida culpabiliter, ib. n. 502. Qualiter repetitio facienda ſit apud eundem confeſſarium, f. 224. n. 503. qualiter apud alium, ib. n. 504.

Praxes, & modi faciles Confeſſariis. I. quoad repetendum ipſum peccatum *omiſſum*, vel *reticitum*, ib. à n. 505. II. quoad ipſam peccati *omiſſionem*, ſeu *reticentiam*, ib. n. 507. III. quoad facilitandam repetionem *confeſſionum*, f. 225. n. 512.

Confeſſionis præceptum divinum quos, quando, & qualiter obliget, f. 226. à n. 517. Item quos, quando, qualiter, & ad quæ obliget *Eccleſiaſt.* ib. à n. 522. Praxis circa rudes, pueros, & puellas, f. 227. n. 526. Quis cenſeatur *proprius* Sacerdos, ib. n. 530.

Parochi non poſſunt prohibere ſuis etiam tempore Paſchali, quin validè confiteantur Mendicantibus, ib. num. 531. imò ob juſtam cauſam licentiam dare debent, f. 228. n. 532.

Tempus annuæ confeſſionis præcepti eſt totus annus, ib. n. 534. unde tempore paſchali ſolùm obligat per accidens ratione Communionis, ib. n. 535.

Qualiter, & quibus caſibus peccetur contra hoc præceptum, ib. num. 536.

Confeſſio quo jure præmittenda Sacro, vel Communi, f. 155. n. 482. quando cenſeatur deeſſe copia confeſſarii, ib. n. 484. Non ſuppetente copia Confeſſarii, quando, & in quibus caſibus poſſit Sacerdos contritus celebrare, ib. n. 486.

Quos comprehendat præceptum illud: *quamprimùm confiteatur*, f. 156. n. 490. quomodo intelligendum illud *quamprimùm*, ib. n. 491. quomodo pollutio impediat celebrationem, vel Communionem, ib. num. 494.

Digitized by Google

Index Rerum notabilium Tomi Tertii.

Quid reſpondendum mulieribus quærentibus à Confeſſario, an teneantur reddere debitum die communionis, vel nocte pridiana, f. 157. à n. 497.

Conjux.

Conjugum obligationes, & de eorum peccatis, f. 342. à nu. 468. Nec petere, nec reddere poſſunt, ſive utraque, ib. nu. 470. ſive una tantùm pars, ib. n. 471. phyſicè, vel moraliter certò ſciat matrimonium eſſe nullum, ib. n. 472. Quid in dubio, ib. n. 474. ſeq.

An reddere, & petere poſſit habens impedimentum impediens tantùm, f. 343. n. 475. v. g. votum continentiæ ante, ibid. vel poſt nuptias, vel etiam matrimonium jam conſummatum editum, ib. à n. 476.

Qualiter privet jure petendi, impedimentum matrimonio ſuperveniens, ib. num. 480. v. g. affinitas ex inceſtu cum conſanguinea uxoris, ib. vel cognatio ſpiritualis ex Baptiſmo, f. 344. n. 481. aut profeſſio Religionis, vel ſuſceptio Sacri Ordinis, ib. n. 482.

Tria Confeſſariis valdè notanda circa impeditos, vel privatos jure petendi, ib. num. 483.

An, & quando copula inter tales habita contrahat ſpecialem malitiam, ib. n. 484.

Conjuges licitè utuntur matrimonio ad finem generationis, ib. n. 486. & ad vitandam incontinentiam, ib. n. 487. ex mera verò libidine, & voluptate utentes peccant venialiter, ib. n. 488. Quis modus ſervandus in uſu conjugii, f. 345. à n. 490. Quo loco, & tempore licitè fiat, f. 34 . n. 494. Quæ acceſſoria, & diſpoſitiva licita ſint in ipſo uſu, ib. n. 495. Quando mortaliter excedant per actus, & tactus impudicos, ib. n. 496. per copulam ſodomiticam, ib. n. 497. innaturalem, ib. n. 498. ſe invicem polluendo, f. 347. n. 499. Delectando, vel tangendo cum periculo pollutionis, ib. n. 500.

Quando tactus, amplexus, &c. inter conjuges ſint, vel non ſint peccatum, ib. à n. 502. & an eis liceant, etiam dum copula eſt ab extrinſeco impedita, interdicta, vel illicita, ib. nu. 504. An, & qualiter eis licita ſit delectatio moroſa venerea ſenſibilis ex copula tantùm cogitata, impedita, vel altero abſente, f. 348. n. 505.

Conjux obligatur ſub mortali reddere debitum, ib. n. 506. I. Conjugi petenti *seriò*, ib. n. 507. II. petenti *juſtè*, f. 349. num. 508. Quando poſſit juſtè negari, ib. à n. 509. III. ac petenti *rationabiliter* ſcilicet cum uſu, & moderamine rectæ rationis, ib. n. 512. unde non tenetur reddere petenti in ebrietate, furore, amentia, ib. n. 513. vel quoties timet periculum mortis, aut gravis morbi, ib. n. 514. vel periculum mortis, abortus, nocumenti, vel monſtruoſitatis ipſius prolis, f. 350. n. 515. An liceat negare, ne proles multiplicentur, ibid. num. 516. IV. Petenti *licitè*, ib. n. 517. quando petatur illicitè, ib. à n. 518.

Conſanguinitas.

Conſanguinitas quid, f. 28 . n. 65. explicantur ejus lineæ, ib. n. 66. quouſq; & quo jure dirimat matrimonium, ib. à n. 67.

Conſecratio.

Conſecratio eſt pars eſſentialis Miſſæ, f. 98. num. 84.

Conſecratione facta, qualiter maneant ſpecies, & accidentia, f. 102. n. 103. & ſub iis Chriſtus, ib. n. 106. ſeq. vide v. *Euchariſtia*.

Conſecratio utriuſque ſpeciei non eſt de neceſſitate Sacramenti, f. 10 . num. 130. ſed præcepti, ib. adeoque per ſe nunquam licet conſecrare unam ſpeciem ſine alia, ib. nu. 132. quando per accidens, ib. n. 133.

Conſecrationis materia, ib. n. 128. vide V. *Materia*.

Conſenſus.

Conſenſus ad ſponſalia, f. 302. à n. 174. & ad matrimonium, qualis requiratur, & eſſe debeat, f. 316. à num. 299. vide *Matrimonium*.

Conſenſus Matrimonii conditionatus, f. 319.

Contritio.

Contritio generatim quid, f. 165. n. 58. ex quibus actibus conſurgere ſoleat, ib. à n. 60. & eſſentialiter includit deteſtationem, & dolorem, ib. num. 64. principaliùs tamen deteſtationem, ib. n. 65. cum propoſito ſaltem virtuali, f. 166. à nu. 69. enumerantur actus reliqui ad eſſentiam contritionis non ſpectantes, ib. à n. 71. contritio perfecta, & attritio quid, & unde ſic dictæ, ib. à n. 74.

Contritio ad Sacramentum ſufficiens neceſſariò debet eſſe I. *dolor formalis*, f. 167. n. 77. nec ſufficit virtualis tantùm, v. g. amor Dei ib. nu. 78. minùs implicitus in ſola voluntate non peccandi de cætero, ib. n. 79. aut in deſiderio doloris, ib. n. 80. nec ſufficit qualiſcumque formalis, & explicitus, ib. n. 82. ſed II. debet eſſe *ſupernaturalis*, ib. nu. 83. tam ex parte principii effectivi, ib. n. 85. quàm ex parte motivi, ib. n. 86. unde non ſufficit dolor merè naturalis, ib. nu. 87. III. debet eſſe *univerſalis* reſpectu omnium mortalium, ib. nu. 88. non tamen requiritur extenſio ejus explicita ad ſingula per diſtinctos actus, f. 168. n. 89. aut ad ſingula, ut diſtinctè recogitata, ib. n. 90. ſed ſufficit extenſione ejuſdem doloris implicita ad ſingula mortalia, ib. n. 91. de dolore venialium, ib. n. 94. IV. debet eſſe *efficax*, f. 169. n. 98.

Contritio perfecta eſt ſummus animi dolor, appretiativè, & objectivè, f. 170. n. 113. quatenùs ſcilicet eſt peccatum contra bonitatem Dei infinitam, f. 171. n. 114. naturalem, & eſſentialem, ib. n. 115. quæ eſt ſupremum motivum deteſtandi peccata, ib. n. 116. Atque adeò unicum motivum contritionis perfectæ eſt ſumma Dei bonitas offenſa, ib. à n. 117. eſtque contritio perfecta verus actus charitatis divinæ, ibid. à n. 122. ac etiam actus pœnitentiæ virtutis, ſaltem imperatus, f. 172. n. 123. in omni lege ſufficiens, congrua, vel ultima diſpoſitio ad juſtificationem, ib. à n. 124. de facto tamen non juſtificat ſine Sacramento, ſaltem in voto, ib. n. 126. unde contritio perfecta extra Sacramentum juſtificativa non eſt omnis alius dolor ex alio motivo inferiori conceptus, ib. n. 127. v. g. ex motivo Religionis, obedientiæ, gratitudinis, ib. n. 128. objectio notabilis, f. 173. n. 129. ſolvitur, & oſtenditur, quando habeatur, vel non habeatur contritio perfecta, ib. nu. 130. Referuntur, & examinantur quædam communes formulæ dolendi, ib. à n. 131.

Contritio, vel pœnitentia aliqua in omni lege neceſſaria eſt peccatori mortali, f. 174. à n. 135. poſſet tamen Deus abſolutè ſine omni pœnitentia, vel actu alio ib. n. 137. peccatori actu non peccanti, ſeu ad peccatum non affecto, ſua peccata gratis remittere, ib. n. 138.

Contritio neceſſaria neceſſitate medii, ibid.

In lege veteri ſemper neceſſaria erat contritio perfecta, ib. n. 139. in lege autem nova ſufficit attritio cum Sacramento Baptiſmi, vel Pœnitentiæ, f. 175. n. 140. non tamen attritio cum aliis Sacramentis per ſe loquendo, ib. à n. 141.

Contritio perfecta etiam extra Sacramentum juſtificativa, non neceſſariò debet eſſe formalis, ib. n. 143. ſed ſufficit virtualis, amor Dei ſuper omnia, ib. n. 144. ſive peccator ſit immemor, ſive memor ſuorum peccatorum, ib. n. 145. memor tamen in extremis conſtitutus tenetur inſuper elicere contritionem formalem, ib. n. 147.

Contritio neceſſaria neceſſitate præcepti, fol. 178. Datur præceptum divinum, ib. n. 165. partim naturale, ib. n. 166. partim poſitivum, ib. n. 168. ſpectans ad virtutem pœnitentiæ, ib. à nu. 169. obligans in defectu Sacramenti omnem peccatorem mortalem ad contritionem perfectam, ib. n. 171. etiam in articulo mortis eos, qui habent amorem Dei ſuper omnia, ib. num. 172. Non tamen qui uſu Sacramenti cum attritione juſtificantur, f. 179. n. 173. unde etiam in articulo mortis attritio cum Sacramento Baptiſmi, vel Pœnitentiæ eſt ſufficiens, ib. n. 174. ubi tamen omnimodis conſulenda contritio, ib. nu. 175. ad quam certò obligatur in tali articulo conſtitutus in mortali extra Sacramentum, ib. n. 176. non tamen ante per ſe loquendo, ib. n. 177. nec ſtatim poſt mortale commiſſum, ib. n. 179. ſolvuntur objectiones, f. 180. n. 180. practicè tamen longè probabilius eſt, etiam ante periculum mortis quandoque per ſe obligare, ib. n. 182. optimè oſtenditur, f. 181. à n. 183. Quando, & quibus caſibus obliget per accidens, ib. à n. 187.

Contritionis perfectæ *effectus*, f. 182. *Primus* eſt infuſio gratiæ ſanctificantis, ib. n. 195. quam contritio non cauſat ex natura rei, ſed ex libera Dei ordinatione, ib. n. 196. nec effectivè, ſed diſpoſitivè ſolùm, ib. à n. 197. *Secundus* eſt remiſſio omnium mortalium, f. 183. à n. 200. quæ reipſa verè delentur, ibid. n. 202. nec unquam ampliùs reviviſcunt ob ſequentia peccata quæcumq; ib. n. 203. qualiter venialia remittantur poſt mortem, ib. n. 204. *Tertius* pœnæ æternæ condonatio, f. 184. n. 205. quæ plerumq; non remittitur, ſed æterna mutatur in temporalem, ib. n. 206. quanta autem temporalis luenda in hac, vel in altera vita remaneat, nobis incertum eſt, ib. n. 207. *Quartus* reviviſcentia meritorum: quæ dicantur opera *mortua*, quæ *mortificata*, ib. n. 209. mortificata per contritionem, & juſtificationem omnia reviviſcunt, ib. n. 210. ad integrum præmium eſſentiale, f. 185. n. 211. ac quoad jus ad totam priſtinam gratiam antè undecumque habitam, ibid. n. 212. Quæ probabiliter etiam ſtatim redditur ablato obice, ib. n. 213. Corollaria, ib. n. 214.

Contritio imperfecta, f. 186. vide *Attritio*.

Crimen.

Crimen matrimonii impedimentum eſt quadruplex, f. 291. n. 99.

I. Homicidium ſolùm ſi quis occidit uxorem ſuam, vel maritum alterius, ib. n. 100. ex prævia conſpiratione, ibid. n. 101. & intentione contrahendi matrimonium cum illa, vel illo, ib. n. 102. Exempla, ib. n. 103.

II. Homicidium cum adulterio jam priùs cum alia commiſſo, factum cum intentione poſtea cum ea contrahendi, f. 292. n. 104.

III. Adulterium ſolum cum promiſſione matrimonii de futuro, ib. n. 106. ſive dein adulterium ſit commiſſum ante, vel poſt promiſſionem, ib. n. 107. debent tamen ambo, promiſſio, & adulterium fuiſſe facta vivente eodem conjuge, ib. n. 108. debetque illa promiſſio utrinque eſſe ſeria, acceptata, & abſoluta, & ib. num. 109. ac adulterium verum, formale, & perfectum, ib. n. 110.

IV. Adulterium ſolum cum alio matrimonio contracto, f. 293. n. 111. Quo jure ſit inductum hoc impedimentum, ib. à n. 113.

Cultus.

Cultus diſparitas impedimentum matrimonium dirimens, ibid. n. 115.

Digitized by Google

n.115. unde nullum eſt matrimonium fidelis cum infideli, ſeu non baptizato, ib. n.116.
Valida autem ſunt matrimonia Catholicorum cum hæreticis regulariter, f. 294. n.117. illicita tamen mortaliter per ſe loquendo, ib. nu.118. & prorſus impia cum pacto relinquendi partem prolium in fide hæretica, ib. n. 120.

Delectatio.

Delectatio moroſa, f. 374. n. 665. ex aſpectu turpium, f.375. à n. 670. ex tactibus, oſculis, amplexibus, ib. n. 674.
Delectatio *venerea*, & *ſenſibilis* quid, f.376. n. 683. Venerea voluntariè habita ſemper eſt peccatum mortale, ib. n.685. *Senſibilis* tantùm, per ſe ſolùm veniale, ib. nu. 686. per accidens tamen ſæpiſſimè mortale, ib. nu. 687. Imò ſemper mortale circa objectum per ſe turpe, & obſcœnum, f. 377. num. 688.
In re venerea deliberatè, & directè intenta non datur parvitas materiæ, ib. n. 690. benè verò in re venerea indirectè tantùm voluntaria, ib. n. 691. Reſolvuntur caſus varii, ib. à nu. 672. An, & quale peccatum oſculari, tangere pueros ex amore teneræ infantilis ætatis, ib. n. 693. aſpectus inter ſimul balneantes &c. ib. aſpectus, & tactus inter choreas, f. 378. n. 694. cantare, legere, dicere turpia, ib. n. 695. Mittere litteras amatorias, ib. n. 696. aſpicere animalia coeuntia &c. ib. n. 697.
Diſtillatio, & commotio libidinoſa, f. 373. à n. 658. & non libidinoſa, qualia peccata, ib. à n. 660.

Diaconatus.

Diaconatus quid ut cæremonia, vel Sacramentum, f.50. n. 138. Quæ, & quotuplex ejus materia, ib. quæ eſſentialis, ib. n. 139. an unum, vel duos imprimat characteres, ib. n. 140.
Quid ut gradus, & res Sacramenti, ib. n. 141.
Diaconus, & Subdiaconus miniſtrantes in mortali qualiter peccent, ib. n. 142.

Dolor.

Dolor, vide *Contritio*.
De dolore venialium, quis, qualis, & quando neceſſariò habendus, f. 168. n. 94.
Dolor contritionis perfectæ debet eſſe ſummus appretiativè, ſeu æſtimativè, f.169. à n.104. non tamen intenſivè, f. 170. n. 107. nec requiritur certa ejus intenſio, ib. nu. 109. minùs, ut ſit ſenſibilis, ib. n. 110.
Dolor perfectus, vide *Contritio*.
Dolor quando eliciendus, f. 194. neceſſariò debet aliquo modo jungi confeſſioni, ib. n. 282. non quidem phyſicè, ib. num. 283. ſed moraliter, ib. n. 284. utiliſſimè præmittitur confeſſioni, ib. n. 286. non tamen ita immediatè, ut adhuc actu duret tempore confeſſionis, ib. n. 287. debet tamen neceſſariò aliquo modo virtualiter ad confeſſionem eſſe relatus, ib. n. 288. (eſto id negent alii, f. 195. n. 289.) & non revocatus, ib. nu. 290.
An dolor novus eliciendus ſit, ſi heri dolui, & hodie novum occurrat peccatum, ib. n. 291.
Dolor non neceſſariò præmittitur confeſſioni, ſed etiam poſtponi poteſt, ib. n. 292. modò ad eam referatur, eamque informet, f. 196. nu. 296. neceſſario tamen habendus eſt ante terminum abſolutionis, ib. n. 297.
Dolor an ſit repetendus, ſi Pœnitens poſt datam abſolutionem afferat nova peccata, ib. num. 298. caſus varii, ib. num. 299.

Epiſcopatus.

Epiſcopatus eſt verus ordo à Sacerdotio aliqualiter, f. 30. n. 9. non ſimpliciter, & adæquatè diſtinctus, f. 31. n. 10. præſtantior Presbyteratu, ib. n. 11. imò ſupremus in Eccleſia Dei, ib. n. 12.

Error.

Error privatus non obſtat intentioni generali faciendi id, quod facit Eccleſia, f. 18. n. 127.
Error circa perſonam in Matrimonio ſolùm, non aliis Sacramentis obſtat valori Sacramenti, f. 19. n. 134.
Reſolvitur dubium, an validè ordinetur irregularis, vel illegitimus, contra intentionem Epiſcopi ordinantis accedens, f. 20. num. 136.
Error circa perſonam jure naturæ irritat matrimonium, f.277. n. 4. non tamen circa qualitates perſonæ, ib. nu. 5. niſi talis qualitas ſit per ſe intenta actu, vel virtute, ib. n. 6. aut niſi error circa qualitatem redundet in ipſam perſonam, ib. à n. 7. quando ſic cenſeatur redundare, f. 278. n. 8.

Euchariſtia.

Euchariſtia quid nominis, f.100. n. 92. quid rei, ib. nu. 93. Ut ſignum gratiæ ſubſiſtentis conſiſtit in ſolis ſpeciebus conſecratis, ib. n. 94. Ut verò ſignum efficax gratiæ ſanctificantis eſſentialiter includit ſimul ſpecies, & Corpus, ac Sanguinem Chriſti, f. 101. nu. 95. Forma conſecrationis non eſt de eſſentia hujus Sacramenti, ib. nu. 96. ſeq. & nullatenùs ſumptio, ib. n. 97.
Euchariſtia eſt verum Sacramentum, ib. n. 98. & ut complectens utramque ſpeciem unum unitate integritatis, ibid. n. 99. ſeorſim tamen duo numero, ib. n. 100. conficitur vi conſecrationis per realem Converſionem Panis, & Vini in Corpus, & Sanguinem Chriſti, ib. n. 102. Facta conſecratione manent ſpecies, ſeu accidentia miraculoſè ſine ſubjecto, f. 102. n. 103. poſſuntque pari ab agente naturali, ib. n. 104. Exiſtit ſub iis totus Chriſtus cum tota divinitate, & humanitate, ib. n. 106. cum quantitate, & qualitate, & omnibus aliis accidentibus abſolutis, ib. n. 107.
Quomodo totus ſit ſub utraque ſpecie, vi verborum, & per concomitantiam, ib. à n. 108. & quomodo totus ſub partibus ſpecierum, f. 103. n. 111. An, & quid Chriſtus agere, vel pati poſſit in Euchariſtia, ib. à n. 115. Quandiù manet ſub ſpeciebus, ib. à n. 119. Quid ſentiendum de ſpecierum conſecratarum mutationibus miraculoſis, f. 104. à n. 124.
Euchariſtiæ effectus principalis eſt augmentum gratiæ, f. 116. nu. 207. An major gratia conferatur ſub utraque ſpecie, quàm ſub una tantùm, ib. à n. 208. Quando, & quandiù conferatur, f. 117. n. 212.
Euchariſtiæ effectus ſecundarii ſunt quatuor, ib. n. 216. ſcilicet ſpiritualiter *reficere*, ib. n. 217. à mortalibus *præſervare*, f. 118. n. 218. venialia *delere* quoad culpam, ib. n. 219. *unire* cum Chriſto, & fidelibus, ib. n. 220.
Euchariſtiæ conficiendæ, & diſtribuendæ Miniſter quis, f. 131. à num. 303.

Examen.

Examen in pœnitente quale requiratur, & ſufficiat, f. 205. à n. 363. vide V. *Integritas*.
Quando, quæ, & qualiter confeſſarius tenetur examinare pœnitentem, f. 262. à n. 789.
Quale illud examen eſſe debeat, ib. n. 792.
Qualiter examinandus, qui ſe non accuſat de peccato confeſſario jam ante extra confeſſionem noto, f. 267. n. 820.

Filius.

Filiifamilias validè contrahunt matrimonium, f. 304. n. 201. & ſponſalia inſciis, vel invitis parentibus, f. 305. n. 202. peccant tamen communiter, ib. n. 204. etiam graviter, ſi cum indignis ſic contrahunt, ib. n. 206.
Filius, an, & quando teneatur credere matri aſſerenti ipſum eſſe ſpurium, f. 354. à n. 543.

Forma.

Forma conſecrationis panis eſt: *Hoc eſt enim corpus meum*, f. 112. n. 181. Ubi ly *enim* non eſt de eſſentia, ibid.
Forma eſſentialis conſecrationis vini eſt: *Hic eſt Calix Sanguinis mei*, ib. n. 182. reliqua non ſunt de eſſentia, f. 113. n. 183. ſed ſolùm de præcepto, ib. & ſeq. Quid ſignificent particulæ *Hic*, *Hoc*, ib. n. 187. Quid ly *Eſt*, ib. n. 189. & *Enim*, ib. n. 190. Et quid *Corpus meum*, *Sanguis meus*, f. 114. n. 191.
Forma, ſeu verba conſecrationis proferenda *recitativè*, ibid. à n. 194. & *ſignificativè*, ib. n. 196. ac practicè, ib. n. 197.
Formæ mutatio ſubſtantialis, accidentalis, f. 115. à n. 199.
Forma conſecrationis realem Corporis, & Sanguinis Chriſti præſentiam in ultimo prolationis inſtanti efficit, ib. n. 204. non phyſicè, ſed moraliter, ib. n. 205. & præciſè ut ſignificativa, non ut formaliter vera, ib. n. 206.
Forma Sacramentorum, f. 11. ejus mutatio, f. 13. ſeq. vide *Materia*.
Formæ, aut verborum, & ſyllabarum interruptio quæ officiat Sacramento, quæ non, f. 14. à n. 91.
Formam in Sacramentis quando liceat repetere ſuper eamdem materiam, ib. n. 96. peccant temerè, & paſſim repetentes formam Conſecrationis, Abſolutionis &c. ib. n. 99.

Fornicatio.

Fornicatio ſimplex quid, f. 359. n. 568. eſt peccatum mortale, ib. n. 569. ex natura ſua intrinſecè, ib. nu. 570. indiſpenſabiliter, ib. n. 571. excuſabiliter tamen per ignorantiam invincibilem, ib. n. 572.
Specialia ex parte ipſius actus explicandi in confeſſione, ib. n. 573. ut ſi non ſervatur debitus modus, vel ſitus, ibid. n. 574. Si copula ſolùm inchoata, non tamen abſoluta, licitè poteſt, & debet abrumpi etiam cum effuſione ſeminis extra vas, ib. n. 575.
Fornicatio cum infideli eſt ſpeciale peccatum contra Religionem, f. 360. n. 577.
Fornicatio ex parte viri an ſit gravius, & ſpeciale peccatum, ib. à num. 578.
Specialia ex parte virginis, an prima vice peccans committat ſpeciales malitias, vel indecentias, ib. n. 581. & qualiter deinde peccet amiſſam virginitatem futuro marito celans, ib. n. 582.
An, & quando Virgo, vel quævis femina pro uſu corporis licitè poſſit recipere mercedem, ib. n. 583. Quid ſi virgo fictè promittens hunc uſum, pretium, vel munera recipiat, f. 361. n. 584.
Fornicator, ſeu deflorator virginis cum promiſſione matrimonii, ſeu vera, f. 362. n. 598. ſeu ficta, tenetur eam ducere, f. 363. n. 599. niſi accedat alia juſta cauſa excuſans, ib. n. 600. tenetur etiam non obſtante voto caſtitatis, ib. n. 601. Quæ ſint cauſæ excuſantes, ut non teneatur ducere defloratam, ib. n. 602.

Err.

Index Rerum notabilium Tomi Tertii.

Fructus.

Fructus, valor Sacrificii quid, f. 118. n. 222. & quotuplex, ib. n. 223. Quid valor, & fructus ex opere operato, & ex opere operantis, ib. n. 224. quid opus operatum, opus operantis, ib. n. 225. Qualiter remittat pœnas purgatorii, ib. n. 226.

Fructus meritorius, ſatisfactorius, & impetratorius, f. 119. num. 228.

Fructus generalis, ſpecialis, ſpecialiſſimus, & miniſterialis, f. 121. num. 236.

Fructus, ſeu portio *Generalis* qualis, ib. num. 247. cui obveniat, f. 122. n. 248. an pro libita applicari poſſit, ib. & quantus ſit, ib. n. 249.

Fructus, ſeu portio *ſpecialis* quibus obveniat, & applicari poſſit, ib. à n. 250.

Fructus, ſeu portio *ſpecialiſſima* qualis, & an aliis applicari poſſit, ib. n. 255.

Fructus *Miniſterialis* quis, & quibus obveniat, f. 123. n. 256.

Fructus, & valor Sacrificii non eſt tantus, quantus Sacrificii crucis, ib. n. 257.

Fructus Sacrificii quibus prodeſſe, & applicari poſſit, f. 124. pro quibus ſatisfactorius, f. 125. nu. 267. pro quibus impetratorius, f. 126. nu. 271. an, & qualiter pro Beatis, ib. n. 272. pro infidelibus, ib. n. 274. pro Cathecumenis, ib. n. 275. pro excommunicatis, ib. n. 276.

Fructus Sacrificii an, qualiter, & quando à celebrante licitè dividi poſſint, f. 129. à n. 292.

Gratia.

GRatia generatim, quid, & quotuplex, f. 8. n. 34. Gratia habitualis quid, & quotuplex, ib. n. 37. actualis, quid, & quotuplex, ib. n. 40. Qualis gratia conferatur per Sacramenta N. L. ib. à n. 42. & qualiter eam cauſent, moraliter, an phyſicè, f. 9. à n. 45. conferantne omnia æqualem, vel inæqualem, ib. à n. 49.

Gratiæ augmentum effectus principalis Euchariſtiæ, f. 116. nu. 207. probabiliter major gratia confertur ſub utraque ſpecie communicanti, quàm ſub una tantùm, ib. n. 208. ſententia tamen negativa probabilior, ib. n. 209. Si autem diſpoſitio ſit inæqualis, major erit gratia in meliùs diſpoſito, ſive utramque, ſive unam tantùm ſumat, ib. n. 210. an conferatur major, ſi quis plures Hoſtias ſumat, ib. à n. 211. Quando conferatur gratia, & quamdiù, f. 117. à n. 212.

Hermaphroditus.

HErmaphroditi an, & quando ſint capaces Ordinis, f. 39. n. 61. Honeſtas privata quid, f. 284. n. 54. quouſque dirimat matrimonium, ib. oritur ex ſponſalibus validis, ib. n. 55. inter ſponſum, & conſanguineas ſponſæ, ac viciſſim, in gradu primo, & non ultra, ib. n. 56. eſtque impedimentum perpetuum, nec ceſſat per mortem ſponſæ, f. 285. n. 57. Reſolvuntur varii caſus, ib. n. 58. Oritur etiam ex matrimonio rato tantùm, nondum conſummato uſque ad quartum gradum incluſivè, ib. n. 59. etiam ex tali matrimonio invalido, ib. n. 60. Secus, ſi ſit invalidum ex defectu ipſius conſenſus, ib. nu. 61. Reſolvuntur duo dubia, ib. à n. 62.

Horæ.

Horæ Canonicæ quid, f. 57. n. 2. Præceptum dicendi Horas ſub mortali tribus titulis obligare poteſt, titulo *Ordinis*, *Beneficii*, & *Religionis*, ib. n. 3.

Ad Horas titulo *Ordinis ſacri* obligantur omnes in Majoribus conſtituti, ib. n. 4. Idque ſub mortali, f. 53. n. 5. à die, & hora ſuſcepti Subdiaconatus, ib. n. 6.

Unde mortaliter peccat ſuſcipiens Subdiaconatum ignarus legendi latinè, ib. à n. 7.

Ab hac tamen obligatione eximuntur I. Qui ex diſpenſatione duxerunt uxorem, ib. n. 8. II. Damnati ad triremes, Captivi apud infideles ſervientes, ib. n. 9. III. Degradati (non tamen excommunicati, ſuſpenſi) ib. n. 10. Minoritæ ratione Ordinis ad Horas non obligantur, ib. n. 11.

Ad Horas titulo *Religionis profeſſæ* obligantur omnes Religioſi, & Moniales profeſſi Religionem Choro adſtrictam, ib. n. 12. etiam privatim extra Chorum ſub mortali, ib. nu. 13. Secùs probabiliter eſt de iis, qui ex Regula, vel voto ſpeciale præceptum non habent, ib. à n. 14.

Obligatio ſub mortali perſolvendi Horas in Choro principaliter incumbit Communitati, & ex officio Superioribus, f. 59. n. 16. Cui obligationi duo, vel tres non ſatisfaciunt, ib. n. 17. unde ſi non adſint ſaltem quatuor, ab habendo Choro excuſatur Communitas, ib. n. 18.

Qualiter peccet culpabiliter à Choro abſens, vel in Choro ſilens? ib. n. 19.

An Religioſus Clericus nondum Majoribus initiatus, ſi fiat Laicus, obligetur ad Horas, ib. n. 20.

Ad horas titulo *Beneficii* quinam obligentur, f. 60. n. 21. hoc titulo non obligantur I. Habentes ſolùm titulum beneficii, aut etiam poſſeſſionem, ita tamen litigioſam, ut interim fructus non percipiant, ib. n. 22. II. Non percipientes fructus beneficii, ib. n. 23. An habentes beneficium tenue obligentur ratione illius ad Horas ib. à n. 26.

An titulo beneficii ad Horas obligentur Sacellani, Vicarii, Penſionarii, ib. n. 29.

Beneficiatus culpabiliter Horas omittens obligatur ad reſtitutionem, f. 61. num. 31.

Qui ab hac obligatione excuſentur, ib. n. 32. an etiam rarò, vel parum omittens? ib. à n. 34. præſertim an excuſentur à reſtitutione aliter occupati, ſpeciatim Parochi, ib. à n. 36. Quantum reſtituendum, ib. n. 37. præſertim à Parochis, f. 62. n. 38. Qualiter, & cui facienda hæc reſtitutio, ib. n. 40.

Horæ Canonicæ recitandæ ſunt *devotè*, & *ſtudiosè*, ib. n. 42. Explicantur hi termini *devotè*, & *ſtudiosè*, ib. Et inde quid, & quotuplex devotio, ib. n. 43.

Ad horas recitandas requiritur intentio aliqua formalis colendi Deum f. 63. n. 50. ita ut non ſufficiat nuda externa verborum pronunciatio, ib. n. 51. Objiciuntur, f. 60. num. 52. & ſolvuntur fundamenta contraria, ib. n. 53.

Ad Horas non ſufficit intentio orandi *generaliſſimè*, ib. n. 55. nec tamen requiritur intentio orandi *ſpecialiter*, ib. n. 56. ſed requiritur, & ſufficit intentio orandi generaliter, f. 65. n. 57. Qualiter proferenda ſunt verba Breviarii, formaliter, & ſignificativè, vel materialiter tantùm, ib. n. 58.

Non eſt neceſſaria intentio explicita, & actualis ſemper, ib. n. 59. minùs actualis ſemper durans, ib. nu. 60. ſed ſufficit virtualis ipſius finis, non præcepti neceſſariò, ib. n. 61. unde recitans v. g. Matutinum ex devotione, vel Charitate cum infirmo &c. non intendens tunc ſatisfacere, tamen ſatisfacit, ib. n. 62. Horæ Canonicæ pro quibus, & qualiter debeant offerri tam in, quàm extra Chorum, ib. n. 63.

In Horis dicendis ſub mortali requiritur attentio externa, & etiam interna, ſaltem ſuperficialis, f. 67. n. 68. unde mortaliter peccat exercens inter recitandum actiones cum attentione interna incompoſſibiles, ib. à n. 69. Secus ſi exerceat actiones ſolùm leviter diſtrahentes, ib. n. 70. Sententia nullam requirens ſub mortali attentionem internam, cum ſuis fundamentis, ib. num. 71. Sed facilè ſolvuntur, f. 68. n. 74. Ideoque longè probabilius eſt ſub mortali requiri attentionem internam, ib. à n. 76. Saltem ſuperficialem cum intentione colendi, & orandi Deum, f. 69. n. 80. non ergo neceſſaria eſt litteralis, vel ſpiritualis, ib. n. 81. quæ tamen eſt optima, & conſultiſſima, ib. n. 83. Attentio illa debet ſaltem virtualiter continuari, ib. n. 84. Reſolvuntur varia, ib. à n. 85.

Horas diſtractè recitans an teneatur aliquid reſtituere, f. 70. n. 88. & an aliquid, & quantum repetere, ib. à n. 89.

Horas omnes culpabiliter omittens probabiliùs unum tantùm peccatum mortale committit, f. 71. n. 92.

Quæ cenſeatur pars notabilis ſufficiens ad mortale, ib. n. 93. quæ non notabilis, ib. n. 94. Ad culpam perinde eſt, ſive pars notabilis in eadem Hora omittatur, vel in diverſis, ib. n. 95. Omittens partem notabilem non tenetur altero die ſupplere, ib. nu. 96. Quid de dubitante, an omiſerit aliquid, nec ne, ib. n. 97.

An occupatus circa alia ad Chorum ſpectantia, teneatur repetere, f. 72. n. 98.

Quæ ſolo organo, vel alio inſtrumento muſico perſonant, ab aliis ſubmiſsè dici debent, ib. n. 99.

Quàm diſtinctè debeant omnia pronunciari, & qualiter in hoc defectuoſi peccent, ib. à n. 100.

Qualiter poſſit, & debeat dici Officium cum ſocio, vel ſociis, ib. n. 104.

Recitans cum ſocio, vel Choro ſub mortali obligatur attendere ad illum, f. 73. n. 106.

Si autem te attendente, alter non attendat, te non audiat, nec orandi intentionem habeat, &c. tu adhuc ſatisfacis, ib. num. 107.

Qualiter Canonici Cathedrales, ac etiam alii inferiores Canonici beneficiati &c. in Choro ſe habere debeant, an ſatisfaciant nuda aſſiſtentia, vel ſolùm ſubmiſsè orando, ib. n. 108. an, ſi voluntariè diſtracti confabulando ad alteram partem non attendant, peccent, & teneantur repetere, amittant diſtributiones &c. ib. n. 109.

Recitans ſolus quàm alta voce uti debeat, ib. n. 110.

An, & quantum valeat Privilegium à Leone X. datum FF. Minoribus perſolvendi Horas mentaliter, ib. n. 111.

Quali utendum Breviario, an adhuc antiquo uti liceat, fol. 74. num. 112.

An adſtrictus Breviario Romano v. g. ſatisfaciat dicendo Officium peculiaris Eccleſiæ, vel Ordinis v. g. Benedictini, Dominicani &c. & an ad id teneatur, ſi non habeat Romanum, ib. n. 113. & è contra, an Clericus, vel Religioſus adſtrictus Breviario proprio ſui Ordinis, poſſit uti Romano, ib. n. 114.

An, & qualiter liceat aliquid addere Officio Canonico, f. 75. n. 115. Qualiter peccet ſine cauſa mutans Officium in aliud æquale, ib. n. 116. aut Officium longius in brevius alterius diei, vel temporis, ib. n. 119.

Ob quas cauſas liceat Officium ſic mutare in aliud, vel aliis ſe accommodare in dicendis Horis, f. 76. n. 121.

Enumerantur, & reſolvuntur caſus varii notabiles, ib. n. 125.

An,

An, & quando liceat Horas tranſponere, dicendo v. g. Horas Minores ante Matutinum, f. 77. n. 131.
An, & quando ſit licita, vel peccaminoſa interruptio in recitandis Horis Canonicis, f. 78. n. 135.
Sine omni cauſa Horam cęptam interrumpere etiam notabiliter per multas horas, per ſe ſolùm veniale eſt, ib. n. 136. cum cauſa rationabili omninò nullum, ib. n. 137.
Quo tempore debeat, aut poſſit dici, vel incipi Officium Canonicum, v. g. qua hora pridie poſſit dici Matutinum, ib. à num. 139.
De tempore ſingularum Horarum, f. 79. n. 143.
An, & quale peccatum Horas anticipare, vel differre ultra ordinarium tempus, ib. à n. 146.
Quo loco dicendæ ſint Horæ Canonicæ, f. 80. n. 148.
Quo ſitu, & habitu recitandæ ſint Horæ, ib. n. 149.
Cauſæ excuſantes ab Horis dicendis, ib. vide *cauſæ excuſantes*.

Hoſtia.

Hoſtia, ejus immutatio, deſtructio qualis, quotuplex, fol. 97. num. 74. Vide *Miſſa*,

Jejunium.

JEjunium naturale in quo conſiſtat, f. 152. n. 466. Jejunium hoc non violat, deglutiens aliquid, quod nec cibus, nec potus eſt, f. 153. n. 467. aut quid per modum ſalivæ, ib. n. 468. (quid cenſeatur per modum ſalivæ ſumi, ib.) nec deglutiens reliquias minutas pridianæ cœnæ dentibus implicitas, ib. n. 469. Aut ſanguinem, vel humorem ex capite defluentem, ib. n. 470.
Jejonium naturale incipit à media nocte, ib. n. 471. an primo, vel ultimo ictu duodecimæ, ib. an audito primo ictu quis cibum, vel potum ex ore ejicere debeat, vitrum, vel craterem deponere, ib. n. 472. In dubio, an aliquid ante, vel poſt mediam noctem ſumpſeris, poteris præſumere, quòd non, f. 154. n. 474.
Ab hoc jejunio naturali excuſat I. *neceſſitas integri Sacrificii*. Caſus varii, ib. n. 476. II. *Neceſſitas reverentiæ ipſius Sacramenti*. Caſus varii, ubi quid agendum cum reliquiis poſt ablutionem, vel Miſſam in patenam, vel corporali inventis, ib. n. 477. III. *Neceſſitas ſumendi viatici*. Quoties id ſumi poſſit, vel debeat, ib. nu. 478. IV. *Neceſſitas vitandi ſcandalum*, ib. n. 479. Caſus notabiles, ib. n. 480.

Impedimentum.

Impedimenta Matrimonii quæ, quot, f. 276. n. 3.
Impedimentum 1. *Error*, ib. vide *Error*.
Impedimentum 2. *Conditio*, f. 278. à n. 9. vide *Conditio*.
Impedimentum 3. *Vis*, vel *Metus*, ib. n. 13. vide *Metus*.
Impedimentum 4. *Raptus*, f. 280. n. 26. vide *Raptus*.
Impedimentum 5. *Clandeſtinitas*, f. 281. à n. 32. vide *Clandeſtinitas*.
Impedimentum 6. *Votum ſolemne*, f. 282. à n. 39. vide *Votum*,
Impedimentum 7. *Ordo Sacer*, ib. à n. 44. vide *Ordo*.
Impedimentum 8. *Ligamen*, f. 283. à n. 49. vide *Ligamen*.
Impedimentum 9. *Publica honeſtas*, f. 284. à n. 54. *Honeſtas publica*,
Impedimentum 10. *Conſanguinitas*, f. 286. à n. 65. vide *Conſanguinitas*.
Impedimentum 11. *Affinitas*, f. 287. à n. 71. vide *Affinitas*.
Impedimentum 12. *Cognatio*, f. 289. à n. 85. vide *Cognatio*.
Impedimentum 13. *Crimen*, f. 291. à n. 99. vide *Crimen*.
Impedimentum 14. *Cultus diſparitas*, f. 293. à nu. 115. vide *Cultus diſparitas*.
Impedimentum 15. *Impotentia*, f. 294. à n. 121.
Impedimenta impedientia tantùm ſunt *votum*, f. 296. à n. 134. Interdictum, f. 298. n. 143. Feriæ, ib. nu. 144. & Sponſalia, ib. n. 145. Crimen, ib. nu. 146. qualiter hæc impediant matrimonium, ib.

Impotentia.

Impotentia coeundi, f. 294. à n. 122. quando cenſeatur adeſſe, & unde oriatur, f. 295. n. 123. ſi perpetua ſit, & incurabilis licitè, ac antecedens, ib. n. 124. dirimit matrimonium contrahendum tantùm, ib. n. 125. Quid in dubio, an ſit perpetua, necne, ib. n. 126.
Impotentia ſuperveniens non diſſolvit matrimonium ſemel contractum, ib. n. 127.
Nulla impotentia temporalis tantùm, etiam antecedens dirimit matrimonium, f. 296. n. 128. Caſus, ib. n. 129.
Impotentia ætatis jure naturæ dirimit ſolùm inter contrahentes ante ſufficientem uſum rationis, ib. nn. 130. jure vero eccleſiaſtico dirimit inter impuberes, maſculum ſcilicet ante 14. & fœmellam ante 12. annum impletum, ib. n. 131. niſi malitia ſuppleat ætatem, ib. n. 132.
Impotentia ſexus mixti, ſeu matrimonia hermaphroditorum, ib. à n. 134. Ponuntur quatuor caſus, ib. n. 135.

Impudicitia.

Impudicitia *cordis* quid, & quale peccatum, f. 374. n. 662. utpotè I. Cogitationes impuræ, ib. n. 664. II. Delectatio moroſa, ib. n. 665. conſenſus impudicus, ib. n. 666.
Impudicitia *oris*, turpia loqui, cantare, legere, ib. à nu. 667. & audire, quando, & quale peccatum, ib. n. 669.
Impudicitia *aſpectus*, f. 375. nu. 670. Aſpectus turpium poteſt eſſe mortaliter illicitus I. ex objecto, ib. II. ex intentione aſpicientis, ib. n. 671. & III. ex periculo præviſo, ib. n. 672. his ſecluſis aſpectus eſt ſolùm veniale, ib. n. 673.
Impudicitia *tactus*, ut oſcula, amplexus &c. poſſunt eſſe mortale tripliciter, ib. n. 674. I. Ex ipſo objecto, ib. n. 675. II. Ex intentione, ib. n. 676. & III. Ex periculo animadverſo, ib. num. 677.
An, quando, & quale peccatum, tactus, oſcula, amplexus, I. *honeſtatis*, f. 376. n. 679. II. *Neceſſitatis*, ib. n. 681. III. *curioſitatis*, vel *levitatis*, ib. n. 682. Et IV. *Voluptatis & delectationis* gratia, ib. n. 683. ubi, quid delectatio *Venerea*, & *ſenſibilis*, ib. à n. 684.

Inceſtus.

Inceſtus quid, f. 364. n. 607. quæ ejus malitia, ib. nu. 608. Probabiliter omnes inceſtus, ſive inter conſanguineos, ſive affines, in quocunque gradu, vel linea, ſunt ejuſdem ſpeciei, f. 365. n. 609.
Inceſtus inter conſanguineos explicandus eſt primus, & ſecundus gradus, ib. num. 610. inter affines primus, ibid. num. 611.
Inceſtus in cognatione legali, & ſpirituali gradus quotuplex, ib. n. 612. Quale peccatum, ib. n. 613.

Indiſſolubilitas.

Indiſſolubilitas, & diſſolubilitas matrimonii, f. 329. vide *Matrimonium*.

Integritas.

Integritas confeſſionis formalis materialis, f. 204. à n. 353. materialis non eſt eſſentialiter neceſſaria, tamen de præcepto, ib. n. 357. reſpectu ejuſdem confeſſarii, & confeſſionis, ib. n. 358. confitenda ſunt omnia mortalia in ſpecie, & nu. ib. à n. 360. poſt diligens examen memoriæ occurrentia, f. 205. n. 363. in quo examine non requiritur diligentia ſumma, ib. n. 364. ſed ſufficit mediocris, ib. n. 365. quando hæc cenſeatur adeſſe, vel adfuiſſe, quæ adhibita ſufficit, eſto quis putet fortè plura occurſura per longius examen, ib. n. 366. ex defectu autem, vel negligentia examinis mortaliter culpabili evadit confeſſio invalida, & nulla, ib. n. 367.
Ab integritate materiali confeſſionis excuſat. I. *Inculpata oblivio*, f. 218. n. 456. quæ, & qualis ignorantia excuſet, ib. nu. 457. II. *Impotentia phyſica*, ut in infirmo, ſurdo, muto, in periculo mortis &c. ib. n. 461. caſus ambigui, ib. n. 466. III. *Impotentia moralis*, f. 219. n. 467. ut damnum proprium ipſius pœnitentis, ib. nu. 468. ac damnum ipſius Confeſſarii corporale, vel ſpirituale, ib. n. 469. aut alterius tertii, v. gr. complicis, ib. n. 470. ſola tamen famæ læſio complicis apud ſolum confeſſarium non excuſat, ib. n. 470. quando ſcilicet adeſt neceſſitas confitendi, & alius Confeſſarius haberi nequit, ib. num. 471. Aliæ animadverſiones circa impotentiam moralem, aliaſque cauſas excuſantes, f. 220. n. 473.

Intentio.

Intentio requiſita ad Sacramenta conficienda, f. 15.
Quid intentio actualis expreſſa, implicita, ib. à n. 101.
Intentio virtualis quid, ib. nu. 105. Intentio habitualis quid, f. 16. num. 109.
Intentio directa, & indirecta, ib. n. 111. abſoluta, & conditionata, ib. n. 112.
Intentio actualis ad Sacramenta validè conficienda eſt quidem optima, non tamen neceſſaria, ib. n. 114. ſed ſufficit virtualis, f. 17. n. 116. eaque omninò neceſſaria eſt, ib. n. 117. nec ſufficit habitualis, excepto matrimonio ib. n. 118. minùs ſufficit interpretativa, ſeu indirecta tantùm, ib. n. 120.
Intentio validè conficiendi Sacramentum debet eſſe *formalis*, ideſt, intentio faciendi Sacramentum, f. 18. n. 123. Saltem implicita, & æquivalenter talis, v. g. *faciendi, quod facit Eccleſia*, ib. num. 125. qua habita fit Sacramentum non obſtante errore ſpeculativo, vel intentione contraria particulari qualicunque, ib. num. 127.
Reſolvuntur caſus varii, ibid.
Intentio ad validè conficiendum debet inſuper eſſe abſoluta, ſine conditione ſuſpenſiva, f. 19. n. 128. unde eſto validè, & ſæpè licitè conferri poſſit Sacramentum ſub conditione de præſenti, vel præterito, ib. n. 129.
Nunquam tamen ſub conditione de futuro, ib. n. 130. unde adhibens conditionem de futuro peccat mortaliter (excepto Matrimonio) ib. n. 131.
Intentio qualiter debeat eſſe determinata ad certam materiam, vel perſonam, ib. n. 132. Error circa perſonam in Matrimonio ſolùm, non in aliis Sacramentis, obſtat valori, ib. n. 134.
Reſolvitur dubium, an validè ordinetur, irregularis, illegitimus, non admiſſus in examine, ſed furtivè contra intentionem Epiſcopi ordinantis accedens, f. 20. n. 136.
Qualis intentio requiratur *in ſuſcipiente* Sacramentum, ibid. Ut adultus rationis compos validè ſuſcipiat Sacramentum, neceſſario debet eſſe actu, vel ſaltem habitu poſitivè volens, ſeù habuiſſe intentionem, ib. num. 139. reſolvuntur caſus varii, f. 21. nu. 142.
Intentio habitualis, habita ſcilicet, & non revocata ſufficit in

ſuſci-

Digitized by Google

ſuſcipiente (excepto Matrimonio,) ib. nu. 145. Eaque etiam implicita habita ſcilicet in alia volita tale Sacramentum involvente, f. 22. n. 149. Reſolvuntur varia, ib. n. 150.

Intentio, ſeu voluptas generalis etiam vivendi, & moriendi more Chriſtiano Catholico ſufficit in articulo mortis ad ſuſcipiendam Euchariſtiam, & Extremam Unctionem, ib. num. 154. Non tamen ad reliqua Sacramenta, ib. n. 156.

Intentio quoad Horas Canonicas alia materialis, alia formalis, f. 63. n. 44. actualis, virtualis explicita, vel implicita, ib. n. 45.

Qualis intentio requiratur ad dicendas Horas Canonicas, ib. vide *Horæ Canonicæ*.

Interdictum.

Interdictum quid, & quintuplex, f. 42. n. 91.

Irregularitas.

Irregularitas quid, f. 40. n. 76. Quid irregularitas ex delicto, & ex quibus delictis oriatur, ib. n. 77.

Irregularitas ex defectu, quid, & ex quibus defectibus oriatur, f. 41. num. 80.

Juriſdictio.

Juriſdictio à Pontifice Regulari approbato adveniens non limitatur ad ſolam approbantis Diœceſim, f. 246. n. 678. Non poteſt tamen talis Regularis in alia Diœceſi ſine ejuſdem Epiſcopi approbatione, & licentia audire confeſſiones, ib. n. 679. ſed debet priùs ei legitimè præſentari à ſuo Superiore, ib. n. 680. An validè abſolvat contra, vel ſine legitimo conſenſu ſui Superioris approbatus ab Epiſcopo, ib. nu. 681. Non validè abſolvit Regularis alios Religioſos ſui, vel alterius Ordinis ſine licentia Superioris cujuſvis ordinis reſpectivè, f. 247. n. 683.

Juriſdictio Ordinaria quid, ib. nu. 286. quorum, ſeu quibus competat, ib. n. 687. à quo habeatur, f. 248. n. 691. quinam ei ſubjiciantur ratione domicilii, vel quaſi domicilii, ib. nu. 693. aut privilegio ſtatus, ib. n. 694. vel juris diſpoſitione, à num. 295.

Juriſdictio delegata quid, ib. n. 697. quis poſſit eam delegare, ib. nu. 698. delegari poteſt directè, vel indirectè, ib. num. 699.

Quibus, & qualiter fiat delegatio à *jure*, vel *privilegio*, f. 249. n. 700. quibus, & qualiter à *conſuetudine*, ib. n. 704. Quibus, & qualiter ab *homine*, ib. n. 709.

Juriſdictio certa quid, f. 250. n. 713.

Juriſdictio ex errore communi, cum, vel ſine titulo colorato quid, & quando cenſeatur adeſſe, ib. n. 714.

Juriſdictio probabilis quid, ib. n. 715. an, & quando ſufficiat, ib. n. 716. an, & quando ſufficiat juriſdictio dubia, f. 251. n. 718. Juriſdictio univerſalis quid, & quibus conveniat, ib. nu. 722. In articulo mortis eam habet omnis Sacerdos, ad quoſcunque caſus, vel pœnitentes, etiam ſimplex, ib. nu. 723. ſecus, ſi tunc adſit Confeſſarius, ordinaria, vel delegata poteſtate præditus, oppoſitum tamen eſt etiam probabile, ib. n. 724.

An, quando abſolutus in articulo mortis à caſu reſervato, vel cenſura à non habente poteſtatem poſteà convaleſcens debeat ſe ſiſtere Superiori, f. 252. n. 725.

Ligamen.

Ligamen, ſeu vinculum matrimonii cum conjuge adhuc vivente dirimit matrimonium jure naturali, & divino cum quovis alio contrahendum, f. 283. n. 49. Undè neuter conjux ad ſecundas nuptias tranſire poteſt, niſi habita notitia moraliter certa de morte alterius, ib. num. 50. quanta notitia requiratur in foro externo, ib. n. 51. & quæ ſufficiat in foro interno, f. 284. n. 52. caſus, ib. n. 53.

Locus.

Locus ad celebrandum requiſitus quis, & qualis eſſe debeat, f. 148. In loco profano celebrare mortale eſt, ib. nu. 436. niſi excuſet neceſſitas, f. 149. n. 437. Qualiter id permittere poſſint Epiſcopi in domibus ſæcularium, ib. n. 438.

Martyrium.

Martyrium an, qualiter, & quando hominem juſtificet, f. 177. à num. 159.

Materia, & forma.

Materia, & forma in Sacramento quid, & quotuplex, f. 12. n. 76. alia remota, alia proxima, ib. n. 79. debent applicari ab eodem Miniſtro ſimul, ib. n. 80.

Qualiter materia, & forma debeant eſſe ſimul, ſeu qua ſimultate in quovis Sacramento, ib. n. 81.

Quæ cenſeatur ſimultas moralis, & ſufficiens, ib. n. 82.

Qualiter peccet non procurans debitam materiæ, & formæ ſimultatem, ib. n. 83.

Materiæ, & formæ mutatio ſubſtantialis annullat Sacramentum, non accidentalis, f. 13. n. 85.

Quæ cenſeatur mutatio ſubſtantialis, quæ accidentalis materiæ, ib. n. 87. quæ formæ, ib. n. 88.

Materiæ, vel formæ mutatio caſualis, & involuntaria excuſat à peccato, non verò voluntaria, ib. n. 89.

Materiam, vel formam dubiam adhibens, ſi poſſit habere certam, peccat mortaliter, ib. n. 90.

Materia Ordinis, ejuſque contractus qualis neceſſarius, f. 35. vide *Ordo*.

Materia, & forma Sacerdotii duplex, f. 86. no. 3. certam in individuo Chriſtus non determinavit, ſed Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus determinandam reliquit, f. 87. nu. 9. in primitiva Eccleſia fuit ſola impoſitio manuum, f. 88. n. 11. modò porrectio calicis cum vino, & Patenæ cum hoſtia, ib. n. 12. vide V, *Sacerdotium*.

Materiæ Sacerdotii contactus qualis requiratur, f. 91. n. 17.

Materia Euchariſtiæ eſt panis, & vinum, f. 104. n. 123.

Materia neceſſaria, & ſufficiens eſt omnis, & ſolus panis triticeus, & uſualis, f. 106. n. 135. confectus ex farina triticea, & aqua naturali, ib. n. 142. igne toſtus, ib. n. 143. & ſubſtantialiter incorruptus, f. 107. n. 144. in Eccleſia latina azymus, ib. n. 146. utpotè convenientior fermentato, ib. n. 147. in quo tamen tam Græcus, quàm Latinus ſub mortali debet ſervare ritum ſuæ Eccleſiæ, ib. n. 148. Quid ſi ſint extra, ib. n. 149.

Materia altera hujus Sacramenti eſt vinum de vite, ib. n. 151. (ubi quæ excludantur à ratione vini, ib. n. 152.) & quidem omne vinum vitis verè tale, & per ſe potabile, cujuſcunque ſpeciei, vel coloris eſt materia validæ conſecrationis, f. 108. n. 155. etiam muſtum ex uvis maturis expreſſum, ib. n. 156. Quid de vino acido, ib. n. 157. & condito aromatibus, abſynthio &c. ib. nu. 158. ac congelato, ib. n. 159. vino admiſcenda eſt aqua, f. 109. n. 160. de præcepto, ib. n. 161. naturalis, ib. n. 162. modica, ib. n. 163. ad Altare in ipſo calice, ib. nu. 164. quæ convertitur in ſanguinem mediatè, ib. n. 165.

Materia conſecranda debet eſſe certa, & determinata in individuo, & ex intentione conſecrantis, ib. n. 167. reſolvuntur varia, f. 110. n. 168. Materia conſecranda qualiter debeat eſſe præſens conſecranti, f. 111. n. 173. Reſolvuntur varia, ib. nu. 174. validè conſecrari poteſt materia in quacunque quantitate ſenſibili, ib. n. 177. etiam minima pars, f. 112. nu. 178. licitè verò non niſi in quantitate convenienti fini, uſui, & reverentiæ Sacramenti, ib. n. 19..

Materia Sacramenti pœnitentiæ quæ, & quotuplex, f. 161. n. 22. qua ratione venialia ſint materia ſufficiens, ib. nu. 27. quibus modis univerſim remittantur, f. 162. nu. 33. qualiter peccata jam ſemel ritè confeſſa ſint materia Sacramenti pœnitentiæ, f. 163. n. 48. qua ratione peccata dubia ſint materia Sacramenti pœnitentiæ, f. 164. nu. 54. qualiter Confeſſarius procedere debeat, ſi pœnitens afferat mera dubia, ib. num. 56. Materia ſigilli, f. 268.

Matrimonium.

Matrimonium quid, f. 276. n. 1. quotuplex, ib. n. 2.

Matrimonii impedimenta quæ, & quot, ib. vide *impedimentum*.

Matrimonium dupliciter ſumi poteſt, ut *contractus*, & ut *vinculum*, f. 315. n. 288. Quid utroque modo, ib. n. 289.

Ad Matrimonium, ut *contractus* eſt, requiritur I. conſenſus *mutuus* obligatorius, ib. nu. 290. Qualis ſufficiat, ut validè, ib. nu. 291. & qualis, ut licitè contrahant, f. 316. num. 295. II. *Verus*, *ſerius*, *voluntarius*, & *liber*, ib. n. 299. III. *Abſolutus*, & *proprius* contrahentium tantùm, ib. n. 300. quem nemo, ib. n. 301. niſi Deus ſupplere poteſt, ib. n. 302. nec requiritur conſenſus parentum, vel aliorum, f. 317. n. 303. IV. *Externus* per verba, vel ſigna de præſenti expreſſus, ib. n. 305. ac neceſſariò per verba, ib. nu. 306. & quibus verbis, vel ſignis, ib. n. 308. & quo ordine, qua ſimultate exprimi debeat, ib. n. 309. præſertim inter abſentes, ib. à n. 311.

Quæ ſint perſonæ habiles ad matrimonium contrahendum, f. 318. num. 315.

Nullum eſt matrimonium, ſi latenter ſit impedimentum dirimens, ib. n. 316. valet verò, quando ſolùm dubitatur tale ſubeſſe, reverà tamen non ſubeſt, ib. nu. 317. quando autem certò putant ſubeſſe, eſto non ſubſit, probabilius nullum eſt, ib. n. 318.

Matrimonium etiam contrahi poteſt inter abſentes per Epiſtolam, ib. n. 320. vel per Procuratorem, ib. n. 321. quæ requirantur ex parte principalis contrahentis, & quæ ex parte Procuratoris, ib. n. 322.

Matrimonium ſub conditione, præſertim de futuro, raro permitti debet, f. 319. n. 326. contractum ſub conditione de præſenti, vel præterito, ſtatim valet, ſi conditio vera eſt, & ſtatim nullum eſt, ſi conditio falſa, f. 320. n. 327. nec eo uti poſſunt, donec conditio exiſtere cognoſcatur, ib. n. 329.

Matrimonium ſub conditione de futuro honeſta, & poſſibili initum, ib. n. 331. ſuſpenditur uſque ad conditionis eventum, ib. nu. 332. qua poſita, ſtatim perficitur, ſine novo conſenſu, ib. nu. 333. & ſine nova aſſiſtentia Parochi, ac teſtium, f. 321. n. 334. Exceptio, ib. n. 335.

Conditio de futuro turpis, vel impoſſibilis, an, & quando irritet matrimonium, ib. n. 336. irritat conditio turpis repugnans ſubſtantiæ matrimonii, f. 322. n. 341. ejuſque triplici bono, fidei, prolis, & Sacramenti, ib. n. 342.

Matrimonium contractum cum pacto nunquam generandi an valeat, f. 322. n. 343. valet contractum cum intentione nunquam eo utendi, ib. n. 344.

De

Index Rerum notabilium Tomi Tertii.

De Matrimonio rato, ut Sacramentum eſt, ejuſque ſolemnitate, & indiſſolubilitate, f. 323. n. 345.

Matrimonium eſt Sacramentum à Chriſto Inſtitutum, ibid. n. 346. cum promiſſione gratiæ, ibid. in lege Nova inter fideles, ib. nu. 348. Materia ejus ſunt corpora, & forma verba contrahentium, ib. num. 350. Miniſtri ſunt ipſimet contrahentes, f. 324. n. 354.

An ratio Sacramenti validè poſſit ſeparari à contractu inter fideles per intentionem contrahentium, f. 325. n. 356. peccant mortaliter ſic facientes, ib. n. 357.

Ad Matrimonii valorem requiritur aſſiſtentia Parochi, & duorum, vel trium teſtium, ib. nu. 358. Qualis Parochus requiratur, ib. n. 359. aut hic intelligatur, ib. nu. 360. quis proprius Parochus eſſe intelligatur, f. 326. n. 361. valida eſt aſſiſtentia, etſi Parochus ſit interdictus, ſuſpenſus, excommunicatus, etiam non toleratus, ib. n. 362.

Quis alius licentia Parochi poſſit aſſiſtere, ib. nu. 363. Quæ licentia ad id ſufficiat, an etiam tacita, præſumpta, ibid. n. 365. vel etiam per vim, vel metum extorta, ib. n. 366. Licentia Parochi etiam neceſſaria eſt Confeſſario pro copulando moribundo, f. 327. n. 367.

Quales requirantur teſtes, ib. n. 368. qui cenſeantur idonei, & ſufficientes, ib. n. 368.

Qualis requiratur Parochi, & teſtium præſentia, ib. n. 373. neceſſe eſt, ut adſit voluntariè, ib. n. 375. aut ad id rogari, modò intelligant, quid agatur, f. 328. n. 376.

Matrimonio præmittendæ ſunt tres denunciationes, ib. n. 377. ex præcepto tantùm, ib. n. 378. conſcius alicujus impedimenti inter ſponſos tenetur illud manifeſtare ſub mortali, per ſe loquendo, ib. nu. 379. Qualiter, & cui id intimandum, ib. nu. 380. an etiam ſponſus, vel ſponſa teneatur manifeſtare, ib. n. 381. ſolvitur caſus, ib. n. 382.

Matrimonii, ut Sacramenti effectus, eſt gratia ſanctificans, f. 329. n. 383. & triplex bonum eſſentiale matrimonii, fidei, prolis, & indiſſolubilitatis, ib. n. 384.

Matrimonii indiſſolubilitas, & diſſolubilitas, ib. Jure divino, ib. n. 388. ac etiam naturæ, ib. n. 389. ſaltem inchoativè, indiſſolubile eſt omne matrimonium, *legitimum*, *ratum*, *& conſummatum*, ib. n. 390. adeòque etiam Matrimonia Hæreticorum, aut indiſſolubilia ſunt, aut nulla, fol. 330. num. 391.

Matrimonium infidelium, etiam conſummatum, ſolvitur per unius converſi, & baptizati aliud matrimonium contractum, ib. n. 392.

Matrimonium fidelium *ratum* tantùm ſolvitur per profeſſionem Religionis, ib. n. 396. etiam poſt multos annos, ib. n. 398. (de privilegio primi bimeſtris, f. 331. nu. 397.) ac etiam per diſpenſationem Pontificis, ib. nu. 400. ſolvuntur fundamenta contraria, f. 332. n. 403.

Matrimonium *conſummatum* fidelium eſt ſimpliciter indiſſolubile, ib. n. 404. quoad vinculum, ib. n. 405. ſolubile tamen quoad torum, ib. n. 407. I. Per profeſſionem Religionis, mutuo conſenſu, vel de licentia alterius factam, ib. n. 408. II. Per ſuſceptionem Ordinis Sacri, ib. n. 411. III. Per Votum ſimplex caſtitatis mutuo conſenſu emiſſum, fol. 333. n. 412. & IV. Per electionem continentiæ, ib. n. 413.

Matrimonium fictè contrahens peccat mortaliter, f. 335. nu. 431. & in foro externo compellitur ad verè contrahendum, ib. n. 432. niſi adſit legitima exceptio, f. 336. n. 433. Caſus difficilis, ib. nu. 434.

Matrimonium ſcienter contrahens cum impedimento quocunque peccat mortaliter, ib. nu. 435. peccato ſacrilegii, ib. n. 436. contra reverentiam Sacramenti, ib. n. 438. ſecus, ſi bona fide contrahant ignorantes impedimentum, ib. n. 439. Quas pœnas incurrant ſcienter cum impedimento contrahentes, f. 337. n. 441.

Matrimonium cum impedimento contractum, aut diſſolvendum, aut diſpenſandum eſt, ib. n. 442. Inſtructiones Confeſſariis valdè notandæ, ib. nu. 443. an pœnitens habens impedimentum ſit in bona fide, ib. n. 444. vel mala fide, ib. n. 445. ſi impedimentum ſit diſpenſabile, quid faciendum Confeſſario, f. 338. n. 446.

Matrimonium invalidum ex defectu conſenſus tantùm, qualiter revalidandum, ib. num. 447. an requiratur conſenſus novus unius tantùm, ib. num. 448. internus tantùm, vel externus, ib. n. 449.

Matrimonium invalidum ex aliquo impedimento revalidatur per diſpenſationem, f. 339. nu. 451. in quo jure ordinario diſpenſat ſolus Pontifex, ib. n. 452. Epiſcopus per accidens, ib. n. 453. quando, ib. n. 454.

Quid agendum Confeſſario, vel Parocho, ſi immediatè ante nuptias jam jam celebrandas in aliquo contrahente inveniat impedimentum occultum, ib. n. 455.

Habita diſpenſatione neceſſariò requiritur etiam novus conſenſus, ib. nu. 456. & quidem utriuſque internus, & externus, f. 340. n. 457.

An impedimentum, & nullitas matrimonii debeat alteri parti manifeſtari, ib. n. 458.

An requiratur nova ſolemnitas, ſeu præſentia Parochi, & teſtium, ib. n. 461. una ſententia affirmat, f. 341. n. 463. altera negat, ib. n. 464.

Matrimonii uſus, ib. vide Conjuges.

Mendicantes.

Mendicantes qualiter, & à quibus caſibus, & cenſuris papalibus ex privilegio abſolvere poſſint ſæculares, f. 255. à n. 740. quid poſſint quoad Epiſcopales, ib. n. 745.

Metus.

Metus gravis injuſtè incuſſus ad extorquendum conſenſum matrimonii irritat illud probabiliter jure naturæ, fol. 278. n. 13. certiſſimè irritat metus gravis abſolutè, ib. n. 14. ac etiam gravis reſpectivè, ib. n. 15. non tamen metus ſimpliciter levis, vel merè reverentialis, f. 279. num. 16. niſi quandoque per accidens, ib. n. 17.

Metus gravis autem, ut irritet, debet eſſe *injuſtus*, ſeu *injuſtè* incuſſus, ib. nu. 18. per ſe directè ad extorquendum ipſum matrimonii conſenſum, ib. n. 19. in dubio, an metus fuerit injuſtè incuſſus, præſumendum eſt pro valore, ib. num. 20.

Metum talem incutiens peccat mortaliter, ib. num. 21. alter verò venialiter tantùm, ſi ſolùm fictè conſentiat, ib. n. 22. imò nec venialiter, ſi ſolùm conſentiat in ipſum matrimonium ſine animo conſummandi, ib. nu. 22. mortaliter verò, ſi ex tali metu contrahat cum intentione conſummandi, ſciens tale matrimonium eſſe nullum, f. 280. n. 23. & exercendo actus carnales merè fornicantur, ib. nu. 24. nec per illos actus matrimonium tale ratificatur, ib. Qualiter peccet, qui contrahit ex tali metu irretitus, inſuper alio impedimento dirimente, ib. n. 25.

Miniſter.

Miniſter Sacramentorum validè conficiendorum, quis, & quæ in eo requirantur, f. 23. n. 158.

Miniſter, ut licitè conferat, & conficiat Sacramenta, quæ in eo requirantur, f. 24. n. 162. vide *Sacramentum*.

Miniſter in mortali miniſtrans, vel conficiens Sacramentum, an, & quando peccet mortaliter, f. 25. n. 169.

A Miniſtro indigno, ſeu cum peccato mortali collaturo, an liceat petere, & recipere Sacramentum, f. 26. num. 178. vide *Sacramentum*.

Miniſtrans Sacramentum indigno qualiter peccet, f. 27. n. 183.

Miniſter Ordinis validè conferendi, f. 35. num. 32. & licitè conferendi quis, f. 36. n. 46. vide *Ordo*.

Miniſter Euchariſtiæ, & Sacrificii eſt ſolus, & omnis Sacerdos, f. 131. n. 304. quis licitus, ib. nu. 306. quis ordinarius, & ex officio, ib. num. 308. quibus caſibus Regulares dare poſſint Communionem in articulo mortis, f. 132. n. 314.

Miniſter, ſeu Miniſtrans ad Miſſam qualis, & ſub quo peccato requiratur, f. 142. n. 380.

Miniſter Sacramenti pœnitentiæ quoad valorem eſt ſolus Sacerdos *verus*, f. 242. n. 655. nullus Laicus, f. 243. nu. 657. quid ſi quis ſe fingat confeſſarium, ib. n. 658.

Miniſter debet habere juriſdictionem, ib. n. 659. & approbationem ab Epiſcopo expreſsè, vel tacitè, ib. n. 660. An, quos, & à quibus abſolvere poſſit non approbatus, ib. n. 661.

Miſſa.

Miſſa quid nominis, f. 95. n. 61. quid rei, ib. n. 62. eſſe verum Sacrificium in nova lege probatur variè, ib. nu. 63. ſolvuntur objectiones, f. 96. n. 68.

Miſſæ hoſtia, ſeu res oblata principalis eſt Corpus, & Sanguis Chriſti, f. 97. num. 74. ſpecies Euchariſtiæ ſunt medium, ib. num. 75. ſubſtantia panis, & vini materia *ex qua*, ib. nu. 76. immutatio, & deſtructio hoſtiæ alia myſtica, f. 98. num. 79. alia moralis, ibi nu. 80. alia aliquo modo realis, ib. n. 81.

Miſſæ partes eſſentiales, ib. nu. 83. aliæ accidentales, ibid. conſecratio eſt eſſentialis, ib. nu. 84. an, & quæ oblatio eſſentialis, ib. num. 85. ſumptio non eſt pars eſſentialis, ſed integralis Miſſæ, f. 99. n. 86.

Miſſa Sacerdotis aliquo ſenſu, & reſpectu æquè, & quo minus valeat, quàm Sacerdotis boni, f. 133. n. 321.

Miſſæ oblatio, ibid.

Miſſæ Stipendium, f. 138. vide V. *Stipendium*.

Qualem partem omittere in Miſſa ſit mortale, f. 147. n. 425. an, & quale peccatum ſit aliquid addere, ib. n. 427.

Miſſam mutare, legendo aliam, quàm ſit præſcripta, an, & quale peccatum, ib. n. 429. Cauſæ juſtæ mutandi Miſſam, ib. num. 430.

Quinam, quando, & qualiter ſupplendi ſint defectus in Miſſa commiſſi, f. 148. n. 432. Quid ſi Sacerdos in Miſſa deficiat, ib. n. 435.

Moribundus.

Moribundus, loquela, & ſenſibus deſtitutus, ſi dedit ſigna doloris, & confeſſionis, validè, & licitè abſolvitur, f. 241. nu. 636. ad abſolutionem petendam directa, ib. num. 637. etiam quando ea dedit, Sacerdote adhuc abſente, coram aliis, etiam uno poſteà teſtante, ib. n. 639. qualiter abſolutè, vel ſub conditione, f. 242. n. 640.

Mo-

Moribundus, qui nullum dat, vel dedit ſignum, an, quando, & qualiter poſſit abſolvi, ib. n. 644.

Notitia.

NOtitia confeſſionis quando, & qualiter non liceat uti, & quando, ac qualiter, quandoque liceat, fol. 266. vide *Sigillum*.

Numerus.

Numerus moralis tantùm peccatorum exprimendus eſt in confeſſione, non phyſicus actuum, f. 214. n. 427. quando peccata interna cenſeantur unum, vel plura numero, ib. nu. 428. quando cenſeantur formaliter, vel interpretativè interrumpi, ib. num. 430. An multiplicatio objectorum in eodem actu multiplicet numero malitias, ib. n. 431. Quando actus externi ſub uno, eodemque interno multiplicati cenſeantur unum numero peccatum, exempla varia, f. 215. nu. 432. Quando cenſeantur plura numero peccata actus interni, & externi, ib. n. 435.

Numerus certus explicandus eſt, quantum fieri poteſt, f. 216. n. 441. unde graviter peccat qui numerum ſibi certum, exprimit ſub illo ſuo *circiter*, *plus*, *minus*, ib. n. 442. quem numerum comprehendant, vel confeſſario ſignificare poſſint, dictæ particulæ, *circiter*, *plus*, *minus*, ib. n. 446.

Quando nullus, nec probabilis quidem numerus haberi poteſt, qualiter ſufficiat, & exponi debeat ſtatus pœnitentis, conſuetudo, & mora peccandi, f. 217. num. 451. caſus varii, ib. num. 452.

Obligatio.

OBligatio applicandi Sacrificium ex fidelitate ſolùm, regulariter eſt ſub veniali tantùm, f. 137. n. 352. ex juſtitia verò ſub mortali ex genere ſuo, ib. n. 353. unde mortaliter peccat qui talia Sacra ſine juſta cauſa nimis diù differt, ib. n. 354. Si omninò omittat, tenetur ad reſtitutionem, ib. n. 355.

Obligationes Clericorum, ſeu Ordinariorum, f. 52. num. 157. obligatio geſtandi habitum, & tonſuram quanta, f. 53. nu. 16‹. obligatio Orationum, & Miſſarum in ordinatione injunctarum, f. 54. n. 170. Obligatio Reverentiæ, & obedientiæ Ordinatori promiſſæ quæ, & quanta, ib. n. 171.

Obligatio Caſtitatis in Majoribus ordinati qualis, ib. n. 173. eſt ex ſolo jure humano Eccleſiaſtico, f. 55. n. 175. ita ut Matrimonium validè contrahere non poſſit, ib. num. 176. Quæ obligatio eſt immediatè ex voto ſolemni, ib. n. 178. aut certè ex lege Eccleſiaſtica, ib. n. 180. in ipſa ordinatione ſaltem implicitè volita, f. 56. num. 181. Reſolvuntur varia, ib. n. 182.

Obligatio recitandi Horas Canonicas qualis, quos, & quibus titulis obliget, f. 57. vide *Horæ Canonicæ*.

Obligatio reſtituendi ob omiſſas Horas, f. 61. n. 31.

Omittens omnes Horas probabiliùs unum tantùm peccatum committit, f. 71. n. 92. Quæ cenſeatur pars notabilis, ib. n. 93. Quid de dubitante, an aliquid omiſerit, ib. n. 97.

Occaſio.

Occaſio remota, f. 199. n. 321. propinqua, ib. n. 322. & proxima quid, f. 200. n. 323. quid, & qualiter agendum cum recidivis ex occaſione proxima, ib. n. 325. ſpecialiter cum concubinariis, ib. n. 326. quid cum recidivis ex intrinſeca tantùm fragilitate, f. 201. nu. 330. ſpecialiter quoad mollitiem, ib. n. 333. vide *Recidivi*.

Offerens.

Offerens Sacrificii varius, f. 132. nu. 313. Principalis eſt ipſe Chriſtus, qualiter is adhuc offerat, ib. n. 316.

Offerens Miniſterialis eſt omnis, & ſolus Sacerdos, ib. n. 320. Quo ſenſu, & reſpectu Miſſa Sacerdotis mali æquè, vel minus valeat, quàm Miſſa Sacerdoti boni, f. 133. n. 321.

Offerens Generalis eſt Eccleſia, ib. n. 324.

Offerentes ſpeciales ſecundarii ſunt fideles concurrentes, ib. num. 325. quo ordine hi offerant, quomodo, & qualiter, ib. n. 326.

Offerri debet Sacrificium ſoli Deo ex duplici ratione, f. 134. n. 329. idque ex fide colendi Deum, ib. nu. 330. qui finis ſemper, ſaltem implicitè haberi debet, ib. n. 331. Quid ſi præter hunc, alius finis intendatur, ib. n. 332. Intentio in celebrante neceſſaria tam quoad conſecrandum, f. 135. n. 337. quàm quoad applicandum qualis, ib. n. 338. quando habenda, ſeu quandiù ante Miſſam fieri poſſit intentio conſecrandi, f. 136. n. 343. & intentio applicandi, ib. n. 345.

Ordo.

Ordo ſumi poteſt dupliciter, activè, & paſſivè, f. 29. n. 1.

Ordo quid activè, ib. quid paſſivè ſumptus, ib.

Ordinationis effectus quid, f. 30. n. 3.

Ordines ſunt ſeptem, ib. n. 5.

Prima Tonſura non eſt Ordo, ſed fundamentum, & diſpoſitio ad Ordines, ib. n. 6.

Cur Ordines alii dicantur Majores, & Sacri, ib. nu. 7. alii minores, & non Sacri, ib. n. 8.

Epiſcopatus eſt verus Ordo à Sacerdotio quidem aliqualiter, ib. nu. 9. non tamen ſimpliciter, & adæquatè diſtinctus, f. 31. n. 10. præſtantior tamen Presbyteratu, ib. n. 11. imò eſt ſupremus Ordo in Eccleſia Dei, ib. n. 12.

Ordo eſt Sacramentum, ib. num. 15. inſtitutum à Chriſto in ultima Cœna, explicitè quidem quoad Sacerdotium, ibid. n. 16. & implicitè ſaltem quoad alios Ordines, f. 32. n. 17. eorumque materias, & formas, ib. n. 18.

Ordines omnes probabiliſſimè ſunt Sacramenta, ib. n. 20. ſicut, etiam probabiliſſimè ordinatio Epiſcopi eſt verè, & propriè Sacramentum, f. 33. nu. 25. etiam ut diſtincta ab Ordinatione Presbyteri, ib. n. 27.

Qualiter ſeptem Ordines dicantur unum, & plura Sacramenta, ib. num. 28.

Ordinis materia alia remota, alia proxima, ib. n. 29. forma ſunt verba Epiſcopi, ib. n. 30. Traditio materiæ, & prolatio formæ debent fieri ab eodem Epiſcopo, ib. num. 31. non tamen neceſſariò ſingulis ordinandis, f. 34. n. 32.

Qualis requiratur contactus materiæ in ordinatione, ib. n. 34.

Probabiliſſimè ad valorem, & eſſentiam nullus requiritur contactus, ib. nu. 35. De præcepto tamen neceſſarius eſt contactus phyſicus, præſertim in Presbyteratu, ib. n. 36. Qui debet fieri ſimul tempore, ſaltem moraliter, cum prolatione formæ, ib. n. 37. an contactus ille debeat eſſe immediatus, f. 35. n. 38.

Ordinis *validè* conferendi Miniſter eſt omnis Epiſcopus conſecratus, ib. n. 39. iſque ſolus, non item non conſecratus, ib. n. 40. Saltem reſpectu Sacerdotii validè conferendi, ib. n. 41. nam Ordines minores, & primam Tonſuram conferre etiam poſſunt Presbyteri, Cardinales, & quidam Abbates, f. 36. nu. 42. Hi tamen probabiliùs ſuis tantùm, ib. n. 43. Diaconatum, & Subdiaconatum ex commiſſione Papæ etiam conferre poteſt ſimplex Sacerdos, ib. n. 44.

Ordinis *licitè* conferendi Miniſter eſt ſolus Epiſcopus proprius ordinandi, ib. n. 46. Qui poteſt eſſe proprius ejus ratione vel originis, vel domicilii, vel beneficii, f. 37. n. 49. Quinam dicatur *proprius* ratione originis, ib. nu. 50. ratione domicilii, ib. num. 53. & quinam *proprius* ratione beneficii, f. 38. n. 56.

Ordinis validè ſuſcipiendi *Subjectum* eſt ſolus baptizatus, ib. n. 55. nulla fœmina, ib. Quid Diaconiſſæ, ib. n. 60. Quid de Hermaphroditis, f. 30. n. 61.

Ordinandus adultus debet habere intentionem, f. 39. n. 62.

Validè ordinantur infantes, & pueri ante uſum rationis, ib. n. 63. uti & amentes, furioſi, ebrii, dormientes &c. non tamen licitè, ib. n. 66.

Ut quis licitè ſuſcipiat Sacramentum Ordinis, debet eſſe I. in ſtatu gratiæ, f. 40. nu. 68. unde qualis obligatio confitendi, & communicandi, ib. n. 70. II. Debet eſſe confirmatus ordinariè, & non per ſaltum ſuſcipiens, a nu. 72. III. Non debet eſſe irregularis, ib. n. 76. Quid irregularitas ex delicto, ib. n. 77. ex defectu, f. 41. n. 80. IV. Non debet eſſe cenſura ligatus, f. 42. n. 89. quid, & quotuplex interdictum, ib. n. 91.

Qualis ætas requiratur ad Ordines, f. 43. num. 94. qualiter computanda, ib. n. 95. Quid ſi quis ſcienter, & mala fide ante illam ordinetur, ib. num. 96. quid in dubio, an adſit debita ætas, f. 44. n. 98.

De ordinandi probitate, ib. nu. 99. Scientia, ib. nu. 100. & examine, ib. n. 101. ac approbatione, ib. n. 102.

Ordinandi litteræ dimiſſoriæ, ib. n. 103. à quo conferantur, ib. n. 104. quid continere debeant, f. 45. n. 105.

Ordinandi titulo ſuſtentationis, ib. nu. 108. alius eſt beneficii, ib. n. 109. alius Patrimonii, f. 46. n. 110. alius paupertatis, ib. n. 113. pœnæ in oppoſitum, ib. n. 114.

Ordinationis locus, tempora, & interſtitia, ib. num. 116. nequeunt eodem die in eadem ordinatione generali conferri duo Ordines Majores, f. 47. n. 118. enumerantur interſtitia à Jure ſtatuta, ib. n. 120. Quibus diebus conferri poſſint Minores, ib. n. 119. Privilegia Regularium circa tempora ordinandi, ib. n. 121.

Ordinum ſingulorum definitio, materia, forma, & Officia, f. 48.

Ordo Oſtiariatus quid ut Sacramentum, ib. nu. 125. quid ut res Sacramenti, ib. n. 126. quæ ejus materia, ib.

Ordo Lectoratus quid ut Sacramentum, & quæ ejus materia, ib. n. 127. Quid ut res Sacramenti, ib. n. 128.

Ordo Exorciſtatus ut Sacramentum, & ut res Sacramenti, ib. n. 129. quæ ejus materia, ib.

Ordo Acolytatus ut Sacramentum, f. 49. nu. 131. ut res Sacramenti, ib. n. 132. Quæ ejus materia, ib.

Ordo Subdiaconatus ut Sacramentum, ib. nu. 134. ejus materia quæ, & quotuplex, ib. n. 135. Quid ut res Sacramenti, & quæ ejus officia, ib. n. 137.

Ordo Diaconatus quid ut Sacramentum, quæ, & quotuplex ejus materia, f. 50. n. 138. quæ eſſentialis, ib. nu. 139. an unum, vel duos imprimat Characteres, ib. n. 140. Quid ut gradus, & res Sacramenti, ib. n. 141. Quæ ejus officia, ib.

Ordinatorum paramenta; eorumque ſignificationes, f. 51. à num. 148.

Or-

Index Rerum notabilium Tomi Tertii.

Ordinatorum obligationes, f. 52. Tonſura, & Minores nullam inducunt obligationem, f. 53. n. 164. Qualis obligatio geſtandi habitum, & tunſuram, ib. n. 166. Orationum, & Miſſarum in ordinatione injungi ſolitarum, f. 54. n. 170.

Ordinati in Sacris obligantur ad Caſtitatem, ib. nu. 173. ex ſolo jure Eccleſiaſtico, f. 55. n. 175. Ut Matrimonium validè contrahere non poſſint, ib. nu. 176. quæ obligatio eſt immediatè ex voto proprio ſolemni, ib. n. 178. Aut certè ex lege Eccleſiaſtica, ib. nu. 180. in ipſa ordinatione, ſaltem implicitè volita, f. 56. n. 181. reſolvuntur varia dubia. I. an eam caſtitatis obligationem contrahat in ordinatione expreſsè nolens illam, ib. n. 182. II. Ordinatus ex metu, ib. nu. 183. III. Ignorans eam eſse Ordini annexam, ib. n. 184. & IV. An etiam infans ſic in Sacris ordinatus, f. 57. num. 185.

Peccatum.

PEccatum quodlibet qualiter, & quot modis repugnet Deo, f. 158. n. 4. continet offenſam, & injuriam Dei, f. 159. num. 9.

Peccata venialia quibus modis univerſim deleantur, fol. 162. n. 33. ex opere operantis, ib. nu. 34. ex opere operato, f. 163. n. 40. per Sacramentalia, ib. n. 44. nullum remittitur ſine remiſſione mortalis, ib. n. 46.

Peccata jam ſemel ritè confeſsa qua ratione ſint materia ſufficiens, ib. num. 48. & qua ratione peccata dubia, f. 164. n. 54. quando tales abſolvendi, vel non, ib. n. 55.

Peccata mortalia in ſpecie, & numero neceſsariò confitenda, f. 204. n. 360. poſt diligens examen, f. 205. num. 363. vide *Confeſſio*.

Peccata dubia an neceſsariò confitenda ut dubia, f. 208. certus de peccato, & dubius de confeſſione, illud confiteri debet, ib. nu. 386. dubium juris, facti, negativum, poſitivum &c. f. 209. n. 389.

Peccata merè, & verè dubia non eſse neceſsariò confitenda docent multi, ib. nu. 390. ſententia tamen oppoſita affirmativa practicè vera oſtenditur, ib. n. 392.

Peccatum confeſsum ut dubium, poſteà non repetendum eſt, ut certum, ib. n. 397.

De peccatis conjugum in uſu matrimonii, f. 335. & f. 341. vide *conjuges*.

Peccatum contra naturam quid, & quotuplex, f. 367. n. 624. Beſtialitas, f. 368. n. 625. Sodomia perfecta, ib. n. 626. imperfecta, ib. n. 627. Mollities, ib. n. 628. ejus diviſio, ibid. Mollities qualificata ex parte objecti cogitati, ib. nu. 629. ex parte perſonæ pollutæ, ib. n. 630. ex parte cooperantis, vel complicis, f. 369. num. 631. ex parte inſtrumenti adhibiti animati, inanimati, f. 370. n. 636.

Pœnitentia.

Pœnitentia quid nominis, f. 158. n. 1. ut virtus, & ut Sacramentum, ib. n. 2. quid ut virtus, ib. n. 3. offenſa, & injuria quid, & qualiter differant, ib. nu. 4. Item quid, & qualiter differant ſatisfactio, & reſtitutio, f. 159. n. 6.

Pœnitentia ut Sacramentum quid, ib. n. 10. Eſt verum N. L. Sacramentum, ib. nu. 11. immediatè à Chriſto inſtitutum, ib. n. 12. neceſsarium omni poſt Baptiſmum mortaliter lapſo, neceſſitate medii in re, vel in voto, f. 160. n. 14.

Pœnitentiæ ex parte Sacramenti materia, & forma, ibid. n. 15. ex parte pœnitentis contritio, confeſſio, & ſatisfactio, ib. nu. 16. quænam ex his ſint partes eſsentiales, ib. n. 17. quomodo contritio, & confeſſio ſint partes eſsentiales, ib. n. 18. Thomiſtæ, & RR. volunt eſse partes propriè eſsentiales, ib. n. 19. negant Scotiſtæ, ib. n. 20. in quo ergo ejus eſsentia conſiſtat, f. 161. n. 21.

Pœnitentiam implens in mortali, ſatisfacit quidem præcepto Confeſsarii, f. 229. n. 541. peccat tamen venialiter, ib. nu. 542. imponenda eſt à Confeſsario neceſsariò neceſſitate præcepti tantùm, ib. num. 543. & quidem ſub gravi culpa per ſe loquendo, ib. nu. 544. quibus caſibus poſſit nulla, vel levis imponi, f. 230. n. 545. qualiter pœnitens teneatur acceptare, ib. n. 547. & implere, ib. n. 549. pœnitentiam *rationabilem*, ib. num. 551. & *obligatoriè* impoſitam, f. 231. num. 552.

Pœnitentia quanta, & qualis imponenda, ib. n. 553. Regulæ practicæ, ib. n. 554. & cauſæ excuſantes, & juſto minor imponi poſſit, f. 232. n. 558. qualia opera injungenda, ib. n. 560. an imponi poſſit opus aliàs debitum, ib. num. 564. vel opera, quæ aliàs facturus eſt, f. 233. n. 567. An opus pro defunctis, vel pro aliis, ib. num. 570. ac an opus per alium implendum, ib. n. 573. an opus ſub conſilio ſolum implendum, ib. n. 574. & an ceſſatio à bono opere, ibid. num. 575.

Pœnitentia regulariter imponenda eſt poſt peccata audita ante abſolutionem, f. 234. n. 576. & implenda tempore, vel termino præfixo, ib. n. 577. ſi non ſit præfixus, quàmprimùm commodè fieri poteſt, ib. n. 578. poteſt impleri per opus aliàs præceptum, ib. n. 579. vel aliàs exercitum, etſi quis de ea implenda non cogitet, ib. n. 580.

Pœnitentiam juſtam à confeſſario impoſitam, ib. n. 582 commutare poteſt ſolus Confeſſarius, ib. n. 583. non ſolùm is, qui impoſuit, ſed etiam alius, ib. nu. 584. æqualem poteſtatem habens, ib. n. 585. Qui primò impoſuit, poteſt eam mutare, extra Sacramentum, f. 235. n. 586. non verò alius, ib. nu. 587. ſed probabiliùs debet ei prior confeſſio repeti, ib. num. 588. Probabile tamen, eam ei non debere repeti, ib. num. 589.

Pollutio.

Pollutio quid, f. 368. n. 628. quotuplex, ib. Qualificata I. Ex parte *objecti cogitati*, ib. n. 629. II. Ex parte *perſonæ pollutæ*, ib. n. 630. III. Ex parte *cooperantis*, *vel complicis*, f. 369. n. 631. quæ, quanta peccata, quando, & qualiter explicanda in confeſſione, ib. n. 632. ſi fiat tactibus alterius perſonæ, ib. n. 633. ratione peccati alieni, ib. n. 634. ſi fiat cum puero doli incapace, cum fœmina, vel maſculo dormiente, cum ebrio, vel bruto &c. ib. nu. 635. IV. Ex parte *inſtrumenti* adhibiti *animati*, ſi fiat alterius perſonæ manibus, inter ejus brachia, ubera &c. f. 370. n. 636. vel in ore alterius, ib. n. 637. vel *inanimati*, ib. num. 638. ut ſi fiat cum fœmina mortua, vel ſtatua fœminæ, ibid. num. 639.

Pollutio directè voluntaria ſemper eſt peccatum mortale, ib. nu. 640. nunquam licita quocunque caſu, ib. nu. 641. An liceat eam involuntariè ortam permittere, ib. n. 642. aut ſemen jam corruptum directè expellere, f. 371. n. 643.

Pollutio indirectè tantùm voluntaria ex cauſa, vel actione aliqua quando, & quale peccatum, ib. nu. 644. Mortalis eſt, ſi cauſa ejus prævisa eſt mortalis in genere luxuriæ, ib. nu. 645. ut ſunt impuræ cogitationes, imaginationes, deſideria, tactus, amplexus &c. ib. nu. 647. Si verò cauſa ejus eſt ſolùm venialis, etiam pollutio ſecuta, ſed non intenta, ſecluſo periculo conſenſus, tantùm venialis eſt, ib. num. 648.

Pollutio quale peccatum, ſi prævideatur ſecutura ex ebrietate, nimio cibo, potu, f. 372. n. 649. vel ex alia actione de ſe honeſta, & licita, ib. n. 650.

Quid de pollutione involuntaria in ſomnis facta, ib. n. 651. ſi antecedenter directè ſit voluntaria, intenta &c. ib. nu. 653. vel indirectè in cauſa poſita, ib. nu. 654. aut poſteà voluntaria, & complacita, f. 373. n. 655.

Pollutio in ſomnis cœpta, ſed in vigilia completa, ib. n. 656.

Diſtillatio, & commotio libidinoſa, ib. nu. 658. & non libidinoſa, ib. num. 660.

Præceptum.

Præceptum Confeſſionis *divinum* quos, quando, & qualiter obliget, f. 226. n. 517.

Præceptum Confeſſionis *Eccleſiaſticum* quos, quando, & qualiter obliget, ib. n. 522.

Propoſitum.

Propoſitum ad validam, & licitam abſolutionem requiſitum quale, f. 196. debet eſſe I. *abſolutum*, f. 197. nu. 303. nec ſufficit velleitas conditionata, ib. nu. 305. ut alii volunt, ib. n. 306. II. *Firmum*, ib. 308. qua firmitate, ib. nu. 309. non requiritur credulitas, vel perſuaſio certa ex parte intellectus, ut quis certò credat ſe non ampliùs peccaturum, ib. nu. 310. nec promiſſio nova obligatoria, f. 198. nu. 311. III. debet eſſe *Univerſale*, ib. n. 312. & IV. *Efficax*, ib. n. 313. Corollaria, ib. n. 314. & applicatio practica, ibid. num. 315. An ſufficiat propoſitum virtuale, ib. num. 316. vel an ſemper, vel quando debeat eſſe formale, & expreſſum, f. 199. n. 317.

Propoſitum vitandi venialia quale eſſe debeat, f. 202. n. 334. notantur ſpecialia, ib. num. 335.

Raptus.

RAptus generatim quid, f. 280. n. 26. ejus pœnæ, ib. Ad raptum propriè dictum requiritur violentia, ib. nu. 27. illata ipſi puellæ, (non parenti, vel tutori, ib. nu. 28.) idque in ordine ad matrimonium, ib. Non eſt impedimentum, ſi puella rapiat virum, f. 281. n. 30.

Rapiens puellam non pro ſe, ſed pro alio, incurrit pœnas, non tamen impedimentum, ib. n. 31.

Raptus propriè quid, f. 363. n. 603. culpa, & pœna raptoris, f. 364. num. 604.

Specialia quoad fœminam raptam, vel vi oppreſſam, ib. n. 605.

Recidivus.

Recidivi ex occaſione proxima qualiter juvandi, f. 200. nu. 325. quando, & quoties abſolvendi, ib. num. 326. aut in occaſione permittendi, ib. nu. 327. ſpecialiter concubinarii, ib. nu. 328. quibus conditionibus in domo permitti poſſit concubina, f. 201. n. 329.

Recidivi ex intrinſeca fragilitate quoad blaſphemias, odia, delectationes moroſas &c. quoties abſolvendi, ib. nu. 330. quando cenſeantur habere propoſitum, ib. n. 331. ſpecialiter quoad mollitiem, ib. n. 333.

Regulares.

Regulari mendicanti an poſſit negari approbatio ab Epiſcopo, f. 245.

Digitized by Google

f. 245. nu. 672. unde, & quanta eis adveniat juriſdictio, f. 246. num. 678.

Regolaris non poteſt validè abſolvere alios Religioſos, vel Religioſas ſui, vel alterius Ordinis ſine licentia Superioris cujuſvis Ordinis reſpectivè, f. 247. n. 683. Nec etiam poteſt uti juriſdictione Pontificia ſiue licentia ſui Superioris, ibid. oom. 684.

Religioſus extra Monaſterium commorans, an, & cui poſſit confiteti, ib. num. 685.

Repetere.

Repetere confeſſionem, ſeu confeſſionum repetitio quando, & qualiter facienda, f. 222. vide V. *Confeſſio invalida.*

Reſervatio.

Reſervatio quid, f. 252. n. 726. quinam poſſint ſibi reſetvare caſus, ib. n. 727.

Reſervari ſolent, & debent ſolùm mortalia atrocia, f. 253. n. 730. externa, ib. n. 731. opera conſummata, ib. n. 732. & certa tantùm, non dubia, ib. n. 733.

An abſolvi poſſit Pœnitens ignoraos peccatum ſuom eſſe reſervatum, ib. n. 735.

Caſus in Religionibus reſervari, f. 254. n. 736.

An Prælati Regulares non poſſiot alia peccata prohibere ſub excommunicatione ſibi reſervata, ib. n. 737.

A reſervatis quis abſolvere poſſit gaoeratim, ib. n. 738.

A qoibus caſibus, & cenſuris Papæ reſervatis abſolvere poſſint Epiſcopi, & Prælati Regulares reſpectu ſuorum ſubditorum, ib. num. 739.

Qualiter, & à quibus caſibus, & cenſuris papalibus ex privilegio Mendicantes abſolvere poſſint ſæculares, f. 255. n. 740.

Quid Mendicantes poſſiot quoad caſus Epiſcopales, ib. n. 745.

Quis per accidens, & adhuc directè in neceſſitate, & impedimentu perpetuo adeundi Papam, vel Epiſcopum poſſit abſolvere à reſervatis eiſdem, f. 256. n. 749.

Tales abſolvi poſſint ab inferiori, ſob duplici tamen ooere, vel cooditione, ib. n. 752.

Quando, & qualiter per accident, & iodirectè à reſervatis abſolvere poſſit inferior in caſu neceſſitatis, vel impedimento adeundi Superiorem, ib. nu. 753. Reſolutionet, & caſus notabiles, f. 257. num. 754. ſpecialia quoad hæc ex parte pœnitentis, ib. n. 757. Iteoi ſpecialia ex parte Confeſſarii, f. 258. n. 761.

Specialia quoad reſervata tempore Jubilæi, f. 259. n. 766.

Specialia qooad Superiores Regularet, quaudo poſſiut, & debeant abſolutiouem à reſervatis committere inferiori, ib. num. 768.

Reſtitutio ex adulterio debita, f. 352. n. 532. quid reſtituendum I. pro injuria, f. 353. nu. 533. II. pro infamia, vel dedecore, ib. n. 536. III. pro damno temporali, ib. n. 537. IV. pro ſumptibus hoſpitalis, ib. oum. 538.

Ritus.

Ritus in Miſſali, alii eſſeotiales, alii accidentales, f. 146. à n. 419. item Rubricæ aliæ præceptivæ, aliæ directivæ tantùm, f. 147. n. 421. præceptivæ obſervandæ ſunt ſub mortali, ib. n. 423. directivæ ſub veniali, ib. n. 424.

Sacerdotium.

SAcerdotium quid ut ordinatio, f. 86. nu. 2. ejus materia, & forma duplex, ib. n. 3. quid ut res Sacramenti, f. 87. num. 4.

Sacerdotium, Sacrificium, & Sacramentum qualiter differant, ib. n. 5. quæ eorum parte, ib. n. 6.

Sacerdotis & Confeſſarii Poteſtas quotuplex, ib. n. 7.

Sacerdotes ad quid ſint in nova lege, ib. n. 8.

Sacerdotii materia, & forma à quo, & quomodo inſtituta, ib. n. 9. non fuit explicitè determinata in iodividuo à Chriſto, ſed Apoſtolis, & eorum Succeſſoribus determinanda relicta, ibid. unde etiam modò Eccleſia Græca confert Ordioes per ſolam impoſitiooem manuum cum certa forma, f. 88. n. 10. & etiam in primitiva Eccleſia diù Sacerdotes, & alii ordinati ſuut ſola impoſitione manuum, ſine traditione, ib. n. 11. proceſſu tamen temporis ad expreſſiorem ſignificationem ab Eccleſia etiam determinata eſt porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hoſtia, ib. n. 12.

Sacerdotii materia eſſentialis quibuſdam viſa eſt prima impoſitio manuum, ib. n. 14. ſed de facto in Eccleſia latina veriùs eſt ſolùm cæremonia, f. 89. n. 15. Materia verò eſſentialis eſt *traditio calicis cum vino, & Patenæ cum hoſtia*, ib. n. 18. non quidem abſolutè, f. 90. n. 20. ſed ſuppoſita determinatione Eccleſiæ, ib. nu. 21. & optimè conciliatur cum materia, & forma Eccleſiæ Græcæ, & primitivæ, ib. num. 22.

Reſolvuntur varia dubia circa validam, & invalidam ordinationem Sacerdotis, ib. n. 23.

Ad Sacerdotium adæquatè conferendum eſſentialis eſt etiam materia ſecunda, ſeu impoſitio manuum, f. 91. n. 28. adeòque reſpectu Sacerdotii adæquatè ſumpti eſſet eſſentialis, ib. n. 30. unde ſi omitteretur, ordinatus eſſet tantùm incompletè Sacerdos poteos celebrare, non tamen abſolvere, ib. n. 31. validè quidem talis celebraret, f. 92. nu. 33. graviter tamen peccaret, ib. n. 34.

Reſolvuntur plura de Concelebratione Neomyſtarum, ib. à num. 37.

Sacramentum.

Sacramentum qoid, f. 5. n. 1. Signum viſibile, ib. n. 2. iovifibilis gratiæ, ib. n. 4. Signom practicum, non nudè ſpeculativum, ib. n. 5. qualiter differat à Sacrificio N. L. & Sacramentum V. L. ib. n. 6.

Sacramenta à quo, & qualiter ioſtitura, f. 6. n. 10.

Sacramenta N. L. ſunt ſeptem, cur non plura, vel pauciora, ib. n. 14. Sacramenta iterabilia, ib. num. 18. alia mortuorum, à num. 20. alia vivurum, f. 7. n. 22.

Sacrameota quando dicautur formata, ib. n. 25. Quandu, & quæ dicantur informia, ib. nu. 27. Qualiter, & quæ Sacramenta informia reviviſcant, ib. nu. 28.

Sacramentorum effectus, Vide *Gratia*, *& Character*.

Sacramenta ſingula qualem gratiam conſerant, f. 8. n. 42.

Sacramenta cauſant gratiam ex opere operato, f. 9. n. 45. Influxu morali, noo phyſico, ib. nu. 46.

Sacrameota an omnia conferant gratiam æqualem, vel inæqualem, ib. nu. 49.

Sacramentorum materia, & forma; fol. 12. earum mutatio ſubſtantialis, accidentalis, f. 13. vide *Materia*.

Qualis requiratur intentio in Sacramentis conficieudis, & ſuſcipiendis, vide *Intentio*.

Sacramentorum Miniſter ſufficiens de lege ordinaria eſt ſolus homo viator, f. 23. num. 158. Non tamen omnis reſpectu omnium, ib. n. 159. Ut *validè* miniſtret, in illo requiritur ſolùm Poteſtas, & Inteutio, ib. num. 160. Non fides, bonitas, vel probitas, ib. n. 161. Ut autem *licitè* miniſtret, debet habere I. Juriſdictionem non impeditam, f. 24. nu. 162. II. ut miniſtret validè, & ritè, ib. n. 163. III. Dignè, & dignis, ib. num. 164.

Quale peccatum iuvalidè, & indignè miniſtrate, & ſuſcipere Sacramentum, ib. num. 165.

Sacramentum miniſtrant in mortali, peccat mortaliter, f. 25. n. 169. ſi ſit Miniſter ad tale Sacramentum miniſtrandum ſpecialiter conſecratur, ib. n. 170. idque in ſex præcipuè caſibus, ib. n. 172. ac toties, quoties ſic miniſtrat, f. 26. n. 175. Secluſa neceſſitate, vel cauſa excuſante, ib. n. 176.

Sacramentum petere, & recipere à Miniſtro indigno, ſeu cum peccato mortali collaturo, per ſe non licet, ib. n. 178. licet autem ob rationabilem cauſam neceſſitatis, vel utilitatis notabilis, ib. n. 179. præſertim ab eo, cui ex officio incumbit, ib. n. 180. etiam à concubioario notorio, ac etiam excommunicato geoeraliter, f. 27. n. 181. non tamen ab excommunicato vitando, aut alio carente juriſdictione ſibi tale Sacramentum conferendi, ib. n. 183.

Sacramentum miniſtrans ſcienter iodigno, peccat mortaliter, ib. n. 185. niſi indignitas illa, vel indiſpoſitio eſſet ei nota ex confeſſione, aot peccator occultus ſuh Miniſtro notus publicè petat Sacramentum, ib. n. 186. aliàs nullo unquam caſu, etiam mortis periculo, licet miniſtrare Sacramentum incapaci, ib. n. 187. indigno autem capaci probabiliter eo caſu licet miniſtrare Sacramenta conferibilia indigno, f. 28. n. 188. An in graviſſimo metu, vel periculo mortis liceat præbere Euchariſtiam ad uſum malum, v. g. magiam, vel maleficium, ib. n. 189.

Sacramentorum validè ſuſcipiendorum ſubjectum quodnam, ib. num. 190.

Sacramenta ut validè ſoſcipiantur, tria requiruntur, ib. n. 191. Quæ requirautur, ut ſuſcipiantur licitè, ib. n. 192.

Sacramentum Ordinis, vide *Ordo*.

Ad Sacramentum Pœnitentiæ non taotùm fructuosè, f. 190. nu. 255. ſed etiam validè ſuſcipiendum requiritur attritio formalis, ſupernaturalis, efficax, & univerſalis reſpectu mortalium, f. 191. n. 258. onde.

Sacramentum Pœnitentiæ nunquam poteſt eſſe validum, & informe, ib. num. 263.

Ad Sacramentum Pœnitentiæ non requiritur contritio perfecta, f. 192. n. 268. (objecta ſolvuntur, ib. num. 269.) ſed ſufficit attritio vera, ib. num. 272. etiam cognita, f. 193. n. 273. non tamen æſtimata tantùm, ib. n. 275. etiam invincibiliter, ib. n. 276.

Sacramentum Pœnitentiæ qualitet ex attrito faciat coortitom, ib. num. 277.

Sacrificium.

Sacrificiom *generatim* eſt oblatio externa legitimè inſtituta, f. 93. n. 44. quæ per legitimum Miniſtrum, ib. nu. 45. res ſenſibilis realiter immutatur, ib. nn. 46. in proteſtationem ſupremi Dei Dominii, ib. nu. 48. Eſtque actus religionis, ib. nu. 49. ſpecialiſſimus cultus latriæ, ac ſupremus, ideò ſoli Deo debitus, ib. nu. 55.

Sacrificium qnotuplex, & unde ejus origo, f. 95. n. 56.

Sacrificium Miſſæ qoid nominis, ib. nu. 61. quid rei, fol. 95. n. 62. & quotuplex, f. 96. n. 72. In Sacrificio Miſſæ oblata quæ, f. 97. no. 74.

Sa-

Index Rerum notabilium Tomi Tertii.

Sacrificii eſſentia conſiſtit in conſecratione utriuſque ſpeciei, f. 99. num. 90.

Sacrificium qualiter differat à conſecratione, Sacramento, à Sacrificio Crucis, & oltimæ Cœnæ, ib. n. 91.

Sacrificii effectus, valor, fructus, f. 118. n. 222. ex opere operato, ex opere operantis, ib. n. 224. opus operatum, ib. n. 225.

Sacrificium qualiter remittat pœnas purgatorii, ib. num. 226. qualiter ſit ſatisfactorium, ſeu remiſſivum pœnæ peccatis debitæ, f. 120. nu. 233.

Sacrificium qualiter, & qualium bonorum ſpiritualium, & Temporalium impetratorium, ib. n. 237.

Sacrificium qualiter propitiatorium, ſeu conferens ad remiſſionem peccatorum mortalium, ib. n. 239.

Sacrificium qualiter expiatorium, ſeu deletivum peccatorum venialium, f. 121. n. 242.

Sacrificii fructus varii, ib. vide V. *Fructus*.

Sacrificii fructus, & valor non tantus, quantus Sacrificii Crucis, f. 123. n. 257. an, & qualiter infinitus, ib. n. 258. ao infinitus inteoſivè, ib. n. 259. qualis, & qualiter infinitus extenſivè, f. 124. n. 263.

Sacrificii fructus applicare, f. 125. vide *Applicare*, & V. *Fructus*.

Sacrificii Miniſter eſt ſolus, & omnis ſacerdos, f. 131. num. 304. Plures validè conſecrare poſſunt eamdem materiam, ib. num. 307.

Sacrificii offerens varius, f. 132. n. 315. Principaliter eſt ipſe Chriſtus, qualiter is adhuc offerat, ib. n. 316. Miniſterialis eſt omnis, & ſolus ſacerdos, ib. num. 320. Quo ſenſu, & reſpectu Miſſa ſacerdotis mali æquè, vel minùs valeat, quam Miſſa ſacerdotis boni, f. 133. n. 321. offerens generalis eſt Eccleſia, ib. n. 324. ſpecialis, & ſecundarii fideles concurrentes, ib. n. 325.

Sacrificium applicare, vide V. *Applicatio*.

Sacrilegium carnale *perſonale* quid, f. 366. nu. 615. ejus tres gradus, ib. num. 616.

Habens plura vota caſtitatis, contra ea peccando committit unum tantùm peccatum, ib. nu. 617. Nec probabiliſſimè in confeſſione explicare tenetur votum ſolemne, ib. n. 618.

Sacrilegium *locale* ubi, & quando committatur, ib. o. 619.

Quando committatur ſacrilegium carnale quoad res ſacras, eas adhibendo ad peccatum carnale, f. 367. n. 620.

Sacrilegium ſolicitationis in confeſſione, ib. num. 621. Hujus pœnæ graviſſimæ, ib. n. 622.

Satisfactio.

Satisfactio ſacramentalis quid, f. 229. n. 538. ejus effectus eſt remiſſio pœnæ temporalis, ib. nu. 530. quem ut ſortiatur, fieri debet in ſtatu gratiæ, ib. n. 540. vide V. *Pœnitentia*.

Sigillum.

Sigillum ſacramentale quid, f. 266. n. 807. oritur ex ſola, ib. nu. 808. & omni confeſſione ſacramentali, etiam invalidè facta, ib. n. 809. obligat ad tacenda audita, quatenus in ſola confeſſione audita, non quatenus aliunde cognita, ib. n. 810. eſtque ea obligatio juris divini naturalis, vel probabiliùs poſitivi, ib. n. 811. ex virtute Religionis, fidelitatis, & juſtitiæ, ibid. Semper ſub mortali ex virtute Religionis, f. 267. nu. 813. in omni caſu, ib. num. 815. coram quovis judice, ib. n. 817. niſi de expreſſo, & libero conſenſu pœnitentis, ib. n. 819. ſine quo nunquam de auditis io confeſſione, ne quidem cum ipſo pœnitente loqui licet extra confeſſionem, f. 268. o. 822. bene autem iotra confeſſionem, ib. n. 823.

Sigilli materia, ibid. ſub ſigillum cadunt I. omnia mortalia tam in genere, quàm io ſpecie, ib. n. 825. cautelæ practicæ valdè notandæ, ib. nu. 826. II. Omnia venialia in ſpecie, f. 269. n. 829. non tamen in genere, & indefinitè, ib. nu. 830. niſi ex circumſtantiis, vel modo loquendi detur anſa ſuſpicandi graviora de eodem, vel de aliis, ib. o. 831. III. Omnes peccatorum circumſtantiæ, quas tacere pœnitentis intereſt, ib. n. 833. IV. Complices, ſeu peccata complicis, ſive juſtè, ſive injuſtè detecta, ib. n. 834. V. Peccatorum objecta, v. g. ſi quis confiteatur ſe infamatoriè locutum de adulterio Caji &c. ib. nu. 835. VI. Pœnitentia injuncta, f. 270. n. 837. VII. Negatio abſolutionis, ib. n. 838. VIII. Negatio ſchedulæ confeſſionalis, ib. eſt tamen probabilius, hanc negare non eſſe contra ſigillum, ib. n. 840. IX. Item ſcrupuli, & defectus naturales, f. 271. n. 849.

Sigillo Sacramentali per ſe primò obligatur I. Confeſſarius, ib. n. 846. etiam fictus, ib. n. 848. II. Interpretes pœnitentis, ib. ou. 850. III. Alterius confeſſionem ſcribens, ibid. IV. Adſtantes, ſive caſu, ſive ex induſtria aliquid audientes, ib. nu. 851. V. Illi, quibus coofeſſarius ſine licentia pœnitentis aliquid revelavit, ib. o. 852. VI. Superior pro licentia requiſitus, ib. n. 853. VII. Cooſulti de peccatis, vel ſtatu pœnitentis, ib. nu. 854. probabiliùs etiam, quos pœnitens ipſe aore, & in ordine ad confeſſionem conſuluit, ibid. VIII. Legens, ſive caſu, ſive ſtudio confeſſionem ſcriptam alterius, f. 272. n. 857. in quo tamen ſolùm ſecreti naturalis obligationem agnoſcunt alii, ib. nu. 858. graviſſimè tamen obligantis, ib. n. 859.

Notitia confeſſionis non licet uti ſic, ut alii advertant, ib. n. 862. An confeſſarius ex confeſſione ſciens ſibi inſidias parari, poſſit aliquam actionem omittere, domi manere, ib. n. 863. aut aufugere, eſto inſidiatores id advertant, & fortè ideò occiſuri ſint innocentem, f. 273. n. 864.

Nec etiam licet uti notitia confeſſionis ſic, ut Pœnitens ipſe ſolus advertat, ib. nu. 865. exercendo actus illi ingratos, vitare, punire, deponere &c. ib. nu. 866. probabiliter tamen licet ei negare actus nullo jure debitos, ſuffragium, beneficium &c. ib. n. 867.

Nec etiam licet uti ea notitia ad gubernationem ipſius Pœnitentis, ib. num. 869. bene autem ad gubernationem ſui ipſius, ib. nu. 870. Reſolvuntur caſus aliquot particulares valdè notabiles, f. 274. n. 871.

Sodomia.

Sodomia perfecta quid, f. 368. nu. 626. quid imperfecta, & quale peccatum, ib. n. 627.

Solicitatio.

Solicitatio in confeſſione, f. 367. n. 621. ejus pœnæ graviſſimæ, num. 622.

Sponſalia.

Sponſalia quid, f. 298. n. 148. ſunt eſſentialiter promiſſio mutua, f. 299. n. 149. acceptata, ib. n. 150. cum repromiſſione, ib. num. 151. ac vera, & ſeria, cum animo promittendi, ſe obligandi, ib. n. 155. ac implendi, ib. n. 156.

Quid in dubio, an quis verè, vel fictè promiſerit ſponſalia, f. 300. num. 157.

Quàm voluntaria, & deliberata, ib. n. 158. & quàm libera eſſe debeat promiſſio ſponſaliorum, ib. n. 162.

Quando, & qualis ignorantia, error, vel deceptio, ſeu dolus irritet ſponſalia, f. 301. n. 166.

Quando, & qualis metus ea irritet, ib. n. 170.

Conſenſus in ſponſalibus debet verbis, vel aliquo ſigno externo exprimi, f. 302. n. 174. quæ verba requirantur, & ſufficiant, ib. num. 176. qualiter verba contrahentium debeant intelligi, ib. n. 176. verba certò ſponſalia, ib. num. 179. & certò matrimonium ſignificantia, ib. nu. 180. examinantur verba dubia, f. 303. n. 183.

Quænam alia ſigna ſufficiant, & arguant ſponſalia, ib. n. 188.

Quænam perſonæ ſint habiles ad ſponſalia, ib. n. 192. quæ inhabiles naturaliter, ib. n. 193. Quæ requiratur, & ſufficiat ætas, ib. n. 194.

Sponſalia invalida ſunt inter adſtrictos impedimentis matrimonii, f. 304. n. 198. tam matrimonium, ib. n. 201. quàm ſponſalia validè contrahunt filiifamilias, inſciis, vel invitis parentibus; ib. n. 202. peccant tamen communiter, f. 305. nu. 204. etiam graviter, ſi cum indignis ſic contrahant, ib. aom. 205.

Sponſalia fieri poſſunt ſub conditione honeſta de futuro, ib. n. 208. quæ licèt inducant obligationem ſuſpenſam, f. 306. nu. 210. habent tamen vim irritandi alia ſponſalia poſteà inita cum alia, ib. nu. 211. & conditione impleta, ſtatim tranſeunt in abſoluta, ib. n. 213.

Sponſalia ſub conditione, *ſi Papa diſpenſaverit* in impedimento, qualiter, & quando valeant, ib. n. 214. Item facta ſub conditione, *ſi Pater conſenſerit*, f. 307. n. 218. ac ſub conditione impoſſibili, vel turpi, ib. n. 222.

Sponſalia quis diſpenſare, vel ſolvere poſſit, f. 308. n. 226.

Sponſalia ſolvuntur I. *Mutuo conſenſu*, ib. n. 232. etiam jurata, à num. 234. ſaltem validè, non tamen ſemper licitè, ib. n. 235. II. *Receſſu* unius à ſponſalibus, f. 309. num. 237. III. *Dilatione nimia* matrimonii ultra tempus, vel terminum præfixum, ib. n. 238. quid ſi nullus præfixus ſit, ib. n. 239. IV. *Abſentia ſponſi*, quæ, & quando cenſeatur illa ſolvere, ib. nu. 240. V. *Religionis ingreſſu*, vel *profeſſione*, f. 310. n. 245. VI. *Voto* Religionis ingrediendæ, ib. n. 249. VII. *Ordine Sacro*, ejuſque *voto*, ib. num. 253. VIII. *Voto ſimplici* caſtitatis, ſeu continentiæ perpetuæ, f. 311. n. 257. Quod tamen probabilius invita altera parte, nec licitè emittitur, nec ſolvit ſponſalia, ib. nu. 258. eſto non omninò invalidum ſit tale votum, ib. n. 259. IX. *Matrimonio alio contracto* contra priora ſponſalia, ib. n. 261. quod tamen probabiliter illa non omninò extinguit, f. 312. n. 263. Sponſalia priora legitimè contracta non diſſolvuntur per alia ſponſalia ſequentia cum alia, ib. nu. 265. licèt hæc poſteriora ſint publicè celebrata, ib. nu. 267. habeant copulam annexam, ib. n. 268. ac ſint juramento firmata, ib. o. 269. X. *Fornicatione* ſponſi, vel ſponſæ, ib. num. 270. etiam ſi ſponſa vi oppreſſa ſit, f. 313. nu. 272. vel oſcula, amplexus, & tactus impudicos admittat ab alio; non tamen è contra, ib. n. 273.

Impedimentum ſuperveniens quando, & qualiter ſolvat ſponſalia, ib. num. 274.

Item aliæ mutationes notabiles particulares factæ, vel patefactæ quando ſolvant, ib. nu. 279. V. G. in bonis animæ, f. 314. n. 280. in bonis corporis, ib. n. 281. in bonis fortunæ, ib. n. 282. etſi jam ante ſponſalia extiterint, vel poſt primùm patefiant, ib. n. 283. caſus varii, à num. 284.

Spon-

Index Rerum notabilium Tomi Tertii.

Sponſus.

Sponſorum obligationes, & peccata, f. 333.

Sponſus, vel ſponſa promittens ſponſalia fictè, ib. nu. 415. vel fraudulenter, peccat mortaliter, ib. n. 416. non tamen obligatur, ib. n. 417. per ſe loquendo, & in conſcientia, ib. num. 418.

Qui verò ritè contraxit ſponſalia, tenetur ſub mortali ad contrahendum matrimonium, ib. n. 419. tempore ab ipſis præſcripto, f. 334. nu. 420. Ad quod cenſuris cogi poteſt, & debet, injuſtè reſilire volens, ib. n. 421.

Sponſi cum aliis peccant graviùs cæteris, ib. n. 423. non quidem eſt adulterium, ib. tamen circumſtantia ſpeciem mutans in confeſſione explicanda, ib. n. 424.

Cum ſe invicem autem peccant levibs, ibid. num. 426. mortaliter tamen exercendo copulam, ib. n. 427. vel moroſè delectando de ea, ut præſenti ſenſibiliter, ib. n. 428. aut tactibus valde impudicis, f. 335. n. 429. non item, ſi tactus non ſint ita impudici, ib. n. 430.

Stipendium.

Stipendium Miſſæ, f. 138. qua ratione illud exigere, & recipere liceat, ib. n. 356. quoduam ſit Stipendium *juſtum*, ſeu debitum, ib. nu. 357. an pro una Miſſa accipi poſſint plura Stipendia, f. 139. n. 360. ſaltem plura minuta à pluribus id ignorantibus, ib. n. 362. vel ſaltem plura pro diverſis fructibus, f. 140. num. 363. aut pro fructu ex opere operantis, ib. n. 364.

An accepto ſtipendio poſſit ſacerdos Miſſam alteri committere, retenta ſibi parte Stipendii, ib. n. 365. oſtenditur eſſe prohibitum, & jure naturæ, & ex prohibitione Eccleſiæ, ib. n. 368. imò & reſtitutioni obnoxium, f. 141. n. 369. nec regulariter excuſat remiſſio, & conſenſus minus ſtipendium ſpontè acceptantis, ib. n. 371.

Stuprum.

Stuprum quid, f. 361. nu. 585. ejus malitia eſt duplex cum onere reſtitutionis, ib. n. 586. ſi fiat cum virgine invita, ib. num. 587. Imò probabiliter etiam, ſi fiat cum virgine conſentiente, ib. nu. 588. Probabilius tamen cum tali eſt ſolùm ſimplex fornicatio, ib. n. 589.

Stuprator virginis conſentientis ad nullam reſtitutionem obligatur per ſe loquendo, f. 362. n. 590. etiam in dubio, an virgo conſenſerit, necne, ib. nu. 591. aut ſi nullum aliud damnum paſſa ſit, ib. n. 592. vel non ampliùs fuit virgo, ib. num. 593.

Stuprator virginis invitæ ſine promiſſione matrimonii tenetur illam ducere, vel dotare, ib. n. 594. ſi non poſſit pecunia compenſare tenetur eam ducere, ib. nu. 595. Quid ſi ipſa nolit, ib. nu. 596. Quid ſi procus eam ſolùm ſit violenter oſculatus, vel tetigerit cum infamia, vel damno, ib. n. 597.

Tempus Miſſæ.

TEmpus Miſſæ celebrandæ, f. 149. qua hora liceat, ibid. n. 445. quanto tempore ante auroram, f. 150. nu. 446. quale peccatum ſine juſta cauſa notabiliter ante auroram, vel poſt meridiem celebrare, ib. n. 447. Cauſæ ſic notabiliter anticipandi, & differendi Miſſam poſt meridiem, ib. num. 448.

Quotidie licitum eſt celebrare per ſe loquendo, ib. nu. 450. excepto Paraſceve, ib. n. 451.

Quid faciendum Parocho, qui feria quinta cœnæ omiſit conſecrare Hoſtiam majorem pro officio diei ſequentis, nec etiam minores Hoſtias habet, ib. n. 452.

Tam in die Jovis cœnæ Domini, ib. n. 453. quàm Sabbato Sancto fas eſt cuilibet ſacerdoti celebrare privatim per ſe loquendo, f. 151. nu. 454. regulariter in die ſemel tantùm licet celebrare, ib. n. 455. ob quos caſus, vel cauſas liceat ſæpiùs, ib. num. 456.

Quoties, vel quando teneatur ſacerdos celebrare, ib. n. 460.

Titulus.

Titulus ſuſtentationis, ſeu menſæ, f. 45. n. 108. alius eſt beneficii, ib. n. 109. alius Patrimonii, ib. nu. 110. alius paupertatis, f. 46. n. 113. ſine titulo tali ordinati quas pœnas incurrant, ib. num. 114.

Tonſura.

Prima Tonſura quid, f. 52. n. 158. quis effectus, ib. nu. 159. Quid requiratur in accipiente Tonſuràm, vel Clericatum, ib. num. 160.

Tonſuram, vel Minores accipiens cum animo non permanendi in ſtatu Clericali qualiter peccet, f. 53. n. 161.

Tonſura, & Minoribus initiati nullam contrahunt obligationem, ib. num. 164.

Venialia.

VEnialia quibus modis univerſim deleantur, f. 162. nu. 33. qualiter per actus meritorius, ib. nu. 34. per Pœnitentiam formalem, virtualem, ib. n. 35. per attritionem, ib. num. 37. per actum amoris Dei ſuper omnia, ib. nu. 38. per orationes, jejunia, & eleemoſynas &c. f. 163. nu. 39. ex opere operato per ſacramenta, ib. num. 40. per ſacrificiam Miſſæ, ib. nu. 43. Qualiter per ſacramentalia, ibid. num. 44.

Nullum veniale remittitur, non remiſſo mortali, ib. n. 46.

Venialia qualiter remittantur poſt mortem, f. 197. n. 304.

Veſtes.

Veſtes ſacræ quæ, & quales requirantur ad celebrandum, f. 145. quale peccatum ſine ſacris veſtibus celebrare, ibid. num. 407. an ſaltem aliquando liceat ſine aliqua, v. gr. Manipulo, Stola, ib. n. 409.

Veſtes ſacras quinam poſſint benedicere, ib. n. 411. Quando benedictionem amittant, f. 146. n. 413.

Veſtiam color qualis eſſe debeat, ib. nu. 415. An, quando, & quis poſſit dare licentiam celebrandi operto capite, ib. num. 416.

Vinum.

Vinum conſecrabile debet eſſe de vite, f. 107. n. 151. quæ excludantur à ratione vini, ib. num. 152. omnem vinum de vite verè tale, & per ſe potabile, cujuſcunque ſpeciei, vel coloris eſt materia valida, f. 108. nu. 155. etiam muſtum, ibid. num. 156. quid de vino acido, ibid. num. 157. condito aromatibus, vel abſynthio, ib. num. 158. ac congelato, ib. num. 159.

Vino conſecrando debet admiſceri aqua, f. 109. de præcepto, num. 161. eaque naturalis, ib. num. 162. & modica, ibid. num. 163. ad Altare in ipſo calice, ibid. num. 164. quæ convertitur in Sanguinem Chriſti non immediatè, ſed mediatè, ib. num. 165.

Virgo.

An Virgo prima vice fornicando committat malitias, vel indecentias ſpeciales, f. 360. n. 581. An, & quando virgo, vel quævis fœmina pro uſu corporis poſſit recipere mercedem, ib. n. 583. Quid ſi virgo fictè promittens hunc uſum, pretium, vel munera accipiat, f. 361. n. 584.

Votum.

Votum *ſolemne* caſtitatis dirimit matrimonium contrahendum, f. 282. n. 39. jure Eccleſiaſtico tantùm, ib. n. 41. ac eodem jure ſolvit matrimonium ratum tantùm, ib. n. 42.

Votum *ſimplex* caſtitatis non dirimit, ib. n. 43. ſed eſt impedimentum impediens tantùm, f. 297. n. 139. eſtque quadruplex, ſcilicet votum caſtitatis integræ: Religionis ingrediendæ, & profitendæ; ſuſcipiendi SS. Ordines, & cœlibatus, ib. num. 140. debent tamen eſſe vota perfecta, ib. num. 141.

An, & quando peccet contrahens contra tale votum matrimonium conditionatum tantùm, ib. num. 142.

F I N I S.

A01 1468272

Digitized by Google